SACROSANCTA CONCILIA

AD REGIAM EDITIONEM EXACTA

QUÆ OLIM QUARTA PARTE PRODIIT AUCTIOR

Studio PHILIP. LABBEI, *&* GABR. COSSARTII,

Soc. JESU *Presbyterorum*;

Nunc verò integre insertis Stephani Baluzii, & Joannis Harduini additamentis, plurimis præterea undecunque conquisitis monumentis, notis insuper ac observationibus, firmiori fundamento Conciliorum epochas præcipue sulcientibus, longè locupletior, & emendatior exhibetur,

CURANTE NICOLAO COLETI

Ecclesiæ S. Moysis Venetiarum Sacerdote Alumno.

TOMUS DECIMUS TERTIUS

Ab Anno MCLIII. *ad annum* MCCXLII.

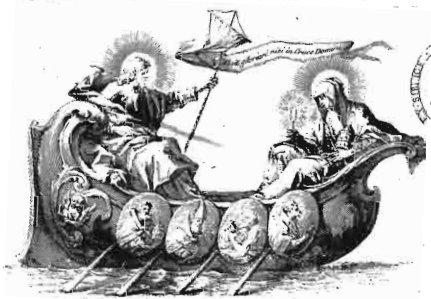

VENETIIS. MDCCXXX.

Apud { Sebastianum Coleti et Jo: Baptistam Albrizzi Hieron. Fil.

CUM VENETI SENATUS PRIVILEGIO.

SYLLABUS

EORUM QUÆ TOMO XIII. CONTINENTUR.

*Quæ asterisco * notata sunt, non erant in prioribus aliis editionibus: quibus hæc nota † impressa est, eorum incertus est annus: quibus vero præmissus est ☞ index, huic editioni adjecta sunt.*

ANNO CHRISTI

1153. VITA ANASTASII PAPÆ IV. 1

* *Ejusdem epistolæ* x. *ibid. & seq.*
☞ *Ejusdem epistolæ* II. 9. 10

1154. * Londinense concilium. 11

1154. VITA HADRIANI PAPÆ IV. *ibid.*

Ejusdem epistolæ IX. 14. *& seq.*
* *Ejusdem aliæ* XXXIII. 23. *& seq.*
☞ *Ejusdem aliæ tres.* 46. *& seq.*

1155. ☞ Vallisoletanum concilium. 47
* Suessionense concilium. *ibid.*

1156. ☞ Constantinopolitanum. 49

1157. ☞ *Conventus episcoporum apud Castrum Morel.* 51
* Cicestrense concilium. 53

1158. ☞ *Conventus Arulensis.* 61
* Guaterfordiense concilium 63
* Roscomaniense. ibid.
* *Remensis Conventus.* *ibid.*
* *Epistola Bartholomæi in Fusniaco.* *ibid.*

1159. VITA ALEXANDRI PAPÆ III. 65

Ejusdem epistolæ LXIII. 69. *& seq.*
* *Appendix prima continens* LVI. *epistolas editas a Sirmondo.* 119
* *Appendix secunda continens ejusdem epistolas* CX. *ex tomo* IV. *collectionis Duchesnianæ Franc. Histor.* 155

Intermixtæ sunt epistolæ.

* *P. decani ecclesiæ S. Aniani ad Alexandrum.* 169
* *Manuelis Imp. ad Ludovicum regem Francorum.* *ibid.*
* *Friderici Imp. ad . . . . archiepiscopum.* 170.
* *Ejusdem ad E. Lugdunensem archiepisc.* 171.
* *Ejusdem ad Matthæum Lotharingiæ ducem.* 172
* *Victoris antipapæ ad Ludovicum regem Francorum, duæ.* 172. 173
* *Ludovici regis Francorum ad Alexandrum papam, duæ.* 173. 174
* *Appendix tertia continens ejusdem epistolas* XXVI. *ex variis collectas.* 227. *& seq.*
☞ *Appendix IV. continens ejusdem Epistolas* 21. 252. *& seq.*

1159. ☞ Moguntina Synodus. 265

1160. Papiense conciliabulum. *ibid.*
1. Epistola Friderici imperatoris, de Victoris electione. 270
2. Præsidentium concilio hinc inde directa. 271
3. Bambergensis episcopi. 274
4. Canonicorum sancti Petri Romæ. 275.
5. Alexandri III. ad Arnulfum Lexoviensem episc. 278
6. Arnulfi ad archiepiscopos & episcopos Galliæ. 280
* Nazarenum concilium. 283
* Epistola synodica. 285
* Oxoniense. *ibid.*

1161. Apud Novum Mercatum. 287
Belvacense. *ibid.*
* Tolosanum. *ibid.*
* Fastradi Clarævallensis abbatis ad Omnibonum Veronensem episcopum epistola. 288
Laudense Conciliabulum. 291

1162. Londoniense concilium. *ibid.*
* Monspeliense. *ibid.*
☞ *Conventus ad Saonam.* 293
☞ Cleonadense concilium. *ibid.*

1163. Turonense V. *ibid.*
1. Sermo Arnulfi Lexoviensis. ibid.
2. Canones x. 301
☞ Canones in editis prætermissi. 307
☞ Charta Concilii Turonensis episc. Magalonensi missa. 309
3. Acta concilii e variis excerpta a Binio. 310
4. * Additio ex historia Vezeliacensi. 311
5. * Additio ex Triveti chronico. 312
☞ Additio ex Radulpho de Diceto. ibid.

1164. Clarendonense Conciliabulum. *ibid.*
Northamptoniense. 319
Epistola Alexandri papæ ad S. Thomam. 324.
☞ Remense concilium. 325

1166. ☞ *Gallicanus Conventus.* *ibid.*
Rectius. Herbipolense conciliabulum. *ibid.*

1165. 1. Fri-

ANNO CHRISTI

1. Friderici imperatoris litteræ ad imperii sui populos. ibid.
2. Anonymi ad Alexandrum papam. 328
☞ Observatio P. Antonii Pagi. 331
☞ Constantinopolitanum Concilium. 333
Retract. 1167. * Chinonense conventus. 337
1168. * Anglicanum concilia bulum, ibid.
* Epistola suffraganeorum Cantuariensis ecclesiæ ad B. Thomam Cantuar. archiep. 339
* Altera eorumdem ad Alexandrum papam. 345
☞ Cenomanense Conventus. 343
☞ Constantinopolitanum Concilia bulum. ibid.
Lateranense concilium. 345
☞ Observatio P. Antonii Pagi. 348
1170. * Parisiense. ibid.
* Corbeiense S. Amandi Bucciensis ibid.
1170. * Engolismense concilium. 349
1171. * Ardmachiense. ibid.
1172. * Cashiense. ibid.
Retract. 1172. ☞ Observatio P. Antonii Pagi. 350
1172. Abrincense. 353
1. Charta abbatialis Henrici Angl. regis. 356
2. Alberti & Theodini legatorum epistola ad Gilbertum Ravenn. archiep. 357
3. Decreta XXII. per legatos in concilio promulgata. 358
☞ Cadonense. 359
☞ Salmaticense. ibid.
Londoniense. 362
* Idem concilium ex collectione Anglicana. 363
* Interitus Hugonis cardinalis legati in Anglium: concordia inter archiepiscopos: & de implacitandis clericis. ibid.
* Windesbonense. ibid.
1176. * Northamptoniense. 369
* Westmonasteriense, ibid.
Lumbariense. 371
* Auditus iwam contra editum.
1177. * Northamptoniense. 379
* Westmonasteriense. ibid.
* Scoticum. 381
Venetum. ibid.
1. Alexandri papæ ad Petrum Cassin. abb. & Capuanum archiep. epistola. 389
2. Ejusdem ad Rogerium Eboracensem archiep. & Hugonem Dunelmensem. 389
3. Epistola Imperatoris ad Alexandrum papam. 391
4. Christiani Moguntini archiepiscopi, & aliorum ad Alexandrum papam. 392
5. Additio ad concil. Venetum, ex chronico Reicherspergensi. 399
7. * Alexandri papæ epistola ad Salisburgenses. ibid.

ANNO CHRISTI

8. * Friderici Imp. ad eosdem. 409
☞ Terniense. 401
1178. * Hohenavicense concilium. 407
1179. LATERANENSE III. OECUMENICUM XI. 409
1. Historia concilii. ibid.
2. Epistola Alexandri papæ III. 411
3. Capitula XXVII. concilii. 418
4. Acta concilii ex variis a Binio collecta. 432.
5. Georgii Corcyræ metropolitæ epistolæ duæ ad Nectarium præpositum monasterii Calloforum. 436
6. Epistola Alexandri papæ ad Willelmum Senonensem archiepiscopum. 437
7. * Nomina prælatorum Galliæ, qui eidem concilio interfuere. 438
Notæ Severini Binii. 439
☞ Observatio P. Antonii Pagi. 443
Appendix ad concilium Lateranense III. in tres tomos XLVII. distributa. 446. & seq.
1180. ☞ Tarraconense. 639
1181. LUCII PAPÆ II. VITA. ibid.
Ejusdem epistola de ea. 640. 641
Ejusdem decretum contra hæreticos. 641
Ejusdem epistola duæ. 644
1182. ☞ Cadomense concilium. 645
1183. * Dublinense. ibid.
1184. * Ordinatio Joannis III. (corrige Philippi II.) regis Francie, & Henrici II. regis Anglia. 647.
Retract. 1185. * Veronense concilium. ibid.
☞ Observatio P. Antonii Pagi. 649
1184. * Aquilejense. 651
1185. Londinense Conventus. ibid.
VITA URBANI PAPÆ III. ibid.
Ejusdem epistola IV. 653. & seq.
Ejusdem alia. 656
1186. ☞ Ejusdem alia duæ. 658
Retract. 1185. Parisiense concilium. ibid.
☞ Observatio P. Antonii Pagi. 659
1186. * Xarrofense. ibid.
☞ Mosmiense. ibid.
☞ Hibernicum. ibid.
1187. VITA GREGORII PAPÆ VIII. 661
Ejusdem epistola tres. ibid. & seq.
1187. * Parmense concilium. 665
1188. VITA CLEMENTIS PAPÆ III. ibid.
Ejusdem epistola VII. 667. & seq.
* Gisortiacum convenient. 671
* Cenomanense conventus. 673
Gaintignonense concilium. 675
Parisiense. ibid.
* Lancicisense. 679
☞ Rotomagense. ibid.
☞ Observationes P. Bellin. 684
1189. * Pipevvellense. 685
* Cracoviense. ibid.
1190. ☞ Salmaticense. 687
☞ Ecclesiasticæ libertatis in Normannia Leges. 687
1190. VITA CÆLESTINI PAPÆ III. ibid.
Ejusdem epistola XVIII. 690. & seq.
Intermixta epistolis.
Philippi Belvacensis episcopi ad Cælestinum pa-

ANNO CHRISTI

papæ epistola de raptoribus suis. 706
☞ Ejusdem epistola alia. 710. & seq.
1195. Eboracense concilium. 715
* Monspelliense, 719
1196. * Parisiense. 723
1197. * Lancicisense. 725
☞ Gerundense Conventus. ibid.
Odonis episcopi Parisiensis Synodica constitutiones. 727
1198. VITA INNOCENTII PAPÆ III. 737
* Senonense concilium. 739
1199. * Conventus in regnorum Francie & Anglia limite. 743
In Dalmatiæ ac Diocliæ regnis concilium ibid.
* Divionense & Viennense, 747
Forma latercidii D. Petri Capuani. 750
Londoniense 751
* Nigellense 759
☞ Incerti loci, ibid. & 767
1201. * Suessionense 773
* Parisiense 773
* Pertbuanum 775
Scoticum ibid.
1204. Meldense 779
☞ Antiochenum, 781
1206. * Lambethense 783
* Radingense ibid.
1207. * Narbonense 787
1208. Gallonis legati constitutiones, ibid.
☞ Additiones Vvillelmi Parisien. Ep. 788
1209. * Montisjense concilium, 791
* Avenionense 795
* Parisiense 805
☞ Statuta Theodorici Ep. Ultrajectini. 809
1210. * Avenionense $11
* Hæreses, pro quibus quidam Clerici Parisiis combusti. ibid.
* In villa S. Egidii 815
* Narbonensis conventus 815
Romanum concilium. 817
* Arelatense ibid.
1211. * Parisiense 819
* Aquitanicis conventus. 841
1213. * Vaurense concilium, male a Binio dictum Lavaurense: cujus nos acta damus, quæ ille non ediderat. ibid.
* Murellanum 861
* Dunstaplense 863
☞ Rotomagense 865
Londoniense 885
1215. * Monspelliense, cujus acta & statuta nunc primum damus. 887
* Bituricense 901
LATERANENSE IV. CONCILIUM GENERALE 901
Historia concilii ibid.

ANNO CHRISTI

Epistolæ septem Innocentii III. 905
Ejusdem Sermones duo in concilio 917. & 921.
1215. * Decreta concilii nunc primum Græce edita. 926
* Additio de variis rebus in hoc concilio agitatis ac definitis.
Notæ. 1017
1216. ☞ Aquilejense. 1031
* Melodunense ibid.
* Senonense ibid.
1216. ☞ Incerti loci in Hispania. 1033
VITA HONORII PAPÆ III. 1037
Ejusdem epistolæ III. ibid.
Ejusdem alia 1039
☞ Salisburgense concilium, 1041
* Constitutiones Ricardi Poore Sarum episcopi. ibid.
1219. ☞ Salisburgense concilium. 1065
☞ Polonica Synodus. ibid.
Oxoniense concilium. ibid.
1221. ☞ Slevvicense 1083
☞ Rotomagense. ibid.
1224. * Parisiense. 1085
* Parisiense alterum. 1087
* Monspelliense ibid.
* Apud Vallemcoloris 1089
* Parisiensia tria ibid.
* Melodunense ibid.
* Bituricense 1091
Germanicum 1093
1226. * Parisiensia duo 1099
* Cremonense 1101
* Leodicense ibid.
* Euxense ibid.
Vvestmonasteriense 1103
1227. * Narbonense ibid.
1227. VITA GREGORII PAPÆ IX. 1109
Ejusdem epistola XXVI. 1111. & seq.
Ejusdem alia XV. 1161. & seq.
Germani archiepiscopi CP. ad eumdem papam G. L. 1159
Distinctio apostolicorum Gregorii IX. G. Lat. 1131
Capitula Gregorii IX. contra Patarenos 1143
Fragmenta decretorum Gregorii IX. ex libris decretalium excerpta. 1169
1228. * Romanum I. concilium 1223
* Conventus episcoporum & procerum, Bessegiæ, Meldis, Parisiis 1225
Tractatus S. Ludovici regis Francorum, & Raymundi comitis Tolosani, in conventu Parisiensi ibid.
* Statuta S. Ludovici regis pro libertate Ecclesiæ 1231
* Bituricense concilium 1233
* Tolosanum ibid.
* Arausicanum 1245
☞ Herdense. ibid.
* Turiasonense 1247
☞ Ejus concilii Acta. 1248
1230. ☞ Tarraconense. 1251
1231. ☞ Rotomagense. ibid.

Anno Christi		
	* Apud Castrum Gonterii	1261
	☞ Londinense.	1267
1321. &	* Apud Sanctum Quintinum, Noviomi, Lauduni	*ibid.*
1233.	☞ Eadem ex membrana Belvacensi.	1271
	☞ Acta Concilii apud S. Quintinum,	1273
1232.	* *Melodunensis conventus.*	1277
1233.	* *Statuta Raymundi comitis Tolosani, super hæresi Albigensi, &c.*	*ibid.*
	* Biterrense Concilium	1233
	* Nymphææ in Bithynia	1287
	* *Decreta Fubellis Turonensis archiepiscopi*	1305
	* *Moguntinus conventus.*	1307
	* *Inquisitiones per archidiaconatus, episcopatus Lincolniensis, & singulis archidiaconos facienda.*	*ibid.*
1234.	* Arelatense	1311
	Romanum II.	1315
1235.	* Moguntinum Concilia bulum	1317
	* *Modus confitendi Abbatis exempti apud Anglos*	1319
	* Narbonense concilium	1325
	* Remense apud S. Quintinum Veromandiæ.	1337
	Supplicatio facta domino regi per dignatem concilii.	1337

Anno Christi		
	* Remense concilium Compendii habitum	*ibid.*
	☞ Silvanectense.	1339
	☞ Statuta synodalia diœcesis Rotomagensis:	1341
1236.	* Remense concilium apud S. Quintinum	1367
	* Turonense	*ibid.*
	* Cantuariense	1377
1237.	* *Constitutiones Alexandri Coventrensis Episcopi.*	1383
	* Londoniense concilium	1395
	* *Constitutiones Synodales episcopi anonymi in Britannia.*	1413
1238.	* Campinzense concilium.	1425
	* Turonense	1435
1239.	☞ Tarraconense.	1437
	* Turonense	*ibid.*
	* Quintinopolitanum	1439
1240.	☞ Tarraconense.	1443
	* Meldense	*ibid.*
	* Silvanectense	*ibid.*
	Wigornienſis Synodus	1445
1241.	VITA COELESTINI PAPÆ IV. 1463.	
	Sedes vacans.	
	* Apud Vallem Guidonis concilium	*ibid.*
1242.	Tarraconense	1467
	☞ Tarraconense	1473

Anno Christi 1235.

VITA ET EPISTOLÆ ANASTASII PAPÆ IV.

ANASTASIUS IV. civis Romanus, ex regio-A ne Suburra, filius Benedicti, antea vocatus Conradus, homo veteranus, & in jurisprudentiæ Romanæ curiis, teste Privilegio vitæ clericis, aut dictum episcopum & cle- *Lege, aut nullum.* ric. ecclesiæ fuæ tuo jubeas conspectui præsentari; aut diligenti conversationis & actuum illius facta diffusione, si vel aliqua crimine apparuerit, vel factos ordines contra statuta canonum inventus fuerit celebrasse, ab officio suo suspensum ad præsentiam nostri apostolatus transmittatur nos, quod in eo fuerit pinquiendum, juxta constitutiones canonicas puniamus. Volumus autem ut tam tu, quam alii episcopi, vel abbates, quos ad discutienda illa quæ erocaveris, quidquid veritatis exinde inveneritis, per scripta vestra diudeatis nobis plenius indicare. Sane cum tales de illo rumores, aures etiam, ut dicitur, felicis memoriæ papæ F. prædecessoris nostri multorum proborum fuerint relatione asperſæ, ille ... rectione sua usque nunc omiserit cogitare: providendum nobis est, ut de dissimulatione tam triſtium nunciorum non videamur a districto judice arguendi.

C ** II. AD HUGONEM SENONENSEM archiepiscopum, Godefridum Lingon. Theobaldum Paris. Henricum Trecensem, episcopos.

Ut Vizeliacenſes capitulanos excommunicatos habeant.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Hugoni Senonensi archiepiscopo, G. Lingon. T. Paris. & Henrico Trecensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD notitiam vestram jamdio credimus pervenisse, quod non immerito crudelitatis & barbarica tyrannide, quam perjuri & proditores burgenſes Vizeliac. in dominum suum, dilectum filium nostrum Pontium abbatem Vizeliacenſem, & in ipsum monasterium exercuerunt, & adhuc non desinunt exercere, a corpore Christi, quod est ecclesia, quasi membra putrida, mandato sanctæ recordationis Eugenii papæ fuit gladio Divini verbi præcisi. Quod ipsi pro nihilo reputantes, ac si adversus Dominum se fallaci potentia exilimment prævalere, adhuc in suo nequitia contumaciter, non impune tamen perdurant: gratantes fortisan quod apostolicæ sedis patrocinium aliquando eidem ecclesiæ liberabatur. Nos igitur eorum iniquitatem D districte prosantes, in ira tamen nostra misericordiam continentes, manus nostras super eos ad præsens non plus duximus aggravare: per præsentia vobis scripta mandantes, quatinus burgenſes tanquam perjuros, proditores, & excommunicatos, in nundinis & mercatis parochiarum vestrarum recipi omnino prohibeatis: immo a quibuscumque parochianorum vestrorum poterunt inveniri, capi, & rebus suis præcipiatis penitus spoliari.

E

Ex Tom. 18. hist. Franc. Duchesn.

EPISTOLA I. ANASTASII PAPÆ IV.

AD ENGEBALDUM TURONENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Mandat, ut G. Trecoſensem episcopum evocet, & ejus vitam discutiat.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri E. Turon. archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SI honorificationi commissi tibi pontificalis officii ea diligentia qua oportet intenderes, si correctionem eorum, quæ sub tua provisione insistunt dicuntur enormia, debita solicitudine immineres: vita & conversatio fratris nostri G. Trecoſensis episcopi non remansisset usque nunc sub tuis oculis indiscussa. De cujus utique actibus ad aures nostras talia pervenerunt, quæ de qualibet persona in clericali ordine constituta & audire opprobrium, & referre lamentabile videretur. Bonorum quidem ecclesiæ suæ dilapidator asseritur, & sacros ordines contra decreta sanctorum patrum dicitur distribuisse. Præterea simoniæ ac perjurii crimine, multisque aliis placuit, perhibetur usque adeo irretitus, ut, quod dicere sine nimia meatis afflictione non possumus, juxta vocem propheticæ factus sit tanquam *fabricatrius panis qui non recognoscitur*. In quo facto illi de commissione horum excessum, tibi vero est de taciturnitate timendum dum speculator datur a Domino domui Israel, ita Inequisitor tantos excessus incorrectosque dimittis, ut *Concil. General.* Tom. XIII.

¶ ** III. AD ODONEM BURGUNDIÆ ducem & Burgundiæ proceres.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris O. duci Burgund. Henric. comiti, A. de Borbone, Guillelmo comiti Cabilonensi, R. fratri ducis, P. comiti de Joviniaco, G. de Pongiaco, B. de Rubromonte, D. de Luziaco, A. de Monte-Regali, S. Viecomiti Senon. & filiis ejus G. & B. O. Vicecomiti Castridunensi, G. de Vergiaco, O. de Tilio, Stagnol de Monte Jovanli, salutem & apostolicam benedictionem.

A Notiriam vestram, &c. eisdem omnino verbis, quibus superior.

¶ ** IV. AD PETRUM BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut comitem Nivernensem, nisi resipuerit, excommunicet.

Anastasius P. Bituricensi archiepiscopo.

IMMANEM crudelitatem & barbaricam sævitiam quam Nivernensis comes in Vizeliac. monasterium, sci contra Dominum, adversus sponsam suam sacrosanctam ecclesiam, ejus potentia debeat prævalere, adhuc exercere non dubitamus, tua fraternitas, ut credimus, pro sua fidem magnitudine recognoscit. Contra quam cum prædecessor noster sanctæ recordationis Eugenius papa apostolicæ sedis autoritate præparatus fuit, & voluisset manu extorquere; a tanto morbo sanari non meruit, quoniam pertransiit in affectum cordis, & obstruatum est ingressus eor ejus, ut, juxta verbum propheticum, non audiret, non videret, & intelligens que Dei sunt, nequaquam intelligat. Nos igitur qui Divina dispensante clementia memorato prædecessori nostro in sede apostolatus, licet impares, quoniam præfatum Vizeliacense monasterium, tanquam B. Petri alodium cognimur defensare, & prædicti comitis ac omnium Christianorum salutem, paterna caritate sitimus, atque de ejus reformatione profunditæ honestate fiduciam non modicam, obtinemus: per præsentia Scripta, caritatis tuæ mandamus, quatinus remota dilatione, districte commonea, ut damna, quæ ipsi monasterio intulit, cum integritate restaurari, & locum ipsum in pace ac libertate sua dimittat. Eidem etiam comiti ex parte nostra denuncia, ne, pro ethibenda justitia alicui fuorum hominum, abbatem Vizeliacensem ad suam præsentiam venire compellat, nisi prius in ejusdem abbatis curia cognoscatur si memorati hominum justitiam denegasse. Quod si tua fraternitas pro tuam commonitionem, quæ supra diximus, negligenter adimplere ad locum unde in arctibus ipsius de facili valeat resonare, cum religiosis & prudentibus viris accedas: & populi cœtus in ecclesia congregato, accensis candelis, in personam ejus & perfidiorum burgensium de Vizeliaco, solemniter authoritate apostolica excommunicationis sententiam absque omni appellationis remedio proferas: ut pœtet baptisma parvulorum & mortientium pœnitentiam, in omnibus tertis ejusdem comitis omnia Divina officia prohibeas celebrari. Adjicientes etiam tibi mandamus, ut sententiam ipsam venerabilibus fratribus nostris Ha. Senonensi archiepiscopo, G. Nivernensi episcopo, G. Lingonensi, Hu. Eduensi, Henr. Trecensi, & A. Altissiodorensi, episcopis, per tuas litteras ex parte nostra firmiter denuncies observandam. Nos siquidem per apostolicas eis scripta mandavimus, ut eandem sententiam post tuam denunciationem per tuas parochias inviolabiliter faciant observari. Litteras vero quas prædictis fratribus nostris, Lingon. Eduensi, Nivern. Altissiod. episcopis misimus, per tuos eis nuncios facias præsentari.

¶ ** V. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Adversus comitem Nivernensem, & oppidanos Vizeliacenses.

Anastasius Ludovico regi.

QUONIAM jam a retroactis temporibus de tua regia magnificentia nobis & sacrosanctæ B Romanæ ecclesiæ bona fuit plurima nunciata: nobiliratem tuam, tam hi qui in spofolatus officio præcefferunt, quam & nos, per omnia dileximus; & qui adhuc ex Divina voluntate fumus superstites, diligimus, & honorem tum in quibus secundum Deum possumus, cupimus augmentari. Easqueteri, carissime in Christo fili, quemadmodum prædecessor noster sanctæ memoriæ Eugenius papa, tua & nos pro Vizeliacensi monasterio apostolicas tibi scripta dirigimus: mandantes & in Domino commonentes, ut Nivernensem comitem, qui feritate barbarica fervire adversus præfatum monasterium non desistit, districte commoneas, ut memoratum monasterio damna quæ illicite dinoscitur, in integrum studeat emendare, & locum ipsum in pace ac libertate sua dimittat, Si vero aliquam justitiam in eodem monasterio habere confidit, tuam pollendum mandatis nostro petenti debitore justitiam. Quod si in tua pertinacia induratus, hæc effectui mancipare contempserit, nos in personam ejus, & burgensium suæ Vizeliacensium excommunicationis sententiam, sine appellationis remedio præcipimus promulgari, & in tota terra ipsius, præter baptisma parvulorum & mortientium pœnitentias, omnia Divina officia prohibeas celebrari. Quo circa per præsentium latorem tibi mandamus, quatinus ex tunc ab eo tanquam excommunicato abstineas, & burgenses ipsos ab omni tuo regni tui sub banno tuo penitus prohibens, a quibuscumque inveniri poterunt, capi, & rebus suis spoliari, sicut perjuros & occultos turbatores, justitiæ zelo præcipias. Præterea nihilominus tibi auctoritate mandamus, quatinus præfatum monasterium Vizeliac. pro ulciscis falsa fugestione nullatenus aggraves animo pro B. Petri & nobiri reverentia, ipsum quoque ejusdem principis apostolorumque patrocinium, ab omni hoste tuadeas defendere: Ad hæc, devotionem tuam nullatenus latere volumus, quod nos dilecto filio nostro Vizeliacensis abbati dedimus in mandatis ut memoratorum comitis in monasterio nostro nullam prorsus concedi nem facere audeat. Valete.

¶ ** VI. AD EPISCOPOS GALLIÆ.

De eodem argumento.

Anastasius episcopis Gallie.

QUANDO peccata, in quibus culpa est relaxare vindictam, ab aliquibus fuggerente diabolo committuntur: tanta est eis imponenda correptio, ut ipsi, pœna docente, cognoscant quam grave fuerit quod patrarunt; & cereros a fimilibus præsumptionibus ecclesiasticæ correptionis timor inhibeat. Inde siquidem est, quod prædecessor noster beatæ memoriæ Eugenius papa per apostolica scripta tibi, frater episcope Lingonensis, mandavit; quatinus Nivernensem comitem, fuper immanitate tyrannidis, quam in Vizeliacensi monasterio, quod utique B. Petri juris existit, exercuit, tales barbaries exercuerat, ut reliquiescet diffitiens commoneres, & si a tanta nequitia nollet desistere, in eum & in burgenses Vizeliaci excommunicationis, & in terris ipsius comitis, interdictionis sententiam promulgares. Sed licet auditrimus quibusdam occasionibus: mandatum ipsius, unde hon modicum ammiramur, nondum eli ex toto completum. Et idem, qui Divina disponente clementia in officio ei apostolatus fuccessimus, quoniam præfatum monasterium, tanquam speciale patrimonium B. Petri, cogimur defensare, memorati prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, venerabili frateri nostro Petro Bituricensi archiepiscopo dedimus in mandatis: ut nifi præfatus comes ab eo commonitus, damna, quæ ipsi monasterio intulit, in integrum emendaverit, ac locum ipsum in pace ac libertate sua dimiserit, tam ipsum comitem, quam burgenses Vizeliac. qui tanæ nequitiæ fectatores existunt, excommunicationi autoritate nostra fubjiciat, & in tota terra ejus, præter baptisma parvulorum & mortientium pœnitentias, omnia Divina prohibeat celebrari. Præterea tuam itaque vobis authoritate mandamus, quatinus & sententiam ipsam, postquam vobis ab eodem frate denunciata fuerit, firmiter observetis, & per vestras parochias observari inviolabiliter faciatis. Datum Laterani, VIII. Kal. Januarii.

¶ ** VII. AD PONTIUM VIZELLIACENSEM ABBATEM.

De eodem argumento:

Anastasius Pontio abbati Vizeliacensi:

SUPER contritione, perfecutione, atque angustia, quam pro tantisfima tibi ecclesia & pro justitia paterna, devotioni tuæ paterno affectu compatimur; & in quibus fecundum Deum possumus, grata tibi solatia ministrare. Inde est quod juxta votum & petitionem tuam, litteras nostras tam archiepiscopis quam episcopis regni Francorum, & regi, comitibus, atque baronibus, quemadmodum tua devotio scribebat, fieri fecimus dellinare: quarum continentiam ex tranferipris poteris evidenter agnoscere. Si ergo, dilecte in Christo fili, tu pro donis Dei multiplicationibus subjacet: debes sperare quod azelo Dominus de tribulatione auxilium, & in ipsius mifericordiam confidentes de omni preflura eripiet, & ad portum quietis gratia fua perducet. Age ergo, fili, & mutuam tutiffimum te pro ecclesia tua, licuti hactenus, ita & deinceps non pigriteris opponere: nimo contra eos qui ecclesiæ penitus abrogatores, quos etiam excommunicationis vinculo præcipimus innodari, viriliter fludeas dimicare: & donec excommunicati fuerint, & te super aliquo in jus fortitan voluerint evocare, nobis inconclusis nullatenus eis respondeas. Adjicientes etiam tibi mandamus, & E authoritate apostolica inhibemus, ut in ecclesia noftra de Vizeliaco, quæ proprium alodium B. Petri effe dinoscitur, nullam concessionem, nisi ex mandato noftro, comiti Nivern. facere audeas. Datum Laterani, VIII. Kal. Janu.

¶ *** VIII. AD CANONICOS REGULARES Lateranenses.

Confirmat eorum inftitura.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Tuscia prius sacrosancte scripturis hostilia fabricatoris Domini, que Conflantinianis vocatur: portaque Joannis Baptiste, ac Joannis evangeliste: ejusque fecclesie canonici, tam presentibus quam futuris, regularem vitam profesfis, in perpetuum.

POTESTATEM ligandi atque folvendi tam in A coelis quam in terra, B. Petro, ejusque fuccessoribus author Dominus principaliter tradidit illis ecclesiæ verbis agnoscit, quibus Petrum eli idem Dominus allocutus: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in coelis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in coelis.* Inde quoque & proprius firmitas & alienæ licet exemptionis eodem Deo author præfatur, cum ait: *Quem dicitur: Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu conversus aliquando, confirma fratres tuos.* Quæ ter igitur nos, qui licet indigne B. Petri apostolorum locum occupavit Divina nobis clementia de ejus, & posse donaverit, prava corrigere, recta firmare, ejus ecclesia fic ad arbitrium judicii dispontionis disponere, ut & ejus quæ juste judicata noftrum prædecessor, & oculi noftri videant æquitatem. Æquum est ergo ac rationabile, ut fuus unicuique honor ecclesiæ ac dignitas conservetur. Et ideo, in omnem corporis compagem, naturalis ratio fimplis quibuscumque membris ad falutem provideri, ipsetiales & propterea ultus edocet nobilioribus majorem dignitatem conferrat: ita in corpore ecclesiæ, quæ fabrica providentia fecundum facrorum inftitutiones canonum universas regit ecclesias, diligentiæ nostræ & famiotores in fui ftatus prærogativa cuique.

Hujus itaque rationis ductu provocati, hoc omnium ecclesiarum nobis folicitudo & cura incumbat: prædilectæ tamen S. Lateranenfi ecclesiæ, per quam datur ut invigilare ceteris omnibus debeamus, quæ specialius ac familiarius ad nostrum pontificis ordinationem spectare dignoscitur, ampliori & attentiori nos convenit studio providere. Eapropter venerabilem Domino filii ecclesiæ tuæ priorem, in qua Divino manicipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris noftri B. memoriæ Alexandri papæ II. apostolicæ sedis privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam hactenus inflitutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conservetur.

Præterea quascumque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste & canonice possidet, aut in posterum concedente pontifice, tam, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: medicetam omnium oblationum principalis altaris in integrum sine dispendio aliquo: dationem feu reditum, qui Glandarium dicitur, vel Herbaticum, ex noftris portis & peccoribus, feu omnem fruitionem ab eodem prædecessore noftro ipsi ecclesiæ collatam. Obeunte vero ejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia præponaturfed fratres in aliqua persona de veftro collegio, fi idonea repecta inerit, vel de alio religiofo conventu, prius convenient: & poffanodum cum consilio, deliberatione, & judicio Romani pontificis eligant. Ebbitus autem, nulli, nisi tantum

tantum ipſi Romano pontifici, de obedientia vel A ſubjectione aliqua teneatur. Liceat vobis præterea clericos ſæculo fugientes, vel laicos liberos, unde-cumque ſint, niſi excommunicati, vel interdictos, abſque aliquius contradictione ad converſionem ſuſcipere. Et qui ſuſcepti fuerunt cum communi conſilio prioris & fratrum, nulli de obedientia te-neantur, niſi Rom. pontifici, & priori ejuſdem ec-cleſiæ. Et ſi quid ſcriptum contra hoc veſtrum pri-vilegium aliquo tempore apparuerit, id irritum ducimus. Prohibemus autem, ut nulli fratrum poſt factam in eodem loco profeſſionem, ſine prioris ſui licentia, fas ſit de clauſtro diſcedere: diſcedentem vero abſque hujuſmodi litterarum cautione, nullus audeat retinere. Adhibita ſuggeſtione & volun-tate fratrum noſtrorum cardinalium epiſcoporum B & clericorum, in eadem eccleſia tanquam principalis, mater, & domina, omnino libera ſit, & nulli pe-nitus, niſi ſoli Romano pontifici ſit ſubjecta: ar

forum ubibus illibara ſervari pariter & inconvul- A
ſa, apoſtolica authoritate decernimus. Adjicien-
tes etiam, ut omnes eccleſiæ infra ſupradictam
provinciam conſtitutæ, prædia, poſſeſſiones, &
univerſa ad ipſas pertinentia, ſecundum privile-
gia, juſtitias, & bonas conſuetudines ſuas, inte-
gra, & inconvulſa poſſideant; atque, ut dictum
eſt, in omnibus eccleſiis, earumque miniſtris, &
poſſeſſionibus ſuis veſtris, canonicum habeatis in om-
nibus libertatem, ſalva ſedis apoſtolicæ authori-
tate. Nulli ergo hominum fas ſit vos vel eccleſias
veſtras ſuper hac noſtra conſtitutione temere per-
turbare, aut aliquam vobis exinde contrariietatem
inferre. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni
ſuæ temerario contraire tentaverit, & non reatum
ſuum congruæ emendaverit, poteſtatis, honoriſ- B
que ſui careat dignitate, & omnipotentis Dei, &
beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indi-
gnationem incurrat, & excommunicationi ſubja-
ceat: conſervantes vero, eorundem apoſtolorum
benedictionem & gratiam conſequantur. Amen.
Ego Anaſtaſius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſub-
ſcripſi.

Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Cinthius Portuenſis, & ſanctæ Rufinæ epiſcopus S.
Ego W. presbyter card. tit. Calixt. ſubſcripſi.
Ego Hubaldus presbyter. card. tit. ſanctæ Prazedis S.
Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Sabinæ S.
Ego Ariborttus presbyter card. tit. ſanctæ Anaſtaſiæ S.
Ego Julius presbyter cardinalis tit. ſancti Marcelli S.
Ego Rodulphus diaconus cardinalis ſanctæ Lucie in Orthopi.
Ego Guido diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in Portico S.
Ego Oddo diaconus cardinalis ſancti Nicolai in carcere Tulliano S.

Datum Laterani per manum Rolandi ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyteri Cardinalis, & Cancellarii VIII. Kal. Maii Ind. II. Incarn. Dominanno 1154. pontificatus vero domini Anaſtaſii IV. papæ anno primo.

ANNO CHRISTI 1154.

** CONCILIUM LONDINI

ANNO CHRISTI 1154.

Generale ab Henrico II. anno regni ſui primo, id eſt, Dom. noſtri MCLIV.

temporc Quadrageſimali congregatum.

Ineo revovantur pax, & leges antiquæ An- A
glorum, videlicet, Divi Edovardi confeſſo-
ris, aliaſque regni conſuetudines. Chartæ etiam
& privilegia epiſcoporum, quarumdam abbatia-
rum, & eccleſiarum, regio ſigillo confirman-
tur. Inter has charta Guillelmi primi, & immu-
nitate monaſterii de Bello, ex quo magna dein-
ceps controverſia.

VITA ET EPISTOLÆ HADRIANI PAPÆ IV.

HADRIANUS IV. natione Anglus, Nicolai D
nomine ante pontificatum appellatus, ec-
cleſiæ cardinalis, Albanenſis epiſcopus, in Nove-
giam ab Eugenio miſſus, populum fidem Chriſti
ibi propagaſſet, generemque beſtiarum converſiſſet,
Romam revocatus, ex apoſtolo Norvegiæ, vir valde
benigno (verba nonnullæ Vitæ ant.) mitis ac
patiens, in Gretia & Latina lingua peritus, ſermo-
ne facundus, eloquentia politus, in cantu eccleſia-
ſtico præcipuus, prædicator egregius, ad viſita-
dum tardus, ad ignoſcendum velox, hilaris datis,
elemoſyn nis largus, & in omni morum compoſitio-
ne præclarus, tertio Nonas Decembris, anno Do-
minicæ Incarnationis MCLIV. tempore Friderici
imperatoris I. Anaſtaſio in ſede pontificia ſubroga-
tus fuit. Hujus tempore, Arnoldi hæreſiarchæ mul-
tiplicata diri, Romanorum Arnoldiſtarum & ſena-
tus authoritate in Urbe nunciabatur, ſeſtarii, domi-
num Gerardum presbyterum cardinalem tituli San-
ctæ Pudentianæ ad pontificem cunctem in via ag-
greſſi ad mortem vulneraruni. Qua de cauſa civitas
interdicto ſubjecta, non prius eſt abſoluta, quam
Arnoldum ejuſque ſectatores nœnibus & imperio
Urbis eliminarent. Quod cum perſtitiſſent, ſu-
blata eſt cenſura interdicti, ipſique cives ſacramen-
tum perceptionis reſtituri fuerunt. Hæreſiarcham
Arnoldum ab Urbe relegatum in finibus Tuſciæ
apud Orriculos, qui eum tanquam prophetam in
terris ſua omni honore colebant, per Gerardum car-
dinalem ſancti Nicolai captum, & a vice comitibus
Campaniæ e manibus ejus abreptum, inſtantia poti-
tificis per Friderieum adhuc regem ſuppoſita vice
comitis ope graui ſupplicio, capitali ſupplicio, puni-
tus ſit, jurisdictionis reſtituendum Urbis præfe-
ctus, a papa in ipſa ſententiæ requiſitus, ligno ade-
git, ac rogo cui poſtea redacto funere, ne a ſta-
tida plebe corpus ejus veneracioni haberetur, cine-
rem in Tiberim immiſit. Guillelmum Sicilię regem,
qui per eas pontificias, ideo quod regia titulo, quem
ab uſurpabat, inſcripta non ſuiſſent, & aliquas ec-
cleſiæ terras occupaſſet, anathematis vinculo inno-
davit. Intelligens imperatorem Fridericum multis
ſtipatum copiis in Italiam intraſſe, eidem obviam
proceſſit, & Sutrium, utpote proclitum, cum eodem
conveniſſent, ipſe imperator ex quo deſcendens,
cum debito honore profectus eſt: qui Romam co-
mitatus, coronam imperialem accepit. Urbem Ti-
burtinorum qui ſe impetratores deſciverant, nulla in-
terpoſita mora, quia eccleſiæ eſſe patrimonium inte-
ligebat, pontificiſ reſtituit, actum in Germaniam
reverſus eſt. Exinde Beneventum a primoribus re-
gni vocatus ſeſe contulit, & poſtillmum partem e
manibus Guillelmi recuperavit. Ibi moram traben-
ti imperatori Græcorum per legatos 50. millia li-
brarum auri pontifici obtinit, addita promiſſione, ſe
Guillelmum ex Italia abdurum ſui ſtipendiis, in-
terea ſi tres in Apulia urbes maritimæ dederentur.
Eo nuncio Guillelmus percitus, cum pontifice ami-
citiam

A anathematis eum, quod legitima uxore repudiata
alteram duxerat: ſedique apoſtolicæ ſenel recon-
ciliatus, eis, quas Radevicus deſcripſit, im-
peria itarum in eandem evomuerat. Illud Hadria-
nus reliquit poſteris adnirandum exemplum, quod
nec obſtinatum quidem erogarit in ſuos propinquos:
adeo ut nec matri ipſi aliquid roluerit impendiſſe,
quam elecmoſynis Cantuarienſis eccleſiæ (teſte
Sartiberenſi, epiſtola 24. ad ſanctum Thomam)
alendam reliquit.

EPISTOLA I. HADRIANI PAPÆ IV.

AD HENRICUM II. ANGLIÆ REGEM.

Concedit privilegium ad Hiberniam occupandam.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio illustri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LAUDABILITER & fructuoſe de glorioſo nomine propagando in terris, & ſelicitatis præmio cumulando in cœlis, tua magnificentia cogitat: cum ad dilatandum eccleſiæ terminos, ad declarandam indoctis & rudibus populis Chriſtia- B
nę fidei veritatem, & virtutum plantaria de agro Dominico extirpanda, ideat catholicus præcipere, & in dei, & ad conveniendum ecquendum, conſilium apoſtolicæ ſedis exigis & favorem. In quo facto, quanto altiori conſilio & majori diſcretione procedis: tanto ea eo feliciorem progreſſum, præſtante Domino, confidimus habiturum: eo quod ad bonum exitum ſimper & ſimen ſoleant attingere, quæ de ardore fidei & de religionis amore principium acceperant. Sane Hibernam, & omnes inſulas, quibus ſol juſtitiæ Chriſtus illuxit, & quæ documenta fidei Chriſtiane cepe- C runt, ad jus B. Petri, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ (quod tua & nobilitas recognoſcit) non eſt dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem gratam, & germen gratum Deo inſeri- mus, quanto id a nobis interno examine diſtri- ctius proſpicimus exigendum. Significaſti ſiqui- dem nobis, fili in Chriſto carissime, te Hiberniam inſulam, ad ſubdendum illum populum legibus, & virtiorum plantaria inde germinanda, velle intrare, & in dignis domibus annum unum denarii beato Petro pro illius ſervitio nomen, & jura eccleſiarum illius terræ illibata & integra conſervare. Nos itaque pium & laudabile deſiderium tuum cum favo- re congruo proſequentes, & petitioni tuæ benignum impendantes aſſenſum; in quam inſulam ſacrorum illuſtrata ſol, pro dilatandis eccleſiæ terminis, pro vi- tiorum reſtringendo decurſu, pro corrigendis mo- ribus, & virtutibus inſerendis, pro Chriſtiane re- ligionis germinatione, inſulam illam ingredieris, & quod ad honorem Dei & ſalutem illius terræ ſpe- cteris exerit, exequaris: & illius terræ populus hono- rifice te recipiat, & illum Dominum veneretur: ju- re nimirum eccleſiaſtico illibato & integro perma- nente, & ſalva beato Petro & ſacroſanctæ Roma- næ eccleſiæ, de ſingulis domibus, annua unius de- narii penſione. Si ergo, quod concipiſti animo, effectu duxeris complendum: ſtude gentem il- lam bonis moribus informare, & agas tam per te, quam per illos quos adhibes, quos ſide, verbo, & vita idoneos eſſe perſpexeris, ut de- coretur ibi eccleſia, plantetur & creſcat fidei Chriſtianæ religio, & quæ ad honorem Dei, & ſa-

& salutem pertinent animarum, per te taliter ordinentur, ut a Deo sempiternæ mercedis cumulum consequi mereatis, & in terris gloriosum nomen valeas in seculis obtinere.

G.C. Referunt hoc privilegium, nam Matthæus Paris. ad ann. MCLV. cum Guidone Cantuariensi, Hiberniæ compugnacelsib. 2. c. 6. cui & hoc præfixit, ad eorum gestarum intelligiarum plane necessitia.

INTEREA quanquam Martius plurimum intentus & strenuus exercitiis Anglorum rex, sua tamen inter agendum liberalia non omittens, cum præsertis fuscitiarum litteris, in Synodo Cassiensi per indostrium quæstis, Acrellis ad curiam Romanam nuncios, ab Hadriano papa de Anglia orbando, tunc præsidente, peculiarium imperatorum, ejusdem auctoritate & offensu, Hiberniæ populis tam dominandi, quam ipsum in fidei rudimentis instituendis, ecclesiasticis normis & disciplinis, juxta Anglicanæ ecclesiæ morem, informandis. In Hiberniam itaque privilegia transmissa, per Nicolaum Cardinem & Gerardum tunc priorem, Malmesburiensem quoque postmodum abbatem, tam postium quam deputatum, nec non & Guillelmum Adelmisium: convocata Synodo apud Guasterfordium episcoporum Synodo, in publica audientia, ejusdem privilegiis, cum universitate assensu, solemni recitatio facta fuit per Joannem Salisbiriensem, postmodum episcopum Carnotensem, Romam ad hoc destinatum: per quem etiam idem papa regi insulam scripsit, in universitatem figuram, præfatavit. Quo quidem simul cum privilegio in archivis Wintoniæ repositus fuerat.

II. AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

De non vindicata injuria Lundonienſi archiepiſcopo illata conqueritur.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Friderico illuſtri Romanorum imperatori, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMPERATORIÆ majeſtati paucis retroactis diebus recolimus ſcripſiſſe, illud horrendum & execrabile factinus, & piaculare flagitium tempore noſtro commiſſum, in Venetiarum partibus, ſi- cut creditimus, aliquando intentatum, excellentiæ tuæ ad memoriam revocantes, non ſine grandi admiratione ferentes, quod absque digna ſeverita- te vindictæ uſque nunc tranſire paſſus fu tam pernicioſi ſceleris feriatem. Qualiter enim venerabilis frater noſter E. Lundonienſis archiepiſcopus, dum a ſede apoſtolica remearet, quibuſdam impiis & ſceleſtis, quod ſine grandi dolore, imo merore non dicimus, in partibus illis captus fuerit & adhuc in cuſtodia teneatur: qualiter etiam in ipſis captione predicti, viri impietatis ſemen nequam, filii ſceleratı, in cunctis in iuos, exaginatis gladiis, violenter exarſerint, & eos ablatis omnibus quam turpiter atque inhoneſte tractaverint: & tua fereniſſime cellitudo cognoſcit, atque ad longinquas & remotiſſimas regiones fama tanti ſceleris jam E turpitudo. Ad cujus utique vehementiſſimi factionoris ultionem, ſcut ei cui hoc placere, mala vero diſplicere credimus, conſtantius exurgete debuiſti, & gladium qui tibi, *ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*, eſt ex Divina proviſione conceſſus, in cervicem delatricis operatis impiorum, & graviſſime contrerere præſumptores. Tu vero id. ipſum ita diſſimulaſio dicens, ſævitiam neglexiſſe; quod eoldem non eſt quare premiveri commiſſe reatum, quia imponitatem ſceriegni quod geſſerunt, jampiam ſentiunt inveniſſe. Cujus quidem diſſimulationis & negligentiæ cauſam penitus ignoramus: quoniam non in aliquo ſereditatis tuæ gloriam offendiſſe, confidentiæ ſcrupulus noſtrum animum non accuſat, ſed perſonam tuam ſicut catiſſimi & ſpecialis filii noſtri & principis Chriſtianiſſimi, quem in apoſtolicæ confeſſionis petra non ambiguus per Dei gratiam ſolidatum, ſincera ſemper dileximus caritate, & debitus tractavimus honoris tantitas affectu. Debet enim, gloriioſiſſime fili, ante oculos mentis reducere, quam grantater & quam juncunde alio anno mater tua ſacroſancta Romana eccleſia ſe ſuſceperit, quanta cordis affectione tuis diebus, quantum ſibi gratiarum fuerit- tudinem contulerit & honoris, & qualiter impetrialis infigne coronæ libentiſſime conferens, benigniſſimo gremio ſuo tue ſublimitatis apicem ſtuerit confirmare, nihil prorſus effecturi quod regie voluntati vel in minimo cognoſceret obviare. Nequo tamen poniteri nos deſiderta tuæ voluntatis in omnibus impiviſſe: ſed ſi majora beneficia exſtitentia tua de nobis noſtra ſuſſiperit, ſi fieri poſſet, conſiderantes quanta eccleſiæ Dei & oobis per te incrementa poſſint & commoda provenire, non immerito quoderamus. Nunc autem quia ex imminenſum factiosa, quod in contumeliam univerſalis eccleſiæ & imperii tui noſcitur etiam commiſſum, negligere ac diſſimulare videris: ſuſpicamur utique, ac verentur, ne forte in hac diſſimulatione & negligentiam propter hoc tuus animus ſit indactus, quod ſuggeſtione perverſi hominis zizania ſeminantis adverſus clementiſſimum matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam, & nos ipſos indignationem (quod abſit) aliquam concepiris vel rancorem. Ob hoc igitur, & ob alia omnia negotia, que cognoſcimus imminere, duos de melioribus & carioribus, quos circa nos habemus, dilectos fratres filios noſtros, Bernardum S. Clementis presbyterum, Rolandum S. Marci presbyterum cardinalem, & cancellarium noſtrum, cyros uuique religione, prudentia & honeſtate conſpicuos, ferenitati tue de latere noſtro ad preſens duximus deſtinandos, excellentiam tuam rogantes attentius, quatenus eos tam benigne ſuſcipias, quam benigne recipias, honoſto tractes, & ea que ipſi ſuper hoc & ſuper aliis ad honorem Dei & ſacroſanctæ Romane eccleſiæ, ad decus etiam & exaltationem imperii pertinentia, ex parte noſtra imperatoriæ propoſuerint dignitati, ſicut avore noſtro procedant, abſque alia ſuggeſtione ſuſcipias, & ipſis tanquam filii noſtri in contingenti not proferre, fidem non dubites adhibere.

III. AD EPISCOPOS GALLIÆ & Germaniæ.

Petit Fridericum corrigi, & ad reſtitutionem honoris induci.

QUOTIES aliquid in eccleſia contra honorem Dei & ſalutem fidelium attentatur frauetum & coerciſ corum malitiam ſtrorum, & contra principe qui ſpiritu Dei aguntur, cura debet exercitare, ut eaque male geſta iunt, gratam Deo correctionem debeant invenire. Hoc autem tempore (quod abſque nimio merore non dicimus) cariſſimus filius noſter Fridericus Romanorum imperator tale quid egit, quale temporibus anteceſſorum ſuorum non legimus perpetratum. Cum enim nos duos de melioribus fratribus noſtris, Bernardum tituli S. Clementis, & Rolandum cancellarium noſtrum tituli S. Marci, presbyteros cardinales, ad ipſius præſentiam miſiſſemus: ipſe cum primum ad ejus præſentiam pervenerunt, aſperiter viſus eſt eos recepiſſe. Sequenti vero die cum rediremt ad eum, & litte-

& litteræ noſtræ in ejus auribus legerentur, accepta occaſione cujuſdam verbi, quod ipſarum litterarum ſerie continebat, (infigne videlicet coronæ beneficium tibi contuliimus) in tantam animi commotionem exarſit, ut cauricia, que in nos & legatos noſtros dicitur conſpeciſſe, & quam inhoneſte ipſos a præſentia ſua recedere, ac de terra ſua velociter exire compulerit, & audire nos opprobrium, & lamentabile fit referre. Eis autem ab ipſius præſentia exeuntibus, facto edicto, ne aliquis de regno veſtro ad apoſtolicam ſedem accedat: per comnes fines ejusdem regni cuſtodes dirituæ poſuiſſe, qui eos, qui ad ſedem apoſtolicam venire voluerint, violenter debeant revocare. Super quo facto licet aliquantum perturbemur: eo hoc tamen in nobis ipſis majorem conſolationem accipimus: quod ad id de veſtro & principum conſilio non procedit. Unde confidimus eum a fui animi motu, conſilio & præſumptione facta ipſum, gubernatione & nutriri. Et ua quidem magnificentia ſignida præcognoſcit, quod non ita bene & honeſtic inoperatis dignitatis unigue tuo capiti conferantur, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Ut hoc quod quidam vorbum hoc, & illud feciſſet (contumeliosus tibi inſigne imperialis coronæ) a ſedis ius nihi ſum ad alium recuperare: non ex meritis cuiuſquam, ſed de voluntate propria & illorum ſuggeſtione, qui paſcem regni & eccleſiæ noſtrarenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim vocabulum, contumelias, nihil aliud intelleximus, niſi quod imperia dictum eſt, impoſuimus. Sane quod poſtmodum perſonas eccleſiaſticas a debita ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ viſitationis, ut dicitur, revocare juſſiſti ſi ita eſt, quam inconvenienter actum ſit, tua, fili in Chriſto cariſſime, diſcretio, ut credimus, recognoſcit. Nam ſi aliquid apud nos amartitudinis habebas, per nuncios & literas tuas nobis fieres intumandum: & not hooori tuo curavifſemus ficut filii cariſſimi providere. Nunc igitur, quoniam ad commotionem dilecti filii noſtri Henrici Bajocaſtrenſis electi, duos de fratribus noſtris, Henricum tituli ſanctorum Nerei & Achillei, & Hyacinthum ſanctæ Mariæ in Coſmedin, diaconos cardinales, præſentium inquidem & honeſtorum ad tuam præſentiam deſtinavimus, conſtitudimus tuam monemes & hortantes in Domino, quatenus eos honeſte & benigne recipias: & quod ab eis ex parte noſtra tue magnificentie fuerit intimatum, a finceritate cordis noſtri noverit tua excellentia proceſſiſſe. Ac per hoc cum eidem filio noſtro, ſi ordinem hac de re fuerit, ita celeriter dare, ita feciſſet conventus, ut inter te ac memorati tum ſacroſanctum Romanum eccleſiam nullius diſcordiæ ſeminarium debeat remanere.

IV. AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Friderico, &c.

EX quo univerſalis eccleſiæ curam, Deo prout ipſi placuit diſponente, ſuſcepimus, ita in cunctis negotiis magnificentiam tuam honorare enravimus, ut de die in die tuis nominibus magis ac magis in amore noſtro & veneratione ſedis apoſtolicæ debuiſſet accendi. Unde ſingvandi admiratione non ferimus, quod cum audito ex ſuggeſtione quorumdam, animum tuum aliquantulum contra nos fuiſſe commotum, duos de melioribus & majoribus fratribus noſtris, Rolandum ſcilicet cancellarium tituli ſancti Marci, & Bernardum tituli ſancti Clementis presbyteros cardinales, qui pro tua majeſtatis honore in Romana eccleſia ſuſcipi ſemper exiterant, pro voluntatis tue cognitione ad tuam præſentiam deſtinavimus: aſſiet quam imperialem decoretis honoriſcentiam ſunt tractaturi. Oceaſione ſiquidem cujuſdam verbi, quod eſt, benefeciſum, tuæ animus (ſicut dicitur) eſt commotus: quod utique nedum tanti viri, ſed nec cujuſlibet ultimo non poterimus merito commoviſſe. Licet enim hoc nomen, quod eſt, beneficium, quod ſonat in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat; attamen tuæ tamen in ea ſignificatione intendebamus fuerat, quam nobiſcum poſſimus, & quam ex inſtitutione ſua noſcitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto eſt editum, & dicitur bonum factum: ex malo, non feudum, fed bonum factum. In qua ſignificatione in univerſo fuere ſcripturæ corpore ſaventur, ubi ex beneficio Dei, non tanquam ex feudo, ſed velut ex bonoficiorum collatione facto ipſius, gubernari & ſuſtinere & nutriri. Et ua quidem magnificentia ſignida præcognoſcit, quod non ita bene & honeſtic inoperatis dignitatis unigue tuo capiti conferantur, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Ut hoc quod quidam vorbum hoc, & illud feciſſet (contumeliosus tibi inſigne imperialis coronæ) a ſedis ius nihi ſum ad alium recuperare: non ex meritis cuiuſquam, ſed de voluntate propria & illorum ſuggeſtione, qui paſcem regni & eccleſiæ noſtrarenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim vocabulum, contumelias, nihil aliud intelleximus, niſi quod imperia dictum eſt, impoſuimus. Sane quod poſtmodum perſonas eccleſiaſticas a debita ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ viſitationis, ut dicitur, revocare juſſiſti ſi ita eſt, quam inconvenienter actum ſit, tua, fili in Chriſto cariſſime, diſcretio, ut credimus, recognoſcit. Nam ſi aliquid apud nos amartitudinis habebas, per nuncios & literas tuas nobis fieres intumandum: & not hooori tuo curavifſemus ficut filii cariſſimi providere. Nunc igitur, quoniam ad commotionem dilecti filii noſtri Henrici Bajocaſtrenſis electi, duos de fratribus noſtris, Henricum tituli ſanctorum Nerei & Achillei, & Hyacinthum ſanctæ Mariæ in Coſmedin, diaconos cardinales, præſentium inquidem & honeſtorum ad tuam præſentiam deſtinavimus, conſtitudimus tuam monemes & hortantes in Domino, quatenus eos honeſte & benigne recipias: & quod ab eis ex parte noſtra tue magnificentie fuerit intimatum, a finceritate cordis noſtri noverit tua excellentia proceſſiſſe. Ac per hoc cum eidem filio noſtro, ſi ordinem hac de re fuerit, ita celeriter dare, ita feciſſet conventus, ut inter te ac memorati tum ſacroſanctum Romanum eccleſiam nullius diſcordiæ ſeminarium debeat remanere.

RESCRIPTUM IMPERATORIS FRIDERICI ad Hadrianum papam.

Pro confirmatione electi Ravennenſis.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & ſemper Augustus, Hadriano Romanæ eccleſiæ venerabili pontifici.

DILECTO & fideli noſtro Anſelmo bone memoriæ Ravennenſis eccleſiæ venerabili epiſcopo defuncto, ne curia noſtra diutius tanto careret principe, operam dare curavimus loco ejus talem ſubrogari perſonam, que tempore ad reſarcienda eccleſiæ illius damna, & ad noſtrum pergendum ſervitium apta videretur. Ante omnia autem præ oculis mentis habentes, & ante nos ſedis audientes, quod ſcriptum eſt, *honore omnium pre-*

venientes; filium comitis Blanderatensis, quem vos A in clericum Romanæ ecclesiæ & filium nostra petitione assumpsistis receptoremque, vicissim ad honorem vestrum & sanctæ Romanæ ecclesiæ altius sublimari intendimus; in ea præsertim ecclesia, quam poli sanctam Romanam ecclesiam, aut maximam, aut unam de maximis habemus nosque voluerit tuæ propositio. Divina favente clementia, in electione illius personæ concorditer & voluntarie universa Ravennas convenit ecclesia, præsentibus viris honestissimis legato nobis & filio, hinc Hrachiscodiensi, inde Hermanno Ferdensi episcopo. Scientia autem & moribus in personam præfati electi una cum genere convenientibus, propter revelandum vestræ paternitatis testimonium commendabilior & acceptior exhibetur persona; quia satis ex eâ, quam utique etiam diligi a vobis & honorari gaudimus & volumus, ea tamen ratione & ordine, qua grates filios suos solent diligere, quos suo tempore & mannmittunt, & domui tuæ providere permittunt. Et quidem decentissimum est fastidium Romanam ecclesiam, tanquam matrem omnium ecclesiarum, filios, qui sunt fructus ventris aggregare, & congregatos ad decorem domus Dei & per domos & familias distribuere; quibus etiam nostrum patrii & matri sententiam mortis intendit. Veritatis autem voce docemur, quia *omnis qui se exaltat humiliabitur*. Quaproptere, dilecte in Domino fili, super prædentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro & sanctæ Romanæ ecclesiæ non cantam debetes exhibere reverentiam videris. In litteris enim ad nos missis nomen tuum nostro præponis: in quo infelicitate, ne dicam arrogantiæ, notam incurris. Quid dicam de fidelitate beato Petro & nobis a te promissa & jurata? quomodo eam observes, cum ab iis qui dni sunt & filii Excelsi consules, epilcopos videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum sacratas manibus tuis innectis, & manifeste factus nobis contrarius, eardinalibus a latere nobis directis non solum ecclesias, sed & civitates regni tui claudis? Reipice ergo, respice, tibi consulimus. Quia cum a nobis confectionem & coronam meruere tui, dum coronelsio capeas, ne concessa pertas nobilitati tuæ timemus.

Matth. 18.

Hadrianus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Friderico illustri Romanorum imperatori, salutem & apostolicam benedictionem.

QUALITER superni conditoris intuito, & tam excellentiæ tuæ, quam dilecti filii nostri Galdonis Blanderatensis comitis interventu, dilectum filium Guidonem subdiaconum nostrum, ejusdem comitis filium, olim in familiaritatem & in nostrum consortium receperimus; qualiter etiam B intuitu probitatis ejusdem, aptum pro bonore & utilitate sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, tanquam si in diaconum jam fuerit ordinatus, ecclesiam ei specialiter assignaverimus: & nos profecto memoreS, & a tenoribus tuis numquam non credimus excidisse. Nunc autem, quibusdam tuis imperialibus confideranter, & profectum fecisse & esse nos comes fuerit, attendentes: intelligentes etiam quod ipse quoque eum, ac per nobilitas & potentes parentes ipsius, in nostra & Romanæ ecclesiæ adhuc potuerint commodis provenire, & ad quantum dignitatis apicem in eadem Romana ecclesia ipse valeat, vita generi concordante, confendere, cum a fede apostolica in subdiaconatus officium fic promotus, & tanquam si jam diaconus effet (ficut superius dictum eft) a nobis fit ecclesia specialiter assignata: communicato fratrum nostrorum consilio, a nostro latere tam pretiosum pignus, juxta petitionem excellentiæ tuæ, non potuimus removere, sed ipsum opportunitate accepta, Deo auctore, in Romana ecclesia ad honorem ejusdem ecclesiæ & imperii intendimus ordinare: vel in ea, prout Divina gratia propofuerit, quandoque ad sublimiora confendat, vel exinde ad alterius ecclesiasticæ fuffigium dignitatis ipsum contingat, auxiliante Domino, pervenire. Conveniencius fiquidem eft, ut qui filius & clericus eft Romanæ ecclesiæ, ab ejus gremio non recedat: & ipsa ei circa fe locum dignitatis conferens, eidem inde provideat ulteriora. Ipla etenim virtus & moribus & fcientia adornatos, præfertim honeftis & fanguinis nobilitate præclaros, ad se libenter evocat, & eos aliunde confuevit admittere, non fe talibus, cum ipsos in gremio fuo habeat, facile honores fpoliare. Quia igitur hoc decentius effe confpicimus, & honorabilius exiftere arbitramur, confidentes etiam imperatoriæ majeftati hoc potius debere placere, & gratum atque acceptum effe publicum tuum tam in hac parte non duximus admittendum, credentes atque fperantes, quod ex quo noftram fuper hoc cognoveris voluntatem, tu ipfe noftram intentionem & propofitum commendabis.

VI. AD EUMDEM.

De duplici injuria fedi apoftolicæ per ipfum illata;

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Friderico Romanorum imperatori Auguſto & apoſtolicam benedictionem.

LAX Divina ſcitet patentes honorantibus longæ vitæ tam promittit, ut malefactoribus patri & matri ſententiam mortis intendit. Veritatis autem voce docemur, quia *omnis qui ſe exaltat humiliabitur*. Quaproptere, dilecte in Domino fili, ſuper prædentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro & ſanctæ Romanæ eccleſiæ non cantam deberes exhibere reverentiam videris. In litteris enim ad nos miſſis nomen tuum noſtro præponis: in quo infelicitate, ne dicam arrogantiæ, notam incurris. Quid dicam de fidelitate beato Petro & nobis a te promiſſa & jurata? quomodo eam obſerves, cum ab iis qui dni ſunt & filii Excelſi conſules, epiſcopos videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis, & manifeſte factus nobis contrarius, cardinalibus a latere nobis directis non ſolum eccleſias, ſed & civitates regni tui claudis? Reſpice ergo, reſpice, tibi conſulimus. Quia cum a nobis confectionem & coronam meruere tui, dum coronelsio capeas, ne conceſſa pertas nobilitati tuæ timemus.

VII. AD BASILIUM ARCHIEPISCOPUM Theſſalonicenſem.

Pro Gregorii in concordia.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerandi fratris Theſſalonicenſium archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX quo per invidiam hoſtis antiqui Conſtantinopolitana ſedes a ſacroſancta Romana & apoſtolica ſequod ſine ſacramentum quodammodo infamur) ceclesia ſeipſam ſeparavit, & hominis inimicus propriam malitiæ renenum effudit, & a matris obedientia libert receſſerunt, unitatisque locum hiatus ſubiit: laborem multum & ſtudium, qui nos prædeceſſerunt beati Petri ſucceſſores, adhibuerunt, ut ſchiſma de medio tolleretur, & unitati eccleſiæ, quæ ſe ab ea ſeparaverant, redderentur. Quamobrem & nos, qui hoc tempore apoſtolicæ ſedis curam ſuſcepimus, ut Deo placet, pro omnibus eccleſiis, quæ ſunt intra terrarum orbem conſtitutæ, quamvis beati Petri virtutibus par nihil habemus, miniſterio tamen fungi cogimur. Ad id crediderunt, ut connueremur (quod abſit) iis quos per prophetam Dominus reprehendit, dicens: *Quod ipſorum eſt non introducaſtis, quod ſuſci-*

Luce xvii. 4.

Ezech. 34.

ſtis

infirmum non ſanaviſtis, & quod perit non quæſiſtis, & quod confractum non obligaſtis.

Ideoque ad introductionem liberorum in locum eccleſiæ & unitatis, in mentionemque amiſſæ dracham pioperemus: & apoſtolico præcepto inclitati, in eos qui doctrinæ ſermones alpernantur, & perfuſum habemus, moderari, & fidelium admonitionem tempeſtive interpellare ſuſtum: & illius exemplo edoctı, qui erat gloriæ Dominus, & omnia in ſua poteſtate habens inclinare ſeciſ ceelos, & deſcendit, accepta que ſervi forma ſuſtinuit exinaniri, ut ovis amiſſa ſuo gregi reſtitueretur. Unde, frater in Chriſto, dilectionem tuam his litteris admonemus, ut hanc rem diligenter cures. Nam una fals eſt eccleſia, & una fals ſanctificationis arca, in quam unumquenque fidelium divinus ſervari oportet. Et circa unionem ejus modis omnibus labores: tuaque cogitet prudentia, ut eccleſia Dei non poſſit divili conflictet, ut omnium animam viventem e præſentis diluvii procellis intra unam arcam eccleſiæ congregari oportet ad beatum Petrum omnium fidelium gubernatorem.

Traditum eſt quonam modo ſancti patres, Dionyſio Spirito illuminati, omnium eccleſiarum primatum ſacroſanctam Romanam eccleſiam abſque obtentu perfonæ, & ad ejus ſententiam omnia judicium referri præſcripſerint: & ad tollendam de medio diviſionem, ad unionem eccleſiæ, ad conjunctionem divili patris, propter Dei dilectionem, propter animæ ſalutem, & propter fuitionem gloriæ, que non marceſcit, vigilanter adverte. Primum apud te ipſum, deinde in aliis, quatenus Divina gratia largitur, & operam, ut grex cum eccleſia unitur, & qui ſeipſos Dominicæ oves confitentur, ad gregem B. Petri revertantur, qui Dominiſuſſe eorum curam ſuſcepit. Nos quidem in hoc non temporarium laudem quæſtemus, non praterientem gloriam quærimus, qui paſcendi ſuſcepimus officium. Servos nos omnium Dei ſervorum confitemur. Sed cum dominus & magiſterium noſtrum, ut unum mortum refuſcitarem in corpore, profeſtum fuiſſe: & lacrymatum legimus ad ſepulcrum, & dixiſſe, *Lazare exi foras*, judicamus indignum, ſi Domini retinemus talentum, & quos poſſumus in anima reſuſcitare negligamus. Quod ſupereſt, dilectos filios noſtros Baldinium & Baldiccionem propterea miſſarios ad dilectiſſimum filium noſtrum Emmanuelem imperatorem Conſtantinopolitanum, a religioſo cœtu miſimus, diligentiam dedito commendamus: rogantes ea per dilectionem Dei, beatig; Petri, & fidis apoſtolatus, & pietatis cultum, aſpectu gratioſo in eorum neceſſitatibus conſolationem adhibeas. De tua valetudine copimus per litteras fieri certiores.

Luce xvi. 22.

VIII. AD WILLELMUM REGEM SICILIÆ.

De titulo regni, aliiſque privilegiis ab eo per vim & metum extortis.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo Filio Willelmo illustri & glorioso Sicilie regi, eyusque hæredibus, quos pro voluntaria ordinatione ſua futuros in regnum, in perpetuum.

LICET ex injuncto nobis a Deo apoſtolatus officio univerſas Chriſti fideles paterne caritatis brachiis debeamus amplecti, atque ad pacem eos & concordiam invitare: reges tamen & ſublimiores quaſque perſonas tanto amplius diligere & honorare debemus, atque de bono pacis eos tanto ſtudioſius commonere, quanto eccleſiæ Dei & fide-

A libus Chriſtianis major inde ſoſtus ſpiritualiter ac temporaliter dignoſcitur provenire. Conſtat, criſtiſſime in Chriſto fili Willelme, glorioſe Sicilius rex, te inter reges & ceſtiores perſonas facoli, eximiis operibus, potentia ophiloque claruere: ita ut ex vigore juſtitiæ, quam in terra ſub tua ditione conſtituta conſervas, ex ſecuritate pacis, qua omnes per eandem conſtituti lætantur, & ex terrore quem inimicis Chriſtianis nomini per opera magnifica inculſiſti, uſque ad extremos angulos ſuæ tui nominis & gloria protendatur. Quod ſiquidem nos, dilectiſſime in Chriſto fili Willelme eximie, diligentius attendentes, & inſpicientes pariter quantæ utilitates Romanæ eccleſiæ valeant provenire, & ceſſibuto tua per firmam pacem et & concordiam conſervetur: diuin in circuitu ſervari B oportet. Et circa unionem ejus modis omnibus labores: tuaque cogitet prudentia, ut eccleſia Dei non poſſit divili conflictet, ut omnium animam viventem e præſentis diluvii procellis intra unam arcam eccleſiæ congregari oportet ad beatum Petrum omnium fidelium gubernatorem.

Traditum eſt quonam modo ſancti patres, Dionyſio Spirito illuminati, omnium eccleſiarum primatum ſacroſanctam Romanam eccleſiam abſque obtentu perſonarum, & ad ejus ſententiam omnia judicium referri præſcripſerint: & ad tollendam de medio diviſionem, ad unionem eccleſiæ, ad conjunctionem divili patris, propter Dei dilectionem, propter animæ ſalutem, & propter fuitionem gloriæ, que non marceſcit, vigilanter adverte. Primum apud te ipſum, deinde in aliis, quatenus Divina gratia largitur, & operam, ut grex cum eccleſia unitur, & qui ſeipſos Dominicæ oves confitentur, ad gregem B. Petri revertantur, qui Dominiſuſſe eorum curam ſuſcepit. Nos quidem in hoc non temporarium laudem quæſtemus, non praterientem gloriam quærimus, qui paſcendi ſuſcepimus officium. Servos nos omnium Dei ſervorum confitemur. Sed cum dominus & magiſterium noſtrum, ut unum mortum refuſcitarem in corpore, profeſtum fuiſſe: & lacrymatum legimus ad ſepulcrum, & dixiſſe, *Lazare exi foras*, judicamus indignum, ſi Domini retinemus talentum, & quos poſſumus in anima reſuſcitare negligamus. Quod ſupereſt, dilectos filios noſtros Baldinium & Baldiccionem propterea miſſarios ad dilectiſſimum filium noſtrum Emmanuelem imperatorem Conſtantinopolitanum, a religioſo cœtu miſimus, diligentiam dedito commendamus: rogantes ea per dilectionem Dei, beatig; Petri, & fidis apoſtolatus, & pietatis cultum, aſpectu gratioſo in eorum neceſſitatibus conſolationem adhibeas. De tua valetudine copimus per litteras fieri certiores.

VIII. AD WILLELMUM REGEM SICILIÆ.

De titulo regni, aliiſque privilegiis ab eo per vim & metum extortis.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo Filio Willelmo illustri & glorioso Sicilie regi, eyusque hæredibus, quos pro voluntaria ordinatione ſua futuros in regnum, in perpetuum.

LICET ex injuncto nobis a Deo apoſtolatus officio univerſas Chriſti fideles paterne caritatis brachiis debeamus amplecti, atque ad pacem eos & concordiam invitare: reges tamen & ſublimiores quaſque perſonas tanto amplius diligere & honorare debemus, atque de bono pacis eos tanto ſtudioſius commonere, quanto eccleſiæ Dei & fide-

IX. AD RECTORES ROMANÆ fraternitatis.

Arnaldus hæreſiarcha, Eugenii III. tempore, præter alia execranda quæ adverſus Romanam eccleſiam præſumpſerat, clericos cardinalibus ſubditos ab iis diviſere laboravit. Ad ejuſmodi ergo inventum diabolicum, quod invaluerat, auferendum, decernit Hadrianus papa, ut capellani promittant obedientiam rectoribus titulorum.

Hadrianus quartus, rectoribus Romanæ fraternitatis.

AD audientiam noſtram pervenit, quod olim S. Petri ad vincula in quadam capella ſua, eccleſia videlicet ſanctæ Mariæ in Candiatore, quia ejuſdem eccleſiæ populus manum obedientiæ jam dicto eccleſiæ presbytero, illi videlicet ſancti Petri, exhiberi contradixit, Divina prohibuerunt officia celebrari. Quia igitur ſuſtinere non poſſumus nec debemus, ut eccleſia ſancti Petri ad vincula ius jure debeat defraudari, per apoſtolica vobis ſcripta man-

mandamus, quatenus prædictum populum distri- A
cte commonestis, ut a contradictione illa penitus
de cetero cesset: & quod ecclesia sancti Petri habet
in ceteris suis capellis, in ifis ei subtrahere non
presumat. Et si ab hujusmodi levitate cessaverint,
interdictum volumus relaxari, ut in prædicta ec-
clesia sanctæ Mariæ officia Divina liceat celebrari.
Aliosquin pensum, quam in officiis patiuntur, cos
decreximus sustinere. Datum Beneventi, xv. Ka-
lendas Aprilis.

C. 6. Quo fequuntur Hadriani epistolæ, a decima ad vigesimam quintam, petitæ fune Tomo IV. hifi. Franc. Duchesn.

*** X. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Confirmat ipsi archidiaconatum Atrebatensem.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hugoni, carissimi filii nobis Ludovici regis Francorum cancellario, & Atrebatensis ecclesiæ archidiacono, salutem & apostolicam benedictionem.

Sus rationabilibus filiorum nostrorum petitionibus facili assensu concurrimus, & eos super collatis sibi ecclesiasticis beneficiis nostro patrocinio communimus: officii nobis debitum exequimur actionem, & ecclesiasticis utilitatibus efficacius providemus. Tanto enim quisque de sua executione officii poterit fructuosius cogitare: quanto pravorum temeritati ad finem infestationem omnem aditum viderit arctius interclusum. Ea propter, dilecte in Domino fili Hugo, pacis & quieti tuæ in posterum providere volentes, majorem archidiaconatum Atrebatensis ecclesiæ cum omnibus ad eum pertinentibus, a venerabili fratre nostro Godefrido ejusdem ecclesiæ episcopo rationabili tibi provisione concessum, authoritate tibi apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem id attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Laterani, xii. Kalendas Februarii.

*** XI. AD THEOBALDUM EPISCOPUM & canonicos Parisi.

Ut Hugoni cancellario, quamdiu Parisiensis redditus alligantur, nihil noceat fuerit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ep. episcopo, & dilectis filiis Cc. decano, & universo capitulo Parisiensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

Gratum & acceptum habemus, & dilectionem vestram de providentia illorum, quæ ad E promovendas utilitates ecclesiasticas pertinent, non modicum commendamus, quod dilecto filio nostro Hugoni carissimi filii nostri Ludovici Francorum regis cancellario, prebendæ fue reddi-tus in vestra ecclesia concessistis. Unde nos concessionem ipsam ratam habentes, & authoritate apostolica confirmantes, per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus redditus ipsos ei, ubicumque fuerit, faciatis integre assignari. Ut & ipse vobis & ecclesiæ vestræ inde semper exsistat obnoxius, & nos petitionem vestras libentius admittere debeamus. Datum Beneventi, xiii. Kal. Februarii,

A *** XII. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Absolvit eum a juramento & illicita conditione qua cum Atrebatensi episcopus obligaverat, cum archidiaconatum daret:

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hugoni carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis cancellario, salutem & apostolicam benedictionem.

Illius devotionis & finceritatis intuitu, quam circa sacrosanctam Romanam ecclesiam & nos ipsos a multis retroactis temporibus nosceris habuisse, pro tua quoq; honestate & probitate personæ, majorem archidiaconatum, fratre nostro G.° Atre- B batensi episcopo ipsum prius fpondente, absque o- Godefrido
mni conditione, & alicujus pacti obligatione, tibi de, nos recollimus olim in Atrebatensi ecclesia posmodum contulisse. Ipse autem Atrebatensis episcopus contra pariter nos episcopatum, & nimis secundum hominem ambulans, impedimentum tibi volens fuper hac concessione præstare, te juramento, sicut dicitur, obligavit, quod eum sibi placeret, cancellariam absque contradictionis obstaculo refignares. Unde quoniam tam illicitum juramentum nulla debet firmitate constare, ab ipsius juramenti debito, authoritate tibi apostolica absolvimus, & ab omni conditione in ejusdem archidiaconatus collatione contra præceptum nostrum posita, irrita modis omnibus esse censemus. Datum Later. v. Idus Maii.

*** XIII. AD THEOBALDUM PARISIENSEM EPISCOPUM.

Ut primum personarum vel honorem, qui in Parisiensi ecclesia vacabit, ei concedat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Parisiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Quoniam de devotione & fide sinceritate quam erga sacrosanctam Romanam ecclesiam & nos ipsos habere dinosceris, plenam fiduciam obtinemus: fraternitatem tuam ipsis B qui nobis cari sunt & arcepti, regate non dubitamus. Quanto autem dilectus filius noster Hugo, carissimi filii nostri illustrissimi Francorum regis cancellarius, matri tue Romanæ ecclesiæ & nobis ipsis devotionis & fidelis, quantum pro ipsius honore folicitus permaneat & attentus: & nos ipsi cognoscimus, & prudentium tam non credimus ignorare. Inde est, quod illum fraternitati tue duximus plurimum commendandum, rogantes attentius, quatenus pro B. Petri, & nostrarum reverentia litterarum, primum personarum vel honorem qui in tua vacabit ecclesia, ei concedas: ut & ipse nostrat sibi preces sentiat fructuosas, & nos de nostrarum precum amissione grariarum tibi debeamus exfolvere actiones. Datum Laterani, Kal. Novembris.

*** XIV. AD CANONICOS S. CRUCIS Aurelianenſi.

Increpat quod Hugoni cancellario prebendæ integritatem, cum abeſſet, non conceſſerint. Jubet in poſterum facient, & quod eſt ſubtractum reſtituant.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano, & univerſis capitulo eccleſiæ ſanctæ Crucis Aurelianis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Miramur plurimum & adverſum vos non poſſumus non moveri, quod cum vobis olim dede-

dederimus in mandatis, ut licet dilectus filius noster A
Hugo carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis cancellarius, in ecclesia vestra non esset assiduus, nihilominus tamen integritatem prebendæ ejus absque contradictione aliqua obtineret. Vos autem non solum mandatum nostrum in hac parte non curastis effectui mancipare: verum etiam, quod deterius est, in nostrum & apostolicæ sedis contemptum, eum priori integram habuistis, postmodum ei meditetam, sicut dicitur, subtraxistis. Unde nisi apostolicus sedis consueta benignitas nostrum animum mitigaret, nimium B. Petri gravet, in vos usque adeo sentiretis, quod in contemptum nostrum non præsumeretis ulterius tale aliquid attentare. Nec igitur de merito vestræ malitiæ cogamur in vos animadvertere gravi vindicta, universitati vestræ per literata scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatinus ita integram et prælandam, licet absens fuerit, de cetero concedatis, tanquam si absentia nulla ecclesia defervet, Quicquid vero ei exinde hactenus est subtractum, infra xx. dies post susceptionem præsentium litterarum, omni occasione & cavillatione postposita, eidem studeatis in integrum restituere. Datum Laterani, vii. Idus Maii.

*** XV. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Ut abbatem Compendienſem in regis gratiam reſtituat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni cancellario illuſtris regis Francorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

De tua devotione atque induſtria plenam fiduciam obtinentes, ad exequenda quæ majori affectu quinimo operis executione complori, tuam prudentiam confidentius excitamus. Sicut tua novit diſcretio, Compendienſe monaſterium, in quo de novo religio eſt inſtituta, multis turbinum procellis concutitur, & proventum incurriſionibus moleſtatur. Et adeo quod, fieut nobis ſuggeritur, dilectus filius noſter ..... abbas eiuſdem loci propter quaſdam falſas ſuggeſtiones a carissimi filii noſtri Lu- D dovici regis Francorum curia eſt gratia declinaſſe. Aeper hoc indecibile tue prudentiam ſignificatione mandamus, quatinus in gratiam prædicti filii noſtri eundem abbatem pro poſſe tuo reſtituere, gratum ei, & commiſſe fibi eccleſiæ, ſtudeas conſilium & utile miniſtrare. Datum Laterani xii. Kal. Jan.

*** XVI. AD GODEFRIDUM EPISCOPUM Atrebatenſem.

Idem argumentum quod duodecimæ:

Godefrido *Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

Illius devotionis & finceritatis intuitu, quam dilectus filius noſter Hugo carissimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellarius circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam, & nos ipſos a multis retroactis temporibus noſcitur habuiſſe; pro ipſius quoque honeſtate & probitate perſonæ: majorem archidiaconatum, te etiam ei prius ſponden- E te, abſque omni conditione, & alicujus pacti obligatione, eidem nos recolimus olim in Atrebatenſi eccleſia poſmodum contuliſſe. Tu vero contra pariter epiſcopatum & nimis ſecundum hominem

ambulante impedimentum ei volens ſuper hac conceſſione præſtare, juramento, ſicut dicitur, obligaſti, quod, cum tibi placeret, cancellarium abſque contradictionis obſtaculo reſignares. Unde quoniam tam illicitum juramentum nulla debet firmitate conſtare, prædictum filium noſtrum cancellarium ab ipſius juramenti debito authoritate apoſtolica tibi abſolvimus: & conditionem in ejuſdem archidiaconatus collatione contra præceptum noſtrum poſitam, irritas modis omnibus eſſe cenſemus. Fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus tam de cetero ad obſervationem præſtiti juramenti cogere nullo ratione præſumas. Datum Laterani, v. Idus Maii.

*** XVII. AD EUMDEM.

Ut Hugoni cancellario reſtituat altare quod ipſi abſtulerat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. *Godefrido*

Dilectus filius noſter Hugo cancellarius filii noſtri regis Francorum cancellarius, directa a nobis infinuatione monſtravit, quod altare de Allues a bone memoriæ M. prædeceſſore tuo canonice ſibi conceſſum, quod eidem per temporis prælationis tuæ quiete diutius tenuiſſe, ſine rationabili cauſa, & nullo interveniente judicio, ei abſtuliſti. Unde quatenus idem cancellarius ipſum majori eſt devotione & fidelitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & nobis ipſis affectuſius tanto magis ſua jura nos conſervare tenemur. Fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſi ita eſt, altare ipſum, omni dilatione & appellatione remota, memorato filio noſtro reſtituas. Datum Laterani Kal. Novemb.

*** XVIII. AD EUMDEM.

De eodem argumento.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. *Godefrido*

Dilectus filius noſter Hugo, carissimi filii noſtri Ludovici Francorum regis cancellarius, tranſmiſſe, nobis relatione monſtravit, ſe altare quoddam in Atrebatenſi epiſcopatu ſuo in Alvisi loco ad monaſterium Atrebatenſis quondam epiſcopi, bonæ memoriæ Alvisi, canonicis quodcumque ipſi habuiſſe ufque ad illud tempus, quo inveſtituram majoris archidiaconatus in eccleſia tua de mandato noſtro fecerat ſuſcepturus, aſſenſi fe idem altare quiete ac pacifice poſſeſſiſſe. Imminente vero die, quo de ipſo archidiaconatu debebat juxta mandatum noſtrum, ſicut diximus, inveſtiri, ac prout nobis ſuggeritur, niſi eidem altari tibi primitus reſtituto, inveſtituram ei facere noluiſti, & taliter ab eo ipſum altare diceris extorſiſſe. Quia vero hujuſmodi diceverentio rationi contraria eſſe, & pontificeli officio penitus aliena, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus: quatinus, ſi res ita ſe habet, ipſum altare jamdicto filio noſtro Hugoni cancellario infra xl. dies poſt horum ſuſceptionem omni appellatione ceſſante reſtituas. Quod ſi tu facere forte diſtuleris, venerabili fratri noſtro ..... Remenſi ar- *Turonen.* chiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato a nobis datum eſſe noverit in mandatis, ut ipſe hoc vice noſtra non differat effectui mancipare. Datum Laterani, v. Idus Maii.

** XIX. AD SAMSONEM REMENSEM A archiepiscopum.

De eodem argumento.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Samsoni Remensi archiepiscopo apostolice sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTUS filius noster Hugo, carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis cancellarius, transmissa nobis relatione monstravit, se altare quoddam in Atrebatensi episcopatu ea de re, quo Alvisi bonæ memoriæ Atrebatensis quondam episcopi habuisse; de usque ad illud tempus, quo investituram majoris archidiaconatus in Atrebatensi ecclesia de mandato nostro fuerat suscepturus, affirmavit, se idem altare quiete & pacifice possedisse. Imminente vero die, quo de ipso archidiaconatu debebat juxta mandatum nostrum, sicut diximus, investiri, frater noster Atrebatensis, prout nobis suggessit, nisi eodem altari sibi primitus restituto, investiturum ei facere noluit, & taliter ab eo ipsum altare dicitur extorsisse. Quia vero hujusmodi circumventio rationi contraria est, & a pontificali officio penitus aliena: eidem episcopo dedimus in mandatis, ut si res ita se habet, ipsum altare jamdicto filio nostro Hugoni cancellario infra xx. diei post harum suscepturam, quamvis appellatione cessante, restituat. Quod si ipse facere forte differ-B lerit, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus tu ipse vice nostra, omni appellatione & causa bene cessante, hoc non differas effectui mancipare. Datum Laterani, v. Idus Maii.

** XX. AD HUGONEM FRANCORUM cancellarium.

Gratulatur quod paci inter Francorum Anglorumque reges firmande utilem operam navaverit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hugoni illustris regis Francorum cancellario, salutem & apostolicam benedictionem.

QUOD ad pacem & concordiam inter carissimos filios nostros Ludovicum illustrem regem Francorum, & Henricum illustrem regem Anglorum, pro posse tuo, sicut nobis dictum, solicitus exististi, & studium ad hoc effectui mancipandum, & vigilantiam operam impendisti: tanto amplius gratiam & acceptam habemus, & tanto tui prudentiam in hac parte tanto attentius commendamus, quanto magis ipsa pax atque concordia & quietis & hominibus gratia, & tam præsentibus quam posteris profutura. Acceptimus siquidem, & de dilecti filii nostri Henrici nuncii pecdicti filii nostri regis Francie relatione, & literarum suarum tenore conceptimus, tantum inter eos fuedus & dilectionis vinculum unitatem per Dei gratiam esse, & vinculum caritatis, tantam etiam pacem & tantam intervenisse concordiam, ut nihil alterne amittitis fuedus infringere, nihil amodo firmitatem aliquatenus valeat disturbare. Unde nos letitiam tanto majorem concipimus, & cum Deo & angelis ejus tanto amplius exultamus quanto magis amicitiam ipsam, utrique parti necessariam esse cognoscimus, & multam exinde utilitatem multum fructum conspicimus provenire. Ea propter omnipotenti Deo, a quo bona concta procedunt, & in cujus manu regum corda constituit, immensas gratiarum referimus actiones: qui dilectantia quodam vota, & dispares voluntates, ita per suam misericordiam voluit esse conjuncta, ut nihil jam in ipsis posset reperiri diversum: sed idem velint, & idem sentire patiter videantur. Nos vero qui pacis & concordiæ bonum inter omnes esse plurimum optare debemus, Divinam clementiam assiduis precibus exoramus, ut pacem firmam inter eos conservare dignetur & perpetuam unitatem. Ad hæc jam dictum filium nostrum Henricum, litteratum quidem clericum & honestum, quem circa negotia tua fidelem satis esse cognoscimus ac devotum, dilectioni tuæ propensius commendamus, rogamus plurimum, ut eum pro B. Petri ac nostra reverentia de caro habeas carjorem, & eidem in opportunitatibus suis ita pietatis intuitu & dilectionis fervente providéas, quod & fide & preces nostras apud te fibi sentiat fructuosas, & non exinde devotionem tuæ gratiam debeamus exsolvere actionis. Datum Laterani, 11. Non. Novemb.

** XXI. AD LUDOVICUM VII. FRANC. REGEM.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DE religiosorum virorum præsidio, & veneratione sacrorum locorum, non oportet nos telongis sermonibus ammonere. Satis enim ad hoc animum tuum, omni commonitione cessante, ignis illa, quem Dominus mittere venit in terram, accendit: ut inter universos principes orbis, nullus sit, qui super hoc in conspectu totius ecclesiæ commendabilior habeatur. Sane licet pacificum tue præfulum ad sacrosancte ecclesie beati Petri jus confirmatas extendas: Vizeliacensi tamen ecclesiæ tanto te cupimus attentius exhibere, quanto & ad jus B. Petri specialius pertinet, & ex perfidia fororum largitione, quæ sustinet molestias & pressuras. Nec enim ignorat tua prudentia, qualiter ab aliquot annis adversus dilectum filium nostrum Pontium Vizeliacensem abbatem Ivone Nivernensis comitis conspiraverit, diripere bona ecclesiæ, & ipsum quoque abbatem exinde expellere præsumpserunt. Unde & a corpore Domini, quod est ecclesia, fere memoratur excesserc. Nondum quidem in filium ecclesiam facta impetra irrumpentes, fregerunt portas, lustraverunt officinas, estuderunt vina, dirigerentque veles monachorum, abduxerunt quamplures aversarii, & in ipso etiam monachos & famulos domus, violentias manus auluste temerario extenderunt. Porro quoniam illustri nequitia ecclesiastici severitate justitiæ non potuit coerceri, visibilem tue manus expectat: & vigore tua indiget emendari, quod sub æquitate canonicæ manus hactenus incarcetum. Magnificentiam itaque tuam rogamus, monemus, & exhortamus in Domino, atque in peccatorum tibi remissionem injungimus, quatenus juftitiæ solo fuccenfus, & affectione fiducie fuperiori monaftcrio ac noftris exhortationibus provocatus, in manu valida Vizeliacum accedas, & burgenses abjurare communium quam fecerant, & ad fidelitatem atque fubjectionem dilecti filii noftri Pontii Vizeliacenfis abbatis tanquam Domini redire compellas. Ablata etiam eos integre reftituere, & irrogata damna facta reftaurare; atque in illos, qui fuique nequitie caput exftiterunt, tantam ultionem exercear, ut qui eis fuccefferint, confideratione ultionis eorum, caput contra dominum fuum erigere, & fimilem perfidiam in fanctuarium Domini committere non audeant. Datum Sutrii, XII. Kal. Junii.

** XXII. AD EUMDEM.

Canonicos duos Aurelianenses ipsi purgat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENTES ad apostolicam sedem, dilecti filii nostri, duo C. Aurelianenses canonici, taliter se in ea causa, pro qua venerant, habuerunt, ut nec in verbo te, vel dilectum filium nostrum Philippum archidiaconum fratrem tuum videantur aliquatenus offendisse. Unde magnificentiam tuam per apostolica scripta monemus, quatinus si nuncii ejusdem filii nostri, aut quilibet alius, auribus tuis fenifter aliquid intimare voluerit, fuggeftionibus ipfius nullatenus acquiescas: fed dicut vir discretos & fapiens, iniquos delationes & invidiosa dicta confutes. Datum Rome apud S. Petrum, VII. Idus Maji.

** XXIII. AD EUMDEM.

Ne sacram expeditionem cum Anglorum rege fuscipiat in Hispaniam, inconsultis illius terræ principibus.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SATIS laudabiliter & fructuose de Chriftiano D nomine propagando in terris, & æternæ beatitudinis præmio tibi cumulando in cœlis, tua videtur magnificentia operare: dum ad diftandos terminos populi Chriftiani, ad paganorum barbiem debellandam, & ad gentes apoftaticas, & quæ catholicæ fidei refugiunt nec fuperi veritatem, Chriftianorum jugo & ditioni fubdendas, fimul cum cariffimo filio noftro Henrico illuftri Anglorum rege in Hifpaniam properare difponis & fruden abilitate (ut audio) hoc feliciem exitum fortiatur) exercitum & quæ funt itineri neceffaria congregare. Atque ad id conveniritius exequendum, matris tue facrofanctæ Romanæ ecclefiæ confilium exigis & favorem. Quod quidem propofitum tantum magis gratum acceptumque tenemus, & & amplius licet commendandum eft commendamus: quanto de fincerior caritas radice talem intentionem & votum tam laudabilis proceffifle creditmus, ac de majori ardore fidei & religionis amore propofitum & defiderium tuum principium acceperint.

Verum cum excellentia tua & confilii maturitate fit provida, & hec fapientie illuftrata: in ordine ipfius facti videtur plurimum effe feftina. Unde & multos attonitos reddidit, & fufpenfos: cum omne bonum quod fuo tempore & competenti ordine exceretur, æterno conditori placitum habeatur modis omnibus & acceptum. Aliter autem non poteft gratum ejus exiftere voluntati. Quod utique ut magis evidenter appareat, & ut fit quod propo- E nimus, paulo amplius manifeftum: aliquid exemplí gratia duximus non utiliter fupponendum. Corpus fuquidem Chriftí conficere, & in ara Dominica hoftiam immolare, bonum, immo & falutifere nulle, nemo qui recte fapit ignorat. Ceterum fi tempore fuo & horis immolatum non fuerit conftitutis, jam illud refervatur ad poenam quod expiabatur ad gloriam: & qui extra tempus immolat conftitutum, inde fibi damnationem dolebit inffigi, unde, fi conftituto tempore immolaffet, meritum fibi gauderet & præmium augmentari.

Accedit ad hoc quod allenum terram intrare, nec

cio ipsi eligas, quod magis de judicio rationis cognoveris eligendum. De cætero, ea quæ memoratus frater noster episcopus ex nostra parte regiæ propositioni dignitati, velut si ab ore nostro procederent, absque ulla hæsitatione suscipias, & ipsius verbis, tanquam si contingere non ea profectus, fidem non dubites adhibere. Ipse namque injunctam sibi legationem ita prudenter fuit & solicite exequutus, quod omne illud a nobis studio fuse probitatis & discretionis obtinuit, quicquid per solicitum, & providum vigilantiam deberet quilibet alius obtinere. Datum Lateran. XII. Kal. Martii.

*** XXIV. AD PARISIENSES CANONICOS.

Epistolam argumenti atque decimæ tertiæ.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, decano, cantori, & universis capitulo Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Ecclesiasticas personas, quas sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ devotionis effe cognoscimus, & ad ejus obsequium promptiores inspicimus, oportet nos speciali quadam prærogativa diligere: & honorem eis debitum exhibentes, ipsas decimus ecclesiasticis beneficiis, prout expedire cognoscimus, ampliare. Dilectus siquidem filius noster Hugo, carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis carissimus, quanto nobis fit vinculo devotionis adstrictus, & pro commodo atque honore matris suæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ubicumque necessitas exigit, quam fidelissime se exponat, & de ipsius filudeat incremento tractare: nos ipsi ad plenum novimus, & discretionem vestram id credimus non latere. Inde utique est, quod nos cum sintera in Domino caritate diligentes, ipsum quibus modis cum Deo possumus intendimus honorare: & nostri propositi est, eidem in opportunitatibus suis utiliter providere. De omni itaque vestrum petitione plurimum confidemus, universitati vestræ præcipiendo, per apostolica scripta mandamus, & mandando præcipimus: quatinus præpositum, quæ in Parisiensi ecclesia, & domos, quæ in diœcesi ejusdem ecclesiæ dehinc primum vacaverint, ei, omni contentione & appellatione sepolita, concedatis, & concessas ipsum permittatis quiete & absque ulla molestia possidere. Datum Lateran. v. Idus Mati.

*** XXV. AD LINGONENSEM, Eduensem, Nivernensem, Autissiodorensem, episcopos.

Ut Nivernensem comitem admoneant, ne sit infestus Vizeliaco &, nisi paret, excommunicent.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Lingonensi, Eduensi, Nivernensi, Autissiodorensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

Tantum jam malitia Nivernensis comitis, quod vestra fraternitas non ignorat, adversus ipsius fidelis apostolicæ filiam Vizeliac. ecclesiam excrevit, ut culpa animi procul dubio ofe videatur, fi malitia ejus maneat impunita. Præter illa siquidem mala, quæ jampridem ei & instigando burgenses ad perlecutionem ejus, & diversis aliis modis astu temerario irrogavit: in villa Vizeliaca nuper milites suos & homines inimicorum fouta constituit, & dominium pro voluntate sua in eadem villa contra jus antecessorum suorum usurpat. Burgenses etiam contra dilectum filium nostrum Pontium Vizeliacensem abbatem in sua conspiratione ac pejuratio forere præsumit. Sane felicis memoriæ papa Eugenius antecessor noster, afflictionibus & angustiis illius ecclesiæ affectione paterna compatiens, & in multitiam antedicti comitis ferventer debito inardescens: a corpore Christi, quod est ecclesia, Divini eum verbi falce præcidit, & in terra ipsius Divina interdixit celebrari officia. Quoniam igitur idem comes tia durus est in suæ iniquitatem, ita occæcatus ab intima æternæ damnationis averit, ut nec flagellatus etiam a sua potuerit malitia cohiberi: per præsentia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsum diffidatis monentes, quatinus cultodes suos de villa Vizeliaca removeat; mala quæ ecclesiæ irrogavit, emendet, chartam compositionis contra privilegia prædecessorum nostrorum, & ecclesiæ libertatem, cheiteam antedicto abbati reftituat; & burgenibus contra eum in sua coaplicatione nullum præbeat auxilium, vel favorem, & jurejurando promittat firmamanie ipsi nullas vires ulterius præbiturum. Si vero infra xxx. dies post commotionem veftram, quæ prædicta sunt, adimplere contempserit in perfonam ejus excommunicationis, in terram vero, interdicti sententiam renovetis, & ab omnibus præcipitatis firmiter observari. Datum Sutrii XII. Kal. Junii.

*** XXVI. AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Adversus oppidanos Vizeliacenses.

Hadrianus episcopis Galliæ.

Quanta nequitia Vizeliacenses homines adversus matrem & dominum suum Vizeliacensem ecclesiam conspiraverint, & quam afpere in eam debacchati fuerint, & in quam bona graffati: ad notitiam fraternitatis veftræ devenit, & nos nullatenus ignoramus. Sane felicis memoriæ papa Eugenius antecessor noster, & illorum superbia & excessibus plurimum permotus, eosdem sæpe excommunicationis & ecclesiasticæ diffidationis sententia innodavit. Ipsi autem alienati & converti retrorsum, a sua malitia minime defiderunt: sed transfcrunt in affectu cordis, & graviora jugiter adversum matrem suam committere præsumpterunt. Ecce filii illi de quibus sit prophetæ: *Percussifti eos, & non doluerunt; attrivisti, & renuerunt accipere disciplinam.* Ut enim in præsentiarum alia quæ ante hæc ab eis gesta sunt contra Vizeliacenses ecclesiam, taceamus; nuper facto impetu hostia templi Vizeliacensis ecclesiæ, rupto vitro, effuderunt vinum, diripuerunt omnia, & in ipsos etiam monachos violentas manus extenderepræsumpterunt. Porro nos in omnibus his dolemus de malitiis illis hominibus, qui in perjurii, sacrilegii, rapinæ, ac peccatorum multorum fovemaen incidierunt: dolemus etiam quod nullum veftrum affumere justitiæ clypeum, & in ejus auxilium exsurgere intuemur: usque adeo ut jugere valeamus, & dicere cum prophetæ: *Non est qui consolatur ex omnibus carissimis.* Quoniam igitur nos ad quorum tutelam atque præsidium præfata ecclesia specialiter refpicit, afflictionem ipsius diffimulare nec possumus, nec debemus: per præsentia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus omni tepiditate ceffante burgenses ipsos festinetis diffidifius ammonere, an antedicto abbati & ejus fratribus abbata reftituant, irrogata damna refarcient, de illatis injuriis competentem fatisfactionem exhibeant, & ad fidelitatem & dominium ecclesiæ revertantur. Si vero fine dilatione aliqua post

post commonitionem veftram quæ prædiximus adimplere contempserint, omnes illos qui negligentia hujus authores exiftunt, & quos præfatus abbas vobis nominaverit, fine appellationis remedio excommunicetis: & ad quemcumque locum per epiícopatus veftros aliquis burgenfium ipsorum devenerit, donec præfens fuerit, Divina ibi prohibeatis officia celebrari, & fi aliquem eorum mortui contigerit, Chriftianorum carcat fepultura. Ne autem corporalem quoque penam effugiant, omnibus parochianis veftris diffidatibus injungatur, ut in nundinis fuis eos nequaquam admittant, & nullam cum eis focietatem, vel in mercibus, vel in aliis rebus habere præsumant: fed fiout excommunicatos eos evitent, & ubicumque invenerint, capiant, & amore juftitiæ bonis fuis non definant fpoliare. Et ut inviti faltem cogantur ad fubjectionem & fidelitatem domini & matris. Nos fi quis fuperbia morbis nova convenerit autidota præparari. Datum Sutrii, XII. Kal. Junii.

Ibidem.

*** XXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Commendat ipsi Vizeliacenses oœnobii tutelam.

G. C. Vide supra ejusdem pontificis epistolam XI. *ad eundem regem de eodem argumento.*

Hadrianus Ludovico regi.

Gratum & acceptum habemus, & magnificentiam tuam de plenum rerum exercitione plurimum commendamus, quoniam dilecto filio noftro Pontio Vizeliacenfi abbati, ficut ejus directa nobis relatio patefecit, amore Dei, & noftrum rei exercentia literarum, juxta regiæ dignitatis officium diligenter hactenus affitifti; & contra fuos & monafterii fui perfecutores auxilium ei & confilium præbuifti. Unde quoniam bonorum intentio ad falutis operæ tanto amplius dirigitur, quanto fæpius inde commoretur: celfitudinem tuam per apoftolica fcripta rogamus, & in peccatorum tibi remiffionem injungimus, quatinus pro Dei amore, & pro B. Petri & noftra reverentia, prædictum abbatem propenfius diligas & honores, & ut monafterium ipsum, & dilecti filii noftri Ecclesiæ ventenfis comitis & craffatorum omnium infeftatione defendas, ut fratres inibi commorantes, pro tua & regni tui falute ad Dominum debeant jugiter intercedere; & nos pro hac tua erga nos gratia exfolvere debeamus. Et quoniam burgenfes Vizeliacenfes, occasione præfentium lapidearum dampnum quas munire habent & elevatas, adverfus antedictum fillum noftrum abbatem & Vizeliacenfem ecclefiam ita fuperbiunt, ut nec manere pro perfecutionibus illorum idem filius noftri poffit in monafterio: magnificentiam tuam rogamus, quatenus eafdem domos ita facias dirui, ut burgenfium fuperbia retundatur, & Vizeliacenfis ecclefia occafione hac non debeat fatigari;

Ibidem.

*** XXVIII. AD ABBATEM ET FRATRES Vizeliacenses.

Abbatem arguit quod, tabulam nummulariorum cuidam concefferit: jubetque ut illam ad ecclefiæ fuæ proprietatem revocet.

Hadrianus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati, & universis fratribus Vizeliacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Quanto communis abbatum vestrum ad jus B. Petri fpecialius dinofcitur pertinere, tanto ad diligentiam *Concil. General.* Tom. XIII.

gendum & amplius diligi ftatum ipsius ecclefiæ nos convenit laborare: Perrenit autem ad nos, dilecte in domino fili abbas, te tabulam nummulariorum, contra renorem privilegiorum apoftolicæ fedis, Simoni de Silviniaco in primordio tuæ prælationis, cum nondum tibi eorumdem privilegiorum tenor innotuiffet, reclamantibus fratribus tuis conceffe. Unde quia nec bona veftri monafterii aliqua levitate diminui, nec privilegia prædecefforum noftrorum patimur violari: per præfentia fcripta vobis mandamus, quatenus, fi ita eft, quod de tabula, illam ad manus veftras, & proprietatem ecclefiæ velociter revocetis, & quæ ad proprietatem monafterii pertinent, damno, vendere, vel quomodolibet alienare nullatenus præfumatis. Aliquo graviteris vos noveritis vindicandum. Datum Beneventi, XI. Kal. Decembris.

Ex biblio. Chr. Cluniac.

*** XXIX. AD PETRUM CLUNIAC. ABBATEM.

Balmenfem abbatiam in diœcefi Bifuntinenfi, Cluniaco fubjicit: neque abbatiam deinceps, fed prioratum dici jubet.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio in Christo Petro Cluniacensi abbati, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Gloriosa & admirabilis Divinæ providentiæ magnificatio, ad hoc diversos gradus & ordines in ecclefia fua conftituit: ut dum inferiores fuperioribus debitam obedientiam & reverentiam exhibeant, una fecum ecclefiæ divertitate connexi, & ordinabiliter fe invicem officiorum adminiftratione fingulorum. Sicut autem fibi obedientiæ, in fua matris ecclefiæ, gloriofæ confolationis abeftibus confovendi funt: ita rebelles & elati quique inobedientiam fuam, quafi peccatum ariolandi & idololatriæ fcelus incurrunt, ferentatis ecclefiaftice difciplinis fuæ arrogantiæ cornicali. Balmenfe itaque monafterium, quod per fratres ibidem congregatos, & ordore bonæ opinionis, & religionis decore fplendidefcere ac florere debeant: quia veterem bonitatem ipsius ecclefiæ fequebatur in pecaris eorum, diabolo fraudente contabuit. Unde jam in fpiritualibus, quam in temporalibus, mifericrabiliter fuerat laminatum. Cum autem ipsi ea quæ erant ordinis diſponit, ut tantis malis finem imponeret, & locum ipsum ad obfequium fuum mifericorditer revocaret: facies eorumdem fraterum indicat fuperbiæ volutæ, ut per hoc nomen fuum inquirerent, & ad viam reftitutionis inviti etiam remearent. Hac itaque juftitia præcuntes, dilecto in domino fili Petre abbas, Balmenfe monaftcrium, cum omnibus quæ in præfenti juste & canonice poffidet, aut in futurum rationabilibus modis præftante Domino poterit adipifci, prædecefforum noftrorum, venerabilis memoriæ Eugenii, & Anaftafii, Romanorum pontificum, veftigiis inhærentes, tibi & fuccefforibus tuis, & per vos Cluniacenfi ecclefiæ in perpetuum fubjicimus. Et videlicet ratione, ut ordo monaftcrius ibi feciundum inftitutionem Cluniacenfium fratrum futuris temporibus inviolabiliter conferveur: & pro rebellione, contumacia, & offenfa Balmenfis monafterii, quam abbas & fratres adverfos S. Romanam ecclefiam exercuerunt, quicumque regimen in eadem loco per vos pro tempore obtinuerit, annuum abbatis, fed prioris nomen tantummodo fuftinuerit. *Enumeras deinde poffeffiones,*

Ex apoc. Callixti de primatu Tolet.

XXX. AD JOANNEM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

De primatu.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

QUANTÆ dignitatis & gloriæ Toletana ecclesia fuit ex antiquo, & tam in Hispania, quam in Gallicis regionibus quam famosa extiterit quam illustris, quot etiam per eam ecclesiasticis negotiis utilitates, & incrementa perpetuis temporibus qui synodalium decretorum instituta servantur latis sit credimus manifestum. Sed ex quo peccatis populi exigentibus Toletana civitas, quæ insignis quondam, & inter Hispaniarum urbes magni nominis habebatur, Sarracenorum violentia capta est: ita ibi Christianæ religionis libertas ad nihilum est redacta, quod per multa curricula temporum, nulla illic perhibeatur pastoralis officii dignitas refulsisse. Postea vero, licet Divinæ voluit misericordiæ majestas, studio illustris & magnifici viri regis Ildefonsi, & labore Christiani populi, Sarracenis explosis, Christianorum ipsi præfata est civitas restituta. Quia vero dignum erat & congruentium modis omnibus rationi, ut postquam eadem civitas in antiquam respirabat libertatem, ipsa, & ecclesia in statum reduceretur pristinæ dignitatis: prædecessor noster a divæ memoriæ Urbanus papa, cujus temporibus a Sarracenorum manibus civitas ell erepta, ut ibi sedes ellet pontificalis instituta, & in pontificis cathedra, sicut antiquitus fuerat, præsulem ordinavit. Nec ego, qui ei sicut indignus succellimus: jus ipsius ecclesiæ in nullo minorare, sed potius augmentare studuimus, ejusdem urbis statum, quantum ad nostras ell facultates, in ecclesiasticæ dignitatis gloria stabilire, adjuvante Domino, præoptamus. Confirmamus itaque tam tibi, quam tuis successoribus in perpetuum, & per vos ecclesiæ Toletanæ, plenitudinem pacchiam cum suis terminis, & cetera quæ hodie Toletana ecclesia juste & canonice possidet. Igitur tum pro digna Toletanæ ecclesiæ reverentia, tum & pro peregrinidillimi filii nostri præfati illustris regis Ildefonsi fedulitatibus, cujus primum virtutes ac prudentia fuffragantes fedes in libertatem pristinam redactæ sunt: ita, venerabilis frater, juxta prædecessorum nostrorum sanctæ memoriæ Urbani II. Paschalis, Callisti, Eugenii, Romanorum pontificum, institura, in tota Hispaniarum regnis primatum hoc præsentis privilegii auctoritate Sancimus. Sicut ejusdem tibi antiquitus confirmatæ sunt.

Pallia tunc in Missarum solemnodo celebratione, nibus uti debebis, præcipue, quæ subjacere sunt festivitatum temporibus, scribus diebus videlicet in natale Domini, in Epiphania, Hypopanton, Cœna Domini, Sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste, tribus solemnitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis & sancti Joannis Baptistæ, in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum, quorum reliquiæ in vestra ecclesia requiescunt: sancti quoque Martini, & Ildefonsi confessorum, & omnium commemoratione Sanctorum; in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum & clericorum: in anno celebrationis tuæ die, natali etiam sancti Isidori & Leandri.

Præterea renuversi Hispaniarum præsules assipiciens, & ad te, si quid inter eos quæstione di-

gnum exortum fuerit, referens salva tamen Romanæ ecclesiæ auctoritate. Toletanum ergo ecclesiam sure perpetuo tibi, tuisque, & Divina gratia præfuturis, successoribus, canonico tenore hujus privilegii confirmamus, una cum omnibus ecclesiis & diœcesibus quas proprio jure nunc usque antiquitus possedisse: præcipientes de ijs, quæ Sarracenorum ad præsens subjacent ditioni, ut cum eas Domino placuerit penitus pristinæ restituere Christiani, ad debitum ecclesiæ vestræ obedientiam referantur. Illarum etiam civitatum diœceses, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios perdiderunt, vestræ ditioni eo tempore subjacimus: ut quoad sine propriis exsitierint metropolitanis, tibi, ut proprio, debeant subjacere. Si vero metropolis quælibet in statum fuerit pristinum restituta, suo quoque diœcesis metropolitano reddatur. Neque tamen ideo minus tua debet studere fraternitas, quatenus unicuique metropoli, suæ restituatur gloria dignitatis.

Hæc & cetera omnia quæ ad antiquam Toletanæ sedis dignitatem atque nobilitatem probari potuerint pertinxisse: authoritate & certa sedis apostolicæ concessione, nos tibi tuisque successoribus perpetuo possidenda concedimus atque firmamus. Tu, venerabilis frater, affectione intima exhortamur, quatenus dignum te tanti honoris pontificii semper exhibeas. Christianis ac Sarracenis fine offensione semper esse procuranda: ac ad fidem infideles convertere, domino largiente, verbis studeas & exemplis sic exercitati pallii dignitate, primatus prærogativa, præcellentes in omnibus omnium hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram superna oculis majestatis. Si qua igitur in posterum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c.

Datum Beneventi per manus Rolandi sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri, cardinalis, & cancellarii. Anno Dominicæ incarnationis MCLIII. Indict. IV. Tolerano. Domino. anno CLIV. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno I.

XXXI. AD EUMDEM. Ildefon

De eadem argumenti.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Joanni Toletano archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM pro negotiis compositæ tibi ecclesiæ immeritus fraternitas tua nostro fe conspectui præsentaffet: a fede apostolica, quæ justa petentium vota semper consuevit admittere, supplicipersonas, intercefforum nostrorum felicis memoriæ Paschalis, Callisti, Honorii, & Eugenii, privilegium sibi & literas innovari: in quibus, Hispaniarum primatem Toletanæ ecclesiæ nosci indicari. Nos autem, quia ea sincera in Domino caritate diligimus, & personam tuam, quia inconcussa in columna, quæ sustinet ecclesiæ, quibuscumque modis convenit, propofuimus honorare: postulationem tuam divinis admittendam, & deliderium tuum effectu suo passi non fumus defraudari. Unde communicato fratrum nostrorum consilio, apostolicæ sedis authoritate fultumus: ut vestræ propositæ petitionis indictum debeat privilegium simul cum literis innovari: & sicut ecclesia tua ex antiquo habuit in tota Hispaniarum regione primatum, ficta, & ecclesia Toletana, cui Domino authore præsse dignoscitur, eundem primatum debeat super omnibus in perpetuum obtinere. Adjicientes, ut privilegium quod

EPISTOLÆ. 37 38

frater noster Pelagius Compostellanus archiepiscopus, a prædecessore nostro bonæ memoriæ Anastasio papa (videlicet quod jure primatus non debeat tibi esse subjectus) dicitur impetrasse, nullas habeat vires in posterum, nec aliquod tibi debeat prajudicium irrogare: sed privilegium jamdicti antecessoris nostri sancta recordationis Eugenii papæ tibi super concessione primatus indultum, illi modis omnibus prajudicare decernimus: præfertim cum illud Anastasii, quem de communi, neque de saniori parte fratrum consilio fuisset elicitum. Decernimus itaque ut ipse Compostellanus archiepiscopus, sive reliqui Hispaniarum pontifices, tibi tanquam primati suo, & successoribus, obedientiam de cetero, & subjectionem pure primatus impendant: & dignitas ipsa tibi, tuisque successoribus, semper firma permaneat, & perpetuis temporibus illibata. Statuimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc nostræ concessionis & confirmationis paginam aufu temerario infringere, vel ei ausu contrario venire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Beneventi, v. Idus Februarii,

XXXII. AD EUMDEM.

Ut in crimina episcopi Pampilonensis inquirat.

APhoc apostolorum principis in cathedra, licet non suffragatibus meritis, authore Domino residemus: ut de fungularum statu ecclesiarum debeamus esse soliciti, & earum pastores, quoties a via veritatis exorbitare, ad Datum redirtudinis nos convenit revocare. Hac itaque consideratione inducti, fraternitati tuæ per apostolicum sententiam mandamus, quatenus Pampilonensem episcopum, de cujus vita indita sinistra nostris auribus referuntur, congruo loco & tempore ante tuam præsentiam studeas convocare: vel to ipse ad civitatem ejus, vel ad locum vicina, festinanter accedas: & tam Pampilonenfibus canonicis, quam fupra..... latore præsentium, & ipso episcopo in tua præsentia constituto, crimina super quibus ipsi canonici, & homicidium..... quo ipse episcopus fecundum tenorem litterarum prædecessoris nostri felicis memoriæ papæ Eugenii, quas eidem episcopo delinavit, eam * impertiendi. Deposito itaque negotio, remoto appellationis obstaculo, diligenter audias & cognoscas: cognita vero, litteris tuis quibus fludeas indicare, & ipsorum depositionem statium sub figillo tuo nobis transmittere aut quilter potes super ipso tibi sic procedendum, per nos plenius instruaris. Quod si ad vocationem tuam venire, & judicio tuo comparere: eum tam a spiritualium, quam temporalium administratione fuspendas. Datum Beneventi, XII. Kal. Martii.

XXXIII. AD BRACARENSEM archiepiscopum.

Ut Toletano primati pareat.

SI quanta sit obedientia virtus debita vigilantia cogitaret, & quantum ipsa utilitatis afferat intenta curarcs solicitudine circumspicere: venerabili fratri nostro Ildefonso Toletano archiepiscopo ita studeres debitam reverentiam & obedientiam exhibere, quod tua devotionis finceritas tam in conspectu Domini, quam in oculis hominum, commendabiliter appareret. Ceterum in hoc judicis, & humilitatis amissile sententiam, & a justitiæ tra-

mite deviasse: quod ei, nescimus quo supertilio, negligis & deficias obedire. Ne igitur præsumptionis au; contumaciæ ulteries arguaris, fraternitatitue per apostolicum fenteniam mandamus, quatenus præd. fratri nostro Toletano archiepiscopo, cui in toto Hispaniarum regno confirmavimus apostolica authoritate primatum, debitam reverentiam, tanquam primati tuo, & omnimodam subjectionem impendas. Alioquin fuspendendi a pontificali officio, quem dilectus filius noster Hyacinthus diac. card. sanctæ apostolicæ sedis legatus in te noscitur promulgasse, ratam & firmam habemus: & eam robor perpetuæ firmitatis ftatumus obtinere. Nec enim prædecessoris nostri felicis memoriæ, Eugenii, & Anastasii, Romanorum pontificum, vestigiis inhærentes, secundum eorum mandatum filii Hyacinthi cardinalis, nisi ad præfatum archiepiscopum cum omni humilitate accesseris, & ei de cetero curaveris obedire, ab omni pontificali officio te jubemus esse fuspendati. & omnes fuffragantes tuos ab obedientia perfone tue abfolvimus. Datum Beneventi XIV. Kal. Februarii.

XXXIV. AD PLACENTINOS

Confirmat electionem Hugonis in Placent. epifc. eumque ordinat abfolvit ab interdicto.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis universis clero & populo Placentino, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm ecclesia Placentina, pro statu suo relevando, apud fedem apostolicam diutius laborasset, & adversus episcopum suum super quibusdam depositus esset in audientia nostra querelam: nos vero de ejus innocentia non modicum confisi de ratione ponere, & de objectis diligenter ipsum ac solicite studuimus convenire. Ille autem suo laboranti parere, & quæ transmittimus voluntas intendere, in præsentia nostra Placentinæ abbeuntciavit ecclesiæ. Nos vero participato fratrum consilio dilectis filiis nostris clericis & laicis civitatis vestræ, ejus ordinationem negotia a nobis facta dedimus, aliquam personam honestam, idoneam, literatam, & quæ in nullo esset a fanctis canonibus reprehenda, libere concedendi. Deque ejus persona electum in episcopum eligendi, Qui jussu quod de superna providentia mihi data, & de fecreto confilio eis fuit explicius infinuatum, certiffimum filium noltrum, nobilem, diserum, idoneum, & literarum eleticum, Hugonem fcilicet filium Hugutionis, filii Petri Leonis, unanimiter convenerunt: & cum in Placentinum episcopum eligerunt. Quem licet invitus, & multa prætum inftantia fatigati, quia eum necessarium, & utiliffimum S. R. E. volebamus circa nos retinere, vix eis tandem concellimus, & electionem ipsam ratam habentes fratribus noltris nostram chore domino confirmavimus. Porro ejusdem dilecti filii noltri Hugonis electi vellri, & nobilium parentum fcientam, quorum collectæ auxilio Rom. ecclesia posiffimum fulstentatur, & ab hoftium impugnatione defenditur, precibus & poltulationibus inclinati: vobis quoque & ecclesiæ vestræ deferre volentes, ipsam ecclesiam in eandem ftatum in qua tempore bonæ memoriæ Ardoini Placentini episcopi fuisse dignoscitur, apostolica authoritate reducimus. Nihilominus etiam ad preces eorundem filiorum noltrorum, a memoratis civibus vestris jurejurando receptis, quod rapinam, pro qua terra vestra fuerat interdicto subjecta, Placentini cives nul-

Ex apoc. Callixti de primatu Tolet.

a Hoc ibi, ut videtur, in Conc. Jussu.

Ildefon

Deputatus tenorem

a Forte, impertiendi. Pl.

* Conf. Jonas.

* Conf. ibi eruditos

latenus commiserint, & in raptores illos nullam vos jurisdictionem spiritualem, vel temporalem constat habere: vos, & civitatem vestram a debito interdicti absolvimus, & omnia Divina officia vobis de cetero concedimus celebrare. Amodo igitur vestra invectæ, prædictam Sillum nostrum Hugonem electum vestrum, cui vestrarum cura committi sa est animarum, ita benigne & honeste recipere, atque magnifice honorare, ita etiam debitam in omnibus reverentiam & subjectionem impendere: quod & nos de tanta misericordia sola gratia vobis exhibita non debeat punitere, & ipse devotionem vestram & studium in hac parte verisimile valeat commendare.

Datum Romæ apud S. Petrum, v. idus Januarii,

Ibidem. B

✠✠ XXXV. AD EOSDEM.

De eadem argumento,

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis universis præpositis, archipresbyteris, plebani, capellanis, & aliis ecclesiarum prælatis Placentini episcopatus, salutem & apostolicam benedictionem.

TRibulationes & angustiæ Placentiæ ecclesiæ misericordiæ oculis intuentes, ejus tamen cura nos constrinxit. Ea siquidem ecclesia filium Hugonem, virum utique prudentem, nobilem, atque industrium, quem dilecti filii nostri nuncii vestri in Placentinum episcopum elegerunt, vobis concedimus: & ipsum nostra, tamquam B. Petri manibus, in episcopum Placentinæ ecclesiæ studiumus consecrare. Ad vos itaque eumdem fratrem nostrum cum plena gratia sedis apostolicæ transmittentes, universitati vestræ duximus attentius commendare, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus ad perficiendum dominum populum, sicut D patri & animarum vestrarum episcopo, debitam ipsi studeatis obedientiam reverentiam exhibere: et & vos videamini quod vestrum est in omni humilitate atque patientia adimplere, & ipse pro vestra posse salutem ac debeat esse solicitus, & illam vobis providentiæ curam impendere, quam spiritualis pater de bonis filiis habere semper in animo convenit.

Datum Romæ apud S. Petrum, iv. Non. Martii.

Ex codice V. Inscriptor.

✠✠ XXXVI. AD HENRICUM GRADENSEM patriarcham.

Primatum ei tribuit super Dalmatiam archiepiscopatum. E

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchæ, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

NE passim & indiscrete sibi omnes ecclesiæ omnia vindicentur, constituta satis utiliter sanctiorum patrum de liberatio sanxit, ut alias aliis peculiarem dignitatis excellerent: & ut eam judicandi authoritate, quam potestas corrigendi præsiferunt. Super omnes autem existimavit dispositione sanctissima sacrosancta sedi Romana constituta, ad cujus examen universarum ecclesiarum negotia referrentur: & cujus status, universa multitudo fidelium sequeretur. Hæc nimirum ei indubitata prima fundatione ecclesiæ in B. Petro apostolorum principe privilegio, statum omnium ecclesiarum propria considerationis disposuit: & quoties expedire cognovit, alias aliis ad ampliorem curam tuendam habendam statuit præminere.

Inde est quod nos honoltatem, ac prudentiam tuam, & devotionis sinceritatem, quam erga ipsa ecclesiam Rom. ecclesiam semper habuisse dignoscitis, attendentes; & ne quid contingens & dispositionis tuæ Gradensis ecclesiæ, quæ de hujusmodi gratiæ apostolicæ sedis prærogativa gaudet honoris, ex divertitate patriarchatum inferius, & objectus valeat apud simpliciores haberi: ad amplius dum dignitatem, primatum tibi super Dalmatiæ patriarchum archiepiscopatum, & episcopatus ipsius, apostolica authoritate concedimus, & tam te, quam successores tuos, Judertino archiepiscopo & episcopatibus, qui pro tempore fuerint, & quæ ad primatis pertinet dignitatis, & consecrationis munus eidem Archiepiscopo impertiri; Romano quidem pontifici traditione pallii reservata. Ut igitur hac nostra constitutio firma in perpetuum, & inconcussa permaneat scripti nostri pagina communimus: & authoritate apostolica confirmamus. Decernimus, ut nulli umquam hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis & confirmationis infringere, vel ei modis quibuslibet contraire: Si qua in omnibus apostolicæ sedis authoritate. Si quis autem hoc tentaverit, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, vidi. Kal. Martii, anno III.

Ibidem. C

✠✠ XXXVII. AD L. IADERTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Gradensi patriarchæ tamquam primati pareat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri L. Judertino archiepiscopo, ejusque suffraganeis episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM sacrosancta Romana ecclesia universarum ecclesiarum caput & matertest, vel remotionis obsistente terrarum, vel multiplicitate impedimento negotiorum, quæ ad eam reddarum necessitatibus, non tam facile potest, ut oportet, aliquando consolere: ideo ritarum ecclesiarum, quas amplorum curam illis impenderent, super eas institutos, & discretos tum providos virorum partem sum sollicitudinis evocare. Hujus itaque rei nos considerationæ inducti, tum quia dignitatem Gradensis ecclesiæ dignum duximus amplificè; tum quia utile nobis & temporaliter, & spiritualiter esse profpeximus, habere prope vos, a quo & in dubiis magisterium, & in necessitatibus solatium recipere valeatis: venerabilem fratrem nostrum Henricum Gradensem patriarcham primatem vestrum duximus statuendum, & Gradensis ecclesiæ dignitem primatem ecclesiæ declaravimus de cetero præsidere. Ea propter per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus eumdem patriarcham amodo primatem vestrum humiliter habeatis, & fideli primati vestro exhibeatis ei obedientiam, & honorem. Ad magnum quidem profectum vestrum, annuente Domino, pertinebit, & doctrinam ejus devoto animo recepertis; & quod salubriter ipse præceperit, profecutione operis studioritis adimplere. Datum Romæ apud S. Petrum, octavo Kal. Mai, pontificatus nostri anno iv.

✠✠ XXXVIII.

Ibidem.

✠✠ XXXVIII. AD HENRICUM GRADENSEM A patriarcham.

Patriarchalem dignitatem confirmat, & primatum super Iadertinum archiepiscopatum.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchæ, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

APostolicæ officium dignitatis creditæ nobis, & dispensationis debitum ut uliter exequi compellimur, cum ecclesiam unicuique ecclesiæ dignitatem provida solicitudine cuſtodimus; & singulis ecclesiis jura sua illibata studemus & integra conservare: licet etiam nulli, ulteæ quam meretur, aliquid est a sede apostolica favore gratiæ concedendum. Quanto itaque majori ex prærogativa Pauperæ respectu gratiæ fublimatus, tanto solertius tibi ab urentendum, ut in corrigendis subditis, plus apud te posit ratio, quam potestas: atque te boni dulcem, mali vero pium sentiant correctorem; personas datigas, & hobjectorum vita perfequantur ne si egere aliter forte voluerit, truncat in crudelitatem correctio, & perdas quos delideras emendare: sicque vultus debeas abscindere, ut non possis, quod fanum est, alterare: ne, si ferrum plusquam res exigit, imprimatur, nocet, cui prodesse festinas sed alterum conditur ex altero, quod & boni habeant amando, quod caveant, & mali metuendo, quod C diligant. Eapropter auctoritate in Christo frater Henrice patriarcha, tuis postulationibus grato concurrentes assensu, Gradensem ecclesiam, cui authore Deo præsse dignoscitis, (ab B. Petri & nostra protectione susceptam, & præsentis scripti privilegio communimus. Igitur præcedentium nobis tum sel-mon. Pelagii, Alexandri, & Urbani II. vestigiis inhærentes, illius præcipue constituentis tenorem servantes, quam prædecessor noster Leo IX. papa sanctissimus, & fynodali judicio, & privilegii pagina confirmavit, tibi tuisque successoribus canonice substituendis patriarchatum concedimus dignitatem, & magisterium Gradensis ecclesiæ gerendi in iis tamen finibus confirmamus, qui per sapradictos prædecessores nostros eidem noscuntur ecclesiæ constituti. Crucem quoque ante te ferendam etiam concedimus, nisi cum Romæ fuerit, aut in præsentia Romani pontificis vel ubicumque Pallium etiam transmitti tuæ, plenitudinem videlicet pontificalis officii, ex apostolicæ sedis liberalitate largimur; quo intra ecclesiam tuam ad Missarum solemnia celebranda uti memineris eis diebus, quibus prædecessores tuos non ambiguimus uſos fuisse: videlicet in Nativitate Domini, Epiphania, tribus festivitatibus sanctæ Mariæ, Cœna Domini, Sabbato Sancto, Resurrectione Domini, Ascensione, & Pentecoste, in natalitio S. Joannis Baptistæ, & omnium apostolorum, in festivitatibus, quoque S. Marci, S. protomartyris Stephani, Laurentii, S. Martini, in solemnitate omnium Sanctorum, & principali- E bus ecclesiæ tuæ festivitatibus: nec non in ecclesia rum, episcoporum, cæterorum clericorum consecrationibus, & universalis confessionis tuæ diœcesis. Præterea, ne commissa regiminis & dispositioni tuæ pratata Gradensis ecclesia, quæ de benignitate apostolicæ sedis prærogativa gaudet honoris ex brevitate Patriarchatus inferior & abjectior valeat apud simpliciores haberi, & ad amplitudam dignitatem ipsius, primatum ei super Jadertinum archiepiscopatum, & episcopatus ipsius apostolica authoritate concedimus: & tam te, quam successores tuos, Judertinos archiepiscopos, & episcopos qui, qui pro tempore fuerint, dignitate, primatus præsidem flatuimus, & consecrationis munus eidem archiepiscopo impertiri: Romano quidem pontifici traditione pallii reservata. Statuimus etiam, ut quecumque bona, quæcumque possessiones, quæ eadem Gradensis ecclesia juste & canonice possidet, aut in futurum justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma tibi, utique successoribus, & illibata permaneant. Porro ecclesias religiosi episcopis Gradensis ecclesiæ oblatas, per patriarchatum tuum constitutas, tibi, tuisque successoribus liberas confirmamus: ita ut nulli episcopo liceat abbatque tuo assensu in eis consecrationes celebrare, aut sacerdotibus ordinationes. Domino favente, donec in loco ipsi fuerint, Divina officia prohibere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat supradictam ecclesiam in temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia & integra conservare eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus apostolicæ sedis authoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, &c.

Ego Hadrianus catholicæ ecclesiæ episcopus.

Ego Imarus Tusculanus episcopus.

Ego * Cintius Portuensis & sanctæ Rufinæ epi- * forte scopus. lego. v. ll.

Ego Guido presbyter cardin. tit. sancti Chrysogoni.

Ego Ubaldus presbyt. cardin. tit. S. Prudentis.

Ego Mediolanus presbyt. cardin. tit. S. Sab.

Ego Julius presbyt. card. tit. S. Marcelli.

Ego Ubaldus presbyt. card. tit. S. Crucis in Hierusalem.

Ego Octavianus presbyter cardin. tit. sanctæ Cæciliæ.

Ego Joannes presbyt. card. SS. Joannis & Pauli, tit. Pammachii.

Ego Joannes presbyter card. tit. S. Silvestri & Martini.

Ego Oddo diaconus cardin. S. Georgii ad Velum aureum.

Ego Guido diacon. card. S. Mariæ in Aquiro.

Ego Hyacinthus diacon. card. sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Datum Laterani per manum Rolandi S.R.E. cardinalis & cancellarii, Idibus Junii, Indict. v. Incarnationis Dominicæ anno MCLVIII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno III.

✠✠ XXXIX. AD EUMDEM.

Ut Constantinopoli & in aliis urbibus imperii CP. in quibus Veneti plures habent ecclesias, episcopos ordinare ac consecrare possit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER omnia cæli fidera, quæ ad decorem mundi, & ufus hominum, in principio lapientia Divina formavit, Solem voluit claritate luminis præeminere: cujus ortus & diem terræ infunderet, & noctis tenebras propulsaret. Conveniens namque fuerat, quod eo præfinitior esseris lucidioris haberetur: quod specialiter in ipso formationis exordio, ut lingularitet præesset diei, de fupernis munere conditoris accepit. Sic nimirum redemptor noster, cum ecclesias veluti micantes stellas in diversa mundi climata latius propagasset, sacrosanctam Romanam ecclesiam, cujus B. Petrus apostolorum princeps exti-

extitit gubernator, tanquam ſplendidum Solem, A omnibus ſuperetis, & ſingulas ei eccleſias, utpote membra, ſuo capiti ſtatuit ſubjacere. Quod ex illis verbis manifeſtius declaratur, quibus eundem Pe-
Joan. xxi. Matth. 16. trum eſt Dominus allocutus: *Si diligis me, paſce oves meas. Et alibi: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Petra vero ſupra quam legitur eſſe fundata, nullas ſciſſuras recipit, nullas patitur ſciſſiones. Hoc idem rurſus demon-
Ibidem. ſtratur, cum dicitur: *Quæcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Ipſi quoque & propriæ firmitas, & fidei alienæ confirmatio data eſt, quando a magiſtro audire meruit: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Iſtis itaque
Luc. xxii. & aliis rationibus ſancta & apoſtolica eccleſia, quæ cæteriſ privilegio inter alias omnes principatum, tantam ab ipſo capite dominoſo Chriſto prærogativam accepit: ut authoritatem habeat ſingulariter univerſi per orbem terrarum eccleſiis præordi-
B endi, & diſcreta in eis conſideratione ſtatuere, quæ cognoſcit ſtatuenda. Nobis igitur, qui licet inſufficientibus meritis vices apoſtolorum principis in ſancta eccleſia ſuſcepimus ſequendas, providendum immineret attentius, & agendam: ut iccirco dum univerſaque dignitatem, & ſtatum eccleſiæ, honor ei debitus impenditur, & cum ſalute populi fraternes noſtri, pauvida ſollicitudine deſertare. Hæc ſiquidem conſideratione, venerabilis in Chriſto frater Henrice patriarcha, fenſimati, juſtis poſtulationibus tuis gratum impertientes aſſenſum: & tam devotioni tuæ, quam honori & utilitati Gradenſis eccleſiæ, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, deferre volentes, tibi, & ſucceſſoribus tuis, authoritate apoſtolica duximus concedendum, ut in Conſtantinopolitana urbe, & in aliis civitatibus, in Conſtantinopolitano durantes impetio conſtitutis, in quibus Veſtræ plures habent eccleſias, ubi videlicet eorum multitudo conſervire alibi
C duxerunt, licet vobis epiſcopum ordinare, & abſque alicujus contradictione munus ei conſecrationis impendere. Quatenus hoc noſtræ conceſſionis perpetuis temporibus inviolabiliter obſerveiur, eam authoritatis noſtræ præſidio roboramus, & de præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere. Si quis igitur, &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Amarus Tuſculanus epiſcopus.
b Forte: Ego * Cinthius Portuenſis, & ſanctæ Ruſinæ epiſcopus.

Ego Guido presb. card. tit. S. Chryſogoni.
Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Praxedis.
Ego Manfredus presb. card. S. Sabinæ.
Ego Iuſtus presb. card. tit. S. Marcelli.
Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Crucis in Hieruſalem.

Ego Octavianus presb. card. tit. S. Cæciliæ.
Ego Joannes presb. card. SS. Joan. & Paulitii, E Pammachii.

Ego Joannes presbyt. card. tit. SS. Sylveſtri & Martini.

Ego Oddo diacon. card. S. Georgii ad Velum aureum.

Ego Guido diac. card. S. Mariæ in Aquiro.

Ego Hyacinthus diacon. card. ſanctæ Mariæ in Cosmedin.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. cardinalis cancellarii, Idibus Junii, Indict. v. Incarnat. Dom. anno MCLVII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno III.

* XL. AD VENETOS.

Gradenſem patriarcham prædictis ornatum privilegiis, ad eos remittit, & commendat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis, & dilectis filiis, magiſtratibus ducis, & univerſo populo Venetiarum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VENERABILEM fratrem noſtrum Gradenſem patriarcham, ſicut eum quem vera in Domino affectione diligimus, & ſinceræ caritatis brachiis amplectimur; & honorem ei debitum impendentes, ipſum in poſtulationibus ſuis, tum pro lite honeſtate ac probitate perſonæ, & pro commiſſis ibi dignitatis officio, tum pro eo, quod vos, & civitatem veſtram ſicut nobilem & famoſam diligimus, etiam incendimus honorare, quibus modis ſecundum Deum poterimus, curavimus exhibere. Quem id vos, tanquam ad ſpeciales & devotos filios, cum apoſtolicæ ſedis benedictione, & noſtræ gratiæ plenitudine principaliter remittentes, univerſitati veſtræ ipſum attentius commendamus, per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus eum honorifice recipiatis, benigne tractetis, & ei tanquam ſpirituali principi, & animarum veſtrarum rectori, debitam in omnibus obedientiam & reverentiam impendatis. Ad hæc diſcretioni veſtræ præſentium ſignificatione volumus innotefcat, quod frater noſter Iadenſis epiſcopus in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia, memoratum patriarcham, ejuſque eccleſiaſticum, obedientiam tanquam primati ſuo ſpontanea voluntate promiſit, & nos promiſſionem ipſam in publicum fecimus redigi inſtrumentum. Vos autem, ſicut viri ſtrenui & famoſi, ad dilatandos terminos Gradenſis eccleſiæ matris veſtræ modis omnibus elaboretis: atque ad ejus augmentum efficaciter inſiſtatis. Nos autem ſicut veſtræ devotionis acceptа, eandem eccleſiam, cujus modis cum Deo poterimus, curabimus honorare: atque exaltationi & utilitati ipſius attentius providere.

Datum Laterani, Idibus Junii anno III.

* * XLI. AD BERENGARIUM archiepiſcopum & clerum Narbonenſem.

Ex tabul. archiepiſc. Narbon. edit. Baluzii Tom. II. de concilarib. & capp.

De non invadendis mortuorum epiſcoporum bonis.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Raymundo archiepiſcopo, & dilectis filiis archidiaconibus, & univerſo clero Narbonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUONIAM apoſtolicæ ſedis curam, Deo, prout ipſi placuit, diſponente ſuſcepimus: quieti & pacì univerſarum eccleſiarum ſollicite nos convenit attentione proſpicere, & quæ pro earum tranquillitate acta viderimus, authoritate apoſtolica confirmare: ita ut quos ſemel ad honorem Dei, decorem domus ejus, & ſalutem fidelium fervire conſtituta, nulla diuturnitate temporis in oblivionem negligentiamque deveniant, nullaque machinatione pravorum a ſua valeant ſtabilitate moveri. Dilecta vero in Chriſto filia noſtra nobilis mulier Ermengardis Narbonæ domina, pravam quandam conſuetudinem, quæ contra Deum & eccleſiam veſtram antiquitus inoleverat, Divinæ legis amore, ac tegfrater archiepiſcopoe, dilectionis intuitu, abolere deſiderans, ad remiſſionem peccatorum ſuorum inſtituit, ut te, vel vuorum ſucceſſorum quolibet obeunte, nullus princeps, nullus caſtellanus, nullaque omino ſecularis perſona, epiſcopalia bona invadere,

dere, diminuere, aut perturbare præſumat; ſed omnia ſaluo auxiſtii inconcuſſa & integra conſervetur. Ejus itaque nos pium comprobantes affectum, & renunciationem ejus ratam habentes: eam authoritate apoſtolica confirmamus, & firmam, & illibatam perpetuis temporibus decernimus permanere. Archiepiſcopo itaque, quicunque pro tempore fuerit, decedente: nec cerne principes, nec caſtellanus aliquis, ſive miles, nec laicalaris aliqua licentia, vel poteſtas, ſub obtentu alicujus conſuetudinis, Narbonenſis eccleſiæ bona diripere, vel direpta audeat retinere. Si quis autem attentare præſumpſerit, & infra xl. diei præſumptionem ſuam ſatisfactione congrua non correxerit: indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus incurrat; & tanquam ſacrilegus, a ſanctorum communione privatum & vinculo ſe noverit excommunicationis adſtrictum; & a nemine, ſine licentia Romani pontificis aut legati ejus latere abſolvatur, poſſit abſolvi. Data Laterani, v. Idus Decembris.

* * XLII. AD LEONATEM ABBAT. CASAURIENSEM.

Ex Lubbei Append. Tom. X.

Privilegium Caſaurienſe.

Hadrianus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Leonati abbati monaſterii S. Clementis de inſula Piſcaria, quæ Caſa-aurea vocatur, ejuſque fratribus tam preſentibus quam futuris regulariter vitam profeſſis, in perpetuum.

De tom. 9. Spicilegii.

EFFECTUM juſta poſtulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo exigit rationis: præſertim quando peremtium voluntatem pietas adjuvat, & veritas non reliquit. Quocirca, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus: & præſtitum monaſterium, ubi corpus B. Clementis papæ & martyris requieſcit, & quod Divino manipati eſtis obſequio, ad exemplar prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Leonis papæ, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Statuentes, &c.

Interdicimus inſuper, ut nullus epiſcopus ibi ſynodum celebret; chriſma, oleum ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum, aut ordinationes monachorum ſeu clericorum, quæ ad eaſdem ordines fuerint promovendi, a quocunque malueritis, ſuſcipiatis epiſcopo. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci abbate, vel vuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſaniioris, ſecundum Deum, & beati Benedicti regulam, providerint eligendum, &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Gregorius Sabinenſis epiſcopus.
Ego Hubaldus Hoſtienſis epiſcopus.
Ego Julius Prænestinus epiſcopus.
Ego Galterius Albanenſis epiſcopus.
Ego Bernardus Portuenſis, & ſanctæ Ruſinæ epiſcopus.

Ego Hubaldus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Crucis in Jeruſalem.

Ego Octavianus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Cæciliæ.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctorum Joannis & Petri, tituli Pamachii.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctorum Silveſtri & Martini.

Ego Ildebrandus presbyter cardinalis tituli ſanctæ duodecim apoſtolorum.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli Calliſti.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctæ Anaſtaſiæ.

Ego Bonadies presbyter cardinalis tituli ſancti Chryſogoni.

Ego Guillelmus presbyter cardinalis tituli S. Petri ad vincula.

Ego Guido diaconus cardinalis ſancti Georgii ad velum aureum.

Ego Jacintus diaconus cardinalis S. Mariæ in Cosmedin.

Ego Adricio diaconus cardinalis ſancti Theodori.

Ego Cinthius diaconus cardinalis ſancti Hadriani.

Ego Petrus diaconus cardinalis ſancti Eustachii juxta templum Agrippæ.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii, XI. Idus Martii, Indictione VI. Incarnationis Dominicæ anno MCLVIII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno V.

* * XLIII. AD TARRACONENSEM ET NARBONENSEM ARCHIEPISCOPOS.

Ex Append. ad Marc. Hispan. p. 1257.

Sub protectione ſedis Apoſtolicæ ſuſcipit Raymundum Comitem Barcinonenſem, dioceſimque ejus.

ADRIANUS Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Tarraconenſi Archiepiſcopo & Narbonenſi Archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis Legatis eorumque ſuffraganeis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dilectum filium Raymundum illuſtrem Barcinonenſem Comitem a multo vero temporibus devotum pluribus ac fidelem fatoſqfandæ Romanæ Eccleſiæ extitiſſe, atque ad ejus obſequium ſollicitum ſemper exhibuiſſe ſe ac paratum, nos ipſi multis rerum experimentis agnovimus, & ad diſcretionis veſtræ notitiam credimus abſque dubio pervenifſe. Unde & nos in propoſito & voluntate habemus eum tanquam devotiſſimum & ſpecialem filium noſtrum ſincera caritate diligere & ſuſcipere, & ab iniquorum impetibus propenſius defendantes in omni ſua juſtitia ſollicite intendimus conſovere. Venerabiles autem fratres noſtri Pampilonenſis & Caſtellanus epiſcopi nobis ex parte ſua proponere ſtuduerunt quod treuga & pax inter eum & Lupum Valentiæ Regem diſſoluta & penitus violata. Sane cum ipſe Comes, ſicut inſtanter aſſerit, ad eſdomandas barbaras gentes & efferas nationes, rabiem videlicet Sarracenorum, quorum pellis eſt perniciofiſſima Chriſtianis, ſe ſuaque omnibus viribus Domino reprimere intendat & viriliter impugnare, quidam tamen Chriſtianæ profeſſionis, qui eidem Comiti adverſantur, ſimul cum inimicis, tanı etiam pecunia cupiditate ſeducti, ſimul cum Sarracenis, ſicut accepimus, eum iotendunt offendere atque inclitum ejus animum a tam laudabili propoſito retardare. Quod utique tanto magis nobis grave eſt ac moleſtum quanto & perſonam ejus finceriori affectione diligimus, & fuctum tam impium atque a religione Chriſtiana fidei alienum pernicioſiam adimpletes & poſteris prodire cognoſcimus in exemplum. Ut igitur qui hoc attentare præſumpſerit, rem ſacrilegam & prophanam ſe doleat incepiſſe, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus quatenus memoratum Chriſtianos qui præfatum Comitem, cujus perſonam & totam terram ſub beati Petri ac noſtra protec-

protectione fuscepimus, ut ab iniquorum incursibus pro nostri officii debito defendamus, a suo proposito pusillanimiter impediti, & vel cum Satrocenia, vel etiam sine eis, ipsum vel terram ejus, dum in hoc propositio fuerit, tentaverint molestare, auctoritate nostra non differatis censura ecclesiastica coercere & omnes terras eorum usque ad condignam satisfactionem interdicti sententiæ suppositis Data Suessi 15. Kal. Julii.

Ex Baluzii Miscell. l. 5. p. 243.

✠ XLIV. AD THEOBALDUM PARISIENSEM EPISCOPUM.

Confirmat ordinationem factam de Ecclesia S. Genovefæ.

ADRIANUS Episcopus servorum Dei venerabili fratri Theobaldo Parisiensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem. Quod Ecclesias beatæ Genovefæ prædecessor noster felicis memoriæ Papa Eugenius per regulæ Canonicos mutare præcepit, facti ex litteris ejus agnovimus, non ad hoc fecit, neque id intellexit, ut tu vel successores tui aliquid de jure tuo, quod in eisdem Ecclesiis habuisse dinoscitis, debeatis amittere, aut jubilitiam Ecclesiæ tuæ auferri credatur vel minui, sed ut ipse Ecclesiæ patronis ab hoogestis & religiosis viris quam a laicis & enormiter conversantibus serviretur. Nos igitur quod ipse super hoc statuit auctoritate sedis apostolicæ confirmantes, omnia jura & rationabiles consuetudines quas & in prædictis Ecclesiis propter regulæ mutationem habuisse noscuntur, tibi tuisque successoribus sine ullo diminutione volumus conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum XVII. Kalendas Januarii.

ANNO CHRISTI 1155.

CONCILIUM VALLIS-OLETANUM

Ex Card. de Aguirre Concil. Hisp. t. 3. p. 364.

Generale, seu Nationale, Præside Hyacintho S. R. E. Cardinale, & Apost. Sedis Legato, sub Alphonso VII. Era 1193. anno Christi 1155.

DIE 25. Januarii anni 1155. Sanctia Regina, Alphonsi VII. Imperatoris soror, privilegium quoddam concessit monasterio S. Petri de Eslonza prope Legionem ubi in quo ait per illos dies Hyacinthum Cardinalem, & Apostolicæ sedis Legatum Concilium Generale celebrasse Vallis-oleti, cujus nusquam mentio erat. *Hæc ex Sandovalio, qui propositum ipsum legit, quem edi in vita Alphonsi VII. p. 208.*

ANNO CHRISTI 1155.

✠ CONCILIUM SUESSIONENSE

De pace firmanda, ann. Dom. MCLV. IV. Id. Jun. coram Ludovico VII. Franc. rege, & Remensis ac Senon. provinciæ episcopis.

Ex eodem tom. VIII. Hist. Franc.

Habetur authentica hujus concilii notitia expressa in litteris Ludovici regis, in hac verba.

EGO Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Ad reprimendum feverum malignantium, & compescendum violentias prædonum manus, post statutionibus cleri, & assensu baronie, toti regno pacem constituimus. Ea causa anno incarnati Verbi MCLV. V. Idus Junii Suessionensis concilium celebrare admonuimus. Et

ANNO CHRISTI 1156.

ficia inter miſſarum ſolemnia Deitati tribus hypoſtaſibus ſubſiſtenti ab iis, qui celebrant offerri. His auditis ſynodus omnes in falſo illo dogmate contumaces anathemate ferit, reſpuitque, & decretis ſuis aſſentientes, modo præſcripto a canonibus & Patrum traditionibus in communionem admiſit. Secunda deinde feſtione celebrata duodecimo menſis Maii, eadem repetita ſunt, & Nicephorus Baſilaces ipſome ad lyndum accedens, poſt longum ſermonem & cauſas expoſitas, ob quas ſimili ſe dogmati addixerat, veniam petiit, decretis ſynodicis aſſensus. Tantum Soterichos pertinax errori adhæſit, & neque minis, neque libellorin Imperatoris adhuc petuit ad finem dogma reciſpiendum. Sed tandem argumentis devictus cedit, & ſententiam (ſuam ſcripto quoque expreſſam condemnavit.

ANNO CHRISTI 1156.

A vocatus, rem dictus differri nolit: idcoque miſſis nonciis per ſynodum, ab Imperatore etiam expectatus, arceſſitur, ut de ſententiam ferendam audiat. Reſpondituque neque eo die, neque ſubſequente pole ad ſynodum progredi, quod in febrem incidiſſet ſiſſidum de ſactis moleſtum; paucitate enim in ſectulo, ignorantique, an in poſterum ingraveſceret. Hiſque addebat; etiamſi abſuoro, quod ipſis perplacitum eſt, exequantur. Cumque illi interea atque iterum indicarentur, etiamſi non adſuiſſet, ſedum antea de eo decretum, iterum legendum fore. Interim cum non acceſſiſſet, unanimi omnium ſententia decretum in auſone leſdum eſt, etiam iis Patribus, qui ab eo diſjudicatur, poſtularant, Heracleenſi nempe, Cizyceno, Sideni, Theſſalonicenſi, Neocæſarienſi, Philippopolitano, Laodicenſi conſentientibus, & ejuſdem cum aliis patribus in fe recipientibus, quibus iſtud, cum ad ſe dicteret non pertinere, Imperator commiſerat, decretum fuit, Soterichum Sacerdotii univerſi eſſe indignum non ſolum ob ea quæ hodie cum multis contendere, qui ſe ſtudiis ſuis quod bleſphemo hinc dogmati, ſtatim atque publicatum eſt, hinc novoſſime hæreſi traſlatam edito patrocinio eſt, & non eorum ſcripta ſanctiſſimi imperatis duo & anathemate obnoxia eſſe, ſed etiam abſque ſcripto ſatiſſime inter colloquendum cum multis alis & nonnullis ex noſtris nimis plus conſernabat ſenſim bleſphemiam ex Chriſtianorum animis in ſcandalum inducebat. Et ſic Soterichus non ſolum ſacris obeundis, ſed throno etiam Antiocheno, ad quem erat promovendus, communi omnium calculo privatur eſt.

ANNO CHRISTI 1156.

Reſtor. II. epiſcoſtanis Anglicanus.

Narratio totius controverſiæ ab ann. MCXXXIX. ac ſynodi ipſius ann. MCLVII. ex chronico MS. abbatiæ de Bello.

EODEM tempore (id eſt poſt ann. Dom. MCXXXIX. Stephani regis ann. ....) venerabili viro Serlido epiſcopo ſuccedente in cathedram Ciceſtrenſem vito magnifico Hilario, qui Romanæ curiæ notitiam ac favorem plurimum obtinuerat: cæpit memoratum Belli monaſterium in dignitatibus ſuis quorundam ſimulatione, plurima pati molimina. Nam ab Incarnatione Domini MCXLVIII. regnante in Anglia Stephano rege piiſſimo, ex claſſimo regis Willelmi ſtemmate orto, anno vidclicet regni XIII. ipſius: Hilarius Ciceſtrenſis epiſcopus, cum jura & dignitates eccleſiæ ſuæ undique perſecutari cæpiſſet, a quibuſdam ex intimanum eſt, eccleſiam ſancti Martini (quæ cognominatur de Bello, eo quod ibidem Deus regi Willelmo Conqueſtori Angliæ, de inimicis ſuis victorian contulit) ejus ditioni ſubjacere debituin faiſſe. Qui cum hæc audiſſet, Walterum ejuſdem loci abbatem ſuper hoc multoties convenit. Abbate vero reſiſtente, nec eidem aſſentiente: diſſenſio inter eos permaxima orta eſt. Monachi autem diſſenſionis ejuſmodi erat. Epiſcopus Cicceſtrie abbatem de Bello ad ſynodum ſuam apud Cicceſtriam ire, & ſuæ juriſdictioni, ſecundum canones, ſe ſubjicere cogebat. Hoſpitari etiam in eadem abbatia, & in maneriis ejuſdem authoritate epiſcopali, & quæ ex conſuetudine, affectabat. Abbatem vero de abbatiam, hoſpitando, quæque pro libitu diſponendo, ſuo juri ſubdere anhelabat. Hinc etiam hæ ucebatur authoritate, dicendo abbatem de Bello electum in eccleſia Cicceſtrenſi cum profeſſione canonica, benedictionem ſuam eccleſiaſtico more conſequi debere: indeque illum ſibi & ſuæ eccleſiæ omnino ſubjectum fore. Abbas vero e contrario, non ſuperbire, ſed patientiæ & humiliitatis utens exemplis, nunc viva voce, nunc miſſis Cicceſtrium nunciis, libertatem & dignitatem ſuæ eccleſiæ exponebat: dicens, regem Willelmum, quem Divina providentia adduxit in Angliam, ut jus ſibi debitum acquireret, in præcinctu belli, eodem in loco cum favore omnium ſeorum comitantium vorum ſeciſſe, locum ſeiſſere illum Domino Chriſto dare, tam liberum, quam ſibi poſſet adquirere: clementiaque favente Divi-

ANNO CHRISTI 1157.

A quæ vera eccleſiaſtica ſecularisve perſona hæc quæ A non prædicte Eccleſiæ donamus vel habenda conceſſimus auferre, ſubtrahere, vel inquietare præſumpſerit, nihil valeat; ſed tam omnipotentis Dei incurrat, & in extremo examine cum Juda traditore pœnas ſentiat in æternum. Præſatum vero donum venerabilem & ejus dictus abbeticiatis honorantes & noſtram piam donationem ac confirmationem in omnibus colladuntes & in nullo penitus offendentes ſeguatur laus & gratia & benedictio a nobis Chriſto ſuppliciter Jeſu in perpetuum. Facta charta donationis & confirmationis in Aragone apud caſtrum quod dicitur Morel Jdus Martii anno ab incarnatione Domini MCLVII. regnique Ludovici juniores XXII.

Signum Bernardi Tarraconenſis Archiepiſcopi. Signum Guillelmi Herdenſis Epiſcopi.

Signum Roderici Calagurritani Epiſcopi.
Berengarius Gerundenſis Epiſcopus.
Petrus Dei gratia Cæſaraugoſtanus Epiſcopus.
Signum Bernardi Urgellenſis Epiſcopi.
Martinus Tiraſſonenſis Epiſcopus manus ſuæ ſigno roboravit.
Signum Guillelmi Barcinonenſis Epiſcopi.
Signum Raymundi Comitis.
Signum Dominæ Regine Aragonenſis & Comitiſſæ Barchinonenſis.

Signum Petri de Alcala. S. March. S. Blaſch. S. Raymundi de Monellis. S. Bertrandi de Gerba. S. Guillelmi Raymundi. S. Guillelmi de Montcada. filii ejus. S. Raymundi de Podio alio. S. Guillelmi de Caſtellveli. S. Deuſde Tamarit. S. Hugonis de Cervilione. S. Poncii ſcribæ, qui chartam per mandatum Comitis ſcripſit.

SYNODUS CICESTRENSIS,

In qua de immunitatibus abbatiæ de Bello eſt aſſum, feſto Penteco-
ſtes, & conſecutis diebus decem, ann. Dom. MCLVII.

ANNO CHRISTI 1157. Ex Append. ad Matth. Hiſt. paz. 1250.

CONVENTUS EPISCOPORUM
APUD CASTRUM MOREL IN ARAGONIA
Pro confirmatione privilegiorum monaſterii S. Ruffi Valentinenſis provinciæ Viennenſis in Gallia anno Chriſti MCLVII.

CUm cunctos homines qui Chriſtiana cenſentur nomine Eccleſiam Dei tanquam matrem decent honorare, illos præcipue quibus regendi curam ab æterna Rege cunctis dominantium convenit ſacroſanctis Eccleſiis ac cunctis venerabilibus locis piis ſtudio providere & his quæ ſacroſanctis altaribus obſecundant, ne quando temporibus reperiuntur indigentia, a divino ſervitio ſeu contemplatione divinæ retrahantur, ad ſuſtentationem præſentis vitæ temporalia miniſtrare. Julium namque eſt nos eis, tenuante Apoſtolo noſtra carnalia gratia & cum animi ſumulque offerre, quibus gratis & ſumma devotione ſpiritualia largiuntur. Quapropter ſolius pietatis ac religionis intuitu ego Raymundus Bergarenſi Dei gratia Barcinonenſium Comes & Aragonenſium Princeps ac Marchio ob remedium & ſalutem animæ meæ & parentum meorum concedo, laudo, confirmo Eccleſiæ ſancti Ruffi, cujus religio vigere & vigueſcere inceſſanter, quiquid manifeſtentia noſtra vel parentum noſtrorum largitione, ſeu poſſeſſionem ſeu juſtalibet eccleſiaſtice perfone poſſidet ſeu gratia, ſedelium oblatione, hactenus eſt adepta, ſive nunc ea quiete poſſideantur, ſive ab aliquo injuſto & violento poſſeſſore recipere poterit in futurum. Ex hiis autem quæ nunc quiete poſſidet, quædam propriis vocabulis duximus exprimenda. Eccleſiam S. Mariæ de Biſuldauo, Eccleſiam S. Petri de Terraſca, cum omnibus quæ ad eas pertinent vel pertinere debent. Cum majori vero alacritate id totum quod in territorio Herdenſis civitatis, quam ad fidem & cultum Domini noſtri Jeſu Chriſti, eodem Jeſu bono præſtante, reduximus ad honorem omnipotentis Dei, eidem Eccleſiæ ſancti Ruffi nuper conſtitimus, præſentis ſcripti pagina habendum, tenendum, poſſidendum abſque ullius contradictione firmamus, & firmum atque ſtabilitum omni tempore abſque ulla diminutione concedimus. Præterea quicquid in tota terra noſtra largitione cujuſcunque perſonæ ſeu noſtra in poſterum præfata Eccleſia ſancti Ruffi vel ejus rectores prædicta obtinuerint juſte ſeu rationabiliter ſalva regionis conſuetudine poterit adipiſci, nos id totum Deo auſore confirmamus, & per præſentis ſcripti noſtræ manus ſubſcriptione roborato eidem Eccleſiæ habendum atque inviolabiliter poſſidendum modis omnibus colladuntus. Et ut evidenter & ſine omni ambiguitate loquamur, nos præfatas poſſeſſiones, videlicet Eccleſiæ Mariæ de Biſuldauo & ſancti Petri de Tarraſca & ſancti Ruffi de Herda dictæ Eccleſiæ ſancti Ruffi pro certo donamus; & ſi quid a prædeceſſoribus meis minus factum geſtumve eſt, nos omnino ſuggerimus & præſata omnia eidem ſancti Ruffi Eccleſiæ ex todonantes, præſenti ſcripto noſtram propriam donationem corroboramus. Omnipotenti autem Deo placere & miſericordiam conſequi cupientes, præfatam Eccleſiam ſancti Ruffi ac ejus miniſtros in toto regno noſtro religionis intuitu honorari ac revereri mandamus, cupimus, & optamus. Si qua

ANNO CHRISTI 1155.

servire. Terminum etiam ei præfixit, quatenus A die octavarum S. Andreæ, ipse & abbas Londoniarum veniremt, ut hi differentiæ controversiam coram se, episcopis & Baronibus suis præsentibus, finem imponeret. Die constituta uterque adfuit: sed episcopus nonnullis ibidem detentus negotiis, coram rege die eadem venire dilituit. Lectis igitur coram rege chartis, & munitionibus de hac eadem re, a rege Willelmo magno subscriptis, rex ubiquis ulus consilio, præcepit archiepiscopo S. Martini de Bello ab omni subjectione & exactione Cicestrensis episcopi, secundum regis Willelmi & aliorum regum prædecessorum suorum chartas, liberam omnino existere. Præterea ut licentia a rege abbas accepta, domum redit: rege eidem pronunciante, le ecclesiæ de Bello sicut dominicus fuæ capellæ & coronæ regiæ, in omnibus justa defensione protectionem fore.

Haud longe postmodum tempore, anno videlicet Incarnationis Dominicæ MCLIV. VIII. Kalend. Novembr. eodem pissimo rege Stephano ex hac luce fubtracto, episcopus, tempus, ut sibi videtur, opportunum nactus, qua fuam ad libitum profequeretur causam, præditum abbatem, Cicestrium ire fummonitum, nec venientem, in ejus nondo solemni excommunicavit. Quod audiens de Hierosolymitanis fratribus, scilicet de Templo, ibidem existens, cum accepisset, Londoniam festinanter retendit: ubi cum temporis abbas prædictus, præcepto venerabilis Cantuariensis archiepiscopi Theobaldi, cum quodam fratre fuo ex nobilibus Anglię, Richardo de Luci nomine, adventum Henrici Normannorum regis, regisque futuri, expectans morabatur: atque hoc ejusdem Richardi auribus pandit. Quo audito Richardus cum prædicto abbate fratre fuo, quem ibi nec erant, archiepiscopo referre non dubitat, Communicato itaque consilio, nisi idem venerabilis patter quemdam ex clericis suis, Salomonem nomine, ad episcopum: mandant ei quod abbate fecum detento, domini fui futuri Henrici ducis Londonias expectabat adventum. Unde mandando volebat, quatenus facerentur, quam fuper abbatem poluerat, relaxaret, donec in manus ejusdem ei. Astitlet vero Cicestrensis, domini fui legati annuens voluntati, sententiam relaxavit.

ANNO CHRISTI 1155.

Anno Incarnationis Dominicæ MCLIV. VIII. Kalend. Novemb. piissimo rege Stephano ex hac luce fubtracto, & in ecclesia quam ipse in honorem sanctæ Salvatoris mundi, a fundamentis condiverat, apud Feversham tumulatus, adventum Henrici Normannorum ducis regis futuri expectabatur. Quo audito, apud Cicestrium etiam anno Incarnationis Dominicæ eodem, MCLIV. Kalend. Januarii, in regem Henricus elevatus, & absque, rabili Theobaldo Cantuariensi archiepiscopo, & totius Angliæ primate, nec non & apostolicæ sedis legato, ibidem coronatus, totius Angliæ principatibus ad eum confluentibus, justo consilio eorum omnia disponebat. Ecclesiæ etiam possessiones & dignitates ab antecessoribus suis concessas, sua authoritate confirmavit: & infequenti quadragesima congregavit generale Concilium apud Londonium, & renovavit pacem, leges, & consuetudines per Anglium & totum regnum temporibus constitutas. Ibi quoque nonnullí ex episcopis & abbatibus, chartas & privilegia ecclesiarum fuarum, præsentis regis scripto & sigillo confirmaverunt. Inter quos præditus abbas de Bello, regis Willelmi & aliorum regum chartis & scriptis per ordinem oftensis, ut inscripto & sigillo ejusdem principis confirmaretur, obtinuit. Quod episcopus Cicestrensis cum acceptisset, citato gradu

ANNO CHRISTI 1155.

archiepiscopum adiit: cique abbatem de Bello, chartas contra dignitatem Cantuariensis ecclesiæ, de fuæ etiam ecclesiæ, Cicestrensis scilicet, possessione, & ut in præsentis regis sigillo confirmarentur obtinuisse, intimavit. Obtinere igitur ut hoc communi probaverit consentu, ne alii per Anglium abbates, quasi quoddam privilegium hoc contra episcopos suos sibi rendicarent: si præditus abbas contra illos prævalisse videretur. His archiepiscopus audiens, ambos simul coram se adesse, affirmavit se unquam iis fuum præbere assensum, quo aliquo hoc pro voto abbatis hoc terminari posset. Factum est autem in crastinum, rege & archiepiscopo in unum convenientibus, atque episcopus super his sermonem intulit, dicens regem pati non debere Cantuariensem ecclesiam, matrem videlicet totius Angliæ, & per quam idem rex dignitatem assignitus fuisset, opprimi & Cicestriæ ecclesiam, quidem videlicet suffraganeam, libertates & dignitates ab antiquis temporibus possessas, per regis ecclesiæ Bello, non tam authoritatis & dignitatis, annullari, (acceperat namque abbatem illius loci chartas contra dignitates & libertates ecclesiarum prædictarum polledisse) flagitare itaque ut per regalis magnitia annullare authoritate: aut charta abbatis regis carere sigillo, donec suo concreta consilio, ecclesiæ Cantuariæ, necnon & Cicestriæ, jus suum non amissæ gauderet.

Rex igitur tanti viri, atque tam patris spiritualis, & a quo diademate regali haud longe ante fuerat infignitus, annuens voluntati, cancellario acceto regio, probibuit præfato abbatis de Bello regali sigillo confirmari. Quid multa? per vulgi ora dispersa abbatis auribus hæc propere fama intulit, Redeunte itaque luce, abbas curiam adiit: sed rege nondum eunte, nil die eadem processus, ad hospitium fuum reversus est. Sequenti luce summo mane, abbas iterum Westmonasterium petit: ibique coram altari, quo tex Missam erat auditurus, oppertus est. Rursus rex ad altaria volvebat, quid super hac re factum esset. Advenienti Rege ut Missam audiret, post Missæ introitum, abbas regem convenientem: Domine, inquit, ego præceperam expellentia, chartam ecclesiæ noltræ figillo regio confirmari: sed qua de causa repulsam passus sit, ignoro, Jubeat igitur clementia vestra, ut verbum regium fine fer gradi, nec pro capellam invidia pessundari videatur, Accito lesque cancellario, præcepit Rex ut charta abbatis, figilli sui confirmaretur impressione. Hoc dum verba complerentur, & ecclesiæ Cicestrensis, cui præsidet, illud ut erat mente suspicatus, occurrens, regem tali affatur alloquio: Domine mi, meminisse decet ejusmodi scripturas, unde malum certe Cantuariæ archiepiscopus & ego, quetimoniam coram vobis deposuimus, de abbate scilicet de Bello, qui contra dignitates nostrarum ecclesiarum, charta quam ei ut quæ habetur jure canonico videntur possidere, ejus callidiate prævalente, fugeant se amissile. Prohibeat itaque regia dignitas vestra, ut hoc nullatenus aliqua confirmetur authoritate, ne alii hujus exemplo, contra episcopos suos insurgere videantur. Rex vero præcepit chartam abbatis regio confirmari sigillo, & deinde episcopum & abbatem, simulque cancellarium, coram archiepiscopo convenire: lesque charta abbatis, litis audientibus, si qua corrigenda esset, eorum consilio corrigerentur: ficque in pace eum charta sua abbas domum rediret. Quod fi sententia differnante discessilent, charta abbatis in capella regis a cancellario custodiretur, donec sententia regis, qui inde horret discerneret. Percantato itaque mysse canone usque ad, pax Domini; episcopus, ut moris

ANNO CHRISTI 1155.

mos est, pace a facerdote accepta, regi detulit, A] & deinde abbati, multis plurimum mirantibus, porrexit.

Episcopo igitur & abbate, simulque cancellario, multifque aliis, coram archiepiscopo apud Lambeth convenientibus, fedtaque charta magni Willelmi regis, exemplo cujus omnes aliæ chartæ regum legaliter confirmatæ sunt: ubi vernum est ad quoddam verbum apud in eadem continetur charta: Quod ecclesia scilicet de Bello, libera sit omnino ab omni subjectione episcoporum, sicut ecclesia Christi Cantuariæ: clamor undique attollitur, quibuldam afferentibus hoc contra canonum instituta extitisse, aliis dicentibus, hoc contra dignitates Cantuariensis ecclesiæ fuisse; nonnullis etiam clamantibus, hoc verbum peremptorium esse; multis etiam hoc altiore objurgando interpretantibus. Hinc inde confusa pertrepidat sententia. Charta perlecta, cum nonnullis prædecessorum suorum episcoporum, præfatus Cicestriæ episcopus Hilarius, in subscripsis quidem charte inveniret subscripsi, præsertimtamen hujus verbi dignitatem, facrorum canonum in perpetuum authoritate damnandam, & præsentium simul judicium confirmatione confisi defendam. Hujus fententiam concuret etiam archiepiscopi conclamatio profecuta est. Abbate vero quamvis rationabiliter resistente, non tamen illorum quievit commotio. Quibus tandem astantibus illos inter & differepantes, tenuit charitam abbatis, inde differdens in capellam regis: eamque ibi servandam jussit regis præceptum tradidit. Abbas vero, amissarum fuarum ultus confilio, ad propria reversus est, nil de Dei defperant auxilio. Episcopus hetus & hilaris effectus est: præsertim enim abbatem ecclesiæ de Bello, charta fua omnino confirmatione privavit. Verum, ut scriptura testatur, homo proponit, sed Deus disponit.

Eodem itaque anno in tempore Paschali, quidam ex Anglis nobilibus, Hugo de Mortuo mari cognomine, vir pollens viribus, sed multo maxime ingenio vallipo, prædives opibus, militari negotio fervens, regem super adolescentem ejusque indultrium indignationi habens, caftris suis munitis, ejusdem imperii se fuique fummitis refurabat. Ea vero pofiquam regi enuntiata sunt, congregato, magno exercitu, non modica, ipsum Hugonem in quodam caftro suo, Bregge nomine, obsidet, valloque & caftris undique circumdedit, memoque illi evadendi locum relinquit. Erat autem tempus, ac fibi & amicis luis vitum est, opportunum nactus, regem fe adiit, & ut in tali decet negotio, amicis verbis fuis honoravit, atque super charta fua eidem sermonem intulit. Acceptoque a rege responso super hoc optimo, ad quosdam terræ suæ juxta regionem illam litas, ad tempus perendinatura recessit. Haud multo postmodum tempore, rex ipsum Hugonem ad deditionem coegit: mandante per Anglium universam, archiepiscopos, episcopos, & abbates, priorumos, comites, & barones universos, tv. die præcedente festum S. Benedicti affivi temporis iidem convenire. Quibus congregatis pax inter regem & Hugonem facta eft. Tertia die poft pacem factam affuit & abbas. Confilio igitur fratris fui Richardi de Luci & aliorum amicorum fuorum, abbas regem in crastinum adiit, atque super charta sua illum interpellatus eft. Rex cum quibuldam secreti fui confciis confilio communicato, Deo favente, confcjuvantibus etiam terreni confilii patronis, comite fcilicet Cornubiæ Reginaldo, & Richardo de Home regis tribuno, qui cum Richardo de Luci & abbate Waltero ami-

a Porte, mortis a Rothomens.

b citate fcedere conjunctis erant, reddidit chartam prædictam abbati, latentibus omnibus abbatis & ecclesiæ de Bello amicis, inimicis vero eodique confiliis.

Sed nec ita finis eft querela inter episcopum & abbatem: quia episcopus perstitit exigere ab abbate obedientiam:

In fequenti nativitatis Domini feflo, teneit idem excellentiffimus rex concilium suum apud Westmonasterium: & difputatis omnibus fuis, episcopi quærimonia fuper his tranfmissa est in Normanniam. Poft Pafcha citato gradu Rex ad mare properans, navemque ascendens, ftante auftro fecundo, in porta Hantonię appulit: indeque verfus Londonium iter arripuit.

Anno igitur ab Incarnat. Domin. MCLVI. 13. anno fcilicet iii. regni prædicti regis junioris, magnates fcilicet regni Angliæ, ad quos ex quo de transmissis partibus, ubi anno precedente tranfierat, idem rex reparaverit, & quo exercitum duxit in Walliam, die Pentecoftes, quem tunc die Lobis S. Stephani, anni revolutio in orbem celebrandum reduxerat: idem memorandus princeps apud S. Edmundum diadematæ infignitus regali, multis ibidem convenientibus, archiepiscopo Eboracenfi Cantuariensis, Rogero Ebroicensi, episcopis etiam Richardo London. Roberto Exoniensi, Roberto Lincol. Abbatibus Silvestro ecclesiæ S. Augustini Cantuariensis, Gaufrido Helmens, Thomas cantuariensis regis: comitibus etiam Roberto Legarcestrensi fimulantibus, affirmavit se nullo modo his animum fuum prebere, quo prædicta ecclesia libertates & dignitates fuas, fua temporibus videretur perditabile: fe cum episcopo locuturum, & omnia in pace dispositurum. Sic igitur refurgens, ad sibi negotia sua serenda pertendebat.

Die itaque Martis poft octavas Pentecoftes, Rex mane capitulum monachorum intravit, comitantibus fecum archiepiscopis, Theobaldo Cantuariensi, Rogero Ebroicensi, episcopis etiam Richardo London. Roberto Exoniensi, Roberto Lincol. Abbatibus Silvestro ecclesiæ S. Augustini Cantuariensis, Gaufrido Helmens, Thomas cantuariensis regis: comitibus etiam Roberto Legarcestrensi fimulantibus, Reginaldo de Warenna, Ri-

ANNO CHRISTI 1157.

chardo de Luci, Warino filio Gerold, aliisque nonnullis, populique infuper multitudine non modica. Adfunt etiam & epifcopus Ciceftrenfis Hilarius, abbafque Bellenfis Walterus. Conftituto igitur negotio ibidem quod inter venerabilem Theobaldum Cantuar. archiepifcopum, & Silveftrum eccleſiæ S. Auguſtini, quæ ſita eſt extra muros civitatis Cantuariæ, abbatem, erat, de profeſſione fcilicet ejufdem abbatis eccleſiæ Chriſti Cantuar. fuſcitanda: tertiorenibus omnibus, Richardus de Luci allocutione Regem ita coluatur de Bello fratre ſuo. Quo rurſum tradente chartam regi Willelmi magni domino regi, juſſus eſt quidam clericus ab eodem rege in auditum omnium eam perlegere. Quo facto, Thomas regis cancellarius epiſcopum Ciceftrenſem reſpiciens, dixit: Domine epiſcope, audivit caritas veſtra, quæ hic coram domino rege, omnibus audientibus acta ſunt. Nunc igitur ſi quid contra hanc veſtræ placuerit prudentiæ reſpondere, licitum eſt: ad vos enim, ut non bis videtur, reſpicit parabola hæc,

Tunc epiſcopus ſurgens, ita exorſus eſt. Non ſtudio ſane, ut multorum morſu eſſe dinoſcitur, per orbem vagandi, ſed amore & honore veſtri, Domine mi rex, hujuſce neſcius oppoſitionis, in his regni veſtri partibus, cum aliis præſertibus conveni. Quocirca ſi probis & abſtract, aliiſque hic vobis coram poſitis, dulci placeret affectu, ſalvo jure eccleſiæ noſtræ Ciceſtrenſis, & eccleſiæ de Bello, pacis compoſitionem inter me & præditum abbatem vobis mediantibus fieri, force poſſibile. Etenim hue tali ordine adveni. Quod ſi hoc vefano non indefide animo cognoverim: ingruente neceſſitate, pro me & pro eccleſia Ciceſtrenſi mihi commiſſa, ut hujuſmodi impreminutius oppoſitionis & ignarus, ſatisfeciam. Retinentibus quibuſdam actis fieri compoſitionis, dicentibus etiam rem illam diu inter libos habitam, fine digno debere concludi, nec in poſterum promulgari: epiſcopus vero eleva, tertiorenibus omnibus, dixit: Quia pax compoſitionis inter nos, vobis impedientibus, fieri non poteſt: ego quæ eccleſiæ meæ Cicefteſiſ juris ſunt, & rem inter nos hactenus habitam, patenti ratione demonſtrare ab omnibus hic conſtitentibus pandam. Hac itaque vifus ratione, hoc modo incipit.

Jeſus Chriſtus, Domine mi rex. Et repetens: Jeſus Dominus noſter. Temaque exterans: Audite, inquit, omnes & intelligite. Jeſus Chriſtus Dominus noſter binas manſiones, potteſtateſque binarias in unum regali diſpoſitione contituit: unam ſcilicet ſpiritualem, alteram materialem. Spiritualis eſt illa, de qua Dominus noſter Jeſus Chriſtus in primo paſtore noſtro, Petro ejus apoſtolo, omnibus diſcipulis ſuis eorumque ſucceſſoribus manifeſtatione, ſuo prononciavit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*. Unde, ut caritas veſtra novit, ab ejuſdem temporis novitate, in eccleſia Dei mos inolevit, quatenus paſtores eccleſiæ ſanctæ, ejuſdem beati apoſtolorum principis Petri vicarii exiſtentes, eccleſiæ Dei ſanctæ, digna E gubernatione præſideret. Hinc nobis eccleſiæ Romanæ, ejuſdem apoſtolorum principis apoſtolatus inſignita, tantam tamque magnificam per totius mundi latitudinem obtinuit principatus dignitatem: ut aliis epiſcopis, nulla perſona eccleſiaſtica, abſque ejus judicio vel permiſſione a ſede eccleſiaſtica deponi poſſit. Ad hæc res protenus manibus: Veriſſimum eſt, ait, epiſcopum non poſſe deponi: ſed in manibus publici protenſis, poterit expelli. Arridentibus univerſis, epiſcopus iterum ſic cepit. Sicut jam dixi, iterum jam dico: hoc modo Romanæ eccleſiæ ab antiquis temporibus conſtitutum fuiſſe. Neque ulli perſonæ laicali, immo etiam nec regi cuiquam, eccleſiæ quibuſque dignitates vel liberates eccleſiaſticas dare licet, vel ab iiſdem attributas eiſdem, nifi ejuſdem patris permiſſione, vel confirmatione, ratas fore non poſſe, a jure Romano eccleſiaſtica probat auctoritas. Tunc rex iratus, commotus: Tu pro papæ auctoritate ab hominibus recedis, contra dignitatum regalium auctoritates mihi a Deo conceſſas, calliditate arguta niti præcogitas. Unde ibi fide & ſacramento mihi affrictis præcipio, quatenus de verbis præfumptis, quibus me & dignitati regiæ contrariis, aquitati reſtitudinis fubjaceas. Præſentes vero, archiepiſcopos fuiſſe & epiſcopos, ad de te juſtitiam mihi reſtituendam interpellandam, ſalvo jure regiæ coronæ mihi a ſumma majeſtate conceſſæ, obtecro. Agis enim, ut pater, contra dignitates regales: atque libertates, ab antiquiſſimis jure mihi conceſſa, a majeſtate regali denere elaboras. Murmure itaque in populo contra epiſcopum concitato, vix fedari potuit. Tunc cancellarius. A cordis veſtri excidiſſe memoria, pater veneranda ..... tiemin in dominum noſtrum regem, cui fidei ſacramentum nulli debium eſt. Unde prudentiæ veſtræ providendum eſt. Epiſcopus videns te ab omnibus, majeſtate regis offenſa, citius reverti, tandem mitiorate fedato, orationem ſuam hoc modo proſequitur: Dominemi, ſi quid ex ore meo veſtræ regali intempeſtivum majeſtati conſtat: fore protatum: dominum cœli veſtramque regalem teſtor dignitatem; nil me contra vos, vel contra veſtræ dignitatis excellentiam, verſura calliditate protuliſſe. Ego enim veſtram omnibus præſentibus patentiam, cum exiſti excellentiam, magnificavi dignitatem: vos ut dominum, præcordiali affectu ſemper dilexi cariſſimum. Nihil igitur in me mali, veſtra, rogo, regalis celſitudo ſolicetur, neque hoc fugercati cuiquam facile credat. Nihil a veſtra poteſtate minui cupio, quam ſemper dilexi, & pro viribus meis magnificavi. Ad honorem igitur & decus veſtræ celſitudinis omnia protuli. Ad hæc rex: Procul hic honor, inquit, atque deçus hoc a nobis & a noſtris amoveatur: hæcque profanationis propoſitorum abolitione, quibus ea, quæ anteceſſorum meorum regum authoritate, & hereditario jure, Dei cooperante gratia, mihi conceſſa ſunt, blandis atque fallacibus, ut omnibus patet, annullari cupis fermonibus. Tunc epiſcopus: Omnia, domine mi, que hic vobis audientibus, a me ſtudiole prolata ſunt, pace veſtra omniumque hic, ut propoſiveram, conſiſtentium, me ratus ſum peroraſſe. Quia vero a me incepta non patienti, omiſſis iis, rem propoſitam paucis expediamus.

ANNO CHRISTI 1157.

Ex Append. ad Matth. Pluriens. p. 1322.

CONVENTUS EPISCOPORUM ARULENSIS

Pro dedicatione ejuſdem Eccleſiæ Anno Chriſti 1157.

Sicut ex latere Adæ facta eſt Eva, ita ex latere Chriſti in cruce mortiſtis fabricata eſt: ut mater Eccleſia, in qua unda baptiſmatis abluuntur & credis contritione mentur delicta. Ad quam conſecrandam in Domino D. R. ejus gratioſiſſimi anno dominicæ incarnationis MCLVII. ara XCXXV. Indictione v. illuſtriſſimæ Spiritu ſancto, ego Berengarius Dei diſpoſitione Narbonenſis Archiepiſcopus, atque Arnallus Helenenſium Epiſcopus, & Berengarius Gerundenſium Epiſcopus, & Petrus Aufonenſium Epiſcopus, Guillelmus Barchinonenſium Epiſcopus, omnes in villa quæ dicitur Arule nuncupatur convenimus, domno Raymundo venerabili exiſtente ejuſdem loci Abbate, & ibi cum quibuſdam pauperibus & ſapientibus, viris quoque & auxilium ad hoc tribuentibus, videlicet Bertrando Capellano, & Bernardo de Curtavino cum matre ſua Blanca, & Guillelmo de Caltronovo Vicecomite cum avunculo ſuo Mauri, & Bernardo de Pulcherho loco cum uxore ſua Ahalgardi, & Calcia veſtula cum uxore ſua Elbrardi, & filio ſuo Bertrando, & Petro de Corneliano, & Berengario de Corneto, & Petro de Reinerio. Quam videlicet præfictam Eccleſiam reædificaverunt & reſtauraverunt bonæ memoriæ Udalgarius Elcenenſis Eccleſiæ Epiſcopus & ſecundum gratia Dei Arallus Helenenſis Epiſcopus, ad cujus diœceſim pranominata pertinet Eccleſia, necnon & Godzerus Vicecomes de Caſtronovo cum matre ſua Ermeſindi & cum multis parrochianis totius Helenenſis epiſcopatus, inſtantia urgenti & labore domni reverentiſſimi pranominati Raimundi Arulenſis canonici Abbatis Dede quæ Berengarius pranominatus Romanæ Eccleſiæ Legatus atque Narbonenſis Archiepiſcopus & omnes pranominati Pontifices hanc dedicationem conſtituzionis præſidie Eccleſiæ fecimus, manibuſque propriis ſubſignare curavimus, ſtatuentes ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod noſtra authoritas ad ſtabilimentum hujus domus Dei voluit confirmare. Igitur ſicut venerabilium Romanorum Pontificum quæ prædicta fuit canubio continet auctoritas, ita & Dei magni Francorum demonſtrat authoritas, & quemadmodum dotes offeruntur quæ a noſtris anteceſſoribus ei firmare funt per retradita tempora, ſic illi conſtituunt domus & perenniter omnia ſua ſtabilimus, videlicet cuncta quæ quorumlibet fidelium dono vativæ ac potentialiter ufque hodie juſte acquiſivit vel quolibet modo ufque in ſeculi finem canonice acquiſierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipſius loci libertatem ſua placita diffiniendi & judicandi in omnibus cauſſibus & malefactis que facta fuerint infra terminos honoris prædicti comobii ſine licentia & blandimento ullius perſonæ, ita quod ulla perſona non audeat ibi dijudicare vel aliquam exactionem vel injuriam aut damnum ſine licentia Abbatis vel monachorum inferre etiam in teloneo ipſius mercati. Quicumque vero adjutor & defenſor noſtre conſtitutionis exiterit, ex parte Dei omnipotentis & Beate virginis Marie & noſtra benedictionis eam & abſolvimus perenniter. Si quis autem audacie diabolo hoc infringere tentaverit, auctoritate Dei omnipotentis & Apoſtolorum Petri & Pauli vinculo anathematis eam innodamus, donec canonice predictus Eccleſie & ejus monachis ſatisfaciat. Item antecidicimus omnibus clericis & laicis quod a Kalendis usque ad collum de Sterra nullus audeat contra conventus congregare neque aliquos cauſa negotii coadunare nifi pro negotiis & utilitatibus prædicti cœnobii. Iterum concedimus & confirmamus huic Eccleſie libertatem auctoritate privilegii feliciter Sergii Romanę tedi Pontificis, in quo continentur, ut quitibet peniteens ibi veniens pro facinoribus ſuis ſegregatus a hominibus Eccleſie, ſicentia ſit ei, quamdiu ibi fuerit, cum Abbate Arule nutrimenti ſua & divinum officium audire. Precipimus etiam nos omnes prædicti Pontifices & auctoritate Dei & noſtra interdicimus, ne infra unumquemtatis ſigna antiquitus huic venerabili loco cauſa & a nobis confirmata, hoc eſt, a collo de Sterra uſque ad crucem petre eccle uſque ad ſummum tatem de Pirra aliquis homo aliquem alia ratione vel cauſa perſequi vel infidiari vel vim ei inferre vel in aliquo calumniari vel injuriari ſive debonere audeat vel preſumat, ſed hæc ſigna immunitatis ſint omnibus fugientibus inimicos ſuos firmiſſimum tutamen confugii & pacis, quandiu intra præfata manſerint immunitatis ſigna. Si quis vero ſigna noſtræ immunitatis ſcire temerario ſuſtulerit vel interruptor exiterit, nifi ſatisfaciens juxta legem præſtituerit, in primitas iram Dei omnipotentis ejuſque ſanctorum incurrat & omnium ſanctorum incurrat, & quinceps auctoritate Dei & noſtra & Apoſtolorum Petri & Pauli vinculo anathematis ſubjacet. Is craſtinum autem Narbonenſis prædictus Archiepiſcopus conſecravit altare ſancti Johannis, Helenenſis Epiſcopus altare ſancti Petri Apoſtoli, Gerundenſis Epiſcopus altare ſancti Michaelis, Auſonenſis Epiſcopus altare ſancti Thebarii, Barchinonenſis Epiſcopus altare ſancti Gabrielis, intromittentes nullarum copiam reliquiarum. Factum eſt hoc dominico tertio Idus Octobris, regnante Ludovico Rege in Francia. Ego Berengarius Dei gratia Narbonenſis Archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis Legatus ſubſcripſi. Artallus Helenenſis Epiſcopus. Berengarius Dei gratia Gerundenſis *Eccleſiæ Epiſcopus*. S. Guillermi Barchinonenſis Epiſcopi. Petrus Auſonenſis Epiſcopus *ſubſcripſit*. S. Bernardi de Malleto Elenenſis Archidiaconi. S. Petri Sacriſtæ ſancti Pauli Narbonenſis. Ego Imbertus Sacriſta ſancti Pauli. S. Petri de Matapalma Helenenſis Sacriſtæ. S. Petri de Malleolis Precentoris Elenenſis. S. Bernardi capellani de Arulis. Raymundus Abbas de Arulis. Guillelmus ſancti Felicis Abbas. Guillelmus Gerundenſis ſedis Præcentor. Ego Poncius Abbas & Narbonenſis Archidiaconus. S. Bernardi Abbatis ſancti Tiberii. S. Oſtenſi Abbatis ſancti Michaelis de Cuxano. Berengarius clericus de ſancto Martino Canigonis. Berengarius Abbas ſancti Michaelis Fluviani. S. Petri Abbatis ſancti Genefii. S. Berengarii Abbatis ſancti Petri Rodenſis. Ego Rogerius Narbonenſis Archidiaconus. S. Bermandi Elenenſis Canonici. S. Guillelmi Vicecomitis de Caſtro novo. S. Arnalli de Millars. S. Bernardi de Curtavino. S. Guillelmi fratris ejus. S. Bernardi de Pulchro loco. S. Calcie veſtule. S. Bertrandi filii ejus. S. Raymundi de Serra longa. S. Petri de Corniliano. S. Berengarii de Cer-

ANNO CHR. 1157. 1157.

de Cerfero - S. Petri de Semetio - S. Guislelmi de Apiano - S. Ermengandi de Villarafa - S. Gaudberti de Avalitro - S. Gualtardi Comitis colit. - S. Bernardi de Paciano - S. Ermengardis Narbonenſis Vicecomitiſſæ. - S. Ermengardi de Locata. - S. Bernardi Petri de Ripa.

ANNO CHRISTI 1157.

A S. Berengarii de Colcio - S. Arnaldi de Molec capellani - S. Johannis capellani de Curtavino - S. Berengarii de Cucufag. S. Bernardi de Albaniano. Petrus Præcentor ſcripſit rogatus die & anno quo ſupra.

C. AN. CHRISTI 1158.

** SYNODUS QUATERFORDIÆ

C. AN. CHRISTI 1158.

In Hiberniæ habita circa an. Dom. MCLVIII.

Ex Girardi Cambrenſis Hibernia expugnata, cap. 18.

Ex Th. H. collectan. monaſter. Britannic.

HIS itaque completis, convocato apud Ardmachiam totius Hiberniæ clero, & ſuper 26. venerum in inſulam adventu tradato diutius & deliberato, tandem communi omnium in hoc ſententia refedit: propter peccata feliciet populi ſui, eoque præcipue, quod Anglos olim tam a mercatoribus, quam prædonibus atque piratis, mere paſſim, & in ſervitutem redigere conſueverant, Divinæ cenſuræ vindictæ hoc eis incommodum acciderit, ut ipſi quoque ab eadem gente in ſervitutem vice reciproca jam redigantur, Angloruma

B namque populus adhuc integro eorum regno; communi gentis vitio, liberos ſuos venales exponere, & priuſquam inopiam ullam aut inediam ſuſtinerent, filioi proprios & cognatos in Hiberniam vendere conſueverant. Unde & probabiliter credi poteſt, ſeue venditores olim, ita & emptores, tam enormi deſidio jugæ ſervitutis jam meruiſſe. Decretum eſt itaque prædicto concilio, & cum univerſitatis conſenſu publice ſtatutum, ut Angli ubique per inſulam ſervitutis vinculo mancipati, in priſtinam revocentur libertatem.

** SYNODUS ROSCOMANIENSIS

In Conacta (alias Conacia) Hiberniæ provincia, ab Edano primo Tuamenſi archiepiſcopo, convocata, ann. Domini MCLVIII.

Ex Ton. H. collection. Anglicanæ.

HÆC ſynodus in oppido Roſcomaniæ coacta, C ſtius Edani (cognomento o Moſiin) huc citat quod a ſancto Conano in hodiem decedente anno Domini 544. nomen accepit, multa bona decreta edidit, ut annales Conaciæ, quod in vita Waræus, teſtantur: ſed an uſquam extiterint ejuſdem canones, non indicavit.

CONVENTUS REMENSIS,

In quo agitata controverſia inter epiſcopum Lauduneníem & abbatem.

BARTHOLOMÆUS & Gualterus Laudunenſes epiſcopi, aliquot eccleſiæ ſuæ prædia Tramonſtrenſibus donaverant. Gualterus ſucceſſor, Gualterus II. eadem ut reſtituerentur inſtitit. Compoſita eſt tandem controverſia id agente Lodovico rege, ne conſtat ex Gualteri Laudunenſis & Hadriani IV. literis in Hiſtoria Tramonſtrenſi deſcriptis: ex quibus & anno MCLVIII. id contigiſſe diſcimus.

Eſſe autem hanc litem in Remenſi conventu agitatam, intelligimus ex una Bartholomæi epiſtola, qui abdicata Laudunenſi epiſcopatu, Collorienſem in ſolitudinem ſe recepérat. In eam audiuſſe accuſari ſe diſſipaſſe eccleſiaſticæ patrimonii, his ſe literis purgat.

Epiſtola Bartholomæi in Fulnſaco, ad conventum Remenſem.

Venerando ſibique ſemper amabili, domino Samſoni Remenſi archiepiſcopo, & ſub ejus præſentia congregato ſanctæ conventui, frater Bartholomæus in Foſſilaco pauper Monachus, miſericordiam & victoriam obtinere.

VERECUNDIA meos ſilentium impetrat hujus ſanctæ conventus ſolemnitas: ſed timorem aperit & ſtimulat ad loquendum in palam immiſ nens famæ meæ periculum. Neque enim diſſimulare poſſum quod multorum vulgavit opinio, quod etiam uſque ad aures domini papæ volavit. Epiſcopales redditus me detraxiſſe rumor eſt, cui rumori plus juſto credit Laudunenſis epiſcopus. Meum ergo eſt ſuper his fatori quod verum eſt: Nemo audeat mecum quod juſtum eſt, & caret, veſtrum erit. Laudunenſis ſedes triſtis erat, & mœrens, eum illue primum ingreſſus ſum, utpote attrita fediſſimis, & ignibus conſumpta. Ipſe quoque res majoris eccleſiæ affligit & erant, & tenues redditus. Si illi porrexi manum ut reſurgeret, novit Deus, noverunt & eccleſiæ filii. Verumtamen nihil ex eorum quod ad redditus pertinet epiſcopi præter portos, quos vulgo vertes vocant, quos menſæ epiſcopali perſonæ ſolvebant eccleſiæ. Hos, inquam, ad prebendam canonicorum conceſſi, quoniam illos nec line pudore retinere, nec habere line molcſtia poteram. Protetea quinque dunta xat abbatias in noſtra diœceſi reperi rebus pariter ac religione diſſipat. in bis, Deo multiplicante, miſericordiam luam, & numero & merito crovit ſanctorum numerus, & ſingularitet eſt poſſeſſio dilatata. Novem inſuper novæ religionis monaſteria paſſim in eadem dijeceſi ſunt fun-

data. Horum in periſcosis numerus, numerum pene excedit: horum religio, religionis eſt ſpeculum: horum tam multa poſſeſſio eſt, ut tam multis abunde ſufficiat. Si manum beneficii me porrexiſſe negavero antiquis eccleſiis ut reſurgerent, novellis ut conſurgerent, mentitur. Prætui ſane fere eccleſiis omnibus, ſed nec quantum volui, nec quantum debui. Sane Cathiſius papa dominum Norbertum, cujus memoria in benedictione eſt, fidei noſtræ committit, ut ei locum traderem, ejuſque vitas aſſimilerem. Terram igitur ad epiſcopum pertinentem illi contuli, quia vix tamen duobus ſufficeret atatibus. Hujus pars Veteinaco eſt poſita, ſita pars apud Aridi, quæ tamen multis jam annis ſterilis & inconſulta jacebat. De his itaque, quæ ad epiſcopales pertinebant redditus, nihil ſuapiua B me recolo detraxiſſe. Noſtro tamen favore ac conſenſu quidam eccleſiis contulerunt terras, quæ a nobis habebant in beneficio: cenſus tamen terrarum & vinagia nullis penitus condonavi. De ceteris ſi quid illi ſibi fedi per nos eccleſiæ coepmodi aut honoris, nolo ante humanum procedat judicium: ſi quid vero ut bonum deliqui, in conſpectu hominum confundi non refugio. Cauſam itaque noſtram vo-

ALEXANDRI PAPÆ III. VITA ET EPISTOLÆ

ALEXANDER tertius Rolandus nominatus, patria Senenſis, legatione ad Fridericum Imper. ab non vindicatam in regnum Londinenſi epiſcopo illatam ſanctus, ex cardinale presbytero titulo S. Marci a viginti tribus cardinalibus (quorum nomina recenſentur in epiſtola ad Fridericum Imp. quam recitat Radevicus lib. 2. cap. 53.) electus eſt pontifex anno Domini 1150 tempore Friderici Imper. Contra eum in ſchiſmate a tribus dantaxat cardinalibus electus eſt Octavianus quidam, natione Romanus, cardinalis presbyter, Victor tertius deinceps appellatus. Imperator qui tunc Cremonam obſidione premebat, ab utraque parte per literas, quæ recitantur apud Radevicum lib. 2. hac de re cetitor factus, utrumque Papam venire juſſit, eorum diſtidis componendis ibidem propoſitis. D Cui ordinationi cum Alexander patere noluit, indignatus Fridericus, in partes Victoris factus eſt inclinatior. Alexander autem tali accepto teſpondo in Francia an habit, ubi coactus in Claromontæ habito Fridericum & Victorem excommunicavit. Interim Fridericus Mediolanum tertio expugnavit diruit & ſolo æquavit, ita Magorum corpora Reinoldo Colonienſi archiepiſcopo donavit qui & eadem Coloniam tranſtulit, ut videre eſt in epiſtola ejuſdem ex antiquiſſimo manuſcripto codice Sigebergenſis monaſterii accepta, quam hic ſubjungo: *Reinoldus Dei gratia ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus, & Italiæ archicancellarius, dilectiſſimis in Chriſto filiis ſuæ eccleſiæ amicis, & majoris eccleſiæ Colonienſis præpoſito, Philippo decano, conſiſtque primicerio, & E univerſo clero, omnibuſque in beneficiatis miniſtrantibus beati Petri ac ſanctæ Colonienſis eccleſiæ, univerſisque burgenſibus almæ urbis Coloniæ, ſalutem & affectuoſum obſequium, cum intima dilectionis plenitudine.*

1 MIRAMUR dilectiſſime veſtræ univerſitati quod ex.... ardentiſſimi noſtri deſiderii feltis jam per Dei gratiam adepti finem initium. Benigna

Eadem confirmantur ex quodam instrumento donationis per Philippum archiepiscopum Reinoldi succeſſorem capitulo factæ, quod ex archivo metropolis eccleſiæ Coloniensis fideliter per me deſcriptum hic ſubjungo:

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Philippus ..... Coloniensis archiepiscopus ſanctæ eccleſiæ filiis profectibus & futuris in perpetuum.

EA quæ propter ſalutem animarum devotarum ſanctæ in eccleſiis conſervationis, quanto majorem a Deo expectant remunerationem, tanto magis eſt dignum ut juſtæ confirmationis firmum robur accipiant. Ex relatu plurium intelligimus, quod noſter anteceſſor ſanctæ recordationis Reinoldus archiepiſcopus, clemoſynas, quæ ad ſanctæ Regum corpora offeruntur, ſuæ & ipſius Reges, majori eccleſiæ in Colonia contulerit, laudabili conſideratione motus, ut ubi indubitati Reges corporaliter quieſcerent, & in majori haberentur veneratione, ibi de oblationibus eorum juſta & benigna conſolatio ad canonicos pervenret. Nos factum præcominati archipræſulis commendamus, & habemus ratum, & qua poſſumus & debemus conſirmamus authoritate. Ne vero in poſterum hoc quod juſte factum eſt manuti queat, deſtruum, quod nos videbamus habere in oblationibus Regum, coram multis ſuper altare beati Petri eccleſiæ majori dedimus: fratribus ejuſdem concedentes libenter poteſtatem ordinandi de ipſis elemoſynis ad ſupplementum prædendarum ſuarum, prout poterimus diligentius & melius. Poſt ſolemnem donationem a nobis factam, ſicut juſtum fuit, factum noſtrum banno confirmamus: ut ſi quis in poſterum aulu temerario in contrarium moveretur, banno ſe ſciret obligatum eſſe, & ſubjectum maledicto excommunicationis, niſi ſatisfactione etiam hanc charitam conferibi, & noſtro munitiſ ſigillo, ut ex ſcripti inſpectione, ea quæ juſte ſunt facta, & ſtabiliter expreſſa, ad poſteriorum noſtrum tranſmittantur.

Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXIX. Teſtes iſthorum ſunt iſti ..... major præpoſitus & archidiaconus. Adolphus decanus major & archidiaconus, &c.

Francisc regem nonuit Imperator, ut ad concilium per ſe indictum venire dignaretur, ſecunque Alexandrum adduceret. Quod cum Alexandro facere recuſaret, Fridericum magis ac magis in inſtantiam tam ſe coamovit. Proinde Vidotrem in Italiam non ſine magno comitatu mittit, eoque Lucæ defuncto, Guidonem Cremenſem antipapam ſucceſſorem ſubſtituit. Alexander omnium conſenſu Romam vocatur, ab omnibus ſummis cum lætitia recipitur.

Eodem tempore Cilafpinæ Galliæ populi in Imperatorem anna corripiunt: qui proinde in Italiam denuo revertitur. Dumque hæc agerentur, Conſtantinopolitanus imperator omnem opem & auxilia per legatos obtulit pontifici, ſi imperium annis ſuperioribus divilum vicliſſim unire dignaretur. In Anglia pro immunitate eccleſiæ martyrii coronam ſubiit Thomas Cantuarienſis epiſcopus. Regem Anglie de occiſo martyre innocente diſſimulum legati Anglie pontificem coronitentes a nece ſanctiſ martyris immunitem eſſe allegarunt. Poſt mutam inquiſitionem ad extremum his conditionibus regem abſolvit, ut is a pontifice & ſucceſſoribus ejus titulum regni agnoſceret. Sanctum vero Thomam, evidentiſſimis miracuſis clariſſimum, in numerum ſanctorum retulit.

Cumque Pontifex in dies gravius ab Imperatore vexaretur & inquieteretur, Venetias ſe contulit: ibique Imperatorem, ad oſcula podum pontificiorum ſe demittentem, nullius arrogantiæ vel dicti fadique apertaſti interventu, citra capitis imperatoris pedibus protrioti concuſationem, (quam humillimo pontifici injuriole affingunt hæretici) in gratiam, pacem & unionem eccleſiæ recepit. Eum honorem quem Conſtantinus Magnus ille imperator, longe potentior & ſanctior, Silveſtro Chriſti vicario exhibuit, quemque alii Francorum & Angliorum reges huic aliiſve pontificibus dare ſtudiunt, (nimirum ut pontifici in officio ſtratoris eſſent) Fridericius imperator meritis pontificis optimo exhibuit: adeoque non immerito pontifex eundem exemplo antecceſſorum ſuorum coronavit. Ut vero caput imperatoris ad pedes ſuos demiſſi obtinuerit, ſimul que diuerit, *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, Pſal. 16.* &c. ſicut ab humillitate pontificis, ita ab omni fede plene ad elationem ſe extulit, quæ iuſta in concilio Venetico dicam, planum fiet. Poſt pacem initam, Veneti aſque multis privilegiis donatus, Pontifex Romam veniens magno omnium gaudio ſuſceptus fuit. Quæ omnia accuratius ſcripſit Cæſar nenſis conciliun pro ſchiſmaticis extirpandis, Saracenis impugnandis, moribuſque eccleſiæ reformandis, celebraſſet: obiit anno Domini 1187. cum ſedisſet annis 13. menſibus 11. vigint & uno atque diebus novemdecim præſuiſſet.

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ III.

AD GERARDUM EPISCOPUM ET CANONICOS BONONIENSES.

De legitima ſui electione.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Gerardo epiſcopo, & dilectis filiis canonicis Bononienſis eccleſiæ, & legis doctoribus, cæteriſque magiſtris Bononiæ commorantibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ÆTERNA & incommutabilis providentia conſtituit, ut diuina ſanctum & immaculatam eccleſiam a ſuæ fundationis exordio ea ratione voluit & ordinare gubernari, ut unus ei paſtor & inſtruitor exiſteret, cui univerſi eccleſiarum prælati ſubjici oppetentia ſubjicerentur, & membra tanquam ſuo capiti cohærentia, ei ſe mirabili quadam unitate conjungerent, & ab ipſo nullatenus diſſiderent. Qui vero ab huiuſmodi ſuæ pro ortu fidei ſtrimitate prodire dicens, *Ecce eo vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi:* ille procul dubio eccleſiam ſuam, cujus ipſi apoſtoli magiſterium aſſumpſerunt, ſuo nonuillone fraudari nullo modo patietur, ſed cam in ſuo ſtatu & ordine, licet ad inſtar navicule Petri fluctuare aliquando videatur, perpetuo ſaciet permanere. Unde & quamvis hoc tempore vires fallacium, qui a nobis quidem exierunt, ſed non fuerunt de nobis, transfugarantes ſe in angelos lucis, cum ſint fatane, inconſtitionem Chriſti tunicam, quam utique ipſe quidem ex perſona Plalmographi a leonibus peric di a framea erui, & de manu canis orat ac poſtulat liberari, ſcindere & laniare laborent: Chriſtus tamen author & cuſtos eccleſiæ, eam velut unicam ſponſam ſuam provida gubernatione tuetur, & navem egregii piſcatoris, licet ſæpius quatiatur a fluctibus, non permittit naufragium ſuſtinere.

Porro cum anteceſſor noſter bone memoriæ Hadrianus papa Kalendis Septembris Anagnie debitum naturæ ſolviſſet, & de tertia ad octavam de

de *imit* migraſſet Domino vocante ad ſuperna: eo A noſtros per urbem magnifice & honorifice cum imminentis ſaudibus & præconiis, campanis etiam in tranſitu noſtro pulſantibus, coaduerunt. Et ſic tandem a violentis perſequentis erepti, & noſtræ reddiſtributi ſequenti die Dominico venerabilibus fratribus noſtris Gregorio Sabinenſi, Hubaldo Oſtienſi, Bernardo, Walthero, Iulio, epiſcopis, cardinalibus quoque, abbatibus, prioribus, judicibus, advocatis, ſi civitatis primicerio, & ſchola cantorum, nobilibus etiam, & quadam parte de populo Urbis, apud Nymphum non longe ab Urbe inſimul congregatis, munus conſecrationis nobis contulerunt, in quo in Romana eccleſia moris eſt, ibidem pontificali regno magnifice ſuimus ac ſolenniter coronati.

Certum eſt autem, quod Octavianus cum pro confecratione, immo execratione ſua, dum & in Urbe B effet, & poſtquam Interater Urbem exivit, multos epiſcopos convocaſſet: nullum prorſus, præter unum, Parmenſem, quem videlicet epiſcopum habere potuit pro ſua temeritate & veſania confirmanda. Quoſdam tamen epiſcopos imperialibus minis, quoſdam violentia laicali, quoſdam vero pecunia & blanditiis alliciere volunti: fed nihil, Domino impediente, profecit. Unde nec adhuc invenire poteſt, licet omnibus modis eniteatur, qui eſt manus exercitationis imponat, & ſe tanto facias præſumptionis & impietatis authorem. Verum memoriæ Joannes & Guido, excitatis tenebris obvoluti, quoniam ſcripturæ dicit, *Peccator cum venerit in pro- Prov. 18. fundum malorum, contemnet*, nec ſic a ſua preſumptione damnabili reſiſtebant: ſed eumdem Octavianum, quem ſibi in ſtatuam erexerunt, obſtinata perfidia venerantur & colunt, relicta unitate eccleſiæ, præſumunt uſque adhuc tanquam idolum ſui ſimulacrum adorare. Ipſe autem Antichriſti tempora perfrenavit, ut nec adeo cordibus eſt ſapiens, ſet etiam in tempoſo Dei ſeſeriti, offendens: ſe tanquam ſit Deus: & multi abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto, non ſine multa lacrymarum effuſione, carpentes oculis inſpexerunt.

Sane nos infirmitatem noſtram, & virtutem indigentiam cognoſcentes, noſtrum in Dominum ſpem omni cum ſperantes, & de Chriſti miſericordia plenius confidentes, quod eccleſiæ ſuæ tandem ſuam, pro qua ipſe idem in ſubſtantia noſtræ mortalitatis apparuit, ut eam ſibi non habentem rogam aut maculam aut hujuſmodi, optata facies ne tranquillitate lætari, & procellarum omnium inundatione ſedata, nihil erit quod a nobis obſiſtere, ubi unicum quod populis voluerit, nobiſtis ſervare & nutu propoſſumus. Nunc igitur quia nos de noſtrorum meritorum qualitate diffidimus, & de honeſtate & religione veſtra plenam habemus fiduciam, veſtris & univerſalis eccleſiæ precibus inſtimentes noſtram petimus adiuvari: caritatem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes & commonentes attentius, ut, ſicut ex intimis viſceribus, vos pro domo Domini muros inexpugnabiles oppoſitis & in devotione ac fidelitate matris veſtræ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ immobiliter perſiſtenes, ab ejus unitate nullatenus recedatis. Quod ſi populares vir impietatis, ad partes veſtras aliqua damnationis ſua ſcripta tranſmittere i ea, fruſtrando ſunt, reſpuendo, & tanquam vana ac fatilega contemnendo & abjiciendo ſtudeatis.

Noverit inſuper diſcretio veſtra, quod nos ſupra nominatum Octavianum, ſpoliatorem & ſchiſmaticum, in odium & confervationem noſtræ (tunc enim terminum ei reſpiſcendi, & ad nutratem matris eccleſiæ redeundi præfiximus) tanquam inobedientem & contumacem, & illos qui ei manus præſtamunt, non dicimus conſeratenuis, ſed excerationis imponere, de communi fratrum no-

strorum episcoporum & cardinalium voluntate atque consilio, accensis candelis, & cæteris clericorum in ecclesia congregatis, vinculo anathematis & excommunicationis astrinximus, & eos cum suo author e diabolo condemnavimus.

II. AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

De rebus in concilio habito Papiensi gestis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, &c.

LITTERAS a tua nobis prudentia delinatas tanto hilariori mente, *&c. Extat infra in actis concilii habiti Papiæ, anno* 1160.

III. AD CLERUM ANGLIÆ.

De canonizatione sancti Eduardi regis Angliæ.

Alexander episcopus servus servorum Dei venerabilibus archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, & aliis ecclesiarum prælatis per Anglicum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

ILLIUS devotionis constantiam & fidei firmitatem, quam circa virtutem veltram sacrosanctam Romanam ecclesiam exhibetis, diligentius attendentes, in id propositum voluimus adducimur, ut vos circa cariffimos fratres & speciales ecclesiæ filios sinceris caritate in Domino diligamus, propensius honoremus, & posthulationes veltras, quantum cum Deo possumus, libenti animo admittamus. Inde utique fuit, quod super petitione, quam de Eduardo glorioso quondam rege Angloruin canonizando, & in sanctorum catalogo adscribendo, tam cariffimum in Christo filius noster Henricus illustris Anglorum rex, quam vos ipli nobis instantius porreciftis, sollicitam cum fratribus nostris deliberationem habentes, libro miraculorum inspecto, quem de eo in carne mortali viventes, & postquam de præsenti sæculo est assumptus, omnipotens Dominus per suam misericordiam declaravit: vilis etiam litteris antecesloris nostri pie memoriæ Innocentii papæ, veltris quoque testimoniis inde receptis quamvis negotium attentium & sollicitum non frequenter soleat nisi in consilio nostro consilia de more concedi, de communi tamen fratrum nostrorum consilio, inita rerum & desiderium prædicti filii nostri regis ac veltrum, corpus ipsius confessoris ita gloriscandum confumus, & debitis præconiis adornandum in terris, sicut eumdem confessorem Dominus per suam gratiam glorificavit in cœlis, unde videlicet inter cæteros confessores de cetero in ecclesia Dei quod hoc ipsum apud Deum fignis meruit evidentibus obtinere. Quia igitur decet honestatis veltræ prudentiam cum pie colere, & toto studio venerari quem author, situs apostolica Veneranda veltra, postulavit devotio, & colendum: universitatem veltram per apostolica scripta monemus & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps fuadentis debitis obsequiis honorare, ut ipsius intercessionibus apud districtum judicem mereamini veniam obtinere, & gloriosum in æterna beatitudine præmium invenire. Datum Anagniæ septimo Idus Februarii.

IV. AD THOMAM CANTUARIENSEM archiepiscopum.

Jura & privilegia ejus confirmat.

Alexander papa Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

PRÆDECESSORUM nostrorum felicis memoriæ Paschalis & Eugenii Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, tam tibi, quam tuis legitimis successoribus, Cantuariensis ecclesiæ primatus & plene concedimus, sicut a Lanfranco & Anselmo aliisque ipsorum prædecessoribus comstat fuisse possessum. Quidquid etiam dignitatis sive potestatis eidem sanctæ Cantuariensi ecclesiæ pertinere dignoscitur, præsenti scripti pagina confirmamus, sicut a temporibus beati Augustini prædecessores tuos habuisse apostolicæ sedis authoritate constat.

V. AD EUMDEM.

Contra regis persecutionem inchoatam illum confirmat: & simul admonet, ne quid contrarium libertati ecclesiasticæ regi indulgeat.

Alexander papa Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

LITTERAS, quas nobis tua fraternitas destinavit, & ea quæ nuncius tuus viva voce propolivit, attenta diligentia audivimus, & graves anxietates & amaritudines, quibus animus tuus assidue affligitur, plenius attendimus. Unde his auditis & cognitis, spiritus nobis commotus est, & valde turbatus: quibus cordi est libertatem tuis prospexisse tuis dedicari, & in adversis, tanquam frater cariffimus, primum condolere. To ergo, fecisi vir constans & prudens, recolens ilque quod dicitur: *Beati apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni fuerunt pro nomine Jesu contumeliam pati*: hujusmodi angustias in patientia tolerex, & non plusquam oportuit, tuus spiritus anxietur, sed dignum in seipso consolationes recipiens, & de quo tuum cor anxiet in eo consolemur, qui te ad corroborationem catholicæ & Christianæ veritatis hoc necessitatis articulo reservavit, & cujus beneficium est certum, quia minus forte commissiti maculas abstergere, & per varias afflictiones purifire, ne videantur in districto examine puniendo reservari. De cetero non tibi grave sit, nec (sicut ex litteris, quas clericus tuus misit, accepimus) ulla ratione metiendum, quod ex ad fedem apostolicam appellatus: quia gratum nobis est, & acceptum, & volumus, ut si illi qui te appellaverunt forte venerint, ea per te ipsum, si tibi visum fuerit, appellationem ipsam, omni dubitante & dilatione poposita, profequaris: nec unquam authoritatem Romanæ ecclesiæ aliquis possit constantiæ tuæ diminuere in cetera, seu dubitetanem: quia nos jura & dignitates ecclesiæ tibi committe, quantum salva justitia & ratione poterimus, studiosius tibi curabimus, author Deo, conservare, sicut illi quem in facto ecclesiæ constantem reperimus & fortissimum propugnatorem.

Ad hæc fraternitati tuæ præcipiendo mandamus, quatenus te in Cantuariensem ecclesiam recipias, & paucis quidem retentis admodum necessariis, ad minus quam poteris per terram illam discurras. Illud autem specialiter suggerimus tuæ providentiæ, ut nullius timoris vel deceptionis obtentu, quæ tibi posti accidere, juri & dignitati ecclesiæ tuæ abrenunciare cogaris. Data Senonis septimo Kal. Novembris.

EPIST. THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS.

AD ALEXANDRUM PAPAM.

Respondet superiori.

LITTERÆ consolationis, quas veltra nobis dignata est paternitas destinare, magnum quidem

dem medicinæ anxiato afferre possent remedium: A aut si faltem noltra circa unum aliquid figeretur angultia, ipsem nonnullam reipirandi possemus ex eis concipere. At quoniam de die in diem malitia invalescit, multiplicatur injuriæ non noltræ, sed Christi: immo quis Christi, eo magis noltræ: fuge cedentibus sibi invicem more ltudiorum procellis, solum nobis videmus imminere naufragium; nec aliud conlilium superesse, nisi ut Christum quali dormientem in navi pro viribus noltris excitantes, dicamus: *Domine, salva nos, perimus*. Et hoc sane aptiorem malignandi occta eli iniquitas occalionem, quod ltatum sanctæ Romanæ ecclesiæ infirmiorem conspicit. Ut vero liqueat quod quidquid in cujus, sive bonum, sive malum, sive dulce, sive amarum desluit, per barbam defcendens, nec oram B vestimenti reliquum intaltam: eripitur sive Christo quod sanguine suo comparavit, in ipsum ejus fortem potestas ltecularis manum extendit, adeo ut nec sanctorum patrum sanctiones, nec ltatuta canonum, quorum apud nos etiam nomen exolum eli, nec clericis quidem patrimonii valeant modo, qui ab hac jurisdictione, speciali privilegio fuerunt exempti. Ex quorum enarrare vel perlequi scripto quæ nimiæ longum oller & tædiolum, ad veltrum nutrimus paternitatem magistrum Henricum fidelem & familiarem veltrum & noltrum, in cujus ore posluimus singula seritum, prout vidit, & audivit, vobis exponendi. Et si placet, credite, tanquam ti nos loquentes audiretis viva voce. Hoc tamen scia- C tis, quoniam si fieri potlet, multo libentius vos in persona veltra noltra quam in alia. Loqui- mur vobis ficut patri & domino, & quod dicimus, semmo silentio petimus occultari. Nihil enim nobis tutum eli, cum omnis fere referantur ad regem quæ nobis in cavelis vel in aure dicuntur. Væ mobis qui in hoc fervati sumus tempora, quorum diebus accellerunt hæc mala, qui in priori ltatu tanta potiti fuimus libertate, quam modo dura & pellilera fervitute recompenlamus. Fugilemus faltem, ne in directionem patrimonium crucifixi dari videremus: fed quo, nili ad eum qui noltrum refugium & virtus eli, ignoramus. De Wallenlibus & Oxonio, qui le principem nominat, domine providentia, quia dominus tex luper hoc maxime autous eli, D & indigutor. Cariflime pater & domine, bene valete.

VI. AD THOMAM CANTUARIENSEM & reliquos Angliæ episcopos.

Eos monet ne quid regi indulgeant contra libertatem ecclesiasticam.

AD hoc pontificalis officii onus luscipisse noscimini, ut commissas vobis ecclesias sic ad honorem Dei, & subditorum profectum atque salutem regatis, quod earumdem ecclesiarum libertas per vos nullatenus minuatur, sed in suo ltatu per ltudium veltrum & per operam conlervetur. Inde liquidem eli, quod fraternitati veltræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus, si illustris Anglorum rex quidquam a vobis aliquo tempore requisierit, quod contra ecclesiasticam libertatem exillat, hoc ei facere nullatenus attentetis. Nec vos in aliquo, & maxime contra Romanam ecclesiam, obligetis: aut novæ promissionis seu juramenti formam inducere præsumatis, præter id quod episcopi suis regibus facere conlueverunt. Si autem jam dicto regi luper hujusmodi vos in aliquo adstrictos cognoleritis, quod promissitis nullatenus observetis, sed hoc potius revocare curetis, & de promissione illicita Deo ltudeatis & ecclesiæ reconciliari.

VII. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Eum a juramento de confuetudinibus Anglicanis, de quibus infra in Clarendonentli concilio, immunitati ecclesiasticæ repugnantibus, observandis absolvit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, &c.

AD aures noltras fraternitas tua noverit esle perlatum, *&c. Extat in actis Clarendonensis concilii anno* MCLXIV.

VIII. AD EUMDEM.

De muhere legationis apostolicæ, Cantuariensi concedi solito, Eboracensi episcopo ad intimidam regiatine prejudicio Cantuariensis concesso.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ETSI pro animi tui prudentia & fidei ltuerintate perlpectum tuam uberiori dilectione caritatis & fragrantiori defiderio velimus lemper diligere, & honori & exaltationi tuæ ficut cariflimi fratris noltri ardentius animo aspirare: nos tamen & veltrum, qui magna columna es ecclesiæ, cautius conventi temporum qualitatem attendere, & provida dilpenlationis moderatione motum principis delirare. Novit liquidem industria tua, cui Divina dilpenlatio magnæ prudentiæ & gratiæ donum indidit, quoniam *interventem* dilpolitionem circa regni lui gubernationem cariflimus in Christo filius noster Henricus illustris rex Anglorum defendat, & eamdem velit dilpolitionem, ut firmior habeatur, & habeat majorem favorem, authoritate Romanæ ecclesiæ munitam. Unde cum olim per veltras nobiles fratrem Lexoviensem episcopum, & dilectum filium noltrum Pictavensem archidiaconum, a nobis & fratribus noltris inltantius postulatos, legationem totius Angliæ Eboracenli archiepiscopo indulgeri, & tam tibi quam universis episcopis mandari regaltet, ut antiquas regni lui conluetudines & diginitates conlervarentis, nobis ipse recusavit præter suam authoritatem moderantibus, ltatim post reditum nuncium luorum, vix audito quod a nobis reportaverant, delectos filios noltros Gaufredum archidiaconum luum, & magistrum Joannem, ad noltram præsentiam delltinavit, & per eos quod prius petierat, & amaritra, a nobis inltantissime postulavit. Et si tui dilederio facilimo animum præberemus, fraternitatis tuæ, prædicti episcopi Eboracenlis ad nos litteras impetravit.

Quod enim de antiquis & approbatis & diginitatibus conlervandis prius mandari rogaverat, nuper, ficut te & alii observare promiseratis, ea cum multa instantia petiit authoritate apostolica: fedis fidi & fuæ poltestis confirmari. Sed non petitionem ltam nequaquam admilimus: verumtamen, ne ad nimiam amaritudinem & vehementiorem animi turbationem eum circa nos & tcipsum provocaremus, ne etiam id conlideratione tui paturæ tur quomodolibet impediri, nos tibi & nobis (ne forte in majorem calorem irxundię adversus te exarderet) conlultus providere voluimus, & personas tempora periculosa, legationis litteras prælato archiepiscopo concedimus eidem regi concel- D

simus. Quoniam vero votis principum condescendum est, & sine contemperandum voluntati: prudentiam tuam monemus, consulimus, & omnimodis exhortamur, quatenus sicut vir providus & discretus necessitatem temporis metiens, & quæ inde tibi & ecclesiæ tuæ possint provenire perversa, fideli meditatione attendens, præmonito regi in omnibus & per omnia, salva honestate ecclesiastici ordinis, debere fatagas, & ejus tibi gratiam & amorem inesse tuæ recuperare intendas: ne fecus faciendo, cum contra te & nolentis plus conturbes, & hi, qui non eodem spiritu ambulant, tibi & nobis valeant propter hoc insultare. Nos enim, data nobis opportunitate, de honore & augmento tuo cum eodem rege diligenter ac sollicite conferemus: & circa conservanda jura & dignitates ecclesiæ tuæ, necessariam diligentiam adhibebimus & cautelam, quam convenit adhiberi. Datum Senonis 111. Nonas Martii.

IX. AD EUMDEM.

Eum angustiis pressum consolatur.

Alexander servus servorum Dei, dilectofratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM die mali sunt, & multa sunt pro qualitate temporis tolerabilia, discretionem tuam rogamus, monemus, consulimus, & laudemus, ut in omnibus tuis & ecclesiæ agendis te cautum, providum & circumspectum exhibeas, & nihil propere vel præcipitanter, sed mature & graviter, facias, ad gratiam & benevolentiam illustris regis Angliorum recuperandam, quantum salva libertate ecclesiæ & honestate officii tui fieri poterit, & enitaris modis omnibus & labores, ut usque ad proximum pascha eumdem regem sustineas; ita quod nihil in eum vel terram ipsius usque ad prescriptum tempus fiedeas exercere. Tunc enim tibi minus dabit tempora meliora, & tam tu quam nos utius potestimus in facto ipso procedere.

X. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

De immunitate ecclesiastica non violanda: & clericis ad tribunal seculare non trahendis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

ETsi circa nos & matrem tuam ecclesiam sacrosanctam filialis in te devotio aliquatenus videatur tepuisse: patremur tamen affectum circa tuum regnum tuæ gubernationi commissum, nullo tempore deferuisse. Tua ergo serenitas, quod amici verbera potiora, quam inimici oscula existant, diligenter advertens, considerez studiosius & attendas, quod ficut clericis a viris sæcularibus vitis & habitu distinguuntur: ita & judicia clericorum a laicorum judiciis diversi, & penitus componebantur. Quare si eo ordine, quem non decet pervertas, & quæ Jesu Christi sunt tuæ potestati usurpans, novas leges ad ecclesiarum oppressionem & Christi pauperum pro tuo beneplacito condas, confestim dines etiam, quas avitas vocas, inducas: tu ipse procul dubio in extremo examine, quod effugere non poteris, modo consimili judicaberis, & eadem mensura, qua mensus fueris, remetiemur tibi. Verum ne commonitiones nostræ auribus excellentiæ tuæ tædiosæ vel asperæ videantur, scriptum recolligat: *Quod filium, quem pater diligit, corripit*: pro certo cognoscens, quod quanto perfectionem tuam ardentiori caritate in Domino, diligimus, & sinceriissime tuæ devotionis insignia nobis & ecclesiæ Dei multipliciter & magnifice olim exhibita ad memoriam fimpius & fludiosius revocamus; tanto hæc cognitiali tuæ, spiritualem tibi & æternam salutem votivis cordis affectibus exoptantes, libentius intimamus.

Si enim te in aliquo judicium futurum deterret, quæ præmium in æterna requie corona delectat: veritatem, quæ Deus est, & justitiam colere, jus suum unicuique tribuere, negotia ecclesiastica, & præsertim criminalia, quæ de lapsone fidei vel ordinis emergunt, canonice, & aliter super rebus, possessionibus ecclesiarum, personis ecclesiasticis tractanda relinquere, regnum & sacerdotium non confundere, non adeo terrenum tuum decorem, quam etiam expediret. Si autem universa, quæ in vobis tuos per hujusmodi ingratiaz de bonis ecclesiasticis convertantur, in refectionem pauperum, vel alitis pietatis opus huc usque teres: obliquum non magis Deo gratum efficeres, quam si altari quolibet discoopertio, aliud cooperires: aut si Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Recolere liquidem debes, & oculis ad hujus rei exemplum habere, qualiter rex Saul, quia devicto Amalec, prædam contra Divinum præceptum reservare voluebat, cum se ad excusationem hui; hæc reservare velle dixisset, ut Deo sacrificium fieri posset, & enitaris modis omnibus & labores, ut usque ad proximum pascha eumdem regem sustineas; ita quod nihil in eum vel terram ipsius usque ad prescriptum tempus fiedeas exercere. Tunc enim tibi minus dabit tempora meliora, & tam tu quam nos utius potestimus in facto ipso procedere.

XI. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM Cantuariensem.

Significat eum non teneri damnatione conciliabuli apud Northamtonam celebrati.

Alexander papa Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

QUOD minor majorem judicare non possit, &c. *Extat infra in actis dicti concilabuli anno* MCLXIV.

XII.

XII. AD GILIBERTUM EPISCOPUM Londoniensem.

Mandat illi ut pergat Henricum Angliæ regem monere ad devotionem Romanæ ecclesiæ exhibendam, ejusque jura tuendum, & Thomam Cantuariensem in favorem & gratiam recipiendum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Gilberto Londoniensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUOD circa ea, quæ tuæ injunximus fraternitati, efficax studium & diligentiam impendisti, & carissimum in Christo filium nostrum Henricum illustrem regem Angliæ, super incremento & exaltatione ecclesiæ, se nostra, fideliter solicitare ac commonere curasti, gratum commodius & acceptum habemus, & tibi eximie gratias uberrimas exolventes, solicitudinis tuæ prudentiam magnalis super hoc laudibus in Domino commendamus. Quoniam vero eumdem regem, tanquam filium carissimum, & inclitum principem, arctiori caritate diligimus: idcirco per te, & per venerabiles fratres nostros, Rotomagensem archiepiscopum, & Herefordensem episcopum, nec non per carissimam filiam nostram in Christo illustrem quondam Romanorum imperatricem, matrem ejus, sæpe ac sæpe ipsum solicitandum duximus, & ad devitæ devotionem multimodis provocandum. Gaudemus autem, & exultamus in Domino super eo devotione ejusdem regis, quam tuis literis nobis significasti.

Ceterum, quoniam cum volumus devotum esle ecclesiæ Dei, & nobis, sicut ab ipso principio, constanter exilere: rogamus fraternitatem tuam, monemus, atque mandamus, quatenus ipsum fcilicet ac diligenter sæpe & sæpius per te & alios commoneas, horteris, admonites, & inducas, ut ad ejusdem ecclesiæ honorem pariter & exaltationem solito modo intendat, & eadem ipsius ftenue fovere, & manutenere, atque defendere: ecclesiæ vero, & ecclesiasticas personas diligat, & honoret, & eorum jura conservet. Venerabilem quoque fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum in amorem & gratiam eum reducas. Nec enim, ficam, quam incepit, erroo Petro & nobis reverentiam exhibuerit & honorem, quam fervenli affectione diligimus, & sal honorem [illegible] nem ipsius, & conservationem regni ipsi commissi, modis omnibus, prout decuerit, intendemus, Malumus enim ipsum in patientia & manfuetudine vincere, quam cum aliquo modo gravare, quamdiu id poterimus fustinere. Datum in Gradu Mercurii, undecimo Kalendas Septembris.

XIII. AD EUMDEM.

De Cantuariensi ecclesia.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Gilberto Londoniensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

MEMORIA tua non exclimus excidisse, qualiter carissimus in Christo filius vester Henricus illustris rex Anglorum multa a nobis olim petrum inflantia requisivit, ut ab Herefordensi ecclesia, cui præeminebas, de te in Londoniensem ecclesiam translationem fieri paterenur. Ut autem fas petitionis nostrum impetrarent assensum, necessitatem imminentem pariter & utilitatem pro-

Concil. Generat. Tom. XIII.

ponebat: afferens quod civitas illa quasi regia sedes existeret, & quia te religionis & discretionis virtute crederet præminere, consilio tuo, super his quæ falsi animam expedirent, & ad regni augmentum pariter & conservationem ipsi fierent, temporaliter & spiritualiter uti voletbat, & ideo magis proximum te desiderabat habere. Unde attendentes quam utiliter prudentia & religio tua falutiferum regni & populi hujus consuleret, & quanta inde valeat commoditas provenire, libenter fuis precibus acquievimus, & te concessimus in Londoniensi ecclesia pontificem. Unde quatenus benigne ejus beneplacitum & voluntatem complerimus, & tuæ pariter exaltationi intendimus & honori, tanto probitas tua circa incrementum & conservationem ecclesiæ amplius debeat enitt, & attentius circa hoc laborare, ut fructum, quem idem rex nobis proposuit, & nos fperamus, exhibitione operis & ipsi rerum experientia cognoscamus. Quomodo autem rex prædictus a devotione ecclesiæ animum avertit, & eam in multis ficut appellationibus & visitationibus vestris, communicando & etiam excommunicatis nominatim & fchismaticis, & confœderando se eis, & in eo etiam quod venerabilem fratrem nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum de regno suo exire coegit, quafi perfecutus & impugnare videtur, te non credimus ignorare. Quapropter solicitudinem tuam rogamus, monemus, atque mandamus, quatenus adjunctis tibi venerabili fratre nostro R. Herefordensi episcopo, eumdem regem solicite commonens, & studiosa exhortatione inducas, ut hujus proposito prorsus recidivo, ea ne occasione excesli, ficut dignum eft, farisfaciat, a pravis actibus omnino desistat, creatorem fuum puro corde diligat, matrem fuam Romanam ecclesiam foliis venerationem reficiat, nec eam vilipendere volendo inhibeat, appellationes ad eam factas nullo modo impediat, & præditum noftrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum ad fedem fuam benigne recipiendum & reducens, in beati Petri & noftri reverentia firmus immobilisque conflat, & ad opera mifericordiæ ac pietatis intendat: ut ille, per quem regni regnum, temporale filii tuæ gnum conservet in æternis, & fempiternum largiatur in cœlis. Et nisi ifta maturius correxerit, timendum fibi erit, ne & Deus ei pro his omnibus gravem in tractatum & ruinam in hoc debeat gravius vindicare: & non ipsi id non poterimus diutius in patientia fustinere. Nec ifta pro nobis, quantum pro eo proponimus, quia gloriam & honorem tuos affectibus exoptamus.

XIV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM Cantuariensem.

Munus apostolicæ legationis ei injungit.

Alexander servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ archiepiscopo Cantuariensi, salutem & apostolicam benedictionem.

SACROSANCTA Romana ecclesia digniores personas, & eas maxime, quas honestate, prudentia, & literatura, & eminenciori ordine sortiri perspexerit cognoscit, amplioris confuerit caritate amplecti, gloria & honore prævenire. Attendentes itaque devotionis & fidei conflantiam, qua pro ecclesia Dei fcut columna immobilis perfiscili, honestatis, & literaturæ, ac difcretionis prudentiam, qua præminere dignosceris, nihilo minus confderantes, dignum duximus personam tuam, tantarum virtutum insignibus decoratam, quodam fpeciali privilegio & singulari prærogativa diligere &

honorare, tuque utilitati sibi solitæ benignitate pro- A
fpicere, & attentiori folicitudine providere. Inde
eſt, quod nos tibi legationem totius Angliæ, excepto epiſcopatu Eboracenſi, benigno favore conceſſimus, ut ibi vice noſtra corrigas quæ inventa corrigenda: & ad honorem Dei & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & ſalutem animarum ſtatuas, ædifices, & plantes, quæ ſtatuenda fuerint & plantanda. Quapropter monemus fraternitatem tuam, atque mandamus, quatenus cunctis cum providentia & diſcretione, ſecundum quod Deus tibi adminiſtraverit, agas, vitia extirpare, & virtutes in vinea Domini ſtudeas conſeminare. Datum Anagniæ ſeptimo Idus Octobris.

EPISTOLA

THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS

AD LONDONIENSEM OMNESQUE SIBI SUBDITOS ANGLIÆ EPISCOPOS.

Authoritate apoſtolica confuetudines Anglicanas damnat.

Thomas Dei gratia Cantuarienſis eccleſiæ miniſter humilis venerabiliſſimo fratrifuo ſuffraganeo Londonienſi, ceteriſque cunctis Cantiæ provinciæ epiſcopis, ſe tranſire per bona temporalia, ut non amittant æterna.

FRATRES mei dilectiſſimi, quare non conſurgitis mihi adverſantes miſeriæ? & quid non ſtatis mecum adverſus opprobria inſipientum? An ignoratis, quoniam *diſſipabit Dominus oſſa eorum qui hominibus placent? Confundentur, quoniam Dominus ſpernit eos.* Satis novit diſcretio veſtra, quoniam error cui non reſiſtitur approbatur; & veritas, cum minime defenditur, opprimitur: vituperatur, teſte Gregorio, conſentire errantis, qui ad refecanda quæ corrigi debent non occurrit. Indo eſt quod dominum regem Angliæ ſatis ſuperque luſtinuimus: nec ullum ex eo luſtinentiæ noſtræ meritum eſt eccleſiæ Dei compendium. Periculoſum & intoleſtabile de cetero nobis videtur eſt, tantos illius officialiumque ſuorum circa eccleſiam Dei & eccleſiaſticas perſonas exceſſus ut baſtenus impunitos relinquere: præſertim cum ſæpiſſime nuncis & literis, modiſque aliis, prout decuit, ſtuduerimus eum a nefario propoſito ſuo revocare. Et quoniam *vitia* non ſunt *remedia* ſanus, nullatenus tamen exandiri: ſcripturarum in quo illa non conſuetudines, ſed pravitates ſint, quibus perturbatur & confunditur Anglicana eccleſia, demonſtrentur, ipſiuſque ſcripti authoritatem, invocata Spiritus ſanctiſ gratia, publice condemnavimus, & coſſavimus: univerſos etiam obſervatores, exactores, conſiliatores, adjutores, ſeu defenſores eatum excommunicativimus: omnibus vos epiſcopos a promiſſione, qua contra conſtitutionem eccleſiaſticam ad earum obſervationem tenebamini, authoritate Dei & noſtra abſolvimus.

Quis enim dubitat ſacerdotes Chriſti, regum & principum, & omnium fidelium patres & magiſtros eſſe? Nonne miſerabilis inſanias eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ibi contemnat ſubjugare, & iniquos obligationibus illum potentiæ ſuæ ſubjicere, a quo credit ſe non ſolum in terra, ſed & in cœlis ligari poſſe & ſolvi? Proinde ne in hujus ſententiæ commiſſum incidatis, authoritatem ipſius ſcripti, ipſumque ſcriptum tum pravitatibus quæ in eo continentur, irritum duximus & caſſavimus, præſertim in his: B

1. Quod non appellatur ad ſedem apoſtolicam ſuper aliqua cauſa, niſi licentia regis.

2. Quod non licet archiepiſcopo vel epiſcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini papæ ſine licentia domini regis.

3. Quod non licet epiſcopo excommunicare aliquem, qui tenet de rege in capite, ſine licentia regis, vel rerum ipſius, vel officialium ſuorum, ſub interdicto ponere.

4. Quod non licet epiſcopo coercere aliquem de perjurio vel fide læſa.

5. Quod clerici teneantur ad ſæcularia judicia.

6. Quod laici, ſive rei, ſive alii, trahant cauſas de eccleſiis, vel decimis, & alia in hunc modum.

Denunciavimus etiam excommunicatos, & ex nomine excommunicavimus Joannem de Oxenford, qui in hæreſim damnatam incidit, præſtando juramentum ſchiſmaticis, quo ſchiſma jam ſere emortuum in Alemannia revixit, communicando illi nominatiſſimo ſchiſmatico Reginaldo Coloniæ archiepiſcopo. Et quia contra mandatum domini papæ & noſtrum, decanatum Sareſberienſi eccleſiæ ſibi uſurpavit, quod quidem factum tum juri contrarium, tum eccleſiæ Dei exemplo pernicioſum, penitus caſſavimus, & reddidimus irritum: præcipiendo epiſcopo Sareſberienſi & capitulo in virtute obedientiæ, & in periculo ordinis ſui, ne de cetero vitis literis noſtris, ex eo facto quem decanum habeant.

Similiter Richardum de ♦ Ibelis denunciavimus excommunicatum, & excommunicavimus, ex eo quod in eumdem hæreſim damnatam incidebat, communicando cum Reginaldo Colonienſi ſchiſmatico, machinando etiam & fabricando omnia mala cum ſchiſmaticis & Teutonicis illis in perniciem Dei & eccleſiæ, & præſertim eccleſiæ Romanæ, ex pactis conventis inter dominum regem & ipſos.

Excommunicavimus etiam Richardum de Luci, & Joceli[illegible] de Baillis, qui pravitatum illarum auctores & fabricatores exiſtebant: Ranulph[illegible] etiam de Broc, qui bona eccleſiæ Cantuarienſis, quæ alimenta de jure ſunt pauperum, occupavit & detinet, homineſque noſtros tam eccleſiaſticos quam laicos cepit, & in captione tenet. Hugonem quoque de Sanctis Clares, & Thomam filium Bernardi, qui ejuſdem quoque eccleſiæ Cantuarienſis bona & poſſeſſiones absque noſtra conventione everterunt, & temerario preſumptuoſique etiam qui de cetero in poſſeſſionibus bona eccleſiæ Cantuarienſis contra noſtrum & conſenſum manus violentas extendent, eadem excommunicationis ſententia innodavimus.

XV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM Cantuarienſem.

Sententiam contra Anglicanas conſuetudines & earum defenſores latam confirmat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX literis tuis ſumpridem & certa multorum relatione cognovimus, quod tu in Jocelitum Sareſberienſem epiſcopum, quoniam tibi inobediens fuit, interdicti ſententiam protuliſti. Ipſe vero licet ſuper hoc ad noſtram audientiam appellaſſet, & Dominicum, qua cantatur, Ego ſum paſtor bonus, proxime tunc venturam, appellationi fine terminum præfixiſſet: eodem tamen die venit, nec ad nos aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit. Quo-

Quocirca nos cum in contumacia & rebellione A
tua contra te ſatere nolentes, ſententiam quam in eum propter hoc tuleris, authore Domino, ratam & firmam habebimus, & totam cauſam cum tuę diſcretionis arbitrio duximus relinquendam: quod inde canonice feceris, ratum, ceſſante appellatiſnis obſtaculo, habituri.

XVI. AD EUMDEM.

De confuetudinibus Anglicanis a ſe confirmati petitis.

Alexander epiſcopus Cantuarienſis archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOVIT induſtria tua, quam ſerventem diſpoſitionem circa regni ſui gubernationem cantiſſimus in Chriſto filius noſter Henricus, illuſtris rex Angliorum impendat, & eandem ut firmior habeatur, vult authoritate Romanæ eccleſiæ roborari: petens ut antiquas regni ſui conſuetudines, & dignitates conſervemus illeſas. Item cum legationis officium totius Angliæ poſtulaſſet inſtantius Eboracenſi archiepiſcopio indulgeri, penſantes tempora præſentia, legationis literas prefato archiepiſcopo concedendo eatenus regi conſeſſimus: ſicut ante quam inclinaremur ad conſenſum, nuncii ejus nobis in verbo veritatis promiſerunt, & ſuper hoc literamentum obtulerunt, quod nunquam ipſe voluntate vellita litteræ Eboracenſi archiepiſcopo redderentur. C

XVII. AD OMNES EPISCOPOS ANGLIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Alexander ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis Angliæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUAMQUAM ex injuncto nobis officio, de univerſorum jure in ſua integritate ſervando, curam tenemur & ſolicitudinem gerere, ad illorum juſtitias, qui in parte ſolicitudinis nobis commiſſæ a Domino ſunt vocati quanto in gradu ſublimiori exiſtunt, tanto frequentius retorquere debemus, & ſuper his majorem diligentiam & curam propoſſumus habere. Hac ſuaſionem conſideratione inducti, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta precipiendo mandamus, & in virtutem obedientiæ jungimus, quatenus ſuper his, quæ ad eccleſiam Cantuarienſis jura, dignitates, ſui eidem libertatem pertinere noſcuntur, vos fine conſenſu & aſſenſu venerabilis fratris noſtri Thomæ ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopi intromittere nullatenus preſumatis, nec occaſione appellationis, quam contra eum ad nos ſcriſis, id aliquatenus attenteris. Quod ſi aliqui veſtrum contra hoc præceptum noſtrum quoliber auſu venire preſumpſerit contrarie præceptis. E Datum Laterani, quinto Kal. Februarii.

XVIII. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De legatione in Angliam miſſa.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUOD perſonam tuam litteris noſtris non ſepius viſitamus, inde provenire cognoſcas, *Concil. General.* Tom. XIII.

quod per nuncios tuos ea quæ ſtudiouſ duximus ſcripta communicare, ea quitinus tuę vices non omnino frequentius intimare. Nunc autem ad tuę diſcretionis noſtrum volumus pervenire, quod nos patem tuam votivis cordis affectibus exoptantes, dilectos filios noſtros, Willelmum titulli ſanctiſ Petri ad vincula presbyterum, Oddonem ſanctiſ Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, ad eaſtimum in Chriſto filium noſtrum illuſtrem Anglorum regem, ut legatine in terra ſua eſtimarta fungantur, tranſmiſimus: & ſpecialiter, ut interte & eumdem regem concordiam & pacem reforment, cooperante Domino amicabiles faciant compoſitiones. Unde quoniam nos pacem tuam & eccleſiæ omnimodo unam reputamus, nec magis, aſſe quis ipſius majorem eccleſiæ univerſali collaturam credimus utilitatem, optamus: fraternitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, conſulimus, & mandamus, quatenus, quam primum ad partes eaſtis tempus tuis exiſtat, & quantum eccleſia tibi commiſſa præſentia & conſilio tuo indigeat, conſideres diligentius & attentius, ad pacem & concordiam inter te & memoratum regem fundandam, quantumcumque ſalva tua & eccleſiæ honeſtate fieri poſſit, animum & voluntatem tuam inclines.

Et ideſtu in his non omnia ſecundum beneplacitum tuum ſuccedant: ad præfecos diſſimules, quæ corrigenda fuerint, ad ſtatum priſtinum, proſectu temporis, authore Domino, reducturus. Nec pro verbo, quod nos in Chriſto cariſſimo filio noſtro illuſtri Francorum regi ſecundum petitionem tuam ſignificavimus, te a pace & concordia bono quoquo modo retardes, aut ab his animum & voluntatem tuam averras: dummodo in conventione tuam & eccleſiæ, ſicut diximus, honeſtatem vatris conſervare. Quapropter multa poterris in poſterum paulatim habitis diſcretione avellere, quæ ſi modo exprimeres, viderentur aliquid magni continere. Verum in jam dictos cardinales potes omnino confidere, nec de memorato Willelmo poterte te quomodolibet dubitare: quoniam nos ei, ut ad pacem tuam viribus totis intendeat, firmiter & diſtincte injunximus: & iple tantum nobis promiſit, quod nos inde nullatenus dubitaremus.

De cetero fraternitatem tuam rogamus, atque monemus, ut dilectum filium nobilem virum comitem Flandrenſem ex parte noſtra diligenter conveniat, & inſtantius exhortetur ut noſtra & eccleſiæ neceſſitates ſuſcipiat, nobiſ in ſuiquo libertatem ſtudeat ſubvenire. Non enim credimus quod acceptionem Deo clemonſ nam poſſit facere, quam ſi nobis ad præſens ad tuendam eccleſiam libertatem digne ſubventionis ſolatium ſtuagat exhibere.

XIX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio ſtrenuo illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgnificentiæ tuæ petitionibus gratanter admiſſis, & voluntati tuæ in omnibus, quantum cum Deo & juſtitia poſſumus, ſatisfacere cupientes, & tibi, & honori tuo deferre: dilectos filios noſtros, Willelmum titulli ſancti Petri ad vincula presbyterum, & Oddonem ſancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, viros ſiquidem literatos, diſcretos patrices, & honeſtos,

& magnum in ecclesia Dei locum habentes, & tibi & regno tuo devotos, quos nos inter alios fratres nostros caros admodum unice prosequi tenemur, cum plenitudine potestatis, causas, quas tibi in aliis literis exprimimus, & alias quas expedire viderint, cognoscendi, in terram tuam cismarinam excellentiæ tuæ per legatos duximus destinandos: quibus vices nostras in omnibus ita plene commissimus exequendas, sicut ille, vel alius apostolicæ sedis legatus, cæteris ecclesia Romana commitere consueverit. Easpropter fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino, quatenus ipsos, tuos tantos viros & apostolicæ sedis legatos, honorifice & benigne recipias, & manutenere, prout congruit regio honori, pertractes, ut antiquam devotionem tuam in filius suis sancta Romana ecclesia recognoscat & excellentiæ tuæ ad sori certæ tue gubernationi commissæ, incrementum inde non mediocre valeat, cooperante Domino, provenire. Ea vero, quæ sublimitati tuæ ex parte nostra proponent, ita graviter admittas, & prompto animo acquiescas, quod exeminus in hiis & ecclesia sua dignis præventatur honoribus, & tu ipse, ac universa terra tuæ gubernationi commissa, fructum inde multiplicem, & a Deo præmium, & coram hominibus laudem & gloriam, fuscipere valeas. Hoc vero transcripturn nulli mortalium reveles, nisi foli magistro Gunterio, quia fidem meam super hoc magistro Galtero ita stricte, ut soluit, dedi.

C

XX. AD LUDOVICUM VII. REGEM FRANCORUM.

De legatione per Franciam Thome archiepiscopo Cantuariensi commissa,

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER cetera magnificentiæ tuæ & devotionis insignia, illud specialiter animum nostrum vehementer accendit: quod venerabilem fratrem nostrum Thomam archiepiscopum Cantuariensem, virum liquidem religionis, discretum pariter & honestum, & nobis & universe ecclesie Dei caram omnimodis & acceptum, & toc & tantis honoribus prevenisti, & ei tam ample & tam magnifice humanitatis & benevolentie regia munificentia dignatus es largius erogare. Super quo utique fraternitati tue quantas & quam ellimis gratias exhibemus, & clementiam tuam existimus in Domino laudibus commendamus: id ipsum, cui hec potius in persona illius facta fuit, gratissimum, ita nobis acceptum putantes, tanquam si hoc persone nostre specialiter impendisses. Et quoniam ejusdem archiepiscopi pacem toto cordis affectibus exoptamus: dilectos filios nostros Willelmum tiuari sancti Petri ad vincula, & Oddonem sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinalem, ad carissimum in Christo filium nostrum Henricum illustrem Anglorum regem duximus destinandos: ut inter eumdem regem & præfatum archiepiscopum, ad utriusque honorem pariter, & perfectam concordiam & pacem, Domino cooperante, reforment: & in ipsius regis terra tranquillam causas emergentes audiant & cognoscant, & ibidem apostolicæ sedis legationc fungantur.

Exproprer magnificentiam tuam per apostolica scripta rogando monemus, & exhortamur in Domino, quatenus pro ecclesie Dei reverentia, & honore beati Petri, & nostro, quod jam dictum A regem & archiepiscopum partes tuas efficaciter interponas, & fludiosius elabores, quod ad honorem Dei & ecclesie, & sui etiam commodum & augmentum, amicabiliter inter fe & pacifice conveniant: & ad hoc animos & voluntates tuas, falva ipsius archiepiscopi & ecclesie honestate, omnimodis inclinent. Quod si per fludium jam dictorum cardinalium, & laborem & operam tuam, pax inter eos & concordia potuerit reformari: ecclesia, que tuo poft Deum eft fpecialiter adjutorio fulta & munita, non modicum incipiet incrementum: & tu ab omnipotente Deo in illis felicireributione juftorum fpeciale propter hoc premium obtinebis. Si autem (quod Deus vertat) convenire non poffint, dummodo regie voluntati fedet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum compatceret, & gratum valde exifteret & acceptum, quod, fi ufque quo fraternitatem tuam regni tui fieri poffet, nos prenominatum archiepiscopum fpecialis honoris prerogativa inter ceteros donaremus, & fibi vices noftras committeremus in illis partibus exequendas. Unde fereniratem tuam quanta poffumus prece rogamus, ut fi paceo, falva honeftate tua, & ecclefie, quod omnimodis optatemus, habere non poffit: nobis fuper his voluntatem tuam & omni celeritate fludeas intimare. Et hoc interim habeas omnino fecretum.

XXI. AD WILLELMUM ET ODDONEM LEGATOS.

Ut pro bono ecclefie reges Francorum & Anglie concordentur, & in Anglia de ftatu regni & ecclefiæ fine fcitu Thome Cantuarienfis nihil agant.

Alexander epifcopus fervus fervorum Dei, dilectis filiis Willelmo fancti Petri ad vincula prefbytero, & Oddoni fancti Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apoftolice fedis legatis, falutem & apoftolicam benedictionem.

QUANTA univerfe Dei ecclefie, & præfertim Romane & Orientali, detrimenta & incommoda ex difcordia & diffenfione, que inter carifimos in Chrifto filios noftros illuftres Francorum & Anglorum reges per humani generis contigit inimicum, oportuerit evenire, noftrum decet & follicitudinem advertere, & tanto diligentius ad ea extinguenda intendere, quanto evinde majora (quod Deus avertat) periculaformidamus. Quocirca dilectionem veftram per apoftolica fcripta monemus, mandamus, atque præcipimus, quatenus ad pacem inter eos & concordiam reformandam modis & temporibus per vos & per alios religiofos & difcretos viros utriufque regni interpofitis, & ad hoc tota diligentia & totis viribus laboretis: nobis omnimodis præcaventes, ne ad petitionem vel favorem unius aliquid ftatuatis, unde alter merito lateri debeat, aut quoquomodo turbari. Ad hæc vobis diftrictius prohibemus, ne uterque veftrum, vel alter, regnum Anglorum intrare, vel de negotiis ipsiulem regni tractare, & præterea follicitudinem veftram fpecialiter admonemus, quatenus ad ordinem veftrum & præfatum archiepiscopum, ad utriufque honorem pariter, & perfectam concordiam & pacem, Domino cooperante, reforment: & in ipsius regis terra tranquillas causas emergentes audiant & cognoscant, & ibidem apoftolicæ fedis legatione fungantur.

Exproprer magnificentiam tuam per apoftolica fcripta rogando monemus, & exhortamur in Domino, quatenus pro ecclefie Dei reverentia, & honore beati Petri, & noftro, quod jam dictum

que Joannes Sarefberienfis decanus a nobis rediens A in partibus illis dicitur diffeminaffe. Datum Beneventi, undecimo Kalendas Septembris.

XXII. AD EOSDEM.

Significat nihil jurium adempturum effe Thome Cantuarienfi archiepifcopo.

Alexander epifcopus fervus fervorum Dei, dilectis filiis Willelmo fancti Petri ad vincula prefbytero, & Oddoni fancti Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apoftolice fedis legatis, falutem & apoftolicam benedictionem.

POST difceffum veftrum graves ad nos rumores pervenerunt, quod fcilicet inter illuftres filium noftrum Joannem Sarefberienfem decanum publice propofuiffe, quod cum epifcopos, & alias perfonas eccleliaflicas, & feculares de regno Anglorum, a jurifdictione & poteftate venerabilis fratris noftri Thome Cantuarienfis archiepifcopi exemerimus, juxta beneplacitum & voluntatem regis Anglorum, ad quos hujufmodi negotium & ordinationem interdeerunt, & vos pro hac re fpecialiter mittere debueremus. Aliud quoque nobis inftanter eft, quod Joannes Cumin de Oxeneford omnia referre literarum noftrarum, quas a nobis obtinuit, Guidoni Cremenfi antiquæ monftravit, e ipfi fecreta noftra detexit. Unde idem archiepifcopum erubefcentia & dolore confundimur, & carifimus in Chriflo filius noffer Ludovicus illuftris rex Francie, & principes ejus, non parum fine de ejufmodi rumoribus contriftati, & vehementius commoti. Licet autem a pluribus nobis proponatur, & quodammodo credibile videatur, quod prædictus Joannes pro honore & exaltatione prædicti archiepifcopi & ecclefie fue, & pro libertate ecclefiæ, tantum & ita fideliter laboraverit, quod fludio & follicitudine fua, poftquam ad propria redifit, viros ecclefiaflicos, qui regia capitione detinebantur, ab ergaftulo carceris fecerit liberari: & etiam idem Joannes per litteras fuas nobis fignificaverit, regem publice cum multis dixiffe, fe velle clericis fua retinere libertates, quam habebant tempore Henrici avi fui, fervare: quia tamen hujufmodi fama, ufque adeo crevit, quod in partibus illis opinionem noftram finiftra fuerat affumtione concipi, diferetionem noftram monemus, atque mandamus, quatenus confulto per literras veftras prædictum archiepifcopum confolari curetis, & omnem ab eo rem ejus amotionem & fufpicionem tollentes, eum cum prædicto rege in pluribus reconciliare, & plenam inter eos pacem componcre omnimodis intendatis, & quanta poteritis ad hoc fidelitate & diligentia elaboretis: ita quod fibi & ecclefiæ fue antiqua jura & libertates integre & illibate fervetis. Nec in terra ipsius regis aliquid quod magnum fit factatis, & in regnum ejus fi vos intrare vellettis, nulla ratio- E ne intretis, nifi archiepifcopus fibi primitus integre reconcilietur. Quia fuper his nobis & vobis detrahetur: & fimiliter & communia vos omnium honeftatem veftram finiftris detractionibus laceraret. De Joanne vero Cumin fi ita effe inveneritis, diftrictam juftitiam faciatis, ita quod alii debeant a fimilibus deterreri. Volumus autem, ut in omnibus actibus & operationibus veftris circumfpecte & mature & provide vos habeatis: ita quod adverfus vos nulla poffit detractionis materia fubrogari, & devotio utriufque regni per ftudium & converfationem veftram circa

nos & eccleſiam debeat inceſſanter augeri, & vobis eximde perpetua valeat laus & gloria comparari. Datum Laterani, Nonis Maji.

XXIII. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM Cantuarienſem.

Regem humiliatæ vinci conſulit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ETSI adverſitatum & laborum anguſtiæ tibi acrius incumbere & invaſiſſere videantur B plurima tamen ſanctorum patrum tibi exempla proponat, qui dicut tu multas adeo juſtitiæ calamitates & angufttias paſſi, immarcefcibilem cornunam & cæleſtis regni coronam meruerunt feliciter adipiſci. Quapropter rogamus prudentiam tuam, atque monemus, quatenus femper illud prz oculis habeas: *Beati, feliciter, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam:* tuum nullis adverſis animum frangas, nec ulla tribulatione deponas, fed eum fortitudinis & conſtantiæ virtute confirmes. Licet vero juſtitiam & libertatem eccleſiæ deperire conſpexeris, cum rege Anglorum in depreſſionem & diminutionem eccleſiaſticæ dignitatis pacem reformare nullatenus modis labores. Verumtamen, quantum falvo honore officii tui & libertate eccleſiæ ſieri poterit, teipſum humilies, & ad gratiam & amorem ſuum reconciliandum modis omnibus entaris. Neque plus juſto de eo timeas, neque majores quam oporteat, fecuritates requiras: quia, ſicut creditum, et quo ſe tibi reconciliaverit, nitimete offendere, non ſe a quoquam auxerint offendi. Nos enim, ſicut tibi ſæpe viva voce ac litteris propoſuimus, te tanquam carifſimum fratrem caritate diligere volumus, & ad gratiam honoris, libertatis, & dignitatis tuæ augmentum, quantum Divina gratia conceſſerit, aſpirare.

XXIV. AD WILLELMUM ET ODDONEM LEGATOS.

Ut eos qui propter defenſionem rerum eccleſiæ per Cantuarienſem excommunicati fuerant ad ſatisfactionem debitam præſtandam compellant: quod ſi renuerint, eos iterum excommunicent.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Willelmo S. Petri ad vincula prebytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUGGESTUM eſt nobis, quod quidam eorum, quos venerabilis frater noſter Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis excommunicationis ſubjecerat, eccleſiæ ſuæ non ſolum non ſe clericorum ejus bona & poſſeſſiones detinere, & illidem incubare poſſe munt. Unde quoniam indignum eſt, ut bonis & poſſeſſionibus illis detentis, a vinculo debeant, quo tenentur abſolvi: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi jam, ſicut audivimus, per aliquos ſunt abſoluti, ipſis ex parte noſtra virtute juramenti firmiter injungatis, quod præſumptas poſſeſſiones & bona perſonis & eccleſiis de quarum jure exſtiunt, incontinenti relinquant, nec eas teneare, aut ſe in his de cetero intromittere, qualibet occaſione præſumptuoſe. Quod ſi ad veſtrum præceptum non fecerint, vos eos omni diſtatione & appellatione ceſſante in priorem excommunicationis

nis sententiam; usque ad satisfactionem plenariam, reducatis. Si vero a nobis fuerint absoluti, id nihilo minus, sicut prædiximus, efficiatis.

XXV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Si gaudet se Gratianum & Vivianum absegasse ad regem, petitumque ne pax ecclesiæ violet, & cum eodem Thoma reconcilietur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariæ archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Illetteris regis Anglorum nuncios & litteras accepimus. Et cum a nobis per eosdem nuncios quædam magna & difficilia postulasti, & fuerunt ipsis obtinendis apud nos nuncii ejus vehementer & fortiter instantibus, animum nostrum ad voluntatem suam nequaquam flectere potuerunt. Sed ne possent haberi ullam materiam & occasionem de nostra duritia conquerendi, quod sibi nollemus in aliquo deferre: sequentes vestigia & exempla prædecessorum nostrorum, quos sanctos esse non dubitamus, prædictum regem cum omni benignitate, & modestia, & mansuetudine, a suo revocare proposito, & ejus mitigare animum, & emollire dispositum desiderantes. Fecimus, & per litteras nostras, ipsum cum omni diligentia & solicitudine districtius quam potuimus commonemus, ut tibi pacem & gratiam suam restituens, te ad ecclesiam tuam honorifice reciperet, & tam tibi, quam eidem ecclesiæ, antiqua jura, & libertates, & honores integre & illibate conferret, & te & tua cum omni pace & tranquillitate esse permitteret.

Quapropter rogamus fraternitatem tuam atque monemus, quatenus malitiam & angustiam temporis diligenter consideranz, & attendens, quomodo majores nostri tempore vehementer propter diversas malitias, ad recuperandam gratiam & antiorem statum ecclesiarum, omnibus modis quantum salvo ordine & officio tuo fieri potuit, laborent, & ejus satagas animum mitigare, & emollire, mansuetudinem, & benignitatem offendens, quod a nullo merito possit dici per te remanisse, quo minus gratiam & bonum voluntatem illius plenius deberes adipisci. Rogamus præterea prudentiam tuam, monemus, consilimus, & volumus, ut usque ad discessum nunciorum nostrorum nec in regem, nec in personas regni, aut regnum, aliquam sententiam proferas: & si forte, quod non credimus, jam protulisti, ipsam usque ad tempus illud suspendas. Hoc autem ideo dicimus, ut illi omnem conqerendi occasionem & materiam tollamus, & ejus duritiam tali modo vincamus. Si enim feceris, quod absit, contigerit: nostribus authoritatem tuam subtrahere nullatenus volumus; sed potius consevare, & auxilium & consilium nostrum diligenter conferre. Cetera vero in ore nunciorum nostrorum posuimus, quorum dictis fidem incundanter adhibeas, & eorum consiliis & exhortationibus acquiescas.

XXVI. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Magnificentiæ tuæ litteras, quas dobis per dilectos filios nostros, primo Reginaldum Sarebericensem, & deinde Randulphum Lavegalen, archidiaconos, viros providos & discretos, & in commisso sibi negotio studiosos attque solicitos, transmisisti, paterna benignitate susscepimus, & earum consentimus diligenter curavimus & latissime audivimus. Cum autem excellentiæ tuæ petitiones nobis tam ex ferie litterarum, quam ex nunciorum tuorum viva voce, plenius innotuissent, & nos eum tractatus nostris extitit dilatus deliberasimus: non fuit nobis visum quod aliquam earum, juxta quod rogasti, cum honestate nostra & ecclesiæ possemus effectui mancipare. Verumtamen, ut sublimitati tuæ in omnibus, quantum cum honore Dei & ecclesiæ fieri poterit, deferamus; & ne nos potius ex voluntate, quam de necessitate credas aliqua ratione fecisse: dilectos filios nostros fratrum Albadicensem & notarium nostrum, & magistrum Vivianum, viros quidem providos & discretos, & nobis ac toti ecclesiæ curos pariter & sceptos, ad regie celsitudinis præsentiam destinavimus: per quos magnificentiæ tuæ voluntatem & animum nostrum, & talia, quæ ad honorem & exaltationem tuam spectare possunt, & in ferentia tua merito placere debebunt, plenius significamus.

Quod autem (sicut ex magnificentiæ tuæ litteris intelleximus) in tantum voluntatem tuam & animum tuum in quibusdam quæstionibus regnitis nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi inclinati, quod eum ob reverentiam ecclesiæ & nostram, permitteres ad propria remeare, & ecclesiam in pace tenere, dummodo quod tibi debet impendere velit: gratum admodum acceptumque tenemus, & Divinæ clementiæ, quæ hæc cordi tuo prodidit, laudis inspiravit, gratias pollicimur laudes & gratias calibemus: ferentiatem tuam attente rogantes, & tibi in dilectorum tuorum veniam injungentes, quod Deo potius quam homini in prescripto negotio deferas, & ad hoc solummodo Divinæ pietatis respectu animum tuum inclines. Super eo vero, quod magnificentiæ tuæ de nobis, & nostræ voluntatis mutatione, significatum fuisse dicebas: non oportet diferentiam potentiarum tuum omni spiritui credere, cum multi detractores, & corrolores existant, quorum dictis quibuslibet non est fides adhibenda sequentes. Nos autem voluntatem & defiderium habemus, personam tuam, sicut carissimi in Christo filii nostri, toto cordis affectu diligere, nec eam in aliquo (nisi forte, quod Deus avertat, nos ad hoc tu ipse compelleres) voluntatibus aggravare. Dat. Beneventi pridie Kal. Maji.

FRAGMENTUM EPISTOLÆ XXVII.
ALEXANDRI PAPÆ III.

AD EUMDEM,

Minatur illi conforem ecclesiasticam, nisi a sacrilegiis abstineat.

Et quidem, si ea, quæ monentes in spiritu mansuetudinis, & cum omni humilitate prædixi-

mus, effectui, sicut debet, mancipare curaveris: & tua procul dubio gloriæ & salori consules, & Deo ac nobis gratum facies enimirodi & accepitum. Alioquin, quantumcumque te sicut filium carissimum & Christianissimum principem diligere, & tum magnitudini debere velimus: manus B. Petri & nostras a tuo non peccimus gravamine continere. Et plus Deum, quam homines, sicut dignum est, meuentes, ecclesiæ jura pariter & honorem, conscisa nobis divinitus potestate integre curabimus atque inviolabiliter conservare. Datum Beneventi, septimo Idus Octobris.

XXVIII. DECRETALIS AD OMNES EPISCOPOS ANGLIÆ.

Contra invasitores & laicis usurpatos.

Audientiam nostram, communi fama referente, & multorum nam relatione perventi, quod post inflantem turbationem, quæ inter carissimum in Christo filium nostrum Henricum illustrem Anglorum regem, & venerabilem fratrem nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum exigeatibus peccatis, emersit quædam prava consuetudo & in illis partibus inolevit, scilicet, quo laici ecclesias & ecclesiastica beneficia, soleant pafsim in regno Anglorum quibus vellent, conferre, & authoritate sua clericos investire. Unde quoniam id sanctorum patrum institutionibus adeo cognoscitur contrarietere, ut danti & accipienti de manu laica sit anathema, & hoc in ecclesiasticæ libertatis perniciem non est dubium gravitet redundare: non universas donationes, & laicis de ecclesiis quibuslibet hujus turbationis tempore quibuscumque facta, authoritate beati Petri ac nostra omnino cassamus, & irritas esse decernimus.

Quapropter universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus universos illos, qui ecclesias, parœcias, vel alia ecclesiastica beneficia, ubicumque in Anglia de manu laica, manime hujus turbationis tempore, susceperunt, diligenter monetatis, & instantius exhortari curetis, quod ecclesias ipsas, prædictas, vel beneficia, cum fructibus inde perceptis in manus vestras, omni consuetudine & appellatione cessante, resignent, & eis, ad quorum ordinationem ecclesiasticus spectant, dispondas relinquant. Quod si ad commonitionem vestram infra quadraginta dies post harum susceptionem non fecerint: eos eos authoritate nostra, sublato appellationis remedio, cujuslibet timore, gratia, & prohibitione postpositis, excommunicationis sententia feriatis, & ab omnibus faciatis per parochias vestras sicut excommunicatos vitari: donec ecclesias præceptras & alia beneficia ecclesiastica libera resignaverint illis, ad quorum donationem & ordinationem spectant, & in pace dimiserint, & de fructibus inde perceptis dignum ecclesiæ exhibuerint satisfactionem. Si autem in his exequendis negligentes fueritis aut remisti, nos omnes illos, qui ecclesias, vel cetera beneficia ecclesiastica, præter assensum episcoporum, ad quos eorum donatio spectat, de manu laica, quo superius dictum est, acceptis nofcuntur: nis præcepsis nostris infra terminum præfinitum paruerint, excommunicationis sententiæ, authoritate qua fungimur, decernimus subjacere: & nos, sicut a nobis excommunicatos, præcipimus ab omnibus evitari. Data Beneventi decimoquarto Kalendas Junii.

A XXIX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

Duritiem exprobrat, & minatur eorsorum, nisi Thomam recipiendo pacaret.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Quam paterne & quam benigne regiam fepius excellentiam convenerimus, & per litteras & nuncios frequentius exhortati fuerimus, ut venerabilem fratrem nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum tibi reconciliare deberes, & tibi ac tuis ecclesiæ cum ceteris abbatiis restituere, sublimitatis tue prudentia nequaquam ignorare: cum ad hoc Christianitati publicum se manifestum existat. Unde quoniam in hoc incuſpe prosecre minime potuimus, nec animi tui motum blandis & lenibus emollire: triste & dolentes efficimur. Et nos spe ac fiducia nobis fruebari dolemus, præsertim cum te, fiat carissimum filium, sincerius in domino diligamus: cui in hoc grave præcipitium imminere videmus. Et quoniam scripturam est: *Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vo-* Ifai. 58. *cem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum &* Psalm. 101. *domui Jacob peccata eorum.* Et alibi: *Nisi annunciaveris impio impietatem suam, san-* Ezech. 33. *guinem ejus de manu tua requiram.* Et alias per Salomonem *piger homo & ferciens lumen lapidare* Jacobus. *duritiam tuam, sicut hactenus, contra justitiam & Ecclesiam nobis non dubitamus ulterius fupportandam: nos præfato archiepiscopo os de cetero aliqua ratione claudemus, quin officii sui debitum libere prosequatur, & tuam & ecclesiæ tuæ injuriam, quam ecclesiastica severitatis gladio feriet. Quæ autem in litteris illis tam de his, quam de aliis minus conscinentur, dilecti filii nostri prior de monte Dei, & Petrus de Bernardo de Clarevalle, viri quidem plut Deum quam homines reverentes, fcrinitati tum latius viva voce prosponent. Quorum admonitioni ille, cui fervire regnare est, & in cujus manu corda regum consistunt, animum & voluntatem tuam inclinet: ut potius flecti velis, quam contra Deum & falutem tuam in tanta obstinatione propositi diutius perdurare. Quod si non fecerit, quod absit, nos ecclesiæ vulneris ex quo tibi ex parte nostra propoluerint, procul dubio ventuam poteris Divinam ultionem in proximo timere.*

XXX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ

Ut authoritas archiepiscopi Cantuariensis suspensa *esset*, quousque a lege pacem confecutus esset.

Alexander episcopus servus servorum Dei illustri Anglorum regi Henrico salutem & apostolicam benedictionem.

Magnificentiæ tuæ nuncios, scilicet dilectos filios nostros Joannem Cumin, & Radulphum de Tame-vede, nobis & ecclesiæ Dei devotos, & regiæ sublimitati, sicut credimus, per omnia fidelissimos, & litteras, quas excellentia tua nobis per eosdem transmisit, tanto benignius menteſuscepimus, & tanto eos majori gratia prevenimus & honore, quanto plenius scivimus ipsos a magnifico principe, & rege Christianissimo fuisse transmissos: cui utique omnem, quam Deo posfumus, gloriam cupimus & honorem, & ad cujus increamentum modis omnibus, quibus honeste potuimus, nos & fratres nostri, ac tota ecclesia, quanto devotiffime fincerita tis tuæ affectum in majori fanos neceſſitate experti, tanto ardentius incendimus aspi-

aspirare. Non enim tuæ devotionis infignia, nos-A bis tempore tam opportuno exhibita, a noſtra in poſterum memoria ulla poterit ratione divelli, vel in conſpectu eccleſiæ aliqua deſuetudine inumbrari. Petitiones quoque tuas, quas nobis per jam dictos nuncios tuos miſiſti, in quibus cum Deo & honeſtate noſtra poteſtimus, ſeue iidem magnificentiæ tuæ nuncii viva voce plenius enarrabunt, curavimus executioni mandare. Perſonas ſiquidem de latere noſtro, juxta quod petiſti, licet nobis graviſſimum ac difficillimum hoc tempore maxime videatur aliquos a nobis emittere, cum fratrum noſtrorum, & eorum præſertim quos tu defenſores, præſentia & conſilio opus habeamus: illius tamen recolendæ & magnificæ devotionis tuæ, ut diximus, non immemores exiſtentes, ad ſublimitatis tuæ præſentiam dominus Albinus cum plenitudine poteſtatis, eccleſiaſticas cauſas, quæ inter te & venerabilem fratrem noſtrum archiepiſcopum Cantuarienſem hinc inde vertuntur, & illam quę inter eundem archiepiſcopum & epiſcopum regni tui ſuper appellatione ad nos facta movetur, nec non alias cauſas terræ, quas noverint expedire, cognoſcendi judicandique, & prout ſibi Dominus administrabit, terminandi. Eidem quoque archiepiſcopo, ne te aut tuos, ſeu regnum gubernationi tuæ commiſſum, donec cauſæ illæ debitum fortiantur effectum, a aliquo gravare, vel turbare, aut inquietare attenter, omnimodis inhibemus: verum ſi præfatus archiepiſcopus in te aut regnum tuum, vel perſonas regni, interim C aliquam feat rationem valeris, nos eam irritam effe, & non tę tenere cenſemus. Ad indictionem autem hujus rei, & argumentum noſtræ voluntatis, litteras præſentes, ſi articulus ingruoris neceſſitatis, oſtenderit, Aliquibus ſeremus tam regnantis & attentius commonemus, ut litteras ipſas, aut earum tenorem, a nullo ſeiri permittas, ſed eas habeas omnino ſecretas. Illos autem tuæ familiares, de conſiliariis tuis, quos in dictus archiepiſcopus ſenſerit excommunicationis ſubjecit, perſonæ de latere noſtro tranſmittæ, Domino auctore, abſolvent. Si autem aliquis illorum interdictum mere motitis laboraverit, præſatio ſecundum eccleſiæ conſuetudinem jurameto to, quod noſtro, ſi conſuluerit, debeat tuæ mandato, ipſum ab aliquo epiſcopo, vel D religioſo & diſcreto viro, abſolvi concedamus.

XXXI. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM Cantuarienſem.

Suſpenſionem tuæ commiſſionis apoſtolicæ revocat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & dilectionem apoſtolicam.

A Di diſcretionis tuæ notitiam credimus pervenire, qualiter illuſtris rex Anglorum Henricus nobis nuncios tuos duxerit, & quam dura & aſpera, & quæ noſtrum tamquam plurimum affligebant, per eos a nobis petierit, terribiles minas præmendens, nili voluntati ejus condeſcenderemus. Nos vero, quia tendum, perſeratio eccleſiæ ceſſavit, ne tempioris feroritas adhuc nobis, ſicut expedieret, arriſit: impetum & motum animi ſui, reſtringendi, & differendam pacem eccleſiæ ſe (prout olim fecit) tyranno & ſagittiolo inimico eccleſiæ, Friderico videlicet imperatori, aliquo modo ſuſtinendi, vel materiam haberet ab eccleſia & noſtra devotione recedendi. Inde eſt, quod nos temporis malitiam attendentes, de communi fratrum noſtrorum conſilio, fraternitati tuæ, ſub certa quali ſpe & fiducia quod te gratiam ſuam recipiat, & Cantuarienſem eccleſiam in tua libera diſpoſitione dimittat, per apoſtolica ſcripta mandavimus, ut nec in ipſum, nec in perſonas regni, aut in regnum, interdicti, ſeu excommunicationis, vel ſuſpenſionis ſententiam debeas promulgare: niſi alias noſtras litteras reciperes, in quibus, ſi idem rex noſter tibi gratiam ſuam non redderet, ſi tuitionem tuæ & ſuæ officium tuum exercendi. Quapropter, quia tibi tanquam fratri cariſſimo, & eccleſiæ tuæ proprium honorem & libertatem cupimus omnimodis conſervare, nili, quod ſperamus, & ei propoſuimus, uſque ad initium proximæ quadrageſimæ effectui mancipaveris, ſed in tua fuerint obſtinatione indurarus, tibi auctoritate tenore tuam reſtringimus, ut tam in perſonas, quam etiam in regnum, & in ipſum regem, ſi tibi & eccleſiæ tuæ congruere & expedire cognoveris, ſententiam latam habeas ſuſpenſam: obſeti tui, ceſſationem omni appellationis obſtaculo, exercendi, graviter ac maturitate pontificali adhibita, quam convenit adhiberi,

XXXII. AD SOLDANUM ICONII.

Ipſum baptizari cupientem in fide inſtruit.

Alexander ſervus ſervorum Dei Soldano Iconii, veritatem agnoſcere, & agnitam cuſtodire.

EX litteris tuis, & nuncioium tuorum fideli relatione cognovimus, quod in votis habeas ad Chriſtum converti: cumque jam receperis, ut audivimus, Pentateuchum Moyſi, prophetas Iſaiæ, & Jeremiæ, Pauli cum epiſtolas, atque Joannis evangelium & Matthæi, poſtulas tibi mitti viram aliquem orthodoxum, per quem in lege Chriſti quali vite eſſe poſſis inſtruendus. Nec autem petitioni tuæ plurimum Dominus commendabili, gratio concurrentes aſſenſu, tales excellentiæ tuæ procuribus diligentiæ, qui apud te in doctrina ſacra, & ſalutaribus monitis, vires apoſtolicæ authoritatis ſuppleant: quorum etiam mores & merita ab honeſtate & mundicia credentium evangelice non diſcordent. Quapropter noſtræ fidei ſtudium & tenorem ſimplicitate ſupplicas aperiri: nos tuis congratulamur deſiderii, illum ſub quodam compendio, & quali digito tenus, intimamus. Illud igitur pie credis, & fideliter teneas, quod unus eſt Deus, ſic tamen ut in affignatione Deitatis ſit unitas in ſubſtantia, & trinitatis perſonis. Eſt enim Deus Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus Sanctus: ſed Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, unum ſunt. Eſt autem ea diſcretio in perſonis, ut nec Pater ſit Filius, nec Filius ſit Spiritus ſanctus, nec Spiritus ſanctus ſit Pater, aut Filius. Res quidem difficilis eſt intellectu, & actem rationis humanæ tranſcendit, ſed tanto elegantius habet ſidei meritum, quanto difficilior eſt ad credendum. Porro licet nihil invenire poſſimus, quod ſpiritualem habeat unitatem, quam in Deo eſt, & ſummæ Trinitatis simplicitatem, nec verba etiam inveniamus, quibus poſſimus de ſumma illa eſſentia digne loqui: quod poſſimus tamen faciemus, & quod habuerimus, per verba rebus accommodata tranſitoriis rem tibi ineffabilem aperiemus. Paulus apoſtolus dicit, quia invisibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque virtus ejus & Divinitas. Vide ergo, mercen hominis, corpuſque ſolet conſidera-

re: & videbis qualiter eumque, licet tenuiter, & A quaſi oculo conniventi, quandam ſimilitudinem Trinitatis. Eſt in mente hominis intelligentia, memoria, & voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem: memoria, intelligentia & voluntas ſunt una mens, ſed nec memoria eſt intelligentia vel voluntas. In corpore ſolis radium video, lentio calorem, & agnoſco ſplendorem: hæc tria unius eſſentiæ ſunt; nullus tamen eorum eſt alterum. Sic eſt in illa ineffabili & increata conſubſtantiali gloriæ Trinitate Filius a Patre, & Spiritus ſanctus ab utroque. Cumque Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, ejuſdem ſubſtantiæ, ejuſdem potentiæ & gloriæ ſint, non tamen tres ſint dii, ſed in tribus perſonis ſunt una ſubſtantia, & unius potentiæ, & in una ſubſtantia tres perſonæ. Hæc fidei noſtræ profeſſio, non tantum a Chriſtianis, ſed ſequentibus ſe ſignaculo, ab ipſo Moyſe & patriarchis atq; prophetis ſuum habuit ſundamentum. In libro Moyſi Divinæ eſſentiæ unitas declaratur, ubi dicitur: *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus unus eſt.* Et iterum: *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, non erunt tibi dii alieni præter me.* Pluralitatem vero perſonarum ibi patenter inſinuat, ubi dicit: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Cum enim Verbum ſit Filius Dei, ſeu Joannes, cujus evangelium recipis, proteſtatur, dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Videsquod ad Filium & Spiritum ſanctum, Patris ſermo dirigatur, cum haec duo pluraliter dicat: *Faciamus, & Noſtram.* Per Verbum enim & Spiritum ſanctum Dominus Deus operatus eſt univerſa. Sicut David prophetа commemorat: *Verbo Domini cæli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Idem etiam prophetа myſterium Trinitatis elegantet inſinuat, dicens: *Ter honorem.* Deus, in eodem verſiculo repetit, & inculcat dicens: *Benedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.* Pręcominibus Joannes in epiſtola ſua canonica dicit: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus; & tres unum ſunt.* Illatis etiam probationibus, quas ſufficere videntur Scripturæ ſanctæ clamantia, *ſanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth.* Quare tertio ſeſtificat, *Sanctus*, nili in Domino Deo ſanctorum Trinitatem diſtinguendo, ſonorum? Eſt itaque in ſumma ac beatiſſima Trinitate Pater qui Filium genuit, Filius qui genitus a Patre, Spiritus ſanctus, qui progreditur ab utroque. Nec in illa genitura vel proceſſione humanam reſpicionis vel imminutionis paſſa eſt in Patre vel Filio Divina ſubſtantia. Sicut enim lumen a lumine ſine imminutione luminis a quo ſumitur: ſic æqualis a Patre Filius, & utrique coæqualis procedit ab utroque Spiritus ſanctus. Modum tamen genituræ aut proceſſionis hujus humana ratio non attingit. Unde cum Ioſue de Filii generatione conſtaret, modum tamen generationis ignorabilem eſſe ſciens: *Generationem, inquit, ejus, quis enarrabit?* David prophetа in perſona filii de hac generatione ſic loquitur: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genuite.* Filius etiam David Salomon, quem Deus ſcientia & intellectu mirabiliter illuſtravit, in perſona Chriſti, *qui eſt*, ſicut Paulus dicit, *Dei virtus & Dei ſapientia*, in libro Sapientiæ (ſi tamen eum recipis) ita dicit: *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret: neciuum erant abyſſi, & ego conceptа eram. Quando præparabat cælos, aderam.*

A *Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta diſponens.* Apoſtolus etiam Paulus Spiritui ſancto, immo toti Trinitati, teſtimonium perhibet, dicens: *Scitis Deum Spiritum Filii ſui in corda noſtra.* Et alibi: *Si Spiritus ejus, qui Jeſum ſuſcitavit, habitat in vobis, vivificabit & mortalia corpora veſtra propter habitantem Spiritum ejus in vobis.* Si Chriſti teſtimonium de unitate eſſentiæ & perfectorum Trinitate deſiderat, ipſe in evangelio dicit: *Ego & Pater unum ſumus.* Chriſtus etiam diſcipulis ſuis dicit: *Ite, baptizate omnes in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Cum igitur hoc nomen, ſicut propter inobedientiam paradiſum, & inimicitiam miſeratus perpetuo meruiſſet, miſſus eſt a Patre Filius, dignumque fuit ut miſeretur Filius, & pro nobis ſe ſacrificium ad noſtra offerret. Pater, & Filius ab aliquo; erat conveniantius ut haberet in tempore martem, qui ab æterno habuerat Patrem. Cum enim ſecundum Apoſtolum, *ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio*, neque *qui ſalvum facit: non eſt qui ſalvat homem, non eſt ſpes ad omnem*: non eſt quis de placatorem pro omnibus ſua, redemto pro alienis miſſus eſt a Deo Patre Filius, ut homo pro homine moreretur, & pro homine captivo tributum mortis tanquam homo exolveret, eumque tanquam Deus cuncti poſſidendum redimeret. Ejus adventum deſideraverant patriarchæ, prædixerant prophetæ atque illine diſtinctionem inſpatientius ſuſtinemeque, *ſi continua dilatione tenet, quando videbimus? De Domino mereſcem ſuſtinere, & ſalvus ero*, ne prophetа tui fideles inveniantur. Ultimum, dicit Iſaias, *Dominus, diſtinguentes celos, & ſcrutans terram.* Et David: *Dominus in cælis ſedes tua, & ſedes.* Sed & teſte Iſaia, angeli pacis pro diſtinctione noſtræ ſalutis amare flebant: Idem vero Iſaias de Chriſti nativitate in manifeſtis loquens: *Ecce, inquit, virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Cum autem Maria de ſeſſe originem traxerit, idem prophetа nativitatem Mariæ, & genus ejus, & nomen, & patriam, atque progeniem genitrię ſpiritualis in Chriſto, manifeſte declarat, dicens: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de ipſo radice ejus aſcendet: & requiſcet ſuper eum Spiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus Domini.* Natus eſt itaque Filius Dei de virgine concorpus, atque plasmatus eſt primus Adam de terra virgine & inviolata, Spiritu ſancto in ea operante, *noſtræ* ſalutis negotium *ineffabili* ſacramento *operante*, ut Filius enim ineffabilis eſt Incarnationis Dominicæ ſacramentum. Plurima tamen antiquis patribus accidebant, in quibus hujus nativitatis figura præceſſit. Quæ in illa genitura vel proceſſione Gedeonis emi ſum illum eſt, cum area circumquaque arida remanet, rus Spiritus ſancti deſignatur in Virgine, qua ad hoc propter humilitatem ſuam ſpecialiter a Deo ſingulariter eſt a Domino electa. Cui Plalmiſta concordat, dicens: *Deſcendet ſicut pluvia in vellus.* Quod Moyſi ſigni is in rubo apparuit, & non eſt combuſtus rubus comburens igne, virginitatis integritas in Maria monſtratur. Quod virgis aliarum tribuum remanentibus ſiccis, virga Aaron, de cujus ſtirpe beatiſſima traxit originem, fronduit, & floruit, flos in virga ſeſſe, quem vaticinaverat Iſaias, paritum ſcilicet incorruptæ virginis indicavit. Cum inimici Dei eſſemus, per advenrum Chriſti reconciliati ſumus, ſicut prophetа prædixerat: *Et pax, inquit, erit in terra, cum venerit* id eſtquæ angeli in ſignis nativitate gloriole pacis cantium cecinerunt: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Nova etiam Bella Magis appa-ruit, atque hiſtoria tum teſtimonio Romæ ſons olei deter-

de tera fluxit in Tiberim. Templum etiam olim Romæ conditum, quod nidus non rutitum prædixerant, donec Virgo pareret, eodem nocte fundus corruit. Probatrices quoque piscina, quæ Hierosolymis erat, ad adventum angeli moveri, & salutatæ conferre tunc coepit: Vehementissime nobis nocuit venus Adam, sed plus profuit nouus. Amplius nobis contulit hujus humilitas, quam superbia illius abbluerit. Nam, Paulo apostolo teste, *Non sint delictum ejus & damnum*: damni enim æstimationem benefici merita transcendit. Quem prius habuimus terribilem dominum & judicem, nunc habemus humilem fratrem & proximum. Christus itaque cursum nobis mortalitatis transigens, in fame, & siti, & frigore, & tentatione & dolore, & in universis miseriis hujus vitæ, demum tradidus a discipulo, & tanquam vile manipulum vendidus, flagellatus, conspuus, spinea coronatus, illudus, clavis affixus flipti, & morte turpissima condemnatus, quæ non rapuit solvit, & sponte mortì se offerens, omnia in suffertens, omnia in humilitate, & patientia sustinens. *Et humiliavit, inquit, judicium ejus sublatum est. Sicut agnus ad occisionem ductus est, & sicut ovis coram tondente se sic non aperuit os suum.* Qui ergo puteulus a justo Simeone fenci obstatus fuerat ex humilitate, in vespera legis & fine ceremoniarum pro redemptione nobis in crucem manus fua levavit ad Patrem, justa illud Davidicum: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*. Sic itaque, quem Adam per luperbiam ligni delectatione contraxerat mortis & amaritudine per humilitatem Christi fublatus est, falsoque sanguine fine culpa omnium cui pactum chirographa tunc delera. Alium liquidem redemptionis modum potuerat Dominus procurasse: fed nullus fue benignitati nostræque faluti congruentior occurrebat. Cum enim homo justa fue prævaricationis exigentiam captus a diabolo teneretur, postulabat justitia, ut non experiretur per violentiam: fed qui per superbiam lapsus est, sua, & pollet; fed quia fua non potuerat, aliena falsem humilitate reforgeret. Ita Christus innocens, quem augus palchalis in lege fignaverat, fe pro nobis hostiam obtulit humanitatem in compsione inventa. Aperuit itaque librum, & folvit figilla ejus leo de tribu Juda, & quod hostiæ nullæ in lege poterunt, diabolum vincit, verfusque, & superbiæ ejus omnibus antiquis elaufus forcat, relervatis ingressum: Sic enim olim in morte fummi pontificis fole his, qui ad civitatem refugii confugerant, fecerus ad propria reditus indulgeri. Sim confervetur homo caufaia, & dicero: Cur exigit a me Dominus amplius, quam a ceteris creaturis? Quid pro me fecit? Quid pro me laborave? Dixit, & factus fum ficut jumenta, & arbores, & cetera universa, fic fine potentia natus, foloque juffionis arbitrio, me creavit. Sed jam obftructum eft os loquentium inique. Nam homini diffimulare non licet, quanta pro eo Dominus fecerit, qui ut fervum redimeret, proprio Filio non pepercit. Porro in redemptione hominis laborem & dolorem invenit, qua famem, ſtim, fatigationem; infidias, opprobria, flagella, coronam ſpineam, clavos & lanceam, ignominiam crucis, & mortis angullam pro noſtra impietate, & pro ſua pietate, pro noſtra neceſſitate, & pro ſua

A humilitate ſuſtinuit. *Nonne ergo Deo ſubjecta erit anima mea? Nonne omnia ipſi mea dicunt? Domine Deus, in quo familia tibi? et non ceſſet de cetero ab ore & corde meo gratiarum actio & vox laudis?* Quomodo potuit ſapientia Dei mori ſtultorum? Quomodo potuit ſapientia Dei mori ſtultorum? Quomodo potuit ſapientia Dei mori ſtultorum?

XXXVI. AD WILIELMUM EPISCOPUM Senonensem apostolicæ sedis legatum.

Purgat calumniam illam, qua diebatur suo mandato Londonensem episcopum absolutum esse.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Wilielmo episcopo Senonensi, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

LITTERAS quas nobis super negotio venerabilis fratris nostri Cantuariensis archiepiscopi devotio tua transmisit, grantter admisimus, & eas diligenter curavimus ad finem debitæ audire. Verum quoniam Londonensis episcopus ad nos nequaquam accessit, nihil de causa sua statuimus. Sed si ad nos venisset, nos jam dicto archiepiscopo, Cantuariensi videlicet, quantum salva conscientia nostra fieri posset, fuam justitiam studeremus conservare. Qualiter autem in causa ista processimus, ei jam ex parte, nec non & carissimo in Christo filio nostro Ludovico illustri Francorum regi, ficut tibi viva voce injunximus, satis credimus innotuisse. Nos enim nihil inde publicari fecimus tamen mestravimus, nec in publicum duximus innotandum, licet præfatus Anglorum rex non extinde per consules Lombardiæ, qui una cum nuncio coram nobis præsentes erant, necnon & per nuncios cæsissimi in Christo filii nostri Manuelis illustris Constantinopolitani imperatoris, instantissime fuerit litigatus. Quæ nos, ut ea tempus deberemus aliquantulum prolongare. Et quoniam ipsum archiepiscopi cantuariam, nostrum & ecclesiæ reputamus: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus venerabiles fratres nostros Rotomagensem archiepiscopum & Nivernensem episcopum super diligentia ac festinanti executione præcepti nostri studiose commoneas, & viva voce vel litteris, si utrumque non poteris præsentem habere, instantius exhorteris. Quod si adhuc in negotio illo nullatenus processerint: tu ipsos ex parte nostra durius increpes, & gravius redarguere non omittas. Si autem eos in præfatasi regis terram, sententiam interdicti juxta præceptum nostrum præferre contigerit: tu eam per ejusdem regis terram, quam in tua provincia habere dignoscitur, omni exceptatione & appellatione remota, firmam & inconcussam observes, & ab omnibus facias, quantum in te est, irrefragabiliter observari.

XXXVII. AD THOMAM ARCHIEPISCOP. CANTUARENSEM.

Alteram calumniam, quæ dicebatur mandato pontificis filium regis ab Ebracensi archiepiscopo coronatum esse, diluit;

Alexander servus servorum Dei dilecto filio, &c.

VIRTUTIS & fidei constantiam & fortitudinem animum, quem pro libertate ecclesiæ tuæ conservanda induisse cognoscimus, ludosius attendentes: tibi tanquam fratri carissimo, super his quæ ad conservationem & augmentum ecclesiæ tuæ spectare noscuntur, libenti animo consilium & auxilium impendimus: & contra eos, qui jura & dignitatem ejusdem ecclesiæ minuere vel perturbare nituntur, apostolicæ tuitionis præsidium diligenti studio volumus minisirare. Audivimus autem & certa relatione comperimus, quod Ebracensis archiepiscopus, contra prohibitionem & interdictum nostrum, Henrico filio illustris Anglorum regis in provincia tua coronam imposuit. Quia vero ex hujusmodi dignitati ecclesiæ tuæ immoderate afferis & enormiter derogatum: nos in hac parte tam tibi quam ecclesiæ providere volentes, authoritate apostolica statuimus, ut factum præsidicti archiepiscopi vobis nulla ratione præjudicium possit in posterum generare, quo minus jus coronationis & inunctionis regum Angliæ ad possessionaliter habeatis, sicut antecessores tui & eadem ecclesia a quadragista annis retro habuisse noscuntur.

XXXVIII. AD ROGERUM EBORACENSEM archiepiscopum, & Hugonem Dunelmensem episcopum.

De prædicta coronatione.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Rogero Eboracensi archiepiscopo, & Hugoni Dunelmensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET commendabiles & gratis nobis in pluribus existatis, & sincere vos complectamur brachiis caritatis: propter hoc tamen non debemus omittere, quin ea quæ perpetrata & incorrecta gecneratim norantur, & requiramus in vobis, & zelo rectitudinis corripiamus: dicente Domino per prophetam: *Si loquente me ad impium: Morte morieris, non Ezech. 3. annunciaveris ei, neque locutus fueris: ipse impium in peccato suo morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Deprehendimus quidem Anglicanæ ecclesiæ, & diminutio libertatis illius, quæ per regem vestrum, sive proprio motu, sive potius, a aliis suggerentibus, facta dignoscitur, plurimum in præjudicium animarum nostrum affluxit, & non modicum nobis solicitudinis & doloris ingessit. Cum enim oportuerit eum de corrigendis his, quæ ab antecessoribus tuis ac nostris facta fuerant, cogitare: ipse potius prævaricationibus prævaricationes adjiciens, tam inique constituit sub regio dignitatis obtentu & polust & firmavit, sub quibus & libertas periit ecclesiæ, & quibus illius virorum fuerat, quantum in eo est, sua robore vacuantur. Nec credidit debere sufficere, si sub eo Divinæ leges in regno Angliæ silentium & vacationem susciperent, nisi peccatum suum transiturent ad hæredes, & longo tempore facerent suum regnum sine ephod & sine spleriumerali sedere. Inde fuit quod illas iniquas usurpationes, absque ulla exceptione, vestro & aliorum fratrum & coepiscoporum vestrorum juramento fecerit firmare, & plectendum judicaverit ut homicidam, quicunque vellet ab iniquis illis constitutionibus discedere. Indicat hoc nequissima lex antiqui Thomæ Cantuariensis archiepiscopi exilium, demonstrat & hoc clericorum & confanguineorum ejus, illorum etiam, qui adhuc pendentes ab ubertibus matris vagiebant in cunis, miseranda proscriptio. Et metus mortis incutitur, si ad hoc cujusquam animus erigatur, ut contra statuta illa Divinis velit legibus obedire. Nos ipsi, quorum judicio prævaricationes illæ corrigendæ fuerant aut plectendæ, ad confirmationem illarum sub occasione temporis impacati equitis fuimus instantia provocati, & laboratum est exactione non modica, ut ulsurpationibus illis, cum nondum nobis expertæ fuissent, authoritatis conferremus apostolicæ confirmationem; & hoc quidem a principio.

Processu vero temporis, evulsane pro debito pastoralis officii jam dicto archiepiscopo, & consultum Romanæ ecclesiæ subdidum ab officio nobis forsius requirente, musmus ad jam dictum regem de melioribus & majoribus fratribus nostris nostrisque & aliis ecclesiasticis personis, & putavimus

nus quod durities ejus in nostra humilitate & mansuetudine frangeretur, & fieret quod Salomon dicit: *Patientia lenitore princeps, & lingua mollis frangit os.* Ipse vero fatternitatem nostram multiplici legatorum arte deludens, usque adeo contra monita nostra videtur animum obduratse, ut nec contra prænominatum archiepiscopum defereat, nec de perversis flatutis illis quidquam minui patiatur: immo & ipsam Cantuariensem ecclesiam plurimo detrimento possessionum fuarum afficiat, & in ipso eam ecclesiastico ministerio antiqua ipsolet dignitate. Nuper enim, cum filium fuum coronari voluerit, contempto eodem archiepiscopo, ad cujus hoc officium de antiquo jure dicitur pertinere: per manum tuam, frater archiepiscope, ei in ulterca provincia diadema regni fecit imponi. In corona- B tione autem illius nulla ex more de conserranda ecclesiæ libertate causa eft pratsita, vel, ficut ajunt, exacta: sed juramento potius afferitur confirmatum, ut regni confuetudines, quas avitas dicunt, sub quibus dignitas periclitatur ecclesiæ, illibata debeat omni tempore conservare. In quo etsi multum præmonianti regis nos vehementia conturbat, amplius tamen de vestra & aliorum coepiscoporum vestrorum pulsimus infirmitate moveri: qui, quod dolentes dicimus, facti sicut arietes non habentes cornua, ab illis absque fortitudine ance facient subsequentes. Etsi enim hoc nihil licere fratri, frater archiepiscope, in propria provincia potuiffet: quamodo tamen hoc in provincia aliena, & illius præcipue qui exulare pro C *ea re* cognoscitur? Deprehendimus & quod dictum est quatur. Datum Anagniæ septimo Idus Octobris. Deo, tibi licuit, nec de ratione possemus, nec de laudorum patrum conflitutionibus invenire.

Quod si ad executionem tanæ præraricationis quilquam objicit, in alia quoque regnis gravia *Habac. 1.* flurima & enormia perpetrati: in veritate posumus respondere, quod nullum adhuc regnum in tantum Divine legis contemptum invenimus corruisse, ut scriptis & juramentis episcoporum tam manifestas enormitates fecerit communiri. Nisi quifquam illud imponendum alleget, quod ichiemaitici posthomum a fidelium communione præcisi inaudita & damnabili superbia commiserunt. Unde quia juxta verbum prophetæ, *Ad vos judicium ejus fum ef procedum*, in vobis factum eft percel- D lum. Quod utra omnes alios provincias in ufurpationibus istis, & poli tem injuncta confuetudines jurramenta transmissa, non adimplis refumere fortun fidei, ut flatutis pro domo Dei ... die- E pœtii, fed profitravillis corpus vestrum in terram, ut per vos ferret via tranfeunti? Et ne, si diutius taceremus, una voluntas in die judicii damnationis fententia involvamur: authoritate sacrofanctæ Romanæ, cui, author Domino, minifiramus, ecclesiæ, & nostro officio episcopalis vos fulpendimus dignitatis: fperantes quod fub disciplina falsem, & paterno verbere conflituti, redire tandem ad cor, & de tuenda debeatis ecclesiæ liberate fatagere. Si vero nec fic zelum episcopalis officii resumpseritis, nos adhuc, author Domino, E quod nobis imminet faciemus. Vos videte, ne illud vobis dicatur, quod eidem dictum per prophetam dicitur: *Quia tu scientiam repulisti, repel- Ose. 4. lam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Noscenim, quia locum illius tenere, Deo, prout pli placuit, dispofuit, conspiciunt qui a prædicatione verbi Dei nec verberibus poterant nec vinculis coerceri: non debemus sub ambigua expectatione pacis creditam nobis Divini verbi pecuniam in fudario reponere, & alligatam eam tandiu conservare, donec paulatim lucrandi hora occurrat, & creditor veniens, de reddendi acerbe non conveniat ratione.

Concil. Generat. Tom. XIII.

XXXIX. AD SENONENSEM & Rachomagensem episcopos.

Ut ecclesiæ sub poena confuetum compleri paceat quam ne Anglia: verbis promisit.

Alexander servus servorum Dei venerabilibus fratribus Senonensi & Rotomagensi episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATERNITATI vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus infra viginti dies post harum fufceptionem eundem regem ex parte nostra diligenter conveniatis, commonere proponius & exhortari curetis, ut paceat, quam cum eodem archiepiscopo verbo tenus fecit, executione operis compleat. Nihil namque etiam eidem fuggeratis, ut pulsimodum ablata omnia restituat, damna data relarciat, pravas & execrabiles conflitudines omnino præcidat. Si autem intra tempus dies post communionem vestram, pacem quam flatuit, & promisit, confummare nolluerit: in tota terra ejus cismarina, omnia Divina, præter baptisma parvulorum, & penitentialia moriencium, remoto appellationis obstaculo, prohibeatis officia celebrari: & fententiam ipsi ea ufque ad condignam satisfactionem fe fubiturum, auctoritate nostra firmetis. Quod fi alter vestrum, aliusve neceffarie abfuerit, hujus rei executioni non poterit interesse, (quod tamen nollemus) nec expedient, ejus vicem nullatenus fi quod dictum eft exequatur. Datum Anagniæ septimo Idus Octobris.

XL. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De cenfura in regem ferenda, nisi plenam pacem cum reflitutione poffeffionum præfiet.

Alexander servus servorum Dei dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & dilectionem apostolicam.

ANXIETATE cordis & amaritudine premimur, cum quotidie audimus, & experimur, quæ zelo juflitiæ, & pro libertate ecclesiæ exantetenenda, quæ animo & invicta fortitudine tolerasti, ad memoriam noltram reducimus, & fedula meditatione cogitamus. Venerandum autem in te victoriæ *perfectionem* admiplere, non potuisti fragis in adverfis, nec a tuo conflantia propolito *removere*; tantum fuper hoc constantiam admiramur virtutem, & tibi fuper tanta patientia in Domino congaudemus. Ceterum, quoniam dilectum in Christo filium noltrum Henricum illustrem Anglorum regem diutius in patientia & benignitate expectavimus, & blandis & dulcibus verbis, interdum duris & afperis, ut ad religionem redires, fæpe monuimus: si pacem, quam tecum fecit, executione operis non adimpleverit, & tibi ac tuis & ecclesiæ tuæ poffeffionibus & honores ablatos non reflituerit; tibi plenam authoritatem concedimus in perfonas, & loca, quæ ad tuam legationem pertinent, excepta perfona regis, uxoris quoque, & filiorum fuorum, ecclefiafticam juflitiam, fecundum officii tui debitum, nullius obflante appellationis obstaculo, exercendi; prudentia tamen & circumspectione adhibita, quam modeflia fatisfactatis requirat. Datum Signiæ tertio Idus Octobris.

XLI. AD HENRICUM ANGLIÆ REGEM, A

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei dilecto filio Henrico illustri Anglorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

COGNITO ex litteris venerabilis fratris nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi, quod ei, omni tribulatione & rancore deposito, gratiam & amorem tuum restituisses: tanto lætitiam & gaudium concepimus, quanto id Deo gratum & magis acceptum existere, & tibi amplius honorificum, & tuæ conservationi fructuosum salutí. Tanta enim cumulatum archiepiscopum religione, prudentia, & honestate, & fidei virtute præeminere cognoscimus, quod ipsum tibi & regno tuo fidelem & devotum existere, honestæ & convenientes tuo pro viribus & posse animosè intendere, & pro augmento gloriæ & exaltationis tuæ fideliter & solicite vigilare, non dubitamus. Cæterum, quoniam non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, & licet idem archiepiscopus pro patientia ac dilectione, quam erga te habet, hoc facere lubentissimè: nos tamen, qui tuæ saluti tantum sumopere cupimus, id minime sinere debemus; nec tuam decet magnificentiam, quem Dominus ita magnum & potentem constituit, jura & bona Cantuariensis ecclesiæ retinere: neque Serenitatis clementiam cognosco monemus, & exhortamur attentius, C quatenus exemplo Zacchæi, de quo legitur in evangelio: *Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus: & si aliquem defraudavi, reddo quadruplum:* prædicto archiepiscopo, & ecclesiæ sumablata restituere, damna & detrimenta, quæ illis intulisti, in brevi studeas emendare, ut in eo quod deliquisti Deum sic possis placare, & nos tibi tantam offensam digne indulgere possimus, & idem archiepiscopus ad obsequium, & devotionem tuam, ad augmentum honoris tui, & heredum tuorum, debeat promptissimus inventiri. Volentibus autem inter te & ipsum pacem reformari, benigno favore acquiescas. Quos vero hujus diffensionis noveris hactenus fuisse incentores, de cetero non exaudias. Nihilo minus & filium tuum super D articulo juramenti, quod præstenisti, de levando jure & libertate Cantuariensis ecclesiæ, secundum quod reges & principes Angliæ fecisse noscuntur, eidem archiepiscopo & ecclesiæ fuæ condigne satisfacere moneas, & horteris, & quod præstitissium est faciat attingere. Ordinationes quoque ecclesiarum, & alia, quæ ad statum ecclesiasticum pertinent, prædicto archiepiscopo, & aliis viris ecclesiasticis, tanta, quam filius tuus, libere & pacifice relinquatis: ne fe agenda hoftium landis Domino digne immolare possitis, & vobis regnum comparare æternum.

XLII. AD BITURICENSEM ARCHIEPISC. & Nivernenſem epiſcopum. E

Utrisq; Londoniensem & Sarebiriensem epiſcopos & Thoma excommunicatos absolvant.

Alexander epiſcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Bituricensi archiepiſcopo, & Nivernensi, & epiſcopo, salutem & apoſtolicam benedictionem.

FRATERNITATI veſtræ non credimus eſſe incognitum, qualiter ſanctæ recordationis Thomas, quondam Cantuariensis archiepiſcopus, nos mandato noſtro in Londoniensem & Sarebiriensem epiſcopum excommunicationis ſententiam promulgavit: quam utique non ratione habentes & firmam, cum authoritate apoſtolica curavimus confirmare. Quia vero prædicti epiſcopi ſenio & debilitate corporis confecti, & alter morbo laborabant, ad præſentiam noſtram venire non poſſunt, ad præſentiam veſtram venire non poſſunt, ad præſentiam veſtram venire non poſſunt, ad præſentiam ve

circumspectum & providum, ad tam magnitudinem mittimus: de Jesu Christi misericordia confidentes, quod si voluerit in eo propositio & intentione perfici re, quam te, inspirante Domino, intelligimus concepisse, & articulis Christianæ fidei, in quibus te & tua a nobis discordare videmini, in proximo per Dei misericordiam cruditus nihil prorsus timere poteris, quod de errore tuum vel tuorum salutem præpediat, vel in vobis nomen Christianitatis offuscet.

Rogamus itaque excellentiam regiam, monemus & hortamur in Domino, quatenus eumdem Philippum pro reverentia beati Petri & nostra, fiat virum hospitem, diligentem, & providum, & a nostro latere destitutum, debita benignitate recipias, & reverenter ac devote pertractes. Et si tue voluntatis est & propositi, sicut omnino decet esse, ut eruditis apostolice disciplina super his quæ idem Philippus ex nostra tibi parte proponet: ipsum diligenter audias, & exaudias, & personas honestas, & litteras tuo fidilio figillatas, quibus propositum & voluntatem tuum poffimus plene cognoscere, ad nos cum ipso transmittas. Quia quanto sublimior & major haberis, & minus de divitiis & potentia tua videris inflatus: tanto libertatis tuæ de conscientiæ ecclesiæ in Urbe, quam etiam de conservandis altaribus in ecclesia beati Petri & Pauli, & Jerosolymis in ecclesia Sepulcri Domini, & in aliis quæ sunt ejus, tuæ curabimus petitiones admittere, & efficacius exaudire; utpote, qui desiderium tuum super hoc, quod multa commendatione dignum extitit, modis omnibus, quibus tecundum Deum poterimus, volumus promovere, & tuam & tuorum animas desideramus, domino lucrifacere. Data Venetiis in Rivoalto, quinto Kalendas Octobris.

XLIX. AD HUGONEM.

De prædicto libro ad se missa gratias agit: eique conversionem imperatoris Constantinopolitani commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Hugoni, salutem & apostolicam benedictionem.

CONOSCENTES laborem plurimum, quem sustinuisti in componendo libro, quem nobis per dilectum filium nostrum magistrum Cacciaconsilium misisti; attendentes quoque fructum, quem exinde speramus evenire, propter eorumdem librum ipsum grata & læta manu suscipimus, & devote solicitudini & liberalitati tuæ ubertatem gratiarum refermus actiones, desiderium quo sanctum habentes, te, quem hactenus relatione, nostrorum, qui a partibus Constantinopolis reverebantur, earum habebamus, de cetero terventius diligendi, & multo carius habendi, & fructius amplexandi. Rogamus autem prudentiam tuam, solicitoque monemus, ut sicut pro Deo & pro devotione ecclesiæ præcipuum librum composuisti, ita quoque carissimum in Christo Filium nostrum illustrem & gloriosum Constantinopolitanum imperatorem ad devotionem & reverentiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ exhibendam, & ad unitatem ipsius diligentius provoces, monitis & exhortatione indutas, ut, sicut esse debet, unum fiat ovile, & pastor unus. Data Trojæ, Idibus Novembris.

L. ADOMNES EPISCOPOS.

Eos ad concilium generale Lateranense convocat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, &c.

QUONIAM in agro Domini, *&c. Extat ipsa in concilio Lateranensi generali, anno* MCLXXIX.

LI. AD WILLELMUM ARCHIEPISC. Senonensem.

Contra Petrum Lombardum, dicentem, Christum, ut est homo, non esse aliquid.

CUm in nostra olim esset præsentia, *&c. Extat ipsa in aliis concilii Lateranensis generalis, anno* MCLXXII.

LII. AD PHILIPPUM COLONIENSEM archiepiscopum.

Colonienfis ecclesiæ jura ac privilegia confirmantur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Philippo, Colonienfi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice subftituendis, in perpetuum memoriam.

ETSI teneamur omnibus fratribus & coepiscopis nostris ex admissitratione suscepti regiminis apostolicum patrocinium exhibere: his tamen specialiter adesse compellimur, qui sicut dignitate, ita præeminent & virtute: cum nobilitate solicitudinis debeat & circumspectionis existere, ut universos juxta qualitatem personarum & meritа respicere videamur. Expropter, venerabilis in Christo frater archiepiscope, prudentiam & devotionem tuam diligentius attendentes, & tuis petitionibus annuentes facile præbentes assensum, Colonienfem ecclesiam, cui Deo authore præsse dignosceris, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus: statuentes, ut quælcumque possessiones, quæcumque bona, eadem ecclesia impræsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus & illibata permaneant. Præterea tua, frater archiepiscope, prudentia & devotio nobis perspecta, confirmamus tibi ea, quæ in privilegiis patrum & prædecessorum nostrorum habentur: videlicet curam & pallium, loo tempore hoque loco ferendum. Insigne quoque festivi equi, quod a quibusdam vulgo naccum vocatur. Concedimus etiam, & apostolica authoritate flatuimus, ut majus altare ecclesiæ tuæ uni & veræ Dei, in trinitate beatæ Mariæ virginis, & alterum in memoriam beati Petri apostolorum principis dedicatum, reverenter ministrando procurent leptem canonici cardinales presbyteri, diuidi dalmatici & mitrati per totius quibus etiam, cum totidem diaconibus & subdiaconibus, ad hoc miniflerium prudenter electis, ut utantur sandaliibus, indulgemus, sicut a patribus & prædecessoribus nostris id præscitæ ecclesiæ confessum est per authentica privilegia, & hactenus obfervatum. Insuper etiam authoritatem & nonotem, quem ecclesia tua hedenus habuisse dignoscitur, apostolici favoris patrocinio confirmamus: videlicet ut, si quando synodus infra tuam diœcesim a Romano pontifice, aut a legato ab ejus latere destinato, fuerit congregata, priorem locum post ipsum Colonienfis archiepiscopus in synodo teneat, & in proferenda sacrorum canonum authoritate prior existat: ita tamen, ut, sicut est prior in hac probabili dignitate, ita etiam prior polleat honestate vitæ, & gratia meritorum: & cujus annunciaverit verba, imiteur exempla. Confecrationem quoque regum infra limites tuæ diœcesis fiendam, præsentis scripti authoritate censemus: & ut electio archiepiscopi secundum statuta canonum a filiis præcipiatur ecclesiæ celebretur, per hujus scripti paginam authoritate diffinimus. Ad hæc monasteria, ecclesias Colonie positas, & omnia sacra loca, infra & extra urbem Colonie, ad jurisdictionem Colonienfis ecclesiæ pertinentia: monemus prædictum civitatis, telonium, forum, & omne jus civile, sub potestate tua & successorum tuorum: abbatias per diversa loca, villas, vicos, & cafellas, cum omnibus suis pertinentiis, servis videlicet, ancillis, tercis cultis & inultis, aquis, pratis, campis, silvis, foreftis: nec non etiam comitia in Westfalia, quæ vulgariter Gografthapke dicuntur, & alodia, Dalberg, Hachen, Marchan, Walfenberg, sicut hæc omnia rationabiliter possides, tibi tuisque successoribus authoritate apostolica confirmamus. Illud quoque flatuimus, ut, sicut nullus coarchiepiscoporum tuorum est tibi subjectus, ita etiam te sub nullo primate debeas effe, falva tamen nobis in te, sicut in ceteris archiepiscopis, subjectione, quæ apostolicæ authoritati debetur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, nec ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: sed omnia integra conservetur eorum, pro quorum gubernatione ac fulfentatione concessa funt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus apostolicæ sedis authoritate. Si qua igitur ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, nisi satisfactione congrua id emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate carebit, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei ac domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine Divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Locus sigilli.

Ego Joannes presbyter cardin. sanctorum Joannis & Pauli tituli Pammachii.

Ego Bofo presbyter cardinalis sanctæ Pudentianæ tituli pastoris.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli sanctæ Susannæ.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus.

Ego Hubaldus Ostiensis episcopus.

Ego Hyacinthus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Aditio diaconus cardinalis sancti Theodori.

Ego Cynthius diaconus cardinalis sancti Hadriani.

Ego Hugo diaconus cardinalis sancti Angeli.

Datum Lateranì per manum Alberti, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri cardinalis & cancellarii, decimo tertio Kalendas Julii, Indictione undecima, Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo septuagesimo nono, pontificatus vero domini Alexandri papæ III. anno decimo nono.

LIII. AD CLERICOS ALEXANDRINÆ ECCLESIÆ.

De novo episcopo ipsis concesso vel aliunde translato.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis clericis & Alexandrinæ ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

DENOVITATE & necessitate procedit, quod præsente nuncio Mediolanensis ecclesiæ, nulla præcedente electione, authoritate nostra vobis & ecclesiæ vestræ electum providimus. Et ideo, ne postis ex vobis subortum pertinatiæ, fervis videlicet, ancillis, tercis cultis & inultis, aquis, pratis, campis, silvis, foreftis: nec non etiam comitia in Westfalia, quæ vulgariter Gografthapke dicuntur, & alodia, Dalberg, Hachen, Marchan, Walfenberg, sicut hæc omnia rationabiliter possides, tibi tuisque successoribus authoritate apostolica confirmamus. Illud quoque flatuimus, ut, sicut nullus coarchiepiscoporum tuorum est tibi subjectus, ita etiam te sub nullo primate debeas effe, falva tamen nobis in te, sicut in ceteris archiepiscopis, subjectione, quæ apostolicæ authoritati debetur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, nec ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: sed omnia integra conservetur eorum, pro quorum gubernatione ac fulfentatione concessa funt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus apostolicæ sedis authoritate. Si qua igitur ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, nisi satisfactione congrua id emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate carebit, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei ac domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine Divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Locus sigilli.

Ego Joannes presbyter cardin. sanctorum Joannis & Pauli tituli Pammachii.

Ego Bofo presbyter cardinalis sanctæ Pudentianæ tituli pastoris.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli sanctæ Susannæ.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus.

Ego Hubaldus Ostiensis episcopus.

Ego Hyacinthus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Aditio diaconus cardinalis sancti Theodori.

Ego Cynthius diaconus cardinalis sancti Hadriani.

Ego Hugo diaconus cardinalis sancti Angeli.

Datum Lateranì per manum Alberti, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri cardinalis & cancellarii, decimo tertio Kalendas Julii, Indictione undecima, Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo septuagesimo nono, pontificatus vero domini Alexandri papæ III. anno decimo nono.

omnino homini liceat hanc paginam nostræ con-
firmationis infringere. Si quis autem hoc attenta-
re præsumpserit, indignationem omnipotentis
Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus,
se noverit incurrisum. Datum Tusculani decimo
quinto Kalendas Augusti.

Ego Otto notarius sacri palatii authenticum
hujus bullæ domini Alexandri papæ bullatum vidi,
& legi, & sicut in illo reperi, ita in hoc scripsi,
nihil addens, vel minuens, aut mutans, præter
punctum, literam, & syllabam.

Ego Vernerus notarius sacri palatii authenticum
hujus bullæ vidi, & legi, & fabricavi, &c.

LV. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Confirmat fententiam legati apoſtolici, qua illa Joannem legitime electum confirmavit, & Hugonem a rege in epiſcopatum ſanctæ Andreæ intruſum depoſuit.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili-
bus fratribus, univerſis epiſcopis, & dilectis filiis,
abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis, per Scotiam
conſtitutis, priori, canonicis, clero & populo ſanctæ
Andreæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

COMPERTO nobis, quod famigeratus venerabilis frater noſter Joannes, nunc epiſcopus ſanctæ Andreæ, canonice fuiſſet electus, & poſt electionem ſuam Hugo, apoſtolicæ interpoſitis, in eccleſia illa per potentiam laicalem intruſus, conſecrari aufu temerario præſumpſiſſet: electionem ipſius apoſtolica auctoritate confirmantes, dilectum filium noſtrum Alexium ſubdiaconum noſtrum, ſedis apoſtolicæ legatum, de electione præfati Joannis cognituram, ad partes veſtras direximus. Qui cum matore fatis, ſicut per ejus nobis teſtimonia nobis innotuit, & canonice proceſſiſſet, electionem ipſius canonicam compertam, poſt multiplices inducias, in quibus regie magnitudini deſolutis, auctoritate apoſtolica confirmavit: præcipiens omnibus, qui ad eccleſiam ſancti Andreæ pertinerent, ex parte noſtra, ut ipſi Joanni ſicut electo obedientiam & reverentiam exhiberent. Unde, cum nullus propter metum regium in manifeſto obedire auderet: idem legatus non regnum, D ſicut de jure poterat, ſed epiſcopatum, interdicto ſubjecit.

Cum igitur tam eccleſiaſtici quam ſeculares principes a cariſſimo in Chriſto filio noſtro Willelmo illuſtri Scotorum rege diſtributa adjutarii fuiſſent de recto conſilio dando, firmiter promiſerunt: ipſo rege quod eorum conſilio ſtaret: reſpondeunt omnes tanquam unus, ut præfato Joanni conſecrationem, eorum legato abſente & ejusdem epiſcopis, quino egrotante, ſed ſeripto conſentiente, celebratam, ulterius non turbaret, ſed permitteret eum in pace in ſua ſede conſecrari. Inde eſt, quod univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, atque ſub officii & beneficii pœna præcipimus, quatenus ſpiritum fortitudinis induentes, E ipſum epiſcopum, infra octo dies poſt harum ſuſceptionem litterarum, honorifice, appellatione poſpoſita, ad ſedem ſuam reducatis, & pro ſervanda eccleſiaſtice juſtitia prudenter & viriliter laboretis, & ad placandum motum regium adhibeatis operam diligentem: atque præfato epiſcopo omnem exhibeatis reverentiam, & honorem, quem ipſius prædeceſſoribus impendiſtis. Quod ſi rex aliud voluerit, aut etiam conſilio pravorum melioratus fuerit, Deo & ſanctæ Romeccleſiæ magis optaret obedire quam hominibus. Aliquin ſententiam, quam venerabilis frater noſter Hugo Dunolmenſis epiſcopus in contumaces & rebelles tuleriit, nos authore Deo ratam habebimus, & præcipiemus firmiter obſervari.

LVI. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Hugonis in epiſcopatum ſancti Andreæ intruſ cæ communicationem confirmat.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabi-
libus fratribus & dilectis filiis, eccleſiarum prælatis
per Scotiam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam be-
nedictionem.*

BLATIUM eſt nobis, quod cum Hugo, qui eccleſiam ſancti Andreæ de Scotia invaſerat, capellam epiſcopalem, baculum & annulum, & cetera, quæ irrationabiliter ſibi aſſumpſerat, illicite detineret: eum frequentius admonitum, reſipiſcere contemnentem, dilectus filius noſter Alexius ſubdiaconus noſter, apoſtolicæ ſedis legatus, coram vobis, & clero multo, & populo, niſi infra quindecim dies ablata vel aſportata redderet, vel congrue ſatisfaceret, vinculo excommunicationis, apoſtolica auctoritate ſretus, affligit. Ipſe tamen in arrogantiæ malo perdurans, in nullo præfati legati monitis acquievit. Nos itaque ſententiam de auctoritate noſtra prolatam, ratam habentes, intereſſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus præfatum Hugonem, Dei gratia freti, & omni timore poſpoſito, publice, nullius appellatione obſtante, vinculo denunciati excommunicationis aſtrictum, & ſicut excommunicatum atteſtius evitetis: donec quæ de ſupradictis rebus abſtulit, vel aſſlimationem, ſtatri noſtro Joanni epiſcopo ſancti Andreæ, & eccleſiæ ſuæ reſtituat, & de aliis quæ deſtruxit ſatisfactionem exhibeat congruentem.

LVII. AD WILLELMUM REGEM SCOTIÆ.

Mandat ei, ut Joannem legitime electum & confirmatum ſancti Andreæ epiſcopum, patiatur ſuo officio quiete fungi, alioquin regnum interdicto, regem excommunicatione plectendum.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Willelmo
illuſtri Scotorum regi, ſalutem & apoſtolicam be-
nedictionem.*

PRO pace tua & libertate ſolicite nos meminimus laborasſe, ſperantes quod ex hoc in devotione ſedis apoſtolicæ melius firmareris, & cresceres, & libertatem ſervares eccleſiaſticam liberitatem. Ceterum attendentes circa factum venerabilis fratris noſtri Joannis epiſcopi ſancti Andreæ de Scotia, quod nobiscum uſque modo inclinari: contrariam ſpei, quam de fervore devotionis regiæ habebamus, cognimur æſtimare. Volentes tamen exoperiri adhuc ſi patientia noſtra ad pœnitentiam regiam motum adducat, ſi hactenus dilationem temporis indulſimus, ſcripta monemus attentius, & mandamus, quatenus memorato epiſcopo, infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem litterarum, pacem & ſecuritatem largiaris: ita quod non oporteat eum de indignatione regia dubitare. Aliquin noveris, nos venerabili fratri noſtro Rogero Eboracenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato in Scotia inducto, ut regnum tuum, nullius appellatione obſtante, ſubjicist interdicto, excommunicationis ſententiam in perſonam tuam, ſi deſiſtere noluerit, proferat. Pro certo quoque teneas, quo ſi in tua

tua duxeris violentia perdurandum, ſicut labo- A
raverimus ut regnum tuum libertatem haberet, ſic
dabimus ſtudium ut in priſtinam ſubjectionem re-
vertatur.

LVIII. AD CASIMIRUM DUCEM POLONIÆ.

Nonnullas conſtitutiones circa bona eccleſiæ editas confirmat.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto
filio nobili viro Caſimiro duci Polonæ, ſalutem
& apoſtolicam benedictionem.*

EX parte tua magnitudinis relatum eſt nobis, B quod de conſilio archiepiſcopi, & epiſcoporum Poloniæ, quædam conſtitutiones, quædam abuſiones, & ſolitas injurias, ab eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis amputaſti: conſtituens ne bona decedentium epiſcoporum amplius confiſcentur. Conſtitutum eſt etiam, ut ſi quiſquam in rem defuncti epiſcopi manus conjecerit, vinculo anathematis tenetur. Nec prohibmat ullus raptorum defuncto epiſcopo ſuccedere, donec abſolutionis beneficium aſſequatur, abſatis reſtituta, vel ablatorum congrua æſtimatione pramiſſa. Conſuetudinem autem, quæ a principibus terræ ſervabatur, videlicet, ut quemcunque peregrem pompatice, invadentes hortea pauperum evacuarent, & ſi inter ablentes aliquid negotioli quandoque contingeret, C impii ſatellites diſcurrerent, quos quidammque caballos vel enervarent in eurſu, vel omnino deſtruerent, de eccleſiaſticorum & ſecularium virorum conſilio emendavi. Unde quoniam conſtitutionem tuam juſtam piam & honeſtam auctoritate noſtra poſtulas confirmari: nos juſtis poſtulationibus annuentes, conſtitutionem præſcriptam, ſicut in ſcripto authentico super hoc facto habetur, auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſub interminatione anathematis prohibentes, ne quis eam violare aliqua ratione præſumat. Nulli ergo omnino hominiliceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indigna- D tionem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, ſe noverit incurriſurum. Datum Tuſculani, v. kalendas Aprilis.

LIX. AD OMNES PRINCIPES.

Hortatur eos ad ſubdidium terræ ſanctæ.

*Alexander epiſcopus ſervus Dei, dilectis filiis
nobilibus viris ducibus & principibus, comitibus,
baronibus, & univerſis Dei fidelibus, ad quas
litteræ ſtæ pervenerint, ſalutem & apoſtolicam
benedictionem.*

COS noſtrum & omnium fratrum noſtrorum E ſimiſtri rumores, qui de Hierololymitanis partibus ad nos commodi, ſuſceptorum relatione perveniunt, nimio dolore contulant: cum vix unquam aliquis, qui Chriſtiano nomine cenſetur, tine lacrymis & ſuſpiriis audire valeat, quæ de ſtatu illius terræ miſerabili recitantur. Eſt ſiquidem infidelium, quod dolentes dicimus, incurſione contrita, & aſque adeo fortium virorum potentia, & probatum virorum conſilio vidcara: quod nili a Chriſtianis regibus & principibus orbis celerem & potentem ſuccurſum habuerit, deſolationem ejus, quod abſit, in ignominiam Dei, & in con- F

Ex Concilio Lateranenſi.

temptum fidei Chriſtianæ de proximo ſumidamus. Non eſt enim res, qui terram illam regat: poſſit, cum ille, videlicet Balduinus, qui regni gubernacula poſſidet, a ſua ſit gravitate, ſicut noſtis, ver cordimus, ſubdi Dei judicio flagellatus: ut vix ad tolerandos ſuffulis continuos ſui corporis cruciatus. Quam gravem ſiquidem jaſtiuram, & quam miſerabilem caſum in perſonis & rebus, illa terra, pro qua patres genitores noſtri tantos nem propriam effuderunt, in conſpectu quem unum cum gentibus habuit, peccatis exigentibus ſuis perpella, nec non ſine multa cordis commotione recolimus, nec aliqui zelantes legem Domini poſſint tantam dragem fidelium patienti animo tolerare: præſertim cum illa gens peſſima paganorum ex incommodis & periculis, quæ genti Chriſtianorum inſuleruat, tantam audaciam ſumpſiſſe dicatur, ut Damiatam, Dei impedentes, a terram illam, quod avertat Dominus, invaſuros.

Movcat itaque vos ardeo Domini, nec religio Chriſtiana ſuper tanta, quæ illi terræ imminet, exterione dormiret: ſed navitera loca illa, quæ ſalvator & redemptor noſter corporali præſentia dedicavit, viriliter tuentur: & contemnite genera Dei, inſultare Dominum. & Chriſtianum nomen de terris abolere nitantur. Non eſt itique Chriſtianus, qui præſcripte terre calamitatibus non movetur, nec accingitur ad ipſam ab infidelium incurſibus defendendam, quo ſe poſſe pugnabrant, & fuis, quod abſit, ſpurcitiis profanare. Hi autem, qui ex vobis fortes ſunt, & bellis exercendis idonei, non minus ſcuto fidei, & lorica juſtitiæ, quam materialibus armis induti, tam piam, quam neceſſarium opus, ne laborem hujus peregrinationis ſuſcipiant, & loca illa, in quibus redemptor humani generis pro nobis naſci voluit, & mortem ſubiit temporalem, potenti virtute deleadant, ne temporibus noſtris fultinet ſis illis partibus Chriſtianitatis detrimentum. Cui enim Chriſtus pro ſalute noſtra opprobria multa, & demum cruets paſſionem ſuſtinuerit, ut nos offerret Deo, ſacrificatum eſſe credem cutne, ſpiritus- ſi videlicet 1091.
catos autem ſpiritus expedit adnodum ſalutiſide. Iium, ut pro ipſo corpora noſtra periculis & labo-ribus exponamus, ne pretium ſanguinis, quem pro nobis effudit, videamur obliti. Antiochiæ ergo itque dilecti in Chriſto filii, & videte quam probuſum, & quam mœrore digtum exiſteret Chriſtus, ſi ſui ſeipſos habitatores terræ illius inimici cruets Chriſti denuo pugnarent: ſicut eos præmoniturus non moderius formidamus, nili de diverſis partibus Chriſtianorum auxilium habitatoribus ipſis cum feſtinatione ſuccurras.

Ne igitur Chriſtianitas gentilitati ſuccumbat, tortis nobis privatedo: quia melius eſt ſuperventuro malo tempore occurrere, quam prædium poſt cauſam quærere vulneratum: illis autem, qui pro Chriſto hujus vix laborem aſſumpſerint, illam indulgentiam peccatorum, quam partes & prædeceſſores noſtri Urbanus & Eugenius Romani pontifices ſtatuerunt, apoſtolica auctoritate concedimus, & confirmamus. Uxores quoque, & filios eorum, & bona, & poſſeſſiones ſuas, ſub beati Petri & noſtra, nec non & archiepiſcoporum, & epiſcoporum, & aliorum prælatorum eccleſiæ, decernimus protectione manere: prohibentes attentius, ne adverſus eos de bis, quæ pacifice poſſident, aliqua poſſ ſuſceptam crecm queſtio moveatur, donec redeant, vel de ipſorum obitu certiſſime cognoſcatur. Liceat autem eis terras, ſeu poſſeſſiones alias, & poſſeſſiones propinqui, aut etiam domini ſui, (ad quorum feudum pertinent) peculiam ipſis mutuare aut no-

luerint, aut non potuerint, ecclesiis, vel eccle- A
siasticis viris, aut aliis fidelibus libere, & hone
stla reclamatione, pro expensis hujus litis ei sa-
tisfaciant, pro quibus hujus litis ei tu-
talo pignoris obligare. Præterea, quicumque de
viris bellicis, & ad illius terræ defensionem ido-
neis, illa sancta loca fervore devotionis adierint,
& ibi duobus annis contra Sarracenos pro Christia-
ni nominis defensione pugnaverint: de Jesu Chri-
sti pietate, & de beatorum Petri & Pauli apostlo-
lorum authoritate confisi, eis omnium suorum,
de quibus canide contrito, & humiliato confessio-
nem susceperint, absolutionem facimus dulcio-
rum: nisi forte aliena bona rapuerint, vel usuras
extorserint, aut commiserint furta, quæ omnia
debent in integrum emendari. Si verò non est in
facultatibus de inquenium, unde valeant emenda-
ri, nihilo minus consequentur veniam, prout di-
ximus, & committis. Hi autem, qui illic per
annum, sicut diximus, moram habuerint, de
meditate sibi injuncta pœnitentiæ indulgentiam
& remissionem suorum obtinent peccatorum. Li-
mitibus autem Sepulchrum Domini pro instanti no-
cessitate visitare volentibus, sive in itinere mo-
rantur, sive ad illum locum pervenient, laborum
itinenis ad pœnitentiam, & obtinentium, & co-
missionem omnium peccatorum injungimus, ut de
vitæ præsentis ergastulo ad illam beatitudinem,
Domino largiente, perveniant, quam nec oculus
vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascen-
dit, quam repromisit Dominus diligentibus se. B
Datum Tusculani decimo septimo Kalendas Fe-
bruarii.

LX. AD OMNES PRÆLATOS,

Ejusdem argumenti.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabi-
libus fratribus, archiepiscopis & episcopis, & di-
lectis filiis abbatibus, & aliis rectoribus ecclesiarum,
ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem & apostoli-
cam benedictionem.*

CUm Orientalis terræ per impressiones infide-
lium & incursus factionum virorum potentia fit
& pacborum virorum conditio desitura, multo ti-
more percutimur: & ad implorandam subrentio-
nem fidelium dilectos filios nostros, milites Tem-
pli, latores præsentium, viros utique religiosos,
& Deum timentes, archiepiscopi, episcopi, & C
alii principes terræ ad partes vestras mittere decre-
verunt. Nec mirum, si illius terræ calamitas gra-
vi dolore contubat, cum ipso patrum & prædece-
sorum nostrorum de ipsius conservatione soliciti,
Christianos reges, & principes orbis ad defensio-
nem locorum illorum, in quibus fleverunt pedes
Domini, falubrium monitis exhortamur: & sicut
partes & prædecessores nostri Urbanus & Eugenius
pontifices Romani fatuerunt, ita & nos semisimo-
nem & indulgentiam peccatorum ftatuimus uni-
versis, qui pro Christo laborem Hierosolymita-
num assumpserint, & contra Sarracenos fideli cu-
raverint devotione certare. Monemus itaque uni-
versitatem vestram attentius, & mandamus, qua-
tenus fraves, qui ad hoc assistunt, benigno reci-
piatis affectu, & per nos Orientalis terræ ftatu &
excellitate comperta, principes, comites, & alios
fideles Christi parochianos vestros, crebris & so-
licitis exhortationibus laboretis inducere, ut ter-
ram illam, in qua ejus liberatione patres & genito-
res eorum laboriosum proprium effuderunt, ædeare
festinanter, & contra inimicos crucis Christi pos-
tentia & virtute decertent. Litteras autem, quas

propter hoc generaliter mittimus, universitas fatis-
tis ecclesiis publice legi, & exponi in earum tem-
ris, & remissionem peccatorum, quam factimus
illis qui tam pium & necessarium opus assumpse-
rint, nuncietis: & ita omnes ad cucquendum quod
ingressimus monentis, quod per solicitudinem &
exhortationem vestram terra illa festinantes fide-
lium sentiat auxilium & juvamen: & vos propter
hoc ab omnipotenti Deo mercedem possitis confe-
qui sempiternam. Datum Tuscolani, decimo
sexto Januarii.

LXI. AD RICHARDUM CANTUARIENSEM

Archiepiscopum, & ad suffraganeos ejus.

De pace inter se & Fridericum imperatorem
inita.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bilibus fratribus Richardo Cantuariensi archiepisco-
po & suffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus
specialiter ad Romanam ecclesiam pertinentibus in
archiepiscopatu Cantuariensi constitutis, salutem &
apostolicam benedictionem.*

IMMENSAS laudes & gratias agimus omnipo-
tenti Deo, qui licet navem Petri diu permiserit
procellosa maris tempestate quassari, nunc tan-
dem imperavit ventis & mari, & facta est tranquil-
litas magna: ita ut pacatis maris fervientis fluctu-
bus, prædicta navis ad portum quietis reducta sit
& salvata. Sane carissimus in Christo filius noster
Fridericus illustris Romanorum imperator, pro-
ximo præterito die, Dominica ante festum beati
Jacobi, cum principibus ecclesiasticis & faculari-
bus Teutonici regni, cum multa devotione venit
Venetiam ad præsentiam nostram: & ibi coram
innumera multitudine virorum ac multorum alti
vocibus refonantium laudes Altissimo, nobis sicut
Summo pontifici omnem reverentiam & honorem
exhibuit, & in festo beati Jacobi nobis ad preces
ejus beati Marci ecclesiam ædeantibus pro celebran-
dis Missarum solemniis, obviam venit: & finita
Missa, quam a nobis licet indignis reverenter au-
divit, nobis omnem honorem exhibuit, quem
prædecessores ejus nostris confueverunt antecellen-
tibus exhibere. In Kalendis vero inflantis mensis
Augusti præfatus imperator, ubi erat numerofa ho-
minum multitudo, in atrium sua jurare fecit: &
principes sui, quos præsentes habebat, tam ec-
clesiastici quam seculares, præstito juramento fir-
maverunt, quod pacem ecclesiæ perpetuo, & pa-
cem carissimi in Christo filii nostri Willelmi illu-
stris Siciliæ regis usque ad quindecim annos &
triennium. Longobardorum a præfatis Kalendis Au-
gusti usque ad sex annos, sicut pax & treuga ipsi
dispolita est, & tractata, & in scriptis redacta,
illisdem debeat & illibatam servare. Sicut autem
idem imperator nos in catholicum papam & spiri-
tualem patrem recepit, ita dum in catholicum im-
peratorem, & uxorem ejus in catholicum imperato-
tricem, & filium ipsorum in catholicum regem re-
cepimus. Agite itaque gratias creatori nostro,
qui sponsam suam sacrosanctam ecclesiam sua
miseratione respexit, & ei post multas perse-
cutiones, quibus gravitet pressa est & attrita,
per suam gratiam plenam pacem reddidit &
quietem. Data Venetiæ in Rivoalto, octavo
Idus Augusti.

LXII. AD ROGERUM EBORACENSEM archiepiscopum, & Hugonem Dunelmensem episcopum.

Ejusdem argumenti.

*Alexander servus servorum Dei, venerabilibus fra-
tribus Rogero Eboracensi archiepiscopo, apo-
stolicæ sedis legato, & Hugoni Du-
nelmensi episcopo, salutem & A
apostolicam benedictionem.*

EXIGUNT gratillimæ devotionis obsequia,
quæ nobis & ecclesiæ tam devote quam lau-
dabiliter exhibuisse noscimini, ut fetices fuccef-
fus ecclesiæ vobis, sicut specialibus & devotis
ecclesiæ filiis spiritualibus, deferibamus: cum
dignum sit, & convenientia, & honestum, ut
quos ita habuimus in nostra devotione firmos &
ftabiles, de proprietate nostra & ipsius ecclesiæ
ea reddamus libertate & gaudentes. Agite itaque
unis nobiscum gratias omnipotenti Deo, qui ha-
bitat in altiffimis, & humilia respicit de super-
nis, de cujus munere venit, ut sponsa sua fa-
crosancta ecclesia diu & graviter procellosis flu-
ctibus & validiffima tempestate quassata, nunc
tandem portum falutis attigerit, & pacatis fa-
vientibus procellis, nobis & defideratæ tran-
quillitate luteat. Sane duodecimo Kal. inflantis
menfis Augusti, de mandato carissimi in Chri-
sto filii nostri Friderici illustris Romanorum im-
peratoris, filius marchionis Alberti vir nobilis
magnus & potens, & camerarius ipsius imperato-
ris, præsentibus principibus ecclesiasticis &
etiam secularibus Teutonici regni, publice in
anima ejus in præsentia nostra coram innumero-
fa hominum multitudine præstiterunt, tactis fa-
crosanctis evangeliis, juramentum: quod poli-
quam idem imperator venerit Venetias, omni
quæstione & controversatione sopita, pacem ec-
clesiæ sicut per fratres nostros & principes suos
dispolita est & tractata, & pacem carissimi in
Christo filii nostri Willelmi illustris Siciliæ re-
gis, usque ad quindecim annos, & treuguam
Longobardorum usque ad sex annos, in anima
sua, & corpore ipsius domini sui, sicut in
scripto pacis & treugæ continetur, juramento
firmaret. Et principes Teutonici, archiepiscopi,
venerabiles fratres nostri, Magdeburgensis, Co-
loniensis, & Christianus dictus Moguntinus, archi-
episcopi, & quidam alii in anima sua pro se ju-
rare fecerunt. Nono vero Kalendas Augusti præ-
fatus imperator, sicut tractatum fuerat & dispo-
situm, venit ad ecclesiam beati Nicolai, quæ
per unum miliare distat a Venetiis: & ibi tam
ipse quam archiepiscopi, episcopi, & alii princi-
pes Teutonici regni, abrenunciantes schismati-
ci, per fratres nostros episcopos & cardinales de
mandato nostro, præsentibus quibusdam aliis,
absolutionis beneficium meruerunt. Deinde ve-
nerunt Venetias, & ibi ante ecclesiam beati Mar-
ci prædictus imperator, innumera multitudine vi-
rorum & mulierum circumstante, alta voce reddente
gratias & laudes Altiffimo, nobis sicut summo
pontifici obedientiam & reverentiam humiliter
& reverenter exhibuit: & recepto a nobis pacis
osculo nos devote deoravit, & cum reverentia,
qua decuit, & devotione usque ad altare in ec-
clesiam introduxit. Sequente vero die in festo B.
Jacobi ab eodem imperatore rogati ad prædictam
ecclesiam sancti Marci solemnia celebraturi Mis-
farum accessimus, & nobis illic venientibus præ-

A fatus imperator extra ecclesiam obviam venit,
& dextro latere nostro devote fuscepto, nos in
ecclesiam introduxit. Et peractis Missarum so-
lemniis nos usque ad ipsius ecclesiæ portam dex-
teravit, & cum afcendentem palefridum nostrum
ibi paratum, ftaphan tenuit, & omnem hono-
rem & reverentiam nobis exhibuit, quam præ-
decessores ejus nostris confuevernunt antecellen-
bus exhibere. Erit itaque solicitudinis vestræ no-
bis & ecclesiæ in prosperis fuccessibus congaudere,
& effectum pacis alias devotis ecclesiæ filiis spe-
rite: ut hi, quos selus domus Domini tangit,
de pacis munere divinitus dato in Domino gau-
deant & exultent. Data Venetiæ in Rivoalto,
septimo Kalendas Augusti.

LXIII. AD ROGERUM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Pro electo ecclesiæ S. Augustini Cantuariensis.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bili fratri Rogero Wigorniensi episcopo, fa-
lutem & apostolicam benedictionem.*

CUm venerabili fratri nostro Richardo Can-
tuariensi archiepiscopo, apostolicæ sedis
legato, olim dederimus in mandatis, ut dilecto
filio nostro electo beati Augustini in monaste-
rio suo, quod ad jurisdictionem Romanæ eccle-
siæ nullo mediante pertinet, munus benedictio-
nis non differret inquantum impetrasset, ex eo
quod archiepiscopus hoc eucqui recusavit: de jure
potuiffemus eidem electo benedictionem ipsam
per nos, vel etiam per alium, qui nobis non
ita de facili contradiceret, exhiberet. Volentes
autem in eo adhuc obedientiæ virtutem plenius
experiri, post longam disceptationem, quam
idem archiepiscopus in præsentia nostra perono-
tus fuos coepit etiam electum super controver-
sia benedictionis habuit, quæ de communi
fratrum nostrorum consilio per definitivam sen-
tentiam ita decisa est: quod Cantuariensis ar-
chiepiscopus ipsum & successores suos in mo-
nasterio sancti Augustini abique exactione, o-
bedientiæ contradictione postpolita, benedicat,
ea consuetudine & libertate sancti Augustini
gaudente eumdem electum pro munere benedictio-
nis ad monasterium archiepiscopum duxisse re-
mittendum. Attendentes igitur labores & ex-
pensas quas idem monasterium super hoc jam
longo tempore sustinuit, fraternitati tuæ per
apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in
virtute obedientiæ injungimus, quatenus, si me-
moratus archiepiscopus infra terminum nostris
literis constitutum, eumdem electum, sicut a no-
bis definitum est, benedicere dilexerit, eo no-
mine fretus authoritate, omni excusatione, con-
tradictione, & appellatione cessante, quam ci-
tius super hoc fueris requisitus, id effecre non
moretis: nullo decreto nostro, vel alterius, quo
præceptum sit appellationi deferendum, impe-
diente: nullis etiam literis obstantibus a nobis
impetratis vel impetrandis: nulla exceptione
quo minus vel tardius mandatum nostrum ad-
impleas, resistente. Data Laterani xv. Kalen-
das Maii.

ALEXANDRI PAPÆ III. EPISTOLARUM. APPENDIX PRIMA.

CONTINENS LVL AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII.

ET ALIOS,

Editas à R. P. Jac. Sirmondo S. J. post Petri abbatis Cellensis epistolas.

I. AD BARTHOLOMÆUM BELVACENS. episcopum, & Petrum abbatem S. Remigii.

Ut monasteriorum ab Hilduino fundatorum

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Bartholomæo Belvacensi episcopo, & dilectis filiis Petro abbati sancti Remigii Remensis, salutem & apostolicam benedictionem.

PERLATUM est ad audientiam nostram, quod monasterium de Flaiaco occasione abbatis qui illidem canonice dicitur non fuisse electus, ita tie in spiritualibus & temporalibus diminutum quod ubi forma religionis ese confovet, sicut dicitur, & exemplum, ibi nulla fere honestatis, vel religionis videantur vestigia remanesse. Asseritur enim, quod postquam idem abbas per aliquot monachos clanculum & idiotas, personas inficis & ignaris, quæ extrinseci gerebant negotia, minus canonice ipsius monasterii fuit administrationem adeptus: non in conservanda religione, vel in ampliandis bonis ecclesiæ, sed in distrahendis his, quæ à prædecessoribus suis ibidem reperit conservata, studium & solicitudinem non erubuit adhibere. Quonam igitur providendum nobis est, & solicite vigilandum, ne præscriptum monasterium in deterius illabatur, si ei non fuerit celeri provisione consultum: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xx. dies post harum susceptionem, ad locum ipsum partes accedentes, vel abbatem & monachos inde vos in ajso loco congruo convocantes, de statu monasterii diligentius inquiratis: & qualiter in spiritualibus & temporalibus valeat reformari, ipsis modum & formam præbgatis. Si vero veritimile fit, quod per abbatem commode reformari non possit, eum ab administratione, spetiallter ab ipsa spiritali, removentes, aliam personam idoneam & religiosam, si in monasterio ipso inventa fuerit, aut de alio religioso loco ordinem monasterii, cum consilio religiosorum virorum, in abbatem providendo, per cujus studium & diligentiam spes sit idem monasterium posse in spiritualibus & temporalibus reformari, in spiritu monachi ad commonitionem vestram in personam quoslibet dismus non poterunt convenire. Datum Tusculani IV. Non. Martii.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Monasterium de Flaiaco. S. Germani de Flaviaco. Ei eidem locho nominatur, partim à loco, partim à primo ejus rectore. Monasterium Flaviacum appellat Hugoinus 1. in epistola ad Odonem episcopum Bajocensem, in quorum fuisset ditum est. Hujus porro loci monachus fuit Radulfus Flaviacensis, qui scripsit in Leviticum.

II. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII & Fulconem Remensis ecclesiæ canonicum.

Ut de ufurarii causa cognoscant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii Remensis, magistro Fulcuni, Remensis ecclesiæ canonico, salutem & apostolicam benedictionem.

AD audientiam nostram pervenit, quod Jo. Suessionensis terram pupillorum, quorum Th. civis Remensis gerit tutelam, pignori detinet obligatam: unde eorum suam & tantundem dicitur percepisse. Quoniam igitur ufurarum crimen, & quodlibet lucrabandantiæ genus, universi Christiani possessionis vitia est omnimodis abhorrendum: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus si pra.fatum Jo. fortem suam de præscripta terra, & tantumdem ultra præter expensas receptile constiterit, ipsum eandem terram memoratis pupillis & tutori eorum, omni occasione & appellatione cessante, restituere & in pace dimittere, authoritate nostra districte cogatis. Quod si ipsum fortem suam aut amplius exinde non suscepisse noverint: eosdem, sortis sua receptæ pupillis terram, dilatione & appellatione postposita, reddere contringatis: & hoc infra xl. dies post harum susceptionem diligentius exsequamini.

III. AD PETRUM ABBATEM SANCTI Remigii.

Ut de pupillorum quorundam causa cognoscat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati sancti Remigii Remensis, salutem & apostolicam benedictionem.

RECEPTA conquestione T. civis Remensis, quod God. quondam Suessionensis, pupilli, quos idem T. habet in custodia, domum, quæ ipsis hæreditas dicitur jure competere, detineret: discretioni tuæ non mandasse recolimus, ut eumdem G. ad restituendum præditis pupillis domum destinaret, vel coram venerabile fratre nostro Norwicensi episcopo justitiam exhibendam, numeres, & districtius cogeretur. Sed eodem G. proficiente, antequam ad tuæ fraternitatis præsentiam, fuerint de medio, & uxorem ejus commanisse, ut alteram horum præ manibus retinendo non ad te causam filiorum pertinere, & quod filii propter minorem ætatem non possint stare in judicio. Unde quoniam ex dilatione & expeditione ista, multa possunt præditis pupillis juris sui detrimenta & incommoda provenire, & nostra interest utriusque pupillis secundum commissum nobis officium providere: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus nunquidtam mulierem infra xl. dies post harum susceptionem moneas, & districte compellas, ut tutori prædictorum pupillorum pro parte suis, quorum habet tutelam, in præsentia tua super jam dicta domo respondere, vel procuratorem, qui pro eis debeat respondere, constituat: aut ipsa eandem domum libere & quiete dimittat. Tu vero, si experiri voluerit, utraque parte ante te convocata causam audias, & eam justicia mediante, appellatione remota, decidas.

AD

IV. AD PETRUM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem Decanum Remensem.

Ut causam abbatum quorundam decidat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

CAUSAM quæ inter abbatem sancti Urbani, & abbatem Dervensem, super ecclesia sancti Desiderii, & quibusdam aliis nofcitur agitari, vobis, de quorum prudentia & honestate confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque experientiæ vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus, cum exinde requisiti fueritis, in unum partes convenientes, utramque partem ante vestram præsentiam convocatis: & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eamdem causam, sublato appellationis remedio, mediante justitia decidatis. Datum Tusculani v. Kal. Martii.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Abb. S. Urbani. Eadem est ordinis canonicum, cujus Dervensis, atque in eadem Catalaunorum diœcesi: sed in oppido Insulensi, sive, ut vocari poffet crepsi, Insulense. Ecclesia vero S. Desiderii ea est, quæ non ignobili ejus tractus oppido nomen imposuit: ut patet ex monasterii Dervensis.

V. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut qui terram hominis Hierosolymam profecti invaserat, eam restituere compellatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii, salutem & apostolicam benedictionem.

RELATUM est nobis, quod postquam O. sancti Theodorici Remensis civis Dominicam crucem fuscepit Hierosolymam profecturus, Gerardus de Rofejo quandam terram ejus violenter invasit, & eam adhuc detinet occupatam. Nos autem uxoris prædicti O. lacrymabili postulatione devicti, ei officii nostri debito, quo universos, D qui in Dei servitio commorantur, & eorum bona attentiori studio defendere tenemur, & propensius inclinati: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus, si res ita se habet, memoratum Gerardum studiose moneas, & authoritate nostra sub excommunicatione compellas, quod prænarratam terram uxori præfati O. omni contradictione & appellatione remota, cum fructibus inde perceptis restituat, & in pace dimittat. Deinde vero, si prænominatus Gerardus quicquam juris in eadem terra credit sibi competere, cum supradicto O. posfquam de partibus Hierosolymitanis redierit, coram te ordine judiciario exsequatur.

Datum Tusculani III. Kal. Aprilis. E

VI. AD PETRUM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem Decanum Remensem.

Ut causam audiant, quæ est inter abbatem Omnium Sanctorum, & canonicos S. Trinitatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Petro abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

CAUSAM, quæ inter abbatem ecclesiæ omnium Sanctorum de insula Catalaunensi, & canonici *Concil. General.* Tom. XIII.

cos sanctæ Trinitatis, super quodam cœmeterio vertitur, experientiæ vestræ audiendam committimus, & fine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta præcipendo mandamus, quatinus, cum exinde fueritis requisiti, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem causam infra xl. dies post harum susceptionem sine debito terminetis. Nihilominus etiam causam quæ inter ipsos eosdem super quibusdam terris vicedominii noscitur agitari, fludiosius audiatis, & eam mediante justitia decidere studeatis. Datum Tusculi. Kal. Maji.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Canon. S. Trinit. Horum collegium in ipsa est civitate Catalaunensi, in qua & Insulæ Omnium Sanctorum monasterium est monuimus, ad *Petri Cellensis epist. XIV. lib. VIII.*

VII. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut præbendam Uberto eidem tribuat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filio abbati sancti Remigii Remensis, salutem & apostolicam benedictionem.

CVIRI a litteratis atq; devotis tanto propensiori studio providere tenemur, & suis commoditatibus diligentius intendere, quanto ex eorum providentia fructus & utilitas provenire poteft fructus & utilitas provenire. Inde eft, quod nos litteraturam dilecti filii noftri magistri Uberti, & devotionem quam circa te gerit, studiolius attendentes, ipsum ætatis tui tum solicite commendamus, rogantes, & rogando mandantes, quatinus pro reverentia B. Petri ac noftra, & intuitu devotionis & litteraturæ, quæ in eo attendam in ecclesia S. Trinitatis, si qua nunc vacat, vel quæ primo vacaverit, ei concedas liberaliter, & alligneris ita quod ex hoc fincerius tua uberes debeamus gratias agere, & promptiam & devotionem tuam multipliciter amplecti hoc in Domino commendare Dat. Tuscar. Id. Maji.

VIII. AD SILVANECTENSEM EPISCOPUM, & abbatem S. Medardi.

Ut damna quæ Bertæ S. Remigii data, reparentur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Silvanectensi episcopo, & dilectis filio abbati S. Medardi, salutem & apostolicam benedictionem.

EX parte dilecti filii noftri abbatis S. Remigii Remensis auribus noftris innotuit, quod cum quædam ancilla & quædam pofleffiones prædicto Remensis ecclesiæ fuo fuident monasterio restituvate: quarundam litterarum noftrarum occasione, sicut asserit, exinde pofiea quamplurima damna fuftinuit. Quia igitur ea, quæ rationabiliter terminata noscuntur, in recidivam contentionem revocari non debent: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus ea veritatem diligenter & solicite investigetis: & si vobis constiterit, jam dictum monasterium de præscriptis pofsessionibus & ancilla rationabiliter reftitutum fuisse, reftituentem ipsum ratam & firmam permanere, & damna eidem monasterio super his irrogata, omni occasione & appellatione remota, noftra fret, authoritate reftituti fecietis. Datum Tuscul. IV. Idus Maji.

F

IX. AD PETRUM ABBATEM A S. Remigii, & Fulconem decanum Remensem.

Ut cognoscant de causa quorumdam, qui ab episcopo Ambianensi, judice constituto a pontifice, appellaverant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm olim ex parte VValrini & filii sui Remensium civium, causa, quæ inter ipsos, & Oidemarum & Joannem Remensis burgensis, super domo quadam vertitur, ad nos delata fuisset: eandem causam, sibene memineritis, venerabili fratri nostro Ambianensi episcopo commisimus terminandam. Nunc autem, sicut ex transmissa conquestione prædicti Oldewini & Joannis ad aures nostras pervenit, cum ipsi juxta mandatum nostrum ad eundem episcopum accessissent: ab eo ad audientiam nostram appellarunt, judicem ipsum suæ suspectum vitantes, quoniam prædictes VValrinus & filius ejus familiariatem cum eodem episcopo habere dicuntur, & alter eorum de mensa sua esse perhibetur. Quia igitur prædictis burgensibus per responsalem suum ad nos venientibus, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit: nos attendentes, qualiter judex non debeat in causa confligi, qui meritò alterutri partium possit esse suspectus, causam ipsam experiente vestræ commitimus: mandantes, quatinus utraque parte ante vestram presentiam convocata, causam diligentius audiatis, & eam, si vobis constiterit appellatum fuisse, contradictione & appellatione remota, fine debito terminetis. Datum Tuscul. 12. Kal. Aprilis.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Remenses Burgenses. Utrique erant Remenses. Sed burgenses a civibus differebant, quia cives eos vocat, quibus intra urbis mœnia domicilium est: burgenses, quibus in burgo seu cathu S. Remigii, de quo dictum lib. v. ep. xv. (*Petri Celensis*) de cujus dicti, epist. 111.

AD EOSDEM.

Litem ipsis judicandam committit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati sancti Remigii, & Fulconi Decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

EX litteris, quas præpositus, & capitulum sancti Symphoriani nobis miserunt, ad tantam nostram notoritia effe perlatum, quod cum controversia inter N. clericum, & H. & E. & eorum coadjutores, super quadam domo censuali quidem ecclesiæ, quam præpositus & clerici in eleemosynam sibi datam afferebat, & prædicti viri dicebant sibi jure hæreditario pertinere, fuisset exorta: iidem viri ad venerabilem fratrem nostrum Henricum Remensem archiepiscopum, & prædictos N. ad nostram audientiam appellavit. Quia igitur abbreviationis partibus, eidem causæ debitum non potuimus hucusque imponere: eam discretioni vestræ duximus committendam. Inde est, quod prudentiæ vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus cum eande fuerint requisiti, partes ante vestram presentiam convocati, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, eam sam ipsam ipsam appellatione remota fine debito terminetis. Datum Veroliæ 111. Kal. Aug.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

S. Symphoriani.] Clarum etiam eum Remis canonicum collegium. Flodoardus lib. 11. cap. xv. de basilicis quibus Laudo archiepiscopus divexa legatur: *Item ad basilicam S. Symphoriani, quæ vocatur ad capsellas.*

XI. AD PETRUM ABBATEM Sancti Remigii.

Ne homines monasterii sui prohibeat uxores ducere de alterius dominio.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati S. Remigii, salutem & apostolicam benedictionem.

PERLATUM est ad audientiam nostram, quod Robertum & Martinum homines monasterii sui trahis in causam, quia de alterius dominio uxores ducerent. Quia vero hujusmodi occasio frivola & vana videtur, nec decet te indebitum alicui gravamen imponere: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus prælatos homines pro causa quam diximus nullis agites molestiis, vel indebite gravare præsumas. Verumtamen si super hoc agere fecum volueris, in curia tua ordine judiciario experiantis.

Datum Tuscul. 111. Idus Decembris.

XII. AD EUMDEM ET FULCONEM decanum Remensem.

Judicandam causam committit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTUS filius noster abbas S. Theodorici transmissis nobis conquestionem monstravit, quod Helisendis mulier, & vir sius, eam super quadam terra multipliciter inquietant, & indebitis molestiis agitare præsumunt. Cumque super hoc causam intrahere, demum ad nostram audientiam appellarunt. Quia vero ea inquisitio nobis officio universis Dei fidelibus debitores existimus, & cuique in jure suo adesse debemus: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus prædictam mulierem & virum ejus commoneatis, & districte compellatis, ut ab infestatione præfati abbatis super præscripta terra omnino desistant, & eam in pace sibi ac quiete dimittant: vel si de jure confidunt, in præsentia vestra ordine judiciario experiantur. Si autem causam intrare decreverint, partibus ante vestram presentiam convocatis, & rationibus hinc inde auditis & cognitis, eandem causam, remoto appellationis obstaculo, mediante justitia decidatis.

Tuscul. 12. Idus febr.

XIII. AD EOSDEM.

Ut abbas, qui alterius abbatis hominem cum rebus suis suiceperat, restituere compellatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTUS filius noster Humuliarensis abbas transmissis nobis litteris intimavit, quod abbas

bas Homensis quendam hominem suum cum rebus A suis adhabitum regulariam suscepit: in quo præfatus abbas Humuliarensis justitiæ sue queritur non modicum detrogatum. Quia igitur ex commisso nobis officio unicuique in jure suo adesse debemus: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum abbatem authoritate nostra moneas, & districte compellas, ut prædicto abbati prænominatum hominem cum rebus suis restituat, vel secum amicabiliter pacifeque componat; aut in præsentia vestra sufficienter eande petitionem, & appellationem remota, exhibeat.

Datum Tuscul. xv. Kal. Januarii.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Ab Humuliarensis.] Qui nunc de Humbertis, in diœcesi Nivernensi: in qua S. Hunnedo S. Mariæ conobium ordinis S. Augustini.

XIV. AD EPISC. AMBIANENSEM, & abbatem sancti Remigii.

Ut cognoscant de causa presbyteri cui Tornacensis episcopus ecclesiam suam adeuerat.

Alexander papa Ambianensi episcopo, & abbati sancti Remigii.

CUm olim Daniel presbyter ad præfentiam nostram accedens, de fratre nostro Tornacensi episcopo gravem apud nos querelam deposuisset, afferens quod eum idem episcopus, quia libi folvere noluerat quod ab eo fuerat postulatum, ob hoc ecclesiæ sua fpoliaffet, & eam Waltero presbytero concessisset: eidem episcopo super hoc litteras nostras direximus, secundum quod officio nostro & rationi congruere videbatur. Tandem autem episcopus propitios nuncios & scripta nobis direxit, significans quod prædicto Daniel præscripta ecclesia non fuerit concessa, sed ad probationem ejus ad unum commendata: ita quidem, ut si non esset idoneus, & ejus conversationis & vitæ ejus esse deberet, eisinde amoveretur, ut ecclesia illa liberè posset honestæ persone concedi. Postremo vero cum idem Daniel, quod tabernam frequentaret, & quod ibi multotiens ita permotatiet, quod omisa divinorum officio sequenti die Missam celebraret, quod episcopus minime latere fuisset, & in purgatione quam ibi indixerat, interdixerit ipsum ab officio fuspendi, & ecclesiæ illius ministrabat, ad repræsentationem abbatis ad quem pertinet, Waltero facerdoti concelit. Quo facto, postea ad venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi, & dilectos ad nostram audientiam appellavit. Daniel vero hæc omnia inficians, confitanter affeverit, quod a prædecessore suo, ad repræsentationem præfati abbatis, præscriptam ecclesiam habuerit, & hæc fola de causa cum episcopus officio & beneficio fpoliaffet, quia illi noluit quod poftulaverat exhibere, & ei pro fe & aliis comprebyteris audacter prohibuit, ne tam frequentes adversus eum extortiones exercerent. Adjecit insuper, quod cum ipsum propter hoc appellasset, crimina suprascripta postea sibi objecta, quæ primitus non fuerant objecta: & cum effet paratus fe inde purgare, ei minis & terroribus fuos purgatores subtraxit: nec tamen super criminibus illis ulla penitus ratione convinci. Cumque Daniel & Walterus fe nullro confessibus præfensissent, & varia & diversa coram nobis adversus fe allegarent: quia testium & rationum sufficientiam non habebant, in causa illorum non potuimus procedere, nec eam fine congruo terminare. Quapro-

pter de veritate honestatis & diffetionis prudentis B consuldantes, eandem causam prudentiæ vestræ committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum eande requisiti fuerint, congruo loco & tempore partibus in unum convenientes, utrumque partem ante vestram presentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, causam ipsam, remoto appellationis obstaculo, mediante justitia, terminetis: ita quidem, quod si legitime vocatus contumax fuerit, sepe dicto Danieli præscripta ecclesia non fuerit perpetuo concessa, sed ad tempus commendata, aut de vinolentia, & quod ita in ipsum pro tempore fuerit, quod altera illa C multa præcedente dormitione Illium cantasse, rationabiliter convictus, aut in judicio, apud episcopum videlicet, vel archiepiscopum fuum accusatus, vel ad testimonium pobius, fine coactione, coram pluribus fuerit confessus, ei, nullius appellatione obstante, fuper eadem ecclesia perpetuum filentium imponatis, & ipsum a Waltero irrequisitione desistere compellatis. Ceterum si Danieli ecclesia illa fuit canonice tradita, & poftea de aliquo crimine non fuit convictus aut confessus, propter quod ei de jure deberet spoliari; vel si poft appellationem, licut aliquando allegavit, ecclesia illa fuit spoliatus: ipsam ei funtis restitui, & pacifice & quiete dimitti. Poftmodum vero VValterus vel alius, adversus eum agere voluerit, cum fuam audiatis, & eam appellatione remota fine debito terminetis. Datum Tuscul. v. idus Septembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Daniel presbyter.] Presbyter S. Joannis in Gandavo: quod oppidum cum monasterio S. Petri, de quo epistola sequenti, ea tempore diœcesis erat Tornacensis: nunc propinqua habet ancillatem.

XV. AD AMBIANENSEM EPISCOPUM, & abbatem S. Remigii.

Ut cognoscat de causa Tornacensis episcopi excelsionem accusati.

Alexander papa Ambianensi episcopo, & abbati S. Remigii.

CUm ex infinuatione Danielis presbyteri fancti Joannis in Gandavo nobis fuisset auribus intimatum, quod Petrus nofter Tornacensis episcopo ab eo & quibusdam aliis interdictis ibidem celebrem peccuniæ annis fingulis exigat exactiones, & in confuetudines indebitas, illi eum fupplicter & devote rogaffent, ut a tali exactionis fe temperaret; ipse vehementer commotus atque turbatus, prædictum Danielem, pro eo quod verbum propofuit, ab officio fuspendit, & illius ecclesiæ administrationi induxit, quod quicquid flatuenet de rebus eorum, pro suo nutu acciperent: & quod grave eft, abbati S. Petri Gandavensis præcepit, ut jam dicto Daniele prorsus expulso, alium loco fuo presbyterum ordinaret. Verum prædictus episcopus transmissis nobis litteris intimavit, quod eum Daniell præfatus præfbyter ecclesia ad tempus commendata, & vinolentiæ deditus frequenter in taberna pernoctaffet, ita quod multa dormitatione præcedente Missam non celebraffet: nullo temerario celebrare, & hoc in purgatione deficiens confessus fuiffet, eum ab officio fuspendit: & ei ecclesiam, quam non habebat perpetuam, fed commendatam, nihilominus abstulit. Et quoniam eadem Daniele omnia hæc inficiante, communis eft, & quafi generalis querela

omnium, quod memoratus episcopus presbyterum A
& clericos suos plusquam necessarios traxit, & ab eis annuatim graves & importabiles exactiones extorquet: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus hæc omnia diligenter & sollicite inquiratis, & quicquid eodem inveneritis sine admixtione falsitatis, nobis merum & purum veritatem vestris litteris significetis: ut nos habita rei certitudine conjidentias de fecturis corrigere valeamus quæ noveritis corrigenda. Datum Tusculani, XVI. Kal. Octobris.

XVI. AD PETRUM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem decanum Remensem.

Ut cognoscat de causa Willelmi cujusdam, qui se B
ejurare oppressum queruntur.

Alexander papa III. Petro abbati S Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EX insinuatione Willelmi latoris præsentium accepimus, quod cum a quodam clive Remensi pro exigenda & novem solidis fegetem qua exigenta etiam solidos valebat censisset: ille non volt tottem accipere, sed ejusdem immoderatæ gravedinis nititur extorquere. Quia vero ficut accepimus, super hoc ad nostram audientiam est appellatum: vobis de quorum prudentia & honestate confidimus, causam ipsam committimus audiendi & diffinitionem vestræ authoritate præsentium mandantes, ut prædictum civem instanter monetis, & di- C ligenter compellatis, ut pretium competentium recipiens, eundem Willelmum super ulturarum exactione nulla ratione vexare præsumat. Si autem rem aliam justam & rationabilem causam præterierit, eum audiatis, & appellatione cessante, finem debito decidatis. Datum Tusculi. XVI. Kal. Junii.

XVII. AD HENRICUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut presbyterum in ecclesiam, a qua ejectus fuerat, reflituat: & eos qui ignominiose ipsum ejecerant, excommunicatos denuntiet.

Alexander III. papa Henrico Remensi archiepiscopo.

CONSTITUTUS in præsentia nostra R. presbyter lacrymabili nobis conquestione monstravit, quod R. & Willelmus canonici ecclesiæ S. Donatiani Brugensis, quia inter ipsum & prædictæ ecclesiæ quosdam canonicos, & alios canonicos ecclesiæ quidem materiæ exorte erant suborta controversia, in eum violenter manus injecerunt, & post appellationem ad nos factam ipsum de prædicta ecclesia ejecerunt, illum in eam introducere non permittunt: & Galterus prædictæ ecclesiæ S. Donatiani canonicus, & Gillemus canonicus, in Dominica de cœna manti populo, vestris ejus in plena peccatione laceranter, illum de choro turpiter ejicere præsumpserunt. Quia vero tantæ præsumptionis excessum non posumus, nec debemus impunitum relinquere, ne E laici fumant inde materiam in clericos insurgendi, & fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus infra quadraginta dies rei veritatem diligenter inquiras, & si ita ubi ejse constiterit, præfatos virtos, qui in tantam audaciam prorupterunt, publice excommunicatis candelis excommunicatos denuncies, & ficut excommunicatos ab omnibus cautius facias evitari, donec injuriam pulso congrue satisfaciant, & de tanto excessu satisfecerint, cum litteris tuis rei veritatem continentibus, apostolico se conspectui repræsentent. Illum autem, qui in prædictam ecclesiam post appellationem ad nos factam dictum

esse ejectum, eandem cessante appellatione amovear, & ipsum jam dicto presbytero cum fructibus inde perceptis restituere non posponas. Posset vero si quis adversus pronominatum presbyterum super jam dicta ecclesia agere voluerit, coram te ordine judiciario experiatur, & tu causam audias, & fine debito decidas. Datum Tusculi, XI. Kal. Septemb.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Ecclesiæ S. Donatiani.] Archiepiscopi Remensis, cujus eo tempore religionis. Florilegium lib. 1. cap. 11. *Hinc Donatianus canibis episcopatus, ubique etiam figuram meridianam in partes episcopi Novionumgensis, vel Tornacensis pertare, vere vix figuratio nonnunquam splendore decoratus.* Itaque quippe Flandrorum, quæ haud quaquam nunc habent episcopatum, ad discessum tum pertinebant Tornacensem, quæ adnexa erat Noviomensi.

XVIII. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut prohibeat ne orphanus super hereditate sua tuberet: & cauta fit judex.

Alexander papa III. Petro abbati sancti Remigii.

EX parte Guidonis orphani gravam querelam recepimus, quod cum G. quæ ipsi ex parte matris laborant, ipsi domum, agros, vineas, & quicquid in mobilibus possidet, jure hæreditatis relinquerit possidendum, & in præsentia venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi id ipsum recognoverit: nunc N. & neptores ejus prædictum orphanum in cauta trahere, & super hoc indebite molestare præsumunt. Quia igitur ex fulsepticum regimini, orphanorum patronis tuitione & defensores existere; discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus, si ubi constiterit in causa ipsa ad nos appellatum fuisse & prædictum N. & neptores ejus moneas, & authoritate nostra districte compellas, ut prædictum orphanum super jam dicta hæreditate molestare desistant, & eam ipsi a parte jure possidenti, in præsentia prædicti archiepiscopi coactus fuisse recognitam, in pace & quiete ipsum possidere permittant: aut si quid juris in ea se habere conficiunt, coram te, jobitato appellationis obstaculo, ordine judiciario experiantur. Datum Tuscul. v. Idus Augusti.

XIX. AD UPSALENSEM ARCHIEPISC. ET SUFFRAGANEOS.

Ut Simoniam, & multa in ecclesiasticum disciplinam peccata corrigant.

Alexander papa Upsalensi archiepiscopo, & universis suffraganeis ejus, tam in Scotia, quam in Gothia constitutis.

CONSTITUTI a Domino, licet insufficientibus meritis, super gentes & regna, ex injuncta nobis administrationis officio debitoque compellimur actem nostræ considerationis ad universum comunis gregis corpus extendere, atque omnium fidelium corda institutionis apostolicæ ad doctrinæ fulgoris imbre perfundere: ut sicut in omnem terram exivit sonus apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum, ita quoque nos, qui eorum cathedræ præsidemus, qui eis non in vita merito, non in operum sanctitate, sed in pastorali cura & dignitate succedimus, verbum salutis, evangelium Christianæ atque catholicæ veritatis annunciemus hit qui longe, & his qui prope, nunc apostolicum non inane, neque nudum & in sola voce gerente, sed in executione officii & veritate operatis, in quantum nobis Deus dederit, adimpletes.

Audivimus enim, & audientes non potuimus non dolere, quod apud vos, tam in Svetia videlicet, quam

quam in Gothia, ex nimia & perversa non libertate, A apostolum scitum fidei, loricam justitiæ, & galeam spem salutis, assignimini armatis Dei, & pugnate cum antiquo serpente, cum de obsessis per inhabitantia peccata corporibus expellentes, & diripientes universa in quibus habet fiducium, eos quos domum sibi facere nititur, cum gratia cælestis auxilio, a vitiorum tordibus emundantes, ut domus Dei, templum videlicet Domini sanctum quod estis vos, dici ac fieri mereamini. Nec vos illius terror ab officii pastoralis executione retardet, recolentes, & non tantum verbo, sed opere profitentes, quod Dominus & primus pastor dorsil-le legitur & scribit: *Bonus, inquit, pastor animam suam pro ouibus suis ponit.*

Et quoniam per errorem, & tam Divini quam humani juris ignorantiam evenit, ut nonnulli fugitivi & vi, vel homicidæ, seu quibuslibet irretiti & notati facinoribus, aut in gradum sacerdotii non promoti, sacerdotale officium nimis & damnabili presumptione non metuant. Quilibet vero, vel omnino carens ecclesia, vel pauperem habens, & ambitus ditionem, potentioribus de parochia, data vel permissa precaria, alium non erubescit tam impudenter quam illicite supplantare.

Accedit ad hæc, quod clerici, live ipsi advertisus laicos, live laici adversus clericos, non expertivi volentes laicorum judicio subire, & secundum ipsorum instituta live leges agere vel defendere fe cogantur. Nec solum inferioris ordinis clerici talibus inquitis fatiganur: verum etiam vos ipsi, si justitiæ rigorem zelo Dei facerni aliquando exercetis, aliquam contra vos causam inobedientis gregis invidia machinante, vel ad ignis ferri examen, vel ad aliquod reque prohibitum & execrabile judicium provocamini: nulla canonibus, qui id prohibet, seu pontificali dignitati exhibita reverentia, vel honore. Ad quæ omnium vos fumamque malorum, clerici passim in eodem regno impune exdutur, quandoque etiam occidantur. Et quidem grave & non leve gravamen, quod in præsentia prædicti archiepiscopi coactus fuisse recognitam, in pace & quiete ipsum possidere permittant: aut si quid juris in ea se habere conficiunt, coram te, jobitato appellationis obstaculo, ordine judiciario experiantur. Datum Tuscul. v. Idus Augusti.

Ephes. 18. Ecclesiæ.

Synod. Rom. 204

Calixtus vi.

Paschalis. pp.

Alexandr. III.

Paschalis II.

Gregorii.

Concil. Generat. Tom. XIII.

» esse nullus fidelium ignorat. Idem alibi: Audivi- A
» mus, dilectissimi, quod nos audire oportuit, sed
» audivisse profecto non libuit: quamdiu fecliret fa-
» crorum ordinum esse professores, qui sub mune-
» rum datione, vel acceptione, Dei ecclesias, vel
» earum ibi sacrificia vilipsant: quod quidem fe-
» tus vos non jamdudum acriter coercuisse miramur.
» Juste enim utrumque corripiendus est, & a sanctæ
» similibusque cœlibiæ summovendus, & qui pro oc-
» cisione ambitu munera largitur, & qui ut ecclesiam
» det, quicquam præsumit accipere. Hi quippe do-
» num Dei emere, hic autem vendere præsumit. Sa-
» cerdegio quoque hoc facinus haud dispar discrimi-
» cum id, quod sponte, & sacro deliberationis arbi-
» trio gratis fieri debuit, sub pretio vane pactione cu-
» statur. Quare, fratres carissimi, quæ ruliter facta B
» sunt cursive reflectite, infecta probibete, vehisque
» pulsionibus resilientes, illegitimam pactionis vinculo
» pereutere non dubitate. Item: Si quis dator, vel
» acceptor, Dei ecclesias, vel ecclesiasticæ beneficia,
» quæ quidam prabendas vocant, sub pecuniæ in-
» tervertia, sive dando emerit, sive accipiendo ven-
» diderit, a Simonis non excluditur perditione.

Non solum autem pecunia, sed & qualibet ob-
sequii aut muneris species, in hujusmodi crimina-
liter intercedit. Unde idem beatus Gregorius:
Bene, inquit, cum virum justum pro prabenda de-
scribere, ait, beatus qui excutit manus suas ab
omni munere. Non dixit solum a munere: sed ab
omni munere. Quia aliud est munus de pecunia,
aliud a manu, aliud a lingua. Munus ab obsequio, C
est servitus indebite impensa: munus a manu, pecu-
nia effusionem a lingua, favor. Quisquis ergo facros or-
dines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit,
quando in Divinis rebus, non solum pecuniam
nullam, sed nec etiam humanum gratiam requirit.

Quod autem sacerdos, aut quilibet clericus,
aliunde advenies, vel ignotus, sine testimonio &
litteris salutem episcopi sui, in aliena diœcesi recipi
aut ministrare non debeat, in Chalcedonensi le-
gitur concilio definitum: Si quis clericus, vel
clerico, vel lectori, extra suam civitatem, sine lit-
teris commendatitiis proprii episcopi, nusquam
penitus licear ministrare. Item in concilio Car-
thaginensi: Clericum alienum, nisi concedente
ejus episcopo, nemo audeat retinere, vel promove- D
re in ecclesia sibi credita. Item, beatus Augusti-
nus in sermone quodam ad populum: Hortamur,
inquit, Christianitatem vestram, ut juxta sanctio-
rum canonum instituta, in ecclesiis a vobis fun-
dandis, aliunde venientes presbyter non suscipiatur,
nisi a vestro fratre episcopo commendatus, aut ab eo
per commendatitias litteras approbatus.

Ad hoc, ne clerici ad seculares pompas pertra-
hantur, & Rom. Imperatorum leges prohibentes,
tanquam vitiosas, ubi canonibus non obviant, simul
observandæ, & sanctorum Patrum ac prædecesso-
rum nostrorum authoritas interdicit. Scribit enim
beatæ memoriæ Celestinus papa dicens: Nemo un-
quam episcopum, aut reliquos clericos, apud judi-
cem secularem accusare præsumat. Item Alexan- E
der omnibus orthodoxis: Relatum est ad hujus
sanctæ & apostolicæ sedis auditum, qui sanctorum
dispositiones casuarum & omnium negotia eccle-
siarum ab ipso Domino tradita sunt, quasi ad ca-
put, dicente, *Tu es Petrus, & super hanc Petram edi-*
ficabo ecclesiam: quod quidam annuli, ejusque san-
ctæ ecclesiæ infidiatores, sacerdotes Dei apud pu-
blicos judices seculare præsumant: cum magis apo-
stolus Christi earum causas ad ecclesias deferre, &
ibidem terminari præcipiat. Taliter pregravicantes
gravaricaverunt in Deum suum, & non obedient
præceptis ejus.

Ferventis vero aque, vel candentis ferri judi-
cium, five duellum, quod monomachia dicitur, ca-
tholica ecclesia contra committem etiam, nedum
contra episcopum, non admittit. Unde Stephanus
Papa V. Ferri candentis, inquit, vel aquæ ferven-
tis examinatione confessionem extorquere a quol-
bet, fatri non credens canones: & quod sanctorum
patrum documento sanctitum non est, superstitiosa
adinventione non est præfumendum. Item Nico-
laus papa: Monomachiam si legem non obtinu-
mus, quæ, neque auctore non satis fatis reperimus: quam
licet inisse quosdam legamus, sicut sanctum Da-
vid & Goliam sacra prodit historia: nusquam ta-
men ex pro lege tenetur. Divina famen auctori-
tas, cum hoc & ejusmodi fectantes Deum solum-
modo tentare videantur.

Præterea illud adjiciendo mandamus, quatinus
populum regimini & gubernationi vestræ commit-
tum decrinas ecclesiis fideliter & devote perfolvere,
sicut ab ipfo Domino noscitur institutum, diligen-
ter ac solicite monentis; & si necesse fuerit, fub
districtione anathematis compellatis: juxta illud
Malachiæ prophetæ in persona Domini loquentis:
Inferte, inquit, omnem decimationem in horreum
meum, ut sit cibus in domo mea.

Unde in concilio Magunt. Decimas Deo
& sacerdotibus Dei dandas, Abraham fadis, Ja-
cob promissis instituit, & omnes sancti facerdotes
commendarunt. Item ex concilio Rotomagensi:
Omnes decimas terræ, sive de fructibus, sive de
pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificatur.
tur. Sed quia multi inveniuntur decimas dare ne-
lentes: statuimus, ut secundum Domini nostri
præceptum admonentur semel, secundo, & ter-
tio. Qui & non emendaverint, anathemate ujque
ad fatisfactionem & emendationem congruam le-
gantur.

Nec tamen ideo ea, quæ ecclesiis, immo Deo,
ipsi, vel parentes eorum contulisse noscuntur, re-
vocare, vel ecclesiasticum perfonarum dispositio-
ni fubtilare volentes, eruin aliquatenus audien-
di: quæ si etiam hominis contestissent, reperere
non valerent. Unde Ambrosius in libro de peeni-
tentia: Sunt qui opes suas tumultuario mentis
impulsu, non judicio perpetuo, ubi ecclesiæ consti-
lerint, posica revocandas putant. Quibus nec
prima merces grata est, nec secunda: quia nec
prima judicium habuit, & secunda habuit fraudem.
gium, item ex concilio Agathensi: Clerici vel la-
culares, qui obligationes parentum, aut datas,
aut testamento relictas, retinere perstiterint, aut
si quod ipsi donaverint ecclesiis, vel monasteriis,
crediderint auferendum: sicut sanctis synodus fat-
tuit, velut necatores pauperum, quousque red-
dant, ab ecclesiis excludantur.

Illos vero majestatis reos judicientas manus, nisi
forte se defendentes, injiciunt, pœnam excom-
municationis incurrere sacrosancta Romana jam
pridem statuit, & inviolabiliter tenet ecclesia:
nec a quoquam omnino, nisi a Romano Pontifi-
ce, vel de mandato ejus, absolvi patitur, aut
permittit.

Vos itaque ipsius, quæ omnium ecclesiarum
caput est & magistra, vestigiis inhærentes, ejus ac
nostræ in supradictis omnibus acquiescite fanctio-
ni & ecclesiam ea quæ a sanctis patribus & prade-
cessoribus nostris inflituta prædximus, observa-
te, atque ab omnibus per episcopatus vestros,
quantum in vobis est, faciatis firmiter & inviola-
biliter observari. Contemptores equidem, eccle-
siastica præpisimus, usque ad condignam pœnitenti-
tiam, ultione percelli. Obedientibus autem fit pax
Domini nostri Jesu Christi: quatinus & hic fru-

ctum bonæ actionis percipiant, & in futuro præ- A
mia æternæ pacis inveniant.

Datum Tuscul. tv. Idus Septembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Upsiscesi archiepiscopo.) Upsalensium alii vocant, & Upsalam civitatem, regni Sveciæ Gothicique metropolim. Ad hanc vero epistolæ suffragancos scripsit item epistolæ, XXII. & XXIV.

XX. AD UNIVERSOS DEI FIDELES per Daciam constitutos.

Ut Fulconis Elsonum episcopi inopiam opibus suis subleverent.

Alexander papa III. universis Dei fidelibus per Da-
ciam constitutis.

OMNES qui pie volunt in Christo vivere, & ad
jubar increatæ veritatis luminis, & ad illam
cælestem patriam, quam nec oculus vidit, nec auris
audivit, nec in cor hominis ascendit, ubi nec fames
sodium, nec hunger, nec tinea demolitur, perve-
nire desiderant, diem oportet extremum, misericor-
die operibus prævenire, & æternorum intuite fe-
mitate in terris, quæ cum abiipiente fredta, lan-
gientes Domino, recolligere poffint in cœlis. Scriptum
est enim: *Qui parce seminat, parce & metet: qui semi-* B. Cæf. 10.
nat in benedictionibus, de benedictione metet vitam æter-
nam. Credimus fane universi tefte innotuisse,
qualiter venerabilis frater noster Fulco Elsonen e-
piscopus, inopia & paupertate premitur, & ad con-
vertendam gentem illam fui episcopatus, que Chri-
stiane fidei ignara est, totis viribus elaboret, &
quantam potest solicitudinem ac diligentiam adhi-
bere procurat. Quia vero pariter pectoralis effici-
tur quæ ad tam pium & sanctum opus perficien-
dum, consilium & subsidium subministrat: devotio-
nem vestram monemus & exhortamur in Domino, &
in remissionem peccatorum vestrorum injungimus,
quatinus de bonis a Deo vobis collatis prædicti e-
piscopi inopiam fublevantes, ei manum auxilii por-
rigatis, & caritatis solatia, Divini amoris intuitu,
manifestissime impendatis. Ita bona, quæ Deo inju-
rante feceritis, apud Altissimum peccatorum vestro-
rum veniam consequi, & ad æternæ felicitatis gau-
dia merenti, propitiante Domino, pervenire.
Datum Tuscul. IV. Kal. Octobris.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Fulco Elsonum epise.) De Fulcone dictum *Leptus in no-*
vis ad epistolas Petri Cellensis: Elsones populi regno Sveciæ
assistit. Author enim est Sanctæ Crucis in Sveciæ Gothorum Dioecesim ordinis regni Sveciæ Sedis Abbas & Ja-
nuam annuo stipendiorum pure concessit.

XXI. AD REGES ET PRINCIPES BORZALES.

Ut adversus Elsones Christiani nomini insultantes fortiter pugnent.

Alexander papa III. regibus & principibus, & aliis
Clericis fidelibus, per Borzalos, Norwegiam,
Gueramorum, & Gothorum constitutis.

NOn parum animus noster affligitur, & amari-
tudine non modica & dolore torquetur: cum
feritatem Elsonum & aliorum paganorum illarum
partium adversus Dei fideles, & Christianæ fidei
cultores, gravius insurgere, & immanius debacchari
audimus, & Christiani nominis impugnare vir-
tutem. Verum tamen laudemus & benedicimus Do-
minum, quod vos in side catholica, & in devotio-
ne sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ omnium
ecclesiarum caput est, & magistra a Domino con-
stituta super omnes alias ecclesias ecclesii privilegio
obtinet principatum, immobili stabilitate perfti-
tis, & Christianæ religionis virtutibus & unitatem
servatis. Unde quoniam expedit officio nostro,
ea quæ ad corroborationem fidei, & animarum
vestrarum salutem pertinere falutem, vobis feli-
citia exhortationis ingerere, & studiosius fuade-
re: universitatem vestram monemus & exhortamur
in Domino, quatinus Divino cultui intendere;
misericordiæ, & justitiam, & judicium diligere; a
rapinis & iniquis operibus abstinere; devote Deo
& acceptæ obsequia impendere; prædicte sacrosan-
ctæ Romanæ ecclesiæ, tanquam matri & magistræ
B vestræ, debitum honorem & reverentiam exhibe-
re; episcopis, sacerdotibus, & aliis prælatis ve-
stris humiliter obedire, & eis decimas, primitias, &
oblationes, & alias justitias fua rationabiliter, & ipsos
tanquam patres & pastores animarum vestrarum
honorare, modis omnibus laudabilibus, & jura eorum
defendere, manu teneri propositum, & confirmare
contra: & si armis cælestibus præmuniti, & apo-
stolica exhortationibus confirmati, ad defendendum
Christianæ fidei veritatem spiritu fortitudinis ac-
ingaminati: taliter in brachio forti ad propugnan-
dum Christiani nominis religionem intendentes, ut
victoriam de inimicis possitis confequi, & coro-
nam justitiæ, quæ vobis reposita est, a summo Do-
mino, capitis. Nos enim eis, qui adversus hæc
C dictos paganos potenter & magnanimiter decerta-
verint, de peccatis suis de quibus confessi fuerint
& quorum corda corripuerint, remissionem feci mi-
mi, confisi de misericordia Dei, & meritis apostolo-
rum Petri & Pauli, concedimus: licet his qui fe-
pulcrum Dominicum visitant, concedere consueve-
mus. Illis autem qui in conflictu illo decollati,
omnium fuorum, si pœnitentiam acceperint, re-
missionem indulgemus peccatorum. Datum Tuscu-
lani, III. Idus Septembris.

XXII. AD UPSELLENSEM ARCHIEPISC. & suffragancos.

D De matribus, quæ prolis fuæ procurant interitum:
de incestis, & alia fœda libidine: fe ita qui cum
fœca fua fornicatus, & matre panis vinoinitatis,
Mistam faciunt: de matrimonis sine facerdota-
li benedictione factis.

Alexander epifcopus famus fervorum Dei, Upfalenfi
archiepiscopo, & fuffraganeis ejus.

VIce beati Petri apostolorum principis, lar-
gente Deo & Domino nostro, qui ait, *Spec. Evang. 1.*
culatorem te dedi domui Israel, super gentes & re-
gna, licet immeriti, in apostolicæ sedis specula
constituti, pontificalis officii debito pro universis
compellimur solicitudinem gerere, & antiquo ho-
E fti, qui tanquam faviffimus leo circuit quærens
quem devoret, pastorali providentia obviare, ne
gregem Dominicum invadat, & diversis eum vi-
tiorum morsibus lacerer. Inde est, quod vehemen-
ti cor nostrum doloris pulsatur stimulo, audito
quod in partibus vestris in tantum libidio crudelis
& turpis excrevit, ut quidam mulieres prolis
fuæ procurent interitum, earumque corruptores
tam horrendo & detestabili facinori, non solum
consentire, verum etiam persuadere præsumant:
alii incestuosa conjunctione, plerique cum jumen-
tis abominanda se polluentes commaculent. Que
quantum sint gravia, & creatori nostro sentinti-
mica, ipsa sceleris atrocitas satis demonstrat, quam

nec audientium aures sine ingenti possunt horrore percipere.

Si enim qui jactato in terram semine prolem nobilem ex usore susceperit, percussus a Domino tot filamenti vesteris serie dinoscitur: qua poena seriem ejus esse monstratur, qui natum proprium non abhorret occidere, & mavult interficere quam vivere? Cujus utique criminis pena, illud etiam perfundentes vel confidentes intra levitas, beatus Augustinus sitiosa dicens: Si periculose decipiunt, qui existimant eos tantum homicidas esse, qui manibus homines occidunt, quid putandum est eos esse quorum consilium, & fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Nam Judas Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, sicut scriptum est: *Nobis non licet interficere quemquam*. Sed tamen illis mors Domini imputatur, quia ipsi cum lingua interfecerunt dicentes: *Crucifige, crucifige eum*.

Augustin.

Jean. 18.

Incestum vero quantum sacri abhorrent canones, concilium Herdense demonstrat: Cum his, inquit, qui incestus se pollutione commaculant, quamdiu in ipso detestando & illicito cœnæ contubernio perseverant, nec fomes cibum ulli Christianorum, sicut apostolus jussit, jacebit. Porro fœdus cum jumentis contrahunt quanes sic animadversione plectendum, legislator Moyses declarat, cum enim ipsa interfici animalia jubeat, quæ tali contaminata flagitio indignam refricant acti memoriam.

Concil. Herd.

Quia igitur abominabilem horum excessuum præsumptionem severa satis districtione congruit insequi: prædictos propria prolis necatores, & tam ipsum facinus perfudentes, quam consentientes, sic quodlibet putricidas, aut cum matre, filiis, consobrina, vel nepte agentes, quum cum jumentis coeuntes, archiori pœnitentiæ jugo curetis compescere: & nisi senio confecti, vel corporis fractura debilitate feu egestate oppressi, eos ad fedem apostolicam compellatis venire, & beatorum apostolorum Petri & Pauli limina visitare, ut in tudone vultus sui, & viarum lubrico, superni judicis iram evadere, & ipsius misericordiam valeant invenire.

Ad hæc qui dormiendo, non voluntate, sed culpa filius suos oppressisse invenerunt: triennio, & iidem filii fuerint baptizati; si vero absque facro baptismate decesserint, quinquennio pœnitentiæ disciplinis subjacebunt. Sacerdotes, quos ab his fidelibus præcavere convenit: quorum fœi perpetua executione cognitur. Verum si qui parentum absentes fuerint quum homines filii suffocantur, aut si id fub ullima cuftodia contigerit, ipfa tra culpam erunt: fi tamen eos non furiose, & insanientes cuftodiæ ipfos fe crediderint tradidiffe.

Præterea non fine cordis amaritudine quisnam sacerdotes contra apostolicas institutiones, cum sicca frece vini, vel cum micis panis vino intinctis, Missam celebrare audivimus: & fideles laicos non Christiano more, absque sacerdotali benedictione & Missa, matrimonium contrahere. Unde & fepe illicita contingit fieri conjugia, & inter legitimas personas divortium intervenire. Sane cum omne crimen, atque omne peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur: quid de estero deo delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipfa facrificii oblatione erratur? Cum enim magister veritatis, discipulis fuis facramentum consecrandum noftræ falutis: non ficcum frecem vini, non micas panis vino intinctas accepit, fed panem & calicem, & benedictem dedit discipulis fuis. Quia igitur fuos agere, evangelicæ & apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini ecclesiasticæ penitus est

A adversum: apostolica prohibemus authoritate, ne cum sicca frece vini, vel cum micis panis vino intinctis, vel alio modo quam Dominus inftituit, nullus de cetero facrificare audeatur: fed fecundum formam facrofanctæ ecclefiæ Romanæ quam vos in omnibus imitari oportet, folum panem, & vinum aqua mixtum in facrificio corporis & fanguinis Chriſti offerati.

Ceterum clandeſtina, & abſque facerdotali benedictione non debere contrahi conjugia, aut nifi inter legitimas perſonas, qua infra feptimum gradum nulla consanguinitatis linea conjunguntur: nec contracta, nifi canonice & conſenſu epiſcopi diſſolvi: multorum ſanctorum patrum declarat authoritas. Vos itaque moniti ſanctorum patrum B ſanctionibus & eccleſiaſticis inſtitutis, hæc que dicta ſunt, diligenter ſervate, & ab aliis præcipite inviolabiliter obſervari: diſpenſationis moderamine utentes, ut qui in quinto vel quarto gradu conjuncti ſunt, eos non ſeparetis, ſed ne amplius taliter conjungantur, pontificali authoritate & diſtrictione prohibeatis. Datum Tuſculi. v. Idus Septembris.

✠ XXIII. AD COLON. LINGACOPENSEM EPISCOPUM.

Approbat ejus electionem in locum alterius, qui ſponte abdicans, monaſterium petierat.

Alexander papa III. Colon. Lingacopenſi epiſcopo:

C Ex diſpenſatione commiſſa nobis ſolicitudinis; & ex debito caritatis, vitros pontificali officio præditos, & morum honeſtate ornatos, ſincera tenemur caritate diligere, & eorum vota, quæ a rationis tramite non diſcordant, effectu proſequente complere: ut tanto fortius ornamenta virtutum appetere, & honeſtis inſiſtere moribus ſtudeant, quanto ſe ab apoſtolica ſede majore honore conſpexerint & gratia invenire. Relatum ſiquidem eſt auribus noſtris, quod dilecto filio noſtro Stenar, quondam Lingacopenſi epiſcopo claustralem quietem epiſcopali honori præponente, & pontificalem dignitatem in manu venerabilis fratris noſtri Eskili Londenſis archiepiſcopi, apoſtolicæ ſedis legati, & regalia coram rege & primatibus regni libere & ſponte tanquam clericus & ſeipſum & quidem loci, in quo ſperabat præditorum archiepiſcopi & regis, ſolitudo cura terræ, te in patrem & epiſcopum ſuum unanimiter & concorditer elegerunt. Verum licet in hac electione ſubſque authoritate Rom. pontificis epiſcopali dignitati abrenuntiaſſe: volentes tamen neceſſitati eccleſiæ tuæ paterna proviſione proſpicere, & honeſtati tantorum virorum deferre, id quæ maxime ſuppetunt, & electionem & conſecrationem tuam ratam & firmam habentes, eam authoritate apoſtolica confirmamus, & tibi in ſubditis tuis corrigendi vitia & ſuperflua reſecandi plenam concedimus facultatem. Tu vero ſubjectorum culpas tanta redargutionis inſtantia inſequaris: quod, & qui culpabiles ſunt, ſine exceſſu corrigant celeriter & emendent; & alii hoc videntes, ad commiſſenda ſimilia non aſpirent: hac tamen conſideratione præhabita, ut dure & aſpere, leuiter & manſuete, ſecundum naturas & qualitates perſonarum, vitia corrigas ſubditorum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum hanc paginam noſtræ confirmationis infringere liceat, vel ei aſſiquatenus contraire. Si qui autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolo-

ſtulorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Tuſculani, texto Idus Septembris.

NOTA JACOBI SIMONDI S. J.

Lingacopenſi.] Lincopenſi, Upſalenſis ſuffraganeo: Northeri civitas Sveciæ, in qua ſpaudum ecclesiæ legatus Rolandus Anglicus cardinalis, Eugenio III. legatus, anno MCLVIII. Lingacopenſis epiſcopatus iterum mentio occurrit. XXVII.

✠ XXIV. AD GUILLELMUM STRANENSEM EPISCOPUM.

Ejus electionem in ſua protectione recipit, poſſeſſiones confirmat.

Alexander papa III. Guillelmo Strannenſi epiſcopo.

PRATERS & ſuppliconibus noſtros, & eos præcipue qui in media prave nationis ſunt poſiti, & in remotis mundi partibus conſtituti, arctiori nos convenit caritate diligere: & ut in commiſſo ſibi amplius talento proficere valeant, & ad cultum juſtitiæ & domus Dei decorem fortius accingi, eis apoſtolice ſedis gratiam & favorem nos convenit impertiri. Attendentes igitur devotionis tuæ constantiam, & fidei puritatem, qua beato Petro & nobis immobili firmitate adhærere conſpicuris: te ſicut venerabilem fratrem noſtrum diligere & honorare, & tuis rationabilibus votis & deſideriis debita cupimus benignitate favere. Inde eſt quod eccleſiam tuam ſub beati Petri ac noſtra protectione ſuſcipimus, eaque in præſentiarum pacifice ac legitime poſſedit, & ſpecialiter Neerie, ſicut a rege, & metropolitano tuo, & a venerabili fratre noſtro Eskilo Londenſi archiepiſcopo apoſtolice ſedis legato, tibi confirmata eſt, & ſcripti ſui munimine roborata, tibi, & per te eidem eccleſiæ, authoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus: ſtatuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Tuſculani, texto Idus Septembris.

NOTA JACOBI SIMONDI S. J.

Stranenſi.] In Scotia item, ſub epiſcopo Upſalenſi, metropolitano, quo nomine ſignificat. In notitia epiſcopatuum, Stregiſtanenſis appellatur.

✠ XXV. AD UPSALENSEM ARCHIEPISC. & ſuffraganeos ejus, & Guthermum ducem.

Ut Finnos qui ſe Chriſtianos fore fraudulenter promittebant, deinceps non juvent adverſus noſtres.

Alexander papa III. Upſalenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus, & Guthermo duci.

GRAVI admodum & difficilis eſt ad apoſtolicam ſedem querela pertata, quod Finnni ſemper imminente ibi exercitu inimicorum, fidem ſervare Chriſtianam promittunt, & prædicatores & eruditores Chriſtianæ legis deſiderantes requirunt: & recedente exercitu fidem abnegant, prædicatores contemnant, & graviter perſequuntur. Unde quoniam in, hoc Deo illudere, & Chriſtianam religionem deridere videntur, & illis ſe duplo filios geluriæ confiteantibus, falsa & vita eorum tota in terrenis, neglectis cœleſtibus, conſpiciatur

A conſiſtere; nec eſt dignum ut eis in adverſitate Chriſtianum nomen defenſionem conferat, quod in proſperitate deipicere & horrere probantur: univerſitatem veſtram monemus, atque mandamus, quatinus a fallacia & fraudibus eorum ita prudenter & diſcrete de cetero caveatis, quod, ſi fugiendi neceſſitas, ad auxilium & defenſionem veſtram non poſſint recurrere: nifi minus timeas, & quas habent, vobis tenendas aſſignent, aut alias adeo ſufficientem cautionem exhibeant & ſecuritatem, quod anodo noſtratenus pedes retrahere, aut veſtrum prodentiam valeant circumvenire: ſed Chriſtianum ſi dei documenta cognatur tenere firmiter & ſervare, ne amplius de eorum numero videantur, de quibus dictum eſt: *Confeſſus eſt Chriſti, cum benefecerit ei*. Datum Tuſculi. v. Idus Septembris.

NOTA JACOB. SIMONDI S. J.

Guthermo duci.] Sveonum. Gutbernus dicitur Saxoni Grammatico, lib. XIV. ubi de bapiſmo agit Kanuti, filii Waldemari Danie regis. *Quod videlicet*, inquit, *ejuſdem ætatis ſtudium, Sveonum ducis Guthormi, qui nuperum ſe idolorum cultui mancipaverat, ingenti deinceps ardore ad chriſtiani ſacra ſe transferens, ſimilitudine ſuppeditata.*

Finnni. Finni, boreales Sveciæ populi, qui Finnicum ſeu Finningorum incolunt.

✠ XXVI. AD TRUNDENSEM archiepiſcopum, & A. Stavengarenſem epiſcopum.

C Ut Nicolaum monachum Fulconi Eſtonum apoſtolo ſeorium mittant.

Alexander papa III. Trundenſi archiepiſcopo, & A. quondam Stavang. epiſcopo.

LEX Divina & humana deſiderat, & debitum cariſtiæ requirit, ut bono & utilitati communi debeamus intendere, & ad revocationem & conversionem infidelium operam omnimodam & ſollicitudinem adhibere. Inde eſt, quod prudentiam veſtram per apoſtolica ſcripta monemus, & hortamur ſtrictis noſtro Fulconi Eſtonum epiſcopo, ut venerabilis qui ad conversendam gentem illam Divina gratia D inſpiratus, miniſterium prædicationis & laborem proponit aſſumere, Nicolaum monachum, qui de gente illa, ſicut accepimus, eſt oriundus, virum religioſum, atque diſcretum, in ſocium congedatis: ut tanquam bonum poſſit perſuadere, & gentem illam ad agnitionem veri lumini, & ad cultum & dominum Chriſtiane fidei, verbo prædicationis, unanimiter Domino invocare, & verbis exinde valeat æterne mercedis cumulus provenire. Datum Tuſculani, v. Idus Septembris.

NOTA JAC. SIMONDI S. J.

Trundenſi archiepiſc.] In Norvegia. Norvegiæ metropolitam alii Trondemum nominant: Saxo lib. X. extremo: *Corpus ejus, Magni regis, Norvegiam relatum, Trondemi* E *in regiorum monumentorum area ſepulturam poſuere.* Ipſi autem ecclesiæ metropolis ſuffraganeus eſt epiſcopus Stavangarenſis.

✠ XXVII. AD CLERICOS ET LAICOS Lingacopenſis epiſcopatus.

Ut epiſcopo ſuo pareant.

Alexander papa III. univerſitati tam clericis quam laicis Lingacopenſis epiſcopatus.

DEGET univerſitatem veſtram, quæ ad perfectionem virtutum & falutem pertinent animæ-

marum, toto studio cogitare; & ea volentario effectu perficere, per quæ gratiam positis Altissimi acquirere, & ad æternam felicitatis gloriam cum auxilio Divini numinis pervenire. Ceterum, quoniam sine obedientiæ virtute nemo Deo perfecte poterit placere, aut acceptum servitium reddere, per apostolicæ vobis scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatinus venerabili fratri nostro Episcopo vestro, sicut bonus memoriæ Gilleni predecessor vester fecit, solemniter, omnimodam obedientiam & reverentiam impendatis: & in his quæ Dei sunt, & ad veritatem animarum spectant salutem, monitis & mandatis ejus humiliter parere curetis, & ei de justitiis sua integre, & plenarie respondeatis: ita quod apud Deum pro humilitate & obedientia vestra peccatorum vestrorum veniam & gloriam valeatis promereri æternam. Si qui autem vestrum, ei commoti vel rebelles extiterint: sententiam quam idem episcopus propter hoc in eos rationabiliter tulerit, authore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tuscul. xv. Kal. Octobris.

** XXVIII. AD GUIDONEM ABBATEM sancti Nicasii, & M. Radulfum canonicum Remensem.

Ut nonnullos qui damna monasterio S. Remigii intulerant, reparare cogat.

Alexander papa III. Guidoni abbati sancti Nicasii, & M. Radulfo canonico Remensi.

SUGGESTUM est auribus nostris, quod Gallicus de Castellione villam de Belloi, que ad monasterium beati Remigii pertinet, diabolico furore accensus destruxit & duas alias villas ejusdem monasterii ita spoliavit, quod spolia inde abducta XL. librarum pretio æstimantur. Malo vero Matus-Vicinus, cum eidem monasterio jura damna & injurias intulisse dicatur: nec vult inibi fatisfacere, neque quod ratio exigit exhibere. Simon autem de burgo prædicto monasterio quod Wandrecicurt dicuna plurima & injuriam intulisse non cessat. Præterea Burdivus de Besanes terram, quæ prænominato monasterio fuit in elemosynam data, duobus hominibus, quibus eam abbas ejusdem loci hæreditario jure concesserat, auferre laborat. Sane presbyter de Alem. in villa perfecripti monasterii quandam domum in dominum ejusdem ecclesiæ ædificare præsumit. Ad hæc cum quidam homo fanci Remigii de cujus hæreditate fuit, Divini amoris & caritatis intuitu pauperibus, hospitali sanctæ Mariæ Remensis ad hæreditatem hospitibus pro animæ suæ remedio tradidit, quidam ejus a longe venientes, quamvis magnam partem bonorum suorum in eadem domo, præfatum monasterium & ecclesiam Remensem semper jam dicta elemosyna ioquiritare nituntur. Unde quoniam nostra interest jura ecclesiarum defendere, & eis contra malefactores suos, apostolicæ protectionis patrocinium minibrare: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus ex parte nostra prædictas personas commoneatis, & districtius compellatis, ut prædicto monasterio de damnis & justis allatis congruæ satisfaciant, & ablata restituant, & de cetero ab ejus & rerum suarum molestatione penitus conquiescant, vel fub vestræ diffensionis examine plenam exinde sibi justitiam exhibeant.

Præterea abbas hæc dicti monasterii, de thesaurario Laudunensi, quod apud Creonam justitiam suam imminuat, & pertinas fabricabat; & de Willermo marescalco nobilis viri comitis Henrici, quod ecclesiam hospiti suo: libras sibilerit, & multa ei mala fecerit: & de abbate Tonalisis, qui cum dicatur multa illi damna inferre, ei exinde coram universitati fratre nostro Remensi archiepiscopo nolite prout mandavimus respondere, graven ad nos querimoniam transmisit. Idcoque vobis præsentium authoritate injungimus, ut prædictos viros ad retinendo illata damna postrivo abbati, & ad reformenda ablata, & ad faticiendum de illatis injuriis exhibendam, vel ad complementum justitiæ faciendum, authoritate nostra moneas, & districte compellere fludeatis: & in fupradictis omnibus cum ea maturitate & providentia procedatis, quod exinde diligentia & folicitudo vestra valeat non immerito commendari, & nos dictionis vestræ confidentiam negotia ecclesiastica committere valeamus. Datum Tuscului, xi. Kalendas Martii,

** XXIX. AD PETRUM ABBATEM, & fratres sancti Remigii.

Freciengarium reuisionem, eorum monasterio factam ab archiepiscopo Remensi, ratam habet.

Alexander papa III. Petro abbati, & fratribus S. Remigii Remensis,

RATIONABILIBUS & honestas petitiones gratanti animo debemus admittere, & vota quæ a rationis tramite non discordant, profequente effecta complere. Relatum eft fiquidem auribus noftris, quod cum pridem inter vos & procurationes, unam in depositione sancti Remigii, & alteram in translatione ipsius, Remensi archiepiscopo debeatis persolvere, & singulis quibusque certis numeris & mensuris distinctis, & frelenglatum pretio nulla æstimatio falta faiffet: venerabilis frater noster Henricus Remensis archiepiscopus molestiam, & inquietationem, quam inde habebatis, pia consideratione reiplicans, vobis & monasterio vestro freiengias omnino remisit: ita fane quod in depositione beati Remigii quinquaginta folidos, Remensium monetæ, & totidem in translatione ipsius nomine redditus revocare, diffrecioni vestræ per apoftolica fcripta mandamus, quatinus Corbeiensibus abbatem & fratres ejus in monasterio, & diltricte compellatis, ut eidem abbati & fratribus præscriptam denarium poftquam occasione reftituendi, & in pace dimittendi, & fub vestra diferetionis examine plenam exinde fibi juftitiam exhibeant. Si autem eaufam potius intrare decreverint, quam denarium reftituerevos in unum convenientes, utramque partem ante vestram præsentiam convocati, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem eaufam, fubato appellationis remedio, concordia vel mediante juftitia decidatis.

Præterea, ficut ex transmiffa inftruatione ejufdem abbatis & fratrum, auribus noftris innotuit, Radulfus quondam abbas prædictæ ecclefiæ, monachis fancti Leodegarii quandam decimam vendidit, propter quod eadem ecclefia grave & enorme patitur detrimentum. Quia vero contractus illę parvus & fimonicus eft, & principales perfonæ, vendentis fcilicet & ementis, fi fuperftarent, perpetua deberent depofitione damnari: nihilo minus vobis injungimus, ut eofdem monachos moneas, & districte compellere fludeatis, quod receptio pretio illis denarium ipfam appellatione remota reftituant, & in pace dimittant: quia non eft convenient, aut conveniens ratioui, ut una ecclefia locupletari debeat de aliena jaftura. His vero qui

na religiofis viris abbatis & fratribus fanctæ Mariæ de Brana difficultas inferre, nec familiam comitis & comitiffæ de Brana ad aliqua audeant recipere facramenta. Unde quoniam indecens eft ea & inhonellum aliquos indebitis fatigare molefiiis, qui in religionis habita elegerunt Domino deferuire: diferetioni veftræ per apoftolica fcripta mandamus, quatinus prædictos monachos moneatis, & authoritate noftra compellatis, ut nullis ratione contra antiquam comitis vel comitiffæ familiam, vel milites caftri, aut fupervenientes, five uxores eorum, aut liberos, vel familias fuas, ad ecclefiam illorum accedere, & ibidem ecclefiaftica recipere facramenta prohibeant, aut in præfentia veftra quod juftitia diftiterit exequi non poftponant. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut eorum nobis aliterum præfentium exfequantur. Datum Tufcul. xi. Kal. Decembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Dr Brana.) Opidum eft ad Vidulæ amnem in pago Sueffionico. Ibi ergo canobia quæ commemorat, & hunc comitatus.

** XXXI. AD SILVANECTENSEM epiſcopum, & abbatem ſancti Remigii.

Ut fratres Corbeienſes reſtituant decimam abbatam fratribus S. Mariæ de Brana: item ut reſtituatur eidem monaſterio decima vendita quondam ab abbate.

Alexander papa III. Silvanectenſi epiſcopo, & abbati S. Remigii Remenſis.

DILECTI filii noſtri abbas & fratres eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Brana, tranſmiſſa nobis relatione monſtrarunt, quod eis dilecti filii noſtri abbas & fratres Corbeienſes quandam non dubitarunt decimam tam ex nutritatis auferre. Unde quoniam, ſicut nobis ex voluntate Divinæ proviedentiæ eccleſiarum omnium ſolicitudo, incumbit, ſic quoque unicuique in ſuo jure providere tenemur; & quæ ſine juſtitiæ detrimento fiunt, confideratione injuſtæ nobis officii, compellimur ad ſtatum reſtituendis revocare, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus Corbeienſibus abbatem & fratres ejus in monaſterio, & diſtricte compellatis, ut eidem abbati & fratribus præſcriptam denarium poſtquam occaſione reſtituendi, & in pace dimittendi, & ſub veſtra diſcretionis examine plenam exinde ſibi juſtitiam exhibeant. Si autem eauſam potius intrare decreverint, quam denarium reſtituerevos in unum convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocati, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem eauſam, ſubato appellationis remedio, concordia vel mediante juſtitia decidatis.

Præterea, ſicut ex tranſmiſſa inſinuatione ejuſdem abbatis & fratrum, auribus noſtris innotuit, Radulfus quondam abbas prædictæ eccleſiæ, monachis ſancti Leodegarii quandam decimam vendidit, propter quod eadem eccleſia grave & enorme patitur detrimentum. Quia vero contractus illę parvus & fimoniacus eſt, & principales perſonæ, vendentis ſcilicet & ementis, ſi ſuperſtarent, perpetua deberent depoſitione damnari: nihilo minus vobis injungimus, ut eoſdem monachos moneas, & diſtricte compellere ſtudeatis, quod receptio pretio illis denarium ipſam appellatione remota reſtituant, & in pace dimittant: quia non eſt convenient, aut conveniens rationi, ut una eccleſia locupletari debeat de aliena jaſtura. His vero qui tam pernicioſum & deteſtabilem contractum fecerunt, talem, ſi ſuperveniens, damnum infligias, quod alii qui hoc audierint, metum habeant ſimilia præſumendi. Datum Tuſculani, xi. Kal. Decemb.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Corbieenſes.) Nobile imprimis eſt monaſterium ad Sequanam fluvium in Ambianenſium diœceſi. Antiquus Corbeiam vocant, ac diſtinguunt a Saxonico, quæ multo recentior originem dutet a Gallica.

Monachi S. Leodegarii.) Oſtenſis S. Auguſtini apud Sueſſiones.

*** XXXII. AD AMBIANEN. ET TORNAC. epiſcopos, & abbatem ſancti Remigii.

Ut judicent de controverſiis abbatis de Brana, & militis cujuſdam.

Alexander papa III. Amblenenſi & Tornacenſi epiſcopis, & abbati ſancti Remigii Remenſis.

EX tranſmiſſa conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum abbatis & fratrum eccleſiæ de Brana, auribus noſtris innotuit, quod Joannes miles de Hoſtlet eis quatuor modios frumenti, & novem avenæ, & quinque ſextarios ad menſuram Sueſſionis, violenter abſtulit, & in curia eorum duodecim modios vini, & in vines ſua dous, accipere ſalu ementariis patuit compulit. Præterea quia iſte vinean ſuam tempore ſuo vindemiare prohibuit, ipſis damnum infuſit fex modiorum vini, & eos ſextarium frumenti & dimidium, quem monachi ſancti Nicolai de Grandi Monte annis eis ſolvebant, tribus annis amittere fecit: & in nomine ſuo damnum ad æſtimationem LX. librarum illis inferens, tertium in quo damna hæc nondum ſextario minus ſemine ſolebant, & terram etiam Roberti filii Widelię, & VII. ſextarios vinagiorum, quæ idem Robertus aſſenſu Berneri domini terre eis ſub anno cenſu unius modii frumenti dederat, illiciter auferre non dubitavit. Inſuper quoque terram quandam, quam longo tempore poſſederant, & ſuam propriam quæ dicitur Cornuta Curtem, per violentiam occupavit: & illis multas alias molefias, injurias, gravamina, & perfecutiones, & damna irrogare non formidavit.

Unde quoniam in ea parte prædicti Joannis nobis fuit jam priden relatum, quod, *cum ipſe & prædictus abbas ſuper quibuſdam* poſſeſſionibus pretis videlicet, terris, & vineis, in certa parte controverſiam moviſſent perſonas, & perfone ille arbitrate *inter illos* fuiſſent: abbas in parte earum recepit arbitrium, & in parte refutavit: nos utique volentes in his partibus ſtudio, ſtatu, fratres Teutonicis, mandavimus, ut prædictum abbatem moneres ad arbitrium illud inconcuſſe tenendum. Quia vero eoſdem eſſe nunc intelligimus, quod non abſcia, fed miles ab arbitrio reſtitvit: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocati, ipſos monentes propenſius, & mandantes, ut arbitrium ſuper poſſeſſionibus illis, ſuper quibus in arbitros ſpontanee compromiſerunt, ſtatuer & inconcuſſe obſervent. Si autem arbitrio ſtare noluerint, & fidejuſſores eos non potuerint de jure compellere, ad ipſum ſervandum: vos tam ſuper iis, de quibus arbitrarum eſt inter eos, quam ſuper aliis, de quibus inter ipſos hinc inde quæſtio vertitur, cauam finidiofius audire, & eam amicabili compoſitione, vel mediante juſtitia, finc perfonarum acceptione terminare curetis. Ita quidem quod querimonie memora-

moratus Joannes eidem abbati & fratribus per vio-
lentiam abstulit, super quibus non fuit arbitratum,
ipsum ea reddere appellatione postposita compel-
landis. Si autem præfatus Joannes a vobis extitu-
erit, ad præsentium vestram accedere, vel judicio vestro
parere contempserit: cum appellationis & occasio-
ne remota excommunicationis vinculo innodetis,
& in terra in qua habitat, omnia Divina, præter
baptisma parvulorum, & pœnitentiæ morientium,
prohibeatis officia celebrari. Si qui tamen partium
duxerit appellandum, vos rationes, & allegatio-
nes, quæ hinc inde producentur in medium, dili-
genter & solicite audiatis, vestro quos utraque
pars produxerit, appellatione remota recipiatis,
& eorumdem juratorum depositiones fideliter con-
scribere, & nobis sub sigillo vestro clausas mittere
studeatis: terminum autem quem congruum præ-
figentes quo debeant se cum ipsis antelitantibus
apostolico conspectui præsentare. Ceterum si vos
tres huic negotio non potueritis simul interesse, tu
frater Tornacensis, cum altero vestrum, hæc quæ
dicta sunt maturius exsequamini. Datum Tuscu-
lani, 11. Kal. Decembris.

* ** XXXIII. AD ABBATEM ET FRATRES
Corbeienses.

Ut monsterio de Brana decimam ablatam
restituant.

Alexander papa III. abbati & fratribus Corbeiensibus.

DILECTI filii nostri abbas & fratres ecclesiæ san-
ctæ Mariæ de Brana, transmissis nobis rela-
tione monstrarunt, quod vestra ecclesia quandam non de-
bitatis contra juris æquitatem auferre decimam.
Unde quoniam licet nobis ex voluntate Divinæ
providentiæ ecclesiarum omnium solicitudo in-
cumbit: tic quoque attentiùs agere tam pro provide-
re tenemur, & quæ inordinate aut enormiter fiunt,
considerationæ injuncti nobis officii compellimur
ad statum rectitudinis revocare: nos monasterio
fratri nostro Silvanectensi episcopo, & dilectis filiis
abbati sancti Remigii Remensis hujus rei causam
committimus audiendam, & appellatione remota,
mediante justitia terminandam. Ideoque per apo-
stolica vobis scripta mandamus, quatinus jam di-
ctis abbati & fratribus præscriptam decimam resti-
tuatis, & in pace dimittatis: vel in præsentia præ-
dictorum judicum plenam exinde justitiam, sub-
lato appellationis remedio, exhibeatis, eorum
super hoc judicium suscepturi & inviolabiliter ob-
servaturi. Datum Tusculani, [illegible] Decembris.

* ** XXXIV. AD ABBATEM S. REMIGII,
& B. archidiaconum Remensem.

Litem judicandam committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & B. archidiacono Remensi.

CAUDAM, quæ inter Warinum de Wimericurt,
& Isoregem uxoris suæ, super quodam redditu,
cujus partem præfata mulier ad se jure hæreditario asseri pertinere, in præsentia venerabilis fra-
tris nostri Remensis archiepiscopi diutius est agita-
ta, & ad nos per appellationem delata, experien-
tiæ vestræ committimus audiendam, & appellatione
remota fine congruo terminandam. Ideoque di-
scretioni vestræ per apostolica scripta mandamus,
quatinus, cum exinde requisiti fueritis, utram-
que partem ante vestram præsentiam convocatis,
& rationibus hinc inde diligenter auditis & cogni-
tis, eandem causam, sublato appellationis reme-
dio, concordia, vel mediante justitia decidatis.
Datum Tusculani, x. Kal. Novembris.

* ** XXXV. AD ABBATEM S. REMIGII,
& Fulconem decanum Remensem.

Ut causæ abbatis Dervensis, & clericorum sancti
Nicolai Catalaunensis, fint judices.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

SIgnificaverunt nobis dilecti filii nostri abbas
& fratres Dervenses, quod cum causam, quæ
inter eos, & clericos sancti Nicolai Catalaunensis,
super ecclesia Campi Alberti vertitur, venerabili
fratri nostro Remensi archiepiscopo commisserimus
terminandam: idem archiepiscopus causam ipsam
magistro R. Remensi canonico delegavit. Cum
autem in præsentia ipsius canonici utraque pars
constituta fuisset, prædicti clerici, testes minus
idoneos produxerunt super decimis Campi Alberti,
quas sibi vendicare videbantur. Prædictus vero ab-
bas alios testes idoneos coram eodem canonico ad
præmonitatores fides reprobandos produxit, quos,
sicut asserit, idem canonicus recipere noluit: sed
causam ipsam intendebat protrahere, & utramque
partem sumptuosis contentionibus fatigare. Unde
idem abbas se credens in hac parte gravari, ad no-
stram audientiam appellavit, & appellationi suæ
proxime præteritas octavas Purificationis B. Ma-
riæ terminum præfixit. Quoniam igitur propter ab-
sentiam partium non potuimus de causa cognosce-
re, eam experientiæ vestræ committimus: discre-
tioni vestræ mandantes, quatinus utraque parte
ante vestram præsentiam convocata, eandem cau-
sam fludiosius audiatis, & eam infra xl. dies post
harum susceptionem, sublato appellationis reme-
dio, fine debito terminetis. Si vero eadem causa
alli est forte commissa, vos duo, vel unus vestrum
eam eo, vel eis quibus commissa est, conveniatis:
& litteris illis, sive aliis, si quæ super eadem causa
fint impetratæ, diligenter inspectis, neutris litteris
præjudicantibus veritati, causam ipsam concordia
vel judicio, appellatione propolita, terminetis.
Datum Tusculani, 11. Nonas Aprilis.

* ** XXXVI. AD ABBATEM S. REMIGII,
& Fulconem decanum Remensem.

De pecunia ecclesiis & pauperibus testamento
relicta.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EX parte decani Ambianensis, & S. quondam
nepotis I. quondam canonici Ambianensis,
auribus nostris innotuit, quod pecuniam, quam
prior de Alsbatis Villa nuncupatus recepit, idem cano-
nicus per manum jam dicti decani & nepotis suiecclesiis & pauperibus pro anima sua remedio di-
stribendam reliquit. Quo defuncto, cum a præ-
nominato priore decanus, & S. pecuniam præ-
xatam requirerent, eam noluit reddere sed diffugia
quærens, ad audientiam nostram appellavit, qui
nec venit, nec aliquem pro se rationalem transmi-
sit. Quia vero periculosum effet cuilibet, nedum
viro religioso, pecuniam alterius, & illam maxime
quæ pro anima defuncti eorum ecclesiis vel pauper-
bus præcipitur erogari, per violentiam detinere:
discretioni vestræ per apostolica scripta præcipien-
do

do mandamus, quatinus prædictum priorem mo-
nentis, & authoritate nostra districte compellatis,
ut præscriptam pecuniam, centum videlicet lexa-
ginta libras, aut paruum minus, præfato decano &
S. ecclesiis, & pauperibus, secundum quod prædi-
ctus canonicus disposuit, erogandas integre restitu-
tat: vel sub vestræ discretionis examine infra duos
menses plenum sibi justitiam, appellatione remota,
exhibeat. Si vero legitime monitus, neutrum
horum effecere voluerit, in eum canonicum non
differatis exercere censuram. Datum Tusculani,
XVIII. Kalend.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Prior de Alsbatis Villa: i Villa abbatiæ inirio dicta est; quæ possessio eius abbatis S. Richarii, civitis prioratus, in agro Ambianensi, Alsbatis Villa dicta est ad Somonam. Nunc S. priorum eiusm nomen retinet, postquam ad jullas amplitudinis appidum excrevit.

* ** XXXVII. AD ABBATEM S. REMIGII,
& B. archidiaconum Remensem.

Admonuant Suessionensem episcopum, ut subdia-
conum sibi præsentatum investire de ecclesia
sancti Medardi ne amplius recuset: aliosquin ipsi investiant.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & B. archidiacono Remensi.

CONstitutus in præsentia nostra O. subdiaco-
nus, præsentium latur, supplici nobis rela-
tione proposuit, quod cum dilectus filius noster
abbas S. Petri Catalaunensis eum ordinandum in
ecclesia S. Medardi, quæ ad suam dicitur ecclesiam
pertinere, de assensu capituli sui venerabili fratri
nostro Suessionensi episcopo præsentaslet, ut eum
de prædicta ecclesia investiret, & animarum sibi
curam committeret, memoratus episcopus ea facere
recusavit. Verum, quia indecens est & penitus
obvium rationi, ut prænominato subdiacono, sibi
pro multa & honesta petitione causa, plebis cura de-
negetur: discretioni vestræ per apostolica scripta
præcipiendo mandamus, quatinus infra XL. dies
post harum susceptionem, prædictum episcopum
monere, ac propensius inducere studeatis, ut præ-
dictum subdiaconum de prædicta ecclesia investi-
at, & animarum sibi curam committat; aut qua-
re id facere nos debeat, coram vobis rationabilem
causam ostendat. Quod si monitis vestris nolue-
rit parere contempserit, vos nostra freti auctoritate
ipse dictum subdiaconum, omni dilatione & ap-
pellatione cessante, de prædicta ecclesia investitis,
& animarum sibi curam committatis: ita qui-
dem quod memorato episcopo de plebis cura, præ-
dicto vero abbati de temporalibus debeat respon-
dere. Datum Tusculani, III. Non. Februarii.

* ** XXXVIII. AD ABBATEM S. REMIGII,
& Fulconem decanum Remensem.

Causam duarum mulierum judicandam committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EX transmissa conquestione pauperum domus
de Vitriaco ad audientiam pervenit, quod
cum R. mulier, M. mulierem pro quadam do-
mo, quam idem pauperes ad se asserunt ratione-
biliter pertinere, coram archidiacono Catalau-
nensi transtulit in causam, & archidiaconus pro ea-
dem R. exinde diffinitionis sententiam tulisset: pro-
fata M. ad venerabilis fratris nostri Henrici
Conc. General. Tom. XVII.

Remensis archiepiscopi, S. vero ad nostram audien-
tiam appellavit. Quia vero responsali prædicti R.
veniente, altera pars nec venit, nec aliquem pro
se rationalem transmisit: experientiæ vestræ com-
tam ipsam committimus audiendam, & finem ju-
sto terminandam. Ideoque discretioni vestræ per
apostolica scripta mandamus, quatinus, cum exi-
inde requisiti fueritis, in unum partes convenien-
tes, utramque partem ante vestram præsentiam
convocetis: & rationibus hinc inde auditis & pie-
nius cognitis, eandem causam, sublato appellati-
onis remedio, mediante justitia terminetis. Da-
tum Tusculani, VIII. Kal. April.

* ** XXXIX. AD ABBATEM S. REMIGII,
& B. archidiaconum Remensem.

Ut debita ecclesiæ pecunia restituatur.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & B. archidiacono Remensi.

QUerelam I. clerici præsentium latoris acce-
pimus, quod I. de Hospitio clericum vi-
tiralibus constanter exhibere, quas in pre-
sentia mustrorum ei & debere publice recognovit,
& alia plura incommoda ibi non debitat irroga-
re. Unde, quia universis ex officii nobis debito
in suo tenemur adesse: discretioni vestræ per apo-
stolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus
prædictum I. de Hospitio monete curetis, & autho-
ritate nostra districte compellere, ut jam dicto
clerico præscriptam pecuniam sine molestia & di-
minutione restituat, & de illatis injuriis congrue
satisfaciat: aut eandem causam vestræ, fu-
blato appellationis remedio, infra quindecim
plenitudinem exhibere, & vos causam audiatis, &
appellatione cessante, fine debito terminetis.
Datum Tusculi, VI. Kal. Maji.

* ** XL. AD ABBATEM S. REMIGII,
ET DECANUM REMENSEM.

Ut damnas Aquicinensis monasterio illatas reparen-
tur: & ut abbatissa S. Michaelis excommunicatis
sepulturam non præbeat: si prebuit, extumulet.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & decano Remensi.

DIlectus filius noster A. Aquicinensis ecclesiæ
abbas, transmissis nobis litteris intimavit,
quod quamdam de Gardino inter altas questiones &
injurias, quas illi, & ecclesiæ suæ irreverenter di-
cebatur inferre, eis quondam decimam terræ Vico-
nensis ad jus patronatus ipsius pertinentis, injuste
auferre præsumpsit. Abbatissa vero & monialies S.
Michaelis Virlensis quandam ecclesiam suam, S.
Martini videlicet, parochianis suis spoliant, & a
jure ipsius illicite sibi usurpantes, parochianæ
præfati abbatis pro suis excessibus excommunica-
tos, & ab ecclesiæ liminibus sequestratos, ad Divi-
na officia recipiunt, & defunctis etiam sepultu-
ram. Unde quoniam viris religiosis permodum
existit ea committere, quæ pericula parirunt anima-
rum: discretioni vestræ per apostolica scripta præ-
cipiendo mandamus, quatinus infra viginti dies
post harum susceptionem, prænominatas perso-
nas monestis, & districte compellatis, ut prædicto
abbati & ecclesiæ suæ jura sua integra & illibata
dimittant, & abbatissa sine molestia & difficultate
restituant, vel in præsentia vestra, sue justitiæ ple-
nitudinem appellatione remota exhibeant. Ad
hæc quoniam ecclesiastica sacramenta eis penitus
sunt deneganda, qui a communione fidelium suis

peccatis sunt exigentibus sequestrati: nihilominus præsentium authoritate injungimus, ut præfatæ abbatissæ & monialibus Sanctuarii, sub pœna ordinis & officii sui prohibeatis, ne quoslibet excommunicatos ad Divina officia vel sepulturam recipere audeant, & si quos excommunicationis vinculo innodatos sepelierint, eos, appellatione & occasione remota, de tumulare, & de cœmeterio ejicere non postponant. Datum Tuscul. v. Idus Novemb.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

A. Aquilinenſis abbas. Alexander. Auctorium Sigeberti a Miræo editum. *Anno MLXX. ubi Baldoinus IV. comes Hagenoſis, & ab Alexandro abbate Aquicinctenſi in excelſa S. Mariæ dedicatio ſpectatur.* Monaſterium eſt ordinis S. Benedicti in dioceſi Atrebatenſium qua & agro Virmatenſi.

B

*** XLI. AD ABBATEM S. REMIGII Remenſis, & priorem S. Martini de Campis.

Cauſam abbatum duorum judicandam committit.

Alexander papa III. abbati ſancti Remigii Remenſis, & priori ſancti Martini de Campis.

EX tranſmiſſa conqueſtione G. abbatis de Gardo ad aures noſtras pervenit, quod abbas & canonici eccleſiæ S. Petri de Serenicuri monaſterium ſuum quodam tertio injuſte propter martirionem miniſtrationum ſpoliarunt, & ipſum illicite detinent occupatum. Quia vero inter viros religioſos non debet diſſenſionis ſcrupulus remanere, aut materia jurgiorum, quos quidem convenit fraternæ contemplationi vacare: vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem cauſam infra duos menſes, ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis. Ita quidem, quod & hinc inde conſtituti prædictum abbatem a præſcripta terræ ſuiſſe poſſeſſione contra rationem ejectum, ei prius poſſeſſionem ipſam appellatione remota reſtitutis reſtituat. Si vero hinc rei vos ambo intereſſe non poteritis, alter non minus in eadem cauſa procedat. Datum Tuſculani, 12. Kal. Decembris.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Abbatis de Gerde.) Ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Ambianenſi, ad quam tertiam pertinet annotationis, ordinis Prymonſtratenſis.

*** XLII. AD PRÆPOSITUM ET DECANUM REMENSEM.

Ut decimæ reſtituantur clerico, cui eas pater ſuus, olim emptas, eleemoſynæ nomine dederat.

Alexander papa III. præpoſito & decano Remenſi.

EX tranſmiſſa conqueſtione Stephani clerici de Roi acceptatum, quod cum pater ſuus quaſdam decimas, quas jure hæreditario poſſidebat, voluiſſet pro ſuæ animæ ſalute, ſibi in eleemoſynam dediſſe, Radulfus traditor eas ſub temerario ſibi vendicatæ præſumpſit. Cumque monitus clericus præfatum R. in præſentia venerabilis fratris noſtri archiepiſcopi veſtri conveniſſet, ut coram eo juſtitiam obtineret: compulſus eſt ad noſtram audientiam appellare. Verum, licet pater ſuus eas de jure ſibi dare non potuiſſet, quia tamen tutius ut idem clericus ipſas habeat, quam ad laicum devoluantur: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, ſtita eſt, infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem, memoratum R. moneatis & diſtricte compellatis, ut perceptas decimas prænominato clerico ſine diminutione reſtituat, & de percipiendis nullam ſibi moleſtiam inferat, vel gravamen: ita tamen, quod poſt deceſſum prædicti clerici præſcripte decimæ eccleſiæ, ad quam de jure pertinere noſcuntur, reſtitui debeant, pacifice que dimitti. Quod ſi monitis noſtris parere contempſerit, ipſum uſque ad earumdem reſtitutionem excommunicationis vinculo, omni appellatione remota affringatis. Datum Tuſcul. 111. Idus Junii.

*** XLIII. AD ABBATEM & CAPITULUM SANCTI REMIGII.

Ut Mr. clerici de aliquo beneficio eccleſiaſtico providendi.

Alexander papa III. abbati & capitulo S. Remigii.

PAſtoralis cura & ſolicitudo, quam licet immeriti diſponente Domino gerimus, nos admonet propenſius & hortatur, ut pro religioſis, & præſertim pro his qui nullum habent eccleſiaſticum beneficium, & funt bonæ opinionis & famæ, ſolicitos ſemper & ſtudioſos eſſitare, & eccleſiarum poſſe ſtatue ut eis in competentibus beneficiis providenter, propenſius invitare. Hac itaque ratione inducti, & de veſtra nihilominus devotione confiſi, pro dilecto filio noſtro M. clerico, latore præſentium, qui aſſerit, ſe ſtudium eccleſiæ veſtræ devotum, cujus mores & converſationem dilecti filii noſtri fratres noſtitiæ Templi, circa quos eſt converſatus, pluribus commendant, exiſtenti veſtræ preces affectioſas porrigimus: devotionem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes attentius, monentes, atque mandantes, quatinus eidem clerico, Divini amoris intuitu, & pro reverentia B. Petri aconoſtra, in aliquo beneficio eccleſiaſtico ſibi competenti, unde vitæ neceſſaria in veſtra ſemper devotione poſſit honeſte percipere, liberaliter providere: ut liberalitas & devotionis veſtra exinde commendabilis debeat apparere; nos quoque vobis, propter hoc uberes gratiarum actiones exſolvetes, preces & petitiones veſtras, cum ſe opportunitas obtulerit, libentius & effacius admittamus. Datum Tuſculani, v. Idus Auguſti.

*** XLIV. AD REMORUM ARCHIEPISC.

Ut cuique idoneo liceat ſcholas regere.

Alexander papa III. Remorum archiepiſcopo.

DIlectus filius noſter abbas S. Petri de Montibus, tranſmiſſa nobis relatione monſtravit, quod magiſter ſcholarum Parisiacæ eccleſiæ in terra jam dicti abbatis ſibi ſcholarum magiſterium vendicat, & nullum per abbatem ibi regere ſcholas permittit. Unde quoniam, cum donum Dei ſit ſcientia litterarum, libertum deber eſſe cuique talentum gratis cui voluerit erogare: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus tam abbati, quam magiſtro ſcholarum præcipias, ne aliquem prohum & litteratum virum regere ſcholas in civitate, vel ſuburbiis, ubi voluerit, aliqua ratione prohibeant, vel interdicere quæ libet libet occaſione præſumant. Non enim debet venale eſſe quod, quod munere gratiæ cœleſtis acquiritur: ſed gratis debet omnibus exhiberi, ut impleatur quod ſcriptum eſt: *Gratis accepiſti, gratis date.* Verum licet idem magiſter ſcholarum, illud ibi forte in civitate ipſa obtentu præve conſuetudinis vendicet: hoc in terra abbatis non poteſt aliquatenus vendicare. Datum Tuſculani, Idibus Julii.

Matth. 10.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Liberum debet eſſe.) Quod de magiſtris hoc loco cenſet Alexander III. id ipſum de ſcholaribus ſtatuit Alexander IV. pro Dominicanorum ſchola in hæc verba ſcribens epiſcopo Parisiensi: *Inſuper Universitati, ne ſcholares omnes, tam religiosi de prælatorum ſuorum licentia Parisiis gratia ſtudii quandiu commorantes, quam etiam ſæculares, ubi eumque voluerint, lectionibus vel prædicationibus audiendis, five quæſtionibus diſputandis, libere valeant intereſſe.*

A

B

*** XLV. AD CLAREVALLENSEM ET S. REMIGII ABBATES.

Ut Dervenſe monaſterium reforment.

Alexander papa III. Clarevallenſi & ſancti Remigii abbatibus.

CUm dilectum filium noſtrum Dervenſem abbatem propter diſſipationes bonorum monaſterii ſui, & diffolutionem, quam per eumdem abbatem audiveramus jampridem factam fuiſſe, ad rationem poſuiſſemus: ipſe ſe ſuper his coram nobis, & fratribus noſtris prudentes & laudabiliter excuſavit, aſſerens quod cum multitudo Brabentium partem quandam terræ monaſterii ſui hoſtiliter invaſiſſet, & ad reliquam occupandam intenderet; coactus eſt debita plura contrahere, ad terram ipſius monaſterii poſſet ab illius inique gentis manibus liberare. Adjecit inſuper, quod reditus ejuſdem monaſterii quibuſdam perſonis aſſignavit, ut ex his eadem debita perſolvantur, & quod nec in his culpa ſua gravatum ſit idem monaſterium, nec in aliis diſſolutum. Ceterum, quoniam hæc nobis non conſtant, horum cognitionem & correctionem experientiæ veſtræ, de qua plene confidimus, duximus committendam: diſcretioni veſtræ præcipiendo mandantes, quatinus ad monaſterium ipſum præmiſſa accedentes, rei veritatem diligenter & ſolicite inquiratis, & quæ in abbate, & monachis invenerit eſſe corrigenda, authoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, adhibita gravitate & modeſtia corrigatis. Quod ſi moveritis monaſterio expedire, ut aliqui ex monachis ipſius loci amoveantur, eos inde authoritate noſtra, appellatione ceſſante, amovere minime differatis, & alios de religioſis illic inſtituatis: in his ſuper his diligentes & providi exiſtentes, quod fiducio & diligentia veſtra in meliorem ſtatum jam dictum monaſterium authore Domino reformetur, & ſolicitudo ac vigilantia veſtra preconia multæ digna commendationis exſiſtat. Reditus vero ipſius & monaſterii perſonis, quibus pro ſolutione debitorum ſunt aſſignati, ſi ſolutioni debitorum convenienter non interſint, eos eoldem reditus bene diſpenſant, authoritate apoſtolica auferatis, & eos perſonis aliis cum conſilio abbatis & fratrum monaſterii, qui magis providi fint & diſcreti, aſſignare curetis: per quorum ſtudium & providentiam celerius & convenientius eadem debita perſolvantur. Si qui autem ex ipſis abbat & monachi, vobis in his contumaces fuerint, vel rebelles, eos quo minus mandatum noſtrum in hac parte adimplere poſſitis: in eos auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, canonicam ſententiam proferatis: qua non ſententiam, quam in ipſos canonice protuleritis, authore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tuſculani, v. Kal. Junii.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Molitrede Arebrunionum.) Qui vel ſua ſponte, vel alterius ſuſpicitur vendaſſi, per hæc temporis intervalles omnia populabantur, & diripiebant, nec monaſteriis parcebant: ut eſt in concilio Lateranenſi Alexandri papæ, cap. XXII.

C

*** XLVI. AD ABBATEM S. REMIGII, & Fulconem decanum Remenſem.

Litem judicandam committit.

Alexander papa III. abbati ſancti Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

D

COnſtitutus in præſentia noſtra Conſtantius ſubdiaconus lator præſentium, ſua nobis conqueſtione monſtravit, quod G. de Poegni quandam domum ſuam ſeam in villa de Poegni violenter ſibi abſtulit, & injuſte detinet occupatam. Unde cum uterque eſſet propter hoc in præſentia dilecti noſtri R. canonici Remenſis conſtitutus: præfidibus ſubdiaconus tamen ſe præparavit, ad noſtram audientiam appellavit. Verum quoniam ea convenientia inter nos pro tempore, aliquem ex his refpondalem tranſmittit: cauſam ipſam experientiæ veſtræ, de qua plene confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter abditis & cognitis, eamdem cauſam infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem, ſublato appellationis remedio, concordia vel juſtitia terminetis. Dat. Tuſculi vi. Kal. Septemb.

E

*** XLVII. AD .....

Cauſam judicandam committit.

Alexander papa III.

EX tranſmiſſa conqueſtione Euronii meminimus, nos cauſam que inter eumdem Euronium & Rolandum vertitur, experientiæ tuæ committere. ſed quia ſuam accepimus, quod in eodem cauſa juxta tenorem mandati noſtri proceſſiſti: præſentibus R. falſa ſuggeſtione ab apoſtolica ſede literas obtinuit: magiſter Joannes vero prædictum Euronium in tuis excommunicationis innodavit. Quoniam igitur ſententia non poteſt, ſicut non debet, tenere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum Euronium noſtra fretus authoritate abſolutum publice denuncies, & præfatum R. de cetero non audias, neque appellationem ejus ad præſentium noſtrum ullo modo recipias, & rei veritate a venerab. fratre noſtro Catalaunenſi epiſcopo diligenter inquiſita, R. & Salannum uxorem ejus inſtanter commoneas, & diſtricte compellas, ut infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem, omni contradictione & appellatione remota, ſupradicto Euronio res & expenſas ſuas reſtituant. Si autem monitis tuis obtemperare contemplerint, eos vinculo excommunicationis affringas. Poſſea ſi idem R. adverſus Euronium agere voluerit, coram venerabili fratre noſtro Catalaunenſi epiſcopo ordine judiciario exſequatur, & ipſe cauſam audiat, & debito fine decidat. Datum Tuſculani, vi. Idus Auguſti.

F

G

A

B

C

D

E

F

G

*** XLVIII. AD ABBATEM S. REMIGII, & Fulconem decanum Remensem.

Causam judicandam committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EXparte cujusdam mulieris filiastræ nobilis viri R. militis de Vilario, nobis est auribus intimatum, quod cum ipsa quondam rediret, qui terragia dicuntur, G. avunculo suo canonico Ambianensis ecclesiæ, pro xxx. libris jampridem pignori obligasset: idem canonicus redditos suos illi restituere contradicit, licet ultra sortem suam pleraque deductis expensis recepisse dicatur. Quoniam igitur in laicis, nedum in clericis, detestabile & horrendum existit usurarum crimen, utpote utriusque testamenti pagina condemnatum: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus utraque parte ante vestram præsentiam convocata, exinde rei veritatem diligenter inquisitis, & si ita vobis constiterit, memoratum canonicum monendo, & nostra authoritate districtius compellatis, ut præscriptos redditus supradictæ mulieri, & appellatione cessante, sine qualibet exactione restituat, & in pace dimittat. Quocirca vero aliae, si quæ hinc inde verteruntur, studiosius audiatis, & eas concordia, vel mediante judicio decidatis.

Datum Tusculani IV. Non. Maji.

*** XLIX. AD EOSDEM.

Causam judicandam committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

CAusam quæ inter R. de Vilers, & Amilium militem de Becliso super dote uxoris prædicti R. diutius est agitata, & ad nos fuit deducta per appellationem delata, experientiæ vestræ, de qua plene confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus pollo quam evidue requisiti fueritis, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem causam, si vobis constiterit eam ad nos per appellationem delatam fuisse, ablato appellationis remedio, concordiæ, si quam inter vos fuerit, deridatis. Nihilominus etiam per hæc scripta authoritate mandamus, ut aliæ querelæ de quibus vobis adversus se propoluerint audiatis, & eas commissa vel judicio terminetis. Si autem hoc causa aliquam potuerit impedire, aliter verbum eidem caulæ, prout dictum est, finem imponere non postponat.

Datum Tusculani v. Non. Maji.

*** L. AD EOSDEM.

Causam judicandam iis committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EX litteris quas nobis venerabilis frater noster Henricus Remensis archiepiscopus destinavit, evidenter accepimus, quod Balduinus de Aigne Hierosolymam profectarus, cuidam forori sue viduæ Agneti nomine, quæ in domo suo manebat, tres modios frumenti, & unum avenæ, de decima sua annuatim percipiendos concesserit. Mortuo vero eodem B. in peregrinatione, Girardus de Landas, qui ejus Balduini filium in matrimonio duxerat, pretatus Agneti jam dictos modios frumenti & avenæ violenter auferre non dubitavit. Unde cum idem Girardus ad curiam ipsius archiepiscopi appellatus, & mulier partes, in eadem archiepiscopi essent præsentia constituti: mulier reflex legitimos & idoneos produxit, & adjudicatis ibi præfatis quatuor modiis, de quibus controversia vertebatur, ab eodem archiepiscopo in cumulum fuit redditus pagina condemnatum: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus partibus ante vestram præsentiam convocatis, super his rei veritatem studiosius inquiratis: & si invenerit præfatum pignoratitium chirographum in conspectu clericorum & laicorum ductile, & rata causa tantam præfatis scholaribus injuriam intulisse, aut ipsi ita inconte anthemati subjecisse, ipsum, auctoritate nostra, sublato appellationis remedio, de tanta levitate, præsumptione, & audacia, dure & aspere punitatis: & si vobis constiterit eos hoc compleviste, in aliquos præditorum scholarium, qui essent clerici, violentas manus injecisse, ipsos, authoritate apostolica freti, omni contradictione & appellatione postposita, publice excommunicatos denuntietis, & fortiatis fuse excommunicatos cautius evitari: donec pafsis injuriam congrue fatisfecerint, & cum vestra cum collegio literarum apostolico fe confpecturi repræsentent; & prohibetis omnibus, ne præfatos scholares contra libertatem eorum in aliquo molestare audeant vel gravare, quandin coram magistro suo parati sunt justitiæ flare.

Datum Tuscul. vi. Idus Novemb.

*** LII. AD ABBATES S. REMIGII, ET S. DIONYSII E REMENSIS.

Causam judicandam iis committit.

Alexander papa III. sancti Remigii & sancti Dionysii Remensis abbatibus.

CAusam quæ inter G. Remensem & A. mulierem super quadam domo coram dilecto filio nostro B. archidiacono Remensi diutius est agitata, & de jure delata, ad nos per appellationem delata experientiæ vestræ committimus audiendam, & appellatione remota, fine congruo terminandam. Idcirco discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus, cum eadem requisiti fueritis, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & si cognoveritis causam eandem ad nos per appellationem fuisse delatam, rationibus hinc inde auditis, & cognitis, eamdem causam, sublato appellationis remedio, concordia vel judicio terminetis.

Datum Tuscul. xvi. Kalend. Aprilis.

*** LIII. AD PRESBYTEROS & CLERICOS parochiarum ad monasterium S. Petri de Montibus pertinentium.

Ne parochianos suos in ecclesiis suis fepeliant: sed in monasterio S. Petri de Montibus fepelianture.

Alexander papa III. presbyteris & aliis clericis parochialium ecclesiarum ad monasterium S. Petri de Montibus pertinentium.

PErvenit ad nos, quod cum habitatores parochiarum vestrarum ex antiqua consuetudine apud monasterium S. Petri de Montibus confuevere fepelri, vos contra confuetudinem illam corpora defunctorum in vestris ecclesiis fepelitis.

QUoniam igitur non decet vos præscripto monasterio vinculum jurisdictionis auferre, cui juxta vires debeati filii integra conservare debeatis: per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus, si ita est, in ecclesiis vestris nominem de habitatoribus ipsius ad sepeliendum recipere præsumatis, nisi apud vos elegerint fepelri: nec quemquam de cetero latenus infra muros ecclesiarum vestrarum fepeliendum permittatis, quia id indignum est, & ab institutione ecclesiastica penitus alienum.

Datum Tuscul. Non. Febr.

*** LIV. AD WILLELMUM SENONENSEM archiepiscopum, & suffraganeos ejus.

De canonizatione S. Thomæ Cantuar. archiepisc.

Alexander papa III. Willelmo Senonensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus.

RErdolet Anglia fragrantia, &c. *Extat supra eisdem plane verbis data ad omnes Christi fideles pag. 105.*

Datum Tuscul. IV. Non. Aprilis.

*** LV. AD ABBATEM S. REMIGII, ET DECANUM REMENSEM.

De controversia monasterii Virtuensis cum Man. presbytero.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & decano Remensi.

DIlecti filii nostri I. sanctæ Mariæ Virtuensis abbatis, de quibusdam gravaminibus ecclesiæ suæ illatis nobis super questis acceptimus: quæ tanto citius hoc debito volumus terminari, quanto fe ecclesia majori pauperiate laborat, & abbas ecclesiæ negotia minus poteli pro imbecillitate virium fuffinere. Quocirca eft enim, quod Man. presbyter ecclesiam de Alvesiolo, a bonæ memoriæ B. Catalaunensi quondam episcopo ecclesiæ Virtuensi concelsam, ad nos absque ejus & præfatæ abbatis & de restitutione conventus, ad appellationis diffugium fe dicitur contulisse: fed nec per se, nec per alium præsentium suam exhibere curavit. Ab Eur. etiam de Colonejo decimas laborum fuorum, & eenfum annuum domus fuæ, *de S. R. de Colonejo & fratribus qui terram ejus colebant* ecclesiæ pertinentes contra justitiam detinet. G. etiam de Bergerius in molendino apud Clamagnam duodecim annonæ fextarios sidem præsumit auferre: & fæpe communicatos reddere contradicit. Unde quia plurimum de vestra difficultate confidimus, & præfatus abbas non parum indiget ecclesiæ præsidio confoveri: per præsentia vobis scripta mandamus, quatinus fupradictas res, & partem ejusdem abbatis ante vestram præsentiam convocatis, & quoties ecclesiæ ac rationibus partium inquisitis diligenter & cognitis, ita eis finem debitum imponatis, ut prænominatus abbas laborare diutius pro defectu justitiæ non cogatur. Si autem illi aut copiam fui facere, aut judicio vestro ftare contemperint: cenfura eos ecclesiastica compellatis, episcopo eorum ex parte nostra denunciantes, ut latum in eos fententiam, usque ad condignam fatisfactionem, faciat observari. Porro, quia fupranominatus M. presbyter appellationem fuam, ut dicitur, profequi non curavit: causam illam, fi hoc ita constiterit, appellatione remota terminari mandamus.

Datum Beneventi v. Idus Febr.

LVI. AD ABBATES S. REMIGII, A ET S. NICASII.

Causam judicandam committit.

Alexander papa III. sanctis Remigii & sancti Nicasii abbatibus.

EX transmissa relatione E. mulieris accepimus, quod cum G. ab ea quinquaginta quinque libras Remensis monetæ influxerer exigeret, illa proponente quod marito suo, dum esset in patria, idem G. jam dictam pecuniam condonasset, super hoc ad audientiam venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi causa fuit deducta: cujus examine nullier ad nostram audientiam appellavit. Quia vero B mulierc nuncium fuum destinante, altera pars nec venit, nec aliquem pro fe refpondalem tranfmifit: experientiæ veftræ, de qua plene confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus cum extitit fueritis requiſiti, viris diſcretis & honeſtis vobis aſciſtis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem cauſam, appellatione remota, meſſatne juſtitia decidatis. Si autem adverſarii G. legitime citati, ad præſentiam veſtram venire, vel judicio veſtro parere contempſerint, eos auctoritate noſtra eccleſiaſtica cenſura compellatis. Datum Tuſculani, XIII. Kalend. C Junii.

APPENDIX SECUNDA.

Epiſtolarum Alexandri Papæ III.

Ex Tomo IV. collectionis Duchesianæ Franc. hiſtorio.

I. AD GISLEBERTUM CISTERCIENSEM abbatem, & reliquos ejuſdem ordinis.

Eorum inſtituta confirmat, & privilegiis ornat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Gisleberto Cistercienſi, & cæteris abbatibus & monachis eam profeſſionem quam futuris, regulariter vitam & inſtituta Cistercienſis ordinis profeſſis, in perpetuum.

Manſ. epiſt. in multis codicibus ex antiq. Lucæ Tudens. Rigordi ſcriptis.

SACROſancta Romana eccleſia, ſicut in B. Petro apoſtolorum principe a Domino promiſſionem obtinuit, quod univerſalis eccleſiæ fundamentum exiſteret, & præceptum accepit, ut Chriſtianæ fidei profeſſores in fide & religione, omnique ſanctimonia confirmaret: ita pro univerſarum eccleſiarum profectibus ſollicitam ſe ſemper exhibuit, & de inſtituendo, confirmando, & providendo in omnibus eccleſiis cultu facræ religionis, E fuit omni tempore ſtudioſa, ita ut ab ea ſicut a fonte ad univerſas eccleſiæ filios fit religio derivata: & quod ab aliis qui Spiritus primitia acceperunt, religioſæ ac ſalubriter inſtituta eſt, per eandem immutabilem acceperit firmitatem.

Inde eſt, dilecti in Domino filii, quod facræ religionis veſtræ opinione, tanquam agri pleni cui benedixit Dominus, provocati, religioſis precibus veſtris benignum impertimur aſſenſum, & regulares inſtitutiones veſtras auctoritate apoſtolica confirmamus. In quibus ſub certis capitulis quæ inferius annexa fant decrevimus exprimenda.

Primum quidem, ut in omnibus monaſteriis veſtris, ſicut in Ciſtercienſi eccleſia, B. Benedicti regula perpetuis temporibus obſervetur, & in electionem ejus nullus de ordine veſtro præter ſimplicem & communem intelligentiam quemlibet alium ſenſum inducat: ſed ubi auctoritatem, & ſicut quæque diffinita noſcuntur, intelligantur ab omnibus, & inviolabiliter obſerventur, & eardem penitus obſervantiæ, idem cantus, & iidem libri qui ad eccleſiaſticum officium pertinent, per omnia monaſteria veſtri ordinis teneantur. Nec aliqua omnino eccleſia vel perſona ordinis veſtri adverſus communia ipſius ordinis inſtituta privilegium aliquod poſtulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.

Deinde ut nulla eccleſiarum veſtrarum, ei quam genuit, aliquam terræ commoditatis ſeu rerum temporalium occaſionem imponat; nil quod eam gravet, nil quod ejus ſubſtantiam minuat, ejus eam agere diſponat: nec, dum abundare de alterius pauperrate cupit, avaritiæ malum, quod ſecundum apoſtolum idolorum ſeruitio comprobatur, exitare non poſſit. Quram tamen animarum abbas matris eccleſiæ ſit ea, gratia caritatis, ſibi retineat: ut ſi quando a fancto propoſito & obſervantia ſanctæ regulæ declinare, quod abſit, tentaverit, per ejus ſollicitudinem ad rectitudinem vitæ redire poſſit.

Item ut omnes abbates ordinis veſtri ſingulis annis ad generale capitulum Ciſtercienſe, poſpoſita omni occaſione excuſationis illis ſtatutis exceptis quos a labore vie infirmitas corporis retrahendavit; qui tame idonenm nuacium delegare debebunt, per quem neceſſitas remorationis eorum capitulo valeat nunciari: ſi his item exceptis, vel in remotioribus partibus habitantes, fuæ grandi & evidenti difficultate ſingulis annis ſe nequiverint capitulo præſentare. Qui nimirum ſecundum tempus tenant, quod in ipſo eis capitulo fuerit inſtitutum. Quod ſi aliqua controverſia inter aliquos abbates ordinis veſtri emerſerit, vel de aliquo eorum tum gravis culpa fuerit prolata, ut ſuſpenſionem, vel etiam depoſitionem mereatur: quidquid exinde a capitulo fuerit ſecundum veſtrum ordinem diffinitum, ſine retractatione aliqua obſervetur. Si vero pro diverſitate tenentiarum in diſcordiam cauſa deveneriť, illud irrefragabiliter teneatur, quod abbas Ciſtercienſis aut pro tempore fuerit, cum his qui ſantoris conſilii & magis idonei apparuerint, judicabit.

Hoc obſecro, ut nemo eorum, ad quos ſpeciaIiter cauſa reſpexerit, diſtinctioni debeat interſe. Si quis autem abbas prolimitatæ vel puſillanimitate ſua ſe videre ab abbatiæ ſuæ ordine relaxandum, ab abbate domus illius, unde ſua proceſſit, humiliter poſtulet relaxari. Qui tamen petitioni ejus non leviter adquieſcat, nec quoquam ſua auctoritate efficiet: ſed congregatis aliquantis abbatibus ordinis veſtri, cum eorum conſilio peraget, quod inde partuer videritin adimplendum.

Si quis autem abbatum ordinis veſtri, vel ipſius ordinis preyaricator, aut commiſſorum ſibi fratrum vitiis conſentiens apparuerit: abbas matris eccleſiæ per ſeipſum, vel priorem ſuum, vel quomodolibet non verit expedire, cum ad id ſecundo vel tertio monuerit uſq; quater. Quod ſi culpam ſuam correxerit, vel a ſuſcepæ proviſionis officio cedere forte noluerit: aliquanti abbates ordinis veſtri in nomine Domini aggregentur, & communicato conſilio, ſi viderint opportunum, cum a regimine ſubmoveant abbatie: ac poſtmodum alter qui dignus eſt, conſilio & voluntate partis abbatiæ, a monachis domus illius cum abbatibus, & qui ad eam pertinent, eligatur. Si autem is qui deponitur, vel monachi ejus, datę in eum ſententię contumaciter decreverint

A Vatic. edit. quam... ſe Bullarium. Matthæus.

rint

rint relaxandum: abbas matris eccleſiæ, cæterique abbates plenam habeant poteſtatem cenſuras eo diſtrictionis eccleſiaſticæ coercendi. De quibus ſane ſi quis reverſus ad eos, & de ſua contumacia reſipiſcens, mariis ſue miſericordiam poſtulaverit humiliter, ſicut filius pœnitens recipiatur.

Quomodo autem, aliqua eccleſiarum veſtrarum abbate propriis finibus deſtituta: pater abbas de cujus domo domus illa exiit, omnem curam habeat ordinationis domus illius, donec in ea abbas aliut eligatur. Electus autem nullo archiepiſcoporum vel epiſcoporum emancipatus, vel quaſi abbatibus tradatur: Sed nec poſt factam archiepiſcopo vel epiſcopo loo profeſſionem, oceaſione ejus ordinis ſui conſtitutionem tranſgrediatur, vel in aliquo prævericator ejus exiſtat.

Præterea, ſi forte abbates ordinis veſtri matrem veſtram Ciſtercienſem eccleſiam a facre religionis obſervantia neceſſarie perſpexerint: ipſius loci abbatem per quatuor primos abbates, de Firmitate, de Pontiniaco, de Clarevalle, & de Murimundo, ut corrigatur, & ſubditus ſuo corrigere laboret, ammoneant, & omnia quæ de aliis abbatibus ſupra dictimus circa eum adimpleant. Excepto quod ſi ſponte abbatem reliquerit, nec deponere cum nec, ſi contumax apparuerit, excommunicationis ſententia poterunt innodare: donec vel in generali capitulo, vel, ſi illud vilum fuerit fine grandi periculo expectari non poſſit, convocatis abbatibus qui de Ciſtercio exierunt, & aliquibus etiam aliorum, virum inutilem ab officio abbatis amoveant, C & tam ipſi quam abbates & monachi Ciſtercienſes aliam idoneam abbatem ei ſtatuant ſubrogare. In illum porro, qui depoſitus fuerit, & monachos ejus, ſi recalcitrare præſumpſerint, ſententiam ſeveritatis eccleſiaſtice non dubitent promulgare. De quibus poſthæc ſi aliquis cuilpam ſuæ contumaciæ recognoſcens, ad aliquam quatuor prædictarum eccleſiarum ſe ſalutis cauſa contulerit: ſicut domeſticus recipiatur, quoad ulque, prout conveniens fuerit, ſue reſtituatur eccleſiæ. Interim autem annuus abbatum conventus non apud Ciſtercium, ſed ubi a quatuor primo nominatis abbatibus prævilum fuerit, celebretur.

Quoniam autem Ciſtercienſis eccleſia mater eſt omnium veſtrum, & aliam patrem abbatem ſuper D ſe non habet, ſicut ad eandem & ordinis cuſtodiam ratuallis: per eoſdem abbates annuus ibi fiat viſitatio, & ad ſuggeſtionem eorum, ſi quid inveniri, emendandum. Sed & quoties ſine abbate propriis ſuis Ciſtercienſis extiterit: ad ipſos quatuor ejus circa reſpiciat, & tam ab eis quam ab aliis abbatibus ad Ciſtercium pertinentibus, qui per dies ad minus XV. fuerint convocati, & a monachis Ciſtercii, perſona idonea eligatur.

Liceat autem eniamque matri eccleſiæ ordinis veſtri tam de monachis, quam de ipſis abbatibus eccleſiarum, quæ ab ipſa proceſſiſſe noſcuntur, ſi hi quemcunque voluerint, ſi tamen ordinem exercuerit, aſſumere in abbatem. Perſonam autem de alio E ordine nulla eccleſiarum veſtrarum ſibi eligat in paſtorem, ſeu nec veſtri ordinis aliquis in abbatem aliut alterius ordinis monaſterio ordinetur.

Hæc igitur de multis inſtitutionibus ordinis veſtri exceripſimus, & propriis curavimus capitulis deſignare. Adjicientes, ut nullus epiſcoporum abbatiæ veſtri grangiis veſtris + aliqua religioſorum ſeu ſecularium habitatione, unde vobis inquietatio poſſit provenire, ſuperindicari permittat: ſed cui qui ſuperindicatæ tentaverint, nec id facinat, ab epiſcopis, quorum diœceſani ſunt, ſub anathematis interminatione prohibeant. Nemo etiam

+ *Forte, ali-quas... ſe Bullarium. Matthæus.*

a profeſſis vetres, monachos, vel converſos, ſine licentia abbatum ſuorum recipiat, aut ſuſceptos audeat retinere.

Quia vero ſingula quæ ad religionis profectum & animarum ſalutem regulariter ordinatis, præſentis abbreviationi nequierunt annecti: nos cum his quæ præſcripta ſunt, omnia quæ continentur in charta veſtra, quæ appellatur cartularis, & quæcumque inter vos religionis intuitu regulariter ſtatuitis, auctoritate apoſtolica roboramus, & robis veſtriſque ſuccelſoribus confirmamus, & omnibus quibus veſtrum præſeſſ fuerit, inviolabiliter perpetuis temporibus decernimus obſervanda.

De cetero, quia propoſitum firmum in haberis habitationi veſtræ loca extra converſationem haberis- B rum eligendi, grangias veſtras ſitas eccleſiæ a pravorum incuriaſi ac violentia liberas ac quietas eum Dominus conſtituit, nullus omnino audeat auferre, ſpoliare, rerberare, aut rapinam exercere præſumat, in virtute ſpiritus ſancti inhibemus. Sanctientes etiam, ut propter communia interdicta terræ, nullis eccleſiarum veſtrarum a Divini conſeſſatur officiis abſtinere. Interdictimus iterum, ne aliqua omnino perſona fratres ordinis veſtri antequam ad ſecularia judicia provocare: Sed quoſcunque ſibi advertus eos aliquid crediderit de jure competere, ſub eccleſiaſtici judicis examine experiendi habeat facultatem. Salva in omnibus ſedis apoſtolicæ auctoritate.

Determinus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel præſumptuo inſtitutionibus veſtras ſuſa temerario violare. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, ſecundo tertiove commonitus, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honorifque ſui dignitate careat, ſciatque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei ac Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubjiciat ultioni. Servantibus autem hæc ſit pax domini noſtri Jeſu Chriſti, quatinus & hic fructum bone actionis percipiat, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

II. AD BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM & ſuffraganeos, abbatesque illorum epiſcopatuum.

Encyclica eſt, & data a pacifice ad omnes archiepiſcopos. Erosat. ex ed. concilium Lateranenſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Bituricenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus per eorum epiſcopatus conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUONIAM in agro Domini, &c. *Extat ipſa initio Lateranenſis concilii eadem epiſtola archiepiſcopo Piſano & ejus ſuffraganeis inſcripta. Ex quo apparet encyclicam iſtc, & datam a paribus ad unum archiepiſcopos. Quæ ſequuntur, non repetimus, encyclicam: ſed hujus ad Bituricenſes epiſtolæ ſunt propria.*

Ad hæc, commendamus vobis attentius dilectum filium Octavianum ſubdiaconum noſtrum, virum utique provitum, induſtrium, & diſcretum, & inter alios clericos ſui ordinis curam nobis admodum & acceptum. Cui, cum ſit de mensa noſtra, condenter, pro fus probitate, fide, ac prudentia, recreationis hujus ſolicitudinem duximus imponendam: & uni-

& univerſitatem veſtram monemus propenſius, & A
mandamus, ut ita ipſum benigne recipiatis, &
honeſte tractetis, quo & devotio veſtra erga ho-
minem eccleſiam incumbenter apparet, & ſe
ipſum, cum ad nos Domino donante redierit, de
reverentia quam erga beatum Petrum & nos ipſos
habetis poſſit grata referre.

VIII. AD MAGISTRUM GIRARDUM Puellam.

Redditus ſchiſmatis tempore ſponte remiſſos reſtituit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, magiſtro Girardo Puelle, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LITTERATURA tua ac probitas ac morum honeſtas nos monent propenſius & hortantur, ut te ſicut probum, honeſtum, & litteratum virum, ſenſero diligamus caritatis affectu, & ſpeciali prerogativa amoris & gratie foveamus. Hac igitur conſideratione inducti, & perſonam tuam ſpeciali volentes diletſionis noſtre privilegio decorare: tibi reddituri, quos in partibus Teutonico in fervore ſchiſmatis nullo cogente ſpontaneo remiſiſti, de conſueta clementia & benignitate tecum apoſtolice, interventu quoque venerabilis fratris noſtri Magunttini archiepiſcopi, reſtituimus: ſtatuentes, ut non obſtit tibi ad diminutionem vel B
maculam famæ tuæ, nec circa promotionem tuam tibi præjudicium valeat in poſterum generare, quod aliquandiu redditus inter ſchiſmaticos nec ſeceris tenuiſſe. Datum Laterani, Id. Martii.

IX. AD MAGISTRUM GIRARDUM.

Ut redditus omnes ipſi tribuantur etiam abſenti, uſque ad quadriennium, a ſcholas exercenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio magiſtro Girardo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. D

ATTENDENTES litteraturam & ſcientiam tuam, & quomodo compoſitione monus & honeſte ſe præſtare nihil minus cogitanes: cogimur communi & ſpeciali debito tuis profectibus & incommodis intendere, & multa tibi benignitate deferre. Nos igitur, dilecte in Domino filii, cum ſub magiſterio tuo ſcholas per Dei gratiam proficiant in ſcientia litteraria, auctoritate tibi apoſtolica duximus indulgendum, ut ubique ad quadriennium, ſi ſcholas rexeris, reddituſ tui quos habes in Anglia, nullius contradictione vel appellatione obſtante, libere tibi, & ſine diminutione qualibet redantur in ſcholis. Ita quidem, ut nulli fas ſit tibi quicquam de illis reddi- E
tibus diminuere, vel ſubtrahere, aut circa res tuas indebitam moleſtiam vel gravamen inferre. Nec cogaris infra terminum ipſum ſcholas dimittere: niſi alicui eccleſiæ, in qua perſonatum vel magnum beneficium habeas, ea neceſſitas immineat, quod merito tuum ſibi debeas preſentiani & patrocinium exhibere. Datum Anagniæ VII. Idus Februarii.

X. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni apoſtolice ſedis legatum.

Conqueritur de Pariſienſi epiſcopo quod archidiaconatum, contra mandatum papæ & appellationem factum, contulerit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro S. Chryſogoni preſbytero cardinali, apoſtolice ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI innoteſceret cariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi, quam gravi iter de inſolentia & temeritate Pariſienſis epiſcopi, qui contra mandatum noſtrum, & appellationem a te ſuper hoc ad nos interpoſitam, archidiaconatum eccleſiæ ſuæ, non ſine gravi contemptu & injuria noſtra, non eſt veritus pro ſua voluntate conferre, ſinditorum patrum inſtitutionibus & Romane eccleſie decretum ſit dignitatis ad inpatientia, ſicut creditmus, ſuſtinieret tantam & tam gravem præſumptionem debita ſeveritate punire: nec moveretur, ſicut communitas eſſe dicitur, ſuperbo quod tam horrendum & deteſtabile factum non dubimus approbabunt. Verum de iuſtere poſſe regium magnitudinem, quam graviter in ſubſcripta ſua ſit iuſtorum patrum ſanctionibus, & dignitas apoſtolice ſedis, que in appellationibus ex majori parte conſiſtit: volumus, & tue diſcretioni mandamus, quatinus præfatum regem adeas, ſibique prene, prudenter, & diligenter aperias, quam graviter contra ſacrorum canonum & auctoritatis Romane eccleſie ſit detractum, ſuper eo quod præfatus epiſcopus poſt appellationem, quam de mandato noſtro ad nos interpoſuiſti de diuoicetis, præſentium archidiaconatum dare præſumpſit, & quomodo ex hoc pravum & iniquum exemplum trahibit ad poſteros: cum ſine iuſtione canonice ſanctionis, & derogatione juſtitie, non poſſit ecclaſticum concinqui, quod contra appellationem a quolibet attentatur. Hec autem & alia diligenter proponendo, prædictum regem a propoſita & inſtitutione ſua ſuper hoc ſtudeas ſollicite revocare. Sed ſi ab hac revocari ſe poterit, proponas ei ex parte noſtra, quod ſine gratiſſime devotionis intuitu ſuſtum ipſius epiſcopi, quantumcumque premere nobis iit & moleſtum, & ſanctorum patrum inſtitutioni contrarium, eapto animo ſuſtinemus, & epiſcopo, & nepoti dilecti filii noſtri Galterii regii Camerarii offenſam iſtam dirimus remittendam. Nec ei occaſionem hujus offenſe aliquod gravamen ſeu moleſtiam inferemus, & ſententiam, ipſius propter hoc in ipſos latas eſt, relaxamus & profecutionem appellationis eis remittimus, & quam interpoſuiſti ſuſtentur. Caterum te nos vel dilectus filius Grat. ſubdiaconus noſter tantum confidimus videamur & verecundiam habiſſe patris gratia regi ſcandalum hoc nobis & epiſcopo G. taliter in hac parte providerat, ut digniam poſſimus inde conſolationem recipere, & regiam providentiam merito in Domino commendare.

Datum Anagniæ VIII. Idus Novembris.

XI. AD EUMDEM, ET HUGONEM ſancti Angeli diaconum, cardinales.

Ut regis Francorum filia vel ducatur a filio regis Anglorum, vel patri reſtituatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro S. Chryſogoni preſbytero, & Hugoni ſancti Angeli diacono, cardinalibus, apoſtolice ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ſilia cariſſimi in Chriſto filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis, quam, imperitem

de Henricus illuſtris rex Anglorum filio ſuo Richar- A
do duci Aquitanie in matrimonio copulandam ſuſceperat, ad annos nubiles pervenille dicatur: idem, rex Francorum videtur gratiam de nobis quærere, quod nobis, ſicut aſſerit, tolerantibus, nec ei eadem filia ſua reſtituitur, nec a prefato duce traducitur, licet traduci deberet. Quotiam igitur idem Francorum rex ad horum ſatisfactionem inſtat, nos ſibi nolentes in hac parte, ſecus non debemus, deeſſe: cum indignum ſit, inhonum, & abſurdum, ut filia ipſius regis tali modo deſponſata diutius detineri: diſcretioni veſtre per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum regem Anglorum communiter & diviſim ex parte noſtra & veſtra ſollicite monitis & hortationibus laboretis inducere, ut memoratam filiam ejuſdem regis infra duos menſes a præmonitato duce mageſtice, ſicut decet utrumque regem, traduci faciat: aut eam prædicto regi reſtituere non poſſonat. Si vero neutrum iſtorum ad commotionem veſtram infra præſcriptum terminum fecerint: tota patentia Cæſarieuſis, ſublato appellationis remedio omnia Divina, preter baptiſma parvulorum, & penitentias morientium, donec horum alterum faciat, auctoritate noſtra prohibeatis officia celebrari: Et ſi hec ſe reſpuerit, totum committum Pictavenſem ſimili ſententie ſubponatis. Porro ſi unus veſtrum his exequendis nolueris vel non poterit intereſſe, alter veſtrum ea nihilominus exſequatur. Datum Anagnie XII. Kal. Junii.

XII. AD LUGDUNENSEM ARCHIEPI- C
ſcopum S. A. L. & ſuffraganeos ejus, &c.

Petrum S. Chryſogoni cardinalem, legatum ſuum, commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Lugdunenſi archiepiſcopo, ſuffraganeis ejus, & ſuffragenſibus ejus, & dilectis filiis abbatibus & univerſis clericis & populo per Lugdunenſem provinciam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GAUDEMUS admodum, & exultamus in domino, quod dilecto filio noſtro Petro tit. Sancti Chryſogoni preſbytero cardinali, quem in pro- D
vincia vellra, & in aliis locis legatum ledis apoſtolice conſtitimus, honum, per Dei gratiam, & laudabile teſtimonium perhibuit. Fraternitas ſiquidem & laudabilis converſatio ejus, una prudentia, & prudentia, de ipſo nos ſecerant jam pridem confidere, quod tuum dominio cooperante plenius in operibus exhibitione dilicitus: quia tanto vos fieri devotos & ſpeciales eccleſie filios abundantiori caritate diligimus, tanto vobis perfectum magis modum, providum, & deferum, in legatum diximus providendum. Licet autem de ipſius legationis jam prædem alias litteras ad vos direximus: quia tamen eundem cardinalem ſpeciali prerogativa diligimus, & eorum acceptamque nouemus, literata vobis ſcripta dirigimus: monentes univerſitatem veſtram, & præcipiendo mandantes, quatinus prædictum cardinalem, ſicut decet tanium virum & legatum apoſtolice ſedis, cum debito honore & reverentia curetis recipere, & ad vocationem ejus ſine contradictione qualibet accedentes, ipſius illatura & monita ſalcipiatis firmiter, & ſervetis, ſibique ſicut legato apoſtolice ſedis honorem & reverentiam impendatis. Ita quod ipſe vobis & aliis poſſit ſalubriter Domino cooperante proficere, & non de fructu legationis ſue omnipotenti Domino debitas gratias exſolvamus. Datum Anagnie. XIV. Kal. Decembris.

XIII. AD PETRUM CARDINALEM ſancti Chryſogoni, apoſtolice ſedis legatum.

De pace cum Friderico imperatore nondum facta: & de filia regis Francorum, quam vel ducere debet filius regis Angliæ, vel patri reſtituere.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tit. ſancti Chryſogoni preſbytero cardinali, apoſtolice ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod ſignificatis nobis publice per totum regnum Francie prædicari, nos cum Friderico imperatore pacem fecille, & ea hoc cariſſimus in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem in admirationem non modicam: dilecte in Domino, quia nullam per nos veritudinem inde habuit: mirari ſumus quomodo ille vir potena hujuſmodi ſparſit rumores per orbem, per litteras ſuas denotando nos ad vocationem ejus iviſſe, & pacem fecille: cum eſt capitula hinc inde producta fuerint, & ſpes habeatur quod pax debeat reformari, nullam tamen certitudinem perfectionis parte habeamus: quia jam cum regi ſignificaſſem, qui tantum eccleſie contulit, & fe pariter & regnum ſuum nobis, & fratribus noſtris plene expoſuit. Quod quidem te volumus prædicto regi, ut pote amatori & defenſori eccleſie, diligenter proponere, & quod ei ſtatim plenius curabimus, ſi datum ſoteris deſuper quod pax reformetur, & ſtudiolius inſinuare.

De cetero, licet cariſſimo in Chriſto filio noſtro Henrico illuſtri Anglorum regi ſcripta noſtra direxerimus, monentes, conſulentes, & hortantes eum, ut filiam ſuam prædicto regi Francorum dilatione reſtituat, vel a filio ſuo faciat deſponſari: qui tamen prædictos rex Anglie aſſerit ſe paratum eſſe ad matrimonium complendum, ſi per Francie paſtiones ſervare voluerit, quas ſecum fecit: prædentiam tuam monemus & hortamur attentius, quat inos eundem regem Francie cum omni ſtudio bonea, honeſtis propoſeris, & inducas, quod prædicto regi Anglie petitiones illas compleat & obſervet, ſi honeſtas ſunt, & ita ſe obligavit: quod eum decteret, ſi eas non compleverit. Quod ſiteneon ponterit ad hoc inducere, regem Anglie cum omni inſtantia monere & inducere modis omnibus elaboret, ut de duobus que divinus ſi- terum matrimonium copulavit: quia latis ei ſuſtere debet ut regi filiam reddat, ex quo tibi interpoſitas petitiones non ſervat. Si autem infra quadraginta dies poſt commonitionem tuam, eundem horum quæ dicta ſunt impleverit, in regnum & in terram ejus, omni occaſione & interpellatione ceſſante, interdicti interentia proferas: & venerabilibus fratribus noſtris Cantuarienſi & Bardegalenſi archiepiſcopis, & Pictavenſi epiſcopo, ex parte noſtra præcipias, ut eandem ſententiam omni occaſione & appellatione ceſſante obſervent, & faciant inviolabiliter obſervari. Volumus autem ut negotium ipſum ſecretum teneas, quouſque a rege Anglorum certum accipias inde reſponſum & hoc ipſum regi Francie diligenter ex parte noſtre proponas: quia nec deeet, nec expedit, ut ante reſponſionem regis noſtrum publicetur mandatum.

Datum Ferrarie II. Kal. Madii.

XIV. IX.

IX. AD LUGDUNENSEM ET BITURICENSEM archiepiscopos.

Ut Petrum S. Chrysogoni cardinalem, legatum agendi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus, fratribus Ludovicensi archiepiscopo & Bituricensi, archiepiscopis, & eorum suffraganeis, & universis clero & populo in eorum episcopatibus & in episcopatu Aniciensi constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Non latet, sicut credimus, vestræ discretionis prudentiam, quomodo nos olim dilectum filium nostrum Petrum tit. S. Chrysogoni presbyterum cardinalem, ejus probitate & prudentia, & honestate pensata, in partibus ultramontanis legatum fedis apostolicæ constituimus. Eam de ipsa spem fiduciamque tenentes, quod per solicitudinem & circumspectionem ejus & vos profecturis, auctore Domino, salutaribus institutis, & ecclesia Dei gratum fuscipiet incrementum. Mandamus itaque universitati vestræ, atque præcipimus, quatinus prædictum cardinalem, sicut legatum apostolicæ sedis, & sicut virum providum, indultrium, & discretum, & cartum nobis plurimum & acceptum, eum honore debito & reverentia cureris recipere, & honeste tractare, & ad vocationem ejus sine contraditione qualibet accedentes, sibi jam in appellationibus quam in aliis, sicut legato apostolicæ sedis, omnem reverentiam, & obedientiam impendatis, & ejus salubribus monitis & mandatis reverenter, prout convenit, pareatis. Ita quod & ipse nobis possit Domino cooperante proficere, & nos de fructu legationis fuæ omnipotenti Domino tu gratias referamus.

Datum Ferentin. 11. Idus Aprilis.

X. AD OMNES FIDELES PER FRANCIAM constitutos.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus & aliis ecclesiarum prælatis, & universis eum clericis quam laicis per regnum Francorum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum simus ad hoc experti prudentiam, litteraturam, & honestatem dilecti filii nostri P. tit. S. Chrysogoni presbyteri cardinalis, ipsum sicut virum litteratum, providum & discretum, sincere in Domino diligimus: tanto confidentius filii committimus quæ sunt per vitos honestos & providos exequenda, quanto de fervore fuæ devotionis, & de prudentia fua plenissem fiduciam obtinemus. Inde est, quod nos eundem cardinalem pro quibusdam magnis & arduis negotiis specialiter & E præcipue ad partes vestras duximus destinandum, cui auctoritatem & facultatem indulsimus concedendi quæ corrigenda ibi invenerit, & causas quæ ad ejus audientiam perlatæ fuerint, diremdi. Nonemus itaque universitatem vestram attentius, & præcipimus, quatinus eumdem cardinalem, ficut virum litteratum, providum, & honestum, & a nostro latere destinatum, qui nobis carus est plurimum, & acceptus, eum honore debito curetis recipere, & correctionem fuam, & ea quæ provida circumspectione statuerint, fulcipiatis firmiter & ferventis. Ita quod ipse in vobis fervorem confuetæ devotionis inveniat, & nos prudentiam ac facultatem vestram digna in Domino laudibus commendemus. Datum Anagniæ, x. Kal. Maii.

XI. AD PETRUM CARDINALEM sancti Chrysogoni apostolicæ sedis legatum.

Ut abbas Quintiacensis decimas restituat prioti de Lanariaco, quas ipsi ademit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro sancti Chrysogoni presbytero cardinali apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

B Ex conquestione dilecti filii nostri P. prioris de Lanariaco accepimus, quod abbas & monachi sancti Benedicti de Quintiaco ab eo de agriculturis & vineis suis decimas contra justitiam abstulerunt, & exinde ipsum multipliciter infestare præsumunt. Quoniam igitur unicuique in jure suo adesse debemus, & ne viri religiosi ruptis graventur, attentioni studio providere: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus prædictos abbatem & monachos eum omni studio moneas, & si fuerit necesse, districte compellas, ut memorato priori præscriptas decimas sine molestia & difficultate restituant, & de retero exigere nulla ratione præsumant: vel si præfentia tua plenam exinde justitiam appellatione remota exhibeant. Datum Ferentin. iv. Nonas Augusti.

XII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni, apostolicæ sedis legatum

Ut jura monasterii sancti Magiorii peculiariter protegat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tit. sancti Chrysogoni presbytero cardinali apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

C Ita solicite nos & attente rogavit carissimus in Christo filius noster Ludovicus illustris Francorum rex pro monasterio sancti Magiorii Parisiensis: quod jura ipsius monasterii prester commune debitum illæsa volumus & integra conservare, & te ad hoc solicitis exhortationibus commonere. Inde est quod discretionem tuam monemus attentius, & mandamus, quatinus dum in terra fueris, jura prefatigni monasterii, auctoritate legationis qua fungeris, quantum in te est, protegas attentius & defendas, & ita præscriptum monasterium sitagas in fuis juribus fustinere, quod per providentiam & solicitudinem tuam eadem monasterium de fui juris integritate latetur, & nos exinde discretionem & prudentiam tuam non immerito commendare possimus. Datum Beneventi, III. Kal. Januarii.

XIII. AD PETRUM CARDINALEM S. Crysogoni, apostolicæ sedis legatum.

Ne Meldensem ecclesiam detinere pergat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tit. S. Chrysogoni presbytero, cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Quanto majorem locum dono Divini meruerit adeptus es dignitatis, tanto debes cautius & circumspectius ambulare: & ita te compositum esse hibere, ut homines inveniant in te quid sequantur, & non

& non quid debeant remordere. Accepimus autem a team XIV. emicarum, desuratam inius & extra, quod Lemovicensem ecclesiam, depositis: voluntas & mandamus, ut per nunciam tuum providunt & discretum, a dilectis filiis nostris decano, archidiacono, & canonicis ejusdem ecclesiæ, vel etiam ab abbate sancti Martialis, hæc & alia, si qua de bonis ejusdem ejusdem episcopi quæ eos sunt, ex parte nostra quatuorcies requiri facias, receptu nobis deferas, fi debueris ad nos redire: aut hi nones ad nos quantocius redituros, apud dilectum filium nostrum abbatem sancti Germani Parisiensem cures ponere eum posponas. Nunc enim eis dedimus in mandatis, ut tibi, vel certo nuncio tuo, præscriptam cuppam, candelabra, & alia, si qua de bonis prædicti episcopi fuit apud eos, quæ non debeant alienare. Datum Laterani vi. Kal. Aprilis.

XVI. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni, apostolicæ sedis legatum.

Ut regem Francorum & principes ejusdem regni ad fumendum crucem horretur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tituli S. Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Immotuit nobis ex litteris carissimi in Christo filii nostri Manuelis illustris Constantinopolitani imperatoris, quod ipse in manu fortí Turcorum terram ingressus, civitates & castra fertea & igne consumpsit, & in medio terræ foldani Iconii civitatem quadam magnam & populatam construxit, ubi Latinos & Græcos qui eam custodiant, posuit, & per civitatem ipsam magna regiosi Turcorum per Dei gratiam dominatur. Usque adeo, quod viam fepulcri Domini visitandi omnibus Christianis, tam Latinis quam Græcis, reddidit Domino faciente pacificam, sicut quia idem imperator firmum votum fe asserit & propositum gerere, ab impugnatione illius nefandæ gentis nullatenus ab. Dinent, donec auctore Domino contra ipsam perficiat quod incœperat: nos volentes juxta petitionem fuam ejus piam propositum promovere, regibus & principibus orbis, & aliis fidelibus, exhortantis apostolice scripta dicimus, ut ad confundendam gentem illam, & exaltandum nomen fidei Christiani, obtente pro devotionis fidelium & diligentia nostra, quod dictum est, negotium tuæ discretionem tuam attentius, & mandamus, quatinus tam regem quam principes, comites, & barones, & alios Dei fideles regni Francorum, ad hoc idem solicitis monitis & hortationibus labores inducere. Ita quod perfuafio tua in operis effectu claresceat, & nos prudentiam tuam & solicitudinem digne posimus in Domino commendare. Datum Anagniæ, IV. Kal. Februarii.

XVII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni, apostolicæ sedis legatum.

De mercede pro scholarum regimine.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tituli sancti Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Licet mandaverimus ut bi qui volunt docere, nihil pro scholis regendis ab ullo eo exigunt, jura illud: *Veni & audi*: volentes tamen honestati & litteraturæ magistri Petri cancellarii Parisiensis,

fis, quantum salva honestate possumus, prompta benignitate deferre, quem speciali prærogativa diligimus & volumus honorare: discretioni tuæ mandamus, quatinus habito consilio cum venerabilibus fratribus nostris Willelmo Senonensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, & H. Remensi archiepiscopo, & aliis quibus & honestis personis, super regimine scholarum Parisiensium, quod tibi visum fuerit, ita quod personam jam dicti Petri non excedat quod absit fœtor, circumspecta diligentia providcas atque disponas: eam cautelam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui scholas exercuerunt non debeant immoderate gravari. Datum Ferentini, IV. Kal. Novembris.

CAP. XVIII. AD REGINAM FRANCORUM.

Adversus Victorem antipapam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimæ in Christo filiæ D. illustri Francorum Reginæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTO tibi Divina clementia dignitatis gradum contulit altiorem, quanto etiam inter alias personas te majori potentia & nobilitate ditavit, tanto utique tub potenti manu Dei, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, excellentiam tuam decet amplius humiliari, & unicam sponsam ejus, sacrosanctam Ecclesiam videlicet excolere, tota mentis affectione diligere, & toto fluctu venerari, ejus honorem & exaltationem illorum, qui ex canonica fratrum electione in ea Domino disponente ministrant, intendere, & ad eorum confortationem, qui eam opprimere & laniare conantur, operter te solicitus laborare. Qualiter autem Octavianus schismaticus, simoniacus, & manifestus invasor, post canonicam electionem nostram, & postquam nos invitos & reluctantes, de mandato ac voluntate fratrum, Ostiprior diaconorum induerat, se ipsum pastorali, atque ipse idem manto se proprius manibus aperuerit: ex literis, quas ad episcopos, aliosque ecclesiæ prælatos per diversas provincias constitutos nos olim recolimus destinasse, ad notitiam tuam plenarie credimus pervenisse. Quia igitur ecclesia Dei multis attrita laboribus, & non modicis angustiata pressuris, ope & consilio potentiæ nobilium personarum, a multis retro temporibus non magis quam nunc indignis auxiliari excellentiam tuam ne apostolica scripta rogamus, moriemur, & exhortamur in Domino, ut in devotione matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac nostra, sicut de te confidimus & speramus, immobili firmitate consistas, & simoniaca pravitate illius lesthimatici atque apostatici omnino reprobata, a quo videlicet episcopi, abbates, atque alii viri religiosi, & cunctæ fere personæ tam ecclesiasticæ quam seculares, sicut a peste mortifera fugiunt, & ad eum nulla ratione accedunt, in pera fidei, & ecclesiæ unitate, animi tui confirmas firmitatem, atque carissimum filium nostrum Ludovicum illustrem regem Francorum virum tuum ad hoc ipsum ppi exhortatione indesere studeas, & modis omnibus exhortari. Non enim persuasum tuam, sicut carissimæ filiæ nostræ, sinceræ voluntatis in Christi visceribus caritate diligere, & postulationes tuas, quantum cum Deo possumus, libentius exaudire. Datum Anagniæ, Id. Novembris.

XIX. AD PRÆLATOS IN ANGLIA constitutos.

T. archiepiscopum Cantuariensem, legatum apostolicæ sedis instituit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis per totam Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

EX injuncto nobis a Deo pontificatus officio, pertenemur omnibus ecclesiarum prælatis in Christo subditos esse & ad eorum profectum & honestatem personis, super regimine scholarum Parisiensium, quod tibi visum fuerit, ita quod personam jam dicti Petri non excedat quod absit fœtor, circumspecta diligentia providcas atque disponas: eam cautelam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui scholas exercuerunt non debeant immoderate gravari. Datum Ferentini, IV. Kal. Novembris.

CAP. XVIII. AD REGINAM FRANCORUM.

Adversus Victorem antipapam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimæ in Christo filiæ D. illustri Francorum Reginæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTO tibi Divina elementia dignitatis gradum contulit altiorem, quanto etiam inter alias personas te majori potentia & nobilitate ditavit, tanto utique tub potenti manu Dei, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, excellentiam tuam decet amplius humiliari, & unicam sponsam ejus, sacrosanctam Ecclesiam videlicet excolere, tota mentis affectione diligere, & toto fluctu venerari, ejus honorem & exaltationem illorum, qui ex canonica fratrum electione in ea Domino disponente ministrant, intendere, & ad eorum confortationem, qui eam opprimere & laniare conantur, operter te solicitus laborare. Qualiter autem Octavianus schismaticus, simoniacus, & manifestus invasor, post canonicam electionem nostram, & postquam nos invitos & reluctantes, de mandato ac voluntate fratrum, Ostiprior diaconorum induerat, se ipsum pastorali, atque ipse idem manto se proprius manibus aperuerit: ex literis, quas ad episcopos, aliosque ecclesiæ prælatos per diversas provincias constitutos nos olim recolimus destinasse, ad notitiam tuam plenarie credimus pervenisse. Quia igitur ecclesia Dei multis attrita laboribus, & non modicis angustiata pressuris, ope & consilio potentiæ nobilium personarum, a multis retro temporibus non magis quam nunc indignis auxiliari excellentiam tuam ne apostolica scripta rogamus, moriemur, & exhortamur in Domino, ut in devotione matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac nostra, sicut de te confidimus & speramus, immobili firmitate consistas, & simoniaca pravitate illius lesthimatici atque apostatici omnino reprobata, a quo videlicet episcopi, abbates, atque alii viri religiosi, & cunctæ fere personæ tam ecclesiasticæ quam seculares, sicut a peste mortifera fugiunt, & ad eum nulla ratione accedunt, in pera fidei, & ecclesiæ unitate, animi tui confirmas firmitatem, atque carissimum filium nostrum Ludovicum illustrem regem Francorum virum tuum ad hoc ipsum ppi exhortatione indesere studeas, & modis omnibus exhortari. Non enim persuasum tuam, sicut carissimæ filiæ nostræ, sinceræ voluntatis in Christi visceribus caritate diligere, & postulationes tuas, quantum cum Deo possumus, libentius exaudire. Datum Anagniæ, Id. Novembris.

XIX. AD PRÆLATOS IN ANGLIA constitutos.

T. archiepiscopum Cantuariensem, legatum apostolicæ sedis instituit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis per totam Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

EX injuncto nobis a Deo pontificatus officio, pertenemur omnibus ecclesiarum prælatis in Christo subditos esse & ad eorum profectum & honestatem personis, super regimine scholarum Parisiensium, quod tibi visum fuerit, ita quod personam jam dicti Petri non excedat quod absit fœtor, circumspecta diligentia providcas atque disponas: eam cautelam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui scholas exercuerunt non debeant immoderate gravari. Datum Ferentini, IV. Kal. Novembris.

CAP. XX. AD SIMONEM ARCHIDIAC. Parisiensem,

No quid a canonicis sancti Victoris exigat pro inthronizatione abbatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Simoni archidiacono Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM sis vir litteratus & discretus, te nullatenus ignorare credimus, eos graviter excedere, & cantorem suum libi reddere offensum, qui pro collatione vel inthronizatione alicujus viri ecclesiastici pecuniam exigere vel extorquere præsumunt: cum ad sepulturam præsertim non sit dubium pertinere. Ex parte siquidem dilectorum filiorum nostrorum abbatis & fratrum ecclesiæ sancti Victoris Parisiensis, ad nos est querela perlata, quod tu ab eis

EPISTOLÆ. 170

A tra unanimitatis & unionis caula extitit, ex tunc dilectionem, veritatis amicitiam & rationabilem confuetudinem prædictæ ecclesiæ, post benedictionem fuscepram in fedem pofuiſti: cum id tanum ad Priorem & Subpriorem ejuſdem ecclesiæ pertinere dicatur. Quia vero inthronizatio abbatis, vel alicujus ecclesiaſtici viri, libera & gratuita eſſe debet, ſicut & electio: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus pro inthronizatione prædicti abbatis a fratribus prædictæ ecclesiæ nihil per te vel alios exigas, & eis hac occaſione nulla modo molestiam inferas, vel gravamen, ſed ipſos libere ordinari vacare permittas. Quod ſi fecus agere præſumpſeris, & ab eorum indebitis gravaminibus non deſiteris, nos auctore Domino eſſe den in jure ſuo, ſicut non debemus, ulla ratione non deerimus.

CAP. DECANI ECCLESIÆ S. ANIANI ad Alexand. PP. III.

Ut in delinquentes epiſcopos ſit ſeverior.

Venerabili patri & domino Alexandro ſummo & universali pontifici, D. eadem gratia, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, de Domini gratia Francorum, eccleſiæ beati Aniani decanus, ſervitium debitum ac devotum.

QUANTO labore indaverim, ut deſtructo errore, perſonæ regni Francorum vos in gremen & palſtorum recipere animarum noverunt Domini cardinales, qui corporeis hoc oculis conſpexerunt. Receptus itaqmulto labore cardinalium, quonium eccleſiarum prælati diſſimili tempore congaudebant: poſtibiliter enim impune ſubditos, & impotentes ac pauperes neguiter aggravabant: cognerunt Domini cardinales paulatim exhortari & commonere epiſcopos, ut per viam reſtitutionis incedentes, & eccleſiæ Romanæ ſtatua non adeo paſſim convellentes, aut tam patenter a tramite juſtitiæ nullatenus deviantes. Et cum hoc certe plus juſto tenuiter agerent, quonium ſine fore quod fecerant eos remordebat, occaſio guerræ advenit, & orta eſt guerra inter reges, quæ facile ſedari non poterit, quod non eſt vera & de pace mentionem facit. Epiſcopi guerram deſiderant, quonium & guerram Romanæ eccleſiæ in guerra regum intelligunt augmentari. Turbatur eſt dominicis vox, & valide nimis, & quia novis adhæſit principibus, acquiterunt bus, timendum valde eſt, ne ipſis animis immutentur. Gaudent & exultant epiſcopi, & alii eccleſiarum prælati Francorum, quod domini cardinales gratiam amiſerunt. Propter quod manus ad quælibet villa extendere non formidant. Appellationes præterea ne commonere valent, & ſi non fuerit appellatum, poſt appellationem exterminant univerſa. Nimis perpecit Romana eccleſia epiſcopis delinquentibus, & ideo villa & contempui nunc habetur. Reſumat ergo pater vires ſuas tanda Romana eccleſia, & per ſemitas juſtitiæ incedens, recto diſponat univerſa judicio. Valete.

MANUELIS IMPER. AD LUDOVICUM regem Francorum.

Alexandrum papam a ſe ſuſcipi hortatu Ludovici regis.

Manuel in Chriſto Deo fidelis Imperator, porphyrogenitus, regnator, fortis, exercitor, ſemper auguſtus, & auctor ator Romanæ Commino, dilectiſſimo conſanguineo, & amico imperii ſui, Ludovico nobiliſſimo regi Francorum ſalutem, & conſanguineæ indefolubile vinculum.

EX quo iter, quod propter iterſtrum Domini noſtri Jeſu Chriſti a vobis peracum fuit, no-

Concil. General. Tom. XIII. H

EPISTOLÆ. 170

A tra unanimitatis & unionis caula extitit, ex tunc dilectionem, veritatis amicitiam & rationabilem confuetudinem prædictæ ecclesiæ, post benedictionem fuscepram in fedem pofuiſti: cum id tanum ad Priorem & Subpriorem ejuſdem ecclesiæ pertinere dicatur. Quia vero inthronizatio abbatis, vel alicujus ecclesiaſtici viri, libera & gratuita eſſe debet, ſicut & electio: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus pro inthronizatione prædicti abbatis a fratribus prædictæ ecclesiæ nihil per te vel alios exigas, & eis hac occaſione nulla modo molestiam inferas, vel gravamen, ſed ipſos libere ordinari vacare permittas. Quod ſi fecus agere præſumpſeris, & ab eorum indebitis gravaminibus non deſiteris, nos auctore Domino eſſe den in jure ſuo, ſicut non debemus, ulla ratione non deerimus.

CAP. DECANI ECCLESIÆ S. ANIANI ad Alexand. PP. III.

Ut in delinquentes epiſcopos ſit ſeverior.

Venerabili patri & domino Alexandro ſummo & universali pontifici, D. eadem gratia, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, de Domini gratia Francorum, eccleſiæ beati Aniani decanus, ſervitium debitum ac devotum.

QUANTO labore indaverim, ut deſtructo errore, perſonæ regni Francorum vos in gremen & palſtorum recipere animarum noverunt Domini cardinales, qui corporeis hoc oculis conſpexerunt. Receptus itaqmulto labore cardinalium, quonium eccleſiarum prælati diſſimili tempore congaudebant: poſtibiliter enim impune ſubditos, & impotentes ac pauperes neguiter aggravabant: cognerunt Domini cardinales paulatim exhortari & commonere epiſcopos, ut per viam reſtitutionis incedentes, & eccleſiæ Romanæ ſtatua non adeo paſſim convellentes, aut tam patenter a tramite juſtitiæ nullatenus deviantes. Et cum hoc certe plus juſto tenuiter agerent, quonium ſine fore quod fecerant eos remordebat, occaſio guerræ advenit, & orta eſt guerra inter reges, quæ facile ſedari non poterit, quod non eſt vera & de pace mentionem facit. Epiſcopi guerram deſiderant, quonium & guerram Romanæ eccleſiæ in guerra regum intelligunt augmentari. Turbatur eſt dominicis vox, & valide nimis, & quia novis adhæſit principibus, acquiterunt bus, timendum valde eſt, ne ipſis animis immutentur. Gaudent & exultant epiſcopi, & alii eccleſiarum prælati Francorum, quod domini cardinales gratiam amiſerunt. Propter quod manus ad quælibet villa extendere non formidant. Appellationes præterea ne commonere valent, & ſi non fuerit appellatum, poſt appellationem exterminant univerſa. Nimis perpecit Romana eccleſia epiſcopis delinquentibus, & ideo villa & contempui nunc habetur. Reſumat ergo pater vires ſuas tanda Romana eccleſia, & per ſemitas juſtitiæ incedens, recto diſponat univerſa judicio. Valete.

MANUELIS IMPER. AD LUDOVICUM regem Francorum.

Alexandrum papam a ſe ſuſcipi hortatu Ludovici regis.

Manuel in Chriſto Deo fidelis Imperator, porphyrogenitus, regnator, fortis, exercitor, ſemper auguſtus, & auctor ator Romanæ Commino, dilectiſſimo conſanguineo, & amico imperii ſui, Ludovico nobiliſſimo regi Francorum ſalutem, & conſanguineæ indefolubile vinculum.

EX quo iter, quod propter iterſtrum Domini noſtri Jeſu Chriſti a vobis peracum fuit, no-

Concil. General. Tom. XIII. H

FRIDERICI IMP. AD ... ARCHIEPISC.

Vocat ad concilium Biſuntinum pro eligendo Victore antipapa.

Friderico Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, dilecto ſuo..... archiepiſcopo gratiam ſuam, & omne bonum.

INTER univerſas tumeſcentes tempeſtatum procellas, quibus jamdiu navicula beati Petri quaſſata, & inter preſſuras diverſas, quibus ſacra Dei eccleſia frequenter afflicta & tribulata eſt: tandem

verus ille mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui ecclesiam suam velut unicam sponsam propria charactere sui pretiosi sanguinis insignivit & ordinavit, consolationis gratiam, quam ascendens in cœlum fidelibus suis repromisit, inquiens: *Non relinquam vos orphanos: nec ego videbor eum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*, evidentibus & manifestis declarat indiciis. Ipse enim sicut stella matutina in medio nebulæ oriens, solita pietate ecclesiam suam in tribulatione respexit, *& fugere imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.*

Pro illa si quidem controversia, quæ inter nos & regem Francorum pro schismate Romana ecclesia jamdiu agitabatur, ut Spiritus Sanctus gratia, quæ facit habitare unanimes in domo Domini, mediantibus hinc inde legatis, tandem pari voluntate & unanimi consensu inter nos convenit: quod nos videlicet cum archiepiscopis, episcopis, & patribus orthodoxis, ac viris religiosis, baronibus, & universis utriusque regni principibus, IV. Kal. Septembris, in die videlicet Decollationis S. Joannis Baptistæ, super flavium Saonam in episcopatu Bisuntino concilium pariter generale celebratori fumus: in quo res Francorum dilectos consanguineos nostros, cum universis archiepiscopis suis, episcopis, & cum omnibus regni sui principibus, & tota Gallicana ecclesia, reverendum patrem nostrum Dominum papam, sicut per sacramenta, & fimilibus fecerit atæ præordinatum est, in apostolicum, & universalem sanctæ Dei ecclesiæ pontificem recipiet, & debitam reverentiam exhibebit.

Verum quia hæc negotium non arduum, tamque salubre, & tam necessarium, ubi de reconciliatione sanctæ ecclesiæ & salute totius Christianitatis in commune agitur, sine tuæ diligentiæ, cæterorumque principum, ac Christi fidelium, conformatione prudentia nec debet, nec potest: exoramus te, & monemus in ea fide quam debes imperio, & sanctæ Dei ecclesiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occasione submota, cum sapientibus & magis idoneis & literatis personis tuæ diœcesis, apud Bisuntium IV. die ante præfidium terminum, familiariter more curiæ nobis occurras, ad concilium nobiscum proficiscaris: ibi enim per gratiam Dei de totum negotium Domini papæ Victoris ad gloriam Dei, & pacem & unitatem sanctæ ecclesiæ, & omnimodum honorem imperii, honesto fine terminatur.

¶ FRIDERICI IMP. AD E. LUGDUNEN. archiepiscopum.

Eum ad idem colloquium evocat.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, dilecto suo E. venerabili Lugdunensi archiepiscopo, & primati Galliarum, gratiam suam, & omne bonum.

IMPERIALIS nostræ solicitudinis propositum, quo Lugdunensem ecclesiam & civitatem a distinis laboribus suis exuere, & in antiquæ dignitatis suæ statum, reformatæ decretum, pro tua fideli erga nos devotione in pectore nostro inesse nunter vigilat: quoad usque Deo opitulante debitum fortiatur effectum. Unde propitia Divinitas, quæ pias omnium conflatis intentione, & ea promovere conluvit, congruum nobis hoc tempore opportunitatem obtulit: ut partes Burgundiæ, immo ipsam civitatem Lugdun. in propria majestatis nostræ præsentia quatenus citius adeamus, ut ruinæ ejus in statu sui decoris cooperante Domino reigamus. Comes siquidem Henricus Trevensis cum ad curiam nostram in legationem domini sui regis Francorum venisset, & reverendum patrem nostrum pro tua Victoren honoris reverentia honorasset: studiose a nobis postulavit, quatenus ad colloquium inter nos & eum regem habendum accederemus: tantumque huic verbo inhæsit, quoadusque universorum nostrorum principum consilio colloquium indiximus, IV. Kal. Septembris ad pontem Saone inter Divionem & Dolum, cum archiepiscopis, abbatibus, aliisque cleri nostri personibus illo venturi. Quia ergo tua diligens prudentia in eodem colloquio pluriumque necessaria est, venerabilitati tuæ fiudiose mandando injungimus, quatenus ad idem colloquium omnes suffraganeos tuos procæ, & omnes diœcesis tuæ episcopos, abbatibus, & cleri celebritate, omni remota occasione venias. Quia non ibidem Divina gratia promovente, super ecclesiæ dei restituenda unitate, & super domini papæ Victoris confirmatione, finem imponemus. Interea vero eonsilium non fuit, ut militiam, prout dictum erat, transmittere mus quia peregunque sunt in bellicis rebus agenda, seu dispensanda, per præsens non nostrum convenientius adimplere curabimus. Dominus quidem papa nobiscum aderit, & oportebit propter defectum domorum in tentoriis habitare.

¶ FRIDERICI IMP. AD MATTHÆUM Lotharingiæ ducem.

Ejusdem argumenti.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper Augustus, fideli suo Matthæo duci Lotharingiæ, gratiam suam & omne bonum.

QUONIAM in schismate, quod est in Romana ecclesia, universus orbis in se ipsum divisus est, & tota Christianitas non modica ruinatione concutitur: non sine omni compassione sanctæ Dei ecclesiæ doloribus condolemus, totius consilii & auxilii propensioem curam & solicitudinem adhibere cupientes, ut tot dissensionis discrimine sublato, ecclesia Dei sicut in unitate fidei, ita sub unius pastoris regimine in unum ovile congregetur. Inde est quod ex consilio principum, cum dilecto consanguineo nostro Ludovico illustri rege Francorum IV. Kal. Septembris, in die videlicet decollationis S. Joannis Baptistæ, super flavium Saonam conciliem celebrare statuimus: in quo, a spirante Spiritu sancti sancti amantes habitare in domo Domini, personamus, ut ecclesiastica pacis & unitatis status reformetur, & dominus papa Victor apostolicæ sedis gubernacula debeat obtinere.

Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque salubre, & tam necessarium, ubi de reconciliatione sanctæ ecclesiæ, & salute totius Christianitatis in comune agitur, sine tuæ diligentiæ prudentia nec debet, nec potest: exhortantes commonemus te in ea fide quam debes imperio, & sanctæ Dei ecclesiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occasione submota apud Bisuntium IV. die ante præfinitum terminum familiariter more curiæ nobis occurras, ad concilium nobiscum proficiscaris.

¶ VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVIC. regem Francorum.

Ut nuncios fuis eredat.

Victor episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri regi Francorum, salutem & apostolicam benedictionem.

DE nobilitatis ac prudentiæ tuæ sinceritate & dilectione plenam obtinentes fiduciam, dilectos filios nostros præsentium latores, T. nostrum A villa cessabit: & episcopus abnegabat. Quoniam Capellanum virum honestum, religiosum atque discretum, & Srephanum nobis tibique fidelissimum, ad regiam majestatem tuam transmittimus. Actente monemes ac rogantes quatinus pro beati Patri reverentia, ac nostræ dilectionis intuitu, eos benigne recipias: & quæ tibi ex nostra parte dicerint, tanquam ab ore nostro prolata, firmiter & indubitanter credas, & quam citissime super his quæ tibi dixerint, per eosdem, & proprios nuncios tuos, certam nobis relationem mittere non differas. Datum Parmæ VIII. Kal. Juli.

¶ VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVIC. regem Francorum.

Ut nuncio feo credat.

Victor episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico Francorum illustrissimo regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DEus omnipotens, qui est rex regum, & dominus dominantium, ideo regna & principatus hominibus concedit, ut eum sancta ecclesia sponsa sua, quæ hic peregrinatur in terris, aliquam impiam patitur aut necessitatem, ipsi per potestatem sibi collatam eam juvare debeantque repulsa injuria Deo sua reverentia valeat, & fecura libertate servire. Hoc autem tanto plenius quisque tenetur agere, quanto majoris dignitatis gloria decoratus esse dinoscitur. Qualem te inter reges, de quo semper gavisi sumus, ærernum Deus effe, cariffime. Porro de negotio ecclesiæ & nostro multa & fepe magnificentiæ tuæ scripsisse memimimus, ad quæ juvanda & promovenda brachium invictæ potentiæ tuæ libenter invitavimus & obfecravimus obnixe. Dedisseque jamdiu, sicut vere putamus, preclius nostris effectum, nifi pravi homines tuam rectiffimam animam a fanctis confiliis averrifient. Sed quos eft jam nunc, dilectiffime in domino fili, ut non omni fpiritui credas tam de negotio ecclesiæ & nostro, quam etiam tuo & regni tui. De quibus cum multa tibi dicere habeamus, nolumus per chartam & atramentum: fed ut efficacius curatis inter nos omnia gerantur, & tam nobis quam tibi fidelissimum juramento affirmimus, ficque dilicuncta tibi fideliter referenda committimus. Et ergo tanquam fi nobis ore ad os loqueretri, univerfa que fubtilis examen, to diserti adjecerunt, conferre Spiritus & in nofle habitans, qui omnia fcit diserit verbo, ita Domino adjuvante opere propriisque complebimus. Quod faciemus & pro aliquo dilectione, quam tibi veram certamque semper exhibuimus, & pro confanguinitate quæ per dilectiffimam nobis uxorem tuam inter nos, de quo valde gaudemus, æquæ contracta fcleiter exhibit. Datum Cremonæ, VII. Id. Feb.

¶ LUDOVICI REGIS FRANCORUM ad Alexandrum papam.

De controversia inter episcopum Suession. & clericos suos.

Sanctissimo patri & domino A. Dei gratia summo pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum rex, salutem & debitam reverentiam.

PRo negotiis regni nostri quorundam cum baronibus nostris Suessionis, ubi inventimus episcopum & clericos suos discordes: quia canonici clamabant quod de proprius capituli forifactis fine episcopo poffunt ceffare a Divinis, & ipfis ceffantibus, tota

B fos filios nostros præsentium latores, T. nostrum A villa ceffabit: & epifcopus abnegabat. Quoniam Capellanum virum honeftum, religiofum atque discretum, & Srephanum nobis tibique fidelissimum, ad regiam majeftatem tuam tranfmittimus. Actente monemes ac rogantes quatinus pro beati Patri reverentia, ac noftræ dilectionis intuitu, eos benigne recipias: & quæ tibi ex noftra parte dicerint, tanquam ab ore noftro prolata, firmiter & indubitanter credas, & quam citiffime fuper his quæ tibi dixerint, per eofdem, & proprios nuncios tuos, certam nobis relationem mittere non differas. Datum Parmæ VIII. Kal. Juli.

¶ VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVIC. regem Francorum.

Ut nuncio feo credat.

Victor epifcopus fervus fervorum Dei, cariffimo in Chriſto filio Ludovico Francorum illuſtriſſimo regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEus omnipotens, qui eſt rex regum, & dominus dominantium, ideo regna & principatus hominibus concedit, ut eum ſancta eccleſia ſponſa ſua, quæ hic peregrinatur in terris, aliquam impiam patitur aut neceſſitatem, ipſi per poteſtatem ſibi collatam eam juvare debeantque repulſa injuria Deo ſua reverentia valeat, & ſecura libertate ſervire. Hoc autem tanto plenius quiſque teneatur agere, quanto majoris dignitatis gloria decoratus eſſe dinoſcitur. Qualem te inter reges, de quo ſemper gaviſi ſumus, æternum Deus effe, cariſſime. Porro de negotio eccleſiæ & noſtro multa & ſepe magnificentiæ tuæ ſcripſiſſe memimimus, ad quæ juvanda & promovenda brachium invictæ potentiæ tuæ libenter invitavimus & obfecravimus obnixe. Dedisſeque jamdiu, ſicut vere putamus, preclius noſtris effectum, niſi pravi homines tuam rectiſſimam animam a ſanctis conſiliis averriſſent. Sed quos eſt jam nunc, dilectiſſime in domino fili, ut non omni ſpiritui credas tam de negotio eccleſiæ & noſtro, quam etiam tuo & regni tui. De quibus cum multa tibi dicere habeamus, nolumus per chartam & atramentum: fed ut efficacius curatis inter nos omnia gerantur, & tam nobis quam tibi fideliſſimum juramento affirmimus, ficque dilicuncta tibi fideliter referenda committimus. Et ergo tanquam ſi nobis ore ad os loqueretri, univerſa que ſubtilis examen, to diserti adjecerunt, conferre Spiritus & in noſtre habitans, qui omnia ſcit diserit verbo, ita Domino adjuvante opere propriisque complebimus. Quod faciemus & pro aliquo dilectione, quam tibi veram certamque semper exhibuimus, & pro conſanguinitate quæ per dilectiſſimam nobis uxorem tuam inter nos, de quo valde gaudemus, æquæ contracta ſcleiter exhibit. Datum Cremonæ, VII. Id. Feb.

¶ LUDOVICI REGIS FRANCORUM ad Alexandrum papam.

De controverſia inter epiſcopum Sueſſion. & clericos ſuos.

Sanctiſſimo patri & domino A. Dei gratia ſummo pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum rex, ſalutem & debitam reverentiam.

PRo negotiis regni noſtri quorundam cum baronibus noſtris Sueſſionis, ubi inventimus epiſcopum & clericos ſuos diſcordes: quia canonici clamabant quod de proprius capituli forifactis fine epiſcopo poſſunt ceſſare a Divinis, & ipſis ceſſantibus, tota

¶ EJUSDEM AD EUNDEM.

Ejuſdem argumenti, & illdem pene verbis.

Sanctiſſimo patri & domino Alex. Dei gratia ſummo pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum rex, ſalutem & debitam reverentiam.

SUrtit regni negotiis cum baronibus locuteri vetimus Sueſſionenſibus inter epiſcopum & capitulum in rvenimus diſcordiam, clericis dicentibus, quod inconſulto epiſcopo, etiam cum præſens ſuerit, de propriis juſtitiis poſſunt ceſſare a Divinis, & quod tota villa ſimiliter ceſſabit per eos excommunicata conſuetudinem: & epiſcopus abnegabat. Quia ergo veſtri & noſtri ſunt fideles, dignum duximus pacti eorum operam dare, & in nobis ſuper quereſa le mifit partes ad tranſigendum, ut ille quos nobis reſpiciunt. Itaque per noſtram ſententiam clerici remanſerunt ſaiſiti de quereſa, ita quod faceremi in capitulo ante epiſcopum jubilum, & alieuando epiſcopus ſuper hoc moveret vobis quæſtionem. Et canonici ſtarent ibidem ad judicium ejus. Hoc ordinem nos egiſſe, & rem proveniſſe, præſentibus comitibus Henrico & Balduino marcatis, ſigillorum noſtrorum apparuit: & ſic nobis mediantibus cacaſſio ab appellatione ſacta deſiterunt. Valete.

¶ XXI. EPIST. ALEXANDRI PAPÆ III. AD HUGONEM SUESSION. EPISCOPUM.

Compoſitionem inter ipſum & capitulum factam, & duobus præbendis, ratam habet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm inter te & capitulum tuum gravis eſſet hæ occaſione controverſia ſuborta, quod te illas duas prebendas, quas Gerbertus quondam ipſius eccleſiæ canonicus poſſidebat, capitulum non patereur libere ordinare, aſſerens unum earum ad cantoriæ officium pertinere: de conſenſu & beneplacito utriuſque partis, talis inter vos compoſitio interceſſit, quod unus earum prebendarum libere per te ordinaſ, alterum diſcreto filio noſtro R. cantori ejuſdem eccleſiæ propter officium cantoriæ conceſſiſti in ſua vita tenendum. Ea quidem conditione inſerta, quod poſtquam idem R. cantor eſſe deſierit, tu vel ſucceſſores tui prebendam ipſam facultatem habeatis tandem, quam unam de ceteris prebendis ei voluerit aſſignare. Quapropter compoſitionem ipſam ratam habentes, eam ſicut in authentico ſcripto eximde facto continetur, authoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, & novæ ſe incurſurum. Datum Senonis, XII. Kal. Innar.

" " XXII. AD HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

De sacerdote quodam vexato ab episcopo Parisiensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei venerabili fratri ... Suessionensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

EX conquestione Odonis sacerdotis latoris presentium accepimus, quod cum venerabilis frater noster Parisiensis episcopus eum super quodam crimine convenisset, & ipsum officio ac beneficio privasset, ad facultates suas per se ac ministeriales suos diutius extendit. Unde quoniam ei sepius ad nos clamanti voluimus in suo jure adesse: fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus memoratum episcopum diligenter convenias, ne vel absque universi prefatos sacerdotis restituat, vel cum eo super his paticie amabiliter que componat, aut in tua presentia eidem exhibeat justitiæ complementum. Et ideo cum eximie fuerris requisitus, utrumque partem, ante tuum presentiam convocet, & rationibus hinc inde audittis diligenter & cognitis, eandem causam appellatione remota infra viginti dies post harum susceptionem justitia mediante decidas. Datum Turonis, v. Idus Junii.

" " XXIII. AD HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

Ejus devotionem commendat, & gratiam omnem pollicetur.

Alexander episcopus servus servorum Dei venerabili fratri H.... Suessionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VNIVERSOS ecclesiæ filios, & præcipue fratres nostros episcopos, quos in fide catholica & devotione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ fervere cognoscimus, sincera nos in Domino convenit caritate diligere, & ipsos tanto uberius confovere, quanto & constantia fidei, & bonæ opinionis odore abundantius redolere noscuntur. Veniens autem ad nos dilectus filius noster P. ecclesiæ beati Antonii sacerdos, sicut jam accepisti, & nunc, quod in fide catholica teneat, & quod matri tue sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ filiale debeat devotione adhæreas, nobis insinuare curavit. Quod quia & nos ipsa experientia operis ipsum illum didicisse cognimus, gratiam habemus admodum & accepimus. Ipsa denique est, quod fraternitatem tuam sincera in Domino caritate diligimus, & collatam tibi dignitatem a Domino, & nobores conservare cupimus, & augere. Ceterum super hoc ipsa idem filius noster retulit, de hoc videlicet quod circa carissimum in Christo filium nostrum, Ludovicum illustrem Francorum regem, fidem amicitiæ, solicitudinem patiter nos habere noveris & curasse. Nec quilquam volente Domino ad hoc nos inducere poterit, quod collata tibi dignitas feu officium per nos minui debeat vel aviliari: sed potius augere valentes, consilium tibi & auxilium in quibus honestis poterimus, libenti animo curabimus impertiri: ut & devotionis tue integritas meritum habeat, & recipias præmium quod magnis sacerdotibus & justitiæ cultoribus promissum est. Datum Bituricis, IV. Nonas Septembris,

" " XXIV. AD HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

Ut integra ferventur jura cœnobii sancti Martini Spatariensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Suessionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUAM fede apostolica alicui indulgentur, inconvulsa debent servari, nec illis temeritate aliqua efi obviandum. Unde quoniam que per privilegia Romanæ ecclesiæ abbati & fratribus S. Martini Spatoracensis noscuntur fuisse concessa, volumus inviolabiliter observari: per apostolica tibi scripta mandamus, quatinus secundum tenorem privilegiorum, quæ a fede apostolica sunt ecclesiæ predicti abbatis indulta, in ecclesia S. Martini de Montesefchi, ad jus & dispositionem ejusdem abbatis spectare, sicut dicitur, pertinere, nullus de fratribus tuis eorum animarum commititas: provisurus attentius, ne contra tenorem eorum privilegiorum aliquid facere ulla ratione præsumas. Datum Prænestæ, II. Kal. Julii.

" " XXV. AD. HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

Sancti Aniani decanum commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Suessionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENS ad nos dilectus filius noster magister P. ecclesiæ B. Aniani decanus, inter cetera laudabilia que de tua prudentia nobis exposuit, quod ipsum pro B. Petri & nobis reverentia diligas & honores studuit intimare. Quod tanto amplius nobis gratum esse noveris & accepium, quanto & ipsum ampliori affectu caritatis diligimus: & ut abhinc, qui sacrosanctum Romanum ecclesiam & nos ipsos diligunt, honoretur, propensius exoptamus. Eumdem itaque filium nostrum ad commissum sibi ecclesiam cum plenitudine gratiæ sedis apostolicæ remittentes, fraternitati tue duximus attentius commendandum: rogantes, quatinus ipsum ita diligas & honores, quod uberes tibi gratiarum actiones propter hoc assolvere debeamus. Datum apud Montempessulanum, IX. Id. Junii.

" " XXVI. AD HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

Sarcsberiensem arch. diaconum commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Suessionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTUS filius noster Rain. Salesberiensis archidiaconus, Parisius se moram habiturum dispositi: se ibi studio litterarum ad præsens vacare. Quia vero pro suæ probitate meritis carus est apud nos & acceptus, eum fraternitati tue, de qua plenam fiduciam obtinemus, propensius commendamus rogantes attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac nostra, consideratione quoque suæ devotionis, ipsum oculis clementiori respicias, diligas, & honores, sibique opportunum consilium, si quando opus habuerit, conferas & favorem. Ita quod nostras preces ibi sentiat profuturas, & nos quoque tue solicitudini gratias uberes exsolvamus. Datum Senonis, VIII. Kal. Augusti,

" " XXVII.

" " XXVII. AD HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

Ut hospitali quodam Compendiensi monasterium fruatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Suessionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM de hospitali quodam, unde carissimum in Christo filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem ogravimus, rei veritas nobis non liquet, cum de incerta se certum dare confilium non possimus: ejusdem regis magnificentiam per scripta nostra rogavimus, quatinus, si hospitale præterquam ad jus Compendiensis monasterii conftituens pertinere, prædictis abbati ac fratribus ejusdem monasterii pro reverentia beati Petri ac nostra ipsum libere habere permittat. Si vero ad prædictum regem spectare dinoscitur, dummodo in hoc regia dignitas animone offendatur, & alteri non debeat exinde injuria irrogari: illud nihilominus memoratis abbati ac fratribus, pietatis intuitu, & nostrum precem intervenitu, concedat. Inde est quod fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus plurimum, & attentius commonemus, quatinus nostræ interventionis obtentu, & prædictorum fratrum religionis intuitu, apud memoratum filium nostrum regem partes tuæ solicitæ interponas, ut preces nostræ effectum utilem consequantur: & nos devotionem tuam debeamus exinde non immerito commendare, & uberrimas gratiarum actiones referre. Datum Senonis, III. Idus Augusti.

" " XXVIII. AD HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

Ut fidelem ipsi operam navet apud Francorum regem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri..... Suessionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT meminisse possumus, dilectioni tuæ, quam erga sacrosanctam ecclesiam devotam novimus, utpote illius qui in fidei catholicæ unitate semper perseverare dignoscitur, quod ad partes Francie pro negotio ire agendis universalis ecclesiæ, atque utilitate ac pace regni disposuerimus pertranire, apostolicis literis olim intimavimus dederimus confidentiam Domino, quod prudentiæ tuæ auxilio, & aliorum qui ecclesiam Christi diligunt, status sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac totius regni, posset in melius reformari. Sane carissimi in Christo filii nostri Ludovici illustris Francorum regis vestigia laudabiliter profecutus, semper Romanam ecclesiam & personam nostram, atque in hoc beatum Petrum, in cujus cathedra licet immeriti residemus, principe hoc perfectionis tempore honorasti: ipsum tuam digens in eum qui dixit apostolis, & in eis primitivæ ecclesiæ: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi*: nullisque tempestatum fluctibus, nullis perfuasionibus, vel blanditiis tua potuit devotio inclinari, quo minus via regia pergeres, & tumbulares semitam que ducit ad celestis patriæ claritatem. Unde postquam Domino ducente ad Montempessulanum, in quo magnifice & honori-

Matth. 28.

Concil. Generat. Tom. XIII.

A fice a clero & populo recepti fuimus, venissemus: venerabilem fratrem nostrum B. Portuensem episcopum, & dilectum filium nostrum I. diaconum cardinalem, honestos utique viros atque prudentes, ad eundem carissimum filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem pro utiliratе ecclesiæ ac pace regni mittere dispoluerimus. Postea vero per dilectum filium nostrum O". sancti Odonem Nicolai in carcere Tulliano diaconum cardinalem ad nos redeuntem, & nobis terræ illius plenius agnoscentes, mutuo confilio, venerabiles fratres nostros Henricum Remensem archiepiscopum, Lingonensem & Silvanectensem episcopos, ad prædictum regem duximus destinandos. Et ideo fraternitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus ipsa apud memoratum regem ita cures in negotio nostris diligenter assistere, quod beati Petri apostolorum principis & nostram, atque totius Romanæ ecclesiæ pollis ampliorem gratiam promereri. Non enim perfonam tuam exaltare, in quantum ex Deo poffumus, & honorare intendimus, & habere te inter dilectos beati Petri filios jugiter cariorem. Datum apud Montempessulanum, II. Kal. Maii.

" " XXIX. AD HUGONEM SUESSIONEN. episcopum.

Efficiat, ut rex Francorum abstineat a colloquio quod cum Friderico imp. habere dispolit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Suession. episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FIDEI ac devotionis tuæ constantiam attendentes, & qualiter te pro unica matre tua ecclesia Romana ecclesia, contra fchismaticam pravitatem murum inexpugnabilem opposuerit, interna confideratione penfantes: te tanquam carissimum fratrem nostrum sincera in domino caritate diligimus, & pure affectionis brachiis amplexamur: atque ad ea tractanda, quæ in exaltationem nostram, & ecclesiæ pollint commodum terdundare, solicitudinem tuam fiducialiter invitamus. Credimus enim de fine dilectionis tuæ, quod ex eo illic sincere devotionis affectu, quem circa ipsam universalem ecclesiam, & præcipue circa nos habere noscitur, non concepisti dubietatis, multiplex nobis commodum, & eidem ecclesiæ authore domino plenarium partes incrementum. Inde eft quod tue fraternitatis prudentiam qua omnia fideliter apud ipsos scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus carissimum in Christo filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem cum omni studio diligentia commonere, ut in fide ac devotione, quam semper circa ecclesiam Dei, & præsertim in hoc tempore demonstravit, constans & firmus existat, & ad exaltationem sancte matris ecclesie, ac nostram, taoquam principes catholicus, & rex Christianissimus, vigilanter intendat. Speriatter autem super eo quod disposuit cum Friderico dicto imperatore se colloquium habiturum, eum diligentius ammonere non differas: ut quia creditmus & timemus colloquium illud tam ecclesiæ Dei ac nobis ipsis, quam etiam eidem regi ac regno suo multipliciter fieri posse damnosum, ab eo abstineat, & tale penitus propositum deferlinquat. Datum Minate, IX. Kal. Augusti.

" " XXX. AD LUDOVICUM VII. FRANcorum regem.

Regum Francorum, & præterim Ludovici, pietatem, & meritis ega fedem apoſtolicam commendat.

Alexander epiſcopus ſervorum Dei, caríſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUANTUM illuſtres & magnifici proavi & progenitores tui reges Francorum ſacroſanctæ eccleſiæ devoti ſemper & obſequentes exiſtiterint, quanta ei commoda & devotionis obſequia exhiburint, non ex multis & magnificis utilitatibus, quæ per eos tandæ Dei eccleſiæ provenerunt, manifeſte cognoſcimus: & tu ipſe, qui diutius fuiſti in Romana eccleſia converſati, id ipſum plenius agnoveruni. Tu vero progenitorum tuorum laudabilis imitator exiſtens, ut ita paternarum virtutum ſerus & regni hæreditate te veraciter exhiberes: ad eorum exemplum, ſingularem & unicam matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam, ex quo excellentiæ tuæ regnum a Deo conſtitutum eſt gubernandum, propenſius diligiſti, in preſſuris & neceſſitatibus tuis ei fideliter aſſiſtiſti, & nihil unquam fuiſti, quod a devotione & ſubventione ipſius regnum poterit animum revocare. Illo ſiquidem Fridericus, qui pro ſui officii debito adverſatus eccleſiæ ac defenſor deberet exiſtere, adverſus eam crudeliter ſæviente: tu, ſicut chriſtianiſſimus, cum diligis Deum, & ipſum ſincero veneratis affectu. Quæ utique in omni tribulatione fua, tam apud prædeceſſores tuos, quam apud te ipſum, & optatæ portum quietis obtinuit, & refugium ſemper opportunum exiſtit. Gallicanum quoque eccleſia inter omnes alias orbis eccleſias, quæcumque alię provenientibus ſcandalis in tribulatione mutabilitat", tanquam a Catholicæ matris eccleſiæ unitate ſeceſſit, nunquam ab ejus ſubjectione & reverentia ſe ſubtraxit: ſed tanquam devotiſſima filia, firma ſemper & ſtabilis in ejus devotione permanſit. Unde ipſi ſunt matter omnium & magiſtra Romana eccleſia progenitores tuos, & te ipſum inter ceteros orbis principes, Gallicanam quoque eccleſiam, ſpecialis & ſingulari prærogativa dilexit: ad honorem, incrementum, & exaltationem veſtram intendit: & in omnibus in quibus fecundum Deum potuit, veſtræ ſatisfactionis voluntati, perſonas veſtras propenſius honoravit. Nullum ſiquidem in toto orbis terrarum principem ſic credimus, quem ad neceſſitates noſtri, & noſtræ, ampliori affectione diligere teneamur, & cui magis amore ſit quam tuæ celſitudini deferendum. Firmam itaque in nobis amicitiæ retinemus, & tam ex publica fama, quam ex archiepiſcoporum & epiſcoporum relatu gaſi, & dilectorum filiorum noſtrorum Hen. vv. & Odonis cardinalium, quos pro neceſſitatibus eccleſiæ, probonore quoque & utilitate regni & tua ad partes illas deſtinavimus, tranſmiſſa relatione cognovimus, & qualiter ſecut tu ipſe hæc vice nobis propriis literis inſinuiſti, ad recipiendum eos honorifice, quicquid alii facerent, regium animum ab ipſo principio efferuerter induxiſti. Et alii ſunt exemplo tuo ad illud idem vehementius provocati, & in noſtra devotione ſuccenſi. Unde & ab omnium conditore, cujus gratia tuum propoſitum ita laudabiliter direxiſti, præmium indefeſſum tua excellentia obtinebit: & nos ipſi, quantum gratia Divina permiſerit, ſerenitati tuæ curabimus pro tanta devotione utiliter reſpondere. Proinde licet de proſperitate tua, & commiſſi tibi regni, interna affectione gaudemuſita & de adverſitate, ſi quando, quod Deus avertat, accideret, doloremus plurimum, & vehementius graveremur. Propoſitum ſiquidem, & promptam admodum voluntatem habemus, pacis & quieti tuæ, & regni tuæ gubernationi conſulti, libenter intendere. Super his autem, quæ nobis proprijs literis tua excellentia indicavit, ſolicite apud nos deliberabimus, & cum fratribus noſtris tractabimus: & quicquid ad honorem Dei, Romanæ eccleſiæ, & tuum, videri nus pertinere, curabimus libenter efferre. De quibus utique per dilectum filium noſtrum fratrem Guidonem Majoris-monaſterii monachum, ſerenitati tuæ plenius authore Deo voce in noſtra reſponderе curabimus. Ad hæc venerabilem fratrem noſtrum M. Auxelianenſem epiſcopum, pro quo nos regia celſitudo ſatis affectuoſe rogavit, licet quidam ſimilia de eo in noſtris auribus ſuſurraverint, eli certum quod nos effet, quod laſionem nobis aliquam intuliſſet, amore tamen & interventu tuo ſincera volumus affectione diligere, & eum ſicut ſanctiſſimum fratrem noſtrum, quantum cum Deo poſſumus, intendimus honorare, & in ſuis poſtulationibus libentius exaudire.

Datum Anagniæ xvi. Kal. Febr.

" " XXXI. AD LUDOVICUM REGEM.

Cœnobium Ferrarienſe ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, caríſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DECET clementiam regiæ dignitatis eccleſias & eccleſiaſticas perſonas lineæ charitate diligere, & earum jure tua manu tueri pariter ac fovere. Inde eſt quod Ferrarienſem eccleſiam, quæ ad jus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpecialiter pertinet, & fratres inibi ad Dei ſervitium commorantes, celſitudini tuæ attentius commendamus: rogantes pluriumum, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia beati Petri ac noſtra, eoſdem fratres & eccleſiam ipſam diligas, manuteneas, ac defendas, & eorum jura a pravorum incurſibus integra eis & illibata conſerves.

Datum Januæ v. Idus Febr.

" " XXXII. AD LUDOVICUM REGEM.

De ſuo & eccleſiæ ſtatu.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, caríſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIRMA ſpes, & plena fiducia, quam de tua maieſtatis excellentia in omnibus obtinemus, inducit nos modis omnibus, & hortatur, ut ſtirum unica matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtrum tanto tibi libentius exponamus, quanto celſitudinem tuam circa eam & nos ipſos ſolicitam magis exiſtere noſcimus & intentam. Ut igitur ſtatus eccleſiæ lereniſtati tuæ plenius valeat innoteſcere aliquos fratres noſtrorum cardinalium, qui nobiſcum ſunt, ad partes tuas in proximo diſpoſuimus auctore domino deſtinare. In præſentiarum vero ſublimitatem tuam nolumus ignorare, quod ad Montempeſſulanum ducturi dominio applicantes, a dilectis filiis noſtris comite ſancti Ægidii, & VV. de Montepeſſulano honorifice ibi ſuſcepti & devote ſuſcepti, & tam nos, quam fratres noſtri ibidem per Dei gratiam fuit & incolumes commoramur. Ibi etiam dilectum filium noſtrum, Trincavillum, & nobilem mulierem Herm. de Narbona, atque

atque plures alios illius regionis barones, ad nos A venientes recepimus, & tam ab ipſis quam a ceteris circumpoſitis Dei fidelibus devote colimus, & eccleſiaſtici honoramur. Datum apud Montempeſſulanum. xii. Kal. Maii.

" " XXXIII. AD REGINAM FRANCORUM.

Hortatur ut erga ſedem apoſtolicam devota eſſe pergat, & Regis devotionem foveat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, caríſſimæ in Chriſto filiæ illuſtri Francorum reginæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIVIT in ſacroſancta Romana eccleſia, glorioſa tuorum progenitorum memoria, qui quam devoti & humiles erga Deum beati Petri ſemper extiterint, beneficia præditæ eccleſiæ ab eiſdem plenillime collata declarant. Unde nos ex ſemper præ oculis cordis fine aliqua oblivione tenentes, gratias omnipotenti Deo inceſſanter exſolvimus, qui talem illorum nobis " reſervavit heredem: de cujus magnificentia ſacroſancta Romana eccleſia majora etiam beneficia præſtoleatur. Inde eſt quod ſublimitatem tuam per apoſtolicas ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus ſupernæ Divinitatis intuitu talem te circa eccleſiam Dei, & nos ipſos, ſtudeas exhibere, ut eos quibus clariſſimi ſanguinis poſſeritate fuceedis, laudabili etiam fidei & devotionis exemplo æquiperes. Dominus proſpera tibi imitteris. Studeas igitur & labores, cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem virum & dominum tuum, ita in devotione beati Petri ac noſtra fovere propenſius, & ſolicite confirmare: ut illa ſinceritatis affectio, quam eum circa nos & eccleſiam Dei gerere nullatenus dubitamus, de bono in melius parte " conforta ac perficiat, & le de die in diem ſicut confidimus ad ulteriora producat. Specialiter autem prudentiæ tuæ volumus innotescat, quod cum venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, & ſanctæ Mariæ in Cosmedin diaconum cardinalem ad prædictum regem pro negotiis eccleſiæ deſtinare diſpoſuerimus, poſtulata tamen ab illuſtri rege Francorum dilecti filii noſtri O. ſancti Nicolai in carcere Tullino diaconi cardinalis ad nos redeuntis plenius cognoſcentes, & ei carum admodum eſſe perſpiciones, mutato conſilio venerabiles fratres noſtros Henricum, Remenſem archiep. Lingonenſem, & Silvanedectenſem epiſcopos, dilectum etiam filium noſtrum abbatem Grandimontis, ad regiæ dignitatis præſentiam duximus deſtinandos. Unde magnificentiam tuam modis quibus poſſumus ſolicite commonemus, ut prædictum regem inducere ſtudeas, & propenſius exhortari, ut quod de eis ſibi fuerit ex parte noſtra propoſitum, credat indubitanter, & benigne ſuſcipiat; & illud, ſicut de eo ſperamus, utili complemento perfectæ non poſſponat. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Kalend. Maii.

" " XXXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANcorum Regem.

De negotio eccleſiæ Flavinacenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, caríſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LITTERAS celſitudinis tuæ tanto benigniori animo, & majori meotis alacritate ſuſcepimus, quotiens eas tranſmittere te contigit, & in ipſis aliquid poſſutare: quanto excellentiam tuam ſinceriori affectione diligimus, & quanto pro multa & ampla devotione circa ſacroſanctam Rom. eccleſiam & perſonam noſtram a tua ſerenitate exhibita, pertitiones tuas cogimur amplius exaudire. Sanctæ ſiquidem & reverendæ Rom. eccl. per ſinceriſſimam tuæ devotionis ſervorem, in hac neceſſitate tantam emolumentum & exaltationem, tantumve eſt commodum conſecuta: quod tam in te, quam in omni poſſeſſione tua, a noſtra ſucceſſoribusque noſtrorum memoria nulla poſſit oblivione deleri, & ab animo noſtro nulla temporis diuturnitate convelli. Inde utique fuit, quod litteras ſuper negotio Flavinacenſis eccleſiæ a tua nobis excellentia deſtinatas multo gaudio & animi jocunditate ſuſcepimus: & preces tuas, quæ in eiſdem continebantur, quantum cum Deo poſſumus, curavimus exaudire. Venerabilibus ſiquidem fratribus noſtris H. Belvacenſi, & M. Pariſienſi epiſcopis cauſam ipſam communibus audiendam, & remoto appellationis obſtaculo fine cauſatico terminandam. Ea propter ſerenitatem tuam rogamus & volumus eſſe ſolicitam, ut ſi aliquis quo minus prohibitus ſuper eadem cauſa ſententia obſervare noluerit impedire, tam omnino prohibeas, & ne hoc præſumat, ex cogceſſa tibi deſuper poteſtate compellas. Datum Tarrac. III. Kal. Decembr.

" " XXXV. AD LUDOVICUM VII. FRANcorum Regem.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, caríſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LITTERAS quas nobis pro venerabili fratre noſtro Eduenſi epiſcopo tua celſitudo tranſmiſit, debita benignitate ſuſcepimus: & juxta earum tenorem prædicto epiſcopo ex officii noſtri debito, & ſuæ eccleſiaſticæ dignitatis honorem & affectionem libenter impendimus. Cauſa vero quæ inter eum & abbatem Flavinacenſem vertebatur, diutius ſub noſtro examine ventilata, cum idem epiſcopus contra ipſum abbatem teſtes de ſpontanea abbatiæ abrenunciatione produciſſet: abbas abrenunciationem ipſam non ſponte, ſed coactam, & fuiſſe ſimulatam, & inper hoc teſtes & producere poſſe aſſerens, in ipſos etiam teſtes epiſcopi aliquid ſe habere nihilominus allegabat. Verum ipſa ad continuo proiecta non verebar, indacias a nobis ad hoc exequendum inſtantius poſtulavit. Unde quia eas ſibi, ſicut non debuimus, ita nec potuimus de jure aliquatenus denegare, nolentes aliquem in jure tuo preſertim ſub noſtro examine, quod libet præjudicium ſuſtinere: hinc ad octavas ſancti Michaelis, de communi fratrum noſtrorum conſilio, interim ex diuturnis indulgentiis, ut tunc ad preſens non haberem ita redeat tam ſuper his, quam ſuper capitulis illis, quæ ſibi fuerant in præſentia dilecti filii noſtri VV. ſancti Petri ad vincula presbyteri cardinalis objecta & interrogare inſtructus, quod plenius de cauſa cognoſcere, eamque poſſimus annuente Domino juſtitia mediante finire. Interea vero ne caſtrum Flavinacum ipſi Flavinacenſi eccleſiæ, de ſerenitati tuæ, atque prædicto epiſcopo, valeat aliquatenus deperire: memoratum abbatem fecimus in præſentia noſtra jurare, ſecut ex ſcripto ipſius ſacramenti, quod ibi tranſmittimus, poteris intueri: ut eum ſub juramine in manibus tuis, vel certi nuncii a te delegati recipiat:

gnet: libera tamen interim sibi abbatiæ adminiſtratione tam in temporalibus quam in ſpiritualibus reſervata. Cum etiam idem dilectus ad honorem & ditionem regni tui reſpicere videatur: multo dignius duximus ipſum per regiæ magnificentiæ gubernationem ſervari, quam alicui alii cuilibet eidem committi. Inde eſt quod nobilitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus prædictum caſtrum, libera tamen abbatiæ adminiſtratione prout dictum eſt reſervata, recipere non poſſponas, & ipſum ujque ad cauſæ terminum ita facias præſtante Domino cuſtodiri, quod nec epiſcopo, nec abbati, aliqua inde valeat injuria vel incommodum provenire. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut infra tempus iſtud nulla alter alterum ratione impugnet, & qui B capti fuerint, libere hinc inde permittantur abire. Extranei quoque excommunicati eis eodem caſtro diſcedant. Ut autem hæc omnia diligentius cures regia celſitudo compleri, dilectum ſilium Stephanum ſubdiaconum noſtrum, virum utique honeſtum & literatum, quem carum admodum accepimus tenemus, cum ſupradicto epiſcopo juxta peritionem ſeam ad tuam præſentiam duximus deſtinandum: ſublimitatem tuam rogantes attentius, quatinus tam eum, quam ipſum epiſcopum pro reverentia beati Petri ac noſtra regia benignitate recipias, honeſte tractes, & ea quæ ſublimitati tuæ ex parte noſtra ſuggeſſerint, ita indubitanter credas, quaſi ab ore noſtro tuæ fuerint celſitudini declarata. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Non. Jun.

** XXXVI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De legatis quos miſſurus eſt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUAM promptæ devotionis affectibus Dei eccleſiam & nos ipſius ſpeciales amplexatis, quam ſincere exeritaris hoſtibus unicam Chriſti ſponſam inter ceteros catholicos principes foveas ac defendas, hinc eſt plurima per te nobis collata declarant, & regiæ literæ tuæ fidei inviſtiſſima manifeſtat. Non enim opus eſt, nec nuncia poſtulet ab apoſtolicæ ſedis memoria quantum diſtet ſucceſſu temporis aboleri, quomodo te ab ipſo noſtræ promotionis exordio pro domo Iſrael murum inexpugnabilem conſtituerit, quomodo fluctuantem Petri naviculam fidei auctoritate prudentiæ tuæ remiſi, firmam in media veteris tempeſtate. Inde eſt quod te tanquam catholicum principem, & ſpecialem Chriſtianiſſimum regem ſincera in Chriſti viſcera affectione diligimus, honori & exaltationi tuæ libenter intendimus: & pro conſervanda tuæ celſitudinis gloria omnipotentem Dominum devotis jugiter precibus exoramus. Literas igitur, quas per dilectos filios noſtros I. abbatem S. Germani, & B. familiarem clericum tuum, viros quidem induſtrios ac diſcretos, ad tuæ celſitudinis devotiſſimos, regia nobis ſerenitas deſtinavit, debita benignitate recepimus: & inde tam nos, quam fratres noſtri, ingenti ſimul hilaritate gaviſi. Unde tam ex ipſis literis, quam prædictorum relatione, tua voluntate plenius intellecta, nos quoque voluntatem veſtram per eoſdem tibi duximus exponendam. Ut igitur dilectus filius noſter ..... abbas Grandis ſilvæ, quem ad tuam excellentiam miſeramus, quo eaſi neceſſarius, otuiſcrat, perſtos valeat tue ſublimitatis auribus intimari. Paramus etiam in continenti duos de fratribus noſtris, quos inter alios fratres noſtros caros ſatis & acceptos habemus, ad præfeutium tuæ celſitudinis deſidera. Per quos utique & datum eccleſiæ, & voluntatem noſtram, plenius tibi curabimus indicare, & tuam verſa vice, Domino auctore, ſcitemus, ſcut illius utique principis, de quo pleoiſſimam ad honorem & exaltationem eccleſiæ Dei fiduciam obtinemus: ut per te ſcilicet ad tranquilliſtatis portum veniat & lalutis. Regiam igitur majeſtatem præſentium ſignificatione rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatinus, cum ante conſpectum regiæ majeſtatis eos contigerit præſentari, ipſos pro reverentia beati Petri & noſtra regia recipias, honeſte tractes, & his quæ tibi ad honorem Dei, & tam eccleſiæ quam regni tui commodum & exaltationem, ex parte noſtra proponent, aſſenſum præbeas, & reſtitem fauſtria effectum. In quod inde ab æterno rege indefinenti premii remunerationem accipere, & ſedis apoſtolicæ gratiam quam poterunt edebras tibi uſque poſteris plenius in omnibus amplitare. Datum apud Montempeſſulanum, VI. Idus Julii.

** XXXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANcorum Regem.

De ſuo & eccleſiæ ſtatu.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SICUT meminiſſe poſſumus, excellentiæ tuæ quam erga ſacroſanctam Ro. eccl. devotiſſimam novimus, tanquam illius utique qui inter reliquos mundi principes in fide catholica animan ſuam ferre præcipue ſtuduit, & ſincere: quod ad terram & communiſm magnificentiæ tuæ regnum pro negotiis & agendis univerſalis eccleſiæ, atque pro pace regni & utilitate diſpoſitorum pertinentes, apoſtolicis literis olim inſinuare ſtudimus. Speramus & confidentes in Domino, quod præcipue magnificentiæ atque prudentiæ tuæ conſilio & auxilio, ac aliorum qui eccleſiam Dei diligunt, ſtatus matris tuæ ſacroſanctæ Ro. eccl. poſſet in melius reformari, & ad pacis bonum reduci, qua ſunt orta diſcordia perturbata. Sane prædeceſſorum nostrum catholicorum regum veſtigia laudabiliter proſecutus, ſemper Romanam eccleſiam, & perſonam noſtram, atque ipſe hoc beatum Petrum, in cujus cathedra licet immeriti reſidemus, præcipue hoc perſecutionis tempore, honoraſti, ancoram ſpei tuæ immobiliter fingens in eum qui dixit apoſtolis ſuis, *in eis primitive eccleſiæ, Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: neſciſque temeſtatum ſluctibus, nullis perſuaſionibus vel blanditiis, tua potuit fidei ſinceritas inclinari, quo minus regia via rex glorioſe procederes, & ambulares ſemitam quę ducit ad cęleſtis patriæ clariſtatem. Unde poſtquam Domino ducente ad Montempeſſulanum, in quo magnifice ac honorifice a clero & populo recepti fuimus, venerabilem, archiepiſcopum fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum I. Diaconum cardinalem eccleſiæ ſanctæ Mariæ in Cosmedin, ad tuam preſentiam mittere diſpoſuerimus. Poſtea vero ex relatione dilecti filii noſtri O. ſancti Nicolai in carcere Tulliano diaconi cardinalis ad eandem apoſtolicam reduxiſti, de ſtatu terræ illius plenius cognoſcentes: mutato conſilio venerabiles fratres noſtros Henricum Remenſem archiepiſcopum, & Lingonenſem, & Silvanectenſem epiſcopos, ad te duximus

mus delegandos. Rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus eos clemenser & benigne recipias, & his quæ prudentiæ regiæ, una cum dilecto filio noſtro ..... abbate Grandis ſilvæ, ex parte noſtra inſinuare ſtuduerint, fidem adhibeas, tanquam ab ore noſtro diſcretioni tuæ fuerint intimata: & ea, ſicut de tua ſublimitate confidimus, utiſi ſtudeas effectui mancipare. De cetero, quod nobilis vir Raimundus comes ſancti Ægidii magnifice nobis occurrit, & ſe ac terram ſuam nobis expoſuit, & nos, atque in perſona noſtra beatum Petrum apoſtolorum principem, venerationi debita ſtudiit honorare: uberes gratias ſublimitati tuæ perſolvimus, & tempore opportuno ipſi pro debito noſtro offici, quantum cum Deo poterimus, ſtudebimus rependere. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Kal. Maji.

** XXXVIII. AD LUDOVICUM REGEM.

Conqueritur de Auriliensi epiſcopo canonicos annullos injuſte vexante.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUam acerbæ & irrationabilis ſeveritatis inſtantia ille frater noſter Aurelianenſis epiſcopus dilectos filios noſtros Leotoldum, M. Capellanum, & Adam, Aurelianenſes canonicos, fuerit hactenus perſecutus: & nos ex multiplicis eorum querela cognoſcimus, & regia exceſſentia licet credimus non ignorat. Eos enim pro ſua reverentia juſtitia jam ex longo tempore ſepius appellando, a propriis finibus exulare cogit, & ipſos ad nos venientes, vel in noſtra preſentia conſtitutos, bonis propriis inſolite penitus & irrationabiliter ſpoliavit. Cumque ſuper hoc noſtra ſæpe ſcripta receperit: eis omnino ſpretis atque contemptis: neque illis juxta mandatum noſtrum ablata reddere, nec juſtitiæ voluit plenitudinem exhibere. Cum autem ſui, quos ad nos propter hoc aliquando deſtinavit, poſtea ad fruſtratorias dilationes poſtulandas intenti, eorum ad juſtitiam exhibendam inſtructi. Et ſic præfati canonici pro ſua juſtitia diutius exulare compulſi, nos ſunt ex longo tempore D terra vastitate ſecuti. Unde, niſi tua ſublimitatis prece placeri, ejus nobiliſſimus consuetudinem ſedis apoſtolicæ manifeſtudine tolerare: potuimus cum atque debuimus juxta rigorem canonum ſatis gravius vindicare. Hactenus igitur quæ tuæ ſublimitatem tuarum precum intuitu con omni patientia ſuſporantes, nuper ſibi per literas ſcripta mandavimus, quod vel præfatis canonicis univerſa abſata cum integritate reſtitui, vel in proximo feſto Lucæ ad præſentiam noſtram per ſe vel ſufficientem reſponſalem plenarie illis ſuper his omnibus reſpondurus accedat. Aliquem ex tunc nec iſtorum juſtitiam eſſe patiemur aliquatenus diminutam, nec illius contumaciam authore Domino pretermittimus impunitam. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Idus Julii.

** XXXIX. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Scribit Fridericum imperatorem ad officium rediiſſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectum filium noſtrum magiſtrum I. clericum tuum, qui multo ſervore devotionem & A ſincerirate fidei erga honorem & exaltationẽ tuam exuberare videtur, cum ab excellentia tua pro vnlo pacis ad nos fuerit ſpecialiter deſtinatus, cum certo vobis pactis ad te remittimus. Licet autem propter hoc, magnum & honoriſcum auditum tuæ propoſitionis tenentes eas tranſmittere, quem licuit, pro cunctis mortalibus eccleſiæ ac nobis in noſtræ perſecutionis tempore miſtimum & fruſtuoſiſſimum exiſtiſſe, cui etiam poſt Deum alcriabiliter quidquid poſſemus, ac nobis, poſſeſſionalis, honoris, & gloriæ accidit: attendentes tamen, & considerantes devotionem ac fidem ac laudabile propoſitum præditi clerici tui, per cum tibi tantam ſilio cariſſimo & Chriſtianiſſimo regi ſelices pacis ſucceſſus ſignificamus. Noſcat itaque magnitudinis tuæ ſerenitas, quod cariſſimus in Chriſto filius noſter Fridericus illuſtris Romanorum imperator cum principibus ſuis, quos ſecum habebat, & eccleſiaſticis in maxime, Divina tamen intuitu ſuſpirante gratia & ſolita benignitate, ſuis imbre perfuſus, vanitatis errorem prorſus depoſuit, & ad obedientiam eccleſiæ ac noſtram, humilians ſe in conſpectu Dei, & in oculis hominum, humiliter & devote, ſicut decuit, redit, & B. Petro in noſtri ſuique reverentiam de honorem exhibuit, quem anteceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere, & de cetero ſe firmiter & immobiliter exhibiturum promiſit. Super quo utique, altiſſimo, a quo omne bonum procedit, laudes devotiſſimas agimus, & conſequenter tibi & regno tuo gratias multiplicandas eruditimus: per quos tantilum & potentiam, præeunte cæleſti gratia, nos ad tantum & deſiderabile bonum perveniſſe non dubitamus. Rogamus itaque ſublimitatem tuam, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus unam cum regno tuo reverentiam & devotionem, quam mitti tuæ Lacroſanctæ Romanæ eccleſiæ in nobis exhibuiſti, de cetero firmiter & conſtanter exhibeas: & ita honori ejus & exaltationi ſerventer intendas, quod ex hoc regnum valeas adipiſci eccleſiæ, & tibi ſuper his gratiarum actionem exhibere. Cum autem ſui, quos ad nos propter hoc aliquando deſtinavit, poſtea ad fruſtat

vine gratiæ depofito vanitatis errore, ad viam ve- A ritatis converſus, ad obedientiam eccleſiæ & noſtram reverenter & devote, ſicut decuit, redit, & illam B. Petro in nobis reverentiam & devotionem exhibuit, quam anteceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere. Super quo utique laudes altiſſimo agimus, & conſequenter regi & regno gratias copioſas referimus, de eo quod ecclefiam & nos ipſos in tribulationibus & perſecutionibus noſtris nequaquam deſeruit: ſed uſque in finem magnifice juvit, atque defendit. Monemus itaque dilectionem veſtram & hortamur attentius, quatinus eccleſiæ & nobis in proſperitatibus conſtantiores in devotione B. Petri & noſtra firmiter, fideſque ſtabilis perſeveretis, & regnum ut in eodem cum regno ſuo perſiſtat, monere pro- B peniſus & inducere ſtudeatis. Datum in Rivo-Alto, vi. Kal. Auguſti.

*** XLI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De diſciplina eccleſiæ S. Victoris collapſa.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carifſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COnſiderantibus nobis extimia gloriæ tuæ prærogativa, nihil facile videtur excurere, quod tanta commendatione digne exciſtat, & tam fecu- C rum de ſempiterna retributione poſſit efficere, quam quod ſincera devotione religionem diligere comprobaris, & ad eam in regno tuo plantandam, juxta quod regiæ convenit officio dignitatis, libenter intendis. Utinam qui ſunt in ordine ſacerdotum, ad inſtitutionem & conſervationem religionis eo animo & cura præcederent, quo ſervi regius ad defenſionis auxilium ſequeretur. Credimus enim quia iſti per regnum tuum totius ſtatus eccleſiæ ſe haberet, quod & nomen Domini honoraretur in omnibus, & turbæ fidelium populorum in via vitæ duces plurimos invenirent. Nunc autem dormitantibus ſacerdotibus, quos aliorum cuſtodiæ oportuit intendere, tepefcit in multis locis ſacra religio & , ut cujuſdam verbis utamur, *Virgil. ecl. 3.* *Pro molli viola, & purpureo narciſſo, Inſtitæ lolium & ſteriles dominantur avenæ.*

Hoc fane in eccleſia S. Victoris non modicum dolemus accidere, quæ cum olim in religione floreret, ita nunc, quod triſtes dicimus, in ſue profeſſionis officium obſervantia negligit: ut quæ multis malum in via ſalutis erranti ſubjiciebat, nunc auxilio alieno indigeat, & non inveniat qui ſublevet eam. Nec tamen ex eo perhibetur accidere, quod non ſint ibi plures, qui & notitiam religionis habeant & amorem. Sed quibuſdam cum ſuo capite membris languentibus, in eadem eccleſia ſervor religionis noſcitur tepuiſſe. Nos autem, cum jamdudum ad nos ſuper eorum reprehenſi relatio pervenerit plurimorum, diſſolutus hactenus autem E apponere, & neceſſariam adhibere tam gravi valetudini medicinam: expedabamus, ſi aliquando reſipiſcerent oculos ad ſe ipſos, & de reformanda religione ſtudioſius cogitarent. Capite vero quo ad emendationem ſuorum ſobolitorum pertinent negligentius evoquente, nos jam tandem executioni eorum, quæ dicta ſunt, oportet intendere: &, ſi verus fit rumor qui notiens aures noſtras afperſit, quia in propria perſona non poſſemus, per alios invenire. Ita quidem ut ſi vera comparuerint quæ dicuntur, per eoſdem dilatione ſepoſita, medicina, quam videritur neceſſariam, apponatur. Vene- rabilibus ergo fratribus noſtris N. vices noſtras in hoc negotio providimus committendas, qui quanto pleniorem & facilioremhujus rei potuerint habere notitiam, tanto eam minori gravamine ſalutis remedia providebunt. Quia vero magnificentiæ tuæ ad eamdem mercedis accedet, ſi religionem inſtantiam favore regio imminente prudentia ſtatus eccleſiæ dirigitur: celſitudinem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus ad executionem hujus negotii favorem tuum impendas, & nullam pariatis conditionem apponi, quo minus ibi quæ prædicti viri ſtatuenda viderint, ſtatuantur. Ne, ſi forte diutius mandata tardaverit, & diſſimulatibus nobis languor creperit aggravatis, ſenſucutiam doloris intorqueat, & cum multa difficultate poſtmodum vix redeat ad ſalutem.

*** XLII. AD GUILLELMUM SENONENSEM archiepiſc. A. S. L. & S. Meldenſem epiſc. & abbatem Vallis-Secretæ.

Ut in S. Victoris comobio collapſum diſciplinam reſtituant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratribus W. Senonenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & S. Meldenſi epiſcopo, & dilecto filio abbati Vallis-Secretæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CRebra jamdudum fuggeſtio fuper ſtatu eccleſiæ S. Victoris noſtris auribus inſtitit auditum, & timemus non in extremo examino ſcrertius judicandos, ſi ad inquirenda & corrigenda quæ fuggeruntur tardi fuerimus, aut remiſſi, dicere fuggeſtiva *Malefactis ne prohibeſ judicium ab omni ſanguine* *ſunda ne.* Olim fane ad doctrinam ſalutis, quæ de loco illo fluebat, & bonæ converſationis odorem, quo eadem ſtagrabat eccleſia, in multis pene locis & prava in Ecclefia, & alpera convertebantur in vias planas, & erat vere puteus aquarum viventium, de quo arentia cordamultorum ad extinguendum mundanorum fedeferunum allum, portam vitæ haurirent. Nunc autem, ut dicitur, dormitante pastorum cuſtodia proviſoris, & refrigeſcente in capite religionis amore, ad partem quoque membrum rum quidam ſe letalis torpor effudit, & factum eſt ibi quod de quodam dicitur per prophetam: *Obſo* *derunt alieni robur ejus, & ipſe neſcivit. Sed & cani* *effi ſunt in eo, & ipſe ignoravit.* Nec hoc tamen dicimus, quod non credamus fabbi & ſapientes & religioſos viros plurimum invenirí, qui multis effe poſſunt odor vitæ in vitam. Sed non eſt facile cum multa quoque vi remigum dirigi navem ad portum, & nec dor qui clavum tenet, imperitus facrit aut remiſſus. Icirco ne forte contingat illi quod de ſe ipſo lamentabatur prophetæ, dicens: *Amici* *meo & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt: & qui juxta me erant a longe ſteterunt:* quia in propria perſona eandem eccleſiam viſitare non poſſumus, ei viſitationis officium dereviimus deputendum per apoſtolicis vobis ſcripta mandatis quatinus illuc accedentes, de ſtatu ejus, & de aliis abbatis & fratrum, maturitate ac diligentia qua convenit inquirentes: & quicquid ibi cognoveritis corrigendum, vice noſtra taliter corrigatis, ut & religio ibi per ſtudium veſtrum ex gratia Divina reflorent, & nos de diſſolutione tantæ domus non teneamur in die judicii reddere rationem. Si videritis autem, quod niſi per amotionem unius aut plurium perſonarum ſtatus eccleſiæ reformari non poſſit: nec in hoc pateat gladius veſter: ſed plenam a nobis authoritatem accipiat, appellatione remota, quæ evellenda fuerint evellendi; & quæ plantanda fuerint, Domino adjuvante plantandi. Non enim ita per vos apud Deum reſtimamus excuſabiles inveniri, ut non ſit qui *anobis de ſpi-* *Cant. quod* rituali ejuſdem eccleſiæ detrimento in extremo examine roquirabur. Si autem his exequendis vos tres non poteritis intereſſe, duo veſtrum non minus hæc quæ dicta ſunt materias exequantur. Datum Tuſcul. Kal. Febr.

*** XLIII. AD ABBATEM ET CANONICOS S. Victoris Pariſienſes.

De eodem argumento.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbati & canonicis ſancti Victoris Pariſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

JAmdudum ad nos de ſtatu veſtro pervenit, quod requiri diſtrictius, & corrigi oportebat. Nos autem, quia eccleſia veſtra longo tempore per Dei gratiam religione floruit & ſcientia, ita ut in odore vaguenterum veſtrorum multi concurrerint, & in lemine veſtro viderint lumen: expectavimus habemus, & tandem per vosmetipſos rediretis ad vos, & de medio veſtri, diſſenſionis & ſcandali materiam tolleretis. Ceterum quia in expectatione noſtra non tam correctionem ejus ſubſequi, quam infirmitatem veſtram aggravari, conſpicimus: dignum duximus ad eccleſiam veſtram perſonas aliquas de Ditmars, venerabilibus fratribus noſtros VV. Senonenſem archiepiſcopum, apoſtolicæ ſedis legatum, & S. Meldenſem epiſcopum, & dilectum filium M. abbatem Vallis Secretæ: qui quomodo ſe habeat Ratus veſter inquirant; & quæ corrigenda cognoverint, appellatione remota corrigant & emendent. Quocirca per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatis eis eam ad vos veniendi, quæ neceſſitas & emendatio veſtra poſcit exponi, quæ inter vos ipſi, vel duo eorum, aut de reformanda ordinis diſciplina, aut de perfonis, ſi res exegerit, mandavimus, ſtatuendam eſſe cognoverint, ſuſcipiatis humiliter, & firmiter obſervetis. Datum Tuſcul. Kal. Febr.

*** XLIV. AD CAPITULUM S. SATYRI.

Ut retinentes ſtat diſciplinæ,

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis capitulo ſancti Satyri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EOs, qui relictis vanitatibus & mundanis illecebris, in ſacriori vita devoverint Domino famulari, ſemper & diligentia oportet vigilare jugiter, & intendere, qualiter aſſumptæ religionis habitus moribus & vitæ concordes, & propoſitum ſuum ſtrenue & immobile conſervare: ne ſuper arenam, ſed potius ſuper firmam petram Domini videantur fundaſſe. Inde eſt, quod caritatem veſtram nuntemus, mandamus, atque præcipimus, quatinus dilectio filio noſtro abbati veſtro omnimodam obedientiam & reverentiam devote & humiliter impendentes, circa cultum religionis & honeſtatis, & canonici ordinis obſervantiam, ſicut olim bonæ memoriæ Radulfi quondam abbatis veſtri, ferventer & unanimiter inſtendatis: & conſuetudines illas probatas, quæ in diebus ejuſdem abbatis ſalubri & rationabili providentia in monaſterio veſtro inſtitutæ fuerint pariter & ſervatæ, præſertim in cænaculis eius abſtinentia extra claſtrum, ſicut in claſtro, nullatenus violare tentetis. Si quis autem veſtrum contra eaſdem inſtitutiones

A temere venire tentaverit: uſque ad ſatisfactionem congruam eum eſſe ſeu tenuit ſubjectum decernimus, quem præditos abbas in eorumdem tranſgreſſores rationabiliter noſcitur ſtatuiſſe. Ad hæc, authoritate vobis præcautum firmiter inhibemus, quod in capitulo noſtro veſtrum pro evitanda diſciplina ita vocem appellationis pronunpat: & ſi pro tali cauſa duxerit appellandum, appellationem ipſam nullius momenti eſſe censemus, cum minus ſecundum veſtri ordinis inſtituta regulari diſciplinæ ſubdatur. Datum Beaventi.

*** XLV. AD CANONICOS S. VICT. PARIS.

Reſtitutam diſciplinam gratulatur: & electionem abbatis, in locum ejus qui ſponte abdicarat, confirmat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis canonicis eccleſiæ S. Victoris Pariſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto eccleſia veſtra majori hactenus religione floruit, & abjecti roſuliet gloria monetur: tanto, audita reformatione ipſius, lætati fumus amplius & gavifi, de ipſius comodo & profectu exhilarati. Audivimus ſane, quod venerabilis frater noſtris Bituricenſis & Senonenſis archiepiſcopis cooperantibus, & ad hoc juxta mandati noſtri tenorem tuto ſtudio laborantibus, eccleſia veſtra in ſtatum & gradum ſit priſtinum reformata. Et ſane, quondam abbate veſtro ſponte ſuo in preſentia dilectorum noſtrorum A. tit. S. Laurentii in Lucina, & T. tit. S. Vitalis, presbyterorum cardinalium, apoſtolicæ ſedis legatorum, amministrationem cedente, cujus cedpa ſtatus ejuſ fuerat in parte non modica deformatus, perſonem idoneam, honeſtam, & litteratam, in abſentem veſtrum communiter elegiſtis, & providere vobis curaſtis amminister in paſtorem. Nos vero, quibus convenit rationabilibus votis atque ſtatutis gratuitum præſtare favorem & incrementa deſiderare virtutum, electionem veſtram, & de communi conſenſum illius, de communi fratrum noſtrorum conſilio ratam & firmam habemus, & confirmamus. Univerſitatem veſtram monemus atque mandamus, quatinus abbati veſtro, quem elegiſtis, debitam reverentiam & obedientiam impendatis, & ita vos ibi devotos & humiles exhibere curetis, quod per obedientiam veſtram, & providentiam illius, ordinem honeſtis, & honeſtatis in eccleſia veſtra reflorear, & plenius valeat auxiliante Domino conſervari. Datum Tuſculani, III. Idus Aprilis.

*** XLVI. AD G. ABBATEM S. VICTORIS.

De eodem argumento.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio G. abbati ſancti Victoris, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

E

INtellecto & cognito, quod cum Emiſo quondam abbate eccleſiæ, cui præeſſe diuſcretis, libera & ſpontanea voluntate adminiſtrationi cedente, fratres ipſius eccleſiæ te ſibi elegiſſent communi voto & deſiderio in abbatem: tanto inde magis lætamur atque gaudemus, quanto de ipſius eccleſiæ turbatione dolebamus amplius, & pro ejus ſtatue majori anxietate & ſollicitudine angebamur. Undequia decet te ſollicite attendere, quantæ religionis & honeſtatis eccleſia, ad quam ex Domino providente vocatus, hactenus exiteriſ, & quomodo ibi rigor regularis diſciplinæ vigneri: diſce-

diſcretionem tuam moſtenus, atque mandamus, A quatenus injunctæ tibi amminiſtrationi prudenter & conſtanter intendas, & ita commiſſum tibi officium ad honorem Dei & edificationem tuam, & eorum qui tibi commendati ſunt, cum auxilio cœleſtis gratiæ efficaciter & diligenter exerceas, quod ibi per prudentiam & ſolicitudinem tuam religionis ordo ſemper reſtoreat, & de die in diem magis ac magis ſuſcipiat incrementum. Nos enim te & eandem eccleſiam diligere volumus & fovere, & vobis, cum fuerit opportunum, apoſtolicæ defenſionis patrocinium miniſtrare. Datum Tuſculani, III. Id. April.

*** XLVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ne Prioris Cereſ. iter in Angliam diu differatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

B Cum dilectum noſtrum Priorem hoſpitalis domus, quæ apud Cereſ. ſita eſt, ad noſtram super præſentiam vocaverimus, eum in Anglium pro quibuſdam eccleſiæ negotiis tranſmiſuri, preces a tua ſublimitate directas ſuſcepimus, ut et ad hoc inducias præberemus. Quia vero grave noſis cognaticlivus & damnoſum, ſi hoc ejus iter diutius differatur: rogamus attentius ſereuitatem tuam, C quatenus eidem Priori ad aggrediendum quod ſibi injunximus iter licentiam largiaris. Datum Senonis, v. Idus Novembris.

*** XLVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut P. miles qui Hieroſolymam ire optabat, poſſeſſiones ſuas vendere poſſit ſine conſenſu conjugis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

D Illos tuam decet magnificentiam pia proteſtione defendere pariter & foveri, qui tollentes crucem, ſancta & venerabilia loca, quæ Dominus corporalis præſentia illuſtravit, viſitare diſponunt, & ibi contra inimicos crucis Chriſti domini militare. Veniens autem ad noſtri apoſtolatus præſentiam P. miles lator præſentium, votum ſuum nobis propoſuit, & ſe velle Hieroſolymam ire confitteri aſſeruit. Verum quia uxore ſua circa cum ſe turpiter & inhoneſte habente, & ſe ob perpetrati ſceleris crimen ab eo abſentante, iſte paternam hæreditatem ſine ipſius conſenſu vendere non debebat, nec pignori obligare: diſpoſitum iter nullateaus valet adimplere. Sed quoniam uxor totum matrialem, ſeu dicitur, peradulterium commiſcuE rit, dummodo iſte velit continenter vivere, ad eam non cogitur ulla ratione redire: ſereuitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, & exhortamur in Domino, quatenus ad ita eſt, Divini amoris intuitu libertum ei facias, ut ipſi poſſeſſiones ſuas vendere eui voluerit licitum ſit, vel pignori obligare, & hic quibus vendiderit, ſeu pignori obligaverit, nullam patiatis ſuper hoc injuriam vel moleſtiam indebite irrogari. Datum Turonis, x. Kal. Januar.

*** XLIX. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut R. ſacerdoti poſſeſſiones ſuas reſtituantur ab injuſto poſſeſſore.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Expoſcit tuæ celſitudinis pia devotio, his ſemper intendere, quæ ad comunodum indigentium clericorum non eſt dubium pertinere. Pervenit autem uſque ad nos, quod Joannes Basil. R. ſacerdoti domum quandam & vineas, quas jure hæreditario poſſidebat, auſu temerario abſtulit, & eas ſibi reddere contradicit. Unde magnificentiam tuam rogamus, & tanquam in Chriſto chriſtianum eccleſiæ filium attentius exhortamur, quatinus, ſi ita eſt, ita ſeiat tua diſcretionis ſublimitas præfato ſacerdoti in preſentia tua, vel alterius de quo plenarie poſſis confidere, juſtitiæ plenitudinem exhiberi, ut idem clericus jus ſuum ſe gaudeat ſuiſſe plenarie conſecutum. Datum Senonis, XVI. Kal. Aprilis.

*** L. AD SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut A. qui monaſterium reliquerat, poſſit iter Hieroſolymitanum in illud recipiatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Latoris præſentium A. a Hieroſolymis redeuntis nobis nuper relatio patefecit, quod timore V. abbatis ſui peretrare Dei ſepulchrum monaſterium, in quo monaſticum habitum ſe aſſerit ſuſſeciſſe, irregulariter dereliquit. Poſtea vero ab abbate ſuo licentia, ſicut dicitur, impetrata, terrum quam Dominus corporaliter viſitavit, initia devotionis petivit, & per nos rediens, apoſtolicæ ſedis imploravit auxilium. Ideoque fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus abbatem jamdicti monaſterii diligenter commoneas & inſtanter, ut memoratum A. diſciplina ſecundum regulam beati Benedicti & conſuetudinem ordinis ejuſdem monaſterii ſervata, in monaſterium ſuum recipiat, & paterna benignitate pertractet. Datum Anagniæ, VII. Kal. Maji.

*** LI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut cœnobii Caſtriforti bona diſſipari & auferri ab excommunicato Priore prohibeat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quis de regiæ ſublimitatis induſtria exiſtimatio ſemper talis procedit, ut ſuperna cœleſtialionis amore circa conſervationem eccleſiarum ſedulum operam & curam probeis impenderet piam ſolicitudinem tam commendamus in Dominо, qui te volumus & deſideramus ſemper circa pia opera exercitari, & ſicut regem Chriſtianiſſimum in omnibus tuis bonis actibus proſperari. Inde eſt, quod ad tuæ magnitudinis notitiam volumus pervenire, nos ex tenore literarum venerabilium fratrum noſtrorum ..... Turonenſis archiepiſcopi, & ..... Andegavenſis epiſcopi, & dilecti filii noſtri ..... abbatis Majoris monaſterii evidenties acq cepiſſe,

cepiſſe, quia ..... Prior Caſtriforti, & alii fauto ejus in acculatione dilecti filii noſtri ..... Burgulienſis abbatis viri quidem religioſi & Deum timentis, penitus detecerunt, & omnino ſoni mendacem reperti, & propterea excommunicationis vinculo innodati. Ceterum quia præditus Prior bona eccleſiæ ipſius loci diſſipare præſumit, & illicita involuone auferre ceſtſtudinem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Dominoquatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, res & bona Burgulienſis eccleſiæ protegas, manuteneas, & conſerves, & præfatum Priorem noſtra ratione foveas, ſed ipſum tanquam excommunicatum attentius evites. Dominum quoque Caſtriforti abbatem, in cujus ſede ſanctí Chriſtophori fus violentia dicitur inviſile, ad ablata omnia eidem eccleſiæ reſtituenda, & de deinceps tatia contra præfatam eccleſiam attentare præſumat, vel ſanc dictum Priorem fovere, commiſſa tibi deſuper poteſtate compellas. Datum Senonis, VIII. Idus Decembris.

*** LII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Regis congreſſum & conſecutum. Datum Sec.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

C Rdiem ad nos dilectus filius P. ſubdiaconus noſter diligenti nobis narratione propoſuit, quomodo ſublimitatis tuæ clementia eum honorificè & decenter ſuſcepit, & omnem illi honorem & gratiam, quam magnificentiam de Chriſtianum principem decuit, ob Dei & noſtri reverentiam exhibere curavit: qualiter etiam ex, quæ regiæ magnificentiæ ex parte noſtra propoſuit, cum omni manſuetudine & diligentia, tua ſincerittima benignitatis affectio exaudivit. Dilectum autem filium noſtrum nobilem virum Hugonem baronem tuum, per quem nobis ex excellentia tua reſpondit, debita benignitate ſuſcepimus, & ejus verbis prompta diligentium adhibentes, conſilium tuum gratum omnimodis & acceptum habemus. Verumtamen in hoc circa nos & eccleſiam Dei admiranda tua devotionis ſincerita- tas evidenter comparuit, qui ob reverentiam Dei, & honorem B. Petri, ac noſtrum, uni de clericis noſtris tantam gratiam exhibuiſti. Inde ſequitem eſt, quod nos tam ſuper his, quam ſuper aliis, nobis & noſtris multiplicitet a celſitudine tua collatis, omnimodas fineritas tuæ gratiarum referimus actiones: magnificentiæ tuæ præſertim ſignificatione norum fieri cupientes, quod quam citius cum opportunitate fieri poſſet, præfatum tuam veſtimus & conſilium ſuper his, quæ nobis ſignificaſti, libenter habere. Datum Senonis, Idibus Januarii.

*** LIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Qua victus ratione uti debeat quavis feria ſexta feria.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Deſiderium & affectum tuum, quem circa obſequium ſuperni conditoris, ob tuorum peccatorum veniam obtinendam regia magnificentia habere dinoſcitur, gratum admodum & acceptum habemus, & tum dignitiſſimis in Domino laudibus *Concil. General.* Tom. XIII.

A commendamus. Acceptimus autem et literas tuis, regiæ celſitudini per alia ſcripta non fuiſſe expreſſum, utrum in quatuor-ſexta feria ſitam relationem, quam in ſexta feria allorum temporum tibi feciſmus, debeas obſervare. Unde nos eandem relaxationem taliter duximus diſtinguendam ſicilicet ut in quadrageſima, quæ dicitur B. Martini, uſque ad adventum Domini, in ſexta feria uno ſercuſo piſcium, & vino temperate ſumpto utaris. In adventu vero & in majori quadrageſima conſuetam abſtinentiam tempore ſexta feria obſervabis. Si autem debilitas corporis non poterit abſque gravi detrimento illam abſtinentiam ſuſtinere: volumus, & per apoſtolica ſcripta magnificentiæ tuæ præcipimus, ut in ſexta feria ſolum, & vino modice ſumpto utaris. Conſuetiſſimum ſereuitati tuæ, & ſuademus, ut ſecundum conſilium dilecti filii noſtri ..... capellani tui, etcuoſy nas tuas temporibus ipſis debeas augere. Noverit autem regia ſublimitas, quadrageſimam ab octavis omnium ſanctorum, & non ante, inchoari. Datum Senonis, XIII. Kal. Sept.

*** LIV. AD THEUBALDUM.

Ut abbatem & canobium Bonevallis protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Theubaldo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

C Religioſa loca, & honeſtas perſonas, tanto nobilitatem tuam convenit arctiori cariſtate diligere, quanto eas noveris ſerveriori ſtudio religioſæ converſationis ſervitio conditoris inſiſtere, & ad ipſius gratiam promerendam ex bonis operibus inſudare. Pro eccleſia itaque Bonevallis, & dilecto filio noſtro Walcro, quem fratres ejuſdem loci, alio remedio non valentes, ſibi præficere, in abbatem ſuum unanimiter & concorditer elegerunt, & pro eiſdem fratribus, nobilitatem tuam rogamus attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, eccleſiam ipſam & perſonam ipſius abbatis & fratres dilligas, manuteneas, & a pravorum impetu eoſdem protegas viſitare & defendas. Ita D quod ab omnipotente Domino meritaris eande premium accrua retribuentis ſperare, & gratiam apoſtolicæ ſedis omni tempore obtinere. Datum Bituricis, III. Kal. Maii.

*** LV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

In vaſtatores eccleſiæ Brivatenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

E Ad tuæ ſublimitatis notitiam expeditus pervenire, quomodo comites Alvernis, ac vicecomes de Polennaco, villam Brivatenſem, qua tua eſſe dinoſcitur, irreverenter aggreſſi, ipſam Brivatenſem eccleſiam, quæ ad jus B. Petri ac noſtrum ſpecialiter pertinet ac tuelam, depopulari non ceſſant: & domum decani nequiter obſidentes, eam machinis quod poſſunt rapugnant. Unde nos tantam audaciam refringere non volentes aliquatenus incoreſtam, juxta officii noſtri debitum, tam eos quam præpoſitum & abbatem Brivatenſem, qui eos induxerunt, per noſtras ſatragimus literas ab hujus iniquitatis auſu damnabili revocare. In propoſito & voluntate habentes, ut ipſe fecun-

dum noſtra monita reſipuerint, quantum ad officium noſtrum pertinet, tam in eos, quam in terras eorum graviter vindicemus. Unde magnificentiam tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus tu ipſe ad id cor ſingulorum attibue accingatis: & niſi reſipuerint, ad vindicandum in eos ſtudeas omnimodis & labores. Datum Pariſ. xiii. Kal. Aprilis.

✠ LVI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Monaſterium S. Maximini ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LAudabilis propoſitum pietatis, quod circa landam Dei eccleſiam tam in capite quam in membris regis ſerenitate exhibet, attendentes, monaſterium beati Maximini, ac abbatem ac fratres Divinis ibidem obſequiis manci patos, ſolicite eolim tue commendavimus majeſtati: rogantes, ut idem monaſterium conſulta pietate diligeres, & ab injuquorum incuria regia magnificentie munimine defenſares. Quod utique bone hactenus, juxta beneplacitum Dei, preces, ac monita noſtra, te adimpleſſe cientes, gratum id admodum acceptumque tenemus, & celſitudini tue gratias exinde ubertimas exhibemus: ſtudium ſpem fiducimque tenentes, quod tibi exinde & honor augebitur interne gloriæ ac poteſtatis in terris, & ab æterno remuneratore ipſorum immarceſcibilis palma conferitur in celis. Verum quia, ſicut accepimus, ab earibus noſtris infonuit, quidam Aurelianenſis civis, Theobaldus ſcilicet Morini, præfatum monaſterium peconiæ indebitæ repetitione fatigat, O. de Beſſis, & M. Vidua monaſterium ipſum nimis repetitus debitorum exactione molleſtant: ſublimitatem tuam iterato rogamus, & exhortamur in Domino, quatinus ejuſdem monaſterii paupertates atque miſerias ſolita benignitate reſpicias: & donum in quod ab hoſtilia furit, prædictum indebitæ pecuniæ petitorem regia compellas authoritate deſiſtere, & eos qui lubitæ repetitioni debitorum inſiſtunt, quantum cum bona voluntate fieri poterit, opportunitatem facias idonei temporis expectare. Ut inde a Deo præmium, & a nobis debeat actiones recipere gratiarum. Datum Senonis, vi. Kal. Decembr.

✠ LVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De electione eccleſiæ Carnotenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlecti filii noſtri tam decanus, quam ſubdecanus, & archidiaconus, cum magna parte canonicorum Carnotenſis eccleſiæ, in noſtra pariter præſentia conſtituti, nobis plenarie expoſuerunt, quam ineaute & inordinate in facto electionis ſuæ eccleſiæ proceſſerunt. Unde nos & adverſitatibus quidem eccleſiis compatientes, & opinioni eorum cautius hac occaſione plurimum eſt denigrata, integritatem ſuam recuperare optantes, ipſos ad pacis & concordiæ bonum cum omni diligentia formus hortati: eoſque monuimus, ut unanimiter in unum convenirent, & eccleſiæ ſuæ ſalubriter ſubdeant providere: & ad hoc utiliter conſummandum

ſententiam a tanto vito canonice promulgatam ſi- *Caſus, non* ne ejus conſcientia ſerie ſolveremus. Si vero uſque adeo de ipſo frate noſtro conſtiti, & negotium ipſum plurimum in animo tuo ſedet: poteſti tenum nobis tuum voluntatem reſcribere, & nos deſideratum tuum cerabimur authore Domino efficaciter adimplere. Datum Paris. xii. Idus Martii.

✠ LX. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Hoſpitale Compendienſe, ejuſdem urbis abbatiæ attributi:

Vide epiſt. 8. & 9. hujus t. 2. prædicti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carißimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILlam ſinceriſſimam regiæ ſereniratis affectionem quam circa eccleſias Dei multimodis habere dignoſceris, magnificis in Domino laudibus commendamus: votivæ cordis affectibus exoptantes, ut ipſa immaculata Dei ſponſa viro ſuo Chriſto te valeat in æterna beatitudine præſentare, quam in terris innumeris devotionis indiciis, ſicut tex catholicus, & Chriſtianiſſimus probaris, noſteris ſerventius honoraſti. Ex litteris autem excellentiæ tuæ nuper accepimus, quod negotium illius hoſpitalis Compendienſis, unde ſæpius regiæ celſitudini ſcripſimus, noſtro arbitrio reliquiſti, & quod exinde ſtatuerimus magnitudinem tuam ratum & firmum habere, litteris aſſeveraſti. Unde quoniam præſcriptum hoſpitale cum omnibus pauperum perpetuo deputatum, ſicut ex ſcripto venerabilium fratrum noſtrorum B. Norwicenſis, & ..... Silveneſtenſis epiſcoporum, quibus hoc inquirendum conmiſimus, nobis innotuit, tempore Compendienſis eccleſiæ canonicos procuratores habebat: nos attendentes quod monaſteria & alia religioſa loca hoſpitalia domus ad receptiones pauperum habere ſoleant, & de regia clementia, qua, ſicut diximus, eccleſiam Dei diligere & ampliare conſueviſt, & diſpoſitionem ipſum noſtro relicuit arbitrio, plurimum confidimus, præfatum hoſpitale Compendienſi monaſterio apoſtolici ſcripti munimine duximus confirmandum. Ita quidem quod nibus pauperum deputatum, ad diſpoſitionem & curam dilectorum filiorum noſtrorum ..... abbatis & fratrum ejuſdem loci debeat in perpetuum fine omni inquietudine pertinere. Quoniea ſereniratem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus præfatis invitis, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, memorato monaſterio idem hoſpitale tua pariter ſublimitatis ſcripto confirmes: nec ipſis eviade valeat aliqua in poſterum queſtio ſuboriri. Si vero quilibet eodem ſupior hoc moleſtiæ vel perturbare præſumpſerit, tu eos a præſumptione hujuſmodi præſtitate regia non diſſeras coercere: ut æterne felicitatis præmium propter hoc conſequi mereamur, & nos ipſi magnificentiæ tuæ cupiamus exinde gratias referamus.

Datum Senonis, xiii. Kal. Novembris.

✠ LXI. AD HUGONEM SUESSION. epiſcopum.

In angußtiis maximis poſitus ſubſidium aliquod petunie poſcit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H. Sueſſionenſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILla devotionis integritas & affectio caritatis, quam circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam *Concil. Generat.* Tom. XIII.

A pertinam ſortabit, ſtudeas: ut in neceſſitatibus noſtris conſilium a te debeamus & auxilium poſſe. & imminentia nobis negotia tibi fideliter ſcripſerit. Quæſtier autem illi ſuper his rumoribus referentur eccleſiæ, fraterni ſui delicet, univerſitas omnium mirrem facietis cum Romanum eccleſiam honorificentiæ, eumque tuis curis opportune & inſcher- ad directionis tuæ notitiam non ſinbigimus pervenille. Qui utique tanquam lo rapiens & ragiens, poſitis in inſidiis, aditus viarum ita per ſatellites barbaros ferimtis obſtruxit, quod illi jam non valeant ufque ad nos tranſire, a quibus Rom. eccleſiæ in neceſſitatibus iuis opportuna recipere ſuffragia conſueverit. Unde cum eadem Romana eccleſia multis oppreſſionibus angußtata ſit his temporibus & afflicta, & magnis atque innumeris pene debitis aggravatavtad ejus onera ſuſportanda, & ad neceſſitates quas patitur relevandas, tanto ſtudiorius exurgere te oportet, & efficacius laborare, quanto amplius eadem mater eccleſia de tua devotione & fide ſincerius confidit. Intanto itaque neceſſitatis articulo conſtituti, de præteriti quidem ſubventione tibi gratias exſolventes, certitatem tuam rogamus plurimum, monemus, & exhortamur attentius, ut ad mentem revocare, quos & quanta gravamina & angußtias Romana eccleſia pro ſua & omnium eccleſiarum libertate tuenda hactenus pertulerit: conſiderantes etiam quid mortua capiti debeant, ad ſubventionem eccleſiæ, & ad ſolvenda debita, quibus premitur, manum adhuc liberalitatis extendas, & nobis tuo con ſolatione auxilium in tanto articulo, ſi ubique, tum deſtrimento eccleſiæ vue fieri poterit, largiris. Generis ſiquidem & obſequia quæ in neceſſitate præſentur, quodammodo tempore recipiendo, emolumentis gratiora. Abbates quoque & alios eccleſiarum prælatos in tuo epiſcopatu conſtitutos ad hoc idem ova omni diligentia exhortetis. In quocumque autem te nobis ſcripſerit ſubvenire, illud dilecto filio noſtro ..... latori præſentium te volumus allegnare, & nobis id ipſum litteris tuis ſignifices. Datum Anagoiæ xiii. Kal. Martii.

✠ LXII. AD HUGONEM SUESSIONEN. epiſcopum.

Silvaneceníi epiſcopo de vineis ipſi ademptis juſtitiam fiat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H. Sueſſionenſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilis frater noſter Silvanecenſis epiſcopus ſuus nobis litteris intimavit, quod Gil. de Hauguidin auser ejus, parochiani tui, quidam terras & vineas ipſius epiſcopi per violentiam detinere præſumunt, & eas cum frudibus inde perceptis eidem epiſcopo reddere contradicunt. Cumque præfatus epiſcopus ſepius eos propter hoc fubanonuiſſet, ut in curia ſua ſibi juſtitiæ plenitudinem exhiberent, ipſi tamen id facere noluerunt. Unde quoniam idem epiſcopus in præſentia noſtra ratione deeſſe poſſumus, vel debemus: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, ſi cognoveris memoratum G. de Hauguidim ovorem ejus debere in curia ſua præfato epiſcopo ſuper hoc reſpondere, ipſos ad plenam juſtitiam in præſentia ejuſdem epiſcopi ſuper hoc exhibendam, monees inſtanter, & diſtricte compellas. Alioquin ea in præſentia venerabilis B. Belvacenſis epiſcopi ſufficienter ſuper hoc ſæpe dicto ſuo epiſcopo

coercas, & appellatione remota justitiæ plenitudinem exhibere: si vero id facere forte contempserint, eos ecclesiasticis censuris percellas.
Datum Senonis, VIII. Idus Octobris.

✠ LXIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut paupertem quendam protegat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

CONSUEVIT semper egregiæ clementiæ pietatis opitulorum & pauperum misereri, & circa eorum miseriam prompti affectu animi commoveri: scies scripturam elle: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.* Ea igitur consideratione inducti, & hujus pauperis M. præsentium latoris sæpe nobis preces devicti, qui molestias & injurias super possessionibus suis a quibusdam hominibus tuis potentioribus se queritur sustinuisse: regiam excellentiam & constuetam pietatem tuam rogamus attentius, quatinus pro amore Dei, & obtentu justitiæ, & nostro interventu, eum ab adversariis suis, a quibus se opprimi asserit & gravari, ita regiæ protectionis defendas, & immunem ab eorum facias infestatione, quod ab eo, qui cum divis esset, ad libertandum nos nostram fobiis paupertatem, æternum inde debeas promium expectare. Datum Turonis, XIV. Kal. Februarii.

✠ LXIV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Adami & Gregorii fratrum causam commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTI regiam excellentiam ità diligenti cura intendere, per quæ in regno tuo sub regiæ celsitudinis munimine existentes suum valeant justitiam simiter obtinere. Quocirca serenitatem tuam rogamus attentius, quatinus dilectum filium, quem inter Adam & Gregorium fratres suum super quadam domo vertitur, quæ ad tuum dominium, sicut dicitur, spectat, diligenter audias, vel aliqui neutri parti obstet, ne falsa suspectur, juxta tuæ dignationis arbitrium tantam causam audiendam, & fine debito terminandam committas. Datum Senonis, IV. Idus Novembris.

✠ LXV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Mittit nuncios cum mandatis, de iis quæ ex imperatore CP. accepit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DUM in mente revolvimus, & ad memoriam revocamus, qualiter cauſa Dei, & amore justitiæ, ob reverentiam quoque beati Petri apostolorum principis, causam ecclesiæ tanquam propriam assumpsisti, & eam, sicut tex catholicus & princeps Christianissimus, in augmentum & exaltationem ipsius pro aliis ardens principibus promovisti in hanc intentionem & animi voluntatem addu-

cimur, ut in qualibet causa ejusdem ecclesiæ, quæ aliquos momenti sit, absque serenitatis tuæ consilio & auxilio, cum id habere valemus, nullatenus procedamus. Credentes, tamen & certa veritate tenentes, te non leeus quam nos ipsos, rei quemlibet fratrum nostrorum, solius superni conditoris obtentu, ad honorem & incrementum ecclesiæ solicitum ac ferventem existere, atque ad exaltationem ipsius intento studio laborare. Inde est quod literas nuper literis a nunciis carissimi filii nostri... illustris Constantinopolitani imperatoris, qui ad sanctum Ægidium applicuerunt, quas utique regiæ serenitati quamprimum transmisimus, in quibus ejusdem continetur, quod ex parte ejusdem imperatoris quosdam dicta accommoda, & ad utilitatem respicientia, nobis tantum & ecclesiæ tuæ deferunt, proponendo: videlicet Dilectum filium H. Capellanum, & fratrem H. eleemosynarium nostrum, carellatæ tuæ fideles admodum ac devotos, regiæ celsitudini destinamus, per quos quædam super eodem negotio, quæ non decimus literis committenda, tuæ serenitati proponimus, & super quibus tuum consilium expectamus: rogantes attentius, quatinus eos regia pietate suscipiens, benigne audias, & consilium tuum, super his que tibi propoſuerint, per eosdem literis tuis aperias. Aliquas etiam à latere tuo cum prædictis filiis nostris ad memoratos imperatoris nuncios, qui iterum eis per terram tuam ufq; ad tuam & nostram præsentiam debeant præstare ducatum, nostro intervento transmittas.
Datum apud Dolense monasterium Idibus Julii.

✠ LXVI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De cauſa epiſcopi Camorcenſis, cui inducias ad. huc indulget:

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENS ad nos dilectus filius noster.... abbas S. Vincentii Silvanectensis, cum celsitudinis tuæ literis, apud nos diligenter institit, ut illi Cameracensi episcopo, quem contra honorem ecclesiæ & falsitatem ipsius, & utilitatem non vestram electus experiebamur, adhuc inducias præberemus. Ipse vero, sicut credimus, (& ut ipsam rei veritas aliter se habeat, non de neceſſitate aliqua, sed ut eroganem fuum filii clementiæ tuæ, & venerabilis fratris nostri Henrici Remensis archiepiscopi protectione valeat obumbrare, hujusmodi per nos occasionem prætendit. Nos autem, non petentiam, sed potius jnstam quærentes, & tuæ dilectionis obtentu, & conſideratione jam dicti fratris nostri, precibus, ac petitionibus, nisi contra Deum manifeste venerint, annuere volentes, eundem quantum vijque ad secundam dominicam proxime quadragesimæ adhuc dacimus expectandum. Ita quidem quod nisi illum, aut nuncium, vel literas ejus de reversione ipsius & certa promissione in prædicto termino receperimus, eundem ex tunc omni dilatione remota, publice excommunicabimus, & a corpore Christi, quod est ecclesia, sequestrabimus. Quocirca magnificentiam tuam præsentium ſignibus rogamus, ne tus sublimitas aliquibus precibus nos amplius super facto ipso convenias. Rogamus etiam excellentiam tuam, ut sicut per dilectum filium nostrum.... abbatem sancti Germani te rogavimus, ita efficias. Credimus enim quod hoc ad honorem tuum deuno spectabit. Datum Senonis, VI. Kal. Febr.

AD

✠ LXVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Floriacenſe monaſterium ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTUM filium noſtrum... abbatem S. Benedicti ſuper Ligerim cum tua magnificentia literis ad nos venientem quia debuimus animi benignitate recipiens, & obtentu prorum tuarum, quibus, quantumcumque cum Deo poſſumus, prompti ſemper volumus diligentiam exhibere, inquo religionis honeſtatis intuitu, ipſum affectuoſius honorare curavimus, & in ſuis petitionibus efficaciter exaudire. Eum itaque cum plenitudine amoris & gratiæ ſuſcipiat, & propria redeuntem, regiæ ſerenitati propenſius commendamus: per apoſtolica ſcripta monentes, rogantes, & exhortantes in Domino, quatinus amorem Divinæ miſericordiæ, & pro reverentia beati Petri & noſtra, conſideratione quoque religionis & probitatis ipſius, eundem abbatem & fratres ſuos, & idem monaſterium, clementi ſemper benignitate reſpiciat, diligat, manuteneas, & honores: & tam eos, quam jura ipſius monaſterii, a pravorum incurſione, regia protectione defendas. Deprecamur ab omnipotenti Deo premium æterne beatitudinis exinde recipias, & nos regiæ majeſtati copioſas debeamus gratias exhibere. Datum Bituricis, VII. Idus Auguſti.

✠ LXIX. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De ſecreto quodam, quod imperatoris CP. nuncius papæ & regi communicandum habet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT per ſervientem tuum, & etiam per literas noſtras, nuper regiæ celſitudini denotavimus, alter nuncium carillimi in Chriſto filii noſtri illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris, qui nunc ad partes noſtras venerit, non & te velles habere præſentes, ut illud ſecretum verbum communicare nobis proponeret, ſicut ex mandato ejuſdem imperatoris ſe habere aſſerit acceſſiſſe. Unde & voluntatis ipſius erat, ut te ſimul nobiſcum apud Bituricas invenires. Nos vero conſiderantes, quod honori tuæ celſitudinis expediret: conſilium noſtrum ſuper hoc tam per nuncium tuum quam per literas noſtras regiæ magnificentiæ exponimus: proponentes honoriſicentiæ tuæ, quod priuſquam nos conveniremus in unum, per literas noſtras nuncius ad præſentiam tuæ ſublimitatis accederet: ne, ſi forte ad nos hæc occaſione venires, ei occurrere quodammodo videreris. Ex quo vero ipſe ad te venerit, & conſilii tui ſit, ut nos ſimul tecum debeamus ſuper hoc habere ſermonem in unum poterimus, ubi tibi viſum fuerit, convenire. Nos igitur cupientes in omnibus que cum Deo poſſumus majeſtati deferre voluntatem, ut priuſquam ad nos jam dictus nuncius veniat, ad præſentiam regiæ ſerenitatis accedat. Unde excellentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogamus attentius, quatinus cum id tuum præſentiam venientem honeſte recipias, & conſueta benignitate pertractes: & verba quæ tuæ propoſuerit majeſtati, ea qua debet deliberatione conſideres & attendas. Si autem viſum tibi fuerit, aliquid nobis eſſe ſignificandum: poteris, cum tibi placuerit, indicare.
Datum Bituricis VIII. Kal. Septembris.

Camil. Generat. Tom. XIII.

✠ LXX. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Commendat ipſi archidiaconum Bituricenſem: de rebus Germanicis bene ſperare jubet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & ap. sedis benedictionem.

DILECTUM filium noſtrum C. archidiaconum Bituricenſem clericum tuum, quem nobiſcum, de regia ſerenitate conſiſi, huc ſique retinuimus, ad te dactimus remittendum, & ipſum excellentiæ tuæ attentius commendamus, magnificentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogamus quæ monemus, quatinus pro reverentia beati Petri ac noſtra, & illius devotionis ac fidelitatis obtentu, quam circa regiam celſitudinem multiplicitet geſtit; diligenter ac manu tenere intendas, & in ſua juſtitia de conſueta clementia conſovere. Ad hoc, quoniam ſi ſenet carissimum & ſpecialem eccleſiæ filium, & catholicum principem, ac regem Chriſti animabus, de ſtatu eccleſiæ & noſtro latiſcimo & fudiuſum exiſtere minime dubitamus, & de novis illis, quæ de Alemannia nuper venerunt, nec illium aliquam concepiſſe magnificentiam tuam rogamus, ut, ne monemus, quatinus a Dominum Deum, cujus ſpecies plenus & conſidas, quod ea que illi perfecutor eccleſiæ, qui cum ipſa ſimulatum ſemper patem queſivit, adverſus illum, & in detrimentum ejus putavit, non ſortiri credit, in ſei ipſius verecundiam & erubeſcentiam procul dubio redundabunt. Sicut enim pro certo accepimus, & dilectus filius noſter Maguntinus electus ſerenitati tuæ poterit plenius intimare: de toto terra ſua nominis tres abſolutum juramentum præſtare potuit coercere. Alii ſiquidem multi ſine ipſius licentia diſceſſerunt, & illi, qui cum conditione juraverant, jam ſunt a conditione appoſita abſoluti. Ceteri principes archidiaconus ſublimitati tuæ vira voce latius explicabit. Datum apud Anicium, II. Kal. Julii.

✠ LXXI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo exuli de aliquem epiſcopatum, aut abbatiam, ſi vacaverint.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QUALITER venerabilis in Chriſto frater noſter Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus, propter tuenda eccleſiæ libertate & devotione noſtra, a ſede propria ſit exulare compulſus, notius extitit, in detrimentum noſtrum & jcturam eccleſiæ ullatenus conſentire: ad quas etiam neceſſitates ipſum cum aliis prædentibus & diſcretis viris, qui cum eo tiam in adverſitate tam laudabiliter quam fideliter imitantur, ſi, quod Deus avertat, diu perſecutio duraverit, oportet devenire: tua fatis recreditanda recognoſcit. Unde, licet regiam magnificentiam ad opera pietatis ita noverimus ſemper eſſe intentam, ut etiá ceſſantibus noſtris precibus, hi qui pro Deo & juſtitia & unitate catholica ſuſtinuerunt ſuſtinent, ſola pietate moniti auxilium oſferas & ſolamen, quod etiam in ipſo fratre noſtro jam maxime experti ſumus tantam regiam magnitudinē ſolicitis in Domino petitionibus exoravimus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus obtento Divinę pietatis, & pro reverentia beati Petri ac noſtra, conſideratoritāque ſuę cęditia nobis & tibi a Deo pacę hāritorum

obſequii & honoris per eum tuę poteris excellentiæ provenire: ſi quem epiſcopatum aut abbatiam in regno tuo interim vacare contigerit, ſibi ad ſuſtentationem ſui & ſuorum, donec pax & cœlo nobis deſiderata donetur, regia liberalitas faciat aſſignari. Ex hoc enim & Deum te creditimus inhibituros habere debere propitium, & noſtro in hoc tibi fatis reddes obnoxios. Datum apud Montempeſſulanum, VIII. Idus Auguſti.

* * LXXII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De P. Bituricenſi archiepiſcopo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, tariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LITTERAS ſublimitatis tuæ debita benignitate ſuſcepimus, ſicut Chriſtianiſſimi regis, & illius principis, quem tota in Dominocreaturæ diligimus, & cujus honori & commodis, in omnibus quæ cum Deo poſſumus, aſpiramus. Unde, licet de ſuperabundanti fueris, quod pro venerabili fratre noſtro P. Bituricenſi archiepiſcopo preces nobis ſolicitas porrexiſti, cum non eum, ſolo honeſtatis fine ac probitatis intuitu, affectione ſinceriſſima diligamus, & commodis ejus & commiſſæ ſibi eccleſiæ ſtudeamus providere vehimus: ipſius tamen tuæ ſolicitudinis preces clementer admiſimus. Voluntatem & propoſitum aſſumentes, circa eundem archiepiſcopum, tam interventu tuo, quam ſine ſuæ diligentiæ probitatis obſtentu, ſalubria in nobis providentiam gerere, & juſtitiam ſuam tam in cauſa quam modo habet, quam in aliis omnibus, integram fibi authore Domino conſervare. Diledum quoque filium noſtrum magiſtrum R. beati Germani decanum, quem tua nobis ſerenitas commendavit, benigne recepimus: atque a nobis interventu tuo efficatiter obtinuit, quod rationabiliter poſtulavit. Datum Senonis II. Non. Februarii.

* * LXXI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Nuncium mittit cum mandatis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, tariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectum filium fratrem F. familiarem noſtrum ad regium celſitudinem deſtinamus, per quem excellentiæ tuæ quædam verba voce proponimus, quæ non duximus ſtilterarum ſubdi commendare. Inde eſt quod ſerenitatem tuam rogę apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus quæ tibi ex parte noſtra proponet, diligenter audias: & ea, quantumcumque cum honore tuo, ac regni tuæ gubernationi commiſſi fieri poterit, effectui ſtudeas mancipare, & quid inde facere diſpoſueris, nobis per eundem, ſi. fi. eut magnificentiæ tuæ viſum fuerit, ſignifices.

Datum Senonis, II. Kal. Januarii.

* * LXXII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Gratias agit, quod in excipiendo nuncio imperatoris Cſ. ſignificavit quanti pontificem faceret.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, tariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILLA devotiſſima excellentiæ tuæ ſinceritas, & ſinceriſſima devotio, in omnibus quæ facroſanctæ Ro. eccleſiæ pertinent, tantum ſempèr fervoren internæ affectionis oſſendit ut verus ejus filius, veras proiciſſe, & quodammodo ejus bajulus exiſtere videaris. Ita quod noſtras in orbe principes exiſtat, qui adeo, licet celſitudini tuæ, profectus & exaltatio ejuſdem eccleſiæ temporibus aſſeribatur. Unde nos omnipotenti Domino, cujus intuitu & amore ad hæc faciendà regiam animum induxiſti, gratiarum non ceſſamus actiones exſolvere, & quo clementiam ubilibis interceſſionibus exoramus: ut ut ita dignum ſolatium, & neceſſarium valde refugium inalem ſponſæ ſuæ in hęc tempora reſervavit, ipſe te fibi longo tempore conſervet incolumem, & ita regnare tibi concedat in terris ut æterne regnes hoc, indeficiens regnum conſequaris in cœlis. Accepimus ſiquidem, & veraciter intelleximus tam ex tuarum litterarum tenore, quam ex relatione dilecti filii noſtri B. nuncii tui, quod audita a nuncio carniſſimi filii noſtri illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris, de honore & reverentia ab eodem imperatore nobis & ſanctæ Ro. Eccleſiæ exhibendà, tam ex quam ſuo ſermone tui, qui conſilio interfuerunt, intuitu habitæ circa nos devotionis, latitiam non modicam concepiſſe: judicantes, eos de cetero ſuæ alitis quæ attulerant negotiis audiendos nec ea illas judicaſtis eorum voluntatem a conſueta clementia tuæ manſuetudinis audiendà. Super quo regiæ ſerenitati ubertimæ gratiarum actiones, ſicut dignum eſt, exſolvimus, & tamen tuæ celſitudini preces clementer admiſimus. Volumtatem & propoſitum aſſumentes, circa eundem archiepiſcopum, tam interventu tuo, quam ſine ſuæ diligentiæ probitatis obſtentu, ſalubria in nobis providentiam gerere, & juſtitiam ſuam tam in cauſa quam modo habet, quam in aliis omnibus, integram fibi authore Domino conſervare. Diledum quoque filium noſtrum magiſtrum R. beati Germani decanum, quem tua nobis ſerenitas commendavit, benigne recepimus: atque a nobis interventu tuo efficatiter obtinuit, quod rationabiliter poſtulavit. Datum Senonis II. Non. Februarii.

* * LXXV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Priorem S. Medardi ſibi a rege commendatum, vicillim regi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, tariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ad officium noſtrum ſpecialiter pertinere noſcatur, perſonas religioſas, & præſertim magiſtros eccleſiarum, promptà caritate diligere, & eis in omnibus utiliter providere: gaudio gaudemus, & gratum admodum acceptumque tenemus, quod ira ad hoc tuum quoq; mentem coteſtis ignis fervor accendit, ut non ſpiſa ad id tuis ſtudeas peticibus prodenter inducere, & noſtram aliquando ſolicitudinem prevenire. Preces itaque, quas per dilectum filium noſtrum R. priorem ſancti Medardi regia celſitudo nobis porrexit, benigne ſuſcepimus: volumtatem & propoſitum aſſumentes, eum, pro quo rogaſti, ſervenſori caritate, tam ex offerti nobis debito, quam tuarum precum obtenere, diligere, & ei quantum cum Deo poterimus utiliter providere. Rogamus autem ſerenitatem tuam, quatinus, ſicut eum nobis commendare curaſti, ita & tu eum habeas commendatum: ſcilicet, & æquæ ſuſtitiæ, tuamen & preſidium conferas opportunum.

Datum Senonis, VIII. Idus Novembris.

LXXV.

* * LXXVI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut vinctum, qui innocens eſt, dimitti jubeat & abſolvi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, tariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUorumdam eſt nobis relatione ſuggeſtum, quod cum Iterius miles de Malonido Senonis perveniſſet, & inimicum ſuum, quem ibi caſu reperit, nudato gladio noſtrum aggreſſus, burgenſes ejuſdem civitatis ei fobito reſiſterunt: & cum ille fugiſſet, quendam ſocium ejus, Gaufridum ſeſſitet militem de Molinoro, qui, ſicut accepimus, nihil in hoc deliquerat, remoratum puiſſiper in eadem civitate operetur, eumque detinent, & pro te dimittere non præſumunt. Miles autem qui a prædicto Iterio ita fuerat impetitus hoſtiliter, aſſerit omnimodis ſe affirmat, quod nullatenus eum ille qui captus habetur offendiſſet, & hunc prædictum ſocium ſuum cum non præſiverat, ſecus aſſerit, & ſe jurare promittit, aliquatenus offenſum. Unde quoniam indignum eſſe videtur, ut hic, cui etiam ab eo qui captorum pertulit, & etiam a præpoſito tuo, innocentiæ teſtimonium perhibetur, pœna non meritа puniatur: rogamus ſereuitatem tuam, & exhortamur in Domino, quatinus eundem G. ſecundum conſuetam regiæ clementiæ pietatem, qui ſicut nocentes potenter deprimere, ita etiam innoxios indemnes conſervet illæſoſq; ſervare, libertas ſuæ abſolutioni reſtituas. Nil aliqrid commiſſe probabitur, quod regiæ fuerit contrarium majeſtati. Datum Senonis, XVII. Kal. Novembris.

* * LXXVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De Nicolao quodam qui pontificī conqueſtus eſt de canonicis Turonenſibus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, tariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod Nicolaus Turonenſis, homo regiæ majeſtatis, pro eo quod B. eccleſiæ B. Martini Turonenſis canonicus contra compoſitionem, quæ de mandato piæ recordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii papæ inter eos facta fuerat, & præſtito corporali ſacramento firmata, violentiam ibi enormem intulerat, ad ſedem apoſtolicam tandem ad ſingulare præſidium accedit: non eo intuitu hoc fecit, quod crederet magnificentiam regiæ ſublimitatis offendere, ſed ut de pace ibi tenere violata, apud Romanam eccleſiam cujus auctoritate facta fuerat, & religione juramenti mutua, plenam juſtitiam obtineret. Sic enim ſerotinum canonum ſanxit authoritas, & imperatores, qui anteceſſores tui fuerunt, & reges Francorum, in ſuis inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt, quod hi quibus a clericis injuria irrogatur, eos apud eccleſiaſticos judices debeant ſolummodo convenire. Idipſum præterim ſuper his quorum injuria infra fauces ordines peragitur, de cauſarumdine regni tui uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum. Inde utique fuit, quod prædictus Nicolaus non crederes excellentiam tuæ celſitudinis minuere, nec jura vel conſuetudini regni tui in aliquo obviare pro violatione pacis favore apoſtolicæ ſedis firmatæ, nobis ſuam querimoniam præſentavit. Nos vero non attendentes hoc ad diminutionem honoris & exaltationis tuæ ullatenus accedere, nec credentes dilectionem tuam ſic ſtultam, ut ſine ratione

" " LXXX. AD LUDOVICUM VII. A Francorum regem,

Commendat ipsi concubinam Compendiensem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

ILle affectus, quem circa regiam magnificentiam affluentiori gerimus caritate, inducit nos propensius & hortatur, ea tue serenitati suggerere, que ad honorem Dei, & salutem animæ tuæ, & etiam conservationem regni, noscimus potissimum pertinere. Cum enim opus pietatis sit, & aternæ felicitatis gloria dignum, sanctas Dei ecclesias, & religiosas personas diligere, & pie protectionis munimine confovere; illius ecclesiæ tua cessitudini convenit propensiori cura & diligentia respicere, & eorum jura clementiori benignitate tueri, que ab ipsa fundatione sui a tua magnificentia & gloriosissimi patrum tuorum, non modica beneficia percepere. Inde est quod Compendiensie monasterium, & abbatem ac fratres Divinis iisdem obsequiis mancipatos, tanquto attentius tue magnitudini commendamus: quanto idem monasterium ad jus B. Petri specialius respicit & tuetur, & regio tuitioni amplius noscitur pro visione commissum: per apostolica scripta cognites, monemus, & exhortantes in Domino, atque in peccatorum remissionem tibi injungentes, quatinus obtentu Divine miserationis, & ob veniam delictorum tuorum, prædictum monasterium, & ibidem Deo servientes, diligas, manuteneas, & honores: atque jura sua tua contra pravorum insidias protectione foliæ tueatis. Specialiter tamen tuam clementiam regiam rogamus, ut hospitalem domum quæ ad jus ipsius monasterii pertinet, a dilectis filiis nostris .... abbate & fratribus ejusdem loci non permittas ullo ratione turbari, vel aliquatenus impediri, quo minus illius hospitalitas, sua uti pie ecclesiæ, sicut tua discretio novit, utilis est admodum & necessaria, liberam administrationem posse hactenus ita quod peregrini gratiæ vel inhabitanti inde recipias, & ipsi fratres, incitate fulbimitatis tue favore tempestuosiore freti, ferventius possint religiosi offerre intellere, & ipsum monasterium tam D spiritualibus quam temporalibus incrementis Domino auxiliante augere. Datum tv. Idus Septemb.

" " LXXXI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De nuncio imperatoris CP. qui secretum habet pontifici & regi simul præsentibus aperiendum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

CUm ex multis aliis super devotissima tincritate te ac nobis exhibita regiam excellentiam posiimus & vellimus implicitor commendare; in E hoc etiam quod super ad petitionem nostram pro præstanda fecuritate nuncius eausiimus filii nostri " .... illustris Constantinopolitani imperatoris proprium nuncium dilectum filium, hospitem regiæ majestatis non immerito commendamus, & copiosis exinde magnificentiæ tuæ gratiarum actiones exsolvimus. Noverit autem excellentia tua, quod alterò nuncium illorum, qui genere ut feruntur, apud S. Ægidium remoratur, alter ad præsentiam nostram accedit. Quia vero quoddam verbum secretum nobis & tibi tantum habet proponere, eum ex literis nostris olim ab eisdem nuncis destinatis, quas tibi

transmisimus, agnoscere potuisti: voluntatis illius est, si tue placitum fuerit majestati, quod in aliquo loco personæ simus, ut verbum illud a prædicto nuncio pariter audiamus. Sane prædictus nuncius tuus tibi plenius illius voluntatem exponet. Non vero licet pericitum tuum, tam pro hoc, quam pro aliis negotiis, libenter habere vellemus: tamen tuum erit cum familiaribus & consiliariis tuis deliberare, qualiter super hoc tibi sit procedendum, & quid in hoc facto honori & excellentiæ tuæ deleat convenire: & secundum quod honori tuo noverit expedire, procedes. Quicquid autem super hoc providerit faciendum, tam nobis, quam præfato nuncio, literis tuis studeas celeriter indicare.

Datum Biturigis XIII. Kal. Septembr.

B

" " LXXXII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De comite Arvernie quem absolvit, cum id regi non ingratum posse credit. Nihil enim se facturum unquam, quod ipsi displiceret posse.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DUm adhuc Parisius præsentes essemus, firmiter nos sublimitati tue propositisse recolimus, quod nihil unquam velimus scientes efficere, quod C tue displicentiæ deberet regiæ celsitudinis provenire. Unde licet super comitem Arvernie in nostra præsentia positum absolverimus: eam tamen super hoc exactam habuimus, ut bene credaremus nos nostro & tuo pariter honori consulere, & etiam Brivatensi ecclesiæ utiliter providere. Non enim prius nocuit a nobis absolvi, quam tactis sacrosanctis evangeliis corporale præstiterit sacramentum, quod tam super restituenda filia vice-, quam etiam super corrigenda injuria ecclesiæ Brivatensi illata, nostrum deberet fulcipere firmitet & servare mandatum. Unde continuo filii sub illius fidei-menti distributione mandavimus, ut filiam tuam vivo, cui eam abstulerat, redderet: de universa bona Brivatensis ecclesiæ, quæ vel ad eum vel ad homines ejus devenerant, rehiganet. Accedit ad hæc, quod præfatus comes non per se principaliter pra dictum Brivatensem ecclesiam aggressum fuisse, sed in subditum nepotis sui servisse dicebat: quem nos nec adhuc absolvimus, nec etiam diuncpes, antequam plenarie satisfaciat, sed vel ejus contra ecclesiæ absolvemus. In ea quim, fixit divinus, voluntate, in eo sumus propositio solidati, ut super his, quæ gravia tibi cognoscimus, te incondito auditatenus procedamus. Quod si aliquanda inficiente cognitione id quid facceremus? non pigebit nos congrua in melius directione reducere, quæ tanto principi nouverimus displicere. Datum Turonis iv. Idus Junii.

" " LXXXIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Castrum Flaviaslæum ab Odone Burgundiæ duce reddendum, vel regi, vel episcopo Educni.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

LIteras excellentiæ tue tanto jucundiori & benignatori mente fulcepimus, & earum tenorem cognovimus: quanto cas de puriori constantia & fervori ferventiori animi devotione liquidius intelleximus proceffisse. Nos enim illa memorialis & collaudanda regie ferventatis fiema & spem plenissimam, qua fatcsfancta Romana ecclesia de die in diem grande augmentum fulcipit & uberrimam, diligentius considerata, promptiores animum & ferventem voluntatem habemus, te ficut regem catholicum, & principem Christianissimum, toto cordis affectu diligere, & honori & exaltationi tue, & regni tui, affectatis proceffibus totideffectu afpirare, & tuis petitionibus falva conscientia commodum complementum libentissimi impertiri. Unde ad regias pulsationes tuam, nobilem virum Odonem Burgundie ducem atteote rogavimus, atque mandavimus, ut castrum Flaviaslæum, quod illicite ulurpavit, & detinet per violentiam occupatum, tue celsitudini, vel .... Educni episcopo reddeat: aliquam fententiam, quam idem episcopus in eum & terram fuam propter hoc canonice promulgavit, ratam habebimus, & ipsam a venerabilibus fratribus ..... Lingonenfi & .... Cabilonenfi, episcopis, mandavimus ratam haberi, & irrefragabiliter obfervari. Datum apud Dolum, x. Kal. Octobr.

" " LXXXIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Gratias agit de conflantia quam præfe tulit in colloquio cum Friderico imp. Admonet egifle le apud regem Anglorum, ut regni fui vires omnes offerret regi Francorum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

AUdivimus per venerabiles fratres noftros archiepiscopos & episcopos, qui tecum illi colloquio, quod cum Frederico dicto imperatore confitueras, interfuerunt, quantas molestias & gravamina in tua constantia fuftinueris. Cognito etiam poft difceffum eorum, inventa iniquitate & doloſitate prædicti F, & confiliariorum ejus, qui nitebantur fidei tue ferpiginem modis omnibus deperarare, quantam mentis conftantiam, & fpiritum fortitudinis induerit, quod malueris & decreveris te mortem ferrcum, & perfidium impugnabile pro dolo, quam fidem deperdere, & reliquo ad effionem fanguinis decertare, quam ab unitate ecclefiæ recedere, & tantæ malitiæ conſortes; omnipotenti Domino, qui te per infeffibilem gratiam fuam tam fortem, tam invictum pro immaculata fponfa fua, fancta videlicet ecclefia, quam pretiofiffimo fanguine fuo redimi voluit & honorari, contra perverſa conſilia infidelium defenſorem: & tibi ipſi, qui ſpretis omni mundana potentia ſolum Dum attendiſti, quantalcumque poſſumus & debemus gratiarum exſolvimus actiones: omnipotentem Deum devota precibus meditatione & fedulis precibus exoranter, ut te & regnum tuum confervet & protegat per tempora longiora, & de inimicis tuis & ecclefiæ victoriam tibi confcrat & triumphum. Et adeo ad gloriam tui nominis amplificandam, & ad vigorem fortitudinis inferendum, cariſſimo in Chriſto filio noſtro Henrico illuſtri Anglorum regi per venerabiles fratres noſtros ..... Eboracenſem archiepiſcopum, ... Eboracenſem, & ..... Lexovienſem, epiſcopos, & alios ineſtios nuncios ſuos, atteneſ ſuggerere ſtuduimus, & ejus animum modis omnibus inducere & exhortari, ut tibi tanquam domino ſuo vires & auxilium præbet, & regias ferenitati ſtudeat in omnibus & per omnia deferere. Iſte vero noſtris exhortatio-

A nibus latatus plurimum & gavifus, & ex prudentia animi quid tibi debeat ſtudioſius attendens, dilectum filium noſtrum nobilem virum R. de ſancte Valerico, & alios Brennos & cætos nuncios, ad tuam excellentiam deſtinavit, per quos & de tertum ſuam, & tuas vires quas habet, & honorem & fe delitatem, & exaltationem regni tui expoſuit. Et ut hæc de præſtando vires & auxilium tuæ indemnitatis propoſuerunt, nobis mandavit: & ſi opus eſſet, per hos nobis conſulendum eſſe non deſpondet ſibi conſtitueremus. Nos vero devotionem & puritatem ipſius, qua circa te & nos ipſos ſervere dinoſcitur, diligentius attendentes, & deſiderantes plurimum tam per eum, quam per alios magnificos vires tuum potentiam augeri, & in omnibus B ampliari: volentes quantum tam per nos, quam per alios devotos eccleſiæ filios tibi tanquam catholico filio noſtro vires & auxilium efficaciter miniſtrare, & tam temporaliter quam ſpiritualiter vim & opem tibi conferre, pro eo, & ſecundum quod tua ſtuducia nos ſuſcipere conſtituimus. Unde rogamus exceſſentiſſimam ferenitatem tuam, & prodentiam exhortamur, quatinus prædictos nuncios, licet decet tam induſtrium & prudentem eſſe, in cita benignitate recipias, & in omnibus ſtudeas honorare, atque prædicto regi pro tanta affectionis & fidelitatis oblatione magnifice gratias exhibere, & invitum apinum tuum pro his erga eum prompta benevolentia mitigare. Nos enim præſentium regem, quem in puritatis terra feria ad noſtram præſentiam expectabas, ſicut ſemper feciC mus, ad honorem & fidelitatem tuam, & profectum regni tui indicere curabimus, & modis omnibus exhortari. Hæc vero quæ dilectus filius P. Capellanum & ſubdiaconum noſtrum præſentium latorem, tux ceſſitudini plenius duximus intimanda. Datum apud Dolum, xv. Kal. Octobr.

" " LXXXIV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Mittit Portuenſem epiſcopum cum mandatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

D

EXhortans circa nos & eccleſiam Dei regie devotionis & ſinceritatis affectio, in ea ſtudeta mentem noſtram conſtituit, ut de te, tanquam unico poſt Deum eccleſiæ defenſore, omni dubitatione poſt poſita confidamus: de tua magnificentia ſtrmiſſime præſumentes, quod nunquam matri tun eccleſiæ Romanæ aliqua velis occaſione deficere, qui præcipuus inter orbis principes, tanquam ſpiritale rector & veritatis amator, ejus ſcopuli cauſam viriliter adjuvare. Unde in negotiis ipius & noſtris, tanto fiducialius ad regie prudentiæ conſilium auxiliumque recurrimus: quanto expreſſius tux devotionis fidelique conſtantiam, noſtræ mentis oculis quaſi coram poſitam intuemur. Hujus igitur certitudine fecuritatis induſti, venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, virum utique induſtrium & diſcretum, pro eccleſie negotiis ad regiam præſentiam duximus deſtinandum: E eligentes potius voluntatem noſtram ad te referendam illi committere, quam eam exceſſentiæ tuæ præſentibus literis intimare. Quocirca ſubſtinentatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus prædictum fratrem noſtrum quem carum inter ceteros acceptumque tenemus, benigne recipias: ita ſibi in his que regie majeſtati ex noſtra parte proponet, efficx-

efficacem præbiturus assensum, quod spes nostra, A
quæ de tua post Deum, fuit diximus, sublimitate
depondet, utilem in his tortiture effectum, & ple-
nius fumat in aliis incrementum. Si enim ea quæ
ab eo tuæ fuerint propositæ majestati, efficaciter
fuerint Domino volente completa: tanto magis id
nobis gratum erit in omnibus & acceptum, quanto
ex his mater tua Sacrosancta Romana ecclesia ma-
joris accipiet pacis & prosperitatis augmentum.
Datum Taronis, IV. Nonas Novembris.

* * LXXXV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Admonet de celebratione concilii: alia quædam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectos filios nostros, Barbadorum, & milli- B
tem qui cum eo venit, ad præsentiam nostram
a tua celsitudine destinatos, debita curavimus be-
nignitate recipere, eisque super his quæ nobis ex
tua parte propositerunt sufficienter fiduimus ad
singula respondere. Quare autem super his litteras
fecerimus tuæ non transmiserimus, prædicti ma-
gnificentiæ tuæ nunci vivæ tibi voce poterunt in-
timare. Præterea licet per venerabilem fratrem
nostrum Maurisium Parisiensem episcopum tam de
celebratione concilii, quam de nostro ad partes il-
las adventu, tibi nos significasse credamus: dubi-
tantes tamen, ne forte ad notitiam tuam nondum
plenarie ipsius epistopi relatione perveneris, illud
eidem injungimus tuæ dilectioni significare referen-
dum. Quod ergo ipsi existe tuæ sublimitati reu-
lerint, de propositio nostro procedere minime pote-
ris dubitare. Datum Turonis, VI. Idus Decemb.

* * LXXXVI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De canoellario Frideici imp. cujus mandato ope-
rarii in Gallia confimili jam operari coeperant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Dum multitudinem beneficiorum, quæ sacro-
sanctæ Romanæ ecclesiæ ac nobis ipsis regia
ferenitas semper, & in hoc præcipue turbationis
tempore, placida mente exhibuit, attenta medita-
tione pensamus: dum consideramus etiam, quam
liberaliter & quam devote in patrem & regnum
tuum ad obsequium beati Petri & beneplacitum
nostrum exposuisti: si honorem, incrementum, &
exaltationem tuam, & ipsius regni non tocia affe-
ctibus diligeremus, & tibi tanquam Christianissi-
mo regi & catholico principi non studoremus in
omnibus, quantum cum Deo & justitia possumus,
ferventi animositate deferre: & Deum, cujus in-
tuitu causam ecclesiæ suscepisti magnanimiter de-
fendendam, gravibet timeremus offendere, & a no-
bis quoque offendi debito videremur penitus decli-
nare. Litteritaque celsitudinis tuæ quanta de-
cuit hilaritate animi & mentis jocunditate lusce-
pimus, & illius devotionis fervore, quem circa pro-
fectum ecclesiæ ac nostrum intima tui pectoris ge-
runt, plenius nobis ex ipsarum litterarum serie de-
claratis regie super hoc sublimitati devotiores com-
pellimur gratias agere, & tuis commodis & incre-
mentis ferventius spirare. Præfectum cum litteras
nostras, sicut nuncii nostri & clericorum tuorum
relatione didicimus, devotione prompti sima rece-

pisses. Unde præsentium significatione tua celsitu- A
do cognoscat, quod nos a quodam abbate, qui de
partibus Burgundiæ venit, fatis evidentem certi-
tudinem obtinuimus, quod cum ab B. quondam
cancellario F. dicti imperatoris complices operam
jam fuissent conducti, & de ipsius mandato in con-
fimio regni tui, fuit dictus, operari cœpissent;
dilectos filios nostros Petrum subdiaconum, Con-
radum scholasticum & fructuosum inducere, ut-
dem operarios audacter de loco ejecit, & eis & alii
qui hæc attentarent scriber comminatus, eorum
mentibus non minimam terrorem incussit. Verum
quoniam prædictus cancellarius nequitiam a tua
malitia desistens, pecuniam multam reliquit, ut
quod prave intendit, ad effectum perducat: tua in-
teresti, habito consilio baronum, & prudentum vi-
rorum regni tui, factum ipsum, ne ultra proce-
dat, prorsus destruere, & iniquorum malignita-
tem penitus impedire. Non enim prompti adno-
dum & parati super hoc consilium & auxilium im-
pendere, Lugdunensi electo dedimus firmiter in
mandatis, ut hinc rei nulla ratione assentiat, sed
eum quantum poterit fetagat disturbare. Datum
Senonis, III. Kal. Augusti.

* * LXXXVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Willelmum, electum Carnotensem episcopum regi
commendat: hortatur, ut sit constantia in
defendenda ecclesiæ causa adversus
Fridericum imperatorem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectum filium nostrum W. Carnotensem electum ad nostram præsentiam venientem, cum magnificentiæ tuæ obtentu, tum totius sanguinis fui respectu, & suæ honestatis ac probitatis intuitu, paterna benignitate suscepimus: & ipsum, dum apud nos fuit, prout decuit, honore ac benignæ tractatus, in suis potitionibus prompto animo cum eo avimus exaudire. Eum itaque cum amoris nostri & gratiæ plenitudine ad propria remittentes, licet de superabundanti quodammodo videatur, regiæ excellentiæ propinquos commendantes: fer-mitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus ipsum pro reverentia beati Petri ac nostra, & tue nobilitatis ac devotionis intuitu, diligere, manutenere propensius, & honorare intendas, & in justitia tua & communis ibi ecclesiæ confovere: ut ipse idem circa regium magnificentiam devotior omni tempore & fidelior debeat apparere, & nos quoque excellentiæ tuæ teneamur propter hoc gratiorum actiones uberrimas exhibere. Rogamus ad hæc celsitudinem tuam, & in Domino commonemus, quatinus cautam ecclesiæ, quam velut propriam suscepisti tuendam, manutenere fatagas, & viriliter defendare, & ad exaltationem & incrementum ecclesiæ, sicut hactenus magnanimiter fecisse dinoscieris, studium & operam constanter impendas, & ad hoc, sicut rex Christianissimus & magnificus princeps, modis omnibus elabores. Nec te F. dicti imperatoris mandata ulla ratione commoveant, vel qualibet occasione perturbent. Confidas enim in Domino, & in potentia virtutis ejus, quod ecclesiæ suæ in proximo pacem & tranquillitatem restituet, & tam tu, quam ceteri ecclesiæ fideles, immensæ jocunditatis lætitia perfruemini. Datum apud Montempessulanum, XIV. Kalend. Septembr.

LXXXVIII.

* * LXXXVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De cœnobio S. Maximini reformando.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Ab excellentis ferenitatis tuæ memoria non credimus excidisse, quam devota precum in-flantia tua nos clementia curavit inducere, ut illud prodigiosum factum, quod monachi ecclesiæ sancti Maximini de abbate suo, infligante diabolo, perpetrarunt, ultione dignissima punire, & idem ec- B clesiæ fluderemus de persona idoneo utiliter pro-videre. Unde præsentium te gratiæ & ex nostri officii debito, tantum excessum, prout vidi-mus expedire, solicite punientes, eos, quos hujusmodi scelus tetigerat, per varia & diversa monasteria terrudi fecimus, & mutadvimus firmius cu-stodiri. Et de regia demum benitate confisi, vices idoneos adsudum & religiosos de honesta & reli-giosa domo ellempsimus, & eos in prælata ecclesia ad religionem ibi authore Domino reformandam instituere curavimus. Quos siquidem ita eredimus utiles & conventeuses, quod ipsam excellentiam, ii regia pietas dignata fuerit ipsos fovere, & a pravo-rum incursu defendere, tam spiritualibus quam temporalibus incrementis amplisbunt, & ad majo- C ra concedentem Dominu promovebunt. Inde est quod regiam ferenitatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum remissio-nem tibi injungimus: quatinus fupernæ providen-tiæ obtenta, & pro reverentia B. Petri, & pro anima tua salute, fupradictam ecclesiam, & fra-tres inibi ad Dei servitium constitutos, elementio-ri oculo respicias, & a molestia & injuriis, quas illi monachi fugitivi per propinquos & fautores fuos eis infligunt, ipsam ecclesiam viriliter libera-re intendas. Specialiter tamen Hen. de Cingiaco, & Rob. Bergiteram, qui eosdem fratres variis gra-vaminibus & vexationibus pulsant, potenter capi facias, & ad eadem loca retrofos actus custodiri: ita quod de cetero nihil valeant per fe vel fautores D suos contra eandem ecclesiam machinari. Posiulta-mus etiam celsitudinem tuam, ut tibus burgenses suos, quibus possessiones sepe dictæ ecclesiæ sunt pignori obligatæ, districte compellas ab exactio-ne ufurarum omnino desistere, & fructus perceptos, vel saltem percipiendos, deductis inde expensis, in fortem ulterius computare. Licet enim juxta insti-tutiones sanctiorum patrum omnis usura & super-abundantia exigi omnimodis prohibeantur: remif-fius tamen & mitius, qui mutuo hujusmodi lu-cris intendunt. Datum Bituricis, Kal. Septem-bris.

* * LXXXIX. AD LUDOVICUM VII. E Francorum regem.

De monachis Trenoricensibus per diversa mona-steria dividendis, & quinque vel qua-tuor ibi relinquendis: ut inte-rim debita solvantur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Cum dilectus filius noster ..... Trenoricensis abbas pro alleviatione ecclesiæ sue, quæ mul-

A tis oneribus * contrahitur, ad regiæ sublimitatis ele- * forte, re-
mentiam postulaturus consilium accelisset: inde tandem tenoricensem noftram adiit, asserente eum apostolicæ sedis favore fuisse usque velle procedere, & noftri beneplaciti consilio acquiescere. In quo siquidem, & in omnibus aliis, inclitam re-gie devotionis virtutem diligentius attendentes, & eam devotissimis in domino laudibus commendan-tes, licut sæpe jam fecimus, super augmento & conservatione præfatæ ecclesiæ cum fratribus noftris studiosius deliberare curavimus: & ad ejus onera & debita relevanda nulla vis eritior nobis aparuit, quam ut fratres per diversa mo-nasteria dividerentur, & quinque vel quatuor ibi-dem relictis, in debitorum solutionem redditus ce-dant. Unde regiam pietatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum venian tibi injungimus: quatinus pietatis & compassionis intuitu, & pro remedio animæ tuæ, fratres prænomi-natæ ecclesiæ per regni tui monasteria faciasres-pi, & ad tempus eis necessaria providere. Et qui-niam ita nobis visum est, & abbas consensit, ut do-de de fratribus & duo burgenses diferei & fideles viri ad hoc affirmantur, juramento altricti quod fi-deliter & sine fraude debitum redditus ipsius colli-gere, & in debitorum solutionem expendere: ni-hilominus solicitamus ecclesiarum tuam, ut ec-clesiam ipsam, & burgum, & omnia bona fu-fub regia cultodia & protectione: fuscipias, & nun-ciosvius propter hoc specialiter ad locum ipsum transmittas. Nec enim, quantum ad ultimum no-ftrum spectat, & præfatam ecclesiam & ea ad eam pertinentes, simul cum burgo ejus, sub noftra tui-tione fuscipiemus, & noftrum cum tuit nuncis, fi quos fecerit, illuc destinare studebimus: eorum quibus hæc, quæ supra dicta sunt, debeant com-modius ordinari. Ne autem præfentes redditus possint ad manus plurium devenire: fuggerimus magnificentiæ tuæ, ut hæc sub nararitate receiv-tionis mandare intendat, ita quod a Deo eximde præmium possis in æterna retributione jultorum recipere & ipsius benedictionem inter tuæ adipisci, & monasterium a debitorum onere tic valeat ju-vante Domino liberari. Datum Senonis, VIII. Idus Augusti.

* * XC. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De sceeptis ducis Welfonis litteris.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectus filius noster Willelmus Morimundes-sis monachus præsentium latet, quem olim pro ecclesiæ negotiis in regnum Teutonicum in multo labore ac periculo destinavimus, ad nos per Dei gratiam reversus, quæ nunciisque reverfus, tam no-bis quam excellentiæ tuæ litteras dilecti filii noftri nobilis viri ducis Welfonis fidelisime reportavit: Unde vobis cum ad tuæ sublimitatis præfatum cum eisdem litteris destinantes, rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus eum & litteras ipsas pro reverentia beati Petri ac no-ftra, & præcipue ducis obtentu, regia benignitate recipias, & in eo quod ex relatione ipsius juxta ea-rumdem litterarum tenorem cognoveris, fecundum quod videris expedire procedas. * Datum apud Mon- * Def. apud
tempessulanum, V. Kal. Augusti. flerium, v. Kal. Augusti.

*** XCI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut paci inter duos coacciliandæ studeat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam regie pietatis clementiam his cognoscimus quæ Deo beneplacita sunt, & profectam puriores animarum, tota mentis affectionis intendere: idcirco magnificentiam tuam ad ea quæ ad concordiæ & pacis bonum pertinent, cum omni studio decrevimus invitare. Dilectus siquidem filius noster Simon canonicus Senonensis nobis viva voce proposuit, quod ab A. & O. de Bri, cum P. de Glari gravem guerram & discordiam habeant, & nisi regia sublimitas inter eos mediatrix existerit, ad pacis reconciliationem fuum non possunt animum mitigare. Unde quoniam tanto rata stabilimatur subditorum conditio, quanto amplius sub æquitatis regnantis, desiderabilis pax & tranquillitas cultoditur: enixe rogandam tuam per apostolica scripta regnamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac nostra, ad pacem & concordiam inter supradictos viros reformandam solicite ac diligenter labores, & ad hoc partes tuas efficaciter interponas. Datum Senonis, v. Nonas Martias.

*** XCII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

B. Aniani cantorem merito fuisse officio ac beneficio suo ab apostolica sede privatum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

PErvenit ad audientiam nostram, magnificentiæ tuæ fuisse suggestum, quod nulla ratione freti, fed de propria voluntate & motu animi, dilectum filium nostrum R. quondam ecclesiæ beati Aniani cantorem, officio ac beneficio cantoris privavimus. Unde regis volgatus magnificedo indubitata veritate cognoscat, quod de rigore justitiæ, & de consilio omnium fratrum nostrorum, qui presentes erant, & non de aliquo impetu animi, eundem R. ab honore illo depofuimus. Circa quem pietatis & misericordiæ manfuetudine moti, fibi præbendam & præpositura in eadem B. Aniani ecclesia diminutus, & tamen integra retenta, sibi conservavimus. Quapropter regiam excellentiam rogamus, quatinus pro honore illo ei restituendo nos tuis precibus nulla ratione foliciles, nec aliquam super hoc preces exaudias. Datum apud Clarum montem, VII. Kal. Julii.

*** XCIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Mittit ad eum imperatoris CP. litteras.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

AMemoria nostra non exeidit, qualiter olim ad suggestionem nobis a fratrum nostrorum, carissimo in Christo filio nostro illustri Constantinopolitano imperatori, tuæ sublimitatis litteras destinastis quas exigisse, sicut ex litteris, quas A vengrabili fratri nostro Henrico Beneventano archiepiscopo destinavit, agnovimus, debita benignitate fuscepit, & per nuncium ejusdem archiepiscopi, quantum difficile sibi propriam nuncium ita subito destinare, litteras sanæ tuæ fereuitati transmittit. Nos autem litteras ipsas per eundem archiepiscopi nuncium latoiem profentium tuæ celsitudini destinamus. Datum Senonis, VIII. Kal. Febr.

*** XCIV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut regi Siciliæ fuadeat se adversus hostes fuos præmunire & Tropejensem episcopum ipsi commendet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam regnum Siciliæ ad jus & proprietatem B. Petri specialiter spectat, & nos convenit de statu & conservatione ipsius solicitos & studiosos existere: regie fereuitatis industriam postulamus, quatinus consilium & videlitatem tuam carissimo in Christo filio nostro Willelmo illustri Siciliæ regi litteris tuis prudenter aperias: cum autem nostro annuncio & exhortatu, ut quia inimici ejus se præparant, & totam intentionem fuam ad hoc dirigunt quod possint terram illius intrare, & ipsum crebris vexationibus fatigare, tranquillitatem fue terræ fuam præmuniat, & ibi fludeat præcavere, quod machinationes atque insidiæ inimicorum non valeant eum lædere, vel in aliquo jactarum feu detrimentum inferre. De cetero venerabilem fratrem nostrum ..... Tropejensem episcopum, qui ab ejus fcoparam fuam in terra ejusdem regis existentem delidorat remeare, regiæ fereuitati attentius commendamus, per apostolica scripta rogantes, quatinus eum pro reverentia B. Petri & nostra benigne recapias, & ipsum litteris deprecatoribus ita affectuose præfato regi commendes, quod ex commendatione tua idem episcopus satis habeatur, & magis acceptus, & nos oxinde celsitudini tuæ gratias exsolvere debeamus. Datum Senonis, IV. Idus Octobris.

*** XCV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut ecclesiam S. Genovefæ nova exactione gravari per beticularium fuum non finat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectus filius noster ..... abbas sanctæ Genovefæ, qui licet novus pastor & diligens procurator, circa ecclesiæ fuæ commoda fategit omnimodis & intendit, transitia nobis infinuatione monstravit, quod dilectus filius noster G. nobilis vir, buticularius tuus, sub obtentu cujusdam consuetudinis, quam in omnibus fe asserit abbatiis regalibus obtinere, quodam ab eo exigunt quæ præditus abbas ab ecclesia illa deberi nullatenus recognoscit. Unde quoniam celsitudinis tuæ fereuitas confuevit ecclesiarum libertates illæsas & integras conservare: clementiam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus, si ita eft, eandem ecclesiam nova & indebita exactione gravari non finas, & præditum buticularium tuum ab hac intentione revoces omnimodis & reduccas. Datum Senonis, XIV. Kal. Janu.

*** XCVI. AD LUDOVICUM VII. A Francorum regem.

Ut archidiaconatus Carnotenfis clerico cuidam suo concedatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

CUm in proxima fecunda feria quæ præterit simul Parisius loqueremur, verbum fereuitati tuæ non meminimus propositisse, quod cuidam clerico noftro viro honesto & literato, & omnibus bonis fuis pro fidelitate noftra & devotione eccleliæ fpoliato, quendam archidiaconatum Carnot-B tenfem concederemus. Unde & tu nobis, fi bene meminimus, refpondisti, quod conlilium super hoc haberes. Sed nec non a te poftea fuper hoc responsum quærivimus, nec tu deinceps aliquid nobis exinde refpondisti. Ergo super præfentia fcripta celsitudini regiæ deftinamus, fereuitatem tuam, licut vira voce nos fecisle meminimus, ita etiam horum fignificatione cognites attentius, & monentes, quatenus, ficut de tua fingcerissime devotionis circa nos & ecclesiam Dei puritate confidimus, nobis per latorem præfentium ita efficaciter fludeas refpondere, quod nos magnificentiæ regiæ ubertim inde rendre gratias exfolvamus, & ipfe idem fubilimitati tuæ propter hoc fidelis omni tempore & devotus existere contendat. Datum apud fanctum Benedictum super Ligerim, VII. Kal. Maii.

*** XCVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ad eum mittit Meldenfem epifcopum cum mandatis. Monet le Bituricas proficifci.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam non femper juxta defiderium noftrum fuccedit fubilimitati tuæ libere præsidere possumus, ut tibi viva voce quæ volumus exponamus: neceffarium eft, ut aliquando voluntatis noftræ tenorem per aliquem fratrum noftrorum regiæ celsitudini caremus exponere, & tuum super eo responsum per certum nuncium vel litteras expectare. Ad præfens autem, quoniam nullum de fratribus noftris cardinalibus a nobis parumper abesse difficultate dimittere : per venerabilem fratrem Meldenfem epifcopum, & dilectum filium noftrum Y. S. Antani Aurelianenfis decanum, quædam tibi decrevimus intimare, quæ & audire diligenter te volumus, & fuper his per eundem decanum regiæ fereuitatis responsum partier & conlilium exoptamus. Ad hæc excellentiæ tuæ volumus innotefcat, quod nifi aliqua neceffaria causa conlilium & nos murare compellat, difpofuimus in proximo Bituricas Domino volente transire, & ibi aliquantu tempore permanere. Unde magnificentiam tuam per apoftolica fcripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatinus homines illius loci diligenter admoneas, ut liberum accellum univerfis, qui illuc cum neceffariis voluerint venire, concedant, & nobis & curiæ noftræ debitam reverentiam & honorem impendant. Datum Turonis, XII. Idus Junii.

*** XCVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Idem argumentum quod epiftolæ LXXXIX.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

AFfectum & compassionem, quam circa incrementum & relevationem debitorum Trenorientis ecclesiæ tua inclita magnificentia gerit, ex litteris regiæ fereuitatis nobis tranfmiffis compertimus: & quod reginta fratribus ipfius loci te promiffifti neceffaria liberaliter providurum, gratum admodum & acceptum habemus, & regiæ majeftati eximde uberes gratiarum referimus actiones. Placuiffet autem nobis fi nuncium tua prudentia tranfmiffiet, qui partier effet cum nuncio noftro ad præfatum monafterium accelfurus. Verumtamen nos fecundum quod poterimus circa ecclesia nobis fignificatur, in facto ipfo diligenter procedere Domino adjuvante curabimus, & attentam providentiam adhibere. Datum Senonis, IV. Kal. Septembris.

*** XCVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut regi Siciliæ baronem Sicelum reconciliet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

ADnoftri officii fclicitudinem fpectat, oppreffis & neceffitatem patientibus opem conferre, & quod eos pro ipsa intervenire, in quibus pietatis opera & mifericordiæ vifcera cognofcimus abundare. Ad regiæ autem fereuitatis notitiam pervenire optamus, quod dilectus filius noster nobilis vir Florius de Camberta unus de majoribus Calabriæ baronibus habebatur, carissimi in Christo filii noftri W. illuftris regis Siciliæ iram & indignationem incurrit, & de tota terra ipfius, licut dicitur, modis omnibus ejectus. Hac occasione motus fuscepta, quod eum nobis per religiosam & honestam perfonam ipse fuiffet fuggeftum, quod quidam de terra fua eidem regi præparaverint, infidias, & adversus eum molirentur proditionis peccatum committere, nos venerabili fratri noftro ..... Capuano archiepiscopo, quem magis inter alios regi devotum & fidelem cognoscebamus, fecundo fcripta noftra direximus, ut præfatum regem fuper hoc præmuniret & redderet cautiorem. Cumque ifd ibi per jam dictum F. nepotem fuum fignifcaffet, ille non immerito, quæ de patre noftro hoc dicebat, fed ut homines fuos faceret ipfi fuspectos: cum de terra cogite recedere, & ad partes Hierofolymitanas transfretare. Verum quia noviimus celsitudinem tuam circa opera mifericordiæ intentam exiftere, & oppreffos in fuis tribulationibus pietate fofita & clementia confovere: pro fupradicto F. excellentiæ tuæ preces affectuofas porrigimus, rogantes, monentes, & exhortantes attentius, quatinus cum nullus tex vel princeps fit, cui præditum regem majorem quam tibi reverentiam & devotionem exhibere credamus: pieratis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noftra, eidem regi litteras tuæ magnificentiæ dirigas, in quibus cum ftudeas multa attentione rogare, quod ei tuæ interventionis & amoris obtentu, iram & indignationem remittat, & eum in gratiam fuam reducens, ibi terram reftituat, & ibidem cum quam uxorem & filios patiatur libere permanere.

Nihilominus etiam illustri Constantinopolitano Imp. preces porrigas, & roges attente, quod ſæpedictum F. circa ſe habeat, & donec in terra ſua poſſit eſſe ſecure, ipſi pro tuo amore beneficere ac ſubvenire intendat. Ideo autem rogamus, ut Imperatori etiam litteras pro eo deprecatorias dirigas, quod ſi forte, quod non credimus, preces noſtras & tuas præfatus rex non exaudierit, ille ad eundem imperatorem poſſit libere recurſum, & tuis precibus optata apud eum beneficia invenire. Datum Senonis, XIV. Kal. Martias.

** XCIX. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De pace inter Brivatenſis eccleſiæ perſonas reconciliandâ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilecti filii noſtri ..... præpoſitus, ... decanus, & ..... abbas, & alia quædam perſonæ Brivatenſis eccleſiæ ad nos accedentes, in noſtra ſunt præſentia conſtituti. Sed nos cum vellemus inter eos pacem & concordiam reformare, videtur nobis, & quaſi certitudinem obtinemus, quod dilatio id ratione poſſumus eſſecere, niſi ita de domo decani & aliis diſponatur, ſicut nos tuæ reſtitutioni propoſuimus, & tu ipſe, prout bene recolimus, conceſſiſti. Voyam quoniam R. ſerviens tuus nobis propoſuit, quod tuum ſuper hoc conſilium immutaveris, & nos neque in hoc nequam aliis tuam voluntas ſerenitatem offendere: regiam excellentiam rogamus attentius, atque conſulimus, ut a primo conſilio, quod tibi ſuper hoc pro poſſimus, & quod tibi ipſi placuit, non recedas, Aliquin & theſaurus eccleſiæ diſpaſſabitur & conſumetur, & eccleſia ipſa fere in nihilum redigetur, & tandem nos & te ſera pœnitentia pœnitebit. Quicquid igitur ſuper hoc reſcribas, Datum Senonis, x. Kal. Novembris.

** CC. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut fratribus S. Martiæ de porta Leonis, ablata reſtitui faciat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Conqueſti nobis ſunt dilecti filii noſtri prior & fratres S. Martiæ de porta ſancti Leonis, quod dilectus filius noſter nobilis vir Petrus frater tuus quondam eorum hominem cepit, cui equum & octo boves abſtulit, & hominem ipſum dimittere, vel ablata tibi reddere contradicit. Unde quoniam noſtra intereſt curam & ſollicitudinem gerere, ne fanctæ Dei eccleſiæ potentum virorum impetu aliquod debeant incommodum ſuſtinere; ſublimitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, & exhortamur in domino, quatinus amore juſtitiæ, & pro reverentia beati Petri ac noſtra, & hominem illum dimitti, & ablata ei facias cum integritate reſtitui. Datum Senonis, XV. Kal. Novembris.

** CI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Monachis ſancti Maximini per diverſa monaſteria diviſis, alios ibidem vitæ probatioris ſubſtituit, quos regi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Apoſtolicæ adminiſtrationis cura omnibus fidelibus locis providere compellimur: & præſertim ejs, quibus intendere non tuæ ſublimitatis excellentia exhortatur. Hujus igitur conſiderationis intuitu provocati, monachos S. Maximini, quos vitæ turpitudo caſtigaverat, & ſpiritu abhorrantia, teremptio infumbant, per diverſa monaſteria diviſimus, & ad petitionem tuam, inſtituto ibidem alios Domino author ore curavimus, quos tuæ ſublimitati duximus commendandos: rogantes attentius, quatinus pro reverentia beati Petri ac noſtra, eos manuteneas, diligas, & honores, & eos in juſtitia fua foveas, protegas & defendas; & A. præpoſitum de Mecho, & quatrem ejus & ſororem diſtricte compellas, ut fruamentum, & alia plura, quæ apud eos Henricus ejuſdem monaſterii nomine dudum exegit, ei reſtituant, aut in perſpectiva juſtitiæ compellendum ſtatuam.

Datum apud Dolenſe monaſterium, v. Id. Julii.

** CII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut Compendienſe monaſterium protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quod tam fiducialiter ſublimitati tuæ facta eccleſias commendamus: ex illa noyeris confidentiæ procedere, qua te circa ea quæ Dei ſant ferventius cognoſcimus inſudare. Inde eſt quod Compendienſe monaſterium, & dilectos filios noſtros A. abbatem & fratres Divinjus obſequio & inſtitutione patria & prædeceſſoris noſtri ſanctæ recordationis Eugenii papæ, aſſenſu & voluntate tua, ſicut Chriſtianiſſimi regis, & religionem amantis & defendentis, facta, inibi mancipatos, clementiæ tuæ duximus commendandos: per apoſtolica ſcripta regiam majeſtatem rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus eos pro reverentia beati Petri ac noſtra, & tua religionis obtentu, diligas, manuteneas, & honores, nec aliquorum injuriis eos infeſtari permittas: ſed ita in juſtitiis tuis foveas jugiter & defendas, quod ipſi preces noſtras ſibi ſentiant profuiſſe, & in ab omnipotenti Deo ac nobis ipſis gratia debeas multiplices expectare. Datum Turoni, VIII. Idus Novembris.

** CIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ermingardem de Narbona ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

A D regiæ ſublimitatis notitiam credimus pervenisſe, quomodo nos, cum in partibus illis eſſemus, dilecta in Chriſto filia noſtra nobilis mulier Er. de Narbona multimodis honorare & ſervire curavit, & devotionem quam circa nos & eccleſiam laudabiliter gerit, multiplici rerum effectu ſtuduit comprobare. Unde tam nos quam fratres noſtri eam ſicut cariſſimam & ſpecialem eccleſiæ filiam ſincera volumus caritate diligere, & in his quæ cum Deo & juſtitia poſſumus, ſuis petitionibus noſtrum animum inclinare. Eam itaque, quam tibi devotiſſimam & fideliem omnino credimus, regiæ fenteriæ attentius commendamus: per apoſtolica ſcripta rogantes plurimum, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, & intuitu fidelitatis & probitatis ipſius, eam ſicut propriam fidelem tuam diligas, manuteneas, & honores, & rationabiles preces tuas ſolita benignitate admittas. Ita quod non exinde ceſſiuditi tuæ ubertimæ gratiæ refrigeſcant, & ipſa de devota devotior, & de fideli fideliorem tibi valeat omni tempore perenare. Datum Senonis 111. Nonas Aprilis.

** CIV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut de cauſa quam Cenomanenſis epiſcopus authoritate apoſtolica judicavit, aliter rex non ſtatuat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaubus eccleſiæ S. Martini canonicus, & Nicolaus burgenſis, ad noſtram præſentiam venientes, varias adverſus ſe querelas propoſuerunt. Conqueruebatur etenim jam dictus burgenſis, quod idem F. multas injurias ſibi & gravamina intuliſſet: & compoſitionem, quæ de mandato præ decordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii papæ olim facta fuerat, & corporali ſacramento præfito firmata, aufu temerario violaſſet. Cum autem nos querelam ejuſdem N. ſuper damnis datis, venerabili fratri noſtro .... Cenomanenſi epiſcopo, viro religioſo, & diſcreto, & ejuſdem eccleſiæ canonico, commiſerimus fine debito terminandam: ipſe tanquam diligens inquiſitor juſtitiæ, cognitis conditionibus utriuſque, lentiam pronunciavit: licet nondum ſit executioni mandata. Verum, quoniam regiæ ſublimitati clementia utrique tertiam diem poſt Kalend. Auguſti aſſignavit, qua ſe debeant tuo conſpectui præſentare: nos ſerenitati tuæ in omnibus, in quibus cum Deo & juſtitia poſſumus, cupienti ſubino volentes ſemper deferre, eos ad tuam præſentiam deſtinamus: rogantes attentius, quatinus pro eo quod prædictus N. authoritate apoſtolicæ ſedis ſuum voluit negotium definiri, non ægre ferat ſerenitas tua, non habeat ulla ratione moleſtum, nec factum epiſcopi in irritum aliquomodo contendat, neque ille hac occaſione ſui lentiat juris deſtitum. Cum enim aliis quam ipſum nolentes committere, eam præfato commiſerimus finiendam, pro eo quod vir litteratus eſt, & honorem illius eccleſiæ non tanquam extraneus, ſed ſicut proprius canonicus ejus, toto deſiderio diligit: in contemptum ejus plurimum redundaret, ſi id quod authoritate noſtra fretus rationabiliter diffinivit, tua excellentia in irritum revocaret. De cetero, ſi fuerint injuriis illatis pacifice & amabiliter inter eos compoſuerit, nobis gratiua facies & acceptum.

Datum Senonis Kal. Auguſti.

** CV. AD ILLUSTREM HIBERNORUM REGEM.

De concilio ibi convocando.

Illuſtri Hibernorum regi.

Literis ſublimitatis tuæ debita benignitate ſuſcepimus, fidem & devotionem, quam ex fecut catholicum principem, & Chriſti animi imitatum, circa beatum Petrum & nos ipſos firmiter exhibere cognovimus, gratam admodum acceptamque tenemus, tuamque ſuper hoc reſtitudinem dignis in Domino laudibus commendamus: ubertimas ferenitatis tuæ gratias exſolventes, quod dilectum filium O. ſubdiaconum & nuncium ad partes illas pro vocatione concilii deſtinatum regia curaſti benignitate recipere, & ſicut te & ipſum decuit, propenſius honorare. Unde nos conſideratione tuæ fidei ac ſ. patrocinii fiducia, in ea ſumus voluntate ut a Torre, plen. tarit. H. propoſito ſtabilis, ut juſtas petitiones tuas clementer vellimus ſemper admittere, & in his quæ cum Deo poterimus, honori & gloriæ tuæ reſtitudinis aſpirare. Ad præſens autem excellentiæ tuæ volumus innoteſcat, quod dilectum filium noſtrum abbatem Melliſtonia, quem tua nobis ſerenitas commendavit, benigne recepimus, & eum in ipſis petitionibus ſuis efficaciter curavimus exaudire. Rogamus itaque magnificentiam tuam, & exhortamur in Domino, quatinus in unitate catholica & devotione matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtra firmus & immobilis perſeveres, ut inde & præmium poſſis æternæ retributionis accipere, & gratiam apoſtolicæ ſedis ac noſtram plenioreм omni tempore debeas obtinere.

AURELIANENSIUM CANONICORUM ad Alexandrum papam.

De epiſcopo ſuo conqueruntur.

Amantiſſimo in Chriſto patri & domino Alexandro Dei gratia ſummo pontifici, Aurelianenſis canonici debitam reverentiam cum ſtuore obedientia.

Communis pater, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, quem ſecit principem populi ſui rex regum & dominus dominantium, ut providaſ labditi in ſollicitudine, & conſeruationibus, a gravamine filiorum non debet inveiitm patenter pietatis amittere. Servorum injuria redundat in dominum: nec patitur diligi qui perſequitur filios. Apoſtolatus veſtri nos & ſeclus & filios conſtituit ſumma Divinitas, & inter labores & preſſuras ſub umbra alarum veſtrarum vivimus inter gentes, & ab obſcuris conſolationibus divitiæ reſoverit defidertimus, & refici. Et ſicut onus grave gravate ſunt ſuper nos Aurelianenſis epiſcopi manus, nec eſt eſpirandi locus, niſi compuſtetcat jugum a ſcie oleti, & de ſede miſericordiæ ſentilla veritatis exurgat, que inſtituentis inimici conſumat inſaniam in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris. Odit perſonam veſtram, cauſæ veſtræ inſultat, legatos veſtros perſequitur, ſuper fideles veſtros frendet dentibus & tabeſcit: minis, damnis, injuriis, quos poteſt afficit per ſe: quos non poteſt, pretio conducta poteſtate ducit in exterminium. Et in omnibus his non verefus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta, nec ſuum creſcit ad victoriam prevenitſe judicium, niſi una patrem cum filiis compleet in ruina. Superbia eſt quæ trahit eum & malitia, nec ſumptus habet ad perficiendum, quia poteſtatis favorem non habet, niſi quantum mancipibus aut pollicitationibus adquiſivit: & facile tranſit gratia, quam non affectus, ſed

sed munera pepererunt. Appellavimus ad præsentiam vestram, nec prodest nobis apostolicæ sedis reverentia. Omnia disponit ad libitum: & si quos putat fore voluntati adversarios, indignatur & maledicit quam male! licere sibi existimans quicquid libet, nec officium pontificis exercens, sed tyrannis difficilius honores immeritis, ac ecclesia removet innocentes. Prahendas dimidiat contra morem, qui dies & annos ejus dinidiare debuerat, & mala præterita recognitare in amaritudine animæ suæ: quorum tristia infamia totam fere Gallium infecit. Et faciem devenustavit ecclesiæ. Jam enim & per omne & propter eum famosa illa nobilis Aurelianensis ecclesia, honestatis fedes, scientiæ domicilium, juris forum, justum, atrium disciplinæ, lata & spelunca latronum, & intra Simonis Petri retia non cohærens, Simonem Magum ultra ambitionis amplectitur, & a tramite veritatis per vanitatis inania rimum publice in contrarium retrocedit, & effectus tanquam pantæ fuchinericus qui non reversatur. Providaat igitur, beatissime pater, laboranti ecclesiæ veliæ dignatio, provideat & nobis, qui pro appellatione ad vos facta, qui pro fidelitate vobis & vestris exhibita, damnum sustinemus & exilium; & de oculis providentiæ vestræ judicium prævaret ad ruinam, ut potestas impii minuatur, qui sedis apostolicæ potestatem quantum in se est minuere non veretur, & apostolatus vestri dispositionibus obviare. Formido, verendo injuria est propositio, & dubia tempora justitiæ equitatem evacuare non debent. Sed agendum est modis omnibus ut sanctificetur gladius Petri in bellis tam crudeli. Evaginetur in zelo meeto Domini, qui vetitus linguam ab os fugat: judicio exacuius, ut victimas cædat. Si meretrix sterilitas abiici, quonodo in agro Dei novi germinis subsistit inique plantatio? Aperte sum catachizæ cedi, ut credimus, & de cœlestibus flutat indignatio: & apostolicæ manus fortitudinem indauntur, ut denudetur iniquitatis fundamentum usque ad collum, & finem iniquitas sortiatur, quem in die sua pronountiavit terribi forma. Divina ei profecto significatione propositi. Aperto enim sicut mortis est super eum evangelionum libro, ferme qui primus occurrit, sic erat: *Adolescens autem relicta fundum, modus profugit.* Adolescentem ego Lectolas cum ellem apud vos quiddam dixisse videntur. Je, quod ad rem pertinet, & finem bone consummationis cupeliat pro vestræ ministerio potestatis, quod tale est: Vir bone, Rollande, vir pacdens, vir venerande, ... mande, ecclas hoc ulcilcere grande. Providear usque vestra pietas, & mandate præcipiendo Aurelianensi episcopo, ut quicquid post appellationem nobis abstulit, sine diminutione restituat: cum parati simus in præsentia quocumbet legatorum vestrorum, aut vestra, ipsi debitam & plenariam justitiam exhibere.

¶ CVI. AD ABBATES S. GERMANI ET S. Victoris, &c.

Inquirant de abbate S. Genovefæ, qui canonicum unum a priore tradi fle dicebant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis S. Germani & sancti Victoris abbatibus, priori quoque ac subpriori ecclesiæ S. Victoris, & Odoni quondam S. Genovefæ abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

Significatum nobis est, quod cum Guillelmus S. Genovefæ canonicus ad præsentiam nostram absque abbatis & capituli sui licentia accessisset, eumdem ad præditum abbatem, ut in capitulo de hujusmodi transgressione humiliter satisfaceret, a nobis transmissum, ita vehementer & inhoneste tractavit, quod ipsum universis vestibus exuere & acriter verberare, ipsum diebus in terra non cantibus cibum sumere fecit. Quoniam vero de eo eum honesto ac religioso aliquid sinistrum non debemus facile credere: nos de vestra honestate plenius confidentes, hoc vestræ discretioni committimus exequendum: mandantes ut rem ipsam diligentissime inquiratis, & hujus rei veritatem vestris litteris nobis fideliter intimetis. Data Senonis xv. Kal. Sept.

¶ CVII. AD DECANUM ET CAPITULUM Parisiense.

Ut investiant Philippum episcopi Meldensis apotestem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Decano & capitulo Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Quantum venerabili fratri nostro Meldensi in precibus & petitionibus suis teneamur deferre, fervor devotionis, & integritas fidei, quam circa nos & ecclesiam, sicut vera justitiæ calor, & præcipuum membrum ipsius ecclesiæ gerit, certis indiciis demonstrat. Quapropter nos labores graves, & multa discrimina viarum, quæ jam diutius episcopum ipsum intendo ad nos accedentem & exaltatione ecclesiæ noscitur pertulisse, diligentius attendentes: nihil ei ad perfens, quod propius fratrum nostrorum fervoremt, duximus denegare. Inde siquidem est, quod nec periculosa crimina in Christo filii nostri illustris Francorum regis, reginæ quoque, & aliarum magnarum personarum inducti, nec non & gravi quidem ipsius laborioso, & cui doximus, & fingeriffime devotionis intuitu inclinati: pro dilecto filio nostro Philippo ejusdem episcopi ingrato, concanonico vestro, universitatem vestram per apostolica scripta monemus, mandamus atque præcipimus, quatinus, remoto appellationis obstaculo, investiatis, & eam sibi oppositionitate subscripta concedere & affignare curetis. In quod nos eximde affectionis vigore debemus gratias uberes agere, & episcopus præfatus ad honorem & incrementum debeat propter hoc ferventius animare. Datum Benevent. xiii. Kal. Augusti.

¶ CVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Rosam auream ad ipsum mittit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Romanorum pontificum institutione noscitur processisse, quod media quadragesima, ex Dominica qua cantatur *Lætare Hierusalem*, confuevernt ipli Rorem aureum, non gratia temporalis elationis, propria manibus unus semper rerum tione gestare: ea utique in figura hujus mundi delegnantes, quæ tam ad decorem ecclesiæ, quam ad hdelium noscitur instructionem spectare. Unde & cum nos eorumdem antecessorum nostrorum, vestigia subsequentes, similem florem eo die, in qua constituum est, nuper in manibus gestaremus non tavenimus cui tam digne, licut excellentiæ tuæ rem hujusmodi deberemus offerre, quem & devotione circa ecclesiam Dei & non ipsius, & dignitatis honore cognoscimus præeminere. Quia vero flotis hujus significantium tam reflitudinem eredimus tanto libentius nobis ad præsentiam tuæ cognolcere, quanto te constat corde & opere, Divinis obsequiis, & piis actibus ferventius inhærere: prudentia regia fereniratis agnoscat, quod flos ille Christum regem exprimit, ac defignat, qui de ejus lo- *Cant. 2.* quitur dicens: *Ego flos campi, & lilium convallium.* Aurum namque regem non immerito dicitur denotare, cum ad hoc defignandum a Magis figuraliter oblatum fuerit falvatori: ut per hoc res regum, & dominus dominantium monstraretur. Rubor autem quo aurum coloratum eft, & fuffusum, paffionem quam ipse redemptor, de quo utique scriptum legitur: *Quis est ille, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?* Et iterum: *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Odor autem hujus floris, resurrectionis ejus gloriam præfigurat, ut ficut ipse primogenitus mortuorum ex mortis fœtribus, & refurgens a mortuis, jam non paffit mortui vinculis detinerinqua & mortem noftram moriendo deftruit, & vitam reflurgendo in immortalitatis gloriam reparavit. Sub hujusmodi ambitu & ftirpis ejus omnium ecclesiam fœditate concepta, tantus odor Dominicæ resurrectionis afperfit, ut nulla pars orbis alienam se ab odore ibi fentiat, vel experiant: fed omnes fe gaudeant odore hac luciffimæ ipiritualis nequitias in cœlestibus jam viciffe. Porro, fe ad ipsius Christi resurrectionem figuraliter denotandam Sanctæ illæ mulieres unguentum aromata deulerunt, fuavitate redolentium unguentorum gloriam præfigurantes: quæ utique terrorem infernis, cruis gaudium, terris intulit fanctitatem. Hæc fane, fili in Christo carissime, quæ in flore illo nosceris figurati: ut tanto ex arctiore apud te & gratior habeatur, quanto eum virtutis expositione fignificari, affectuolius diligas, & fincerius colere dificifti. Primus autem & totis affectibus exoptamus, ut ille flos aureus, qui omnes reges & principes antecedit, immo per quem reges regnant, & prudentes decernitur potentias, veritatem tibi regnum diuturno tempore fua ineffabili pietate confervet, & æternum in illa felici retributione juftorum meritoriorder largiatur.

Nota Gabr. Corsarii S. J.

Quem hic florem appellat Alexander, rofa aurea vocati fuiffe. Rolam autem fremdat a Pontifice Rom. rofas aureas inter facra myftheia, dominica quarta quadrageffimæ, ac deinde aliens principibus donandas in monumentum benevolentiæ, confignarum quoque habes fupra, epift. LXXIV. Eugenii III. ad Alphonfum Hifpaniæ regem: in qua id fieri ait Eugenius in *ferum paffionis & resurrectionis Chriſti*. Item in excerpta ex vita Alexandri papæ III. apud Baronium ad ann. MCLXXVII. num. XVIII. & bib. Vaticac. fol. 1V.

¶ CIX. AD PRESBYTEROS ET CLERICOS per Angliam & cifmarinam terram regis Anglorum conftitutos.

Ut rex Anglorum filii fui ipsorum uxores reflituat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis, filii ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Non eft vobis, ficut arbitramur, incognitum, qualiter Henricus illuſtris Anglorum rex pro dilectionis, quæ inter ipſum & filios ſuos peccatis exigentibus eſt ſubortæ, uxores eorum, filias vide-

A licet: carissimi in Christo filii Ludovici illuſtris regis Francorum uxorem? ut ex quibus originibus idem rex Francorum & filii præditi regis Anglorum genteri ſui, preces nobis ſolicitas porrexerunt. Nos itaque ſtudioſus attendentes juſtum & honeſtum eſſere, ut viri ſuas uxores repetere debeant; & precibus ejuſdem regis Francorum & generorum fuorum, non ſolum in his quæ ex officii debito tenemur offere, ſed etiam in omnibus quæ a juſtitia non dilcordant, volentes prompto animo acquiefcere: præfatum regem Angliæ ſtudioſe rogatis & arcte monemus, eique dedimus in mandatis, ut ad commonitionem venerabilium fratrum noſtrorum Turonenſiensis archiepiſcopi, Claromontenſis epiſcopi, & dilecti filii Carnotitenſis Prioris, vel locoque, Priorata & Sancti Egidii, ſi ipſe adeſſe non poterit, vel duorum ex his, ſi ter non potuerint intercedere, filiis ſuis uxores infra XL. dies poſt litteras noſtrarum ſuſceptionem reſtituere non poſſiponat. Si vero uxor infra præfatum terminum viris ſuis non reſtituerit: apoſtolica auctoritate præcipimus, ut tota provincia, infra quam detinetur, de ad quam transformerit, quandiu ibi fuerit, donec viris ſuis reſtituantur, ab omnibus Divinis officiis, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentiam morientium, ceſſet. Inde eſt quod univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus eundem regem Anglorum ad eas reſtituendas ſolicitis monitis & exhortationibus inducatis: proponentes ei, C quod non minus ſibi expedit eas reſtituere, quam viris ſuis ipſas reciperе. Et ſi juxta commonitionem & mandatum noſtrum filiis ſuis uxores eorum infra terminum conſtitutum non reſtituerit, ex tunc in quacumque provinciarum veſtrarum detinentur, vel ad quas transferentur, donec ibi fuerint, nulla Divina officia, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, celebretis, vel permittatis ab aliis celebrari. Omni ſuper his contradictione & appellatione ceſſante. Scitari proverto, quia ſi qui contra mandatum noſtrum ſuper his venire præſumpſerint, venire tentaverint, tunc temeritatis & transgreſſionis pœnam debitam authore Domino reportabunt.

D ¶ CIX. AD ABBATEM CASTRI Landonis.

Ut canonici S. Victoris quiete poſſideant in eccleſia S. Salvatoris, quæ prius poſſederant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati de Caſtro Landonis.

Injuncti nobis officii authoritas nos hortatur, univerſis Dei fidelibus, & præſertim viris religiosis, in juſtitia ſua diligenter intendere, & eis quæ ſua ſunt, illibata penitus & integra conſervare. Unde dilectioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus annualia quæ dilecti filii noſtri E abbas & fratres canonici Victoris Pariſienſis in eccleſia S. Salvatoris jam ex longo tempore juſte & canonice poſſeſſe noſcuntur, quiete permittas & pacifice poſſidere, donec cum eis ſuper his compoſitum vel ſi de juſtitia tua confidis, in præſentia electi ab utraque parte judicis, vel etiam in auditorio noſtro, legitima cum eis examinatione contendas.

ALEXANDRI PAPÆ III. EPISTOLARUM APPENDIX TERTIA

Ex variis collecta.

*** I. AD SALISBURGENSEM EPISC. & suffraganeos.

Ut ſteter pro eccleſia adverſus Fridericum Imp. & Victorem antipapam.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Salzburgenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo riſis tribulationibus & preſſuris, quas mater noſtra ſacroſancta Romana eccleſia patitur a filiis Sathanæ, tanto majorem creditimus vos dolorem ac meſtitiam conceſſiſſe, quanto conſtat vos interius veſtræ perſonæ eccleſiaſticæ ſervientium & devotionem, & reverentiorem exhibere. Qualitec autem Fridericus Romanus Imperator circa eandem Romanam eccleſiam in preſentia ſe habeat, & olim habuerit, & qualem erga eam animum gerat, qui utique ſpecialis ejus advocatus deberet & defenſor exiſtere multis rerum indiciis, a longis retro temporibus, ad diſſitorium veſtræ notitiam non ambigimus perveniſſe. A tempore ſiquidem bonæ memoriæ anteceſſoris noſtri Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis ſuæ, cepit ſanctam eccleſiam Romanam, tanquam tyrannus opprimere, & non mediocriter infeſtare: archiepiſcopos & epiſcopos a ſede apoſtolica redeuntes in ignominiam & detrimentum eccleſiæ plerumque capi turpiter & in honeſte præcepit, eoſque ferit exercitu offendere mancipari. Nos quoque in minori quondam officio conſtituti, qui cum venerabili fratre noſtro Bernardo, nunc Portuenſi epiſcopo, ad eum fuimus delegati, qualiter apud Beſuntinum ipſe ſeraevit, & quam digne verſerit, non opuſeſt nos in preſenti referre: quia creditmus vos id ipſum plenarie cognoviſſe. Verentes itaque predicto anteceſſori noſtro Hadriano, patrimonium B. Petri violenter invaſit, & eandem Romanam eccleſiam miſus eſt modis omnibus conculcare: ita quod a pluribus dicebatur, & fama quaſi communis habebatur, quoniam eo ſuperſtite, Octavianum, qui ſemper fuit domeſticus eccleſiæ inimicus, ordinare apoſtolicum, quinimo apoſtaticum, ſi opportunitatem acciperet, intendebat.

Quia vero, illo vivente, omnipotens Deus non permiſit eum tantam malitiam exercere: poſt mortem ejus opportunitatem habuit predictum Octavianum ſchiſmaticum, ſimoniacum, & manifeſtiſſimum invaſorem (qui cum tribus tantum malitiæ ſue complicibus, ſicut totus pene mundus agnovit, poſtremiſcum & unanimem ſectarium noſtrum, mantuum artipuit, & ita ſeipſum damnabili præſumptione intruſit) in tanta iniquitate modis omnibus mano tenuit: & quidquid ille fecit ſolo, ſacrore, potentia, & authoritate ipſius & nunciorum ſuorum, qui in urbe præſidebat exiſterant, eum fuiſſe abſque ambiguitate tenemus.

Unde ad confirmationem ipſius, immo ut omnem videretur in eccleſia Dei authoritatem habere: archiepiſcopos & epiſcopos atque alios eccleſiarum prælatos, apud Papiam contra ſacrorum inſtituta canonum convocavit. Ille autem, ſicut bano qui nec in Deo, nec in juſtitia confidebat, in ipſius impe-

a Perit, quam laudat. lib.

A ratoris præſentia, velut pro certo acceptime, inſignia pontificatus abjecit: ſicut & in noſtro & fratrum noſtrorum aſpectu, dum Romæ nos ſilin teneret inclinſos, tuam malitiam recognoſcens, facere voluit, ei quidem conditione ſervata, ut nos ei poſt modum reddere deberemus. Sed cum nos ea recipere ſub hac conditione nollemus, ipſe in ſua pertinacia & damnabili præſumptione permanſit.

Ceterum ut predictus imperator eccleſiam Dei ſue videretur ſubjugare & ſubponere ditioni, & eam in ſuprenum redigere ſervitutem: memorato apoſtatico, ſicut nobis dictum eſt, pontificalia ingenia reddidit, & cum de papatu, quod eſt a ſæculo inauditum, per annulum, prout dicitur, inveſtivit: quoſdam & epiſcopos, aliis diſcretioribus & bonis veſtrorum conſilio & illo conciliabulo ſuppreſſis, ei reverentiam exhibere laicali conſuetudine, & tyrannica oppreſſione coegit. Sic enim reges & principes diverſarum partium ſibi intenderet tam ſpirituali tam materiali gladio ſubjugatis in hac parte, quod abſit, ejus nefandiſſimum propoſitum prævaleret. Præviderat itaque veſtræ diſcretionis prudentia, qualiter ſponſa Chriſti per iſtum inconſolabilem ejus tumorem ſtupra immobilis perſiſtatis, & ſatis ad hoc idem modis omnibus inducatis. Confidimus ſiquidem & ſperamus in Domino, quod authoritate & caput ſchiſmatis, omneſque ſectatores ipſius, ita ad nihilum redacta, & penitus non exiſtentia: ut nihil ſit de cetero, in quo vel modicum valeant reſiſtere. Data Romæ apud ſanctam Marthæum Novembr. VIII. Kalend. Junii.

*** II. AD EBERARDUM SALISBURG. archiepiſcopum.

Significat profuturum ſtatum eccleſiæ, ac ſuum: hortatur ut conſtanter ſi eccleſiæ fidelis, impetrato tempore reducere conetur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Eberhardo Salzburgenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

B Dhæreſes & ſchiſmata reſecanda, virt catholica licet in ſuis filiis ſemper exhibeat ubique, de illorum præſumptioni ſe murum & antemurale pro juſtitia & libertate eccleſiæ defendendo protetior opponere, qui ſacroſanctam eccleſiam, per ineffabilem Chriſti unionem quæ nullam recipit ſectionem, in evangelio figuratam, ſeniare conantur. Sic enim & grana a paleis ſeparantur, & qui probati ſunt, manifeſti fiunt, ut valeant dicere cum apoſtolo: neque angelus, neque archangelus, neque auguſtis vel ſumpes poterit nos a caritate ulatenus ſeparare. Gaudio autem gaudeuus in Domino, & omnipotenti Deo gratiarum referimus actiones, quod, ſicut ex plurium relatione accepimus, & tacor præſentium a tua fraternitate, ſicut aſſeris, ad fedem apoſtolicam deſtinatus, ſua nobis relatione monſtravit; in unitate catholicæ eccleſiæ ac devotione B. Petri & noſtra, firmus & ſtabilis permanſiſti, & ad honorem matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſiparæ diſpoſitus, & minas principis, qui eccleſiam & nos ipſos ſine cauſa perſequitur, & ipſius libertatem nititur penitus annullare, tanquam vir catholicus & fervens in fide, non ufque adeo timuiſti, ut a fidelitate Romanæ eccleſiæ ac noſtra, poſſes aliquatenus dimoveri, dicens cum B. Petro: magis Deo, quam hominibus obedire oportet.

Pro tanta itaque devotionis fervore, & ſincere fidei puritate, prudentem tuam plurimum in dominio commendamus, & quas debemus, & poſſu-

229 EPISTOLÆ. 230

eccleſiam Dei opprimere moliuntur: exurgit tamen Divina potentia, & in eleſtis iuis mirabiliter operator, eaque per ſuam gratiam tranquilla efficitur, ac ſerena, que fuerant hactenus procelloſa. Noverit ſiquidem diſcretionis veſtræ prudentia, nos Divina præeunte gratia VIII. idus Junii urbem renuiſſe, & a clero & populo Romano apud eccleſiam S. Mariæ novæ cum pſalmis, hymnis, & laudibus, ſolenniter & cum omni honorificentia ſuſcepte recepcos: ibique ineffabilis potentia adverſarius omnino confunditur, ad honorem Dei, & B. Petri apoſtolorum principis, commiſſum nobis officium exercemus. Sequenti quoque die Dominico poſt ingreſſum noſtrum, præſentibus fratribus noſtris, & clero ac populo, in Lateranenſi eccleſia congregato, in omni quiete & pace ibidem Miſſarum ſolemnia celebravimus.

Quia igitur de veſtræ devotionis conſtantia, & fidei puritate, plenam admodum fiducium obtinemus certaritem veſtram per apoſtolica ſcripta roga mus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus, ſicut bene & laudabiliter incepiſtis, in hiſdem & ſtabilitate & devotione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ perſeveretis immobiles perſiſtatis, & alios ad hoc idem modis omnibus inducatis. Confidimus ſiquidem & ſperamus in Domino, quod authoritate & caput ſchiſmatis, omneſque ſectatores ipſius, ita ad nihilum redacti, & penitus non exiſtentia: ut nihil ſit de cetero, in quo vel modicum valeant reſiſtere. Data Romæ apud ſanctam Marthæum Novembr. VIII. Kalend. Junii.

*** III. AD EBERARDUM ARCHIEPISCOPUM SALISBURG. archiepiſcopum.

Significat profuturum ſtatum eccleſiæ, ac ſuum: hortatur ut conſtanter ſi eccleſiæ fidelis, impetrato tempore reducere conetur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Eberhardo Salzburgenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

A mus, gratiarum tibi referimus actiones: propoſitum & voluntatem habentes perfomnam tuam ſineere in viſceribus caritate diligere, & quibus modis expedire videremus, largiente Domino honoranter, ac tibi pro merito reſpondere.

Ceterum quoniam luce clarius eſt manifeſtum, qualiter Octavianus ſchiſmaticus, hereticus, & manifeſtus invaſor, cum tribus malitiæ ſuæ complicibus ſe ipſum intruſerit, & per ſimoniam nocuerit, & laicalem violentiam, paparum nifus ſuerit opprimere: ita ut Romanum Fridericus, potius tyrannus quam imperator dicendus, in concilibabulo apud Papiam nobis labore collecto, ſtatuam Nabuchodonoſoris erigere, & eredum alomentis idolum præſumpſerit adorare; & qualiter viri eabholici a facie ipſius Octaviani, tanquam a conſpectu draconis aufugerintre non duximus diutius longa verborum & literarum ſerie detinendum, cum clementia faciat Divina illorum dies in vanitate deſciſſe, & accepta iniquitate ipſos vidisemus ſtulte deregere. Gloriatur itaque eccleſia in cunctis: Nazareth preſente illuſtri ſeroſolymorum regeſolemniter celebrato: Francorum, Anglorum Hiſpanorum, & tota occidentalis eccleſia, cum regibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & toto clero, & populo ſuo, præſidium ſchiſmaticum ejuſque principales fautores perpetuo anathemate damnatur: undique in præſentiarum ſpiritualem & certum ponitem eſſe, ſicut ex communi fama & tranſeripris literis, quas tibi per latorem præſentium deſtinamus, poterit fraternitas tua cognoſcere, unanimiter & magnifice exeperunt, omnem nobis obedientiam & reverentiam verbo & opere humiliter offerentes. Quæ omnia noſtris tibi literis tanto libentius aperimus, quanto de unitate ac profectu eccleſiæ lætitiam to creditmus concipere amplioremr; de ipſius adverſitate tanto magis dolere, quanto in medio ejus hiſmior odiumne effe dignoſceris.

Quoniam ergo religione, honeſtate, & prudentia tua, ſicut de illo, qui ſchiſmatica vel hæretica pravitate nequaquam potuit contaminari, fed in petra eccleſiæ ædificatus firmiter eſt ſolidatus, plenifſimam fiduciam obtinemus: per apoſtolica ſcripta fraternitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus, ſicut bene & laudabiliter, quod ſperamus, inchoaſtis, in devotione ac fidelitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtra, immobili conſtantia perſeveres, ad honorem, augmentum, & exaltationem ipſius & noſtrum, ac matris mene, & veribus totia ejdiarum, ut nullius minas vel terrores ab obſequio B. Petri & noſtro te valeant aliquatenus retardare. Suffragantes quoque, & vicinos epiſcopos, aliaſque perſonas tam eccleſiaſticas, quam ſeculares, ad obſequium & devotionem eccleſiæ & noſtram, frequenti admonitione, ac ſolicita vigilantia ſtudeas revocare, & in ea propenſius ſolidare: animum quoque jam dicti principis diligenter mitigare procures, & ut ad ſanum matris eccleſiæ, & viam redeat veritatis, attentius eum monens & exhortans. In quo tam ſpirituale, quam corporale commodum poterit adipiſci. Præterea ſtatum eccleſiæ tuæ, ac Tentonicis regni, animos quoque & voluntates hominum ejuſdem regni, propriis literis tua nobis devotio non differat indicare. Super his autem & aliis quæ nobis & eccleſiæ cognoveris expedire, taliter te præbeas ſolicitum & ſtudioſum, quod gratiam lædis apoſtolicæ & noſtram debeas omni tempore uberrimam obtinere.

Data Romæ III. Kalend. Februarii.

IV.

✠ IV. AD EUNDEM.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Eberhardo Salzburgensis ecclesiæ archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

ATtenta vita & religiosa conversatio tua, illa quoque devotionis sinceritas, & integritas fidei, quam in hoc tempore procellosо & turbido, circa matrem tuam sacrosanctam Romanam ecclesiam, & specialiter circa personam nostram, habetenus habuisse dignosceris, plenissimam nobis parant fiduciam, quod ad honorem, incrementum, & exaltationem ecclesiæ, modis omnibus intendere debeas, & tota solicitudine laborare. Quanto enim majorem in ecclesia locum obtines dignitatis, & quanto superna providentia majestatis, sublimiorem te in edificio tuo constituit, tanto tenacius robustius munimentum ad defensionem ipsius fide in hac fecula reservavit, ut tanquam turris David cum propugnaculis tuis contra Damascum respiceres, & adversus schismaticum pravitatem, murum te inexpugnabilem stabiliret. Quod utique hactenus omni formidine & seductione postposita, ita laudabiliter cognoscimus te fecisse, ut vere propugnator & defensor ecclesiæ comprobaris, & schismatici durum in te malleum fe doleant invenisse.

Nunc autem quoniam, sicut accepimus, pro fidelis ecclesiæ ab Imperatore vestro, in partibus dudum facta ad præsentiam ejus accedens, diversimodam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatenus eundem imperatorem hæreticis modis omnibus & induciis, an ad certiendiem, animæ tuæ salubriter consulat, atque ad unitatem catholicæ ecclesiæ revertatur. Proponas etiam ei diligenter & fuadeas, ut beneficiorum Dei non exhibeat te ingratum, sed quam sum reſpectus Divinæ gratiæ ampliori fulgigio sublimavit: tanto unicam ipsonam Christi, quam ipse proprio sanguine absolvit & redemit, propensiori diligat cautitie, & fineriori veneretur affectu. Alioc enim nisi ei prius reconciliatus fuerit, salvari non poterit: & sub illa schismatica non recellerit pravitate, & ad finum matris ecclesiæ non redierit, & etiamsi prosperari in hoc seculo videatur, æterni pœnam supplicii evadere non poterit in futuro. Quid autem justa evangelicam veritatem ei prodetit, si & universum mundum lucretur: animæ vero sua detrimentum patiatur? Et si omnibus præsentis vitæ divitiis & deliciis abundarit, nihil ei omnino proficeret, si a Christi corpore quod est ecclesia, & ab ejus communione præcisus, in gehennam sulphoream & ardes tartareas traderetur: ubi nec perpetua sine dies, fupplicium finisne, dolor absque remedio, & intolerabilis cruciatus. Quod si omnipotens Deus ei per suam ineffabilem gratiam inspiraverit, quod ad finum matris vellet ecclesiæ tota intentione redire: nihil temporale nobis contingere potest in hac re solido, quod accepties & gravius haberemus: & ipsum, sicut tandem & tam fubtilirem principem, sincera curaremus in Domino consuetudiligere, & modis omnibus honorare. Nos enim ex toto verbum prophetæ imitari volentes, qui ait: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea*: hoc propositum, & hanc omnino gerimus voluntatem: quod si converti voluerit, & catholicæ ecclesiæ libuerit, quicquid nobis lesionis, impugnationis, & gravaminis irrogatum, tis obliviosi trademus, tanquam si nos & ecclesiam Dei in nullo penitus offendidet. Datum Januæ, XVII. Kal. Aprilis.

Psal. 15.

✠ VI. AD SALISBURGENSEM archiepiscopum.

Gratulatur quod constanter sit fidelis ecclesiæ: hortatur ut ad se veniat; & si fic locus, imperatorem ad saniorem mentem redducat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Salzburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod carissimam fraternitatem tuam sæplius, fuis vellemus, tum infidelitate terræ, tum nunciorum importunitate impedientibus, nostræ benedictionis alloquio non visitamus: graviffime dolemus, & plurimum interturbamur. Dum enim fervorem in hoc tribulationis articulo, devotionis tuæ conspicimus, diligentius intendimus; dum fortem animi tui prudentiam, qua inimicos Dei & ecclesiæ potenter contras atque confundis, & amatores fuæ laudis ostentationibus & gaura dulcedine in unitate & fide catholica conforras & regis, fedula meditatione revolvimus dum confideramus etiam, quanto robore & fevertitate, fpreta omni mundana potentia, folam veritatem attendens, imperatori & præsertim fuæ fautoribus virtiliter refistis: in tantam animi affectionem progredimur, ut in te solo tam temporaliter, quam spiritualiter, partem nostræ consolationis confortamur, & per-C sonam tuam, sicut inclitum & speciale membrum ecclesiæ, tota caritate in Christi visceribus amplexemur. Quicunque enim in partibus illis fanc fapientes nobis adhæret, & in ecclesiæ unitate confistit, tua claritima fludia, & vigilantia, id fine dubio factum effe confpicimus, & in manifesta veritate tenemus. Unde omnipotenti Domino, qui te per ineffabilem gratiam fuam tam invictum nec vincendum, contra filios tenebrarum pro ecclesia fua conflituit defenforem, & tibi ipsi quem favientii maris tempestat, & comminatio cicum frementium ventorum, nulla ratione a B. Petri & noftra removere valuerunt, gratias quantas poffumus & debemus exfolvimus: omnis potentem Deum paro corde & fedula vocibus exoramus, ut te ad honorem nominis & ecclesiæ defendat & protegat per tempora longiora.

Rogamus autem fraternitatem tuam, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peractorum remiffionem tibi injungimus quatenus in devotione beati Petri & noftra, firmus & immobilis perfeveres, & quofcumque potes, folertia tua ad idem inducas, & modis omnibus exhorteris. Ma trona quoniam in adventu tuo nofter animus plurimum refultat, & perfonam tuam in agendis ecclesiæ neceffariam habemus: difcretionem tuam fellicite convenimus, quatenus noftro te confpectui repræsentes, ut de pace & conservatione ecclesiæ, tuæ difcretionis conflium habeamus. Nos enim perfonam tuam, quam ardenti defiderio es E. fpectamus, gaudenti animo recipimus, & curabimus multis modis honorare. Quod fi forte contingeret, unde doleremus, quod ad noftram præfentiam non poffet accedere: aliquem clericorum tuorum nobis tranſmittas, confilio cujus, in agendis ecclesiæ vice tua commodius perfruamur. Interea, fi videris tempus acceptatione dignum, ad imperatorem Fridericum accedas, & ipsum ad unitatem ecclesiæ, & devotionem noftram revocare modis omnibus elabores: & eidem, fi ad nos pura mente redire voluerit, ex parte noftra liberius proponas, quod nos justa conflium

Significat ecclesiæ ftatum: hortatur ut nonnulloς & fua diœceſi fchifmaticis favenres corrocat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Veronensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DIvortionem, quam circa færoſanctam Romanam ecclesiam, & nos ipsos exhibes, attendentes: eam gratum admodum acceptamque tenemus, ipsamque in Domino laudibus dignis & mis commendamus. Unde ftatum ejusdem ecclesiæ ac noftrum tanto libentius fraternitati tuæ prospicimus, quanto tuæ puritatis affectionem circa eam foliicitam magis & intentam exiftere, inflatones cognoscimus.

Noverit ergo tua diferetionis prudentia, quod tam nos, quam fratres noftri, apud Montempellum fanem, per Dei gratiam, fani & incolumes convenimus, & ab archiepiscopis & epifcopis, regibus & principibus, & univerſa Occidentali ecclesia tam per fe quam per alios, & fuas nuncios, honoratius proprio & decentius vix credimus receptum. Specialiter autem fratrem noftrum Senonenſem, Turonenſem, Aquenſem, & Narbonenſem archiepiscopos, de quibus unum fcilicet Narbonenſem, inita conferentia vocatis, & Antifiodorenſem, Meldenſem, Nivernenſem, Mutionenſem, Magalonenſem, & Tolosi epifcopos recenſuimus: cum quibus in die Afcenſionis Dominicæ, publice excommunicationis ſententiam in Octavianum ſchifmaticum, atque in omnes fuos complices promulgavimus: & dilectos filios noftros, Henricum & Willelmum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, apoſtolicæ ſedis legatos, cum Ebroicenſi & Baiocenſi epiſcopis, nuncios videlicet illuſtris regis Francorum, & Britannicenſem ac Remenſem archiepiſcopos expeditimus: firmam ſpem, fiduciamque tenemus, quod fummi Dei virtutis auxilio, & patrocinio, cum & tranquillitatem eccleſiæ ſuæ celeriter indulgebit.

Quocirca fraternitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatenus te ipſum, & alios quos poteris eccleſiæ filios, ita in devotione B. Petri & noſtra ſtudeas confortare, quod tuæ affectionis ſinceritas, ex ipſo rerum exitu debeat omni tempore commendari. Noveris autem ad audientiam noſtram pervenifſe, quod archipresbyter tuus de Minerva, & aliipluresde epiſcopatu tuo, excommunicatis illius ſchiſmatici Octaviani communicare præſumunt, & eis contra dilectos filios noſtros Bricenſem, & nobiſcum virum I. comitem de Guba conſilium & auxilium toris viribus ſubminiſtrant. Quod utique quam ſit indignum, & a tramitera mentis extraneum, tanto tua diſcretio plenius nosce, quanto eccleſiaſticis & ſecularibus diſciplinis eruditus magis noſceris & inſtructus. Unde fraternitati tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatenus tam præditſum archipresbyterum, quam alios per tuam diœceſim conſtitutos, quos hujus iniquitatis reos eſſe perceperis, communcas diligentius, atque compellas, ut penitus de cetero ab hac malignitate deſiſtant. Quod ſi in ea obſtinatione mente permanere præſumpſerint, tu eos canonicæ ſibi authoritate coerceas. Data apud Montem-Peſſulanum, XVI. Kal. Junii.

A tuum, omnia quæ contra eccleſiam Dei & nos ipſos egit, ei remittere, & ſuæ potentiſſimum principem ſtudebimus honorare. *A Deo ſe manifeſturum.*

Datum apud ✠ Dol. Kal. Octob.

✠ VII. AD DECANUM ET CAPITULUM Cabilonenſe. *Ex biblior. Cabilon. Pyem.*

Ut perſonas regendis eccleſiis idoneas, quas Cabilonenſis epiſcopus recuſaverit, epiſcopo Eduenſi præſentare poſſint.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Gaufredo decano, & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ingnificatis nobis quod venerabilis frater noſter Engilbertus Cabilonenſis epiſcopus, perſonas idoneas ad regendas eccleſias veſtras eccleſias præſentantur, recipere pro ſua voluntate recuſat. Veſtræ igitur indemnitati impoſitorum providere volentes, præfentibus vobis ſtatuimus, quatenus, ſi præfatus epiſcopus poſt trinam communicationem perſonis idoneis ad præſentationem veſtram, vel majoris partis, per congruu intervallu propoſitum factum, curam animarum in eccleſia quæ ad vos pertinere noſcuntur, committere forte noluerit, licet vobis illas venerabili fratri noſtro Eduenſi epiſcopo præſentare, qui nullius temeraria contradictione obſtante, eiſdem animarum curam apoſtolica auctoritate committat. Datum Viterbii, IV. Kal. Julii.

✠ VIII. AD EOSDEM. *Inſidem.*

Quod Cabilonenſes clericos excommunicare non poteſt ſuus epiſcopus, nec ſuſpendere, niſi prius id capitulo ſignificarit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem,

QUotiens a nobis petitur, quod rationi non obviat, & conſonat honeſtati, animo non debet libenti concedere, & parentium deſideriis facilem impertiri favorem. Eapropter authoritate vobis præſentium indulgemus, ut Cabilonenſis epiſcopus nullum clericum Cabilonenſis eccleſiæ interdicere, excommunicare, nec manifeſta & rationabili cauſa, vel ſuſpendere valeat, ſi niſi prius per eundem aut nuncium ſuum capitulo fuerit nunciatum. Mixtæ quamdiu qui conveniter, ſub examine veſtro ſatisfacere voluerit de objectis. Datum Viterbii, VII. Kal. Julii.

✠ IX. AD ARCHIEPISCOPUM Remenſem & ſuffraganeos ejus. *Ex Spicil. Dacher. Tom. III. & V. ſequentes epiſtola ſex petitæ ſunt.*

Enarrat quomodo a Romanis ſit exceptus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus ſuis Remenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

A Noſtra vel ſucceſſorum noſtrorum memoria nullo tempore elabetur, quomodo vos in devotione beati Petri & noſtra conſtanter, & ſemper, & ſerviter perſiſtere, & nobis non modicum honoris & reverentiæ curaveritis, & large obſequia exhibere: Unde nos id præcipuis ſemper habentes, firmum propoſitum & promptam geri-mus

mus voluntatem, vos ſicut hoporabiles fratres, & immobiles columnas eccleſiæ, arctiori cartitate diligere, & ad honorem & proſectum veſtrum, & eccleſiarum veſtrarum, ferventiori deſiderio aſpirare. Quia vero vos proſperitatibus eccleſiæ congaudere, & pluribus congratulari cognoſcimus: præſentium ſignificatione ſtraminitas veſtra cognoſcat, quod nos diversis variis perſecuta, & graves hoſtium & injugorum incurſus, Divina protectia & apoſtolorum meritis cruderetes, tandem ad portum ſalutis pervenimus, & a ſcnatoribus populoque Romano devotiſſime invitati, nono Kalendas Decembris Urbem intravimus in omni pace & tranquillitate ſuſcepti, a Clero nobis, & fratribus noſtris reverentiam, honorem & devotionem prædicti ſenatores, nobilesciviratis, civesque populoſque Romanos exhibuerunt, qua nulla major ſibi a nec ſeſſorum noſtrorum, ſeu temporia ora teſtantur, aliquando exhibita fuiſſe probatur. Unde & cicdimus, & de miſericordia Dei ſperamus, quod in potentia eccleſiæ Dei phna pace & proſperitate gaudebis. Rogamus autem fraternitatem veſtram, monemus & exhortamur in Domino, quatenus ſicut devotiſſimi viri, ad augmentum & exaltationem eccleſiæ ſolita devotione intendatis, & alios in beati Petri & noſtra reverentia, cuemplo veſtro ſtudiatis propenſius ſolidare.

Data Laterani, VIII. Kal. Decemb.

*** X. AD GUILLELMUM COMITEM Nivernenſem & Idam matrem.

Ut a vexathone Viſelinceniis monaſterii abſtineant;

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Guillelmo comiti Nivernenſi, & Idæ matri ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto monaſterium Viſelincenſe ad jus B. Petri, & diſpoſitionem noſtram, ſolicitur ſpecialius pertinere: tanto ejus incommoditates & commodus ſtudio frequentiori intendimus, & ad pacem ipſius, & bonorum conſervationem, magis ſoliciti permanemus. Inde quidem eſt quod de pace & tranquillitate ejuſdem monaſterii ſtudioſi commodis exiſtentes, dilectum filium noſtrum ſubdiaconem Petrum ad nobilitatem veſtram tranſmittimus, magnitudinem veſtram per apoſtolica ſeria pta rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus ad pacem & utilitatem præfcripti monaſterii, & rerum ſuarum conſervationem & defenſionem, pro reverentia beati Petri, ac noſtra, modis omnibus intendatis, & jam dictum ſubdiaconem noſtrum in hoc audire & etiam exaudire curetis, & circum adjacentes nobiles & potentes barones veſtros a præfcripti monaſterii moleſtiis & injuriis penitus compeſcatis. Ita quoque noſtris in hac parte precibus & admonitionibus acquieſcetis, ut nos preces ac petitiones veſtras debeamus efficaius exaudire, & eis effectum utilem indulgere, & ad honorem veſtrum omni tempore ferventius aſpirare.

Datum Senonis, VIII. Idus Septembris.

*** XI. AD SENONENSEM ARCHIEPISC.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Senonenſium archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

A Deute fraternitatis notitiam pervenifſe credimus, quomodo vir nobilis comes Nivernenſis, & mater ſua, in Vizeliacenſe monaſterium manus ſuas amplius ſolito aggravarunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalenæ, cujus corpus in eodem monaſterio requieſcit, timore & reverentia omnino poſpoſita, equitaturas, boves, aſinos, & peora,tam monaſterii quam exteriorum obedientiarum, per ſervientes ſuos capere, & exinde abſolute minime formidarunt. Abbati quoque ejus loci jam dictus comes minas & inſidias circumponit, ita quod de monaſterio ſine proprii corporis periculo & timore exire non audeat. Unde quoniam monaſterium illud ad jus & proprietatem beati Petri ac noſtram nobiſtur ſpecialiter pertinere, & tota modicum membrum eccleſiæ Romanæ exiſtit: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, ſicut gratiam B. Petri ac noſtram caram habes, memoratum comitem, & matrem ſuam, ſub velocitate omni omni diligentia ſtudeas convenire, & attentius exhortari, quod prænominato abbati & fratribus ablata omnia ceſſante dilatione reſtituant, de damnis & injuriis illatis congruam ſatisfactionem exhibeant, & abſolutionem moleſtationc & gravamine indebito ulterius omni-

omnino quieſcant: alioquin per totam terram corum omnia Divina officia, præter baptiſma parvulorum, & penitentias morientium, penitus interdicat: & hæc ſic reſpuerint, in perſonas illorum excommunicationis ſententiam non differat promulgare: vobis per ſua ſcripta ſignificans, & firmiter ex parte noſtra injungens, ut ſententiam ab eodem in ſupradicti comitis vel matris ſuæ terram, aut perſonas eorum prolatam, uſque ad dignam ſatisfactionem inviolabiliter obſervare curetis. Ideoque fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cum ejus ſuper hoc litteras recepertis, quod ab eo mandatum ſtatutum fuerit, ſi cum gratiam B. Petri ac noſtram caram habetis, ſine mitteo tenatis, & per veſtras patuchias factatis inviolabiliter obſervari: aliuquin nos in noſtri tranſgreſſorem mandati id authore Domino durius corrigemus. Datum apud Clarum-Monsem, Non. Junii.

*** XIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Rogat regem ut comitem Nivernenſem coerceat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Ludovico illustri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem,

A Degrie ſerenitatis notitiam credimus pervenifſe, quomodo nobilis vir comes Nivernenſis & mater ſua in Vizeliacenſe monaſterium manus ſuas amplius ſolito aggravarunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalenæ, cujus corpus in eodem monaſterio requieſcit, timore & reverentia omnino poſpoſita, equitaturas, boves, aſinos, & pecora, tam monaſterii quam exteriorum obedientiarum, per ſervientes ſuos capere, & exinde abſolute minime formidarunt. Abbati quoque ejuſdem loci jam dictus comes minas & inſidias circumponit: ita quod de monaſterio ſine proprii corporis periculo & timore exire non audet. Publicum etiam & antiquum ſtraram nos ſuum infringit, ſed vitatores per quoddam caſtrum ſuum tranſire compellit: & occaſione iſta quoſdam burgenſes a quindinis reddentes cepit. Unde, quoniam monaſterium illud ad jus & proprietatem Romanæ eccleſiæ, & regiæ celſitudinis protectionem, ſpectare dinoſcitur; ſerenitatem veſtram per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus Divini amoris obtentu, & pro reverentia B. Petri, ac noſtra, memoratum comitem & matrem ſuam inſtanter commonetes, & diligentius ſtudeat convenire, & etiam, ſi neceſſe fuerit, poteſtate regia coercere, ut prænominato abbati & fratribus ablata omnia ſine dilatione reſtituant, de damnis & injuriis congruam ſatisfactionem exhibeant, & ab eorum moleſtatione ac gravamine indebito ulterius omnino quieſcant. Ita quod ab omnipotenti Domino indebitem propter hoc præmium feliciter valeat adipiſci, & nos clementiæ tuæ ubertimas exinde gratias exolvere teneamur. Nos enim præfatum comitem & matrem ſuam per noſtras litteras monuimus, ut errata corrigere ſtudeant, & a talibus de cetero penitus conquieſcant. Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

*** XIV. AD GUILLELMUM ABBATEM & fratres Vizeliacenſes.

De ſuperioribus litteris a ſe ſcriptis cerziores facit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis Guillelmo abbati & fratribus Vizeliacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

USceptis litteris veſtris, ac diligenter perſpectis tribulationibus & angiſtiis veſtris, quas earum continentia cognovimus, paterno animis affectu interius condoluimus, ſicut qui monaſterium veſtrum, proprium patrimonium beati Petri eſſe cognoſcimus, & vos ſpecialiter & ſpecialius eccleſiæ filios certiori in Domino caritate diligimus, & veſtris profectibus prompto animo aſpiramus. Iſde ſiquidem fuit, quod cariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi, venerabilibus quoque fratribus noſtris Hugoni Senonenſium archiepiſcopo, Edueni, Lingonenſi, Autiſiodorenſi & Nivernenſi epiſcopis, nobili etiam viro comiti Nivernenſi & comitiſſæ matri ejus, pro negotio veſtro ſcripta noſtra dirigimus, ſicut ex eorum tranſcriptis vobis evidentius innotefcet. Vos autem ad hæc cuncta peragenda ſtudium & operam adhibeatis, & per clauſtri ac religionis obſervantiam jugiter orationi vacantes, clametis in eoclum, ut omnipotens Dominus hit malis cito finem imponat, & vobis pacem & optatam tranquillitatem concedat. Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

*** XV. AD HUGONEM RUTENENSEM EPISCOPUM.

Edita a Pio Vro de Marca in opere de primatu Lugdunenſ. &c.

Laudat quod in tota diœceſi paxem perpetuam nullo dierum aut perſonarum diſcrimine, conſtituerit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Rutenenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUotics ea quæ ad pacem pertinent poſſumus tora fedo apoſtolica confirmari tanto ſuper his babemus libentius, ut nos omnibus adhibere, quanto ex bono pacis plura commoda & gratiora ſingulis provenirunt incrementa. Ex quodam ſiquidem reſcripto tuæ fraternitatis accepimus, quod audientium noſtram perveniit, quod tu habito concilio abbatum, præpoſitorum, & archidiaconorum tuorum, & baronum terræ, cum nobili viro Hugone fratre tuo comite Rutenæ, hujuſmodi pacem & concordiam ſtatuiſti: Quod omnes res mobiles & immobiles, & omnes homines tam clerici quam laici, in omni tempore tam ſub ea pace ſecuri. Nec ulli liceat præter armatos milites, & cleutes, qualibet arma ferre: nili milites, enles ſolummodo; & clientes, ſingulos baculos ferant: qui pacis, ſicut certeri, debent ſervitare gaudere. Et præter eos, qui hanc pacem, ſicut ſtatuta eſt, noluerint firmare, & inviolabiliter obſervare, ſicut de his qui publice peijurant, vel ſidem mentiuntur pro manifeſta debito, ſeu pro cognita fidejuſſione, de rebus eorum pignorandis licentia non denegetur: vobis tamen exceptis. Ad ejuſmodi vero pacis & ſecuritatis ſuſtentationem & defenſionem, ſtatutum eſt ut abbates, archidiaconi, archipresbyteri, monachi, canonici, priores, & omnes clerici, qui proprias eccleſias regunt, milites quoque, & mercatores, atque burgenſes, qui

qui facultatibus abundaverint, & omnes etiam A homines tam clerici quam laici, qui habuerint par bonum, seu aliorum animalium, cum quibus arare possint, sive amplius habuerint, vel qui habuerint summarium, equum scilicet vel equum, mulum vel mulam, quæ ad portanda onera locent, duodecim denarios Rutenenses, sive alios tantum denarios valentes donent. Cum vero habuerint ovile ovium, dent pro eo sex denarios ejusdem monetæ, vel alios æquivalentes. Totidem autem debent qui habent unum bovem juvenem, vel aliud animal cum quo valeant arare, sive asinum, quem possint locare. Clientes vero, & artifices, scilicet fabri, favrores, pellicarii, & omnes operarii, aut fex, vel octo, seu duodecim denarios, secundum forum capellanorum arbitrium dabunt. Verum si pater cum filiis, seu fratres, sive consanguinei fuerint, qui nondum sint invicem separati, nec sint res eorum divisæ: unus pro omnibus dabit: alioqui solvat unusquisque pro se. Commone autem illud per singulas parochias debet reddi, cum scripto unius parochianorum, quem capellanus cum consilio sui archipresbyteri & voluntate forum parochianorum elegerit. Et in die statuta ab ipso parochiano, & cum eodem scripto, ad Rutenenses ecclesias deferatur. Quisquis autem ex suis amisertit, postquam commune sicut prædictum est solverit, in integrum restituatur: si tamen certam personam quæ res sibi ablatas habet, vel forum ubi sint, poterit demonstrare: si autem, minime. Si vero inimicos, villas, vel oppida deprædari vel diruere forte contigerit, res quidem mobiles emendabuntur de communi: de domorum rerum immobilium non restituentur, nisi quantum a malefactoribus poterit recuperari. Clerici vero qui proprias ecclesias non habent, nisi par bonum habuerint, non contribuant dare, sinolini: sed non dato communi, si forte res suas perdiderunt, eis nequaquam emendabuntur. Additum est in prædicta pace, ut capellani ecclesiarum, & omnes laici, a quatuordecim annis & supra, pacem & concordiam firmam debeant, & observare. Qui vero in hoc obedire contempserint, debent ab ecclesiæ limitibus coerceri, & ab omni pace fieri aliena. Ecclesiæ quoque parochiarum, in quibus violatores pacis habitaverint, a Divinis vacent officiis, donec ipsi ad B emendationem venire cogantur. Quam siquidem pacis institutionem, quemadmodum a vobis facta est, & rescripto authentico roborata, firmam & ratam habemus, & eam authoritate apostolica confirmamus; & præsentium scripto communimus: statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem, hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, se noverit incursurum.

Datum Veralis, secundo Idus Mali, pontificatus nostri anno secundo.

XVI. AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

De concilibabulo Papiensi multa refert.

LIteras a tua nobis prudentia, &c. *Extat ipsa in concilibabulo Papiensi.*

XVII. AD ANGLOS.

Sanctos Eduardus Anglize rex in sanctorum numerum adscribitur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, aliisque ecclesiarum prælatis per Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

LIlis devotionis conslantiam, & fidei firmitatem, quam circa matrem sacrosanctam Romanam ecclesiam exhibere, diligentius studetis, in id propositum voluntatis adducimur, ut vos curcathedrales fratres, & speciales ecclesiæ filios sincera caritate in Domino diligamus, proponsus honoremus, & postulationes vestras, quantum cum Deo possumus, libenter animo admittimus.

Inde utique fuit, quod super petitione, quam de Edwardo glorioso quondam rege Anglorum, canonizando, & in sanctorum catalogo ascribendo, tam carissimus in Christo filius noster Henricus, illustris Anglorum rex, quam nos ipsi, nobis indubitatis patrocinia, fecistis cum fratribus nostris deliberationem habentes, libro miraculorum inspecto, quæ, dum in carne mortali viveret, & postquam de presenti sæculo est assumptus, omnipotens Dominus per ipsum misericorditer declaravit, visis etiam literis antecessoris nostri pie record. Innoc. papæ: vestris quoque testimoniis inde receptis: quamvis negotium tam arduum & sublime, non frequenter fieri soleat nisi in solemnibus cœtibus de more concedi, de communi tamen fratrum nostrorum consilio, juxta votum, & desiderium prædicti filii nostri regis, ac voltum, corpus ipsius confessoris in gloriosa translatione sanctimus, & debita præconiis adorandum in terris, sicut eundem confessorem Dominus per suam gratiam glorificavit in cœlis. Unde vobis scribimus, & per apostolica scripta mandamus, & commonemus, quatenus cum ipsius confessoris de cetero numeretur, quo hoc tempore firmata debeant, & observare. Qui vero in hoc obedire contempserint, debent ab ecclesiæ limitibus coerceri, & ab omni pace fieri aliena. Ecclesiæ quoque parochiarum, in quibus violatores pacis habitaverint, a Divinis vacent officiis, donec ipsi ad emendationem venire cogantur. Quam siquidem pacis institutionem, quemadmodum a vobis facta est, & rescripto authentico roborata, firmam & ratam habemus, & eam authoritate apostolica confirmamus; & præsentium scripto communimus: statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem, hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, se noverit incursurum.

Datum Veralis, secundo Idus Mali, pontificatus nostri anno secundo.

XVII. AD FRANCOS,

Sanctus Bernardus Clarevall. abbas in sanctorum numerum refertus,

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, aliisque ecclesiarum prælatis, in regno Francie constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

COntigit olim dum essemus Parisiis constituti, ut magni quidam, ac venerabiles viri, de canonizando sancto recto. Bernardo, quondam Clarevallensi abbate, facerent mentionem: optantes utique, & pias nobis precibus suggerentes, ut in concilio quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic & laudabili voto celeres dandemus effectum. Cumque nos eidem negotio,

tio, favorabili satis inclinaremus affectu, fuperve- A nit multitudo & frequentia petitorum, qui in diverse provincia rem limilen poltulabant. Unde cum videremus non posse congruenter omnibus satis fieri: statuimus fuit, pro scandalo evitando, etiam in hoc differri. Nuperautem ex infantia & devotione Clarevallis fratres, & aliarum fubtimium personarum, eisdem apud nos precibus innovatis, reduximus ad memoriam nostram, qualiter ipse singularis gratiæ prærogativa fuffultus, non solum in seipso, sanctitate ac religione præfulsit, sed etiam in universa ecclesia Dei, fidei & doctrinæ lumine radiavit. Fructum vero quem in domo Domini, & verbo operatus est & exemplo, nullus fere terrarum est Christianitas ignorans: cui usque ad extremos quoque & barbaras nationes, sanctæ religionis instituta transmiserit, atque monasteriorum fundationem excitaverit, & innumeram multitudinem peccatorum per arte fæcularis latitudinem incedentem, ad spiritualis vitæ reformationem revocarit. Specialiter autem sacrosanctum Romanum ecclesiam, qui author Deo præfedemus, ita quondam sub gravis perfecutionis turbine laborantem, tam vitæ merito, quam datæ sibi celitus sapientiæ studio sustentavit, ut digne quidem de nobis, & omnibus ejusdem ecclesiæ filiis, in memoria habendus sit, & devotione perpetua venerandus. In afflictione vero corporis sui usque adeo sibi mundum, sesque quando crudelis crucifixum, ut confidam martyrum quoque cum B meritis obtinere sanctorum, quem confessionis ordine, & pathimonia vitæ, tam longum conflat duxisse martyrium.

Quibus omnibus pia consideratione pensatis, & in concilio fratrum nostrorum expositis, confilio misericordia Dei, cui perseveranter & fideliter ministravit, necnon & de auctoritate Petri & Pauli apostolorum, & ejusdem beatissimi confessoris meritis præfumentes, eum apostolicæ fedis authoritate catalogo sanctorum scribi mandavimus, & commemorationis fuæ festum decretivimus annodo publice celebrandum.

Vos ergo qui & ejusdem fedis apostolicæ institutis fatisfecit, & Deum in fanctis fuis confuevistis gloriosius honorare, fic memoriam fanctî hujus ex- D hibeteis in terris, ut precibus ejus & meritis, digna præmia recipiatis in cœlis.

Datum Anagniæ, XV. Kal. Febr.

XIX. AD GUILLELMUM ET ODDONEM cardinales fedis apostolicæ legatos.

De pace inter Francia & Anglie reges inflituranda, & Thomæ Cantuariensis archiepiscopo in fedem suam restituendo.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Willelmo sancti Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali, apostolice sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUanta universi Dei ecclesiæ, & præsertim Romanæ & Orientali, detrimenta & incommoda ex discordia & dissensione, qua inter carissimos in Christo filios nostros illustres Francorum & Anglorum reges, per humani generis corrigit inimicum, poterint evenire, nostram decet diligentionem advertere, quanto exinde majora, quod Deus avertat, pericula formidamus.

Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta, monemus, mandamus, atque præcipimus, E quatenus ad partem inter eos & concordiam vel mandatum modis omnibus per vos & per alias religiosos & efficaces vestros utriusque regni intercedere studeatis, & ad hoc tota diligentia & toris viribus laboretis. Modis omnibus perseverenter, ne ad petitionem vel favorem unius aliquid statuatis, unde alter scandalizari debeat, aut quoquo modo turbari.

Ad hæc, nobis difficilius prohibemur, ne interque vestrum, vel alter, regnum Angliorum intrare, vel de negotiis ejusdem regni tractare, & præsertim de confectionibus super episcopatum Aliquando statuum efficere, vel ordinare præsumat, nisi prius venerabilis frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus jam dicto Anglorum regi ex integro reconciliatus fuerit. Quod per studium, & operam vestram, operante Domino, ad effectum posse perduci, confidimus & omnino speramus. Sicut enim ex literis multorum accepimus, quorum virorum acceptabilis est, unde præfatus Francorum rex, & tota terra ipsius, amplius commoti fuerit vel turbata, quam ex iis quæ Joannes Sarisburiensis decanus, a nobis rediens, in curia Romana dicitur diffeminasse.

Datum Beneventi, 12. Kal. Septembris.

XX. AD MAGISTRUM MILITIÆ S. Jacobi in Hispania, ejusque fratres.

Approbat illorum institutum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro Berdonando, magistro militie S. Jacobi, ejusque fratribus clericis & laicis, tam presentibus, quam futuris, communem vitam profitentibus, in perpetuum rei memoriam.

BEnedictus Deus in donis suis, & fanctus in omnibus operibus fuis, qui ecclesiam fuam novavemper prole fœcundat, & fieut patribus filios in ecclesia, fic a generatione in generationem nostrum nominis fui, & lucem fidei Christianæ diffundit. Ut fieut ante ortum Solis, ftellæ fefe ad occasum in firmamento fuperi ordinant, & in cœli qualitate gradibus, generationes justorum, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & tenebras noftras veri Solis fplendor illuminet, per ordines fibi fuccedant. Et fieut nulli fatis per caudam draconis decidisse in terram, ita per adoptionem fpiritus quotidiana fiat reparatio perditorum. & de perditis filiis ni id apertenda nubi cœleftis erigantur & ita corpora teneantur in terris, ut tanquam cives fanctorum, & domestici Dei, cognitione ac defectio conversentur in cœlis.

Hoc fane temporibus noftris, in partibus Hifpaniarum, de Divino fidium munere gratulamur: nobiles quidam viri peccatorum vinculis inretiti, & miferatione illius qui vocat ea quæ non funt, tanquam ea quæ funt, fuperna gratia funt affati & tacti, fuper multis tranfgreffionibus fuis, dolore cordis intrinfecus, & præteritorum agentes pœnitentiam peccatorum, non folum poffelliones terrenas, fed & corpora fua dare in extrema quoque periculo pro Domino fe receverunt: fi ad extremum dominii noftri Jefu Chriffi, qui ait: Non veni facere voluntatem meam, fed ejus, qui mifit me patris: in habitu, & converfatione religionis, fub unius magiftri ftatumen obedientia commorari. Ea utique moderamine propofitum fuum & ordinem temperantes, ut quia nonnulla tarda fidelium in conjugatos & continentes diffinguitur, & dominus Jefus Chriftus non folum pro viris, fed & pro fœminis quoque, de fœmina nafci voluit, & cum

hominibus conversari: habeantur in ipso ordine, qui ex ejusdem ducunt vitam, & concilium beati Pauli sequantur, qui dicit: *Si quis frater nominatur fornicator, aut avarus, cum hujusmodi nec cibum sumere.* Sint etiam qui juxta institutionem Dominicam, ad procreandam sobolem, & incontinentiæ præcipitium evitandum, conjugibus suis utantur, & una cum eis ad ipsorum supernæ patriæ de convalle lacrymarum, & terrenæ transitæ peregrinationis utantur, & lætyrmis diluant & optimis lætitiis recreari. Quibus supra fundamentum suum, quod Christus est, pro cura carnis & affectibus liberorum, ligna, fœnum, ripulam adhibere contingit, cum aliis expeditionis & commoditatis, ædificationi, argentum, & lapides pretiosos: sit tamen & illis mitterni uni regi, & super unum fundamentum ecclesiæ quam ædificent manibonem, promissione Pauli in Domino roborati, qui omnibus quæque membra ecclesiæ confortat, & dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.*

1. Cor. 3.

Psal. 138.

In horum autem fidelium Christi collegio, tu dilecte in Domino filii Petre Ferdinande, per voluntatem Dei magistrium super alios, & providentiam superiorum. Qui cum absolutis fratribus suorum ad præsentium nostrum accedens, cum humilitate qua decuit, a sede apostolica requisiti, ut vos, tanquam peculiares filios in defensionem nostram, & locum in quo caput ordinis fulcum habet, in partem & protectionem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, recipere deberemus.

Unde non devotionem vestram & bonum in Domino desiderium attendentes, de communi fratrum nostrorum consilio, in speciales & proprios sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ filios recipimus: ordinem vestrum inhuiusque apostolica confirmantes, præsentis scripti privilegio communimus.

Statuentes, ut quascumque possessiones, quoque jure in præsentiarum juste & legitime possidetis, aut in posterum concessione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis partante Domino poteritis adipisci, firma & stabilia vestris successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Enumerare aliquas earum possessiones.*

Præpe: Sanctimus præterea ne occasione antiquæ detentionis, sive scripturæ, quisquam vobis possit auferre, quæ ultra memoriam hominum sub Sarracenorum detenta sunt potestate, & de munificentia principum, seu vestro studio & labore, aut jam obtenta sunt, aut in futurum, auxiliante Domino, poterunt obtinere. Cum enim unica sit vobis intentio, & singularis cura, semper eminet non solum res, sed personas ipsas pro tuitione, fructuum incundanter exponere: plurimum posset hoc puum & laudabile studium impedire, si labores, & stipendia vestra, quæ in communi proficiunt, expiritantur ab aliis; & otiosi, ne dicides, atque in laboribus suis, non quæ sua. Christi, sed quæ sua fant requirentes, emolumenta alij percipient, quæ pro tantis laboribus, vobis, & pauperum Christi ipsius sunt provisa, dicente apostolo: Qui non laborat, non manducet.

Inter ea sane, quæ profectionis vestræ in ordine statorum est observari: primum est, ut sub unius magistri obedientia in omni humilitate atque concordia sine proprio vivere debeatis, illorum fidelium exemplum habentes, qui ad fidem Christi in nam apostolorum prædicatione converti, rendebant omnia & pondebant pretium ad pedes apostolorum, dividebatur que singuli, prout cuique opus erat, que aliquis illorum qui possiderat, suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia.

Ad suscipiendum autem novos fratres, quæ in timore Domini nutriretur, & infirmitatis hamane medium juxta institutionem Domini, & indulgentiam apostoli, qui ait: *Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat, & similiter mulier suum virum*: qui continere nequiverit, conjugium contrahat, & servet inviolatum fidem uxori, & usque vivo, ne tori conjugalis contaminet violatio. Si autem viri premortui fuerint, & relictæ uxores quæ ordinem susceperunt, nubere voluerint: deliberet hoc magistro, sive commendatori, et cum illius licentia cui maluerit ipsa vult nubat, a tum in Domino. Quod etiam de viris intelligitur observandum: una etenim utrique lege teneatur.

Statuimus quoque ut in ordine fratrum, sive fratrum, post susceptionem ordinis vestri, & professionem obedientiam, vel redire ad sæculum, vel ad alium ordinem, sine magistri licentia, audeat se transferre: cum fint in ordine vestro fua libera, ut quilibet ubi voluerit, ad religiosiorem locum, & ubi ordo districtior & regularis observantia viget, absque difficultus valeat conversari. Discedentem vero a nullus audeat retinere, sed ad ordinem fuum per ecclesiam ecclesiasticam, qui discesserit, cogatur.

Ut autem in ordine vestro cum majori unitate & libertatione tractentur: statuimus ut inter vos, ut locus aliquis ordinetur, in quo per lingulos annos in solemnitate omnium sanctorum, generale capitulum teneatur, & ibi illi electione canonica, de Prior, qui illorum, & aliorum clericorum qui de ordine vestro fuerint, curam possit habere, ac fratrum, quos ibidem providerit animabus. Sint autem tredecim in ordine fratres, qui magistro, cum opus fuerit, in consilio, & disposition domus assistant, & eligendi magistri eurum habeant consensum. Prior ipse clericorum, cum magister fuerit, subleverur: ut Deus in vestris gloriscetur operibus, & alii qui viderint, humiliantur, & caritatis vestræ provocentur odore.

Ad hæc adjiciendum decernimus, ut si locus aliquis in quo episcopus esse debeat, in vestram venerit potestatem, si fit de episcopus, qui cum ecclesiis & clero suo, & peregrinantibus & pauperibus, & spiritualia jura percipiens. Reliqua vero cedant in usus vestros, & in vestra dispositione, sine cujusquam contradictione, persistant. Profecto in ipsa ecclesia quas habeas, nolumus episcopus suo jure fraudari. Si autem in locis desertis, aut in ipsis terris Sarracenorum de novo ecclesias construxeris ecclesiæ illæ plena gandeant libertate, nec aliqua per episcopos decimarum, aut alterius rei exactione gravetur. Licetque vobis, per clericos vestros idoneos, eadem ecclesias, cum fuis plebibus gubernare, neque interdicto per episcopos, vel excommunicationi subdantur: sed fas sit vobis, tam in majori ecclesia, quæ cujus fuerit ordinis, quam in illis aliis, excommunicatis & interdictis occultis, Divina semper officia celebrare.

Præterea, de humanis vexationibus & calumniis, a defensione Christianorum erraht vitetis, apostolica authoritate decernimus, ne personas vestras præter legatum apostolicæ sedis a latere Romani pontificis destinatum, interdicere quisquam, & excommunicare præsumat. Quod etiam de familiis & servientibus vestris statuimus, qui stipendia vestra percipiunt, donec justitiam parati fint exhibere. Nisi forte talis fuerit culpa, ex qua ipso facto ecclesiasticam censuram incurrant.

Concil. General. Tom. XIII.

dant, ut vel Christianos ab eorum tuentur incursu, vel ipsos ad cultum pellant Christianæ fidei provocare.

Eligantur & tunc visitatores idonei, qui domos fratrum per annos circulum fideliter visitent, & quæ ibi digna correctione inveneriut, aut ipsi corrigunt, aut ad generale capitulum ipsi deferant corrigenda.

Clerici preterea vestri ordinis per villas & oppida simul manentes, & Priori, qui super eos fuerit ordinatus, obedientes exsistant. Et filios fratrum qui eis a magistro fuerint commissi, instruant scientia litterarum. Et fratribus, tam in vita, quam in mortis, spiritualia ministrent. Sacramentum autem fuspercellicuis, & conventum, & claustrum sub Priore suo tenebant, & humiliter faciet quod ab ipso illis secundum Deum fuerit imperatum. Ubi fratresquoque, de quibus magistro visum fuerit, conversetur, & non sint otiosi, sed vacent orationi, & aliis bonis pietatis. Quæcumque autem ab ordinibus, & aliis bonis & interdictis, nec pulsare campanis, fuppreter voce Divina officia celebrare.

Nihilo minus præsenti decreto sancimus, ut si quis in ordine vestro fratrum, fuerit videlicet vel laicorum, violentas manus injecerit, excommunicationis sententia sit adstrictus. Et illud idem pro tuebi vobis, tam in sententia quam in absolutione tribuitur, quod sub felicis memoriæ papa Innocentio prædecessore nostro, de tuitione clericorum generali concilio noscitur institutum.

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat, præ vel possessiones vestras temere perturbare, aut bona vestra auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis vexationibus fatigare: sed illibata omnia & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, ulibus omnimodis proficura: salva fedis apostolicæ authoritate.

Ad indicium autem hujus a sede apostolica percepte libertatis, decem Malachinos nobis nobisque successoribus in perpetuum annis singulis persolvetis.

Si qua igitur facularis ecclesiasticave persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra venire tentaverit, secundo, tertiove monitis, nisi præsumptionem suam digna satisfactione retraxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque de Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, ac sanguine Dei & domini nostri redemptoris Jesu Christi aliena sit, atque in extremo examine districte ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem vobis jura servantibus, sit pax domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Vos vero Domine demonstres mihi.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego Guaterus Galnam episcopus.
Ego Joannes presbyter cardinalis SS. Joannis & Pauli tit. Pammachii.
Ego Petrus presbyt. cardinalis, tit. Laurentii in Lucina.
Ego Basso presbyt. cardinalis S. Pudentianæ, tit. paftoris.
Ego Manfredus presbyt. cardinalis, tit. fanctæ Cæciliæ.
Ego Petrus presbyt. cardin. tit. S. Sabinæ.
Ego Hyacinthus diacon. cardin. fanctæ Mariæ in Cosmedin.
Ego Cordithio diacon. card. S. Theodori.
Ego Cynthius diac. card. S. Hadriani.
Ego Vitellus diacon. cardin. SS. Sergii & Bacchi.

Ego Laborans diacon. cardin. sanctæ Mariæ in Portico.

Ego Ranerius diac. card. sancti Gregorii ad Velabrum.

Ego Vivianus diacon. cardin. S. Nicolai in carcere Tulliano.

Datum Terentini per manum Gratiani sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi, & notarii, tertio nonas Julii, Indictione octava, Incarnationis Dominicæ, anno MCLXIV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno sexto decimo.

XXI. AD ONUFRIUM ABBATEM sanctæ Salvatoris Messanensis, Ordinis sancti Basilii.

Ejus institutum approbat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Onufrio Archimandritæ sancti Salvatoris Messanensis, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris.

APOSTOLICÆ sedis, cui, quanquam immeriti, providente Domino præsidemus, authoritate, debitoque nobis officii compellimur, vitæ religiosas sinceræ caritate diligere: & ne cujuslibet temeritatis incursus, aut usus a fato propositio revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat, apostolico ipsas præsidio communire.

Exproptet precibus carissimi in Christo filii nostri Guillelmi illustris Siciliæ regis, benignius inclinati, & vestris postulationibus favore gratuito annuentes, præfatum monasterium, in quo Divino cultui obsequio mancipati, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus.

In primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus qui secundum Deum, & beati Basilii regulam, quæ in eodem monasterio antiquitus instituta esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

Præterea quæcunque possessiones, quæcunque bona, quæcunque obedientias, & abbatias, tex Rugerius recol. mem. eidem monasterio per privilegium suum, bullâ aurea communitum, concedit, omnem quoque honorem, dignitatem, confœderationes, & quidquid aliud vobis vestrisque successoribus contulit, sicut in privilegio suo plenius continetur, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Eorum possessiones enumerat.*

In superadditis si quidem, monasteriis omnibus, debet tu filii Archimandritæ at tui post te successores, abbates instituere, consilio & consensu qui in eis fuerint monachorum. Et si quis abbatum indignus fuerit abbatia cui præest, tu illum & tui successores & juste & canonice amovere debetis, & alium substituere in loco ejus, quem dignum providerint, juxta Dei timorem & regulam monasterii vestri. Liceat quoque vobis in superadditis omnibus monasteriis & obedientiis examinare & judicare abbates, monachos, & laicos eorum, tam de spiritualibus, quam temporalibus, & causas eorum juste & canonice definire. Ipsi vero tibi tuisque successoribus debeant obedientiam & reverentiam debitam exhibere, tanquam patri & archimandritæ eorum, & justitias vobis solvere constituras.

Ad hæc, quæcunque possessiones, quæcunque bona, tam de piscationibus, vivetis, memoribus, molendinis, terris, vineis, cannetis, & pomariis, quam de hominibus, a quibuscunque aliis, idem monasterium in præsentiarum ibi juste & canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum; oblatione fidelium, seu aliis modis præstante Domino poterit adipisci, ipsa vobis, & ipsi monasterio authoritate apostolica confirmamus. Eo tenore quod Messanensi archiepiscopo, & successoribus ejus, tam tu filii Archimandritæ, quam successores tui, vigini solidos, centum libras cereæ, viginti incensi, & totidem cados olei, pro censu annuatim solvere debeatis. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de quibuscunque aliis provectibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum, aulus vos a vobis vel ab hominibus vestris decimas exigere, vel extorquere præsumat.

Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, libertos & obsolutos, e fœculo fugientes, ad monasterium vestrum recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem, fas sit de eodem loco, nisi arctionem religionis obtentu, sine Archimandritæ sui licentia discedere. Discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Prohibemus etiam, ut nullus ipsum monasterium interdicere audeat, vel monasteria aut obedientias ejus, seu homines eorum. Libertates quoque & immunitates antiquas, & rationabiles consuetudines monasteriis vestris concessas, & hactenus observatas, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas remanere censemus.

Obeunte vero te nunc ejusdem loci archimanditæ, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur: nisi quem fratres monasterii, communi consensu, vel fratrum major pars consilii sanioris secundum Dei timorem, & monasterii regulam, de ipsis providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia & integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ authoritate & Messanensis archiepiscopi, sicut superadditum est, annuo censu.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, præsentis constitutionis paginam sciens, contra eamere temere contraverit: secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digne satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate carebit, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei, ac domini redemptoris nostri Jesu Christi, aliena fit, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Datum Anagniæ per manum Gratiani sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi & notarii, XIV. Kalendas Novembris, Indictione IX. Incarnationis Dominicæ MCLXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno XVI.

XXII. AD GUIDONEM PRIOREM Carthusiæ ejusque fratres.

Eorum institutum approbat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Guidoni Priori Carthusiæ, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, in perpetuum, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM vos per Dei gratiam multa promereatis gloria meritorum, & vitam solitariam eligentes, Divinæ contemplationi assidue inendatis: bonus odor religionis vestræ ad id nos inducit, ut communi & speciali debito, quieti vestræ debeamus intendere, & jura vestra summopere conservare.

Exproptet, dilecti in domino, vestris justis postulationibus clementer annuimus, vestramque & alias domos ordinis vestri, & cum omnibus bonis, pacuis, possessionibus, quas in præsentiarum juste & canonice possidetis, aut in futurum justis modis, præstante domino poteritis adipisci, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus, & termino, quo rationabiliter statuistis, vobis, & dominibus vestris authoritate apostolica confirmamus.

Ad hæc authoritate apostolica arctius interdicimus, & sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis infra terminos vestros, vel domorum vestrarum, hominem capere, furtum feu rapinam committere, vel homicidium facere audeat, aut hominem ad domos venientes, vel ab eis recedentes, quomodolibet contristare, ut ab eis reverentiam Dei, & locorum vestrorum infra hos terminos, non solum vos, & fratres vestri, sed etiam alii, plenum pacem habeant & quietem. Adjicientes quoque statuimus, ut infra dimidium leucam, a terminis possessionum, quas habetis, nulli religiosæ domui, quod absit arctionem constituere, vel possessiones acquirere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, vos super possessionibus vel pacuis vestris temere perturbare, aut super his vobis molestium vel gravamen inferre, vel eas ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigitare. Sed illibata omnia, & integra conservantur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva tedis apostolicæ authoritate.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digne satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei, & dominirredemptoris nostri Jesu Christi, aliena sit, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Hubaldus Hostiensis episcopus subscripsi.

Ego Joannes SS. Joannis & Pauli presb. card. subscripsi.

Cons. Generat. Tom. XIII.

Ego Albertus presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina subscripsi.

Ego Roet. presb. card. S. Petri ad vincula subscripsi.

Ego Bofo presb. card. S. Pudentianæ subscripsi.

Ego Joannes presb. card. tit. S. Marci subscripsi.

Ego Theodinus presb. card. tit. S. Vitalis subscripsi.

Ego Petrus presb. card. tit. S. Susannæ subscripsi.

Ego Hyacinthus S. Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Cynthius diaconus sancti Hadriani subscripsi.

Ego Hugo card. diac. S. Eustachii juxta templum Agrippæ subscripsi.

Ego Laborans diac. cardin. S. Mariæ in Porticu subscripsi.

Datum Anagniæ per manum Gratiani sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi & notarii, quarto Nonas Septembris, Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno MCLXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno XVI.

XXIII. AD P. CARDINALEM S. A. L. IN GALLIA.

De mercede eorum qui scholas regunt.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio P. ..... tit. sancti Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET mandaverimus, ut hi qui volunt docere, nihil pro scholis regendis ab aliquo exigant, juxta illud, *Vox de nub.* volentes tamen honestari & litteraturæ M. Petri cancellarii Parisiensis, quantum salva honestate possumus, propensa benignitate deferre, quem specialis prærogativa diligimus, & volumus honorare, dilectioni tuæ mandamus, quatinus habito consilio cum venerabilibus fratribus nostris, Willelmo Senonensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, & H. Remensi archiepiscopo, & aliis dignis & honestis personis, super regimine scholarum Parisiensium, quod tibi visum fuerit, ita quod personam jam dicti Petri non excedat quod extinde fecerit, circumspecta diligentia provideas atque dispones, cum cautelam & maturitatem adhibituros, quod non videatur modum excedere, & illi qui scholas rexerint, non debeant immoderate gravari. Datum Ferent. IV. Kalend. Novemb.

XXIV. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSE.

Confirmat ecclesiæ Parisiensis possessiones.

Item de præbenda S. Genovefe in ecclesia Parisiensi.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis B. decano & capitulo Parisiensis ecclesiæ, salutem, & apostolicam benedictionem.

QUanto fervorem devotionis vestræ laudabilius summus & efficacius in multis experti, tanto libenatius jura & libertates ecclesiæ vestræ conservare volumus & tueri, & vestris justis postulationibus benignius condescendere: ut de sinceritate devotionis, quam erga nos, & Romanam ec-

clesiam geritis, gratiam nostram uberius sentiatis. Eapropter, dilecti in Domino filii, officii nostri debito prouocati, & petitionibus vestris clementer inducti, liberates, & antiquas & rationabiles consuetudines excitate vestræ, a tempore fanctæ recordationis patris & prædecessoris nostri Eugenii papæ, usque ad nostra tempora obseruatas, ratas habemus & firmas, easque authoritate apostolica confirmantes, perpetuam in posterum decernimus habere firmitatem. Ad hæc cum quædam monasteria & ecclesiæ prohibendas habeant in ecclesia vestra, & dilecto filio nostro magistro Mainerio prædicta Sanctæ Genouefæ cancellis fit: veritì ne paulatim subrependo in detrimentum prædictorum monasteriorum & ecclesiarum, & in gravamen vestrum, hujusmodi consuetudo in ecclesia vestra, postulatis a nobis ut super hoc juri vestro, & indemnitati eorumdem monasteriorum & ecclesiarum, pastoralì deberemus sollicitudine præcauere. Inde est quod præsenti priuilegio arctius inhibemus, ne de aliquibus prædendarum, quas præscripta monasteria vel ecclesiæ habent in ecclesia vestra, quamlibet personam canonicam cogamini. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis & constitutionis infringere, vel etiam aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se nouerit incursurum. Datum Ferentini v. Kal. Nouembris.

Mandatio spiritualium vel monasteriorum.

XXV. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSE.

De stipendiis canonicorum.

Alexander episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Parisiensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex Ms. decretor. Nicolaitti.

IUSTITIA postulat, & ratio persuadet, ut his uiribus debeamus gratiam impendere, & suis justis postulationibus benignum nostrum impertiri fauorem, qui circa nos & Romanam ecclesiam multa noscuntur deuotionis seruore, & nostram exequuntur facilius voluntatem. Inde est quod D cum vos ad preces nostras dilecto filio nostro Roberto de Beclei vicario B. Petri Fossatensis super illas ostio libras, quas in ecclesia vestra pretter illationes & minutos redditus solebat annuatim percipere, fexelibras annis singulis liberaliter addidetitis: nos prouidaque voluptes, ne vobis in damnum vel prejudicium conuertatur, quod ob reuerentiam nostram prompta deuotione facilitas, apostolica authoritate statuimus, ut occasione additionis quam Rexistie memorato Roberto, aut dilecto filio nostro magistro Macario, cui prædenda fanctæ Genouefæ concessa est, non possitis a præscriptis ecclesiis quomodolibet molestari, quominus post eorumdem Roberti & Mainerii decessum, in eundem statum eadem prædenda redeant, in quo E ante additionem factam fuisse noscuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se nouerit incursurum. Datum Ferentini v. Id. Nouembris.

XXVI. AD EPISCOPUM ANAGNIENSEM

Et capitulum ejusdem ecclesiæ.

Ut eorum domestici sint a tributis & omnibus oneribus liberi.

Alexander episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri episcopo & dilectis filiis capitulo Anagn. salutem & apostolicam benedictionem.

MERITIS vestræ deuotionis inducimur, ut B.Ms. vos fauore benevolo prosequamur, & inhi- Ms. bemus quæ digne cupitis, habeamus providentiæ studium efficax. Sane lecta coram nobis vestra petitio continebat, quod predecessor, concilium, populus ac vitatis Anagn. familiares, & seruientes vestros ad solvendum, contribuendumque cum aliis civibus Anagn. in datiis, collectis, angariis, & parangariis, expensis, & aliis oneribus laicalibus, propria temeritate compellunt in vestrum prejudicium, & gravamen. Quare humiliter petebatis a nobis, ut providere super hoc paterna solicitudine curaremus. Nos itaque vestris in hac parte gravaminibus occurrere cupientes, ut familiares, & seruientes vestri, commorantes dumtaxat, in datiis, & aliis præmissis, solvere & contribuere minime teneantur, nec ad ea compelli valeant, sine speciali mandato sedis apostolicæ facultate plenam & expressam de præsentibus mentionem, vobis authoritate apostolica indulgemus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se nouerit incursurum.

Datum Anagn. Id. Iunii, pontificatus nostri anno quarto.

Ejusdem pontificis epistolas aliquot vide infra in concilialibli Clarendonensi & Northamptonensi ann. MCLXIV. & in concilio Veneto anno MCLXXVII.

APPENDIX IV.

EPISTOLARUM ALEXANDRI III.

I. AD NARBONENSEM ARCHIEPISCOPUM ET HELENENSEM EPISCOPUM.

Confirmat sententiam interdicti auctoritate sedis Apostolicæ latam aduersus Abbatem Canigonensem.

ALexander Episcopus seruus seruorum Dei Ex Ms. venerabilibus fratribus Narbonensi Archie- Sancti piscopo & Elenensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem. Relatum est auribus nostris quod cum Abbas Canigonensis Crassensi monasterio nollet subesse, vel Abbati ejusdem monasterii obedientiam exhibere quam ei antecessores ejus antecessoribus exhibuerunt, in eum de mandato nostro interdicti sententiam protulistis. Unde quoniam ea, quæ de auctoritate sedis apostolicæ fiuntur rata nos conuenit, & firma habere, firaternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatinus si res ita se habet, præscriptam sententiam, quam nos ratam & firmam habemus, facta a vobis rationabiliter lata est, occasione & appellatione cessante facialitis firmitez & inviolabilitier obseruarifac nec fe prædictus Abbas refugeriti, manuve ftra-

super eum amplius aggraueris: quia nos ratum volumus & firmum haberi quod in ipsum duceritis canonice statuendum. Si autem ambo his sequendis interesse non poteritis, alter per alterum fibi viris prudentibus ea nihilominus exequatur. Datum Anagniæ Kal. Martii.

II. AD ARCHIEPISCOPUM TOLETANUM.

Ne jure Primatus utatur in provincia Tarraconensi.

Indidem p. 1138.

ALexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Toletanensi Archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem. Fraternitatis tuæ prudentiam credimus non latere, quomodo Tarraconensis Ecclesia, Archiepiscopus ipsius de medio Domino vocante sublato, pastoris sit nuper solatio destituta: quæ quoniam portus esse fi- Indidem. dem & quies in aliqua sui pressura turbanda, fraternitati tuę per apostolica scripta mandamus, quatenus in tota Tarraconensi provincia nec in ordinandis Ecclesiis nec in electionibus vacantium Ecclesiarum faciendis archiepiscopatum tuum nullatenus interpones, nec etiam ibi aliqua primatiæ jura attentes aliquatenus exercere donec causa quæ inter Ecclesiam tuam & illam vertitur ad sedem auditorium deferatur & auxiliante Domino fine congruo terminetur. Datum apud Dolense monasterium VII. Kal. Augusti.

III. AD CANONICOS PAMPILONENSES.

De episcopo eligendo intra spatium duorum mensium.

Indidem.

ALexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filis Canonicis Pampilonensibus salutem & apostolicam benedictionem. Sacrosanctis Ecclesiis quanto ex defectu pastoris grauiora solent aliquando detrimenta & pericula gencrari, tanto hi nei gratia ex eis beneficia affidue consequuntur ad fuccurrendum ipfis in paftoris falutis ftudiis fus debent fatagere & totis affectibus laborare. Inde eft quod per literata fcripta univerfitati veftræ præcipiendo mandamus, quatenus infra duos menfes poft harum fufceptionem in aliquam perfonam idoneam honeftam & literatam patter convenientes, cum vobis in paftorem & Epifcopum veftrum unanimiter eligatis, electam vero Tarraconenfi Eccleſiæ, poſtquam fuerit ibi Archiepiſcopus auxiliante Domino ſubſtitutus, ſicut moris eſt, humiliter preſentare curetis, ita quod eadem Eccleſia optatum ſe gaudeat in proximo ſolatium paſtoris recepiſſe, & per ipſius prudentiam tam ſpiritualiter quam temporaliter jucunditate ſuaviſſima reſpirare. Datum ut ſupra.

IV. AD GUINARDUM COMITEM RUSCINONENSEM.

Confirmat ijus hæreditatem adversus Gaufredum Comitem Rusciuonensem, qui adulteram petitionaliter retinebat, legitima uxore dimissa.

De Balnei Mifereli. 1000. 1.9. 217

ALexander Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio nobili viro G. Comiti de Rossillione salutem & apostolicam benedictionem. Nobiles & illustres personæ quanto fe beato Petro & nobis majori devotione fubjiciunt, tanto eas Romana Ecclesia arctiori conſueuit caritate diligere & in juſtitiis & honoribus fuis propenſius confouere. Eapropter tuæ devotionis obtentu, & dilecti filii nobilis viri Trencavel avunculi tui precibus inclinati, terram quæ te hæreditario jure contingit, nulla tibi quæſtione ab adulterа vel ejus filio fata, tibi auctoritate apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſtatuentes ut nulli unquam viro vel feminæ liceat tibi paternam hæreditatem contra juſtitiam auferre vel illicite perturbare. Si quis autem hoc tenere attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum apud Montempeſtulanum XIV. Kal. Septembris.

V. AD NARBONENSEM, BARCINONENSEM, HELENENSEM, & GERUNDENSEM EPISCOPOS.

De eodem re.

Indidem.

ALexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus Pontio Narbonenſi & Hug. Tarraconenſi Archiepiſcopis, Helenenſi quoque & Gerundenſi Epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Suggeſtum nobis eſt & certa quæ relatione manifeſtatum, quod inter nobilem virum G. Comitis de Roſſilione, legitima uxore dimiſſa, filii aliam per adulterium copulavit. Unde tam iple quam ejus adultera authoritate monemur vinculis innodari, & ſeu eredimus, antecellor noſter bone memoriæ Eugenius Papa prohibuit, ne filii qui ex adultera ſuſceperunt, in paternam ſuccedere hæreditatem. Ceterum quoniam ſecundum legum ſtatuta filius eſt quem legitime nuptiæ demonſtrant, nec filius eſt ſpurius dicitur qui de adultero naſcitur, fraternati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ne illi jure ſucceſſionis vel adultera aliquid de ſupraſcripta hæreditate ratione donationis propter nuptias ibi conceſſæ, vel alia quacunque probitatis, de hoc ſeni nullatenus permittatis, ſe ſi quis eidem G. ſuper hoc injurias vel moleſtiam inferre præſumpſerit, eam ad vos inde querela perferentes, ſine dilatione de ea plenam juſtitiam faciatis. Datum apud Montempeſſulanum XIV. Kal. Septembris.

VI. AD EPISCOPUM AUSONENSEM, EJUSQUE CAPITULUM.

Monet ut reſtituat de Granoyers, quam injuſte detinebant, monaſterio Ripipullenſi reſtituant.

Ex Append. ad Marc. Hiſp. p. 1347.

ALexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Epiſcopo & dilectis filiis capitulo Auſonenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ad aures noſtras ex conqueſtione Abbatis & fratrum Ripipullenſis monaſterii noveritis pervenifſe, quod cum Eccleſia de Granoyers ad eos pertineat, vos eam contra juſtitiam detinetis. Unde quia prædicto monaſterio in ſuo nolumus nec debemus jure deeſſe, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædicto Abbati & fratribus præſcriptam Eccleſiam line difficultate reddatis pacifice poſſidendam, aut ipſi eundem coram venerabili fratre noſtro Tarraconenſi Archiepiſcopo juſtitiæ non differatis plenitudinem exhibere, quod ipſe indeſtaverit ſuſceptore & inviolabiliter ſervaturi. Datum Anagniæ ſecundo Kalendas Julii.

VII. AD VICENSEM EPISCOPUM.

Ecclesiam S. Stephani vicecuparam ac detentam, monachis Rivi-pullensibus, infra 40. dies restituere jubet.

Indictum pag. 1246.

ALexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Vicensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem. Quoniam Ecclesiarum prælati quicquam efficiunt in quo debitum officii sui videantur excedere, aut quod juris eis alicujus contra justitiam occupant, officio nostræ follicitudinis imminet eos ab hujusmodi præsumptione coërcita nobis auctoritate compescere & jura sua singulis conservare. Sane ex transmissi conquestione dilectorum filiorum nobilium Abbatis & fratrum Ecclesiæ Rivipollensis accepimus quod Ecclesiam sancti Stephani ad jus eorum spectantem eis injuste abstraxisti & per violentiam detinet occupatam. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus præfatum Episcopum monearis & inducatis &, si opus fuerit, subtato appellationis remedio districtius compellatis ut præfatis Abbati & fratribus præscriptam Ecclesiam infra quadraginta dies poft harum fuscepti-onem, contradictione & appellatione cessante, restituat, vel in præsentia vestra, remota appellatione, justitiæ complementum exhibeat. Datum Anagniæ XI. Kal. Augusti.

VIII. AD OSCENSEM ET BARCHINONENSEM EPISCOPOS.

Jubet ut Episcopum Vicensem moneant ac inducant ad restitutionem Ecclesiæ S. Stephani, quam vi occupaverat.

Indictum.

ALexander Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Oscensi & Barchinonensi Episcopis salutem & apostolicam benedictionem. Ex transmissa nobis conquestione dilectorum filiorum nostrorum Abbatis & fratrum Ecclesiæ Rivipullensis accepimus quod venerabilis frater noster Vicensis Episcopus Ecclesiam sancti Stephani ad jus eorum spectantem eis injuste abstulit & per violentiam detinet occupatam. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum Episcopum monearis & inducatis &, si opus fuerit, subtato appellationis remedio districtius compellatis ut præfatis Abbati & fratribus præscriptam Ecclesiam infra quadraginta dies poft harum susceptionem, contradictione & appellatione cessante, restituat, vel in præsentia vestra, remota appellatione, justitiæ complementum exhibeat. Datum Anagniæ XI. Kal. Augusti.

IX. AD PETRUM ABBATEM ET MONACHOS VALLIS-LAURÆ.

Pro eodem Monasterio.

Indictum pag. 1251.

ALexander Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Petro Abbati & fratribus Vallis lauræ salutem & apostolicam benedictionem. Ex litteris dilecti filii nostri Cisterciensis Abbatis & nunciis vestræ relatione didicimus quod cum ungulis & importunitas tori vestri ad locum alium vos compellerent migrare, venerabilis frater noster Barcinonensis Episcopus in fine sui episcopatus fundum quendam vobis amore divinitatis indulsit, ubi tabernacula vestra figere deberetis. Hoc cum facere cupisseris, venerabilis frater noster Tarraconensis Archiepiscopus auctoritatem suam opponit, eandem locum ad suum afferens diocesim pertinere. Unde nos, quia contradictionis a vestro proposito vos retinet, & in loco vestro incommoditates plurimas sustinere compellit, statuimus illum per scripta nostra mandamus, quatenus usque ad sestum Assumptionis hujus quæstioni concordia vel judicio finem imponant, ut non sub ejus obstaculo non debeatis ulteriora concessi beneficii utilitate defraudari. Si ergo negotium illud usque in illum terminum non fuerit terminatum, ex tunc inhabitandi locum sine præjudicio partium auctoritate nostra licentiam habeatis. Datum Beneventi secundo Idus Aprilis.

B

X. AD EOSDEM.

De eodem re.

ALexander Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Abbati & fratribus Vallis lauræ salutem & apostolicam benedictionem. Quoniam super jure parrochiali loci in quo monasterium vestrum conspicitis inter venerabiles fratres nostros Tarraconensem Archiepiscopum apostolicæ sedis Legatum & Barchinonensem Episcopum quæstio est exorta, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus nostris illorum jure parrochiali obedientiam vel reverentiam exhibeatis donec determinatum fuerit ad quem illorum præceptus loci debeat de jure spectare. Data Beneventi IV. Idus Septembris.

C

XI. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ABBATES, PRIORES, & ceteros Prælatos Hispaniæ.

Pro Monasterio Rivipullensi.

ALexander Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus universis Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, & aliis Ecclesiarum prælatis ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem. Discretionis vestræ prudentiam non credimus ignorare, qualiter recolendæ memoriæ Innocentius Papa prædecessor noster in Concilio Lateranensi generali decreto sancivit, ut quicumque in clericum, monachum, vel conversum conjurationem religiosis violentas manus injecerit, excommunicationis sententiæ subjaceat, ita quidem quod non nisi a Romano Pontifice vel de mandato ipsius absolutionis posset beneficium promereri. Hac siquidem consideratione indulti, & ex officii nostri debito nihilominus inclinati, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatinus si quis parrochianorum vestrorum in aliquem monachum Rivipullensem clericum sive conversum ejusdem loci violentas manus injecerit, vos eum omni contradictione & appellatione remota excommunicatum publice nuncietis, & sicut excommunicatum præfatis eum ab omnibus evitari, donec injurium pallo congrue satisfecerit & ad fedem apostolicam cum vestris litteris venire satisfactum. Quod autem de illis qui in monachum, clericum, vel conversum Rivipullensem manus injecerit superius diximus, sic intelligi volumus, ut omnes qui eos, personas eorum capiendo, vulnerando, aut res quas fecum habent auferendo debuerint evitari, sicut excommunicati ab omnibus evitentur donec ablata restituant, injuriam passo congrue satisfaciant, & ad fedem apostolicam satisfacturi accedant.

dant. Ad hoc, Rivipullensis monasterii fratres studiosa nobis narratione monstrarunt quod ipsi in montanis & locis asperis habitantes, victualia tia incommoditates plurimas sustinere compellit, statuimus per scripta nostra mandamus, quatenus usque ad sestum Assumptionis hujus quæstioni concordia vel judicio finem imponant, ut non sub ejus obstaculo non debeatis ulteriora concessi beneficii utilitate defraudari. Si ergo negotium illud usque in illum terminum non fuerit terminatum, ex tunc inhabitandi locum sine præjudicio partium auctoritate nostra licentiam habeatis. Datum Beneventi secundo Idus Aprilis.

XII. AD HENRICUM ARCHIEP. REMENSEM.

Superioribus litteris respondet.

Indictum pag. 1251.

ALexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Henrico Remensi Archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem. Cum significasses nobis quod nos litteras non amicius tuos benigniori oculo respiceremus, nec preces tuas fuper negotio Arebatensis Episcopi vellemus admittere, satis mirari fatemur quas de causis turbatio ista in antea tuo processerit, & quibus apparitionis gratiam & dilectionem nostram circa te refrigauisse conjicere potuisti. Non enim ita memores immus negotiorum devotionis & utilitatis obliqui quod nobis & Ecclesiæ Romanæ in necessitatis articulo prompto animo impenditi, ut non te sicut carissimum filium nostrum & fraternum eum solicitudine diligimus caritatis affectu, & tam nuncios quam litteras tuas liberali semper animo videamus, & gratanter pro te velimus efficere quæ tibi honori Dei & justitiæ & honestate nostra possimus & pro aliquo fratrum nostrorum effemus facturi; nec recolimus nos unquam vuis preribus obvisse, quas laiva forma juditii & honestate nobis posse potuimus accudere. Immo plerunque præter officii nostri debitum tue curavimus fraternitati deferre & satisfacere voluntati. Quapropter hec in animum tuum non defendant, sed omnem hujusmodi sollicitudinem & anxietatem deponas. Et si quando petitionibus tuis non ad votum annuimus, non voluntati nostre, sed potius meritis negotiorum & rationibus Dei & justitia & honestate nostra possimus & pro aliquo fratrum nostrorum effemus facturi; nec recolimus nos unquam vuis preribus obvisse, quas laiva forma juditii & honestate nobis posse potuimus accudire

enim pro quo eum mittifi cito satis & competendo expeditimus. Datum Beneventi VI. Kal. Septembris.

XIII. AD ROTRODUM ROTOMACENSEM ARCHIEP.

Excommunicatos a suffraganeis ante absolutionem non audiendos.

Ye Reiss Concil. Rotom. p. 83.

ALexander Episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Rotrodo Rotomagensi Archiepiscopo salutem. Quoniam sanctum est a nobis ex parte tua, utrum licet tui eos, qui ab episcopis suffraganeis tuis sunt excommunicatione nodati, & audientiam tuam appellanti, absolvere, antequam tuo stent judicio: inquisitioni tuæ præsentibus literis duximus respondendum, quod si post appellationem in eos ett excommunicationis sententia promulgata, absolutionem petentibus indigent, cum sententia post appellationem lata nemiopon possit ligare. Si vero ante appellationem excommunicati sunt, aute ingressum easdæ, recepto ab iis juramento, secundum Ecclesiæ conssuetudinem debent eos absolvere, nisi episcopo a quo excommunicati sunt, in hac parte deferre voluerint, & eos ad ipsum absolvendos mittere. Cum autem ipse vel ab ipso fuerint absoluti, eandem audire debet, & sine debito terminare, quin nec excommunicati ante absolutionem tuam in causs sunt audiendi, nec causa adeos, a quibus appellatur ea eſt, debet remitti. Datum apud Tuſculum 5. Idus Octobris.

XIV. AD DECANUM ET CAPITULUM ECCLESIÆ PARISIENSIS.

De Reſidentia Canonicorum ſuiſnſcorum.

G. Rubr. Anecd. t. 3. p. 731.

ALexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis B. Decano & capitulo Pariſienſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ea quæ ad inviencmtem Eccleſiarum & venuſtatis ſpectante decorem, juxta offerii noſtri debitum ſtudioſius proſequi volumus, & iis promptam curam & diligentiam adhibere optamus, quæ ad veſtrum & Eccleſiæ veſtræ cognoſcimus pertinere profectum. De Ex literis autem quas nobis devotio veſtra tranſmiſit, evidenter accepimus quod quia quidam veſtrum alienis inſiſtentes negotiis, raro Eccleſiæ veſtræ ſui præſentiam exhibebant, & teteri eadem licentiam abſentandi ſe velle habere, communi conſilio illos Canonicorum veſtrorum forinſecos ordinaſtis qui per medietatem anni in Eccleſia veſtra ſervitio aſſidui non fuerint, ita tamen quod eirca quatuor marcas argenti de prædenda fua annuatim recipiant, eis exceptis qui in ſervitio noſtro vel Regis Francorum perſonaliter, & hoc ſub anathematis interpoſitione firmaſtis. Unde nos pari, quieti, & utilitati veſtræ, ſicut diximus, paterna mediatione providere volentes, præſcriptum inſtitutionem, ſicut a majori & ſaniori parte Capituli faſta eſt, ratam & firmam habemus, & ne quorumlibet vjleat præſumptione nnvari, eam auctoritate apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus; ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Tuſculani 11. Idus Decembris.

Ne iſtes abſolvant, quos Rotomagenſis Eccleſiæ excipitium ſegnerit.

ALexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus univerſis Epiſcopis provinciæ Rotomagenſem provinciam conſtituta ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum eccleſia Rotomagenſis mater ita & magiſtra omnium eccleſiarum, quæ veſtro regimini ſunt conſtitutæ, debeat vos ipſam modis omnibus in his quæ ad Dominum ſunt, venerari, & juſtitiam ejus, quantum in vobis eſt, tueri diligenter & fovere, ut eam cumpotentiam ſuorum fideliter, quæ ad ejus ſpectant loſtrugio, & humili ſubjectione gaudere. Ex patteiquidem dilectorum filiorum noſtrorum Decani & Canonicorum ejuſdem eccleſiæ accepimus, quod cum ipſi aliquos de parochiis ſuis ad id ſtipendiis eccleſiis excommunicationis ſubiciunt, aut eorum terram interdicto ſupponunt, illi in quorum perſonas vel terras excommunicationis aut interdicti ſententia promulgatur, in Epiſcopum veſtrum quandoque ſe transferunt, & ſic ſeutentiam primque obſervare contemnunt: & quia tanquam excommunicati non evitantur, in ſua ſtantiat iniquitate perſiſtunt. Quia igitur eccleſiaſticæ animadverſionis ſcutentia, quæ in malefactores aliquos pro ſuis exceſſibus promulgatur, aliqua ad dignum ſatisfactionem adeqi inevitabiliter debet vari, Fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus ſi quando Eccleſia Rotomagenſis in aliquos malefactores ſuos proprios, ſive in ſuos ſeteres excommunicationis protulerit, vel eorum terram interdicto ſubjecerit, receptis literis capituli ejuſdem Eccleſiæ, ipſos excommunicatos, & terram eorum interdicto ſuppoſitam, etiamſi in veſtris Epiſcopatibus terram habuerint, publice denuncietis, & uſque ad dignam ſatisfactionem eoſdem præcipiatis ab omnibus cautius evitari. Datum Anagniæ 10. Kal. Maii.

XVI. AD SUFFRAGANEOS ECCLESIÆ TARRACONENSIS.

Dolet de cede Hugonis Archiep. Tarracon. illuſtres mouet, & hortatur, ut quamprimum alium eligant.

ALexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Epiſcopis ſuffraganeis Tarraconenſis Eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Audita morte bonæ memoriæ Hugonis quondam Archiepiſcopi veſtri, vehementi dolore cordis ſumus turbati, & exinde tam vobis quam Eccleſiæ Tarraconenſi paterna mentis affectione compatimur, ſicut qui providentiam & regimen ejus Eccleſiæ Dei fructuoſam novimus & ubertim extitiſſe. Quod autem craſſatores in Chriſto filius noſter illuſtris Aragonenſis Rex iniques & ſceleratos illos qui præfatum Archiepiſcopum ned dederunt de regno ſuo ejecerit, gratum nobis eſt & acceptum, & exinde regiam providentiam prout commendanda eſt, in Domino commendamus. Unde quia mater illorum ſceleratorum filii ſuis favorem dicitur & conſilium in tanto ſcelitore præſtiſſe & fuiſſe tam atrox & immane flagitium machinata, ſi res ita ſe habet, eam ad diſtrictam ultionem tranſire cogatis, aut ſi vobis in hoc forte acquieſcere noluerit, apud eundem Regem ſerpicis, quatenus & cum viro, filiis, & negotiis, ſi quos habet, de regni ſui finibus expellatur. Ceterum quia de paſtoris abſentia & animarum periculo & damna rerum temporalium non eſt dubium Eccleſiis provenire, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus de conſtitutione Archiepiſcopi veſtri diligenter & fluidioſe eum capitulo ſuprædicte Eccleſiæ tractetis, & ad eandem Eccleſiam convenientes una cum eodem capitulo in perſonam idoneam honeſtam & literatam in officio eongruam unanimiter & concorditer convenire curetis, & eam vobis in magiſtram eligere, & ipſam in competenti termino apoſtolico conſpectui præſentetis, ut de electione ipſa plenius certiorari poſſimus. Sceleratos autem illos publice accenſis candelis excommunicatos denuncietis, & in locis provinciæ veſtræ ad quæ deveneritis, eos præſentes facetur, divina prohibeatis officia celebrari. Datum Tuſculani XIII. Kalend. Julii.

XVII. AD VILLELMUM ARCHIEP. TARRACONENSEM ET SUFFRAGANEOS EJUS.

Ut monoet Regem Aragonum, ne Robertum, qui in ortem Hugonis Archiep. Tarraconen. conſpiravorat, in regno ſuo habitare permittat.

Taddeum.

ALexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Willelmo Tarraconenſi Archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis Legato & ſuffraganeis ejus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Officio noſtro congruit ſcelera & enormitates ſceleratorum corrigere & delinquentium culpas debita animadverſione punire, ne aliis de impunitate faciendi relinquatur audacia delinquendi. Sane quam graviter & enormiter deliquerint qui nerem bonæ memoriæ Hugonis quondam Tarraconenſis Archiepiſcopi machinari fuus fraternitatis veſtræ prudentiam non debet latere. Accepimus autem quod Robertus in mortem prædicti Archiepiſcopi inſtigante diabolo conſpiravit, & in eam quod compertum eius iniquitatis eſtudit. Quoniam igitur tam iniquum & crudele factum non poſſumus nec debemus impunitum reliquere, fraternitati veſtræ apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatenus cariſſimum in Chriſto filium illuſtrem Aragonenſium Regem et patre noſtro & veſtra monendo & inducere modis omnibus laboretis ut prædictum Robertum in regno ſuo nulla ratione recipiat, nec ibi velit aliqua ratione retinere, nec ei exhibeat aliquod auxilium vel favorem. Si autem monitis veſtris acquieſcere forte noluerit, in regno ejus omni occaſione & appellatione remota divina, præter baptiſma parvulorum & penitentias morientium, prohibitio officia celebrari, & in ipſum Regem omni timore & favore poſtpoſito excommunicationis ſententiam promulgetis, & ſententiam ipſam uſque ad dignam ſatisfactionem faciatis irrefragabiliter obſervari. Datum Anagniæ VII. Idus Junii.

XVIII. AD ILDEPHONSUM REGEM ARAGONIÆ.

De eadem re.

Ildefons. p. 1256.

ALexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Ildefonſo illuſtri Regi Aragonum ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum ſcriptum ſit, *Honor Regis judicium diligit*, honori tuo plurimum expedit & ſaluti juſtitiam diligere & eam amicuique ſecundum dignitatem a Deo tibi collatam ſervare, quia felix eſt gloria regnantis cum tuta eſt conditio ſubditorum. Sane quam graviter & enormiter deliquerint qui nerem bonæ memoriæ Hugonis quondam Tarraconenſis Archiepiſcopi machinati ſunt, regiæ celſitudinis prudentiam non debet latere. Acrepimus autem quod Robertus in mortem prædicti Archiepiſcopi inſtigante diabolo conſpiravit, & in eum quod compertum eius iniquitatis eſtudit. Quoniam igitur tam iniquum & crudele factum non poſſumus nec debemus impunitum reliquere, fraternitati veſtræ apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatenus cariſſimum in Chriſto filium illuſtrem Aragonenſium Regem et patre noſtro & veſtra monendo & inducere modis omnibus laboretis ut prædictum Robertum in regno ſuo nulla ratione recipiat, nec ibi velit aliqua ratione retinere, nec ei exhibeat aliquod auxilium vel favorem. Si autem monitis veſtris acquieſcere forte noluerit, in regno ejus omni occaſione & appellatione remota divina, præter baptiſma parvulorum & penitentias morientium, prohibitio officia celebrari, & in ipſum Regem omni timore & favore poſtpoſito excommunicationis ſententiam promulgetis, & ſententiam ipſam uſque ad dignam ſatisfactionem faciatis irrefragabiliter obſervari. Datum Anagniæ VII. Idus Junii.

XIX. AD EUMDEM REGEM.

Gratias illi agit, quod Robertum e regno expulerit; hortatur, ut eundem ejus progenitum ſoldalat ab eodem regno, eorumque bona ſibi addicat.

Ildefons. p. 1256.

ALexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Ildefonſo illuſtri Aragonum Regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Scripſo nobis tuæ celſitudinis gratiarum actiones in Robertum & Berengarium, matrem quoque & heredes ipſorum, atrocitatem factinoris & ſæviſſimum facinus quod in morte archiepiſcopi Tarraconenſis Archiepiſcopi fuerat inſtigante diabolo perpetratum atrociter vindicaſti, & eos a regno tuo regio edicto proſcribi feciſti, gratum gerimus & acceptum. Inde regiæ magnificentiæ providentiam magnificentias in Domino laudibus commendamus. Et quia tam fuit eorum deteſtabile facinus quod perpetrum inde meruerunt æternitone punirí & toto vitæ fuæ tempore ad expiationem tanti delicti in fletu deberet & penitentia effe, regiæ ſcientatis indultriam monemus, hortamur attentius, & mandamus ut prædictos malefactores & eorum matrem a toto regno & terra tua eum ſua progenie in perpetuum excludens, eos nullius unquam ſignoria ſuſtentari vel in terra tua recipi, & Eccleſiæ Tarraconenſi undicatæm poſſeſſionum quæ ſunt Tarraconæ vel in territorio ejus ſecundum tenorem conventionis quæ inter eam & Raimundum bonæ memoriæ quondam patrem tuum facta eſt libere & ſine moleſtatione reſtituas & in pace habere permittas, ita quod eidem Eccleſiæ, quæ de mortes Archiepiſcopi ſui tantum deplorat damnum illatum, in eas ſe parte ſentiat alleviari, & tu non videaris contra patris tui pactum venire aut eandem Eccleſiam jure ſuo defraudare: quod tibi effet ad modum periculoſum. Si autem prætextos proditores in terra tua aliqui eue ditionis recepertint, eis bona ſua penitus auferas, & timorem incutiens perforuarum, ponnam aliam addas. Ceterum ſi furdis auribus, quod non credimus, monita noſtra pertanſieris, regnum tuum præcipimus interdici. Et ſi nec ſic fuerit noſtris monitis parti, tum, perſonæ quoque tuæ nequaquam parcemus. Datum Tuſculani VII. Kal. Februarii.

† Julii.

XX. AD TARRACONENSEM ARCHIEP. APOSTOLICÆ SEDIS LEGATUM.

Statuit, ut Ecclesiæ Derrosensis & Vrdacensis, vacuis a Mauritanis seruitute liberatæ, subsint Tarraconensi tanquam Metropolitanæ.

Indictus, ALexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Tarraconensi Archiepiscopo apostolicæ sedis Legato salutem & apostolicam benedictionem. Inducit nos & mandatum commissus nobis dignitatis auctoritas fraternæ & coepiscopis nostris gratiæ nostræ pietatisque exhibere, & insuper his quæ legitime postulantes apostolicæ Sedis & patrocinii subsidium implorant, ac tanto citra devotionem beati Petri ac nostram tenebatur ferventiores existere, quanto se ampliori prærogativa cognoverint conferri. Inde est quod non tuis postulationibus benigne annuentes, sed potius illum quem Raimundus quondam Comes Barcinonensis in Ilerda & Dertusa tibi, quandò capte fuerunt, concessit, tuæ ipsum pacifice habere dinoscitis, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Alagniæ XXI. Kalendas Julii.

XXI. AD ROTRODUM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Illum primo confolatur, deinde hortatur ad fortitudinem.

Ex Reg. Rotom. pap. p. 37.

ALexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Rotrodo Rotomagensi Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. Etsi periculosa sint tempora, & partes tuas varii bellorum eventus affligant, propter hoc tamen non te deces interdum dolere, aut animum tuum ulque in amaritudinem deprimi, vel videatur virtutis & fortitudinis oblivisci. Sed quapte major tibi, & terræ adversitas imminet, & turbatio; tanto fortius debes circa tribulationes ipsas insurgere, & majoris robur fortitudinis, & virtutis induere, quia prudentis viri constantia in adversitate probatur: Quamvis autem de scandalo regium & terræ doleas, licet meritò potes dolere, non tamen tibi expedit te tanto dolore affici, vel mœrore confundi, quod pusillanimitati tuæ possit adscribi: qua potens est Dominus facere post tempestatem tranquillum, & duce post tribulationem quietem. Super eo vero te multiplicitèr commendamus, quod tantam circa nos, & Romanam ecclesiam, devotionem exhibes, ut non pollis esse negligens, vel remissus in his quæ spectant ad commodum, & profectum ejusdem ecclesiæ, sed omnimodis honori & exaltationi ipsius ecclesiæ, licut vir nobilis, prudens, & sapiens ferventer intendis. Inde est ut quanto plus tuam personam diligimus, tanto in his quæ ad tuum spectant officium, magis te solliciturum reddimus. Fraternitatem tuam hortantes & districte præcipientes, quatenus omisso illo dolore nimio, de amaritudine cordis, qua ne pro turbatione terræ, audimus absorbi; officium commissæ tibi sollicitudinis prudenter gerere satagas; & ubi & quando te opportunitas cubet, reformationem pacis inter Reges diligenter intendas, & excessus Episcoporum, Decanorum, Archidiaconorum, Abbatum, & aliorum tam Clericorum, quam Laicorum, qui tuæ jurisdictioni sunt commissi, studiosius foriis, nonnisi cum deviterit corrigas, & emendes: ne sic pietatem metus sequatur, quod videatis pollponere severitatem Magistri. Commendamus siquidem omnes intuitu nostræ & patentium quam, sine de nobis merito commendabilem reddit. Sed non te debet ita manfuetum & benignum tuis fubditis exhibere, quod tes patientia & benignitate putent abuti, aut de nimia mansuetudine tua timeant audaciam illicita committendi: quia cum licentia illicita committuntur, cum de sua impunitate de delinquentibus securitas venit ad effectu. Consurgant tuæ majoris Ecclesiæ, & eos præcipue, qui in ea alicujus dignitatis officium gerunt, ferque notabiles inveniuntur, cum eas quas convenit diligentia, a laicorum officiis, conflatis authoritate compescas, & eos ad virtutem, & honeftatem prapenfius incites, & informes: ut ficut in tua provincia dignitate præeminent, ita morum politia conflictuæ, & exhibitione virgeni formam præbere & exemplum. Illos vero qui ad audientiam tuæ metropolitanæ fedis appellant, cura fic in protectionem tuam, per remedium appellationis munisti, non repellas; fed potius omnes alios prævenientes, patienter, & zquanimiter audias, & insuper gravatis, pro tui officii debito, patrocinium exhibeas; & favorem, & eos in juftitia tua, pro tui folliciti ne tuvejas, & fic te nobis per hæc tem exhibeas, ut non tantum esse Pater videaris, sed Archiepiscopus & Magister. De cetero Fraternitati tuæ præcipimus, quatenus fi aliqua illius de Provincia tua, voluerint propria, vel de mandato fæcularis potestatis in Clericum nostrum ab Ecclesia damnatum violentas manus injecerint, ad ipsum in vinculis detentum, vel in carcere eum detinentis, cum gratia & amore poftpofitis, contradictione quoque & appellatione remota, publice excelsis candelis excommunicatum denuncies, vel denunciare facias, donec excommunicatus fuerit. Si vero Clericus aliquis pro fuis culpis a minifteriabilibus Prælatorum Ecclesiæ capius fuerit, non patiaris eum offodiæ publicæ manipari, aut in carcerem laicorum retrudi, fed in domo tua, vel alterius ecclesiafticæ perfonæ, ejus officiis locum facias congruum providere, ubi fecundum qualitatem & quantitatem delicti debeat emendari. Ea quæ ad jus Ecclesiæ tuæ spectant nofcuntur, omni favore & timore poftpofito ftrenue fatagas & legitime revocare, ita quod eadem follicitudo & providentia tua debeat non immerito commendari, & ecclesia tibi commiffa de tantorritate tua nullum valeat præjudicium fuftinere. Illud autem artius tibi duximus injungendum, ut occasione præteritæ contentionis, quæ inter Regem vertitur, aut alia de causa, curas non præmittas paftorale deferere, quia juxta verbum Domini; non Paftor, fed mercennarius exiftere convincitur, qui gregem fuum, quem ei fuæ gregis cuftodiam deferit, ipfumque incolum ipfum exponit. Si quis autem Epifcopus tuæ jurisdictionis ad alium ecclefiam propria authoritate tranfire, aut bona Ecclefiæ, vel alicujus monafterii, laicali authoritate præfumpferit ufibus propriis applicare, tuam authoritate noftra, & tua, fi ea propofito diftrictione ecclefiaftica revocet, & reftitutionem alienatorum cogere non poftponas, aut priorem ecclefiam ab ejus obedientia prorfus abfolvas. Super his autem, ficut vir & prudens & fapiens, folliciteq; & ftudiofus exiftas, & ita pru-

dentiæ in omnibus tuum geras officium, quod A tum fine Pallio fuo, ad ecclefiam tibi commiffam in aliqua præjudicia folemnitate venire, & in eadem ecclefia Miffarum folemnia celebrare: licet exinde non recolamus nos expreffim Canonum vitaffe, fuper hoc inquifitioni tuæ taliter refpondemus, quod non videtur effe conveniens, ut Pallium tuum alii commendes, cum Pallium tuum perfonam non transferat, fed quifquam eum eo debeat, ficut tua novit difcretio, fcepeliri. Suffragaris autem in his quæ ad honeftatem & in omnibus, quæ cum Deo poffumus, volentes tibi fieri cariffimo fratri noftro deferre, authoritate Apoftolica indulgemus, ut fi quando aliquis fuffraganeorum tuorum contra appellationem ad noftrum vel tuam audientiam factam venire præfumpferit, licet tibi excelfum fuum noftra & tua authoritate paftorali follicitudine coercere. Adhuc quia quidam eft a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi Pallium tuum alii Metropolitano commodare, fi contingat ip-

SYNODUS MOGUNTINA CONTRA SIMONIAM, Aliaque Clerici vitia ab Arnoldo Archiepiscopo celebrata.

DE ea Dodechinus ad An. Ch. 1159. hæc habet: *Adunatis Epifcopi Moguntinenfis poft feftum S. Remigii Synodum armata manu, ut eum exturbarent, ingreffi ; fed Comitibus cum fuis ad arma alacriter convolantibus turpiter recedere coacti funt.* Annonymus vero in libello de caede Archiepifcopi Archiepifcopi poft S. 30. fic ait : *Tempus immiserat, quo communis Epifcoporum fedi fua fubjectorum, Abbatum item, cleriique per diœcefin Moguntinam fpectaforis conventus votori more at-*

que inftituto agendus erat : quod genus nuiigo fignodum vocare folent . Quare per litteras eos convocabat . Pofteaquam Moguntiæ convenerunt, ea ipfe etiam perrexit, ut ufcum de his conferaret, quæ cum ad publicus evangeliftarum, tum rei Ecclefiaftica emendationem, ac falutem pertinerent. Fuiffe deinde defcribit Adverfariorum Archiepifcopi tumultum ; at de fynodi geftis omnino filet.

CONCILIABULUM PAPIENSE A FRIDERICO IMPERATORE,

Adeoque illegitimo authoritate indictum, meritoque ab Alexandro declinatum & reprobatum, quo Victori III. antipapæ fchifmatico contra Alexandrum III. legitimè & canonicè electum, pontificatus honorate ecclefiæ ufurpatori, anno Dom. MCLX. initio pontificatus Alexandri papæ.

A QUO *quare authoritate hoc Conciliabulum fuerit congregatum, & adversus de gestis Friderici imperatoris libros q. capite 68. hoc verbis describit :* Tempus erat quo concilium Papiæ indictum celebrandum fuerat, idque de univerfis regni partibus, videlicet cifalpinis & tranfalpinis, in unum collecti archiepifcopi, & epifcopi, aliique ecclefiarum præfati pendula expectatione operiebantur. Tum Auguftus, commonent omnes jejoniorum & orationum fubfidiis ecclefiæ catholicæ caufam Dei commendare, cum facerdotibus & omni populo auxilium Divinum fida fanctiorum interceffione poftulat. Deinde congregato in unum conciliio, cum refedifiet, ait ad epifcopos : Quamvis noverim officio ac dignitate imperii penes nos effe poteftatem congregandorum conciliorum, præfertim in tanta ecclefiæ periculis : (hoc enim & Conftantinus, & Theodofius, nec non Juftinianus, fex recentioris memoriæ Carolus magnus, & Otto Imperatores fecifle memoratur) authoritatem tamen

Cons. General. Tom. XIII. M dif-

ANNO CHRISTI 1160.

storia, & pro ipso concilium dedit sententiam, condemnato Rolando & reprobato, qui cratus legitimo concilio se præsentare contumaciter abnuisse dicebatur. Saepius autem lectorem admonitum esse cupimus, ut in hoc facto ad disquirendum verum veritatem non nostra dicta consulat, sed litteris & scriptis, quæ ad manus nostras venerunt, & huic operi inserendæ visæ sunt, innitatur, suo servans arbitrio, quando de hac controversia, & litis desistionis, concilique judicio, sufficienter sibi fides facta videatur.

Alia Concilioboli idem Radevicus verbo tenus recitat capite 71. his verbis.

ACTA CONCILII PAPIENSIS.

DOMINUS Octavianus, & nemo aliter, Roma in ecclesia beati Petri, petitione populi & consensu, se defiderio cleri, a cardinalibus manu to indutus est solenniter, & præsente cancellario, & non contradicente, in cathedra beati Petri collocatus est, & a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus* solenniter ei cantatum est, nonnullis Victor impositum est. Ibi multitudo cleri & populi Romani venit ad pedes ejus. Tunc seniatarius secundum antiquum Romanorum consuetudinem ascendens in altum voce magna clamavit ad populum dicente: Audite cives Romani, & cetus ecclesiæ: Scitanda Scriptura patet noster Hadrianus mortuus est, & proximo sequenti sabbato dominus Octavianus cardinalis S. Cæcilie in Romanum pontificem electus & immutatus est, & in cathedra B. Petri collocatus est, & papa Victor est nominatus, Placet vobis? Respondit magna voce clerus & populus: Placet. Secunda & tertia vice interrogatus populus si placeret, clara voce telpondit: Placet. Deinde cum bandis & aliis papalibus insignibus dominus papa cum laudibus in palatium deductus est.

His itaque rite peractis, capitulum B. Petri Rathim venit ad pedes ejusdem papæ Victoris, & obedivit, ac debitam ei reverentiam exhibuit. Clerus & populus, multitudo magna fimiliter venit obedientia. Sequenti vero die proxima rectores cleri Romani accedentes ad dominum cancellarium, & ad cardinales qui cum eo erant, voluerunt cognoscere si immanatum esset, & sicut quidam dicebant: & non invenerunt cum immanatum, neque aliqua ipecie dignitatis variatum: & habito cum eo & cardinalibus suis colloquio, cognoverunt ab ore ejus & fuorum, quod nunquam fuerit immanatus, & quod hoc ei falso imponebatur. Quo audito & cognito rectores ad pedes domini papæ Victoris venerunt, & obedientiam & reverentiam exhibuerunt. Deinde omnibus fupradictis capitulis testes fuerunt, Petrus Christianus decanus basilicæ B. Petri, & omnes fratres ejus, & duo rectores de Rettt Romani Blasius scilicet presbyter, & Manerius presbyter, & septem archipresbyteri Romanæ urbis, & quatuor alii tam diacones, quam subdiacones.

Deinde prior Lateranensis & sui canonici obedierunt.

Clerici de patriarchia S. Mariæ Majoris obedierunt.

Abbas de patriarchia S. Pauli per fuos obedivit, & in signum obedientiæ de bonis ecclesiæ fuæ illi misit.

Abbas de patriarchia sancti Laurentii cum suis monachis obedivit.

Abbas Cirengti obedivit.

Abbas S. Silvestri cum suis monachis obedivit.

Abbas Sancti Alexii in monte Aventino cum suis monachis obedivit.

A Abbas S. Blasii cum suis monachis obedivit.

Conventus sanctæ Sabæ obedivit. ANNO CHRISTI 1159.

Conventus S. Mariæ in Capitolio obedivit.

Conventus monachorum sanctorum Cosmæ & Damiani obedivit.

Abbas S. Valentini obedivit.

Magister fratrum templi Hierosolymitani in monte Aventino cum suis fratribus obedivit.

Cardinalis S. Marcelli obedivit.

Clerici de card. SS. apostolorum obedierunt.

Clerici de card. S. Petri ad vincula obedierunt.

Clerici de cardinalis S. Silvestri obedierunt.

Clerici de cardinalis S. Sixti obedierunt.

Clerici de cardinalis S. Sabinæ obedierunt.

Clerici de cardinalis S. Sibillnæ obedierunt. *Al. Bellini*

B Cardinalis S. Cyriaci apud thermas Diocletiani obedivit.

Clerici de cardinalis sanctæ Mariæ trans Tiberim obedierunt.

Clerici de cardinalis sanctæ Mariæ in Portica obedierunt.

Clerici de cardinalis S. Nicolai in carcere obedierunt.

Monasterium sanctæ Agathæ obedivit. *Vesp. Pin.*

Archipresbyter S. Apollinaris obedivit.

Archipresbyter S. Tryphi obedivit.

Archipresbyter S. Bartholomei obedivit.

Ecclesia S. Cesli obedivit.

Ecclesia S. Mariæ in Aquiro obedivit.

Ecclesia S. Mariæ in Publicis obedivit.

Ecclesia S. Salvatoris de Curte obedivit.

Archipresbyter sancti Vincentii cum suis obedivit.

Archipresbyter S. Catharinæ cum suis obedivit.

Archipresbyter S. Thomæ de Parione obedivit.

Archipresbyter S. Anastasiæ cum suis obedivit.

Archipresbyter sancti Salvatoris de Campo cum suis obedivit.

D Archipresbyter sanctæ Mariæ in monte Celso cum suis obedivit.

Et multæ aliæ ecclesiæ & monasteria obedierunt, quas vite memorare valemus.

Post prommotionem domini Victoris, canonici beati Petri miserunt ad Rolandum cancellarium canonicos suos, qui verum an esset immanatus, & sicut quidam dicebant, aut aliquo modo promotus. Unde bis missi inquisitores, bis reuuerunt cum non esse immanatum, nec aliqua promotionis specie variatum. Sequenti vero die, ut omnis dubitatio tolleretur, miserunt canonici quoldam de suis, ut mense cardinalium, qui interearn, interessent, & viderent si falsum in mensa locum dimisisset. Illis ita obtentis, aut etiam benedicendo mensam primus esset, vel aliquo modo inter cardinales loco, vel dignitate, seu velle dignior haberetur. In quibus omnibus nullo modo lenierunt cum promotum, vel mutatum. Atque in hunc modum perscrutati sunt canonici fidtum cancellarii per singulos continuos octo dies.

Insto & Joannes de Romano diacono: Postquam cancellarius, fedente domino Victore in cathedra, in mutationem se recepit, Joannes Phixutus clericus, & Joannes de Buccata laicus, voluerunt immanare cancellarium. Qui cum injuria repulti eos, dicens: De me non facietis ridiculum: ibi eft papa: ite ad eum, & obedite ei.

Presbyter Blasius & presbyter Manerius, rectores Romani, dicunt se cum tribus aliis rectoribus cleri fequenti die poft prommotionem domini Victoris acceffiffe ad cancellarium, & ad omnes cardinales qui cum eo erant: & non videruut eum immanatum, nec aliquo modo promotum: & antequam difceffiffent, audierunt duabus vicibus ab

ANNO CHRISTI 1160.

ore cancellarii, quod nec erat, nec fuit immanatus. In præfentia etiam ipforum rectorum, qui ibi erant, teftificatus eft Otto cardinalis de Carcere Tulliano, quod dominus Octavianus noftram violentiam vel injuriam intulit cancellario.

Item dixit Otto: Pro nihilo adfcribitur hoc dominus cancellario, quia nullus ei mantum abbuliit, quia nunquam habuit. His omnibus ita peractis & cognitis, rectores literas ad dominum Victorem, & obedientiam ei fecerunt, & præceperunt clero ut ei obedirent: quod & factum eft.

Presbyter Barro & presbyter Joannes, capellani decardinalis cancellarii, dixerunt fe fequenti die poft promotionem domini Victoris ad cancellarium accefiffe, & dixiffe ad eum fe: Audiemus vos effe immanatum, gaudebamus, & nunc quia alii ter videmus, dolemus. Qui dixit eis: Pro me nolite gaudere vel dolere, quia ego nec fui, nec fum immanatus, nec fe obedire ei quem videtis immanatum. Hæc verba taliter ab ore cancellarii proceffiffe commifit presbyter Barro, & presbyter Joannes, quibufdam ex noftris clericis præfentibus, ut jurarent: in animabus eorum ita verum effe.

Clericide cardinalis fancti Chryfogoni dixerunt fe fequenti die poft promotionem domini Victoris accefiffe ad cancellarium fuum qui erat cum cancellario, & interrogaffe eum dicentes: Omnes clerici vadunt ad pedes domini papæ, quid facimus & nos? Qui refpondit: Ite ad eum, ficut alii.

Item dixerunt nobis dicens teftifi. cancellarium ITE. die ab Urbe exiffe fine manto, fine ftola, fine albo C equo, & fine omni habitus monitione, cum paffibus aliquo tantillo coopertis, & cum nigro almutio ufque ad Cifternam.

Joannes de Romano dixit audiviffe Joannem Neapolitanum, & Bonandiem, & quofdam alios cardinales, dicentes apud Cifternam: Quomodo modo fumus fine paftore, & fine capite, faciamus nobis dominum: & poftea immanavertunt eum, & cantaverunt eiTe Deum laudamus apud Cifternam.

Joannes de fancto Stephano & Vrolferaminus dicunt fe audiviffe apud papa Hadrianus dixit ad eos, cum eft in Anagnia: Octavianus, inquit, quem ego miffi in Longobardiam, vult excommunicare Mediolanenfes: fed ego mandavi Mediolanenfi. bus, ut non curent, fed fortiter fe habeant, quia non ipfi quam Brixienfes, contra Imperatorem: & ego cum eis difpofui, quod Imperator propter eorum impedimenta non poterit Romam venire: fum etiam cum cardinalibus meis confilio, quod Octavianus non erit papa poft mortem meam.

Gimundus & Wolferaminus dicunt fe audiviffe ab ore epifcopi Sabinenfis, quod libenter rediret ad dominum Victorem: fed in adjurationem eft affenfus, quod fine perjurio non poteft.

Epifcopus Alcrinus in præfentia domini Guidonis Cremenfis cardinalis, & Gimundi, & Joannis Cajetani, & aliorum multorum, dixit: Nos poffum ad dominum Victorem venire, quia talem fecerimatem feci cancellario, & fuis apud Anagniam, quod non poffum ad eos venire ufque ad Kalendas: poft Kalendas autem veniam. Interim tamen habeo eum pro domino & poftore meo. Itaque Kalendis tranfactis, eum fidelitate tenebitur, mifit dominio Victori obedientiam per clericum quemdam, quem habemus præfentem.

De omnibus fupradictis capitulis teftimonium perhibuerunt prædicti rectores cleri Romani, & feptem archipresbyteri fupra memorati, & alii multi honeftæ & religiofi cleri Romani, & Petrus Urbis præfectus, & Stephanus de Tolaldo, & Stephanus Northmannus, & Joannes de fancto *Concil. General. Tom. XIII.*

A Stephano, & Joannes Cajetanus, & Vrolferaminus de Gidocica, & Gimundus de domo Petri Leonis, & multi alii illuftres Romani & nobiliffimi, qui omnibus his interfuerunt, & omnia viderunt, & tradiderunt.

Qualiter Fridericus conformaverit electionem Pavillatis eumque inthronizaverit, idem Radevicus fabricque his verbis: Conftitutum & tempus taliter in papatu Victore, defertur ad principem fuccedtalis concilii fententia. Qua ventrabiliter intepta & approbata, Victor ab ecclefiam vocatur, & magna folemnitate, & frequentia cleri ac populi fufcipitur, ipfique ut fummo pontifici & univerfali papæ acclamatur. Divus quoque imperator confirmat ea quæ fententialiter, ficut Conftantinus beato Silvestro, humiliter pro fuftinis ecclefiæ exhibuit: & manu quo accepta ufque ad fedem deduxit, & inthronizavit. De reliquis quæ ibidem acta funt, exemplaria literarum fubnexata conful.

EPISTOLA IMPERATORIS.

De Victoris electione.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper Augustus, dilectissimo suo Eberardo venerabili Salzeburgensis archiepiscopo, & Suffraganeis ejus, Alberto Frisingensi episcopo, Hermanno Brixiensi, & Hermanno Corrensi, totique provinciæ Salzeburgensi, gratiam suam & omne bonum.

SICUT concilio Papiæ interfuiffetis, omnia quæ ibidem vel in Roma ecclefia facta funt oculata fide cognofcere poffetis. Ne autem ab his qui pravis delationibus & mendaciis jam fere totum orbem repleverunt veritas poffit obnubilari, vel vefter finceritas tenebris contrarium: quanto brevius poffumus, feribere totius rei line aliqua falfitatis commixtione, mera veritate, vobis fignificare diligenter dignum duximus. Cum electum conftat quod papa Hadriano adhuc vivente Rolandus cancellarius, & quidam cardinales, non antecedentes illud Dominicum: *Sic fentite inter vos, quæ & Matth. 5.* unus: confpiratione facta cum Willelmo Siculo, prius ab eis excommunicato, & cum ceteris hoftibus impetii, Mediolanenfibus, Brixienfibus, Placentinis, ne fuper mantum papæ Hadriani tam inique factio evaneferet, juramenti vinculo invicem fefe conftringerunt, ut defuncto papa nullus alius ei fubftitueretur, nifi qui in eadem conjuratione cum eis conveniffet. Hac de caufa duodecimo die poft electionem domini Victoris papæ, eo fedente in fede beati Petri, jam dicti conjuratores egreffi ab Urbe ad cifternam Neronis, derelinquentes venam aquarum vivantium, fe contulerunt, & idolum fibi Rolandum cancellarium erexerunt: & dicentes hunc effe Simeonem Petrum, qui apoftolico dignitatis apicem tam nefaria invafione attingere præfumebat. Quod hoc confpiratio facta fuerit, & ille jam dictus Rolandus per eam hoc modo intraverit, non eft fidtitium, fed religiofis virit ab illo qui facit manifefta conflia cordium, mirabiliter eft declaratum. Dum hæc Romæ agerentur, & nos quid fuper tanto fcbifmate agendum eflet, vires religiofos, archiepifcopos videlicet & epifcopos conluleremus, fuperveneruut, quafi miffi a Deo, Transalpinorum archiepifcopus, abbas Clarevallenfis, abbas Morimundenfis, & alii abbates numero decem, poftulantes pacem Mediolanenfibus: qui recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro inveftiganda eorum voluntate redirent, acceperunt ab eis tale refponfum: Domini patres, non tenemur

ANNO CHRISTI 1160.

sstrícti juramento domino papæ & cardinalibus, quod non dehemeant redire ad gratiam Imperatoris sine eorum voluntate, & ipsi contra hæc nisi ex voluntate nullam pacem facere possunt. Respondeunt eis abbates: Vos de cetero non tenemini domino papæ, quia mortuus est, & illi fatim subjunxerunt: Si mortuus est papa, nos ideo non sumus absoluti: quia nihilo minus tenemur cardinalibus, & ipsi tenentur nobis. Hæc prædicti patres abbates in præsentia cardinalium hæc testificati sunt coram multis religiosis viris. Præter hæc, multa experimenta factæ conspirationis per litteras in via deprehensas accepimus, sicut nunciavit per plenius vivæ & audivæ. Sane ex consilio orthodoxorum, sicut alia vice meminimus vobis mandasse, generalem convenium religiosorum Papiæ indiximus, ad quem ambos qui se dicunt Romanos pontifices, non ad judicium faciendum, sed ad mendacium affruunt, sed ad examen ecclesiæ, per duos venerabiles episcopos, Veronensem videlicet & Tergestinum, convocavimus. Alter vero, qui quod puriorem haberet conscientiam, dominus Victor videlicet, judicio ecclesiæ ultro se obtulit: altero videlicet Rolandone contumaciter renitente, & decente, quia, cum ipse omnes deberet judicare, ipse a nullo vellet judicari. Habito itaque venerabili concilio, in quo patriarcha Aquileiensis, & multi archiepiscopi & episcopi religiosi convenerunt, per octo continuos dies maxima gravitate, diligentissima examinatione, semota omni laica persona, tractatum est, quis ex duobus summis pontificatus apicem de jure deberet obtinere. Post longam itaque deliberationem, quia illa nefandissima conspiratio Deo & ecclesiæ admodum odiosa, manifestis indiciis non solum improbata, verum in facie totius ecclesiæ facta est & in domino Victore nihil reprehensibile inventum est, nisi quod pauciores numero cardinales omnino a conspiratione illa exortes, cum pro bono pacis fuerint, regnum & sacerdotium conciliando elegerunt, & invocata sancti Spiritus gratia, ecclesia Dei Rolandum cancellarium conspiratorem & schismaticum, discordias de lites, & perjuria bonæ memoriæ evangelizantem condemnavit, & dominum Victorem papam in patrem spiritualem & universalem pontificem confirmavit. Quem nos ecclesia duce secuti, apostolatui, & universali ecclesiæ patri & rectori, cooperante Divina clementia, fore denunciamus. Hoc itaque factum Divinis effectum præsidiis, & in apostolica stabilitate spes certa, Christum vividelicet, firmiter confidamus, a vestra beatitudine, pro pace totius ecclesiæ & salute imperii approbari, & ab omni ecclesia vestræ sanctitati communiter teneri & coadunari rogamus, & præoptamus. Data Papiæ XV. Kal. Martii.

EPISTOLA PRÆSIDENTIUM CONCILIO RINCINDÆ DIRECTA.

QUIA sedis apostolicæ turbatio, Christianorum animos admodum dubios variavit, nos, qui ad refecanda schismata, & pacem ecclesiæ reformandam, Papiæ fuimus congregati, qualitatem causæ, modumque negotii, & facti concilii dispensationem, universitati vestræ plenarie dinuntiandam mandamus: quatenus, per scripta præsentia mera veritate monstrata, auditorum animi falsitatem, quam forte conceperant, vehementer expellant, & amodo per scripta schismatica non seducantur. Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum universitas in nomine Domini consedisset, causa per septem dies continuos, omni remoto seculari judicio, legitime & canonice agitata, ac diligenter inspecta, sufficienter & canonice in confpectu concilii per testes idoneos est comprobatum, dominum papam Victorem, & nullum aliud, in basilica beati Petri a laudabiliter canonicaliter intrante populi, & consensu ac deliderio cleri juste electum, & solemniter immantatum quod præsente, & non contradicente Rolando quondam cancellario, in cathedra beati Petri sui collocatus, & quod ibi ei a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus* gloriole decantatum, & inde ad palatium cum basdis & aliis papalibus insignibus est deductus: & quod postea ipsius fecudum consuetudinem interrogatus per scrinium, si placeret, tribus vicibus clara voce respondit: Placet. Probatum est etiam quod Rolandus ex diu ante non Victoris prænominem ab Urbe egressus apud Ciftenam, in qua Nero imperator quondam ab Urbe profugus latitavit, primo est immantatus. Probatum est quod in secunda die post consecrationem domini Victoris, Rolandus interrogatus a rectoribus & clero Romano, ac clericis de lua cardinalia, si dominus Victori esset obediendum, expresse confessus est, & immantatum fuisse immantatum, & profesfe dixit: Ita, & obedire ei, quem immantatum esse videris. Super his capitulis fuerunt testes, & sub Roda tactis sacrosanctis evangeliis juraverunt, dominus Petrus Christianus decanus basilicæ beati Petri, & in persona sua, & omnium fratrum fuorum. Juraverunt etiam venerabiles archipresbyteri, & rectores clei Romani, Blasius & Marcianus presbyteri, Joannes presbyter gentilis, Aimerardus archipresbyter, Berardus presbyter, Joannes archipresbyter, Benedictus diaconus, magister Ptolemæus archidiaconus, magister Gerardus, & Nicolaus, & alii honesti clerici Romani. Præterea Petrus illustris Urbis præfectus, Stephanus de Tebaldo, Stephanus Northmannus, Comandus de domo Petri Pauli, Joannes de Septisolio, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem serenissimi imperatoris veterant, in conspectu concilii super jam dictis capitulis, ex maxima parte testimonium perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed nos quia religiosorum presbyterorum multorum testimonium sufficiens & abundantissimum habebamus, dissimus latus in hac parte parcendum. Deinde venerabiles episcopi Hermannus Verdensis, Daniel Pragensis, & Otto palatinus comes, & magister Heribertus præpositus, quos dominus imperator ad confilium, episcoporum, & Cisterciensis & Clarevallensis abbatum, aliorumque religiosorum tunc præsentium, Romam delegaverat, ut partes ante concilii præsentiam Papiam vocatas, in conspectu concilii testimonium perhiberunt, quod Rolandum cancellarium, & partem ejus tribus edictis per intervalla peremptorie & solemniter ad præfentiam ecclesiæ Papiæ congregandæ, remoto omni seculari judicio, vocaverunt, & quod Rolandus cancellarius & sui cardinales vivæ voce & ore proprio judicium vel examen aliquod ecclesiæ fe nolle recipere manifeste dixerunt. Vidimus etiam scripta Henrici Pisani cardinalis titulo sanctorum Nerei & Achillei ad dominum imperatorem directa, in quibus capitulo continebatur, quod nullum vellent ecclesiæ subire judicium vel examen. Super hoc omnia idem Henricus, & Otto cardinalis sancti Nicolai de carcere Tulliano, qui tempore concilii, & ante, apud Laudum morabatur, & Joannes Anagninus cardinalis, & Joannes Pisanus, "sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi, qui tunc apud Piacentiam erant per octo dies, a concilio toto funt expectati, & per

ANNO CHRISTI 1160.

pec litteras & per nuncios concilii funt vocati, & & contempserunt venire. Ex his igitur omnibus sufficienter instructi, & veritate hinc inde plenarie declarata, placuit reverendo concilio, ut electio dominiVictoris, qui tanquam agnus mansuetus & innocens venerat, ecclesiæ judicium humiliter fuscepturus, approbaretur & confirmaretur, & electio Rolandi penitus cassaretur. Ex fadum est ita. Electione itaque dominiVictoris, remoto omni feculari judicio, sancti Spiritus gratia invocata, confirmata, atque recepta, Christianissimus imperator domnos episcopos, & post omnem clerum, ultimus confilio & petitione concilii electionem dominiVictoris recepit, & approbavit: & poft eum omnes principes, & innumerabilis humanorum multitudo, qui præsens erat, tribus vicibus interrogata si eis placeret, respondit cum gaudio magno voce: Placet. Sequenti die prandium, in festo festa quadragesimæ, dominus Victor cum processione ab ecclesia sancti Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat ejus hospitium, ad catholicam ecclesiam gloriole deductus est. Ibi religiosissimus imperator ante januas ecclesiæ eum fuscepit, & deicendenti de equo ltrepum humiliter tenuit, & apprehendum per manum usque ad altare conduxit, & pedes ejus ofculatus: & nos omnes patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & abbates, & omnes principes cum universa multitudine que præsens erat, pedet apostolicos fimus ofculati. Proxima autem die fequenti, id est sabbato, habito generali concilio, dominus papa, & nos cum illo, Rolandum cancellarium schismaticum, & ejus principales fautores, accensis candelis anathematizavimus, & tradidimus eum fatanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus fit in die Domini. Illud etiam discretionis vestræ audientiam volumus non latere, manifeste esse deprehensum, quod Rolandus cancellarius, & ejus fequaces quidam cardinales, viventes adhuc quorum nomina scripta sunt. Fuit autem tenor conjurationis, quod fi eis viventibus papam Hadrianum mori contingeret, cardinalem unum de illis eligerent, qui in eadem conjuratione esset affectus, & eum sine Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium fanctorum, & virorum ordinationis, qui divino instinctu ad refcindendo schismata convenerunt, universitatem vestram homiliter implorantes, & monemus in Christo, ut ea quæ ecclesia Dei Papiæ congregata ad honorem Creatoris & fponsæ suæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ tranquillitatem, & ad falutem omnium Christianorum fedeliter ordinavit, vos, omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter rata & firma tenere atis: curantes, ut redemptor noster Christus Jesus universalem pontificem & papam noftrum Victorem, ex cujus fanctitate & religione omnino confidimus, per tempora longa conservet, & perfici ei omnimodam tranquillitatem & pacem: ita quod per eum Deus omnipotens honoretur, & ecclesia Romana, omnibus Christiana religio, gratum Domino accipiat incrementum. Ut autem omnis actio plenius legentibus elucefcat, dignum duximus ut omnium noftrum consensus & nomina fubiechanter.

Ego Peregrinus Aquileiensis patriarcha cum meis suffraganeis interfui & consensi.

Ego Arnaldus archiepiscopus Mogumtinus cum quatuordecim suffraganeis interfui & consensi.

Ego Artaicus Bremensis archiepiscopus cum fuis fraganeis meis interfui & consensi.

Ego Hellinus[a] Treverensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

[a] Hellinus

Concil. General. Tom. XIII.

Ego Reinaldus Coloniensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi. ANNO CHRISTI 1160.

Ego Wickmannus Magdeburgensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

Bifuntinus archiepiscopus per legatum & episcopum Basileensem consensit.

Arelatensis archiepiscopus consensit.

Lugdunensis archiepiscopus cum fuis suffraganeis consensit.

Viennensis archiepiscopus cum fuis suffraganeis consensit.

Henricus rex Angliorum per litteras & legatos fuos consensit.

Rex Hungarorum per litteras & legatos fuos consensit.

Rex Bohemorum consensit.

Rex Danorum consensit.

Guido electus Ravennas consensit.

Episcopus Parmensis consensit. a Forte *Flamarum*, &c.

Episcopus Ferentinus consensit.

Mantuanus consensit.

Bergomensis consensit.

Faventinus consensit.

Abbatum vero & archipresbyterorum multitudo innumerabilis multorum regnorum interfuit & consensit.

Longobardorum inæstimabilis multitudo interfuit & consensit.

Universi fere principes Romani imperii, tam Teutonici, quam Italici, tam in Urbe, quam extra Urbem, interfuerunt, & assensum cum ingenti defiderio præbuerunt.

EPISTOLA BAMBERGENSIS EPISCOPI.

De eadem re.

Reverendissimo patri & domino Eberardo Saltzburgensis ecclesiæ archiepiscopo Eberardus Bambergensis gratia Dei, & quid est, tam devotum quam debitum cum oratione servitium.

CONVENIENTIBUS in unum Papiæ episcopis citer quinquagintà, diuque ventilata quæstione papatus, cum dilatio primo pene omnibus complacuisset, ufque ad majorem vel notiriam, & aliud præfixum conciliium, prævaluit tandem pars dominiVictoris justificata ab altera parte multis modis: quia conjuratio contra imperium, factum illud præcessit. Item quia dominiVictoris immantatio prior, illa posterior, quo folo Innocentius Anacleto prævaluit, cum Anacletus plures & maxime scientiæ & sanctitatis haberet electores. Deinde quod ad hostes imperii pars illa se transtulerit, obligata Siculo, Mediolanenfibus, Brixienfibus, Placentinis per sacramentum, quod fanæ doctrinæ sectatori videtur: & cum subditos a præramentis fidelitatis debitæ absolvat, & fervire imperatori probibeat quolcumque, & fic difcifioni viam præparet, quod peffimum eft, fuæ opere ipfo clarefcit, & fcripta undique per Italiam diffecta tam civitatibus quam epifcopis. His malis principiis finem deteriorem promittentibus, perpetuam videlicet difcordiam inter regnum & facerdotium, & diffenfionem abinvicem, dum pars illa cum omni fecutate conductus nec venire voluit fet, nec etiam procuratores pro fe mittere ad fubeundum judicium, & excipiendam fententiam: dominum Victorem recepimus, fpe pacis & concordiæ inter regnum & facerdotium. Longo tamen examine premiffo, de tempore & ordine electionis fuæ, de his qui ejus electioni confenferunt primitus, & de

ANNO CHRISTI 1160.

postmodum retro abierunt, cardinales numero novem, testificante super his omnibus capitulo beati Petri de clero Romano, scriptis & viva voce nuncionum sub jureiurando. Nuncius regis Francorum promisit pro eo, neutrum se receperum, ufque dum nuncios Imperatoris recipiat. Nuncius regis Anglorum idem velle & idem nolle promisit, tam in his quam in aliis. Archiepiscopus Viennensis, Lugdunensis, Bisuntinus, per litteras & per nuncios consenserunt. Solus Treverensis de regno noftro fuperest in parte illa de numero archiepiscoporum qui non consenserit: ejus tamen suffraganei omnes consenserunt. Ufque ad vos solum pervenatum est. Angelus magni consilii dirigat vos fecundum beneplacitum suum, & custodiat vos in omnibus viis vestris. Pater haec perspositus multa manifestabit nobis, quae non licet ad presens homini loqui. Congaudete mihi, qui dimissionem accepi, & ad propria redeo.

EPISTOLA CANONICORUM sancti Petri Romæ.

Pro parte Victoris.

Invictissimo & gloriosissimo domino suo Friderico Romanorum imperatori, & semper augusto, & venerabilibus patribus in Christi nomine congregatis, fratres qui Romæ sunt, beatissæ sanctæ Petri principis apostolorum canonici, angelici magni consilii profectum, & spiritus sancti consolamen & gratiam.

PATRES sanctissimi, quos Deus elegit ad consolationem merentium, & delinquentium correctionem, ficut ait apoſtolus, *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes*; intendite prospicio noſtris, & ad deliorem nullum, conſolationis manum extendite. Tanta eſt enim, tam diffuſa meroris noſtri materia: ut unde debeamus exordium ſumere, difficulter poſſimus invenire. Verum quia materia doloris eſt & meroris, a luctu & merore ordiri decrevimus. Attendite ergo & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor noſter, cum videamus matrem noſtram Romanam eccleſiam, quondam ſi ſponſa, a filiis ſuis, quamvis alienis, quia mentiti ſunt ei, quos enutrivit & exaltavit, ipſi autem ſpreverunt eam, contumeliiſque eviſceratam, & membris ex parte mutilatam, in cono jacentem, conculcantium jugibus pene nec ſentientem. Unde cum Jeremia, plorante ſuæ Jeruſalem deſtitutionem, plorantes dicimus: *Non crediderunt reges terræ, & omnes habitatores orbis, quoniam ingredietur hoſtis, & inimicus per portas Jeruſalem.* Vere Jeruſalem erat mater noſtra Romana eccleſia, quæ rundiu ad ſe venientibus & quærentibus pacem dabat. Nunc autem, & doleamus dicimus, ut olim illa: Peccatum peccavit noſtra Jeruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. Nec immerito propter peccata propheta rum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus, enavarunt ceci in plateis, facies Domini diviſit eos. Et vere: *Paluerunt enim Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Unde plurimo rubore diffunditur. Vere peccatum peccavit hoc tempore noſtra Jeruſalem, invidia & odio, & iniquitatibus exultis, quæ, quia per omnia longum eſt enarrare, ad oſtendendam Romanam eccleſiam nem, & cauſam diſcordiæ declarandam, propoſitum convertemus.

Domino igitur papa Hadriano felicis memoriæ, prima kalendis Septembris, viam univerſæ carnis ingreſſo, convenit illico maxima multitudo, tam de cardinalibus & ſenatoribus, quorum conſilio corpus Romam delatum eſt. Inter cardinales vero contentione crelcente, convenit cardinales vero ut Romam redirent, & coram omnibus electionem facerent de aliquo cardinalium. Quod ſi non poſſent, quatercent catenacum perſonam. Quod ſi nec hic poſſent convenire, ab electione ceſſarent, donec invenirent idoneum virum, quem concorditer eligere deberent. Et hoc unanimiter ab omnibus confirmatum eſt. Poſt hoc autem ſtatim Romam redierunt. Dominus Octavianus, & quidam alii accellerunt ad obſequium defuncti. Quidam vero alii præmiſſeunt nuſtiorem ſcelerum Bofonem primogenitum Satanæ, ut munitionem beati Petri occuparet, cujus cuſtodes fidelitatem ei juraverunt, domino papa Hadriano vivente, cujus poſtea ſubſequentes, eamdem munitionem conſenderunt. Dominus Octavianus & dominus Rolandus cardinalis ad domos noſtras venerunt, & quidam alii: Vocati autem iſti ab illis qui munitionem obſervabant, reſpondenrunt ſe nunquam aſcenſuros in munitionem, Bofonem verentes: ne, ſivi eis relatum fuerat, a juratis Bofonis caperentur. Et dominus cancellarius, Vadam, inquit, & eos ad vos deſcendere faciam. Ivit cum eo diaconus de carcere Tullano videlicet, nec redierunt: a fe per biduum de loco ad locum electionem facerent, convenire nequierunt.

Tandem die ſabbati deſcendentibus illis de munitione, aſcenderunt omnes poſt altare beati Petri, & coeperunt de electione tractare. Cumque convenire non poſſent, direxunt iſti qui concordiam & pacem eccleſiæ deſiderabant: Date nobis electionem, & eligemus unum de veſtris. Et dixerunt: & eligite quem vultis de nobis unum: & noluerunt. Surrexit tandem velut iratus Otto, diaconus ſancti Georgii, & Adebaldus Fallacis, cardinalis ſanctorum apoſtolorum, & Joannes Neapolitanus: & accepto manto volucrum immantare dominum Rolandum cancellarium. Sed ſaniore & meliori parte cardinalium ex parte dominipotentis, & beatorum principum apoſtolorum Petri & Pauli, atque totius eccleſiæ authoritate, prohibente, non potuerunt. Fuſta autem hac prohibitione, iterum eum immantare attentaverunt, nec potuerunt, & cancellarium cum manto nullo modo tetigerunt: per eos tamen non fleti quin immantaretur. Ceterum clerus Romanus, qui in eccleſia beati Petri pro electione domini pontificis convenerant, audito clamore cucurrerunt, circumdantes dominum Ottonem, qui erat cum cardinalibus juxta altare beati Petri, & clamarunt omnes dicentes: Dominum Octavianum eligite, per quem ſolum eccleſia pacem poteſt habere. Tunc petitione populi Romani & electione totius cleri conſentiente, & deſiderante reſpectio capitulo baſilicæ beati Petri, dominus Octavianus cardinalis a ſaniori parte cardinalium electus eſt, & manto indutus, ac in ſede beati Petri poſitus, ab eque omni contradictione, cunctibus acclamantibus *Te Deum laudamus* in jubilo. Deinde, ſicut mos eſt, domini cardinales, & clerus Romanus totus, qui præſens erat, & qui poſtea confluxerat, populique Romani pars maxima, pedes ejus oſculati ſunt. Quod videns dominus Rolandus cancellarius, & quici, ſicut dicebatur, juramento erant affuſti, nec elamaverunt, nec aliquo modo contradixerunt: fed inclinato capite recedentes, nunquam poſtea ſpe ſua fruſtrati conſenderunt. Tunc domini cardinales, clerus, judices, ſcriniarii, ſenatores, populuſque Romanus, dominum electum ſignis & bandis præcedentibus, ad palatium uſque cum jucunditate perduxerunt, Romano more clamantes: *Papa Victor, ſanctu Pietro lo elegge.* In crafti-

ANNO CHRISTI 1160.

ſtinum autem quidam de clero Romano afcendente nunt nuntionem, & oſculata manu domini cancellarii, coeperunt eum & qui cum eo erant, cogere, ut poſt eccleſiæ *providerent*. Quidam autem de diaconis curiæ reſpondit eis velut indignans: Heri pedes domini Octaviani, qui fratrem ſuum dominum cancellarium exuit manto, & ſe induit, eſſis oſculati, & modo ventis ad nos? Et dominus cancellarius: Noli, ait, domine cardinalis, dicere quod verum non eſt: dominus Octavianus nunquam exuit me manto, quia nunquam indutus fui.

Sicque per totam hebdomadam illam dominio cancellario & ſuis in eccleſia beati Petri morantibus, nono die deſcendentes trans Tiberim, eo die & altero commorantes, undecim exierunt, & per- Apud Castrum Gallu. venerunt ad ciſternam Neronis, in qua latuit Neno fugiens Romanos inſequentes, fuſte ciſternam adjerunt, aqua ſcaturiente fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas. Et ibi die altero, qui duodecimus erat ab electione beati Victoris, indueruntur cancellarium ſtolam & pallium erroris, in deſtructionem & confuſionem eccleſiæ, ibique primum canabant *Te Deum laudamus*: Quis veſtrum, ſi fundatiſſimi patres eſtis, audivit talia? Quantum in eis eſt, biceps bodie fabta eſt Romana eccleſia. Nunc tacendum nobis eſt, at dominus Otto palatinus comes, & dominus Guido comes de Blanderra, & dominus Heribertus prepoſitus, viri prudentiſſimi, imperatorie majeſtatis legati, vicem recipiant & referendi, quid in domino cancellario & ſuis reperierint. Qui cum nota celeritate domini epiſcopi, & dominii imperatoris legati: quid hinc inde humiliatis & veritatis cognoveritit, plenius poterunt enodare. In Urbe quoque cum Romanus clerus ad eccleſiam B. Petri, ipſis præſentibus, convenirent: quid de facto ipſo perſenſerint, quoniam præſentes eſſe credimus, referant ipſi, & ad hoc compoſitandum deant de Petrum Christi, Petrum Christianum eccleſiæ noſtræ decanum, & Petrum Guidonis cancrarium ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconum, Deſiderium quoque Petrinum, ut de his omnibus veritatis teſtimonium etiam viva voce perhibeant. In cœna Domini eſtis, in qua redemptionis humanę ſacramenta peregit. Duos gladios apoſtoli ſe habere profeſti ſunt, quos & vos habetis: quid in eis, & per eos agere debeatis, nullus vestrum ignorat. Ibi dictum eſt a Chriſto, *Satis eſt*. Et nos qui Chriſti veſtigia ſequi debemus, volo dominis noſtris dicimus huic operi finem facientes, Satis eſt. Omnipotentis ſapientia Patris, qui novit & poteſt unire vota & voluntates omnium, ipſa unire dignetur. Et ſicut confeſſionem Babylonicam debtruendam, & ſimoniam de eccleſia propellendam, & pacem toti mundo deſiderabilem in integrum reformandam.

Hæc autem ſummatim, non eiara favorem & fludium, ut ſolet, ſchiſmaticorum imperatorum fautor abbas Urſpergenſis in chronico his verbis enarrat: Tunc imperator Fridericus, tali turbatione competta, E Romanæ civitatis condoluit: & qualiter ſubvenire poſſet, excogitavit. Tandem de conſilio bonorum virorum utroſque electos ad se venire ſtatuit apud Papiam, non vt eos judicaret, aut eaufam ſedis apoſtolicæ, ſed ut a prudentibus viris addiceret, cui electio potius obedire debeat. Quo Octavianus, qui & Victor, cum ſuis fautoribus advenavit: Rolandus vero, qui & Alexander, frequenter admonitus, accedere contempſit. Tunc coram imperatore, & patriarcha Aquileienſi, & epiſcopo Cremonenſi, & aliis quamplurimis epiſcopis, & eccleſiarum prælatis, cauſa Octaviani diſcuſſa eſt: & adhibitis teſtibus, qui præſentes fuerunt, probatum eſt, quod ſicut ſupra deſcripſimus eſt facta Chriſte eſt utraque electio. Ibi jure quoque latis adjecbtum eſt, ut reprobata electione Rolandi, Octavianus verus pontifex Romanę eccleſiæ judicaretur. Tunc patriarcha Aquileienſis, alii quoque epiſcopi, & eccleſiarum prælati, ad pedes ejus ſe proſtravernnt: Imperator quoque ſimilem fecit, ut ab eo indulgentiam acciperent, & ſibi obedientiam fuerent. Quem exinde Imperator deſtinavit in Alemanniam, ut eadem ibidem obedientiam ſuerent: quod & factum eſt: nam Reinaldus Colonienſis archiepiſcopus eum devote recepit: Mogontienſis quoque & Magdeburgenſis epiſi Victori pape ſe fubdidere cum ſuis ſuffraganeis. Manſitque Roma cum ſuis conſpiratoribus in confuſione, ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam: *Qui inſurgunt in me, confundantur*. Et ſic adimpletum dictum adimpleretur: *Servus tuus lætabitur. Hæc ille.*

Iſai. 108.

EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ III.

AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

Refert de hoc concilibulo quæ præ pudore ſchiſmatici ſilentio præterierunt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Arnulpho Lexoviensi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LITTERAS tuas nobis prudentia deſtinatas tanto hilari ori mente ſuſcepimus, quanto de uberioje noſtre dilectionis caritatis, & amoris fervore devotionis eas novimus proceſſiſſe. Quas & nos ipſi attente latis ac diligenter inſpeximus: & ut concepte dilectionis integritas, & probatæ fidei certitudo, prudentia quoque non latenter, fed freret ignorantibus manifeſta, eaas fratrum noſtrorum auditorio publice feeimus recitari. Ipſe profecto & beatitudinem tuam & prudentiam tuam, nec minus laudeitam profundi pectoris eloquentiam redolebant. Novimus autem, & innumeros non exiſtimus, quibus, ſicut & ipſa tua ſcripta teſtantur, conſtat, quod a diva ac venerabili memoriæ Innocentio papæ anteceſſori noſtro ſchiſmaticus ille, qui & generoſitate naturæ, rerum copia terrenarum, potentia ſeculari, & gratia ſublimorum, mira æſtimatione reddebatur inſignis, nefaria temeritate ſuccrevit, & innocentem noxius, fortis debilem, armatus inermem, ſchiſmaticus catholicum impugnabat. Ceterum ad quem finem res ipſa, Deo miſerante, perveneit, devoti & fideles eccleſiæ filii per glorioſam meritorum, mali vero per ſuæ malitiæ demerita cognoverunt. Quid etiam de aliis ſimilia præſumentibus nara ſæpenumero contigiſſet, tu tam ſercunde, quam eleganter, in illis eſſidem litteris expreſſiſti. Tenebroſique noſtri operimus Deus voluit hereſes * ſuſcitare, ut qui probati fant manifeſti fiant, & ut per noſtrum & aliorum catholicorum fludium & laborem, grantis a palejs in area domini ſegregatis, ſchiſmera & hæreſes conterantur. Creditmus ſiquidem, & de gratia Divina confidimus, quod in proximo feaſtis ſluctibus procellarum, & worvantium turbine propulſato, dies nobis ſerenus & fulgidus arridebit, & calcatis inimicis eccleſiæ tranquilla in portu Petri navicula reſidebit.

* Forte *ſuſcitaret*. Heraldianus.

Perfolvimus autem gratias omnium conditori, laudum præconia referentes, quod magnificum illum

ANNO CHRISTI 1160.

illum & fcenifſimum orbis principem Henricum regem Anglorum audivimus firmum & ſtabilem in catholicæ unitate eccleſiæ permanere, & quod per ſuum præſertim inductionem idem in tanto propoſito animum ſolidavit. Rogavit ſane ut ita vigil ſemper circa eum & ſolicitus perſeveres, ne per frequentes vexationes Imperatoris & nuncium ſuorum, a devotione eccleſiæ & noſtra, quod abſit, velit quoliber modo declinare. Volumus quidem te apud eumdem regem, & epiſcopos, atque adjacentes perſonas, quafi quendam apoſtolum & nuncium veritatis illis partibus exiſtere. Circumpoſitos quoque & vicinos epiſcopos, & tam eccleſiaſticas, quam ſeculares perſonas, nobiles præcipue ac potentes, ad hoc ipſum efficaci ſtudio & omni diligentia admoneris. Nos enim perſonam tuam quam fiducia caritate in Domino diligimus, atque ad honorem & exaltationem tuum quam prompto animo deſideremus intendere, per illum dilectiſſimi pertuleris, quem circa te & ante promotionem noſtram habuimus, diſcretionis tuæ prudentiam non credimus ignorare.

Præterea qualiter Fridericus Romanorum imperator, avorum ſuorum ſceleratiſſima veſtigia ſubſecutus, circa ſacroſanctam eccleſiam Romanam in perfecta ſe habeat & quam habuerit, & qualem circa eam animum gerat, qui utique ſpeculatis ejus patronus debuerat & defenſor eſſiſtere, multis retrum indiciis a longis retro temporibus ad notitiam tuam non ambigimus perveniſſe. A C tempore ſiquidem anteceſſoris noſtri piæ recordationis Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis ſuæ, caspit ſanctam Romanam eccleſiam tantquam tyrannus oppugnare, & non mediocriter infeſtare. Archiepiſcopos namque & epiſcopos a fede apoſtolica reducentes, in ignominiam & detrimentum eccleſiæ plorumque capi turpiter & inhoneſte præcepit, quos ſibi carceris cuſtodiæ mancipari. * Non quoque in minori officio contriſtatos, qui cum venerabili fratre noſtro B. nunc Portuenſi epiſcopo ad eum legatos delegati, quatuor apud Bilhutium ipſe tractaverit, & ſuam indigne receperit, non opus eſt nos in præſentia ſcribere, quia credimus te idipſum plenarie cognoviſſe. Verumtamen ampliorem adhuc anteceſſore noſtro, patrimonium beati Petri violenter inſuſte, & eandem Romanam eccleſiam niſus eſt modis omnibus conculcare: ita quod a pluribus dicebatur, & quaſi fama communis habebat, quoniam eo ſuperbiſſe Octavianum, qui ſemper fuit domeſticus eccleſiæ inimicus, ordinare apoſtolicum, immo apoſtatam, ſi opportunitatem aſſecuteret, intendebat.

Quia vero illo vivente omnipotens Deus non permiſit eum conceptam veſaniam exercere, poſt mortem ejus opportunitate concepta, præfatum Octavianum ſchiſmaticum, ſimoniacum, & manifeſtiſſimum invaſorem, qui cum tribus tantum malitiis ſue complicibus, ſicut totus pene nunc dudum ignovit, poſt canonicam & unanimem electionem noſtram mantum arripuit, & ita ſe damnabili præſumptione intruſit, in tanta iniquitate modis omnibus manutenuit, & quodquid ille ſceleris, ſolo favore, potentia & authoritate ipſius, & nunciorum, qui in Urbe preſences exiſterant, cum ſeciſſe abſque ambiguitate tenemus. Unde ad confirmationem ipſius, immo ut omnes videreur in eccleſia Dei authoritatem habere, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, apud Papiam, contra ſacrorum inſtituta canonum, prout ei placuit, convocavit. Ille autem, ſicut homo, qui nec in Deo, nec in juſtitia conſidebat, in ipſius imperatoris poteſtate per aliquot dies, velut pro certo accepturi, in ſignia pontificatus abjecit, ſicut etiam in noſtra & fratrum noſtrorum conſpectu, dum Rome olim nos teneret inclusos, ſuam malitiam recognoſcens, facere voluit: ea quidem conditione ſervata, ut nos ei poſtmodum redderet debentia. Cumque nos ea recipere refutabat conditione nolente, ipſe in ſua pertinacia & damnabili præſumptione permanſit.

Ceterum ut præfatus imperator eccleſiam Dei ſue videretur ſubjugare & ſapponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem: memoratum apoſtaticum, ſicut dictum eſt, pontificalia inſignia cedidit, & ne eum de cetero, quod eſt a B facultis inaudituni, per annulum, prout dicitur, inveſtivit. Quoſdam etiam epiſcopos, aliis diſcretionibus & honeſtioribus occulte de ille concilialo fugientes, ſeverioribus exhibitis laicali violentia & tyrannica oppreſſione cogit. Sic enim reges & principes diverſarum partium ſibi intendit tum ſpirituali, tum materiali gladio ſubjugare, & ab hac parte, quod abſit, nefandiſſimum ejus propoſitum prævaleret. Ad hæc juxta prudentiæ tuæ conſilium, Rothomagenſi archiepiſcopo ejuſque ſuffraganeis, & aliis per Northumbriam conſtitutis, exhortationis literas deſtinamus. De cetero, memoratum Fridericum Imperatorem, pro eo quod Octavianum ſchiſmaticum recepit, & ei pertinaciter adhæret pravitati, C mit, cum eodem Octaviano, & eum aliis principalibus fautoribus ſuis, nos de communi fratrum noſtrorum conſilio, in Cœna Domini publice ac ſolemniter excommunicaſſe cognoſcas. Dat. Anagniæ, Kal. Aprilis.

Hii excerpti Annulphus ab Alexandro literis, ut partes eredire ſibi ingatiunis impleret, ad archiepiſcopum Rothomagenſem, ab his quæ ejus eſſet in concilisbulo Papienſi, literres dedit: quas ob plenam rerum geſtarum ſignificationem hic deſcribendas aper a pretium duximus. Sic enim ſe habent.

AD ARCHIEPISCOPUS ET EPISCOPOS Anglie. [illegible]

QUANTA tempeſtate laboret eccleſia, atque in quanto videatur periculo conſtitutа, veſtra, quos hic dolor tangit, prudentia non ignorat. Et ſiti quidem Babyloniæ profpicientes & exultant, qui quaſi certum auſpicantes de procellarum quantitate naufragium, ad diripiendas farcinas & ipſa navigii tabulata conveniunt. Nobis autem ſecuritatem præſtat Divina promiſſio, qui portas inferi adverſus eam prævalere non finit, ſed vexationis injurias victoriæ certitudo compenſat. Neque enim deſperationi locus eſt, ubi cauſam rectitudo commendat, & virtutem patientiæ firmat interim conſcientia veritatis. Cauſa ſiquidem noſtræ nec ignota veritati, nec incerta juſtitiæ: ſed res luce clarior, & præviratis nube negotium purgat, & omni judicium abſolvit errore.

Si enim perſonis perſonæ comparetur, noſtram perfectio ſcientiæ & omnium virtutum fornat integritas: quod non magis noſtræ, quam adverſariæ quoque partis teſtimonio confirmatur. Alteri vero ſi nobilitas generis, & quæſita ab hac ipſius potentium gratia ſubtrahatur, non erit unde ad majeſtatis apoſtolicæ faſtigium audeat aſpirare. Sed & facta electionum invicem conferantur, electionem noſtram omni ordine, omni ſolemnitate, omni denique ratione fubnixam, alteram plenam impudentia conſtat, & omni rationis adminiculo deſtitutam. A Nunquid enim unius epiſcopi, ipſiuſque quem noſtis, & duorum cardinalium, toti eccleſiæ præjudicabit authoritas, & reprobata univerſitate catholica, intra quatuorietatis hujus angullias coarctata credetur? Numquid confecratiöni ejus ac ſolemnitati per eam cujus intereſt multitudinem celebratæ, ea quæ defuimodum per paucas ipſiuſque ejusdicatas manus contracta eſt, poterit prævalere? Numquid impudentiam conjecti ſibi propoſitis mandatorum minas redemptorum facultium violentia confecrabit? Certum ſiquidem eſt, Octavianum eccleſiæ beati Petri, cum ibi celebranda fore electio, armatorum copia compleviſſe, ut quod de meritis ſuis, & fanctorum patrum gratia non ſperabat, fruſtis in ecclesia reſiſtentium gladiis uſurparet.

Denique quotidiana ejus perſonam ſanctiſſimi patris Alexandri ſtirmato, dum ipſe laudabili verecundia ſenatus & exultat, impoſitumque ſibi manibus fore omnium pluvialæ repellit, diſſimulare ultra eam audeo non potuit vel differre: ſed effuſa temeritate, nullo adhuc cardinalium, ſuo dicitur, profequente, cucurrit ad cathedram, ea nimirum fiducia, quod invitis omnibus non poſſet ab inermibus amoveri. Pari quoque palatium feſtinatione conſcendit, ut primus utramque cathedram videretur inſidere, & quem jure non poterat, ſaltem de feſtinatione ſua ſibi gloriam aſſumsiſſe: quo præciſo tres eum de tota univerſitate ſecuti ſunt. Alii gladiis diſcurrentibus territi, cum electo ſuo in munitionem proximam confeſſerunt, ubi eos adverſarius ille novem diebus obſeſſos gladiis tenuit & incluſos, exiguam ſicut poterant alimoniam toto illo tempore mendicantes. Unde etiam libi mentiendi cauſam compenſare nituntur, dicentes, Octavianum, præſquam alter eligeretur, per novem dies apoſtolatus cathedram ſolitarium inſediſſe quaſi ille ſit unius, licet turpiter, non fuiſſet ejectus, uniuſque violenta poſſeſſio ſanctificare inſuſtitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.

Porro illi de cereæ beneficio ſonatus edudi, ad locum, quo apoſtolicus inſignia ſervabantur, Domino miſerante, perduci ſunt: ut electio manipueretur effectu, & electus gratiam conſecrationis per manum Dominici epiſcopi, ad quem hoc jure ſpeciali pertinebat, acciperet. Denique cardinales & epiſcopi, qui per diverſas provincias legationis fungebantur officio, ad ſuos ſunt dereverſione converſi ſunt: tutique jam eccleſiæ Dei indubitatæ tranquillitatis ſerenitas arrideret, niſi homo ille ad præparatum Imperatoris auxilium transfugiſſet. Verum ille gloriæ ſuæ, & non Dei ſedulus amnuctator, deſiderii compendii, quod de proavorum exemplo concepcrat, occaſionem ſætabundus accepit. Nobis vero præderefloris ejus ad ſubjugandam ditioni ſuæ Romanam eccleſiam a longis retro temporibus aſpiraſſe, ipſiuſque adverſus eam ſemper vel luſcitaſſe vel foviſſe ſchismaticos, quo magis jure ejus, cui ipſi miniſtrorum debent, aſſectatum poſſent imperium exercere, eamque ad ſuam converſo ordine non diſponere fed everſere voluntatem. Bene tamen, quoniam quiſquis ad hanc de confidentia poteſtatis illius prorupit audaciam, in cuinam ſibi factus eſt, ceteris in exemplum, quo conſulta deinceps ceſſatures elatip, & ſua eccleſiæ Dei dignitas & reverentia ſervaretur. Celerum hic blanda ſchiſmatici deſperantis humiliatione ſeductus eſt, dum ille perſonam ſuam arbitrio ejus exponit & cauſam: neque ſe quidquam fore, nili de tola ipſius voluntate, præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dicitur apoſtolatus inſignia reſignaſſe, poſteaque de manu ipſius inveſtituram accepiſſe per annulum: ut veteri ſcilicet queſtionе compoſita, regnum plane de ſacerdotio, de ſpiritualibus de materialibus, de eccleſiaſticis viderentur ſæcularia triumphaſſe, indignum factum, omnibuſque ſaculis deteſtanda malitia, ordinationem ſcilicet Divinam qualiter temeritate converterc, & redemptam ſanguine Chriſti pertinere libertatem.

Prædictus itaque princeps, negotium ſum tantum ſub umbra principis exercens, eccleſiaſticum congregavit ſeculari porefiate ſynodum: ut præſumptionem ſchiſmatici illius propriis roboraret aſſenſu, & quos poſſet ad obedientiam illius tyrannice potellatis terroribus inclinare: ea ſaltem B quem intentione, * ut utriuſque gladii virtute com- * Gr. H. pimuta priſtinam reformet imperii majeſtatem, ut ſit utriuſque invicem cooperante potentia, omnia regna propriæ ſubjiciat ditioni. Porro illi, quos ſchiſmatico conciliaverat meretrices, aut voluntas, fallitatis & blaſphemiæ ſymbolum ecclesiaſticum: ut quod de veritate non poſſunt, ſaltem conjecturis multitudinis ſuffragio prævalere credantur. Quod ſcripſimus, ſi forte contigerit ad ſapientiæ veſtræ venire conſortium, noſtra plenum ſaltitate credatis: licet etiam, ſi abſoletum concurrere in omnibus veritatem, nihil, quod ibi diſpoſitum ſit, aliquem de jure fortiretur effectum. Nego enim arbitrium dici poteſt, qui ſub ſpecie voluntatis partem promiſſio nos attringit: nec judiciale ſententia, que nec ab ordinaria jurisdictione, nec a delegata, procedit. Sed & cauſam communem privata authoritate decidere, qua arrogantia præſumpſerunt, nuſquæ tanquam inferioribus imponere magiſtratum, quos Divina bonitas pares ordine, & cium Apoſtolicæ conſtituit dignitate? Sed neque cauſis dici debet, ubi inter conſentientes nullum ponit eſſe litigium; neque ſine contradictione queſtio vel formari potuit, vel abſolvi,

Adhæc ad ſedem Octavianus factum eſt, ab initio forte non valuit, ex poſt facto ſtorum nullo jure valuit confirmari: cum ipſe jam ab eo, qui poterat, condemnationis ſententiam, dehicique potnam anathematis excepiſſet. Scio ſapientiam veſtram validioribus argumentis potioribuſque rationibus abundare, ut Papienſe illud concilisbulum veſtique reputetis exiſtiſſe momenti, * nobis certum * minus intelligentiam ſimplicitas valeat edocere: Benedictus autem pater *ſalerioedarum* & Deo torius *conſolationis*, qui pecieſſe Gallicanæ ſaltitam inſerioritatis tuæ benignus impendat: ut eam ſemper & agnitione veritatis illuſtret, & pedes ejus a juſtitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quas ad opprobrium Romanæ eccleſiæ rabida Teutonici furoris provexit invidia, virtus Altiſſimi manifeſta dejecit: ſic omnibus, quos devotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper concuſit & triumphum. Cumque multis conſtet, cæteras regiones abundaſſe portentis: ſola Gallia monſtra non habuit, fed finceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plenum operum exhibitione præluſit. Unde nunc quoque perſonarum penitus qualitate diſcuſſa, factiſque electionum plenius exploratis, in perſonam ſanctiſſimi patris Alexandri, de vere catholici & orthodoxi regis ſui beneplacito convenerunt, litterasque ejus & nuncios pallim & ſuſcipiunt & honorant: Sed quia inter ipſum & principem noſtrum, Deo volente, noviter eſt reformata concordia: placuit ob gratiam ipſius ad momentum differre publicationem ſuſcepti nis edictum, donec ille noſter eccleſiam regni ſui conſoliuſſe poſſit, & quod mente concepit, aſſenſus veſtri conſinventia confirmaſſet. Neque enim

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

Anno Christi 1169.

enim prudentiam regalis excellentiæ decuit, ali-A quid super tanto negotio inconsulta vestra sapientia definire: ne gloriam suam alteri dedisse videretur, reverentiam vestram minoris quam debuit æstimasse. Quæ tamen super hoc ipsius ab initio volumina exiterint, multis declaravit indiciis, & expedit: quoniam patria Alexandri nunquam ei fuit devota nec exercitia semper exceptæ & gratia, nullumque se alium susceptorum, adhibita sæpe totam omnibus afferentatione, prædixit.

Porro literas Octaviani non solum non remisit mansegis, velut immundum aliquid sordidumque, contingere: sed in contemptum ejus, lignex tabellæ, quæ ipsis de pulvere suffultæ, manibus offertoriis impositæ, ipse flatim eorum nuncio post dorsum eum quam sublimius potuit, rise multitudinis quæ B adera: profequente, projecit. Ex his igitur manifestum est, voluntatem ejus in favorem Alexandri Alexandrinæ fore omni ambiguitate firmatam: ipsumque, vestrum magis ob reverentiam quæstio consilium, quam pro absolvenda qualibet super hoc negotio quæstione. Solent enim principes dominique terrarum majora quadam semper mora subjendere, ut dilatione crescat authoritas, & major lactitia desiderio protracta consummet. Super quo plane cum in idem fuerit, prout vestra vestrique concurrant, manifeste vobis visum responsionis gratia Divinæ bonitatis affligunt. Oportet tamen vos propter absentes, qui inter vos sunt, solicite providere, qui se schismaticis illi dicere cognitione conjunctus: ne malignitas forte prævaleat, & eam, C quæ ex Deo est, supplanter carnis affectio caritatem. Sed cum universitas vestra conveneris, melius quorumlibet expectare sententias, nec eorum timeatis offensam, sed conceptum flatim in vicitæ spiritus ulurpate sermonem: ne diffimulatio vestra pravitati præbet audacium, vobisque filentio blasphemiarum primitias convalescant. Tempestis-

CONCILIUM NAZARENUM

In quo Alexandri pontificatus ab Orientalibus ecclesiis agnoscitur anno Domini MCLX.

Guillelmus Tyrius *facta hiſtoria lib. XVIII. D cap. XXIX.* Per eoldem, *inquit*, dies quidam Joannes vir admodum litteratus, Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis, tituli Sanctorum Joannis & Pauli, miſſus a domino Alexandro papa ad partes Orientales legatus, apud Biblium, cum quibusdam Januenſium applicavit. Voleus igitur impetrata licentia, tranquam legatus in regnum introire, præſentavit dominæ regin & aliorum regni principum, tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium mentes, quidnam de ejus ingreſſu ſentirent. Diviſus enim erat, ut prædiximus, occaſione ſchiſmatis obortæ inter orbis viventes: aliis domino Alexandro papæ, aliis parti oppoſitæ faventibus. Unde poſt multam deliberationem, mandatam eſt ei ex parte, ut ſubſiſteret, nec in regnum præſumeret ingredi, quoſque cum præfatis eccleſiarum & regni principibus plenior deliberatione, ei de communi conſilio mandaretur, quid cum ſacere oporter. Interim convocatis apud Nazareth, cum dominus patriarcha, quam reliquis eccleſiarum prælatis, de principibus quoque nonnullis cum domino rege aſſiſtentibus, coeperunt deliberare, quid in

Anno Christi 1160.

redeundum eſſe. Allegabat etiam & dictorum ſuorum cauſam ſubjungebat & rationem, dicens: Schiſma recens eſt, nec dum orbi innotuit uter eorum cauſam ſoveat potiorem: periculoſum autem eſſe, in re dubia partem ſibi ex ſententia deligere, & de re incerta diffinitivam percipitare ſententiam. Præterea nec legato opus eſſe in regno, qui eccleſias & monaſteria gravet impenſis, exterſionibus attenuet. Hæc erat domini regis ſententia, quæ licet utiliter videretur, tamen prævaluit eorum ſententia, qui legatum eſſe recipiendum aſſerebant.

Edita a Tongavellio inter vetera monumenta.

*** NAZARENI CONCILII ſynodica epiſtola ad Alexandrum papam.

Domino & patri ſuo digne reverendo Alexandro Dei gratia Romanæ & univerſalis eccleſiæ ſummo pontifici Amalricus humile & ſupplex Hieroſolimitanæ eccleſiæ miniſter humilis cum omnibus ſuffraganeis ſuis, cum debitum, quam devotum, cum obedientiæ ſalutationem.

Sanctæ & catholicæ & electæ electionis veſtræ epiſtolarum, quanta debuimus veneratione, ſuſcepimus: & de prælatu, convocatis etiam in unum omnibus venerabilibus fratribus & filiis

Ex Tom. II. collectionis Anglic.

noſtris, qui omnes ex voluntario quidem & liberali animo vel aſſuerunt, vel litteras exemtoriales, aſſenſum tamen ſuum præferentes & denunciantes miſerunt. Eam autem unanimitatem in præſentia omnium, Tyrenſis, & Nazareni, & reliquorum fratrum, & filiorum noſtrorum, legimus diligenter & relegimus. Audita vero conſuetudi & tenerantia perverſitate, & pervertendi temeritate, Octaviani ſeilicet & pſeudofratrum ſuorum I. & G. perinimus: & quia ab unitate ſanctæ matris eccleſiæ Guliel. Cantuar. Chronic. 1160. Joan. 1 & Guliel. Cantuar. ſententias: dolimus. Aderimus inteſtes poſmodum venerabilium fratrum & dominorum noſtrorum epiſcoporum, de ceterorum cardinalium concordi & tam unanimi voluntate, cognito etiam aſſentientium clero & acclamantis populi aſſenſu & B deſiderio ſuper electione & confectatione veſtra tam ſanctæ & canonica, reſpirativimus, & gaudio magno gaviſi ſumus. Ceterum ipſum eundem ſatisfactam & ordinationem electionem & confectationem veſtram, quotquot ſumus, laudavimus, approbavimus, communiter & concorditer approbamus: & eccleſiaſticis teſtibus ſatis, Octaviano, I. & G. cum ſuis fautoribus, quantum in nobis eſt, vos in dominum temporalem, & patrem ſpiritualem eligimus unanimiter, & voluntarie recipimus.

CONCILIUM OXONIENSE

Habitum anno Domini MCLX. contra VValdenſium ſive Publicanorum dogma, a Gerardo quodam Teutone in Anglian inductum.

Ex Guillelmi Neubrigensis lib. II. cap. XIII.

Isdem diebus errorei quidam venerunt in Anglian, ex eorum, ut creditur genere, quos vulgo Publicanos vocant. Hi numero quidem amplius quam tricenta intereto authore habentes originem, regionibus plurimis virus ſuæ perfidiæ infuderunt. Quippe in latiſſimis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæ, provinciis, tam multi hac peſte infecti eſſe dicuntur, ut ſecundum prophetam, multiplicati eſſe ſuper numerum arenæ videantur. Denique cum a pontificibus contrito, & principibus provinciarum in eos remiſſus agitur, egrediuntur de cavea ſuis vulpes nequiſſimas, & præventa ſpecie pietatis, ſeducendo ſimplices, vineam Domini Sabaoth tanto gravius, quanto liberius, demoliuntur. Cum autem adverſus eos igne Dei fidelium zelus ſuccenditur, in ſuis foveis delitescunt, multique ſunt noxii: D ſed tamen occulti. Quorgendo vires nocere non deſinunt. Homines ruſticani & idiotæ, aſque ideo ad rationem hebetes, peſte vero illa ſemel hauſta ita imbuti, ut ad omnem rigorem diſciplinam, nedc tarriſſimo contrapto, eorum aliquem, cum e foſis lebris proditi extrahuntur, ad pietatem converti. Sane ab hac & ab aliis peſtibus hæreticis immunis ſemper exiſtit Anglia, cum in aliis mundi partibus tot pullulaſſent hæreſes. Et quidem hæc inſula, cum propter incolentes Britones, Britannia dicitur, Pelagium in Oriente hæreſiarchum ſtiturum ſe maſſe, quique in ea tempore ſtirpem ſerorem admiſit: ad cujus peremptionem Gallicanæ eccleſiæ pia provido ſemel & iterum beatiſſimum direxit Germanum. At ubi hanc inſulam expulſis E Britonibus natio poſſedit Anglorum, ut non jam Britannia fed Anglia diceretur: nullius unquam ex eo peſtis hæreticæ virus eballivit: ſed nec in eam alundæ, uſque ad tempora regis Henrici, ſecundi, tanquam propagandam & dilatandum introvit. Tunc quoque Deo propitio, peſti, quæ jam irreplerat, iteaſſi obviatum, ut de ceteris hanc influam ingredi veterentur. Erant autem tam viri, quam fœminæ quaſi amplius quam tricentiæ, qui diſſimulato errore, quaſi pacifice hut ingreſſi ſunt, propagandæ peſtis gratia, duce quodam Gerardo, in quem omnes tanquam præceporem ac principem reſpiciebant. Nam ſolus erat aliquantulum litteratus: ceteri vero fine litteris, & idiotæ, homines plane impoliti & roſtici, nationis & linguæ Teutonicæ. Advenientes in Anglia morantes, quam tantum multitudinem venenatis circumventam ſuſurris, & quibuſdam (ut dicitur) faſcinatam præſtigiis, ſuo cœtui aggregarunt. Non enim diu latere potuerunt, fed ejuſdem curioſe indagantibus, quod peregrine eſſent, ſeſtre, deprehenſi tentique ſunt in cuſtodia publica. Rex vero archiepiſcopis & epiſcopis ſuæ terræ vel panitis, epiſcopoſque præcepit Oxonie concilium congregari. Ubi dum ſolenniter de religione conventirentur, eo, qui litteratus videbatur, iuſtiniense cauſam & fidem, & loquente pro omnibus, Chriſtianos ſe eſſe, & doctrinam apoſtolicam venerari reſpondentur. Interrogati per ordinem de ſacre fidei articulis: de ſubſtantia quidem ſuperni medici noſtri, de ejus carne vero remedia, quibus omnem infirmitati mederi dignatur, id eſt, Divinis ſacramentis, perverſa dixerunt: ſacrum baptiſmo, euchariſtiam, confeſſionem deteſtantes, pœnitentiæ catholicæ, quam hæc divinus imbuunt ſubtidia, nulla neſario derogantes. Cumque ſumptis de feripturæ Divinis urgerentur teſtimoniis, ſe quidem ut inſtituti erant credere: de fide vero ſua diſputare nolle, reſpondentes. Monici, ut pœnitentiam agerent, & corpori eccleſiæ unirentur, omnem conſilii ſalubritatem ſprevierunt. Alitas quoque ut vel meta reſipiſcerent, deriſerunt, verbo illo Dominico abutentes: *Beati qui perſecutionem pa-* Matth. V. *tiuntur*

Cum Alexander III. die tantum 20. Septemb. confecratus fuerit, & poſtea Joannem Card. tit. Ss. Jo. & Pauli Legatum ſuum apud partes Orientales miſerit, Concilium Nazarenum annoſi anno 1161. celebrari potuit. *Pagius ad Ann. Eccl. 1159. n. 11.*

ANNO CHRISTI 1160.

tinuerat propter judicium, quamvis ejusmodi ex re-gnum celorum. Tunc episcopi, ne virus hæreti-cum latius serperet præcaventes, eosdem publice pronuntiatos hæreticos, corporali disciplinæ sub-dendos, catholico principi tradiderunt. Qui percepit hæreticæ infamiæ characterem frontibus eorum inuri: & spectante populo, virgis coercitos urbe expelli: districte prohibens, ne quis eos vel hospitio recipere, vel aliquo solatio confovere pre-sumeret. Dicta sententia, ad petram justum duce-bantur gaudentes, non lentis passibus: præcunte magistro eorum, & cantante: *Beati exiti eum eos oderint homines.* Jn tantum devenerat gratia a fe-mentibus fedudtorius abutebatur spiritus. Illa quidem mo-

Exo. 6.

ANNO CHRISTI 1160. ANNO III.

CONCILIUM APUD NOVUM MERCATUM IN NORMANNIA CELEBRATUM,

De receptione papæ Alexandri, & refutatione Victoris antipapæ, anno Domini MCLXI. tempore Alexandri papæ III. & Henrici II. regis Angliæ.

ANNO MCLXI. mense Julio, *inquit Robertus* B *de Monte in appendice ad Sigebertum*, Henri-cus rex Angliorum congregavit omnes episcopos Northmanniæ, & abbates, & barones, apud No-vum-mercatum, & Ludovicus rex Francorum adu-

navit suos, Belvaci; & ibi tractatum est de re-ceptione papæ Alexandri, & refutatione Victo-ris: & confirmatum est Alexandro, reprobato Vi-ctore. *Hæc ille.*

CONCILIUM BELVACENSE

Ludovico VII. rege anno Domini MCLXI.

EADEM de causa eodemque tempore in Gallia celebratum fuit, ut patet ex verbis prædicti Continua-toris supra recitatis.

CONCILIUM TOLOSANUM

In quo Alexander, rejecto Victore, pontifex agnoscitur, anno Domini MCLXI.

Dilectis & venerabili domino & patri ⁂ *Dei gratia Veronensi episcopo, frater* E *.....* Clare-*vallensis veratus abbas, spiritum consilii & fortitu-dinis.*

Fastradi Clarevallensis abbatis ad Omnibonum Veronensem episcopum epistola.

Qua describitur idem concilium, & multa de Papiensi celebrato.

GAUDEO plane quotiès inter spinas lilium, & inter hominum * timore vel gratia humanos sectantium errores, amatorem invenio veritatis, & diligentissimum inquisitorem Divinæ voluntatis. Inde est, quod ad petitionem vestræ dignationis certos vos esse volumus, unde & quomodo certi fa-mus super eo, quod poscitis. Igitur post multas ex-hortationes, quas frequenter ad reges & principes, qui vel timore vel amore Imperatoris, differebant sequi veritatem, post multa consilia, quæ habuimus cum archiepiscopis & episcopis, & viris religiosis, qui regibus quoridie differebant; post longam dilatio-nem, quæ facta est card. H. & VV. presbyterii, & Q. diacono, quos Dominus Alexander papa in Gallium delegaverat; post multas preces & lacry-mas, quas oculis fundebat ad Dominum, maxime autem in nostro ordine; post etiam ultimam pene desperationem: Domino melius disponente, quam nos ipsi audemus sperare, duo cardinales, quos soios de curia Romana Octavianus secum habebat, ve-

ANNO CHRISTI 1160. ANNO III. ALEXANDER P. III. TOLOSANUM. FREDERICO I. IMP. GUILELMO VII. COM. 290

Ioannes de Wido

Petrus Imolæ-fis Cardinalis de Wido Crema-fis antipapa.

venerunt cum Cattaris in magna pompa & glo-ria ad dictum & locum, quem reges Francie & An-glie cum tota ecclesia sua ad expoundum suum assensum præfixerunt supradictis cardinalibus. Quid plura?

Audiit sunt primum Octaviani cardinales Io. * & VV. responderunt alii ex adverso. Cognitum est non solum allertionibus cardinalium Alexandri papæ, & idoneis testibus, qui præsentes adsunt, quibus illi nulla ratione contradicere potuerunt, verum & verbis adversariorum, quos Deus ipse manifesto miraculo veritatem faciebat exprime-re, Octaviani nullam fuisse electionem: imma-tantionem fecisse sibi ipsi, laicali ejusdem pon-tificalem occupasse cathedram, licet communi omnium audientia, me audiente, W. Cremensis testatus est: consecrationem vero eandem Octa-vianum jam ante octo diebus excommunicatum (ab aliis octo diebus ante ipsam excommunicatio-nem confectam) a Tusculano & Feretinate, secum excommunicatis, & Melfiensie jam pri-per evidentes enormitates suas, quas protestati sunt Rex Anglie & episcopi ejus, ipli & com-patriotæ, damnato & depolito, fuscepisse. Co-gnitum nihilominus est, Alexandrum ab omni-bus aliis cardinalibus, qui aderant, electum: & nil ipse primum fugiendo, deinde reluctan-do, humiliter refistiliet, & Ioannes & Wido Cremenlis, licet ipse coram omnibus testatus est, violenter impolitum, solemniter fuisse immun-tatum, quod postea suo loco & tempore perfe-ctum est: & confecrationem authenticam ab his, quibus ex officio incumbebat, solemniter accepis-se. Manifeste etiam probatum est, quod dum ante Papiense conciliam, Octavianum in papam per nuncios suos & litteras auro bullatas fuscepe-rat Imperator. Quod Papiæ vero fecisperant, CLIII. fuisle episcopos: non fuerunt nili XLIV. qui ad Imperatoris vocem, qui se profitebatur lai-cum, & talem, ad quem non pertinet judicare de curia Romana, nec dictarum electionum fum-morum pontificum, omnes cum W. Papiensi presbytero cardinali fancti Petri ad vincula, qui neuter parte adhæserat, nunc autem cum duo-bus aliis, Alexandri papæ legatione fungitur in Gallia, diutina deliberatione confilium habue-runt, fe neutrum fuscepturos, eo quod pauci essent de tota ecclesia: quæque vel communi-ter omnium vel plurium regnorum synodus con-veniret, vel manifestius apparetet, quem eo-rum major & senior pars ecclesiæ sequeretur, & idem le consultures imperatori. Imperator au-tem non consensit, sed quos potuit, minis & precibus singillatim vocatos coegit fuscipere, quem ipse ante fusceperat: abstentibus tamen de numero supradicto, sicut idem Wilhelmus car-dinalis manifeste asseruit XXIV. ex quibus unus fuit Papiensis episcopus, in cujus civitate ista fiebant.

Communi itaque consilio prædictorum regum & totius ipsorum ecclesiæ, reprobatus est schi-matticus Octavianus, fuscepit Alexander papa, & legati ejus, eodigno honore & reverentia. Do-minus Treverensis episcopus stat in unitate. Qui-dam ex eis, qui manus dederant Octaviano, re-

A vertuntur. Unde & nos ipsi Cartusienses accepi-mus nos episcopo suo Gratianopolitano, ut nostro diœcesano, parere & reddire in gratiam.

ANNO CHRISTI 1161.

Ulterius Otho cardinalis fancti Nicolai de car-cere Tulliano, audientibus non contradicenti-bus, asseruit quod I. & VVI. prædicti cardina-les, ad nihilum, qui cum aliis claulus tenebat-ur, venissent, ipsum Octavianum, ut ad Octavianum venirent. Responsum est eis, quod si jurarent supra sancta evangelia, se juste judicaturos, annec potuerunt se ad hoc compulsos. Illi au-tem respondentes, papam non debere ab aliquo judicari, diverunt, quod si focietatem facerent Octaviano, de ordinatione tantum quod injuste ac-cepisse accusabant: omnino parerent fe in eo B rum consilio, & de corum manibus secundo man-dum susciperet.

Radevus suo more effert Guillelmum Neubrigensem Augustinum lib. 2. cap. 9. Illustres, *inquit*, Fran-corum & Anglorum reges modis omnibus solici-tare curavit Fridericus imperator, ut ad perpe-tuandam amicitiam, sibi hac in parte concordes existerent, in acceptando videlicet Octaviano in Romanum pontificem, explosa penitus Alexan-dro. Illi vero inflexi animo, nec ad hoc despensi, donec rei tam scrupulosæ penitus veritatem agnos-ferent: celebrem & ipli ex utroque regno epi-scoporum & nobilium, loco & tempore congruo, conventum fecerunt.

Aderant a parte Octaviani duo principales e- C jus complices, qui ejus fuerant electores, schi-matticique auctores, Guido scilicet Cremenle, & Joannes de fancto Martino, cardinales. Nam Ignarus Tusculanus episcopus, manus illi exe-crationis autius imponere, jam vitaverat homi-nem. Aderant & a parte domini Alexandri tres cardinales, scilicet Henricus Pisanus, (tituli hic erat presbyter cardinalis fanctorum Nerei & Al-chilei) Joannes Neapolitanus, Cardinalis Pa-pienlis. Surgens ergo ille Cremenlis in confpe-ctu regum & præsulum, coram universi, quæ coram presente, multitudine cleri & populi: pro parte sua, & contra adversam tanta ingenii atque facundiæ vitibus allegavit. Qua cum perorassiet: surgens Guillelmus Papiensis vir eloquentissimus, perspicuis orationibus objecta elisit, & fere quic-quid ille pro fe diserat, in ipsum ita retorsit, ut proprias strictus captuique sermonibus videre-tur. Denique tribus alterationis mutuæ quasi duello totius ita negocii veritas elamit: ut neuter ulterius princeps cunctaretur, repudiata par-te Octaviani, dominum Alexandrum recipere, & cum regnis sibi subditis, ei de cetero in ipi quæ Dei sunt, tanquam patri parere. Pronuntiatis ergo schilmaticis, cum confusione & dedecore di-fedentibus: principes & pontifices noltri lata solemniter in schilmaticos excommunicationis sententia foleverunt conventum. Interim dominus papa Alexander in terra regis Siciliæ, cujus fideli favore fruebatur, tutus consistebat, opportuna-tem transeundi in Galliae præstolabatur: Pare-batque ei in eis, quæ ad curam spectant pastora-lem, totus orbis Latinus, exceptis provinciis A-lemannicæ dictionis.

D

E

Concil. General. Tom. XIII. N CON,

Anno Christi 1161.

CONCILIABULUM LAUDENSE

QUO IN PRÆSENTIA IMPERATORIS FRIDERICI I.

Anno Christi 1161.

Intrusus antipapa Octavianus, Victor III. dictus, recipitur, anno Domini MCLXI. sub Alexandro III.

DE *hujus conciliabuli actis Otto Morena in Lau-densi a se scripto chronico, fautor schismatici papæ, ita habet*: Sequenti vero die, in quo fuit tunc festum sanctorum Gervasii & Protasii, per do-minum papam inceptum est factum concilium, quod a principio Papiæ, deinde Cremonæ, fieri dif-positum fuerat: postremum tamen ad honorem Lau-densium ex voluntate imperatoris Laudæ est cele-bratum. In quo dominus imperator cum suis prin-cipibus, & dux Bohemiæ, & dominus Pellegrinus Aquileiensis patriarcha, & dominus Guido electus Ravennæ archiepiscopus, & multi episcopi, & ma-gna copia priorum, abbatum, præpositorum, alio-rumque clericorum, qui venerant ad synodum, seu concilium, unanimiter confirmavere electionem, quæ in prædicto anno Papiæ jam facta fuerat de ipso domino papa Victore. Facto autem in ipso concilio recitata fuere excelsitoriæ regis Daciæ, & regis Norwegiæ, & regis Hungariæ, & regis Bo-hemiæ, & sex archiepiscoporum, & viginti episco-porum, multoque abbatum, cum Clarevallen-sium, quam aliarum congregationum, atque præpo-siturum: in quibus omnibus litteris continebatur, A ipsos regere cum universis eorum provinciis, & præ-dictos archiepiscopos, episcopos, abbates, & præpositos, velle se tenere præfatum dominum Victorem pro papa & domino, & velle ratum ha-bere totum quod dominus Victor fecerat in ipso concilio cum aliis sibi præsentibus. *Sed veritate cognita, resilierunt ex ipsorum plurimi. Vergit autem* In ipso ecclesiam concilio fuere excommunicati domi-nus Hubertus Mediolanensis archiepiscopus una cum consulibus Mediolani, & episcopus Placenti-nus, & episcopus Brixiensis, & Placentiæ, & Bri-xiæ consules, omnesque ipsorum consiliarii, ac etiam omnes illi, qui interfuerunt Mogontinum archiepiscopum, & qui in ejus morte consenserunt, & episcopus Bononiensis — deposiit fuere irrecu-perabiliter. Episcopus vero Padanus, & epis-copus — usque ad Kalendas Augusti termino eis da-to, ab officio suspenduntur. Et hæc acta sunt in die Jovis, cum concilium usque ad ipsam diem perdurasset, in qua die fuit hæc festum S. Jacobi Apostoli. *Hæc autem, additus Pistori stipendiaræ, contra catholicum pontificem Alexandrum.*

Pistor.

Ab Otthone appellatus Lucius tertius.

Anno Christi 1161.

CONCILIUM LONDONIENSE,

Anno Christi 1161.

QUO THOMAS THEOBALDO DEFUNCTO,

Electus est Cantuariensis archiepiscopus anno MCLXII. sub Alexandro III.

DE *hac synodo Baronius ex actis vitæ sancti Tho-mæ ab Edmundo conscriptis, & apud Surium to-mo* VI. *die* 29. *Decembris excerptis, ita*: Anno *scilicet* MCLXII.) Londini in Anglia generale con-cilium celebratur, convenientibus omnibus epi-scopis ad subjugandum metropolitanum Angliæ totius satellitem, Cantuariensem archiepiscopum, defuncto feria secunda paschæ Theobaldo archie-piscopo, cum fedisset annis viginti duobus. Con-venit simul & Rex ad hoc ipsum, communibusque C omnium votis electus est Thomas ex cancellario. Hæc Baronius.

Electus Cantuar. Thomas.

De eodem synodo scribit Matt. Parisius in supradicto an. 1163. Eodem, *inquit*, anno, congregato clero & po-pulo totius provinciæ Cantuariensis apud Westmo-nasterium, Thomas regis Cancellarius electus est in archiepiscopum Cantuariensem solenniter, simi-ter reclamante. *Ex quibus liquido constat, hoc concilium fuisse provinciale tantum Cantuariensium & delegatum Cantuariensem Antistitem, non Ebora-cense sum.*

In Historia Landavia-na pag. 61.

Anno Christi 1162.

CONCILIUM MONSPELIENSE

Ab Alexandro PP. III. celebratum anno Domini MCLXII.

HUJUS *concilii cum alia perierint, memoria in* D *monumentis diuturna servata est, epistola scilicet Alexandri ad Omnibonum, Veronæ episcopum fa-ctiæ descripta: & concilii Monspeliensis anni* MCXCV. *inferius describendo.*

Ex Alexandri epistola dissimus, excommunicatum hic fuisse antipapam Victorem, Noverit, *inquit*, tua discretionis prudentia, quod tam nos quam fratres nostri, apud Montem-pessulanum per Dei gratiam fani & incolumes commorantes — & ab archiepiscopis & episcopis, regibus & principibus, & universa Occidentali ecclesia, tam per se, quam per alios, & suos nuncios, honoratmur propectus & devotissime veneramur. Specialiter autem fra-tres nostrum Senonensem, Turonensem, Aquen-sem, & Narbonensem archiepiscopos, de quibus unum, scilicet Narbonensem, inibi consecra-vimus, & Auxisiodorensem, Mediolanensem, Nivernensem, Morinensem, Magalonensem, & Tolosi episcopos recensuimus; cum quibus in die Alexiionis Dominicæ, publice excommuni-cationis sententiam in Octavianum schismaticum, atque in omnes suos complices, promulga-vimus.

Synodi vero Monspelienſis anno MCXCV. *celebratæ cap.* IV. *docet potuisse eſſe anathemate in hoc noſtro concilio principes, qui authoritate ſua non coercerent hæreticos, piratas, & eos qui arma & ligna Saracenis ſubminiſtrabant.* Conſtituit etiam, *inquit*, ut qui-cumque princeps ſæcularis ab eccleſiaſticis monitus, juriſdictionem temporalem in eos non curave-rit exercere, ſit cum ciſſimul vinculo anathematis in-

Anno Christi 1162.

innodatus: quemadmodum ſtatutum & in Latera-nenſi concilio, & in ſynodo quam præditus domi-nus Alexander apud Montem-peſſulanum dinoſcitur celebraſſe.

Epiſtem concilii cap. XV. Prohibuit præterea ſub omni ſeveritate eccleſiaſticæ diſciplinæ, ne quis A monachus vel canonicus regularis, aut alius religio-ſus, ad ſæculares leges vel phyſicam legendas ac-cedat. Aliquotin jacta decretum ſub dominio Alex-andro in concilio apud Montempeſſulanum & Turonis ſuper hoc articulo promulgatum, a dice-ceſanis epiſcopis canonice puniantur.

Anno Christi 1162.

CONVENTUS AD SAONAM

A FRIDERICO IMPERATORE CONTRA ALEXANDRUM III.

Indictus, & habitus anno Chriſti 1162.

Ex T. Petri ad an. Chr. 1162.

HEc ſcribuntur Epiſtola Friderici ad quemdam B Archiepiſcopum datam, & a Ducheſnio de-rebus Francicis tom. 4. p. 586. recitata, in qua le-gitur: *quod nos videlicet cum Archiepiſcopis, Epiſco-pis, & Patribus Orthodoxis ac vitæ religioſæ, Romanis, & univerſis utriuſque Regni* (Galliæ ſcil. & Germaniæ) *principibus, IV. Kal. Septembris in die videlicet Decollationis S. Joannis Baptiſtæ, ſuper Sa-onam Saonam in epiſcopatu Bituntino Comitium peri-get generale celebravimus; in quo Rex Francorum dilectus conſanguineus noſter cum univerſis Archiepi-ſcopis ſuis, Epiſcopis, & cum omnibus regni ſui Prin-cipibus, & tota Gallicana Eccleſia reverendum patrem noſtrum dominum Papam* (ſcil. Victorem, ut infra dicetur dicit) *ſuper ſui ſacramenta & fimiſſiones ſe-curiter cum pace & honore introduxit & univerſi ſalem ſanctæ Dei Eccleſiæ Pontificem recipit.* Hujus conventus, & Conciliabuli meminere Radulphus de Diceto in Imag. Hiſtor. pag. 553. his verbis: *Friderieus Imperator Romanus, Ludovicus Rex Fran-corum prope Chryſopolim* (ſeu Bilontium) *conveve-runt, ut Ecclieſie Romane ſchiſma fouerent, & qui eſſet præferendus detererent.* Chronographus Altiſ-gemenſis ad hunc annum 1162. *Imperator Friderieus & Rex Francorum invitatus, ut ſublato ſchiſmate* Romanæ Eccleſiæ *pax firma redderetur, Concilium in territorio Vesuntinorum in Data villa ſuper Saonam ſu-gium in Decollationem S. Jo. Baptiſtæ convocavit;* (Do-la ſita non eſt ad Saonam, ſed Conventus celebran-dus erat ad illum annum, Imperii & Franciæ li-mitem, ac Dolæ vicinum) *ſed Rex Francie ab Im-peratore avoeſy quique ſue filiabus, eadem & adhuc graviore permanente diſcordia in ſua redierunt.* Mozza-nas item: *Rex vero pradicti menſe Augusto Bitun-tum eſt maximum colloquium in Lombardia* (legen-dum in Burgundia) *apud Beſanzonum.* A quo collo-quio conatus eſt Alexander III. amovere Ludovi-cum Regem Francorum, ne interſeret, iti conſtat ex Epiſtola ejuſdem data Hugoni Epiſcopo Suef-ſionenſi *Mimata ix. Kal. Augusti* apud eratum C Ducheſnium tom. 4. pag. 595. Helmoldus in Chro-nico Slavorum lib. 1. cap. 91. refert Friderieum Imp. Invitaſſe per Nuncios Reges Daniæ, Boho-miæ, atque Hungariæ ad præſtatum ſupervenien-tum Archiepiſcopis, & Epiſcopis eorum ſubditis; eique adfuere *Valdemarus cum Epiſcopis Danis, Nar-zivichus Archiepiſcopus, Geroldus Epiſcopus, & co-mes Adolfus cum multis Saxonia Nobilibus, Bavaria-que &c.*

CONCILIUM CLEONADENSE

a Gelaſio Archiepiſcopo Armachano celebratum.

In Hiſtoria Landenſi p. 61.

COncilium Cleonadenſe in Hibernia anno D 1162. vel faltem ſequenti, a XXVI. Hiber-niæ Epiſcopis, præſidente Gelaſio Archiepiſcopo Armachano, celebratum. Quo, inter alia de-cretum eſt, ut nullus deinceps ad Theologiam pu-blice præleg endam admitteretur, niſi qui Acade-miæ Armachanæ alumnus fuerat. Tradunt hæc Annales Ulconienſes ad an. 1070. referente Cl. Wa-reo *Antiq. Hibern. c.* 15. p. 71. unde eadem repetit *de Præſul. Hibern. in Gelaſio* p. 15.

Anno Christi 1163.

CONCILIUM TURONENSE, QUO

Anno Christi 1163.

Victor antipapa ejuſque fautores ſchiſmatici, judicio XVII. cardinalium, & CXXIV. epi-ſcoporum, excommunicati fuerunt, anno MCLXIII. ſub Alexandro III.

SERMO AB ARNULPHO LEXOVIENSI E in concilio Turonenſi habitus.

HODIERNUS ſermonem, domini & patres mei, mihi domini noſtri qui præſident, Romani videlicet pontificis, injungit authoritas. Et ego quidem manus injunctum magis de neceſſitate obe-dientiæ, quam de animi voluntate ſuſcipio. Mul-tum ut in aliam declinaſſet ifta dignatio, cujus & vita commendabilior eſſet, & major tam ſcientiæ quam eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego ſum, qui in aureibus not, tam prudentiam, tam verecu-bilium perſonarum quemlibet mihi debeam mire-pare ſermonem? Sed & quis ego ſum, qui manda-*tum. Gen.* Tom. XIII. N 2 tum;

ANNO CHRISTI 1163. *Pfal. 49.*

tur, reſtat ut de prædicatio contemptur. Timere habet, ne forte incipientem loqui ſententia Prophetæ reprehendat, & condemnet: *Quare tu enarras juſtitias meas, aut propoſiſti ſermones meos per tranſitum?* Perfectio ſcientiæ quæritur, ut habeat prædicator, unde poſſit de theſauro cordis ſui proferre nova & vetera, & neceſſitatibus meritò expectantibus explicare ſermonem, & ſecundum perſonarum qualitates temperare quod dicerit; ut ſciat quibus debeat lac potum dare, non eſcam, quibus ſolidorum cibum habeat miniſtrare. Eloquentia deſideratur ad quid? quia ſicut ſi non haberit ſcientiam, non habebit quid dicat; ita niſi haberit eloquentiam, non habebit quomodo dicat. Utrumque autem neceſſarium eſt, & habere quid dicas, & ſcire quomodo dicas. Sententiarum ſiquidem excellentia, ſermonis elegantiam quærit, ut verborum dignitas rerum majeſtati reſpondeat, & ſibi invicem quaſi concentu quodam res & verba concurrant. Ita eſt: ut ſermo prædicatoris omni acceptione dignus ſit, requiritur in prædicatore religio ad reverentiam ſermonis, ſcientia ad doctrinam, eloquentia, ut commendet ad gratiam, ut ſcilicet ſermo ſanctus ſit, prudens ſit, illuſtris ſit. Ego vero, qui vobis prodicor in medium, nihil habeo quod dicam, ſi non ſcientiam peccatorum, minorem ſcientiam, eloquentiam imperfectam. Et ideo opportunius mihi fuerat ſilere quam loqui, paſci quam paſcere, & aures vobis potius exhibere quam linguam. Nulla mihi in memet ipſo fiducia eſt, ſed ad ſanctitatem præcipientis & merita veſtra converſor: quibus C interceſſionibus aliquid mihi fortaſſis largitur gratia illius qui dixit: *quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Os meum obedientiæ neceſſitas aperit: utinam gratia ejus per meritæ veſtra ſermone adimpleat opportuno.

Pſ. 118.

In omni itaque ſermone, domini & patres mei carriſſimi, videtur mihi quia circa id quod principaliter intendimus, duo ſint ſtudioſius obſervanda, cauſa ſcilicet & tempus. Et cauſæ quidem ratio ſubministrat: tempus autem opportunum reddit occaſio: occaſio autem eſt opportunitas ſumpta ex tempore, ſicut vito placuit eloquenti. Ita eſt: niſi id quod dicitur, cauſam habeat, non conſtabit ut evidentem, ipſum ducitur otioſum: ſi ſupportune dictum fuerit, reputatur infeſtum. Quæ autem D otioſa vel infeſta ſunt, rara deſideratos allequuntur eventus. Et ideo cum multa de ſcripta ſanctis patribus utiliter ac profitabiliter in commune proferri: ad ea potiſſimum ſermo convertendus eſt, ad quæ nos & tempus neceſſitas impellit, & evidens invitat utilitas; ad retinendum videlicet, & de unitate & libertate eccleſiæ Dei. Sine his enim duobus non poteſt eccleſia ſalva conſiſtere, ſed nec conſiſtere quidem. Quia niſi eccleſia habuerit unitatem, non erit una: ſi una non fuerit, non erit. Omne enim quod eſt, ideo eſt, quia unum eſt: quod autem unum non eſt, amittit pariter cum unitate ſubſtantiam. Item ubi habuerit libertatem, miſera erit. Pro eo dem autem ei eſt, miſeram eſſe, & non eſſe. Immo deterius eſt miſeram eſſe, quam non eſſe. *Melius, inquit, erat ei homini non fuiſſet homo ille, de Juda dictum eſt.* Quoniam melius quæ eſt natum non eſſe, quam ad ejuſmodi miſeriam natum eſſe. Ideo, domini & patres carriſſimi, ut ſtatus eccleſiæ conſervetur inconcuſſus, oportet unitati ejus & libertati ſolicite providere.

Matth. 26.

Utrunque enim his diebus, hac tempeſtate, ſicut non miſerabiliter experimur, multis urgetur incommodis, multis injuriis infeſtatur. Quia alterum ſine dubio nititur ſchiſmaticorum ambitio: alterum quæ tit auferre violentia tyrannorum. Utrumque tamen horum Dei gratiam erit impoſſibile. Impoſſibile ſi-

ANNO CHRISTI 1163. *Pſal. 132.*

quidem eſt, ſpiritualis eccleſiaſticæ unitatis ſonibus ſacramentum, quod inter Chriſtum & eccleſiam ipſo Patre authore, indiſſolubili fœdere contexum eſt & firmatum. Impoſſibile eſt ſuam eccleſiæ Dei collere libertatem, quam Dominici ſanguinis conſecravit effuſio. Licet enim pulcræ ac ſuæ Domini quandoque ventilabro levitatis aut vanitatis avertere & abſcedant: propter abſceſſum tamen earum non minuitur fructus areæ, ſed purgatur: imo in ea propriæ tenebræ tantum rerum. *Conſtituet eos*, inquit, *principes ſuper omnem terram.* De apoſtolis dictum eſt utique, & de nobis, qui loca apoſtolorum, minoribus revera meritis, ſed majoribus conſolationibus ſumus.

Pſal. 44.

Qualis autem eſt hic principatus noſter? utique ſublimis & ſortis *Nimis*, inquit Prophetæ, *honorati ſunt amici tui Deus nimis confortatus eſt principatus eorum.* Propinquores ſumus: amicos ſiquidem nos appellat, & ad argumentum propinquioris amicitiæ indultum nobis, non parentes, ſed copiam totius familiaritatis effudit: *Non dicam*, inquit, *vos ſervos, ſed amicos meos: quia omnia quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis.* Verum eſt, *nobis datum eſt meſſe myſterium regni Dei: ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.* Nos habemus oculos in tuendi, & aures audiendi. Multæ & magnæ ſunt circa nos dignationes tuæ, bone Jeſu, multa & ineffabilia beneficia tua. Gratia tua ultro nos prævenit, & ſubſequitur: nihil, aut parum eſt, quod meritis noſtris arrogare poſſimus. Tu prior *ſuſcitaſti, qui vincit mundum, gloſſa noſtra.* Sed & *ſanctis per dolum vicerunt regna:* regnum Satanæ, regnum mundi, regnum cœlorum. Et de regno quidem mundi, & regno Satanæ manifeſtius: ſed & de regno cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Ita omnia regna unita ſibi dei, & fides unitatis expugnat.

Genes. 15.

Luc. 8.

Pſal. 118.

1. Corinthior. 10.

Tutis itaque ſtudio debemus conſiſtere, & alter alterum cohortari, ut ſtemus ſimul. Quia ſi ſteterimus ſimul, alteri ab altero plus fiducia & veritas ſuccrefcet. Si ſteterimus ſimul, adverſarii noſtris non tantum reſiſtere poterimus, ſed & cum fiducia provocare. Si ſteterimus ſimul, adverſarii Dei apparebit terribilis ut caſtrorum acies ordinata. *Quis enim*, inquit ille apoſtolus, *ſtemus ſimul? Quis eſt adverſarius meus? quis contradicit mihi? accedat ad me.* Quia aliquem ſibi ſenſerat fidelitet aſſiſtentem, cum fiducia loquebatur. Nos quoque, domini & patres mei, habemus aliquos nobis fideliter aſſiſtentes. Habemus enim aſſiſtentem nobis gratiam civium ſuperiorum: habemus aſſiſtentia nobis merita & orationes veſtras: habemus aſſiſtentem nobis fides & devotionem eccleſiarum regum, qui unitatem catholicam noſtrorum & verba profitentur, & operibus exequuntur: amicos fere, quotquot ſunt ſeculi principes, habemus. Comparatione vero tantæ multitudinis modicæ eſt unius eccleſiæ: unus ſiquidem excipitur, & ipſe ſolus. *Ne autem ſolus, quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem.*

Eccl. 4.

Sed & ipſe per miſericordiam Dei converſetur & vivet: quoniam ipſe eſt inter principes terræ multa prudentia & virtute laudabilis, nili gloriam ſuam Divinæ gloriæ propenere decreviſſet. Utinam humilietur ſub potenti manu Dei, & principatum eccleſiæ ſuo prælle principi pari recognoſcat: utinam intelligat, quia ſi Chriſtianus ſponſus eſt ſuæ eccleſiæ Dominum confiteatur, neceſſe habet & eccleſiam, quæ ſponſa eſt, nihilo minus dominum confiteri. Præterea ſpecialem cauſam habet, qua ſanctam Romanam eccleſiam dominã recognoſcere debeat: aliquin manifeſtiſſime poterit teus ingratitudinis apparere. Si enim ad veteres recurramus hiſtorias, ecce-

ANNO CHRISTI 1165.

tum etiæ, prædeceſſores ejus imperium non de alio jure, quam de ſola ſanctæ Romanæ Eccleſiæ gratia perceperiſſe. Nihil igitur hos juris vendicare principes poſſiſſe, quam quod illos eos contulit dignatio largientis. Præterea habemus aſſiſtentem nobis etiam Chriſtum. Neque enim eccleſiam ea hora conſtantine traditi, ut relinquerent. Semper aſſiſtit: *Non relinquam*, inquit, *vos orphanos: venio ad vos*, vobiſcum ufque ad conſummationem ſæculi permanentes. Adjutor itaque & protector nobis eſt in ſalutem.

Joan. 14.

Cum adjutorio itaque tot aſſiſtentium nobis nulla nos debet abſterrere comminatio, nulla perſecutio retrocare: immo ſtat de adverſis adverſio, & opponere noſmetipſos murum pro domo Iſrael. *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Immo etiam ad confidentiam victoriæ obtinendæ ſuo nos invitat exemplo: *Confidite, inquit, ego vici mundum.* Si ſemel victus eſt, non erat invincibilis mundus. Faciliùs nobis erit victoria victum vincere, quam invictum. Chriſtus vincendum aggreſſus eſt, & devicit. Dicebatur aliquando: *Vide Dominum, & confidere, quoniam exercitus eſt dominus*: nunc autem dicitur, quoniam dominus eſt exercitus. Fiducialiter aggredi poſſumus jacentem & victum: quia ſi dejectus eſt, non reſurget: ſi vivit, non præſumpſit. Nulla ipſius ex hoc nunc reſurrectio vel præſumptio prævalebit. Timeo tamen, ne aliquis forte ſubmurmuret, præſumptuoſum dicens amulari tanæ perfectionis exemplum. Facile, inquit, erat Chriſto mundum vincere, qui creaverat mundum. Omnipotens enim nomen ejus, cui idem eſt & velle & poſſe: mihi non ita, quoniam infirmus ſum, & conturbatus ſunt omnia oſſa mea. Omne ſcilicet, quod ſanctæ nunc peccati corruptione concuſſum, & idco ſubſtantia mea tanquam nihilum coram ipſo.

Joan. 16.

Hebræ. 12.

Sed nonquaquam, dominis patres mei, diſtendum, nequoquam deſperandum eſt: quia ſecut verba Chriſti nobis ad doctrinam, ita opera proponuntur ad formam. Et ſicut per doctrinam impoſſibile nobis eſt ſcientiæ ſiliqua plenitudinem obtinere: ita per exempla ad æquitatem virtutum ejus non poteri-mus pervenire. Sed licet attingere non valeamus eminentiam majeſtatis: proficere tamen poterimus ad aliquam ſaltem ſimilitudinem humilitatis. Poterit inſtari, eſti nemo valeat adæquari, citra perfectionem ejus ſubſiſtit noſtra perfectio: proſequi debemus, eſt conſequi non poſſimus. Non cæſſem paſſibus, ſed eodem tramite, eſt eodem veſtigio inſiſtendum. Quod ſi aliqua etiam de hominibus exempla quæramus, multos homines victores mundi poteramus invenire. Videamus apoſtolum, hominem ſolliciti gratorem, ſoli & nos, non quantum nos, qui dicit ſe minimum apoſtolorum, & indignum vocari apoſtolum, quoniam perſecutus eſt eccleſiam Dei: *Bonum, inquit, certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: de cetero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Certavit apoſtolus de certamine victoriam, de victoria conſecutus eſt coronam. Cuncti, ſi conſummavit curſum, ideoque bravium aſſecutus eſt: idem bravium quod corona. Tu autem qui es, qui quæris coronam ſine victoria, vel ſine certatione victoriam? Impoſſibile eſt de facto ſine concertatione victiſſe, improbabile eſt de jure coronam ſine victoria poſtulare. Neque enim coronabitur, niſi qui legitime certaverit, lex autem certaminis perſeverantia eſt. *Qui enim perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Idem profecto falſus, quod bravium & corona.

1. Tim. 4.

Matth. 10.

Amplius, ſi major vobis de hominibus placeat pluralitas exemplorum, ſciminia fere martyrum mul-

ANNO CHRISTI 1165.

per cos, impendio perſonarum & rerum, eccleſiæ victoria conſummatur. Felices iunt, quibus datum eſt pro æternis tranſitoria commutare. Felicioresiam, qui mortem vel corporales injurias ſunt experti, & imprætiabilem ſanguinem Chriſti ſuo indigno & corruptibili ſanguine compenſarunt. Quid enim? Numquid ſanguinem Chriſti in cauſam noſtræ redemptionis expenſum, ut ipſum ei in tempore, retribuionis feſtiter, cum ipſe requiſierit, ſolveremus? Mutuatos eſt peccatur, & non ſolvet? Non ita autem, Domino miſeratore, ſolvemus, qui confitemur nomen artificio civili, ſed re ipſa interveniente naturaliter obligatos. Utinam, bone Jeſu, detor & mihi tecum pro ſpiritualibus tua temporalia mea commutare! Utinam ſanguinem meum tibi pro tuo reripere placeat in ſolutum! Vel quia creditis & debiti fanguinis, ſolvam tui & mei, inviem ſalimatio non concurrit, ſaltem ineſtimabilem acceptatione benignitatis abſolvar, qua ſcilicet conſuevitti juſtitiam accepto ferre ſine operibus, & præmia ſine meritis pro gratia largitore bonæ adtionis gratam retributionem infere.

TITULI CANONUM CONCILII TURONENSIS.

I. *Ut prabenda qualibet non recipiant ſectiones.*
II. *Clericis ſine prohibentur.*
III. *Ut laici eccleſiaſtica non uſurpent.*
IV. *Ut conſilii Allobgenſium hæreticorum conſortium fugiant.*
V. *Ut ſacerdotes annuo pretio ad regendas eccleſias non conducantur.*
VI. *Ut clericis ſæcularium fugiant.*
VII. *Ut decani vel archipreſbyteri ad cauſas eccleſiaſticas determinandas ab epiſcopis non conſtituantur.*
VIII. *Ut eccleſiaſtica ſacramenta ſtudia vitent.*
IX. *Invaſſidi eccleſiarum ab epiſcopis non ordinentur.*
X. *De immunitate rerum eccleſiaſticarum.*

PRÆFATIO.

ANNO igitur Incarnationis Dominicæ MCLXIII. Indictione undecima, anno quarto ſui pontificatus, quarto Kal. Junii, ſæpe dictus Alexander papa in eccleſia ſancti Mauritii Turonis concilium celebravit, in quo interfuerunt ſecum cardinales numero VII. epiſcopi: CXLIV. abbates CCCCXXV. & aliorum, tam clericorum, quam laicorum maxima multitudo. In quo nimirum apoſtolica conſtitutia ſunt roborata, & hæc nova promulgata capitula.

I.

Ut prabenda qualibet non recipiant ſectiones.

De prabdd. cap. 8. Ext. t. coll. tit. tod. n. 10. 2 xii. eſt. xv. decim. 16. *minorum*

Majoribus eccleſiæ beneficiis in fua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minores clericorum prædendæ recipiant ſectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis fuis ornamentis firmum habeant eccleſiæ unitatem: diviſionem prædendarum aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.

II.

Clericis ſine prohibentur.

Plures clericorum, & quod maximeres dicimus, corum quoque qui præſens" facultam profeſſione, "votis, & habitu religue-runt, dum communes uſuras quaſi manifeſtius damnaras exhorrent, commodata pecunia indigentibus, poſſeſſiones corum in pignus accipiunt, "altra forem. Idcirco generalis concilii decreto authoritas, ut nullus deinceps conſtitutus in clero, vel hoc vel aliud uſuræ genus exercere præſumat. Et ſi quis hactenus poſſeſſionem alicujus data pecunia ſub hac ſpe in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam, deductis expenſis de fructibus jam recepit, abſolute poſſeſſionem reſtituat debitori. Sin autem aliquid minus habet: ex corepto, poſſeſſio libera ad dominum reverertur. Quod ſi poſt hujuſmodi conſtitutia in clero quiſquam extiterit, qui detectandis uſuræ tum lucris inſiſtat: eccleſiaſtici officii periculum patiatur, niſi forte beneficium eccleſiæ fuerit, quod ſuſtinendum ei hoc modo de manu laica videatur.

III.

Ut laici eccleſiaſtica non uſurpent.

Quamvis grave nimis & Divini dignum animadverſione judicii habeatur, quod laici quidam quod ſacerdotum eſt uſurpare in eccleſiaſticis rebus: majorem id formidat nem incutit ac dolorem, quod fomitem fui erroris "dicuntur in ipſo clero aliquoties invenire: dum quidam fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum, aliorumque præſertim nor eccleſiæ, decimas eis", & eccleſiarum diſpenſationes indulgent, & in devia eos mores ſuis impellunt. Quapropter ipſorum ad vitæ viam fuerant revocandi. De quibus dicit Dominus per propheram: *Peccata populi mei comedune, & ad iniquitatem provocant animas eorum.* Unde ſtatuimus, ut ſi quis alicui laico in ſæculo remanenti eccleſiam, decimam, oblationem ve conceſſerit: 2 ſua ſtatu, ranquam arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec ſe emendet, ſapſum ſuum deſtens, ſubjaceat dolore proſtratus.

De decim. parochi, & oblationib. Extrellii. 3. tit. cod. c. 19.

IV.

Ut conſilii Allobgenſium hæreticorum conſortium fugiant.

Collect. G. 3. tit. 6. c. 4.

In partibus Tolofæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra fuas occultiores abſcondituir, quanto ſerpit occultius, tanto gravius Dominum vineam "in ſimplicibus demolitur. Unde con-

1 *Legendum, XIV. Kal. Junii*, ut accuratæ habet Conſiliatorum Chronici S. Petri Vivi, qui ait hac Concilium congregatum *in Odonis Pontificis, ſcil. 14. Kal. Junii*. Idem habet Chronicon Parifius & Radulphus de Diceto p. 556. perperam habent XII. Kal. Junii. *Pagius ad An. Chr. 1165. n. 2.*

contra eos, episcopos & omnes Domini" fa- A cerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & sub interminatione anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæretis sectatores, ne receptaculum quisquam eis in terra sua præbere, aut præsidium impertire præsumat. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino" commercium habeatur: ut solatio saltem humanitatis amisso, ab errore vie fuæ resipiscere compellantur. Quisquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam pacificatæ" iniquitatis autorem, anathemæ fiet- riatur. Illi vero si deprehensi fuerint, per catholicos principes custodiæ mancipati omnium bonorum amissione mulctentur. Et quoniam de diversis partibus in unum latibulum crebro convenimus, & præter consensum erroris nullam cohabitandi causam habentes, in uno domicilio commorantur: talia conventicula, & investigentur attentius, & si vera fuerint, canonica severitate vetenturo.

V.

Ut sacerdotes annuo pretio ad regendas ecclesias non conducantur.

Quoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum patrum constitutiones invaluit, ut sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen constituantur: id ne fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum sacerdotium sub hujusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

VI.

Ut clerici avaritiam fugiant.

Non satis utiliter in populo avaritia redargutur, si ab his qui clero consecrati videntur, & præcipue qui contempto sæculo religiosum nomen profitentur, " & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, ne ab" omnibus, qui ad religionem transire voluerint, aliqua pecunia requiratur: & ne prioratus, aut capellaniæ quælibet monachorum, aut clericorum, decimæ" detractione vendantur: neque ab eo, qui regimen ipsarum committitur, pro earum commissione ullum pretium exigatur. Hoc autem simoniacum esse, sanctorum patrum authoritas manifeste declarat. Unde quisquis de cetero hoc attentare præsumpserit, tam qui dederit, quam qui receperit", partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quoque, chrismatis, & olei sacri perceptione, nulla cujusquam pretii exactio intercedat: neque sub obtentu alicujus consuetudinis exactum fuum quisquam queatur: quæ diuturnitas non minuit peccatum, sed auget.

VII.

Ut decani vel archipresbyteri ad causas ecclesiasticas terminandas ab episcopis non constituantur.

Quoniam in quibusdam episcopatibus" decani quidam vel archipresbyteri, ad agendas vices episcoporum seu archidiaconatum, & terminandas causas ecclesiasticas, constituuntur sub annuo pretio, quod ad sacerdotum" gravamen, & subversionem judiciorum, non est dubium redundare: id ultra B tertius heri diffricius prohibemus. Quod si facere præsumpserit quisquam, removeatur a clero. Episcopus quoque, qui hoc in sua diœcesi fustinuerit, & ecclesiastica" judicia patitur sua dissimulatione perverti, canonica districtione plectatur.

VIII.

Ut religiosi secularia studia vitent.

Non magnopere" antiqui hostis invidia infirma membra ecclesiæ præcipitare laborat: sed manum mittit ad desolebrabila ejus: C & electos quoque nititur supplantare, dicente scriptura: *Esse ejus efectæ.* Multorum" si quidem causam operari fe reputat, ubi pretiosius aliquod membrum ecclesiæ patet aliqua calliditate decrectum. Inde nimirum est, quod fe in angelum lucis more solito" transfiguranş, sub obtentu languentium fratrum confulendi" corporibus, & ecclesiastica" negotia fidelius pertractandi, regulares quofdam ad legendas leges, & confectiones physicales" ponderandas, de claustris" fuis educit. Unde ne sub occasione scientiæ spi- D rituales viri mundanis rursum actionibus involvantur, & in interioribus eo ipso deficiant, ex quo fe aliis" putant in exterioribus providere: de præsentis concilii assensu, hujus malo obviantes, statuimus, ut nullus omnino post votum religionis, post factam in aliquo religioso loco professionem, ad physicam, legesve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit, & ad claustrum fuum infra duorum mensium spatium non redierit: ficut excommunicatus ab omnibus evitetur, & in nulla causa, si patrocinium præstare præsumpserit, aut tentaverit, audiatur. Reversus autem ad claustrum, in E choro, capitulo, mensa, & ceteris, ultimus fratrum semper essitat: & nisi, ex misericordia" forsan fedis apostolicæ, totius spem promotionis amittat.

IX.

Irrisidas esse hæreticorum ordinationes.

Ad hæc, ordinationes factas ab Octaviano, & aliis schismaticis; & hæreticis, evacuamus; & irritas omnes esse dicimus, & decernimus.

X.

De immunitate rerum ecclesiasticarum.

Quoniam supervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas: & ecclesiasticæ libertati consulere, & subditorum utilitati providere curantes, statuimus ut capellani cæstrorum, & qui eorum vice ministrant, hujusmodi sacramento astitingantur, ut ex quo fuerit cognitum eis, aliquid ecclesiæ vel cœmeterii, feu ecclesiasticæ possessionis, in cæstris venisse, vel castrensium violentia ablatum fuisse, conveniant dominum cæstri, five illum qui primus ab eo dominatum habet, cujus potestate & consilio res dirigi possit. Et si eorum commonitione præmissa, prædam non reddiderit, si adfuerit, vel si abfuerit, de integra restitutione infra octavam dictum erit certum fecuritatem non fecerit, ex tunc ab omni ecclesiastico ceffabitur" officio, excepto baptismo & confessione, & timore mortis, communione. Quod in omnibus terris eorum propriis præcipimus observari, nec non & in illis, in quibus integram exercent dominationem. Permittimus tamen ut femel in hebdomada, cauſa confidenti corpus Christi, Missa in vila celebretur proxima, clauſis omnibus oſtiis", & excluſis excommunicatis, præter miniſtros altaris. Quod ſi prædicti caſtrenſes poſt datam in eos ſententiam incorrigibiles per xx. dies extiterint: capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commorituri, quamdiu ſub anathematis vinculo teneantur: & ſub hac lege ſcriptores claudimus. Quod ſi capellani, vel quilibet officiales clerici, ex his poſſeſſionibus funt advocati ſervitii debitores: ultra tres menſes commorandi cum eis licentiam non adhibebunt. Quod ſi gratia commonitionis" eis concedatur, convelenti tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum termi- cio ſimul" & eccleſiaſtico careat benefitio. Et num cum eis commorari præſumpſerit, officas forte præda in dolo" converterint, ut clericos cæſtrorum excuſet ignorantia: egredi debent, obviare" prædæ, audituri & ſolicito inquiſituri, ſi quæ res ibi fuerint eccleſiaſticæ, vel eorum reclamatores. Si quis autem clericus ob hujuſmodi receſſum, propter juſtitiam a domino ſuo rerum ſuarum damna perpetuerit: ipſe dominus non niſi per integram omnium reſtitutionem interetur abſolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata eſt ſententia: non careant officio, niſi qui ejus ſubſunt dominio. Quod ſi eccleſia ſuæ" advocationis fuerint, eadem eſſet & ſibi interdicta licet alterius advocationis corpora ſepeliri, Miſſa tamen non celebrabitur. De mutandis autem cæſtrorum vicariis vel clericis ſtatuimus ut archidiacono ſignificetur, ne

ANNO CHRISTI 1165. " de dominis feudorum. " contra eos, excommunicationis habeatur. " Male ita quibuſdam placuit. " ecclesiæ. " monachi. " Leg. Decani. " ſi q. vero exc. non. " reliqui decessum. " ecclesiasticas. " ecclesiasticæ. " corbeiensis etc. " articulo pro posito

CONCILII TURONENSIS

ANNO CHRISTI 1163. Ex Manuscripto Thuaneo Autoris ab. 1583.

Sub Alexandro papa III. anno M. CLXIII. celebrati canones in editis prætermissi

Ex duobus MSS. codicibus, unus S. Michaelis in Periculo mari, alterus S. Germani a Pratis.

I.

DEcrevimus, ut laici ecclesiastica terminare negotia non præsumant. Episcopi, abbates, archidiaconi, & alii ecclesiastici rum prælati de negotiis, quæ spiritualia esse noscuntur, aliquorum laicorum judicio non disponant, nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam diuturnæ exercere justitiam.

II.

Hoc autem sanctorum Patrum consona definitione sancimus, ut in eos qui ad cimiterium vel ecclesiam confugiunt, nullus audeat manus mittere. Quod si quis fecerit, anathema sit.

III.

Præcipimus, ut si qui clerici ecclesiarum vestrarum fratribus hospitalibus cum licentia sui prælati, sponte ac gratis per annum vel per biennium servire decreverint nequaquam impediantur: & interim sua beneficia ecclesiastica & reddituus, si quos habuerint, non amittant;

IV.

Si quis sacerdos vel clericus ecclesiam vel ecclesiasticum habens officium, publice fornicariam habeat: si semel, excando, & tertio commoniti eam non dimiserit, & a fe penitus non expulerit; sed potius in immunditia diuturno perstiterdum: officio omni & ecclesiastico privetur beneficio.

V.

Secundum statuta prædecessorum nostrorum decernimus, ne monachi vel clerici causa lucri negociationem inhonestam exerceant; & ne monachi a clericis vel a laicis firmam teneant, neque ecclesiam laici ecclesiastica beneficia ad firmam teneant.

VI.

Illud etiam in vicariis, qui personis fide & sacramento sunt obligati, duximus statuendum, quod si fidei & sacramenti religione contemta, personatum sibi falso assumentes, contra personas se ex erint, & super hoc in jure convicti fuerint: de cetero in eo episcopatu ad officii sui executionem non admittantur,

VII.

Fures & latrones, si in furando aut prædando occidantur: visum nobis est, pro eis a non esse orandum. Si autem apprehensi vel vulnerati presbytero aut diacono confessi fuerint; communionem non negamus.

VIII.

Ut nemo presbyterorum exenium vel quodcumque emolumentum temporale, sine mo detrimentum spirituale a quocumque publice peccante vel incestuoso accipiat, ut episcopo vel ministris ejus ' peccatum petieat. Nec pro respectu cujuscumque personæ, aut confanguinitatis, vel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc episcopo innotescere detractet, nec a quoquam potentente aut gratia aut favore munus fuscipere præsumat, vel minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei reconciliationis testimonium ferat; vel quocumque livore aliqua quemlibet digne pœnitentem a reconciliatione removeat. Hoc enim simopiacum a Deo & hominibus cognitum est.

IX.

Calumniam & audaciam temere litigantium condemnando in expensas, & alio multiplici remedio imperialis sanxio compescit; Quoniam igitur sacris constitutis consonare dignoscitur, præcipimus ut de cetero in provincialibus causis victus victori in expensas condemnetur, nisi forte, ficus cautum est, pro absente feriatur sententia,

X.

Dictum est in quibusdam locis pro percepitione chrismatis dari solere nummos. Similiter pro baptismate & communione. Hoc symoniacum esse hæresim sancta synodus detestavit, & anathematizavit. Prohibemus ergo ne de cetero nec pro ordine, nec pro baptismate, vel extrema unctione, vel Eucharistia, vel communione, vel dedicatione quicquam exigatur: sed dona Christi gratuita gratis dispensatione donentur. Si quis contra statuerit, anathema sit,

XI.

Innoyamus autem, ut presbyteri, clerici, monachi, conversi, peregrini, mercatores, rustici cultores & redemtores, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & quæ semina portant ad agrum, congrua securitate letentur, nec quisquam alicui novas pedagiorum exactiones sine auctoritate & consensu regum aut principum fratuere aut taxaturas de novo cenere, aut veteres atenuare aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & communitus non desisterit; donec satisfecerit communione careat.

XII.

Quod a prædecessore nostro felicis memoriæ INNOCENTIO papa factum est, innovantes; ANNO CHRISTI 1163.

ANNO CHRISTI 1163.

tes; ordinationes ab OCTAVIANO & GUIDONE hæreticorum & JOHANNE Strumensi, qui eos secutus est, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus. Adjicientes etiam, ut qui dignitates ecclesiasticas seu beneficia per prædictos schismaticos receperint, careant imperatis. Alienationes seu invasiones quæ per eosdem schismaticos sive per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni carente firmitate, & ad ecclesiam sine omni onere revertantur. Si quis autem contraire præsumserit, excommunicationi se noverit subjacere. Illos autem qui sponte juramentum de tenendo schismate præstiterint, sacris Ordinibus & dignitatibus decrevimus manere fusspensos,

CARTA CONCILII TURONENSIS,

Quæ missa fuit episcopo Magalonensi ejusdemque loci capitulo & abbati & conventui Cluniacensi.

Ex archivis Cluniacensibus mss.

VOlbertus, B. Portuensis episcopi, W. titulo S. Petri ad vincula presbyter, M.S. Georgii ad velum aureum Dei gratia R.E. cardinales venerabilibus fratribus J. eadem gratia Magalonensi episcopo ejusdemque loci capitulo sive Cluniacensi abbati universoque loci ejusdem conventui salutem in Christo.

Dum in concilio Turonis celebrato ad terminandam controversiam, quæ super ecclesia B. Petri juxta Montem-Pessulanum stat, inter vos vertebatur, a serenissimo papa Alexandro diei vobis fuisset apostolicis literis præfixus, & Romanorum pontificum scriptis in medium hinc inde prolatis, his ipsa dubios fortiretur eventus. Ex mandato præfati Romani pontificis, partis etiam utriusque confessu, hujusmodi perpetuis temporibus inter vos fraternus fervari concordiam; ut scilicet de cetero monachi Cluniacenses excommunicatos Magalonenses ecclesiæ seu eorum interdictos non recipiant: neque pœnitentiam dent in villa Montis-Pessulani, vel in aliis villis Magalonensis episcopatus, per se aut per capellanos aliquem interdictum. Ad infirmos etiam non accedant, nisi vocati; neque sacerdotalem miserationem aliquando exhibeant. Cum autem vocati accesserint, si infirmus apud eorum monasterium sepeliendus elegerit, liberam ejus habeant sepulturam: canonici vero Magalonenses in pulsandis campanis, & recipiendo funeris in ecclesiam, debitum humanitatem exhibeant. Monachi autem tertiam partem omnium, quæ eis infirmos moriens contulerit, canonicis Magalonensibus solvant, nisi forte decedens prafatis monachis in conventum vel monachum se reddiderit, vel eisdem talis fuerit, in quem jus excommunicationis ferendæ Magalonenses cum decederet non habebant. Si tamen is qui apud jam dictum monasterium sepeliri decreverit, partem rerum suarum monachis, partemque præmonimatis canonicis duxerit relinquendam; canonicis dabitur optio de duobus: ut scilicet a monachis nihil receperit, legatum sibi partem retineant; aut relictorum contributione facta, totius summæ partem tertiam absequentur. Præterea missas spontaliorum seu partus, canonicis Magalonensibus, non decanabunt, nec jam dictos parrochianos recipient in præcipuis festivitatibus, vel ad pœnitentiam, si ecclesiæ ad quas spectant voluerint se forte subtrahere. Decimas quoque ad jus Magalonensis ecclesiæ spectantes de cetero non recipient, nec retinebunt, sed tam de his præditis quam nunc in præmonimata parrochia habent, quam de his quæ in futurum ad proprietatem eorum fuerint modis aliquibus devolutæ, decimas Magalonensi ecclesiæ persolvant, exceptis terris & vineis quas nunc tempore felicter hujus concordiæ introductæ circa idem monasterium sine interpositione fluminis aliarumve terrarum possidere noscuntur. Si vero aliquando contigerit villam circa monasterium ædificari monasterii, jus parrochiale in eadem villa Magalonensis ecclesia obtinebit: monachorum autem erit capellanum eligere, ejusdemque loci episcopo præsentare. Præsentatus ab episcopo curam animarum recipiet, nisi causa evidens & rationabilis contradicat. Nihilominus etiam statuimus, ne aliquando liceat Cluniacensibus duodecim num monachorum numerum in eodem prioratu excedere, aut aliquando ibi constituere abbatem, seu aliam ecclesiam in spedicto episcopatu absque episcopi & capituli consensu ædificare. Non licebit etiam monachis possessiones ad Magalonensem ecclesiam ratione feudi vel alio jure pertinentes, aut canonicos vel conversos ipsius feu etiam donatos absque episcopi & capituli licentia recipere. Idem etiam tenebuntur canonici erga monachos observare, confecrationem quoque ecclesiæ & altarium atque promotionem monachorum ad Magalonensem episcopum pertinebunt, si ea gratis & libere peragere voluerit. Ut autem hujusmodi concordia perpetua stabilitate firmetur, figilorum nostrorum munimine eam duximus roborandam. Actum Turonis Idus Junii anno Incarn. Dominicæ 1163. indict. XI. Pontificatus augustissimi papæ Alexandri III. anno IV.

ACTA CONCILII TURONENSIS

E VARIIS AUTHORIBUS EXCERPTA

a Severino Binio.

De hac synodo Sigeberti continuator: In octavis Pentecostes, ait, Alexander papa, tenuit concilium Turonis, in quo excommunicavit Octavianum cum aliis schismaticis & complicibus suis. *Joannes Tilius in chronico de regibus Francorum, an. 1164. qui & 1165. Ludovicus Pius, ait:* Concilium Turonense fub Alexandro papa habitum eft, quo acta Papiensis concilii, in quo *Victor & Fridericus* præfuerant, damnata fuerunt. *Ofto ille canonum, quos in appendice ecumenici concilii Lateranensis XI. fub finem collecta, fub titulo concilii Turonenfis continentur, authore Willelmo Neubrigenfi lib. 2. cap. 3. hac fynodo edit & confirmati putantur. Matthæus Paris in hiftoria Anglicana,* Alexander, *inquit*, Turonis concilium congregavit in ecclesia S. Mauricii duodecimo Kal. Junii, ad cujus vocationem permiserunt regis Angliæ venerunt archiepiscopi, episcopi, & alii Angliæ prælati, Thomas Cantuariensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, & ad deserram papæ in concilio fedit & archiepiscopus Eboracensis Rogerius ad limistram cum folio episcopo Duneimensi. *Hæc de concilio Turonenfi Matthæus Paris. Alla vita Alexandri papæ de eadem fynodo ifta:* Et quoniam tempus concilii celebrandi imminebat quod in octavis Pentecostes Turonium convocaverat: esivit de Parisiis, & transiens per Carnotum, ad Turonis civitatem celebrem pervenit. Anno igitur Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo sexagesimo tertio, Indictione undecima, anno quarto sui pontificatus, quar-

a In codice S. Michaelis duæ archiepiscopi.

b Canon ille IV. uti & IX. ac decimarum in codice S. Michaelis, in quo vice versa canon 11. & 12. habentur, qui in codice S. Germani non reperiuntur, ubi reperiuntur illud retinet.

1 *Videtur desiderari aut quid simile.*

ANNO CHRISTI 1165. quarto

quarto decimo Kalendas Junii, *sagradibus* Alexander papa in ecclesia sancti Mauricii Terove concilium celebravit, in quo fecum interfuerunt cardinales numero decem & septem, & episcopi centum & viginti quatuor . . . . . centum & quatuordecim, & aliorum tam clericorum quam laicorum maxima multitudo. Atque inter alios insignes ecclesiæ præsules interfuit sanctus Thomas archiepiscopus Cantuariensis, anno superiori, ut videmus, ad eam regendam cathedram ex munere cancellariæ assumptus, quem præter morem Alexander papa *spiritualem* excepit honorificentia. Fecit enim, ut omnes cardinales ei occurrerent ex ea urbem illam, præter duos tantum, qui soliti essent ei semper affillere: idemque obtinuit quecunque ab ipso pontifice petiffet, neque fuit ecclesiæ privilegiis B ullum detrimentum. *Hæc in vita ipsius a quodam authoribus scripta.*

Dum ista in Turonensi concilio carpta essent ab illustri, post aliis, Alexandro Lucius coronatus in Romanorum episcopi, convolavit & Comedas archiepiscopus Ibiguntinus electus, de quo ab Romanis archiepiscopis Salernitanus, hujus temporis scriptor fidelis: Temporre concilii hujus Comedias nobilis clericus Alemannus, & Imperatoris confanguineus, qui in Moguntina ecclesia erat electus, nolens Octaviano & Imperatori fchismatico obedire, ecclesiam fuam deferuit, ignorante Imperatore, ad Alexandrum papam in Franciam festinus advenit. Quem papa latis benigne recipiens, postmodum locum Romam ufque adduxit: debinc ad cardinalem episcopum Sabinenfem promovit: poftremo in Moguntinum archiepiscopum fublimavit. Quo audito Imperator ira commotus, Chriftianum nomine cancellarium fuum in Moguntina ecclefia eligi fecit, & a fuis fuffraganeis conferari. *Hæc ipfe.*

Quæ autem in eodem concilio Turonenfi fint tranfacta, ex Rodolphi de Diceto libro, qui inscribitur Abbreviationes chronicorum, ita fe habent. In eo nimirum apoftolica conftituta fuit ordinatio, & hæc capitula roborata denuo, & promulgata. *Sed, ut Robertus affirmat, qui præfens adfuit, in primis illud obtinuit, quod Alexander papa redditis plenifime ratione de fuis legitima ad pontificatum promotione, interpretit de intrufione & invafione Octaviani querelam: quod fallum eft, ut in ipfum atque complices ejus omnes fuerit ferentia excommunicationis.*

* * * *Adde ex hiftoria Vezeliac. lib.* IV. Alexander Turonicam metropolim arbem adiit, & concilium ibidem tenuit omnium epifcoporum Lugdunenfium, Narbonenfium, Viennenfium, Burdigalenfium, Senonenfium, Remenfium, Rotomenfium, Turonenfium, Bordegalenfium, Auxitanenfium, Alpenfium, Apenninarum & Martinarum, centum quinque numero: Cantuarienfium atque Eboracenfium, Scotorum quoque & Hibernenfium: fed & abbatum, & diverfæ profeffionis perfonarum, quarumcunque undique advenientium. Nam & Cantuarienfium epifcopi fecum, fe fcripferunt Alexandro papæ, obedientiam & omnimodum reverentiam pro loco & tempore illi humiliter exhibentes. Inter hæc non minima pars affuit, partim fcripturis, partim præfentia, Sedet ei Sardinia & Sicilia cum omni Calabria, omni quoque Orientali ecclefia, & Hifpania, devotum obedientiæ caput humiliter Alexandro catholico papæ tribuebat.

Interfuerunt prædicto concilio Stephanus abbas Cluniacenfis, & Guillelmus abbas Vizeliacenfis. Cognitum eft ibidem actum renuntiationis Joannacenfes propotente comita Viechiacenfe. Sed confenfu fuæ injuftitiæ, & Romanæ rectitudinis, conticuerunt omnes: nec etiam exinde aufi fuerunt murmure: cum plurimæ hujufmodi controverfiæ hinc inde in eodem concilio proponentur, & terminentur. Sicut fuit caufa Parifienfium clericorum & monachorum canonibus S. Germani de Pratis: qui plenius ventilata, repulfis clericorum vocibus retentum filentium impofuit.

* * * *Nicolaus Triveetus in chronico*. In illo, *inquit*, te concilio Alexander, quorum nomen continet, Imperat Tarraconcnfis archiepifcopus, metropolitanus ejus, aliarum archiepifcopus Toletanus, octies Hifpaniæ primas, de Pampilone ecclefia funt expulfi, id ejus titulum ambo habeant confecrati: & tertio fubrogato, concilium eft eis, ut fi vacantes ecclefiæ eos vocarent, earum fierent præfules.

Ex R. Radulphus de Diceto in hoc. tit. p. 535. de Epifcopis Archiepiscopis Concilii Turonenfis, ait: Ad cujus (*tempe Concilii*) vocationem per Theodinum S.R.E. Subdiaconum factam per manum Regis Anglorum venerunt Archiepifcopi, videlicet Rotomagenfis, Turonenfis, Bordegalenfis, Auxitanenfis, Alpenfium Abbates & Priores. Infirmitas tres Epifcopos excufavit, fcilicet Wintonienfem, Lincolnienfem, & Batonenfem. Thomas autem Cantuarienfis Archiepifcopus cum fuis fuffraganeis fedit ad dexteram in Concilio. Cum Dunelmenfi, quem unicum habet fuffraganeum, Eboracenfis Archiepifcopus federe juffus eft ad finiftram. Ry

fuerit, non debet eum de cetero ecclefia tueri. A

4. Archiepifcopis, epifcopis, & perfonis regni hinc inter exire regnum abfque licentia domini regis. Et fi exierint, fi regi placuerit, fecurum eum faciant, quod nec in eundo, nec in redeundo, vel moram faciendo, perquirent malum five damnum domino regi vel regno.

5. Excommunicati non debent dare vadium ad emendandum, nec preftare juramentum, fed tantum vadium & plegium ftandi judicio ecclefiæ, ubi abfolvantur.

6. Laici non debent accufari, nifi per certos & legitimos accufatores & teftes in prafentia epifcopi: ita quod accufatus non poterit juri fuum, nec quidquam quod inde habere debeat. Et fi taceres fuerint qui culpantur, quod non velit, vel non audeat aliquis accufare: eos vicecomes requirat ab epifcopo per tres duodecim legales de Inqueft, five de villa, coram epifcopo, quod veritatem fecundum confcientiam fuam manifeftabunt.

7. Nullus qui de regno fuerit, nec aliquis dominicorum miniftrorum ejus excommunicetur, nec aliquis eorum terræ fub interdicto ponantur, nifi prius dominus res, fi in regno fuerit, conveniatur, vel juftitiarius ejus, fi fuerit extra regimen, ut rectum de eo faciat: & ita ut quod pertinebit ad regis curiam, ibi terminetur, & de eo quod pertinet ad curiam epifcopalem, ad eamdem mittatur, ut ibi terminetur.

8. De appellationibus, fi emerferint, ab archidiacono debebit procedi ad epifcopum, ab epifcopo ad archiepifcopum & archiepifcopo defecit in juftitia exhibenda, ad dominum regem perveniendum eft poftremo, ut præcepto ejus in curia archiepifcopi controverfia terminetur: ita quod non debeat ultra procedi abfque aflenfu domini regis.

9. Si clericus emerferit inter clericum & laicum, vel e converfo, de ulla tenemento quod clericus velit ad eleemofynam trahere, vel laicum ad laicum feodum: per recognitionem duodecim legalium hominum archiepifcopi, vertum fit tenementum fit pertinens ad eleemofynam, five ad laicum feudum, coram juftitiario regis. Et fi recognitum fuerit ad eleemofynam pertinere, placitum erit in curia ecclefiaftica: fi vero ad laicum feudum, nifi ambo tenementum de epifcopo eodem vel barone, advocaverint de feodo illo eumdem epifcopum vel baronem, ori placitum in curia ipfius: ita quod propter factum recognitionem laïcum non amittat, qui prius fuerit faifitus de civitate vel caftello vel burgo, vel dominum manerii regis.

10. Si ab archidiacono vel epifcopo fuper aliquo delicto ftatus fuerit, unde debeat eis refpondere, & ad citationem eorum noluerit ftatifacere: bene licet eis fub interdicto ponere eum, fed non debent ipfum excommunicare, priufquam capitalis minifter regis ville illius conveniatur, ut juftitiet eum ad ftatifaciendum tenere. Et fi minifter regis inde defecerit, erit in mifericordia regis, & exinde B poterit epifcopum ipfum accufatum ecclefiaftica juftitia coercere.

11. Archiepifcopi, epifcopi, & univerfæ perfonæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant poffeffiones fuas de rege ficut baronium, & inde refpondeant juftitiariis & miniftris regis, & fequantur, & faciant omnes confuetudines regias: & ficut ceteri barones debent intereffe judicia curiæ regis cum baronibus, quoufque perveniatur ad diminutionem membrorum, vel ad mortem.

12. Cum vacaverit archiepifcopatus, vel epifcopatus, vel abbatia, vel prioratus, in dominio regis C gias effe debet in manu ipfius, & inde percipiet omnes redditus & exitus, fuos dominicos reditus fuos. Et cum venerit tempus electionis faciendam, debet dominus rex mandare potiores perfonas eccleſiæ: & in capella ipfius regis debet fieri electio affenfu ipfius regis, & confilio perfonarum regni, quas ad hæc faciendum advocaverit: & ibidem faciet electus homagium & fidelitatem regi, ficut ligio domino fuo, de vita fua & de membris, & de honore terreno, falvo ordine fuo, priufquam confecretur.

13. Si quifquam de proceribus regni diffortiaverit archiepifcopi, vel epifcopi, vel archidiaconi, de fe fuiffe jufticiam exhibere: dominus rex debet eos juftitiare. Et fi forte aliquis diffortiaret domino regi reditudinem fuam: archiepifcopi, epifcopi, & archidiaconi, debeat eum juftitiare ut regi fatisfaciat.

14. Catalla eorum, qui funt in forisfacto regis non detineat excheta vel cemeterium, contra juftitiarios regis, quia ipfum regis fant, five in ecclefiis, five extra fuerint inventa.

15. Placita de debitis, quæ fide interpofita debentur, vel abfque interpofitione fidei, fint in juftitia regis.

16. Filii rufticorum non debent ordinari abfque affenfu domini, de cujus terra nati dignofcuntur.

Hanc renovationem five recognitionem de conſuetudinibus & libertatibus iniquis, & dignitatibus Deo deteftabilibus, archiepifcopi, epifcopi, abbates, priores, clerus, cum comitibus & baronibus ac proceribus multis, juraverunt, & firmiter in verbo veritatis promiferunt vira voce tenendas & obfervandas domino regi & hæredibus ſuis, bona fide & abſque malo ingenio in perpetuum.

17. Decrevit etiam rex, ut clericos, quos in publico flagitio epifcopi inventrent obnoxios, præfente regis juftitiario, exautorarent, & poft curiæ regis traderent ecclefiaſticæ judicio. Archiepiſcopus contrarium fentiebat, ut quos exautorarent epifcopi, a manu laicali poſtmodum non punirentur, quia bis in idipſum puniri non videtur.

Huic controverſiæ occaſionem præſtitit Philippus de Broc, canonicus Bedfordenſis: qui tractus in cauſam propter homicidium, in regis juſtitiarium verbum protulit, quod ſuæ ſubjicitur. Quod cum negare coram archiepiſcopo non poſſet, præbendæ ſuæ beneficio multatus eſt, & poſt biennium a regno pulſus.

Hic itaque geſtis poteſtas *Iuica* in res & perſonas eccleſiaſticas, omnia pro libita, eccleſiaſtico jure contempto, tacentibus aut vix murmurantibus epiſcopis, partim quam reſiſtentibus, ſuccubat. Thomas igitur Cantuarienſis archiepiſcopus in ſe reverſus, cum leges iniquas & omnibus Chriſti fidelibus detendas animadverteret, & eas obſervare juramento ſtrinxiſſet: rem temere perpetratam diligenter examinans, ſcipſum graviter affligit alimentis auſteritoribus, & indumentis corpori humiliatis, ſuſpendens & ab altaris officio, donec per confeſſionem & condignos pœnitentiæ fructus, a ſummo pontifice meruit devotus abſolvi. Nam illico nuncios ad Romanum dirigens curium, dum cauſam eccleſiæ & ſuam ad ſummi pontificis in ſchedula conſcriptam tranſmiſiſſet, cognitionem, ab obligatione, quam inconſulte inierat, abſolutionem petiit.

De eodem ex alio Thomæ Cantuarienſis, qui beluntur in Vaticana bibliotheca cum collectione epiſtolarum ad hanc negotia ſpectantium: Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto, papatus Alexandri anno quinto, illuſtrißimi regis Anglorum Henrici ſecundi anno decimo. *De die autem ipſa habentur in fine*: Facta ſunt hæc

ANNO CHRISTI 1164. ANNO CHRISTI 1164.

CONCILIABULUM CLARENDONENSE, &c.

Quo decem & ſex capitula conſuetudinum, ut vocabant, Anglicanarum, aquisti & eccleſiaſticæ immunitatis repugnantia, confirmari ſunt anno Domini MCLXIV. tempore Alexandri papæ III.

QUa occaſione hæc *conventio apud Clarendonam in Anglia, & quæ capitula de epiſcopis ibidem confirmata, & per juramenta approbata fuerint, refert R. Matthæus Paris in hiſtoria Anglicana ſubſequentibus verbis*. Anno Domini MCLXIV. in præſentia regis Henrici apud Clarendonam, octavo Kalendas Februarii, præſidente Joanne de Oxonio, de mandato ipſius regis, præſentibus etiam archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus & proceribus regni, facta eſt recognitio five recordatio cujuſdam partis conſuetudinum & libertatum anteceſſorum ſuorum, regis videlicet Henrici avi ſui, & aliorum qui obſervare debebant in regno, & ab omnibus teneri, propter diſſenſiones & diſcordias ſæpe emergentes inter clerum & juſtitiarios domini regis; & magnatum regni. Harum verborum conſuetudinum recognitarum quædam pars in ſevedecim capitulis ſubſequentibus continetur.

1. De advocatione, & præſentatione eccleſiarum ſi controverſia emerſerit inter laicos & clericos, vel inter clericos, in curia domini regis tractetur & terminetur.

2. Eccleſiæ de feudo domini regis non poſſunt in perpetuum dari abſque conſenſione ipſius.

3. Clerici accuſati de quacumque re, ſummoniti a judiciariis regis, veniant in curiam ipſius regis præſentibus ibidem de hoc, unde videbitur curiæ regis, quod ibi ſit reſpondendum, & in curia eccleſiaſtica unde videbitur quod ibi ſit reſpondendum: ita quod regis juſtitiarius mittet in curiam ſanctæ eccleſiæ, ad videndum quomodo res ibi tractabitur. Et ſi clericus convictus vel confeſſus fuerit, non debet eum de cetero eccleſia tueri. A

4. Archiepiſcopis, epiſcopis, & perſonis regni hinc inter exire regnum abſque licentia domini regis. Et ſi exierint, ſi regi placuerit, ſecurum eum faciant, quod nec in eundo, nec in redeundo, vel moram faciendo, perquirent malum ſive damnum domino regi vel regno.

5. Excommunicati non debent dare vadium ad emendandum, nec præſtare juramentum, ſed tantum vadium & plegium ſtandi judicio eccleſiæ, ubi abſolvantur.

6. Laici non debent accuſari, niſi per certos & legitimos accuſatores & teſtes in præſentia epiſcopi: ita quod accuſatus non poterit juri ſuum, nec quidquam quod inde habere debeat. Et ſi taceres fuerint qui culpantur, quod non velit, vel non audeat aliquis accuſare: eos vicecomes requirat ab epiſcopo per tres duodecim legales de Inqueſt, ſive de villa, coram epiſcopo, quod veritatem ſecundum conſcientiam ſuam manifeſtabunt.

7. Nullus qui de regno fuerit, nec aliquis dominicorum miniſtrorum ejus excommunicetur, nec aliquis eorum terræ ſub interdicto ponantur, niſi prius dominus res, ſi in regno fuerit, conveniatur, vel juſtitiarius ejus, ſi fuerit extra regimen, ut rectum de eo faciat: & ita ut quod pertinebit ad regis curiam, ibi terminetur, & de eo quod pertinet ad curiam epiſcopalem, ad eamdem mittatur, ut ibi terminetur.

8. De appellationibus, ſi emerſerint, ab archidiacono debebit procedi ad epiſcopum, ab epiſcopo ad archiepiſcopum & archiepiſcopo defecit in juſtitia exhibenda, ad dominum regem perveniendum eſt poſtremo, ut præcepto ipſius in curia archiepiſcopi controverſia terminetur: ita quod non debeat ultra procedi abſque aſſenſu domini regis.

9. Si clericus emerſerit inter clericum & laicum, vel e converſo, de ulla tenemento quod clericus velit ad eleemoſynam trahere, vel laicum ad laicum feodum: per recognitionem duodecim legalium hominum archiepiſcopi, vertum ſit tenementum ſit pertinens ad eleemoſynam, ſive ad laicum feudum, coram juſtitiario regis. Et ſi recognitum fuerit ad eleemoſynam pertinere, placitum erit in D curia eccleſiaſtica: ſi vero ad laicum feudum, niſi ambo tenementum de epiſcopo eodem vel barone, advocaverint de feodo illo eumdem epiſcopum vel baronem, ori placitum in curia ipſius: ita quod propter factum recognitionem laïcum non amittat, qui prius fuerit faiſitus de civitate vel caſtello vel burgo, vel dominum manerii regis.

10. Si ab archidiacono vel epiſcopo ſuper aliquo delicto ſtatus fuerit, unde debeat eis reſpondere, & ad citationem eorum noluerit ſtatiſacere: bene licet eis ſub interdicto ponere eum, ſed non debent ipſum excommunicare, priuſquam capitalis miniſter regis ville illius conveniatur, ut juſtitiet eum ad ſtatiſaciendum tenere. Et ſi miniſter regis inde defecerit, erit in miſericordia regis, & exinde E poterit epiſcopum ipſum accuſatum eccleſiaſtica juſtitia coercere.

11. Archiepiſcopi, epiſcopi, & univerſæ perſonæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant poſſeſſiones ſuas de rege ſicut baronium, & inde reſpondeant juſtitiariis & miniſtris regis, & ſequantur, & faciant omnes conſuetudines regias: & ſicut ceteri barones debent intereſſe judicia curiæ regis cum baronibus, quouſque perveniatur ad diminutionem membrorum, vel ad mortem.

12. Cum vacaverit archiepiſcopatus, vel epiſcopatus, vel abbatia, vel prioratus, in dominio re- F

ANNO CHRISTI 1164.

quarta die ante purificationem sanctæ Mariæ per- A petuæ virginis, *magnæ tragœdiæ Samsonis. Quo facto interfector universorum omnes episcopi Anglicani, & comites, barones, magnates, & nobiles. Quæ autem alla fiant, sic accipe a Willelmo in quadripertito.* Rex igitur, ut videbatur, regni & sacerdotii relaxo pacem, sed fibi & archiepiscopatui suo magnus providens, apud Claredunum regnum convocat universum. Quo cum præsules & procures convenissent, exigit ne libertatibus, ut promisfis fibi folvegentur. Verum archiepiscopus, licet regi assentire promissibus: suspectam tamen habens regis promissionem, quam ei fecerat exigerat, & quia frequenter principes ad indebita manus extendant, modum ignorantes, elegit potius apud regem, quam in legem Dei periclitari, æneumque B fermentem potare prius, quam in medio invenire populo Dei pullularet. Jam quamvis exilium & carcerem merueret, Deum tamen pluris existimans, ex adverso ascendit. Ille minatur, ille refragatur: ille delirat: ille tacita pectus fulpirat. Interea temporis Saresberiensis & Norvicensis episcopi, quos ab antiquo odio pœna manebat, timentes fibi ex impacati temporis occasione, verbis lacrymabilibus archiepiscopum exorabant, quod fui miseretur cleri, quod animi pertinaciam relaxaret: ne ipse carceres, clerus exterminium, ipfi captivi damnationem incurrerent. Sed & nonnulli dicto potentissimi in regno ipsum aggressi, dicebant, quod nisi ille voluntati regis acquiesceret, ex regis iuffione ad violentiam cogendi erant, quæ regi fibi- C que perpetuam iprogatæ infamiæ notam.

Vt ergo invictæ conflantiæ, & in petra Christi fundatus, nec blanditijs emollitus, nec terroribus concussus, tandem a gremio ecclesiæ, & fius manibus evitatur, cujus libertatis adversarius. Et ne victor in lite per superbiam inumeseceret in mente, inde deficiens, unde proficere debuerat, derelinquitur ad tempus, fcilicet ut cognoscat, & poft cafum refurgat: cadens, humanam fragilitatem agnoscat; refurgens, circa fe Divinam misericordiam intelligat. Sic, ne quadam fuy virtute confidat, principes apostolorum Petrus & Paulus ab Herode occidorum: fic beatus Thomas tentationi relinquitur ad horam, ut poftmodum fragilitatis propriæ memor, portior relurgat ad pugnam. Igitur cum tertio per D Richardum magnis nominis virum, qui Regis vitricus fofolymitano tunc præerat, fibi ea vere monteretur, & cleri miserei: non tulit eorum fupplicationes, non genuiculationes. Nam cum tanquam in ipfius veritatem vibratus gladius videretur, plangere cerebantur, & tanquam fuum præsules futurum facilius lugebant. Unde potius fuper clerum, quam fuper fe motus miserantes, antequam de consilio comum regiæ voluntati parent. Primus igitur ante omnes archiepiscopal in præcaxata forma fe obligat, quod videlicet regias conluetudines foret observaturus bona fide, verbo illo fuppreffo, fcilicet, falvo ordine. Atque juratorum adjectiones cautionem, hoc fe factorum in verbo veritatis fpopondit, peccatum peccato adjungens: & id ipfum in eadem forma figillatim omnes & pontifices præterunt.

Et inopinionenti facta obligatione in hac forma, per quofdam regni proceres, qui bas aoffe debuerant, fafta eft regiarum conluetudinum recognitio, ut fcut publice, ita & expreffe cenferetur. Verum cum & plerique jam fuiffent expreffe, & multo plures, ut videbatur, forent exprimendi adhuc, archiepiscopal interlocutus, dicens fe nec effe de antiquorum regni, ut priflinas regni conluetudines fciret, nec id archiepiscopatui diu fuiffe. Unde dicebat fe nolle de eis, & propterea quod fufficienter ex effet eis, tanquam negotium effe diffe- E rendum in crastinum. Placuit fenno, & io ita fe recepturant hofpitia. Et in crastinum revertentes dixerunt, quod pridie intermiffe fuerant conclusiones regiæ, recognitæ hunc & expreffæ, & in fcriptum chirographi nunc confectum redactæ, & regiarum conluetudinum nomine cenfæ: quarum tamen multæ, ut perhibebatur, nequaquam regiæ, fed odio archiepiscopatus ad ancillandum ecclesiam eversionem æmulationis & invidiæ, ipfo etiam rege ignorante, quod homines inter ipfum & archiepiscopatum hac altatia diffentionis zitatia diffeminare intenderent. Nec enim Rex, qui adhuc erat juvenis, fcut nec archiepiscopus, fic priflinas regni conluetudines nifi ex illorum relatu cognoscebat. Quales vero hæ regiæ conluetudines fuerint, fi quis fcire defiderat, eas in fine hujus hiftoriæ defcriptas inveniat: *Regis avi illius & non bis defcripti fumus. Tergit vero ad infiftitum oratorem:*

Scriptis igitur conluetudinibus, & in formam chirographi redactis, poftulat Rex ab archiepiscopo & epifcopis, ut ad cautionem & majorem firmitatem figilla fua appendant. Verum archipriefuli, etfi vehementer contrarius, diffimulat tamen, regem contriftare tunc nolens, & caute quidem de plano non negabat: fed fed differendum adhuc dicebat. Et fi parati eflent ad faciendum, dicebat tamen, quod Papæ super negotio archiepiscopatus deferendum vel modicum, cum justa Sapientem, absque confilio nihil faciendum grave: & evitade poft deliberationem aliquantulam, ipfi & epifcopi quod petebatur decenter per fcripta rendos. Scriptum tamen dictas conluetudines continens recepit pro medietate quidem, & protinde, ut cautelam habitet fuam hoc habuerat. Archiepiscopus fcripti partem fufcepit Eboracenfis archiepiscopal. *Rex vero ipfe tertiam in regnum archivis retondendam accepit fcilicet.* Et fic ea die dimiffis fafta eft.

Prater quadripartitum, quam diximus, de his ibi, ftoriam, accedit ad calcem magis exacta narratio de omnibus qua contigerunt a fine ejufnodi conciliabuli exercitudi habiti Claredunum ufque ad profectionem Alexandri pontifici ex Gallijs : ex quibus nos conteximus recitandam hiftoriam, qua fic fe habet : a prudentia fanfti Thoma fummes exordium ifti verbis: Itaque recedentes a Regis curia, obiere inter familiares ipfius ora eft murmuratio, iis, ut aiFolet, affeverabus fic fieri oportere, propter tempora angufliam : illis indignantibus ecclefiarum libertatis authoritati ab antiquo omnimis libitum deperire. Inter quos acrius unus inftrit, dicens: Publica, inquit, potefias pertubrat omnia, in ipfum Chriftum delitat iniquitas, propagos fatanæ profanat fanctuarium Dei: fedent principes, convenerunt in unum adversus Chriftum Dominum. Nemo tutus qui diligit æquitatem; nemo judice, fed laqueus & venerantur hodie qui principi obfequuntur ad libitum. Concuflit hæc tempeftas & columnas ecclefiæ; dum paflor diffpersus, oves diffpertæ latrant fub lupo. De cetero quis erit locus innocentiæ, quis ftabit ex adverfo, vel quis triumphabit in prælio, principe devicto? Hæc quidem & murmurabat qui erucem fentebat ante dominum Cantuarienfem : ceteri obmutuere pro angufiia. Et adjecit audacius, affumens parabolam in hunc modum : Quid, inquit, virtutis ibi retinuit, qui conflantiam perdidit & famam ? Quorum hæc, fili ? (ait dominus Cantuarienfis.) Teipfum, inquit, id refpicit, quod hodie omnino perdidiffe & confcientiam & famam, Deo odibili & hominibus

contra-

ANNO CHRISTI 1164.

contrario exemplo ip poftetum relifio, cum ma- A *fuperius*: Innotuit interim ipfipum principi, quod nonnus tuus ipfe locutus ad eversandas conclusiones diebus obfervandas extenderes, & in confufionem libertatis ecclefiaftice eam nefarii fatanæ miniftris conniveres. *Fuit plane ifte gallus ille, cujus clamore veritatem Petrus femel amare. Nam pergit :* Ingemuit igitur dominus Cantuarienfis, & fufpirans adjecit : Pœnitet me, inquit, & gravitet, & meum exhorrefcens exceffum, meliqui judicio indignum, qui tantum accedere fit facerdotio, de cujus ecclefia contrexi tam vile commercium. Silebo itaque fedens in meerore, donec me vifitarit Dominus meus alto, ut per ipfum Dominum & dominum papam merear abfolvi: ftatimque inde deftinavit nuncium ad fedem apoftolicam.

Dideverat ifta Alexander papa antea aliorum relationibus, magnaque commiferatione commotus, has ad eundem fanctum Thomam literas dedit, quibus mentem ejus confolatur, atque abfolvit a juramento. Litteræ autem fic fe habent :

ANNO CHRISTI 1164.

ALexander Epifcopus fervus fervorum Dei, dilectis filijs Cantuarienfi & Eboracenfi archiepiscopis, & fuffraganeis eorum, falutem & apoftolicam benedictionem.

Audivimus noftras fraternitas tua noverit fuiffe perfiamus, & perturbatum nobis relatione fuggeftum, quod occidente cujufdam exceffus a Miflarum propoluerit celebratione ceflare, & a confecratione languinis & corporis Domini abftinere. Quod quidem ita fuiffe non dubitamus, præcipue in tanta perfona, & quantum poffit exinde fcandalum provenire, folicita meditatione conlidere, & hoc ipfum a regnitanis ne difcrepitis attendas. Debet autem diligentia tua prudenter advertere, quod plurimum intereft, quando ex deliberatione de propria voluntate, & quando ex ignorantia vel neceffitate aliqua committuntur. Aliter enim in his quæ fpontanea voluntate, & aliter quæ ignorantia (ficut dictum eft) vel neceffitate cognitæ fiunt, noficitur procedendum. Et aliter illa, aliter illa tractanda funt, & viris difcretis & prudentibus metienda, velut facræ fcripturæ teftimoniis edocemur. Intentio tua operi tuo nomen imponit. Nam ficut & Sibi legitur, ufque adeo voluntarium eft peccatum, ut, nifi fuerit voluntarium, non fit peccatum. Et omnipotens Dominus non factum agentis attendit, fed confiderat potius intentionem, & dijudicat vo- D luntatem. Si igitur aliquid te recolis commiffe, de quo propria te debeat conficientia remordere: quidquid fit, facerdos, qui diligens & providus habeatur, tibi confulimus per penitentiam confiteri. Quo facto, & mifericors Dominus, qui neminis tam ampius ad eor refpicit, quam ad altus, tibi confuetæ pietatis fuæ miferationæ dimittet. Et nos de beatorum Petri & Pauli apoftolorum ejus meritis confidentes, te ab eo quod eft commiffum abfolvimus & fidifum fraternitati tuæ authoritate apoftolica relaxamus, confulentes utique ac mandantes, ut poftea a Miflarum celebrationibus propter hoc non debeatis abftinere. Datum Senonis, Kal. Aprilis.

Hæc Alexander. Porro Joannes Sarefberiensis in epiftola ad Petrum fcriptorem, pœta Bleſenſem, qua in eodem epiftolarum fuarum libro comifit, poftea in fine voluminis poſita legitur, affermat, precatum fanfti Thomæ non exaudandum, fed offendendum per pœnitentiam effe purgatum, ait enim. Pollicitationem Claredunæ, ad quam de conflio epifcoporum impulfus eft, purgare non poffum, quia non fuerat utique facienda : fed offenfam confeffio diluit, accepta folemniter pœnitentia a fummo pontifice, quia perverfas illas confuetudines, multis auditentibus, authoritate apoftolica condemnavit. *Hæc Joannes. Pergunt vero alla citata Concili. Generat. Tom. XIII.*

ANNO CHRISTI 1164.

Superius: Innotuit interim ipfipum principi, quod nonnus tuus ipfe locutus ad eversandas conclusiones diebus obfervandas extenderes, & in confufionem libertatis ecclefiaftice eam nefarii fatanæ miniftris conniveres. *Fuit plane ifte gallus ille, cujus clamore veritatem Petrus femel amare. Nam pergit :* Ingemuit igitur dominus Cantuarienfis, & fufpirans adjecit : Pœnitet me, inquit, & gravitet, & meum exhorrefcens exceffum, meliqui judicio indignum, qui tantum accedere fit facerdotio, de cujus ecclefia contrexi tam vile commercium. Silebo itaque fedens in meerore, donec me vifitarit Dominus meus alto, ut per ipfum Dominum & dominum papam merear abfolvi: ftatimque inde deftinavit nuncium ad fedem apoftolicam.

Dideverat ifta Alexander papa antea aliorum relationibus, magnaque commiferatione commotus, has ad eundem fanctum Thomam literas dedit, quibus mentem ejus confolatur, atque abfolvit a juramento. Litteræ autem fic fe habent :

ALexander Epifcopus fervus fervorum Dei, dilectis filijs Cantuarienfi & Eboracenfi archiepiscopis, & fuffraganeis eorum, falutem & apoftolicam benedictionem.

Audivimus noftras fraternitas tua noverit fuiffe perfiamus, & perturbatum nobis relatione fuggeftum, quod occidente cujufdam exceffus a Miflarum propoluerit celebratione ceflare, & a confecratione languinis & corporis Domini abftinere. Quod quidem ita fuiffe non dubitamus, præcipue in tanta perfona, & quantum poffit exinde fcandalum provenire, folicita meditatione conlidere, & hoc ipfum a regnitanis ne difcrepitis attendas. Debet autem diligentia tua prudenter advertere, quod plurimum intereft, quando ex deliberatione de propria voluntate, & quando ex ignorantia vel neceffitate aliqua committuntur. Aliter enim in his quæ fpontanea voluntate, & aliter quæ ignorantia (ficut dictum eft) vel neceffitate cognitæ fiunt, noficitur procedendum. Et aliter illa, aliter illa tractanda funt, & viris difcretis & prudentibus metienda, velut facræ fcripturæ teftimoniis edocemur. Intentio tua operi tuo nomen imponit. Nam ficut & Sibi legitur, ufque adeo voluntarium eft peccatum, ut, nifi fuerit voluntarium, non fit peccatum. Et omnipotens Dominus non factum agentis attendit, fed confiderat potius intentionem, & dijudicat voluntatem. Si igitur aliquid te recolis commiffe, de quo propria te debeat conficientia remordere: quidquid fit, facerdos, qui diligens & providus habeatur, tibi confulimus per penitentiam confiteri. Quo facto, & mifericors Dominus, qui neminis tam ampius ad eor refpicit, quam ad altus, tibi confuetæ pietatis fuæ miferationæ dimittet. Et nos de beatorum Petri & Pauli apoftolorum ejus meritis confidentes, te ab eo quod eft commiffum abfolvimus & fidifum fraternitati tuæ authoritate apoftolica relaxamus, confulentes utique ac mandantes, ut poftea a Miflarum celebrationibus propter hoc non debeatis abftinere. Datum Senonis, Kal. Aprilis.

Hæc Alexander. Porro Joannes Sarefberiensis in epiftola ad Petrum fcriptorem, pœta Bleſenſem, qua in eodem epiftolarum fuarum libro comifit, poftea in fine voluminis poſita legitur, affermat, precatum fanfti Thomæ non exaudandum, fed offendendum per pœnitentiam effe purgatum, ait enim. Pollicitationem Claredunæ, ad quam de conflio epifcoporum impulfus eft, purgare non poffum, quia non fuerat utique facienda : fed offenfam confeffio diluit, accepta folemniter pœnitentia a fummo pontifice, quia perverfas illas confuetudines, multis auditentibus, authoritate apoftolica condemnavit. *Hæc Joannes. Pergunt vero alla citata Concili. Generat. Tom. XIII.*

ANNO CHRISTI 1164.

ipsius in curia archiepiscopi controversia terminetur, ita quod non debeat ulterius procedere absque assensu regis. *Hoc damnavit.*

IX.

Si calumnia emerserit inter clericum & laicum, vel e converso de ullo tenemento, quod clericus velit ad elemosynam attrahere, laicus vero ad laicum feodum: recognitione duodecim legalium hominum, per capitalis justitiæ regis considerationem terminabitur, utrum tenementum sit pertinens ad elemosynam, sive ad feodum laicum, coram ipsâ justitia regis. Et si recognitum fuerit ad elemosynam pertinere placitum erit in curia ecclesiastica: si vero ad laicum feodum, nisi ambo tenementum de eodem episcopo vel barone advocentur, erit placitum in curia regis. Si uterque advocaverit de feodo illo quem episcopum vel baronem, erit placitum in curia ipsius, ita quod propter factam recognitionem ipsi non amittat qui prius fuisset liberat. *Hoc damnavit.*

X.

Qui de civitate, vel villa, vel burgo, vel dominico maneriorege fuerit, si ab archidiacono vel episcopo de aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eidem respondere, & ad citationem eorum satisfacere noluerit: bene licet eum sub interdicto ponere, sed non debet excommunicari, priusquam capitalis minister regis ville illius convenitur, ut justitiet eum ad satisfactionem venire. Et si minister regis iste defecerit, ipse erit in misericordia regis, & exinde poterit episcopus ipsum accufatum ecclesiastica justitia coercere. *Hoc damnavit.*

XI.

Archiepiscopi, episcopi, & universæ personæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant possessiones suas de dominio regis, sicut baroniam, & inde respondeant justitiis regis, & ministris regis, & sequantur & faciant omnes consuetudines regias

ANNO CHRISTI 1164.

Censeo igitur eodendum regiæ voluntati, sed ad tempus: ne præpropere procedamus id statuere, unde sequatur durior retractio, nec sine rebore.

Episcopus deinde Lincolniensis, simplex quidem homo & minus dilcretus: Patet, inquit, vitam hominis istius & sanguinem queris: & necessarium altercum quærens, sacerdos, archiepiscopus, aut vice eodendum. Quis sibi fructus de archiepiscopatu provenit, si proinde vitæ cesseris: nec id video.

Exonientis autem episcopus Bartholomæus. Palam, sit, quod dies mali sunt: & si posserus sub diffimulationis umbra hujus tempestatis impetum transire, id præcipue procurandum; nec ad id de facili perveniendum, nisi subtrahatur plurimum severitati. Temporis instantia id requirit, maxime cum non sit generalis, sed particularis hæc persecutio. Satius est igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam ecclesiam inevitabili diferimini exponere.

Wigornensis episcopus Rogerius, requisitus & ipse qui inde sentiret, ita temperavit responsum, ut etiam negando palam faceret quid animi haberet: Nullum, ait, in hac parte dubio consilium: quia si diceret a Deo susceptam animarum curam ad regiam comminationem & voluntatem operatere tellinquere, contra confidentiam hæam & capitis mei constitutionem loquerur: ea mente: si confcam regi refiftendum, ecce qui fui tunt audiunt, per quos idipsum innotescet Regi: ftatimque ejicitur extra fregegium, & erit fom mea de cetero cum publicis hoftibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud confulo.

His ita gestis, fedcerunt aliquandiu fub filentio: nec erat qui amplius hi ejicerent. Et ante quæftia, ut puteret exrexitus, inclufo enim erant: Volo, inquit dominus Cantuarienfis, loqui cum duobus confratribus meis qui cum Deo, quos & dominavit. Vocati illi, aperto oftio introgrunt properantes, cupientes aliquid audire, quod regiam fatiaret voluntatem. Allantius is ait dominus Cantuarienfis: Super his, de quibus nos dominus Rex convenit, confulimus. Et quia non habemus ad præfens eos, quibus rei ipfa magis innotuit: ideo ufque in craftinum petimus indurire: tunc refponfuri, ficut dominus nobis infpiraverit. Ad hæc Regi referenda miffi funt Londonienfis & Roffenfis epifcopi. Londonienfis autem fub vultu triti, injunctum tibi perrexit negotium, dicens Regi, dominum Cantuarienfem apud eum poftulare indutias ad præparandas inftrumentum. Rurfum die crattinus redditurus fuper objectis: ut fic magis obligaretur dominus Cantuarienfis ad executionem regiæ voluntatis. Directi funt igitur comites ad archiepifcopum, poftulatas indutias ei nuncie parte Regis deferentes: fi tamen talis haberet, quod ex parte fua per epifcopos Regi fuerat fuggeftum. Quo audito, Cantuarienfis ait, fe id in mandatis non dediffe, nec id quod fuggeftum fit, fe velle habere: fed die fequenti fe, Deo authore, venturum, & ficut datum fuerit, defuper refpofurum. Erubuit ergo Gilbertus Londonienfis, dum videret fe ineidiffe in laqueum, quem contexuit ad patrem fuum decipiendum.

Soluto itaque confilio, ea die diferefferunt ab invicem. Multitudo virorum militum & aliorum, qui cum domino Cantuarienfi illuc convenerant, regio metu perterriti, feceffit in partem, & amplius cum eo non ftetit. Quo fenftus Thomas comperto, juffit circuiri fupra & vicos, & ad fe vocari pauperes, claudos, ac debiles, dicens per talem

militium celeberem poffe provenire victoriam, quam per eos qui tempore tentationis turpiter recefferant. Implera eft domus ejus diícumbentium pauperum, & penetrabat dies illa in Domino cum lætitia, nulla mentione palam habita poftbinæ perturbationis.

Sequenti die, fummo diluculo perceffus eft dominus noftræ paffionis tilia: nam & ea multoties vexabatur exteaus, ut non poterit fe de lecto erigere. Unde longiore mora interpofita, ut redderetur in publico, ad eofdem regis nolle deícendere: miffi funt qui eum citarent: actus ad refpondendum. Qui, dum, inquit, quieverit ifta pallio, craftino die, Deo authore, apparebo. Tranfeunte vero die illa, & nocturnis vigiliis cum fomma devotione denum peractis, mane confurgens ad Miffarum folemnia, factis pro more indutus veftibus, & per locum martyrio Stephani metitis Divinum fibi invocans auxilium, initium Miffæ juffit inchoari: *Etenim federunt principes, & adverfum me loquebantur:* totumque officium cum ad illa verba: *Protector meus & fpes meus*, miniftrallibus Regis, qui ibi aderant, id tacite conficerantibus, quibus vifum eft idipfum aliquid portendere. Explens itaque mifficium, amoto ab humeris pallio cum infula, ceteris indutus veftibus facris, cappa clericali fuper injecta.

In quadripartita autem hiftoria afferitur, confilio impiffum fanctæ viri monachi a fancto Thoma celebratum tunc fuiffe Miffam fancti Stephani protomartyris, in cujus ore, ut tunc ejus effet natalitius dies: fed & prater morem eam celebre fecerum pallio. Et quod eam fecum detulit more majorum euchariftiam, palam vero exhibuit fumpturie eucharem: ita fe fanctus ad martyrium parare, quod ea fe die obiturum putabat. Pergunt vero citata fuperius affa: Intrantibus cameram Regis, ubi Rex prandebatur, ad eum ipfum cum ingenti lætitia propria manu, fequentibus epifcopis, ille aliter quam decuit interpretantibus. Occurrit Robertus Herefordenfis epifcopus: Pater, inquiens, fuftine, & ego vive capellani eorum deferam ante præfentiam veftram: fic enim concedet. Juffius eft, ait Cantuarienfis, me ipfum deferre, fub cujus protectione tutus manco: & ejus vilo veftilo, non eft dubitandum, fub qua principe milito. Londonienfis ad hæc: Si viderit Rex te armatum intrare, gladium fum furiorem eatere in caput tuum: & tunc videbis quid proderunt arma tua tibi. Hæc, inquit Cantuarienfis, Deo committimus. Et Londonienfis: Stultus hactenus fuiffi, & ab hac ftultitia, ut videor, de cetero non recedam. Et prefceffum eft. Audiens autem Rex epifcopum armatum venire, obtito vel depofito illo gladio, quem dicebant Londonienfis, citius ferebat in conclavem ulteriorem, fedente hac fecilum Cantuarienfi folo cum fuis, & paucis epifcopis ex adverfo & loco & animo adunatis. Deinque recenti Rex epifcopi ad Regis conclium, Cantuarienfi fub jugulo refifto. Protrahitur tempus, dum quæritur innocentis damnatio. Cantuarienfis hæna fcits indqui inftitium. Exiens Rogerus Eboracenfis archiepifcopus ait clericis fuis, quos ibi invenit: (erant enim ibi magifter Robertus, Grandis cognomine, & Odbernus a Rondel) recedamus hinc. Non quidem nos videre quæ hic habent fieri cito de Cantuarienfi. Magifter Robertus ad hæc: Non, inquit, hinc recedam, dofec videre quid Dei noftratus fuper his judicaverit. Si pro Deo & ejus juftitia dimicaverit ufque ad fanguinem, pul-

IN ANGLIA CELEBRATUM,

Quo Thomas archiepiscopus Cantuariensis de perjurio per regem accusatus, eo quod Anglicanas consuetudines, quas juraverat, non observaret, condemnatus fuit anno MCLXIV. sub Alexandro papa III.

De rebus a hoc concilabulo geftis, poft Regorum in annalibus, acta vita S. Thomæ, qua funt apud Baronium, ipfe referunt: Facta quippe citatione apud Northamtonam, dominus noffer trahitur in caufam. Sportum ita in conclavi fedentibus domino Cantuarienfi cum fuis epifcopis, ex adverfo Regis fedis objectis, ne pateat exitus: propofitum eft ex parte Regis adverfus dominum Cantuarienfem, quod cum cancellarius eflet, & habaret vacantes epifcopatus & abbatias, & multos reditus per annos plurimos in manu fua, nullam fuper his reddiderit rationem, quam modo ipfe Rex requireret exhiberi. Super his, inquit Cantuarienfis, prædnitiores vos, immo confuliore, & de confulto refpondere.

Dum igitur medium fitentium tenuerunt adnitiem, domino Cantuarienfi id requirente, Gilbertus Londonienfis epifcopus, decanus urbi; Cantuarienfis ecclefiæ, & ideireo in conflio poft archiepifcopum primus: Si pater, inquit, recellius te dominus Rex fuifuerit, quid ubi confuluerit, confidentia temporum malitia, quantum ruinam catholicæ ecclefiæ & nobis paravetis, ú in his Regi refiftere voluerit: non folum archiepifcopatui Cantuarienfi, ubi jacet epifcopus, fi tanti fuerit, cedere debemus. Et forfitan fi hanc in te viderit humilitatem, te Rex in univerfum reftituet. Satis, inquit Cantuarienfis, innotuit, quod conflio refpondetis.

Deinde Herefordenfis epifcopus Rogerius fubintulit: Hæc forma conflii, catholicæ ecclefiæ opinitur periculofa, nos omnes obligat & confundit: quia fi archiepifcopus noffer & totius Angliæ primas nobis id relinquerer exemplum, ut ad omnia & comminationem principis, authoritati & cure animarum fibi commiffæ quifque epifcopus debeat cedere, quis erit de cetero ftatus eccleſiæ, nifi ut nulla agantur, de jure, & omnia confundantur pro libitu: & fic erit facerdos ficut & populus?

Hilarius poft hæc Cicefterenfis epifcopus, & ipfe gloriofus in verbis, fubjunxit: Nifi, inquit, tuæ portis inftantia & catholicæ ecclefiæ perturbatio aliud exigeret, ftandum utique eflet veftræ fententiæ. Verum ubi nutat canonum authoritas, pluribus fubtrahendum fevcritati, ut in eo profitiat dilpenfatio, quod poffit deftruere fevera correctio.

ANNO CHRISTI 1164.

ipsius in curia archiepiscopi contraversia terminetur, ita quod non debeat ulterius procedere absque assensu regis. *Hoc damnavit.*

IX.

Si calumnia emerserit inter clericum & laicum, vel e converso de ullo tenemento, quod clericus velit ad ecclesiasticam attrahere, laicus vero ad laicum feodum: recognitione diudecim legalium hominum per capitalem justitiam regis considerationem terminabitur, utrum tenementum sit pertinens ad ecclesiasticam, sive ad feodum laicum, coram ipsa justitia regis. Et si recognitum fuerit ad ecclesiasticam pertinere placitum erit in curia ecclesiastica: si vero ad laicum feodum, nisi ambo tenementum de eodem episcopo vel baronum advocaverint, erit placitum in curia regis. Si vero que advocaverint de feodo illo quem episcopum vel baronem, erit placitum in curia ipsius, ita quod propter factum recognitionem saltimum non amittat qui prius fatisfecit homagat. *Hoc damnavit.*

X.

Qui de civitate, vel castello, vel burgo, vel dominico maneriorum regis fuerit, si ab archidiacono vel episcopo de aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eidem respondere, & ad citationem eorum satisfacere noluerit: bene licet eum sub interdicto ponere, sed non debet excommunicari, priusquam capitalis minister regis villæ illius convenietur, ut justitiet eum ad satisfactionem venire. Et si minister regis inde defecerit, ipse erit in misericordia regis, & exinde poterit episcopus ipsum accusatum ecclesiastica justitia coercere. *Hoc damnavit.*

XI.

Archiepiscopi, episcopi, & universæ personæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant possessiones suas de dominio regis, sicut baronium, & inde respondeant justitiis & ministris regis, & sequantur & faciant omnes consuetudines regias

ANNO CHRISTI 1164.

Censeo igitur eodendum regiæ voluntati, sed ad tempus: ne præpropere procedamus id fatuerit, unde sequatur durior extractio, nec sine rebore.

Episcopus dixit: Literalitensis, simplex quidem homo & minus dilectus: Patet, inquit, virtam hominis istius & sanguinem queri: & necessarium alterum eorum erit, aut archiepiscopatui, aut vitæ cedendum. Quia sibi fatisfacio de archiepiscopatu provenient, si proinde vitæ cesserit: nec ad vidco.

Excusentis autem episcopus Bartholomæus. Palam, ait, quod dies mali sunt: & si posserus sub diffimulationis umbra hujus tempestatis impetum transfilire illesi, id præcipue procurandum; nec ad id de facili præcendendum, nisi fuborsatur pietatem severitati. Temporis instantia id requirit, maxime cum non fit generalis, sed particularis hæc persecutio. Satius est igitur unum caput pro periclitari, quam totam Anglicanam ecclesiam inevitabili discrimini exponere.

Wigorniensis episcopus Rogerius, requisitus & ipse quid inde sentiret, ita temperavit orationem, ut etiam negando palam faceret quid animi haberet: Nullum, ait, in hac parte dubio consilium: quia dilectum a Deo sciebam patrem unum, qui ad regiam comminationem & voluntatem operatere relinquere, contra confientiam meam & capitis sui condemnationem loquerur eo meum: si confiteam regi refidendum, ecce qui sui sunt audiunt, per quos idipsum innotelcet Regi: Patrem quæ ejicitat extra fynagogam, & erit fors mea de cetero cum publicis hoftibus & excommunicatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud confulo.

Hiterta gellis, inclerat aliquamdiu fub filentio: mentat qui amplius hii adjicerat: Et ante quæftia, ut pateret circexitus, inclufi enim erant: Volo, inquit dominus Cantuarienfis, loqui cum duobus contubus, qui cum Rege funt, quos & nominavit. Vocati illi, ingreffi, dixit interrogerunt properantes, cupientes aliquid audire, quod regiam fatisfaret voluntatem. Attantibus is ait dominus Cantuarienfis: Super his, de quibus nos dominus Rex convenit, confultimus. Et quia non habemus ad præfens eos, quibus res ipfa magis innotuit: ideo ufque in craftinum petimus indacias: vos refpondeat, ficut dominum nobis infpiraverit. Ad hæc Regi referenda miffi funt Londonienfis & Roffenfis epifcopi. Londonienfis autem fub virgine latuit, invanctum sibi pervertit negotium, dicens Regi, dominum Cantuarienfem apud eum poftulare indacias ad præparandas inftrumenta, ftatuto die rationem reddituros fuper objectis: ille magnopere gratuer dominus Cantuarienfis ad excutiendum regiæ voluntatis. Direfti funt igitur comites ad archiepifcopum, poftulatas indacias ex parte Regis deferentes: fi tamen rationi haberet, quod ex parte Regis epifcopus Regi fuccat fuggeftum. Quo audito, Cantuarienfis ait, fe id in mandatis non dediffe, nec id quod fuggeftum eft ex parte Regis fed die fequenti fe, Deo authore, venturum, & ficut datum fuerit, defuper refponfurum. Erubuit ergo Gilbertus Londonienfis, dum videret fe incidiffe in laqueum, quem contexuit ad patrem fuum decipiendum.

Soluto itaque conſilio, ea die diſceſſerunt ab invicem. Mulcitudo virorum nullium & aliorum, qui cum domino Cantuarienſi illuc convenerant, regio metu perterriti, receſſit in partem, & amplius cum eo non ſteterit. Quo ſanctus Thomas compertо, juſſit circuiri ſuper & vicos, & ad le vocari pauperes, claudos, ac debiles, dicens per talem

& reſtitudines: & ſicut ceteri barones, debeat intereſſe judiciis curiæ domini regis cum baronibus, quouſque perveniatur ad judicio ad diminutionem membrorum, vel ad mortem. *Hoc toleravit.*

ANNO CHRISTI 1164.

XII.

Cum vacaverit archiepiſcopatus, vel epiſcopatus, vel abbatia, vel prioratus de dominio regis, debet eſſe in manu ejus, & inde percipiet omnes reditus & exitus, ſicut dominicos. Et cum ventum fuerit ad conſulendum eccleſiæ, debet dominus rex mandare ſuos principales de clero eccleſiæ, & in capella ipſius debet electio fieri aſſenſu regis, & conſilio perſonarum regis, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem facet electus homagium & fidelitatem domino regi, ſicut ligio domino, de vita & membris, & de honore ſuo terreno, ſalvo ordine ſuo, priuſquam ſit conſecratus. *Hoc damnavit.*

XIII.

Si quiſquam de proceribus regni diſſortiverit archiepiſcopo, vel epiſcopo, vel archidiacono, de re vel de ſuis poſſeſſionibus exhibere: res debet ſuſtinere. Et ſi forte aliquis diſſerat dominus regni reſtitudinem ſuam: archiepiſcopi, vel epiſcopi, & archidiaconi, debeat eum juſtitiare ut domino regi ſatisfecit. *Hoc toleravit.*

XIV.

Catalla curum, qui ſunt in regis forisfacto, non detinea et eccleſia vel cœmeterium, contra juſtitiam regis: quia ipſius pertinent. Nec in eccleſiis ſive extra facient inventa. *Hoc toleravit.*

XV.

Placita de debitis, quæ fide interpoſita debentur, vel ubique interpoſitione fidei, ſint in curia regis. *Hoc damnavit.*

XVI.

Filii rufticorum non debent ordinari abſque aſſenſu domini, de cujus terra nati dignoſcuntur. *Hoc toleravit.*

CONCILIABULUM NORTHAMPTONENSE

IN ANGLIA CELEBRATUM,

Quo Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis de perjurio per regem accuſatus, eo quod Anglicanas conſuetudines, quas juraverat, non obſervaſſet, condemnatus fuit anno MCLXIV. ſub Alexandro papa III.

De rebus in hoc conciliabulo geſtis, poſt Rogerum in annalibus, alia vita S. Thomæ, qua ſunt apud Baronium, ab referuntur. Facta quoque cottione apud Northamtonam, dominus noſter trahitur in cauſam. Sortium ita in concilavi ſedentibus domino Cantuarienſi cum ſuis epiſcopis, ex edicto Regis ſeſſo ris objectis, ac paruit exitus: propoſitum eſt ex parte Regis adverſus dominum Cantuarienſem, quod cum cancellarius eſſet, & haberet vacantes epiſcopatus & abbatias, multos reditus per annos plurimos in manu ſua, quibus ſuper his redditderit rationem, quam modo ipſe Rex requireret exhiberi. Super his, inquit Cantuarienſis, prudentiores vobiſmus conſulere, & de conſulto reſpondere.

Dum igitur medium ſilentium tenuerunt adinvicem, domino Cantuarienſi id requirente, Gilbertus Londonienſis epiſcopus, decanus utiqui Cantuarienſis eccleſiæ, & idcirco in conſilio poſt archiepiſcopum primus: Si pater, inquit, receſſit, ut te dominum Rex ſuſtuleris, quid tibi contuleris, conſideres temporum malitia, quantum ruinam ea hoſtilis eccleſiæ & nobis parabit, ſi in hac Regi reſiſtere voluerit: non ſolum archiepiſcopatui Cantuarienſi, ſed in decuplo, ſi tanti foret, cedere debueras. Et forſitan ſi hanc in te vidérit humiliatam, te Rex in univerſum reſtituet. Satis, inquit Cantuarienſis, innotuit, quod conſulto reſpondetis.

Deinde Henricus Wintonienſis epiſcopus ſubintulit: Hæc forma conſilii, catholicæ eccleſiæ nocitus pernicioſis, nos omnes obligat & confundit: quia ſi archiepiſcopus noſter & tonſus Anglie primas nobis id relinquere exemplum, ut ad mentum & comminationem principis, authoritati & curæ animarum ſibi commiſſæ quiſque epiſcopus debeat cedere, quis erit de cetero ſtatus eccleſiæ, niſi ut nulla agantur, de jure, & omnia confundamur pro libito: & ſic erit ſacerdos ſicut & populus?

Hilarius poſt hæc Ciceſtrenſis epiſcopus, & ipſe glioriolus in verbis, ſubjunxit: Niſi, inquit, temporis inſtantia & catholicæ eccleſiæ perturbatio aliud exigeret, ſtandum utique eſſet veſtræ ſententiæ. Verum ubi nutat canonum authoritas, plurimum ſubtrahendum ſeveritati, ut in eo proficiat diſcretio, quod poſſit deſtruere leveraj correctio-

Cenſeo

ANNO CHRISTI 1160.

crius & melius vitam finire non poterit. Recedente itaque Ebroicensi archiepiscopo a rameden[te] ra Regni, veniens Burchhomasius Exoniensis, episcopus, procidens ad pedes domini Cantuariensis, ait: Pater mi, miserere tui, miserere & nostri: omnes enim hodie pirimus oculo capitis tui. Exiit namque edictum a Rege, ut qui amplius cum Cantuariensi fuaret, pro eius hostia judicaretur, in capite puniendus. Dictum est etiam, quod Lexoviensis Sarisberiensis episcopus, & Willelmus Norwicensis episcopus, quia adhuc resisterant, traherentur statim ad suppliciom, in membris mutilandi: qui & ipsi pro salute sua Cantuariensi consuluerunt.

Insiciens igitur Cantuariensis in Exoniensem episcopum: Fuge hinc, ait, quia non sapis ex quo B Dei sum: Exiensis denique e vestibulo omnes homines episcopi cum tumultu ad Cantuariensem, quorum unus eloquens Hilarius Cicestrensis episcopus prorumpens in vocem: Aliquando, ait, noster fuisti archiepiscopus, & tendebamus tibi obedientiam: sed quia domino regi fidelitatem jurasti, hoc est, vitam, membra, & terrenam dignitatem tibi per te fore salvam, & contra dominum regem, quas ipse reperit, conservandas, & tu eas nitteris destruere, praecipue cum spectent ad terrenam tuam dignitatem & honorem: idcirco te reum perjurii dicimus, & perjuro archiepiscopo de ceteris non habemus obedire. Nos itaque & nostra sub domini papae protectione ponentes, te ad ejus praesentiam appellamus super his responsurum: & diem statuit. Audio, inquit Cantuariensis.

Subtrahentes se episcopi, fossum federe ex adverso dirutus in summo silentio. Tandem a Rege processerunt comites & baronae pluriima turba ad dominum Cantuariensem. Quorum primus Robertus Leicestrensis ait: Mandat tibi Rex, ut venias redditurus rationem super objectis, sicut heri promisisti se facturum, & eloquia audi judicium tuum. Judicium inquit Cantuariensis: immo, fili comes, & tu prius audi. Non te latet, fili, quam familiaris, & quam fidelis secundum statum hujus mundi dominus regi fuerim. Ejus rei gratia placuit et ut promoveret in archiepiscopum ecclesiae Cantuariensis, Deus scit, me id non volente. Nota enim mihi fuit infirmitas mea: & mando pro eo, quem pro Deo amore acquiveri: id facis bodie palam est, dum Deus, & se mihi subtrahit & Regem. Verumtamen in mea promotione, dum electus fuerc, praesente Henrico rege filio legredere, cui & hoc ipsum mandatum fuit, quatenus est qualem me redderem Cantuariensi ecclesiae: & respondem est, liberum & absolutum ab omni nexu carnali. Si igitur liber & absolutus, super his a quibus sum liberatus, nec teneor, nec volo de cetero respondere. Et hoc aliter se habet, inquit comes, quam Londoniis Regi fuggellerat. Adjecit Cantuariensis: Ad haec, fili comes, id attende. Quanto dignior est anima quam corpus, tanto magis Deo & mihi teneris obedire quam terreno regi. Nec te, nec ratio permittit, E ut filii patrem judicent, vel condemnent. Unde Rege, tuum, & aliorum declino judicium, sub Deo solo a domino papa judicandus, cujus coram omnibus vobis praesentium appello: ecclesia Cantuariensi, ordine & dignitate mea, cum ad eam pertinentibus, sub Dei & tua protectione positis. Nihilo minus vos, fratres & coepiscopi mei, quia magis homini quam Deo obeditis, ad dominii papae audientiam & judicium voco: & sic cathedrice

ANNO CHRISTI 1164.

ecclesiae & apostolicae sedis authoritate munitus hinc recedo.

Abeuntem illum sequuntur curiales & inviti, nec contumelis & injuriis traditorem illum accusantes. Et quem venienti ad ulteriorem portam, clausa est janua, nec potuit exire, nullo ibi invento cuffode. Et dum res agretur in meru & dubio, quia Dei contigit, clarior patrimus lucescielo & mundo pendere: quas antipeus quidem familiaris domini Cantuariensis, unam post alteram pertentavit, donec aperiret januam. Exierunt tibus illis occurrit multitudo morbo regio laborantium, pauperum, & infirmorum, ac clamorium & dicentium: Benedictus Dominus, qui tribuit & falvum fecit fervum fuum a facie tyrannidis & falvum fecit fervum fuum a facie tyrannidis & falvum fecit fervum fuum a facie tyrannidis. Praecedente igitur & subsequente turba landuidorum, cum cleto & populo in gaudio & letitia perduxitur ad sedpitum. Videbat autem pretationem plebis, dixit fequentibus se: Quam gloriosa nos processio conducit a facie tribulantis? Simite pauperes Christi & noftre tribulationis participes omnes ingrate nobilium, ut ejus lamentationes audiatis & impleta sunt domus & aetria circumquaque difcumbentium. *Additur ex Pontific. Roman. I. Quadripartita, cum contigiss lego in mendicitate Christi Parisiis perfecutionem Liberti, cum refisti videlicet — Confessione imperatori haeretico, a quo & de passus exilium: & ex lectione evangelii, videntes si folici, illud evangelium: Si perfecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam. Que audita a famulo Thoma, tanquam ipfi annunciata, ab eodem quamcitius fune adimpleta: cum Deo juvante in Bellovacum transfretasset, & apud monasterium Cisterciensium transisset. Alexander autem Papa ifta audiens, primum omnium non tenuit fanctum Thomam damnatione fua in concilio habita ita declarat:*

Alexander papa Thomae Cantuariensi archiepiscopo.

QUOD minor majorem judicare non poffit, & eum praefertim cui jure noftro praelationis fubeffe, & obedientiae vinculo teneur ubrictus, tam Divinae quam humanae leges demonstrant: & praesipue fanctorum patrum ftatutis id manifeftius declaratur. Hinc fiquidem nos, quorum interest errata corrigere, & ea quae incongrua pernicioem poffent exempl[um] reliquerunt, emendare, folicita conideratione penfantes, & quod ex delicto perfonae non debet ecclefia jactura aliquam vel incommodum fuftinere: fententiam ab epifcopis & baronibus Angliae, quoniam ad primam Regis citationem tui capiam non fecifti, adversum te praefumptuole prolatam, in qua tibi jam dicti epifcopi & baronos omnia mobilia, tam contra juris formam, quam contra ecclefiafticam conluetudinem abjudicarunt, praefentium quia nulla mobilia praetergum de bonis ecclefiae tum habuifti, irritam penitus effe cenfemus, & eam appofitica auctoritate caffamus: ftatuentes ut nullus in poftterum vires obtineat, aut tibi vel fuccefforibus tuis, fen ecclefiae tuae gubernationi conferat, aut quod in poftterum praejudicium valeat vel laefionem afferre.

Hec Alexander papa, qui & alijs datis litteris ex ftituenda mandavit que fubtus fuiffent ipfi archiepiscopo, five alijs, occafione ipfius Thomae.

ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIUM REMENSE

Pro auxilio Terrae Sanctae ferendo celebratum ab Alexandro III. P. anno Christi 1164.

Ex P. Pap. ad An. Ch. 1164. n. 13. & leq.

HUJUS Concilii meminit Vafferburgius, affirmans illud poft Turonenfe habitum fuiffe, Chriftianorum rebus in arctum redactis in Paleftina, & fe eo adtum de fuppetiis ferendis, & collecta per totam Europam facienda, vectigali a Rege Franciae ob id impofito, quo quilibet tam Nobilis, quam Clericus per quatuor annos ex vigini folidis annui reditus unum pendere tenebatur. Memoratur iftud Concilium a Monacho Anonymo S. Vitoni Virdunenfis, qui continuavit hiftoriam Virdunenfem. Exportum a Laurentio Leodienfi ad S. Laurentium, Monacho feriptam tom. 12. Spicileg. Dacheriani recitatam: Ibi enim pag. 537. de Comite Alsatiae S. Vitoni B Virdunenfis dicitur: *Nec ftendum arbitror, quantum honoris dominus Papa ei impenderit, quantumque gratiae ipfe acceverit, qui eum idem dominus Papa [fcil. Alexander III.] Synodi gratia de more celebrandi Remos advenifte, & omnes tam Abbates, quam Epifcopis in fuis fedibus, & fubfellijs refedentes, eantdiu tandem mediolem Patrum ante Cameram ftitis tardius advenerat, qui tum indutus facris veftibus Concilium introifet, nec beforet federe, in qua potuiffet refidere, humi refidit. Ad quem cum Dominus Papa oculo inclinaffet: Hic eft, inquit, qui gratia majoris honoris & reverentia patrioris favorem omnibus, ex quo ufqfpinavit, nobis exhibuit: & C ex meffagio mihi & ei ex imperatore delatum cognovi, qua fuftus erat refidere, qua ifte humiliter, & cum gratiarum actione receptu, defuper refedit.* Ita Scriptor ille aequalis.

Concilium autem ifted anno 1164. congregatum oportet, quo Chriftiani in Oriente a Norradino Sultano Alepenfi ingenti clade affecti funt. Unde Amalricus Hierofolymorum Rex Ludovico Franciae Regi fcripfit Epiftolam a Duchefnio tom. 4. recitatam, in qua ait: *Per praefentia fcripta defendum omnibus Chriftianorum, qui in Terra Sancta Jerufalem funt, credits Turcorum cornibus, deppreffionem fubimineri. Poftea licet eam jam forte audieritis, exponere dignum duximus. Nobis apud Antiochiam cum Syracino dimicantibus, & per virtutem dominica crucis, inde eum maxime, fi ifti permanferint, nullibi refugium. Ecclefiarum a Latinis, factum eft, ut Cames Tripolitanus, & Principes Antiochenus cum multo exercitu ad liberandum caftellum prope Antiochiam ftetum, omnes fimiliter, quod Norradinus cum innumerabili multitudine obfederat, irent, & auxilio divino hoftibus eorum advenientibus dimicabant liberarent. Accidit autem, ut dum profecti, Principes fcilicet & comites non omnes cum Eis benefitis fuperbe hoftes ad loca naturaliter munitiffima infequerentur, ipfos ab hoftibus caeft, & omnem ferevorem exercitum partim capti, partim occifi. Additus eft praterea huic dolor dolori. Nam traditorem manent profatus Norradino, cum adhuc in Aegypto ftarem, Patriarchatum, quod nuper Belinus dicitur, tradiderunt. Sic itaque quod in exemplar pondus fanctae laborare Terra, noftrum & veftrorum poffimus, quod fibi efficaciffimum fore [perarmus, nobifcum impluret auxilium. Valete. Datum Accalonis.* Ita Vaffeburgius. Ejus literas cum Lodovicus Rex acceptifet & cum Alexandro III. communicaffet, Concilium Remenfe ad auxilium Terrae Sanctae convocatum eft.

Ab Alexandro III. P. coactus, ut puritari Theologiae profpicerent.

Ex P. Pap. ad An. Ch. 1165. n. 21.

DE Chrocographibus Reichersbergenfibus ad An. Ch. 1164. *haec habet*: Ipfo anno, cum per totam Franciam multae & variae fententiae haberentur de Fide inter Magiftros Francigenas, Alexander Papa convocatis in unum Scholaftricis, & quibufdam literatis, in ipfa vigilia Nativitatis Domini ufque ad tria, vel tertiur, millia vel ultra, cum affentientibus ibi dominis Cardinalibus condemnavit, & omnino condemnatis omnes tropos, & indicipitationatas quaeftiones in Theologia, Patifienfique epifcopo fub obedientia praecepit, ut per totam Franciam eas comprimeret. Sententia autem de gloria hominis in Deum affompti, & in Deum nati approbata eft ibi coram Papa ac roborata, conferipta inde omnium quaeftionum & amplius audacitatibus. *Et fere Conventus hic Parifiis habitus eft, cum hoc anno M. Aprili ea in urbe Alexandrum III. commorantem reperiamus ex Gallia Chriftiana in Epifcopis Parifienfibus, & Balux. tom. 1. Hift. Univerf. Parifienf. p. 326.*

Pro confirmando Guidone antipapa, qui Paschalis III. dicebatur, anno Dom. MCLXVI. ad Pentecoften.

ANNO Dom. MCLXVI. *Fridericus imperator Herbipoli conventionem epifcoporum ac principum ad Pentecoften indixit, confirmando antipapa fuo Guidoni. In quo qua fint geffa, docent Friderici ipfius encyclica litera, quae ex MS. Patticano edidit Baronius.*

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & femper auguftus, omnibus populis quos clementia noftra regit imperium.

JAMDUDUM ignotuiffe credimus, qualiter exorta quondam inter ecclefiae Romanae cardinales de apoftolatu difcordia, inter reges & regna impetu peftifero eft diffula. Pro qua da optabile bonum pacis revocanda, quantos poft beatae memoriae papae Victoris electionem ac confirmationem catholicam, Papiae, Mediolani, Laonis, atque in diverfis imperii finibus in corpore

ANNO CHRISTI 1180.

pore nostro labores, tam nos, quam invicti principis nostri pertulerimus; quantas rerum copias velo jubilatæ impendérimus: in extremis quoque mundi partibus, jam auditum non dubitamus. Denique beatissimo papa Victore in partibus gallicis feliciter assumpto, & in ejus locum ab episcopis, ac cardinalibus almæ Urbis apostolicæ dominio Paschali viro Christianissimo in præsentia episcoporum & religiosorum Lombardiæ ac Tusciæ, illustris quoque urbis Pisanæ, & multorum nobilium Romanorum, catholice subslituto: ipsum etiam dominum Paschalem, ecclesiæ ac principum imperii judicio atque consilio, in papam, & patrem catholicum fideliter recepimus, debitoque honore venerari semper intendimus. Proinde obstinata schismaticorum perfidia mortem virisi fuis finis successoribus aperta fronte adhæsit, & ipsorum fuis blandiciis seipsorum dum fidelium nostrorum animos adeo mollita est donec immutare: utinis morbis novis nova remedia obijcerentur, pars nostrorum non modica videretur ex fiducia nobis restituta federatis. Igitur ad reformandi decoris domus dei ardentius accensi, cum regem Francorum, qui nulla nostra culpa præcunte, una cum Rolando imperii nostri hoste ambiguitatem, prorsus ipsi non manu propria fuper sanctorum reliquias juramentum publice præstitimus, quod Rolandum schismaticum, vel ejus successorem, quem pars illorum in papatu, nunquam recipiemus, nec ad eum recipiendum, assensum unquam alicui præbebimus. Nulli etiam fautorum ejus gratiam unquam nostrum reddeturum, nisi errore vite fue ab unitatem ecclesiæ fuerit converfus. Dominum vero papam Paschalem manutenebimus semper, & promovebimus: eique tanquam patri catholico, & universali pastori essi, obedientiam, honorem, & reverentiam exhibebimus, & ab ipso, ejusque parte, vita comite, nunquam recedemus. Electos quoque, qui sub eo, aut ejus successore, quem pars ipsius elegerit, consecrationem receperunt, vel adhuc recipiunt, honore aut ordinibus suis per ejus obedientiam privari nunquam permittemus: & hujus absolutionem sacramenti nunquam, quamdiu vixerimus, nec oblatam recipiemus. Præterea nobler in imperio successor, quem principes universi elegerint, hunc honorem ecclesiæ Dei, & imperii, & hanc partem nostram, sub eodem juramento tenebitur semper atque tenebit. Idem quoque juramentum archiepiscopi. & omnes episcopi, at- E que electi qui interfuerunt, numero quadraginta, super sancta Dei evangelia propria manu unusquisque sub stola sua præstiterunt, & publice firmarunt. Nihilo minus universi principes seculares, dux videlicet Saxoniæ, & Brandeburgensis marchia Albertus senior, Conradus palatinus de Theco *, & Ludovicus Lantgravius, & reliqui omnes super sanctorum reliquias idipsum juraverunt. Repente autem Spiritus sanctus mentes omnium adeo unius effecit voluntatis, quod electi omnes, in sabbato quatuor temporum ad laudem Dei, & honorem imperii, sacros ordines devotissime susce- A perunt. Firmiter quoque a nobis, & ab universis dictum est, ut quicumque superfluos redditus prandii, in primis quatuor temporibus similiter exoquantur: alioquin dignitatis ad quam electi sunt honore, omni remota dilatione, priventur. Ad hæc honorabiles legati illustris amici nostri Henrici gloriosi Anglorum regis ad nos ab ipso transmissi in totius curiæ nostræ præsentia super sanctorum reliquias ex parte regis Angliæ publice juraverunt nobis, quod rex ipse non totus regno suo in parte nostra fidelitet stabit, dominum Paschalem, quem nos tenemus, a nobis cum semper tenebit. De Rolando autem schismatico nunciando, ad quem nos se de cetero intromittet. Quia, vero * justitiæ examen, quam nobis ecclesiæ Dei & nostri, sive ex fuperbia, sive ex cautæ dilationis duvitatem, non semper hactenus fieri potuit, nec tantum ad infolita facramenta ex eorum manifesta obstinatione fumus impulsi: a schismaticis cum communione omnis homo, omnisque ordo caveat. Furor enim contra ecclesiæ hactenus malo vius est venialis: in posterum prorsus erit irremissibilis ad perfectum quoque hujus negotii finamentum, ex totius Herbipolensis concilii decreto firmissime præcipimus, ut si quis ad id mandatum auctoritis sacramentum supra scripum non præstiterit, si clericus sit, aut monachus, ecclesiastico privetur honore, ac beneficio: si laicus, absolutis & beneficia quecumque possidet, postea ipsi authoritate a suo judice vel domino prorius admanetur. Data Wirtzburg Kal. Julii.

Dedit quoque Fridericus ad omnes amicitias, abbates, ac principes ecclesiarum literas, quibus concilii habiti hujus decretis robur adderet, omnesque sacramento adigeret ea fermatrous. Extant in eodem codice Acta ab abbate Stadelhofensi: ex quibus excerpsimus a Baronio: Ipse quoque omnibus ecclesiæ tum fidelibus publice jures, & obsèrves, & singulis Dominicis diebus & festis in publico stetis, & ipsum ab alio, & ab alio a nobis & a principibus publicam oraționem pro domino papa Paschali nominatim, & assidue, intus & foris præcipiat retineri. Edictum quoque, & flatutum istud, ut hæc omnia juramenta infra sex hebdomadas ubique omnibus compleantur. Quod si aliquis monachorum, clericorum, laicorum, in imperio nostro hanc constitutionem, & edictum nostrum modo fe opponendo contradixerit: certum sit apud te, quod ficut publicus hostis imperii, absque omni ipse recuperationis judicatus est, & damnatus, & ab omni officio, & honore & beneficio destitutus est. Eadem forma data ad ceteros.

Verum tantum non fuisse hujus authoritati ac constitutioni, tantumque omnium consensum, quantum per laudem Fridericus voluit, intelligimus ex omnibus cultí qui interfuit literris ad Alexandrum papam, & card. Baronio ex codem Vaticano libro edit: quarum hoc exemplum.

Alexandro papæ quidam amicus fuus.

IMPERATOR cum principes fuos ad curiam, quam eis in festo Pentecostes indixerat, subnasset, & principes ipsi sabbato ante festum atque subsequenti fecunda feria, de pace inter vos & eum reformanda tractare coepissent: Reginaldus dictus Colonienfis archiepiscopus advenit, publicaeffereus, & proponent, quod nihil contra vos ad honorem sui labor & studium imperatoris præfiterit, nisi quæ tunc penitus affectare conflitit. Dicebat enim, quod potius pars imperii vobiscum erat, commentorque feliciter Salzburgenfem, Moguntinum, & alios de Alemannia, qui vestræ ob- A

ANNO CHRISTI 1180.

obtemperant fanctitati. Verumtamen ad magnificandum feipfum: plures, inquit, quam vos fumus, ad obedientiam apostolici nostri conquisiti, quos ei Rex Anglorum numero quinquaginta, & plures juxta domini imperatoris beneplacitum exhibebit. Cum igitur ei talia promiscuerit, & ad certitudinem hujus rei duos nuncios præmiserit regis præsentialiter exhibenti, & prædicaverido ejus confilio fuum imperator pollicereter affenfum: in audientia cardinalium principum hujusmodi confilium impugnatum fuerat.

Quod ipse videlicet imperator in conspectu totius curiæ propria manu juraret; quod nullo unquam tempus vite fuæ tempore vos, vel aliquem qui ex parte vestra fit, in pontificem recipieret, sed devotioni papæ fui Paschalis inconcusse fem- B per & fuspexabilitet adhæreret. Si vero mos illi ante contigisset, hoc ipsum juramentum fui successores ipse obtinent. Principes vero hoc hoc ipsum jurare compelleret, adjecto corumdem principum juramento, quod si prius Imperator obiret, principes ipsi nullum unquam consentirent in regem, quem ipsi coronandus esset, de tenendo, & fovendo eodem ichismatico, & ejus successoribus, idem faceret juramentum. Et quod principes infra fex hebdomadas, postquam ipsa ad propria loca rediffent, omnes abbates, præpositos, & alios ecclesiarum prælatos, milites quoque, & alios omnes qui in locis suis aliquos homines hodiernos, hoc jurare compellerent: & eos qui nolient hoc facere, rebus eorum penitus confiscatis, de C positos, & honoris sui cingulo spoliatos: vel si privati homines fuerint, in membris propriis crudeliter mutilatos, a toto imperio compellerent exulare.

Placuit imperatori forma consilii. Sed archiepiscopi Magdeburgenfi, & aliis, qui præsentes erant, episcopis, dura vifa est admodum, & molestia: ita quod idem Magdeburgensis nullum juramentum fe præstiturum respondit, nisi prius Colonienfis ordines & confecrati omnes recipere: per quam omnem dubitationem ab ejus & aliorum pectoribus removendam. Unde cum ille id promittere detrectaret, acriter eum agreffus est Imperator, fuamque ipfi malignitatem improperans, in eum verbis ifta est profecutus: Ecce, inquit, unus de apparet, quod fecit praetor & decretor, in quibus quod ait legatus regis Anglorum facrilegium illud contribuisti fuspirandum de agnoscendo Guidone, & adulcinalis Alexandrino, regis fui nomine reddis?: paulo id accusatius explicandum est.

Henricus Angl. rex Alexandri pontificis animum eorumdem minus fibi quam Thomæ Cantuariensis favorem, cupit ipse Alexandri partibus infestior. Quod cognovit ex ejus literis ad Reginaldum Colonienfem archiepiscopum, schismaticorum signiferum: quarum exemplum ex Baronio hic adscribere libet.

Diu defideravi juftam habere occafionem recedendi a papa Alexandro, & a perfidis cardinalibus ejus, qui prodiforem meum Thomam, quondam Cantuarienfem archiepiscopum, contra me manutenere præsumunt. Unde cum confilio omnium baronum meorum, & cum confenfu cleri, magnos vivos de regno meo, fcilicet Eboracenfem archiepiscopum, Londonienfem episcopum, archidiaconum Pictaviensem, Joannem de Oxenford, Richardum de Luci Romam miffurus fum, qui publice & manifeste ex parte mea, & totius regni mei, & omnium aliarum terrarum, quas habeo, proponent & denunciabunt papæ Alexandro, & cardinalibus fuis, ne ulterius prodiforem meum manutenerent; fed ita libertate me ab eo, & alium cum confilio cleri in ecclefia Cantuarienfi

ANNO CHRISTI 1180.

chiepiscopi Magdeburgenfis determinato, ut fi vos, & fchifmaticum illum eodem tempore obire contingeret; & cardinales utriufque partis in alium quem ex eis unanimiter convenirent: liberum ibi effet, cum recipere, fi tamen (quod quidem Colonienfis ferat appoto) de Imperatoris affenfu eadem electio proveniret. Deinde qui præsentes erant principes, fecut fuperdictum eft, juxta præfcriptum fuijuramentum. Cum vero ad episcopos ventum effet, dicerentque omnes excepto Verdenfi, velle fe potius regalibus cedere honoribus, quam hujufmodi literarum præstare: refponfum eft eis, oportere eos, velleni, nollent, juramentum facere, & regalia retinere. Sicque cum ftetu & planctu maximo juravit primus Magdeburgenfis, fub eo tamen condicione, fi omnes alii qui aderant, effent juraturi; & quod folutus effet juramento, quocunque tempore deliberet, quamdiu poffitere. Babenbergenfis vero episcopus poft multas & varias excufationes ita ipfi imperatori juravit; quod quamdiu voluerit regalia retinere, fecundum quod ei proprius fenfus dictaverit, quamdiu imperator fuper negotio auxilium & confilium minifrabit. Verdenfis etiam invitus, * Maldestadtfis absque ullo- Parte, & Halberstadtfis. rum dispendio. Medicinæ, 3. & 4. Tonne. Frifingenfis. Magdeburgenfis. Colonienfis juraverunt. Verdenenfis, & Babenbergenfis propter archiepiscopum abfentiam excufati, juramentum facere minime funt coacti: fed habita licentia, libere ad propria redierunt, ubique ad fedes fuas honorifice poftliminio recepti. Pauli fibi licentiam impetrantes.

Hi tantumodo principes juraverunt, duo Saxonienfis, marchio Albertus, comes Palatinus frater Ludovici Imperatoris, & quidam fecretius Imperatoris. Hi funt archiepiscopi qui juraverunt, Magdeburgenfis, & Babenbergenfis, fub condicione tamen prænominata. Colonienfis autem, & duo fuffragani ejus absolute juraverunt. Filius vero Conradi, qui ad curiam cum milite quingentis militibus venit, ut audivit fieri mentionem de prorogatione, recedit in Italiam. Aquilegenfis non affuit, neque aliquis fuffraganeorum fuorum. Similiter nec Salzburgenfis, vel aliquis fuorum: neque Trevirenfis, vel aliquis ex illius curia. Et multi de principibus non affuerunt.

Ex hac narratione clam fcripta, apparet quam parum fuerint fese illi Friderici publicæ ad omnes literæ, authoritatem ac momentum fua adjungere fludentes. In quibus quod ait legatos regis Anglorum facrilegium illud contribuisti fuspirandum de agnoscendo Guidone, & adulcinalis Alexandrino, regis fui nomine reddis?: paulo id accusatius explicandum eft.

Henricus Angl. rex Alexandri pontificis animum eorumdem minus fibi quam Thomæ Cantuariensis favorem, cupit ipse Alexandri partibus infestior. Quod cognovit ex ejus literis ad Reginaldum Colonienfem archiepiscopum, fchismaticorum fignifeum: quarum exemplum ex Baronio hic adscribere libet.

Diu defideravi juftam habere occafionem recedendi a papa Alexandro, & a perfidis cardinalibus ejus, qui prodiforem meum Thomam, quondam Cantuarienfem archiepiscopum, contra me manutenere præsumunt. Unde cum confilio omnium baronum meorum, & cum confenfu cleri, magnos vivos de regno meo, fcilicet Eboracenfem archiepiscopum, Londonienfem episcopum, archidiaconum Pictaviensem, Joannem de Oxenford, Richardum de Luci Romam miffurus fum, qui publice & manifeste ex parte mea, & totius regni mei, & omnium aliarum terrarum, quas habeo, proponent & denunciabunt papæ Alexandro, & cardinalibus fuis, ne ulterius prodiforem meum manutenerent; fed ita libertate me ab eo, & alium cum confilio cleri in ecclefia Cantuarienfi

ANNO CHRISTI 1165.

possim instituere. Denunciabunt etiam, quod quidquid Thomas fecit, in irritum revocabunt, et ita patriam pollutabunt, quod coram eis Papa jurari faciat publice, quod ipse, & successores sui, & mihi, & omnibus successoribus meis regius confuetudines Henrici avi mei concedat & inviolatas, quantum ad se, conservabunt in perpetuum. Quod si forte alicui petitionum mearum contrarie voluerint: neque ego, neque baronet mei, nisi obediant: immo manifeste eum, & omnes suos inquantipotuimus. Et quicumque in terra mea inventus fuerit qui ei pollet hic adhærere voluerit, expellatur. Reprobent omnes, si fieri potest, familiam amicum, quatenus fratrem Rodulphum Hospitalarium, omni occasione remota, cito ad me mittatis, qui ex parte Imperatoris & vestra, pacem & concordiam mei dicatum præbeat, eundo & redeundo per terram Imperatoris.

Interea filium suum Imperatoris filio cum unpraedicto Anconitano, & me misit ad eum oratores; Ioannem Oxoniensem, clericum suum; & Richardum procefferensem: qui theologicæ conventiculo hoc vocabulo interfuerunt: Pro eo autem Henricum regem cum filiabus consanguineis meis Romanorum archiepiscopus, datis ad Henricum SS. Nores & Achillei cardinalibus litteris: ex quibus hoc fragmentum Baronius edidit:

Pro dominio rege Anglorum Henricum Schismaticum curitatem, quod Imperatori nec per se, nec per nuncios, juramentum præstitit, aut promisso-nem, quod schismaticis adhærere velit, ecclesiam relictorum. Immo certi fimus, quod in ipsius Anglicanæque de matrimonio pactionibus, licet Teutonici super hoc laboraverit per tridium, nihil unquam concedere voluit, nisi præterea non in omnibus illæ clericis dominis suis ecclesiæ, & regis Francix. Ipsi vero litteris nostris mandavimus, domina Imperatrix, & nos, ut ab hac nota se quam citius excuset. Nec mirum, cum non Romanos ei fensus, & illic eilent nunci Imperatoris: de illis quidem audivimus, sed eos non vidimus, &c.

Hæc archiepiscopus Ravennatensis, quæ partium malitiis quam veritatis studio ab eo scripta fuisse ex conflatu, quod nunciis illi a S. Thoma Cantuariensi archiepiscopo, anno sequente nominatim excommunicatis simt, ut dubitare ejus rem ab episcopo provincia sua, cum ad eum scribens Pontificem litteras, quod a cardinale Ravennæ referuntur.

☞ OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Ch. 1166. n. 1. & seq.

Chronographus Reichersbergensis, qui hac tempora vivebat, ad Annum MCLXV. hæc narrat, quæ ad præsentem unde revocat Baronius anno 1166. & feqq. *Mense Martio in festum annunciationis, qui dominicæ incarnationis dies est, ab episcopis & Abbatibus Imperatoris Alexandri Papæ, in regno Teutonico, & Italico, in Sancta Romana ecclesia, & in Imperio Romano, qui ab eo pendent, ad Pontificatum electus est. Quem Imperator Coloniam evehere fecit, & in ecclesia Sancti Petri, quæ Major dicitur, ab episcopis & Abbatibus Imperii, & regni Teutonici, & Italici, & Burgundiæ, & Galliæ, & Hispaniæ, & Ungariæ, & Daciæ, & Sclavoniæ, & Bohemiæ, & Polloniæ, & H

ANNO CHRISTI 1166.

ni, & Salvatoris nostri Jesu Christi vocem, A *Pater major me est*, dici cum religiosis interpretationibus sanctorum Patrum etiam secundum quemdam modum, secundum quam passus est: quemadmodum in multis divinitus inspiratis sermonibus sanctí Patres luculentissime testantur. Præterea & iis qui dicunt ipsum Christum in carne sua passum esse, Sempiterna memoria.

III.

Iis, qui sentiunt, & dicunt, deificationem quæ, quod assumptum est, mutationem humanæ naturæ in divinitatem; & non sentiunt ex ipsa unione corpus Christi divinæ essentiæ & dignitatis participem factum esse, & de adorari una adoratione in ipso Deo Verbo assumente, & esse ejusdem honoris & gloriæ, vivificans, & æqualis majestatis cum Deo Patre, & Sancto Spiritu, æqualique dignitatis: neque factum esse consubstantiale Deo, tran-esse ressentiæ a naturalibus proprietatibus, creati, circumscripti, & reliquis, quæ in humana Christi natura ipsi dantur: Mutatum autem esse & in substantiam divinitatis, ut ex hoc deducatur vel appareret tantum, & non vere ac realiter factum esse Christi incarnationem, & passionem; vel Unigeniti Divinitatem esse passam, anathema.

IV.

Iis, qui dicunt tantum Christi ab ipsamet unione suppreciatam, & supra omnem hominis proprii genium constitutam; ut ex propria natura ejusdem divinitatis consors effecta immutabiliter, sine ulla varietate, aut confusione, & firmiter, propter hypostaticam unionem, & indissolubilis atque individuæ manens ab ipso Deo verbo illam assumente, æquali cum illo gloria honoretur, eademque adoratione adoretur, & in ipso divinitatis thesauro collocetur ad decorum Dei & Patris, tanquam divinitatis deinibus locupletata, salvis proprietatibus naturarum, sempiterna memoria:

V.

Iis, qui respuunt Sanctorum Patrum voces, quas in probatione rectorum Dogmatum Ecclesiæ Dei protulerunt; videlicet Athanasii, Cyrilli, Ambrosii, Amphilochii, theologi Leonis sanctissimi archiepiscopi veteris Romæ, & reliquorum. Præterea & iis qui actiones universalium synodorum, videlicet quartæ & sextæ non amplectuntur, anathema.

VI.

Iis qui non recipiunt illam Dei veri, & Salvatoris nostri Jesu Christi vocem, nempe *Pater major me est*, quemadmodum eam variis modis sancti expoluerunt, quique non dignentur id dictum esse secundum ejus divinitatem; ex eo quod a Patre ipse sit genitus. Alii autem secundum naturales proprietates Christi ait, simpter, & hypostaticæ unitæ ejus divinitati, scilicet quod creata sit, circumscripta, mortalis, & propter reliquas naturales, & hypostaticas passiones, propter quas Patrem majorem respio Dominus testatus est. Sed in eo sensu dicunt hanc vocem intelligi, cum

ANNO CHRISTI 1166. EVGENII CONTENTI Jun. 336

καὶ Πνεύματος ἁγιοῦ Χριστὸς φωνῶ, † σὺ εἶ ἡ μεγάλη μεγέθει, λέγουσι σοῦ τοὺς ἀνοήτους ἐξελεμμένους τοῦ ἁγίου Πατρός, καὶ χ̣ † ὁ ἐν ἁγιοπνεύμασι, καὶ ὡς τοῦ πατρὸς, καὶ ἀνεξοίκειον ὡς πάντως † θεοτόκον ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος

ANNO CHRISTI 1167.

*** I. Epistola suffraganeorum Cantuariensis ecclesiæ ad beatum Thomam Cantuariensem archiepiscopum.

VENERABILITATI *patri & domino Thomæ, Dei gratia Cantuariensi archiepiscopo, suffraganei ejusdem ecclesiæ episcopi, & perpetua per præsentem diæcesis suæ varias conflictiones, debitam subjectionem & obedientiam.*

Quæ vetus, pater, discessu in longinqua, inopinata rei plius nove rei turbata sunt, vestra [per]rabamus humilitatæ & prudentia in pacis pristinæ fœcunditatem, cooperante gratia, revocari. Erat ergo, ut placet, famæ vestræ, parcatis & gloriæ, & humilitate dominum nostrum, filiumque vestrum caritate vincere studeatis. Ad quod firmata vos monita movere nequeunt, debet saltem summi pontificis, sanctæque Romanæ ecclesiæ dilectio, & fidelitas inclinare. Votum enim laudat debet & facit, ne quid contra nostræ vetitis, nobis boraeni jamdiu mirati vestræ, labores augeret; quod vel multorum indobedientiam deplorantis ex eorum qui obedient auxilione dolor accrescat.

Quid enim [ex] ejus, quod abiit, exacerbatione, vel opera, dominus noster, quem largiente Domino populi sequuntur & regna, a domino Papa receperit; ipsumque fortasilis adversum vos latia denegenten, qui de certo declinaverit? Ipsum namque in hoc, quæ supplicationes, quæ dona, quot quantæ promissi solicinant? In petra cum hucusque firmus perstitit, & totum, quod mundus offerre potest, victor alta meno calcavit. Unum nobis timori est, ut quem oblatæ divitiæ, & totum quod in hominum gloria pretiosum est, afflectere nequiverunt, animi fides valeat indignatio sola subvertere. Quod per vos accidere in thronos Jeremiæ totus ire poteritis, & lacrymarum fontem oculis vestris de cetero negare nulla quidem ratione potestis. Revocetis itaque si placet pacem vestræ ecclesiæ, modis omnibus, si placet, adsciteris, modis omnibus, si procedere, obtinentum. Sed qui penes vos alios [opinor] vos longe hæc via progredi non permittunt. Horrantur experiri in dominum nostrum regem, qui [nos] & in omnia quæ sua sunt potestatem accepit, & in omnia quæ possilis. Quæ maximum potestas peccanti timenda est, fatisfacere nolenti formidanda. Dominum vero regem non quidem peccasse nunquam dicimus: sed semper Dominus paratum satisfacere confitendem exhibet, & prædicamus. Rea a Domino confitentus paci providet subjectorum per omnia, ut hanc conservet ecclesiis & commissis sibi populis, dignitatem regnum ante & debitas & exhibitas, sibi vult exhibere, & exigit. In quo si inter ipsum & vos aliqua oborta est contentio, a summo fuper hoc pontifice paterna gratia per venerabiles fratres nostros Lundinienses & Herefordenses defensem episcopos conventus & commonitus, non in cœlum os suum polluit: fed de omnibus in ecclesia vel ecclesiastica persona quæcumque & quotcumque offenderet se non abstinuit quærere; fed ecclesiæ regni sui paritatum judicio humiliter & mansuete respondebit. Quod quidem & facilis impletu paratus est, & dulce nequam obsequium, cum monetur ut corrigat si quid offenderit in Deum. Nec solum fatisfacere, fed & si jus exigat in hoc fatisfacere paratus est. * Si & fatisfacere voluerit ecclesiæ fe judicio in his, quæ ecclesiæ sunt; nec in modico fobtrahentem, colla Christi jugo fubdentem, quo jure, qua lege, quove canone, aut interdicto gravabitis, aut ieeuri, quod absit, evangelica præcidetis? Unde nobilium omnium una

ANNO CHRISTI 1167.

una est in commune petitio: ne confilio præipiti mactare pergatis, & prodere. Sed commissis oribus, ut vitam, ut pacem, ut fecuritatem habeant, paterna fbdeatis gratia providere.

Movet quidem nos omnes, quod in fratrem nostrum dominum Salesberiensem episcopum, & decanum ejus, præpositure, ut quidam gestimant, nuper actum est privilegium. In quo [quidem]nis aut damnationis pœnam, ante motam de culpa controversiam, calorem, ut videtur, irascundiæ, plusquam justitiæ secuti transimus, intorsisti. Ordo judicionum novus hic est, hucusque legibus & canonibus, ut speramus, incognitus, damnate primum, & de culpa postremo cognoscere. Quem ne in dominum nostrum Regem, & regnum ejus, nec in nos, & commissas nobis ecclesias & parochias, in domini Pape damnum, sanctæque ecclesiæ Romanæ & nostrum detrimentum, irrepheæ confusionis augmentum non modicum, exercere tentestis & extendere: remedium vobis appellationis opponimus: & qui contra metum gravaminum, in fuis ecclesiæ, vira jam dudum vocæ ad dominum Papam appellavimus, iterato jam nunc ad ipsum scripto, etiam appellamus, & appellationi nostræ remedium Apostolicum Dominice defignamus. Quanta quidem possimus devotione supplicantes, ut inito falubriori consilio, vestræ ac nostris laboribus expensisque parcatis, cauhmque vestram, in hoc quo tenemini, habere queat ponere fiudeatis. Valere vos optamus in *Domino* pater.

II. Epistola Suffraganeorum Cantuariensis ecclesiæ ad Alexandrum summum pontificem.

PATRI suo, & domino, summo Pontifici Alexandro, provinciæ Cantuariensis episcopi, & perpetua per eamdem diœcesis suæ spiritualem conflictiæ, & debitam subjectionem & obedientiæ fidelitatem.

Vestram, pater, meminisse credimus excellentiam, vos dilectum filium vestrum, dominumque nostrum carissimum, illustremque regem Angliorum, per venerabiles fratres nostros Lundinensem & Herefordensem episcopos diredis [ad]dudum literis commonuisse, & de omnibus, ob res verentiam Christi, ob ecclesiæ sanctæ, quam sibi matrem profitetur, honorificentiam, ob animæ suæ remedium, ecclesiæ regni sui confilio fe correcturum devotione fanctiffima [jam diu pollicitus] est, & conftantiffime pollicetur. Et quidem paratis optatum fuerit, noftra, pater, ut speramus, diligentia, & fatisfactionem exhibuit: fi non tam ipsa, & fere prorfus extinctas, patris noftri domini Cantuariensis de novo fuscitaffet exacerbatio. Verum hic, de cujus patientia pater, de cujus modestia redite regnum, & ecclesiæ quæ gratia [per]manat; ipsum quem mooitis emollire, quem meritis & manluetudine fuperare dobuerat, per trifles & terribiles literas, devotionem patris aut pontificis patientiam minime redolentes, cum in pacis perturbatores exercitum nupor agetes, dure fatis & irreverenter aggroffus eft, in ipfum excommunicationis fententiam, in regnum ejus interdicti pœnam acerrime commendando. Cujus fi fic remonstrare humilitas: quid in contumacem ftatuetur? Si fic efficaciter obedienti prompta devotio: in obftinacem perverfitatem quoouam modo vindicabitur? Minis quoque gravibus fuperaddita funt graviora. Quoldam namque fideles & familiares domini Regis, primarios regni proceres, regis specialiter affiftentes fecretis, in quorum manu

ANNO CHRISTI 1167.

ne consilia regit, & regni negocia dirigunt, una A tie pervolvamur. Compendiosissima quippe via haec est ad omne religionis dispendium, si cleri pariter populique subversionem, & interitum. Unde ne apostolatus vestri tempore tam miscre subvertatur ecclesia; ne dominus noster Rex & Servientes ej populi a vestra, quod absit, avertantur obedientia; ne totum, quod privatorum consilio machinatur, posse in nos domini Cantuariensis incundia: adversus eum & ejus mandata, domino pulso Rege, aut regno ejus, nobis, aut commilitonibus ecclesiis gravamen aliquod importantia, ad sublimitatem vestram voce & scripto appellavimus: & appellationis terminum dum Alexandrum Dominicae delegavimus: eligentes apud vos in ea nondum sanctitati vestrae placuerit humiliari, quam ab sublimes ipsius animi motus, nostris non id exigentibus meritis, de die in diem tædiosissime gravarari. Conservet incolumitatem vestram ecclesiae suae in longa tempora profuturam omnipotens Dominus in Christo dilecte pater.

ANNO CHRISTI 1166.

CONVENTUS CENOMANENSIS

Pro suppetiis Terrae Sanctae ferendis,

Ex P. Pagi ad an. Chr. 1166. n. 25.

AD Terrae Sanctae subsidium non solum in C Francia, sed & in Anglia pecuniæ collectæ, ut dicimus ex Chronico Gervasii ad an. 1166. ubi refertur scriptum Henrico Rege praecipiente compositum, in quo is ait: *Proxima tertia feria post Dominicam, qua cantatur, Misericordia Domini, primo anno ab adepto Archiepiscopatu Rotomagensis, & tertiæ Episcopi Normanniæ, & Episcopus Cenomanensis, & quidam Barones mei. Iterato apud Cenomannum tertia feria post fquartam Dominicam adfuerunt praefati tres Archiepiscopi Rotomagensis, Turonensis, Burdegalensis, & Episcopi plures Bajocensis, Lexoviensis, Sagiensis, Cenomanensis, Andegavensis, Venetensis, Britannensis, Exqualimensis, Tertracensis, & Agennensis, Besarensis* (vox illa corrupta) *& multi Barones mei de Normandia, de Cenomania, de Turonia,* de Andegavia, de Britannia, de Gualconia, conflio & assensu omnium, peritiore & precibus Domini Regis Francorum & reginae sue, qui per terram suam similiter statuit fieri, statuit ut ad defensionem & juvamen Ecclesiae Terrae Orientalis unusquisque de terris suis, de omni mobili quod habet, sive sit aurum sive argentum absque lapidibus, sive animalia, sive monimi, sive quidquid sit absque vestibus, insiss, & de redditibus similiter de hoc anno 1166. de unaquaque libra duas denarios. Iterato adfuerunt praefati archiepiscopi & singulis libris singulos denarios. Hoc quoque fuciat de culturis & vineis &. Condonata est tertia pars pœnitentiæ suæ omnibus, qui fideliter de rebus suis hanc contributionem profuerint. Haec alia sunt omnia ab Incarn. Dom. 1166.

ANNO CHRISTI 1168.

CONCILIABULUM CONSTANTINOPOLITANUM

Praeside Michaele Anchiali Patriarcha, in quo se Graeci penitus ab Apostolica sede segregarunt,

Ex Allatio de Concordia lib. 1. cap. 15. n. 1.

VIdens Michael Comnenus Imperator in dies Schismaticorum pervacitatem & insolentiam contra Latinos augeri, Concilium indixit Constantinopoli, ut querelis sopitis, modus inveniretur ad pacem cum Latinis concipiendam, & damna, quæ illius imperio inferebantur, propulsarentur: fed nefarius homo, Michael Anchiali Patriarcha (quæ causa cum induxerit, nondum comperi) a proposito, ipsius pietatis avertit; quare nihil in ea Synodo conclusum est, Colligitur id ex Dialogo, quem ipse Patriarcha conscripsit, in quo introducit Imperatorem, unice pacem perquirentem, ad eam consequendam summis conatibus consopidendam, se vero ab ea dehortantem, & Latinos modis omnibus expugnantem. Summa Dialogi est. *Ex Dialogo sanctissimi & sapientissimi Patriarchæ Constantinopolitani domini Michaelis Anchiali ad Porphyrogennetum Imperatorem Iaemiam Michaelem Comnenum, cum multis Archiepisc. qui Papæ suberant, & Episcopi, & fratres Constantinopolim pervenerint. Ecclesiarum unionem procurantes, nihil aliud a Graecis exquirentes, quam ejusdem Pro-*

ANNO CHRISTI 1168.

ad illos, recitantes Apostolicum illud dictum: Haereticum hominem post primam & secundam admonitionem fugito, scitas, quod subversus sit, & peccans a se ipso condemnatur. Sed fallum est, quod dicit, Latinos conatos fuisse Graecos ad suas confuetudines trahere, quas ipsi probant & laudant, & Graecos ipsos ad eas conservandas adhortantur, ne di-

ANNO CHRISTI 1168.

cam compellunt. Quare Graeci non erant ab iis avocandi. Et tria tantum in illa Synodo pertisse, ex ipsa Dialogi Epitaphe, quam supra adduximus, fe cui fidei habenda est, discimus, *imperatoris, Ecclesiarum, & totius orbis, Primatum, Appellationem, & Commonitoriorum.*

CONCILIUM LATERANENSE

Quo Fridericus imperator excommunicatur, & per sententiam imperio privatur, anno MCLVIII. sub Alexandro papa III.

FRIDERICUM *imperatorem ab Alexandro pontifice propter incestum in fidem apostolicam Vitoriensem ejusdemque hac fyndo excommunicatum, & imperiali dignitate privatum est, conflat ex Ioannis Saresberiensis epistola 60. ad Joannem Pillarvensem scripta, his verbis:* Fridericus ille schismaticus infignis, dum in ecclesiam malitiose & crudelius savit, factus est exaugustus, & eo perductus est, ut jam optaverit Italiam perdidisse, quam retinere non potuit. *Ecce excommunicat Alia dictarat epistola, ad Cantie fubjectorum: Rethorice fluvius,* authore Domino, universalis ecclesiæ, & schismaticorum impetus fruftratus est, & superbia Mosab in dies infirmatur. Nec de nocte valuisse eft nunc, ut ab initio, fed in meridie fuffoffa est ara, & muri ejus depofti funt funditus, ut exaltatio Mosab ea necessitate Petro colapsa, & schismaticus abscessat. Unde ipse est in Dominos, ut vocifferantibus stultis facerdotalibus, in proximo corruat Iericho, & regnum proprio fanguine acquifitum obtineat triumphator Jesus, & hujus possidenti quod fui juris est fponfus & fuffus ecclesiæ Chriftus. Cum enim Romanus pontifex per patientiam Teutonicum tyrannum diutius expectaffet, ut vel fic propter nocentes pœnitentiæ & fchismaticus abuntes patientia ejus, peccata peccatis adderet jugiter, ut errore in amentiam verteretur: vicarius Petri a Dominus conftitutus fuper gentes & fuper regna, Italos, & omnes qui ei ex causa imperii religione jurisdictioni tenebantur astricti, a fidelitatis ejus absolvit, & Inaffurcto tyranno a facie fuorum & præfentis tunc felicitate & fplendore expulit, ut in ea nihil habere videtur, nifi tortores, quos evitat, interdictum & anguftiarum, quas evitare non potest, perpetuum. Ecclesiam.

Abfolutis ei etiam regiam dignitatem, ipfumque anathemate condemnavit, & inhibuit authoritate Dei, ne vetus illa amodo in bellis congreffionibus habeat, ne Chriftiano aliquo victoriam confequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus pœnitentiæ condignos oporteat. In quo fequitur eft exemplum Gregorii feptimi decefforis fui, qui noftra ætate Henricum imperatorem ecclefiæ privilegia convellentem deponens, in concilio Romano fimili fententia condemnavit. Et quidem illa fententia effectum fortita eft: & hanc de privilegio Petri latam videtur ipfe Dominus confirmaffe. Hoc enim Itali audito, ab eo difcedentes reedificarunt Mediolanum, fchifmaticum expellerunt, catholicos reducerunt epifcopos, & apoftolicæ fedi unanimiter adhæferunt. Sed quid nota recenfeo? Hoc ubique locorum fama, quafi præconia voce concelebrat, nec aliquibus dubium puto, ne forte latent illos, qui foli tempeftate hac exulant domo fua. Quia ergo ab Oriente jam radius fereniratis affulxit per Chriftum, & incolumitas ecclefiæ in capite reparatur: fuper-

ANNO CHRISTI 1163.

ejusque parti favere, & episcopum novum secun- A dum voluntatem archiepiscopi eligere dispoluerunt. Igitur die Jovis sancto, quæ fuit tunc quarto Kalendas Aprilis, Indictione prima, MCLVIII anno, præsidius dominus Albertus Laudensis ecclesiæ majoris præpositus, communicato animum consilio tam Laudensium civitatis, abbatum, præpositorum, presbyterorum, aliorumque clericorum, quam etiam illorum qui extra civitatem in episcopatu Laudensi fuerant, ad honorem Dei & beatissimæ virginis Mariæ, atque beati pretiosi confessoris Bassiani, dominum Albertum presbyterum, & tunc temporis ecclesiæ de Ripalta præpositum, virum honestum & religiosum, elegit in Laudensem episcopum & pastorem. Proximo vero die Mercurii post pascha, Laudenses abbates, B præpositi, presbyteri, aliique clerici multi, consules etiam Laudenses, multique alii laudes & lapientes de Laude, Bergomum, ubi tunc dilatus electus erat, iverunt, & ipsum in sequenti die Jovis proximo Laudem cum ineffabili gaudio conduxerunt: qui ibi honorifice nimis ab omnibus tam clericis quam laicis est susceptus. *Hucusque historia seu chronicon Laudensium rerum per Ottonem patrem & filium Acerbum Morenam conscripturn.*

ANNO CHRISTI 1163.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Chr. 1163. n. 6.

Baronius hic & Laibnius Tom. 2. Concil. ut oftendant Concilium Romanum, vel Lateranense, in quo Fridericus Imp. excommunicatus, & omnes, qui ei ea caufa fauerit & Regni religione jurejurando renuntiauerit adfoluti, absolutionem ejus absoluit, hoc anno celebratum fuisse, producunt Epistolam Joannis Saresberiensis Willelmo Stuppitori Cantuariensi, quæ non in Baronio est CCXXIV. libri II. & juxta Lupum LXXXIX. epistolam libri; ex quam utcumque verba deducuntur. Verum alias epistolas Epistolæ ubi perspicuum sit, eam non suspectori scripsam, itaque & ad eum Concilium illud retrahendum esse. Hæc Joannes Saresberiensis: *Adfuit ei etiam Regium Significatus, ipsumque anathemate condemnauit, &c. In qua fi- Concilium Romanum Gregorii VII. qui vsque ad hoc tempus Imp. Ecclesiæ strenuissime conuulsionem, opponens in Concilio Romano, simili sententia eadem inuasit. Et quidem illa fententia effectum seruitii est, & hanc ipsam Petri Laudunensis videtur ipse dominus confirmasse. Hoc enim Iudæi audiuit, ab excommunicatione recedit, & ecclesiæ Dei pacem reddidit, regnumque Ecclesiæ redintegrauit.* Ecclesiæ Dei pacem reddidit, regnumque Ecclesiæ redintegrauit.

ANNO CHRISTI 1172.

tem jureverunt contra omnes homines.

Et sciendum, quod in Hibernia sunt iv. archiepiscopi, & XVIII. episcopi, quorum nomina hæc sunt:

Gelasius Armacensis archiepiscopus, totius Hiberniæ primas, habet sub se octo suffraganeos, quorum nomina hæc sunt:

Odanus episcopus.
Mauritius Charensis episcopus.
Malethias Thuenensis episcopus.
Nectnias Chonderens. episcopus.
Gilliebertus Raspheohens. episcopus.
Thaddeus Cenevensis episcopus.
Christianus Ardshachens. episcopus.
Eleutherius Clunenracdens. episcopus.

Donatus Casselens. archiepiscopus habet sub se decem suffraganeos, quorum hæc sunt nomina.

Christianus Lismorensis episcopus, apostolicæ sedis legatus.
Ingmellecens. episcopus.
Cluanomensis episcopus.
Acmorgensis episcopus.
Lucapiranensis episcopus.
Kildarensis episcopus.
Waterfordensis episcopus.
Archifordensis episcopus.
Rosensis episcopus.
Finabrensis episcopus.
Laurentius Dublinensis archiepiscopus, habet sub se quinque suffraganeos, quorum hæc sunt nomina:

Kinfernensis episcopus.
Kinfarbensis episcopus.
Maignonensis episcopus.
Ælfinensis episcopus.
Achathkourensis episcopus.

Hi omnes, tam archiepiscopi quam episcopi, receperunt sibi Henricum regem Angliæ, & hæredes suos, in regem & dominos in perpetuum, quod & chartis suis confirmarunt.

Quo facto rex Angliæ misit Nicolaum capellanum, & Radulphum archidiaconum de Landaff, clericos suos, una cum archiepiscopis & episcopis Hiberniæ, usque ad Cassilinensem civitatem, ad celebrandum concilium & statuta ecclesiæ. In concilio autem illo statutum est:

I. Ut pueri deferentur ad ecclesiam, & ibi baptizentur in aqua munda, sub trina mersione, in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti. Et hoc a sacerdotibus fiat; nisi, metu mortis impediente, ab alio & alias oportuerit fieri: & tunc a quolibet fiat, sine exceptione sexus & ordinis.

II. Et ut decimæ decimæ ecclesiis de omnibus quæ possidentur.

III. Et ut omnes laici, qui uxores habere velint, eas ferendum jus ecclesiarum habeant.

Rex vero Angliæ misit transcriptum chartarum universorum archiepiscoporum & episcoporum Hiberniæ, ad Alexandrum papam: & ipse authoritate apostolica confirmavit illi & hæredibus suis regnum Hiberniæ, secundum formam chartarum archiepiscoporum & episcoporum Hiberniæ. *Hæc Regerus.*

A

DE EODEM CASSILIENSI CONCILIO sic Giraldus Cambrensis in Hibern. expugnata, cap. XXXII.

ANNO CHRISTI 1174.

SILENTE igitur insula in conspectu regis, tranquilla pace gaudente, ecclesiæ Dei decus Christique cultum in partibus illis magnificandi, ampliori desiderio Rex accensus, totius cleri Hiberniæ concilium apud Cassiliam convocavit. Ubi requisitis & satis publice terræ illius & gentis, tam enormitatibus, quam (pace ipsarum) & in scriptum, & sub sigillo legati Lismorien sis, qui ceteris ibidem dignitate tunc præerat, ex industria redactis: constitutiones istæ, quæ subsequentur, de matrimoniis contrahendis, de decimis dandis, de ecclesiis debita devotione venerandis, & frequentandis, quam plures emisit: ecclesiæ illius ritum ad Anglicanæ ecclesiæ formam redigere modis omnibus elaborando. Quas constitutiones sub eisdem verbis, quibus & promulgatæ sunt, hic inspiciere, non superfluum reputavi.

B

C

D

E

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut fiant legitima matrimonia, nec inter consanguineos & affines.*
II. *Ut infantes catechizentur, & in ipsis ecclesiis baptizentur.*
III. *Ut decima persolvantur.*
IV. *Ut terra ecclesiastica ab omni secularium exactione sint immunes.*
V. *Ut quando aliqui committunt pro homicidio, clerici licet cognati nihil persolvant.*
VI. *Ut omnes faciant testamentum: & qua bonorum divisio esse debeat.*
VII. *Ut extrema officia mortuis reddantur.*
VIII. *Ut Divina officia ritu Anglicano fiant.*

PRÆFATIO.

ANNO igitur Domin. Incarnationis MCLXXII. primo anteni anno, quo illustrissimus Angliæ rex & Hiberniæ triumphator ipsam insulam acquisivit, Christianus Lismorensis episcopus, & apostolicæ sedis legatus, Donatus Casliensis, Laurentius Dublinensis, & Catholicus Tuomonensis, archiepiscopi, cum suffraganeis suis & coepiscopis, abbatibus quoque, archidiaconis, prioribus, & decanis, & multis aliis Hiberniensis ecclesiæ prælatis, ex ipsius triumphatis mandato, in civitate Cassiliensi convenerunt: & de utilitate ecclesiæ, & statu ejus in meliorem formam producendo, ibidem concilium celebrarunt. Huic concilio interfuerunt illi a rege missi: venerabilis vir Radulphus abbas de Boldewas, Radulphus archidiaconus de Landaff, Nicolaus capellanus, & alii clerici, & nuncii domini Regis. Concilii autem statuta subscripta sunt, & regia sublimitatis authoritate firmata.

CAPITULA.

I. Ut fiant legitima matrimonia, nec inter consanguineos, & affines.

Primo, statutum est, quod universi fideles per Hiberniam constituti, repudiato cognatorum & affinium conturbernio, legitima contrahant matrimonia, & observent,

II. Ut

ANNO CHRISTI 1172.

II. Ut infantes catechizentur, & in ipsis ecclesiis baptizentur.

Secundo, quod infantes ante fores ecclesiæ catechizentur, & in sacro fonte in ipsis baptismalibus ecclesiis baptizentur.

III. Ut decima persolvantur.

Tertio, quod universi fideles Christi decimas animalium, frugum, ceterarumque proventionum, ecclesiæ, cujus fuerint parochiani, persolvant.

IV. Ut terræ ecclesiasticæ ab omni secularium exactione sint immunes.

In quarto, quod omnes terræ ecclesiasticæ, & earum possessiones, ab omnium secularium hominum exactione penitus sint immunes. Et specialiter, quod nec reguli, nec comites, nec aliqui potentes viri Hiberniæ, nec eorum filii, cum familiis suis, cibaria & hospitalitates in territoriis ecclesiasticis, secundum consuetudinem, exigant, nec amodo violenter exquirere præsumant: & quod de villis ecclesiarum cibus ille detestabilis, qui quater in anno a vicinis comitibus exigitur, de cetero nullatenus exigatur.

V. Ut quando aliqui committunt pro homicidio, clerici licet cognati nihil persolvant.

In quinto, quod pro homicidio a laicis perpetrato, quoties inde cum suis inimicis componunt, clerici videlicet cognati nihil inde persolvant, sed sicut in homicidii perpetratione, sic in pecuniæ solutione sint immunes.

VI. Ut omnes faciant testamentum.

Sexto, quod universi fideles in infirmitate positi, confessore suo & vicinis astantibus, cum debita solemnitate testamentum condant, bona sua mobilia, dummodo uxores & liberos habeant (aere alieno, & servientium mercede exceptis) in tres partes dividant; unam liberis, alteram uxori legitimæ, tertiam propriis exequiis relinquentes. Et si forte prolem legitimam non habuerint, bona ipsa inter ipsum & uxorem in duo media dividantur. Et si legitima uxor

A decesserit, inter ipsum & liberos bipartiri debent.

VII. Ut extrema officia mortuis reddantur.

Septimo, ut cum bona confessione decedentibus, & Missarum & Vigiliarum exhibitione, & more sepelicndi, obsequium debitum persolvatur.

VIII. Ut Divina officia ritu Anglicano fiant.

Octavo, itaque omnia Divina ad instar sacrosanctæ ecclesiæ, juxta quod Anglicana observat ecclesia, in omnibus parribus ecclesiæ amodo tractentur. Dignum etenim, & justissimum est, ut ficut dominum regem ex Anglia fortita est divinitus Hibernia: sic etiam exinde vivendi formam accipiat meliorem. Ipsi namque regi magnifico tam ecclesiam, quam regnum, Hibernia debet, quicquid de bono pacis & incremento religionis hactenus est allecuta. Nam ante ipsius adventum in Hiberniam, multimoda malorum genera, a multis retro temporibus ibidem emerserant: quæ ipsius potentia & manere in desuetudinem abiere,

Ardmachiensis vero primas, ob corporis imbecillitatem, & grandævitatem, tum præsens non fuerat; sed postea Dublinium veniit, regiæ dispositioni omnia favorem prabens, vulgi opinione vir sacer, vaccam candidam, cujus solum lacte vescebatur, secum, quocumque veneat, circumducens.

B

C

D

E

☞ OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Christi 1173. n. 6.

Concilium Cassiliense, de quo Hovedenus citatus, & Giraldus Cambrensis in Hibernia Expugnata lib. 1. cap. 33. quod inexplum refert Labbeus Tom. X. Concil. præsenti anno congregatum, non vero in sequenti, ut perperam ab eo collocatur in eodem Tom. Concil. quali id tam Hovedenus, quam Giraldus Cambrensis assecrent. Hovedenus enim partes constantium insimat, & Giraldus Cambrensis tam in anno Concilii quam in anno expeditionis Hiberniæ Henrici Regis, quem frequentem fuisse tradit, hallucinatus est. Audacibus Bromptonus in Chron. ad annum MCLXXII. Rex circa festum Sancti Leonardi (quod die festa mensis Novembr. celebratur, ut videre est in Martyrologio Rom.) misit Nicolaum Capellanum suum & Radulphum Archidiaconum de Landaf clericum suum, qui cum Archiepiscopis & Episcopis Hiberniæ apud Cassilienſem civitatem celebrem volente Papa magnum Concilium celebrarunt. Duratione Concilii, Rex circa festum Sancti Martini usque Dubliniam iuverne venit, &c. & in Natali Domini Regale tenuit festum, quibus verbis Brompronus clauſit narrationem ſuam de geſtis hoc anno in Hibernia. Quare hujus Concilii epocha certa. ☜

CON-

ANNO CHRISTI 1172.

CONCILIUM ABRINCATENSE,

Quo Henricus II. rex Angliæ a facrilega nece ſancti Thomæ Cantuarienſis, antea per legatos abſolutus, ſecundo abſolvitur, & jurato promittit iterum quæ jam ante promiſerat: item decreta quædam per legatos apoſtolicos conſtituta, quæ mores eccleſiæ concernunt, promulgantur anno MCLXXI, ſub Alexandro Papa III.

De rebus in hac ſynodo geſtis, & conſtitutionibus. A
Hoc poſtiſcitis in eadem promulgatis, Rogerius in annalibus ſuis ſcribit: Henricus rex Angliæ pater, & Henricus rex filius ejus, & Rotrodus Rotomagenſis archiepiſcopus, & omnes epiſcopi & abbates Northmanniæ, convenerunt apud Abrincam civitatem, in præſentia Theodini & Alberti cardinalium: in quorum audientia rex Angliæ patrec, quinto Kalendarum Octobris, feria quarta, feſto ſanctorum Coſmæ & Damiani martyrum, in eccleſia ſancti Andreæ apoſtoli, purgavit innocentiam ſuam coram prædictis cardinalibus & omnibus clero & populo, præſtito ſacramento ſuper Sanctorum reliquias, & ſuper ſanctiſſima evangelia, B quod ſpſe nec præcepit, nec voluit, quod archiepiſcopus Cantuarienſis occideretur: & quando audivit, vehementer inde doluit. Sed quia malefactores illius, qui ſanctæ memoriæ Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum occiderunt, habere non potuerat, & quia timebat ipſos illud profanum opus impetraſſe ** ſi. propter timorem*, quam in eo videretur de latisfactione tale præſtitiſſe ſacramentum.

1. Juravit itaque in primis, quod ab Alexandro ſummo pontifice, & catholicis ſucceſſoribus ejus non recederet, quamdiu ipſum ſicut regem catholicum haberetur.

2. Juravit etiam, quod neque appellationes impediret, neque impedimenta præmitteret, quin libere fierent in regno ſuo ad Romanum pontificem, in eccleſiaſticis cauſis: ita tamen ut ſi ei ſuſpecti fuerint aliqui, ſecuritatem faciat quod malum tanum dabit in regno ſuo non patientur.

3. Juravit etiam, quod ab inſtante natiuſtatis Domini uſque in triginnum cursum accipiet, in proxima ſequenti aſſtate in propria perſona Hieroſolymam iturus, niſi remanſerit per Alexandrum ſummum pontificem, vel per catholicos ſucceſſores ejus. Sed ſi interim pro urgente neceſſitate in Hiſpaniam ſuper Saracenos profectus fuiſſet: C quantum temporis in illo itinere conſummaret, tantumdem Hieroſolymitanæ ſpatium profectionis poſſet prolongare.

4. Præterea juravit, quod interim tantum pecuniæ dabit Templariis, quantum ad arbitrium fratrum Templi poſſit ſufficere ad retinendum duentos milites, ad defenſionem terræ Hieroſolymitanæ per ſpatium unius anni.

5. Præterea perdonavit item & malevolentiam ſuam omnibus tam clericis quam laicis, qui pro ſancto Thoma erant in exilio, & conceſſit eis libere & in pace ad propria redire.

6. Juravit etiam, quod poſſeſſiones Cantuarienſis eccleſiæ, ſi quæ ablatæ ſunt, in integrum reſtituet, ſicut habuit uno anno antequam ex Anglia egrederetur beatus Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus.

7. Juravit etiam quod conſuetudines, quæ inducte ſunt contra eccleſias terræ ſuæ in tempore ſuo, penitus dimittet. Et hæc omnia juravit ſe fore obſervaturum bona fide & ſine malo ingenio.

Fecit etiam Henricus rex filium ſuum hæc omnia capitula jurare tenenda: præter illa quæ propriam ejus perſonam contingebant. Et ut hæc in memoria Romanæ eccleſiæ haberentur, rex pater fecit apoſoni ſigillum ſuum ſcripto illi in quo ſupradicta capitula continebantur, una cum ſigilli prædictorum cardinalium. *In hanc formam:*

CHARTA ABSOLUTIONIS DOMINI REGIS.

Henricus Dei gratia illuſtris rex Angliorum Alberto vitali ſanctæ Lauretanæ Eccleſiæ, & Theodino item ſuo ſancti Vitalis preſbyteris cardinalis, apoſtolicæ ſedis legati, ſalutem in eo qui dat ſalutem regibus.

Ne in dubium veniant quæ geruntur: & ubi habet, & communis conſideratio utiliratis expoſcit, ut ſcripturæ ſerie deleant annotant. Inde quidem eſt quod nos mandatum illud in ſcripturam duximus redigendum, quod vobis pro eo laſcimus, quia malefactores illos, qui ſanctæ memoriæ Thomam quondam Cantuarienſem archiepiſcopum occiderunt, occaſione motus & turbationis hujus non viderunt in vobis, ad illud defenſionem terræ Hieroſolymitanæ per ſpatium unius anni teneri. Vos autem a ſequenti natali Domini, uſque ad triennium, accipere curetis pecuniæ tunc aſtate illuc in propria perſona, ducente Domino, profecturi: niſi remanſeritis per dominum papam, vel catholicos ſucceſſores ejus.

Sane ſi contra Saracenos pro urgente neceſſitate in Hiſpaniam profecti fueritis: quantum temporis fueritis ea quo arripueritis iter, tantumden ſuperadidum ſpatium Hieroſolymitanæ profectionis poteritis, prolongare. Appellationes nec impedietis, nec impediri permittetis, quin libere ſiant in eccleſiaſticis cauſis ad Romanum pontificem bona fide, & abſque fraude & malo ingenio: ut per Romanum pontificem cauſa terminetur, & conſequentur effectum ſuum: ſic tamen, ut ſi vobis ſuſpecti fuerint aliqui, ſecuritatem faciant, quod malum veſtrum, vel ſegni veſtri, non querent. Conſuetudines, quæ inductæ ſunt contra eccleſias terræ veſtræ, in tempore veſtro penitus dimittetis: poſſeſſiones Cantuarienſis eccleſiæ, ſi quæ ablatæ ſunt, in plenum reſtituetis, ſicut habuit uno anno antequam archiepiſcopus de Anglia egrederetur. Clericis præterea & laicis utriuſque ſexus pacem, veſtram gratiam, & poſſeſſiones ſuas reſtituetis, qui occaſione prænominati archiepiſcopi deſtituti fuerint. Hæc autem vobis, authoritate domini papæ, in remiſſionem peccatorum veſtrorum

ANNO CHRISTI 1172.

rum injungimus, & præcipimus, abſque fraude & malo ingenio. Hoc ſane cotram multitudine perſonarum jurraſtis vos pro Divina reverentia ma- A jeſtatis. Juravit & filius veſter, excepto eo quod perſonam veſtram ſpectaliter contingebat. Et juraſtis omnes, quod a papa domino Alexandro, & catholicis ſucceſſoribus ejus, quamdiu vos, aut autecceſſores veſtros, & catholicos reges habuerint, minime recedetis. Atque ut in memoria Romanæ eccleſiæ firmiter habeatur, ſigillum veſtrum præcepiſtis apponi.

Poſt hæc autem idem Regnus his ſubjicit legatorum epiſtolam, tunc temporis datam ad Ravennatem epiſcopum, qua res tunc geſtas ſcripſere. Sic ſe habet:

Venerabili in Chriſto & dilecto fratri Gilberto, B Dei gratia Ravennati archiepiſcopo, Albertus dignatione Divina tituli ſanctæ Laurentii in Lucina, & Theodinus tituli ſancti Vitalis, preſbyteri cardinales, apoſtolicæ ſedis legati, quod promiſit Deus diligentibus ſe.

QUONIAM deſiderare vos credimus, ut de ſtatu noſtro, & de injunctis nobis promotione negotii aliquid audiatis: idcirco qualiter nobiſcum, & per miniſterium mediocritatis noſtræ Deus egerit his diebus, fraternitati veſtræ preſenti ſcripto duximus indicandum. Noveritis itaque, quod poſtquam illuſtris rex Angliæ venire nos in regnum ſuum in veritate cognoviſcit, C totius amoto tarditatis obſtaculo, de Hibernia in Angliam, incumbentibus ſibi negotiis præterminſis, de Anglia vero ad Northmannix partes acceſſit, atque incontinenti plures ad nos nuntios & honorabiles deſtinavit, inquirens a nobis, in quo loco potius convenire cum eo & loqui veſlemus. Placuit tandem ad Sarvinum monaſterium pro colloquio habendo concurrere, ubi religioſorum virorum poſſemus orationibus adjuvari. Convenimus illuc, convenerunt & multæ perſonæ urriuſque ordinis de regno ſuo, & tractavimus diligentia qua potuimus quod ad ſalutem ipſius & injunctam nobis obedientiam pertinebat. Cum autem non poſſemus in omnibus convenire, receſſit a nobis velut in Anglium profecturus, & nos expectavimus, ſequenti die ad Abrincam civitatem itur. Poſtera autem die venerunt ad nos Lexovienſis epiſcopus, & duo archidiaconi, & conceſſo quod petebatuis, ad prædictam proviſcimus civitatem. Ad quem Deminica, qui cantatur, *Puer ſucceſſoris*, convenimus cum epiſcopis plurimis, & ſpi noſtrorum. Et cum tanta humilitate quod fuerat conſidium explevit, ut illius exiſtiſſe opus hinc dubitatione credatur, qui reſpicit terram, & facit eam tremere. Sane, quam timoratum Deo, quam obedientem eccleſiæ ſe curaverit exhibere, non eſt opus præſenti abbreviatione referre. Satis enim opera ſua manifeſtant, & manifeſtabunt adhuc plenius, ſicut & nobis ſpes data eſt in ſe- E turum.

Primum itaque ſuper morte ſanctæ memoriæ Thomæ quondam Cantuarienſis archiepiſcopi, non de noſtra exciſtone, ſed de propria voluntate, tactis ſacroſanctis evangeliis, ſuam conſcientiam expurgavit: juravitque ſimiliter, quod nec præcepit, nec voluit quod idem archiepiſcopus occideretur: & quando audivit, vehementer doluit. Quia vero quod factum fuerat, ex ſua occaſione ſibidem eſſe timebat: de ſatisfactione parauda tale præſtitit juramentum. Primo quippe juravit, quod a domino papa noſtro Alexandro, A & ejus catholicis ſucceſſoribus non recedet, quamdiu ſicut catholicum regem habuerint eum, & Chriſtianum. Et hoc ipſum jurare fecit filium ſuum majorem in charta abſolutionis pro morte beati Thomæ. Juravit etiam & alia, clero & populo valde neceſſaria, quæ omnia diligenter, & per ordinem, ſicut ea juravera, in abſolutionis ejus charta pernotavimus. Præmiſit etiam & alia de libera voluntate gerenda, quæ non oportet ſcripturæ ſerie denotare. Hæc autem ſcripſimus, ut cognoſcatis ipſum obedientem Deo, atque ad Divinum obſequium multo amplius quam adhuc fuerit animatum. Noveritis ad hoc ſilium ſuum de prædictis conſentudinibus pariter cum eo juraſſe. Sane, quod ibi factum eſt, iterato adhuc, ne dubitationis locus aliquis remanere, apud Cadomum in majori Pentecoſte perſonaliter publice ſtatuit ſe acturum. Relaxavit præterea epiſcopos de promiſſione, quam ei fecerant de conſuetudinibus conſervandis: & promiſit quod non exiget in futurum.

Hucuſque legatorum epiſtola: ſequit autbor: In craſtino autem prædicti cardinales ibidem celebraverunt magnum concilium cum archiepiſcopo, & epiſcopis, & clero Northmannix: & ibi hæc decreta ſubſcripta ſtatuerunt, & univerſis firmiter & inviolabiliter obſervanda injunxerunt.

DECRETA PER THEODINUM & Albertum cardinales apud Abrincas promulgata.

I.

Pueri ad regimen illarum eccleſiarum, & ad illa adminiſtranda, in quibus cura eſt animarum, minime admittantur.

I I.

Item ſihi facerdotum non ponantur in eccleſiis patrum ſuorum.

III.

Item laici partem oblationum in eccleſia non percipiant.

IV.

Item eccleſiæ vicariis annuis non committantur.

V.

Item facerdotes majorum eccleſiarum, quibus ad hoc ſuppetunt facultates, alium ſub ſe presbyterum cogantur habere.

VI.

Item facerdotes non ordinentur ſine certo titulo.

VII.

Item eccleſiæ ad firmam annuam non tradantur.

VIII.

Item de tertia parte decimarum nihil presbytero, qui ſervit eccleſiæ, auferatur.

IX.

Item his, qui decimas hereditario jure tenent, licentia ſit, cui voluerint, idoneo clerico dare, eo quidem tenore, ut poſt eam ad eccleſiam, cui de jure competunt, revertantur.

Vir

ANNO CHRISTI 1173.

X.

Vir ad religionem non transeat, uxore in sæculo remanente vel e converso, nisi ambo vacandi operibus carnis tempus excesserint.

XI.

Item in adventu Domini, omnibus qui poterunt, maxime autem clericis & militibus, jejunium & abstinentia carnium indicatur.

XII.

Item clerici judices non ponantur ad jurisdictiones sæculares potestatum administrandas. Qui autem hoc præsumpserint, a beneficiis ecclesiasticis arceantur.

ANNO CHRISTI 1173. En Gesta Concil. Rog. nondag. Pict.

CONCILIUM CADOMENSE

IN MAJORI S. STEPHANI ABBATIA

Celebratum anno Christi MCLXXIII. præsentibus Turonensi Archiepiscopo cum suffraganeis ac etiam de Armorica Britannia.

DE eo hæc cpist. 290. Joan. Saresb. nomine Regis. *Ego autem pace reformata, statim in Angliam veniam, nisi quia domini Legati colle-* C *gnium habitum sunt apud Cadomum die Martis proxima post Assensionem Domini.* Rogerius vero Hovedenus: *Et ne aliqui de regno Francorum ita præsumpsisse conjecturent, fluxerunt quod Archiepiscopus Turonensis cum suffraganeis suis coram Rege & Legatis præfatorum suam exhiberent apud Cadomum proxima die Martis post Assensionem Domini: quadque juravit Rex, filius ejus manu sua firmiter in manu D. Alberici Cardinalis fe ex parte sua observaturum.* Idipsum testantur & alii Scriptores; Quid præterea peractum sit, dilucidius ex Joannis Saresberiensis epistolis a 291. ad 299. in quarum postrema nomine Prioris & Conventus Cantuar. hæc leguntur: *Benedictus Deus, & benedictus Apostolatus vester, qui nos consolatus est D. D. Cardinalium, gratia Dei cooperante, industria in ordinatione nostra, post angustias tantas naufragii, ad debitæ libertatis portum accessisse videamur Ecclesia, ut post abominationes Egyptiorum, Deo sua fe-* *cerit vultare immolare. Nuper enim ab eis emanavit mandatum de celebrandis electionibus in regno; & Dominus Rex, coram præsidio quorumcunque, idoneis in Ecclesiis secundum Deum pastores præcipit ordinari.* Vide epist. 300. 301. 302. Subtatum est pariter ibidem grave interdictum, quod ante biennium auctoritate D. Papæ in terras Regis, tam cismarinas, quam transmarinas, ob S. Thomæ Cantuariensis cædem latum fuerat, & reditt omnibus optata tranquillitas. Concilium itaque, magis quam Colloquium, appellari placuit, præsidentibus apostolicæ sedis Legatis, præsentibusque cum Neustricis tot præsulibus celebratum. Annum differre figuravit nemo, quod sciam. Verum cum Henricus Rex junior de mandato patris remansisset in Anglia cum uxore, dum Henricus pater executo Septembri apud Abrincas ageret cum Legatis, nec transferretur nisi ad Pascha, ut quæ a Patre pacta fuerant, & ipse se servaturum sacramento firmaret, consequens est ut anno 1173. aliqueur. D

ANNO CHRISTI ... En Cart. de Aguirre Concil. Hisp. tom. 4. p. 191.

CONCILIUM SALMATICENSE

PRÆSIDE HYACINTHO S. R. E. CARDINALI,

ET A. S. Legato, tempore Alexandri P. III.

EX contextu toto Epistolæ Alexandri III. Zamorensi Episcopo datæ, & in Appendice Conciliis Lateranensis III. partæ x. cap. 18. infra allatæ aperte constat, celebratum fuisse Concilium quoddam apud Salmanticam, præside Hyacin-

CON-

ANNO CHRISTI 1175.

CONCILIUM LONDONIENSE,

QUO XVIII. CANONIBUS CONSTITUTIS,

Judicata est causa Richardi Cantuariensis & Eboracensis archiepiscoporum; anno MCLXXV, sub Alexandro papa III.

ROGERIUS *alla concilii, canonesque in eo con-* A *stitutos deferens, ita refert*: Et venientes Londonias suprædictum Richardum Cantuariensem archiepiscopum apud Westmonasterium celebratorum concilium, die Dominica ante Ascensionem Domini. Ad quod concilium venerunt fere omnes episcopi & abbates Cantuariensis diœcesis. Et coram prænominatis regibus & episcopis & abbatibus, Richardus Cantuariensis archiepiscopus in eminentiori loco constitutus hæc decreta subscripta promulgavit.

TITULI CANONUM,

I. *De clericis incontinentibus.*
II. *Ne clerici tabernas ingrediantur.*
III. *Ut qui sunt in sacris ordinibus, judicium sanguinis non agitent.*
IV. *De coma & nefariis clericorum.*
V. *Ut clerici non ordinentur ab alienis episcopis:*
VI. *Ne judicium sanguinis exerceatur in ecclesia vel cæmeterio.*
VII. *Ut pro sacramentis & sepultura nihil exigatur.*
VIII. *Ut pro recipiendis religiosis pretium non exigatur.*
IX. *Ne ecclesiæ nomine duralitii ad aliquem transferatur: & ne pro præstantione personæ aliquid capiatur.*
X. *Ne religiosi negotientur, formaticæ teneant: Et ne laici beneficia ecclesiastica suscipiant ad firmam;*
XI. *Ut clerici annuli non habeant.*
XII. *Ut vicarii personarum falso non assumant.*
XIII. *De decimis omnium integre persolvendis.*
XIV. *Ut clericorum litigantium, voluntas voluntati dominantur in temporalibus.*
XV. *Ne profanationis Missæ infinitis addantur alia.*
XVI. *Ne intinctis eucharistiæ tradatur.*
XVII. *Ut hostiæ non conficiantur, nisi in calice aureo vel argenteo.*
XVIII. *Ne fiant clandestinæ matrimoniæ.*
XIX. *Ne matrimonia jungantur, nisi qui ad legitimam ætatem pervenerint.*

PRÆFATIO.

IDeo in ecclesia Dei secundum antiquam patrum consuetudinem concilia congregantur, ut hi qui constituti sunt in eminentiori cura pastorali, vitam subditorum de communi consilio regularibus institutis informent, & enormitates, quæ pullulant incessanter, consultiore cenſura compescant: ne itaque portus inhærentes orthodoxorum patrum regulis, quam aliquid de novo statuentes, quædam certa capitula dignum duximus in medium promulganda; quæ universis provincialibus nostris firmiter & inviolabiliter observanda injungimus. Omnes enim sacerdotum cenſemus canonum transgressores, qui statutis hujus sacrosanctæ synodi præsumpserint contraire.

CANONES.

I. De clericis incontinentibus.

Si quis sacerdos vel clericus in sacris ordinibus constitutus, ecclesiam vel ecclesiasticum beneficium habens, publice fornicarium habeat, & semel, secundo, & tertio communitus, fornicarium suum non dimiserit, & a se prorsus non expulerit, sed potius in immunditia sua duxerit perstitendum: omni officio & beneficio ecclesiastico spolietur. Si qui vero infra subdiaconatum constituti, matrimonia contraxerint: ab uxoribus suis, nisi de communi consenſu ad religionem transire voluerint, & ibi in Dei servitio jugiter permanere, nullatenus separentur; sed cum uxoribus viventes, ecclesiastica beneficia nullo modo percipiant. Qui autem in subdiaconatu vel supra ad matrimonia convolaverint, mulieres etiam invitas & renitentes relinquant. Decrevimus etiam ejusdem episcopale authoritate, ne filii sacerdotum in paternis ecclesiis amodo personæ instituantur, nec eas qualibet occasione media non intercedente persona obtineant.

II. Ne clerici tabernas ingrediantur.

Clerici in sacris ordinibus constituti, edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nec publicis potationibus interfint, nisi peregrinationis necessitate compulsi. Si quis vero tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur.

III. Ut qui sunt in sacris ordinibus, judicium sanguinis non agitent.

His qui in sacris ordinibus constituti sunt, judicium sanguinis agitare non liceat. Unde prohibemus ne aut per se membrorum truncationes faciant, aut inferendas judicent. Quod si quis tale fecerit, concelli ordinis privetur officio & loco. Inhibemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos habeat vicecomitatum, aut præpositi sæcularis officium.

Ex concilio Carnotensi.

Ex concilio Toletano 9.

Concil. General. Tom. XIII. Q De

ANNO CHRISTI 1175.

IV. De coma & vestimentis clericorum.

Clerici, qui comam nutriunt, ab archidiacono etiam inviti tondeantur. Vestimentis etiam vel calceamentis, nisi quæ honestatem & religionem deceant, coti non liceat. Si quis autem contra hoc facere præsumpserit, & commonitus, emendare noluerit, excommunicationi subjaceat.

V. Ut clerici non ordinentur ab alienis episcopis.

Quia quidam clerici desperantes ab episcopis suis ordinari, vel propter imperitiam, vel vitæ incontinentiam, vel nativitatis conditionem, aut tituli defectum, aut ætatem minorem, extra provinciam suam, interdum etiam a tranſmarinis episcopis ordinantur, vel ordinatos se mentiuntur, ignora sigilla episcopis suis deferentes: ſtatuimus talium ordinationem irritam esse habendam: sub interminatione anathematis inhibentes, ne a quoquam ad officii sui executionem suscipiantur. Episcopus quoque nostræ jurisdictionis, qui ralem sciens & prudens ordinaverit vel susceperit, ab illius ordinis collatione ad quem eum ordinavit vel susceperit, usque ad condignam satisfactionem se noverit esse suspensum.

VI. Ne judicium sanguinis exerceatur in ecclesia vel cœmeterio.

Cum ecclesiæ Dei, secundum evangelicam veritatem, domus orationis esse debeat, & non speluncæ latronum, & sanguinis forum: sæculares causas, in quibus de sanguinis effusione vel de pœna corporali agitur, in ecclesiis vel in cœmeteriis agitari, sub interminatione anathematis * *. Alibi enim est & crudele ibi sanguinis judicium exercere, ubi & reis confugere est tuta refugii.

VII. Ut pro sacramentis & sepultura nihil exigatur.

Dictum est olim in quibusdam locis pro perceptione chrismatis nummos dari: similiter pro baptismo & communione. Hæc simoniacæ hæresis esse, detestata est sancta synodus, & anathematizavit. Statuimus ergo, ut de cetero nec pro ordinatione, nec pro chrismate, nec pro baptismo, nec pro extrema unctione, nec pro sepultura, nec pro communione, nec pro dedicatione, quidquam exigatur: sed gratis dona Christi gratuita dispensatione

A donentur. Si quis contra hoc facere præsumpserit, anathema sit.

VIII. Ut pro veripendis religiosis pretium non exigatur.

Nullus prælatus, in recipiendo moncho, vel canonico, vel sanctimoniali, pretium sumere, vel exigere ab his, qui ad conversationem veniunt, aliqua pactiocasione præsumat. Si quis autem hoc fecerit, anathema sit.

IX. Ne ecclesia nomine dotalitii ad aliquem transferatur.

Nulli liceat ecclesiam nomine dotalitii ad aliquem transferre, vel pro præsentatione alicujus personæ pecuniam, vel aliquod emolumentum, pactio intervenionte accipere. Quod si quis fecerit, & inde in jure vel confessus vel convictus fuerit, ipsum, tam regia quam nostra freti authoritate, patrocinio ejusdem ecclesiæ in perpetuum privari statuimus.

X. Ne religiosi negotientur, firmoſve teneant. Et ne laici beneficia ecclesiastica ſuſcipiant ad firmam.

Secundum instituta patrum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici causa lucri negotientur: & ne monachi a clericis vel laicis firmas teneant, neque laici ecclesiastica beneficia ad firmas ſuſcipiant.

XI. Ut clerici armati non incedant.

Quicumque ex clero videntur esse, arma non ſumant, nec armati incedant: sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus ex religioso habiku præbeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum canonum contemptores, & ecclesiasticæ authoritatis profanatores, proprii gradus amissione mulctentur: quia non possunt simul Deo & sæculo militare.

XII. Ut vicarii perſonatum falſo non aſſumant.

Illud etiam de vicariis, qui perſonis de & sacramento obligati sunt, duximus ſtatuendum: quod si fide vel sacramenti religione contempta perſonatum sibi falſo aſſumentes, contra perſonas ſe exercuerint, * super hoc in jure vel confeſſi vel convicti fuerint, de cetero in eodem episcopatu ad officii sui executionem non admittantur.

XIII. De decimis omnium integre perſolvendis.

Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus,

ANNO CHRISTI 1175.

XVII. Ut hoſtia non conſecretur, niſi in calice aureo vel argenteo.

Præcipimus ne consecretur eucharistia, nisi in calice aureo vel argenteo: & ne stanneum calicem aliquis episcopus amodo benedicat, interdicimus.

XVIII. Ne fiant clandeſtina matrimonia.

Nullus fidelis, cujuscumque conditionis sit, occulte nuptias faciat, sed benedictione accepta a sacerdote, publice habeat in Domino. Si quis ergo sacerdos aliquos occulte conjunxisse inventus fuerit, triennio ab officio suspendatur.

XIX. Ne matrimonio jungantur, niſi qui ad legitimam ætatem pervenerint.

Ubi non est consensus utriusque, non est coniugium. Ergo qui pueris dant puellas in cunabulis, nihil faciunt, nisi utroque puerorum, postquam venerint ad tempus discretionis, consentiat. Hujus ergo decreti auctoritate inhibemus, ne de cetero aliqui, quorum uterque, vel alter, ad ætatem legibus constitutam, & canonibus determinatam non pervenit, conjungantur: nisi forte aliquando, urgente necessitate interveniente, pro bono pacis conjunctio talis tolcretur.

In quo etiam concilio clerici Rogeri Eboracensis archiepiscopi claimlari fuerunt jus Eboracensis ecclesiæ de cruce portaoda in diœcesi Cantuariensis ecclesiæ. Præterea calumniati sunt ibidem ex parte Eboracensis archiepiscopi, episcopatum Lincolniensem, & episcopatum Cestrensem, & episcopatum Wigornicnsem, & episcopatum Herefordensem, de jure pertinere debere ad metropolitanam Eboracensem ecclesiam. Et super hoc prædictum Cantuariensem archiepiscopum appellavcrunt ad Romani pontificis præfentiam.

Præterea appellaverunt ipſum Cantuariensem archiepiscopum ad Romanum pontificem super injuria & anathematis sententia, quam in unitate clericis Eboracensis archiepiscopi, qui per eum ministraverunt in ecclesia sancti Oswaldi de Gloucestria, pro eo quod ad illum venire nolebant ad ipſius summonitionem sicut clerici diœcesis sue fecerunt.

In ipſo autem concilio clerici ecclesiæ sancti Asaf petierunt a Cantuariensi archiepiscopo, ut in vi obedientiæ præciperet Godefrido episcopo ecclesiæ sancti Asaf ad sedem ecclesiæ suæ redire, cui præfuit pontificali dignitate: vel, ut prædictus archiepiscopus alium episcopum loco ipſius instituerct. Ipſe enim Godefridus episcopatum suum deseruit, pauperatæ & Walensium infestatione compulſus. Venienique in Angliam a Christianissimo rege Henrico benigne & honorifice ſuſceptus est: cui & tradidit abbatiam Abbendoniæ vacantem in custodia, donec ad propriam sedem liberum haberet regressum.

Itaque præfatus Cantuariensis archiepiscopus

ANNO CHRISTI 1175.

in ipſo concilio ad inſtantiam præmonſtratorum A clericorum, & admoniti me Alexandri ſummi pontificis, nec non & conſilio venerabilium coepiſcoporum ſuorum, convenit jam dictum Godefridum, ut in vi obedientiæ ad ſedem propriam rediret, vel eorum paſtoralem, quæ ſibi fuerat commiſſa, in manu ipſius libere & abſolute reſignaret. Ipſe vero Godefridus, ſperans quod abbatia de Abbendonia, quæ tradita fuerat ei in cuſtodia, poſſet ſibi remanere, epiſcopatum ſuum nullo cogente reſignavit in manu Cantuarienſis archiepiſcopi: libere & abſolute tradens illi animalium ſuum & baculum paſtoralem. Et ipſe Cantuarienſis archiepiſcopus eum privavit conceſſi ordinis dignitate & loco: & ſtatuit loco ipſius & confecravit magiſtrum Adam ad epiſcopum ſancti Aſaf.

* * * IDEM CONCILIUM EX COLLECTIONIS Anglicanæ Tomo II. ubi Weſtmonaſteriense dicitur a loco Londini urbis, in quo celebratum eſt.

Collection. Anglic. Tom. II. Ra. 111.

REX Henricus pater & rex Henricus filius in tranſmarinis partibus exiſtentes, venerunt uſque Barbeſtidum, ut tranſfreterent in Angliam: & adſenſis navibus ſuis apud Barbeſtidum, applicuerunt in Angliam apud Portelmutam, VII. idus Maii, feria VI. Et venientes Londonias invenerunt ibi Ric. archiepiſcopum & ſuffraganeos ſuos, volentes ibidem concilium

ANNO CHRISTI 1175.

* * * INTROITUS HUGONIS Cardinalis legati Alexandri pontificis in Angliam. Concordia inter archiepiſcopos: & de implacitandis clericis.

Ex Rogeri Hoveden. annal. parte II.

Collection. Anglic. Tom. II.

EODEM anno, paulo ante feſtum omnium C Sanctorum, applicuit in Anglia quidam cardinalis, nomine Hugenus, apoſtolicæ ſedis legatus, pro quo dominus Rex Romam miſerat. Invenit dominum Regem apud Wintoniam: & dominus Rex venit eiobviam, & Henricus filius ejus cum eo, & cum eis debito honore ſuſceperunt.

In dominus Rex per aliquot dies moram faciens apud Wintoniam, diſtinctiſſime tractavit de pace facienda inter Rogerum Eboracenſem archiepiſc. & Richardum Cantuarienſem archiepiſc. & de Capella ſancti Rotaldi Glouceſtriæ, & de cruce archiepiſcopi Eboracenſis portanda. Et tandem per conſilium Regis inter prædictos archiepiſcopos, in hunc modum convenit: Quod ſcilicet archiepiſc. Cantuarienſis quietam clamavit archiepiſcopo Eboracenſi, & liberam ab omni

* * * CONCILIUM WINDESHORNENSE, Anno MCLXXV. in Octavis ſancti Michaelis præſentibus Henrico II. Anglic. rege, & rege filio.

Ex Rogeri Hoveden. annal. parte poſteriori.

Collection. Anglic. Tom. II.

ANNO MCLXXV. Henricus rex pater magnum A congregavit concilium apud Windeshoras in octavis feſtæ ſancti Michaelis, præſentibus rege filio & Richardo Cantuarienſi archiepiſcopo, & epiſcopis Angliæ, & coram Laurentio Dublinienſi archiepiſcopo: præſentibus etiam comitibus & baronibus Angliæ. In quo concilio Tuamenſis archiepiſcopus, & Cantordis abbas ſancti

celebrare. Celebravit itaque prædictus Cantuar. ANN. CHRISTI archiepiſcopus concilium apud Lundonias in 1175. Weſtmonaſterio, coram prædictis regibus, & aliis ſenſu & voluntate ipſorum, die Dominica proxima ante Aſcenſionem Domini, feſtiveſt. XV. Kal. Junii. Huic autem concilio interfuerunt ſuffraganei prædicti archiepiſcopi, ſcilicet, Walterius Roffenſis epiſcopus, Gilleberrus Lundon. epiſcopus, Richardus Winton. epiſcopus, Joceliuus Saliſbur. epiſcopus, Gaufrid. Elienſis epiſcopus, Rogerus Wigorn. epiſcopus, Reginaldus Bathon. epiſcopus, Rodbertus Hereford. epiſcopus, Bartholomæus Exonienſis epiſcopus, Ceſtrenſis epiſcopus, Ciceſtrenſis epiſcopus, epiſcopus de inſula Davide de Wallia: abbas ſancti Albani, abbas ſancti Edmundi, abbas Rameſeiæ, abbas de Bordeleja.

Et coram præmonitis epiſcopis & abbatibus, Ricardus Cantuar. archiepiſcopus, in eminentiori loco ſedens, hæc verba in medio poſitus, ait:

Ideo in eccleſia Dei, ſecundum antiquam patrum conſuetudinem, &c. ut ſupra.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Nonnulli aliud hoc eodem ſtatuere Weſtmonaſterienſe conciliam ad ann. Kal. Jul. Sed eſt plane idem atque hoc Londonienſe, ut annotarium eſt in ſupera editione Anglicana. Tarnen apud Matthæum Weſtmonaſterienſem, mutandum Jul. in Jun.

* * * CONCILIUM NORTHAMPTONIENSE.

Pamphlet. Cossart. Tom. XIII.

Pamphlet. Cossart. Tom. XIII.

Pamphlet. Cossart. Tom. XIII

ANNO CHRISTI 1176. ** CONCILIUM LUMBARIENSE ANNO CHRISTI 1176.

In Gallia Narbonensi adversus hæreticos qui Boni homines dicebantur.

Inscribitur Binio, *Concilium Gallicanum adversus albigenses*, atque editerat ex Rogero Hovedeno. Mos editionem auplitera ex Simonidi nostro Mss. quod Rogerius in compendium redegerit, ut ipse fatetur. Quo in exd. anno notatur MCLXV. cum Rogerus MCLXVI. eligere, cumque sectetur Binius eo anno collocasse, Ego Binianum ordinem mutare nolui. Admonendus tantum lector fuit.

ANNO ab Incarnatione Domini MCLXV. talis diffinitiva sententia lata est super altercatione & assertione atque impugnatione fidei catholicæ, quam exsuppurare nitebantur quidam qui fecebant se appellari Boni homines, quos manu tenebant homines de Lumbers. Et hæc sententia lata est per manum Giraldi Albiensis episcopi, ejusdis ac statutis judicibus ab utraque parte, & cognoscentibus atque adidentibus præfato episcopo Gaucelino Lodovensi episcopo, & Castrensi abbate, & abbate de Ardurello, & abbate de Candillo, & Arnaldo Bebeno: in præsentia bonorum virorum tam clericorum quam laicorum: videlicet domini Pontii Narbonensis archiepiscopi, Arnaldi Nemausensis episcopi, G..... Tolosani episcopi, VV..... Agathensis episcopi, Ramundi abbatis beati Pontii, P..... Sendracensis abbatis, abbatis Pontis Frigidi, abbatis de Gaiac, & præpositi Tolosani, ac præpositi Albiensis, & archidiaconorum Narbonensis & Agathensis, & prioris beatæ Mariæ de Monte-Pessulano, & B. prioris de Cella-nova, & M. Blanc, & Hugonis de Veiretiras, & Isicorum Tevacensii, & uxoris comitis Raimundi Tolosani, & Sicardi vicecomitis de Lautac. & I. de Domniano, & multorum virorum, ac fere totius populi Albiensis & de Lumbers, aliorumque populorum cultrorum.

Interrogavit Ludovensis episcopus eos qui faciunt se nuncupari Boni homines sullu episcopi Albiensis, assuforumque ejus, in primo capitulo, si recipiebant legem Moysi & prophetarum, Jesu psalmos, & vetus testamentum, & doctores novi testamenti. Respondentur coram omni multitudine, quia non recipiebant legem Moysi, neque prophetas, neque psalmos, nec vetus testamenti, nisi solumnodo evangelia, epistolas Pauli, & leptem canonicas epistolas, actusque apostolorum, & Apocalypsim. Secundo interrogavit eos de fide sua, uti eam opponerent. Respondentes dixerunt, quod non dicerent, nisi cogerentur. Tertio interrogavit eos de baptismate parvulorum, & si salvabantur per baptismum. Dixerunt quod nihil dicerent nisi de evangelio & epistolis respondenter. Quarto interrogavit eos de corpore & sanguine Domini, ubi conficeretur, vel per quos, & qui sumebant, & si magis, vel melius conficerabatur per bonum, quam per malum. Respondenrunt quia qui digne sumebant, salvabantur; & qui indigne acquirebant sibi damnationem. & dixerunt quod si omnibus non tam clerico, quam laico conficerabatur. Et nihil aliud respondenrent, quia non debebant cogi respondere de fide sua. Quinto interrogavit eos quid sentiebant de matrimonio, & si poterant salvari, si carnaliter jungebantur vir & muller. Nobluerunt respondere nisi hoc tantum, videlicet quia vir & muller jungebantur propter luxuriam atque fœmerationem, sicut B. Paulus in epistola sua. Sexto interrogavit eos de pœnitentia, an in fine fieret ad salvum: vel si milites qui vulnerabantur moraliter, salvarentur si pœnitirent in fine; vel si deberet unusquisque confiteri peccata sua facerdotibus & ministris ecclesiæ, vel cuilibet laico: vel de quibus aut B. Jacobus, *Confitemini alterutrum peccata vestra*. Qui respondentes dixerunt infirmis sufficere si confiterentur eni vellent. De militibus vero dicere noluerunt, quia non dicit B. Jacobus nisi de infirmantibus. Quæfivit etiam ab eis, si sufficiebat ioli cordis contritio & oris confessio, vel si erat necesse ut faceretur satisfactionem post datam pœnitentiam, jejuniis, afflictionibus, & elemosynis, peccata sua lugentes, si fuppeteret eis facultas. Respondenrunt atque atque dixerunt, quia Jacobus non nisi hoc tantum * ut ejus confiterentur, & sic salvarentur: nec volebant ef- ch. 5. de meliores apostolo, ut aliquid de suo adjungerent sicut episcopi faciunt. Dixerunt etiam multi non interesse, quod non debebant omnibus declarare per aliquod sacramentum, sicut dicebat Jesus in Evangelio, & Jacobus in epistola sua. Dixerunt etiam, quia Paulus scribit in epistola sua ad Timotheum ordinandi in ecclesia episcopi & presbyteri: & si tales non ordinabantur, quales ordinandos præcipiebat Paulus, non erant episcopi neque presbyteri, sed lupi rapaces & fermentatores & deductores, amantes salutationes in foro, primas cathedras, & primos accubitus in cœnis, volentes vocari Rabbi & magistri contra præceptum Christi, ferentes pallios & cantilenas, & pretiosas in digitis aureos annulos gemmatos: quod non præcipit magister eorum Jesus. Et multa alia convicia improperantes. Et idcirco quia non erant episcopi neque presbyteri, nisi tales qualem erunt presbyteryi qui tradiderunt Jesum: non debebant illis obedire, quia mali erant, non bon doctores, fed mercenarii. Contra ea quæ dicebant scriptæ tam novi Testamenti historiæ nunc a domino Pontio Narbonensi archiepiscopo, & Arnaldo Nemausensi episcopo, & Petro Sendracensi abbate, & abbate de Podiefrigido. Audita eorum quæque allegationibus de novo Testamento authoritatibus, non enim voluebant recipere judicium nisi per novum Testamentum: talem diffinitivam sententiam de ipsa & ex novo Testamento protulit Lodovensis episcopus ex mandato Albiensis episcopi, & adfestorum suppa nominatorum, coram omnibus prædictis facto ab omnibus consilio.

Ego Gaucelinus Lodovensis episcopus ex præcepto Albiensis episcopi adfestorumque ejus judicibus, qui vocant se bonos homines, hæreticos esse, & dominum Odonem Oliverii, fectorumque ejus, & qui tenent festam hæreticorum de Lumbers, ubicumque sint. Atque hoc judicamus per authoritates novi Testamenti, id est evangelia & epistolas, atque psalmos, adhæsque apostolorum & Apocalypsim.

In primo capitulo damnamus eos, & judicamus illos hæreticos esse. Lor enim recipienda est per Evangelium: & qui Legem non recipit, Dominum Jesum Christum non credit. Ipse enim in Evangelio ait: *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. Ipse enim de me scripsit. Quod si literis illius non credidis, quomodo verbis meis credetis?* Et iterum: *Non veni legem solvere, sed adimplere.* Et *Non veni legem destruere, sed adimplere.* Et iterum: *Oportet impleri quæ scripta sunt in lege & prophetis & psalmis de me.* Exce prophetas & psalmos cum lege. Item: *O fluvii & turbi cordo ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ! Et incipiens a Moyse, interpretabatur illis scripturas.* Quare autem interpretabatur illis scripturas, & quare doctrinam dabat de lege & prophetis? nisi quia volebat ut legem & prophetas reciperent, & ea confirmanterur in fide per legem & prophetas? Multa etiam fecit Dominus Jesus in hoc mundo de lege, & prophetis, & psalmis. Quod quidem non fecisset bonus magister, nisi lex & prophetæ & psalmi recipiendi essent. Dominus Jesus indutens de divino & Lazaro exemplo, Abrahamum fatetur in regnie, & jubentem, ut Moysem audiant & prophetas. Olendit etiam factis legem esse bonam, quia circumcisis eft, & in templo est presentatus, & hostia eft pro eo oblata secundum legem Moysi, & ipse alcendit ad diem festum. In transfiguration quoque Moyles & Elias prophetæ apparuerunt, perhibentes testimonium. Convincimus etiam eos per epistolas. Ait enim beatus Paulus: *Quacumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Et iterum: *Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad adjustitiam, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* Et iterum: *Nihil extra dico quam quod locuti sunt prophetæ futura esse & Moyses.* Etiam & Petrus sanctissimus: *Habemus firmiorem prophetæ sermonem, cui benefacis intendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco.* Quod etiam dedotes sint recipiendi. Ait enim B. Paulus: *Quosdam quidem posuit Deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas, tertio Doctores.* Beatus Paulus etiam: inducit exemplum: *Malachias dixit omnis homo, qui non permanserit * in omnia verba legis.* Et tam ipse, quam ceteri apostoli, nullus inducunt testimonia de lege & prophetis & psalmis. Quod quidem non fecissent, si divina eorum non fuisset recipienda: nec prædicationem suam eorum testimonio affirmarent, si Moysi & Prophetis & David credendum non esset. Confessi sunt etiam illi hæretici, quia inducit Moysen & prophetas & psalmos, in his tantum testimoniis, quæ inducuntur a Jesu & apostolis, & non in aliis. Nos vero dicimus quod & in illorum locis, vel scriptum testamentum proferatur, & in aliqua parte illius credatur, debet totum credi, aut in nulla parte sui recipi.

In secundo capitulo convincimus istos & judicamus hæreticos esse, authoritatibus novi Testamenti. Dicimus enim quia filem catholicam non habet, qui non confitetur, quando interrogatur, vel fides periclitatur. Unde Dominus in actibus apostolorum narrat ad Ananiam de beato Paulo: *Vas electionis eft mihi, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Israel.* Item Dominus de confitenti centurione, ait: *Non inveni tantam fidem in Israel:* Cum fuiflet etiam apostolis denuntiatum, ne loquerentur in nomine Jesu, & confitebatur B. Petrus: *Oportet nos magis obedire Deo, quam hominibus.* Ecce quis B. Petrus dicit, quod a Deo eft ibi injunctum, ut coram hominibus fidem suam adnuncier. Interrogatus etiam quis, de fide Jesu Christi respondere debet, sicut fecit beatus Petrus a Domino interrogatus. *Quem, inquit, dicunt filii hominis filium hominis?* Respondit S. Petrus, & dixit: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Interrogavit etiam Dominus crucem illuminatum, non ante illuminationem, sed poli: *Credis in filium Dei vivi? ait ille, credo Domine.* Interrogata autem a Domino Martha: *Credis hoc? ait ille: Utique Domine ego credidi quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.* Item Christus Apostolus: *Credo credidi ad confitium, ore autem confessio fit ad salutem.* Item B. Petrus in sua fine epistolæ, postquam tradidit mandata & fidei dogmatum, volens aliquid magnum & memorabile tradere, sicut fecit Dominus in fine sui testamenti & prædictionis tradens corpus suum & sanguinem. Melius enim commendantur memoriæ, quæ in fine sermonis traduntur atque dicuntur. Sermonem Jesu Christi in fine epistolæ: *Tradidit Jesus Christus sanctis fratribus in caribus: vestris, parati ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis eft, fide & spe.* Ibi etiam hæretici jubantur se confitere. Quæ vero dicuntur, quia plura mentiuntur. Eft enim fraus in tacendo & in dicendo. Unde beatus Paulus confidenter in faciem refutitit Petro, quia circumcidebat. Vifum enim fuerat beato Paulo, quia evitatem evangelii non adnuanciaret, quia aliud præcipiebat, quam corde credebat. Veritas enim dicit confiffi in vobis, in corde, ore, & opere. *Unde dicitur, quod in uno dictum vel trium teftium ftet omne verbum.* Secundum hanc intelligentiam dicit Dominus: *Qui confitebitur me coram omnibus hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo.* Item: *Oportebat prædicari pœnitentiam in nomine ejus in omnes gentes.* Item Jo- 1. Joan. 4. annes: *Omnis spiritus qui confitetur Jesum in carne venisse, ex Deo eft.* Et iterum: *Confitemini ergo invicem, quod Jesus eft filius Dei, in Deo manet & Deus in eo.* Et item in epistolis B. Pauli: *Nemo dicit Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto.* Aliquando enim loquitur a quis corde & non ore, ut Moyses: ore enim tacebat & corde loquebatur. Cui Dominus. *Ut quid clamas ad me?* Diabolus enim corde tacebat, & ore loquebatur, dicens: *Quid mihi & tibi Jesu Nazarene? venisti ante tempus torquere nos?* Et item: *Scio quia fi fanctus Dei.* Et in actibus apostolorum: *Jesum nou, Paulum scio.* Nunquid diabolus non fentiebat, & dicta eorum non fuiflet recipienda: nec prædicationem suam eorum testimonio affirmarent, fi Moysi & Prophetis & David credendum non esset. Confeffi funt etiam illi hæretici, quia inducit Moysen & prophetas & psalmos, in his tantum testimoniis, quæ inducuntur a Jesu & apostolis, & non in aliis. Nos vero dicimus quod & in illorum locis, vel scriptum testamentum proferatur, & in aliqua parte illius credatur, debet totum credi, aut in nulla parte sui recipi.

In secundo capitulo convincimus istos & judicamus hæreticos esse, authoritatibus novi Testamenti. Dicimus enim quia fidem catholicam non habet, qui non confitetur, quando interrogatur, vel fides periclitatur. Unde Dominus in actibus apostolorum narrat ad Ananiam de beato Paulo: *Vas electionis eft mihi, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Israel.* Item Dominus de confitenti centurione, ait: *Non inveni tantam fidem in Israel:* Cum fuiflet etiam apostolis denuntiatum, ne loquerentur in nomine Jesu, & confitebatur B. Petrus: *Oportet nos magis obedire Deo, quam hominibus.* Ecce quis B. Petrus dicit, quod a Deo eft ibi injunctum, ut coram hominibus fidem suam adnuncier. Interrogatus etiam quis, de fide Jesu Christi respondere debet, sicut fecit beatus Petrus a Domino interrogatus. *Quem, inquit, dicunt filii hominis filium hominis?* Respondit S. Petrus, & dixit: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Interrogavit etiam Dominus crucem illuminatum, non ante illuminationem, sed poli: *Credis in filium Dei vivi? ait ille, credo Domine.* Interrogata autem a Domino Martha: *Credis hoc? ait ille: Utique Domine ego credidi quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.* Item Christus Apostolus: *Credo credidi ad confitium, ore autem confessio fit ad salutem.* Item B. Petrus in sua fine epistolæ, postquam tradidit mandata & fidei dogmatum, volens aliquid magnum & memorabile tradere, sicut fecit Dominus in fine sui testamenti & prædictionis tradens corpus suum & sanguinem. Melius enim commendantur memoriæ, quæ in fine sermonis traduntur atque dicuntur. Sermonem Jesu Christi in fine epistolæ: *Tradidit Jesus Christus sanctis fratribus in caribus: vestris, parati ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis eft, fide & spe.* Ibi etiam hæretici jubantur se confitere. Quæ vero dicuntur, quia plura mentiuntur. Eft enim fraus in tacendo & in dicendo. Unde beatus Paulus confidenter in faciem refutitit Petro, quia circumcidebat. Vifum enim fuerat beato Paulo, quia evitatem evangelii non adnuanciaret, quia aliud præcipiebat, quam corde credebat. Veritas enim dicit confiffi in vobis, in corde, ore, & opere. *Unde dicitur, quod in uno dictum vel trium teftium ftet omne verbum.* Secundum hanc intelligentiam dicit Dominus: *Qui confitebitur me coram omnibus hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo.* Item: *Oportebat prædicari pœnitentiam in nomine ejus in omnes gentes.* Item Jo- 1. Joan. 4. annes: *Omnis spiritus qui confitetur Jesum in carne venisse, ex Deo eft.* Et iterum: *Confitemini ergo invicem, quod Jesus eft filius Dei, in Deo manet & Deus in eo.* Et item in epistolis B. Pauli: *Nemo dicit Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto.* Aliquando enim loquitur a quis corde & non ore, ut Moyses: ore enim tacebat & corde loquebatur. Cui Dominus. *Ut quid clamas ad me?* Diabolus enim corde tacebat, & ore loquebatur, dicens: *Quid mihi & tibi Jesu Nazarene? venisti ante tempus torquere nos?* Et item: *Scio quia fi fanctus Dei.* Et in actibus apostolorum: *Jesum nou, Paulum scio.* Nunquid diabolus non fentiebat, & dicta eorum non fuiflet recipienda: nec prædicationem suam eorum testimonio affirmarent, fi Moysi & Prophetis & David credendum non esset. Confeffi funt etiam illi hæretici, quia inducit Moysen & prophetas & psalmos, in his tantum testimoniis, quæ inducuntur a Jesu & apostolis, & non in aliis. Nos vero dicimus quod & in illorum locis, vel scriptum testamentum proferatur, & in aliqua parte illius credatur, debet totum credi, aut in nulla parte sui recipi.

In secundo capitulo convincimus istos & judicamus hæreticos esse, authoritatibus novi Testamenti. Dicimus enim quia fidem catholicam non habet, qui non confitetur, quando interrogatur, vel fides periclitatur. Unde Dominus in actibus apostolorum narrat ad Ananiam de beato Paulo: *Vas electionis eft mihi, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Israel.* Item Dominus de confitenti centurione, ait: *Non inveni tantam fidem in Israel:* Cum fuiflet etiam apostolis denuntiatum, ne loquerentur in nomine Jesu, & confitebatur B. Petrus: *Oportet nos magis obedire Deo, quam hominibus.* Ecce quis B. Petrus dicit, quod a Deo eft ibi injunctum, ut coram hominibus fidem suam adnuncier. Interrogatus etiam quis, de fide Jesu Christi respondere debet, sicut fecit beatus Petrus a Domino interrogatus. *Quem, inquit, dicunt filii hominis filium hominis?* Respondit S. Petrus, & dixit: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Interrogavit etiam Dominus crucem illuminatum, non ante illuminationem, sed poli: *Credis in filium Dei vivi? ait ille, credo Domine.* Interrogata autem a Domino Martha: *Credis hoc? ait ille: Utique Domine ego credidi quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.* Item Christus Apostolus: *Credo credidi ad confitium, ore autem confessio fit ad salutem.* Item B. Petrus in sua fine epistolæ, postquam tradidit mandata & fidei dogmatum, volens aliquid magnum & memorabile tradere, sicut fecit Dominus in fine sui testamenti & prædictionis tradens corpus suum & sanguinem. Melius enim commendantur memoriæ, quæ in fine sermonis traduntur atque dicuntur. Sermonem Jesu Christi in fine epistolæ: *Tradidit Jesus Christus sanctis fratribus in caribus: vestris, parati ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis eft, fide & spe.* Ibi etiam hæretici jubantur se confitere. Quæ vero dicuntur, quia plura mentiuntur. Eft enim fraus in tacendo & in dicendo. Unde beatus Paulus confidenter in faciem refutitit Petro, quia circumcidebat. Vifum enim fuerat beato Paulo, quia evitatem evangelii non adnuanciaret, quia aliud præcipiebat, quam corde credebat. Veritas enim dicit confiffi in vobis, in corde, ore, & opere. *Unde dicitur, quod in uno dictum vel trium teftium ftet omne verbum.* Secundum hanc intelligentiam dicit Dominus: *Qui confitebitur me coram omnibus hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo.* Item: *Oportebat prædicari pœnitentiam in nomine ejus in omnes gentes.* Item Jo- 1. Joan. 4. annes: *Omnis spiritus qui confitetur Jesum in carne venisse, ex Deo eft.* Et iterum: *Confitemini ergo invicem, quod Jesus eft filius Dei, in Deo manet & Deus in eo.* Et item in epistolis B. Pauli: *Nemo dicit Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto.* Aliquando enim loquitur a quis corde & non ore, ut Moyses: ore enim tacebat & corde loquebatur. Cui Dominus. *Ut quid clamas ad me?* Diabolus enim corde tacebat, & ore loquebatur, dicens: *Quid mihi & tibi Jesu Nazarene? venisti ante tempus torquere nos?* Et item: *Scio quia fi fanctus Dei.* Et in actibus apostolorum: *Jesum nou, Paulum scio.* Nunquid diabolus non fentiebat, & dicta eorum non fuiflet recipienda: nec prædicationem suam eorum testimonio affirmarent, fi Moysi & Prophetis & David credendum non esset. Confeffi funt etiam illi hæretici, quia inducit Moysen & prophetas & psalmos, in his tantum testimoniis, quæ inducuntur a Jesu & apostolis, & non in aliis. Nos vero dicimus quod & in illorum locis, vel scriptum testamentum proferatur, & in aliqua parte illius credatur, debet totum credi, aut in nulla parte sui recipi.

ANNO CHRISTI 1176. Matth. 5. Luc. 24. Eliæ.

Rom. 15. 2. Tim. 3.

1. Cor. 14. Galat. 5.

2. ad Cor. cum 6. Matth.

Act. 9.

Act. 5.

Matth. 16.

Joan. 9. Joan. 11.

1. Joan. 4.

Matth. 5.

Matth. 10.

Joan. 20.

Matth. 17.

Joan. 5.

Matth. 12.

Joan. 8.

Joan. 5.

Luc. 24.

Joan. 20.

Act. 1

enim regnum coelorum. Quod quidem dicit duplici ex causa. Scilicet ut qui salvari volunt, malitia & dolo parvulitiæ, & iisdem simplices, ficut ipſe dixit: *Niſi efficiamini ſicut parvuli iſti, non intrabitis in regnum coelorum.* Vel ideo dicit, ne apoſtoli, eorumque ſucceſſores, ſuper baptizandis unquam dubitarent. Baptiſma enim ſucceſſit circumciſioni in lucum, quæ quidem præcepta erat in octavis die in infantibus. Et baptiſma eſt generalibus & plenius, quia maſculis & feminis ad baptiſmum, & gratiæ ibi præſtantur. Si autem quæratur, cujus hæc ſalvantur infantes, cum ipſi fidem non habeant, ſine qua impoſſibile eſt Deo placere: dicimus quia fide ecclefiæ, vel fide parentum, quorum paralyticus eſt curatus fide offerentium, & per tegulas ſubmittentium eum; & filius reguli, & filia Chananæa ſalvati ſunt eadem hora qua regulus & Chananæa credidiſtis. Dicimus etiam, quod baptiſma debet celebrari in eccleſia, & per miniſtros eccleſiæ, ſili neceſſitas urgeat. Unde dicit beatus Paulus: *Qui ideoque eos ſcire miniſtros novi Teſtamenti.*

In quarto capitulo convincimus & judicamus iſtos hæreticos eſſe, novi Teſtamenti authoritatibus; quia corpus Dominicum non conſecrarunt nec ſacerdotem, ſive bonus ſit, ſive malus. Per verba enim ſacra, quæ dixit Salvator in cœna, ſcilicet, *hoc eſt corpus meum, & hic eſt ſanguis meus*, conficitur & conſecratur Dei corpus. Si cui enim imperatoris, vel regis Franciæ, vel aliius cujus potentia nuncius non corrumpit, nec vilipenſus ſui abjicitur vel pannorum quod dicit: ſic verba Domini facta variantur, non vitiantur, non maculantur. Et ſicut Solis radius tranſicit per cloroſa, maculam non contrahit vel ſordorem; vel ficut aqua para & nitida per cloacas & reptas per canales lucens ad ſordidos vel limoſos locos de verbo Dominica non ſordidantur, nec melius nec nitidius per bonum quam per malum proferuntur. Quantum ad Dominum *non eſt tranſpoſitio, aut vicciſſitudinis obumbratio.*

Quod autem corpus Dominicum celebrari non debeat nisi in eccleſia, Paulus ait: *Aut eccleſiam Dei contemnitis? Numquid non domos habetis ad manducandum?* Item S. Paulus ad Timotheum: *Oportet te converſari in domo Dei, quod eſt Dei vivi eccleſia, columna, & firmamentum veritatis.* Omnes quotquot fideles ſunt, ſe doctrinæ Dei non accipere in eccleſia. Unde B. Paulus: *Mulieribus in eccleſia tacere non permittitur, ſed ſubditas eſſe ſicut etiam omnis lex manducat.* Hic eſt enim panis angelorum, quem manducat homo, qui deſcendit de cœlo. Et ſicut manna quod pluerat de cœlo, ac virga Aaron, quæ frondoret, ſervabantur in arca, & tabula teſtamenti, quæ erant ſcripta digito Dei: ſic corpus Dominicum non conficeretur, nec cuſtodiretur niſi in eccleſia, carniſſimum Domini ſanctuarium. Et ſicut arca deferebatur in humeris a filiis Levitis, & cuſtodiebatur, & ſoli Levitæ miniſtrabant & tabernaculo Domino: ſic ſolis ſacerdotibus & eorum miniſtris commiſſa eſt eccleſiæ cura atque tradita. Deducatur arca dicitur in Apocalypſi: *Apertum eſt templum & viſa eſt arca teſtamenti in templo ejus.* Sic etiam ſacerdotibus tradita eſt pateſtas ligandi atque ſolvendi. Unde Dominus B. Petro: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Et B. Paulus ad Titum; *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut corrigas ea quæ deſunt, ut conſtituas presbyteros per ſingulas civitates.* Item de ordinibus: *Presbyteri, quibus præſunt, duplici honore digni habeantur.* Item: *Adverſus presbyterum accuſationem noli accipere; niſi ſub duobus vel tribus teſtibus.*

Ann. Christi 1176. Alexandri III. 16. Ann. Christi 1177. Alexandri III. 17. Ann. Christi 1178. Alexandri III. 18. Ann. Christi 1179. Alexandri III. 19. Ann. Christi 1180. Alexandri III. 20.

Matth. 10. Luc. 10. Matth. 28. Joan. 20. 1. Cor. 11. Matth. 26. 1. Tim. 3. 1. Tim. 2. Joan. 6. 1. Cor. 11. Matth. 26. Matth. 16. Tit. 1. 1. Tim. 5. Matth. 18.

A) Ex. Et item: *Oportet diaconos pudicos eſſe.* Et item: *Diaconos qui ſunt Philippis, epiſcopis & diaconibus, gratia ſit vobis & pax.* Et item: Epiſcopus committitur verbum Dei, ſcilicet verbum prædicationis & correctionis. Item B. Paulus: *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Et item Dominus ad diſcipulos: *Docete eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis.* Illis ergo presbyteris, epiſcopis, diaconibus, clericis & laicis debet obedire populus Domini, ſive ſint boni, ſive mali. Unde Dominus: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite.* Et B. Petrus de poteſtate: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ, ſive regi, tanquam præcellenti, ſive ducibus.* Et item: *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacetote.* Iſti enim præſtigiant, quaſi pro animabus veſtris vigilaturi, & rationem pro his facturi & non gementes. Item: *Memento te præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem. Quia qui diverſis doctrinis & alienis participat.* Et ſi vobis ſpiritalia ſeminamus, non magnum eſt, ſi carnalia veſtra metamus. Et item ad Titum: *Hæreticum hominem post unam & ſecundam correptionem devita, ſciens quia ſubverſus eſt, & peccat, cum ſit proprio judicio condemnatus.* Et item: *Quæ ab infidelibus litteras dedicisti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem.*

In quinto capitulo convincimus & judicamus iſtos hæreticos eſſe, novi Teſtamenti authoritatibus: quia nolunt confiteri, quod ſacerdotes & miniſtri poſſint ſalvari, ſi caruliter miſceantur. Qui quidem palam prædicare ſoliti ſunt, quod virtute miſtiæ ſalvari non poſſent, ſi caruliter conveniren. Laudant enim & approbant fœcunditatem pecudum; & damnant & improbant fœcunditatem hominum, & amant ſterilitatem mulierum. Sicut ſcriptura narrat: *Beate Barbara, & quæ cum quo genuerunt, &c.* Et hoc quidem prædicant, ut innocerabilis ſubſtantiæ rarus inveniatur dominus, & quæ facta eſt creatura ad uſum & ſervitium hominum, non poſſideat, & diſciplinarum reflore: volentes omnes eſſe ſicut ipſi ſunt. Juxta quod ait B. Paulus: *Volo omnes eſſe ſicut ego ſum.* Et ter virginitatem videntur prædicare, ut ſunt nunc virginales, ſicut fuit Chriſtus & Maria virgo. Et Dominus ipſe dixit: *Creſcite & multiplicamini, & replete terram.* Videntur enim nuptias detestare, & damnare, quas quidem dominus Jeſus ſua & Mariæ virginitate honoravit, & diſciplinarum præſentia dedicavit, & aquæ in vinum verſæ miraculo illuſtravit. Dicit etiam in Evangelio: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Et non eſt cauſa fornicationis licet vivo uxorem dimittere. Item B. Paulus: *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit.* Et item: *Si nubat virgo, non peccat.* Et item: *Mulier alligata eſt legi, quamdiu vivit vir ejus, nec habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir.* Similiter & de viro. Et item: *Nolite fraudare invicem, niſi ex conſenſu, ut vacetis orationi. Poſtea revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas.* Item: *Volo juniores nubere, filios procreare, matres familiæ eſſe.* Et item: *Non ego dico, ſed Dominus.* Et item: *Adolescentiores uxores per matrem generationem.* Si eſſet peccatum filios procreare, quare dicunt Dominus, cur dicerent apoſtolos bonum eſſe? & quare dicerent, revertimini, & volo? Numquid vult Deus, numquid vult apoſtolus, ut ſatpeccatum? Credimus itaque quod vir & uxor ſatanam, licet carnaliter miſceantur.

In ſexto capitulo convincimus iſtos & judicamus hæreticos eſſe, & ab unitate eccleſiæ præciſos, novi Teſtamenti authoritatibus. Dicimus enim, quia: miniſterium ac poteſtatem ligandi atque ſolvendi Petro ſanctiſſimo tradidit Dominus, dicens: *Quodcumque ligaveris, &c.* Et B. Jacobus: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ.* Et item: *Exercenite ad vos ſapientes & ſcribas.* Et ſicut ait in evangelio Dominus: *Non omnes caſtrant verbum iſtud.* Præterea dicimus, quod ſtantes debemus de evangelio reſpondere, & diſputare, cum omnes Chriſtiani ſtent, quando evangelium recitatur. Et in tuncſtamus, cum legitur: multo fortius, cum exponitur. Nec debuiſtis hoc non tenere ſtendo, poſſquam eloquentes non ſtandi. Multasetiam habemus authoritates, quibus colligitur manifeſte, quod ſtare debeat quis, cum evangelium adnuntiatur: ut eſt illud: *Stetit Jeſus in loco campeſtri.* Et item: *Stabat Jeſus & clamabat dicens: Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſciitis.* Et item poſt reſurrectionem apoſtolos confirmans & ſpecialiter Petrum, dicit: *Stetit Jeſus & Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit, pax vobis.* Ipſi autem non obtinent locum judicantis, ſed reſpondentis. Dominus enim federe debuit, qui a patre omnem judicium datum eſt. Ipſi vero non judicant, ſed judicantur: nec eis eſt in eccleſia miniſterium conceſſum præſidendi. Illi autem hæretici tales ſunt, quales dicebat beatus eccleſiæ futuros eſſe prænuntiat dicens *Mali homines & ſeductores proficient in pejus, errantes & inducentes in errorem. Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuffinebunt ſed ad voluntates ſuas coacervabunt, ad fabulas autem convertentur.* Item: *Quidam abnegantes, averſi ſunt in vaniloquium, volentes eſſe legis doctores, non intelligentes nec loquentes, neque de quibus affirmant.* Iſtorum vero inobedientiam punire deberet eccleſiæ præſatæ atque corrigere coram omnibus. Unde S. Paulus: *Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri corripiantur.* Et item B. Paulus ad præſatos: *Habentes in promptu ultiſcionem inobedientiam.* Et: *Eos qui contradicunt, potenter arguat.* Et item: *Argue, obſecra, increpa, in omni imperio.* Et item: *Tradidi hujuſmodi diſtrictione in interitum carnis, ut ſpiritus ſit ſalvus in judicio diem.* Item: *Hæreticum enim qui hujuſmodi ſubverſum eſſe.* Item: *Qui aliud vobis adnuntiaverit, anathema ſit.*

B) Reſpondeant hæretici, quia epiſcopus qui hæreticus eſt, hæreticus erat hæreticus, & non ipſi: & quod erat inimicus eorum, ſcilicet Dominus Jeſus, & hypocrita, & inimicus Dei, a nobis bene judicaverat. Et noluerant reſpondere de fide tua, quia cavebat ſe ab eo, ſicut eis præceperat Dominus in evangelio. *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovinis, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Et quod ipſe erat perſecutor eorum fraudulentus, & quærat eum offendere per evangelia atque epiſtolas quod non erat bonus paſtor, neque ipſe, neque ceteri epiſcopi vel presbyteri, ſed potius mercenarii. Reſpondat epiſcopus, quod ſeuentia in eos de jure erat dictata, & partum erat probare in curia domini Alexandri papæ catholici, & in curia Ludovici regis Franciæ, & in curia Raimundi comitis Tolofani, vel vocatis Ecclesiis, quæ erat præſens, vel in curia præfentis Trencavelli, quod erat locus fuerat judicatum, & quod illi manifeſte eſſent hæretici, & de hæreſi notati. Atque promiſit ſe eos acculare de hæreſi in omni curia catholica, & ſe ſubiturum judicii diſcrimen.

Videntes vero ſe eſſe convictos atque confuſos, converterunt ſe ad omnem populum dicentes: Audite, o boni viri, fidem noſtram, quam confitemur, nunc confitemur autem propter dilectionem & gratiam Dei vobis. Reſpondit epiſcopus prædictus: Vos non dicitis, quod propter gratiam Dei

A) mini dicatis: ſatque dicitis, propter gratiam populi. Et illi inquiunt: Nos credimus unum Deum vivum & verum, trinumque atque unum, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: Filiumque Dei carnem ſuſcepiſſe, baptizatum fuiſſe in Jordane, jejunaſſe in deſerto, prædicaſſe falutem noſtram, paſſum, mortuum, atque reſpultum, ad inferos deſcendiſſe, reſurreſſiſſe tertia die, ad cœlos aſcendiſſe, Spiritum paraclitum in die Pentecoſtes diſcipulis miſiſſe, ventumum in die judicii ad judicandos vivos & mortuos, omnemque reſurrectionem. Cognoſcimus etiam, quia quod corde credimus, ore debemus confiteri. Credimus quia non ſalvatur qui non manducat de corpus Chriſti: & quod non conficetur niſi in eccleſia, atque etiam nisi a ſacerdote ſive bono, ſive malo, nec melius fieri per bonum, quam per malum. Credimus etiam quod non ſalvatur aliquis parvulus, niſi per baptiſmum, & parvulos ſalvari per baptiſma. Credimus etiam, quod vir & mulier ſalvantur, ſicut caruliter miſcebantur. Et quod poniteniam debeat unuſquiſque accipere ore & corde, atque a laceratore & in eccleſia baptizari. Et quidem & ſi quid in eccleſia amplius poſſet offendi per evangelia vel epiſtolas, illud emendare & confiteremur.

Interrogavit etiam epiſcopus prædictus, & juraverunt, ſe tenere fidem iſtam & credere. Et ſi quid amplius debeant confiteri, quod male ſenſerunt quia poſſet offendi per evangelia? Reſpondent dixerunt, quod nullo modo juraret, quia contra evangelium faceret, & epiſtolas. Contra cos vero indicit epiſcopus novi Teſtamenti authoritates a prædictis catholicis perlonis. Audiit itaque utrumque authoritatibus, furgens prædictus epiſcopus judicavit ſic.

Ego C. humilis epiſcopus Lodovenſis, juſſu & mandato Albienſis epiſcopi, adſſeſſorumque epiſcopi, judico & per ſententiam dico, quod male ſentiunt: hæretici ſi ſic juraverunt, & debent jurare, in epiſtolarum volunt, & parabolarum eſt jusjurandum ubi fides periclitatur. Et qui inſames ſunt, & de hæreſi notati, debent purgare ſe cum innocentibus, & non innocentes a delicto remittam, ſidem ſuum debent juraſſe, & non debent juraſſe, & non debent juraſſe, & non

ANNO CHRISTI 1176.

nod juraretur, non* dejeraretur. *Et quod amplius* A *addit, amalo eſt.* Id eſt, de infirmitate non credendum, non de infirmitate juranti. Vel ſecundum primam expoſitionem, a malo eſt, id eſt ex peccato vel diabolo, quia ſaudet jurare per creaturas. Videntes itaque quod ſuper hoc erant convicti, dixerunt quod epiſcopus Albienſis fecerat eis pactum quod non cogeret eos jurare. Quod ipſe epiſcopus Albienſis negavit.

Surgens itaque epiſcopus Albienſis dixit: Sententiam, quam nunc protulit Gaucelinus epiſcopus Lodovenſis, ego confirmo & laudo, atque meo juſſu data eſt, & ſententiam mitre de Lumbers, quatinus non manu tencant cos per fnaitionem", quam fecerunt in manu mea.

Et alii aliter dicunt.

Ego Caſtrenſis abbas electus judex hanc ſenten B tiam laudo, & aſſenſui meo data eſt ita.

Ego Ardulenſis abbas electus judex hanc ſententiam laudo, & aſſenſui meo fic data eſt.

Et alii de Ita

Ego Arnaldus Debe ✓ electus judex ſimiliter hanc ſententiam laudo, & meo aſſenſui ſic data eſt.

Ego Candileniſis abbas electus judex ſententiam hanc laudo.

Ego Portius de Arſax Narbonenſis archiepiſcopus, hanc ſententiam ratam habeo, atque illos hereticos eſſe iſtic, & eorum ſententiam improbo.

Ego Arnaldus Nemauſenſis pontifex ſimiliter laudo hanc ſententiam.

Et Gaſtellenſis

Ego G ..... Tolofanus epiſcopus ſimiliter

ANNO CHRISTI 1177.

CONCILIUM NORTHAMPTONIÆ

Anno. Dom. MCLXXVII. ad feſtum S. Hilarii.

Ex Rogeri Hovedeni annal. parte II.

Collection. Anglic. Tom. II.

INTERIM rex Angliæ pater, celebrato concilio C generali apud Northampton, poſt feſtum S. Hilarii, reddidit Roberto comiti Leiceſtriæ omnes terras ſuas: & ſic alii. Et in eodem concilio Guido decanus reſignavit in manu Richardi Cantuarienſis archiepiſcopi decanatum ſuum de Waltham, & totum jus quod ipſe in eccleſia de Waltham habuit; quietum clamavit ſimpliciter & abſolute. Similiter fecerunt canonici ſeculares de Waltham de prædendis ſuis, reſignantes in manu archiepiſcopi. Sed dominus Rex dedit eis inde plenariam recompenſationem, ad domini Cantuarienſis archiepiſcopi æſtimationem. Deinde dominus Rex authoritate domini Papæ inſtituit in eadem eccleſia de Waltham canonicos regulares de diverſis domibus Angliæ ſumptos: & conſtituit Walterum de Gaunt canonicum ſumptum de eccleſia de Ofeney, abbatem primum ſuper congregationem illam, & magnas poſſeſſiones & domibus ſplendidis dotavit illos. Eodem anno idem rex expulſis ſanctimonialibus de abbatia de Ambresbetie propter inconvinentiam ſuam, & per alias domos religioſas in exilium poſtquam diſtributa, ipſam abbatiam de Ambresbetie dedit abbatiſſæ & domui de Fontevrard in perpetuum poſſidendam. Et miſſa a Fontevrard uno conventu ſanctimonialium, Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus introduxit eas in abbatiam de Ambresbetie, 11. Kal. Junii, die Dominica, præſentibus domino rege patre, & Bartholomeo Exonienſi, & Johanne Norwicenſi, epiſcopis, & aliis multis clero & populo. Eodem die præfatus Cantuarienſis archiepiſcopus conſecravit Guidonem Pangorienſem epiſcopum.

ANNO CHRISTI 1177.

CONCILIUM WESTMONASTERII

Alias Londini Pan-Anglicum, anno Domini MCLXXVII. in prima ſeptimana Quadrageſimæ celebratum, de lite & bello componendis inter Aldefonſum R. Caſtellæ, & Sanctium R. Navarræ exortis, judicioque Henrici R. Angliæ comprimendis.

Ex Rogeri Hovedeni annal. parte II.

Collection. Anglic. Tom. II.

PRIMA igitur Dominica Quadrageſimæ do- E minus Henricus rex Angliæ, filius Matildis imperatricis, venit Londonias, concilium generale celebraturus. Cui interfuerunt Richardus Cantuarienſis Archiep. Gilbertus Londonenſis epiſc. Hugo Dunelmenſis epiſc. &c. Et abbates, priores, comites & barones Angliæ. Quibus in unum convenientibus apud Weſtmonaſterium, præcepit Rex præfatis nunciis regni Hiſpaniæ, ut iſ ſcripto redigerent calumnias & allegationes ſuas, & poſtea ei offerrent: ut ſic per interpretationes, ipſe & barones ſui poſſent intelligere calumnias & allegationes illorum: quia neque Rex, neque baronea curia, intelligerent loquelam illorum. Et ad faciendum ſcriptum illud, datæ ſunt illis triduanæ induciæ. Quarta autem die protulerunt ſcri-

ANNO CHRISTI 1176.

ſcriptum, in quo hæc continebantur. *Rex San- A ctæ Eccleſiæ, in quo juſtitiam exhibuit, & ſuis fidelibus ſecundum Deum & Baronum ſuorum juſtitias reddidit, ſalvo ſuo honore, & ſalva ſua dignitate.*

Alia autem occagnæ ſimplæ enarrationibus cauſa, interpoſitione, ex ſententia conciliorum, Regis judicio, chartaque de Regis, de more facultatibus inferendis legibus, inde relata. Hæ ſubſcribuntur teſtes, ut pote in concilio aſſiſtentes: videlicet.

Richardus archiepiſcopus Cantuarienſis, Hugo Dunelmenſis epiſcopus, Gaufridus Elienſis epiſcopus, Rogerus Wigorenſis epiſcopus, Bartholomeus Exonienſis epiſcopus, Gilebertus Londonienſis epiſcopus, Walterius Roffenſis epiſc. Reginaldus Bathonienſis epiſcopus, Joannes Norwicenſis epiſcopus, Nicholaus Heriefordenſis epiſcopus, Robertus Heriefordenſis epiſcopus, ... epiſcopus de S. David, Magiſter Ada epiſc. de S. Aſaph, ... epiſcopus de Pangor, Chriſtianus epiſc.

ANNO CHRISTI 1177.

Candidæ Caſæ. Et Gaufridus ſilius Regis, comes Britanniæ, Willielmus comes Albemarlæ, Robertus comes Leiceſtriæ, Will. de Mandeval comes Eſſex, Will. comes Glauceſtriæ, Will. de Arundel comes de Sutheſex, Hugo comes Ceſtriæ. Et de baronibus *Anglia*, Richard. de Luci, Willielmus de Veſci, Henr. de Lacy, Odonel de Umfranville, Robertus de Vals, Rogerus de Mubrai, Robertus de Stuteville, Philippus de Rimbe, Rogerus Bigot. *Et alii multi, tam clerici quam laici. Adduntur autem hanc concilio adjuncti, priores, & Decanus Anglia, ut ſupradictum eſt: licet horum pauci, illorum nulli ad ſubſcriptionem accederent.*

Chriſtianus epiſcopus Candidæ caſæ, qui hoc aſſedebat concilio, Scotus eſt epiſcopus, ſed Ebora cenſis ſuffraganeus, ut mox infra videtur, in concilio Statino hoc item anno celebrato.

*** CONCILIUM SCTOTICUM

Celebratum ann. Dom. MCLXXVII. Ad Caſtellum puellarum, ſub Viviano cardinale presbytero, legato Alexandri pontificis Romani.

Ex Rogeri Hovedeni annal. parte II.

Collection. Anglic. Tom. II.

EODEM anno, Vivianus presbyter cardinalis, B & apoſtolicæ ſedis legatus, peracta legatione ſua in Hibernia, rediit in Angliam, & per conductum Domini Regis, rediit in Scotiam: & celebrato concilio apud Caſtellum puellarum, ſuſpendit a Pontificali officio Chriſtianum epiſcopum Candidæ caſæ, quia ad concilium ſuum venire noluit. Sed epiſcopus Candidæ caſæ ſuſpendionem illam non timuit, ſeptus munimine Rogeri Eboracenſis archiepiſcopi, cujus ſuffraganeus ipſe erat.

*** CONCILIUM VENETUM,

Quo Alexander papa & Fridericus imperator reconciliantur, & antipapa cum ſuis, quos ordinaverat, deponitur, anno Domini MCLXXVII. tempore Alexandri papæ III.

ACTA & epiſtolæ quadam Alexandri papæ, quæ C in Veticano aſſervantur, ejus & Baronum deſcriptorum, cauſam habiti concilii præſtare referunt, his verbis: Porro Alexander papa, ut indubitanter ad colloquium Imperatoris poſſet accedere, ordinato in Urbe vicario, recto mare Hadriaticum iter cum fratribus ſuis cardinalibus arripuit. Et veniens Beneventum, inde Trojam, atque Siponntum, & montem Gargarum tranſiit, & deinceps in civitatem Lucianam in maris littore ſitam. Ibi enim devotus beati Petri filius rex Siciliæ ad ejus obſequium præparaverat ſeptem galeas, victualibus & armis, pecuniæque poſſibilibet, munitas. Duos quoque de magnatibus terræ ſuæ, videlicet D Romualdum Salernitanum archiepiſcopum, & Rogerium Hadriæticum maximum comitem, ut honorificentiam eum in eundem, illuc ad ejuſdem patris & domini præſentiam deſtinavit. Ut autem Imperatorem & Longobardos de ſuo pontifex adventu redderet certiores, ſex de fratribus ſuis cardinalibus Siponto uſque Bononiam cum ſuis & aliorum fratrum equitaturis præmiſerat.

Et poſt enarratores geſtas inter imperatorem Conſtantinopolitanum & Soldanum, de quibus hoc, ne odio diverſa miſceantur, poſtea dicturi ſumus, hæc ſubjicit: Interea Viterbienſis ille ridiculus antipapa, de malo ſemper in peius deficiens, ubi pacem & con- E cordiam inter Alexandrum papam & Imperatorem ſine ſe familiariter tractari percepit, ubi & fœcuritatem ſirmam cunctis visoribus data tam indubitanter cognovit, cum præcordiis ſuis ita vehementer indoluit, ac ſi cor ejus medium crepuiſſet.

Hæc de ſtatu tunc temporis antipapæ Viterbii degentis, ſiſſplum mœrore tumentis. Subdit de præmiſſa ejuſdem ab Alexandro, antequam e Campania ad Hadriaticum mare perrexit, quam omiſerat, dicens: Antequam Anagnia pontifex Alexander exiret, Heliodulum Oſtienſem epiſcopum, & Raimerum diaconum cardinalem S. Georgii, ad Imperatoris præſentiam ea occaſione præmiſit, ut ſecuritatem, quam Magdeburgenſis archiepiſcopus cum ſociis ſuis poſtulaverat, ab eodem Imperatore per exhibitionem juramenti manifeſte reciperent. Cunctis autem per partes Tuſciæ in Lombardorum introvertentibus, & circa Mutinam eundem imperatorem ſatis pacificum inventorum, qui eos hilari vultu & reverentia ſuſcepit, & honorificentia plurima honoravit. Præſentibus itaque multis epiſcopis & principibus, coram ipſis legatis Fridericus imperator C. ſilium matrimonii Montiſferrati ſuper ſancta evangelia jurare fecit in anima ſua, eumdem ſecuritatem, quam legati apud Anagniam indubitanter præſtiterant, confervare. Inſuper ad majorem bonæ voluntatis, quæ gerebat de pace, offenſionem, omnes principes Alemannos, qui ſecum aderat, eumdem ſecuritatem fecit nihilominus per juramentum roborare. In diebus illis Cremona reſpicions retro, abſqueavamine de jurando, a confœderatione aliarum civitatum impudenter receſſit, & ad Imperatorem, non ſine magna ignominia, ſe convertit. Unde indignationem eccleſiæ, & aliorum Lombardorum odium & inimicitiam, ſibi incurrit. Terdona quoque poſt multum temporis idem reprehenſibiliter fecit, & eadem ſe intimia concumeliola involuit.

Au-

Audiens autem ista apud Vastum, in urbi Ha- A
Anno Christi 1177. driatico vadum, ubi tempore oppositorum navigationi expectabat summus pontifex, valde est miratus: fed de aliquam civitatum stabilitate dubitare non posuit. Ceterum cum valida maris tempestas ipsum jam per triginta dies contra propositum tum ibi detinuisset invitum: ecce insuper Auster diu desideratus advenit, & statim nauta ad transfretandum eumdem pontificem alacriter invitarunt. Qui contingente medium nobilis instantis Quadragesimæ, valde mane post Missam, & receptos cineres, pelagi vultitatem lætus intravit cum undecim galeis, & aliis duabus onerariis victualium capitis, & albis caballis, absque aliis navigiis: ita res Siciliæ auxie numerum gaderam ad decorem pontificis. Erat autem delectabile ad B videndum navalem ejusdem pontificum deductum pelagi velis protentis & prono vento. Sed circa meridiem, superveniente hora sexta, est prostis extinctus Auster, & illico facta est in mari turbatio maxima. Timuerunt igitur nautæ; Pontifex autem non fuit omnino lecutus. Tunc decem galeæ cum ipsa Pontifice & fratribus suis cardinalibus reversa anteriores insulas in remigando non leserunt labora versant. Tandem in suffragantibus locatorum Petri & Pauli meritis, eadem die circa nonam, ad insulam, quæ dicitur Polacrosa, prospero, Deo gratias, cursu applicuerunt. Pontifex autem fatigatus ex nimia proceffione cum fratribus, in terram libenter defcendit, & appositis copiosa mensa hilariter convivavit. C

Post modicum vero temporis, cum jam quiescerent omnia, ex inopinato desiderata nautis Auster arrisit, & eos ad iter agendum non mediocriter animavit. Exultantibus igitur cunctis, cum gaudio vela unyersis in altum citissime sunt elata: & unusquisque ad exercendum officium sibi negotium in ipsa nocte obscuritate vigilans permansit. Procedente itaque cum magno luminari galea summi pontificis, aliæ ipsum sequentes, per totam noctem omnes alacriter navigarunt. Et altera die circa meridiem in insulam, quæ vocatur Alexa, venerunt. Et post celebratam ibidem Missam, cum magno gaudio & lætitia ad naves conversorunt. Et exinde ceteras Dalmatiæ insulas transfrudentes, in proxima Dominica, prinsquam Sol illuce- D ferret, ad civitatem Jaderæ, quæ sita est in capite Hungariæ regni eumdem pontificem cum suis fratribus, Manfredo videlicet Prenestino episcopo, Joanne tituli sanctæ Anastasiæ, Bolone tituli sanctæ Pudentianæ, presbyteris cardinalibus, Cinthio tituli sancti Hadriani, & Gregorio sancti Eustachii, diaconis cardinalibus, Romualdo quoque Salernitano archiepiscopo, & Rogerio illustre comite, per merita beatorum apostolorum fanum & alacrem portaverunt. Et quoniam nonnulli quisquam Romanus pontifex civitatem ipsam intraverat, de novo ipsius pape advenit facta est in clero & populo illius loci communis lætitia, & ineffabilis exultatio colludantium & benedicentium Dominum, qui modernis temporibus per fa- E multum fuum Alexandrum fucceffrem beati Petri Jadertinam civitatem dignatus est visitare. Itaque præparato sibi de Romano more altoc caballo processionaliter duxerunt eum per medium civitatem ad beatæ Anastasiæ majorem ecclesiam, in qua ipsa Virgo & martyr honorifice sumulata quiescit, immensis laudibus & canticis altissime resonantibus in eorum Salvatoris lingua. Post quartum vero diem exivit Jadera, & per Sclavorum insulas, & maritimas Istriæ civitates felici cursu transivit faciens, ad monasterium sancti Nicolai Istum in faucibus Riviati alacriter, Domino auxiliante, pervenit.

Anno igitur sui pontificatus decimo octavo, Anno Christi 1178. Kalendas Aprilis, Indictione decima, beatus pontifex Alexander cum ingenti honorificentia Venecias primum intravit, occurrente sibi duce cum patriarcha & episcopis & nobilibus, cum electo in navium capiosa multitudine. Eo autem in palatium patriarchæ super Rivoalto deducto, principibus Magdeburgensis episcopus, cum electo Worsatiensi prepositorio, accessit ad eum, & ejus amicitias postulare non erubuerunt cunctis, quæ inter vos & eum de pace, nobis mediantibus tractata sunt & confirmata, paratus est adimplere. Sed in civitate Bononiensi, quam quispiam ejus nomina habens fuspectam, convenire nullatenus posteft. Unde clementiam ipsam vestram suppliciter exoramus, quatenus alium locum ipsi & vobiscum quem, Ravennam videlicet, vel Veronam, eligere fatagatis. Quibus beatus pontifex constanter hunc mora respondit: Dixeft, quod mediantibus fratribus nostris Humbaldo Ostiensi episcopo, & Ratnerio Antiocheno cardinali, cum Lombardis imperator convenit, ut ipse in Imola, & nos in Bononia debeamus pariter convenire, Ideo nos abit. que Lombardis & consilio fratrum nostrorum, qui circa partes Bononiæ nostrum prefolantur adventum, locum ipsum mutare non poffumus, nec debemus. Si ergo minime difficiet quod prius fui ipsone conenisti, sibi debet non nobis talem conditionem locus ponere impunitus. Nonnullatenus ut incæptum bonum pacis ad desideratam confummationem celerius valeat, operaute Domino, perveniri; nos usque Ferrariam sine mora venire fluctibus, quatenus ibi cum fratribus nostris & recloribus Lombardiæ deliberare, & eligere plenarie possimus, quod pro utraque parte congruentius fuerit faciendum. Quod verbum cum legatis hæc complacuit, per litteras apostolicas universis episcopis & rectoribus civitatum Lombardiæ mandavit, ut in Dominica die paffionis ad quas præfentiam in ipfa civitate, Deo favente, conveniant.

Interim vero cum turbæ multæ irruerent in eum, & ex civitatibus circumpositis multitudo nobilium properaret ad videndum, & ut reverentiam illum, & audirent tanquam angelum a Deo miffum: dignum duxit in proxima Dominica, *Lætare Jerusalem*, ad ecclesiam beati Marci folennia Miffarum celebraturus accedere. Indutus ergo facris veftibus, & de confuetudine aureum feretrum ferens, cum epifcopis & cardinalibus ad altare majus proceffit. Poft evangelium lectionem populo Dei ex diverfis partibus congregato, pabonaliter prædicavit. Et completis Miffarum officiis, rogfam, quam detulerat, duci Venetiarum in fignum gratiæ fedis apoftolicæ contulit.

In eadem quoque feptimana cum gloriofo gaudiorum exercitio, quod erat delectabile vifu, exivit Venetiis, & per fauces Padi afcendens, cum gloria & honore venit in fuum civitatem Ferrariam. In fequenti vero die principales perfonæ, & quæ inferius annotantur, ab utraque parte ad præfentiam pontificis convenerunt. Ex parte Lombardorum, qui nihilominus patriarcha Aquilejenfis & Mediolanenfis archiepiscopus, & eorum comprovinciales epifcopi, rectores civitatum cum marchionibus, & comitibus, Salemitanus quoque archiepiscopus cum Rogerio Hadriaci comite: fed ex imperatoris parte Moguntinus, Coloniensis, Treverenfis, Bifuntinus, cum aliquibus fuffraganeis epifcopis, electoque Wormatiensi & protonotario. Quibus adinvicem congregatis, de loco ubi Papa fecure poffet cum Imperatore præfentialiter convenire, cum non modica inter partes alter-

Anno Christi 1177. altercatio exifteret, Lombardis petentibus Bononam, vel Placentiam, aut Ferrariam, five Paduam; Imperatoris autem principibus Papiam, aut Ravennam, aut Venetias eligentibus: Pontifex cum nunciis regis Siciliæ Venetias in hunc modum elegit. Ut fi Dnus Papa ob Venetos juraturam cautionem præftaret, quod antequam pax firmiter confirmata eflet, fine conienfu Papæ Imperatorem intrare Venetias nullatenus permitteret, & Venetos illuc five redeuntes nullo modo impedirent: tunc pars utraque ad locum ipfum accederet, quod ad verbum Pontificis factum eft.

Exivit ergo Alexander papa Ferraria cum epifcopis & cardinalibus feptimo Idus Maii, & fine mora Venetias cemevit: cujus veftigia partes utraque certatim fecutæ. Conftitutis interea principibus & Lombardis in confpectu principis, de reconciliatione pacis inter alteutrum tractare cœperunt. Ubi quæ deudum maxima inter eos controverfia vertebatur, & pax eccleliæ abfque illorum pace, quia cum eccleiia contra imperium firmiter ferri non debebat, tractatus ipfe, multis interventionibus indaciis, ufque ad apoftolorum Petri & Pauli feftivas proceffit.

P partium

Ea igitur die pax eccleiiæ ita ea forma, quæ de confenfu partium ordinata fuerat, & fcripto firmata, de confenfu principum, qui præfentes aderant, Imperatoris aflenfu eft roborata. Pax quoque Siciliæ regi promissa Kalendis Auguili ufque ad quindecim annos eodem modo approbata eft. Super quibus charæ hinc inde concorditer factæ, & a fingulis partibus in bona voluntate receptæ funt. Quibus ita peractis ad inftantiam principum Imperatori licentiam dedit Pontifex veniendi ubique Chiogiam, quatenus in loco ipfo a Pontifice partum diffidare, conftituta in ejus præfentia cardinalium illia & principibus, qui curfum pacis & treguarum fere jam conlummaverant, cum ipfa imperiali authoritate, Domino cooperante, plenum fortirentur effectum & immutabile firmamentum. Venit ergo illuc Imperator, & ad ejus præfentiam cardinales & principes pariter convenerunt, omnia, quæ de pacis bono ejus conftitutione ibi concorditer tractata, oftendentes. Auditis itaque omnibus quæ geita fuerant, & plenarie intellectis, licet ab his, qui pacem oderant, valde turbatus fuerit & commotus, quatenus poffet in facie Papæ obloqui: omnia tandem, licut in præfentia Pontificis geita fuerant & confenfita, rata habuit, & ea confirmare poene promifit. Tunc fedem eft quod & in audientia coronandem cardinalium & principum, Diedoni comiti filio C. marchionis præcepit, ut in anima fua coram Dnio juraret, nuncios regis Siciliæ, & Lombardis publice jurare in hunc quo fequitur modum:

& Pons: Anselm. Pa- gen. H.

Ego comes Diedo juro, quod dominus Imperator mandavit mihi, ut in anima fua juraret juramentum, quod nunc faciemus fum: & poffquam mandavit, non revocavit mandatum. Et ego ex eodem Imperatoris mandato juro in anima fua, quod ex quo venerit Venetias, omni queftione & contradictione femota, faciet juramenta in anima fua, quod pacem eccleiiæ, ficut difpofita eft per mediatores ex fcripto, & pacem regis Siciliæ ufque ad quindecim annos, ficut fcriptum eft, & treugam Lombardorum, ficuti eft per mediatores utriufque partis dilpofitum in fcripto, quod & quod eofdem mediatores constituetur, bona fide fervabit, & principes fuos hoc ipfum jurare faciet. Simili modo præcepit Sigibotho camerario fuo in hunc modum jurare:

Contil. Generali. Tom. XIII. R

Ego Sigibotho juro, quod ex quo dominus Imperator venerit Venetias, juramentum ipfum pacis eccleiiæ, & regis Siciliæ, & treguæ Lombardorum faciet præftari in anima fua, & principes fuos fideliter jurare faciet. *Hec acta.*

His ita hinc modo complecis, Pontifex decem & populum Venetiarum a juramento, quo tenebantur, abfolvit, & ut dominum Imperatorem honorifice Venetias duceret, exhortavit. Quod fideliter complentes fidelitatem, in preparatis fex galeis eumdem Imperatorem ufque ad monafterium fancti Nicolai, quod eft ftium in capite Rivialti, cum gloria & honore conducere fecit.

Altera die, in vigilia fancti Jacobi, fummo pontifice mifit ad Imperatoris præfectum Rembaldum, Ottonem Morenam, & Wilhelmum Pretuenfem, epifcopos, & Joannem tituli S. Anaftafiæ, & Theodinum tituli fancti Vitalis, & Petrum tituli fanctæ Sufannæ, presbyteros cardinales, & Hyacinthum diaconum cardinalem fanctæ Mariæ in Cofmedin. Qui ad eum venientes, poftquam Imperator renunciavit ichifma Octaviani, Sancti Crisogoni, & Joannis de Struma, promiffam quoque obedientiam venerabili patri domino Alexandro tanquam catholico pontifici, quique fuccefforibus canonice intranibus: ipfum & fecretarium excommunicatum palterabfolverunt, & catholicæ unitati aggregarunt. Ideoque factum eft de majoribus ipfius principibus, qui eodem vinculo tenebantur, pacta prifcum eccleiiæ morem.

Eximde Imperator tanquam catholicus principes accelle ad præfentiam ipfius pontificis, qui tunc fedes eccleiiæ Romanæ in fancti Marci cum fratribus cardinalibus refidebat, in communi unionem pacis expectantibus: & depofita chlamyde, procidit ex fe in terram, & deofculatis pontificis, tanquam principis apoftolorum, pedibus, vera pacis obfculum ipfi devotiffime dedit. Tunc refpectu ejus tanquam dilecto angno, & pr ætima lætitia vox clamantis: *Ecce dies lætitiæ*, manifeftata eft ufque ad fidera: ftatimque Auguftus apprehenfa Pontificis dextera, cum canticis & laudibus ufque ad chorum eccleiiæ ipfum deduxit, & indclinato capite benedictionem ipfius reverenter fufcepit.

In fequenti vero die, qua celebratur feftum fancti Jacobi apoftoli, Imperator ad Pontificem pergit, & celebratorus folemnia Miffarum, cum feftiva proceffione patriarcharum, archiepiscoporum, presbyterorum, diaconorum, cardinalium, & aliorum nimiffiorum, juxta fecrum ordinem proceffit. Imperatore igitur in choro ftante, elevatus Teutonicus Miffæ introitum altiffimis vocibus publice cœpit, & totum decantando officium cum omni jubilatione peregit. Poft evangelium autem & fermonem factum ad populum, Imperator denuo ad veftigia ejufdem pontificis cum principibus fuis deveniffime procidit, & aperte thefauris fuis annum poft pedum ofcula obtulit. Decantata itaque Miffa, idem decretum pontificis approbendit, & extra eccleiiam ufque ad alium cabalium conduxit ipfum, & Bertoum, Hapham feiliceet, fortiter tenuit. Cum autem frequenter acciperet, & fraterni officium vellet adimplere: Pontifex, qua iter ad mare nimis videbatur prolixum, pro facto habuit quod effectuale voluit adimplere.

Dum in his eft idem Alexander papa, fidelem amicum Petrum Cellarium abbatem, & archiepiscopum Capuanum, de his quæ hactenus geita eflent cum Imperatore redditif his litteris certiores:

ANNO CHRISTI 1177.

Alexander episcopus servus servorum Dei, &c. Alle-
gis in Christo filiis Petro, Caffinen. abbati, &
Capuan. archiepiscopo, salutem & apostoli-
cam benedictionem.

EXIGUNT gratissimæ devotionis obsequia, quæ nobis & ecclesiæ tam devote, quam fideliter exhibuisse noscimini, ut felices fuccessus ipsius ecclesiæ, vobis fcilicet devotis & spiritualibus filiis, spiritualibus litteris declerabimus: ut dignum sit, conveniens, & honestum, ut quos ita habuimus in nostra devotione firmos & stabiles, de prosperitate nostra, & ipsius ecclesiæ, reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque una nobiscum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altissimis, & humilia respicit de lupernis, de cujus manere venit, ut navicula Petri diu & graviter procellosis fluctibus & validissima tempestate quassata, nunc tandem portum salutis attigerit, & pacatis favientis maris procellis, debita & desiderata pace lætetur. Sane duodecimo Kalendas instantis mensis Augusti, de mandato hujusmodi filii nostri in Christo illustris Romanorum imperatoris, filius marchionis Alberti vir nobilis, magnus, & potens, & camerarius ipsius imperatoris, præfentibus principibus ecclesiasticis & secularibus Teutonici regni, publice in anima ejus in præsentia nostra, coram innumerofa hominum multitudine, præsentem tactis sacrosanctis evangeliis juramentum, quod postquam idem Imperator veniret Venetias, omni contentione & contradictione C sopita, pacem ecclesiæ, sicut per fratres nostros & principes suos disponi ex fe tractata, & pacem hujusfemodi filii nostri in Christo Willelmi illustris Siciliæ regis, usque ad decimum quintum annum, & tregeam Lombardorum usque ad septem annos, in anima sua & principibus suis faceret, sicut in scripto pacis & tregeæ continetur, juramento firmari. Nono vero Kalendas Augusti, præfatus imperator, sicut tractatum fuerat & disposuerat, ad ecclesiam B. Nicolai, quæ per unum milliare a Venetiis distat, & tam ipse quam archiepiscopi, episcopi, & alii principes Teutonici regni, abrenuntiationes fcbimuti, per fratres nostros episcopos & cardinales, de D mandato nostro, præsentibus quibuldam aliis, & abfolutionis beneficium meruerunt, & deinde venerunt Venetias, & ibi ante ecclesiam beati Marci prædictus imperator, innumera multitudine virorum & mulierum præsente, & alta voce reddente laudes & gratias Altissimo, nobis summo pontifici obedientiam & reverentiam humiliter & reverenter exhibuit, & recepto a nobis pacis osculo, dextravit nos devote, & cum reverentia qua decuit & devotione usque ad altare in ecclesiam introduxit.

Sequenti vero die, *in* festo beati Jacobi ab eodem imperatore rogati, ad prædictam ecclesiam S. Marci solemnia celebraturi Miffarum accessimus: & nobis illuc venientibus præfatus imperator extra ecclesiam obviam venit, & dextero latere nostro devote subsecpto, nos in ecclesiam introduxit, & peractis Miffarum solemniis, nos usque ad ipsius ecclesiæ portam dextravit. Et cum ascendéremus palafredum noftrum ibi paratum, ſtapham tenuit, & honorem omnimodum & reverentiam nobis exhibuit, quam prædecessores ejus noftris confueverunt prædeceſſoribus exhibere. Erit itaque ſollicitudinis veſtræ, nobis & ecclesiæ in prosperis congaudere, & effectum pacis aliis devotis ecclesiæ filiis aperire, ut ii quos actus domus Domini tangit, de pacis nomine divinitus

ANNO CHRISTI 1177.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venera-
bilibus fratribus Rogerio Eboracenſi archiepiſcopo
apoſtolicæ ſedis legato, & Hugoni Dunelmenſi
epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EXIGUNT gratiſſimæ devotionis obſequia, quæ nobis & eccleſiæ tam devote, quam laudabiliter exhibuiſtis & exhibetis, ut felices ſucceſſus eccleſiæ vobis ſcit ſpecialibus de devotis eccleſiæ filiis ſpiritualibus, deſcribamus: cum dignum ſit & conveniens, & honeſtum, ut quos ita habuimus in noſtra devotione firmos & ſtabiles, de proſperitate noſtra, & ipſius eccleſiæ, reddamus hilares & gaudentes: Agite itaque una nobiſcum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altiſſimis, & humilia reſpicit de ſupernis, de cujus manere venit, ut ſponſa ſua ſacroſancta eccleſia, diu & graviter procelloſis fluctibus, & validiſſima tempeſtate quaſſata, nunc tandem portum ſalutis attigerit: & pacatis favientibus procellis, debita & deſiderata tranquillitate lætetur. Sane duodecimo Kalendas inſtantis menſis Auguſti, de mandato dicti filii noſtri Friderici illuſtris Romanorum imperatoris, filius marchionis Alberti vir nobilis magnus & potens, & camerarius ipſius imperatoris, præſentibus principibus eccleſiaſticis, & etiam ſæcularibus Teutonici regni, publice in anima ejus in præſentia noſtra, coram innumerofa hominum multitudine, præſentem tactis ſacroſanctis evangeliis juramentum, quod poſtquam Imperator veniret Venetias, omni quæſtione & contradictione ſopita, pacem eccleſiæ, ſicut per fratres noſtros & principes ſuos diſpoſita eſt & tractata; & pacem cariſſimi in Chriſto filii noſtri Willelmi illuſtris Siciliæ regis, uſque ad quindecim annos; & treguam Longobardorum uſque ad ſex annos, in anima ſua, & etiam a principibus ſuis faceret, ſicut in ſcripto pacis & treguæ continetur, juramento firmari. Et principes Teutonici, ſcilicet venerabiles fratres noſtri Magdeburgenſis, Colonienſis, & Chriſtianus dictus Moguntinus, archiepiſcopi, & quidam alii ex nomine pro ſe juraſſe fertunt. Nono vero Kalendas Auguſti, præfatus Imperator, ſibi erat numeroſa hominum multitudo, ad ecclesiam beati Nicolai, quæ eſt unum miliare diſtat a Venetiis: & ibi tam ipſe, quam archiepiſcopi, epiſcopi, & alii principes Teutonici regni, abrenuntiationes ſchiſmati, per fratres noſtros epiſcopos & cardinales, de mandato noſtro, præſentibus quibuldam aliis, abſolutionis beneficium meruerunt. Deinde venerunt Venetias, & ibi ante eccleſiam beati Marci prædictus Imperator, innumera multitudine virorum & mulierum præſente, alta voce reddente gratias & laudes Altiſſimo, nobis ſicut ſummo pontifici obedientiam & reverentiam humiliter & reverenter exhibuit & recepto a nobis pacis oſculo, nos devote dextravit, & cum reverentia qua decuit & devotione uſque ad altare in eccleſiam introduxit. Sequenti vero die, in feſto beati Jacobi, ab eodem imperatore rogati, ad prædictam eccleſiam ſancti Marci, ſolemnia celebraturi Miſſarum, accelſimus; & nobis illuc venientibus præfatus imperator extra eccleſiam obviam venit, & dextero latere noſtro devote ſuſcepto, nos in eccleſiam introduxit; & peractis Miſſarum ſolemniis, nos uſque ad ipſius eccleſiæ portam dextravit. Cum aſcenderemus palafredum noſtrum ibi paratum, ſtapham tenuit, & omnem honorem & reverentiam nobis exhibuit, quam prædeceſſores ejus noſtris conſueverunt prædeceſſoribus exhibere. Erit itaque ſollicitudinis veſtræ, nobis & eccleſiæ in proſperis congaudere, & effectum pacis illis devotis eccleſiæ filiis aperire, ut ii quos actus domus Domini tangit, de pacis nomine divinitus

Anno Christi 1177.

rantes super sancta evangelia omnem hæresim exvol-
lentem se adversus sacrosanctam Romanam eccle-
siam, & præcipue schisma, hæresin, & factio-
nem Octaviani, & Guidonis Cremensis, & Joan-
nis de Struma: coramque ordinationes irritas esse
pronunciantes, fidelitatem quoque & obedien-
tiam domino suo papæ Alexandro, ejusque fac-
cessoribus catholicis promittentes, juraverunt.
Facti sunt, & unitati ecclesiæ aggregati. De quorum
numero famosiores duximus nominandos, Chri-
stianum Moguntinum, Philippum Coloniensem,
V. Magdeburgensem, Treverensem, Patavien-
sem, Wormatiensem electum, Augustanum,
Misnensem, Argentinum, Halberstadensem,
Papiensem, Placentinum, Brixiensem, Nova-
riensem, Aquilejensem, Mantuanum, Balneor-B
giensem, Pisanensem, Faventinensem, Guido-
nem Cremensem promotum in Levitam, V. quon-
dam Clunicacensem abbatem, & intrusum sancti
Georgii in Velo aureo, atque vicinum ejus fandi
Salvatoris intrusum. Aliorum refipiscentium schi-
maticorum multitudinem pentius ignoramus.

Eodem tempore, decimo fecto Kalendas Sep-
tembris, in ecclesia fancti Marci Venetiis Ale-
xander papa cum archiepiscopis, episcopis, &
aliis ecclesiarum prælatis Italis, & Alemannis,
synodum celebravit, in qua juxta cum Imperator
refedit: ubi pax inter ecclesiam & imperium, &
pax Imperatoris cum Siciliæ rege, & tregua Lom-
bardorum, licet superius eft ordinatum, commu-
ni allenione roborata fuit atque firmata. Sed ad
majorem ipsius foliditatem, Pontifex in hunc
modum excommunicationis fententiam protulit:
ut quicumque pacem ipsam, vel treguas infringe-
ret, nisi requisitus infra quindecim dies, & com-
monitus fatisfaceret, eamdem excommunicatio-
nem incurreret. In schismaticos vero, qui non-
dum resipuerant, quosque fatisfecerint, anathe-
matis fententiam innovavit.

In diebus illis cum hæc agerentur, C. comes
Bertinori absque liberis decedens Venetiis, pru-
rientibus delicforum fuorum, parentumque ip-
sius, exemplum ipsum Bertinorum, quod alio no-
mine dicitur Sifolianum, & totum terram fuum
(licet ab utriquo juris beati Petri fuerit) facrofan-
dæ Romanæ ecclesiæ in perpetuum hæreditatem do-
navit, & ad majorem donationis ipsius firmitatem,
domino Alexandro papæ, ejusque fuccessoribus,
publicum exinde inftrumentum fieri fecit. Qua-
mobrem pro recipiendis investituris ipsius ecclesiæ,
quod eft caput comitatus totius, pontifex absque
mora illuc misit Raynerium diaconum cardinalem,
& R. subdiaconum, & P. Sarracenum dapiferum
fuum: per quos investiturâ pontificalem illum
comitatus in potestatem & dominium fedis apoito-
licæ recepit & detinuit.

Deinde post fynodum celebratam, decimo quin-
to Kalendas Octobris pro confirmatione pacis Im-
perator has litteras fcripfit.

Imperatoris ea confirmatio.

*Reverendo in Christo patri domino papæ Alexandro E
sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ summo & universali
pontifici Fridericus Dei gratia Romanorum imperа-
tor semper Augustus debitam obedientiam, & fi-
delitatis devotionis affectum.*

Cum Imperatoria ac regia majestas ad hoc in
terris ordinata fit, ut per ejus operam totus
orbis pacis gaudeat incremento: nos, quos Deus
in folio imperii Romani inftituit, cam diligenter
ampleti, & feventius conservare debemus ac
volumus. Inde eft, quod pacem ecclesiæ & impe-
rii, fecundum quod a principibus noftris & cardi-
nalibus Romanæ ecclesiæ difta eft & ordina-
ta, & in fcripto principum noftrorum figillis fi-
gnata continetur, ficut per interpofitam perso-
nam juratæ fecimus, fic præfenti fcripto nos ob-
fervare promittimus, & confirmamus, & ratum
in poftcrum permanere volumus: & fic deinceps
firmiter obfervabimus, & faciemus, quateaus in
nobis fuerit. Deo propitio, obfervari.

Datum apud Venetias in palatio ducis, decimo
quinto Kalendas Octobris, Indictione decima.

Ao D. Christi 1177.

LITTERÆ PRINCIPUM.

Domino fuo & patri venerando Alexandro Dei Primus
gratia fanctæ Romanæ fedis & catholicæ ecclesiæ ordo.
summo pontifici atque universali papæ, Christia-
nus Moguntinus archiepiscopus, Philippus Colo-
niensis archiepiscopus, Wermandus Magde-
burgensis archiepiscopus, Arnoldus Treverensis
archiepiscopus, Comedus Wormatiensis epifco-
pus, Gaufredus cancellarius, Wermundus pro-
vostus ejus, F. comes Hollandiæ, F. de Montfa-
cio Luzii, & frater ejus, Dietdo comes de Dieta-
fa, & R. comes de Dinna, filiatis devotis-
nis obfequium cum debita obedientia & devo-
tione.

Quot commoda, quæ ex confirmata pace
ecclesiæ & imperii utilia toti mundo pro-
venerint, ipfa innumera illa mala, quæ exin-
de accidentia, manifeste oftendunt. Quæ enim
ab utriusque concordia, provinciæ orbis terrarum
ad falutem & tranquillitatem reguntur: ita fub
eorum divifione a propria ftatus rectitudine di-
ftrahebantur. Quadeat itaque tellus tam defidc-
rabilis roris vifitatione refperfa, tam gratiofæ
pluviæ inundatione fœcunda, per quam fidelcs
populi, ariditatis ifitu depellant, & omnis ju-
giorum fterilitas, & fcandalorum incendia fub-
focentur. Nos ergo, pater fanctiffime, de tanta
concordiæ fructu lætantes, ipfum facratiffimæ
ecclesiæ & imperii pacem, ficut ab antiquis
partis mediatoribus eft difpofita, & in commune
fcriptum redacta, & illuftris regis Siciliæ ufque
ad quindecim annos, & tregiuum Lombardorum
a pentoline proximis Kalendis Auguifti ufque ad
Ead. fex annos, ficut a mediatoribus eft ordinata, & a
noftris juramentis firmata, & in fcriptum com-
mune redacta, noftri conlenfus ftudio & vigore
confirmamus, & ratam atque inconcuffam tene-
mus: & ut fic obfervetur, operam dabimus. Et
ut hæc noftræ confirmationis pagina fubfeveru-
tis temporibus firma atque illibata permaneat:
eam propriis fubfcriptionibus communimus, & fi-
gillorum noftrorum fecimus appenfione infi-
gniri.

Ego Chriftianus archiepifcopus Moguntinus *Locus figilli.*
Ego Philippus Colonienfis archiepifcopus, & Italiæ archicancellarius. Sic & alii. *De imperato-*
re Venetias difcedente paratæ fcripturæ in alte-
rius.

Rebus itaque fic fe habentibus, Imperator Venetiis receffurus, ut a fummo pontifice licen-
tiam acciperet, acceffit ad eum in palatium pa-
triarchæ: fed omnino exclufis exercitu, cum fo-
lis epifcopis & cardinalibus, ac fuis principibus:
de his quæ ad pacis complementum reftabant,
cum eodem papa colloquium habuit. Tunc Pon-
tifex ab Imperatore petivit ut regalia fanctæ Petri
& poffeffiones fanctæ Romanæ ecclesiæ, ficut per
mediatores cardinales & principes apud Anc-
giam conftitutum fuerat & firmatum, fibi re-
ftitui faceret. Cui refpondens Imperator dixit a
Rega-

Anno Christi 1177.

Regalia fancti Petri, & poffeffiones alias Roma-
næ ecclesiæ, præter terram comitiffæ Mathildis,
& Bertinorum, libere ad præfens reftituam: fed
quia ifta mihi videntur ad *imperii jus* pertinere,
vos elegite de veftris cardinalibus tres, & nos de
noftris principibus totidem eligemus, ad ifta tra-
ctanda, quorum judicio pars utraq; irrefragabiliter
ftare debeat. Quod licet pontifici grave nimis &
durum fuerit, quoniam de in forma pacis de reftitu-
tenda terra comitiffæ Mathildis expreffum fuerat
& juratum, & tunc ipfe caftrum Bertinorum, fi-
cut fuperius dictum eft, poffidebat: ne tamen ec-
cafione ifta ecclesiæ pax turbaretur, voluntati ejus
tandem affenfum præbuit. Statimque Chriftia-
num Moguntinum archiepifcopum, & Worma-
tiefcen electum, & A. protonotarium, qui præ-
fentes aderant, ad faciendum delegit Imperа-
tor; & Alexander papa fuos, videlicet Octavi-
en & Portuenfem epifcopos, & Cynthium diaco-
num cardinalem elegit. Pro reftituendis vero præ-
dictis regaliibus, & certero ecclesiæ poffeffionibus,
illico eumdem Moguntinum affignavit pontifici,
præcipiens ei fub obtentu gratiæ fuæ, ut reftitu-
tionem ipfam infra tres menfes cum integritate
perficeret.

His itaque concorditer ordinatis atque difpo-
fitis, ipfe Augufius cœtum pontifice genua fle-
xit, & fedefalutatibus ejus, ac reciprocas ab eo
& univerfis cardinalibus, verfus Ravennam &
Cæfenam receffit. Poft cujus difcefum circa med
diam menfis Octobris mediantes quatuor impera-
tis galeis a duce Venetiarum, majori parte fra-
trum fuorum per Pentapolim fecus mare præmiffa,
denno pelagi vaftitatem Domino author pene-
travit, & in qua venetia regreffus, Sipontum
quarto Kalendas Novembris fuffragantibus bea-
torum Petri & Pauli meritis, cum profperitate
pervenit.

Dercbus in hac fynodo geftis, deque iis quæ concilio
interfuerunt, ita Rogerus de Hoveden in annalibus
Angliæ: Eodem anno Divina miferatione Ale-
xander papa, & Fridericus Romanorum imperа-
tor, fadi funt amici Venetiæ in Rivoalto, dele-
to fchifmate, quod jam fere octodecim annis du-
raverat in ecclesia Romana. Huic vero pacis &
concordiæ interfuerunt ex parte domini papæ, &
Humbaldus epifcopus Oftienfis cardinalis, Wil-
lelmus de Pavia epifcopus Portuenfis cardinalis,
Walterus Albanenfis cardinalis, Hu-
Conradus epifcopus Savinæ cardinalis, Manfre-
dus epifcopus Palæftrinus cardinalis, Joannes
Neapolis presbyter cardinalis, Theodinus pres-
byter cardinalis, Albertus presbyter cardinalis,
Petrus de Bona presbyter cardinalis, Bofus pref-
byter cardinalis, Vivianus presbyter cardinalis,
Heremebaudus presbyter cardinalis, Hyacinthus
diaconus cardinalis, Herdixim diaconus cardina-
lis, Chinchechapel diaconus cardinalis, Labo-
randus diaconus cardinalis, Hugefim diaconus
cardinalis, Reinerus diaconus cardinalis, archie-
pifcopus de Viane, archiepifcopus Bituricenfis,
archiepifcopus de Melan, archiepifcopus de Ra-
venne, archiepifcopus de Salerne. Et comes Ra-
gerus de Andre et pare Willelmi regis Siciliæ. Ex
parte Friderici Romanorum imperatoris interfu-
erunt præterea pacti viri fubfcripti. Archiepifco-
pus de Magdeburg, Philippus Colonienfis archie-
pifcopus, Chriftianus Moguntinus archiepifco-
pus, archiepifcopus de Beleucon, archiepifco-
pus de Treveris, electus de Wermeile, protonota-
rius imperatoris, comes Henricus de Dice, mar-
chio Albertus, & multi alii. Congregatis itaque
illis in civitate Venetiæ, nono Kalendas Auguili,

A in vigilia beati Jacobi apoftoli; præfatus im-
perator, licet prius tractatum fuerat & difpo-
litum, venit ad ecclesiam beati Nicolai, quæ
per unum milliare a Venetiis diftat, & ibi tan
ipfe quam archiepifcopi, epifcopi, & alii prin-
cipes Teutonici regni, abrenuntiantes fchifmati,
per epifcopos, & cardinales, quos dominus
Papa ad eos abfolvendos miferat, abfolutionis
beneficium accipere meruerunt. Deinde ve-
nerunt Venetias, & ibi intra ecclesiam beati Mar-
ci prædictus imperator domino Papæ, ficut fum-
mo pontifici, omnem obedientiam & reverен-
tiam humiliter exhibuit, & recepto ab eo pacis
ofculo etiam devote decretavit, & alia omnino
magna ufque ad altare in ecclesiam introduxit.
B Sequenti vero die in feito fancti Jacobi, feria
fecunda, prædictus Imperator venit ad domi-
num Papæ extra ecclesiam fancti Marci: & dein-
ceps latere ejus devote fufcepto, cum in ecc-
fiam introiviffet: & peracfis Miffarum foleмniis
eum ufque ad ipfius ecclesiæ portam deduxerit.
Et cum dominus Papa palefredum fuum adve-
deret, prædictus imperator tenuit et ftapham, &
omnem honorem & reverentiam exhibuit, quam
prædeceffores ejus prædecefforibus fuis exhibere
confueverunt. In hoc vero concilio Joannes abbas
de Struma, qui vocatus fuerat papa Calliftus, qui
etiam tertius fchifmaticus fuit, tanquam fubdolus ap-
paruit, & extiterat, degradatus eft: & ab ipfo imperatore,
& ab omnibus principibus ecclesiaftici & fæculari-
bus, depofitus eft & reprobatus.

Similiter omnes archiepifcopi, & epifcopi, &
abbates Teutonici regni, qui ab eo vel ab aliis an-
tipapis prædecefforibus fuis, videlicet ab Octavia-
no, qui & qui vocabatur, vel a Guidone
de Crema, qui papa Paſchalis vocabatur, ordi-
nati fuerant, degradati funt: & altaria, quæ ab
ipfis five ab ordinatis fuis dedicata erant, demoli-
ta funt. In hoc etiam concilio Conradus frater
confobrinus prædicti imperatoris recepit a manu
Alexandri papæ archiepifcopatum Sanctebrge, &
legationem Teutonici regni in vita & obitum
fuum. Illeverо Conradus cum epifcopo ejus tempo-
re fchifmatis ad archiepifcopatum Maguntinum,
nolens ab Octaviano antipapa confecrari: fed ma-
luit inter confecratos a papa manere. Quod paupe
vivere, quam inter fchifmaticos divitiis & tranfi-
toriis abundare, venit ufque Senonem civitatem
ad Alexandrum papam: a quo benigne fufceptus,
factus eft epifcopus cardinalis de epifcopatu Sa-
binæ: & Chriftianus imperatoris cancellarius fuc-
ceffit ei in archiepifcopatu Maguntino, & pal-
lium fufcepit a domino Papa Alexandro: quod etiam ab
eo recepерat, propriis manibus fuis combuffit Ve-
netiæ in Rivoalto in palatio patriarchæ coram
Alexandro papa & cardinalibus univerfis, & a do-
mino Papa abfolutus eft, & renunciavit archiepi-
copatui Maguntinus, & pallium ab Alexandro re-
cepit.

Confuſum, qua motus Imperator patrem & concordiam
petierat, alii aliter enarrant. Matthæus Paris, anno MCLXXVII. Fredericus imperator, *inquit*, venit ad
pedes Alexandri papæ. Audivit enim & certifica-
tus eft fuper hoc, quod cum fuperet a perfecutione
imperiali, & non erat ei tutus tranfitus per ter-
ram: immo per mare exorta tempeftate aftumpfit
omnia ornamenta papalia in navi quali celebratu-
rus, & ftans imperatvit mari & ventis vice Jefu
Chriſti, cujus vicarius erat: & ftatim facta eſt
tranquillitas magna. Quo audito Imperator ſtu-
pefactus, humiliatus fatisfecit illi per omnia, ti-
mens tamen plus Deum quam hominem: & fic ef-
favit fchifma.

ANNO CHRISTI 1177.

Mox fame judicio probabile est versatum, quod non A pauca commotus fuerit poena & clade grauissima ſub diuinitatis iudicio, quam Almanni de Italia reportarunt: capite quinquageſimo quinto his verbis enarrat: Eiſdem diebus Ludouicus rex Alexandrum papa in paſtorem cum omni regno Francie ſuſcepit. Cujus rei fama circumquaque regiones pervolante, Conſtantinopolitanus & Hiſpanus Imperatores, rex Sicilie, rex Anglie, rex Hieroſolymitanus, rex Hungarie, omneſque regee Chriſtianorum, ſequentes regis Ludouici exemplum, cum debita reverentia eundem ſuſceperunt, excepto Friderico Almannie imperatore: qui contra B ſanctæ tyrannide furens, prædictum ſchiſmaticum Octauianum contra leges & jura manutenuit, & omni vita ſuæ ſicut Papam in habuit: Quo B defuncto Guidonem Cremenſem, unum ſcilicet de duobus cardinalibus eidem ſchiſmatico adhærentibus, nefandus ille impertator ſucceſſorem ejus ſubrogauit. Cujus inhortationibus idem imperator Romam, ut eam perderet, profectus eſt: ubi maxima ſtrages fuorum, non vi Romanorum, nec aliorum mortalium, ſed Dei Omnipotentis facta eſt. Mirabile dictu contigit, quod Dominus ſuper exercitum ejuſdem nefandiſſimi tyranni manum ultionis extendens, per ſeris corruptionem, ſerentem pluuiam, ſuper eum effudit: nec de infinita multitudo tam militum quam peditum inexpugnabili gladio Divinæ virtutis perciſſi, monte miſerabili vitam finiuerunt. Inter quos filius Conradi imperatoris interiit, & Rainaldus Colonienſis archiepiſcopus: cujus corpus fruſtatim diviſum, & in ſerventi aqua decoctum, ſaliquæ conditum, Colonienſi itique ſui deportauerunt. Imperator vero præ timore flagelli Divini ab eadem obſidione recedens, in Tuſciam fugitiuus pervenit. Unde egredientes, & Lombardiam petrandiens, ab incolis regionis ejusdem vulneret fugatus, ad Suſam feſtinavit. Exinde cum paucis ſociis furtive fugiens, Alpes tranſmeavit. Siquidem ab inſula multitudine & in eadem obſidione epiſcoporum & baronum ſuorum, ita perterritus & confuſus extitit, ut ulterius ibi morari non audens, miſerabili fuga Alemannium repetiverit.

Morum inſtæ concordia & compoſitionis Otto Friſingenſis. paulo poſt ſince hæc tempora deſcribuntur, lib. 7. cap. ultimo. Houjus, (de Friderico loquens ait,) obſtinatione pontificis anno, Hadriano venerabili Papa obiit; & inter duos alios, Alexandrum videlicet & Octavianum, qui alia nomine Victor appellatus eſt, maxima ſchiſma eccleſiæ orti erant, quod novemdecim annis miſerabiliter duravit, Friderico rege contra Alexandrum pertinaciter reſiſtente, & in idipſum plures epiſcopos regia poteſtate compellente. Quod deinum multo labore Dei gratia ſanctum eſt, & Alexander univerſalis totius eccleſiæ pater canonice confirmatus eſt, &c.

Eandem reconciliationem magna cum humilitate & perfecta caritate cives Papienſes pontificis peculiam eſſe, Guillelmus Tyrius hujus temporis ſcriptor lib. 18. belli ſacri cap. 5. teſtatur his verbis: Per idem tempus domino Hadriano Papa apud Anagniam urbem Campaniæ morbo ſquinantiæ defuncto, corporeque ejus Romam tranſlato, & in baſilica Petri apoſtolorum principis honorifice ſepulto: dum & de ſubſtituendo paſtore inter cardinales haberetur tractatus, ſicut in tabulis ſolet frequenter contingere, diviſa ſunt eligentium deſiderii, ita ut pars eligeret dominum Rolandum ejuſque eccleſiæ presbyterum cardinalem tituli beati Marci, qui idem erat ſedis apoſtolicæ cancellarius, cui manus imponentes, & ordinantes epiſcopum, Alexandrum appellauerunt. Alii vero Octavianum, virum ſecundum canonem nobilem, ejuſdem eccleſiæ preſbyterum cardinalem tituli ſanctæ Cæciliæ trans Tiberim: cui & nihilo minus manus imponentes, epiſcopum conſtituerunt, vocantes eum Victorem. Cujus ſchiſmatis occaſione, univerſa Latini orum eccleſia, peccatis noſtris exigentibus, panno inuiſus habuit diuidi, & irrevocabiliter ab invicem ſeparari, majoribus principibus certantibus partibus gentium ſuam & favorem miniſtrantibus. Tandem anno decimo nono, redeunte ad unitatem eccleſiæ dominio Friderico Romanorum imperatore, qui partis oppoſitæ auctori illorum ſuggerebat, & conſilium: & dominio Alexandro papa plena caritate recollizia, reddita eſt pax eccleſiæ, & expulſis erroruin tenebris, reſplenduit tranquillitas, quaſi bella mauuina in medio nebulæ.

Romualdus archiepiſcopus Salernitanus, qui huic concilio interfuit, in chronico ſuo, recenſita ad longum Pontificis & Imperatoris ad Urbem acceſſu, de imperatoris abſolutione, honoreque Alexandro papæ exhibito ita refert: Sequenti vero die Dominica, C. octavas feilicet die reſidens ſtatim menſi Julii. In vigilia beati Jacobi Apoſtoli, Papa, cognito Imperatoris adventu, galeas ingreſſus cum nunciis regis, & magna Lombardorum ac populi multitudine, ad eccleſiam ſancti Marci venit: in qua deſcendens, Cardinales & Hombaldum Oſtienſem, & Willelmum Portuenſem, & Manfredum Prænestinum epiſcopos, & quoſdam de cardinalibus ad imperatorem tranſmiſit: qui venientes ipſum & ſuos ab excommunicationis vinculo abſolverunt. Chriſtianus autem cancellarius procedens in publicum, a tuſtis ſacroſanctis regulis ait: Si nomine Imperatoris ignoſcatur nec eſſe nomine & opere Chriſtianum, Octauianum Cremenſem, & Joannem de Struma, cum ſuis complicibus, prorſus abjurat & Alexandrum, ſe ſucceſſorem ejus, in catholicum Papam recipio. Et alii pratiati eccleſiarum ſimiliter juraverunt.

Dux autem Venetiæ, cognito quod Imperator ab excommunicationis effet nexibus abſolutus, cum patriarcha, & magna cleri ac populi, & navium multitudine, ufque ad eccleſiam ſancti Nicolai illi obviam venit: quem in navi ſua recipiens, uſque ad litus ſancti Marci ſatis honorifice & pompoſe deduxit. Imperator autem de navi deſcendens ſimul cum duce, patriarcha, & epiſcopis ſuis, & clero populo Venetiæ, ipſum cum vexillis & crucibus proceſſionaliter præcedente uſque ad eccleſiam ſancti Marci, ante cujus atrium Alexander Papa cum epiſcopis ſuis, & cardinalibus, cum patriarcha Aquileiæ, archiepiſcopis & epiſcopis Lombardiæ, eccleſiaſtico more ornatis honorifice reſidebat, pedes acceſſit.

Cumque ad Papam appropiaſſet, tactus Divino Spiritu, Deum in Alexandro venerans, imperialis dignitate poſpoſita, rejecto pallio, ad pedes Papæ totum ſe humiliter corpore inclinauit. Quem Alexander Papa cum lacrymis benigne elevans, recepit in oculo & benedixit, moxque a Teutonicis, Te Deum laudamus, eſt excelſa voce cantatum. Imperator autem, apprehenſa Papæ dextera, ipſum in eccleſiam introduxit, & accepta ab illo benedictione, ad palatium ducta cum ſuis redit. Papa vero cum cardinalibus, & nunciis regis, iterum galeas ingreſſus, ad ſuum hoſpitium redit. In veſperis autem Imperator per unicos ſuos Papam ſatis affectuoſe rogauit, ut ſi ei placeret, ſequente

ANNO CHRISTI 1177.

ti die, in feſto feilicet B. Jacobi, in eccleſia S. Marci Miſſarum ſolemnia celebraret: deſiderabat enim ab ore ejus Divina officia ſuppliex & devotus audire. Cujus petitioni Papa aſſenſum benignus accommodans, ſummo mane cum eodem Imperatore ad S. Marci eccleſiam venit. Cujus veſtiarium ingreſſus cum patriarchis, archiepiſcopis, & cardinalibus, honoriſice factis, & eccleſiaſtice le induit, & ad celebranda Divina Miſſarum ſolemnia ſe præparavit.

Imperator autem, ut humiliteratem quam corde concepérat opere demoſtraret, ſumpto Diaconi officio, pallium depoſuit, manu virgam accepit, laicos de choro expulit, & Papæ ad altare ſolemniter & proceſſionaliter venienti viam tanquam oſtiarius præcurrit. Deinde in choro cum archiepiſcopis, epiſcopis, & clericis Alemannia remanens (quibus eo die cantandi injunctum erat officium) Miſſam domini papæ devote latis & humiliter audiebat. Cumque dicto evangelio Papa aſcendiſſet pulpitum, ut alloqueretur populum, Imperator accedens propius cepit verbis ejus attentius auſcultare. Cujus devotionem Papa intuitus, & diligenter attendens, verba quæ ipſe litterate profitebat, recipere ſeſt patriarchum Aquileiæ in lingua Teutonica exſolvere. Finita autem Miſſa, Imperator, *Te Deum laudamus* Deum ſolemniter decantato, Imperator cum ſuis principibus ad pedes Papæ devotus acceſſit, & obtulit. Finita Miſſa, cum Papa ad ſuum hoſpitium reſtiret: Imperator & cancellarium ejus accipiens, eum uſque ad portas eccleſiæ ſatis C honeſte deduxit. Cumque eaquum ſuum album de more vellet aſcendere, Imperator ex alia parte accedens, ſtrepam ejus tenuit, & poſtquam equum aſcendit, ipſum aliquantulum ſtratoris more per frenti lora deduxit: quem Papa benedicens, ad hoſpitium redire permiſit. Ipſe vero, cum ſuis, & populo illum præſpedente, uſque ad mare deſcendit. Debine galea ingreſſus, ad palatium ſuum cum gloria eſt & honore reverſus. Venientibus autem primum Kalendis Auguſti, Imperator cum archiepiſcopis, & epiſcopis, & reliquis principibus ſuis, & magna populi multitudine, ad palatium palatium, in quo Papa erat hoſpitatus, acceſſit. In cujus palatii aula longa ſatis & ſpatioſa, Papa in eminentiori loco poſitus, in faldiſtorio ſuo reſidet, & epiſcopis ſuis, & cardinalibus hinc inde circumſtantibus. Imperatorem quidem in ſua dextera fupra epiſcopos, & presbyteros cardinales, Romualdum vero Salernitanum archiepiſcopum in ſiniſtra parte ſtantes collocavit. Ibi reſidens recepit. Finito itaque ſilentio, ſic eſt papa Alexander exorſus:

Pſal. 117. *Hæc eſt, ſoquit, dies, fratres carliſſimi, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea,* quia hic filius noſter Romanorum Imperator illuſtris mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Nam poſtquam cordi ejus ſuperne radius claritatis illuxit ut totius fallaciæ depulſa caligine, & errore ad veritatem redit, & tenebris ad lumen traxhit, & ſchiſmate ad unitatem acceſſit, & ad E cauſas matricis eccleſiæ tanquam ovis erratica reperta, gavit. Exultet igitur fidelium votiva religio, quia hodie pater juniorem recepit filium, catholicum principem Romanum recuperavit imperium. Mater eccleſia ſuum exagitatum in vaginam convertit gladium, navis piſcatoris egregii, quæ cuſpis exigentibus, adverſitatum turbine pene demerſa, jam fuerat, nunc procellis ceſſantibus, ad tutus ſolitum, & vere quietis portum illæſa pervenit. Eccleſiæ ſue preces pro bono pacis frequenter offeſas Dei Filius elementer audivit, & eam cum ſuo principe, in pace & concordia collocavit. Ja-

ANNO CHRISTI 1177.

deſt, quod deſtructis adverſitatibus & erroribus univerſi, ſecura jam pace fruitur, & jocundo ſeritate exultat. Ceſſet igitur antiqua diſcordia, finem accipiat inveterata qualitia: una fides, unus Dominus, una ſit & eccleſia. Schiſma in unitatem F tranſeat, & diviſio ad caritatem accedat. Omnis jam ad patrem eccleſiæ redeat, & ad matris ſue gremium Chriſtianorum omnium gyurtleda reverat. Sit Deo gloria in altiſſimis, & in terra pax hominibus & bonæ voluntatis. Et quia non imperatoris noſtri ſolum animum, & benignam agnoſcimus voluntatem, cum intra poſſe manifeſtandinis brachia tam quam cariſſimum filium benignius amplectimur, & ex tunc ipſum, quam uxorem, & ejus filium in catholicos principes paternoafectu recipimus, & ſuper his honoribus quos ſuperdere proximus Deum, & apoſtolos noſtros affectuoſe rogantes, ut ipſos eccleſiæ ſua ſervent, incolumes, & per Jongæ temporis cuſtodiant defenſores.

Poſtquam Papa loqui, deſiit, Imperator depoſito pallio, de faldiſtorio ſurgens, cupit in lingua Teutonica concionari, Cancellario cancellario vero verba ejus Latine exponente. Quæ cum Papa eſtatti noſtræ ſtatis gratum reſidet & acceptum, & quod Deus omnipotens, cujus manu principum et regum corda ſunt, cujus arbitrio eorum voluntates & conſilia diriguntur, noſtræ *conſcientiæ* puritatem attendens, ex diverſis mundi partibus viros providos & diſcretos huic curiæ voluit intereſſe, ut ſi quid contra honorem Imperii, & conſervationem ejus acciperis, eum uſque ad portas eccleſiæ ſatis C honeſte deduxit. Cumque equum ſuum album de more vellet aſcendere, Imperator ex alia parte accedens, ſtrepam ejus tenuit, & poſtquam equum aſcendit, ipſum aliquantulum ſtratoris more per frenti lora deduxit: quem Papa benedicens, ad hoſpitium redire permiſit. Ipſe vero, cum ſuis, & populo illum præſpedente, uſque ad mare deſcendit. Debine galea ingreſſus, ad palatium ſuum cum gloria eſt & honore reverſus. Venientibus autem primuis Kalendis Auguſti, Imperator cum archiepiſcopis, & epiſcopis, & reliquis principibus ſuis, & magna populi multitudine, ad palatium palatium, in quo Papa erat hoſpitatus, acceſſit. In cujus palatii aula longa ſatis & ſpatioſa, Papa in eminentiori loco poſitus, in faldiſtorio ſuo reſidet, & epiſcopis ſuis, & cardinalibus hinc inde circumſtantibus. Imperatorem quidem in ſua dextera fupra epiſcopos, & presbyteros cardinales, Romualdum vero Salernitanum archiepiſcopum in ſiniſtra parte ſtantes collocavit. Ibi reſidens recepit. Finito itaque ſilentio, ſic eſt papa Alexander exorſus:

Hæc eſt, ſoquit, dies, fratres carliſſimi, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea, quia hic filius noſter Romanorum Imperator illuſtris mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Nam poſtquam cordi ejus ſuperne radius claritatis illuxit ut totius fallaciæ depulſa caligine, & errore ad veritatem redit, & tenebris ad lumen traxhit, & ſchiſmate ad unitatem acceſſit, & ad E cauſas matricis eccleſiæ tanquam ovis erratica reperta, gavit. Exultet igitur fidelium votiva religio, quia hodie pater juniorem recepit filium, catholicum principem Romanum recuperavit imperium. Mater eccleſia ſuum exagitatum in vaginam convertit gladium, navis piſcatoris egregii, quæ cuſpis exigentibus, adverſitatum turbine pene demerſa, jam fuerat, nunc procellis ceſſantibus, ad tutus ſolitum, & vere quietis portum illæſa pervenit. Eccleſiæ ſue preces pro bono pacis frequenter offeſas Dei Filius elementer audivit, & eam cum ſuo principe, in pace & concordia collocavit. Ja-

Latine

a. Jul.

Epiſtola dim.

De actis concilii hujus ſalutaris ipſa: Adveniente autem adventu vigilius Aſſumptionis beatæ Virginis, & quæ eo tempore in die Dominico adveneruut, & Alexander papa cum epiſcopis ſuis, & cardinali-

ANNO CHRISTI 1177.

bus, cum patriarchis, archiepiscopis, episcopis, A & abbatibus Alemanniæ, Lombardiæ, & Tusciæ, cum Imperatore, & duce Venetiæ, cum nunciis regia Siciliæ, & magna populi multitudine in ecclesia beati Marci conveniens, solemne ibidem concilium celebravit. *Hæc alla.*

Dictis itaque orationibus & litaniis, & aliis, quæ de more in concilio fiunt dicenda, & longo sermone de pace habito, Alexander papa candelas accensas Imperatori, & clericis, & laicis, qui ibi aderant, dari præcepit: & Ipso excommunicationis formam hoc modo proposuit: Nos ex parte Dei omnipotentis, & beatæ Mariæ semper virginis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum, excommunicamus & a gremio matris ecclesiæ separamus omnes personas tam B ecclesiasticas, quam seculares, quæcumque pacem quæ inter ecclesiam & imperium modo facta est, & pacem regis Siciliæ usque ad annos sex, & sequentes Lombardorum usque ad annos sex, aliquo modo disturbare, vel impedire præsumpserint. Et sicut hæ candelæ extinguuntur, sic eorum animæ æterne vitionis lumine & claritate priventur. Cumque candelæ projectæ effent de manibus, Imperator alta voce cum aliis, Fiat, fiat, pariter acclamavit. Sicque concilium celebratum eft, & solutum. *Hucusque Romualdus Archiepiscopus Salernitanus, alia multa prætereins, quod alio tendebat sua oratione.*

Quare necessarium eft, inanem fabellam effe, quam de capite Imperatoris ab Alexandro podibus C obtrito, aliisve nonnullis fallisque nimium dictis & factis, hæretici nostri temporis, eorumque fautores fcisfimatici, recentiorum domuscat, & posfimum hæsiarchis secundum quosdam eamque mendacem ejus sectionem, quantum ego sciam, authoritate freti, sanctissimo & humillimo pontifici affingere non verentur.

G. C. ADDITIO AD CONC. VENET.

Ex chronico Reichersbergensi ad ann. MCLXXVII.

DOMNUS quoque Adalbertus Salzburgensis archiepiscopus, vocatus per litteras apostolicas, venit illuc. Sed domnus apostolicus, nimium tunc quinam credulus verbis adversariorum ejus, D ftatim ut curis Imperatoris habenti cæpit, persuasit & jussit eum cedere loco: illeque renitis non potuerat, quia non erat qui adjuvaret. Tunc mitæ sunt litteræ a domno Papa, & a domino Imperatore, omnibus in episcopatu Salzburgensi constitutis: quarum textus ita se habebat.

a Lege Sicut.

Alexander episcopus servorum servorum Dei, dilectis filiis, & charo Salzburgensis ecclesiæ, prælatis ecclesiarum, & ministerialibus præfatæ ecclesiæ intra montana constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

E

VENERABILIS frater noster Adalbertus, quondam archiepiscopus vester, videns & considerans neceffitatem ecclesiæ vestræ: cum gratiam caritimi in Christo filii Friderici illustris Romanorum imperatoris recuperare non posset, maluit cedere, quam contendere: & ecclesiam vestram, & administrationem ipsius, in manu nostra liberæ & fine contradictione qualibet refignavit.

Postmodum venerabiles fratres nostri, Gurcensis & Patauiensis episcopi, & prælati ecclesiæ vestræ, qui apud nos præsentes erant, de celebranda electione mandato nostro recepto, in reperabilem fratrem nostrum Chunradum, Moguntinum quondam archiepiscopum, virum utique litteratum, provisum, industrium, & discretum, & cum admodum nobis & acceptum, & moribus & cANNO CHRISTI genere nobilem, unanimiter convenerunt, ipsumque elegerunt in archiepiscopum & magistrum. Nos autem quanto ecclesiam vestram ampliori caritate diligimus, pro illius gratissimæ devotionis fervore, quam hujus turbationis tempore circa nos & Romanam ecclesiam immobiliter conservavit; tanto facilius eorum electioni nostrum favorem præstitimus & assensum: ipsumque non subtracto sibi honore vel dignitate quam habebat habuit, in archiepiscopum vobis concessimus: & cum obtentu & consideratione ipsius, eandem ecclesiam ferventius animo volumus diligere, & propensiori studio ejus intendere commodis & augmentis: & per intelligentiam ecclesiæ, & potentiam ipsius, reedimus authore Deo præscriptæ ecclesiæ grata commoda proventura.

Unde nobismus vos ægre ferre, vel habere ullo modo molestum, quod hi qui apud nos erant, non expectato consilio vestro, fecerunt electionem: cum de voluntate & mandato nostro ad electionem procedere debebatis.

Inde est quod nos, & vos omnes ab obedientia, quam præfatio Adalberto, vel illi qui huic impositus fuerat, promisistis, & eos ex vobis qui alienerit eorum fidelitatem juraverunt, a juramento illo, authoritate, qua licet immeriti præeminemur, penitus absolventes, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus memorato Chunrado archiepiscopo, omni contradictione & appellatione cessante, debitum obedientiam & reverentiam impendatis, & ejus falubribus monitis & mandatis buniliter & devote parere curetis. Et hi qui ex vobis confueverunt & debent archiepiscopo fidelitatem jurare, ei fidelitatem fuere non poffponant. Et quicumque dominicalia Salzburgenfis episcopatus quolibet titulo, a tempore bonæ memoriæ Eberhardi quondam archiepiscopi veftri occupata detinent, memorato Chunrado vel nuncii ejus ea, omni occasione & excusatione cessante, fine difficultate reftituant: & fenda, quæ de novo funt data, quicumque ea detinuerit, libera & absoluta relinquant. Si quis autem præditta dominicalia & feuda de novo data, infra xv. dies poft hanc fubscriptionem litterarum, juxta mandatum noftrum eidem archiepiscopo non reddiderint, eos, contradictione omni & appellatione poffpofita, fi aut excommunicatos vitetis. Sane nos de confilio fratrum noftrorum, & Imperatoris ea fententia principum fuorum, statuimus, ut omnes illi, qui decimarum, & fecularium rerum ad nos factas, omnino cafurimus, eafque iteritas effe decrevimus & innes. Sententiam autem fuspenfionis, interdicti, vel excommunicationis, quam præditus Chunrad ex archiepiscopus in contumaces canonice tulerit, vel rebelles, ratam nos anthore Deo & firmam habebimus: eamque faciemus non aliter obfervari, quam fi a nobis ipsi lata fuiffet: cum eandem archiepiscopum ita fervetem & fincere diligamus in Domino, ut fibi, ficut cariffimo fratri noftro, in omnibus, quæ cum Deo poffumus & juftitia, promptos animo deferre velimus. Datum Venetiis in Rivoalto, v. Idus Augusti.

Friderico Dei gratia Romanorum imperator, & semper augustus, dilectis suis omnibus prælatis ac ministerialibus Salzburgensis ecclesiæ, & universo clero & populo ipsius ecclesiæ per Carinthiam & Marchiam constitutis, gratiam suam & omne bonum.

CUM Deo pacis auctori & amatori placuit Romanorum imperium in unam vocare concordiam

ANNO CHRISTI 1177.

cordiam cum Romana ecclesia, & pacis jocunditate, post diuinos labores, universum respirare ecclesiam: subiti animum pro Salzburgensi ecclesiæ statu folicitos effe, & ejus reftaurationi diligenter intendere.

Et quoniam per duos fibi invicem oppofitos ecclesia graviter diftracta fuerat, nec aliqua fpes fuppererat, ut manus quæ diftraxerat, in integrum poffent diftracta reftituere tam domno papæ, quam fratribus ejus cardinalibus, nobis quoque & majoribus imperii principibus vifum fuit utile, utrofque removeri: & alium, per quem facilius reformari poffet ecclesia, fubftitui.

Poft multam igitur deliberationem, in gratia ac beneplacito domni papæ ac noftro, uterque fuper hoc verbo * fe poluit, fuoque jure, quod in Salzburgenfi ecclesia quifque videbatur habere, in manus domni papæ ac noftras penitus abrenunciavit.

Vacante fic ecclesia, præfatos Salzburgenfes, & alios eorum ipfis adfentes, de faciendo in alium electione diligenter convenimus. Sed licet nobis magna fuppleterent inftantia, ut ad veftram ufque omnium perfecutionis differretur electio: tamen domni papæ mandato ac noftro, & omnium principum conflio, quoniam fæpe nocet differre paratis, ad electionem acceflerunt, & de gremio ecclesiæ Romanæ dominum virum Chunradum, confanguineum noftrum, palatinum, in ecclesia veftra eruntrium, in paftorem & epifcopum animarum fuarum concorditer & unanimi voto elegerunt.

Quamutique electionem domnus papa totaque curia ratam habuit & confirmavit: nofque de re-

a Forte, de quibus. Ita

B

C

D

DIVINUM, SANCTUM, AC UNIVERSALE CONCILIUM TARSENSE,

a Hoc est anno Christi 1177.

Propter ecclesiæ concordiam celebratum, anno Armeniorum * 626. juste Angelici Armeniorum Patriarchæ Gregorii, nepotis S. Nierfetis, atque in Christo consorti Regis Armeniæ Leonis.

Ex Galano Concil. Ecclesiæ Armenorum. p. 211.

Propositiones, quas Graci postulant a nobis ad pacem concludendam & juxta illas simili responsiones apposite.

Graecorum prop. 1. Quærimus ut confitcamini Dominum noftrum Jefum Chriftum, unum filium, unam perfonam, unum Chriftum, nonus Dominum, unam hypoftafim, individibiliter, immutabiliter, inabtenibiliter, inconfuse: non alium filium Dei, & alium filium Deiparæ Virginis, fed eundem, filium Dei, & filium hominis, & in duabus naturis unum confitenami Deum & hominem, atque duas naturas, unum & eundem Chriftum; habentem duas operationes naturales, divinam fcilicet, & humanam; atque duas voluntates naturales, divinam, & humanam, non ad invicem contrarias, fed humanam divinæ fubjectam, & concordem.

Armeniorum Resp. Huic confeffioni confentemus invenimus omnes fanctos, & magnos doctores in verbis ipforum, nimirum B. Athanafium, & S. Gregorios, quique ante, & poft illos extiterunt: similiter & divum Cyrillum, qui adverfus Neftorium ftrenue decertavit, victoriaque potitus, ad comprobandam ineffabilem, & inconfufam Chrifti compofitionem, peffimo Divifori contrarium, nonnullis in locis ait: *Una eft natura Verbi Incarnati:* quod recipientes Patres noftri juxta eandem beati Cyrilli mentem idipfum confeffi funt: nobisque tradiderunt, quod fecundum conjunctionem Ver-

a S. Greg. Nyssen.

b S. Greg. Nyssen.

ANNO CHRISTI 1177.

Verbi cum carne dicatur per equivocationem una natura Verbi Incarnati, & non fecundum definitionem fimplicis eſſentiæ: hoc enim qui poterat a confitentibus Chriſtum, Deum, & hominem, aſſeri? Et quidem licet juxta noſtram adhuc confeſſionem æquivocum dictum illud exſpicerimus, nequetamen ideireo exploitur animus Fraternitatis veſtræ; quinimo in ſuſpicionem, obtrectationem, & ſcandalum etiam apud vos addúcimur, quaſi Chriſti naturas confundentes, aut nec: in unam miſcentes: quod abſit vel ad mentem venire; ſed ab iſtiuſmodi opinione (veſtis eſt Deus) tum Patres noſtri, tum nos ipſi aveſti omnino ſumus. Verum enimvero ad Eccleſiæ ſanctæ pacem conciliandam, ad veſtram reducendam diſcretionem, utique a nobis quodlibet iſtius ſuſpicionis offendiculum auferatur, opere precium ducimus, abſtinere nos in poſterum ab illo per æquivocationem dicto unius naturæ Verbi Incarnati; ſed afferere duas naturas, unde exiſtentia illius inefabilis unionis verbi cum carne vere conſtituatur. Atque ſicut eandem prius propoſitionem confirmaveras S. Cyrillus, & Patres noſtri poſt ipſum, adverſus eos, qui Chriſtum in duas naturas, & ipſum dividebant perſonas: ita modo nos illam diſſolvimus, contra opinionem eorum, qui naturas ipſas confundunt, ac fenſorum Patrum confeſſioni concordes, immobiles in veritate perſiſtimus: Apoſtolicæ ſedis auctoritate, & patentibus Patrum teſtimoniis roboratam, ſanctiPatris veſtri Goymari epiſtolam habemus justa rectam, plauſibilemque doctrinam. Hinc quoque potentes efficimur ad illorum veſtrum duplicis voluntatis, atque operationis profeſſionem, in unum Chriſtum Deum verbotenus ceſſi reſpondere, ſed approbamus vos, veritatis ſectatores, veſtræque confeſſioni conſentimus.

Graverum proh. 3. Quærimus, ut lectum priùs ſine additione illa, *qui crucifixus es pro nobis*; & abſque particula illa *de*, concinnatis.

Armenorum reſp. Vix uſſijus momenti, & minor quidem, quam ut perfectiſſimæ veſtræ ſapientiæ ſcandalum parere poſſit, ſuſpicio ita eſt. Quin ſi ita Chriſtum dicerimus, *Sanctus Deus, ſanctus & fortis, ſanctus & immortalis, miſerere nobis*, ſcandalum forte ſumere potius conveniret; quaſi humanitatem gratiam, & quam pro nobis ille humiliter paſſionem erubeſceremus adnutaremus. Verum ea hoc confitemur gloriantes, ut inquit Paulus, *mihi autem abſit gloriari, niſi in Cruce D. N. Jeſu Chriſti*, cui meridiem exiſtimamus a Fratribus? anne quia Deum Crucifixum aſſerimus, & non Chriſtum? ſed quinimus, ne in hoc offendaris; nam eruem adjecimus, ſufficit ad illius humanitatem, quam mente concipimus, explicandam, atque ad ferendum nos ab omni paſſionis Divinitatis opinione vemotos. Tum particulam, *Et*, ſeparadimus ad compoſitionem ortionis perfiendam: eteniim dicto illa, *Et*, in noſtro idiomate brevi ſima eſt, & monoſyllaba; nec proinde eum alia poteſt dictione ſe ſola annecti, quemadmodum veſtrum eſt. Cetcrum quod erga Chriſtum ſita nobis Trifagium decantandum, teſtes vos ipſos adducimus: extant enim in utribus Damaſcena, & Manueſtana libri quidam, in quibus ter ſanctus, in quibus ter ſanctus hymnus ita ſcriptus reperitur: *Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis, qui crucifixus es pro nobis, miſerere nobis*. Quare hoc pacto eum eſſe eanendum, haud ipſimet exoogitarimus, ſed a vobis ita nos didicite compertimus. Quam autem ob cauſam deinde hanc Petrum traditionem in minimis pontificis, ignoramus; quippe inepius ille a ruo mor de voce, qua a poeta, ſuiumſi in aeram ejac-

ANNO CHRISTI 1177. Præſidente P. Sed. Lad. Apoſtol. R. 404

vato, audita fuerit, ſeqiiorumque traditionem immutaverit, aures potius noſtras offendit: quoniam *licet nos*, inquit Apoſtolus, *aut Angelus de cœlo evangelizaverit vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit*. Ille porro quid Chriſtianis evangeliſavit, niſi quod in cruce D. N. Jeſu Chriſti glorientur? in qua profecto, evangelio ejus conſentientes, & nos, & vos gloriamur; tamenetſi de ſuſpicionem de paſſione Divinitatis ab illo vos verbo abſtinere teneri. Jam autem, quamvis illi Deum nominemus, non adeo in viſione executimus, ut miſſam propterea faciamus gratiam humanationis quemadmodum neque eum Chriſtum appellamus agnum, auferentem mundi peccata, glorim divinitatis obliviſcimur. At quia exoptamus vel in hoc ſumma noſtra voluntate Diſcretionem vebram conſtitui, proceſſimus, & juſte fane modo ad mandendum in hac parte iſti fratrum noſtrorum ſuſpicioni, ita in poſterum ergta Chriſtum cancetes Trifagium: *Sanctus Deus, ſanctus & fortis, ſanctus & immortalis, qui incarnatus, & crucifixus es pro nobis, miſerere nobis*. Sicque veſtræ charitatis opinio dirigi poterit, ne addidio illa, *qui crucifixus es*, in Chriſtum, ſecundum Divinitatem accepium, a nobis referri.

Graverum propoſ. 4. Quærimus, ut in feſtorum celebratione noſtræ cauſcira vencrabiles, celebrantes minimum feſtivitatem Annunciationis 25. Martii: Nativitatis 25. Decembris: Circumciſionis 1. Januarii: Epiphaniæ 6. quidem menſis: Purificationis 2. Februarii: & forſitan abſque ulla mutatione proprio quoque die caterus feſtivitates Domini, S. Dei genitricis, Joannis Baptiſtæ, & Apoſtolorum.

Armenorum reſp. Jam novit veſtra Fraternitas, quod quidquid ad orthodoxam Chriſtianæ fidei profeſſionem ſpectabat, jam in præcedentibus articulis fuiſſemus ſuſceptura, & confeſſi ſimus; Idque profecto, tum ad ſpirituslem, corpora lemque communionem cum charitate veſtra ſervandam: tum quoque ne contra ſeientiam veritatis nitgrenter agere videamur, inde ſperemus, ja pridiuam rurſus regalem amplitudinem eſſe redintegrandos: neque quod eo fruſtrati veremur, ne in extremum perveniemus mendicitatem: haud enim juxta verbum Apoſtoli, inſtantia neque futura poterunt nos ſeparare a charitate Chriſti, aut ab ea, quæ in ipſum eſt recta fidei confeſſione: fed potius vobiſcum in unitatem & communitatem ſedendum ſidem ejuſdem confeſſionem. Porro quod attinet ad feſtivitatum dominicarum celebrationem, quæ a nobis publicitus: illas quidem omnes habemus, ac eum vobiſcum ad gloriam Chriſti celebramus, excepto Nativitatis die, & eorum, quæ ad ipſum ordinantur, myſteriorum Annunciationis, & Purificationis. Quæ quidem Nativitas, a majoribus noſtris traditum ſcripmus, ut ipſo Baptiſmi die concelebretur. Verumtamen nos hic propter concordiam congregati, Chriſtique pacem peſſerre cupientes, acquieſcimus, etiam in hoc negotio veſtræ ſenſui concedare; & quamvis nihil exceſſus, aut defectus Chriſti fides patiatur ex hac deuno die in alium feſtivum tranſmutione, ſed tamen propter hanc Fraternitatem concordes inveniri, ex charitate ſaltem debemus, & volumus ſubentiſſime; tamenſi, cum jam olim ab antiquo inveterata ſit in media noſtri illa conſuetudo, difficiles aliquantiſum nobis eris rei iſtius executio, At vero, cum inſtricus noſtræ ſimiliter poſtulationes exponende ſint: ſiquidem vos Deus ad eas ſuſcipiendas, roborarverit, eſſipo ſatisfacere vobis liberit: nos enim obſtricti ſtimus,

ANNO CHRISTI 1177. Præſidente P. Sed. Lad. Apoſtol. R. 405

nus, alter alterius onera inviecm portando, legem Chriſti vel in hac parte adimplere. Porro ſi vos inſtimi ad hæc fuerit; & noſtræ quoque infirmitati quæſumus ignoſcatis.

Graverum prop. 5. Quærimus, ut ſanctum oleum ex arboris fructu confecitatis.

Armenorum reſp. Ex pauperrate quidem huic derogamus traditioni; cum in plaga ſeptentrionali difficillime ea reperiatur materia, quæ continet figuram gratiæ Spiritus Sancti. Si tamen dederimus inventu facilis fuerit, haudquaquam traditionem iſtam fraudabimus.

Graverum prop. 6. Quærimus, ut in pane fermentato, & in vino, cui admixta ſit aqua, ſacrificetis.

Armenorum reſp. Circa hunc articulum, quod B fane ipſum eſt, Reverendæ veſtræ Sanctitati ut nimium cum apoſtolica Petri ſede, & cum noſtra adhuc humillitate concedes efficiamini, atque ita ſubmiſſi legem charitatis inſtaureris. Sunt namque illi, non ſecus ac vos, Apoſtolicæ hujus traditionis diſcipuli, cum quibus & nos azymum panem in Chriſti ſacrificio conſecramus. Quod ſi tantum vobis humiliratem Deus concederit, ut hac in re nobiſcum conſentatis, debitum nobis erit, ne quid obſtaculi eccleſiæ unitati opponatur, aquam puro vino miſcendi ad glorium Dei.

Graverum prop. 7. Quærimus, ut cum perfectior dirimum ſacrificium, omnes Chriſtiani, tum Eccleſiaſtici, tum ſeculares intra Eccleſiam commorentur, iis exceptis, quibus hoc parenitentiæ genus a Canonibus prohibetur. Hoc idem ſimiliter in aliis Eccleſiaſticis functionibus obſervetur.

Armenorum reſp. Myſteſemodi delictum nequaquam ex voluntate, ſed ex plano proceſſit, quæ regnos noſtra extra regiones, & eccleſias ſuas aberrat, ac egena peregrinatur in medio veſtri: quare vobis non modo in veſtram nos communionem benigne non recipiendis, verum & Jonam Eccleſiarum quoque veſtrarum preſcludentibus in faciem noſtram, nobis impoſſibile luit, ullius peregrinatione eccleſias populis noſtris ſufficientes adhibere. Hinc abſque ulla, pioceſſu temporis ex plenitate continuatus, veluti firmam in legem veſtram eſt, nam ſuperioris noſtræ regionis ſocios perſpicientes, inferiorem inferiorisque ſuique regionis, in quam fedes Patriarchalis translata fuit, ob Eccleſiarum penurium extra illas orare, & ipſi quoque ſimiliter, æmulatione minime quidem laudabili, eandem extra eccleſias oratidi more, coeperant: quapropter magis crevit in nobis ſita defectus noſtræ religionis opinio. Ceterum ſi Patriarchali huic ſedi dederit Deus Eccleſiaſi populum capaces, facile iterum poterit in univerſam Armenorum nationem, præſertim ex vi noſtri mandati, priſtina induci conſuetudo.

Graverum prop. 8. Quærimus, ut recipiatis quartum, quintum, ſextum, & ſeptimum Concilium generale.

Armenorum reſp. Definitio & cauſa quarti Concilii repetitur in nos; quod quidem concors eſt & cum tribus aliis præcedentibus; idcirco & a nobis jam receptum eſt. Cum vero nos de aliarum etiam Synodorum definitionibus ſtudiuſſe fuerimus, Fraternitas, illaſque ſuprafcripte confeſſioni & tribus prioribus Conciliis concordes atque conſonas invenerimus, excipimus cum amore.

Graverum prop. 9. Quærimus, ut veſtri Patriarcha promotionem, ex Graecorum diuntaxat Imperatore faciendam, ratam habeatis.

Armenorum reſp. Præſens articulus, & ſi poſtremus in ordine, virtute tamen continet omnes alios præcedentes: quoniam iſtud, ſi ita quidem eve-

ANNO CHRISTI 1177. Præſidente P. Sed. Lad. Apoſtol. R. 406

nerit, hanc quam modo pacem adſtruimus, confirmabit, imo magis, magiſque augebit: ſin vero minus; licet non jam confecramus in perfentia, nullos tamen horum ſeminum fructus dehinc collectores ſperamus. Cujus rei exemplum haud quidem in iſtice ſolum corporeis rebus, ſed in illis etiam ſpiritus ſpicitis ſpicitis conſilii experimur. Quandoquidem volens olim Deus, hominem ab ipſo ſeparatum luciſcere, hæc ſtudiuſa inventione modo uſus eſt: abſtulit ſcripturas legem, prophetas, dona, ipſas quoque cæleſtium interatas minas depoſuit; quippe qua omnia lapſum jam hominem recuperare nequiverant. Sed alia ruſſus ſana fabuit noſtræ myſteria voluit contebere: nempe conſubſtantiale ſibi Verbum mittendis mundum, cum noſtra illud natura copulavit: ideoque jam hominem factum, ſhimet ipſi ſecundum divinitatem æquale, ad empyreum ſuſper omnes cœlorum Principatus evexit, in dextera ſua collocavit, ac demum Eccleſiæ ſanctæ ea: pus inſtituit, pro nobis, qui corpus ejus ſumus, Sacerdotem in cœlis, & in terris gratiarum largitorem. Simili quoque modo & gens noſtra perpetratione mali a robis ſive reta, ſive obliqua mente divifa fuit: unde nos hodie, Eccleſiarum inimicitiæ, & ſchiſmata quantum pernicioſa fuerint, experimur. Profpexerunt hoc etiam ante nos Patres veſtri, & noſtri ſingulis temporibus; quapropter ad pacem conciliandam defatigari funt: ut vencrabilis, ſtrenuus, ac probus veſter Patriarcha Germanus, qui litteras ad Armenior mſit, plenitudi charitatæ, atque fide orthodoxa plenas. Similiter & patres noſtri ſupra id ipſum conati ſunt: ſeſer enim Patriarcha tempore Heraclii Imperatoris Eccleſiam Armenorum compoſuit, quæ ramen non ſtima permanſit: itemque Vahanus Patriarcha temporibus Baſilii, & Conſtantini Imperatorum; nec tamen ipſim ſilius deſiderium valoris interius propegit. Verum & Gregorius Vacajaſer ad veſtram magnam eccleſiam, & Imperatorem Alevium, neque potuit unio conciliari. Poſt illos autem & nos quoque hodie digni reperti ſumus, ut ad hanc ſitam, gloriſſi mi Imperatoris animum adjiciamus: verentur tamen, ne forte, cum minime obſiſcum corpore conjuncti ſimus, ſpiritualis ſeſer unio, aut alias ſepe contigit, rerum deſtruatur; quemadmodum virtus antiquæ legis adeo infirma fuit, ut homines eum Deo reconcilia-re nequiverit. Quamobrem cum aliquando, ad faciunt hoc perfectionem, ſimplex conſilii proinis inventum evaſerit imbecille, deberet ſi nunc utique, & in hoc faculi fini multiplicis ſapientia Dei exemplum imitari: atque non ſecus ac illa mutuam nationum noſtrarum conjunctionem conſerre, ſicque charitatem etiam noſtram firmo, ac indiſſolubili vinculo devinctre; deberetis, inquam, Antiochenum Cathedram Patriarchæ Armenionum defponſare: ut minimum iſtius caſtiſſimæ virginis, & intemerati hujus ſponſi conſortio, credere valeamus animonen inter has duas Nationes nunc intum, ſtabili deinceps effe charitate perdraturam. Et quidem ſpe maxima niteremur, quod ſicut Dominus noſter Jeſus Chriſtus per quos ſuum genus humanum ſub Pari Patris dominio municipavit, ita pari quoque ratione & hic Patriarcha Eccleſiam illam ſedem, & eccleſiam velut corpus ſuum habendo omnes alias Armenionum eccleſias ſub Imperatoris veſtri potellate redigeret, vel-ſtreque magnæ eccleſiæ affociaret. Nec vero credatis, quod principatus cupiditate flagrantes, hæc ita præſcribere veſtræ communitatis Fraternitati: Abſit iſta ſuſpicio a mente veſtra, a noſtra tale coram adeo ſapientibus, & perſpi-

ANNO CHRISTI 1177.

a Appendix ad Trifagium hæreticum, quod in Damasceno Manuelis tribuitur Vat. 2. Nonnulli inter

b Ita Cod. Vat. Reg. Colb. Thuan. Ed. Lut. Par. Ed. Rom. Ed. Lov. c. 5. Ed. Ven. c. 6.

c Ita Cod. Vat. Reg. Colb. Thuan. Ed. Lut. Par. Ed. Rom. Ed. Lov. c. 5. Ed. Ven. c. 6.

ANNO CHRISTI 1177.

spicatibus viris delirium. Sed animo certe simpli- A ci, & nulla emulatione tecto, id vobis tranquillitatis desiderio redditi proponimus, tanquam firmum, atque stabile ecclesiarum nostrarum concordiæ fundamentum, Quod si vobis nequaquam arriserit, maximopere dubitamus, quis finis futurus inceptum. Profecto spiritualis conjunctio inter eos, qui corpore prædicti loci, sine corporum communicatione nihil firmitatis habebit: haud aliter ac lex antiquitus à Deo data sufficiens neminem potuit; sed nunc habeantes Pontificem nobis consubstantialem, Christum, qui penetravit cœlos, sedetque ad dexteram Patris, omnes certam in eo spem collocamus atque jugum præceptorum suorum, eo confortante, levissimum ducimus. Ad eumdem itidem modum, ubi Patriarcha noster in urbe ex quatuor vestris cathedris sederit à decretis Græcorum Imperatoris Pontifex Antiochenus, omnium quidem Armeniorum spes, fides, concordia per eum ad vos ipsos conseretur: imo & quodlibet jugum à vobis collo nostro imponendum, eo ipsum afferente, leve computabimus, habentes semper pacis mediatorem, communicantem vobiscum, qui illum, regia electione creatum, pro libito in alium permutare possetis. Sin vero minus ita fiet: cum non propter fœdera nostra alienigenarum servi fecti simus, atque sub duro B imperatorum dominio, & ditione degamus, qui fieri unquam poterit, ut ad vestrum Imperatorem confugiamus, ab eoque Patriarchæ promotionem efflagitemus? O utinam sic possibile foret. Quod si Paulus, Episcopum ab illo, qui foris sunt, testimonium habere bonum, adjudicavit: quantomagis ab illa magna, & secundanda vestra ecclesia? Vos itaque, an hoc simpliciter impossibile sit, ex vobis ipsis justum date judicium.

Sequuntur propositiones, quas Armeni postulant à Græcis;

1. Quærimus, ut omnes, qui crimen aliquod admiserant, & singulis ipsorum delictis, juxta Canonum decreta, judicentur: nec ordines ita ecclesiæ Dei suscipiant, nisi post accuratum examen.

2. Quotquot vero ex illis, qui ad ordines promoti sunt, deliquerint, judicio publico deponantur; & post condignam pœnitentiam, locum sui ordinis inter collegas obtineant.

3. Membris mutili, manciplæ, & lymphatici, ad ordines ne admittantur, quæcumque licet ex causa.

4. Ut sacrorfunctum sacrificium azymo panepeficiatur, justa veram magnæ Romanorum Ecclesiæ, atque nostræ traditionem.

5. Ut penitus abolita ille tollatur, reliquias ejusdem sacrificii sub terra asservandi; neque post consecrationem (quod fit potius ad delectationem gustus, quam ad mysterium sacramenti) missæ tur Eucharistiæ aqua calida.

6. Jejunia, à Canonibus injuncta, nec à Regularibus, nec à Sacerdotibus ecclesiæ piscium, aut vini potu solvantur.

7. Ut Patriarcha Armeniorum Antiochenæ Patriarchatus potiatur; dominetuque in omnibus C illis Ecclesiis & conventibus, quæ ejusdem Patriarchatus dictioni in Orientali & occidentali parte subduntur: ac præterea ex Imperatoris vestri præscripto idem simul regat nunc & in posterum Gentem Armenam.

ANNO CHRISTI 1178.

CONCILIUM HOHENAVIENSE

De rebus ecclesiasticis habitum anno Dom. MCLXXVIII.

Ex chronico Reichersbergensi.

ANNO MCLXXVIII. Synodus valde celebris D in loco qui Hohenau dicitur. *Hallenses Chronicon Reichersbergense.* Adhuc interiora Germaniæ *Callistum Vsualo-Papam; obtritum schisma: altum deregrandis templis, arbi, sacrisque, de Canonicis sanctimonialibus & iuribus sortis vestis habendis; de pace diligenter & tranquillitate publica.*

ANNO CHRISTI 1179.

CONCILIUM LATERANENSE GENERALE

SUB ALEXANDRO III. SUMMO PONTIFICE.

HISTORIA CONCILII.

Ad Alexandri ab ejus temporis scriptoribus confirmata ex codice Vat. fol. exhib. Alexandri vitam apud Radevicum lib. 2. cap. 52. & de gest. Frid. Ottonis. Radevicus lib. 1. cap. 60. & lib. 2. cap. 6. & 8. Sleid.

CUm Hadrianus quartus pontifex maximus, A anno a Christo nato MCLIX. Kalendis Septembris mortem obiisset, cardinales, qui paulo post ad eligendum convenerant, duos simul pontifices renunciarunt: alterum Rolandum Senensem, virum omni laude præstantem, qui uno ac viginti cardinalium suffragiis electus, Alexander III. fuit appellatus; alterum vero Octavianum Romanum, qui a tribus tantum cardinalibus deligeratur, pontificis nomen ausus est usurpare. Ortum est ex hac cardinalium discordia schisma deterrimum, quod multos annos vexavit ecclesiam. Licet enim Alexander verus pontifex esset, tamen cum Octaviano, qui Victor quartus vocabatur, apud imperatorem Fridericum plurimum posset, ita Germanorum animos imperatoris opera sibi devinxit, ut etiam, postquam ipse Victor e vivis excessit, Guidonem Cremensem, & deinde Joannem, qui in quo locum successerunt, tanquam veros pontifices coluerit universa Germania. Contra vero Gallia, Britannia, Hispania, & reliquæ fere omnes provinciæ, Alexandri partes constanter fuscipierunt, excepta una Italia, in qua aliæ regiones Alexandro, aliæ vero Victori fant obtemperabant. Præter ceteras autem, multæ Galliæ Cisalpinæ civitates nobilissimæ, cum ab imperatore Friderico justas ob causas defecissent, ita Alexandro pontifici addiscerunt, ut nomine ipsius urbem Alexandriam ædificaverint, ac tandem vidos Fridericus, pellisseri schismatis extinguendi causam non levem attulerint. Cum enim imperator Fridericus, qui bellum acerbissimum cum illis gerebat, gravis superiores esset, quamque ejus maxime atque firmissimæ magnæ ex parte deleteæ: adeo hæc clade commotus est, ut cum ad eum multorum principum Germanorum, qui ipsi schismate obiicebant, cohortationum partibus effet electus. Recidite ordinationes omnes a schismaticis pseudopontificibus Octaviano, Guidone, & Joanne habitas. Authematizatvit præterea hæreticos omnes, atque illos qui ab illorum communione non se separarent, vel auxilium eis aliquo modo attulisset: inmo armis comprimendos illos esse decernit. Constituta hinc est etiam multa alia, quæ sine dubio magnam ecclesiæ afferunt utilitatem: extantque vigintiseptem canones, qui apud multos scriptores reperiuntur, & magna ex parte in jure pontificio continentur. Episcopi quoque schismatici tum Germaniæ, tum aliarum provinciarum, qui ab Alexandro in hoc concilio ad ecclesiæ catholicæ unitatem receipti sunt, hæc verborum formula scisma abjurarunt: Ego N. anathematizo, & recuso omnem hæresin extollencem se adversus sanctam Romanam ecclesiam catholicam, præcipue vero schisma Octaviani, Guidonis, & Joannis, & omnes dinationes eorum iritas judico, & eis contradico, & modo, & inantea me obtemperaturum juro, & promitto fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, & dominis meis

Ad Alexandri ab ejus temporis scriptoribus confirmata ex codice Vat. fol. exhib. Alexandri vitam apud Radevicum lib. 2. cap. 52. & de gest. Friderici. Radevicus lib. 1. cap. 60. & lib. 2. cap. 6. & 8. Sleid.

Ad Alexandri ejusdem vitam.

Ad Alexandri, Romanum in urbe, pacem & multos alios.

Alexander in epist. ad Ludovicum regem Galliæ.

Annal. Augustin. Ursperg. Chronicon Godefridi Colon. Chronicon Reichersbergense. Sleidanus lib. 2. pag. 30.

Alber. Stad. in Chronic. Cravetzius Ecclesiasticæ historiæ lib. 10. Sleidanus lib. 3. pag. 42.

mino meo Alexandro, & successoribus ejus juste
intrantibus, ipsique servam absque omni malo
ingenio centra omnem hominem secundum or-
dinem meum. Confitis ejus quæ mihi scripto
certo mandaverit, vel ipse commiserit, nulli ho-
minum prodam, nec etiam pro periculo corporis,
atque membrorum. Legatum ecclesiæ Romanæ
honorabo, & ducam, & reducam, & juvabo
expensis. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta
evangelia.

EPISTOLA
ALEXANDRI PAPÆ III.
AD EPISCOPOS PER TUSCIAM CONSTITUTOS.

Alexander episcopis servorum Dei venerabilibus fratribus Pisano archiepiscopo, & universis episcopis, dilectis filiis abbatibus per Tusciam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM in agro Domini, qui est ecclesia, tanquam spinæ & tribuli nascuntur quotidie, & pullulant germina vitiorum, tum vivelescet, quia proni sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua; tum quia iniquitas homo de malitia sua zizania superseminare non cessat, & germen bonum nititur suffocare: necesse est diligentiam adesse cultorum, & nunc evellere, & cum
a germinabunt amputare jam nata, nunc etiam salcitruit neovitis granitibus profecindi, ut altum liberate, fabiequenter autem & inferere fructiferum germen, & seminare semen bonum, quod irrigesimum, fexagesimum, & centesimum fructum, secundante Deo, possit afferre. Nam & hoc verba illa Dominica lonare videntur, quibus Jeremiam prophetam, & in eo evangelicum sacerdotem instruxit, dicens: *Dedi verba mea in ore tuo. Ecce constituti te super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & dissipedas, & dissipes, & ædifices, & plantes.* Id autem liceri universis ecclesiarum rectoribus incumbat, malo tamen forsitan imminet Romanæ urbis antistiti, qui Domino Jesu Christo, ut caput effer ecclesiæ, in beato Petro accepit, & de palcen- D dis Dominicis ovibus, & fratribus confirmandis, experiem & speciale noscitur habuisse mandatum. Inde siquidem est, quod nos licet insufficientes meritis ad providentiam apostolicæ sedis & ministerium universalis ecclesiæ a Deo, ut ipsi placuit, disponente vocati; quia tamen ecclesia Dei correctione videmus quamplurima indigere, tam ad emendanda, quæ digna emendatione videntur, quam ad promulganda, quæ salutì fidelium vilia fuerint expedire: de diversis partibus personas ecclesiasticas decrevimus evocandas, quarum præsentia & consilio, qui fuerint lesubria, flatuantur; & quod bonum, secundum constitutionem antiquorum patrum, providetur, & firmetur a multis. Quod si particulariter steer, non facile E posset plenum robur habere. Quocirca per apostolica vobis scripta mandamus, qualiter huic nostræ dispositioni plenis desideriis cooperari curetis, & prima Dominica adventionis Quadragesimæ, ad urbem Romam, ducente Domino, veniatis, & cooperante sancti Spiritus gratia, tam in corrigendis enormitatibus, tum in flatuendis quæ Deo grata fuerint, communi studio quod fuerit agendum agatur, & in uno numero fadelemus arcana Domini, atque uno ore honorificemus Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi. Datum Tusculi XII. Kal. Octobr.

DECRETA.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De electione summi pontificis.*
II. *De abolendis ordinationibus ab antipapis introductis.*
III. *Quales debeant esse qui eligendi sunt ad regimen ecclesiæ.*
IV. *Qualiter prælati debeant cum subjectis hospitare.*
B V. *Ne eligus ordinetur sine certo titulo.*
VI. *Qualiter prælati debeant preferre sententiam in subjectos.*
VII. *Ne novi census imponantur ecclesiis.*
VIII. *Ne ecclesiasticæ beneficia alicui promittantur antequam vacent.*
IX. *De ecclesia interdicta, & interdictorum sepultura.*
X. *Ne monachus vel alius religiosus recipiatur sub precio.*
XI. *Ne clerici in sacris ordinibus constituti fœcarias habeant.*
XII. *Ne clerici præsumant futulares procurationes suscipere.*
XIII. & XIV. *Ne eligus mutilus habeat ecclesias*
XV. *De testamentis clericorum.*
XVI. *De ordinatione ecclesiarum.*
XVII. *De præstantatione clericorum.*
XVIII. *De prælati providi non negotiis scelleratum necessaria.*
XIX. *Ne laici imponant ecclesiis onera.*
XX. *Ne testamenta fiant.*
XXI. *De treugis servandis.*
XXII. *De pace servanda.*
XXIII. *Leprosi phisicorum privatam habeant ecclesiam & cœmeterium.*
XXIV. *Prohibentur Christiani ne serviant Saracenis.*
XXV. *Ne manufestus usurarius recipiatur ad communionem altaris.*
XXVI. *De Christiani habitent cum Judæis vel Saracenis.*
XXVII. *De hæreticis.*

PRÆFATIO.

ANNO ab incarnatione Domini M CLXXIX. pontificatus Romanæ ecclesiæ papa Alexandro III. anno pontificatus ejus vigesimo, mense Martio, Indictione XI. die mensis secundo, præsidente eodem summo pontifice, sancta synodus in basilica, quæ appellatur Constantiniana, CCLXIX. episcoporum celebrata est.

☞ *Præfationem hujus Concilii auctiorem exhibet tomus* XII. *Spicilegii Dacheriani, pag.* 638. *his verbis*: Anno ab Incarnatione Domini MCLXXIX. præsidente Innocentio ecclesiæ sanctissimo Papa Alexandro III. Pontificatus ejus vigesimo, mense Martio: Indictione XI. quinta & septima & nonadecima die mensis: sedata jam discordia, quæ inter Ecclesiam & Imperium occasione schismatis per * Octavianum hæreticum adversus prædictum sanctissimum Papam introducti, & per successores ejusdem Octoviani. Guidonem Cremensem, & Joannem Strumensem diutius perdurantis, longo tempore invaluerat. Præsidio, id est, ultimo hæreticacha; & Frederico Romanorum Imperatore, qui huic rei se fauorem præstiterat, ad unitatem matris Ecclesiæ redeuntibus; fedit præsidente eodem summo Pontifice Alexandro sancta generalis synodus in ba-

ANNO CHRISTI 1179. basilica Lateranensi, quæ appellatur Constantiniana, trecentorum duorum episcoporum, a diversis mundi partibus convocatorum; quorum nomina subtus adnexa sunt.

De Provincia Romana.

Hubaldus Hostiensis.
Hugo Terracinensis.
Johannes Fundanus.
* Jonatas Fundanus.
Zacharias Alarsin.
Odalricus Walrensis.
Dodo Reatinus.
Formundus Verulanus.
Leo Alerinus.
Rodulfus Ferentinas.
k Pro, Aragonia. Afahel k Aginus.
Petrus Signinus.
Milo Tyburtinus.
Joannes Serrinus.
Martinus Nepesinus.
Censius Tusculanensis.
Petrus Civitatis Castellanensis.
Armatus Narniensis.
Paulus Hortanus.
b Pro, Anglia. Petrus b Amelinus.
Richardus Urbevetanus.
Gratianus Tudertinus.
Vivianus Perusinus.
Petrus Castrensis.
Leo Clusinus.
Martinus Grossetanus.
A Pro, Sardinia. Paulinus c Eugubinus.
d Pro, Bosnia. Guifredus d Sanensis.
Guilelmus Lucensis.
Petrus Lunensis.
e Pro, Alba Rusus. Rufinus Asisinas e.
Raimerus Cadellanus.
Rasilericus Spolentinus.
f Pro, Ecclesia. Ofredutius Eugubinus f.
Alexander Callensis.
g Pro, Portugallia. Guifo Urbinas.
Nicolaus h Simphronius.
Jacobus Senegallicus.
Accepetabulo i Tamerancensis.
Jordanus Humanensis.
Petrus Firmanus.
k Pro, Anglia. Rainaldus Elisus.
Gentilis l Assisinas.
k Mirabilis Deus. k Mimaldus Phaonensis.
Jocheliacus Arminensis.
Petrus Piscariensis.
l Pro, Perusia. Julius Florentinus.
Lamfradus l Feliculanus.
Teobaldus Placentinus.
Stephanus Monopolitanus.
In Pro, Militia. Anselmus m Methensis.
Radulphus Melfensis sancti Marcii.

De Provincia Capuana.

Rad. Alphanus. Palphanus Capuanus archiepiscopus.
Pro, Theatinus. Petrus n Theatensis episcopus.
Reinaldus o Benefranus.
p Pro, Venusinus. Reinaldus Aquinas.
Erveus Sueffanus.
Porphyrius Casertanus.

Provincia Amalphitana.

q Pro, Lucretia. Dionysius Amalphitanus archiepiscopus.
Johannes q Lictrensis episcopus.
..... Ravellensis.

Provincia Neapolitana.

Sergius Neapolitanus archiepiscopus.
Bernardus Nolanus episcopus.
r Pro, Acerranus. Bartholomæus r Achanus episcopus.
Petrus Insulanus.

Provincia Salernitana.

A Rainaldus Salernitanus archiepiscopus.
Amulfus s Capteaquensis episcopus.
Johannes t Marsicanus.
Petrus u Acutensis.
Johannes x Semensis.

Provincia Beneventana.

Baldewinus y Alifanus episcopus.
Petrus z Telesinus.
Petio Triventinus.
Andreas a Bonavensis.
b Alufius Gardianus.
Goffridus c Termilarum.
Petrus Larinensis.
Robertus Civitatensis.
B Nicolaus d Dracontensis.
Robertus e Florentinensis.
Rainaldus Lucerinus.
Johannes de Monte f Maram.
Johannes Alculensis.
Bartholomæus g Atranensis.
Jaquintus Frequentinas.
Rogerius h Vicensis.

Provincia Siponina.

Amandus Vigilensis episcopus.
Richardus Andrensis.

Provincia Barensis.

Rainaldus Barensis archiepiscopus.
Johannes i Botintinus episcopus.
Majo Catharensis.
C Paulus k Salpitanus.
Arpinus Polinianensis.
Cahnus Cuperfanensis.
Rao l Bricensis.
Johannes m Melficensis.
Johannes Cannensis.
Joannes Lavellanus.

Provincia Brundicfia:

Willelmus Brundusinus archiepiscopus.

Provincia Hidrotina.

Jonathas n Hidrotinus archiepiscopus.
Peturejus o Litiensis Calisiensis.

Provincia p Turentina.

Basilius Turentinus archiepiscopus.

Provincia Versina.

D Petrus q Veroſinus episcopus.
Johannes Potentinus.
Robertus r Tritarensis.
Robertus Gravinensis.
Roboam Anglonensis.

Provincia Cosana:

Herberrus s Cosanus episcopus.
t Johannes sancti Angeli.
Delombardus episcopus.
Richardus u Persisatiensis episcopus.
Angelus Luquedonensis.
Nicolaus Montisviridis.
Petrus Satrianensis.

Provincia Cusetana.

Rufus x Cusetanus archiepiscopus.
E Michael y Maturanensis.

Provincia Regina:

Thomas Reginus archiepiscopus.
Guido Neocastellensis episcopus.
Philippus z Crotonas episcopus Græcus.
Eterantinus episcopus Græcus.

Provincia a Sicilie Mediterranea.

* Pegrinus Embriacensenis episcopus.
Jerenus b Scrombinus.

Provincia Sicilie Mediterranea.

Nicolaus Melfensenſis archiepiscopus.
Guido Cephaleditanis episcopus.

De Oriente Provincia Thanicis.

ANNO CHRISTI 1179. * W. Tyrenenſis archiepiſcopus.
Jocius Aconenſis epiſcopus.
a Vir. Villelmus Tyrius. Romanus Tripolitanus.

Provincia Caleſyria.

W. Glambulopenſis epiſcopus.

Provincia Paleſtinæ ſecundæ.

Euſebius Cæſarienſis archiepiſcopus.
Radulfus Sebaſtenus.

Provincia Paleſtinæ primæ.

Petrus Jeroſolymitanus eccleſiæ Prior loco Patriarchæ.
b Vir. Benjamin. Albertus b Beelſemitanus epiſcopus.

Provincia Piſanæ.

Ubaldus Piſanus archiepiſcopus.
c Legit, Tagaſtenſis epiſcopus & Sanctus. < Saganenſis epiſcopus de Corſica.

Provincia Januenſis.

Hugo Januenſis archiepiſcopus.
Joaſius Maranenſis epiſcopus de Corſica.

De Provincia Turrenenſi Sardiniæ.

Johannes Adarenenſis epiſcopus.
Cometa Apurienſis.

Provincia Ravennatis.

Gerardus Ravennenſis archiepiſcopus.
Bernardus Famenſis epiſcopus.
Albericus Reginus.
Ardicio Mutinenſis.
Johannes Faventinus.
Henricus Cornelienſis.
d Vir. Favenſes. Johannes d Favetius.
e Vir. Bononienſes, Alexander < Lutenſis.
f Vir. Imolenſes. Lamfredus f Pompilienſis.
g Vir. Forolivienſes. Leonardus g Caſtrarus.
h Vir. Papienſis. Gabriel h Arienſis.
i Vir. Parmenſis. Albericus Bobienſis.

Provincia Mediolanenſis.

k Vir. Mediolanenſes. Algeſius Mediolanenſis archiepiſcopus.
l Vir. Brixienſes. Johannes l Bricienſis epiſcopus.
m Vir. Bergamenſes. Galo Bergamenſis.
n Vir. Cremonenſes. Vinfredus Cremonenſis.
Albertus Laudenſis.
o Vir. Veronenſes. Obertus o Terdonenſis.
Ubertus Aquenſis.
Guigo Saonenſis.
p Vir. Albienſes. Lauterius p Albiganenſis.
Stephanus Viginimilienſis.
Milo Taurinenſis.
Garmarus Yporienſis.
Bonefacius Novatienſis.

De Provincia Aquilenſi.

q Vir. Comitoli. Gerſentinus Manuatinus.
Anſelmus q Cumanus.
Gerardus Paduanus.
Salomon Tridentinus.

Provincia Venetia.

Henricus Gradenſis Patriarcha.
r Vir. Clodienſes. Marinus r Glogenenſis epiſcopus.
s Vir. Chiuſini. Leonardus s Tercellenenſis epiſcopus.

Provincia Iſtriæ.

t Vir. Tergeſtini. Andreas t Albenſis.
u Vir. Jadertini. Lamfredius Adrianenſis,
x Vir. Arbenſes. Drobo x Vigienſis.
y Vir. Scardonenſes. Renerius Spalatenſis archiepiſcopus.
Matthæus y Nonenſis.
z Vir. Nonenſes. Michael z Sardonenſis.

Nomina epiſcoporum qui ex Gallia interfuerunt, infra habentur pag. 438.

De Provincia a Biſuntina.

a Vir. Biſuntinenſes. Rogerius Lauſanenſis epiſcopus.
Rantaldus Bellicenſis.

Provincia Arelatenſis.

Bernardus Tertagonenſis archiepiſcopus.

A Reimundus < Cerdenſis,
Bernardus Barchinonenſis.
Petrus Aufonenſis.
Pontio Deroſamus.
b Bergarius Ilerdenſis.
Arnaldus Urgellenſis.
Stephanus Oleenſis.
Hugo Rutenenſis.
Petrus Pampilonenſis.
Rodericus Calagoritanus.

Provincia Toletana.

Celebrinus Toletanus archiepiſcopus.
Raimundus Palentinus epiſcopus.
Gonſalvus Segobienſis.
Michael Segontinus.
B Odeiricus Seguntinus.

Provincia Compoſtellanenſis.

Petrus Compoſtellanus archiepiſcopus.
Sanctius Abulenſis.
Petrus Civitatis Roderici.

De Provincia Trevirenſi.

Arnaldus Treverenſis archiepiſcopus.
Fredericus Metenſis epiſcopus.

Provincia Colonienſis.

Radulphus Leodinenſis epiſcopus.

Provincia Magontina.

Chriſtianus Maguntinus archiepiſcopus.
Odo Bambergenſis epiſcopus.
Ardnicus Auguſtenſis.
Bertoldus Cruſtantienſis.
C Olricus c Ypirenſis.
Goradus e Guamarcienſis.
Ulricus Curienſis.

De Provincia d Medeburgenſi.

Odo < Ciſtenſis epiſcopus.
Sifridus Brandenburgenſis.
Martinus Mifdenſis.

De Provincia Saltiburgenſi.

Conradus e Saltiburgenſis archiepiſcopus.
f Coronatus Ponenſis epiſcopus.
Tedbaldus f Patauienſis.

Provincia Bremenſis.

Bernoz Virtenſis epiſcopus.

Provincia Daniæ.

Omerus Burgalenſis.

Provincia Angliæ.

D ..... Cantuarenſis,
Rainaldus g Bathonenſis epiſcopus;
Robertus Herfordenſis.
Johannes Norvicenſis.
Adam de ſancto Alaph;
Petrus Menevenſis.

ITEM IN ANGLIA.

Provincia Eboracenſis.

Hugo Dunelmenſis epiſcopus.

Provincia Iriæ.

h Gregorius Roſenſis epiſcopus.

Provincia Hyberniæ.

Laurentius Doblinienſis archiepiſcopus.
E Catholicus Tuamenſis archiepiſcopus;
Conſtantinus epiſcopus de Culeme,
Briclus i Lumbreenſis.
Auguſtinus k Guaterfordenſis.
Felix epiſcopus Lelmoricenſis.

De Ungria.

Andreas Bahafienſis archiepiſcopus.

Anno Chriſti 1179.
a Vir. Genuenſes. Petrus Genuenſis epiſcopus.
b Vir. Piſani. Petrus Piſanus.

CAPITULA.

I. *De electione ſummi pontificis.*

Licet de evitanda diſcordia in electione ſummi pontificis manifeſta ſatis a noſtris pra-

Anno Chriſti 1179. prædeceſſoribus conſtituta manaverint: tamen quia ſæpe poſt illa per improbæ ambitionis audaciam, graven paſſa eſt eccleſia feiſſuram: nos etiam ad malum hoc evitandum, de conſilio fratrum noſtrorum, & ſacri approbatione concilii, aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus igitur, ut ſi forte inimico homine ſuper ſeminante zizania, inter cardinales de ſubſtituendo pontifice non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium præſumpſerit" ordinare: ille "Romanus pontifex beabeatur, qui a duabus partibus fuerit electus, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione conſtitus, quia "rem non poteſt, ſibi nomen epiſcopi uſurpaverit: tam ipſe, quam qui cum receperint, excommunicationi ſubjaceant, & totius ſacri ordinis privatione mulctentur, ita ut viatici eis etiam, niſi tantum in ultimis, communio deneretur: & niſi reſipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi a pauciori bus aliquis, quam a duabus partibus fuerit electus ad apoſtolatus officium, niſi majore concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubjaceat, & ſi humiliter noluerit abdinere. Ex hoc tamen nullum canonicis conſtituentibus & aliis "eccleſiaſticis, præjudicium generetur, in quibus majoris & ſanioris partis debet ſententia prævalere: quia quod in eis dubium veneris, ſuperioris poterit judicio diffiniri. In Romana vero eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad ſuperiorem haberi.

" nominare vel ordinare.

" ille abſq; alia exceptione ab univerſis eligitur. Romanus pontifex habetur, & ei omnes ejus jurabunt.

" eccleſiis

II. De abolendis ordinationibus ab intrudis introductis.

Quod a prædeceſſore noſtro felicis memoriæ Innocentio factum eſt, innovantes, ordinationes ab Octaviano & Guidone hæreſiarchis, necnon & Joanne Scrumenſi, qui eos ſecutus eſt, factas, & ab ordinatis ab eis, iritas eſſe cenſemus: adjicientes etiam, ut ſi qui dignitates eccleſiaſticas, ſeu beneficia, per prædictos ſchiſmaticos receperunt, careant impetratis. Alienationes quoque, ſeu inovationes, quæ per eoſdem ſchiſmaticos, ſive per laicos, factæ ſunt de rebus eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad eccleſiam ſine omni ejus onere revertantur. Si quis autem contraire præſumpſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere. Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterint, a ſacris ordinibus & dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.

A *III. Quales debeant eſſe qui eligendi ſunt ad regimen eccleſiæ.*

Anno Chriſti 1179. " Cum in ſacris ordinibus, & miniſteriis eccleſiaſticis, & ætatis maturitas, & morum gravitas, & ſcientia litteratum ſit inquirenda, multo fortius hæc in epiſcopo oportet inquiri, qui ad curam poſitus aliorum, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Domini oporteat converſari. Eapropter, ne quod" a quibuſdam ex neceſſitate temporis factum eſt, in exemplum trahatur B a poſteris: præſenti decreto ſtatuimus, ut nullus in epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum egerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, qui etiam vita & ſcientia commendabilis demonſtretur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit: decurſo tempore, de conſecrandis epiſcopis a canonibus definito, is, ad quem ſpectat beneficia quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora etiam miniſteria utpote diaconatus, archidiaconatus, & alia, quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino ſuſcipiat, ſed nec parochialium eccleſiarum regimen: niſi qui jam vigeſimumquintum ætatis annum attigerit, & qui ſcientia, & moribus exiſtat commendandus. Cum autem aſſumptus fuerit, ſi archidiaconus in diaconum, & decani, & reliqui admoniti, non fuerint præfixo a canonibus tempore in presbyteros ordinati: & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, qui & velit, & poſſit convenien- D ter illud implere. Nec proſit illis appellationis diffugium, ſi forte in transgreſſionem conſtitutionis ſuæ per appellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſane non ſolum de promovendis, ſed de his etiam, qui jam promoti ſunt, ſi canones non obſtant, præcipimus obſervandum. Clerici ſane ſi contra formam iſtam quemquam elegerint: & eligendi poteſtate cum privatos, & ab eccleſiaſticis beneficiis triennio ſe noverint ſuſpenſos. Dignum eſt enim, ut quos timor Dei a malo non revocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ. Epiſcopus autem " ſi cui fecerit, aut fieri conſen- E ſerit contra hoc: in conferendis prædictis poteſtatem ſuam amittat, & per capitulum, aut per metropolitanum & capitulum concordare nequiverit, ordinetur.

" Cum in canonicis ſanctis ordinibus.

" Ne quis laudem.

" ſi contra hoc fecerit, aut fieri conſenſerit

IV. Qualiter prælati debeant cum ſubjectis hoſpitare.

Cum apoſtolus ſe & ſuos propriis manibus decreverit " exhibendos, ut jocum

ANNO CHRISTI 1179.

præcindandi auferrer pfeudoapoſtolis, & il- lis quibus præcidabat, non exiſteret one- roſus: grave nimis, & emendatione fore di- gnum dignoſcitur, quod quidam fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, ita graves in procurationibus ſuis ſubditis exiſtunt, ut pro hujuſmodi cauſa interdum ornamenta eccleſiaſtica ſubditi compellantur exponere, & longi temporis victum brevis hora conſu- mat. Quocirca ſtatuimus, quod archiepi- ſcopi parochias viſitantes, pro diverſitate provinciarum, & facultatibus eccleſiarum, quadragiſta, vel quinquaginta evectionis numerum non excedant: cardinales vero, vigintiquinque non excedant: epiſcopi, vi- ginti, vel triginta nequaquam excedant: archidiaconi, quinque aut ſeptem: decani conſtituti ſub ipſis, duobus equis exiſtant contenti. Nec cum canibus venatoriis & avibus profiſciſcantur, ſed ita procedant, ut non quæ ſunt ſua, ſed quæ Jeſu Chri- ſti, quærere videantur: nec lamprotalas ex- pulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſte & competenter fue- rit illis miniſtratum. Prohibemus etiam, ne ſubditos ſuos tallilis & exactionibus epi- ſcopi gravare præſumant. Suſtinemus au- tem pro multis neceſſitatibus, quæ aliquo- ties ſuperveniunt, ut, ſi manifeſta & ratio- tabilis cauſa exiterit, cum caritate mode- ratum ab eis valeant auxilium poſtulare. Cum enim dicat apoſtolus: *Non debent pa- rentibus filii thesaurizare, ſed parentes filiis*: multum longe a paterna pietate videtur, ſi præpoſiti ſuis ſubditis graves exiſtant, quos in cunctis neceſſitatibus paſtoris more ſo- lere debent: Archidiaconus duos vel decani, ſtullas exactiones vel tallias, ini presbyteros, ſeu clericos exercere præſumant. Sane quod de præcidto numero evectionis ſecun- dum tolerantiam dictum eſt, in illis locis potest obſervari, in quibus ampliores funt reditus & eccleſiæ facultates. In pauperio- bus autem locis tantum volumus teneri men- ſuram, ut ex neceſſe majorum, minorem non debeant gravari: ne ſub tali indul- gentia, illi qui paucioribus equis uti ſo- lebant hactenus, plurimam ſibi credant poteſtatem indultam.

V. Ne aliquis ordinetur ſine certo titulo.

Epiſcopus, ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in diaco- num vel presbyterum ordinaverit, tamdiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei eccleſia convenientia ſtipendia militiæ cleri- calis aſſignet; niſi forte talis qui ordinatur, exiterit, qui de ſua vel paterna hæredi- tate ſubſidium vitæ poſſit habere.

VI. Qualiter prælati debeant proferre ſenten- tiam in ſubjectos. ANNO CHRISTI 1179.

Reprehenſibilis valde conſuetudo in qui- buſdam partibus inolevit, ut fratres & co- epiſcopi noſtri, ſeu etiam archidiaconi, quos appellaturos in cauſis ſuis exiſtimant, nulla penitus admonitione præmiſſa, ſu- ſpenſionis, vel excommunicationis in eos ferant ſententiam. Alii etiam dum ſuperio- ris ſententiam, & diſciplinam canonicam reformidant, fine ullo gravamine appella- tionem obiiciunt, & ad defenſionem ini- quitatis uſurpant, quod ad ſubſidium in- nocentium dignoſcitur inſtitutum. Quo- circa, ne vel prælati valeant ſine cauſa gravare ſubjectos, vel ſubditi pro ſua vo- luntate ſub appellationis obtentu correctio- nem valeant eludere prælatorum: præſen- ti decreto ſtatuimus, ut nec prælati, niſi canonica commonitione præmiſſa, ſuſpen- ſionis, vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubjectos: niſi forte talis ſit culpa, quæ ipſo genere ſuo excommuni- cationis pœnam indicat: nec ſubjecti con- tra diſciplinam eccleſiaſticam ante ingreſſum cauſæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quiſquam pro ſua neceſſitate credi- derit appellandum, competens ei ad profe- quendam appellationem terminus præfigatur; infra quem, ſi forte proſequi neglexe- rit, libere tunc epiſcopus ſua authoritate utatur. Si autem in quocunque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit: ſi proprium quid habuit, com- petentem ei recompenſationem faciat ex- penſarum: ut hoc ſaltem timore perterri- tus, in gravamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero in locis religio- ſis hoc volumus obſervari, ne monachi, ſive quicunque religioſi, cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regula- rem prælati ſui & capituli diſciplinam ap- pellare præſumant, ſed humiliter ac de- vote ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua uti- licet ejus fuerit injunctum.

VII. Ne novi ceſſus imponantur eccleſiis.

Cum in eccleſiæ corpore omnia de- beant ex caritate tractari, & quod gratis recipitum eſt, gratis impendi: horribile nimis eſt, quod in quibuſdam eccleſiis lo- cum venalitas perhibetur habere, ita ut pro epiſcopis vel abbatibus, ſeu quibuſ- cumque perſonis eccleſiaſticis ponendis in ſede, ſeu introducendis presbyteris in eccleſiam, nec non pro ſepulturis &c. exe- quiis mortuorum, & benedictionibus nu-

ANNO CHRISTI 1179.

bentium, ſeu aliis ſacramentis, aliquid exi- gatur: & ille qui indiget, non poſſit illa percipere, niſi manum impleri curaverit largitoris. Putant plures ex hoc ſibi lice- re, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur: non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diu- tius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cetero fiat, & vel pro perſonis eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel facerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedi- cendis, ſeu etiam aliis ſacramentis, ali- quid exigatur, diſtrictius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſe- rit, portionem cum Giezi ſe noverit habi- turum: cujus factum turpis muneris exa- ctione imitatur. Prohibemus inſuper, ne novi cenſus ab epiſcopis vel abbatibus, a- liiſve prælatis imponantur eccleſiis, nec ve- teres augeantur, nec partem redituum ſuis uſibus appropriare præſumant: ſed libera- tes, quas ſibi majores deſiderant conſer- vari, minoribus quoque ſuis bona volunta- te conſervent. Si quis autem aliter ege- rit, irritum quod fecerit habeatur.

VIII. Ne eccleſiaſtica beneficia alicui pro- mittantur antequam vacent.

Nulla eccleſiaſtica miniſteria, ſeu etiam beneficia, vel eccleſiæ, alicui tribuantur ſeu promittantur antequam vacent: ne de- ſideratæ quis mortem proximi videatur, in cujus locum & beneficium ſe crediderit ſuc- ceſſurum. Non enim id etiam in ſpiſs gen- tilium legibus inveniatur prohibitum: tum- pe nimis eſt & Divini plenum animadver- ſione judicii, ſi locum in Dei eccleſia futu- ræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipſi gentiles homines cura- verunt. Cum vero præbendas eccleſiaſti- cas, ſeu quælibet officia, in aliqua eccle- ſia vacare contigerit, vel etiam ſi modo vacant, non diu maneant in ſuſpenſo, fed infra ſex menſes perſonis quæ digne admi- niſtrare valeant, conferantur. Si autem e- piſcopus ubi ad eum ſpectaverit, confere diſtulerit, per capitulum ordinetur. Quod ſi ad capitulum electio pertinuerit, & infra præditum terminum hoc non fecerit: epi- ſcopus hoc ſecundum Deum cum virorum religioſorum conſilio exequatur. Aut ſi omnes forte neglexerint, metropolitanus de ipſis ſecundum Deum abſque illorum contradictione diſponat.

IX. De eccleſia interdicta, & interdicto- rum ſepultura.

Cum & plantare ſacram religionem, & plantatam fovere modis omnibus debea- mus: nunquam hoc melius exequemur, quam ſi nutrire quæ recta ſunt, & cor- rigere quæ profectum veritatis impediunt, commiſſa nobis authoritate curemus. Fra- trum autem & coepiſcoporum noſtrorum vehementi conqueſtione comperimus, quod fratres Templi & Hoſpitalis, alii quo- que religioſæ profeſſionis, indulta ſibi ab apoſtolica ſede conceſſa privilegia, contra epiſcopalem authoritatem multa præſumant, quæ & ſcandalum generare in populo Dei, & grave parituræ periculum animarum. Proponunt enim, quod eccleſias recipiant de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad eccle- ſiaſtica ſacramenta & ſepulturam admit- tant, in eccleſiis ſuis præter eorum con- ſcientiam & inſtituant & amoveant face- dores, & fratribus eorum ad eleemoſynas quærendas eunibus, cum indultum ſit eis, ut in adventu eorum ſemel in anno eccleſiæ aperiantur, atque in eis Divina celebrentur officia, plures ex eis de mas ſive diverſis domibus ad locum interdi- ctum ſæpius accedentes, indulgentia pri- vilegiorum in celebrandis officiis abutun- tur, & tunc mortuos apud prædictas ec- cleſias ſepelire præſumunt. Occaſione quo- que fraternitatum, quas in pluribus lo- cis faciunt, robur epiſcopalis authorita- tis enervant, dum contra eorum ſenten- tiam ſub aliquorum privilegiorum obten- tu munire cunctos intenduntur, qui ad eo- rum fraternitatem volunt accedere, & ſe conferre. In his, quia non tam de ma- jorum conſcientia, vel conſilio, quam de minorum indiſcretione quorumdam exce- ditur: & removenda ea, in quibus exce- dunt; & quæ dubitetanem faciunt, decla- randa decrevimus. Eccleſias ſane & de- cimas de manu laicorum fine conſenſu e- piſcoporum, tam illos, quam quoſcum- que alios, religioſos recipere prohibe- mus, dimiſſis etiam quas contra tenorem iſtius moderno tempore receperunt: & ſi aliquos communicatos & nominatim interdictos, tam ab illis, quam ab omnibus aliis, juxta epiſcoporum ſententiam, ſtatuimus evitandos. In eccleſiis ſuis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, inſtituendos presbyteros epiſcopis præſentent: ut eis quidem de prebis cura reſpondeant, ipſis vero pro rebus temporalibus rationem ex- hibeant competentem: inſtitutos autem, epiſcopis inconſultis, non audeant re- movere. Si vero Templarii ſive Hoſpi- talarii ad eccleſiaſticum interdictum ve- nerint: non niſi ſemel in anno ad eccle- ſiaſticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora ſepeliant defunctorum. De fra-

ANNO CHRISTI 1179.

a Forte, mutu. lit.

b Defunctorum vel excommunicatorum.

c Intelligit de hoc, &c.

d Ad eccleſiam interdictam.

e Interdictorum.

ANNO CHRISTI 1179.

" fraternitatibus hoc statuimus, ut si non se præditis fratribus omnino reddidetrint, sed in suis proprietatibus " duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum sententia nullatenus eximantur: sed potestatem suam in eos, sicut in alios parochianos suos exerceant, cum pro suis excessibus fuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, de aliis quoque religiosis, qui præsumptione sua episcoporum jura præripiunt, & contra canonicas eorum sententias & tenorem privilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus observari. Si autem contra hoc institutum venerint & ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subjaceant interdicto; & quod egerint, irritum habeatur.

" contra-tribus

" duxerint

" eximan-tur

" ean-dem ecclesiæ

" ejus vero qui eam

" ejusdem

X. Ne monachus vel alius religiosus recipiatur sub pretio.

Monachi non pretio recipiantur in monasterio, non peculium permittantur habere, non singuli per villas & oppida, seu ad quæcumque parochiales ponantur ecclesias: sed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant: nec foli inter sæculares homines spiritualium hostium constitutionem expectent, Salomone dicente: *Væ soli, quia si ceciderit " non habet subleva*tem. Si quis autem exactus, pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat. " Is autem qui acceperit, officii sui " privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab abbate pro injuncta fuerit administratione permissum, a communione removeatur altaris: & qui in extremis cum peculio inveneus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam. Quod etiam de " diversis religiosis præcipimus observari. Abbas etiam qui ista diligenter non curaverit, officii sui jacturam se noverit incursurum. Prioratus quoque sive obedientiæ, pretii datione nulli tradantur. Alioqui & dantes & accipientes a ministerio fiant ecclesiastico alieni. Priores vero cum in conventualibus ecclesiis fuerint " constituti, nisi pro manifesta causa & rationabili non mutentur, videlicet si fuerint dilapidatores, nec continenter vixerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amovendi necesse videantur: aut si etiam pro negligentiæ majoris officii, de " consilio fratrum fuerint transferendi.

" varios

" consilio

XI. Ne clerici in sacris ordinibus constituti sæcularia habeant.

Clerici in sacris ordinibus constituti, qui mulierculas suas in domibus suis incontinentiæ nota tenuerint: aut abiiciant eas, & continenter vivant, aut ab officio & beneficio ecclesiastico sint alieni. Quicumque incontinentia illa quæ contra naturam est, propter quam venit ira Dei in filios difficidentiæ, & quinque civitates igne consumpsit, depectensi fuerint laborare: si clerici fuerint, ejiciantur a clero, vel ad pœnitentiam agendam in monasteriis detrudantur; si laici, excommunicationi subdantur, & a cœtu fidelium fiant prorsus alieni, Monasteria præterea sanctimonialium si quisquam clericus, sine manifesta & necessaria causa, frequentare præsumpserit, episcopum arceatur; & si non destiterit, a beneficio ecclesiastico reddatur immunis.

XII. Ne clerici præsumant sæculares procurationes suscipere.

Clerici in subdiaconatu & supra, & in minoribus quoque ordinibus, si stipendiis ecclesiasticis sustententur, coram judice sæculari " advocati in " negotiis fieri non præsumant, nisi propriam, vel ecclesiæ suæ causam fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quæ proprias causas administrare non possunt. Sed nec procurationes villarum, aut jurisdictiones etiam sæculares sub aliquibus principibus, vel sæcularibus viris, ut justitiarii eorum fiant, clericorum quisquam " assumere præsumat. Si quis adversus hoc tentaverit, (quoniam contra doctrinam Apostoli est dicentis, *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus*,) & sæcularitter agit: ab ecclesiastico fiat ministerio alienus, præter quod officio clericali negligeto, fluctibus sæculi, ut potentibus sæculi placeat, se immergit. Districtius autem decrevimus puniendum, si religiosorum quisquam aliquid prædictorum audeat attentare.

" procuratores

" in negotiis laicalibus

" assumat

" negotia

XIII. Ne aliquis multas habeat ecclesias.

Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales contra sacrorum canonum instituta nituntur acquirere, ita ut cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum: ne id de cetero fiat, districtius inhibemus. Cum igitur ecclesia, vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit: talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam ejus per seipsum valeat exercere: quod si aliter fuerit actum, & qui receperit. Quod contra sanctos canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi potestate privetur.

XIV.

ANNO CHRISTI 1179.

XIV. De eodem.

Quia in tantum jam quorumdam processit ambitio, ut non duas, vel tres, sed sex aut plures ecclesias perhibeantur habere, nec duabus debitam possint provisionem impendere: per fratres, & coepiscopos nostros catissimos emendari præcipimus, & de multitudine prabendarum canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum, eorum, qui ecclesiis digne valeant deservire, volumus ecclesiasticis beneficiis indigentium fulcivari. Præterea, quia in tantum quorumdam laicorum processit audacia, ut episcoporum authoritate neglecta, clericos instituant in ecclesiis, & removeant etiam cum voluerint; possessiones quoque, atque alia bona ecclesiastica, pro sua plerumque voluntate distribuant, & tam ecclesias ipsas quam earum homines, talliis, & exactionibus præsumant gravare: eos qui amodo ista commiserint, anathemate decernimus feriendos. Presbyter autem five clericus, qui ecclesiam per laicos sine proprii episcopi authoritate receperit teneendam, communione privetur: & si perstiterit, a ministerio ecclesiastico & ordine deponatur. Sane quia laici quidam ecclesiasticas personas, & ipsos etiam episcopos, suo judicio state compellunt: eos qui de cetero id præsumpserint, a communione fidelium decernimus segregandos. Prohibemus etiam ne laici decimas cum animarum fuarum periculo detineneres, in alios laicos penitus aliquo modo transferre. Si quis vero receperit, & ecclesiæ non " tradiderit, Christiana sepultura privetur.

" per quas-dam ecclesiarum.

" multorum-

" rationabiliter obtentum

" sine appellatione removendi

" sine canonica

" quæ nec ecclesiæ injuriantur, nec fratri, &c.

XV. De testamentis clericorum.

Cum in officiis caritatis, illis primo teneamur obnoxii, a quibus nos beneficium cognoscimus accepisse: e contrario ecclesiastici quidam clerici, cum ab ecclesiis suis multa bona perceperint, bona per ecclesias acquisita, in alios usus præmunum transferre. Hoc igitur quia & antiquis canonibus constat inhibitum, nos etiam nihilo minus inhibemus. Indemnitati itaque ecclesiarum providere volentes, five intestati decesserint, five aliis conferre voluerint, penes ecclesias eadem bona præcipimus remanere. Præterea quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate episcopalem jurisdictionem exercent: præsenti decreto statuimus, ut qui de cetero id præsumpserie, officio suo privetur, & episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.

A

B

C

D

E

XVI. De ordinatione ecclesiarum.

Cum in cunctis ecclesiis, quod pluribus & seniioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debeat observari: grave nimis, & reprehensione est dignum, quod * quasrundam ecclesiarum pauci quandoque non ram de ratione, quam de propria voluntate ordinationem * multoties impediunt, & ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt. Quocirca præsenti decreto statuimus, ut nisi a paucioribus & inferioribus aliquid " rationabile fuerit ostensum, & appellatione remota, semper prævaleat, & sium consequatur effectum, quod a majori, & " seniori parte " capituli fuerit constitutum. Nec nostram constitutionem " impediat, si forte aliquis ad conservandam ecclesiæ suæ consuetudinem, juramento se dicat adstrictum. Non enim dicenda sunt juramenta, sed potius perjuria, quæ contra utilitatem ecclesiasticam, & sanctorum patrum veniunt infituta. Si autem hujusmodi consuetudines, " quæ ratione juvantur, & *sanctæ congruunt* infitutis, iniritare " præsumpserit, donec congruum egerit pœnitentiam, a Dominici corporis perceptione fiat alienus.

" per quasdam ecclesiarum.

" multorum-

" rationabiliter obtentum

" sine appellatione removendi

" sine canonica

" quæ nec ecclesiæ injuriantur, nec fratri, &c.

XVII. De præsentatione clericorum.

Quoniam in quibusdam locis ecclesiarum fundatores, aut hæredes eorum, potestate in qua eos ecclesia hucusque fuitnuit, abutuntur: & cum in ecclesia Dei unus debeat esse qui præsit, ipsi plures iure respectu subjectionis eligere moliuntur: & cum una ecclesia unius debeat esse rectoris, pro sua defensione plurimos repræsentant. Quocirca præsenti decreto statuimus, ut si forte in plures partes fundatorum se vota " diffuderint, ille præficiatur ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur assensu. Si autem hoc sine scandalo fieri nequiverit, ordinet antistes ecclesiam, sicut melius secundum Deum viderit ordinandam. Idipsum etiam faciat, si de jure patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, infra " tres menses non fuerit definitum.

" divisisse

" quatuor

XVIII. De prælati providenti magistris scholarum necessaria.

Quoniam ecclesia Dei, & in iis quæ spectant ad subsidium corporis, & in iis quæ ad profectum veniunt animarum, indigentibus sicut pia mater providere tenetur: ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi, & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque ecclesiam cathedralem magistro, qui clericos

ANNO CHRISTI 1179.

cos ejusdem ecclesiæ, & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur, quo docendi necessitas sublevetur, & discentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque restituatur ecclesiis five monasteriis, fi retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia vero docendi nullus pretium exigat, vel fub obtentu alicujus confuetudinis, ab iis qui docere, aliquid quærat: nec docere quempiam, petita licentia, qui fit idoneus, interdicat. Qui vero contra hoc venire præfumpferit, a beneficio ecclefiaftico fiat alienus. Dignum quidem effe videtur, ut in ecclefia Dei frudum laboris fui non habeat, qui cupiditate animi vendit lucrinam docendi" ecclefiarum profectum nititur impedire.

"ecclefiæ Birtan.

XIX. Ne laici imponant ecclefiis onera.

Non minus pro peccato eorum qui faciunt, quam pro illorum detrimento, qui fuftinent, grave nimis effe dignofcitur, quod in diverfis partibus mundi rectores, & confules civitatum, nec non & alii qui poteftatem habere videntur, tot ecclefiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas crebrifque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum fub eis facerdotium videatur, quam fub Pharaone fuerit, qui Divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem, omnibus aliis fervituti fubjectis, facerdotes fuos, & eorum poffeffiones in priftina libertate dimifit, & de publico eis alimoniam miniftravit. Ifti vero univerfi fere onera fua imponunt ecclefiis, & tot angariis eas affligunt, ut illud eis, quod Jeremias deplorat, competere videatur: *Principes provinciarum facta eft fub tributo*. Sive quidam foffata, five expeditiones, five quælibet fibi arbitrentur agenda: de bonis ecclefiarum, clericorum, & pauperum Chrifti ufibus deputatis cuncta volunt fere "comfpilari. Jurifdictionem etiam & authoritatem epifcoporum, & aliorum prælatorum ita evacuant, ut nihil poteftatis eis in fuis videatur hominibus remanfiffe. Super quo dolendum eft pro ecclefiis: dolendum etiam nihilo minus & pro ipfis, qui timorem Dei & ecclefiaftici ordinis reverentiam videntur penitus abjecifle. Quocirca fub anathematis diftrictione feveriter prohibemus, ne de cetero talia præfumantur attentare, nifi epifcopus & clerus tantam neceffitatem, vel utilitatem afpexerint, "ut abfque ulla coactione, ad relevandas communes" neceffitates, ubi laicorum non fuppetunt facultates, fubfidia per ecclefias exiftiment conferenda. Si autem

Gratian. 47.

Cyprianus

"ut abfque alia coactione. "utilitates. "vel neceffitates.

A confules, aut alii, de cetero id præfumpferint, & commoniti deffifere forte noluerint: tam ipfi, quam eorum fautores, excommunicationi fe noverint fubjacere: nec communioni fidelium reddantur, nifi fatisfactionem fecerint competentem.

ANNO CHRISTI 1179.

XX. Ne torneamenta fiant.

Felicis memoriæ papæ Innocentii & Eugenii prædecefforum noftrorum veftigiis inhærentes, deteftabiles illas nundinas vel feB ftias, quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire folent, & ad oftentationem virium fuarum & audaciæ temere congreduntur, unde mortes hominum et animarum pericula fæpe proveniunt, fieri prohibemus. Quod fi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poffcenti venia non negetur: eccleſiaſtica tamen caC reat fepultura.

Concilium Lateranense III. can. 20.

XXI. De treugnis fervandis.

Treuguas a quarta feria poft occafum Solis ufque ad fecundam feriam in ortum Solis, et ab adventu Domini ufque ad octavas Epiphaniæ, et a Septuagefima ufque ad octavas Paſchæ, ab omnibus inviolabiliter obfervari præcipimus. Si quis autem treuguam frangere tentaverit: poft tertiam commonitionem, fi non fatisfecerit, epifcopus fuus fententiam excommunicationis dictet in eum, et fcriptam vicinis epifcopis annunciet: quorum nullus excommunicatum in communionem fufcipiat: immo " ferio" f. fuscipi. petam fufceptam fententiam quifque confirmet. Si quis autem hoc violare præfumpferit, ordinis fui periculo fubjaD ceat. Et quoniam *funiculus triplex non facile rumpitur*: præcipimus, ut epifcopi folum Dei et faluris populi habentes refpectum, omni " repidiate fepofita, ad " repidiate pacem firmiter remendam mutuum fibi confilium et auxilium præftent: neque hoc alicujus amore vel odio præternittant. Quod fi quis in " opere Dei tepidus fuerit inventus, damnum dignitatis " fuæ incurrat.

Eusseb. 6

" repidiate

" hoc opus

XXII. De pace fervanda.

Innovamus ut presbyteri, monachi, clerici, converfi, peregrini, mercatores, ruftici, cuntes et redeuntes, et in agricultura exiftentes, et animalia " quæ femina " gignunt portantes ad agrum, congrua fecuritate lE tentur. Nec quifquam " alicui novas pedagiorum exactiones fine " authoritate regum et principum confenfu ftatuere, aut ftaturatas de novo tenere, aut veteres augmentare aliquo modo, temere præfumat.

Si quis

" gignunt. " alicui. " pedagiorum. " ftatuere.

ANNO CHRISTI 1179.

Si quis autem contra hoc venire præfumpferit, & commonitus non defiterit: donec fatisfaciat, communione careat Chriſtiana.

XXIII. Leproſi filiimeteſipſis prorsum habeant eccleſiam & cœmeterium.

Cum dicat Apoſtolus, abundantiorem honorem membris infirmioribus deferendum; eccleſiaſtici quidam quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, quærentes, leproſis, qui cum ſanis habitare non poſſunt & B ad eccleſiam cum aliis convenire, eccleſias & cœmeteria non permittunt habere, nec proprii juvari miniſterio ſacerdotis. Quod quia procul a pietate Chriſtiana eſſe dinoſcitur, de benignitate apoſtolica conſtituimus: ut ubicunque toc ſimul fub communi vita fuerint congregati, " qui eccleſiam cum cœmeterio conſtituere, & proprio gaudere valeant presbytero, ſine contradictione aliqua permittantur habere. Caveant tamen, ut injuriofi veteribus eccleſiis de jure parochiali nequaquam exiſtant. Quod namque eis pro pietate conceditur, C ad aliorum injuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de hortis & nutrimentis animalium fuorum decimas tribuere non cogantur.

" quos

XXIV. Prohibentur Chriſtiani ne ſerviant Saracenis.

Ita quorumdam animos occupavit fæva cupiditas, ut cum gloriemur nomine Chriſtiano, Saracenis arma, ferrum, & ligna mina gaſtrum deferant, & proximos eis, aut etiam ſuperiores in malitia fant, dum ad impD pugnandos Chriſtianos, arma eis & neceſſaria ſubminiſtrant. Sunt etiam, qui pro ſua cupiditate in galeis & piraticis Saracenorum navibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur a communione eccleſiæ præcipimus, & excommunicationi pro ſua iniquitate ſubjectos, & rerum ſuarum, per ſæculi principes catholicos & conſules civitatum, privatione mulctari, & capientium ſervos, ſi capti fuerint, fore cenſemus. Præcipimus etiam, ut per eccleſias maritimarum urbium crebra & ſolemnis excommunicatio proferatur in eos. Excommunicatis autem quoque pœnæ ſubdantur, qui Romanos aut alios Chriſtianos, pro negotiatione vel aliis cauſis honeſtis navigio vectos, aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt. Illi etiam qui Chriſtianos naufragia patientes, quibus ſecundum regulam fidei auxilio eſſe tenentur, damnanda cupiditate rebus ſuis ſpoliare præſumunt, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe noverint ſubjacere.

" f. fuisse

XXV. Ne manuſcripta ſpiritualium recipiantur ad communicandum alteris.

Quia in omnibus fere locis " tantum uſurarum ita inolevit, ut multi aliis negotiis præterenſis, quaſi licet uſuras exerceant, & qualiter utriuſque teſtamenti pagina condemnetur, nequaquam attendat: ideo conſtituimus, ut ubicunque manuſcripti necad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianum, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam. Sed nec eorum oblationem quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ: & ea quæ acceperit, reddere compellatur; & donec ad abſolutionem ſui epiſcopi ſatisfaciat, ab officii ſui manear executione ſuſpenſus.

" usurarum

XXVI. Ne Chriſtiani habitent cum Judæis vel Saracenis.

Judæi five Saraceni nec ſub alendorum " puerorum, obtentu, nec pro ſervitio, nec alia qualibet cauſa, Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere. Excommunicentur autem, qui cum eis præſumpſerint habitare. Teſtimonium quoque Chriſtianorum adverſus Judæos in omnibus cauſis, cum ipſorum adverſus Chriſtianos teſtibus ſuis utantur, recipiendum eſſe cenſemus: & acathemate decernimus feriendos, quicumque Judæos Chriſtianis voluerint in hac parte præferre, cum eos ſubjacere Chriſtianis oporteat, & ab eis pro ſola humanitate foveri. Si qui præterea Deo cum ipſorum Judæorum conversatione Chriſtianam, a poſſeſſionibus ſuis nullatenus excludantur: cum melioris conditionis converſos ad fidem effe oporteat, quam, antequam fidem acceperunt, habebantur. Si autem ſecus factum fuerit, principibus vel poteſtatibus eorumdem locorum ſub pœna excommunicationis injungimus, ut portionem hæreditatis & bonorum ſuorum ex integro eis faciant exhiberi.

" proximos fe invicem

XXVII. De hæreticis.

Sicut ait beatus Leo, licet eccleſiaſtica diſciplina ſacerdotali contenta judicio, eruentas non " effugiat ultiones: catholico- " effugias rum tamen principum conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt evenire ſupplicium. Eapropter, quia in Gaſconia, Albegeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis, ita hæreticorum, quos alii Catharos, alii" Patrinos, alii Pu- " Patarinos blicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occul-

Sancti Leo epiſt. 6.

ANNO CHRISTI 1179.

occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam excercent, ſed ſuum errorem publice manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant, & infirmos: eos, & defenſores eorum, & receptores, anathemati decernimus ſubjacere: & ſub anathemate probibemus, ne quis eos in domibus, vel in terra ſua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerint, non ſub noſtrorum privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec ſub aliacunque occaſione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam. De Brabantinoribus & Aragonenſibus, Navarris, & Baſcolis, & Cotterellis de Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec eccleſias, nec monaſteriis deferant, non viduis, & pupillis, non ſenibus, & pueris, nec cuilibet parcant ætati, aut ſexui, ſed nec omne paganorum omnia perdant, & vaſtent: ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per totam Eccleſiam, in quibus taliter debachchantur, in Dominicis, & aliis ſolemnibus diebus per eccleſias publice denuncientur, & eadem omnino ſententia & pœna cum prædictis hæreticis habeantur adſtricti, nec ad communionem recipiantur eccleſiæ, niſi ſolicitare illa peſtifera, & ſatisfecerit abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint a debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequii: donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo peccato tenentur annexi. Ipſis autem, cunctiſque fidelibus, in remiſſionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus, & interitui opponant, & contra eos armis populum Chriſtianum tueantur. Conſiſtentes turque eorum bona, & liberum ſit principibus, hujuſmodi homines ſubjicere ſervituti. Qui autem in vera pœnitentia ibi deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ ſe non dubitent percepturos. Nos etiam de miſericordia Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis, qui contra eos armata ſuſceperint, & ad epiſcoporum, ſeu aliorum prælatorum conſilium, ad eos decerendo expugnandos, biennium de pœnitentia injuncta relaxamus: aut ſi longiorem ibi moram fecerint, epiſcoporum diſcretioni, quibus hujus rei cauſa fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium, ſecundum modum laboris, major eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni epiſcoporum in hujuſcemodi parte parere contemſerint, a perceptione corporis & ſanguinis Domini jubemus fieri alienos. Interim vero eos, qui ardore fidei ad eos expugnandum, laborem ſuſtinuerunt aſſumpſerint, ſicut eos, qui ſepulchrum Dominicum viſitant, ſub eccleſiæ defenſione recipimus, & ab univerſis inquietationibus, tam in rebus, quam in perſonis, ſtatuimus manere ſecuros. Si vero quiſpiam veſtrum præſumpſerit eos molellare, per epiſcopum loci excommunicationis ſententia feriatur: & tamdiu ſententia ferveatur ab omnibus, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congrue iterum ſatisfaciat. Epiſcopi vero, ſive presbyteri, qui talibus fortiter non reſtiterint, officii ſui privatione mulctentur, donec miſericordiam apoſtolicæ ſedis obtineant.

ANNO CHRISTI 1179. Alberus Stadenſis in chron. & apud Cinnamum. lib. 2. cap. 2.

ACTA CONCILII LATERANENSIS III.

EX VARIIS AUTHORIBUS COLLECTA.

MATTHÆUS Pariſius ad annum MCLXXIX. Eodem, *inquit*, anno habitum eſt concilium generale trecentorum & decem epiſcoporum, xvi. Kal. Aprilis in patriarchio Lateranenſi, cui præſedit dominus papa Alexander III. Cujus ſtatuta omni laude digniſſima ſub viginti octo, quæ ſequuntur, capitulis continentur. De electione Romani pontificis. De hæreticis. Abjiciendis, & divitis eorum appellationibus. De tutoribus & Brebantiis prædonibus, qui fideles affligunt. Quod nullus prononcetur in epiſcopum vel ad eccleſiam ſine cardinalis gradum, niſi legitimæ ſit ætatis, & de legitimo matrimonio ſuſceptus. Ne viventibus perſonis eccleſiæ conferantur, nec illis defunctis, niſi infra ſex menſes vacent. De appellationibus. Ne inter ſectores ordines conſtituat, vel qui eccleſiaſticæ ſuſtentantur ſtipendiis, rebus ſe immiſceant ſæculatibus. De reguis ſtatuendis, & temporibus treguarum. Quod clerici unam habeant tantum eccleſiam: & quod epiſcopus, ſi aliquem ſine certo ordinaverit titulo, tamdiu neceſſaria inveniat, donec ei in aliqua eccleſia ſtipendia aſſignet. Ne patroni vel quilibet laici eccleſias opprimant, qui eccleſiaſticas perſonas. Ne Judæi vel Saraceni Chriſtiana mancipia permittantur habere: ſed ad fidem Chriſti ſi converti voluerint, a poſſeſſoribus ſuis nullatenus excludantur. Ut leproſi, & excludantur a cohabitatione hominum, oratorium habeant & proprium ſacerdotem. De bona eccleſiaſtica in uſus alios conventantur: nec decani pro certa pecuniæ quantitate juriſdictionem exerceant epiſcopalem. Ut in electionibus vel eccleſiaſticis ordinationibus conſcribatur effectus, quod a majoris & ſenioris concilii parte fuerit conſtitutum. Quod ufurarii manifeſti ad communionem altaris non admittantur, nec Chriſtianum habeant ſepulturam. Ut agricolæ & vinitores, & omnia quæ ſua ſunt, plena ubique pace & ſecuritate fruentur. Ut ordinationes a ſchiſmaticis factæ, irrite habeantur & inanes, & beneficia ab eis collata revocentur. Ne pro eccleſiaſticis inſtituendis perſonis, ſeu mortuis ſepeliendis, aut nubentibus benedicendis, vel aliis eccleſiæ ſacramentis, aliquid exigatur. Ne viri religioſi vel quilibet alii, eccleſias

Hæc ſtatuta Matthæi Pariſiis ad hoc concilium non pertinere, ſed ad Lateranenſe III. ſub Innocentio III. celebratum, ſuo loco oſtendemus.

ANNO CHRISTI 1179.

ſias vel decimas præſumant de manu ſuſcipere laicorum, ſine authoritate epiſcoporum: & non niſi femel in anno Templarii vire Hoſpitalarii eccleſias ſub interdicto poſitas aperiant, nec corpora ſepelire tunc præſumant. Ne quis interventu pecuniæ habitum religioni aſſumpſerit, præſumat, nec converſus peculium habeat, nec fatis præſtari non niſi pro diſpiditatione vel incontinentia degradentur. Ne Chriſtiani Saracenis arma vendant, nec patientes naufragium quiſquam ſpoliare præſumat. Ut clerici intra ſacros ordines conſtituti, contineuter virant, & ſi illa incontinentia, quæ contra naturam ſit, deprehenſi fuerint laborare, excommunicentur, & a clero abjiciantur. Ut archiepiſcopi parochias vel eccleſias viſitantes, quadraginta vel A quinquaginta equorum numero ſint contenti; epiſcopi, viginti vel triginta; legati, viginti-quinque; archidiaconi, quinque vel ſeptem; decani, duarum evectionum numerum non excedant. Ut nullus torquemanta exercere præſumat, & mortui in torneamentis Chriſtiana carpatur ſepultura. Quod unaquæque cathedralis eccleſia magiſtrum habeat, qui pauperes ſcholares & alios doceat, nec pro licentia docendi aliquis pretium exigat. Ut prælati unam tantum regant eccleſiam, & quod patroni ab eccleſiis in ſua fundi conſtitutis exactiones non faciant. Ne epiſcopi ſeu viri eccleſiaſtici ſtare compellantur judicio laicorum, nec laici laicis decimas ſolvere præſumant. Si quis ab aliquo commodata pecunia poſſeſſionem in pignus acceperit, ſi deductis expenſis ſortem ſuam receperit ex fructibus poſſeſſionis, pignus reſtituat debitori.

Præter ea quæ ſupra commemoravi, Rogerus ibi habet: Congregatis itaque univerſis, quos ſupra recenſui, epiſcopis, Roma in præfentia domini papæ Alexandri: ipſe papa in Lateranenſi eccleſia in eminentiore loco cum cardinalibus ſuis & præſulis & ſe ætatoribus & conſulibus Urbis conſtitutus, ſeria ſecunda tertiæ hebdomadæ, Quadrageſimæ, que tertio Nonas Martii erant, primum eo-ciſi ſui diem celebravit quarta feria ſequentis hebdomadæ, que ſecundo Idus Martii erant. In quo concilio Willelmus Remenſis archiepiſcopus, B factus eſt cardinalis ad titulum S. Sabinæ: & Henricus abbas Clarevallenſis, factus eſt epiſcopus cardinalis Albanenſis: & Dominus papa tertium diem concilii ſui celebravit ſecunda feria ante Dominicam in ramis palmarum, que decimo quarto Kalendas Aprilis evenit. In quibus hoc decreta ſubſcripta generaliter obſervanda conſtituit:

De Romano Pontifice eligendo.

Licet de vitanda diſcordia, *&c.*

Tenor ſupra habetur, niſi quod ordo capitulorum ſit hic alius. Circa finem ultimi capituli ita ſubjungit:

His itaque decretis promulgatis, & ab univerſo clero ac populo circumſtante receptis, epiſcopi & C ceteri viri eccleſiaſtici, qui convenerant, cum mœre benedictionis licentiam reparitandi acceperunt meruerunt.

Hæc Rogerus de actis concilii Lateranenſis.

In hoc eodem concilio Lateranenſi epiſcopi illi Germaniæ, & alii qui contra Alexandrum ſteriti fuerant imperatorem ſchiſmaticum, ſchiſma abdicantes, veniam ſupplices poſtularunt, hac forma præſcripta:

Concil. Generat. Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1179.

Ego N. anathematizo, & revoco omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſanctam Romanam eccleſiam catholicam, præcipue vero ſchiſma Octaviani, Guidonis, & Joannis, & ordinationes eorum irritas judico, & eis contradico, & modo in antea me obediturum juro, & promitto fidelitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & domino meo Alexandro, & ſucceſſoribus ejus juſte intrantibus: ipſique fervetam abſque omni malo ingenio contra E omnes homines defendam ſecundum meum. Conſilia ejus, quæ mihi ſcripto cetu mandaverit, vel ipſe commiſerit, nulli hominum pandam, nec etiam pro periculo corporis, atque membrorum: legatum eccleſiæ Romanæ honorabo, & ducam & reducam, & juvabo expeſſe. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancti evangelia. His vero verbis dabatur pallii ſpecies: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & in honorem Dei genitricis, & in honorem apoſtolorum Petri & Pauli, & ſanctæ eccleſiæ Romanæ, & domini Papæ Alexandri, tradimus tibi pallium, quod ſumpſit ex de beato corpore Petri apoſtoli, ut eo uteris in confecti one ſacramentorum, & corporis & ſanguinis Domini, & conſecratione eccleſiarum, & ordinationibus epiſcoporum, & celebratione ſynodorum, ſecundum eccleſiæ tuæ conſuetudinem.

Quæ præterea in eodem concilio tranſacta ſunt cum Germania, Helmoldus hæc refert.

Pergebant illuc multi ordinati a ſchiſmaticis, ſperantes ſe gratiam apoſtolici invenire, & mitras exequendi officii ab eo conſequi. Præcipue autem de eccleſia Halberſtadenſi, quæ per Geronem nimis demembrata erat, tam monachi, quam clerici, elementiam apoſtolicæ ſedis adierunt. In qua profectione quoque erat abbas Theodoricus de Hiſſenheburg, quia fere omnis congregatio Hirſaugienſium monachorum ſuorum in ſchiſmas organa ſua ſuſpendierant, exceptis paucis ſenioribus, qui ante ſchiſma ordinati fuerant. Cumque omni inſtantia inſtarent, pulſatores apoſtolicam pietatem: tandem de ordinatis Geronis diſpoſatum eſt, ut quia F mitras exequendi officii ab eo conſequi. Pariter autem de eccleſia Halberſtadenſi, quæ per Geronem nimis demembrata erat, tam monachi, quam clerici, elementiam apoſtolicæ ſedis adierunt. In qua profectione quoque erat abbas Theodoricus de Hiſſenheburg, quia fere omnis congregatio *Hirſaugienſium* monachorum ſuorum in ſchiſmas organa ſua ſuſpendierant, exceptis paucis ſenioribus, qui ante ſchiſma ordinati fuerant. Cumque omni inſtantia inſtarent, pulſatores apoſtolicam pietatem: tandem de ordinatis Geronis diſpoſatum eſt, ut quia Hartwico vidiſtes Bremenſi archiepiſcopo, ordinatas fuerat, ordinati ejus per gratiam apoſtolicam in ordinibus ſuis, ſi reſtituerit, & ad majores per benedictionem ſuam ſcenderent. Ipſe etiam Gero hanc obtinuit gratiam, ut officium pontificale in omni loco libere exequeretur, ut in epiſcopatu Halberſtadenſi. Venit etiam illuc dominus Bertoldus Bremenſis electus, in promotione officii ſui ſuſceperatus apoſtolicam benedictionem. Quem dominus Papa benigne ſuſe piens, de promotione ejus inſtanter requiſivit, & tractare cepit. Ipſi etiam omnem honorem oſferebat, ita ut in concilio prælatorum cathedram ſuam inter ſummos pontifices collocaret, & eum infultum coram ſe teſidere faceret. Cumque in proximo ſabbato promovendus eſſet in ſacerdotem, & ſequenti Dominica in epiſcopum: feria ſexta ad veſperam venit nuncius de eis Henrici, *Oto* præpoſitus, qui erat ſecretimus perorator: & quia idem notus erat ſummo ſacerdoti, ſtatim introvait ad ipſum. Mane autem facto, cum ſe Bremenſis electus ad ſuſcipiendos ordines præpararet, & ei Humbaldus cardinalis, qui poſt Alexandrum factus eſt Lucius, in quo tamen conſilii Romanæ eccleſiæ pendebat, præparaturum ſuam, eo quod inhonellior non eſſet, deparaſſet, dictum eſt a cubicularii dominis Papæ: Veniant Bremenſes. Venit igitur dominus electus cum ſuis, & dominus apoſtolicus egreſſus de cubiculo ſuo dixit ad eum: Frater, quia infra ſacros ordines ad honorem pontificatus electus es, caſſamus electionem tuam. Cumque quidam aſtantium

ANNO CHRISTI 1179. dicerent: Domine, meminerit pietas vestra, quod in electionem ipsius approbaverit: Apostolicas in cubiculum unde egressus fuerat, reversus est: Bertoldus autem non fine rubore discessit.

Sed peramus alia ipsa narrata diffusius apud Albertum abbatem Stadensem, sed male ordo sequentis, e quo & sumpsere alii recentiores, his verbis: Bremenſis eccleſia tum quoque innovabat pontificem. Nam anno Chriſti ſeptuageſimo octavo poſt miſſionum centeſimum, Baldamus ex Eccleſie humanis rebus, cum ipſa die eſſet ſux depoſitionis litteras a Romano pontifice acceperuras. Et quidam Bertoldus vir ingenijs litteraturæ eligitur, ut prædecessor Adalbertus Stadenſem, *ſed male anno ſequenti, e quo & ſumpſere alii recentiores, his verbis*: Bremenſis eccleſia tum quoque innovabat pontificem. Nam anno Chriſti ſeptuageſimo octavo poſt miſſionum centeſimum, Baldamus ex Eccleſie humanis rebus, cum ipſa die eſſet ſux depoſitionis litteras a Romano pontifice acceperuras. Et quidam Bertoldus vir ingenijs litteraturæ eligitur, ut prædecessor Adalbertus Stadenſem, ſed male anno ſequenti, e quo & ſumpſere alii recentiores, his verbis

ANNO CHRISTI 1179.
Willelmus Tricastrinus.
Petrus Tolonensis.

Ex Provincia Aquensi.

a Dan. Ra. archiep. Bernardus Aquensis archiepiscopus.
Petrus Agrensis episcopus.
Henricus Regiensis.

b Dan. Ep. Sebaste. Bermundus Sebastensis.

Ex Provincia Ebredunensi.

Petrus Ebredunensis archiepiscopus.
Fulco Antipolitanus episcopus.
Raimundus Glandatensis.
Willelmus Venticulus.

Ex Provincia Viennensi.

Robertus Viennensis archiepiscopus.
Rodanus Diensis.
Joannes Gratianopolitanus.

c Dan. Ab. prior. Arnaldus Gebenensis.
Lambertus Maurianensis.
Odo Valentinus episcopus.

Ex Provincia Tarentasiensi.

d Dan. Ep. Lausan. Aimo Tarentasiensis archiepiscopus.
Conso Sedunensis episcopus.

Ex Provincia Lugdunensi.

Engelbertus Cabillonensis episcopus.

Ex Provincia Remensi.

Rogerius Lauduncis episcopus.
e Dan. Ep. Belicens. e Rainaldus Belicensis episcopus.

Ex Provincia Trevorensi.

Arnaldus Trevorensis archiepiscopus.
Fredericus Metensis episcopus.

Ex Provincia Coloniensi.

f Dan. Rad. Salphens. f Rodulfus Leodiensis episcopus.

IN 4 CONCILIUM LATERANENSE III.

Decumenicum & universale undecimum appropriatum, c trecentorum episcopum, d pro reformanda in fide & moribus ecclesia, e contra haereses Catharorum, (quos f Waldenses & Albigenses alii appellant) & Ischarioticas ab antichristipapis ordinatores, celebratum f anno Domini MCLXXIX. tempore Alexandri papae III. & Friderici imperatoris I.

NOTÆ & SEVERINI BINII.

Haec synodum Alexandri papae auctoritate congregatam, fatisc indicat Otto Frisingensis lib. 7. cap. ultimo his verbis: *Alexander vehementissimis exsilijs patrem conatus est reformare, sed frustra. Quippe cum in anno magnum Romae consilium congregasset, in quo plures episcopos subjugasset, & plures diversorum ordinum per ipsa ordinasset, degradasset & damnasset.* Robertus continuatur Sigiberti anno MCLXXXIII. in appendice: *Alexander papa, inquit, nefas Catharorum haereticorum ecclesiae ad Romanam fidem reformare proniebam, ut communatis archiepiscopum & suffraganeos eorum, & alios ecclesiae praelatos, in multis familiariter illius subditaneos, ad synodum, & occidentem, & meridiem, & septentrionem, ut concurrerent ad concilium Romanum, quod erat Spiritus Sancti gratia celebrandum, literis vocavit Rome. Epistola congregandi concilii ad omnes episcopos scripsit extat supra, & ipsa quoque Florentinus Wigorn. Haec de concilio, Romani pontificis instauratore anno MCLXXIII. indicto. De celebratione absolutae episcopi anno concilii papae infra ait: anno MCLXXIV. Alexander papa tertium tenuit generale concilium Romae media Quadragesima, cujus decreta sunt, ut de alio episcopo ejus ibi confitetur, sed non habetur.* Acta concilii in unde ea capio? Cur praesidium Bartholomaei non habeamus? Index apocryphorum scriptorum Baluzianus.

Acta concilii in unde ea capio? Cur praesidium Bartholomaei non habeamus? Index apocryphorum scriptorum Baluzianus.

Nec praesidium Bartholomaei Lateranensis concilii invenies? profitetur Severinus binius se quodam manuscripto volumine pergameneo descripsisse. Et facit ille appendicem hujus concilii ab actis putavit non esse dividendam, quamquam certo satis praefixerit, exordium ad haec Synodum non pertinere: fuisse enim nihil aliud fere quam quaedam compilatas capitulorum, & decretorum pontificiorum, quae a diversis pontificibus, quorum alii Alexandrum antecesserint, alii subsequentur, edita & conflatum fuerint: ita ego eandem appendicem & compilationem suo loco relictam esse volui, ne non quod profanum videtur illam Bartholomaei Lauretani, immo cum inde recte notare in appendice concessarium, immo pudendae ipsi appendici partibus, adhuc synodalibus palmaperti conveniret, ideo quod nullum summarium, vel titulus vulgatorum capitulorum Lateranensis comparendo sit. Titulus praecipuus Lateranensibus praefixus ego ex editione aliorum synodalium, quae extant apud Regnum de Reorden, ita ad unum Angelorum scripserem, desumpsi. Lectio capitulorum variata: quo quoque plana diversitas est: tamen superscriptiones, quae, cum damnatum ab eo non, conclusione capitulorum eadem non inferre.

b Decumenicum.] Synodum hanc universalem & oecumenicum vocant, praeter authores supra nominatos, ipsi recentiores pontificii: nimirum, quia omnes scriptores fere totius orbis concilio interfuerunt, Romanum Pontificem, qui plenitudinem potestatis habet, per se vel per suos legatos interfuisse.

c Trecentorum episcoporum.] Quia Guillelmus Tyrius, Nimmus quo hujus concilii patres interfuisse, aperte fatetur tercentos episcopos praesentes fuisse, hac in re ejusdem sententiae accedimus: quamvis Sigebertus, Ranulphus de Diceto, Robertus Autissiodorensis, Ranulphus de Coggeshall, Matthaeus Westmonasteriensis, Robertus de Monte, Florentius Wigorn. & alii numerum episcoporum duntaxat centum fuisse scribant, Stephanus Baluzius, Tutelensis canonicus, qui duplicat Laterani, & Lugdunensis concilii, quae ante Lugdunense celebratum fuit, ostendit, quod ex Gervasio Cantuariensi, & Roberto de Monte, qui ejusdem temporis scriptores fuerunt

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1179. n. 1. & seq.

ANNO CHRISTI 1179.

Concilium Lateranense III. generale & Oecumenicum ordine 21. hoc anno celebratum, ad quem Chronographus Reichersbergensis scribit: *Alexander Papa celebravit 19. nostrum Episcoporum generalem, & valde celebrem in urbe Roma, media Quadragesima: sed & Abbas Marcii. Hac 3. nobiscum integritate ab illo tere Septembri usque ad quartum Nonarum Imperium, cui etiam interfuerunt fracenti vel amplius Episcopi*. Verum loco, *fracenti*, legendum, *trecenti*, & hoc tenet Libraria scriptorum Laudun; cum Chronographus ille non longe ab hoc tempore vixerit, & de Episcoporum numero fere iuxta: Antiquitas coaluit. Consentiunt vero Chronici S. Petri Viri, qui etiam hoc tempore vivebat, ait: *Anno 1179. venerunt Alexander Papa Hierosolymas ad Concilium Romæ IV. Idus Martii, & ibi celebravit ad medium Quadragesimæ*. Sed in Chronographo Reicherspergensi loco *IV. Idus Martii*, legendum *III. Nonas Martii*, numeri vero in Chronico S. Petri Vivi corrupti sunt, quod utrumque ex mox dicendis elicitur.

Sed hæc magis discutienda. Laudens Tom. X. Concili. pag. 1330. exhibet catalogum Episcoporum, qui Concilio Lateranensi III. interfuerunt, & ille manuscripto ecclesiæ Dacherius Tom. XII. Spicilegii pag. 632. refert alium ex codice Mss. Monasterii de Bruera Ordinis Prædemonstratensis, antiquum & longe amplissimum: desideratur quippe in eo, quem Tyrius libr. XXI. cap. XVI. dicit se conscribi *illegitimæ ætatis presbyteros, morbo Martino, infidelique audacia* (legendum, duodecima;) *notatos, & ordine carentes, & penæ decimo die mensis*. Additur Episcoporum numerum fuisse *trecentum quinquaginta*. Hæc ex Dacherio: quibus nulla mcorio v. g. illorum in catalogo Dacheriano enunciatorum: *De Divinæ providentia Phanicis. IV. Tyrensis archiep. Tuscus Acerensis Episc. Romanus Episc. Provinciæ Ecclesiæ vir. Glamlodgestosh Episc. Provinciæ Palæstinæ II. Abscelus Cæsariensis Archiepisc. Antiochus Cæsariensis. Provincia Palæstinæ prima. Petrus Terosolymitanus Ecclesiæ Prior loco Patriarchæ. Abbreviatus Episc.* tuisse nominatos inter a 75 qui in Lua Hibernia, a 1216. floruerint, Petrus & Albertus.

Concilium tribus Sciffionibus absolutum fuisse tam catalogus Dacherianus, cujus verba mox recudimus, quam Novedeus in part. posteriori pag. 382. diserte testatur, Hæc Novedeni verba, quorum hactenus partem, exhibet Baronius num. XXII. *Congregatis universis Romæ in præfatia Basilica Papa Alexander cum fratribus suis Episcopis, in consistorio suo cum Cardinalibus suis, & Presbiteris Sanctorum, & Confessibus Urbis confluentes, ferie secunda vertente hebdomadæ Quadragesimalis, in tertio nonas Martii evenit, primum Concilii sui diem celebravit* (dele, primum Sessionem.) *Similiter secundum & tertium Concilii sui diem celebravit quarta feria sequenti hebdomadæ secundæ libri Martii evenit* (leu die XIV. quidem mensis die) *in qua Concilio Willelmus Remensis Archiep. sedem ab Prædicto Card. ad sibi S. Sabinæ, & Henricus Abbas Clarevallensis sedem ab Ostiensi Card. assumpsit. In domino Papa tertium Concilii sui diem celebravit* (& tertiam Sessionem.) *secundæ feriæ non Decembris in Ramis Palmarum, quæ XIII. Kalendarum Aprilis evenit, & sic completa nona mensis Martii, quæ hoc anno in septem fecundarum ordinis*. In Catalogo quidem hoc Dacherianus dicitur fecunda Sessio die septima Martii habita, sed quemadmodum Librarius in indiculum, ita & in illa Sessione deficiebat peccavit. *De Guillelmo* autem, vulgo ad Altomanos cognominato, primum Camerario Episcopi & Archiepiscopi Senonensis, dein Archiepiscopo Remensi Cardinali in hoc Concilio creato non semel egimus, turnfumque de eo non semel fermo redibit; *de Henrico Cardinali Albanensi* infra agetur; fuit enim unus ex illustrioribus hujus ætatis Cardinalibus.

Triplicem ob causam Concilium illud generale congregatum putamus; ut schisma penitus extinguendum, ut *Valdenses hæreseos damnatentur*, tertiumque ut disciplina Ecclesiastica, quæ diuturno schismate labefactata fuerat, reformaretur. Eo quidem in Ecclesia & monasteriis fummatus labes, in Ecclesiasticis anarchia, & in tactis usura, aliaque vitia horrendam in modum grassabantur; ita multis *Alexander* III. & facra Synodus cunctipotentis leprosi Tom. X. Concil. legendis occurrentes. Gervasius quidem in chron. refert canones viginti fex in hoc concilio flatutos, fed dum in unum confunditur, & unus tenore recitat. Anonymus vero Cafarenfis 25. circiter, tefte quidem habet virginti leptem, fed numeri in aliis, quæ de hoc concilio habet, valde corrupti: *Alexander Papa*, inquit, *celebravit Concilium in Basilica Lateranenfi menfe Martii, ubi fuerunt Epifcopi numero triginta & unus, excepti Cardinalibus, qui fuerunt viginti tres, & excepto Abbatibus, qui pro magna multitudine numerari non poterant, ubi fanctis Synodus promulgavit capitula XXVII.* fed error qui in numerum, & Gervasium in fuis Prolegomenis oblervavit, *Carbaronum* fedem occupat, attribuendus; Peregrinius enim in Notis ad illum Anonymum affirmat in omnibus Mfs. legi, *Epifcopi numero CCCL.* & Lupus laudatus, qui habet ccc. loquitur numero rotundo, in catalogo vero Dacherianus 317. Archiepiscopos recenset, fed non indicat tempus. Denique Abbatum magnus fine dubio fuit, fed nonnisi seribis generatibus ab Antiquis exprellus.

Annum hoc celebrandi fuit, quem revocari non poteft, Tyrius quidem tertium exp. XXVII. 21. ait: *Anno ab incarnato Domini MCLXXIX. qui fuit regni Philippi Gallorum quarti, anno quinto* (legendum annus fextus) *nono Octobr. cum anno præcedente indicta effet per universum Latinorum Orbem Pax generalis, ad celebrandum Synodum venerit, &c.* Et paulo poft fub eodem anno: *per idem tempus Sacra celebrata eft Synodus in Basilica Conftantiniana, qui dicitur Lateranum, trecentorum Epifcoporum*, fed memoratus Odoricus ac Martinus, quo Synodus habita, ad eandem annum ac Tyrius, quia annum a Paschate exordiur, ftoque menfe Martio currente anni, annum adhuc 1178. numerant. Quare communis fequenda profecto dificrepat, & ex eo loco intelligimus, tum annum, quem fequitur a die Natali Chrifti inchoat, aliquando a Paschate repetere, quod & alii per hæc tempora fecere fine Chronologiæ detrimento indifcriminatim faciunt. Pene Tyrium quidem Sacerdos Fidelis *Historia de Morea*, qui non folum in Chronico Francofurti edito, fed etiam in eo quod Dacherius publicavit, & folus genuinus eus Tomus eft, 3. Synodum Lateranenfem anno 1180. 11. Kal. connexuit. Verum jam faepius monuimus, in eo chronico numeros a Librariis valde corruptos fuiffe, indeque annos illo modo refero, quæ ad hanc pertinere inter eos non convenit. Non loquax hic de fcripfibus, quarum mentionem facit, quas certum eft prætor morem ejus ætatis annis quam quibus contigerint, noxatas fuiffe.

Canon xxvi. qui & ultimus, edictus eft adversus haereticos, in quo ita loquitur: *Quia in Gascaria, Albigesio, & partibus Tolosanis, & aliis locis, ita haereticorum, qui Catharini, alii Patarini, alii Publicani, alii Leonistæ, vel Arnaldistæ, alii Dubliavenses, alii alio nomine nuncupantur, invaluit damnata perversitas, &c. Ecc. & defensores eorum, & receptatores, anathemati innodamus. Sabbatæ, &c. De Brabantionibus, & Aragonensibus, Navarris, Basculis, & Cotarellis, qui Ecclesiam Dei nimium Trucidant, qui tantam in Christianos Immanitatem exercent, ut nec Ecclesiis, nec monasteriis defcrant, &c. Similiter constituimus, ut qui nec combatere, nec terram dare, vel locare pro negotio Fidei voluerint, in quibus tollere debeantur, in Dominicis, & Festivis diebus, per Ecclesias publice denuntientur, & eadem omnino fententia & pœna cum prædictis haereticis habeantur adftricti.*

Haereticis illi *Catharini*, illefti, puros, ficut Celtinus fine in Angelia fe fe Puritanos, appellabant. Henricianos tamen in Britannia Armorica Gallica Cardo de Episcopo Mediolanenfis ad diem 18. menfis Aprilis pag. 391. ait, cicobilius eft a vulgo Germanico, propter nobilem cujus nomen Catharinam, quæ Cardo cum Cæsare, (fcil. feelis, feu leonatus;) vel ex oblcoria jam, fed apud Obfidium vocem nacti erant. *Cotterei*, garrulæ fallum eis effe nomen: quod hodie omnibus fere in Germania haereticis commune manet, ut *Ketzere* dicantur, licet etiam nunc ab illa audire interpretem Flandria vel Germania verbum *Qverzeren*, in eadem cum primitivo fignificatione. Sed quidquid de hac Etymologia fit, *Cathari* merito Manichæi vocati, ut non folum in Italia ac Francia; fed etiam in Germania extendebantur, ut manifeftiffimum eft teftimonio Evervini Schonaugienfis hoc tempore invenis in fuis Sermonibus *adversus Catharos* habitis, qui extant Tom. XXIII. Biblioth. Pp. edit. Lugdun. In Epiftola enim Dedicatoria ad *Reginaldum* non *Reinaldum Archiep. Coloniensem*, ait: *in vestra diœcesi frequenter contigit deprehendi quosdam haereticos*, &c. Hi funt, quos vulgo Catharos vocant, &c. In Sermone primo: *Sedet enim de quibus loquimur, originem accepit a detestabilissima haeresiarcha*. Hoc vocabulo, qui antiquos haereticos non bene diftinguit, ad annum 1176. ait: *Damnata eft Arriana hæresis* (ubi Arianos pro Manichæis ufurpat), *quæ per totum provinciam Aquitanicam, &c. Subditi à Evaro longe in provincia Tolosana quidam haeretici, qui & perfecti fuiffe dicebantur*. Quæ fcilicet fuperius Mediolani adnotavimus, de eo quæ fpecialiter Evervinus egimus.

Pariseiensis in Monumento Basil. Ambrof. num. 191. ait hanc haeresim Mediolanum inductam a quibuldam, qui *Bogomiles* Archiep. Coloniensem & Archiacardellanum Italiæ comitatum fed ea ne nos hiftoricum quidem latet, duplici a Sancto Paulo confuli ante annum MCXXX. hanc haeresim in Mediolanenfi comitatu inventam, quibus fuiffe quam certum eft valde delatatam deinceps fchismate Ecclesiæ Mediolanenfis. Grevenius in fuis Prolegomenis oblervat, *Catharorum* fedem occupare in *patrimonio Flandriæ* non tantum MCXXIII. apparuiffe. Cum vero Germani hanc haeresim acceperint ab Italis, ut apparet ex Tiradibus eam a Francis, & Francos acceptile ab Italia, unde plures ejus ætatis Italos monuit a tempore *Robert. Pramiæ Regis*, venisse: Itali vero eandem acceperint a *Bulgaris* Italiæ vicinis, & a *Bulgaris*, ubi fons & origo hujus haeresis fuit.

Quod *Fidelium* Oibenatium in Notitia Gasconiæ fub 1216. anno profertur literas *Papiæ* appellatas dimissorias vocare Pafculeo, & contradit *Pafcio* vel *Rafcio*. Hodie enim etiam hujus gentis nomen Gafli per B. Hifpani per V. contenanter profertur, & quidem ab *Vasconibus*, ab quibus late. Ait Oihenatius fe non reperiffe antiquiores Auctores, qui Vafcos *Fidelis* vocarint, præter Petrum Cantelli Lateranenfis hac anno confuli: Pleudo-Turpinus enim, qui in Praefatione fuæ Hiftoriæ de Carolo Magno ea vocabula utitur, paulo ante annum MCC. floruit. Nomen Hifpanus fatis, ut patet ex verbis *Gaufredi* Vofiendis hoc tempore monachi in Epiftola ad Cenomanenfes & Andegavenfes Abbatem S. *Gaufredus Prior Vosiensis, fuere Mercatis Cenomani & universis Clero Lemovicino itinerate gentibus, simplicitatis perfonæ, ut ego, inquit Ingelgerius Lemovicensis, per se gentis Cenomanis Rusticanis prædicandos agens Indulgentia Regionem qui est ex Ispora vicinus, quem Hispanum vel Ingenui Hodie corrigeni fortiore fenfu, maxime quod apud nos Ifa latuerunt Barbari, nifi qui mendacium in fuis profeytorum Hiftoriis, &c. Ita Turnebus Adverf. lib. 17. cap. 20. Turpin, de quo non locutus fuerat, *Ingelgerius* unde a Turpino *Auri* servis opes: Videnda tamen quæ illa Hiftoria, quæ non eft, fuerit vera Turpini, qui Archiepiscopus Remenfis fuit, Caroli Magni temporé vixerit.

Baronius num. XXIII. ait, in Concilio a quibuldam dictatam fuiffe acculationem adversus *Petrum Lombardum* Epifcopum Parifiensem, quod fcripfiffet, quod Chriftus fecundum quod eft homo non eft aliquid. Id autem probat Baronius ex literis Alexandri III. ad *Willelmum Archiepiscopum Remorum*, quæ tamen ad Concilium, an Collegium non fuas Parifios convocet, & una cum illis & aliis religiofis viris prædictum dogma damnet *penitus abrogare* vere. Verum Willelmus jam ab anno MCLXXVI. ab Epifcopo Senonenfi ad Archiepifcopum translatus fuerat, ut ideo modo memorat Alexander III. Deinde, quam conjecturam adjicit, ftatuipe eruendi fuit, non refelli quod fupra ex paginofiore Baronium fcripfimus, nimirum hæc altercationem ftetiffe indeterminatam a diebus Alexandri III. ufque ad tempora Innocentii III. Pauciores hunc annum *Magiftri Petri Lombardi* Vicharii Parifienfis, in Regiis Theologum, *Petrum Abælardum*, *Petrum Lombardum*, *Petrum Pictaviensem* ejus discipulum, & *Gilbertum Porretanum* hæreticos infimulavit, quod Trinitatis, cui tanquæ divinæ myfteriis Aviliberticis regulis & præcipuis naturarere, fidem non habuerint, quamvis illi compertum, qui ut obtervat Iulianus Tom. II. Hift. Universitat. Paris. pag. 61. eventu MSS. in duobus exemplaribus afferuatis in Bibliotheca S. Victoris, quorum Prologus fic incipit: *Quisquis hos legeris, non dubitabis IV. Labyrinthos Francia, id eft, Abælardum, Lombardum, Petrum Pictaviensem & Gilbertum Porretanum non fpiritu Arcfteticos afferere, dum Trinitatis Sacramentum, quod Catholica Ecclesia veneratur & credit, multos haereticos fibi somniaffe, & adhuc errores publicare*.

Plurimus Gualterus in libris illis refellit citatam propofitionem Petri Lombardi, aliafque ejufdem Auctoris. Verum nihil hic Sacerdos Fidelis de Concilio Remenfi eorumve repetitur. Audiendus idem Gualterus. *Hoc fiendum quod Alexander Papa super in Concilio Romano pervenerat nominatim illius (utrumpe Petri Lombardi) fententias damnare, quorum argumentis & terris, & Sabellii, & novorum haereticorum error resuscitaretur, fe quod Christus nihil fit secundum quod homo. Quidam vero Cardinalium consulere Dei & Sedi Christianæ religionis, quæ Romæ & vicinarum, aliunde magnella pulsationem non vult & refpondentes dicunt, non fecundum Papæ*: Domine, alia majora fuperimpo nit tranquillo. *Tunc Apoftolicus*: Imo primum & maximum de fide & haereticis agendum eft. *Quod illi audientes ex-*

ANNO CHRISTI 1179.

tirrat, &c. Subdit: à Evaro longe in provincia Tolosana quidam haeretici, qui & perfecti fuiffe dicebantur. Quæ fcilicet fuperius Mediolani adnotavimus, de eo quæ fpecialiter Evervinus egimus.

Pariseiensis in Monumento Basil. Ambrof. num. 191. ait hanc haeresim Mediolanum inductam a quibuldam, qui *Bogomiles* Archiep. Coloniensem & Archiacardellanum Italiæ comitatum fed ea ne nos hiftoricum quidem latet, duplici a Sancto Paulo confuli ante annum MCXXX. hanc haeresim in Mediolanenfi comitatu inventam, quibus fuiffe quam certum eft valde delatatam deinceps fchismate Ecclesiæ Mediolanenfis. Grevenius in fuis Prolegomenis oblervat, *Catharorum* fedem occupare in *patrimonio Flandriæ* non tantum MCXXIII. apparuiffe. Cum vero Germani hanc haeresim acceperint ab Italis, ut apparet ex Tiradibus eam a Francis, & Francos acceptile ab Italia, unde plures ejus ætatis Italos monuit a tempore *Robert. Pramiæ Regis*, venisse: Itali vero eandem acceperint a *Bulgaris* Italiæ vicinis, & a *Bulgaris*, ubi fons & origo hujus haeresis fuit.

Quod *Fidelium* Oibenatium in Notitia Gasconiæ fub 1216. anno profertur literas *Papiæ* appellatas dimissorias vocare Pafculeo, & contradit *Pafcio* vel *Rafcio*. Hodie enim etiam hujus gentis nomen Gafli per B. Hifpani per V. contenanter profertur, & quidem ab *Vasconibus*, ab quibus late. Ait Oihenatius fe non reperiffe antiquiores Auctores, qui Vafcos *Fidelis* vocarint, præter Petrum Cantelli Lateranenfis hac anno confuli: Pleudo-Turpinus enim, qui in Praefatione fuæ Hiftoriæ de Carolo Magno ea vocabula utitur, paulo ante annum MCC. floruit. Nomen Hifpanus fatis, ut patet ex verbis *Gaufredi* Vofiendis hoc tempore monachi in Epiftola ad Cenomanenfes & Andegavenfes Abbatem S. *Gaufredus Prior Vosiensis, fuere Mercatis Cenomani & universis Clero Lemovicino itinerate gentibus, simplicitatis perfonæ, ut ego, inquit Ingelgerius Lemovicensis, per se gentis Cenomanis Rusticanis prædicandos agens Indulgentia Regionem qui est ex Ispora vicinus, quem Hispanum vel Ingenui Hodie corrigeni fortiore fenfu, maxime quod apud nos Ifa latuerunt Barbari, nifi qui mendacium in fuis profeytorum Hiftoriis, &c. Ita Turnebus Adverf. lib. 17. cap. 20. Turpin, de quo non locutus fuerat, *Ingelgerius* unde a Turpino *Auri* servis opes: Videnda tamen quæ illa Hiftoria, quæ non eft, fuerit vera Turpini, qui Archiepiscopus Remenfis fuit, Caroli Magni temporé vixerit.

Baronius num. XXIII. ait, in Concilio a quibuldam dictatam fuiffe acculationem adversus *Petrum Lombardum* Epifcopum Parifiensem, quod fcripfiffet, quod Chriftus fecundum quod eft homo non eft aliquid. Id autem probat Baronius ex literis Alexandri III. ad *Willelmum Archiepiscopum Remorum*, quæ tamen ad Concilium, an Collegium non fuas Parifios convocet, & una cum illis & aliis religiofis viris prædictum dogma damnet *penitus abrogare* vere. Verum Willelmus jam ab anno MCLXXVI. ab Epifcopo Senonenfi ad Archiepifcopum translatus fuerat, ut ideo modo memorat Alexander III. Deinde, quam conjecturam adjicit, ftatuipe eruendi fuit, non refelli quod fupra ex paginofiore Baronium fcripfimus, nimirum hæc altercationem ftetiffe indeterminatam a diebus Alexandri III. ufque ad tempora Innocentii III. Pauciores hunc annum *Magiftri Petri Lombardi* Vicharii Parifienfis, in Regiis Theologum, *Petrum Abælardum*, *Petrum Lombardum*, *Petrum Pictaviensem* ejus discipulum, & *Gilbertum Porretanum* hæreticos infimulavit, quod Trinitatis, cui tanquæ divinæ myfteriis Aviliberticis regulis & præcipuis naturarere, fidem non habuerint, quamvis illi compertum, qui ut obtervat Iulianus Tom. II. Hift. Universitat. Paris. pag. 61. eventu MSS. in duobus exemplaribus afferuatis in Bibliotheca S. Victoris, quorum Prologus fic incipit: *Quisquis hos legeris, non dubitabis IV. Labyrinthos Francia, id eft, Abælardum, Lombardum, Petrum Pictaviensem & Gilbertum Porretanum non fpiritu Arcfteticos afferere, dum Trinitatis Sacramentum, quod Catholica Ecclesia veneratur & credit, multos haereticos fibi somniaffe, & adhuc errores publicare*.

Plurimus Gualterus in libris illis refellit citatam propofitionem Petri Lombardi, aliafque ejufdem Auctoris. Verum nihil hic Sacerdos Fidelis de Concilio Remenfi eorumve repetitur. Audiendus idem Gualterus. *Hoc fiendum quod Alexander Papa super in Concilio Romano pervenerat nominatim illius (utrumpe Petri Lombardi) fententias damnare, quorum argumentis & terris, & Sabellii, & novorum haereticorum error resuscitaretur, fe quod Christus nihil fit secundum quod homo. Quidam vero Cardinalium consulere Dei & Sedi Christianæ religionis, quæ Romæ & vicinarum, aliunde magnella pulsationem non vult & refpondentes dicunt, non fecundum Papæ*: Domine, alia majora fuperimpo nit tranquillo. *Tunc Apoftolicus*: Imo primum & maximum de fide & haereticis agendum eft. *Quod illi audientes ex-*

ANNO CHRISTI 1179.

APPENDIX
AD CONCILIUM LATERANENSE
PRÆCEDENS.

Lectori benevolo Bartholomæus Lucensis, cognomento suitgavi Pisin, salutem.

SYNODUS Lateranenfis fub Alexandro III. habita, cum indice libri primarii, itemque cum his quæ fibi adjecta habent, ad quæ prælixos hic indices fpectare reliquit, dein paulo poft videbis, excerpta eft e volumine pergamineo, non ille cuius fupra fub Hadriano I. & Nicolao II. mentionem fecimus, fed alio ac diverfo, nihil præcedit quæ hic fequuntur, aliud comprehendente: ideoque totum hoc integre, non divifim, exhibere placuit. Quamquam pars ea quæ prima hic afferitur, & in archetypo ita vocatur, fcorlim ac fpecialiter ipfum tantummodo Lateranenfe concilium videri poteft: cum & archetypi titulus ea tantum in parte hoc præferat, nec omnia quæ deinceps excerpta funt ad Alexandri tertii tempora, fed aliquorum etiam qui poft eum apoftolice fedi præfuerunt. Verum quia totus ille archetypi, de quo loquimur, codex, eorumdem prope chartarum erat: & maxime, quia pars prima, fecunda, tertia, & ceteræ deinceps fibi cohærebant: & fuper omnia, quod dominus Petrus Crab ordinis Sanctæ Francifci de Obfervantia, unicus ac ftudiosus archetyporum, quibus in editione concilium anno Domini MDLI. uli fuimus, procurator, illud nobis exemplar unice commendavit, eumque quidquam ex illo, præterquam quod de textu, ut vocant, effet, neque voluimus, neque aufi fumus. Nam annotationum quæ in archetypo ob margines capacitatem plurique funt, non potuit in editione hac ob margines exiguitatem paffim haberi ratio. Ceterum quante labore conficierit archetypi hujus, quod propter breviationes inlitas ac minutas non nili ægre legitur, quam conjectore indiguit, tranfcripto: quoniam neminem, nifi quem hoc ipfum archetypon videre contigerit, crediturum putamus, nullum hic verbum fallum, Deo tantum hoc noftræ, quidquid eft, opelle, commendatum volgtes.

INDEX EORUM QUÆ IN LATERANENSIS SYNODI PRÆCEDENTIS APPENDICE COMPREHENDUNTUR.

DE SIMONIA.

1. *Ne prælati vicini fines ad terminandos cauſas ſub* Pasc. III. anno 1179. cap. 1.
2. *Ne fatcerdos ſub anno preito eccleſiarum regimen ſuſcipiat*. Pasc. III. anno 1179. cap. 2.
3. *Quod pro exceſſibus corrigendis, aut criminibus punirendis, & quod pro examinatione aquæ vel ferri, a clericis vel laicis pena pecuniaria non debet exigi: & quod proxeſſione pœnia, non debent perſonæ ſuſpendi, nec eccleſiæ interdici: & quod a vicariis non debet pecunia exigi, ut vii Divina permittatur officia*.
4. *Quod epiſcopus ab eccleſia, quam conſecrat, poſt excepta procurationem moderatam, & nihil aliud*.
5. *Quod in cathedrali ecclesia non debet preſbyter, nec diaconus, nec ſubdiaconus ordinari*.

6. *Quod*

6. Quod crebrius vel persone in vsitatione grauari non debent.

7. Ne prælati in presbyteros tallias & indebitas exactiones exerceat, vel eos irrationabiliter grauare, nec libertate trallare, aut sine capitulí sui judicio suspendere, aut eorum ecclesias interdicto subjicere præsumant: & quod nunc duas majores ecclesias non debet habere, quarum una pastor esse debet & quod non debet aliquis sine ordine judiciario excommunicari.

8. Episcopus ecclesias, quas de manibus suis eruerunt clerici, vnquam non debet exactionibus gregauare.

9. Quod a prælatis non debent subditi vitiose & inhoneste trallari, vel indebitis exactionibus vel protectionibus grauari: nec eorum ecclesiæ, sine manifesta ratione, & causa rationabili, interdictis subjiciantur.

10. Quod abbis qui ad religionem transire voluerint, non debet aliqua pecunia exigi: nec prioratus vel cellas pretenia annua distribuitur vendi: nec abbas, cui religionem ecclesiarum committitur, pro ipsarum commissione pretium peti: nec pro sepultura, vel chrismatis & oleí perceptione, ulla aliquis precia exactibus debet exercere.

11. De quis clericos vel laicos pro suis excessibus pena pecuniaria mulctare, sine pro examinatione ignis vel aquæ, pecuniam exigere: aut pro indicticte excessione pecuniæ, personas suspendere, aut ecclesias interdictere præsumat: neque ad ecclesias visitandas, nisi semel in anno, aliquis audeat: nisi forte talis emerserit causa, ob quam oportuit eas sæpius visitare: & etiam cum ea moderantia hominum & equitatorum, quod qui in eis morantur, non debeant exinde merito gravarari.

12. Quod ecclesiæ vel canonæ subtet ipsam falta, nec emi possit, nec redimi.

13. Quod si qui, ne clellini alienjus conscientiæ, præmium vel aliquod beneficium recipiant, & hoc manifestum fit, aut externi conflexi invite vel legitime convilli fuerint, ab altaris ministerio perpetua sint deponendi. Si autem manifestum non sit, nec confessi, nec convicti fuerint, sed tantum pulsa laboratione infamia, eis canonica debet purgatio indici: in qua si defecerint, beneficii perpetuo debent carere acquisitis. Tantisque perfona in purgatione debent recipi, de quibus verisimile sit quod non debeant alicujus reiobtentia pejerare,

16. Quod pro regimine filiolorum nihil debet præstari.

17. Quod pro licentia dicendi nihil debet exigi aut promitti: promissum vero, remitti: filiorum, debet reddi. Si autem hujus prohibitionis occasione dilatio, vel qui magistros congruos in locis congruis ordinare; prælatum ex officio fuo videbit potesse vires idoneos instructioni præficere animarum.

18. Item de eodem.

DE DOLO ET CONTUMACIA & calumnia alterius partium punienda.

1. Quod in ecclesiasticis personis & negotiis rigor minimi non debet exercerí, si propter hoc justitia non periclitatur.

2. Quod vitiosi vitiosi in corpo propriis, nisi forte, si eos exercitum est, pro absente sententia feratur, debet condemnari.

A 3. Quod si quis tenuerit feruitia in possessionem missi sui fuerit, & alius intra annum possessionem secundum formam juris non intraverit, licet postea veritate tacita, literas ſibi apoſtolica de recuperanda possessione impetraverit, de proprietate tantum est audiendus.

4. Item de eodem.

5. Quod ob peremptorium in die primæ citationis factum, sibi magna urgeat necessitas, poteſt appellari.

DE DECIMIS PRÆSTANDIS. PARS IV.

1. Quod decimæ pro temporalibus non sunt communandæ.

2. Quod de proventibus molendinorum & piſcatiarum, & de feno & lana decimæ debeat perſolvi.

3. Quod decimæ de fœno equitio, ponis, pyris, & apibus, & omni fructu, cum integritate debeant perſolvi.

4. Quod ſervientibus & mercenariis de pratibus non decimatis debita non debent impendi: & quod de patrimonialis animalium decimæ debeant præstari.

DE CONJUGATIS ET SPONSIS PARS V. monasterium ingressis, vel ingredi volentibus.

1. Quod poſt legitimum conſenſum de præſenti, ſtipitum vel alterí, alterotiam repudiante monaſterium ingredi, ejus alterio in lecto remanente, ſi nna caro non fuit effuſi.

2. Qui invita uxore monaſterium ingreſſus eſt, ea petente ad eam debet redire: ſed & ea mortua, in facto potest remanere, ſed aliam non poteſt accipere.

3. Non debet nisi ſine uxore, vel uxor ſine conjuge, ad religionem convolare, niſi qui remanet tam ſenex, ſit, quod ſine ſuſpicione poſſit in ſæculo commorari: & ſi quis abſque licentia uxoris monaſterium ſit ingreſſus, ea non revocante continentiam, ab epiſcopo poterit revocari.

5. Si quis habitum religionis ſuſceperit, nondum vovit profeſſionem, poſt triennium uxorem ducere: non eſt cogendus ab ea recedere, & ad religionem tranſire.

6. Quod non recipitur illius viri apud Deum converſio, cujus ſeguitur conjugali fœdere proſtitutio: nec illius ad fœtus ordinis promovendus, niſi ab uxore continentiam profiterur fuerit abſolutus.

7. Quod uxoratus, niſi uxor ipſa profiteatur continentiam, & ſibi voluerit impoſuerit, non debet ordinari.

8. Quod ſi vir & uxor per carnis commixtionem una caro non fuerit effecti, poteſt alter ſine alterius conſenſu, & alter in ſæculo remanere.

9. Quod viro religionis habitum aſſumenti, ſi uxor ſuſpicione careat, quod velit ad ſecunda vota migrare, continentiam poſſeſſa patere cum filiis & familia remanens. Si autem talis non fuerit, a ſæcularium hominum converſatione debet ſe removere: nec aliquis uxorem vobſervare, & cum ea præſumat habitare.

B 10. Quod poſt votum ſimplex, meru interpoſito fœdus, permittitur contrahere matrimonium.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIO PARS VI. contracto ſive copulando.

1. Quod ſi quis uxore inſtia, alium ſibi matrimonia copulaverit, non poteſt poſtea ab ea recedere in vitia, ne de dolo ſus videatur lucrum reportare.

2. Qui ſidem dedit de aliqua ducenda, ſi eam cognovit, & aliam poſtea accepit, non eſt absa ſuſpirandus, ſed de fidei lesione penitentia injungenda.

3. Si qui infra annos matrimonio apud furent deſponſati,

ſati, a paſſione nupriali non poſſunt recedere, & ad aliud matrimonium convolare.

4. Quibus ſanguineorum, alterius ſponſum atestimonio aparam, aliquando poteſt ſibi matrimonia copulare.

5. Qui ſub conditione aliquam deſponſaverit, non poteſt eam poſtea relinquere, quamvis conditio non exiterit.

6. Quod puberes dicendus eſt, qui talis eſt, ut jam poſſit procreare.

7. Quod ſi qui aliquam ipſa ſeptimum annum deſponſaverit, poſtea quam minimum eam matre ejus poſtea contrahere, cum deſponſationes & matrimonia ante ſeptimum annum fieri non poſſint, niſi poſtea conſenſus intervenerit: & filii de ea ſuſcepti, aparena vel materna hereditate non debent prohiberi.

8. Quod ſi qui mutuo conſenſu ſe abiviceum receperint, dicentes, Ego te in meum, & ego te in meum recipio: licet alter eorum aliis poſtea ſe copulaverit, debet ab eo vel abeo ſeparari, licet carnalis commixio ita inter eos fuerit ſubſecuta.

9. Quod qui habitum religionis ſuſcepit, ſi profeſſionem non fecit, & aliquam ſibi poſtea matrimonio copulaverit, non eſt cogendus ab ea recedere, & ad eccleſiam redire.

10. Si vir diverit mulierem ab ea cognitam, & ipſa negaverit, ſtandum eſt viri veritati, ſi id affirmare velit juramento: & ipſa nubili ætate proxima, aliusi fuerit diſponſata, non licet alicui de conſanguinitate viri eam ducere in uxorem: nec ea eſt ſponſa ſuſcipienda cum de conſanguinitate patrella matrimonio ſibi copulare,

11. Matrimonia canonice contracta, non eſſe levitate aliqua diſſolvenda.

12. Quod qui juravit ſe aliquam ducturum, & poſtea ad alienas partes ſe transtulerit ea incognita, libertum erit mulieri ad alia viræ tranſire. Et quod ſponſalia, ſed non matrimonia, in conditionali eventum velle contrahantur.

13. Quod ſi aliquis vel compatſus, aliquam ſibi matrimonio copulaverit, & aliam poſtea ſuſceperit, non eſt cogendus ad primam redire.

14. Quod adulterium adulterio compenſatur.

15. Quod ſi aliquis aliquam ſibi copulaverit, & poſtea comperta ſit conſanguinitas, non eſt ſecunda linea, utraque debet perpetuo carere. Si autem in tertio vel ſupra ſe gradu contigerit, a ſecunda debet ſeparari, & prima adhærere.

26. Quod ſi qui uxore vivente aliam acceperit, vel de ea ducenda ei fidem dederit: ab eius conſortio perpetuo debet prohiberi.

17. Quod ſi qui ſponſa contraſtum ſit matrimonium, & vir ea incognita aliam duxerit, & eam cognoverit: ſecunda veſtita, prima debet abhærere. Quamquam mulieri deſponſatæ & incognitæ liceat ad religionem tranſire, aliam tamen non poteſt in uxorem ſibi copulare.

18. Quod ſi qui aliquam nubili ætati aptam, in ſuam recepit, licet poſtea ab illa diſpenſare & cognoſcere, debet primo reſtituí.

19. Quod qui prohibentur conjungi, ſi poſtea ſine conjunxerunt, poſſunt excommunicari, quouſque de matrimonio conſtetur.

20. Quod partibus abſentibus veritas non poteſt plenarie inquiri: & quod ad eam, a qua appellatum eſt, cauſa non debet remitti.

21. Quod ſi qui penitente lite matrimoniali aliam acceperit, & poſtea inter ipſum & primam diverſum fuerit celebratum, poteſt cum ſecunda remanere. Et quod non eſt ſecundus conſenſus de præſenti, licet verbis præſentibus exprimatur, qui ex arbitrio dependet alterius.

22. Quod ſi qui aliquam deſponſaverit, & eam non cognoverit, cum ea debet remanere.

23. Et ſi quod.

A 24. Quod ob eorundi impoſſibilitatem non debet fieri diverſium.

25. Quod non licet uxorem diuittere hoc manifeſta cauſa furiicationis: & tunc, ipſa vivente, tenetur continere.

26. Quod licet divina cleſis prohibeantur, baptiſma eatem parvulorum, & penitentia monialium, non debet prohiberi.

27. Quod qui unam fororem deſponſaverit, ſi eam non cognoverit, poteſt aliam fororem ſibi matrimonio copulare.

28. Secundum matrimonialium ſolemne primo clandeſtinorum præjudicat: & matrimonium contra interdictum eccleſiæ contractum tenet etiam poſt appellationem.

B 29. Si poteſtatem conſtituit ſponſalia, poſtea reclamaret non ſine malitia: ſed ſi amba impulerit, & vir ratum vovit, ſunt indicendi: ſi vero alter pulſet, alter impulet, & impulſus reclamaverit, eſt audiendus.

30. Quod non poteſt vir & mulier matrimonium ſuum cognſere, nec alii, ſi collectio anni tacuerint.

31. Alius exorciſmos matrimonium præſumitur adimere.

32. Eorum qui poſt uxorem quaſtionem, vel ab accuſatoribus conſanguinitatem didicerunt, teſtimonium non valere. Nominandæ ſunt etiam perſonæ, & gradus ex quibus ſunt diſtinguendi, nec niſi per judices diſcretos, & pacem habentes, debet cauſa pertractari.

C 33. Quod de matrimonio contrahendo fidem dederunt; commonendi ſunt eam ſervare.

DE POTESTATE JUDICUM DELE- gatorum, & variis literis diverſis temporibus impetratis.

1. Literæ inhibitæ fuerit appellatis, a ſecundo tamen delegato ad primum delegantem poteſt appellari.

2. Arcuſatores, & eorum fautores, juſtitiam impedientes, eccleſiaſtica debent cenſura coerceri.

3. Quod pro varietate literarum, in executione judicii varietas eſt ſuſpicienda.

4. Quod non eſt pandum ſententia, quæ manifeſtam continet iniquitatem.

5. Judex delegatus alii vices ſuas committere poteſt.

6. Item de literis intra certum terminum decidendæ committuntur, niſi de communi conſenſu prorogetur, ex elapſo expirat mandatum. Et quod ad horarium judicis delegati nemo negligentes, ſecundum judicis arbitrium poterit puniri.

7. Cum inſtifidis delegatur, omnia videntur delegata, quæ facienda ſunt inſtifidium.

8. Judex delegatus cauſam appellatione remota committam alii non poteſt committere re-ap.

9. Quod priores literæ derogant poſterioribus, niſi in poſterioribus prioris commiſſionis in poſterioribus habeatur. Quod etiamſi cauſa conſenſu partium alteri fuerit delegata, & alter ignorante altero, tanta priori commiſſione, tam alii imperrante commiſſi, propter delictum & fraudem debet alter in expenſis condemnari.

10. Quod judex delegatus ſuam executionem poteſt demandare.

11. Item de eodem: & ſi quis ei reſiſterit, poteſt cum coercere.

12. Quod ad juſtum ordinarii communionem cauſa delegata debet differri, & papa propterea conſuli.

13. Quod non ſecundum formam in literis expreſſam, ſed ſecundum rigorem juſtitiæ, eſt in cauſa procedendum.

14. Et eo quod ſupra cap. 6. cauſæ: & ſi judex alter ferit, & ſine mandati exceſſerit, eius juſtitia expirat.

15. Quod

ANNO CHRISTI 1179.

15. Quod delegatus secundum priores litteras possit in causa procedere, nisi expressim in posterioribus contineatur, causam ipsam ab ipsi examine subtrahatur.

16. Quod qui semel officio suo functus est, de cetero ejus jurisdictio cessat.

17. Quod absens causa studii vel peregrinationis, vel alia certa causa, ante citationem excusatur: et de eo quod supra c. 6. caviz.

18. Quod hæreditates, si presens veritate nitantur, est subintelligenda, est non apponatur.

19. Quod judex possit terminum appellationis abbreviare, et si intra terminum non fuerit appellationem prosecutus, appellantem prosequi appellationem compellere possit, vel coram se judicio stare debet.

20. Quod judex delegatus major est eo, cujus causam suscepit terminandam: et si rebellis fuerit, poterit eum punire.

21. Quod testimonii aliquis præstito juramento judicio stilli fuerit adjuratus, et postea in vocem appellationis prorumpere, non est ei stipulationem audiendus.

22. Quod morte mandatoris, lite non contestata, finitur mandatum.

DE TESTIBUS COGENDIS VEL NON.

3. Quod vocatus ad testimonium perhibendum, nisi necessitate, est convenidus.

2. Quod post publicationem attestationum, testes non debent produci.

3. Quod religiosi in propriis causis a ferendo testimonio non sunt expellendi.

4. Quod testis super crimine convictus, non est audiendus.

5. Scripta authentica, si in scriptorum tenore defecerint, robur non habent, nisi per manum publicam sint authenticata, aut authenticatum habuerint sigillum.

6. Testis, ab crimen contra eum civiliter probatum, a testimonio repellitur, sed non aliter postea.

7. Quod ad ferendum testimonium nullus sit cogendus, nisi tamen adversæ partis se fuluerauerit: & quod laicus a clerico in causa criminali, in foro forensi est conveniendus.

8. Laicus contra clericum testimonium non prosequi debuerit, nisi suum vel suorum prosequatur injurium: sed nec tunc potest eum accusare.

9. Quod non sunt testes literæ testium productionem producendi.

10. Quod dicta testium benigne debent interpretari, ne de periurio notentur.

11. Quod in causa filiationis, contra communem vicinæ opinionem, standum est verbo viri & mulieris.

12. Quod post testium renunciationem, in causa appellationis, super novis articulis testes sunt admittendi.

13. Quod licet juramentis contrariantur.

14. Quod qui personam remouetat, & personam salvat, non potest innisti institutioni.

15. Quod principium, quod super se litigiosa imperatur, non valet.

16. Quod testes sunt compellendi.

17. Quod testes duplex debent præstare juramentum.

18. De eo quod supra capite 3. Cum nuncius.

19. Quod testes debent monere, non cogi.

20. Quod indices debent increare sibi testes dequæ sibi decrepiti fuerint.

21. Quod testes purgationis secundum propriam conscientiam jurare debent.

22. Quod qui fornicarias habent, ecclesiastico decreto

A bent beneficia spoliari: & quod latrones, & raptores, & de periurio convicti, non possunt testimonium perhibere.

23. Quod testes ad assistationem matrimonii non sunt admittendi, qui tempore contracti matrimonii consanguinitatem scientes, filuerunt.

DE SECUNDIS NUPTIIS.

1. Quod non debet bendictio iterari.

2. Quod sine infamia mulier infra tempus luctus nubere potest.

DE APPELLATIONIBUS.

B

1. Quod non debet inquiri, cujusmodi actio intendatur, sed primo vel tertio inquiratur.

2. Quod appellatio de omni gravamine non est admittenda.

3. Quod ubi sub prætextu appellationis nisitur crimen committendum, non est appellans defendendus.

4. Quod religiosi, ne cogitur, appellans, non audiatur.

5. Quod fraudatoria dilationis causa appellans, non audiatur: & quod morbis confinili laborantes in testimonium non admittuntur.

6. De eo quod supra cap. proximo: & quod judex potest terminum abbreviare, infra quem nisi appellationem fuerit appellans prosecutus, tenet sententia contra eum lata: & quod raptor, & alienæ rei detentor, & foricator, nisi sit manifestum, appellare audiatur.

C

7. Quod tenet excommunicatio post appellationem ante interpositam.

8. Quod si iter arreptum fuerit ante accusationem factam, non est in causa procedendum.

9. Quod appellationi super incidenti quæstione facta, si fine ea principalis quæstio non possit terminari, est deferendum: & quod appell. inhib. etiam de facta suggestione appellari non possit.

10. Quod appellationi pro qualicumque sint causa levis, est deferendum, & de eo qui.

11. Quod si causa appellationis recommittitur, licet deputatus judex mandatum habuerit, ubi ei liberet appellare: non est tamen audiendus quia speciale mandatum derogat generali.

12. Quod non est appellatio, dii & recusatio: quod tunc incipit, cum judices suscepisse mandatum.

13. Quod qui violentas manus in clericum iniecerit, appellare non audiatur.

14. Quod in criminibus notorii non est deferendum appellationi, & de eo quod supra c. 6. Cum sit.

15. Quod si qui ab aliquo appellaverit pro aliqua re, & postea eorum eadem super alia conveniantur, potest eum velut suspectum evitare.

16. De eo quod supra cap. 12. Super eo.

17. Quod si qui appellaverit, nisi sit appellans religiosus, est audiendus.

18. Quod delegatus potest accusari.

19. Quod appellans meus litterarum, quas scit impetrasse, non est audiendus.

20. De eo quod supra capite 3. Quod vero.

21. Quod de facto excommunicatus, licet non dejurare, de facto absolvi possit.

22. Quod literæ, pendente appellatione, impetrari non valent.

23. Quod si cujus possessio post appellationem fuerit turbata, archiepiscopus potest emendare.

24. Quod archiepiscopus post appellationem potest excessus corrigere, de quibus non appellatur.

25. Quod

ANNO CHRISTI 1179.

25. Quod religiosi pro evitanda disciplina appellantes, a non sunt audiendi.

16. Quod super re spirituali ad sæcularem judicem non est appellandum.

27. Quod qui publica laborat infamia, testibus deficientibus, ad purgationem est compulsus: & quod pro iniminicia vel manifesta causa suspitionis, possit ordinarius evitari.

28. Quod dilationes appellationis non potest quis excusari, quin ad vocationem cardinalis debeat venire.

29. Quod qui jurant judicio stisti, & postea appellant, compellendi sunt servare quæ jurant, vel intra quadraginta dies profequi appellationem.

30. De eo quod supra cap. 24. Significavit.

31. De eo quod supra cap. 9. Super.

32. De eo quod supra cap. 22. Ex litteris. Et per quod B non reprimitur, quo minus passim non ingredi, vis repellitur incontinenti.

PARS XI. UT ACTOR RESPONDEAT EI quem convenit.

1. Quod actor ei quem convenit, super aliis negotiis in eodem judicio tenetur respondere.

2. De eodem.

PARS XII. DE EO QUI CONSANGUINEAM uxoris sue, vel sponsam patris sui, vel consanguineam sponsæ prognix, cognovit.

1. Quod qui matrem vel sororem vel filiam uxoris sua C sit cognovit, debet sine conjugio perpetuo permanere, & ipsa.

2. Quod si quis puellam non speremem desponsaverit, & postea ejus matrem in uxorem duxerit, non sunt separandi.

3. Quod si filius patris sponsam cognoverit, pater vero eam non, ea tamen non debet pater habere.

4. Quod qui sponsa soracha matrem ejus cognovit, cum ea matrimonium contrahere, & illa alii nubere potest.

5. Quod qui uxorem duxerit, matrem ejus cum alia legitime contrahere non potest.

6. Quod qui sponsa sua filia, ejus consanguineam cognovit, ipsa non est ei copulanda, & de eo quod supra.

7. De eo quod supra c. cap. Si quis.

8. Quod qui sponsa sua filia, tamen eam cognoscere testaverit, & confessionem ejus postmodum duxerit, ab ea est separandus.

PARS XIII. DE RELIGIOSIS VIRIS DECIMAS ex privilegio non præstantibus, & de privilegio abutentibus.

1. Quod non possunt religiosi sine authoritate episcopi, parochias vel antiquas relatas minuere, vel parochias dividere.

2. Quod religiosi ex prædiis cordullis decimas solvere debent.

3. Quod religiosi de laboribus quos propriis manibus vel sumptibus colunt, & animalium nutrimentis, E a decimarum præstatione sunt immunes.

4. Pacificum posse steri computationem super decimis.

5. Fratribus Cisterciensis ordinis, Templariis, Hospitalariis, laborum suorum decimas indulgeri cassilis de novalibus.

6. De prædiis, tradiris rusticis ad excolendum, monachos debere decimas dare.

7. De eo quod supra 3. cap. Fraternitatem.

8. De eo quod sup. 3. c. Fraternitatem: & quod summus pontifex dicit præter solitum ab eo debet exponi.

9. Monasteria de suis prædiis decimas non debent præstare.

10. Monachis non alies decimas quam de novalibus indulgendas.

11. Privilegium sequens, priori non derogat conventui.

12. Monachi decimas dare debent de prædiis, de quibus prius debuerunt.

13. & 14. Abbas non debet detinere quæ ad episcopum pertinent, nisi authoritate Romani vel sui pontificis.

15. A clericis non sunt decima indebitalle exigenda.

16. Clerici a clericis non debent decimas exigere: sed illi eis tenentur solvere, qui ab eis spiritualia percipiunt.

DE ILLIS QUI INCIDUNT IN CANONEM data sententiæ, vel incidere videntur: & qui sint ad fedem apostolicam propter absolutionem mittendi. PARS XIV.

1. Qui ignoranter manus violentas injecerit in clericum, excusatur.

2. Non potest per abbatem absolvi, qui ante religionem susceptam in canonem data sententia incidernat.

3. Qui vires religiosas sereruat, apostolico conspectui se debere præstentare: & de eo quod supra, cap. Pro Christo.

4. Religiosi, sicut alii, pro violenta manuum injectione in clericos, sunt evitandi.

5. Tam mandantes, quam malefactores, pro violenta manuum injectione in clericos, sicut excommunicati sunt evitandi.

6. Qui in fratres Templi violentas manus injecerunt, sunt excommunicati.

7. Si clerici impedires sese invicem percutierint, vel pubores ex jocosa levitate, & mastibi discipulus causa correctionis, non incidunt in canonem data sententia.

8. Religiosi sese invicem percutientes, a suo abbate vel episcopo possunt absolvi.

9. Qui clericum violenter percutiens laserit vel vulneravit, ab episcopo suo possit absolvi.

10. Qui clericum vim inferentem ledie repellendo, vel cum matre vel sorore concurrens, vel etiam filia, non incidit in canonem data sententia.

11. Qui conversis violentas manus injiciunt, sunt excommunicati.

12. Qui fili patrem non sunt, vel etiam mulieres, si in clericum violentas manus injecerint, ab episcopo suo possunt absolvi: & delicati qui magnum laborem sustinere nequeunt, possunt excusari qui violentas ad apostolicam sedem mittantur pro violenta manuum injectione.

13. Qui incidunt in canonem data sententia, si sine periculo Romanum pontificem adire nequeuntur, ab episcopo suo possunt absolvi.

DE JURE PATRONATUS & Clericorum institutionibus. PARS XV.

1. Reflorem ecclesiæ suæ, in illa debere residere, nisi justa causa subsit. Unusquam præsentatus & non instituatur, aliunde præsentatum & institutum præferri.

2. Contesso laicis super ecclesia, sine consensu episcopi, est inutilis, etiam collegii falta.

3. De eo quod supra 13. cap. Relatum.

4. Si quis advocationes ecclesiarum acquisierunt, ut ad easdem filios & nepotes præsentent, eis possunt prohiberi.

5. Firmaria veritum esse præsentationem.

6. Si ecclesia non vacans alicui a patrono concedatur, postea ea vacante alio instituto, patronus præferri debet, & laicus etiam laicos religiosi jus patronatus licite poterit conferre.

7. Secundum patronorum traditiones, ecclesiarum ordinationes non sunt mutanda.

ANNO CHRISTI 1179.

8. *Si a patrono clericus episcopo idoneus fuerit praesentatus, & postmodum alios aeque idoneos episcopi relinquatur arbitrio, quis alteri praeferatur. Verum si collegium vel religio a patrono praesentaverit: qui prior tempore, potior est in jure.*
9. *Lanx praeferri debet duo cuccellioni a laico facta sine episcopali auctoritate.*
10. *Emptionis titulo non debet jus patronatus acquiri.*
11. *Comessio ecclesiarum inventione personis falla, est evacuanda.*
12. *Per episcopum potest in ecclesia persona institui, si cujus ordinatio propter controversiam laicorum differatur.*
13. *Si fundus ematur, jus patronatus acquiritur.*
14. *Jus patronatus licite potest ordinari.*
15. *Filii ecclesias a parentibus fundatas non debent ab-* A
eboriste propria desinere, nec alii conferre.
16. *Jus patronatus annexum est spirituali, & ideo non potest vendi.*
17. *De eodem.*
18. *Nullus ecclesiam, vel quod ecclesiasticis juris est, monasterio vel canonicis sine episcopi authoritate potest conferre.*
19. *Episcopi personas debent admittere idoneas in ecclesiis, in quibus cedere sunt praesentationes.*
20. *Qui ab eo praesentatus creditur, & ab ordinario instituitur, licet alius possit patronatus jus exercere, non est propter hoc ab ecclesia deficiendus, & de eo quod supra 11. c. Ea quae. & de eo quod supra 6. cap. Illud in fine.*
21. *In ecclesiis quarum ordinatio differtur, ab epi-* C
scopo debet oratorium construi.
22. *Episcopi debent instituere, patroni consentire.*
23. *Quod episcopi confusius subsequens potest suffragere.*
24. *Persona ecclesiarum, in quibus monachi habent jus praesentandi, monachi de temporalibus, episcopi de spiritualibus debent respondere.*
25. *Renunciatio ecclesiarum in manibus episcopi fieri debet, non patroni.*
26. *Defensor appellans audiatur.*

PARS XVI. DE USURIS.

1. *Non admittitur dispensatio, ut accipiantur usurae.*
2. *Contractus usuram continet, licet ex forma fic transeatur.* D
3. *Fructus in sortem sunt computandi.*
4. *Quod usura sub juramento promissa, sunt salvanda.*
5. *Usura ante interdictum vel post percepta, sunt solvenda.*
6. *Nullus ad usuras solvendas est cogendus, nisi ad earum teneatur solutionem.*
7. *Fructus redituum in sortem sunt computandi.*
8. *Vera restorta, pignus est restituendum.*
9. *Clericus usuras accipiens nisi ubi de manu laicali beneficium ecclesiae redimat, officii sui periculum debet sustinere.*
10. *De eo quod supra 8. capite, Nobis minus.*

PARS XVII. DE JURAMENTIS SERVANDIS. E

1. *Non est contra juramentum veniendum, nisi vergat ad interitum salutis.*
2. *Contra juramentum ex causa licite potest veniri.*
3. *Qui jurant, compellendi sunt juramenta servare.*
4. *Clerici pro perjurio ecclesiis perpetuo debent privari.*
5. *Non debent ecclesiastica vetere, qui crimine perjurii sunt invetiti.*
6. *De eo quod supra 4. cap. Una nos.*
7. *Compulsus jurare, debet obfervari.*

ANNO CHRISTI 1179.

DE CLERICIS MATRIMONIO copulatis, & aliis fornicariis habentibus.

PARS XVIII.

1. *Clerici concubinas habentes, eas compelli possunt abjurare.*
2. *Clerici in fubdiaconatu & supra, qui infra quadraginta dies post commonitionem fornicarias non removerint, ecclesiastico beneficio debent privari.*
3. *Simplex beneficium clerico potest cumedi conjugato.*
4. *Subdiaconarium, de quorum incontinentia timetur, matrimonium est diffimulandum.*
5. *Pro bono pacis, quod ab illicitum diffimulatur.*
6. *Clerici qui citra subdiaconatum matrimonium contrahunt, ab uxoribus non debent separari, nisi de communi consensu ad religionem voluerint transire.*
7. *Si vero in subdiaconatu & supra ad matrimonium convolaverint, uxoribus invitis debent segregari.*
8. *Sacerdotes qui uxores ad commonitionem episcopi dimittere nolunt, officio & beneficio penitus privari.*
9. *Clerici, sive in sacris ordinibus constituti, sive infra, volentes dimittere fornicarias, beneficio possunt privari.*
10. *Si clericus fornicariam non dimiserit, debet suffprendi: & quousque eam dimittat, in suspensione permanere.*
11. *De eo quod supra 1. cap. Sicut; & de eo quod supra capite octavo, Si autem.*
12. *De eodem.*
13. *Episcopus potest eum absolvere, qui clericum violaverit.*
14. *Mimus malum, ut majus vitetur, est tolerandum.*
15. *Permittitur subfequens cuidam contrahere matrimonium.*
16. *Sacerdos non debet tabernas frequentare.*

PARS XIX. DE ORDINATIONE FILIORUM sacerdotum, & eiidem in ecclesiis paternis non tolerandis.

1. *Non debet aliquis permitti habere ecclesiam, in qua pater ejus proximus ministravit.*
2. *Filii sacerdotum non debent ad ordines admitti, nisi in monasterio vel canonica regulari vitae fuerint probati.*
3. *Non debet aliquis in ecclesia, in qua pater ejus ministravit, ministrare.*
4. *De eodem.*
5. *Si episcopus scienter in paterna ecclesia aliquem instituat vel ignoranter, dum ad eandem ipsum populus ordinaverit, potest in eam remanere.*
6. *Si filius sacerdotis ad sacros ordines fuerit promotus, potest ecclesiastici beneficii obtinere portionem.*
7. *Quilibet ab ecclesia, in qua pater ejus personatum habuit, est excludendus.*
8. *Filius in patris ecclesia potest institui, si medio intercesserit persona.*
9. *Filius paternam potest ecclesiam habere, si pater ejus ejusdem ecclesiae vicarius perpetuus non fuerit vel persona.*
10. *Si quis cum aliquo per litteras summi pontificis dispensavit, per posteriores litteras non debet aliquis irritari.*

DE JUDAEIS, ET NE CHRISTIANI eum duncipia fiant. PARS XX

1. *Judaei ad baptismum non sunt compellendi: sed si* A
voluerint absque calumnia Christiani efficiantur. Nullus etiam eos sine judicio vulneret, vel eis res suas auferre, vel eorum solennitates perturbare praesumat.

2. Non

ANNO CHRISTI 1179.

1. *Non debet clericus ad faeculorem judicem trahi, a* A
nec debet aliquis Judaeis servire, nec nutrices Christianas eis licet habere, aut obstetrices.
2. *Judaei quocumque titulo non licet parochias occupare: re, nec a Christianis, sunt ei homagia praestanda.*
4. *Judaei Christiana mancipia non debent habere.*

PARS XXI. DE MONACHIS ET MONIALIBUS sine probatione receptis, & in probatione positis recedere volentibus.

1. *Habitus religiosis ante decimum quartum annum suspectus, quomodo licite possit relinqui.*
2. *Qui habitum religionis ante praefinitum defertant in ecclesiasticum non debent ecclesiis admitti.* B
3. *Quicksbetum non suscepit, nec professionem fecit, licet de suscipiendo votum episcopo votum fecerit, si postea uxorem duxerit, non est cogendus eam dimittere, & ad ecclesiam cui se devovit, redire.*

PARS XXII. DE SPOLIATIS RESTITUENDIS vel non.

1. *Qui spoliatus renunciavit ecclesiae, est eam pluries absque vero, est restituendus.*
2. *Idem de quibus non discreta peremptoriae reprobant exceptiones.*
3. *Judices debent ad locum venire, in quo facultas partes possunt esse praesentes.*
4. *Si spoliatus qui renunciavit ecclesiae, licet id juramento firmaverit, nullum exinde generatur* C *praejudicium.*
5. *Primo de violenta ejectione, quam de canonica inflitutione agendum.*
6. *In poffefforio judicio criminis objectio non retardat principalis causae executionem.*
7. *Quae vi & metu facta sunt, in irritum debent revocari.*
8. *Spoliatus debet reftitui, licet ei objiciatur, quod filius fuerit sacerdotis proximae ministrantis, vel quod inde fuerit poffeffionem.*
9. *Qui violenter succedit poffeffori, velut ipfe poffet converti.*

PARS XXIII. DE JURAMENTO CALUMNIAE.

1. *Clerici non debent praestare juramentum de calumnia, nec aliud, praeter inconsulto.*
2. *In causis super rebus spiritualibus non est juramentum de calumnia praestandum.*
3. *Neque praestatur juramentum de calumnia ab his qui causam sciant.*
4. *Religiosi debent sibi accusantium praestare, qui juramentum de calumnia noluerit subire.*
5. *Juramentum de calumnia a quocumque est praestandum.*

Corr. Ind. Rivine 6. *Qui debitum vel actiffiones intitulatur, juramentum de calumnia debet praestare.*

PARS XXIV. DE EXCESSIBUS EPISCOPORUM contra suos archidiaconos, & archidiaconorum contra suos episcopos. E

1. *Episcopus potest institutiones ab archidiacono post prohibitionem fallas irritare.*
2. *Non licet alicui sub debetatu alicujus consuetudinis, sanctorum patrum transgredi institutiones, nec sine licentia episcopi eorum committere animarum.*
3. *Non licet archidiacono ecclesias vacantes occupare & detinere.*
4. *Conservationes ecclesiarum archidiaconis debitae, ab episcopo non possunt minui, sed eis debent integre conservari.*
5. *Uno archidiaconatu non debet omnis esse contentus.*

Concil. General. Tom. XIII.

QUIBUS ET QUANDO & infra quam aetatem ecclesiasticum beneficium conferatur. ANNO CHRISTI 1179. PARS XXV.

1. *Non nisi his qui aetatem habent & scientiam, ecclesiae sunt conferenda.*
2. *Nemini infra decimumquartum annum conferatur, ecclesiae personarum vel regimen est concedendum.*
3. *De eodem: & quod nullus quafi jure hereditario debet in paterna ecclesia vocari.*
4. *Si minor quindecim annis ante concilium celebratum in ecclesia fuit inftitutus, non eft ab eo amovendus.*
5. *Ad perfonarum parochialis ecclesiae, non nisi subdiaconus debet admitti, vel supra, nisi ex dispenfatione.*

DE DISPOSITIONE CLERICORUM, & de dilpenfatione circa eofdem facta. PARS XXVI.

1. *Favore religionis admittitur, qui alias non admitteretur.*
2. *In ordine fimoniace acquisito quomodo possit quis tolerari.*
3. *Qui litteras summi pontificis falfovit, in monasterium dejecta religionis debet detrudi, affixis & beneficiis fpoliatus.*
4. *Confessio super crimine coram judice saecularis facta, clericis non praejudicat; nec fi aliquis pro fuis excessibus fit depofitus faeculari judici eft tradendus.*
5. *Clericus qui duellum pronte obtulit, vel oblatum fuscepit, de regno est deponendus.*
6. *Sacerdos qui in duello partem digiti amifit, non debet tolerari.*
7. *Sacerdos qui paternam causa disciplinae perofficit; ita quod expiraverit, eft deponendus.*
8. *Qui decimas vel ecclesiarum dispositiones laico in facculo manenti concefferit, eft deponendus.*
9. *Qui furtive ordinem diaconi fuscepit, nisi anachemate fuit ab ea prohibitus, potest promoveri in fubdiaconum.*
10. *Clerici excommunicati vel interdicti, qui ante absolutionem Divina celebrare praesumpserint, perpetuo sunt deponendi.*
11. *Quis in conflictu ubi homines interfecti sunt, lapides projecit: si nemitem percuffit, potest in ordine tolerari.*
12. *Allio ut causa clerico imputetur.*
13. *Sacerdos post perpetratum homicidium quomodo potest in ordine fuscipere.*
14. *Adhuenem mortis clericus non imputari.*
15. *Presbyter propter membris deformitatem prohibetur celebrare.*
16. *Clerici, habitu relicto in crimine deprehenfi, per ecclesiafticum inftitium non debent liberari.*
17. *Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum: quod si fecerint, & pro aliquibus capiantur, indignum eft ab ea ecclesia fubveniri.*
18. *Officium potest excepti espiscopus, qui loco tantum renunciavit.*
19. *Neque servi neque furti sunt ordinandi, nec aliquis servitiis conditionis.*
20. *Qui in remotis partibus sunt ordinati, eorum litteras debent habere, qui eis manus imponunt; & insuper, per aliquod tempus debent esse in suspenso, ut de eorum actibus alii instruantur.*
21. *Officium diaconi reddi potest, qui alium voluerit.*
22. *Invito praelato non debet subditus promoveri. Non in fubdimitate gradnum, fed amplitudine meritorum, regnum Dei acquiritur.*

23. *Dis-*

ANNO CHRISTI 1179.

23. Diebus dominicis non licet aliicui, nisi summo Pontifici, in solidatorum aliquem ordinare, nec in regilia Pentecostes.

24. Extra quatuor temporum jejunia non sunt aliqui ad sacros ordines promovendi.

25. Licite potest quis in diebus dominicis aut aliis festivis aliquos ad minores ordines promovere.

26. Clerici ignota fidelia de ordinatione defectus non sunt admittendi.

PARS XXVII. DE CLERICUS ET MONACHUS

(secularibus le immiscent negotiis; & de regula religiosorum.

1. Monachi non debent vultus ad formam tenere vel cultelos.

2. Religiosi ad legendas leges & confessiones physicas ponderandas de fuis clauftris non debent exire.

3. Monachi non debent causa lucri negotiari, vel a laicis firmas habere, vel laicis ecclesias ad firmam tenere.

4. Clericis non licet consorti sanguinis exitare: clericis etiam domum matrimonii, ab archidiaconis condemnatur vel invisti.

5. Fratres fine proprio debent vivere, priori professionem facere, crucem non debent accipere, in hospitalibus possunt orationem constructam; episcopo licentia non requisita.

6. Monachi de clauftro exeuntes, redire tenentur ad monasterium, in quibus fuerunt professionem.

7. Monachi non regulariter vocentes, per alterius C ordinis reflaurationem debent punire.

PARS XXVIII. DE PACTIONIBUS LICITIS

& illicitis in rebus ecclesiafticis.

1. Sub anno cenfu ufque ad certum terminum poteft ecclefia tenere ad firmam.

2. Propter ingratitudinem, quod allum eft, revocatur.

3. Inter ecclefiafticas perfonas fuper decimis tranfactio fatta, tata perpetuo debet perfiftere & inconcuffa.

4. Nulli concedenda funt ecclefiæ, ubi alii nominationem foreidant.

5. Tranfactio per abbatem vel priorem cum literis rationabilibus conventu fatta, rata debet permanere.

6. Tranfactio fuper controverfia ecclefiæ fatta, qua fpecium continet pomaria, irrevocabilis debet revocari.

7. Decima obtata, fine diminutione fuis reftituenda.

8. Non debet aliqui penfionem ecclefiæ folvere, ut facilius ad fuos tranfferatur.

9. Clericus fine authoritate epifcopi non poteft ecclefiam conflituere confuetam.

10. Compofitio cum extraordinario delegato falta, fi non eft juri contraria, ab epifcopo non debet invitari; fed confto ab hanc obtinere authoritate epifcopi folutas, vitam falvantis non excedit.

11. Sine diverfari, vel officialium fuorum authoritate, ecclefiæ non funt occupanda.

12. Colliftores beneficii, de quibus colliftum eft, debent fpoliari.

13. Canonem authoritate epifcopi & juramento interveniente confirmatum, fabendum.

14. Illi perjuramum, qui alii qui in ecclefiaftica tenentes introdunt, non poffunt eas fub appellationis obtentu occupare.

15. Super re facra in litigium deducta tranfigi non poteft.

PARS XXIX. DE ALIENATIONE RERUM ECCLESIÆ

& earundem reparatione.

1. Res ecclefiæ alienata obtinens, a filio vel herede obligatis, ecclefiæ debent reftitui.

ANNO CHRISTI 1179. A

2. Perfona debent ecclefias reparare.

3. Poffeffio ecclefiæ fub conditione donata, non poteft nifi in cafu revocari.

4. Terras de filvis extirpatas, eis a quibus funt extirpatæ, poteft epifcopus concedere ad annuum cenfum concedas.

5. Clerici de bis, quæ intuitu ecclefiæ acquifierunt, nullum de jure poffunt facere teftamentum.

6. Si clericus a Kalendis Martii ufque ad Kalendas Novembris decefferit, difpofitionem fruttuum illius anni pro fua voluntate poterit habere.

7. Non licet conditionem ecclefiæ facere deteriorem, nec licet colonum expenfis fuffis in fundo ecclefiæ defraudari.

8. Clerici de mobilibus per ecclefiam adeptis non poffunt condere teftamentum.

9. De reddibilus epifcopi debita pro utilitate ecclefiæ contracta, funt perfolvenda.

UNI PLURA ECCLESIASTICA BENEFICIA non committenda, nec unum inter plures dividendum, & de in beneficio fibi affignato non refidentibus. PARS XXX.

1. Qui in duabus ecclefiis prebendam habet, ab ea tantum parte conventus accipere tenetur, cui in propria perfona deferuire.

2. Qui fufficiens ecclefiaftilum habuerit beneficium, fi de alio literas fummi pontificis obtinuerit, priorio beneficii non fatta mentione, abjurum eft, cum a judicibus non exaudiri.

3. Qui duas habet ecclefias, fi altera fuerit fpoliatus, eam, nifi reftituendus.

4. Nec dignitatem permutatio, nec prebendarum deviffio eft faciendæ.

5. Qui in diverfis ecclefiis curam habet animarum, vicarius non poteft effe in altera.

6. Prælati non debent clericos a fcholis revocare.

7. Non debet archidiaconus prebenda extere in ecclefia, in qua eft archidiaconus.

8. Archidiaconus non archidiaconatu debet effe contentus.

9. Servientes fratribus Hofpitalis, funt non debent reditibus amittere.

D

DE EXCOMMUNICATIS. PARS XXXI.

1. Excommunicati, fi excommunicationis conftat occafione, privilegium meruerint abfolutionis, cogendi funt reddere: fed fi dubium fuerit, & veritatem fint confeffi, poterit eis purgatio de hoc indici.

2. Contra appellationem ab adverfaria interpofitam, poteft judex aliam abfolvere, præfita tamen juftitia fibi cautione.

3. De eodem.

4. Sententia poft appellationem lata, pronunciata. Sed & ante appellationem fuerit quis excommunicatus, præfita cautione juftitia fibi, poteft eum archiepifcopus abfolvere.

5. Hoftiarius non debet pronunciare in excommunicatione defunctos in Chriftianorum cymeterio fepelire.

E

6. Nominatim excommunicatus non eft in hoftiis recipendus. De cymeterio etiam vel ecclefiaftico quibuslibet poffeffionibus non funt temeraria præfumde, & multa alia qua in decretis continentur.

7. Sententia excommunicationis interdicti fine fatisfactione contra non eft relaxanda.

DE

ANNO CHRISTI 1179. DE CONJUNGENDIS FILIIS ANTE A

vel poft compatemitatem genitis.

1. Genitis ante vel poft compatemitatem, in matrimonio poffunt conjungi, excepta perfona per quam venitur ad compatemitatem.

2. Matrimonium non debet dolus vel fraus patrocinari.

PARS XXXII.

PARS XXXIII. DE FILII SINT LEGITIMI,

& de evafione dotium poft divortium; & ad quem pertineat hujus cauſæ cognitio.

1. Ante matrimonium geniti, per matrimonium poft contractum funt legitimi.

2. Poft divortium dotem effe reftituendam.

3. Non eft exhorendandus, quicumque ante difponfationem eft natus.

4. Ad regem, non ad ecclefiam, pertinet de rebus hæreditariis judicare.

5. Nati ante divortium vel concepti filii verfitia, funt legitimi.

B

PARS XXXIV. DE RAPTORIBUS ECCLESIARUM

& violatoribus: quando etiam poft peractam pœnitentiam negandi fepultura ecclefiaftica, nifi fatisfecit de anno reftituendo.

1. Raptori rerum ecclefiafticarum, nifi ablata reftituat, vel de reftituendo cautionem dederit, pœnitentia eft deneganda: & fi talis decefferit, circa C eius fepulturam non debent intereffe.

2. Hæredes de peccatorum excefferunt tenentur.

3. Pro furibus & latronibus injurando teneffe, non eft crandum.

4. Defunctis nocet, quo ad ecclefiaftican fepulturam habendam, contemptus propinquorum.

PARS XXXV. DE POENITENTIA.

1. Deciffi qualitas & quantitas, atas delinquentis & fcientia, fenfus & conditio, in pœnitentia funt refpicienda. Conatui etiam non minus, quam effectui eft panicudus.

2. Secreto diceffo facrata debetur pœnitentia.

3. Peregrinationis votum redimi poteft.

4. Quod nullus a non fuo judice poteft, ligari vel abfolvi: nec alicui a non fuo epifcopo remiffio dari. D

PARS XXXVI. DE SENTENTIIS

& Interlocutionibus.

1. Sententia a propriis judicibus lata, poffeviribus præjudicat.

2. Poffeffione dicti adjudicata, non fuffrit piganoris.

3. Lis fopita non debet refuſcitari.

4. Non licet archidiacontis in aliquas fententiam promulgare.

5. Si fententia feratur iniqua, debet evacuari.

PARS XXXVII. DE LEPROSIS.

1. Valet conceffio virorum perfona falla, dummodo fuerit lepra perceptus. Teftes etiam monere debent, non cogi.

2. Uxores viros fuos lepro fos, & vir uxores fequi debent, vel illi matrimonia contrahendum fervare.

3. Uxores propter lepram non funt dimittende, fed illis pertentibus debet debitum reddi. leprofi etiam matrimonium licite poffunt contrahere.

4. Refloribus ecclefiarum lepra perceffi dandus eft exadtor, qui curam habeat animarum.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS. ANNO CHRISTI 1179.

1. Quadraginaria præfcriptio, nifi in cafu, locum obtinet ordinario.

2. Injudicio finium regundarum utercque eft actor & reus. Primitus etiam fuit jura ad fecundum, quam ad condemnandum, excepta cauſa liberali. PARS XXXVIII.

3. Præfcriptio triennalis ecclefiæ fuffrit.

4. Libertas valentiæ, juri fuo renunciare.

5. Nulla antiquorum dierum præfcriptio, male fidei poffeffiorem liberat, quantum ad eum, nifi triennium.

6. Quadraginaria annorum præfcripto ſervatur.

7. Contra triennalem præfcriptionem nullius vox eft audienda.

B. 8. Limites parochiarum non præfcribuntur.

DE VICARIIS MONACHORUM PARS XXXIX. & aliorum.

1. Vicarii a monachis non funt recipiendi fine licentia fuffragantis epifcopi.

2. Perfona fuccedens non poteft vicariam a prædeceffore inflictam removere, vel eius miseram conflituram portionem.

3. Vicarii in vicariis fuis alios conflituere non poffunt.

4. Si vicarii, qui fide vel juramento prius funt obligati, contra perfonas fe irrevertat perfonarum pertinentes: vocati debent fpoliari, & de vetera in eodem epifcopatu non debent admitti ad officia exercitandum.

5. Qui fufficientem habet in vicaria aliqua fuftentationem, aliam petere non excubitur.

6. Nullus debet plures habere vicarias.

DE ELECTIONIBUS ET ELECTORUM PARS XL. potefate.

1. Electus ante confirmationem electionis de rebus ecclefiæ difponendi nullam habet facultatem.

2. Electio illius, qui major fubfumare objectus, ad minorem ecclefiæ redit, fi a fubfumatore illum ordinem accepit, nifi aliud impedit, a beber confirmari.

3. Filius canonici, etiam maculis in tenlo habent, poteft in epifcopum eligi & ordinari.

4. Manere alterius intervenientes committitur fimonia.

5. Electio in epifcopum translata, rata debet effe & confirmata.

DE INTERPRETATIONE VERBORUM PARS XLI. & refcriptorum.

1. Cum aliqua fub disjunctione mandantur, alterum fuffrit.

2. Conflitutiones nova, negotiis dant formam futuris.

3. Ad communem verbi intelligentiam in ambiguis eft recurrendum.

4. Littera impetrata contra monachos Ciftercienſes ordinis, non valent, nifi in litteris mentio ordinis Ciftercienſis habetur.

E 5. Si filium litterarum fummi pontificis fuerit fractum, non eft fecundum illas in cauſa procedendum.

6. Ad hoc ut littera poſteriores fine revocatoria, neceffe eft ut in illis fit mentio de priore commiſſione.

7. Si fupra aliqua cauſa littera prius impetrantur, & poſtea alia, non falla mentione priorum, judicibus, donec Romanum pontificem conſulant, eſt ſuperſedendum.

8. Littera per quas aliter minores reditus petit, ſi in illis nomen hæ dignitas ſuppriuit, nullum jus debent obtinere.

9. Si aliquis authoritate priorum voluerit agentem repellere, quia in poſterioribus priorum non eſt fa-

ANNO CHRISTI 1179.

lia mentio, si tis dolo uti possipossit, non erit A audiendus.

DE EXCEPTIONIBUS.

PARS XXXIII.

1. *Licet causa sub certa forma terminanda sit commissa, nihilominus rationabiliter exceptio est admittenda.*
2. *Sententia contra vicarium lata, si alterum nomine possidet, non eo ipso nomine possidet, præjudicat.*
3. *Appellationi inter litigantes tantum est inhibitum.*
4. *Canonice institutus, si ejectus fuerit, est restituendus.*

DE SEPULTURIS ET MORTUORUM voluntatibus.

PARS XXXIII.

1. *Licet unicuique, ubi voluerit, eligere sepulturam.*
2. *Liberum est unicuique, ubi voluerit, sepulturam eligere: dum tamen certis pro judicii sui illi ecclesiæ conferatur, a qua canonicis pœnis effugi nequeat.* B
3. *Propter debitum, defunctis differtur sepultura.*
4. *Monachi non debent authoritate propria mortuos in cœmeterio suo fovere.*
5. *Hæredes vasa ecclesiæ tenentur adimplere.*

DE PRÆEMINENTIA LONDINENSIS & Eboracensis, & de privilegiis generaliter & specialiter indultis, & de eorum abusu & confirmationibus.

PARS XXXIV, XXXV.

1. *Qui prioris est ordinationis, prior est habendus.*
2. *Nemini ab altero debet causæ prosecutionem.*
3. *Universa causæ suffraganeorum Cantuariensis, quamvis non jure metropolitico, legationis tamen obtentu, ad eum transferri possunt, licet ad eum non sit appellatum.*
4. *Extra provinciam causa potest delegari.*
5. *Interdicti, quamvis non nominatim excommunicati, ab Hospitalariis possunt sepeliri, &c.*
6. *Si quis contra privilegia Romanæ ecclesiæ pro aliis indultis, venire præsumpserit, si qua pro se sint indulta, ea amittere meretur. Hospitalarii etiam nulla modo debent præjudicia sustinere, vel molestari.*
7. *Non licet episcopis Hospitalarios excommunicatos vel interdictos, sed reos vocatos, vel non vocatos, nisi incredibilis fuerit vel nominatim excommunicatus, Christiana non denegetur sepultura.*
8. *Non licet Hospitalariis vel alis privilegium sumi excedere, quia privilegium meretur amittere, qui præceptis abuti præsumit.*
9. *Non valet privilegium de re litigiosa impetratum: si autem tempore privilegii impetrati res litigiosa non fuerit, non licet alicui contra illud venire, nisi specialis intervenerit mandatus.*

PARS XXXV.

DE SPONSALIBUS SECUNDO.

1. *Qui fidem de aliqua ducenda dedit, si eam postea copulavit carnaliter, licet aliam matrimonio postmodum fide copulaverit, prima adhærere debet: quia carnalis commixtio facit matrimonium, ubi prius nullum fuit.*
2. *Contrahere non potest quis cum ea matrimonium, quam vero vivente polluerit adulterio.*
3. *De eodem: & quod multum delinquit, qui fidem violat.*
4. *Simplex votum, matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.*
5. *Vir & mulier non sunt una caro, nisi per carnalem commixtionem.*
6. *Mulier, quæ se impotentem juravit, ut nubat non est audienda. Illa vero, cujus vir cum matre adul-*

terium vel incestum commisit, non viro suo carnaliter conjungi, nec eo vivente cum alio matrimonium contrahere valebit.

7. *Matrimonia fororum a dominis non sunt irritanda, cum multis a sacramentis ecclesiæ sit amovendus.*
8. *Qui aliquem leg. canonum duxit, licet non secundum patriæ leges, vel illius, non est propterea ab ea separandus.*

DE POTESTATE JUDICUM SECUNDO.

PARS XXXVI.

1. *Episcopus sententiam a delegato latam potest confirmare, sibi eam tenere executioni mandare, reformata illa sententia diffinitiva.*
2. *Non debet causa de crimine alicui committi terminanda, nisi persona appareat, qua velint personam criminosi imponere. Nec licet alicui ecclesiastico beneficium habenti, a matrimonium contrahere.*
3. *Unus in causa potest procedere, si id continuatur in mandato: licet etiam, quæ concordia vel judicia terminantur, non debent suscitari.*
4. *De feudali feuda non pertinet ad ecclesiam judicare.*

DE JURE PATRONATUS.

PARS XXXVII.

1. *Quod jus patronatus non potest vendi.*
2. *Si curator ecclesiæ illas, quæ habet in custodia, aliquibus contulerit, poterit hujus dacto revocari.*
3. *Non licet delegato aliquem subtrahere, vel, ad quem institutio pertinet, insciis vel reclamantibus. Nulli etiam, nisi illis inter quos causa committitur, appellationibus beneficium est salutare.*
4. *Causa patronatus, quia ecclesiasticis cauſis est connexa, non nisi per ecclesiasticum judicem valet expediri.*
5. *Prior comeſſus abbatis, conventu sciente & non contradicente, diu, secure præsedisset, licet conventus sum exprimat consensum.*
6. *Non licet canonici regularibus vel monachis, rectoribus ecclesiarum jnarum decretoribus, eas occupare vel invadere ingere.*
7. *Promiſſio de ecclesia non vacante falsa, nihil firmitatis habebit.*
8. *Si quis tenuerit diutis habitum religionis assumpserit, licite poterit ad sæculum redire.*
9. *Clericus ex dono militis ecclesiam vendicare non potest, sed tantum jus patronatus.*
10. *Si alicui de prima vacante ecclesia promiſſus fuerit falsa, si ea vacante alius potest ad eam fuerit præsentatus, non debet propter hoc ejus institutio retardari.*

DE PACTIONIBUS SECUNDO.

PARS XXXVIII.

1. *Pactio a præsentibus facta successorem non ligat, nisi authoritate summi pontificis fuerit confirmata. Illi etiam ecclesiæ ab hoc decima persolvenda, qui ab ea ecclesiastica percipiunt sacramenta.*
2. *Transactio inter actuarium & accusatores super criminibus facta, nullum robur debet obtinere.*
3. *Libelli citationis ante obitum delegantis propositos, lite pendente, ejus obitum contestata, potest in causa procedere delegatus. Qui etiam ad predecendos testes indutias postulavit, videtur appellationi renunciare.*
4. *Appellationi de rebus modicis factæ, quæ fuisset infra semipsum viginti marcarum subsistunt non potest ad ecclesiam deferendam: sed ut infra duos judices qui sufficiunt eligat, appellans eligendos: a quibus si quis partium crediderit appellandum, ad archiepiscopum vel primatem eorum appellationis emittat.*

ANNO CHRISTI 1179.

1. *Litteræ a tribus mensibus ante obitum delegantis A impetratæ, eundem debent tempus successoris fortiri effectum, quem, si adhuc ille viveret, habere debuissent.*
2. *Si litteræ in narratione falsi non in subjecto loco fuerint adresſæ, non debent propter hoc falsæ judicari. Si vero de appellatione inhibita in prioribus, in posterioribus non fit mentio falsa, posteriores in veritate sunt habendæ.*
3. *Si mulier a consanguineo viri sui fuerit polluta, & veneficum periculum & alias vitæ insidias viro machinata, potest inter eos divortii sententia pronunciari: ita ut nec ex morte sententiam habeat aliam dacendi in uxorem. Ipsa vero sine spe contugii perpetuo remanebit.*
4. *Si qui pro evocando mandato apellitus ante citationem appellaverit, aut aliae in pafſuſſionem rei litigiosa inducerit, vel se malitiose subtraxerint, non eſt eorum appellationi deferendum: sed illi qui in pafſeſſione fuit, licet contumax, non comprehendatur, authoritate ejus convenire poſſunt.* B
5. *Qui ex ingreſſione ad locu religiosa se transtulerit, si in ipsa egritudine deceſſerint, cujus pafſunt & debent, ut pafſeſſiones ecclesiæ, a quibus pabulum recperunt ſalutis, canonicum relinquunt portionem.*
7. *Super re sacra & litigiosa transito non potest. Alias autem litteræ amicabiliter compone poſſunt.*
8. *Judex delegatus tam ordinarium quam alium, ad effectendum id quod mandat, cogere potest: & si obedire noluerit, cum potere punire.*
9. *Pœnitentia ſalutaris excepto ſine causa cognitione non eſt admittenda: & probatio ſpontaneam nequitia renunciationem, eſt recipienda.* C
10. *Si ſpecialis ecclesiæ conjunctio, ab officio trienalis ſuſpendi debet, quoniam non ſunt eodem matrimonia contrahenda.*
11. *Si in executione mandati fraus interveniente, non potest executor de rebus negotio cognoſcere: ſed debet incidenti quaſtio ad ſedem apoſtolicam referri.*
12. *Clericus a laico præſentatus, si ab epiſcopo non fuerit inſtitutus, & appellare, licet alius poſtmodum ab epiſcopo fuerit, ab ecclesia debet amoveri, & alius inſtitui.*
13. *Si cauſa, appellatione remota, fit commiſſa, & aliena parte appellaverit, quia appellationi debet deferi: nam appellans ante citationem iter arripuit ad ſedem apoſtolicam veniendi. Item, si judex ſuper ſuggeſtione falſi probationes audire noluerit, appellari potest. Item ab una judicum, appellatione remota, in cauſa procedi non potest, nisi hoc in litteris ſpecialiter continetur.* D
14. *Quod multa ad ecclesiaſtica beneficia ſit admittendus, nisi ſit ineptus, & quod filii perſonarum citra ſacros ordines conſtitutarum, parentibus in ecclesiaſtici ſuccedere poſſunt, ſi tamen merita ſuffragantur.*
15. *Monachi Cisterciensis ordinis non debent villas, molendina, eccleſias, altaria poſſidere, fidelitates & homiuia ſuſcipere, rusticos & tributarios tenere, nec operam adhibere, ut termini poſſeſſionum eorum dilatentur.*
16. *Qui præſtito juramento judicia ſibi, beneficium obſervationis abiurat, nisi infra annum appellationem ſuam fecerit proſecutus, in priſtinum poſſe ſententiam detrudi: & non obſtante appellatione judicio, eccleſiæ ſtare compelli.* E
17. *Partiarii rurbam, reſtimonium reprobatur.*
18. *Potest quis jus quod habuit, ſuo amittere falſo.*
19. *Si qui præſidet, potest rotum diſtringere.*
20. *Ne qui dicat, Chriſtum non eſſe aliquid ſecundum quod homo.*

ANNO CHRISTI 1179.

Hic incipit pars 30. fol. 100. ſed non ipſa ſi- cut ſuperius hoc.

1. *Si res pretii modici, quæ ſolitæ animum accipientis allicere vel invertere non ſolent, pro electione alicujus, vel pro pactis alicui deferendo data fuerit: non propter hoc committitur ſimonia, nisi intervenat pactum. Item, puer qui a parentibus permiſſa intervenientis electa eſſerur, de eodem ad tempus debet removeri: ſed poſtmodum non ſalum ad altum, ſed ad illum eſſe poſſet aſſumi.*
2. *Judex potest appellationibus terminum proſequendæ appellationis præfigere, vel eos compellere judicio eccleſiæ ſiſti: vel ſi noluerint, poſſe eos, appellatione remota, excommunicare.*
3. *Propter occultum delictum non eſt aliquis a promotione repellendus.*
4. *Si qui matrem uxoris ſuæ cognoverit, ſi id occultum fit, non eſt ab uxore inſtia propter hoc ſeparandus.*
5. *Licet qui matrem uxoris ſuæ cognoverit, non debet propter hoc ab uxore ſeparari.*
6. *Epiſcopus cum clericis damnare inocentes miſericorditer agere poſſunt.*
7. *Clericis non ſubditorum ordinem conſtituti matrimonia contrahentes, eccleſiaſtico poſſunt beneficio ſpoliari: ſed ſi de bonis ſuis aliqua eccleſiæ contulerint, ea retinere debent.*
8. *In legatis teſtamento eccleſiæ relictis duo vel tres ſufficiunt teſtes.*
9. *Rectoſue libri non poſſunt ſub conditione donari.*
10. *Si pœnitentiam religionis ſuſceperit, & eum non pœnituerit, infra 14. annum habitum relinquere poteſt, & ad ſæculum redire, dum tamen a pœnitentibus non ſit diſcedere, nec id nequam tentet in habitu.*
11. *Eccleſia non debet propter alicujus appellationem debitis obſequiis defraudari: canonici, etiam ſaculares, diſtributiones non debent recipere ſine diſtributum.*
12. *Abſentes literoſaſyimatico poteſt qui abſolvi.*
13. *Si quis habitum religionis meta mortis ſuſceperit, licite habitum relinquere poteſt, nisi id aliquando tentet violare.*
14. *Quod laicus non eſt in accuſationem clerici admittendus. Item, ſi qui aliquem accuſaverit, fraterillius non poteſt poſtmodum accuſare. Item, purgatores ſui ſunt bonæ famæ: poſſe bonæ opinionis, utamque illius, quem purgare debent, cognoſcere & converſationem.*
15. *Ad vota poſſe qui abſolvi, dum tamen electo miſſuis redeatur.*
16. *Monachi in accuſationem abbatum ſuorum ſunt admittendi, ſiſque de manifeſto expreſſa notoria diffamatione. Item contra unum teſtimonium, nem ſummi pontificis non eſt aliquatenus judicandum, nisi novum emerſerit mandatum, aut certum ſit, ipſum per falſum teſtimonium impetraſſe.*
17. *Clandeſtina matrimonia a contrahentibus publicata, ab eccleſia ſunt recipienda: genitiqui intuitu matrimonio, ſunt legitimi.*
18. *Inſtitutiones ſed dotationes ſine fratrum conſilio non ſunt faciendæ.*
19. *De eodem, & quod in confirmationibus abſentium nomina non ſunt ſcribenda.*
20. *Teſtamenta coram presbytero, vel tribus vel duobus aliis falſa, rata ſunt & firma.*
21. *Eccleſia adulterio poſtuta, per adſperſionem aquæ benedictæ debet reconciliari: & propter peccatum unius, alii purgatio eſt indicenda.*
22. *Sacerdoti infirmum, uno tantum preſente clerico, vel etiam ſolus, iungere poteſt. Item, ſeſſum beati Matthiæ in anno biſſextili, in primo vel ſecundo die poteſt celebrari. Item, mulier a viro ſua pro crimine aliquatenus non eſt ſeparanda, nisi ubi eam ad malefitia trahere contigerit, de viro ſimiliter ſtatuentes.*
23. *Si vero ad alienas partes ſe transtulerit, ibique per decennium moram fecerit, & redire noluerit:*

ANNO CHRISTI 1176.

potest inter ipsum & uxorem ejus divortium celebrari, sed proles ante divortium procreata, est legitima.

24. Raptor dici non debet, qui mulieris habuerit consensum: & post carnis commixtionem matrimonium est possessum.

25. Ex qua propter filium propriam, quem interemerat, a viro est alienata, eidem viro debet restituisi, & ei de commissa penitentia indici.

26. Confessio coacta non valet. Item, cum casus dubius committitur, plebanus unius non valet.

27. Si quis aliquem interficere, ab altario ministerio debet cessare.

28. Propter naturalem fragilitatem, vel alia maleficia, legitime contracti non sunt separandi. Item qui non est apus debitum reddere uxori, ad matrimonium contrahendum aptus minime reputatur.

29. Ad ordinem recipiendum, vel ad transitum. Item, licet inter aliquos publica & notoria sit parentela, non possunt tamen ab invicem absque judicio ecclesiæ separari. Licet notorium sit & publicum, aliquem ingressum fuisse domum, & non apparuerit aliqui qui velint matrimonium impetere, non sunt separandi, nisi in prima vel secunda gradu consanguinitatis sint conjuncti. Decima a laicis pro hæreditatis non potest suffideri.

30. De eucharistia in ore mulieris in carnem versa.

31. Licitum est a fornicatiis recedere, & ad vitam contemplativam venire. Si quis aliquem petat in uxorem, cujus viri consanguineam se cognovisse dicat, non est inter eos matrimonium contrahendum, nisi sit juramento firmatum. Si mulier judicio ecclesiæ ab aliquo sit separata, & alia sine contradictione ecclesiæ matrimonio copulata, non potest secundum vir ab ea recedere, licet prior vir vivat.

32. Clerici obtenta patronatus ab ecclesiis canonice acquisita non possunt dimittere.

Vicarius ipsi laicus.

33. Non est jus patronatus vel ecclesiasticum beneficium, nisi ruptitia episcopi licentia, in foro seculari ab aliquo vendicandum.

34. Laicus excludi potest a communicandis.

35. Ecclesiæ judicat aliquem diris quæstionibus subjiciendum.

36. Appellationibus, ut Judæi Christiana municipia habeant, fallis non est aliquatenus deferendum. Item, non licet Judæi novas constituere synagogas, aut ampliores facere, aut prestiores.

37. Lite pendente nihil est innovandum.

38. A clericis & presbyteris, quamvis fornicariis, quamdiu ab ecclesia tolerantur, licite Divina officia audiuntur, & alia ecclesiastice recipiuntur sacramenta.

39. Ubi quis percipit spiritualia, ibi dare debet temporalia.

40. Decima novellium ecclesiæ, in cujus parochia erexerunt eas, perfobri debent. Item, clerici vel converfi decimas de laboribus fuis exigere non debent. Item, qui a colonis tertiam vel quartam partem laborum aute fabricantes decimarum recipiunt, decimam de portione fua, fi licet quod colonus de fua, persolvere tenetur.

41. Si qui per verba de præsenti aliquam desponserint, licet ea ignorata accipere & consummare, ab ea debet separari, & prima adhærere. Si vero promissio facta est tantum de futuro, & violatione juramenti penitentia eſt injungenda. Item, licet prudente nihil eſt innovandum. Item, matrimonium contra interdictum ecclesiæ factum, eſt irritandum. Item, matrimonium præterea manoris ætatis non eſt diſſolvendum, cum malitiæ ſuppleat ætatem. Item, matrimonium vi contractum, niſi poſtmodum conſenſus accefferit, poteſt irritari.

A 42. In dubiis, videlicet ſama eſt inquirenda: & quod inſtrumentum ab eo cognitum qui officium gerebat, ratum & firmum eſt habendum.

43. Juramentum a juratoribus ad invitem poteſt remitti.

44. Non baptizatus, vel confirmatus, in baptiſmo vel chriſmate aliam in filium ſuſcipere non poteſt.

45. Presbyter ordinatus non baptizatus, debet baptizari, & iterum ordinari: & omnes ab eo baptizati.

46. Mulier a viro ſeparata, datem debet habere, & quod annum alium poteſt accipere virum.

47. Qui eodem crimine eſt infectus, contra alium non poteſt teſtificari, cum nulli de ſe confeſſo adverſus alium in eodem crimine ſit credendum.

48. Judicis eccleſiæ poteſt quis pœna pecuniaria mulctari, & quæſtionibus ſubjici duris.

B 49. Licet aliquis confiteatur, ante matrimonium ſe naturæ fuiſſe incognita, non propterea non ſit & notorium, non eſt propter hoc inter eos diſvortium celebrandum. Item, Saracenus mulierem tenens Chriſtianam, eſt punicndus, & ipſe ſimiliter.

50. Judicio eccleſiæ purgatus, a fama eſt liberatus, & teſtes non apparent, iterum ſe debet purgare: quoniam in eccleſiaſticis judicia inhibita ſunt peregrina. Item, purgatores debent jurare, quod non ſuggerunt per ſuſpectos teſtes.

51. Incendiis vel excommunicatis & Divina præſumſerunt officia celebrare, perpetuo ſunt deponendi, niſi manifeſta ſit in cauſa. Multi vero ſunt quadragenæ.

C 52. Si excommunicatus lecto agricultionis detinetur, & propinqui ejus pro ſatisfecerint, Chriſtianam poteſt ei dare: & debet dare ſepulturam.

53. Ubi protenſi appellationis crimen noſcitur committendum, non eſt appellationi deferendum. Item, ſi excommunicatus præſtito juramento judicio eccleſiæ ſibi reſtituitur, ſtatim appellans per eandem ſententiam compelli poteſt vel, appellationem proſequi, vel judicio eccleſiæ ſtare.

54. Appellationi de omni gravamine interpoſito eſt deferendum. Si vero de gravamine, quod in una cauſa poteſt contingere, fuerit appellatum, eſt ſuperſedendum.

55. Judex in aliquem reum criminis, ad inſtantiam illius qui damnum paſſus eſt, poteſt eum excommunicare: non tamen poteſt eum a publicis officiis removere.

56. Servus, qui ſibi a manumiſſo, non eſt ordinandus. Si vero aliqua calliditate fuerit ordinatus, eſt deponendus, dominoque reſtituendus.

57. Impetitus de ſimonia, jurare debet, quod nec ipſe, nec alius pro eo, ſe ſi ſciente, pretium dedit. Item, purgatores debent jurare, quod credunt ipſum verum juraſſe.

58. Res eccleſiaſticæ jure hæreditario non poteſt poſſideri. Subdolosum matrimonium contrahens, non poteſt promoveri, nec in ſubdiaconatu tolerari, nisi habitum ſuſpiciter religionis: in minoribus autem ordinibus poteſt miniſtrare.

60. Filii clericorum, ſive uxorii fint in ſacerdotio, ſive non, in eccleſiaſticis rebus patribus primo loco ſuccedere non poſſunt. Si vero non plures eccleſiæ, quam unam pacer, vel avus, vel aliquis, una, dum tamen ſufficiat, debet eſſe contentus.

61. Poſteriores littera prioribus præjudicant, ſi non fint veritate tacita imperata.

62. Qui, cum non eſſet ſacerdos, Miſſam publice celebrare præſumpſit, non poteſt poſtmodum ad ſacerdotium promoveri: ſed ei poteſt de miſericordia beneficium eccleſiaſticum aſſignari.

63. Si ſponſalia inter aliquos ſint contracta, & alterum ante carnis commixtionem lepram incurrerit, non eſt iſter ad conſummandum matrimonium copu-

ANNO CHRISTI 1179.

lam cogendus. Si mulier conſortium viri propter hæreſin deſtruxerit, ex ſollicite intentione, ne cum ab errore converteretur: eo revertente, cogenda eſt matrimonium redintegrare. Si vero judicio eccleſiaſtico ſeparata, ab eo ſpeciem unum non eſt cogenda. Mulier, quemadmodum & vir, liberam ſibi poteſt præeligere ſepulturam. Ubi non invenitur aliquid diffinitum, conſulenda eſt diffinitio Romanæ.

64. Si quis diuturnam urbine poſſeſſionem ſine prohibitione ſuſceperit, ſi id non ex malitia fecerit, competenti tempore poteſt diuturnitate uti impetrii, & poſſeſſionem petere in officio facerdotis permotore.

65. Si quis fuerit infamatus, accuſatoribus deficientibus, debet ſe purgare.

66. Monachi, qui ad monaſteriolum canas audiunt non poteſt, nisi per appellationem ad eum deferantur. Si vero legatus fuerit, univerſas cauſas, legationis obtenta, licet ad eum per appellationem non deferantur, poterit audire.

67. Qui de rebus eccleſiaſticis nihil teſtimonium perhibere, & aliter veritas nequiverit elici, ad id funt compellendi. Item, feſtertii poſſeſſori reconſiliandi, id nequiverint teſtibus comprobare, licet unius teſtimonio ſtandum non ſit, tamen propter reverentiam clericalis ordinis, ipſorum juramento fides eſt adhibenda. Item, ſi quis ad ſacros ordines fuerit promotus, non poteſt ſine licentia ſui epiſcopi ſuum ordinem dimittere, & ſuletudine prædecitur, ab epiſcopo poſſunt abſolvi, præſtito juramento, quod poſtea clericali non utentur. Appellatio cenſetur ſuſpenſiva, quæ ſuſpendit effectum. Item, ſeniores ſoli, pueris, ad ſolvendum litem poteſt diffenſari. Item eccleſiæ ſi ſanguinis vel ſeminis effluxum ſunt paſſuæ, cum proceſſionibus reconſiliandæ. Item, ſacerdotes reconſiliandi.

Reſtituitur in codd. eodice hoc inſerta ex Lateranenſi. Item, ſi, ut ibi ſcribitur, pro ſuſpenſiva ſcribatur, ſi non ſuſpenſiva. Sed prima lectio videtur rectior.

1. Majoris & ſeniuris partis debet ſententia prævalere.
2. Ordinationes ab hæreticis & ab ordinatis ab eis factas, & ordinationes vel ordinationes de ordinatis ab hæreticis, omni debent ſemotate carere. Item, qui juramentum ſponte præſtitit de tenendo ſilentio, debet ſuſtinere.
3. Nullus laicus in epiſcopum eligi, nisi ſit regiæ annorum, & de legitimo matrimonio natus. Item, nullis regnum eccleſiarum vel earum animarum eſt committenda, nisi vigeſimum annum excedat. Item, archidiaconus debet eſſe diaconus: decanus, presbyter.
4. Prælati in procurationibus ſuis non debent ſubditis eſſe onerofi. & archiepiſcopus ſuo ſuffraganeo vel quinquagena evellionis numerum in viſitatione parochiæ non debet excedere: cardinales, vigiuti vel viginquinque: epiſcopi, viginti vel triginta: archidiaconi, quinque vel ſeptem: decani duobus equis debent eſſe contenti, nec cum canibus venatoriis vel avibus proficiſci. Item, epiſcopi non debent ſubditos tallia & exactiones gravare, licet pro magna neceſſitate moderatam cum caritate ancilium voluntati poſſulare. Archidiaconi vel decani nullas tallias vel exactiones in ſubditos poſſunt exercere, &c.
5. Sterilitas virginum ſine cauſa ſtrenue ordinaverit, & proprium non habuit, unde ſuſtentari valeat, ei debet neceſſaria ſubministrare.
6. De prælati, ſive canonica admoniione, ſuſpenſione vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubjectos: nec ſubjecti ante ingreſſum cauſa in eos eam prorumpant appellationis: & ne religioſi, pro eorum ſuperioribus appellantes, ad curiam deferant. Item ſi appellans profequi appellationem neglexerit, eo qui appellatus fuerat, veniente, debet ei recompenſatio fieri expenſarum.
7. Ne pro perſonis eccleſiaſticis ad ſedem deducendis, vel ſacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, vel aliis eccleſiaſticis ſacramentis, aliquid exigatur: & ne novo cenſui a prælatis eccleſiis imponantur, nec re-

ANNO CHRISTI 1179.

A ceres augeantur, nec parcem reditumm auferat ſibi appropriare.
8. Ne eccleſiæ vel eccleſiaſticæ beneficia alicui tribuantur, vel promittantur, antequam vacent, & ut vacantes, infra ſex menſes perfonis dignis conferantur.
9. Ne eccleſiæ vel decima de manu laici recipiantur, vel in eo ſe aſſerat licentiam ſpiritus aliquis habere: & ne ab eis inſtituti, ab aliquo ſine eo amoveantur: & ne hoſpitalarii vel Templarii in eccleſia interdicta, nisi ſemel in anno, Divina præſumant officia celebrare, nec tunc mortuos ſepelient: & ut aliqui ab epiſcopum poteſtate eximantur, decreta aliorum pontificum contrahere, & contra alios ſententias contrahere, ſeu religionem.
10. Ne religioſi preſbis recipiantur, nec peculium habeant præter patrimonium, vel in eccleſiis parochialibus parochianos: nec ſine licentia ſuorum ſuperiorum: & ne aliqua obedientia pro pretio alicui tradatur.

DE SIMONIA.

PARTIS I. CAP. I. Idem in Turonenſi concilio habito ait.

ET NE MERCES PRO ECCLESIÆ collatione vel conſecratione recipiatur, vel pro manuatione vel viſitatione ſacramentis eccleſiæ, vel pro licentia decedendi, nec pro ſepultura mortuorum quid exigatur: & ne ſacerdotium pro pretio conferatur, &c.

* Vat. mendoſe, ſacbaliam.

CAPITULUM I.

QUONIAM IN quibuſdam partibus decani quidam vel archipresbyteri ad agendas vices epiſcoporum ſeu archiepiſcoporum, & terminandas cauſas eccleſiaſticas, ſub annuo pretio ſtatuuntur, quod ad ſacerdotum gravamen, & ad ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundare: id ulterius fieri prohibemus. Quod ſi quis de cetero fecerit, a noſtra auctoritate removeatur a clero. Epiſcopus autem qui in ſua diœceſi hoc fieri patietur, & eccleſiaſtica judicia patietur diſſimulatione ſua perverti, canonica diſtrictione puniatur.

Vide cap. 4. Pont. Rom. in fine.

CAP. II. Idem in Turonenſi concilio reſidens ait.

Quoniam enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra ſanctorum patrum inſtitutionem invaluit, ut ſub annuo pretio ſacerdotes ad eccleſiarum regimen ſtatuantur, ne id fit, modis omnibus prohibemus: quia dum ſacerdotium ſub hujuſmodi nercede venale diſponitur, ad artem retributionis premium conſideratio non habetur.

Dist. 80. Diaconi.

CAP. III. Idem R. Cantuarienſis archiepiſcopo.

Licet, juxta apoſtolum, arguere, obſecrare, & increpare debeamus: ſic tamen debemus excellentes corrigere ſingulorum, ut probemus non quæ noſtra ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti ſunt, querere. Accepimus autem, quod archidiaconi Coventrenſis epiſcopatus, pro excellibus & criminibus puniendis, a clericis & laicis pœnam pecuniariam exigant: & pro examinatione ignis & aquæ, triginta denarios a viro & muliere querere præſumunt; & pro annua exactione perſonæ, quandoque perſonas ſuſpendunt, eccleſias interdicunt; a vicariis quoque duodecim denarios, ut in eccleſiis eorum cantare permittant, exigere non ſubmidant; & alia agunt, quæ canonum obviant inſtitutis, & de ordine cupiditatis & avaritiæ proxime videntur. Quia igitur ſollicitudini noſtræ incum-

incumbit, pastorali diligentia providere, ne ab A ecclesiasticis personis tam provinciæ aliquod exigatur, quod reprehensioni subjaceat, vel ecclesiasticam denigret dignitatem: fraternitati tuæ &c. quatenus archidiaconis prædicti episcopatus ex parte nostra & tua districte inhibeas, ne pro excessibus corrigendis, aut crimibus puniendis, a clericis vel laicis ponam pecuniariam, nec pro examinatione ignis & aquæ denarios amplius exigere audeant, vel alia, quæ dicta sunt, quomodolibet exercere. Si autem contra prohibitionem tuam aliis temerario venire præsumpserint, eos omni excusatione & appellatione remota, ecclesiastica districtione percellas, & sententiam ipsam usque ad dignam satisfactionem ficticie inviolabiliter observari.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. IV. *Idem Vigilensi episcopo.*

Cum sit Romana ecclesia, cui licet immeriti præsidemus, mater ecclesiarum omnium & magistra: cognitur ei debitus subjectionis honoris & reverentiæ, prout Dominus nobis dederit, respondere consultationibus singulorum, ut debite quæstiones, apostolicæ sedis providentia enodentur. Quæsivisti autem, frater episcope, utrum per fraternitati scripti, utrum pro ecclesiarum confœderatione quidquam præter procurationem moderatam habere debeas, cum apostolica dicat: *Nemo cogatur* b. Cap. 9. de *satisfiendum militare*, ab eadem ecclesia exigere *appell.* c. 1. de *quæst.* c. 1. poterit.

CAP. V. *Idem in concilio Turonensi de eadem re.*

Cum autem collectas denariorum beati Petri per archidiaconatus vestros feceritis: in collectione faciendæ ecclesiæ vel personis nullatenus præsumatis aliter fore magis, quam prædecessores vestri tempore sanctæ recordationis Eugenii & Innocentii Romanorum pontificum fecisse noscuntur. Quod si temeritate aliqua contemplerintis id quod videmini habere, auctoritate nostra

CAP. VI. *Idem eidem episcopo.*

Nihilo minus & præsentium auctoritate injungimus, ut cum ecclesias ipsis visitaveritis, secundum quod canones præcipiunt, visitatoris officium exerceatis, nec ecclesias visitatione vestra graventis, ut magis inutilis informationis & correctionis, quam affectu compassionis videamini visitare.

CAP. VII. *Idem.*

Pervenit ad audientiam nostram, & plurimum miramur, & adversum vos de jure movemur, quod in presbyteros qui sunt in jurisdictione vestra constituti, singulis annis quali in servos & mercenarios talliam faciatis: quibus, nisi ad voluntatem vestram pecuniam solvant, * diurnum E officium interdictis, & eos vitiret & inhonestæ tractatis, in tantum quod expiratis sui spiritalibus reddidistis. Ideo vero hæc, si vera sunt, gravi debent ultioue puniri, cum eosdem presbyteros quasi filios & fratres benigne ac summa caritate tenere debeatis. Unde volnis per b A. S. &c. ut in prædictos presbyteros hujusmodi tallias & indebitas exactiones exercere non præsumatis, nec eos de cetero irrationabiliter graveris, vel inhonestæ tractetis, aut sine judicio expiratis sui ipsiores præsumatis, vel eorum ecclesias interdictio subjiciatis; nec eos duas matricis ecclesias, quas

a Forte divinum. *Mendatum.*

b Apostolic. in Scholast. lib. 9. Distinct.

ignis vel aquæ a quolibet viro vel muliere pecu- A niam extorquere præsumat, aut pro annua & debita exactione pervenire præsumas subpendent vel ecclesias interdicentes: neque ad ecclesias sui archidiaconatus visitandas, nisi semel in anno, accedat: nisi forte talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat ecclesias frequius visitare: & tunc cum ea moderantia hominum & equitatu utantur, quod qui in eis morantur, exinde non debeant merito querelari. Si autem contra inhibitionem talem venire præsumpserit, ecclesiastica severitate percellatis, omni occasione & appellatione cessante: & sententiam ipsam, usque ad dignam satisfactionem, facialis inviolabiliter observari, ita quod in vos & in illos hoc non cogamur durius vindicare.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XII. *Idem venerabili fratri R. & Poitgarnensi episcopo, & dilecto filio priori de Pantesia.*

Querelam nobis monachorum de * Atra transmissam accepimus, quod cum ipsi * quondam mansium, quod dicitur Vells, cum pertinentiis suis, & ecclesiam de Gadonum a monachis de *Gadonio* sub annuo canone quadraginta librarum fuissent adepti, & inde chartam ab ipsis monachis habuissent: quidam prior eorum, capitulo inconsulto, ipsum pactum mansionis & ecclesiam & charram, de * Gadonio accepta persona, resignavit: indeque prafati monachi de * Atra conquerunter se injuste gravatos, & nobis imminet correrigendum, si quid minus quam rationabiliter attentatum: causam ipsam experientiæ vestræ committimus: præsentium vobis auctoritate mandantes, quatenus partibus inde præsentium vestrum convocatis, quæ hinc inde proposita fuerint diligenrius audiatis, & prædictam causam, sublato appellationis remedio, concordia vel judicio terminentis, proviseri, quod ecclesiæ ejus non possimus jura, etiam nec redimi. Si vero monachi de * Gadonio legitime citati, ad præfentiam vestram accedere & judicio flare contempserint: vos prædictos monachos de * Atra, in possessionem eorum de quibus controversia vertitur, occasione & appellatione cessante, inducere festinetis, nec ipsos exinde permittatis ablique ordine judiciario amoveri. Si vero uterque vestrum his exequendis interesse non poterit: alter nihilo minus ea exequatur,

a Quæst. 3. Decimas, & quæst. 3. Quicunque.

CAP. XIII. *Idem Tuscano archiepiscopo.*

De hoc quod rex & principes Isi a Bernardo quondam * Carnotensi episcopo pecuniam acceperint, ut ejus electioni præstarent affensum, & quod idem episcopus archidiacono * Senonensi beneficium cum redditus, & cuidam clerico anus electionem sanus præstantem dicitur promisisse, ut uterque eorum, archidiaconus videlicet & clericus, ejus electioni consentirent: hoc tunc patentistati * diuvimus reprehendendum, quod si operis evidentia manifesta affirmatur, ita quod B notorium est, eumdem archidiaconum & clericum, ob illam causam tam iniquam & detestabilem, promissam non acceptile: aut si exinde consensi fuerit in jure, vel legitime possint ab aliquibus convinci, ab altaris ministerio sint perpetuo deponendi. Si vero id manifestum non est, nec inde convicti vel confessi fuerint, & tamen pollea laborant infamia, eis canonica purgatio debet indici: in qua si defecerint, tanquam tanti sceleris auctores sint poniendi. Regem autem & principes suos solicite monere debes, & diligenter inducere: ut si qua receperint a præfato epi-

a Carnotensis.

a Forte Senonensi.

CAP. XIV. *Idem Eboracensi archiepiscopo sistitur Jaffæ.*

Cum essent in præsentia nostra constituti R. clericatus de Ponte Audemari, & Gobitis vir VV. filius Godrici, pro controversia quæ vertebatur inter eos super quadam ecclesia, quam idem R. asserebat a prædato militis sibi datam fuisse: prædictus VV. qui moram diutius fuere non poterat, in recessu suo dilectum filium nostrum magistrum Mi- B lonem nunctium suum, pro se in causa illa sufficientem responsalem constituit. Cumque causæ cognitionem dictis filiis nostris M. presbytero tituli sanctæ Luciæ, & VV. tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali commissemus: ipsi utramque partem ante præsentiam suam convocarunt, & ab utraparti R. intelleverunt, quod præfatus miles promiserat ei dare præscriptam ecclesiam, & quoddam hegotium ejusdem militis posset in curia nostra promovere. Unde & cum id nobis per eosdem cardinales innotuisset, non intelligentes, promisionem illam, simoniacam continere pravitatem, eidem R. super ecclesiam silentium imposuimus. Idcoque fraternitatem tuam, & quatenus memoratum militem occasione prædicta convocetis a prænominato R. ei alii super scripti ecclesia gravari vel inquietari pulla ratione permittas.

CAP. XV. *Idem Cestrensi episcopo.*

Infinuatum est auribus nostris, quod dum episcopatus tibi commissus vacaret, in ecclesiis ejus plurimi tunc inftituti, qui per simoniam divinum habere ingressum, & infamiæ respergi. Unde quoniam indignum est, ut in tali crimine vel tam turpi suspicionis macula remanere, & C. &c. quatenus si qui fuerint in prædictis ecclesiis, quos publicum vel tacitum fit & notorium simoniace intrasse, eos ab ecclesiis taliter acquisitis, appellatione cessante, amoveas: illis autem, quorum crimen non est publicum & notorium, si publica laborant infamia, eum quinto manu vel levia fui ordinis, *iuxta quadraginta dies* post harum susceptionem, purgationem indicas: quam si defecerint, beneficia ecclesiarum sibi commissarum perpetuo privet, provisuros attentibus, ut tales personas ad eorum purgationem recipiat, de quibus veritimile fit, quod non debeant alicujus rei obtenta * detinere.

a Forte Senonensi. *Mendatum.*

b Decretum. c. 1. dist. 96. Decretum. c. 1. dist. 96.

c Forte Eboracensi. *Mendatum.*

d Forte Cestrensi. *Mendatum.*

e Forte Cestrensi. *Mendatum.*

f Forte Cestrensi. *Mendatum.*

g Forte Cestrensi. *Mendatum.*

h Forte Cestrensi. *Mendatum.*

i Forte Cestrensi. *Mendatum.*

k Forte Cestrensi. *Mendatum.*

l Forte Cestrensi. *Mendatum.*

m Forte Cestrensi. *Mendatum.*

n Forte Cestrensi. *Mendatum.*

o Forte Cestrensi. *Mendatum.*

p Forte Cestrensi. *Mendatum.*

q Forte Cestrensi. *Mendatum.*

r Forte Cestrensi. *Mendatum.*

s Forte Cestrensi. *Mendatum.*

t Forte Cestrensi. *Mendatum.*

u Forte Cestrensi. *Mendatum.*

v Forte Cestrensi. *Mendatum.*

w Forte Cestrensi. *Mendatum.*

x Forte Cestrensi. *Mendatum.*

y Forte Cestrensi. *Mendatum.*

z Forte Cestrensi. *Mendatum.*

aa Forte Cestrensi. *Mendatum.*

bb Forte Cestrensi. *Mendatum.*

cc Forte Cestrensi. *Mendatum.*

dd Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ee Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ff Forte Cestrensi. *Mendatum.*

gg Forte Cestrensi. *Mendatum.*

hh Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ii Forte Cestrensi. *Mendatum.*

kk Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ll Forte Cestrensi. *Mendatum.*

mm Forte Cestrensi. *Mendatum.*

nn Forte Cestrensi. *Mendatum.*

oo Forte Cestrensi. *Mendatum.*

pp Forte Cestrensi. *Mendatum.*

qq Forte Cestrensi. *Mendatum.*

rr Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ss Forte Cestrensi. *Mendatum.*

tt Forte Cestrensi. *Mendatum.*

uu Forte Cestrensi. *Mendatum.*

vv Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ww Forte Cestrensi. *Mendatum.*

xx Forte Cestrensi. *Mendatum.*

yy Forte Cestrensi. *Mendatum.*

zz Forte Cestrensi. *Mendatum.*

aaa Forte Cestrensi. *Mendatum.*

bbb Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ccc Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ddd Forte Cestrensi. *Mendatum.*

eee Forte Cestrensi. *Mendatum.*

fff Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ggg Forte Cestrensi. *Mendatum.*

hhh Forte Cestrensi. *Mendatum.*

iii Forte Cestrensi. *Mendatum.*

kkk Forte Cestrensi. *Mendatum.*

lll Forte Cestrensi. *Mendatum.*

mmm Forte Cestrensi. *Mendatum.*

nnn Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ooo Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ppp Forte Cestrensi. *Mendatum.*

qqq Forte Cestrensi. *Mendatum.*

rrr Forte Cestrensi. *Mendatum.*

sss Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ttt Forte Cestrensi. *Mendatum.*

uuu Forte Cestrensi. *Mendatum.*

vvv Forte Cestrensi. *Mendatum.*

www Forte Cestrensi. *Mendatum.*

xxx Forte Cestrensi. *Mendatum.*

yyy Forte Cestrensi. *Mendatum.*

zzz Forte Cestrensi. *Mendatum.*

aaaa Forte Cestrensi. *Mendatum.*

bbbb Forte Cestrensi. *Mendatum.*

cccc Forte Cestrensi. *Mendatum.*

dddd Forte Cestrensi. *Mendatum.*

eeee Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ffff Forte Cestrensi. *Mendatum.*

gggg Forte Cestrensi. *Mendatum.*

hhhh Forte Cestrensi. *Mendatum.*

iiii Forte Cestrensi. *Mendatum.*

kkkk Forte Cestrensi. *Mendatum.*

llll Forte Cestrensi. *Mendatum.*

mmmm Forte Cestrensi. *Mendatum.*

nnnn Forte Cestrensi. *Mendatum.*

oooo Forte Cestrensi. *Mendatum.*

pppp Forte Cestrensi. *Mendatum.*

qqqq Forte Cestrensi. *Mendatum.*

rrrr Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ssss Forte Cestrensi. *Mendatum.*

tttt Forte Cestrensi. *Mendatum.*

uuuu Forte Cestrensi. *Mendatum.*

vvvv Forte Cestrensi. *Mendatum.*

wwww Forte Cestrensi. *Mendatum.*

xxxx Forte Cestrensi. *Mendatum.*

yyyy Forte Cestrensi. *Mendatum.*

zzzz Forte Cestrensi. *Mendatum.*

ANNO CHRISTI 1179.

cosque ab eadem fidejussione prorsus absolvat, ne A ecclesiasticis personis & negotiis rigor & districtio juris non reguritur, nec exercetur. Sed cum hujusmodi per hoc justitia non pereliciatur, admitti debet & patienter tolerari, cum reus per cautionem standi judicio se astringit.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. II. *Idem,*

Calumniam & audaciam temere litigantium coadem nando in expensas, & alio multiplici remedio, imperialis fan.tio compescit. Quoniam igitur facris institutis consonare dignitior, præcipimus ut de cetero in causis pecuniariis victus victori in expensas condemnetur, nisi forte, ejus cautum est, pro absente sententia feratur.

CAP. III.

Cautum quæ inter dilectos filios nostros de * Gisleberum & canonicos de * super ecclesia de * Leventri & capella de * Chorum, & juris decimarum super quadam transactione, quæ exinde post appellationem inter *eos* fuisti dictum, dictius est agitata, ad suggestionem cujusdam canonici de * Chorum, experientia vestræ fub certa forma commisimus terminandam. Verum quidam canonicorum de * Gisleberue, ad nostram postmodum præsentiam accedentes Gisleberuum filiorum nobilium cardinalium tunc fedis apostolicæ litteras pertulerunt, in quibus continebatur, quod cum de mandato nostro causam, fuscepissent definiendam, canonicos de * Gisleberue in possessionem prædictæ ecclesiæ induxerunt. Verum quia prædicti cardinales, tantæ honestatis, circumspectionis, & maturitatis habentur, quod eis fidem omnimodam adhibemus, & eos credimus rectum & justum judicium protulisse: D. V. *ex.* quatenus si infra annum memorati canonici de * Thorum causa possessionis fecundum formam juris non intraverint, canonicos de * Gisleberon possessionem, a cardinalibus adjudicatam, quiete facias & pacifice possidere, non obstantibus litteris, quas canonicus de * Thorun, sententia cardinalium tacita notesitur reportasse: ita quoque, quod si canonici de * Thorun, de proprietate agere voluerint, causam ipsam ufque ad diffinitivam lententiam, remota appellatione, audiatis, & fine debito terminetis. Si qua vero partium duxerit appellandum, depositionis juratorum testium, & alias rationes utriusque partis sub vestris fi- C gillis clausas; nobis mittatis, terminum utrique parti congruum præfigentes, quo debeant cum ipsis atteitationibus & rationibus fe apostolico conspectui præsentare.

a Leterini

b damnat. nos vidit

c appellatione remota.

CAP. IV. *Idem priori & canonicis de * Gisleberun.*

Constitutis in præsentia nostra dilecto filio nostro R. canonico, & responsalibus dilecti filii nostri G. præpositi ecclesiæ * Bowchiacensis super possessione ecclesiæ de * Levintri, in qua de mandato & auctoritate nostra per judices delegatos, videlicet * Evesinensem epiſcopum & priorem de * Kinleeuende, causa rei fervandæ foretatis ordinatus, hinc inde fuit coram te aliquantulum disputatum. * Et tantumdem post rationes, & allegationes utrimque prodectas, ex utriusque partis tenuimus affectione, quod licet causa rei fervandæ tantum in possessionem ejusdem ecclesiæ fuisseris inducti, infra annum tamen alterę pars non præstitit cautionem. Quare eadem ecclesia vobiscum

a * f. Quia non dum.

ANNO CHRISTI 1179.

biscum judicio ſtandi, ſtreet voluntatem habue- A vent, F. V. *ex.* quatenus parochianos vestros monere curetis, & ſi opus fuerit ſub excommunicationis districtione compellatis, ut de proventibus molendinorum & piſcariarum & de fœno & de lana decimas eccleſiis, quibus debentur, omni occaſione & appellatione ceſſante, cum integritate perſolvant.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. III. *Item Winconienſi epiſcopo.*

Nuncios & litteras tuæ fraternitati ea qua decuit benignitate recepimus, & petitiones tuas, quoad licuit, curavimus exaudire, ſcut illius perſonæ quam pure in Domino & ferventi caritate diligimus, & cujus commodis & profectibus intendere volumus diligenter. Cum ergo ad officium tuum ſpectet ea, in quibus præcepti noſtri deſideras auctoritate muniri: tanto in his facilius debuiſti exaudiri, quanto ipſe eorum peritiam ſatius reſpicere, & quibus in extremo judicio reddituros es ratiocinem. Inde eſt quod F. T. *&c.* quatenus tam comites quam barones, nec non & ominesalios de parochia tua nomina propenſus & indices, ut appellatione ceſſante & * E. D. CON. ut decimas matricibus eccleſiis de divitiis ſuiſorum omni integritate perſolvant. Præterea parochianos veſtros de fœno equitio, porcis, & pyris, & apibus, & omni fructu, decimas ſolvere eccleſiaſticæ diſtrictione, appellatione ceſſante, compellas.

* Ita Lateranenſ. Hardouinus.

CAP. IV. *Idem * Rymenenſi & Wintonienſi epiſcopis.*

* rymenenſi alibi.

Cum homines de Hortun, ſecundum generalem eccleſiæ Anglicanæ inſtitutionem, de fructibus ſuis in autumno, novem partibus ſibi retentis, decimas eccleſiæ, & mihi cujus parochiani ſunt, fine diminutione ſolvere teneantur: antequam eidem eccleſiæ decimas ad eam ſpectantes perſolvant, ſervitiumbus & mercenariis ſuis de frugibus non decimatis debita totius anni pro ſervitio ſuo impendunt, & tunc demde de ſecundo decimas perſolvuntur: Unde D. V. *ex.* quatenus ſub anathematis diſtrictione compellatis eos, ut decimas tam de nutrimentis animalium ſuorum, quam de frugibus, fine fraude & diminutione aliqua, in autumno, ſicut mos eſt, ſtatim collectis frugibus, & in aliis temporibus, prout debentur, perſolvant, atque de laboribus ſuæ retentis dignam ſatisfactionem exhibeant.

PARS III.

DE DOLO ET CONTUMACIA

& calumnia alterius partium punienda.

CAPUT I.

Idem Wintoſſorenſi epiſcopo.

A Dhæc cum contingat actorem multoties mittendum eſſe in poſſeſſionem cauſa rei fervandæ propter abſentiam alterius partis, & per ejus dolum ſive potentiam actor non poſſit reanchodiendam nanciſci; & imminente fine anni, reus, ne poſſeſſionem amittat, debitam offerat cautionem: cujuſmodi pœna ſit mulctandus, cujus * reſponſioni non paret judicis, a nobis tua fraternitas poſtulavit. Ad quod dicimus, quod in

* poſſioni

PARS IV.

DE DECIMIS PRÆSTANDIS.

CAP. I. *Idem Cuſano epiſcopo.*

* Forte Lanuino. Hardouinus.

INTELLEXIMUS ex litteris tuis, quod R. de * Lantino parochianus tuus, tamdiu, ſelicet ſex annis, decimas capellæ tuæ tibi debuit, afferens quod in commutatione ipſius decimæ, prædeceſſor tuus ei quandam domum dedit villarum, quos etiam tibi tuit aſſignare. Ceterum quia decimæ cum temporalibus non ſunt commutandæ, attendentes, tibi auctoritate præſentium inhibemus, ne præcipiatis reditus in ipſius decimæ commutationem præſumas recipere: ſed prædictum R. ad reſtituendas decimas ſubtractas tibi, & ad eas ſolvendas in poſterum eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

CAP. II. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo, & ejus ſuffraganeis.*

Pervenit ad nos, quod cum parochiani veſtri decimas bonorum ſuorum conſueverint eccleſiis, quibus debentur, perſolvere: nunc tam laudabili conſuetudine prætermiſſa, quidam ex ipſis de lana & fœno & de proventibus molendinorum & piſcariarum ipſis eccleſiis ſubtrahere non verentur. Quoniam igitur inſtitutioni Divinæ manifeſtius obviant, qui decimas eccleſiis non perſol-

ANNO CHRISTI 1179. Dist. 34. Iuriano.

CAP. II. *Idem Diſano archidiacono.*

Quidam interuit monaſterium invita uxore: ipſum eadem repeteate coactus eſt ad eam redire. Ea mortua, quæris an ipſe cogatur ad monaſterium redire, an aliam poſſit accipere uxorem. Quæſtionis tuæ taliter reſpondemus, quod votum non tenuit; unde ratione voti non tenetur ad monaſterium redire. Uterus veronon poteſt accipere uxorem. Promiſit enim ſe non exigere debitum; quod in ejus poteſtate erat: & idco tenuit votum. Non reddere autem, non erat in ejus poteſtate, ſed mulieris. Unde apoſtolus: *Vir non habet poteſtatem, &c.*

Vir non habet poteſtatem. 1. Cor. 7. 4.

CAP. III. *Idem * Exonienſi epiſcopo.*

Cum praditus ſis ſcientia litterarum, ignorare non potes nec debes, ſanctorum patrum conſtitutione contraditum, ut vir, uxore ſua in ſeculo remanente, aut mulier, viro non aſſumente religionis habitum, non debeat ad religionem tranſire. Quia cum vir & uxor una caro ſint, ut ait apoſtolus, non poteſt alter ad Deum converti, & alter in ſeculo remanere. Inde eſt quod apoſtolica auctoritate tibi præcipimus, ne in epiſcopatu tuo virum vel uxorem, niſi utraque ad religionem miſerint, tranſire permittas. Sed & volentiæ ad Deum converti, uxoque ad ſuam legem meliorisvitæ tranſeat. Verum ſi uxor ita ſenex eſt & ſterilis, quod ſine ſuſpitione poſſit eſſe in ſeculo: diſſimulare poterit, ut vir, ea in ſeculo remanente & caſtitatem promittente, ad religionem tranſeat.

Dist. 35. Mulier.

Exod. 3. Deut. 10. 4. gua dicr.

* Exoniæ.

CAP. IV. *Idem Herefordenſi epiſcopo.*

Præterea, utrum laicus uxoratus, qui præſentibus ſacerdotibus & monachis, epiſcopo ignorante, de licentia & permiſſione uxoris ſuæ, monaſterium eſt ingreſſus, & forte profeſſionem fecit, uxore in ſeculari habitu remanente, nec ad religionem tranſeunte, aut perpetuum continentiam voverit, ab epiſcopo ſuo poſſit ad eorum uxoris revocari; an illa compellenda ſit ad obſervationem perpetuæ continentiæ: Dicimus quod niſi, ubi ſubeſt timor incontinentiæ, uxor ad religionem tranſierit, vel in conſpectu eccleſiæ continentiam ſervare promiſerit, ad eam debet & poteſt ab epiſcopo revocari. Quia cum ſint una caro effecti: non debet una pars in ſeculo remanere, & altera ad religionem tranſire. Verumtamen vtor commòmenda eſt & propenſius exhortanda, ut ad religionem tranſeat, & caſtitatem ſervare promittat.

CAP. V. *Idem * Exonienſi epiſcopo.*

Si quiſquam qui ſe religioni devovit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodum ſibi aliquam copulaverit: cogendus eſt ab ea diſcedere, & ad eccleſiam, cui ſe contulerat, debet ſine contradictione tranſire. Quod ſi habitum ſuſcepit, & non profeſſionem fecit, ſed ſolum votum emiſit, & ſe ad religionem tranſire promiſit: licet poſtmodum matrimonium contraxerit, non eſt ab eccleſia cogendus ad monaſterium tranſire, & matrimonii vota reſcindere.

* Exoniæ.

CAP. VI. *Idem Strigonienſi & * Colocenſi archiepiſcopo.*

Conjugatus in monaſterium converti deſide-

A rans, ſuſcipi prohibetur, niſi uxor illius ſimiliter convertatur. Nam cum unum utrimque corpus poſt conjugii copulationem ſit factum, incorporeum eſt, partem converti, & partem in ſeculo remanere. Nec recipitur illius viri apud Deum converſio, cujus ſequitur conjugalis fuderit profligatio. Cum igitur ſenatus * S. clericorum longe præemineat cœtui monachorum, ita ut aliquando bonus monachus vix bonum clericum ſtatur: nullus conjugatorum eſt ad ſacros ordines promovendus, niſi ab uxore continentiam profitente fuerit abſolutus, ut fiat deinceps de carnali copula ſpiritualis conjugium.

* Strigon.

CAP. VII. *Idem eidem.*

B Sane ſi conjugati conſenſerint ordinari, etiam uxoris voluntas prius requirenda eſt, ut ſequeſtrato mutuonis cubiculo, religione promiſſa, poſtquam pariter convenerit fuerint, ordinentur. Quod ſi in quibus poteſt eccleſiaſticis gradibus providenter ſeieneteque curandum eſt, ut in domo Dei nihil ſit indurationis, nihilque præpoſitorum: multis magis laborandum, ut in ejus promotione ſupra gradus omnis continentia, non error. Inde eſt, quod fraternitati tuæ apoſtolica auctoritate prohibemus, ne uxoratum in epiſcopum præfumatis ordinare, niſi prius uxor continentiam profeſſa, ſacrum velamen ſibi imponat, & religioni congruam veſtem aſſumat. Nolumus etiam ut viri promoto, uxori relicte in ſæculo ſeri poſſit pediſtioni occaſio.

Dist. 61. Mirandum.

CAP. VIII. *Idem Brixienſi epiſcopo.*

Ex publico inſtrumento, quod nobis eſt preſentatum, & ex tenore litterarum tuarum, nobis innotuit, quod cum venerabilis frater noſter Veronenſis epiſcopus de mandato noſtro cauſam matrimonii, quæ inter Matthæum virum & Agneſchen mulierem vertebatur, ſuſcepiſſet fine debito terminandam, auditis utriuſque rationibus & allegationibus, inter eos judicali ſententia matrimonium approvit, & eidem mulieri præcepit, ut ad virum ſuum rediret, & exhiberet conjugalem affectum. Verum cum eadem mulier ad eum juxta ſententiam prædicti epiſcopi * egredi nollet, de mandato noſtro, ſicut acceptimus, fuit vinculis excommunicationis adſtricta. Ceterum quia prædicta mulier, licet a præfato viro deſponſata fuit, adhuc tamen, ſicut ipſa aſſerit, ab ipſo eſt incognita: fraternitati tuæ per * A. S. præſentibus mandamus, quatenus ſi fuperdictus vir eandem mulierem ſpiritualem ſuam cognovit, & eadem mulier, ſicut ex parte ſua nobis proponitur, ad religionem tranſire voluerit, recepta ab ea ſufficienti cautione, quod vel ad religionem tranſire, vel ad virum ſuum redire infra dorum menſium ſpatium debeat, ipſum, contradictione & appellatione ceſſante, a ſententia qua tenetur, abſolvas: ita quod ſi ad religionem tranſire maluerit, uterque reſtituat alteri, ſi ſua alter ab altero habuit: & vir ipſe, ex religionis habitum aſſumente, ad alia vota licentiam habeat tranſeundi. Sane quod Dominus in evangelio dicit: *Non licet viro uxorem ſuam, niſi cauſa fornicationis, dimittere*: intelligendum eſt, ſecundum interpretationem ſacri eloquii, de his, quorum matrimonium eſt carnali copula conſummatum, ſine qua matrimonium conſummari non poteſt: Et idco ſi prædicta mulier non fuerit a viro ſuo cognita, licitum eſt ei ad religionem tranſire.

* Apoſtoli cum ſcio. * Aurelium.

Dist. 35. Si quis.

CAP.

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. IX. *Idem priori G. & fratribus juxta diſciplinam bona memoriæ electi viventibus.*

Uxoratus autem ſine licentia propriæ uxoris inter vos nullatenus recipiatur. Quæ ſi integræ famæ & opinionis ita exiſtat, quod nulla merito ſuſpicio habeatur, eam ad ſecunda vota migrare velle, vel quod minus continenter debeat vivere: quod ſi, prout dictum eſt, talia certi, merito eas in conſortio veſtro recepto, ipſa publice in conſpectu eccleſiæ confiteantur profeſſa, in domo propria cum filiis ſuis familiaque poterit remanere. Si autem talis fuerit, quæ ſuſpicione * careat, voto continentiæ celebrato, a ſæcularium hominum converſatione ſe removeat, & in loco religioſo, ubi Deo ſervitat, perpetuo moretur. Nullus veſtrum audeat mulierem aliquam toníurare, vel eam ad habitandum ſecum aſſumat.

* Cum. non careat.

CAP. X. *Idem.*

Veniens ad noſtrum præſentiam Marcus eremita, ſua nobis aſſertione propoſuit, quod quedam mulier cuidam viro abſenti fide data ſe nupturam promiſit: ſed poſtmodum audiens plura de ſervitute & inhumanitate ipſius viri, ei nulla ratione voluit copulari. Cum itaque timeret, ne illi subere cogeretur, in maiubus ſuis ſimpliciter voluit conſtituere exponenti: non tamen veſtem aut locum mutavit. Quo audito, prædictus vir aliam ſibi copulavit, & ex ea proles ſuſcepit. Nos itaque attendentes tutius eſſe, ut prætata mulier poſt fidem & votum ſimplex oblatum, matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenus ſi plus non proceſſerit, nec veſtem aut locum mutavit, nec profeſſionem fecit, prædictæ mulieri de fide mentita & voto violato cognitam ſatisfactionem iudicet, & ei cui vult nubendi in Domino licentiam tribuere non poſſ ponas.

CAP. XI. *Idem Ebroicenſi archiepiſcopo.*

Acceſſit ad præſentiam noſtram nobilis vir Willelmus filius G. cum litteris tuis, ex quarum tenore perpendimus, quod cum filiam cujuſdam nobilis viri, dum eſſet minoris ætatis, deſponſaſſet, & ipſa poſtmodum aſſenſum in hac parte non prabente, antequam ad nubiles annos perveniſſet, celebratum eſt inter eos divortium. Procedente vero tempore, defuncta patre puella, matrem ejus Willelmus ſibi matrimonio copulavit. Quod quidem factum cum ſuſtinere nolles, eum ſolicite monuiſti, ut ipſam dimitteret: & quia monitis tuis ad hanc partem nolubit acquiefcere, ipſum excommunicationis vinculo innodaſti. Tandem accepta ab eo cautione, quod noſtram adiret præſentiam, & ſuper hoc ſtatutum noſtrum ſtamier obſervaret: eundem mandatos noſtro abſolutum dennnciaſti, & cum litteris tuis ad præſentiam noſtram miſiſti. Verum præfatus Willelmus in præſentia noſtra conſtitutus, ſua nobis aſſertione propoſuit, quod puellam illam, dum eſſet infra duodecimum annum, deſponſaſſet, poſtea vero antequam ad nubiles annos perveniſſet, nobiſ aliquatenus conſentire, ut præfatam Willelmum in virum acciperet: & ita cum patre ſuo, in cujus poteſtate remanſerat, & cum prædicto Willelmo, ad præſentiam tuam acceſſit. Et cum ab ore puellæ audiſſet & per

ANNO CHRISTI 1179.

patrem ejus, quod memoratum Willelmum in virum nolebat: ſtatim illum in plura synodo ab hujus deſponſatione publice abſolutum denuncia-ſti. Elapſis pluribus annis poſt mortuo patre puella, cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Anglorum rex, matrem ſuprædictæ puellæ memorato Willelmo tradidit in uxorem, quam ideo Willelmus, ut diſcordia orta inter conſanguineos ſuos & conſanguineos nupturis ſopiretur, accepit & ſolemniter deſponſavit, & ſine contradictione eccleſiæ duxit, & de illa liberos procreavit, & puella fuit altera vice copulata. Verum licet contineatur in literis ipſis, quod puella illa erat minoris ætatis, quando hujuſmodi deſponſatio facta fuit: tamen dicitur, utrum eum eſſet minoris ætatis, fuit proxima ætati aptæ matrimonio, aut infra ſeptem annos. Ideo per apoſtolicam ſanctionem fraternitati tuæ præſentibus mandamus, quatenus veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi tibi conſtiterit quod puella præfata non eſſet ſeptennis, quando præmemorato de ſponſata fuit, & poſtea in eum non conſenſerit, & quod idem Willelmus ab hujuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus, matrimonium inter eumdem Willelmum & matrem puellæ celebratum præcipias immobiliter obſervari, & eorundem prolis denuncies eſſe legitimas. Quia ſicut diſcretio tua non ignorat, deſponſationes & matrimonium ante ſeptimum annum fieri non poſſunt, ſi conſenſus puellæ non intervenit. Sane ſi præfata puella ante hujuſmodi deſponſationem ſeptimum annum compleverat, licet prædictus vir a deſponſatione ipſius puellæ ipſo jure fuerit abſolutus, eumque in eum conſentire nolebat: inhoneſtum tamen videtur, ut matrem ejus habeat, cujus filia ſibi fuerat deſponſata. Verum ſi tibi vilum fuerit, ut cum matre maneat, ne diſcordia inter utriuſque conſanguineos oriatur exorta, nunc autem ſopita, denuo ſuſcitetur: id diſſimulare poteris, & aquanimiter tolerare. Filii autem quos ab ipſa ſuſcepit, & eam, tanquam matrem eccleſiæ, duxit in uxorem, a ſucceſſione non poſſunt paterna vel materna hæreditatis prohiberi.

A

B

C

D

CAP. VIII. *Idem Salernitanum epiſcopo.*

Licet præter ſolitum & amplius ſolito multis ſimus & variis negotiis prapediti, ita quod non ſit nobis facile aliquorum conſultationibus reſpondere: illa tamen ſpiritualis gratia, quam ad perſonam tuam habemus, & fraterna caritate, cogimur quid ſentiamus de his ſuper quibus conſuluit nos prudentia tua, tibi, quantumcumque fumus aliis intenti, præſentibus literis aperire. Conſuluiſti nos ſiquidem, utrum inter virum & mulierem, præſtito vel non præſtito ſacramento, ſi legitimus conſenſus intervenerit de præſenti, earnali copula non ſecuta, licet mulieri alii nubere: vel ſi nupſerit alii, & earnalis fuerit copula ſecuta, cum ab ipſa debeas ſeparari. Super hoc inquiſitionem tuæ taliter reſpondemus: quod ſi legitimus conſenſus a ſolemnitate qua fieri ſolet, præſente facerdote, aut etiam ejus notario, ſicut etiam in quibuſdam locis adhuc obſervatur, coram idoneis teſtibus interveniat de præſenti, ita quod unus alium in ſuam mutuo conſenſu verbis expreſſis recipiat, utrumque dicendo: Ego te recipio in meam, & ego to in meum: ſive ſic juramentum, ſive non, non licet mulieri alii nubere: & ſi nupſerit, & fuerit carnalis copula ſubſecuta, ab eo ſeparari debet, & ut ad primum redeat, eccleſiaſtica diſtrictione compelli: quam. A vis alii aliter ſentiant, aliter eſtam a quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando judicatum.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. IX. *Idem Wigornienſi epiſcopo.*

Meminimus nos ex parte tua quæſtionem hujuſmodi audiviſſe, ſciſſicet, utrum illi qui ſe ad religionem eorum epiſcopo devoverant tranſituros, & habitum religionis ſuſceperunt, ſi poſt modum uxores duxerint, cogendi ſunt eas dimittere, & ad eccleſiam, cui ſe contulerunt, redire. Super hoc utique duximus reſpondendum, quod ſi quiſquam qui ſe religioni devoverit, & habitum ſuſceperit profeſſionem fecerit, poſtmodum aliquam ſibi copulaverit, eſt ab ea cogendus recedere, & ad eccleſiam, cui ſe contulit, debet ſine contradictione tranſire. Verum ſi habitum non ſuſcepit, nec profeſſionem, ſed ſolummodo votum fecit, & ad religionem tranſiturum promiſit: licet poſtea matrimonium contraxerit, non eſt ad reddendum cogendus tranſire, & matrimonii votum refcindere.

B

CAP. X. *Idem Norwicenſi epiſcopo.*

Conſtitebatur in literis tuis, quod cum quidam puella infra nubiles annos cuidam viro in uxorem tradita fuerit, & ab ipſo tradita, præſentibus utriuſque parentibus legitimæ ætatis exiſtente: hæc ad nubiles annos perveniens, alii nubendi licentiam poſtulavit, aſſerens ſe in eumdem virum nullatenus conſenſiſſe, prædictus vero virum contra proponit, quod licet eadem puella nondum ſorte annum duodecimum attigiſſet, cum tradita fuiſſet ei in uxorem, uſque adeo tamen fuit ætatis proximæ, quod ipſam carnali commixtione cognoverit. Inde eſt, quod cum ipſa eidem viro dicit ſe incognitam, & ita non conſuliſſe, utrum alii poſſit nubere: taliter reſpondemus, quod cum in decretis habeatur præfixum, quod ſi vir diverit quod uxorem ſuam cognoverit, & mulier negaverit, viri ſtandum eſt veritati. Unde præfato viro qui ſe dicit præfatam puellam conjugaſſe, fides eſt habenda, ſi id juramento ſuo maveris; & ſi fuerit proxima duodecimo anno, vel circa duodecimum annum, & cum ſuo conſenſu ſe voluntate parentum deſponſata & benedicta fuerit, & cognita ab eodem viro, ſeparari non debebunt, præſertim cum parentes ipſam legitimæ ætatis fuiſſe viderunt. Si vero puella infra nubiles annos & ætati non proxima, alicui deſponſata fuerit, benedicta atque traducta, non licet alicui de conſanguinitate illius, cui deſponſata fuerit, eam ducere in uxorem: nec fas eſt eidem ſponſo, de conſanguinitate puellæ ſibi a liquam copulare.

C

D

CAP. XI. *Idem Norwicenſi epiſcopo, & ** archidiacono.*

Latæ præſentium VV. parochianus veſter ſua nobis aſſertione monſtravit, quod cum in facie eccleſiæ quamdam mulierem viduam, A nomine, legitime deſponſaſſet, & carnali copula ſubſecuta inter eos ſcandalum eſſet ſuborium, enjuratione prædictus vir ei debitum conjugale ſubtraxit: conſanguinei dictæ mulieris hoc moleſtum habentes, coram vobis queſtionem moverunt, proponentes quod mulierem invitam & renitentem, nec actatis aptæ matrimonio exiſtentem, duxiſſet uxorem: & quoniam idem vir vi tam, ſicut nobis proponitur, cupiebat agere de ſponſalibus, deinde utriuſque ſtudio intervenientes, & coram nobis rationabiliter ſeparati. Nolentes igitur ut matrimonia canonice contracta, levitate quadam diſſolvatur, diſcretioni veſtræ per A. S. mandamus, quatenus ſi vobis conſteterit, prædictus virum & mulierem per judicium eccleſiæ non ſuiſſe rationabiliter ſeparatos, eccleſiamque deceptam, ipſos, contradictione & appellatione ceſſante, faciatis ſicut virum & uxorem teſtimoni percurrente.

a Apoſtolicæ cam ſanctionem.

CAP. XII. *Idem Pan. archiepiſcopo.*

De illis autem, qui præſtito juramento promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea eis incognitis, à limitatum tempus, & ſe ad partes alienas transferunt: hoc tuæ diſcretioni volumus innotescere, quod liberum erat mulieribus ipſis, ſi non eſt amplius in facto proceſſum, ad alia vota tranſire; nec pœna ramen de perjurio pœnitentia, ſi per eas non fuerit, quo minus matrimonium conſummetur. Si vero aliquis fub hujuſmodi verbis juramentum præſtiterit alicui mulieri, Ego te accipio in uxorem, ſi tantum mihi dooaveris: reus perjurii non habebitur, ſi eam poſtquam ſibi ſolverit, quod juramento ſibi præſtiti dari, non recipiat in uxorem: nili conſenſus de præſenti, aut earnalis ſit inter eos commixtio ſubſecuta.

CAP. XIII. *Idem abbati de Fontibus & M. vicario.*

Significavit nobis O. Andegavenſis parochialis Eboracenſis eccleſiæ, per VV. fratrem ſuum, quod VV. de Romare, qui eſt ex hac luce fubtractus, ſ. cum capiens, tamdiu in vinculis ferreis & carcere tenuit, donec juxta coegit, quod Hamuliterem ducere in uxorem. Cum autem carcerem ſuum evaſiſſet, aliam in uxorem accepit, de qua filios procreavit. Poſtea vero idem O. a præfata Ha. coram venerabili fratre noſtro Rothomagenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato tractus in cauſam, ab eo conſulus eſt juramento firmare, quod ad illam quam ſponte acceperat in uxorem, non accederet, donec lis effet eccleſiaſtico judicio terminata. Ceterum quia priuſquam de cauſa cognoſceretur legitime, præmonimata Ha. dilem claſſit extremum, prædictus O. ad eum de qua filios habuit, reverti non audet. Inde eſt, quod diſcretioni tuæ per A.S.P.M. quatenus rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi vobis conſtiterit quod eidem O. tanta via illata fuerit, ut prædictam Hajuranet in uxorem accipere, & quod ſponte in eam non conſenſerit, nec poſt præſtitum juramentum ipſam earnaliter cognoverit: proprer hoc non diſmittatis O. in præjudicium Ha. conſilio, & poſt præſtitum ſacramentum quod ipſam in uxorem acceperet, earnaliter cognovit: ne ad ſecundam reverſatur, ſub interminatione anathematis inhibeatis, & ſtantes ei licentiam, aliam, ſi voluerit, ducendi uxorem.

E

F

CAP. XIV. *Idem * Cretenſi epiſcopo.*

Significaſti nobis, quod quidam miles in provincia tua uxorem ſuam ſine judicio eccleſiæ & auctoritate dimiſerit, proeo quod iuggeſtum eſt fuerat, ipſam ineeſtum cum quodam conſanguineo ſuo commiſiſſe, & propter hoc vinculo fuit ex-

ANNO CHRISTI 1179.

communicationis adſtrictus. Verum miſter ipſa non conſentit, ſed conſcepit ab alio viro ſuſcepit: nec minus poſtulat viro ſuo reſtitui, aſſerens ſe ab ipſo injuſte fuiſſe dimiſſam. Et quoniam virum materiam adulterandi ſibi dediſſe. Unde quia nos conſuluiſti, utrum mulier ita debeat viro ſuo reſtitui, & vir ad ejus receptionem compelli: fraternitati tuæ præſentibus literis reſpondemus, quod ſi manifeſtum eſt, mulierem ipſam adulterium commiſiſſe poſt dimiſſionem (ſed non idem ſi ante) ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, niſi conſtaret ipſum eam alia adulterium commiſiſſe.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XV. *Idem Vigornienſi epiſcopo.*

Ad aures noſtras perlatum fuiſſe cognoſcas quod cum quidam parochianus tuus uxorem duxiſſet, ea dimiſſa, aliam, ſciliceſ ei conſanguineam, ſibi copulare præſumpſit, & eam carnali commixtione cognoverit, & ſecum tenere minime dubitavit. Cumque prior mulier ſuper hoc querelam moviſſet, matrimonium ejus denegavit, & ſecundæ copulam profeſſus eſt. Unde cum primum conjugium adverſus eum per teſtes probaretur fuiſſe, quoniam a ſecunda recedere nolebat, ad audientiam noſtram appellavit. Super quo utique præfentiæ tuæ reſpondemus, quod ſi prima mulier & ſecunda, ſe vel prima vel ſecunda ſimul tenere contingat, ex virum facias utraque, cum contradictione & appellatione ceſſante, carere, & ſine ſpe conjugii perpetuo manere. Si vero eas ſecum retinere voluerit, excommunicatus vel ſimul ſete attingere conſtituerit, ſicut ipſum compellas a ſecunda recedere: & de commiſſo pœnitentia ſibi condigna impoſita, eum primum ſuæ uxorem ſuam recipere, & maritali de cetero affectione tractare conſtringas.

CAP. XVI. *Idem Belnacenſi epiſcopo.*

Super hoc quod de latore præſentium tuis literis quæſtionis, an liceat fibi matrimonium cum ea contrahere, quam avunc ſua vivente, fibi de facto copularit in matrimonium: tuæ ſolicitudini duximus reſpondendum, quod ſi adulteria in medium fuerunt aliquid de machinata, ſed iſte ſidem dederit, quod eo deſuncta hanc effet ducturus: ſecundum canones ab ejus conſortio perpetuo prohibetur, & hæc prohibitio perpetuo eſt obſervanda.

CAP. XVII. *Idem archiepiſcopo Senonenſi.*

Porro ſi qui vir & mulier pari conſenſu contraxerint matrimonium, & vir ea incognita, aliam duxerit in uxorem, & eam cognoverit: cogendus eſt eccleſiam dimittere, & ad primam redire. Quia quamvis exinde ſit diverſa quorumdam ſententia, & non eadem conſuetudo eccleſiæ; tutius tamen videtur, ut primam hanc quam ſecundam, cum a primo judicio eccleſiæ ſeparari non debeat, poſtquam cum ea pari voto & conſenſu matrimonium contraxerat, ſtante quamquam mulieri deſponſatæ, & a viro non cognitæ, liceat ad religionem tranſire, aliam tamen non poteſt ducere in uxorem.

CAP. XVIII. *Idem Eberardo Padunano epiſcopo.*

Solicitudini ſedis apoſtolicæ incumbit, ut ſi dubia vel difficilia ad noſtram autem perferantur,

ANNO CHRISTI 1179.

ca debeamus absolvere, & in lucem revocare. A Super eo siquidem unde nos consuluit dilectio tua, quid videlicet servandum sit, & retinendum de multiere, que cum sit uni viro desponsata, ab alio postea desponsatur & cognoscitur: solicitudini tue taliter respondemus, quod licet quatumdam ecclesiarum consuetudo habeat, ut cum secundo viro debeat remanere, conventientias tamen videtur, ut si vir & mulier ad ætatem congrue aptam devenerint, & infra multer desponsata fuerit, quod vir matrimonium sum, & mulier virum in suum recipiat. Licet postea ab alio desponsetur & cognoscatur, debet primo restitui.

CAP. XIX.

De multiere, que est invita tradita viro, & detenta, cum inter vim & vim sit differentia, & utrum pollea consensus intercesserit: quia veritum nobis nil expressilli, inquisitioni tue nil possumus respondere. Illos autem qui propter confanguinitatem prohibentur copulari, & postea contra interdictum ecclesie fele receperint, excommunicationi debet subjacere, donec tandem desperantur, quousque legitime cognoscatur, utrum eorum matrimonium de jure possit & debeat stare.

CAP. XX. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Ex literis quas super causa matrimonii cujusdam juvenis, R. nomine, & Matie filie Gilleberti de sancto Leodegario, transmisisti, solicitudo nobis innotuit, quam in ipsius negotii exanine fervabi. Quia vero ubertibus partibus veritatem nequivimus plenarie indagare, nec cauſam ipsam ad te remittere, a quo pars multieris ad audientiam noſtram noſcitur appellaſſe: eam venerabilibus fratribus noſtris Wintoniensi, Herefordensi, & Bathoniensi episcopis duximus committendam. Ideoque fraternitati tue per A. S. præſentibus mandamus, quatenus partes adire eorum præſentiam, cum ab eis fuerint evocate, & quod ipſi judicaverint inviolabiliter observare, contradictione & appellatione ceſſante, compellas.

CAP. XXI. *Idem Urbanus M. Canon.*

Cum in apoſtolica ſede, cui licet immeriti præſidemus, magiſterium reſideat totius eccleſiaſticæ diſciplinæ: dignum eſt & conſonum rationi, ut quoties circa negotium eccleſiæ aliquid dubitatum emerſit, ad ipſius deliberationis arbitrium recurratur. Intelleximus ſiquidem quod cum inter villicum de Herneja & uxorem ejus coram te quæſtio matrimonii tractaretur, & producti teſtibus, & eorum examinationibus diligenti examine diſcuſſis, ante publicationem idem villicus reverſus ad propria, publice inter ſe & B uxorem ſuam propoſuit, ſententiam davorſi judicio eccleſiæ eſſe promulgatam: & ſic ſuggeſta omnibus fallitate, quamdam aliam multerem ſibi neſciam, ſibi copulare præſumpſit. Poſtquidem vero ſuper priori matrimonii quæſtione literis a fede apoſtolica impetratis, delegati judices ſententiam divortii protulerunt. Unde quia villicum & multerem quam ſuperinduxerat, pendente lite priori uxori, inviem aſſeris conſentire: tua nos duxit fraternitas conſulendos, utrum tales fint ad matrimonium adſtipiendi. Nos autem auctoritate preſentium tuæ ſolicitudini reſpondemus, quod impoſita ei pœnitentia competenti, & infra ipſius pœnitentiæ tempus earnali commercio interdicto, poſtmodum in maritali copula poterunt remanere. Super eo vero quod a nobis ſimiliter poſtulaſti, utrum ille qui in quamdam multerem conſenſit, ſi paret ejus videlicet ſuum præſtaret aſſenſum, ſi ad conſummandum matrimonium ſit compellendus: non minus reſpondemus, quia cum aſſenſus liber dici non poſſit, qui alieno reſervatur arbitrio & conditioni, ipſum canonica non improbant inſtituta, quæ conſonant honeſtati, niſi voluntas patris poſtmodum interedat, nec quoquam ad contrahendum matrimonium eſt cogendus. Nam ſicut ſolitis recordationis Alexander papa prædeceſſor noſter in ſuis videatur conſultationibus reſpondiſſe, quod deſponſata interpoſita conditione certa, conditione ipſa minime obſervata, ſi conſenſus de præſenti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolvi non debent, ſed firmiter obſervari: nequaquam eſt noſtræ diffinitioni contrarium, cui baptiſmo di conſenſus nequaquam ſit de præſenti habendus, licet per verba de præſenti evidentius exprimatur, quod in alieno arbitrio non habito, ſed habendo, conſiſtunt, aliam tamen non poteſt ducere uxorem.

CAP. XXII. *Idem Eberardo Padunen.*

C Super eo quod ex literis tuis intelleximus, virum quemdam & multerem de mandato domini utriuſque aſſenſa ſe invicem recepiſſe, nullo ſacerdote præſente, nec adhibita ſolemnitate, quam ſolet Anglicana eccleſia adhibere, & aliam præditam multerem ante earnalem commixtionem ſolemnitate debita recepiſſe: tuæ paternitati duximus taliter reſpondendum, quod ſi primus vir & multer pari conſenſu de præſenti ſeſe receperunt, ipſa debet primo reſtitui, cum nec potuerit, nec debuerit, poſt talem conſenſum alii nubere. Si vero conſenſus talis inter eos non intercefferit ſub verbis illis quæ diximus, nec carnalis copula etiam aſſenſu de futuro præcunte: ſecunda vinculum eam poſtea traduxit atque cognovit, multer ipſa debet relinqui, & ab impetitione prioris abſolvi, injuncta primo pœnitentia de lapſione fidei vel violatione juramenti, ſi dedit fidem vel præſtitit juramentum.

CAP. XXIII. *Idem eidem in eadem epiſtola.*

Sponſam autem alterius, ſi eſt publici aruti proximia, nullus conſanguineorum aliquando ſibi poteſt matrimonio copulare.

CAP. XXIV. *Idem Andrenſi epiſcopo.*

Super eo vero, quod de illa nobis ſignificaſti, qui cum procreare vellet filios, uxori ſue nunquam carnis debitum reddidit vel reddere potuit: inquiſitioni tue taliter reſpondemus, quod diverſa ſunt inde decreta, diverſæ ſententiæ. Sed conſuetudo eſt Romanæ eccleſiæ, in ſimilibus taliter tenere, quod ſi non poteſt eam ſicut uxorem habere, ipſam habeat ſicut ſororem.

CAP. XXV. *Idem abbati ſancti Edmundi, & de Rameſeria.*

Ex parte Emmæ multeris noſtris eſt auribus intimatum, quod Andreas ſibi coram ſacerdote quodam & diacono & aliis, plurisbique tam clericis

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

ticis quam laicis ad hoc convocatis, juramentum præſtitit, quod ipſa ab eo tempore pro conjuge teneret, & ei ſicut uxori ſue ſtidem ſervaret: ipſa quoque Andreæ præſtito juramento promiſit, ſe illum pro marito habiturum, & fidem ei tanquam proprio viro ſervaturam. Quo facto, dixit ipſe eadem domo cohabitantes, ſibi libertos procreaturum. Precedente vero tempore prædictus Andreas contra juramentum præſtitum præ- nominatam Emmam & filios ex ea procreatos reliquit, & a cohabitatione ejuſdem. Quia igitur nemini licet ex tam manifeſta cauſa fornicationis dimittere, & tunc eam vel ſibi reconciliare debet, aut ipſi vivente conjugere: nec non ſuſtinendus Andreas, qui tam dire fidei ſue fregerit juramenti præſtiti religionem infringat: diſcretioni veſtre per A. S. præſentibus mandamus, quatenus rei veritate diligenter inquiſita, ſi, prout ſuperius dictum eſt, ita eſſe inveneritis, eumdem Andream monaſteriis ſtudioſus, ut ſum faluti conſuleus, & ſuperinduaſta quam habet, prius dimiſſa, ad uxorem ſuam redeat; & eam maritali affectione tractet, & reatum ſuum condigna pœna expiare ſtatgat. Quod ſi commonitioni veſtre acquieſcere forte contemperit, vos eum & ſuperinductam, omni occaſione & appellatione ceſſante, excommunicationis vinculo innodetis, & ulque ad dignam ſatisfactionem præcipatis hominibus, ſicut excommunicatos, cautius evitare.

CAP. XXVI. *Idem Piſtavenſi epiſcopo.*

Ex literis venerabilis fratris noſtri * Sanxonis epiſcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri ſui epiſcopatus, VV. feilicet de * Monda, & B. de Mauritania, filios & filias impubeſcentes baberent, & ſpe pacis inter eos retocollidande ita inter ſe conveniſſent, quod filios & filias matuis ſuviere matrimonia fociarent, & hoc tam patres quam filii ſub juramento ſe facturos promiſerunt. Inter quos quidem G. prioris filius, filiam prædicti B. confetsionte patre, ſemel & iterum recipere in uxorem juravit. Cumque ipſo volente ad alia vota migrare, cum epiſcopus ſub diſtrictione anathematis compelleret voluit, ut ſecundum quod juraverat, filiam præfati B. traduceret in uxorem, ipſe ad audientiam noſtram appellavit: & altera parte nuncium ſuum ad nos deſtinante, nec ipſe venit, nec reſponſalem aliquem pro ſe tranſmiſit. Quia igitur periculum G. prædicto exiſtit, contra juramentum ſuum venire, fraternitati veſtre per A. S. præſentibus mandamus, quatenus cum exinde fuerit requiſitus, uxorque partem ante tuam convocet præſentiam, & rationibus hinc inde plenius auditis & agitatis, ſi tibi conſtiterit, quod præfatus G. juramento ſuo firmaſſet, quod filiam memorati B. duceret in uxorem, cum monetas, & auctoritate noſtra diſtricte compellas, ut ipſam, niſi rationabilis cauſa extiterit, in uxorem recipiat, & maritali affectione tractet. Si vero rationabilem cauſam prætendere voluerit, eam cum omni diligentia & ſtudio audias, & ſine cauſonio, appellatione ceſſante decida. Ceterum ſi legitime monitus, judicio tuo parere contemperit: eum & partem ſuam, ſi ſuvere ipſum in ſua malitia præſumpſerit, excommunicationis vinculo adſtringas: & in tota terra ipſorum omnia Divina, præter baptiſma parvulorum & pœnitentias morientium, prohibeas officia celebrari.

CAP. XXVII. *Idem Benedictino papæ Gandenſio patriarchæ.*

Lex Divine conſtitutionis ſedem apoſtolicam in totius potuit orbis terrarum magiſtram: ut quidquid ubique locorum dubitatur, ab ea tandem ratio ejuſdem requiratur. Affatus eſt autem nos ſuis literis ipſius ecclesie ſeſſorem, ac percontatus eſt quidam vir nomine Joannes, pro connubio filie ſue ſuperſtitis, cujus ſoror defuncta, cuidam juveni nomine Stephano, ſimplicitus verbis ſuis deſponſata, & antequam ad nuptias perveneritis, morte præventa: utrum cum eodem juvene poſſit matrimonium celebrari ſuperſtes dicitur, matrimonium, ſide hinc inde corporaliter præſtita, quod vir matrimonii ſue ſororem legitimam de cetero exhiberet, & ipſa reverenter ei ſine contradictione, ſicut viro legitimo, obediret: nihilque deſuit, niſi ſolemnitas illa in facie eccleſie celebranda, que propter tempus Quadrageſime tunc non potuit effectui mancipari. Tempore vero procedente orta ſuſpicione, quod præfatus R. ad alia deferatet vota tranſire, ad examen fuit jam dicti archiepiſcopi cauſa perlata: qui ſub anathematis interminatione poſtulavit, ſicut ex literis ipſius accepimus, ne antequam de præſcripto negotio plene conſtaret, vir ad ſecunda vota tranſiret. Sed ipſe præſcripta prohibitione contempta, filiam Hugonis de Poſſede, Mathildeas nomine, in facie eccleſie ſibi ſolenniter copulavit uxorem. Poſtmodum vero diubus multeribus de viro coram archiepiſcopo conſtitutis, perfatus R. publice confeſſus eſt, ſe

ANNO CHRISTI 1179.

cum Maria, ſicut dictum eſt, publice matrimonium contraxiſſe, & aliam, ſcilicet Mathildem, prava quorundam ſuggeſtione ſeductam, accepiſſe. Maria vero frequenter aſſeruit, quod pater ejus non moverat de voluntate ejus querelam, adjiciens quod inter ipſam & præfatum R. excepta ſola fide de contrahendo matrimonio, nulla obligatio interceſſerat: quam, quia ipſe non ſervaverat, ſervare minime tenebatur: & ideo, quia eam quam ſecundo accepérat, reliquebat. Cum autem præfatum R. tanquam proprium virum reſtitui poſtularet, & archiepiſcopus vellet de primo matrimonio cognoſcere, ob id maxime, quia mulieres diebantur ſeſe conſanguinitate contingere, ac per hoc tam inceſtus quam adulterii vitium timebatur: Maria id apoſtolicæ ſedem appellationis vocem emiſit, & ſeſtum circumciſionis proximæ terminum appellationi præfixit, appellationem vero archiepiſcopo dedens, eidem Mariæ ſub periculo animæ & excommunicationis interminatione diſtrictius interdixit, ne cui nuberet, donec cauſa ipſa coram nobis vel coram delegatis ab apoſtolica ſede poſtulatis, finem debitum ſortiretur. Ipſa tamen de remedio appellationis conſiſa, cuidam alii, VV. nomine, nihil minus nupſit; & propter hoc citata coram archiepiſcopo noluit, propter appellationem ipſum non obtemperare, parere. Cum igitur abſentibus partibus non videretur nobis negotium finiendum, ipſum experientiæ veſtræ, de qua plene confidimus, committentes præfatum R. ad nos remittimus præſentem: quatenus partibus ante præſentiam veſtram convocatis, inquiratis diligentius veritatem: & ſi nihil contra hæc quod impediat, ſe proponat, conſilium qui interpretatum R. & Mariam afferitur præceſſiſſe, fecunda matrimonia inviolabiliter obſervanda, ſublato appellationis diffugio, judicetis. Licet enim contra interdictum ſuum ceſſiſſet ſecunda vota transire pecquaquam deberet: conventionem non videtur, ob id ſolum, ſacramentum conjugii diſſolvatur. Alia enim patea debebat eis imponi, quod contra prohibitionem eccleſiæ hoc fecerunt. Nonis Februarii.

A pore tenuerit, & prolem ex ea ſuſceperit: nunc matrimonium ſum acruſat, dicens in quarto gradu conſanguinitatis eſſe. Ad quod utique conſultationi tuæ taliter reſpondemus: quod ſi præfatus miles mulierem ipſam in facie eccleſiæ duxerit, & longo tempore tenuerit, non debet vox accuſationis ſuæ admitti, niſi perſonæ aliæ & idoneæ apparerent, & merito ſuſpectæ exiſterent, quæ matrimonium ipſum velint & poſſint legitime accuſare: nec heredes perſonæ admitti debent, ſi per viginti vel octodecim annos inimuſ fine quæſtione remanſerint.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XXXI. *Innocentius Wintonienſi epiſcopo.*

B Super eo quod interrogaſti de ſacramento conjugii, breviter reſpondeo: Illam quam diviſti, a patre conjugali eraditam, & ab eo cui tradita fuerat, patri commendatam, donec ſtatura die in domum ſuum ille traduceret: dico quod legitimo conſenſu interveniente, ex eo ſtatim conjunx fuerit, quod ſponſantes, voluntate ſeſe conjugem eſſe conſenſerit, non enim futurum promittebat, ſed preſens confirmabatur. Quapropter quidquid eum alio poſtmodum factum eſt in coitu live in generatione ſpuriis, tanto reprehenſibilius eſt factum, quanto verius primum. Conſtante enim primo, quanto amplius in Deum committitur, tanto magis culpa augetur. His ergo cognitis, facile tibi negotium præſentium latoris tuæ diſcretioni debito fine terminare.

CAP. XXXII. *Idem Caſſinenſi abbati.*

Ex literis tuis ad nos directis accepimus, quod cum quidam fecreto mulierem viduam ſubarraſſet, & cognito eam carnaliter cohabitaſſet: cum ea per annum, Mundualdus virum multieris traxit in cauſam, propoens quod illam in poteſtate ſua poſitam & quaſi formicam ſe cognoviſſet: tunc vir & mulier juramento firmatum, quod ab anno alter in alterius copulam maritalem conſenſerat, & de cetero ſecus vir & mulier ſimul cohabitarant. Cum autem hoc juramento fidem mulieris procuratur habuit, exegit eam publice ſubarrari. Quod cum vir publice ſcire paratus eſſet in conſpectu eccleſiæ, ſurrexerunt duo, proponentes, præfate mulieris conjugem in quinto gradu vel ſexto conſanguinitatis ſeſe contingere: quia pater ejus, qui eam ſubarrare volebat, priorem virum in quarto conſanguinitatis gradu attigerit. Unus autem ita ſe audiviſſe juravit, alius autem id jurare voluit, & ob hoc licet ille præfatam viduam ſubarrare diſſuaſerit, minime tamen ab ejus cohabitatione diſceſſit. Proceſſu vero temporis ad inſtantiam Mundualdi præfatus vir ſuper matrimonium celebravit, & poſtmodum fere per annum cum uxore permanſit. Nunc autem queſtio prima revixit, & juraverunt duo coram archiepiſcopo plebano, velut dicis, quod primus vir fuit in quinto gradu conſanguinitatis patri viri præſentis. Unde quia diverſi diverſa ſentiunt, quid agendum ſit in hoc caſu, meis querit literis edoceri. Quocirca diſcretioni tuæ per hæ Apoſtolicæ ſcripta mandamus, quatenus utram partem ante tuam præſentiam convoces, & facias teſtes coram te jurare, & ſadhuc inquiras, a quibus & quando didicerint quod teſtantur. Si vero poſt motam queſtionem didicerint, non eſt jam diſtum matrimonium diſſolvendum. Similiter nec ſi ab accuſatoribus matrimonii didicerint. Inquiſita vero veritate diligenter, ſi per teſtes circumſpectos & omni exceptione majores inventa-

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XXXIII. *Idem Exonienſi epiſcopo.*

Præterea hi qui matrimonio contrahendo pure & ſine omni contradictione fidem dederunt, aut juramentum præſtitit, commemendi ſunt diligentius & exhortandi, & omnibus modis inducendi, ut fidem præſtitam vel jũramentum factum obſervent, & ſe, ſicut promiſerunt, conjungant.

PARS VII.

DE POTESTATE JUDICUM delegatorum, & de variis litteris diverſis temporibus impetratis.

CAP. I. *Idem Londonienſi epiſcopo.*

Cum tibi ſit de benignitate ſedis apoſtolicæ indultum, ut cauſas, quas de mandato noſtro idoneis examinandas, vocari tibi perſonis aliis vel pluribus delegare: ſed ab his quibus cauſa fuit per te commiſſa, tas fit litigantibus appellare, ceſſabunt cauſa tibi fuerit à nobis, appellatione ceſſante, commiſſa: accidit interdum, ſi cui tu aſſeris, quod cauſam, quam tibi commiſimus, appellatione poſtpoſita, terminandam, aliorum experientiæ committas audiendam, & appellationem alter litigantium ad tuam, alter ad noſtram audientiam interponat: conſultationi tuæ reſpondemus, quod ei appellationi, quæ ad nos interponitur, eſt omnino deferendum, licet fuerit appellatione remota commiſſa.

CAP. II. *Idem Bathonienſi epiſcopo.*

Quia quæſtionem eſt a nobis ex parte tua, quid faciendum ſit de quæſtionibus, quæ, cum præcipuamus aliqui juſtitiam exhiberi, de his quos diligunt aut tueri volunt, minis & terroribus fuis conquerentes ſilere compellunt, & mandatum noſtrum eludunt: id tibi reſpondemus, quod ſicut agentes & conſentientes pari pœna ſcripturæ teſtimonio puniuntur: ſic tam eos qui trahuntur in cauſam, quam principales fautores eorum, ſi eos manifeſte cognoverit juſtitiam impedire, cenſura eccleſiaſtica poterit coercere.

CAP. III. *Idem Ebroicenſi archiepiſcopo.*

Sane ſi a nobis litteræ primo impetratæ, & aliæ poſtea, non facta mentione priorum litterarum, litteræ impetrentur: ſi judicibus innotuit, donec Romanum poniſicem conſulant, & ſuam exinde plenius cognoſcant voluntatem, executione litterarum debent penitus ſuperſedere, ne pro varietate litterarum, cauſarum fines valeant impediri.

Et hoc jubemus obſervari ab omni adminiſtratore, ut ſi contigerit in ſcriptis noſtram fieri juſſionem ad aliquem, & interea quiſquat ab adminiſtratione, is qui poſt illum ſuſceperit dignitatem, eam recipiat & infinuet. Et ſi quidem privata eſt cauſa, implere eam & ſ aſſequi, quemad-

ANNO CHRISTI 1179.

ris, quod primus vir parrem ſuperſtitis in quinto A modum ad eum pomerierit reſcriptum. Si vero vel ſexto gradu attigerit, non differas ſententiam diverſi promulgare. Atque enim, ut canones dicunt, abſtinendum eſt a conſanguineis uxoris, ac proprii, uſque ad ſextum gradum. Cæterum prudentiam tuam nolumus latere, quod perſonæ idoneæ nominandæ ſunt, & gradus diſtinguendi ab utroque latere & computandi: nec ſunt cauſæ matrimonii tractandæ per quoſlibet, ſed per judices diſcretos, qui poteſtatem habeant judicandi, & ſtatuta ſuper his nequaquam ignorent.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. IV. *Idem Londonienſi epiſcopo.*

B Cum aliqua cauſa, appellatione remota, committitur, & deinceps ſe fertur iniqua: cum vacuare oporteat, nec eo debet ſtari, ſi manifeſtum conſtet iniquitatem.

CAP. V. *Idem Londonienſi epiſcopo.*

Si pro debilitate tua, vel pro aliqua gravi neceſſitate, tractandis cauſis, quæ tibi ab apoſtolica ſede committuntur, aſſeſſor non poteris libere tibi ſit, aliis perſonis idoneis & diſcretis vices tuas committere, ita quod ſi res tanti eſſ, te conſulere debeant: niſi forte cauſa ita gravis ſint, C quod ſine præſentia tua non poſſint omnino terminari.

CAP. VI. *Idem Pa. Carnotenſi epiſcopo.*

De cauſis quæ inter certum terminum decidendæ committuntur, hoc tuum volumus cognitionem tenere: ut quod nifi citer ab apoſtolico petierit, de communi conſenſu prorogetur, eo tranſacto mandatum expirat. Illi etiam qui pro cauſis tibi commiſſis ad ſtationem tuam venire, aut qui ſuper his judicio parere neglexerint, ſi tale fuerit negotium, quod certa exinde pœna canonibus exprimatur, eam infligus. Aliquin ipſos, pro delicti qualitate & cauſæ, fecundum arbitrium D tuum punias.

CAP. VII. *Idem Senonenſi archiepiſcopo.*

Præterea ſuper hoc, quod nos conſulere voluiſti, utrum literæ judici delegato, non ordinario, fine literis ad ipſum impetratæ, ſuper excommunicatione vetuiſſet, aut damnare, & non venerit: hoc tibi præſentium authoritate innotefcat, quod quamvis ei cauſa literæ ſimpliciter delegatæ, ſatis poteſt parere authoritate noſtra compellere, & contumaces ſeveritate eccleſiaſtica coercere, etiamſi literæ commiſſionis id non contineant, aut partes mandatum non habeant ut accedant: quia ex eo quod cauſa tibi committitur, ſuper his omnibus quæ ad E cauſam ipſam pertinere noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem.

CAP. VIII. *Idem Wintonienſi epiſcopo.*

Quamvis ſimus multiplicitate negotiorum impliciti, & gravibus diverſiſque ſolicitudinibus occupati: nos tamen cogit præter commune debitum tua fraternitas, & dilectio qua perſonam tuam diligimus, tuis conſultationibus reſpondere, ne videamur indiſcuſſa reliquere, quæ nobis enodanda tua voluit dilectio præſentare. Innotefcat itaque ſolicitudini tuæ, quod judex a nobis dele-

ANNO CHRISTI 1179.

delegatus causam sibi commissam potest alii vel A pluribus delegare, aut totam audiendam & terminandam, aut etiam ut audiant rationes, & allegationes & attestationes recipiant, & sententiam sibi ferrent, vel ut horum aliquid faciant tantum juxta voluntatem & beneplacitum delegantis: quamquam non possit eamdem causam alii, appellatione postposita, delegare: est tamen sibi, appellatione remota, commissa. Si vero diuturnitas committitur, etiam si non apponatur, ut unus sine altero in ea procedat: nihilominus unus ex ipsis, sive fuerit conjudex, sive alii, vicet sua in hac parte committere potest.

CAP. IX. *Idem eidem in eadem.*

Ceterum si qui ad judices super aliqua causa ab apostolica sede litteras commissarias impetrent alii judicibus forte committi, nisi de commissione prioribus facta in litteris commissionis, quas aliis delegantur, mentio fiat: nihilo minus priores judices in cognitione ac causæ decisione procedere debent, nec eorundem litteræ super eadem causa taliter impetratæ, alicujus roboris firmitatem habere possunt. Si vero in secundis litteris habeatur mentio de commissione prioribus judicibus facta: prædicta causa, priorum est exemplata judicio, cum eadem non sint tacita veritate impetratæ. Verum si præcentibus partibus, de ipsarum consensu coliibet causa committitur, & processu temporis, unus ex pluribus, alterutra partium, altera nesciente, causam ipsam tacita veritate de priore commissione facta, impetravit, committi: non impetrans in ea, qui tali dolo & fraude adversarium cogit laborare, in expensis condemnari debet,

CAP. X. *Idem eidem in eadem.*

Sententiam a delegato judice latam, si ad mandatum ipsius judicis diocesanus episcopus executioni mandare negligerit: is qui ex delegatione Romani pontificis sententiam tulit, cum executioni mandandi plenam & liberam habeat facultatem.

CAP. XI. *Idem Norwicensi episcopo.*

Significasti nobis per litteras tuas, quod interdum a judice delegato fructus super aliqua causa fertur sententia, cum ordinarius judex eam ad mandatum ipsius nolit executioni mandare, vel alias resistentibus effectui mancipare non possit. Super hoc autem consultationi tuæ taliter respondemus: quod si ordinarius judex ad mandatum judicis a nobis delegati, non vult aut non potest, aliis resistentibus, sententiam ab eo latam effectui mancipare, delegatus judex causam authoritate sibi commissa potest executioni mandare: & si quis sibi restiterit, cum ecclesiastica censura coercere.

CAP. XII. *Idem eidem* * *in c.*

Si quando vero clericis eorum judice delegato prælatos ecclesiarum super ecclesiis quas tenent, in curiam traxerint, & coram eodem judice transactione vel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit eos institutionem canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem: ordinarius judex non debet delegati judicis mandato resistere, vel sedere, sed apud ipsum instare, ut differat illum in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

CAP. XIII. *Idem Herefordensi episcopo.*

Intelleximus ex tua fraternitatis relatu, quod quandoque impetrantur a nobis litteræ, certam causam habentes ad te & ad alios, aliquando per suggestionem falsitatis, aliquando per suppressionem veritatis. Unde a nobis consilium postulasti, utrum tenendum formam, aut secundum rigorem justitiæ, tune debeas in ipsa causa procedere. Super quo discretioni tuæ tale damus responsum: quod si litteræ nostræ ad te directæ formam expressam habuerint, & cognoveris eas per suggestionem falsitatis & per suppressionem veritatis cum tali forma impetratas fuisse: tunc non secundum formam in eis expressam, sed secundum rigorem justitiæ, in causa ipsa fine personarum acceptione procedas.

CAP. XIV. *Idem.*

Si autem iis infra certum terminum præcipitur decidi, non potest negotium ultra præfinitum terminum, nisi communi consensu partium, prorogari. Verum si judex delegatus aliter fecerit, & fines mandati excesserit: ejus jurisdictionem non est debitum expirare.

CAP. XV. *Idem Londoniensi & Wigorniensi episcopis.*

Pervenerat ad nos ex parte R. sponsi presbyteri, quod cum ad vos olim literas nostras attulisset, quod si vobis constaret eum per vim T. clerici, muto regio cooperante, ecclesiam de Gitesbergia, quam se asserit per xx. annos pacifice possedisse, jampridem juramento præstito refutasse, eamdem ecclesiam ei restituere. Prædictus vero T. alias literas a nobis postmodum impetratas, ad alios judices super eodem negotio reportat, & de causa ipsa fub vestro non fuit examine terminata. Mandamus itaque fraternitati vestræ atque prudentiæ, quatenus non obstantibus literarum a memorato T. posterius impetratis, nisi ibi contineatur * expressum, quod causam ipsam vestro judicio subtraxerimus, utrumque partem ante vos convocetis, & eidem causæ juxta tenorem alterarum literarum nostrarum, sublato appellationis remedio, non differatis debitum finem imponere.

CAP. XVI. *Idem* * *Lexoviensi archiepiscopo.*

In litteris quas tua nobis destinavit fraternitas, quæstiones quasdam inseruisti, super quibus solutionem tibi a nobis postulas exhiberi: quarum siquidem una est, scilicet, usque ad quod tempus judex delegatus se possit interponere, ut literæ rei judicatæ vel transactioni. Super quo utique paternitati * tuæ taliter respondemus, quod ex quo judex delegatus per le aut per alium, si potuit, executioni mandaverit, vel pro le petierit mandari, ejus authoritas & jurisdictio cessat, quia semel functus est officio suo.

CAP. XVII. *Idem abbati sancti Albani.*

Consultationibus singulorum ex ministerio suscepte servitutis cogimur respondere, ut si quid dubietatis vel quæstionis in mentem alicujus emerserit, ab ecclesia Romana solvatur, quæ inter alias, diligentie Domino, obtinere meruit principatum. Quæstum est siquidem a vobis, ut si quis ecclesia vel possessione aliqua se asserverant absque

absque judicio & causa rationabili spoliatum, & A a nobis ad judices literas obtinuerit, ut infra certum tempus restituatur sibi possessio; si constiterit judici, eum esse taliter spoliatum, possesso debeat restitui, eum in qua tenet ecclesiam, vel postquam ipse requisivit, antequam de literis aliquid mentio fieret, studiorum, peregrinationis, vel alia hujusmodi causa se absentaverit, num ipsa præfixum tempus judici possit ipsum præsentium exhibere. Super quo itaque inquisitioni tuæ taliter respondemus: quod nec debet, nec potest testimonium habere, quamvis paratus sit coram judice delegato testibus idoneis possessionem & detentionem suam probare: nisi is qui possidet, testimonium proponere. Ipsius vero jurisdictio sua: quia sine consensu utriusque partis, non licet judici terminum prorogare aliquantum præfixum a delegatore.

CAP. XVIII. *Idem R. Cantuariensi archiepiscopo.*

Ex parte venerabilis fratris nostri Coventrensis episcopi, auribus nostris est insinuatum, quod cum de causa quæ inter G. & F. clericum super prebenda de Nortona diligenter cognovisset, & eidem G. secundum tenorem litterarum nostrarum, ja quibus continebatur, quod si constaret prædictum F. de perjurio esse convictum, & pertuo illi prebenda tenuisse, ab eadem prebenda, appellatione cessante, amoveretur. Eoque cognito & probato, eum præfatam prebendam G. adjudicasset, prædictus F. in vocem appellationis prorupit, & ad nos veniens, secundum hunc tenorem literas reportavit, quod ei præcise & absque causæ cognitione restitueremus, & ipsum qui post appellationem eum prebenda spoliavit, authoritate alicui beneficium auferendi, appellatione cessante, privares, donec per se vel per nuncium aut per literas suas satisfaceret, ad sedem apostolicam accederet, & prænominatum G. si eumdem F. super jam dicta prebenda perfamere molestare, vinculo excommunicationis usque ad dignam satisfactionem astringeremus. Unde quia non cognimus nos ita præcise scripsisse, & si taliter scripsimus, hoc ex omnia occupatione contigit, & in hujusmodi literis intelligenda est conditio, etiamsi non apponatur, si præces veritate niteatur, fraternitati vestræ taliter, &c. quatenus absque tenore litterarum, quas prædicto clerico direximus, si inveneris quod secundum prædictum modum ei scripsimus, & in literis quas præfatus F. reportavit, non fuit habita mentio priorum litterarum, sententiam prefati episcopi, omni contradictione & appellatione cessante, confirmes, & prædictum F. cum literis nostris, quas tibi detulit, ad præsentium nostram venire compellas.

CAP. XIX. *Idem* * *Exoniensi episcopo.*

Ad hec cum aliquis nimis prolixum terminum fux appellationi præfixit, judex potestatem habet competenti modo abbreviandi: & si in termino de tempore abbreviando competenter fuerit appellationem non fuerit prosecutus, nec canonicam excusationem pretenderit: sententia, si lata est, tenet. Quod si lata non est, judex appellantem, appellatione cessante, potest compellere infra terminum statutum appellationem prosequi, vel coram se judicio stare.

CAP. XX. *Idem Cantuariensi episcopo.*

Sane quia non in primis consulere voluisti, quatenus a nobis judex delegatus episcopum, qui ea non subesit, ad absolvendum vel faciendum compellere debeat, cum causam, quæ inter episcopum & clericum vel laicum vertitur, a mandato nostro fuisse cognitam terminandam: & tue quæstioni damus responsum: quod judex a nobis delegatus, vices nostras gerit, unde in causis illa est superior & major illis, quorum causas suscipit terminandas. Ideo si episcopus pro alia persona, que non sit de jurisdictione illius, in causis quas illi delegamus, tebellis aut contumax fuerit, potestate vel jurisdictione vel auctoritate facti, poterit vel iudebit vel suspendendo sententia a judice delegato compelli: ita quod judex secundum negotii qualitatem temperate procedens, episcopo vel ingressum ecclesiarum, vel celebrandi officium interdicat, aut etiam terram illius, que ad jurisdictionem suam specialiter pertinet, interdicto supponat. De testibus autem non habemus in latis canonibus, quod cogendi sint, sed ad dandum dicti, cum causæ veritatem, sicut dicere fallum, mortale deputetur sepe delictum. Quæstioni vero &c. in illegal. quam facis, utrum appellationis illius fit defendum, qui, sicut mos est, præstito juramento absolvi inhibetur, si antequam aliquid ei mandatum est, appellet, vel si mandato recepto, causa difficili appellet taliter episcopo denuncians: quod postquam juraverit, appellationi ejus, que juramento derogat, penitus non est in aliquo deferendum: sed ratione mandati examinetur reducendus sententiam, que, donec mandatum susceperit, & susceptum pro posse suo fuerit executus, debet firmiter observari.

CAP. XXI. *Idem Eboracensi archiepiscopo, & Coventrensi episcopo.*

Ex parte N. capellani nobis innotuit, quod cum ad te frater * Conventren. literas impetrasset, ut ei archidiaconatum, quem in ecclesia primo vacaute conferres, & quidam ex adversariis ejus aliis ante, frater Eboracensis, litteras, sicut dicitur, impetravit, nulla de prioribus habita mentione: ut si a quocumque ejus archidiaconatum, quem habebat in jam dicta ecclesia, vellet omnino dimittere, ipsum ei faceres assignari. Quoniam igitur si memores fuissemus, non præfato N. literas nostras jam præditimus, directis, pro adverlario ejus nullatenus scripsissemus, nolentes literas nostras, quas pro eodem N. minime, occasione aliqua effectu carere: fraternitati tue, &c. quatenus præscriptum episcopum admoneas, ut præfato N. archidiaconatum ecclesiæ fux, si vacet, juxta promissum suum assignet, non obstantibus literis, quas ille adversarius ejus postmodum fuerint, tacita veritate, impetrarat.

CAP. XXII. *Idem Lucius tertius Cantuariensi archiepiscopo, & ejus suffraganeis.*

Relatum est ex parte vestra, quod licet in commissionibus a sancte recordationis Alexandro papa tertio prædecessore nostro factis, fuerit appellationis remedium amotum: altera tamen partium, sive sis fuerit contrellata, sive non, exsiparte mandatum mutte mandatoris allegat: ideoque negotiis omnibus postpositis, in subsequo mandatum apostolicum expectatis. Nos igitur consultationibus vestris pejlenium authoritate respondemus, quod si iis contellata fuerit ante obitum

ANNO CHRISTI 1179.

obirum prædecessoris nostri, mandatum in morte mandatoris nullatenus exspirarit. Si vero ante litem contestatam decesserit, non erit in eo casu judicibus quos delegaverat, ex delegatione hujusmodi procedendum, etiamsi ab eis minime fuerit appellatum. Poterit ergo in eo casu, appellatione cessante, procedi, in quo ante mortem mandatoris lis fuerit per conquestionem & responsionem partium contestata. Ubi autem mors mandatoris, lite contestata, præcesserit, penitus subsistatur, sive fuerit, sive non fuerit appellationis obstaculum interjectum.

PARS VIII.

DE TESTIBUS COGENDIS vel non.

CAP. I. *Idem Alexander.*

CUM super causis quæ vertitur inter venerabiles fratres nostros Prænestinum episcopum, & dilectum filium nostrum abbatem, sit testimonium veritum necessarium, & veritati contingat præsentium authoritate vobis præcipimus, quatenus quarta feria proximæ hebdomadæ perhibituri testimonium veritati, omni occasione & excusatione cessante, vos apostolico conspectui præsentetis. Si vero tunc non venerint, desisti ab officio & beneficio apostolica authoritate vos suspendimus: & si non sic venerittis, excommunicationis sententiam poteritis formidare.

CAP. II. *Idem Cupnano episcopo, & abbati sanctæ Luciæ, & priori sanctæ Crucis.*

Causam quæ inter N. & O. monachos super electione de utroque facta in monasterio diutius est agitata, experientiæ vestræ committimus audiendam, & appellatione remota, fine debito terminandam. Ideoque dilectioni vestræ, &c. quatenus partes ante præsentiam vestram convocetis, & susceptis attestationibus utriusque partis, quæ ab aliis judicibus sunt receptæ, testes alios, si qui idonei sunt, admittentes, nisi attestationes ipsæ fint publicatæ, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, causam ipsam, sublato appellationis remedio, fine debito terminetis.

CAP. III. *Idem R. Cantuariensi archiepiscopo, & R. Wigorniensi episcopo.*

Cum nuncios canonicorum de Pleinteim, & nuncius Joelis militis, &c. *Et infra*: Præterea non lateat prudentiam vestram, quod præfati canonici non sunt a ferendo testimonio super proprio negotio ecclesiæ suæ repellendi, nisi alia rationabilis causa impediat.

CAP. IV. *Idem Turonensi archiepiscopo.*

Super eo quod quæsivisti a nobis, utrum testes illi sint reprobandi in causa criminali vel civili, quibus ab adverfa parte crimina opponuntur, tua prudentia respondeneus: quod si etiam aut non fint convicti aut confessi de criminibus illis, dummodo inde communicantur, non debent admitti.

CAP. V. *Idem Wigornensi episcopo.*

Scripta vero authentica, si testes inscripti decesserint, nisi forte per manum publicam fuerint facta, ita quod publica appareant, aut figillum authenticum habuerint, per quod possint probari, non videntur nobis aliquatenus admittenda.

CAP. VI. *Idem Wigorniensi episcopo, in capite, Suggestum.*

Porro si quis crimen obiecit testi qui contra ipsum profert testimonium, ut in civilibus causis repellere possit, eodem modo "afferendo testimonium audiendus est. Esti crimen civiliter probare poterit, ad testimonium contra ipsum ferendum non est aliquatenus audiendus: sed propter hoc non debet puniri. Quemlibet autem ad perhibendum testimonium veritati, Romana ecclesia minime cogere consuevit.

CAP. VII. *Idem Bononiensi episcopo.*

Super eo quod certificari desideras, an si aliquis de aliquo facto manifesto ante judicem conveniatur, hi qui facto interfuerint, cogendi sint ad perendum testimonium veritati: prudentiæ tuæ volumus innotescere, quod si factum est manifestum, non eget testium depositionibus declarari: cum manifesta, sicut tua non ignorat discretio, probationem vel ordinem judiciarium non requirant. Unde si manifestum non est, & is qui convenitur, factum negavit, testes qui interfuerunt facto, ex confitendine Romanæ ecclesiæ monendi sunt, non cogendi, ad testimonium ferendum veritati: nisi forte timore adversæ partis contrarii, judicia ferendo testimonio revocari, licet de rigore humani juris ad hoc forte possint compelli. Si vero prebyter vel clericus alius aliquem laicum de rebus suis vel ecclesiæ impetierit, & laicus tes ipsa non esse ecclesiæ vel presbyteri, aut clericî, qui eum exinde impetit, sed suas proprias affeverat: laicus ipse debet de rigore juris super hoc ad forensie judicium trahi, cum actor semper forum rei sequatur, licet in pluribus partibus aliter de consuetudine stat.

CAP. VIII. *Idem Salernitano archiepiscopo, Pars capituli*, Licet pater.

De cetero laicos in accusationem vel testimonium contra clericum in criminali causa non esse aliquatenus admittendos, censura sacrorum canonum manifestius edocet: nisi forte sum vel eorum injuriam perfequatur. Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti.

CAP. IX. *Idem eidem in eadem epistola.*

In causis ecclesiasticis vel civilibus utra teriam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam folemnitate, quæ in legibus invenitur expressa: & super dictis testium, cum fuerint publicata, poterit publice disputari.

CAP. X. *Idem præposito & canonicis Eboracensis ecclesiæ.*

Cum tu, fili præpositе, cum quibusdam canonicis suis, & frater noster venerabilis archiepiscopus, pro causa que inter vos & ipsum vertebatur, in nostra esteris presentia constituti, archiepiscopo asserente, quod vos ante appellationem excommunicasset, & postulante sententiam suam confirmari: e contra propositis, quod post appellationem, in vos sententiam excommunicationis protulisset, & ob hoc duxisti nullius

ANNO CHRISTI 1179.

lius momenti fuisse: adjecistis etiam tam tu, & quam altera pars, quod testes fuerunt hinc inde producti, & attestationes eorum receptæ. Nos autem auditis & cognitis rationibus & allegationibus utriusque partis, & attestationibus inspectis diligenter, cum constaret vestros testes juraste, quod post appellationem sententia in vos lata fuisset; & testes archiepiscopi juramento confirmassent, quod ante appellationem sententiam in vos latam: dicta testium benigne interpretari, ac providere voluimus, ne de perjurii reatu notentur: quia utrumque verum esse potuit, quod post primam appellationem & ante secundam sententia lata fuerit: de communi consilio fratrum, eandem sententiam denunciamus & decernimus non tenere. Ut autem hic nollræ diffinitionis, &c.

CAP. XI. *Idem Rotomagensi archiepiscopo.*

Transmisse nobis litteræ tuæ continebant, quod cum Nicolaus Sagantinus ufque ad juventutem puerum quendam nutrivisset, uxore sua nondum matrimonio desponsata cum eo cohabitante, postmodum ipsam, sicut creditur, legitime desponsavit, & de ipsa filios fuscitit. Quibus paternam hæreditatem petentibus, præditus juvenis contradicit, dicens se filium & hæredem, quamvis a vicinia, quæ ipsum filium eorum credebant, fuerius diceretur. Præditus vero Nicolaus & uxor ejus Mathildis, præfatum juvenem spuriem fum ac aut legitimum filium omnino negabant: sed dicebant quod pietatis intuitu eum nutrivisset. Cum autem quæstio coram te mota esset, & præditus juvenis pro eo quod jus sure habebat, vinculo excommunicationis fit adstrictus: quid de hoc agere debeas, nos consulere voluisti. Super quo itaque consultationi tuæ taliter respondemus: quod in tali casu standum est verbo viri & mulieris, nisi certis indiciis & testibus prædictum juvenem tibi constiterit eorum esse filium.

CAP. XII. *Idem Placentino episcopo.*

Fraternitatis tuæ litteris nos consuluisti, utrum novi testes super quæstione judicata, in qua testibus renunciatum fore ex utraque parte conftat, fint recipiendi: & utrum testibus in prima causa receptis, præter causam appellationis licear aliquid novi proponere per quæstionibus judicatis. Licet igitur nobis ex his non plene innotuerit; utrum testes super eisdem vel novis capitulis a partibus defideranter inducti: quia tamen jurisprudentium copiam non habebant, nos super hoc consulere voluisti: hoc tibi duximus respondendum, quod si in prædicta causa contigerit emergere capitula, super quibus aliqua partium voluerit novos testes inducere, vel per jam receptos aliquid comprobare, eos credimus super novis dumtaxat capitulis, fraternitatem tuam posse recipere, receptis prius ab ipsis fecundum formam recipiendorum testium juramentis.

CAP. XIII. *Idem "Exoniensi episcopo & abbati sancti Albani.*

Innotuit nobis R. quod VV. clericus capellanum ejus & alios quamplures de testibus fuis juramento adstrinxit: quod nec testimonium, vel confilium, vel auxilium eidem R. contra ipsum præberent. Ideo publica authoritate vobis injungimus, ut fi testimonium illorum publicatum non est, & non est abrenunciatum testibus, eos qui sunt juramento adstricti, & alios, si necesse fuerit, idoneos, quos ipse in testimonium produxerit, recipere non postponatis.

CAP. XIV. *Idem decano Cicestrensi:*

Litteras "Exoniensis episcopi fuscepimus, continentes quod cum VV. clericus ad præsentium Willelmi nobilis viri accessisset, orans & fupplicans, ut ne personam ipsum ecclesiæ admitteret, quidam clericus E. nomine, in eadem inventus est minisstrare, dicens se a bonæ memoriæ R. prædecessore fuo legitime institutum. VV. vero objicebat, etiamsi fcta fuit inflitutio, prædictum E. non posse initi, quia capellano dominî perfonatum renunciavit, & fub annua penfione ab illo tanquam a perfona vicariam recepit, & fic poft obitum illius ecclefiam vacare affeveravit. Sed quia verisimilitudinem non habet, quod prædictus E. perfonatum ecclesiæ præbitur capellano præmoniati R. ceflerit, & ab eo ipfius ecclefiæ vicariam acceperit: prædeas attestatio, ut memorati VV. super hoc probationem recipias, nisi hoc communis fama loci habeat, vel tales perfonæ appareant, de quibus verifimile fit quod debeant dejerare: quoniam fæpe contingit, quod teftes corrupti precio facile inveniantur ad falfam teftimonium profereudum.

CAP. XV. *Idem abbati & fratribus monasterii sancti Michaelis de Maurea.*

Causam quæ vertitur inter vos & dilectos filios noftros plebanum & clericos plebis fanctæ Mariæ de "Maurara, jampridem filii sn. "Volterrano archiepiscopo & abbati de Spongia commissimus, appellatione remota, fine debito terminandam. Quocirca discretioni vestræ per hæc literas præsentia eifet conflictura, & teftes effent hinc inde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & attestationes utriusque partis publicatæ: quodiam privilegium nuper a nobis impetratum in medium protulistis, afferentes vos quædam alia munimenta a nobis impetrasse, quæ rationes prædicte plebis obfcurare & impedire videntur, quod cauſa ipſa nondum potuit terminari. Quia vero folicitudini noftræ incumbit, utrique ecclesiæ jura fua conferuare integra, ac litibus & contentionibus finem imponere: judicibus ipsis præcipiendo mandamus, ut partes ante fuam præsentiam convocent, & fuper aliis capitulis, fi qua fint, ab his fuper quibus teftes funt recepti, & eorum attestationes publicatæ, rationes diligenter hinc inde audiant, & teftes, fi qui idonei fuerint, recipiant, & in illis capitulis nuper per nuncios veftros a nobis impetratis, quæ continentur in privilegio noftro, vel in aliis litteris quas vobis indulfimus, poftquam cauſam ipſam eidem commiſimus, a prædicte cauſa impedimentum præſtantibus, concordia vel juſtitia mediante, decidant. Et quia venerabilis frater noſter Florentinus epiſcopus per fuas litteras nobis intimavit, quædam capitula privilegio noſtro, quod monaſterio veſtro super indulſimus, eſſe inſerta, quæ obvia rationi videntur: per præſentia ſcripta vobis præcipimus, mandantes, quatenus privilegium illud, ſicut gratiam ſancti Petri & noſtram caram habetis, cum nuncio veſtro, qui ad nos ſecure eum eodem veniat, dilatione & occaſione ceſſante, nobis remittatis.

CAP.

ANNO CHRISTE 1179.

CAP. XVI. *Idem * Exoniensis & Wigorniensis episcopis.*

Testes, quos R. clericos vel laicos vobis nominaverit, monetatis, & si opus fuerit, authoritate apostolica compellatis ad perhibendum testimonium veritati.

CAP. XVII. *Eugenius tertius.*

Quoties aliqui separantur propter cognationem propinquitatis, vel consanguinitatis, tribus testibus adhibitis affirmari debet, qui de eadem consanguinitate superfuni: vel a duobus, vel tribus testibus fenioribus & melioribus ejusdem loci probari debet. Probatio autem testium debet fieri B duplici juramento. Testes enim debent jurare, se neque privato odio vel amicitia, neque pro auro, neque pro aliquo commercio quod habuerint, vel habituri sint, ad hoc juramentum esse inductos. Postea debent jurare, sicut ipsi dicunt, se de vera veritatem accepisse a majoribus suis, & ita esse.

CAP. XVIII. *Idem priori & fratribus sanctæ Trinitatis Londoniis.*

Insuper etiam authoritate nostra statuimus, ut sicut vobis in canis ecclesiæ vestræ testimonium ferre, dummodo unus, & hic quidem ab agendum & respondendum instituantur, quorum testimonium in causis, in quibus actores vel responsa- C les sunt infitiati, debet admitti.

CAP. XIX. *Idem * Exoniensi & Wigorniensi episcopis.*

Ad hoc quod prædicti clerici fidei præstæ authenticæ non habent, quibus muniti possint, præsentium vobis significatione mandamus, ut omnes illos clericos, sive laicos, quos illi clerici nominaverint, moneatis, ut ea veritatem & quæ super ipsa fama noverunt, coram vobis aperiant: non etiam gratia vel timore alicujus, vel odio, in fine salutis periculum reticere præsumant.

CAP. XX. *Idem Cantuariensi archiepiscopo, & D Cicestrensi episcopo.*

Retulit nobis A. presbyter, quod cum nimia pauperate laboraret, & quidam ex eis qui pro eo testimonium ferre deberent, super causa quæ vertitur inter eum & advertarium suos de ecclesia de * Bertonensis fanio fuerint & etate confecti, & a vestris partibus valde remoti, eos vestro conspectui præsentare non possit. Quia igitur solicitudini nostræ incumbit, litibus & contentionibus finem imponere, & unicuique jura sua integra & illibata servare: præsentibus mandamus, quatenus, si ita est, aliquos prudentes viros & honestos, de quibus plenius confidatis, ad partes illas, ubi est ecclesia super qua controversia vertitur, mittatis, qui testes idoneos ab utraque parte producitos, appellatione remota, suscipiant: & eorum depositiones diligenter conscriptas vobis reportantes, sub sigillis vestris clausas, ut secundum tenorem earumdem attestationum causam terminare possitis.

CAP. XXI. *Idem Lucius tertius.*

Constitutus in præsentia nostra P. diaconus de Buchan, nobis sua attestione monstravit. *Et infra.* Præterea illud nobis non modicam admirationem adduxit, quod purgationem oblatam accipere noluisti, nisi prius commendasses nomina singulorum, qui jam dictum P. purgare voluerunt, & de majoribus & ceteris prius inquireres diligenter, tanquam esses ordinationes factorus. Utinam fic discretes ordinandos. Sane in purgationibus faciendis etam satis sit, ut illi qui pro jurando exhibent juramentum, si secundum propriam conscientiam & opinionem juraverint, quod purgandus, si a crimine immunis, & bonum exhibuit juramentum: si autem ea quæ in ecclesia tolerentur, & sint bene fama in suis ordinibus ministrantes, nec in judicio pro crimine condemnati, procul dubio sunt absque ulla indagine admittendi.

CAP. XXII. *Idem Herefordensi episcopo, & abbati de Forde.*

Ex parte A. clerici ad nos est querela perlata, quod cum ipse ecclesiam de * Calumptum canonice fuisset adeptus, & eam viginti quinque annis & amplius possedisset, mulier quædam H. nomine, ipsum eande gravibus molestiis & injuriis laceslivit, & tandem tacito quod laicus erat, ad * Tofenfeu episcopum & abatem de Ferreriam literas nostras apportavit: quod si prædictus A. fi- lius esset illius qui proximo in eadem ecclesia ministravit, & jure hæreditario eam teneret, vel quod publice fornicatrium haberet, a prædicta ecclesia prorsus amoveretur. Tandem vero cum idem miles per interpositam personam * perfuram A. presbyterum coram prædictis judicibus traxisset in causam, quosdam laicos infames & notabiles produxisse dicitur ad testimonium perhibendum, quod videlicet memoratus presbyter, filius illius sacerdotis filius, ipse, qui proximo in ecclesia ipsa ministraverat. Licet etiam prædictus A. presbyter allegaret illos testes non esse recipiendos, pro eo quod quidam eorum latrones & raptores erant manifesti, quidam vero in alia causa literarum conscii de perjurio, & se constanter diceret hoc probaturum: nihilominus tamen præfati judices talibus testibus partis adverse receptis, eidem presbytero, etiam post appellationem, quam se super hoc interposuisse proponit, reo absente, præscripturn ajudicavernnt ecclesiam, quam nunc præfati militis dapiferi filius detinet occupatam. Quoniam igitur de vobis fatis plene confidimus, causam ipsam discretioni vestræ duximus committendam: præsentium authoritate vobis præcipiendo mandantes, quatenus partibus ante vos convocatis, super hoc rei veritatem diligenter inquiratis; & si vobis constiterit, quod prædictus presbyter non fuerit legitime per testes idoneos propositos ecclesia spoliatus, eumdem judicum sententia, literis etiam confirmationis, si quæ sunt super eadem ecclesia impetrate, non obstantibus, ecclesiam illam pepossidere A. presbytero, contradictione & appellatione cessante, restituatis, ipsumque de cetero non permittatis exinde a fupradicto milite, vel ab eo qui ipsam ecclesiam tenet, molestari. Si vero res aliter se habet, nihilominus causam audiatis, & fine debito terminetis. Testes autem si quos idem A. in fuj affertionis testimonium invocaverit, ut coram vobis super his testimonium perhibeant veritati, monere curetis, & diligenter inducere Divino intuitu & amore juftitiæ, ut coram vobis testimonium perhibeant veritati, nec quidquam exinde in fuæ salutis periculum retinere præsumant.

CAP.

ANNO CHRISTE 1179.

CAP. XXIII. *Idem B. * Exoniensi episcopo.*

Pervenit ad audientiam nostram, quod Hugo de Kalega & M. uxor ejus, in tali funt linea consanguinitatis conjuncti, quod nullo modo poffunt legitime insimul commorari. Unde quoniam ad hoc magna est discretio adhibenda, fraternitati tuæ, *&c.* quatenus si aliqui apparuerint, qui poffint & velint ipsum matrimonium legitime impugnare, utraque parte ante præsentiam tuam convocata, quanto tempore cohabitaverint, diligenter de duobus perquiras, & utrum tempore quo conjuncti fuerunt, accufatores filmerint, & eos conjungi debere cognoverint, solliete investiges. Quod si illos tempore conjunctionis noscerint & fimiliter confiterit, de cetero grave ef- B fet eos audiri. Tolerabilius est enim aliquos contra statuta hominum copulatos, conjunctos relinquere, quam conjunctos quoslibet legitime, contra statuta Domini separare. Si vero matrimonium ipsum receteret est contractum, vel notitiam ejus tempore contractus ad accufatores non pervenisse constiterit: fama vicinæ & perfonarum folicite perscrutata causam audias, & eam fine cæpo- nec hujusmodi appellationem ducimus admittendam.

CAP. III. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Quod vero quæviitis, an debeat appellationi deferri, ubi fab ejus præsentia nonnulle adulteriurn vel aliud crimen committendum: confiitationi tue taliter respondemus, quod abi notorium est crimen vel adulterium, fi appellatio- ni deferretur, deferri non debet. Nolumus enim incestus vel. adulterii matrimonia aliquibus miniftrare.

CAP. IV. *Idem abbati sancti Petri de * Divæ.*

Ad noftram audientiam noveris perveniffe, quod fi quando fubditor tuos vis pro fuis excellibus, fecundum regulam fancti Benedicti & inftitutionem tui ordinis, corrigere & caftigare: ipfi, ut liberius malitiam fuam exercere valeant, ad remedium appellationis confugiunt. Quia vero appellationis remedium non ideo fuit inventum, ut alicui a religionis & ordinis obfervantia exorbitanti debeat in tui malitia patrocinium exhibere: difcretioni tue taliter, *&c.* quatenus fi quando quilibet fubditorum tuorum, ne ipfum pro fuis excellibus corrigas & caftiges, ad remedium appellationis convolaverit, non ideo minus eum juxta tenorem mandati, quod in fcripta regula continetur, & inftitutionem ordinis tui corrigas.

CAP. V. *Idem Norwicensi episcopo.*

Perfonas eccleſiarum in tua diœceſi conſiſtentium, ita tuis & dominorum fundi authenticis ſcriptis præmunitas, ut eum aliquem illorum deedere forte contigerit, decedentis filius, vel vicarius, ſeu aliis quilibet, perſonatum eccleſiæ vacantis vite illius poſſeſſorem, ad vitam præcludere aliqua calliditate non poſſit. Quod ſi aliquis talium, fruſtratorie dilationis cauſa ad audientiam noſtram appellaverit, & appellationi ſue poſitum terminum præfixerit: ſi ei terminum, infra quem poſſit eedem apoſtolicum conveenienter adire, aſſignaverit; & ſi ad illam veniendi copetenſpcit, tu illum ex tunc judicio tuo ſeper his que in queſtione verſuntur, ſine contradictione aliqua ſtare, omni excuſatione & appellatione ceſſante, diſtringere compellas. Si autem quiſquam appellationi ſue congruentem terminum præfigat, nec tamen cauſam ad diem appellationis fuerit profecutus: ipſum nihilominus exire ſententiæ tue, ſecut de alia dicimus, appellatione remota, patere conſtringas. Verum ſi coram te, vel alio quolibet, hujuſmodi negotia ventilentur: nolumus ut morbo corporali laborantes, ſi certum ſit, aut legitime poſſint convinci fuper his, ſi ab alterutra parte addudi fuerint, in teſtimonium recipiantur.

Y CAP.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. VI. *Idem H. Remensi archiepiscopo.*

Cum si Romana ecclesia caput & magistra omnium ecclesiarum, disponente Domino, constituta, & ad eandem consultationes & quæstiones de diversis mundi partibus referantur, quod eam super variis quæstionibus consulis, gratulamur, & prudentiam tuam non immerito commendamus. Inde est quod fraternitati tuæ per præsentes, præsenti scripto duximus respondendum. Si frustratoriæ dilationis causa, vel etiam necessario, ante sententiam vel postea fuerit appellatum, hujusmodi appellationibus omnino indulgetur, aut si necessaria & evidens necessitas apparuerit, indulgetur biennium: nisi forte judex, a quo appellatum fuerit, secundum locorum & provinciarum distantiam & qualitatem temporis, tecitius temporis fuerit moderatus, infra quod si is qui appellaverit, causam appellationis non fuerit prosecutus, sententias tenebit, & post sententiam per appellationem latam, & causa fra cecidisse videtur, nec amplius super eodem negotio audietur appellans. Si vero a gravamine & ante litis ingressum fuerit appellatum, hujusmodi audietur appellans, quoniam sacri canones passim appellare permittunt. Si vero ante sententiam appellavit, cogetur illius stare judicio, ad quem noscitur appellasse. Si autem in agro vel aliis non causæ ingressum fuerit appellatum, non solent dici hujusmodi appellationes, sed ad causam provocationes. Præterea si ragtio fit vel alias violentias detentor alienæ rei is qui appellat: hujusmodi appellatio in judicio facta apud ecclesiasticas personas solet audiri, nisi manifestissimus raptor vel fornicator existat, sicut ille, quem absolvere & non requisitum apostolus excommunicavit.

1. Cor. 5.

CAP. VII. *Idem eidem in eadem epistola.*

Si duobus coram, non suo judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui judicis audientiam appellaverit, & ille qui ad suum judicem appellaverit, ad diem appellationis venerit, appellatus se ad eum proponit, eo tacito, quod adversarius ejus ad audientiam Romani pontificis appellasset: si legitime citatus non venerit, nec aliquem misit, responsalem, aut etiam alias per suam contumaciam, & in eum excommunicationis sententiam tulerit: tenebit excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata, nisi appositis eum judex ad audientiam nostram appellagie. Denique in fine quæstionum tuarum queris, si a civili judice ante judicium vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hujusmodi appellatio teneat. Tenet quidem in his, qui veltra non est seopalijurisdictioni subjecti: in aliis vero etsi de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum rigorem juris tenere non credimus.

CAP. VIII. *Idem Wigorniensi episcopo.*

Ceterum cum aliquam causam contigerit tibi, appellatione remota, finire cummissum, & adversa pars post factam citationem iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi, nihilominus potestis in negotii cognitione secundum juris formam procedere: quod utique si ante citationem factam iter arripuerit, non est aliquatenus procedendum.

CAP. IX. *Idem Wigorniensi episcopo.*

Super eo quod a nobis tua solicitudo requisivit,

A utrum sententia pro appellatione, quam ex incidenti quæstione fieri sæpe contigerit, fuerit fespeudenda, licet causa fuerit appellatione remota, commissa: prudentiæ tuæ duximus respondendum: quod si de aliqua exceptione subortuar quæstio, & exinde appellationem fieri contigat, eiden exceptioni erit meritoloperlesdendum: & si principalis causa sine illa terminari non potest, ei nihilominus superlesdetur. Si autem adversa pars de falsi suggestione in appellationem prorqperit, non est sententia proper hoc differenda, si in litteris commissionis appellationis objectalium inhibetur.

CAP. X. *Idem eidem in eadem.*

B De appellationibus quæ in causis minimis fiunt, tuam volumus cognitionem tenere, quoeis, pro qualicumque levi causa fiunt, non minuis in illis, quam pro majoribus est defendum. Verum si appellantes suum contemperint appellationem, tu ipsos aut appellationem prosequi, vel judicio tuo stare, appellatione remota, diffinite compellas.

CAP. XI. *Idem Senonum archiepiscopo.*

Sicut Romana ecclesia omnium ecclesiarum, disponente Domino, mater est: ita etiam nos, qui eidem ecclesiæ, licet immeriti, superne dispositionis providentia præsidemus, de prout Dominus nobis ministravit, consultationibus singulorum cognigue respondere, & quæ videntur dubia, apostolicæ circumspectionis providentia declarare. Sane quantum est a nobis ex parte tua, utrum si aliqua causa inter aliquos delegatis judicibus, appellatione remota, committitur, & altera pars litteris apostolicis protectionem munita, quibus ei generaliter indulgetur, ut libere sibi liceat appellare, si in vocem appellationis prorqperit, ejus lit in eadem causa appellationi deferendum. Hoc ergo præsentibus litteris inquisitione tua respondemus, quod ejus in hac parte appellationi non est aliquatenus deferendum, postquam est judicibus, appellatione remota, causa committa: quia speciale mandatum derogat generali.

CAP. XII. *Idem eidem in eadem epistola.*

Super eo quod interdum judices delegati ab altera partium tanquam suspecti recusantur, hoc tue prudentiæ præsentibus litteris innotescat: quod cum sacri canones ante & post litis decisionem, & in profatione sententiæ, & post sententiam fogulis appellandi facultatem tribuant, non admittunt aliud remedium præter solam appellationem, nisi de causa sententiam [non admittunt.] Verum in causis ecclesiasticis, ubi appellationis remedium tollitur, utrumque remedium denegatur: & ita licet appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum. Si autem infra certum temporis spatium aliquibus committitur lis decidenda, itaque contineatur in litteris, causam post lafcriptionem litterarum infra eorum terminum terminari debere: exinde terminus incipit, cum eas quibus litteræ delegatæ, eisdem consignerit litteras acceperit.

CAP. XIII. *Idem R. Cantuariensi archiepiscopo.*

Pervenit ad nos, quod cum presbyteri vel alii se

ANNO CHRISTI 1179. seconquerantur ab aliquibus vexeratos, vel alii. A ter graviter lasos, & ad probandum quod allegant, plerumque testes producant, hi qui impetuntur, ad apostolicum sedem appellant: sed appellationem interpositam profequi, vel conformium hominum devitare contemnunt. Unde quia quid furiendum sit, litteris nostris certiorari desideras, fraternitati tuæ, &c. quatenus illos qui pro tali causa appellant, si eorum excusas publicas & notarias non sit, contradictione & appellatione celeste, ecclesiastica censura compellas, ut infra conveniens tempus ipsam appellationem interpositam profequantur. Si vero excessus publicus sit & notorius, appellationis obtentu, si quam ad iniquitatem suam sovendam interpositoram, nullatenus præstentibus, B quin eos excommunicatos denuncies; sicut ex ipsa injectione manuum in clericum, excommunicationis sententiam incurrerunt, & ipsos sicut excommunicatos cautius facias evitari, donec pallis injuriam fatisfaciant, & eum litteris tuis apostolico confpectui se repræsentent.

CAP. XIV. *Idem archiepiscopo Toletano.*

Consuluit nos tua fraternitas, utrum deferendum sit appellationibus, quæ super manifestis criminibus interponuntur, aut eorum appellationibus qui frustratorie dilationis causa appellant, nec appellationem prosequuntur. Super quo utique consultationi tuæ taliter respondemus: quod si quando aliqui, quos manifestum sit ae notorium, uxorem alterius detinere, aut manus violentas injecisse in clericum, appellant, nec appellationem profequuntur, eorum appellationi non est aliquatenus deferendum. Sed cum multa dicantur notoria, quæ non sunt: providere debes, ne quod dubium est, pro notorio videatis habere. Illos autem qui appellant a præsentia tua, cogere debes infra tempus conveniens appellationem interpositam prosequi, aut judicio tuo appellatione cessante parere.

CAP. XV. *Idem Remensi archiepiscopo. Pare capituli.* Cum sit Romana.

Si in una causa aliquis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius committisse dicatur, vel modo etiam accusetur vel convincatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam perferri contingat ad audientiam judicis, a quo etiam in alio negotio appellaverit, tum potest si voluerit tanquam suspectum vitare. Aliquin debet judicio stare illius, a quo appellatum est, maxime si judex fuus ordinarius existat.

CAP. XVI.

Consuluit nos fraternitas tua, utrum recusationes admittere debeas in causis, quas abbue E remedio appellationis tibi committimus terminandas. Super quo discretioni tuæ taliter respondemus, quod secundum leges tale remedium admittant, cum cenfure facrorum canonum aliud remedium præter appellationem non admittant, cum lictum sit secundum statuta canonum aute litis contestationem, & in ipsa litis contestatione, & post decisionem causæ, ad appellationis remedium convolare. Idcoque remedium recusationis non debet admittere, & quando causas aliquas tibi committimus, appellatione remota, terminandas. Verumtamen cognitioni causæ

Concil. General. Tom. XIII.

que veritur inter B. & nepotem Baldeyvini, volumus in præsenti ut superfedeas, quia utraque pars conspectui nostro se præsentavit.

ANNO CHRISTI 1178.

CAP. XVII. *Idem * Exoniensi episcopo. * Pare capituli*, Significasti: *supra de potestate judicis.*

Appellationi, si qua super aliquo casu ab alterutra partium fuerit interposita, aut appelletur ab ipso, cui causa sit, appellatione semota, commissa, cum debita efi devotione deferendum.

CAP. XVIII. *Idem Lucius III. PV. Lincolniensi episcopo.*

Postremo præsentibus litteris fraternitati tuæ intimamus, quod si aliqua causa alicui fuerit delegata, qui conseguenter illius fit, qui litteras impetravit, aut in eodem negotio advocati officio functus, aut ex alia quacumque causa suspectus, hujusmodi delegatus poteft non immerito recusari, quamvis appellatione remota fuerit negotium delegatum.

CAP. XIX. *Alexander III. Dunelmensi episcopo.*

Suggestum est auribus nostris, quod cum oppressi & gravati ad præsidium tedis apostolicæ recurrunt, & appellatione fulta iter arripiunt, advertisti eorum, appellationem interpositam cognoscentes, nec ad præsentiam nostram accedunt, nec pro se responsalem transmittunt. Cum autem præsentiam eos reddi & litteras nostras reportare, ita vocem appellationis prorumpunt, & iter ad nos veniendi arripiunt, ut sic eorum solicitudinem, a quibus impetrantur, eludant. Verum quoniam nemini debet fraus sua patrocinari, & falce apostolici moderaminis fuit reficanda, quæ in te virium calliditatis & fraudis contemptore noscuntur: & nos fuper hoc consulenti tibi respondemus, quod si quis deprehenfus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, ejus appellationi non deferas, neque ob id cauſam tibi committam fine contemptu terminare poffpnas: quia decretalem epiftolam, qua tales citationis committi, non ad deprimendam cujusquam juftitiam, sed ad convincendam injuftam gravamen nos fecifle cognoscas.

CAP. XX. *Idem Cantuariensi archiepiscopo & ejus suffraganeis.*

Relatum eft auribus noftris, quod quidam fint in provincia veftra, qui uxoribus propria auctoritate relictis, concubinis adhærere non dubitant, & errorem fuum ac temeritatem fuam fovere ac tueri per appellationis obftaculum nituntur. Quoniam igitur officio noftræ folicitudinis imminet providendum, ne appellationis obtentu in fua malitia perfeveret: fraternitati veftræ, &c. quatenus fi manifeftum eft, aliquos de provincia veftra uxores fuas fine rationabili cauſa dimiſiſſe, & aliis adhæſiſſe, ſi commoneri, uxores fuas, concubinis abjectis, non recuperint, propter appellationem, ſi quam ad errorem fuum fovendum interpoſuerunt, non prætermittatis, quin eos ad abjiciendas concubinas, & recipiendas uxores fuas & maritali affectu tractandas, per excommunicationis ſententiam compellatis.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XXI. *Idem Eboracensi archiepiscopo, & P. A*
presbytero.

Ad præfentiam noftram R. presbytero veniente, epifcopo Tufculano & P. fanctæ Sufannæ cardinali, tuam & ipfius caufam commiſimus audiendam: qui ob excommunicationem tuam, licet non ellet excommunicatus de jure, de facto tamen fecerunt eum abſolvi. Quia vero quod a fratribus noſtris noſcitur in hac parte conſtitutum, nolumus aliqua ratione mutare: fraternitati veſtræ, *&c.* quatenus præfatum presbyterum pro eo quod poſt excommunicationem contra appellationem factam Divinas cantavit, nollo modo attentetis inquietare, ſed ad eum ſtatum omnia reducatis appellatione ceſſante, in quo erat tempore appellationis ad ſedem apoſtolicam factæ.

CAP. XXII. *Idem Carnotenſi epiſcopo.*

Ex litteris venerabilis fratris noſtri Bathonienſis epiſcopi, & dilecti filii noſtri Wellenſis decani acceptimus, quod cum cauſam, quæ inter G. clericum præſentium latorem, & abbatiſſam de Helenoſtowe, & H. clericum ſuper quodam beneficio do eccleſia de Wellon. ſuſcepiſſent de mandato prædeceſſoris noſtri L. felicis memoriæ terminandam, de ipſa plenius cognoverint, ſed pro deceſſu prædeceſſoris noſtri eam reliquerunt, quamvis appellatione remota eis eſſet commiſſa, indecifam. Adjecit autem præfatus clericus, quod perſona abbatiſſæ, ut ſententiam impediret, & cum amplius pro ſua voluntate gravaret, ad feſtum beati Petri proximo venturum, vocem appellationis emiſit: ſed ipſe ad feſtum inventionis ſanctæ Crucis proximo venturum, terminum coarctavit: infra quem quoniam abbatiſſæ clericum ſuum præſentem, ad diſtinctum noſtrum abbatem ſancti Albani, & priorem de Denuſſaple, & archidiaconum Ciceſtrenſem ſuper jam dicta cauſa litteras noſtræ commiſſionis impetravit. Quoniam igitur alienum eſt ab noſtro juris, ut de tolo vel fraude quilibet commodum reportet, fraternitati veſtræ, *&c.* quatenus literas quas nuncius abbatiſſæ ad prædictos judices impetravit, tibi faciat exhiberi: & ipſis inſpectis, ſi eas infra terminum appellationi prefixum, ſicut præfatus clericus aſſerit, obtentas fuiſſe cognoveris, eis non obſtantibus, de prædicta cauſa cognoſcas, & audita ea hinc inde propoſita fideliter, & qualiter prædictus epiſcopus & decanus in ea proceſſerunt, cognito, ſublato appellationis remedio canonicum finem imponere non poſſoponas: proviſurus, ut mandatum noſtrum taliter exequaris, ut ſuper cauſa ea, de qua toties ſcriptum eſt, ulterius ſcribere non cogamur. Si quid autem eidem G. ſuper beneficio ipſo graviminis irrogatum foret, poſſumus iter arripiat ad ſedem apoſtolicam venienti, ante ingreſſum principalis cauſæ, contradictione & appellatione ceſſante, prout rectum fuerit, enervari.

CAP. XXIII. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.*

Cum teneamur conſultationibus ſingulorum, quantum Dominus miniſtraverit, reſpondere: tanto gratius volumus tibi reſponſum impendere, quanto perſonam tuam abundantiori diligimus caritate. Quoniam igitur non conſulere voluiſti, utrum ſi eorum qui appellant ad audientiam noſtram, poſſeſſio turbata fuerit, reformare debeas, eo præterminiſſo, de quo appellatio eſt interpoſita: prudentiæ tuæ taliter reſpondemus:

Si exinde ad te querela pervenerit, id ordine judiciario tibi corrigere licebit. ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XXIV. *Idem univerſis eccleſiæ Cantuarienſis & ejus ſuffraganeis.*

Significaverit nobis frater noſter R. Cantuarienſis archiepiſcopus, quod ſi quando vos appellatis ad audientiam noſtram, vel archidiaconi veſtri ſuper aliquo certo negotio, epiſcopatus vel archidiaconatus veſtros ſub protectione apoſtolica ponitis ad annum, & infra: nec de præteritis commiſſis, nec de novis exceſſibus veſtris, nec de fubditorum veſtrorum delictis permittis eum cognoſcere, ſed omnem juſtitiam ejus ſuſpendiris, & protinus evacuatis. Quoniam igitur nobis providendum eſt, ne malis impunita ſub appellationis obtentu remaneant, aut ſubditi veſtri de fuorum exceſſuum impunitate lententes fraternitati veſtræ, *&c.* quatenus ſi qui veſtrum epiſcopatus aut archidiaconatus apoſtolicæ protectionis ſubjiciunt, & audientiam noſtram appellant, propter hoc præditum archiepiſcopum nullatenus impedire tentetis, quo minus de cauſis & de exceſſibus ſubditorum veſtrorum cognoſcere valeat, & juxta meritorum qualitatem nos animadverſione debita punire, aut etiam exceſſus veſtros perſequi, qui manifeſti ſunt & notoriі: his duntaxat exceptis, ſuper quibus appellatio eſt interpoſita, poſſit digne corrigere, & quod injuſte actum eſt, ad rectitudinis tramitem revocare.

CAP. XXV. *Idem Exonienſi epiſcopo.*

De priore qui non deferens noſtræ protectioni & appellationi ad ſedem apoſtolicam factæ, quendam canonicum ſuum fecit veſtibus omnibus ad camiſiam ſpoliari, & eum accuſationi & appellationi renunciare cogit, qui de fuis ac quorumdam fratrum nomine ſuſtinuit, ſicut nuntius veſter ſolicitudini duximus inſinuandum, ut rei veritate diligenter inquiſita, ſi inveneris quod pro evitanda diſciplina prædictus canonicus appellavit, eidem priori propterea nullum pœnam infligere debes: quoniam facrafancta Romana eccleſia hujuſmodi appellationem non conſuevit admittere, ne monachis vel canonicis regularibus præberetur audacia delinquendi. Ceterum ſi præfatus canonicus priorem, propter ſuas enormitates manifeſtas, quas ipſum notabiliter reddebant, ad apoſtolicam ſedem appellavit, & ſi ipſe tali id tue ſolicitudini duximus inſinuandum, ut rei veritatem diligenter inquiſita, ſi inveneris quod pro evitanda diſciplina prædictus canonicus appellavit, eidem priori propterea nullam pœnam infligere debes: quoniam facrafancta Romana eccleſia hujuſmodi appellationem non conſuevit admittere, ne monachis vel canonicis regularibus præberetur audacia delinquendi. Ceterum ſi præfatus canonicus priorem, propter ſuas enormitates manifeſtas, quas ipſum notabiliter reddebant, ad apoſtolicam ſedem appellavit, & ſi ipſe tali id tue ſolicitudini duximus inſinuandum, ut rei veritatem diligenter inquiſita, ſi inveneris quod pro evitanda diſciplina prædictus canonicus appellavit, eidem priori propterea nullam pœnam infligere debes: quoniam facrafancta Romana eccleſia hujuſmodi appellationem non conſuevit admittere, ne monachis vel canonicis regularibus præberetur audacia delinquendi. Ceterum ſi præfatus canonicus priorem, propter ſuas enormitates manifeſtas, quas ipſum notabiliter reddebant, ad apoſtolicam ſedem appellavit, & ſi ipſe tali

CAP. XXVI. *Idem * Exonienſi epiſcopo & * Ceſtrenſi decano.* * Oxonienſi. * Cicestrenſi.

Ad audientiam noſtram pervenit, quod R. presbyter de Curket & V.V. clericus de Ciceſtro, decimas de * Beinoſa, quas idem VV. multorum virorum teſtimonio probare dicitur, ad ſe & ad capellam ſuam rationabiliter pertinere, violenter auferre conatur. Unde cum VV. propter hoc ad audientiam noſtram appellaſſet, præditus R. auctoritate ſedis apoſtolicæ contempta, ad audientiam domini regis appellavit. Verum quoniam nemini licet ſuper rebus ſpiritualibus ad ſæcularem judicem appellare, ſi verum eſt quod prædictus

ANNO CHRISTI 1179.

ctus R. enormiter & immoderate deliquit, nec dictum hujuſmodi debet inultum aut impunitum relinqui: diſcretioni veſtræ, *&c.* quatenus utramque partem ante præſentiam veſtram convocantes, rem ſolicite & diligenter inquiratis: & ſi ita eſſe inveneritis, præfatum R. ab omni eccleſiaſtico beneficio, appellatione remota, & officio ſuſpendatis, & ad præſentiam noſtram cum literis veſtris, rei veritatem continentibus, ſuſpenſum mittatis, & prædictas decimas prædicto VV. præcipiatis ſine moleſtia & contradictione reſtitui.

CAP. XXVII. *Idem Tannenſi epiſcopo.*

Cum inter alios præeminemus, *&c.* Quoniam fraternitas tua non conſulere voluit, utrum epiſcopos parochianum ſuum, publica fama eum accuſante, ad purgationem cogere poſſit: conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi de aliquo crimine publica labortat infamia, accuſatore & teſtibus deficientibus, ad purgationem per diœceſanum epiſcopum eſt compellendus: niſi forte ſuper ipſa ad ſuperiorem judicem ducere appellandum. Sane ſi appellaverit, ejus judicio apparebit, ad cujus examen coram pat appellationem referetur. Quantum vero inimicitia vel contrarietate aliquis parochianus judicio diœceſani epiſcopi eximatur, quia non conſuluiſti, duximus reſpondendum, quod non ſolum pio inimicitia, ſed etiam pro manifeſta cauſa ſuſpicionis, poteſt ſui epiſcopi judicium eritare, & ad ſuperiorem judicem recurrere, cum nullus a ſuſpecto judice debeat judicari.

CAP. XXVIII. *Idem Zamorenſi epiſcopo.*

Cum parati eſſemus petitiones tuas, quas nobis per nuncium tuum porrexiſti, benigne ſuſcipere & efficaciter exaudire: dilectus frater noſter, Hyacinthus ſcilicet in Coſmedin diaconus cardinalis, olim apoſtolicæ ſedis legatus, conſtanti nobis aſſertione propoſuit, quod cum te ad ſynodum ſuam vocaſſet, & ad ejus vocationem contempoſſes accedere, in præſentium tuam excommunicationis ſententiam promulgavit: poſt cujus excommunicationem, qui vice noſtra fungebatur, te abſti in epiſcopum confecrari. Cumque dilectus filius noſter Martinus canonicus beati Jacobi firmiter aſſeveraret, quod in legatione tegis eſſes, & non potuiſſes ad vocationem prædicti cardinalis accedere, cardinalis contra aſſeruit, quod non in legatione regis, ſed in Salmantina eccleſia te nuncius ſuus invenifſet, tibique diceiſſet, quod non in alia eccleſia eſſes quæ ſuffragan. Et cum ipſe parte tua fuiſſet propoſitum, quod * venerabilis N. archidiaconus Præclamus appellavit, tuam etiam appellationem interpoſuiſſet, cardinalis adjecit, quod appellatio illa te tueri in parte illa non poſſet, quin ad illius vocationem accedere teneteris. Nos vero attendentes, quomodo te non decet contemnere, ofterens appellationi, ad vocationem cardinalis venire: fraternitatem tuam monemus, mandantes atque præcipientes, quatenus vel in propria perſona, vel per idoneos nuncios, apoſtolico conſpectui te præſentes, innocentiam & immunitatem tuam, ſi poteris, oſtenſurus.

CAP. XXIX. *Item R. Cantuarienſi archiepiſcopo.*

Præterea de his qui juramentum præſtant, quod ſtabunt judicio eccleſiæ, & poſtea præſtiterint, to juramento appellant, id tua ſolicitudo prævideat, ut eos ſervare quod jurant, vel infra quadraginta dies poſt appellationem interpoſitam iter arripere ad ipſam profequendam, compellas.

CAP. XXX. *Idem eidem.*

Relatum eſt auribus noſtris quod ſi quando epiſcopi ſuffraganei tui vel archidiaconi provinciæ tuæ ſuper aliquo certo negotio ad audientiam noſtram appellant, epiſcopatus & archidiaconatus tuos noſtræ & Romanæ eccleſiæ ſubjiciunt, & cum appellant, ad annum interim de fuis vel ſuorum ſubditorum exceſſibus cognoſcere non permitis, ſed omnem juſtitiam tibi evacuant & ſuſpendunt. Volentes igitur paſtorali ſolicitudine providere, ne appellationis obtentu error eis audacia graviorem committendi, auctoritate apoſtolica tibi duximus reſpondendum: quod ſi præfati epiſcopi & archidiaconi, quando appellaverint ad audientiam noſtram, epiſcopatus & archidiaconatus ſuos ſub protectione apoſtolica poſuerint, pro eorum appellatione nullatenus prætermittas, quin de cauſis & de exceſſibus ſubditorum eorum, & de ſuis propriis exceſſibus, ſi qui manifeſti ſint & notorii, his duntaxat exceptis, ſuper quibus appellatum eſt, cognoſcere poſſis, & ſuper his ſtatuere, quod ſecundum juſtitiam videris ſtatuendum.

CAP. XXXI. *Idem Wintonienſi epiſcopo.*

Super eo vero quod a nobis tua quærendum duxit diſcretio, utrum videlicet propter incidentem quæſtionem ſub qua fuerit appellatum, tota principalis cauſa, quæ commiſſa eſt judici, appellatione remota, terminanda, debeat indeciſa reliquiri: noverit diſcretio tua reſpondendum, quod ſi quæſtio incidens talis fuerit, quod ſine ea principalis cauſa non poſſit terminari, propter interpoſitam appellationis obſtaculum, totius cauſæ cognitionem debet de jure deferri, donec ſuperior judex, ad quem ſuper prædicta quæſtione eſt appellatum, aliter de tota cauſa diſponat.

CAP. XXXII. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.*

Significaverunt nobis dilecti filii N. prior & canonici ſanctæ * Frideſwidæ, b quod ſuper cauſa quæ inter eos & canonicos de Oſenia, de eccleſia ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſtructura, de mandato noſtro coram venerabilibus fratribus noſtris Wigornienſi & Ciſtrenſi epiſcopis, tractaretur, & ad audientiam noſtram appellaſſent, iidem epiſcopi canonicos de Oſenia in poſſeſſionem ipſius eccleſiæ, cauſa rei ſervandæ judicaverunt indoci: & poſtmodum idem epiſcopi litteras commiſſionis noſtræ, quas ſuper cauſa receperant, diligentius intuentes, ad appellationem ab appellatum alterutri partium in eiſdem litteris non fuiſſe inhibitam: quæſtione facta a Xenefordenſi archidiacono, mandaverunt ut omnia in eodem ſtatu ſervaret, in quo, tempore factæ appellationis fuiſſe dinoſcitur. Interim vero canonici de * Oſeneja, in præfcriptam eccleſiam irruerunt, & ibi manere volentes, a miniſtris S. * Frideſwidæ rieſe ejecti fuerunt. Deinde canonici de * Oſeneja, ad Lundenſem & Wigornienſem epiſcopos litteras noſtras impetraverunt, continentes quod ſi a poſſeſſione ipſius eccleſiæ fuiſſent violenter

lenter ejecti, eis possessio reddatur: & sicut utra- A
que pars eorum consp[e]ctui se præsentasset, præfa-
tus prior S.ª Fridel[u]ichæ, quoniam litteræ ante
terminum appellationi præfixum, sicut ajebat,
per surreptionem fuerunt impetratæ, ad audien-
tiam nostram iterum appellavit. Sed Lundenſis
episcopus appellationi non deferens, canonicos
de Olenia in possessionem ejusdem ecclesiæ facile
induxit. Inde est quod fraternitati tuæ, C.ª, qua-
tenus five in litteris nostræ commissionis, prædi-
ctis Exoniensi & Cicestrensi episcopis factis, five
ex assertione ipsorum episcoporum, aut etiam
alias, legitime constiterit, in præfatis litteris
appellationem inhibitam non fuisse, quidquid
post appellationem ab eis episcopis ad nos inter-
positam, in causa ipsa innovatum est aut muta-
tum, in eo statu facias, appellatione cessante,
reduci, in quo, tempore appellationis factæ no-
scitur fuisse, non obstantibus litteris, neque Lun-
denſi neque Wigornienſi episcopis postea directis,
si ante terminum appellationi præfixum, aut
etiam in termino factæ, tacita veritate, impe-
tratæ. Non enim fuerunt violenter a possessione
ejecti, si volentes intrare, sunt in continenti re-
jecti: cum licet omnibus vim vi in continenti
tantum repellere, & ab eorum violentia jura tue-
ri. Deinde vero utraque parte ante præsentiam
tuam convocata, causam ipsam diligentius au-
dias, & eam sublato appellationis remedio ter-
mines.

Qui sin quando non audiunt appellans,

C

Ne glosa; non teneas inſra, 1. con. tographo tantum, cap. que de cauſa & hic ita habetur. Hoc dubito.

Laicus detinens decimas.
Excommunicatus.
Interfusor.
Adhærens concubinæ, relicta uxore.
Quatier sub prætextu appellationis, adulterium vel aliud crimen dignoscitur faciendum,
Si ab appellaverit quis, & infra terminum appella-
tioni præfixum non fuerit appellationem pro-
secutus, cogetur ſtare judicio ejus a quo ap-
pellavit.
Si notorium fuerit, aliquem injeciſſe manus vio-
lentas in clericum.
Religiosus, cathigatus aut cathigandus a prælato
suo, appellans, ne corrigatur secundum re- D
gulam suam.
Appellanti meu litteratum, quas ſcit impetratas
ab adverſario ante citationem.
Ante litis ingreſſum appellans.
Excommunicatus, præſtito juramento abſolu-
tus, ſi ſtatim appellaverit, antequam manda-
tum ſuſceperit, & ſuſceptum ſecundum poſſe
ſuum non fuerit proſecutus, non auditur ap-
pellans.
Inſtitutus in eccleſia, dicens ſe velle ibi reſidere
& curam ejus gerere, poſtmodum abſentans ſe
ſine cauſa rationabili, privatuſque beneficio,
non audiatur appellans.
Si tibi habenti alios reditus prima vacans conceſſa
fuerit, & cum vacaverit, appelles, ne alius E
inſtituatur, non audieris.
Si diſpoſitio alicujus eccleſiæ ſpectet ad capitu-
lum, & non diſpoſuerit infra terminum præfi-
nitum, epiſcopus appellatione ceſſante diſpo-
nere poterit: ſic & e converſo.
Si interponit generaleſm appellationem ab omni
gravamine, non audietur appellans.
A delegato, qui delegavit, reſervata ſibi defi-
nitiva ſententia, appellare non poteſt.

UT ACTOR RESPONDEAT ei quem convenit.

CAP. I. *Idem* ª *Volteranо archiepiſcopo.*

EX litteris veſtris accepimus, quod dilecti filii noſtris abbas & fratres Maturienſis monaſte-
rii, ſuper quæſtionibus quas plebanus & clerici
Maturienſes adverſus eos proponunt, veſtrum
parati ingerint gravamen ſubire, ſi illi in conti-
nenti de ſuis queſtionibus ª debent reſpondere.
Unde quoniam indignum penitus, & abſurdum
videtur, ut memorati plebanus, & clerici, ab-
bati & fratribus de his quæ adverſus eos propo-
nunt, reſpondere non debeant, cum ſibi eandæ
juſtitiam poſſulant exhiberi: diſcretioni tuæ,
C.ª, quatenus actione clericorum & plebani pro-
poſita, & reſponſione facta, eos monetis auctō-
ritate noſtra & diſtrictius compellatis, memora-
tis abbati & fratribus ſuper queſtionibus ſuis eo-
ram vobis reſpondere, & vos veciſſim poſtmodum
rationes & allegationes partis utriuſque diligen-
tius audiatis, & cum concordia vel judicio ter-
minetis.

CAP. II. *Idem decano & clericis Maturienſibus*

Miramur plurimum & movemur, quod cum
cauſam quæ inter vos & dilectos abbatem & fra-
tres Maturienſis monaſterii vertitur, dilectis fi-
liis noſtris archidiacono Wolteranо & abbati
de Spongia commiſſimus fine debito terminan-
dam, & abbas & fratres parati eſſent judicium il-
lorum ſubire, ſi vos eis ſuper quæſtionibus, quas
adverſus vos proponunt, deberetis reſpondere in
continenti, licet idem judices nobis litteris ſuis
inſinuaverint id effecere noluiſſe. Unde quia
rationis ordo hoc exigit, ut ſi quis ſibi vult ab
aliquo juſtitiam exhiberi, ei non debet quod ju-
ſtum eſt denegare, fraternitatem veſtram, C.ª,
quatenus accuſationi ipſa, quam adverſus præ-
dictos abbatem & fratres intenditis, propoſita, &
reſponſione facta eidem abbati & fratribus coram
præfatis judicibus in continenti reſpondestis: ut
cauſa veſtra & ipſorum viciſſim poſtmodum audiri
debeat & terminari. Nos enim eiſdem judicibus
dedimus in mandatis, ut vos ad id faciendum in-
ſanter moneant, & auctoritate noſtra diſtricte
compellant.

DE EO QUI CONSANGUINEAM PARS II.
uxoris ſuæ, vel conſpſam patris ſui, vel conſanguineam ſponſæ propriæ cognovit.

CAP. I. *Idem Wigornienſi epiſcopo.*

SI quis parochianorum tuorum matrem forte ª. Quæ & cap. ſequ. vel ſororem, vel filiam uxoris ſuæ carnaliter cognoverit, & hoc publicum & manifeſtum fuerit: ab ea penitus eſt ſeparandus, & uterque illorum, ſcilicet tam morchius quam mœcha, debet ſine ſpe conjugii perpetuo permanere. Si autem hoc ſecretum & occultum fuerit, panitentiam de commiſſo debet accipere, & uxori ſuæ intra tempus pœnitentiæ vel extra, debitum, ſi exegerit, ſolvere. Sane ſi aliquam uxoris ſuæ conſanguineam, quæ illi in tertio gradu vel deinceps coniungat, carnali commixtione cognoverit,

rit, non eſt propterea dirorcium inter eos cele- A
brandum: ſed delinquenti, ſecundum qualitatem
perſonæ & criminis, eſt pœnitentia injungenda.

CAP. II. *Idem.*

Fraternitati tuæ litteras ſuſcepimus, ex qua-
rum tenore perpendimus, quod quidam patrochia-
nus tuus A. nomine, cum eſſet mediocræ ætatis,
quamdam puellam in cunabulis deſponſavit. Pro-
cedente vero tempore idem A. matrem puellæ co-
gnovit, & eam in uxorem duxit. Unde quia du-
bitas an hujuſmodi matrimonium ſtare debeat,
exinde a nobis conſilium poſtulaſti. Super quo
fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quod ſi
memoratus patrochianus præfatæ puellæ, antequam B
puella illa annum ſeptimum impleſſet, acrepit
in uxorem: matrimonium non diſſolvas, ſed
nundum virum præfatam mulierem ſicut uxorem
ſibere tenere permittas, cum hujuſmodi diſpenſa-
tiones nulle ſint, quæ in cunabulis factæ ſunt.
Verum ſi, poſtquam præfata puella ſeptimum
annum complevit, præditus vir matrem ejus ac-
cepit in uxorem, cum extunc ſponſalia placere
conſueverint, inter eos ſententiam divortii non
differas promulgare, nec ipſum filiam ſive ma-
trem in uxorem habere permittas.

CAP. III. *Idem Tuſtenſi epiſcopo.*

Præſentium lator P. cum litteris tuæ fraternita- C
tis ad præſentium noſtram acceſſit, ex quarum te-
nore innotuit, quod pater ejus quamdam juven-
culam ſibi deſponſavit, ipſamque tempore uſtam
adduxerat, deſtinavit. Sed ipſe diabolico inſtinc-
tu ſponſam patris ſui, licet uxoratus, carnali
commixtione corrupit. Cumque parentum ſcelus
ambo celarent, pater ignarus commiſſi ſceleris,
ad ſponſam ſuam ſecundum morem accedit. Tum
is de Divinis miſeratione compunctus, ad præſen-
tium veſtrum cultum, & crimen, quod illicite
commiſerat, humiliter eſt confeſſus. Muliere re-
o interrogata, prius negavit: ſed poſtea diſcuſ-
ſione cauſæ facta, eamdem culpam confeſſione
propria patefecit. Quod cum parti ejus innotuiſ-
ſet, vehementi dolore commotus, ad te pro con- D
ſilio venit. Conſtitutis igitur in facie eccleſiæ tri-
bus præfatis, licet clericis tui abundarent ſenſu,
diverſi diverſa dantes conſilia: unum tamen om-
nium conſilium fuit, ut ſuper inſtanti pericolo in
cauſa tam difficili ipſoſolicam oraculum adirent.
Indicta itaque pœnitentia & uxori ſuæ, & fi-
lium pœnitentem cum litteris tuis, ſei veritatem
confeſſum, ad præſentium noſtram curaſti delti-
nare, quarens tibi formam præſcribi, quam in ſi-
milibus, ſi forte aliquid tale per diabolicam coo-
perationem emerſerit, decęat obſervari: & quam
eis debeas ſatisfactionem impone, ſcripto noſtro
poſtulas edoceri. Tuæ igitur inquiſitioni reſpon-
dentes, præſentium tibi ſignificatione mandamus,
quod ſi pater ejus, poſtquam rei conſcius fuit, uxo- E
rem ſuam reuuliter non cognovit, de priori com-
mixtione lere aut nullam peccatum incurrit: ei tam-
en viventi, vel alii ea vivente, non poterit copu-
lari. Ceterum ſi ſciens facinus, carnaliter eidem
mulieri adhæſit, ei ſeptennii pœnitentia indica-
tur: nec ili, nec alii carnaliter de rigore comi-
ſceri valebit. Muliori quoque perpetuam conti-
nentiam & quatuordecim annorum pœnitentiam
duximus imponendam. Lator autem præſentium
totidem annis pœniteat. Ab uxore tamen legiti-
ma, quam prius habuerat, niſi de communi con-
ſenſu, nullatenus ſeparetur.

Venions ad nos lator præſentium P. nobis frater-
nitatis tuæ litteras reportavit: ex quarum tenore
perpendimus, quod cum quamdam uxorem duxiſ-
ſet, quidam diffuſerunt ei per mendam, quo eam
duxerat, carnaliter cognoſcere. Cumigit autem,
licut dixit, quod pater juſſit uxorem ſuam, quo
mater ejus poſſet, in lecto hujus jacere: quam,
diabolo ſuadente, cognovit. Tranſacto vero mo-
le, tam pater quam alij propiquj cogerunt, ut
matrimonium cum ſponſa ſua conſummaret: quod
facere nolvit, donec verum ſuper hoc loqueretur.
Tu vero audita ejus confeſſione, ipſum cum litte-
ris tuis ad ſedem apoſtolicam tranſmiſiſti. Tum
igitur inquiſitioni taliter reſpondemus: quod ſi
occultum eſſet hoc delictum, non poſſet refcin-
dere matrimonium, quod publice contraxiſſet.
Verum ſi publicum eſt, quod matri ſponſæ carna-
liter adhæſit, imponenda eſt pœnitentia paulo
major quam de adulterio: & oxinde perpetua pœni-
tentia, vel parte pœnitentiæ, poterit ex diſpen-
ſatione cum alia matrimonium contrahere, & illa
alii nubere. Ceterum ſi ſponſam cognoverit, antę-
quam matrem vel poſt, nunquam poterit eam vel
alium in uxorem accipere.

CAP. V. *Idem* ª *B. Exonienſi epiſcopo.*

Veniens ad præſentium noſtram R. lator præſen-
tium, ſua nobis affectione manifeſtavit, quod cum
quamdam mulierem cognoviſſet, poſtea ſeiens
conſobrinam ejus aſua temerario in uxorem acce-
pit. *Et infra*: Si publicum & notorium fuerit, &
eam quam prius cognovit, uxoris ſuæ conſobri-
nam eſſe conſtiterit, aut alii comparet qui hoc
velit vel poſſit legitime comprobare, ipſum re-
ligionem intrare compellas & inducas. Si autem
eam ad hoc inducere non poteris, ei de tanto de-
licto dignam pœnitentiam imponas, & ipſum ab
uxore ſua ſeparare, & ſine conjugio, per-
petuo manere præcipias. Quod ſi delictum ejus
occultum eſſe cognoſcis, ipſum cum uxore, quam
in facie eccleſiæ duxit, morari permittas, & eidem
de commiſſo condignam pœnitentiam imponas.

CAP. VI. *Idem Burdegalenſi epiſcopo. Pars capituli, Conſuluit: ſupra, de ſponſalibus.*

Super eo quod quemdam juvenem aſſeris puel-
lam nondum nobilem, fide interpoſita, paraſſe:
quæ dum facta nobilis in virum reperit, & ille exci-
pit, dicens eam non ſe debere ducere, proeo quod
poſtquam eam affidavit, carnaliter propinquam
ejus cognovit: inquiſitioni tuæ taliter reſponde-
mus: quod ſi manifeſtum eſt, eumdem juvenem
cognoviſſe propinquam jam dictæ puellæ, aut ſi
manifeſtum non eſt, & id fama loci habet, cum
ſponſio tantum affidei ſecuta ſit, idem juvenis po-
teſt & debet a puella abſolvi.

CAP. VII. *Idem* ª *Exonienſi epiſcopo.*

Super eo quod a nobis tua ſolicitudo requiſi-
vit, utrum ille qui prius cognoverat matrem ſi-
ve ſororem ejus quam poſtea duxit in uxorem,
teneatur ei carnaliter debitum ſolvere. & ab ea
non poſſit exigere: quod etiam conſilium dan-
dum ſit ei, qui hoc ſecretius confiteur, cum
probari non poſſit, nec ipſe velit ullatenus con-
tinere: tue petitioni duximus reſpondendum,
quod actentius eſt monendus, ut uxorem ſuam
laboret inducere ad continentiam ſervandam: ut
ſi ipſa

fi illa continere voluerit, continentiam simul ob- A
ANNO CHRISTI 1379. servent. Si autem ad hoc indaci non possit: & vir debitum solvat, & de commisso pœnitentiam agat. In hoc vero casu cum aliquis post contractum matrimonium, uxoris sue lues manifestum sive fororem cognoscit, idipsum quod in priori fervetur.

CAP. VIII. *Idem. Eugenius tertius.* Sed presbytero.

Juvenis ille qui puellam nondum septennem duxit, quamvis intras repugnaret, ex humana tamen fragilitate tentavit quod complere non potuit. Quia igitur in his que dubia sunt, quod certius ultimamur, tenere debemus: tum propter honestatem coelestis, quia ipsa ipsius conjux esse dicitur, tum propter præditam dubitationem, mandamus tibi, ut confagritanus ipsius puella, quam postmodum duxit, abeo dividas.

DE RELIGIOSIS VIRIS DECIMAS ex privilegio non præstantibus, & de privilegio abutentibus.

PARS XIII. CAP. I. *Idem Alexander III. canonicis regularibus & monachis Eboracensis ecclesiæ.*

AVARITIÆ, quæ est idolorum servitus, radicem extirpare debent, qui sæculi vanitatibus renunciantes, Domino elegerunt in religionis habitu militare. Intelligentibus autem, quod in ecclesiis vestris, de quibus certas pensiones consuevistis percipere, portiones vel aliquos reditus minotatis, quos in illis ante tempora venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi apostolicæ sedis legati, etiam postquam est archiepiscopatum adeptus, clerici habuerunt. Unde quoniam hoc ex radice avaritiæ procedit, & cupiditatis, quam debetis nostris omnibus denotare fraternitatem vestræ, *&c.* quatenus si quas portiones vel antiquos reditus clericorum indebite & sine consensu & auxilio prædicti archiepiscopi, postquam ipse archiepiscopatum habuit, in prædictis vel per parochias diœsiftis, eas ad integritatem pristinam D
revocetis, & inde cationabiles & antiquas pensiones clericorum qui debent altaribus deservire, integras eis & illibatas servetis, & ecclesiis de quibus certas pensiones solisti ellis percipere, pactiones vel antiquos reditus, quos in illis clerici ante tempora ipsius archiepiscopi, & postquam adeptus est archiepiscopatum, habuerint, nullatenus præsumptione temeraria minuatis, nec parochias ecclesiarum authoritate vestra dividere ullatenus præsumatis.

CAP. II. *Idem monachis.*

Dilecti filii nostri abbas & fratres S. Crucis, transmissa nobis conquestione demonstraverunt, E
quod prædia de quibus decimas & in magna parte fuit enutrimentum habere consueverant, condoxiftis & respectibus ad firmam. Unde quoniam iidem fratres ex hoc immoderate & enormiter gravantur, nec fuit intentionis antecessorum nostrorum, ut de possessionibus quas conducitis, decimas non deberetis persolvere: diferitioni vestræ per, *&c.* quatenus eisdem fratribus de prædiis quæ nunquæ conduxistis in parochiis suis, de quibus * conseuebatis decimas percipere, plenarie persolvatis, vel cum ipsis tam pacifice & amicabiliter conveniatis, quod nulla debeant in-

ANNO CHRISTI 1379. A
* Cisterciensis

mota indaffit ecclesia. Sane tuam nolumus latere prudentiam, quod sanctæ memoriæ prædecessores nostri sere omnibus religiosis decimas laborum fuorum concesserunt. Sed bonæ memoriæ prædecessor noster Hadrianus, sollis fratribus *Cisterciensis ordinis*, & Templariis & Hospitalariis, decimas laborum fuorum indulsit. Ceteris vero, ut de novalibus suis, quæ propriis manibus & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium & de hortis suis decimas non persolvant, concessit. Quem super his imitari fumus, quatenus hi quibus indultum fuit decime de novalibus suis & de nutrimentis animalium suorum & de hortis suis, hac occasione decimas de aliis ecclesiæ suæ rebus non debeant nec possint subtrahere, vel sibi alteriusaliquid vendicare.

CAP. VI. *Idem & fratribus * Ramensis ecclesiæ.*

Licet de benignitate sedis apostolicæ vobis sit indultum, ut de laboribus vestris, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas solvere teneamini: propter hoc tamen non est vobis licitum, colibet decimas de terris illis laborare, quas alii tradita ad colendum. Relatum est siquidem auribus nostris, quod cum terras quasdam, quas decimationæ debitis fili nostri thesaurarii Senonensis habetis, data ruscis excolendas, & ei eisdem decimas ficut debetis, non solvitis, nec facitis a ruscis ipsis exolvi, Quoniam igitur C
quanto actibus vivitis, tanto tardius debetis effere vos quæ sunt honestati contraria vel obvia rationi, aut ex quibus privilegiorum vestrorum tenorum transfgredi videamini, cum privilegium parcentur amittere, qui cunctis sibi abutentur potestate: fraternitati vestræ, *&c.* quatenus de terris illis, quas in decimatione prædicti thesaurarii, propriis manibus non colitis, sed ruscitis traditis excolendas, decimas vobis ufurpare nolitenus præsumatis: sed eas in primis eisdem thesaurario faciatis cum omni integritate persolvi, seluti propterea, quod si præcipium nostrum contemptitis, nos venerabili fratri nostro Senonensi archiepiscopo dedimus in mandatis, ut ruscitos quibus in decimatione præfati thesaurarii terras D
dederitis excolendas, & fofrendas inde decimas eidem thesaurario, appellatione cessante, distringere compellat.

CAP. VII. *Idem ex privilegio Alexandri papæ.*

Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus omnino clericus vel laicus a vobis decimas exigere præsumat. Hoc etiam idem ex privilegiis aliis aliorum Romanorum pontificum.

CAP. VIII. *Idem Conventensi episcopo, & officialibus ejus.*

Ad audientiam nostram noveritis pervenisse, quod quidam vestratium a dilectis filiis nostris abbate & fratribus de * Pipenneila, qui sunt * Cisterciensis ordinis, de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, decimas exigere & extorquere contuntur, illud privilegii capitulum sedis apostolicæ prava interpretatione ac malitiose pervertentes, quo eisdem tratribus indulgetur, ne de laboribus quos propriis manibus & sumptibus excolunt, aliquis ab eis decimas exigere audeat. Asserunt enim quod pro laboribus novaliis

ANNO CHRISTI 1379. A
* Cisterciensis

intelligi debeat. Verum quoniam fratres præsentati ordinis benignitate apostolica fovere debemus, B
& ne ullus contra eos materiam habeat malignandi, vel ipsos contra justitiam quantumlibet molestandi, attentius providere: tue venerabilitati, *&c.* quatenus a præscriptis fratribus de laboribus suis quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nullorum decimas exigatis, nec a parochianis vestris exigi permittatis, vel quolibet modo extorqueri. Nam si tantum de novalibus intelligibilibus, ubi pannus, *De laboribus*: pourcmus: *De novalibus*: sicut in privilegiis quorumdam aliorum præfuminus.

CAP. IX. *Idem Gregorius.*

Statuimus ut monasteria ex fuis prædiis nullo modo decimas hactenus cognatur. Quia si legitime dandæ fuit, orphanis & peregrinis dandæ funt. Indignum eft enim ut a clericis exigantur, qui propter cum cujus fune decimæ, pauperes efficiuntur. Nam & pauperes Domini fumt, pauperum hæreditas pauperibus ejus eroganda eft, illis videlicet, qui propter amorem illius, quæ potestant possidere dimittunt: eumque nudi sequentes, potestati alterius se subjiciunt.

CAP. X. *Idem Hadrianus papa.*

Nobis in eminenti specula, disponente Domino, conftituris, fi cunctarum jura ecclesiarum integre non debeant & illibata servari, locum beati Petri apostolorum principis inaniter esse obtinere, & justa nobis commissæ dispensationis officium negligenter agere videmur. Sic enim ecclesiæ Dei, nobis cum divina gratia præordinatæ gubernationibus, extra fuo curfu dirigeretur, dum nos & errata quam vigili providione corrigere, & unicuique fuademus jus * fuum fervare. Dilecti filii nobis * Proprium. de Pontonevillis monasterium vos quæstione depofita, fua nobis relatione monstraverunt, vos quafdam decimationes ad jus fuum pertinentes violenter auferre, & ipfos fratres eifdem decimationibus aufu temerario infestare: quis fi beati Benedicti regulam, juxta quam vivitis & monachicum habitum geftatis, attenta folicitudine perfpexeritis: nil prorsiumum bona defiderenda non præfumeretis manum extendere, vel quæ alterius juris funt, vobis illicite ufurpare. Ne ergo vos de cetero aut avaritiæ malum, aut vitium, quod abit, rapacitatis accufet, per apoftolica fcripta vobis mandamus, quatenus nullam eorum antiquam poffeffionem, vel decimationem, vel eam quæ illo loco præfertim, qui Macies appellatur, exiftit, auferre feu protrahere præfumatis: & fi quas ex prater foltum in hoc anno de ipfis decimis negatifti, quifcumque etiam poffeffiones per violentiam detinetis, fecundum quod antiquitus præfata ecclesia nofcitur poffedifle, eis in integrum, omni occafione ceffante, noftarenus reftituere differatis. Nos fequidem vitis religiofis non alias decimas, nifi eas quæ de novalibus provenire noscuntur, duximus indulgendas. Si vero hujus mandati aut fortitis exiftere contemptores, & ad fedem apoftolicam qucrimonia pervenerititerata: timendum vobis erit, ne fentire debeatis feveritatis ecclesiafticæ ufionem.

CAP. XI. *Idem Wigorniensi & Herefordensi episcopis.*

Ex multiplici conquestione VV. presbyteri de Tritona accepimus, quod cum * in ecclesia de Tri-

* Pont; conuevemus.

* Ecclesiam de

Anno Christi 1179. 7. Aprilis.

Tritons, triginta annis & eo amplius ministrasset, monachi de Berta decimas universas quas de terris culsis a primo fundatione eadem ecclesia semper percipere consueverunt, infra hoc quadriennium sibi & ecclesiæ subtraxerunt: cum inter abbatem de Berta V. nomine de consensu totius conventus, & præfatum presbyterum, quindecim annis & eo amplius elapsis, talis intervenisse dicatur conventio, scripto authentico monachorum roborata, quod monachi prædicto presbytero & ecclesiæ suæ de terris novalibus leguminibus integrum, quamdiu vixerit, deberent persolvere, exceptis minutis decimis, quas idem presbyter, ob exaltationem ecclesiæ monachorum, quietas clamavit. Cumque contra prædictum temporibus istum abbatum præscripti loci servata fuisset, abbas illius loci ad præfentiam nostram accedens, a nobis scriptum privilegium obtinuit: in quo, monasterio suo indultum est, ut de laboribus quos propriis manibus & sumptibus excolit, nostri decimas solvere tenatur, Qui siquidem reversus ad propria, tantum gratiam invenit apud H. Illustrem regem Anglie & favorem invenit, quod rex totam terram illius ville, in qua ecclesia prafati presbyteri sita est, monasterio ipsius in perpetuum elemosynam contulit. Quo facto, prædictus abbas, universis illius ville colonis expulsis, totam terram predicte parochie excolens propriis sumptibus, ecclesie debitos redditus subtraxit. Undequia non fuit intentionis nostre per prædictum privilegium nostrum prædicte conventioni de rogare: fraternitati vestre, Gc. quatenus attraque parte ante vos convocata, ac veritatem diligentius inquirata, & si inter prædecessorem prædicti abbatis & præmonstratum presbyterum consensu monachorum talis convention fuerit, & per annum servata, eandem abbatem & monachos authoritate nostra monetia, & districte compellatis, ut eandem conventionem & compactionem, non obstanto privilegio, nisi, quod non credimus, de transactione illa in eodem privilegio contineatur, occasione & appellatione cessante, inviolabiliter teneant & observent, vel exindo paciles fecum componere, & secundum formam compositionis, reditus ipsius integre persolvant.

Anno Christi 1179.

Quos abbatis. Audivimus etiam, quod decimas ecclesiæ de Colingham, cum ea in qua debeant solvi integritate, quando fundus ad vestrum dominium pervenit, non solvitis. Verum quoniam indecens & inhonestum vobis valde existit, ut aliis damna inferre præsumatis, quæ vobis nullatenus inferri velletis: fraternitati vestre, Gc. quatenus prædictas decimas memoratæ ecclesiæ sine diminutione aliqua, & cum ea integritate, in qua antiquitus solvi solebant, solvere non differatis: quia nobis grave nimis existit, si super his ulterius ad nos querimonia deferetur. Veruntamen si aliquid juris ibi vos habere confiditis, in præsentia fratris nostri Wigorniensis episcopi, & dilecti filii nostri decani Oxoniensis, rationis & appellationis cessante, ordine judiciario expectamini: quod ipsi inter vos & partem alteram diverint diffinendum, firmiter fuscepturi & inviolabiliter servaturi.

Anno Christi 1179.

CAP. XII. *Item Thome Cantuariensi archiepiscopo.*

Commissum nobis a Domino dispensationis officium nos admonet multipliciter & hortatur, ut universi Christi fidelibus debeamus utiliter providere, atque ipsa ita integre nos oportet atque illibata servare. Pervenit quidem ad nos, quod monachi de Boxle, ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cujus parochia commorantur, decimas ex integro non persolvant, & eas reddere contradicunt. Rapropter fraternitati tuæ, Gc. mandamus præcipiendo monachos in ipsas decimas & de ipsis cultis, in quibus domus olim constructa fuerant, præfatæ ecclesiæ cum integritate persolvant: quoniam prædictum in eadem ecclesia monasterium, solebant persolvi. Si non, appellatione cessante, authoritate nostra, cum omni districtione, sicut olim de pascuis solvebantur decimæ, ita nunc de eisdem ad fructum fertilitatem translatis, decimas volumus absque diminutione persolvi.

CAP. XIII. *Item monachis de sancto Laurentio.*

Sicut vobis jura vestra & illibata vultis servari, sic aliis justitiam manu fubtrahere nequaquam debetis. Ad hoc autem ecclesiæ de Colingham, cum ea in qua debeant solvi integritate, quando fundus ad vestrum dominium pervenit, non solvitis. Verum quoniam indecens & inhonestum vobis valde existit, ut aliis damna inferre præsumatis, quæ vobis nullatenus inferri velletis: fraternitati vestre, Gc. quatenus prædictas decimas memoratæ ecclesiæ sine diminutione aliqua, & cum ea integritate, in qua antiquitus solvi solebant, solvere non differatis: quia nobis grave nimis existit, si super his ulterius ad nos querimonia deferetur. Veruntamen si aliquid juris ibi vos habere confiditis, in præsentia fratris nostri Wigorniensis episcopi, & dilecti filii nostri decani Oxoniensis, rationis & appellationis cessante, ordine judiciario expectamini: quod ipsi inter vos & partem alteram diverint diffinendum, firmiter fuscepturi & inviolabiliter servaturi.

CAP. XIV. *Item Gregorius.*

Ut nullus abbas decimas & primitias, & reliqua quæ secundum statuta canonum ad episcopos pertinent, detinere sine authoritate Romani pontificis, seu illius in cujus diœcesi habitat, apostolica authoritate firmamus.

CAP. XV. *Item Joannes papa.*

Certam habemus prædecessorum nostrorum constitutionem & rationem, nil in hoc Mundo habentibus, & decimas, oblationes vivorum & mortuorum, convenire, qui spontaneam eligentes pauperta tem, in monasterio suo degere volunt sub imperio, in quibus Christus aliter & vestitur.

CAP. XVI. *Item Pasthalis III.*

Novum exactionis genus est, ut clerici a clericis frugum vel animalium decimas exigant. Nunquam enim hoc in lege Domini præcipi legimus aut permitti: nec enim a Levitis Levitæ decimas exigebant legimus. Illi profecto solvere laborum suorum decimas debent, qui a clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt.

DE ILLIS QUI INCIDUNT

in canonem datæ sententiæ, vel incidere videntur, cum non incidant: & qui propter absolutionem sint ad sedem apostolicam mittendi.

CAP. I. *Alexander III. Bathoniensi & Exoniensi episcopis.*

SI vero aliquis in clericum comam nutrientem, ignorans quod clericus fuerit, manus violenter injecerit, propter hoc non debet apostolico confpectui præsentari, nec etiam excommunicatione notari, dummodo ipsum esse clericum ignorarit: & si hoc dubium fuerit, propria manu voluerit præstare sacramentum.

CAP. II. *Idem abbati de Reading.*

Consulte nos tue diligentiæ providentia, quid tibi fuerit dum fe de his, qui de fæculo fugientes in monasterium, tum religionis habitum fuscepere, & infra certum tempus poftmodum confi tentur fe tale delictum commisisse, quod ipso actu (senten-

Anno Christi 1179.

sententiam excommunicationis incurrerunt. Hos autem non potes sine licentia summi pontificis, nec debes absolvere, sed præsumptionem delinquentium debita animadversione punire.

CAP. III. *Idem.*

Porro si aliqui violentas manus in fratres tuos mittunt, & pœnitentia ducti, non convicti, sed privatim, sicut allegis, a te veniam postulant, eos monere debes propensius & inducere, ut hujusmodi insaniæ, sanguine satisfaciat, & apostolico confpectui fe præsentet, cum a te vel ab aliquo hoc speciali mandato Romani pontificis absolvi non possint.

CAP. IV. *Item Exoniensi episcopo.*

Nulli autem monachi Templarii se possunt privilegio apostolicæ sedis tueri, quo minus excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum injectione in clericos, sicut excommunicatos vitare,

CAP. V. *Item Cantuariensi archiepiscopo, & ejus suffraganeis.*

Non sine cordis dolore & amaritudine audivimus, quod quæ in ecclesiasticis per vos aut per alias personas ecclesiasticas in ecclesiis secundum statuta canonum ordinatur: laici vero, qui forte aliquando contra ecclesiasticam ordinationem ex usurpatione confuetudinem in pertinacium fue salutis habere, in tantam vesaniam & furorem prorumpunt, quod ecclesiasticos vivos canonice in ecclesiis ipsis ordinatos multis injuriis afficiunt, aliquando affligunt eos verberibus, & interdum etiam, quod eft audito terribile, occidere non verentur. Quoniam igitur quanta fit præsumptio & rapacitas, qui talia & tam atrocia & nefaria facinora committunt, nemo potest, qui recte sapit ignorare: ad eos patientes & castigandos, qui hæc sacrilega diabolicæ tradis commitunt, fpiritalem gladium debetis exercere, & vos ita volumus in eos ecclesiasticæ disciplinæ rigorem exercere, ut nil videamini omittere, quod adversus hos ex juris distinctione fieri possit. Inde est quod fraternitati vestræ, Gc. quatenus si qui se in tantam vesaniam & præsumptionem eresserint, quod hæc vel alia occasione clericos occidant, vel occidere faciant, vel aliter violentas manus in eos injecerint: tam malefactores ipsos, quam illos de quorum mandato id fuerit perpetratum, publice excedis candelis & pulsatis signis, aperte excommunicatos denuncietis, & factatis sicut excommunicatos deviari, donec Deo & sanctæ matri ecclesiæ fatisfaciant, & cum litteris vestris rei veritatem continentibus, ad sedem apostolicam accedant.

CAP. VI. *Idem.*

Graviter oculos Divinæ majestatis offendunt, qui religiosos vitos indebitis fatigant molestiis, & locum fuge perturbant quietis. Sane a prædecessore nostro sanctæ memoriæ papa b A. III. in concilio Lateranensi statutum est, ut qui violentas manus in clericos vel monachos, hospitalarios, Templarios, mittunt, feu in vivos alterius religionis, excommunicationi subjaceant. Nos autem statutum prædecessoris nostri ratum & firmum tenere volentes, fraternitati vestræ, Gc. quatenus si qui parochianorum vestrorum in fratres hospitalis Hierosolymitani manus violentas injecerint, eos publice excommunicatos, appellatione remota, denuncietis, & ab omnibus laicis cautius evitari, donec prædicti fratribus de illata injuria congrue satisfaciant, & eam litteris epifcoporum fuorum rei veritatem continentibus, apostolico confpectui fe præsentent.

Anno Christi 1179.

CAP. VII. *Item Exoniensi episcopo. Tres capituli.* Sicut dignum.

Super eo quod a nobis consilium postulasti, utrum si scholares fefe invicem percufferint, in plena vel minori gratia, clerici aut religiosi viri in claustro, secundum canonum illum quo Satanam est, ut illi qui in clericos manus violentas injecerint, ad eadem apostolicum pro sua absolutione venire debeant, inquisitioni tue litteræ respondemus: quod si clerici inter a puberes annos fefe ad invicem, vel unus alterum percufferit, non tunc ad sedem apostolicam mittendi, quia eos gratis exculavit: nec etiam clerici, si fint pleno gratus, si non de odio, aut invidia, vel indignatione, fed levitate jocofa fe invicem percufferint: nec magistri, & clericum scholarem intuitu disciplinæ vel correctionis percufferit, quia non potest in hoc violenta manus injectio notari. Ceterum si ex odio fefe idem scholares percufferint, pro fua absolutione debent ad sedem apostolicum venire.

CAP. VIII. *Idem idem in eodem epistola.*

Monachi vero & canonici fegulares, quocumque modo fefe in claustro percufferint, non funt super hoc ad sedem apostolicam mittendi: fed fecundum discretionem tuam & providentiam abbatis sui, discipline subduntur: & si abbatis discretio non sufficiat, ad eorum correctionem diœcesani epifcopi providentia erit adhibenda.

CAP. IX. *Idem eidem in eadem epistola.*

Si vero aliejus potentis offiarius, sub pretextu officii sui malignatus, clericum laserit, ab officio suo poteft abfolvi, nisi forte eumdem clericum graviter vulneravit.

CAP. X.

Officialis pro injectione manuum in clericum non poteft, fine mandato Romani pontificis, absolutionis beneficium promereri: quia nulli laico tanta super clericum data potestas, nisi forte turbam arrendo commoveat, non ex deliberatione, fed casu fortuito clericum lafecit. Si forte clericum vim sibi inferentem vi repellat vel ladat, non debet propter hoc ad sedem apostolicum transmitti: fed si in continenti vim vi repellat, cum vim vi repellere omnes leges & omnia jura permittant. Nec ille compelledus eft ad sedem apostolicum venire, qui in clericum, cum uxore, matre, vel forore, vel filia sua propria inventum turpiter, manus injecerit violentas. Ceterum si eum in flupro vel adulterio, quando ea cum qua ftuprum committitur vel adulterium, ita proxima ipsum consanguinitatis linea non contigerit, reperit, aut alias in eum manus violentas injecerit, a tenentia excommunicationis non erit ille immunis.

CAP. XI. *Idem epiſcopis, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis per Anglium constitutis.*

Patrochianos autem vestros, si qui in monachos vel

ANNO CHRISTI 1179.

vel conversos præfati ordinis manus violentas injecerint, sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti, excommunicatos denuncietis, ipsisque sicut excommunicatos, facietis eatenus strictius evitari, donec eis quos inferint congrue fuerint satisfactum, & cum litteris vestris apostolico conspectui fe præsentent.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XII. *Idem Bathoniensi episcopo.*

Mulieres etiam, vel aliæ personæ, quæ sui præsidio non sunt, posse[nt] a diœcesano episcopo absolvi, si manus violentas in clericum injecerint. De his vero qui magnæ sunt potentiæ, & ita delicati, quod magnam laborem sustinere nequiverint, si manus in clericos injecerint violentas, tale damnati petitioni tuæ responsum, quod datus postmodum prius & veritas negotii, Romano pontifici est intimanda, & secundum consilium ejus de commisso facere eruntur prudenti. Illi vero qui non injiciunt, sed eorum authoritate & mandato manus violentæ injiciuntur in clericos, ad sedem apostolicam, nisi gravis timor cessante, sunt mittendæ, cum is vero committat, cujus authoritate delictum committi probatur.

CAP. XIII. *Idem Cenomanensi episcopo.*

De cetero noveris, quod si laicus pro violenta manuum injectione in clericum est excommunicationis vinculo astrictus, ab hujusmodi capitales inimicitias vel alias justas causas, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ut ipse ad mandatum apostolico nequeat te conspectui præsentare: licet diœcesano episcopo, accepto juramento, secundum morem ecclesiæ absolutionis gratiam impartiri. Sed illi sub juramenti debito est injungendum, ut quamcitius habuerit opportunitatem, Romanum pontificem adeat, mandatum apostolicum suscepturus.

PARS XV.

DE JURE PATRONATUS, & clericorum institutionibus.

CAP. I. *Idem R. Rhotomensis archiepiscopo.*

RElatum est nobis ex parte tua, quod cum in Laterano concilio sit statutum, ut personæ tali ecclesiæ vel ecclesiasticum beneficium conferetur, quæ resideat in loco, & curam quæ per se valeat exercere: nonnulli autem ad ecclesias præsentati, se posse residere affirmant, & curam habere ecclesiæ & ecclesiastici beneficii profitentur, id tamen effectu contradicente, quod eis exhiberi non voluisti, an propter hoc tales possis repellere, vel institutos sine appellatione removere. Tuæ itaque fraternitati duximus consulendum, verba accipienda sint eum effectu, tales, si præsentati fuerint, licite poterunt amoveri, nisi forte de licentia præfatorum, vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse: nec præterea inde erit ad appellationis diffugium, si contra decreti intentionem fuerit inscriptum. Quia autem consulis, si clericus idoneus, ad vacantem ecclesiam præsentatur, ab episcopo diœcesano non fuerit admissus, & postmodum alius idoneus præsentatus, & ab episcopo institutus, postea[quam] tenuerit corporaliter, an clerico priori ecclesiam petenti, debeat posterior priori præferri: dubium non est, quin in hoc casu melior sit conditio possidentis: quamvis antequam præsentatio per diœcesanum, episcopum approbetur, ratum non est quod a patrono fuerit inchoatum,

A tionem militis fuisset institutus: ei, dumodo alias idoneus fuerit, ecclesiam ipsam adjudicetis, ita quod si abbatissa, obtinente adversus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

CAP. VI. *Idem Wintoniensi episcopo.*

Illud præterea[n]dum non duximus, super quo te intelle[c]tuas dubitare; quod si aliquis laicus inconsulto episcopo, ecclesiam non vacantem concedat alicui religiosæ domui, & postea eum vacaverit, ad præsentationem ejus laici aliquis clericus ibi fuerit per diœcesanum episcopum institutus; prior concessio per secundam concessionem, quo minus eata habeatur, infirmari non potest: nec debet aliquatenus impediri, cum illa concessio de jure nullius posset esse momenti: tum quia de eo non venerat facta est, tum quia laicus sine authoritate episcopi nemini potest ecclesias dare, licet religioso loco jus patronatus conferendi liberam habeat facultatem. Si vero jus patronatus, ecclesia vacante, religioso loco contulerit, & aliquis postea fine præsentatione fratrum ejusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus: ejus institutio tandem rigorem juris est firmitatis.

CAP. VII. *Idem Wigorniensi episcopo.*

Quærimoniam prioris & fratrum de Lauch nobis literis destinatam audivimus, quod R. quondam de Hereford comes, jus quod idem prior & fratres in ecclesia de Wica, ex ordinatione R. de Laci fundatoris ecclesiæ[sic] fuæ, & ipsius Richardi *sicli*, habere debebant, coram bone memoriæ I. quondam Wigorniensi episcopo recognovit. Unde idem episcopus postea jam dictum priorem & fratres, nollo reclamante aut contradicente, investivit, & eximde eum deinceps illi quiete & pacifice posse[de]unt. Deinde cum inter præfatum comitem & C. uxorem, in cujus patrimonio ecclesia illa consistit, divortium per ecclesiasticum judicium celebratum fuisset: eadem C. VV. Pictaviensi nupsit, qui ecclesiæ præfripræ *fructus* memorato priori & fratribus omnino substrait, & eos in ulos R. fæcerdotis quidem loci fine episcopali authoritate converti. Cumque postmodum VV. de medio fublato, præfata C. tertio viro, VV. scilicet de Meduan. effet matrimonio copulata: idem VV. in ea qua uxor VV. temeritate perstitens, jam dictum R. in præscripta ecclesia contra priorem supradictum manutenere & fovere incepit, dicens quod prænominati episcopi institutio, quum super ecclesia ipsa, quæ de uxoris sue advocatione consistit, dum erat in potestate illius viri, a quo posmodum fuerat effe[c]tui, fieri, nullam de[b]et hominatem habere: præsertim cum patrimonium uxoris sue, sicut asserit, integre sibi restitutum non esset, nisi de ecclesia illa suam potest adimplere voluntatem. Verum quoniam absurdum videtur omnino, & ab ecclesia penitus eliminandum, ut ad singulas patronorum secundum humanam conditionem mutationes, ecclesiarum debeant ordinationes mutari: ne quod a supradicto R. taliter factum fuerit, alicui successorum licea[t] irritare: fraternitati tuæ, *cæ.* quatenus tei veritatem diligenter & fudiole inquiras, & si ita inveneris esse prout superius narratur, sæpe dictis priori & fratribus ecclesiæ præfatam, omni occasione & appellatione cessante, restituas, & in pace facias possidere. Vi[c]istitudines etiam hujusmodi ecclesiarum ab ad-

B vocatis vel aliis quibuslibet in tua diœcesi fieri, de cetero nulla ratione permittas: sed earum præsumptores ulque ad dignam satisfactionem, dilatione sublata, vinculo excommunicationis percellas.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. VIII. *Lucius tertius Norwicensi episcopo.*

Cum advocatus clericum unum idoneum præsentaverit episcopo, & postulaverit postmodum, eo non instituto alium æque idoneum, in ecclesiam eamdem admitti: quis eorum alteri præferatur, *c.* episcopi judicio creditmus relinquendum, si laicus fuerit, cui competit jus præsentandi. Verum si collegium vel religiosa persona præsentationem habuerit, prior tempore, potior jure meritò videtur.

CAP. IX. *Idem.*

Cum pastorali necessitate constringamur, & authoritate injuncti nobis officii provocemur pro statu ecclesiarum vigili cura fatigare, & de contra jurta ordinem alicui conferre desiderat, attentiori sollicitudine providere: inde est, quod universitati vestræ, *cæ.* quatenus ex donatione laicorum, nisi authoritatis diœcesani episcopi interveniat & confensus adsit, nullus vestrum sibi ecclesias vendicare præsumat, vel retinere taliter acquisitas, nisi "longa fuerit præscriptione munitus, aut postea diœcesani episcopi forte habuerit confensum. Nos enim, cum laici non possint nisi jus quod habent transferre in alios, hujusmodi conce[s]siones vitibus carere decernimus, & penitus irritas esse confensus.

"Longæva.

CAP. X. *Idem.*

Relatum est auribus nostris, quod vos jus præsentandi clericos ad ecclesias, contra institutionem antiquam vestri ordinis, emptionis titulo & modis aliis sæpe[sic] adipisci, ut ab eo tali prætextu vobis liceat habere ecclesias, & per vos vel per alios detinere. Quoniam igitur non decet nos, occasione qualibet vel obtentu, ab antiquis canonibus statutum nostrorum recedere, aut quidquam efficere, in quo pollitis de vitio cupiditatis reprehendi: discretioni vestræ, *cæ.* quatenus jure patronatus ecclesiis, aut in ecclesias, de cetero acquirere desistatis: quia non expedit vobis, nec nos volumus sustinere, ut sub tali prætextu vobis vel ordini vestro derogetur. Sane ubique adeo vos & ordinem vestrum diligimus, ut in vobis quæ honestati & religioni contraria sunt, nullatenus fovere velimus, quia de vobis nil inconsueti, nil volumus audire ni[s]i.

CAP. XI. *Idem.*

Ea quæ honestatis doctorem "deformant, & canonum probantur sanctionibus obviare, & nitens fore eveliendæ, & false apostolici modo raminis relecandæ. Unde quæ cum ecclesiis vivendibus personis aliis conferri non debeat, consultationi tuæ taliter respondemus: ut si quas conce[s]siones ecclesiarum tui episcopatus, virentibus personis factas esse constiterit, & super hoc ventum fuerit ad judicium, eas authoritate vestra in irritum revoces, & frivolas & nullas esse decernas.

"Deformat.

CAP. XII. *Idem Londoniensi episcopo.*

ANNO CHRISTI 1179. Si vero aliquando ordinatio ipsius ecclesiæ ad vestram institutionem spectat, & pro controversia laicorum de jure patronatus inter se diferentium, ordinationes malitiosè differuntur: fas tibi sit de authoritate nostra, nullius contradictione & appellatione obstante, in eadem ecclesia personam idoneam instituere, ita quod ipsa eadem præsentetur ab eo, qui jus patronatus evicerit.

CAP. XIII. *Idem.*

Cum sæculum relinquitis, ut creatori vestro possitis in arce contemplationis placere, decet B vos ab his quæ sunt obvia rationi, abstinere, & quæ reprehensioni subjaceant, aut vestram opinionem aut famam valeant denigrare. Inde est quod universitati vestræ districtius per apostolica scripta prohibemus, ne cum ratione feudorum emptorum, aliterve acquisitorum, vel etiam alio modo, jus patronatus in ecclesiis parochialibus acquisitis, in eis presbyteros, nisi per episcopos, *Institutis*: nec episcopo ita jus parochiale minuere vel auferre aliquatenus præsumatis: excommunicatosque ipsius episcopi vel archidiaconorum fuorum, contra authentica scripta Romanæ ecclesiæ, ad divina officia in capitulis vestris recipere non andeatis.

CAP. XIV. *Idem.*

Ex insinuatione dilecti filii nostri O. clerici accepimus, quod cum frater suus jus ei patronatus, quod in quibusdam ecclesiis in Lincolniensi & Saren. episcopatibus constitutis *habebat*, liberaliter concessisset: eadem ecclesiæ quidam presbyteri alii occasione fratris sui prædicti O. sine ipsius voluntate & consensu, per violentiam occupaverunt, & eas insuper occupatas detinent. Quia igitur nostrum interest, quæ nimis inordinate ab aliquibus super ecclesiis attentantur, ad rectitudinis tramitem revocare: fraternitati tuæ, per. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si tra. dictum est, D cognoveris memoratos presbyteros earum ecclesiarum detentores, monens, modisque omnibus inducas, ut eisdem ecclesiis prædicta clerico fine mora & difficultate restituant libere & pacifice ordinandas, & quilam ei exinde molestiam inferant vel gravamina. Quod si prædicti presbyteri communionem tuæ æquitatis flore nolucrint, tu ipsos excommunicationis, & terras si quas habent, omni occasione & appellatione cessante, interdicto sabjicias, & in ingenuorum ecclesiis Divini facias cessare officia, prædictis ab aliquibus, præditorum militum authoritate, occupatæ detinebuntur. Quod si nec sic earumdem ecclesiarum detentores resipuerint, ipsos, appellatione cessante, ecclesiastica censura compellas.

CAP. XV. *Idem.*

Consuluit nos tua fraternitas, quid tibi faciendum sit de clericis, qui ecclesias a parentibus constructas, hæreditario jure sibi vendicant, nec tibi volunt respondere: & de laicis, qui filiis vel nepotibus suis prædictas ecclesias dare nituntur. Cum autem sanctuarium Dei hæreditario jure non possint teneri, & indignum sit permittere & absurdum, ut quilibet assubriatæ propria ecclesias occupet, vel taliter occupatas detineat: nec te decet aliquatenus sustinere, ut A in episcopatu tuo vel clerici ecclesias a parentibus fundatas, authoritate propria detineant, aut laici filiis, vel aliquibus aliis ecclesias concedant.

CAP. XVI. *Idem Wintoniensi episcopo.*

Ad aures nostras pervenit, quod R. & Vit. de Hortun. jus patronatus ejusdem loci ab eo, ad quem spectabant præsentatis, detinent. Quibus decedentibus, R. filius VV. jam dicti patris exemplo jus patronatus ecclesiæ emere non dubitavit, & canonicis de Stodleja tantas molestias intulit, persecutiones, & gravamina, quod meta & dolo illius seducti, juri suo penitus renunciaverunt. Unde cum jus patronatus annexum sit spiritualibus, nemini licitum est vendere illud. Discretioni tuæ, per. mandamus utraque parte ante te convocata, rei veritatem diligentius inquiras, & si ita esse inveneris, prædicto R. super patronatu ecclesiæ, occasione & appellatione remota, perpetuum silentium imponas, & prædictis canonicis jus quod ibi habebant, si prior eorum metu caruit, quod idem R. de abdicatione dde * nititur, firmavit, eisdem renunciavit, integre facias restituvi: non obstantibus litteris nostris, si quæ sunt, a tacita veritate, impetratæ.

C CAP. XVII. *Idem.*

De jure patronatus in præscripta ecclesia, hoc tuæ discretioni mandamus, quatenus si præfatus R. jus patronatus comparavit, cum hoc inconveniens sit & penitus inhonestum, vendi jus patronatus contradictum illum, sublato appellationis remedio, apostolica fretus authoritate, non differas revocare.

CAP. XVIII. *Idem.*

Nullus laicus decimas aut ecclesiam, aut quidquid ecclesiasticæ juris est, sine concessione sui D episcopi, vel archidiaconi, nec canonicus differat: & si quis episcopus improbitatis causa & avaritiæ confentire voluerit, Romano pontifici nuncietur, & quod offerendum est, tunc eis licentia offeratur.

CAP. XIX. *Idem Norwicensis episcopo.*

Ceterum si episcopi post promotionem suam præsentationes personarum ad ecclesias a patronatis ecclesiarum pro ecclesiis sibi commissis admitti fuerint, petitione idoneæ, quas adeas vacantes tes præsentareris, sunt admittendæ.

CAP. XX. *Idem abbati sancti Albani. Pars captivitati: laconsultum.*

E De ceteris si quis clericus ab ordinario judici in aliqua ecclesia fuerit institutus, ad præsentationem ipsius qui ejusdem ecclesiæ erat dotator patronus, & postea jus patronatus alius exercit in judicio: clericus qui institutus est, non debet ab ipsa ecclesia removeri, si tempore præsentationis suæ ille qui eum præsentavit, jus patronatus ecclesiæ possidebat. Si vero tunc non possidebat jus patronatus, sed tantummodo credebatur esse patronus, cum tamen non esset, nec possessionem patronatus haberet: secundum consuetudinem Anglicanam poterit ab eadem ecclesia remo-

ANNO CHRISTI 1179. removeri. Donationes vero vel concessiones, si A quæ sunt privatis personis, illis viventibus quæ ipsas ecclesias possidebat, nullius debent esse momenti. Si sanæ religiosis locis, ratas debebant haberi: ita quidem quod persona, quæ jus dictas ecclesias possidebat, sine assensu ipsorum in vita sua eis non debeat spoliari.

CAP. XXI. *Idem Cantuariensi episcopo.*

Cum nos plerumque ordinationes clericorum oporteat differre, pro eo quod quandoque minus idoneæ personæ præferuntur, aut interdum inter nos & præfentatores personarum alia de causæ radix diffensionis emerserit: providendum est, ne occasione hujus scandali aut fructus ecclesiæ depereant, aut eis in spiritualibus grava proveniant detrimenta. Inde est quod fraternitati tuæ, per. quatenus si quando in illis ecclesiis vacantibus, in quibus persona ecclesiastica præsentationem non habet, vel quia personæ minus idoneæ vobis præsentantur, vel alia de causa de jure personas non potest instituere in ecclesiis ipsis, contradictione & appellatione cessante, ponatis œconomos, qui debeat reditus ecclesiarum percipere, & eos aut in utilitatem ecclesiarum expendere, aut favoris personis fideliter observare.

Dig. 75. Servitus.

CAP. XXII. *Idem.*

Dilecti filii nostri decanus Eboracensis & prior de Neubure, quibus causam quæ inter canonicos de Gisleburne & R. clericum super ecclesia de Cradon. vertitur, commisimus terminandam: transmissa nobis relatione monstraverunt, quod canonici concessionem domini fundi habeant: R. vero donationem venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi, apostolice fedis legati, & non dominifundi, fe habuisse probavit. Unde quoniam donatio ecclesiarum ad episcopos pertinet, & ad laicos alienam jus non spectat: eisdem iquisitionem, quod si res ita se haberet, videbatur nobis, concessionem archiepiscopi donationi laicali debere præponere: quia licet divinus, episcopum est, ecclesiarum beneficia conferre; laicorum vero, qui in ecclesia jus patronatus habent, alienum præbere. Quibus in concessionibus ecclesiarum, illud observandum est, quod sancti patres servare noscuntur.

CAP. XXIII. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

Suggestum est nobis nostris, quod cum ecclesiæ de * Oebera, & de Malesfart, & de * Leinder, de assensu domini fundi, & authoritate Eboracensis archiepiscopi, ecclesiæ beati Petri Eboracensi concessæ & alligatæ sint in prædendam, canonici de Novoburgo concellionem illam attenuare & irritare nituntur, occasione donationis, quam ibi asserunt prius factam fuisse. Unde quoniam litees in donationibus ecclesiarum requirendus sit & expectandus patronorum consensus, ecclesiæ tuæ mensipse, nisi authoritas pontificalis intervenerit, canonice concedi non possunt: universitati vestræ significamus, quod prior concessio, si cum consensu patroni & authoritate diocesani episcopi facta est, aut ejus fuerit assensus postea subsecutus, posteriori concessioni præferetur. Alioquin illa debet præferri, quamvis posterius facta sit, quæ consensu domini fundi & episcopi authoritate fulcitur.

Oebon.

CAP. XXIV. *Idem universis monachis regularibus per Cantuariensem provinciam constitutis.*

Cum deceat nos commodis & profectibus ecclesiarum firmiter intendere: nobis iumopere competere dignoscitur, ut earum ordinationibus tanto studiosius intendamus, & ne inordinatæ remaneant, vigilem curam, & solicitudinem adhibeamus. Inde est quod universitati vestræ, per. in ecclesiis, in quibus præsentationem habetis, cum vacaverint, diœcesanis episcopis clericos idoneos præsentetis, qui illis de spiritualibus, vobis de temporalibus debeant respondere.

B CAP. XXV. *Idem Pasorimano episcopo.*

Insinuatum est auribus nostris, quod quidam clerici tui episcopatus, ecclesias ipsas ad tuam ordinationem pertinentes, fine authoritate & conscientia tua, in manibus advocatorum refigunt. Quod quia indignum, & sanctis canonibus omnino contrarium, nec aliquatenus debet tolerari: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus: quod hujusmodi renunciationes non debet aliquatenus ratas habere, nisi sint ab eisdem factæ, quos religionis habitus confitat indudile: sed ipsos clericos, ut eleemosynas retineant, quibus tali modo renunciant, teueris compellere, dignum eis pro tantæ levitatis & culpæ retatu infligere ulcionem: quia non debent nec poffunt ecclesias suas resignare, nisi in manibus episcopiorum, ad quorum donationes pertinere noscuntur.

CAP. XXVI. *Clemens papa III. episcopo Wigorniensi, & abbati de Theokesber. & priori sancti Sepulcri de Wigornia.*

Referentibus nobis canonicis de Kinildewrde, accepimus, quod cum controversia quæ vertebatur inter ipsos & clericos de * Gnoshale, super ecclesia de Cole, fuisset dilecto filio nostro de Cumbermere & de Derslee abbatibus, & archidiacono Coventrensi, ab apostolica sede committa canonice diffinienda, procurator R. militis de Stasford, qui jus habet defensionis in illa ecclesia, fentiens partem canonicorum injuste gravari, cum ipsi clerici illam contra antiquam libertatem vellent *jurisdictioni* capellæ fuæ de * Gnosale subjugare, rocum appellationis ad fedem apostolicam emisit. Judices vero appellationi legitime interpositæ minime deferentes, in decisione controversiæ, absente altera parte, processerunt. Quia vero ipsi canonici juri suo in hoc quærentur plurimum derogari, discretionis vestræ per * A. S. præcipiendo mandamus, quatenus partibus ad vestram præsentiam convocatis, audiatis causam, & appellatione remota, mediante justitia terminetis. Datum Laterani, decimo Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno primo.

* Apostolicæ ecclesiæ.

DE USURIS. PARS XVI.

CAPUT I.

Alexander III. Parisiensibus archiepiscopis.

SUper eo quod a nobis tua diœcesio postulavit, utrum possit in recipienda pecunia ad aluram, fieri dispensatio, ut pauperes qui in Sarracenorum captivitate tenentur, per eamdem possint pecuniam liberari: præsentibus tibi litteris

duximus respondendum, quod cum usuraria crimen utriusque testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam non vidimus admittendam: quia cum scriptura sacra prohibeat vel pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendum est, ne quis in redimenda vita captivi, usurarum crimine involvatur.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. II. *Idem Joannensi episcopo. Pars capituli.* Tua fraternitas.

In civitate tua dicis saepe contingere, quod quidam piper seu cyminum, aut alias merces comparant, quae tunc ultra quinque libras non valent, & promittunt per publicum instrumentum, se illis a quibus merces acquirunt, B sex libras statuto termino soluturos. Licet autem contractus hujusmodi ex forma non possit censeri nomine usurarum, nihilo minus tamen venditores peccatum incurrunt: nisi dubium sit, merces illas plus minusve tempore quo pretium debent recipere, valituras: & ideo cives tui salubri fine bene consulerent, si tali contractu celarent, cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari.

CAP. III. *Idem.*

Quoniam non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet aliis periculosum est, usuram lucris intendere: authoritate praesentium C tibi duximus injungendum, ut liceat tibi clericos tuos, qui de possessionibus vel aboribus, quas tenere in pignore noscuntur, forsem suam deductis expensis recepturos, ad eadem pignora restituenda fine usurarum exactione, ecclesiastica districtione compellere.

CAP. IV. *Idem Parisiensi episcopo.*

Debitores autem, ad solvendas usuras, in quibus se obligaverunt, cogi non debent, nisi eas juramento solvere teneantur. Si vero de ipsarum solutione juramentum fecerint, cogendi sunt Domino reddere juramentum, ut a creditoribus absolvantur: & cum ita fuerint absolute D rint, creditores ad eas restituendas, ecclesiastica, si necesse fuerit, cogendi sunt severitate.

CAP. V. *Idem Salernitano episcopo.*

Cum, sicut tu asseris, manifestos usurarios, scilicet qui in illo decesserunt peccato, communione altaris & ecclesiastica, juxta decretum nostrum nuper in concilio promulgatum, praeceperis sepultura privandos, donec reddant quae tam prave receperunt: quidam eorum dicunt ad solvendas perceptas usuras non posse nec sufficere facultates: alii vero promittunt se partes ufurarum quas habent pre manibus, reddituros; sed alias quas exercuerunt ufuras, cum de E his possessiones comparate sint, & eorum filiis vel parentibus tradite, se non posse reddere profitentur. Alii vero ad excusandas excusationes in peccatis, impudenter affirmant, illas dumtaxat ufuras restituendas, quae sunt post interditum nostrum receptae, nec aliquos ad solvendas ufuras, quas ante interditum receperant, adhiberi compelli: Super his diffretioni tuae respondemus, quod sive ante, sive post interditum nostrum, ufuras receperint, cogendi sunt sub poena quam Turonensus in concilio, cui his, a quibus extorserint, vel eorum haeredibus

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. VIII. *Idem Wintoniensis episcopo.*

Nihilo minus praecipimus tibi praesentium authoritate, ut si qui sunt in parochia tua, qui fortem fuam de fructibus arborum vel animalium, deductis expensis, receperint, eos moneas & per excommunicationis sententiam compellas, fublato appellationis remedio, ut debitoribus fuis pignora ipfa fine difficultate & dilatione reftituant.

CAP. IX. *Idem in Turonenfi concilio.*

Plures clericorum eorum, quia praelens faeculum profeffione vocis & habitus religiofos reliquerunt, communes ufuras quafi manifeftius damnatas non exercent: commodata autem pecunia indigentibus, poffeffiones eorum in pignus accipiunt, & fructus proventuofos recipiunt ultra fortem. Ideirco generalis concilii decrevit authoritas, ut nullus amodo in clero conftituatur, vel hoc, vel aliud ufurae genus exercere praefumat: & fi aliquis hactenus poffeffionem alicujus data pecunia fub hac fpecie in pignus acceperit, fi fortem deductis expenfis de fructibus jam percepertt, abfolute poffeffionem reftituat debitori. Si autem aliquid minus habet eo recepto quod deeft, poffeffionem ei reftituat. Si autem quis in clero exiterit, qui detellandis fibi lucris ufurarum finibus, ad periculum periculum Capuatiatur: nifi forte beneficium ecclefiae fuerit, quod redimendum ei de manu laicali videatur.

CAP. X. *Idem.*

Ex tranfmiffa nobis cenquellione T. & matris ejus, innotuit, quod pater ejus qui eft de hac lucre fubtractus, tertiam fuam de Dullis, monachis de Wardoue pro quadam pecunie fumma, pignori obligavit: qui licet exinde fortem fuam & ultra receperint, eam tamen fibi reddere contradicunt. Quia vero ufurarum crimen Deo & hominibus abominandum exiftit, & tanto gravius in eccleftaticis & religiofis perfonis eft reprehendendum, quanto magis & & alios e peccatorum laqueis tenentur eruere: fraternitati tuae, *&c.* quatenus rei veritate diligenter inquifita & cognita, fi ita inhibiterit quod prediti monachi de praefata terra fortem fuam deductis expenfis receperint, eos attentius moneas, & li neceffe fuerit, appellatione remota, eccleftaftica diftrictione compellas, ut memorato T. & matri ejus praedictam terram abfque difficultate reftituant pacifice poffidendam.

PARS XVII.

DE JURAMENTIS SERVANDIS.

CAP. I. *Idem.*

SI vero aliquis quemquam graviffimo metu fub religione juramenti jus fuum reftituere coegerit, ipfum quoque fibi reftituerit, quia nos conniulere voluiffi, alter, an neuter, id habere debeat. Si vero hoc duximus refpondendum, quod non eft tutum, quemlibet contra juramentum fuum venire, nifi vale fuerit juramentum, quod fervatum vergat in interitum falutis aeternae: nec nos cuilibet ex refponfione noftra volumus dare materiam contra juramentum fuum venire, ne authores perjurii effe videamur. Unde aliquando in Romana eccleha a pluribus & a praedeceffori *Concil. Generat.* Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1179.

A bus noftris factum effe recolitur, quod clerici, qui coacti eccleiae reftituerunt abjurarerunt, de juramento abfolutionis beneficium meruerunt: & ad coercendam improbitatem eorum, qui ecclefiafticos vitos ad praeftandum illud juramentum impellerant, permiffi funt in eadem eccleha miniftrare.

CAP. II. *Idem Cantuarienfi archiepiscopo.*

Infinuatum eft nobis ex parte Vv. quod cum ipfe capellam de N. canonice fuiffet adeptus, canonici de Lanftanec fuper eadem eccleha hujufmodi conventionem fecerant, quia ipfi eandem eccleham tenere a praefato Vv. & exinde ei annuum canonem debebant perfolvere. *Exinde:* Sed quia compofitio non licite facta, damnofa, de juramento violato poenitentiam recipiant, & praefatam eccleham praedicto clerico reftituant.

CAP. III. *Idem Santonenfi & Bitonenfi epifcopis.*

De refcripto quod nobis eft praefentatum, manifeftae nobis innotuit, R. quondam * Trevorenfem abbatem cum VV. fuper fumma feptem millium folidorum taliter conventife, *&c. Infra:* Super hoc quidem praedictus abbas de monachis obfides quofdam dedit, qui de obfervanda conventione juramentum dederunt, ut fi ipfi deceffiffent, alii monachi loco eorum in obfidatu ingredi teneretur. Infuper fi dicti monachi fidem non fervarent, abbas dedit eidem VV. I. & ejus uxorem fidejuffores: qui fimiliter fidem praeftitiffe dicuntur. Si ita eft, tam abbatem & monachos qui juraverunt, quam I. & ejus uxorem ftudiofe monere curetis: ut licet juraverint, eandem conjurationem facient adimpleri. Si vero commonitionem veftram facere negaverint, eidem abbati & monachis ingreffum eccleiae interdicatis, & in terra praefati I. & uxoris ejus ufque ad dignam fatisfactionem inhibeatis Divina officia celebrari.

* Dullis.

CAP. IV. *Idem Norwicenfi epifcopo.*

Tua nos fraternitas duxit confulendos, cui ftandum fit juramento, cum clericos quidam religioli jurifjurandi religione conftringunt ad majorem penfionem folvendam, vel praeftandum aliquid nomine beneficii, praeter folitam penfionem. Cum autem inftituuntur ab epifcopis, jurant quod antiquam penfionem & fortum non negabunt. Tum igitur confultationi breviter refpondemus, quod poftlatus juramentum, quod ratione & Laterani concilii authoritate juvatur, primo praejudicat, quod de cupiditate praecefit. Juftum eft autem, ut clerici fic perplexi, pro perjurio quod vitare non poffunt, ab eccleha perpetuo excludantur.

* Tekisyd.

CAP. V. *Idem Londinenfi & Wigornienfi epifcopis.*

Querelam R. clerici Lincolnienfis eccleiae accepimus, quod cum VV. Salvagius clericus ei dum Byzantios nomine eccleiae de Stantan. annis plurimis perfolviffet, & fe illos annuatim perfoluturum interpofito facramento firmaffet, contempta religione facramenti, jam per bienium ab hujus penfionis ceffavit folutione. Quoniam igitur non tenentur eccleias regere, qui funt crimine interditi perjurii: fraternitati veftrae, *&c.* quatenus partes ante praefentiam veftram

ANNO CHRISTI 1179.

convocetis, & super his rei veritatem curetis diligenter inquirere: & si vobis constiterit, memoratum VV. contra juramentum suum non accelisse, sed voluntate, a pensionis solutione cessasse, ipsum a praetepta ecclesia, authoritate nostra, contradictione & appellatione cessante, removere curetis: & ecclesiam ipsam praefato R. restituere minime differatis, & ipsum faciatis eam pacifice possidere.

CAP. VI. *Idem Londoniensi episcopo.*

Si Stephanum contra compositionem fidei interpositione firmatam venisse constiterit, nisi manifestam rationem poterit allegare, ipsum praefata ecclesia & beneficiis ejus, appellatione cessante, non differas spoliare, & eam VV. cum integritate reddes.

Ex Tom.

CAP. VII. " *Idem ex registro Gregorii.*

Pervenit ad nos, Laodiceanum episcopum ab Arnulpho comite rebus suis spoliatum, & ad nequitiae augmenta gladiis jurare compulsum, quod ablata nunquam reperet, & hujus tanti facineris venisse sibi impertasse rogat. Cognita itaque contumelia, fibi " B. Petro valde dolutimus, asserentes ejus fraternitatem multipliciter vinculis posse adstringi, quia nefandissima coactione juravetat: eum tamen apostolica authoritate absolvimus.

Ex ep. fibi & B. Petro Ilerdenſi.

PARS XVII. DE CLERICIS MATRIMONIO copulatis, vel aliis fornicariis habentibus.

CAP. I. *Alexander III. Salernitano episcopo.*

CLERICOS autem in sacris ordinibus constitutos, qui in domibus suis propetuis pudice detinent concubinas, ad eas aspirandas vel volumus a tua fraternitate compelli, ne in eamdem fornicationem instinctu diabolicae fraudis redeant, & insuper rectum perpetui incurrant. Unde ipsos per suspensionis & interdicti sententiam arctius cogere debes, ut mulieres ipsas sita se removeant, ut de ipsis sinistra suspicio non habeatur.

CAP. II. *Idem Cantuariensi archiepiscopo & ejus suffraganeis.*

Sicut ad extirpanda vitia, quae periculum patriunt animarum, fummopere nos decet intendere: ita etiam nos convenit germina virtutum propagare, ex quibus Dei fidelibus salutis augmentum, & sacris ecclesiis decor perpetuae honestatis. Unde cum in Anglia prava & de detestabili conluetudine & longo tempore fuerit obtentum, ut clerici in domibus suis fornicarias habeant, neq; "coniuges, tam grave scandalum a populo removere, & praedictos clericos ad honestatem ecclesiasticam reducere: fraternitati vestrae, & " ejus, quatenus clericos jurisdictionis vestrae, qui in subdiaconatu & supra, in domibus suis fornicarias habent, hujusmodi monete gnetis, ut a se illas, occasione & appellatione cessante, removeant, eas ulterius non admittant. Si vero intra 40. dies post commonitionem vestram vobis in his forte acquiescere contemperint, nos authoritate apostolica, appellatione remota, ab ecclesiasticis beneficiis usque ad congruam satisfactionem suspendatis: & si eas suspensi detinere praesumpserint, ipsos ab eisdem

Tom.

ANNO CHRISTI 1179. beneficiis perpetuo removere curetis. Si qui autem clericorum ipsorum infra subdiaconatum accipiant uxores, ipsos ad relinquenda beneficia ecclesiastica, si quae habent, & retinendas uxores suas ecclesiastica districtione compellatis. Sed si forte in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eorum uxores dimittere, & poenitentiam agere de commisso, authoritate nostra per suspensionis & excommunicationis sententiam, appellatione postposita, compellatis,

CAP. III. *Idem Londoniensi episcopo,*

Universalis solicitudo ecclesiae, quam, providente Domino, gerimus pro ecclesiarum statu, nos compellit pleniori cura fatagere, ut, secundum Deum & jultitiam dispoñamus, vigilem diligentiam & studium adhibere. Accepimus autem, quod plerique in uno episcopatu degentes, cum essent in acolytatus officio & infra constituti, uxores duxerint, & nihilo minus ecclesias, quas prius habebant, detinere praesumant. Unde, quoniam uxorati divisi sunt, & eos cogitare oportet, quomodo uxoribus placere valeant, & Deo servire, obsequiis hujusmodi Divinis non possunt intendere: fraternitati tuae, & " cui, quatenus praedictos clericos ecclesias libere & absolute dimittere, appellatione cessante, compellas, & aliis eas ponendi idoneis, in sacris ordinibus constitutis, concedas. Verum si qui illorum aliquando in eisdem ecclesiis steperint, quas beneficiorum habuerunt, ipsum eis, excepto " magistro ecclesiarum, sub dissimulatione dimittere poteris,

Ex Tom.

Ex epiſtola Innocentii III.

CAP. IV. *Idem Hipponensi & Salernitano episcopis. Pars capituli:* Contingebatur.

Super eo quod asseris, quosdam viros tue jurisdictionis in sacris ordinibus constitutos, matrimonium contraxisse: hoc tuae prudentiae respondemus, quod si qui in diaconatu & supra, matrimonium contraxerint, cogendi sunt uxores dimittere & continenter vivere: ita quod post actum poenitentiam ex dispensatione possint in suis ordinibus ministrare. Si vero subdiaconi contraxerint matrimonium, eos, dummodo ante vitales ferint, quod timendum fit, ne pro una pluribus abuantur, dissimulare poteris cum suis mulieribus remanere: quia tolerandum est malum, ut pejora vitentur.

CAP. V. *Idem Herefordensi episcopo. Pars capituli:* Super eo quod quaestum est.

Sane de clericis inferiorum ordinum, qui in conjugio constituti, diu ecclesiastica beneficia ex concessione praedecessorum nostrorum habuere, a quibus sine magno discrimine ac offensione sanguinis non possumus privari, fraternitati tuae id dusimus respondendum: ut quia ibi natio & barbaries gens, & multitudo est in causa, cog sub dissimulatione (ustineas ecclesiastica beneficia tam diu habita possidere, provisurus attentius, ne deinceps clericis conjugatis ecclesiastica beneficia conferantur. Sed nec eorum aliqui ad sacros ordines vel ecclesiarum administrationes admittantur, nisi castitatem forte voverint, & perpetuo fervent, & qui unicam & legiotem habuerint uxorem.

CAP. VI. *Idem Wigorniensi episcopo.*

Inter cetera solicitudini tuae convenit studiose di-

ANNO CHRISTI 1179. ligenter inquirere: & si vobis constiterit, memoratum VV. contra juramentum suum non accelisse, sed voluntate, a pensionis solutione cessasse, ipsum a praetepta ecclesia, authoritate nostra, contradictione & appellatione cessante, removere curetis: & ecclesiam ipsam praefato R. restituere minime differatis, & ipsum faciatis eam pacifice possidere.

CAP. VI. *Idem Londoniensi episcopo.*

Si Stephanum contra compositionem fidei interpositione firmatam venisse constiterit, nisi manifestam rationem poterit allegare, ipsum praefata ecclesia & beneficiis ejus, appellatione cessante, non differas spoliare, & eam VV. cum integritate reddes.

Ex Tom.

CAP. VII. " *Idem ex registro Gregorii.*

Pervenit ad nos, Laodiceanum episcopum ab Arnulpho comite rebus suis spoliatum, & ad nequitiae augmenta gladiis jurare compulsum, quod ablata nunquam reperet, & hujus tanti facineris venisse sibi impertasse rogat. Cognita itaque contumelia, fibi " B. Petro valde dolutimus, asserentes ejus fraternitatem multipliciter vinculis posse adstringi, quia nefandissima coactione juravetat: eum tamen apostolica authoritate absolvimus.

Ex ep. fibi & B. Petro Ilerdenſi.

PARS XVII. DE CLERICIS MATRIMONIO copulatis, vel aliis fornicariis habentibus.

CAP. I. *Alexander III. Salernitano episcopo.*

CLERICOS autem in sacris ordinibus constitutos, qui in domibus suis propetuis pudice detinent concubinas, ad eas aspirandas vel volumus a tua fraternitate compelli, ne in eamdem fornicationem instinctu diabolicae fraudis redeant, & insuper rectum perpetui incurrant. Unde ipsos per suspensionis & interdicti sententiam arctius cogere debes, ut mulieres ipsas sita se removeant, ut de ipsis sinistra suspicio non habeatur.

CAP. II. *Idem Cantuariensi archiepiscopo & ejus suffraganeis.*

Sicut ad extirpanda vitia, quae periculum patriunt animarum, fummopere nos decet intendere: ita etiam nos convenit germina virtutum propagare, ex quibus Dei fidelibus salutis augmentum, & sacris ecclesiis decor perpetuae honestatis. Unde cum in Anglia prava & de detestabili conluetudine & longo tempore fuerit obtentum, ut clerici in domibus suis fornicarias habeant, neq; "coniuges, tam grave scandalum a populo removere, & praedictos clericos ad honestatem ecclesiasticam reducere: fraternitati vestrae, & " ejus, quatenus clericos jurisdictionis vestrae, qui in subdiaconatu & supra, in domibus suis fornicarias habent, hujusmodi monete gnetis, ut a se illas, occasione & appellatione cessante, removeant, eas ulterius non admittant. Si vero intra 40. dies post commonitionem vestram vobis in his forte acquiescere contemperint, nos authoritate apostolica, appellatione remota, ab ecclesiasticis beneficiis usque ad congruam satisfactionem suspendatis: & si eas suspensi detinere praesumpserint, ipsos ab eisdem

Tom.

ANNO CHRISTI 1179. beneficiis perpetuo removere curetis. Si qui autem clericorum ipsorum infra subdiaconatum accipiant uxores, ipsos ad relinquenda beneficia ecclesiastica, si quae habent, & retinendas uxores suas ecclesiastica districtione compellatis. Sed si forte in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eorum uxores dimittere, & poenitentiam agere de commisso, authoritate nostra per suspensionis & excommunicationis sententiam, appellatione postposita, compellatis,

CAP. III. *Idem Londoniensi episcopo,*

Universalis solicitudo ecclesiae, quam, providente Domino, gerimus pro ecclesiarum statu, nos compellit pleniori cura fatagere, ut, secundum Deum & jultitiam dispoñamus, vigilem diligentiam & studium adhibere. Accepimus autem, quod plerique in uno episcopatu degentes, cum essent in acolytatus officio & infra constituti, uxores duxerint, & nihilo minus ecclesias, quas prius habebant, detinere praesumant. Unde, quoniam uxorati divisi sunt, & eos cogitare oportet, quomodo uxoribus placere valeant, & Deo servire, obsequiis hujusmodi Divinis non possunt intendere: fraternitati tuae, & " cui, quatenus praedictos clericos ecclesias libere & absolute dimittere, appellatione cessante, compellas, & aliis eas ponendi idoneis, in sacris ordinibus constitutis, concedas. Verum si qui illorum aliquando in eisdem ecclesiis steperint, quas beneficiorum habuerunt, ipsum eis, excepto " magistro ecclesiarum, sub dissimulatione dimittere poteris,

Ex epiſtola Innocentii III.

CAP. IV. *Idem Hipponensi & Salernitano episcopis. Pars capituli:* Contingebatur.

Super eo quod asseris, quosdam viros tue jurisdictionis in sacris ordinibus constitutos, matrimonium contraxisse: hoc tuae prudentiae respondemus, quod si qui in diaconatu & supra, matrimonium contraxerint, cogendi sunt uxores dimittere & continenter vivere: ita quod post actum poenitentiam ex dispensatione possint in suis ordinibus ministrare. Si vero subdiaconi contraxerint matrimonium, eos, dummodo ante vitales ferint, quod timendum fit, ne pro una pluribus abuantur, dissimulare poteris cum suis mulieribus remanere: quia tolerandum est malum, ut pejora vitentur.

CAP. V. *Idem Herefordensi episcopo. Pars capituli:* Super eo quod quaestum est.

Sane de clericis inferiorum ordinum, qui in conjugio constituti, diu ecclesiastica beneficia ex concessione praedecessorum nostrorum habuere, a quibus sine magno discrimine ac offensione sanguinis non possumus privari, fraternitati tuae id dusimus respondendum: ut quia ibi natio & barbaries gens, & multitudo est in causa, cog sub dissimulatione (ustineas ecclesiastica beneficia tam diu habita possidere, provisurus attentius, ne deinceps clericis conjugatis ecclesiastica beneficia conferantur. Sed nec eorum aliqui ad sacros ordines vel ecclesiarum administrationes admittantur, nisi castitatem forte voverint, & perpetuo fervent, & qui unicam & legiotem habuerint uxorem.

CAP. VI. *Idem Wigorniensi episcopo.*

Inter cetera solicitudini tuae convenit studiose di-

ANNO CHRISTI 1179. ligenter attendere, ut tales ecclesiis tuae A praesint, qui in domibus suis fornicarias habere dicuntur: tanto grave est, quod in ecclesia virtutum eorum eos permanere permittas, qui ad relevanda vitia & praeparandas virtutes diligens omnino & solicitus esse deberes. Unde fraternitatem tuam, " cui, quatenus si qui clerici provinciae tuae concubinas vel fornicarias habent, eosconstanter admoneas, & si opus fuerit, ecclesiastica districtione compellas, ut concubinas & fornicarias a se, & dilatione & appellatione postposita prorsus amoveant, eas vel alias nequaquam ulterius admissuri. Si qui autem eorum ita fuerint pertinaces, quod noluerint in hac parte mandatis tuis parere: ipsos ab ecclesiis quas habent, appellatione remota, non differas spoliare.

ANNO CHRISTI 1179. CAP. XI.

De cetero quia Stephanus clericus " Devellentin. in archidiaconatu praedicti archiepiscopi adulterum in domo sua & commatrem dicitur detinere: si hoc publicum est & manifestum, ob tantum excessum, auctoritate nostra, appellatione cessante, ipsum & mulierem, sublata contradictione & appellatione obstante, corrigas.

B. de Vellelaun.

CAP. XII. *Item.*

De diacono qui in fabbato sancto quendam alium diaconum vulneravit, & mulierem vestris nomine suscepit, hoc prudentiae tuae duximus respondendum: quod si contrito & humiliato animo ad ordinem redire voluerit, dimissa illa quam in uxorem accepit, cum non possit, sexi posti, contrahere matrimonium, ipsum recipere potes & absolvere a sententia excommunicationis, quam pro violenta manuum injectione sedetur meruisse; & injuncta sibi poenitentia de utroque excessu, poli peractam poenitentiam poteris ei diaconatus officium reddere, & etiam dispensative, si perfecta aetas & conversionis " fuerit, in presbyterum ordinare.

B. de Vellelaun.

" Cantuarienſis ſuffrag.

CAP. XIII. *Item " Exoniensi episcopo.*

" Oxonienſi

Significatum est nobis, quod quidam subdiaconi in tua diocesi commorantes, matrimonium contrahere praesumpserunt, & sicut laici quilibet, cum uxoribus commorantur. Unde quoniam id, sicut tua non ignorat discretio, sacrorum canonum obviat institutis: fraternitati tuae, " cui, quatenus, cujusmodi vite subdiaconi ante contractum matrimonium extiterint, & quales fuerint eredantur, si inocens dimiserint, diligenter ac studiose inquiras, & si eos honeste vite ante contractum matrimonium fuisse, aut dimissis illis quae uxores eorum esse dicuntur, caste victuros credideris, in ipsos nullatenus a te dimittemo nexas diligentius, & appellatione remota, districte compellas. Si autem antea dissolutae vite fuerint, aut illis, quas tenent, dimissis, in detestora lapsuri eredantur, & plures pro una frequentare: tu id diffimulare poteris, & progravioti lapsu vitando, quod (sufimul maneant (ustinere: ita tamen quod ad altaris ministerium non accedant, nec ecclesiastica beneficia percipiant. Verumtamen si tales aliqui, ecclesiae personas gerunt: aut ecclesias, aut uxores prorsus dimittere funt cogendi.

" Cantuarienſis ſuffrag.

CAP. XIV. *Idem decano & canonicis Lincolnienſibus vel Lemovicenſibus.*

Cum inflitisset apud nos lator praesentium H. parochianus vester, ut de ordine subdiaconatus, ad

ANNO CHRISTI 1179. *S. ninia

ad quem recipiendum " minus enarmiter & inordinate se ingrederetur, cum eo minus recorditer egeremus; nec potuissemus, sicut nec debuerat, in parte proficere: tandem tamen a nobis licentiam postulavit, ut posset sibi aliquam in matrimonio copulare. Nos itaque fidelitati eius attendentes, quomodo praedictus ordo, cum nullam sibi dignitatem attulerit vel honorem, matrimonium ejus non impedit: diferentiam veteris & nov. quarentes si matrimonium legitime duxerit contrahendum, nullus vestrum eum a contracto matrimonio, praedicti ordinis obtentu, prohibere praesumat, nec sibi propter hoc molestiam inferat vel gravamen.

CAP. XV. *Idem Wigornienſi epiſcopo.*

Et patre prioris & fratrum de Wellebec nobis innotuit, quod C. presbyter, qui habet vicariam in eccleſia ipſorum de Hortun, publice concubinam tenet, & ſicut laicus qualibet tabernas frequentare non erubeſcit. Sed quia indecens & rationi contrarium eſt, ut ſi qui altario ſervient, feminarum amatores ſint, cum eos ſolarios & ecclas eſſe oporteat: fraternitati tuae, &c. quatenus rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi eum talem invenerit, qualis eſſe deſcribitur, ipſum ab eadem eccleſia, occaſione & appellatione ceſſante, amoveas.

PARE XIX. DE ORDINATIONE FILIORUM ſacerdotum, & eiſdem in eccleſiis paternis non tolerandis.

CAP. I. *Idem Wigornienſi epiſcopo.*

CONQUERENTE nobis Milone clerico, quod cum R. presbyter eccleſiam beatae Mariae de Wicun, tanquam perſona diutius habuiſſet, & poſt mortem ejus idem Milo a Richardo Paciford domino fundi tibi fuiſſet praeſentatus, R. filius presbyteri in ſacerdotio genitus, inſtitutionem ipſius clerici vilis eſt impedire, & ad habendam eandem eccleſiam modis omnibus, quibus potuit, adſpirat. Quoniam igitur indignum eſt, & canonicis obviat ſanctionibus, ut filii debeant patribus in eccleſiis ſuccedere: nos ad enormitatem iſtam eradicandam ſolicite volentes & diligenter intendere, fraternitati tuae, &c. quatenus ſi publicum eſt, & notorium, patrem praedicti R. in praefatis eccleſiis perſonatum habuiſſe, filium ejus ibidem miniſtare, aut eaſdem eccleſias perſonatum habere, nullatenus patiaris. Sed ſi forte * alius cauſa inſtitutus eſt, ibi eum, appellatione remota, auctoritate noſtra non differas amovere, & memoratum Milonem, ſine fuerat ad ipſam eccleſiam praſentatus ab eo, ad quem praſentatio ſpectare dinoſcitur, ibi, diumodo alias idoneus ſit, quaeſtionis & appellatione ceſſante, non poſſponas recipere, ipſumque facias praedictam eccleſiam quiete poſſidere.

* plic

CAP. II. *Idem Dunelmenſi epiſcopo.*

Quod ſuper his, de quibus dubitas, a nobis poſtulas edoceri, & ab animo tuo dubitationem auferri, ſolicitudinem tuam & diligentiam, ſicut dignum eſt, commendamus: & conſultationi tuae libenter in eo quod poſſumus reſpondemus. Inde eſt quod a nobis devotio tua poſtulavit, utrum filii ſacerdotum, ſi idonei inventi fuerint, ad ſacros ordines promoveri poſſint, vel eis cura animarum committi. Inquiſitioni tuae taliter reſpondemus, quod filii ſacerdotum; niſi in monaſterio vel canonica regulari probatae vitae fuerint & converſationis habiti, ad diſcoſtatum vel clarum ſacerdotium non debent admitti.

A

Acta 1179

CAP. III. *Pars capitulii:* Ex inſinuatione.

Ad praſentium noſtrum accedens R. presbyter, tacito veritate quod eſſet filius ſacerdotis, per fraudem a nobis literas impetravit, ut eccleſia de Bilesbi, in qua R. pater ejus miniſtraverat, capellanus exiſteret. Quia vero nulli fraus vel dolus pro tocinium praeſtare debet, diſcretioni tuae, &c. quatenus infra 40. dies poſt harum litterarum ſuſceptionem, rei veritatem diligenter inquiras: & ſi tibi conſteterit, quod memoratus R. ſit in ſacerdotio genitus, & quod pater ejus in eadem eccleſia miniſtraverit, non obſtantibus litteris noſtris, ipſum exinde, omni occaſione & appellatione ceſſante, amoveas.

B

CAP. IV. *Idem Wigornienſi epiſcopo.*

Praſentatum tibi auctoritate jubemus, ut filios ſacerdotum in paternis eccleſiis miniſtrare, vel eas occaſione aliqua obtinere, nullatenus permittas, & ipſos ab eccleſiis in quibus patresnum miniſtrare noſcuntur, ceſſante omni appellationis obſtaculo, ſtudeas penitus amovere.

CAP. V. *Idem Londonienſi epiſcopo.*

C

Veniens ad praſentium noſtrum VV. presbyter lator praſentium, ſupplici nobis aſſertione propoſuit, quod cum ipſum ad eccleſiam Sanctae Crucis de Novoburgo, quam ei conceſſiſſe & aſſignaſſi, articulaſſes, & ad eamdem in proſbyterum ordinaſſes, ipſum poſtea praſcripta eccleſia ſpoliaſſi, eo quod pater ejus in praſcripta eccleſia miniſtraſſit. Quia vero ad noſtrum ſpectat officium, vitis eccleſiaſticis patenta proviſione conſulere: fraternitati tuae, &c. mandamus, ſi tibi innotuerit, quod pater ejuſdem presbyteri in praſcripta eccleſia miniſtraverit, quando eum inſtituiſti, ipſam eidem, dilatione & appellatione ceſſante, in pace diſtitas, amoto alio ſi quem inſtituiſti. Verum, ſi ex ignorantia, quod pater ejus in eadem eccleſia miniſtraverat, ipſum ei aſſigniſti, ex quo ad eccleſiam ipſem eum in presbyterum ordinaſti, ſibi reſtituas, donec in alia eccleſia ei proviſeas, unde honeſte valeat ſuſtentari, & ſibi nullam ſuper praſcripta eccleſia moleſtiam vel gravamen inferas.

D

CAP. VI. *Idem B.*

Propoſuit nobis praſentium lator R. quod cum ipſe ad eccleſiam de Saleſby a domino fundi fuiſſet praſentatus, tu cauſam "animarum noſtrarum ſibi - f. cum committere, vel huic rei aſſenſum tuum praeſtare, pro eo quod erat filius ſacerdotis. Super quo ita quo diceremus tuam, ſicut dignum eſt, in Domino commendamus, & providentiam tuam gratiam gerimus, accommodam & acceptam. Ceterum quia neceſſitatibus ejus & laboribus, quos ad nos veniendo ſuſtinuit, in tanta mentis aſſectione compatimur; indignum eſt autem, ut poſtquam ipſe in ſubdiaconatum eſt ordinatus, omni debeat eccleſiaſtici beneficii ſuſceptione carere: vicem-

E

Acta 1179

ANNO CHRISTI 1179.

viendo, Divino intuitu, quod viceris, noſtra & tua auctoritate pacifice debeat obtinere. Non enim ſolus presbyter Miſſarum ſolemnia vel alia officia poteſt ſine miniſtri ſuffragio celebrare.

" Deo.

CAP. VII. *Idem Sarenſi & Exonienſi epiſcopis.*

Suggeſtum eſt nobis, quod cum I. dicatur filius ſacerdotis, *& infra* Quia manifeſtum eſt & publicum, patrem praedicti I. perſonatum praedicte eccleſiae geſſiſſe ipſum ab eadem eccleſia, ſi eam adeptus eſt, excluſatis, nec ad ejus gubernationem aliqueriter aſſumitur. Nolumus tamen ut propterea id in judicium deducatur, vel teſtes super hoc producantur, dummodo factum ipſum manifeſtum ſit.

B

CAP. VIII. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo, & Wigornienſi epiſcopo.*

Ex tranſmiſſa nobis conqueſtione VV. clerici accepimus, quod ad dilecti fratris noſtri abbatis de Caſtin praſentationem, in quoddam beneficium eccleſiae de Winton, ſibi canonice conceſſum, reſpere diſtuliſti in praſenti, eo quod quidam, qui pater ejus dicebatur, in praſata miniſtravit eccleſia. Praeterea nobis ex parte ejus inſinuatur, quod memorato R. refuſato, media intereceſſit perſona, cui praedictum collatum eſt beneficium. Inde eſt quod fraternitati veſtrae, *&c.* quatenus ſi praedicta conſtiterint, pronunciatum VV. in poſſeſſionem " indicere ciis collari beneficii" mittere non differas, omni occaſione & appellatione ceſſante. Nec ideo minus obſervare reſcripta apoſtolica decet, quia hac in eccleſia Dei hereditarium deteſtantur ſucceſſionem, ut canonicum approbare in poſterum poſſionem. Porro * iis "ex. * A inter. non poſſint, alter nihilo minus exequatur.

a Pate, i. his reſcriptis; ambo interpoſ. non poſſum, &c.

CAP. IX. *Idem Wigornienſi epiſcopo. & priori de Lanthoveden,*

C

Conſtitutus in praſentia noſtra G. clericus lator praſentium, ſupplici nobis inſinuatione monſtravit, quod cum capellam de Stretton canonice fuiſſet adeptus, & ſuae praſentationi a patrono ſuo fuiſſet, R. miles ipſum praſcripta eccleſia ſine judicio & juſtitia ſpoliavit. Cumque memoratus clericus exinde eſſicopo querelam depoſuiſſet, objectum fuit ex quod pater ejus in eadem eccleſia miniſtravit, & praſcriptam capellam non potuit rehabere. Quia vero ad noſtrum ſpectat officium, inſolentiam laicorum contra viros eccleſiaſticos debita ſeveritate compeſcere: diſcretioni veſtrae, *&c.* quatenus rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi vobis conſteterit, quod idem clericus a praſcripta eccleſia per manum laicalem fuerit ejectus, & quod pater ejus praſatae capellae perſona feu vicarius perpetuus non fuerit: licet in eadem nomine ipſius G. quandoq; miniſtravit, ipſam tibi cum reditibus inde perceptis, unoco alio, ſi quis eam detinuit, dilatione & appellatione & occaſione ceſſante, reſtituatis, literis noſtris, ſi quae ſuni impetratae, reſtrictis & juſtitia non prejudicialibus, & ipſum, dicitur eam canonice adeptus fuit, faciatis pacifice poſſidere. Porro ſi * ex-in n.po.... alter, adhibitis ibi viris diſcretis & honeſtis, ea nihilo minus exequatur.

b Pate, i. his exceptis in- teriis. non poſſum, &c.

CAP. X.

Ex tua parte nobis propoſitum eſt, quod cum olim ad conſultationem tuam ſuper filius ſacerdotum tales literas ſuſcepiſſes a nobis, ut eos poſſis in eccleſiis, quas patres eorum nullo mediante poſſederant, ſuſtinere, quos "bonae vitae & ſanae converſationis cognoſceres, vel quos eas longo tempore tenuiſſe conſtaret: quidam ad judices litteras impetraverunt, ut ſi conſtaret eos eſſe filios ſacerdotum vel clericorum qui proxime ante eos eccleſias tenuerunt, ſuper his imponant eis, appellatione ceſſante, ſilentium, & eccleſias illas eis aſſignent: quamvis in eis ſe oſtenderet nequeunt per epiſcopum inſtitutos. Super quo tibi reſpondemus, quod ſi per priores literas noſtras cum aliquibus clericis diſpenſavimus, diſpenſationem tam poſteriorem literarum noſtrarum intuitu nolumus iritari, ſed eam praecipimus ſervari illibatam. Alios vero clericos laicae dominationis intuitu ecclesia, ipſis parochialis jure ſubjectis, ſine auctoritate pontificis inſtitutos, aut inſtitutos in eis remuovere, auctoritate apoſtolica prohibemus.

D

E

F

DE JUDÆIS, ET NE CHRIſtiani mancipia eorum ſint. PARS XII.

CAP. I.

SICUT Judaeis non debet eſſe licentia, ultra quam permiſſum eſt lege, in ſynagogis ſuis praeſumere: ita in eis quae conceſſa ſunt, nullum debent praejudicium ſuſtinere. Hoc ergo, cum in tua magiſ velint durius permanere, quam propterea verba aerana cognoſcere, atque Chriſtianae fidei & ſalutis notitiam habere: quia tamen defenſionem & auxilium noſtrum poſtulant, ex Chriſtianae pietatis manſuetudine praedeceſſorum noſtrorum felicis memoriae Callixti & Eugenii Romanorum pontificum veſtigiis inhaerentes, ipſorum petitiones admittimus, eaſque protectionis noſtrae clypeum ſubdulgemus. Statuimus enim, ut nullus Chriſtianus invitos vel nolentes eos ad baptiſmum venire compellat: ſed ſi eorum quilibet ad Chriſtianos fidei causa confugerit, poſtquam voluntas ejus fuerit patefacta, Chriſtianus abſque calumnia efficitur. Verum quippe Chriſtianicatis fidem habere non creditur, qui ad Chriſtianorum baptiſmum non ſponteneus, ſed invitus cognoſcitur pervenire. Nullus etiam Chriſtianus eorum quemlibet ſine DIST. 45. judicio poteſtatis terrenae vulnerare vel occidere, Qui ſine ora. vel ſua ea praeſumpſerit aut bona, quae habentes in ea quam prius habitabant regione habuerunt, confiscationi immunere. Praeterea in ſolemnitate Paſchae ne eccleſiaque quaſquam foribus vel lapidibus eos auctoritate noſtra vel ſuorum pontificum petere beat: nec aliquis ab eis coacta ſervitia exigat, niſi ea quae ipſi praeſtare tempore ſuerte conſueverunt. Ad haec malorum hominum pravitati & nequitiae obviantes decernimus, ut nemo cometerium Judaeorum mutilare " vel invidare audeat, ſive obtentu " al. inviperaenie corpora humana effodere. Si quis autem ejus hujus decreti tenore agnito, quod abſit, cenere contraire praſumpſerit, honoris & officii ſui periculum patiatur, aut excommunicationis ſententia plectatur, niſi praeſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit.

CAP. II. *Idem*

Licet univerſis Dei fidelibus ex commiſſi nobis officii debita debeamus proviſione adeſſe: attentius tamen eccleſiaſticos viros a pravorum moleſtis malignantium vigili cura defendere, ad honorem regimen peculiarius ſumus, licet inſuſficientibus meritis, providentia * deputati. Perlatum eſt autem ad auditorium noſtrum, quod Judaei in civitate veſtra commorantes, ad tantam ſuperbiam & elationem perveneruni, quod ſi quando inter eos

* f. divina deputati.

ANNO CHRISTI 1179.

cos & quemlibet clericum, sive inter vos & ipsos, causa exercerit, vos ad saecularem judicem trahunt, & coram quocumque judice voluerint litigant per simplicem chartam absque tribulo, vel per unum quemcumque Christianum sive Judeum, contra omnem rationem & justitiam, sententiam inam probare intendunt, & adversus eos impetorum & bonorum virorum nunc recipiant testimonium. Quia vero quod non est licitum Christiano cuilibet, multo minus inimicis crucis Christi, ut scilicet viros ecclesiasticos ad saecularem judicem trahant, & causae sint, unius tantum & non legitimi testimonio finem imponant: discretioni tuae, &c. quatenus si inter vos & quoscumque Christianos sive Judeos ensa emerserit, pro nullius vocatione, ad saecularem cursum, ut ibi de negotio tractetur, aut "judicem saecularem ibi accedere praesumatis. Sed sicut justitia exigit, & aequitatis ratio postulat, in qualibet causa Christiani, & maxime clerici, ad minus duorum vel trium veltium "; qui sint probatae vitae & conversationis, admittatis, juxta illud Dominicum: *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum*. Quia licet quae inter eos fint causae, quae plures quam duos exigant testes: nulla tamen est quae unius tantum, quamvis legitimo, testimonio terminetur. Ad haec praefentium auctoritate tibi significamus atque praecipimus, quatenus omnibus Christianis, qui sint in vestra jurisdictione, penitus interdicatis: & si opus fuerit, ecclesiastica distinctione prohibeatis, ne ipsi Judeorum fervitio affidue pro aliqua necessitate exponant. C Obstetriciibus etiam & nutricibus Christianis omnibus prohibere curetis, ne infantes Judeorum in domibus eorum nutrire praesumant: quia Judeorum mores & nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob frequentem conversationem & affiduam familiaritatem, insligisse hominem generis inimico, ad haec fuperstitiones & perfidiam, simpliciun animos inclinarent. Praeterea parochianis vestris ufuram accipere omnibus modis interdicatis: quia ufurarum crimen utriusque testamenti pagina detestatur. Quod si monitis vestris parere contempserint, si clerici sunt, eos ab officio & beneficio suspendos, cum literis vestris rei veritatem continentibus, ad praefentiam nostram mittere non differatis. Si laici fuerint, D ufque ad dignam fatisfactionem vinculo excommunicationis eos addringatis.

CAP. III. *Idem.*

Non sine multa admiratione audimus & creditur, quod Judaei parochias ecclesiarum per provincias vestras, emptionis sive conductionis, aut etiam pignoris titulo, contempto Dei & fidei Christianae institutionis, detinent occupatas: & cum reditus eisdem' ecclesiis non solvantur, ne ecclesiae penitus deperifiat jam nostrantur. Quia igitur ad ea corrigenda quae sunt Divinae majestatis contraria, & a fidei Christianae institutionibus aliena, prompti nos decet & diligentes exiftere: E fraternitati tuae, &c. quatenus si qui Judaei sunt in provincia vestra, qui tali modo parochias detineant, ipsos ad eas dimittendas, requisito prius & habito confensu carissimi in Christo filii nostri Henrici illustris Anglorum regis, archius comperiatis; aut si acceptas detinuerint, aut parochias amodo receperint, ipsos cum omni districtione cogatis, ut ecclesiis, quarum eadem parochiae sunt, debitos & ecclesiae reditus cum integritate perfolvant. Prohibentes omnibus Dei fidelibus sub interminatione anathematis, ne quis Judaeis hominia vel fidelitates, faciat: quoniam contrariam est sacris canonibus, ut Christiani debeant Judaeis adstringi. Si quis vero contra inhibitionem nostram venire praesumpserit, contradictione & appellatione cessante, in eos excommunicationis sententiam proferatis.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. IV. *Idem*,

Ad haec cum sacris canonibus cautum sit, ne Judaei Christiana mancipia habeant: praefentium tibi auctoritate praecipimus, quatenus fublato appellationis remedio, anathematis interpositione jubeas publice, ne quis Christianorum, alicujus Judaei mancipium efloitur. Si quis autem contra prohibitionem tuam venire praesumpserit "eos fublato appellationis remedio, ecclesiastica " fe ex censura compellas.

DE MONACHIS ET MONIALIBUS PARTIM fine probatione fuscepti. Item in probatione positis, recedere volentibus.

CAP. II.

Audientium nostram noveris perventum, quod cremitae de monte Filiano quofdam pueros circa decimumquartum annum in tantum feduxerint, quod quidam illorum, fraßionibus eorum affectum praebentes, ad ecclesiam illorum accefferunt. Quos cum ftatim religionis habitum induxiffent, unus praedictorum puerorum T. nomine, ftatim parentes quod habitum ipfum fuscepiffet, id quod fecerat fuis parentibus intimavit: qui ad locum ipfum, mora poft pofita, accedentes, cum eundem recipere nollet, eum flexibiliter ibi, nifi per unum mensem prout accipimus, praftari exercitio & quidam alii eum non permittunt quidam appellantes duorum in eorum, quam ipfe jurarit in eorum accepere, ac, ficut dicitur, defponfarit. Quocirca difcretionituae, &c. quatenus rei veritate diligenter inquifita & cognita, & fi ita confiterit, quod praefatus T. ante confummationem decimi quarti anni habitum ipfum fuscepium fine praditae fusceperit, & in ea tridium depofuerit; cum ab impetitione praedictorum eremitarum vel aliorum in hac parte, occafione & excufatione & appellatione ceffante, penitus abfolutum, & eum quam juravit accipere in uxorem, libere poffe tradurere, fi alia rationabilis causa non impedit, denuncies.

CAP. II. *Idem Herefordenfi epifcopo.*

Super eo quod querifum erat a nobis ex parte tua, utrum facerdotes qui religionis habitum fusceperunt, & antequam eflent vinculo profeffionis adftricti, ad priorem ftatum reverti fint, permittendi fint ecclefiis & curam animarum habere: & an clerici, fi monachicum habitum ante obitum fuum ecclefiis libellum deferunt, ad facros ordines promoveri, & ad gubernationem animarum pofiint assumi: fanctitati tuae taliter refpondemus, quod fi aufferitatem religionis, ad quam tranfire noluerant, fervare noluerint, & ad minorem religionem transire cogendi funt, nec amplius in ecclefiis faecularibus debent affumi, ne contra votum quod Domino fecerunt, in animarum fuarum periculum prohibetur venire. Verumtamen fi ante fuscepium habitum in probatione positi, recedere voluerint, fecundum regulam beati Benedicti non videntur prohiberi ad priorem ftatum redire. Sed illa videtur praecipere ut in eadem vefte tedeant in qua venerunt.

CAP. III.

ANNO CHRISTI 1179.

Meminimus nos ex parte tua hujusmodi quaftionem audivifle, fcilicet utrum illi qui fe ad religionem coram epifcopo devoverunt tranfitus, & habitum religionis fufcipiant; fi & poftmodum uxores duxerint, cogendi funt eas dimittere, & ad ecclefiam, cui fe contulerant, redire. Super quo utique "decimus refpondendo, quod fi quifpiam qui fe religioni devovit, & habitu fcripto profeffionem fecit, poftmodum fibi aliquam copulavit, eft ab ea cogendus recedere. Verum fi habitum non fufcepit, nec profeffionem fecit, fed votum fecit, & fe ad religionem tranfturum promifit: licet poftea matrimonium contraxerit, non eft cogendus ad ecclefiam tranire, & matrimonii vota refcindere. " Item ex concilio Toletano, ecclefiici qui fe fingunt habitu & nomine monachos effe.

DE SPOLIATIS RESTITUENDIS vel non.

CAP. I. *Idem Wigornienfi epifcopo.*

SOLICITE cures & diligenter, quo tempore H. renunciavit ecclefiae. Et fi nobis conftiterit, ipfum fpoliatum effe cum eidem ecclefiae renunciavit: fi hae vice tantum renunciavit, aut pluribus vicibus renunciavit praefertque ecclefiae, dummodo fpoliatus renunciavit, contra eum tempore fuerit fafta, nullatenus admittas: quia non eft verifimile, quod fponte juri fuo renunciaverit, qui fpoliatus renunciavit. Sed veftes H. qui pro fe intendunt, quod violenter praedicta ecclefia fuit fpoliatus, dummodo idonei funt, animadverfione puniatis.

CAP. II. *Idem decano Lincolnienfi & abbati de Rievaux.*

Accepta conqueftione P. clerici, quod violenter ecclefia de "Sproteberue fuiffe fpoliatus, difcretioni tuae, & bene memoriniis, dedimus in mandatis, ut fi per officiales venerabilis fratris nofiri Eboracenfis archiepifcopi, apoftolicae fedis legati, ex conceffione ipfius in eadem ecclefia introductus fuiffet, & inde per violentiam extra eandem, fine debito & juftitiae noftrae teftimonio factis. Quibus cognitis, refponfum eft, ficut nobis dicitur, ab adverfario ifta omnia non debere procedere, ea quod fponte non renunciavit praefcripto archiepifcopo, ecclefiam praefatam archiepifcopi ipfius refiftente. Quia vero non fcripfimus idiotis, fed difcretis perfonis, & ad mittere difcernere quid ratio dictet: difcretioni veftrae injungimus praefentium auctoritate, ut rei veritatem diligenter & fubtiliter inquiratis: & fi is vobis conftiterit, quod praefatus P. nullo motu vel vi eandem, fed fponte, nec, praetibatum ecclefiam abjuravit, ei omni contradictione & appellatione remota) fuper hoc perpetuum filentium imponatis.

CAP. III. *Idem.*

Fratres "Accepimus nec gravem ad nos contra abbatem fuum transmiffere querelam, dicentes eum bona illius monafterii diffipidaffe, ipfumque inutilem & fortellegum effe. Nuncius vero abbatis in praefentia noftra conftitutus, hoc omnio inftantiae denegabat: adjiciens praefcriptum abbatem ab adminiftratione abfque rationabili causa deftitutum. Ideo diligenti veftrae, &c. quatenus ad locum in quo facilius poffitis partes praefentes habere, & de causa cognoscere, venientes, & quae hinc & inde proposita fuerint, audientes diligenter, negotium ipfum, omni gratia & amore poftpofito, terminare curetis: ita quod fi vobis conftiterit, praefictum abbatem irrationabiliter deftitutum, in ipfum reftituatis. Si vero abbatem non eft, & eum irrenetritis deftituendum: illum auctoritate noftra deftituatis, indemnitate ecclefiae, ficut melius noveritis expedire, conftituentes. Verum fi praedicti fratres ipfum canonice convicerint de objectis, depofitionis fententiam "aferatis. Caetrum fi praefati fratres, accufationis libello porrecto, in probatione defecerint: abbatis honorica pugnatione injuncta, illos debita animadverfione puniatis.

CAP. IV. *Idem Wigornienfi epifcopo & Helienfi archidiacono.*

Audita querela dilecti filii noftri T. clerici cafiniti in Chriffo Scotorum regis, quod H. perfona ecclefiae de Sandera, ipfum fuper ecclefia de Portesn indebite molefiat: quam licet tantum de vacantem ad praefentationem ejufdem cegis praedictus T. adeptus fuerat, licet idem H. fponte juraffe dicatur, quod fuper eadem ecclefia de Portesn praefato T. nullum jus quaeftionem moveret: venerabili fratri noftro Londonienfi epifcopo, & tibi fili archidiacone, dedimus in mandatis, ut rei veritate diligenter inquifita, fi nobis conftet, quod praedictus H. alterius ecclefiae perfonatum haberet, vel juramento fponranae praeftito abrenuntiavit, fe memorato T. fuper eadem ecclefia de cetero quaeftionem non moturum: ei cessante perpetuum filentium, appellatione remota, imponatis, & ab ejus impetitione eumdem T. abfolvere minime differatis. Poftmodum vero nuncius praefati H. ad praefentiam noftram accedens, confitanti nobili affertione propofuit, quod per violentiam idem H. eandem ecclefia fuerit fpoliatus: & idea ad praefatum T. nuncios imperavit, ut conftitutis vobis veritate cognita, ipfum H. fpoliatum effe eum eidem renunciaviffe ecclefiae, contra eum temore fuerit fafta nullatenus recipiatis: fed te fe non fponranee fafta nullatenus recipiatis: fed teftes potius ipfius H. quibus intendebat poffe probare, quia violenter praefata ecclefia fpoliatus fuerit, dummodo idonei, non differatis recipere, & fecundum eorum depofitiones & rationes & allegationes hinc inde productas, in causa ipfa, nemo appellationis obftaculo, quod juftum eflet, judicaretis: non obftantibus litteris, fi quae aliae ab alia parte impetratae effent, tacita forma quam expreffimus in aliis literis fuper hoc impetratis. Additimus infuper, quod fi in causa ipfa aliquid effet mutatum, poftquam nuncius praefati Henrici iter arripuit ad noftram praefentiam renunciandi, totum eadem ante ingreffum principalis causae, contradictione & appellatione ceffante, in eum ftatum reducereris, in quo faciebe dignoscitur, cum nuncius ipfius H. eft iter ipfum aggreffus: nifi forte idem H. eum altera parte fponranea voluntate poffet fuper ipfa ecclefia convenire. Nunc autem ex literis praedicti epifcopi, & tuis fili archidiacone, nobis innotuit, quod vos priorem litterarum tenorem fecuti, partes debita folennitate citaftis: & eum poft plures citationes die eandem peremptorio conftituto, de jam dicti H. contumacia, legitima probatione vobis plenius conftiffiet, idoneorum perfonarum teftimonio cognofcen-

ANNO CHRISTI 1179.

tes ſuppeditum H. alterius eccleſiæ perſona-A tum habere, & ſpontanea voluntate eccleſiam de Portico in ipſa eccleſia in perpetuum abjuraſſe, ei ſuper eadem eccleſia perpetuum ſilentium impoſuiſſe, & ab ejus impetitione prænominatum T. penitus abſolviſſe. Licet autem nonctus ejuſdem H. alias litteras, ſicut diximus, impetraverit, formam aliam continentes, & quod revocari deberet, ſi quid immutatum eſſet in cauſa, poſtquam idem nuncius iter arripuit ad nos veniendi: quia tamen non intelleximus, nec intelligere volumus, ut ſi quid per judices delegatos factum eſſet, revocaretur in irritum authoritate noſtrarum litterarum: ſed ſi quid perſimpliciter vel violentia immutatum eſt, &c. diſcretioni veſtræ, &c. quatenus, ſi ante receptionem B litteratum noſtrarum, quas nuncius præfati H. ſuper ipſa cauſa ad vos impetravit, memoratus epiſcopus, & tu ſili archidiaconus, ſuper jam dicta eccleſia ſententiam protuliſtis, eandem, contradictione & appellatione ceſſante, ratam habeatis & firmam: nec eam obſtentu litterarum poſteriorum revocare tentetis: ita quidem, quod ſi contra ſententiam ipſam aliquid ſtatutiſti, id ſublato appellationis remedio revocetis, & præfatum H. contra eandem ſententiam venire nullatenus permittatis: ſed poſtmodum ſententiam, contradictione & appellatione poſtpoſita, facta ſtatim authoritate noſtra inviolabiliter obſervari. Si vero poſt ſuſceptionem ſequentium litterarum ſententia lata fuerit, eadem ſententia non obſtante, in cauſa C juxta tenorem litterarum ipſarum, appellatione poſtpoſita, procedatis: dummodo præfatus H. ſpoliatus fuerit, eadem ſententia non obſtante, de per violentiam ſpoliatus, illud præſtituto ſacramentum.

CAP. V. *Idem Lexoviensi epiſcopo. Pars capituli:* In litteris, *ſupra de purgatione judicum.*

Super illa queſtione, videlicet cum quis dicit ſe de poſſeſſione violenter eſſe ejectum, & adverſarius dicit eum non fuiſſe canonice inſtitutum, hujuſmodi tibi damus reſponſum: Prius de violenta ejectione, quam de canonica inſtitutione agi debet: quia prædo etiam eſt ſecundum rigorem juris reſtituendus.

CAP. VI. *Idem eidem in eadem.*

Item cum aliquis dicit ſe de poſſeſſione ejectum, vel adverſarium clam poſſeſſionem intraſſe, & adverſarius ei crimen objicias, ut eum ratione criminis a ſua intentione repellat: non occurrit nobis, quod illius objectio debeat admitti, vel executio principalis cauſæ propter hoc retardari: quoniam criminaliter adverſarium agere non poteſt, cum ipſum conſtet ejus inimicum exiſtere.

CAP. VII. *Idem Wigornienſi epiſcopo.*

Abbas ſancti Eadmundi, a quo R. lator præſentium patrimonium ſuum tenere dignoſcitur, milites ſuos & burgenſes de dominum prædicti R. miſit, qui eum a domo & univerſa poſſeſſione ſua expellerent, niſi eccleſiam ſuam penitus abjuraret: Quod cum idem R. tali modo coactus feciſſet, abbas prædictum eccleſiam alii conceſſit. Unde, quia quæ metu & vi facta fuerunt, de ratione juris & ordine in irritum debent revocari, fraternitati tuæ, &c. quatenus prædicto R. ſi ita conſtiterit, omnia cum integritate reſtituas.

CAP. VIII. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo, & Wigornienſi epiſcopo.*

ANNO CHRISTI 1179.

Præcipimus ut N. reſtitui faciatis eccleſiam, non obſtante quarumn ad reſtitutionem, ſi poſt ejectionem ei objicitur, quod filius illius ſuit perſonæ, qui in eadem eccleſia proximo miniſtravit, vel quod ab eo annuum penſionem acceperit.

CAP. IX. *Idem Wigornienſi epiſcopo, & abbati de ſancto Albano.*

Quia VV. qui violenter dicebatur eccleſiam de N. ingreſſus, defunctus eſt, ut accepimus, Nigellus in eadem eccleſia intruſus: volumus & præcipimus, ut ſecundum formam litterarum inter ipſum & Patricium judicetur ratione mediante, ſicut inter eumdem & præfatum VV. ſi viguerit, judicaretur.

DE JURAMENTO CALUMNIÆ. PARS III.

CAP. I. *Item Ebroricis II. omnibus epiſcopis orientalibus.*

INhærentes veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum, dicentium graviores per ſummum pontificem terminari debere quæſtiones: noſtrorum fratrum conſilio diligenter inquiſito, hujus cauſæ ſpecies irrefragabiliter Deo opitulante terminandas decidimus. Legimus itaque cautum eſſe comperimus, ut nullus clericus juret præſtimat: alibi vero reperitur ſcriptum, ut omnes principales perſonæ in primo litis exordio juſjurandum de calumnia ſubeant. Nonnullis legiſperitis & aliis ſapientibus venit in dubium, utrum clericus juſjurandum præſtare debeat, an alii perſonæ licent hoc eſſe obſervatum. Quia enim illud conſti- Ord. tutionis edictum, ut clerici jurare prohibeantur, a Marco Auguſto Conſtantino præſecto prætorio de Conſtantinopolitanis clericis conſtitutum promulgatum fuiſſe, idcirco ad alios pertinere non creditur: Ut ergo dubietas iſta penitus auferatur ab omnibus, ſecundum deciſionem etiam filii noſtri H. quondam imperatoris, anno ſui imperii, ut accepimus, ſaltem tertio: nos ejuſ- Ord. dem inquam, interpretationem corroborantes, & D. Marci conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, ut ad omnium eccleſiarum clericos generaliter pertinere judicetur. Nam cum imperator Juſtinianus decreverit, ut canones patrum vim legum habere oporteat, & in nonnullis canonibus reperiatur, ut jurare clerici omnino non audeant: dignum eſt ut totus clericalis ordo a juſtjurandi tamento immunis eſſe procul dubio cenſeatur. Præterea ſtatuti principalis tenor penes nos talis eſſe dinoſcitur. Nos itaque utriuſque legis Divinæ & humanæ intentioni ſervare decernimus, & imperiali authoritate irrefragabiliter diffinimus, ut non epiſcopus, non presbyter, non cujuſlibet ordinis clericus, non abbas, non monachus, non fanctimonialis, in quacumque cauſa vel controverſia, ſive criminali, ſive civili, juſjurandum compellatur qualibet ratione fieri: ſed alios defenſoribus idoneis, ſi expedire eccleſiæ fuæ noverint, hujuſmodi officium licet delegare: verum cum hac moderatione, ut epiſcopus inconſulto Romano pontifice, vel quilibet clericus inconſulto prælato ſuo, minime jurare audeat. Omnibus autem epiſcopis, ac generaliter cunctis facerdotibus, ac univerſo clero, ita cuſtodiri debere mandamus, ut ſi quis in hanc conſtitutionem commiſerit, veniam ſibi denecpot noverit denegari. Non hanteamus exemplum ſive formam a nobis, quod aliter in cauſa fratrum & coepiſcoporum noſtrorum * Arcanæ & Scuonenſis eccleſiæ nuper feciſtimus, ignoritum eorum voluntati & poſtulationi annuimus.

CAP. II. *Item Eugenius tertius Cardinali Romanæ eccleſiæ ſubdiacono, & magiſtro Omnibono.*

Litteras benignitatis tuæ benigne accepimus, in quibus utrum in cauſa, quæ vertitur inter venerabilem fratrem noſtrum G. Bononienſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum Paduanum abbatem, ſub veſtro examine jnjuramdum de calumnia præſtari conveniat, requiſiſti. Sane Romana eccleſia, in quibus cauſis de decimis eccleſiarum & rebus ſpiritualibus tantum agitur, juramentum calumniæ nec dare, nec recipere conſinevit. Et quidem hujuſmodi cauſæ non ex legum diſtrictione, ſed canonum æquitate finem debitum ſortiuntur. Canones autem juramentum calumniæ nullis caſibus indicunt. Unde de juramento calumniæ præſtando contentione dimiſſa, ad ulteriora fraternitas tua procedat.

CAP. III. *Idem.*

In pertractandis cauſis juramentum de calumnia non paſſim exhiberi præcipimus, ſed cum fuerit ſuſpicio, & cauſæ, & principalium perſonarum qualitate diligenter inſpecta, quandoque per principales perſonas, quandoque per eccono- mos ſibi indultos, qui cauſam omnino non neſciunt, in anima principalium perſonarum præſtari jubemus.

CAP. IV. *Idem R. Meraboenſi & Anconenſi epiſcopis.*

Imperatorum facularium leges, & eccleſiaſticæ patrum conſtitutiones, viros religioſos in omnipotentis Dei ſervitio protegunt & defendunt, & nullum eis moleſtium, vel turbationem, quæ facro ordini contradicet, irrogari permittunt: Accepimus autem quod quidam cauſidici de terra veſtra, occaſione decidendarum litium, quæ aliquando ſolent emergere, ab abbate & fratribus Franciæ vallis juramentum de calumnia, ſicut ab aliis hominibus, exigebant: quod quidem inter fratres ejuſdem eccleſiæ inſtitutum eſt: & nos id id faciendum eos cogere non poſſumus, nec debemus. Sed ne alicna jura alieni hac occaſione videantur detinere illicite, & ipſi a cauſa ſua decidant, ſi ex parte aliorum prædictum juramentum, ſi resita poſtulaverit, non fuerit præſtitum: eis præcipimus, ut in ſuo monaſterio, ſicut imperiales conſtitutiones conſentiunt, eeconomum ſtatuant, qui juramentum ſuſcipere & exigere, atque juramentum de calumnia, cum neceſſe fuerit, valeat exhibere.

CAP. V. *Item Lucius tertius epiſcopo Helienſi & S. archidiacono Norwicenſi.*

Percrenit ad nos de tranſmiſſa nobis conqueſtione R. clerici de ſancto Albano, quod cum iple pro Ph. & pro Helia clericis de Lond. ad corum inſtantiam pro altero illorum, Helia vi-

ANNO CHRISTI 1179.

delicet in ſex, pro altero in ſeptem unarcis argenti fidejuſſiſſet mercatoribus Bononiæ, & ei unus A fide, ſicut & alter juramento promiſerat: præ- ANNO CHRISTI 1179. ſcriptum pecuniam non ſolvenribus, coactus eſt prædictis creditoribus pro ipſis, ſicut inter eos convenerat, prædictam pecuniam exhibere. *Et ideſtra*: Cæterum, quia novis morbis nova convenit antidota perquirere, volumus & mandamus, ut ad veritatem eliciendam, appellatione remota, præſtari faciatis ab utraque parte juramentum calumniæ.

CAP. VI. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.*

Conſtituras in præſentia noſtra M. Stephanus B * Parisiaci fua nobis aſſertione monſtravit, quod * Ms. P. de Bicis, cancellario tuo tempore Laterani concilii ad greces ipſius in xv. marcu Sterlingorum legalium & communium interceſſerit. *Et ideſtra*: Quia vero contra diverſa experimenta morborum, varia nos convenit medicamina invenire præfatus P. debitum, vel aſſertionem denegaverit, conſeetudine, quæ legi contraria eſt, non præſcribitur, exactionem calumniæ ſubire cogatur.

DE EXCESSIBUS EPISCOPORUM contra ſuos archidiaconos, & archidiaconorum contra ſuos epiſcopos. PARS XXIX.

CAP. I. *Item Alexander III. Londonienſi epiſcopo.*

AD aures noſtras noveris pervenille, quod quidam archidiaconi tui, te inconſulto, contra conſuetudinem eccleſiæ ſibi commiſſæ, perſonas in eccleſiis inſtituerunt, & ſic in eccleſia vel eorum portioiobus, nunc filios, nunc alias perſonas & vicarios inſtituere non verentur. Volentes itaque pro officii noſtri debito in iritum deducere, quod contra juris ordinem attentatur: auctoritate apoſtolica tibi duximus injungendum, ut ſi iidem archidiaconi poſt prohibitionem tuam ipſis inde factam, inſtituerint ſine mandato & authoritate veſtra aliquos in eccleſiis, in quibus patres eorum miniſtraſſe noſcuntur, aut perſonas alias vel vicarios contra id ſi canonicis ſanctioni contrarium, liberum tibi ſit, nulliut conſtradictione vel appellatione obſtante, inſtitutiones hujuſmodi penitus irritare, & taliter inſtitutos removere ab eccleſiis.

CAP. II. *Idem Helienſi archiepiſcopo.*

Cum facis ſit abſurdum, & à ſanctorum patrum inſtitutionibus alienum, ut archidiaconus authoritate propria debeat cuilibet cauſam animarum committere: ægre nimis ferimus, quod tu ſine mandato epiſcopi tui perſonis animarum caram commiſiſti. Quoniam igitur obtenta alicujus conſuetudinis non debes ſanctorum patrum inſtitutiones tranſgredi, & quod ad tuum non ſpectat officium, vendicare: ideo mandamus, ut nemini de cetero, ſine mandato & licentia epiſcopi tui, curam animarum committere præſumas.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. III. *Idem Excuriensi episcopo.*

Ad aures nostras pervenit, quod quidam archidiaconi tui fe in occisiones, quæ in tuis archidiaconatibus vacant, authoritate propria non verentur intrudere, & fic ipfas ecclefias detinere non erubefcant. Nos attendentes ifdonee effe atque omni rationi contrarium præfumptionis exceffum, nec volentes incorrectum relinqui : fraternitati tuæ, &c. quatenus fi qui archidiaconi fint in epifcopatu tuo, qui tali modo poffeffas occupatas detineant, ipfos ad eas dimittendas, omni occafione & appellatione ceffante, ecclefiaftica diftrictione compellas, & eafdem ecclefias perfonis idoneis & honeftis ordines, & præfatos archidiaconos, pro tanta præfumptione, debita animad- B verfione punire cures.

CAP. IV. *Idem Cantuarienfi archiepifcopo.*

Adhuc quoniam prædictus epifcopus, ficut accepimus, plures ecclefias, & præcipue ecclefiam de Nortum, a conſuetudine & obfequio archidiaconorum liberas conſtituit & immunes, & in hac parte redituæ eorum diminuit & attenuavit : nihilo minus præfentium fignifticatione injungimus, ut fi res ita fe habet, factum epifcopi hoc, appellatione remota, corrigas & emendes : & ita provideas, ut præfato archidiacono G. conſuetudines, quas presbyteri in eccleſiis ſui archidiaconatus debent, plenarie conferventur, & illi debitum re- C verentiam exhibeant, & honorem.

CAP. V. *Idem Burdegalenſi archiepiſcopo.*

[a] *f. qui mos in V. f. de ia*

Præterea de archidiacono G. " qui in tua & in Toloſana eccleſia archidiaconus fit conſtitutus, " in utraque eccleſia regulariter profeſſus, colleditis illis quæ in archidiaconatu tuæ eccleſiæ colligere poteſt, præter conſfcrationis autem Toloſanum eccleſiam ingreditur, & ibi per annum vel eo amplius moratur : prudentiæ tuæ ſignificamus, ut eum de cetero, aliter, quem matuerit, archidiaconatu, ſi res ita ſe habet, appellatione remota, facias eſſe contentum.

PARS XXV. QUIBUS, ET QUANDO, & in quam ætatem conferatur eccleſiaſticum beneficium, & ad quem ſpectet eccleſiarum reparatio.

CAP. I. *Alexander III. Cantuarienſi archiepiſcopo.*

EX ratione commiſſæ tibi dignitatis, & conſiſ, deratione legationis ad univerſas eccleſias, E aciem tuæ ſolicitudinis debet extendere : & quæ enormiter feu contra juſtitiam fiunt, paſtorali cura corrigere & emendare : quatenus de commiſſis avibus in patris familias præſentia rationem reddere valeas, & tibi pro labore & ſollicitudine merces copioſa cumuletur in cœlis. Accepimus autem quod Coventrenſis epiſcopus, non attendens quid ſacrorum canonum ſtatuta decernant, nec modeſtiam pontificalem conſervans : puerie qui ſunt infra decennium conſtituti, in archidiaconatu dilecti filii noſtri R. archidiaconi Coventrenſis, eccleſias plures concedit, quæ non per clericos, ſed per laicos diſpenſantur & diſponuntur. Unde quoniam hoc eccleſiaſticæ unitati eſt inimicum & rationi contrarium, & non debet eatenus tolerari : fraternitati tuæ, &c. quatenus ſi res ita ſe habet, prædictum epiſcopum ſuper his dura increpatione corrigas & caſtiges, & clericis ſeu miniſtris idoneis cuſtodiam præſcriptarum ecclefiarum, donec prædicti pueri ad congruum pervenient ætatem, omni occaſione & appellatione ceſſante, laicis amotis, committas : & eidem epiſcopo arctius prohibeas, ne de cetero eccleſias, nifi perſonis quæ ætatem & ſcientiam habeant, regendas concedat. Quod ſi ferus fecerit ; ei debitam pœnitentiam infligas, & inſtitutionem & conceſſionem ipſius, omnino viribus carere decernas.

CAP. II. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo, & ejus ſuffraganeis.*

Judecorum eſt admodum & abſurdum, ut hi debeant eccleſias regere, qui ſemetipſos regere non noverunt : cum ad regimen eccleſiarum tales perſonæ fint admittendæ, quæ diſcretione præeminent, & morum fulgeant honeſtate. Nolentes itaque fuſtinere, ut ad preces vel ad inſtantiam aliquorum, ſicut frequenter ſolet in veſtris partibus fieri, parvulis regimen committatur eccleſiarum : mandamus veſtræ, &c. firmiter enjungimus, ut ſi res ita ſe habet, factum epiſcopi hoc, appellatione remota, corrigas & emendes : & ita provideas, ut præfato archidiacono G. conſuetudines, quas presbyteri in eccleſiis ſui archidiaconatus debent, plenarie conferventur, & illi debitum reverentiam exhibeant, & honorem.

CAP. III. *Idem decano & capitulo Sarisberienſi.*

Cum Hugo Bunet in noſtra eſſet conſtitutus præſentia, &c. *Et infra* : Nos diligentius attendentes, quod pater ſuus, ſicut utcunque recognovit, eum bonæ famæ primo, quia pernicioſum eſt exemplo, ut id eandem, quaſi jure hereditario ei ſuccedere : conſideravimus etiam, quod cum ei prædenda concedi debuit, illius ætatis erat, quod curam animarum gerere non poſſit : me- D moratum epiſcopum, vos etiam & eccleſiam veſtram, ab ipſius impetitione abſolvimus, & ei perpetuum exinde imponimus ſilentium.

CAP. IV. *Idem.*

A nobis tua diſcretio requiſivit, utrum in cui ante xv. annum ætatis ſue, nondum conciſio, quod nuper Laterani fecimus, celebrato, eccleſiæ magiſterium conceſſum fuit, occaſione decreti, quo in concilio eodem clericis minoris ætatis conferri eccleſiæ prohibuimus, poſſit eccleſia ſpoliari, quam ante conſilium obtinuerat : præſertim cum ipſi conceſſio fuerit ab ipſo diocæſano epiſcopo poſt concilium approbata. Super quo conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod niſi alia cauſa rationabiliter obſtet, occaſione minoris ætatis, aut decreti quod in concilio promulgavimus, nolumus eum a percepto ante beneficio removeri.

CAP. V. *Idem Lexovienſi epiſcopo.*

Præterea licet aliquis ad perſonatum parochialis eccleſiæ non debeat, nifi ſubdiaconus admiſſus, admitti vel recipi : diſpenſative tamen in minoribus ordinibus conſtituti, conſuevernt ad-

ANNO CHRISTI 1179.

A ANNO CHRISTI 1177. Affinia.

ANNO CHRISTI 1179.

admitti : dummodo tales fint, qui infra breve tempus fubdiaconatum, vel diaconatum recipere poſſint.

PARS XXVI. DE DEPOSITIONE CLERICORUM, & diſpoſitione circa eoſdem.

CAP. I.

EX litterarum tuarum tenore perpendimus, quod quidam longa ægritudine conflictus, cepit conſilium a fortilegis mulieribus, quod ſi ſanari vellet, ſe permitteret iterum baptizari. Qui infano ufiens conſilio, ut ſanaretur, injuriam fecit per iterationem ſacramento. Adſtitit autem huic facilitegio adolefcens bonæ, ut videtur, indolis, acolytus, frater camalitiſſimus, in quo baptiſmus afleritur iteratus, & miniſterium exhibuit in reſpondendo presbytero baptizanti, & cooperator exiſtit rei nefandæ. Quia ergo nos tua duxit prudentia conſulendos, qualiter puniri debeat vel pargari acolytus, quem minor ætas & inſtentio fratrem ſaltutis corporeæ aliquantulum excuſare videtur : diſcretioni tuæ præſentibus litteris reſpondemus, quod quantitis non multum videatur propterea pfectendus, ad ſuperiores tamen ordines promoveri, ſi publicum eſt quod proponitur, non valebit, niſi ad religionem tantiſper voluerit, ut favore illius religionis circa eum debeat diſponeri. Si vero occultum eſt, promo- C veri poterit, & exceſſum ſuum dignis pœnitentiæ fructibus expiare.

CAP. II. *Idem abbati & fratribus Trium fontium.*

[a] *fraternitati, f. qui*

Conſuluit nos tua " devotio ſuper quodam confratre veſtro, " quod cum eſſet in faculo, & quinque ſolidos pro ordinatione dediſſet, ſtatim poſtquam delicti quantitatem cognovit, pœnitentia ductus religioni ſe contulit, Nos igitur queſtioni veſtræ taliter capientes, vobis prudentibus litteris ſignificamus, quod ordine ſuſcepto catere meruit, nec ad ſuperiores promoveri poteſt. Veruntamen in ordinibus quos prius ſuſcepit, Do- D mino potenit deſervire,

CAP. III. *Idem Wigorienſi & Norwicenſi epiſcopis.*

Dift. 19 in Sanctorum.

Dift. 50. ſi Epiſcopus.

De facerdote qui litteras noſtras falſavit, quas tibi miſimus : diſcretioni veſtræ, &c. ut ſi inveniri poterit, omni officio ſacerdotis, & beneficio eccleſiaſtico perpetuo privatum, in aliquod monaſterium diſtrictæ religionis detrudas, ut ibi tanti facinoris pœnas luens, fe taliter deſleat commiſiſſe, & alii per hoc ſimilibus valeant deterreri. Quod ſi aliquos de conſimilibus comprehendere poteris, ipſos acriſſime cuſtodiæ, ſublato appellationis remedio, retrudas, donec inde apoſtoli- E eum ſuſceperit is mandatum.

CAP. IV. *Idem Salernitano archiepiſcopo. Pars capituli : Licet præter.*

At ſi clerici coram judice ſeculari convicti fuerint vel confeſſi de crimine, non propter hoc ab epiſcopo ſuo aliqua ſententia funt condemnandi. Sicut enim ſententia a non ſuo judice lata non tenet, ita nec confeſſio coram ipſo facta. Si vero coram epiſcopo de crimine in jure ſunt confeſſi, ſeu legitima confeſſione convicti : dummodo ſint ta-

[a] 6. q. 3. ad pecora.

Ejus &

Lev. 19.

CAP. VI. *Idem eidem in eadem epiſtola.*

De presbytero autem Campaniæ, qui ſponte duellum obtulit, & oblatum ſuſcepit ; & in eo partem digiti amiſit : ſicut olim, ita & nunc præcipimus ne reſpondemus, quod cum ipſe, ſicut & nos videmus, non perdidit tantum ex digito, quin ipſe ſine fanctæ ſaltutis poſſit ſolemnia celebrare : fatis potes cum ipſo poſt peractam pœnitentiam miſericorditer agere, & permittere ipſum in ſuo ordine miniſtrare, licet ejus exceſſus gravis ſit.

CAP. VII. *Idem eidem in eadem epiſtola.*

Presbyterum autem alium, qui quondam puerum intuitu diſciplinæ percuſſit in capite, & vulneravit, cum poſt paucos dies ſanguiſſet, ſicut aſſeris, ab omni altaris miniſterio debes penitus removere, eumque ab officio ſacerdotali deponere, ſi ex ipſi percuſſione interiit, vel aliam infirmitatem incurrerit, de qua noſcitur exſpiraſſe.

CAP. VIII. *Idem :*

Quamvis ſit grave nimis, & Divina dignum animadvertione habeatur, quod laici quidam, quod ſacerdotum eſt, de eccleſiaſticis rebus ufurpent : majorem tamen metuent formidiam ac dolorem, qui fomitem fui erroris in ipſo clero dicentur aliquoties invenire, dum quoſdam fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, aliorumque prælatorum eccleſiæ decimas eis & eccleſiarum diſpoſitiones indulgent, & in devia noctis eos impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant revocandi, de quibus dixit Dominus per prophetam : *Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem eorum provocant animas eorum.* Unde ſtatuimus, ut ſi quis alicui laico in ſeculo remanenti, eccleſiam vel decimas conceſſerit, a ſtatu ſuo, tanquam arbor quæ inutiliter terram occupat, fuccidatur, & donec emendet, ruinæ ſue jaceat dolore proſtratus.

CAP. IX. *Idem G. Livonenſi epiſcopo.*

Veniens ad nos P. lator præſentium, nobis expoſuit, quod antiqui noſtris ſuggerente verſutia, huttive diaconatus ordinem ſuſcepit, Unde tibi

duximus respondendum, quod si forte non fuerit
Anno Christi 1179. a te, vel aliquo archidiaconorum vel praelatorum
vestrum, sub interminatione anathematis prohibitum, tu ipse in promotione ipsius ad officium sacerdotale, condigna satisfactione, nisi aliqua impediant, impolita, pro tuo arbitrio dispenses. Si vero interminatio anathematis super hoc facta est, commoneas eum, sicut nos fecimus, ut in aliquo monasterio seu canonica habitum suscipiat regularem: cui juxta admonitionem tuam, ex quo in habitu illo fuerit aliquantus tempore laudabiliter conversatus, poteris misericorditer providere. Alioquin nulla ratione concedimus eum ad facer-
dotalem ordinem promoveri.

CAP. X. *Idem eidem.*

Clerici autem, si qui a tuis, aut etiam de mandato Romani pontificis, ab alienis episcopis interdicti vel excommunicati, ante absolutionem Divina officia celebrarint, nisi ad commonitionem
a nostram vestram fine dilatione redierint, perpetuae depositionis sententiam pro aulu tanto temeritatis incurrant.

CAP. XI. *Idem Lugdunensi episcopo, & eius capitulo.*

Praesentium lator in quodam conflictu afflexit le fuisse, pro parte tamen illorum qui violentiam repellebant, in quo lapides ipse projecit, fed alicui nem percussit: quem ipse, quia per alios illatae aliqui dicuntur occisi, a celebratione Missarum praecipimus abstinere. Mandamus itaque vobis, ut si res ita se habuerit, & alia causa non impedit, decenti hujus temporis spatio, ad sui cum executionem officii admittatis.

CAP. XII. *Idem * archiepiscopo * Cusentino.*

Continebatur in litteris, quas tua nobis devotio destinavit, quod diaconus praefentium lator, & quidam clerici qui rogati ad vincas ecclesiae pertinadat pertexerint: & cum circa vesperas opere consummato redierint, levandi laboris gratia quemdam ludum imitati sunt viatorum, projicientes baculos foos in longinquum: studebant enim in directum jacere, & alter alterius fustem ferire. Hujus autem ludi, ficut affertunt, talis conditio est, ut qui alterius baculum percuteret, quafi victo eo cujus baculus percussus esset, uteretur pro equo. Sed praefati clerici equitandi lusentia non utentes, fola jactatione contenti fune: ut dum ad baculos fuos alacrius concurrerent, laborem itineris non sentirent. Quidam autem laicus, fuos praedictus diaconus afferit, dum baculum praedicti diaconi percuffit, incaute in eum equitaturus infiliit, & fic a falce ipsius diaconi, qua erat arcendo, morsale vulnus accepit, de quo post dies octo exspiravit. Inde est quod commonemus fraternitatem tuam atque mandamus, quatenus eumdem diaconum fine licentia fummi pontificis ad superiorem gradum afcendere, vel in diaconatus officio nullo unquam tempore minifirare permittas, fed eum dispenfatione in fubdiaconatus officio minifirare patiaris.

* Ozon.

CAP. XIII. *Idem * Exuniensi episcopo.*

Presbyterum etiam ipsum in homicidii crimine lapsum, annie duodecim gravi penitentia affiictum, si ita est, tibi remittimus absolutum in

A Dei nomine, fuoque reftitutum facerdotio, non tam confideratores fpatium & menfuram temporis, quam poenam doloris. Ne tamen cuilibet imprudenti videatur iusiquum, eum facris altaribus reftituimus, dicat hoc a fanctis patribus confirmatum. Unde Calixtus papa: Errant, qui putant, poft dignam poenitentiam, facerdotem
a lapfum non poffe reparari, & minifirare poffe, fi a malis abftinuerit.

CAP. XIV. *Idem.*

Lator praefentium nobis viva voce propofuit, quod cum quadam die cafu quodam cum clerico fuderet, contigit quod ille projecit illum ad te-
B ram, & cultellus quem ad latus habebat, in alterum incidit, & fortuito vulneratus occubuit. Eumdem igitur ad vos duximus remittendum, difcretioni veftrae mandantes, quod rei veritate comperta, fi ita res fe habuit, & alia juffa causa non impedit, praedictum D. permittatis libere ad facros ordines promoveri.

CAP. XV. *Item Eugenius papa * primus* * Ipse, scilicet. *Sarensi episcopo.*

Presbyterum, cujus duos digitos cum medietate palmae a praedono abscifos effe fignificafti, miffam celebrare non permittimus: quia non fecus propter debilitatem, nec fine fcandalo propter membri defonnitatem id fieri poffe confidimus. Ipfum autem ceteris officiis facerdotalibus fungi minime prohibemus.

CAP. XVI. *Idem eidem in eadem epiftola.*

Praeterea clerici, qui nifus ordine fuo & habitu, lapfi in apoftafia tanquam laici verfantur, fi in criminibus deprehenfi teneantur, per cenfuram ecclefiafticam non praecipimus liberari. Talem enim inter apoftatas numerandos, fanctorum patrum ftatuta declarant.

CAP. XVII. *Idem eidem in eadem epiftola.*

Sacerdotibus autem & clericis tuis denuntiet auctoritate, ne minifiri laicorum fint, nec in rebus eorum procuratores exiftant. Quod fi poft modum praefumpferint, & occafione ipfius adminiftrationis, propter proprium caufam a laicis captantur, indignum eft eis ab ecclefia fubveniri, per quas conflat in ecclefia fcandalum generari.

CAP. XVIII. *Idem Tolofano epifcopo.*

Requifivit a nobis fraternitas tua, utrum clerici qui poft renunciationem fuftam, a praedeceffore tuo ordines fufceperunt, in ipfis debeant remanere, an ad majores debeant de jure canonum promoveri. Nos igitur, quia de veritate nobis non conflat, non poffumus tibi fuper hoc breviter refpondere. Nam diffinguitur, utrum renuncians, loco fimul & dignitati renunciet: nam ubi loco tantum renunciat, ordines ficut antea, nifi a fummo pontifice, vel ejus legato prohibitus fuerit; rogatus ab alio epifcopo, poterit de ratione conferre. Cum autem loco pontificali fimul cedit & ordini, ibi diffinguendum putamus, utrum facros contuleri, an minores. Si enim a tali ordines ufque ad fubdiaconatum quis acceperit, quia & hujufmodi ordines quandoque a non epi-

fcopis conferuntur, & in illis defervire poterit, & ad majores, fi idoneus fuerit, ordinari. Sane fi ab eodem, facta renunciatione, facros ordines quis fcienter receperit, quia indignum fe fecit, executionem officii non habebit: ubi autem non fcienter, ibi poterit, nifi crafia & fupina fuerit ignorantia, difcretus pontifex difpenfare.

CAP. XIX. *Idem Turonenfi archiepifcopo.*

Conflauit nos tua fraternitas, utrum licet tibi fpurios de fervis ordinare. Super quo tibi taliter refpondemus, quod neque fpurios, neque fervos ordinare debes. Et fi memoreffes, in confegratione tibi dictum eft: Vide ne quemlibet fervilis conditionis ad ordines promovere praeci-
pias.

CAP. XX. *Idem Cenomanenfi epifcopo.*

Tua nos duxit fraternitas conflulendos, quid agendum fit de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, litteras eorum proponunt: a quibus fibi fit manus impofita, cum incertum fit, utrum eorum fint figilla, quae praefentant. Tuae ergo conflultationi, praefentium fignificatione indulgemus, *tutum effe, ut in his litteris patrum veterum obfervemur, quam novum quid ftatuatur. Statutum eft enim de tranfmarinis, ut ad minus teftimonio quinque epifcoporum fuper ordinatione fua muniantur. Quod in aliis, qui fimiliter funt incogniti, eadem obfervandum: ita tamen, ut in fuspicione * aliquo tempore habeantur, in quo videntes plenius de ipforum actibus inftituantur. Sed de inferioribus ordinibus oportuit inquiri, quis poffet contingere, ut aliquibus praetenfilibus fatrum fcribet. His autem peractis, fi digni inventi fuerint, circa eos poterit difpenfari.

* Ipsius, scilicet.

* Tamen

CAP. XXI.

De diacono veftro, qui in fanctio fabbato quendam alium diaconum voluerarii, & mulierem uxoris nomine accepit, hoc tuae prudentiae duximus refpondendum: quod fi contrito & humiliato corde & animo ad ecclefiam redire voluerit, ultra illa, quam in uxorem accepit, cum non poffit, ficut nolli, matrimonium contrahere, ipfum debes recipere, & a fententia excommunicationis, quam pro violenta manuum
* Ab. Abbreviatore, & injectione noftitur incurrifle, * te ejuncta fibi poenitentia de utroque excefu, poft peractam poenitentiam poteris ei diaconatus officium reddere, & etiam diffenfatione, fi perfectae vitae & converfationis fuerit, in presbyterum ordinare. Subdiaconum autem, five homines interfecit, five non, quia poft matrimonium contrahere, fecorum canonum cenfura demonftrat. Parochianos autem tuos, ad folvendas decimas eccle-
Trull. 123. Laodic. 57. Dion. 18. Ancyr. 14. 15. fias, quibus debent, ecclefiaftica debes fevcritate compellere, quod cum deferibere non ab homine, fed ab ipfo Deo fint inftituta, quafi debitum exigi poffunt.

CAP. XXII. *Idem Lucius tertius Turonenfi archiepifcopo.*

Ad aures noftras te fignificante pervenit, quod religiofi quidam zelum Dei habeates, ad fuperiores deliderant ordines promoveri, putantes majos praemium cumulandum, quo in majori gradu pofiti, fublimius officium fuerint exercu-

ANNO CHRISTI 1179.

quoquam episcopo ad sui officii executionem admittantur. Episcopus vero nostræ jurisdictionis, qui talem scions ordinaverit vel susceperit, abillius ordinis executione ad quem cum ordinavit vel susceperit, usque ad condignam satisfactionem se noverit suspensum.

PARS XXVII.

NE CLERICUS VEL MONACHUS, sæcularibus se negociis immisceat: & de regula religiosorum.

CAP. I. *Idem Cantuariensis archiepiscopus, & ejus suffraganei.*

"præderipta

Fraternitati vestræ per apostolica " præcepta mandamus, quatenus universis monachis vestræ jurisdictionis arctius inhibere curetis, ne villas & ecclesias sæ firmare, vel recoptas detinere præsumant. Quod si præsumpserint, eos, authoritate apostolica freti, subjato appellationis remedio, faciatis a præsumptione sua, ecclesiastica districtione cessare.

CAP. II. *Idem in concilio Turonensi.*

Non magnopere antiqui hostis invidia infirma membra ecclesiæ præcipitare laborat. Hic manum mittit ad desiderabilia ejus, electos quoque mitrine supplantare, dicente scriptura: *desa ejus electi.* Multorum siquidem calum se operari reputat, ubi aliquod membrum ecclesiæ sua fuerit callidate fubtractum. Et inde nimirum est, quod in angelum lucis more solito se transfigurans, sub obtentu languentium fratrum consolendi corporibus, & ecclesiasticos negocia fidelius pertractandi, regulares quoslam ad legenda leges, & confessiones phytiens ponderandas, de suis claustris educit. Unde ne sub occasione scientiæ spiritualis viri mundanis rursus actionibus involvantur, & in interioribus ex eo ipso deficiant, ex quo se aliis putant in exterioribus providere: de præsentis concilii assensu statuimus, ut nullus omnino post eorum religionis, post factam in loco aliquo religiosa, professionem, ad physicam legesve mundanas legendas temere exeatur exire: si vero exierit, & ad claustrum suum infra spatium duorum mensium non redierit, sicut excommunicatus ab omnibus evitetur, & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerit, audiatur. Reversus autem, in choro, capitulo, mensa, & ceteris, ultimus fratrum existat: & nisi forte ex mitericordia apostolicæ sedis, tutius promotionis spem amittat: Episcopi vero, abbates, priores, tantæ enormitati consentientes, & non corrigentes, sfalientur propritis honoribus, & ab ecclesiæ liminibus arceantur.

CAP. III. *Idem Londoniensis episcopo.*

Secundum institutа prædecessorum nostrorum, & sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici cauſa lucri negotientur, & ne monachi a clericis vel a laicis officia habeant, vel laici ad firmam ecclesias teneant.

CAP. IV. *Idem Cantuariensis archiepiscopo.*

Clericis, qui in sacris ordinibus sunt constituti, judicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut judicem infrendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur & loco.

A Jubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat viccecomitis, aut præpositi sæculoris. Clerici etiam qui comum nutrimt, etiam inviti ab archidiaconis suis tondeantur. Vestimentis autem & calceamentis, nisi quæ honestatem & religionem deceant, uti non liceat. Si quis autem contra venerit præsumpserit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi subjaceat.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. V. *Idem dilectis filiis G. priori & fratribus juxta disciplinam bonæ memoriæ viventibus,*

Ad petitionem vestram, regulam secundum quam vivere debetis, & omnipotenti Deo servire, duximus constituendam: in primis id statuentes, ut professionem majori priori omne laici faciant, in manu ejus se absque proprio voluntate promittentes, & continentiam, quantum permiserit Divina gratia, servare. Cui quoque tam clerici quam laici, sicut proprio magistro & animarum suarum rectori, debitam in omnibus obedientiam promittant. Nec alicui inter vos profesio liceat ad alium ordinem, absque prioris licentia, ullo modo transire, nisi forte ad religionem migraverit arctiorem. Nullus, absque prioris licentia, hospitale audeat facere. Nullus proprium habeat. Si quid acquisierit, rectori sui obtingat. Nullus rectori alicui vobiscum esse volenti" curetem tribuat, sed per medium annum vel integrum vobiscum in probatione permaneat. Et tunc majori priori præsentetur, & ab ipso, non ab alio, curetem accipiat.

"Volentia

* *Usuratus & con. ut supra, de conjugatis, & infra.*

Nemo vestrum alicui in capite coronam faciat. Si hospitale in aliquo loco absque oratorio fuerit, liberum erit vobis, absque consilentia episcopi in eujus parochia fuerit, ipsum constituere. Quod si oratorium ibidem ædificare voluerit, absque licentia episcopi non faciatis, jubitia sua in omnibus servata. Si vero aliquis vestrum eo mortuo, pecunia inventa fuerit, & in vita sua non parteceerit: nec ad ecclesiam, nec ad hospitale fepelitur, sed extra civitatem in campis deponatur.

CAP. VI. *Idem episcopis, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis, per Gallicam confinentis.*

Non est vobis dubium, vel incertum, quomodo fratres religioli" Cisterciis ordinis ex religione præeminent & virtute, quod ex institutione patrum & prædecessorum nostrorum, hi qui in eorum monasteriis professionem faciunt, hanc licentiæ sui abbatis prohibentur de claustro discedere a & discedentes, in aliis monasteriis non recipi. Inde est, quod nos eamdem institutionem non solum amicum religiosi, & rationi consonam, sed & licite conservare volentes, universitati vestræ, &c. quatenus monachos vel conversos prædicti ordinis, post factam in monasteriis professionem, sine licentia abbatum suorum pro episcopatus vestros recipi nullatenus permittatis, & si qui fuerint ex eis, qui sine licentia abbatum suorum de monasteriis, in quibus professionem fecerunt, exire præsumpserint, & communiti ad ina monasteria celeriter non redierint, eos tamdiu, appellatione remota, censura ecclesiastica percellatis, donec ad monasteria, unde exierunt, regredi compellantur.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. VII. *Idem Londoniensi episcopo,*

Relatum est auribus nostris, quod monachi de Nestun sæcularier vivant, & alios exemplo corrumpant. Inde est quod authoritate apostolica tibi indulgemus, ut eos ad observationem monasticæ regulæ, appellatione remota, compellas: aut si tibi difficultet temeraria audacia, eis abjectis, fratres" Cisterciis ordinis in præscriptum monasterium indueas, ut labores imporum justi eadem, & illi inde robore sumpti, ad fui ordinis observantiam convertantur.

"Cisterciensis.

PARS XXVIII.

DE PACTIONIBUS LICITIS & illicitis in rebus ecclesiasticis.

"Otton.

CAP. I. *Idem Alexander tertius * Exoniensi episcopo.*

Quereleam magistri W. receptimus, qui cum ecclesiæ de Ferleia a G. persona ejusdem ecclesiæ ad annum centum per septennium tenendam fuscepisset, ipse sibi eam, antequam per unius anni spatium transiret, auferre præsumpserit: quamquam idem G. gratiose sibi hoc fenaverit, quod usque ad terminum constitutum, nullam exinde molestiam vel gravamen ei inferret. Ideo tibi per A. S. mandamus, quatenus si tibi constiterit ita esse, appellatione remota, districte compellas, ut præfatam ecclesiam prædicto W. restituat, & usque ad terminum inter eos constitutum, secundum quod inter eos convenit, eamdem permittat pacifice possidere.

A Portali, de scripta.

"Otoni

CAP. II. *Idem * Exoniensi & Wigornienſi episcopis,*

Cum jampridem Simon clericus procurator prioris & monachorum de Arca, & P. clericus, pro causa quæ inter eosdem monachos & prædictum P. & fratrem ejus, pro cujus parte se vicem gerere dicebat, super ecclesia de Ha. & capella de I. verebatur, ad nostram presentiam accessisset: ita inter se, nobis tamen non medianibus, convenerunt, quod prædictus procurator prioris & monachorum, eidem P. pro expensis quas fecerat, quantum marcas argenti ei persolveret, & idem P. liti cederet, & a monachorum penitus insistentia cessaret. Cumque compositionem ipsam ad nostram pertulisset auditorium, eamque confirmari authoritate apostolica fupplicarent: nos eam minime dovimus admittendam, pro eo quod videbatur præsens species illicitæ pactionis continere. Monuimus autem prædictum P. ut ipse tam pro se, quam pro fratre suo, monachos in pace dimitteret, & eidem liti omnino renunciaret. Ille ergo" monitis acquievit, & eidem liti pro se & pro fratre suo penitus abrenunciavit, authoritate instrumenta, quæ super eadem ecclesia & capella habebat, in nostris manibus resignavit: & nos & eum priore & monachis prædictis deliniavimus, monentes atque mandantes, ut ex quo prædictus P. nostris super hoc monitis acquievit, ipsi quoque benignis nostris precibus inendarent, & eidem P. & fratri ejus aliquod fludarent beneficium providere, de quo majus lucrum valerent apostolica intercessione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita provenire. Ceterum quia fupedicti prior & fratres, sicut accepimus, nec monitis nec mandatis nostris acquiescere volunt: nos eorumdem clericorum laboribus paterna pietate compatientes, vobis per authoritatem præcepta

A tium præcipimus, quatenus priorem & monachos monetis, ut præfato P. & fratri ejus decens & competens benehcium conferant & affignant. Quod si forte facere noluerint, vos cum exinde fuerit requisiti, fi vobis constiterit prædictus clericus, procuret ipsi afferentur, a præmonimata ecclesia de U. & capella de L. injuste & absque ordine judicisio, & B luicrum violentia ejectos fuisse, ipsos eidem restitui faciatis: non obstantibus litteris nobis forte confirmationis, quas prædicti prior & monachi a nobis impetrasse noluntur.

Statuimus, ut si super decimis inter vos & aliquam personam ecclesiasticam, assenu episcopi vel archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata B perpetuis temporibus & inconcussa persistat.

Accepimus quod quædam ecclesiæ clericis tali tenore sunt concessæ, quod post eorum obitum alii nominatim succedant. Unde, quoniam hoc iniquum est, & sacris canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus locum tenere: fraternitati vestræ, &c. quatenus hujusmodi successiones tam deseribalibes & iniquas, contradictione & appellatione cessante, fieri prohibeas, & omnino frivolas & vanas esse decernas.

Contingit interdum, quod licet abbas vel prior alicujus conventualis ecclesiæ, cum ecclesiastica vel sæculari persona, super his de quibus inter eos controversia vertitur, coram delegato vel judice ordinario transigat, litteris capituli sui de ratihabitione munitis, ipsum tamen capitulum eamdem transactionem omnino revocare. Unde quia super hoc nos consulere voluisti, consultationi tuæ talitor respondemus: quod si abbas vel prior, de capitulo suo litteras de ratihabitione habuerit, & compositionem quam fecit, præsertim si fuerit aliquot annis servata, capitulum, ac si non consuluerit in eam, non poterit aliquatenus revocare. Super eo vero, quod clerici & religiosæ personæ, super aliquibus, litteratum intuitu quas habent a laicis, sibi jus in ecclesiis vendicant: hoc tibi volumus innotescere, quod ubi episcopalis authoritas non accellerit, per illos ecclesias suas possunt obtinere.

Constitutus in præsentia nostra G. clericus, sua nobis afferione monstravit, quod cum inter ipsum & A. clericum super capella de Stancona controversia emersisset, tandem per transactionem fuit ipsata: & licet transactio ipsa, side hinc inde præstita, firmata fuisset, eam tamen præfatus A. servare contradicit. Quia ergo hujusmodi transactiones nonnumquam speciem obtinent fimonix, & non solum a malo, sed a specie mali, secundum Apostolum, non convenit abstinere: discretioni vestræ, &c. quatenus, cum propter hoc requisiti fueritis, partes ante præsentiam vestram convocatis & revocata transactione in irritum, causam diligenter audiatis, & fine canonico terminetis.

ANNO CHRISTE 1179.

CAP. VII. *Idem Remensi archiepiscopo.* A

Querelam I. presbyteri latoris præsentium accepimus, quod nobilis vir comes de Dampetra decimas ad ecclesiam suam pertinentes, per ministeriales suos ei abstulit, & injuste detinet occupatas. Unde fraternitati tuæ, &c. quatenus, si præscriptæ decimæ ad ecclesiam quam retinet, pertinent, præfatum comitem & ministeriales tuos ecclesiastica coercitione compellas, ut eidem presbytero absolatas decimas vel earum æstimationem absque diminutione restituant, vel etiande secum pacifice & amicabiliter componant.

CAP. VIII. *Idem Cantuariensi archiepiscopo & eius suffraganeis.* B

Cum clerici vestræ jurisdictionis, sicut accepimus, decedentibus ecclesiarum personis, paleisantur ipsis ecclesiis majores solito solvere pensiones, ut facilius easdem ecclesias possint adispisci: nos quidem ad tam detestabile vitium extirpandum, attentam volumus curam & solicitudinem adhibere. Inde est quod fraternitati vestræ, &c. quatenus omnibus clericis vestris, ne id attentare præsumant, publice & districte præcipiatis prohibeatis: & si qui contra prohibitionem vestram venire præsumpserint, appellatione remota, eos ecclesiis talibet adeptis quantacius spoliatis, & aliter pro tante præsumptionis excessu severitate ecclesiastica puniatis. Ad hæc, quia C quidam licet clerici, qui cum religiosis viris collusione facta, sine authoritate diœcesani episcopi, ecclesias quas tenent, eis constituatur eendulas, ut post decessum eorum, eædem ecclesiæ per præsentationem eorumdem religiosorum virorum, ad filios vel nepotes clericorum ipsorum pollint transferri: præsentium authoritate vobis præcipimus, ut si qui clericorum ipsorum inventi fuerint facere talia, a præscriptis ecclesiis, appellatione remota, non differatis authoritate apostolica removere, ne de sua fraude vel dolo lucrum valeant reportare.

Eccles. corundem pens.

CAP. IX. *Idem Wigorniensi episcopo. Pars capituli:* Meminimus.

Præterea illi qui episcopo ignorante, authoritate sua pensionem annuatim de ecclesiis, collusione facta, solvunt aut recipiunt, eas, personis debitantibus, ubi ab his qui per episcopum vel per ministrum tales ejus authoritate instituendi personas habentes jus recipiendi canonem receperint, in receptione pensionis non sume aliquatenus audiendi, præsertim si pontificalem, aut alterius qui de jure id facere potuerit, authoritatem, & silentium non conficterit interveniße. Non enim simplicès facerdotes vel clerici possunt ecclesias quibus præfunt authoritate propria post decessum suum tenuales efficere.

CAP. X. *Idem Carnotensi episcopo. Pars capituli:* Nos in sententi.

De cetero noveris, quod cum aliquis ad extraordinarium judicem litteris impetratis cum adversario suo sorte componit, postmodum in ecclesia de qua agitur, jus aliquod habiturus, si compositio non est juri contraria, non est ab loci episcopo hæc aliquatenus reprobanda: sed cenſus abſque episcopali authoritate & ecclesiæ cui præeſt, sub hoc prætexto ſolutus, vitam ejus qui ſolverit, non excedit.

CAP. XI. *Idem Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis.* A

Ex frequentibus querelis perſonarum ſatis manifeſte didicimus, in partibus veſtris conſuetudinem pravam adnodum & enormem, & ſanctorum patrum conſtitutionibus omnimodo contrariam, a multis retro temporibus invaliſſe, quod videlicet clerici cæca cupiditate ducti, eccleſias & eccleſiaſtica beneficia ſine aſſenſu diœceſani epiſcopi vel epiſcoporum, qui hoc de jure facere poſſunt, recipiunt, minus quam deceat ſolicite cogitantes, quomodo id a ſanctorum patrum conſtitutionibus eſt alienum, & eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. Unde mirati, frater archiepiſcope, ex officio tibi commiſſe ſolicitudinis tam iniquam conſuetudinem de provincia tua relict, ſicut debes, radicitus extirpare tam in clericos illos qui eccleſias & eccleſiaſtica beneficia occupata feicenter detinent, quam in ipſos qui eccleſias vel eccleſiaſtica beneficia taliter occupare præſumpſerunt, ſicut ex litteris inteſtimonium, excommunicationis ſententiam protuliſti. Nos itaque eamdem ſententiam ratam & firmam habentes, eamque authoritate apoſtolica confirmantes, per A. B. præcipiendo mandamus, quatenus epiſcopi ſinguli veſtram ſententiam in ſingulis epiſcopatibus ſuis faltem quarter in anno innovantes, eam, contradictione & appellatione ceſſante, faciatis inviolabiliter obſervari: nec clericos ipſos, qui ſententiam ipſam incurrunt, vel de cetero incurrent, ſi congrue non ſatisfecerint, & a præſumptione ſua omnino deſiterint, abſolvere præſumatis.

Apoſtolicæ ſedis authoritate. Nam epiſc. Norwic. *Ita habet.*

CAP. XII. *Idem Norwicensi episcopo.*

Audivimus, in epiſcopatu tuo, & aliis epiſcopatibus Angliæ, uſque adeo clericorum malitiam exeverviſſe, quod interdum colluſione inter ſe facta ſuper beneficiis quæ poſſidebat, ſe ſuſtinent ab aliis moleſtari, & poſtea, ut quæſtioni cedatur, & eidem clerici beneficia quiete poſſideant, quaſi nomine tranſactionis ſolvunt aliis de ipſis beneficiis annuam penſionem, ut poſſit mortuo eorum in beneficiis illa, ſuper quibus eſt inter eos clericos colluſio facta, jus ſibi valeant vendicare. Unde quia quod tibi ſit exinde faciendum nos conſulere voluiſti, fraternitati tuæ, &c. quatenus, ſi quos clericorum tuæ jurisdictionis colluſionem hujus fraudis legitime tibi conſtiterit commiſiſſe, eos beneficia, ſuper quibus colluſi fuerint, non differas appellatione ceſſante perpetuo ſpoliare: quia ſatis eſſet abſurdum & indignum, ſi fraus & dolus, quem in præjudicium tuæ jurisdictionis & aliorum committere noluiſtis, in eorum non redundaret incommodum & jacturam.

Penſum

CAP. XIII. *Item Lucius tertius B. Wigorniensi episcopo.*

Significavit nobis, T. rector eccleſiæ de Dubting, quod a dilectis filiis noſtris abbate & monachis Gloſtriæ, ad regimen illius eccleſiæ electus, de ſolvendo annuo cenſu quatuor marcarum, quem prædeceſſor ejus ſolvebat, corporaliter præſtitit juramentum: poſtmodum venerabilis frater noſter R. Wigornienſis epiſcopus, in cujus diœceſi ea ipſa conſiſtit, noipſe monachis cenſum ſolvere, niſi prius confiteret quod epiſcopali authoritate effet impoſitus, in periculum ordinis & ſub interminatione anathematis, interdixit. Unde

de præfatus rector hinc reatum perjurii meruit, A tenus, ſi verum eſt quod aſſerunt, ſilium ejus Vvgui ex ſucceſſione ejus, ipſius patrimonii jus dicitur obtinere, moncas diligenter & compellas, ut res ipſas, pignoratas recolligat, & eas eccleſiæ reſtituat: quod ſi facere noluerit, cum vinculo anathematis non differas coercere.

CAP. II. *Idem eidem. Pars capituli:* Ad aures. *Supra de ſponſi.*

De his qui parochiales tenent eccleſias, fraternitati tuæ taliter duximus reſpondendum, quod ad reparationem & inſtitutionem eccleſiarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis quæ ipſius ſunt, conferre, ſi eis ſuperſunt, ut eorum exemplo ceteri invitentur.

ANNO CHRISTE 1179.

CAP. III. *Idem.*

Ceterum ſi abbatem tuæ diœceſis donationem eum priore & quibuſdam de conventu ſuo facere contigerit, & pars conventus poſtea reclamaverit: datæ rei quantitas & illius terræ conſuetudo, quæ tamen ſacris canonibus manifeſte non obviet, eſt diligentius attendenda, & ſecundum hoc eſt donum ratum vel irritum judicandum. Verum cum alicui eccleſiæ poſſeſſio quælibet, interpoſita conditione, donetur non poterit a donatore donum poſtea revocari, niſi forte tali ſit conditione collata, quod ea ceſſante poſſeſſio revocari debeat.

CAP. IV. *Idem Wigorniensi episcopo.*

Illas vero terras, quæ de filvis extirpatæ, ſunt arabiles factæ, quas hereditario jure ſub annuo cenſu poteris concedere tenendas, a quibus ipſas ſuorum vel parentum ſuorum labore conſtiterit fuiſſe extirpatas: niſi forte alis poſſint ad majorem eccleſiæ utilitatem eum eodem donore & labore conferri.

Cert. lect

CAP. V. *Idem Panormitano archiepiscopo.*

Quia tua nos duxit prudentia conſulendos, utrum electi ſcholares, de rebus mobilibus, aut immobilibus poſſint facere vel condere teſtamentum, conſultationi tuæ reſpondemus: quod licet de his quæ paternæ ſucceſſionis & cognationis intuitu aut de artificio ſunt adepti, (ſive domo cuinquinquerium aut amicorum ſuorum, non habito reſpectu ad eccleſiam, perveniunt ad ipſos, libere diſponere valeant, de his tamen quæ de conſideratione eccleſiaſtica perteperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.

CAP. VI. *Idem Salernitano episcopo.*

Ad hæc licet conſuetudo illa non ſit rationi conſona, ſecundum quam clericus, ſi a Kalendis Martii uſque ad Kalendas Novembres deceſſerit, totum fructum beneficii, quem deberet anno illo percipere, pro voluntate ſua largitur: quia tamen in multis eccleſiis obſervatur, ſatis eam in archiepiſcopatu tuo poteris tolerare, præſertim ſi clericus in deceſſu ſuo graveturdebitis. Et illud eſt omnino rationi contrarium, ut unus clericus in una vel in diverſis eccleſiis archidiaconatum & canoniam vel decanatum obtineat: cum ſingula officia quæ ſunt in eccleſiis, aſſiduitatem exigant "præſtari.

"perſonatus.

CAP. VII. *Idem.*

De poſſeſſionibus autem, laicis ſub modico cenſu

PARS XXIII.

DE ALIENATIONE RERUM eccleſiæ, & de earumdem recuperatione.

CAP. I. *Alexander III. " Exoniensi episcopo.*

EX præſentium latoris inſinuatione accepimus, quod Alexander quondam ſacerdos eccleſiæ dictæ Offetolon, calicem quemdam argenteum, & medietatem totius breviarii ejuſdem eccleſiæ, pro ſua neceſſitate pignori obligavit, & ea, morte præventus, minime recollegit. Unde, quia indignum eſt, ut ejuſdem eccleſiæ res ſuæ, & præſertim, quæ facris miniſteriis deputatæ ſunt, taliter debeant deperire, fraternitati tuæ, &c. qua-

"Offon.

ANNO CHRISTI 1179.

censo concessis, nolverit tua fraternitas, quod G. A
lasa ecclesia est & manifestum appareat detrimentum ipsius, cum ejus conditionem deteriorem facere non liceritis, & ecclesia jure minorum semper debeat illaesa conservari, quae in damnum ipsius constiterit, ad jus ipsius proprietatemque redire convenit. Providendum est tamen, ne, si forte colonus possessionis illas expensis ac suo labore fecerit melliores, pauperis, quos bono animo fecerit, debeat defraudari.

CAP. VIII. *Idem Cenomanensi episcopo.*

Ad hoc praesentibus tibi litteris innotescat, quod clerici de mobilibus quae per celebres sunt adepti, de jure "restaurari non possunt. Verumtamen, de sui conscientia, nihilominus valent aliqua de bonis ipsis, non ratione " tementi, sed intuitu eleemosynae " erogare, in aegritudine etiam constituti.

"Vulg. recipiant
"Vulgat. mercis
"Clarigni;

CAP. IX. *Idem decano & capitulo Mortanensi.*

Ad haec in apostolicae fidei specula sumus, licet immeriti, Domino disponente, constituti, ut aciem nostrae considerationis ad universas ecclesias extendamus, & earum commodis & profectibus omnino intendamus. Pervenit autem ad audientiam nostram ex parte venerabilis fratris episcopi vestri, quod ipse pro ecclesiae nostrae necessitatibus magno fi- enore debitorum praegravatus. Unde, quia vir C providus & discretus non obmisit rogavit, ut vos pro eis reddendis solicitos redderemus. Quia vero, decet vos pro utilitate ecclesiae & incremento, diligentius & vigilius esse, dignitati vestrae admonendum, quod si contigerit eumdem episcopum ante solutionem debitorum, aut pro utilitate & necessitate ecclesiae sibi commissae contrariorsi, ex hac luce migrare, de rebus ibius qui spectant ad mensam ejus, donec alius loco ejus substituatur, eadem debita solvere teneamini. Quo substituto, episcopum ad eorumdem debitorum solutionem omnino adducetis, & licet filius debitus patris, ita praedatus sui praedecessoris pro necessitate ecclesiae contracta teneatur persolvere.

PARAXXII. UNI PLURA BENEFICIA ecclesiastica non committenda, nec unum inter plures dividendum: & de in beneficio sibi assignato non residentibus.

CAPUT I.

Alexander III. Ebroicensi archiepiscopo.

RElatum est auribus nostris, quod Nicolaus archidiaconus de Bedis, canonicus Heviamensis ecclesiae, ita integre & plenarie canonicam jam dictae ecclesiae requirit praebendam, sicut & alii qui die nostrae fuerant ejusdem ecclesiae defuncte. Super hoc etiam litteras nostras se habere proponit. Quia vero hoc indignum & absurdum est, nisi de confuetudine praefertim ecclesiae hoc posse inquiere: fraternitati tuae, &c. quatenus eumdem archidiaconum diligenter communeas, quod occasione litterarum nostrarum communia ecclesiae praebere nulla ratione, contra consuetudinem & institutionem ipsius ecclesiae, requirere audeat: nisi eidem ecclesiae in propria persona assidue vel per mediocrem unius anni voluerit deservire.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. II. *Idem Londoniensi episcopo.*

Cum teneamur et debito suscepti regiminis provisionem clericorum intendere: tibi & aliis ecclesiasticis praelatis, pro eis scripta nostra dirigimus, & interdum etiam super illorum provisione, qui aliquod benefcium sufficiens habere noscuntur, dum etiam aliquando ignoramus an habere aliquod beneficium, pro quibus tibi & aliis ecclesiarum praelatis scribimus, si preces & mandatum nostrum recepisti pro eligendo, vel aliquando recipies, qui aliud beneficium habet, de quo valet commode sustentari, nisi forte in litteris ipsis de alio beneficio quod habet, mentio habeatur: quia, si ad nostras preces sine causa rationabili providere, aequanimiter sustinebimus, si pro eo preces & mandatum nostrum non duxeris exequendum.

CAP. III. *Idem.*

Deferente I. Nob. presbytero, latore praesentium, accepimus, quod cum duas ecclesias haberet, archidiaconus tuus ipsum altera illarum spoliavit, & eam cuidam presbytero N. nomine alligavit. Praedictus autem sententiam se in hac parte gravari, ad venerabilem fratrem nostrum Treverensem" archiepiscopum appellavit. Quocirca, quia idem I. de mandato ejusdem archiepiscopi in praefectipatum ecclesiam iustifice restituimus, memoratus G. ad judicium nostrum appellavit. Postea vero praedictus archiepiscopus eumdem I. eo quod ad praesentium, suam vocatus ut alteram de praedicta ecclesia praemoniatus G. concederet venire contempsit, vinculo excommunicationis adstrinxit. Nos autem a sententia qua tenebatur, facientes eum absolvi, eumdem duximus sibi restituendum. Quocirca mandamus, quatenus praefatum ante praedictum tuum convocatis, praefato I. una de praefcriptis ecclesiis, quam voluerit, cum pertinentiis suis relicta, alteram praefato G. si ecclesiam non habet, non differas assignare. Si vero aliam habet ecclesiam, alteri personae idoneae, beneficio ecclesiastico carenti, in- D conflanter assignes.

Trans. ep.

CAP. IV. *Idem in Concilio Turonensi.*

Majoribus in ecclesia beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum nimis videtur: ut minorum clericorum perbendae patiantur sectionem. Idcirco ut ficut in magnis, ita quoque in minimis membris suis ecclesia firmam habeat unitatem, divinorum praebendarum, ut dignitatum permutationem, fieri prohibemus.

CAP. V. *Idem Norwicensi episcopo.*

Ad audientiam nostram pervenit, quod H. presbyter monachus de Rameseia, & clericum suum T. petendo vicariam ecclesiae de Burwelle, a qua XXIV. annis retrocessit, in diverfis praefatae ecclesiis personarum adeptus, multipliciter vexare ac fatigare praesumit. Quia igitur non est canonicum, ut qui curam animarum in diverfis habet ecclesiis, fiat vicarius in alienis: discretioni tuae, &c. quatenus rei veritate diligenter inquisita, si ita esse noveris, praedictum presbyterum a petitione praedictae vicariae desistere, appellatione & occasione remota, districtius compellatis: non obstantibus litteris, si quas tacita veritate per nuncium aliquem a nobis impetravit.

ANNO CHRISTI 1179.

vit. Extirpari enim debent, quae de avaritiae radice procedunt, & canonum fiunt contraria fundicoi.

CAP. VI. *Idem Ebroicensi archiepiscopo.*

Fraternitati tuae duximus respondendum, ut si clerici qui in ecclesiis tuae jurisdictionis beneficia sunt adepti, ad aliam diocesim, absque tua conscientia & assensu, morandi causa transierint, beneficiis quae a te habuerint, licenter tibi eos spoliare: nisi forte disciplinis fcholasticis inveniant, aut causam rationabilem tibi ostenderint, quare revertin non debeant. Praeterea clericos alterius dioecesis absque litteris commendatitiis episcopi sui, nisi pro eis preces aut mandata sedis B apostolicae receperis, non tenearis nec etiam debes recipere.

f. Lincolniensi

CAP. VII. *Idem G." Nicolniensi electo.*

De multa liberalitate credimus prorenisse, quod dilectus filius noster S. archidiaconus de Norhamtuna, prebendam, quam habebat in ecclesia tibi commissa, libere tibi concessit, ut eam dilecto filio G. nepoti vestro conferres. *Et infra:* Quoniam igitur nulla ratione sustinere possumus, ut memoratus archidiaconus dispendium patiatur, unde gratiam tuam de nostram reformare studemus, ubi jus praebendae fuae ceflerit G. ut veftram possit perferre voluntatem: fraternitati tuae, &c. *ut supra.* Cum autem ecclesiasticae institutioni contrarium sit, ut archidiaconatum praebenda curae in ecclesia, cui nosciter in archidiaconatus officio deservire, non habeat, nec differas illi assignare. Si vero aliam habet ecclesiam, alteri personae idoneae, beneficio ecclesiastico carenti, in- D constanter assignes.

Trans. ep.

CAP. VIII. *Idem Burdegalensi archiepiscopo.*

Pars cap. Conflabit: fup. de fpon.

Preterea de G. archidiacono, qui cum in tua & Tolosana ecclesia archidiaconus fit constitutus, & in utraque praefectus regulariter, collectis illis quae in archidiaconatu tuo poterit colligere, praeter conscientiam tuam & licentiam, Tolosam regreditur, & ibi per annum vel amplius moratur: providentiae tuae significamus, ut eumdem archidiaconum, si ita res se habet, altero quem maluerit, archidiaconatu, occasione & appellatione cessante, facias esse contentum.

CAP. IX. *Idem Salernitano archiepiscopo.*
Pars cap. supra de clericis matrimonia copulatis: Clericos.

Mandamus, ut si qui clerici ecclesiarum tuarum, fratribus Hospitalis cum licentia sui praelati sponte ac gratis per annum vel triennium fervire decreverint, nequaquam impedias: & interim beneficia sua ecclesiastica vel redditus, si quos habent, non amittant.

PARS XXXI. "Vulg.

DE EXCOMMUNICATIS.

CAP. I. *Idem" Exoniensi episcopo.*

EXparte tua nobis est constanti assertione propositum, quod quidam interdum pro certis causis excommunicati, sedem apostolicam visitant, & restitenes causa gratiae quibus tunt vinculo excommunicationis adstricti, auditis confessionibus suis, absolutionis beneficium" meruisse. Unde quia nos confolere voluisti, utrum illa absolutio teneat, si occultatis excessibus, pro quibus excommunicati A fuerunt, absolutionis meruerunt" privilegium, sive excommunicationis aliam causam praetendentes" Christi confessionis tuae taliter respondemus, quod si ita constiterit, eorcogese debes censura ecclesiastica, cum litteris tuis rei veritatem continentibus, ad sedem apostolicam redire. Si vero id tibi non constiterit, & eos suspectos habueris, quod non fuerint veritatem confessi: ipsos compellere debes exinde coram te, quod veritatem confessi fuerint, purgationem praestare.

ANNO CHRISTI 1179. "Innocentii;

CAP. II. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Qua fronte nos super articulis juris consulere valeas, non videmus, cum in his quae tibi nota sunt de liquida, manifeste dicatis quendam perverstere, & evidenter libertati "ecclesiasticae contra" *ecclesiae* re, pro qua ille gloriosus & inclytus martyr, praedecessor tuus Thomas martyr situs subiit non coparavit. Jam enim non in ecclesia, sicut canonicum est & honestum, non in palatio, non in camera tua, sed in propria camera regis, contra debitum juris & contra pontificalis officii dignitatem, epifcopum electiones decreis confirmare. Verum super his, de quibus nos consulere voluisti, prout nobis dederit Dominus, tibi respondemus. Sane fi quis pro contumacia vel alia qualibet causa, excommunicationem tenetur adstrictus, & offert se ad justitiam de his, pro quibus tententiam ipsam excepit: judex eum, si non in excommunicatione C decedat, absolvere potest, etiam si pars adversa, ne absolvatur, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem sufficienter cautione recepta, quod vel in presentia Romani pontificis, ad rejus audientiam appellatur, fi malueriit adversarius, vel coram judice, cui Romanus pontifex easdem delegaverit, vel coram eo in quo utraque pars conveneris, juris pareat equitati.

CAP. III. *Idem in eadem epistola.*

De his etiam, qui se conquerunter irrationabiliter excommunicationi vel interdictioni fuppositos, illud tibi duximus respondendum: etiamsi hi pro quibus taleriter sententiam, ad sedem apostolicam duxerint appellandum.

CAP. IV. *Idem Rotomagensi archiepiscopo.*

Quia quicumque est a nobis ex parte tua, si liceat tibi eos qui excommunicationis suis vinculo ab episcopis, aut suffragaciis tuis fuerint innodati, & ad audientiam tuam appellant, absolvere antequam veniant tuo judicio: inquisitioni tuae praesentibus litteris respondemus, quod fi poft appellationem inter eos sententia excommunicationis est promulgata, absolutione non indigent, cum sententia poft appellationem lata nenemini debeat tigere. Si autem ante appellationem fuerint excommunicati, ante ingressum caufe, recepto ab eis juramento, secundum ecclesiae confuetudinem debes eos absolvere, nisi episcopo a quo fuerunt excommunicati, in hac parte voluerit deferre, & eos ad ipsum absolvendos remittere. Cum autem ab epifcopo vel a te fuerint absoluti, causam audire debes & eam fine debito terminare: quia nec excommunicati ante absolutionem sunt audiendi, nec causa ad eos a quibus est appellatum, debet aliquatenus remitti.

CAP. V. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Cum ad hoc in beatorum apostolorum principis

ANNO CHRISTI 1179.

cipis cathedrata, quanquam immeriti, Domino dis-
ponente, simus constituti, ut plantare debeamus
quæ ad virtutem spectant & decorem, & evellere
& eradicare curemus, quæ sunt aliena rationi, & profectum impediunt salutis: intelleximus sane quod Hospitalarii nominatim excommunicatos contra prohibitionem ecclesiasticam presumunt tradere humanæ Christianæ sepulturæ, non cogitantes, quam grave sit illis in morte communicare, quos, dum viverent, ecclesiæ pios fuis exemplis a fine suo segregavit. Unde quoniam hujusmodi præsumptionem & temeritatem nolumus nec debemus aliquatenus tolerare: discretioni tuæ, &c. quatenus præditos fratres monetas & hortaris, & ex nostra parte præcipias, ut quos in excommunicatione defunctos in cœmeteriis sepelierint, A
extra cœmeteria ipsos penitus ejiciant. Quod si facere noluerint, tu hoc ipsum facias, quos invenies communicatione defunctos esse conscriteri, authoritate nostra, & appellatione remota, exequaris.

CAP. VI. *Idem in Turonenſi Concilio.*

Quoniam supervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas: & ecclesiasticæ libertati consulere, & subditorum & præsertim præditæ curantes, statuimus ut capellani, & qui eorum vices ministrant, hujusmodi sacramento adstringantur, ut ex quo fuerit cognitum eis, aliquid ecclesiæ vel cœmeterii seu ecclesiasticæ possessionis, in castrum venisse, vel castrenium violentia abstrum C
fuisse, convenient dominum castri, sive illum qui primus ab eo dominatum habet, cujus pœcellatæ consilioque res dirigi posset. Et si eorum commonitione præmissa, prædam non reddiderit, si audierit; vel si audierit, de integra restitutione infra octavum diem tertium secutum non fecerit: eosdem ab omni ecclesiastico celsabitur officio, excepto baptismo & confessione, & timore mortis communione. Quod in omnibus terris eorum propositi præceptum obtinuerit, non de & in illis, in quibus integrum exercent dominationem. Permittimus tamen, ut semel in hebdomada, causa confitendi corpus Christi, Missa in villa celebretur proxima, claufis omnibus aditibus, & recluso excommunicatis", præter ministros altaris. Quod si præ- D
dicti castrenses post datam inter eos sententiam incorrigibiles per xxxv. dies steterint, capellani diu eorum recedant officio, non amplius cum eis communicaturi, quamdiu sub anathematis vinculo tenebuntur. Sub hac lege scripsorres claudimus. Quod si capellani vel quilibet officiales clericis ex suis possessionibus sunt advocati servitii debitores, ultra tres menles commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod si gratia communitionis "eis concedatur, concedendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Quia vero ultra præfinum terminum cum eis commorari præsumpserit, officio iuno & ecclesiastico careat beneficio, & ne forte præda "in dolo converetur, aut clericos castrorum excolet jurisdictio: egredi debent, "obvia- E
re prædæ, audienti & sollicite inquisitori, si quæ res ibi fuerint ecclesiasticæ, vel earum rectis natores. Si quis autem clericus ob hujusmodi receptum, propter justitiam a domino suo rerum suarum damna pertulerit: ipse dominus non nisi per integram omnium restitutionem meretur absolvi. Si quilibet villa dnos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata fit sententia: "non careant "al. addunt dominodo officio, nisi qui ejus sublunt dominio. Quod si ec- "al. vetus clesia fua "advocationis fuerit, eadem effet & ibi ecclesia
interdicta: licet alterius advocationis corpora fe- fuis exhi
peliri: Missa tamen non celebrabitur. De mu- bi.

ANNO CHRISTI 1179. tandis autem castrorum vicariis vel clericis, statuimus ut archidiacono significetur, ne alius loco ejus subſtituatur, donec eodem adstringatur sacramento. Mercatoribus autem & ceteris hominibus civitatum vel "burgorum prohibemus, ne aliquem "al. burgum. nomine excommunicatum, "hospitem suscipiant, "al. hospitio. nec in venditione vel in cæteris rebus ei aliquam exhibeant accommodatione. Qui vero transgressores extiterint, a facerdote parochiano tres dies vocentur, tribus autem aliis diebus ad correctionem expectentur: legitimo die, si contumaciter abstinuerint, anathematis sententiam subeant: nec ab episcopo, nec ab archidiacono se noverint absolvendos. Si vero a domino illoye potenter ab hospitalibus excommunicatum, hospiti vim illatam quisquis tum fuerit, hospes reus non habeatur: sed ejus qui violentiam intulit, terra suspendatur, cujus suspensionis restitutio pontificali est arbitrio reservanda. In villis vero vel urbibus vel castellis, quæ regis subsunt dominio, in quibus constabularii statuuntur a rege, si ipsum constabularium conflictetit anathematis sententiam subire? ipse in villa præsente loco "medius: quo recedente, eodem "al. medius. "reverſuro, alii Divinum officium non amittant: "al. divinum si vero domestici omnibus a Christianitate suspensis officium. Et de cœmeteriis & ecclesiis, sive quibuslibet ecclesiasticis rebus ecclesiasticis tenebrarum" dari prohibemus, "al. tenebris. ne" pro ecclesiæ vel cœmeterii dedensione clerici fuerint iuste spontionem interponant: quod si præsumpserint, ordinis sui & beneficii periculum incurrant. Qui vero ecclesiam vel cœmeterium contempserint", vel ordinatis minus violentas imposuerint, anathematis sententia feriantur: nec ab illo nisi a domino papa absolutionem consequantur, nisi mortis intervenierite periculo, dispensatio misericordiæ inhibeat, data tamen pro "posse fa- "al. grab. tisfactionis cautione. Si autem clerici, pro alia Justione papam adiuros. Si quis videns excommunicatum ex nomine, hospitio susceperit, vel ei pecuniam seienter accommodaverit: quia nostri sunt constituti mandati, prohibemus ne quis Christianus vel Christiana ei serviat, donec inde fatisfecerit. Præcipimus autem, quod decani" fide ad- "al. decani. stringantur, quod si eis cognitum fuerit, aliquem de clericis hæc decreta non servasse, episcopo, si affuerit, vel archidiacono denuncient. Prohibemus etiam, ne abbates vel monachi, priores vel abbatissæ, vel priorissæ, de possessionibus ecclesiasticis tenoriam" donent: clericis autem & laicis prohibemus, ne quis scienter prædam "eccle- "al. ecclesiæ siæ eunat, vel prædam "cœmeterii, vel cujuslibet possessionis ecclesiasticæ quod qui præsumpserint, anathematis vinculo teriantur.

Ex decretis Celeſtii papæ, cap. 2.

Quicumque intra anni spatium civiliter sive publice causam suam coram suis excommunicatoribus non peregerint, ipsi sibi audientiæ altium clauſiſſe videantur. Quod ſi obſtinato animo deſuetî fuerint, non illorum cauſſam, ſed beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententiam, Divino judicio reſervantes, quibus vivis non communicavimus, mortuis non communicemus.

CAP. VII. *Idem.*

Cum ab eccleſiarum prælatis eccleſiaſtica ſententia in maleſactores aliquos promulgatur, debet ratæ & ſtimæ conſiſtere, "ut ulque ad dignam "al. ne. ſatisfactionem inviolabiliter obſervetur. Quia propter diſcretioni tuæ, &c. quatenus ſi quando diſce-

ANNO CHRISTI 1179. diſcetus filius noſter Lan. pbiensus ſancti Petera- A
tii", in clericos vel in laicos parochianos ſuos interdum inſeriditi vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tuleriit, præcipias obſervari nec eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque conſcientia ejuidem plebani, aliqua ratione relaxes.

PARS XXXII. DE CONJUNGENDIS FILIIS ante vel poſt compatrem genitis.

CAP. I. *Alexander tertius Salernitano archiepiſcopo.*

UTRUM autem filii vel filiæ ante vel poſt compaternitatem geniti, poſſint ſimul ad invicem contrahere, canones ſanctorum diverſorum & locorum conſuetudinem inveniuntur. Et licet primus canon exinde editus, natos poſt compaternitatem prohibeat ad invicem copulari: aliqui tamen canon poſterius editus primum videtur corrigere, per quem ſtatuitur, ut ſive ante, ſive poſt compaternitatem geniti ſint, ſimul poſſint conjungi: exepta illa perſona dumtaxat, per quam ad compaternitatem perventur. Unde tolerabilius nobis videretur, ut ſecundum poſteriorem canonem, etiam poſt compaternitatem geniti, ſimul poſſint copulari, præter illam perſonam, per quam compaternitas contrahitur, nisi conſuetudo eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habeat.

CAP. II. *Idem eidem in eadem epiſtola.* B

Si vir vel mulier ſeienter aut ignoranter filium ſuum de facto fonte ſuſceperit, an propter hoc ab invicem leparari debeant & alii copulari, quia non generatur eadem affinitas, conſultationi vestræ ita reſpondemus: quod quamvis ſit generaliter conſtitutum ut deberant, quidam tamen humanius & potius ſtatuimus, aliter ſtatuunt. Et ideo nobis videtur, quod ſi ignorantia, ſubtato omni malitia id fecerint, non ſint ab invicem ſeparandi, nec alter alteri debitum debet ſubtrahere, niſi ad continentiam ſervandam poſſit induci. Quod ſi ex ignorantia id factum eſt, eos excuſare ignorantia videtur: ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari vel dolus. D

PARS XXXIII. QUI FILII SINT LEGITIMI, & de exactione dotium poſt divortium & ad quem pertineat hujus cauſſæ cognitio.

CAP. I. *Idem" Exonienſi epiſcopo.* "Oxon.

MEMINIMUS nos fraternitati tuæ ſuper cauſſa quæ inter P. & R. de quadam hæreditate vertitur, quam idem P. nomine Sibillæ uxoris ſuæ petebat, tali modo ſcripſiſſe: ſi ſit conſtare, prout literæ tuæ continebant, inter dicti R. patrem & matrem, poſt ejus nativitatem matrimonium fuiſſe contractum, cum omni appellatione remota legitimum eſſe denuncies, & ab hæreditate paterna propter cauſam prædictam nullatenus debere repelli. Tanta eſt enim vis "ſacramenti, "matrimonii. ut qui antea fuit geniti, poſt contractum matrimonium habeantur legitimi. Verum quoniam P. ultra quam in literis tuis continetur, nobis ſignificavit, quod pater ſuus, viventе uxore, matrem R. tenebat, & cum in adulterio procreaſſet, & quod in mortem ipſius uxoris mater fuit machinata: fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritatem in- *Concil. General.* Tom. XIII.

quiras, & ſi tibi conſtiterit, quod viventе uxore, A
pater prædicti R. matre ipſius publice abuſus fuiſſet, cum ſuſpicione, & ab hæreditate repellendum, præſertim ſi matet ipſius in mortem prioris uxoris fuerit machinata, decernas, quoniam inter ANNO CHRISTI 1179. le legitimum matrimonium contrahere non potuerunt.

CAP. II. *Idem venerabili fratri N. epiſcopo Bathonienſi.*

Ex conqueſtione E. mulieris, nobis innotuit, quod R. quondam vir ſuus, a quo, ſicut dicitur, fuit ſine judicio eccleſiæ ſeparata, duteni ſuam ſibi reddere contradicit. Quia vero indecens eſt, & in juris ordine alienum, ut prædicta mulier ſedem ſuam amittat: fraternitati tuæ, &c. quatenus, ſi eadem mulier a prædicto viro, judicio eccleſiæ, ſeparata fuerit, ipſum monetas & inducas, ſi & neceſſe fuerit, appellatione remota, eccleſiaſtica diſtrictione compellas, ut prædictæ mulieri dotem ſuam reſtituat, aut ſecundum terræ conſuetudinem, interſalentia tua juſtitiæ plenitudinem exhibeat.

CAP. III. *Idem:*

Conqueſtus eſt nobis H. lator præſentium, quod quamdam mulierem neptem R. accepit in uxorem, & præſtitus R. ipſam exhæredare conatur, eo quod ante deſponſationem matris ſuæ nata fuerit: cum poſtea, prout dicitur, pater præfatæ mulieris, matrem ipſius acceperit in uxorem. Inde eſt quod fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritate diligenter inquiſita & cognita, nullius appellatione obſtante, legitimam eſſe judicetis, inhibentes prædicto R. ne ipſi & mulieri parte, ne deſponſatæ mulieri, vel hæredibus ſuis, hæc occaſione ſuper hæreditate ſua moleſtiam inferat vel gravamen. Si autem contra inhibitionem noſtram venire præſumpſerit, eum ſublato omni appellationis remedio, eccleſiaſtica ſeveritate percellatis.

CAP. IV. *Idem London. & Wigorn. epiſcopis.*

Cauſam quæ inter R. & E. ſuper eo quod mater jam dicti R. dicitur non fuiſſe de legitimo matrimonio nata, agitari dignoſcitur, experientiæ veſtræ jam prideni commiſimus terminandam. Verum quia in literis noſtris inferi fecimus, ut ſæpe fato P. poſſeſſionem omnium eorum, quorum poſſeſſor extitit, quande ava ejus inter Hiroſolymam proficiſcendi arripuit, ante principalis cauſæ ingreſſum faciatis appellatione ceſſante reſtitui, ſi eadem poſſeſſione fuiſſet per violentiam ſpoliatus: nos attendentes, quod ad regem pertinet, nonad eccleſiaſticam auctoritatem, de talibus poſſeſſionibus judicare, ne videamur jart de dignitatibus curiæ in Chriſto filii noſtri H. regis Anglorum principis detrahere, qui, ſicut accepimus, motus eſt & turbatus, quod de poſſeſſionibus non cognitus eſt, cum ipſarum judicium, ut aſſerit, ad ſe pertineat: volumus, & fraternitati veſtræ mandamus, quatenus poſſeſſionum jura regi reſtituantes, ſidum de principali cauſa, videlicet utrum mater prædicti R. de legitimo matrimonio fuerit nata, plenius cognoſcatis, & eam vel aliam ſecundum litterarum noſtrarum tenorem, appellatione remota, terminetis: licet incongruum videatur, ut matrimonium genitricis præfati R. impetatur, quod ea viventе, ut dicitur, non fuerit impetitum.

ANNO CHRISTE 1179.

CAP. V. *Idem.*

Cum inter I. veterem concivem nostrum & T. mulierem, a divortii fit sententia canonice prolata: filii eorum, qui ante sententiam nati fuerunt, & ille qui tunc concepus erat, non debent exinde sustinere jacturam, cum parentes eorum publice sine contradictione ecclesiæ matrimonium inter se contraxerint. Inde est quod auctoritate apostolica statuimus, ut filii eorum, quos ipsi ante divortium habuerunt, & qui concepti tunc erat ante latam sententiam, a nullo minus legitimi habeantur, & quod in bona paterna jure hæreditario succedant, & de bonis parentum suorum succedant. Quocirca venerabilitati vestræ, &c. quatenus præfatos filios memorati I. & prædictæ mulieris, succedere in paterna bona, & exinde nutriri non prohibeatis: nec ecclesiæ divortii in parentes eorum celebrati, eis a quoquam molestiam vel gravamina insinceatis inferri.

PARS XXXIV.

DE RAPTORIBUS, ET ECCLESIARUM violatoribus, & quando post peractam pœnitentiam fit negandæ sepulturæ ecclesiastica, nisi fatisfiat de damnum restituendo.

CAP. I. *Eugenius tertius universo clero.*

SUper eo quod de raptoribus ecclesiarum, atque presbyterii, qui pœnitentiam eis injungere, & oblationes eorum contra statutum nostrum suscipere attentaverint, a nobis communi deliberatione statutum sum fratribus nostris statuimus, & constitutionem ipsam, sanctorum patrum vestigia subsequentes, auctoritate Dei sanctorum apostolorum Petri & Pauli pariter confirmamus: statuentes, ut quicumque ex his raptoribus, qui in urbe divisiones suggerere violenter surrexerint, in rapina, sive in ecclesiarum violatione manifeste est deprehensus, vel amodo fuerit, nisi ablata prius restituat, si poterit, vel emendandi pienam fecerit satisfactionem, pœnitentiæ beneficium ei penitus denegetur. Si vero ulque ad obitum, quod absit, in sua contumacia duraverit, & in extremis pœnitus, pœnitentiæ remedium humiliter postulaverit, si emendationem vel emendandi fecuritatem præstiterit, ac fidejussores, qui absolta restituere debeant, idoneos dederit, ei pœnitentia & ecclesiastica sepultura concedatur. Qui autem in sanitate, oblitamate mente non pœnituerit, vel emendaverit, & in morte fecuritatem ac fidejussores, licet dixisset, præstare nequiverit, * solemnitas pœnitentiæ parum proderit, ficut credimus, viderit: sed viaticum non negetur, ita tamen, ut nullus ecclesiarum sepulturæ ullius interitis, nec ejus eleemosynam acciperte præsumat. Quod si qui presbyterorum vel clericorum contra statutum nostrum in vita vel in morte pœnitentiam dare, aut sepulturæ illorum interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentaverint, seu hujusmodi supine participes inventi fuerint, ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & beneficio ecclesiastico careant.

** Forte hic solemnitas.*

CAP. II. *Alexander III. Claromontano episcopo.*

Litteris tuis quas I. lator præsentium exhibuerat, continebatur, quod cum pater ejus multis fuisset criminibus irretitus, qui per appositionem ignis, ecclesiarum incendium diabolo suggerente commiserat: tandem in ultima ægritudine constitutus, se confessus est peccatorem, & accepta pœnitentia de commissis, per manum capellani sui fuit a sententia anathematis absolutus: sed cum moriens, ecclesiastica sepultura requirit hæbere. Quia propterea ita res se habet, fraternitati tuæ, &c. quatenus corpus ejusdem patris I. sepradicti, appellatione cessante, facias in cemeterio sepeliri, & heredes ejus monemus & compellas, ut his quibus ille per incendium vel alio modo damna contra justitiam irrogavit, juxta tuas facultates condigne fatisfaciant, ut fic a peccata valeat liberari.

ANNO CHRISTE 1179.

Cum. Claromontano.

Idem ex Concilio Turonensi.

Fures & latrones fi in furando vel in prædando occiduntur, visum est pro eis non orandum: & fi comprehensi & vulnerati fuerint, & presbytero vel diacono confessi fuerint, communionem eis non denegamus.

CAP. III. *Item Alexander tertius Lucensi episcopo.*

De fecunda vero quæstione, hoc tuam discretionem tenere volumus, quod propinqui quos, quem per manifestas excessibus, videliet homicidio, incendio, violenta manum injectione in clericos, in violatione ^ multarum ecclesiarum & incestu, vinculo excommunicationis adstringis, mandati sunt ut pro eis satisfactionem exhibeant: quod fi fecerint, quia labrare in extremis, præstito juramento, per presbyterum ^ tenuerit ab excommunicationis sententia relaxari, in cemeterio potuitset eis sepeliri. Si autem propinqui sui tuis acquiescere monitis contradixerint, quia jam non eft purgatum peccatum, defuncto negandæ eft ecclesiastica sepultura.

** Cum. non debo.*

** Forte hic*

** Lucens.*

DE PEONITENTIA.

PARS XXXV.

CAP. I. *Alexander III.* * *Exoniensi episcopo.*

** Oxon.*

SIcut dignum eft & omni rationi consentaneum, graves & difficiles quæstiones ad examen sedis apostolicæ referri: ita etiam nobis ex ministerio susceptæ solicitudinis imminet, facilem quæstionem, prout nobis Dominus dederit, absolvere, & simplicia nobis consultium postulantibus respondere, ut providentia Romanæ ecclesiæ, quæ ubique terrarum obtinet, disponente Domino, principatum, quæstiones solvantur, & removeatur in his ambiguitas de coelibus fugulorum. Licet autem super quæstionibus, quas tua nobis directio solvendas duxit, te non dubitemus providere, & discretum cælibem: cogimur tamen ex susceptæ servitutis ministerio, discretioni tuæ juxta providentiam nostram exinde de respondere. Sane cum vir sapiens & discretus fit, & in his plurimum exercitatus, plenius nosti, quia in excessibus singulorum non, solum delicti qualitas, sed quantitas, & ætas, scientia, sensus ^ atque conditio sunt attendenda. Quare non solum secundum qualitatem & quantitatem factnoris, sed secundum ea quæ dixtinus, & secundum locum & tempus, quo delictum committitur, unicuique debet pœnitentia injungi: cum, licut tu ipse non ignorare, idem excessus magis in uno, quam in alio fit punicndus. Illi autem qui animo occidendi illum sanctum & reverendum Thomam quondam Cantuariensem archiepiscopum, aut seriendi, aut capiendi, ut de illis caperione mors ei subsecuta fuiffet, citra manuum injectionem fe fatentur venisse, pari pœna funt puniendi: & ali qui non ut ferirent, fed ad percussoribus opera ferrent, fi forte violentia, quam quidem amoliri debebant, impediretur, paulo minori pœna mulctari: quia licut fcripsum eft, qui potuit hominem liberare a morte, & non liberavit, ipsum occidit. Conftat quoque eos ab homicidii reatu immunes non esse, qui occisoribus contra illos open ferre veneriant: nec esset ferupulo forietatis occultare, qui, cum possit, manifeste facinori debent obviare. Illi vero qui se afferunt animum regis inflammasse ad odium, unde forte fuit homicidium subsecutum, fatis dicere & probare, fed non ita fevere funt puniendi: nisi forte ipsum regem ad illud homicidium B provocaffent. Illi quoque non fuerunt a culpa liberi, nec a reatu debent esse immunes, qui licet fuerint inique machinationis ignari: hæritis tamen, & eos fcientes esse fceleratos, vel in latebris, vel in armis eorum custodiendis, ministerium præbuerunt: illos vero, qui dicuntur illius viri fanctiti & fuorum per mortem occupaffe spolia, fi nihil aliud in tanto facinore commiserint, a pœna mortis ejus arbitramur immunes: fed hæc quæ occuparuerunt, teneantur eis in integrum reftituere, quibus abbata fuerunt, fi habeant in facultatibus, unde ea reddere possint. Et ipsi tamen ex ^ hinc pœnitentia moderata eft injungenda: quia licet ex his quæ occuparuerunt, quædam fuerint de pauperibus in eleemosynam erogaffe, tamen alienus res, cum ipsis postuiffent eis restituere quorum fuerint, ^ debuerunt pauperibus erogare. Illi vero qui falsa excommunicatorum participatione fe reos esse cognoscunt, conideranda temporis qualitate, quo in eadem locuitia perdurverint ignorantes, & inquisito etiam, si amore vel affectione communicaverint ignoranter vel fcienter, fecundum hoc pœnitentia eft indicenda. Clericos vero, quos conftat armatos effe & inerfeille contra facinori, & clericos etiam illos qui conisilium illud dederunt, vel ut fanctus vir caperetur: perpetuo non solum ab altaris officio deponendos effe cenfemus, fed etiam ita, ut in ecclesiis nullis unquam temporc effectiones legant, nec responforia five antiphonas cantare in chori, fed in plalmis apud Dominum de commiffo veniam fatagent implorare. Infuper clerici etiam ipfi in obftructo claustro monachorum vel canonicorum, si fieri poteft, funt ineludendi: ita quidem, quod ipfi in fi septenium feu quinquennium debeant ab introitu ecclesiarum cohiberi.

** Cant. mil. Anal.*

** fic cant. ca*

** Cant. non debo.*

** Tabernac bo*

CAP. II. *Idem eidem.*

Ex tuæ fraternitatis litteris & confeffione facerdotis præfentium latoris accepimus, quod cum eum ad facerdotii ordinem affumendum non aliter voluiffet ejus archidiaconus præfentare, quinque folidos eidem archidiacono folvit, & fic poft modum ordinem iftum, per eum præfentatus, accepit. Unde fuper eo de quo conisilium noftrum poftulafti, fic duximus respondendum: ut fi hoc non eft publicum, fed fecretum, eumdem facerdotem fecretus convenias, monens eum, fine differtamen coactione, propenfus, & inducens ut ordinem alicujus religionis aflumat, & perpetuo ab officio, quod ita illicite acquisivit, abftineat. Si vero ad religionis ordinem affumendum forte inducere non potest, ftudeas ei ad fustentationem aliquod ecclesiafticum beneficium conftituere, ad hoc, ut debeat officio facerdotali fponte in perpetuum abftinere. Alioquin non erit tutum, cum

Concil. General. Tom. XIII.

ANNO CHRISTE 1179.

ANNO CHRISTE 1179.

fit fecretus exceffus, ipfum invitum ab eodem officio cocrcere. Sed ramen pœnitentiam fecretam, fecundum quod tibi visum fuerit, injungere non posiponas.

CAP. III. *Item eidem.*

De peregrinationis votis, an electnofyni reddimi poffint, vel per alium pro neceffitate adimpleri, tibi respondemus: quod ab ejus qui præsider, dependet arbitrio, ut conideret diligentius & attendat qualitatem perfonæ & cauiam comingationis, feu id ex infirmitate, five affluentia contingat divitiarum: & utrum peregrinatio, an recompenfatio utilior fuerit, & Deo magis acceptæ & fecundum hoc debeat eandæ dispenfare.

CAP. IV. *Item archiepiscopo Cantuariensi.*

Quod autem confuluiftis, utrum remiffiones, quæ fiunt in ecclefiarum dedicationibus, aut conferentibus ad aflificationem pontificis, alis profint, quam his qui remittentibus fubfunt: hoc tuam difcretionem volumus firmiter tenere, quod cum a non fuo judice nullus ligari valeat vel abfolvi, remiffiones ipfæ nullius effectus poffunt nisi tantummodo arbitramur, quibus ut prodeffent, paftores proprii fpecialiter indixerunt. Et in hoc intelligas eam quæftionem folutam, in qua quæritur, utrum is qui excommunicatus communicat, a non fuo epifcopo abfolutionis gratiam debeat implorare.

PARS XXXVI.

DE SENTENTIIS ET interlocutionibus.

CAP. I. *Alexander III. epifcopo Narbonenfi & abbati de Evesham.*

SCripfimus vobis ad fuggeftionem Fl. clerici nostri, in causam quæ vertitur inter capella N. diligentius audire debeatis, & fub certa forma terminare, omnino immemores exiftentes, quod eam prius alii judicibus commiffimus, dilecti autem filii noftri S. & R. fuis literis nobis intimarunt, quod ipfi prædictam causam fibi a nobis, appellatione remota, commiffam, ordine judiciario terminarent. Quare a præmiffis judicibus recitatem ftudiofius inquiratis, & fi noveritis eos super causa memorata diffinitam protuliffe fententiam, nullatenus in causa ipfa procedatis: & fi forte proceffiffis, nec inaudatum noftrum, nec factum veftrum volumus eorum fententiæ derogare. Sed vobis firmiter injungimus, ut præmonitato fit, perpetuum super eadem causa auctoritate apoftolica imponatis filentium.

CAP. II. *Idem eisdem.*

Cum aliquibus adjudicata eft poffeffio, non fufficit eis pignora dari, nisi corporali gaudeant poffeffione.

CAP. III. *Idem R. Wigornienfi epifcopo.*

Cauſam quæ vertitur inter fratres Dunelmenfis monafterii, & monachos S. Albani super ecclefia de ^ Tecumeda, audiatis, & appellatione ceffante terminetis: illud inter cetera fpecialiter provifi, ut fratres Dunelmenfes ecclefiæ auctoritate & aflenfu epifcopi eaufam ingrediantur: ne fi fratres fancti Albani obtineant, epifcopus Dunelmenfis fe abbatem iftius ecclefiæ proponens, litem fopitam valeat fuscitare.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. IV.

Archidiaconis de ecclesiastica institutione non videtur licere, nisi auctoritas episcoporum & consensus accesserit, in aliios sententiam promulgare.

CAP. V. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

Cum aliqua causa, appellatione remota, committitur, & sententia fertur iniqua, eam evacuari oportet, nec debet ei stari, si manifestam contineat iniquitatem.

PARS XXXVII.

DE LEPROSIS.

CAP. I. *Idem.*

EX transmissa conquestione R. clerici nobis innotuit, quod cum ecclesia de N. a monachis, ad quos jus illius ecclesiæ spectare dinoscitur, ei concessa fuisset tum temporis cura VV. clericus, qui fuisse lepra tactus perhibetur, eam possideret, timens ne fuisset eadem concessione, aliqua fieret innovatio, ad sedem apostolicam appellavit, & ad nos nuntium suum destinavit. Quoniam igitur universis Dei fidelibus, & his maxime qui clericali dediti sunt officio, in sua justitiis adesse tenemur: directioni vestræ, G. quæremus, & vobis ita constituti, præsentium ecclesiam præfato R. taliter concessam, & ecclesiæ] ad ipsam pertinentia, ad nos fictam super eadem ecclesia] in ea temporibus aliam institutionem, eo inde amoto, eam ipsam, omni contradictione & appellatione cessante, jam dicto R. faciatis, dilatione postposita, assignari: non obstante quod eadem concessio facta fuerit tempore prædicti VV. si ipsum præmonimato modo manifestum fuerit laborasse. Testes vero, quos idem R. vobis nominabit, monetis attentius, & inducere laboretis, ut omote justitiæ, testimonium perhibeant veritati.

CAP. II. *Idem.*

Pervenit ad nos, quod cum hi, qui lepræ morbum incurrunt, de consuetudine generali a communione omnium separantur, & extra civitates & villas ad locа solitaria transferantur, nec uxores vires, nec viri uxores suas valiter agrotantes sequantur, sed hinc ipsis unnece præsumant. Quoniam igitur, cum vir & uxor una caro sint, nec debeat aliter alterо diutius esse: fraternitati tuæ, &c. quatenus, si qui sunt in provincia tua viri vel mulieres qui lepræ morbum incurrunt, uxores ut vicios, vires ut uxores suas sequantur, & eis conjugali affectione ministrent, solicitis exhortationibus inducere laborcris. Si vero ad hoc induci non poterunt, eis auctius injungatis, ut uterque alterо vivente continentiam servet: & si qui contra mandatum nostrum venire præsumpserint, eos contradictione & appellatione cessante, vinculo anathematis adstringas.

Sed hoc, ubi de locis habitatis expelluntur ad solitudinem fugiendum, ubi non est vel hoc, quod tantis aquæ magnitudo vetat accedi, quod ex tactu timetur infectio: illud, quando non licet repræsentare.

CAP. III. *Idem Baronensi archiepiscopo.*

Quoniam ex multis auctoritatibus & præcipue ex evangelica veritate apparet, nemini licere uxorem suam, excepta causa fornicationis, dimittere: constat quod five mulier lepra percussa fuerit, five gravi aliqua infirmitate detenta, non est propterea a viro suo separanda. Leprosus autem, si te continere noluerint, & aliquam quæ sibi nubere velit, inveniant, liberum est eis ad matrimonium convolare. Quod si virum suo, sive Divino judicio leprosum fieri contigerit, & firmus a sana carnale dobitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exegerit, est solvendum, cujus præcepti nullam in hac causa invenimus exceptionem.

CAP. IV. *Lucius III. Lincolniensi episcopo.*

Super eo vero quod quæsivisti de rectoribus ecclesiarum, lepræ maculis adeo infectis, quod altaris nulla ratione deservire, nequis sine magno scandalo illorum, qui adstant, ingredi ecclesias: hoc tuam volumus fraternitatem tenere, quod eis dandus est coadjutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus ecclesiæ ad sustentationem tuam congruam recipiat portionem.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS

PARS XXXVIII.

CAP. I. *Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.*

DEquarta vero decimæ & oblationis defunctorum, clerici ab impetitione episcopi, quadragenaria temporis se posse præscriptione tueri videntur: nisi forte cathedralis fedes paltore interim carnifset, quia tunc ecclesiæ exigere debuit. Sed Romana ecclesia triennalem præscriptionem contra ecclesiam non admittit.

CAP. II. *Idem "Cistrensi decano.*

Ex litteris tuæ dubitationis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas finguli singulas possiderit, & præterea terminorum inter vos controversiam verti, eo quod dicas eum antiquos fines egressum, patrem fundi sui occupasse: ille etiam asserit, se eandem partem fundi xl. annis possedisse inconcusse. Tu autem ad tuam præbendam quiete per idem tempus perstitisse affirmas. Qua in re quanti ei incumbit probatio, peritori, an possessori. Ad quod sane frire debes, quod judicium finium regundorum tale est, ut in eo utraque pars vices duorum habeat, agentis scilicet & ejus cum quo agitur. Unde sane inde rite testes produci possunt ad cognitionem judicis instruendam. Quibus examinatis, judex quos præcedere intellexerit, ad fidem ibi faciendam admittet. Quod si forte ambarum partium testes æque idonei sunt, possessoris recipientur, cum promptiora sint jura ad absolvendum quam ad condemnandum: exceptа causa liberali, in qua fi utriusque partis testes forsan æquales fuerint, pro libertate tamen semper pronunciabitur. Nam possessori probationem aliquando dari; juris manifesti est, cum in sacris canonibus cautum sit ita: Si quis obtenta præscriptionem longi temporis, & eam probaverit, reportet possessionem: quoniam nemo recte objicit, nisi qui possidet.

CAP. III. *Idem Remensi archiepiscopo.*

Controversiam quæ inter Macloariensem & Formolensem ecclesias super decimis de villa de Resnegan, mota fuit, nos cum fratribus nostris pertractavimus: & quidam monachi decimam omnem illius villæ hoc modo pertinere, tam per Carioli regis donationem, quam per nostrum privilegium, allegabant. Clerici vero ecclesiæ Formolensis tertiam partem decimæ, xxx. annis & eo amplius sine interruptione (prout veritati vel legitimæ, possedisse asserebant. Nos vero utriusque partis rationibus & allegationibus indagatis, decrevimus, quod ecclesia Formolensis tertiam partem decimæ per xxx. annos quiete & inconcusse le possedisse, per tres personas idoneas" sibi propriare poterit, ea deinceps sine inquietatione possidebit.

CAP. IV. *Idem abbati & monachis sancti Andreæ.*

Si de terra quam habetis in parochia de Brevesselle, jam per xxx. annos vel eo amplius decimas sine reclamatione aliqua solveritis, & hoc anno eas canonicis de Planio, post appellationem ad nos factam, contra justitiam tolueritis, eas sibi de cetero integre & sine molestatione, occasione & appellatione postposita, persolvatis, & qua noscimini subtrasisse, integre restituatis. Licet enim privilegium Romanæ ecclesiæ beneficio, fratribus Cisterciensis ordinis indultum fuerit, quod de laboribus suis nullis decimas vel primitias persolvere debeant: de privilegio tamen vobis indulto tanto magis laborandum evolustis, cum liberum sit unicuique jusi suo renunciare, coque modo non potestis vos in hac parte tueri. Sane nisi vos & ordinem vestrum tantum diligeremus, graviter adversus vos moveremur: nec "poterimus aliquatenus relinquere impunitum, si nobis constaret, quod post appellationem ad nos factam, manus vestras extendere excendisse tis ad prædictas decimas furripiendas.

CAP. V. *Idem glorioso Clemens in illo Seromatum.*

Vigilanti studio cavendum est, (quod summa dimenso Divini judicii ab initio confuevetur propria dimittere, alienа non appetere) ne malæ fidei possessiones finus in aliquis præditis, atque reibus maxime ecclesiasticis; quorum nulla antiqua dierum possessio jure juvat aliquem malæ fidei possessorem, nisi fesipserit, postquam noverit se aliena possidere; cum bonæ fidei possessor dici non possit. "Euphegius enim legislator, solum propter vitandam miserorum legentium, & longi temporis errorem & confusionem primus triennali & quadragenali possessioni vigorem legis imposuit: nobis autem in rebus tam cognitis quam latentibus placuit non habere vigorem.

CAP. VI. *Item Gregorio Syracusano episcopo.*

Ne religiosorum virorum corda ecclesiasticarum rerum contentio a mutua, quod absit, caritate disjungat, magna est solicitudine studendum, ut facilium finem tex posse in alterationem deducta percipere. *Et infra.* Hortamur ergo, ut ad loca prædicta, de quibus contentio est, de cetero accedere, & utraque parte constituta, cominus loci ejus in lite fuit, vestra facialis presentia terminari, xl. tamen annorum ab utraque parte servata præscriptione.

CAP. VII.

Sanctorum patrum auctoritas & humanæ leges *Concil. General.* Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1179.

divinus: & quidam monachi decimam omnem illius villæ hoc modo pertinere, tam per Carioli regis donationem, quam per nostrum privilegium, allegabant. Clerici vero ecclesiæ Formolensis tertiam partem decimæ, xxx. annis & eo amplius sine interruptione (prout veritati vel legitimæ, possedisse asserebant. Nos vero utriusque partis rationibus & allegationibus indagatis, decrevimus, quod ecclesia Formolensis tertiam partem decimæ per xxx. annos quiete & inconcusse le possedisse, per tres personas idoneas" sibi propriare poterit, ea deinceps sine inquietatione possidebit.

CAP. IV. *Idem abbati & monachis sancti Andreæ.*

Si de terra quam habetis in parochia de Brevesselle, jam per xxx. annos vel eo amplius decimas sine reclamatione aliqua solveritis, & hoc anno eas canonicis de Planio, post appellationem ad nos factam, contra justitiam tolueritis, eas sibi de cetero integre & sine molestatione, occasione & appellatione postposita, persolvatis, & qua noscimini subtrasisse, integre restituatis. Licet enim privilegium Romanæ ecclesiæ beneficio, fratribus Cisterciensis ordinis indultum fuerit, quod de laboribus suis nullis decimas vel primitias persolvere debeant: de privilegio tamen vobis indulto tanto magis laborandum evolustis, cum liberum sit unicuique jusi suo renunciare, coque modo non potestis vos in hac parte tueri. Sane nisi vos & ordinem vestrum tantum diligeremus, graviter adversus vos moveremur: nec "poterimus aliquatenus relinquere impunitum, si nobis constaret, quod post appellationem ad nos factam, manus vestras extendere excendisse tis ad prædictas decimas furripiendas.

CAP. V. *Idem glorioso Clemens in illo Seromatum.*

Vigilanti studio cavendum est, (quod summa dimenso Divini judicii ab initio confuevetur propria dimittere, alienа non appetere) ne malæ fidei possessiones finus in aliquis præditis, atque reibus maxime ecclesiasticis; quorum nulla antiqua dierum possessio jure juvat aliquem malæ fidei possessorem, nisi fesipserit, postquam noverit se aliena possidere; cum bonæ fidei possessor dici non possit. "Euphegius enim legislator, solum propter vitandam miserorum legentium, & longi temporis errorem & confusionem primus triennali & quadragenali possessioni vigorem legis imposuit: nobis autem in rebus tam cognitis quam latentibus placuit non habere vigorem.

CAP. VI. *Item Gregorio Syracusano episcopo.*

Ne religiosorum virorum corda ecclesiasticarum rerum contentio a mutua, quod absit, caritate disjungat, magna est solicitudine studendum, ut facilium finem tex posse in alterationem deducta percipere. *Et infra.* Hortamur ergo, ut ad loca prædicta, de quibus contentio est, de cetero accedere, & utraque parte constituta, cominus loci ejus in lite fuit, vestra facialis presentia terminari, xl. tamen annorum ab utraque parte servata præscriptione.

CAP. VII.

Sanctorum patrum auctoritas & humanæ leges *Concil. General.* Tom. XIII.

CAP. V. *Idem Elienſi epiſcopo.*

ANNO CHRISTI 1179. Veniens ad nos P. rector eccleſiæ de "Geſtu- "Parisiis. nem fua nobis inſinuatione propoſuit, quod ipſe Joannidi de Feſcam, qui multos habet eccleſiaſticos reditus, & vicarias in eccleſiis pluribus, vicariam de "Geſtunens ſub annua trium marcarum penſione conceſſit, cum reditus illius vicariæ ſex marcas valeant annuatim. Licet autem in ipſius vicariæ conceſſione quedam decima fuiſſe excepta: nihilo minus tamen memoratus Joannes regulam P. contra religionem fidei fuę, quę ſe contra conceſſionem ipſam promiſerat aliquando non venturum, ſuper prędicta decima coram venerabili fratre noſtro Nouiomenſi epiſcopo per literas noſtras traxit in cauſam, & cum in prędicta cauſa P. vinere non poſſet, ab alio judice pro ſua voluntate fecit eum citari. Quoniam ergo ſuſtinere nolumus, nec debemus, ut idem P. inhibita vexatione gravetur, fraternitati tuę, *&c.* quatenus partibus convocatis, diligentius inquiras veritatem: & ſi tibi conſtiterit, quod prędicta decima fuiſſet excepta, memoratum clericum ab impetitione præfati Joannis, contradictione & appellatione ceſſante, auctoritate apoſtolica firmiter abſolvas. Si vero quippiam in detrimentum *juris ipſius* P. factum eſt, poſtquam iter arripuit ad noſtram præſentiam venicndi: id, contradictione & appellatione ceſſante, corrigas, & ad ſtatum illum redigas, quo in tempore aggreſſi iteris noſtri exſtitiſſe. Ceterum ſi memoratus clericus in aliis eccleſiis vicarias habeat vel eccleſiaſticos reditus, de quibus poſſit ſuſtentari, a vicaria prædicta per cenſuram de "Geſtu nens conſtitutionis noſtræ literis non obſtantibus, appellatione ceſſante removeas, & eamdem eccleſiam reſtituere eidem P. non poſſponas, ſi nimirum valeat & debeat in præſentia tua, *&c.* ſuper hoc mandatum in eadem eccleſia Domino deſervire.

CAP. VI.

Providcas autem attentius, ne in epiſcopatu tuo patriaris quemlibet plures vicarias habere. Quia cum vicarii teneantur eccleſiis & propriis perſonis deſervire, alienum eſt ab ordine juris, & ut vicariam habeat quis præter unam.

PARTEXL. DE ELECTIONIBUS ET ELECTORUM poteſtate.

CAP. I. *Idem Exonienſi epiſcopo.*

NOSTI ſicut vir prudens & ſapiens, quomodo dilectus filius noſter G. dictus Lincolnienſis electus, committendi honores vel prębendam, & alia diſponendi de rebus eccleſiæ, cum fua nondum ſit electio confirmata, nullam habeat facultatem. Inde eſt, quod fraternitati tuæ, *&c.* quatenus eidem dicto electo ex noſtra parte non differas actibus inhibere, ne archidia- E conatum aliqui cooferre præſumat; vel ſi jam conceſſit, ei auctoritate noſtra præcipias, ut conceſſionem ſuam, omni contradictione & appellatione ceſſante, ſtudeat revocare. Quod ſi diſtulerit, tu eamdem conceſſionem, appellationis remoto remedio, auctoritate noſtra non differas revocare.

CAP. II. *Idem l. beſtitiæ XII. apoſtolorum cardinali, apoſtolicæ ſedis legato.*

Quod diligentia tua per dilectum filium noſtrum H. S. a. nobis requiſiviſt, an electio abſti, qui nuper abjurato ſchiſmate, ad unitatem eccleſiæ & noſtram devotionem reddit, confirmari debeat, id tibi duximus reſpondendum: quod ſi ab ſchiſmatico nullum ordinem ſuſceperit, & ejus electio unanimiter & concorditer ſecundum ordinem canonum facta fuerit, dummodo alii tatio non impediat, confirmationem tuam ratam habemus & mandantes, ut eum fratia a catholicis epiſcopis ſuffragantcis Aquilejenſis eccleſiæ in epiſcopum ordinari, ſalvo tamen jure ſedis & reverentia ipſidem eccleſiæ, cum ad catholicam redierit unitatem.

CAP. III. *Item Cheſtrenſi epiſcopo.*

Cum de tua & aliorum electione, quiſnam in quibuſdam eccleſiis Anglicanis electi, in noſtra præſentia & fratrum quæſtio mota fuiſſet, & ſingulis veſtrum quedam objecterentur: tibi objectum eſt, quod in oculo maculam habeas, & quod canonici filius ſis. Attendentes itaque prudentiam & honeſtatem tuam, & virtutes ac noſtræ gratiæ ac dilectionis prærogativa gaudere, venerabili fratri noſtro Cantuarienſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato dedimus in mandatis, ut poſt eo quod canonici filius diceris fuiſſe, in promotione tua ex multa diſpenſatione procedere non poſſponat; de macula vero quam in oculo habere diceris, hoc prædicto archiepiſcopo mandavimus ut "in quo ſuffragaticorum ſuorum, & præſertim *f. lemo- quod* venerabilium noſtrorum fratrum Exonienſis & Wigornienſis epiſcoporum examini vitam ſuam, fecie exequatur. Tu vero eumdem archiepiſcopum ſuper his inquirere ſtudeas humiliter ac devote, quia nos tibi ex magna diſpenſatione in hac parte curavimus ſolicite providere, ut perſonam tuam ſincera cariate diligimus, & quantum poterit tecundum Deum poſſumus, libenter ad tuum intendimus commodum & honorem.

CAP. IV. *Item Lucino tertius Turonenſi archiepiſcopo.*

Presbyter cardinalis "lux nobis inſinuatione monſtravit, quod cum fuiſſet ad eccleſiæ tuæ regimen de voluntate majoris & ſanioris partis fratrum electus, quia paucis contradictionibus non valebat debita pace gaudere: quidam anteactis conſtitutionis tuæ & voluntatis, peruaſora tuorum, ei qui magiſter diſcordiæ videbatur, certæ quantitatis munus obſolvit: & ſic, quam prius ſuſtinebas, contradictio quievit. Nunc autem debitas, quod non ſis ſimoniæ prorſus immunis, donec in admiuiſtratione voluetis remanere. Quia igitur per jam dictum cardinalem apoſtolicæ ſedis conſilium quæſtuiſti, præſentium tibi ſignificatione monſtramus, quod multum tibi conſulis, ſi adminiſtrationem prædictam celeriter & ſponte dimittis, evangelici verbi memor, *Matth. 6.* quitenus *Nemo poteſt duobus dominis ſimul ſervire, nemo* ſervire *duobus dominis* nec *Deo & mammonæ poteſt-* *ſimul.* *Luc. 16.* *Nemo de ſervientibus* mercenarius *Deo intricetur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur.*

CAP. V. *Item Alexandro tertius Ravennæ archiepiſcopo.*

Caulam quæ inter moniales ſanctæ Margaretæ, & ſuper diſcordiam & diſſenſiones electionis quam fecerant, agitari dignoſcitur, experientia tuæ jam pridem commiſimus terminandam. Unde quoniam ipſa cauſa in tantum protrahitur, *&c.* fraternitati tuæ, *&c.* quatenus infra duos menſes

ANNO CHRISTI 1179. fet ad plus ſecundum tenorem aliarum literarum, quas tibi miſimus, in cauſa procedas: ita videlicet quod ſi ſorores ipſæ electionem in epiſcopum conſulerint, promittentes, quod illam quam epiſcopus eis providerit, reciperent, ipſam quam epiſcopus providerit eis, factas abeis, appellationc ceſſante, in ſuam recipi abbatiſſam, ſi tamen idoneus exiſtit. Si autem in cauſa procedere non poterit, dilectis filiis noſtris F. baſtilice duodecim apoſtolorum, & priori ſancti Victoris ex parte noſtra ſignifices, ut in eadem cauſa procedant, & ſine debito deciaant.

PARS XII. DE INTERPRETATIONE verborum & ſcriptorum.

CAP. I. *Alexander tertius Eboracenſi archiepiſcopo.*

INTER ceteras conſultationes tuas id fuit propoſitum, quid teneri debeat, cum aliqua ſub diffinitione mandatur, quorum unum erit verum, alterum falſum, puta ſi ponatur quod talis fuerit filius facerdotis, & in ſacerdotio genitus ab eo qui proximus in eadem eccleſia monaſterii, vel quod ipſam eccleſiam illicite occupavit. Cui quæſtioni talitcr reſpondemus, quod conveniet pedici, quemquem illarum conſtituerit, ei præcipere dictum eccleſiam abjudicare, & idem in ſimilibus decernere.

CAP. II. *Idem Exonienſi & Wintonienſi epiſcopis.*

Significavit nobis D. presbyter, quod cum ecclesiam de "Waplam per triginta annos poſſedifſet, monachi de Lentunen ſuper eadem eccleſia ipſum coram literarum, quas ad venerabilem fratrem noſtrum Herefordenſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum Ma. Vac. impetrafle dicuntur, obje cauſatione fatigant, proponentes quod fuerit filius ejus, qui ante eum in eccleſia prædicta miniſtravit: cum tamen pater ejus facerdos non fuerit, & decretum noſtrum ſit dantaxat contra filios facerdotum promulgatum: Quoniam ergo conſtitutiones noſtræ futuris dari formam negotiis, fraternitati veſtræ, *&c.* quatenus ſi memoratum presbyterum dictus ante concilium Turonenſe præceptum eccleſiam tenuiſſe conſtiterit, ſi alias idoneus exiſterit, cum ab impetitione monachorum, ſublato appellationis remedio, abſolvatis, non obſtantibus literis contra ipſum impetratis, eo quod fuerit filius ejus in eadem proximo miniſtrantis.

CAP. III. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.*

De hoc autem, quod circa finem litterarum tuarum conſulere voluiſti, quid debeat obſervari, cum inter aliud ſpontalia contrahuntur, nec intelligit alter quod alter proponit: hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quoniam inſpiciendum eſt judici, ſi matrimonium contractum, ad id faciendum ſcientia ſint idonei & ætate: quo cognito, ſi alter alter intellexerit, quum alter propoſuerit, ad conſentum verbi intelligentiam retraxerunt, & cogatur uterque verba prolata in eo ſenſu recipere, quem ſoleut recte intelligentibus generare.

CAP. IV. *Idem abbati & fratribus de Rivall.*

Cum ordinem Ciſtercienſem profeſſi, eo privilegio quo fratres alii, quadratis, inter vos & clericos ſæculares ſuper decimis quæſtione ſuborta, tacitoque quod ſtis ordinis Ciſtercienſis, contra vos velut in monachos alterius ordinis literas ab apoſtolicis ſedis impetrantes, dein juramentum litibus, ſicut vobis ſignificantibus accepimus, & expenſis difficillimis inquietant. Volentes ergo ſolicite vobis providere, ne contra tenorem privilegiorum veſtrorum poſſitis quorumlibet temeritate vexari, auctoritate apoſtolica vobis indulgemus", ut ſi contra vos ſuper de- "*f.* mandamus. cimis vel aliis quæ ordini veſtro ſpecialiter apoſtolica ſedes indulſit, non facta mentione Ciſtercienſis ordinis, literæ fuerint a ſede apoſtolica impetratæ, eis minime teneamini reſpondere.

CAP. V. *Idem Wintonienſi epiſcopo.*

Sicut ex literis tuis evidenter, frater epiſcope, accepimus, advocatum H. clericus cum propoſuit, H. clerico non debere reſpondere, eo quod filium fraſbiter eſſet, quo noſtra bulla pendebat, "ut eum literæ illæ, a nobis impetratæ fuiſſent; & *v.* & debitæ tatem ut ſolet literæ in noſtra cancellaria compoſitæ, circumſpectionem tuæ prudentiæ non immerito commendamus, quod hac occaſione in eum procedere debeas, in qua non decuit aliter quam fecerit proceſſiſſe.

CAP. VI. *Idem abbati de Rameſia, & archidiacono Helienſi.*

Ex literis tuis ad nos directis accepimus, quod cum robis cauſam, quæ inter dilectos filios noſtros monachos de "Cois, & canonicos de Lincol- nen "Croiz etiam Gervaſium clericum, ſuper eccleſia de "Glapree & Arellunen agitari dignoſcitur, com- "Glapree miſſimus ſub certa forma diffinicndam, & canonici literarum noſtrarum authoritate citati, aliquando coram vobis apparuiſſent, & interdum nec venire, nec reſpondere mittere voluiſſent, ſe contumaciter abſtentantes, licet monachi ob contumaciam adverſæ partis eſſent in poſſeſſionem mittendi, ſequeſtrari feciſtis, ut ſic ſaltem canonici effectu tardo ad juſticia ſtare cogerentur. Tandem vero partibus in præſentia veſtra conſtitutis, & memoratis monachis eccleſias ſibi reſtitui poſtulantibus, canonici reſpondentes, auctoritatem veſtram penitus exſpiraſſe, eo quod a nobis ad alios judices literæ impetrarentur, quæ prejudicare proloribus videbantur. Unde quoniam in literis noſtris poſterioribus non fuit facta mentio priorum, nec nomina eccleſiarum continebantur, quæ in prioribus fuerant poſita, indefinite dicebantur ſuper quibuſdam eccleſiis, non attendentes, malitiam & dolum nulli debere patrocinari, & nolentes tantam illuſionem impunitam relinquere: diſcretioni veſtræ, *&c.* quatenus cum extinde requiſiti fueritis, partes ante veſtrum convocetis præſentiam, & præſcripteam cauſam ſecundum formam priorum literarum, omni occaſione & appellatione ceſſante, diffinitis: & canonicos, quoniam auſi fuerunt mandatum noſtrum eludere, & per ſorreptionem hujuſmodi literas impetrare, quod nuncius eorum plenius recognoviſt, ad metum & pœnam aliorum, expenſas, quas monachi nunc ad nos "mittendo fece- "reuendo runt, eis, remoto appellationis obſtaculo, reddere compellatis.

CAP. VII. *Idem Ebonſtenſi archiepiſcopo.*

Sane ſi a nobis ſuper aliqua cauſa litterae primi impetrentur, ſe aliæ poſtea, non facta mentione priorum litterarum, litterae obtinentur, ſi judicibus innotuerit, donec Romanum pontificem conſoluant, & ſuam oxinde plenius recognoſcant voluntatem, executione litterarum debent ceſſare ſuperſedere, ne "pro varietate litterarum cauſarum finis valeat impediri.

CAP. VIII. *Idem Lucias tertius Lincolnienſi epiſcopo.*

Ad annos noſtras, te ſignificante pervenit, quod plurimi archidiaconi, praecentores, vel eccleſiaſtici praedicti dignitatibus, ſuper minoribus beneficiis per interpoſitas perſonas, litteras impetrantes, nomen ſuæ ſupplumunt dignitatis & ſimplici nomine ſe appellant, tanquam non habeant aliquem in eccleſia ſibi ſpiritualem: itaque reſcripto noſtro poſtulas edoceri, ſi fraus iſta tacendi, praejudicium ei debeat generare. Tuæ ergo conſultationi taliter reſpondemus, quod cum non ſit noſtræ intentionis, ut perſonae pluribus redditibus abundantes, per litteras noſtras pauperes clericos ſuper minoribus beneficiis revexant, litteras in quibus anthor nomen ſuæ dignitatis ſupprimat, vires aliquas nolumus obtinere.

CAP. IX. *Idem Ebboracenſi archiepiſcopo.*

Si autem aliquis authoritate poſſeriorum litterarum, per adverſariam ad judicium fuerit tractus, obijcerit ſe priores habere, de quibus mentio non habetur: ſi eis dolo vel negligentia uti propoſuit, excuſari non debet. Si autem captam judicii delegati habere nequiverit, per poſteriores litteras non poterit convenire.

PARS XLII. DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. I. *Idem eidem.*

EX parte fraternitatis tuæ nobis requiſitum, utrum cum aliquam cauſam ſub certa forma commiſimus, judices delegati ita formam ſibi commiſſam ſequi debeant, ut rationabiles exceptiones non admittantur. Super quo itaque tuæ prudentiae taliter reſpondemus, quod ſi quandoque judex expediat formam inſtituam ſervare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in cauſa fecundum juris aequitatem procedere: niſi reprimamur in litteris impetrantis, quod nulla debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec aliquem praedeceſſorum noſtrorum credimus expreſſiſſe.

Nunc minùtè obſervabitur deſcripta etiam in principio edictio ne ; quam tempo. ſpecimen.

Exceptionem. adducunt, vis, rectus, dolus, res iudicata, ſpatiandio, ſpatio, expiſſa & tacita, juratio, dilatatio, error, tempus, forum, furor, odium, metus, furus, & ſimilia. Exceptionum alia prima, alia ſecunda. Prima dicta in generali nomine, & datur reo; ſecunda in ſpeciali nomine, & datur reſpicienti. Eſt autem replicatio exceptionis reſolutio, quæ datur actori. Sed cum deinceps utrinque multiplicentur exceptiones, eadem nomina ſunt, duplicatio, triplicatio.

CAP. II. *Idem abbati S. Albani, & abbati "Eboneſi.*

"Eboneſi. "Ebonſi. "Ebonſtenſi. "Ebroſi.

Dilecti filii noſtri, abbas & fratres monaſterii ſancti "Ebeſſi, nobis teſtimonio inſinuatione

A monſtraverunt, quod cum A. clericus ſuper eccleſia de Alitun, quæ ad prædictum monaſterium pertinere dicitur, eis quæſtionem moviſſet, tandem ſuæ veritate, non contra eos, ſed contra quemdam vicarium, quem in eadem eccleſia conſtituerunt, ad venerabilem fratrem noſtrum Wigornienſem epiſcopum litteras impetravit. Cum autem idem epiſcopus prædictum vicarium non eum eodem A. ante præſentium ſuam convocaſſet: vicarius ipſe, ac prior dicti monaſterii, qui cæſi ad partes illas accederat, memoratum epiſcopo abſente, quod idem vicarius ſuper prædicta eccleſia convenendus non erat, cum eam non ſuo nomine, ſed abbatis poſſideret: quaſi "ſibi exinde, abſente abbate & ignorante, reſpondere epiſcopus nullatenus tenebatur: unde ad noſtrum appellavit audientiam. Sed prædictus epiſcopus, quod vix credere poſſumus, appellationi non deferens, abbate abſente & ignorante, & non citato, eccleſiaſtico prædicto "VV. adjudicavit: in quo facto prædictus abbas & fratres ſe aſſerunt eſſe gravatos. Quia ergo ſolicitudini noſtræ incumbit, viris eccleſiaſticis, & præcipue religioſis & honeſtati debitæ, juxta ſua integra ſervare, & id quod inter alios actum fit, aliis praejudicare vel nocere non debet: diſcretioni veſtræ, per apoſtolica ſcripta mandamus, inquiſitam veritatem ſervatione, ſi vobis ita eſſe conſteterit, præfato abbati & fratribus præſcripturn eccleſiam, cum fructibus inde percepris, unde eo qui in eadem eccleſia intruſus eſt, noſtra auctoritate freti, occaſione & appellatione ceſſante, reſtituti faciatis. Reſtitutione autem facta, ſi de proprietate forte agere voluerint, cauſam audiatis, & eam, mediante concordia vel judicio, ſublata appellationis remopto termientis.

CAP. III. *Idem decano Lincolnienſi & abbati de Rivallis,*

Accepta conqueſtione P. clerici, quod violenter eccleſia de Procebrum fuiſſet ſpoliatus, diſcretioni veſtræ per "A. S. præ. ſi bene meminimus, dedimus in mandatis, ut ſi per officiales venerabilis fratris noſtri Eboracenſis archiepiſcopi apoſtolicæ ſedis legati, ea conſtitutione ipſius in eadem eccleſia fuiſſet inſtitutus, & inde per violentiam ejectus, eum ſibi authoritate noſtra reſtitui faceretis. Quibus cognitis, reſponſum eſt ſicut nobis, *&c.*

DE SEPULTURIS, & Defunctorum voluntatibus,

PARS XLIII.

CAP. I. *Item Paſchalis ſecundus.*

VOluntas, ac juxta canonum ſententiam "ut ultimo nobis probabile videtur, ut ſicut mortienti conceditur rerum ſuarum judicium facere quocunque loco ſibi placuerit, ſic nihilrum juſtum eſt, ſui corporis licentiam habere ligneti ſepulturam, in quocunque loco voluntas extiterit, ſive in monaſteriis, ſive in aſilis "locis.

CAP. II. *Item papa Leo tertius.*

Non inſtituta majorum patrum conſideranter, illorum decreta firmando ſtatuimus, unumquemque in majorum ſuorum ſepulcris jacere debere, ut patriarcharum exitus docet. Nulli tamen deinceps propriam eligere ſepulturam, & etiam alienam: Dominus enim & magiſter ſibi alienam elegit non proprium, qui ſine peccato erat. Sed quia *dignus eſt operarius mercede ſua*, tertiam partem judicii

dicii ſui illi eccleſiæ cenſemus jure dari, in qua Ecclesiaſtici ſepulturam ſibi ſuorumque ſepulturam eligi- ſepulturam ſibi ſuorumque ſepulturam eligi- ſepulturam ſibi ſuorumque ſepulturam eligi-

ANNO CHRISTI 1179.

quod idem archiepiscopus nullam omnino sacram de episcopatibus vestris, sive legationis, sive metropolitico jure, audire debeat, nisi per appellationem ad ipsum deferatur. Sane licet metropolico jure forte non debeat causam de vestris episcopatibus, nisi ad eum per appellationem deferatur, audire: legationis tamen obtentu universas causas, quae de ipsis episcopatibus per appellationem vel per aliquam quemcumque perveniunt ad audientiam suam, audire potest & debet, sicut qui in provincia tua vices nostras gerere probatur. Mandamus itaque venerabilitati vestrae atque praecipimus, quatenus causas quae de episcopatibus vestris ad eundem archiepiscopum perferuntur, ejus judicio relinquatis: nec quemlibet clericum vel laicum vestrae jurisdictionis deinceps vel impedire praesentetis, quo minus causas suas ad praefatum archiepiscopum, si voluerit, transferre possit.

CAP. IV. *Idem nobilissimae duci Venetiae.*

Cum ellemus Venetiae, & ibi diutinam moram fecissemus, propositis nobis conflanter atque solicite, saepe contingere, quod inter clericum & laicum tuae jurisdictionis de pecuniaria causa controversia veritur, clericus ad nostram appellat audientiam: & pericula extra terram tuam existentibus, jurisdictionis causam impetrat quandoque committi, qui super hujusmodi causis judicare nolunt, aut nescium legem aus confuetudinem Venetiarum: unde quia occasione ista tam frequenter a laicis clerici indebite fatigantur, & damna gravia sibi provenire proclamant: nos favore tuae devotionis inducti, & tuis precibus inclinati, authoritate apostolica tibi duximus indulgendam, ut si aliquando clericus de terra tuae jurisdictionis super pecuniaria causa contra laicum ad nostram audientiam appellaverit, non nisi personis quae de terra tuae jurisdictionis sunt, & secundum leges & consuetudinem Venetiorum judicare debeant, commictamus: ita quod indispositata nostra non debeat nisi nostro tempore durare.

CAP. V.

Milites templi Hierusalem, sub tempore gratiae novi Macchabaei, abnegantes saecularia desiderio & propria relinquentes, talentes crucem suam, & Jesum sunt Christum. Ipsi sunt per quos Deus orientalem ecclesiam a Paganorum spurcitia liberat, & Christiani nominis inimicos expugnat: ipsi pro fratribus animas ponere non formidant, & peregrinum & fanctā loca profici scentes, tam in eundo quam in redeundo, a Paganorum incursibus defendunt. Et quoniam ad tam sanctum & pium opus expletum ejusdem ecclesiastes propriis non sufficiunt, praeceptibus literis exoro, quatenus unde fublevetur eorum inopia, populum a Deo vobis commissum, collectas facere & monestis. Quicumque de fuis tantribus a Deo & fibi collatis, in ista fecunda collecta se constituerint, cisque beneficium perpetuae prosperitatis injungimus, confisi de beatorum apostolorum Petri & Pauli meritis, indulgemus. Si vero excommunicatus non fuerit, & eum mori contigerit; ei cum aliis Christianis fepultum ecclesiastica non negetur. Cum autem fratres ipsius Templi, qui ad collectam destinati sunt fuscipiendam, in civitatem, castellum, villam, aut vicum advenerint: si forte locus interdictus fit, in illo tempore eorum adventu pro Templi honore, & eorum S. militum re-

ANNO CHRISTI 1179.

in aliis tranfgredi minime videamini, nec nisi fenel in anno in ecclesiis interdictis Divina praefumatis officia celebrare: scitari pro certo, quod fi fecus, quod non arbitramur, feceritis, vos a praefumptione vestra, Domino authore, actibus compescimus.

CAP. X. *Idem Lexoviensi episcopo.*

Si quis rei litigiosae confirmationem a fede apostolica impetraverit, non minus judex de causa potest cognoscere, & eam fine debito terminare. Sed fi rem tunc pacifice poffidebat, cum inde confirmationem obtinuit; non est tutum, aut licitum judici de questione fuborta poftea fine mandato Romani pontificis decernere, autcam diffinire.

ANNO CHRISTI 1179.

PARENTAV. DE SPONSALIBUS SECUNDO.

CAP. I. *Idem Exoniensi episcopo.*

VEniens ad nos V. lator praesentium, "fimplici nobis affertione monstravit, quod in domo fua mulierem acceperit, de qua filium & filiam habuit, & fidem coram pluribus praestitit, quod eam duceret in uxorem. Interim vero cum in civitate quadam quod dicere vicini permodicum, ejus filia leeum concubuit: & cum pater eos infimul in lecto invenisset, summo mane ipsum eam in invitum de domo ejus expulit. Qui super in praesentia nostra constitutus, nos consuluit, cui potius adhaerere deberet. Quia vero nequaquam nobis ignotuit, utrum post fidem praestitam, primum cognoverit: fraternitati tuae, &c. quatenus rei veritatem diligenter inquiras, & fi cognoverit quod primam poft fidem datam cognoverit, ipsum eum ea fore uxorem. Quod fi poft fidem datam, eam non cognoverit, fecunde, nisi metu coactus, qui posset in quemlibet virum constantem cadere, eam desponsaverit, tanquam uxori faciae adhaerere.

*a) suppliciter nobis exhibito.

*a) cum de civili, dum ad proprias res, quod dicitur, ejus filia, nocte illa de-

CAP. II. *Idem eidem.*

Ex praesentium latoris confessione percepimus, quod cum ipse quandam alterius uxorem in adulterio poffuiffet, poenitentiam inde fuscepit. Sed poftea in eandem incidit, diabolo infligente, teatum, ae eandem mulierem, viro defuncto, fibi in matrimonium copulavit: eamque asserit in praesenti pro conjonge retinere. Verum quoniam non de fi fuisse animarum ipsorum fulcite compellimur in Domino cogitare: fraternitati tuae, &c. quatenus rem ipsam diligenter inquiras: & fi tibi constiterit, quod ille vel illa in mortem primitis viri fuerit machinatus, vel fi eo vivente fidem ipfi mulieri dederit, fe eam in conjugem receperunt, eos non differas penitus feparare. Quod fi neutrum illorum constiterit: in causa ipsa juxta ecclesiasticam confuetudinem & canonica statuta procedas.

*Matrimonio

CAP. III. *Idem eidem.*

Pervenit ad nos, quod quidam miles R. nomine, fide interpofita, in multorum praesentia promisit fe contractorum matrimonium cum quadam puella filia Edwini de Baseleber: fed poftmodum, licet ex ea poffem fuscepisse, licut ipse nobis affirmit, fidem inde violare non timens, alteri adhaesit, & praedictam puellam, quam dicitur defloraffe, in uxorem ducere contradicit. Quoniam

*Vide not. Ex quarto decretal. de nullis fponsalibus, & praesertim judicium.

*Elegerunt. Ex archiv. palatii.

*al. Salisb. burgensi.

Dignum est & a ratione non discordat, quod ea quae inter fe dubitatoria fcrupulum videntur contenere, ad apostolicae sedis judicium referantur: ut inde Christi fideles in dubiis certitudinem fe gaudeant invenire, unde nofcuntur magisterium fidei fuscepisse. Tua vero fraternitas de fervorum conjugiis, quae invitis, & contradicentibus dominis contrahuntur, quid fieri debeat, ab apostolatu nostro, fi bene meminimus, requisivit. Super quo utique duximus respondendum. Sane juxta verbum Apostoli, prout tua discretio cognofcit,

*Gal. 5. Caleff. 3.

ANNO CHRISTI 1179.

scit, in Christo Jesu nec liber nec servus est, qui a sacramentis ecclesiasticis sit amovendus. Ita quoque inter servos matrimonia nullatenus debent prohiberi: & si dominis invitis & contradicentibus contracta fuerint, nulla ratione propter hoc sunt ecclesiastico jure dissolvenda: debita tamen & confueta servitia non ex hoc minus sunt propriis dominis exhibenda.

CAP. VIII. *Idem ex Concilio Trevirensi.*

Cap. 13. Concilii Tolet.

De Francis quidam mobilis homo multorem de Saxonia lege Saxonum duxit in uxorem, tenuit multis annis, & ex ea filios procreavit. Verum quia non eisdem utuntur legibus Saxones & Franci, cautum est, quod eam non fos, id est, Francorum lege delponlaverit, vel acceperit, vel dotaverit: dimissaque illa, duxit alteram. Dimisvis super hoc sancta Synodus, ut ille transgressor evangelicæ legis, subjiciatur penitentiæ, a fecunda conjuge leparetur, & ad priorem redire cogatur.

PARS XLVI. DE POTESTATE JUDICUM.

CAP. I. *Idem episcopo Lucensi.*

CUm te consulente postulas edoceri, utrum ad te pertineat, sententiam quam in causis judices a nobis in tua provincia delegati protulerint, confirmare, licet de ipsis causis nihil in præsentia tua tractatum sit: respondemus, quod sententiam ipsam non teneris, si nolueris, confirmare. Sed id tibi ex officio tuo noveris inumicre, ut si ad eorum mandatum judicium non possit executioni mandari, eis præbeas auxilium & favorem, & ipsum, si noveris rationabiliter promulgatum, poteris confirmare.

Si ad mandatum eorum judicii sententia non pot.

CAP. II. *Idem.*

Si super causa quæ tibi ex nostris delegatione committitur a personis ecclesiasticis una vel pluribus, quibus, ut parcas laboribus partium & expensis, cognitionem ipsius causæ & testium examinationem, tibi scribentia referuat, committas, D appellatio fuerit interpolita: appellationis intuitu causam indefinitam relinquere non teneris.

CAP. III. *Idem Exoniensi episcopo.*

Suggestum est auribus nostris, quod clericus A. nomine, in facerdotio genitus fuerit ex inceltu, & per personas personarum ecclesiæ de Bradeneg, in qua pater ejus ministravit, quod obtinuit sibi non licuit, matrimonium contahere de quadam temeritate præsumpsit. Ceterum quia cautum super crimine non conservimus, licuit postmodum, nisi primo comparerent in nostra præsentia, qui personam illam super eodem crimine vellent impetere: cautum ipsum tibi dudum fecimus per nostras commissimus terminandam: discretioni tuæ, &c. quatenus rei veritate diligentius inquisita & cognita, si tibi constiterit, publicum & notorium esse, quod eft de jam dicto clerico nobis propolitum, maxime de matrimonio contracto, (quod si verum eft, te latere non poterit) eum a præscripta ecclesia, authoritate nostra, appellatione remota, non differas perpetuo amovere.

Ut ad mon. Cassin. non pertineat.

CAP. IV. *Idem abbati & conventui majoris ecclesiæ Monasterii & Exoniæ clericis.*

Jampridem, sicut bene meminimus, recepta

ANNO CHRISTI 1179.

querela vestra a Castratore capellan de Herdelei, quam ad ecclesiam vestram de Elsun asseverastis juxta parochiali spectare, contra justitiam detinebant. Causam ipsam abbatibus Leicestriæ & Lilleshullæ communibus terminandam: ita quidem, quod si uterque interesse non posset, alter nihilominus, adscitis sibi discretis & honestis hominibus, in negotii executione procederet. Accidit autem inopinata eorum eventu, sicet ex litteris tuis & fratrum vestrorum, sibi abbas, intelleximus, quod antequam partes in judicio apparuissent, abbas unius loci, * Lilesbull scilicet, de præsentia vira migravit, qui vir liter in brevi prudens & religiosus fuccessit. Deinde abbas Leicestriæ, qui prius mandato nostro partibus diem ad audiendum præfixit, in quibusquo confilio virorum prudentium & jurisperitorum, abbatem * Lilesbull de novo fubstituum, porrecto illi mandato nostro, quia sub expressis nominibus locorum, & non personarum, commisso litterarum a nobis emanavit, sibi fociam adduxit: & sicut ex litteris eorumdem accepimus, cum utraque pars legitime citata simpius in eorum præsentia consisteret, auditis rationibus & allegationibus hinc inde productis, & testibus idoneis, & eisdem de non tacenda veritate juratis, eaque diligenter inquisita, & cognita, cum de jure materiæ ecclesiæ de Elsun eis plenarie constaret, accepto inde testimonio legitimorum & approbatorum, cum laicorum quam clericorum teltimonio, præfatum capellan de Herdelejo, coram de Elsun prudentium testimonium consilio adjudicaverunt. Venerabilis etiam frater noster Wigorniensis episcopus, qui tunc præsens aderat, eorum sententiam executioni mandavit, & mandato suo, sub filibas, qui ibi aderant, & te quoque, fili H. procuratorem negotii in præscripta ecclesia, quæ in ejusdem episcopi diœcesi consistit, in corporalem possessionem jure possessionem introduxit. Quia igitur litates five controversiæ, quæ coocordia vel judicio finiuntur, in recidivæ contentionis scrupulum non debent retorqueri aliquatenus redigi præsentis scripti patrocinio eam vobis confirmamus, &c.

CAP. VI. *Idem Senonensi archiepiscopo.*

Ex transmisso nobis insinuatione G. & B. V. & Uni. militum, intelleximus, quod cum R. de Canvill. eos super quadam possessione ante venerabilem fratrem nostrum * Veren. episcopum transtulisset in causam, nobilis comes C. de Capra, eorum dominus, a quo possessiones tenebant, sub debito fidelitatis inhibuit, ne in judicio ecclesiastico de saecularibus feudis responderent. Itaque præfatus episcopus in eos velut contumaces, executionis sententiam promulgavit, &c. *Ex infra*: Mandamus quatenus præfatos milites ab excommunicatione, contradictione & appellatione cessante absolvas, &c. *Et infra*: Deinde cauſam per dominum fundi jubeas terminari: & si ipse malitiose quid dilsimulit, tu ei, sublato appellationis diffugio, debitum finem imponas.

* Trevir. Metens.

PARS XLVII. DE JURE PATRONATUS.

CAP. I. *Idem Cantuariensi episcopo.*

DE jure patronatus capellæ de Stretton, hoc tue discretioni mandamus, ut si R. Brito ipsum comparavit, cum inconveniens sit & inhonestum vendi jus patronatus, contradictum & sublato appellationis remedio, irritum denuncies & inanem: ipsumque, prout authoritate apostolica, non differas revocare.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. II. *Idem Bathoniensi episcopo.*

Dilectus filius noster nobilis vir comes S. transmissa nobis insinuatione monstravit, quod dum illustris rex Scotiæ patrimonium fum detinuillet occupatum, quibusdam volens, & penes volnit, ecclesias, quarum gerebat patronatum, in concilio fatto concessit. Quoniam igitur ex injuncti nobis officii debito tenemur unicuique jura sua integra servare, nolentes etiam quod præfatus comes occasione tali jus patronatus amittat: fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritate diligenter inquisita, si fic tibi constiterit, instrutos amoveas: B & si idonee persone ab eo qui jus patronatus & præsentandi personas habet, ad præscriptas ecclesias fuerint præsentatæ, & personas ipsas de consensu & consilio præfatorum, quorum interest, & præscriptis ecclesiis, contradictione & appellatione cessante, investiges, nec ipsius contra formam juris exinde a quodam gravari permittas.

Pro: capit. Tua non debuit, &c. Quia non præsentatus.

CAP. III. *Idem Cenomanensi episcopo.*

Super eo quod fubjungere voluisti, fi de presentatione presbyteri, inter aliquos questione suborta, cauſam committeris alicui delegato fub hac forma, ut fi constiterit, jus de quo agitur, ad illum pertinere, ipsum ei presentare, ad præfentationem C ejusdem de persona idoneo ordinet ecclesiam appellatione remota, an literat delegatus judici, in diœcesano episcopo, archidiacono vel archipresbytero reclamante, præfentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere, præsertim si ignotus non præsentatus, aut minus idoneus; aut si archipresbyter, aut archidiaconus, aut episcopus ad quem institutio pertinet, appellaverit, utrum eorum appellationibus sit deferendum: hoc tuam volumus discretionem scire, quod licet quæstionem quæ de præsentatione vertitur, appellatione remota, committamus alicui terminandam: non tamen intentionis nostræ eft, diœcesano episcopo, vel archidiacono, vel archipresbytero prejudicium generare. Ideoque præsentandus D eft illi, qui inftituendus fuerit: & tenebit appellatio, fi videntes juri fuo detrahi, duxerint appellandum: quia non illis, sed partibus inter quas cauſa commiſſa eft, appellationis remedium eft fublatum.

CAP. IV. *Idem illustri regi Angliæ.*

Quanto te Divina gratia fummaque providentia majoris gratiæ privilegio decoravit, tanto viros religiosos majori debes caritate diligere, & in juſtitiis fuis manutenere propenſius fe fovere. Cum ſit patronatus ecclesiarum ita jure fuis & consuetudine ecclesiasticis canis, quod non nisi ecclesiastico judicio valeat diffiniri, & apud judicem ecclesiasticum folummodo terminari.

CAP. V. *Idem Norwicensi episcopo.*

Continebatur in litteris a te nobis transmiſſis quod cum super decimis de Querche, inter magiſtrum Hubertum, & magiſtrum N. de mandato noſtro coram te verteretur, conſtiterit tibi quod M. abbatiſſa ſanctæ Mariæ de Wint, pro communi voto, & unanimi conſenſu, conventu aſſenſum præſtante, decimam ipſam prædicto H. conceſſit, Rad. Winton. archidiaconus per clavem & libtum

fibi eviden inveſtituram fecit: tangiſter vero N. probaviti coram idoneis teſtibus, quod præfata abbatiſſa præferipſam decimam ſibi prius dederat: B conventu non contradicente, quam cum præfato Huberto dediſſet, & quod a diœceſano epiſcopo ejus fuerit conceſſio confirmata. Unde quia non conſulere voluiſti, cui conceſſioni inviteudum fit, conſultationi tuæ taliter reſpondemus: quod conceſſio prius facta, ſi conventui ſeniori & non contradicente facta eſt, robur firmum debet habere. Verum ſi præfata abbatiſſa, ignorante conventu aut contradicente prius, prædicto N. decimam ſuum conceſſit, & non poſt multum tempus, de aſſenſu conventus, eamdem decimam memorato Huberto dedit, ſic ut tibi eam datam fuiſſe conſtaret, ſecunda conceſſio debet prejudicare priori.

Pro: capit. Tua non debuit, &c. Quia non præsentatus.

CAP. VI. *Idem canonicis ſtrictioris & monachis in epiſcopatu Saren. eccleſias habentibus.*

EX tranſmiſſa nobis inſinuatione venerabilis fratris noſtri ſocel. * Saren. epiſcopi acceptimus, quod cum in epiſcopatu de * Saren. hujus eccleſiæ, de quibus cauſam annuntiam percipisti ſeram reclamabus decedentibus, authoritate propria eaſdem eccleſias occupavit, aut etiam ereciones in eis ponitis. *Et infra*: Infra dictum tempus poſſignum eccleſiæ prædictæ vacantiæ, ad eas memorato epiſcopo, omni occaſione & appellatione remota, idoneus perſonas præſentare, & ipſas ei inſtituendas mandatum recipiant. *Et infra*: Illud quoque nihilo minus præcipimus, ne contra veſtrum in præſcripta eccleſia ſine prædicti epiſcopi aſſenſu ingreatis, ſed in eis conſtituto antiquo cenſu ſitis contenti.

* Saren.

CAP. VII. *Idem Ebroicenſi archiepiſcopo.*

Relatum eſt auribus noſtris, quod quidam eccleſici in beneficiis eccleſiaſticis centum vel ducentum marcarum reditus poſſidentes, & proponentes primas vacantes diſcretionem nancre, quod licet aut aliis jus patronatus habentibus in eis jus præ- E miſſas, ne in illis, cum vacant, inſtituantur alii, appellationem emittunt, ut interim ante aliqua ſium valeant adipiſci, quæ proponunt. Quia igitur conſulis, an diœceſano epiſcopo hujuſmodi appellationi ſit deferendum, præfentibus tibi litteris reſpondemus: quod cum in Lateranenſi concilio promiſſiones factæ de eccleſiis non vacantibus, ſint caſſatæ præterea appellationis eorum, qui jam prædictis promiſſionibus innituntur, omitti non debet, quin eccleſiæ, cum vacaverint, de perſonis idoneis ordinentur.

CAP. VIII. *Idem abbati Remeſtenſi & archidiacono Exonienſi.*

Veniens ad apoſtolice ſedis clementiam in multo diſcrimine fui corporis & bonorum fit. Igtor presentium, ſimplici nobis relatione propoſuit, quod F tempore hoſtilitatis & guerræ, miles quidam R. nomine, fundum R. militis occupavit: quem diu illiciteditinens, nec propterea de fratribus Hoſpitalis clericorum eccleſiam in eo ſitam conceſſit. Magiſter vero & fratres Hoſpitalis prædicti, clericum quemdam nomine R. ibidem inſtituerunt, qui inde annis ſingulis ſolvebat perſionem. Longo vero tempore poſt, prædictus R. fundum ſuum recuperans per juſtitiam, omnia quæ alienaverat poſſeſſor violentus ad jus priſtinum revocavit, & cum in eccleſia ibidem fundata fciret ſe jus tantum datoris habere, conceſſioni quæ memorato R. de præfcripta eccleſia facta fuerat, conſentire nulla-

Cc

nallatenus voluit. Sed V. venerabili fratri nostro Eboracensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, in c. ad ecclesiam tandem præstantiæ, qui præsente magistro Hospitalario, cui prius fuerat concessa, & non reclamante, eundem V. suscepit, & in præsbitera ecclesia ordinavit. Interim autem clericus R. qui eam alieno nomine possidebat, furto ineptitudinis, & etiande, quia crimen ejus notorium fuit, rebus furatis in arca sua repertis, graviter puniri meruerit, eo quod ad aures regias ferri ejus perveneratt, habitum religionis assumpsit: qui infra annum, Apostolicum adiit, & scripturam apostolici culminis, in quo continebatur, ut si monstrare posset, quod timore mortis claustrum intrasset, de religionis voto absolveretur, a nobis obtinuit: cognito quod timore illæ ex prava conscientia perpetrati scelcris proveniebat, Alias autem litteras & ad abbatem de Fontibus, & protrem de Gisleburne reportavit, in quibus continebatur, prædictum V. V. apostolicam auctoritate ad nos factum intrasse, & ipsum prius fuisse violenter ejectum: illi, amoto alio ecclesiæ redderetur. Cumque idem V. a judicibus delegatis cessaret, ubi dari canonicæ indutias postularetur, & ipsi dilationem ei dare pernicies remorentur, exaltimantes quod litteræ ille per fastum suggestionem essent impetratæ, & quod nos de facto non fuissemus plenius instructi: a falsa suggestione ad nos appellavit, & a præsentia judicum recessit. Judices vero, quoniam in causa principali subtatum fuerat appellationis remedium, audita rectitudine quorumdam, qui eundem R. in possessione ecclesiæ illius esse viderunt, & interdum synodalia solvere, eidem possessionem ejusdem ecclesiæ adjudicaverunt, & ipsum pernicios de eadem ecclesia invellivi fieri fecerunt. Verum quoniam dubium nobis & incertum exitit, an præditus R. ita nos falsis suggestionibus circumvenire præsumpsit, & ne mendax tam proprio vel dolus deceat prodesse: discretioni vestræ, per. quatenus cum exinde fueritis requisiti, in unum partes convenientes, utramque partem ante præmissam veritam convocetis: & eorum inquisita veritate, quæ hinc inde fuerint dicta, & plenius cognita, causam ipsam, appellatione remota, hinc canonico termineris: scilicet, ut si vobis constiterit, quod eremus R. ad monasterium ferit, quod timore illorum dictus R. religionis assumpserit habitum, & idem V. per archiepiscopum fuerit canonice inthitutus, et ecclesiam ipsam, occasione & appellatione remota, ei faciatis facturis, & libere pacificeque "dimitti, non obstantibus litteris nostris, si taliter fuerint, ut diximus, impetratæ.

Tamanini

CAP. IX. *Idem Exoniensi & Wigorniensi episcopis.*

Si vobis constiterit, clericum de duno militis ecclesiam vendicare, super ecclesia, illi, nostra freti authoritate, appellatione cessante, perpetuum silentium imponatis. Si vero ipsi patronatus ex dono equidem militis ad ipsum pervenisse, & vos causam audiatis, & concordia vel judicio terminetis.

CAP. X. *Idem episcopo Herefordensi & abbati de Evesham.*

Ad vires nostras, G. clerico insinuante, pervenit, quod cum presbyter qui in ecclesia beatæ Mariæ ante portas Glouceftri, monachorum perpetuum vicariam obtinuerat in fata concessisset, abbas & monachi ipsius loci Divino intuitu presbyterum vicariam ei concesserunt. Cum autem per præfatum abbatem & capitulum ad eandem vicariam G. diœcesano fuisset episcopo præsentatus, quidam I. de Constantiis nomine, instinctu nemo ejus, quarumdam litterarum intuitu, contenentium quod idem abbas & ecclesiam quæ primo vacaret, concederat, impedivit. Hinc est quod discretioni vestræ, &c. quatenus si præfatus I. a vobis super hoc requisitus, aliam causam rationabilem non præotenderit, nisi concessionem ecclesiæ quæ primo vacaret, pro ejusdem contradictione vel appellatione nullatenus dimittatis, quin authoritate nostra diœcesanus episcopus mandetis, ut ad præferatationem prædicti abbatis & monachorum, suprædictum G. ad vicariam præfeiptam re. cipiat, & ei curam animarum committat, sicut moris & juris est: si aliud non est, quod ejus institutionem debeat impedire.

DE PACTIONIBUS SECUNDO. PARISIIS XLVIII.

CAP. I. *Alexander tertius Wigornienſis episcopo.*

VEniens ad apostolicæ sedis clementiam dilectus filius archidiaconus Wigorniæ V. de Fiamevil', sua nobis insinuatione monstravit, quod cum monachi Majoris monasterii terras in parochia beatæ Mariæ de Merum excolunt, ab eadem ecclesia petunt decimas omnes, quas tam necessaria quam voluntaria solvere tenentur sacramenta; & tamen eidem ecclesiæ suas & canonicas sacris institutas decimas solvere contradicunt, sed de fugitivis & cultivis terris solvendum, & duas sibi retinere præsumunt. De reliquis autem minutis decimis, utpote nutrimentis animalium & fructibus hortorum, nil penitus præstare apud eos potest. Arbitramur autem ad hoc sese tueri cujusdam transactionis pactione inter præfatos monachos & quemdam sacerdotem memoratæ V. prædecessorem factam, videlicet ut de duabus carrucatis terræ, quas in dominio suo monachi tenent, terminum dumtaxat decimarum partem frugum exolvere debeant, reliquas sibi retinendo. Quo fit, ut vende occasionibus hujusmodi lumentes maligandi, prædicta ex agricolarum defectu ad eos devolota, monachi in fuum magis aftute, quam provide dominium convertant, & quatuor vel forte plures acras terræ tardius aggregent, non aliter de illis decimis præstantes, quam de duabus præfatis, cum secundum tenoris compositionem integras de illis decimationes solvere teneretur. Quocirca discretioni tuæ, &c. quatenus cum exinde fueris requisitus, utraque parte ante tuam presentiam convocata, rei veritatem diligenter inquiras, & nisi privilegium elementiæ sedis apostolicæ sibi fuper hoc indultum coram te præfati palam produxerint, vel nisi transactionem sibi factam, authoritate apostolica confirmatam ejle docuerint, eum absque inter personas postius quam inter ecclesias ita facta videatur, ne pacta inter alios facta, aliis obesse patiantur, omni dilatione & appellatione remota, præfatos monachos de eorum agricolarum decimationes universas, ex quibuslibet rebus provenientes, ex integro absque omni diminutione suprædictæ ecclesiæ beatæ Mariæ de Merum, juxta præfatarum singulis annis præstare, & etiam illorum quæ illicite detinuerunt, certam æstimationem restituere, cum omni diligentia compellas. Quod si diserioni tuæ, secundum ea quæ proponuntur tibi in judicio, visum fuerit, præfatos monachos non nisi ad tertiæ partis decimationum præstationem secundum justitiam urgere posse: tunc omnium eorum quæ canonico detinenda decreverunt, appellatione remota, suprædictos monachos tertiam partem ecclesiæ jam dictæ, apostolica authoritate præstare decimas cogas.

CAP. II. *Idem Gregorius universis episcopis.*

Scripta fraternitatis vestræ relegentes, agnovimus quod in quibusdam Hadrianum fratrem & concipiscopum nostrum aliqua dixerant, modo cum eodem episcopo in amicitiam convenissent, & inagna unitate pacifica fuisse de eorum unitate latitia. Sed quoniam ea quæ dicta sunt, indiscussa permanere non patimur, fedes nostræ diaconem ad ea investiganda dirigimus: quia non facinora ea quæ audivimus, dissimulare non debemus, præsertim cum accusatores & accusatum gratiam inter se judicialia fecisse: hoc vobis recolle et fubtiliter B perfcrutari, ne forte eorum compacta concordia, aliquod abiit, non ex necessitate, sed promissa facta esse constiterit;

CAP. III. *Urbanus tertius abbatibus de Wellebec & de Salvesthun.*

Gratum gerimus & acceptum, quod in negotiis commissis vestræ jurisdictioni, debitum curam impenditis, & in his quæ dubitationem faciunt, pro gravitate vestræ officii consuram fedis apostolicæ postulatis. Ad quorum vestris dilectio, an ante obitum delegantis, propofito citationis edicto, lite vero poft mortem delegantis contestata, delegatus judex nihilo minus C debeat in causa procedere: & utrum is intelligatur appellationi renunciasse, qui ea interpositis ad proclonandos tefles inductis postulavit, & deinde productis & allegationi renuncians, attestationes petiit solemniter publicari, ficut hoc totum circa decessum bonæ memoriæ prædecessoris nostri Lucii, qui judices delegavit, sub examine vestro alterius contigisse. Nos autem inquisitionem vestræ taliter respondemus, quod cum in priore casu citatione facta quali compatum fit negotium, & ipse, si delegatus non fit, ex hoc de obitu delegantis, potest & debet in causa procedi: tenebitque quod justitia præxia fuerit judicialiter tramite distinitum. In secundo casu videtur ab appellatione remissum, si fundamenta ejus præmissa sunt, D eum qui appellaverat, confiteri procesisse.

PARIS XLIX.

CAP. I. *Gregorius officiali universi fratribus episcopis, & archidiaconis ad quos litteræ ipsa pervenerint.*

VEl ex dolo, vel ex malitia litigantium, vel ex defectu noftro credimus provenire, quod tanta negotiorum frequentia debus fingulis pergrumur, ut imbecillitate propriii corporis laborantes, minori etiam diligentia impediti, omnibus non possimus commode fuperesse, aut audire quæ coram nobis clamores aut murmura finistinere. Hinc etiam evenit, quod negotiis minoribus occupati, majoribus intendere non valemus, prout necessitas ecclesiastica poltulare: & quæ diffinire vel diſponi per nos brevi tempore potuiſſent, expectatione diutina pluſquam oportet, multis patiter irruentibus producuntur. Quoricca per generalem epiſtolam remedium huic rei duximus providendum, ne multimodo impediamur incurſu, vel ſua injuriam patientibus poſſit juſtitia deperire. Eapropter univerſitati veſtræ per a A. S. præſentibus mandamus, quatenus ſi forte de modiciis rebus, quæ inter ſimmam viginti marcarum ſubſiſtunt, in auditoriis veſtris cauſa verſabitur, & alteruter litigantium deſinorie putaverit appellandum: qui appellatione contempta, infra fines veſtrorum epiſcopatuum eos eligere judices, qui ſuſpicione careant, compellatis: ſi tamen idonei ibi fuerint inventi, in quorum præſentia jurgium ſopiatur: a quibus ſi qua partium crediderit appellandum, ad archiepiſcopum five primatem vocem appellationis emittat. Si vero talis negotium ſit, quod ſummam continet aliquantum amplioremve fines veſtrarum diœceſeon, ſi ſponte noluerint, inviti non cogantur. Cognitores tamen de vicinis epiſcopatibus aliquos eligere compellantur, juxta formam quam præmiſimus, negotium tractaturos: in majoribus cauſis & obſcuriſtribus articulis appellandi ad ſedem apoſtolicam copia ſervata. Non enim videtur miſericordiæ ſuſpicionem carere, quod plerique tuto ad ſervios ad præſentiam noſtram laborare compellunt. Ceterum ſi qui litigantium a proximo feſto Purificationis ſuper cauſis, de quibus epiſcopus cujus juriſdictioni ſaltem is qui conveniur, non ſubjacet, non fuerit requiſitus, vel judices clerici ſuprædicto modo non fuerint electi, & litteras a nobis diuturnæ impetraverit, per quas executoria jurgiorum vel diffinitio judicibus non ordinariis committatur: exarent impetratæ, & ad forum audientiæ noſtræ cauſa ſine debito examine revertantur. Sie enim ſubverſuſpitis occurrere diſceptationum volumus, ut dum eorum calliditatibus obviamus, eis a lium ad juſtitiam aditum reſeramus. Cum vero aliqui juſtitiam habuerint noſtram præſentiam adeundi, litteras eis dimiſſorias non negetis, ſeriem negotii continentes. Hoc autem de factis ad ſedem apoſtolicam appellationibus ſtatuimus, per illis quæ ad archiepiſcopos vel primates fieri contigerit, antiquorum ordinem canonum non mutamus.

CAP. II. *Idem reſidem.*

Quoniam ad epiſcoporum maxime ſpectat officium, afflictis & laborantibus ſubvenire; unumque illorum, licet deficientibus meritis, Deus nos elle voluerit: præſertim temenar, & volumus ne quis ex fortuitis caſibus per Romanæ viſitationem ecclelæ, laboris ſui, quem ad eam veniendo fuſtinuit, debeat fraudare effectu. Indemnem fuit, quod nos multorum proſpicere volentes expenſis, & alleviare labores, de confueta miſericordia diuturnos ſtatuendum, ut litteræ prædeceſſoris noſtri Urbani tertii, a tribus vicinis epiſcopis ſtatuendum, ut litteræ prædeceſſoris noſtri Urbani tertii, a tribus vicinis epiſcopis in tertiæ ſipius obtinuit diſtinatæ pro facienda juſtitia & litigiis dirimendis, quæ tamen manifeſtum alicujus præjudicium non continent aut calumnium æquitatis, eumdem habeant tempore adminiſtrationis noſtræ effectum, quem habere, ſi adhuc illæ viveret, debuiſſent. Ceſſante igitur exceptione de mandatoris morte, perfecte quod mandavit agendum, & nemo ad nos "excuſationi hujuſmodi acceptæ de cauſa juſtitia obtinuendi fidacia, cognatur vacuus laborare.

CAP. III.

Ex litteris quas ad nos tua devotionis fraternitas evidenter accepimus, quod cum cauſam quæ vertitur inter magiſtrum H. de Hilſedale, & R. de Alta ripa, ſuper capella de Cubſelen, de mandato noſtro ſuſcepiſti terminandam, & litteras noſtras in communi audientia perlegi feciſtes: prædictus R. ſibi eas publicari exhiberi. Qui litteris diligenter inſpectis, eas augeri falſitatis, hæc de cauſa feciſtes, quod in narratione facti ſint abſrafæ, ubi

* Apoſtolicam ſedem.

Concil. General. Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1179.

scriptum est, Jure parochiali: alterasque fe probaturum in presentia nostra, quod tales litteræ de cancellaria nostra non emanserint. Vos autem videntes formam litterarum à rationis tramite minime deviare, ab executione causæ subsistere noluistis, præfato R. juramentum deferentes, quod nec subrectitio, nec dilationis causa hoc allegaret, sed quod ita esse credebat. Juramento siquidem à dicto præfixum non præstito, memoratum H. in possessionem caulæ sui servandæ judicialiter induxi, & quod quidam laicos huic ecclesiæ violenter detinebant, ipsos vinculo excommunicationis eos, & ex ecclesia sub interdictio conclusus: præditus R. ad non accedens, & tacens, prout dicitur, quod in commissione appellatis suis litibus, aut mentionem faciens " arrogationis litterarum, aut juramenti eidem delati, & non præstiti, seu fautentiæ missionis in possessionem causa rei servandæ, litterasad Londoniensem & Norwicensem episcopos impetravit in hunc modum: ut si quid in præjudicium memorati R. occasione prioris commissionis factum fuisset, nostra authoritate in irritum revocetur. Cumque præfatus N. citatus à Norwicensi episcopo, qui suus & Londoniensis episcopi vices gerebat, coram eo litteras, tanta veritate, impetratas diceret, mentum, quod juramento lentiæ fieri, Norwicensem episcopum suspectum habebas, cui præfatus R. multa familiaritate conjunctus, ut qui Londoniensis episcopi negotia rear, & quo jussum quotidie comedere dicitur, ad nos appellavit. Unde quoniam propria fraus nulli debet prodesse aut patrocinium ministrare, nos sollicitanti litteras nostras, & videntes quod per illam rationem saltem non possent litteræ, nec citum lesse habeti, præfertim cum etiam privilegia in possessionibus abradantur, & litteræ in narratione, fi eft in facto erratum, irretractanter pollint abradi, nec litteræ illæ in suspecto loco fuerint abrasæ: veltræ fraternitati mandamus, quatenus fi quid factum fuerit in præjudicium memorati H. occasione litterarum, quas impetrabat R. a nobis non facta mentione de appellatione inhibita aut de juramento illi delato, & non præstito, appellatione remota, in irritum revocetis, & fententiam veltram inviolabiliter facratis observari, & eumdem R. in expensis portitoris litterarum, pro eo quod à probatione sua defitit, condemnetis. Postea utraque parte ad vos convocata, causam audiatis, & fecundum tenorem datarum litterarum, quas vobis sub figillo nostro remittimus, fine canonico terminetis, nullis litteris obstantibus. Si vero temeritate, & fraudem illius velimus attendere, & illum fuis meritis judicare, illi super eadem ecclesia faceremus silentium imponi.

A ferror, se mestitia est peperisse: & rebaptizari faciens, virum suum sic decepit. Præterea vengeance periculum, & alias vitæ infidiæ vivo patri perhibebat. Quia igitur nos confulisti, fi hæ probationes ad matrimonium solvendum sufficiant, sic respondemus: quod tam ex confessione, tum ex violenta & incerta fuspicione somnitionis, præsertim fcilicet, quod de partu & mortis machinatione dictum est, & ipse probare vel, let, non immerito possest divortii sententia promulgari: ita ut vir licentiam habeat ex eadem, & aliam ducendi in Domino, ipsa vero sine spe conjugii perpetuo perseveret.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. V. *Alexander tertius archiepiscopo Rotomagensi & abbati* " *Gromar.*

Ex quorundam certa relatione audivimus, quod cum aliqui viri ecclesiastici, de provincia veltra pro fuitia sua profequenda litteras commissorias a nobis impetrant, adverlarii eorum, ut monedanum noltrum eludant, antequam litteræ illæ ad judicem perveniant, vel litteris noltris a judicibus receptis, priusquam ab eis citentur, in voctem appellationis pronunspunt: aut conventionem, aut personas, aliquo possessionem eorum, & quibus controverlia vertuntur, malitiole induxerunt. Quoniam igitur hujusmodi calliditates & verlutiæ fuis non debent in aliquo authoritate fuffragari, & non contra præditas calliditates & verlutias, pastorali volumus solicitudine provideve: discretioni veltræ, &c. quatenus fi adverlarii, inter quos & ipsum super ecclesia controverlia diutius eft agitata, pro evacuando mandato noltro fupradicto modo appellaverint, aut de possessione qualibet " conventionem fecerint, vel multiplicem, & inhærentiæ, tam in possessione præditæ ecclesiæ fe ingellerint, appellationem ceflante, cogatis fub examine veltro juris aquitati parere.

" *Ex abrasione.*

" *Commodi, vel.*

CAP. VI. *Lucius tertius.*

De his qui in fanitate vel infirmitate ad loca religiosa fe transtulerint, nil tibi vel ecclesiis, a quibus recipernut pabulum falutis, relinquentes: hoc tua prudentiæ innotescat, quod fi in ægritudine ipsa ad religionem traxerunt, dumodo in ægritudine ipsa decedant, prædictis ecclesiis, a quibus assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. Si vero ad religiosa loca in fanitate fe transtulerint, eoqi non poltea aliquid præscriptis ecclesiis imperirit: quia liberum eft eis tunc bona fua non solum religiolis locis, fed etiam quibuicumque privatis personis conferre.

CAP. VII. *Lucius tertius.*

Quoniam ex plenitudine potestatis, &c. Super hoc quod quæriverit, utrum super ecclesiastico beneficio in litigium deducto, poltli fieri translatio: tale damus, licet sanguinem, & bene meminimus, alii non abhimile quærenti dedisse responsum: quoniam secundum formam transactionibus adscriptam, super se facta litigiosa mi- " *Ita ex Decretal. Greg. lib. 3. tit. 9. de Transact. cap. 1.* me tranqui potest. Etenim res facta ut poltea deatur aliquo dato, vel promisso, vel retento, speciem habere non immerito creditmus simoniæ. Alias autem gratis & amicabiliter inter fe litigantes componere, sactis canonibus non dicimus obviare.

Cap.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. VIII. *Alexander tertius Norwicensi episcopo.*

Quæsitum eft a nobis ex parte tua, utrum judex ordinarius vel alius cui delegatus mandavit ut citaret partes vel exequeretur fententiam, delegato tenetur obedire, cum non sua, sed delegantis vice fungatur; & cum jurisdictio delegatur, omnia quæ ad jurisdictionem faciunt, delegari videantur: mirum potest delegatus tam ordinarium, quam alium cui mandavit, cogere ad id efficiendum quod mandavit: & ei qui obedire contempserit, penam infligere competentem:

CAP. IX.

Quoniam ex plenitudine potestatis, &c. *Ex inspra:* Super eo quod quæritis, utrum ecclesiastica beneficia sepoleentibus, objecta spontanea ubiqui- B rationis exceptione cum caule cognitione fit admittenda, & an actoris, qui sponte non renunciavit, an rei de spontanea renunciatione teltes & probationes fint potius admittendæ: fic experientiæ tuæ duximus respondendum: quod hoc nulli ratio verisimile reddit, ut quisquam beneficio multis fore laboribus & expensis acquilito, & pro quo literari debet, fine magna caula renunciare possit, & eligentis: ideoque fupervacaneum elle non credimus, cauiam actoris contra fuæ renunciationi diligenter inquirere, quatenus fi forte probabilem, hoc eft, non vi, non metu, non interventu pecuniæ, non prohibente extortam, judex C ordinarius five delegatus inveneris, & maxime fi juramentum, quod vix fieri de spontanea voluntate creditmus, quia juramentum fere femper a malo eft, interceditis, admittere, nili repliratio canonica fuerit oppolita, non proponat. Porro licet negantis factum nulla inventi polit probatio dicatur: ejus tamen qui renunciationem fponteam negat, cum implicitæ & quodammodo replicando inficietur, super actione fua probatione creditmus profrendas, habita nihilo minus, ut dicet, ad perlonarum dignitatem & opinionem relatione.

CAP. X. *Ex decretis Horsmida papæ.*

Nullus fidelis, cujuscumque conditionis fit, occulte nuptias faciat: fed benedictione accepta a facerdote, publice nubat in Domino. Si quis ergo facerdos aliquot occulte conjunxille invenitus fuerit, ab officio triennio fuspendatur.

CAP. XI. *Dunelmenfi episcopo & fratribus Rovesti.*

Propoluit nobis dilectus filius noster VV. elericus portionarius tuus, quod cum ipse ad ec- " *Wethun* clesiam de " Wadher, a Reinero Flandrensi venerabili fratri noltro Eboracensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato præsentatus fuisset, idem archiepiscopus eum ad ecclesiam non recepit. Inde " *Apostolica* est quod dilectioni veltræ per " A. S. mandamus, E *scripsa.* quatenus fi idem archiepiscopus ad commonitionem veltram præfatum VV. in ipsa ecclesia, quam civius potens non habiterit: vos rei veritatem legitime inquiratis, & fi vobis constiterit ex parte VV. dommodo idoneus fit, quod ad ipsam vacantem literis prædicto archiepiscopo præsentatus, ad eamdem ecclesiam authoritate noltra, amoto illo qui eam dorinet, etiam fi quis post præsentationem ejus & appellationem, quam fe ad nos fecille propoint, ineuliis eft, appellatione, remota, cum fructibus inde perceptis poli primam præsentationem, eum recipere minime differatis.

Concil. Generasi. Tom. XIII.

CAP. XII. *Eboracensi archiepiscopo.* Parcæ pitulati In eminenti. *de appellationibus.*

De cetero noveris, quod fi fententiam a nobis latam præcepimus per aliquem executioni mandari, & fraus intervenerit, non eft facultas exeatores de negotio tunc cognoscere, fed referti, quæstiones quæ incidentur, ad eolden apostolicam oportebit.

CAP. XIII. *Eboracensi archiepiscopo.*

In eminenti fpecula ecclesiæ, licet immeriti, difponente Domino conltituti, intendere debemus conltitutionibus fingulorum: & prout Deus nobis revelaverit, propoltat enodare. Conlulisti autem, fi cauta, appellatione remota commissa, altera partium ante citationem vel poli citationem, ante fententiam vel poli fententiam, ad fedem apostolicam appellaverit, an appellationi fit in hujusmodi deferendum. Præterea fi causa fuerit, appellatione remota, commissa, & alter adverlarium appellet, quia delegatus judex non vult fuper foggellione falli probationem admittere contra Cantuarienlis litteras impetratas, an in hoc casu teneat appellatio, quæsivisti. Duximus refpondere, fi dudum fuerit causa commissa, appellatione remota, & alter feo conjudici vens fuas commiserit, an ille solus possit procedere appellatione remota, vel ab eo licet appellare, cum in fine non fit appolitum, ut fi tenor non apparet interelle, unus procedat. Primæ ergo quæltioni respondemus, quod causa, appellatione remota, commilla, appellationem non debet deferri, five ante citationem five poli, five ante fententiam five poli, fuerit appellatum: nili appellans, prolequam citaretur, iter arripuillet ad dem apostolicam revertendum, quod autem quæritis, li aliquis appellaverit, quia delegatus judex fuper foggestione falli audire probationes recufat, an appellatio teneat, hoc tenam volumus discretionem tenere, quod in eo casu deferri appellationi deferri. Ab uno vero judicum, appellatione remota, in causa procedi non potest, nili hoc speciale in literis commissoriis exprimatur.

CAP. XIV. *Lucius tertius.*

Quoniam ex plenitudine potestatis, &c. *Et infra:* Conlulere decrevili, de quibus perlonis intelligendum fit, unus alteri in ecclesiastico beneficio fuccedere non debere: utrum, fcilicet, de facerdotibus & eorum filiis dumtaxat, an & de aliis quibuldam perlonis. Noverit ergo quod ad ecclesiaslica beneficia nullam fecundum canones admittendum credimus, nili ex electione canonica vocatum. Sacerdotum vero filios, & maxime in facerdotio genitos, his temporibus luis fuccedere parentibus, quarumlibet regionum conluetudo & in donis civilibus prohibet, & canones in ecclesiasticis multo fortius prohibent & exerantur. Perlonarum quoque filios citra facrum ordines conltitutarum plerumque, & tamen merita luffragantur, parentibus fuis fuccedere conniventibus occulte toleramus. Exemplo namque pernicioluin eft & grave, talia in ecclesia publicare, per quæ in laicis fcandalum generetur. Sane tam has perlonas, quam illas, aballis non repellimus beneficiis, & digni inventarunt.

CAP. XV. *Archiepiscopus abbatibus Cisterciensibus in capitulo Cisterciensi congregatis.*

Recolentes qualiter hæc planitatio fanctæ, hæc

Cc 3 viti

ANNO CHRISTI 1179.

testatem in corpore alterius perdat: sed facere non potest, ut alteri potestatem sui corporis, quantum in se est, tollat. Quod enim sui non est, perdere potest: quod suum non est, tollere non potest. Si faciat ergo, ut debitum suum in corpore alterius jure adipere non possit: non tamen facere potest, ut debitum alterius in suo corpore negare possit.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XIX.

De voto peregrinationis, an electonolis possit, vel per alium reddat, tibi nihilo minus reponderans, quod ab ejus qui prædicet, dependet arbitrio, ut consideret & attendat diligentius qualitatem petitionis, & causam communitionis, scilicet, ut id ex infirmitate seu affluentia divitiarum contingat: & utrum peregrinatio, an recompensatio utilior sit, & Deo magis accepta, & secundum hoc debet eximie dispensare.

CAP. XX. *Remensis archiepiscopo.*

Cum Christus perfectus sit Deus & perfectus homo, minus est quo temeritate quisquam discere præsumat, quod Christus non sit aliquid secundum quod homo. Ne autem tanta in ecclesia Dei posit nequitia inhaberi, vel error indigo ei: fraternitati tuæ rescribendum, quatenus convocatis magistris scholarum Parisiensis & Remensis & aliarum civitatum, authoritate nostra interdicat sub districtione anathematis, ne de cetero audeat quisquam non effe aliquid secundum quod homo: quia sicut Christus eft vera Deus, ita verus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.

CAP. I.

Etsi quæstiones tuæ de fervore religionis exurgere, & te eas ex intima devotionis affectu, quam circa nos & ecclesiam habes, ad nostram deconsulem perferre mallatenus non dubitamus: non tamen est ultra, quam oporteat, in hujusmodi dubitandum, cum leges humanæ dicant, quod quidam non tenui religione contenti, sacramenta & oceasaria & legitima exhibere contemnunt. Tenuem enim vocant religionem, quæ in talibus hæsitat, ubi non est aliquatenus dubitandum. Unde etiam Psalmista dicit: *Trepidaverunt timore ubi non erat timor.* In hoc autem quod dilectus filius noster Petrus sancti Laurentii in Damaso presbyter cardinalis, tunc vero sancti Eustachii diaconus, & apostolicæ sedis legatus, per te postulatus, & ut tibi palliuu deferret, ad partes illas accesit: dilectus filius noster Albanus frater tuus, ejus præsciens necessitatem, eidem cardinali equum unum, te penitus ignorante, transmisit: quorum per mare veniens, nullas aut paucas secum adduxerat equitaturas: te nullo modo timens: oportet, cum in conjunctis, vel dandis muneribus tibi fiat maxime attendenda, persona scilicet dantis & recipientis qualitas, muneris quantitas, & tempus donationis. Qualitatem personarum, ut a quo & cui, videlicet an a paupere divili, an ecconverso, sive a divite locupleti datum fuerit, solicite consideremus. Æstimationem muneris & donationis tempus attendimus, si magni vel minoris pretii res data exiftat, & an inftante neceffitate, an alio tempore conferatur, diligentius infpicimus. Quibus fiquidem infpectis, in præfcripta queftione tua nihil reprehenfibilitate dignum inveniemus; quod quod folicitandi tuæ in fequentibus manifeftius apparebit. Si enim prædictorum cardinalis & fratris perfonarum qualitatem recte confideratione prælumus, non fuit magnum, ab eodem fratre tuo cardinali unum equum inde transmitti, quem etiam jocularori virtutus & tam abundans non petenti donatore. Verum fi temporis neceffitatem perpendimus, non alia ratione hoc conftat fuiffum fuiffe, quam ut cardinali in tali fubveniretur articulo. Quare fuper hoc in conficientia tua nullus debet unquam fcrupulus dubitationis emergere, cum res data modici pretii, quantum ad perfonam dantis & accipientis, exiteris: nec alteruter eorum aliquid in mente habuerit, quod tibi poffet vel debeat, aut poffit vel moliri, in fuperiorem inferre: etfi ante electionis examinationem & pallii receptionem, cum te nolente & penitus ignorante id factum, per nuncium tuum tranfmiffus fuerit & collatus, nec etiam ea tanti pretii reputetur, quæ accipientis animum multum movere deberet, aut ab hoc affectatis propofito declinare. Quod autem fcripfum eft: *Beatus qui excovit manus fuas de omni munere*: de illis dictum eft, quæ ab accipientis animum allicere & inretire folent. Quoniam ii jufta tuæ perfona electi, vel ordinatori, vel confecratori fuo electuarium, medicinas, aut de optimo vino, five de aliis hujufmodi quæ modici pretii fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel flectere debeant, offerat: non tamen Romana eccleſia dantem, vel accipientem delinquere interpretari confuevit, nifi illa interveniens ex pacto. De cætero licet, ſicut tua litteram contineebant, quod epiſcopus nec in electione ſua eccleſiæ indemnitatem promittat, ſacris canonibus prohibeatur, fed tamen propter hoc, verba fanctitati noſtræ non deberent animo tuo perturbationem vel dubitationem ingerere, cum eſtu regi, qualecs dixiſti, te ignorante, promiſſionem feciſſet, eandem noluiſſe non teneretis. Quoniam capitulum illud de perjuro ſacerdotis electi, ſpecialiter eſt intelligendum. Verum quamvis ſtatet tuus, te neſciente, hujus ſecuritatem præſtiterit, quod tamen non confiat, nec poteſt perpendi, quod non alicujus leſionis maculam propter hoc incurras, vel contrahas: cum, ſicut frattemitas tua non ignorat, ſacerdotum partem infiitura determinatio, quod per qui ad aliquam eccleſiam a parentibus ſuis pecunia interveniente offertur, etſi ad tempus jubetur ab eadem eccleſia removeri, poſtmodum non ſolum ad aliam, ſed ad ipſam unde removetur, poſſit aſſumi. De quibus colligitur, quod cum tu quando verba præfcripta proferi deberant ad eccleſiam * agere nalegationis, a quo jamdin ad illam aſſumptus fuiſti, non ſolum fecundam, in qua modo exiſtis, ſed & priorem diſpoſitionem poſſes habere. Ideoque debes omnem ab animo tuo dubitationem averti, cum ab eccleſia illa jam pridem tranſlatus, & ad aliam deinceps aſſumptus fueris, in qua jam diu manſiſti. Quapropter non fuit neceſſe, ut alicui perſonæ, imperatori ſcilicet, regi, aut alii, exinde ſcriberemus: cum nos nec minimum conſcientiæ ſcrupulum ex hoc ſuborti noſcamus.

CAP. II. *Item Bituricenſi epiſcopo, ex eodem libro.*

Relatum eſt, & nobis ex tua parte monſtratum, quod caſtis matrimoniorum tua diœceſis ad te

ANNO CHRISTI 1179.

dere, illi qui impetrarunt, ad audientiam noſtram appellant, ut per hujuſmodi appellationes non poſſint judicium declinare. Unde quoniam veſtra intereſt, pravorum intentionem reprimere, & peccandi occaſionem eiſdem auferre: fraternitati tuæ per b A.S. mandamus, quatenus ſi b Apoſtolic. qui parochianorum tuorum de hinc conſuetudinarius impetrare, ulterius ab audientia tua ad eſa.Regia. nos apoſtolicam in voccm appellationis prorumpentes, ſi conjuncti non fuerint, eos ſub anathematis interminatione compellas prohibere, donec appellationem profequantur, aut judicio tuo ſtare occdiant. Si vero fuerint conjuncti, eis convenienti terminum profequendæ appellationis, vel ſecundum juſtitiam, præfiges: infra quem ſi neutrum adimpleverint, eos extunc omni appellatione ceſſante, vinculo excommunicationis adſtringas. De cetero Heruberto"

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. III. *Idem in eodem libro, ad Albanenſi epiſcopo vicario noſtro.*

Ex tuarum tenore litterarum accepimus, quod N. clericus adeo deliquit, quod ſi delictum ejus poſſitum eſſet, ab ordine quem ſuſcepit, degradaretur, & amplius non poſſet ad ſuperiores ordines promoveri. Verum quoniam peccatum ipſum occultum eſt, & privatum fore dixiſti: fraternitati tuæ per A. Apoſtolic. quatenus ei com- c. Apoſtolici- munices, & ſi ſtipen- cas ſtipita. dium ecclæſiaſticum, imponas, & ei fiudeas, ut per te, penitentia peracta, ordine ſuſcepto utatur: & de cætero ſacrificium eſt ſuperiores ordines amplius non accedat. Verumtamen quia peccatum occultum eſt, & promoveri deſideret, ei non potes nec debes aliqua ratione prohibere.

CAP. IV. *Idem eidem in eodem.*

De adolefcente, qui mulierem quamdam cognovit, & filiam ejus poſt matrimonia ſibi copulavit, cui jam per decennium cohabitavit, tua prudentia reſpondemus: quod ſi deſiderium ejus, ſicut nobis ſignificaſti, occultum exiſtit, penitentia ſibi congrua debet imponi, nec ab uxore tanti feloris infamia eſt propterea ſeparandus. Si vero id notorium eſſe dinoſcitur & ab uxore debet ſeparari, & ſine ſpe congrui permanere.

CAP. V. *Idem Veronenſi epiſcopo, in eodem libro.*

Ex relatione L. latoris preſentium, & ex tenore tuarum litterarum accepimus, quod cum idem J. ſororem uxoris ſuæ carnaliter cognoviſſet, & cum ea diutius permanſiſſet, tu eos ab invicem ſeparaſti, & jam dictum J. ad noſtram audientiam deſtinare curaſti. Super quo utique fraternitati tuæ duximus reſpondendum, ut eum Hieroſolymam ſtudeas deſtinare. Deinde cum ad propria rediens, nec abſtinentia illorum forte deterius contingat, diffimulare poteris, quod uxori ſuæ cohabitet, non tamen ut eis ad hoc licentiam aut favorem aliquatenus indulgere videaris.

CAP. VI. *Idem Gradenſi patriarcha in eodem libro.*

Ex tuarum litterarum tenore accepimus, quod V. presbyter vivendi teritate ulus, cum quodam infami ad pravitatum locum immundos ſpiritus invocatorum acceſſit. Unde cum, quia propter hoc infamia laborat, & facinus publicum & notorium

ANNO CHRISTI 1179.

toriùm erat, ab officio & beneficio & ecclesiastico suspendidi. Ipse autem coram nobis viva voce propodidit, quod non ea intentione, ut invocaret dæmonem, ierat: sed ut per insperationem aftrologi, furtum cujusdam recipere posset recuperare. Verum licet hoc ex bono zelo & ex simplicitate fe fecisse proponat: id tamen nunc fuit gravissimum, & non modicam inde maculam contraxit. Sed quoniam tutius est, in desterum quam in finistrum, & in misericordiam quam in severitate declinare: ipsum fraternitati tuæ duximus remittendum, monentes atque mandantes, ut fecum misericarditer agas, & sibi infra octo dies post harum insceptionem, ecclesiam cum omnibus abbatiis restituas, & talem ei pro expiatione illius delicti pœnitentiam imponas, quod per annum & amplius, si tibi visum fuerit, ita tamen, quod beneficium non excedat, cum ab altaris administratione prorsus abstinere: & exinde liberum ei sit, officium sacerdotale exercere.

CAP. VII. *Idem Perulano episcopo in eodem libro* 2.

Quod te cum inimicis tuis, &c. De cetero quia fraternitatis tuæ quæsiti industria, ut rum clerici qui infra subdiaconatus ordinem constituti, quia continere carnis vitia coacti non valeant, uxores accipiunt, ecclesiastico spoliari possint beneficio canonice: id tuam volumus experientiam tenere indubitata veritate, quod cum sint voluptatibus & carnalibus deditionibus dediti, ac Divinis & ecclesiasticis sacramentis contrectandis indigni, ecclesiasticis sunt procul dubio beneficiis privandi: quia licet & ecclesiasticis attributi fuerant, de possessionibus aut aliis bonis suis aliqua constabile nosquntur, cum ab eorundem ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via dominium & proprietas illico debet absque ulla contradictione redire.

CAP. VIII. *Idem judicibus Veltrensis, in eodem libro.*

Relatum est auribus nostris, quod cum ad vestræ discussionis examen aliqua super testamentis ecclesiæ cauſa deducitur, vos secundum humanam, & non secundum Divinam legem in ea vultis procedere: & nisi fuerint aut unique rebus idonei producti fuerint, omnino non progreditis exinde judicare. Unde quia hujusmodi de judiciis excitæ non secundum leges, & secundum canones debent tractari, & in hac Divina scriptura testatur, duo aut tres idonei testes sufficiunt: diferentiam vestræ per a A.S. mandamus, quatenus cum aliqua cauſa de super testamentis ecclesiæ relictis ad vestrum fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundum canones, juxta decretorum statuta, tractetis, tribus vel duobus legitimis testibus requisitis: quoniam scriptum est: *In ore duorum vel trium testium stat omne verbum.*

CAP. IX. *Item præposito & canonici Sulcan. in eodem libro.*

Significatum est nobis, quod ecclesiastium sacerdoti prehendam unam in ecclesia vestra communi consensu & voluntate dedistis: ita quidem, quod Missam de sancta Maria, nisi de corporis infirmitate gravatus, debeat quotidie celebrare, qui ecclesiam vestram non nisi communi tam præpositi quam capituli consensu, potesti dimittere, nec cuiquam præbenda illius anniversarium delegare. Quam siquidem constitutionem eatenus confirmavimus, ut præbendas sacerdos, ecclesiæ, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assidue debeat officium suum impendere: & quanto ferventius potest, salva honestate sua & debita devotione, Missarum solemnia celebrare: tanto sibi licentius, illine fe ad aliam ecclesiam transferendo, aut voluptatis cauſa, subtrahere.

CAP. X. *Idem Brixensi episcopo, in eodem libro.*

Significatum est nobis & pro certo manifestum, quod Griboldus nondum indignus effe quatuordecim annorum, timore magistri, qui eum literas erudiebat, habitum religionis fuscepit in ecclesia de Rustinis*, & inde sicut puer infra annum exivit, & per faculi vanitates jam fex annis & eo amplius vagabundus discurrit. Unde quoniam hujus rei veritas nobis non constat, fraternitati tuæ per A.S. mandamus, quatenus rem ipsam diligenter inquiras, & si inveneris, quod non fuerit a parentibus oblatus, nec inceperit esse quatuordecim annorum, quando ad religionem accessit, & quo infra quartumdecimum annum voti pœnituerit, & ab ecclesia recesserit, si in sæculo voluerit remanere, & eum ab ipso voto quod fecit, auctoritate pontificali absolvas, & cum absolutum tam in ecclesia de Rustinis, quam populo tuæ civitatis studeas publicare. Si autem a parentibus suis forte oblatus, quo quartumdecimum annum compleverat, cum religionem intravit, live post quartumdecimum annum professionem a se factam ratam habuit, eum ad eandem vel aliam religionem transire, ecclesiastica districtione compellas.

CAP. XI. *Idem Salisburgi episcopo, in eodem libro.*

Pervenit ad nos, quod cum tu Rog. filium Willelmi ecclesiæ tuæ canonicum, ut debitum in eadem ecclesia residentiam faceret, monuisses, ad audiendum nostrum in appellatione procupit, & appellationi tuæ terminum, prout tempus fert, dari Luæ præfixit. Quoniam igitur indignum est, per quas vel aliorum fatisfortigia, præscriptam ecclesiam debitis obsequiis defraudari, cum ipse fruſtratorie dilationis cauſa appellasse videatur: fraternitati tuæ per A.S. mandamus, quatenus præfatum Rog. diligenter & fudiolo commonens, ut in eadem ecclesia debitam, omni mora postposita, faciat residentiam, vel infra præbenda sua, quam Luæ appellationem tuam profecturus, ad nos veniendi iter arripiat. Interim vero alicui honeste perſonæ vices ejus in ecclesia prætaxata secundas committas: & tantum ei de beneficiis illius, appellatione cessante, assignes, unde pollit congrue sustentari. Quod si præfatus Rog. alterum illorum adimplere negligerit, to eum extune prebenda sua, omni appellatione & contradictione cessante, privet: & eam alicui viro diferto & honesto, nullius appellationis admista, concedas patter & assignes.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XII. *Idem Varnacensi episcopo, in eodem libro.*

Veniens ad nos nobiles latrix præsentium, lacrymabili nobis confessione monstravit, quod cum de quodam filium genuisset, & ille sibi turgido spe vultu impropereatet, quod filius ejus non esset, ipsa irascundie calore & furore animi ducta, eumdem filium vitæ suæ fecit. Quo comperto, comes Flandrensis eam totam terram suam usque ad septennium abjurare coegit, nisi de nostra licentia* remaneret. Cumque se nostro conspectui præsentaret, & quod crucem fuscepisset, Hierosolymam se profecturam monstrabat: nos videntes quod in partibus illis impetratio litium non poterit esse artis, sed damnosis, eam ab Hierosolymitano itinere revocantes, ipsam fraternitati tuæ duximus remittendam: præsentium auctoritate mandantes, quatenus præditam mulierem labores inducere, ut in aliquod monasterium qui episcopatus transeat, & ibi peccata sua perpetua pœnitentia deploret. Si autem deputandæ carnis fragilitate, ad hoc induci noluerit, ei licentiam nubendi in Domino tribuas: quia tutius nobis videtur ut in Domino nubat, & unj soli quam multis adhæreat.

CAP. XIII.

Relatum est auribus nostris, quod cum vir nobilis* Aregorelia nomine, M. mulierem de Oreja C. quondam uxorem suam suspectam haberet, fratri & militibus suis præcepit, ut eam longe ad pretata loca deducerent, & gladio occiderent. Qui cum ipsam ad quandam silvam duxissent, & evaginato gladio occidere vellent: eadem ad pedes corum cecidit, & ne sibi vitam tervarent, lacrymosa supplicatione rogavit. Cognatos vero & pietate & misericordia motos, ei sub conditione peperit, quod in monasterio de Tolabeo* habitum monasticum deberet suscipere. Quo audito, maritus ejus, quia reservata erat ad vitam, graye plurimum tulit: sed tamen postmodum acquievit, & eam habitum est, quod deos episcopos Cafarauguſtanum & * Tirasonensem ut eam benedicerent, & illi velum imponerent, ad monasterium ipsum adduxit. Episcopi vero rem ignorantes, & quia juvenis erat, & filium habebat parvulum, mutationem vitæ fuæ suspectam habentes, eam fecerum convenerunt. Quæ utique tam per ordinem patefactum, quod mortis timore, & non bono animo monasterium intraret *: & quando cumque posset, inde exiret, nihilo minus adjecit. Tunc episcopis de morte ejus timentibus, & quod ab ea nullus ordo professionis acciperetur: inter eorum, Tirasonensis scilicet, ut viri illius tyrannidi satisfacere videretur, mulieri imponere velum simulavit. Tandem autem viro & fratre de medio sublatis, præditta mulier de monasterio exivit, & eadem nobili P. nomine de * Cambera. * nuptis. Sororem suam cum reclamaſſent, & episcopo Cafaraugustano conquesti fuissent, & episcopus non posset eam videre, neque fuspectis convenire: ad instantiam eorum, eam & virum quem acceperat, excommunicavit, & totam terram ejus interdixit, ignorans penitus quamodo res processisset. Quam utique sententiam venerabilis frater noster Tarraconensis archiepiscopus postmodum confirmavit. Nos igitur de prudentia & honestate vestra confidentes, eandem ipsam experientiæ vestræ duximus committendam, & sine debito terminandam. Idcoque diferetioni vestræ per a A.S. mandamus, quate-

ANNO CHRISTI 1179.

nus prædictam mulierem & virum, recepto juramento, quod nostro debeant stare mandato, ab CHRISTI excommunicatione absolvatis. Deinde tam mulierem, quam prioritum & monales præscripti monasterii, ad præsentiam tuam convocantes, cauſam diligentius audiatis, & fine canonico terminetis. Quod si legitime probatum fuerit, non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, sed quod ipsa non posset eam habere: ipsam ad monasterium redire, & habitum depositum resumere, censura ecclesiastica compellatis.

CAP. XIV. *Idem Gajacensi electo, in eodem libro* B.

Cum Petrus Mancovela*, & Bonus Caci* prefbyteri, & Joannes Bona Coci* laicus, in nostra * al. Mancovela. * al. Caci. præsentia confitiui essent Joannem, * al. Caci quoniam laicus erat, in jam dicti P. accusationem nequaquam admisimus. Cumque præfatus B. eumdem P. super crimine simoniæ constantius accusaret, nos eum, quoniam in cauſa testimonium fuit adductus, & quia frater ejus, J. scilicet, jam dictum P. prius coram te accusaverat, repulimus: præterim cum frater Petri Bonum Coci antea de eadem cauſa confitiui accusaſſet. Verum quoniam unus post alterum, prædictum instante vicissitudine accusabat, neutrum ad ejus accusationem admisimus, sed utrique de objectis criminibus purgationem duximus indicendam. Inde siquidem est, quod discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus utrumque, quæ illorum se cum tribus testibus sacerdotibus fecerit, fra trigintia dies post harum fuscepitionem purgare. Purgatores vero illius honestatis & opinionis esse volumus, quorum vestri verisimile fit, eos nolle amore vel odio leu obtentu pecuniæ peierare. Ut autem idonei appareant, necesse est, ejus quem purgare debent, vitam & conversationem noscant. Quod si utrique illorum vel alter in purgatione defecerit, tu deficientem omni officio & beneficio ecclesiastico prives, tibi omnimodo præcavens, quod in præmorato P. in fua voluntate purgatione assistere, nullam eis malevolentiam vel indignationem ostendas: nec eos amodo impedias, vel ab aliis, quantum in te est, impediri permittas.

CAP. XV. *Idem Norwicensi episcopo in eodem libro.*

Venientis ad nos Rom. clerici narratione audivimus, quod cum in puerili ætate confitutus fuiſſet, & literarum studio non diligenter operam suam & cuidam confocio suo, qui nihilo minus Dominium fepulcrum propoſuerat visitare, fidem dedit, & fuam ab eo fidem recepit, quod sibi invicem in via fideles exiſterent, & bonam focietatem servarent. Qui utique folicita mente revolvens, ad nos accedit, ut sibi super hoc necessitatem * auxilium apponamus. Nos autem ipsum * consilium gravi infirmitate laborare, fuisi afferit, intellegentes, & de quatuor in partibus Orientis, ejus adversitas parum utilitatis conferret, diligentius adventum, præsertim cum fit clericis illicitum in sacris ordinibus conſtitutis arma sumere, aut effusioni sanguinis vacare: ipsum a voto quod in ætate tenera, facilitate animi potius quam ex arbitrio diferetionis, promisit, absolvimus ita tamen, quod idem votum elemolynis redimere debeat, & juxta consilium nostrum toto vitæ fuæ tempore mi pauperum Christi, dem ad hoc

A Anno Christi 1179. Dieuc. 15. a Apostolici Scriptura. Matth. 18. * al. quod visitare Sepulcrum. B Apostolicæ sedis. C Anno Christi 1179. * Jo. Calleff. l. 8. c. 58. de rebus Alexandri II. Gelasii II. & primi Calixti. Cardinalis. * al. nobili Hispaniæ, & patricio, A. nostro. * al. Calaguritani. * Tir. Tirasonensem. * al. interpretatus, propositum fuisse quod quidam peregrinus. * al. Cambetis. a Apostolicæ sedis. b Apostolicæ sedis. c Anno Christi 1179. d Anno Christi 1179. e Anno Christi 1179. * Petri Leo. f Anno Christi 1179. * constituta. g Anno Christi 1179. h Anno Christi 1179. * Petri Leonis. i Anno Christi 1179. * constituta. k Anno Christi 1179. * Petrus. l Anno Christi 1179. m Anno Christi 1179. n Anno Christi 1179. o Anno Christi 1179. * al. Corti

hoc fine sufficiant facultates, tam in victu quam A in veſtitu providere.

ANNO CHRISTI 1279.

CAP. XVI. *Idem Præmonientes ſuppoſitos non conqueſtio propoſita ſuit, utrum monachi in accuſatione abbatum ſuorum aliquatenus ſint admittendi. Super quo utique tua prudentia reſpondemus, quod niſi alia rationabilis cauſa impediat, ſi manifeſta, eo quod monachi de obedientia & ſubjectione abbatis ſunt, ab ejus accuſatione non ſunt admittendi. Quibus ſiquidem, cum propterea non habeant, de rebus monaſterii expenſe debent neceſſaria, donec cauſa debitum finem recipiat, miniſtrari. De confirmationibus autem Romanorum pontificum, tuam voluimus experimentum tenere, quod contra illas, niſi novum apoſtolice ſedis mandatum procedat, aut certum ſit, quod ipſe confirmationes per falſum ſint ſuggeſtionem obtentæ, non eſt aliquatenus judicandum.*

CAP. XVII. *Idem Relvacenſi epiſcopo.*

Quod nobis ex una parte ſignificatum eſt, ut ex clandeſtinis matrimoniis diſpenſare debeamus, non videmus quod in ſpiritalia ſit ſuper his adhibenda. Si enim matrimonia ita occulte C *contrahantur, quod exinde legitimi teſtes non appareant, hi qui ea contrahunt, non ſunt aliquatenus ab eccleſia compellendi. Verumtamen ea, quæ ſic contracta ſunt, ſi perſonæ contrahentium voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa præpediat, ab eccleſia recipienda ſunt: ac comprobanda, tanquam a principio in conſpectu eccleſiæ contrahenterint. Si qui autem de clandeſtino matrimonio, poſtmodum ab eccleſia comprobato & rato habito, geniti fuerint, eos legitimos judices filios & hæredes.*

CAP. XVIII. *Idem Hieroſolymitano patriarchæ.* D

Novit plenius, ſicut credimus, tua diſcretionis prudentia, quaſiter tu & fratres tui unum corpus ſitis; ita quod tu caput, & fratres tui membra eſſe comprobentur. Unde non decet omnino membra, te aliorum conſilio in eccleſiæ tuæ negotiis uti, eum id non ſit debitum, & honeſtati tuæ & ſanctorum patrum inſtitutionibus contrarie. Innocuit autem auribus noſtris, quod tu ſine conſilio fratrum tuorum, abbates, abbatiſſas, & ceteras perſonas eccleſiaſticas infitutis ac deſtitutis: non conſiderans & attendens, quomodo te non ſit debitum ſacros canones tranſgredi, cum in hujuſmodi cauſis & electionum & laicorum circa te commorantium, qui de corpore ipſius eccleſiæ non ſunt, potius quam fratrum tuorum conſilio uti dicaris. Inde eſt quod apoſtolica auctoritate prohibemus, ne abbates, abbatiſſas, vel alias perſonas eccleſiaſticas ſine aſſenſu & conſilio "prioris "quod fratrum tuorum canonicorum inſtituere, vel deſtituere, aliqua de ceteto ratione præſumas. Quod ſi forte, quod non credimus, contra præceptum noſtrum venire præſumpſeris, non tales inſtitutiones & deſtitutiones, ſi quas amodo feceris, cauſamus, & omni robore decernimus & ſtabilitate carere.

CAP. XIX. *Idem eidem in eodem libro.* ANNO CHRISTI 1279.

Quanto majori dignitate, dante Domino, præcæteriores, tanto te decet amplius & oportet in omnibus eam diligentiam & gravitatem habere, quod omata videaris ſine nota & reprehenſione pergere, & laudabiliter injuncta tibi miniſterii officium diſpenſare. Audivimus autem, unde & miramur ſumus, ſicut & merito inde miramur poſſumus, quod in conceſſionibus & confirmationibus ſuorum & contra ſuorum ordinem *vide Decr. in* E *procedis, & in privilegiis, quod tuam non decet honeſtatem, ad majorem auctoritatem & certitudinem nomina fratrum ſuorum, qui abſentes fuerint, tanquam ſi præſentes eſſent, faſcias ſubſcribi. Quia igitur non decet prudentiam tuam, in negotiis tibi comiſſis eccleſiæ conſilium fratrum tuorum "proponere, cum quibus "adpropo unum corpus eccleſiæ conſtituebaris: determinati- nere* vum per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus in conceſſionibus, confirmationibus, & aliis ejuſdem eccleſiæ negotiis, fratres tuos requiras, & eum eorum conſilio vel ſaniori parte, eadem negotia pergas, & pertractes: ut quæ ſtatuenda fuerint, ſtatuas, & errata corrigas, & evellenda diffipes & eradices: nec abſentium fratrum nomina aliquatenus ſcribi facias, quia talia munimenta, iritia ſunt & falſa: & eo exinde quæſtionem falſi non immerito poteris formidare. Novenim univerſa negotia, in quibus abſentium fratrum nomina, ipſis ignorantibus vel abſentibus, ſubſcripta ſunt, vel amodo ſcribuntur, irrita eſſe decernimus, & nullius firmitatis robur habere cenſemus.*

CAP. XX. *Idem Hyſtodio Oſtienſi epiſcopo, & archipreſbytero eccleſiæ ſanctæ Mariæ Virtutum, in decimotertio libro regiſtri.* *a in decimoterſio*

Cum eſſes, frater epiſcope, in præſentia noſtra conſtitutus, diligenti nobis affectu innotuiſti, talem in epiſcopatu tuo inoleviſſe conſuetudinem, quod teſtamenta quæ fiunt in ultima voluntate, ut ab his qui poteſtatem habent ſuper alios, penitus reſcindantur, nili non ſubſcriptione ſeptem aut quinque teſtium fiant, ſecundum quod humanæ leges decernunt. Quia vero a Divino lege & ſanctorum patrum ſtatutis, & a generali conſuetudine eccleſiæ id eſſe noſcitur alienum, cum ſcriptum ſit: *In ore duorum vel trium reſtium ſtat omne verbum*: præſcriptam conſuetudinem penitus improbamus, & reſtituendo, quæ parochiani veſtri coram presbytero ſuo, & ſcribis vel duobus aliis perſonis idoneis, in extrema voluntate de ceteto fecerint, & ſtema decernimus permanere, & rebur perpetuæ firmitatis obtinere: ſub interminatione anathematis prohibentes, ne quis preſumptione qualibet, hujuſmodi audeat reſcindere teſtamenta. Præterea cum principes, &c. *Deut. 19.*

CAP. XXI. *Idem Carcaſſenſi epiſcopo, in decimo quarto libro regiſtri. Pars illius capituli:* Cum ſacroſancta Romana.

Significaſti nobis quemdam presbyterum cum alterius conjuge diabolico inſtinctu in eccleſia frequenter, ſicut aſſeris, dormiviſſe: quæ utique ſi & illum ſacerdoti cuidam hujuſmodi deſictum confeſſus fuiſſe, publice tibi detexit, & hoc ipſum idem ſacerdos, nomen adulteri celans, in præſentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cum, negante adultero, mulier in confeſſione perſiſtat, ab

ANNO CHRISTI 1279.

Cor. 8. 10. Can. 9.

a videlicet. decis. in

b adpropo nere

c al. valeas

d Deut. 19.

e Vincent.

ANNO CHRISTI 1279.

A ab apoſtolica ſede conſilium requiſiti. Nos ergo ejuſdem ſanctorum patrum decreta volumus, ut conſignam penitentiam adulterio præfate imponens, eccleſiam prælibatam per adſperſionem aquæ ſanctificandæ reconcilies. Præſbitero autem incerto ti, de, contra Apoſtolum, infirmorum cordi, mala fama ſipluis percutiantur, & ne noſtrum virtupetetur miniſterium, nec ſequiores presbyteri exiſtentes prohibuiſſe videantur, & peccatum, cum vicinis quinque presbyteris, quos ſe nolle pejerare cognoverit, juxta arbitrium tuum purgationem indicas. Quod ſi ſe purgare poterit, in officio ſuo permittas ipſum miniſtrare: ſi vero non poterit, ipſum ab officio ſuo ſuſpendere nulla ratione poſſipoaas.

CAP. XXII. *Idem in eodem.*

*Quæſivit a nobis tua fraternitas, utrum ſacerdos tuus clericis tantum preſente, inſimum debeat inungere: & qua die feſtum Matthiæ in anno biſſextili debeat obſervari, præſertim cum quidam inter vigilias & feſtum veſtri interponere digne & ordinate mulier pro latrocinio, aut alio quolibet crimine, a viro ſuo debeat ſeparari, & alii nubere?: & de viro limili modo expoſuiſti quæſtionem, a quibus quidam legitio poſſit a conjuge ſua dividi, & aliam ſibi legitimo matrimonio copulare. Nos itaque tibi duximus taliter reſpondendum: quod ſacerdos uno preſente clerico, & etiam ſolus, poteſt infirmum inungere. Feſtum vero B. Matthiæ juxta regulam eccleſiaſticam vigilia extenus precedat, ut nec pro bibitorio, nec quolibet alio modo inter ſe & ſolemnitatem admittat aliquam diem, in qua utique vigilia, niſi eveniat in Dominica die, jejunium celebratur. Ipſum autem feſtum, ſive in ipſa, ſi præſenti die, ſive in ſequenti, qui duo quaſi pro uno reputantur, nullus error, ſed eccleſiæ conſuetudo tenetur. Quod autem mulier pro furto vel quolibet alio crimine a viro ſeparetur, & ſi alii nubere poſſit, & viro ſimiliter eadem lege conſtituatur: taliter reſpondemus, quod mulier pro furto vel alio crimine viri ſui, niſi ipſe eam ad malefacta ſua cuſtodiat nitatur, & ſibi ſue religionem corrumpere velit, non debet ab eo ſeparari, nec C alii aliqua ratione copulari. Verum ſi conjugem ſuam ad errorem traxerit, & ad malefictum, nullier a viro recedere poterit ſeparatus, & ea quæ alii nubere non licebit: quia licet ſeparetur, tamen conjuges erunt ſemper. Viris quoque præſentis ſententia ſervetur.

CAP. XXIII. *Idem epiſcopo & archidiacono Vicentino", in duodecimo libro regiſtri.*

a al. Vicentinæ

Perlatum eſt ad audientiam noſtram, quod Hereman. filius quondam Lazari, ad partes Conſtantinopolitanas tranſiens, uxorem ſuam per decennium & amplius fecit, & ad Vivianum filiam Eulardi uxorem ſuam non reddit. Ipſa vero E apud bonæ memoriæ L. quondam Vicentinum epiſcopum de ſuo viro ſuum querelam depoſuit: & quod eum non poſſet diutius expectare, nihilo minus allegavit. Epiſcopus vero, ſicut vir prudens & diſcretus, parentibus viri mandavit, ut pro eo interceat, & ipſum ad propria revocarent. Cumque elapſo longo temporis ſpatio, prædictus vir ad propria non remearet, epiſcopus in conſpectu eccleſiæ audiris allegationibus mulieris, inter eos divortii ſententiam promulgavit: & mulieri, ut alium virum duceret, plenariam facultatem indulſit. Quia igitur hujus rei veritas nobis non conſtat, diſcretioni veſtræ per F. A. S. mandamus, quatenus rem ipſam diligenter inveſtigatis: & ſi ita vobis conſtiterit, quod epiſcopus divortii ſententiam inter eos tulerit, filius ejus quos de Achardi & Apoſtaſiæ filio quondam Rad ad cujus copulam uxoriare ea ſuſpecta. prædicti epiſcopi ſine quæſtione & contradictione *al. Rachario* eccleſiæ migravit, ſuſtulerit, ab hæreditate non *de Bl. 92.* partiendi excludi, ſed eos legitimos judicetis: & ſi quis contra hoc venire voluerit, ei auctoritate apoſtolica ſilentium penitus imponatis.

CAP. XXIV. *Lucius tertius", Nebehorem epiſcopo" Bitugie, in regiſtro.*

Cum eſſem, qui eſt inter E. miſſum & uxorem ejus, tue commiſſionem experiente tertinandam, miles repetens mulierem, legitime ſibi nupſiſſe, per probationes canonicas ſe confeſtere aſſerens probaturum: ſemina vero propoſuit, quod dominorum & patrum ſuorum ſuggeſtione alteri viro tradita, ab illius militis amore divertit, qui a parentibus eam prius rapuerat, illa tamen nolente", ut dicitur, & poſtmodum, *al. valeas.* priuſquam eam cognoſceret, deſponſavit. Dein- *b* de inclufa eſt in monaſterio monialium, ubi & detinetur. Unde quoniam ſuper his præfatorum fedem duxit auctoritate apoſtolica cognoſcendam, ſignificatione præſentium tibi reſpondemus, quod cum ibi raptus dicitur admiſit, ubi nihil de nuptiis tunc agitur: iſte raptor dici non debet, cum habuerit conſenſum mulieris: & priusdeſponſaverit eam, quam cognoverit, licet parentes forſitan reclamarent. Præterea cum poſt matrimonium carnis permixtionem conſtitutum, tefte Apoſtolo, *Uxor ſui corporis poteſtatem non habet, ſed maritus*, 1. Cor. 7. & e converſo: ſi præceſſiſſe matrimonium, vel ex probationibus teſtium constiterit, vel ex mulieris confeſſione claruerit, poſtmodum fine aſſenſu viri non potuit femina monaſterium ingredi, aut alitet continentiam profiteri. Non ergo pro eo quod de monaſterio ſuo mulierem ſine conſortium per virum rapta fuerit, ejus poterit conſortium declinare: dummodo probari nequeat, virum, ut mulier profiteretur continentiam, aſſenſiſſe.

CAP. XXV. *Idem Pariſienſi epiſcopo.*

Intelleximus ex litteris tuis, quod M. latrix præſentium, diabolico furore accenſa, quamdam filiam ſuam multoties animo perimendi aggreſſa, tandem ſuggeſtione eo, qui fidelium preſentione latatur, ſtrali vulnere jugulavit: propter quod dominus terræ maritum ejus ipſam coegit abjurare. Quia vero illum & illam pariter filios habere intimaſti, unde circa ipſius exilium debeat diſponſari, nos de diſcretione tua plenam fiducium habentes, eam tue duximus providentie remittendam: per *a* A. S. ibi mandantes, *a* Apoſtoli quatenus ita ſuper hoc *provideas*, ut ſui feelens ea ſuggeſtione, ponam luat, & ſaluti ejus & filiorum ipſius per providentiam tuam in Domino conſulatur: nec obſtante propoſito juramento, quod ab ea dictus dominus propoſuitur extorſiſſe, eam (ſi expedire videris) viro ſuo & rebus ſuis reſtituas, ita quod filios ſuos libere poſſit & pacifice gubernare.

CAP. XXVI.

Alexander tertius Arelatenſi archiepiſcopo, & ſan- Mala ligci Eccl. ctæ Mariæ in via lata diaconis cardinali, in duodecimo libro regiſtri. tator. in violum.

Cauſa matrimonii, quæ inter Ermengardem mulierem, & Bjationem agitatæ dignoſcitur, ve-

nera-

ANNO CHRISTI 1179.

nersibilibus fratribus nostris Forojulienſi & Vaſconiensi epiſcopis meritorum compoſite. Quibus utique in nonnullis conveniebat, eamdemque mulierem, ſicut accepimus, viro reſtituì mandantibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeo infeſtis, quod invita & coacta inter ie & virum eſſe confeſſa eſt parentelam. Sicque factum eſt, quod ad judicium unius illorum, mulierem ipſam dimiſit, quæ ſibi bona quinque dicitur ea eo genuiſſe, & quatuordecim annis ſecum ſine queſtione aliqua permaniſſe. Unde quoniam matrimonium in eccleſia Dei adeo magnum ſacramentum probatur eſſe, quod tam rationabili & evidenti cauſa diſſolvi non debet, præſertim cum non ab homine, ſed a Deo ſit inſtitutum: diſcretioni veſtræ per A. S. mandamus, quatenus hujuſmodi veritatem diligenter & diligentiùs inquiratis: & ſi inventeritis quod præfatus B. prædictam mulierem ad judicium ſolvemodo unius prædictorum epiſcoporum a ſe ſeparaſſet: quia, cum Vaſcones cauſa committitis, ſententiam minùs non teneat, ſpiſum conſtanter commoneatis, & diſtringe compellatis, ut mulierem ſuam uxorem ſuam appellatione remota benigne recipiat, & maritalis affectu pertractet. Quod ſi facere forte contemſerit, eum & ſuperinduciam, appellatione ceſſante, excommunicationis vinculo perſtringatis. Si qui tamen apparuerint, qui ſibi poſſyuam abſque recepta fuerit, matrimonium eorum velint, & legitime poſſint impetere: partibus ante vos convocatis, cauſam auditis, & eam ſine canonico, appellatione remota, terminatis, illa matrimonia & circumſpectione adhibita, quam in tanto negotio convenit adhiberi. Quod ſi ambo, &c.

Ex Gen. 2. Matth. 19. Ephes. 5. Gen. 2. Apoſtolus ait Scriptura.

A

B

CAP. XXVII. *Idem in eodem, abbati ſancti Benedicti de Vrbia.*

Sulcopimus litteras tuas, & cognovimus ex earum tenore, quod cum latet præſentium in cuſtodia cujuſdam domus cum altero fratre mancres, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, ſpoliaverunt eos in perſona ſuipſere. & veſtimentis propriis denudate præſumpſerunt. In quos illi reſumptis viribus inſurgentes, ligaverunt illos, & detinuerunt uſque ad noctium capitis. D Is vulgarunt. Cumque ille eorum ad limina nobiſcum perſaturus, eos ligatos in fratris ſui cuſtodia dimiſiſſet, & fures ſe ſolvere niteretur: frater illius, ne ipſe ab illis interimeretur, occidit. Unde quoniam expediebat potius poſt tuniam relinquere etiam pallium, & rerum ſuſtinere jacturam, quam pro conſervandis viribus rebus & tranſitoriis tam ſeverè in alios exardeſcere: abſtinuiſti ſine humiliter ab altaris miniſterio, & peccatum ſuum, quibus ad abſtinium tuum modi poterit, utereque ſtudeat expiare. Conſtat enim, eos contra regularem inſtitutionem & eccleſiaſticam diſciplinam ex utriuſque ope interemptos.

Matth. 5.

CAP. XXVIII. *Idem in eodem, Ambianenſi epiſcopo.*

Quod ſedem apoſtolicam conſulis ſuper his, quæ dubia tibi exiſtunt, gratum gerimus & acceptum: & tua exinde fraternitas non parum commendanda videtur. Ex tua ſiquidem parte nobis inſinuatum eſt, quod quidam mulier tui epiſcopatus cuidam viro nuptas ignorans quod propter utriuſque inguinis rupturam genitalia ejus eſſent obſciſſa, nec ab eo cognita fuiſſet. Qui utique modo factus leproſus, ſe pariter & ſua domui de-

A

Anno Christi 1179.

dit infirmorum. Mulier vero ad domum paternam reverſa, ſicut juvenis, alii viro deſiderat nubere, & conjugali fœdere conjungi. Verum licet eccleſia Romana non conſueverit propter cauſam infirmitatem aut propter alia malefacta legitime conjunctos dividere, ſi tamen conſenſu do Gallicane eccleſiæ habet, ut hujuſmodi matrimonia diſſolvantur, nos patienter tolerabimus, ſi fecundum illam conſuetudinem eidem mulieri, cui voluerit, in Domino conceſſeris nubendi facultatem. Sicut enim puer qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus conjugio: ſic quoque qui impotentes ſunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

Anno 1179.

CAP. XXIX. *Idem eodem in eodem epiſtola.*

Sane de canonico qui is eccleſia Arraocenſi profeſſionem fecerat; & ab ea fugerat, ab abbate in monachum recepto: id tua fraternitas ſignificavimus, quod ſi locus ubi nunc permanet, majoris eſt religionis, quam eccleſia Arraocenſis, ipſum in eodem loco cum puro conſicientia teneatur permittas, aliquatenus ad priorem eccleſiam redire coupellas. Puto de comite Pontivi, qui uxorem ſuam, filiam Bernardi de S. Valerico, abſque juſtitia repudiatam dimiſit, propterea quia cum cognatam fuiſſe defuncte uxoris ſue proponit: hoc tua prudentia cognoſcat, quod ſi etiam parentela eſſet publica & notoria, abſque judicio eccleſiæ ab ea non poterit ſeparari. Quare cum ad eam recipiendam diſtricte compellas: & ſi eam recipere noluerit, eum & ſuperinduciam vinculo excommunicationis adſtringas. Si qui autem apparuerint, qui matrimonium ipſum relicto & poſtmodum impetere, cauſam audiat, & eam ſine debito decidat.

Ex Gen. 2. Matth. 19. Ephes. 5. Ante hæc Pontivi addidit Gallicanæ. Forte delatum.

Præterea de Hugone de Colorie, qui filiam Adelmi cognatam tuam duxit in uxorem, & hoc publicum & manifeſtum eſt, nec apparet aliquis qui matrimonium velit impetere: id tibi reſpondemus, quod non apparentibus accuſatoribus, & parentela publica & manifeſta ſatisfacere debet quod credibile non eſt, ubi eſſent conſobrini in primo vel ſecundo gradu, eccleſiæ auctoritate interdictum eſt matrimonium, adhibita illa gravitate & diſſolvere quod illicite noſcitur & contractum. Ad hæc quoniam donationem decimæ, quam abbas S. Salvii de Muſterol, & prædeceſſor ejus eaſdem laicis jure hereditario conceſſerunt tenendam, cum ſanctuarium Dei jure poſſideri non debeat, in irritum penitus revoces, & viribus carere decernas: & laicum, niſi decimam ipſam eccleſiæ S. Salvii libere & abſolute reſtituat, vinculo excommunicationis adſtringas.

CAP. XXX. *Idem epiſcopo S. Agathes, in eodem libro* 13.

De muliero, qua (prout nobis ſignificaſti) capetas viri ſui amplioram omoren acquirere, ſuſcepto corpore Chriſti, & in ore retento, eidem viro ſuo oſculum cum eo porrexit, & ipſum traſiere poſſemodum, cum voluit, non potuit: id verſum eſt in carnem, cum tangeret, juxta dentes molares, & caro ſuperceruit, & adhuc eſt intus. Circa quod fraternitati tuæ non poſſumus ſinius dare conſilium, niſi quod eam monees & compellas, ut tanium per condignam penitentiam & bona opera ſatagat expiare delictum. Credere quippo debemus, quod ſi vere contrita fuerit, & condignam

B

C

D

E

Anno Christi 1179.

gnam pœnitentiam egerit, & tu ad Deum devote pro ea oraveris, corpus Chriſti traſiere poterit Divina gratia ſuffragante.

Sane ſuper eo, quod quidam mulier viro ſuo fidem dedit, & ipſe illi, quod matrimonium inter ſe contraherent; & viro volente ſacramentum ſervare, mulier caſtam diſpoſuit duceviri: diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi junctî non fuerint, mulier permittatur ad religionem tranſire, & Domino, relicto ſeculo, militare. Quod ſi facere noluerit, & in ſeculo eſſe vivere diſpoſuerit, quia hoc ſuſpectum eſſe poſſet, & ad utrumlibet, ad bonum videlicet & ad malum, haberi poſſet, ipſum matrimonium firmum eſſe conſentimus. Beatum enim Joannem & complures alios, ab ipſis etiam ſponſalitiis ad vitam contemplativam legimus evocatos: & ideo eidem mulieri confidenter permittere poterit, ut tranſeat ad religionem, caſtitatis votum ſervatura.

Præterea de mulière, quæ a viro appetitur, cujus conſanguinitatem in ea deliquiſſe proponit, ſi hoc publice conſteri recuſat propter metum & potentiam mulieris: providentiæ tuæ duximus reſpondendum, ut matrimonium ipſum ſteri, niſi juramentum ſuper hoc, diſtricte prohibeas, ne deteriusinde contingat.

CAP. XXXI. *Idem procuratori & canonicis Sorani, in eodem libro.*

Veniens ad apoſtolicæ ſedis clementiam Mariota latria præſentium, ſuppliciter nobis intimatione monſtravit, quod dum eſſet in adoleſcentia conſtituta, quosdam adoleſcentem E. nomine, in tantum admiravit, quod uterque inter ſe de matrimonio contrahendo ſub trium perſonarum teſtimonio præſtitit juramentum: quod parentes ipſius mulieris ignorantes, eam invitam & coactam matri & adulto in uxorem tradiderunt. Quem ita exhortuit, quod ſe ab eo nullo modo cognoſci permitti. Cumque publice profiteretur, quod a priore viro cognita eſſet, atque jurata: epiſcopus Sorannus, ut tunc erat, eos ante præſentiam ſuam fecit venire: & cognito atque probato, quod inter eos eſſet proximus linea conſanguinitatis, quod ſecundum canonicas ſanctiones de jure conjungi, ipſos ab invicem ſeparavit. Ceterum cum cauſa ipſa tractaretur, & vice cui tradita fuit a parentibus conſentire nolit: ipſe aliam uxorem tradavit, & ifta mulier eam vito Ptolemæo nomine, publice in conſpectu eccleſiæ nupſit. Tandem cum de illo filium genuiſſet, pater illius Ptolemæi ſuum concupiſcendo divortii faciendi, ei opposuit, quod filium ſuum nec potuit, nec debuit de jure in virum habere, eo quod ab alio viro, qui nondum defunctus eſt, prius deſponſata fuiſſet. Quia vero aſſertioni ejus fidem, ſicut non debuimus, non adhibuimus, nec hoc potuimus ſub ſilentio preterire: eam ad vos duximus remittendam, per A. S. præcipiendo mandantes, quatenus ex premiſſis plenius inquiſita & cognita, ſi inveneritis, quod prædicta mulier a priore viro fuerit judicio eccleſiæ ſeparata, & ab eodem Ptolemæo ſua conſuetudine eccleſiæ in uxorem tradicta, & ille cui invita & renitens copulata eſt, de præſenti vita deceſſit, prædictum Ptolemæum monetis & compellatis, ut prædictam Mariotam poſſeſſoria recedat eccleſiæ, & ſicut uxorem ſuam diligere ſtudeat, & maritali affectu tractare. Alioquin eum & ſuperindotam, & patrem etiam ipſius, ſi hoc rei teſtimoni, vinculo excommunicationis innodetis, & usque ad condignam ſatisfa-

Apoſtolica Sedes.

Anno Christi 1179.

A ctionem ipſam ſertanem inviolabiliter faciatis obſervari.

CAP. XXXII. *Idem illuſtri Anglorum regi.*

Magnificentiæ tuæ litteras, quas pro B. milite ſuper jure patronatus eccleſiæ de Ligurgis, apoſtolatui noſtro ſerenitas regia deſtinavit, ea qua decuit benignitate recepimus, promptum animum plenamque voluntatem habentes, excellentiæ tuæ preces, in quibus cum Deo & honeſtate poterimus, exaudire. Verum quoniam ſanctorum patrum ſtatutis contrarium videtur, & clericos ab eccleſiis, quas canonice adepti ſunt, patronatus obtentu ſuſtineremus amoveri: ſalva conſicientia, prænominato militi non poturimus noſtrum in parte illa impartiri favorem, cum ex hoc ei, ſi de jure deber habere, præjudicium in poſterum non generetur.

CAP. XXXIII. *Idem archiepiſcopis & epiſcopis per Galliam conſtitutis.*

Noſtris eſt auribus intimatum, quod nonnulli ambitione nimia tracti, occaſione laici vel potentiæ ſæcularis, in ſaculari foro, nec requiſita epiſcopi audientia, patronatus eccleſiarum & eccleſiaſtica beneficia ſibi præſumunt in vellis jus ecclesiis vendicare. Quoniam igitur hujuſmodi perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde contendunt, ac per hoc indigni lunt paſtoris nomine, ac pœnogratiæ gaudere: fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus eos quos patronatus eccleſiarum vel eccleſiaſtica beneficia conferendi præſidio modo adeptos, ſi commoniti minime reſignaverint, niſi præſcriptione aut epiſcopali conceſſione munîti fuerint, ſublato appellationis diffugio, ab officiis reddatis & beneficiis alienos. Si vero nec ſic deſſiterint, eos vinculo anathematis innodetis, & uſque ad dignam ſatisfactionem teneatis, & faciatis tenere adſtrictos.

B

C

D

CAP. XXXIV.

Ad hoc, quoniam quidam laici eccleſias terris & aliis poſſeſſionibus ſpoliant, ut hic vitos eccleſiaſticos faciant coram judice ſæculari litigare: præſentium auctoritate vobis injungimus, ut id publice fub anathematis interminatione curetis prohibere. Si quis autem prohibitionis veſtræ contemptor extiterit, eum, ſi manifeſtum fuerit, appellatione ceſſante, excommunicationi ſubjacere, & uſque ad dignam ſatisfactionem, ſicut excommunicatum, faciatis artius evinci.

CAP. XXXV. *Idem Lugdunenſi archiepiſcopo.*

Gravis illa & odibilis querimonia, quæ ufque ad nos ſuper depoſito tuo tibi hactenus detrogato pervenit, duplici nos anxietate perſtrinxit, eo quod tibi in hoc & deeſſe non poſſumus, & adeſſe, prout velles, efficacier non valemus. Cum enim non conſtet nobis, pecuniam tuam, quam ille, ut vir Belial, impia & deteſtabili ſurreptione furatus eſt, in utilitates eccleſiæ converſam: nec de jure debemus, nec poſſumus contra canonicas illum eccleſiæ preceſſe intentare juſtionis inſtantiam, ut tibi eandem reddant pecuniam, perſonæ, non eccleſiæ commendatam. Quocirca diſcretioni tuæ conſolimus, & interne caritatis intuitu ſuademus, ut in raptorem illum & fuiem,

Dd tuam

ANNO CHRISTI 1179. tuam interim dirigat actionem; eo quod, ut ab divinus, loculo habet. Nos enim venerabilibus fratribus noſtris Senonenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato, & Pariſienſi epiſcopo deditimus mandatis, ut illum inſtquum ſub duris quæſtionibus ponant, & etiam, ſi opportuerit, vinculis mancret alligatum, & affligant, ut bene ſingulos, cogatur reddere, quæ male diſſoluta, auius eſt ſportare. Volumus & ſtatuimus illum affectum te habere volumus, ut nihil ab ea requiras " indebite. Si autem cum eis amicabiliter poteris pactiſcionem pacifici, noveris id nobis acceptum.

" indebi-tum.

CAP. XXXVI. *Idem Bituricenſi archiepiſcopo.*

Conſuluit nos tua fraternitas, an ſit appellationibus debitendum a cariſſimo in Chriſto filio noſtro L. illuſtri Francorum rege pro Judæis interpoſitis, ut Chriſtiana municipia deciment, & unum ſuſtinere debeas, quod de novo conſtruunt ſynagogas, ubi eas nullatenus habuerunt. Scripſimus itaque memorato regi, ut a defenſione Judæorum in hac parte deſiſtat. Super hoc etiam ipſum per alios fecimus admoneri, & credimus quod monitis noſtris acquieſcet: quia non eſſet rectum, ut quod a ſanctis patribus & nuper in concilio ſtatutum eſt, malitiose pervertet. Unde non convenit, ut pro hujuſmodi appellationibus ab obſervatione decreti debeas abſtinere. Judeos etiam de novo conſtituere ſynagogas, ubi eas fcilicet non habuerint, non debes. Verum ſi antiquæ corruerint, vel ruinam minentur, ut reædificent potes æquanimiter tolerare: non autem eas exaltent, aut ampliores, aut pretioſiores faciant; quam antea fuiſſe noſcuntur. Quod utique pro magno habere debent, quod in veteribus ſynagogis & ſuis obſervantiis tolerantur.

CAP. XXXVII. *Idem Ebroicenſi archiepiſcopo.*

A memoria noſtra non recedit, qualiter in primo anno veſtræ promotionis ſcriptum litteratum felicis memoriæ prædeceſſoris noſtri Honorii papæ nobis feceritis præſentari, in quo continebatur, anteceſſoribus veſtris apoſtolica benignitate faiſſe indultum, ut tam eis, quam ſucceſſoribus ſuis, liberum eſſet per totam Angliam ante ſe crucem deferre. Nos vero anteceſſoris noſtri vestigiis inhærentes, & ſcripti noſtri muninine confirmavimus, quod anteceſſoribus veſtris clementer fuit indultum. Poſſemodum autem ſanctæ memoriæ & venerandæ Thomas quondam archiepiſcopus Cantuarienſis exiſtimans hoc in deprelionem juris & ſuæ dignitatis redundare, excinde coepit queſtionem movere, & propter hoc ad ſedem apoſtolicam appellare, affirmans, ſi bene meminimus, quod tibi vel prædeceſſoribus tuis id nullatenus licuit. Sicque factum eſt, quod nos tibi per ſcripta noſtra prohibuimus, ne B in provincia Cantuarienſi ecclefiæ, donec de cauſa cognoſceretur, ante te crucem aliqua ratione deferetes. Quoniam ergo per dilectos filios noſtros I. & A. clericos tuos gravem coram nobis depoſuiſti querimoniam, aſſerens quod te a poſſeſſione hujus rei, quam tu & antecceſſores tui habuerunt, abſque cognitione judicii ſpoliaſſemus: nos igitur tibi tanquam venerabili fratri noſtro deferre volentes, & jura tua integra & illibata ſervare, præſentibus litteris ſtatuimus, quod litteræ prohibitionis noſtræ nullum tibi præjudicium faciant, quo minus tibi & ſucceſſoribus tuis C liberam ſit, quemadmodum vobis eſt beneficio privilegiorum ſedis apoſtolicæ indultum, tuque & prædeceſſores tui id facere conſueviſtis, ante vos per totam Angliam deferre crucem, quouſque diffinitiva ſententia determinetur, an id eccleſia tua de jure habere debeat.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XXXVIII. *Lucius III. Magiſtro & fratribus militiæ S. Jacobi.*

Veſtra devotio dudum inquirendum, utrum vobis eccleſias parochiales adeuntibus utile ſit Miſſas eorum audire, qui concubinas habere noſcuntur. De hoc enim videntur diverſæ factorum canonum ſententiæ manaſſe. Alicubi enim dicitur: D Nullus audiat Miſſam presbyteri, quem ſcit indubitanter concubinam habere. Alicubi legitur: Non poteſt quis quantumcumque pollutus, Divina ſacramenta pollucre, quæ purgatoria cunctarum pollutionum exiſtunt. Quicumque enim facerdos ſit, quia ſacris funt coniunxinare non poteſt. Sumite ergo ab eonni ſacerdote intrepide Chriſti myſteria, quia omnia in fide Chriſti purgantur. Ceterum aliud crimen eſt notorium, aliud occultum. Notorium diffinimus, de quo presbyter canonice condemnatur: occultum, quod adhuc ab eccleſia toleratur. Item aliud eſt a talium officiis abſtinere, aliud illicitis exteris auferatur, & hujuſmodi ad penitentiæ fructum trahantur: atque aliud, ſi tanquam falſa, in fornicatione E jacentium talia myſteria reputantur. Sine dubitatione ſacramenta, quod a clericis & presbyteris quamvis fornicariis, quamdiu ab eccleſia tolerantur, nec eſt crimen evidens, licite audiuntur Divina officia, & alia recipiuntur ecclefiaſtica ſacramenta.

CAP. XXXIX. *Item Senonenſi archiepiſcopo.*

Ad apoſtolicæ ſedis regimen, *&c.* Intelleximus ex litteris tuis, quod quædam conſuetudo in Hungaria inolevit, ut populi multitudo plerumque de parochia epiſcopi unius in alterius diœceſim transferatur. In qua licet per multa tempora mora habuerint, uterque tamen epiſcoporum, tam is a cujus parochia receſſerunt, quam is in cujus parochia commorantur, eorum decimas exigit, & eos, nihil ad voluntatem ipſius ſolvant, interdicto fupponit: unde invidiæ & plurimæ contentiones oriuntur. Ideoque tua fraternitas nos duxit conſulendos, cui potius decimæ ſint reddendæ. Noveris ergo quod ſi de artificio, vel de negotiatione aut etiam de agricultura, quam intra terminos parochiæ in qua moratur, exercet, vel hujuſmodi aliis decimæ ſolvantur: æquum eſt, ut eccleſiæ illi reddantur, in qua ille qui reddit, per totum anni circulum Miſſam audivit.

CAP. XL. *Alexander III. Brixienſi epiſcopo.*

Quoniam a nobis tua ſolicitudo requiſivit, quid de decimis novalium tuæ diœceſis ſtatuendum fuerit, fraternitati tuæ præſentibus litteris reſpondemus, ut ſi terræ illæ quæ arabiles fuere, extra ecrtam alicujus parochiam fuerint, tu earum decimas tua et parte retentas, eidem eccleſiæ facias aſſignari. Aliquin ipſas aliis eccleſiis ſecundum diſcretionem tuam potes deputare, vel ad opus tuum tenere: ita quod ſi quis tibi in his contraire præſumpſerit, tu eum eccleſiaſtica cenſura ulque ad dignam ſatisfactionem percellas: Sententiaq; vero

ANNO CHRISTI 1179. vero ſuper decimis a conſulibus datas, præterim A cum ſanctorum patrum inſtitutionibus obvient, irritas eſſe decernas: & eas, contradictione & appellatione ceſſante, in irritum revoces. Quod ſi laicus aliquis a clericis, ſive converſis, decimas de laboribus ſuis in tua diœceſi requiſiverit, tu eum ab exactione hujuſmodi prohibe compellas: & laicos illos, quia a colonis tertiam vel quartam partem laborum ſuorum ante ſolutionem decimarum recipiunt, decimam de portione ſua recundum quod colonus de parte, quæ illum contingit, exolvere conſuevit, abſque diminutione aliqua, his quibus debentur, facias exhibere.

CAP. XLI. *Alexander III. Tanuenſi epiſcopo.*

Tua nos fraternitas duxit conſulendos, quid de his agere debeas, qui deſponſant aliquas mulieres, & poſtcſſa temporis antequam eas ducant, vel cognoſcant, alias in uxores accipiunt. Super hoc utique conſultationi tuæ taliter reſpondemus: quod ſi vir & mulier fele invicem receperint expreſſo conſenſu mutuo de præſenti, neuter eorum, altera ſuperſtite, poterit ad alia vota fe transferre, etſi poſtea ad matrimonium tranſiigrare. Verum ſi inter ipſos nuo acceſſit conſenſus mutuus de præſenti, ſed promiſſio de futuro, ſcilicet quod utrique alteri: Ego te recipiam in meum, & ego te in meum: ſi alius mulierem deſponſavit & traduxit, eſt inter primos jaramentum fuit, C ſicut diximus, de futuro, hujus deſponſationis innatu fecundum non poterit ſeparari matrimonium, ſed eis eſt de violatione juramenti pœnitentia injungenda. De aliis vero qui coram te ſuper diſpenſatione facta per conſortium murorum de præſenti, movent controverſiam, & poſt appellationem ante ſententiam, vel cognitionem cauſæ, ad ſedem apoſtolicam interponunt, & appellationem pendente accipiunt alias in uxores: hoc arbitramur agendum, ut ſi amodo in tali caſu aliqui duxerint appellandum, eis in eccleſia publice interdicamus ante definitionem cauſæ aliud contrahant matrimonium: & ſi contra interdictum eccleſiæ, ita publice factum, venire præſumpſerint: matrimonium tam præſumptuoſe contractum poteris irritare. De illis vero qui in minori ætate deſponſantur, traduntur, & conjunguntur, & poſtea ſu temporis divortium poſtulant, minorem allegantes ætatem, aut vim ſibi a parentibus factam: hoc inquiſitioni tuæ præſentibus litteris reſpondemus, quod ſi ita fuerint ætati proximi, quod potuerint copula carnali conjungi, minoris ætatis institio non debet ab invitem ſeparari, ſi unus in alium vifus fuerit conſenſiſſe, cum ætatem videntur ſuppleſſe malitia. Sed cujuſcumque fuerint ætatis, ſe poſſunt per illatam violentiam excuſare, nifi poſt violentiam conſenſus accedat.

CAP. XLII.

Illud quoque nihilo minus ex tua inquiſitione ſanotuit, quod cum quidam libera mulier per annos decem & ultra eundem ſervo ſcienter cohabuerit, & ab eo ſuerit carnaliter cognita, nunc ipſum aſſerit ſuum non eſſe maritum, pro eo quod teſtes deſponſationis non comparent. Verum vir eam vendicat in uxorem, & offendit publicum inſtrumentum, quo fele conjuges noverant, & propter quod ipſum ei donationem feciſſe propter nuptias apparet. Mulier vero inſtrumentum illud vitioſum faiſſe fatetur": & plures teſtes producit, quod ſervus ille ab inimicis mulieris fuerit

" al. fatetur, in ſerie dicitur Magdeburg.

rogatus, ut eam deſponſaret, & ille ſe non eam deſponſaſſe, nec deſponſaturam ſimiter afferebat. Vir autem non niſi publico "inſtrumento, & qui- " al. præin-buſdam teſtibus, qui viderant eam annulos deferentem, mulierem propriam probavit eſſe uxorem. Sed mulier, de more illarum mulierum quæ panes vendunt, ſe annulos detuliſſe dicebat. Unde quoniam in hujuſmodi dubitatae fama vicinior magis debet attendi, tua ſolicitudinis erit famam inquirere, utrum prædictus vir in lecto eam & in mensa ſecum fuerit ſuam uxorem, aut concubinam habuerit: & ſi fama loci habet, quod vir ipſam fuerit uxorem tenuerit, cum matrimonium ſit conjunctio maris & feminæ, individuam vitæ conſuetudinem retinens, cognita eſt mulier, ut eidem viro affecta ſervat conjugali, præſertim ſi præſcriptum inſtrumentum ab eo " cognitum fue- " al. recogrit, qui ſuum officium fideliter adimpleverit. nitum.

CAP. XLIII. *Idem Exonienſi epiſcopo.*

Præterea hi qui jurant de matrimonio contrahendo: *ueſque*, Si autem promiſerunt; conjungant. Si autem ſibi invicem id remittere voluerint, ne forte deterius inde conjungas, id talem ſibi ducat, quem ſemper odio habeat, videtur quod ad inſtar eorum qui ſocietatem jaramento, vel fidei interpoſitione contrahunt, & poſtea eandem fibi remittunt, hoc poſſit in potentia toleravi.

CAP. XLIV. *Ex concilio Moguntino B. lib. 5.*

In baptiſmo, vel chriſmate non poteſt alium ſuſcipere in filium, qui non eſt baptizatus vel confirmatus.

CAP. XLV. *Item ex concilio apud Compendium.*

Si quis presbyter ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptiſetur, & iterum ordinetur: & omnes quos ipſe baptizavit.

CAP. XLVI. *Item ex concilio habito apud Vvormatiam, cap. 4.*

Mulieres vero cum ſeparatæ fuerint pro hac vel alia licita cauſa a proprijs viris, totam præcipimus recipere dotem, quam de ſuis nuptiali recepraut, & poſt expletum annum, accipiant alium virum, ſi voluerint: ſimiliter & vir uxorem.

CAP. XLVII. *Alexander III. Cantuarienſi archiepiſcopo.*

Veniens ad nos cum litteris tuis L. presbyter tuus, ſupplici nobis relatione monſtravit, & hoc idem tua litterę continebant, quod cum in eccleſia " Oven. inſtitutus fuiſſet, ei fuit objectum, quod in eccleſia ipſa " non canonice baberiſſet in- " al. in eccleſiaſticis: videlicet quod prius promiſſiſſet uxori- " al. ut in eccleſia quæ parochianorum barile vini remittere, quod ſacerdoti ejuſdem eccleſiæ, qui pro tempore ibi ſervaret, conſuevetat pro benefitio dari. Verum cum duo apparuiſſent, qui jurati depoſuerunt presbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorum pactum illud dicerent factum fuiſſe: tu pro presbytero, ut decuit, & rationis exigit ordo, judicaſti: & nos ſententiam tuam, prout diligenum eſt, commendamus: eo quod ille qui eodem infectus erat crimine, non poſſet contra aliam teſtificari, cum etiam nulli de ſe confeſſo adver-

ANNO CHRISTI 1179.

fus a filium in eodem crimine sit reedendum: & unus testis non sufficiat ad enjudiliet rei probationem. Sane quod in litteris inter suite dicetis, parentes suos promittisse, ut intra quindecim dies eidem ecclesiæ deberent spontaneæ reddere: prudentiæ tuæ significamus, quod ipsum, cum de conscientia tua promissionem factam fuisse difficitur, super hoc monere potes atque hortari, sed ei vim nullam debes inferre. Ideo fraternitati tuæ per apostolica scripta præsentibus mandamus, quatenus sententiam tuam factas firmiter observari, præcidito L. ecclesiam ipsam cum omnibi jure suo integram & illibatam conservans, parochianos ejusdem ecclesiæ ad jura sua fibi sovenda, diligenter commonens, & appellatione remota compellas. Si autem eximde aliqua laborat querela, ei cum quinta B manu vel tertia dumtaxat sui ordinis, purgationem indices. Qua recepta, eum ab infamiæ nota incunctanter absolvas.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. XLVIII. *Idem Paurmitanum archiepiscopo.*

In archiepiscopatu tuo dicitur contigisse, quod quandoque Sarraceni mulieres Christianas rapiunt & pueros & eas abuti præsumunt, & quosdam etiam baterdum occidunt. Cum autem excessus hujusmodi carissimus in Christus filius noster illustris rex Siciliæ, tibi & aliis personis ecclesiasticis, quæ pontificali fupereminent dignitate, commiti putiendos; quid de Sarracenis agendum sit, C qui fuerint in nefario facinore intercepti, nos duxit prudentia tua consulendos. Super quo utique tuæ consultationi taliter respondemus, quod si tales in tua jurisdictione fint vel fuerint postmodum intercepti, pecuniaria potenti eos pœna multare, & etiam flagellis afficere: ea tamen moderatione adhibita, quod flagella in vindictam sanguinis transire minime videantur. Si vero fuerint ita super hoc graves Sarracenorum excessus, quod mortem vel truncationem membrorum debeant sustinere, vindictam ipsam reserves regiæ potestati.

CAP. XLIX.

D De illo autem qui se uxorem fratris sui, antequam ei matrimonio jungeretur, cognoviste proponit, hoc tuæ prudentiæ respondemus: quod nisi fuerit publicum & notorium, aut idoneis testibus approbatum, ipsum prius præcidtum mulierem carnaliter cognoviste, præcidtum matrimonium occasione illa divimi non permittas.

Super eo vero, quod affertis, Batracenum quemdam de militere quadam Christiana, quam quatuordecim annos tenuerat, filios fuscepisse: discretioni tuæ duximus respondendum, quod tam Sarracenus quam mulier pro tanto excessu gravi sunt animadvertione plectendi.

CAP. L. *Lucius tertius Cuvensi episcopo, hortatio.*

Ex tuarum litterarum continentia intelleximus, quod cum H. presbyterum, quia infamabatur de homicidio, communicato fratrum consilio, in episcopatu tuo facerdotali officio fuspendisses: prædecessoris tui litteras tulit in medium, quibus apparuit eum judicio aquæ frigidæ fuam innocentiam purgavisse, & episcopum fuis illum litteris absolvisse. Scholares etiam qui homicidium, infligante diabolo, perpetraverat, " immunes ipsos a crimine, tactis sacrosanctis evangeliis, affirmaverunt. Quia vero cum peregrina judicia a facris canonibus fint inhibita, purgationem quam præstitit non sufficere putamus: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si accusatores idonei minime apparuerint, qui eumdem de homicidio convincere possint, ut cum septima vel quinta manu sui ordinis, sicut expedire cognoveris, per purgationem canonicam innocentiam ostendat, sibi imungas: quam cum præstiterit, suspensionem ejus mora & difficultate relaxes: & cum testimonii bona annunciatus, ab infamia hominibi, nullius contradictione vel appellatione obstante, authoritate nostra freetus, absolvas. Is autem qui infamatus, fese immunem a crimine homicidii, præstito juramento firmabit: & purgatores, quod cum credant verum juraffe, jurare debebunt.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. LI. *Alexander tertius Toletano archiepiscopo.*

Latores præsentium eum litteris tuis ad nos ftram præsentiam accedentes, ferum nobis exerfum plenius intimaverunt: fcilicet quod tum ipfi quam alii multi, poftquam interdicti & excommunicati fuerant, Divina præsumpserunt officia celebrare. Quoniam vero cum ea magnam multitudinem in hoc peccasse dicebant, nec nobis, quis eorum magis vel minus deliquerit, innotescere potuit: negotium ipsum discretionis tuæ arbitrio duximus remittendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus rei veritate diligentius inquisita, si quadraginta folummodo vel pauciores in his delliquisse constiterit, eumdem in perpetuum ab officio facerdotali deponas. Si vero multitudinem magnam in hoc peccasse cognoveris, eos quos magis causam esse delicti constiterit, perpetua depositione condemnes: & aliqua qui non tantum deliquerunt, ab officio ad tempus fuspendas; & omnibus penitentiam fecundum discretionem tibi a Deo datam injungas.

CAP. LII. *Idem Lucensi episcopo.*

De fecunda vero quæstione, hoc tuum volumus discretionem tenere, quod propinqui ejus quem pro manifestis excellibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum injectione in clericos, violatione immunitatis ecclesiarum, & incestu, vinculo excommunicationis adstringit: monendi sunt, ut pro eo fatisfactionem exhibeant. Quod si fecerint, qui laborans in extremis, præstito juramento quod præmisimus, remittatur a cunctis excommunicationis fententia relaxari, in cemeterio fepeliri poterit. Si autem propinqui ejus iuis acquiescere monitis contradixerint, quia jam non est peccatum purgatum, defuncto negandi est ecclesiastica sepultura.

CAP. LIII. *Idem Vintoniensi episcopo.*

Præterea qui ad fedem apostolicam appellant de clericis, & poftea gravia & enormia committentes, fe, cum conveniuntur, tuentur appellatione: hoc dutimus respondendum, quod si post appellationem gravia committunt, & ita publice & manifeste, quod alii fcandalisentur, & decor ecclesiasticæ honestatis deformetur, eos appellantes in tanta nequitia & iniquitate non debes meti, quo minus coram te causarum cognitio fenfum punitur. Porro de his qui fententia excommunicationis innodati, jurant ecclesiæ judicio ftare, & nox oblifi, in eorum appellationis prosuzpunt: differentiam tuæ fignificamus, quod eos per excommunicationem compellere debes fuum appellationem prosequi, vel judicio ecclesiæ ftare.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. LIV. *Idem Tunonensis episcopo & archiepiscopatu.*

Consuluit nos vestra dilectio, utrum appellatio, que ab omni gravamine interponitur, tenear. Super quo utique consultationi vestræ taliter respondemus, quod si sorte generaliter appellationem interponeret aliquis ab omni gravamine, quod sibi contingere posset, hujusmodi appellatio tenere non debet. Si vero aliquis ab aliquo judice super omni gravamine, quod in una causa sibi contingere posset, appellationis obstaculum interponeret: quamquam generalis appellatio fit interposita, appellationi tamen hujusmodi eft deferendum.

CAP. LV. *Idem " Norwicensi episcopo:*

Si facerdos leiat pro certo aliquem effe reum alicujus criminis; vel fi confeffus fuerit, & emendare noluerit: nifi ordine judiciario quis probare poffit, non debet eum nominatim redarguere, fed indeterminate, ficut dixit Chriftus: *Unus veftrum me traditurus eft.* Si vero ille cui damnum iftiusm eft, poterit juftitiam, poterit excommunicare authoritate damni, licet ei confeffus fit, fed tamen non poteft nominatim eum renovare a communione, licet feiat eum effe reum: quia non ut judex fcit, fed ut Deus. Sed eum debet admonere, ne fe ingerat, quia nec Chriftus Judam a communione removit.

CAP. LVI. *Item ex concilio " Matisconsi:*

De fervorum ordinatione, qui paffim ad gradus ecclefiafticos indebite promoventur, placuit omnibus cum facris canonibus concordare: & ftatutum eft, ut nullus epifcoporum deinceps ad facros ordines eos promovere præsumat, nifi D prius a dominis fuis libertatem fint confecuti: & fi quilibet fervus dominum fuum fugietus, aut latitans, aut adhibitis teftibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude, ad gradus ecclefiafticos perveneri, decretum eft, ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat. Si vero ejus vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem provincia illum genuerit, & ipfe liftus ibidem educatus ad gradus ecclefiafticos promotus fuerit, utrum fervus fit, ignoratum fit; & poftea veniens dominus illius, legibus eum acquirerit: fanctum eft, ut fi dominus illius libertatem illi dare voluerit, in gradu fuo permaneat; fi vero eum catena fervitutis a caftris dominicis abftrahere voluerit, gradum amittat; E quia juxta facros canones, vilis perfona manens, facerdotii dignitate frui non poteft.

CAP. LVII. *Innocentius Aquisiensi patriarchæ.*

Quotiens frater noftet Adiffertinus " Tudertinus epifcopus, & in noftra & in veftra præfentia fuerit de bimonia impetitus, prudentiam tuam latere non credimus. Cujus caufa in noftra tandem ventilata præfentia, produfti funt accufatores & teftes, vira voce & fcriptis acculantes eum, eo

ANNO CHRISTI 1179.

quod ecclefiam fancti Petri de Polo, presbytero Paulo dedit pro mittendis quatuor modiis frumenti, quos ab eodem ecclefia fufcepit. Verum quoniam neque teftes, neque accufatores, fecundum formam canonum fanctorum patrum in caufa fubmiffos perhorruit: communi fratrum noftrorum conflitio judicamus, ut tertia manu fui ordinis, & quarta manu abbatum & religiofotum facerdotum, de præfata fimonia in veftra præfentia fe expurget. Porro purgationis tenor eft hic: Idem epifcopus fuper fancta Dei evangelia jurabit, primum, quod pro ecclefia fancti Petri de Polo, a presbytero Paulo " de Ada, ubere per- " presbiteratum Pauli de Ada bunt fuper fancta Dei evangelia, quod ipfi credunt verum effe quod ipfe juraverit.

CAP. LVIII. *Eccuinsi & Cuvetensi episcopis.*

Ex parte " Matthæi clerici accepimus, quod " Matthæi de Marbie cum ipfe ab ecclefia de Gundune, fuiffet violenter ejectus, *quidam ex vefter fratres, ibi* Cum fanctuarium Dei non poffit pure hereditario poffideri.

CAP. LIX. *Alexander III. Cenomanensi episcopo.*

Ex litterarum tuarum tenore perpendimus, quod F. Ivor præfentium in fubdiaconatus officio conftitutus, quamdam fibi in conjugium copiavit. Unde tu, ficut vir difcretus ac providus, ipfum eumdem quam in uxorem duxerat, abjurare fecifti. Super quo fafto prudentiam tuam in Domino commendamus, per præfentium fcripta tibi mandantes, quatenus fi ad canonicum, vel monafticum ordinem tranfire voluerit, poft fegtenem penitentiam in charitto laudabiliter peractam, ii ubi, vel fucceffori teo idoneum vifum fuerit, eum ad majores ordines promoveri concedat. Quod fi ad religionem tranfire noluerit, eum nec in fubdiaconatu miniftrare, nec ad ulteriores ordines permittas promoveri. In minoribus tamen ordinibus poterit miniftrare.

CAP. LX. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Ad extirpandas fucceffiones a facris Dei ecclefiis, ftudio totius fofficitudinis debemus intendere: ut etiam deceat ad hoc vigilem curam adhibere, ne circa miniftrorum fufcepti regimina videamur minus diligentes exiftere, li vitia in ecclefiis vel in ecclefiafticis viris permiferimus pullulare. Inde eft quod fraternitati tuæ per apoftolica fcripta mandamus, quatenus qui filiorum " clericorum " al. filii presbyterorum in tua provincia teneant ecclefias tanquam perfonæ vel vicarii, nulla perfona media, in quibus patres eorum miniftrafe noscuntur, eos, five genitifuerint in facerdotio, five non, ab ipfis ecclefiis, contradictione & appellatione ceffante, non differas amovere. Si vero aliqui fint filii clericorum, qui ecclefias quas patres eorum tenuerunt, perfonis aliis medite funt adepti: eos, dummodo idonei fint, in ipfis poteris fuftinere. Its quidem, quod fi unus plures ecclefias quas patres ejus tenuerat, poffideat, quarum una poffit fibi fufficere: ipfum una, quam maluerit, appellatione remota, facias effe contentum: dummodo ecclefiæ non fint tales, quarum " una a reliqua pendere videatur. " al. quæ non sunt tam diu.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. LXI. *Urbanus terrinis & Senonensi archiepiscopo.*

Ad hæc cum nonnunquam inter aliquos parochianos tuos, vel inter eos & alios eorum judicibus delegatis agiteretur controversia, sæpe a judicibus ipsis, ut asseris, appellatione authoritate tibi injungitur, ut alterum partium forte contemnentem parere judicio, vel aliam causam rationabilem, ecclesiastica districtione percellas. Illi vero qui hujusce excommunicationis mandantur literas ad alios judices a sede apostolica impetrant, a quibus nihil minus authoritate apostolica tibi mandatur, ut eos qui de mandato priorum judicum fuerant excommunicati, habeas absolutos. Super quo tua discretioni mirabitur, quid tibi in diversitate hujusmodi fit agendum. Ad quod respondemus, quod si literæ ad secundos judices impetratæ tacita veritate non fuerint, eos ad mandatum eorum absolutos habere debes: præcipue cum Romana ecclesia absolutionem sententiæ delegatorum judicium, nequaquam consueverit aliis delegare, nisi in literis committentibus expresse contineatur de sufficienti cautione præstanda ab his, qui absolvi debent, quod judicio ecclesiæ debeant obedire.

CAP. LXII. *Idem Legionensi episcopo.*

Ex literis tuæ fraternitatis nobis innotuit, quod diaconus præfectum Ilxor . . volens ante tempus ordinari in presbyterum, afferit se per ordinationem tuam gradum sacerdotalem adeptum: & cum ei manum non imposuisses, Missarum celebrationem publice usurpavit. Postmodum vero Domino inspirante, rediit ad seipsum, & proprium cognoscens excessum, in tanta sibi periculo cassuli postulavit. Quia igitur super hoc tua nos duxit fraternitas consulendos, literis præsentibus respondemus: quod ad sacerdotis officium non poterit promoveri. A diaconatu quoque, biennio vel triennio, pro tua provisione manebit suspensus. De beneficio autem cum ei misericorditer agatur, ne substantione privatus, ad sæculi negotia reverteatur. Ut autem fecutus ei posit hanc facere misericordiam, de agenda penitentia circa eum diligentem curam non desinas exhibere. Salubrius autem sibi ablque dubio providebis, si ad regularem vitam se duxerit transferendum.

CAP. LXIII. *Idem Florentino episcopo.*

Literas fraternitatis tuæ debita benignitate suscepimus, quibus certiores de sinceritate tua fidei & devotionis effecti, ad honorem tuum & commodum abundantius provocamur. Verum quia a nobis postulasti, utrum postquam desponsatia inter aliquas legitimas personas contracta fuerint, & antequam a viro muliere traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alter ad contrahendum copulam maritalem cum illi desiderat, ut se a viro possit ad secunda vota transferre: tuæ solicitudini respondemus, quod ad accipiendum cum ea non debet, cum inter eos matrimonium non sit consummatum.

De illa vero, quæ viro sua sanante in hæreſin, ipsius consortium declinavit, utrum reverti ad sanctam vitam voluerit, ad reditum ejus ad matrimonium fit cogenda: videtur nobis quod si mulier ea dumtaxat intentione discesserit, ut a pravo in hæreſin, tuto posset & confulione ecclesiæ, se ab errore suo convertere: ei, cum revertere voluerit, est reddenda: quæ etiam, si reverti noluerit, compelletur. Si vero judicio ecclesiæ, sine spe matrimonii redintegrandi recessit, ad recipiendum eum nullatenus eam ducimus compel. fendum. De uxore vero, utrum quemadmodum & vir, liberam debeat habere sepulturam, videtur nobis, quod nulla super hoc inter virum & mulierem fit differentia, sed utrique, in cujus ipso, æqualem credimus esse facultatem, cum electio ipsa ad eum potius statum pertineat, in quo mulier solvitur a lege viri. Utrum autem pater minores filios, & quo magis voluerit, debeat ispellire, non invenimus a sanctis patribus diffinitum, & propterea terræ consuetudini decernimus relinquendum.

CAP. LXIV. *Idem Marimondrensi abbati.*

Inter cetera quæ a nobis fun pro tuo ministerio requisita, illud quoque nuncii solicitudo non tacuit, quod quidam monachus tuus, cum effet olim in sæculo constitutus, presbyteratus officium, prætermisso diaconatu, susceperit: super quo tua postulata devotio dispensari. Intelleximus autem quod ille non malitia, sed pia, ut sibi videbatur, cautela prumonitus, ordinem diaconi quem se accepisse simulabat, omisit, no, sicut eum quidam nuncuatus ejus infitiatur, de manu fcbismatici fuerit. Unde quia de his nihil nobis constare potuit, examinationem facti inquisitus diuvimus consentire relinquendam: authoritate apostolica mandantes, ut si absque dubitatione constiterit, quod ille non ex superbia, sed ut schismatici manus evaderet, & indignationis avunculi sui aculeos declinaret, talis simulatione fit usus, competenti tempore ordinem faciat ei diaconatus impendi: & sic post aliquantu temporis asslictantiam, quam tuæ commissimus discretioni, dantaxat corde contrito & humiliato spiritu, in beneficio sacerdotalis ordinis poterit exercerri.

CAP. LXV. *Idem archiepiscopo Turonensi, Andegavensi episcopo, & abbati Solmurensi.*

Ad audientiam nostram, venerabili fratre nostra Cenomanensi episcopa intimante, pervenit, quod dilectus filius noster W. archidiaconus ejus, de morte cujusdam mulieris, que per officiales ipsius archidiaconi interfecta propositur, non aliter quam si ipse occiderit, infamatur. Ceterum quia idem archidiaconus ab hujusmodi reatu fe asserit esse innocentem, nos providere volentes, ne infamia polluat, quem non fecit nocentem: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus per episcopatum Cenomanensem & civitatem facias publice nuncuari, ut si qui de hoc ipsum archidiaconum accusare voluerint, cum secundum juris ordinem coram vobis accesserit, & nisi comparuerint, qui de homicidio illo eum velint impetere, cautum convocatis partibus audiatis, & fublato appellationis obstaculo, debito fine terminetis. Si vero publica & manifesta denunciatione facta, infra quadraginta dies accesserit non apparuerit, vel etiam in probatione defecerit, præditto archidiacono secundum quantitatem infamiæ, qua laboral, purgationem canonicam imponatis: & ea prudentia & recepta, ipsum a nota infamiæ, contradictione & appellatione cessante, absolutum publice nuncietis, & factatis absolutum haberi.

ANNO CHRISTI 1179.

CAP. LXVI. *Idem nonnullis suffraganeis Cantuariensis ecclesiæ.*

Cum non ignoretis B. venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum vobis non solum metropolitica, sed etiam jure legationis præsse: mirabile satis est, quod quidam vestrum, licet audivimus, asseverare præsumens, quod idem archiepiscopus nullam causam de episcopatibus vestris, sive jure legationis, sive metropoleos, audire debeat, nisi per appellationem ad ipsum. Sane licet forte metropolitico jure non debeat causam audire de episcopatibus vestris, nisi ad eum per appellationem deferatur: legationis tamen obtentu universas causas de infra episcopatibus quæ per appellationem vel querimoniam aliquorum perveniunt ad audientiam suam, audire potest & debet, sicut qui in provincia sua vices nostras gerere comprobatur. Mandamus itaque vobis atque præcipimus, quatenus causas, quæ de episcopatibus vestris ad eumdem archiepiscopum perferuntur, ejus judicio relinquatis: nec quemlibet clericum aut laicum vestræ jurisdictionis de cetero decernere vel impedire teretis, quo minus causas suas ad prælatum archiepiscopum, si voluerint, possint transferre.

CAP. LXVII. *Clemens III. Sagustino episcopo.*

Pervenit ad nos, quod in episcopatu tuo sæpe contingat, quod a laico enormis & intolerabilis injuria clerico, multis asstantibus & videntibus, inferatur, vel plebe presente in ecclesia, cum diabolice fraudis instinctu accidit horribiliter laicus a pestundi sanguine: & ob hoc injuriantes in causam tractu, negant se tantum facinus commisisse; & cum laicus illatam sibi injuriam, quorum testimonio qui præsentes extiterunt & viderunt, probare desiderent, ipsimet, licet veritatem cognoverint, contemnunt veritati testimonium perhibere. Sicque fit, quod ecclesiastica justitia deperit, & ordo clericalis vilescit. Accidit etiam, quod cum plures frequentes in clericos temere violentas manus injiciant, ad fedem apostolicam plurimis nequeunt obstaculis laborare. Et quia super his tua nos fraternitas duxit consulendos, tuæ consultationi taliter respondemus: quod si qui de rebus ecclesiasticis noluerint testimonium perhibere, si alias veritas nequiverit elici, ad id sunt per ecclesiasticam censuram compellendi. Si vero clericis pulsi injuriam, veritatem forte aliquorum testimonio nequiverint comprobare, licet juxta rigorem canonum unius testimonio non sit standum, tamen juxta consuetudinem Romanæ ecclesiæ, propter reverentiam clericalis ordinis, ipsorum juramento fidem volumus adhiberi. Illoc autem qui valetudine præpedit, pro absolutione laborare, receptis ab eis sicut moris est juramento, a potera abiolvere: ita quod fanitati priſtinæ, restituti, apostolico se conspectui reprasentent. Sexui vero femineo & pueris ac fenibus super hoc facis te credimus posse liberæ dispensare. Ecclesiis insuper quæ sanguinis vel seminis sunt effusione pollutæ, civitatis clericis convocatis, cum procellione & aqua benedicta eas adspergere, prout in ordinario habetur adscripturn, poteris emudare. De his etiam, qui clericis non enormes, sed modicam vel levem injuriam irrogaverint, tuæ fraternitatis arbitrio duximus relinquendum.

SEDES apostolica consuevit exhibere se pertinacibus liberalem: sed quidam ejus gratia nequiter abutentur, dum quod ipsa de benignitate concedit, ipli ad malignitatem retorquent. Quidam igitur volentes malignari, in commissionibus nostris nomen personæ propriis nominibus exprimunt, majores vero & digniores specialibus vocabulis non defignant: sed eas in generalitate involutas confenderunt, ut ita facilius commissiones impetrent, sub hac forma: Conquestus est talis de illo, & quibusdam aliis propriis nominibus expriméndis, quod ei in tali negotio & alias graves exsistunt, eorum igitur volentes obviare malignitatibus, decrevimus, ut cum in tot & tris commissionibus minores & viliores perso. nas solummodo designantur, majores & digniores sub generali clausula non intelligantur includi: nec effugnem multitudinem hac occasione licet includere, ut de majoribus & minoribus audiantur, qui de minoribus & leviotibus tantum fuerant mentionem. Si quis vero majores personas expresserit, ut non velit eum eis experiri de facili, sed ut defendere valeat ad minores: quia fraus & dolus eis non debet patrocinari, sanquam mendax precator earest impetratis.

LECTORI BENEVOLO BARTHOLOMÆUS POIN, SALUTEM.

HÆC sunt, quæ ex archetypo illo, cujus fupra mentio fit, lectu adeo difficili, summo labore descripsimus. Quæ fi cui grata & utilia fuerint, primum gratias agat Deo, qui horum quolcumque exemplar hucusque servavit; deinde P. Petro Crab, qui hoc ipsum, ut inter concilia ederetur, procuravit: postremo & nobis, quos non piguit, quamquam non decrant qui debuerantnus & adhortentur, antiquaria publicæ gratia molestiæ tantam perferre, ut aqua annebac difficillime legi poterant; jam cuivis lecto facilia reddentibus. Certum fi quibus in his locus aliquis invicator, minus, aut minus advisus videtur: is noverit, difficultatem eam fibi nobiscum esse communem. Neque enim archetypon ipsum adeo terfum fuit, quin & nos aliquoties hæsitare cogerentur. Maluimus autem & te fubinde nobiscum hærere, quam confecifle ac mutaffe quidvis temere videri. Certe in editione hac poftrema permulta loca mendo fublata fore opera F. Laurentii Surii, & plurima fua integritati reftituta.

CON-

ANNO CHRISTI 1180. EX AUGUSTE CANCIL. MS. fonte. p. 236.

CONCILIUM TARRACONENSE

PRÆSIDE BERENGARIO EJUS SEDIS

Archiepiscopo anno Domini MCLXXX.

ANNO CHRISTI 1180.

ANNO 1180. Berengarius Archiepiscopus A Tarraconensis Concilium celebravit apud Tarraconem cum Episcopis, & Clericis suæ provinciæ, in quo decretum fuit, ut deinceps annus Domini poneretur in publicis instrumentis. Nam antea vulgo solebant tempora notare per annos Regum Francorum. Quod discrete observatum est ab octavo Codice Mſ. monasterii Ripipullensis, in quo ita scriptum est: *Do. fo. Ferdo. 2. Joannis Baptiſtæ uſque ad diem 5. Luce celebratum fuit con-*

cilium apud Tarraconem B. Tarraconenſis Archiepiſcopi: cujus conſilio annus Domini inſtituus eſt inſcribi in omnibus chartis per totum Archiepiſcopatum. Tunc vero currebat annus 1180. Mutatur anno Francorum in feſto S. Joannis Baptiſtæ. Ideſt, mutatur citus computandi per annos Regum Francorum, quem ritum apud Tarraconenſes ad uſque tempus uſitatum fuiſſe ex variis actis intelligimus.

ANNO CHRISTI 1181.

ANNO CHRISTI 1181.

VITA ET EPISTOLÆ LUCII PAPÆ III.

LUcius Papa tertius, inquit Willelmus Tyrius lib. 22. cap. 7. bellum gerit, qui & Humbaldus Ostiensis episcopus, natione Tuscus, patria Lucensis, vir grandævus admodum & modice literatus, juxta formam concilio Lateranensi tertio præscriptam primus creatus est pontifex quarto Kal. Septembris anno Domini MCLXXXI. Hic pontifex sui principio ad tranquillitatem Christianam fovendam totum se impendit. Cumque imperator in Italiam contendidiſſet, ut in hiſpania Saxonica libro ſexto capite quadrageſimoſeptimo ait Krantzius, exierat urbe Roma Lucius papa, ut obviam & præſeſſe ſeret, traditurus ei cum ſilio Chriſtianæ reipublicæ negotia, quæ in Africa nimium coeperant labeſactari. Verona convenerant duo Chriſtianiſſimi culmina. Concurrerat ingens eccleſiaſticorum B multitudo, reconciliaturus ſe deportatus ſedis apoſtolicæ, quod in ſchiſmate imperatorem ſecuti, ab antipapis eſſent ordinati & inſtituti. Intervenit pro his Fridericus imperator, ut in gratiam ſumeretur. Annuit petheringe pontifex. Sed cum poſtera die manus illis eſſent imponendæ ſinguli, ſtimmatarum erat conſilium, quod diceret in concilio Venetiano decreta non poſſe niſi alio concilio irritari: promiſit autem de proximo aliam a ſe evocandum cœtum, in quo ſuper his conſtituerentur. Audite ſunt Germanorum mine pro ſua conſuetudine: ſed nihil ea re moti ſunt cardinales. Credebatur autem ea conſilii mutatio a Conrado Moguntino & Wormatienſi pontificibus prodiiſſe. D Inde coepit imperator tractare cum pontifice ſuper patrimonio potentis per Italiam Comitiſſæ Matthildis, quæ ſub Henricis imperatoribus patre & filio multa facilebat pro eccleſia: & jam rebus humanis excedens multa reliquerat eidem eccleſiæ poſſidenda, quæ imperator ad ſe jure ſuo devocabat. Ecce autem, ut diximus, marchionia Saxoniæ filia. Sed ex ratione temporum diu ante hanc ætatem emigraſſe convincitur: niſi geminas fuiſſe, & alterum poſt alteram in Italia floruiſſe quis concedat. Dia tum cauſa inter faceroditum & regnum ventilata nihil concludi potuit, & ſine fine diſceſſere. *Hæc Krantzius.* E

De eadem ex Arnoldi Lubecenſis chronico libro ſecundo capite decimo Baronius: addens contigiſſe

ANNO CHRISTI 1181.

ANNO CHRISTI 1181.

ibidem de electione epiſcopi Trevirenſis ſchiſma inter cæpiſcopatum & pontificem: quæ ab eodem fuſe numerantur.

Principes Chriſtianos commovit, ut ad opem ſovendam fidelibus, qui in Aſia contra barbaros prælialebantur, ſeſe omnes præpararent. Verum, cum eam expeditionem remis velisque accelerari procurarent, morbo correptus, Veronæ 7. Kalend. Decembris diem claſuit extremum, & in cathedrali eccleſia ſignibarum ſortitus eſt, anno Domini MCLXXXV. poſtquam quatuor annis, duobus menſibus, & viginti ſeptem diebus curam eccleſiæ habuiſſet. Locum ſepulturæ, unde ortiundus erat, pluribus muneribus exornavit. Ab imperatore Friderico, quo uſus eſt familiariſſime & amiciſſime, obtinuit ut in tota Etruria alia moneta locum & uſum non haberet quam Lucenſis, quemadmodum Longobardi aliam non recipiebant niſi Papienſem. Hoc tempore floruit abbas Joachimus, de quo infra in notis conciſſi Lateranenſis quarti plura dicemus. Mansuræ deſtabantur ceroreum Maronis monaſterium, ad eccleſiæ gremium, retento nomine a ſancto Marone abbate, ut ajunt, derivato, redierunt.

EPISTOLA I. LUCII PAPÆ III.

I. AD EPISCOPOS ET CLERICOS SCOTIÆ.

De abſolutione Willelmi regis Scotiæ.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabiliſbus fratribus, epiſcopis, abbatibus, clero & populo per Scotiam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm regibus tanquam præcellentibus Apoſtolus Petrus ſtatuerit deferendum: dignum eſt & conſonum rationi, ut eos tanquam filios catiſſimos propenſius honoremus, & in devotione beati Petri & ſucroſanctæ Romanæ eccleſiæ annuendo juſtis illorum deſideriis attendamus. Acceptimus autem quod cum cariſſimus in Chriſto filius noſter Willelmus illuſtris rex Scotorum, electio- A ni & conſecrationi venerabilis fratris noſtri Joannis epiſcopi intereſſe voluiſſet, obtentu litterarum ſanctæ recordationis Alexandri papæ prædeceſſoris noſtri, bonæ memoriæ Rogerus Eboracenſis archiepiſcopus, & jam epiſcopus dictus, in eum & regnum & quoſdam de regno ſententiam excommunicationis promulgarunt. Ceterum venerabilis frater noſter Joccelinus Glaſcuenſis epiſcopus, & dilecti filii Arnaldus de Melros & Oilbertus * Kalkoenſis abbates, & Walterus priſ- * Kalcenſi. ſanctæ Columbæ de Inſula, propter hoc ad ſedem apoſtolicam accedentes, ſua nobis aſſertione monſtrarunt, quod archiepiſcopus excommunicationis in regem, & interdicti in regnum, & epiſcopus jam dictus in quoſdam de regno excommuni- B cationis, ſententias protuleruut. Quia certa ratio habeti videbatur, operam adhibeas efficacem: quatenus prædeceſſorum tuorum veſtigia ſubſecutus, quam ipſi de principis tenebrarum faucibus eripuerunt, in cultu magni Dei per eam diligentiam, auxiliante Domino, conſervetur. Eo autem curioſius exſtitudinem tuam in tanta oppreſſionis angultia convenit laborare, quod terram ipſam regia intelligi præſidio deſtituta, & totam ſpem defenſionis ſuæ ipſius proceres in tuæ magnitudinis duxerunt patrocinio collocandam. Quod inde clarius tua fraternitas poterit agnoſcere, quod famoſus terræ illius & magnificus defenſores venerabilem fratrem noſtrum Heraclium patriarcham, & dilectum filium noſtrum magiſtrum Hubertum, ad tuam excellentiam deſtinarunt: ut ex ipſorum præſentia conſiderata dignitate perpenderes, quanta fuerit neceſſitatis angultia, pro qua eorum ſuſtinent tamdia exteræ patriæ exilium, ut ipſis faciliter ad vota ſua tuam devotionem inclinent. Viros igitur præfatos, tanquam ab ipſo Domino ſibi deſtinatos, benigne ſuſcipias, & debita caritate pertractes, ecclamque poſſibilitatis modo tanto facilius aquieſcas, quanto gravitatis & honeſtatis intuitu favor eſt eis & gratia exhibenda. Sane recolat prudentia tua, & ſollicita cura ſecum meditatione revolvat, præmiſſionem illum qua de impendendo ſepe dicta terræ præſidio tuam celſitudinem obligaſti: & ita in hac parte te exutum & ſollicitudinem exhibeas, ut te in tremendo judicio ſtricto tua conſcientia non arcuſet, & ejus qui non fallitur diſtricti judicis interrogatio non coudemnet,

"" III. EJUSDEM DECRETUM CONTRA HÆRETICOS.

In coll. 1. l. 5. dec. 6. c. 11.

AD abolendam diverſarum hæreſium pravitatem, quæ in perniſque mundi partibus, modernis coepit temporibus pullulare, vigor debet eccleſiaſticus excitari: cum nimirum impunitas fortitudinis ſuffragatur audaciæ. Et hæreticorum protervitas in ipſis faltoris ſuæ * conatibus elida- * al. in gratiæ tur, & catholicæ ſimplicitatis veritas in eccleſiis ſibus ſuæ ſancta reſplendens, eam utique demonſtret ab om- nibus. nibus exacratione falſorum dogmatum expiatam. Idcoque nos, cariſſimi filii noſtri Friderici illuſtris Romanorum imperatoris, ſemper auguſti, pretentia partiter & vigore fuffulti, de communi conſilio fratrum noſtrorum, nec non aliorum patriarcharum, archiepiſcoporum, multorumque principum, qui de diverſis mundi partibus convenerunt: contra ipſos hæreticos, quibus diverſa vocabula * diverſarum indidit profeſſio falſitatum, * al. capit. inde præſentis decreti generali ſanctione conſurgimus, & omnem hæreſim quocunque nomine cenſeatur, per hujus conſtitutionis ſectem, authoritate apoſtolica condemnamus.

In pri-

In primis ergo Catharos, & Patarinos, & eos qui se Humiliatos, vel Pauperes de Lugduno, falso nomine mentientur, Passagianos, Josephinos, Arnaldistas, perpetuo decernimus anathemati subjacere. Et quoniam nonnulli sub specie pietatis, virtutem ejus, juxta quod ait Apostolus, denegantes, authoritatem sibi vindicant prædicandi: cum idem Apostolus dicat: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* omnes qui vel prohibiti, vel non missi, præter authoritatem Apostolicæ Sedis, vel episcopum loci susceptam, publice vel privatim prædicare præsumpserint; & universos, qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri Jesu Christi, vel de baptismate, seu peccatorum remissione, aut de matrimonio, vel de reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter fentire aut docere non metuunt, B quam sacrosancta Romana ecclesia prædicat & observat, & generaliter quoslibet alios extra eandem Romanam ecclesiæ, vel singulis episcopi per dioceses suas, cum consilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante, cum consilio, si oportuerit, vicinorum episcoporum, hæreticos judicaverint, pari vinculo perpetui anathematis innodamus. Receptores & defensores eorum, cuncosque pariter qui prædictis hæresiis ad fovendam in eis hæresis pravitatem, patrocinium præstiterint aliquod, vel favorem, sive consolatii, sive credentes, sive perfecti, seu quibuscumque superstitiosis nominibus nuncupentur, simili decernimus subjacere sententiæ.

Quia vero peccatis exigentibus quandoque contingit, ut ecclesiasticæ sororitas diseipline, ab iis C qui virtutem ejus non intelligunt, condemnetur: præsenti nihilo minus ordinatione sanctimus, ut qui manifeste fuerint in supradictis erroribus deprehensi, si clericus est, vel cujuslibet religionis obumbratione fecatus, totius ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur: & deinceps pariter officio & beneficio ecclesiastico spoliatus, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendus, nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ unitatem sponte recurrere, & errorem fuum, ad arbitrium episcopi regionis, publice confessorit abjurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicæ autem, quem aliqua prædictarum pestium notoria vel privata culpa reperserit, nisi, prout dictum est, abjurata hæresi, D & satisfactione exhibita, confessim ad fidem confugerit orthodoxam, fæcularis judicis arbitrio relinquantur, debitam receperunt pro qualitate facinoris ultionem.

Qui vero inventi fuerint sola ecclesiæ suspicione notabiles, nisi ad arbitrium episcopi, juxta considerationem suspicionis qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, simili sententiæ subjacebunt. Illos autem qui post abjurationem errotis, vel suspicionem se, ut diximus, propriis antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, ipsolari judicio sine ulla penitus audientia decernimus relinquendos, bonis damnatorum, ecclesiis quibus deservebant, secun- E dum sanctiones legitimas applicandis.

Sane prædictam excommunicationem, cui omnes cupimus hæreticos subjacere, ab omnibus patriarchis, archiepisc. episc. in præcipuis festivitatibus, & quoties solennitas nos hauserint, vel qualibet occasione, ad gloriam Dei, & reprehendionem hæreticæ pravitatis, decernimus innovari: authoritate apostolica statuentes, ut si quis de ordine episcoporum, negligens in his fuerit vel desidiosus inventus, per triennale spatium ab episcopali habeatur dignitate & ad ministrationc suspensus.

Ad hæc, de episcopali consilio, & diligentione A culminis imperialis, & principum ejus, adjecimus, ut quilibet archiepiscopus vel episcopus, per se, vel archidiaconum fuum, aut per alios honestos idoneasque personas, bis vel semel in anno, parochiam in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat; & ibi tres vel plures boni testimonii viros, vel etiam si expedire videbitur, totum vicinium jurare compellat, quod si quis ibidem hæreticos foverit, vel aliquos occultavenerit, vel celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita & moribus distidentes, eos episcopo vel archidiacono fludeat indicare. Episcopus autem seu archidiaconus, ad prælentiam fuam convocet accusatos: qui nisi se ad eorum arbitrium juxta patrias consuetudinem ab objecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam in priftinum fuerint relapsi perfidiam, episcoporum judicio puniantur. Si qui vero ex accusatorum fuperiori fione damnabili respuentes, jurare forte noluerint: ex hoc ipso hæretici judicentur, & pœnis quæ prænominatæ sunt percellantur.

Statuimus insuper, ut comites, barones, rectores, consules, civitatum & aliorum locorum, juxta commonitionem archiepiscoporum & episcoporum, præstito corporaliter juramento promittant, quod in omnibus prædictis fortiter & efficaciter, cum ab eis fuerint exinde requisiti, ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices adjuvabunt, & fi debuerit bona fide, juxta officium & posse fuum, ecclesiasticis similiter & imperialis statuta, circa ea quæ diximus, executioni mandare. Si vero id observare noluerint, honore, quem obtinent, spolientur; & ad alios nullatenus assumantur: eis nihilo minus excommunicatione ligandis, & terris ipforum interdicto ecclesiæ fupponendis. Civitas autem quæ his decretalibus institutis obedire recusaverit, & contra excommunicationem episcopi punire neglexerit resistentes: aliarum careat commercio civitatum, & episcopali fa novertit dignitate privilegiis.

Omnes etiam fautores hæreticorum, tanquam perpetuæ infamiæ condemnatos, ab advocatione & testimonio, & aliis publicis officiis, decernimus repellendos. Si qui vero fuerint, qui a lege diffecsanæ jurisdictionis exempti, soli subjaceant fedis apostolicæ potestatis: nihilo minus in iis quæ superius sunt contra hæreticos instituta, archiepiscoporum vel episcoporum fololant judicium: & eis in hac parte, tanquam a fede apostolica delegatis, non obstantibus libertatis fuæ privilegiis, obtemperantur.

IV. AD WALTERUM ARCHIEPISCOP. ROTOMAGENSEM.

Non instituendus in Ecclesiis, nisi qui vel sint aut in proximo futuri sint Sacerdotes, & residere ibidem parati sint: nec minus idoneus, etiamsi a parentis profanatis fuerint.

LUcius episcopus ..... Waltero Rotomagensi Archiepiscopo ..... Quoniam sepe in Archiepiscopatu tuo dicitur evenire, ut ex ecclesiis inibi conflictutis inutilium institutio perfonarum scandalum inferat & gravamen, folliciturn te esse volumus & attentum, ut ita Deo petitio Ecclesiæ ipfe tuis temporibus ordinetur, quod & clericalis honestas inconvulsa permaneat, & ecclesiarum ftatus jugiter ferveur illæsus. Ideoque fraternitati tuæ præsentibus literis inhibemus, ne ad Vicarios parochialium Ecclesiarum aliquos nifi tales admittas qui vel sint, vel esse debeant in proximo Sacerdotes, & qui

qui velint & possint in propria persona ecclesiis ipfis deservire. Nulli præterea curam committi confentes animarum, nisi qui infra tempus quod a facris canonibus eft præfinum, ad ordinem Sacerdotii poffit & debeat promoveri. Patro fi patroni Ecclesiarum idoneas non præsentaverint tibi personas, liceat tibi authoritate noftra in ecclesiis ipfi, appellatione remota, congruos ordinare ministros, quibus ecclesiarum utilitas & in fpiritualibus & temporalibus falubriter committatur. Nulli ergo &c. Datum Veronæ 17. Kal. Novemb. Lucius PP. III.

V. AD DECANUM, ET CAPITULUM ROTOMAGENSE.

Translatio Walteri de Constantiis e Lincolniensi ad Ecclesiam Rotomagensem.

Inditem:

LUcius Episcopus S.S.D. dilectis filiis Decano & Capitulo Rotomag. falutem & Apbened. Miffilis ad nos dilectos filios noftros Mag. Herbertum Archidiaconum Ebroicenfem, & Helium Ecclesiæ veftræ Canonicos, quos quidem eo honore fuscipimus, quem & veftas devotionis & propriæ honeftatis intuitu decuit exhiberi. Petitionem vero eorum debita benignitate recipimus, & quanto fecundum Deum & juftitiam potnimus, votivum perduximus ad effectum. Sane electionem ven. fratris noftri Lincolniensis Episcopi unanimi veftræ univerfitatis affenfu debite ordine celebratam gratanter admittimus, eo proniorem impertientes affenfum, quod perfonam honorati Episcopi ferventiori caritate diligimus, & promotionijus & honori amplius inteadimus auctore Deo providere. Pallium vero, & plenitudinem pontificalis officii, ad veftræ poftulationis inftantiam, per dilectum filium Hubaldum fubdiaconum noftrum curavimus deftinare. Præfatum itaque Hubaldum, quem earum habemus admodum & acceptum, benigne recipiatis affectu, & pro reverentia B. Petri & noftra honorem ei debitum impendatis, & habeatis ipfum propenfius commendatum. Datum Veronæ XV. Kal. Decemb.

CONCILIUM CADOMENSE, IN ABBATIA S. STEPHANI Habitum anno MCLXXXII.

Ex Bello Concil. Rotom. Proper. pag. 49.

DE *rebus Petrus Blesensis epist. 69.* Novum a Domino Papa nuntiis emanasse mandatum, ut quicumque pacem domini Regis turbarit, C appellatione remota, excommunicationis vinculo adstringantur. Hac authoritate freti domini Cantuariensis omnes Regis impugnatores apud Cadomum nuper excommunicavit: nec regi juniori, nec alis exceptionis gratiam fecit.

Conventum hunc Cadomensem clarius expreffit Howedenus ad an. 1183. fed aprius anno 1182. Rotuitur, cum Henricus iunior Rex 3. id. Junii anno 1183. diem clauserit extremum, ut differte notat chronicon Cadomense, nec tam viva interpretatione in ipfum excommunicationis fententiam. Interim, inquit, Richardus Cantuariensis Archiepiscopus, & Henricus Bajocensis, & Joannes Ebroicensis, & Radulfus Lexoviensis, & Frogerius Sagiensis, & Walerannus Roffensis Episcopus una cum Abbatibus Normanniæ, & clero, & populo multo, venerunt Cadomum, & ibidem in Monasterio D. Stephani communi plebis audientia fententiam excommunicationis tuliorunt in omnes, qui pacem & concordiam inter dominum Regem & filios fuos faciendam impedirent, excepta fcilicet Regis filii perfona. *Et contra eum Richardus Cantuariensis, cum Petro Blesensis contemporaneo eam exceptam Regis filium. Non interfuit conventui Rotomagensis Archiepiscopus senex, ut videtur, & adversa valetudine gravatus. Verum gravis jam Epistola, qua inter Blesenses est 15. Regis filii violentiam perstringeret. Quo de causa Abricensis & Constantiensis absuerint, non liquet.*

CONCILIUM DUBLINIENSE, a Viviano cardinale S. A. L. celebratum tempore Lucii papæ III. anno MCLXXXIII.

HUjus *memoriam concilii debemus Gulielmo Neubrigensi, rerum Anglic. libro III. cap. IX.* Forte, *inquit*, in Hibernium venerat a Scotia Vivianus, vir eloquentissimus, apostolicæ sedis legatus: susceptusque honorifice a rege & apostolico ejusdem provinciæ, in civitate maritima quæ Dunum vocatur, pro tempore morabatur. *Et infra:* Præmanibus habebat regis Anglorum literas ad præfectos ejus Hibernicos, ut eorum tutus fuffragiis, legationis fuæ inter barbaros munus impleret. Hac authoritate pactem & fecuritatem acci- D piens, Divellinum migravit: & fub nomine, vel domini papæ, vel regis Anglorum, fidudiatior agens, convocatis Hiberniæ præfulibus atque abbatibus, generale concilium celebravit. Verum cum in ecclesiis fimplicitatis barbaræ liberius agere morem vellet Romanum: denunciantibus præfectis regiis, ut vel abfcederet, vel fecum militaret, auro Hibernico, quod multum ftitierat, minus onuftus, in Scotiam remeavit.

Anno MCLXXXVI. hæc concilium a consulis tribuitur.

ANNO CHRISTI 1131. *Cœn. Phil. Supp.*

** ORDINATIO DD. JOANNIS " III.

Regis Francie & Henrici II. regis Anglie, consilio episcoporum, comitum & baronum terrarum suarum, de contribuzione in subsidium terre sancte, a nativitate sancti Joannis Baptiste, anno MCLXXXIV. *in decem annos.*

AUCTORITATE litterarum domini pape A subnixi, presente & approbante illustri Anglorum rege Henrico, cum baronibus suis, & A. de Summa legato summi pontificis; episcopi Normannie, in suis episcopatibus hoc instituerunt: Ut quicumque christianorum, quæ ordinata est ad subventionem terræ Hierosolymitanæ transmittenda, tam de injuncta pœnitentia venienda consequantur.

I. Si in pœnitentia fuerint quæ septem annos excedat: trium annorum venia gaudebunt.

II. Si in pœnitentia, vel minori fuerint, pro criminali: duorum annorum venia habebunt.

III. Peccata vero de quibus homo recordari non poterit, omnia relaxantur dummodo de contemptu penitet.

V. Venialia quoque omnia sub tali pœnitentia condonente; ut unusquisque qui eleemosynam istam solverit, ter in die, vel in nocte, *Pater noster* dicat: pro salute vivorum semel, pro pace semel, & semel pro requie defunctorum: tres quoque eleemosynas unusquisque tenetur, ut hanc indulgentiam consequatur, si facere potest. Si vero ea pauperrate laborat, ut eleemosynas illas facere non possit, ter iterum *Pater noster* pro consequenda remissione dicere teneatur,

Talis est dispositio ad subveniendum terræ Jerusalem a Domino Joanne " rege Francie, & Henrico rege Anglie, communi consilio episcoporum & comitum & baronum terrarum suarum approbata. Scilicet:

1. Quod unusquisque tam clericorum, quam laicorum, qui plus quam centum solidos non habuit, de unaquaque domo quam habuerit, ubi singulis diebus ignis confuestudinarie accenditur, duos denarios singulis annis usque ad tres annos persolvet.

2. Si vero in mobilibus plus quam centum solidos habuerit, de unaquaque libra in tota terra regis Francie duos denarios Provinciensis monetæ, vel aequipollentes, & in tota regis Anglie civitatibus duos denarios Andegavensis monetæ: & in Anglia unus sterlingus persolvetur usque ad præfatum terminum.

3. Qui vero centum libras in terris vel in redditibus habuerit, vel eo amplius, de centum libris viginti solidos annuatim dabit.

4. Qui vero in redditibus minus quam centum libras habuerit, de xx. libris dabit quatuor solidos & de xl. libris VIII. solidos, & sic deinceps, vel rationem præditam. Habentes vero mobilia ultra centum solidos, juraburt, quod de singulis xx. solidos, fideliter duos denarios dabunt.

5. De parte mortui, quæ spectat ad eum secundum consuetudinem terræ, & unum post, & debet eleemosynam pro anima sua facere.

6. Decima debetur ad defensionem terræ Jerusalem, a Nativitate S. Joannis Baptiste, anno Incarnationis Domini MCLXXXIV. in decem annos, salvo jure dominorum & ecclesiarum.

Excipiuntur ab ista æstimatione, in clericis, thesauri & ornamenta ecclesiarum, & libri, & equi, & vasa, & vestimenta, & gemmæ, & utensilia, quæ cotidianis usibus, & sibi necessaria sunt. Et in militibus equi, & arma, & vasa, & indumenta quæ usibus eorum deputantur.

Ad hanc eleemosynam colligendam instituentur in singulis episcopatibus, duo fratres, unus de Templo & alter de Hospitali: & singulis parochiis illi duo, & dominus presbyter ville, & duo de legalioribus parochianis, eleemosynam constituntam fideliter colligent, & conservabunt.

** CONCILIUM VERONENSE,

Ad reconciliandos eos qui ab antipapis instituti & ordinati fuerant, celebratum a Lucio papa III. anno Dom. MCLXXXIV.

HUJUS *synodi mentionem facit Krantzius, Saxoniæ libro VI. capite* XLVII. *ad annum* MCLXXXIV. Imperator, *inquit*, in Italiam conTendit anno proximo: & exierat urbe Roma Lucius papa, tractaturus cum Italiæ principe reipnegotia, quæ in Asia nimirum cœperant labefactari. Veronæ convenerant duo Christianismi cŏsumma. Concurrerunt ingens ecclesiasticorum multitudo, reconciliationem depoſcens ſedis apoſtolicæ, quod in ſchiſmate imperatorem ſecuti, ab antipapis eſſent ordinati & inſtituti. Intervenit pro his Fridericus Imperator, ut in gratiam ſumerentur. Annuit perbenigne pontifex. Sed quum poſtera die manus illis eſſent imponendæ ſingulis, immutatum erat conſilium, quod dicebant, in concilio Venetiano decretu, non poſſe niſi alio concilio irritari. Promiſit autem, de proximo alium a ſe revocandum cœtum, in quo ſuper his conſtitueretur. Auditæ ſunt Germanorum animæ pro ſua confuetudine: ſed nihil ea re mutati ſunt cardinales. Credebatur autem ea cunctatio mutatio, a Conrado Moguntino, & VVormatienſi, pontificibus prodiſſe.

Ejuſdem concilii meminit Rogerus Hovedenus, annal. parte I. ad hunc annum. In eodem, & Guillelmus Nemenſis archiepiſcopum ejus Terrum Alexandrinum archiepiſcopum, primi Cæſaris abbatem, ex Alexandrinis eccleſiæ tabulis cuſtod. ..

OSSER-

ANNO CHRISTI 1184.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI A

ad An. Chr. 1183. *n.* 1. *& ſeq.*

Arnoldus Abbas Lubecenſis, qui hoc tempore vivebat, in Chron. Slavorum lib. I. cap. 9. narrat celebertissimum Concilium a *Friderico* imp. celebratum, & cap. inſequenti *Concilium Veronenſe*, cui *Lucius* Papa & idem Imperator interfuere, fed numeri apud Arnoldum corrupti, & scaturare a Krantzii lib. VI. Saxoniæ cap. 47. conjecturis, vel, ſi licet id ipſe non dicas, ex genuino Arnoldi exemplari deſcripti. Ait enim Arnoldus de Curia illa loquens: *Celebrata eſt in Provincia, anno Verbi incarnationis* MC. LXXXIII. *imperii vero regni ſui* XXXI. (ſed legendum *anno vero incarnati* MCLXXXIV. *imperii* XXX. *regni ſui anno* XXXIII. certum enim, ut ex dicto anno ſuperiori liquet, Caſimiri filium Boleslaum habuiſſe. & tutue in curia fuiſſe annum Regni Friderici XXXIII. ſuperiori Anno, ſed non vero poſt.) *Arnoldus Selehat, Imperatorem & Papam Lucium adfuiſſe, & ſuſcitatum eſſe ibi ſchisma inter Archiepiſcopum Coloniensem & Philippum Electum Coloniensem.* Verone habitum cum hoc anno Civitis copulat. & tamen Labbeus Tom. XI. Concil. Krantzium laudavit, illud cum anno MCLXXXIV. conjunxit, licet Krantzius illud differre ceterum Chriſti anno illigatit. Ac Concilium id præcipue tum annum petierit, Krantzium errorem, qui cubat in terra Arnoldi, refte coarcetis & Labbeum illum male citaſſe apud me recenſet. Denique Baronius in eo peccavit, quod nobis, *Colloquium* hoc *pro Concilio* habeat. Nam jam non ſemel monuimus, Constantiæ & Colloquia, in quibus de rebus Eccleſiaſticis agitata, vel quibus Epiſcopi interfuere, Concilia paſſim ab Antiquis appellata, indeque in Collectionem Conciliorum prudentes inferta.

Quare *Tancredus* Juris Canonici interpres in Collect. I. Decretal. cap. 2. *Cum ſit poſſibile* citatus ab Augustino in notis ad Collect. I. Decret. loquens de conſtitutione Lucii III. eo tempore edita, quo Verone cum Friderico congreſſus eſt Fridericus imp. ait, *emiſſum eſſe in generali Synodo*. Petro Tancredus Bononienſis Archidiaconus Autore fuit Quinta Collectionis Decretalium, quæ continet Conſtitutiones Honorii Papa III. ſub cujus Pontificatu Romæ; hæc autem Collectio anno MDCXV. ab Innocentio Gironio Toloſæ edita fuit. Eam Lucii III. Conſtitutionem male recitat Labbeus citatus inter Innocentii Lucii III. tempus Concilii Veronenſis. In ea ait Pontifex: *Nos chriſtiani filii noſtri Friderici illuſtris Romanorum, patricii, ſemper deſiderii prædecessores & progenitores fuiſſe, de communi conſilio fratrum noſtrorum, nec non aliorum Patriarcharum, Archiepiſcoporum, multorumque Principum, qui de diverſis mundi partibus Convenerunt, contra ſuſpectas hæreticos, quibus diverſa vocabula diverſorum hæreſis prodigia fecerunt, præfenti Decreti generali ſanctione conſurgimus, & omnium hæreſium, quocumque nomine cenſentur, per hujus Conſtitutionis ſeriem, auctoritate Apoſtolica & nostra damnamus. Imprimis ergo Catharos, & Patarinos, & eos qui ſe ſimiliariter, vel Pauperes de Lugduno, falſo nomine mentientes, Humiliatos, vel Joſephinos, Arnaldiſtas, perpetuo decernimus anathematis vinculo innodare.* Et retro loco laudato legendo. Decretum itaque illud non *in Concilio* a nec Pontificem & Imperatorem habitos, ſed in Epiſcoporum Synodo, cui Papa præſuit, & Imperator, multisque Principes interfuere, emiſſum.

Et quidem anno ſuperiori, ut recte Signonius in Hiſt. de Regn. Ital. lib. XV. ex aliquo optimo Auctore; quem ſuo more non citat ſcripſit: *Lucius*, inquit, tranſito Pado *Veronam* pervenit; nec multo poſt *Fridericus* quoque; ut rebus Germaniæ per Conventum in Pontevelle habitum conſtitutis, *priidie Kalend. Auguſti* acceſſit. Concilio convocato, cui raro exemplo Pontifex & Imperator intererant, de iis præſertim rebus, quæ Chriſtianum ea tempeſtate premebant Eccleſiam, eſt relatum, nempe de controverſia Ravennæ, pollo Sanctuorum, & *Romanæ Eccleſiæ diviſione. Romani* ut noſtri Eccleſiæ, dicto Sequatore conſulto retenti. Chriſtianum laborantibus auxilia ſummittenda, omneſque ad eorum, qui quotidie *Jeruſalema* recipiunt, virtutem, piratarumque immiſeudam, exciandos effe, decretum: plus minusve dedecoris contrahuos effe Chriſtianos, ſi puttam ſorte *Expulſori* paſſiſſemus reſiſtere, quam gloriæ acquiſiſſe, cum pepercerint. Tangit poſtea Signonius quæ Arnoldus & Krantzius, qui ne verbum quidem de Jeruſalem his habent, de hæreſiarum *Abſolutis Limiſſis*, & convocatione *Henrici* filii Friderici imp. in Concilio geſta fuiſſe affirmat; ſubjicitque Arnoldum lib. IV. *Novembr. Natalis* in villa Sancti Zenonis prope Veronam fuiſſe; anno nempe MCLXXXIV.

Francesco Radolphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 621. ad annum MCLXXXIV. ait: *Quarto die Interantis Novembris conſpiratione Veronæ in Eccleſia Beatæ Virginis Reverenter, Cardinalibus & plurimis Eccleſiæ Reſtoribus Reverentia ſervientibus, & Archiepiſcopis & prælatorum terræ Transſalpinæ numeroſiſſima, & ſuſcitatum eſſam in præſentia non remiſſionis expoſitiæ generis humanæ evocare curaverunt.* Auctor Annalium Elle Saxonicorum ait Gerardum, de quo Rubeus in Hiſt. Ravens. lib. VI. loquetur & geſta anno MCLXXXIV. ſcribit: *Lucius Tertius Pontifex Maximus ad Concilium, quod iuſe inſtituerat contra Gerardum Archiep. Ravennas profectus eſt.* Subdit Rubeus, Lucium III. *cum Matteo Affo, cuvia hac Italiæ deſcriſſit Baſilicam* Sancti Geminiani, & jam quoque *VIII. Idus*, Joannem de Baſilica D. Petri idem fecifſe dicit; quod attingere etiam a Gonio laudato relatum. Tum Rubeus ſcribit: *Ab eodem etiam Pontifice Gerardus compoſitione privilegia impetravit, &c. in ea magna Concilia, quem Fridericus etiam Cæſar præſentes, eodem anno Kalend. Iunii. Verone habuit.* Rursus *magni Concilium* Veronenſe Lucii III. Pontificis memorat Ughellus, deceſſore nos dicit, quo illud inchoatum, ſollere primum diem mentis Augusti, ſcilo S. Petri ad Vincula ſactum. Eadem poſtea hic Hiſtoricus in notatione temporum accentus *Lucii III.* literis Gerardo Ravennati Archiep. eodem anno datas *Veronæ IX. Non. Septemb.* quibus declarat ſe ad ejus, *cui tanquam Metropoli ſuæ ſubjecta, inſtitutum*, Bononienſem & Mutinenſem Eccleſias dedicaſſe *III. & VIII. Idus Julii*, dum per Bononiam & Mutinam tranſiret.

Profecto cum anno antecedenti *Heraclius* Patriarcha Jeroſolymitanus, *Arnaldus* Magiſter militiæ Templi & *Rogerius* Magiſter Hoſpitalariorum Legati a Rege Jeroſolymitano ad Lucium III. & ad Principes Chriſtianos miſſi, qui lugentes patriæ calamitatem & miſeriam miſericordiam & auxilium poſtulaturi, in Italiam perverunt, inde hoc anno in Galliam profecti, mox Concilium illud & præſentem annum diſcrimine fuiſſe. Neque refert quod Arnoldus Scriptor coactus fuit cum variis exemplis loquaces, eos qui ex his tempore geſtas ſcripſere, quandoque in errore lapſos effe; quod ex magis de Arnoldo dicendum, quo longe ab Italia viaeris, conſtetque eum nullas luculentas in eo quod ſcribit, *Friderieum* anno poſt celebrationem Comitiorum Moguntiæ habuiſſum in Italiam adventaſſe. Adhæc Lubecenſis annalium ſcriptor *Philippus Regis Francie Henrici II. Regis Anglie, conſilio Epiſcoporum, Comitum & Baronum terrarum ſuarum de contributione in ſubſidium Terræ ſanctæ, a nativitate ſancti Joannis Baptiſtæ, anno* MCLXXXIV. *in decem annis.* Quare cum anno ſuperiori tum in Gallia, quam in Anglia actum ſit de ſubſidio Terræ ſanctæ, & currenti Legati inde miſſi in Orientem redierint, *Concilium Veronenſe* a Lucio III. is hunc annum dilatum fuiſſe prorſus improbabile. Denique Onuphrius Panvinius Veronenſium ſummum decus & ornamentum in Chron. Eccleſiaſt. ad annum MCLXXXIV. habet: *Magnas Verona Conventus, cui Papa, Imperator, & multi Epiſcopi interfuerunt*; Chronicon autem illud, Nouregue in Vitas Pontificum Rom. a Platina editas, ultima Onuphrii Opera ſunt, in quibus ideo ea quæ narrat ad exactiorem tamporum ſuorum ab eo rediguntur.

ANNO CHRISTI 1184. CONCILIUM AQUILEJENSE ANNO CHRISTI 1184.

Adversus incendiarios, sacrilegos, & hujusmodi alios, anno Dom. MCLXXXIV, celebratum,

Ex Italia sacra tom. V pag. 68. Labbeus in Append. tom. V.

Utpote ab Ughello edita concilii hujus epistola synodica in hac verba:

Gisilfredus Dei gratia Aquilejensis patriarcha universis episcopis suæ ecclesiæ suffraganeis, venerabilibus & in Christo dilectis fratribus, salutem & sinceræ dilectionis affectum.

a Hispalis decret.

QUONIAM peccatis exigentibus magna pars hominum, quorum non est numerus, adeo salvatoris suo, " quos & Dominus tradidit in reprobum sensum, tantam fecisarum exercens in terris, ut nulla pietate obstante, quia timor Domini non est ante oculos eorum, sanguinem innocentum effundere, vineas & arbores fructiferas fuccidere, domus alienas, & quod gravius est, ecclesias Deo dicatas, spoliare & succendere non formident: & usque adeo crudelitas & furor eorum invaluit, quod ad omnia sacrilegia & nefaria perpetranda obstinatis mentibus præcipites. *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis.* Et quoniam in provincia nostra, sæva rapacitas prædonum, & diversi generis malefactorum pravitas, spiritus furoris accensa, terras nas jerrime longe lateque destruxit: nos videntes mala gentis nostræ & locorum, in generali capitulo, quod alAnno Christi 1183. CONVENTUS LONDINENSIS, Anno Comit. 1183.

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1183. n. 10.

ANno 1183. Conventus Londini habitus a Rege super expeditione Hierosolymitana. Illum nempe sollicitabant Legati Orientales cum Heraclio Patriarcha Hierosolymitano, ut vel ipse, vel ejus filius in subsidium Terræ sanctæ transiret. *Ad tractatum Regis* tradit Radulphus de Diceto, qui hac tempore Londonii fuerit, Cantuariensem electum, hujus suffraganeos, Dunelmensem

VITA ET EPISTOLÆ URBANI PAPÆ III.

URBANUS III. Mediolani natus, ante Lambertus nominatus, ex Mediolanensi archiepiscopo, e genere Cribellorum, statim post Lucium septimo Kalendas Decembris defunctum, mitio omnium consensu electus est in pontificem anno Domini MCLXXV. tempore Friderici imperatoris, quem ob iteratam honorum & jurium ecclesiæ invasionem iterum excommunicasset, nisi morte præventus fuisset.

Omne suum studium ad reconciliandos Christianorum animos, qui in Syria bellis impliciti erant, convertit. Verum cum in ejusmodi procurationibus operam luderet, & Christiani principes odiis & dissensionibus inteicarentur: Soldanus pluribus Locis potitus, etiam Hierosolymam suo imperio adjecit IV. Kalendas Octobris, anno postquam a Godefrodo recuperata fuerat, octogesimo quarto.

Ad hæc, crucem Dominicam Judibria affectam regem Hierosolymitanum captum, & adversitionem copias versus Antiochiam directas esse intelligens, dolore percitus, in mortum incidit, ex quo Ferrariæ mortuus est XIII. Kal. Novembris anno Domini MCLXXXVII. cum sedisset annum unum, menses novem, & dies XXV. Ita Rogerius de electo pontifice postea, verius & melius sentiens quam schismaticorum fautor Urspergensis; qui dum Lucii papæ mortem retulisset, hæc hos de scribit: Tunc cardinales qui cum ipso erant, & reditu suo plurimum sunt angustiati; timebant enim ab imperatore aliquam violentiam sibi inferi super electione Romani pontificis. Sane Mediolanensis archiepiscopus ipsos fecure deduxit usque Ravennum, quem & ipsi in papam elegerunt, & Cusque est Urbanus III. quem multi Turbulentum vocavorunt; eo quod, cum esset Mediolanensis natione, in odium imperatoris volebat turbare ecclesiam quæ jam paulisper quietem acceperat: sed nutu Dei percusses interiit. Sedit annum unum, mensles decem, dies viginti quinque. *Hæc Urspergensis.*

Hujus temporibus, anno nimirum Christi MCLXXXVII. Rogerii regis Siciliæ filia (quam molestam fuisse fabulosum esse probat Baronius) Henrico VI. regi Germaniæ matrimonio juncta fuit. *Pistorienses.*

Commentum de monachaeu ejus forsasse inde exogitatum est, quod in monasterio asservata fuerit, ut, e regibus mascula proles defuisset, ipsa cum dote regni nubere possiset.

EPISTOLA I. URBANI PAPÆ III. AD OMNES EPISCOPOS.

De sui electione.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, & episcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, & cæteris ecclesiarum prælatis, ad quos litteræ pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

COELESTIS altitudo consilii firmam retinens in sua dispositione consuram, sacrosanctam Romanam ecclesiam, ad cujus regimen famulus licet insufficientes assumpsit, supra petram fidei solidissime fundavit: illud ei tribuens in apostolicæ confessionis fortitudine firmamentum, cui nec procella turbinis, nec prævalere possit spiritus tempestatis. Unde ipsa universalis mater ecclesia usque ad consummationem sæculi manentem secum retinens Salvatorem, ita, juxta canticum Salomonis, quem dilexit amplectitur, ut pro nulla rerum varietate, vel temporum, ab unitate sua fidei vel pietatis propositio fepartur. Licet enim vel crebra dilectionem mutatione pastorum in varia diffeiinica frequenter incideris, vel per mundanæ malignitatis incursum, perfecutiones innumeras pertulerit & laborem: nunquam tamen eam gratia Divina deseruit, quin animus robur ejus in qualibet tentatione perficeret, & inde obtineret fpei fuæ gaudium, unde susceperat fidei firmamentum. Sic igitur ante pauros hos dies faciente cum ea Domino signum in bonum, quamvis ipsam de tranlite pii patris Lucii non modicus dolor trifitiamque turbavit: ftatum tamen ejus in unitate Spiritus & vinculo pacis Divina providentia conservavit: ut poft vefpertinos flctus, lætitia matutina succederet, & ipsa velut columba pulcherrima fuis fatisfacta gemitibus, sine ruga prorsus & macula candoris fui pulchritudinem retineret. Defuncto siquidem piæ recordationis patre ac prædecessore nostro domino papa Lucio, & reverendissimo ejus corpore honorifice tumulato, habituri e fratribus de successoris electione tractatus: in quo tanta fuit unitas omnium, tantaque admirem concordia singulorum, ut ille intelligatur operatus in eis, in cujus manu corda sunt omnium, & per quem adunatur diversitas animorum. Ceterum cum plures essent in ecclesia Dei viri venerabiles & prudentes, in quo eorum vota concurrerent consulcius, ut crediman, & dignius potuiferi, ad insufficientiam noftram oculos intenderunt: & fidem est, sicut Domino placuit, ut nos, quibus ad dignitatis tantæ fastigium nec vires nec merita fuffragantur, in patrem sibi elegerint & pastorem. Nos autem licet nobis consciî propriæ infirmitatis

A esseimus, ut ea crederemus eorum proposito non immeriti reffilendum: ne tamen ex diffidione negotii vel pertinacia reluctandi aliquod in ecclesia periculum proveniret, consensimus; licet inviti, injunctî onetis subire laborem, ab eo feparantes dirigt greffus noftros, qui beato Petro in fluctibus naviganti & fidelium prævilitit ut in mare deficerent, & potenter occurrit ut dubitans non periret. Nunc igitur in eo loco & officio conflituti, in quo valde indigemus omnium fidelium fuffragiis adjuvari, ad vos tarquam ad fpeciales ecclesiæ Romanæ filios cum fiducia & fecuritate recurrimus, vofque benedictionis apoftolicæ præcoientes allequio, litteris familiaribus admonemus, rogamus attentius & exhortamur in Domino, quatenus tranfitum fupradicti patris & domini noftri Lucii devotis orationum fuffragiis profequentes, fidem & devotionem, quæ nobis pro reverentia beatorum Petri & Pauli apoftolorum & apoftolicæ fedis commonitet debetur ab omnibus, vos fpecialiter impendatis: ita quod ex hac & a Deo præmium confequi, & majorem locum apud vos locatis in oculis noftris & totius ecclesiæ promereri. Datum Veronæ, fecundo Idus Januarii.

B

II. AD WILLELMUM REGEM SCOTIÆ.

In causa Hugonis sancti Andreæ & Joannis Dunkeldensis episcopatus.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, Willelmo illustri Scotorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM ex injuncto nobis a Deo administrationis officio ad universas ecclesias proximas nobis & longe positas acies noftræ tenatur considerationis extendere, & quæ in eis vel minifiris earum itrationabiliter attentantur, animadvad factum congruum revocare: non debent ex eo fæculi principes commoveri, fi quando ad correctionem eorum quæ peccatum facta fuerint manus noftras duxerimus extendendas: cum & ipfi fecundum fibi tradtatum poteftatem auxilio nobis in his esse debeant, & cum neceffe fuerit, aliquorum pertinacia exigente, contumatium nequitiæ fortius obviare. Regia fiquidem excellentia non ignorat, quam gravis inter venerabiles fratres nostros Joannem Dunkeldenfem & Hugonem sancti Andreæ epiícopos fuerit exorta diffenfio. Et licet magnos utrique pars labores fubjerit & expenfas, & tempore felicis memoriæ Lucii papæ prædecefforis noftri apud fedem apoftolicam diutius litigaverint, negotium tamen non potuit finem habere. Unde cum idem epiícopi nuper ad noftram presfentiam accefferint, & contendiffent fuj, e hoc aliquamdiu in auditorio noftro: de conflio ftatrum noftrorum, prædicto Dunkeldenfi epiícopo agenti certitam fuper epiícopatum fancti Andreæ irbuimus contestra illum, & eidem fancti Andreæ epiícopo ad propria revertendi ad noftram præfentiam fufficientes inftrudo in conftituto fibi terminodrationc: ita quod fi tunc non venerit, venerabilis frater noffer Jocelinus Glafcuenfis epiícopus, & dilecti filii de Melros & de Neubotle & de Dunfermelin abbates, eum extune ab officio epiícopali fuspendant, &, fi poftmodum contumax fuerit, vinculo excommunicationis adftringant, nec relaxent fententiam, donec noftro fe coolpetui repræfenter. Nolumus enim ut negotio ipfo diutius in fufpenfo manente, præfcripta fancti Andreæ ecclefia grave rerum fuarum detrimentum

incurrat, sed potius, cognita veritate, per nos A idoneis eam amare personis, quibus benefacia, quæ ad eorum sustentationem constituerit, canonice debeas affigurare. Item fraternitati tuæ mandamus, ut quarta parte oblationum, quæ ad reliquias beati Thomæ martyris offeruntur, monachorum usibus concessa, quarta fabricis ecclesiæ deputata, quarta pauperibus erogata, quartam portionem liceat tibi in alios usus bonos pro tue voluntatis arbitrio erogare.

V. AD MAGISTRUM ET FRATRES crucifferos Hospitalis Bononiensis.

Approbat eorum ordinem.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Bon. magistro & fratribus Crucigeris, Hospitalis domus Bononiensis eiusque fratribus, quæ futuris, commanente vitam ducentibus in perpetuum.

B

Cum antecessor tuus, fili Prior, a prædecessore nostro fel. mem. Alexandro papa lapidem primarium ad ecclesiam construendam accepit, in territorio Bononiensi, ubi domus vestra nunc constructa dignoscitur: nos vestris postulationibus inducti, eamdem ecclesiam in qua Domino estis & pauperum obsequio mancipati, in jus & proprietatem beati Petri, & nostra *protectionis* suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. Statuentes, ut qualcumque possessiones, quæcumque bona, eadem ecclesia vestra cum Hospitali in præsentiarum, juste & canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrique successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum Hospitale, & ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis: &c.

Sane nullum vestrorum, quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat.

Liceat quoque vobis personas liberas, & absolutas, e sæculo fugientes, ad conversionem & pauperum Christi servitium recipere, & eas absque contradictione aliqua retinere.

Inhibemus autem ne aliqua ecclesiastica, sæcularisve persona, in domum vestram quemquam introdere, aut aliquem fratrum vestrorum de ipsa domo audeat vel valeat violenter. Clerici etiam, qui ad domos vestras ordinati fuerint, & allamperi, nulli alii, quam tibi fili Prior, præstare obedientiam compellantur. Prohibemus insuper ne cui liceat vos, aut domos vestras, interdicto, vel excommunicationi, sine manifesta & rationabili causa, & legitima citatione, subjicere. Præsenti pagina decernentes, ut nullus ecclesiarum, præfatam a dominibus vestris quicquam exigere, propter liberam cerne, audeat, vel etiam extorquere. Salvis ecclesiis illis, qui nunc in quibuldam dominibus vestris constituti sunt de consensu episcoporum agnoscitur percipiendi.

Nihilominus etiam vobis duximus indulgendum, ut in dominibus vestris, ubi tot fratres illic duc commorantur, quibus fit ecclesia necessaria, liceat vobis oratoria erigere, & cœmeteria fabricare. Quorum sepulturam liberam esse decernimus, ut eorum devotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum ecclesiarum:

siarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. A

Chrisma quoque, oleum sanctum, dedicationes ecclesiarum, ordinationes clericorum, qui ad sacras fuerint ordinationes promovendi, & cetera ecclesiastica sacramenta, a quocunque maluerint catholico recipiatis episcopo, qui nostra fultus auctoritate, quod postulatur impendat.

Ad indicium autem quod eadem domus vestra, specialiter beati Petri existat, duodecim imperiales nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvatis.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam, & Hospitale temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare. Sed omnia integre conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ authoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax domini nostri C Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia pacis inveniant Amen.

Ad te Domine levavi animam meam.

Ego Urbanus catholicæ ecclesiæ episcopus:
Ego Henricus Albanensis episcopus.
Ego Paulus Prænestinus episcopus.
Ego Theobaldus Hostiensis & Velletrensis episcopus.
Ego Petrus presbyt. card. tit. S. Sufannæ.
Ego Laborans presbyt. card. S. Mariæ Trans Tiberim, tit. S. Calixti.
Ego Pandulphus presbyt. card. tit. XII. Apostolorum.
Ego Melior presbyt. card. SS. Joannis & Pauli, D tit. Pammachii.
Ego Adelardus, tit. S. Marcelli, presbyt. card.
Ego Jac. Diac. cardin. S. Mariæ in Cofmedin.
Ego Gratianus SS. Cofmæ & Damiani diac. cardin.
Ego Roland. S. Mariæ in Portico, diac. cardin.
Ego Petrus S. Nicolai in Carcere Tullian. diac. cardin.
Ego * Rad. S. Georgii ad Velum aureum diac. cardin.

* Parisiensis.

Datum Veronæ per manum Moysi Laterancnsis canonici, vicegerentis cancellariæ, VII. Kalend. Aprilis, Indict. v. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXVIII. Pontific. vero D. Urbani papæ III. anno II.

VI. AD WALTERUM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Reg. Concil. Rotomag. Pontif. pag. 2. p. 36.

Ut post appellationem nihil innovetur.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei Venerabili fratri Galtero Rotomagensi Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. His qui ad cautionem sui vocem appellationis emittunt, propositum defendere oportet, & ne appellatione pendente quorumlibet malignitate graventur, pastoralem sollicitudinem adhibere; quia cum appellationis remedium inventum sit, ad subditum opprimendum, eorum indemnitati, quantum ordo juris expofcit, vobis immittet prævenire. Indecefi, quod cum in Provincia tua, licet audi-mus, plerumque contingat, quod cum ecclefiaftici, quam fæculares viri, poft appellationem poffeffionibus vel rebus aliis fpolientur; præfertimque tibi litteris indulgetur, ut fi quid citra ftatum aliquorum de Provincia tua poft objectum appellationis obftaculum, in eorum præjudicium tibi conftiterit innovatum, id in eum ftatum reducere appellante poffopofita redivendi; in quo tempore appellationis extiterat, de authoritate noftra fiberam habeas facultatem, ne appellantes fui juris difpendium patiantur. Statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noftræ conceffionis infringere, vel ei aufu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præfumpferit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Apoftolorum ejus Petri & Pauli: fe noverit incurfurum. Datum Veronæ II. Kal. Auguffi.

VII. AD ABBATEM ET CONVENTUM FISCANNENSEM.

Inftitut. part. 2. p. 96

Ne filii in patrum Ecclefiis inftituantur, imo removeantur.

Urbanus Epifcopus fervus fervorum Dei dilectis filiis Abbati & conventui Fifcannenfi falutem & apoftolicam benedictionem. Cum a facris fit canonibus alienumjut in Ecclefiis Dei patri filius nullo mediante fuccedat, nec fundatarium Dei poffit jure quafi hæreditario poffideri, mirabile germus & indignum, quod in quibufdam ecclefiis monafterio veftro quondam jure fubjectis nonnulli, ficut accepimus, fuis pareutibus fuccefferunt, exfque contra difciplinam canonicam detinent in fcandalum plurimorum. Ideoque auctoritate vobis præfentium indulgemus, ut eos, qui taliter memoratas ecclefias detinent, liberam habeatis auctoritate apoftolica facultatem ab ipfis ecclefiis removendi: ita tamen quod eadem ecclefia, fine diftatione congrua canonice de perfonis idoneis ordinetur; nifi forte ibi tanto tempore fuerint, & taliter converfati, quod videantur merito fuftinendi. Nulli ergo omnino hominum E liceat, &c. Datum Veron. Kal. Junii. &c

ANNO CHRISTI 1186.

CONCILIUM PARISIENSE,

PRO EXPEDITIONE CONTRA TURCAS SUSCIPIENDA

Celebratum anno Domini MCLXXXVI. tempore Urbani Papæ III.

De rebus in hac fynodo geftis ita Robertus Gaguinus, lib. VI. Inter hæc regis occupationes venere ab Hierofolymis ad Philippum Heraclius patriarcha Hierofolymitanus, & domus Hofpitalis *Concil. General.* Tom. XIII.

D'Erebus in hac fynodo geftis ita Robertus Gaguinus, lib. VI. Inter hæc regis occupationes venere ab Hierofolymis ad Philippum Heraclius patriarcha Hierofolymitanus, & domus Hofpitalis

ANNO CHRISTI 1186.

prior, nuncii calamitatis quam Saladinus Ægyptius Chriftianis per Paleftinam intulifset: locis aliquot non fine noftrorum cæde occupatis. Cui incommodo nifi catholici principes occurrant,

ANNO CHRISTI 1186.

res Hierosolymitanas in hostium potestatem brevi relapsuras. His querelis tex motus, Parisium regni pontifices advocat. Quibus convenientibus, edocet quis sit in Syria Christianismi status. Oportere quemque eorum per las territoria populum admonere, ut miserę Christianorum conditioni fuppetias ferant: fe quidem paratiffimum effe qui in primis auxilietur, si præsentium rerum conditio admittat: fed nihilo fegnius militem fuum fed ad id negotium vocos (trequos cum valida militum manu. Oratione regis a præfentibus laudata, parvo poft tempore res eo fatis deftinat, qui afflictis rebus opitulentur. *Hæc ille.*

ANNUS CHRISTI 1186.

☞ OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Chrifti 1188. n. 8. & 9.

Rigoldus in Philippo Auguſto pag. 18. hæc ait: *Eodem anno* (utnque MCLXXXIV, quem continuat ufque ad diem XXV. menſis Martii) *Apoſt. Sed. Jubenavali IV.* hi dum ultimi nonnici abundant) *Heraclius Patriarcha Jeroſolymitanus cum Priore Hoſpitalariis tranſmarinis, & Magiſtro magno Templi ad Philippum Auguſtum Chriſtianiſſimum Francorum Regem miſſi Pariſius venerunt.* Paulo poſt: *Ipſi per multas mariis pericula, & frequentes inundas Tyrrhenum ac longa tradia terrarum, Magiſtrum Templi interim in ſua collegia, duo ſuperſtites, dominos duxerat, Pariſius venerunt: ubi cum ſolemni proceſſione a venerabili Abatia*

ejus Ipſi. Pariſienſi, & Clero, & univerſo totius civitatis populo, Pariſienſis receptus eſt quafi Angelus Domini. Sequenti die in Eccleſia S. Mariæ miſſam celebravit, & ſacramenta ad populum feſt.

Quo audito, Philippus Auguſtus Francorum Rex, cognitus ejus negotiis cauſſis, Nonnullis citiſſimis incuriis, & aſſenſu patris benevolice receptis: diligentiſſime præpoſuit terre ſue, ſive diſpoſitionibus præfidiens, quid adhuc magis per tertium brevi, & velocius Regni ſuffragiorum expoſita ille miniſtraret. Et cognita cauſa quare venerant, patrem, pincatis communis, generali Conciliorum omnium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Principum terre ſue Pariſius convocari præcepit. Celebrato autem cum illis communi Concilio, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & omnibus Ordinum Prælatis Regia auctoritate mandavit, quod ipſi per frequentes predicationes & ſacras orationes populos ſibi ſubjectos exhortarent, quatenus pro fide Chriſtianismum defendende contra infeſtos cruris Chriſti paganorum Jeroſolymam proficiſcerentur. Ipſe vero Philippus hoc tunc regni Francorum gubernacula ſolus penitus regebat. Nondum enim ex Elizabeth uxoreſuſcepit Regina nate ſua ſobolem deſideratam acceperat. Ita ideo de conſilio Principum ſuorum militem cum magna multitudine peditum armatorum, de propriis redditibus, ſumptus ſufficientes, pariter cum ſuperioribus deſtinavit, multaque Regia munificentia donavit tranſmittit. Hæc omnia Vincentius Bellovac. lib. 29. Specul. Hiſt. cap. 38 ita retulit eum anno MCLXXXIV. recitat; Labbeus vero Tom. X. Concil. Concilium Pariſienſe in anno MCLXXXVI. male cum Rodorico Toletano cum eo in anno Regni Jeroſolymorum jam in Orientem redituri. ☞

a Citatur ad Carolinas Bulas, tit. de Chorepiſc. 36.

✠ CONCILIUM KARROFENSE, PRÆSIDE HENRICO DE SOLIACO ARCHIEPISCOPO BITURICENSI, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinale, & ſedis apoſtolicæ legato.

HABETUR *hujus concilii mentio in patriarchio* Bituricenſem provinciam. *Et infra*: Sed & apud *Bituricenſi, cap.* LVII. Hujus, *inquit*, venerandi patriarchæ, non generis ſolum altitudinem, ſed etiam probitatem, elegantiam, & ſinceræ devotionis conſtantiam attendens dominus Urbanus papa tertius, primum qui ſuam Romanæ eccleſiæ cardinalem inſtituit: deinde eidem apoſtolicæ legationis officium commiſit, per totam Karrofium. idem dominus Henricus provinciale concilium habiturus, ibidem fuit proceſſionaliter receptus ab archiepiſcopo Burdegalenſi, & a ſuffraganeis ejuſdem, exhibentibus ipſi omnimodam reverentiam & obedientiam, ſicut domino primati ſuo. Et habuit ibidem procurationem: miniſtrantesque ejus ſua fenedi receperunt.

B

✠ CONCILIUM MOSOMIENSE A FOLMARO ARCHIEPISCOPO TREVIRENSI, & Apoſtolico Legato anno Chriſti MCLXXXVI, celebrato.

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1188. n. 6.

DE hoc Concilio hæc habet Auctor Magni Chronici Belgici pag. 101. *Folmarus* (Archiepiſcopus Trevirenſis, repulſo Radulpho perjuratoſecto, ab Urbano III. confirmatus) *impetrate Legationis officio apud Moſanum Carrum* (ſeu caſtrum Moſonium vel Moſomam, quod Moſæ adjacens Archiepiſcopo Remenſi tum parebat, in-

C quit Brouverus) *ut Papæ Legatus, convocato Concilio & celebrato* (in Quadrageſima juxta Brouverum) *Epiſcopum Tullenſem depoſuit, Petrum Virdunenſem excommunicavit.* Agunt & de illa Synodo Valſenburgius in Gallia Belgica, & Brouverus in Annal. Trevir. ex monumentis ejuſdem Eccleſiæ. ☞

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1188. n. 10.

✠ CONCILIUM HIBERNICUM ANNO CHRISTI MCLXXXVI. CELEBRATUM.

D JRaldus Cambrenſis libr. 2. de geſtis ſuis cap. E 13. loquitur de Concilio in Hibernia celebrato, quod ad annum Chriſti 1186. pertinet, cum poſtea cap. 17. memoret eladem Hieroſolymitanam, quæ anno 1187. contigit: *Accidit, cum in media Quadrageſima ſe. ad Lætare Jeruſalem Joannes Dublinenſis Archiepiſcopus convocatis ſuffraganeis Epiſcopis Dublinenſibus in Eccleſia S. Trinitatis Concilium tenuit. Primo ibi formonem fecit ipſe de Sacramentis Eccleſiæ: deinde de cæbbar de baſtſin-*

glas Albinus, qui & poſtea Pretenſis Epiſcopus erat; de continentia Clericorum ſermonem textus proſequitur, totum in Circum, qui de Walliis & Anglia in Hibernium advenerant; denique culpam reſipiſcit, docens manditiam Cleri Hiberniæ, quanta fuerit, donec ex contagio advenarum (cum a convictu morei formantur, & qui paum tangit, coinquinabitur ab eo) ſecutupelam contraxerunt. Ad omnium quoque confuſionis finitis ſermone ipſius, Clerici noſtrates de Wexfordia ſimiliter ſurrexem ſuper concubinis publice dudum i domun-

D

dommunque tradudli & nuptiis ſolemniter fadis, rogarunt Archiepiſcopum & univerſo Concilio confirmare auctoritate, & ſententiam incontinentes reſtitum prohibitione pariter & ſuſpenſione, inſtigante ad hoc Archiepiſcopo Giraldi conſilio, ne ſtatim publice juſtitia ſequeretur, cum magna Cleri Hiberniæ tam erroſione, quam inſultatione convicinorum. Archiepiſcopus autem, ut Hiberniorum inſultationes reprimeret, ſiquas tales immunditias, & enormitates diſpicere probaret, in convocatis illico ſententiam dedit, & ſuper omni tam officio Eccleſiaſtico, quam beneficio ſuſpendit. Die

ANNO CHRISTI 1187.

VITA ET EPISTOLÆ GREGORII PAPÆ VIII.

GREGORIUS VIII. patria Benevcntanus, cui A nomen fuerat Albertus, cardinalis presbyter tituli ſancti Laurentii in Lucina, altero die poſt obitum Urbani communi omnium conſenſu electus eſt anno Domini MCLXXXVII. tempore Friderici imperatoris. Initio pontificatus Chriſtianos populos legationibus litteriſque pro fubſidio terræ ſanctæ & de agenda pœnitentia ad diverſos ſcriptis ſollicitavit, ut exercitu terra marique comparato ad recuperandam Hieroſolymam feic colligerent. Ut vero facilius id quod laudabat conſequeretur, Piſas ſe contulit, ut ejus loci populos cum Genuenſibus fœderis novi vinculo religaret, ac ſic conjunctis copiis, quibus plurimum mari valebant, ad hanc expeditionem fanctiſſimam animaretur. Verum inopinatus vitæ illius exitus, fan- B dæ expeditionis & voluntati Piſis ſuæ impoſuit. Obiit enim decimo ſeptimo Kalendas Januarii, pontificatus ſui die LVII. Succeſſit, inquit Urſpergenſis, Urbano in fede apoſtolica Gregorius octavus natione Benevcntanus. Sedit menſes duos. Hic primum litteras ſuas in orbem pro liberatione terræ ſanctæ, multa ſtatuens de correctione morum tam in clero quam in populo, supore de ſuperfluitate veſtium & chorearum & aliis vanitatibus vitandis. *Hæc Urſpergenſis.*

EPISTOLA I. GREGORII PAPÆ VIII.

AD OMNES CHRISTI FIDELES,

De clade Hieroſolymitana. Omnes ad pœnitentiam agendam admonet: & profectiſcentibus ad bellum contra fideles plenariam indulgentiam concedit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti fidelibus ad quos littera ſua pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUDITA tremendi ſeveritate judicii, quod C Super terram Jeruſalem Divina manuseverciit, tanto ſumus nos & fratres noſtri horrore confuſi, tantiſque afflicti doloribus, ut non faciie nobis occurreret, quid agere aut quid facere deberemus, niſi quod Pſalmiſta deplorat, & dicit: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam: coinquinaverunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam: cacaus ſanctorum tuorum beſtiis terræ, & carnes volatilibus cæli, &c.* Ex occaſione quippe diſſenſionis, quæ malitia hominum

ex ſuggeſtione diaboli facta eſt nuper in terra, acceſſit Saladinus cum multitudine armatorum ad partes illas, & occurrentibus ei rege, & epiſcopis, & Templariis, & Hoſpitalariis, baronibus ac militibus cum populo terræ, & cruce Dominica, (per quam ex memoria & fide paſſionis Chriſti, qui pependit, & genus humanum redemit, certum ſolebat eſſe triumphus) & contra paganorum incurſus deſiderata defenſio) facta congreſſione inter eos, & ſuperata parte noſtrorum, capta eſt crux Dominica, trucidati epiſcopi, captus eſt rex, & univerſi fere aut occiſi gladio, aut hoſtilibus manibus deprehenſi, ita ut pauciſſimi per fugam dicuntur elapſi. Ipſi quoque Templarii & Hoſpitalarii in ejus modi bello occiſi ſunt. Sanctum exercitu, qualiter ſubſequenter inſerient & rapuerint univerſa, ita ut non nili pauca loca remaniſſe dicantur, quæ in eorum non deveneriet poteſtatem, non credimus noſtris litteris explicandum. Nos autem licet cum prophcta dicere habeamus: *Quis det capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo noctibus die interfectis populi mei?* Non tamen adeo dejicere nos debemus, ut in diſſidentiam decidamus, & credamus Deum ita populo iratum, ut quod communium facientes multitudine peccatorum ſeri permiſit iratus, non cito per miſericordiam pœnitentia placatus alleviet, & poſt lacrymationem & fletum exultationem inducat.

Quiſquis ſane in tanta lugendi materia, ſi non E *corpore, ſaltem corde non luget, non tantum* fidei Chriſtianæ, *quæ cum omnibus dolentibus* exoſet eſſe dolentes, ſed ipſius eſt humanitatis noſtræ oblitus: cum ex ipſa periculi magnitudine ac feritate barbarica Chriſtianorum ſanguinem ſitiente, ac noſtra ſuam in hac apponeme virtutem, ut profanare ſancta, & titulum Dei valeant auferre de terra, quod nos tacemus, diſcretus quiſque valeat æſtimare. Sane cum prophetæ toro prius ſtudio laboraverunt, poſtmodum apoſtoli, & ſequaces eorum, ut Divinus cultus eſſet in terra illa, & ad omnia climata mundi ex ea diffunderet, immo, quod maximum & ineffabile eſt, Deus, qui voluit incarnari, per quem facta ſunt univerſa, per ineffabilem ſapientiam & F incomprehenſibilem miſericordiam ſuam, per infirmitatem carnis, curiens, ſitim, crucem, & mortem, & reſurrectionem, ſalutem noſtram ibi voluit operari, juxta quod dicitur: *Qui operas ſus ſalutem in medio terræ:* per ſolpitum adhuc dignatus eſt laborare, nec lingua dicere, nec ſenſus cogitare poteſt, quantum nobis & univer-

so dolendum sit populo Christiano, quod id nunc A perpessi est terra illa, quod sic vexetur populo legitur pertulisse. Nos autem credere non debemus, quod ex injustitia judicis feriendis, sed ex iniquitate potius populi delinquentis, illis provenerunt cum legamus, quod quando populus convertebatur ad Dominum, perfequebatur unus mille, & duo fugabant decem millia: immo, ipso populo quiescente, exercitum Sennacherib angelica manu consumptum. Sed & terra illa devoravit habitatores suos, & nec diu habere quicquam fiatum, nec transgressores legis Divinæ potuit retinere: doctrinam & exemplum tribuens illi qui ad confestim Jerusalem intenderent, quod non posfunt ad eam nisi per exercitium boni operis & per tentationes plurimas pervenire. Potuerunt autem illa timeri jamdudum, quando à Cananæa, & alia terra in potestatem transiit paganorum: & fuisset bene provisum, si populus qui remanfit, ad pœnitentiam redisset, & Deum, quem prævaricatione offenderat, converfione placeret. Nec enim subito venit ira ejus, sed & ultionem differt, & tempus tribuit pœnitentiæ. Tandem vero, qui in misericordia judicium non amisit, vindictam fuam ad pœnam transgredientium & cautelam falvandorum exercet.

Porro nos, qui in tanta terræ illius contritione non solum peccatum habitatorum illius, sed & noftrum, & totius populi Chriftiani, debemus attendere ac verere, ne quod reliquum eft illius terræ deperat, & in alias etiam provincias eorum & deferviat regiones: cum ex omnibus partibus inter reges & principes, civitates & civitates, diffenfiones nudissimas & scandala, ut lugere cum prophecta & dicere valeamus: *Non eft veritas, non eft fcientia Dei in terra: mendacium, homicidium & adulterium inundaverunt, & fanguis fanguinem tetigit.* Unde hoc univerfis & cogitantibus imminet & agendum, ut peccata noftra & caftigatione voluntaria emendantes, per pœnitentiam & operapietatis coopertamur ad Dominum Deum noftrum, & in nobis primo quod male geftimus emendemus, deinde feriatem & multiplam bonitatem attendamus: & quod illi contra Deum ten tare non timent, nos pro Deo agere nullatenus hæfitemus. Cogitate itaque, fili, qualiter in hunc mundum veniftis, & qualiter extraxit eos, & qualiter transeant univerfa, & pariter tranfeatis & vos: & pœnitendi ac bene agendi tempus, quantum fpectat ad vos, cum gratiarum actione recipite, & date veftra, date poft vos ipfos, quia non eftis ex vobis, nec quidquam a vobis habetis, qui nec colicem unum potefiis facere fuper terram. Nec dicimus, dimittite, fed præmittite in cœleftia horreum quæ habetis, & deponite apud eum, apud quem arugo ea non demolitur, aut tinea, nec furi effodiunt, & furantur: laborantes ad recuperationem terræ illius, in qua pro falute noftra veritas de terra orta eft, & fuftinere pro nobis crucis patibulum noo defpexit: & nolite ad lucrum vel gloriam temporalem attendere, fed voluntatem Dei, qui pro fratribus animas in fcripfo docuit effe ponendas: & ei veftras commendate divitias, quas five volentes, five nolentes, neftcitis tandem upfius hæredibus fitis relicturi. Non eft equidem novum, quod terra illa judicio Divino percutitur: fed nec infolitum, ut flagellata & caftigata misericordiam confequatur. Poterit Dominus quidem fola eam voluntate fervare: fed non habemus ei dicere, cur ita fecerit. Voluit enim fortitan experiri, & in noticiam ducere aliorum, fi quis fit intelligens aut requirens Deum, qui obB tum fibi præbeat ... Inter applaudentes tur, & animam ponendo pro fratribus confummetur in brevi, & compleat tempora multa. Attendite qualiter Machabæi zelo Divinæ legis accenfi, pro fratribus liberandis extrema quæque pertinula funt experti, & non folum fubftantias, fed & perfonas pro fratrum docuerint falute ponendas, exhortantes fcipfos atque dicentes: *Accingimini, & effote fili potentes, quoniam melius eft nobis mori in bello, quam videre mala gentis noftræ & fanctuarum.* Et quidem illi fub una conftituti lege fuerunt, vos per Incarnationem Domini noftri Jefu Chriffi ad lucem veritatis adducti, & multis exemplis inftructi fanctorum, fine trepidatione aliqua faciatis, & non timeatis dare terrena & pauca, & breviter duratura, quibus illa bona promifia funt, & repofita, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis afcenderunt, de quibus dicit Apoftolus: *Quod non funt condign. paffiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.*

Eis autem qui corde contrito & humiliato fpiritu, itineris hujus laborem affumpferint, & in pœnitentia peccatorum & fide recti deceflerint, plenum fuorum criminum indulgentiam, & vitæmpollicemur æternam. Sive autem fupervixerint, five mortui fuerint, de omnibus peccatis fuis, de quibus rectam confeffionem fecerint, impofita fatisfactionis relaxationem de omnipotentis Dei mifericordia, & apoftolorum Petri & Pauli authoritate & noftra, fe noverint habituros. Bona quoque ipforum, ex quo eruem operint, cum fuis familiis, fub fancta Romanæ eccleiæ, nec non & archiepifcporum, & epifcporum, & aliorum prælatorum receptæ Dei protectione conftituet. & nullum de his quæ in fuscepto crucis quiete poffederunt, donec de ipforum reditu vel obitu certiffime cognofcatur, fuftinent quæftionem, fed bona eorum integra interim manebunt & quieta. Ad damna quoque ufuras, fi teneotur alicui, non cogantur. Nec eant in veftibus pretiofis, & cum armibus, five avibus, aut aliis quæ oftentationi potius & lafcivize, quam neceffitati videantur ufibus defervire: fed in modefto apparatu, & habitu, in quo pœnitentiam potius quam gloriam affectare gloriam videantur. Datum apud Sublacum Ferrariæ quarto Kalendas Novembris, Indictione fexta.

II. AD OMNES FIDELES.

De jejunio fervando ad placandum Deum offenfum.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei, univerfis Chriffi fidelibus, ad quos littera ifta pervenerint, falutem & apoftolicam benedictionem.

NUnquam melius fuperni judicii ira patefcit, quam cum ex crudelio ipfius caufa ifta in nobis defectus extinguuntur. Proinde quia Hierofolymitanæ terræ diferimen, quod irruentibus Sarracenis auper evenit, ex peccato maxime habitatorum terræ, & totius populi Chriffiani accidiffe nos dubitamus: nos de fratrum noftrorum communi confilio, multis epifcopis approbantibus, ftatuimus ut omnes ubique ad quinquennium, faltem per omnes feretas ferias, in cibo quadrageffimali jejunent: & Miffa, ubi cantanda fuerit, ad Nonam canetur: quod ab adventu Domini ufque ad natale Domini ftatuimus obfervandum: feria vero quarta & fabba-

to omnes indifferenter, qui bene valent, a carA nibus abftinent. Nos autem & fratres noftri in fecunda quoque feria nobis & familiis noftris eum carnis interdicimus, nifi forte aut infirmitas, aut magna folemnitas, vel alia evidens caufa, vifa fuerit impedire: fperantes quod fic nobis ignofcet Dominus, & relinquet poft fe benedictionem. Hoc igitur ade, ftatutum obfervetur, ut quicumque tranfgreffor extiterit, quafi prævaricator quadrageffimalis jejunii habetur. Datum Ferrariæ, quarto Kalendas Novembris.

Hæc Gregorius. Qui eodem menfe adjecit alias, quibus ftatuta litteris ubique papæ præcedentibus, etiam non obftante ejus ultima, voluit fuam habere ftruicturam, & B robur obtinere. quæ a Rogero Hovedeno in anpalibus Anglicis defcripta, fic fe habent:

III. AD OMNES PRÆLATOS ECCLESIARUM.

Pro juftitia facienda & liribus componendis.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei, omnibus prælatis ecclefiarum, ad quos littera ifta pervenerint, falutem & apoftolicam benedictionem.

IN CONCILIUM PARMENSE

Anno Domini MCLXXXVII. a Gregorio VIII. Pont. Max. celebratum.

GREGORIUM VIII. *cum brevi, quo terC ræ profcis, tempore, concilium Parmæ celebrafe, propius ignoraremus, nihil id docuit fyrodus apud Montemps Sulanum a Michaele S. A. L. habita, anno Chrifti* MCXCV. *cujus hæc funt verba:* De his qui contra hæc venire præfumpferint, quæ de clericorum mutandis in melius moribus decernuntur, dominus Gregorius VIII. papa recolendæ memoriæ, in Parmenti concilio ftatuit, ut per epifcopum fuum remoto appellationis obftaculo cer. . . . . , & immunitatis ipfius interim ftant executores, qua pro tutela clericorum, & coercenda violentia laicorum, noftetur inftitura.

VITA ET EPISTOLÆ CLEMENTIS PAPÆ III.

CLEMENS, hujus nominis tertius, patria Romanus, qui Paulinus antea nominabatur ex cardinale Præneftino anno Domini millefimo centefimo octuageffimo octavo, fub Friderico imperatore, octavo idus Januarii pontifex factus eft. Qui ftatim indictam a prædeceffore expeditionem ad terram fanctam promovere, eamque ad effectum ducere laboravit, & indulgentiam confirmavit: ftatuens quod quicumque ea de caufa fartam exemens fufceperit, de omnibus peccatis, de quibus pœnitens confeffus fuerit, authoritate Dei & fanctorum apoftolorum Petri & Pauli effet liber & abfolutus. Hæc Rogerus: recoufens etiam pro terra fancta recuperanda certam formulam precum ab E eodem pontifice per fingulos dies præfcriptam. Cum fenatu Romano conditionibus fatis iniquis concordia inita Romam rediit. Inde miffis legationibus ad reges Franciæ & Angliæ bello diffidentes, cogitationem omnem ad recuperandam terram fanctam convertit, cum præfertim Saladinus omnem Antiochiæ principatum occupaffet. Imperator & Chriftiani principes ejus pitis contabus afcotinetes arma arripuerunt, ac ipfum imperatorem magno exercitu præcentem, Franciæ atque Angliæ reges, Burgundiæ duces, cum Venetis Pifani, aliique quamplurimi fubfecuti fuerunt. Eo tempore Guillelmus ille Siculus rex absque liberis morte fublatus eft. Sed Tancredus ejufdem Guillelmi consanguineus vendicens fibi regnum, bellum civile conflavit. Ad quem pellendum Henricus rex ob Conftantiam uxorem fuam hæredem regni juvenioremen in Italiam exercitum mifit. Quemque plurima damna rebellibus intulifiet, re adhuc infecta recerfus eft in Germaniam. Pontifex Tancredo favens, ei invefticuram regni dedit. *Neubrigenſis.*

Exinde ad reformationem eccleſiaſticam converſus, monaſterium ſancti Laurentii extra moenia ædificavit, palatium Lateranenſe reparavit. His

His paulo post confectis, quarto Idus Aprilis A obiit, & sepultus est Romæ in ecclesia Laterauensi anno Domini millesimo centesimo octuagesimo primo, cum ecclesiam tribus annis, tribus mensibus, quatuor diebus gubernasset. Hujus etiam temporibus Fridericus imperator post immensos superatos labores in terra sanctæ expeditione, post victum in prælio Soldanum Icanii, peregrinas paltes inferiores Armeniæ, in Caleph flumine, rapido cursu undarum ejus absorptus interiit; & successit ejus filius Henricus jamdiu ante hæc tempora in regem Germaniæ assumptus.

EPISTOLA I. CLEMENTIS PAPÆ III.

AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Nunciat iis Huganem sancti Andreæ episcopum ab Urbano extatum, & contumaciter emanentem, episcopatu depositum esse, suadetque Joannem eligi.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Joeslino Glasguensis & Matthæo Aberdeensi episcopis, & dilectis filiis Ernaldo abbati de Melrosi, & Bertramo priori de Guldingcham, salutem & apostolicam benedictionem. C

Ne in dubitationis recidant scrupulum quæ geruntur, dignum est litterarum memoriæ commendari, & ad illorum notitiam, quorum interesse videtur, celebri ac veridica intimatione perferri. Meminimus autem quod bonæ memoriæ Urbanus papa prædecessor noster Hugoni, quondam dicto episcopo sancti Andreæ, pro controversia, quæ inter eum & venerabilem fratrem nostrum Joannem episcopum vertebatur, sub excommunicationis interpositione mandavit, ut ad certum diem ren sponitrus in jure, aspectui se apostolico præsentares. Verum quia consciius actuum suorum, & eventum judicii reformidans, venire contumaciter recusavit: nos & pro hoc & pro aliis multis, quæ, crebrescente fama, ecclesiæ Dei scandalum pepererunt, ipsum ab episcopatu sancti Andreæ, de consilio & assensu fratrum, perpetuo judicavimus apostolicæ sedis auctoritate removendum. Quia vero ipsum ab episcopatu sancti Andreæ, de consilio & assensu fratrum, perpetuo judicavimus apostolicæ sedis auctoritate removendum, & ab illo episcopatu officii eo usque suspensum, donec apostolica sedes discuteret de ipso aliter statuendum: absolventes a fidelitate subjectos, qua ei tenebantur adstricti. Licet enim ad honorem, & profectus suos, quantum cum Deo possumus, firmum habemus propositum intendendi, & in facto prædicti Hugonis curia Romana, non absque detractione multorum, hactenus regiæ fervitati detulerit: quia tamen clamor ipsius ad nos indubitata fide pervenit, nequivimus errata sua alterius sub diffinitione clausis oculis pertransire: propter quod nihil in hac parte credimus actum, de quo debeat animus regius quacumque ratione moveri. Rogamus autem devotionem tuam prece & obsecratione qua possumus, & nomine in Domino, quatenus memoratum Joannem episcopum, quem nos & fratres nostri pro sui honestate sincero corde diligimus, pro reverentia apostolicæ sedis & nostra in vicecrubio caritatis commendatum habeas & acceptum * semisis, * Forte, si qua fuerit, concepæ indignationis opinitas, * scilicet, si ipsum in omnibus regia clementia & benignitate foveas. Credimus equidem, quod de industria & probitate ipsius tibi & regno tuo, authore Domino, multum accedere poterit incrementi, & nobis ufque quamplurimum exsitet, si optatum apud regias aures preces nostræ fortiantur effectum. Datum Pisæ decimoseptimo Kal. Februarii, Indictione sexta.

II. AD WILLELMUM REGEM SCOTORUM.

Ejusdem argumenti.

Clemens episcopus servus servorum Dei, Willelmo illustri Scotorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Oculos Divinæ majestatis offendere non modicum æstimamus, si præsatorum exactsus, quibus indulgere salva conscientia non possumus, per injuriam sine coercitione debita relinquimus. Unde cum bonæ memoriæ Urbanus papa prædecessor noster Hugoni, quondam dicto episcopo sancti Andreæ, pro controversia, quæ inter eum & venerabilem fratrem nostrum Joannem episcopum vertebatur, sub excommunicationis interpositione mandaverit ut ad certum diem responsurus in jure conspectui se apostolico præsentaret, & ipse consciius actuum suorum, & eventum judicii non immerito reformidans, ex contumacia venire contempserit: nos pro hoc & pro aliis multis, quæ crebrescente fama ecclesiæ Dei scandalum pepererunt, ipsum ab episcopatu sancti Andreæ, de consilio & assensu fratrum, perpetuo judicavimus apostolicæ sedis auctoritate removendum, & ab illo episcopatu officii eo usque suspensum, donec apostolica sedes discuteret de ipso aliter statuendum: absolventes a fidelitate subjectos, qua ei tenebantur adstricti. Licet enim ad honorem, & profectus suos, quantum cum Deo possumus, firmum habemus propositum intendendi, & in facto prædicti Hugonis curia Romana, non absque detractione multorum, hactenus regiæ servitati detulerit: quia tamen clamor ipsius ad nos indubitata fide pervenit, nequivimus errata sua alterius sub diffinitione clausis oculis pertransire: propter quod nihil in hac parte credimus actum, de quo debeat animus regius quacumque ratione moveri. Rogamus autem devotionem tuam prece & obsecratione qua possumus, & nomine in Domino, quatenus memoratum Joannem episcopum, quem nos & fratres nostri pro sui honestate sincero corde diligimus, pro reverentia apostolicæ sedis & nostra in vicecrubio caritatis commendatum habeas & acceptum * semisis, * Forte, si qua fuerit, concepæ indignationis opinitas, * scilicet, si ipsum in omnibus regia clementia & benignitate foveas. Credimus equidem, quod de industria & probitate ipsius tibi & regno tuo, authore Domino, multum accedere poterit incrementi, & nobis ufque quamplurimum exsitet, si optatum apud regias aures preces nostræ fortiantur effectum. Datum Pisæ decimoseptimo Kal. Februarii, Indictione sexta.

III. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

De eodem.

Clemens episcopus servus servorum Dei Henrico illustri Anglorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Cum ab apostolica sede preces suscepit regalis excellentia, authoritas, & paternas, quas ecclesiis in suo statu servandis, & multorum saluti expedit effectui mancipare: diligenter eas debet regia sublimitas exaudire, & tanto fortius & fervenius intendere, ut effectum consequantur A optatum, quanto certius fuerit, quod earum devotva fuscepto & diligenti executo regalem gloriam reipsit pariter & salutem. Hinc est quod serenitati regiæ pro venerabili fratre nostro Joanne episcopo sancti Andreæ litteras apostolicas & preces duximus eum fiducia destinandas, altitudinem regalis eminentiæ quanta possumus affectione rogantes, modernes, atque in remissionem peccatorum omnium injungentes, quatenus pro reverentia beati Petri & nostra, & persecutionis ejus obtentu, quam certum est ipsum jam longo tempore pertulisse, carissimum in Christo Willelmum illustrem nostrum illustrem regem Scotorum moneas attentius, & induces, & ineeste fuerit, districtione regali, qui ei præmines, & concel- B sa tam regiæ celsitudini potestate competitas, ut totius ministerii exhibitione hiteris apostolicis dutius exhortandum, ut eisdem operibus laude dignis tanto fervenius insistatis, quanto vobis salubrius erit in ipsis ad exhortationem apostolicam exhortationem diligentiam adhibere. Constat utique quoddam ecclesiarum prælatos, cum his qui scandaliati fuerint debere pati, justa normam apostolicam, affionem, & cum inhumanibus inhumani. Quantas vero perfecutiones his temporibus sustinuerit ecclesia sancti Andreæ, quantas calamitates incurrerit & pressuras, quam etiam graviter hactenus fuerit pertubata sub umbra indignationis regiæ celsitudinis, & quassata; insuper veperabilis frater noster Joannes episcopus sancti Andreæ quot & quantas pericula sustinuerit & laborcs pro servanda libertate ecclesiæ libi commissæ, & eis a nobis & duobus nostris prædecessoribus confirmatæ: cum ea omnia vobis sint manifesta, illa vestris auribus inculcare supervacuum videtur. Nunc igitur quamplurimum expedire dignoscitur, & de salute regia, & statu præscripturæ ecclesiæ rehemandæ, quod pace nisi ipli episcopo confetenda nos convenit solicitudinem gerere cogrumentem, & circumspectionem vestram ad corroborandam nobis vobiscum reputamus: differ- C tionis vestræ per aliquod tempus, & restitutionis tramites inquirendi pariter & servandi: ne, quod absit, aliter agentibus, & in sua pertinacia consistentibus, pœne flagella præfentia pœnalique condignas, perpetuæ mortis interitus supplicio delcantur æternæ. Volentes ergo patenta solicitudine vestræ saluti prospicere, & utilitatibus & quieti vestræ providere: auctoritate vestri per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, & in obedientiæ virtute injungimus, quatenus infra quindecim dies poli harum fuscipionem, venerabilem fratrem nostrum Joannem episcopum vestram, in pontificali officio canonice subrogatum, ficut patrem proprium & paltorem fuscipiatis humiliter & devote, ac eius de cetero falubribus monitis & mandatis, omni simultate remota, debitam reverentiam, & obedientiam impendere E minime poli pontis: scientes quod postquam Hugo, qui vi olim episcopus dicebatur, per Romanam ecclesiam a vestri episcopatus dignitate fuit amotus, vel poli ejus decessum jam dicto Joanne episcopo vestro superstite, aliquem fortasse episcopum elegistis, electionem illam authoritate apostolica vacuamus. Si vero, quod Deus avertat, in eumdem episcopum Joannem, inimico humani generis fuadente, aliquam conspirationem facere præsumpsistis: tam vos, quam totum episcopatum, tamdiu volumus interdicti sententiæ subjacere, donec agnoscentes excessum, ad mandatum ipsius Joannis episcopi redeatis. Dat. Pisæ decimoseptimo Kalend. Februarii, Indict. vi.

IV. AD CLERUM EPISCOPATUS SANCTI ANDREÆ.

Pro Joanne episcopo sancti Andreæ.

Clemens episcopus servus servorum Dei universo clero episcopatus sancti Andreæ, salutem & apostolicam benedictionem.

Licet in rebus dubiis valeant aliqui fuam affutiam seu malitiam oftentare: cum tamen scrupulus fuerit, & articulus dubietatis amotus, & manifestis indicis apparuerunt veritatis veritatis, pellucida fuerint quæ obfcurantia, & rectitudinis tramites inquirendi pariter & servandi: ne, quod absit, aliter agentibus, & in sua pertinacia consistentibus, pœne flagella præfentia pœnalique condignas, perpetuæ mortis interitus supplicio delcantur æterno. Volentes ergo patenta solicitudine vestræ saluti prospicere, & utilitatibus & quieti vestræ providere: auctoritate vestri per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, & in obedientiæ virtute injungimus, quatenus infra quindecim dies poli harum fuscipionem, venerabilem fratrem nostrum Joannem episcopum vestram, in pontificali officio canonice subrogatum, ficut patrem proprium & paltorem fuscipiatis humiliter & devote, ac eius de cetero falubribus monitis & mandatis, omni simultate remota, debitam reverentiam, & obedientiam impendere E minime poli pontis: scientes quod postquam Hugo, qui vi olim episcopus dicebatur, per Romanam ecclesiam a vestri episcopatus dignitate fuit amotus, vel poli ejus decessum jam dicto Joanne episcopo vestro superstite, aliquem fortasse episcopum elegistis, electionem illam authoritate apostolica vacuamus. Si vero, quod Deus avertat, in eumdem episcopum Joannem, inimico humani generis fuadente, aliquam conspirationem facere præsumpsistis: tam vos, quam totum episcopatum, tamdiu volumus interdicti sententiæ subjacere, donec agnoscentes excessum, ad mandatum ipsius Joannis episcopi redeatis. Dat. Pisæ decimoseptimo Kalend. Februarii, Indict. vi.

V. AD OMNES EPISCOPOS.

Pro eodem negotio.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Joeslino Glasguensis, & Matthæo Aberdeensi, & Richardo Moraviensi, episcopis, & dilectis filiis Ernaldo de Melros, & Hugoni de Newbotle, & de sancta Crucc, & de Strivelina, & de Scona, abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Ades quæ respiciunt honestatem, & salutem partium animarum, quamvis ubique monitis intendere debeatis, & diligentem operam justa vestri officii debitum tribuere vos credamus: verum tamen diligentiam ad majorem in his solicitudinem exhibendam litteris apostolicis duximus exhortandum, ut eisdem operibus laude dignis tanto fervenius insistatis, quanto vobis salubrius erit in ipsis ad exhortationem apostolicam exhortationem diligentiam adhibere. Constat utique quoddam ecclesiarum prælatos, cum his qui scandaliati fuerint debere pati, justa normam apostolicam, affionem, & cum inhumanibus inhumani. Quantas vero perfecutiones his temporibus sustinuerit ecclesia sancti Andreæ, quantas calamitates incurrerit & pressuras, quam etiam graviter hactenus fuerit pertubata sub umbra indignationis regiæ celsitudinis, & quassata; insuper venerabilis frater noster Joannes episcopus sancti Andreæ quot & quantas pericula sustinuerit & laborcs pro servanda libertate ecclesiæ sibi commissæ, & eis a nobis & duobus nostris prædecessoribus confirmatæ: cum ea omnia vobis sint manifesta, illa vestris auribus inculcare supervacuum videtur. Nunc igitur quamplurimum expedire dignoscitur, & de salute regia, & statu præscripturæ ecclesiæ rehemandæ, quod pace nisi ipli episcopo confetenda nos convenit solicitudinem gerere cogrumentem, & circumspectionem vestram ad corroborandam nobis vobiscum reputamus: differ- C tionis vestræ per aliquod tempus, & restitutionis tramites inquirendi pariter & servandi: ne, quod absit, aliter agentibus, & in sua pertinacia consistentibus, pœne flagella præfentia pœnalique condignas, perpetuæ mortis interitus supplicio delcantur æternæ. Volentes ergo patenta solicitudine vestræ saluti prospicere, & utilitatibus & quieti vestræ providere: auctoritate vestri per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, & in obedientiæ virtute injungimus, quatenus infra quindecim dies poli harum fuscipionem, venerabilem fratrem nostrum Joannem episcopum vestram, in pontificali officio canonice subrogatum, ficut patrem proprium & paltorem fuscipiatis humiliter & devote, ac eius de cetero falubribus monitis & mandatis, omni simultate remota, debitam reverentiam, & obedientiam impendere E minime poli pontis: scientes quod postquam Hugo, qui vi olim episcopus dicebatur, per Romanam ecclesiam a vestri episcopatus dignitate fuit amotus, vel poli ejus decessum jam dicto Joanne episcopo vestro superstite, aliquem fortasse episcopum elegistis, electionem illam authoritate apostolica vacuamus. Si vero, quod Deus avertat, in eumdem episcopum Joannem, inimico humani generis fuadente, aliquam conspirationem facere præsumpsistis: tam vos, quam totum episcopatum, tamdiu volumus interdicti sententiæ subjacere, donec agnoscentes excessum, ad mandatum ipsius Joannis episcopi redeatis. Dat. Pisæ decimoseptimo Kalend. Februarii, Indict. vi.

tum ecclesiæ reverterantur, absolutionis beneficium A ab eodem episcopo petitori. Adhæc altaribus & calicibus, in quibus jam dictus Hugo, dum in excommunicatione politus, celebravit, purificationem & sanctificationem juxta consuetudinem ecclesiæ conferatis. Ad ecclesiam quoque sancti Andreæ patriter accedatis, & fratribus convocatis in unum, instrutis capitulum, & de ordine & statu ecclesiæ diligentius inquiratis: & si quid in eadem ecclesia per supradictum Hugonem immutatum inveneritis vel statutum, authoritate nostra id in statum debitum indicatis: & si quid in ipsa fuerit corrigendum, efficaciter indicatis id in melius reformare. Si vero, quod absit, aliquos ex canonicis ad recipiendum humiliter & devoto pastorem suum præcidtum duros inveneritis & rebelles: eos instantius monete, ut illi reverentiam & obedientiam patri debitam exhibeant, & a maligno atque damnabili propositio suo desistant. Quod si contumaces extiterint, nos ab officio pastoris & beneficio suspendatis, & excommunicationis vinculo innodetis, quo ipsos fatiatis manere ligatos, donec monitis & mandatis ecclesiasticis acquiescant. Quod si omnes hoc exequendi interesse nequiverint, reliqui ea nihilo minus exequantur. Datum Pisæ decimo septimo Kalend. Februarii, Indictione sexta.

VI. AD WILIELMUM REGEM SCOTORUM.

De exemptione ecclesiarum terræ suæ.

Clemens episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Wilielmo illustri Scotorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

C Quæ universi Christi jugo subjecti ad sedem apostolicam patrocinium invenire deberant & honorem: illos tamen peculiaris caritatis manimine protectionis confoveri, quorum fidem ac devotionem in pluribus est experta: ut ad ipsius elationis favorem tanto amplius prosperentur, & ejus reverentiæ devotioni affectione fubdantur, quanto beneficentiæ ipsius & gratiæ pignus se noverint certius affectatos. Easpropter, carissime in Christo D filii, reverentiam ac devotionem, quam ad Romanam te habuisse a longis retro temporibus ecclesiam novimus, attendentes, præsentis scripti pagina duximus fituendum, ut Scoticana ecclesia apostolicæ sedi, cujus filia præcipua esse dicitur, nullo mediante debeat subjacere. In qua hæ fedes episcopales esse noscuntur: ecclesiæ videlicet sancti Andreæ, Glasceusis, Dunkeldensis, Dunblitensis, Brechinensis, Aberdonensis, Moraviensis, Rosensensis, Katinensis: & nemini liceat nisi Romano pontifici, vel legato ab ipsius latere destinato, in regnum Scotiæ interdicti vel excommunicationis sententiam promulgare, vel promulgata fuerit, decernimus non valere. Ad-

** CONVENTUS AD GISORTIUM, EPISCOPORUM AC PROCERUM GALLICÆ ET ANGLICÆ DITIONIS.

In quo Galliæ & Angliæ reges reconciliati crucem susceperunt, Clementis Papæ III. temporibus.

RIGORDUS *de gestis Philippi Augusti, ad an.* E *num* MCLXXXVIII. Sequenteniente, *inquit*, S. *Quo tempore Willielmi* felicitate, quæ tertia decima die Januarii, ut nulli de cetero, qui de regno Scotiæ non fuerit, nisi quem apostolica sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo legationis officium exercere. Prohibemus autem, ut controversiæ quæ fuerint in regno illa de possessionibus ejus exortæ, ad examen extra regnum politorum judicum non trahantur, nisi ad Romanam ecclesiam fuerit appellatum. Si qua vero scripta contra hujus libertatis flatum a quibuslibet impetrata, vel in posterum, ipsius concessionis mentione non habita, contigerit impetrari: nullum tibi vel ipsi regno circa hujus purgationis concessionem præjudicium generetur. Præterea libertates & immunitates tibi vel eidem regno, vel ecclesiis in eo conflitutis, a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus hactenus & hodiernis observatas, ratas habemus, & illibatas futuris temporibus flatuimus permanere. Nulli ergo hominum liceat paginam nostræ conflitutionis & prohibitionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Laterani iii. Idus Martii, pontificatus nostri anno primo.

VII. AD MERSEBURGENSEM ET EISTETENSEM EPISCOPOS, &c.

De Ottonis Bambergensis episcopi & Pomeranorum apostoli canonizatione.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Merseburgensi, & Eistetensi episcopis, & dilectis filiis sancti Emmerami Ratisbonensis, & Swarzacensi abbatibus, decano, & scholastico Wirtzburgensi, salutem & apostolicam benedictionem.

AD audientiam nostram & quarumdam seriæ litteratum & relationem multorum pervenit, quod Divina potentia per merita & interventum beati Ottonis Bambergensis multorum est operata & operatur, præcipue in gente Pomeranica, ad quam fuit ab apostolica sede transmissus, & in ea quampluribus miraculis donavit illi Dominus coruscare. Quocirca, quia Divinæ fidei scripturæ testimonium, lucerna non sub modio, sed supra candelabrum est ponenda, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus de vita ipsius & miraculis diligentius inquiratis, quæ nobis fuerunt per multorum litteras indicata: & si non inveneritis aliquid quod obsistat, ipsum canonice atum, authoritate fretí apostolica, solemniter & publice annunciatis: anniversarium diem sui translitus facientes, & publice annunciantes, ad honorem Dei, & ipsius beati viri memoriam solennem haberi. Datum Laterani tertio Kalendas Maji, pontificatus nostri anno secundo.

hominum opinionem, Domino mirabile ope- A rante factum est, quod per inspirationem Spiritus sancti ecclesius missi, illi duo reges in eodem loco, pro liberatione sancti sepulcri Domini & sanctæ civitatis Hierusalem, signum sanctæ crucis assumperunt, & multi archiepiscopi, episcopi, & comites, duces & barones cum eis: scilicet Galcherus Rotomagensis archiepiscopus, Baldainus Cantuariensis archiepiscopus, episcopus Belvacensis, episcopus Carnotensis: Dux Burgundiæ, Ricardus comes Pictaviæ, Philippus comes Flandriæ, Thibaldus comes Blesensis, Rotrodus comes Perticensis, Guillelmus de Barris comes de Rupefort, Henricus comes Campaniæ, Robertus comes Drocarum, comes Clarimontis, comes Bellimontis, comes Nuellensis: comes Barensis, & Bernardus de sancto Galerico, Jacobus de Avennis, comes Nivernensis, G. de Merloto, Droco de Merlento, & plures alii zelo Dei accensi, quorum nomina longum esset hic ponere. Et in eodem loco in monumentum hujus facti, isti duo reges devote erexerunt crucem ligneam, fundantes ibi ecclesiam, & ibi se fedis perpetuo percutientes, & vocantes ipsum locum, Sanctum agrum, eo quod ibi sacris crucibus sunt insigniti.

Consentem eundem refert Rogerius Hovedenus, anual. pars II. in hac verba. Anno, inquit, gratiæ MCLXXXVIII. qui erat annus XXXV. regis Henrici filii Matildis imperatricis, idem rex fuit in Normania, apud Cadomum, die Natalis Domini: & inde recedens venit ad Barbefluctum, inde transfretaturus in Anglium. Quo audito, Philippus rex Francorum, magnum congregavit exercitum, & stans impudenter se vastaturum Normannium, & E ceteras regis Angliæ transmarinas, nisi ipse redderet ei Gisortium, cum pertinentiis suis: vel si non fecerit Richardum comitem Pictaviæ filium suum accipere sibi in conjugem Alefium sororem suam. Quod cum regi Angliæ constaret, reversus est in Normanniam, & accepto colloquio inter ipsum, & Regem Franciæ, inter Gisortium & Trie, XII. Kalendas Februarii, die S. Agnetis virginis, & Martyris, convenerunt illuc cum archiepiscopi, & episcopis, & comitibus, & baronibus regnorum suorum. Cui colloquio interfuit archiepiscopus Tyri, qui rogatus spiritu sapientiæ & consilii, ut ipse & omnes alii prædicarent verbum Domini coram regibus, & principibus. Et convertit cordi eorum ad crucem capiendam: & qui prius hostes erant, ilio prædicante, & Deo cooperante, facti sunt fratres, & unici in illa die, & mane ejus crucem receperunt: & in eadem hora apparuit super eos signum crucis in cœlo. Quo vilo miraculo, plures exercitum vendunt ad suscipiendum crucis. Prædicti vero reges in susceptionem crucis ad cognoscendam gentem suam, signum evidens sibi & fuis providerunt. Res namque Francie & gens sua recuperent robora: & rex Angliæ cum gente sua susceptæ crucis viridet: & sic unusquisque ad providendum sibi & itineri suo necessaria, reversus est in regionem suam.

** CONVENTUS CENOMANENSIS

Episcoporum ac procerum Angliæ ditionis de subsidio terræ sanctæ prabendo, Clemente III. Papa.

PERQUIRI *Rogerus eadem loco partis II. anual.* Hen- C *ricus igitur rex Angliæ, post crucis receptionem, venit Cenomannum, ubi consilio suorum ordinavit, quod unusquisque decimam reddituum & omnibilium suorum in elemosynam dabit ad subventionem terræ Jerosolymitanæ hoc anno; exceptis armis, & equis, & vestibus militum; & exceptis equis, & libris, & vestimentis, & omnimoda capella clericorum, & lapidibus pretiosis* tam clericorum quam laicorum: *fasta prius excommunicatione ab archiepiscopis, episcopis, archiepresbyteris fanguli, in singulis parochiis, fuper unum quemque qui decimam præstare tam legitime non dederit, sub præsentia, & conscientia illorum, qui debent interesse. Colligatur autem pecunia illa in singulis parochiis, præsente presbytero parochiæ. & archipresbytero, & uno Templario, & uno Hospitalario, & serviente Domini regis, & clerico regis, & serviente baronis, & clerico ejus, & clerico episcopi. Si aliquis justa confecietiam illorum minus dederit, quam debuerit, eligentur de parochia quatuor vel fex viri legitimi, qui jurati dicant quantitatem illam, quam ille debuisset* D *dixisse* ** *& tunc oportet* * *illam superadderc quod minus dedit. Clerici autem, & milites, qui crucem acceperint, nihil de decima dabunt, fed de proprio fuo* E *domini ejus: & quicquid homines eorum debuerint ad opus illorum, colligetur per fupradictos, & eis totum reddetur. Episcopi autem per litteras suas in singulis parochiis episcoporum suorum, facient nunciari in die Natalis, & S. Stephani, & S. Johannis, ut unusquisque decimam præstandam infra Purificationem beatæ virginis Mariæ, penes*

Concil. Gen erel. Tom. XIII.

a Vel. dedisse.
b Et illud.
c Donando.
d Solvere.
e Solutis eis pecuniis.
f Pulsari.
g Hierosolymitanæ.
* add. ea mine
* Vestes, ea
* exempto, & quod

ANNO CHRISTI 1188.

cio; & quod nullus habeat pannos deísos vel laceratos.

Dispositum est etiam, quod quicumque clericus vel laicus redditus suos ante susceptionem crucis invadiaverit, extitus hujus anni integre habeat, & transito anno creditor redditus rehabeat, ita quod fructus, quos inde seperit, in solutione debiti computentur, & debitum post susceptionem crucis, quamdin debitor erit in peregrinatione, non usuret. Statutum est etiam, quod omnes clerici & laici, qui in hac peregrinatione proficiscentur, possint licite invadiare redditus suos, five ecclesiasticos, five alios, a Pascha cum iter arripuerint, usque ad tres annos: ita quod creditores, quicquid de creditoribus contingat, fructus omnes reddituum, quos in vadio habebunt, a praedicto Pascha usque ad tres annos integre percipiant.

Dispositum est etiam, quod quicumque in peregrinatione decesserit, pecuniam suam, quam secum in peregrinatione attulerit, ad sustentationem fervientium fuorum, & ad auxilium terrae Jerosolymitanae, & ad sustentationem pauperum, A dividet juxta consilium diserctorum virorum, qui ad hoc constituentur. Hae omnia supradicta statuta sunt, & disposita ab Henrico rege Angliae, & archiepiscopis Rielardi filii ejus comitis Pictaviae, & Willelmi Turonensis archiepiscopi, & Baldewini Cantuar. Archiepiscopi, & Walteri Rothomagensis archiepiscopi, & in praesentia Johannis Episcopi Dolensis episcopi, & Radulphi Andegavensis episcopi, & R. Cenomanensis episcopi, & M. Nanetensis episcopi, & in praesentia Hugonis de Nunant Cestrensis electi, & Lafredi Sagiensis electi, & in praesentia Baronum Andegavise & Cenomaniae, & Turonorum, apud Cedomanum.

His igitur praeordinatis, rex Angliae constituit fervientes suos laicos & laicos ad praedictas decimas colligendas, per omnes terras suas transmarinas: & postea transfretavit & applicuit in Anglia, apud Winchillee, sabbato, octavo Kalend. Februarii. Interim Baldewinus Cantuariensis archiepiscopus in Anglia moritur, ante regem consecravit Hugonem de Nunant in episcopum Coventrensem.

ANNO CHRISTI 1188.

CONCILIUM ANGLICUM

Apud Gaintington in agro Northamptoniensi de cruce capienda, & decimis Saladino regi solvendis, celebratum anno Domini MCLXXXVIII, tempore Clementis papae III.

De rebus in hac Gaintingtonia fynodo gestis ista C *idem Rogerus*: Dominus noster rex, statim postquam in Anglium applicuit, magnum congregavit concilium episcoporum, abbatum, comitum, & baronum, & aliorum multorum tam clericorum quam laicorum apud Gaitgingdon: ubi in publica audientia recitari fecit omnia supradicta capitula, quae constituerat de cruce capienda. Quibus recitatis, Baldewinus Cantuariensis archiepiscopus, & Gilbertus episcopus episcopus vicarius ejus, mirifice praedicaverunt illo die coram rege & principibus suis verbum Domini, & salutiferae crucis mysterium. Ad quorum praedicationem multi tam clerici quam laici cruces acceperunt.

Et tunc dominus rex misit fervientes suos clericos & laicos per singulos comitatus Angliae, ad decimas colligendas secundum praedictum proordinationem, in terris suis transmarinis constitutam. Sed de singulis archibus totius Angliae fecit eligi omnes dictores, videlicet de Londonia 100. & de Eboraco 100. & de aliis urbibus secundum quantitatem & numerum eorum, & fecit omnes sibi praefentari dictos & locis statutis: de quibus cepit decimam mobilium suorum, secundum affirmationem virorum fidelium, qui noverant redditus & mobilia eorum. Si quos autem invenisse rebelles, statim fecit eos incarcerari, & in vinculis teneri, donec ultimum quadrantem perfolverent. Similiter fecit de Judaeis terrae suae, unde inmobilium sibi acquisivit pecuniam: Deinde misit Hugonem Dunelmensem episcopum, & alios clericos & laicos, ad Willelmum regem Scotorum pro decimis colligendis in terra sua. Quo audito rex Scotiae occurrit eis inter Were & Bregheam in Loenas: & non permittens eos terram suam pro decimis colligendis ingrare, obtulit se datuum domino suo regi Angliae quinque millia marcarum argenti pro liberatione decimae: & pro caetellis suis rehabendis. Sed rex Angliae facere noluit. Philippus autem rex Francorum, simili modo colligi fecit decimas reddituum & mobilium hominum suorum per omnes terras suas.

ANNO CHRISTI 1188.

CONCILIUM PARISIENSE

Quo ad bellum contra Saladinum Turcarum regem concessae sunt regi decimae Saladinae anno Domini MCLXXXVIII. tempore Clementis papae III.

ANNO MCLXXXVIII. *ait Tilius*, in Martio E rex concilium habet Lutetiae, cui decimae concessae, quae vulgo Saladinides dictae fuerunt. *Tunc, ob eam decimae fic appellata fuerint, Rogerius Gaguinus libro sexto his verbis indicat*: Ad tantam expeditionem *Turcicum contra Saladinum fusceperunt*, cum pecunia deesset, convocatis Parisiis pontificibus & nobilitate, rex petiit sibi annuam decimam ecclesiasticorum proventuum concedi; quae postea Saladini decima appellata est. *Haec ille. Ex Rogerio autem de Hoveden Benedictus Abbas* Philippus autem rex Francorum simili modo colligi fecit decimas redditum & mobilium hominum per omnes terras suas. *Reliqua vero sua loco inferius.*

* * * *Hae autem ubertim enarrata; decernemque ipsum de praefandis decimis, proferre jussus ex Rogerio de gestis Philippi Augusti*. Anno, inquit, Domini millesimo centesimo octogesimo octavo, mense Martio, media Quadragesima, Parisius celebratum est generale concilium a Philippo regis convocatis omnibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & totius regni baronibus. In quo innumerabilis multitum multitudo, seu peditum, lacratissima cruce insignati sunt. Et propter haec insuetum necessitatem, oppido enim iter Hierosolymitanum rex affectabat, cum assensu cleri & populi, quasdam decimas ab omnibus esse accipiendas eo tantum anno decrevit, quae dictae sunt decimae Saladinae, quas in praesenti libro posuimus.

ANNO CHRISTI 1188.

Infitutio Decimarum.

In nomine sanctae & individuae Trinitatis, Amen. Constitutum est a domino Philippo Francorum rege, consilio archiepiscoporum, episcoporum, & baronum terrae suae, quod episcopi, & prelati, & clerici conventuallium ecclesiarum, & militares qui fignum crucis assumpserunt, de debitis suis reddendis quae habuerunt tam Judaei quam Christiani, antequam crucem rex assumpsisset, respectum habebant a proximo festo omnium sanctorum post diem mortalis domini regis in duos annos. Ita videlicet, quod primo festo omnium sanctorum creditoribus habebunt tertium debiti, & sequenti festo omnium sanctorum alium tertium debiti, & tertio festo omnium sanctorum ultimum tertium debiti: usura autem non currit super aliquem a die qua ipse crucem assumpsit de debitis prius contractis. Si milites crucem habentes qui fit legitimus haeres, filius vel gener militis crucem non habentis, vel aliquis vidua, & fit de manu patris patris, vel matris suae, & pater ejus, vel mater, respectum de debito suo habebit juxta factum ordinationem. Si autem filius eorum vel gener crucem habens, legitimus, extra familiatus fuerit, vel etiam si miles non fuerit & crucem non habeat: pro eo respectum non habebit. Debitores autem, qui terras & redditus habebant, infra quindenam proximi festi fancti Joannis Baptistae creditoribus suis terras & redditus, ex quibus creditores fua recipient debita, ad praefatos terminos juxta formam praedictam assignabunt per dominos, in quorum dominio habuerit terre debentium. Domini vero assignamenta illa contradicere non poterunt, nisi ipsi creditori de pecunia fua paeem fecerint, qui terras fas reddirus non habuerint, & unde faciens fufficiens affignamentum debitori fui, faciant creditoribus per fidejuffores, vel per vadia, creantum fuum fufficiendi debita ad praedictos terminos, nisi infra quindenam proximi festi fancti Joannis Baptistae affignamentum non fecerint, vel fidejuffores, vel per vadia, fi terram non habuerint, creantum fecerint, sicut dispositum eft, non habebunt refpectum qui aliis concessus eft. Si quis clericorum vel militum crucem habentium, debet clericos vel militi crucem habenti, respectum habebit de debito illo ufque ad proximum feftum omnium fanctorum, praeftita quidem bona fecuritate de pace inde tunc faciendi.

Si quis illorum qui crucem assumpserunt, ofto diebus ante Purificationem beatae Mariae, vel decimeps, earum vel argentum, vel bladum, vel aliud mobile vadium alicui affigonaverit, creditor super hoc dare respectum non compelletur. Si quis emit ab aliquo crucem non habente fructus terrae unius anni certo pretio, ftabile eft. Si quis miles vel clericus terram fuam vel redditus alicui burgenti crucem etiam habenti, vel clerico vel militi crucem non habenti, invadiaverit, vel ad annos affignaverit: debitor hoc anno fructus terrae vel redditus percipiet, & creditor poft impletionem annorum, per quos vadium vel affignamentum tenere debebat, per annum unum pro recompenfatione illius anni illud habebit & tenebit: ita tamen quod creditor medietatem bladi habebit hoc anno pro cultura, fi vel terras vel vineas invadiatas excoluit. Omnia mercata quae facta fuerunt ab octo diebus ante Purificationem beatae Virginis, vel quae deinceps fient, rata erunt. De omnibus debitis unde datur refpectus, oportebit ut debitor det atque bonam fidejuffionem, vel meliorem quam antea debebitur. Et de fidejuffione oritur difficultas, ad conilium domini fub quo cuit creditor, partietur atque bona vel melior fidejuffio quam prius. Et fi fidejuffio per dominum non emendaretur, ad conilium principis terrae oportebit emendari. Si quis dominorum vel principum, in quorum jurisdictionibus dicti creditores vel debitores fuerint, aquietandorum eft respectu de respectu debitorum danda, vel affignamentis faciendis, terre noluerit, vel teneri non fecerit, & a metropolitano vel episcopo loci commonuerit, id infra quadraginta dies non emendaverit: ab eodem excommunicationis fententiae fupponi poterit. Verumtamen quandia dominus vel principes monftrare voluerit in praefentia metropolitani, vel epifcopi fui, fe fuper hoc creditori vel etiam debitori non deeffe, & parratum quod inde ordinatum eft tenere, metropolitanus vel epifcopus non poterit eum excommunicare. Nullus crucem habentium five clericus, five miles, five alius quilibet, aliqui refpondebit fuper hoc unde teneatur ea die qua crucem affumpfit, donec ab itinere fufcepto redierit: nisi fuper eo tantum, unde in caufam tractus erat antequam affumpfiffet.

His imprimis conftitutum eft de Decimis, quod omnes illi crucem non habentes, quicumque fint, deciman ad minus debunt hoc anno de omnibus mobilibus fuis, & de omnibus redditibus, exceptis illis qui funt Cifterciensis ordinis, & ordinis Carthufienfis, & ordinis Fontis Ebradi, & exceptis leprofis, quantum ad fuum pertinet propium. Nullus autem communias mittet aliquis mamum, nifi ille dominus, cujus ipfa communia fuerit. Quale tamen jus in aliqua communiarum habebat prius illud habebit, tale habebit. Qui aliquas terrae magnam juftitiam habet, idem terrae decimam habebit. Et icieudum quod qui decimas font daturi, de toto mobili fuo & redditibus decimas dabunt, non excepta inde prius debitis fuis: immo poft donationem decimae, de refiduo poterunt fua debita folvere. Univerfi laici tam milites quam alii, qui crucem affumerunt fub anathemate, clerici excommunicatione affricti, fuas dabunt decimas. Miles crucem non habens, domino fuo crucem habenti, vel ei, cujus erit homo ligius, dabit decimam de fuo proprio mobili, & de feudo quem ab ipfo tenebit. Si autem ab eo nullum tenebit feudum, de fuo proprio mobili decimam dominus fuus ligius dabit. Simpliciter vero a quibus tenebit, decimam de fuis feudis dabit. Et fi nullum dominum ligium habebit, ei in cujus feudo manfierit levans & cubans, dabit decimam de fuo proprio mobili. Si quis terram fuam decimans, rete alterius quam illius quem debet decimare, inveneritin terra fua, & ille cujus res fuerint, * illas *a Parisi, ß* efle fuas legitime monftrare poterit, decimans non *illas. Hardouinus* poterit eas retinere. Miles crucem habens qui fit haeres legitimus, filius, vel gener militis crucem non habentis, vel alicujus vidue, habebit decimam partis & matris fuae. In res archiepiscoporum feu epifcoporum, feu capitulorum, feu ecclefiarum quae ab eis movent in capite, non mittet aliquis mamum * nifi archiepiscopi, epifcopi, capitula & ecclefiae, quae ab eis movent. Si epifcopi *Hardouinus*

ANNO CHRISTI 1188.

colligent inde decimas, & eas dabunt, quibus A G. C. Do hoc argumento scripsit Petrus Blesensis epi- ANNO CHRISTI 1188.
dare debentur. Quicquid eruca habens, qui scopus Cantuariensis, quem hoc
dare talliam vel decimam debeat, & eas dare no- tangit ut pro ecclesiastica immunitate pugnet, quam
luerit: ab illo capiatur, cui suam debet talliam affectat haec pulla vitulus. Quae ratio, inquit, ut sit
vel decimam, ut inde suam faciat voluntatem. Qui pro ecclesia pugnans, ecclesiam spoliet, quam inimica-
eum experti, propter hoc non potentia excommuni- rum spiritu & timore triumphalium augere dignoscitur?
cati. Qui devote & legitime & sine coactione deci- Contendatur non peccatrix a clerici, sed oratrices
mam suam dederit, a Deo remunerationem accipiet. tantum exigendas.

CONCILIUM LANCIENSE"

Quo decimae ad bellum sacrum concessae, anno Domini MCLXXXVIII.

HUJUS mentionem concilii Stanwulfius facit B mas ab episcopis & sacerdotibus, pro expeditione
in epistola sua concilivum, atque id quum contra Saladinum, Zelfino archiepiscopo con-
ait: Pontifex missa legato colligi fecit deci- cedente.

ANNO DOMINI 1189. Ex Bulla Concil. Bonon. Prov.

CONCILIUM DOMINI WALTERI Archiepiscopi, Rotomagensis

ANNO CHRISTI 1189.

Z. mil. cedit. in bibliothec. Regiae.

ANNO ab Incarnatione Domini MCLXXXIX. tertio Idus Februarii, residente beatissimo Papa Clemente III. regnante gloriosissimo rege Francorum Philippo, regente Normanniam invictissimo rege Anglorum Richardo. In nomine sanctae & individuae Trinitatis celebratum est provinciale concilium in metropolitana sede Rotomagensi, praesidente venerabili patre nostro Waltero Rotomagensi archiepiscopo, praesentibus omnibus suffraganeis ejus, abbatibus quoque quamplurimis, multis etiam vitae discretae & prudentibus, in quo statuta sunt haec capitula subscripta. C

I.

Antiquorum patrum nostrorum veltigiis adhaerentes in primis decernimus, ut omnes suffragianeae ecclesiae nostrae, in legendo & psallendo, usum D hujus sacrosanctae ecclesiae metropolitanae imitentur.

II.

Item placuit, ut singulae ecclesiae libris & indumentis sacerdotalibus ornentur: & ut Eucharistia nonnisi in vale aureo vel argenteo consecretur: & ne ab aliquo episcoporum aliquod vas flanneum consecretur, nisi judicio episcopi evidens apparuerit necessitas.

III.

Placuit etiam ne corpus Dominicum sine luminari, cruce, & aqua benedicta, sive de die, sive de nocte deferatur: nec sine sacerdotis praesentia, nisi summa necessitas sacerdotem excluserit.

IV.

Placuit etiam ut nullus clericorum, cujuscumque ordinis, focariam in domo sua habere praesumat.

V.

Sacerdotes & clerici coronas habeant patulas, & decentem crinium circumferentiam: illius constitutionis transgressores ecclesiasticis beneficiis suspendantur. Qui vero beneficia non habuerint, & ita comam nutrierint, privilegio careant clericali.

VI.

Nihil de novo statuentes, sed antiquorum ca- con-

nonum statuta ad memoriam reducentes, districte prohibemus, ne filii sacerdotum, in ecclesiis, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, de ecclesiasticis beneficiis, sine ecclesiastica dilatione, media non interveniente persona, obtineant.

VII.

De clericis, qui propter suam imperitiam, vel nativitatis conditionem, vel forte vitae immunditiam, vel propter inobedientiae contumaciam, examen propriis episcopis declinantes, ab extraprovincialibus vel transmarinis episcopis ordinem consequuntur; licet figilla eorum in testimonium ordinationis suae deferant, statuimus ut ab episcopis suis in administratione ordinis sui ita alieni penitus nulla ratione recipiantur.

VIII.

Nullus, persona ecclesiae, vel Vicarius perpetuus, extra provinciam causa studiorum vel peregrinationis, sine proprii episcopi licentia vel officialium suorum, iter arripiat.

IX.

Statuimus etiam, ne monachi vel clerici negotiationem aliquam causa lucri exerceant: & ne monachi a clericis vel laicis ecclesias vel villas ad firmam teneant.

X.

Prohibemus etiam ne aliquis sacerdos, vicecomitis vel secularis praepositatus officium assumat. Quod si facere praesumpserit, ab officio suspendatur, & omni ecclesiastico beneficio privetur.

XI.

Confuetudo, quae scripto juri approbato opponitur, nulla sui generalitate vel temporis prolixitate defenditur. Cum igitur secundum rerum naturam negantis factum nulla sit probatio: quia auctore non probante, reus etsi nihil praestiterit, absolvendus est; praesertim si pars actoris nulla probabili praesumptione juretur: statuimus ut de cetero licet actori, tam in civili, quam in criminali causa, ad confirmationem partis suae, & testium fide, & instrumentorum uti auctoritate. Quibus deficientibus, tunc tandem reo purgandi vel probandi onus imponitur; cum pars actoris con-

1 Quare Concilium illud ad an. Christi 1190. pertinet, & annus ille Incarnationis more Gallico adhuc in curia erat usque ad Festum Paschatis dictum anni 1190. Neque enim mr. Februario anni Christi 1189. Richardus in Anglia & Normannia regnabat. Pagius ad an. Ch. 1190. n. 12.

ANNO CHRISTI 1188.

ANNO CHRISTI 1189.

ANNO CHRISTI 1189.

ANNO CHRISTI 1189.

confecutente fama, vel alias probabili aliqua praesumptione roboretur.

XII.

Sicut in Lateranensi concilio cautum est, statutumus, & firmiter observari praecipimus, ne archiepiscopum per archiepiscopatum suum incedentes subditi onerosi existant: & ut ex vel foenum equorum nimorum non excedant; nec ab aliquo clerico procurationem accipiant, nisi competentes receditus habuerit. Statuimus etiam, ut a nullo clericorum, peaqs quos honeste & sine magno gravatione hospitari non valent; nonnisi tres filios *Andegavensis mutet* in recompensationem hospitii fui recipiant. Si vero apud pauperes clericos hospitari decreverint, vel forsan propter locorum commoditatem, vel propter negotiorum quae tractant comoditatem; ita tamen ut quinque vel quatuor & vicinioribus clericis beneficia habentibus, onera ipsius hospitii communiter supportent.

XIII.

Statuimus etiam, ut episcopi vel eorum officiales in damnis appellatrionibus ad Apostolos appellantibus difficiles se non exhibeant; sed propter quarumdam frapleteratem, etiam non petentibus offeratur.

XIV.

Sanctorum patrum vestigia sequentes, statuimus & firmiter observandum praecipimus, ut nullus confuetudinis obtenta, quifquam deinceps ab ingressu ecclesiae, vel alio quocumque ecclesiastico sacramento arceatur, donec legitime vocatus ad causam, liberam habeat recognitionem facultatem: ut ita demum convictus, aut viva voce vel saltem per juris interpretati ne confessus, pro qualitate excessus aequatem, reportet: & suo judice feniatur.

XV.

Statuimus etiam, ut testamentum clericorum in viris habiliter observetur; & ut bona clericorum qui intestati decedunt, per manus episcoporum in bono usus distribuantur.

XVI.

De clericis etiam post Pascha decedentibus, statuimus ut de fructibus subsequentis autumni, in tertimento suo dispondi liberam habeant facultatem.

XVII.

De uxoribus, & familiis, & bonis omnibus Cruce signatorum, quod a felicis recordationis patribus nostris Urbano & Gregorio, nec non & a beatissimo patre nostro Clemente statutum est, firmiter observari praecipimus.

XVIII.

Cum oppressi & rei, ad ecclesiam Dei confugientes, omnimoda debeant securitate gaudere, absurdum nimis videtur, & omni rationi contrarium, ut in ei, vel in earum cimiteriis seculares cause, in quibus de sanguinis effusione, vel de parna agitur corporali, tractentur. Et ideo ne hoc de cetero fiat, sub interminatione anathematis prohibemus.

XIX.

Prohibemus etiam sub anathemate, ne a clericis vel monachis, vel a quibuslibet ecclesiasticis personis, ecclesiae, vel decimae, vel quelibet ecclesiastica persona, laicis ad firmam tradantur.

XX.

Nemo privatas penfiones & adulterinas, seu portiones de ecclesia vel ecclesiasticis beneficiis, deinceps folvere vel accipere praesumat. Quod qui fecerit, omni beneficio ecclesiastico privatus, excommunicationi fubjacebit.

XXI.

Ecclesiasticae personae cujuscumque professionis, quae personas ecclesiasticas super aliquo ecclesiastico negotio ad judicium faciunt trahere praesumpserint, a causa prorsus cadant, & excommunicationi fubjaceant, & fine competenti fatisfactione ab episcopis fuis non absolvantur.

XXII.

Prohibemus etiam sub anathemate, ne clericus habitationes vel praedia ecclesiastica alicui oppignerare, praeter conficientiam episcopi, vel officialium fuorum, aut quolibet modo alienare praesumat.

XXIII.

Omnes decimae terrae sive de frugibus, sive de fructibus, Domini sunt, & illi sanctificantur. Sed quia inveniuntur multi decimas dare nolentes: statuimus ut juxta praeceptum Domini animonantur semel, secundo, & tertio, ut de grano, vino, fructibus arborum, fetibus animalium, legno, lino, lana, canabo, caseis, & de omnibus quae per annum renovantur, decimas integre perfolvant; & fi commoniti non emendaverint, ad episcopi mandatum excommunicentur.

XXIV.

Nullus occasione concessionis sibi factae super aliqua ecclesia, vivente ejusdem persona, canonicalibus praebendis se ingerat, nec praebendam ejus nec fructus perfonam ejus fine penfionem ab eo extorqueat. Quod qui fecerit, anathemate percellatur.

XXV.

Sunt quidam tam clerici, quam laici, hujusmodi foeleratem ineuntes, ut de cetero in quibuslibet causis vel negotiis eorum sibi praestent auxilium; certum quoque pensionem statuentes, qui contra hujusmodi veniunt constitutionem. Et quoniam hujusmodi foeietates seu fraternias circa personas utriusque ordinis canonica detestatur lectio gratia, eo quod earum observantia quodlibet etiam usque ad crimen periculi perducat; ne amodo fiant, aut fi factae fuerint, ne observentur, sub interminatione anathematis prohibemus.

XXVI.

Ad reprimendam eorum malitiam, qui posthabito Dei timore, Dei ecclesiam per falsos juramentos in foro civili vel ecclesiastico minuere, nec non & proximos fuos exheredare conantur: statuimus, ut singulis diebus Dominicis, tam in cathedrali, quam in singulis parochialibus ecclesiis omnes illi candelis accensis excommunicentur, qui scienter in foro ecclesiastico vel saeculari falsum de cetero praesticterint juramentum, in foro saeculari ecclesiae laesionem, vel cujuslibet personae exheredationem. Nihilominus etiam excommunicentur omnes illi, qui ex hujusmodi falsa sacramenta praestantur, vi, pretio, vel precio, qualibet umquam occasione procuraverint. Hujus autem constitutionis reos nullus sacerdotum absolvere, vel eis poenitentiam dare praesumat, nisi foerint in articulo mortis constituti: fed hujusmodi perjurii & excommunicati *ad proprios episcopos* remittantur absolvendi, & de tanto excessu graviter puniendi, & ad eorum majorem confusionem *ad sedem Apostolicam* transmittantur.

XXVII.

Excommunicandi etiam sunt, qui fe in ecclesiasticis beneficiis sine auctoritate episcopi, sive officialium fuorum, ad quos pertinet, propria vel laica potestate intruserint.

XXVIII.

Falsarii quoque figillorum excommunicantur, & qui scientes falsis utuntur instrumentis.

Concil. General. Tom. XIII. Ff 3 XIX

ANNO CHRISTI 1189. Ex Bulla Concil. Bonon. Prov.

Z. mil. cedit. in bibliothec. Regiae.

Z. ad. jurisdictionem. canonicalibus.

Z. ad. jurisdictionem.

Z. Mos hodie in observantia Parisiensi, & ecclesiis quibusdam Galliae, ut sacramenta fiant coram altari.

XXIX.

Incendiarii quoque, venefici, & fortiarii, & qui scienter excommunicatis communicant.

XXX.

Excommunicandi etiam sunt contumaces, tam clerici, quam presbyteri, & rebelles, qui contra prohibitionem episcopi vel officialium suorum, divina celebrare præsumpserint.

XXXI.

Præterea excommunicandi sunt, tam clerici, quam laici, qui reddirus domini Rotomagensis, a tempore quo archiepiscopatum adeptus fuit, fraudulenter ei subtraxerunt, vel modo subtrahunt, vel in absentia sua subtrahere, vel jura & dignitates suas minuenter vel minuunt; vel in absentia sua minuerunt; nisi jude autegam & itee pergraginationis arripiat, satisfecerint.

XXXII.

* Placuit ut quicunque sacerdos suspensus scienter celebraverit, celebret eo nomum a divinis officiis: Si excommunicatus celebraverit, mittatur Romam.

OBSERVATIONES.

Ad Can. 1. Concil. Agath. c. 30. Bracc. t. 1. Tolet. 10. c. 2. Tolet. XI. an. 675. c. 5. Si de causa inter se apellet quicunque circumstantiam omni vero dilectus, placuit huic sancto Concilio, ne detrimentum ejus infligatur ecclesiæ cujuscunque provinciæ, vel quicunque ecclesiarum, nemo eandemque in stallum, tenentis medium, quem in presbyterio fide coguoverint reflitutum: nec aliqua diversitas concipiens ordines, vel officii a metropolitana se putaverit facile discingi: Sic enim ipse qui ordinem suum in humanas regulas magistrii, unde honoris confirmationem accipit: ut, magna majorum decreta, fides, qua universis fa-cerdotalis mater efl dignissima, fit de nullo violabilis ratione.

2. De loca fupellectile ante facultum feqnimum ufitata Mabillon. Liturgic. Gallic. lib. 1. cap. 7. ex Aug. Ep. 105. & 3. 5. contra Crefconium, etiam Carthaginæ *calices in dominici, item calices fra argentei.* Itaque etiam calices de lignea, vitro, ftanno, marmore. De vitreis Hieron. ep. 4. ad Ruffinum. Gregorius M. l. 4. Dial. c. 7. Ligores calices omnino vetat Conc. Trident. an. 1563. c. 22. Vitreos etiam probibet Leo IV. citat an. 850. apud Gratianum de Confecr. dift. 1. cap. 45. ex Remenſi quidem Concilio nobis ignoto. Stannei calices ufus in folum conceditur, qui *adeo pauperes funt, ut argentum habere non valeant.* Idem habetur apud Ivonem l. 1. part. 2. c. 8. Regul. Benedict. l. 2. D c. 96.

3. In eandem fere modum fex poft annos ftatuit Odo de Soliaco Parif. Epifcopus: *Semper Sacerdotes fanctiſſimum corpus Domini cum magna reverentia deferant & manuteneant, in pixide munera tam clauſa quam aperta. & cum lucerna precedente, vanentes ſacerdotes ſpiritales paniculatos cum ſtantia pro infirmis, quando eos vocaverint.*

4. Id a primo ipfo Nicæno Concilio c. 5. atque exinde paſſim veterum. Vide Conc. Lateran. III. c. 11.

5. Idem fere Conc. Agath. c. 26. & Lateran. III. c. 4.

6. Vide fupra Conc. Adrinc. ann. 1172. c. 2.

7. Conc. Nicæn. an. 325. c. 16. & Sard. c. 8. Injuſtitiam & ordinationem nullam fuiſſe declarat. Quam nullitatem eo facilius nos accipimus, quod fit fuſpenſio ab exercitio fic receptæ ordinis, quamvis proprio Epiſcopo vitium fuerit.

8. Conc. Laodic. c. 42. *Non oportet Sacerdotem aut clericum fine juſſu Epiſcopi profiſci.* Agath. c. 58. & 51. Gabilon. II. c. 4. Porro peſſime dicuntur Clerici qui beneficia ecclefiaſtica obtinent, & tamen beneficia feu ecclefias per vicarios defervire curant, dum ipſi potiori negotiorum fuæ temporis: & ut ait Joannes Sarisber. l. 6. Polycr. c. 17. Qui quocunque modo plura conquirunt, ſibi tantia, & nolentes ſervire altario de quo vivunt, perfonatus quodam letrodentarum, quorum pars eſt altare meum, ad vilium referuntur emolumenta. Unde apud eumdem Scriptorem cap. 1. Perſonæ oppunantur *eccleſiaſtici*, feu eccleſiaſtici vicarii.

9. & 10. Utrumque vetat Conc. Later. III. c. 12. *Quamniam*, inquit, *contra doctrinam Apoſtoli eſt dicentis: Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus. 2. ad Tim. 2. 4.*

11. Similia Concilium & Pontificum decreta videre A poſſ. 5. Decretal. Gregorii IX. 5. 34. de purgatione canonica.

12. Idem Laterau. III. c. 4.

13. & 14. Idem ſtatuit Lateran. III. c. 6.

15. Fuit per omnia eccleſiæ ecclesiæ ubique recepta fuſpenſionis lex Conc. I. de *Epiſcopis & Clericis* cap. 31. Licentiam habent Epiſcopus quicunque ante Epiſcopatum probatus fuerit habuiſſe, & quæcunque poſt Epiſcopatum per cognationem aliquæ ad quartum ad eum pervenerunt, ad quos voluerit ultimus voluerunt transmittere. Cetera ejus alio modo acquiſita eo, dominio Eccleſiæ ſine reſervatio, nifi in uſufructum Eccleſiæ vel opera pietatis conſumpta fint. Eadem diſtinctione habita inadmiſſibilium ſuſpenſionem ſeci exiſtendi. Hæc lege cimici certeri non experimentum; ſolus enim unus & pauris dumtaxat diſtinctionibus, quarum ex parentibus vix quiſquam agit & perdia cœnti. At ubi poſtea non ſpontius ea ratione & diſtinctionibus, fed amplioribus innectionum redditibus gentis fuæ, jam non ſine ſpe ultimæ ſtrationis eccleſiæ, & inconcuſſa adminiſtrationem ingrediuntur corpore.

16. Idem nunc ſuſtinentium ſanxerunt, ut alia tantum, Concilii Antiochenſis Patres an. 341. c. 24. & 25. *Nulli diabolum eſt*, inquit Gregor. M. l. 12. Indict. 9. ep. 58. *ut ſit ſpiritus Sacerdotibus res in Eccleſia ſuppeditantibus nulla eſt adhuc nulli licentia, ita de eis quæ ante ſacerdotium quiſquis poſſidet, ſuſtinere vinculum non tenentur.* Cum vero Laicorum cupiditas bona Clericorum qui interſtiti decedunt ambitioſe invadat, nunc illorum teſtamenta ea ratificandi, quod ea vis eam omnino obſervare fatiſfeat legum civilium formulæ, decreverunt Concilia ſuum cuique ſpiritualis reſtauratio curabat robur. Ita Conc. Lugdun. II. c. 2. Pariſ. V. c. 10. ita denique hoc noſtrum. Ipſum vero Epiſcoporum in diſponendi Eccleſiæ rebus auctoritatem, quæ poſſeſſionem feudis ſuccat ſummi, pon ad locos translatam conquirere Conc. Rotomag. anni 1231. de *Officio Epiſc.* c. 3.

17. *A patre ſuplice Clemente.* Scilicet Clemente III. illuſtrium perſonarum immediatus Urbano III. & Greg. VIII. Ita Georgius Cedrenus in *Annalibus: Bona quoque ipſorum ea quo crucem acceperunt cum ſuis familiis, ſub S. R. Ec. non ab Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum & aliorum Clericorum Eccleſiis diu poſſeſſione vacantibus: & nullus de his qui in ſubſiſtentia eorum quiere poſſeruntur, donec de ipſorum reditu vel obitu certiſſime cognoſcerent, ſpoliatus eſt quicquam, ſed bona eorum integra interim manere & quieta.*

18. Cum appoſitis verbis: Sin quis ad Eccleſiæ conſequentiam tendens quantum in ſed loci reverentia & interceſſione defendi poſſ Conc. Arauſic. c. 15. decretum Aurelian. I. c. 17. c. 18. Epaon. c. 31. Matiſcon. I. c. 18. Rem. an. 630. c. 7. Capitular. Caroli M. de Confugio ad Eccleſiæ, ut tandem Conc. Rom. an. 826. c. 24.

19. Ita Conc. Antiſſiodor. an. 578. c. 31. Matiſc. II. 583. c. 10.

20. Conc. Agath. an. 506. c. 22. *Licet ſuperfluum ſit de re nota & certa ea nouvelle probitio, tamen, ad, id definire: utrum ea quæ facilius capiſtat aut imp...ctas reprimatur, id ſtatuat non amori carnali favere, ut ſolo tenentes ſive diaceſani presbyteri, vel clerici, ſalvo jure Eccleſiæ, ſicut præſſiriens Epiſcopi, tenuerit: ordent ecclesiaſticus, quæ damnium non præjudicant.* Idem poſtea multis ſtatuere plerique Galliæ Concilia, Epaon. c. 7. Aurelian. III. c. 12. 22. 23. IV. c. 11. 18. &c.

21. Conc. Matiſcon. II. an. 583. c. 3. *Statuimus ut deuterinus, ne mox antiquus a ſubſtituo reparetur, & dominus eccleſiaſticus humanitatem ſervorum ſuppoſuit: nouis inſtituat, quæ Sacerdotes aut in pauperum ſalum, aut in captivorum redemptionem peregerunt, ſuis oratoribus pro parte pupilli ac ſalutem impetrent. Si quis autem contumax noſtræ ſtatutis celeberrimi fuerit, a memoriis Eccleſiæ omni tempore ſeparetur.* Aurelian. VI. an. 573. Rem. II. Turon. III. Gabilon. II. quidem annis; Meldenſe an. 845.

22. Poſtquam hanc ſanxerunt Concilium Thomaſſinus Eccleſiaſtici par. 3. l. 2. c. 13. & 5. ſubdit: *Nec facilis erat iſta deciſio temporum, ſterorum, & hominum, quæ ſi pro-ſtantibus ſæpe ſtatuit & ſubſiſtentia confirmata. . . . Tutius ergo & conſultius viſum eſt ipſum Apoſtolicum ſedem conſuli ad decernendum præſentia ea quæ id tandem præſtitum eſt, ne ad eum una illa ſuperius removeatur.*

23. Conc. Matiſcon. I. an. 581. c. 17. *Si quis conſilium furtæ alicui ad fallum inſtimonium qui perjurium extruxerit, aut quacunque corruptione fallicireſſe, ipſe quidem ipſe ad exitium non commodum: & quo qui ei in perjurio. . . . communicaſſe probantur, ſive ad vitæ, ſive reſtimonii proibendi, & ſemendum legem infamia notabuntur.*

24. Idem decernunt an. 1200. Antiſtes, & poſtiores Antiſtites ex. Angli in Laudebus. Conc. an. 1200. c. 1. Itali in Raven. III. an. 1311. rubrica 20.

25. Idem.

28. Idem poſtmodum in Germania decrevere Conc. Salzburg. an. 1281. c. 17. & Retisp. an. 1287. c. 17.

29. Incendiarios excommunicant Patres Conc. Tullen. II. an. 860. c. 4. Veretiſces, etiam provinciarum *Epiſcopis* in Conc. Vaſcenſi an. 1268. c. 16. *De ſupplicio annis in genere ſalvmodice excommunicatione forticrii, perjuri ſimplex ſacramento, inimicitiarii, furti, atrocium rapinarum, pretiſpi generale* ſtatit. London. I. an. 1200. dum eidem Principi Anglia & Normannia ſubeſant.

30. Compendiosam Clericorum excommunicatum multis fundet S. Cyprianus ep. 65. ad Rogatianum Epiſcopum.

31. *Antequam iter peregrinationis arripiat.* Scilicet in

ANNO CHRISTI 1189. ANNO CHRISTI 1191.

* CONCILIUM * PIPEWELLENSE *

* Pipewell abbatia in agro Northamptonienſi.

Pambritannicum, archiepiſcoporum Britanniæ, quorumdam etiam Normanniæ, Galliæ, & Hiberniæ, & Epiſcoporum atque Abbatum: præſente Ricardo rege Angl. Anno Domini MCLXXXIX.

Ex Rogeri Hovedeni annal. parte II.

Tit. II. cap. Ioh. Anglic.

VENIT Rex ad abbatiam, quæ dicitur Pipewell, & congregatis ibi Baldewino Cantuarienſi Archiepiſcopo, & Waltero Rothomagenſi archiepiſcopo, & Joanne Dubſinenſi archiepiſcopo, & Normanno Dublinenſi archiepiſcopo, & Hugone Dunelmenſi epiſcopo, & Hugone Lincolnienſi epiſcopo, & Hugone Ceſtrenſi epiſcopo, & Joanne Exonienſi epiſcopo, & Joanne Eboracenſi epiſcopo, & Joanne Exonienſi epiſcopo, & Willelmo Herefordenſi epiſcopo, & Willelmo Wigornienſi epiſcopo, & Reginaldo Bathonienſi epiſcopo, & Willelmo Roffenſi epiſcopo, & Serlido Ciceſtrenſi epiſcopo, & Henrico Bajocenſi epiſcopo, & Petro epiſcopo de S. David in Wallia, & Albino Ferneni epiſcopo, & Concorde Hegilonenſi epiſcopo, & abbatibus & prioribus ferc totius Angliæ, idem rex dedit Godefrido de Luci epiſcopatum Wintonienſem, & Richardo thefaurario Elienſi archidiaconatum epiſcopatum Lincolnienſem, & Willelmo de Longo Campo cancellario ſuo, epiſcopatum Elienſem; & Huberto thefaurario Eboraci, archiepiſcopatum Salesbirienſem, & abbatiam de Seleſby; Rogero ejuſdem abbatiæ priori, abbatiam de Glaſtingbiri; Henrico de Soilli priori de Bernundeſaja, & Gaufrido tertio ſuo quondam Lincolnienſi electo, archiepiſcopatum Eboracenſem. & Henrico fratri Willelmi marefcalli, decanatum Eboracenſis eccleſiæ; & Ricardo de Peterico nepoti Hugonis Dunelmenſis epiſcopi, thefaurariam Eboracenſis eccleſiæ; & Willelmo de Chuneli, archidiaconatum de Richmund, & Willelmo de S. Mariæ eccleſiæ, prebendam, quæ fuit Walteri Huberti in eccleſia Eboraci, & decanatum ſancti Martini Londoniæ.

Cum igitur Baldewinus Cantuarienſis archiepiſcopus valde infirmaretur archiepiſcopum Eboracenſem datum fuiſſe præfatæ Gaufrido, calumniatur eſt conſecrationem illius, & prohibuit ei ne ipſe ab alio, quam ab eo, conſecrationem ſeu facramentum acciperet. Ille autem ſe ſuper hoc appellavit ad dominum Papam, & coram rege, & univerſis epiſcopis, & clero, & populo, charam Willelmi regis Baſtardi, in qua contubebatur conſanguinitas, quæ olim vertebatur, inter Cantuarienſem & Eboracenſem eccleſias, ſuper primatia Angliæ, & quibuſdam aliis dignitatibus, proutili. In charta autem illa continebatur, quod Cantuarienſe tempore archiepiſcopus Eboracenſis ordinem facerdotalem, & epiſcopalem conſecrationem ſuſceperit de manu Lanfranci Cantuarienſis archiepiſcopi, & totius Angliæ primatis; & ei canonicam obedientiam fecit; & ad concilia ſua cum Lindiffarnenſis eccleſiæ epiſcopo, & ceteris ſuffraganeis ſuis venit; & ei reverentiam non denegavit ſicut primati ſuo exhibuit. Charta autem illa teſtabatur hæc omnia ſupradicta facta fuiſſe coram rege Willelmo, generali concilio apud Londonias, per definitivam ſententiam ab Alexandro ſecundo prolatam. In ſequenti vero die Joannes electus Candidæ caſæ conſecratus eſt in epiſcopum a Joanne Dublinenſi archiepiſcopo, Hugone Dunelmenſi, decimo quinto Kalendarum Octobris die Dominica.

* CONCILIUM CRACOVIENSE,

In quo decima clero impoſita pro recuperatione terræ ſanctæ, anno MCLXXXIX.

Ex Lubicenſi Appeal. Tom. X.

ANNO Domini MCLXXXIX. *inquit Matthias Michovienſis hiſtoria Polonicæ libro* III. cap. XXVII. Joannes cardinalis cognomento Malabranca, 2 Clemente papa III. miſſus, Polonium venit, & facta ſynodo in Cracovia pro reformatione cleri, tam epiſcopis, quam univerſo clero, pro recuperatione terræ ſanctæ decimam impoſuit.

G. G. Lancicienſe concilium ſupra artolimus ad annum MCLXXXVIII. quo decimam illam imperatam diximus, authore Stanislaſio, qui de anno conſtatierem habet Cromerum; de loco, minime: at certe non repugnantem, cum rem tantam eo tono in Polonia per legatum confedam Cromerus adhuc: de urbe, ne literam quidem faſtat, at nec de concilio.

CON-

CANUM CHRISTI 1190.

CONCILIUM SALMATISENSE

CANUM CHRISTI 1190.

Præsidè Guillelmo Cardinali, & Apostolicæ sedis Legato.

An Card. de Aguirre Concil. Hisp. t. 5. p. 600.

CIRCA annum 1190. habitum est Concilium Salmanticense, præside Cardinali Guillelmo, & adidentibus Episcopis regnorum Legionis & Portugalliæ, nonnullisque Vitali Præsule Salmaticensi. In eo post accuratum examen declaratum fuit iustum matrimonium contractum inter Alphonsum IX. & Theresiam Reges Legionis.

ANNO CHRISTI 1190.

ECCLESIASTICÆ LIBERTATIS

ANNO CHRISTI 1190.

In Normannia Leges.

Ex Rishi. Canol. Normann. prov. p. 500.

CIRCA illos dies annuente Rege Richardo, liberata est ecclesia Normanniæ à longo servitutis jugo quo premebatur, quod scilicet nulla ecclesiæ, à laicalibus aut capiebant Clerici possessiones sicut consueverant, nisi prius de homicidio, furto, incendio, vel ejusmodi enormi flagitio. *Hæc Matthæus Westmonast. ad an.* 1190.

Hoc item, vel sequenti anno contentio mota inter Rotomag. ecclesiam, procurante eam in absentia VVallteri Archiep. Joanne de Constantiis Rotom. decano, & VVillelmo filium Radulfi Senescallum Normanniæ super quibusdam capitulis, de quibus ecclesia Dei conqueretur sub præsentia Henrici Bajocensis, VVillelmi Abrincensis, Hilarii Sagiensis, Radulfi Lexoviensis & VVillelmi Constantiensis Episcoporum (aderat tum expeditioni sacræ Joannes episcopus Ebroicensis) & Baronum regis, assidentibus quoque pluribus Normanniæ Magnatis, hoc tandem hoc conquievit.

Ex Chartulario Capituli Rotomagensis.

1. In primis determinatum est de Clericis, quod nulla occasione à sæcularibus potestatibus capientur, nisi pro homicidio, furto, vel hujusmodi enormi flagitio, quod ad placitum gladii pertineat: & tunc eum requisiti fuerint ab Ecclesiasticis judicibus, eis quieti reddentur in ecclesiastica curia judicandi.

2. Item generaliter omnes de fidei lesione, & juramenti transgressione quæstiones in ecclesiastico foro tractabuntur: super Treugæ vero violatione antiqua conservado, & chartarum Henrici & Ricardi illustrium Regum Angliæ tenor observabitur.

3. Item quæstiones super dote vel donatione propter nuptias, quando mobilia, vel se moventia petuntur, ad ecclesiam referentur. Quæstio vero super eisdem de immobilibus, dominis nostris Regi, & Archiepiscopo determinanda reservantur.

4. Item in Conventualibus ecclesiis, Abbates, vel Priores, aut Abbatissæ cum assensu diœcesani episcopi eligentur.

5. Item nulla fiet recognitio in foro laicali super possessione, quam viri religiosi, vel quæcunque ecclesiastica persona 20. annis vel amplius possederint. Similiter nulla fiet recognitio, si charta, vel alio modo ecclesiæ munitam esse possessionem probare potuerint, sed ad ecclesiasticos judicium remittentur.

6. Item distributio eorum, quæ in testamento relinquuntur, auctoritate ecclesiæ fiet, nec decima pars bonorum ut olim subtrahetur. De bonis vero Clericorum est dicantor fuisse ulturarii, vel quocumque genere mortis præverint, nihil pertinet ad sæculares potestates: sed episcopali auctoritate in pias caelas distribuentur.

7. Item quicquid laicis in vita sua donaverint, vel quocumque titulo à se alienaverint, etsi usurarii fuisse dicantur, post mortem non revocabitur. Quæ vero post mortem non alienata inventuntur, si restitui non fuerit ipsos tempore mortis fuisse usurarios, confitebantur.

8. Item si mortuus habuerit aliquod vadium unde sortem suam percepit, portio ipsius libera ad eum qui invadiavit, vel ad hæredes ipsius revertetur: idem fiet de portionibus uxoris & filiorum, post mortem ipsorum. Si quis vero substanea mortis, vel quolibet alio fortuito casu præoccupatus fuerit, ut de rebus suis disponere non possit, distributio bonorum ejus ecclesiasticæ auctoritate fiat.

LUNO CHRISTI 1191.

AXXII CHRISTI 1191.

VITA ET EPISTOLÆ III. CELESTINI PAPÆ III.

CÆLESTINUS tertius, patria Romanus, qui E auctore Rogero primi Hyacinthus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ dictus fuerat, subrogatus est Clementi tertio anno Domini 1191. quarto Idus Aprilis. In vigilia paschæ sacerdos, ipso paschæ die pontificatum est consecutus. Henricum sextum ejus nominis regem Germaniæ, una cum uxore ejus Constantia, imperiali consecratione Romæ donavit. Postridie sactæ coronationis, Tusculos civitas ad petitionem senatus Romani tradita, solo tenus est desolata. Cumque imperator Apuliam & Siciliam, quam Tancredus invaserat, recuperare volens, magno exercitu Salernitanam civitatem expugnasset, & ad obtidionem Neapolis se contulisset, Constantiam imperatricem, quam Salernitani apud se relictam proditionesque interceptam ad Tancredum in Sicilia regnantem transmiserant: Cælestinus pontifex per dominum Ægidium cardinalem diseonum e captivitate Tancredi liberatam ad imperatorem in Germaniam, quo mortuo pessitet exercitum ejus invadere ab obsidione Neapolitana eum fugarat, suis expeditis honoribus remisit. Philippum Francorum regem expugnata Accone, olim Joppe dicta, ex Palæstina reversum, magna animi constantia aliquoties admonuit, ut Botildam regis Daniæ filiam, quam præterea consanguinitatis alia superindueta dimiserat, non oblitane fangeniæ propriæ suppetiæ, super qua ad inflantiam regis dispensaverat, ad torum reciperet. Ad inflantiam Aleonoræ matris Henricum imperatorem & Leopoldum ducem Austriæ communitione censuramum ecclesiasticarum monuit ut Richardum regem Angliæ, quem post aliquot victorias contra Soldanum obtentas, ex B Palæstina, inimicum Soldano tricnalibus induciis, redeuntem, in sinu Adriatico naufragantem, & ad territorium Viennense appellentem, Leopoldus dux Austriæ, ideo quod vexillum ejus loco ligni in hofpitio fuo pensum in cloacam projici mandaverat, interceptum, captumque Henrici imperatoris acriffime cuflodiæ tradidit, a captivitate unius anni & sex feptimanarum liberarent, reddiliisque obfidibus, cum etiam quam exterferant a captivo, ingentem pecuniarum summam integre reliituerent. Vinculis folutum regem matri Aleonoræ per Moguntinum & Colonienlem archiepiscopos reddiderunt: pecuniam vero reflituere communiter recufantes, pontifex meritò gladium, quo folet punire, ecclesiasticum evagi- C mando, utrumque excommunicavit. Leopoldus contemptor cenluræ ecclesiaslicæ, gravem Dei vindictam in fe fubditifque fuis experius, tandem refipuit. Et imperata absolutione excommunicationis, magno corporis cruciatu fpiritum emilit. Henricus imperator in ea contumacier obfirmefens, præter eam quam in terram fanctam miserat expeditionem, nihil per laudabiliter egiffe inventur. In Sicilium veniens, in eos Normannos qui defuncto Tancredo favifient, tam pricipes fuperbiles quam fubditos inexorandos, & clementalado, carnificinam exercuit tantam, ut Conflantia Augusta ejus uxor, unica Normannorum regia fuperbiæ propago, eumdem tanquam gentis fuæ nominum indigne ferens, adverfus D virum fuum rebellando exercitumque armando, tandem cogerent, ut quas ipfa conjux volebat, pacis conditiones scriptoret. In Sicilia exiflens acerbiffimam miflt ad Alexium imperatorem Conflantinopolitanum legationem, ab ipfo petens quidquid terrarum olim in oriente Wilhelmus rex Siciliæ ab Ispidanum ufque ad Theffalonicam civitatem occupaflet, vel ut pro his tributum penderet. Summam talentorum fedecim auri parifiensi exiflatione excifforum & priorum locorum male collecti imperatiflet, fi non morte præcenus fuiflet. Nam dum hæc agebantur in Oriente, poft obla- E tam regi Angliæ fatisfactionem, petitamque ab excommunicationi fententia fibi inflicta absolutionem, mortuus eft menfe Septembri anno Dominii 1197. Fridericofecundo regni Siciliæ hærede relicto. Quem pontifex optimus comes regis infiguris, poftquam mater ejus Conflantia, jura decerem pontificium, a communi fama de partus fui fuppofitione fe per juramentum expurgaffet. Dnens Palæftinæ obtita imperatoris cognita, cum Saladini filium adverfus fe venire audiffent, milites ad præliandum parates ignominiofe deferentes fugarunt. De obitu Cælestini, fuique in locum illius fubrogatione, lunocentius III. in epiftola ad Hierofolymitanum patriarcham ita ait: Sa- Obitus Cælestini III. pe felicis memoriæ Cælestino patre ac prædecessore

fecuto Idus Ianuarii, anno Chriſti 1198. viam univerſæ carnis ingreſſo, & in Lateranenſi baſilica ſepulto, tanto fuit inter fratres noſtros ſuper pontificis ſubſtitutione concordia, ut eo ogitus defertis ipſorum ſpiranre, qui facit utraque unum, & concurrentes partiens in le angulari lapide conſtituit, omnes univerſaliter unum ſaperent, & idem ſingulariter poſtularent, nos in ſummum pontificem ipſo die depoſitionis ejuldem prædeceſſoris noſtri unanimiter allumentes, & Dei, cujus res agnte, nomen manifeſtius dudum diebus Cælestinum Romanæ eccleſiæ præfuiſſe.

EPISTOLA CÆLESTINI PAPÆ III.

AD PRÆLATOS ANGLIÆ.

Pro Willelmo Elienſi epiſcopo.

Cæleſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis intoto Anglie confinio ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm dilectus in Chriſto filius noſter Richardus illuſtris rex Anglorum, quando ſe ſuſceptio ſigno crucis ad ulciſcendam injuriam Redemptoris accingit, unde regni ſui curas, quod ſicut vir intelligens & requirens Dominum duxit obſequium poſtponendum, ſub apoſtolica protectione diſtulerit, ſtatuens regni ſui ac jura & honorem ipſius tanto majori ſtudio conſervare volumus & debemus, quanto de noſtra protectione confiſus, majoribus periculis perſonam ſuam & res pro exaltatione ſanctæ religionis expoſuit, & in obſequio Creatoris laudabiliter, faciente Domino cum eo ſignum in bonum, atque ſerventius, ſicut ex ſuis operibus evidentius, complebit ſe habere. Cum igitur quadam tam contra regnum ipſum, quam contra venerabilem * patrem veſtrum Wi- * Ferentem. lielmum Elienſem epiſcopum, apoſtolicam ſedis legatum, conſiſtentem in Anglia gubernantem, per Joannem comitem Moretonii, & per quoſdam alios, acceptionis attentata, quæ nonnulla in ſe ſuſpicionis continent argumenta, & ſi vera ſint, non in modicam noſeuntur ſedis apoſtolicæ contumeliam redundare: eidem præſumptioni tanto maturius duximus occurrendum, quanto ex morafpſa jam diſtulo regi & terræ Hierofolymitanæ gravius detrimentum ar nobis & eccleſiæ Romanæ major inde poſſet ignominia provenire. Proinde univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & in virtute obedientiæ precipimus, quatenus ſi, prout nobis inſonuit, memoratus comes, vel alius in jam dictum epiſcopum manus violentas injecere, vel eum capere, vel juramentum quodlibet ab eo per violentiam extorquere, ſeu eum in captione tenere, ſeu ſtatum regni à feveritate regia in receſſu ipſo diſpoſitum aliquatenus immutare præſumpſerint, omni occaſione vel ſimulatæ poſpoſita convenientes in unum, prædictum comitem, & omnes antedictæ præſumptionis conſiliarios, auctores, conſortes, & fautores, accenſis candelis, & pulſatis campanis, omni appellatione & excuſatione, nec non & perſonarum acceptione poſpoſita, publice nuncietis vinculo excommunicationis adſtrictos. Et tamdiu facta ſic excommunicatos ab omnibus arctius evitari, nec non & in terris illorum, & in aliis quas invaſerint, præter pœnitentiæ, & parvulorum baptiſmata, Divina penitus ſine appellationis obſtaculo prohibeatis celebrari officia: donec jam dicto legato

legato tam a captione quam a juramento primitus absoluto, & regno ipso in statum a prædecessore rege in recessu suo disposito reformato, cum testimonio litterarum ipsius legati, & vestrarum, pariter ad sedem veniant apostolicam absolvendi: scituri procerto, quod si hujus nostri exercutiones præcepti negligentes fuerittis aut remissi, non minorem in vos præstante Deo duximus ultionem, quam si prædicta injuria personæ nostræ vel uni de fratribus nostris esset irrogata.

Datum Laterani quarto Nonas Decembris, pontificatus nostri anno primo.

II. AD LINCOLNIENSEM ET ROFFENSEM EPISCOPOS.

De irritatione sententiæ in Dunelmenſem epiſcopum per Eboracenſem nullitet prolatæ.

Cælestinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Lincolnienſi & Roffenſi epiſcopis, & dilecto filio abbati de Burgo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SICUT ea, quæ a venerabilibus fratribus conſiſtoriis noſtris circumſpectione provida & ratione præviia ſtatuuntur, debemus illibata ſervare: ita quæ minus quoque conſiderenter aguntur, providentia pleniori corrigere, & in ſtatum debitum nobis imminet reformare. Nuper ſiquidem venerabilis frater noſter Gaufridus Eboracenſis archiepiſcopus, in venerabilem fratrem noſtrum Hugonem Dunelmenſem epiſcopum, & quoſdam alios excommunicationis ſententiam promulgaſſe, & eorum nuncios ad noſtram præſentiam vocientibus, in conſiſtorio noſtro fuiſſe ſatis audivimus. Super ea ſententia & quibuſdam aliis articulis, plenarie diſceptatum: nos cognoſcentes tam in ipſum quam in alios jacultatam ſententiam inconſulte prolatam fuiſſe, nullius cauſæ rationabilis momentum roboratam, eam de conſilio fratrum noſtrorum denunciavimus publice non tenere, irritantes eam, ne quid auctoritatis habeat inhibentes. Ut itaque quod non decernimus per partes veſtras publice nuncietur, per apoſtolica ſcripta vobis mandamus, ut eamdem ſententiam per eccleſias veſtras prædicetis authoritate tedia apoſtolicæ irritatam: ut fidelium populus tam ipſi epiſcopo, quam aliis una cum epiſcopo, injuſte ligatis, fraternæ communionis participium ſecure impendat, & ab illorum nullatenus propter hoc communione recedat. Datum Laterani.

III. AD EPISCOPUM ET CLERUM EUGUBINUM.

De ſanctæ Ubaldi canonizatione.

Cælestinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri B. epiſcopo, & dilectis filiis B. priori, & clero & populo Eugubino ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

BENEDICTUS Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui ſecundum multitudinem miſerationum ſuarum illis qui naturæ ſuæ ſunt filii ire ſpiritum adoptionis, in quo clamamus Abba papa, indulget, & homines ex lutea materia conſtitutos in conſortium angelorum & gloriam ſua pietate aſſumit. Sicut factum eſt temporibus noſtris de ſanctæ recordationis Ubaldo pontifice veſtro, qui cum pius & juſtus, dum in carne viveret, habebatur, poſt tranſitum a vitiis & longe poſitis propter miracula, quæ per merita ejus operatus eſt Deus, ſanctum meruit aſſumari. Impletum eſt in ipſo quod Propheta dixit in pſalmo: *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos principes ſuper omnem terram: memores erunt nominis tui Domine.* Tu autem, frater epiſcope, quod ſedem apoſtolicam conſtitutus, opportune & importune in humilitate qua decuit inſtitiſti, ut memoriam prædicti pontificis canonizare, & ipſum adſcribere ſanctorum catalogo authoritate apoſtolica deberemus, conſideratione habita ad religioſam vitam ipſius, & ad multa miracula, quæ percum, poſtquam migravit a ſeculo, Omnipotens dignatus eſt operari. Nos vero opus iſtud inducentes ſenſum & intelligentias noſtras excedere, quia patrius eſt Divini judicii quam humani, cum ipſe ſolus ſciens noverit qui ſint ejus, ſtipendiis deſiderium tuum aliquamdiu, ut nobis & fratribus noſtris quid potius agendum eſſet Spiritus ſancti gratia revelaret. Tua igitur tandem pia ſupplicatione inducti, & de noſtrorum epiſcoporum, & aliorum veſtimoniis inclinati, non de propriis meritis, ſed de miſericordia creatoris poſſibilium confidentes, de communi fratrum conſilio acquievimus voris veſtris, & canonizantes prædictum ſanctum authoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, qua fungimur licet immeriti, decrevimus ut feſtum tranſitus ipſius feſtis beatiſſimi confeſſoris apud vos perpetuo habeatur. Quapropter univerſitatem veſtrum monemus & exhortamur in Domino, quatenus non in vacuum gratiam illam recipiatis, ſed exemplo beati viri memoriam ſpiritu mentis veſtræ, & in reverentia Dei & prædicti ſancti, & omnium aliorum, ſervientiores ſolito exiſtatis, & beſtium qui ſpiritum Dei habent, ſanctorum ſuper eo ſenſum ſagaciter diſcernendo, ſuper ſanctificatione ſolicite operemini, * quod veſtra circa Divinum cultum devotio proficiat meritis videatur, & alii de facto veſtro exemplum profectus aſſumant, & veſtræ orationes precibus potius eccleſiæ ſtatu apud omnipotentem Dominum interceſſat.

Datum Laterani, quarto Nonas Martii, pontificatus noſtri anno primo.

IV. AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De peccatis expiandis & moribus emendandis.

Cælestinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis per Angliam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUM ad propulſandam injuriam populi Chriſtiani, & communis notam fidei abolendam, quam ei paganorum ſpurcitia in captione ſanctæ terræ, quæ Domini eſt hæreditas nunc patra, pernicioſe ac violenter impreſſit, & ad emendandam etiam civitatem ſanctam, & ſepulcrum Dominicum ab Sarracenorum & aliorum inſuper occupantium immanditiis, ac auferendam illam per auxilium ſuperne clementiæ a poteſtate illorum, ſedes apoſtolica fuam debitum recognoſcens, per diverſas Mundi partes nuncios ſuæ a ſua latere, ac commonitorias litteras deſtinaverit, & in Divina conſiſa clementia magnas illuc tendentibus impenderit indulgentias: licet, ut fraternitas veſtra poteſt perpendere, ad hæc agenda per exhortationes illius viriliter ac devote plurimi ſe acciverint, & tot in tranſmarinis partibus Chriſti fideles propter hæc ſæpe fuerint congregati, ut multitudo

tiudo eorum oppugnantium numerum non modicum videretur excedere, & "auxiliis ac viribus etiam prævalere: non multum tamen proficere poſſunt, vel his qui ex adverſo contendebant obeſſe, pro eo, ſicut ex effectu datur intelligi, quod noſtis & actiones eorum qui fuerant ad partes illas profecti, Domino pro parte magna diſpliceſſe ſunt. Unde merito illorum peccaminum, quia non in Deo ſed viribus propriis confidebant, & non erat ante ipſorum oculos timor Dei, ex præconcepta ſuperbia eſt eorum profligatum exercitus, ut alia infuper agerent quæ minime conveniunt, Divinum contra ſe fuis perverſitatibus judicium provocantes. Verum quia multa funt miſericordiæ Domini, qui eis ad malorum pervicatiam reruendendam, & ſubdenda cervicoſorum hominum colla, diſciplinæ manus quandoque ſas ſuscidicialiter aperuit, & ne clerus opprimi & pertuit, aut flagellat ut fanet: ſi ad eum cum debita fuerimus humilitate reverſi, & de peccatis caſtigati, ac de obſervandis Creatoris de ceteris ſtudii ſervorem mandatis ſimum propoſitum aſſumpſerimus, abſque ulla poterimus hæſitatione ſperare, quod aſſluentius gratiſique nobis affiet, & de inimicis nominis Chriſti plenam indulgebit de cælo victoriam, ita quod univerſa quæ incurrimus hucuſque gravamina oblivioni tradantur: omnibus convertis retroſum, & meritis confuſione ruentibus, qui adoruet Sion, & gentilibus præſumptuer contaminationibus maculare.

Attendentibus autem, ac ſtudio diligenti ſcrutantibus, quales minas populo Iſraeli, cum ex promiſſione memoratam ſupra terram intraret, Divina poteſtas tulerit, non erit dubitationis ſcrupulus, qui hujuſmodi inquiſitioni oppoſuerit, quare noſtrum pro Deo inceptum conatum ſperatos non ſit conſecutum effectus. Dictum eſt enim illis, ut ab habitatorum illius terræ contagiis & pravitatis abſtinerent, & illorum vita imitatione digna non ducerent, quæ ipſis poſſint accidere in ruinam: ſed legem Domini firmo propoſito & omni ſtudio & intentionis nifu ſervarent. Quibus * itaque monitis ſi devote ac humiliter obedirent, unus eorum mille vincerent, ac decem ex illis decem millia. Quæ certiori poſtmodum experimento noverunt, cum quod de ipſis magnam ex illis & infinitam quaſi multitudinem trucidarent: & dum devote Divinis intenderent mandatis, non fuit civitas vel locus quos ipſum non poſſet evitare congreſſus, vel ipſorum ſubrahi contamine illaquo vel conſilio poteſtati. Quare ramen, cum eorum ſilii, qui Dominum, ut ibi dicitur, non novernnt, ab illorum quæ fuerant ibi legali promulgatione injuncta temere cepiſſent obſervatione deſicere, inimici eorum adverſus eos cuneos obſtruentes, hac illos potentiæ ſuæ ſubjugaverunt, quos denuo per Divinum ſibi auxilium ſubegerunt, cum de commiſſis exceſſibus penitentes, ac reatum ſuum recognoſcentes, humiliter pia ſunt ad Deum devotione converſi. Satis autem in dubitanter poteſtis agnoſcere, quod cum ex ſubortis diſcordiis proventus ſperate victoriæ, Chriſtianæ militiæ auferretur, cauſa erat ſimultatum & odiorum frequentia in exercitu pollutantium, quia carnem poſuerant brachium ſuum, & a Domino receſſerant corda eorum.

Si ergo volumus ſine magno labore in adverſariorum pernicium glorioſum per omnia obtinere triumphum: propter hucuſque perpeſſa gravamina non ſit deficiamus animo, ſed requirentes cum humilitate ac cordis contritione miſericordiam Creatoris, in confuſionem eorum perpetuam, in-

Pſal. 44.

* Pro, vitiosos. H.

* Incogni-tum

superabilem poterimus victoriam ex conſueta ſuperiæ dignationis merito benigniate ſperare. Hæc itaque conſideratione inducti, univerſis ordinis principibus in manifeſtorem injuriarum peccatorum, ut Divini amoris & propriæ ſalutis intuitu, ſi quis adverſus aliquem concepit qualibet occaſione rancorem, & ſi deſperavit homini, Creatori dimittat, ne ulterius diſſentiendi admixtem occaſio præbeatur, que haſtenus & victoriæ nobis, ut noſtis, proventus abſtulit, & maximæ multitudinis parti aliqua ex hoc promota periculum mortis induxit: & toto animi ſtudio id inter ſe conſilii repetire procurent, quo & interim valeat illud tantiſſum terræ Domini poſſeſſionis, quæ adhuc ſub Chriſtianorum poteſtate tenetur, ac a perverſorum manibus occupetur, inconcuſſe ſervari, & contra impiorum impetus ſigne aliquo ſuæ defenſionis, & acriptatur decreto multitudo fidelium, quæ illuc ſub debita & devota humilitate itura, totam poſſit terram & ſepulcrum Dominicum, devicto & conculcato penitus occupantium furore, liberare.

Ad hæc etiam, quis ex hoc nobis & univerſo populo Chriſtiano nimium exuperat cauſa fletus, & criſtari debemus lamentationis modis, non heri, dum videlicet terra, ubi ſteterunt pedes Domini, & ſalutis noſtræ funt ſacramenta portata genti-liam occupationibus detinetur: toreamenta, quæ cauſa latitiæ inventa fuerat & ſecurantes concedit virtutis, penitens inhibeonus, ut qui ſe vo- Cluerit exercere, ad terram illam accedat ubi & animæ remedium utiliter poterit ac ſalubriter demonſtrari. Taliter etiam unitati & pacis concordiæ adnivicem procurent intendere, ut nullus ſit qui adverſus aliam gerantem intendat, vel animi injuriam aut aſperitatem ſuſpicetur; ſed communiter pauos ſtudeant, quæ diſſidentium animos ſtudio ac labore diligenti reforent.

Si quis vero, quod non credimus, Dei timore poſpoſito, & reverentia noſtra & fidei Chriſtianæ contempta, contra hoc agere aliqua temeritate præſumpſerit, noverit nos vobis & aliis archiepiſcopis & epiſcopis diſtrictius injungi, ut cuncram terras, qui contumaciter ingreſſo hujuſmodi doxerint inſiſtendum, interdicto eccleſiaſtico ſuppontis, & perſonas etiam, ſi opus fuerit, excommunicationis vinculo adſtringitis, & fatiatis utramque ſententiam inviolabiliter obſervari. Vobis ergo per apoſtolica ſcripta diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ita ea quæ præſtitimus celeriter adimplenda, omni tarditate & contradictione poſpoſitis, vos accingatis, & ſtudeatis per veſtras diœceſes, dilatione & appellatione ceſſante, id exercitium mandare. Datum Romæ apud Sanctum Petrum tertio Idus Januarii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

V. AD EPISCOPUM LINCOLNIENSEM.

Jubet inquiſitionem fieri de exceſſibus Eboracenſis archiepiſcopi.

Cælestinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Lincolnienſi epiſcopo, & dilectis filiis archidiaconis de Northampton, & priori de Pirate ſancto ſalutem.

MEdiator Dei, & hominum Dominus Jeſus Chriſtus, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, totius eccleſiæ diſciplinæ cu-

pue

put & magisterium sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ A ecclesiæ canonica, aut in ea novam & indebitam
volunt reformari, & omnes alias prælationes ordinationi & correctioni subesse: ita quod concessa ei specialiter plenitudine potestatis, ejus etiam, si certe-
al. prohibitum rarum excessibus corrigere, & quod laudabiliter agitur, authoritate apostolici culminis approbare. Unde nos, qui ad ejus regimen Divina humus disposítione assumpti, ea volumus & fratres & coepiscopos nostros cautela & diligentiori diligere, ne videamur affectibus & familiaritatibus eorum, vocationis nostræ officio anteferre: præfertim cum habeat ipsos finis dilectio, qua quisque tenetur ad hominem, non ad hominis errorem diligendum. Sane ad audientiam nostram ex personarum, & capituli Eboracensis ecclesiæ frequenter pervenit, & ad ipsum dilectorum filiorum nostrorum Roberti Eboracensis, & Rogeri de Selebi, & aliorum undecim abbatum. Præmonstratensis ordinis settimonia manifeste declarare videntur, quod venerabilis fratres nostri Gaufridus Eboracensis archiepiscopus, sacramenta injuncti sibi officii vilipendens, vexatione, aucupio, & aliis inlitteratibus curis institutæ occupatus, ordinationi clericorum, ecclesiarum dedicationibus, aut synodis celebrandis, nec manum nec operam posit sui promotionem adhibuit, nec abbatem aliquem benedixit: licet tam contra clericos quam abbates ad malefictendum & excommunicandum, linguam consueverit juxta motum proprium judicibus relaxare. Libertates ecclesiæ tam ac constituendates approbatæ evacuat & subvertit; appellationes, quæ solent effici ad remedium oppressorum, ad Romanæ sedis injuriam reduxit in contemptum; plures, pro eo quod ad nos appellationes ejusdem, vinculis fecit exercerari, & quosdam ad extremum, vinculis fecit exercerari, & quosdam ad extremum, vinculis fecit exercerari, & quosdam ad extremum

per dilectum filium noſtrum C. ſubdiaconum A
apoſtolicæ ſedis legatum, ad hoc ſpecialiter miſſum, rogavimus eumdem, ut reginam ſuam, quam a ſe conſilio inique amoverat, affectu materno tractaret: nec illis autem accommodaret quo pro lucro reputant, ſi poſſunt inter aliquos odium & diſcordiam ſeminare. Inde eſt, quod illam divortii ſententiam, contra juris ordinem prolatam, de fratrum noſtrorum conſilio penitus irritantes, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus firmiter & præcipimus, quatenus, ſi prædictus tex, ut ſperamus, aliam ſuſcipere voluerit, eos auctoritate apoſtolica id eidem inhibere curetis.

X. AD HUBERTUM CANTUARIEN-ſem archiepiſcopum.

De negotiis terræ ſanctæ.

VOs autem fratres archiepiſcopæ & epiſcopi, quibus cura animarum & ſollicitudo commiſſa eſt, precibus inſtantes ad Dominum inceſſanter, ſubditos vobis populos inducatis, ut aſſumpto crucis ſignaculo, ad confundendos filioſ Chriſtianæ perfecutores accingantur. Speramus ſiquidem, & vos fretare debemus, quod Dominus in verbo prædicationis & orationis veſtræ rete laxabit in capturam, & tales ad deſcenſionem orientalis provinciæ propitius excitabit, quorum potius exigentia meritorum, quam humanum inducia exurget Deus, & inimici ejus diſſipabuntur, & fugient a facie ejus qui oderunt eum. Nos autem illius, qui pro diviniſtatis amore hujus peregrinationis laborem aſſumere, & quantum in ſe fuerit, implere ſtuduerint, de indulto nobis a Domino authoritatis officio illum remiſſionem impoſitæ pœnitentiæ per ſacerdotes noſtros iuis noſcuntur temporibus ſtatuiſſe: ut videlicet qui corde contrito & humiliato ſpiritu, laborem hujus peregrinationis aſſumpſerint, & in pœnitentiæ peractionem hoc inierit expediens, ſi in fide deceſſerit, plenam ſuorum criminum indulgentiam, & vitam conſequantur æternam. Bona quoque ipſorum, ex quo crucem acceperint, cum familiis ſuis, ſub Romanæ eccleſiæ, nec non & archiepiſcoporum, aliorumque eccleſiæ prælatorum protectione conſiſtunt, & nullam de his, quæ in ſuſceptione crucis quiete poſſederunt, & ipſorum redita vel obita certiſſime cognoſcatur, jacturam vel perturbationem ſuſtinenet vel quæſtionem, ſed bona ipſorum integra tenanenet interim & quieta.

Illi autem qui in ſubſidium terræ illius debonis ſuis illuc tranſmiſerint, de peccatis ſuis veniam conſequentur, juxta modorumque pœnitentiam. Hunc tibi, frater archiepiſcope, oneris hujus laborem duximus injungendum, mandantes, ut apud carſſimum in Chriſto filium noſtrum illuſtrem Anglorum regem, qui terram ſanctam fub E
trium ſtatuit treguis annorum, ut ad deſenſionem illius terræ milites & pedites hanc inſtructos tranſmittat, ſtudius exhortationibus elaboret; promittens circumiens Anglicanam, opportunis & importunis prædicationibus inſiſtet, ut pro deſenſione Chriſtianitatis aſſumpto crucis ſignaculo, terram viſitent tranſmarinam.

XI. AD SIMONEM DECANUM EBORACENSEM.

De adminiſtratione ejuſdem diœceſis.

Calciſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Simoni decano Eboracenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm univerſalis eccleſiæ regimen nobis licet inſufficientibus Divina faverente gratia ſit commiſſum, & ſingularum ex eis cauſarum præcavere teneamur & utilitatibus providere: illud nobis eſt ſummo opere præcavendum, ne inde eccleſiæ in tempestibus vel ſpiritualibus detrimentum incurrant, unde ipſarum honorem & commodum credimus procurare. Cum enim penitaria perſonarum mortis, & diligenter inſpecta, aliquæ juxta laudum exigentiam meritorum per nos fuerit ſine dignitatis poteſtate ſuſpenſus, & ab eccleſiarum prælatione ad tempus amotus: ne ſubditis paſtoris cura privatis malignandi materia ſuccrescat & occaſio ſtrigandi, ejus tali debemus providere perſona, quæ & litigantium dirimere quæſtiones, & ſubditorum exceſſus corrigere noverit; & quantum fuſficit debitum patitur, & diligat, & affectet. Inde eſt, quod cum Eboracenſis archiepiſcopus, ejus attibus exigentibus, & contumacia facientes, qui abutens patientia noſtra, nonne ſuis iniquitatibus deſſerit, nec noſtro ſe conſpectui, indulto ſibi miſericordiæ termino, præſentavit, ab ufu pallii, & epiſcopalis officii executione, a miniſtratione quoque tam ſpiritualium quam temporalium, & beneficiorum perceptione, noſtra ſit authoritate ſuſpenſus: diſcretioni tuæ authoritate præſentium demus indulgendum, ut cum conſilio eccleſiaſticorum in Eboracenſi eccleſia reſidentium, clericorum Eboracenſis diœceſis exceſſus corrigere valeas, & querelantium tam clericorum quam laicorum Eboracenſis diœceſis controverſias, quæ judicio exigunt eccleſiaſtico terminari, cognoſcere, canonica ſeveritate, appellatione remota, præcellens cum qui ſuper hoc contenuerint diremere, reſidendem, donec eidem eccleſiæ aliter fuerit ſolicitudine noſtra proviſum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Laterani decimo Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno quinto.

XII. AD CLERICOS EBORACENSES.

Ejuſdem argumenti.

Calciſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis univerſi abbatibus, prioribus, archidiaconis, & aliis clericis, comitibus, & baronibus, & aliis in Eboracenſi provincia conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUam miſericorditer Romana eccleſia ſuper facto Eboracenſis archiepiſcopi procelleriat videre licet, ſi litterarum noſtrarum tenorem, quas utraque partium a ſede apoſtolica diverſis temporibus impetravit, diligenter attendatis. Cum enim, ſignificantibus dilectis filiis decano & capitulo Eboracenſi, & non paucis abbatibus, prioribus, & aliis eccleſiæ prælatis re-

gno Angliæ conſtitutis, ad apoſtolatus noſtri A
audientiam perveniſſet, dictam archiepiſcopum, paſtoralis officii debito prætermiſſo, ſæcularibus negotiis implicari, & non Divinis obſequiis, non clericis ordinandis, non eccleſiis dedicandis, non ſynodis celebrandis, non benedicendis abbatibus, ſed venationibus & aucupio totius animi ſui ſtudium applicare, & exercere alia quæ commiſſo ſibi officio pontificali & honori non modicum derogant: non ſtatim formavimus judicium contra eum, ſed inquiſitionem ſuper ipſius venerabili fratri noſtro Lincolnienſi epiſcopo, & dilectis filiis archidiacono de Northantun & priore de Pontis * tractæ dominis commitendam, conpientes ipſum archiepiſcopum per interminationem ſuſpenſionis, ſi de his quæ nobis fuerant fignificata conſtaret, vel ſi ea legitime comprobaret non poſſet, per exhibitionem canonicæ purgationis, quam ei cum tribus epiſcopis & totidem abbatibus ſeteranus indici; a ſuis exceſſibus deterreret, & ad veritatis tramitem revocare. Verum quoniam idem archiepiſcopus, ſatisfactionem citatio eorumdem judicum pervenifſet, ad ſedem appellavit apoſtolicam: dicti judices juxta litteratum noſtrarum tenorem, ſpatio ei tetum menſium indulto, Kalend. * Junii, quo appellationem interpoſitam profequi non differret, ipſi procurayerunt juxta termino aſſignato. Deinde vero cum archiepiſcopus ipſe iter arripuiſſet ad fedem apoſtolicam veniendi, timens ne propter inclementiam aeris aliquod perſonæ ipſius periculum eveniret, a noſtris litteris & nuncio ipſum ſalutavit, ut ſtatutum ſibi terminum deberemus miſericorditer prorogare. Nos vero precibus ipſius annuentes, & credentes quod eo citius de ſuis exceſſibus pœniteret, quod nos ad audiendas petitiones ſuas magis propitios & faciles inveniret, terminum uſque ad octavas B. Martini proximo præteritas profequendæ appellationis ei prorogavimus, ita quidem ſtatuimus, memoratis judicibus dantes nihilominus in mandatis, ut & tunc inde archiepiſcopus noſtro alpe- B
ſtui negligentiæ diœceſis controvertias, quæ judicio exigunt eccleſiaſtico terminari, canonice definire, canonica ſeveritate, appellatione remota, præcellens cum qui ſuper hoc contenuerint diremere, reſidendem, donec eidem eccleſiæ aliter fuerit ſolicitudine noſtra proviſum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Laterani decimo Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno quinto.

XIII. AD LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Ejuſdem argumenti.

*Calciſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lincolnienſi epiſcopo, & dilectis filiis archidiacono de Northamtun, & priori de Ponte Fra- * al. Pontefracto*
ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

B CUm ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſuper immobile fundamentum, lapidem ſcilicet angularem & verum, perpetuo ſtabilitate fundata, & de ſpe Veritate dicente, *Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam*, non prævalent portæ inferi. *Matthæi.* 16.
ſtiarum omnium magiſterium cepit & primatum, ad principem apoſtolorum Domino proteſtante, *Si diligis me, paſce oves meas*: & non ſolum corpo- *Joan.* 21.
rum, ſed etiam animarum judiciariam accepit poteſtatem, eodem apoſtolorum principe audiente a Domino: *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, *Matth.* 18.
erit ligatum in cœlis: non, quas non proprias meritis, ſed ſola Divina miſeratione, ad ſummi pontificatus apicem evocavit, ſi judicia noſtra recta voluimus & prudentia diſcretione formare, & potestate nobis tradita non abuti, illius debeamus, C
quantum humana permittit fragilitas, exempla ſectari, in quo fedes apoſtolica fundata conſiſtit, & a quo certum eccleſiarum curam ſuſcepit, & ligandi atque ſolvendi plenitudinem poteſtatis. Mirabilis enim ſuper omnia Deus, & inſcrutabiles Divini conſilia attitudo; licet incomprehenſibilia ſint judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus, aliquid tamen ex his, quæ in inferioribus operatur, ſi recte conſpicimus, nobis & aliis eccleſiarum prælatis in forma judicii innotuiſſe videmus, qui cum ſterilem arborem de vinea ſua, juxta illud evangelii, præcepcrit ſuccidendam, nec tetram fecilem ejus curare, ſed amputare. *Ecce tres anni ſunt, Luc.* 13.
ex quibus venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio; ſuccide ergo illam. Hoc liquidem nos, licet minimi, & humanæ fragilitatis ſubjacentes defectibus, intra nos ipſos aſſidua meditatione penſantes, auditis exceſſibus Eboracenſis archiepiſcopi, & de inhonella vita, & de inutili converſatione quæ memoribus in noſtris & fratrum noſtrorum audientia recitatis, non ſtatim formavimus judicium contra eum, ſed exemplo illius, cujus miſerationes ſuper cetera opera ejus, ut ſterilis arbor pœnitentiæ in fructus, & vigorem reciperet jam ampliſus, non modico temporis ſpatio ad correctionem ipſius, multiplicatis litteris & mandatis non deſtitimus laborare: nunc eum ad tertium ſalutis noſtræ nuncium ſeteranus, nunc per interminationem ſuſpenſionis officii & beneficii deterentes ab iniquitatis fuæ ſemitis & erroris, ſecut vobis, quibus ea in ſeriem & proceſſum negotii quoad ordinem agnoviſtis, credimus manifeſtum. Sane ad audientiam noſtram ex perſonarum & capituli Eboracenſis eccleſiæ inſinuatione pervenit, & diſcipulum dilectum noſtrum Roberti de Eboraco & Rogeri de Selebi, & aliorum undecim abbatum Premonſtratenſis ordinis teſtimonia manifeſte declarare videntur: quod Goufridus Eboracenſis archiepiſcopus ſacramenta injuncti ſibi officii vilipendens, venatione, aucupio, & aliis militaribus curis ſtnultiter occupatus, ordinationi clericorum, eccleſiarum dedicationibus, aut ſynodis celebrandis, nec ma-

num nec operam poſt ſui promotionem adhibuit, nec ambitum aliquem benedixit, licet tam contra clericos quam abbates ad maledicendum & excommunicandum linguam conſueverit juxta morem proprium indiſerete laxare. Liberates eccleſiæ ſunt, ac conſuetudines approbatas evacuat ac ſubvertit: appellationes, quæ ſolent eſſe ad ipſum ab archiepiſcopali officio & adminiſtratione ſuſpenſum, noſtro ſacerotis conſpectui præſentari; ſi vero archiepiſcopus memoratus, antequam cauſa ſibi deveniret ad ipſum, a deſcendam appoſtolicam appellaret, indicijs ei tiam menſium indultis, ſi infra eos interpoſitam appellationem proſequi negligeret vel differret, ipſum ab omni pontificali officio & archiepiſcopatus adminiſtratione noſtra nuncii tenus authoritate ſuſpenſum. Quia vero idem archiepiſcopus, antequam per vos citaretur ad cauſam, ſuam nobis ſuis literis & nuncijs intimavit, ſedem curiæ apoſtolicam appellare: & vos ei ad proſequendam appellationem Kalendas Januarii pro termino aſſignaſtis: ipſius laboribus & expenſis parere diſponentes, ac timentes, ſi ſtrictivo tempore ad Urbem accederet, aliquod perſonæ ipſius ex actu incidentia periculum proventret, cum, ſicut nobis intimatum fuerat, jter arripuiſſet ad ſedem apoſtolicam veniendi, & paratus exiſteret de obiectis ſibi criminibus reſpondere, de ſoſpita ſedis apoſtolicæ benignitate prolequenda appoſitionis ab ipſo urſque ad octavas beati Martini proximo præteritas terminum duximus prorogandum; omnia quæ fuerunt contra eum impetrata, ſuſpendimus, & ſuſpenſiones ſuſpendentes, & uſque ad eumdem terminum ſuſpendentes, & ex actis in ſtatum priſtinum quidquid contra eum poſt appellationem ad nos interpoſitam priorum litterarum obtentu fuiſſet a nobis vel aliis immutatum. Vobis etiam per apoſtolica ſcripta diſtincte mandavimus, ut, niſi in octavis ſancti Martini noſtro conſpectui ſe præſentaret, juxta formam primæ commiſſionis, ſublato omni contradictionis & appellationis obſtaculo, procederetis nullatenus diffentis. Verum quoniam memoratus archiepiſcopus, abuſus patientia noſtra, nec ad Romanam eccleſiam accedere, nec reſpondere ſuis adverſariis deſtinavit, ceſſit, nec reſpondere ſuis adverſariis deſtinavit, ceſſit, nec reſpondere ſuis adverſariis deſtinavit, ceſſit

XV. AD PHILIPPUM BELVACENSEM EPISCOPUM.

Respondet superiori.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Philippo Belvacensi episcopo, salutem & ab exorbitatione reditum meditare.

SInistre tibi evenerit, nec mirum. Cunctorum enim meretur odium, qui omnium se in commune approbat inimicum. Præsulem namque pacificum exuens, militem bellicosum induisti: clypeum pro infula, gladium pro stola, loricam pro alba, galeam pro mitra, lanceam pro baculo pastorali, ordinem rerum & fidem pervertens, temerarius bajulasti: non vim, sicut allegas, sed virtutem vi repellere volens; non pro patria, sed contra patriam pugnans. De Gallia namque vestra jam publice declamare possumus: *Ex terra, cujus rex pace est.* Rex namque vester regi Anglorum facramento corporaliter prestito tenebatur affectus fuper indemnitate tam oppidorum, quam terrarum fuarum, ibi fedeliter obfervanda, faltem ufque ad reditum ab itinere peregrinationis fuæ. Sed contra fidem & facramentum impudenter veniens oppido præditi regis violenter occupavit, terras hoftili manu crudeliter vaftavit: ab egreffu10 tandem rediens regi veftro rex ille virilitet occurrit, non de multitudine, fed in Domino Deo fpem ponens. Non enim virorum, vel virium, fed virtutum copia bella vincuntur. Pro rege quidem Angliæ contra fuperbiam humilitas, contra injuriam jus & æquitas, contra arrogantiam & intemperantiam modus & modeftia hac ufque dimicaverunt. Numerofis enim virtutibus non viribus immunes viri victoriam confequuntur. Injuriam armis irrogatam armorum propulfare remedio leges & jura permittunt. Nunc vero tandem, licet ſero, rex Angliæ fe fuamque manifeftavit animofitatem: quoniam vix eſt, ut virtus clauſa celari, ut animofitatis ardor extingui, ut probitatis fcintilla compriminvaleat & conculdi. Virtus enim claudi nefcit: & ignis oppreffus in ſtammam erumpit. Effrenem ſiquidem dominum tui velanitæ non ſolum conſiliarium, ſed & comitem te remedio legis & jura permittunt infolentem exhibuiſti; quæſiti, & inveniſti, puſſaſti, & puſſatus proc abuiſti; in foveam quam fecifti, merito incidiſti: + ubi autem invenitur, ibi judicatus. Sicut igitur te litterarum tuarum nobis directarum tenore perpendimus, exceſſus patrios nobis imputatos, culpam tuam in nos retorquere laboras, non ignobis afferens & diſſimulatores: Quid ergo fi ovis in paſtorem, in patrem filius inſurgat? nec paſtor, quem non paviſſe; nec pater erit, quem non pœnitere ducaſſe. Nocens ergo in homine reſtitit, ſimplicitatis imagine malignam aſſtutiam palliare. Regi tamen Anglorum pro te litteras dirigimus ſupplicatorias. Qualitate namque capitonis tuæ medullitas inſpecta, in talicalo non poſſumus nec debemus imperare, ſed tantum ſupplicare. Victor ergo ſapienter vincendus eſt, quia ſic legitur: *Sapientia vincit malitiam.* Nos autem pro te ſupplicamus, non imponimus, ſed opportune. Argumentum enim diffidentiæ eſt importuna precum inſtantia. Debitum quoque facilius exequitur patiens expectantiæ, quam extorquet importuna petitio. Intentio vera vinculis & lamentis mancipatus, vinculo tua & lamenta: inuiter patienterque luſtrineas juxta illud poeta:

A *Leniter ex merito quidquid patiare, ferendum eſt. Quæ venit indigne pœna, dolenda venit.*

Et illud meriti lamentis expiandum eſt, quod cum pudoris diſpendio venter acquirit. Datum, &c.

XVI. AD ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Pro monachis in Conventuali eccleſia teſtimoniandis.

Cælestinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis archiepiſcopo Cantuarienſi, epiſcopo Lincolnienſi, & abbati ſancti Edmundi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut ea quæ a prædeceſſoribus noſtris profa fuerunt deliberatione ſtatuta, nullatenus irritari volumus vel infringi: ſic quæ per ſubreptionem ab eis obtenta ſunt, in honeſtatis eccleſiaſticæ detrimentum corrigi volumus, & in ſtatum redigi meliorem. Cum enim, ſicut accepimus, inter nos ſit bene novimus, in Conventuali eccleſia, fere a prima fidei Chriſtianæ fundatione in Anglia ordo fuerit monaſticus inſtitutus, & in tantum in eo obſervantia ſeruerit regularis, ut ab apoſtolica ſede privilegiari, & ab inclytæ recordationis regibus Angliæ dotari meruerint & ditari: dolemus plurimum, quod venerabilis frater noſter Cathuſienſis epiſcopus, accedente quantumdam literarum, quas a bona memoriæ papa Clemente prædeceſſore noſtro, ad falſum ſuggeſtionem fine conſenſu noſtro, & fratrum noſtrorum, ſicut dicitur, & quod vix credere poſſumus, impetravit, dilectos filios, priorem, & conventum, de eodem monaſterio violenter ejecit, & canonicos in eo inſtituit ſeculares. Cum igitur id in monaſteriis religiosis & totius eccleſiaſticæ diſciplinæ redundet opprobrium; nec noſtræ intentionis ſit, quod prædictus prædeceſſor noſter tanquam irregulariter, nifi circumſtantiæ, auditatem præſtiterit aut favorem: fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & in virtute obedientiæ diſtrictæ præcipimus, quatenus, prædicta literis, vel aliis privilegiis contrariantibus vel indulgentiæ nequaquam obſtantibus, amotis ab eodem monaſterio ſecularibus clericis qui in eo fuerunt, per ſupradictum epiſcopum inſtituti, ſine aliquo quæſtionis impedimento, monaſticum ibidem ordinem reformetis, monachos ejectos eosdem reducentes in illud, & tales in eo inſtituentes perſonas, quæ beati Benedicti regulam obſervare debeant & deſiderent. Memoratum vero epiſcopum, & univerſos derentores bonorum ejuſdem eccleſiæ ad eorum reſtitutionem per eoſdem eccleſiaſticam, appellatione poſpoſita, compellatis. Volumus etiam nihilo minus & mandamus, ut donationes ejuſdem epiſcopi, infeudationes, locationes, & alienationes, poſſeſſiones ejuſdem eccleſiæ alio tempore factas, noſtra freti authoritate cafteis, eos qui contravenire præſumpſerint, ſublato appellationis obſtaculo, cenſura canonica percellentes; illos qui manus violentas in prædictos monachos injecerunt, denunciatis excommunicatos, & cum litterarum veſtrarum teſtimonio veniant ad ſedem apoſtolicam abſolvendi. Datum, &c.

A

XVII. AD GUILLELMUM SCOTORUM REGEM.

Eccleſiæ Scotiæ libertates confirmat.

Cælestinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, charissimo in Christo filio Willelmo illustri Scotorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm univerſi Chriſti jugo ſubjecti, apud ſedem apoſtolicam patrocinium invenire debeant & favorem: illos tamen ſpecialius convenit promotionis munimine confoveri, quorum fidem, & devotionem in pluribus eſt experta; ut ad ipſius dilectionem & favorem tanto amplius provocentur, & ejus reverentiæ devotiori affectioni ſubdantur, quanto benevolentiæ ipſius & gratiæ pignus ſe noverint certius aſſequutos. Ea propter, chariſſime in Chriſto fili, reverentiam ac devotionem quam ad Romanam, te habuiſſe a longis retro temporibus eccleſiam noviemus attendentes, præſentis ſcripti pagina duximus ſtatuendam: ut Scotticana eccleſia apoſtolicæ ſedis, cujus filia ſpecialius exiſtit, nullo mediante debeat ſubjacere. In qua hæ fedes epiſcopales eſſe noſcuntur: ecclesiæ videlicet Candidi Andreæ, Glaſgicenſis, Dunkeldenſis, Dublinenſis, Brehinnenſis, Aberdonenſis, Moravienſis, Roſpenenſis, Caithnenſis. Et nemini licet, niſi Romano pontifici, vel legato ab ipſius latere deſtinato, in regnum Scotiæ interdicti vel excommunicationis ſententiam promulgare; & ſi promulgata fuerit, decretum non valere. Adjicimus, ut nulli de cetero qui de regno Scotiæ non fuerit, niſi quem apoſtolica ſedes propter hoc de corpore ſuo ſpecialiter deſtinaverit, licitum ſit in eo legationis officium exercere.

Prohibemus autem, ut controverſiæ quæ fuerint in regno illo, de poſſeſſionibus ejus exortæ, ad extra regnum ponitum judicium non trahantur, niſi ad Romanam eccleſiam fuerit appellatum. Si qua vero ſcripta contra hoc literatis ſtatutum apparuerint impetrata, vel impoſterum illinc exteriſſimis memoratum non habita contigerit impetrari: nullum tibi, vel tibi regno circa hujus prærogativæ conceſſionem præjudicium generetur. Paterna libertates, & immunitates tibi, veſtrei regno, vel eccleſiis in eo conſtitutis, a prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus indultas, & hactenus obſervatas, ratas habemus, & illibatas futuris temporibus ſtatuimus permanere.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, & prohibitionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ſe noverit incurſurum. Datum Laterani tertio Idus Martii, Pontificatus noſtri anno primo.

B

C

D

E

F

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Christi 1193. n. 2.

Anno 1188. *Clemens* III. Eccleſiæ regni Scotiæ exemit a jurisdictione *Metropolis* Anglicanæ, ut ſiquæ ex reſcripto ejuſdem Pontificis ibidem a Baronio recitato. Et tamen memoriæ lapſu rurſus illud hic exhibet ſub *Celeſtino* III. nomine. Idem præſtitum a Lubdeo Tom. X. Concil. ubi illud tam ſub *Clemente* III. quam ſub *Celeſtino* III. nomine refert. Clemens III. Pöntificum illud attribuit Bromptonus in Chron. ad annum MCXCI. qui abſimus fuit Clemente III. omiſſa patre ſubſcriptionis. Neque dubitandum, quin illud ab hoc Pontifice emiſſum fuerit; cum jam antea ſub ejus prædeceſſoribus

XVIII. AD CAPITULUM NARBONENSE.

Confirmat Translationem Bernardi Epiſcopi Bordegenſis ad Metropolim Narbonenſem.

CÆleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Capitulo Narbonenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quod Epiſcoporum mutationes ſæpe fiant, non eſt neceſſitate cogente, ſed auctoritate apoſtolica licite fieri, tam canonum ſtatuta quam antiqua fanctorum patrum exempla manifeſtius probantur. Etenim beatus Petrus, magiſter noſter & princeps, de Antiochia Romam tranſtatus eſt, ut ibi magis proficeret. Eulebius quoque Alexandrinus, Felix Epheſum pro eadem cauſa fuit hujus almæ ſedis auctoritate tranſlatus. Hæc itaque ratione conſideratiopis & aliarum plurium mutationum exemplis inducti, nimirum reſpicientes ad utilitatem Narbonenſis Eccleſiæ & neceſſitatem quæ ibidem erat, ejus in veſtris partibus hæreſum & ſectarum ſtudii diverſa guerrarumque conflictus ſolito amplius invaluiſſe dicuntur, inſtante etiam dioceſanæ perſonæ in quam laudabiliter convenitis, licet ab initio contradictores aliqui obſtitiſſent, de communi tamen fratrum conſilio epiſcopatum quem de venerabili fratre noſtro Berengario Epiſcopo Bordenſi ſecibis ratam habemus, & auctoritate apoſtolica confirmantes, ipſum vobis concedimus in paſtorem. Mandamus itaque vobis atque præcipimus quatenus deinceps ei debitum honorem & obedientiam tanquam ſpirituali patri veſtro appellatione temota tam hilariter quam humiliter impendatis, & ita erga eum vos exhibeatis curioſos, ut ipſe, ſicut pater ſolicitet, de regimine veſtro debeat commendari, & vos tanquam devotos filios de obedientia eidem exhibita digna laudum prædicatio proleequatur. Cæterum ſiquidem ex parte ipſius quod in abſentia epiſcopatu ſe geſſit ſtiliter & honeſte, in archiepiſcopatu optimatque Domino ea poterit operari quæ & in temporalibus eccleſiæ veſtro profitiori & in ſpiritualibus correctionem atque meliorationem divina cooperante virtute præſtibunt. Datum Romæ apud ſanctum Petrum VI. Kalendas Auguſti, pontificatus noſtri anno primo.

XIX. AD CANONICOS URGELLENSES,

De facienda electione Epiſcopi

CÆleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Canonicis Urgellenſibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Per literas quondam Epiſcopi veſtri, dilecti filii noſtri nobilis viri Comitis Urgellenſis, & veſtras accepimus quod ipſe Epiſcopus propter multam ſui debilitatem atque ſenectutem renunciavit epiſcopatui & intendit in aliquo religioſo loco creatori ſuo reſiduum temporis dedicare. Nos igitur compatientes eidem, & Eccleſiæ veſtræ utilitati providere volentes, renunciationem ejus admittimus & ratam habemus, vobis per apoſtolica ſcripta mandantes quatinus invocata ſpiritus ſancti gratia talem perſonam vobis ſtudeatis juxta ſacros canones præficere in paſtorem

Ex Append. ad Marc. Hispan. pag. 1382.

stosem per quam spiritualia & temporalia Eccle-
sia gratum suscipiant incrementum. Quod si for-
te, quod absit, superseminante inimico homine
zizaniis, concors & canonica electio inter vos non
poterit celebrari, noveritis nos venerabilibus
fratribus nostris Tarraconensi Archiepiscopo & E-
piscopo Hilerdensi principaliter mandare, ut ambo
vel alter eorum, nullius contradictione vel appel-
latione obstante, vobis præsciant aliquam perso-
nam idoneam in pastorem. Datum Laterani v.
Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quarto.

XX. AD ABBATEM, ET CONVENTUM TISCANENSEM.

Ut licitæ eos à benefico, qui ecclesiis sui B
in propria persona non deseruiunt.

In Bullis Conc. Rhe-mis. Pont. Part. I. fol. 4.

Cælestinus Episcopus servus servorum Dei di-
lecto filio R. Filcaanensi abbati salutem &
apostolicam benedictionem. Quanto monasterium
tuæ curæ commissum specialioris jure sedem apostо-
licam respicit, tanto iis quæ a nobis rationabili-
ter duxeris requirenda, debemus benignius exau-
dire. Hac igitur considerationis inductí, præsep-
tis tibi scripti pagina duximus indigendum, ut
quemlibet vicarium ecclesiarum vestrarum, qui ei-
in persona propria contempserit deservire, licæt
tibi canonice præmonitum sine appellationis ob-
staculo removere. Indulgemus præterea tibi & fra-
tribus tuis, ut ii quos abbatem vestrum convenerit
super aliquo debito coram fraternali judice, respon-
dere minime teneamini, ne occasione hujusmodi,
sicut ipse accidisse proponitur, tuum monaste-
rium aggravetur. Nulli ergo omnino hominum
liceat &c. Datum Laterani III. Kalend. Martii
Pontific. nostri anno secundo.

XXI. AD DECANUM ET CAPITULUM ROTOMAGENSE.

Indulget, ut tempore interdicti divina officia absque
solemnitate celebrent.

Indultum p. 11.

Cælestinus, &c. Cum universæ Dei Ecclesiæ,
tam per totius ampli orbis terras longe la-
teque diffusæ, unam catholicam id est universa-
lem efficiant, pretio sanguinis fui ipsoni redem-
ptam, quam sicut diversis membra unum corpus,
uniformitas fidei & doctrinæ connectit; fallaquam
earum lædi contingit, illios offenso fine aliarum
fieri lædone non potest; quanquam tanto pere aliis
magis caput offendatur, quanto singularum affe-
ctus amplius tangitur & firmiorem ex connexione in-
hæret. Qua de causa contigit, ut cum Romana Ec-
clesia omnium caput sit & magistra, nos qui ei li-
cet immeriti præsidemus, cujuslibet oppressio con-
cutiat gravius & flagellet, & eo fortius ad compas-
sionem inducat, quo a nobis specialius speratur in
adversitate subsidium & qualibet confusesit Eccle-
sia contra violentorum insultus erroresque devo-
tius & fecurius Sedis apostolicæ patrocinium invo-
care. Sicut ante quorundam vestrorum & aliorum
complurium nobis est litteris intimatum, & mul-
torum jam relatione perceptum, ita universorum
refugiat charitas, excrescente malitia iniquorum,
ut nulla jam fere Dei Ecclesiæ, vel Ministra ca-
rum reverentia impendatur, Sanctuarium Domini
vi concutetur, fidei documenta spernantur,
& vix valeant aliqui reperiri qui post enormitates
quamplurimas adjectane ut resurgant; se potius
in ultionem præcedentium gravium commissa
crescatur hactenus accumulent graviora, la-

A tentur cum male seerint, superbiant impii dum
pauperscunduntur, & in perpetrationis operum
iniquorum exultent. Verum quia perversorum re-
quirita tantum invalida, ut in homine non posse
remedium vel subsidium inveniri, recurredum
est ad præsidium Creatoris, & orationibus, ex
quibusibet pits operibus propensius instendum,
ut fugiente clementiæ non dignitate tepi-
citat, & hominem ulterius super nos prævalere non
sinat, & in Ecclesiarum oppressionibus non per-
mittat diutius delectari: quia tunc demum fecture
posfumus superum foetare & expodare præsi-
dium, cum ea diligenter quæ ad officium nostrum
pertinuerint, fuerimus secuti. Explicemus sum-
marim quæ nobis sunt specialiter de monasterio
Ecclesiæ tuæ innata & remedia coremus quæ quærenter-
mus..... *hic aliquid deest & videtur.*

Hac igitur consideratione inducti, & veltris si-
bilomodestiæ precibus inclinati, præsenti statuto pa-
gina duximus indulgendum, ut cum generale in-
terdictum terræ fuerit, licæt vobis clausis januis,
exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsa-
tis campanis, suppressa voce, Divina Officia ce-
lebrare, ac Canonicos vestros & Clericos, si fue-
rint interim Sacramentis ecclesiasticis muniti ex
hac vita vocati, in Cœmeterio Ecclesiæ vestræ ibi-
que Ecclesiæ Officii, cum aqua benedicta & C
cruce, orationibus humili voce oblatis traderefe-
pulturæ. Nulli ergo omnino hominum liceat &c.
Datum in Lateranensi Palatio XVI. Kal. Mail Pon-
tificatus nostri anno II.

XXII. AD WALTERUM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut eos coerceat qui Ecclesiæ censuras contemnebant.

Cælestinus Episcopus servus servorum Dei, Wilhelmo
Venerabili fratri Rotomagensi Archiepisco- 16
po salutem, & Apostolicam benedictionem. Eos
qui contra Præsatos suos superciliumelectionis
affumunt, & in contumacia perdurantes, nec co-
tum sententiam servant, nec monitis deferunt vel
mandatis, non minus credimus debere puniri,
quam devotorum & humilium obedientia remune-
rari debet, & ab omnibus merito commendari.
Nili enim superbia fuerit contumacium edomata,
& Apostolicæ sedis authoritate depressa, ordo ec-
clesiasticus deperibit, & quibuslibet incentivum
accrescit, & materia delinquendi. Ad auden-
tiam siquidem Apostolatus nostri se significante
pervenit, quod cum quosdam propter suos exces-
sus excommunicationis vinculo innodaris, & ab
omnibus decreverit evitandos, Religiosi & alii
quidam in tua Diœceli constituti, ipsos ad com-
munionem suam recipere anisi temerario præsumi-
perunt & ad celebrationem admittere divinorum.
Licet autem talis ipso jure minori sit excommu-
nicatione adstricti, & ex hoc a Corporis & San-
guinis Christi participatione amoti: ut tamen ci-
tius pœnitent, & a suis iniquitatibus resipiscant,
nili ad communionem tuam fua voluerint præ-
sumptione desistere, & de hoc quod hactenus at-
tentarunt satisfactionem congruam exhibere; ut
eos vinculo excommunicationis innodes, & com-
munionem eis Ecclesiasticam interdicas, liberam
tibi tribuimus authoritate præsentium, facultat-
tem. Nulli ergo &c. Datum Laterani Idibus Ja-
nuarii. Pontificatus nostri anno 3.

A de illo quod celli determinate reddere tenebatur
constare nequiverit, iniquitatem simoniacam con-
tinuisse putetur.

Quinto loco simplices informari, utrum com-
tribus cauta committitur, ita quod si omnes in-
teresse nequiverint, duo nihilominus eam exequan-
tur: Si vero a duobus tantum fuerit convocatus,
venire neceslitas cogatur. Et fi certum a pluribus,
coram duobus comparuerit, tertio ne veniens
per le, vel per literas, ut fieri folet, excusaste:
an duo præsentes in causa posint procedere, & eam
sententiæ calculo terminare? In hoc casu aliter
respondemus, quod cum aliquis delegatorum ju-
dicium, percertum nuncium vel excusatorem lit-
terarie destinantem non obtenderit se interesse non
posse, vel alias de eodem canonice constare non
poterit: reliqui procedere ad causæ cognitionem
non debent. Quod fi procellerint, nihil reputa-
buntur effe. Illa quidem ratione antiqua Apostoli-
cæ Sedis provisio, ut hujusmodi causarum recog-
nitiones duobus quam nisi, tribus quam duobus
libentius delegatori: cum, licut canones statuun-
tur, integrum fit judicium, quod plurimorum
sententiis confirmatur.

§. 2. Adjicimus etiam, quod ubi fuerit in com-
missione appositum (ut fi omnes interesse nequiverint,
duo eam nihilominus exequantur) fi aliquis
ex ipsis, cum possit, nolluerit interesse, duo nihi-
lominus in causa procedant, & eam finire: ille tertius gra-
vissime sit arguendus pro eo quod mandatum apo-
stolicum exequi fuerit fugitat aut contemnat. Idem
quoque per omnia dicimus observandum in causa,
cuse committitur duobus, eo appolito: Ut si am-
bo adesse nequiverint, aliter nihilominus exe-
quatur.

§. 3. Sexta nobis proposita ex parte tua quæ-
stio continebat, quod cum aliquibus judicibus
causa committitur, & quandoque contingit quod
reus adtori objicit, quod ille non potest in judi-
cio, utpote excommunicationis sententiis adstrictus;
fi reus non velit statim eum probare excommunica-
tum, sive non possit: an actor nihi ominus audiri
debeat, donec super eo quod objicitur, rei veritas
fuerit patefacta?

Hanc dubitationem taliter removemus, quod
fi ille qui tale quid objicit, statim, vel infra ter-
minum competentem non probaverit hoc quod
intendit; actor permitti debet ut sine offendiculo
quolibet audiatur. Ceterum, fi vel ex confessione
actoris, vel alio quolibet modo, legitime confi-
terit eis quibus excommunicationis sententia ad-
stictum, a judicibus delegatis secundum formam
Ecclesiæ valet absolvi: ira ut fi propter alium ju-
stum causam & evidentem ab ordinario judice vel
delegato excommunicatus fuerit, ad excommuni-
catorem debet absolvendus remitti: qui fi mali-
tiole adhibuerit, delegati judicis id ita ecclesia-
stico libere exequatur: dummodo non fit tale ge-
nus excommunicationis illius, cujus absolutio Se-
di apostolicæ reservetur. Exploratifiquidem juris
existit, ut delegatus absolvat, tantum principale
committitur, & accessorium commitatur.

§. 3. Si vero ab his fuerit, præsertim juramento
quod stabit mandato Ecclesiæ, absolutus: rursus
interrogas, an coram eisdem delegatis, vel ordi-
nario, a quo excommunicatus extitit, tenetur
super eadem causa, pro qua excommunicatus fue-
rat, respondere, & quorum debeat judicio vel
mandato stare? In quo casu taliter respondemus,
quod coram ipsis excommunicatoribus super illa
causa pro qua fuerat excommunicatus, stare debet,
& eorum servare mandatum; nisi forte aliter fuerit
illud aliis judicibus a Sede apostolica delegatum.

Quod

XXIII. AD DECANUM ROTOMAGENSEM

Super pluribus Juris articulis.

Indultum.

Prudentiam. *Et infra.* Sane consuluisti nos,
utrum eum causa appellatione romana com-
mittitur, & res coram eodem judice adhuc con-
venerit, & actor super reconventione appellationis
obstaculum interponit; an fit hujusmodi ap-
pellationi deferendum? Nos vero ita sentimus,
quod cum actoris & eadem fit conditio, & non
eodemque jure citra appellationis remedium de-
beat uterque conseri, sicut desiderat actor, ut sibi
juxta mandatoris reliquum justitia fiat appella-
tione remota: eodem modo reconveniendi debet in
fua justitia respondere.

Secunda requiris, cum pluribus articulis in una
commissione positis, an tantum contingit ap-
pellationem expresse vetari; utrum appellatio te-
neat, fi super aliis fuerit appellatum? In quo tibi
respondemus, quod cum secundum beatum Gre-
gorium verba intentioni deserviant, & hæc fit no-
stra intentio, ut de omnibus articulis, qui in com-
missione ponuntur, justitia fuum consequatur ef-
fectum; in omnibus appellatio interdicta intelli-
dicta. Nihil enim interest, utrum inhibeatur pri-
mo, an secundo, an medio, an fine: cum, licut
artisique Juris argumenta docent, ea quæ in
principio, sed medium & ad finem: illa vero quæ
in medio, ad finem atque principium sæpe referri
contingat.

Tertio postulas edoceri, cum aliquis judicem
tanquam suspectum recusat; an causam suspicio-
nis debeat allegare, & eam; nisi manifesta fit,
coram eodem judice probare teneatur. Utrum
enim judex possit in eodem judicio & negotio pro-
cedere, fi ille qui suspicionem objecit, causam
ejus aut non velit, vel non posit in jure probare.
Consultationi tuæ rescribendo respondemus: quod cum
aliquis proponit judicem se habere suspectum, suspi-
cionis causam coram eodem allegare teneatur: sed
partes ut in aliquon non valde remotos constituat,
per eumdem judicem debeant cogi: coram quibus fi
causa suspicionis intra terminum competentem
probata non fuerit; tum demum auditoriæ sua
judex uteatur. Quod fi coram ipsis causa suspicio-
nis probata fuerit: cauíe cognitioni superfedere
tenebitur recusatus. Ipsa namque ratio dictat,
quis suspecti & inimici judices esse non debeant.

Præterea quæris, quatenus vinculo adstrictus, quod
quidam cella eximi voluit a subjectione, qua ma-
tricí domini tenebatur. *Et infra.* Fratres illius
cellæ, & conventus in jure illi domini quondam
fuisse subjectos, referebant quæstionem olim de
hac subjectione fuisse motam, & tranfactione fo-
pitam, eatenus ut quotidiam annuum censum cel-
læ matrici reddendo esset a subjectione principa-
lis domus exempti. Ceterum ex adverso prior ma-
joris domus duo pariter allegabat: unum scilicet
quod ex quo confessi fuerant fe dudum illi domui
fuisse subjectos, & non ante tranfactionem esse exem-
ptos; confiabat eos fuille rebelles, eo ipso quod
ante transactionem & exceptionem fe commenda-
bant, vel contendebant ab ejusdem jurisdictione
esse subtractos; nec tranfactio subsequens eos po-
terat a tanto crimine inobedientiæ relaxare.
Prior consequenter pro majori cellæ proponebat,
quod de spirituali subjectione transigere non li-
ceret.

Respondemus igitur, quod ex præscripta fractum
confessione, contra eos sententia procedere de-
beat: præsertim cum illa tranfactio, licet nobis

Quod si excommunicatores malitiosè difsuluerint: A
nunc delegati eandem jurisdictionem, quam in
principali, & in accessorio exercebant,

XXIV. AD DECANVM ET CAPITVLVM ROTOMAGENSE.

Super annalibus prebendarum.

CAelestinus &c. dilectis filiis Decano & Capitulo Rotom. salutem & Ap. Bened. Cum a nobis petitur quod religioni & honestati conuenire dinoscitur, animo nos debemus iubenti concedere, & petentium desiderijs congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino, vestris iustis precibus inclinati, antiquum vestræ Ecclesiæ B
consuetudinem super annalibus prædecessorum decedentium Canonicorum, consensu Archiepiscopi & totius Capituli roboratam, sicut in authenticis eorum instrumentis apparet; scilicet vt quolibet decedente Canonico fructus omnes prebendæ illius anni in quo obijcit, in vsus pios secundum rationabilem defuncti dispositionem, aut, cessante dispositione, secundum Capituli arbitrium erogarentur, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio muninus. Nulli ergo hominum &c. Datum Turonis v. Kal. Decembr. MCCXCVI.

tes suscipiant puerum de sacro fontemsuscipiant duo mares, & una mulier; feminam duæ fœminæ, & unus mas. Ubi autem puer, cuius baptisma ignoratur, reperitur expositus, sive cum fale, sive fine fale reperiatur, baptizetur, cum non intelligatur iteratum, quod nesciatur fuisse collatum. Decrevimus etiam, ut non nisi summa & gravi urgente necessitate diaconus baptizet, vel corpus Christi cuiquam recipet, vel pœnitentiam confitenti imponat, ut iuxta paternorum tenorem canonum huic ordini sacerdotali proprie conuenire decernit antiquitas. Sub eodem tenore constitutionis adjicimus, ut quoties sacerdos ad puerum baptizandum vel infirmum communicandum invitatur, moras innectere non præsumat.

V.

Cum in domo orationis, quæ domus Dei nuncupatur, nihil debeat esse indecens, nihil inordinatum, præcipimus ut personæ & vicarii ecclesiarum studeant providere secundum competentes eis penliones, prout ratio dictat, & confuetudo approbata postulat, quatenus ecclesiæ, quæ reparatione indigent, reparentur. Item cum ornamentis ministerio congruis ministretur. Item cum calice argenteo, ubi facultas fuppetit, sacramentum Eucharistiæ conficiatur. Huic ordinationi terminum præfiximus ab initio nostræ legationis in annum. Quod si hoc medio tempore executionis mandata non fuerint: decrevimus, ut ante elapsum terminum de ecclesiarum reddibus dispositio nostra plenum sortiatur effectum.

VI.

Statuimus etiam, ut clerici, qui ab episcopo coronam susceperunt, tonsuram habeant & corona non quasi fi habere contemplentur, ad hoc, beneficiorum, si quæ habeant, privationem cogantur; qui verò beneficia non habent, per archidiaconum vel decanos tondeantur invisi. Præcipimus etiam, ut sacerdotes non in cappis manicatis incedant, sed in vestibus suo ordini congruis: ut, sicut ceteris dignitate præeminent, sic pleniùs & formam & exemplum exhibeant honestatis.

VII.

Cum scriptura beatum esse cum testetur, qui manus suas excutit ab omni munere: diligenti studio providendum est, ut gratis exhibeatur justitia, nec pro ea in cauris ecclesiasticis facienda vel admenda, five acceleranda, vel differenda, quidquam pretii præsumat accipere, ut ei fructum justitiæ fuæ tempore opportuno retribuat justus judex.

VIII.

Cum decimæ sint tributa egentium animarum, & ex præcepto Domini dari debeant, non est reddentis eas dimittere. Statuimus itaque, ut de his quæ renovantur per annum, cum omni integritate decimæ debitæ & consuete conferantur: ita ut in primis decimæ abs-

XXV. AD ARCHIEPISCOPVM ROTOMAGENSEM.

Qui sit animaduertendum in prædatores, incendiarios, aut combustores Ecclesiarum.

CAelestinus Episcopus . . . . Archiepiscopo Rotomagensi, &c.

Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis postulationibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut si quando aliqui ecclesias parochiales vel earum jura aut possessiones de præditione, vel incendio, aut alio quocunque modo invadere præsumpserint: figuidem ipsi invasores de provincia tua sint, licitum tibi sit, subdito appellationis obstaculo, in personas eorum, exceptis carissimis in Christo filiis Franciæ & Angliæ Regibus illustribus, & eorum familiis, & excommunicationis, & in terras eorum interdicti sceatenium promulgare. Sane si hujusmodi malefactores de aliena provincia fuerint, & eorum episcopis, cum a te super hoc fuerint requisiti, pallis injustum non fecerit satisfactum, literæ fraternitati tuæ, appellatione remota, in ipsos excommunicationis, & in terra eorum, qui intra provinciam tuæ fines habuerint, præfente fententiam interdicti: Nulli ergo &c. Datum Laterani sexto Nonas Julii pontificatus nostri anno septimo. Q

ANNO CHRISTI 1195.

CONCILIUM EBORACENSE

ANNO CHRISTI 1195.

Pro reformandis ecclesiæ illius moribus auctoritate Huberti Cantuariensis archiepiscopi & apostolicæ sedis legati celebratum Eboraci, anno Dom. MCXCV. tempore Celestini P. III.

ACTA *concilii extant apud Rycrum de Hoveden* C *hujus temporis scriptorem*: Venit: *inquit*, legatus Eboracum, die Dominica festo S. Barnabæ apostoli, & cum solenni processione susceptus est a clero, & interdictus ille ecclesiam sedis cathedralis. Sequenti die lunæ fecit ipse teneri assisas de omnibus placitis coronæ regis, & de nova disfisina, & de morte antecessorum, per ministros suos: ipse vero & officiales sui tenuerunt placita Christianitatis. In sequenti die tertia, petrexit legatus ille ad abbatiam S. Mariæ Eboraci, & ibi receptus est ab ejusdem ecclesiæ monachis, cum solenni processione. Deinde intravit capitulum monachorum, & conquerentibus monachis, quod Robertus abbas eorum propter debilitatem, & corporis sui ægritudinem, domui sui prodesse non potuit, deposuit eum a cura pastorali, & ab administratione domus, reclamantem, & ad dominum pontificem appellantem.

In sequentibus autem diebus diebus, scilicet feria quarta & feria quinta, congregatis in ecclesia sancti Petri Eboraci Simone ejusdem ecclesiæ decano, & Hamone præcentore, & Willelmo Testard, & Gaufrido de Muschamp, de Notingham, & de Elivelaud archidiaconis, & Joanne cancellario, & Roberto præpolito Beverlaci, cum quibusdam ecclesiæ canonicis, & fere omnibus abbatibus, & prioribus, & officialibus, & decanis, & personis ecclesiarum Eboracensis diœcesis, ipse legatus ex eminentione loco cathedratus sedit, & concilium celebrarium celebravit, in quo hæc decreta subscripta statuit servanda.

DECRETA EBORACENSIS CONCILII.

I.

In nogara ecclesiæ Anglicanæ.

CUm inter cetera ecclesiæ sacramenta hostia salutaris præcipuecat, tanto impen-

sior circa eam debet existere devotio sacerdotum, ut cum humilitate conficiatur, cum timore sumatur, cum reverentia dispensetur, & ministrer altaris fit certus quod panis & vinum & aqua in sacrificio ponatur, nec sine ministro literato celebretur. Provideatur etiam, ut in pyxide munda & honesta, holtia reservetur, linguisque Dominicis diebus renovetur. Quoties autem communio exhibenda est infirmis, sacerdos in propria persona hostiam in habitu clericali tanto sacramento convenienti deferat, lumine præcedente, nisi aeris intemperies, vel viarum difficultas, vel alia ratio præpediat,

II.

Quia fecerum Missæ frequenter inveniturr, aut scriptorum fallitate, aut librorum vetustate corruptum, ita ut legi distincte non possit: archidiaconorum solicitudo provideat, ut in singulis ecclesiis ad verum & probatum exemplar canon Missæ cum omni diligentia corrigatur.

III.

Prohibemus etiam ne sacerdos laico ad pœnitentiam venienti obtentu cupiditatis injungat ut Missas faciat celebrari: & illud etiam decrevimus prohibendum, ne sacerdos aliquis pro celebratione Missarum pretio constituto pactum ineat, sed hoc dumtaxat quod offertur in Missa, recipiat.

IV.

Statuimus nc in baptismare plures quam tres

A que ulla diminutione ecclesiæ dentur, posmodum de novem partibus mercedes messorum & aliorum servientium pro arbitrio solvendis tribuantur.

IX.

Exigit profectio religiosæ sanctitatis, ut monachi & canonici regulares, & moniales, religiosè & regulariter conferentur. Ut ergo eis adimatur opportunitas evagandi, prohibemus ne redditus, quos obedientias vocant, ad firmam teneant, nec iter peregrinationis arripiant, nec extra monasteria fine certa & rationabili causa, nec absq; licentiæ, cujus certa fit honestas & indubitata, proficifcantur. De monialibus autem id specialiter adjicimus, ut absque societate abbatissæ vel prioristæ aubium monasterii non egrediantur.

X.

Adjicimus etiam, prohibentes ne laicus aliquis ecclesiam vel decimas ad firmam recipiat, five solus, five clerico sociatus.

XI.

Ut calumniatorum & improbitas, & temere jurantium malitia, tantæ celestis judicii rerundatur; præcipimus, ut quilibet sacerdos de cetero ter in anno solenniter accensis candelis, pulsatisque campanis, eos excommunicet qui in recognitionibus, aliisve testimoniis, scienter & fponte pejerabunt, & eos qui malitiose alios facient pejerare: eosq; singulis Dominicis diebus excommunicatos denuncier, ut crebra maledictionis iteratio eos a tus iniquitate retrahat, quos accusatio propriæ conscientiæ non deterret. Si vero de perjurio peccant, ad archiepiscopum vel episcopum, vel generalem diœcesis confessorem absente archiepiscopo vel episcopo transmittantur, ibique pœnitentiam fuscipiant. In extremis vero laborantibus, infinuanda, non imponenda est pœnitentia: eisq; firmiter injungatur, ut, si vixerint, archiepiscopum, vel episcopum vel generalem diœcesis confessorem absente archiepiscopo vel episcopo, adeant, ut eis pœnitentia competens imponatur.

XII.

Quia fermo Domini est: *Sacerdos meus fi deliqueris, delinquere facies populum meum, Et, Qui* Levit. 4. *no populi facet as iequam ego*: exigit tanti ordinis excellentia, ut a publicis potationibus & tabernis sacerdotes abstineant, & qui voto continentiæ sunt astricti, nequaquam ad actus turpitudinis se exerant. Prohibemus igitur ne focarias habeant in domibus suis, nec ad ejectas in nostræ constitutionis fraudem accessum in domibus alienis. Si vero in turpitudine sua persisterint, & hoc decani dissimulantes, ad notitiam prælatorum fuorum non deferint, ab officio suspendantur. Qui vero zelo Dei accensi, prælatis nunciaverint excessus eorum, Divinæ benedictionis gratiam consequantur. Pœnas autem eorum qui publice loca-

ANNO CHRISTI 1195.

XIII.

XIV.

X.

XVI.

XVII.

ANNO CHRISTI 1194. XVII.

focarias tenent, hæc eritut tanquam infames, ab aliorum accufatione, & a teftimonio repellantur: Si vero nec hujus pœnæ metu refipuerint, ab officio & beneficio fe noverint fufpendendos. Sufpectus de crimine per famá communem, vel verifimilia indicia, per decanli loci admoneatur familiariter, femel, fecundo, & tertio, ut fe corrigat: quod fi non fecerit, decanus, adjunctis fibi duobus vel tribus, perones quos eis fama laborat, eum corripiat. Si nec fic videatur corrigi, citetur ecclefiæ: fcilicet arguatur in capitulo, ut convictus, vel confeffus, canonice puniatur: inficiantibus convinci non poterit, canonica purgatio E indicatur; ita quod numerum duodenarium non excedat. Infra numerum plures, paucioresve poterunt recipi, fecundum ftatum perfonæ, & quantitatem five qualitatem infamiæ, pro arbitrio judicantis: & ftatim primo die, quo paratus eft is, qui infamia laborat, fe purgare, purgatio admittatur: ne metu vexationis ex dilationibus contingentis pecunia extorqueatur. Hoc, & fupradicta ftatuimus, falva in omnibus facrofanctæ Romanæ fedis authoritate, & dignitate.

In conciliio autem illo magifter Petrus de Dinan exigebat fibi fieri plenariam reftitutionem de arF chidiaconatu de Weftring, quem Gaufridus Ebora-cenfis archiepifcopus ei dederat, mandans capitulo Eboraci, per litteras fuas, ut recipe-

ANNO CHRISTI 1194.

A tent, & in ftallum mitterent. Cui Simon Decanus, & capitulum Eboracenfe, refpondentes, quod archiepifcopus non potuit archidiaconatum illum alicui dare, qui ultra terminum ftatutum in concilio Lateranenfi dare diftulit: in quo concilio Alexander papa tertius conftituit, quod cum præbendas, ecclefias, feu quælibet officia in alia ecclefia vacare contigerit, nifi ea intra annum in fufpenfo, fed infra fex menfes perfonis, qui digne admiffitrare valeant, conferantur. Si autem epifcopus, ubi ad eum fpectaverit conferre, differtur, per capitulum ordinetur. Quod fi ad capitulum electio pertinuerit, & infra præfcriptum terminum hoc non fecerit: epifcopus, fecundum Dominum, cum religioforum virorum confilio, ordinet. Si omnes forte negligerint, metropolitanus de epifcopis, fecundum Dominum, abfq; illorum contradictione difponat. Hujus ergo difpofitionis authoritate, & privilegii fui munimine, a Celeftino papa tertio eis Eboracenfi indulto, affcrebant præfatus Decanus, & capitulum Eboracenfe, quod ad illos fpectat donatio prædicti archidiaconatus & aliorum reddituum vacantium in ecclefia Eboracenfi, quod archiepifcopus fuus non dederat in fuum Lateranenfis concilii terminum. Sed officiales Eboracenfis archiepifcopi, fcilicet, magifter Girardus de Wale, & magifter Honorius, appellaverunt contra privilegium illud, & appellationem, quam dominus eorum archiepifcopus in receffu fuo fecerat pro ftatu ecclefiæ fuæ, renovaverunt coram legato, & toto concilio. Et quamvis in privilegio illo contineb atur, remota appellatione, tamen legatus decrevit appellationi officialium Eboracenfis archiepifcopi.

ANNO CHRISTI 1195.

CONCILIUM MONSPELIENSE
A Michaele S. A. L. celebratum anno MCXCV.

Ex codice MS. illuftriffimi Franc. Bofquetii Monfpelienfis epifcopi, qui ejus copiam humaniffime fecit.

ANNO Dominicæ Incarnationis MCXCV. menfe Decembri, cum venerabiles pontifices, quorum nomina fubfcribuntur, & alii prælati ecclefiarum provinciæ Narbonenfis, de mandato Magiftri Michaelis venerabilis apoftolicæ fedis legati apud Montempeffulanum, pro celebrando concilio per fcripfor & internuncios convenifient: ipfe legatus, de affenfu omnium, univerfa quæ fequuntur ita inftituit.

In primis, ut pax in tota Narbonenfi provincia, ficut jurata fuerat antea de voluntate domini comitis Tolofan. & poftmodum in præfentia ejufdem legati, apud fanctum Ægidium, a venerabilibus Uticenfi & Nemauftenfi epifcopis, & abbate fancti Ægidii pro fe & omnibus tertis juramentis firmata, fine omni malo ingenio & cum bona fide fervetur, nec aliquis eam violare præfumat. Ipfum quoque inftituit juxta decretum antiquum " quo dicitur: Præcipimus ut epifcopi ad folum " Deum & falutem populi habentes refpectum, omni repiditate fepofita, ad pacem firmiter tenendam mutuum fibi confilium & auxilium præbeant; neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant. Quod fi quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat. Ipfum quoque in Lateranenfi concilio fuit refidente bonæ memoriæ Alexandro papa ftatutum in illo capitulo quod incipit: Trengam ab occafu Solis, &c. Ipfe rem legatus, authoritate qua fungebatur, fupradictam pacem in eadem Narbonenfi

Extrav. Ju. e.in. & Lateran. III. c. 12.

Hoft.

Hoft.

Ad

ANNO CHRISTI 1195.

Ad hæc etiam legatus idem ex parte domini papæ diftricte præcepit, ut Narbonenfis archiepifcopus & epifcopi fuffraganei ejus, omnes illos qui meinatas reteperint, vel loverint, live defenderint, aut eis vendere, feu ab ipfis emere, vel equos eorum ferrare præfumpferint, in fingulis parochianis ecclefiis, omnibus diebus Dominicis & præcipuis feftivitatibus, excommunicent & anathematizent, pullatis campanis, & candelis accenfis.

Item legatus ipfe decrevit, quod fi aliqui illorum qui in Hifpaniam ibunt, juramento vel fide præftita tenenturur aftricti ut ufuras exolvant, eo quantur illi cenfura ecclefiaftica per epifcopum loci ad juramenta ftandi, & fidejuffores penitus abfolvendos, quia debitoribus juramentum vel fides & fidejuffores receptæ nofcuntur. Quod beatæ memoriæ Dominus Papa Gregorius octavus, ut nepto apoftolicatus exhibendo, ftatuit emendari. Verum fi jam perfolvifle nofcuntur ufuras, competat eis repetitio ufurarum, ficut jam dictus Alexander ftatuit & decrevit.

Rurfus fancta fynodus legatus ftatuitis adjecit, ut omnes pre-byteri, clerici, monachi, fcholares, converti, peregrini, mercatores, rufttici, conjuges & redemptæ, & in agricultura exiftentes, & animalia quibus arant, & quæ portant femen ad agrum, juxta decretum ejufdem Domini Alexandri congrua fecuritate fruantur. Nec quifquam aliquibus novas peditationes exactiones ftatuat, aut ftatutas, teneat aut veteres augmentare ullo modo præfumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus non defliterit, donec fatisfaciat, communione careat Chriftiana.

Ad hæc, fecundum conftitutionem Nicolai papæ confequenter inftituit ut illi qui peregrinos vel oratores ejufdemque fandi, live clericos, live monachos, vel feminas, aut inermes pauperes fuerint depredati, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, nifi digne emendaverint, anathematis vinculo innodentur. Et qui treugam five pacem infregerit, fervatis omnibus fupradictis excommunicatoni fubdatur.

Decrevit etiam, ut Judæi five Sarraceni nullam fuper Chriftianos habeant poteftatem, nec eos Chriftianis præbere quiquam præfumat, neque fub ftendrum pueronum obfequio, nec pro fervitio, nec alia occafione, in dominibus fuis fervientes Chriftianos aut Chriftianas permittantur habere. Excommunicavit autem illos, juxta Lateranenfe concilium & alia fanctorum canonum inftituta, qui contra hæc venire præfumpferint, & commoniti noluerint emendare.

Si quis præterea ad fidem Deo infpirante fe convertenit Chriftianus, juxta monumentum Lateranenfe conciliium a poffeffionibus fuis nullatenus excludatur: cum melioris conditionis effe oportet converfos ad fidem, quam antequam fidem fufcipiant, habebantur. Si autem fcrus factum fuerit, principibus & poteftatibus eorumdem locorum, ubicunque fint fub pœna excommunicationis injungit, ut converfum eorumdem pernionem hæreditatis atque bonorum ex integro eis facias exhiberi, eofque in omni benignitate & caritate pertractent, fi defiderant excommunicationis laqueum evitare. Ecclefiarum nihilominus prælatis in hoc fuam exercentibus poteftatem.

Recepit denique fub protectione beatorum Petri & Pauli apoftolorum, domini Cælefini Papæ, dominorum cardinalium, univerforum archiepifcoporum, epifcoporum, & aliorum prælatorum fanctæ ecclefiæ, ac fua legatus ipfe, omnes illos de provinciis legationis fuæ, qui converti fuerint *Concil. General.* Tom. XIII.

de Judæifmo vel paganismo ad nomen catholicum, A ANNO CHRISTI 1196.
ex quo ipfe Roma evnit, aut convertentur adhuc donec ad ecclefiam Romanam revertatur & fub excommunicatione diftricte prohibuit, ne quis eos aut bona eorum aliqua temeritate perturbet.

Decrevit etiam, immo decretum renovavit antiquum, ut qui oblationes defunctorum aut negant Ecclefiæ, aut difficile reddunt, tanquam necatores egentium, fecundum canones per epifcopos locorum excommunicatione notentur.

Ufurarios inquidem manifeftos, qui ante nec caritatem Dei nec proximi habere noluerunt, fi laici fuerint, illa fententia innodavit quæ in fynodo Lateranenfi ftatura fuifle dinofcitur: ut videlicet ad communionem non admittantur altaris, oblationes eorum nullus accipiat, nec Chriftiana, fi in hoc pertecto deceflerint, reripiant fepulturam, cum id faciant alii quod fibi heri noluerunt. Si vero clerici fuerint, vel alicui religioni conftricti, fufpenfionem eccleliaftici officii patiantur, ficut Rabilium fuit in concilio Turonenfi: depofitionis fententia fecundum apoftolorum canones innodati erunt, fi in hoc contumaces apparuerint aut rebelles.

Item legatus ipfe in fynodo plena decrevit, ut, licet in ordinis, & in novis canonibus continetur, ut quicumque funt titulo clericalis militiæ infigniti, tonfuram habeant & habitum clericalem, comperentibus calefimentis delinquat autem, manifeftis delictis, nec tonfuram coidano fito uon confiant, nec argenti vel alius metalli lamiñas ipfe apponant, fubdos alterum & tavillorum prolixa evitent. Illi quoque qui funt in facerdotio conftituti, clauía femper ferant indumenta, nifi in equitando aliud facere compellantur.

Confirmavit item nihilominus idem legatus confuetudinem locorum illorum, & ne interminetur teftum authematis interminatione prohibuit, quibus clerici, etiam in minoribus fubdiaconali & di-tonali ordine conftituti, clauía confuetum habeant veftimenta defere.

Prohibuit præterea fub omni feveritate eccleliaftice difciplinæ, ne quis monachus, vel canonicus regularis aut alius religiofus ad fæculares leges vel phyficam legendi accedat. Alioquin juxta decretum fub domino Alexandro in concilio apud Montempeffulanum & Turonenfi hoc ab ecclefiaftica prompta pœnam, a diœcefanis epifcopis canonice punitantur.

De his autem qui contra hæc vetite præfumpferint, qui de clericorum mutatione in melius nobis decernentur, dominus Gregorius octavus Papa recolende memoriæ in Parmenfi concilio ftatuit, ut epifcopum fuum renuens appellationis obftaculo cæteri, & hominitatis ipfius interim ftant exteriores, quæ pro tutela clericorum & concenda violentia laicorum nolicitur inftituta. Cujus utique conftitutionis tenorem ipfe per omnia approbavit, & ut fervetur diftricte præcepit.

Viri quoque clerici, five laici, incifas velles five linguatas ab inferiori parte non habeant: & malefactes veftibus fumptuofis & prægrui capotis longitudinem fuperfue excedentibus amodo non utantur; fed in habitu honeflo & moderato incedant, qui nec luxuriam nonet, nec inflantiam vanitatis oftendat. Cum enim Dominus, ficut ei placuit, in amiffione Jerofolymitanæ terræ & in invafione *cujufdam* partis *Hifpaniæ*, totam Chriftianitatem duplici contritione concuterit, nonnifi per emendationem vitæ noftræ in iis & aliis noftris dignabitur mifereri.

Adjecit autem ipfe legatus in hoc fpecialiter inftituto quod de clericis exmavit, ut fi fecus fa-

ANNO CHRISTI 1195.

ctum fuerit, episcopus loci, seue desiderat pro- A
prium & affectat honorem, clericum quemlibet
aliter facientem officio ecclesiastico beneficioque
suspendat.

Stabilivit præterea legatus idem, quod quia
peccato saturitatis Israeliticus populus ab hostibus legitur superatus, & eos in parva postmodum
manu, placato per ieiunium Domino, superavit:
e multiplicitas fercularum, quæ hodie vix finium
obtundit & meliora cogitare non finit, de clericorum mensa præcipue subtrahatur: & duobus
fercula tantum vel piscium ad plus, præter vegetationes & caseata gratis oblata, contenti juxta
verbum Jesu Christi, omnes episcopi & clerici,
attendant ne corda eorum crapula vel comessationibus aggraventur. Si vero clerici hac institutio- B
nes a volueritis observare, pœnam propositæ maxime
quo Jerosolymitana terra Saracenorum dominio
subjacet asscitillata, & Hispania solito acrius inf-
flatur ab ipsis: episcopos loci, eos canonica cen-
sura compescat.

Statuit etiam prædictus legatus, ut matrimonia
non nisi secundum fcita canonum contrahantur.

Posuit etiam in excommunicatione omnes illos,
immo confirmavit sententiam jam latam in ipsos
de Cupertagno vel ultra, qui dominum R.
dovenlem episcopum cepertur, & ufque ad reden-
ptionem male tractarunt: terram eorum nihilo-
minus subjacentes interdicto, donec fatisfactionem
exhibeant competentem.

In fine quoque omnium addidit, ut quia in plu- C
ribus locis provincia Narbonenfis, hæretici fiunt,
in consilio archiepiscopi & episcoporum sit, qualiter pro eorum, quæ superius statuta fant, tran-
gressione, interdicta debeant observari: ne oc-
casione generalis & diutini interdicti, hæresis
occasio patetat ad simplices catholicæ fidei fup-
plantandos.

STEPHANI BALUZII NOTÆ.

HANC fynodum a magistro Michaele celebratam fu-
tum in Hispaniarum provinciarum, legationem
illic obitam nomine Cœlestini III. Romani pontificis, cu-
jus legationis meminit Innocentius III. in libro primo
Regestor. epist. xcix. Occasionem autem mittendi tum in
Hispaniam legati eum Dulcie prius, quod, ut narrat Go-
defridus monachus sancti Pantaleonis ad Colonian, nono
anno. fuda fuerit iniquitas temporum & bellum
ingens contra Christianos & Mahumetanos in Galleacia,
ita ut Rex Hispaniæ meus periculo conditione cum eis fa-

ANNO CHRISTI 1195.

ANNO CHRISTI 1197.

CONCILIUM LANCIENSE

DE CONTINENTIA SACERDOTUM

A Petro Capuano S. A. L. celebratum anno Domini MCXCVII.

Starvisiensis in conciliorum epitome, ad annum MCXCVII. Authoritate, *inquit*, legati apostolici, Petri tituli S. Mariæ in Via lata diaconi cardinalis Capuani celebratum fuit concilium Lanciense. Qui singulas diœceses visitans, cum alia quædam, quæ adversus religiosi Christianæ, & conflituentibus ecclesiasticis, in facto pariter & profano ordine insolverant, correxit: tum fatta fynodo provinciali facerdotibus impervit, ut concubinas & uxores, quibus tum A passim libere urebantur, a se abdicarent. Ac illud præterea conflituit, ut profani homines publice in templis matrimonio conjungerentur.

G. C. Edita elle Polonis a Petro Capuano hæc decreta narrat Michovvenda, at fine alla concilii mentione: nempe & Cracovæ atque has leges ait in fynodo a legato conditas; fed Lancienfem nominatim non exprimit. Eidem hæc in parte favere videtur habiti, qui diœcesim hanc ex alius gentis fore monumenti putant.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD GERUNDAM,

In quo Petrus Aragonum Rex conflitutionem edidit adversus hæreticos.

In Nitio nomi principatus Petrus Rex Aragonum, B
filius Rudephonfi, confirmationem edidit anno 1197. apud Gerundam, qua obtemperans facrofanctæ Romanæ ecclesiæ canonibus, qui hæreticos a conspectu Dei, & gentis, & catholicorum communione exclusos absque damnandos ac perfequendos conjuxerunt; Valdenses videlicet, qui vulgariter dicebantur Sabatati, feue paupores de Lugduno, & alios omnes hæreticos, ab omni urbe dicitur ne exire poffit, minisfris regis præcipiant, ut eos extra compellerent intra Dominicam Paffionis Domini, ufque fub pœna confiscationis bonorum, & corporalis exilii, quam, additis etiam pœnis adversus ejusdem minisfros, fi negligentes fuerint. Huic autem edicto, dum conscribe- C retur, interfuere Raymundus Barcinonensis, Guillelmus de Ponelly, & Guillelmus Montisregalis, Dertusæ Hugo Comes Emporitanus, & alii. Decretum ipsum ex archivo ecclesiæ Gerundensis ab illustriss. Petro de Marca eruimus, tom. 8.

Petrus Rex Aragonum & Comes Barcelonensis universis Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris Ecclesiarum Dei præsatis atque rectoribus, Comitibus, Vicecomitibus, Vicariis, Meriinis, Bajulis, Militibus, burgensibus, omnibusque populis in regno & potestate nostra constitutis salutem & integram Christianæ religionis observantiam. Quoniam Deus populo fuo nos præcifit vo- D luit, dignum & juftum eft ut de falvatione & defenfione ejusdem populi continuam pro viribus geramus follicitudinem. Quapropter præcipientes mandamus patrum noftrorum in fide imitatores, facrofanctæ Romanæ Ecclefiæ canonibus obtemperantes, qui hæreticos a conforfio Dei & fanctæ Ecclefiæ & catholicorum omnium excludere absque damnandos ac perfequendos confuerunt; Valdenfes videlicet, qui vulgariter dicuntur Sabatati, qui & alio nomine fe vocant paupores de Lugduno, & omnes alios hæreticos quorum non eft numerus nec nomina funt nota, a fanctæ Ecclefiæ anathematizatos, ab omni regno & potestativo noftro tanquam E inimicos crucis Chriſti Chriſtianique fidei violatores & noftros etiam regnique noſtri publicos hoſtes exire ac fugere diſtricte & irremeabiliter præcipimus. Et ſub eadem diſtrictione Vicariis, Bajulis, & Meninis totius noſtræ terræ ut ad eorum eos compellant ufque ad Dominicam paſſionem

Concil. General. Tom. XIII.

nis Domini mandamus. Et ſi poſt tempus præfixum aliqui in tota terra noſtra eos invenerint, deabus partibus terræ ſuarum confiscatis, tertia ſit inventoris, corpora eorum ignibus crementur. Eidem mandato fortiter addimus contra dictos Vicarii, Bajuli, Merini caſtellanos & caſtrorum dominos qui eos in caſtris ſuis & villis recipiunt nec nean ut de villis & caſtris ſuis & de omni terra ſua infra tridium poſt ſuum nuntium eos non fuerint poſtpoſita occaſione eiciant & nullum prorſus ſubſidium eis conferant. Quod ſi monitis eorum aquiſcere noluerint, omnes homines villarum ſeu Eccleſiarum vel aliorum locorum religioſorum in diœceſi illius Epiſcopi conſtituti in cujus territorio idem caſtrum ac dominus caſtri vel ville locatenens ejusdem fuerit, ad ſuum & noſtrum fuorum Vicarios, Bajulos, & Merinos noſtros illius epiſcopatus fuper caſtra & villas eorum & fuper loca ubi inventi fuerint, & de damno quod caſtrum ſeu dominus caſtri eorumve vel villarum aut receptoribus dictorum nefandorum dederint nullatenus teneantur. Sed ſi ſequi eos noluerint ex quo eis denunciatum fuerit, altera iram & indignationem noſtram, quam ſe noverint incurſuros, vigenti aureos pro pœna ſingulis eorum, niſi juſte & legitime ſe excuſare poterint, noſtro præſidium. Si quis igitur contra hoc die & deinceps præditos Valdenſes ſeu Sabatatos aliſove hæreticos cujuſcumque ſectæ in domibus ſuis recipere vel eorum fimilem,ut prædicitur,non aliquam audire aut eis ullum aut aliud aliquid benefitium fargiri vel eis credere ofve defendere aut in aliquo aſſenſum præbere præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & noſtram ſe noverit incurſurum, hoſque ſuis abſque appellationis remedio confiſcandis, ſe tanquam reum criminis læſæ majeſtatis puniendum. Hoc autem noſtrum edictum, & perpetuam conſtitutionem per omnes civitates, caſtella, & villas regni noſtri, & dominationes, ac per omnes terras poteſtati ſeu juriſdictioni noſtræ ſubjectas omnibus dominicis diebus per omnes parrochiales Eccleſias recitari jubemus & ab Epiſcopis cæteriſque Eccleſiarum rectoribus atque Vicariis, Bajulis, Juſtitiis, Merinis, & omnibus populis inviolabiliter obſervari, & præditum ponam tranſgreſſoribus inferendam irrevocabili-

ANNO CHRISTI 1195.

ctum fuerit, episcopus loci, seue desiderat pro- A
prium & affectat honorem, clericum quemlibet
aliter facientem officio ecclesiastico beneficioque
suspendat.

Stabilivit præterea legatus idem, quod quia
peccato saturitatis Israeliticus populus ab hostibus legitur superatus, & eos in parva postmodum
manu, placato per ieiunium Domino, superavit:
e multiplicitas fercularum, quæ hodie vix finium
obtundit & meliora cogitare non finit, de clericorum mensa præcipue subtrahatur: & duobus
fercula tantum vel piscium ad plus, præter vegetationes & caseata gratis oblata, contenti juxta
verbum Jesu Christi, omnes episcopi & clerici,
attendant ne corda eorum crapula vel comessationibus aggraventur. Si vero clerici has institutio- B
nes a volueritis observare, pœnam propositæ maxime
quo Jerosolymitana terra Saracenorum dominio
subjacet asscitillata, & Hispania solito acrius inf-
flatur ab ipsis: episcopos loci, eos canonica cen-
sura compescat.

Statuit etiam prædictus legatus, ut matrimonia
non nisi secundum fcita canonum contrahantur.

Posuit etiam in excommunicatione omnes illos,
immo confirmavit sententiam jam latam in ipsos
de Cupertagno vel ultra, qui dominum R.
dovenlem episcopum cepertur, & ufque ad reden-
ptionem male tractarunt: terram eorum nihilo-
minus subjacentes interdicto, donec fatisfactionem
exhibeant competentem.

In fine quoque omnium addidit, ut quia in plu- C
ribus locis provincia Narbonenfis, hæretici fiunt,
in consilio archiepiscopi & episcoporum sit, qualiter pro eorum, quæ superius statuta fant, tran-
gressione, interdicta debeant observari: ne oc-
casione generalis & diutini interdicti, hæresis
occasio patetat ad simplices catholicæ fidei fup-
plantandos.

STEPHANI BALUZII NOTÆ.

HANC fynodum a magistro Michaele celebratam fu-
tum in Hispaniarum provinciarum, legationem
illic obitam nomine Cœlestini III. Romani pontificis, cu-
jus legationis meminit Innocentius III. in libro primo
Regestor. epist. xcix. Occasionem autem mittendi tum in
Hispaniam legati eum Dulcie prius, quod, ut narrat Go-
defridus monachus sancti Pantaleonis ad Colonian, nono
anno. fuda fuerit iniquitas temporum & bellum
ingens contra Christianos & Mahumetanos in Galleacia,
ita ut Rex Hispaniæ meus periculo conditione cum eis fa-

ANNO CHRISTI 1196.

CONCILIUM PARISIENSE

De reformando matrimonio Philippi Augusti Franc. regis & Ingeburgis a duobus fedis apost. legatis celebratum anno Domini MCXCVI.

Philippus Augustus Ingeburgem Canuti Danorum regis fororem, conjugem duxerat anno MCXCIII. Id- D
cademque die, *ait Rigordus*, instigante diabolo, E
uxorem tam longo tempore cupitam, exosam habere cœpit. *Mosque præterea & enfangeniatus* per
censuram ecclesiasticam matrimonium eft separatum. Pontifex Cœlestinus ad conquestionem Danorum, misit legatos suos in Franciam, Meliorsalicet presbyterum cardinalem, & Centium subdiaconum. Qui Parisius venientes, convocavit
rerunt concilium omnium archiepiscoporum, &
episcoporum, necnon abbatum totius regni. In
quo tractaverunt de reformando matrimonio inter
Philippum regem, & uxorem ejus Ingeburgem.
Sed quia fatis fuerat causæ multi non valentes latis-
fac. timentes etiam pelli sua, nihil ad præsentem
declaverunt.

G. COST. Hæc ad annum MCXCIII. narrat Rigordus: quo anno cum Ingeburgem Philippus duxisset, simul & matrimonium retexi, & ea quæ matrimonii occasione dicende conseguuntur. Nam legatus concilii parisiens con anno sequenti. missus esse in Galliam, ex eo intelligimus, quod ad *conquestionem Danorum*, ut Rigordus inquit, fuit missus. Conciliorum autem ejus Centium Danorum regem antea Rogerus Hovedenus, cum alterum conspexerit Philippum. Quod ab eo factum esse anno MCXCV. & referunt Francicorum scriptores omnes, & auctarium Aquicinctinum Rogerus unus pauci memorant, ubi finem felicem anni MCXCV. scribit expostulantibus Canutum deditse literas ad Cœlestinum. Quod cum ratione nostra non pugnat.

G. C. DIVIONENSE concilium de eodem Philippi divortio celebratum collocat Rioux anno MCXCV. sed post annos duos rejiciendum esse, mox intelligetur.

ANNO CHRISTI 1197.

CONCILIUM LANCIENSE

DE CONTINENTIA SACERDOTUM

A Petro Capuano S. A. L. celebratum anno Domini MCXCVII.

Starvisiensis in conciliorum epitome, ad annum MCXCVII. Authoritate, *inquit*, legati apostolici, Petri tituli S. Mariæ in Via lata diaconi cardinalis Capuani celebratum fuit concilium Lanciense. Qui singulas diœceses visitans, cum alia quædam, quæ adversus religiosi Christianæ, & conflituentibus ecclesiasticis, in facto pariter & profano ordine insolverant, correxit: tum fatta fynodo provinciali facerdotibus impervit, ut concubinas & uxores, quibus tum A passim libere urebantur, a se abdicarent. Ac illud præterea conflituit, ut profani homines publice in templis matrimonio conjungerentur.

G. C. Edita elle Polonis a Petro Capuano hæc decreta narrat Michovvenda, at fine alla concilii mentione: nempe & Cracovæ atque has leges ait in fynodo a legato conditas; fed Lancienfem nominatim non exprimit. Eidem hæc in parte favere videtur habiti, qui diœcesim hanc ex alius gentis fore monumenti putant.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD GERUNDAM,

In quo Petrus Aragonum Rex conflitutionem edidit adversus hæreticos.

In Nitio nomi principatus Petrus Rex Aragonum, B
filius Rudephonfi, confirmationem edidit anno 1197. apud Gerundam, qua obtemperans facrofanctæ Romanæ ecclesiæ canonibus, qui hæreticos a conspectu Dei, & gentis, & catholicorum communione exclusos absque damnandos ac perfequendos confuerunt; Valdenses videlicet, qui vulgariter dicebantur Sabatati, feue paupores de Lugduno, & alios omnes hæreticos, ab omni urbe dicitur ne exire poffit, minisfris regis præcipiant, ut eos extra compellerent intra Dominicam Paffionis Domini, ufque fub pœna confiscationis bonorum, & corporalis exilii, quam, additis etiam pœnis adversus ejusdem minisfros, fi negligentes fuerint. Huic autem edicto, dum conscribe- C retur, interfuere Raymundus Barcinonensis, Guillelmus de Ponelly, & Guillelmus Montisregalis, Dertusæ Hugo Comes Emporitanus, & alii. Decretum ipsum ex archivo ecclesiæ Gerundensis ab illustriss. Petro de Marca eruimus, tom. 8.

Petrus Rex Aragonum & Comes Barcelonensis universis Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris Ecclesiarum Dei præsatis atque rectoribus, Comitibus, Vicecomitibus, Vicariis, Meriinis, Bajulis, Militibus, burgensibus, omnibusque populis in regno & potestate nostra constitutis salutem & integram Christianæ religionis observantiam. Quoniam Deus populo fuo nos præcifit vo- D luit, dignum & juftum eft ut de falvatione & defenfione ejusdem populi continuam pro viribus geramus follicitudinem. Quapropter præcipientes mandamus patrum noftrorum in fide imitatores, facrofanctæ Romanæ Ecclefiæ canonibus obtemperantes, qui hæreticos a conforfio Dei & fanctæ Ecclefiæ & catholicorum omnium excludere absque damnandos ac perfequendos confuerunt; Valdenfes videlicet, qui vulgariter dicuntur Sabatati, qui & alio nomine fe vocant paupores de Lugduno, & omnes alios hæreticos quorum non eft numerus nec nomina funt nota, a fanctæ Ecclefiæ anathematizatos, ab omni regno & potestativo noftro tanquam E inimicos crucis Chriſti Chriſtianique fidei violatores & noftros etiam regnique noſtri publicos hoſtes exire ac fugere diſtricte & irremeabiliter præcipimus. Et ſub eadem diſtrictione Vicariis, Bajulis, & Meninis totius noſtræ terræ ut ad eorum eos compellant ufque ad Dominicam paſſionem

Concil. General. Tom. XIII.

nis Domini mandamus. Et ſi poſt tempus præfixum aliqui in tota terra noſtra eos invenerint, deabus partibus terræ ſuarum confiscatis, tertia ſit inventoris, corpora eorum ignibus crementur. Eidem mandato fortiter addimus contra dictos Vicarii, Bajuli, Merini caſtellanos & caſtrorum dominos qui eos in caſtris ſuis & villis recipiunt nec nean ut de villis & caſtris ſuis & de omni terra ſua infra tridium poſt ſuum nuntium eos non fuerint poſtpoſita occaſione eiciant & nullum prorſus ſubſidium eis conferant. Quod ſi monitis eorum aquiſcere noluerint, omnes homines villarum ſeu Eccleſiarum vel aliorum locorum religioſorum in diœceſi illius Epiſcopi conſtituti in cujus territorio idem caſtrum ac dominus caſtri vel ville locatenens ejusdem fuerit, ad ſuum & noſtrum fuorum Vicarios, Bajulos, & Merinos noſtros illius epiſcopatus fuper caſtra & villas eorum & fuper loca ubi inventi fuerint, & de damno quod caſtrum ſeu dominus caſtri eorumve vel villarum aut receptoribus dictorum nefandorum dederint nullatenus teneantur. Sed ſi ſequi eos noluerint ex quo eis denunciatum fuerit, altera iram & indignationem noſtram, quam ſe noverint incurſuros, vigenti aureos pro pœna ſingulis eorum, niſi juſte & legitime ſe excuſare poterint, noſtro præſidium. Si quis igitur contra hoc die & deinceps præditos Valdenſes ſeu Sabatatos aliſove hæreticos cujuſcumque ſectæ in domibus ſuis recipere vel eorum fimilem,ut prædicitur,non aliquam audire aut eis ullum aut aliud aliquid benefitium fargiri vel eis credere ofve defendere aut in aliquo aſſenſum præbere præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & noſtram ſe noverit incurſurum, hoſque ſuis abſque appellationis remedio confiſcandis, ſe tanquam reum criminis læſæ majeſtatis puniendum. Hoc autem noſtrum edictum, & perpetuam conſtitutionem per omnes civitates, caſtella, & villas regni noſtri, & dominationes, ac per omnes terras poteſtati ſeu juriſdictioni noſtræ ſubjectas omnibus dominicis diebus per omnes parrochiales Eccleſias recitari jubemus & ab Epiſcopis cæteriſque Eccleſiarum rectoribus atque Vicariis, Bajulis, Juſtitiis, Merinis, & omnibus populis inviolabiliter obſervari, & præditum ponam tranſgreſſoribus inferendam irrevocabili-

ter mandamus. Scien dum etiam quod si qua personas nobilis aut ignobilis ausu vel aliquos praedictorum refandorum in aliqua parte regionum nostrarum invenerit, quodcumque malum, dedecus, & gravamen, praeter mortem & membrorum detruncationem, intulerit, gratum & acceptum habebimus, & nullam inde poenam permittemur quoquo modo incurrere, sed magis ac magis gratiam nostram fe noverit promereri, & post bonorum spoliationem, dedecus & gravamen quod eis irrogaverint, tenuantur tradere corpora Vicariis aut Bajulis nostris ad justitiam quam inde fieri mandavimus exequendam. Si vero, quod non credimus, Vicarii, Bajuli, Merini, & tenentes terrae nostrae homines vel populi circa hoc regiae dignitatis nostrae mandatum negligentes vel desides extiterint, seu contemptores vel transgressores inventi fuerint, bonorum eorum confiscatione procul dubio mulctabuntur & eadem poena corporali qua referali plectentur. Ad ultimum omnibus praedictis Vicariis, Merinis, & Bajulis nostris praecipiendo & futuris firmiter injungimus ut post admonitionem vel litterarum receptionem illius Epilcopi aut ejus nuntii in cujus dioceli fuerint conflituti, infra olto dies ad ejus accedatis praesentiam, & ea, quae sacrosanctis corporaliter evangeliis ea quae superius fieri mandavimus jurerint fideliter fe in perpetuum obfervaturos. Quod si facere noluerint, praeter iram & indignationem nostram pona ducentorum aurorum feriantur. Data Gerundae in praesentia Raymundi Terracenensis Archiepiscopi, Gaufredi Gerundensis Episcopi, Raymundi Barchinonensis Episcopi, Guillelmi Ausonensis Episcopi, & Guillelmi Elnensis Episcopi, per manum Johannis Beaxensis Domini Regis Notarii, & mandato ejus lcripta anno Domini millesimo centesimo nonagesimo septimo. Hujus edicti & praeceptae conflitutionis tenes fuit Pontius Hugo Comes Empuritanensis, Guillelmus de Cardona, Gaufridus de Roccaberino, Raymundus de Villa Mulorum, Raymundus Gaucerandi, Bernardus de Portella, Guillelmus de Granata, Petrus Latronis, Eximinus de Lusia, Michael de Lusia, Guillelmus de Cervaria, Petrus de Torricella, Arnaldus de Salis, Petrus Alfonsenlis Sacrifta, Berengarius de Palacolo Barchinonenlis facrifta, & Guillelmus Durfortis. &c.

A

feretae & modo debito baptizatae, & formam verborum in Romano integre protulisse, approbet factum: fin autem non, baptizet puerum modo debito. Et hic eft modus: Petre, fi ex baptizatus, non te baptizo; fi non es baptizatus, ego baptizo te, &c.

5. Ad elerandum parvum de fonte, tres ad plus recipiantur; quod enim amplius eft, a malo eft.

CAP. IV. *Capitula de sacramento confirmationis.*

1. Sacerdotes frequenter moneant populum ad confirmationem puerorum.

2. Ad baptilmum debet fulcipi facramentum confirmationis.

B 3. Quod fi confirmandos adultus fuerit, confiteatur prius, & poflea confirmetur.

4. Sape dicatur laicis, nec expedient diu ad confirmandum pueros adventum elcipi, led dicant eos ad eum, nili adeli audiendum prope: & quod poflint nomina natari pueris, fi velint, in confirmationem, aut fi vilum fuerit expedire.

5. Nullus facerdos confirmare aut conlecrare virgines praelumpferit: foluis epilcopi eft confirmare, virgines conlecrare, ecclelias dedicare, ordines dare.

CAP. V. *Capitula de sacramento altaris:*

1. Summa reverentia & honor maximus facris altaribus exhibeatur, & maxime ubi facrofanctum corpus Domini reflervatur, & Miflis celebratur.

2. Linteamina altaris & indumenta fape abluantur, ad reverentiam & praefentiam falvatoris noltri, & totius curiae coelellis, quae cum eo praelens adeft quotiens Miflae celebrantur.

3. Calices, quibus infirmi communicantur, decorentur, & mundi cuftodiantur, ut devotius communicentur.

4. Ampullulae vini & aquae in miniflerio altaris mundae & integrae habeantur: fimiliter ampullulae chrilmatis & olei lanctl.

5. Non permittant presbyteri diaconos (comminatur epilcopus eis qui hoc non fervant) deferre infirmis facrofanctum corpus Domini, nili in necelfitate, cum facerdotes abiens fuerit; fed facerdotes cum magna reverentia & maturitate celebrat in pixide eburnea bene claufa, propter caflum, & cum lucerna praecedente, cantantes feptem pfalmos poenitentiales cum litania pro infirmo, eundo & redeundo. Si longa via fuerit, addant quindecim plalmos, & aliat orationes: fi enim debitum perfolvunt infirmo, & audiente invitant ad exhibendam Deo reverentiam & honorem & orationem.

6. Frequenter moneantur laici, ut, ubicumque viderint deferri corpus Domini, ftatim genua flectant tanquam Domino & Creatori luo, & junctis manibus, quoadusque tranlierit, orent.

7. In paleteri parte altaris cum fumma diligentia & honeltate lub clave facrofanctum corpus Domini cuftodiatur.

8. Nulli clerico permittatur fervire altari male ornato, * fervato in majori ecclelia, ut nili in fuperpellicio aut cappa claufa.

9. Nullus ibi in die Miflam audeat celebrare, aut cum duplici introitu, nili in magna neceflitate.

10. Nullus antequam matutinus diverit canonicus, & Primam, praelumat * aliqua neceflitate celebrare Miflam.

11. Ad horas beatae Virginis femper tertius ver-

In nomine fanctae Trinitatis incipiunt prohibitiones & praecepta obfervanda ab omnibus facerdotibus, data a venerabili Odone Parilienli epilcopo.

C

CAP. I. *De modo & tempore celebrandi synodum.*

1. *Fit Jovis in luce synodus qua proxima Lucae: Luxe Jovis hac replicat tertia pelcha lequens.*

IN principio lynodi, antequam canterur, Veni creator Spiritus, queratur utrum praelentes lint abbates & facerdotes qui tenentur lynodo interelle. Et hoc facto incipat epilcopus alta voce, Veni creator: quo finito dicantur orationes, his praecibus praecedentibus, Pater noller: Et ne nos, &c. Benedicamus Patrem, &c. Poft partum, &c. Lactamini in Domino, &c. Hiat pax, &c. Dominus vobilcum. Oratio, Omnipotens lempiterne Deus, qui dedilti familis tuis, &c. Actiones noltras quaelumus Domine, &c. Deus qui falutis aeternae, &c. Propitiare quaelumus Domine noltis famulis tuis per lanctorum tuorum, quorum corpora vel reliquiae in eccleha praelenti requielcunt, merita gloriola: ut eorum pia intercellione ab omnibus lemper protegamur adverlis. Infirmitatem noltram quaelumus Domine refpice, &c. Deus a quo lanctae delideria, &c. Per Dominum, &c. Fiatris oratoribus relidebunt, & legetur lectio: qua lecta fiet lermo.

D

CAP. II. *De eodem.*

1. Finito lermone licentiabit epilcopus laicos & lcholares, & alios clericos qui non debebunt lynodo interelle. Hoc facto legantur praecepta lynodi.

2. His expletis, dicantur capitula quae funt addenda, & in fine diltricte praecipiatur ut ferventur facerdotibus. Deinde lequuntur preces pro neceflitate locorum & perlonarum.

3. Diltricte praecipitur facerdotibus, ut jejuni intrent lynodum: in jejunio enim debet fieri & oratione.

4. Diltricte praecipitur, ut induti albis & ftolis

E

intret conlecrateli, infra otto dies ad ejus accedatis praelentiam, & ea, quae lacrolanctis corporaliter evangeliis ea quae luperius fieri mandavimus jurerint fideliter fe in perpetuum obfervaturos. Quod si facere noluerint, praeter iram & indignationem noltram pona ducentorum aurorum feriantur. Data Gerundae in praelentia Raymundi Terracenenlis Archiepilcopi, Gaufredi Gerundenlis Epilcopi, Raymundi Barchinonenlis Epilcopi, Guillelmi Ausonenlis Epilcopi, & Guillelmi Elnenlis Epilcopi, per manum Johannis Beaxenlis Domini Regis Notarii, & mandato ejus lcripta anno Domini millelimo centelimo nonagelimo leptimo. Hujus edicti & praeceptae conflitutionis teftes fuit Pontius Hugo Comes Empuritanenlis, Guillelmus de Cardona, Gaufridus de Roccaberino, Raymundus de Villa Mulorum, Raymundus Gaucerandi, Bernardus de Portella, Guillelmus de Granata, Petrus Latronis, Eximinus de Lulia, Michael de Lulia, Guillelmus de Cervaria, Petrus de Torricella, Arnaldus de Salis, Petrus Alfonsenlis Sacrifta, Berengarius de Palacolo Barchinonenlis facrifta, & Guillelmus Durfortis. &c.

A

fus dicatur, capitulo, ut obleryat 41. S. Maria mater gratiae, & antiphona in eccleha cum notis & devotione, vel in regendo an cavendo.

CAP. VI. *Capitula de confeflione.*

Confeflio conflitutae. Bicendi fup 2um 20. 1215. & ab omnibus

1. Sacerdotes circa confeflionem maximum curam adhibeant & cautelam, fcilicet ut diligenter peculia inquirant, aetatis, fexus, conditionis, & non nili a longe per aliquam circumltantiam, fic tamen ut ex peccatis detur materia confitendi.

2. Ad audiendum confefliones * communiter locum in eccleha ibi eligant facerdotes, ut communiter ab omnibus videri poflint: & in loco abditis, aut certis cubiculum, paflim recipiat confeflliones, nili in magna neceflitate vel infirmitate.

3. In confeflione habeat facerdos vultum humilem, & oculos ad terram, nec inlpiciat vultum confitentis, maxime mulieris, cauta debitae honeltatis, & patienter audiat quae dixerit in fpiritu lenitatis, & ei pro poffe lua plurimos modis perluadeat ut conflteatur integre: aliter enim dicat ei nihil valere.

* *Ineflum facient, deflorans, aut homicida, Pauciflem quaeras: papam, fi miferis ignoras. Sacrilegus, patri peruflor, vel Sodomita, Si peruflfliceficum: Simonus fuifti.*

5. Sacerdotes majora reterent majoribus in confeflionibus, ficut homicidia, facrilegia, peccata contra naturam, ineflum & ftupra virginum, injectiones manuum in parentes, vota fracta, & hujulmodi.

6. Sunt tria in quibus nullus habet poteflatem abfolvendi, nili dominus papa vel ejus vicarius, nili in periculum mortis: fcilicet in injectione manuum in clericos vel quolvis religiolos, in incendio, per quam lcientiam funt rotati fimoniaci: nihilo minus tamen talium rei remittendi ad epilcopum.

7. In dubiis lemper confeflor conlulat epilcopum aut lapientes viros, nili ex neceflitate; quoniam in confilio certitudo, lolvat lecurius aut liget, maxime in praelentes.

8. Adulta confeflione, lemper confeflor interroget confitentem, li velit abltinere ab omni mortali; aliter non abloivat eum, nec injungat ei poenitentiam, * ne inde confidat: fed moneat ut iterum faciat quidquid boni potest, ut Deus cor illius illuftret ad poenitentiam.

9. In injungendis partis poenitentiis ibi caveant facerdotes: lecundum enim qualitatem culpae & poflibilitatem confitentis debet elle qualitas poenitentiae, alioquin quod minus eft requatur ab eis.

10. *Cum furto rapias, cum fumore Simonis albas, De lic paflis clerum fua non fit ab ofpis.*

11. In furto, rapina, ufura, fraude, ibi valde cavent facerdotes: non alias injungant poenitentias, ficilicet Miflas, eleemolynam, & hujulmodi, priulquam reddiderint: non enim tale dimittitur peccatum, nili reflituatur ablatum.

12. Nullas Miflas quas injunxerit celebret, nec tricenarium nec annuale, & pro minus nullus trienale & quinquennale.

13. Frequenter praebyteri moneant ad confeflionem, & praecipue ab initio quadrageflimae inflanter praecipiant venire generaliter ad confeflionem.

14. In confeflione cavent fibi confeflores, ne

inquirunt nomina personarum cum quibus pecca-
verint confitentes, fed circumftantias tantum &
qualitates: & fi confitens indicaverit, arguat eum
confeſſor, & fecretum illud tenoat ſicut conſitentis
peccatum.

15. Nullus ira, vel odio, vel etiam metu mor-
tis in aliquo andeat revelare confeſſionem ſigno vel
verbo alibi, generaliter vel ſpecialiter, ut dicen-
do: Ego ſcio quales eſtis. Et ſi revelaverit, abſque
ſuo miſericordia debet degradari.

16. Omnes praecipiant ſubſtitutis jejunia ſervari,
ut jejunium quadrageſimae, quatuor temporum,
vigiliarum, niſi ex magna & rationabili cauſa con-
ſtat, & ſecum ferint: ex debito enim tenentur
facere talia jejunia.

CAP. VII. *Capitula contra matrimonium.*

1. Matrimonium cum honore & reverentia ce-
lebretur, nec cum riſu & joco; nec contemnatur,
etiam ſi ſecundae & tertiae ſint: antequam fiat,
ſemper tribus dominicis aut tribus feſtivis diebus
aquo diſtinctis, quaſi tribus edictis, perquirat
ſacerdos a populo ſub poena excommunicationis
de legitimitate ſponſi & ſponſae qui debent conjun-
gi, & ante fidem datam de conſtrahendo matrimo-
nio, & ante haec tria edicta nullus audeat aliquo
modo matrimonia celebrare.

2. Prohibeat firmiter laicis, per excommuni-
cationem, fortilegia ſieri: maleficî quoque & ce-
lantes conjunctionitam & illa impedimenta ma-
trimonii, votum, ordinem, conſanguinitatem,
affinitatem, diſparem cultum, compaternitatem,
quae tantum quatuor a matrimonio excludit perſo-
nas, compatrem, commatrem, filiolum, & fra-
trem & ſororem ſpiritualem, ſcilicet, filium vel
filiam patrini'.

3. Nullus ſacerdos audeat perficere matrimo-
nium in caſu dubio, inconſulto epiſcopo, ſed ad
eum ſemper referat omnes matrimonii dubietates,
ſi opus fuerit.

4. Prohibetur diſtricte ſub poena ſuſpenſionis ne
ullus ſacerdos aut capellanus exigat aliquid ante
benedictionem nuptialem, ſive pro teſtimonio fe-
rendo, ſive pro matrimonio celebrando, occaſio-
ne ſponſum quae debuerint pro nuptiis: celebra-
to autem matrimonio recipiat fercula ſua, & exi-
gat, ſi neceſſe fuerit, ſicuti conſuetum eſt.

5. Prohibeat ſacerdos in ecclefia publice ſub ex-
communicatione ne alter conjugum tranſeat ad re-
ligionem, aut recipiatur niſi per epiſcopum.

CAP. VIII. *De ſacramento Extremae Unctionis.*

1. Cum reverentia deferatur oleum ſanctum ad
infirmos, & eos ungant ſacerdotes cum magna
honore & orationum celebritate quae ad hoc ſunt
ordinatae, & nihil inde penitus exigatur, ſive a
paupere, ſive a divite: ſed ſi quid gratis datum
fuerit, gratis accipiant.

2. Ad ſacramentum extremae unctionis moneant
populum ſacerdotes, non tantum divites & fenes,
ſed pauperes & juvenes omnes a tempore diſcretio-
nis, maxime a quatuordecim annis & ſupra, &
ad omnes communiter, ut ſe paratos exhibeant,
cum neceſſe fuerit.

3. Docerant frequenter populum hujuſmodi ſa-
cramentum licite iterari, & ſaepe recipi, ſcilicet
in qualibet magna infirmitate unde metus eſt mor-
tis: & poſt ſuſceptum licite reverti ad opus conje-
gale cum qua contraxerit de infirmitate.

4. Librum qui dicitur Manuale habeant ſingu-

A li ſacerdotes parochiales, ubi continetur ordo ſer-
vitii extremae unctionis, catechiſmi, baptiſmi,
& hujuſmodi.

5. Habeant ſinguli Canones paenitentiales, &
ordinarium officium eccleſiae, ſecundum uſum &
modum qui ſervatur in eccleſia majori.

6. Moneantur ſacerdotes ne teſtamenta ſua or-
dinent per manum laicalem, & ipſi frequentes
prohibeant laicis ne ſua teſtamenta faciant ſine
praeſentia ſacerdotis, dicat epiſcopus quod non
faciant gis in unum.

Ibid. Nec ſacerdotes ordinent teſtamenta.

Ibid. quod non faciant gis.

Hic incipiunt communia praecepta ſynodalia.

1. Praecipitur ſacerdotibus ut omnes reditus
& poſſeſſiones eccleſiae ſcribant in miſſalibus
ſuis, & prohibetur penitus presbyteris & paro-
chianis, ne de his quae lunt eccleſiae aut presby-
teris alienent ab eccleſia, niſi per conſilium epi-
ſcopi.

2. Prohibetur diſtincte ne pro interrogio cor-
pus ſepeliri differatur, ſed poſt ſepulturam ex-
quat laudabiles conſuetudines. Idem dicimus de
ſimilibus.

3. Quicumque reædificaverit in cemeterio ec-
clesiae, ſi principalis pars domus per le
cedebit.

4. Tribus diebus continuis vocetur excommu-
nicandus, & niſi ad juſtitiam ſe obtulerit, & ſi-
dem dederit quod veniet ad diem ſibi aſſignatum,
ac diem ad reſtitutio nem veniverit, excommunica-
tur: & excommunicatus nullo modo abſolvatur,
niſi modo a majori, praeterquam in articulo mor-
tis, & tunc tamen data cautione, quod ſtabit judi-
cio eccleſiae.

5. Presbyteri ſuper citationibus faciendis cre-
dant his qui dederint fidem: fed ſuper excommu-
nicationibus faciendis non credant ſine literis.
Sententias audaciter ferant, latas diſtricte ſervent,
ut citius quam ſententiae deficiant, nemini par-
centes, aut timore, aut amore, nec pro abſolu-
tis eos habeant, niſi eis bene conſtiterit.

6. Mortuae in partu ſcindantur, ſi infans cera-
tae vivere; tamen ſi bene conſtiterit de morte
earum.

7. Sacerdotes audito parochianorum ſaorum
obitu, ſtatim abſolvant eos cum ſſalmis pro de-
functis, & collecta.

8. Item inhibetur ne faciant deſignationes
eccleſiarum in manu abbatum, vel quorumli-
bet patronorum, ſed in manu epiſcopi vel prae-
lati ſui.

9. Nou permittantur praedicatores ſuper arcas
celebrare, nec pulſare campanas per vicos, nec
loqui in eccleſia, nec praſentare reliquias, ſed
tantum deferant ferenda, & ſacerdotes pro illis
loquantur.

10. Exhortentur populum ſemper presbyteri
ad dicendam orationem dominicam, & Credo
in Deum, & ſalutationem beatae Virginis.

11. Moneant femper populum, & maxime
mulieres, ne faciant vota ſua, niſi cum magna
deliberatione, & aſſenſu virorum, & conſilio ſa-
cerdotum.

12. Nullus ſacerdos vel capellanus teneat in
domo ſua aliqua occaſione mulierem, niſi ſit
matec aut ſoror, aut talis de qua viſum ſit e-
piſcopo quod careat omni ſuſpicione inhone-
ſta.

13. Prohibetur penitus univerſis ſacerdoti-
bus ludere cum deciis, & intereſſe ſpectaculis,
vel choreis aſſiſtere, & intrare tabernas cauſa
potandi, & ſine amictu, ſcilicet cappa vel pal-
lio

CONSTITUTIONES. 733 734

B lio vel ſuperpellicio, & comite clerico vel laico
intrare domos alienas, aut diſcurrere per vicos &
plateas, & ne habeant cappas altas & veſtes inor-
dinatas omnino prohibetur.

14. Nullus clericus vel regularis accipiat de-
cimam de manu laici, niſi per manum epiſcopi.

15. Nullus clericus fidejubeat judaeo vel lene-
tatori, nec obliget pro pignore, aliquo modo or-
namenta eccleſiae vel libros judaeo.

16. Nullus praeſumat praedicandum, niſi ſit
autentica perſona, vel ab epiſcopo vel archidiaco-
no miſſus.

17. Nullus clericus faciat jusjurandum, ante-
quam fuerit epiſcopo praeſentatus.

18. Frequenter moneantur laici, ut non reti-
neant decimas, quas in periculum animarum ſua-
rum retinent.

19. Nullus clericus poteſt ſibi retinere decimas
ſine hereditatio poteſtas, ſed auctoritate epiſco-
pi poſſunt clerici fructus recipere, ita tamen quod
ſemper laborent, & quod ad eccleſiam reverta-
tantur.

20. Die dominica praecedenti ſynodum, fa-
cerdotes qui capellanos non habent in ſuis pa-
rochiis, ſemper inquirant publice in eccleſia ſi
qui ſint infirmi in parochia, & tertia ſequenti
die viſitent eos, ſi aliqui ſerine infirmi, etiam
non requiſiti, & faciant quidquid fuerit ad ſalu-
tem animarum, ne mora, quam faciunt ſunt in
ſynodo, ſint occaſio periculi: eorum nihilo mi-
nus tamen etiam ſalubri procuratores providean-
quam ſolent facere per capellanos vicinos qui re-
manent, & diaconos proprios.

21. Sacerdotes die octavo ſemper renovent fa-
cramenta ad fontem benedictum oleo & chri-
mate, & ſanctam euchariſtiam, ne vetuſtate
aliqui ad indevotionem moveri valeant aut er-
rorem.

22. Si negligentia evenerit, ut, praeſcto ca-
none & peracta confecratione, nec vinum nec
aqua reperatur in calice, debet ſtatim infundi
utrumque, & ſacerdotes reiterabit confecrationem
ab illo loco canonis, *Simili modo poſtquam cae-*
narum eſt, uſque ad finem: ita tamen ut illas
duas cruces omittat, quas ſingulariter fecit ſu-
per panem. Quod ſi de ſimplice vino vel de aqua
ſine vino fuit conſecratio, vinum repetatur pro
ſacramento, ſed aqua non repetatur: & ideo
ifta negligentia de aqua poſita ſine vino, ma-
jor & majori paenitentia emendanda eſt.

23. Si quid cecideric de ſanguine Domini ſu-
per corporale, refecindendum eſt ipſum corpo-
rale, & in loco reliquiarum obſervandum: ſi
palla altaris inde tincta fuerit, refecindenda pari-
ifta, & pro reliquiis ſervanda. Si ſuper in-
ſulam, vel ſuper album decoratur, abluatur
mitter fuit. Si ſuper quodlibet veſtimentum,
combutenda eſt pars illa, & pulvis in ſacrarium
imponendus eſt: ſi vero in terram cecideric, lin-
genda eſt terra: ſi in ipſum ſanguinem muſca,
vel aranea, vel aliquid tale cecideric, quia non
vine vomitu & periculo coporis *, eſt tergen-
dus, & radendus locus ipſe, five lapis, five
lignum, five terra, & pulvis in ſacrario repo-
nendus.

24. Porro ſi in ipſum ſanguinem muſca, vel
aranea, vel aliquid tale cecideric, quia non ſi-
ne vomitu & periculo corporis aliquando fumi poteſt, igne cremandum eſt, & tunc lingua
Domini fumatur: illud tamen quod immo cecí-
derit prius debet in calice vino perfundi, &
quanto cautius fieri poterit, ablui, & poſtea
ſuper oblationes combuſtae, & illam abluti onem

Infirmi quo modo viſitandi, & adminiſtrandi Euchariſtia Sacramentum.

*Ibid.

Quidam enim, licet jam elapsi fint tres anni ex A quo prædictos libellos habuerunt, ita funt negligentes, quod nondum habent picidem chorum, nec tabernaculum ubi reservetur cum honore corpus Domini, nec fontes fub clave, nec chrisma vel oleum in aliqua capsula.

56. Prohibeant facerdotes ne quis chorat coram, maxime in tribus locis, in ecclefiis, in cœmeteriis, & in proceffionibus.

57. Prohibeant facerdotes per excommunicationem, & maxime tempore vindemiarum, lingulis diebus dominicis, ne aliquis Chriftianus retineat apud fe marchum vindemiarum quem Judæi calcant aliquo modo, propter iftam horribilem immunditiam quam in contemptum facramenti altaris faciunt: & fi remanferit, detur porcis, vel expandant ad opus pro fimo.

58. Præcipiant per excommunicationem ftupe ne cariffires permittant Judæos laniare carnes fuas, nifi totum detineant Judæi.

59. Item prohibeant præcipitur presbyteris ne hoftias, licet non facratas, deat pueris ufu modo: & inhibeatur ne celebrent fine caligis.

60. Item prohibeatur diftricte ne facerdotes teftibus portent cum culpide, nec clerici eorum.

61. Item diftricte prohibeatur facerdotibus ne permittant prædicare aliquos ignotos five illiteratos, etiam extra ecclefiam, live in viis, five in plateis, five in aliis locis parochiæ fuæ: & fepe de dominicis diebus facerdotes moneant, & etiam fub pœna excommunicationis inhibeant parochianis fuis, ne tales audiant propter periculu hæreficum & errorum quos feminant.

62. Item diftricte præcipitur presbyteris quod moneant parochianos fuos & parochianas, quod providentiæ ecclefiæ fuæ, quæ multum indiget ubi, & ubi, & totaliter, ne laboret.

63. Item moneant folicite & affidue parochianos fuos, ut in Albigenfes hæreticos fe accingant; & iterum eandem habebunt indulgentiam quam alias habuerunt.

64. Item moneant presbyteri fub pœna excommunicationis omnes illos qui crucem habuerunt, & votum fuum non funt profecuti, quod crucem fuam & proponant refumere, & portare.

65. Item præcipitur omnibus presbyteris, quod excommunicent in generali omnes illos qui fecerint confœderationes contra presbyteros fuos, vel contra ecclefias fuas.

66. Item præcipitur presbyteris, ut cum aliquis conftituerit eis, fe habere deditiæ ultimi mallerii de matrimonio contrahendo cum ea, & poft fidem datam cognovit eam, non dent ei licentiam contrahendi cum alia, quoniam fequens carnalis copula cum illa cui fidem dedit matrimonium confirmavit.

67. Item diftricte præcipitur presbyteris & fub excommunicatione, ne aliquos matrimonio clandeftino conjungant vel benedicant.

68. Item excommunicentur omnes illi qui faciunt fe conjungi clandeftine, aut benedici, & omnes illi qui interelle præfumunt facerdotes.

69. Item præcipitur presbyteris ut, quotiens dubium erit quando aliqua jejunia vel proceffiones inftituta fuit deben, ficut in feftis fancti Marci, petant a decano lori, & fine ejus confilio ea facere non præfumant.

70. Item præcipitur presbyteris, ut, quando mulieres poft puerperium venerint ad purificationem, dent eis tantummodo panem benedictum, & corpus Domini eis nullo modo propinent, nifi re- B preffe petant, & prius confeffæ fuerint.

71. Item moneant presbyteri parochianos fuos in confeffionibus & in prædicationibus fuis, ut faltem femel in anno peregrinando vifitent ecclefiam Parifienfem.

72. Præcipitur diftricte omnibus presbyteris, ut pro domino rege faciant fpecialem commemorationem, quando poterunt.

73. Item præcipitur presbyteris, quod finguli ferebunt nomina parochianorum fuorum contractum ecclefiæ Parifienfis, & etiam fcribant pro quanto quilibet eft confrater.

74. Item præcipitur presbyteris, ne recipiant capellanos live confitentia epifcopi vel archidiaconi.

75. Item præcipitur presbyteris, quod nihil exigant a parochianis fuis, eo quod teftimonium dant pro eis, quando debent matrimonium contrahere.

76. Item prohibetur diftricte, ne diceroni ullo modo audiant confeffiones, nifi in artículo necceffitate; claver enim non habent, nec poffunt abfolvere.

77. Præcipimus omnibus decanis, quod inquirant de cetero, & in feriptum redigant nomina omnium presbyterorum: qui in decanatibus fuis decedent, cuque deferant ad fynodum rectantia, ut ortenus pro eis, & monentur finguli presbyteri ad faciant certum fpeciale: hoc enim libertiffime debent facere, quia, cum deceflerint, fieli- C militer pro eis.

78. Item diftricte præcipitur presbyteris omnibus, quod excommunicent ter in anno feliitenia pafcha, in nativitate Domini, & in feito eccleiæ, omnes illos qui fcienter celant feuda Parifi & omnes illos qui fciunt fuper hoc aliquid, & nihil lud revelaverint Parifienfi epifcopo, vel ejus mandatario.

79. Item præcipimus fingulis presbyteris, quod annuatim, idque in craftino S. Trinitatis, adniverfarium omnium confratrum B. Mariæ per totam Parifienfem diœcefin celebretur.

80. Præcipimus ut moneatur, non Judæis præftare rotas, fecundum quod præcipitur eft: & D liloquin compellantur per excommunicationem.

NOTA SEVERINI BINII.

Odo Henrici II. Augliorum regis, & regis Galliorum confeffionarius, invitus ad epifcopatum Parifienfem Mauritio mortuo raptus eft. Pure eleemofynam concedunt fuerymni. Adolefcentem Gregorius VII. 1. 1. 1. pari epifcopi honore excepit. Quem in Anglia exilio tum uberem habebat; tribus fcholaftici pugnabat difperfe dedimus: ita ut parentes fui dicerer. Vixit ad annum 1175. Vide plura apud Petrum Blefenfem, epift. 127. & 128. Vide & Baron. Tom. 12. anno 1187. num. 81.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Male has confiteriones Binius retulit ad Gregorii VII. pontificatum, & qui obiit an. 1187. cum Odo Parifienfis epifcopus non fuerit, nifi poft novem ut minimum annos. Mauritio enim fuccefit, qui anno demum 1196 obiit.

ANNO CHRISTI 1198.

VITA INNOCENTII PAPÆ III.

INNOCENTIUS ejus nominis tertius, Lotharius antea appellatus, juventa exigitta annorum vel paulo amplius, fed egregie prudens & eruditus, mirabili omnium confenfu ex cardinale diacono, altero die poft obitum Cæleftini papæ quinti, nimirum Idibus Januarii anno 1198. creatus eft pontifex tempore Ottonis quarti regis Germaniæ: cui contra Philippum Barbaroffæ filium reclamantem magis favens, coronam imperii cum benedictione folita contulit, & ex caufa juftiffima victiffim abftulit. Nam cum donationem illam, quæ Mathildi filiæ Rogerii principis Siciliæ Marchiam Apuliæ Romanæ eccleſiæ donaverat, ille poft imperatam imperii coronam, tanquam invalide circa confenfum imperii principum factam fibi vendicaret; ac præterea etiam contra juſurandum quod paulo ante emiſerat, ut beatus Antoninus tertia parte chronici fuæ decimonono annotavit, Apuliam & Calabriam vi & armis ſibi fubjiciens, mandatis apoſtolicis obedire contemnere: papa ſententiam excommunicationis primum, ac poſtea privationis & depoſitionis in eum ferens, Sigefrido archiepiſcopo Moguntino, ut eſt apud Trithemium in chronico Hirſaugienſi, præcepit ut per totam Alemannian imperatorem excommunicatum & ab imperio depoſitum denunciaret: quod & fecit. Interea cum Otto archiepiſcopum perſequens neque ab obſtinatione petenda, neque de tranſactione incunda quidquam curaret, Innocentius papa Fridericum II. Henrici ſexti filium ex Conſtantia, de conſilio regis Franciæ, ex voluntate etiam certorum principum Germaniæ, e Sicilia evocavit in Alemanniam miſit, mandans principibus imperii ut ipſum in imperatorem ſuſciperent. Otto cum Philippo ſui Friderico quidem occerrit; ſed derelictus a ſuis, loco cedere, & in Saxoniam feceſſere compulſus eſt. Friderico vero ab omnibus tanquam rex, in conventu principum Aquiſgrani habito, ſuſcepto eſt. Poſtea Otto contra Philippum Francorum regem, qui Friderico ſtudebat, in bellum una cum rege Angliæ avunculo ſuo, quoque Brabantiæ duce & comite Flandriæ profectus, apud Tornacum ſuperatus, ac demum anno Domini 1216. ab omnibus defertus, & pene mentis dolore inſtimatus, meritaque oppugnatæ Romanæ ſedis pœna Deo vindice mulctatus, poſt multas angoſtias mortuus eſt. „ Initio pontificatus ſui, ait Rogerus, „ qui ſub ipſo hiſtoriam Anglicæ ſcripſit, ſtatum curiæ in melius mutare volens, majorem partem janitorum & oſtiariorum curiæ abjecit, ut conquertes tam clerici quam laici, liberiores ad eum haberent acceſſus. Et paulo infra: Poſt confecrationem illius, præſertim & tribuni Urbis & cæteri Romani, exegerunt ab eo reditus & conſuetudines, quas prædeceſſores ſui Romani pontifices iis impendere ſolebant. Quibus ipſe reſpondit, ſe hoc nunquam fa&urum: cum, ſi fieret, contra Deum & in præjudicium Romanæ eccleſiæ facere. Quod Romani audientes irruerunt in bona illius, & diripuerunt ea: ipſe vero excommunicavit eos. Pterea ſolymitanam urbis, quam ſub Urbano III. Saraceni occupaverant, recuperationem plurimum exoptans, literis legatiſque miſſis, omnes ad hoc bellum eſt cohortatus: ſecutuſque prædeceſſorum ſuorum veſtigia, ad depravatos mores populi corrigendos, ad hæreticos damnandos, & principes populumque ad terram ſanctam recuperandam, Lateranenſem ſynodum ecumenicam XII. indixit, eique inter annos 1213. epiſcopos præſedit. Ad omnes pene Europæ regnæ & epiſcopos literas ſalubrium conſilioruni plenifſimas ſcripſit, quas legi, & ut ait Trithemius in chronico Hirſaugienſi, in judicis obſervari mandavit. Eodem authore Livonia, ut ait Bloudus, & eden Chriſti ampleva fuit. Hujus pontificis mandato per Simonem comitem Monttortenſem, Germanorum auxilio freturn, Albigenſes hæretici in Gallia ante annos aliquot exorti, partim fugati, partim vero per legatum ſedis apoſtolicæ ad pœnitentiam & unionem eccleſiæ recepti fuerunt. Hoc tempore fanctus Dominicus ordinem Prædicatorum, ſanctus Franciſcus ordinem Minorum, in Italia inſtituerunt, multoſque hæreticorum & infidelium ad fidem Chriſti converterunt.

Almaricus de viginti erroribus auctor, cum Almaricus cum ſuis ſectatoribus combuſtus.
ſectatoribus ſuis ſtatuis pluribus Pariſius poſt obitum exhumatus, combuſtus eſt. *Gaguinus libro 6.* Hæreticorum eorum, qui Trithemio auctore in Alſatia docebant, ſedum carnium quovis tempore, etiam in quadrageſima, licitum eſſe, fornicationem, ut quæ naturali inclinationi conveniens foret, non eſſe prohibitam, ab antiquitate apud Argentinam uno die combuſti fuerunt. Pontifex dum poſt hanc tandem pacis faciendæ cauſa inter Philippum & Genuenſes Piſanoſque fe contuliſſet, in oppido illo mortuus eſt, ut ait Urſpergenſis, octavodecimo Kalendas Auguſti, anno Domini 1216. poſtridie in pontificatus ſui annis octodecim, menſibus quinque, & aliquot diebus.

Otonis error. Quid ſenſerit de tranſubſtantiatione Euchariſtiæ.

ADMONITIO GABR. COSSARTII S. J.

De Innocentii III. & conſequentium pontificum ejus epiſtolis.

Finem hic facimus coarctevndi pontificum epiſtolas, quarum nimia varietate & copia ab immenſum hæc volumina excrefcerent. Quin enim bullarum, & brevium modus? Accedit quod nullo jure periclitari præterminiſtras, cum in bullario, in Bzovii, Raynaldi, Valdilagi, Spondanique annalibus, aliiſque collectionibus, reperiri a ſtudioſis ſolebat poſſint.

Innocentii vero hujus omittendarum epiſtolarum cauſa multo etiam eſt inſtior, cum unum in corpus collecta brevi, ut ſperamus, prodeuent fint.

Epiſtolæ Innocentii quales.

CONCILIUM SENONENSE,

ADVERSUS HÆRESIM POPULICANAM,

Anno Domini MCXCVIII. celebratum.

ANno Domini M.C.XCVIII. *inquit chronicon Autissiodorense Roberti Monachi S. Marianici, hæresis Populicana, omnium hæreseon fœculentissima, virulentas radices suas late quidem, sed latenter, hoc tempore propagarat.* Apud urbem Nivernis, Abbas S. Martini, & decanus majoris ecclesiæ, de hoc pestilentissimo errore notatus, episcoporum assumtur concilio, Senonis convocato: ibique Abbas deponitur, Decanus suffenditur: & sic ad fidem apostolicam destinantur. *Hadleum chronicon.*

Abbatis & Decani causam Innocentius III. amplius explicat in epistolis, quas subjicio.

** INNOCENTII III. EPISTOLA ad Michaelem Archiepiscopum Senonensem.

INter solicitudines nostras, &c. *Et infra*, Sane sicut ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, cum ad preces venerabilis fratris nostri Autissiodorensis episcopi ad villam, quæ Caritas dicitur, accessisset, præsentibus eodem, & venerabilibus fratribus nostris Nivernensi & Meldensi episcopis, in unum fecit fideles ville quantum congregari: ubi de hæreticis, & eorum dogmatibus inquisitione diligenti habita, inter alios, quos super hæretica pravitate reperiit publice infamatos, Decanum Nivernensem comminavit: didicitis opinione gravari, & in eo, & per eum non modicum fuisse scandalum catholicorum animis declaratum. Unde propter vehementem infamiam, & gravem scandalum, ipsum ab officio, & beneficio fuspendibit apud Autissiodorum ei dicm certum assignans, quo tuo se conspectui præsentaret, ab obiectis crimine defensurum. Cumque statuto termino ad tuum præsentium accessisset, præsentibus dictis Autissiodorensi & Nivernensi episcopis, ac pluribus in utroque jure peritis, cum certis accusator contra eum minime comparet, ex officio tuo tecum tam pro ipso, quam contra ipsum recipi, ac diligenter examinari fecisti, & attestationes etiam publicari. Cumque postmodum se non ad concessum ei diem, tuo se conspectui præsentaret, cum facultatem ei liberam indulsisses, in testes ac eorum dicta dicendi, ac proponendi fuas in medium rationes, quibuldam propositis probationibus & allegationibus, tandem renuntiasti, & terminum posthuluit. Tu vero cum venerabilibus fratribus nostris, Trecensi, ac dicto Autissiodorensi & Nivernensi episcopis, secedens in unum, inspectis attestationibus diligenter, & adhibito plurium confilio sapientum, quia crimen contra eum liquido probatum non erat, ipsum non duxisti de hæresi condemnandum. Verum quoniam ex dictis testium multa eum præsumptio contra eum, ut pote cum esset manifeste probatum, cum familiaritatem hæreticorum non solum habuisse, sed etiam capta se fecisset; cum publice etiam laboraret infamia, & tantum fuscitatum effet scandalum contra ipsum, quod non poslet canonica purgatione deleri: nec ipsum absolvere, nec purgationem quam obtulerat ab initio, & tunc etiam offerebat, recipere voluisti, sed ipsum cum litteris tuis ad sedem dicti apostolicam destinandum: intelligens, quod ex concessa nobis plenitudine potestatis, citra paganam canonicam dispensare posstmus, & ultra eam rigorem severitatis augere. Ceterum ei postmodum in nostra presentia constituto, communem audientiam in consistorio nostro concedimus, ubi & exhibuit litteras suas, & excusas: illud præterea allegans, quod cum non apparente accusatore legitimo purgationem offerret, testes contra eum non fuerant aliquatenus admittendi. Nos igitur litteraram scientiam, & honestatem morum in te pariter attendentes, licet ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum usque ad purgationem canonicam decset suspendendos: quod tamen etiam cum a beneficio propter immanitatem criminis, ut credimus, suspendisti, nolumus improbare. Nec illud etiam propter casum improbamus eundem, quod licet nullus contra eum legitimus accusator compareret, ad detergendam tamen hujus mortifere pestis, immo pestiferæ mortis radicem, ex officio tuo, fama publica deferente, voluisti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, grave scandalum, & vehementem suspicionem ex testium dictis obortam, quæ contra eundem decanum facere videbantur, cum propter eorum quosdiliet ei derogatio jungenda: & fervantes & mollientes rigorem, de consilio fratrum nostrorum archiepiscoporum, & episcoporum, apud sedem apostolicam duximus providendum. Ipsum igitur ad te cum litteris apostolicis remittentes, ut ibi purgetur, absque strepitu judicii, & figura judicii, nec per apostolicos fcrupis mandamus, quatenus accitis secum diocesi Nivernensi & venerabili fratre nostro Parisiensi episcopo, indictam ei a nobis purgationem accipias. Ita tamen ut qui ejus purgationem probaverit comprobandam, sine fide catholici, vita probati: qui conversationem, & vitam ipsius, non tam modernmo tempore noverint, quam tempore Purgatione vero recepta, hæresim ei retractare non posspnas, ne cogatur in ceri opprobrium mendicare. In poenam autem familiaritatis illius, quam cum hæreticis fecisse habuisse dignoscitur, cum ab officio majores fuspensum voluimus, donec scandalum sopiatur: ita tamen, ut publice familiaritatem hæreticorum abjuret. Præcipitas insuper illi districte, ut in præsentia & aliis circumpositis prædicatur & prædices fidem catholicam, ac confundas & detestetur hæreticam pravitatem: ibi denique vitam suam bonis laboriosis operibus, ut infamia convertatur in famam, & omne scandalum & suspicio de catholicorum mentibus delcatur. Quod si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiastice districtionis unctione percellas: & ab officio, beneficioque depositum ad agendam pœnitentiam in artum monasterium retrudere non omittas. Datum Lateranj, mensis Maii.

** INNOCENTII III. EPISTOLA, Ad Petrum S. Mariæ in via lata diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum: & ad Odonem episcopum Parisiensem.

Lib. 1. epist. 90.

QUod leginus in Apocalypsi, &c. *Et infra*. Napeenim sicut ex tenore litterarum venerabilis fratris nostri Senonensis archiepiscopi, & relatione dilectorum filiorum R. & D. nunciorum ejus nobis innotuit, multa de hæreticis & eorum fectis in partibus Gallicanis, quæ ab hujusmodi fece procedunt olim inaudæ nimere solebant, incebriscente jam vehementer infamia, cum idem archiepiscopus ad villam, quæ Caritas appellatur, in qua plurimi diebantur professores hæreticæ delitelcere, rogatus a venerabili fratre nostro Autissiodorensi episcopo, in cujus diœcesi prædicta villa consistit, accessisset perlcrutaturus diligentius veritatem, clero & populo convocatis, post diligentem indagationem, per testes alios quamplures, qui erant ibi de hæresi publice infamati, Raynaldum quondam Abbatem S. Martini Nivernensis competenter hujusmodi contagione respertum, & publice super hæc infamia laborantem. Et quoniam in eo plurimum scandalizabatur & populus, & clerus: de consilio prædictorum Autissiodorensis, Meldensis, & Nivernensis episcoporum qui aderant, & plurium prudentum virorum, eum officio, beneficioque suspendit: diem apud Autissiodorum illi præfigens, ubi coram eo forte si posset de de tanto crimine tueretur. Cumque die præfixa foam coram eodem archiepiscopo exhibuisset præsentiam, assistentibus prædictis Autissiodorensi & Nivernensi episcopis, multisque aliis viris discretis, & prior ecclesiæ S. Martini, de hæresi, adulterio, & usura, & quibusdam aliis eum inendetes & paratus effe protinus accusare: ante litis ingressum, ille talium inferretur ipli gravamen, ledem apostolicam appellavit. Cujus appellationem frustratorium, quoniam propter infamiam & publicam notam criminis dictus archiepiscopus non debebat, & præfatus prior paratus fuit in continenti objecta probare: spontaneus causam subiit, & objecta crimina penitus denegavit. Prior autem confestim postulavit ex canonicis fuis telles produceri: qui cum a præfato archiepiscopo recepti canonice, ac diligenter examinati fuissent, & attestationibus, prout debuit fieri, publicatis, ipse prior Raynaldo publicani coram eodem sufficienter exhibitis, ei dies effet apud Senones assignata, ut in concilio suffraganeorum excipere, si vellet, testes ipsi, & eorum dicta, & fine defentionis proponeret rationes: die præfixa, & loco etiam assignato, fuis libere, ac plenarie prospectis rationibus. interrogatus ipse, si quæ haberet dicere, aliud allegare, probationibus, & allegationibus omnino renuntians, sententiam postulavit. Et postmodum spe dicto archiepiscopo pariter cum venerabilibus fratribus nostris Trecensi, Autissiodorensi, & Nivernensi episcopis, aliisque prudentibus viris, feorsum de libertatis tractatum habente, advocatus prædicti Raynaldi ad consultum eorum ingravit, & propoluit, ipsum appellationem, quam aute litis ingressum interposuerat, ratam habere, & eam iterum innovare. Cumque postmodum ad sententiam definitivam eveniret, compertum pro certo, eum clanculo recessisse: dictos advocatus ejus, licet fecerat in secreto, appellationem denovo publice innovavit. Unde memoratus archiepiscopus, quamvis non fuisset appellationi loquimodi deferendum, noluit eum de hæresi condemnare. Pro adulterio tamen, & alliis, quæ in dantur nationem ejus erant manifestius divulgata; & quoniam propter infamiam hæresis, & scandalum, quod in populo fuerat inde subortum, nullatenus etiam ad tempus, in administratione abbatiæ sine omnimoda desolatione monasterii poterat tolerari: de communi consilio episcoporum, & aliorum prudentum qui aderant, ipsum in perpetuum per sententiam definitivam officio privavit abbatis: & canonici S. Martini, de licentia ejus, quem alium eligerunt. Ceterum idem archiepiscopus atteltationes contra eum receptas, nobis transmisit redactas in scripturam: ex quibus duo graviffatis probatum effe videntur, videlicet, eum fecisse, & affertive diviffe diipurando, & defendendo hæreticorum errorem, quod corpus Domini mittitur in feceffum; & juxta verbum Origenis, omnes tandem fore faivandos. Allegatum autem a decem, & rationes prædicti Raynaldi, de quibus fupedictus archiepiscopus in luis litteris fecerat mentionem, nobis per litteras tuas transmittere nunquam curavit. Propter quod diutius expectativimus, si forte alii nuncii super hoc inftrucli plenius advenirent. Quoniam igitur eisdem tranfmilit ad nos nimis fufficienter inftructam, & de hæresi publice pulsus non modicæ dubitationis emerlit, maximè cum fit plena maturitate in tam ardua negotio procedendum: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus Deum habentes prae oculis, & catholicæ fidei veritatem, tam attestationibus quæ contra prædictum Raynaldum nobis transmilit fuerunt, quam vobis fub bulla noltra transmittimus, quam etiam allegationibus, & rationibus fæpe dicti Raynaldi, quas coram prælato archiepiscopo propoluille proponitur, attente ac diligenter inspectis, publice quæ fame nihilominus inquilita, nisi ex eis aliquid perpendere poteritis, quod a ferenda condemnationis fententia vos poslit merito animum retinere debeat retardare, fublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, ut in eo punitur, in quo peccavit, ipsum a facerdotali officio deponatis. Et quoniam de hæresi condemnandi eft, ut in laqueum desperationis incidens, & ad perfidorum hæreticorum infidelitatem ex toto converlus, eorum pravaricationibus tanquam regem intellum: eundem diffinitive in monasterio facietis, & ibi ad agendam pœnitentiam fub arta cuftodia detineri: attentius provifuri, ut ita mandatum apostolicum exequamini, quod devotionem vestram debeamus merito commendare, &c. Datum Lateran. XIII. Kal. Julii.

NOTÆ GABR. COSSARTII S. J.

Qui a Petro monacho Topsiensi hæretici dicuntur, idem a Wilhelmo Neubrigensi Populicani & de defectionibus Philippidos lib. 1.

Quid hæc nunquam reprobata, qui carnibus uti Esse vetat dicunt, aliaque superstitiones Indutus; brevitas quæ tanta in epistola Pauli, Omnes non Edei fuerunt servitutis ergo?

Quos Populicanos vulgari nomine dicunt.

Eadem autem effe qui ab Alexandro tetigit, in Lateranenli concilio generali cap. XXVII. Publicani vocantur, sempronius, regionem, nominem ratio perfuadet. *In Gallicania, inquit Guillelmus de Petralata, & aliis locis, hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, scelus damnatæ perversitatis.* Quibus ex verbis apparet eandem effe hæresim, diverlis appellatam nominibus: quam eum in Albigelio invaluille ait, fatis indicat effe Albigenlem.

A Petro Capuano cardinale fedis apostolicæ legato celebratum effe hoc concilium qui affentur Baronii continuator illuftriffimus Spondanus, vir de hiltoria ecclefiaftica optimus utiloque meritus, teltimoniis habemus affertor. Alterum eft Rigordi, qui in gelta Philippi Auguili cardi-

cardinalem hunc, missum hoc anno ut patrem inter Francos eorum Anglosumque reges conflueret, in Gallias non aute circumitum Decembrem venisse allirmat, senonenses vero pariter concilio anno citato hujus horum qui potuit.) præfectum cum fuisse concilii, cujus causa legatus erat, pacem, prius operam nonnullam ab eo datam opportunitate, quam de reformandis alia de re conciliis agitares. Alterum eft teltimonium Innocentii III. cujus ex epistolis duabus paulo ante delcriptis intelligitur partibus archiepiscopum Senonenlem hanc concilii habuisse, & epistolas pos. Trecenlem, Autisliodorenlem, ac Nivernenlem, judices unos fuisse.

Quæ vero adhis Spondanus idem: *Rex præfentibus legatum nille procedere. Quamvis ipsum, per eumdem jam tale ad finem epistolicum appellari. Legatus vero non ut appellationi deferret, sed ut differret aliisque, &c.* tandem verbis deferipta fuit ex gestis Innocentii tertii, nihil hac dicuntur non de Senonensi concilio anni MCXCVIII. sed de Divionensi ann. MCXCIX. ut non legi;

ANNO CHRISTI 1199.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1199.

AC PROCERUM IN REGNI FRANC. ET ANGL. LIMITE,

Pro pace inter utrumque regem sancienda, anno incunte MCXCIX.

PEtri Capuani, legati Apostolici, in Gallias apposti prima cura fuit, ut pacem, cujus constituendæ causa venerat, inter Francos Anglosque sanciret. Eam ad tres concilium celebratur, ut sit Aquicinctinus monachus, in utriusque regni limite: utrumque in Francia ac Normannia finibus, atque ut certius designat Rogerius Hovedenus, inter Vernonem & Andeliacum. In Marchis utriusque regni, inquit Aquicinctinus, concilium agitatur: utrique rege, Francorum & Anglorum, convenient cum multitudine episcoporum, abbatum, comitum, priorum, præpositorum, & utriusque ordinis infinita multitudine hominum. De pace inter reges & comites Flandrorum faciendæ multum laboratur: sed ad effectum minime perducitur. Sed tamen inducitur in quinquennium retinendæ verbo tenus obtinetur: quæ vix ufque ad Pascha tenentur.

CONCILIUM IN DALMATIÆ

ET DIOCLIÆ REGNIS

Per Legatos sedis apostolicæ in causa reformandæ ecclesiasticæ disciplinæ anno MCXCIX. celebratum sub Innocentio Papa III.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut episcopi pecuniam ab ordinandis non accipiant.*
2. *De catibatu clericorum, & ordinibus conferendis.*
3. *De divisione & administratione oblationum.*
4. *De sigillo confessionis.*
5. *De honore sacerdotibus exhibendo.*
6. *De gradu consanguinitatis in contrahendis matrimoniis observando.*
7. *Ut clerici tonsuram teneant clericalem.*
8. *Ut laici a rebus ecclesiasticis abstineant.*
9. *Excommunicantur thesaurarium ecclesiæ rum detentores, & qui Latinos in servitute detinent.*
10. *Excommunicantur illi qui uxores sine judicio ecclesiæ dimittunt.*
11. *Ut nothi ad sacros ordines non accedant.*
12. *Ut nullus ante trigesimum annum ad sacerdotium promoveatur.*

PRÆFATIO.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Nos Joannes capellanus, & Simon subdiaconus domini Innocentii papæ III. apostolicæ sedis legati, ad evellenda noxia de agro dominico, & virtutum plantaria utiliter inserenda, videntes multa in clero & populo Dalmatiæ & Dioclitæ corrigenda, de sanctorum patrum conciliis decreta præsentia duximus innovanda.

CAPITULA.

I. De episcopi pecuniam ab ordinandis non accipiant.

IN primis itaque decernimus, ut nullus episcopus aliquem ad sacros ordines per pecuniam promovere, seu ecclesiastica beneficia alicui, pretio intercedente, concedere præsumat. Cum enim Dominus præceperit apostolis, *Gratis accepistis, gratis date*; & Spiritus sancti gratia venalis esse non possit, quæ consertur in sacris ordinibus: gravi punitendus est pœna, qui Spiritus sancti dona venalia exponere non veretur. Quocirca præsenti decreto statuimus, ut quicumque episcopus hoc agere convictus fuerit, omni ecclesiastica careat dignitate: & sine spe restitutionis, tam ille qui dederit, quam ille qui scienter sacros ordines pecunia interveniente receperit, perpetuo deponatur.

II. De celibatu clericorum, & ordinibus conferendis.

Cum Domini sacerdotes, & si qui sacro altario deserviunt, continenter vivere debeant, juxta illud: *Mundamini qui fertis vasa Domini*: in partibus Dalmatiæ atque Dioclitæ sacerdotes & uxores habere & ecclesias tenere dicuntur. Quocirca præsenti decreto statuimus, ut sacerdotes & diaconi, ante susceptum officium, nisi eorum conjuges in manu episcopi votum fecerint continentiæ, uxores habentes cum ipsis maneant, & ecclesias dimittant. Non enim possunt secundum ordinem Romanæ ecclesiæ mancipes tes in coniugio, nisi defunctis uxoribus, aut continentiam voventibus, si digni inventi fuerint, ad sacerdotium promoveri. Illi vero, qui post susceptum sacerdotii vel diaconatus honorem adulteras potius quam uxores acceptile probantur, nisi eas dimiserint, & dignam egerint pœnitentiam, ab officio & beneficio ecclesiastico sint penitus alieni. Prohibemus etiam, ne aliquis episcopus, nisi in quatuor temporibus, juxta sanctorum patrum constitutionem, aliquem ad sacros ordines promovere præsumat: solus enim Romanus pontifex dominicis diebus subdiaconos ordinare potest. Cum autem episcopus ordinationem fecerit, non nisi unum ordinem a subdiacono & supra conferre præsumat. Ordinatus autem in subdiaconum, ad minus per annum in eodem officio deserviat, & diaconus similiter faciat. Quicumque autem episcopus contra hoc venire præsumpserit, tandiu a conferendis ordinibus abstineat, donec a Romano pontifice misericordiam consequatur.

III. De divisione & administratione oblationum.

Quoniam secundum gradus & ordines personarum beneficia ecclesiastica in domo Domini, secundum sanctorum patrum constitutionem distributa noscuntur: decernimus, ut decimæ, seu oblationes fidelium, tam pro vivis, quam pro defunctis, in quatuor partes dividantur: quarum una sit episcopi, alia ecclesiarum, tertia pauperum, quarta clericorum. Portionem quidem pauperum episcopus administret; portionem vero ecclesiarum archipresbyter conservet, & ex mandato episcopi in usibus ecclesiæ fideliter expendat. Quicumque autem clericorum contra hoc venire præsumpserit, sua portione privetur.

IV. De sigillo confessionis.

Districtius inhibemus, ne aliquis sacerdos, filii fui vel filiæ spiritalis privatam confessionem alicui revelare præsumat. Quod si fecerit convictus fuerit, officio & beneficio ecclesiastico perpetuo subjiciatur. Idem decimus de quolibet clerico, qui de homicidio, adulterio, perjurio, falso testimonio, publice accusatus fuerit, & convictus.

V. De honore sacerdotibus exhibendo.

Cum terrenarum potestatum nunciis sive ministris honor exhibeatur ab omnibus, multo magis ministris Dei honor a laicis exhibendus est, a quibus eis non solum divina celebrantur officia, verum etiam sacrum baptisma, & corpus Domini, & pœnitentia, & cetera ecclesiastica sacramenta jugiter ministrantur. Quocirca præsenti decreto statuimus, ut nullus sacerdotibus, seu ecclesiasticis personis, injuriam inferre, vel aliquam violentiam irrogare præsumat. Quicumque autem hoc attentaverit, & ante absolutionem beneficium consequatur. Similiter sub excommunicatione prohibemus, ne laici clericum ad peregrina judicia trahere præsumat, veluti candelatis ferri, vel aquæ, vel cujuslibet alterius judicii. Non enim pertinet ad laicum, clericum judicare. Si autem clericus peccaverit, ab archiepiscopo, vel episcopo, vel etiam prælato suo, aut Romano pontifice, si necesse fuerit, judicetur.

VI. De gradu consanguinitatis in contrahendis matrimoniis observando.

Cum sacrosancta Romana ecclesia, quæ mater est omnium ecclesiarum, & magistra, decreverit ut nullus Christianus usque ad septimum consanguinitatis gradum conjugium contrahere præsumat: grave nimis est, & divini dignum animadversione judicii, quod in partibus Dalmatiæ ac Dioclitæ a multis fadum in veritate comperimus, ut homines Dei timorem non habentes, cum consanguineis in quarto gradu & quinto, vel infra, contra sanctiorum patrum constitutionem conjugia contrahere non formident. Quapropter præsens decreto statuimus, ut quicumque in quarto gradu præfervim, vel infra, conjugium habere convinctur, nisi ad mandatum ecclesiæ fatisfecerit, & a tale consanguinitatis incesta conjunctione recesserit, tamdiu manæe excommunicatus, & ab omnibus ecclesiæ sacramentis separatus, donec a nefaria copula separetur, & ad mandatum ecclesiæ satisfaciat.

VII. Ut clerici consuram teneant clericalem.

Item præcipimus ut clerici raturam & consuram teneant clericalem. Qui autem hoc non fecerit, ab episcopo districtione canonica compellatur.

VIII. Ut laici a rebus ecclesiasticis abstineant.

Cum duæ sint in terris potestates a Domino constitutæ, spiritualis videlicet & sæcularis, & una de spiritualibus & ecclesiasticis, altera de sæcularibus habeat judicare: grave committit peccatum quicumque laicus vel ecclesias donare, vel ecclesiasticas personas judicare præsumit. Quocirca præsenti decreto statuimus, autboritate Dei om-

ANNO CHRISTI 1199.

ANNO CHRISTI 1199.

ANNO CHRISTI 1199. niporentis; & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & domini papæ Innocentii, ut quicumque clericus de manu laica ecclesiam vel ecclesiasticæ beneficia receperit, tam qui dederit, quam qui receperit, tamdiu vinculo excommunicationis teneatur adstrictus, donec ad mandatum ecclesiæ satisfaciat: & quod contra factos canones factum fuerit, irritum habeatur & inane. Illos autem laicos, qui ante constitutionem istam ecclesias donaverunt, vel in ecclesiasticas personas manus injecerunt violentas, volumus per episcopos tertio commoneri; &, nisi poenitentiam egerint competentem, eadem sententia teneantur astricti,

IX. Excommunicantur thesaurarum ecclesiasticarum detentores, & qui Latinos in servitute detinent.

Excommunicamus omnes illos qui thesauros ecclesiarum injuste detinent, donec restituant; & eos qui Latinos detinent in servitute, nisi recepta pecunia quam dederunt, eos penitus restituant liberari.

C

X. Excommunicantur illi qui vocares sine judicio ecclesiæ dimittunt.

Excommunicamus item illos omnes qui proprias dimiserunt uxores, vel de cetero dimiserint sine judicio ecclesiæ, donec ad ipsas reversuntur.

ANNO CHRISTI 1199.

XI. Ut verbi ad sacros ordines non accedant.

Prohibemus etiam ut filii presbyterorum, & qui de legitimo non sunt nati matrimonio, ad sacros ordines non accedant.

XII. Ut nullus ante trigesimum annum ad sacerdotium promoveatur.

Similiter prohibemus, ut nullus ordinetur in sacerdotem, nisi trigesimum expleverit annum.

SUBSCRIPTIONES.

Ego frater Joannes domini papæ capellanus, apostolicæ sedis legatus, scripsi & subscripsi.

Ego frater Simon dominipapæ subdiaconus, apostolicæ sedis legatus, subscripsi.

Ego Joannes Diocliensis & Antibarensis archiepiscopus subscripsi.

Ego Dominicus archiepiscopus ter Arbanensis subscripsi,

Ego Petrus Scutariensis episcopus subsc.

Ego Joannes Polatinensis episcopus subsc.

Ego Petrus Arvatinensis episcopus subsc.

Ego Dominicus Sosciensis episcopus subsc.

Ego Natalis Drivinensis episcopus subsc.

Ego Theodorus Sarcanensis episcopus subsc.

CONCILIA DUO, DIVIONENSE ET VIENNENSE.

A Petro Capuano cardinale sedis Apostolicæ legato celebrata anno MCXCIX. de Philippi Augusti illicitis nuptiis.

IN gestis *Innocentii III. editis a Francisco Bosquetio, qui potea virorum magnorum auctoritate & fama traditionis merito episcopus fuit, Lutevensis primum, ac demum Montpellensis, concilium utrumque describitur. Narrat utrique primum, ut Philippus Augustus Francorum Rex, uxore legitima contempta, aliam contra fas adhiberit. Tum: Inconsiderate Celestinus Pontifex Romanus, qui tot reges suos, & per Parisiensem episcopum, sepe dictum regem studuit commonere, ut ea ab eo retro ordine fieret, quam contra interdictum ecclesiæ superstitiose erat, & recipere illum in gratiam conjugalem; quam legitime duxisset, illegitime duceret amplexandam: jurisei licentia non negata, quo animus facta restitutione postmodum audiretur, si quid duceret proponendum. Constabat eidem, quod quamvis ex* A Petri Ap. quo modo intelligi debeat. *que sibi molestum existeret, eum * aliqua molestasset; quia tamen oportebat eum plus ecclesiis, quam terreno deferre Regi, & sine personarum acceptatione secut ratio postularet. Quia vero idem rex se contumacia noluit acquiescere, sepe dictus Episcopus Apostolicas scripta precepit quatenus Archiepiscopum Senonensem, & Episcopos Silvanectensis, Suessionensis, Ambianensis, Atrebatensis, & quidam alii sententiam interdicti firmiter observarentes. Affi vero diffuturum observare tenentiam, sicut Remensis Archiepiscopus, Laudunensis, Noviomensis, Autissiodorensis, Belvacensis, Morinensis, Meldensis, Cenonensis, Aurelianensis, & alii forte perpauci, nuncios suos ad eidem apostolicam destinantes, per quos quasdam excusationes licet frivolas prætendebant; sed promittebant quod illis expositis, si demum placeret summo pontifici, sententiam observarent. Cum igitur summus pontifex excusationes illas evidentissimis rationibus irritasset: præcepit eisdem ut & ipsi pariter observarent sententiam interdicti: qui audito præcepto humiliter paruerunt, Vide & qua sequuntur, qua hic describere longius foret.*

Conc. H. Ed. Cantilum Divionense.

Chronicon vero S. Benigni ad cyclos Paschales, Anno, *inquit*, MCC. Concilium apud Divionem in ecclesia illa convocatum est a domino Petro Capuensi S. Mariæ in via lata diacono cardinale Apostolicæ sedis legato: & interfuerunt ibi Lugdunensis, Remensis, Bituntinensis, & Viennensis archiepiscopi, & cum eis 28. episcopi; & abbates, Cluniacensis, Vezeliacensis, S. Remigii Remensis, S. Dionysii Parisiensis, & alii quamplures quorum numerum non expressimus: & duravit concilium a festo Nicolai quod est mense Decembri usque ad septem dies. Post paucos vero dies prædictus cardinalis apud Viennam particulare revocavit concilium, ubi progressi sententiam a domino papa Innocentio datam in omni terra quæ subjacet & obedit regi Francorum: ita quod in ecclesiis nullum celebraretur officium divinum, præter baptisma puerorum, & penitentiam morientium. Et duravit interdictum apud nos a tertia die post Purificationem B. Mariæ, usque in vigilia exaltationis S. Crucis.

Divionenſe i

Utrumque vero concilium confudit Rigordus in gestis Philippi Augusti ad annum MCXCIX. & Divionensi matrimonia omnia, quæ tum Divione, tum Vienna gesta sunt, Eodem, *inquit*, anno, mensis Novembri, in festo S. Nicolai convocatum est concilium apud Divintonem a Petro cardinali, omnium episcopum, albanum, & priorum totius regni. Sed quia contra regem Franciæ, regnum ipsius sub interdicto ponere moliebatur: a nunciis regis ad Romanum fedem est appellatum. Tamen iple cardinalis, appellatione non deferens, in eodem loco adstantibus episcopis universis sententiam prolurit: sed usque ad xx. dies post nativitatem Domini non esse publicandam præcepit. Transactis vero xx. diebus a nativitate: tota terra regis Francorum, interdicto subjacuit. Quo audito rex vehementer iratus quia episcopi sui interdicto facienda consenserant, ipsos episcopos a proprijs locis abire perturbavit, & canonicos eorum feu clericos, omnibus rebus suis expoliatos de terra sua ejici præcepit, & bona eorum confiscavit. Presbyteros etiam, qui in parochiis manebant, omnes ejecit, & bona corum diripuit. Ad cumulum vero totius mali, Ingebargem uxorem suam legitimam, regnum sanctam, omnibus bonis moribus & virtutibus ornatam, omnimoque florentem lolatio & delitiuram, apud Stampas in exitro duo reclusit. *Hæc Rigordus.*

Vienna.

Guillelmus Armoricus, res in utroque concilio gestas sui pariter Divionenſi tribuit. At Petrus, *inquit*, Capuanus, convocato concilio apud Divionem oppidum Allobrogum regnum Francie interdixit. *Audierat Guillelmus, id quod erat, latam esse interdicti sententiam, in Allobrogum urbe (nempe Vienna) Divione vero latam prefualeras Rigordus, cujus est brevitator. Hinc Divionem in Allobrogibus collocatur.*

Gravius erravit monachus Aquicinctinus, dum Concil. General. Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1199. A *Vienna tres Apennium conscripsit*. Petrus, *inquit*, cardinalis pertranſiit Burgundiam: transcendit Apennium montem: sententiam, quam in Francia ex domni Papæ præcepto fere debuerat: ibi dedit. *Addit*. Interdixit sententiam episcopi quidam fervens istime observaverunt, Parisiensis, Silvanectensis, Ambianensis, Atrebatensis & alii, quorum non habemus notitiam. Plos papa Innocentius miris, per epistolas illis missas, effert laudibus: contemptores autem verbis terpet minacibus:

Rogerius Hovedenus hæc dum refert, Philippi comitem, non Ingebergem, sed Burdilam vocat. Tomacro monasse tam sententiam asserit, confirmatam fuisse ab Innocentio Papa, propterea eos qui susceperant, vel susciperent truces peregrinationis Hierosolymitanæ.

FORMA INTERDICTI

Ex Martene & Thesauro Anecdot. Tom. 4. pag. 140.

Domini PETRI Capuani Romanæ Ecclesiæ Cardinalis apostolicæ sedis legati promulgata in concilio Divionensi per omnes ecclesias regni Francorum pro eo quod PHILIPPUS II. rex Francorum, relicta legitima uxore sua Domina INGELBURGE filia regis Daciæ, quam solemniter desponsaverat & coronaverat in regnum in urbe Ambianensi, aliqtam reginam superduxerat, nec dimittere volebat, pluries admonitione premissa & legitime per viros idoneos.

Ex MS. Corbeiensi.

OMnes ecclesias sint clausæ, nec aliquis admittatur in eis nisi ad parvulos baptizandos, nec aliquatenus aperiantur, nisi pro luminaribus accendendis, vel quando sacerdos accipiet eucharistiam & quam benedictum ad opus infirmorum. Sustinemus missam semel in hebdomada celebrari in die Veneris summo mane pro Eucharistia ad opus infirmorum, absque solo clerico qui sacerdoti ministret. Prædicent sacerdotes diebus Dominicis in atriis, & loco missæ dissemineat Verbum Dei. Horas canonicas dicant extra ecclesias, D non audientibus laicis: sed si dicant episcopus vel evangelium, caveant ne audiantur a laicis, nec in cimiterio fupra terram vel infra permittant corpus sepeliri. Dicant præterea laicis, quod ipsi graventer peccant, & excedunt mandatum, si corpora in terris etiam non benedicta, alienum sibi officium in hac parte usurpando. Prohibeant parochianis suis intrare ecclesias in tempore interdicti, nisi pro regina, non benedicant peras peregrinorum nisi extra ecclesiam. In festo Paschæ, pamosa non celebrent; sed ultra quam in diem pascha celebrare differant, & tunc celebrent privare, nulla admittis nisi mox electus, sicut superius est expressum, nec communicet aliquis etiam in pascha, nisi infirmus in periculo mortis. In eadem septimana vel in ramis palmarum parochianis præcipiant, ut die pascha mane conveniant ante ecclesiam, & dabitur eis licentia comedendi carnes, panem benedictum dici. Firmiter prohibentur mulieres in ecclesia ad purificationem ne admittant, sed eas moneant, ut die purificationis congregatis vicinis suis orent extra ecclesiam, nec intrent ecclesiam mulieres quæ parituntur erant, etiam ad levandas de sacro. fonte parvulos baptizandos, donec post interdictum intromittatur per sacerdotem. Omni petenti dent penitentias in portico ecclesiæ: si tum ecclesia non habuerit porticum, sustinemus ut in limine proximioris porte ecclesiæ quæ pro intemperie

Anno Christi 1199.

aeris & pluviæ aperiri poterit & non aliter dent A ponuntur extra ecclesiam vasa cum aqua benedicta, nec clerici ferant aquam benedictam, cum omnia sacramenta ecclesiastica præter illa duo quæ excepta sunt, confiteri esse prohibita. Extremam unctionem, quæ maximum est sacramentum, non licet dare.

Anno Christi 1199.

Anno Christi 1200.

1198. CONCILIUM LONDONIENSE

APUD VVESTMONASTERIUM CONTRA PROHIBITIONEM

Gaufridi comitis de Effexia pro reformatione ecclesiæ Anglicanæ per Hubertum Cantuariensem archiepiscopum, celebratum anno Domini MCC. tempore Innocentii Papæ III.

Extat apud Rogerum de Hoveden rerum Anglicanarum scriptorem, his verbis: Eodem anno Hubertus Cantuariensis archiepiscopus generale celebravit concilium Londonia apud Westmonasterium, contra prohibitionem Gaufridi filii Petri comitis de Essexe, tunc temporis Iustiarii Iustitiarii Angliæ: in quo concilio idem archiepiscopus subscripta promulgavit decreta, flatuens ea a suis subjectis inviolabiliter observari.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut verba divini officii distincte proferantur.*
2. *Quod non liceat presbytero bis in die celebrare.*
3. *De baptismate vel confirmatione, si dubitetur.*
4. *De penitentia.*
5. *Quo modo archiepiscopus, episcopus, & eorum officiales, debeant hospitari cum subjectis.*
6. *Ne quis ordiuntur sine certo titulo.*
7. *Quod non liceat excommunicationis sententiam proferre, nisi canonica commonitio præcedat.*
8. *Nihil exigendum pro sacramentis administrandis.*
9. *Ne decima minuatur occasione mercedis servientium vel messorum.*
10. *Ne clerici in furtis ordinibus conflituti furaria habeant.*
11. *Quales persona debeant contrahere matrimonium.*
12. *Diffamatis publica fama indicatur purgatio.*
13. *Ut leprosi carnesecrum & propriam habeant capellam.*
14. *Ne alicujus, sine episcopali authoritate, ecclesiasticis beneficiis de manu laica recipiat.*

DECRETA HUBERTI CANTVAR. ARCH.

I. Ut verba divini officii distincte proferantur.

CUm in divinis officiis non fine periculo corporum & animarum erretur, salubri provisione consilii profpeximus, ut a quolibet sacerdote celebrante, verba Canonis rotunde dicantur, & distincte, nec ex festinatione retracta, nec ex diuturnitate nimis protracta. Non est enim ibi diu immoraddum propter insurgentes cogitationes *, quæ, ut muscæ morientes, perdunt suavitatem unguenti. Similiter & omnes horæ & omnia officia aperte & distincte dicantur, ita quod ex festinatione nimia non præcidantur, vel syncopentur. Quod si observarum non fuerit, sacerdotes hoc non observantes post trinam admonitionem usque ad condignam satisfactionem suspendantur. Salvo in omnibus sacrofanctæ Romanæ ecclesiæ honore & privilegio.

* quia mu-sca.

II. Quod non liceat presbytero bis in die celebrare.

1. Non licet presbytero bis in die celebrare, B nisi necessitate urgente: & tunc idem cum in die bis celebrat, post primam celebrationem & sanguinis sumptionem nil infundatur calici. Sane post primam celebrationem diligentissime absorbeantur fistulæ de calice, & digiti fugantur, vel lingua lambantur, & leventur, reservata lotura in vase mundo ad id specialiter deputato; quæ lotura sumatur post secundam celebrationem. Hæc ita fe habeant, nisi in prima celebratione adsit diaconus, vel alius minister honestus, qui loturam sumere possit. His adiicimus, ut reponatur eucharistia in pixide munda & honesta, & in pixide munda & honesta deferatur ad ægrum linteo mundo superposito, & lucerna præcedente ac cruce, nisi æger valde remotus fuerit. Renovetur quoque hostia ipsa singulis dominicis diebus, habeaturque certitudo circa ipsam eucharistiam, ita quod non sumat non confecratam pro consecrata. His adiiciendum decrevimus, ut fecreto non detur communio eucharistiæ * impetenti, sed publice & instanter petenti danda est, nisi publicum fit ejus delictum. Salvo in omnibus, &c.

C

* Petentibus quotidiè, & necessitate urgente, in Conciliis Bituric. Rothomag. Salisbur.

III. De baptismate vel confirmatione, si dubitetur.

D De baptismate vel confirmatione si dubitetur, sacrorum canonum statuta sequentes, statuimus ut conferatur, quia non dicitur iteratum quod non scitur fuisse collatum. Ideoque baptizentur expositi, de quorum baptismo dubitatur: sive inveniantur cum sale, sive sine sale. Adiicimus etiam, ut nullus teneatur ad confirmationem a patre vel matre, vel vitrico, vel noverca. Et ut non liceat diaconibus baptizare, vel pœnitentias dare, nisi duplici necessitate, videlicet, quia sacerdos non poterit, vel absens, vel stulte non vult, & mors imminet puero, vel ægro. Si vero in necessitate puer baptizetur a laico, quod fieri potest a patre vel a matre absque

E

Anno Christi 1200.

que matrimonii præjudicio, sequentia im- A mus teneri mensuram, ut ex accessu majorum minores non debeant gravari: ne sub tali indulgentia illi qui paucioribus equis uti solebant hactenus, plurimum sibi crederent posse fraum indulgam. Speetat autem ad visitationis officium, ea in primis quæ ad salutem animarum pertinent, cum omni diligentia procurare, & ut unaquæque ecclesia habeat calicem argeneum, & vestimenta sacerdotalia sufficientia & honesta, & libros necessarios, & utensilia, & cetera, quæ spectant ad cultum & reverentiam sacramenti. Sane ad præcidendum tam avaritiæ quam negligentiæ vitium, authoritate Tolerani concilii subnixi, præcipimus, ut visitator, ab ecclesia, in qua visitationis officium debito modo non exercet, procurationem aut procurationis redemptionem exigere non præsumat. Salvo, &c.

V. Ne quis ordiuntur sine certo titulo.

Illud etiam juxta tenorem Lateranensis concilii firmiter observari præcipimus, ut fi episcopus aliquem sine titulo certo in diaconum vel presbyterum ordinaverit, tamdiu ei subministret, donec ei in aliqua ecclesia convenientia stipendia militiæ clericali affingnet: nisi forte talis, qui ordinatur, existerit, qui de sua vel paterna hæreditate habilitia vitæ possit habere. Idem in subdiaconi ordinatione statuimus: adjungentes, ut fi archidiaconus citra speciale mandatum episcopi fui aliquem præmissorum ordinationi præsentaverit, & is ad ejus præsentationem ordinatus fuerit, præsbitæ pœnæ subjacean. Salvo in omnibus, &c.

B *Item Lateranense, cap. 5.*

C *Vacatis. Lateranense sub diversis titulis, cap. 1. & 2. & seq. vers. bono.*

D

VII. Quod non liceat excommunicationis sententiam proferre, nisi canonica commonitio præcedat.

Rursus Lateranensis concilii statuta sequentes, præcipimus, ut nec prælati, nisi canonica commonitione præmissa, suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subjectos, nisi forte talis sit culpa, quæ aut in ipso genere suo excommunicationis pœnam inducat: nec subjecti contra disciplinam ecclesiasticam ante ingressum causæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quispiam pro fua reverentia crediderit appellandum: competens ei ad profequendam appellationem termnus præfigatur, infra quem fi profequi forte neglexerit, libere tunc episcopus authoritate fua utatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellaverit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellaverit, venire neglexerit: fi proprium quid habuerit, competentem illi recompenfationem faciat expenfarum: ut hoc

E

ANNO CHRISTI 1200.

saltem timore perterritus, in gravamen alterius non facile quis appeller. Præcipue vero in locis religiosis hoc volumus observari; ne manchi five quicumque religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem prælati sui & capituli disciplinam, appellare præsumant, sed humiliter ac devote suscipiant quod per illum fas eis fuerit injunctum. Ad reprimendam etiam multorum malitiam his duximus annectendum, ut singulis annis in genere solenniter excommunicentur sortiarii, periuri supra sacramenta, incendiarii, fures, atrocires raptores. Ita ut qui scienter in dispendium cujuslibet pejeraverint, non absolvantur, nec eis pœnitentia ab aliquo injungatur, nisi ab episcopo diœcesano, vel ejus authoritate, præterquam in articulo mortis: & tunc eis injungatur, quod ex quo convaluerint, episcopum adeant, ab eo vel ejus authoritate pœnitentiam suscepturi. Salvo in omnibus, &c.

VIII. Nihil exigendum pro Sacramentis administrandis.

Sicut in Lateranensi concilio salubriter a sanctis patribus est provisum, inhibentes, ne a personis ecclesiasticis deducendis ad fidem, vel facerdotibus, vel aliis clericis instituendis, aut sepeliendis mortuis, aut benedicendis nubentibus, seu pro chrismate, seu quibuslibet aliis sacramentis, aliquid exigatur. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cujus factum exactione turpi muneris imitatur. His adiicimus, ne pro licentia celebrandi divina, a facerdotibus, vel docendi, a magistris, aliquid exigatur, & si solutum fuerit, repetatur. De ejusdem etiam authoritate concilii prohibemus, ne novi census ab episcopis, vel abbatibus, alibi five, imponantur ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem reditum suis ulibus applicare præsumant: sed libertatem, quam majores sibi conservari desiderant, minoribus quoque suis bona voluntate conservent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit habeatur. Nulla insuper ecclesiastica ministeria, seu etiam beneficia, vel ecclesiæ alicui tribuantur, vel promittantur, antequam vacent: ne desiderare quis proximi sui mortem videatur, in cujus locum vel beneficium se credit succeffurum. Cum enim & in ipsis locis gentilium, legibus inveniatur prohibitum, turpe nimis est, & divini plenum animadversione judicii, si in ecclesia Dei futuræ successionis expectatio locum habeat, quam & condemnare, nisi gentiles homines curaverint. Salvo in omnibus, &c.

Bibl. n. 7.

C

IX. Ne decima minuatur occasione mercedis servientium vel messorum.

ANNO CHRISTI 1200.

Cum Deo & facerdotibus Dei decimas dandas Abraham factis, & Jacob promissis insinuent, & authoritas veteris & novi testamenti, nec non & sanctorum patrum statura, declarent decimas de omnibus, quæ per annum renovantur, præstandas; id inviolabiliter decernimus observandum, ita quod, occasione mercedis servientium vel messorum, decima pars non minuatur, sed potius integrum perfolvatur. Insuper etiam presbyteri poneftatem ante autumnum excommunicandi omnes fraudatores decimarum suarum, & eosdem secundum formam ecclesiasticam absolvendi. Huic adiicimus sanctioni, ut de terris noviter excultis non alias dentur decimæ, quam ecclesiis parochialibus, infra quarum limites terræ illæ, de quibus decimæ proveniunt, excoluntur. Detentores vero decimarum, juxta Rotomagensis concilii constitutum, si semel, secundo, & tertio commoniti, excessum suum non emendaverint, ufque ad satisfactionem condignam anathematis vinculo feriantur. Salvo in omnibus, &c.

B

X. Ne clerici in sacris ordinibus constituti focarias habeant.

Statuimus ut in ecclesia, cujus redituæannuus quantitatem trium marcarum non excedit, nullus instituatur, nisi qui in propria perfona ibidem voluerit deservire. Statuta etiam Lateranensis concilii reverenter amplectentes, decernimus ut clerici in sacris ordinibus constituti, si mulierculas in domibus suis sub incontinentiæ voro tenuerint: aut abiiciant eas, & continenter vivant, aut ab officio & beneficio ecclesiastico fiant alieni. His etiam annectimus, ut clerici non interfint tabernis & publicis poratoribus. Hinc etenim accidunt contentiones & rixæ, adeo quod laici quandoque clericos verberantes incidant in canonem. Qui cum ad papam mittantur, non est æquum quod clerici, qui culpa fua quodammodo ramen dedere delictum, maneant impuniti. Clerici etiam omnes habitum habeant clericalem, & tonfuram canonicam. Archidiaconi autem, & alii in dignitatibus constituti, & presbyteri, cappis manicatis utantur. Salvo in omnibus, &c.

Bibl. Gall.

D

E

XI. Quales persona debeant contrahere matrimonium.

Vir non contrahat cum aliqua consanguinea olim uxoris suæ; similiter nec uxor cum aliquo consanguineo quondam viri sui. Et susceptus in baptismo non contrahat cum filia baptizantis, vel suscipientis, ante vel post ge-

ANNO CHRISTI 1200.

genita. Nec contrahatur aliquod matrimonium sine trina denunciatione publica in ecclesia, neque si fuerint perfonæ incognitæ. Sed nec copulentur aliquæ perfonæ matrimonio, nisi publice in facie ecclesiæ, & præsente facerdote: & si secus factum fuerit, non admittantur alicubi in ecclesia; nisi speciali authoritate episcopi. Nulli etiam conjugatorum liceat, iter remorum peregrinationis arripere, nisi mutuo consensu publicato. Salvo in omnibus, &c.

XII. Diffamati publica fama indicatur purgatio.

Diffamati fama publica, vel verisimilibus indiciis super crimine, de quo vinci non possunt, commoneantur semel, secundo, & tertio, ut confiteantur, & satisfaciant: si vero incorrecti in negatione perstiterint, indicatur eis purgatio, & non occasione pecuniæ capiendæ differatur de die in diem, sed statim primo die, si parata fuerit, suscipiatur, & canonicum numerum non excedat. Salvo, &c.

B

XIII. Ut leprosi cœmeterium & propriam habeant capellam.

Affectu pietatis inducti, concilii Lateranensis etiam institutione fultuli, decernimus, ut ubicumque tot leprosi simul fuerint congregati, qui ecclesiam cum cœmeterio sibi construere & proprio valeant gaudere presbytero, sine contradictione aliqua habere permittantur. Caveant tamen ex injuriosi vetus ibus ecclesiis non esiftant. Quod enim eis pro pietate concedtur, ad alienam injuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de ortis nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur. Salvo in omnibus, &c.

C

XIV. Ne aliquis, sine episcopali authoritate, ecclesiastica beneficia de manu laica recipiat.

Bibl. n. 8.

Lateranensis concilii tenore perpenso decernimus, ne fratres rempli, vel hospitalis, sive quicumque alii religiosi, ecclesias, vel decimas, vel alia beneficia ecclesiastica sine episcopali authoritate de manu laica recipiant: dimissis etiam, quas contra tenorem istum moderno tempore receperint. Excommunicatos, & nominatim interdictos, tanquam ab omnibus alis, juxta fententiam episcopo rum, ftatuimus evitandos. In ecclesiis fuis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos presbyteros episcopis præsentent: ut eis quidem de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant comperentem. Institutos autem inconsultis episcopis non audeant removere. Si vero templarii five hospitalarii ad ecclesiam interdictam venerint, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora fepelient defunctorum interdictorum. De fraternitatibus autem hæc constituimus: ut, si non fe

D

E

prædictis fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus fuis duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum sententia nullatenus eximantur: sed poeftarem fuam, ficut in aliis parochianos fuos exerceant, cum de excessibus fuis fuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum eft, ab aliis quoque religiosis, qui præfumptione fua episcoporum jura præripiunt, & contra canonicas eorum fententias & tenorem privilegiorum fuorum venire præsumunt, præcipimus observari. Si autem contra hoc ftatutum venerint: & ecclesiæ, in quibus ista præsumpserint, subiiciantur interdicto, & quod egerint, ejusdem authoritate concilii irritum habeatur & vacuum. Monachi etiam sub pretio non recipiantur in monasterio, nec peculium habere permittantur, nec singuli per villas & oppida, sive quæfcumque parochiales ponantur ecclesias: sed in majore conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter fæculares homines, spiritualium hostium afflictum confilio expectens, Salomone dicente: *Væ soli! quia, si ceciderit, non habebit subleventem.* Si quis autem exactus pro fua receptione aliquid dederit, ad canonicos ordines non accedat: is autem qui acceperit, officii fui privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab abbate fuerit pro injuncta administratione permissum, a communione removetur altaris: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro fit, nec inter fratres recipiat fepulturam quod etiam de diversis religiosis præcipimus observari. Abbas autem, & qui diligenter ista non curaverit, officii fui jacturam fe noverit incurfurum. Prioratus quoque, seu obedientiæ, pretii dactione nulli fradantur: alioquin & dantes & accipientes a ministerio fint ecclesiastico alieni. Priores vero, cum in conventualibus ecclesiis fuerint constituti, nisi pro manifesta causa & rationabili non mutentur: videlicet si dilapidatores fuerint, si incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi merito videantur: aut si etiam pro majoris necessitate officii fuerint transferendi. Et illud præterea dignum adiectione videtur, ne monachi, aut canonici nigri, vel moniales nigræ, cappis coloratis utantur, sed tantum nigris: nec utantur cooperto riis, nisi nigris vel albis, cum pellibus agninis, vel catinis, vel vulpinis. Monachi etiam aut alii religiosi pileis non utantur nisi obtentu peregrinationis claustrum egrediantur. Decernimus etiam, ut in qualibet ecclesia monachorum, vel quorumlibet religiosorum, suis usibus canonice appropriata, vicarius instituatur provisione episcopi, honeftam & sufficientem sustentationem de bonis ecclesiæ percepturus.

CON-

ANNO CHRISTE 1200. ANNO CHRISTI 1202.

CONCILIUM NIGELLENSE,

AB OCTAVIANO, SEDIS APOSTOLICÆ LEGATO,

Celebratum menſe Septembri, pridie nativitatis B. Mariæ, anno Dom. M.CC. in quo interdictum Galliæ ſolutum, indictumque concilium Sueſſionenſe, ubi de regio matrimonio judicaretur.

INterdicti ſententia, *quam in Gallia regnum tulerat Petrus Capuanus in concilio Vienneuſi ſub anno* M.CC.IX. *non obtinere coperat vigoſimo poſt Chriſti nativitatem die, hoc eſt, menſis Januarii anni* MCC. *Jam octavum menſem lugebat Gallia ſecundum omnium expert: cum venit ſub initium Septembris Octavianus Oſtienſis & Veliternus epiſcopus, cardinalis, ſedis apoſtolicæ legatus: Gallicanæ religionis reſtitutor exoſtor. De quo ſic Rogerius Hovedenus.* Eodem, *inquit*, anno MCC. Octavianus Oſtienſis epiſcopus, cardinalis, & apoſtolicæ ſedis legatus, venit in Franciam miſſus a fratre domini Innocentii papæ ad cognoſcendum de divortio facto inter Philippum regem Franciæ, & Botildam reginam & ſponſam ſuam, & ut ipſe in primis ante ingreſſum litis compelleret prædictum regem Franciæ dimittere adulteram ſuam Theotonicam, & reſumere ſponſam ſuam Botildam, & modo debito tractare. Factum eſt autem in vigilia nativitatis B. Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ, prædicto cardinali & archiepiſcopis, & epiſcopis, & clero Franciæ convenientibus apud S. Loedegarium in Nivele; Philippos rex Franciæ, & Botilda regina, & adultera ejus Theutonica, convenerunt illuc: & rex Franciæ admonitione prælati cardinalis, & conſilio ſuorum, dimiſit adulteram ſuam, & Botildam ſponſam ſuam recepit. Et ſtatim conſ queſtus eſt de ea cardinali, dicens, quod ipſe eam de jure habere bibi in coniugem non debet, quia multum erant affines in conſanguinitate, & hoc probare modis omnibus præſto erat, & ideo petebat diſcretum inter eos fieri. Statuit ergo eis prædictus cardinalis ſpatium ſex menſium, & ſex hebdomadarum, & ſex dierum, & ſex horarum, a vigilia illa nativitatis B. Mariæ ad deliberandum ſuper hoc, & locum placitandi ſtatuit eis apud Sueſſans, electione regiæ partis. Eodem die, ſcilicet in vigilia nativitatis S. Mariæ, poſtquam rex Franciæ adulteram ſuam dimiſerat, & Botildam ſponſam ſuam receperat: ſtatim relaxata eſt D ſententia interdicti ecclefiaſtici de regno Franciæ, & puſſatis campanis facta eſt lætitia magna in clero & populo, quia interdictum illud jam duravet ſtat ſuſſer.*

A rat plusquam per triginta hebdomadas, & corpora defunctorum ſepulta erant extra villam per vicos & plateas.

Quibus autem conditionibus ſolutum ſit interdictum, diſtinctim explicant geſta Innocentii III. his verbis. Octavianus Oſtienſis Epiſcopus legatum in Francia deſtinavit, talem ei formam præſcripſit, ut ante omnia ſatisfactionem plenariam de damnis & injuriis clericis irrogatis faceret exhiberi. Ita quod ii qui propter obedientiam & reverentiam apoſtolicæ ſedis graves perpeſſi fuerant contumelias, & jacturas, per apoſtolicam ſedem ibi ſentirent & gauderent congrue ſatisfactum. Deinde ſuperinduxtam præcipere a regis conſortio tam localiter, quam ſpontaneo recuſaverit, ut non ſolum a regis amplexibus, verum etiam a regni finibus facere it illum excluſi, & præfatam reginam ab ipſo rego ſolenniter recipi, & regaliter pertracta- ri: præmiſſa publice proteſtatis cautione, quod cum ſine judicio eccleſiæ non dimitteret: & ſi relaxaret ſententiam interdicti, referaret ſibi correctione illorum, qui ab initio non ſervaverant interdictum. Et ſi, poſt frequentes & diligentes admonitiones & exhortationes, idem rex præfatam regi nam ſibi legitimam habere nollet uxorem, ſed nullo modo matrimonium ſeceſſare: præcipit legato ut pro tertiona peremptorio ad inchoandam cauſam ſpatium ſex menſium aſſignaret. Infra quod, ſi præfata vellet, commoneretur rex Danorum pertractus ipſius, ut ad definitionem ejuſdem vitos gendentes eum advocatis, & teſtibus, & aliis qui- busliber neceſſariis, ſub apoſtolica, & regia ſecu- ritate dirigeret competenti loco de libera voluntate partium diffinitum. *Sed ab Octavianus fuiſſe for- natum, eadem alla deinde refuntur.*

G. C. Legati adventum in Galliam memorat Rigordus ad annum MCCI. Non quod eo anno venerit eertum enim eſt ab eo tempore interdictum inter ſeptembrem, obtavo poſtquam promulgatum fuerit menſe: ac proinde anno MCC. ut ex iis quæ ante dicta ſunt conſtat. Sed cum natalitas baberet Rigordus res concilii Sueſſionenſis anno MCCI. ab Octaviano celebrati: ex occaſione adventum legati, & quædam quæ concilium antecellerant refert, ſic ut ad annum præcedentem pertinerat.

CONCILIUM INCERTI LOCI.

Ex MS. Corbeiſenſi.

QUia non poteſt eccleſiæ Dei melius conſuli, vel conſultius provideri, quam ſi circa rectores & miniſtros earum, ut idonei ſint, cura diligens habeatur, neceſſarium duximus his qui ad eaſum noſtrum ſpecialiter pertinent, formam certam ſtatuendo præſcribere, quam & in ſe recte vivendo, & recte faciendi ordinati, & in eccleſia ſacramenta divina rite tractando, & etiam erga populum laudabiliter ſe ferendo debeant obſervare.

Contra illicitum ordinatos.

In primis igitur a miniſterio eccleſiæ & officii ſui exercitione eos volumus removeri, prout condecet, qui ſecundum canones ab epiſcopis proprii, nihilominus ordines licet illicite ſuſceperunt, præcipimus quod faceredotes qui ſe noverint ſervorum filios & præter domiſtorum ſuorum conſcientiam ordinatos, vel non de legitimo matrimonio natos, & abſque diſpenſatione epiſcoporum ſuorum promotos, vel qui fuerint advocati in cauſa ſanguinis, vel executores ſevorum præceptorum, aliquando in publicis arminiſtrationibus, vel homicidium perpetraverunt, vel bigami fuerint, vel aliter corruptarum mariti, vel qui excommunicati ordines ſuſceperunt, vel excommunicati ſive ſuſpenſi celebrari præſumſerint, vel fortilegium exercuerunt, & maxime demonibus immolando, non exe-

INCERTI LOCI. 762

A exequantur ſacerdotis officium, donec ſuper hoc ab eis fuerit conſilium requiſitum.

II.

Idem dicimus de his qui ſimoniace vel furtive, vel per latrum, vel extra legitima tempora ordines ſuſceperunt.

III.

Idem & de his qui ab epiſcopis hæreticis, ſchiſmaticis, vel nominatim excommunicatis, vel aliis epiſcopis ſunt ordinati præter ſuorum diœceſanorum prælatorum.

IV.

Idem quoque dicimus de his qui interventores fuerint ſimoniacarum pactionum & labe illa infecti ordines nihilominus ſuſceperunt.

Sacerdotes & clerici cælo ministrant.

B De aliis vero qui in ſuſceptione ordinum non peccaverunt, præcipiendo ſtatuimus, ut ſacerdotes & clerici, ſive beneficiati ſint ſive non, qui a vitio luxuriæ debent eſſe penitus alieni, omnem illicitamdinem fugiant & continenter & honeſte vivant, prout ad ſacrum eorum miniſterium noſcitur pertinere, nec in domibus propriis vel alienis publice concubinas, unde ſcandalum oriatur, tenere præſumant; ſed eas a ſe prorſus expellant & longius faciant amoveri, niſi velint ſimul officio & beneficio contra hoc agendo privari.

VI.

Concubinæ ejiciendæ.

Monemtur quoque concubinæ ut recedant ab ipſis, quæ niſi commonitæ recedant ab eiſdem, poſt trinam commonitionem (quoniam abſtinentiæ eccleſia) ab eccleſia expellantur, nec admittantur ad eccleſiaſticæ ſacramenta, ſed ab actibus legitimis ut infantes repellantur.

VII.

Feminæ clericis ſe conjungendæ.

Quia etiam volentibus conſervare continentiam non eſt utnam habitare cum feminis, prohibemus ne laicorum vel clericorum in domibus ſuis ſint familas habeant, de quibus debeat ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri.

VIII.

De peccatoribus qui alia peniteantiali.

Cum autem ſacerdos, ſi peccaverit, peccare facciat populum Domini, & ideo debeat ab omni ſornicatione immunda ſe continere, maxime a ſua penitentiali ſe continet: cuiens quod in deteſtationem illius rei dicitur in canone, ſic peccare poſſum nitentialem ſuum cognoſcentem, ſicut cognoſcentem a ſe baptizatum vel in baptiſmo ſuſceptam, pro quo peccato tenebantur causas quindecim annorum debetur penitentia, & poſtmodum detruſio in monaſterium.

IX.

Clerici in convivitia & ſe habentur.

Inhibemus, ne ſacerdotes vel quilibet clerici tabernas frequentent, vel publicis potationibus, aut ſpectaculis, aut ubi turpia & inhoneſta cantantur interſint. Sed ſi ad convivia fuerint ab honeſtis perſonis invitati, ibi ſine & ubique, ſobrie, modeſte, & honeſte ſe habeant; & poſt prandium ſobrie & cito recedant. Et ſi in eiſdem quibus intererunt convivitis inhoneſta vel turpia narrentur vel cantentur, ſi non poſſunt prohibere; ſaltem ita ſe gerant, ne videantur autem vel animum adhibere; & quia non ſolum luxuriam, ſed & ſuperbiam quæ omnibus eſt odium vitare eſt, & a qua omnis peccatio ſumſit initium, modis omnibus vitare debent & deteſtari, ſtatuentes adjungimus ut ipſi ſacerdotes & clerici quilibet habitum habeant huc ordinati competenter.

X.

Eorum habitus tonſura.

Non manicas aut ſotulares habeant laquestos vel roſtratos, nec faceredotes cappis utantur manicatis, nec ipſi faerdotes vel clerici comam nutriant; ſed ordinate circulariter & decenter ton-

A dcantur, & ita in omnibus ſe habeant, ne de ſuperbia vitio notari poſſint, qui aliis debent eſſe humilitatis exemplum.

XI.

Avaritiæ fugiant.

Volentes quoq; ab eiſdem peſtem avaritiæ extirpare, prohibemus ne turpia lucra ſectentur, & ne aliquam negotiationis ſpeciem audeant exercere.

XII.

Nullus quoque veſtrorum, ſecularem amminiſtrationem exerceat, ex qua cum oportet laïcæ perſonæ actus ſui reddere rationem.

XIII.

Non ſint advocati.

Nec advocati ſint faceredotes vel clerici in foro ſeculari, niſi cauſas proprias, vel cauſas miſerabilium profequatur perſonarum.

B XIV.

Nec vicinis exeroeat.

Provideant autem ſacerdotes parrochias regentes, de vicinis eccleſiis ſint dimoſi, recipiendo injuſte parrochianos earum. Sint autem ſecundum redituc & facultates ſuas hoſpitales, & erga pauperes non avari.

XV.

Confeſſio faciendum.

Nullus etiam ſacerdos poſt lapſum, antequam ſacerdoti pœnitens confiteatur, ad altare præſumat accedere celebraturus, ſi copiam habuerit ſacerdotis.

XVI.

Sacerdos non confeſſet.

Quilibet autem ſacerdos de confenſu domini ſui C epiſcopi vel epiſcopi ſuum habeat confeſſorem, ſorti. & in quolibet capitulo duo ſint confeſſores, quibus a domino archiepiſcopo vel epiſcopo conſtituatis, ejuſdem capituli ſacerdotes poſſint peccata confiteri. Si qua vero dubia fuerint, quæ per eos expedirinequeant, vel ſi quis de ſacerdotibus eis ob aliquam cauſam noluerit peccata ſua confiteri, ad principales pœnitentiarios domini archiepiſcopi vel epiſcopi recurrant. Si vero neutri eorum ſuum voluerit revelare peccatum, ad archiepiſcopum vel epiſcopum veniat, ut vel eis confiteatur, vel ab ipſo alias aſſignetur, cui velit & valeat confiteri.

XVII.

De diligentia circumſtantia.

Ad hæc, quia cum magna reverentia, devotione, & mundiſia tractanda ſunt eccleſiaſtica ſacramenta, & maxime ſacramentum redemtionis noſtræ, ſcilicet Corporis & Sanguinis Domini. Statuimus ut presbyteri circa ea que ad ſubſtantiam ſacramenti Corporis & Sanguinis Domini pertinent, ſint diligentes & intenti, proviſiri quod facultas illa mundi ſervande conſervetur, nec altera vi t. dies conſerventur hoſtiæ conſecratæ; ſed feptimana qualibet in die Dominica renoventur: ita quod poſt perceptionem Sanguinis Dominici reſervate hoſtiæ a miſſam celebrante ſumantur: habeaturque certitudo circa ipſam hoſtiam conſecratam, ut non ſumatur non conſecrata pro conſecrata, nec in celebratione miſſæ hoſtiam conſecratam parvam daturus ori ſuo ſacerdos admoveat, quia ante perceptionem, eam ore ſuo tangere non licebat. Si vero de patena, ſicut quidam faciunt, eam ſumat, poſt celebrationem miſſæ tam patena quam calicem faciat aqua perfundi, vel ſolum calicem, ſi eam non ſumat de patena, habeatque ſacerdos juxta altare pannum mundiſſimum alio panno undique circumdatum, & honeſte ac decenter coopertum, ſicut habetur in quibuſdam eccleſiis, quo poſt ſumtionem ſacramenti ſalutaris digitos cum labiis tergat ablutos; & ſi orinterius abſorbeat ſacerdos, non abjiciat abſolutionem, ſed deglutiat ipſam.

XVIII.

Duæ miſſæ eodo die.

Si vero faerdotes neceſſe habeat bis in una die celebrare, quod niſi die Nativitatis & Reſurrectionis Dominicæ, vel quando corpus aliquod in ec-cle-

ecclesia tumulandum; vel ulla evidens necessitas urgeat, fieri prohibemus, poſt primam celebrationem, & ſanguinis ſumtionem, nihil infundatur calici quod a celebrante ſumatur; ſed tantum poſt celebrationem ſubſequentem. Poſt primam vero celebrationem diligentiſſime abſorbeantur ſtillæ de calice, & quod fuerit digitis in calice ſuperfuſum, reſervetur in vaſe mundo ad id ſpecialiter deputato, & poſt ſecundæ miſſæ celebrationem, niſi forte in prima celebratione adfit diaconus vel alius miniſter honeſtus, qui loturam illam ſumere poſſit abſque conſcientiæ ſuæ læſione. In ſacramento autem Sanguinis Dominici major pars vini & modicum aquæ ponatur.

XIX.

Euchariſtia ægris quomodo diſtribuenda. His adjicimus, ut cum ad ægrum fuerit Euchariſtia deferenda, habeat ſacerdos alium pyxidem mundam & honeſtam, in qua ſit barſa lines mundiſſima & honeſta, & in ea deferat Corpus Dominicum ad ægrotos, linteo mundiſſimo ſuperpoſito, & lacerna præcedente, nisi æger valde remotus fuerit, & cruce ſimiliter, ſi fieri poteſt, niſi forte crux fuerit apud ægrum, præcedente quoque tintinabulo, ad cujus ſonitum reciteter vel devotio audientium. Habeat quoque ſacerdos ſemper ſecum orarium, quando cum Euchariſtia, ſicut diximus, vadit ad ægrum; & ſi æger remotus non fuerit, in ſuperpellicio ad ipſum accedat: habeatque vasa-genteum vel ſtannum, & ad hoc ſpecialiter deputatum, quod ſemper ſecum ad ægrum vadens deferat, ut in eo agro dare valeat poſt ſuſceptionem, ab eo Euchariſtiam ſuorum loturam digitorum.

XX.

Eccleſia ſit ſuperbis a pœnitis. Ad hoc præcipimus, ut qualibet eccleſia habeat calicem argenteum non aliter vitreum, aſtilis decentibus & honeſtis, ſindonem mundam & candidam amplitudinis congruentis, linteamina & alia ornamenta, quæ ad ſalutis officium ſpectant, honeſta, libros ad pſallendum & legendum idoneos, & ſacerdotalia ornamenta & veſtimenta ſufficientia pariter & honeſta, & qui miniſtrant ſacerdoti in altaris ſuperpelliciis induantur.

XXI.

Canon. Præcipimus autem quod omnes habeant canonem miſſæ ſecundum conſuetudinem eccleſiæ cotrectum, & ut verba canonis in miſſa rotunde dicantur & diſtincte.

XXII.

Vote dilucide dicenda. Similiter & omnes hore & omnia officia aperte & diſtincte dicantur: ita quod in feſtinatione nimia nec præcidantur, nec ſyncopentur. Quod ſi obſervatum non fuerit; ſacerdotes hoc non obſervantes ulque ad condignam ſatisfactionem ſuſpendantur.

XXIII.

Sacra ſolo tactu non tendenda. Ad hoc prohibemus, ne calices eccleſiarum vel vaſa altaris, ſeu veſtes vel libri eccleſiaſtici vel etiam tentoria eccleſiaſtica vendantur vel pignori obligentur, nec aliquo modo alienentur ab eccleſiis, niſi in caſibus conceſſis, & de licentia domini archiepiſcopi vel epiſcopi, forma canonica obſervata. Si vero ſecus actum fuerit, irriterur.

XXIV.

Eccleſiæ etiam vel altaria citra conſentiam dominiarchiepiſcopi vel epiſcopi vel officialis ſui ad ſirmam alicui non tradanturnec laici eas vel qualcunque decimas ad firmam ulque annos tencant.

XXV.

Pendones. Statuimus etiam ut penſiones eccleſiarum veteres ſine aſſenſu noſtro non augeantur, nec novæ imponantur eiſdem. Si qua vero contra hoc ſtatutum fuerint, penſiones ita primum ſtatum auctoritate noſtra noverint reducendas, & ſic propter hoc ne-

A hilominus pœna canonica puniendos.

XXVI.

Ad hæc prohibemus diſtrictius, ne ſacerdotes ignoti, de quorum ordinatione non conſtat, ad diuinarum celebrationem deſerviendo eccleſiis non admittantur, niſi de licentia noſtra, cum per litteras teſtimoniales vel teſtimonium virorum bonorum de eorum ordinatione fuerit ſufficienter fides facta.

Sacerdotes ignoti non admittendi.

XXVII.

Monemur autem noſtros rectores eccleſiarum in capellanos annuales ſine cauſa rationabili audeant amovere.

Capellani annuales.

XXVIII.

Similiter prohibemus, ne excommunicatum aliquem vel interdictis ecclesiaſticum laicum in præjudicium proprii ſacerdotis vel ad ſepulturam vel ad communionem Euchariſtiæ clericus aliquis ſacerdos admittat, & præcipue in ſolemnitate paſchali.

Excommunicati vitandi.

XXIX.

B Prohibemus etiam, ne annualibus vel trienualibus vel ſeptennalibus miſſarum faciendis laici vel clerici dare aliquid vel legare in teſtamento cogantur, & ne ſuper his aliqua pactio vel exactio vera vel ſub aliqua ſpecie palliata a ſacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat, & ne ſuperflua multitudine talium annualium ſe oneret ſacerdos, ad quæ exequenda honeſte ſufficere non poſſent, & propter quæ oporteat eos ſub certo pretio habere conductos ſacerdotes, vel ea aliis remittere faciendа.

Facilia pro annualibus vetita.

XXX.

Prohibemus quoque ne quis ſacerdos ſine mandato ſuperioris aut ejus qui in parrochia curam animarum habet, confeſſiones audiat, omiſſis propriis ſacerdotibus vel contentis, niſi in articulo neceſſitatis.

Confeſſi

XXXI.

De baptiſmate vero & pœnitentia præcipimus, quod diaconi pœnitentias dare vel baptizare non præſumant, niſi in duplici neceſſitate, videlicet ea quia ſacerdos non poteſt, vel abſens eſt, vel ſtulte non vult, & mors imminet puero vel ægroto.

Baptizet & pœnitentias non det.

XXXII.

Parrisi

Si vero infiante mortis periculo puer baptizatur a laico, quod fieri poteſt in neceſſitate a patre vel a matre abſque matrimonii præjudicio, ſequentia immeriionem per ſacerdotem impleantur.

XXXIII.

In baptiſmo vero maris duo mares & una femina ſuſcipiant baptizatum: a duabus vero feminis, & uno mare ſemina ſuſcipiatur in baptiſmo.

Baptiſmi ritus.

XXXIV.

Baptiſterium autem habeatur in qualibet eccleſia baptiſmali lapideum vel aliud competens,quod decenter operiatur & reverenter conſervetur: ita quod in alios uſus non convertatur. Si vero puer qui credidur mortuus, domi fuerit cum feſtinatione, ut contingere ſolet, baptizatus, aqua propter reverentiam baptiſmi vel fundatur in ignem. vel ad eccleſiam in baptiſterio deferatur.

Baptiſterii ſub altare.

XXXV.

Si vero contingat, pueros cum ſale expoſitos invenire, baptizentur. Si vero ſine ſale expoſiti invenianrur, & utrum baptizati fuerint dubitetur, baptizentur: ita tamen quod ante prolationem illorum verborum, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, quæ ſola ſunt de ſubſtantia baptiſmi, & ſola debent cum intentione baptizandi proferri; hæc a baptizato vere dicantur nominante baptizandum & dicente, *Ego non intendo te rebaptizare, ſed ſi baptizatus non es, ego baptizo te &c.*

Si-

Confirmatio. XXXVI.

C Similiter in confirmatione, ſi dubitetur, conferatur, quod dici non debet iteratum, quod neſcitur fuiſſe collatum.

Oratio dominica & ſymbolum. XXXVII.

Quia quilibet chriſtianus adultus dominicam orationem, ſcilicet *Pater noſter*, & ſymbolum apoſtolorum, ſcilicet *Credo in Deum* ſcire debet, præcipimus quod quilibet ſacerdos parrochianos ſuos ut hoc addiſcant ſtudeant ammonere.

Oratio in eccleſia. XXXVIII.

Commonet etiam quilibet ſacerdos parrochianos ſuos, ut in eccleſia orationibus vacent, non clamoribus vel vanis proclamationibus.

Pueri ante annum coniugati. XXXIX.

Feminæ etiam moneantur, ut pueros ſuos caute D ataut, & juxta ſe de nocte non collocent teneros, de opprimantur, & cum eis ad baptiſmum feſtinent & ad confirmationem. Quibus etiam publice proponatur in eccleſia, quod niſi infra annum puer fuerit confirmatus, tam pater quam mater poſt annum ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendatur.

XL.

Si quis autem cum ſit pubes non fuerit confirmatus, ipſe etiam cum patre & matre ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendatur, donec confirmetur.

XLI.

Inſtruat quilibet ſacerdos parrochianos ſuos ſuos ſuorum verborum baptizandi, & quando ea dicere debeant, ſcilicet in matrimonio contrahendo, & quid agere debeant in confirmatione & poſt confirmationem.

De matrimonio clandeſtino contrahendo.

In parochia non quæ debet ſervanda. XLII.

Præcipimus autem ſacerdotibus & aliis ſubditis noſtris ſequentes, ut ſacerdotes in pœnitentia danda diligenter attendant qualitatem ſcilicet perſonæ, & quantitatem delicti, tempus, locum, cauſam, modum in peccato factum, devotionem animi pœnitentis, & ut pœnitentia talis uxori injungatur, undene reddatur marito ſuo ſuſpecta de aliquo occulto crimine & enormi. Idem de marito obſervetur.

XLIII.

Non injungatur laicis in pœnitentia quod miſſas celebrari faciant pro ſuorum remiſſione peccatorum.

XLIV.

Confeſſiones autem mulierum audiantur in proprio patulo, aliquantum ad viſum hominum, non E quantum ad auditum.

Confeſſa quadrageſimale, coram ſacerdote ſuo. XLV.

Moneantur laici ſtatim in principio quadrageſimæ, vel pluries in anno cito poſt feſtum confeſſori, & ut ter in anno, ſcilicet in Paſcha, Natali, Pentecoſte communicent: prius tamen præparari per aliquantulum abſtinentiam de conſilio ſacerdotis faciendam per confeſſionem.

Baptiſmi ritus.

XLVI.

In confeſſionibus vero non nimis perſpiciatur ſcrutentur plebem ſuam ſacerdotes. Non ſimiſtas-cite aut negligenter patrinoſcant. Moneantur autem laici, quod reverenter ſe habeant in confeſſatione Euchariſtiæ, & ſteſtant genu, maxime tempore quando poſt elevationem hoſtia ſacra dimittitur.

Parrochianis autem, ne communio Euchariſtiæ detur fecero impuniteni, cum publice & inſtanter petenti danda ſit, niſi publicum ſit ipſius pœnitentiæ delictum.

Decima. XLVII.

Decimas autem de omnibus quæ per annum renovantur dandas decreuimus: ita ut occaſione mercedis ſervientium vel meſſorum eccleſiæ decima parte non fruſtretur. Detentores vero decimarum ſi ſemel, ſecundo & tertio commoniti ecclesiam ſuam non emendaverint, uſque ad ſatisfa-

A ctionem congruam anathematis vinculo feriantur. Cum autem hi, qui decimas detinuerunt vel ſuriripuerunt, ad pœnitentiam accellerint, non admittantur, niſi per ſe vel per manum ſacerdotis ei, cui decimæ debentur, ſatisfecerint competenter.

Excommunicatio pecuniis. XLIX.

Excommunicatio non paſſim & abſque delectu faciat: ſed præmiſſa canonica admonitione. Singulis autem annis in tribus ſolemnibus feſtivitatibus, ſcilicet die Natalis, die Pentecoſtes, die Aſſumptionis B. Mariæ excommunicentur in genere ſolemniter ſortilegi, veſtes perjuri ſuper ſacroſanctis, incendiarii, uſurarii, raptores publici, maleficæ impedimentes executionem rationabilium teſtamentorum, & generaliter decimarum detentores: ita quod veſtes qui ſcienter peperant ſuper ſacroſanctis, propter lucrum vel damnum aliorum nec eis aliqua pœnitentia injungatur, niſi ab archiepiſcopo vel epiſcopo vel ejus auctoritate, operet quam in mortis articulo; & tunc injungatur eiſdem, ut ex quo convaluerint, adeant dominum archiepiſcopum vel epiſcopum, penitentiam ab eo accepturi.

L.

Inhibetur etiam omnibus, ne in pignus, ubi nihil de forte minuitur retinent, ſuppoſitum de fruſtibus ſortem ſuperexcrescent, deductis expenſis.

LI.

Adhuc prohibemus ne ſine litteris noſtris ad ſedem electum electos ſuos publicandos aliquis admittat, C nec prædicator: nec, ſi cum litteris noſtris aliquis primitus advenerit ad prædicandum, admittatur, niſi litteræ noſtræ nomen ejus exprimant, Sceprofeſſe continentes quod ei dederimus licentiam prædicandi,

LII.

Præcipimus autem quod ne neceſſitatem pro qua adveneritbene poterit populo demonſtrare, litteræ prædicandi licentiam non habeat, dum tamen litteris noſtris, ut diximus, ſit munitus.

LIII.

Volumus autem ut ſacerdos eccleſiæ in qua prædicatur pecuniam collectam accipiat, & ſalvo cuſtodiat ſub duorum virorum teſtimonio fide diligenorum, quo uſque de mandato noſtro vel epiſcopi noſtri illi loco ad quem facta eſt collectio, conferatur.

LIV.

Prohibemus autem, ne pro juſtitia facienda differenda, vel accelerenda aliquid accipiatur; Juſtitia ſine pecunia facienda. & ne pro aliquo ſpirituali aliquid ex pactione promittatur, detur, vel accipiatur. Quod ſi fiat, tam dans, quam accipiens, ſententia excommunicationis ſe noverit innodatum.

LV.

Ad hæc prohibemus ne vir contrahat cum aliqua conſanguinea olim uxoris ſuæ. Similiter nec uxor mortuo. cum aliquo conſanguineo quondam viri ſui, nec ſuſcepto in baptiſmo conſentiat cum ſua baptizante vel ſuſcipientis ante vel poſt genita, nec contrahatur matrimonium inter perſonas incognitas, nec ſine trina denunciatione in eccleſia publicata, nec clandeſtina contrahantur matrimonia; ſed publice in facie eccleſiæ & præſente ſacerdote: Si vero locus ſpecialis vel, non admittatur in ecclesia, niſi de ſpecialis auctoritate domini archiepiſcopi vel epiſcopi.

LVI.

Sacerdos autem qui contra ſtatuti hujus noſtri formam aliquos matrimonio copulaverit, vel ab omni officio ſuſpendatur, nec relaxetur, niſi de ſpeciali mandato noſtro.

LVII.

Prohibet autem quilibet ſacerdos publice omnibus Maximonium clandeſtinum.

nibus de parrochis, sua ne clanculo fidem præstent de matrimonio contrahendo, sed publice coram testibus idoneis, qui fidem præstitum valeant, si necesse fuerit, comprobare; proponatque eis præmonendo quod sibi præcaveant: quia si talem fidem cum alia copula subsequatur, ecclesia pro matrimonio hoc habebit, & facilet tanquam matrimonium observari.

LVIII.

Diffinasi fama publica vel veritimilibus indiciis super crimine aliquo, de quo vinci non possint, moneantur semel, secundo & tertio, ut confiteantur & satisfaciant. Si vero incorrecti in negatione perstiterint, indicatur eis purgatio, quæ occasione captandæ pecuniæ de die in diem differatur: sed ftatim primo die, si parata fuerit, recipiatur, & canonicum numerum non excedat.

LIX.

Archidiaconus seu officialis vel decanus contra hoc ftatutum veniens se noverit ab officio suspendendum, nec sine speciali auctoritate domini archiepiscopi vel episcopi relaxandum.

LX.

Ipsulæ. Moneat quoque quilibet sacerdos inclusum, si habeat in parrochia sua, ne mulierculam aliquam recipiat in hospitio de nocte.

LXI.

Mercata fidem ab- Prohibeat autem quilibet sacerdos parrochianis fatis sub interminatione anathematis, ne diebus dominicis mercata frequentent, dimissis ecclesiis suis, apud quas debent convenire, maxime diebus illis, & orationi intendere, ne officium ecclesiasticum & verbum Dei audire. Hoc faciant aliquo die in septimana, nisi rationabile cum magnis fuit festinationibus feriarum.

LXII.

De parrochis non præmonendis. Commoneat sacerdos quilibet mulieres prægnantes parrochix suæ, ut cum tempus partus sui sibi instare intelligunt, sibi provideant, quod B aptum promtum habeant & paratum, & hoc propter imminens pueri periculum: & loquantur cum sacerdote de confessione, ne subito præoccupante non possint, cum voluerint habere copiam sacerdotis.

LXIII.

Laici in ecclesiis. Ad hæc prohibemus ne chorea vel turpes & inhonesti ludi qui ad lasciviam invitent, in cimiteriis vel ecclesiis agantur, & ne ibi tractentur causæ secvulares ex consuetudine, & maxime tales in quibus agatur de judicio sanguinis.

LXIV.

Prohibemus quoque ne denunciatus excommunicatus ftat in ecclesiis, vel per sacerdotem extra.

CONCILIUM INCERTI LOCI.

Ex MS. Corbejensi.

De baptismo. I.

BAptismus cum reverentia & honore celebretur, & cum magna cautela maxime in distinctione verborum & prolatione, in quibus tota virtus consistit sacramenti & salus puerorum, scilicet *N. Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti. Amen.* Et in Romano sub hac eadem forma doceant frequenter laicos debere baptizare pueros in necessitate, etiam mulieres, patrem & matrem pueri, in summa necessitate.

II.

Pro baptismo nihil omnino exigatur, scilicet si quid offertur, gratis accipiatur. Fontes sub fera cleris custodiantur propter fortilegia. Chrisma & sanctum oleum sub clave serventur. Semper sacerdos interroget diligenter laicum discrete & modo debito baptisaste & formam verborum in Romano integre protuliste approbet factum: sin autem rebaptizet puerum. Ad elevandum puerum de fonte tres ad plus recipiantur: quod enim amplius est, a malo est.

III.

De Confirmatione. Sacerdotes frequenter moneantur populum ad commotionem puerorum. Post baptismum etiam debite fuleipi sacramentum confirmationis. Quod si confirmandus adultus fuerit, confiteatur prius & postea confirmetur. Sæpe dicatur laicis ne expectent diu ad confirmandum ad eventum episcopi: sed ducant pueros ad eum ubi adesse audierint prope, & quod pallim nomina mutari pueris, si velint, in confirmatione.

IV.

Nullus sacerdos confirmare aut consecrare virgines præsumat, nisi solus ex episcopi confirmare, virginesque velare, ecclesias dedicare, ordines dare.

V.

Altaria. Summa diligentia & bono animo sacrisalcatoribus exhibeatur & studiose ad sanctorum Corpus Domini seruandum & celebrandum.

Altaria libenter emundare. Linteamina altaris & tabernacula sæpe ablua-

C tur ad reverentiam & præsentiam Salvatoris nostri & totius curiæ cælestis, quæ cum eo præsens adest quotiens missa celebratur.

VI.

Calices unde infirmi communicantur decorentur, & mundi custodiantur, ut devotius communicent infirmi.

VIII.

Ampullæ vini & aquæ & cetera in ministerio altaris mundæ & integra habeantur. Similiter & ampullæ chrismatis & olei sancti.

IX.

Non permittant sacerdotes, diaconos deferre infirmis sanctum Corpus Domini, nisi in necessitate, cum sacerdotes absens fuerit: sed sacerdotes cum magna reverentia ferant & celebritate, in pixide D ebumea bene clausa propter casum, & cum luterna præcedente, cantatos psalmos pœnitentiales cum letania pro infirmo in eundo & redeundo. Quod si via longa fuerit, addant xv. psalmos & alias orationes. Sic enim debitum perfolvunt infirmo, & audientes invitant ad exhibendam Deo reverentiam & orationem.

X.

Frequenter moneatur laici, ut ubicunque viderint deferri Corpus Christi, ftatim genua ftectant tanquam Domino & Creatori suo, & junctis manibus, quousque tranfierit, oreat.

XI.

In pulchriori parte altaris cum summa diligen- E tia & honestate sub clave si fieri potest sanctum Corpus Domini custodiatur.

XII.

Nulli clerico permittatur servire altari nisi in superpellicio aut cappa clausa.

XIII.

Nullus bis in die missam audeat celebrare, aut De missis. cum duplici introitu, nisi in magna necessitate.

XIV.

Nullus antequam matutinas diserit canonicas & primam, præsertim sine aliqua necessitate celebrare missam.

Ad

Mors Beatæ Mariæ. XV.

Ad hora béatæ Mariæ semper dicatur versus, *Scilicet Maria mater gratiæ*, & cantentur in ecclesia cum nota & devotione, non infurgendo & calciando.

XVI.

De confessionibus. Sacerdotes circa confessionem maximam adhibeant curam & cautelam, scilicet ut diligenter inquirant peccata ultima figillatim, manifesta autem non nisi a longe per aliquam circumstantiam, sic tamen ut expertis detur materia confitendi.

XVII.

Ad audiendam confessionem communiorem locum in ecclesia sibi eligant sacerdotes, ut communiter ab omnibus videri possint, & non in locis abditis aut extra ecclesiam nullus recipiat confessionem, nisi in magna necessitate vel infirmitate.

XVIII.

In confessione habeat sacerdos vultum humilem & ocalos ad terram, nec faciem respiciat continentis maxime mulieris, causa debite honestatis. Compatienter audiat quæ dixerit in spiritu lenitatis, & ei pro posse suo pluribus modis persuadeat ut confiteatur integre; aliter enim dicat nil valere.

XIX.

Casus reservati. Sacerdotes majora reservent majori in confessione, scut homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus & stupra virginum, injectiones manuum in parentes, vota fracta, & hujusmodi. Sunt autem tria in quibus nullus habet potestatem absolvendi, nisi dominus papa vel ejus vicarius, scilicet injectio manuum in clericos vel quoscumque religiosos, incendia, simonia. Nibilominus tamen talium rei remittendi sunt ad episcopum.

XX.

Audita confessione semper confessor interroget confitentem, si velit abstinere ab omni mortali, aliter enim non absolvat, nec injungat pœnitentiam, nec inde confulat, sed moneat ut interim agat quicquid boni poteft, ut Deus cor illius illustret ad pœnitentiam.

Pœnitentia spatio congrua. XXI.

Injungendis parvis pœnitentiis sibi caveant sacerdotes: secundum enim quantitatem culpæ & poffibilitatem confitentis debet esse quantitas pœnitentiæ: alioquin quod minus eft, requiretur ab eis in futuro.

XXII.

Usura, rapina, fraude sibi caveant sacerdotes, ne alias injungant pœnitentias, scilicet missarum, elemosynarum, & hujusmodi, priusquam reddiderint. Non enim dimittitur tale peccatum, nisi restituatur ablatum.

XXIII.

Nullus missas quas injunxerit celebret, scilicet trecentarium nec annuale, & pro vivis nullum fiat E trecentarium vel annuale.

XXIV.

Frequenter moneant presbyteri ad confessionem, & præcipue ab initio quadragesimæ instanter præcipiant venire generaliter ad confessionem.

XXV.

In confessione caveant sibi confessores, ne inquirant nomina personarum cum quibus peccaverint confitentes, sed circumstantias tantum & qualitates.

XXVI.

Nullus ira vel odio vel etiam meu mortis in aliquo audeat revelare confessionem signo vel verbo generaliter vel specialiter, ut dicendo: ego *Conc. General.* Tom. XIII.

a scio quales estis, & si revelaverit, ab sque misericordia debet degradari.

XXVII.

Jejunia accipiat. Omnes presbyteri præcipiant institua jejunia servari, ut jejunium quadragesimæ, quatuor temporum, vigiliarum, festæ feriæ absque omni peccato: ex debito enim tenemur facere talia jejunia.

XXVIII.

De matrimonio. Matrimonium cum honore & reverentia celebretur, & in facie ecclesiæ, non cum risu & joco se, ne contemnatur: & antequam fiat semper in tribus dominicis aut tribus festivis diebus a dedicatione loci, quasi tribus edictis, perquirat sacerdos a populo ubi puella excommunicationis de legitimitate fponsi & fponsæ qui debent conjungi, & ante fidem datam de contrahendo, & ante hoc tria edicta nullus audeat matrimonium celebrare.

XXIX.

Prohibeant frequenter laicis presbyteri, ne dent fibi fidem matuo de contrahendo, nisi coram facerdote, & in loco celebri, fed ante januas ecclesiæ & coram pluribus. Semper in nuptiis prohibeantur fortilegia fieri, maleficí quoque, & celantes conlanguinitatem, & alia impedimenta matrimonii. Votum, ordinem, conlanguinitatem, affinitatem, disparem cultum, compatertatem, quæ tantum quatuor a matrimonio excludit personas, compatrem, commatrem, filiolum & fratrem, & sororem fuam fpiritualem, scilicet filium & filiam patrini.

XXX.

Nullus sacerdos in casu dubio audeat perficere matrimonium inconsulto episcopo; sed ad eum semper referat omnes matrimonii dubitetates.

XXXI.

Prohibetur districte sub pœna fuspenfionis, ne ullus sacerdos aut capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, sive pro teftimonio ferendo, sive pro matrimonio celebrando, occasione ferculorum quæ debentur pro nuptiis. Celebrato autem matrimonio, recipiant fercula fua, & exigat si fuerit necesse. Prohibeant facerdotes in ecclesia publice sub excommunicatione ne alter D conjugum traofeat ad religionem, aut recipiatur, nisi per episcopum aut archidiaconum.

XXXII.

De Exercitu in Ultramontes. Cum reverentia deferatur oleum sanctum ad infirmos, & eos ungant sacerdotes cum magno honore & sanctarum orationum cetu, quæ ad hoc fine ordinatæ: & nihil inde penitus exigatur, sive a paupere, sive a divite: sed si quid gratis datum fuerit, gratis accipiatur.

XXXIII.

Ad sacramentum extremæ unctionis moneant sæpe populum facerdotes non tantum divites & fenes: sed pauperes & juvenes, omnes maxime a ... antis & supra, & ad omnes communiter separatos & conjugatos, si fuerit necesse. a. p. 311.15

XXXIV.

Doceant frequenter facerdotes populum, hoc sacramentum posse licite iterari, & sæpe recipi, scilicet in qualibet magna infirmitate inde metus mortis eft; & poft fuscipiam, licite reverti ad opus conjugale cum qui convaluerit ab infirmitate.

XXXV.

Librum qui dicitur manuale habeant singuli Rituale; presbyteri parochiales, ubi continetur ordo leritii extremæ unctionis, catechismi, & baptismi & hujusmodi. Habeant etiam singuli canones pœnitentiales, & ordinarium officium ecclesiæ fecundum usum qui observatur in majori ecclesia.

XXXVI.

Prohiberot facerdotibus, ne teſtamenta ſua ordinent per manum laicalem : & ipſi frequenter prohibeant laicis, ne ſua teſtamenta faciant ſine preſentia ſacerdotis.

XXXVII.

Præcipitur ſacerdotibus, ut omnes reditus & poſſeſſiones eccleſiæ ſcribant in miſſalibus ſuis; & prohibetur penitus presbyteris & parrochianis, ne de his quæ ſunt eccleſiæ aut presbyteri alienent ab eccleſia, niſi per conſilium epiſcopi vel archidiaconi.

XXXVIII.

Prohibetur diſtrictè ne pro interragio corpus ſepulti defertur, ſed poſt ſepulturam ſi quid datum fuerit in eleemoſynam recipiatur.

XXXIX.

Quicumque de novo ædificaverit in cimiterio excommunicetur.

Tribus diebus continuis vocetur excommunicandus, & niſi ad juſtitiam ſe obtulerit, & fidem dederit quod veniet ad dictum ſibi aſſignatum, & diem adverſatio nunciaverit, excommunicetur; & excommunicatus nullo modo abſolvatur, niſi a majore, præterquam in articulo mortis : & tunc tantum data cautione quod ſtabit judicio Eccleſiæ.

XL.

Presbyteri ſuper citationibus & vocationibus faciendis credant hîc qui dederint fidem : ſed ſuper excommunicationibus ferendis non credent hîc literis. Sententias autem ferant, latas dirè. Et ſeverent : ut ſententiæ citius deficiant, nemini parcente timore aut amore.

XLI.

Mortuus in partu ſcindatur, ſi infans creditur vivere, ſi bene conſtiterit de earum morte.

XLII.

Sacerdotes audito parrochianorum ſuorum obitu, ſtatim abſolvant eos cum pſalmis pro defunctis & collecta.

XLIII.

Item prohibetur, ne hinc reſignationes eccleſiarum in manu abbatum fiant, quorumlibet patronatum ; ſed in manu epiſcopi vel prælati ſui.

XLIV.

Non permittant prædicatores celebrare D de nova aqua, & inunctipatur canon a ſacerdote. in aliquibus locis ſuper cimiteria, niſi tantum deferant brevia, & ſacerdotes pro eis loquantur.

XLV.

Exhortentur populum ſæpe presbyteri ad diſcendum dominicam orationem, & *Credo in Deum*, & ſalutationem beatæ Virginis.

XLVI.

Moneant ſæpe populum & maxime mulieres ne faciant vota ſua, niſi cum magna deliberatione, & aſſenſu virorum & ſacerdotum.

XLVII.

Nullus ſacerdos vel capellanus teneat in domo ſua aliquo occaſione mulierem, niſi ſit mater aut ſoror.

XLVIII.

Prohibetur penitus univerſis ſacerdotibus ludere cum dextis, & intereſſe ſpectaculis, vel chorizis aſſidere, interare tabernas cauſa potandi : & ſine amicita & comite clerico & laico intrare domos alienas ; aut diſcurrere per vicos & plateas, & ne ad ſ[illegible] habeant cappas * alatas & veſtes inordinatas omnino prohibemus.

XLIX.

Nullus clericus ſiſ[illegible]beat Judæo vel ſcriptoribus, nec obligetpro pignore aliquo modo omnenta eccleſiæ vel libros judæo.

LI.

Nullus recipiatur ad prædicandum, niſi ſit authentica perſona, vel ab epiſcopo vel archidiacono miſſus.

LII.

Nullus clericus faciat juſjurandum patronis, antequam fuerit epiſcopo præſentatus.

LIII.

Chriſmatis puerorum baptizatorum, & faſciæ confirmatorum crementur, vel abſcondantur in terra in eccleſia vel in atrio, & cineres ſimiliter.

LIV.

Si de veſtimentis ſacerdotalibus & lineis altaris aliquid inveteratum, vel diſruptum fuerit, vel putreſſum fuerit, ſimiliter fiat : quia non licet de prædictis aliquid in uſus ſeculares converti.

LV.

Si de chriſmate vel de oleo ſanctio in terra vel ſuper lapidem vel ſuper ligneum ceciderit, locus radatur & reponatur ibi fontibus vel in piſcina. Si ſuper pannum, cecidetis, abſcindatur pannus, & ſub fontibus reponatur.

LVI.

Singuli anuis in ſabbato paſchæ mundentur vaſa chriſmatis & oleiſacri; & ſi fractum vas fuerit, reponantur fracturæ & reliquum chriſmatis & oleiſanctiſub fontibus vel in piſcina.

LVII.

Providenat ſacerdotes ne infundant in calice vinum nili puram & defecatum. Si autem poſt perceptionem remanſerit aliquid feces, diligenter abluant vino & aqua, donec totum abſorbeatur.

LVIII.

Terſoria calicum, ſi fuerint inveterata & offuſcata, cremeutur in piſcina, & apponantur nova.

LIX.

Si in calice aliquid immondum lapſum fuerit ante conſecrationem, ſcilicet capillus, muſca, aranea, vel aliquid quod nauſeam provocet, reſundatur in piſcinam & infundatur novum vinum

Si autem poſt conſecrationem, impleat officium : tamen non abſorbeat ea quæ nauſeam provocant ; ſed abluat diligenter in calice & abſorbeat lotura, capillum, muſcam, & araneam cremet in piſcina.

LX.

Si ſacerdos oblitus fuerit, miniſtrare panem & vinum vel aquam vel alterum eorum ; quando compertus fuerit, ea quæ miniſtraverit reponat, & de novo miniſtret ea quæ oportet & reiociptat canonem a capite, quia non licet verba canonis bis dicere ſuper appoſita.

LXI.

Si ſuper lineamina aliquid vini vel aquæ ſtillaverit, extrahatur altari humectatio : ut non remaneat ſuper altare ad conſecrationem, donec deſiccatum fuerit.

LXII.

Si poſt conſecrationem aliquid de calice ſtillaverit ſuper corporalia vel alia lineamina altaris, corporalia & illud quod humectatum fuerit abſcindantur & etiam ſapis altaris diligenter radatur, & omnia abſciſſa in ſacrario reponantur. Sacerdos cui hoc acciderit gravi pœnitentiæ ſubdatur, & omnes miniſtri qui interfuerint & omnes circumſtantes quibus notum fuerit, correctioni ſubjaceant, ad arbitrium ſui ordinarii.

CON-

Anno Christi 1201.

CONCILIUM SUESSIONENSE,

Anno Christi 1201.

MENSE MARTIO ANN. DOM. MCCI.

Ab Octaviano & Joanne legatis apoſtolicis celebratum, de matrimonio Philippi Auguſti cum Ingeburge.

Lecta ſex menſium ſpatio quod à legatis aſſignatum A *ſuperiore concilio vidimus, Sueſſionenſe concilium habitum eſt. De gratiſ. Ricordus.* Convocatum eſt Concilium Sueſſionis ab Octaviano, & Joanne de S. Paulo presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legatis. Cui interfuit Philippus rex cum archiepiſcopis, epiſcopis, & totius regni principibus, menſe Aprili, ubi tractatum fuit per xv. dies de matrimonio Ingeburgis regine confirmando, vel ſeparando. Poſt varias & multas diſputationes juriſperitorum, rex longa mora tædio affectus, relictis ibi cardinalibus & epiſcopis, cum Ingeburge uxore ſua ſummo mane ipſis inſalutatis receſſit : mandans illis per nuncios ſuos, quod uxo- B rem ſuam ſecum ducebat ſecut ſuam, net ſeparari tunc ab ea vellebat. Quo audito ſolutum eſt concilium, ſtupefactis cardinalibus & epiſcopis, qui ad diviſorium faciendum convenerant. Et tunc Joannes de S. Paulo omnia eraſtinatia penitus recellit. Octavianus autem in Francia remanſit. Et ſic Philippus hac vice manus Romanorum evaſit. *Eadem fere, ſed minus copioſe narrantur in geſtis Innocentii.*

Regerius vero multo amplius & explicatius. Cum enim Ricordus, & Innocentii geſta, concilium ab Octaviano & Joanne legato habitum dicant, periode quaſi uterque ſumpſerit ſuæ adſtruſtus : ipſe docet Octavianum initio C *ſolum interfuiſſe ante Joannis adventum.* Eodem, *inquit*, anno MCCI. in medio quadrageſimæ, menſe Martio, Philippus rex Franciæ, & Botildis regina uxor ejus, convenerunt cum partibus ſuis apud Seſſons coram Octaviano Oſtienſi epiſcopo, a domino papa Innocentio, judice delegato. Ex parte vero prædictæ regine interfuerunt ibi epiſcopi, & alii honeſti viri, & diſcreti, miſſi a Cnut rege Dacorum "frater prædictæ regine: & unus Norwegiæ, & Joannes, qui de Sueſſionica, cum innumera cleri & populi multitudine convenerunt : ut de regis & regine diverſio, certum & juſtum, juxta Innocentii papæ præceptum, agitarent judicium. Sed quia Joannes card. S. Pauli monachus noſtri ordinis, nondum advenerat, cui hanc cauſa principaliter ab Apoſtolico commiſſa fuerat, colloquium protaſtari uſque ad adventum ejus. Qui adveniens, menſe Majo, cum magno, in prædicta Sueſſionenſi urbe, a rege, archiepiſcopis, & epiſcopis, in eccleſia Sa. mart. Gervaſii & Protaſii, excipitur gaudio : cui obtata ſunt muncra a rege, fed ille juſtus munus ſuus excuſſit ab ejus munere. Ad colloquium convenimus : res vallatas & armatus multitudine advocatorum, qui cauſam ſuam pro ſuo velle perorarent, ageſſit regina vero ſola, proh dolor! nullum præter Deum habens advocatum venit. Cumq; in tanta multitudine nullus eſſet, qui pro ea, metu regis, litigaret : quidam ignotus perclericus, ſurgens e medio, cum licentia regis & cardinalium, cauſam reginæ ita litteratiſſime dilucidavit, ut ipſi regi & cardinalibus, omnibuſque epiſcopis fieret admiratioui. Qui poſt, nec ante, in eadem civitate, a nullo dicitur viſus fuiſſe. Rex vero non exſpectato, ſecundum decreta ſanctorum patrum, eccleſaſtico judicio, receſſit a colloquio. Cardinales etiam & epiſcopi expreſſi ſont ad proptia, cauſſa nondum terminata.

Contil. Generat. Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1201.

C. 6. Apriti habitum narrat hoc concilium Rigardus A confessis cum gestis Innocentii in quibus se habetur: *Et licet non plures & majores adsint, non tamen desunt, qui propter Deum scribam fuerunt laturi pleni negotio.* Neque contra pugnat Rigardus, dum ait adhuc episcopos, aliosque, missos a Canuto Danorum rege, qui regnum eadem tuerentur. Illi enim discrimen inter Joannis adventum, coram quo ignorum illum electum regis ne causam egisse refert Aquicinctinus.

ANNO CHRISTI 1201.

CONCILIUM PARISIENSE,

IN QUO EURAUDUS HÆRETICUS CONDEMNATUR.

ANNO Domini MCCI. *ingruit Robertus S. Mariani monachus*, Euraudus styles, quem Henricus Nivernensis comes, a quo illicite detinebatur in urbem Sancti vexatus admodum, oppellit, quemque minorum, hæresis illius, quam Bulgaricum vocant, coram legato arguitur, & dies ei præfigitur de objecta hæresi purgandi. Legatus Parisius concilium convocat, in quo absentibus cum legato archiepiscopis, & episcopis regni, Parisiensibusque magistris, Euraudus fautores; & multis contra eum testimoniis testibus B que productis, maximeque Hugone Autissiodorensi præsule argentius insistente, hæreticus ille convincitur, & expulso, ac illicite damnato, quæ sua fuerant, per Dominum Nivernensem fuerunt interdicta, ne quis ei quidquam subtraheret. Illi enim discessionem inter Joannis adventum, coram quo ignorum illum electum regis ne causam egisse refert Aquicinctinus.

CONCILIUM PERTHUSANUM

IN SCOTIA PRO ECCLESIASTICORUM MORIBUS REFORMANDIS.

ANNO Domini MCCI. *Thomas Dempsterus lib. VI. hist. Scot. ad hunc annum*, Joannes, *inquit*, S. R. E. cardinalis S. Stephani de Monte Cœlio, legatus a latere per Scotiam & Hiberniam, indicto Perthum concilio dierum quatuor, mores ecclesiasticorum reformavit. Tum in Hiberniam eo ordine legatione concessit. *Hæc Dempsterus, qui addit Radulfum abbatem ordinis Cisterciensis, ad deinde Dunensem episcopum, scripsisse ad concilii Perthuſani.*

C

CONCILIUM IN SCOTIA CELEBRATUM

De initio celebritatis dominicæ habitum anno Domini MCCI.

Cum concilii hac de re in Scotia celebrati decreta viderentur ea quæ de dominici diei observatione describit Rogerus anno 1200 *tum*

Eodem anno Eustachius abbas de Flay rediit in Angliam, & prædicans in ea verbum Domini de civitate in D civitatem, & de loco in locum, prohibuit ne quis forum rerum venalium in diebus dominicis exerceret. Dicebat enim, quod hoc mandatum subscriptum de observatione diei dominicæ venit de cœlo,

De observatione diei dominicæ.

MAndatum sanctum dominicæ diei, quod de cœlo venit in Jerusalem, & invenium est super altare sancti Simeonis, quod est in Golgotha, ubi Christus crucifixus est pro peccatis Mundi, & mandavit Dominus hanc epistolam, quæ apprehensa est super altare sancti Simeonis, quam per tres dies & tres noctes homines & spiritales cerneruent in terram, rogantes Dei misericordiam: & post horam tertiam erexit se patriarcha, & Akarias archiepiscopus, & expanderunt infusam, & sanctam acceperunt epistolam Dei. Quam cum accepissent, inveneruntsuperscriptum illud: » Ego Dominus, qui præcepi vobis ut observaretis » diem sanctum dominicæ, & non custoditis » eum, & de peccatis vestris non pœnituistis, fi- » cut diei per evangelium magistri: *Cœlum & terra* Matt. 24. » *transibunt, verba autem mea non transibunt.* Feci quatem prædicare vobis pœnitentiam vitæ, & non credidistis, & mihi super vos paganos, qui effuderunt sanguinem vestrum in terra, & non inmisi credidistis: & quia sanctum diem dominicum non custoditis, per paucos dies habuistis famem; sed cito dedi vobis fauuristatem, & pollex pejus fecistis. Volo iterum ut nemo ab hora nona sabbati usque ad Solem surgentem diei lunæ aliquid operetur, nisi quod bonum fit. Quod si quis fecerit, cum pœnitentia emendet; & si huic mandato non obedieritis, Amen dico vobis, & juro vobis per sedem meam, & thronum meum, & cherubim, qui custodiunt sanctam sedem meam, quia non mandabo vobis aliquid per alium epistolam: sed apertam cœlos, & pro pluvia pluam super vos lapides, & ligna, & aquam calidam per noctes, ut nec tonitruum possit, quin destruam omnes malos homines. Hoc dico vobis: Morte moriemini propter diem sanctum dominicum, & alias festivitates sanctorum meorum, quas non custodistis. Mittam vobis bestias habentes capita bovum, capillos mulierum, caudas camelorum, & ita erunt famelicæ, quod carnes vestras devorabunt: & vos desiderabitis fugere ad sepulcrum mortuorum, & abscondere vos propter metum bestiarum: & tollam lumen Solis ab oculis vestris, & mittam super vos tenebras, ut occidatis vos invicem non videntes, & asperam a vobis facient meam, & non faciam vobiscum misericordiam. Incendam „ eum

Verba hæc Rogerii sunt.

ANNO CHRISTI 1200.

A ANNO CHRISTI 1201.

A in ecclesiis vel aruis earum vendetur vel emeret quidquam, aut placitaret. His ergo & aliis fanctis & hujus viri monitis inimicus humani generis invidens, misit in eos regis & principum tenebrarum, quod ipsi præciperent, ut omnes qui prædicatis traditiones custodirent, & maxime omnes qui in diebus dominicis forum rerum venalium dejecerant, ad regium examen latisfacturi de obtervantia diei dominicæ ducerentur. Sed Dominus noster Jesus Christus, cui obediendum est magis quam hominibus, qui auxiliatur & adtarredium suæ sua, & adventu suo, & missione Spiritus sancti in discipulos suos sibi hunc diem, quem dominicum vocamus, illustravit, & celebertimum dedicavit, veruntis tum ad nostram latisfactaj, & in quoddam dominicæ diei transgressiones manifestavit hic.

Quodam sabbato post nonam quidam carpentarius in Beverlaco, contra Urbis statuta suæ nonita clavum ligneum faciens, corruit in terram percussus paralysi. Et quidam textrix post horam nonam in sabbato, cum ad pertexendum partem telæ anxia insisteret, cadens in terram paralysi obmutuit. Et apud Nasserton villam magistri Rogeri Arundel, quidam homo fecit sibi panem sub cinericium die sabbati post nonam, & inde comedit, & partem reservavit sibi usque mane, quem cum die dominica fregisset, exivit sanguis: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum eft testimonium ejus. Et apud Warefield, quidam sabbato, cum molendinarius post nonam operam daret, ut bladum suum moleret, subito exivit loco farinæ tanto impetu sanguis fanguinis, quod vas ipsum pene impleretur sanguine, & tota molendini fteiit immobilis contra vehementem impulsum aquæ: & qui viderunt, mirati sunt, dicentes: Parce Domine, parce populo tuo. Item in Lincolnisiria paravenat quidam mulier paftam: quam dedcrent ad formum poft horam nonam sabbati, mitti eam in furnum calidiffimum: & cum eam extraheret, invenit eradam; & iterum mifit eam in furnum valde calidum, & in craftino, & in die lunæ, cum adhuc eet le invenifle panes coctos, invenit paftam eradam.

Item in eadem provincia, cum quidam mulier paftam fuam præparaffet, voluns eam ad formum portare, divit ei vir fuus: Sabbatum eft, & hora nona jam præterit, dimitte ufque ad diem lunæ. Mulier autem obediens viro fuo fecit ficut præceperat: & involuit paftam linteaminibus mundis, & in craftino, cum vitaret paftam fuam, ne propter fermentum impofitum vas excederet, invenit panes inde divino nutu factos, & bene coctos fine ine materiali. Hæc eft matutio dexteræ Excelfi. Et quamvis omnipotens Dominus, hic & aliis potentiæ fuæ miraculis, populum ad obfervationem diei dominicæ invitaret: tamen populus plus timens regiam & humanam poteftatem, quam Divinam, plufque timens illos qui corpus occidunt, & quod ultra faciant non habent, quam illum, qui poftquam corpus occiderit, animam poteft mittere in gehennam: & plus timens terrena amittere, quam cœleftia, & tranfitoria quam æterna, prob dolor! ut canis ad vomitum, reverfus eft ad forum rerum venalium exercendum in diebus dominicis. Hæc ille.

C. 6. Cur hoc cœleftis epiftola fignorum in concilium collectionem binis interferit, & concilium eus appellaverit, non video.

ANNO CHRISTI 1204. ANNO CHRISTI 1204.

CONCILIUM MELDENSE.

PRO PACE INTER FRANCORUM ANGLORUMQUE REGES

Constituenda a Joanne abbate Casemarii Cisterc. Ordinis sedis Apostolicæ legato anno MCCIV. celebratum.

ANno Domini MCCIV. *conquestus erat Innocentio III. papæ Joannes rex Angliæ, vi usurpatum a Philippo Augusto Francorum rege Pictaviensem comitatum : & violatum fœdus juramento sanctum, quo regionem illam in fundum asseruerat. Pontifex Joannem abbatem Casemarii Cisterc. Ord. legatum apostolicum in Galliam misit, ut eas res componeret. Quod intelligimus ex Innocentii III. literis ad Gallicanum episcopi, quarum hoc exemplum.*

Archiepiscopis & Episcopis per Galliam constitutis.

Ex ms. collectione ab Augustino Oldoino, tib. 1. tit. 2. c. 3. & extat in Tom. 16. Bibl. 13. Novit ille, qui nihil ignorat, qui seruatores est B cordium, ac conscientiæ secretorum, quod cariſſimum in Christo filium noſtrum Philippum regem Francorum illuſtrem, de corde puro & conſcientia bona & fide non ficta diligamus, & ad honorem & profectum & incrementum ipſius efficaciter aſpiramus: exaltationem regni Francorum, ſublimationem apoſtolicæ ſedis reputantes; cum hoc regnum benedictum a Deo, temper in ipſius devotione permanſerit, & ab ejus devotione nullo unquam, ſicut credimus, ſit tempore diſceſſurum: quia, licet interdum Deus propter peccata populos nes per angelos malos, nos tamen, qui ſitanæ non ignoramus aſtutias, circumventiones ipſius ſtudebimus evitare : credentes, quod idem rex illius fedeci le falſatis ſuæ fidei meritis. Non erego patet aliquis, quod juriſdictionem aut poteſtatem ipſius minuere aut perturbare velimus: cum ipſe juriſdictionem noſtram & poteſtatem non debeat aut velit etiam contemnere, ſed ſuæ juriſdictionem proprium non ſuſpiciamus explere, cur alienum uſurpare velimus? Sed cum Dominus dicat in Evangelio: *Si peccaverit frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum : ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum : ſi te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi illum audierit nos, die eccleſiæ : ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Et rex Angliæ, licet aſſerit, ſit paratus ſufficienter obſervare, quod rex Francorum peccat in eum, & ipſe circa eum in correctione proceſſit ſecundum regulam evangelicam, & taudem, quia nullo modo profecit, dicit eccleſiæ: quomodo non, qui ſumus ad regimen univerſalis eccleſiæ ſuperna diſpoſitione vocati, mandatum divinum poſſumus non exaudire, ut non procedamus ſecundum formam ipſius? nihil ſorſan ipſe coram nobis, vel delegato noſtro, ſufficientem in contrarium rationem oſtendat. Non enim intendimus ſuſpicare de feudo, cujus ad ipſum ſpectat judicium : niſi forte juri communi per ſpeciale privilegium, vel contrarium conſuetudinem aliquid ſit detractum; ſed decernimus de peccato, cujus ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura, quam in quoſdbet poſſumus & debemus.

Non igitur injuriofum ſibi debet regia dignitas reputare, ſi ſuper hoc, apoſtolico judicio ſe committat : cum Valentinianus imicius imperator *Hiſtor. tri. part. 10. c. 2.* Mediolanenſis ſuffragaueis eccleſiæ dixiſſe legatur : Talem in pontificali fede conſtituere procurate, cui & nos, qui gubernamus imperium, ſincere noſtra capita ſubmittamus; & quæ monita, dum tanquam homines deliquimus, ſuſcipiamus neceſſario velut medicamenta curantis. " Ut illud humiliter omittamus, quod Theodoſius ſtatuit, & Carolus innovavit, de cujus genere rex iſte noſcitur deſcendiſſe : Quicumque videlicet, litem habens, ſive poſſeſſor, ſive petitor fuerit, vel initio litis, vel decreto temporum curriculo, ſi vel cum negotium peroratur, ſive cum jam cogniti promi ſententia, ſi judicium elegerit facroſanctas fedis antiſtitis, illico ine aliqua dubitatione, etiam parti alia refragante, ad epiſcoporum judicium cum ſermone litigantium dirigator. Cum non humanæ conſtitutioni, ſed divinæ legi potius inhitamur: quia poteſtas noſtra non eſt ex hominibus, ſed ex Deo. Auſtantina, qui ſub Conſtantio, ignorat quin ad officium noſtrum ſpectet de quacunque mortali peccato corripere quemlibet epiſcopum, & ſi correptionem contempſerit, ipſum per diſtrictionem eccleſiaſticam coercere. Quod enim debeamus corripere, & poſſimus, ex utriuſque patet pagina teſtamenti, cum clamet Dominus per prophetam : *Clama, ne ceſſes : quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum.* Et ſubjungat ibidem : *Nisi annuntaveris impio impietatem ſuam, ipſe in iniquitate ſua quam operatus eſt, morietur : ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Apoſtolus quoque nos monet : *Corripe inquietos.* Et alibi dicit idem : *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Quod autem ad diſtrictionem ecclaſticam pertinet ex eo quod inquit Dominus ad prophetam, qui fuit de ſacerdotibus Anathot: *Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, ut evellas, & deſtruas, & diſſipes, & diſperdas, & ædifices, & plantes.* Conſtat vero quod evellendum, deſtruendum, & diſperdendum eſt mortale peccatum. Preterea cum Dominus claves regni cælorum Petro tradidit, dixit ei : *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis : & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Verum nullus dubitat, quin omnis mortaliter peccans, apud Dominum ſit ligatus. Ut ergo Petrus Divinum judicium imitetur, ligare debet & in terris, quos ligatos eſſe conſtat in cœlis. Sed forſan dicetur, quod aliter cum regibus, & aliter cum aliis eſt agendum. Ceterum ſcriptum novimus in lege divina : *Ita magnum judicabis ut parvum : nec erit apud te acceptio perſonarum* : quam B. Jacobus interpretatur teſtatur, *ſi dixeris ei qui induitus eſt veſte preciosa : Tu ſede hic bene ; pauperi autem dicas : Tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum.* Et licet hoc modo procedere valeamus ſuper qualibet criminali peccato, ut peccatorem retrocemus ab errore ad veritatem, & a vitio ad virtutem : præcipue tamen cum contra pacem peccavit, quod eſt vinculum caritatis. Et infra : *Nonquid apud vos debet tam eſſe pondus & pondus, menſura & menſura, quarum utramque eſt abominabile apud Deum?* Poſtremo cum hinc reges ipſos formata ſint pacis fœdera, & antique præſtito juramento firmata; quæ tamen ſervata

ANNO CHRISTI 1204. ANNO CHRISTI 1204.

vata uſque ad præſixum terminum non fuerunt : A nuuquid non poterimus de juramenti religione cognoſcere, quod ad judicium eccleſiæ non eſt dubium pertinere, ut topica pacis fœdera reformentur?

Ne igitur tantam diſcordiam videamur fub diſſimulatione fovere, diſſimulare religioſorum locorum excidium, ſtragem negligere populi cheſtiani : dilecto filio abbati Caſemarii deſtinus in præcepiis, ut niſi rex ipſe, vel ſolidam pacem cum prædicto rege reformet, vel treugas inter competentes, vel ſaltem humiliter petatur, ut idem abbas, & venerabilis frater noſter archiepiſcopus Bituricenſis, de plano cognoſcant, utrum juſta ſit querimonia, quam contra eum proponit coram eccleſia rex Anglorum, vel ejus exceptio ſit legitima, quam contra eum per duas nobis datas literas exprimendum : juxta formam ſibi datam a nobis, procedere non omittat. Ideoque univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & in virtute obedientiæ diſtricte præcipimus, quatenus, poſtquam idem abbas ſuper hoc mandatum fuerit apoſtolicum exercuit, ſententiam ejus, imo noſtram verius, recipitatis humiliter: & vos ipſi ſervetis, & faciatis ab aliis ſervari, ſcituri, quod ſi ſecus egeritis, inobedientiam graviter puniemus.

Pontificis mandatis ut parerent Joannes legatus, concilium Meldenſe convocavit : in quo quid ſit ſolvere, quid ſcriptum ad pontificem, quid ab eo decretum, ex ipſis ad Gallicanum epiſcopi literis intellige.

Archiepiſcopis & epiſcopis per Galliam conſtitutis.

Ad noſtram noveritis audientiam perveniſſe, quod cum dilectus filius abbas Caſemarii, nuncius noſter, vos Meldis ad colloquium convocaſſet, exhibitis literis quæ vobis pro reformanda pace inter cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Francorum, & Joannem Anglorum, reges illuſtres, a ſede apoſtolica mittebantur, habito concilio, reſpondiſtis: quod cum prædictus rex Angliæ, juxta noſtrarum conſtantiam litterarum, minime proceſſiſſet, vos propter perplexitates multas, & magnas, quas imminere verebamini eccleſiæ Gallicanæ, nos conſulere deberetis; & ne interim præfatus abbas proceederet, ab audientiam audiendam appellaſſitis, certum appellationis terminum præfigentes, ad quem profequendum, data fide in manu ejuſdem abbatis, vos per pacis oculum ad-ſtrinxiſtis: ita quod poſt terminum eſſet ab officio pontificali ſuſpenſus, ſi quis appellationem ipſam in termino profequi non curaret, præſentibus nuncciis regis veſtri, qui hoc ipſum vobiſcum pariter approbarunt. Unum autem præfatus abbas exegerit hujuſmodi cautionem, an vor ipſonanee ob-

CONCILIUM ANTIOCHENUM

A Petro Cardinali tituli S. Marcelli circa hæc tempora habitum.

IN libro 2. epiſtolarum Innocentii III. extant n. 240. 241. epiſtolæ Leonis Armeniæ regis, quibus ad ipſummet Innocentium tanquam ad ſupremum judicem le appellaſſe teſtatur pro Rupino nepote ſuo de ſenteutia uti inique lata a Concilio Antiocheno, per quam Comes Tripolitanus declarabatur legitimus hæres Principatus Antiocheni, & excluſus ſipe Rupinus, ad quem jure hæreditario videbatur ſpectare. In eo concilio interdicto eccleſiaſtico Petrum Cardinalem Apoſtolicæ ſedis Legatum illigaſſe Armenos ex præfatis literis habemus.

CON-

ANNO CHRISTI 1206.

CONCILIUM LAMBETHENSE,

SEU CONSTITUTIONES PROVINCIALES

Stephani Langton Cantuar. Archiepiscopi editæ apud Lambyth.

I. De modo dandi mortuarium.

ANNO CHRISTI 1207.

1. STatutum felicis recordationis & prædecessoris nostri de mortuariis editum, quod nonnulli minus sano perverterunt intellectu, præsentis concilii approbatione duximus declarandum. Sæpe siquidem contigit, quod cum quidam ex hac luce migrarent, ecclesiæ sibi succedentes, quandoque per ignorantiam, nonnunquam vero per negligentiam, & injustam detinuerunt & oblationum suarum detentionem, graviter delliquisse. Et quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, prudenter attendentes, falubriter statuit, quod pro recompensatione decimarum taliter subtractarum, licet suo statuto cautum non inleruit, secundum melius animal defuncti ecclesiæ damnum passæ debeat applicari. Quia autem hujus ordinationis statuti interpretationes ecclesiarum & parochianos fuos lites, quas exitingui cupimus, frequentius oriuntur: illud duximus synodali interpretatione declarandum, quod si decedens tria tantummodo & plura cujuscumque generis in bonis suis habuerit, optimo cui de jure fuerit debitum reservato, ecclesiæ fuæ a qua sacramenta recepit, dum viveret, sine dolo, fraude, & contradictione qualibet, pro recompensatione subtractionis decimarum tam personalium, nec non oblationum, melius animal poft optimum, relinquatur. Quod fi duo tantum in bonis decedentis extiterint animalia, de manuetudine ecclesiæ exactio quælibet nomine mortuarii remittatur. Hoc autem adjiciendum flatuendo duximus: quod fi mater familias, viro suo superstite, obierit, ad præstationem mortuarii minime coerceatur, non teneatur, vel obligetur. Quod fi poft obitum mariti in domo & familia reginine vidua per annum superviserit justa formam superius scriptam, ad mortuarium obligatur. Hac autem nostra constitutione, vel interpretatione, consuetudine laudabili super mortuariis in nostra diœcesi attentius observata, nolumus præjudicium generari, quin fi, decedens hujusmodi animalium numerum non habuerit, præstatione mortuarii, consuetudo ecclesiarum observetur. Ad fationes autem debiti mortuarii, contradictores, & rebelles, volumus per locorum ordinarios, censura ecclesiastica coarctari.

II. Ne scotalliæ, seu potationes fiant, & de pœnis faciendum.

PRohibitionem scotalliarum seu scotallarum, & aliarum potationum pro communi salute animarum & corporum, introductarum, provida approbatione profequentes, rectoribus, vicariis, & aliis capellanis parochialibus præcipimus sub obedientiæ debito firmiter injungendo, quod parochianis fuis crebra exhortatione diligenter indicant, ne prohibitionis hujufmodi temerarii violatores existant. Alioquin quos in hac parte culpabiles invenerint, ab ingressu ecclesiæ & facramenti canonico eandem fuspenfos esse denuncient, donec aliis pœnis ceflantibus ad pœnitentiarium nostrum accesserint, quod ab eo pro transgressione hujufmodi pœnitentiæ nomine injunctum fuerit, humiliter recepturi: & prout dederit Deus, impleturi, ac expletur. Communes autem potationes declaramus, quotiès eirorum multitudo numerum decartum excesserit, ejusdem domicilii potationis gratia immoratur. Viatores vero & peregrinos, & in mundinis ac meretiis conventes, quamvis in tabernis conversentur, fub illa prohibitione nolumus comprehendi. Communes potationes quas scotallas, mutato nomine cartitas, appellant, detestatores: hujufmodi potationum authores & publice conventiones ad eafdem, excommunicatos præcipimus publice & folenniter denunciari, donec super hoc fatisfecerint competenter, & absolutionis beneficium meruerint obtinere.

III. Quando liceat in diebus celebrare.

BIsin die Miffam nullus celebrare præfumat, nifi in diebus nativitatis & refurrectionis dominicæ; & quando corpus in propria ecclefia fepelit dantaxat tumulandum. Et tunc in prima Miffa, ablutio digiturum vel calicis a celebrante non fumatur. Qui contra fecerit, ab officio fo noverit fuspenfum, nifi forte canonica neceffitate fit compulfus: quam fic ducimus declarandam & limitandam, fi in feftis ix. lectionum, vel in quadragefima, vel in quatuor temporibus, vel fponfalis loci oportcat, vel fubveniendo locio infirmo, vel pro ecclefiæ fuæ negotio, vel propria neceffitate, manifeste abfente.

CONCILIUM RADINGENSE,

IN ANGLIA A JOANNE FERENTINO

fedis Apoftol. legato celebratum.

ANno MCCVI. *ait Matthæus Parisius*, Joannes Ferentinus fedis apoftolicæ legatus, venit *plenus in Anglium*, eamque perluftrans, magnum pecuniæ fummam congeffit: & tandem apud Radingum, in craftino S. Lucæ Evangelistæ, concilium celebravit. Quo facto *rem Anglia dimiffe ait*. *Eadem narrat Matthæus Westmonasteriensis*.

G. G. Hæc ubi retulit Spondanus ad hunc annum mox fequentiffimo fubiicit: *Impofita omnino eft accufatio iniquiffimis parum in pontificem æquis, ut fimulatus, qui pacifica inter ipfum & Joannem regem interceffuerit*.

CON-

ANNO CHRISTI 1207.

CONCILIUM IN PROVINCIA

NARBONENSI,

Incerto loco celebratum an. Dom. MCCVII. pro convertendis Albigensibus.

Concilii hujus mentionem faciunt gesta S. Dominici, quorum hic locus a Francisco Bellovacensi, specali hister. lib. xxxix. cap. xxiii. referitur sub annum MCCVII. Miffi funt ab Innocentio papa, XII. abbates Cifterciencis ordinis cum uno apoftolicæ fedis legato in terram Albigenfium, ut fidem catholicam prædicantes, hæretica venena pro viribus expulfarent. Qui convocato archiepifcopum, & epifcopum, aliorumque in partibus illis ecclefiæ prælatorum concilio, comperiebant inter fe quoniam modo commodius id, cujus gratia venerant, executioni mandarent. Illis autem fuper hac deliberantibus fofticitis, venerabilis Didacus Oxomenfis epifcopus fupervenit: cum honore autem fufcipitur, confultur, & fides ejus confiliis adhibetur. Hoc autem fuit ejus, fpiritu divino B fuggerente, conflium: ut abjecta pompa fuperfluæ apparatus, quam equidem satis incongruæ, qui ad Chriftum pauperem prædicandum advenerant; in expenfis, ac equitatibus, ac veftibus, & vexilla fuperfluis præterebant; veram atque evangelicam in fe prætenderent pauperitatem, & fidem Chriftî non verbis tantum & habitis perfonarent, fed rebus, & manibus demonftrarent: atque hoc modo animas, quas hæretici falfa virtute ac pietatis imagine deludebant, ipfi vera fanctitatis ac religionis exhibitione poffent ad fidei veritatem pervocare. Favenque omnes ejus conflio, & juxta verbum ejus fe facere pollicentur. Ipfe vero primus didis fuis facta compectans, cæpit fecere quæ aliis fuadebat: ftatimque mifit fuos Oxomam cum equitaturis, & fupellectili, & diverfo quem fecum tulerat apparatu. Retinuit tamen ibi pauicos ex clericis, & fratrem Dominicum, fcilicet fuæ Oxomenfis ecclefiæ fuperiorem, qui extunc cæpit frater Dominicus, & non fuperior appellari: reniifisque ad loca fua temporalium facerius, cæperunt fingulî Evangelicam pauperteram amplecti, prediies difcurrere, ac ftenue fidem Chriti verbo & opere prædicare, habentes fuper fe quafi totius negotii ducem epifcopum Oxomenfem.

Arnaldus Abbas Cisterc. fert.

G. C. Abbatum ordinis Cifterciencis cum Dominicensis epifcopo, & S. Dominico, adverfus Albigenfes prædicantium, meminerunt quoque Robertus monachus Autifiodorenfis, Petrus Vallifcernenfis, Guillelmus de Podio Laurentii, & alii: fed conciliî & congregationum ejus propotum, nemo præter authorem geftorum S. Dominici. Anno MCCVII. refte id a Vincentio tribuitur effe difcipulus ex Roberto monacho, qui abbatis illius cum aliis ejufdem ordinis, hoc anno menfe Martio Ciftercio egreffus effe docet cifterc. originis. Abbates erant duodecim, ac præterea Arnaldus abbas Cifterciencis, legatus apoftolicus, qui eorum præerat: unde & nonnunquam tredecim numerantur.

CANNUM CHRISTI 1208.

GALLONIS S. R. E. CARDINALIS

CONSTITUTIONES.

Index capitulorum.

I. *Ne cum clericis & facerdotibus mulieres commorentur*,
II. *Ne pro furis aliquid exigatur*.
III. *De noftibus facerdotum*.
IV. *De noftibus archipresbyterorum, archidiaconorum, præpofitorum*.
V. *De noftibus monachorum*.
VI. *De clericis & monachi farum & negotiationem inhonefam exercent*.
VII. *De prælati fuperadita obfervent, & faciant obfervari*.
VIII. *De cum magiftris & fcholaribus agatur indulgentius*.
IX. *De idem, fi fapius admoniti, refpifcere nolucrint, excommunicentur*.
X. *De magiftri prædicta diligenter exequantur*.

CAPITULA.

I. Ne cum clericis & facerdotibus mulieres commorentur.

IN nomine Domini, nos Gallo, miferatione divina fanctæ Mariæ in porticu diaconus cardinalis, apoftolicæ fedis legatus, excommunicamus omnes facerdotes & clericos cofque cunque, qui poft legitimam admonitionem focarjas vel mulieres alias, de quibus mala fufpicio fuboriri poffit, in domibus fuis propriis, vel alibi, unde populus vel ecclefia fcandalizetur, duxerint retinendas; nifi fint clerici qui in minoribus ordinibus legitime contraxiffe probentur, qui cum uxoribus ecclefiaftica non debent beneficia retinere. Moneantur quoque, ne matres vel uxores, aliafque conjunctas perfonas fecum habeant: cum quibus nefi nihil fæviciminis fœdus naturale exiftimari permittat, tamen frequenter, fuggerente diabolo, cum talibus nofcitur fuiffe facinus perpetratum.

II. Ne pro facris aliquid exigatur.

Prohibemus etiam fub eadem excommunicatione, ne facerdotes vel clerici, occafione alicujus confuetudinis, pro baptifmo, fepultura, benedictione, aliifve facramentis eccleſiaſticis, aliquid exigere vel extorquere præfumant. Sed ea liberaliter & fine difficultate ſtudeant canonice miniſtrare. Moncantur tamen laici diligenter, ne, quod

pro

Canonis Christi 1012.

pro reverentia sacramentorum devotio fidelium introduxit, ex avaritia veline aliquatenus revocare.

III. De vestibus sacerdotum.

Item & prohibemus, ne sacerdotes de cetero cappis manicatis utantur: & ne constituti in sacris ordinibus manicas consutas, foralces roftratos, veficique rubri coloris habeant, diſtrictione conſimili prohibeemus.

IV. De vestibus archipresbiterorum, archidiaconorum, praepositorum.

Decanis quoque, archipresbyteris, & archidiaconibus, ne veſtes rubri coloris. vel virides habere praefumant: & ſpecialiter archidiaconibus & praepoſitis qui habent curam animarum, ne cappas horatas habeant manicatas.

V. De vestibus monachorum.

Monachi etiam ut cappis ſumptuoſis & non nigris de cetero non utantur, ſub eadem poena durarius inhibendum.

VI. Ne clerici & monachi fiunt & negotiationem indonestam exerceant.

Inhibemus etiam omnibus tam clericis quam monachis ſub excommunicationis vinculo, ne focous exerceant: & ne aliquam negotiationem exerceant inhoneſtam, prohibentur indiſtincte.

VII. Ut praelati superdictis obſervent, & faciant obſervari.

Ut autem ab omnibus, in conſura, habitu, & converſatione, honeſtas eccleſiaſtica conſerveture: diſtricte praecipimus univerſis praelatis, ſub atteſtatione divini judicii; firmiter injungentes, ut omnia ſuperdicta obſervent, & , quantum in ipſis fuerit, faciane a ſubditis, monitione praemiſſa, per conſuram eccleſiaſticam inviolabiliter obſervari,

VIII. Ut cum magistris & scholaribus agatur indulgentius.

Volentes autem, quantum cum Deo & honeſte poſſumus, magiſtris & ſcholaribus deferre: eatenus tega ipſorum ſtudium, ſi quis eſt noſtrae conſtitutionis, duximus temperandum, ut antequam periculum excommunicationis incurratur, admonitio generaliter fiat per magiſtros, & comminatio excommunicationis in trangreſſores. Quibus praemiſſis, ſi qui forte cohtumaces & rebelles extiterint: iterum & comminatim ſub eadem comminatione & in ſcholis moneantur, indulta nihilominus ad fatisfaciendum dilatione competenti.

IX. Ut iidem, ſi ſapius admoniti, respisſere noluerint, excommunicentur.

Quod ſi forte nec taliter reſipiſcere voluerint, ex tunc per cancellarium, qui pro tempore fuerit, excommunicati denuncientur; & eandiu ab omnibus evitentur, donec ſatisfecerint competenter, & ab epiſcopo, ſi fuerit praeſens, vel eo abſente; ab abbate S. Victoris, cum forma eccleſiae fuerint abſoluti.

Canonis Christi 1205.

X. Ut magistri praedicta diligenter exequantur.

Praecipimus autem magiſtris in virtute Spiritus ſancti, ut praedicta omnia, exceptis tamen neceſſitatis excuſabilis articulo, diligentius exequantur: ne per negligentiam vel malitiam aliquorum, noſtrae conſtitutionis auſtoritas contemnatur.

B

Notae Gabr. Cossartii S. J.

Quis iſte eſt Gallo cardinalis ſatis ipſe declarat. *Nec*, inquit, *Gallo miſſacrium dicitur, ſi Martis in portico Ecclesiae cardinalis*. At quilibus annis? *Anno* MCCVIII. ait Rigordus, *Innocentius papa III. miſit legatum in Francium Gallo, titulo S. Martis in portico, diaconum cardinalem*. Idem utrobique Gallonis nomen, (nam & Gallo, & Gualo, & Gualo dicitur,) eadem cardinalis dignitas, idem ordo diaconi, idem titulus S. Martis in portico. Qui vero has conſtitutiones edederunt primi, cum Gallone non aliam noſſent, nihil eum qui epiſcopi Parifienſis Declaratis papa temporis, praedecaſſor ſecundi fuerat: hunc & cardinalis, & datum auctorem conſtitutionum fuiſſe. Adeo perſuaſi erant, ex omnibus mendibus, nulli alteri nomen Gallonis fuiſſe. Animadvertere autem debuerant, nullum eſſe vel in tabulario S. Martis Parifienſis, vel alibi eſſium monumentum, quod epiſcopo illi Parifienſi cardinalis dignitas tribuat. Jamo exstat in magno pallario eccleſiae Parifienſis epiſtola Pachalis papae II. a nobis edita tomo ſuperiori ad hunc Gallonem, quem Parifienſem tantum epiſcopum appellat, minime vero cardinalem. Data eſt autem haec epiſtola IX. Kal. Februarii anno MCLIV. hoc eſt nondum anno Gallonis epiſcopatus obiti, qui contigit VII. Kal. Mart. anni ejuſdem.

C

Scio a Claromonte Parifienſem hunc Gallonem, inter cardinales Pachalis II. creatum, recenſeri. At nullo alio argumento ab iis affirmatum ſcio, nifi quod ex falſo hujus conſtitutionum titulo pretatum eſt. Falſo quoque epiſtola XXXVII. Hildeberti epiſcopi Cenomanenſis, qui Gallonis Parifienſis epiſcopi aequalis erat. Negue enim epiſcopus eſt, ut voluit, Gallonis legatus *Ludovicum Parifienſis epiſcopus G.* (hoc eſt, Girardus) *legati*, Sanis differre? Cui non patet ille in locis ſub Pachali II. legatum? Gallo ipſo Parifienſis, legatione functus eſt in Polonia, cum adhuc effet Bellovacenſis epiſcopus: in Gallia, minime. At neque legati apoſtolici omnes, cardinalis fuere: ut ex Gelaſii exemplis conſtat.

D

Quod autem legitur in Manyrologio S. Victoris Parifienſis: *II. Kal. Junii obiit dominus Gallo cardinalis frater noſter*: neque de Parifienſi epiſcopo intelligi poteſt, qui VII. Kal. Mart. vita functus eſt, ut ſemper in obituario S. Quintini, cujus abbas fuit, antequam Bellovacenſis primum eſſet, ac deinde Parifienſis epiſcopus: & Gualonis cardinalis, qui Innocentii III. tempore legatus in Gallia fuit, apprime convenit. Hunc enim fratrem ſuum appellat Victorinus, quia ſcus ipſe, canonicus regularis ex S. Auguſtini diſciplina fuit, ut teſtatur Ciaconius. Patravinius, & Panuotius. Certe infigne canobium S. Andreae magnis dotatum opibus, canonicis regularibus S. Auguſtini exercuit: primumque abbatem Thomam, ex Victorina domo oriundum. De quo vide Pennotum in hiſtoria clericorum regularium.

E

Ex Mss. Tom. 6.

FF ADDITIONES WILLELMI PARISIENSIS EPISCOPI,

Ad Conſtitutiones Gallonis.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De tonsura clericorum.*
II. *Ne sacerdotes frequentent mercata.*
III. *Ne faciant commestiones.*
IV. *Ne exerceant officium advocationis, nisi in certis casibus.*

V. *Ne*

Anno Christi 1208.

V. *Ne his celebrent, nisi in necessitate, nec mortuorum corpora detineant super terram.*
VI. *Ut his in anno confiteantur confessoribus deputatis.*
VII. *Ut nomina confitentium deferant ad episcopum.*
VIII. *Ut moneant omnes, quod veniant ad confessionem ante Pascha floridum.*
IX. *De publicis paenitentibus.*
X. *De restitutione faciendа ante testamentum.*
XI. *De iis qui abjurarint ab ecclesia tribus Dominicis continuis.*
XII. *De elemosynis & legatis ad fabricam ecclesiae procurandis.*
XIII. *De matrimoniis clandestinis.*
XIV. *De commodatoribus carrucarum.*
XV. *Ut in elevatione corporis Christi campana pulsetur.*
XVI. *Ut qui matrimonium contrahunt, prius peccata confiteantur.*

CAPITULA.

I.

De tonsura clericorum.

PRaecipitur presbyteris, ut clericos, cujuſcumque ſint ordinis, in parochia ſua commorantes, moneant, quod tonſuram congruentem, & honeſtum habeant habitum, juxta canones: & ſi aliqui in hoc inobedientes vel rebelles fuerint, monitione praemiſſa ab ingreſſu eccleſiae arceantur. Quod ſi aliquis de talibus mortuus fuerit ſumptuoſibus tantae ſit poteſtatis, quod ſine ſcandalo, a presbytero, praedicto modo correcti non poſſit, epiſcopo nuncietur.

II.

Ne sacerdotes frequentent mercata.

Prohibetur ſacerdotibus, ne mercata frequentent: ſed ſi ex aliqua cauſa neceſſitatis eos ad mercata ire oporteurit, in habitu honeſto proficiant, & quam breviorem poterunt ibi moram faciant.

III.

Ne faciant commestiones.

In mercatis non faciant commeſtiones, nec etiam alibi.

IV.

Ne exerceant officium advocationis, nisi in certis casibus.

Prohibetur ſacerdotibus, ne officium advocationis exerceare praeſumant, niſi forte in cauſa eccleſiae ſuae. vel pro miſerabilibus perſonis, pupillis, & viduis, parochianis ſuis, quibus honeſte deeeſſe non poſſunt: & hoc abſque pretii receptione, praeter expenſas moderatas.

V.

Ne his celebrent, nisi in necessitate, nec mortuorum corpora detineant super terram.

Presbyteri uno die Miſſas duas non celebrent, niſi in neceſſitate: nec detineant corpora mortuorum ſuper terram, occaſione pecuniae extorquendae.

VI.

Ut his in anno confiteantur confessoribus deputatis.

Praecipitur ſacerdotibus, quod bis in anno ad minus, videlicet in Adventu Domini, & in Quadrageſima, peccata ſua confiteantur confeſſoribus per ſingulos decanatus conſtituis.

VII.

Ut nomina confitentium deferant ad episcopum.

Confeſſores, nomina confitentium ſcribant, & ad epiſcopum ad ſynodum deferant.

VIII.

Ut moneant omnes, quod veniant ad confessionem ante Pascha floridum.

Anno Christi 1208.

Presbyteri parochianos ſuos moneant, & frequenter in eccleſiis ſuis denuncient, quod omnes, ſaltem parteſfamiliae & matres, ad confeſſionem veniant ante Paſcha floridum: & qui in hoc negligentes fuerint, in primam, ſeque poſt octavam Paſchae, ad confeſſionem non admittantur: ſed uſque ad iſtud tempus a carnibus jejunabunt, ſicut in Quadrageſima.

IX.

De publicis paenitentibus.

Presbyteri parochianos ſuos ſolemniter penitentes, faciant venire in capite jejunii ad eccleſiam cathedralem, ut per epiſcopum ſolemniter ab eccleſia ejiciantur, & ſimiliter in die Jovis proxima ante Paſcha, ut per epiſcopum eccleſiae reconcilietur.

X.

De restitutione faciendа ante testamentum.

Presbyteri inquirant parochianis ſuis confitentibus, quod omnia ablata, antequam teſtamentum vel legata faciant, pleae reſtituant.

XI.

De iis qui abjurarint ab ecclesia tribus Dominicis continuis.

Praecipitur quod presbyteri, parochianos ſuos, qui tribus Dominicis continuis ſe ab eccleſia ſua abſtenaverint, ſine cauſa juſta & neceſſaria, interdicant, & ad epiſcopum inittant interdictos. Militibus diſcurantibus deferatur.

XII.

De elemosynis & legatis ad fabricam ecclesiae procurandis.

Praecipitur ſacerdotibus, quod diligentes & ſolliciti ſint in monendo parochianos ſuos de elecmoſynis & legatis ad fabricam eccleſiae beatae Mariae faciendis: & legata fideliter quarant, & reſervent. Scribantur etiam nomina eorum qui legaverint, & ad epiſcopum ad ſynodum afferant: & ſic eis apparaeat, qui fuerint in hoc diligentes & negligentes.

XIII.

De matrimoniis clandestinis.

Presbyteri de eccleſiis frequenter denuncient, eos qui matrimonia clandeſtina contrahunt, & quieis faciendis aſſiſtunt, eſſe excommunicatos.

XIV.

De commodatoribus carrucarum.

Praecipitur, quod commodationes carrucarum, quae fiunt in feſtivis diebus quibus feri ſolent per ſacerdotem, fiant, ne in hoc inter commodantes interveniat confuſio.

XV.

Ut in elevatione corporis Christi campana pulsetur.

Praecipitur, quod in celebratione Miſſarum, quando corpus Chriſti elevatur, in ipſa elevatione, vel paulo ante, campana pulſetur, ſicut alias fieri ſtatuimus: ut ſic mentes fidelium ad orationem excitentur.

XVI.

Ut qui matrimonium contrahunt, prius peccata confiteantur.

Presbyteri inquirant parochianis ſuis, quod quando matrimonium inter aliquos erit contrahendum, illi qui debent contrahere, confiteantur ob reverentiam ſacramenti peccata ſua presbyteris ſuis, priuſquam fidem praebeant de contrahendo, vel ſaltem antequam contrahant per verba de praeſenti. Presbyteri vero tunc ſolliciti ſint de inquirendo, maxime ſuper impedimentis matrimonii. Et

CON-

CONCILIUM MONTILIENSE,

IN PROVINCIA NARBONENSI,

In quo Milo Apost. sed. legatus Raymundum comitem Tolosanum Albigensium fautorem poenitentiae subjecit, anno MCCIX.

RAymundus comes Tolosanus, Albigensium fautor, iam pridem excommunicatus, cum & diuinum sanè inimici occupanti a pontifice concessam ecclesiarum, & sacri bellis Albigensibus indicti ingentem apparatum formidaret, multisque episcopos duxa, Falconem Tolosanum, & Nauarrum Conseranensem, ad Innocentium legatos esse, ut ejus opem expoſcerent: suos ipſe simulata paenitentia oratores ad eum miſit, rogatus, ne ad ſacrae ſuo aliquem interiret, cui ſe pro omnia futurum obſequentem ſpondebat: nam Arnaldum Citerciì abbatem legatum apoſtolicum ſeueriorem ſibi ad ſitiam dicm ſuiſſe. Sperabat miſericordem aliquem facilius viram ingenio, quem circumuenire poſſet. Miſit autem pacifices Miloneni, unum de collateralibus ſuis Cap. 9. & unum Petrum monachum, ſimulque Theodiſium canonicum Gemacenſem, ambo ſeruidae ceruicis, intrepidos, inuerruptos. Milo cum Ciſtercienſi abbate congreſſus, & de ipſo conſilio, uti ipſi ferunt, omnia gerens, cum collega ſuo Magiſtro Theodoſio, inquit Petrus hiſtoria Albigenſium auctor, ad partes Prouinciae peruenit: veniensque ad quoddam caſtrum quod Montilium nuncupatur, conuocauit archiepiſcopos, & epiſcopos quamplures: qui cum ad eum venirent, quaerens eos diligenter, quoniam liter procedendum eſſet in negotio pacis & fidei, praecipue in facto comitis Toloſani. Voluit etiam, ut ſingulì praelati, ſuper cura capitulì, de quibus cum abbas inſtruxerat Ciſtercienſis, ſua ei tradcrent conſilia ſcripta & ſigillata. Factum eſt ut praecepit, & quod audita eſt auribile, omnia tam abbatis Ciſtercienſis, quam praelatorum conſilia, fine diſſenſione aliqua conuenerunt. A Domino factum eſt iſtud. Poſt haec miſit M. Milo ad comitem Toloſanum, mandans ei, ut ad diem quam ſibi praefigebat, veniret ad ripam quod Rupturio dicitur: ueritatem. Venit comes ad diem illum, & ſicut fallax & ſexus, lubricus & perjurus, promiſit legato videlicet M. Miloni, ſuet in dolo, quod ſuam facere in omnibus voluntatem, & ſuorum abtenti, utpote vit cautus & prudens, praelatorum uſus conſilio, voluit & praecepit, ut comes Toloſanus traderet ei pro ſecuritate de terra quam tenebat in Prouincia, caſtra ſeptem. Voluit etiam, ut conſules Auenionenſis & Nemauſenſis ciuitatum, & ville S. Georgii, jurarent ei, quod ſi comes Toloſanus mandato Sedis legati venire praetermitteret ex aduerſo, non teneretur ei hominii ſeu fœderis fidelitate aſtricti. Comitatus inſuper Tolosenſis, S. R. E. cederet in commiſſum. Comes vero Toloſanus, quamvis dolens & inuitus, neceſſitate compulſus, omnia quae legatus mandaverat, adimplere promiſit. Stabat vir ſotius bonitatis M. Theodiſius, & mandato legati venit in partes Prouinciae, & ut ſeptem caſtra de quibus ſupra tetigimus, recipe- Cap. 12. res, & ea occuparet ex parte S. R. E. & muniret.

Poſt omnibus rite peractis, deſcendit legatus ad Villam S. Aegidii, reconciliaturus ibi comitem Toloſanum: modus autem reconciliationis & abſolutionis talis fuit. Adductus eſt comes nudus ante fores eccleſiae B. Aegidii, ubique coram legato, archiepiſcopis & epiſcopis qui ad hoc convenerant pluſquam viginti, juravit inper corpus Chriſti, & ſanctorum reliquiis, quae ante fores eccleſiae expoſitae cum magna veneratione, & in multa copia a praelatis teneabantur, quod mandatis S. R. E. in omnibus obediret. Mox legatus ſtolam ad collum comitis poni fecit, ipſumque comitem per ſtolam atripiens, abſolutum eum verberibus in eccleſiam introduxit. Hoſtiensi Petrus monachus Vallis-ſarnensis. Ex Cattis libri 1. hiſtoria comitum Toloſanorum inſtrumenta quedam judicio eodem ſpectantia.

Juramentum Raymundi comitis.

Haec eſt forma juramenti facta a Raymundo comite Toloſano apud S. Aegidium, in manu domini Milonis. In nomine Domini, anno poniſicatus domini Innocentii papae tertii, duodecimo, XIV. Kal. Julii. Ego Raimundus dux Narbonenſis, comes Toloſe, Marchio Provinciae, facroſanctis reliquiis, Euchariſtia, & ligno crucis dominicae compoſitis ſupra tanctam Dei evangelia corporaliter manu tacta, juro quod ſuper fingulos & univerſos capitulis, quo prius a domno Papa, vel ejus legato, vel aliis, ipſo jure ſui vel ſum excommunicatus, ſtabo mandatis, in primis domini papae, ac veſtris magiſter Hiſtoriographus domini papae notare, ſpoliatice ſedis legate. Ita videlicet, ut quicquid per ſe vel litteras ſuas nuncius vel legatus mihi praeceperit, ſuper univerſis capitulis quibus excommunicatus fui, vel ſum, bona fide, ſine fraude ac malo ingenio adimpleho, ſuper iſtis praecipue capitulis quae hic nominavideliceet quod pacem alios jurantibus, dicor nolle pacem: item quod juramenta quae feci ſuper expulſione hereticorum vel eit credentium non ſervaſſe dicor: item quod haereticos dicor ſemper foviſſe, ſi fidemque faviſſe: item quod de fide ſuſpecto habuerim: item quod Raymundum de Alfarano detuli: item quod dies quadraginta feſtorum & temporum, qui ſecuritate gaudere debent, dicor violaſſe: item quod adverſarios meos, qui ſe poſtilue offerunt ſecuritate, non recepiſſem: item quod ſpoliatium exhibere: item quod Judaeis publica commiſi officia: item quod monaſteriis S. Guillelmi, & aliarum eccleſiarum, poſſeſſiones & eccleſias injuſte detineo: item quod incaſtellavi eccleſias, & incaſtellatas detineo: item quod indebita pedagia vel quidagia colligo, vel colligere facio: item quod Cap. 10. Caſtra contra eſtem epiſcopum a propria ſede deprivi: item de interfectione ſanctae memoriae Petri de Caſtro-novo ſuſpectus habeor, pro eo maxime, quod interfectores ipſius in magna familiaritate recepi: item quod Valentinem epiſcopum & clericos cepi, & palatium ejuſdem epiſcopi & domos canonicorum deſtruxi, & caſtrum Valoenſe per violentiam abſtuli item in religioſas perſonas manus injeciſſe. Super his & aliis, ſi qua poterunt inveniri, praedicto modo juravi, & aliis jurare feci, & ſeptem caſtrorum dedi cautiones, quorum nomina ſunt haec, Fiacs, Ispeda, Baline, Roquemaura, Caſtrum Mornacii, Faniaux in "Argentes Montiferrati. Si autem ea quae ſupra dixi capitula, & alia quae injuncta mihi fuerint in perpetuum, bona fide non ſervaverro: volo & concedo, ut ſeptem ſupradicta caſtra cadant in commiſſum Romanae eccle-

Cap. 9.

Cap. 12.

Cap. 10. Montiferrati.

Fortaſſe Caſtr. Bell.

ſia, ad Romanam eccleſiam pleniſſime reverſuri. Volo etiam & concedo, ut A *perſona me excommunicet, & terra ſupponatur eccleſiaſtico interdicto, & conjurationes mei, tam conſulum, quam alii, & ſucceſſores eorum, ex hoc ipſo abſoluti a fidelitate, jure, ac ſervitio, quibus mihi tenentur, ratione eccleſiae pro feudis & juribus quae habeo in civitatibus & caſtris de quibus erant, tam conſulatus quam illi qui juraverunt, fidelitatem facere tenentur, pariter & ſignare. Item ſub eodem juramento & eadem poena ſtatus publicus ſeorſum ſervabo. Eiſdem poenis ſubjacere volo ſi praedicta omnia non ſervavero, vel aliquod praedictorum.*

Praecepta Raymundo comiti Toloſano a Milone legato facta.

In nomine Domini. Ego Milo domni papae notarius, apoſtolicae ſedis legatus, praecipio tibi domno Raymundo comiti Toloſano ſub debito praeſtiti juramento, & ſub forma ejuſdem juramenti adjecti, ut dominum epiſcopum Carpentoratenſem, tam in civitate quam extra, in pleno jure reſtituas, & damnis datis tam de rebus quam de fructibus eidem epiſcopo reſtituas, ſubjiſſiones praeſtas ſibi neos, & univerſos rives Carpentoratenſes a juramento quod citra terminum tibi vel alii tuo nomini praeſtiterunt, abſolvas omnino, & indictionem quam tibi feciſti ſuper eos, mihi, vel cui directo facias aſſignari. Item praecipio tibi ſub eadem poena, ut C dictum epiſcopum, praepoſitum, & canonicos Vaſonenſes, tam in eccleſiis, quam in aliis, pleno jure reſtituas, & de damnis datis, aedificiis deſtructis, & rebus aliis & fructibus reſarciendis, eiſdem ſidejuſſores praeſtes idoneos: caſtrum Vaſonenſe mihi vel cui directo aſſignari. Item ſub eadem poena tibi praecipio, ut Aragonenſes, Ruptarios, Cotarellos, Bulculones, Mainadas, vel quoscunque alio nomine cenſentur, de tota terra tua & poſſe tuo expellas, & expelli facias: ita ut in aliena terram eos immittas vel concedas, nec eorum auxilio tempore ullo utaris. Item ſub eadem poena tibi praecipio, ut univerſos & ſingulos, eoſdem tempore, vel diverſis, tibi dixerit in poſterum injungenda.*

Haec ſunt praecepta facta domino comiti Toloſano poſtquam fuit abſolutus.

Deeſt in codice MS. primum folium. In ſecundo haec ſuperſunt.

Item praecipio, ut haereticos, quos diocesani E epiſcopi, vel alii eccleſiarum rectores, haereticos, receptatores, vel fautores eorum, tibi vel tuis baiulis nominabunt, tanquam haereticos habeas. Item praecipio, ut pacem a legatis ſtatutam, vel deinceps ſtatuendam, jurare & ligare inviolabiliter ſervari: & ipſius pacis ſtatuta univerſos nomines tuos tenere, & jurare pacem facias, & ſecundum ſtatuta pacis ſervare. Item praecipio, ut ſeptem caſtra, quae mihi tradidiſti, eorum, quae ſunt, & aliquod non auferas per te vel per aliam quandam perſonam; ſibata, cum toto poſſe tuo ad recuperandum illud viriliter labores, ſtatim illud priſti-

ANNO CHRISTI 1209.

centa quæ facta fuit vel fuerint ei, vnerit manifeste: tunc etiam pro iure sive feretro, & quodlibet villis vel exstris nostri consulatus, & ipsa civitate habere dignoscitur, fidelitatem Romanæ ecclesiæ faciemus, ipsam eidem fidelitatem & perpetuo seruitium, Item ftratas publicas fecuras seruabimus, & faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item guidagia vel pedagia, vel exactiones aliquas a transeuntibus per ftratas, vel eam per flumina nullatenus accipientes: sic tamen vel quas antiquorum regum vel imperatorum concessione conficiunt nobis. Item ecclesias omnes, & domos religiosas in nostro districtu, tam in civitate, quam extra, in pleno habebimus libertate: neque ab eis exactiones aliquas seu tallias exigemus, & defunctis eorum episcopo vel aliis rectoribus, episcopia vel domos eorum nullomodo expoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ, occasione alicujus consuetudinis, vel alijus alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus: sed omnia, sine diminutione aliqua, defunctorum successoribus reservemus. Et ecclesiis episcopi, vel alterius rectoris ecclesiæ, faciendæ per nos, vel per quamcumque aliam personam, nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus, vel impedimentum præstabimus, quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nostris injunctum fuerit, bona fide seruabimus. Item si episcopus, vel capitulum, vel alia persona ecclesiastica, nobis aliquos hæreticos nominaverit, vel per nuntios suos cognoverit potenter aliquos hæresim prædicare, vel facere conventiculaaliqua: ipsos perfequemur, fecundum legitimas fanctiones, & eorum bona omnia insiscabimus. Hæc omnia singulis annis per manus episcopi nostri faciemus confulibus nostris jurare. Si quis autem hoc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifeftum: nec ejus judicium five authoritas, vigorem in aliquo forteetur.

In eadem forma adem jurarunt consules Montis-pessulani.

Immunitas ecclesiæ & damnibus reliquiis quinque provinciarum a Raymundo comite Tolosano ividem concessa.

Ego R. comes Tolosanus, dux Narbonz, marchio Provinciæ, pro animæ meæ remedio, & progenitorum meorum, omnibus ecclesiis & domibus religiosis provinciarum Viennensis, Arelatensis, Narbonensis, Burdigalensis, & Bituricensium, immunitatem concedo. Ita quod videlicet Albergarias, procurationes, vel exactiones quascumque, seu tallias, nullo unquam tempore per me vel per alios

ANNO CHRISTI 1209.

XIV. *Ut patroni intra fex menses vacantis ecclesiæ, A idoneum profiteant.*

XV. *Ut religiosi professi propriet asset habere non possint.*

XVI. *Ut raptores & violatores pacis, anathemati subjiciantur; aliquin episcopus injurium reparetur damnum passis.*

XVII. *Ut in sanctorum vigiliis saltationes non fiant, & cantilenæ non audiantur.*

XVIII. *Ut clerici cum regularet, tum seculares, habita fine honesta & decenti.*

XIX. *Ut clerici, cum episcopis superiis, ad sacros ordines promovendos: & ne ad vocationis effectu fungantur.*

XX. *Summa decretæ in confanguineos eorum, qui Patronus de Castro-novo, & Guarfredum interfecerunt.* B

XXI. *Ut archiepiscopi, & episcopi hæc conftitutiones observari faciant.*

ANNO CHRISTI 1209.

PRÆFATIO.

IN nomine Domini, anno Incarnationis ejusdem millesimo ducentesimo nono, pontificatus domini Innocentii papæ III. anno XII. octavo Id. Septembris. Hæc quæ sequuntur, statuta fuerunt apud Avenionem in concilio generali sub Hugone Regiensi episcopo, & Milone domni papæ notario, apostolicæ sedis legatis, præsentibus Viennensi, Arelatensi, Ebredunensi, & Aquensi archiepiscopis, & episcopis vigintinumero, necnon & multis abbatibus, & aliis ecclesiarum rectoribus. Cum in Provincia partibus refrigescente caritate adeo abundaverit malitia, quod hæc omnes indigenæ in profundum venerint vitiorum: ut præsentibus & futuris temporibus Provincialium malitiis occurratur, innovare antiquos, & novos etiam canones sancta synodus promulgare decrevit ita potiffimum ratione inducta, quod morbis infuetis adhibere convenit exogitata remedia, & antidota infueta, & vulnera quæ levia fomenta non fenuunt, mordicativis feu vexativis remediis curari decet.

CAPUT I.

I. Ut episcopi frequentius vel prædicent, vel faciant prædicari.

Quia igitur propter formidandam & pueniendam negligentiam prælatorum, qui existentes mercenarii potius quam pastores, se murum pro domo Israel non opponunt, nec populis fuæ gubernationi commissis evangelizant evangelicam disciplinam, in his partibus diverſæ ac damnatiſſimæ hæreſes pullulaverunt: præſentis comprobatione concilii duximus ſtatuendum, ut in ſua diœceſi quilibet epiſcopus ſæpiuſcule & diligentius ſolito ſibi dem prædicer orthodoxam; & cum expedierit, per alias honeſtas & diſcretas perſonas faciat prædicari. In eo autem diligens & cautus prædicator exiſtat, ut adulteria, fornicationes, perjuria, uſuras, odia, aggreſſiones, & cetera mortalia vitia ab eo verbo detęſtetur, & opere, quod exinde honeſtas, pax, patientia, & juſtitia, & cetera inſerantur virtutes.

II. Ut hæretici exterminentur ac puniantur; Judæi omni administrationi priventur.

Quia omnes non obediunt Evangelio, & ad ſupplementum gladii ſpiritualis, materialis auxilium ſæpius ab eccleſia imploratur: de-

cernimus, quod quilibet epiſcopus cives ſuos, comites, caſtellanos, milites, & alios parochianos ſuos, de quibus videret expedire, per confuram eccleſiaſticam, ſi opus fuerit, jurare compellat, ſicut illi de Montepeſſulano juraverunt, præcipue circa exterminandos hæreticos excommunicatos, perdurantes in ſua pertinacia pecuniariter puniendos: Judæos a publica ſeu private adminiſtratione privandos, & quod nunquam ad ſuum miniſterium in domibus ſuis proprijs permittantur habere Chriſtianos. Et in eo præſertim dicti nobiles & alii adſtringantur, quod coram ſuo judice, ſive ſit ordinarius, ſeu delegatus, de ſe conquerentibus exhibeant juſtitiæ complementum. Et ne plenius epiſcopus exterminare valeat de ſua diœceſi hæreticam pravitatem: in ſingulis parochiis ſuis tam in civitate, quam extra, facerdotem unum, & duos vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures ſi opus fuerit, juramenti religione adſtringat; quod ſi quos ibi reppererint hæreticos, credentes, fautores, vel receptatores eorum, ipſi epiſcopo, & conſulibus civitatum, & dominis locorum, feu bajulis eorumdem, cum omni fiduciæ feſtinantiæ intimare, ut eos puniant ſecundum canonicas & legitimas ſanctiones, nihilominus bona ipſorum omnia confiscantes. Si autem in hoc obſequio divino prafati conſules, & alii, ab epiſcopi requiſiti, fuerint negligentes, vel etiam contemptores: ipſorum perſonæ excommunicentur ſpecialiter, & terræ interdicto eccleſiaſtico ſupponantur. Et in ipſis efficacius der vexatio inteſtinum: ſi qua caſtra, vel poſſeſſiones, tales ab eccleſia noſcuntur habere: propter ingratitudinem & indevotionem ſuam, ad ipſam redeant pleno jure. Illud præcipue non duximus

peccato decesserint, ecclesiastica sepultura habeant.

V. Ut Judæi vestituant usuras: ne publice aut diebus festis laborent, ut diebus abstinentiæ vestiantur carnibus.

De Judæis usurariis illud statuit concilium, ut per excommunicationis sententiam in Christianos, qui eis in commerciis, seu alio modo participaverint, ab usurarum exactionibus compescantur; & secundum constitutionem domni Innocentii papæ III. ad remittendas eisdem compellantur. Quibus etiam prohibemus, & jubemus, per episcopos posita similiter prohiberi, ne diebus Dominicis & solemnibus publice laborare præsumant; nec carnibus, abstinentiæ diebus, vescantur.

V. Ut decima ab omnibus persolvantur.

Ad notitiam hujus sanctæ synodi multipliciter pervenit, quod laici, & cetera persone, quæ de mandato Dominico ad præstationem decimarum & primitiarum tenentur, eas in grave animarum suarum prejudicium non dandas penitus contendunt, in erroris sui favorem alii diffuetudinem, alii præscriptionem temporis allegantes. Cum igitur decimæ ac primitiæ adeo debitæ sint, ut sine voluntate eorum quibus debentur, absque mortali peccato non valeant remitti: volumus, & præcipimus, ut tam laici, quam aliæ personæ, de bonis omnibus sibi collatis a Deo, non deductis expensis, ad solutionem ipsarum per ecclesiasticam censuram compellantur, præscriptione aliqua, titulo, seu consuetudine, non obstante. Prohibemus insuper, ne episcopus, aut alia persona ecclesiastica, alicui laico ecclesiarum decimarum proventus concedat habendam; nec laici, si eis concessum fuerit, ex hujusmodi concessione aliquod jus sibi valeant vendicare. Ad hæc Vallem de Tretis, quæ ut accephala in nullius diœcesi asseritur institura, domino episcopo Regiensi apostoliceæ sedis legato ad custodiam decernimus specialiter assignandam; qui spirituali, & etiam si opportuerit materiali gladio, expellat eos ipsa hæreticam pravitatem, & fidelibus, qui fuerint ibi pro tempore, sicut debuerint, ecclesiastica ministret sacramenta, donec summus pontifex aliud de ipsa dixerit exponendum. Salvis privilegiis Romanorum pontificum.

VI. Ut veligiales nisi legitima non exigantur.

Onera importabilia, & deprimentes fasciculos, quantum cum Deo possumus, attenuare volentes: jubemus ut tam ecclesiasticæ personæ, quam seculares, a pedagiis, quidagiis, talneriis, & aliis indebitis exactionibus, per excommunicationis sententiam in personas, & interdictum rerum, penitus desistere compellantur: nisi forte regum, vel imperatorum concessione probaveriat se habere. Prohibemus insuper, ne nullus propter peda-

trium diœcesanorum episcoporum quam cælerius poterunt ad diruendum jubemus, præter illam vel illas quas ad tuitionem parochianorum episcopis visum fuerit reservari: quæ perpetuo possideantur ab eis, vel aliis personis ecclesiasticis teneantur. Si forte aliquis temerarius & violentus detentor, ecclesiam incastellatam ad mandatum sui episcopi noluerit diruere, vel ei noluerit tradere possidendam: nominatim excommunicationis vinculo percellatur, & interdicti sententiæ supponatur tota terra ipsius.

X. Ut ad pacem servandam etiam inviti cogantur.

Sicut peccatis exigentibus multo tempore sumus experti, propter guerram, seu barones & civitatum discordiam, tam personæ quam terræ ipsorum, in exterminium & direptionem trahuntur. Ad cujus jacturæ remedium, pacem & concordiam etiam invitis prædicari & seminari oportet. Jubemus ergo, ut cives, & civitatum rectores, comites, barones, castellani, milites, & alii, qui ab episcopis ad hoc idonei videbuntur, ad pacem seu treugam faciendam pariter & servandam, necnon & ut stratæ publicæ serventur secure, ab episcopis, si forte fuerint difficiles, per ecclesiasticam districtionem cogantur: & interim, quousque pacem juraverint, sint a pacis beneficio alieni. Et quoniam triplex funiculus difficilius rumpitur: præcipimus, ut ad pacem faciendam firmiter & fervandam, episcopi sibi mutuum auxilium studeant exhibere, sicut in capitulo felicis recordationis domni Alexandri papæ tertii plenius continetur. Quia vero per Aragones, Brabanzones, Balclones, Ruptarios, seu quoscunque alio nomine censeantur, multorties discordia & perturbatio & rapina generantur in terris: de ipsis ad memoriam revocamus, quod ab eodem dicto Alexandro contra ipsos noscitur constitutum, ut videlicet, ficut hæretici, &..... ante alios excommunicentur, & ab omnibus fidelibus expugnentur ubique locorum. Qui autem illos tenuerit, aut in terra sua esse permiserit, censura simili percellatur.

XI. Ut judices ecclesiasticis jus diligentius noticiuque reddant.

Inter ceteras querelas quæ ad hanc synodum perlatæ fuerunt, illam feverius puniendam & corrigendam censemus: videlicet, quod archiepiscopi, episcopi, & ecclesiarum prælati, sive ordinarii sint, sive judices delegati, tepidi sunt nimium & remissi ad justitiam coram se querelantibus faciendam: propter quod quanta possumus & convenit ratione censemus, ut causas quæ in conspectu episcopum propositæ fuerint, quam diligentius & festimantius poterunt, studeant terminare: cogantque subditos suos in judicio servare illud idem.

Concil. General. Tom. XIII.

XII. Ut facilieres non sint in relaxenda excommunicationis ante interdicti sententia.

Intelleximus etiam, quod sententiæ tam excommunicationis, quam interdicti, sine congrua satisfactione relaxan. In quo cafu illam districtionem præcipimus inviolabiliter observari, quam dominus Innocentius papa III. in quadam sua decretali noscitur exprefisse: hoc est, ut si quis quia datum damnum noluerit emendare, fuerit excommunicationis vinculo astrictus, præter juratoriam cautionem, ante faciat de damno dato emendam, quam ejus sententia relaxetur. Si vero excommunicationis sententia feratur in aliquem, qui citatus ad judicium venire contempfit: ad eam relaxandam sufficit, si, quod juri parcat, præstiterit juramentum. Et quia interdum hujusmodi judices a malo non revocat amor Dei, nec ecclesiastica disciplina: negligentes & contemptores hujusmodi ad restitutionem damnum passis duximus condemnandos.

XIII. Ut perjuri, & qui per fex menfes in excommunicatione permanferint, ad fedem apoftolicam absolvendi mittantur.

Contra publice perjuros, feu convictos de perjurio, & eos qui pertinaciter in excommunicatione per fex menfes permanferint, pro eo quod facilei fant hominibus absolvere, & ad cenfuram eccleſiaſticam conemendam, ſpecialem & novum canonem promulgamus: ſcilicet, ut nulli epiſcoporum liceat hujuſmodi anathematizatos abſolvere, ſed ad ſedem apoſtolicam, ſicut facrilegi & incendiarii, abſolvendi mittantur. Perjuris vero, * propter quam hæreſim damnatis, eadem in præſentia viſitare injungatur. Si for- * Forte: pravis Turdelenſ. te clerici fuerint, in utroque caſu ab officio & beneficio eccleſiaſtico repellantur: ad quorum neutrum reſtitui valeant, niſi per ſummum pontificem, vel ipſius legatum.

XIV. Ut patrum infra fex menfes vacantis eccleſiæ idoneum præſentent.

Quorumdam monachorum, & aliorum, ſive ſint religioſæ, ſive aliæ quæcunque perſonæ, proviſio indiſcreta, qui eccleſias ad præſentationem ipſorum pertinentes, ex certa ſcientia quandoque faciunt ultra tempus a canone indultum vacare, nos Lateranenſem conſtitutionem innovare compellit: in qua noſcitur conſtitutum, quod niſi a monachis, & aliis perſonis, infra fex menſes, ad vacantes eccleſias epiſcopis idoneæ fuerint perſonæ præſentatæ, poſtmodum appellatione remota, liceat in illis ordinare rectores, qui præſente noverint & propoſſe: ita tamen, quod ex hoc nullum patronis in poſterum præjudicium generetur.

XV. Ut religioſi profeſſi, proprietatem habere non ſinantur.

Ad hæc, epiſcopis, abbatibus, præpoſitis,

ANNO CHRISTE 1209.

& ceteris religiosis, prioribus, conventus A
insinuat synodalis, & sub arrestatione divini
judicii districte injungit, ut subditis suis pro-
fessi licentiam habendæ proprietatis non tri-
buant, cum etiam hoc Romano pontifici non
liceat, sicut dominus Innocentius papa ter-
tius, in quadam sua constitutione testatur.

Leges de fu-
ga monach.
&c. c. 2.

XVI. Ut raptores, & violatores pacis, anathematis subjiciantur : aliaquin episcopus vel arcias injuriam damnum passis.

Ut raptorum, violatorum pacis, & commit-
tum, necnon qui capto hominem ad redem-
ptionem compellunt, nimium grassanti ma-
litiæ occurratur : antiqua innovantes statu-
ta, decernimus, ut in quacunque diœcesi
præfatas iniquitates dicti malefactores de-
prehensi fuerint exercere, ab episcopo illius
loci anathematis districtionis subdantur : ipsum
alii circumadjacentes episcopi, quoufque
passa injuriam plene satisfactum fuerit, te-
neantur viriliter adjuvare, sententiam quam
in delinquentem tulerit observantes, & au-
xilium ei manu militari etiam, si opus fuerit,
impendentes. Quod si quis episcoporum
contempserit, ad relarciendum damnum pas-
sis injuriam teneatur.

XVII. Ut in sanctorum vigiliis saltationes indecorationon fiant in ecclesiis, & cantilena amatoria ibidem non dicantur.

Statuimus, ut in sanctorum vigiliis in ec-
clesiis historicæ saltationes, obiscœni mo-
tus, seu chorææ non fiant, nec dicantur ama-
toria carmina, vel cantilenæ ibidem : ex
quibus præter id quod aliquoties audito-
rum animi ad immunditiam provocantur,
obtutus & auditus quorumlibet spectantium
polluuntur.

D

XVIII. Ut clerici tum regulares, tum seculares, habitu sini bonesto & decenti :

Pro eo quod clerici, & qui religioni ad-
stringuntur ex voto, & etiam seculares, nec
opere, nec habitu professionem suam osten-
dunt, immo, quod dolentes & inviti dici-
mus, adeo difformi tunt, & multiplicitermi-
munditiis & excessibus implicantur, quod
sicut laicus fic & sacerdos : laicis quibus ipsi
sunt signum potiti ad fugiendum, eorum cor-
rumpuntur exemplo ; & quos in omnibus a-
ctionibus fuis ad honestatem prævenire de-
berent & vitam, tanquam cæci cæcos eos in E
foveam trahunt, & ad gehennam præcedunt.
Circa religiosos igitur fervandum jubemus,
ut in quacumque fint dignitate aut ordine
constituti, habitum & tonfuram & in aliis
professionibus habeant congruentem. Qui-
bus firmiter inhibemus, ne panno de stami-
ne forti, aut alio colorato, vel fumptuoso,
seu aliquo fetico, in futurum utantur. Cap-
pas fimiliter coloratas, manicatas prohibe-
mus cisdem : Circa fœcuares quoque illud

ANNO CHRISTE 1209.

firmiter præcipimus observandum : ut amo- A
do, maxime in sacris ordinibus constituti,
convenientem coronam habeant, & clauf-
deferant indumenta ; nec rubeis, aut viri-
dibus, seu aliquibus fericis, in posterum
uti præsumant : fed honestatem clericorum
quæ in decretali felicis memoriæ Gregorii
evidentius exprimitur, fervent.

XIX. Ut clerici, cum episcopus infserit, ad sacros ordines promovendus : & ne advocationis officio fungantur.

Jubemus insuper tam præpositos, quam
alios clericos, ad exhortationem, vel ad
mandatum fui episcopi, fine difficultate qua-
libet ad sacros ordines promoveri. Præte-
rea in sacris ordinibus constituti, qui stipen-
diis ecclesiæ fustentantur, coram judicibus
sæcularibus officium advocationis non fu-
mant contra canonica instituta : nec detesta-
biles conspirationes faciant de cetero, seu
conjurationes, in quacunque sint ecclesiæ
professione aut ordine constituti. Quicum-
que autem constitutionis hujus propria te-
meritate fe constituerint transgressores, a
fuis episcopis canonice puniantur.

XX. Pœna decreta in conjunctiones eorum, qui Petrum de Castro-novo, & Gaufredum interfecerunt.

Miserabilem & lacrymosam interfectio-
nem sanctæ memoriæ Petri de Castro-novo,
apostolicæ sedis legati, ad memoriam redu-
centes ; & atrox facinus necis magistri Gau-
fredi canonici Gebennensis, piæ & religio-
sæ conversationis & vitæ, his temporibus
nequiter perpetratum ; & aliorum plurimo-
rum religiosorum virorum, quos non fuffi-
cimus ad præsens, nec expedit enarrare : tan-
ti facinoris frequentia, & atrocitate commo-
ti, ultione qua possumus profequentes, fa-
cri approbatione concilii duximus statuen-
dum : ut nullus de parentela illorum, qui
præfatos clericos occiderunt, usque ad ter-
tiam lineæ cujuscunque generationem, ec-
clesiasticum beneficium consequatur. Immo
si qua forsitan sunt adepti, tamdiu fuis bene-
ficiis spolientur & officiis, donec per Roma-
num pontificem fuerint restituti. Statuimus
etiam, ut si qui simile facinus coamiserint
in futurum, circa ipsorum consanguineos
fimilis censura fervetur. Quem rigorem cir-
ca illos tantum volumus observari, qui de
perpetrata iniquitate, apud bonos & graves
fuerint infamati.

XXI. Ut archiepiscopi, & episcopi has constitutiones observari faciant.

Archiepiscopis, et episcopis, sub arre-
statione divini judicii districte jubemus, ut
omnes suprascriptas constitutiones pro sua
possibilitate bona fide observent, et faciant
ab omnibus subditis fuis inviolabiliter ob-
servari.

*** CON-

ANNO CHRISTE 1209.

*** CONCILIUM PARISIENSE

ADVERSUS ALMARICI HÆRESIN ET SECTATORES,

Et libros quosdam Aristotelis atque aliorum, anno Domini MCCIX.

I. DE ALMARICI HÆRESI, A
ejusque sectatoribus damnatis.

Rgrdus ad annum MCCIX. Fuit, inquit, in ANNO CHRISTE 1209.
eadem facta facultate (*Parisiensi*) Studens
quidam clericus Almaricus nomine, de territorio
Carotensi, villa quæ Bena dicitur, oriundus.
Qui quoniam logicæ fuit effet, & fcholas de
arte illa & de aliis artibus liberalibus diu resifset,
transfluis se ad sacram paginam excolendam. Sem-
per tamen fuum per se modum docendi & discendi
habuit, & opinionem privatam, & judicium quasi
sectum & ab aliis separatum. Unde & in ipsa theo-
logia asfus est conflanter asseverare, quod quili- B
bet Christianus teneatur credere se esse membrum
Christi, nec aliquem posse salvari qui hoc non
crederet, non minus quam si non crederet Chri-
stum esse natum & passum, vel alios fidei articu-
los : inter quos articulos ipse hoc ipsum audacter
audebat dicere annumerandum esse.

Cum igitur hoc ei ab omnibus catholicis uni-
versaliter contradiceretur, & necessitate accessit
ad summum pontificem : qui audita ejus proposi-
tione & universitatis scholarium contradictione,
sententiavit contra ipsum. Redit ergo Parisius,
& compellitur ab universitate confiteri ore, quod
in contrarium prædictæ opinioni fuæ teneret : ore C
dico, quia corde nunquam dissentit. Tædio er-
go & indignatione affectus, ut dicitur, ægrota-
vit, & lecto incumbens decessit in brevi, & fe-
pultus est juxta monasterium S. Martini de Campis.

Post mortem ejus farsæ errorum quidam venenofi
ejus doctrinæ fibulli, quos fubtilius phifquum
aperiri fapere fapientes, ad exfoliandum Chri-
stum, & ad evacuandum novi testamenti facra-
menta, novos & inauditos errores & inventiones
diabolicas introducunt. Inter alios eorum errores
impudenter affruere nitebantur, quod poteftas
patris duravit, quandiu viguit lex Mofaica. Et
quia scripturæ dicit : *Novis superveniendus abjicien-* Eccles. 28.
dus est vetus : poftquam Chriftus venit, abolevenit
omnia teftamenti veteris facramenta, & viguit D
nova lex ufque ad illud tempus. In hoc ergo tem-
pore dicebant, poft novum teftamentum fieri
habere, & tempus fancti Spiritus incepisse, quo
dicebant Confeffionem, Baptifmum, Euchari-
ftiam, & alia fine quibus falvus haberi non poteft,
locum de cetero non habere, fed unumquemque
tantum per gratiam Spiritus fancti interius fine
actu aliquo exteriori inspiratum falvari poffe. Ca-
ritatis virtutem fic amplificabant : ut id quod alius
peccatum effet, fi in virtute fieret caritatis, di-
cerent jam non effe peccatum. Unde & ftupra, &
adulteria, & alias corporis voluptates in caritа-
tis nomine committebant : mulieribus, cum qui-
bus peccabant, & fimplicibus quos decipiebant,
impunitatem peccati promittentes : Deum tan-
tummodo bonum & non juftum, prædicantes.

Fama hujusmodi pervenit occulte ad viros vene-
rabiles Petrum Parisiensem episcopum, & fractem
Gatinum regis Philippi confiliarium : qui miffo
clam magistro Rad. de Nemureto clerico, dili-
genter inquiri fecerunt hujus fectæ viros. Idem
Rad. articulofus & aftutus, & vere catholicus, fic

*Rabulis

ANNO CHRISTE 1209.

miffus, fingebat se esse imitabili modo de secta eo-
rum eum ad singulos veniebat : & illi revelabant
ei fecreta fua, tanquam fuæ fectæ participi, ut
putabant. Et ita ipsæ fectæ plures facerdotes,
clerici, & laici, ac mulieres, diutius latentes,
prout Domino placuit, tandem detecti, & capti,
& Parisius adducti, & in concilio ibidem congre-
gato convicti & confessi errorum ; & ab ordinibus in
quibus erant degradati, traditi fuerunt curiæ
Philippi regis : qui tanquam vex Chriftianiffimus
& catholicus, vocatis apoftolicus fecit omnes
cremari : & cremati funt Parifius extra portam in
loco qui nuncupatur Campellus. Mulieribus au-
tem, & aliis fimplicibus, qui per majores errа-
ti fuerant & decepti, pepercerunt. Prædictum
autem hæresiarcham Almaricum, quia plane con-
fiftit fectam illam ab eo originem habuiffe, licet
in pace ecclefiæ, in ea putabatur, fepultus fuiffet,
ab univerfo concilio etiam poft mortem excom-
municatus fuit & condemnatus, & a cimeterio fa-
cro ejectus, & offa ac cinis ejus per ftercullinia
funt difperfa : Benedictus Deus per omnia. *Eadem*
Cronica Bellovac. Spicileg. hiftor. lib. XXIX. cap. CVII.
ex Rigordo defcribit ad verbum : nifi quod paulo con-
cinctius. Robertus monachus Autifiodorenfis idem
refert anchoratus : fed anno MCC. ait effe geftа. Ea
tantum ex eo decerpam quæ ad Rigordum addit.

Erant, *inquit*, numero quatuordecim, quorum
erant aliqui facerdotes animarum curam haben-
tes ; quibus fecerat favorem apud populum fpecies
honeftatis, & vitæ gravitas fuperducta. *Et infra :*
Decem traduntur incendio, reliqui quatuor mu-
rali reclufioni perpetuo mancipati.

Cæfarius vero Heiflerbacienfis, eorundem aequa-
litemporum, libro v. diftinctionis cap. XXXI. illorum
hæreticorum prodit nomina, & qui ex iis in qui dam-
nati fint, qui non. Eorum, inquit, nomina
funt hæc : Willelmus Pictavienfis fubdiaconus,
qui legerat Parifius de artibus, & tribus annis ftu-
duerat in Theologia : Bernardus fubdiaconus :
Willelmus aurifex, propheta eorum ; Stephanus
facerdos de veteri Curbuelo ; Stephanus de cella ; D
Joannes facerdos de Uncinis. Ifti omnes in theo-
logia ftuduerant, excepto Bernardo. Dudo fpe-
cialis clericus magiftri Elmerici facerdotis, qui fe-
re decem annis in theologia ftuduerat : Elmangus
acolytus, & Odo diaconus ; magifter Garinus
qui conventaverat Parifius de artibus, & hic fa-
cerdos audiverat theologiam a magiftro Stephano
archiepifcopo Cantuarienfi ; Ulricus facerdos de
Laceri, qui fexagenarius ftuduerat in theologia
tempore multo ; Petrus de fancto Clodovaldo la-
cerdos, & fexagenarius ; qui etiam audierat theo-
logiam ; Stephanus diaconus de veteri Curbuelo. E
Et infra : Quatuor ex eis fuerunt examinati, fed
non combuffi, videlicet magifter Garinus, Ul-
ricus facerdos, Stephanus diaconus, qui perpe-
tuo recluft funt carcere. Petrus vero antequam
caperetur, pene timore monachus effectus eft.

De illorum erroribus, & quomodo fint detecti, ple-
nius idem & explicatius, quam Rigordus, loquitur.
Dicebant, *inquit*, non aliter effe corpus Chriffi
in pane altaris, quam in alio pane, & in qualibet re : ficque Deum locutum fuiffe in Ovidio, fi-

cut

ANNO CHRISTI 1209.

cut in Augustino. Negabant resurrectionem corporum, dicentes nihil esse paradisum, neque infernum: sed qui haberet cogitationem Dei in se, quam ipsi habebant, habere in se paradisum; qui vero mortale peccatum, habere infernum in se, siue dentem putridum in ore. Altaria sanctis fratui, & sacras imagines thuribrari, idololatriam esse dicebant. Eos qui offa martyrum deosculabantur, fatuanabant. Maximam etiam blasphemiam sub specie in Spiritum sanctum, a quo omnis mundicia est & sanctitas. Si aliquis est in Spiritu sancto, ajebant, & facias fornicationem, aut aliquo alia pollutione polluatur: non est ei peccatum, quia ille Spiritus, qui est Deus, omnino separatus a carne, non potest peccare: quandiu ille Spiritus est ulli Deus, & est in eo, ille operatur omnia in omnibus. Unde concedebant, quod unusquisque eorum, qui erat Christus & Spiritus sanctus. *Et paulo post*. Quorum perfidia hoc ordine detecta est.

Praedicabat Wilhelmus auditor venit ad magistrum Rodulphum de Namuntico, dicens se esse missum a domino: & hos infidelitatis articulos ei proposuit. Pater sub quibus fuisdam formis operatus est in veteri testamento, fecitque legalibus: & Filius similiter sub quibusdam formis, ut in factamento altaris, & baptismi, & aliis. Sicut crediderunt formae legales in primo Christi adventu, ita nunc eadem omnes formae, quibus Filius operatus est, & ceslabunt sacramenta, quia persona Spiritus sancti clare manifestabit se in quibus incarnabitur, & principaliter per septem viros loquetur, quorum unus ipse Wilhelmus erat. Ipse prophetabat, quod infra quinque annos ille quatuor plagae evenire deberent: prima super populum, qui fame consumeretur. Secunda erit gladius, quo se principes interficient; tertia in qua terra aperietur, & deglutiet Burgenses; in quarta descendet ignis super praelatos ecclesiae, qui sunt membra Antichristi. Dicebat etiam quia papa efflet Antichristus, & Roma Babylon; & ipse fecit in monte Oliveti, id est, in pinguedine pontificatus. Jam credebam elapsi fuit anni, & nihil horum contigit, quae pleudo ille prophetia futura infra quinquennium praedixerat. Et ut favorem sibi captaret Philippi regis Francie, etiam hoc adjecit: regi Francorum a perpetuo omnia regna, & filio ejus, qui erit in tempore Spiritus sancti, & non morietur; & dabuntur duodecim panes regi Francorum, id est, scientia scripturarum & potestas.

His auditis, magister Rudolphus interrogavit, si aliquos haberet socios, quibus ista fuissent revelata. Qui tum respondisset, habeo multos, fupradictos viros nominans: perpendens vir prudens imminens periculum ecclesiae, se solum ad investigandam eorum nequitiam, colque convincendas non posse sufficere, ne quidam simulatione dicebat sibi esse revelatoras a Spiritu sancto de quodam facerdote, qui cum eo praedicare deberet fectam eorum. Et ut famam suam servaret illaesam, nunciavit haec omnia abbati S. Victoris, & magistro Ruperto, & fratri Thomae: cum quibus adiit episcopum Parisiensem, & tres magistros legentes de theologia: videlicet decanum Salesburgiensem, & magistrum Rupertum de Koren, & magistrum Stephanum; omnia haec eis insinuantes. Qui tertii valde, injunxerunt praedicto Rudolpho in remissionem peccatorum suorum, & alterius facerdoti, ut se fingerent esse de illorum consortio, donec sententias omnium audivissent, & plenius omnes articulos intredulitatis eorum exfinuissent.

ANNO CHRISTI 1210.

Magister vero Rudolphus & facerdos socius ejus, ut executioni rei hujus iret, cum ipsi haereticis ciruegerunt episcopatum Parisiensem, Linsonensem, Trecensem, & archiepiscopatum Senonensem, in tribus mensibus, & quamplurimos de eorum sectis inuenerunt. Ut itaque ipsi haeretici plene de ipso magistro Rudolpho confiderent, quandoque vultu elevato se spiritu in coelum raptum simulabat, & postea aliquae se videlle dicebat, quae in coelo audiverat non narrabat. In publice eorum fidem de die in diem se praedicaturum spondebat. Tandem reversi ad episcopum, vita & sanctitate converuerunt.

Quos auditos episcopus praedictus per provinciam pro eis misit, eo quod non essent in civitate, excepto uno Bernardo. Qui cum essent in cullodia episcopi, omnes pregali sunt ad eorum examinationem vicini episcopi, & magistri theologi. Propolita sunt eis supradicta capitula, quae quidam ex eis in praesentia omnium attestabantur; quidam vero cum reliqui vellent, & se convinci viderent, cum ceteris ftabant in eadem pertinacia, nec negabant. Tanta audita perseverantia, consilio episcoporum & theologorum ducti sunt in campum, & quatuor antiquo clero & populo degradati, & in adventu regis, qui tunc praesens non erat, exusti.

II. De libris Aristotelis ibidem damnatis.

In diebus illis, *inquit Rigordus*, Aristoteles, qui dicebantur, compositi, qui docebant metaphysicam, delati de novo a Constantinopoli, & a graeco in latinum translati. Qui quantum non folum praedicate haereli sententiis fubtilibus occasionem praebebant, immo & aliis nondum in ventis praebere poterant: juslit sunt omnes combuti, & sub poena excommunicationis cautum est in eodem concilio, ne quis de cetero eos scribere, legere praesumeret, vel quocumque modo habere.

Roberti Autissiodorensis monachus: Librorum, *inquit*, Aristotelis, qui de naturali philosophia inscripti sunt, ante paucos annos Parisius corpeant lectitari: interdictis eft lectio tribus annis, quia ex ipsis errorum semina videbantur exerta.

Caesarius vero: Eodem, *inquit*, tempore praeceptum eft Parisiis, ne quis infra triennium legeret libros naturales.

III. De libris aliis ibidem damnatis.

Libri magistri David, *sit rodem loco Caesarius*, & libri gallici de theologia prospecto damnati sunt & exusti. Sicque per Dei gratiam haeresis tota exnsta eft.

Nota Gabr. Cossartet S. J.

Metaphyficam Aristotelis damnatam sic Rigordus, physicam Robertus & Caesarius: quibus fuffragetur Gregorius IX. in Bulla ad Magistros & Scholares Parisienses, data anno V. ejus Pontificus, hoc eft anno Domini MCCXXXI. *Libris illis naturalibus*, inquit, *qui in concilio provinciali ex certa scientia prohibiti fuere Parisius, non utantur, quousque examinati fuerint & ab omni errorum fuspicione purgati*. Quid vero fit & metaphyfica & physica simul damnatae tunc fuerunt? Certe R. Legatus apoltolicus, qui anno MCCXV. hoc eft annis fex post hoc concilium, Parisiensem academiam reformavit: *Non legantur*, inquit, *libri Aristotelis de metaphysica, & de naturali philosophia*.

Ad triennium damnatos effe hos libros Robertus & Caesarius teltantur: Rigordus vero iis interdictum affirit, fine ullo temporis limite.

Nota in re magna fe-pe mentio.

ANNO CHRISTI 1209.

ANNO CHRISTI 1210.

STATUTA THEODORICI.

Episcopi Ultrajectini edita

Anno MCCIX.

Jus capitvorum Ecclesiasticorum. Poena violentiam.

A

S I capiatur Praelatus, vel Canonicus, vel focius chori, vel aliquis Clericus de familia Praelati, vel Canonici, Episcopus qui nunc eft vel pro tempore fuerit, ipsum liberabit, si potuerit aliquo modo, si non diserit quod eum liberare non possit, & hoc sub juramento, quod in primo fuo introitu portabit, comprehendetur, Ecclesia excedet ei, & ex hoc Ecclesia relanet divina, & depositis crucibus & compaffatione legetur maledictio. Si vero capiatur in terra Hollandiae vel Geldriae ab ipfis Comitibus vel ab aliquo nominante in terra ipforum, & detinuerit Ecclesia quatuor decim diebus ceflabit a die nuntiationis; interea monebitur Comes ut captivum liberum remittat cum omni restitutione;

Quod si non fecerit, terra ipsius, quae eft in nostra ditione fita, ab Episcopo & Archidiacono pronetur sub interdicto, & Ecclesia relanet divina, & obfervabit fortmam maledictionis fupradictam, & Episcopus per totam diocesem suam faciet illum denunciari excommunicatum.

De iuste Ecclesiasticis.

Si vero aliqua praedictarum perfonarum Praelatur in perfona a laico, & enormis fuerit laesio manifesta, Ecclesia ceflabit donec denunciatur fuerit malefactor, sicut hactenus eft obfervatum. Si levis fuerit injuria & non manifesta, non ceflabit Ecclesia, fed vocabunt injuriatores, & fi te expurgare voluerint, audiatur eorum expurgatio, nisi ador poffit probare in contrarium per duos teftes idoneos.

De bonis eorum raptis. Poena raptorum.

B

Si bona alicujus Ecclesiae vel perfonae Ecclesiafticae ad Ecclesiam fpectantia a laico raptantur, vel per violentiam detinentur, monebitur ut infra quatuor decim dies reftituat & impedimentum removeat.

Quod si non fecerit, Episcopus & Archidiaconus hoc ipsi cum eorum officio denunciabunt, & excommunicatum denunciabunt abique citatione: & fi in excommunicatione perseveraverit per fex hebdomadas, ecclesia in qua moratur, pontetur sub interdicto, & tunc fic requirat, in omnibus Ecclesiis ipsius Decanatus accenfis candelis denunciabitur excommunicatus; quod fi idem in malitia fua nihilominus perseveraverit, Dominus, in cujus terra moratur, monebitur ut infra mensem ad reftitutionem compellat; alioquin Dominus ille ponetur sub interdicto.

De alterius beneficii invasionibus, item locationem impedientibus.

C

Si Prior vel Canonicus fubtcahat, vel detineat pegbendam fratrum, vel impediat quo minus bona Ecclefiae debito more locentur, excommunicetur per hebdomadarium ad mandatum Decani vel majoris de Capitulo, fi Decanus praefens non fuerit, & E redeat ipsius fubtractabunt. Et fi ad annum in malitia fua perseveraverit & ad unitatem redire nolluerit, ipso jure fit dignitate fua vel prabenda privatus. Si a laico impediatur, de eo obfervetur quod a raptore vel detentore fuperius expreffum.

De Notariis sua fabricantibus, penaeorum.

Si Pactionarii Ecclefiarum ftatuto tempore non folverint, five fint in anno in anno, five fint perpetui, excommunicentur, publice excommunicati denuncientur, & fi in malitia fua perfeveraverint, nifi juftitiarius montius infra menfem de bonis fuis ecclefia fatisfecerit, ecclefia, in qua moratur, ab Epifcopo & Archidiacono loci ecclefiaftico pontecur fub interdicto.

Quid fi Epifcopus iste ecclesiae injurias?

Si Epifcopus vel fuus juftitiarius injuriam ecclefiae fecerit occupando vel alia modo invadendo bona quae hactenus habuit in quieta poffeffione, monebitur ut infra 14 dies reftituat vel reftitui faciat; quod fi non fecerit, eadem ecclefiae, & per hoc ad reftitutionem duci non poffit, ecclefia laefa communibus expenfis eorum Papa vel Archiepifcopo fuam injuriam profequetur.

De impersonalibus beneficia iniuste.

Si aliquis qualificunque vel undecunque contra libertatem vel confuetudinem Trajectenfis Ecclefiae hactenus obfervatam aliqua beneficia perpetua vel alia obtinere voluerit, communibus expenfis universalis Ecclefiae inftitat eidem, & fi aliquis in fuum hofpitium collegerit, vel auxilio affiterit, poftquam ecclefiae innotuerit, ipfo jure a perceptione ipfius beneficii fit fufpenfus donec refipuerit, & ecclefiae universali quinque libras perfolverit, cum corporali difciplina eorum universali facrificanda ecclefiae, fi non refipuerit aliqua fufpectus fuerit & ab ecclefia, cui gravamen incumbit, coram universali ecclefia de hoc impetitus fuerit, cum duobus fratribus fui capituli fe expurgabit, vel pro reo habebitur.

De Canonicis rebellibus.

Si aliquis Canonicus penitus fuerit inobedient, fufpendatur per Decanum a beneficio & per Capitulum; & fi monitus tribus vicibus infra annum incorrigibilis permanferit, beneficium abjudicetur ei per Decanum & Capitulum.

De Canonicis sine testamento morientibus.

Si Canonicus inteftatus difceflerit, capitulum disponat de omnibus bonis fuis, quae a Capitulo tenet, nifi forte fidei Commiffarius acceperit coram Capitulo vel alias fub bono teftimonio.

Praelatorum & Canonicorum-jubilee.

Mortuo Praelato vel Canonico in morte five in die fignificetur Campanarii omnium ecclefiarum, ut audito figno ecclefiae, in qua mortuus eft, compulfatio fiat in omnibus ecclefiis. Idem fiat cum effertur vel fepelitur; hoc retinatur in feptimo & trigefimo & in anniverfario primo. Fideicommiffarii dent cuilibet campanario duodecim denarios.

Candelae in vigiliis exequiarum quatuor poncentur, & in Miffa quatuor. Candela plus non habeat quam libram cerae, aliae novem fint de tribus libris.

Candelae.

Omnes conveniant ad Pfalterium, qui fani funt, infirmi mittant pro fe. Qui fanus eft & non venerit, Camerarius accipiet duodecim denarios de prabenda fua & faciat legi pfalterium: fi infirmus non

Pfalterium.

ANNO CHRISTI 1209.

non mifericit nunciare, fimili pœna puniatur.

Omnes renuentes donec fepulcrum fit clauſum: de qualibet ecclefia habeatur legenda & ſtola, & percuſſodes ecclefiarum protegantur.

Colleda pro defunctis.

Quia ſit Canonicus infra triginta dierum legat vel leget faciat pro anima defuncti pfalterium, & collecta in miſſa defuncti orum, & vigiliis, & in matutinis dicatur per trigeſimum in qualibet ecclefia.

Omnes conveniant ad ſeptimum, trigeſimum, & anniverſarium primum.

Non fiat Compoſitio in Conventualibus ecclefiis.

Compoſitio non fit pro laico in Conventualibus eccleſiis, niſi cum effertur.

Conventualis ecclefia non ibit ad domum laici B ad funus, fed ſi eccleſia invitata fuerit ficut hactenus conſueta eſt, ad eccleſiam ubi ſepeliendus eſt convenient, & ad ſepta cœmeterii occurrent.

Juſta Scholarium.

Si Scholaris vel famulus Prælati vel Canonici moritur, in platea ad capellam defertur vel ad domum clauſtralem, & ibi eccleſia occurret.

Si Epiſcopus gravatus fuerit, eccleſia ei aſſiſtet auxilio, & conſilio & in expenſis.

De fugientibus ad ecclefiam.

Si aliquis *in periculis conflituras*, vel timore mortis ad eccleſiam vel immunitatem confugerit, eccleſia ipſum defender, donec ei ſecurus conductus fuerit præſtitus excundi. Si per violentiam fuerit extractus, publice in omnibus eccleſiis de- C nunciabitur excommunicatus, & pœna triginta

A marcarum puniatur: nec Epiſcopus manu ſuſtentorem abſolvat, niſi ſatisfactum fuerit eccleſiæ univerſi. Publicum vero latronem & noctiurnum agrorum populatorem, & qui ſecum commiſerit in ipſa tentione ut ab eccleſia defendatur, altius non committuntur, & quæ, qui delinquit in eccleſia, eccleſia non defendet.

De famulis cruentibus in eccleſia.

Si quis autho temerario intrare eccleſiam voluerit, & ſi diſſentiones vel bella exinde movere contenderit, excommunicetur publice, & ab Epiſcopo per ſecularem potentiam ejiciatur. Similiter & adjutores ipſorum ſive fint clerici ſive fint laici excommunicentur, & pœna triginta marcarum puniantur. Et ſi Epiſcopus ipſos ejicere negligerit, eccleſia ceſſabit donec ejecti fuerint, & eccleſiæ ſatisfactum.

De duobus beneficiis in eadem Eccleſia.

Nullus in una eccleſia duo vel plura habeat beneficia.

Nec Epiſcopus ſcholaſtriam vel cuſtodiam alicui conferat, niſi Canonico ipſius eccleſiæ.

Canonici, qui ſunt in perceptione, in expenſis ſuis vel alterius non ſint, niſi in domibus clauſtralibus.

Poſtquam Canonicus electus fuerit & in perceptione fuerit, eccleſiam parochialem non regat.

De conſuetis & coronis cognoſcentibus.

Canonici conſuetas & coronas habeant cognoſcentes. Quicumque renuiverit, per ſubtractionem ſui beneficii ad hoc faciendum compellatur. By

ANNO CHRISTI 1210.

*** CONCILIUM AVENIONENSE,

ANNO CHRISTI 1210.

In quo Milo apoſtolicæ ſedis legatus Tolofanos excommunicavit: item ſub conditione comitem Tolofanum, anno Domini MCCX.

Epp. 35. INterea, *inquit Petrus Vallis-Sarnenſis*, magiſter Milo, qui, ſicut ſupra dictum eſt, in terra Provinciæ, legatione pro pacis & fidei negotio fungebatur, convocavit apud Avenionenſem pro- vinciam conciliium præfatorum. In quo concilio D excommunicati fuerunt & expoſiti cives Tolofani, pro eo quod ea quæ legato & cruce-ſignatis promiſerant de expulſione hæreticorum, contemptim adimplere. Comes etiam Tolofanus in prædicto concilio excommunicatus fuit: ſub conditione tamen, ſi abjurata pedagia de ullo acciperc attentaret.

G. C. Avenionenſe concilium anno ſuperiore celebratum eſt, ſed non a Milone legato, neque in eo necnon de excommunicatione Tolofanorum; nec comitis Tolofani. Quæ geſta eſſe hoc anno patet ex Valliſarnenſi, qui cum cap. 14. narrationem ſuam contigare anno MCCIX, circa feſtum S. Joannis Bapt. prout deinde anni ſpatium exegerat, adſcripſerit nonnumquam diebus perfequi: tum circa feſtum S. Magdalenæ, cap. 15. feſto S. Michaelis; ac denique feſtum dominicæ nativitatis. Hinc cap. 18. cum annus aliarum menſiumque ſatis, tum hujus concilii, quod circa initium anni expoſuit habitum eſſe: cum anno abſolutem Minervæ, quam anno MCCX. captam eſſe conſtat ex Valliſarnenſi cap. 17. & aliis ſcriptoribus, in præterita hyeme apud Montempeſſulanum decaſtris magiſter Milo, ut author eſt idem, cap. 19.

Ex Magiſtro Thol. Anecd. tom. 6. p. 163.

HÆC SUNT HÆRESES

Pro quibus quidam ſacerdotes & clerici Pariſius igne examinati & conſumpti ſunt, quia inventa eſt in illis iniquitas.

Ex MS. Picardico.

IN hunc modum derrahebant creatori qui cres- E turæ erant. Auctoritas ſancta ſic loquitur, opera Trinitatis inſeparabilia. Hi contra Patrem a principio operatus eſt hoc Filio & Spiritu Sancto ut non ad eundem Filii Incarnationem.

Item auctoritas, ſolus Filius incarnatus. Hi contra: Pater in Abraham incarnatus, Filius in MARIA, Spiritus Sanctus in nobis quotidie incarnator.

Item auctoritas, omnia ſub ſole vanitas. Hi contra, omnia unum, quia quicquid eſt, eſt Deus. Unde quidam eorum nomine Bernardus aufus eſt affirmare, ſe nec poſſe cremari incendio, nec alio torqueri ſupplicio, in quantum erat, quia in eo quod erat, ſe Deum dicebat.

Tum Deus viſibilibus erat indutus inſtrumentis, quibus videri poterat a creaturis, & accidentibus corrumpi poterat extrinſecis. Hoc ſi quidem erroré decepti, corpus Chriſti ante verborum profationem viſibilibus panis accidentibus ſubeſſe contati ſunt affirmare, cum contra dicat auctoritas, accidit verbum ad elementum & ſit ſacramentum.

Quod

ANNO CHRISTI 1209.

Quod ſic expoſuerunt: id quod ibi fuerat prius A formis viſibilibus prolatione verborum fubeſſe oſtenditur.

Item Filius incarnatus, id eſt viſibili forme ſubjectus, nec aliter illum hominem eſſe Deum, quam unum ex eis cognoſcere voluerunt.

Item Spiritus ſanctus in eis incarnatus, ut dixerunt, eis omnia revelabat, & hæc revelatio nihil aliud erat quam mortuorum reſurrectio. Inde ſeminiſtros jam reſuſcitatos aſſerebant, ſidem de ſpem ab eorum auctoritate excludebant, ſe ſoli ſcientiæ mentientes ſubjacere.

Item de meritis prælumentes, gratiæ derogantes, mentiri fant bonorum baptiſmatis non egere parvulos e eorum fanguine ſuas propagatos, ſi hæ conditionis mulieribus carnali poſſent copula B commiſceri.

Item Filius uſque nunc operatus eſt, ſed Spiritus ſanctus ex hoc nunc uſque ad Mundi conſummationem inchoat operari. Hujus opinionis hominum quatuor facerdotes, duo diaconi, tres ſubdiaconi comprehenſi ſunt, qui xvIII. Kalendas Decembris juxta S. Honorati baſilicam degradati, XII. Kuleadas menſis nominati inflicti martyrio a ſeculo migraverunt. Horum rauſa quoſdam libros etiam ipſis ſapientibus cognovimus interdictos.

PRÆCEPTA PHILIPPI REGIS FRANCORUM

Ad laicas præſtationes ſuper modo captionis & retentionis clericorum.

PHilippus Dei gratia Francorum rex univerſis ballivis ſuis & juratis communarum ad quos præſentes litteræ pervenerint ſalutem & dilectionem.

Quoniam moleſtum eſt nobis & graviter ſuſtinemus, quod eos damna & gravamina ſepius incurritis, clericos eo modo quod non debetis capiendo, vobis mandantes præcipimus & firmiter inhibemus, ne de cetero aliquem clericum, de quo manifeſtum ſit quod ſit clericus captatis vel arreſtetis, neque incarceretis, niſi eum inveneritis ad preſens forefactum multri, homicidii, adul- D terii, rapus, vel alterius criminis hujuſmodi, vel fanguinis eſſuſi per bracalum, vel per lapidem, vel per arma molura, vel niſi eum deprehenderitis, extra horam in domo alicujus, qui ei damnum fuit prohibuit comes bonis teſtibus. Si autem ad aliquid hujuſmodi forisfactorum præfentialiter & de die captus fuerit aliquis de quo certum ſit quod clericus ſit, ſtatim reddatis eum judici eccleſiaſtico, ſub quo erit ad faciendum de eo id quod ſecundum quantitatem & qualitatem forisfacti fuerit faciendum. Si vero de noche captus fuerit, & eadem nocte a judice eccleſiaſtico requaturit, ſi hora eſt qua poſſit reddi, eum reddatis per bonum teſtimonium. Si vero eum eadem nocte non reddiderittis, quia erit forſitan extra horam; ipſum non militatis eum ſarronibus, vel aliis malefactoribus; ſed perſe in cuſtodii honeſta uſque ad craſtinum ſeveris, & mane antequam requiratur, eum reddatis eccleſiaſtico judici ſub quo erit. Cum vero aliquis capitur, de quo non erit certum quod ſit clericus quando requiſitus fuerit, & conſtiterit eum eſſe clericum, reddatur ut præcipitur eſt. Idem per omnia de omnibus religioſis perſonis volumus & præcipimus obſervari. Actum Compendii anno Domini MCCX. menſe Maio.

DECRETA MAGISTRI PETRI DE CORBOLIO

Senonenſis archiepiſcopi, Pariſienſis epiſcopi & aliorum epiſcoporum Pariſius congregatorum ſuper hæreticis comburendis & libris non catholicis penitus deſtruendis.

C Orpus magiſtri Amaurici extrahatur a cimiterio, & projiciatur in terram non benedictam, & idem excommunicetur per omnes eccleſias totius provincie. Bernardus, Guillelmus de Arſia auriſtber, Stephanus presbyter de veteri Corbolio, Stephanus presbyter de Cella, Johannes presbyter de *Orcines*, magiſter Willelmus Pariſienſis, Dodo facerdos, Dominicus de Triangulo, Odo & Elinaus clerici de S. Clodoardo. Iſti degradentur penitus ſæculari curiæ relinquendi. Urricus presbyter de Lauriaco, & Petrus de S. Clodoardo modo monachus S. Dionyſii, Guarinus presbyter de Sabolio, Stephanus clericus degradentur perpetuo carceri mancipandi. Quatemuli magiſtri David de Dinant, infra natale epiſcopi Pariſienſi afferantur & comburantur, nec non Ariſtotelis de naturali philoſophia, nec non Commenta legantur Pariſius publice vel ſecreto. Et hoc ſub pœna excommunicationis inhibemus. Apud quem inventum quaternuli magiſtri David a natali Domini in antea, pro hæretico habebitur. De libris theologicis ſcriptis in Romano præcipimus quod epiſcopis diœcefanis tradantur, & *Crede in Deum & Pater noſter* in Romano patet vitras ſanctorum. Et hoc infra Purificationem, quia apud quem invenietur pro hæretico habebitur. By

ANNO CHRISTI 1210.

*** CONCILIUM IN VILLA S. ÆGIDII

ANNO CHRISTI 1210.

AB HUGONE EPISCOPO REGIENSI, ET THEODISIO, Legatis apoſtolicis, celebratum anno Domini MCCX. IN QUO RAYMUNDUS COMES TOLOSANUS ITERUM EXCOMMUNICATUS.

Repetenda nobis conſilii hujus memoria ex Petro E Valliſarnenſi, cujus hæc verba: Circa idem tempus (*anno ſcilicet* MCCX.) comes Tolofanus, qui, ſecus ſupradictum eſt, accellerat ad dominum papam, redierat a curia Romana. Dominus autem papa, ſicut ſuperius tetigimus, mandabat epiſcopo Regienſi & M. Theodiſio, ut præfato comiti indicerent purgationem ſuper duobus maxi- cap. 15. me criminibus, ſuper morte videlicet F. P. de Caſtronovo apoſtolice ſedis legati, & ſuper crimine hæreſis. Mariebet vero Theodiſius intravit Tolofam, dum eſſent noſtri in obſidione Minervæ. *Et infra*: Habuit fecretum colloquium cum abbate Ciſtercienſi, ſuper admittenda purgatione comitis Tolofani. M. vero Theodiſius, utpote eiſcumſpectus & providus, de negotio Dei valde ſolli-

a Hæc decreta præcedere debere Principis Philippi regis nonnullis forte videbuntur. Verum hic ordinem ſequimur Mſ. codicis Victorinenſis, qui ea præponit, idque, ut exiſtimamus, quod literas ſuas Philippus rex dederit occidente causa-rum hæreticarum de quibus hic agitur, antequam epiſcopi Pariſius congregati fententiam in eos ferrent.

ANNO CHRISTI 1210.

*solliciti*us, ad hoc omnimodis aſpirabat, ut poſ-
ſet de jure repellere ab indicenda ei purgatione co-
mitem memoratum. Videbat enim quod ſi admit-
teret eum ad purgationem, & ipſe per aliquas
falſitates & dolos poſſet ſe purgare, deſtrueretur
eccleſia in partibus illis, periret fides & devotio
Chriſtiana.

Dum igitur ſuper his omnibus ſollicitus eſſet, &
ſecum tentaret, aperuit Dominus viam: modum
inſinuans quo poſſet negare purgationem comi-
ſſæ dicto. Habuit recurſum ad litteras domni
papæ, in quibus ſummus pontifex inter alia dice-
bat: Volumus ut comes Toloſanus impleat man-
data noſtra. Multa quippe mandata facta fuerant
comiti Toloſano: utpote de expulſione hæreticо-
rum de terra ſua, de diminitendis novis pedagiis; B
& plura alia, quæ omnia adimplere contempſit.
Igitur M. Theodiſius cum ſocio ſuo, epiſcopo Ni-
ſſet Regienſi, ne videretur gravare vel injuriari
comiti Toloſano: præſiverunt ipſi comiti dum
admitteretur purgationis ipſius apud villam Sancti
Ægidii.

Igitur convocatis in villa S. Ægidii ab epiſcopo
Regienſi, M. Theodiſio, archiepiſcopis, & epi-
ſcopis, & aliis plurimis eccleſiarum prælatis: co-
mes etiam affuit Toloſanus, conturus ſi poſſet,
quoquomodo purgare ſe de morte legati, & cri-
mine hæreſeos. Et vero hæreſis de qua de poſſito
prælatorum dixit comiti: quod non admitteretur
purgatio ipſius, eo quod juxta mandatum ſummi
pontificis, coram quo ibi mandata fuerant, & C
quæ ſe impleturum multotiens juraverat, nihil
impleſſet. Dicebat ſiquidem magiſter, quod veri
ſimile erat, immo manifeſtiſſimum, quod comes,

CONVENTUS NARBONENSIS

In quo a Legatis apoſtolicis tribus cum rege Aragonum, comite Montisfortis, & comite Toloſano, de comitum Toloſani & Fuxenſis rebus eſt actum, anno Domini MCCX.

ANNO *Domini MCCX. habitum hunc conven-*
tum eſſe, patet ex ſeria narrationis Petri Vallicer-
nenſis, cujus hæc ſunt verba: Non poſt multos D
dies, convenerunt apud Narbonam tres Aragonen-
ſis, comes Montisfortis, comes etiam Toloſanus, in-
ter ſe colloquium habituri. Huic colloquio affue-
runt Uticenſis epiſcopus, & venerabi. abbas Ciſter-
ciegſi præcipue poſt Deum, Jeſu Chriſti negotium
promovebat. Iſte Uticenſis epiſcopus, Raimundus
nomine, a multis diebus ardenter negotium fidei
diligebat, & quantum poterat promovebat, & 1ſtis diebus ſuper eodem negotio cum abbate Ci-
ſtercienſi legationis officio fungebatur. Affuit &
prædicto colloquio magiſter Theodiſius, de quo
ſuperius facta eſt mentio, & multis aliis viri ſapien-
tes & boni. Tractatum fuit in prædicto colloquio
de comite Toloſæ: & facta fuiſſet ei magna gra-
tia & copioſa miſericordia, ſi idem comes ſanis E
conſiliis acquieſcere voluiſſet. Volebant ſiquidem
abbas Ciſtercii Apoſtolicæ ſedis legatus, quod
comes Toloſanus, damnodo hæreticos de terra
ſua expelleret, omnes dominicarum & proprie-
tates ſuas haberet integras & illæſas. Illa etiam
jura quæ habebat in caſtris aliorum hæreticorum,
quæ ſe dudo ejes erant, quin idem comes dicebat
eſſe ſe innocuum quinquagenta, volebat præſtare le-
gatus, ut quarta vel minor terra pars crederet in
proprietate comitis hæreditati. Spreuit ſupradi-
ctus comes illam ſuæ ſalutis gratiam, Deo utique
in poſterum eccleſiæ ſuæ F

ANNO CHRISTI 1210.

quod ſi comes Fuxi unquam a communione ſanctæ A
eccleſiæ vellet recedere, & a familiaritate & amici-
tia & fervitio comitis Montis-fortis, rex ipſe ad
primam ſuppedictorum legatorum vel comitis no-
ſtri requiſitionem, in manus ipſius comitis noſtri
traderet caſtrum Feuxi. Super hoc dedit rex comi-

ANNO CHRISTI 1210.

ti noſtro litteras ſuas patentes, conventionem iſtam
plenius continentes: & ego qui litteras vidi, te-
nui, & diligenter inſpexi, teſtimonium perhibeo
veritati. Sed quia male poſſes rex ſervavit quod
promiſit, & quantum exinde noſtris reddiderit ſe
infamem, luce clarius innotuit.

CONCILIUM ROMANUM

QUO OTTO IMPERATOR QUARTUS

Per Innocentium papam imperio depoſitus eſt anno Domini MCCX.

Acta conciliiberuſſimus Palmerius in chronico hiſ B
verbis deſcribit: Otto Romæ ab Innocentio
coronatus, ſtatim cum Romanis pugnans Urbe
pellitur, & contra pontificis voluntatem plura op-
pida in Apulia capit, Siciliam quoque fuæ ditioni
adjecit. Quapropter eodem anno, habito Romæ
concilio, impetio depoſitur. *Eadem Nauclerus an-*
no 1211. Pontifex Romanus, *inquit*, monitum
prius imperatorem per litteras & nuntios, deinde
ut rebellem apoſtolicæ ſedi, & inobedientem, a-
nathemate primum, deinde in pertinacia perſeve-
rantem, in concilio celebrato, quod Romæ tum
Innocentius celebrabat, ab imperio depoſitum per-
cuſſit & pronuncivit. *Hæc Nauclerus.*

Otto imperator omnium hominum ergo fedem
apoſtolicam ingratiſſimus, ſtatim quam diadema C
imperii ab Innocentio papa anno Chriſti milleſi-
mo ducenteſimo nono, quinto Idus Octobris con-
ſecutus fuiſſet, in Tuſcia hæreſis, anno ſequente
flagrans odio Friderici regis Siciliæ, qui erat ne-
pos Philippi ducis, ſimulque aſſtuans cupiditate
regni Siciliani, quemque honorum ad eccleſiam
Romanam ſpectantium, omni conatu egit, ut Fri-
dericum ſub eo prætextu, quaſi is imperium am-
bicudo patem imperii turbaret, e regno Siciliæ,
quod erat eccleſiæ feudum, expelleret, eoque per-
vim potiretur.

Innocentius papa epiſtola cenſſima octuageſi-
ma octava, & centeſima octuageſima nona, Otto-
ni reſcripſit, ſe neque Friderico neque iſti alii
fauturum vel auxiliaturum juxta pacta inter u-D
trumque conventa: verum cum regnum Siciliæ ſit
feudum eccleſiæ, non poſſe intermitti quin pater-

ex Collect. Spond. Tom. XII.

CONCILIUM ARELATENSE.

A Theodiſio S. A. L. celebratum ann. MCCX. In quo, Raymundo comiti Toloſano conditiones oblatæ, quibus concordiam cum eccleſia, & ab eo rejectæ.

Qui comitis Raymundi feſta ſcripſit vultari Te-
ſtoſagum idiomate, author eſt, ceſte Guillel-
mo Catello in hiſtoria comitum Toloſanorum,
Raymundum, poſt concilium in villa S. Ægidii habi-
tum, Patris offerveſcatum a legato Theodiſio, dimi-
que dollum Arelate, ubi quid de ipſo ſtatuendum eſ-
ſet, interim in deliberationem adduſtum eſt: parentes
Raymundum, & Arelatem venſſe: oblatas ipſi fuiſ-
ſe conditiones, quibus cum eccleſia recuciliaretur: ſed,
quia ſeveriores erant, oblatas privatim ab nno pa-
tribus, totius concilii nomine, nec promiſſatas: his
autem captivatus conditionibus illas comprehenſas fuiſſe.

I. Comes Raymundus arma ponet, coſque dimit-
tet, qui ſuppetias ipſi venerunt, ne uno quidem
retento.

II. Eccleſiæ obſequens erit, omneſque impen-
ſas & jacturas refarciet: ejque, quandiu vivet, ab-
ſque ulla contradictione ſubjectus erit.

III. In tota ejus ditione nemo niſi duobus cer-
tis nummis gentilem vefcetur.

IV. Idem expellet ejcicietque omnes hæreticos,
eorumque fautores, ab omni ſua ditione.

V. Idem tradet Legato & comiti Montisfortis,
omnes & ſingulos qui ab eo indicati fuerint, ut de
iis ad arbitrium ſtatuant: idque ante annum ver-
tentem.

VI. Nemo in ejus ditione, ſive publico ille ſit,
ſive ſecus, veſtimenta ulla geſtabit pretioſa, ſed
tantum cappas nigras & viles.

VII. Cubella omnia arreſque munitas ſue ditio-

ANNO CHRISTI 1210.

nis, destrui & solo æquari faciet, re nulla ex iis A reliqua.

VIII. Nullus ex suis, licet nobilis, habitabit in ulla urbe vel arce: sed extra, rure, quasi rusticani essent.

IX. In tota ejus terra, nulla tributa solventur, præter antiqua & legitima quæ solvi & exigi solebant.

X. Unusquisque qui familiæ caput est, quotannis denarios quatuor Tolosanos persolvat legato, vel iis per quos exigi legatus jusserit.

XI. Decimas de fundis suis restituat laïci, & emolumenta omnia quæ inde homines sui perceperint.

XII. Cum legatus per comitis terras & ditiones equitabit, neque ipse, neque ullus ex ejus comitibus, sive magnus, sive parvus, solvent quidquam de suo, & impensas nullas facient. Nihil ab eis exigetur: nihil iis constituetur.

XIII. Cum prædicta omnia Raymundus comes perfecerit, trans mare ibit ad bellum contra infideles Turcas, idque in ordine S. Joannis: neque hoc

ANNO CHRISTI 1211.

CONCILIUM PARISIENSE.

ANNO CHRISTI 1213.

A ROBERTO DE CORCEONE, CARDINALE,

Legato apostol. celebratum, pro restituenda ecclesiastica disciplina, anno Domini MCCXII.

PRÆFATIO.

CUm ex injuncto nostræ legationis officio teneamur quæ sunt plantanda plantare, & exstirpare quæ videmus extirpanda, ad hoc ut fructum faciamus, & fructus noster maneat ad informationem Ecclesiæ, auctoritate Domini Papæ & nostra, cum assensu præsentis Concilii, communicato virorum prudentium & religiosorum consilio, constitutiones quæ sequuntur, duximus promulgandas: Incipientes a subditis tanquam a pavimento domus Dei vario lapide strato, ut per medios quasi per parietem gradientes; ad episcopale fastigium quasi rectum perringamus.

STATUTORUM CONCILII PARS PRIMA,

Ad clericos seculares.

TITULI CAPITUM.

1. *De vita & honestate clericorum.*
2. *Ut qui laborarum principio vel fini interfuit, in medio se absentantes, non recipiant portionem.*
3. *Ne beneficiati habeant concubinas aut servos ad venandum; & ut equi phaleras inhonestas.*
4. *Ut qui sunt in sacris ordinibus, pariter & beneficiati, focarias non habeant.*
5. *Ut quilibet clericus prælato suo obediat, eidemque confiteatur.*
6. *De clericis advocationem exercentibus: & ut nec qui beneficiati non sunt.*
7. *De clericis qui juramentum fecerint de non commodando, mutuando, & fidejubendo.*
8. *Ne admittantur quæstuarii prædicatores.*
9. *Ne laïcorum ignoti admittantur ad celebrandum sine idoneo testimonio.*
10. *Ne excommunicatus, interdictus, ignotus, vel alienus parochianus laïcus, ad sepulturam, vel ad communionem admittatur.*
11. *De pallione vel exactione pro Missis, deque sepulturis.*

C *cerdotibus, qui earum multitudine onerati, vel conductitiis aliis sacerdotes habent, vel sibi Missas faciunt.*

12. *Ne ad firmam accipiant, vel dent ecclesias, nisi ne confessionis audiant alicujus.*
13. *Ne festus beneficiorum fiat.*
14. *Ne decanatus pro precio conferantur.*
15. *Ne archidiaconus pretium exigat pro ordinatione presentationis ab ecclesia quæ non vacat.*
16. *Ne in domibus clericorum, religiosorum, &c. fiant inhonestæ comessationes, ludi talorum, & alia indigna.*
17. *Ut capitula conventualium ecclesiarum prælatum extra eligant, si in sua collegia non reperiant dignum.*
18. *Quomodo conferenda e capitulo beneficia, & electiones in ecclesiis tuitenda.*
19. *Ne plura habeant beneficia quibus cura sit animarum.*
20. *Ne beneficia sine hereditate, & ne prædanda licentia discedi, aliquid exigatur.*

CAPUT I.

De vita & honestate clericorum.

Et quoniam ex sui cognoscitur vir, & ab oc- Ezech. culibus facies fenestras: & amictus corporis, & risus dentium, & incessus hominis, enuntiant de ipso: præsentis concilii authoritate inhibemus, ne clerici tonsuram habeant similem laïcali; sed rotundam & circularem, & irreprehensibilem. Præcipimus etiam, ut sint in habitu, & gestu, & conversatione honesta, abstinentes se a confabulationibus frequentibus vel vitiosis in ecclesia & in choro, & a superfluis deambulatione & mora extra chorum dum horæ cantantur, vel Missa celebratur;

ANNO CHRISTI 1213.

tur, per quæ divinum officium impediatur A eidem prælato suo, & non alii confiteatur, vel scandalum generetur. Nec sine justa causa, maxime in majoribus solemnitatibus, post evangelium a choro exeant ante finem Missæ. Si quis autem contra hanc constitutionem nostram venire præsumpserit, si monitus a prælato se non correxerit, beneficii sui suspensione mulctetur. Quod si adhuc contumax extiterit, a superiore excommunicetur.

II. Ut qui horarum principio vel fini interfuit, sis medio se absentans, non recipiant portionem.

Quia vero in quibusdam ecclesiis confuetudo reprehensibilis inolevit, scilicet quod quidam canonici & clerici in horis anniversariis, pro quibus aliquid percipi debet, principio vel fini interfuit, in medio se absentantes, ut inde portionem recipiant: talem consuetudinem reprobantes, statuimus & districte præcipimus decanis ecclesiarum, & his ad quos horum correctio pertinet, ut prædictam consuetudinem vitio cupiditatis & negligentiæ inductam exstirpare procurent, increpando delinquentes, & subtrahendo eis alias debitam portionem.

III. Ne beneficiati habeant canes aut aves ad venandum; & in equis phaleras inhonestas.

Prohibemus etiam universis clericis beneficiatis, ne canes aut aves habeant ad venandum vel aucupandum, aut venationi five aucupationi inserviant. Et ne habeant in equis phaleras inhonestas, aut sellas inhonestè depictas, sed unius coloris tantum, non ad instar vanitatis secularium: nonnullum cum ex his Deum temere videatur, & bonestas ecclesiæ deformetur. Hujus autem constitutionis transgressores, postquam a prælatis suis monitis se non correxerint, pœna prædicta decernimus percellendos.

IV. Ut qui sint in sacris ordinibus, pariter & beneficiati, focarias non habeant.

Inhibemus etiam districtius, ne clerici in sacris ordinibus constituti, etiamsi beneficiati non fuerint, in propriis domibus, vel in alienis, publicè focarias habeant, unde scandalum oriatur. Quod si aliqui contra hujus constitutionis tenorem venire præsumpserint, & ad admonitionem prælati sui focarias non differint, & a se prorsus non expulerint: elapsis quindecim diebus a prima die monitionis, noverint se excommunicationis sententiæ subjacere. Idem etiam de beneficiatis duximus statuendum, adricientes quod post tempus prædictæ admonitionis, ab officio & beneficio se noverint esse suspensos, nec absolvantur, vel ad beneficia restituantur, nisi gravi ab episcopis suis injuncta pœna.

V. Ut quilibet clericus prælato suo obediat, eidemque confiteatur.

Præcipimus etiam, ut quilibet clericus prælato suo debitam obedientiam exhibeat, & non alii confiteatur, nisi de consensu sui prælati, vel ab eo licentia fuerit expetita. Hujus vero mandati transgressores, pœnæ prædictæ de habitu clericorum volumus subjacere.

VI. De clericis advocationem exercentibus; & ut nec qui beneficiati non sunt.

Præterea inhibemus arctius, ne canonicus aliquis, vel alius clericus sufficiens habens beneficium ecclesiasticum, pactione intervenient advocationem exerceat, nec causas penitus delegeratas fecitare assumat, nec eas malitiosè prorahat, vel earum processum debitum per malitiosas dilationes, nec in controversias partis adverse promuat. Sed fuscepta negotia fideliter & diligenter exerceat secundum veritatem; & nullum jus falsum allegans, erga judices se habens reverenter pariter & modeste. Insuper idem districtius inhibemus, & sub excommunicationis inferendæ pœna præcipimus, decanos & alios personis hahentibus ecclesiasticum dignitatem. Inhibemus etiam; ne advocati beneficia ecclesiastica non habentes, immoderata salaria exigere aut extorquere præsumant. Quod si quis contra hæc improbe venire præsumpserit, nisi monitus a prælato destiterit: si beneficiatus est, beneficio privetur; alioquin excommunicetur.

VII. De clericis qui juramentum fecerint de non commodando, mutuando, fidejubendo.

Insuper prohibemus, ne clericus aliquis vel persona ecclesiastica juramentum faciat de non commodando libros, vel domos, vel alias res, vel de non mutuando, vel de non fidejubendo pro aliis; & ne excommunicatio super hujusmodi fiat: & si qua facta est, eam authoritate apostolica & nostra relaxamus, & districte præcipimus non fervari. Si quis vero hujus prohibitionis nostræ contemptor extiterit: si monitus se non correxerit, & beneficiatus fuerit, a beneficio suspendatur; alioquin excommunicetur.

VIII. Ne admittantur quæstuarii prædicatores.

Districte quoque prohibemus, ne quis sit quæstuarius vel conductitius prædicator: nec talibus officium prædicationis committatur, nec ad prædicandum admittantur, sive religiosis portent, sive fine his accedant: nisi ex justa causa, & cum litteris fui diœcesani. Nec prædicatio aliciujus provinciæ eis, vel quibuldam aliis, committatur ad firmam. Transgressoribus hujus constitutionis pœna supradictæ simili percellendis.

IX. Ne sacerdotes ignoti admittantur ad celebrandum sine idoneo testimonio.

Ad hæc inhibemus districtius, ne sacerdotes ignoti, de quorum ordinatione non constat, ad divinorum celebrationem admittantur, sine litteris testimonialibus, vel testimonio bonorum virorum: & eos qui contra hæc

ANNO CHRISTI 1215.

veneriat decernimus puniendos arbitrio prælatorum.

X. Ne excommunicatus, interdictus, ignotus, vel alienus parochianus laicus, ad sepulturam, vel ad communiones admittatur.

Similiter prohibemus, ne excommunicatus aliquem, vel interdictum, vel penitus ignotum, vel alienum parochianum laicum, in præjudicium primi facerdotis, vel ad ſepulturam, vel ad communionem euchariſtiæ ſcienter aliquis ſacerdos admittat, præcipue in ſolennitate paſchali. Tranſgreſſores vero, ſi qui fuerint, pœnæ prædictæ de quæſtoribus ſubjacebunt.

XI. De pactione vel exactione pro Miſſis: deque ſacerdotibus qui earum multitudine onerati, vel conductitios altos ſacerdotes habent, vel ſiccas Miſſas facium.

Præterea a viris eccleſiaſticis monſtrum avaritiæ exſtirpare volentes, auctoritate legationis noſtræ in virtute Spiritus ſancti prohibemus, ne pro annalibus, vel triennalibus, vel ſeptennalibus Miſſarum faciendis, laici vel alii dare aliquid vel legare cogantur in teſtamento: & ne ſuper his aliqua pactio vel exactio, vel ſub aliqua alia ſpecie palliata, a ſacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat: & ne ſuperflua multitudine talium annalium ſe onerent ſacerdotes, ad quæ explenda honeſte ſufficere non poſſint, & propter quæ ipſos oporteat habere conductitios ſacerdotes, vel alia eis vendere facienda. Nec, ut a prædictis ſe exonereut, ſiccas Miſſas faciant pro defunctis, ſub eadem diſtrictione prohibemus, ne ſacramenta eccleſiaſtica vel ſacramentalia ullo modo vendantur, ſicut in concilio Lateranenſi eſt inhibitum.

XII. Ne ad firmam accipiant vel dent eccleſias: neve confeſſiones audiant alienorum.

Authoritate quoque prædicta firmiter inhibemus, ne qui proprias eccleſias habent, alienas eccleſias ad firmam recipiant: & ne, ſnis dimiſſis, in alienis eccleſiis capellani exiſtant, aut proprias dent ad firmam: ſed per ſe ipſos curam exerceeant, niſi forte eos abeſſe ex juſta cauſa oporteat, & de licentia ſuperioris. Et ne qui ſacerdos ſine mandato ſuperioris, aut ejus qui in aliqua parochia curam animarum gerit, confeſſiones recipiat, omiſſis propriis ſacerdotibus, vel contemptis, niſi in articulo neceſſitatis. Tranſgreſſores autem pœna prædicta de quæſtuariis ſtatuimus percellendos.

XIII. Ne ſactio beneficiorum fiat.

Præterea adhærentes concilio Turonenſi, ſectionem beneficiorum eccleſiaſticorum & diviſionem præbendarum fieri prohibemus, decernentes irritum & inane, ſi quid contra hoc fuerit attentatum.

XIV. Ne decanatus rurales pro pretio conferantur.

Inhibemus etiam ne decanatus rurales ad tempus vel in perpetuum pro pecunia vel aliquo pretio alicui conferantur, ſicut ſtatutum eſt in concilio Lateranenſi & Turonenſi. Eos qui contra hæc venerint decernentes, præter pœnas in conciliis comprehenſas, juxta prælatorum arbitrium gravi pœna plectendos.

XV. Ne archidiaconus pretium exigat pro redemptione procurationum ab eccleſiis quas non viſitat.

Firmiter etiam inhibemus juxta conciſium Toletanum, ne quis archidiaconus exigat procurationem aut pretium pro redemptione procurationum ab eccleſiis quas perſonaliter non viſitat, & quibus debitum viſitationis officium non impendit. Si quis autem contra hoc venire tentaverit: ſi monitus non deſiterit, prædictas procurationes ſibi ſubtrahi præcipimus, ut in eo puniatur in quo deliquerit. Si vero nec per hoc correctus fuerit, excommunicetur,

XVI. Ne in domibus clericorum & religioſorum, &c. fiant inhoneſtæ conſeſſationes, ludi talorum, & alia indigna.

Ceterum inhibemus ne in domibus clericorum, vel religioſorum in civitatibus, vel in atriis eccleſiarum, vel in aliis locis ubicumqi vinum vendi contingit, religioſi illi qui præſunt, inhoneſtas conſeſſationes vel ludos talorum fieri permittant, vel conventionem thibaldorum ibi recipiant. Item ne in locis ſitis extra claustra, ſua authoritate idem fieri faciant ſtriuter prohibemus. Tranſgreſſoribus penas prædicta contra quæſtuarios peciſtentibus.

XVII. Ut capitula conventualium eccleſiarum prælatum extra eligant, ſi in ſuo collegio non reperiant dignum.

Præterea capitulis conventualium eccleſiarum diſtricte præcipimus, ut cum electionem prælati facere debent, ſi in ſuo collegio idoneum non reperiant, extra eligant, & proinovcant in prælatum: nec unquam prohibeant, ne tractatus fiat de aliena perſona.

XVIII. Quomodo conferenda a capitulo beneficia, & electiones in eccleſiis faciendæ.

Inſuper ſtatuimus & præcipimus firmiter obſervandum, quod quando beneficia eccleſiaſtica vacant, quæ ſunt a capitulo conferenda, vel electiones fiunt in aliquibus eccleſiis, publice præfigatur prima quæ ad notitiam abſentum poſſit pervenire: ad quem diem abſentes & præcipue reſidentes commode valeant convenire: qua die illi qui conveniunt in capitulo poteſtatem habeant de prædictis diſponendi & ſtatuendi quod eccleſiæ videbitur expedire. Alias quod ab eis ſuper hoc factum fuerit, decernimus irritum & inane.

XIX.

ANNO CHRISTI 1215.

XIX. Ne plura habeantur beneficia quibus cura ſit animarum.

Ad hæc prædicta authoritate decernimus, ut ſi quis prælatus perſonarum, cui annexa eſt cura animarum .... tam dans quam accipiens ſe noverit excommunicationis vinculo innodandum. Sed & ſecundam electionem decernimus non tenere. Inſuper ſtatuimus quod ſi quis in diverſis eccleſiis ſive in eadem plures habuerit .... five curam animarum in pluribus eccleſiis, uno illorum beneficiorum quod maluerit infra duos menſes dimiſſo, altero ſic contentus: alioquin omnes patronatus amittat, & aliis perſonis idoneis, ab his ad quos collatio pertinet, conferantur.

XX. Ne beneficia ſint hereditaria: & ne pro danda licentia docendi, aliquid exigatur.

Inhibemus etiam, ne quis aliquod beneficium eccleſiaſticum ſibi hæreditario jure vendicet, nec eodem jure a quoquam alii conferatur. Et ne quis pro danda licentia docendi, vel pro ſcholarum regimine conferendo, ante vel poſt aliquid exigere vel exorquere præſumat, Si quis autem contra hanc conſtitutionem venire, vel in fraudem ejus quicquam facere præſumpſerit; ſi monitus a præſato fuo non emendaverit, a beneficio eccleſiaſtico ſuſpendatur. Alioquin ſi contumax fuerit, excommunicetur.

STATUTORUM CONC. PARISIENSIS

PARS SECUNDA.

Ad viros regulares.

Nunc ad viros regulares & ad religioſas perſonas, quas ad domus Dei paſtorem tranſeamus: qui quanto arctius ſe divinis obſequiis manciparunt, & tanto ab inquinamentis hujus mundi abdicare tenentur.

TITULI CAPITUM PARTIS SECUNDÆ:

1. *De ingreſſu ſimoniaco in religionem & de proprietate.*
2. *Ne aliquis recipiatur infra 18. annum.*
3. *Ut ſuſpecta oſtiola, & diverſoria, obſtruantur.*
4. *Ut infirmorum habeatur diligens cura, & eleemoſyna faciende.*
5. *Ut religioſi ſint hoſpitales: & ne fraus circa electiones fiat.*
6. *Ut nullus occaſione nationis tantum, modo ſit idoneus, ab ingreſſu religionis repellatur.*
7. *Ne ſepulti, vel excommunicati, ad religionem, ſepulturam, aut ſacramenta recipiantur.*
8. *Ut qui uni carnubio alligatus eſt, in alterum non recipiat.*
9. *Ne religioſi utantur chirothecis albis, taleamentis ſeculariibus, & aliis minus decentibus: nec extraordinarium conficiantur.*
10. *De mulieris religioſæ diſciplina capitulari.*
11. *Ut religioſa ſeu agenda neceſſaria providentur, ne egrotent mendicare.*
12. *Ut ſubditi humiliter obediant, & prælati diſcrete ac provide imperent.*
13. *Ne abbates propoſitumve ſuos dent monachis ad firmam.*
14. *Ut qui objecto religionis habita in ſcelo vivit, excommunicetur a ſacerdotibus locorum.*

ANNO CHRISTI 1215.

diligentem, & redeus affignati eleemofynæ nullo modo imminuantur, vel aliis usibus deputentur, & fabricæ reftituantur. Idem de infirmariis duximus ftatuendum. Ita quod fecundum loci facultates juxta uniuſcujuſque debilitatem vel infirmitatem omnia eis neceſſaria provideantur.

V. Ut religioſi ſint boſpitales: & ne fraus circa eleemoſynas fiat.

In hoſpitalitate quoque exhibenda, non tantum potentibus & familiaribus, ſed pauperibus & magis indigentibus, ſecundum uniuſcujuſque conditionem & loci facultatem, præcipimus, ut in neceſſariis adhibendis curam adhibeant. Præcipimus etiam, ut eleemoſynæ pauperibus deputatæ ſecundum uniuſcujuſque domus conſtitutionem, ſive in cibariis, ſive in veteribus indumentis, vel calceamentis, miniſtrentur, & ſubtrahantur, ut cauſa familiaritatis illicitæ aliis conferantur. Sed ſi qui circa hujus diſtributionem fraudem feciſſe convicti fuerint; quaſi imitatores Judæ, qui ea quæ mittebantur in loculos Domini ad opus pauperum, fraudulenter aſportabat, a prælatis ſuis graviter puniantur.

VI. Ut nullus oeceſſum boſpitalis intrare, modo ſit idoneus, & ingreſſu religioſis repellatur.

Cum Apoſtolorum princeps dicat: *In omni gente, qui timet Deum & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi:* diſtricte præcipimus, ut remota omni acceptione perſonarum, nullus occaſione nationis tantum, dummodo alias honeſtus fuerit, & eccleſiæ credatur eſſe utilis, ab ingreſſu religionis repellatur.

VII. Ne uſſurarii, vel excommunicati, ad religionem, ſepulturam, & ſacramenta recipiantur.

Uſque adeo quorumdam invaluit etiam religioſorum cupiditas, ut manifeſtos uſurarios & alios excommunicatos, ſeu nominatim interdictos, ad religionem, vel ſepulturam, vel alia ſacramenta, irrequiſita ſui prælati licentia, recipere præſumant: propter quod multæ eccleſiæ non modicum damnificantur. Quod de cetero diſtricte fieri prohibemus: & ſi factum fuerit, ad damna reſarcienda illæ eccleſiæ compellantur. Et ſi uſurarios acceperint, uſuras illas a quibus extortæ fuerint reſtaurent: vel ſi inventi non fuerint, denetur pauperibus per epiſcopos locorum.

VIII. Ut qui uni cartubio alligatus eſt, in alterum non recipiatur.

Cum quidam monachi vel religioſi igne cupiditatis adeo ſint inflammati, ut in variis cartubiis varias fraternitates venari non erubeſcant, ut hoc prætextu promoveantur ipſi vel aliqui ſuorum ad aliquem prioratum, vel aliam quamcunque adminiſtrationem: præcipimus, ut nullus ex quo alicui loco religioſo vinculo profeſſionis fuerit obligatus, recipiatur in aliud conventum religio-

ANNO CHRISTI 1215.

ſum: niſi vehementius præſumatur, quod ſincera devotione illud requirat, vel hoc ipſum ſtat cum licentia abbatis.

IX. Ne religioſi utantur chirotbecis albis, calceamentis faccularibus, & aliis minus decentibus. Extra refectorium ne comeſſentur.

Cum non tantum a malo, ſed ab omni ſpecie mali abſtinere nos omnes oporteat, & maxime religioſos, ne inordinatus eorum habitus vel geſtus poſſit offendere oculos intuentium faccularium, unde religioni plurimum detrahatur: inhibemus diſtricte illis authoritate apoſtolica, ne chirotbecis albis de corio quibus uti ſolent faculares, & quæ ſunt quaſi ſignum laſciviæ, utantur; vel calceamentis faccularibus, puta hoſtellis, vel calceis nimis ſtrictis & peractutis, vel pileis quæ vulgo dicuntur de corco, vel operitoriis pretioſis, puta variis, vel griſeis, vel de ciragrillis, vel de cuniculis, vel de venetis. Pannis etiam non utantur niſi nigris vel albis, & non ſumptuoſis, aut fellis pictis, vel diſcoloribus, ſuis vel alienis. Inſuper ſingulares comeſſationes extra refectorium ſine licentia abbatis; vel prioris, abſente abbate; vel ſuperioris, abſente utroque.

X. De multis religioſæ diſciplinæ capitibus.

Cubicula extra dormitorium, niſi illis quibus permittitur propter officium ſuum, ſecundum ſtatutum ordinis, litem in capitulo, rumorem in claſtro, ingreſſum mulierum per loca ſuſpecta, ludos illicitos, puta talorum, fcaccorum, alearum, & huiuſmodi, aucupia, venationes, & illicita juramenta, eis omnino prohibemus. In monaſterio quoque, dormitorio, claſtro, & refectorio, & aliis locis, ſecundum ſtatuta ordinis, ſilentium diſtricte præcipimus firmiter obſervari. Si circa horum obſervantiam prælati eorum manifeſte negligentes fuerint, & nimis remiſſi puniantur pœna inferius præfixa: contra abbates & abbatiſſas manifeſte remiſſas.

XI. Ut religioſi ſter agenti neceſſaria provideantur: ne cogatur mendicare.

Quotieſcumque monachus, vel regularis canonicus egreditur e domo ſua, puta de licentia ſui abbatis, vel prælati: præcipimus diſtricte, ut in equitatura & expenſis ſibi & ſocietati ſuæ neceſſariis ei a prælato ſuo, competenter provideatur, ne in opprobrium Domini & ordinis aliunde mendicare cogatur.

XII. Ut ſubditi humiliter obediant, & prælati diſcrete ac provide imperent.

Quia *melior eſt obedientia quam victima;* ut nec quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria macletur: ſummopere cavendum eſt ſubditis, ne vitium inobedientiæ incurrant, ſed prælatis ſuis in his quæ fecundum Deum funt, & ſtatuta ſui ordinis, humiliter obediant & devote:

Præ-

ANNO CHRISTI 1215.

Prælatis quoque nihilominus in periculo animarum ſuarum injungimus, ut in exercendo ſui magiſtratus officio proprios motus, ſcilicet rancorem & odia, vel affectiones carnales non ſequantur: ſed adeo diſcrete & provide in præcipiendo, ut ſub prætextu debite ſibi obedientiæ ſubditos ſuos nullatenus ſcandalizent: quod quandoque contigiſſe cognovimus, ut & vel honeſti de abbatiis ſuis exire cogerentur.

XIII. Ne abbates præpoſituras ſuas dent monachis ad firmam.

Conſuetudo deteſtabilis in quibuſdam ejusdem nobiis inolevit, ſcilicet quod abbates præpoſituras ſuas quibuſdam monachis ſuis reſidentiam clauſtri quoquomodo eludere cupientibus, ſub certa forma pecuniæ dent ad firmam, & ab ipſis monachis recipiant inde fideiuſſores perſonas faculares. Ex quo non modica ſequuntur inconmoda & ſcandala; quia ſi aliquid exceſſeit ſupra firmam, monachus illud quaſi proprium ſuum retinet. In quo etiam materiam habet inordinate vivendi. Si autem reditus præpoſituræ non ſufficerint ad firmam, quærit per fas & nefas unde poſſit abbati ſatisfacere quodammodo. Quod ne cetera fiat, abbatibus ſub pœna ſuſpenſionis officii ſui inhibemus.

XIV. Ut qui abiecto religionis habitu, in ſæculo vivit, excommunicetur a ſacer dotibus locorum.

Quoniam quidam apoſtatæ ſalutis ſuæ immemores, abjecto Dei timore, de ordine ſuo egredi ſine licentia prælatorum fuorum, & in ſæculo faculariter converſari, abjecto religionis habitu, non verentur: præcipimus, ut quotnes hæc ad notitiam prælatorum pervenerint, ubicumque invenerint tales, dummodo eis de veritate canonice conſtiterit, excommunicentur a ſacer dotibus locorum; & tanquam excommunicati, ab omnibus evitentur.

XV. De excommunicati, vel interdicti, religionem ingredientibus.

Interea de ingreſſuris religionem conſtituimus, quod ſi ſint excommunicati, vel interdicti, vel alia irregularitate vel obligatione alia præpediti, id primo abbati indicent; & ſi eſt cauſa de quo ab eo poſſint ſolvi, abſolvantur: ſin autem, ad majorem abſolvendi remittantur. At ſi per negligentiam vel ignorantiam recepti fuerint tales, & poſtea per confeſſionem vel alio modo de abbate. De eo tamen quod celaverunt, gravis eis pœnitentia injungatur. Et ſi talis eſt caſus, in quo non poſſint abſolvi ab abbate: abbas bona fide apud eum qui habet poteſtatem abſolvendi, beneficium abſolutionis procuret.

ANNO CHRISTI 1215.

XVI. Ne monachi per eccleſias ſinguli pernoctantur, & ſoli.

Cum in concilio Lateranenſi conſtet eſſe ſtatutum, ne monachi per villas & oppida, ſeu etiam per eccleſias parochiales, ſinguli pernoctent, & non ſoli inter faculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent: præcipimus quod nullus tam reverendi concilii ſtatutum in hoc caſu tranſgredi præſumat. Quod ſi per negligentiam abbatis vel alterius prælati fuerit attentatum: per ſollicitudinem diœceſani epiſcopi quam citius emendetur.

XVII. Ne qui duos prioratus ſeu obedientias uſurpet.

Cum ſingulos prælatos locis quibus præeſſe debitam oporteat reſidentiam & ſollicitudinem impendere, quod etiam circa ſæculares in Lateranenſi concilio eſt ſtatutum: grave nimis & indecens, quod quidam religioſi duos prioratus vel obedientias ſibi præſumant uſurpare. Quibus timendum potius fuerat, ne, dum ad utrumque feſtinant, neutrum peragant. Unde conſtituimus, ut quicumque contra hoc ſtatutum venire præſumpſerit, in condemnationem ſuæ cupiditatis utroque privetur, ipſo jure.

XVIII. Ut clerici, vel monachi, qui conjurationem fecerint, gradu excidant.

A longe retroactis temporibus, conſtitutum eſt in Chalcedonenſi concilio, quod unum eſt de quatuor principalibus, ut clerici ſeu monachi, quicunque conjurationum, vel conſpirationum, cujuſmodi publicis gerium legibus prohibitum, incurrat gradum a proprio gradu. Et nos tam ſancti concilii veſtigia ſequentes, id ipſum maxime de religioſis qui faciunt partes & conſpirationes in capitulis, vel pro prælato, vel contra prælatum, vel pro quocumque privato commodo, decernimus obſervandum.

XIX. De religioſis advocationem exercere.

Si quis religioſorum, advocationis officio, zelo cupiditatis, functus fuerit, in cauſa ad ſuam domum vel aliam religioſam non pertinente, & maxime ſine licentia ſui abbatis: ipſo jure proprium ſtatum impoſitum ſibi ſentium.

XX. Ut regulares qui extra claſtra juriſprudentia & medicina dant operam, niſi infra duos menſes redeant, ſint excommunicati.

Cum quidam regularium, ut verbis concilii Lateranenſis utamur, ſub obtentu laudabilium fratrum conſulendi corporibus, & eccleſiaſtica negotia fidelius pertractandi, ad leges mundanas legendas, & confectiones phyſicas ponderandas, ut juriſprudentiæ & medicinæ dent operam, de claſtris ſuis exire non formident, & ex eo ipſo deſtituti in interioribus, quando ſe putant alibi in exterioribus providere: ipſius concilii ve-

ANNO CHRISTI 1212.

vestigiis inhærentes, præcipimus, ut nisi infra duorum mensium spatium ad claustrum suum redierint, non obstante abbatis sui licentia, quam dare non potuit, sine excommunicati, & ab omnibus eviterentur, & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, admittantur.

XXI. Ne bini laceant in lecto,

In contemptum regulæ B. Benedicti, nullatenus permittendum est ab abbate, quod monachi vel canonici regulares bini jaceant in uno lecto, sed singuli in suis lectis, singuli vestiti secundum statuta ordinis. Cum etiam de clericis sæcularibus qui laborant incontinentia contra naturam, *propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ*, & quinque civitates igne combustæ, fit statutum in concilio Lateranensi, ut si deprehensi fuerint, dejiciantur a clero, vel ad agendam pœnitentiam in monasterio detrudantur: multo magis circa religiosos qui iter perfectionis aggressi sunt, hanc juris severitatem duximus observandam.

XXII. Ut numerus monachorum non minuatur.

Cum cultum Domini non oporteat immi- C nuere, sed ad imitationem B. David pro viribus adaugere: indignum nimis est, quod in quibusdam prioratibus numerus monachorum ibidem Deo servientium diminuitur vel adnihilatur, cum ipsæ facultates ecclesiæ non fint imminutæ aut diminuræ. Unde statuimus, ut si abbates vel priores hoc facere præsumpserint, per sollicitudinem diœcesani ordinarii numerus Deo servientium loco suo restauretur.

XXIII. Ne religiosi juramentum faciant de non commodando libros. D

Interdicimus inter alia viris religiosis, ne emittant juramentum de non commodando libros suos indigentibus, cum commodare inter præcipua misericordiæ opera computetur. Sed adhibita considerationis diligentia, ubi in domo ad opus fratrum retineantur, alii secundum providentiam abbatis, cum indemnitate domus, indigentibus commodentur. Et amodo nullus liber sub anathemate teneatur; & omnia prædicta anathemata absolvimus.

XXIV. Ut qui stationes movent, ut mittantur in cellas, arctius in claustro permaneant.

De perturbatoribus pacis in claustro, quorum quidam dicuntur movere seditiones, ut mittantur ad cellas: constituimus, ut si abbati innotuerit, vel ex præcipua eorum consuetudine, vel alio modo hoc eos vitio laborare, diutius & arctius in claustro permaneant, ne ex fraude sua videantur commodum reportare.

ANNO CHRISTI 1212.

XXV. Quod qui merces suas vendunt ad terminum, & cavus propter ipsum terminum, usurariorum culpa obligentur.

Omnes tam sæculares, quam regulares, sive clericos, sive laicos, qui merces suas vendunt ad terminum, ut propter ipsum terminum eas carius vendant; tam pœna quam culpa usurariorum apud Deum & homines decernimus obligatos.

XXVI. Ne clerico vel laico liceat prioratus sinere ad curam.

Prioratus autem nulli clerico vel laico liceat emere ad viram suam; nec in fraude hujus constitutionis aliquid faciat, præcipue cum dicat apostolus: *Ab omni specie mala abstinete vos*: & in clerico, temporis quæstus debeat reputari: nisi causa meliorationis, vel pro urgenti debito, cum assensu diœcesani alicui concedatur. Laicis vero nullo modo detur.

XXVII. Ne ab ingressuris claustrum pastus vel vestimentum exigatur.

Præcipimus etiam sub pœna suspensionis, ne ab ingressuris claustrum, vel pastus vel vestimentum exigantur, neque denarii, neque aliud in fraudem prædictorum, ita quod propter hoc non repellantur.

STATUTORUM CONC. PARISIENSIS

PARS TERTIA.

Ad moniales,

TITULI CAPITUM.

1. *Ne circa moniales verseatur clerici, & servientes suspecti.*
2. *Ut singulæ jaceant in lectis.*
3. *Ne egrediantur ad visitandos parentes, nisi cum custodibus boni testimonii, & ad breve tempus.*
4. *Chorea: ne ducant: quod in sæcularibus quidem licet.*
5. *De vita & honestate, ac pauperitate monialium.*
6. *Ut de bonis monasterii in communi eis necessaria subministrentur.*
7. *Ut confessores sis providentur discreti & honesti.*
8. *Ut abbatissæ negligentes puniantur.*
9. *De iis qui manent in domibus leprosorum, & hospitalibus, ut infirmis & peregrinis ministrent.*
10. *De abbatissis negligentibus circa observantiam & ne sint nimis pingues.*
11. *De iisdem, si vitam reprobam manifeste duxerint.*
12. *De iisdem, si excedant in numero equitaturarum, & si habeant infamiæ vel sacietatem hospitis.*
13. *Ne bona ecclesiæ sint dotes virginum.*
14. *Ut juvenculæ, & suspectæ non recipiantur in domibus religiosorum: ut non amoveant obedientiarios pro cavendo nimis introducendis: ut reddantur rationes accepti & expensæ.*
15. *Ne abbatissæ vel priores magna negotia contrahant, & magnam pecuniæ summam mutuo accipiant, sine consilio seniorum.*
16. *Ne sint nimis misericordes fratribus pœnitentibus, & ne vendant obedientias.*
17. *De his qui proponunt aliquid in capitulo ad correctionem domus.*
18. *Non sinant aliquos in villis vel cellis inordinate vivere.*

19.

ANNO CHRISTI 1212.

19. *Ne in cameris inordinate comedant.*
20. *Ne quis exeat causa eundi ad scholas, sed in claustro addiscat.*
21. *Ne capellanos habeant minus religiosos.*

CAPUT I.

I. Ne circa moniales versentur clerici & servientes suspecti,

Quanto infirmior est sexus mulierbris, tanto monialium prælati, circa earum custodiam, majorem debent adhibere sollicitudinem & cautelam. Unde constituimus & districte præcipimus, quod episcopi diligenter investigent & procurent, ne circa mulieres tales, conversentur clerici vel servientes, qui merito debeant haberi suspecti. Et ut non patiantur clericos sæculares cum juvenibus in monasterio vel in claustro & officinis, maxime in locis suspectis, inanes ba- Gen. 39. bere confabulationes. *Corrumpunt enim bonos mores colloquia prava.* Sed nec earum parentes habeant ad eas secretum accessum sine testimonio seniorum, & omni suspicione carentium mulierum, quæ videlicet cum parentibus earum sciant, si forte parentes earum non sunt.

II. Ut singulæ jaceant in lectis.

Singulæ jaceant in lectis suis, non binæ.

III. Ne egrediantur ad visitandos parentes, nisi cum custodibus boni testimonii, & ad breve tempus.

Si quando de licentia abbatissæ vel priorissæ, justa causa intercveniente, exierint de claustris ad visitandos parentes suos: sine custodibus boni testimonii non educantur, & infra breve tempus ad claustrum redeant, ne Ruth. 1. in sæculo diutius conversentur. *Qui etenim tangit picem, inquinabitur ab ea.*

IV. Choreas ne ducant; quod ne sæcularibus quidem licet.

Choreas in claustro nullatenus ducant, sed nec etiam in alio loco: quod nec etiam sæcularibus licere creditumus. Teste enim Gregorio, melius est ibi dominico arare, vel fodere, quam choreas ducere.

V. De vita & honestate, ac pauperitate monialium.

Quæcunque dicta sunt de monachis, de habitu & gestu honesto, de indumentis & calceamentis & coopertoriis religioni congruentibus, de non habendis propriis: de monialibus secundum statum suum repetita intelliguntur.

VI. Ut de bonis monasterii eis in communi necessaria subministrentur.

Illud etiam inhonestum omnino judicamus, ut propter victum & vestitum singulis modica summa pecuniæ affligatur, & adeo insufficiens, ut aliunde cogantur, & forte ex ignominiosa negotiatione, sibi necessaria mendicare. Quod potius volumus & præciA piendo mandamus, ut de bonis monasterii secundum facultatum exigentiam in communi eis necessaria ministrentur. Si autem facultates ecclesiæ ad hoc non sufficiant, numerus ibidem Deo deservientium per episcopalem sollicitudinem ad eam mediocritatem reducatur, ut ibi remanentes possint competenter vivere de communi.

VII. Ut confessores iis providentur discreti & honesti.

Inter cetera autem illud omittendum non est, quod abbatissæ & capellani earum prohibent ipsis monialibus, ne aliis quam ipsis confiteantur: ne forte si venerint peccata earum in notitiam bonorum faceredotum, debita ultione plectantur. Cum autem dicat Augustinus: Qui vult confiteri peccata sua, quæret faceredotem qui sciat ligare & solvere, & talem, cujum quo magis erubescat. Nam ipsa erubescentia maxima pars pœnitentiæ, ne cum negligens circa se exiterit, negligarur ab eo qui misericorditer monet & petit, ne ambo in foveam cadant. Ideo districte sub divini obrestatione judicii præcipimus, ut episcopi diœcesani curam adhibeant diligentem de salute animarum ipsarum, & confessiones eis providenat discretos & honestos, & omni exceptione majores: ne sanguis ipsarum in die districti judicii de manibus eorum requiratur.

VIII. Ut abbatissæ negligentes puniantur.

Abbatissæ & priorissæ si negligentes fint & remisse manifeste nimis circa observantiam ordinis, & correctionem subditarum vel subditarum, ab officio suspendantur. Et si post admonitionem superioris fe non correxerint, ab officio suo penitus deponantur.

IX. De iis qui manent in domibus leprosorum, & hospitalibus, ut infirmis & peregrinis ministrent.

De domibus leprosorum & hospitalibus infirmorum, & peregrinorum, falubri consilio statuimus: ut si facultates loci patiantur quod ibidem manentes possint vivere de communi, competens eis regula statuatur, cujus substantia in tribus articulis maxime continetur: scilicet ut proprio renuncient, continentiæ votum emittant, & prælato suo obedientiam fidelem & devotam promittant, & habitu religioso non sæculari utantur. Cum autem pauci fani possint multis infirmis competentius ministrare: illud omnino indignum est, ut numerus fanorum ibidem manentium excedat numerum infirmorum aut peregrinorum. Bona etenim ibidem ex devotione fidelium collata, non sint fanorum usibus deputata, sed portius infirmorum. Nec etiam est id fab fientio præterea undum, quod quidam fani viri & mulieres, & matrimonii vinculo cop-

ANNO CHRISTE 1212.

pulati, quandoque transferunt se ad tales domos, ut sub obtentu religionis possint jurisdictionem & poteſtatem eludere ſæcularium dominorum: qui tamen in domo religionis manentes, non minus, immo magis ſæculariter & delicate vivunt, & operibus carnis vacant, quam antea vacare conſueverant. Unde ſtatuimus, ut in habitu religionis religioſe vivant, vel de domibus eiiciantur: ita tamen quod bona domui collata ſecum non aſportent, ne de fraude ſua commodum reportare videantur.

X. De abbatibus negligentibus circa obſervantiam: & ne ſint advocati fœdifex, &c.

Item conſtituimus, ut abbates & priores & præpoſiti religioſorum, ſi fuerint manifeſte remiſſi & negligentes circa obſervantiam ordinis & correctionem ſubditorum, non promoveantur ad dignitates & majora officia: & non ſint judices, vel advocati, vel teſtes, vel aſſeſſores, vel ad alia publica officia admittantur: & ſi poſt admonitionem ſuperioris ſe non correxerint, ab officio abbatis, vel prioratus, vel præpoſituræ depoſnantur.

XI. De iisdem, ſi vitam reprobam manifeſte C *duxerint.*

Si vitam reprobam manifeſte duxerint, idem conſtituimus obſervandum.

XII. De iisdem, ſi excedant in numero equitaturarum, & ſi habeant in familia vel ſocietate juvenes laſcivos.

Idem etiam conſtituimus, ſi habuerint dextrarios, & equitaverint, vel manifeſte vel publice in numero equitaturarum excedant conſuetudinem ſecundum facultatem & dignitatem monaſterii ſui. Et ſi juvenes nimis laſcivos & ſuſpectos in familia ſive in ſocietate ſua manifeſte habuerint, & ex conſuetudine, idem ſtatuimus.

XIII. Ne bona eccleſiæ ſuæ dent cognatis.

Idem conſtituimus, ſi dederint cognatis ſuis bona eccleſiæ ſuæ, niſi pauperibus, & ut pauperibus: vel circa hoc aliquid in fraudem fecerint. Niſi forſan aliquando & raro & modeſte ſecundum facultatem monaſterii darent: ita quod non redundet in gravamen eccleſiæ: & nihilominus admonenatur quod non faciant. Sub eadem poena interdicimus, ne de pròprietate monaſterii reditum vel proventum alligner cognatis. E

XIV. Ut juvenculæ & ſuſpectæ non recipiantur in domibus religioſorum: ut non amoveant obedientiarios provenſanguineis introducendis: ut. reddantur rationes accepti & expenſi.

Inſuper conſtituimus quod non recipiantur juvenculæ vel mulieres ſuſpectæ in domibus religioſorum virorum, niſi habeant feparatas manſiones & remotas a viris. Si contra fecerint, coerceantur per epiſcopos locorum. Et ut non amoveant priores vel obedientiarios pro conſanguineis introducendis, niſi pro manifeſta utilitate eccleſiæ: pro pretio, nullomodo. Si contra fecerint, eidem poenæ ſubjaceant. Et ut ad minus bis in anno cunctis ad hoc ſtatutis temporibus omnes obedientiarii & priores ſuper receptis & expenſis reddant rationem abbati: & abbas nihilominus utrobique fibi adhibitis ſenioribus & diſcretioribus monaſterii ſeptem ad minus, electis a majori parte capituli. Si non fecerint, ab adminiſtratione ſint ſuſpenſi: ſi ſuſpenſi adminiſtraverint, per ſuperiorem deponantur.

B

XV. Ne abbates vel priores magna negotia contra-Elent, & magnam pecuniæ ſummam minus accipiant, ſine conſilio ſeniorum.

Monemus abbates vel priores, ut non contrahent magna negotia, nec magnam pecuniæ ſummam minus accipiant, ſine conſilio habito cum ſenioribus, ad minus ſeptem, ad hoc per capitulum vel majorem partem electis. Si contra fecerint, ſicut in præmiſſo capitulo, puniantur.

XVI. Ne ſint immiſericordes fratribus poenitentibus, & ne vendant obedientias.

Moneantur etiam, & in virtute obedientiæ præcipiatur eis, ut non ſint immiſericordes fratribus poenitentibus, & in humilitate reverti volentibus, ſalva ordinis diſciplina: nec onera importabilia imponant debilibus. Et ut abbates, vel priores, vel capitula, non vendant, vel conferant obedientias fratribus vel aliis, hoc expreſſo quod ad vitam ſuam debeant tenere. Si contra fecerint proximo promiſſam poenam ſubeant.

XVII. De his qui proponunt aliquid in capitulo ad correctionem domus.

Item abbates, vel priores, ne inconſulto capitulo vel majori parte capituli, feſtinanter committantur, vel aliquid faciant, vel ſtatuant contra illum qui aliquid propoſuit in capitulo, de his quæ pertinent ad correctionem domus, vel priorum: & ſi contra fecerint, factum eorum irritum ſit, & nihilominus per ſuperiores puniantur.

XVIII. Non ſinant aliquos in villis, vel cellis, inordinate vivere.

Item ne abbates, vel priores, morari ſufficient aliquos in villis vel obedientiis ita inordinate, ut obliviſcantur ordinis, vel deſuefcant, niſi pro debilitate vel aliqua maniſeſta cauſa. Quod ſi fecerint, per ſuperiorem emendetur.

XIX. Ne in cameris ſint inordinate comedant.

Prohibemus etiam, ne in cameris ſuis inordinate vel temporibus indebitis comedant, niſi manifeſta & juſta cauſa intervenerit. Si contra fecerint, publice imponatur eis poenitentia in capitulo: ita ut poena abſtinentiæ reſpondeat hujus tranſgreſſionis exceſſui.

ANNO CHRISTE 1212.

XX. Ne qui exeat cauſa eundi ad ſcholas, ſed in clauſtro addiſcat.

Prohibemus etiam, ne quis, poſtquam intrat clauſtrum cauſa religionis, exeat cauſa eundi ad ſcholas, ſed in clauſtro, ſi voluerit, addiſcat. Et qui modo ſunt in ſcholis, intra duos menſes ad clauſtrum redeant.

XXI. Ne cappellanos habeant minus religioſos.

Moneantur etiam in virtute obedientiæ, ne cappellanos ſeu minus religioſos, vel ſocios minus maturos ætate vel moribus ſecum habeant.

STATUTORUM CONC. PARISIENSIS

B

PARS QUARTA.

Ad archiepiſcopum & epiſcopos.

POſt tractatum habitum de clericis & viris religioſis, ad eos qui excellentem locum & dignitatis apicem obtinent, & per quos ſtructura templi dominici roboratur, & quaſi per tecti cacumina a nimiis defenditur, non transferamus: qui ornatu morum ceteris præcellere debent, ſicut prominent dignitate.

TITULI CAPITUM.

1. *De vita & honeſtate prælatorum.*
2. *Ne in teſtis audiant matrimon. &c.*
3. *Ut in magnis ſolemnitatibus celebrent, prædicent, vel faciant prædicari.*
4. *Ne ſint venatores: pellibus pretioſis non utantur, aleæ abſtineant.*
5. *Ut in menſa eorum ſint ſacra lectio.*
6. *Ut habeant provides eleemoſynarios: ſint hoſpitales: pauperes audiant: confeſſionibus audiendis vacent: ipſi confiteantur.*
7. *Ut reſideant in poteſtis; maxime in ſolemnitatibus, & in Quadrageſima.*
8. *Ut profeſſionem in conſecratione factam bis in anno legi faciant.*
9. *Quales in cœleſtinibus & procuratoribus eſſe debeant.*
10. *Quales habeant ſuos, & qualem familiam.*
11. *Quales coram miniſtri eſſe debeant, & quales officiales.*
12. *Ne ſint ſimoniaci.*
13. *Ne pecuniam accipiant pro ſigillo, & aliis quæ enumerantur.*
14. *In concedendis beneficiis, in ſtrendis cenſuris, & præbendam eligi, quales eſſe debeant.*
15. *De monomachiis, & judiciis peregrinis.*
16. *Ut a feſtis ſolitum abſtineant.*
17. *Ut Synodum quotannis celebrent: deque ſacramentum confirmationis: exceſſus ſubditorum coerigant.*
18. *Chorea mulierum in cœmeteriis: opera fabrilia diebus dominicis, illicita matrimonia, ne permittant.*
19. *Ut teſtamenta non ſuffiniant infirmari.*
20. *Ut flagitium nec nominandum reſtipent.*
21. *Quomodo puniendi illi, qui illud admiſerint, vel qui in eo corrigendo negligentes fuerint.*

CAPUT I.

De vita & honeſtate prælatorum.

Statuimus itaque, ut prælati habeant co-

ANNO CHRISTE 1212.

A ronas ſufficienter latas, & tonſura eorum ſit orbiculariter rotunda. Sic miræ reſpondeat, ut capilli eam indecenter non excedant. Et ut habitum habeant regularem in longitudine, latitudine, & colore. Geſtus eorum ſit in facie maturus, in inceſſu temperatus, in verbis modeſtus: ita ut juramenta terribilia & turpia non ſolum in uſu non habeant, immo nec etiam coram ſe fieri ſuſtineant: quia per hoc eorum authoritas deformatur.

II. Ne in teſtis audiant matutinas, &c.

Statuimus etiam ne dum fuerint ſani & incolumes, in lectis jacentes audiant matutinas: & ne dum coram eis divina officia celebrantur, ſæcularibus negotiis vel conſabulationibus occupentur.

III. Ut in magnis ſolemnitatibus celebrent, prædicent, vel faciant prædicare.

Statuimus etiam, ut in magnis ſolemnitatibus ipſi per ſe Divina celebrent, & verbum Dei prædicent, vel ſaltem faciant prædicare.

C

IV. Ne ſint venatores: pellibus pretioſis non utantur: aleæ abſtineant.

Prohibemus etiam, ne venatione ſilvatice, ſive aucupio, vel auceltatione, in perſonis propriis utantur. Pellitas etiam . . . . in pallis non utantur: pelles quoque de ceriminis caudatis omnibus eccleſiaſticis perſonis prohibemus. Omnes ludos ad talos & aleas eis firmiter interdicimus.

V. Ut in menſa eorum ſint ſacra lectio.

Statuimus etiam, ut in menſa, ſaltem in principio & in fine, coram eis ſacra lectio recitetur: & ne in menſa hiſtriones, vel mimos, vel eorum audiant inſtrumenta.

VI. Ut habeant provides eleemoſynarios: ſint hoſpitales: pauperes audiant: confeſſionibus audiendis vacent: ipſi confiteantur.

D

Statuimus etiam, ut ſinguli prælati pro vidos & honeſtos eleemoſynarios habeant: ipſi etiam prælati ſint juxta apoſtolum hoſpitales: & ut horis competentibus ad exhibendam juſtitiam & audiendos pauperes publice ſe præſentent. Et in propria perſona frequenter interſint confeſſionibus audiendis, & poenitentiis injungendis. Ipſi etiam per diſcretos confeſſores proprias cicatrices frequenter obducant.

E

VII. Ut reſideant in eccleſis: maxime in ſolemnitatibus & quadrageſima.

In eccleſiis etiam cathedralibus frequenter reſidentes eſſe procurent, præſertim in majoribus ſolemnitatibus, & in tempore quadrageſimali.

VIII. Ut profeſſionem in conſecratione factam bis in anno legi faciant.

Statuimus etiam, ut formam profeſſionis quam in ſua conſecratione fecerint, ſaltem bis

ANNO CHRISTI 1212.

bis in anno, scilicet semel in synodo, & semel in capitulo, publice legi faciant.

IX. Quales in ecclesiarum & procurationibus esse debeant.

Diligenter superfluitatem sociorum & præcipue evectionum caveant. Quando procurationes recipiunt, ne sibi subditos gravent: nec in propriis expensis sint parci, & prodigi in alienis.

X. Quales habeant socios, & qualem familiam.

Statuimus etiam, ut prælati socios habeant integræ opinionis & famæ, habitu compositos, ætate grandævos, fide claros, & competentibus scientiis eruditos, & cubicularios honestos, qui juxta canones sint testes vitæ ipsorum, & suorum conscii secretorum. Familiam habeant frugi, humilem, non superfluam, sed moderatam: ne exactiones indebitas faciant his qui debent episcopos dominos suos procurare.

XI. Quales eorum ministri esse debent: quales officiales.

Camerarius, buticularius, panetarius, cocus, marescallus, janitor, forestschallus, vel eorum servientes, pecuniam, vel aliam rem quam colligunt pro consuetudine accipere, de cetero inhoneste non extorquent, nec stultos, vel infatuatos secum habeant, qui fabulam & derisum populi eos ad derisum moveant, vel cachinnum. Janitores liberales & diffacetos habeant, & non venaliter pro loco & tempore recipiendos recipiant, & præcipue ab ordinandis nihil prorsus exigant. Officiales fideles habeant, & prudentes, sine personarum acceptione gratis justitiam exhibentes.

XII. Ne sint simoniaci.

Quandoquidem gratia, sed non gratis data, gratia non est, simonium generaliter & uniformiter prohibemus: videlicet in ordinum & beneficiorum collatione, in ecclesiarum dedicatione, in virginum benedictione, in illicita serviendum cui creditorum, seu quorumcumque remuneratione, in spiritualibus pro servitio temporali, & in aliis variis articulis simoniæ: salvis honestis & licitis consuetudinibus ecclesiasticorum.

XIII. Ne pecuniam accipiant pro sigillo, & aliis, quæ enumerantur.

Prohibemus etiam ne prælati, vel eorum ministri, ratione sigilli aliquid exigant pro justitia simplici exhibenda: neque pro justitia facienda, vel acceleranda. Neque pro redemptione procurationum, quæ eis ratione visitationis debentur, aliquid exigant, ubi nec per se, nec per alios visitationes faciant. Nec defunctos excommunicatos, in quibus signa pœnitentiæ non comparuerint, pro pecunia sepeliant, vel absolvant. Et ne cum focariis, sacerdotibus, vel clericis, pecuniariter componant: & ne beneficiatis ordinandis propter pecuniam, quominus ordinentur, indulgeant.

XIV. In concedendis beneficiis, in serendis censuris, & in aliis quibuslibet, quales esse debeant.

Statuimus etiam, ne beneficia ecclesiastica, vel dignitates, vel curæ animarum, ministeriis, vel indignis, contra sacros canones concedantur: & ne præcipitanter excommunicent, interdicant, vel suspendant, vel sententient, vel relaxent: & ne ab excommunicatis pœna tantum pecuniaria exigatur, nulla pœna spirituali inflicta: & ne quid exigatur pro redemptione edictorum illorum quæ debent per tres dies solemnes fieri ante despontationem: & ne quis ad beneficium non vacans inflatur: & ne clerici qui minus noti fuerint in litteratura & moribus, fiat examinatione ad sacros ordines sublimentur.

XV. De monomachiis & judiciis peregrinis.

Ne monomachiæ, vel judicia peregrina, in sacris locis, vel cœmeteriis, vel episcoporum præsentia fiant.

XVI. Ut a festis follorum abstineant.

A festis vero follorum, ubi baculus accipitur, omnino abstinentur. Idem fortius monachis & monialibus prohibemus.

XVII. Ut synodum quotannis celebrent: deque sacramentum confirmationis; excessus subditorum corrigant.

Præterea statuimus, ut in singuli episcopatibus, saltem semel in anno, synodus celebretur: & ut pro loco & tempore sint prælati parati ad sacramentum confirmationis liberaliter indigentibus imponendum: & ut excessus subditorum suorum, canonicorum, & clericorum, & virorum religiosorum, nullius odio, gratia, vel timore dissimuleat. Et si fe non correxerint, non patiantur transire ulla tenus impunitos.

XVIII. Choreas mulierum in cœmeteriis, & opera fabrilia diebus dominicis, illicita matrimonia ne permittant.

Prohibemus etiam, ne choreas mulierum in cœmeteriis, vel in locis sacris, obtentu alicujus consuetudinis deduci permittant: nec sustineant opera fervilia seu fabrilia, fieri aranthum, & opera similia, quæ & ipsis facientibus interdicimus, diebus dominicis exerceri. Et ne ullo modo permittant illicita matrimonia contrahi, & maxime in gradibus a canonibus interdictis.

XIX. Ut testamenta non sustineant infirmari.

Statuimus etiam, ut legitima testamenta morientium, & voluntates ultimas defunctorum, nullo modo sustineant infirmari.

XX. Ut flagitium nec nominandum cooperiant.

Insuper specialiter & districte prohibemus illud nec nominandum flagitium, quod summi principis monetam falsificat, & naturæ re-

ANNO CHRISTI 1212.

ANNO CHRISTI 1212.

reverentiam dehonestat: ad quod exstirpandum etiam secundum jura civilia leges insurgere & jura jubentur armari, ut rei tanti fceleris ulcere gladio finiantur. Et quanto fceleribus ejus peccatum, tanto dilectibus in virtute sancti Spiritus præcipimus, ne illud alicubi pullulare sustineant; sed ubicumque deprehenderint, evellant, destruant, & exstirpent.

XXI. Quomodo puniendi, qui illud admiserint, vel qui in eo corrigendo negligentes fuerint.

Et ex auctoritate, qua utimur omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum Dei, & præsentis concilii, statuimus: ut qui de cetero, a quindecim annis supra, tale cujusmodi commissse fuerint deprehensi, secundum Lateranense concilium puniantur. Et si canonici conversationalium ecclesiarum in hujusmodi deprehensi fuerint, & in eorum correctione decanus & capitulum negligentes extiterint, per episcopos locorum arctius puniantur. Quod si infatuati fuerint, canonica eis purgatio indicatur in præsentia episcopi, decani & capituli. In qua si defecerint, ab officio & beneficio suspendantur. Hoc autem sub pœna suspensionis episcopis præcipimus exequendum.

ANNO CHRISTI 1212.

Lateran. III. c. 22.

A

B

C

D

E

CONVENTUS APAMIENSIS

EPISCOPORUM ET PROCERUM AD

Simonis Monfortii ditionem bonis moribus ac legibus temperandam. Mense Novembris MCCXII.

ANno incarnationis Dominicæ MCCXII. *ipsaque Petrus Vallifarensis in hist. Albig.* mense Novembris, convocavit nobilis comes Montisfortis episcopos, quotquot terræ suæ, apud cæsum Apamiarum, celebraturus colloquium generale. Causa autem colloquii hujus ista fuit, ut comes nobler, in terra quam acquisierat, functaque R. E. fubjugaverat, inferat fecere bonos mores, hæreticæ fpurcitia procul pulfa, quæ totam corruperat terram illam, bonæ, tam de cultu religionis Chriſtianæ, quam etiam de temporali pace & quiete, conſuetudines plantarentur. Terra fiquidem illa, ab antiquis diebus, depredationibus patuerat & rapinis: opprimebat quippe potens impotentem, fortior minus fortem. Volebat igitur comes nobilis, cunctas conſuetudines, fixoſque limites terræ dominis ponere, quos tranſgredi non liceret: quatenus etiam militet de ſuis tertia & reddis redditibus recte viverent; minor etiam populus fub alio dominorum poſſet vivere, innumeratis exactionibus non gravatus. Ad quas conſuetudines ſtatuendas, electi fuerunt viri duodecim, qui ſuper faciroſnoſda evangelia juraverunt, quod pro poſſe ſuo tales conſuetudines ponerent, per quas Eccleſia ſua libertate gauderet, tota etiam terra in ſtatu firmaretur meliori. De illis autem duodecim electoribus, quatuor fuerunt eccleſiaſtici, duo ſcilicet epiſcopi, Tolofanus & Conſoranenſis, unus templarius, unuſque hoſpitalarius, quatuor præterea Francigenæ milites, quatuor etiam indigenæ, duo militares, & duo burgenſes, per quos dicta conſuetudines, fatis competenter poſitæ & firmatæ. Ut autem conſuetudines illæ inviolabiliter ſervarentur: annexum proſeterentur in medium, nobilis comes, omneſque milites ſui, ſuper quatuor evangelia juraverunt, quod ſupra memoratas conſuetudines nunquam præſumerent violare. Ut etiam majorem obtinerent firmitatem, redacte ſunt in ſcriptum, ſigillo etiam comitis & omnium epiſcoporum, qui ibi plures erãt, firmatæ & munitæ.

ANNO CHRISTI 1213.

CONCILIUM VAURENSE

IN CAUSA PETRI ARRAGONUM REGIS

Comitem Tolofanum protegentis, celebratum anno Domini MCCXIII.

G. C. Bzovii verbis *ex in hoc concilio geſtas Bzovius enarrat*, *ego Petri Vallifarenſis, e quo Bzovius totum hauſerat, verba profero: lineriſque & inſtrumenta ipſa, tum ex Petro eodem, tum aliunde conquiſita.*

Cap. 66.

CIrca feſtum dominicæ apparitionis (*ait Petrus Vallifarenſis*) rex Arragonum Petrus, qui negotio fidei plurimum invidebat, venit Tolofam: & fecit ibi milites, excommunicatis & hæreticis communicando. Mandavitque rex archiepiſcopo Narbonenſi apoſtolicæ ſedis legato, & comiti noſtro, quod volebat habere colloquium cum eis, & de pace & de compoſitione inter comitem noſtrum & hoſtes ſidei tentare. Igitur aſſignata fuit communi aſſenſu dies & locus inter Tolofam & Vaurum, ubi colloquium celebrari deberet. Cum igitur reſſemus ad locum concilii, rex cœpit rogare archiepiſcopum Narbonenſem & epiſcopos, de reſtituendis terris comitibus Tolofano, Convenarum, & Puxenſi, & Gaſtoni de Bearno. Archiepiſcopus autem Narbonenſis reſpondit regi, ut om-

Concil. General. Tom. XIII.

Nn ne

ANNO CHRISTI 1213.

occiderunt. Die vertio poſtquam receſſit rex a loco colloquii, & intravit Tholoſam, ſcripſit literationes ſuas ad archiepiſcopos & epiſcopos noſtros, in hæc verba:

ANNO CHRISTI 1213.

comitibus, & nobili viro Gaſtone de Bearno, veſtra legalis ſerenitas deſtinavit: in quibus etiam literis, inter cetera eccleſiæ filium dicitis vos devotum. Super quo, domine Jeſu Chriſto, ac regali veſtræ celſitudini, juramus quod falſitas ſit, nec: & in conſilio quidquid Deum poſſemus, propter illum mutuum diſtectionem, qua vos & ſancta Romana mater eccleſia, ſtet intelligimus, " ampleditur, & vos jubat, ut ſuper hoc ſecretum " tium excellentiæ veſtræ regalis, admitteremus ad." feſſionis preces veſtras. Super eo quod pro comi- " te Tolloſæ petitis & rogatis: hoc quximus ſcienti- " ater repiæ reſpondendum: quod tam caſtis comitis, " quam filii, quæ pendet ex fidelo patris, authori- " tate ſuperioris eſt a nobis exempta, cum idem co- " mes Tolloſæ, Regiensi epiſcopo & magiſtro Theo- " dilio, ſuiſque complicibus pax, quam petebant, fub " certa forma committi. Unde ſcut credimus, me- " moriter retinetis, quot & quantas gratias dilio " comiti poſt multos exceſſus ipſius, humiliter pe- " tenti: non non & quam gratiam, ad intercedio- " nem veſtram & preces, venerabilis Narbonenſis " archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus, tunc ab- " bas Ciſtercii, apud Narbonam & Montempeſſu- " lanum dicto comiti faciebat, biennio, ſi bene " memininus, jam tranſacto. Volebat ſiquidem " idem legatus, omnes dominicatus & proprieta- " tes, eidem comiti reſtituere dicens: Ecce ha- " ut illa jura quæ habebat in caſtris aliorum hæreti- " corum, quæ de feodo ejus erant, ſine alberga, ſi- " ne quiſta, ſine cavalgata, eidem integra remane- " rent. Ex quo patet præceptum eſſe, quæ erant alio- " hæreticorum, quæ de feodo ejus non erant, quæ " idem comes dicebat eſſe quinquaginta, volebat " præfatus legatus, ut quantalis & tenta quæ ea- " rum eadem in proprietatem comitis ſuppraderit. " Spreta vero comes illa magna gratia domni papæ, " ac prædicti legati, & eccleſiæ Dei, veniens di- " recte contra omnia juramenta, quæ ſibi præſti- " terat in manibus legatorum, & addens iniquita- " tem iniquitati, crimina criminibus, mala malis, " eccleſiam Dei & chriſtianitatem, fidem & pacem " cum hæreticis & rupturis impugnavit & adhuc in- " cavit, adeo ut omni gratia & beneficio reddiderit " ſe indignum.

Quod autem pro comite petitis Convenarum, " taliter fuit hoc duxiuus reſpondendum. Pro ce- " to intelleximus, quod cum poſt exceſſus duos mul- " tiplices, & juramenti tranſgreſſionem, fœdus cum " hæreticis & eorum fautoribus contraxiſſet, & ip- " ſum eccleſiam, licet nunquam in aliquo lædat in- " fecit, cum eiſdem peſtilentibus impugnaſſet, licet " poſtmodum diligenter fuerit admonitus ut ceſſaret " a cœptis, & rediens ad cor, tandem reconciliari " per eccleſiæ unitatem: nihilominus idem comes " in ſua nequitia extitit excommunicationis & ana- " thematis vinculo alligatus: de quo etiam, ut di- " citur, comes Tolloſæ literas conſervet, quod ipſe " comes Convenarum, quæ ad guerram impiſti & induxit. Unde idem comes, author per hoc guer- " re & malorum, quæ eccleſiæ multiplicitet per- " turbant, exiſtit. Verumtamen ſi talem fe exhibue- " rit, ut abſolutionis beneficium mereatur, poſt- " modum cum fuerit abſolutus, & habuerit poteſta- " tem ſtandi judicio, ſi de aliquo quereletur, eccle- " ſia ei juſtitiam non negabit.

Petit præterea regia celſitudo, pro comite Fuxen- " ſi. Ad quod taliter reſpondemus; quod conſtat de ip- " ſo, quod hæreticorum extitit a longo tempore " receptator, præſertim cum non ſit dubium, quin " credentes hæreticorum, hæretici ſint dicendi: qui " etiam poſt multiplices exceſſus ſuos, poſt præſti- " ta juramenta, poſt obligationes tam perſonarum » quam

ANNO CHRISTI 1213.

quam rerum, poſt injectionem manuum in clericos, & deſtructionem eorum in terreno, pro quibus cau- ſis & multis aliis, anathematis nuncione percuſſus poſt illum etiam gratiam, quam idem legatus ad interventionem ſuorum, olim ipſi comiti fecerat, " cruentam eadem exercuit in ſignatos, tam literas eos, quam clericos, qui in paupertate & ſimplicitate ſua, contra Vauri hæreticos in Dei ſervitium am- bulabant. Qualis autem & quanta ſit ejus illa gratia, bene recolit, ſcit creditmus, regia celſitudo ad cu- jus preces cum eodem comite compoſitionem facie- bat dilius legatus. Sed quod non fuit facta illa compoſitio ipſum comitem ſecuta, ſatis patet. Extant enim literæ ad dominum comitem Montisfortis te- ſtantes, quod ipſum comitem, talem claufulam continentes. Dicimus etiam, quod comes Fuxenſis non B fuerit ſtare placito illi, & vos poſſeſſa non audieris- tis preces noſtras pro eo, non erimus inde vobis dipucati: verumtamen ſi dederit operam, ut abſo- lutionem beneficium conſequatur, & poſtmodum, cum abſolutionis fuerit gratiam conſequutus, de aliquo quereletur, juſtitiam ei eccleſia non ne- gabit.

Poſtulatis inſuper & rogatis, pro Gaſtone de Bearno, ut reſtituerentur ad terram ſuam, & ad fi- delitates vaſſallorum ſuorum: ſuper quo vobis ta- liter reſpondemus. In alia multa, immo potius infinita, quæ in ipſum Gaſtonem dicuntur, ad pre- ſens ſilentio tranſeamus: conſideratas tamen hæ- reticis & receptatoribus feu defenſoribus eorum C contra eccleſiæ & ſignatos, eſt eccleſiarum & ec- cleſiaſticarum perſonarum manifeſtiſſimus perſe- cutor. Venit in auxilium Tolloſanorum ad obſi- dionem Caſtri Novi: interfectorem Fr. P. de Ce- ſtro Novo appoſitice ſedis legati habet fecum: ru- ptarios diu tenuit atque tenet: in anno præterito, ruptarios in cathedralem eccleſiam Oloronis indu- xit, ubi ſacerdotem de quo poſtmodum pleta con- tineos corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti, in ter- ram deicidit & quod ipſis eſt direre, ipſum corpus Dominicum ſuis manibus expertus & tranſgreſſus juramenta, manus in clericos violentas iniecit.

Pro quibus & aliis cauſis pluribus, quas ad pre- ſens tacemus, idem Gaſto, excommunicationis & anathematis vinculo innodatus. Verumtamen ſi ſatisfecerit eccleſiæ, prout debet, & abſolutio- nis beneficium conſequatur, & conqueſtes fuerit de abſolutione ſua, adiere & ſuper his, ſicut ratio- pro prædictis ſic excommunicatis, clariſſime prin- ceps, veſtram regiam majeſtatem intercedere non decrere, nec nos pro talibus & in talibus audemus aliter reſpondere. Ad hæc, ſignatorum veſtrum regalem monemus & hortamur in Domino, quate- nus ad memoriam revocare dignemini honorem quem vobis fecit fedes apoſtolica, & illum, quem in prædicta illuſtri rege Siciliæ honorio veſtro facit, qui etiam domno papæ in veſtra promiſſio- undione, & quid vobis fedes apoſtolica dederit in mandatis. Quæ omnia ſuo honori ſpectare ſcit, & S. R. E. per multa tempora vos conſervet. Quod ſi per hanc noſtram reſponſionem, veſtræ regiæ majeſtati non fuerit ſatisfactum: nos ob reveren- tiam veſtram & gratiam, domno papæ curabimus intimare. Datum Vauri XV. Kal. Februarii.

Audiens rex Aragonum reſponſiones prælato- rum noſtrorum, videnſque petitiones quas face- rat, ponitius refutatas, affectumque ſuum non poſ- ſe perdici ad effectum: alium circumventionis mo- dum invenit. Miſit itaque nuncios ad prælatos, mandans & rogans, quatenus indicerent comitem Montisfortis ad hoc, ut comiti Tolloſano, cete- riſque fidei Chriſtianæ inimicis, treugas daret ut- que ad futurum proximum Pentecoſten, vel ſal- tem uſque in Paſcha. Quod audientes prælati no- ſtri, annuerunt, ſperantes quod res ob nihil aliud poterent hoc, niſi ut bene ſuccederet in Francia, ſiquæ devotio repreſſeret ſignatorum: petitionem illam, ſicut primas ſecerant, reſtaurant. Quia ve- ro longum eſſet exactam ſeriem ordinem, quæ rex ille mandavit, & noſtri ei reſpondendi du- xerunt: illud breviter dicamus, quod hæc fuit ta- ta intentio fidei regis, laborare videlicet, ut co- pas Tolloſæ, & aliorum fidelgionis Chriſtianæ inimici ſui, reſtituerentur ad terras ſuas, vel ſaltem ipſis treugæ durarent a noſtris, ob intentionem ſupe- riusmemoratam. Quibus verò ex parte noſtri re- ſtantes, hæc terras reddere, nec treugas concede- re voluerunt.

Reſtabat res quod nihil proficere potuiſſet, in grave diſpendium ſanæ fuit partis & honoris ap- poſuit quod excommunicatos & terras eorum quas adhuc tenebant, in ſua protectione reciperet. Et ut ſuum propoſitum ad exactum poſſet perducere, apoſtolicam appellavit: prælati autem noſtri, hanc appellationi, quia multiplicibus ex cauſis frivola erat & invalida, minime deſtituerunt: ſed archie- piſcopus Narbonenſis Tolloſanæ fedis legatus mi- ſit literas in hunc modum.

ILLUSTRISSIMO DOMINO PETRO

Dei gratia regi Aragonenſi, frater A. divina miſeratione Narbonenſis archiepiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem in caritate animi, & obſequium Jeſu Chriſti.

NEtelleximus non ſine turbatione multa, ac ama- ritudine animi, quod civitatem Tolloſanam, & ſtrum Montis Albani, & terras propter crimen he- reſeos acalia multa ac nefanda ſcimus, traditas " Gathano, & aliis hæreticis communicare cruciſe ſe- ſeparatas, & cruce-ſignatis authoritate Dei, cujus nomen in his gravitter blaſphemare, expoſitas, " diſponitis in protectione & cuſtodia veſtra recipe- re, ac excommunicationis & anathematis ſententiam " igitur hæc, ſi vera ſint, (quod Deus avertat) non " ſolum in fatuis veſtræ diſpendium, ſed in honoris " & ſanctæ matris eccleſiæ. Verumtamen " ſi fatisfecerit eccleſiæ, prout debet, & abſolutio- " nis beneficium conſequatur, & conqueſtes fuerit " de abſolutione ſua, adiere & ſuper his, ſicut ratio- pro prædictis ſic excommunicatis, clariſſime prin- ceps, veſtram regiam majeſtatem intercedere non " decrere, nec nos pro talibus & in talibus audemus " aliter reſpondere. Ad hæc, ſignatorum veſtrum regalem monemus & hortamur in Domino, quate- nus ad memoriam revocare dignemini honorem " quem vobis fecit fedes apoſtolica, & illum, quem in prædicta illuſtri rege Siciliæ honorio veſtro " facit, qui etiam domno papæ in veſtra promiſſio- " undione, & quid vobis fedes apoſtolica dederit " in mandatis. Quæ omnia ſuo honori ſpectare ſcit, " & S. R. E. per multa tempora vos conſervet. Quod " ſi per hanc noſtram reſponſionem, veſtræ regiæ " majeſtati non fuerit ſatisfactum: nos ob reveren- " tiam veſtram & gratiam, domno papæ curabimus " intimare. Datum Vauri XV. Kal. Februarii.

Audiens rex Aragonum reſponſiones prælato- rum noſtrorum, videnſque petitiones quas face- rat, ponitius refutatas, affectumque ſuum non poſ- ſe perdici ad effectum: alium circumventionis mo- dum invenit. Miſit itaque nuncios ad prælatos, mandans & rogans, quatenus indicerent comitem Montisfortis ad hoc, ut comiti Tolloſano, cete- riſque fidei Chriſtianæ inimicis, treugas daret ut- que ad futurum proximum Pentecoſten, vel ſal- tem uſque in Paſcha. Quod audientes prælati no- ſtri, annuerunt, ſperantes quod res ob nihil aliud poterent hoc, niſi ut bene ſuccederet in Francia, ſiquæ devotio repreſſeret ſignatorum: petitionem illam, ſicut primas ſecerant, reſtaurant. Quia ve- ro longum eſſet exactam ſeriem ordinem, quæ rex ille mandavit, & noſtri ei reſpondendi du- xerunt: illud breviter dicamus, quod hæc fuit ta- ta intentio fidei regis, laborare videlicet, ut co- pas Tolloſæ, & aliorum fidelgionis Chriſtianæ inimici ſui, reſtituerentur ad terras ſuas, vel ſaltem ipſis treugæ durarent a noſtris, ob intentionem ſupe- riusmemoratam. Quibus verò ex parte noſtri re- ſtantes, hæc terras reddere, nec treugas concede- re voluerunt.

Reſtabat res quod nihil proficere potuiſſet, in grave diſpendium ſanæ fuit partis & honoris ap- poſuit quod excommunicatos & terras eorum quas adhuc tenebant, in ſua protectione reciperet. Et ut ſuum propoſitum ad exactum poſſet perducere, apoſtolicam appellavit: prælati autem noſtri, hanc appellationi, quia multiplicibus ex cauſis frivola erat & invalida, minime deſtituerunt: ſed archie- piſcopus Narbonenſis Tolloſanæ fedis legatus mi- ſit literas in hunc modum.

ILLUSTRISSIMO DOMINO PETRO

Dei gratia regi Aragonenſi, frater A. divina miſeratione Narbonenſis archiepiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem in caritate animi, & obſequium Jeſu Chriſti.

NEtelleximus non ſine turbatione multa, ac ama- ritudine animi, quod civitatem Tolloſanam, & ſtrum Montis Albani, & terras propter crimen he- reſeos acalia multa ac nefanda ſcimus, traditas " Gathano, & aliis hæreticis communicare cruciſe ſe- ſeparatas, & cruce-ſignatis authoritate Dei, cujus "

ANNO CHRISTI 1215.

etiam Tolosanum qui est propriæ de dominio terræ Principale, & totum illud terræ, quod illi adhuc tenebant, in fua cuſtodia recipere præſumpſit.

Et infra: Videntes igitur noſtri, quod rex detinere non poterat, ſi ſibi reſiſterent, literis, & ſpecialiter nuntiis ſuperſtuis, & nihilominus tempore colloquii & congreſſuum, noſtros ab excommunicatis, quorum cauſam foverbat, permittere aperti ſime & ſatiſfime intellexerunt: à Vauro recedunt. Verumtamen antequam recederent, ſcripſerunt D. papæ de communi negotio eccleſiæ, & de præſato colloquio hunc modum.

Sanctiſſimo patri in Chriſto, ac beatiſſimo domino ſuo Innocentio Dei gratia ſummo pontifici, devoti & humiles ſervi ejus, archiepiſcopi, epiſcopi, & alii eccleſiarum prælati, apud Vaurum pro fide & negotio congregati, cum omni affectione longam vitæ ſpatium, & ſalutis.

Adagendas parentitatis veſtræ ſolicitudini dignas preces, cum nec lingua, nec calamus nobis ſufficiant, retribuitorem omnium bonorum exoramus, ut noſtrum in hac parte ſuppleat defectum, & abunde vobis retribuat omne bonum, quod nobis, & noſtris, aliiſque fidelibus noſtrarum eccleſiis tribuiſtis. Cum enim in partibus iſtis peſtis hæretica antiquitus ſeminata, noſtris partibus ut que adeo ſoleverit, quod vix ſine ſanguine haberetur omnino in oppoſitum & deriſum, & in clerum & bona eccleſiaſtica, hinc hæretici, inibi tuparii graſſarentur, & tam principes, quam populus, in reprobum ſenſum traditi, à ſede teſtis- tudine deviarit ut per veſtros exercitus ſignatorum, quos ad emundandas ſpurcitias peſtis hujus, & ſapientiſſime deſtinaſtis, & Chriſti fauſtinum eorum principem, cuſtodiri, & munitis locis, interdum omnino athletam & invictum Dominici prælii bellatorem, eccleſia quæ tam miſerabiliter ibi corruperat, caput inibi coeperit reviviſcere, & in ea parte maxima defectibus ſuis emendatis & erroribus univerſis, terra dudum a cultoribus horum dogmatum ſpinoſa, & conculta, demum Divino cultui aſſuefacta, Redemptori ſuo reddere dulce pretium. Tolosa videlicet civitas, cæca, craſſitia aliquot ubi, tanquam ſordes in ſentinam cadentes, reſiduum pravitatis hæreticæ ſe collegit. Quorum principes, comes Tolosæ, qui ab antiquis temporibus hæreſi multoties jam auditis, hæreticorum & fautor extitit & defenſor, & pro viribus quæ ſibi D temeritem, impugnat eccleſiam, & quod poteſt, quo fidei hoſtiliter, ejus cultoribus ſe oppo- nit. Ex quo enim reddit a ſanctitatis veſtræ præſentia cum mandatis, in quibus ultra omnem meritorum exigentiam honorem, egeratis miſericorditer cum eodem: intravit, fecit, quæ ſanctiſſime videtur, angelus ſathanæ in eos ejus, & gratiæ vestræ beneficium ingratus, de his quæ coram vobis promiſerat, nihil implere à nimis pedagis ſatisfacere, & ſe ad omnes E ciendum redactus extirparet: hæreticos & rupturas, quos multoties abjuraverat, ex tunc ferventius ſuis locis fovere ſtuduit & tenere. Cum enim catholicorum exercitus abſederet Vaurum, ubi fedes exiſtit ſathanæ, & quaſi hujus erroris hæreticæ pravitatis, ipſe in ſolidiſſimum perveriſorum, miſit milites & clientes, & in ſtru ſuo quod Caſtet appellatur, fierunt mirabili & combatili a crudelitate ſignatis plurimum quia ſignatis hæreticis, & præ credentium eorum multitudinem, ſe ipſos ad vocavit etiam contra Dei exercitum, Satanicum inimicum eccleſiæ, regis Anglim ſenescallum, cum quo Chriſti pugilem præditum comitem Montis-fortis, apud Caſtrum eorum Avriti obſidens perſequebatur. Sed Chriſti miſericordia factum eſt, ut ſuæ ejus præſumptio in conſiliorum converſatio quod pauci catholici infinitum Arragonum multitudinem effugarunt, & præſertim autem Johanis & regis Angliæ confidentia defraudatus, ut qui baculo arundineo nitebatur: cognoruit iniquitatem abominabilem, & ad regem Marro- chitanum quocunque deſtinavit. Fabricatum eſt non ſolum in terræ noſtræ, ſed totius Chriſtianitatis exitium implorando, ſed conatum ipſius Divina pietas impedivit, Epiſcopum Agenen- ſem a ſede propria expellendo, & ſanctæ fidei & ſpoliavit, & abbatem de Moiſaco cepit, & abbatem Montis Albani fere per annum annum tenuit in captivarum. Reparto quoque ipſius & complicum, & peregrinorum & fidelium, & innumerabilis, ſe- riti tormentis affecerunt, & nonnullos detinent ac ditiuis tenuere captivos. In his omnibus, non in averſus eſt furor ejus, ſed adhuc noſtrum Deus extra: ita ut ſat quotidie ſuperſtipio deterior, & omnia mala quæ poteſt, per ſe ipſum, & filium, & complices ſuos ſuscitem & Conventum comitis, & Gaſtonem de Bearno, suos fautores, mos & perverſos, contra Dei eccleſiam operetur. Cum autem ultimo Divina, & confeta eccleſiaſtica, memoratus athleta Chriſti, comes Chriſtianiſſimus, terræ ſanctiſſimum, & ſuæ noſtrum Dei & eccleſiæ, ſancto & juſto occupavit preſio fere & totas: ipſi adhuc in ius perſiſtentes malitia, & in humiliant ſub potenti. Dei manu conpreſſi, ſuper ad regem Arragonum recurrerunt, per quem forte intendunt veſtrum circumvenire clementiam, & eccleſiam fugillare. Addxerunt enim eum ſuum dominum, qui de manibus ſuis legati & delegatorum noſtrorum apud Vaurum conveneramus, colloquium habitum per quæ aut qualia propoſuit, & quæ nos ei dure- mus reſpondenda, ex reſcripta quæ vobis ſi- gillata mittimus, plenius cognoſcetis. Omnes igitur unanimiter & concorditer hoc propoſu- ſanctitati veſtræ intimamus, ſatisfactionem animæ verſtræ, ne quod defectum ſignificandi in negotio fidei, de contingentibus aliquid omittatur. Pro certo namque ſciatis, quod ſi terra quæ dicitur tyrannis, quæ tanta pollitus, & multa chriſtia- norum effuſione ſanguinis, eſt ablata, ipſis aut hæredibus eorum reſtituatur, non ſolum fieret noviſſimus error pejor priore, ſed exinde ſuccre- dium clero & eccleſiæ inſtimabile immineret. Ad hæc quoniam enormitates abominables, & aliis ſceleres prædictorum, per ſimplici preſentis pagine non credimus annotanda: ne, ſi forte ea- rere videremur, quæ jam in ore nunciorum po- ſumus, quæ ſanctis auribus veſtris, poterunt vi- va voce referri.

Nunciis, qui detulerunt literas iſtas ad D. papam, fuerunt hi: venerabilis Conventum epiſcopus, abbas de Ciaraco, archidiaconus Parisienſis Guillelmus, M. Theodiſius, & clericus quidam, qui diu fuerat corrector literarum in curia D. pape, & dicebatur Petrus Marci. Preiſquam autem venirent ad curiam dicti viri prudentes ad diſcreti, rex Arragonum per nuncios ſuos circumvenire intendebat ſimpliciſtatem apoſtolicum.

Vere hoc a Valliſſernensis diſſum eſſe probant ſequentia literæ.

Archiepiſcopo Narbonenſi apoſtolicæ ſedis legato, & epiſcopo Regenſi, & magiſtro T. canonico Lateranenſi.

ANNO CHRISTI 1215.

Etſi erſecandæ ſunt putridæ carnes, ne ad partes ſinceras corruptionis contagium extendatur: ſic tamen eaute debet ac provide manus medentis apponi, ut abſcindantur ex cautela corpora, quod ſinceræ per improvidentiam non ledantur. Accepimus ſane per literas & nuncios carſſimi in Chriſto filii noſtri P. illuſtris regis Arragonum, quod plerique adverſus Principales hæreticos mandatum apoſtolicum emanavit, cruce-ſignati terram ingredientes ipſorum vice-comitis Biterrenſis, eidem pius regis iubilium imploranti, tanquam Domini ſpecialis filio, & in ipſo ſuorum auxilii, & omnis conſilii remedium denegavit: & ne ſuper hoc eccleſiæ propoſitum impediret, elegit tunc quidem, ſed indebite, ut credebat communitatis hæreticis videretur. Unde vice-comes prædictus terram perdidit auxilio deſtitutus, ad ultimum miſerabiliter interfectus. Tu autem, frater archiepiſcope, ac nobilis vir N. de Monte-forti, cruce-ſignatus in terram Tolosani comitis inducentes, non ſolum loca in quibus habitabant hæretici, occupaſtis: ſed & illius nihilominus terras, quæ ſuper hæreſi nulla notabantur infamia, manus avidas extendiſtis: & cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exegeriſtis juramenta, & cum fidelitatem habitare perfidiæ, hæreticos illos exiſtere verſimile non videtur. Diceburt præterea nunci ſupradicti, quod ſic indifferenter C aliena contra juſtitiam minus provide uſurpaſtis, quod vix remanebit comiti memorato filio Montis-Albani, & civitas Tolosana. Interea vero, quæ idem rex ſic aſſerit occupata, expreſſe vocabulis deſignavit, ſcripta quam citius memoriæ rex Anglia in dotem ſua ſororis comiti dederat ſupradicto. Item terras comitis Fuxenſis, comitis Convenarum, & Gaſtonis Bearnenſis. Deduxit eſtam ſuper his omnibus, frater archiepiſcope, ac nobilis memorate, licet jam dicti tres comites vaſſalli regis ejuſdem exiſterent, ab hominibus ſuis fidelitatis juramenta recepiſtis, pretabatis, ut juramentum fidelitatis ex ipſis terris alii exhiberent. Adjecit etiam, quod eum de pratio Sarracenorum obtenta victoria redeuntem comes D adiit ſupradictus, & propoſuit damnis per terram ſignatos illatis, imputabat ſuorum merito peccatorum, quod ſatisfactionem ipſis non admittebat eccleſia, cum potius exiſteret facere quæcumque ſibi poſſibilia mandaremus. Et ne ſolus tunc confuſionis ferret opprobrium, terram, filium, & uxorem ſororem regis ipſius, reliquebat eidem, ut eos & vellet defendaret, vel permitteret exulare. Sed quia ex hoc confuſio ſibi non minima immineret, & poena ſuos tenere deberet actores, nec ultra extendi vindicta, quam inventator in excedente delictum humiliter ſuppliciter, Toloſanum comitatum filio memorati comitis reſtituerent, qui nec unquam venit, nec veniet, Deo dante, in hæreticis peſtis erroreis. Promiſit præterea, quod tam filium E comitis, quam etiam comitatum, in ſua tenebit, quamdiu nobis placuerit, poteſtate, ut circa ſidem plenius inſtruit, & inorbus facilat melius informari, & Arragonum, tetam terram jam dictam committet, ut hæreticæ contagionis ſordibus penitus expurgatam, ad cultum plene redeat fidei orthodoxæ: ſecutitate oblata ſuper iis omnibus oblervandis, quam fedes apoſtolica decernere exhibendam. De comite quoque ſubjunxit, quod paratus eſt agere pœnitentiam de commiſſis, quidem decreverimus injungendam: ſire quod partes adeat tranſmarinas, ſive quod ſit in Hiſpania circa fron-

Conſil. General. Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1215.

a tariam contra gentis perfidiam Sarracenæ. Cetera- rum quia negotium a dum eſt, & multa in eo fuit deliberatione proceſſum, ac per Dei gratiam fatis eſt proſperatum: ne de his, quod abhinc, deperire valeret, quod multis laboribus eſt patratum, in ipſo non debet ſine gravi cautela & maturitate procedi. Quocirca mandamus quatenus in loco ſecuro & apto, abbatis ſuppreſſum, epiſcopumque, abbatum, comitum, baronum, conſulum, & rectorum, & aliorum virorum prudentum, quos ad hoc neceſſarios, & fidoneos eſſe videritis, conſilio convocato, & b Apud Vaurum. propoſito eorum, quæ tibi ex parte nostra fuerint oſtenſa, odio, timore, gratia, & amore carnalibus omnino poſpoſitis, quas ſuper præmiſſis provida & delibe- rata conſilia duxerint exhibenda, ſe ipſi per omnes, vel pars, conſilii ſaniorisnobis fideliter re- ferribatis, ut intellecto vestro conſilio ſtatuamus, quæ ſecundum Deum viderimus ſtatuenda: cum videlicet prædictorum omnium, ut hoc negotium, alio, dicte terræ de rectore idoneo conſulatur. Datum Laterani xv. Kal. Febr. pontificatus noſtri xv.

Perpe ram ſuppreſſionem ſuppreſſionem impetraverat literas, in quibus dominus papa, præcipiebat comiti Montis-fortis, quatenus comitibus Convenarum, & Petri, & Gaſtoni de Bearno redderet terras ſuas.

Has literas cum Petrus Valliſſarnensis non repræſentaret, earum exemplum hic deſcribere non erit alienum.

Exemplar literarum Innocentii III. ad Simonem comitem Montis-fortis.

Ex parte carſſimi in Chriſto filii noſtri P. illuſtris Arragonum regis per nuncios ejus fuit propoſitum coram nobis, quod tu convertens in catholicos manus tuas, quibus ſuffecille debueras in hoſtes hæreticos, pravitatis extendi, per crucc-ſignatorum exercitum ad effuionem juſti ſanguinis, & innocentium injuriam provocatum, terras vaſſallorum regis ipſius, videlicet comitis Fuxenſis, comitis Convenarum, & Gaſtonis Bearnen. in ejus gravæ præjudicium occupaſti, licet in eis nec hæretici aliqui habitarent, nec habitatores earum fuiſſent hæretici, nec perfidiæ ſuſpicionem incurriſſent. Adjecit etiam, quod eum de pratio Sarracenorum obtenta victoria redeuntem comes D adiit ſupradictus, & propoſuit damnis per terram ſignatos illatis, imputabat ſuorum merito peccatorum, quod ſatisfactionem ipſis non admittebat eccleſia, cum potius exiſteret facere quæcumque ſibi poſſibilia mandaremus. Et ne ſolus tunc confuſionis ferret opprobrium, terram, filium, & uxorem ſororem regis ipſius, reliquebat eidem, ut eos & vellet defendaret, vel permitteret exulare. Sed quia ex hoc confuſio ſibi non minima immineret, & poena ſuos tenere deberet actores, nec ultra extendi vindicta, quam inventator in excedente delictum humiliter ſuppliciter, Toloſanum comitatum filio memorati comitis reſtituerent, qui nec unquam venit, nec veniet, Deo dante, in hæreticis peſtis erroreis. Promiſit præterea, quod tam filium E comitis, quam etiam comitatum, in ſua tenebit, quamdiu nobis placuerit, poteſtate, ut circa fidem plenius inſtruit, & inorbus facilat melius informari, & Arragonum, tetam terram jam dictam committet, ut hæreticæ contagionis ſordibus penitus expurgatam, ad cultum plene redeat fidei orthodoxæ: ſecutitate oblata ſuper iis omnibus oblervandis, quam fedes apoſtolica decernere exhibendam. De comite quoque ſubjunxit, quod paratus eſt agere pœnitentiam de commiſſis, quidem decreverimus injungendam: ſire quod partes adeat tranſmarinas, ſive quod ſit in Hiſpania circa fron-

ANNO CHRISTI 1213.

Ejusdem ad eundem.

Regist. IV. epistolar. Cum ad mandatum sedis apostolicæ carissimus in Christo filius noster P. illustris rex Arragonum in feudum tibi concesserit Carcassonam, quam ab eo vicecomes tenuerat Biterrensis: postulabat, ut ea fibi faceres, quæ dictus vice comes ei fasique prædecessoribus facere confueverat, & debebat. Quia vero intentionis nostræ non extitit, quod de jure suo per talem feudatarium aliquid deperiret, nec te subtrahere debes illius oneribus, in cujus, quod feudum ipsum, successibi commodum & honorem; cum possessionem ejusdem civitatis ad te vivi non consueverint mutationibus possessorum, quia res cum omne suo transit: per apostolicas tibi scripta mandamus, quatenus ea dicto regi facere non recuses, ad quæ memorato vice-comes tenebatur eidem. Quoniam quantumcumque te in Domino diligamus: fic tibi, nec volumus, nec debemus adesse, ut ipsi regi deesse in fua justitia valeamus. Datum Laterani. XVIII. Kal. Februarii, pont. nostri anno IV.

Pergit Petrus Pollissinensis: Scripsit etiam archiepiscopo Narbonensi istas litteras, in quibus D. papa indulgentiam quam fecerat profcifcentibus contra hæreticos Albigenses, videbatur revocare.

Hanc quoque epistolam tibi exhibemus.

Archiepiscopo Narbonensi apostolicæ sedis legato.

Regist. XV. epist. 215. Cum jam captis vulpeculis demolientibus vineam Domini fabaoth, in Provincia quam vires intexerat hæreticæ pravitatis, & inftantia bellum cladis, fatis per Dei gratiam in negotium fidei profperatum: quia cauta nunc magis urgens occurrit, expedit ut ad illam manus Chriftiani populi convertatur. Accepimus fiquidem quod rex Sarracenorum partes tuas intrare ad prælium, nitens eo fortius in fidei Chriftianæ cultores infurgere, quo lapfu graviore fuccubuit (ab populo Chriftiano, inono fub Chriflo cæfum fuum propitio nobis judicio indicante. Terra etiam quæ fuperiora eft hæreditatis Dominicæ cum auxilio multum indigeat, expectat & expectat fuffragia populi Chriftiani. Quia vero frequenter, & quidem frequentius, vires collectæ proficiunt, in quibus fpatio deleyi deficerent: ut Chriftianorum generali ac fpeciali negotio contra Sarracenæ gentis perfidiam tanto efficacius intendatur, quanto minus erimus aliis occupati; fraternitati tuæ per apoftolica fcripta mandamus, quatenus habito cum cariffimo in Chriflo filio noftro P. illuftri rege Arragonum, & tam comitibus, quam baronibus aliifque viris præmemoratis, quos ad hoc noveris neceffarios, de pace ac treugis foliicito & diligenti tractatu per pacis fœdera, vel treugarum, firma fecuritate vallata, ftudeas diligenter toti Provinciæ providere: fecque per indulgentias fedis apoftolicæ, quæ adverfus hæreticos emanarunt, Chriftianum populum non convoces aut fatiges, nifi forte a fede apoftolica fuper hoc mandatum fufcipere fpeciale. Tu, dilectione, frater archiepifcope, fuper te ipfo, &c. Datum Laterani decimo octavo Kal. Februarii. pontificatus, anno XV.

Petrus Pollissinensis ait eum Arragonum, qua pontificis, gratiam recuperet, sequæ sanctæ sedi addicifcimum, pro tuendis Ecclesiæ juribus a comitibus Tolosano, Fuxensi, & Convenarum ac Caftrenæ Bearnensi, fpangraphas exegerat, quæ ipse pontifex tum ob ea, tum ob alia, quæ in ejus gratiam præstiterat, ei deferendæ causa mittendas esse judicavit.

A *Item, ut si opus effet, regi ab eo poffent ad obedientiam ipsius, illius pontificis rem fignificaremus, ut ex his intelligimus ex Innocentii epistola ad archiepiscopum Narbonensem, & epist. Reginensem, ad Theodisium, legatum: & idem literam inscripsit hoc anno, mittique ad Innocentium, præmemoratorum amplissimum fuisse per Narbonensem episcopum. Ex cum archiepiscopi istoria hic describo, ex Catelli historia comitum Tolosanorum.*

Anno Christi 1213.

SANCTISSIMO PATRI ET DOMINO Innocentio Dei gratia summo pontifici, Raymundus per eandem Tarraconensis archiepiscopus, & episcopi, & abbates, qui forum præsentes sunt, summæ cum devotione subjectionem & debitum fa-mulatum.

B Sanctitati vestræ notum facimus, dominum regem Arragonum, cum Tolosam accessit, ut comites Tolosanum & Fuxensem, & Convenarum, & Gastonem de Bearno, ad benepelictum & mandatum vestrum libere & absolute recipiendum induceret, & pro viribus fideliter adimplendum: ad abundantem cautelam, fecuritatem in fcripti redactam ab eisdem recepit in hunc modum.

Juramentum Raymundi comitis Tolosani, & Raymundi ejus filii.

Ego Raymundus Dei gratia comes Tolosæ, dux Narbonæ, marchio Provinciæ, & ego R. filius ejus gratuita voluntate, non coactì, nec vi, nec do-C lo inducti, maritimus perfonitet nos ipfos, & vos Tolosam civitatem, & fuburbium, & villam Montis Albani cum omnibus eorum pertinentiis, terminis, five adiacentiis, & totum alium terram nostram, quam habemus & habere debemus, cum militibus & hominibus, fingulis & univerfis, nunc vel in futurum habitantibus, & ad ultimum cum omnibus viribus, & rationibus, quę ad nos obnoxie pertinent, vel pertinere debent aliquo jure, five aliqua ratione, in manu & poffe vobis: domino P. Dei gratia regi Arragonenfi, & comiti Barch. de eis quid de voluntate veftra, & mandato vestro facere obtinuerint, mittimus, inquam, in poffe veftrum, ac poteftatem præditum, retram totum, ficut dictum eft, & aliam, quam Deo præftante recuperabimus. Teneatur vobis etiam, & in vos, cofque qui locum veftrum tenuerint, D transferentes corporalem poffeffionem locorum omnium, & jura omnia, feu rationes, cum plena jurisdictione, ac poteftate: tali modo quod tam in perfonis noftris, quam in omnibus nominatis, voluntati domini papæ & mandato poffitis obtemperare, & fatisfacere, & cogere cum effectu nos, & forte promiffa & acclivea. Mandatum ejus profequendum, quod Deus avertat, nolucrimus adefe: promittens vobis bona fide, quod tam ea, quę domus papa, vel vos pro eo nobis acquirere vel pro pofle noftro facietis, & adimplebimus fine E dolo & fraude. Hæc omnia, quemadmodum fcripta perius fcripta funt, attendemus, & obfervabimus bona fide, & fine malo ingenio pro poffe noftro. Et contra non veniemus per nos, vel per aliam quamcumque perfonam, vel venire contra facimus, nec aliquid contra machinabimus. Quæ omnia prædicta, per Deum, & hæc facrofancta evangelia corporaliter a nobis tacta, juramus. Mandamus præterea capitulo, & univerfitati Tolosæ urbis, & fuburbii, ut nobis domino P. regi prædicto faciant fidelitatem, & facramentum ad omnia fuperdicta exequenda, adimplenda, & fideliter obfervanda. Hoc fuit ita appofitum v. die Januarii in exi-F tu J. P. Ph. regę Francorum regnante, & eodem

Ray-

ANNO CHRISTI 1213.

Raymundo Tolosano comite, & Eulcone epifco- A bonorum, & noftrarum perfonarum, poffitis compo, anno ab Incarnatione Domini millefimo duocentefimo duodecimo.

Juramentum consulum Tolosanorum.

Nos confules Tolosæ urbis, & fuburbii, Bertrandus &c. de voluntate expreffa & mandato domini R. Dei gratia Tolosæ comitis, ducis Narbonæ, marchionis Provinciæ, & R. filii ejus, de communi confenfu univerfitatis Tolosanæ, promittimus vobis domino P. Dei gratia regi Arragon. & comiti Barchinonenfi quod, ad omnia tenenda & habenda, & plenarie exequenda, & poteftate poffidenda, quæ dominus vobis Tolosæ, & R. ejus filius vobis promiferunt, quemadmodum in fuperiori inftrumento ab eis vobis facto plenius continetur, ratum & firmum habebimus, & obligationem, quam poterimus, adhibebimus, ut tam de perfonis fuis, quam de honoribus fuis, quos nunc habetent, vel habere debent, vel Deo præftante recuperabunt, poffitis fatisfacere voluntati, & mandato domni papæ, & vobis in iis, quæ eifdem domnus papa decreverit injungenda. Promittimus bona fide, ac fine dolo & fraude, auxilium, confilium, & opem, quantum poterimus & juvamen, & ad omnia adimplenda omnimodam fidelitatem vobis, & eis qui locum veftrum tenuerint. Promittimus etiam vobis nos finguli, & univerfi prænominati confules, & tota Tolosæ univerfitas, quod in iis omnibus quæ ex parte domni papæ, & S. R. E. nobis mandaverit vera, vel illi qui vices veftras tenuerint, voluntati domni papæ ftemus in omnibus, & per omnia, & arbitrio ejus cognitioni unufquifque per fe, & contra non veniemus aliqua ratione. Hæc omnia fupradicta attendemus, & obfervabimus, ac complebimus bona fide, & contra aliquid non machinabimus per nos, vel per aliam quamcumque perfonam. Sic nos Deus adjuvet, & hæc facrofancta evangelia a nobis fingulis juratis, jurando corporaliter tacta. Et ad hujus negotii finem pleniorem, hanc paginam, figillorum comitis & R. filii ejus, & noftrorum, autoritate roboramus. Hoc fuit ita poftum v. die Januarii, in exitu, feria I. Ph. regę Francorum regnante, & eodem R. Tolosano comite, & Fulcone epifcopo, D anno ab Incarnatione Domini millefimo ducentefimo duodecimo.

Profeffio comitis Fuxenfis.

In Dei nomine cunctis patcat, quod nos Raymundus Rogerii, Dei gratia comes Fuxenfis, & Rogerius Bernardi filius ejus, ad honorem Dei, & fanctæ matris ecclefiæ, & domni Innocentii, qui facrofanctæ Romanæ fedis obtinet præfulatum, pontimus & mittimus perfonas noftras, & univerfa ea ftra noftra, & munitiones, & fortia, & cæumas, fcilicet caftrum de Fuxo, de Monte-Galardi, de Monte Oliviо, de Caftro pendenti, de Tarafcon. E de Aifnalcos, de Ravaso, de Miramonte, de Mecregino, de Cenacho, de Ugenacco, de Vico, de Monte Regali, de Caftro Viridun. de Ludat, de Unacco, & de Hnuf, & univerfas cautuas, de Solobria, de Subirats, de Onolacco, de Verdun, de Agnavis, & de Holiato, & montana, & valles, & omnem aliam terram noftram, quæ ad nos & noftros quocumque jure, vel caufa pertinet, aut pertinere debet, aut poteft, in manu, & poteftate veftri domini noftri regis Arragonum, & comitis Barch. ut ex omnia plenarie & potenter teneatis, & poffideatis. Eo tamen pacti tenore appofito, & forma, ut per detentionem prædictorum

F

Aprilis

Aprilis

Fuxo-

Fuxo-

Fuxo-

vel cauſa, & illum totum quam habere & reoptare poterit Dero dante, in manu & poteſtate veſtra meam mei P. Dei gratia Archiepiſcopi, & ca-
nitis Barch. ut ea omnia plenarie & potenter te-
neatis, & poſſideatis: eo pacti tenore appoſito, & ſ
forma, ut per deſignationem archiepiſcopalium
& meæ perſonæ poſſitis compellere & urgere me ad
omnia illa exequenda, & obſervanda, quæ dominus
papa, & ſacroſancta R. E. de perſona mea & rebus
decreverit ſtatuenda. Sub quo tenore & conditio-
nis, & pacta omnium prædictorum caſtrorum, &
totius terræ, vobis ſtipulantibus per ſolemnem
ſtipulationem bona fide promitto, quod omnia
quæ pappa mihi de perſona mea dixerit injungen-
da, curabo fideliter adimplere, & in perpetuum modis
omnibus obſervare: & quod ita totum adimpleam,
& contra non veniam, vel aliquas arte, vel inge-
nio, ipſa pappa perſona veniri fuſtinuam, & de omni-
bus concedens vobis poteſtatem plenariam, per
Deum, & hæc ſancta evangelia corporaliter tacta,
ſponte jure: & ad majorem hujus rei firmitatem
hanc, paginam mei ſigilli authoriſate confirmo.
Actum eſt hoc apud Toloſam v i. Kal. Febr. anno
Dominicæ Incarnationis MCCXII.

Et quoniam vitium eſt dominationi regi, cuſque cu-
riæ, ipſi originalia penes ſe potius retinere, quam
incertis fortunæ caſibus committere: ad pedes ſan-
ctitatis veſtræ eorum mittit originalia noſtris
communia, verbo ad verbum fideliter ſumpta,
nullo vel additio, diminuto, vel in aliquo immu-
tato. Hoc autem tranſcripſum factum fuit apud
Perpinianum fideliter x i. Kal. April. ab Incarna-
tione Domini MCCXIII.

His aliisque artibus, præoccupatum, minuſque ſibi æquum proſpectibus animum reperrunt oratores à Vauren-ſi concilio miſſi. Sed præſtat Petrum Pelliſſerium ipſum audire. Venientes igitur, inquit, nuncii noſtri ad curiam Romanam, D. papam invenerunt aliquan-tulum dutum, eo quod nimis credulus fuiſſet falſis ſuggeſtionibus nunciorum, per quos ſibi ſignificatum fuit ſed poſtea veritate comperta per nuncios noſtros, quicquid fecerat ad regis nunciorum ſuggeſtionem, revocavit in irritum, & ipſi regi miſit litteras in hæc verba.

Innocentius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Petro illuſtri regi Aragonenſium.

IN eo quis manu ſunt omnium corda regum, in-
ſpiret tibi humiliter exoratus, ut prudenter at-
tendens, quod juxta mandatum apoſtolicum non
oportet arguere, obſecrare, increpare, noſtras in-
cogitationes, quas paterna affectione in te depro-
mimus, devotione reſpicias filiali, & ſic obtempe-
res fratribus nunciis & conſiliis, & correctionem
apoſtolicam recipiendo, demonſtres te in his, etiam,
affectum habuiſſe ſincerum, in quibus abſque du-
bio noſceris per effectum deliquiſſe. Sane ad notitiam
tuæ mundi notitiam jam pervenit, quod hæreti-
tem tuam credimus ignorare, aut etiam diſſimuli,
quod inter ceteros principes Chriſtianos, te ſpe-
cialiter ſtudiuſque honorare, per quod & poteritia
tibi accrevit & fama. Et utinam cum his & pru-
dentia & devotio pariter accreviſſent: quod licet
minime ſit verum eſſiteret, tibi tamen amplius expe-
dire. Verum in hoc, nec tibi providiſſe dignos-
ceris, nec nobis ut decuit deſiſtere: quia cum To-
loſani ſint, tanquam putrida membra, ſint pra-
vi & exconmunicationis macrone, & ipſa civitas
ſuppoſita ut interdicto, cum eo quod quidam ex-
rum manifeſti ſint hæretici, plures vero credentes,
& fautores & receptatores eorundem errorum: adeo
ut alii quoque quos Chriſti ecclaſiam nomo verius
ipſe Chriſtus, ipſem contra ſeipſos fuit adinventio-
nibus provocarent, à ſua ſeiet tabernaculis ſepa-
grare, ad Toloſanos quoſ ſuperius nominavi, ter-
roris conſequenter civitatem: tu divini timoris obli-
tus, quaſi pravelere valeas contra Dominum, vel
reverere manum ejus contra te congreſſus ſuæ
culpis extentam, ipſos in defenſionem ſub ſpecie
pietatis impietatem exercens, in ſcandalum popu-
li Chriſtiani & propriæ famæ diſpendium, recepi-
ſti. Nuper igitur audito quæ venerabilis frater
noſter Segobrienſis epiſcopus, & dilectus filius Co-
lumbus, nuncii tui, ac nuncii legatorum noſtrorum
& comitis Montisfortis, in præſentia noſtra propo-
nere voluerunt, & tecum ſæpius tractatu diligen-
nihis intellectis: habitorum fratribus tractatu ac
conſilio diligenti, volentes honori tuo quantum
ad famam, quantum ad rationem, indemni-
tati quantum ad rectum, paterna ſollicitudine pre-
cavere: ſerenitati tuæ in virtute Spiritus ſancti ſub
obtentu divinæ ac apoſtolicæ gratiæ præviimus
ſingulariter & ſuppremendo deferas Toloſanis
nos, non obſtante promiſſione vel obligatione qua-
cumque præſtita, in eluſionem eccleſiaſticæ diſci-
plinæ, ipſis, quandiu tales exiſtentes, non im-
penitentes cauſidum, auxilium, vel favorem. Si
vero iidem ad eccleſiæ redire deſiderant unitatem,
prout fuit à diſtis nunciis tuis propoſitum co-
ram nobis: nos venerabili fratri noſtro Fulco-
ni Toloſano epiſcopo, vita integra præditum, &
de vitæ, qui teſtimonium habet non ſolum ab his
qui intus, ſed ab his etiam qui ſunt foris, noſtris
damus litteris in mandatis, ut adjunctis ſibi duo-
bus, eos qui voluerint de corde puro & conſcientia
bona, & fide non ficta tedire, ſuſcipiendi ab eis
tionem recepta, reconciliet eccleſiaſticæ unitati il-
los vero qui in errore ſuo duxerint perſeverandos,
idem epiſcopus de labe notaverit hæreticæ pravita-
tis, exterminari faciat à civitate jam dicta, & bo-
na eorum omnia confiſcari, ita quod nullo unquam
tempore occaſionem habeant in ipſa civitate & diœceſi
ſpirari, ſe vetos fideli orthodoxæ Chriſtianos, ex-
hibitione bonorum opcum demonſtrarent. Et ſe
ipſi civitates reconciliata partibe & purgata, ſub-
poſſolice ſedis protectione conſiſtat, non malefacta-
da de cetero a comite præſicto, vel alias catholicis,
fed defendenda potius & fovenda. Miramur info-
per & movemur, quod pro terra nobiliſſimi Raimun-
rum comitis Fuxenſis, & Convenarum, & Caſtonis
de Bearno reſtituenda ſibi, apoſtolicum, per nun-
cios suos ſuppreſſi veritate mendacium experimen-
tes, fabripiſcelli mandatum: cum propter multa
& magna eorum ſtagitia ob hæreticorum favorem,
quos manifeſte defendunt, excommunicationis lint
vinculo innodati: unde cum mandatum pro tali-
bus ſic obtentum non teneat, illud tanquam ſubrep-
atum penitus revocamus. Si vero iidem eccleſiaſti-
ce unitati reconciliari deſiderant, prout dicunt,
venerabilis frater noſter Narbonenſis archiepiſcopus
apoſtolicæ ſedis legata, noſtris damus litteris in
mandatis, ut recipiens ab ipſis non ſolum jurato-
rium cautionem, cum ſua fint jam juramenta trai-
preſta, ſed & viam quam viderint expedire, boni
ſicium abſolutionis impendat. Et iis ſite præmiſſis
quali vere devotionis indiciis, legatum de latere
noſtro, virum honeſtum, providum, & conſtantem
ad partes illas earubinus dedimus, qui non dedi-
nans ad detrahem vel ad ſuſtinam, ſed incedens re-
gia via, ſemper que recte facta inveneriſ, approbet
& confirmet, erata corrigat & emendet, & tam no-
bilibus antedictis, quam aliis conquerentibus exhi-
beri faciat juſtitiæ complementum. Interim ergo
inter te & terram tuam, & diſtum comitem Mon-
tisfortis, volumus & mandamus firmas tregeas fe-

ri & ſervari. Mandantes nihilominus comiti ante-
dicto, ut pro terra quam a te tenet, reverenter ex-
hibeat quod exhibere tenetur. Illud autem ſecret
lentiam tuam volumus non latere, quod ſi Toloſa-
ni & nobiles ſuprædicti adhuc quoque in errore ſuo
duxerint perſeverandos, non per delegatos inno-
varas, cruce-ſignatos & fideles alios excitamus, ut
ad extirpandum peſtem hanc, divino freti auxilio,
inſurgentem tam contra ipſos, quam contra quoſli-
bet alios hæreticos perſeverantes ſpiritum, quem
plus ipſis hæreticis ſunt noxivi, procedant in no-
mine Domini Sabbaoth. Mogenus igitur ſereni-
tatem tuam, regalem & obſervantem in Domino,
quatinus, quæ præmiſſimus, progreſſu temporis, ad
tum ad te pertinget, exequatis: pro certo ſcituras,
quod ſi aliter (quod non credimus) duxeres facien-
dum, graver indignationem Dominicam, quam ex
hoc contra te procul dubio evocares, grave & irre-
parabile poſſes incurrere detrimentum. Nec nos
quantumcumque diligamus perſonam, tibi con-
tra fidei Chriſtianæ negotium conſilio præſtaremus
vel deferre. Quantum enim tibi immineret peri-
culum, ſi Deo & eccleſiæ, præſertim in cauſa fi-
dei, te opponeres, ut conſiderationem ſancti
operis impedires: non ſolum vetera, ſed etiam
moderna poſſunt te exempla movere. Datum La-
terani XII. Kal. Junii, poſtit. noſtri anno XV.

His ergo ſuppreſſis ac ſuppreſſionibus ſuppreſſi apud Vaurum admonet Petrus noſter, qui tamen ea præter-miſit, quæ ad Raymundi comitis purgationem attinent: quam ne ſuſpicetur ſuppreſſionibus legati appoſitis-ſimis reſpicere, ſi rite purgare ſe poſſet, iterum poteſtate mandavorat. Triginſimo ab præceſſo anno MCCX. quo ſucceſſit, jam expoſitum eſt in concilio quod ea anno in villa S. Ægidii celebratum. Deinde autem id de-mum iſidem legatis hoc anno commiſit: qui, ut res erat momenti ſummi, conſulturum patres Pani congrega-ri quid expediret ſibi eſſet. Concilii ſententia fuit, qua & ſcripto confignata præſentibus legatis tradita eſt: non eſſe comitem ad purgationem admittendum, Conſilium hoc, ceteraque modo a me narrata, ſubjecta epiſtola innotuerunt.

Sanctiſſimo Patri & benigniſſimo domino Innocen-tio Dei gratia ſummo pontifici, Hugo ſola Dei permiſſione Reginenſis epiſcopus, & Theodiſius canonicus Tarbenſis, humiles ſervi ejus, cum lamentabile dicere & vera perso-ni ad officia pedum ſanctitatis.

Regeſt. xvii. 196. p.

SAnctitati veſtræ inſinuatione præſentium in-
noteſcat, quod de facto comitis Toloſani,
quod olim inſufficientiæ noſtræ providentia veſtra
commiſit, proceſſimus in hanc modum. Sanc prius
apiudS. Ægidium infra tres menſes ſecundum te-
morem apoſtolicæ ſedis cum archiepiſcopum Ar-
chiepiſcoporum, & epiſcoporum, & aliorum prę-
latorum eccleſiæ, tantorum etiam & aliorum, quo-
rum præſentium nominus opportunum. Ante om-
nia per literas noſtras comiti memorato mandan-
tes, ut hæreticos & notarios de terra ſua expelleret,
alia etiam mandata impleret humiliter, ad quæ te-
nebatur adhibitus pluribus juramentis: ne li forte
mandata illa impleret negligeret, purgationi ſuæ
impedimentum præſtaret. Cumque vocatus veniſ-
ſet ad concilium, & per oportunas evidentiam manife-
ſte nobis & toti concilio conſtitiſſet, quod manda-
ta quæ de hæreticis & receptis expellendis, & aliis
cauſis multis & negotiis, diverſis temporibus, a
diverſis legatis, & præcipue a bone memoriæ ma-
giſtro Milone, ſibi facta fuerunt, non impleverat,
nec impleba: conſilium fuit comitem, & commu-

nis deliberatio, ipſum non debere tanc temporis ad
purgationem admitti. Non enim veritimile vide-
batur, quod ea, quæ in primitivis, vel ſecundis
hæreſi & nece legati bene juraret, qui rotiens in
minoribus cauſis & articulis ſua fuerat juramenta
tranſgreſſus. In unctum itaque ipſi fuit a præſatis,
qui convenerunt ad colloquium, & a nobis, ut hæ-
reticos & notarios de ſuo diſtrictu expelleret, &
alia nihilominus impleret humiliter & devote, de
quibus ſuperius fecimus mentionem: quorum ſen-
gatum fuiſſet: quatenus cum in iis & aliis ſe di-
gnum faciſſet, requiſiti ab ipſo circa perſonam ejus,
apoſtolicum exequerentur mandatum. At ille re-
ſpondit, quod ea, quæ ſibi injuncta non impleret,
darvimus: verum datos in reprobum ſenſum ex to-
to, & obſtinatus multarum & miſericordiam,
quam ei ſæpius ingerebamus, ut ſuperiorum ex-
apoſtolicam ſedem ſuvenit, cæpit iniquitati ini-
quitatem apponere, ac præterea abominationibus
& criminibus committere gravioris; propter quæ a
legatis ad hoc deputatis conſilio præhabito ſolu-
tionis fuit anathematis nuerone perculſus, & excom-
ſcita terra ejus. Nec credat apoſtolica circumſpe-
ctio, quod ea, quæ ordinando mandata ſunt diſſe-
quatenus deſolet, vel remiſſos. Sæpiſſime enim di-
dum comitem ex parte veſtra citavimus, & ad præ-
ſentiam noſtram venire contempſit. Nec venerabi-
libus patribus Carpentoratenſi & Vaſionenſi epi-
ſcopis, & clericis eorum, quibus ufque ad ſummam
fere mille marcharum per me Regenlem, & bone
memoriæ magiſtrum Milonem, ſub pena excom-
municationis quondam literas condemnavi, &
aliis eccleſiaſticis & miſerabilibus perſonis, quas
exhæreditavit, voluit ſatisfacere coram nobis.
Quæ omnia per venerabilem patrem Nemauſen.
epiſcopum, tunc S. Ruffi abbatem, & literas no-
ſtras, & per me Theodilium, qui poſtmodum ad pe-
des veſtros acceſſi, benignitati veſtræ curavimus
diligentiſſime intimare. Poſtquam autem a be-
ſtitudine veſtra hoc anno recepimus ſuper eodem
negotio iterum mandatum: licet a comite ipſo
præmiſſa non fuerint requiſiti, apud Arimino-
tantem in Provincia continuo vocavimus eccleſia-
rum populares, quorum conſilio & deliberatione
mandatum veſtrum tutius exequi valeremus. Ve-
rum ego Theodilius graviſſimis infirmitate præ-
ventus, & multi ex prælatis, quia generalis contro-
poſitio aeris ibi erat, nequivimus colloquio intereſſe:
ſicque factum eſt, ut interſtatio negotium differ-
tur. Deinde quando tempus habuimus opportu-
num, venerabiles patres, Narbonenſis apoſtolicæ
ſedis legatus, & Burdegal. archiepiſcopi, multi
ex præſatis epiſcopis, & aliis conſulentibus pri-
juxta Toloſam apud Vaurum ad citationem no-
ſtram ad conciſium convenerunt: a quibus prout
tenebamur in tanto negotio conſilium requiri-
mus diligenter. Ipſi vero poſt multam delibera-
tionem, & diligentem tractatum, conſilium ſuum
nobis in ſcripto dederunt, quatuor, nomine om-
nium, ſigillorum ſigillis, ſicut de verbo ad verbum
inſertis planius continetur.

In nomine domini noſtri Jeſu Chriſti, Amen. ...
Hoc eſt conſilium, quod domini Narbonenſis ar-
chiepiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus, & alii ec-
cleſiarum prælati, qui fuerunt in concilio apud
Vaurum, dederunt Regen. epiſcopo, & magiſtro
Theodiſio canonico Januenſi, judicibus delegatis
a domno papa ſuper negotio comitis Toloſani. A
Conſulueruntque enim iis, quod comes Toloſanus,
propter multiplices cauſas & rationes, non debe-
bat ab eis ad purgationem admitti, tam ſuper cri-
mine hæreticæ pravitatis, quam ſuper nece legati.
Conſtat enim, & notorium eſt, quod de expedi-

ANNO CHRISTI 1253. hereticis & notariis de terra sua, & aliis multis artículis, multotiens prefatis juramenta in manibus legatorum, quorum nullum servavit. Immo postquam ab apostolica sede rediit, apud quam multa tam misericordiam & gratiam hereticis ultra modum exigentiam meritorum, iniquitatem iniquitati apponens, adauxit pedagia, impugnavit ecclesiam, & pacem cum terris & hereticis incepit tempus, receptavit hereticos, fovit & fovet, & quanta potuit, & potest, virtute defendit. Mille insuper & ultra de cruce-signatis clericis & laicis, vastavit qui & complices fuerunt. Preterea abbatem de Monte-Albano fere per annum captum detinuit, abbatem de Moyssaco capit, episcopum Agennensem de propria sede cum notariis ejus, & civitate sua, & aliis bonis omnibus spoliavit, & damnificavit eum in valentia quindecim millia solidorum. Adeo pregravem infamatus fuit & est de hereticis & longis retro temporibus apud bonos & graves, quod inscribillitet preliminitur contra ipsum. Propter istas & alias plurimas enormitates & manifestos excessus ipsius, quas longum est enarrare, dixerunt prefati, & de consilio fratrum reposuerunt, quod adeo fe fecit indignum, ut ei fieri posset Evangelicorum non deberet a legatis, vel judicibus delegatis; & etiam quia tali excommunicationis genere, propter ea quia hereticos tenuit & adhuc strictius, quod ab eis sine speciali mandato domini papae non poterit absolvi. Placuit enim toti concilio, ut per presentes scripturas illi dicti domini Narbonensis archiepiscopi, & Albiensis, Tolosani, & Convenarum episcoporum, suo & aliorum nomine signaretur.

Et quia non potoramus ad purgationem injungendam comiti procedere, juxta concilium prelatorum, per litteras nostras bis protestati fuimus comiti sepe dicto, quod per ipsum stabat, & impedimentum preberet, ne fidium ipsius populi ulterius habere progressum, absque summi pontificis licentia speciali. Profecto preter alias iniquitates & abominationes ipsius, abbatem de Monte-Albano fere per annum tenuerat vinculis mancipatum: nonnos de sede propria bonis omnibus spoliatum ejeterat episcopum Agennen. Ipse tamen nobis postea per quemdam nostrum statutas litteras destinavit, in quibus mifericordiam postea, quam judicium implorabat: postulans a nobis, ut vel mitteremus Tolosam ad ipsum, aut ei allegationem locum, alium competentem. Quibus dilligenter in scriptis refcripsimus, quod in causa ejus propter rationes prefatas procedere nullatenus poteramus, & idcirco nobis nimis esse gravare, vel etiam nos ipsos, inutilium laboribus & expensis. Volcates igitur fines manderi diligentissime custodire, meram & plenam veritatem, scilicet totius facti seriem & processum, beatitudini vestre breviter intimamus: cui sui bene Dominus imponendi finem tantis cladibus, plenissimam scientiam, & potestatem concessit. Ecclesie sue Omnipotens prudentiam vestram in longitudinem dierum conservet.

Eandem in substantia ipsi Vaurensis concilio patres, eas ad innocentium litteras dederunt, quas supra descripsimus. Dederunt & suas ejusdem ar-

ANNO CHRISTI 1253. *gumenti episcopi Provincie: item & episcopi Agennicie sres, Burdegalensis, Vasatensis, Petragoricensis. Suas item singulares, tum Biterrensis episcopus, tum Aquensis. Que sunt Regest. XVI. epistola 40. 42. 44. 45.*

Andita Vaurensis concilii sententia, scripserunt ad comitem Tolosanum legati, indignum ipsum esse qui absolveretur. Litterarum exemplum subjicio.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSANO, Hugo Dei gratia Regensis episcopus, & magister Theodisius canonici Januenses, spiritum consilii salutaris.

NUper litteras vestras per quemdam militem, Quambonum nomine, recepimus, in quibus litet continentur expresse, quod parati eratis mandatis nostris humiliter obedire; vos tamen nequaquam mandatis domini papae lecundum formam nobis relcripti, quod ullam dilationis ab ipso, neque mandatis quae vobis fecimus in concilio apud S. Aegidium, neque insuper mandatis & litteris legatorum & nostris, quos nobis apud Narbonam & de Montepessulanum postmodum factis fuerunt, obedisti in aliquo, vel etiam obedisse ficut pereridentium operibus manifeste apparet. Sane plurium receffittis a nobis, abjurata pedagia in vestre fame ac animae prejudicium multiplicitet adauxistis: & ut in paucis multa breviter concludamus, fere nihil ex iis quae divertis temporibus in manibus legatorum-juratis, & praecipue tempore bonae memoriae magistri Milonis, promisit fatis manifestum eft, curavistis implere: immo quod dolentes & inviti dicimus, rotarios & haereticos contra fidem & ecclesiam, & pacem etiam, tenuistis postmodum & tenatis. A quibus, & aliis complicibus vestris, mille fidelium & ultra, clerici & laici, in gravissimam creatoris injuriam & contemptum oculi fuerunt. Insiquitatem etiam iniquitati addentes, abbatem de Monte-Albano longo tempore tenuistis in vinculis: venerabilem patrem Agenaen. episcopum civitate sua, & bonis aliis spoliatum, cum rotariis vestris a sede propria ejecistis. Ad nos etiam aliquando, authoritate domini papae citati, contempsistis venire: nec super negotio vestro, quod nobis a summo pontifice postulatum committi, fatimus aliquando requisiti a vobis. Quamvis enim feliceitis nos per octo dies fecisse moram propter factum vestrum iis temporibus in concilio apud Vaurum: ad nos neque litteras vestras direxistis, neque nuntium specialem. Propter igitur fupradicta & alia multa, adeo vos fecistis indignos, quod in negotio vestro ad purgationem secundum mandatum domini papae procedere non valemus: prout fuit coram nobis a toto concilio definitum. Ideoque vobis per praesentes litteras protestamur, quod haec omnia per proprium nuncium litteris nostris domino papae curabimus diligentissime intimare, ut ipse circa personam vestram, & factum, secundum quod fue benes placitum fuerit fanctitati, procedat.

ANNO CHRISTI 1253. ***CONCILIUM AD MURELLUM, ANNO CHRISTI 1253.

AB ARNALDO ARCHIEPISC. NARBON. APOST. SEDIS LEGATO

Convocatum ann. MCCXIII. ut placando Aragonum regi provideretur.

ANno Domini noftri Jesu Christi MCCXII. A. *(super Petra Vallisfurensis lib. 2. chap. c. 71.)* IV. Id. Septembr. feria 5. poft Nativitatem B. Mariae, rex Aragonum Petrus, congregatis comitibus Tolosano, Convenarum, & Fuxi, & copioso exercitu Aragonenium & Tolosanorum, Murellum obsedit. Erat autem caftrum Murelli finum super Garonam fluvium prope Tolosam, ad tres leugas versus Valcurium. *De Murello ab ipso obsesso, & diffidato vidi, deque epiftola a legato epiftolica hoc scribente congregatis, amplam iidem epiftoli ferieferunt epiftolam ad universos Chriftifideles: quam, quia fymbolica eft, minime a nobis praetermittendam duximus. Eam & monachus Vallisfurnensis, cap. 73. & Matthaeus Parisius in hiftor. referunt.*

Litterae Synodice epiſcoporum concilii.

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus, qui ſuadente excelſorum bona diſtinguit voluntate. Deus ſortis & potens, Deus potens in praelio, quinta feria infra octavas nativitatis B. Mariae Virginis, ſanctae conciliſt eccleſiae, devictis miraculoſae inimicis fidei Chriſtianae, victoriam gloriofam, & triumphum gloriofum in hunc modum. Poſt correctionem affectuoſiſſimam, zelo paternae pietatis a ſummo pontifice diligentiſſime regi ſuam Aragonenſi, inhibitionemque diſtrictiſſimam, ne inimicis fidei praeſtaret auxilium, confilium, vel favorem, ſed ab eiſdem recederet indilatè, & tergas fuerat ſimul cum comite Montisfortis, quibuſdam etiam literis, quas ejuſdem regis nuncii per falſiſſimam ſuggeſtionem contra comitem Montisfortis impetrarat de terris reddendis comiti Fuxi, Petro Convenarum, & Gaſtoni de Bearno, poſt veritatis cognitionem caſtatis a domino papa, & tanquam nullius valoris penitus revocatis: idem rex directionem ſuae viae dirigens non devotione recipiens filiali, fed tranſiſſet contra mandatum apoſtolicum ſupertbe recalcitrans, quaſi cor habens durius induratum, licet venerabiles patres, Narbonenſis archiepiſcopus apoſtolicae ſedis legatus, & Tolofanus epiſcopus, ibi literas & mandatum ſummi pontificis tranſmiſiſſent, mala quae pridem concepera, voluit poſtmodum partu-rire: quia in terram ſuae virtutem Dei, auxilio ſignatorum, contra haereticos & eorum defenſores fuerat acquiſita, intravit cum exercitu, eamque contra mandatum apoſtolicum ſubjugare, ac perditis inimicis reddere attentavit, parte ejus jam ſibi aliquantulum ſubjugata, cum pars multa reſiduaret, ob ipſius fecuritatem apoſtatare intenderet, & ſe ad apoſtatandum jam parare. Congregatis itaque ſimul comitibus Tolofano, Fuxi, & Convenarum, & Tolofanorum exercitu magno valde, feria tertia poſt octavitatem B. Mariae, Murelli caſtrum obſedit. Quo audito patrum venerabilium, archiepiſcoporum, epiſcoporum, & abbatum, quos venerabilis pater Narbonenſis archiepiſcopus apoſtolicae ſedis legatus propter ſanctum negotium fecerat congregari, qui ut de dicto negotio & de pace tractarent, diligenter adveherant, in Chriſto unanimes & devoti. Simon comes Montisfortis habens locum quaſdam nobiles & potentes cruce-ſignatos, qui nuperrime de Francia veneranr ipſi & Chriſti

ANNO Christi 1213.

hostes Dei superbe ac fraudulenter armati vicum A subiuerare cum impetu attentarunt: sed per Dei gratiam a suo furore desiderio defraudati. Quorum ipsorum comes & cruce-signati videntes, cum sine periculo & damno maximo ulterius diferre non possent, per cordis contritionem & oris confessionem, opposito viri cultores fidei Christiane, mundati salubriter a peccatis, armis suis le virilitter accinxerunt, venientesque ad supe dictum Tolosæ episcopum, qui auctoritate domini Narbonensis episcopi apostolicus sedis legati, legationis officio fungebatur, exeundi licentiam contra hostes fidei humiliter petierunt, qua, quia negotium erat in actu constitutum, necessitatis articulo compellente, concessa, pro eo quod ipsam domum in qua episcopi morabantur, ipsi hostes crebris jam machinis ilitique bellicis instrumentis fortissimis jam munitam undique impugnare, balistarum quarellis, jaculis atque lanceis emissis hostiliter circumquaque: Christi milites, reverendi ligni Dominici signaculo cum insignes, pauci pusillosque insequentes, in nomine sanctæ Trinitatis tribus acierbus dispositis exierunt. Hostes vero e contrario multas habentes acies, & multum magnas, fuit jam monti armis terrenis forte egressi. Quos ille, cui multos milites & populum multum nimis, clientes Christi de spiritu auxilio confidentes, & ipsum eorum respectu pauciffimi magnum eorum licet eorum respectu pauciffimi magnum eorum multitudinem non verentes, armati ex alto, viriliter fuit aggressi. Statim virtus Altissimi per manus serviorum suorum hostes suos confregit & comminuit in momento. Terga enim vertentes in fugam, fuchi sunt tanquam pulvis ante faciem venti, & angelus Domini perlequens eos erat: hi turpiter fugientes turpi fuga mortis periculum evaserunt, alii vitantes gladios atque principalio perierunt, quamplures vero fugrant in ore gladii devorati. De illustri rege Arragonensi, qui cum interfectis occubuit, plurimum est ab solendum; quia principe tam potente & nobili, qui fi veller, posset & deberet ecclesiæ sanctæ auxilis multum esse, nunc Christi adjunctus hostibus, Christi amicos, & sanctam ecclesiam improbe perturbabat. Celebratum eum victorem a cede & protectionem hostium

ANNO Christi 1214.

CONCILIUM DUNSTAPLIENSE A STEPHANO LANGTON ARCHIEPISCOP. CANTUAR.

Celebratum in octavis Epiphaniæ, ubi appellatio interponitur per archiepiscopum & ceteros a legato ad papam.

ANNO Christi 1213.

Anno Domini millesimo ducentesimo decimo quarto, res Anglorum foannes ad Natale curtum fuam tenuit apud Windlesherc, ubi multa magnatum laorum multitudinem festiva distribuit indumenta. Deinde post octavas Epiphaniæ convenerunt apud Dunestaplen Stephanus Cantuar. archiepisc. cum suis suffraganeis, ut negotiis ecclesiæ Anglicanæ tractarent laudem. Molestæ enim supra modum ferebant, quod legatus supradictus, ut prædiximus, illis inconsultis, regis favens voluntatibus, in ecclesiis vacantibus prælatos minus sufficientes poluerat, intrusione magis quam electione canonica. Tandem cum hinc inde varia fortetractassent, archiepisc. Cantuar. duos clericos, E apud Bartonam super flumen Trente, ubi tunc legatus erat, misit: qui eidem ex parte domini Cantuariensis, interpolita appellatione prohibuerunt, ne contra dignitatem fuam, ad quam ordinatio eorum pertinebat de jure spectabat, prælatos in ecclesiis vacantibus inftituere præsumeret. Legatus autem appellationi factæ non deferens, milit

ANNO Christi 1214.

CONCILIUM MAGISTRI ROBERTI

De Bello Concilio-rum ejus. Temporibus.

DE CORCON LEGATI

Apud Rotomagum celebratum, præsentibus Archiepiscopo Rotomagensi R. cum suis Suffraganeis, & aliis prælatis Normanniæ, anno MCCXIV.

De disciplina ecclesiastica.

Ex Mſſ. cod. S. Michaelis in periculo maris.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Idem fere Concilium hoc cum Parisiensi anni 1212. Plerique tamen ex nobilo in Parisiensi emendantur: fuppleuntur lacunæ, & 14. capitula ad calcem fuperadduntur. In noſtro Michaelino addice Pars I. de Clericis. 11. De Monachis & Monialibus. III. De Epiſcopis. Et congruentius quidem ordine quam in editore laboratur, in qua parte tertia de Monialibus, pofi 27. capita fecundæ cap. diſtinguitur: ramenſi à cap. 41. ad 54. fingula monachos & Abbates, nullatenus vero Moniales ſpectent. Celebratu hujuſce Concilii annum delignatur videtur verus S. Trinitatis de monte Rotom. Mſc. chunicon, in hac verba: *Anno Dominicæ MCCXIV. Rotomagi de Concilium Legatus Apoſtolicus, celebravit Concilio, primum Remis, deinde Pariſiis, Rotomagi tamen: fuſſigno ſermone ad Clerum & populum ſuum ſuper Crucis cruciferæ in occiſionem verba Templi Dominæ explendi: cujus occaſione legationis officio fungebatur, infinita multitudo Crucem capit.* Tunc profecto cum Normannis Pictavis Concilium illud celebravit.

PRÆFATIO.

Cum ex injuncto nobis legationis officio teneamur quæ funt plantanda plantare, & extirpare quæ viderimus extirpanda, ad hoc ut fructum falcamus, & fructus noſter maneat ad interminationem Eccleſiæ, auctoritate Domini Papæ & noſtra, cum aſſenſu Concilii præſentis, communicato prudentum virorum & religioſorum conſilio, conſtitutiones quæ ſequuntur duximus promulgandas: Incipientes a ſubditis tanquam a pauvimenta Mat. Paris vitia lapide ſtrato, ut per medios quaſi per parietem gradientes, ad epiſcopale faſtigium quaſi tectum pertingamus.

STATUTORUM CONCILII PARS PRIMA.

Ad clericos ſæculares,

TITULI CAPITUM.

1. *De vita & honeſtate clericorum.*
2. *De qui horarium principis & ſui interfunt, in medio ſe abſtinentes, non recipiant portionem.*
3. *De beneficiati habent tanti aut aues ad ornandum; & in aquis phaleras inhonoſtas.*
4. *De in facris ordinibus conſtituti, pariter & honeſtate clerici, facerdos non habeant.*
5. *De quibus clericis prælato ſuo obedient, ridemque confeſſionem.*
6. *De clericis advocationem exercentibus.*
7. *De Decanis, & in dignitate conſtitutis, & advocatis qui beneficiati non ſunt.*
8. *De clericis qui juramentum fecerint de non commendando, mutuando, & fidejubendo.*
9. *Ne adminiſtrentur quæſtuarii prædicatores.*
10. *Ne Sacerdotes ignoti adminiſtrent ad celebrandum, niſi literas habeant de ſanguinitua, frater archiepiſcopi Cantuar. Sed quoniam charta regis auto bullata, domino papæ de ſubjectione & tributo regni Angliæ & Hiberniæ, a prædicto Pandulpho super delata fuerat: magiſter Simon in ſuis contradictionibus nō potuit exaudiri. Afferebat præterea Pandulphus memoratus, in præſentia domini papæ, archiepiſc. & epiſcopos in excitione, & aliatorum teſtimonio temporis interdicti, nimis eſſe rigidos & avaros: quodque ipſum regem & regni libertates plus æquo deprimebant. Et ſic propoſitorum archiepiſc. & epiſcopor. ad tempus acceptis dilationem,*

☞ CON-

A 14. *Ne ad firmam accipiant, vel dent eccleſias, ne confeſſiones audiant alicuorum.*
15. *Ne ſeculo beneficium ſtet.*
16. *Ne decanatus rurales pro pretio conferantur.*
17. *Ut capitula convocationem eccleſiarum prælatum extra etiquet; ſi in ſuo colligio non reperiant dignum.*
18. *Quomodo conferenda a capitulo beneficia, & electiones eccleſiæ faciendæ.*
19. *De archidiaconus pretium exigat pro redemptione procurationum ab eccleſiis quas non viſitat.*
20. *Ne in archidiaconatibus, archipreſbyterum, & officiant inhonoſte comeſtationes, ludi ſalorum, & B alia indigna.*
21. *Ne plura habeant beneficia quibus cura ſit animarum annexa.*
22. *Ne etiam qua ſunt in eadem eccleſia ſimul tenentur ab eodem.*
23. *Ne beneficia ſint hereditariis tenantur: & ne pro danda licentia decimi aliquid exigatur.*

CAPUT I.

De vita & honeſtate Clericorum.

Quoniam ex vita cognoſcitur vir, & ab oc- *Eccleſiaſt.* curſu faciei ſenſatus: & amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuncient de eo; præſentis Concilii auctoritate prohibemus, ne clerici noſtræ Rotomag. Dioceſis laicali, ſed rotundam & circularem & irreprehenſibilem. Præcipimus etiam ut ſint in habitu, & geſtu, & conversatione honeſta, abſtinentes ſe a confabulationibus frequentibus, nec vel vitiolis in eccleſia & in choro, & ſuperflua deambulatione, & more extra chorum donec hora cantantur vel Miſſa celebratur, per quæ divinum officium impediatur, vel ſcandalum generetur. Nec ſine juſta cauſa, maxime in ſolemnitatibus majoribus, poſt evangelium a choro exeant ante finem Miſſæ. Si quis autem contra hanc conſtitutionem venire præſumpſerit; ſi monitus a prælato ſuo non deſtiterit, beneficii ſui ſuſpenſione mulctetur. Si adhuc contumax extiterit, a ſuperiore excommunicetur.

11. Ut qui horarium principis vel ſui interfunt, in medio ſe abſtinentes, non recipiant portionem.

Quia vero in quibuſdam eccleſiis conſuetudo ex-

Anno Christi 1214.

prehensibilis inolevit, fesilicet quod quidam canonici clerici in horis anniversariis pro quibus alicui debet percipi, principio vel fini interfunt, in medio fe alienantes, ut inde portionem percipiant. Talem confuetudinem reprobantes, statuimus & diffinimus praecipimus decanis ecclesiarum, & iis ad quos horum correctio pertinet, ut praedictam confuetudinem vitio cupiditatis & negligentiae inductam exfirpare procurent, increpando delinquentes, & fubtrahendo eis alias debitam portionem.

III. Ne beneficiati habentes canes aut aves ad venandum, &c in equis phaleras inhonestas.

Prohibemus etiam univerfis clericis beneficiatis ne canes aut aves habeant ad venandum, aut venationis aut aucupationi inferviant: & ne habeant in equis phaleras inhonestas, aut fellas inhonefte depictas, fed unius coloris tantum, non ad inftar vanitatis fecularium hominum.

EDIT. LABB. ADDIT CONSEQUENTER.

Cum ex his Deus tempori videatur, & honestas ecclesiae deformetur. Aliqui autem conftitutionibus transgressis, postquam a prelatis fuis monitis non correxerint, poena praedicta decernimus percellendos.

IV. Vt in facris ordinibus conftituti, pariter & beneficiati, fecularia non habeant.

Inhibemur etiam diftrictius ne clerici in facris ordinibus conftituti, etfi beneficiati non fuerint, in propriis domibus vel alienis publice laicas habeant unde fcandalum oriatur. Quod fi aliqui contra hujus conftitutionis tenorem venire praefumferint, & ad admonitionem fui prelati eafdem focarias non dimiferint, & a fe prorfus non expulerint: elapfis quadraginta diebus a prima die monitionis, noverint se excommunicationis fententiae fubjacere. Idem etiam de beneficiatis dumtaxat ftatuendum: adjicientes quod poft tempus monitionis praedictae ab officio & beneficio fe noverint effe fufpenfos: nec abfolvantur, nec ad beneficia reftituantur, nifi eis gravi ab Epifcopis injuncta poenitentia.

V. Vt quilibet clericus praelatus fuo obedias, sidemque confiteatur.

Praecipimus etiam ut quilibet clericus fuo praelato debitam reverentiam exhibeat, & eidem praelato fuo, & non alii confiteatur, nifi de confenfu fui praelati, vel ab eo licentia expetita: hujufmodi vero mandati tranfgreffores poenae praedictae de habitu clericorum volumus fubjacere.

VI. De clericis advocationem exercentibus.

Prohibemus etiam arctius, ne canonicus, vel aliquis clericus fuscitens habens beneficium ecclefiafticum, poftione interveniente, advocationem exerceat, nec cauffis penitus defperatas fcienter affumat, nec ea multiplicibus protectas, vel exitum praebitum procellum per malitiam impediat, nec in contumeliam partis adverfae fe protumpat; fed fufcepta negotia fideliter & diligenter fecundum veritatem exerceat, nullum pro laffum allegans, & ergo judices fe habens reverenter, pariter & modefte.

VII. De Decanis, & in dignitate conftitutis, & advocatis qui beneficiati non sunt.

Infuper diftrictius id prohibemus, & fub excommunicationis inferendae poena praecipimus decanis & aliis perfonis habentibus ecclefiafticam dignitatem. Inhibemus etiam ne advocati ecclefiae beneficia non habentes immoderata falaria exigere vel exigenda praefumant. Quod fi quis contra hoc improbe venire praefumferit; nifi monitus a praelato fuo defliterit, fi beneficiatus eft, beneficio privetur, aliosquin excommunicetur.

VIII. De clericis qui pecuniam fuerint de non commodando, mutuando, fidejubendo.

Infuper inhibemus ne clericus aliquis vel perfona ecclefiaftica juramentum faciat de non commodando libros, vel domos, aut res alias, vel de non mutuando, five de non fidejubendo pro aliis; & ne excommunicatio hat fuper hujufmodi, & fi quas facta eft, eam authoritate Conciliî relaxamus, & diftricte praecipimus * obfervari. Si quis vero hujus prohibitionis noftrae contemtor exftiterit: fi monitus non correxerit, & beneficium habuerit, beneficio fufpendatur, aliosquin excommunicetur.

IX. Ne admittantur quafluarii praedicatores.

Diftricte quoque inhibemus, ne quis fit conductitius vel quaeftuarius praedicator, nec talibus officium praedicationis committatur, nec ad praedicandum tales admittantur, five reliquias portent, five fine eis accedant, nifi ex juffu cauffa, & cum five fine eis accedant, nifi ex juffu cauffa, & cum five fine eis accedant, nifi ex juffu cauffa, & cum

ANNO Christi 1214.

A 47. *Ut obedientiali, priores, ac etiam abbates, rationes reddant, saltem bis in anno.*

48. *Ne abbates vel priores magna negotia contrahant, & magnam pecuniæ summam mutuo accipiant, sine consilio seniorum.*

49. *Ne sint immisericordes parentibus.*

50. *Ne ordinentur obedientia, vel ex parte ad vitam conferantur.*

51. *Ne sinant aliquos in villis vel cellis inordinate vivere.*

52. *De his qui propunnt aliquid in capitulo ad correctionem domus.*

53. *De in cameris inordinate comedant.*

54. *Ne quis extra cameram cum canibus ad fabulas, sed in claustro addiscat.*

B 55. *Ne capellanus habeant minus religiosos.*

CAPUT I.

De ingressu Simoniaco in religionem, & de proprietate.

DE ingressu itaque monachorum simoniaco, licet habeamus speciale mandatum Domini Papæ ad Archiepiscopos & Episcopos per totum regnum Franciæ, quod in hoc articulo bene sufficere poterit, tamen cum omnes monachi, & viri religiosi, non tantum rebus mundanis, sed etiam propriis voluntatibus renunciaverint, ideo præcipue duximus statuendum, quod in regula beati C Benedicti, seu beati Augustini conflat esse constitutum, scilicet quod nullus omnino regularis proprium habere præsumat, Priores tamen administrationem habentes, de generali licentia prælatorum suorum, ad communem usum ea habere possint quæ pertinent ad suum administrationem. Claustralis quoque aliquid modicum poterit ad usum suum habere, ita tamen si prælatus suus ei dederit aut concesserit.

II. *Ne religiosi recipiatur infra* 18. *annum.*

Octo ætatem recipiendorum ad religionem, cujuscunque fuerint ordinis, ad districte prohibemus ne aliquis recipiatur infra decimum octavum annum.

III. *Ut suspecta abjiciatur, & diversoria* D *obstruantur.*

De suspectis officiis & diversoriis, five in abbatiis, five in prioratibus, five in quibuscunque locis ubi religiosi conversantur, ne qua ab eis diabolo detur, districte præcipimus ut omnino obstruantur per Episcopos locorum.

IV. *Ne infirmorum habeatur diligentia, & etemosyna fiat extra.*

Cum ad opera misericordiæ indigentibus exhibenda, non solum regulares, verum etiam secularesex præcepto Domini teneantur: maxime religiosis præcipimus, ne circa corpora infirmorum & debilium operam adhibeant diligentem, & sedditus assignati eis nullo modo minuantur, vel alius usibus deputentur, & subtracti refundantur. Ide Infirmariis dumtaxat præsentibus, ita quod secundum loci facultates juxta uniuscujusque debilitatem vel infirmitatem omnia eis necessaria providentur.

V. *De hospitalitas tenatur.*

In hospitalitate quoque exhibenda, non tantum porentibus & familiaribus, sed pauperibus magis indigentibus, secundum uniuscujusque conditionem & loci facultatem, præcipimus ut in necessariis exhibendis curam adhibeant diligentem.

VI. *Ne fiant circa elemosynas fiat:*

Præcipimus ut elemosynæ pauperibus deputa-

ANNO Christi 1214.

tæ secundum uniuscujusque domus consuetudinem, five in cibariis, five in veteribus indumentis, nullatenus eis fubtrahantur, ut causa familiaritatis illicitæ aliis conferantur. Sed & qui circa hujusmodi distributionem fraudem fecisse convicti fuerint, quasi imitatores Judæ, qui ea quæ mittebantur in locolum Dominiad opus pauperum, sportulas fraudulenter, a prælatis fuis graviter puniantur.

VII. *Ut nullus occasione nationis tearum, modo sit idoneus, ab ingressu religionis repellatur.*

Cum Apostolus præcipiat dicens: *In omnibus autem quæ timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi:* districte præcipimus, ut, remota omni acceptione personarum, nullus occasione nationis tantum, dummodo alias honestus fuerit, & ecclesiæ credatur esse utilis, ab ingressu religionis repellatur.

VIII. *Ne ingrediatur, vel excommunicati, ad religionem, seu pulsetur, aut sacramenta recipiantur.*

Usque adeo quorumdam invaluit etiam religiosorum cupiditas, ut manifestos usurarios, & etiam excommunicatos, seu nominatim interdictos, ad religionem, vel sepulturam, vel alia sacramenta, non requisita fui prælati licentia, recipere præsumant, propter quod multæ ecclesiæ non modice damnificantur. Quod de cetero fieri prohibemus: & si factum fuerit, ad damna refarcienda illi ecclesiæ compellantur, & usurarius filii ordinem in quibus extorsit fuerint restaurent; vel si inventi non fuerint, dentur pauperibus per Episcopos locorum.

IX. *Ut qui non canonice alligatus est, in aliis non recipiatur in fratrem.*

Cum quidam monachi vel religiosi igne cupiditatis adeo accensi sint vel inflammati, ut in variis contubiis varias fraternitates vetiati non erubescant, ut hoc præterea promoventur ipsi vel alii qui fuorum ad aliquem prioratum, vel aliam quamcunque dignitatem, præcipimus ne de cetero nulles, ex quo in aliquo loco religioso vinculo religionis obligatus fuerit, recipiatur in aliud cœnobium religiosum, nisi vehementer prælaturque pro hoc fuerit, & deverum habet coordinare vivendi: si autem præpositure redditus non sufficiant ad firmam, querit per fas & nefas unde possit abbati fatisfacere quocumque modo. Quod de cetero ne fiat, abbatibus fub pœna fuspenfionis officii inhibemus.

XVI. *Ut qui abjecti religiosi habitu, in seculo vivit, excommunicetur a fuerdotio interim.*

Quoniam quidam apoftatæ, falutis fuæ immemores, abjecto Dei timore, de ordine fuo egredi fine licentia prælatorum fuorum, & in seculo conversari, quia in ordine non valent, non verentur. Præcipimus ut quotiens hæc ad notitiam prælatum pervenerit, ubicunque inveuerint tales, dummodo de veritate canonice conftiterit, a faceiidotibus locorum excommunicentur, & tanquam excommunicati evitentur.

XVII. *De excommunicatis, vel interdictis, religionem ingredientibus.*

Inter cetera de ingreffuris religionem præcipimus, quod si fint excommunicati, vel interdicti, vel aliqua irregularitate, vel obligatione aliqua præpediti, id prius abbati indicent; & si eft casus de quo ab eo absolvi poffint, primo absolvantur: fin autem, ad majorem absolvendi remittantur. Et fi per negligentiam vel ignorantiam recepti fuerint tales, & poftea per confeffionem vel alio modo abbati de veritate conftiterit, absolvantur ab abbate: et quem quod celaverint, gravis eis penitentia injungatur. Et fi-

lis est casus de quo absolvi non possint ab abbate A abbas bona fide, apud eum qui habet potestatem absolvendi, procuret beneficium absolutionis.

XVIII. *Ne monachi per ecclesias singuli* *ponantur.*

Cum in Concilio Lateranensi * conster esse statutum ne monachi per villas & oppida, seu etiam ecclesias parochiales singuli ponantur, & ne soli inter homines seculares spiritualium hostium conflictum expectent: præcipimus ut nullus tam reverendi Concilii statutum in hoc casu transgredi præsumat. Quod si per negligentiam abbatis vel alterius prælati fuerit attentatum, per sollicitudinem diœcesani Episcopi quamocius emendetur.

XIX. *Ne quis duas præbendas vel obedientias* *usurpet.*

Cum singulos prælatos locis quibus præsunt debitam oportaat vigilantiam & sollicitudinem impendere, quod etiam circa regulares in Concilio Lateranensi est statutum: grave nimis est & indecens quod quidam religiosi duas prioratus vel obedientias sibi præsumant usurpare, quibus tuendis munus patres fuerat, ne dum ad utramque sufficiant, neutram bene peragant. Unde statuimus ut si qua contra hoc venire præsumpserit, in condemnationem suæ cupiditatis, utroque privetur ipso jure.

XX. *Clerici, vel monachi, qui conjurationem* *fecerint, gradus suos amittant.*

A longe retroacti temporis fuit & statutum in Concilio Chalcedonensi, * quod unum est de quatuor principalibus, ut clerici, sive monachi, quicumque conjurationes * sive conspirationes, publicis etiam legibus inhibitas, incurrerint, cadant a proprio gradu. Et nos facti Concilii vestigia sequentes, idipsum maxime de religiosis qui fecisse partes & conspirationes in capitulis, vel pro privato, vel contra prælatum, vel quocumque private commodo, decernimus observandum.

XXI. *De religiosa advocationum exercenda.*

Si quis religiosorum advocationis officio zelo cupiditatis ductus fuerit in causa ad domum suam, vel ad aliam religiosam non pertinente, & maxime sine licentia sui abbatis: ipso jure perpetuum sibi silentium feiat impositum.

XXII. *Ut regulares, qui extra causam jurisprudentiæ & medicinæ dant operam, nisi infra duos menses feriendo, fiat excommunicati.*

Cum quidam * religiosorum, ut verbis Concilii Lateranensis * utatur, sub obtentu † languentium confulendi corporibus, & ecclesiasticis negotiis fideliter pertractandis, ad leges mundanas legendas, vel physicas confectiones ponderandas, & de claustris fuis exire non formident, & eo ipso deficiunt interioribus, quod foris quærunt in exterioribus alitis providere. Ipsius Concilii vestigiis inhærentes, præcipimus ut nisi † per duos menses ad claustrum fuum redierint; non obstante abbatis licentia, quam dare non potuit, sicut excommunicati ab omnibus evitentur, & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, audiantur.

XXIII. *Ne bini jaceant in lectis.*

In contemptum regulæ B. Benedicti, seu B. Augustini, nullatenus est permittendum ab abbate quod monachi, vel canonici regulares, bini jacent in uno lecto, sed singuli in suis lectis, vestiti juxta statutum ordinis.

XXIV. *De incontinentia contra naturam.*

Cum etiam de clericis secularibus, qui laborant incontinentia contra naturam, *propter quam ira* *Dei venit in filios diffidentiæ*, & quinque civitates igne combustæ, ficut statutum est in Concilio Lateranensi, * ut si deprehensi fuerint, dejiciantur * Nicæn. c. Clero, vel ad agendam pœnitentiam detrudantur in monasteria: multo magis inter viros religiosos, qui sunt inter perfectionis aggressi, hanc pœnam fevertissem decernimus observandam.

XXV. *Ut numerus monachorum non minuatur.*

Cum cultum Dei non oporteat minuere, sed ad imitationem beati David pro viribus adaugere: indignum nimis est quod in quibusdam prioratibus numerus monachorum ibidem deservientium diminuatur, vel abbreviatur, cum ipsæ fundatores ecclesiæ non sit diminutæ. Inde statuimus, ut si abbates vel priores hoc facere præsumpserint: per sollicitudinem diœcesani Episcopi numerus monachorum ibidem Deo defervientium reflauretur.

XXVI. *Ne religiosi juramentum faciant* *de non commodandis libris.*

Interdicimus inter alia viris religiosis ne exaltant juramentum de non commodandis libris indigentibus, cum commodare inter præcipua opera reputetur misericordiæ. Quocirca, sibi hoc cautum esse diligenti, alia ad opus fraternum in domo retinenatur, alii secundum providentiam abbatis, cum indemnitate domus, indigentibus commodentur: & amodo nullus liber sub anathemate teneatur, & omnes a præsidio anathemate absolvimus.

XXVII. *Ut qui fedliones movent ut mittantur in cellas, ardius in claustro permaneant.*

De perturbationibus pacis in claustro, quorum quidam dicuntur movere fedliones ut mittantur ad cellas: id conflituimus ut si abbati innotuerit ex 8 prava eorum confuetudine, vel alio modo, eos hoc vitio laborare, diutius & arctius in claustro remaneant, ne ex fraude videatur commodum reportare.

XXVIII. *Quod qui merces suas vendunt ad termi-* *num, & carius propter ipsum terminum,* *usurariorum culpa obligentur.*

Omnes tam seculares quam regulares, sive clericos, sive laicos, qui merces suas vendunt ad terminos, ut propter ipsos terminos carius vendant, tam culpa quam pœna usurariorum apud Deum & homines decernimus obligatos.

XXIX. *Ne clericis vel laicis liceat præ-* *ceptum tenere ad vitam.*

Prioratus autem nullis clerico vel laico liceat ad vitam tam tenere: nec in fraudem hujus conflitutionis aliquid fiat, præcipue cum dicat apostolus, *Abstinni specie mali abstinete vos*: & in clerico, b tumpas quælibet reputari debeat: & nisi cauſa meliorationis, vel pro urgente debito, cum conſenſu diœcesani Episcopi contrahatur: laicis vero nullo modo dentur.

XXX. *Ne ab ingreſſuris claustrum paſtus vel veſti-* *menta exigantur.*

Præcipimus etiam sub pœna suspensionis ac ab ingressuris claustrum vel pastus vel vestimentum, neque denarii, nec aliud, in fraudem prædictorum exigatur, ita quod nullo modo propter hoc repellantur.

Anno Christi 1214.

Anno Christi 1215.

Anno Christi 1214.

Anno Christi 1214.

MONITUM.

Hic in editione Bullarii pars tertia, de monialibus. Sed ad folium Mſs. codicis ſequentia una ſerie exhibemus: & de folio duas non ad moniales ſolum, ſed etiam ad monachos & abbates ſpectant.

XXXI. *Ne circa moniales verſentur clerici, vel ſer-* *vientes ſuſpecti, vel alii.*

Quanto infirmior eſt ſexus muliebris, tanto monialium prælatos circa earum cuſtodiam decet adhibere ſollicitudinem & cautelam. Unde conſtitutimus & diffinimus præcipimus quod Epiſcopi diligenter inveſtigent, & procurent ne circa moniales tales clerici ſervientes converſentur, qui merito debeant haberi ſuſpecti, & non patiantur clericos a tales ſeculares cum juvenibus in monaſterio vel in claustris, vel officiis, & maxime in locis ſuſpe- c. 6. tit. 33. ctis, inanes habere conſabulationes: *conſuetudines* lib. 3. *enim bonos mores colloquia prava*. Sed nec earum præſentes & familiares habeant ad eas ſecretum acceſſum ſine teſtimonio ſeniorum & omni ſuſpicione carentium multorum: qui enim cum parentibus? eorum ſunt, parentes earum forte non ſunt.

XXXII. *Ut ſingulæ jaceant in lectis.*

Singulæ jaceant in lectis ſuis, non bine.

XXXIII. *Ne egrediantur ad viſitandos parentes* *niſi cum cuſtodibus bonis teſtimonii, & ad* *breve tempus.*

Quod ſi quando exierint, abbatiſſæ vel prioriſſæ, juſta cauſa interveniente, exirinte de claustris ad viſitandos parentes ſuos, ſine cuſtodibus boni teſtimonii non educantur; & infra breve tempus ad claustrum ſuum redeant, nec in loculo diu- Exit. 13. tit. 2. tius converſentur. *Quicunque picem tangit, coinqui-* *nabitur ab ea.*

XXXIV. *Chorasi ne ducant; quod ne* *ſeculariba quidem liceat.*

Chorales in claustro nullatenus ducant, ſed nec alio loco. Nec etiam ſeculariba liceat credimus, teſte Gregorio, *Melius eſt in die Dominico terram a-* *rare, vel fodere, quam choreas ducere.*

XXXV. *De vitis & honeſtate, ac pauperate* *monialium.*

Quocunque dicta fuerit monachis, de habitu & geſtu honeſto, de indumentis & calciamentis & cooperturiis religioni congruentibus, de non habendis propriis; de monialibus ſecundum ſtatutum ordinis dicta intelligantur.

XXXVI. *Ut de bonis Monaſterii in communi ſit* *neceſſaria miniſtretur.*

Illud autem indigne judicamus ut propter victum ſingulis modos tumma pecuniæ, & adeo inſufficiens, ut aliunde cogantur, & forte exignominioſa negotiatione, neceſſaria mendicare. Quare patres volumus & præcipiendo mandamus, ut de bonis monaſterii ſecundum facultatem exigentiam, eis in communi neceſſaria miniſtrentur. Si enim faculteres eccleſiæ ad hoc non ſufficiant, numerus ibidem Deo ſervientium per epiſcopalem ſollicitudinem ad eam mediocritatem reducatur, ut ibi remanentes poſſint vivere de communi.

XXXVII. *Ut conſeſſarius ſit providendus diſcretus & honeſt.*

Inter cetera autem illud omittendum non eſt, quod abbatiſſæ & capellani earum b (qui forte ſecretorum malorum conſciſ ſunt) prohibent ipſis a monialibus ne alii quam ipſis confiteantur, ne ſi forte venerint peccata eorum in notitiam bonorum facerdotum, debita ultione pleantur. Cum autem dicat Auguſtinus: Qui vult confiteri peccata ſua, quærat facerdotem qui ſcit ligare & ſolvere, & talem coram quo magis erubeſcat: nam ipſa erubeſcentia maxima pars eſt pœnitentiæ: ne cum negligens circa fe exiſtent, negligatur abeo qui miſericordiæ operatur. & monui ne ampliu in lapſu eadant. Ideo diſtricte præcipimus, ſub divini attestatione judicii ut Epiſcopi diligenti curam ſubibeant diligentem de ſalute animarum ipſarum, & confeſſores ipſis provideant diſcretos & honeſtos, & omni exceptione majores, ne ſanguis ipſarum B in die diſtricti judicii de manibus eorum requiratur.

XXXVIII. *Ut abbatiſſæ negligentes puniantur.*

Abbatiſſæ & prioriſſæ, ſi negligentes ſint manifeſte, & nimis remiſſæ circa obſervantiam ordinis, & correctionem ſubditorum & ſubditarum, ab officio ſuſpendantur: & ſi poſt ammonitionem ſuperioris ſe non correxerint, ab officio ſuo penitus deponantur.

XXXIX. *De iis qui manent in domibus leproſorum,* *& hoſpitalibus, ut infirmis & peregrinis* *miniſtrent.*

De domibus leproſorum, & hoſpitalibus infirmorum, & peregrinorum, falubri conſilio ſtatuimus, ut ſi loci ſeculares patiuntur quod ibidem C morantes poſſint competenter vivere de communi, competens ei vivendi regula ſtatuatur, cujus ſubſtantia in tribus articulis maxime continetur; ſcilicet ut proprio renuntient, continentiæ votum emittant, & ſuo prælato ac obedientiam fidelem & devotam promittant, & habitu religioſo, non ſeculari utantur.

XL. *Ne quæ domibus ſervientium facultates pau-* *peribus deputata abſorbeantur; & qui in* *ſervientes non recipiendi.*

Cum autem pauci ſint multis infirmis poſſint competenter miniſtrare, illud maxime indignum eſt, ut numerus fanorum ibidem manentium excedat numerum infirmorum aut peregrinorum: bona enim ſervientium ibi fidelium deputata ſunt, non D ſunt nifus hanorum deputata, ſed pauperum infirmorum. Nec etiam illud præterendum eſt ſub ſilentio, quod quidam ſani, viri & mulieres matrimonio copulati, quandoque tranſeuntes ſe ad tales domos, ut ſub obtentu religionis pollint jurisdictionem & poteſtatem eidem ſeculorum dominorum: qui tamen in domo religionis manentes, non minus, imo magis ſeculariter & delicate vivunt, & operibus carnis vacant quam umquam vacare conſueverant. Unde ſtatuimus ut in habitu religioſo ingredientes, vel de domibus eiiciantur: ita tamen quod bona domui collata ſecum non aſportent, ne de fraude ſua videantur commodum reportare.

XLI. *De abbatiſſis negligentibus ſuper conſan-* *tiam; & ne ſint judices, &c.*

Conſtituimus ut abbates, & priores, & præpoſiti religioſorum, ſi fuerint negligentes, & manifeſte remiſſi circa obſervantiam ordinis, & correctionem ſubditorum, non promoveantur ad dignitates ſeu majora officia. Et non ſint judices, vel advocati, vel teſtes, vel aſſeſſores, vel ad alia publica officia admittantur. Et ſi poſt ammonitionem majoris ſe non correxerint, ab officio abbatis, vel prioris, vel præpoſituræ, deponantur.

XLII.

a Edit. mendose, *cujusratationum vel conspiratiorum cujusmodi... inhibitum.*
b Edit. *propriam.* c Edit. *regulariam.*
d Edit. add. *neque peritiam & medicina dant operam.*
e Edit. *infra duorum mensium spatium.*
f Edit. *ex praesumpsit.*
g Edit. mendose, *temporis. quafius.*

a Edit. *clericos seculares.* b Edit. deficit sequentia verba.

ANNO CHRISTI 1210.

XLII. *De iisdem, si vitam reprobam duxerint.*

Si vitam manifeste reprobam duxerint, idem statuimus observandum.

XLIII. *De iisdem si excedant in equitaturis & luminibus; & ne habeant in familia vel societate juvenes lascivos.*

Idem etiam constituimus, si habeant dextrarios, & equitaverint manifeste, & in numero equitaturarum excedant conducentibus secundum facultates & dignitatem monasterii fuit: * & si etiam manifeste & frequenter excedant in luminibus. Et si evidenter juvenes nimis lascivos & luxuriosos in familia sua five in societate sua habeant manifeste & confuetudinarie: idem statuimus.

XLIV. *Ne bona ecclesiæ sua dent cognatis.*

Idem constituimus, si dederint cognatis sua bona ecclesiæ, nisi pauperibus, vel contra hæc aliquid in fraudem fecerint, nisi forsitan aliquando & raro, & moderate secundum facultates monasterii dederint, ita quod non redundaret in gravamen ecclesiæ: prohibitionibus adjungentes quod non faciant. Sub eadem pœna interdicimus ne de propriietate ecclesiæ roddicum vel provectum alligenti cognatis.

XLV. *Ne juvenculæ, vel suspectæ mulieres recipiantur in domibus religiosorum.*

Insuper constituimus, ut non recipiantur juvenculæ, vel mulieres suspectæ in domibus religiosorum virorum, nisi habeant separatas mansiones, & remotas a viris: si contra fecerint, coercentur per Episcopos locorum.

XLVI. *Ut non amoveant priores procognatis collocandis.*

Etiam non amoveant priores vel obedientiarios pro consanguinitis illuc introducendis nisi pro manifesta utilitate ecclesiæ: pro modo tamen & modo.

Si contra fecerint, eidem pœnæ subjaceant.

XLVII. *Ut obedientiarii, priores, & etiam abbas, rationes reddant, faciendo hoc in anno.*

Et ut ad minus bis in anno, * certis ad hoc statutis temporibus, omnes obedientiarii, & priores super receptis & expensis reddant rationem abbati; & abbas nihilominus utrobique adhibitis fidelioribus & discretioribus fratribus septem ad minus, a majori parte capituli electis. Quod si non fecerint, ab administratione sint suspensi: & si suspensi administraverint, per Superiores deponantur.

XLVIII. *Ne abbates, vel priores magna negotia contrahant; & magnam pecuniæ summam mutuo accipiant, sine consilio fratrum.*

Interdicimus ut abbates & priores non contrahent majora negotia, nec magnam pecuniæ summam mutuo accipiant, sine consilio habito cum senioribus ad minus septem, ad hoc per capitulum, vel majorem partem capituli electis. Si contra fecerint: sicut in præmisso capitulo punitantur.

XLIX. *Ne fiat immisericordia & penitentibus.*

Moneantur etiam, & in virtute obedientiæ precipiatur eis, ne sint immisericordes erratibus pœnitentibus, & in humilitate reverti volentibus, salva ordinis disciplina: nec onera improbabilia imponant debilibus.

L. *Ne vendantur obedientia, vel ex pacto ad vitam conferantur.*

Ne ut abbatiæ, & priores, & capitula, non vendant, vel conferant obedientias fratribus, vel aliis, hoc expresso quod ad vitam suam debeant tenere. Quod si fecerint: proximæ promissam pœnam sustineant.

LI. *Non sinant aliquos in villis, vel cellis inordinate vivere.*

Item, ne abbates, vel priores sustineant morari aliquos in villis, vel obedientiis inordinate, ut obliviscantur ordinis sui, vel deficiant, nisi pro debilitate, vel aliqua causa manifesta. Quod si fecerint, per superiorem emendentur.

LII. *De his qui proponunt aliquid in capitulo ad corruptionem domus.*

Item, ne abbates & priores, inconsulto capitulo, vel majori parte capituli, sustineant committari, vel aliquid faciant vel dimittant contra justum qui propofuerit aliquid in capitulo de his quæ pertinent ad correctionem domus, vel * reformationem: si contra fecerint, eorum saltum irritum fit, & nihilominus per superiores puniantur.

LIII. *Ne in cameris suis inordinate commedant.*

Prohibemus ne in cameris inordinate, vel temporibus indebitis comedant, nisi manifeste & justa causa intervenerit. Si contra fecerint, publice imponatur eis pœnitentia in capitulo, ita ut pœna abstinentiæ respondeat hujus trangressionis excessui.

LIV. *Ne quis exeat causa eundi ad scholas, sed in claustro addifcat.*

Prohibemus etiam, ne quisquam, postquam claustrum intravit causa religionis, exeat causa eundi ad scholas, sed in claustro, si voluerit, addiscat. Et qui modo sunt in scholis, intra duos menses ad claustrum redeant.

LV. *Ne capellanos habeant minus religiosos.*

Moneantur etiam in virtute obedientiæ, ne capellanos, seu minus religiosos, vel * secretarios minus maturos ætate vel moribus, secum habeant.

STATUTORUM CONCILII ROTOMAGENSIS

PARS TERTIA.

AD ARCHIEPISCOPUM ET EPISCOPOS.

POst tractatum habitum de clericis, & viris religiosis, ad eos qui locum excellentem, & dignitatis obtinent spicem, & per quos structum templi dominici roboratur, & quasi per tecti cacumina a noxiis defenditur, nos transferamus: qui ornatu morum ceteris præcellere debent, licet preeminent dignitate.

TITULI CAPITUM.

1. *De vita & honestate prælatorum.*
2. *Ne in lectis audiant matutinas, &c.*
3. *Ut in magnis solemnitatibus celebrent, prædicent, vel faciant prædicari.*
4. *Ne sint venatores: pelliceas pretiosis non utantur, aleæ abstineant.*
5. *In mensa eorum sacra lectio fiat: & quæ ibi vitanda.*
6. *Ut habeant provisos elemosynarios: sint hospitales: pauperes audiant: confessionibus audientiæ vacent: ipsi confiteantur.*
7. *Ut resideant in ecclesiis: maxime in solemnitatibus, & in Quadragesima.*

8. *Ut*

a Edit. hæc desunt.
b Edit. & suppellex.
c Edit. add. & pauperibus.
d Edit. vel priorum.
e Edit. mendole, cunctis.
f Edit. facies.

ANNO CHRISTI 1210.

8. *Ut professionem in conferatione saltum bis in anno legi faciant.*
9. *Quales in evestionibus & procurationibus esse debeant.*
10. *Quales sosint, & qualem familiam habere.*
11. *Quales eorum ministri esse debeant, & quales officiales.*
12. *Ne sint famosiati.*
13. *Ne pecuniam accipiant pro fcille, & aliis quæ enumerantur.*
14. *In concedendis beneficiis, in ferendis censuris & quibusdam aliis, quales esse debeant.*
15. *De monomachiis, & judiciis peregrinis.*
16. *Ut a fistis fallorum abstineant.*
17. *Superfluæ & regulariter fortiæ inhibentur.*
18. *Ut Synodum quotannis celebrent: dent sacramentum confirmationis: excessus subditorum corrigant.*
19. *Chorea mulierum in cœmeteriis: opera servilia diebus dominicis: & illicita matrimonia, ne permittant.*
20. *Ut rapacem non sustineant infirmari.*
21. *Ut fingulorum nec nominandum exhorpent.*
22. *Quomodo puniendi qui illud admiserint, vel qui in eo corrigendo negligentes fuerint.*

CAPITULA EX MS. ADDITA.

23. *De candelis pro perfone non dandis.*
24. *De non præfentandis ad ecclefias infra viginti quatuor annos.*
25. *Taxatio vicariorum.*
26. *Ut vicarii duodecim libras fupplecantur ab his qui decimas poffident.*
27. *Si non in propria perfona deferuiant, vicarius conftituere teneantur.*
28. *Si decedat vicarius vivente perfona, non requiratur patroni affenfus.*
29. *Præfentati non præfent juramentum patronis præjudicium ab Epifcopo furint inflicti.*
30. *Ne decima laica tradatur ad firmam.*
31. *Libros & ornamenta ecclefiis qui conferant.*
32. *De laicis qui impedimt jurifdictionem ecclefiafticam.*
33. *Clerici, vel monachi, rebus fuis fpoliati, ad laicos judices recurrere minime compellantur.*
34. *Ne res ab ecclefiis per triginta vel quadraginta annos poffeffa, ad laicos reos poffcantur.*
35. *Idem ferватur de legatis.*
36. *De teftamentis affumariorum, ut fi pœnitentiæ, & fatisfecerint ante mortem, teneantur.*

CAPUT I.

De vita & honeftate prælatorum.

SAtulgur ergo ut prælati habeant coronas fufficienter latas, & tonfura eorum fit cebicularis rotunda: fic mitre refpondeat, ut capilli eam inde center non excedant. Et ut habeant habitum regulatem in longitudine, latitudine, & colore. Geftus eorum fit in facie maturet, in incessu temperatus, in verbis modeftus. Ut jaramentia terribilia & turpia non folum in ufu non habeant, immo nec coram fe fieri fuffineant, quia multum per hoc eorum auctoritas deformatur.

II. *Ne in lectis audiant matutinas, &c.*

Statuimus, etiam ne, dum fuerint fani & indemnes, in lectis jacentes audiant matutinas: & ne, dum coram eis officia divina celebrantur, in

a Edit. Pellisa etiam... in pallis non utantur: pelles quoque de erminiis, &c. Sic fuppletur lacuna.
b Edit. add. & indecentibus.
c Edit. omittit mendole, &c.

fecularibus negotiis, & confabulationibus occupentur.

III. *Ut in magnis folemnitatibus celebrent, prædicent, vel faciant prædicari.*

Statuimus etiam, ut in magnis folemnitatibus ipfi per fe divina officia celebrent, & verbum Dei prædicent, vel faltem faciant prædicari.

IV. *Ne fint venatores: pelliceis pretiofis non utantur: aleæ abftineant.*

Prohibemus etiam ne venatione filvatica, five aucupio, vel auccllatione in propriis perfonis utantur. * Pelles quoque de hermineis caudatis omnibus perfonis eccleſiaſticis prohibemus: pelliibus etiam variis in palliis non utantur. Omnes ludos ad talos, & ad aleas, firmiter inhibemus.

V. *Ut in menſa eorum fiat ſacra lectio: & quæ ibi vitanda.*

Statuimus etiam in menſa, faltem in principio & in fine, facra lectio recitetur: & in menſa luſtriones, vel mimos, nec rotum inſtrumenta audiant.

VI. *Ut habeant provifos elemoſynarios: ſint hoſpitales: pauperes audiant: confeſſionibus audientiæ vacent: ipſi confiteantur.*

Statuimus etiam ut ſingulis prælatis provideas de honeſtos elemoſinariosbabeant. Ipſi præſint juxta Apoſtolum hoſpitales fine. Et ut horis competentibus, ad juſtitiam exhibendam, & audiendos pauperes, poſitice & prælentes. In propriis perſonis frequenter interſint confeſſionibus audiendi & pœnitentiis injungendis. Ipſi etiam per diſcretos confeſſores propias peccatrices frequenter obducant.

VII. *Ut reſideant in eccleſiis: maxime in ſolemnitatibus, & in Quadrageſima.*

In eccleſiis etiam cathedralibus frequenter reſidentes eſſe procurent; præſertim in majoribus ſolemnitatibus & tempore quadrageſimali.

VIII. *Ut profeſſionem in conſeratione ſaltum bis in anno legi faciant.*

Statuimus etiam ut formam profeſſionis quam in ſua conſecratione fecerunt, ſaltem bis in anno, ſcilicet ſeniel in Synodo, & ſemel in capitulo legi faciant de publice & diligenter.

IX. *Quales in eveſtionibus, & procurationibus eſſe debeant.*

Superfluitates licentiam fecerunt, & præcipue eveſtionum, caveant quando procurationes recipiunt, ne ſibi ſubditos gravent: ne in propriis expenſis parci ſint, & in alienis prodigi.

X. *Quales habeant ſocios & qualem familiam.*

Statuimus etiam ut habeant prælati ſocios integræ opinionis & fame, habitu compoſitos, ætate grandiores, fide claros, & ſcientia competentius eruditos, & cubicularios honeſtos, qui juxta canones ſint teſtes vitæ eorum, & ſuorum conſcii ſecretorum. Familiam habeant humilem, non ſuperfluam, ſed moderatam: nec exaſtiones faciant indebitas: his qui debent Epiſcopos vel dominos ſuos procurare.

XI. *Quales eorum miniſtri eſſe debeant, quales officiales.*

Camerarius, * paſcetarius, cocus, marſcallus, janitor, ſenefcallus, vel eorum ſervientes, pecuniam, vel alium rem quam ſolent percipere quasi pro conſuetudine inhoneſte non exterquerant: nec ſtultos, vel infatuatos ſecum habeant; qui * in ebulam & derifum populi, eos ad ſtilum moveant vel cachinnum. Janitores liberales & diſcretos habeant, & non venaliter pro loco & tempore recipiant

ANNO CHRISTI 1216.

piant recipiendos; & præcipue ab ordinandis nihil prorsus accipiant vel exigant. Officiales fideles habeant & prudentes, fine personarum acceptione gratis juſtitiam exhibentes.

XII. *Ne ſint ſimoniaci.*

Quandoquidem gratia, ſi non gratis datur, gratia non eſt, ſimoniam generaliter & uniformiter prohibemus: videlicet in ordinatione clericorum, & beneficiorum collatione, in ecclesiarum dedicatione, virginum benedictione, in illicita fervientium, ſive creditorum, vel quorumcumque remunerazione in ſpiritualibus pro ſervitio temporali, & in aliis variis articulis nimiae: ſalvis honeſtis & licitis conſuetudinibus eccleſiarum praelatur.

XIII. *Ne peccantes assipiant pro ſigillo, & aliis quae cauinerantur.*

Prohibemus etiam ne praelati, vel eorum miniſtri, ratione ſigilli aliquid exigant pro juſtitia ſimplici faciendâ, neque pro exhibendâ, vel accelerandâ: neque pro redemptione pœnitentiarum, quæ eis ratione viſitationis debetur, aliquid exigant, ubi neque per ſe neque per alios viſitationes faciunt. Neque debendos excommunicatos, in quibus pœnitentiæ ſigna non apparuerunt, pro pecunia abſolvant vel ſuſpendant. Et ne cum fœcatiis, ſacerdotibus, vel clericis pecunialiter componant: ne beneficiatis ordinandis, propter pecuniam quominus ordinentur indulgeant.

XIV. *In concordandis beneficiis, in feendis cenſuris, & in aliis quibuſdam quæ ſæpe delinant.*

Statuimus etiam ne beneficia eccleſiaſtica, vel dignitates, vel curæ animarum, minoribus vel indignis conferantur contra ſacros ordines. Et ne præcipitanter excommunicent, interdicant, vel ſuſpendant, vel ſententient, vel relaxent: & ne ab excommunicatis pœna tantum pecuniaria exigatur, nulla pœna ſpiritualis inflicta: & ne quid exigatur pro redemptione cedibrum, quæ debent per tres dies ſolemnes fieri ante depoſitionem: & ne quis ad beneficium non vocans inſtalletur: & clerici, qui minus noti fuerint in literatura vel moribus, ſine examinatione ad ſacros ordines ſubſumentur.

XV. *De monomachiis, & judiciis perigrinis.*

Ne monomachia, vel judicia peregrina, in ſacris locis, vel in Epiſcoporum fiant præſentia.

XVI. *Ut a feſtis foliorum abſtineant.*

A feſtis foliorum [b] ne accipiatur baculus, omnino abſtineant.

XVII. *Superdictis regularibus fortius inhibentur.*

Item monachis fortius & monialibus prohibemus prædicta.

XVIII. *Ut ſynodum quot annis celebrent: dent ſacramentum Confirmationis: exceſſus ſubditorum corrigant.*

Statuimus etiam ut in ſingulis Epiſcopatibus ſaltem ſemel in anno ſynodum celebrent. Pro loco & tempore ſint Epiſcopi parati ad ſacramentum Confirmationis liberaliter indigentibus [c] impendendum. Et ut exceſſus ſubditorum ſuorum, canonicorum, clericorum, & religioſorum virorum, nullius odio, gratia, vel timore diſſimulent: & ſi ſe non correxerint, nullatenus patiantur tranſire impunitos.

XIX. *Chorea mulierum in cœmeteriis: opera ſervilia diebus dominicis: & illicita matrimonia, ne permittant.*

Prohibemus etiam ne choreas mulierum incœmeteriis, vel locis ſacris, obtentu alicujus conſuetudinis deduci permittant. Nec ſuſtineant opera ſervilia, vel fabrilia, licut arantium opera, & ſimilia, quæ & ipſis fieri inhibemus interdictionis diebus dominicis exercari. Et ne ullo modo permittant illicita matrimonia contrahi, & maxime in gradibus a canonibus interdictis.

XX. *Ut teſtamenta non ſuffocentur informari.*

Statuimus etiam ut legitima teſtandi matrimonium, & voluntates ultimas defunctorum, nullo modo ſuffocentur informari.

XXI. *Ut flagitium non nominandum exſtirpent.*

Inſuper ſtatutimus illud ſpeciliter de diſtrictu, ne non nominandum flagitium, quod ſummi principis nomentam falſificat, & naturam reverentiam exhonorat: ad quod exſtirpandum etiam juraſtivilia & leges infurgere, & jura jubentur armari; ut rei tanti ſceleris, ultore gladio feriantur: & quanto ſceleratius eſt peccatum, tanto diſtrictius ſub virtute Spiritus ſancti præcipimus praelatis ne illud alicubi pullulare faſtitinent, ſed ubicumque deprehenderint, eveſſant, diſtruant, & exſtirpent.

XXII. *Quomodo puniendi, qui illud admiſerint, vel qui in eo corrigendo negligentes fuerint.*

Ex auctoritate Dei Patris & Filii & Spiritus ſancti, & Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium ſanctorum Dei, & præſentis Concilii, ſtatuimus ut omnes qui de cetero [d] a clericali ſunt ordine ſuperiore cum commiſſe deprehenſi fuerint; ſecundum Lateranenſe Concilium puniantur. Et ſecundum conventualium eccleſiarum in hujuſmodi deprehenſi fuerint; & deinde ſic ſimilium in eorum correctione negligentes extiterint per Epiſcopos locorum [e] acriter puniantur. Quod ſi [f] infames fuerint, canonica eis purgatio indicatur. [g] in qua ſi defecerint, ab officio & beneficio ſuſpendantur. Hoc autem ſub pœna ſuſpenſionis præcipimus.

Hic deficiunt edicta Lobbacen. In Mſ. qua ſequuntur, conſequenter & extera ferie exhibentur.

XXIII. *De candelis pro perſona non dandis.*

Auditimus quod in eccleſiis perſonis de dubitis candelis, quandoque de tribus imperatur. Ideo conſtituimus ut hujuſmodi perſonæ collatur, & de cetero non fiant.

XXIV. *De non præſentandis ad eccleſias infra viginti quatuor annos.*

Item inhibemus ne abbates, priores, milites, & alii patroni eccleſiarum, aliquem clericum præſentent ad eccleſias qui non habeat viginti quatuor annos ad minus, vel clericus, & qui ad recipiendum non fint idonei. Et ſi de cetero tales qui minoris ſunt ætatis in præſentando præſentaverint, elapſis tribus menſibus, ad Archiepiſcopum vel Epiſcopum loci pertinet inſtitutio: ſalvo jure præſentandi prædictis patronis in poſterum reſervato. Præterea vero nullo modo recipiant ad ordinandum aut teſtimonium nili tales in propriis perſonis deſerviant; & ſi presbyteri non ſint, ato vel ſint aut valeant in presbyteros ordinari.

XXV. *Taxatio Vicariorum.*

Conſtituimus inſuper ut Vicariæ ſint duodecim librarum ad minus, ſi tantæ ſuerint eccleſiæ facultates. Et ſi minoris pretii fuerint eccleſiæ facultates, eccleſia non conſervatur aliqui, niſi in propria perſona deſervire. Si ſi eſt collata fuerit, & deſervire noluerit cum poſſit, ſuperatur ab eo, & alii conferatur. Si autem aliquis habuerit eccleſiam, que non valeat nili duodecim libras: tile qui eam poſſidet, aut deſerviat in propria perſona; aut ſi noluerit, duodecim libræ ad minus annui redditus curentis monetæ per Archiepiſcopum vel Epiſcopum loci vicario conſtituantur.

XXVI. *Ut Vicario duodecim libræ ſoppleantur ab iis qui decimas poſſident.*

Item præcipimus quod abbates, priores, & abbatiſſæ, vel alii qui decimas poſſident in eccleſiis, B vel alias obventiones, ſuppleant defectum vicariorum uſque ad duodecim libras.

XXVII. *Si non ſic propria perſona ſervient, vicarios conſtituere teneantur.*

Item præcipimus quod abbates, priores, & canonici, conſtituant perpetuos vicarios; & alii ſimiliter qui in propriis perſonis noluerint, vel non potuerint deſervire.

XXVIII. *Si decedat vicarius vivente perſona, non ſuccedat filius patroni.*

Item conſtituimus quod ſi decedat vicarius vivente perſona, non repatur patronus alienus ſuccedere ordinatione vicarii.

XXIX. *Ut ſolvente & non præſente juramentum Patroni præſtetur ab Epiſcopo fuerint inſtituti.*

Legationis qua fungimur auctoritate diſtricte præcipimus abbatibus, prioribus, & aliis eccleſiaſticis perſonis ne recipiant juramenta a clericis præſentandis, donec ab ordinario fuerint inſtituti: & ſi ante acceperint præſtita juramenta; clerici, qui hæc fecerint, de cetero non inſtituantur in eccleſiis ad quas fuerint præſentati vel præſentandi.

XXX. *Ne decima laicis tradatur ad firmam.*

Prohibemus abbatibus, prioribus, & aliis eccleſiaſticis perſonis, ne decimas vel oblationes eccleſiarum laicis ad firmam committant.

XXXI. *Libros & ornamenta eccleſiæ qui conſtruunt.*

Volumus & præcipimus quod abbates, priores, & aliæ eccleſiaſtice perſonæ, auctoritate noſtra cogantur, ſi neceſſe fuerit, ad ſupplendos defectus librorum & ornamentorum in eccleſiis.

XXXII. *De laicis qui impedinent juriſdictionem eccleſiaſticam.*

Item audivimus quod quidam laici impediunt Epiſcopos & officiales eorum ne teneant curſus ſuper tranſgreſſione fidei vel juramenti, in rebus mobilibus vel immobilibus, & cauſas etiam ſuperiorum; & capiunt, vel etiam capi faciunt ſuper his in foro eccleſiaſtico conquerentes. Quod de cetero fieri auctoritate qua fungimur inhibemus: Epiſcopis ipſis auctoritate Dei Patris & Domini Papæ diſtricte præcipientes, ne hoc de cetero fieri patiantur.

XXXIII. *Clerici, vel monachi ne ſua ſpoliati, ad judices laicos recurrere non compellantur.*

Si clericus, vel monachus, ſpoliatus fuerit re ſua vel elemoſyna ſua a laico, recurrere prohibemus ad judices laicos, cum dicitur, Epiſcopus vel officialis tuus inde placitum teneat, quamvis monachus vel clericus ſit paratus in continenti ſpoliationem ſuam probare. Quod ipſis laicis firmiter inhibemus: præcipientes ipſis Epiſcopis, ne hoc fieri ſuſtinenat aliquia ratione.

XXXIV. *Ne res per triginta vel quadraginta annos ab eccleſiis poſſeſſa, contra Laicis recognoſcantur.*

Satis non poſſumus admirari ſuper hoc quod auditimus, quod ſi abbatiæ, vel eccleſiæ poſſedent quidem per triginta vel per triginta annos vel quadraginta, teneas, vel alias poſſeſſiones in elecmoſynam ibi datas: nihilominus volunt quidam laici ſuper his recognitionem tenere, utrum ſit elecmoſyna vel feodum laicorum. Quod a laicis fieri, ſub pœna excommunicationis, & ab Epiſcopis fuſtineri in vietate obedientiæ inhibemus.

XXXV. *Idem ſervetur de legatis.*

Item ſi aliquis faciat legatum intuitu pietatis, poſt mortem ejus tratt legatarium ad curiam laicalem ad recognoſcendum utrum illud ſit feodum, vel elemoſyna, diſtrictius inhibemus.

XXXVI. *De teſtamentis ſiſuarium, & punitorie ante mortem, vel ſuffocatur.*

Si in vita ſua uſurarii, cum teſtimonio Epiſcopi ſui, contriti & ſatisfacientes pro uſuris pro poſſe ſuo, poſſes deceſſerint: teſtamentum iporum præcipimus inviolabiliter obſervari.

CONCILIUM LONDONIENSE,

QUO JOANNES REX ANGLIÆ

Ab interdicto & depoſitione per Nicolaum Tuſculanum epiſcopum & ſedis apoſtolicæ legatum abſolutus eſt anno Domini MCCXIV. tempore Innocentii papæ III.

Cum Joannes rex Anglia Stephanum de Langton. archiepiſcopum Cantuarienſem archiepiſcopum legitime electum nollet ſuſcipere: pontifex Innocentius coram Anglium interdicto ſubjecit, & paulatim regem ſuum gravius fancientem & bona eccleſia invadentem, epiſcopos & clericos relegantem, non tantum non abſolvit, ſed etiam regno Anglia depoſuit, executione Philippo regi Francorum demandata. Exercita oppoſitione, quam rex Anglia conſeripſerat, territus, ad pœnitentiam recipi petivit, deque abſolvi reſtituendis ſpoliatis promiſit. Qua de re cum pontifex Nicolaum Tuſculanum ſedis apoſtolicæ legatum territorem reddidiſſet, eique accipienti & abſolvendi regi formam præſcripſiſſet: Legatus, inquit Matthæus Paris, in urbe Londinenſi apud ſanctum Paulum grande congregavit concilium: ubi congregati archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus, & aliis ad hoc negotium interditi ſpectantibus, propoſuit coram omnibus formam reſtitutionis, ſuper ablatis & damnis a domino papa partibus conſentientibus Romæ providam: præcipiens conſtanter ut certificarent de quantitate ſolutæ pecuniæ epiſcopis & aliis quibuſlibet a miniſtris regis cauſa interditi, quatenus per ſolvendum ſecundum ſuæ quantitatis ratione ad ſolvendum eſſet aret. Probatum eſt igitur ibidem certa computatione, archiepiſcopum & monachos Cantuarienſes, ſimul cum Loudinenſi, Elienſi, Herefordenſi, Bathonienſi, Lincolnienſi, antequam ab exilio in Anglium redirent, per manum Pandulphi duodecim millia marcarum legalium Elterlingorum accepiſſe. Poſt adventum quoque eorum in concilio, ſeptimo Idus Decembris apud Radingum celebrato, quindecim millia marcarum

idem

---

a Edit. mil. ranorer. b Edit. nbi baculus accipitur. Vid. Joan. Abrinc. de officiis eccleſ. pag. 205.
c Edit. minus bene, impenendum. d Edit. a quindecim annis ſupra vale cujuſmodi commiſſe, &c.
e Edit. ordine.
f Edit. mendoſe, inſurnati.
g Edit. indicatur in præſentia epiſcopi, decani & capituli.

ANNO CHRISTI 1214.

iidem episcopi cum monachis supradictis inter se dividenda perceperunt: ita quod tota summa simul conjuncta viginti leporem millium marcarum facit complementum. Residua autem tredecim millium marcarum, quam ad supplementum quadraginta millium marcarum prædictarum solvendæ restant, sub fidejussione Wintoniensis & Norwicensis episcoporum remanserunt, additis literis regis patentibus ad majorem securitatem, juxta quod in literis domini papæ continebatur expressum.

His ita gestis, Nicolaus Tusculanensis episcopus & apostolicæ sedis legatus, in die apostolorum beati Petri & Pauli, in ecclesia cathedrali relaxavit sententiam solemniter interdicti, postquam duraverat annis sex, mensibus tribus, & diebus quatuordecim, ad irretitarabile damnum ecclesiæ, tam in temporalibus quam spiritualibus. Qua relaxatione facta, pulsatum per totam terram, pulsatio, & hymno Te Deum laudamus cantando, exortum est. *Hæc de rebus in Anglia gestis Matthæus Paris.* ANNO CHRISTI 1214.

CONCILIUM APUD MONTEMPESSULANUM

A PETRO BENEVENTANO LEGATO APOSTOLICO CELEBRATUM;

In quo Simoni comiti Montisfortis, dicto Raymundi comitis Tolosani concessa est anno Domini MCCXIV. exeunte.

G. C. Ex histor. Albigensium Petri Vallicernensis monachi, qui cap. 80. celeberrimam & generalissimam concilium vocat. Petri autem authoris contenti, quique illis ipsis rebus interfuit, verba multumsa afferre, quam Storii, ut Bibliæ fecerat.

Cap. 81.

ANno ab incarnatione Domini MCCXIV. in quindena nativitatis Dominicæ, convenerunt apud Montempessulanum archiepiscopi & episcopi vocati a magistro Petro Beneventano apostolicæ sedis legato ad concilium, ut de his, quæ patis erant, & fieri, & fieri legatus secundum prælatorum consilium ordinaret. Convenerunt autem ad illud concilium quinque archiepiscopi, videlicet Narbonensis, Aceitanus, Ebredunensis, Arelatensis, & Auxitanus episcopi XXVIII. plurisque de baronibus terræ ibi affuerunt. *Et infra.* Igitur convenientibus, ut prædictum est, legato, archiepiscopis, & episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis apud Montempessulanum, fecit legatus sermonem in ecclesia B. Virginis Mariæ. Posita vocari in domo in qua manebat, archiepiscopos quinque, & episcopos XXVIII. abbates & alios ecclesiarum prælatos innumerables: quibus in unum congregatis, primo eos allocutus est in hæc verba. Repeto & requiro a vobis, fide obediantiæ Divini judicii, & obedientiæ debitæ, quo fuistis & estis tenemini, ut omni gratia, odio, livore postposito, detis nobis fidele consilium, secundum cognitum vestrum, cui melius & utilius, ad honorem Dei & sanctæ matris ecclesiæ, & pacem terræ, ad expugnandum vel expurgandum hæreticorum concedi & assignari debeat. Et quia, quum comes Tolosanus tenuit, & alia terræ quas occupaverunt exercitus Christianorum crucesignatorum.

Omnes archiepiscopi, & episcopi habuerunt longam & diligentem deliberationem, unusquisque cum abbatibus suæ diœcesis & familiaribus clericis suis. Et quia bonum videbatur & rectum, redegerunt in scriptum: & in hoc tandem omnium & singulorum vota & consilia convenerunt, ut nobilem comitem Montisfortis eligerent in terræ illius principem, & monarchiam. *Et post pauca:* Posthuam ergo archiepiscopi & episcopi elegerunt prænobilem comitem modo quo prædiximus, Montisfortis, & ei consilia & auxilia contulerunt, ut ipse statim posset terram terram eidem comiti. Sed habito super his & literas domini papæ, quas misérat legato, interrogatione, quod legatus non poterat illud facere, nisi per mandatum D. papæ. Et hac de causa, cum ipsi archiepiscopi & episcopi Narbonensis, Arelatensis, Aquensis, Auxitanus, & Ebredunensis, & alii prælati, qui fuerunt apud Montempessulanum, fecit legatus sermonem in ecclesia B. Virginis Mariæ. Posita vocari in domo in qua manebat, archiepiscopos quinque, & episcopos XXVIII. abbates & alios ecclesiarum prælatos innumerables: quibus in unum congregatis, primo eos allocutus est in hæc verba. Repeto & requiro a vobis, fide obediantiæ Divini judicii, & obedientiæ debitæ, quo fuistis & estis tenemini, ut omni gratia, odio, livore postposito, detis nobis fidele consilium, secundum cognitum vestrum, cui melius & utilius, ad honorem Dei & sanctæ matris ecclesiæ, & pacem terræ, ad expugnandum vel expurgandum hæreticorum concedi & assignari debeat. Et quia, quum comes Tolosanus tenuit, & alia terræ quas occupaverunt exercitus Christianorum crucesignatorum.

Et Petri Vallicernensis, & alii.

Et alii.

Et alii.

*Et

ANNO CHRISTI 1216.

29. *Ne religiosi usurarios, excommunicatos, interdictos, ad religionem, seu sepulturam, vel alia sacramenta recipiant.*
30. *Ut pannorum tres fraters in privatibus, qui sufficiunt tribus.*
31. *De privatibus, qui tribus fratribus non sufficiunt.*
32. *De pace servanda.*
33. *De eo qui admonitus a paciariis, justitiam facere noluerit.*
34. *De eo qui pacem fregerit.*
35. *De eo qui violatorem pacis receptaverit.*
36. *De eodem.*
37. *Ut juramentum pacis certis temporibus innovetur.*
38. *Ut a violatore pacis non tantum sacramentum accipiatur, sed pignora, vel propria persona.*
39. *Ut fraternæ pacis utrorumque gladio quæratur.*
40. *De vassallo qui contra dominum rebellaverit.*
41. *Ut violatores pacis diebus dominicis excommunicentur.*
42. *Ut in principio Maii conveniant omnes majores paciariæ.*
43. *Ut nova pedagia non imponantur.*
44. *Qui pedagium recipiunt, faciant vias publicas emendari.*
45. *Ne confraternitæ fiant, nisi de voluntate dominorum locorum, & episcopi.*
46. *Ut fiat in singulis parochiis sacerdotes, qui baptizent eorumque sententiam episcopo, & consulibus, aut dominis, indicent.*

CAPUT I.

I. De vestimentis episcoporum.

Quoniam propter incompositum habitum quorumdam regularium personarum & sæcularium clericorum jam adeo laici scandalizantur, quorum frequenter nobis sunt oblatæ querelæ, quod non solum in reverentia viros ecclesiasticos habere contemnunt, verum etiam ipsos & ecclesias aggravant multipliciter & molestant, non erendentes his clericis magis deferendum esse quam laicis, qui non solum a laicis in habitu & alia conversatione non discrepant, verum in his & aliis se magis exhibent dissoluros: nos volentes prædictorum utilitatibus tam spiritualiter quam temporaliter providere, in synodo præsenti statuimus, quin potius sequentes antiqua statuta canonica, districte jubemus, ut quilibet archiepiscopus vel episcopus talaribus vestimentis & camisia linea super alios pannos extra domum suam, si pedes vadat, semper utatur, & idem observet in domo cum curiam publice cum extraneis tenet. Cblamydem quoque talarem habeat super scapulas confutam more Romano, vel cum laqueis constrictam super pectus: ita ut laquei ante pectus, palmi longitudinem non excedant.

II. De vita & honestate canonicorum, & aliorum qui de beneficio ecclesiastico vivunt.

Nullus canonicus cathedralis vel conventualis ecclesiæ, vel alius clericus de beneficio ecclesiastico vivens, fœmis. vel calcaribus deauratis utatur: nec frequenter curias, vel hospitia, vel colloquia mulierum, quod domuciare vulgariter appellatur: quia ex his soler multa dissolutionis & lascivia materia exoriri;

III. De vestimentis eorumdem,

Nullus clericus cathedralis vel conventualis ecclesiæ, vel alius clericus de beneficio ecclesiastico vivens, indumentis, vel caligis rubeis vel viridis coloris, vel manicis consutitiis, vel capellis ferratis, vel annulo, vel cappa utatur manicata. Archidiaconi vero, decani, cantores, & alii qui in ecclesiis cathedralibus vel conventualibus obtinent personatus, superiorem vestem, sive lanea sit, sive linea, clausam habeat, & talarem. Quod & observari volumus a clericis curam habentibus animarum,

IV. De tonsura sive corona eorumdem,

Statuimus insuper, ut clericus cathedralis vel conventualis ecclesiæ, vel "alterius" qui de beneficio ecclesiastico vivit, talem tonsuram ferat, quæ gradum non habeat, sed dirigatur in gyrum, ita quod capilli qui inter inferiorem & superiorem raduram remanent, propter suam rotunditatem meritio possint dici corona,

V. De clerici usuras non exercent.

Item nullus talis clericus pignora pro mutuo recipiat, ut fructus pignorum lucrisciat: nec alias usuras vel negotiationes exerceat, cum hoc sit in sacris canonibus interdictum,

VI. De clericis non habentibus locum, vel beneficium ecclesiasticum, qui habitum compositum non habent.

Si vero clericus non habens locum, vel beneficium ecclesiasticum, habitum suum usque ad mensem non curaverit reformari: in ecclesia cathedrali lectionem, vel epistolam, vel evangelium solemniter legere non permittatur, nec ei beneficium ecclesiasticum assignetur, donec habitum compositum ferat,

VII. Ne episcopi & clerici aves venatorias habeant aut sectent.

Nec episcopus, nec clericus cathedralis vel conventualis ecclesiæ, vel alius clericus de beneficio ecclesiastico vivens, aves venatorias habeat in propria domo. Et si aliquando exeat cum laicis ad venandum gratia spatiandi, quod raro fieri expedit, propria manu hujusmodi aves non portet.

VIII. Ne laici accipiantur in canonicos, nec ad prædendam,

Districte quoque mandamus, quod in nulla ecclesia laici recipiantur in canonicos & in fratres, nec etiam ad prædendam canonicalem quæ consistit in pane & vino, & quibusdam aliis, cum per hoc ecclesiæ multa damna proveniant.

ANNO CHRISTI 1216.

IX. Ut quicumque suprædicta infra quindecim dies a publicatione contempserit admplere, ab officio beneficioque sit suspensus, & a prelato censura ecclesiastica teneatur.

Quia vero quidam propter divitias, & alii propter nobilitatem, nonnulli propter diuturnum abusum quem ad excusandas excusationes in præsentia allegant, suprædicta corrigere parvipendunt, hactenus tam a nobis quam ab aliis sæpius requisiti: quicumque suprædicta vel eorum aliqua, infra quindecim dies postquam hoc mandatum eidem innotuerit, contempserit adimplere; sciat se, ipso facto, mandatum nostrum implevisse, per nostram sententiam ab officio beneficioque suspensum. Quod & circa illum volumus observare, qui postquam semel mandatum nostrum impleverit, venire præsumpserit contra illud. Is autem qui jurisdictionem ordinariam obtinet super eum, postquam ad notitiam ejus devenerit pertinacia contemptoris, suprædictam sententiam publicet, & eum faciat usq; ad satisfactionem condignam per censuram ecclesiasticam observari.

X. Ut prælato qui omiserit id exequi, aditus ecclesiæ sit interdictus.

Quod si ipse prælatus id omiserit exequi infra octo dies postquam innotuerit ei, ex tunc sibi sciat per sententiam nostram, donec id exequatur, ingressum ecclesiæ interdictum.

XI. Ut episcopi beneficia gratis dent, & personis idoneis, &c.

Ad tollendam quoque detractionis causam & materiam scandali, quod contra archiepiscopos & episcopos quoridie generatur, sub attestatione Divini judicii archiepiscopis & episcopis districte præcipimus, ut beneficia ecclesiastica gratis & liberaliter, & idoneis personis affigant; & in sua familia honestos clericos habeant, ut super honestate sua testimonium ei ferant: nec fcienter excommunicatos, in casu a canonibus non permisso, ad colloquium, vel ad propriam mensam admittant. Ecclesias vero sui episcopatus in evectionum numero contra Lateranenſ. statuta Lateranensis concilii non aggravent; & cum ad eas vadunt, corrigant quæ fuerint corrigenda: nec pecuniam pro procurationis redemptione recipiant, quando eas non visitant.

XII. Ut parochiales ecclesiæ adolescentulis, vel confirmatis in minoribus ordinibus non tradantur.

Rel. x. 3.

Item parochialium ecclesiarum curam adolescentibus, vel in minoribus ordinibus constitutis, contra tenorem Lateranensis concilii non concedant.

XIII. De abbatum, monachorum, & canonicorum regularium disciplina.

Quia vero a nonnullis abbatibus & monachis, necnon & canonicis regularibus, multa fieri didicimus, quæ ab observantia diffonant regularis: præsentium vobis auctoritate mandamus, ut nullus de consensu capituli sui *, & ut melius prospiciat, nisi aliqua forte concurrant quæ in canonibus continentur.

XIV. Ut venationes & negotiationes desistent.

Item eam abbates, quam priores, universi monachi, & canonici regulares, venationes & negotiationes prorsus desistent.

XV. Ut ficus, & alia hujusmodi deauratæ non habeant.

Item fræna, pectoralia, & calcaria deaurata & deargentata non deferant, nec depictis cellis utantur.

XVI. De forma vestimentorum.

Item tunicas non habeant curtas, vel apertas ab anteriori, vel posteriori parte, sed longas & clausas.

XVII. De materia eorumdem.

Item non utantur cappis, tunicis, vel pallis, de aliqua brunetta clara vel nigra, nec etiam flamine forti, feu cuniculis, vel etiam camelotto.

XVIII. Ut proprium non habeant.

Item nullus monachus, vel canonicus regularis proprium habeat, nec etiam de sui abbatis vel prioris licentia, cum ipsis hujusmodi dare licentiam non possint. Quod si aliquam obedientiam de sui majoris præcepto teneant, donec illa fecundum loci consuetudinem expendantur, talis regularis non dicitur propter hoc, proprium retinere. Unde firmiter inhibemus, ut in nullo monasterio, vel canonica regulari, certi reditus deputentur alicui monacho, vel canonico certa pecunia pro vestimentis detur, propter quod aliqua de pereguis ad tempus teneat, quia ex hoc datur materia proprium retinendi. Sed in omni monasterio, vel canonica regulari, certi reditus deputentur, de quibus per manus unius qui eos fideliter colligat, fraternus providetur de vestimentis.

XIX. Ut proprietarii in capitulo excommunicentur.

Item mandamus, ut in quolibet monasterio, vel canonica regulari, diebus Dominicis proprietarii in capitulo excommunicentur.

XX. Ut nullus admittatur cum pacto aliquid dando pro receptione.

Item præcipimus, ut nullus in canonicum vel monachum admittatur, cum aliqua conditione, vel pacto, per quod aliquid debeat pro receptione ejus dari.

XXI. Ut in causis alienis advocati non existant.

Item jubemus, quod nulli monachi, vel canonici regulares, in causis alienis advocati existant: nisi forte aliquis casus gravis ne-

cessitatis, vel magnæ utilitatis occurrat, ob quam ab episcopo qui forte regulari loco præest, vel ab abbate, vel priore, idem heri forte mandetur. Quod si contra hoc fecerint, tam a judice quam a parte tanquam excommunicatus & infamis ab hujusmodi advocatione repellatur omnino.

XXII. Ut quæ in mensa superfluunt, pauperibus tribuantur.

Mandamus insuper, ut ea quæ in mensa monachorum vel canonicorum de' justitiis sunt in pane & vino vel pulmentis superfluunt, nullus de servientibus alicui largiri præsumat, sed universa colligatur ab eo qui curam refectionis habet, & juxta ordinationem abbatis, vel prioris, pauperibus tribuantur.

XXIII. Ut canonici regulares amplas coronas portent; monachi amplissimas.

Item præcipimus, ut canonici regulares amplas coronas portent, & monachi amplissimas. Itaque duorum digitorum, vel trium, amplus sit monachis circulus capillorum.

XXIV. Qualia illorum calceamenta esse debeant.

Item non habeant calceamenta cum nodulis, vel alias aperta, sed sint clausa & alta calceamenta illorum.

XXV. Nullus ab una ecclesia transeat ad aliam; neque sine de multis ecclesiis.

Item nullus monachus, vel canonicus censeatur, nisi propter majorem religionem, vel aliam justam causam a canonibus approbatam una ecclesia dimissa, ad aliam transferatur. Quia non potest unum pedem in una, & aliam pedem in alia retinere, quia ex hoc multum dissolutionis, & contemptionis, & evagationis novimus materiam generari. Si qui autem jam facti sunt monachi vel canonici regulares in diversis ecclesiis; cogantur in illa ecclesia morari facere, in qua primo professionem fecerunt, nec in aliis vocem aliquam habeant. Sed si alia in qua professionem postea fecerunt, sit archiorisreligionis, liceat eis in illa remanere.

XXVI. Ut canonici regulares superpelliciis semper utantur.

Item districte præcipimus, ut canonici regulares superpelliciis semper utantur, nisi propter infirmitatem, vel aliam necessitatem, de permissione fuæ regulæ quandoque eis id interdimitatur.

XXVII. Ut nullus monachus, vel canonicus regularis ab aliqua ecclesia teneas aliquid pro prebenda.

Item canonicus regularis cappa nigra & clausa, non vivendi, & consuta pellibus cum equitat, & in absentia, juxta regulam B. Augustini debet ac reverenter.

A *XXVIIII. Ut qui contra prædicta fecerint, sint ab officio suspensi.* Anno Christi 1214.

Item nullus monachus, vel canonicus regularis, a sua, vel alia ecclesia, vel persona ecclesiastica, ecclesiam vel aliquid aliud recipiat, vel teneat pro prebenda, Et si aliqui jam receperunt supradicto modo ecclesiam, vel aliquid aliud: eos mandamus hujusmodi ecclesiis, vel beneficio, per eos ad quos pertinent, absque qualibet dilatione privari.

XXIX. Ne religiosi usurarios, excommunicatos, interdictos, ad religionem, seu sepulturam, vel alia sacramenta accipiant.

Quicumque vero monachus, vel canonicus regularis, contra prædicta, vel aliquod prædictorum, scienter venire præsumpserit; si abbas vel prior fuerit, oporteat usque ad satisfactionem condignam juxta episcopi diœcesani arbitrium per nostram sententiam ab officio & administratione * suspensum. Si vero subditus fit, sive sit regularis canonicus, vel monachus donec congrue satisfecerit, juxta sui abbatis arbitrium, ab officio noverit se suspensum, & ingressum ecclesiæ sibi interdictum.

C *XXX. Ut ponantur tres fratres in prioratibus, qui sufficiunt tribus.*

Cum adeo quorumdam invaluerit religiosorum virorum cupiditas, ut usurarios & etiam excommunicatos, seu nominatim interdictos, ad religionem seu sepulturam vel alia sacramenta recipiant, propter quod multæ ecclesiæ non modicum damnificantur; ne de cetero fiat, præterminationibus anathematis prohibemus; & si factum fuerit, ad refarciendæ damna ipsis ecclesiis compellantur; salvis apostolicæ sedis privilegiis. Cum monasteria & canonicæ regulares, prioratus seu obedientias habeant, & in ipsis singulos fratres ponere consueverint, qui ibidem regulariter vivunt, & quandoque ab uno constituitur de quo possit plurimos providere: statuimus, ut si talis fuerit prioratus in quo tres fratres valeant commorari, tres ad minus fratres ponantur ibidem, & unus ex eis prior fiat, qui curam omnium habeat.

XXXI. De prioratibus qui tribus fratribus non sufficiunt.

E Si vero tot fratribus non sufficit prioratus, cum pauciores vix possent regulariter vivere, duæ vel tres ecclesiæ juxta arbitrium episcopi, ubi præsit episcopus, vel abbatis, seu præpositi, ubi non præsit episcopus, jungantur in unum, & illi priori qui instituetur, respondeant. Et idem prior in illis ecclesiis in quibus non sunt fratres, per faculares capellanos ministret.

XXXII. De pace servanda.

Quoniam in præfenti concilio agitur de negotio Jesu Christi, qui pacis est author, quæ-

quædam super observatione pacis duximus A Anno Christi 1214.
statuenda, quæ volumus firmiter observari. Si quis pacem infra quindecim dies postquam a diœcesano archiepiscopo, vel episcopo, viva voce, vel per literas, seu per nuncium fuerit requisitus, jurare noluerit: ad id ecclesiastica censura cogatur, & ipse fic extra pacem, & homines ejus fi ei faverint: fi vero ei favere noluerint, sed esse velint in pace, & adhæsit paci contra violatores ejus, admittantur. Si quis pacem intrare noluerit, & quærelam de aliero fecerit * * * * in pace non audiatur a pace, donec pacem juraverit: ipse tamen alii respondere compellatur.

XXXIII. De eo qui admittus a paciariis, pactionem facere noluerit.

Qui commonitus a paciariis, infra quindecim dies justitiam ad cognitionem paciariorum facere vel stirpare noluerit: episcopus eum excommunicet, & de pace dejiciat, & terram ejus interdicto supponat. Quod si & homines sui ei faverint, post quatuordecim dies ejiciantur a pace, & reddituræ eis compensum, si quid dederunt; sed & homines ipsi veliint mandatis pacis parere, dimittantur in pace.

XXXIV. De eo qui pacem fregerit.

Si aliquis pacem fregerit, & intraverit postea cum forifacto, vel fine forifacto in civitatem, castrum, vel villam: dominus vel rectores ipsius loci, postquam hoc sciverint, capiant eum, & tamdiu teneant, vel paci adsignent, donec satisfecerit de violatione pacis. Alioquin locus ipse emendet fracturam pacis. Qui totum castrum habet, vel partem castri contra violatorem pacis, & contra conforten locum paciariis cum episcopus fuerit affignet. Et * propter hoc aliquod damnum passus fuerit, qui voluntatem * pacis, pax debet eum manu tenere, & damnum quod passus est propter pacem emendare. Et si duo sunt domini alicujus castri & villæ, & alter illorum pacem fregerit, hominesillius interdicto subjiciantur.

XXXV. De eo qui violatorem pacis receptaverit.

Qui violatorem pacis scienter receptaverit, excommunicetur, & ejiciatur de pace, donec satisfaciat. Itaque etiam pater teneatur pro filio, qui pacem violat: dummodo sit in sua potestate, & obedienssi fuerit ipsique ad illum horum quando pacem violavit.

XXXVI. De eodem.

Si exercitus contra violatores pacis collectus fuerit, & de loco ubi congregatus est se moverit: violator pacis non audiatur, nisi refarciat expensas factas in bobus & aliis, quæ pertinent ad agriculturam, & etiam in strata. Nullus pignoret alium pro alio etiam pro certo debito, nec pro alia causa, nec homines sui debitores creditor pignoret, nisi

pro eo quod domino suo de jure præstare tenetur. Et nisi post datam licentiam a paciariis, quam ipsi præstare debent, postquam eis constiterit quod in loco in quo est suus debitor, creditor ipse justitiam habere non potest.

XXXVII. Ut juramentum pacis certis temporibus innovetur.

Item statuimus, ut quilibet laicus, & quilibet nobilis, infra quindecim dies postquam requisitus fuerit, pacis innovet juramentum, & de cetero juramentum pacis de quinquennio in quinquennium renoveturn.

XXXVIII. Ut a violatore pacis non tantum sacramentum accipiatur, sed pignora, vel propria persona.

B A violatore pacis * firmantis, vel sacramentum solum nequaquam recipiatur, sed pignora, vel persona propria, in bona custodia juxta paciariorum arbitrium retinetur.

XXXIX. Ut fractura pacis utroque gladio quæratur.

Si pax fracta fuerit, ab iis qui sunt intra terminos pacis debet pax fracturam pacis quærere utroque gladio; & si non poterit recuperare, debet emendare de compenso vel de nova colleeta: de quo compenso, seu nova collecta, si compensum non sufficit, debent expensæ fieri equitibus qui cum armis pacem sequuntur.

XL. De vassallis qui contra dominum rebellaverit.

Si qui vassalli, vel homines aliquorum, propria temeritate insurgant contra dominos suos, vel rebellaverint, nisi admoniti a paciariis a fua præsumptione desisterint, pax adsistat dominis contra eos.

XLI. Ut violatores pacis, diebus Dominicis excommunicentur.

D Violatores pacis singulis diebus Dominicis excommunicentur, & in fero post vesperas campanæ omnes per civitatis villas & castra in eorum detestationem pulsentur.

XLII. Ut in principio Maii conveniant omnes paciarii.

Statuimus insuper, ut singulis annis in principio Maii conveniant majores paciarii, & querimonias pacis expediant; & si aliquis articulus dubitationis occurrat, illum prout viderint expedire declarent.

XLIII. Ut nova pedagia non imponantur.

E Præterea sub interminatione anathematis prohibemus, ne nova pedagia imponantur, vel augmententur antiqua, nec hi qui consueverunt pedagia justa recipere, in aliis locis illa recipiant, muratis locis antiquis, sicut quofdam novimus jam feciffe.

XLIV. Qui pedagium recipiunt, faciant vias publicas custodiri.

Barones & domini locorum, seu aliæ personæ quæ pedagium recipiunt, stratas publicas in districtu suo fideliter faciant custodi-

ANNO CHRISTI 1314.

ri: & si forte mercatores, seu alii viatores, in illius districtu qui pedagium receperit, damnum per violentiam passi fuerint, is cujus est pedagium, si eum qui violentiam fecit potest distringere cum auxilio pacis, eum distringat. Alioqui tamdiu eum prohibeat per censuram ecclesiasticam & alio modo pedagium recipere, donec de damno fuerit satisfactum.

XLV. Ne confratria fiant, nisi de voluntate dominorum locorum, & episcopi,

Quia propter conjurationes & conspirationes quæ confratriæ vocantur in civitatibus, villis, & castris, quandoque multa discordiæ materia suscitatur: præsens synodus sub anathematis interminatione constituit, ut in civitatibus, villis, & castris, non fiant de cetero confratriæ, nisi de voluntate dominorum locorum ipsorum, & diœcesani episcopi, propter urgentem necessitatem & evidentem utilitatem id fiat. De his autem confratriis quæ hactenus factæ sunt, & de quibus querelam audivimus, causa cognita, quod justum fuerit faciemus,

XLVI. Ut sint in singulis parochiis sacerdotes, qui hæreticos eorumque fautores, episcopo & consulibus, aut dominis, indicent.

An. 1209. Item capitulum statuit Avinionensis concilii innovantes, sub districti anathematis interminatione præcipimus, ut archiepiscopus & episcopus in singulis parochiis suis, tam in civitate quam extra, unum sacerdotem, & duos vel tres honæ opinionis laicos, vel plures, si opus fuerit, juramento religione constringant: quod si quos ibi receperint hæreticos, credentes, fautores, vel receptores, vel defensores eorum, ipsi archiepiscopo, vel episcopo, & consulibus civitatum, & dominis locorum, seu bajulis eorumdem, cum omni studeant festinantia intimare, & eos puniant secundum canonicas & legitimas sanctiones, habitorumque bona ipsorum omnia confiscantes.

ADDITIO AD CONCILIUM NONPELIENSE.

Ex Collect. ad Append. Tom. XI.

G. C. Concilium hoc, anno MCCXIV. attribuerum ut S. Stephani N. cl. in editione Gallicana post pedestam E. nostram prodire: ut qua ipsi loci, consequenti anno fuisse tribuendum. Ibi enim annus quidem MCCXIV. adscribitur, & dies vi. Id Januarias. Erat igitur tum Gallicanus quidem annus MCCXIV. cum anni exordium a Paschia Galli dicerent: Julianus vero, five Romanus, ad quem exigenda tempora sunt, jam coperat a Calendis Januar. labi decimus quintus.

Quid editioni Balusianæ accedere possit ex nostra, quivis aliter existimet: ego, quæ nobis ista suppeditant, hic pingo.

ANNO CHRISTI 1314.

ATERI LEGATI EPISTOLA AD Arnaldum archiepiscopum Narbonensem.

ANNO CHRISTI 1314.

Concilium quatuor provinciarum apud Montempessulanum indicit.

Patres fortes cruris Christi, Divina miseratione, tituli S. Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, venerabili per Dei gratiam archiepiscopo Narbonensi, apostolicæ sedis legato, salutem in Domino.

CUm ex injunctæ nobis legationis officio teneamur generaliter omnium ecclesiarum immo totius Christianitatis, in regno Franciæ, majoribus præsertim necessitatibus subvenire: illuc præcipue in auxilium nos properare convenit, ubi pax & fides catholica periclitatur, & corporum & animarum pariter destructio invalescit, a multis retroactis temporibus dinoscentur. Hac igitur considerazione inducti, & ecclesiæ commoti, tantæ miseriæ compatientes, super omnia nobis necessarium esse videtur, & sine quo propositum nostrum adeo commode provenire non posset, ut ad reformandam & confirmandam fidem catholicam locis in quibus omnino defecit, vel periclitari videtur, omni opere omnique studio laboremus: maxime cum principes & heroes, & fere universum populum ad hoc perficiendum promtum intelligamus & voluntarium ..... Divina inspiratione commotos, nos ad hoc tam sanctum negotium perficiendum promptos excitantes. Non enim conventi sanctæ ecclesiæ aut Christianitati, sanctum Christi negotium contra Albigenses & Tolosanos hæreticos, tot & tantis Divinis promotum miraculis, imperfectum poli terga reliquere, cum jam fit per Dei gratiam in portu debitæ consummationis.

Ex cum in pluribus partibus quatuor archiepiscopatuum, scilicet Bituricensis, Narbonensis, Occitanensis, Burdegalensis, pestem hæreticam conflet nondum penitus extirpatam, non immerito timetur, & jamdiu confirmatis in fide peritiam, & in noxiis conversis celeditatem. Omissis igitur interim quampluribus magnis & arduis sanctæ ecclesiæ negotiis in Francia, deliberatione prehabita diligenti, de multorum bonorum virorum & prudentum consilio, ac principum, baronum, militum, tam cruce signatorum quam aliorum, ad prædicta & alia tractanda ac peragenda, quam ad destructionem omnium hæreticorum, & eorumdem credentium, fautorum, defensorum, & utilitatem & commodum universalis ecclesiæ, pertinere videntur, proponimus celebrare concilium cum prælatis quatuor prædictarum provinciarum, & aliis bonis viris, secundum quod videbitur expedire. Locum autem concilii elegimus competentem apud Montempessulanum: tum pro eo quod satis propinqua est civitati Tolosæ, quæ caput & fautrix elle dinoscitur totius malitiæ hæreticæ pravitatis: tum propter opulentiam loci, & amplitudinem tantæ multitudini necessariam: tum etiam propter securitatem.

Quare vobis cum omni devotione mandamus, ut hoc concilio personaliter interfitis omnibus postpositis, episcopos, abbates, archidiaconos, & alios quos expedire videritis de provincia vestra, tam authoritate vestra, quam nostra, citetis, ut ad prædictum concilium, omni causa & occasione postpositis, personaliter accedant.

Datum Remis VIII. Idus Decembris.

CANONES.

HÆc sunt statuta edita apud Montempessulanum in concilio quod ibi habuit dominus Petrus,

ANNO CHRISTI 1314.

tus, tituli S. Stephani in Cœlio monte presbyter A cardinalis, & apostolicæ sedis legatus, una cum pluribus archiepiscopis & episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis & principibus: anno ab incarnatione Domini MCCXIV. die Mercurii post Epiphaniam, VI. Idus Januarii.

Sequuntur canones, editi pag. 91. & sequentibus: quorum canonum quia non eadem est, quæ in nostra editione, distinctio, idcirco eorum ordinem, reprobatemus.

I. II. III. IV. *ut in nostra editione.*

V. Item nullus clericus, taliter pignora pro mutuo recipiat, ut fructus pignorum suos faciat, *&c.*

VI. VII. VIII. *ut in editione nostra, pag. 91.*

IX. Quia vero quidam, *&c. compellitur nonus & decimus nostræ editionis nostra.* B

X. Ad tollendam quoque, *&c. idem est atque nostrum undecimus.*

XI. Item parochialium, *&c. Nobis* XII.

Quo vero ejus nobis XIII. *omissa in Baluzianæ editione deest.*

XII. XIII. *Idem qui in editione nostra,* XIV. XV.

XIV. *Compellitur nostrum* XVI. XVII. *non tamen omnino integros. In nostro* XVII. *pro pallis, corrigas* palliis.

XV. *Item atque nostrum* XVIII. *sed multo nostræ amplior.*

XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. *Idem, qui nobis,* XIX. *& quatuor consequentes. Sed in nostro* XXII. *nihil legitur, sunt in pauc. forte corrigendum, sive in pauc. Item nostri* XXIII. *sic fuerat corrige.* In quod duorum digitorum, vel trium ad plus, *sit, &c. Nostræ autem* XXIV. *plene deest editioni Baluzianæ.*

XXI. Item nullus monachus, *&c. Est nobis* XXV. *nostræ est paulo ampior. Sed ejus initium sic emenda.* Item nullus monachus, vel clericus regularis, nis propter, *&c.*

XXII. XXIII. sunt nobis XXVI. XXVII. In poste, *rigiri fic corrige*, cappam nigram, *&c.*

XXIV. *Compellitur nostræ* XXVIII. XXIX.

XXV. *Est pars nobis* XXX. *nostræ ad*, privilegiis.

XXVI. Cum monasteria, *&c. Est pars secunda nostri* XXX. *& compellitur præterea totum* XXXI.

XXVII. *Compellitur nostrum* XXXII. *& sequentes duodecim, qui nonnulla continent, quæ apud Balu-zium desunt. In nostro* XXXVIII. *ubi firmantis, lege, firmantia. &* XLI. *fic corrige* civitates, villæ, & cultra.

ANNO CHRISTI 1315.

CONCILIUM BITURICENSE

ANNO CHRISTI 1315.

A Roberto cardinale sedis apost. legato, indictum anno MCCXV.

Ex Collect. ad Append. Tom. XI.

Et hoc indictio, at non celebratu concilio, ita constituatur Roberti S. Mariani monachi, ad annum MCCXV. Robertus, *inquit*, S. Stephani in monte Cœlio presbyter cardinalis, cum jam fere per biennium ob negotium cruciis Francium peregrinatis, & propter interitatem suam omnibus fe fecisset exosum: tandem concilium apud Bituri-

CON-

ANNO CHRISTI 1215.

CONCILIUM LATERANENSE IV.

GENERALE.

SUB INNOCENTIO III.

SUMMO PONTIFICE.

HISTORIA EJUSDEM CONCILII.

Willelmus Tyrensis de bello sacro, libro 22. cap. 9. & 10. quem subscribunt Matthæus Parisiensis Anglicus, & Iacobus de Vitriaco.

URANUS fecundus pontifex in Claromontana sedis frequenti concilio, gravi oratione valde conquestus est, Hierosolymitanum regionem, in qua Christus dominus sanguinem vitamque nostram cuncta profudit, cæteraque sancta, illa loca ejusdem Redemptoris nostri consecrata memoria, magno cum Christiani nominis dedecore in Saracenorum manus pervenisse. Quare Christiane reipublicæ regnes, principes, cæterosque Christianos adhortatur ad, ut conjunctis viribus sanctam illam provinciam ex hostium manibus eriperent, & quamprimum ad sacrum bellum se accingerent. Ita hæc pontificis oratio illorum animos incendit, ut pene dicto citius ipsorum undique ad trecenta millia sub diversorum principum ductu coacta sint: ac militari amictu cruce insigni- B to, ut sese offenderent pro Christo domino bellum gerere, Antiochiam primum, mox finitimas regiones, postremo Hierosolymam ipsam, ut permagno labore, ita ingenti gloria fuit adepti: creato itidem in Hierosolymitana urbe & ditione rege Godefredo Bremullense duce, omnium qui aderant principum consensu. Regnatum est Hierosolymis nonaginta circiter annos: ac per id tempus summi Romani pontifices offerto suo ac munere in eo regno tuendo, ac sanctissimis præcedentis non defuere. Verumtamen effici non potuit, quo minus, Guidone rege capto, Urbano tertio pontifice Hierosolyma a Saracenis occuparetur. Cui pontifici cum Gregorius octavus, successisset: is impiger, reges, principes, populosque Christianos omnes excitat cum literis, tum legatis, atque ad Hierosolymam recuperandam urget, Idem præstiterunt qui post eum pontifices fuerunt: sed permulta acciderunt, quæ facto huic bello impedimentum attulere. Innocentius tertius, vir doctrina & moribus insignis, ubi pontificatum inijt, Hierosolymæ recuperationi animum adjecit. Et vero in magnam spem venit, fore ut voti compos fieret, cum eo tempore Latini aliquot principes, expugnata Constantinopoli, Græciam ipsam sub imperio subjecissent, & Balduinus Flandriæ comes Constantinopolitanus imperator effet electus: quique curam adhibuit, ut omnes dissidiorum febrilmate ab ecclesia catholica sejuncti, ad Romanæ ecclesiæ obedientiam reverterentur. Quamobrem D pontifex, & litteris & legatis missis, omnes ad sacrum hoc bellum cohortatus est. Cumque magnopere optaret Innocentius tum Hierosolymitanæ urbis recuperationem, tum universæ ecclesiæ reformationem, sanctum parum vestigia secutus, generale indixit concilium: in quo & depra-

Regnum acquisitum Anno 1099. quam pontificem, & quo tempore Willelmus Neubrigensis lib. 5. c. 3.

Abbas Urspergensis in chronico eo.

Nicetas Belliovacensis, &c. lib. 13. historiæ c. 25. & 31. & alii.

Innocentius in epistola ordinationis concilii.

A vati mores corrigerentur, & hæretici damnarentur, & principes ac populi ad sacrum hanc expeditionem adducerentur. Scripsit igitur omnibus patriarchis & episcopis biennio ante concilii celebrationem, ut ad illud accederent. Scripsit quoque imperatori & regibus, ut ipsi quoque oratores ad synodum destinarent. Cogitur itaque Romæ in Lateranensi ecclesia satis magnum concilium: de quo abbas Urspergensis, qui eo tempore floruit, hæc habet: *Anno ab incarnatione Domini 1215. celebratu est sanctu universalis Synodus Romæ in ecclesia Salvatoris, quæ Constantiniana vocatur, mense Novembri, præsidente domino Innocentio papa tertio: præsidebant ei quidem 28. In qua fuerunt episcopi 412. inter quos existerunt de præcipuis patriarchis duo, videlicet Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus: Archiepiscopi vero, & episcopi, abbates, & priores, & capitularum absentium procuratorum non fuit exiguus numerus comprehensus. Legationum vero ex Sicilia & Romanorum imperatorem illi, imperatoris Constantinopolitani, regis Francia, regis Anglia, regis Hungaria, regis Hierosolymitani, regis Cypri, regis Aragonia, necnon & aliorum principum, & magnatum, civitatumque, aliarumque locorum ingens fuit multitudo.* Hæc Urspergensis. In quo concilio primum explicata est catholica fides contra variis hæreticorum errores. Damnatus liber Ioachim abbatis in Petrum Lombardum de unitate sanctissimæ Trinitatis. Damnatum quoque dogma perversum impii Almarici, de quo fusius Nicetas Belliovacensis. Multa de hæreticis decernebantur, ac punendis, ac de Græcis, qui ad catholicam fidem reverterant, statuuntur. Item plerasque alia catholicæ ecclesiæ valde utilia, quæ omnia capitibus fere prima editionis sunt, ac in Gregorii noni decretalium collectione continentur. Postremo, pro recuperatione terræ sanctæ, multæ indulgentiæ & privilegia concessa sunt ad sacrum illud bellum euntibus. Ad subsidium bello contendum omnes cohortatus. Atque ipse una cum cardinalibus, cæterisque prælatis, non exiguum vim pecuniæ collaturum se ipse promisit. Tum excommunicat quoscumque, qui arma, naves, aut auxilia quavis Saracenis suppeditant. Precipit denum, ut pax in Christiano orbe toto, falsem per quadriennium, conseruetur.

Epi-

ANNO CHRISTI 1215.

EPISTOLÆ.

INNOCENTII PAPÆ III.

Ad hoc concilium spectantes,

Universis Christi fidelibus per Moguntinam provinciam constitutis.

Ex regesto Rothomagensis concessionis III. lib. 15. Epist. 28.

QUIA major nunc instat necessitas, quam unquam institerit, ut terræ sanctæ succurratur desiderium, & de facturis patrum memoria, quæ cum magnum provenerit, utilitas proventura: cece resumpto clamore, clamamus ad vos, & pro illo clamamus, qui moriendo, voce magna clamavit in cruce, ut subditos obedientes Deo Patri usque ad mortem crucis, clamans, ut nos ab aeterna morte exiperet cruciata. Qui clamat etiam per se ipsum, & dicit: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me:* ac si diceret manifestius: Qui vult me subiequi ad coronam, me quoque subiequatur ad pugnam, quæ nunc ad probationem propositur universis, Poterat enim omnipotens Deus terram illam, si vellet omnino defendere, ne in manus tradereetur infidelibus. Posset etiam, si vellet, de manibus hostilibus facile liberare, cum nihil possit ejus resistere voluntati. Sed cum jam superabundaret iniquitas, refrigescere caritate volentium: ut fidelis tuus a tumno mortis ad vitæ studium exsitaret, agonem illis proposuit, in C quo fidem eorum velut aurum in fornace probaret, ecclesiam salutis, immo salvationis gaudium præstando: ut, qui fidelitet pro ipso certaverint, ab ipso feliciter coronentur; & qui ei noluerint in tanto necessitatis articulo debitæ fervitutis impendere famulatum, in novissimo districti examinis die justum meritantur damnationis sententiam subire. O quanta jam provenit utilitas ex hac causa, quam multi convertit ad penitentiam pro liberatione terræ sanctæ manipaverunt se obsequio Crucifixi, & quasi per agonem coronam gloriæ tunt adepti, qui forte in suis iniquitatibus perissent, carnalibus voluptatibus & mundanis illecebris irretiti! Vetus est hoc artificium Jesu Christi, quod ad fanum salutem fidelium dilectio illa dignatus est innovare. Si enim aliquis rex temporalis a suis hostibus ejiceretur de regno, nisi vasalli ejus pro eo non foris res exponerent, fed personas, nonne, cum regnum recuperare affumeret, eos velut infideles damnaret, & exco gitaret in eos inexcogitata tormenta, quibus perderet male malos? Sic & rex regum, dominus Jesus Christus, qui corpus & animam, & terra subjecta sustinet, de ingratitudine vasallorum & infidelitatis crimine vos damnabit: si ei quali ejecto de regno, quod pretio sui sanguinis comparavit, negligentes fuerimus. Sciat ergo fe culpabiliter dorum & dure cultabilem, quisunque in hoc necessitatis articulo fuum negaverit obsequium Redemptori. Nam si guis filii vel mobilium quid hæreditatis paternæ fentiret dure abalterum: mos fecundum morem mundanum totis viribus laboraret, ut fuam vindicaret injuriam, & violentiam propulsaret; nec rebus parceret nec personis, donec ex toto recuperaret sensibus: Quomodo ergo poterit excusari qui nec mediocriter laborare studuerit pro punienda sui Redemptoris offensa & ejus injuria ulciscenda, dum parcendo rebus & personis impedit, ne loco necessariæ passionis & refurrectionis Dominicæ, in quo Deus rex noster ante saecula saluteni in medio terræ dignatus est operari? Quomodo etiam fe-

A cundum præceptum Divinum diligit proximum A. cap. sicut fuum ficut feipfum, ficut feipfum eft, qui fcit fratres fuos, fide ac nomine Chriftianos, apud CHRISTI 1215. perfidos Saracenos ergaftulo diri carceris detineri; ac jugo depetitæ gravifimæ fervitutis, & ad libertatis ignem eruti, efficacem operam non impenderit, transgrediendo illius naturalis legis mandatum, quod Dominus in evangelio declaravit: *Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & Matth. 7. Luc. 6.* vos facite illis. An forte oefcitis quod apud illos multa millia Chriftianorum in fervitute ac carcere detinentur, qui tormentis innumeris cruciantur? Et quidem omnes pene Saracenorum provincias, ufque poft temporaSancti Gregorii, Chriftiani populi polfederunt: fed extunc quam pertidiam illius Machometus pfeudoprophetæ furrexit, qui per fuccifares illecebras & voluptates carnales multos a veritate fedavit: Cujus perfidia, ceu ufque ad hæc tempora invaluerit, confidimus tamen in Domino, qui jam fecit nobifcum fignum in bonum, quod finis hujus jubilæ appropinquat, *cujus numerus*, fecun- Apoc. 13. dum Apocalypfim Ioannis, *intra fexcenta fexaginta fex claudituc*: in proximo fcilicet per operationem Spiritus fpiritforma, qui caritatis igne corda fidelium ardentius fingelentia accendet: ex quibus jam pene fexcenti funt anni completi. Certe propter priores injurias grandes & graves Redemptori noftro pro noftris offen- Cave prædes, quas per Saracenos illatas, super in monte Thabor, ubi difcipulis fuis futuræ glorificationis fpeciem demonftravit, idipfum perbidi Saracenis quotidie manifeftatis arcem in confufionem Chriftiani nominis erexerunt: per quam civitatem Acon ibi valde vicinam de facili cogitant occupare, ac deinde hinc omni contradictionis obftaculo remoto, in noviffore, cum fit tyribus & opibus pene penitus opftitura. Expropter igitur, dilectiffimi fili, diffenfiones & æmulationes fraternas in pacis & dilectionis fœdera commutantes, accingeminii ad obfequium Crucifixi: non dubitantes pro illo res exponere ac perfonas, qui pro vobis animam fuam pofuit, & Sanguinem fuum fudit; certi quippe & fecuri, quod fi vere ponitentes fueritis, per hunc temporalem laborem, quali quodam compendio, ad requiem pervenietis æternam. Nos enim de omnipotentis Dei mifericordia, & de beatorum apoftolorum Petri & Pauli authoritate confifi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi atque folvendi contulit poteftate, omnibus, qui laborem illum in propriis perfonis fubjerint & expenfis, plenam fuorum peccatorum, de quibus veraciter fuerint corde contriti & ore confeffi, veniam indulgemus, & retributionem ipforum in falutis æternæ poffe mur angemem. Eis autem qui non in perfonis propriis illum laborem, fed in illo fuerint expenfis, juxta facultatem & qualitatem fuam, viros idoneos deftinaverint, & illis fimiliter, qui licet in alienis expenfis, in propriis tamen perfonis aliquam peregrinationis laborem impenderint, plenam fuorum veniam concedimus peccatorum. Hujus quoque remiffionis volumus & concedimus effe participes juxta quantitatem fubfidii, & devotionis affectum, omnes qui ad fuberentionem ipfius terræ de bonis fuis congruo miniftrabunt. Perfonas quoque ipforum, & bona, ex quo cuncta affumpferint, fub fancti Petri & noftra protectione fufcipimus: nec non & fub archiepifcoporum, & epifcoporum, & omnium prælatorum eccleſiæ Dei defenfione conſtant, ſtatuentes ut, donec de ipforum obitu vel reditu certiſſime cognoſcatur,

ANNO CHRISTI 1215.

tur, integra maneant, & quieta consistant. Quod A si quispiam contra præsumpserit, per ecclesiarum prælatos, appellatione postposita, censura ecclesiastica compescatur. Si qui vero præfici dictorum illuc, ad præstandas vsuras juramento tenentur adstricti: creditores eorum per ecclesiarum prælatos, ut remittant eis præstatum juramentum, & ab vsurarum exactione desistant, eadem præcipimus districtione compelli. Quod si quibus creditorum eos ad solutionem coegerint vsurarum, eum ad restitutionem earum simili cogi mandamvs forma mandamus: sudores autem remittendas ipsis vsuras per seculares compelli præcipimus potestatem: & donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus, tam in mercatibus, quam in aliis, per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur. Ut autem terræ fas- B sio subsidium diviſum in plurimos facilius impendatur, obtestamvr omnes & singulos, per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum solum verum, unum æternum Deum posſvltantes vice Christi pro Christo, ab archiepiscopis, & episcopis, abbatibus, & prioribus, & cæteris clericalibus quam conventualium ecclesiarum capitulis, & clericis universis, nec non civitatibus, villis, & oppidis, comparentem nunciorum beltrorum cum propriis facultates. Et ſi ad hoc, unum quodlibet non ſufficeret, plura conjungantur in unum: quia pro certo speramus, quod pecuniæ non deerunt, & expensæ non deſint: poſtulantes hoc ipſum a regibus, & principibus, comitibus, & baronibus, aliisque magnatibus, qui fortitan per ſeipſos personaliter non accedirent ad obſequium Christi. A civitatibus vero maritimis naves fubdidium poſtulamus. Et ne aliis onera gravia & importabilia imponere videamur, quæ digito noſtro movere nolimus: præterimus veterem Dei decimam, quia quod ab aliis exigimus facilendum, hoc ipſi prompto animo facite nobis. Clericis autem ad hoc negotium neceſſarijs providentibus indulgentiam, ut, omni contradictione ceſſante, beneficiorum ſuorum proventus propter hoc valeant uſque ad triennium poſſint obligare. Quia vero ſubſidium terræ ſanctæ multum impedirivel tardat, ſi contingerit, ſi ante ſuſceptionem crucis examinari quemlibet D oporteret, an eſſet idoneus, & ſufficiens ad hujusmodi votum perſonaliter profequendum: concedimus, ut, regularibus perſonis exceptis, ſuſcipiant quicumque voluerint ſignum crucis, ita quod, cum urgens neceſſitas aut evidens utilitas poſtulaverit, votum ipſum de mandato apoſtolico poſſit commutari, aut redimi, vel differri. Et propter eandem cautam, remiſſiones & indulgentias hactenus a nobis conceſſis procedentibus in Hiſpaniam contra Mauros, vel contra hæreticos in Provinciam, revocamus: maxime cum illis conceſſis fuerint ad tempus, quod jam ex toto præterijt; & illis, ob cauſam quæ jam ex majori parte ceſſavit a utroque negotio per Dei gratiam adeo provecto, ut vehementem inſtantiam non requirat; & ſi forte requireret, nos ingruenti neceſſitati reſpicere curaremus: Concedimus etiam, ut hujusmodi remiſſiones & indulgentiæ apud Provinciales remaneant & Hiſpanos.

Ceterum quia curſarii & piratæ nimis impediunt tranſeuntes ad illam, & reverentes ab illa: nos eos, & principales adjutores & fautores eorum, excommunicationis vinculo innodamus: ſub inſtimatione anathematis inhibentes, ne quis cum eis ſciente decimam Sjrenſem, & prepoſitum Augustinenſem, tradatur & injungentes rectoribus civitatum, & locorum ſuorum, ut eos ab hac iniquitate revocent & compeſcant. Aliquin, quia nolle perturbare perverſos nihil eſt aliud quam fovere, nec cæteri ſcrupulo ſocietatis occulte qui manifeſto facinore debinit obviare, nec in perſonas & terras eorum ſeveritatem eccleſiaſticam curabimus exercere, cum tales, non minus quam Sarraceni, adverſentur nomini Chriſtiano. Innovamus præterea excommunicationis ſententiam in Lateranenſi concilio promulgatam adverſus eos qui Sarracenis armis, ferrum, & lignamina deferunt galearum, quæ in Chriſtianorum navibus reperiuntur eorum gubernationis exercent: eoſque rerum ſuarum privatione mulctari, & capientium ſervos, in capti fuerint, fore conſervos. Prohibemus, ut per omnes oras maritimas diœceſis Dominicis & feſtivis hujuſmodi ſententia publice innovetur.

Verum cum longe plus de Divina clementia, quam de humana potentia confidere debeamus: oportet nos in tali conflictu non tam corporalibus armis quam ſpiritualibus dimicare. Ideoque ſtatuimus, & mandamus, ut ſingulis menſibus ſemel fiat generalis proceſſio feorum vivorum, ac feorum, ubi fieri poterit, mulierum, in humilitate mentis & corporis cum devota oratione inſtantia poſtulantium, ut miſericors Deus ſuffragio hoc a bis conflictibus liberatos, & recuperando terram illam, in qua univerſa redemptionis noſtræ ſacramenta pereget, de manibus paganorum, reſtituere dignetur eis ſuam, & gloriæ nominis ſui laudi populo Chriſtiano, provido prudenter ubi pemer in ipſa proceſſione verbum ſalutiferæ crucis cum diligenti exhortatione populo proponatur. Orationi vero quæ in ſecunda conſtituta eſt, adjungatur hi quaſi alis facilius & celerius ipſa volet oratio ad pijſſimas aures Dei, qui nos clementer exaudiat in tempore opportuno. Singulis quoque diebus intra Miſſarum ſolemnia, poſt ſecretam, dicatur cum jam pro peccatis Mundi offerenda vel ſumenda eſt hoſtia ſalutaris, omnes tam viri quam mulieres humiliter proſternantur ad terram, & a clericis ſubjuncta hæc oratio: *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam*, alta voce cantetur: quo cum hoc verſu devote finito, *Exurgat Deus & diſſipentur inimici ejus*: & *fugiant qui oderunt eum*: & cæteris, quæ ad celebrat, orationem iſtam ſuper altare decantet alta voce:

Deus qui admirabili providentia conſtituis, ac ſuppliciter exoramus, ut terram, & omnia unigenitum Filium tuus proprio ſanguine conſecravit, de manibus inimicorum crucis eripiens, reſtituas cultui Chriſtiano, vota fidelium ad ejus liberationem inſtantium ſuſſragiis dirigendo, in viam ſalutis æternæ. Per eumdem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum, qui, &c.

In illis autem eccleſiis, in quibus conventus proceſſio generalis, tantus conventus ſtatuatur tribus clavibus conſignatus, una penes honeſtum presbyterum, alia penes devotum laicum, & tertia penes aliquem religioſum fideliter exercendis, ex quo clericis, & laici, viri, & mulieres, eleemoſynas ſuas ponant in terræ ſanctæ ſubſidium convertendas, ſecundum diſpoſitionem eorum, quibus hæc fuerit fidelitate commiſſa. Porro ſuper proceſſe & tertio modo ſtatuto & ordinato, congruo loco & tempore, faciendo, nondum oportet aliquid diſtinire, donec exercitus Domini cruce ſignetur. Sed tunc penſatis utique circumſtantiis, quæcumque viderimus opportuna, de prudentum virorum conſilio ſtatuemus. Ad hæc igitur exequenda dilectos filios de Salem, & quondam de Novo caſtro abbates, & Cisterciensis Sjrenſem, & prepoſitum Augustinenſem, viros utique probatæ honeſtatis & fideì, deputamus, qui adiciendi eorum viris providis & honeſtis, A authoritate noſtra ſtatuant & diſponant quæcumque ad hoc negotium promovendum viderint exequenda, facientes quæ ſtatuerint in ſingulis diœceſibus per viros idoneos ad hoc ſpecialiter deputatos fideliter & ſolicite procurari. Quocirca univerſitatem veſtram rogamus, monemus, & obtestamvr in Domino, per aſpersionem ſubis ſcripta mandantes, & in virtute Spiritus ſancti injungentes, quatenus eis pro Chriſto legationefungentibus tales vos exhibere curetis, neceſſaria miniſtrantes eiſdem, quod per vos & in vobis ſanctum faciant exoptatum.

In eodem modo per Magdeburgenſem & Bremenſem provincias.
In eodem modo per Colonienſem provinciam.
In eodem modo per Saltzburgenſem provinciam.
In eodem modo per Treverenſem provinciam.
In eodem modo per Moguntinam.
In eodem modo per Saxoniam.
In eodem modo per Lundenſem provinciam.
In eodem modo per Anglium.
In eodem modo per Tuſciam.
In eodem modo per Hiberniam.
In eodem modo per Norvegiam.
In eodem modo univerſi per regnum Franciæ conſtitutis,
In eodem modo per Scotſam,
In eodem modo per Sardiniam.
In eodem modo per Dalmatiam,
In eodem modo per Ravennatem, & Mediolanenſem, Januenſem provincias conſtitutis.
In eodem modo per Aquilejenſem & Encoitanam.
In eodem modo per Hungariam.
In eodem modo, Pragenſi archiepiſcopo, & abbatibus, prioribus, & univerſis Chriſti fidelibus per Bohemiam conſtitutis.
In eodem modo per Calabriam,

ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPIS, abbatibus & prioribus per Vicnenſem provinciam conſtitutis,

VInearn Domini ſabbaoth multiformes multiuntur, bellis demoliri, quarum incurſus adeo invaluit contra ipſam, ut ex parte non modica pro vitibus ſuccreverit, & quod gementes refertimus, ipſæ jam vites proferant proles labruſcam, infecte multiplicitert & corrupte. Illius ergo teſtimonium invocamus, qui teſtis eſt in cœlo fidelis, quod intimæ omnia deſiderabilia cordis noſtri duo in hoc ſæculo principaliter affectamus: ut ad recuperationem videlicet terræ ſanctæ, ac reformationem univerſalis eccleſiæ, valeamus intendere cum effectu. Quorum utrumque tantam requirit proviſionis inſtantiam, ut abſque gravi & grandi periculo ulra diffimulari nequeat vel differri. Unde ſupplirationes & lacrymas frequenter effedimus coram Deo, humiliter obſecrantes, quatenus ſuper his ſuum beneplacitum revelaret, & ſpiraret affectum, accenderet deſiderium, & propoſitum conduceret, facultatem & opportunitatem præſtando ad ea ſalubriter exequenda. Quapropter laudio ſuper his cum fratribus noſtris & aliis viris prudentibus frequenter ac diligenti tractatu, prout tanti ſollicitudo propoſiti exigebat, hoc tandem ad exequendum prædicta de ipſorum conſilio providimus faciendum, ut quia hæc universorum fidelium communem ſtatum reſpiciunt, generale conciliium jurta præſtitum ſanctorum patrum conſuetudinem convocemus, propter luca ſolummodo animarum opportuno tempore celebrandum; in quo ad extirpanda vitia, & plantandas virtutes, corrigendos exceſſus, & reformandos mores, eliminandas hæreſes, ad roborandam fidem, ſopiendas diſcordias, & ſtabiliendam pacem, compimendas oppreſſiones, & libertatem ſovendam, indicendum principi & populos Chriſtianos ad ſuccurſum & ſubſidium terræ ſanctæ tam a electicis quam a laicis impendendum, cum cæteris quæ longum eſſet per ſingula memorare, provide ſtatuantur inviolabiliter obſervanda ". Circa prælatos & ſubditos regulares & ſeculares quecumque de ipſius approbatione concilii viſa fuerint expedire ad laudem & gloriam omnipotentis, remedium & ſalutem animarum noſtrarum, ac profectum & utilitatem populi Chriſtiani. Quia vero ante hiemem, quæ nobis valde eſt impedita, conciliium commode congregari diſpoſuimus in ſeptimum vires prudentes in ſingulis provinciis plenius explorare quæ apoſtolice proviſionis limam expoſcunt, & præmittere veros nuncios ad terræ ſanctæ negotium procurandum: ut, ſi exigente neceſſitate factum concilium approbaverit, nos perſonaliter ipſum negotium aliumamus effectibus promovendum. Credentes igitur hoc ſalutare propoſitum ab illo deſcendere, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta rogamus, quatenus vos talliter præparetis, quod a præfenti Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo tertiodecimo anno Anni exp. ſalutis ſeptimus, præfatis vobis pro termino Kalendis Novembris, noſtris vos conſpectui præſentetis cum modeſtia & cautela: ita quod in veſtra provincia unus vel duo de ſuffraganeis veſtris ad conſilium remanere pro Ecclesiarum miniſteriis exercendis, & tam illi quam alii, qui canonica fore prepeditione decenti perſonaliter venire nequiverint, idoneos pro ſe dirigant nihilominus perſonas ad ea de creationum mediocritate ſervata, quam Lateranenſe conciliium definivit, ut nullus omnino plures, quivis autem paſtorales addaturus ſuis ſubditis, quibus jam præ- Concilium fluas facias & pompoſis, ſed moderatis utantur & Lateranen. moderatas expenſas, oſtendendo ſe actu & habitu cap. 10. verum Chriſti cultores; cum non ſecularis ſpectaculi, ſed ſpiritualis profectus in hoc ſit negotio requirendus. Injungatis autem vos, fratres archiepiſcopi & epiſcopi, ex parte noſtra univerſis eccleſiarum capitulis, non ſolum cathedralium, ſed etiam aliarum, de quarpoſitum, vel duos, aut alios viros idoneos, ad concilium pro ſe mittant, cum nonnulla ſint in ipſo tractanda, quæ ſpecialiter ad eccleſiarum capitula pertineant. Interim vero & per vos ipſos, & per alios viros prudentes, univerſa ſubtiliter inquiratis, quæ correctionis aut reformationis ſtudio indigere videntur, & ea fideliter conſcribentes, ad facri concilii pendentis examen, circa ſubventionem neceſſarium terræ ſanctæ, ubi Deus rex noſter ante ſæcula ſalutem in medio terræ dignatus eſt operari, opem & operam efficaciter impenſuri, aſſiſtendo fideliter & prudenter iis quos deputavimus ad hoc negotium ſpecialiter procurandum. Nullus itaque ſe ſtatuat excuſabilem ab hujusmodi ſubventione tam ſanctæ opis ſubtrahat, ſi canonicam vult effugere ultionem. Nemo diffenſionum obſtacula vel itinerum impedimenta cauſetur, quæ, Domino faciente ſignum in bonum, ex magna jam parte ceſſare coperunt. Nam & quanto imminent majora pericula, tanto potiora remedia convenit adhiberi: nunquam enim navigabit per æquora qui ſemper expectat ut mare non conciter ex ſe fluctus. Datum Laterani xiii. Kal. Maji, pontificatus noſtri anno ſextodecimo.

In eodem modo, archiepiſcopo, & epiſcopis, abbatibus

ANNO CHRISTI 1213.

batibus, prioribus per Moguntinam provinciam constitutis.

In eodem modo per Bremensem provinciam constitutis.

In eodem modo per Gegnenensem provinciam constitutis.

In eodem modo per Saltzburgensem provinciam constitutis.

In eodem modo per Trevirensem provinciam constitutis.

In eodem modo per Magdeburgensem provinciam constitutis.

In eodem modo per Colonien sem provinciam constitutis.

In eodem modo per Cyprum.

In eodem modo per Eboracensem provinciam B constitutis.

In eodem modo per Tarantasiensem provinciam constitutis.

In eodem modo per Dublinensem.

In eodem modo per Upsalensem.

In eodem modo per Ebrodunensem.

In eodem modo, Catholico, archiepiscopis & episcopis, nec non abbatibus per Armeniam.

In eodem modo per Cafellensem provinciam.

In eodem modo, archiepiscopo & episcopis per Yrachiensem provinciam constitutis.

In eodem modo, archiepiscopo & episcopis per Athiensem provinciam constitutis.

In eodem modo, archiepiscopo & episcopis per Thessalonicensem provinciam constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Lacissensem provinciam constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Patracensem provinciam constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Cretensem provinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Tuamensem provinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Tarantasiensem provinciam.

In eodem modo archiepiscopo Pragensi.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Lundensem provinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Strigoniensem provinciam. D

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Calaritanam provinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Viennensem provinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Andrinopolitanam provinciam.

In eodem modo episcopis per Scotiam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Lugdunensem provinciam.

In eodem modo episcopo Regensi.

In eodem modo archiepiscopo Maronitano.

In eodem modo archiepiscopo Gerrensi.

In eodem modo archiepiscopo Midicensi.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Aquensem. E

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Antivarensem,

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Macrensem.

In eodem modo episcopis per Tuscian, & marchiam Ancositanam, & ducatum Spoleti, constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Neapotanensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Messipolitanum.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Pisanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Trinopolitanam.

ANNO CHRISTI 1213.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Verisiensem,

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Tyrensem,

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Philippensem.

In eodem modo per Armacanam provinciam constitutis.

In eodem modo per Apuliam, & Terram Laboris.

In eodem modo per Calabriam,

In eodem modo per Siciliam.

In eodem modo per Ravennatensem.

In eodem modo per Rapistensem provinciam.

In eodem modo per Mediolanensem.

In eodem modo per Arelatensem.

In eodem modo per Narbonensem.

In eodem modo per Iudensem.

In eodem modo per Idrofiensem.

In eodem modo per Jannensem.

In eodem modo per Bisantinam.

In eodem modo per Arborensem.

In eodem modo per Aquileiensem.

In eodem modo per Bulgariam & Blachiam,

In eodem modo per Cantuariensem.

In eodem modo per Spalatinam.

In eodem modo per Gradensem.

In eodem modo per Turritanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Tarraconensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Toletanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Bracarensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Compostellanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Carinthiensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, & abbatibus, tam Latinis quam Græcis, per Constantinopolitanam provinciam.

In eodem modo episcopo Cenonensi.

In eodem modo, illustri Constantinopolitano imperatori: Vineam Domini sabaoth, usque Ex se fluctus: postea ponitur hæc clausula. Cum ergo decet & expediat ut tua imperialis sublimitas ad synodum tam solennem nuncios dirigat speciales: serenitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino sentius, quatenus præscripto termino, vira comite, viros idoneos dirigere non postponas, per quos tuæ nobis aperias benepiacitum voluntatis: quia, quantum cum honestate potuerimus, ad tuam libenter & efficaciter intendemus commodum & honorem. Datum, &c.

In eodem modo illustri regi Cypri.

In eodem modo regi Norwatiæ.

In eodem modo regi Gurkaniæ.

In eodem modo regi Lumbricensi,

In eodem modo regi Conacensi.

In eodem modo regi Mundiensi,

In eodem modo regi Sveciæ,

In eodem modo, regi Aragonum: Navarræ, Castellæ, Legionensi, Portugallensi regibus, ita quod cuilibet per se.

In eodem modo, magistro & fratribus militiæ templi: Vineam Domini sabaoth, &c. usq. Donum perfectum. Universis archiepiscopis & episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis per universas fere Christianorum provincias constitutis, per apostolica scripta per-

ANNO CHRISTI 1213.

mittimus & mandamus, ut ipsi hoc taliter præparent, &c. verbis competenter mutatis usque, Requiescimus. Injungant etiam archiepiscopi & episcopi ex parte nostra universis ecclesiarum capitulis, &c. usque, Fluctus. Cum igitur in hoc generali concilio sint multa tractanda, quæ ad statum vestri ordinis pertinebunt: decet & expedit, ut ad idem concilium viros idoneos destinetis, qui negotia vestra debeant fideliter procurare.

In eodem modo, magistro & fratribus hospitalis Hierosolymitani.

In eodem modo, capitulo Constantinopolitano: Vineam Domini sabaoth, &c. usque, Cum modestia & cautela. Qui vero canonica forte præpeditione detenti, personaliter venire nequiverint, idoneos pro se dirigant responsales, nec B quisquam superflues, &c. usque, Requirendus. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ei, qui auctore Deo Constantinopolitanæ ecclesiæ præsidet, ex parte nostra quæ præmissa sunt fideliter nuncietis, ut & ipse juxta præfatum formam nostro se conspectui repræsentet; nihilominus de collegio ejusdem viros idoneos pro vobis ad hoc factum concilium transmissuri, cum nonnulla sint in ipso tractanda, quæ specialiter ad ecclesiarum capitula pertinebunt. Interim vero per vos ipsos, & alios viros prudentes, &c. usque, Perferatis examen. Nullus itaque se fallaciter, &c. usque, Ex se fluctus. Datum, &c.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Lundensem provinciam: Vineam Domini usque, Ex se fluctus. Datum, &c.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, & abbatibus, prioribus, per Senonensem.

In eodem modo per Rothomagensem provinciam.

In eodem modo per Bituricensem provinciam.

In eodem modo per Remensem provinciam.

In eodem modo per Turonensem provinciam.

In eodem modo per Burdigalensem provinciam.

In eodem fere modo Philippo illustri regi Francorum: Vineam Domini sabaoth, &c. usque, Ex se fluctus. Cum ergo decet & expediat, &c. usque, Commodum & honorem. Datum, &c.

In eodem fere modo, abbati & conventui Cisterciensi ordinis: Vineam Domini sabaoth, &c. usque, Ex se fluctus. Cum igitur hoc in generali concilio, &c. usque, Procurare. Datum, &c.

In eodem modo abbati & conventui Premonstratensi.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, abbatibus, prioribus, cæterisque clericis per regnum Francia constitutis.

Exemplo Innocentii lib. 1. ad ep. 32.

PIum & fructuosum propositum, quod de subventione terræ sanctæ pro communi utilitate Deo inspirante concepistis, & propensa sagacitate mus ad effectum, ex generalibus litteris potestis advertere manifeste. Ad hoc igitur salutare propositum exequendum, dilectum nostrum R. tituli sanctæ Stephani in Cœlio monte, presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique probatæ honestatis & fidei, destinamus, merito tue prolixitatis (gratia ipsius acceptum: per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eum, vice nostra, immo potius vice Christi, devote fuscipere ac honeste tractare curetis, ipsius salubribus monitis & mandatis humiliter intendentes; præfertim in iis quæ pertinent ad subsidium terræ sanctæ. Nos enim, quod super his & aliis ad fun legationis officium pertinentibus providis delibe-

A ratione statuerit, præcipimus inviolabiliter observari: concedentes eidem, ut evellat & destruat, ædificet atque plantet, quæ sibi evellenda & destruenda, ædificanda occurrerint & plantanda. Datum, &c.

Roberto tituli S. Stephani in Cœlio monte, presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato.

Exemplo Innocentii lib. III. ep. 26.

UT efficacius possis intendere ad subsidium terræ sanctæ, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut iis, qui ad tuam vocationem devote convenerint ad audiendum verbum salutis, peccatorum crucis, de injunctis tibi pœnitentiis vice nostra certam valeas indulgentiam impertiri. De tonsuramentis autem hoc tibi duximus concedendum, ut de virorum prudentum consilio salubriter dudeas quod terræ sanctæ utilitati secundum Deum videris expedire. Datum, &c.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Exemplo Innocentii III. lib. VI. ep. 12.

QUam sinceram dilectionis affectum erga te ac filium tuum & regnum Francie habeamus, novit ille qui testis est in cœlo fidelis, cujus super hoc testimonium secure possumus invocare. Adeo quippe regni tui exaltationem diligimus, privilegiata semper opera commendantes quæ proceflerunt de ipsorum quandoque, ecclesiæ Romanæ, quam ipsi regno, sullinarenus B ipsius devotionis & charitatis accidere, cum facilius hec quam illud ab imminenti posset periculo liberari. Ut ergo super hoc amplius securus reddaris & certus, mittimus ad tuam regalem presentiam dilectum filium nostrum R. tituli S. Stephani in Cœlio monte presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique probatæ honestatis & fidei, quia, qui plenius accepit a nobis, expressius tibi referat viva voce: serenitatem tuam monentes, & exhortantes in Domino, quatenus eum recipias, & honeste pertractes, ipsius acquiescendo salubribus monitis & consiliis propter Deum. Datum, &c.

In eodem modo, nobili viro Ludovico carissimi in Christo filio Philippi regis Francorum illustris primogenito.

In eodem modo, nobili mulieri Blanæ uxori nobilis viri Ludovici in Christo filii nostri illustris regis Francorum primogenii.

PATRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Exemplo Innocentii III. lib. VI. ep. 13.

EX litteris quas aliquoties tua nobis fraternitas dellinavit, & aliis quoque indiciis, cognovimus evidenter, te non solum ad fæcrosanctam C Romanam ecclesiam matrem tuam, verum etiam ad personam nostram specialiter devotionem habere debitam & devotam. Propter quod habentes te in visceribus caritatis, tibi compatimur in tribulationibus quas pateris & pressuris: quamquam & tibi & nobis sit ea cis potius gloriandum: cum id quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis hujusmodi, supra modum in sublimitate pondus æternæ gloriæ operetur, qui non condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam revelandam in illis qui pro Christi nomine patiuntur. Propter quod Apostolus ibi, placebat in infirmitatibus suis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, & angustiis quas sustinebat pro Christo, & cum infirmabitur, tunc maxime potens erat: scimus quod virtus in infirmitate perficitur, & quod licet per eam bono corruptatur exterior, interior tamen

ANNO CHRISTI 1235.

men per eandem ignitet renovatur, Timentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum; qui suos non solum de tribulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribulatione dilatat: ut quasi meridianus fulgor consurgat eis ad vesperam, & cum se consumptos putaverint, ut Lucifer oriantur. Benedictus igitur Deo & Patre domini nostri Jesu Christi, qui te in omni benedictione spirituali secundum gratiæ suæ divitias benedixit, & ut esses immaculatus in conspectu ipsius, dedit tibi ut non solum credas in Christum, sed ut pro Christo etiam patiaris. Porta ergo, carissime frater, in corpore tuo stigmata Jesu Christi, per quem mundus tibi crucifixus est, & tu mundo: stabilis esto, & advertisus mundanas adversitates, & prosperitates, abundans in opere Dei, semper sciens quod labor tuus non est inanis in Domino: & licut in te Christi passiones abundant, ita & per Christum abundet consolatio tua, qui te fugra id quod potes non potentiatur tentari, sed faciet in ipsa tentatione proventum, ut valeas sustinere: cum jam ipso docente didiceris, in quibus es esse sufficiens, & cum Apostolo scias fatiari, scias & esurire, & abundare, & penuriam pati, ac possis in eo qui te confortat, omnia tolerare. Fideles quoque ab infidelibus in captivitate detentos fidelis exhortationibus corrobora & confirma, ne deficiant in tribulationibus tuis, sed cogitantes in ludice victoriam, & præmium in laborc, bonum certamen certare non desinant, & sidem servando cursum feliciter consummare, ut de reliquo coronam justitiæ merito valeant expectare: quam reddet eis in illa die Dominus justus judex: scientes quod nos ad liberationem eorum, studium diligens & operam efficacem, si quemcunque inveniri, fatagimus adhibere. Denique ad tuam quivis nostrum perferendum, quod cum interventu desiderabilis cordis nostri duo in hoc facculo principaliter affectemus, ut & ipse tuo tempore videlicet terræ sanctæ, ac reformationem universalis ecclesiæ valeamus intendere cum effectu: hoc, ad exquendum prudentia, & fortitudine nostrum, sollicito providimus faciendum, ut scilicet, quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, generalis concilium pura prisam sanctionem pravium consuetudinem, quo generalia concilia, non tempore celebrandum: in quo ad extirpanda vitia, & plantandas virtutes, corrigendos excessus, & reformandos mores, eliminandas hæreses, & roborandam fidem, sopiendas discordias, & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, & liberatem fovendam, inducendos principes & populos Christianos ad succurrem & subsidium terræ sanctæ tam a clericis quam laicis imprendendam, eum cateris quæ longum esset per singula numerare, provide statuantur invigilabilior observanda, circa prælatos & subditos, regulares & laicales; ad Divini nominis gloriam & honorem, remedium & salutem animarum nostrarum, ac profectum & utilitatem populi Christiani: patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, per suas provincias, Christianorum provinciis constitutis per scripta nostra mandantes, ut se taliter studeant præparare, quod a præsentia Dominice incarnationis millesimo duocentesimo tertiodecimo anno, usque ad duodenas & dimidium, præfixis sibi pro termino Kalendis Novembris, nostro se conspectui repræsentent cum modestia & cautela: ita quod qui exhonica forte præpeditione detenti, personaliter venire nequiverint, aut rechamaverint pro Christianis ministeriis exercendis, idoneos per (& dirigant responsales. Quia igitur in tanto negotio tuum desiderata magnes habere præsentiam, flagitantes tuum negotium dilectilias & moncmus, pet apostolica tibi scripta mandantes, quatenus si tibi sit poteriti, personaliter ad præsentiam nostram accedas termino superius præfixo: quod si forsan venire nequiveris, saltem aliquem virum idoneum pro te ad concilium mittere non postponas. Tu denique, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis apud justissimum judicem & præsentium partem orationum imperitis suffragium, quo plenium indigemus.

ALBERTO HIEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ, apostolicæ sedis legato.

PIum & sanctum propositum, quod de subrentione terræ sanctæ, pro communi salute, Deo inspirante concepisse, & propterea Legatum Sedis Apostolicæ, ex generalibus litteris ad universas pene Christianorum provincias destinatis, quarum tibi transcripta dirigimus, intelliges manifeste: super quo, tanto plenius gaudio hilarescimus, quanto profectio id ardentiori desiderio affectsti. Ne vero deprestabilis convestatio quorundam inhabitantium terram ipsam, hujus salutaris executionem propositi aut impedias aut retardet, cum Deum sint negandit operabus non ad indulgentiam provocent, sed ad iram: curissimum nobis tua fraternitatis prudentiam exortamur & rogamus, quatenus tanquam morc prudentis medici ad lætalem eorum plagam curandam diversis experimentis utaris, cosque hujusdeas ad verum pœnitentiam revocare, si forte salubribus assertionibus consilium, & auxilium accipiant medicinam, per quam Divine sentiant medicinæ vitutem. Licet autem dora Saracenorum perfidia non conseverit humilibus Christianorum precibus emollita: ut tamen ille mundi dominium respiciat, qui superbis resistit, humilibus vero dat gratiam, de virtutum prudentum confilio, Divinum pro oculis timorem habentium, Soldanum Damasci, & Babyloniæ, qui Dominum Jesum Christi detinet occupatam, apostolicis providimus litteris humiliter præmonendum, fecundum formam quam tibi mittimus duximus providendum. Nam & dispositionibus nostris auditis, quæ utinam cum possent omnino latere, fortasse omnipotens Deus tuum in eum verorem immittet, & benigne cognoscet, quod ipsum ex toto desiderat, & non compulsus factionem fe putaret invitum. Unde volumus, & mandamus, quatenus cum nuncijs nostris vivos provides, & fideles ad eum facias destinari; cui apud ipsum apostolicis fludeas proponere mandatum. Interim autem carissimum in Christo filium nostrum I. Hierosolymitanum regem illustrem, & tam hospitalium quam militum ordines, ipsa pro negotio partes & statum, ad defensionem & custodiam nostris terræ prudenter monea, & induceas, ne (quod avertat Dominus) ei quidquam adversi valeat evenire, Divino semper auxilio innocato. Quia vero tuam nobis præsentiam ad hoc salutare propositum exequendum valde credimus necessariam, immo quam maxime fructuosam & beneficiosam: tuam rogandi, clemens & moderandam, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus, si videris posse fieri absque gravi dispendio terræ sanctæ, præhonem ad universale concilium celebrandum, quam citio poteris, facias præsentie terminum, ducens aliquos viros tecum in consilio providos, & in commissi fidelcs, qui plene noverint circumstantias casuum & rerum, temporum & locorum; cuibus undique circumspectis ad deliberationem hereditatis Dominicæ utilius intendere valeamus. Tu denique, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis, apud justissimum judicem & piissimum patrem, orationum impertis suffragium, quo plurimum indigemus.

ANNO CHRISTI 1215.

SERMO L. INNOCENTII PAPÆIII.

In concilio generali Lateranenſi habitus.

Deſiderio deſideravi hoc paſſiva manducare noviſcum, antequam patiar, id eſt, antequam moriar. Luce 22.

Philipp. 2.

OMnis mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum, non ibnus, ſi diſpoſitum eſt a Deo, libere cælum poſſidens, ſive pro defenſione fidei catholicæ, ſive pro fubidio terræ ſanctæ, ſive pro ſtatu eccleſiaſtice libertatis, mihi fuerit propanatus quam defidcrem in carne permanere, donec conſummetur opus incepium. Verumtamen non mea, ſed *Deſiderovi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam* Divina voluntas fiat. Et ideo dixi vobis: *Deſiderio paſſus ſum hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.* Multa ſunt & varia hominum deſideria: quis ea ſufficit explicare? Omnia tamen reduci poſſunt ad duo, ſpirituale videlicet & carnale: ſpirituale, quod de cæleſtibus & æternis, carnale vero, de temporalibus & terrenis. De iſto prophera dicit in Pſalmis: *Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore.* De illo dicit in Canticis: *Sub umbra illius quem deſideravcram ſedi: & fructus ejus dulcis guttauli mee.* De illo dicit Apoſtolus: *Deſiderio deſidero videre faciem veſtram.* De iſto dicit Iſaias: *Anima mea deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis mane de luce vigilabit ad te.* Et alius: *Deſideriam malignum lunge fac a me.* Ego autem illius invoco teſtimonium, qui teſtis eſt in cælo fidelis, quod non carnali, ſed ſpirituali deſiderio deſideravi hoc pascha manducare vobiſcum non propter commoditatem terrenam, aut gloriam temporalem, ſed propter reformationem univerſalis eccleſiæ, ad liberationem terræ ſanctæ: quæ propter quæ duo principaliter terræ ſanctæ fubſidium convocavi. Sed forte dicetis: Quid eſt hoc paſcha quod deſideras manducare nobiſcum? Paſcha nomine diverſis modis accipitur in ſcripturis Divinis. Pro die, unde: *Memento hunc diem exiverunt, qua dixitur paſcha;* pro hora, unde: *Hora eſt vos exire de hoc mundo ad patrem paſcha Domini eſt;* pro ſacramento, unde: *Venit dies azymorum, quando neceſſe erat occidi paſchas;* pro azymo, unde: *Non intereatis azymis, ſed non contaminemur, ſed comedemus paſcha;* pro feſto, unde: *Latet diem feſtum paſchæ, ſicinus Jeſus quia venit hora ejus ut tranſeat de hoc mundo ad Patrem;* & etiam pro ipſo Chriſto, unde: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Sane paſcha Hebraice dicitur phaſe, quod eſt tranſitus. Graece vero a verbo, quod eſt pati: quia per paſſionem dominus tranſiit ad gloriam, ſecundum quod Veritas teſtatur: *Oportebat patri Chriſtum, & ſic intrare in gloriam ſuam.* Quia ſi voluimus conſegnare, oportet & compatti: licet non ſint condignæ paſſiones hujus temporis, ad futurum gloriam quæ revelabitur in nobis. Nam paſcha, quod eſt phaſe, id eſt, tranſitus, *deſiderio deſideravi manducare vobiſcum.* De quo in Exodo dicitur: *Comedent feſtinanter.* Eſt enim phaſe, id eſt, tranſitus Domini. Legitur quippe in libro Regum, & in Paralipomenon apertiſſime continetur, quod 18. anno regni Joſiæ fecit paſcha Domino, & celebravit Levitas & ſacerdotes, qui non fuerant ante in Iſrael a diebus Judicum usque retro. Ultimus hic hiſtoria, inſtinctu ſanctus & temporis, quod eſt eccleſia, reſtauretur, & celebret, quod eſt eccleſia, vivificet hoc ſolenne conciliam, per quod fiat tranſitus de vitiis ad virtutes, quale reverà non fuit factum in Iſrael a diebus Judicum usque regum, id eſt, a temporibus patrum ſanctorum, usque ad temporibus principum, in populo Chriſtiano, Deum videre per fidem. Ex quo ſpero ipſum in eo qui ſuis promittit fidelibus, dicens: *Ubi enim quæ duo vel tres congregati fuerint in nomine meo ibi in medio eorum Concil. General. Tom. XIII.*

ANNO CHRISTI 1213. *Psal. 44.*

cerdotalis febat in lege. Scriptor autem egregius & ingenuus Spiritus sanctus eft dignitor Dei, quo loquitur Paulus: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.* Hoquis scriptoris artamentarium eft locutum scientia: de quo percalamum linguæ, atramentum doctrinæ profertur, & in cordis superficiem bitur pergamen. In eruditos fedes eft deliderii quibus Dominus præcipit. *Reges vestros accingedos* Cantic. 1. *Psal. 15.* ris. Ex Psalmista orabat ad Dominum: *Ure renes meos & cor meum.* Ille igitur habet atramentarium Scripturis, qui per donum scientiæ fibi a Spiritu fanctificatus, qui per donum fortitudinis & roborati, fanctio datum deliderii cartis cohibet & reftringit, ut vita non difrepet a doctrina, ne fibipfi dicatur: *Medice cura te ipsum: qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis.* Propterea Veritas ait: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Hinc tranhire præcipitur per medium civitatem, & fignare Thau fuper frontes virorum gementium, & dolentium. Teft frontes virorum gementium, & dolentium. Teft ament Apoftolo dicat: *Michi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus eft, & ego mundo.* Thau profecto dolent & gement fuper cunctis abominationibus, qua fiunt in medio civitatis: quia peccata proximorum ferioria funt juftorum. *Quis, inquit Apoftolus, infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Vir ergo veftitus lineis habens atramentarium fcriptoris ad renes debet tranfire per medium civitatem, & fignare Thau fuper frontes virorum gementium & dolentium fuper cunctis abominationibus, qua fiunt in medio ejus: quatenus fanctum numerus eft perfectus, eo quod redfinunt in medio civitatis: quia peccata proximorum ferioria fint

ANNO CHRISTI 1215 legitur: *Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.* Ps. 61. *Vanum, quod cogitant unusquisque proximo suo, labiis mendacibus & in corde & in corde locuti sunt.* Ps. 11. Ps. 118. *Declinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem.* Ps. 118. *Iniqui narraverunt mihi fabulationes, sed non ut lex tua.* Ps. 118. *Principes persecuti sunt me gratis, & a verbis tuis formidavit cor meum.* Ps. 118. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ, ideo dilexi testimonia tua.* Ps. 118. *Viderunt prævaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Ps. 118. *Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea.* Ps. 118. *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.* Ps. 118. *Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam.* Ps. 118. *Vias meas enarravi, & convertisti pedes meos in testimonia tua.* Ps. 118. *Festinavi, & non sum turbatus, ut custodirem mandata tua.* Ps. 118. *Funes peccatorum circumplexi sunt me, & legis tuæ non sum oblitus.* Ps. 118. *Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuæ.* Ps. 118. *Participes ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Ps. 118. *Misericordia tua, Domine, plena est terra, justificationes tuas doce me.* Ps. 118. *Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine, secundum verbum tuum.* Ps. 118. *Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi.* Ps. 118. *Priusquam humiliarer ego delinquebam, propterea eloquium tuum custodivi.* Ps. 118. *Bonus es tu, & in bonitate tua doce me justificationes tuas.* Ps. 118. *Multiplicata est sicut lac iniquitas eorum, ego legem tuam meditatus sum.* Ps. 118. *Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.* Ps. 118. *Lex oris tui mihi super millia auri & argenti.* Ps. 118. *Manus tuæ fecerunt me & plasmaverunt me, da mihi intellectum, & discam mandata tua.* Ps. 118. *Timentes te videbunt me & lætabuntur, quia in verba tua supersperavi.* Ps. 118. *Scio, Domine, quia æquitas judicia tua, & in veritate tua humiliasti me.* Ps. 118. *Fiat misericordia tua, ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.* Ps. 118. *Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam, quia lex tua meditatio mea est.* Ps. 118. *Justitia testimonia tua in æternum, da mihi intellectum, & vivam.* Ps. 118. *Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine, justificationes tuas requiram.* Ps. 118. *Clamavi ad te, salvum me fac, ut custodiam mandata tua.* Ps. 118. *Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* Ps. 118. *Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine, & secundum judicium tuum vivifica me.* Ps. 118. *Appropinquaverunt persequentes me iniquitati, a lege autem tua longe facti sunt.* Ps. 118. *Prope es tu, Domine, & omnes viæ tuæ veritas.* Ps. 118. *Initio cognovi de testimoniis tuis, quia in æternum fundasti ea.* Ps. 118. *Vide humilitatem meam & eripe me, quia legem tuam non sum oblitus.* Ps. 118. *Judica judicium meum & redime me, propter eloquium tuum vivifica me.* Ps. 118. *Longe a peccatoribus salus, quia justificationes tuas non exquisierunt.* Ps. 118. *Misericordias tuas multas, Domine, & judicium tuum vivifica me.* Ps. 118. *Multi persequentes me & tribulantes me, a testimoniis tuis non declinavi.* Ps. 118. *Vidi prævaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Ps. 118. *Vide quoniam mandata tua dilexi, Domine, in misericordia tua vivifica me.* Ps. 118. *Principium verborum tuorum veritas, in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.* Ps. 118. *Principes persecuti sunt me gratis, & a verbis tuis formidavit cor meum.* Ps. 118. *Lætabor ego super eloquium tuum, sicut qui invenit spolia multa.* Ps. 118. *Iniquitatem odio habui & abominatus sum, legem autem tuam dilexi.* Ps. 118. *Adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundum verbum tuum.* Ps. 118. *Vias meas enuntiavi, & exaudisti me, Domine, justificationes tuas doce me.* Ps. 118. *Viam justificationum tuarum da mihi, & exercebor in mirabilibus tuis.* Ps. 118. *Dormitavit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis.* Ps. 118. *Viam iniquitatis amove a me, & de lege tua miserere mei.* Ps. 118. *Viam veritatis elegi, judicia tua non sum oblitus.* Ps. 118. *Adhæsi testimoniis tuis, Domine, noli me confundere.* Ps. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Ps. 118. *Lex oris tui bona mihi super millia auri & argenti.* Ps. 118. *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, & exquiram eam semper.* Ps. 118. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.* Ps. 118. *Semitam mandatorum tuorum deduc me, quia ipsam volui.* Ps. 118. *Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam.* Ps. 118. *Averte oculos meos, ne videant vanitatem, in via tua vivifica me.* Ps. 118. *Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.* Ps. 118. *Pertransibo omnia testimonia tua, & custodiam illa in finem.* Ps. 118. *Averte opprobrium meum, quod judicia tua non sum oblitus.* Ps. 118. *Ecce concupivi mandata tua, in æquitate tua vivifica me.* Ps. 118. *Et veniat super me misericordia tua, Domine, salutare tuum secundum eloquium tuum.* Ps. 118. *Et auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque, quia in judicia tua supersperavi.* Ps. 118. *Et custodiam legem tuam semper in sæculum & in sæculum sæculi.* Ps. 118. *Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisivi.* Ps. 118. *Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar.* Ps. 118. *Et meditabor in mandatis tuis, quæ dilexi nimis.* Ps. 118. *Et levabo manus meas ad mandata tua, quæ dilexi, & exercebor in justificationibus tuis.* Ps. 118. *Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti.* Ps. 118. *Hæc consolata est me in humilitate mea, quia eloquium tuum vivificavit me.* Ps. 118. *Superbi iniquitatem super me valde, a lege autem tua non declinavi.* Ps. 118. *Memor fui nocte nominis tui, Domine, & custodivi legem tuam.* Ps. 118. *Hæc facta est mihi, quia justificationes tuas exquisivi.* Ps. 118. *Portio mea, Domine, dixi custodire legem tuam.* Ps. 118. *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo, miserere mei secundum eloquium tuum.* Ps. 118. *Cogitavi vias meas, & convertisti pedes meos in testimonia tua.* Ps. 118. *Paratus sum & non turbatus sum, ut custodirem justificationes tuas.* Ps. 118. *Funes peccatorum circumplexi sunt me, & legem tuam non sum oblitus.* Ps. 118. *Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuæ.* Ps. 118. *Participes ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Ps. 118. *Misericordia tua, Domine, plena est terra, justificationes tuas doce me.* Ps. 118. *Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine, secundum verbum tuum.* Ps. 118. *Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi.* Ps. 118. *Priusquam humiliarer ego delinquebam, propterea eloquium tuum custodivi.* Ps. 118. *Bonus es tu, & in bonitate tua doce me justificationes tuas.* Ps. 118. *Multiplicata est sicut lac iniquitas eorum, ego legem tuam meditatus sum.* Ps. 118. *Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.* Ps. 118. *Lex oris tui mihi super millia auri & argenti.* Ps. 118. *Manus tuæ fecerunt me & plasmaverunt me, da mihi intellectum, & discam mandata tua.* Ps. 118. *Timentes te videbunt me & lætabuntur, quia in verba tua supersperavi.* Ps. 118. *Scio, Domine, quia æquitas judicia tua, & in veritate tua humiliasti me.* Ps. 118. *Fiat misericordia tua, ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.* Ps. 118. *Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam, quia lex tua meditatio mea est.* Ps. 118. *Justitia testimonia tua in æternum, da mihi intellectum, & vivam.* Ps. 118. *Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine, justificationes tuas requiram.* Ps. 118. *Clamavi ad te, salvum me fac, ut custodiam mandata tua.* Ps. 118. *Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* Ps. 118. *Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine, & secundum judicium tuum vivifica me.* Ps. 118. *Appropinquaverunt persequentes me iniquitati, a lege autem tua longe facti sunt.* Ps. 118. *Prope es tu, Domine, & omnes viæ tuæ veritas.* Ps. 118. *Initio cognovi de testimoniis tuis, quia in æternum fundasti ea.* Ps. 118. *Vide humilitatem meam & eripe me, quia legem tuam non sum oblitus.* Ps. 118. *Judica judicium meum & redime me, propter eloquium tuum vivifica me.* Ps. 118. *Longe a peccatoribus salus, quia justificationes tuas non exquisierunt.* Ps. 118. *Misericordias tuas multas, Domine, & judicium tuum vivifica me.* Ps. 118. *Multi persequentes me & tribulantes me, a testimoniis tuis non declinavi.* Ps. 118. *Vidi prævaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Ps. 118. *Vide quoniam mandata tua dilexi, Domine, in misericordia tua vivifica me.* Ps. 118. *Principium verborum tuorum veritas, in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.* Ps. 118. *Principes persecuti sunt me gratis, & a verbis tuis formidavit cor meum.* Ps. 118. *Lætabor ego super eloquium tuum, sicut qui invenit spolia multa.* Ps. 118. *Iniquitatem odio habui & abominatus sum, legem autem tuam dilexi.* Ps. 118. *Adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundum verbum tuum.* Ps. 118. *Vias meas enuntiavi, & exaudisti me, Domine, justificationes tuas doce me.* Ps. 118. *Viam justificationum tuarum da mihi, & exercebor in mirabilibus tuis.* Ps. 118. *Dormitavit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis.* Ps. 118. *Viam iniquitatis amove a me, & de lege tua miserere mei.* Ps. 118. *Viam veritatis elegi, judicia tua non sum oblitus.* Ps. 118. *Adhæsi testimoniis tuis, Domine, noli me confundere.* Ps. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Ps. 118. *Lex oris tui bona mihi super millia auri & argenti.* Ps. 118. *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, & exquiram eam semper.* Ps. 118. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.* Ps. 118. *Semitam mandatorum tuorum deduc me, quia ipsam volui.* Ps. 118. *Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam.* Ps. 118. *Averte oculos meos, ne videant vanitatem, in via tua vivifica me.* Ps. 118. *Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.* Ps. 118. *Pertransibo omnia testimonia tua, & custodiam illa in finem.* Ps. 118. *Averte opprobrium meum, quod judicia tua non sum oblitus.* Ps. 118. *Ecce concupivi mandata tua, in æquitate tua vivifica me.* Ps. 118. *Et veniat super me misericordia tua, Domine, salutare tuum secundum eloquium tuum.* Ps. 118. *Et auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque, quia in judicia tua supersperavi.* Ps. 118. *Et custodiam legem tuam semper in sæculum & in sæculum sæculi.* Ps. 118. *Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisivi.* Ps. 118. *Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar.* Ps. 118. *Et meditabor in mandatis tuis, quæ dilexi nimis.* Ps. 118. *Et levabo manus meas ad mandata tua, quæ dilexi, & exercebor in justificationibus tuis.* Ps. 118. *Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti.* Ps. 118. *Hæc consolata est me in humilitate mea, quia eloquium tuum vivificavit me.* Ps. 118. *Superbi iniquitatem super me valde, a lege autem tua non declinavi.* Ps. 118. *Memor fui nocte nominis tui, Domine, & custodivi legem tuam.* Ps. 118. *Hæc facta est mihi, quia justificationes tuas exquisivi.* Ps. 118. *Portio mea, Domine, dixi custodire legem tuam.* Ps. 118. *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo, miserere mei secundum eloquium tuum.* Ps. 118. *Cogitavi vias meas, & convertisti pedes meos in testimonia tua.* Ps. 118. *Paratus sum & non turbatus sum, ut custodirem justificationes tuas.* Ps. 118. *Funes peccatorum circumplexi sunt me, & legis tuæ

ANNO CHRISTI 1215.

9. *De diversis visibus in eadem fide.*
10. *De praedicatoribus infirmendis.*
11. *De magistris scholastici.*
12. *De communibus capitulis monachorum.*
13. *De novis religionibus prohibitis.*
14. *De incantationibus clericorum punienda.*
15. *De arcenda ebrietate clericorum.*
16. *De indumentis clericorum.*
17. *De consecrationibus praelatorum, & negligentia eorum super Divinis officiis.*
18. *De judicio sanguinis & duelli clericis interdicto.*
19. *Necclesiae mandani fupellectilibus exponuntur.*
20. *De chrismate & Eucharistia sub fera conservandis.*
21. *De confessione facienda, & non revelanda a sacerdote, & saltem in pascha communicando.*
22. *Quod infirmi primi providenant animae quam corpori.*
23. *Quod ecclesia cathedralis vel regularis utera tres menses non vacet.*
24. *De electione facienda per scrutinium vel compromissum.*
25. *Quod electio facta per saeculares potestatem non valeat.*
26. *De poena indigne confirmanentis electionem.*
27. *De infrustione ordinandorum.*
28. *Quod compellantur cedere qui pluralitatem licentiam ecdendi.*
29. *Quod nullus habeat duo beneficia cum cura annexa.*
30. *De idoneitate inflituendorum in ecclesiis.*
31. *De filiis canonicorum non inflituendis cum patribus.*
32. *Ut patroni competentem portionem dimittant clericis.*
33. *De procurationibus non accipiendis sine visitatione.*
34. *De subditis non gravandis sub praetextu servitii alicujus.*
35. *De causa appellationis exprimenda.*
36. *Quod judex possit moderari & commutari sententiam revocare.*
37. *De litteris non impetrandis ultra duas dietas, & sine speciali mandato.*
38. *De forisdictis adhuc, ut probari possint.*

A 39. *De restitutione danda contra possessorem, qui non rapuit ipse.*
40. *De nova possessione.*
41. *De continuatione bona fidei in omni praescriptione.*
42. *De saeculari judicio.*
43. *Ne sine causa clericus fidelitatem laico faciat.*
44. *Quod confirationes principum non praejudicent ecclesiis.*
45. *Patronus, qui clericum ecclesiae occiderit vel mutilaverit, jus patronatus amittat.*
46. *De talione a clericis non exigenda.*
47. *De forma excommunicandi.*
48. *De modo accusandi judicem.*
49. *De poena excommunicatoris injustae.*
B 50. *De rebellibus prohibitione matrimonii.*
51. *De poena contrahentium clandestina matrimonia.*
52. *De testimonio de auditu reprobando in causa matrimonii.*
53. *De his qui praedia sua in feudum decimarum dare aliis excolenda.*
54. *De decima ante tributa solvantur.*
55. *De vi terris acquirendis, non obstantibus privilegiis, decima debitur.*
56. *Ne propter pactum aliquorum amittat decimas presbyter parochialis.*
57. *De impetrandis privilegiorum verbis.*
58. *De eodem in favorem episcoporum.*
59. *Quod nullus religiosus subjugetur fine licentia abbatis & conventus.*
C 60. *Ut abbates non extendant se ad officium episcopale.*
61. *Ne religiosi recipiant decimas de manu laicali.*
62. *Ne religiosi fanctorum ofendantur extra sepulturas: ne nova habeantur in venerabile sua Romana ecclesia.*
63. *De simonia.*
64. *De eodem circa monachos & fanctimoniales.*
65. *De eodem circa illicitum pecuniae extorsionem.*
66. *De eodem circa capitularem clericorum.*
67. *De usuris Judaeorum.*
68. *Ut Judaei discernantur a Christianis in habitu.*
69. *Ne Judaei publicis officiis praeficiantur.*
D 70. *Ne convertis ad fidem de Judaeis, veterem rivum Judaeorum retineant.*

CAPITULA.

G. C. Ea grace fimul ac latine danuer ex codice Mazarino, qui ejusdem est atque concilium ipsum aetatis rin quo Graeca Latinis e regione reſponderit. Primum tamen caput, & fecundi partem, aliaque nonnulla, Latine tantum edimus: quia iis partibus manca est codex.

Ipsa autem aſpribus unus conviniere facile potest eos, qui decretis hoſce Lateranenſibus derogant ſidem, Graeca vera interpretatio, eadem mens facta, utriuſque concordiam ecclesiae demonſtrabit. Aderant ſiquidem, conſilia Constantinopolitanum & Hieroſolymitanum patriarchae: miſerant legatos tum Alexandrinus & Antiochenus: ex iis patriarchalibus metropolitae, aliique epiſcopi multi, conveneranc. Qui ut ſecum decreta conciliі eſſerent, Graecum in linguam, quam vis intelegarent, jubere multis in locis barbarae; translata ſunt.

I. *De fide Catholica,*

ANNO CHRISTI 1215.

FIrmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quod unus ſolus eſt verus Deus, aeternus, & immenſus, omnipotens, incommutabilis, incomprechenſibilis & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: tres quidem perſonae, ſed una eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino. Pater a nullo, Filius autem a ſolo Patre, ac Spiritus ſanctus ab utroque pariter, abſque initio ſemper & fine. Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus procedens: conſubſtantiales & coaequales, coomnipotentes & coaeterni, unum univerſorum principium, creator omnium inviſibilium & viſibilium, ſpiritualium & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtituram. Diabolus enim & daemones alii, a Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali: homo vero diaboli ſuggeſtione peccavit.

Hanc ſanctam Trinitatis ſecundum communem eſſentiam individua, & ſecundum perſonales

ANNO CHRISTI 1215.

les proprietates diſcreta, per Moſen & ſanctos propheras, aliaſque famulos ſuos, juxta ordinatiſſimum diſpoſitionem temporum, doctrinam humano genere tribuit ſalutarem. Et tandem unigenitus Dei Filius Jeſus Chriſtus a tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria ſemper virgine Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compoſitus, una in duabus naturis perſona, viam vitae manifeſtius demonſtravit. Qui cum ſecundum divinitatem ſit immortalis & impaſſibilis, idem ipſe ſecundum humanitatem factus eſt paſſibilis & mortalis: quia etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus deſcendit ad inferos, reſurrexit a mortuis, & aſcendit in coelum. Sed deſcendit in anima, reſurrexit in carne, aſcendit que pariter in utroque: venturus in fine faeculi judicare vivos & mortuos, & redditurus ſingulis secundum opera ſua, tam reprobis, quam electis. Qui omnes cum ſuis propriis corporibus reſurgent, quae nunc geſtant, ut recipiant ſecundum merita ſua, ſive bona fuerint, ſive mala, illi cum diabolo poenam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.

Athan.

Una vero eſt fidelium universalis eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur. In qua idem ipſe ſacerdos, & ſacrificium Jeſus Chriſtus: cujus corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur: transubſtantiatis, pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate Divina, ut ad perficiendum myſterium unitatis accipiamus ipſi de ſuo quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc utique ſacramentum nemo poteſt confecere, niſi ſacerdos, qui fuerit rite ordinatus ſecundum claves eccleſiae, quas ipſe conceſſit apoſtolis & eorum ſucceſſoribus Jeſus Chriſtus.

Sacramentum vero baptiſmi, quod ad invocationem individuae Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, confecratur in aqua, tam parvulis quam adultis, in forma eccleſiae a quocumque rite collatum, proficit ad ſalutem.

Et ſi poſt ſuſceptionem baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poenitentiam ſemper poteſt reparari. Non ſolum autem virgines & continentes, verum etiam conjugati, per fidem rectam & operationem bonam placentes Deo, ad aeternam merentur beatitudinem pervenire.

Decretal. Gregor. IX. lib. de fummа Trinit. & fide catholica, tit. 1. cap. Damnamus.

II. *De errore abbatis Joachim.*

Damnamus ergo, & reprobamus libellum, ſive tractatum, quem abbas Joachim edidit contra magiſtrum Petrum Lombardum de unitate ſeu eſſentia Trinitatis, appellans ipſum haereticum & inſanum, pro eo quod in ſuis dixit ſententiis, quoniam quadam ſumma res eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus, & illa non eſt generans, neque genita, nec procedens. Unde aſſerit quod ille non eam Trinitatem quam quatenniatem adſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiam quaſi quartam: manifeſte proceſſans quod nulla res eſt quae ſit Pater & Filius & Spiritus ſanctus, nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura; quamvis concedat quod Pater & Filius & Spiritus ſanctus ſunt una eſſentia, una ſubſtantia, unaque natura. Verum unitatem hujuſmodi non veram & propriam, ſed quaſi collectivam & ſimilitudinariam eſſe fatetur: quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una eccleſia, juxta illud: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una*, et: *Qui adhaeret Deo, unus ſpiritus eſt cum illo*. Item: *Qui plantat & qui rigat unum ſunt*. & *Omnes unum corpus ſumus in Chriſto*. Ruriſus in libro Regum: *Populus meus & populus tuus unum ſunt*. Ad hanc autem ſententiam adſtruendam illud poſtremum

Act. 4. 1. Cor. 6. Ephes. 4. Gal. 3. Joan. 17.

Πάσα οὐσία κοινὸν, φησὶν ὁ τῶν ὅλων ἀρχηγὸς, ἢ τὸ ἓν ἀληθῶς ἐστὶν ὃ λέγει ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς, ὅταν μὴ ὦσιν ἓν ἡμῖν, καθὼς ἐγὼ καὶ σὺ ἓν ἐσμὲν· ἵνα ὦσιν τετελειωμένοι εἰς ἓν· ἵνα ὁ κόσμος γνῷ, ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς ὃν τρόπον ἐμὲ ἠγάπησας. ἐπεὶ οὖν ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἑνότης, ἐν ᾗ ἐστὶν ἡ τῶν πιστῶν ἀληθὴς ἕνωσις, ἐν οἷς μία βασιλεία, ἓν ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἑνότης.

ANNO Christi 1215. Decretal. Greg. IX. I. de fontana Trinit. tit. 1. c. 3. fin. versus.

Nos autem, sacro et universali concilio approbante, credimus et confitemur cum Petro, quod una quædam summa res est, incomprehensibilis quidem et ineffabilis, quæ veraciter est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, tres simul personæ; ac singulatim quælibet earumdem. Et ideo in Deo trinitas est solummodo, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura Divina, quæ sola est universorum principium, præter quod aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, nec procedens: sed est Pater qui generat, Filius qui gignitur, et Spiritus sanctus qui procedit: ut distinctiones sint in personis, et unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud: sed id quod est Pater, est Filius, et Spiritus sanctus, idem omnino: ut secundum orthodoxam et catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, suam substantiam ei dedit, quod ipse fatetur: *Pater quod dedit mihi maius est omnibus.* Ac dici non potest quod pater tunc fuæ substantiæ illi dederit, et partem retinuerit ipse sibi: cum substantia Patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest quod Pater in Filium transfuderit fuam substantiam generando, ita quod ipse dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi: alioquin desiisset esse substantia. Pater ergo quod fine ulla diminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit, et ita Pater et Filius habent eamdem substantiam, et fic eadem res est Pater et Filius, nec non et Spiritus fanctus ab utroque procedens.

Jean. 10. *Matth. 11.* *Joan. 14.* *Joan. 16.* *Joan. 10.* *Joan. 17.*

Cum ergo Veritas pro fidelibus fuis ad Patrem orat: *Volo*, inquiens, *ut ipfi fint unum in nobis, ficut & nos unum fumus*: hoc nomen, *unum*, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio caritatis in gratia: pro perfonis vero Divinis, ut attendatur identitatis in natura unitas, quemadmodum Veritas alibi ait: *Efto perfecti ficut & Pater veftor cœleftis perfectus eft*: ac fi diceret manifeftius: Eftote perfecti perfectione gratiæ, ficut Pater veftor cœleftis perfectus eft perfectione naturæ: utraque videlicet fuo modo: quia inter creatorem et creaturam non poteft tanta fimilitudo notari, quin inter eos major fit diffimilitudo notanda.

Deut. 32. Ecclus. 18. Matth. 5. Luc. 6. Rom. 12. 1. Cor. 12. 1. Petr. 4. *Ecclus. 43. Pfal. 146.* *Pfal. 147.* *Ifai. 40.* *Pfal. 32. 33.* *Pfal. 103.* *Pfal. 135.* *Jerem. 10. 51.* *Pfal. 113.* *Pfal. 134.* *Pfal. 148.* *Ifai. 44.* *Jerem. 10.* *Pfal. 32

ANNO CHRISTI 1213.

nuncietur absolutos, et terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant, et in fidei puritate conservent: salvo jure domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilo minus lege servata circa eos qui non habent dominos principales.

Ibid. §. 4. Catholici.

Catholici vero, qui crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto privilegio fint muniti, quod accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceditur.

Ibid. §. 5. Credentes. c. 16. De hæreticis, sicut. 28. Maxime. Ibid. §. 6. Nullus.

Credentes vero, præterea " receptores, defensores & fautores hæreticorum, excommunicationi decernimus subjacere: firmiter statuentes, ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si fatisfacere contempserit infra annum, extunc ipso jure fit factus infamis, nec ad publica officia feu confilia, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad vocationem admittatur. Sit etiam inhabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem ", nec ad hæreditatis successionem accedat.

" 28. De clericis non residentibus. " 28. Maxime.

Nullus præterea ipsi fuper quocumque negotio " , sed ipse alios respondere cogatur. Quod si forte judex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audiemiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si rabellio, ejus instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum authore damnato damnentur. Et in similibus idem præcipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: ut in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta.

A

Πρὸς τούτοις μηδεὶς αὐτῷ ὑπὲρ οἱῳδήτινι πραγματικῇ ἀνολογησάσθω· ἀλλ' αὐτὸς ἄλλους ἀπολογεῖσθαι διαγκαζέσθω. ὡς ἂν ἴσως κρατὴς ᾖ, ἡ αὐσόφωνος αὐτοῦ μάθημα ἐχέτω σιγᾶσθαι, μὴν δίκαιον τοὺς ὑπ' αὐτὸν αὐτῷ προσφέρεσθαι· ἐὰν δὲ συμβολαῖος γένηται, ἄκυρα αὐτῷ μηδενὸς προσφερομένου· εἰ γραμμὰς, τὰ ἐπιδέτα αὐτῷ ἐγγράφα μηδεμίᾳ ἄλλως ἴσχυσα μνημόνιτος, ἀλλὰ μᾶλλ τὰ ποιητὰ καταδικασθέντος καταδεδικάσθαι. καὶ ὃς τοῖς δημοίοις τὸ αὐτὸ προσέσεσθω φιλοτιμεῖσθαι. εἰ δὲ κληρικὸς ἐσὶ, ἀπὸ παντὸς ὀφφικίου ἢ λήμματος καθαιρεῖσθω· ἵνα ὃν ὁ μείζων ἐγγὺς τὸ πταίσμα, ἔκφυτον ἐκδίκησιν ἐκπράσσῃ.

B

Ei δέ τινες τῶν πιστόσων, μετὰ τὸ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκπεσεῖν ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἀμελήσωσιν, ὀφειλομὲ ἀποφέρειν, ὡς ἑκατονσίλεις προσηκόσης, ἀθροσφυγξάθησαν. οἱ κληρικοὶ δὲ μὴ δόντας τὰς πιστὰς αὐτῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ μυτήρια· μὴν αὐτὸς χειτωνίαν ἀφοβούμενοι ποιεῖν· μὴν τὰς ἑλληνοσώλους ἢ προσφορὰς αὐτῶν προσδεξάθωσαν εἰ γὰρ ἡ ἁγία " τῶ ἁγίῳ " τῶν τετρὶ θεσθαι ὑφορᾶτο, πρὸ ὃ μᾶλλον ἐκεῖνο ἀποσόλοις ἔφασκεν, χωρὶς ἴδιαι ἐσπίλματος τὸ ἀνόσιολ ἔρον· ὁμοίως . . . . κατοικεῖν, οἷς τῶν μᾶλλον ἐπιτιμᾶσθαι, ἵνα τὰ αὐτὸ προσόμως ἐκ ἐκείνη τὴ ἐκοσίᾳ μὲ φυλαχθῆσαι, ὃ ἢ πιστὸς ἐκκάσεως πληρώσατο ἐπιπλεῖ.

C

Ἐπειδὴ δέ τινες ἀπὸ αἱῶθ. ἀιτεῖδίας, τὴν διάμαρ αὐτῆς, κατὰ τὸ ὑφειλόμ. ἀπὸ τοῦ ἀποσόλου, ἐρημῆσαι, αὐδετέρας ἐσπὶ τοῖς ἐκλύκοις τὴ κηρύττειν, ὡς αὐτὸς φησὶ ὁ ἀπόσολθ· πῶς κηρύξωσι, ἐὰν μὲ ἀποσαλῶσι; πάντες οὖτοι κελεύομβρεσι, ἢ ἐπὶ ἀπεσκλμβεν, φησὶ τὸν ἐκ τῆ ἀποσολικῆ ζήσιν, ἢ τῆ κελδικῆ ἐσπίσκοπε λαρδικαίαν αὐδετητα, ἀμφοτέρων, ἢ ἰδίᾳ, καὶ μέγιματος ὀφφικίων ἀφωρισμὸν πλημόσων, ἀφορεσμῷ θεσμῷ διεμοιδώσαν· καὶ ὁ μὴ πεῖχον μετεσχφώθω, ἀλλὰ προσεκτὴ τοιῆ ἀφεκκλησιάσθωσαν.

D

Γ'ο-

ANNO CHRISTI 1213.

Adiicimus insuper, ut quilibet archiepiscopus vel episcopus, per se, aut per archidiaconum fuum, vel " idoneas personas honestas, bis aut saltem semel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat: & ibi tres vel plures boni testimonii viros, vel etiam, si expedire videbitur, totam viciniam, jurare compellat: quod fi quis ibidem hæreticos celaverit, aut aliquos occulta conventicula celebrantes feu a communi conversatione fidelium vita & moribus diffidentes, eos episcopo fludeat indicare. Ipfe autem episcopus ad præsentiam fuam convocet accusatos: qui nisi fe ab objecto crimine purgaverint, vel fi poft purgationem exhibitam in priftinam fuerint relapfi perfidiam, canonice puniantur. Si qui vero ex eis juramenti religionem obstinatione damnabili refpuentes, jurare forte noluerint: ex hoc ipfo tanquam hæretici reputentur.

" Ibid. §. 1. Vel etiam si de-

Ibidem §. 1.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ districte præcipimus, ut ad hæc efficacius exequenda epifcopi per dioeceles fuas diligenter invigilent, fi canonicam effugere voluerint ultionem. Si quis enim epifcopus fuper expugando de fua dioecesi hæreticæ pravitatis fervorem negligens fuerit vel remiffus: cum id certis indiciis apparuerit, & ab epifcopali officio deponatur, & in locum ipfius alter fubftituatur idoneus, qui velit & poffit hæreticam confundere pravitatem.

B

I V. De superbia Græcorum contra Latinos.

C. 3. Decret. ad tollendas Græcorum & Latinor. discordias.

Licet Græcos in diebus noftris ad obedientiam fedis apoftolicæ revertentes fovere & honorare velimus, mores ac ritus eorum, in quantum cum Domino poffumus, fuftinendo : in his tamen, illis deferre nec volumus nec debemus, quæ periculum generant animarum, & eccleſiaſticæ derogant honeſtati. Poftquam enim Græcorum eccleſia cum quibuſdam complicibus ac fautoribus fuis ab obedientia fedis apoſtolicæ ſe fubtraxit : in tantum Græci coeperunt abominari Latinos, quod inter alia quæ in derogationem eorum inpie committebant, ſi quando ſacerdotes Latini ſuper eorum celebraſſent altaria, non prius ipſi ſacrificare voluerunt in illis, quam ea tanquam per hoc inquinata laviſſent. Baptizatos etiam a Latinis & ipſi Græci rebaptizare aulu temerario præſumebant : & adhuc, ſicut accepimus, quidam agere hoc non verentur. Volentes ergo tantum ab eccleſia Dei ſcandalum amovere, faco fuadente concilio, diſtricte præcipimus, ut talia de cetero non præſumant, conformantes ſe tanquam obedientiæ filii facroſanctæ Romanæ eccleſiæ matri ſuæ, ut ſit unum ovile, & unus paſtor. Si quis autem quid tale præſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus, ab omni officio & beneficio eccleſiaſtico deponatur.

C

V. De dignitate patriarcharum.

Decretal. Gregor. IX. lib. 1. tit. 6. De translatione Prælatorum. cap. 6. Antiquæ patri.

Antiqua patriarchalium ſedium privilegia renovantes, ſacra univerſali ſynodo approbante, ſancimus ut poſt Romanam eccleſiam, quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, utpote mater univerſorum Chriſti fidelium & magiſtra, Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locus obtineant, ſervata cuilibet propria dignitate : ita quod poſtquam eorum antiſtites a Romano pontifice receperint pallium, quod eſt plenitudinis officii pontificalis inſigne, præſtito ſibi fidelitatis et obedientiæ juramento, licenter et ipſi ſuis ſuffraganeis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem canonicam, et pro Romana eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem.

Dominicæ vero crucis vexillum ante ſe faciant ubique deferri, niſi in urbe Romana, et ubicumque ſummus pontifex præſens exiterit, vel ejus legatus utens inſignibus apoſtolicæ dignitatis.

In omnibus autem provinciis eorum jurisdictioni subjectis, ad eos, cum necesse fuerit, provocetur: salvis appellationibus ad sedem apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum.

ANNO CHRISTI 1215. Ann. 19.

V I. De concilis provincialibus.

Sicut olim a sanctis patribus noscitur institutum, metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare. In quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, canonicas regulas, & maxime quæ staturæ sunt in hac generali concilio, relegentes, ut eas faciant observari, debitam ponam transgressoribus infligendo. Ut autem id valeat efficacius adimpleri, per singulas diœceses statuant idoneas personas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter, & de plano, absque ulla jurisdictione solicite investigent quæ correctione vel reformatione sint digna, & ea fideliter perferant ad metropolitanum & suffraganeos, & alios in concilio subsequentibus: ut super his & aliis, prout utilitati & honestati congruerit, provida deliberatione procedant; & quæ statuerint, faciant observari, publicantes ea in episcopalibus synodis annuatim per singulas diœceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a fuis beneficiis & executione officii fuspendatur, donec per fuperioris arbitrium " ejus relaxetur.

Ibid. tit. 1. de constitut. &c. Item c. 2. Item ...

A Ἐκ σεμνότητι ἀρμόσει φροντιστὴς ..... ἀφορᾶσθαι δὲ αὐτὸν τὰ κατηκοῦσα τοῖς ἐπισκόποις ἐν τοῖς ἐπισκοπικοῖς συνόδοις, τοῖς ἐν ὑστέροις ἐκείνοις ἐκτιθεῖσι τοιαῦτα· καὶ δὴ τὸ τοιοῦτον αὐτὸν ἐμπλησαι ἐκκλησιαστικοῦ, ἀτε τῆς τῆ ἰδίᾳ ὀφρυᾶ ἀξιολογουμένου.

* Mendoza Conciliorum tyrrhen.

" &c. ejus fuspensio

VII. De " correctione excessuum.

Irrefragabili constitutione sancimus, ut B ecclesiarum prælati ad corrigendos subditorum excessus, maxime clericorum, et reformandos mores, prudenter et diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis et reformationis officium libere valeant exercere: decernimus ut executionem ipsorum nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire, nisi forsam exceflerint in talibus obfervandam.

1. Ann. 18. " Ne corrigendis excessibus fubditorum... Ibid. l. 1. tit. 31. c. 1. de officio judicis ord. & c. 2. de fponfalibus.

Excessus tamen canonicorum ecclesiæ cathedralis, qui conservetur corrigi per C capitulum, per ipsum in illis ecclesiis (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem vel justionem episcopi corrigantur infra terminum competentem ab episcopo præfigendum. Alioquin exacto termino episcopus Deum habens præ oculis, " omni contradictione cessante, ipsos, prout animarum cura exegerit, per censuram ecclesiasticam corrigere non postpotenat.

Β Ἀσφαλιζόμενο διωπτῆρι θεσπίζομεν, ἵνα ἡ τῶν ἐπισκόπων ἐκδίκησις ἐν ἑκάστοις τῆ ἐπαρχίᾳ ἐκτείνηται τὰ τῶν, φροντίσαι τοῦ ἐπιμελῶς προσέχειν· ὡς ἂν μὴ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ τῆ χειρὸς αὐτῶν ἐκζητηθῆ· ἵνα δὲ τὴ τῶν ἀκροδίνων ἐκτυπώσεως ἀφέλιμο ἴλλοθι ἔθεσι διωθῶσι ἀξιοπίστοις· κελεύομεν σπως μὴ ἀφορμὴς τούτου μηδεμία σωφρόνως διωπτευτὴ ἐμποδὼν ἐσ μετὰ τὰ τοῦ σπείρη τὸ σπόρου, ἵνα μὴτε ἐπὶ

Anno Christi 1215.

tiam malignè criminationi, janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere prælatis, ne criminanter injuste : ut tamen caverent ne delinquerent infolenter : contra morbum utrumque injurientes congruam medicinam, videlicet, ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis { id est degradationem } intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ita ut jam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo : ad inquirendum & puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed caritatis procedatur affectu : quatenus, si gravis fuerit excessus, cessi non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino, quod est secundum evangelicam sententiam, a villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis fuæ dignam reddere rationem.

Hist. in Mt. Matt. per prælatos suos ad sinodos, quæ difficili tas appellabat. Prælatis prædicentibus excessus debet.

Debet igitur esse prælcns is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam abstenaverit : & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum. Et non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sint ei, ut quid & a quo sit dictum apparear, publicanda : nec non exceptiones, & replicationes legitimæ admittantur, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum vero excusionem, deponendi fallum audacia præbeatur.

Bibl.

Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnabilius eorum offensas defervere incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis poslit proceedi, per accusationem videlicet, denunciationem & inquisitionem eorum : ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur : licet accusationem legitima præcedere debeat inscriptio, sic & denunciationem cautativa admonitio, & inquisitionem clamosa infinuatio prævenire : illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum, quæ, cum cauta requirit, facilius & liberius a suis possunt administrationibus amoveri.

Anno Christi 1215.

A γῆ, ἀλλὰ καὶ τὴ τοπρὸ ἐγκλήματος ἢ δι' ἀνε- Anno
ρε ἐληλυθότι. ἔτην ὅτως ὑβλήτως τρονῶ Christi
τῶν ἀφροσύτων, ἵνα μὴ ἐγκληματοδοξῶν 1215.
ἀδίκως· ἀλλ' ἵνα ἀφροσύνων καὶ μὴ ἀμέμπτων ἀβρὺς, κατ' ἀμφοτέρας τὰς τόνν ἀρέτας ἐκδεχομένων ἰατρικὸν· δηλαδὴ ὡς ἐὰ ἐγκλημάτικὴ κατηγορία ἤτις εἰς μείωτα κεφαλῆς, ἤγουν ἀτοκαθέβρτη, ἀτοβλήτου, ἐὰ μὴ τοιμίως ἀφορλῆται· ἀφορλῆται γνώμη ἐκλὸν ὅπου ἐπάνω τῶν ὑκάτερων ὑπὸ τῆ τὸς διαδικαθῆ· ἵνα ὅπου δὲν ἡ κρυφὴ ὑπεβῆ ἴτις ἐστὶ τολὺ ἀδιάσκαιδάλη ἀποτοσθῆναι ἐπὶ ἀεβωσότη, ἢ λέγκ κιθιλὸς ὑποβρίσῃ, χωρὶς διπνῆξεως· ἔπισρὰ ὡς τὸ ἐκλήτιον καὶ κολάσεως τὸς αὐτὸ ἐκτάσεως, ἐτὶ ὡς ἀπεθυμέτιος μέτρε, ἀλλ' ὡς δεβθέτιος γνώτης ἀφορλῆται· ὁμως ἐάν τι βαρὺ τὸ πτοβλημα, ἢ ὁ μὴ κατμερὶζῆ ἀπὸ τὸ πίξεως, τῶν ἐκ τῆς διακοσθοσως ἀτοκινεθῆ πολίων· ἀπερ δεῖ ἡ τὸ ἀτόφασιν τὸ ἐυαγγελικὸν, ἐκ τῆς οἰκονομίας τὸ οἰκοσμοσ ἀτοκινεθῆ, τὸ μὴ διαμῆρον τῆς ἐωτῆ οἰκονομίας εἶχεν δόωμεν λόγον.

In Mt. Mat. per prælatos suos ad sinodos, quæ difficultas appellabat.

B

Hist. in Mt. Mat. per prælatos suos ad sinodos, quæ difficultas appellabat. Prælatis prædicentibus excessus debet.

Χρὴ τοιγαρῆ εἶναι παρόντα τὸν καθ' ὑ ζητέται ἡ ζήτησις, ἐὰ μὴ δὲ αἰτίαν αὐτὸ ἡ δὲ ἀτεθέσεως ἀπῆ· ἔ ἐκπεθέσεται αὐτὸ τὰ κεφάλαια ἀβὲ ὧν ἐκπεθέσεται, ἵνα ὑτοκρίνεσθαι ἐχῃ ἐτεκλεκτὸ ἐωυτὸν· ἔ τὲ μόνα παρεθῆναι, ἀλλὰ ἔ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύρων δηλοσοδῆναι· ἵνα ἐκ τούτου ἐξίβηται ἢ μὲν ἀλλὰ ἔ αὐ ἀφορλῆται ἔ αὐ ἀναίτιος αὐ νομίμως ἀγχόπτομένη· μὴ πως δὲ ἐκπεσμὸν ὁμολογῶν διαβολὴν ἀφορλῆται ἐὰ ἀποδίκεσθαι τὰ καθαιρέτεται πλασὲ ἢ τίλμα παρῆξε.

Conc. Later. IV. can. 8. Ne clerici vel religiosi exerceant officium sanguinis. Ne quis bis in vita subeat examen ferri candentis vel aquæ fervidæ.

C

Πρὰς τὸ δηρθωθῆναι γὰρ τὰς τῶν ἁγκλῶν ἐκκλησίας, τοσοῦτο ἀκελεθέτερον ὀφείλει ἢ ἐπίσκοπος, ὅσον ἐσχίρκωτέρα ἐστὶν ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀκρισία· ἐκ τοῦτο ἐν τοῖς ἀγοκαμμένοις κατακλυζὶ ἢ δηθρῶται. καθ' ὃν, ἵνα τοῦτο δὴ σεσημειωμένον ὑπερβαθὲν σιωπηθῇ, ἔ εἰ τεσσὶ τρόποις διωκθῆ προελθεῖ, δι' ἀγωγὴν δηλαδὴ, ἢ κατηγορίαν, ἢ ἐκλήτισιν ὡς ἐπὶ βαρεῖ Χριστῷ δοκθῆναι· ὡς τίμιν τοιμίως ἀφορλῆται προσφερομένη χρὴ τὰ τοιαῦτα· ἵνα μὴ ἐὰ ἐυαγγελικὸν ἢ ἀγκατικὸν τόδοτε ἐ τῶν κρυπτικῶν ἐκζήτησιν ὀφείλει ἢ ἐπίσκοπος ἀναβαίνειν· ἐπεὶ ἐὰ ἐν ἀφορλεῖσι ἐκκλησίαις ἐκζήτησις τῆς συμπτώσεως, ἵνα κ' τὸ τοῦτο τὸ κλέτος, ἢ τὲ ἀσφάτως ὁ τοῦτο ἐκπῆ. Τὸ πο τῶν τῶν τοῖς ἀβὲ τὰ κανονικὰ πρόσωπα ἐκλεζόμενον ἐὰ σοβῆρα φιλαρχίαν ἀπῆ, ἐπ' ἢ αὐτὰ ἐκζητεῖ. Δικαιώτερον γὰρ ἐκλέγεσθαι δικάστας ἐκ τῆ ἰδίων διακονῶν ἀρτοκιείας.

D

Ort

Anno Christi 1215.

A

Bibl. Epistolæ fali fit ad discretion populum virtus discretionis legna habet ut Ecclesia. *Primus Graecus decabolistes.* 2 Tim. 1 2 Ejusdem 1 Tit. 3 Ad ea quæ deficiunt.

IX. De diversis vitibus in eadem fide,

Anno Christi 1215.

Quoniam in plerisque partibus intra eamdem civitatem atque diœcesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes fub una fide varios ritus & mores : districte præcipimus, ut pontifices hujusmodi civitatum five diœcesium providerant virios idoneos, qui secundum diversitates rituum & linguarum Divina officia illis celebrent, & ecclesiastica facramenta miniftrent, inftruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eadcmque civitas five diœcesis diversos pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum. Sed, si propter præditas causas urgens neceffitas poftulaverit, pontifex loci catholicum præfulem nationibus illis conformem provida deliberatione conftituat fibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia fit obediens & fubjectus. Unde fi quis aliter fe ingefferit, excommunicationis fe noverit mucrone percuffum : & , fi nec fic refipuerit, ab omni eccleſiaſtico miniſterio deponatur, adhibito, fi neceſſe fuerit, brachio feculari ad tantam infolentiam compefcendam.

Bibl. Epistolæ fali fit ad discretion populum virtus discretionis legna habet ut Ecclesia.

X. De prædicatoribus inftituendis.

Inter cetera quæ ad falutem fpectant populi Chriftiani, pabulum verbi Dei permaxime noſcitur fibi eſſe neceſſarium, qua ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur, eo quod *non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Unde cum ſæpe contingat, quod epiſcopi propter occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis eſt reprobandum omnino, nec de cetero tolerandum) per ſe ipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceſes & diffuſas, generali conſtitutione ſancimus, ut epiſcopi viros idoneos ad fanctæ prædicationis officium falubriter exequendum aſſumant, potentes in opere & ſermone, qui plebes fibi commiſſas, vice ipſorum, cum per ſe idem nequiverint, ſollicite viſitantes, eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipſi, cum indiguerint, congrue neceſſaria miniſtrent, ne pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab ipſo cepto. Unde præcipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conventualibus

Ibid. cæsar. Cæsarius de officio prædicatorum. Quæritur.

Concil. General. Tom. XIII.

Ort

ANNO CHRISTI 1215.

ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadjutores & cooperatores habere, non solum in pradicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentiis injungendis, ac ceteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc negligenter adimplere, districtæ subjaceat ultioni.

ANNO CHRISTI 1215.

ὀφείλῃ, ἀνδρας εὐδοκίμους τοιχηθέντας, ἵν' ἀν δύνωνται οἱ ἐπίσκοποι βοηθοὶ & συμπρᾶκτες γίνωσι, ἡ μόνον ἐν τῇ τοῦ κηρύγματος ὁρισίᾳ, ἀλλα & ἐν τῇ ἐξακουστικῇ τῶν ἐξομολογήσεως τε ἐπιτιθέναι τὰ ἐπιτίμια, ἡ ὅσα τὰ περὶ σωτηρίας διαβέροντα ψυχῶν. εἰ δέ τις τοῦτο ἐκπλήττῃ καταφρονῶν, σφοδρὰ ἔκδικος ἔστω ὑποβεβλημένος.

ANNO CHRISTI 1215.

XI. De magistris scholasticis.

Quia nonnullis propter inopiam, & legendi studium & opportunitas proficiendi fubtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit inftitutione provifum, ut per unamquamque cathedralem eccleſiam magiſtro, qui clericos ejuſdem eccleſiæ, alioſque ſcholares pauperes gratis inſtrueret, aliquod competens beneficium præberetur, quo & docendi celeraretur neceſſitas, & via paretur diſcentibus ad doctrinam. Verum quoniam in multis eccleſiis id minime obſervatur: nos prædictum roborantes ſtatutum, adiicimus, ut non ſolum in qualibet cathedrali eccleſia, ſed etiam in aliis, quarum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur magiſter idoneus a prælato cum capitulo, ſeu majori ac ſaniori parte capituli, eligendus, qui clericos eccleſiaſtum ipſarum, & aliarum, gratis in grammaticæ facultate ac aliis inſtruat juxta poſſe. Sane metropolitana eccleſia theologum nihilo minus habeat, qui ſacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim inſtruet quæ ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet magiſtrorum præbenda proventus, & pro theologo a metropolitano tantumdem: non quod propter hoc efficiatur canonicus, ſed tamdiu reditus ipſius percipiat, quamdiu præſtiterit in docendo. Quod ſi forte de duobus magiſtris metropolitana eccleſia graveretur, theologo juxta modum prædictum ipſa providcat: grammarico vero in alia eccleſia fux civitatis five diœceſis, quod ſufficere valeat, faciat provideri.

Ibid. 2 tit. de Magiſtris & pœnis ſcholaſticis. Concilium Turonenſe 6th Alexandre III. cit.

XII. De communibus capitulis monachorum.

In ſingulis regnis five provinciis fiat de triennio in triennium, ſalvo jure diœceſanorum pontificum, commune capitulum abbatum atque priorum abbates proprios non habentium, qui non conſueverunt tale capitulum celebrare: ad quod univerſi convenire teneantur; præpediti autem canonicam non habentes, apud unum de monaſteriis ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plus quam tribus equitaturis & octo perſonas adducat. Advocent autem caritative in hujus novitatis primordiis duos Ciſtercienſis ordinis abbates vicinos, ad præſtandum ſibi conſilium & auxilium opportunum, cum fint in hujuſmodi capitulis celebrandis ex longa conſuetudine plenius informati. Qui abſque contradictione duos ſibi de ipſis aſſicient, quos viderint expedire. Ac ipſi quatuor præfint capitulo univerſo ita quod ex hoc nullus eorum authoritatem prælationis aſſumat: unde cum expedierit, provida poſſint deliberatione murari. Hujuſmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue juxta morem Ciſtercienſium ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obſervatione regularis & aliorum ſtatutum fuerit, illis quatuor

Ibid. 1 tit. de Statu Monachorum, & Canonicorum.

ἐπὶ τέσσαρσι ἀδιαζεύκτοις φιλιαχῷ ὑπὸ παντὸς ἀφορισμῷ, ἀντιλογίας, καὶ ἐπιπλήξεως παυόντων· ἀφορισθέντας δὲ ὑπὸ τῆ ἀμοιβῇ ὑπὸ μιᾶς χρὴ τὸ κεφάλαιον ἐπιπλήττειν· ἐὰν δὲ αἱ ἐπιτιμίαις ἐμβάσι καιροῦ ἀγέτωσι ζυλὸ, & τοιοῦτοις μοιραστικὸς ἐν τωυτῷ τέσσι κοινὸς ἀξιῶσι· ὅτω ὅτι ἐὰν μὴ τάσσι διωρθώσειν ἐν τοῖς αὐτοῖς, καὶ οἱ πλείονες ὁμοῦ ὦ διαφόρως οἴκοις αὐλιζέσθωσαν.

Τὴν ἡθοτοιὰ δὲ οὐ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον θηρσκεῖ & ἀεὶβλητα τὰ ἀφόρτωτα, ἐστὶ τὴλικαῦτα μοναστήρια τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιτιμίαις, ἢ μόνον τῇ μοναχῷ, ἀλλὰ & τῇ ἐπισκόπῳ, ἢ τοῦ ἐκείνες ἀφορτεζομένα τύτου αὐτοῖς, ἀὸ ὑμῶν ἐπιμελησόμεθα ἐπιτηκότες, ὑποβάντες τοῦ ἀκατυπώτης ἐπὶ ἀὸ ἀποβιώσεως τοῦ ἀκατυπώτου ἴδιοι ἐπὶ ἀὸ ἀποβιώσεως τοῦ ἀκατυπώτου ἴδιοι ὥστε ἐν τῷ κυβερνήσει τὰ τῶν διαγνωστῶν ὧν τὰ διεξοδίας τακτικὰ ἀτοικοποιήσεται, διαβεβαιόντες τὸ ἴδιον τοιοῦτον, ἵνα τὰ τῶν ἀνωτάτω ὀφειλῶν. ὅσοι ἐὰν ἐπισκοπεῖν, αὐτοὶ οἱ ἐπισκεπτόντα τῶν ἀπεφήτωσε εἰς τὸν τὰ ἀποστολικὰ ζῆλον πέφυκε. τὰ αὐτὸ τοῖς καὶ τὰ κανονικὰ καρτώσε καὶ τοῖς τῶν ἐπιμελῶν ἐπιτιθέσθω ἐπιτροπῶν. οἱ δὲ ὧν τοιοῦτο τῇ ἐμφύσει, τὶ δοκοῦσιν εἰς ἀπελθεῖν, ἢ ὃ δὲ ἀφορισμῶν καρτώσε μὴ δυνέσθωσαν διελυθῆναι· εἰς τὸν τὰ σεσωσμένα ὑβρισθῆναι κρίσιν δέχεσθαι ἀπορρέοντα, ἢ ἀλλως ἀφορισθῆναι ἀπορρέοντα. Οἱ ἰβῆται τῆς ὁσίας ἐπίσκοποι τὴ αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς μοναχῆς ἵνα συνδεῖσθαι ἀκατυπώτα, ἵνα ἐπὶ τὰ αὐτὰ τὰ ἐπιτιθέσθωσαν τὰ ἐπιτίμια, ἢ ὅσα τὰ περὶ σωτηρίας διαβέροντα ψυχῶν. εἰ δέ τις τοῦτο ἐκπλήττῃ καταφρονῶν, σφοδρὰ ἔκδικος ἔστω ὑποβεβλημένος.

XI. De magistris scholasticis.

B Ἐπειδὴ τινα δι' ἔνδειαν & τὴ ἀναγνώσκειν σπουδὴ καὶ ἀνεμπόδιστος ἀφαιρεῖται, ἐν τῇ τὰ Λατερανέσι συνόδῳ ἀξιῶθη διατάξει ψηφισθῆναι, ἵνα παρ' ἑκάστης καθεδρικῆς ἐκκλησίας διδασκάλῳ τῷ τοὺς κληρικὰς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς λοιποὺς φοιτητὰς πτωχῶς διφοῦντας, ἐμπόλιον ἱδιόκτητον τοῦ ἀρκοῦντος ἀφορίζεσθαι· ὅπως & τὰ τῆς ἀναγνώσεως ἀνεκφυῆτα ἀνέχηται, & ἁδὸς ἀφορισμὸν τοῖς μανθάνουσιν εὐκόλως ἀφορίζεται. ὅτι δὲ σὺ πανταῖς ἐκκλησίαις τοῦτο ἀδιάμεσ φυλάττεται· ἡμεῖς τὸ προῖὸν θέσιμον ὀνομάσθης διάταξις, προσίσταμεν ἵνα μὴ μόνον ἐν ἑκάστῃ καθεδρικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὧν ἐν ἀπαρκοῦσιν αἱ ἐσόδοις, κατασκευὴ διδασκάλου ἐκδίμου σὺν τῷ προσώπῳ κῇ τῇ καθεδρικῇ, ἢ τῇ ὑπερεῖμῳ μέρει τῇ καθεδρικῇ ἐκλησιαστικοῦ, ὃ τὰς κληρικὰς θὲ αὐτῆς ἐκκλησίας & ποστὰς διδάξῃ & τὰ ἄλλα· ὁμοίως & μάστιν μετρόπολις ἐκκλησία θεολόγος ἢ ἕξεσι ἔχῃνυ τὸ τὰς ἱερὰς σελὰς ἐν τῇ ἱερᾷ σελίδι ἀναγνώσκειν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἀναγνώσκειν τὰ ἱερὰ σελίδια. καὶ τὰ ἄλλα ἀναγνώσκειν τὰ ἱερὰ σελίδια. καὶ τὰ ἄλλα ἀναγνώσκειν τὰ ἱερὰ σελίδια.

C Ibid. 2 tit. de Magiſtris & pœnis ſcholaſticis.

D Ibid. 1 tit. de Statu Monachorum & Canonicorum.

Ann. Monaſticum Anglicanum, tom. 3 pag. 310.

Ann. Cocleſiaſtici Anglicani, pag. 310.

Ann. Monaſticum Anglicanum, tom. 3 pag. 310.

Ann. Cocleſiaſtici Anglicani, pag. 310.

ANNO CHRISTI 1215.

approbantibus, ab omnibus inviolabiliter obſervetur, omni excuſatione & contradictione ac appellatione remotis, proviſo nihilo minus, ubi ſequenti termino debeat capitulum celebrari: & qui convenerint, vitam ducant communem, & faciant propriotionabiliter ſimul omnes communes expenſas: ita quod ſi non omnes poterunt in eiſdem, ſaltem plures ſimul in diverſis domibus commorentur.

ANNO CHRISTI 1215. Ann. Mon.

Ordinentur etiam in eodem capitulo religioſæ ac circumſpectæ perſonæ, quæ ſingulas abbatias ejuſdem regni five provinciæ, non ſolum monachorum, ſed etiam monialium, ſecundum formam ſibi præſcriptam, vice noſtra ſtudeant viſitare, corrigentes & reformantes quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere: ita quod ſi reformem loci cognoverint ab adminiſtratione penitus amoveandum, denuncient epiſcopo proprio, ut illum amovere procuret: quod ſi non fecerit, ipſi viſitatores hoc referant ad apoſtolicæ ſedis examen. Hoc ipſum regulares canonicos ſecundum ordinem ſum volumus & præcipimus obſervare. Si vero in hac novitate quidquam difficultatis emerſerit, quod per prædictas perſonas nequeat expediri: ad apoſtolicæ ſedis judicium abſque ſcandalo referatur, ceteris irrefragabiliter obſervatis, quæ concordi fuerint deliberatione provifa.

Ann. Mon. regulares perſonas

Porro diœceſanus epiſcopi monaſteria ſibi ſubjecta ita ſtudeant reformare, ut cum ad ea prædicti viſitatores acceſſerint, plus in illis invenisnt quod commendatione, quam quod correctione ſit dignum: attentiſſime præcaventes, ne per eos dicta monaſteria indebitis oneribus aggraventur. Quia ſic volumus ſuperiorum jura ſervari, ut inferiorum non violentias ſubinferre.

Ibidem.

Ad hoc diſtricte præcipimus tam diœceſanis epiſcopis, quam perſonis quæ præerunt capitulis celebrandis, ut per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione remota, compeſcant advocatos, patronos, vicedominos, rectores & conſules, magiſtros & milites, ſeu quoslibet alios, ne monaſteria præfumant offendere in perſonis ac rebus: ac ſi foeſtitan offenderint, eos ad ſatisfactionem compellere non omittant, ut liberius & quietius omnipotenti Deo valeant famulari.

XIII. De novis religionibus prohibitis.

Ibid. 1 tit. de religioſis & novis ordinib.

Ne nimia religionum diverſitas gravem in eccleſia Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus ne quis de cetero novam religionem inveniat: ſed quicumque voluerit ad religionem converti, unam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religioſam domum fundare de

Ann. Monaſticum Anglicanum, tom. 3 pag. 310.

Ann. Cocleſiaſtici Anglicani, pag. 310.

Ann. Monaſticum Anglicanum, tom. 3 pag. 310.

Ann. Cocleſiaſtici Anglicani, pag. 310.

Ann. Monaſticum Anglicanum, tom. 3 pag. 310.

Ann. Cocleſiaſtici Anglicani, pag. 310.

de novo, regulam & institutionem accipiat de religionibus approbatis.

Illud etiam prohibemus, ne quis in diversis monasteriis locum monachi habere praesumat, nec unus abbas pluribus monasteriis praesidere,

ANNO CHRISTI 1215.

XIV. De incontinentia clericorum punienda.

Ut clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caste vivere studeant universi, praestertim in sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio praecaventes, maxime illo, propter quod ira Dei venit de coelo in filios diffidentiae, quatenus in conspectu Dei omnipotentis, puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. Ne vero facilitas veniae incentivum reperiat delinquendi: flatuimus, ut qui deprehensi fuerint incontinentiae vitio laborare, prout magis aut minus peccaverint, puniantur secundum canonicas fanctiones, quas efficacius & districtius praecipimus observari: ut quos Divinus timor a malo non revocat, temporalis saltem poena a pecato cohibeat.

Si quis igitur hac de causa fuspenfus, Divina celebrare praesumpserit: non solum ecclesiasticis beneficiis spolietur, verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo deponatur.

Praeterea vero, qui tales praesumpserint in suis iuliquitatibus fustinere, maxime obtentu pecuniae, vel alterius commodi temporalis, pari subjaceant ulsioni.

Qui autem secundum regionis fuae morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, gravius puniantur, cum legitimo matrimonio possint uti.

XV. De arcendis ebrietate clericorum.

A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant. Unde vinum sibi temperent, & se vinolence ad bibendum quilpiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum decernimus penitus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus aequales fuo modo fe obligant potatores, & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit, nisi a fuperiore commonitus fatisfecerit competenter, a beneficio vel officio fuspendatur.

Venationem & aucupationem universis clericis interdicimus: unde nec canes, nec aves ad aucupandum habere praesumant.

XVI. De mercaturis clericorum.

Clerici omnes vel negotiatores facularia

κωνόνα & τῶν καπήλευειν λαμβάνειν ἀνὰ πᾶν διδοκίμασμα ὑπηρεσίαν.

Κελεύομεν δὲ καθόλου, ἵνα μὴ τινες μοναχοὶ ἢ ἱερεῖς μοναστήρια πάνυ ἔχειν πολλὰ σκεύη, μᾶλ' εἰς ἓν ἡγέμονα πολλὰ μοναστήρια μηνοῦσι.

ιδ'. Περὶ ἐγκρατείας κληρικῶν.

Ἵνα τῶν κληρικῶν τὰ ἤθη & τὸ σῶμα τοῦτ' ἐν κρύπτον μεταβληθοῦσιν, ἐγκρατῆ & σωφρονοῦντα ἐπιτελεῖσθαι σπουδάζομεν τὰ ἔτεσιν· ὀφειλόντων οἱ ἐν ταῖς ἱεραῖς χειροτονίαις καθίστασθαι, ἀπὸ τοῦτου ἀσπιλωμένης πάσης ἐπιστήσ ἀφορμῆς, μᾶλλον ἐαυτοὺς δὲ στερῆ ὄρχεως τὸ σῶμα τοῦ πάθους ἐπιτελεῖν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἰσχύουσι διαλύσεῖν. Ἵνα δὲ μὴ ἀλκαλία ἢ ἀδικίαν κίντρον παρέξῃ τῷ ἁμαρτάνειν· καθεύδωμεν ἵνα οἱ κατηλεθθύτὸν μενοι τῆ ἀκολασίας τάδε κοτίζ, ὡς μὴ ζῶν & ἕλαττο ἁμαρτήσει, κ' ἐν κοινωνὶ θεσσίᾳ ἐσται, ἀπὸ ἐπιλήτεροι & σοφιάσιν ἐπιτυγχάνει φιλαχθῆναι· ἵνα δὲ ὁ θεὸς φόβος ἐν τοῖς ἐκκλησίαις, τὸν ἢ πρόκαιρον τοῦ πειρησθῆ ἐχεῖν τὴν ἀμαρτίας.

Εἰ τις τοιγαῦν ἐν τούτις τῆς αἰτίας ὑπαρχούσης, κληρικὸς ἐτεθέλει τὰ Θεῖα· ἢ μὴ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διεγγεμάτοις ἐμμένῃ, ἀλλὰ & διάτῶν τὸ διεκδικῆ τοῦτο μὴ αὐτὸς καθαιρεῖσθω.

Οἱ δὲ τοῦ πρωτεῖου, οἱ τὰ τοιαῦτα πεπλημμεληκότες ἢ αὐτὸν ἀσυμέτρως ἐπιμένουσι, μᾶλλον δὲ εἰ τὴν ἔξω σκληρότητα ἐτέρας ἀφορμὰς ἐπιτρέψῃ, ὁμοίως ἀφορίζεσθω καὶ διεκδικείσθω.

Οἱ δὲ ἐν τῇ τῶν χώρας αὐτῶν ἔθος μὴ πρέποντες τὴν γαμικὴν συζυγίαν, ἐὰν ὀλιγόστασιν, βαρύτερον καθοσιῶσθω· ἐπεὶ τὴ νομίμῳ συμπλεκτῆ διάνοιαν χαίρῃ.

In Ms. jungitur hoc capitulum cum praecedente.

Ἀπὸ κρυπτόλης ἐν μέρῃ πάντες οἱ κληρικοὶ ἀκολουθῶν ἀφορίζεσθωσαν· ὅτι τὸ οἶνον ἐμπιπτῆς συγκρασάτωσαν, & ἐμπτὸς τῷ οἴνῳ· μήτε τῆς ποτὲ πρὸς τὸ πίνειν ἐρεθιζόμενοι· ἢ μὴ ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐσεσσάγειν ὄρχεσιν, & ἀτεθέγειν μηδὲ ἀφορκαλίτας κίντρον. Οὐ δεῖ ἐκείνῳ τὸ σῶμα χρεῖ κελεύομεν ὅλως ἀξελοντεῖν, πιεῖν τοι μέτρον τὸ τοῦτο πλεῖν ἐκατεστῶσι ὁ κλῆρος μεθύων, ᾧ κλῆναις ἀφοδοσόφως ἀξιστῶν. Εἰ τις δὲ ἐπὶ τούτοις ἐμοῦσι πτωίζων ἐπιτεθῆναι, ἢ μὴ ἀφῇ τὸ ἐκείνῳ ἐν ὑπνοδείᾳ, ἐκκοπτέσθω ἀφορισκόπαις, & τὸ διεγγεμάτος καὶ ἢ σῶφαλῆ ὑπεκφεύγῃ.

ιε'. Περὶ ζώης & ἀειμόητος κληρικῶν.

Οἱ κληρικοὶ ἀφθεῖαι ἢ κομέρκαι κοσμικὰ μὴ

μὴ ἐγχειρεῖθωσιν, μάλιστα ἀσχημονίμους, παγανίστικας, ἢ ἡλιοτροπικὰς ἢ προτερέγοντας τὰ κεφάλια ταπηλὰς σκελπιστὰς, ἢ μὴ τοῦς αὐτὰ ἀνέχεσθαι· ἐν οἷς ἀκατακρίθεσιν οἱ αὐλοὶ ἢ τερπνὴ μὴ ταῦτησιν, μηδὲ πὰς σκάπτας παγνίοις παίεσθαι. ἐπεῖδαν & ἐπικαιρῆκε κιναῖς ἐχέτωσαν ὁλόχρωβδ· καὶ ἐωσὰς οἱ τοῦς ἐκκλησιαστικοῖς ὑφεῖσις & ταῖς ἁλικαῖς ἀγαθαῖς ἐστιμελοῦσι ἀδολιχὴ ὑπὸτὸ ἐλεβίδα· κλοκτῆρα φορέτωσαν ἐπάνω τὸ σκέλεσα, τοῦνδε ὑφεχέτωσαν μακρότατα σημεῖα ὑποδεσ. ἐὰν δὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ φόβου ἐκβεβλημένοι κίνδυνοι ἐκτοῦς ὑποφέρουσι, ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐκτοῦς ὁ μακρύτατος· σήκαια, χειλιοῦσι, & τριστιχίους ἀξιεκκομοῦσι ἐκβολὴ ἀξιοῦσι φέρουσι, ὡς ἐκδύωσαν. κάτεσας μὴ μανείαις οἱ τῆδιον ὀφθαλμοὶ τὸν ἐκκλησιαστὴ ἐν τοῖς φορέτωσαν μὴν ἐλκεῖν· οἱ δὲ ἱερουσιὰν ἢ ἀφοτωσιοὶ κατὰ Θεῶν· τὸ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἐν φόβῳ ἐκβεβλημένα τὸ ἐνδυμα μὴ τιμωρεῖσθαι· τὰ τοιαῦτα ταπηλὰ μὴ μετρίτου, ὅτι ἀβλέμματα χυτὸ ἀλγύρῳ κόσμου ἔχουτι, μᾶλ βιωτικῆς, τὶ ὡς τοῦς ὅτις σημεῖοις ἐξ ὑφεῖσις τὰ ὄρεις· οἱ ὀφχηρεῖς δὲ οὐ δημοσίᾳ καὶ οὐ ἐκκλησίαις ἐμμένῃ σὺν ὑμᾶν, ἢ ἐν ὀφχηστρίοις ἐμμένῃ μοκχηρὸν· μαστίου ἀπεωμένους μὴ χαίρωσιν οὐ ἀκουσθῆ, ἐὰν ἢ ὀπωδὲν τὸ τοιοῦτον, ἢ ἐμ ὑποδεῖν τὸ τοιοῦτον, ἐσπὸ δὲ κάκει ὑποσυμπεσεῖγθοσι.

ις'. Περὶ κρυπτόλης & μέθης κληρικῶν, & χορῶν & συμβόντος τῆ γαλάκτου.

Ἀλγῶσιν ἐπιφοβοῦσι ὅτι ἡ μόνον τοῖς ικλήροις κληρικοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆ ἐκκλησιῶν ἀφιστοῦσι, ἀφὲ κύμας τοιοῦτος & συμφωνίας ἐσχάσθω· ἵνα ἀφὲ τῆ λοιπῶν τοιοῦτον· χεῖρον τὰ πατρὸς τὰ ὡσπὲς ἀκκλίτεσιν, ἢ ἐν ὕπνῳ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐμμένῃ, μὴ δὲ ἐκ τῆ ἐωδικῆ κελεύσεως τῆ ὕμνων ἐξηγόρευσι, ὀφχηστρίχοισι συμπεχῆ πάσαθαι συγχωνῆ ἢ ὀρχοῦ· οὐτὸ γὰρ ἄλλοι οὐτοῖς τὰ ἰερμῆνῳ μᾶλι ἐπιπλέον πιτάκις ὁ τῆ οἰκιωτῆ, & ὅτερ χεῖρον ὄθῃ, ὃν ἀυτοῖς τερπνοὶ κεφαλοριοῖ· & ὅτερ τοῦ, ὁπὸ ἀυτοῖς πλάνται. " κυρίε, τὲ γνοῦ σωτῆρ φίτυρες, σφορῆμεν τοῖς ὀξυῖσις κατατθέρεῖ πλείων· & ὡς τὲ ἀφεστὸς ἐκ ἀφεστὸς ἢ μέλοι διεκχόσης, ὧν σφοστατικὰ σὲ ὁρίγνειν τῆς τὲ Θεῖ. Τοῦτα τοῖνυ & τοιοῦτα, ὑφὸ ναοῖμ ἀφοεσμὰ ὅλως κωλύομεν, σφανῶς ἐπιτιθέτους ὁ διάκων ἔσεσθαι, ἐκ τὸ Θεῖον ὀφείλον, ἀποσκοπέσθω & ἐμπεσεῖν. ὁ σφὸ ἐ Θεῖ αὐτοῖς ὑδέτεσι, σπουδῶς & ἐκεῖλῆς ἐπιπλέτ' & ἐδικαίως.

ιη'. Τὰς οἱ κληρικοὶ ἀτόφατοι αἴματος μὴ ἐπιθέσθωσαν· μηδὲ τοξότευσι τοῖς ὄξυπτοις κρεπᾶς.

Ἀτόφατοι αἴματος μηδεὶς κληρικὸς ἐκθίσθω ἢ ἀγορεύτω· μὴν μὴν ἀφεστὸς διεκδίκητον

A non exerceant, maxime inhonefta. Mimis, joculatoribus, & histrionibus non intendant, & tabernas prorfus evitent, nisi forte causa neceffitatis in itinere conflituti. Ad aleas vel ranillos non ludant, nec hujufmodi ludis interfint. Coronam & tonfuram habeant congruentem, & fic in officiis Divinis & aliis bonis exerceant ftudiis diligenter. Clauía deferant defuper indumenta, nimia breviitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut fotularibus conftantibus feu roftratis, frigiis, fellis, pedtoralibus & calcaribus deauratis, aut aliam fuperfluitatem gerentibus non utantur. Cappas manicatas ad Divinum officium intra eccleíiam non gerant: fed nec alibi, qui funt in facerdotio vel perfonatibus conftituti, nifi juíti cauía timoris excegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque coronas aut vel argenti ornatum habentes, fed nec annulos, nifi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in eccleíia fuperindumentis lineis omnes utantur, nifi monachi fuerint, quos oporter deferre habitum monachalem: pallia difibulatis non urantur in publico, fed vel poft collum, vel ante pectus hinc inde connexis,

XVII. De comeffationibus prelatorum, & negligentia eorum super Divinis officiis.

Dolentes referimus, quod non folum quidem minores clerici, verum etiam aliqui eccleíiarum praelati, circa comeffationes fuperfluas & confabulationes illicitas, ut de aliis taceamus, fire mediocream nofcitis expendunt: & fomno refiduum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, tranfferendo a nudique continuata fyncopa matutinum. Sunt & alii qui Miffarum celebrant folennia vix quater in anno, & quod deterius eft, interefic contemnunt: & fi quando dum hae celebrantur, interfunt, chori filentium fugientes, intendunt exterius colloquiis nonnullos laicorum: dumque auditum ad indebitos fermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad Divina. Haec igitur & fimilia fub poena fuípenfionis penitus inhibemus: diftricte praecipientes in virtute obedientiae, ut Divinum officium diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, ftudiofe celebrent pariter & devote.

XVIII. De judicio sanguinis & duelli clericis interdicto.

Sententiam fanguinis nullus clericus dicfet aut profe:at: fed nec fanguinis vindictam

ANNO CHRISTI 1215.

clam exerceat, aut ubi exercetur interfit. Si A quis autem hujusmodi occasione statuti, ecclesiis, vel personis ecclesiasticis aliquod præsumpserit inferre dispendium, per censuram ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam clericus litteras scribat aut dictet pro vindicta sanguinis destinandas. Unde in curiis principum hæc solicitudo non cesset, sed laicis committatur.

Nullus quoque clericus rotrearius", aut balistarius, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur, nec illam chirurgiæ" partem subdiaconus, diaconus, vel sacerdos exerceant, quæ ad ustionem vel incisionem inducit. Nec quisquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis aut confecrationis impendat: salvis nihilo minus prohibitionibus de monomachiis sive duellis * antea promulgatis.

*Edict. Aut. Mary. imperialis, de publica tranquillitate firmanda & de fidejussoribus dandis in causis criminalibus.

*Primi decretales tit. Ne filii clericor. vel presbyterorum &c. a Concil. Lateran. III. cap. 10. Hist. tot. apud de Custodia Eucher. c. 2. Ballerini.

XIX. Ne ecclesiæ mundanis supellectilibus exponentur.

B Reliqui nolumus incorrectum quod quidam clerici ex exponunt ecclesias supellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potius domus laicæ quam Dei basilicæ videantur: C non conſederantes, quod Dominus non fuerbat, ut vas transferretur per templum.

Sunt & alii, qui non solum ecclesias dimittunt inculeas, verum etiam vafa miniſteriii, & vestimenta miniſtrorum, ac pallas altaris, nec non & ipsa corporalia, tam immunda relinquunt, quod intrdum aliquibus sunt horrori. Quia vero zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne hujusmodi supellectilia in ecclesiis admittantur: nisi, propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium. Sic tamen D ut neceſſitate ceſſante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque, ut oratoria, vafa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conſerventur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris fordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.

XX. De chrismate & eucharistia sub fora conſervanda.

Ibid. c. 1. Ballerini. Statuimus, ut in cunctis ecclesiis chrisma & eucharistia sub fideli custodia clavibus adhibitis conſerventur: ne posſit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel neſtaria exercenda. Si vero is ad quem spectat custodia, ea neglexerit, vel fecerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur. Et ſi per ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori ſubjaceat ultioni.

Ibid. l. 3. tit. 38. de pœnis. Novella 6. de ecclesiastic. Canon 1.

XXI. De confeſſione facienda, & non revelanda a ſacerdote, & falſem in Paſcha communicando.

Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam

ANNO CHRISTI 1215.

μετὰν μεγάλων· ἀλλ' ἵνα, ὅπερ μετὰ γνοσίας παρήνεσεν· εἰ δέ τις φόρος τέτε τὸ βλάβος μετὰ ἡ ἐκκλησιῶν ἢ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπὶ βλάβει πραγμάτων ἐστιν, ἢ ἐκκλησιαστικὴ κρίσις ἀδιορθώτως ὑπὸ μὴν τὴ ἐκκλησίας χειμάσιτ ἐκβάλλω ἢ ἐγκελεῖται ἐπὶ ἐκκλησίαν ἐκπεσεῖται

Anno Christi 1215.

titerit, tamdiu ab ingressu ecclesiæ arceatur, donec pro transgressione hujusmodi satisfecerit competenter.

Ibidem.

Ceterum cum anima sit multo pretiosior corpore, fub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali falute aliquid agroto fuadeat, quod in periculum animæ convertatur.

XXIII. Quod ecclesia cathedralis vel regularis ultra tres menses non vacet.

Ibid. Inter Opera Ivonis Carnotensis. Ne pro defectu paſtoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis eccleſia viduata grave diſpendium patitur: voletes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & eccleſiarum indemnitatibus providere: ſtatuimus, ut ultra tres menſes cathedralis vel regularis eccleſia prælato non vacet: infra quos, juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum qui proximo præſſe dignoſcitur devolvatur. Is vero ad quem devolura fuerit poteſtas, Dominum habeus præ oculis, non differat ultra tres menſes, cum capituli ſui concilio & aliorum virorum prudentium, viduatam eccleſiam de perſona idonea, ipſius quidem eccleſiæ, vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, ſi canonicam voluerit effugere ultionem.

XXIV. De electione facienda per scrutinium vel compromissum.

Ibid. & ci. Decr. Quia propter electionum forma diverſas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent eccleſiis viduatis: ſtatuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præfentibus omnibus qui debent & volunt & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de collegio ſide digni, qui fecreto & ſingulatim voces cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto: ut is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel major, vel ſanior pars capituli conſentit. Vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur qui vice omnium, eccleſiæ viduatæ provideant de paſtore. Alioquin electio facta non valeat, niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem Divinam, abſque vitio celebrata. Qui vero contra præcidtas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice poteſtate priventur.

Ibid. §. 1. Illud penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi de abſente in eo loco de quo debeat advocari, juſtoque impedimento deteniente venire non poſſit: ſuper quo, ſi fuerit

Anno Christi 1215.

titerit, tamdiu ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, A donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit competenter.

Ibidem.

Ceterum cum anima ſit multo pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali falute aliquid agroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.

XXIII. Quod eccleſia cathedralis vel regularis ultra tres menſes non vacet.

Ibid. Inter Opera Ivonis Carnotenſis. Ne pro defectu paſtoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis eccleſia viduata grave diſpendium patitur: voletes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & eccleſiarum indemnitatibus providere: ſtatuimus, ut ultra tres menſes cathedralis vel regularis eccleſia prælato non vacet: infra quos, juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum qui proximo præſſe dignoſcitur devolvatur. Is vero ad quem devolura fuerit poteſtas, Dominum habeus præ oculis, non differat ultra tres menſes, cum capituli ſui concilio & aliorum virorum prudentium, viduatam eccleſiam de perſona idonea, ipſius quidem eccleſiæ, vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, ſi canonicam voluerit effugere ultionem.

XXIV. De electione facienda per scrutinium vel compromissum.

Ibid. & ci. Decr. Quia propter electionum forma diverſas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent eccleſiis viduatis: ſtatuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præfentibus omnibus qui debent & volunt & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de collegio ſide digni, qui fecreto & ſingulatim voces cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto: ut is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel major, vel ſanior pars capituli conſentit. Vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur qui vice omnium, eccleſiæ viduatæ provideant de paſtore. Alioquin electio facta non valeat, niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem Divinam, abſque vitio celebrata. Qui vero contra præcidtas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice poteſtate priventur.

Ibid. §. 1. Illud penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi de abſente in eo loco de quo debeat advocari, juſtoque impedimento detenteus venire non poſſit: ſuper quo, ſi fue-

Anno Christi 1215.

rit repræſentata teſtimonia ſufficientia, A rie opus, fidem faciat juramento: & tunc, ſi Anno Christi 1215. voluerit, uni committat de ipſo collegio vi- Christe cem ſuam. Electiones quoque clandeſtinas réprobamus, ſtatuentes, ut quam cito electio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur.

XXV. Quod electio facta per faculorem vel poteſtatem non valeat.

Ibid. Matth. Paris in Additamentis. Quiſquis electioni de ſe factæ per ſeculares poteſtatis abſolutam conſentire præſumpſerit contra canonicam libertatem: & electionis commodatarius, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione poſſit ad aliquam eligi dignitatem. Qui vero electionem huiuſmodi, quam ipſo jure irritam eſſe ceoſemus, præſumpſerint celebrare, ab officiis & beneficiis penitus per triennium ſuſpendatur, eligendi tunc poteſtate privati.

XXVI. De pœna indigne confirmantis electionem.

Ibid. Matth. Paris in Additamentis. Nihil eſt quod eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic noxio neceſſitatis abſidere remedio, irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus cum quiſquam fuerit ad regimen animarum aſſumptus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet, & electionis proceſſum, & perſonam electi, ut, cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia, ſi fecus fuerit incautæ præſumptum, non ſolum dejiciendus eſt indigne pronotus, verum etiam indigne promotus puniendus.

Ibid. Ipſum quoque decernimus hac animad- verſione punini, ut cum de ipſius conſtiterit negligentia, maxime ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhonefte vitæ, aut aratis illegitimæ approbaverit: non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verum etiam ne aliquo caſu penam effugiat, a perceptione proprii beneficii ſuſpendatur, quouſque, ſi æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri: & convictus fuerit in hoc per mutatæ cauſitiæ, graviori ſubjaceat ultioni.

Epiſcopi quoque tales ad facros ordines Ibidem §. 1. & eccleſiaſticas dignitates promovere procurent, qui commiſſum ſibi officium digne valeant admplere: ſi & ipſi canonicam cupiunt effugere ultionem.

Ceterum, qui ad Romanum pertinent im- Ibidem §. 2. mediate pontificem, ad percipiendam fui confirmationem officii, ejus ſe conſpectui, ſi commode poteſt fieri, perſonaliter repræſentent: vel perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionis proceſſu & electis poſſit haberi: ut ſic electionem per ipſius circumſpectionem confili

ANNO CHRISTI 1235.

sui plenitudinem assequantur officii, cum eis nihil obsterit de canonicis institutis : ita quod interim valde reuoti , videlicet vltra Italiam constituti , si electi fuerint in concordia, dispensatiue propter necessitates & utilitates ecclesiarum, in spiritualibus & temporalibus administrentibus tamen ut de rebus ecclesiasticis nil penitus alienent. Munus vero confecrationis seu benedictionis recipiant , ficut hactenus recipere consueuerunt.

XXVII. De institutione ordinandorum.

Cum fit ars artium regimen animarum, distrincte præcipimus, ut episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant & informent, vel per seipsos, vel per alios viros idoneos, super Diuinis officiis, & ecclesiasticis sacramentis , qualiter ea rite valeant celebrare: quoniam si ignaros & rudes de cetero ordinare præsumpserint , (quod quidem facile poterit deprehendi) & ordinatores & ordinatos grauí decreuimus subiacere ultioni. "Sacrius est enim, maxime in ordinatione sacerdotum , paucos bonos quam multos malos habere ministros: quia si cæcus cæcum duxerit , ambo in foueam dilabuntur .

XXVIII. Quod compellauntur cedere, qui postulatum licentiam cedendi .

Quidam licentiam cedendi cum instantia postulantes, ea obtenta , cedere prætermittunt. Sed cum in postulatione confessionis hujusmodi, aut ecclesiarum commoda , quibus præsunt , aut saluem videantur propriam attendisse , quorum neutrum fusti nibus aliquorum quarteriarum quæ sunt sua, seu etiam leuitare qualibet , volumus impediri , ad cedendum eos decernimus compellendos .

XXIX. Quod nullus habeat duo beneficia cum cura annexa .

De multa prouidentia fuit in Lateranensi" concilio prohibitum, ut nullus diuersas dignitates ecclesiasticas & plures ecclesias parochiales reciperet , contra facrorum canonum instituta . Alioquin , & recipiens fic , receptum amitteret , & largiendi potestate conferens priuaretur . Quia vero propter præsumptiones & cupiditates quorumdam: nullus hactenus fructus aut rarus de prædicto statuto prouenit : nos euidentius & expressius occurrere cupientes , præsenti decreto statuimus , ut quicumque receperit aliquod beneficium habens curam animarum annexam , si prius tale beneficium obtinebat , eo ipso ipsi priuatus : & , si forte illud retinere contenderit , alio etiam spolietur. Is quoque ad quem prioris spectat donatio , illud post receptionem alterius libere conferat cui merito videbit conferendum :

ANNO CHRISTI 1235.

τὸ πλήρωμα τῆ ἀφθονία αὐτῆ ἐπιδείκνυται, ὅπως αὐτὸς μᾶλλον κατασπουδάσῃ ἐν τῆ κατασκευῆ διακρίσεων, τὸν ὀπερ ἐν τῆ μετοχῆ οἱ λίαν ἐπιχείρονται ἀποκωλύσῃ, διαλαδεῖ τέχνῃ ἐπιβλαδεῖς κατασκεδάσῃ, ἵνα ἐκδηλωθῇ ὅτι ἐγκρατὴς σύμβουλος ἀλλοφυλίας γίνεται τῆ ἐκκλησίᾳ ὁ ὠφέλιμος τῆ ἐκκλησιαστικῆ μᾶλλον ἢ ἐπιτιθέντων. ὅτε τῶν ἐν τῆ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐπιτιθέντων ἐν τοῖς ἁπλουστέροις διακρίνονται·

ANNO CHRISTE 1215. M. Mer. Contin. cere

& si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere: qui vero tales (ut dictum est) canonicare* præsumpserint, a suis beneficiis suspendantur.

M. Mer. De patronis, & eorum patronatu. Ibid. 14. 15. 16. & præsentatione. Ex Decretal.

XXXII. Ut patroni competentem portionem dimittant clericis.

Extirpandæ consuetudinis vitium in quibusdam partibus inolevit, quod scilicet patroni ecclesiarum parochialium, & aliæ quædam personæ, proventus ipsarum sibi pertinus vendicatores, presbyteris earumdem servitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea congrue nequeant sustentari. Nam, ut pro certo didicimus, in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ, id est, sextamdecimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus pene nullus inveniatur sacerdos parochialis, qui vel modicam habeat peritiam litteratum. Cum igitur os bovis alligari non debeat triturantis, sed qui altari servit, vivere debeat de altari: fraguimus ut, consuetudine qualibet episcopi vel patroni seu cujuslibet alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur. Qui vero parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per ipsi idoneum illi deservit, in ordine quem ipsius ecclesiæ cura requirit, nisi forte præbendæ vel dignitati parochialis ecclesia sit annexa: in quo casu concedimus, ut is qui talem habet præbendam vel dignitatem, cum oportuerit eum in majori ecclesia deservire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere vicarium canonice instituendum: qui, ut præditum est, congruentem habeat de ipsius ecclesiæ proventibus portionem: alioquin illa (si iciat hujus decreti authoritate privatum, libere alii conferenda, qui velit & possit quod prædictum est adimplere. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem, de proventibus ecclesiæ, quæ curam proprii facerdotis debet habere, penſionem alii quasi pro beneficio conferre præsumat,

M. Mer. De procuratoribus. Ibid. 16. 19. de dedicatione. 2. 23. Propos. contrar.

XXXIII. De procuratoribus non accipiendis sine visitatione.

Procurationes quæ visitationis ratione debentur episcopis, archidiaconis, vel quibuslibet aliis, etiam apostolicæ sedis legatis aut nunciis, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando præterquam officium visitationis impendunt & tunc exactionem & personarum moderatrem observent in Lateranensi concilio definitam. Hoc inhibito moderamine, cum legatos &

ANNO CHRISTE 1215.

τὸ ἐν ἀξιωτικῇ τῇ διατυπώσει πλεωνάζῃ, κεῖσθαι μὴ ἰσχύειν· οἱ δὲ τῆς ἀσεσίας, ὡς ἐψεύσατο, κοινωνίας τοῦ μίσους, ὃν ἴδιον ἔργον ἐστὶ τὰ τοιαῦτα διαστρατηγοῦντα.

λϐ'. Περὶ πατρῴων καὶ δίκαιῳ πατρωνικῷ.

Ἐκατοντάτροφῆς σωμηθείσης τάξεως, ὑπὸ . . . . . , ἐποιεῖτο ἐκλογὴν ἐξ ἑκάστης τριττὸς τὸν σωσικρατοῦντα αὐτῶν διευθετήσειν, τοὺς ἱερέας, τοὺς ἐς τὸν αὐτὸν ἐνδικαίως συμβιβάσεις, κατὰ ἀνίσων τινὰ μικρὸν μοῖραν, ὡς ἂν αὐτῶν ἀφορτικώτερα μὴ ὑφιεῖσα ἀντιμισθὸν, ὡς γὰ βιβλίων ἐμὰ θῆμεν, ἐν τῇ τῶν χώρας οἱ σωφέτια τοῦ ἐξηκοστοῦ ἐκεῖ τῆς ἐβδόμης ἐκατοντάδος ἐν ἐξ ἑκάστης, ὡς μὴ τὴ πάρτο τὸ πάντα, τὰ τέτε τὸ ξηρὰ ἐκατὸ τῇ δεκατῶν, ὅσον γένιτο σύτασε τὸ ἐκλόνιαι τοὺς χώρας ἀγθόμβους ἐπιτασεῖας ἐνδείας ἔρχε, ὅστε κατὰβλάψαι ἐκ χρόνε ἐμπτοῦσε χρεμμάτα· ἐτοῦ τάνυ τόμε βόος μιδέτε φυτικῶσε ἐ χὰ ἐλοῦσιτε, ἀλλ' ὁτοῦ ὑστασεῖσθαι ἐκλίναι, ζῷ ὀφείλει ἐκ τὰ ὑστασεῖσε· καὶ ἐσῶμε, ὁτερ τὸ λοιτὸ, μὴ αὐτὸ ἐκ ἐστασεῖσθαι σιωτὸ οἰκατδικίτος ἐσισκάσε, ... ὁ δὲ ὑδὲ τοῦς, μοῖρα τοῦ ἰσῦσ σι αὐτῶρος ἐκ ἐνδεῖ. ὁ δὲ σιοςεῖσθαι ἐκλάτιαι ἐχμι, μὴ δὲ αὐτὸ ἐστὶ, ἀλλὰ δεῖ ἐφορᾶν αὐτὰ δεδιδόσθαι ὁπὸ τῆ ἡξῆς ἐν ἡ τὰς αὐτὸς ἐκλησίας φροτὶς ἔρτε· ἐ μὴ ἐσῶ ἐδιαζόσε . . . .

. . . . . ὃ δὲ ἐξῆς, ἐπεσθήκῃ αὐτὸ τὸ μισζῆν ἐκλησίας ἐδιάσε, ὁ αὐτὸ ἡ ἐφορικὸν ἐκλησίας ἐν ὀδμοσε ἐ ἔχοιτ ἐπιθέτε ἔχρι ἀπεφάσεως ἐκ ἐκλησίας ἐν ἐκ ἐμβάτε· ὅστε ἐν ὡς ἀφορτικὸν ἐκ ἀφορῆσε τὸ ἐκλησίας τὸ ἐ ἐκ ἐμβάτε· ἐν ἐκ ἐκλησίας ἐκ ἐφορικὸν ἔχρι τὰ ἐξῆς ἐφῆσι, μέτρι ἐπὶρο δόζει ὡς ὑπὲρ ἀφεγγεμένας φροδοώτας τελμήσῃ.

λγ'. Περὶ φροκρατιῶν.

Αἱ φροκρατορῆαι αἱ λέγῳ ἐτεσεβλίμοι ὁφειλόμεναι τοῖς ἐπισκόποις, ἀγχιδιακόνοις, οἱοσδήποτ ἄλλοις, ἢ ἀπὸ τοῦς τὰ τοιαῦτα κὰ ὄχῳ λεγάτοις ἢ τοῖς μουτίοις, ἐὰν μὴ ἐπὶ ἐκ ἐκ ἐκκλησίας ἀφιστικὸν ἐπιτελοῦσι παρ' χρεῖαν· ἐ τὸν τὸ συμμετέσκε τῇ φροσώπῳ φυλαξίτωσαν, τὸν ὡς τῇ τὰ Λατιρανὶ συνόδῳ ἀποκριθέσσα· τὸν παρεχεξέντα τὸ συμμέτρε περὶ τῆς λεγάτε τῆς

ANNO CHRISTI 1215.

τῆς μουτῆς, ἵνα ὅταν ἐπὶ . . . . . αὐτὰς ἃ ἐς τινα τόπον ἀφίγκα . . . . . ὡς ἂν μὴ ὁ αὐτὸς τόπος ἔσται αὐτὸν πολλάκις βαρυθῇ, φροκαταστάσεις λάβωσι συμμέτρως παρὰ τῇ ἁλλων ἐκκλησιῶν ὁ φροσώπων τῇ τῶν ὧν τῇ φροκρατορῶν αὐτῶν μὴ βιβλιοφρόνων· ὅτως ὅστε ὁ ἐφεῖμος τῇ φροκρατορείου τὸν ἀρεζόμενον τῇ ἡμεῖν . . . . . εἰς ἐξόρμησιν δὲ ἐωσθῆς, βόε ἢ πλείας σωκεχχλίσεσθαι μέτρ.

Οἱ μὴ τοίνυν τὸ τῆς ἐπισκόπου ὀφρίμου μετακχωρεῖσθαι, μὲ ζητεῖσθαι τὸ κόπον, ἀλλὰ τὸ τὸ ἰησῦ χριστὸ, σοφρόνα, κηρίξαι, καὶ ἀπαναγκαίαν κόλασιν, ἵνα κερτὸν κολάσωσι· ἢ ἀπὸ τοῦ ἀνάπαυσιν ἐκ ἐκκλησίαν· ἀλλ' ὑπομένειν τὸ σοφρονόμβου, καὶ ὅσῳ ἐλαβὶ ἐ πολὺ τὸ πάθος, καὶ τὸ ἐκλησῖ ἢ τὴν τοιῦτο ἐπίκαρσιν, τοσοῦτο φθοτέρτο.

λδ'. Περὶ φροκρατειῶν τῶν λεγάτων ἢ ἐξ ἰσο συνηγεσθαφόρων.

Ἐπειδὴ πλέοσι φροσῶπις, ἵνα προκρατεῖαι ἢ δικίαι τοῦ ἐφῆγκωσι τῷ λεγάτῳ, ἢ ἄλλοι, τλέοι ἀτσιτεῖσι ὀφῶ τῶν ὑποπαγγιλίαι, ἢ ἀσοδλίσιοι, ἃ ὡς τοῦς αὐτοῦ ζημίοις αἰσθῆ κεσθαῖσης, ζητεῖσι μηδὲν μέλλον ὁ βοηθεῖσαι ὡς τοῖς ὑποπαγγιλίοις· τῶν ἀσὸ τῷ πιῷ ἡμεῖς κωλύομεν. ὅτερ τὸ τὲ ἰσως πολμᾶσθ· καὶ ὅτου τὸ ἀναπαῖσθαι ἀποκατασπάσῃ, ἐ πεῖσθ ὁθεσσηρχθῆναι τοῖς τέσσι διεξέμεν. ὁ δὲ ὑπέρηφ, ὅτων ἐσθαι τάτε ἐμφορσῶτε ἀυτὸ γνῶρισμός ὅρκῳ, ἢ ἀλλαγῆς χθόνα ἐκ τῇ ἀσολαβεῖν τινὰς τῆς διατάξεως, κανονικῷ ἀποκινῶν διεκδικεῖ.

λε'. Ἵνα μηδεὶς ἀσὸ τὸν κριτῶν ἀλλ' ἀσοδοκῆται ἐπὶ τὸν ἀρχὴν ἐκκλησίαν.

Ἵνα ὁ ἐβδομάδων ἰσως ἐ ἔχωμεν ἐβδ τοῖς κριτοῖς, "πῶς δικεῖζειν σωμεῖδῆσθαι ἐ ἐτέκα τῇ κέτε· ὁ ἐβδόμου· κατὰ τοῦτο ἵνα ὅτε τὴ ἐμφορδεῖται· δίμιοδ· κεντὸ ἐγκαλέσῃ τὸν ἀντίδικον, ὅυτε παρὰ ἀποφάσεως οἷς ἢ ἀκίμησι κριτὸ ἀνεμ ἀλλῳ ἀκτίας μὴ προσκαλεῖν· ἀλλ' ἐμπροσθεν ἐπείνε τῇ ὧντ" διεχρισμὸν ἡκολουθοῦντα· μὴ ἀκολουθοῦσι δὲ ἐκεῖ ὅτιτες οἷς ἢ ἀκίμησι ἐσεῖμι ἐτέκα ἐκ ἐκκλησίαν ἐκ ἐγκαλεῖν ἐν ἀντίκρυ ἐκ ἐκκλησίαν ἐκ ἐκκλησίαν ἐκ ἐκκλησίαν

ANNO CHRISTI 1215.

procedat, salvis constitutionibus de maioribus causis ad sedem apostolicam perferendis.

τὰς ἡγεμόνας συζεύξεως ἢ διατήρησιν ἢ ἐπὶ μείζονα διεξοδον, εἰς ἃ ἀποστολικὸν ὄφλημα προσηκόντως φέρων.

ANNO CHRISTI 1215.

XXXVI. Quod judex possit interlocutoriam & comminatoriam sententiam revocare.

λϛ'. Περὶ ἀνακλήσεως καὶ συναλλαγῆς ἢ δικαζομένων.

Mat. Mey. De commissariis & interlocutoriis Iustiniani Inst. c. de Com. offic. &c.

Cum cessante causa cesset effectus, statuimus ut five judex ordinarius, five delegatus, aliquid comminando vel interlocquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium gravaretur, & sano usus consilio, ab hujusmodi comminationis vel interlocutionis effectu destiterit, libere in causæ cognitione procedat, non obstante, si a tali commissione vel interlocutione fuerit appellatum (dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus) ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur.

Ἐπειδὴ παῦσάσης τῆς αἰτίας παύει ἡ ἐπήλυσις, καθιστῶμεν ἵνα εἰ ὁ κατέχων ἢ κρίνων, ἢ ὁ ἀποστάλεις, τι ἐπιτασσόμενος ἢ μεταλλάσσων πράξεις, ἢ ἀκολουθήσων ὑπόληψ· ἐφ' ᾧ διακριθῶν βλαφθῇ· τοῦ ὑφ' ἡμᾶς γνωμῶδ· συμβολὴ ἀπὸ τοιούτης τῆς ἐπιπλῆς ἢ μεταλλαγῆς ἀποιεῖν, ἐλεύθερος ἐν αὐτῇ τὴ δικαιώσει προβίτω· μὴ ἀνθιστωμένης εἰν δεῦ τοιούτης τῆς αἰτιολῆς ἢ μεταλλαγῆς ἀκλαταίσης· ἵνα μὴ μόνον εἴη ἡ ἄλλως νομίμως αἰτίας ὑποστᾶς· ὡς ἂν μὴ ἡ πρόοδος τῆς πραγματείας κενεὶς αἰτίαις βραδυνθῇ.

Mat. Mey. De interlocutoriis judicis non appellatis Inst. c. de Interdictis. Inst. Lect. 1. de Rerum divis. &c. Mat. Mey. &c.

XXXVII. De litteris non impetrandis ultra duas dictas, & sine speciali mandato.

λζ'. Περὶ γραμμάτων οὐ τῆς αὐτόσε μαρτυρικῆς μὴ ἐπιτεθημένων.

Nonnulli gratia sedis apostolicæ abutentes, litteras ejus ad remotos judices impetrare nituntur, ut ejus fatigatus laboribus & expensis, lita cedere, vel impetuntatem actoris reddituræ compellatur. Cum autem per judicium injuriis aditus patere non debeat, quas juris observantia interdicit: statuimus, ne quis ultra duas dictas extra suam diœcesim per litteras apostolicas ad judicium trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratæ, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem.

Τοὺς χάριτι τῆ ἀποστολικῆ θρόνε τεμνομένους ', χαίωμεν πρὸ τοῦ μακρῦσθε ὀπτᾶς τοῦ κατὰ ἐπιτυχεῖν διαζόντας· ἐπὶ ὁ ἐκείνου μόνος, ἐκεχειμένε κάτου ἐ ἐπιλαμβανει, ἔλεγ ἐκκαγγελίας ἢ τῶν ἀγαμένων τῆ ἐπιγνώσεως ἢ τῶν ἀγαμένων τῆ ἐπιγνώσεως ἀξιοχρεῖ· ἐπινοῦ δὲ ἐπὶ δυοῖν ἢ ἐξόδεις βαρεθεῖν ' ἐκκωμένε ἐκ ἐφοδεῖν τούτης, ἃς ἢ τῆ δεχῖν ἐφ' ἑκάστης κωλύεσθαι ἵνα μὴ τὴ ἐξω δὸν ἡμερομετάπρὸ τῆς ἰδίας ἐνοδίας δὶ ἀποστολικὴν γνωμῶν εἰς κρίσιν ἕλκειν δικαιοῦ, εἰ μὴ ἐκ συγκατάσεως τῆ μεμῦν ἐπιτιμῆσθαι ἢ ἀπὸ τῆς διατάξεως μεμφόμενος.

Ibid. § 1.

Sunt & alii qui se ad novum genus mercimonii convertentes, ut vel sopitas possint suscitare querelas, aut novas immittere quæstiones, fingunt causas, super quibus a fede apostolica litteras impetrare absque dominorum mandato, quas vel reo, ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur, aut actori, ut per ipsas ad versarium indebita vexatione fatiget, venales exponunt. Cum autem lites restringendæ fine prius, quam laxandæ: hac generali constitutione sancimus, ut si quis super aliqua quæstione de cetero, sine mandato speciali domini, litteras apostolicas impetrare præsumpserit, & litteræ illæ non valeant, & ipse tanquam falsarius puniatur: nisi forte de illis personis exiterit, a quibus non debet exigi de jure mandatum.

Ἔστι δ' ἄλλοι τινὲς, οἵτινες ἐμπορίας οὐ μόνον πραγματείας ἐπιτρέψαντες, ἢ ἵνα τοὺς παλαίους ἀναπεθῶν ἀφορμὰς ἐγείρωσι, ἢ ἵνας ἐμβαλεῖν ζητήσεις, πλάττουσι αἰτίας ἐφ' οἷς ἀφ' τῆ ἀποστολικῆ θρόνε γράμματα ἐπιτυγχάνουσι παρὰ τῆ τοῦ κυρίου ἐντολῆς· ἵνα ἀφ' ἧς ἐπιτυγχάνουσι, ἢ τὸν ἐναγωνιστὴν, ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἀνησυχῆται ἐν ἀξιόχρεω βλάβη ὀχληθῇ, ἢ τὸ ἐναντίον, ἵνα δὶ αὐτὸ τὸν ἀντίδικον ἀσπεσὶ κοτώνης διατρίβη. . . . . ἐπιτιθέναι· ἔστω δὲ οἱ δίκαι ἀδιστρικτίας μᾶλλον ἢ ὀλίγον ἢ χρημάτων· τῶν τῆ ὑμετέρᾳ ἀπολῦσι θεσπίζοντα, ἵνα δὲν τὸ ἐπὶ τοῦ τοῦ ζητήσεως τῆ λοιπὸ χρεῖ ὀφίκε τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀποστολικὰ γράμματα ἐπιτυγχάνειν· ἀφ' ὧν τὰ γράμματα μὴ ἐπιτυπώσας, ἐν αὐτοῖς οὐ ἐπιτυγχάνοντος ἐπιμορφῆσθαι· ἐπὶ μὴ ἐπὶ τοῦ ἐκείνου ἢ προσώπων εἰη, τοῦ ὧν ἢ χρὴ ἀπαιτεῖσθαι ἐν δικαίῳ ἐπιτάλλ.

Mat. Mey. De ordine judicii, & partium distributione &c. Ibid. Lect. 19. de Rerum distinctione &c. Inst. eodem &c.

XXXVIII. De sorbendis actis ut probari possint.

λη'. Περὶ τῆς κρίσεως, ὃ ἐρμηνεῖται τὴ μεσίτη, γραφοσυναίων.

Quoniam contra falsam assertionem

Ἐπειδὴ κατὰ τὴς πλαστὴς ἐξηγήσεως τῆ ἐξι-

ANNO CHRISTI 1215.

adsit, reprehendi & ad ipsum deferri, si quis judicis innocens litigator quandoque non poterit veram negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla fit directa probatio: ne falsitas veritati præjudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati, statuimus ut tam in ordinario judicio, quam extraordinario, judex semper adhibeat aut publicam (si poterit habere) personam, aut duos vicos idoneos, qui fideliter omnia & singula judicialiter acta interesse videlicet citationes & dilationes, responsiones & exceptiones, petitiones & repetitiones, interrogationes & confessiones, testium depositiones & instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclusiones, & cetera quæ occurrunt competenti ordine conferibendo, designando loca, tempora & personas: & omnia ' fic conscripta partibus tribuantur: ita quod originalia penes scriptores remaneant: ut, si super processu judicis fuerit suborta contentio, per hæc possit veritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quarenus fic honestis & difcretis deferatur' judicibus: quod per improvidos & iniquos, & innocentum justitia non lædatur. Judex autem qui constitutionem istam neglexerit observare, si propter ejus negligentiam aliquid difficultatis emerserit, per superiorem judicem animadversione debita castigetur: nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis,

Mat. Mey. De actore & reo. Inst. c. de Actionibus. Inst. Lect. 1. de Rerum divis. &c. Mat. Mey. &c.

XXXIX. De restitutione danda contra possessorem, quæ non rapuit ipse.

μ'. Περὶ νομῆς φυλάξεως δὲ τὴν καταχρήσιν ἀτόντος.

Mat. Mey. De restitutione spoliatorum &c. Ibid. tit. 12. de restitut. spol. &c.

Sæpe contingit quod spoliatus injuste per spoliatorem in alium re translata, dum adversus possessorem non subventur per restitutionis beneficium spoliato, commodo possessionis amisso propter difficultatem probationis, jus proprietatis amittat effectum. Unde non obstante civilis iuris rigore sanctimus, ut si quis de cetero scienter rem talem acceperit, cum spoliatori quasi succedat in vitium, eo quod non multum interfint, præterim quod periculum animæ, detinere iniuste ac invadere alienum, contra possessorem huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

Συμβαίνει τοιῶτοι, ἐπειδὴ τὴ ἐπήγοντι διὰ καταφόρτου τῆ ἀντιλέγει μέσῃ ἐπιτελέσεται αὐτὲ τῆ φιλικῆ ἀποστολῆ πραγματεία ἢ τοῦ, διὰ τὴν τὴ ἐπεγομένε διαφέρειν, ἢ ὅλον,

XL. De vera possessione.

Contingit interdum, quod cum actori ob contumaciam partis adversæ adiudicatur causa rei servandæ possessio, propter rei potentiam sive dolum actor

ANNO CHRISTI 1215.

ador infra annum rem custodiendam nan-
cisci non poteſt, vel nactam amittit: & ſic
cum ſecundum aſſertionem multorum ve-
rus non efficeretur poſt lapſum anni poſ-
ſeſſor, reportat commodum de malitia
ſua reus. Ne igitur contumax melioris,
quam obediens, conditionis exiſtat: de
canonica æquitate ſanctimus, ut in caſu
præmiſſo actor verus conſtituatur elapſo
anno poſſeſſor.

Hiſt. Lat. tit. de appellationibus & Concilio.

Ad haec generaliter prohibemus, ne ſu-
per rebus ſpiritualibus compromittatur in
laicum: quia non decet ut laicus in tali-
bus arbitretur.

XLI. De continuatione bona fidei in omni præſcriptione.

Hiſt. Lat. tit. de præſcriptionibus. Item de quadraginta annis.

Quoniam omne quod non eſt ex fide, pec-
catum eſt, ſynodali judicio decrimus, ut
nulla valeat abſque bona fide præſcriptio,
tam canonica, quam civilis; cum ſit gene-
liter omni conſtitutioni atque conſuetudini
derogandum, quæ abſque mortali non po-
teſt obſervari peccato. Unde oportet, ut
qui præſcribit, in nulla temporis parte rei
habeat conſcientiam alienæ.

XLII. De ſæculari juſtitia.

Scut volumus ut jura clericorum
non uſurpent laici, ita velle debemus
ne clerici jura ſibi venditent laicorum.
Quocirca univerſis clericis interdicimus, ne quis præxetu eccleſiaſticæ libertatis ſum
de cetero juriſdictionem extendat in præjudicium juſtitiæ ſæcularis, fed contentus exi-
ſtat conſtitutionibus ſcriptis, & conſuetudinibus hactenus approbatis: ut quæ ſunt
Cæſaris, reddantur Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo recta diſtributione reddantur.

Hiſt. Lat. tit. de Clericis non ferendis ad ſæcularia judicia.

XLIII. Ne ſine cauſa clericus fidelitatem laico faciat.

Nimis de jure Divino quidam laici uſurpare conantur, cum viros eccleſiaſticos, ni-
hil temporale detinentes ab eis, ad præſtandum ſibi fidelitatis juramenta compellunt.
Quia vero, ſecundum Apoſtolum, *ſervus ſuo domino ſtat aut cadit*: ſacri authoritate
concilii prohibemus, ne tales clerici perſonis ſæcularibus præſtare cogantur hujuſmo-
di juramentum.

XLIV. Quod conſtitutiones principum non præjudicent eccleſiis.

Hiſt. Lat. tit. de clericis non ferendis ad ſæcularia judicia. Item Lat. tit. de Judæis.

Cum laicis, quamvis religioſis, diſponendi de rebus eccleſiaſticis nulla ſit at-
tributa poteſtas, quos ſubſequendi maner neceſſitas, non authoritas imperandi:
dolemus ſic in quibuſdam ex illis refrigeſcere caritatem, quod immunitatem ec-
cleſiaſticæ libertatis, quam nedum ſancti patres, ſed etiam principes ſæculares multis
privilegiis munierunt, non formidant ſuis conſtitutionibus, vel potius conficio-
nibus impugnare, non ſolum de feudorum alienatione, ac aliarum poſſeſſionum eccle-
ſiaſticarum, & uſurpatione juriſdictionum, fed etiam de mortuariis, nec non & aliis
quæ ſpiritualibus videntur annexa, illicite præſumendo. Volentes igitur ſuper his ec-
cleſiarum indemnitati conſulere, ac tantis graviaminibus providere: conſtitutiones hu-
jusmodi & * vindicationes feudorum, ſeu aliorum bonorum eccleſiaſticorum, ſine lai-
cis eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu præſumptas occaſione conſtitutionis laicæ

* vendicationes pro.

ANNO CHRISTI 1215.

Ἐὰν ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητήσῃ πρᾶγμα ἀναλαβεῖν ἢ διώκεται, ἢ ἐγκληθῆναι ἀπὸν ἐκείνου· ἐν ὅπου ἐστὶ μᾶλλον ἐξέτασις τῶν πραγμάτων· ἢ ὅπου ἐστὶν ἡ τοῦ πράγματος ὕλη· ἢ ὅπου ἐστὶν ἡ τοῦ ἐγκλήματος ἀπόδειξις· ἢ ὅπου ἐστὶν ἡ τοῦ ἐγκλήματος ἀπόδειξις· ἐν

ANNO CHRISTI 1235. donec satisfactionem impendant competen- A
tem.

Verum si quando forsan episcopus fi-
mul cum clericis tantam necessitatem vel
utilitatem profpexerint, ut absque ulla
coactione, ad relevandas utilitates vel ne-
cessitates communes, ubi laicorum non fup-
petunt facultates, subsidia per ecclesias du-
xerint conferenda; prædicti laici humiliter
& devote recipiant cum actionibus gratia-
rum. Propter imprudentiam tamen quo-
rumdam Romanum prius consulant pon-
tificem, cujus intereſt communibus utili-
tatibus providere.

Quoniam vero nec fic quorumdam mali-
tia coarta Dei eccleſiam conquievit: adji-
cimus, ut conſtitutiones & ſententiæ quæ
ab excommunicatis hujuſmodi, vel de ip-
ſorum mandato, fuerint promulgatæ, ina-
nes & irritæ habeantur, nullo unquam tem-
pore valituræ.

Ceterum quia fraus & dolus alicui patro-
cinari non debent: nullus vano decipiatur
errore, ut intra tempus regiminis ſuſtinead
anathema, quaſi poſt illud non ſit ad fa-
tisfactionem debitam compellendus. Nam
& ipſum qui ſatisfacere recuſaverit, & ſucceſſorem ipſius, ſi non ſatisfecerit infra
menſem, manero decernimus eccleſiaſticæ
cenſuræ conclusum, donec ſatisfecerit com-
petenter: cum ſuccedat in onere qui ſub-
ſtituitur in honore.

ANNO CHRISTI 1235. ἐὰν ἐν ἐξόδοις τοῦτο ἐφεῖσθαι. A

Εἰ δὲ κοπ ἴσως ὁ ἐπίσκοπος ἅμα τῷ κλη-
ρικοῖς τοιοῦτο ἀνάγκαν ἢ ὠφέλειαν ἴδοιτο,
ἐπὶ χρείᾳ τοῦ πεποιθέναι εἰς τὸ αὐτεξούσιον
τοῦ κοινοῦ ὠφελεῖσθαι ἢ ἀνάγκας, ὅτου αἱ ἐξ
λαϊκῶν οὐκ ἐυπορῶσιν ἀντοχαί, διὰ τῆς ἐκ-
κλησίας ἐξοδιάσθω τὰ ἀναγκαῖα· διὸ τοῦ
ἀρχιερέως τῶν τοιῶν ὁ ῥωμαϊκὸς πρόπορος ἀρ-
χιερεὺς συμβουλεύσθω ..... γνῶ ὕδη τὸ τῆς
ὠφελείας πρωτοεῖν.

Ἐπεὶ δὲ ἐδὲ οὗτος ἡ κακία τινῶν κ᾽ τῷ
Θεῷ ἐκκλησίας κατέναντι, προεῖδεμεν ἵνα
τὸν διεπίδοις ἐ ἀποράσεως αὐτοὺς πὸς ἀπο-
κοινωνθῆσαι ἀπὸς, ἢ δὲ ἐπιπλὲ αὐτῶν τροπε-
ζήσεσθαι, κενεὰ ἐ βιβλία κρατῆσθαι,
μηδεὶ τοπ χαμὸ ἐγδοῦναι.

Ἐπειδὴ ἐνεδ. ἐ ἀνάτη τοῦ δοῦλου
οὐ πρέπει· μηδεὶ μανάλα πλανέῖθω πλάνη
ὡς ἐν τῷ χαμῷ τῆς πρέξεως ὑποκύπτει τὸ
ἀνάθεμα· ὥσανεὶ μ᾽ τοῦτο μὴ εἰη οὐ πᾶσι
ἐκκλησιαστικὴς χεῖρ. πεπεισθησόμενος·
ὅτι ἐ αὐτὸ τὸ ἐκκλησιαῖς ἐφυτηρίσθημο ἐ
ἢ διάδοχοι αὐτῶ, εἰ μὴ ἐν μηνὶ αὐτὸμος
ἐκκλησιάσατο ..... κέλομεν ἐκκλησιαστικὴ
κρίσῃ συγκεκλεισμένον μένειν· εἰ ἐκκλησία
ποιῆσαι εἰκόνα· ἐπεὶ διαδέχεται τὸ βάθρο ὁ
ἀντικαθιστάμενος τῇ τιμῇ.

B

C

D

E

ANNO CHRISTI 1235. per aliam, prout viderit expedire, ſuffi- A
cienti cautione recepta, munus ei abſolutionis impendat.

Cumque adverſus excommunicatorem de injuſta excommunicatione conſtiterit, excommunicator condemnetur excommunicato ad interceſſe: aliasnihilo minus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit, ſuperioris arbitrio puniendus: cum non levis ſit culpa tantam infligere pœnam infonti, niſi forſan cravaverit ex causa probabili, maxime ſi laudabilis opinionis exiſtat.

Verum ſi contra excommunicationis ſententiam nihil rationabile fuerit a conquerente probatum: idem & ſuper injuſta conqueſtionis moleſtia per pœnam ad intereſſe, vel "alias ſecundum ſuperioris arbitrium, condemneturr, niſi forſan & ipſum probabilis error excuſet: & ſuper eo, pro quo juſta fuerit excommunicatione ligatus, per cautionem recepram ſatisfacere compellatur, vel in priſtinam reducatur ſententiam, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervandam.

Si vero judex ſuum recognoſcens erroren, paratus ſit talem revocare ſententiam, & eis, pro quo lata fuerit, ne absque ſatisfactione revocet illam, appellet: appellationi non deferat in hac parte, niſi talis ſit error, de quo merito poſſit dubitari: & tunc, ſufficienti cautione recepta quod coram eo, ad quem extitit appellatum, vel delegato ab ipſo, juri parebit, excommunicatum abſolvat, ſicque pœnæ præſcripta" minime ſubjacebit: cavens omnino, ne voluntate perverſa in alterius præjudicium mentiatur errorem, ſi diſtrictionis canonicæ vule effugere ultionem".

ANNO CHRISTI 1235. ἐν ἄλλῳ, ὡς ἴδοι σωφρόνι, ἱκανῆς ἀσφα- A
λείας ληφθείσης, τὸ δίκαιον τῆς ἀπολύσεως τε-
λεσφορήσῃ.

Ὅταν δὲ ἀντιστάσεις τῷ ἀποκοινωνητῷ ἐν τῇ ἐ-
ποκοινωνήσει ἀφῆσειν, ὁ ἀποκοινωνητὴς κα-
τακλειέσθω τῷ ἀποκοινωνθέντι· ταξίσω "δὲ
καὶ ἄλλως ὡς ἔν τις, ἐὰν ἢ τὸ πάντως ποιοῦσ
αἴτιον, τῆς τὸ ἁμεῖνον διαφορᾷ τιμωρηθῆ-
μῆρος· ἐπεὶ σὺν τῷ ἐλαφρῷ τίμιον τινὰ τῶν ἐ-
ἐπιπέρκειν πταίσμα· "ἢ μὴ ἴσως ἅ πᾶσιες ἀπο-
δεκτικὸς· μάλιστα ἐὰν ἐν ὑπαιτεῖς ἀφολη-
ψιοι.

Εἰ δὲ ἀντιστάσεις ἢ τῷ ἀποκοινωνήσει ἀπο- B
φάσεως μηδὲν ἀληθὲς φαίη τῷ γραφομένῳ
ἀφορᾷ ὑθίνι· οὐσπε δ᾽ ἐπάνω τὸ ἀδίκως τῆς ἀ-
ποκοινωνήσεως ἀχθόμενον· δικ τοιῆς πκεῖν
ἢ ἄλλως κ᾽ τῷ τὸ ἀφεῖσθαι δοξῶσιν· ἐ μὰ
ἴσως κ᾽ αὐτὸ ἀποκλείεσθαι τὸν ἀφειτόκοσον·
καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ ἢ ἀπορίᾳ ἀποκοινωνεῖ
δεῖσθαι, εἰ ἀφορλεῖται ἀφθέντος ἐκκοσμοῦν-
τος ἐπὶ τῷ τούτῳ ἀπὸ ἢ ἀπορίᾳ ἀποκοινωνεῖ
δεῖσθαι, εἰ ἀφορλεῖται ἀφθέντος ἐκκοσμοῦν-
τος· καὶ ἐπὶ

ANNO CHRISTI 1215.

ipsis decreverit, robur obtinent firmitatis. Sciant quoque se ad id fideliter exequendum, ex injuncto a nobis in virtute obedientiæ, sub attestatione Divini judicii districto præcepto, teneri. Cauta vero suspicionis legitima coram ipsis tunc competentem terminum non probata, sua jurisdictione judex utatur. At ipsa probata legitima, de recusatoris affensu personæ idoneæ committat negotium recusatus, vel ad superiorem transmittat, in eo ipse procedat secundum quod fuerit procedendum.

Ibidem. Decret. Gregorian. ubi de Judic. Ibidem. Decret. Gregorian. ubi de Judic. Ibidem. Decret. Gregorian. ubi de Judic.

ANNO CHRISTI 1215. penitus inhibemus: prohibentes etiam ne A quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare sacerdotem quorumdam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus, ut, cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice propounantur, competenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipsi presbyteri nihilo minus inveligant, utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis.

Si qui vero hujusmodi clandestina vel interdicta conjugia inire præsumpserint in gradibus prohibito, etiam ignoranter: soboles de tali conjunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel falsem affectatores ignorantiæ, videantur. Pari modo illegitima proles censeatur, si ambo parentes, impedimentum scientes legitimum, præter omne interdictum in conspectu ecclesiæ contraxere præsumpserint.

Ibidem. Sane parochialis sacerdos qui tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit. Sed & iis, qui taliter copulari præsumpserint, etiam in gradu concesso, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendum legitimum copulam malitiose impedimentum objecerit, ecclesiastica non effugiet ultionem.

Mt. Mey. De reformatione in matrimonio de vitio recipiendo. Ibid. l. 6. tit. 2. de sponsa & sponsalibus. c. 4. & 5. Ibid.

LII. De testimonio de auditu reprobando in causa matrimonii.

Licet ex quadam necessitate præter communem formam alias fuerit institutum, ut in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret testimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam testes de visu deponere non valerent usque ad gradum septimum computando: quia tamen pluribus exemplis & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima conjugia provenisse, statuimus ne super hoc recipiantur testes de cetero de auditu, cum jam quartum gradum prohibitio non excedat: nisi personæ graves extiterint, qui- B bus fides merito sit adhibenda, & ante omnem litem testificata dicticerint ab an-

A ΠΑΝΤΕΛΩΣ ΚΩΛΥΟΜΕΝ ἀπαγορεύοντες μᾶλλον ἐν μὴ τισὶ τοῖς τοιούτοις παρεῖναι τολμήσῃ, ὑπὸ τῶν ἐθελεῖν συμπίπτειν τῷ ἀνθρώπῳ ἀφορισμῷ. καθήκειν δὲ ἡγούμεθα τὰ συνοικέσια σπουδαίως ἔσθαι, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις δημοσίᾳ διὰ τοῦ ἱερέως προπυθῆναι, ἐν τούτῳ χρόνῳ ἐν ᾧ ὁ ἱερεὺς ἀνεφορήσει ἐν ὑπομνήματι εἰ δέοι τοῦτο ἢ ἐγγύησιν ἢ ἀντίρρησιν ἐμποδίου προθέσεται· καὶ οἱ αὐτοὶ ἱερεῖς ἢ ἄλλοι συνειδῶσι πάντα τὰ ἐμπόδια ἐνδίκως, ὅταν δὲ ἀποδεικτικὴ φανῇ ἀφορμὴ κ᾽ ἡ συνοικέσιος ἐπιτροπὴ συμφέρειν, τὸ συναλλαγμα ἀποφαίνεσθαι μηδὲ ἔσεσθαι ἢ ἰσχύειν ἢ διάγμασιν.

B Εἰ δὲ τις ἢ τὴν ἀφορισμὸν ἀφορισμὸν ἀποκεκτῆσθαι πολλάκις, ὁ βαθμὸς κεκωλυμένος, κράτος ὑπερίσχυσε, ἢ γάρ ἐν τῇ πεμπτῃ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἁγίου ἀθανασίου, ἐπὶ τῆς ἀγίου θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἀγροῖς μηδεμίαν ἔξουσα βασίλειαν ἐπεσθαι ἐκείνοι οἱ ὕπνοι συμπλοκοῦσης σὺν ἀνθρώποις γνώσεως, ἢ ἐξαπατᾶσθαι ἀγαθοποιας, πιθέσθαι· ὁμοίως τράπεζα μὴ γαμεῖ ἀνομοι κεκλῆσθαι ἐσθ᾽ ἀνομοι οἱ γαμοὶ τὸ ἀνθρώπου γνώσεως ἐμπόδιον, ἐπὶ τοῦ ἀφορισμένου γνώσεως ἐμπόδιον, ἐπὶ τοῦ ἀφορισμένου ἐσεσθαι καὶ φάσκουσι τῆς ἐκκλησίας εἰσαγόμενοι ἐπὶ τοῦ ἁγίου.

Ibidem. Οὕτως ἡ εὐσεβὴς ἱερὰ ἡ τῆς πολιτικῆς σωφροσύνης κωλύσει καταφρονήσῃ, ἢ τε δ᾽ ἐν ἐπιθυμίαις ἀκαθαρσίας ἐ τοῦτ᾽ ἐπὶ τὴν πολιτικὴν παρεῖναι, διὰ τοιαύτας ἐκ τῆ ἐφορικὴ ἐπιτροπὴν ἐμφόρτου τιμωρησόμενοι, ἐπὶ δὲ τῆς σπουδῆς τοῦ κατὰ τὸν ἁγίου ἀθανασίου τοῦ ἀφορισμένου ἐπὶ τοῦ

ANNO CHRISTI 1215.

ferenti respondent, quoniam, juxta verbum Apostoli: *Nemo qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus:* ipso quidem de mortificato semine pluries fructum afferente: nimis avare in decimis quidam defraudare nituntur, census & tributa, quæ interdum indecentura prætererunt, de frugibus & primitiis reducentes. Cum autem in signum universalis dominii, quod quodam titulo specialis fibi Dominus decimas referv averit: nos & ecclesiarum dispendiis & animarum periculis obviare volentes, statuimus, ut in præcrogativa domini generalis exactionem tributorum & censuum præcedat solutio decimarum: vel salvem hi, ad quos census & tributa indecimata pervenerint, quonium res cum onere suo transit, ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesiis quibus jure debentur,

Mat. Mare. De quibus decimis solvi ab abbatibus dicatur.

Decimis debentur.

Mat. Mare. De quibus decimis solvi debeat.

Mat. Mare. De quibus decimis solvi debeat.

*Mat. Mare. De quibus decimis solvi debeat

Anno Christi 1215.

rantum ecclesia ejusdem ordinis fratribus, ut dictum est, semel speriatur in anno: quia licet pluraliter dictum fit quod in eorum jucundo adventu aperiantur ecclesiæ, non tamen ad ecclesias ejusdem loci divinum, sed prædictorum locorum conjunctim, sano referendum est intellectu: ne hoc modo singulas ejusdem loci ecclesias visitarent, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti". Qui vero contra declarationes præscriptas quidquam sibi præsumpserint usurpare, gravi subjaceant ultioni.

Mr. Mary. Utipotestas quadragenalis in ecclesia interdicta celebrare possint Divina. Thorn. De interdicto. Ibid. c. 17. Quod non sacrificia.

LVIII. De eodem in favorem episcoporum.

Quod nonnullis est religiosis indultum, in favorem pontificalis officii ad episcopos extendentes, concedimus ut, cum commune terræ fuerit interdictum, excommunicatis & interdictis exclusis, pofint quandoque januis clausis, fupprefla voce, non pulsatis campanis, celebrare officia Divina, nisi hoc ipsum eis expresse fuerit interdictum. Verum hoc illis concedimus, qui causam aliquam non præsticerint interdicto, nec quidquam doli vel fraudis ingefferint, tale compendium ad iniquum dispendium perrahentes.

Mr. Mer. Ne quis ab aliquo abbate, &c. ministris partis capituli illicentiam fibi indebitam. Ibid. l. 15. c. 10. de fubtractione. c. Quod prælatus, &c.

LIX. Quod nullus religiosus fidejubeat sine licentia abbatis & conventus.

Quod quibusdam religiosis a sede apostolica est prohibitum, volumus & mandamus ad universos extendi: ne quis videlicet religiosus absque abbatis & majoris partis fui capituli licentia, pro aliquo fidejubeat, vel ab alio pecuniam mutuo accipiat ultra fummam communi providentia constitutam. Alioqui non teneatur conventus pro his aliquatenus relpondere, nifi forte in utilitatem domus ipsius manifeste conftiterit redundasse: & qui contra statutum ifud venire præsumpserit, graviori disciplinæ fubdatur.

Mr. Mer. Ut abbates loca episcopalia nullo modo usurpent. c. Mr. Duch. nisi nobis. Ibid. l. 15. tit. 32. de excessibus Prælatorum. c. 12. Accedentibus.

LX. Ut abbates non extendant se ad officium episcopale".

Accedentibus ad nos de diverfis munipartibus episcoporum querelis, intelleximus graves & grandes quorumdam abbatum exceffus, qui fuis finibus non contenti, manus ad ea quæ funt episcopalis dignitatis extendunt, de cauſis matrimonialibus cognoscendo, injungendo publicas pœnitentias, concedendo etiam indulgentiarum litteras, & fimilia

Anno Christi 1215.

A μία τῶν ἐκκλησιῶν τῆς αὐτῆς τάξεως πρὸς ἀδελφοὺς αὐτοὺς, οὓς ἐφρατρικὸν ἢ ὁ τῷ ἐπιτυχὸν· ὅτι καὶ τὴν πλησιωτικὴν ἐφίεσθαι, ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἐλλιπεῖ ἀσκήσῃ αἱ ἐκκλησίαι, καὶ ἵνα μὴ ἀφορισθέντων τῶν συναλλάξωσιν, ὑμᾶς ἀξιοῦμεν ἐπιτάττειν τοῖς αὐτοῖς ἐπὶ τῷ τρόπῳ τὰς ἐκάστας τῇ αὐτῇ πόλει ἐκκλησίας ἐπισκέψασθαι, πλησίον ἐγκρατεύεσθαι συμβαλὼ τὸν ἀπόφασιν τὸ ἀφορισμοῦ. οἱ δὲ κ τ̃ῇ ῥηθεισῶν διατυπώσεῶν τι ἑαυτοῖς πολλάκοσιος ἀφαιρᾶσθαι, βαρίᾳ ἀσολείδωσαν ἀμώμῃ.

B

Mr. Mer. Ut religiosi fidejubeant sine licentia abbatis & conventus. Ibid. l. 15. c. 10. de fubtractione. c. Quod prælatus, &c.

LIX. Quod nullus religiosus fidejubeat sine licentia abbatis & conventus.

Ὅτερ τινὶ ἀσκητικοῖς φροντεσθῆναι, ἐς ἀφρασθῆναι τῇ ἀρχιρατικῇ ὑφορικῇ, ἐστὶ ἐπιτεκθῆναι ἐκτέτοσε, ἐγγραφῆναι, ἵνα ὅπα τὸ κοινὸ τῆς χώρας ἀφορεσθεῖη, τῇ ἀσκευεσωνιωθῆναι καὶ ἀφωρεσμένοις ἀποκλεσθέτοις, διωνθῶσι ποτὶ τῇ Θυσίᾳ κεκλεκεμένοις καὶ ἀσκλεκεσθῆναι φωὴ μὴ κεκεχυθῆναι ἐκκλησίαν ἐπεπλείῳ τοῦ Θείε· εἰ μὴ τῶν αὐτῶ χρόνε ἀυτὸς ἀφορεσθῆναι· τῶν δὲ ἐκείνοις ἐγγραφῆ τοῖς αὐτῖαι τινὲ μὴ παρέχοσι τὸ ἀφορεσμὸ· ὡς ἂν μὴ τι ἀπάτης ἐπιθῶσιν, τὸ τοιούτων ὠφέλεσιν ἐς καλὼ ζηλῶσι ἐκδίκλοντες.

C

Anno Christi 1215.

LX. Ut abbates non extendant se ad officium episcopale".

Ἀκούσαντων ἡμῶν ἐκ διαφόρων τῶν πόντων μερῶν τῆς τῇ ἐπισκόπων γογίγνεσθαι ἐφορτεθλιμμένα ἐπακύζεις τινῶν ἡγουμένων ἀβαβάσεως, οἵτινες τῆς ἰδίας ὁρίοις ἀρκεῖθέντες, χρίσεις εἰς ἑαυτὰ ἐπιτείνεσθαι δημοσίας ἐκκλησιαστικὰς, τροπιστήσεις δημοσίας ἐκκλησιαστικὰς, ἐγγράφοις ἐπιστολὰς γράμματα, καὶ παρόμοια τῶν-

D

E

Anno Christi 1215.

τολμῶντες· ὅθεν συνεβάλλησε τοῖς ἐν τούτοις ὅτι ἐξεῦσθαι ἡ ἐπισκοπικὴ ἐξουσία εἰς πολλὰ. Θέλοντες τοίνυν ὁ τούτοις, ἐφ' τῇ τῶν ἐπισκόπων ἀξιοῦν, ἐν τῇ ἡγεμόνων προσοῦ σωμάτων, τὸ παρόντι κακὸν ἐφεῖσθαι κωλύσῃθαι, ἵνα μὴ τις τῇ ἡγεμόνων εἰς τοιαύτα ἐωσῶν τολμήσῃ ἐπιτίθεσθαι, ἢ ἐπὶ ἄλλοις θέλοντι κόλλοιτο· εἰ μὴ ἴσως τις αὐτῶν εἰδικῆ τέχνῃ, ἢ ἐλλὼ σωμάσῃ κρίτε ἐτέρου τῇ τοιαυτοῦτον ἰσχύῃ ἑαυτὸ ἀσφαλίσασθαι.

Anno Christi 1215.

B

Mr. Mary. Ut religiosi recipiant decimas de manu laicali.

LXI. Ne religiosi recipiant decimas de manu laicali.

In Lateranenſi" concilio noſcitur fuiſſe prohibitum, ne quilibet regulares ecclesias, seu decimas, fine conſenſu episcoporum, de manu præſumant recipere laicali; nec excommunicatos vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad Divina. Nos autem id foreius inhibentes, tranſgreſſores condigna curabimus animadverſione puniri, ſtatuentes nihilo minus, quatenus in eccleſiis, quæ ad ipſos pleno jure non pertinent, juxta ejuſdem ſtatuta concilii, epiſcopis inſtitutonos presbyteros repræſentent, ut illis de plebis cura reſpondeant; ipſis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Inſtitutos vero removere non audeant epiſcopis inconſultis. Sane adjicimus, ut illos repræſentare procurent, quos vel converſatio reddit notos, vel commendat probabile teſtimonium prælatorum.

Mr. Mary. Ut religiosi non recipiant decimas, vel venerationis, nisi fuerint approbatæ. Ex de modo indulgentiarum

C

D

LXII. Ne religiosi sanctorum ossendantur extra capsam; ne novæ habeantur in veneratione sine Romana ecclesia.

Cum ex eo quod quidam ſanctorum reliquias exponunt venales, & eas paſſim oſtendunt, Chriſtianæ religioni ſit detractum ſæpius: ne detrahatur in poſterum, præſenti decreto ſtatuimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capſam non oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publice venerari præſumat, niſi prius authoritate Romani pontificis fuerint approbatæ.

Ibid. l. 5. tit. 38 de Pœnis. c. 1. Cum ecclesia. c. Cum ecclesia.

Prælati vero de cetero non permittant illos, qui ad corum eccleſias cauſa veneration is accedunt, vanis figmentis, aut falſis decipi documentis, ſicut & in pleriſque locis occaſione quæſtus fieri conſuevit. Eleemoſynarum quoque quæſtores, quorum quidem ſe alios mentiendo abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt, admitti, niſi apoſtolicas vel diœceſanæ epiſcopi litteras veras exhibeant, prohibemus. Et tunc, præter id quod in ipſis continebitur litteris, nihil potuit proponere permittantur. Formam vero, quam communiter talibus apoſtolica ſedes indulget, duximus exprimendam: ut fecundum eam, diœceſani epiſcopi fuas litteras moderentur. Ea ſiquidem talis eſt:

Forma litterarum prædicatorum.

Quoniam (ut ait Apoſtolus) omnes ſtabimus ante tribunal χριστέ, κἀπολήψόμεθα . . . . . Chriſti, recepturi prout in corpore geſ-τεθγ-ασκώδε , εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον. ſimus , ſive bonum , ſive malum fuerit ; opor-

ANNO CHRISTI 1215. oportet nos dicim nescisse extremæ, mi- 3. Cor. 9. fericordiæ operibus prævenire; ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddeure Domino cum multiplicato fructu colligere debeamus in cœlis: firmam ſpem, fiduciamque tenentes, quoniam *qui parce seminat, parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet* in vitam æternam. Cum igitur ad ſuſtentationem fratrum & egenorum ad tale conſuentium hoſpitale propriæ non ſuppetant facultates, univerſitatem veſtram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem vobis injungimus peccatorum: quatenus de bonis a Deo vobis collatis pias eleemoſynas & grata eis caritatis ſubſidia erogetis: ut per ſubventionem veſtram iſforum inopiæ conſulatur, & vos per hæc & per alia bona, quæ Dominus inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire.

Fidem. Qui autem ad querendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti ſint & diſcreti, nec in tabernas nec locis aliis incongruis hoſpitentur, nec inutiles faciant aut ſumptuoſas expenſas: cavent es omnino, ne falſæ religionis habitum geſtent.

Ibidem. Ad hæc, quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam eccleſiaſtarum prælati facere non verentur, & clavis eccleſiæ contemnantur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur: decernimus ut, cum dedicatur baſilica, non extendatur indulgentia ultra annum, five ab uno ſolo, five a pluribus epiſcopis dedicetur: ac deinde in anniverſario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat. Hunc quoque decretum numerum indulgentiarum litteras præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet cauſis aliquoties concenduntur: cum Romanus pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare.

LXIII. De Simonia.

MS. Mazarinæus. De conſecrandis & benedicendis altaribus, & ſacramentis altaris, & quæ in eis ponenda ſunt. Ibid. titulus de Simonia ex cap. ſeq.

Sicut pro certo didicimus, in pleriſque locis, & a plurimis perſonis quaſi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones & extorſiones turpes & pravæ pro conſecrationibus epiſcoporum, benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum, eſtque taxatum quantum ſit ifti vel illi, quantumve alteri vel alii per ſolvendum: & ad cumulum damnationis majoris, quidam turpitudinem & pravitatem hujuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſervatam.

ANNO CHRISTI 1215. Tantum igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem hujuſmodi, quæ magis dicenda eſt corruptela, penitus reprobamus: firmiter ſtatuentes, ut pro iis, five conferendis, five collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere ac extorquere præſumat. Alioquin & qui receperit & qui dederit hujuſmodi pretium æmino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.

LXIV. De eadem circa monachos & fanctimoniales.

Quoniam ſimoniaca labes adeo plerafque moniales infecit, ut vix aliquas ſuæ proprio recipiant ſo rores, paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat, penitus prohibemus; ſtatuentes ut quæcumque de cetero talem præſumpſerit commiſcrit, tam recipiens quam recepta, five ſit ſubdita five prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellatur in locum arctioris regulæ ad agendum perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de monaſteriis, quæ peperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis eiuſdem ordinis collocentur. Quod ſi propter minuam multitudinem alibi forte acquiverint commode collocari: ne forte damnabiliter in ſæculo evagentur, recipiantur in eodem monaſterio diſpenſative de novo, muratis prioribus locis, & inferioribus affignatis.

Ibidem. Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obſervandum. Verum ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, ut diœceſani epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari,

LXV. De eadem circa illicitum pecuniæ extorſionem.

MS. Mazarinæus. De Simonia & dolo præ. Interum. Ibid. eadem additionali.

Audivimus de quibuſdam epiſcopis, quod, decedentibus eccleſiarum rectoribus, ipſas interdicto fubiiciunt, nec patiuntur aliquos in eiſdem inſtitui, donec ipſis certa ſumma pecuniæ perſolvatur. Præterea cum miles aut clericus domum religionis ingrediatur, vel quod religioſus eligit ſepulturam, etiamſi nihil loco religioſo reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid munereis manus contingat eorum. Cum igitur non ſolum a malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali ſit ſecundum Apoſtolum abſtinendum, exactiones hujuſmodi penitus inhibemus. Quod ſi quis tranſgreſſor extiterit, exactam duplicata reſtituat, in utilitates locorum, in quorum fue-

Anno Christi 1215.

fuerint soluta dispendium, fideliter conver- tenda,

εἰς ζημίαν ἐπιφερομένην πᾶσιν τοῖς σωμένοις,

Anno Christi 1215.

LXVI. De eadem circa cupiditatem clericorum,

Mat. Mez. De caropsia monasterii, & benedictionibus nubentium. Bibl. mag. de Apostolicis.

Ad apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & similibus, pecuniam exigunt & exorquent: &, si forte cupiditati eorum non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra vero quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam, pia devotione fidelium introductam, ex fermento haereticae pravitatis nituntur infringere fub praetextu canonicae pietatis: Quapropter & pravas exactiones super his fieri prohibemus, & pias consuetudines praecipimus observari: statuentes, ut libere conferantur ecclesiasticae sacramenta, sed per episcopum loci, veritate cognita, compescantur qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare,

ξγ'. Περὶ κληρικῶν πλεονεξίας, καὶ ἀλογιῶν τῆ γηπειθίων.

Εἰς τὸ ἀποστολικὸ ἀκρόαστη συμπέσον ἀκοὴν φροντίζει, ὅτι τινὲς κληρικοὶ τῶν κοιμωμένων τελοῦσι, καὶ ἀλογιᾶς τῆ γηπειθίων, καὶ τῶν ὁμοίων, κτῶνται ἐκζητοῦσι καὶ ἀπαιτοῦσι· καὶ ἐὰν τοῦς τῆ ἀπηγορευθῆ αὐτῶν ἐκπληρωθῆ, ἐμποδισμὸς πλασματώδεις ἀντιτάσσονται· ἐξ ἐναντίας δὲ τινὲς λαϊκοὶ ἀξιέπαινον συνήθειαν ἐπὶ τῆς πιστοῦ ἐκκλησίας ἐξ ζήλους εὐσεβείας εἰσηγήσαντο, ἐκ τῆ ἀναφυομένης αἱρετικῆς σκαφότητος φροντίζουσιν ἐκβιάζειν· ἀλλὰ σπουδὴ κωλῦσαι, καὶ τὰς ἀνιδίους ἐπιτάσσειν προσδοκώμενοι φιλάπτωμα· κελεύομεν ἵνα ἐλευθέρως χωρὶς ἐπιτάσσεως τὰ ἐκκλησιαστικὰ μυστήρια· ἀλλὰ διὰ τῆ ἐπισκόπου τῆ τόπου τῆ ἐλεγχθέντος γνωρίζεται πλεονεξίαν τῆ ἐπιτάσσεως ἀφορισθῆναι τοὺς ἐπιτάσσοντας ἀναφυομένους· ἵνα μετανοήσωσι.

C

LXVII. De usuris Judaeorum,

Bibl. vet. pp. de Ulterio. 18. Quaest.

Quanto amplius Christiana religio ab exactione compescitur usurarum, tanto gravius super his Judaeorum perfidia insolescit, ita quod brevi tempore Christianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne a Judaeis immaniter aggraventur: synodali decreto statuimus, ut si de cetero quocumque praetextu Judaei a Christianis graves & immoderatas usuras extorserint, Christianorum cis participium fubtrahatur, donec de immoderato gravamine fatisfecerint competenter. Christiani quoque, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione poſtpoſita, compellantur ab eorum commerciis abstinere.

ξγ'. Περὶ τῶν Ἰουδαίων.

Ὅσον τέλος ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐκ τῆ ἀπαιτήσεως ἀνοκτεῖνε τῆ τόκου· τοσοῦτο βαρύτερον ἐπαύξησε τοῦτο ἡ τῆ Ἰουδαίων ἀμοιρὸς αὐθις· ὥστε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὰς χριστιανῶν ἐξαντλῆσαι δόλοντος. Διόπερ τοιγαροῦν ἐν τούτῳ μέρει διάταγμα τῆ συνόδου ἐπεγείρομεν, ἵνα μὴ τῶν Ἰουδαίων ἐπεγχθῆ τὰς χριστιανῶν ἐπιβολὴ κακόνοια κατέχωμεν, ὡς ἐὰν τὰ λοιπὰ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ χριστιανῶν βαρῶν ἐ ἀμετρήτως τόκου ἀπαιτήσεως, ἡ τῆ χριστιανῶν αὐτοὺς μὴ ἀξίως ἐκκαλοῦνται, ἕως ἂν ἐκ τῆ ἀμετρήτε ὄγκος ἐκμετοποίησεν αὐτοῖς· ὅθεν οἱ χριστιανοὶ ἐν χρείᾳ ὄντες, διὰ πάσης ἐκλογιστικῆς, ἐκλάβοι ἀπέχεσθαι τῆ ὄκους, ἕως ἂν ἐν τῆ ἀμετρήτε τῆ κεκμηκόσι αὐτῶν ἐπὶ χρεῖ.

Baldus. Ibidem.

Τοῖς ἄρχουσι δὲ φροτόσουσιν, ἵνα διὰ τῶν μέσων τῆς χριστιανῆς ὀχλήσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ πατρὸς ἔχοντι φιλοτιμότατον πειστέον ἐν τοῖς Ἰουδαίοις.

Baldus. Ibidem.

Τὴ δὲ αὐτὴ ταυτὴ ποιῆ τοὺς Ἰουδαίους κοίνομεν πειστέον ἐν τοῖς ἐκκλησίαις ἀθεῖ τῆ δεκατίων, καὶ προσφορῶν τῶν . . . . . ἄσπερ ἐκ τῆ τῆ χριστιανῶν ἐν τοῖς οἴκοις . . . . . ἐὰν δὲ τοῦτο ἀπειθῶσι, καὶ ἐκ τῆ τοῦτο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἀναβάσεως τῆ τόκου πειστέον ἐν τῆ ἐκκλησίας διαπλαγῆναι ἀξίωσι.

Mat. Mez. De Ebraeorum Imperio, & Sacerdotio. Bibl. de Apostolicis.

LXVIII. Ut Judaei discernantur a Christianis in habitu.

In nonnullis provinciis a Christianis

ξη'. Περὶ φίγγους " ὁμοιότος χριστιανῶν, Ἰουδαίων, & σαρακηνῶν.

Ἐν ταῖς " ἐπαρχίαις ἐκ τῆ χριστιανῶν καὶ τῶν

Anno Christi 1215.

τῶν Ἰουδαίων ἡ σαρακηνῶν ἡ Ἰουδαϊζόντων διαφόρων ἐκ τῆ ἐσθῆτος· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ ὅτος τις ἐπιφέρεσι σύγχυσιν, ὡς μηδεμίαν " διαφορὰν δείκνυσται· ὅθεν συμβαίνει πολλάκις ὅτε διὰ κλαγὴ οἱ χριστιανοὶ τῆ Ἰουδαίων ἡ τῆ σαρακηνῶν, καὶ Ἰουδαῖοι ἡ σαρακῆνοι τῆ χριστιανῶν τινὲς γυναῖκες γνωσιοῦσι· ἵνα μὴ τοίνυν τῆ τοιούτου ἀκαταλήπτου μέσου γενομένου ἐπιβέβαιοι, διὰ σκέπασμα τῆ τοιούτου πλάνης, φροδαίους ἐσθῆτος " ὅμοιον τοῖς φροσφόρου· καλεῖσθαι δὲ ἐκ τῆ τοιούτου ἐσθῆτος ὅμοιον τῆ τῶν χριστιανῶν ἐσθῆτος ἐν ταύτῃ χώρᾳ ἐκ τῆ δημοσίου τοιούτου ἐκθέσεως ἐκ τῆ τῶν Ἰουδαίων ἐκκλησιαστῶν ἔτος ἐκ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ· ἐπειδὴ ἐν ἐνὶ ἐνιαυτῷ ἀπὸ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ ἀπὸ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ ἀπὸ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ

Anno Christi 1215. Ne converſi ſint filii Chriſtianorum, neve circumcidant ſuos.

LXX. Ne converſi ad fidem de Judæis, veterem ritum Judaicum retineant.

Quidam, ſicut accepimus, qui [a] ad ſacri undam baptiſmatis voluntarii acceſſerunt, vererem hominem omnino non exuunt, ut novum perfectius induant: cum prioris ritus reliquias retinentes, Chriſtianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem ſcriptum ſit: *Maledictus homo qui vertit damas suas ingeniator*: & indui veſtis non debeat lino lanaque contexta: ſtatuimus ut tales per prælatos eccleſiarum ab obſervantia veteris ritus omnimodo compeſcantur, ut quos Chriſtianæ religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſſitas in ejus obſervatione conſerret: cum minus malum exiſtat vitam Domini non agnoſcere, quam poſt agnitam retroire.

[a] Ita ms. & Extat præfectus urbi ad Christianismum vitæ, & malum ab illo recedere.

Anno Christi 1215.

Τοὺς, ὡς ταυτολέθρους, ὅτιπερ οὖς ὁ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος ἁγίου ἀναγεννηθεὶς ἀφορίζει θεός, τὰ παλαιὰ ἀγδύματα πλοίου ἐκ καταβολῆς, ἵνα τὸν νέον πλοῦτον ἐνδύσωνται. ἔτι δὲ τὰ τῆς φορτίδος ἴδιας λινόζωνα ἐσκεπασμένους, τὰς χριστιανικὰς ἀλκαδίδας ἀμφιπίπτειν τοιούτῃ συμμιξίᾳ καταπεμύσαν. ἐπὶ δὲ τὰ ἐπτακτηρίου θεῖα ὁ ἀνδρωπὸς ὁ τὸν γνῆσιον υἱὸς ἀποπλαζόμενος, ἐκ ἐκδύεται ἐσθῆτα ἣν ὁ σφαλὲς λυθῇ ἐξ ἐναντίας καθ' ἑαυτῷ ἵνα οἱ τοιοῦτοι διὰ τῆς ἐμφανοῦς ἐκλεκτικῆς ἐκ τῆς ἀφορίζεσθαι τὸ παλαιὸν ἀπὸ τῆς παυτικῆς ἐκκλησίας ὑβρίσει, ἵνα ἐς τὸ χριστικὸ ἀλκαδίκιον

tur, ut sciant se super hoc nobis in novis- A
simo districti examinis Dei coram tremendo judice responsuros: prius tamen considerantes, qua conscientia, quave fiducia ad eum. conde- rate comparere " poterunt coram unigenito Dei Filio Jesu Christo, cui omnia Pater deditin manus, ei pro peccatoribus crucifixo fervere renuerint in hoc negotio quasi propriæ sibi proprio, cujus munere vivunt, cujus beneficio sustentantur, quinetiam cujus sanguine sunt redempti.

Ne vero in humeros hominum onera gravia & importabilia imponere videamur, quæ digito nostro movere nolimus, similes illis qui dicunt utique, sed non faciunt: cece nos de his, quæ ultra necessaria " , & moderatas expensas potuimus reservare, triginta millia librarum in hoc opus concedimus & donamus: præter navigium, quod crucesignatis de Urbe, atque vicinis partibus conferimus: affignaturi nihilo minus ad hoc ipsum tria millia marcarum argenti, quæ apud nos de quorumdam fidelium eleemosynis remanserunt: aliis in necessitates & utilitates præditicte ec- " ut. Alberici Trium Fontium Chronic. an. 1188. cclesiæ, per manus felicis " memoriæ Alberici Hierosolymitani patriarchæ, ac magistrorum templi & hospitalis fideliter distributuris.

Cupientes autem alios ecclesiarum prælatos, nec non clericos universos, & in merito & in præmio habere participes & consortes: ex communi concilii approbatione statuimus, ut omnes omnino clerici, tam subditi, quam prælati, vigesimam partem ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium conferant in subsidium terræ sanctæ, per manus eorum qui ad hoc apostolica fuerint providentia ordinati: quibusdam dumtaxat religiosis exceptis, ab hac præstatione meritò eximendis, illis similiter qui assumpto vel assumendo crucis signaculo funt perfonaliter profecturi.

Nos autem, & fratres nostri sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, plenarie decimam perfolvemus: fcirantque fe omnes ad hoc fideliter obfervandum per excommunicationis fententiam obligatos: ita quod illi, qui super hoc fraudem fcienter commiserint, fententiam excommunicationis incurrant.

Sane quia justo judicio, ecclesiis imperatoris obsequiis inhærentes speciali decet prærogativa gaudere, cum tempus profectionis annum excedat in B
modico, crucesignati, a collectis, quæ
ὥστε, ὅπως γνῶσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τοῖς πρὸς ἡμᾶς ὧν τῇ ἐσχάτῃ τῆς δεήσεως ἡμῶν κρίσει ἐμφανισθῶσι τῷ φοβερῷ κριτῇ ἀποδοῦναι λόγον περὶ τῶν καταπόντως τῆς συνοδείας, ἢ τῶν βιβλίων ἐμβαλεῖν " ἐμπεσοῦσι τῷ μισογλυπτῷ " ὃν οὐ μὴ ἴσῃ χριστὸς, ὃ τὴν πάντα ἰδόντα ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, ἐν ᾧ πάντα τὰ ἄκρα ἡμῶν ἀνατμηθέντα ἐν ἀφανισμῷ ἐγένοντο. ἐν ᾧ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐν ἀπορίᾳ ἦν, ἢ τὴν τῆς ἀληθείας ἀντιφάσκοντα, ἢ τὴν τῆς ἀγάπης ἐν ἀπορίᾳ ἦν, ἢ τὴν τῆς ἀληθείας ἐν ἀπορίᾳ ἦν

ANNO CHRISTI 1215.

nec caret scrupulo societatis occultæ, A qui manifesto facinori desinit obviare; in persona & terras eorum per ecclesiarum volumus & præcipimus excerceri.

Excommunicamus præterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui contra ipsum Christum & populum Christianum Saracenis arma, ferrum, & lignamina deferre non erubescunt, eos etiam qui galeas eis vendunt, vel naves, quique in piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel in machinis aut quibuslibet aliis aliquod eis impendunt contilium vel auxilium, in dispendium terræ sanctæ, ipsarum rerum suarum privatione multari; & capientium servos fore censemus. Præcipientes ut per omnes urbes maritimas, diebus Dominicis & festivis hujusmodi sententia innovetur, & talibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi forum, quod ex substantia tam damnata perceperint, & tantumdem de suo, in subsidium prædictæ terræ transmiserint: ut æquo judicio, in quo deliquerint, puniantur. Quod si forte folvendo non fuerint, alias fic reatus ralium castigetur, quod in pœna ipsorum aliis interdicatur audacia similia præsumendi.

Prohibemus insuper omnibus Christianis, & sub anathemate interdicimus, ne in terras Saracenorum, qui partes orientales inhabitant, usque ad quadriennium transmittant aut transeant naves suas: ut per hoc volentibus transferare in subsidium terræ sanctæ major B navigii copia præparetur, & Saracenis prædictis subtrahatur auxilium; quod eis confuevit ex hoc non modicum provenire.

Licet autem torneamenta fint in diversis concilibus fub certa pœna generaliter interdicta: quia tamen hoc tempore, crucis negotium per ea plurimum impeditur, nos illa fub pœna excommunicationis firmiter prohibemus ufque ad triennium exercerri.

Quia vero ad hoc negotium exequendum eft permaxime neceffarium ut principes populi Chriftiani aliquantifper pacem obfervent: fancta univerfali fynodo fuadente ftatuimus, ut ufque ad quadriennium in toto orbe Chriftiano fervetur pax generaliter, ita quod per ecclefiarum prælatos, diſcordantes reducantur ad plenam pacem ftat firmam treugam inviolabiliter ob-

Decretal. Gregorii IX. tit. 16. de Judæis, cap. 4. & titulo penult.

Mr. Mez, Dr Durbo. prolix. & pop.

ANNO CHRISTI 1215.

ἐπ τηρεῖτω τὸ μεξὺπαν τῆς κοινωνίας ἡμῶν, ὅτι φανερὰ βεβαιωθῇ τοιούτοις ἀπεχθήσεσθαι· ὃς γὰρ σύμμετ & χήμας αὐτὸν, διὰ τῆ ἐκκλησιαστὴ ἀφορτοῦτον ὑποτροπὴν ἐκκλησιαστὴ ἐκδικήσεως & ἀφορισθήσεται ἐν γεγραμμένοις.

Ἀποκοινοῦμεν δὲ καὶ ἀναθεματίζομεν ἐκείνους τοὺς ψευδοχριστιανοὺς & ἐτεθεὶ χριστὸν, αἵτινες ἀτιμάζετε αὐτὸν τὸν χριστὸν & τὸ χριστιανικὸν πλῆθος, τοὺς σαρακηνοὺς ὅπλα, σίδηρον, & ξύλα φέροντας πρὸς τοὺς ὅπλα, σίδηρον, & ξύλα φέροντας πρὸς τοὺς σαρακηνοὺς· ἐκείνους δὲ τοὺς πωλοῦντες αὐτοῖς κάτεργα, & γῆας, & τοὺς συγαιτικοὺς τοῦτ & τῆ σαρακηνῆ ἀρχιτεκτονίας ἐγχειρίζοντι, & μηχανικὸς ἢ ἐπίορκι τοῦτ ἀφορισμοῦ, τοὺς τοιούτους βούλομ, & βούλομεθα, ὁρίζ ἡμεῖς & ἐπιτίθεμεν τὸ ἁγίω ἡμῶν καὶ τῆ τιμιωτάτ τῆ ἁγίας τοῦ θεοῦ ἀναλήψεως ἡμῶν ἐκκλησιῶν ἀφορισμὸ πλήττεσθαι, καὶ τῆ συθλαμβανόντα δὲ λοις τοῖς ἀποφαίνομεν· κτλδοσις ὅτως τὰ ταῦς φρᾶγλαι τόλμαι τάσαις, & τὰς ἑορτοτίμους ἡμέρας κυριακῆς ἡμέρας, τότ τὰ τρία ἢ ἀτόφεται ἀπεπέσθω. ἢ τὸς τοιούτοις μὴ ἀναγινώσκω ἡ ἐκκλησίας ἡ ἐγκαίνια· ἢ οὐ θέλομ αὐτὸς ἀπὸ τῆ ἐπιτιμίου ὧν ὡς κέλαθον, ἀπὸ τῆ ἀξιωθῶ ..... ἐπιτοτεσθῶσι ὡς βούλομεν τὸ ἁγίας γῆς· ὅτως τὸ τῆ κλῆ, & ἢ ἡμεῖς κατεκρίναμεν· ὅστε οὐ τοιοῦ ἐκ ἀποδιδῶς..... ἕτως ἐπῆρας ἐκκρίσι οἱ ἀπὸ τοῦτ κτλδοσις, ἵνα ὦ τὰ αὐτὰ τοῦτ διακαθῇ ἢ βδέλυγμα τῆ τα ὁμοίως κατακλυσμένοις.

Κελεύομεν δὲ τοὺς πάντας πιστοὺς καὶ ὑπὸ ἀκοὴ ἐπισκόπου διακόνους, ἢ οὓς κατὰ τὰς χώρας τῆ σαρακηνῆ τῆ τὰ ἐπιπλοκὴ ἐπιμελοῦντα μέρη· ὡς πατριάτας μὴ ἐκκατολῶσιν, ἢ πάρεσιν τὰ αὐτὰ τῆς· ἵνα διὰ τάτο τοῖς βαδιλεῦσιν διατηρῶ φόβ βοήθειαν τῆς ἁγίας γῆς κρατῆν δύνωσι ἀπειμοιδέστερα τὸ πλοῦ, καὶ τὴ ὑπομονὴ σαρακηνοὺς ἐφοπτεύσεται & βοήθοια ἢ τῆς αὐτοῦ εἰδῶσι ἐκ τάτ ἢ μεῖζ ἰσχύσ.

Καὶ ὡσὰ βάπτισμ ἐν τισι σωθῆναι ἀδύνατον βεβλεῖς τοὺς ἡμετέρου διατάκτους· ἐκ ἐν τοῦτ τῆ τόπ, τὸ ἐν τοῦτ τῆ χρόν· τὸ ἐν τοῦ ἢ ἀφεγμαντὸς δὲ αὐτὸν πλῆτε ἡμοσθῆσται, ἡμεῖς αὐτὸς ὡσὰ τοῦτ ἀποκατασταθῆναι κελεύομεν, ἵνα τεμπτέλιος ἐγγεγραμμένοι ὦσι.

Περὶ τοῦτ ἐπειδὴ ἀφορ τὸ βλασφήμειν τοῦτ τὸ τοιαμπτῆρα διὰ τοῦτ ἐκ ἐγκρατεῖς ἐκ ἐγκρατεῖς, ἵνα οἱ ἐγχρατεῖς τῆ οἱ χρεκοπ

ANNO CHRISTI 1215.

gotio virtiliter & fideliter laboravit supra omnes A terram vero quam comes Tolosanus habuerat in Provincia, cuidolori volunt summus pontifex, ut de illa fieret provisio in parte vel in toto, filio dicti comitis Tolosani: fi tamen ea certa fidelitatis & bone conversationis indicia ostenderet se misericordiam dignum esse.

Praeterea autem decretum ipsum edere ex Duchesnii Spicilegii Tomo VII.

"" SENTENTIA DE TERRA ALBIGENSI.

Quantum ecclesia laboravit per praedicatores & crucesignatos ad exterminandum haereticos & cuptatores de provincia Narbonensi, & partibus sibi vicinis, totus pene orbis agnoscit. Et quidem per Dei gratiam & solicitudinem nostram valde profecit, cum exterminatis utrifque, terra ipsa in fide catholica & pace fraterna nunc saluberiter gubernetur. Quia vero nonnulla plantatio adhuc indiget irrigari, facto consulto concilio ita duximus providendum: ut Raymundus Tolosanus comes, qui culpabilis repertus est in utroque: nec unquam fub ejus regimine terra pristinae fidei flatu fervari, ficut a longo tempore certis indiciis est compertum, ab ejus dominio, quod utique grave gessit, perpetuo sit exclusus, extra terram Islam in loco honeo moraturus, ut dignam agat poenitentiam de peccatis. Verumtamen de proventibus terrae fro fustentatione sua mandrigentas marcas pecuniae annuatim, quandiu vixerit in humilitate obedire. Uxor vero ipsius comitis, foror quondam regis Arragonum, cui ab omnibus laudabile testimonium perhibetur, quod fit mulier honesta, & catholica, terras sad dominium pertinentes integre habeat & quiete. Ita tamen ut eas de ad mandatum ecclesiae faciat custodiri, quod perfapse negotium pacis & fidei non valeat perturbari, vel pro illis fecundum apostolicae sedis arbitrium recompenfationem accipiat competentem. Tota vero terra quam obtinuerunt crucesignati adversus haereticos, credentes, & fautores receptores eorum, cum Montis-albato, atque Tolosa, quae magis haereticа labe corrupta, dimittatur & concedatur (falvo per omnia catholicorum jure virorum, multorum, & ecclesiarum) comiti Montis-fortis viro strenuo & catholico, qui plus ceteris in hoc negotio laboravit, ut tam teneat ab ipfis a quibus de jure tenenda est. Reliqua autem terra, quae non fuit a crucesignatis obtenta, custodiatur ad mandatum ecclesiae per viros idoneos, qui negotium pacis & fidei manutenent, & defendant: ut providerit poffit unico adalacrem filio patrimonia Tolosae, poffquam ad legitimam aetatem pervenerit, & talem se studuerit exhibere, quod in toto vel in parte ipfi merito debeat proficere, prout magis videbitur expedire.

Nec desunt in Stephani Cathedra de pacificatione Montisalbani, & Narbonae, & quorumdam Haereticorum, & Fautorum eorum.

II. Stephani Cantuariensis sermo ibidem esse dicitur, sed non habetur. Paris. In hoc, *inquit*, certe E abbas Vallicellae de Bello loco, Thomas de Hindona, & Godefridus de Crouvembe, milites, confluantur accufantes eum de conventa baronum Angliae, quodque ipfius favore & consilio iidem barones dictum regem a folio depellere molirentur. Et cum a fede apoftolica litteras accepisset, ut dictos magnates per cenfuram ecclefiaftiam a perfecutione regis coerceret: ipfe id facere F filiis mandatum, ab epifcopo Wintoniensi & fuis consiliariis Divinorum celebrationes & ingressu ecclefiae fuspenfus, ficque ad concilium properans, manifeftis indiciis fe fe fuisse praeceptis apoftolicis rebellem offendit. His & aliis multis in hunc modum allegatis, archiepiscopus quafi convictus, & nec modicorriter confusus, nihil respondit, nisi quod a fuspenfione petiit absolvi. Cui papa cum indignatione tale fertur dedisse responfum: Frater, per fanctum Petrum non ita de facili benedictem absolutionis impetrabis, qui non folum ipfi Anglorum regi, verum etiam Romanae ecclefiae tot & tales injurias irrogafti. Volumus quoque rem plena fratrum noftrorum deliberatione decernere, qualiter tam temerarium punitamus excefsum. Tandem habito fuper hoc cum cardinalibus tractatu, fuspenfionis fententiam in ipfum archiepiscopum fublatis ipfis litteris confirmavit.

Innocentius epifcopus univerfis Cantuariensis ecclefiae fuffraganeis falutem.

AD communem volumus notitiam pervenire, quod fuspenfionis fententiam, quam venerabilis frater noffer W. Wintonienfis epifcopus, & dilectus filius P. fubdiaconus, & familiaris noffer Norwicenfis electus, in Stephanum Cantuarienfem archiepiscopum authoritate apoftolica protulerunt, ratam habemus, & eam plenius inviolabiliter obfervari, donec idem archiepiscopus, qui eam humiliter fervat, meretur ab ipfa, juxta formam ecclefiae canonice praeftitam, relaxari, non intendimus aliud consentire. Quocirca universitati veftrae per apoftolica vobis fcripta praecipiendo mandamus, quatenus & vos epifcopi praefcriptam fententiam firmiter obfervetis, nec interim nullam eidem debeatis obedientiam exhibere, Datum Laterani, pridie Nonas Novembris.

Hic ita geftis, canonici Eboracenfis electum praefentaverunt domino papae magiftrum Simonem de Langetona, poftulantes ut ejus electionem confirmaret. Quibus papa: Noveritis quod ipfum non habemus pro electo, quia ifftum & tantam dignitatem promoveri certis de caufis non patiemur. Et cum praecipue contra: probibitionem noftram ifta fit electio celebrata, nos eam caffamus penitus, & in perpetuum damnamus. Mandantes utique ut ineligibilis ftat, ne absque difpenfatione fedis apoftolicae contingat ad pontificalem eifi dignitatem. Caffata igitur electione praedicta dominus papa canonicis praecepit, ut ftatim in electione procederent: fin minus, ipfe eis paftorem provideret idoneum. Tunc canonici, ficut prius provifum fuerat, poftulaverunt Yvonem de Grisi, epifcopum Virigorum, propter carnis munditiam, ut affectabant, ut qui ab utero matris virgo permanferat ufque in praefentem diem. Ad hoc dicitur papa refpondisse: Per fanctum Petrum virginitas magna virtus eft, & non eam damus vobis. Itaque accepto pallio, epifcopus memoratus rediit in Angliam.

III. Patriarcha Maronitarum, qui, ut fupra in vita Lucii papae III. authoritate Tyri abrenuntiavit, tunc temporis, relictis Monachis Cantuariensibus, ad fedem catholicam accefferunt, fub Innocentio papa III. venit ad hoc concilium Lateranenfe: ubi plenisfime rei ad fidem catholicam rituifque facros fpectantes edoctus, fuae eofdem fequi voluit: ficque femper in fide catholica immobiles, quantumvis infidelium preffuris agitarentur, perftiterunt, ut litterae illorum ad Leonem X. redditae, quae, teste Baronio anno 1182. numero 4. extant, apertе teftantur.

IV.

1021 INNOCENTIUS P. III. LATERANENSE IV. FRIDERICUS II. IMP. 1022

ANNO CHRISTI 1215.

IV. "" *De Tolosano primatu hic quoque agitata A controversia: cujus disceptatio ex Tolosana ecclesia codice MS. refertur a Cuiacio Consule in notis ad decretum Gundimari.* In hoc generali fynodo, *ait MS. codex*, Rodericus archiepiscopus Toletanus, & Hifpanarum primas, de facultate Pontificis, Iatine concionatus eft. Sed quia ex diverfis mundi provinciis, tam clerici, quam laici convenerant, ut omnibus fatisfieret, tationes & teftimonia latino fermone patuit, laicis & mentis linguis, fingulis exponebat, Romanis videlicet, Theutonicis, Francis, Anglis, Navarris, & Hifpanis. Hujufmodi autem praedicationis expofitio valde placuit: utpote quae admirationem omnibus, propter concionatoris acumen, & ingenii fubtilitatem, attulit: cum ab Apoftolorum tempore B audirum non fit, ut unus quisque repertus, quem quasi ad populum eandem concionem habuiffe, tot, ac tam diverfis linguis cunctis exponendo. In eodem autem concilio obtinuit, ut per decennium, legati mutuo in Hifpania fungerentur. Sed ultra premiffum eft illi, ut cum terceritis illegitimae natis diffenfare poffet; ut ex his ad facros ordines quidam, alii vero ad beneficia etiam animarum curam habentia, reliqui ad dignitates, & honores, ejus voluntate promoverentur; & ut eum aliquibus excommunicatis, facrilegis, irregularibus, & consabinatis difpenfare. Eft etiam confequutus, ut quamprimum civitate Hifpalenfis reddertetur cuteri Chriftiano, fine ftregitu judicii, jure primatus ecclefiae Toletanae. Obti- C nuit etiam, ut omnes ecclefiae tam cathedrales, quam alias, quae in omnibus Hifpaniarum regnis ex Maurorum potefate in Chriftianorum ditionem perveniunt, poffet pro fuo libito canonice ordinare, & non-folum clericos, fed canonicos & prasbiteros in eisdem recenter creare. Et quoniam veloxumbra cuncta praetereunt, & quae geruntur in tempore, cum tempore dilabuntur: nos abs re priscis, noftrifque temporibus ftatutum eft, quae arcetna digna luat propagatione, fcriptis mandentur, & memoriae commendetur, ut nullis poffint oblivione deleri. Ideoque notum fit omnibus hominibus praefentem paginam infpecturis, quod in eodem concilio, Literarum praefentatus dominus Rudericus Toletanae fedis archiepiscopus, Hifpaniarum primas, imperatura augiencia ab eodem papa, propofuit in pleno conciliorio coram ipfo, & cardinalibus, & archiepiscopis, & epifcopis & abbatibus, & canonicis, & aliis electis, querimoniam de Bracarenfi, & Compoftellano, & Tarracon, & Narbonenfi archiepiscopis: quod nollent ei, tanquam primati fuo, debitam obedientiam praeftare. Et eut probatet illorum fe primatem effe, oftendit privilegia & legit, Honorii, Celeftini, Lucii, Hadriani, & ejufdem Innocentii III. Romanorum Pontificum, quibus continebatur & manifeftiffime probabatur, Toletanum archiepiscopum Hifpaniarum effe primatem. Additit etiam idem archiepiscopus Toletanus, habere fe alia plura privilegia, & E monimenta, & fcripta, quibus oftendebatur effe fe Hifpaniarum primatem. Quibus omnibus audite, & legit ibi fententiam Hyacinthi cardinalis apoftolicae fedis legati, latam in archiepiscopum Bracarenfem, qua jubebatur, ut Toletano archiepiscopo, tanquam primati fuo obediret. Legit etiam exequutionem ejufdem Hyacinthi miffam fuffraganeis ecclefiae Bracarenfis, in qua eis praecipiebat, ut Toletano archiepiscopo tanquam primati fuo, debitam reverentiam & obedientiam exhiberent. Quae omnes petebat, ut jus fuum ibi redderetur. Cui refpondit archiepiscopus Bracarenfis, qui F fuoe it ad hoc fpecialiter citatus, ficut fuit poftea *contraversia: cujus disceptatio ex Tolosana ecclesia codice MS. refertur a Cuiacio Consule in notis ad decretum Gundimari.* In hoc generali fynodo, *ait MS. codex*, Rodericus archiepiscopus Toletanus, & Hifpanarum primas, de facultate Pontificis, Iatine concionatus eft. Sed quia ex diverfis mundi provinciis, tam clerici, quam laici convenerant, ut omnibus fatisfieret, tationes & teftimonia latino fermone patuit, laicis & mentis linguis, fingulis exponebat, Romanis videlicet, Theutonicis, Francis, Anglis, Navarris, & Hifpanis. Hujufmodi autem praedicationis expofitio valde placuit: utpote quae admirationem omnibus, propter concionatoris acumen, & ingenii fubtilitatem, attulit: cum ab Apoftolorum tempore B audirum non fit, ut unus quisque repertus, quem quasi ad populum eandem concionem habuiffe, tot, ac tam diverfis linguis cunctis exponendo. In eodem autem concilio obtinuit, ut per decennium, legati mutuo in Hifpania fungerentur. Sed ultra premiffum eft illi, ut cum terceritis illegitimae natis diffenfare poffet; ut ex his ad facros ordines quidam, alii vero ad beneficia etiam animarum curam habentia, reliqui ad dignitates, & honores, ejus voluntate promoverentur; & ut cum aliquibus excommunicatis, facrilegis, irregularibus, & consabinatis difpenfare. Eft etiam confequutus, ut quamprimum civitate Hifpalenfis reddertetur cuteri Chriftiano, fine ftregitu judicii, jure primatus ecclefiae Toletanae. Obti- C nuit etiam, ut omnes ecclefiae tam cathedrales, quam alias, quae in omnibus Hifpaniarum regnis ex Maurorum potefate in Chriftianorum ditionem perveniunt, poffet pro fuo libito canonice ordinare, & non-folum clericos, fed canonicos & prasbiteros in eisdem recenter creare. Et quoniam veloxumbra cuncta praetereunt, & quae geruntur in tempore, cum tempore dilabuntur: nos abs re priscis, noftrifque temporibus ftatutum eft, quae arcetna digna luat propagatione, fcriptis mandentur, & memoriae commendetur, ut nullis poffint oblivione deleri. Ideoque notum fit omnibus hominibus praefentem paginam infpecturis, quod in eodem concilio, Literarum praefentatus dominus Rudericus Toletanae fedis archiepiscopus, Hifpaniarum primas, imperatura augiencia ab eodem papa, propofuit in pleno conciliorio coram ipfo, & cardinalibus, & archiepiscopis, & epifcopis & abbatibus, & canonicis, & aliis electis, querimoniam de Bracarenfi, & Compoftellano, & Tarracon, & Narbonenfi archiepiscopis: quod nollent ei, tanquam primati fuo, debitam obedientiam praeftare. Et eut probatet illorum fe primatem effe, oftendit privilegia & legit, Honorii, Celeftini, Lucii, Hadriani, & ejufdem Innocentii III. Romanorum Pontificum, quibus continebatur & manifeftiffime probabatur, Toletanum archiepiscopum Hifpaniarum effe primatem. Additit etiam idem archiepiscopus Toletanus, habere fe alia plura privilegia, & E monimenta, & fcripta, quibus oftendebatur effe fe Hifpaniarum primatem. Quibus omnibus audite, & legit ibi fententiam Hyacinthi cardinalis apoftolicae fedis legati, latam in archiepiscopum Bracarenfem, qua jubebatur, ut Toletano archiepiscopo, tanquam primati fuo obediret. Legit etiam exequutionem ejufdem Hyacinthi miffam fuffraganeis ecclefiae Bracarenfis, in qua eis praecipiebat, ut Toletano archiepiscopo tanquam primati fuo, debitam reverentiam & obedientiam exhiberent. Quae omnes petebat, ut jus fuum ibi redderetur. Cui refpondit archiepiscopus Bracarenfis, qui F fuoe it ad hoc fpecialiter citatus, ficut fuit poftea *per* ipfum papam, & teftes legitimos fufficienter probatum, confeffam fe litem in praefentia ejufdem papae, properera quod non fuerat ad hoc citatus, & ideo fe non debere refpondam dare: & *fententiam praedicti Hyacinthi* pontificem fe ignorare affirmavit. Dominus autem Toletanus, imperatra a domino papa judicentia, refpondit.

Pater fanctе, mirum non eft, fi Bracarenfis qui praefens eft, citationem apoftolicam, & Toletanae ecclefiae primatum, & domni Hyacinthi fententiam, hac de re latam dongret, fua non recipiat: fcripturam cum eius praedecefor fuus Burdinus archiepiscopus Bracarenfis, non folum contra Romanam ecclefiam, quae omnium ecclefiarum mater eft & magiftra, non erubuit recelare: fed & contra Auctorem ipfum reprobare, vifus fit interachotlicos fempiternam fchismatis difcordiam feminare. Cujus rei talem affero probationem. Cum dominus Bernardus quondam archiepiscopus Toletanus Romanam curiam vifitaffet, & ad propria rediens, per Lemovicenfem civitatem tranfiffet, dedusit fecum inde clericos & pueros in Toletanam ecclefia educandos & nutriendos: inter quos Burdinum, de quo fit fermo: quem non folum bonis ditavit, fed etiam litteris eruditendum curavit; quem deinde creavit archidiaconum Toletanum. Hic vero cum effet in Conimbricenfem epifcopatum, antiquum nomen motavit, & pro Burdino, Mauricius appellari voluit. Progreffu temporis ad inftantiam domni Bernardi, cujus alumnus extiterat, in archiepiscopum Bracarenfem affumptus eft. Cum autem videret dominum Bernardum fenio confectum, immemor acceptorum beneficiorum, & fuae propriae origina pelle, non erubuit opinam induere. Acceffit itaque ad curiam, & a domino Pafchali papa II. obnixe petiit, ut dominus Bracarenfis, qui & fenatili nomine, in ejus locum fe fubftituerat in Toletana ecclefia. Cujus preces domnus papa, tanquam frivolas & inanes, nihili fecit. Interim orta eft difcordia inter archiepiscopum II. & Ordonem "imperatorem". Hic autem Mauricius, five Burdinus, eftimans notam libi effe inuftam, quod in petitione ecclefiae Toletanae apoftolicus eum in paftus, acceffit ad imperatorem, & modis omnibus ad fummum pontificatum afcendere conatus eft: & validiffimo imperatoris influxu exercitu, urbem Romanam imperatoris, tanquam fidelis acceptabat, non erubuit Pafchalis veri pontificis apoftolicum ufurpare fedem: & fanctum Gregorii octavi nomine, contumaciter & fallis literis, per universum orbem apoftolicas, imo apoftatarias litteras dirigebat. Interim vita functus eft Paschalis, in cujus locum fuffectus eft Gelafius fecundus: permanente adhuc difcordia mentis eorum eft. Hinc Succeffit Alexander "III. qui cum Imperatore Othone" in gratiam redit, & pacem inter imperium & ecclefiam Romanam conftituit. Denique Burdinus, feu Mauricius, tanquam facrilegus & excommunicatus, inclufus eft in perpetuum in Calabria, in quandam caveam, in monafterio fanctae Trinitatis in Scapile: Hoc non fine authentico hiftoria teftatur, verum etiam laicorum pictura hoc afferit & proteftatur. Si quis aftantium hac de re dubitat, tollat oculos ad praefentis hujus loci parietes, & videbit hujufmodi hiftoriarum picturam. Erigentes autem oculos, omnia, ut diximus, videbunt: & dominis Toletani fubtilitatem & peritiam collaudantes, coperum tum admirabuntur, tum etiam in domini Bracarenfis facrem intendere, quae magnopere erat rubore perfufa.

"Compoftellanus fimiliter eadem *die in pleno* con-

Nec desunt in Stephani Cathedra de pacificatione Montisalbani, & Narbonae, & quorumdam Haereticorum, & Fautorum eorum.

Cum Calixtus II. Cave. Nicolaus.

Cum Calixtus II. Cave. Nicolaus.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1213.

consilio refpondit: Pater ſancte, certe deſideria videntur petitio domini Ruderici, quod eccleſia Compoſtellana tam antiqua & nobilis, condita in honorem apoſtoli Jacobi Domini conſanguinei, qui primo in Hiſpaniis verbum Domini ſeminavit, & innúitos ad Deum Chriſti convertit, cujus corpus in eadem eccleſia requieſcit, nunc (quod abſit) obediat eccleſiæ Toletanæ. Dominus autem Rudericus archiepiſcopus Toletanus, petita & obtenta a domino Papa facultate reſpondit: Pater ſancte, o utinam cauſa iſta in rationibus reverendi archiepiſcopi Compoſtellani nunc propoſita remaneret. & alie undique allegationes eſſarent: maxime ſi per prædicta credat ſe poſſe defendere, Toletanæ eccleſiæ ſe nullam debere obedientiam: ad quod breviter reſpondeo. Cauſa mea & eccleſiæ noſtræ videbitur, non tamen ſapientibus, ſed inſipientibus. Si antiquitatem Compoſtellanæ eccleſiæ pro te facere exiſtimas, antiquitas illa contradicit, & novem ſpatio annorum continetur: quod ſe perſuadeo. Dominus Calliſtus papa, ad inſtantiam principis, clerí, & populorum Hiſpaniæ, metropoliticum in antiquæ & celeberrimæ civitatis Compoſtellanæ ſedis archiepiſcopum erexit, & ſuæ dignitati ſubjecit. Sed quia ſolitudo eccleſiæ ſuæ tunc temporis erat, propter invocationem beati Jacobi: licet apoſtolorum appellatio nobilis ſit & illuſtris, nobilior tamen eſt & illuſtrior beatæ Virginis, cujus invocatione & nomine eccleſia quæcumque, anguſtiſſima & celeberrima efficitur, & potiſſimum Toletana, quam ipſa Virgo fundiſſima præſentia ſua invitare voluit, atque dignata eſt, cum quondam beato Ildefonſo archiepiſcopo Toletano ſacrificium Domino offerenti, & omnibus præſentibus qui Divinum audiebant officium, le viſibiliem præbuit. Si præterea in ſua cauſa confirmationem conſanguinitatem Domini induxit: certe nemo ſane mentis ignorat, arctiori conſanguinitatis vinculo B. Virginem Dominum copulatam eſſe, quem concepit, peperit, nutrivit, & uſque ad crucis patibulum & ſepulchrum ſequuta eſt. Si inducat etiam primam Divini verbi prinulgationem, & plurimorum conversionem ad fidem Chriſti in Hiſpaniis. qui Divinam paginam noverunt, teſtimonium habebunt. Ego tantum legi datam ei fuiſſe poteſtatem prædicandi in Hiſpania: ſed interim eum per ludæam, & Samariam Divinum verbum ſeminaſſe, ſub Herode Hieroſolymis trunicato capite, exhalavit animam & Domino reddidit. Quomodo ergo ibi prædicavit, quo nondum ingreſſus eſt? Aut ſine prædicatione, quos, obſecro, coluit ad Dominum? Memini bene in primis me annis acceſſiſſe a quibuſdam ſanctis monialibus, & religioſis viduis, paucos admodum ejus prædicatione ad fidem converſos eſſe: in qua eum tam exiguus progreſſus effici videret, in partiam reverſus, fato functus eſt. Si nobilitatem etiam ſepulturæ induxerat, quod ibi D jaceat Iacobus, libenter aſſerimus cum his, qui iſtud aſſerunt: licet quidam affirment, corpus ejus Hieroſolymis requieviſſe; poſtea raptum a diſcipulis, delatum eſſe & ſepultum apud Compoſtellam. Abſit autem ut propter ſepulturam hujus primatus, aſſeram corpus beatæ Virginis, quod ſtruitur

A creditmus in cœleſtibus cum Domino glorioſum eſſe, in eccleſia Toletana fuiſſe aliquando ſepultum, pedibus humanis quotidie conculcandum. Membratim enim me diſtantiari potius patere, quam ad hoc aſſirmandum animum adjicere. Videat ergo dominus Compoſtellanus, an debeat eccleſiæ Toletanæ faſces ſubmittere. Sed omiſſis rationibus, ſi placet, reſpondeat ſuppoſitæ quæſtioni. Dominus autem Compoſtellanus reſpondet, quod licet Toletanus eſſet Hiſpaniarum primas; quod falſiſſimum erat, non tamen ejus ſuffraganei deberent ei in aliqua ſe obedire: Quia reſpondens multi crediderunt, Compoſtellanum conteſtatum eſſe litem.

Pro Tarraconenſi autem archiepiſcopo, qui non aderat, ſuæ dignitatis epiſcopus Vicentinus ſuffraganeus ejus, pro ſe & pro aliis ſuffraganeis ejus abſentibus: Toletanum archiepiſcopum nec eſſe primatem, nec ſe debere illi in aliquo obedientiam præſtare.

Narbonenſis qui tunc aberat, ſequenti die in pleno conſiſtorio reſpondit, ſe ad hoc citatum non fuiſſe. Acta fuit hæc apud Laterranenſia Octobris, anno Incarnationis Dominicæ MCC XV. pontificatus domini Innocentii papæ III. anno XVIII. Hæc ex libro MS. eccleſiæ Toletanæ.

Quæ omnia egregie publice fecit Toletanus Romæ in ſui primatus cauſa, quam obtinuit. Nam ſummus pontifex primatus honorem eiden coram omnibus decuſit: ſicut ante in diplomate conceſſerat, ex libro Idemque Hiſpaniarum, & Gregorius ejus ſucceſſores probaverunt.

G.C. *Contrarium aſſerit Mariana lib. VII. c. IV. tempore pontificum non pronunciaſſe*, Roderici, *inquit*, contemporanei, cum Rotenſis qui aderat, & Auſitanus epiſcopus pro Tarraconenſi, reſelleret aggreſſi eſſent, abeſſent: alii quorum interreat: Hiſtegra diſceptatio eſt, neutro limitatis ſententiis: *Idem ait Sueira, Annal. lib. VII. c. LXVIII.* Quibus *ſuffraganeæ epiſtulæ dux Honorii Papæ III. qui Innocentii III. ſucceſſit: altera ad Rodericum Toletanum, altera ad Tarraconenſis archiepiſcopum: quibus ex literis conſtat, cauſam ab Innocentio non fuiſſe judicatam.*

V. " " *Stero in chronico ad hunc annum.* In hac Synodo Kymenſis epiſcopatus inſtituitur: ad quam ſedem Rugerus primum epiſcopus ordinatur. *Idem meminit in chronico Salisburgenſi.*

VI. " " *Godefridus monachus in Annal. ad ann. MCCXV.* In hoc concilio Orientalis eccleſia, quod antea inauditum fuit, ſe ſubditam Romanæ eccleſiæ exhibuit. Nam Conſtantinopolitani duo in patriarcham electi Romam venerunt. Qui ambos confirmavit, & ad ſedem propriam remiſit.

VII. " " *Aſſum eſt in eodem concilio de rebus imperii, quod Fridericus aſſeruit oſt, expugnante nequicquam Ottone: ut ex Richardi de S. Germano chronico MS. edidit Odoricus Raynaldus his verbis*: Scribit Richardus, omnium principum unánimi conſilium illud conſtituiſſe, in quo non modo de apparanda crucefigratorum expeditione ad impiam Saracenorum tyrannidem evertendam, verum de imperii rebus erat agitandum: miſſoque orratores ſuos Othonem, ac Fridericum, alterum, ut obtenta venia imperium recuperaret, e quo dejectus fuerat; alterum, ut ſibi aſſereret: atque etiam aſperioribus animis utrinque ſtetum. Quippe cum Othonis orator, Mediolanenſis genere, omnibus

ANNO CHRISTI 1215.

A tum ſtipendio Græcis conſtituto. *De iſſem Græcorum & Latinorum pacificandis & ordinandis eccleſiis, Cuspinianus edita poſt epiſtola Cyprii conſtitutionis Alexandri IV. quam ſuperius exhibebimus.*

" " X. *Cruciferorum ordinem in hoc concilio reſtitutum eſſe ac confirmatum, refert Philippus Bergomas ſupplementi chronicorum lib. XIII. ad hunc annum.* Ordo Crucigerorum, *inquit*, ex ſylvadio, jam inchoatus, ſed aliquando intermiſſus, ab ipſo Innocentio pontifice reſtituitur & confirmatur, ac multis favoribus roboratur. Id quam maxime factum eſt, quod quidam Albanenſium peſtifera hæreſis ſurrexerat, quæ tantam in populo Romano cleroque ſeditionem excitaverat, quantam unquam antea. Quam hæreſim cauſam pontifex apſe multos crucefigntos impulit contra hos arma ſuſcipere. Quibus hæreticis devictis, Crucigerorum ordinem pandia ſtquo in ſtatu & obſervantiam inſtaurans, multis privilegiis & gratiis mirabiliter auxit. Eidem autem ordini poſt modum Innocentius IV. devotione affectus, apud Lugdunum exiſtens, regulam compoſuit & dedit, in qua inter cetera præcipit ipſis religioſis, ſemper crucem in manibus deferre. Ipſius vero ordinis authorem & ducem Quiriacum, Hieroſolymitanum epiſcopum & martyrem, tempore Conſtantini magni & Helenæ natum, primum fuiſſe tradunt. Qui cum a Juliano apoſtata cum valtris Chriſtianis paſſus fuiſſet, idem ordo ad nihilum fere redactus eſt præſentibus ſeculis. Ipſe enim Sanctus Quiriacus, ille Judas fuit, qui crucem Domini ſanctæ Helenæ oſtendit: & vilis miraculo crucis inventæ, apoſtata deteſtationi exitii afflictus factus epiſcopus, ordinem hunc excitavit. *Eadem refert Sabellicus, Enn. IX. lib. VI. & antiquiorem multo hujus ordinis originem fatit. Silveſter Mauleus in hiſtoria, quam de Cruciferis ad dignitatis, proprietatis, detrimentum, reſtaurationem attinet, ex variis authoribus colleta reprafentat.*

" " XI. *Interfuiſſe huic concilio S. Dominicum & approbaſſe inconcepto pontificii conſilium inſtituendi Prædicatorum ordinis, ſic narrat Theodericus in ejus vita, lib. I. cap. III.* Anno Chriſti MCCXV. ex omnibus orbis partibus ad concilium generale Romam proficiſcerentur epiſcopi & prælati, venerabilis & ſancto vito Foicoui Toloſano epiſcopo eo contendit paſſibus æquis Dominicus. Cumque eos adjunctos eſſet: quos ita caritas inter ſe colligatat, & Spiritus ſeſu moderabatur, ut ſalutem animarum ardentiſſimo zelo literat. Tempus igitur opportunum rati ſe adeptos, quod jampridem concepturn & deliberatum erat de inſtituendo ordine Prædicatorum, ſummo pontifici explicare ſtatuerunt. Concepto igitur per eat, hominibus & reverentia pontificí ſua vota expoſuiſſent: viſus eſt inſidio nonnihil ſe opponere Dominici diſpenſatori. Proinde ſeorſum ab epiſcopis Chriſti vicariis inſomnis eccleſiam Laterauenſem gravem mittari ruinam. Tremefactus igitur & mœrens, videre diverio virum Dei Dominicum accurrentem, & cui humanis totam illam ruinoſam obſtantem. Ejus viſionis novitatem admirans ſapiens pontifex, & quid ea ſibi vellet, ſagaciter animadvertens, obſtare viſæ ſpecie illuitter admiſit, & ſuum propoſitum commendavit. Hortabatur vero beatum Dominicum, ut ad ſuos rediret fratres, communicaraque cum eis conſilio, regulam quam approbatam deliberet, quam ordo Dominicus ſeſcaretur, atque ita ad ipſum redientes confirmationem ordinis pro voto reportaret.

" " XII. *Approbatum ejus ab eodem concilio Miſcorum ordinem refert Vadingus, adjiciens pro-*

ANNO CHRISTE 1213. *fore multos, quorum aliquot nundum typis editi sunt.* Dum, *inquit*, Roma jam omnia erant in prompta, ut inciperetur frequentissimum & celeberrimum concilium universale Lateran. mense Novembri, ut habemus Matthæus Paris & Abbas Urspergensis, & VII. ejusdem mensis die, ut peculiariter notat Marianus, venit in Urbem sanctus patriarcha, in dicto concilio de rebus fuit instituto advocatus, quod & fecit. Nam ad ejus influentiam, ut ferunt, omnia rem referri Marianus: Dominus papa coram omnibus ordinem suum esse approbatum pronunciate fecit, & regulam per ipsum prius sine bulla approbatam manifestare fecit. Idemque expresse afferunt B. Leo in legenda trium sociorum, & B. Angelus Clarenus in proœmio expositionis in regulam Minorum apud me MS. & in quart. ejusdem. *Ego Innocentius* confirmat Reverendiss. Dom. Gonzaga dicens: Sub Innocentio tertio celebratum fuit Romæ concilium generale, in quo ab ecclesia receptus, approbatus & confirmatus est ordo Minorum. Hoc idem velle judico chronicon magnum Belgicum, duo ait: In concilio Lateranensi constitutum fuisse ordinem Minorum. In eodem hunc ordinem receptum fuisse fatebunt Jordanus de Saxonia, & S. Antoninus.

* ** XIII. *Interest huic concilio Thomas Suessionum patriarcha, de quo sic magnum chronicon Belgicum, ad ann. MCCII.* In partibus Asiæ majoris vertus Mesopotamiam & Armeniam, quidam Jonas vir mercabilis erat patriarcha Nestorianæ fidei, a cujus Jonæ manibus, dum Missam celebraret more suæ gentis, (hoc est, secundum consuetudinem Syriacorum) tale fertur acquisivisse beneficium, ut panis ille magnus fermentaus, unde flebat sacrificium, in parvam & pulcheam hostiam, ad morem sacrificii Latinorum, convertereur, & calix linguens deflueretur eum consecrasset, in coppetto vero sanguine in argenteo calice. Et hoc accidit in festo beati Jounis Baptiste hujus anni. Unde plures Syrianorum ecclesiæ, Armenii, Georgiani, & Jacobitæ, ad conciudium hujus sanctæ matris & Romanæ ecclesiæ, de diem in diem per hoc miraculum ceperunt converti. Et ille Jonas patriarcha magno concilio Romano interfuit, & posmodum in patriarchum Alexandrium promotus eli.

* ** XIV. *De Simone de Alna Cisterciensis ordinis laico, deque prophetica illius spiritu admirabilia quædam narrat Caesarius l. 3. c. 53.* Unde fiebam, *ait* ut dominus Innocentius papa ad concilium suum generale illum vocavit, vocatumque de pluribus interrogavit: a quo tam ipse, quam cæteri cardinales, didicerunt experimento, quod spiritui prophetico inest.

IN CONCILIUM LATERANENSE IV.

ŒCUMENICUM SIVE UNIVERSALE XII. approbatum, 4 quadringentorum episcoporum, & octingentorum alionum patrum, abbatum, decanorum, & priorum conventualium, * contra Albigenſium & Amalrici hæreſes, & 5 abbatis Joachim errores, pro ecclesia in fide & moribus reformanda, 6 proque terra ſancta a Turcis recuperanda, 7 ſeptuagenarium, celebratum tempore Innocentii papæ III. & Frideriei imperatoris, vel potius adhuc regis Germaniæ II.

NOTÆ SEVERINI BINII.

1 *Concilium.* Quæ authoritate, quo tempore, quaque de cauſa hoc Iaterauenſe ſynodus indicta, quis conparendi & iuchoandi concilii terminus præfixus fuerit, Matthæus Paris hæc habet verbatim: *Eodem* [anno] *conuocauit papa Innocentius Rome ad concilium* [generale] *totius uniuerſalis ecclesie, patriarcha Gallicus*, 2 *archiepiſcopi, epiſcopi, primiceriis, archidiaconi, decani eadem ecclesiarum ecclesiarum, abbates, priores, Templarii, & Hoſpitalarii, ac comparuerunt in preſatum dominicum, in urbe Roma, Kalendis Nouembris, fere cunctimque viuere voluerunt ultimum.* Ad reformandam ecclesiam in fide & moribus, itemque pro terra ſancta a Turcis & Sarracenis recuperanda, authoritate Innocentii papæ hoc ſynodum præſidio tempore, loco ac termino inſtitutum eſſe, indicat præcitatus auctor: ſed ut ſynodus ipſa celebrari coepta ab omnibus prælatis & principes tranſmiſſa. *Eodem anno fuit celebratum.*

3 *Lateranenſe.* 3 Sic dictum a Lateranenſi eccleſia Salvatoris, quæ Conſtantiniana vocatur: in qua, Matthæo citato Paris. & Vſpergenſe authoribus, habita fuit ſynodus eum de loco concilii iiſdem prope verbis illa ſcribit: *Celebratur eſt Romæ ſynodus generalis in eccleſia Conſtantini Saluatoris, que conſtantiniana appellatur, &c.*

4 *Octingentorum.* 4 Pereat authores ſupra nominatos id credere tam conuicti. Et ſi quidem Matthæus Paris per ſe vel per fines temporis eidem interfuerit, nique pauciſſimi Romanos præſederint. Unde Petrus Laurentius Vallenſis in præfatiuncula; quum huic concilio præſederet, refellitur de veriſimile illi ait: *Decem ſane menſes ambigere poſſe, hanc quæ interfuerint ſynodum Laurentium non primi præſidere & vere examinorum fuiſſe, quippe in qua de negotio religionis fuerint tractata, & quæ ſint concreta decreta nonnum eſt, cuique interfuerit patriarcha Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus, & archiepiſcopi non Latini tum Graeci, & ſeptuaginta epiſcopi ex diuerſis partibus, plus minus ad omnes prælati 1215. non ex planeti.* Nec ſolum ipſe Graci & Romanus imperatori, *regum Hyerſolimi, Galliæ, Angliæ, & aliorum.* Quod & vero recuſamus propterea minus pauſeris habetur, quod tenuiter *ſic illi vere Chriſtum mendacem fuere tolle videtur, qui peruenum præſtitorum ſuum promiſſe eccleſia ſua, & Spiritum ſanctum, Spiritum veritatis, & in ueritate docet, in ueritate ſuſcipit, & in ueritate habitat, & in ueritate erit.* Quæ ſane ſententia ſi ſtare poſſet, *ſolum ſua ſynodus ecumenica, ſolum ſua ſynodus catholica eſſet ſanctorum, quam quiſquis contemnere audeat eſſe, non dicendus eſt, niſi qui non credit eſſe, & quam credit eſſe, non poterit penitus oppugnare.* Hæc Surius.

5 *Quadringentorum duodecim epiſcoporum.* 5 Ita Matthæus citatus Paris & Abbas Urspergenſis hujus tempore ſcripſere. Sed ea: quorum illa ſere utriuſque ſunt verba quæ ſequuntur: *Eodem anno, ſcilicet Dominice incarnationis millesimo ducentesimo decimoquinto, celebrata eſt Romæ ſynodus de uniuerſali ſynodus in eccleſia S. Saluatoris, que Conſtantiniana appellatur, mense Nouembri, præſidente papa domno Innocentio tertio, perſtitutus ejus anno decimo octauo: in qua fuerunt epiſcopi, archiepiſcopi, patriarche, interque fuerunt de præciſis patriarcha dom, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus: Antiochenus vero grauiſſimi languoris infirmitate tenebat eum, ſed nihil pro ſe voluit per ſuum Antiochenſem epiſcopum; Alexandrinus vero ſub Saracenorum dominio conſtitutus, ſexta quinta feria, mediante die ſeptembris decimonono, celebrata eſt Romæ ſynodus de uniuerſali ſynodus in eccleſia S. Saluatoris, que Conſtantiniana appellatur, mense Nouembri, præſidente papa domno Innocentio tertio, perſtitutus ejus anno decimo octauo: in qua fuerunt epiſcopi, archiepiſcopi, patriarche, interque fuerunt de præciſis patriarcha dom, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus: Antiochenus vero grauiſſimi languoris infirmitate tenebat eum, ſed nihil pro ſe voluit per ſuum Antiochenſem epiſcopum; Alexandrinus vero ſub Saracenorum dominio conſtitutus, ſexta quinta feria, mediante die ſeptembris decimonono ſuum diuinum ſuum. Primuſ vero & meropolitani ſeptuaginta ſeptem, abbates & priores ultra aliquos ex præmemoratis, quoque archiepiſcopum, epiſcopum abbatum, priorum, & capitulorum aſſentiam, tanto non ſolo numero, ſed & ſapientia & honeſtate conuenit fuerunt de præciſis patriarcha dom, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus: Antiochenus vero grauiſſimi languoris infirmitate tenebat eum, ſed nihil pro ſe voluit per ſuum Antiochenſem epiſcopum; Alexandrinus vero ſub Saracenorum dominio conſtitutus, ſexta quinta feria, mediante die ſeptembris decimonono ſuum diuinum ſuum.* Primuſ vero & meropolitani ſeptuaginta ſeptem, abbates & priores ultra aliquos ex præmemoratis, quoque archiepiſcopum, epiſcopum abbatum, priorum, & capitulorum aſſentiam, tanto non ſolo numero, ſed & ſapientia & honeſtate conuenit

6 *Terra ſancta a Turcis recuperanda.* 6 Hæc de Innocentio concilium eſſe, adeoque non fuiſſe conueniente Ingredientis Concilii numerum, ut ſi quis ſynodum Lateranenſem tantum accipiendo hic hæreſcat, primæ epiſcopum Innocentii papæ ad omnes Chriſti fideles ſcriptam initio adhuc non habet ſynodi, ſed tantum apud ſubditos, ut pergentem, teſtatur Matthæus Paris prædicto loco, ubi *ait: His omnibus ſic peractis in Pentecoſte, papa & patre morem conciliorum generalium in ſuis ordinibus ſingulis celebrare, fecit preſules ad ſe conuocari, quibus ſermonem, quo citata ſunt in plena concilio ſolemniter ſcaturiuit, qua alibi plenabilius, alibi uilebuntur omnia.* Tandem de negotio *Crucifixi & ſubſiſtitur terre ſancte verbum predicationis coepiſſe, ſubiunxit, dicens: Ad hec, ac quid in negotio fidei Chriſti ſit agendum, ſuperſedeo dicere amicorum.* &c.

7 *Annum Domini, &c.* 7 Tempore noſtro hanc ſynodum celebratam eſſe, primer abbatem Urſpergenſem & Matthæum Paris, locis allegatis, teſtatur: quibus ſynodicis encyclica de ſynodo celebranda ad omnes epiſcopos, prælatos & principes eccleſiæ ſcripta, quam ex abbate Urſpergenſi ſupra recitavam innotuit.

G. C. Extant alia in notis Binii de cauſa Stephani Cantuarienſis archiepiſcopi, & de patriarcha Alexandrino, quæ cum non tam ad notas pertinent, quam ad actas concilii: ſupra deſcripta fuus, pag. 1029.

SYNO-

ANNO CHRISTE 1213. *Albigenſium hæreſes.*] Hæreſes Almarici hæc ſynoda damnauit eſſe patet cap. cap. 1. Quia autem Almaricus, quumque ejus hæreſes fuerint, Robertus Gaguinus lib. 6. fub Philippo rege deſcribit his verbis: *Almaricus Carnotenſis, literis aptissime eruditus, cum apud Pariſios non parum doctrina ſplendore admiratus, palam docuit, quoſque ſcholaſticos membra Chriſti eſſe: & non ſolum Chriſtos pueriſque, non eum ipſe dolorem atque affectionem ſuiſſe eorum, quem ipſe Chriſtus in cruce non ſuiſſe, damnatus eſt ſuppoſitis & conuictum ſententiam affirmandi. Hanc ignominiam non ferens, ſe ipſe ſuſpendio interemit. Eodem tempore inuenti ſunt Amalrici libri, quos ſynodus Parisiensis ſimiliter damnauit, & ſimul cum auctore combuſſit. Erant alii preterea literati homines qui ſimilia dicebant Trinitatis perſonis ſequalia tempore per ſuo-ceſſionis tribuentes: ſunt & alii qui Spiritum ſanctum ex Patre & Filio non procedere contendebant. Hi adeuersus Spiritum ſanctum conſulari ſtare, deprehenſi, damnatique ſunt. Hæreſes, id eſt pueriſque, ſuperſtitiones & ſingulares ſententiæ ſanctorum patrum reprimit. Ab Almarico audacter, quod pene dixi diuerſi Deo ſacri eccleſiam ſpoliatum fuerat, exhumatum & crematum eſt.*

De eodem illa Gaſtridonus libro quarto chronologiæ: *Almaricus, Parisiis Carnotenſis, vir eruditus, ſed hæreticus, conuiſſus eſt viginti errorum, quorum unus erat: Corpus Chriſti non magis eſſe in ſacramento euchariſtiæ, quam in quolibet alio vase. Hos ſequaces cum ſuiſſent aliquot reſpici Lateranenſi patre nullo ſunt. Hinc Gaſtridonus: Sauderus Chriſti ſacramentum, ait de Almarico ſacerdote: Negabat, inquit, aut generationem filiorum, aut reſurrectionem corporum. Romanus Lucio, Gregorio, Clementi, &c. Celebrato pontificium Romanis: Quibus ſuccedens Innocentius tertius, anno ſalutis 1213. Romæ generale concilium celebrauit, libellum abiuris Joachim, quem contra Petrum & articulum ediderat pruſtitum, hic verbis damnauit: Nec ſolum ſuperſtitiones ſingulares tollit, ſed & ſuperſtitiones ſingulares damnat. Et ſane Joachim, quem ſub nouus pontificum excyclica de ſynodo celebranda ad omnes epiſcopos, prælatos & principes eccleſiæ ſcripta, quam ex abbate Urſpergenſi ſupra recitavam innotuit.*

Ann. Christe 1213. Ego Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis & Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis, & Dilectis Filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Eccleſiarum Prælatis, & Principibus per Dei gratiam conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum ſecundum Prophetam, Propheta ſit, qui ſpiritu abominabilia loquitur, & Dominus in Euangelio dicat, Non eſt bonum ſumere panem filiorum & mittere canibus: Nos qui ſpiritu Dei, licet indigni, ſumus ſacerdotes conſtituti, & Dominici gregis Paſtores, ſpiritu diſcretionis, quo ſpiritus Dei a ſpiritu erroris diſcernitur, ſumus prædicti,

Anno Christi 1216.

SYNODUS AQUILEJENSIS

Ann. Cister. 1216.

Anno Christi 1216. in Quadragesima celebrata,

A Volchero Patriarcha pro causa Comitis Goritiæ excommunicato, quod Farram pagum depopulatus esset : cui Synodo etiam Patavinus Attilides Jordanus Maltraversius interfuit. In ea lis extincta, & Comes ab excommunicatione absolutus, ut refert Palladius par. 2. Hist. Forojulien. lib. 5.

CONCILIUM MELODUNENSE,

A PETRO SENONENSI ARCHIEPISCOPO

& suffraganeis celebratum anno MCCXVI.

E Pontif. S. Archiepisc. Pa. edit. an. 1225. fol. 81.

LUdovicus Philippi Augusti regis Francorum filius, vir deboshus ab Anglia, qui a Joanne rege fugerat, in Angliam armatus irruit. Agre id tulit Innocentius pontifex, quod & ipse publicae rei Ecclesiae esset Anglia, & Joannes rex facta militiae nomen dedisset : quod qui fecerant, quotquot eorum indutiis ex recenti Lateranensis concilii decreto gaudebant. Excommunicatur igitur Ludovicus a Gaulone legato. Philippus rex, cum religiose servare vellet pactas indutias cum Joanne rege, qui tamen eas saepe violaverat, adeo Ludovicum filium non adjuvit, ut in eum se protestari qui fecisti ipsum erant, bonorum omnium publicatione animadvertenti. Ast ne sic quidem facere potuit, quin esset pontifici suspectus : qui cum vehementissimas ea de re literas ad Petrum Senonensem archiepiscopum cinsque suffraganeos dedisset : ii coacta Melodunensi Synodo, regem culpa vacare pronunciarunt. Haec rerum Gallicarum Anglicarumque scriptores, & praesertim Guillelmus Armoricus.

CONSTITUTIONES

EX CONCILIO

Petri archiepiscopi Senonensis.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut advocati jurent de calumnia.*
2. *De eo qui per annum & diem in excommunicatione publica fuerit.*
3. *Ut Prior mutuo pecuniam non sumat ultra 40. solidos.*
4. *Ut prior nullam pecuniam accipiat a Judaeo.*
5. *Ut abbates, priores, &c. quotannis computent in capitulo.*
6. *Ut abbas pecuniam mutuo non accipiat ultra summam ab episcopo taxatam.*
7. *De vestibus & calceamentis abbatum & aliorum religiosorum.*

CAPUT I.

I. *Ut advocati jurent de calumnia.*

STatuimus ut advocati jurent de calumnia de cetero, in causis tam inchoatis quam inchoandis, aut non admittantur ad eas tractandas.

II. *De eo qui per annum & diem in excommunicatione publica fuerit.*

Si aliquis per annum & diem excommunicationem publicam sustinuerit, compellatur potestas saecularis, ut excommunicatum ad unitatem ecclesiae per suam potestatem venire compellat, mittendo manum in ipsum & res ejus.

III. *Ut prior mutuo pecuniam non sumat ultra 40. solidos.*

Statuimus, ne prior, nisi conventualis, ultra summam quadraginta solidorum, ab aliquo, sine licentia abbatis sui, vel episcopi sui, & remotus fuerit abbas, mutuo pecunium accipiat : quod si forte fecerit, abjiciatur a priorata, nec denuo valeat prioratum adipisci, quousque per concilium provinciale fuerit restitutus.

IV. *Ut prior nullam pecuniam accipiat a Judaeo.*

Eidem poenae subjacear Prior, qui quantumcunque summam pecuniae recepcerit a Judaeo.

V. *Ut abbates, priores, &c. quotannis computent in capitulo.*

Statuimus ut abbates, priores, & alii obedientiarii, de singulis provenibus & redditibus & expensis computent singulis annis diligenter in capitulo. Et ut fatta sit tam abbatiarum quam priorataum a claustralibus cognoscatur, computus in scriptis redigatur, ita quod conventus penes se retineat unum scriptum, & abbas aliud.

VI. *Ut abbas pecuniam mutuo non accipiat ultra summam ab episcopo taxatam.*

Nullus abbas mutuo recipiat pecunium, sine capituli sui, vel majoris & fanioris partis conventus licentia, ultra summam ab episcopo suo taxandam secundum monasterii facultates : qui contra fecerit, per episcopum suum puniatur.

VII. *De vestibus & calceamentis abbatum & aliorum religiosorum.*

Praecipimus abbatibus & aliis religiosis, ut ipsis vestibus & calceamentis ordini suo congruentibus utantur. Et si abbates in his observandis feu corrigendis fuerint negligentes, per episcopos suos puniatur.

CON-

Ex Matth. Paris. Anno. 1200. 4. p. 160.

CONCILIUM INCERTI LOCI

Sed in Hispania post annum MCCXV. celebratum.

Ex Mss. ecclesiae Belvacensis ante annos 400. exarato.

OBSERVATIO PRAEVIA.

Hoc concilium ex membrana ecclesiae Belvacensis ante annos quadringentos exarata deperditum, in qua nec locus concilii, nec annus exprimitur. Celebratum autem fuisse post concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. ex ipsius initiis facile evincitur. De loco res non tam constat. Aliqui tamen in Hispania plane perfuadent. Nam primo canone Pl. verat, dum in eadem ecclesia curam animarum ex indivisibili habere, quod vitium, inquit, in partibus Hispaniae plurimum inolevit. Tertio quoque can. 5. 19. & 20. respicit litteras qui in Hispania illis temporibus plurimum vigebant. Tertio super duos membranae hos versus legimus. Illi dicbens praesule capitulo, abbas Cellae novae, abbas Samonensibus nigri ordinis, abbas de Meira, abbas de Carracedo Cisterciensis apud Villam-Franeam in Bierzo. Quae Monasteria sita fuere in Gallicia.

I.

Quoniam per hominum malitiam facte constitutiones steriles sunt penitus & inanes, nisi eas executionis diligentia fecerit fructuosas, districte praecipimus, ut contra illas qui sine dispensatione domini Papae post generale concilium plura receperunt beneficia habentia curam animarum, vel unum cum ante concilium haberet simile, & contra illos qui sine apostolici dispensatione plures dignitates vel personatus post concilium receperunt, vel unum cum ante concilium aliam personatum vel dignitatem haberent adepti; nec non & contra illos qui in conferendo primo beneficio, personato vel dignitate, recepto, secundo, negligentes B fuerint, secundum statuta generalis concilii procedatur. Et quoniam qui taliter adeptus est beneficia, quibus cura animarum est annexa, seu personatus vel dignitates, ipso jure ex constitutione ipsius concilii privatus est primo, & non sine culpa facilegii quod fuum non est, spirituale beneficium de facto detinere praesumit; si post quam monitus fuerit, vel ad ipsum hujus constitutionis notitia pervenerit, ejus non cedens non cefferit, & de eodem cefferit non declaraverit, excommunicationis vinculo sit astrictus. II.

Adjicimus quoque ut juxta statutum generalis concilii, si quis parrochialem habet ecclesiam, in C ipsa perfonaliter deserviat in officio quod requirit ecclesia, aut privetur eadem secundum statuta generalis concilii, & exceptimus quod alii conferatur, nisi forte praebende aut dignitati annexa, & tunc in ea perpetuus vicarius statuatur, & qui contra fecerit, nisi in personatus aut dignitatibus ad ordinem quem ipsa requirit dignitas, per ipsius fubtractionem alterendae compelluatur. De prioribus & abbatibus, rectoribus vel praelatis ecclesiarum parrochialium infra diocesim & cujuscunque praecipimus, ut per archiepiscopos vel archidiaconos, secundum quod ordinationem se obtulerint: tepora, per fubtractionem beneficiorum ad fecerdotium alcendere D compellantur. Quod si impedimentum tale quifquam objecerit quod purgari poffit, donec illud ita purgare curaverit quod promoveri valeat, a beneficio nihilominus fuspendatur omnino.

III.

Praecipimus ne quis promoveatur in fubdiaconum, diaconum, vel presbyterum, nisi habeat competens, secundum qualitatem terrae beneficium ecclesiasticum, vel saltem sufficiens patrimonium, ad cujus quafi titulum ordinatur. Et qui aliter ordinaverit, compescatur providetur eidem in necessariis, vel a repraesentatore ipsius ordinato faciat provideri, donec ei competens beneficium fuerit E assignatum. Conftitutiones quoque de indignis nequaquam promovendis ad ordines five ad beneficia, fub interminatione damnationis aeternae praecipimus amodo diligentius observari poft poenam fuper hoc in generali concilio conftitutam. Adjicimus ut qui illegitimi personatus aut dignitates

A hactenus habere praesumpserunt, vel praesumperint in futurum, dispensatione canonica non obtenta, eisdem fint ipso jure privati.

IV.

Districte praecipimus ut per omnes ecclesias in prc- Contra mal cipuis folemnitatibus excommunicetur omnes illi tractantes qui in gradu prohibito fcienter matrimonia contrahere praefumpserint, vel etiam praefumpserunt, nisi infra annum dispensationem obtinuerint, ex tunc vero excommunicationis fententia fe noverint innodatos. Interim autem a carnali copula eisdem praecipimus abstinere. Qui vero confanguineum contraxerint matrimonium excommunicentur, & donec de legitimo contractu personarum ecclesiae conftiterit, a lecto feparentur.

V.

Praecipimus ut tam Judaei quam Sarraceni ad Doctrine fubjecti in fuccessionibus haereditariis fuorum fidelium.

folvendum ecclesiis decimas & oblationes debitas pro terris & domibus, & alio poffeffionibus quae ad ipfos a Chriftianis quocumque modo devenerunt, per diftrictionem ecclefiafticam compellantur.

VI.

Quoniam fcortum videtur ecclefia & quafi viris Unico ini pionibus expofita, in qua plures clerici pro indivi- ecclesia duo curam fibi vindicant animarum: & hoc vitium nem five grave ; & periculofum in parochiali ple- minorum. rimum inolevit, praefenti approbatione conftituit ftatuimus ut in illis ecclefiis in quibus plures funt clerici, unus principaliter curam habeat animarum, & alii ipfi in divinis officiis, & aliis neceffariis coadjutores exiftant : & qui curam habuerit, oblationes confeffionum fibi habeat, quatenus ampra ftipendia percipiat, qui plus noverit laborare.

VII.

Sicut in generali ftatutum eft conftito, praecipimus ne pro confecratione ecclefiarum, benedictionibus abbatum, vel eorum inftallationibus, feu pro ordinationibus clericorum, quifquam quocumque praetextu aliquid exigere vel extorquere praefumat, clericis quoque pro exequiis, nec pro nuptiis, vel annuis decimarum fuarum, benedictionibus abbatum & fimilibus pecuniam non exigant vel extorquent, nec dilationes aut impedimenta fraudulenter opponantur : fed fi contra eft in concilio libere conferatur ecclefiaftica facramenta ; alioquin ab officio fufpendantur. Laici quoque per epifcopum loci compellantur obtentam in talibus jam & laudabiliter antiquitus introductam obfervare.

VIII.

Quoniam monafteria multiplici correctione & reformatione indigent, praecipimus fecundum formam generalis conftitutionis, ut tam monachorum quam canonicorum regularium generalis capitula fiant, ipfius conftitutionis tenore in omnibus obfervato, qui talis eft : *In Anglia*, &c. Adjicientes praefentis auctoritate concilii, ne viri religiofi fint confenfu fui diocefani epifcopi poffeffiones monafteriorum vendant, vel incastent, five concedent ad vitam hominis, aut perpetuum, aut infeudent, aut quo-

cunque modo alienent. Quod qui facere præsum-A
pserit, ab administratione qua fungitur, per suum
episcopum amoveatur in perpetuum. Et qui sic
obtinuerit, careat sic obtentis.

IX.

Quoniam viri religiosi ad sæcularia quæ dimi-
serunt converti non debent, districte prohibemus,
ne in feriis, festis, aut pedestribus aut calceatibus
sæcularia deferant ornamenta, vel frenis, pectora-
libus & calceatibus utantur simplicibus, non ha-
bentibus ornamentum in corio, & sellas aut albas
vel nigras habeant, vel simplices absque colore.

X.

Cum omnino sit illicitum religiosis habere pro-
prium, districtius inhibemus, ne quis religiosus
quicquam proprium retineat, nec præsumptuosa ha-
beat, nec animo censu vel quolibet adventitiorum
genere ad tempus vel in perpetuum prioratus, vel
cellas, decimas, terras aut vineas, seu quas-
cumque possessiones ab ecclesia seu vel aliende de
cetero recipiat, vel jam receptas detinere præsu-
mat. XI.

Cum justitia sæcularis flagrante malefitio in
furto, rapina vel homicidio, vel rapto mulierum,
vel cudendo fallsam monetam clericum compre-
henderit, non ut vindictam in ipsum exercear, fed
ut eumdem reddat ecclesiastico judici, & cum ita
capitum reddat ecclesiasticus judici, nili manife-
ste excellerit tractando captum enormiter, nul-
lam ex hoc penam incurrat; & qui fuerit sic de-
prehensus, canonice puniatur. Malefitio autem
non flagrante, si justitia sæcularis clericum cepe-
rit absque mandato ecclesiasticæ judicis, reus ha-
beatur. XII.

Si clerici in opprobrium & odium ecclesiæ ea
crimina impune committant pro quibus laici pœ-
nam incurrerent capitalem: præcipimus ut cleri-
cos qui in furto, vel crimine falsi, rapina, homi-
cidio, rapto mulierum, vel cudendo fallam mo-
netam, vel in aliis criminibus, quæ pœnam capi-
talem merentur, publice fuerit deprehensus, a suis
ordinibus publice degradetur, & judicibus &
justitiæ, ab uno episcopo, & ibidem coram a tribus epi-
scopis; & facedotes in concilio provinciali vel an-
te habito canonico numero episcoporum: quates-
nus qui ecclesiasticis libertate flagitiose abutitur, D
clericali privilegio si fit privetur.

XIII.

Licet in Taronensi concilio de multa providen-
tia fuerit inhibitum ne sacerdotes super præbendæ
in quibusdam tamen ecclesiis non in duas tantum,
sed in quatuor vel plures unam præbendam conti-
git dividi sectiones: nec folum præbendæ vacan-
tes dividuntur hoc modo, sed frequenter eam in-
ter plures personas pauciores præbendæ dividun-
tur, & non vacantes participes concedunter eis-
dem, quod quia contra justitiam, decorem quo-
que & honestatem ecclesiarum fieri dinoscitur;
districtius inhibemus, ne fiant. de cetero præben-
darum sectiones; sed cum ex tali sectione aliqua
portio vacaverit, in alicujus perfectionis transeat E
complementum: & quod de præbendis statuimus,
de portionibus principatus obfervandum. Pro-
missiones quoque de non vacantibus partiendis ir-
ritas esse censemus: statuentes quod contra illam
constitutionem venire præsumpserint, donec a
sede apostolica absolutionis beneficium obtinue-
rint, a collatione præbendarum sint ipso jure
suspensi. XIV.

Quoniam personis ecclesiasticis propter servitia
divini cultus assignata sunt beneficia, & propter
multorum irregularitates multæ ecclesiæ divino-
rum officiorum destituuntur ministris, districte
inhibemus, ut qui propter irregularitatem, quam non
fine culpa fua incurrerunt in ecclesiis propriis fua
explere non possunt officia; a perceptione benefi-
ciorum suorum priventur, quamdiu tali impedi-
mento durante fuas ecclesiis non poterunt deservi-
re, nisi super hoc eum ipsis canonice fuerit dispen-
satum. XV.

Districte præcipimus quatenus in omnibus ec-
clesiis parochialibus, in quibus infra terminos
a jure præfixum ab illis ad quos pertinet diœcesa-
nos non fuerit clericus præsentatus ad curam ani-
marum, ipse diœcesanus in eadem ecclesia cler-
icum inftituat, nec ipsam parochialem ulterius vi-
duam remanere permittat, sicut statutum eft in
canonibus.

XVI.

Cum canonicos & alios clericos conventualium
ecclesiarum servitiis deputator omnino non de-
ceat, quod aliis divinis inservientibus officiis,
alii per ipsas ecclesias vel claustrum pertransire
deambulent in habitu sæculari, ne id fiant de ce-
tero districtius prohibemus: statuentes panam
transgressoribus, ut per tres dies canonica cor-
tione privetur.

XVII.

Districtius inhibemus ne aliqui regulares, sive Publicis
religiosi, vel clerici sæculares in præjudicium peccatis in publi-
religiosi, vel clerici sæculares in præjudicium peccatis in publi-
parochialium ecclesiarum impudi pactum fi-
ciant, propter quod alicui parochiani ipsis fol-
vant decimas, vel apud quos eligant sepulturam;
denunciantes tale pactum irritum ipso jure & va-
re: & quicquid occasione hujus pacti percipiant,
ecclesiæ parrochiali restituere compellantur.

XVIII.

Cum archipresbyteratus spiritualem jurisdi-
ctionem habeant; districte prohibemus ne archi-
presbyteratus sub aliqua penfione ad terminum
alicui concedatur.

XIX.

In figuram ecclesiasticæ libertatis Dominus in
veteri testamento civitates refugii dinoscitur ordi-
nasse, & quorum ecclesiarum immunitatem qui-
dam sub temerario infringere non verentur, con-
fugientes ad ecclesias compedibus aut vinculis in
ipsis ecclesiis affringentes per fubtractionem ve-
ctualium ad exeundum compellentes, fed pe-
Maurus aut excommunicatos Chriftianos abecclesiis extrahentes, præsentis auctoritate concilii
duximus statuendum, ut omnes qui talia commi-
serint, excommunicati denuncientur, usque ad
satisfactionem condignam. Quia vero per Mauros ab ecclesia extraxerint, & condigne satisfaciant
& sacrilegii panam exfolvant, & Mauros illos per
quos ecclesiæ Dei pacis violatæ sunt & injuriam
ignalentes; ecclesiæ violatæ servituti subjiciant,
vel ipsi reddant valorem vel pretium eorumdem,
& absolutionis beneficium vel uerint obtinere.

XX.

Constitutionem Domini Alexandri ad
memoriam reducentes, & causam necessitatem ha-
bentes, eidem adjicere conflituro præsenti, ut
singulis diebus dominicis facerdotes excommuni-
catos denuncient omnes illos, qui mitrent, aut
deferent, aut deducent, aut vendent per vel ad
portionibus ecclesiarum quæ ad Maurorum ap-
pellationem Maurisvel aliis ex parte Maurorum ar-
ma, ferrum, lignamina, navium instrumenta,
panem, bestias, vel animalia ad comedendum,
vel ad colendum, vel ad equitandum. Et hanc
sententiam facerdotes districtius observent usque
ad satisfactionem condignam. Omnes quoque
Christiani tam milites quam alii qui te ad Mau-
ros transfulerunt ad faciendum guerram Christia-
nis, excommunicati denuncientur, nec sine au-
thoritate sedis apostolicæ aliquatenus absolven-
tur. By VITA

ANNO CHRISTI 1216.

VITA
ET EPISTOLÆ
HONORII PAPÆ III.

ANNO CHRISTI 1216.

HOnorius III. cui Cencii nomen fuerat, Romanus ex clarissima gente Sabella prognatus erat, excamerario sanctæ Romanæ ecclesiæ anno Dom. 1216 IV. Kalendas Augusti, altero die post obitum Innocentii sub imperio Friderici II. in pontificem Romanum electus est. Revelatione Spiritus, ut vulgo creditur, inductus, publice futurum prædicebat, civitatem sanctam Jerusalem brevi recuperatum iri. Quo rumore, ait Urspergensis, plurimi Romanorum & Germanorum excitati, cruce contra Saracenos se impleverunt. Robertus Perti filium, Orientis, Friderici II. Occidentis, imperatores coronavit: qui immemor erepti beneficii, contra jus & æquitatem dictionem pontificum vexavit: profectusque Roma in Apuliam, ut sit Trithemius in chronico, cum B magno fuorum exercitu multa ibi bella commisit, immemque eorum cum Sicilia suo imperio subjugavit, plurimisque ibidem interfectis, reliquos suo dominio cogit esse subjectos. Ob quam causam ab Honorio excommunicatus, Jerusalem Hierosolymitani regis (quem ad Urbem delatum honorifice cum filia exceperat) interceffione, ea lege absolutus & ecclesiæ reconciliatus est, ut res abiatas restitueret, & ad recuperationem terræ sanctæ se cum exercitu suo conferret. Prædicatorum & Minorum monachorum ordines biennio ante mortem Sancti Francisci confirmavit, adversus Turcas & Saracenos excitavit confcripsit, cumque comitatu cardinalis Columnæ, aliorumque principum & regum militibus flipatum in Asiam transmisit. Post obitum ecclesiam turbopostea, Bibianæ ecclesiæ obiit mense Martio anno Domini 1227 cum, ait Urspergensis, decem annis & octo mensibus ecclesiæ Romanæ præfedit. Sepultus est in basilica Sancti Mariæ Majoris.

HONORII PAPÆ III. EPISTOLA I.
AD HENRICUM III. ANGLIÆ REGEM. Eum ad Christiane vivendum hortatur.

Honorius regi Angliæ.

CUm ex tanquam ecclesiæ Romanæ filium specialem tenero diligentes affectu, cupiamus ut apud Deum & homines proficias fapientia & ætate: libenter falubribus monitis præmonemus, quo tanto altius in tuis cordibus infigi, quanto ex majori noftræ mentis affectione procedunt. Quia igitur timor Domini eft fons vitæ, qui fe potatoros a peccatis præcavit, erudit ad falutem, præstatque fiduciam fortitudinis, quos afficit, reddit ab hoftilibus mentis & corporis tutiores: ferenitatem regiam monemus & hortamur attente, quatenus ab adolescentia tua timorem Domini studiosem, in cordibus te inftanter; teque a vitiis contineas, virtutibus imbui fatagas ftudiole, fponfamque Chriftii ecclefiam, & membrum ipfius, in quibus idem honorari & fperni fe affert, humiliter venereris: ut de gratia in gratiam, & de virtute proficiens in virtutem, fubjectum tibi populum in pulchritudine pacis & æquitate opulenta gubernes; & dies fuper dies regis zdjicies Dominus annos multiplicet vitæ tuæ, tandemque de terreno & tranfitorio te ad regnum cœleste præcibat & æternum. Et quæ ad honorem tuum & profectum fpectare

Honorius quales & quando perscribat.

Simplicitas a monachis colenda.

Propolum monachis prohibitum.

De clericis & delictis deprehensis.

Quomodo puniendi.

Prohendæ non dividendæ.

Præbendis non fervientes ea non fruda petituri.

Deorum impersonarum servatores.

Fridericus Romanorum Imperator.

Ecclesiarum jurisdictio.

Abbatiæ.

Prædicatorum & Minorum ordinum confirmatur.

Obiit Honorius.

Immunitas ecclesiarum violata.

Excommunicatio Maurorum.

Excommunicatio Christianorum Maurorum auxiliatorum.

ANNO CHRISTI 1216.

VITA
ET EPISTOLÆ
HONORII PAPÆ III.

HOnorius III. cui Cencii nomen fuerat, Romanus ex clarissima gente Sabella prognatus erat, excamerario sanctæ Romanæ ecclesiæ anno Dom. 1216 IV. Kalendas Augusti, altero die post obitum Innocentii sub imperio Friderici II. in pontificem Romanum electus est. Revelatione Spiritus, ut vulgo creditur, inductus, publice futurum prædicebat, civitatem sanctam Jerusalem brevi recuperatum iri. Quo rumore, ait Urspergensis, plurimi Romanorum & Germanorum excitati, cruce contra Saracenos se impleverunt. Robertus Perti filium, Orientis, Friderici II. Occidentis, imperatores coronavit: qui immemor erepti beneficii, contra jus & æquitatem dictionem pontificum vexavit: profectusque Roma in Apuliam, ut sit Trithemius in chronico, cum B magno fuorum exercitu multa ibi bella commisit, immemque eorum cum Sicilia suo imperio subjugavit, plurimisque ibidem interfectis, reliquos suo dominio cogit esse subjectos. Ob quam causam ab Honorio excommunicatus, Jerusalem Hierosolymitani regis (quem ad Urbem delatum honorifice cum filia exceperat) interceffione, ea lege absolutus & ecclesiæ reconciliatus est, ut res abiatas restitueret, & ad recuperationem terræ sanctæ se cum exercitu suo conferret. Prædicatorum & Minorum monachorum ordines biennio ante mortem Sancti Francisci confirmavit, adversus Turcas & Saracenos excitavit confcripsit, cumque comitatu cardinalis Columnæ, aliorumque principum & regum militibus flipatum in Asiam transmisit. Post obitum ecclesiam turbopostea, Bibianæ ecclesiæ obiit mense Martio anno Domini 1227 cum, ait Urspergensis, decem annis & octo mensibus ecclesiæ Romanæ præfedit. Sepultus est in basilica Sancti Mariæ Majoris.

HONORII PAPÆ III. EPISTOLA I.
AD HENRICUM III. ANGLIÆ REGEM. Eum ad Christiane vivendum hortatur.

Honorius regi Angliæ.

CUm ex tanquam ecclesiæ Romanæ filium specialem tenero diligentes affectu, cupiamus ut apud Deum & homines proficias fapientia & ætate: libenter falubribus monitis præmonemus, quo tanto altius in tuis cordibus infigi, quanto ex majori noftræ mentis affectione procedunt. Quia igitur timor Domini eft fons vitæ, qui fe potatoros a peccatis præcavit, erudit ad falutem, præstatque fiduciam fortitudinis, quos afficit, reddit ab hoftilibus mentis & corporis tutiores: ferenitatem regiam monemus & hortamur attente, quatenus ab adolescentia tua timorem Domini studiosem, in cordibus te inftanter; teque a vitiis contineas, virtutibus imbui fatagas ftudiole, fponfamque Chriftii ecclefiam, & membrum ipfius, in quibus idem honorari & fperni fe affert, humiliter venereris: ut de gratia in gratiam, & de virtute proficiens in virtutem, fubjectum tibi populum in pulchritudine pacis & æquitate opulenta gubernes; & dies fuper dies regis zdjicies Dominus annos multiplicet vitæ tuæ, tandemque de terreno & tranfitorio te ad regnum cœleste præcibat & æternum. Et quæ ad honorem tuum & profectum fpectare

Honorius quales & quando perscribat.

Simplicitas a monachis colenda.

Propolum monachis prohibitum.

De clericis & delictis deprehensis.

Quomodo puniendi.

Prohendæ non dividendæ.

Præbendis non fervientes ea non fruda petituri.

Deorum impersonarum servatores.

Fridericus Romanorum Imperator.

Ecclesiarum jurisdictio.

Abbatiæ.

Prædicatorum & Minorum ordinum confirmatur.

Obiit Honorius.

Immunitas ecclesiarum violata.

Excommunicatio Maurorum.

Excommunicatio Christianorum Maurorum auxiliatorum.

militares habere ftudeas providos & honeftos, qui
falutem & honorem tuum fincere xelantes, ea tibi
fideliter confulant, quæ Deo & hominibus de-
beant complacere.

II. AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De acculatione Richardi Dunelmensis episcopi.

Honorius episcopis Angliæ. Archiepiscopo Cicestr. &c. Episcopis, falutem, &c.

ITa nobis in odore bonæ opinionis fratrum &
cooperatorum noftrorum conveniit delectari,
ut in peftiferibus vitiis non palpemus: cum non
deceat pro reverentia ordinis inftinere peccantes,
quorum culpa tot cor dingnos mortibus facit, quot
ad fubjectos perditionis exempla transmittunt,
qui fola quæ pravitatis exempla conspiciunt, imi-
tantur. Hinc eft quod cum de venerabili fratre no-
ftro Dunelmenfi epifcopo fæpius nobis infinuata
fuiffent quæ ab epifcopali honeftate nimium difdo-
nabant: tandem * in conculcatis fanibus clamoris
excitati, ut non pateremur, cum perditione mul-
torum, perfectiore amplius in fatis enormitatibus
epifcopum memoratum, de quo infinuatio clamo-
ris proceffit, quod poftquam fuit ad officium pon-
tificale promotus, reus fanguinis, fimoniæ, adul-
terii, facrilegii, rapinæ, perjurii, ac diffipatio-
nis multiplicis eft effectus: non formidans clericos,
orphanos, ac viros religiofos opprimere, teftamen-
ta deordenate impedire, & quæ pro confcientia
tibi dilecti filii noftri Pandulphi Norwicenfis ele-
cti, manire, ac excommunicatione ligatos ingere-
re de Divinis. Item etiam appellationibus non de-
ferri ad Romanam ecclefiam interpofitis, ftatuta
generalis concilii non obfervat, nunquam propo-
nit populo verbum Dei, lingua & exemplo vitæ
pravum fubditis præbet exemplum, coram multis
juravit quod nunquam in epifcopum evaderet. Dunelmenfi
ecclefia non habebit. Conquerente fibi monacho
quodam Dunelmenfi fe a fervientibus fuis ab e-
defia quæ ad ipfum pertinebat, & ufque ad fanguis
nis effufionem pulfatum: refpondit ei, quod melius
factum fuiffet, fi fervientes epifcopi monachum
petemiffent. Ipfe infuper epifcoficum regulum,
continentem quafi debeat effe epifcopus, penitus
calcavit in cunctis. Nos ergo, ne alienæ culpæ fi-
mus authores, fi claufis oculis ut & tanta prædifti
epifcopi excefius ferre tranfeamus, cum ad nos ti-
mor fuper his afcenderit, ut diffimulationi amplius
non fit locus, dignum duximus ex officii noftri de-
bito defcendere, ut hæc an ita fint, vel aliter, vide-
mus. Quocirca fraternitati veftræ per apoftolica
fcripta mandamus, quatenus inquifita fuper his
& cognita follicite veritate, quæ invenietis, ve-
ftris fideliter relatibus fignifetis, ad noftrum præfen-
tium remittatis: ut, authore Deo, quod fuper hoc
faciendum fuerit, ftatuamus. Datum Viterbii,
pontificatus noftri anno quarto.

III. AD ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ET JUSQUE SUFFRAGANEOS.

Mandat ne advocatias ecclefiarum laicum laicis
conferri permittant.

Honorius epifcopus fervus fervorum Dei venerabilibus fratribus archiepiscopis Colonienfi ac fuffraganeis ejus falutem & apoftolicam benedictionem.

CUm plerique advocati ecclefiarum, advoca-
tionis obfequium convertites in dominium

nis absolvam; ecclesias ipsas opprimant & affligant, A quo eum rationibus & defensionibus restris procuratores idoneos ad sedem apostolicam mittereris. fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ecclesias vestrarum diœcesium, humano omore ad mandato timore postpositis, ab advocatorum vexationibus taliter defendere studeatis, quod per studium vestrum a suis possint angustiis respirare, nosque solicitudinem vestram commendare merito debeamus. Ad hæc si quas advocatias vacare contigerit, expresse inhibeatis ecclesiis ad quas spectant, ne illas conferre præsumant, sed tuis curent oculis applicare: illud districtius inhibentes, ne una ecclesia plures advocatos assumat, cum ministerium advocatorum hujusmodi, quod ad ecclesiarum tranquillitatem noscitur fuisse provisum, ad vexationem ipsarum per eorum cupiditates constat esse conversum. Datum Laterani Idibus Martii, pontificatus nostri anno quinto.

G. C. Has tantum epistolas tres habet edicio regia: nos plures edere eam posthumus, abstinemus consulto, ut mire admoniumus. Multas dabunt Raynaldus, Bzovius, & alii, Odoricum exhibet tomus V. historicorum Franc. Non possum tamen quin tres hic exhibeam a Cæsarina Fonseca editas in opere de primatu Toletano: quia & ejusdem argumenti nonnullas alterum pontificum supra edidi, & accessarias duas ad easdem spectantes, quæ in Laterancnsi IV. concilio duci de causa primatus Toletani ibidem agitata.

*** IV. AD RODERICUM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

De primatu Toletano.

Honorius episcopus servus servorum Dei; venerabili fratri nostro Roderico, archiepiscopo Toletano, salutem & apostolicam benedictionem.

TE ac Joanne Bracarensi clerico procuratore venerabilis fratris nostri Bracarensis archiepiscopi in nostra præsentia constitutis, idem procurator nomine tibi, & præfato archiepiscopo, ejusque capitulo, in causa quæ super primatia inter te & eosdem vertitur, a felicis memoriæ Innocentio papa prædecessore nostro peremptorie assignatum, & postmodum approbatum a nobis, primatum sedium omnium sanctorum videlicet, petiit prorogari, & dari sibi ad producendos testes indulcias largiores, pro eo, quod I. Guterii canonicus Toletanus, quem procuratorem ad eorum prosecutionem, quibus commissa fuit receptio testium, definitis, judicatus fuit insufficiens ab eisdem. Nos igitur attendentes, quod ipsi receptores testium in fatis litteris testabantur expresse, quod idem procurator necessaria ministravit, & productionis testium multorum interfuit, ac etiam præstare voluit fidejussionem cautionem, te rem ratam omnimodis habiturum, ipse vero archiepiscopus id acceptare non curans, requisivit plures testes producere ab ipsis receptoribus requisitus: ejusdem procuratoris petitionem de fratrum nostrorum consilio non duximus admittendam, tibi præsentes litteras in hujus rei testimonium concedentes, ne occasione hujusmodi alicui posses in posterum dispendio subjacere.

*** V. AD ARCHIEPISC. ET CAPIT. BRACARENS.

De eodem argumento.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri archiepiscopo, & dilectis filiis Capitulo Bracarensis salutem & apostolicam benedictionem.

COram felicis memoriæ Innoc. papa prædecessore nostro litem inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Toletanum, & te, frater archiepiscope, super primatia solemniter contestata, nobis fuit peremptorius terminus assignatus, ad quem rationibus & defensionibus restris procuratores idoneos ad sedem apostolicam mittererit. Non autem habemus eam prudicia, vobis denuntiavimus, ne denuo expectaretis citari, quia nihil compareretis termino assignato, in frater archiepiscope per te, vel per sufficientem procuratorem, vosque fili capitulum per idoneos responsales, non nihilominus procederemus in ipso negotio, quantum justitia postularet. Verum elapso termino constituto, post expectationem non modicam, compareruut dilecti fili magister Scholarum, & magister Petrus Archidiaconus Bracarensis, vestras obtis litteras præsentantes, quibus eos esse procuratores vestros in causa prædicta, ita quod uterque in solidum, apparebat. Sed quia, ut dicebant, non attenderunt in præsentem testium, & alia munimenta, dilationem cum instantia postularunt. Postquam vero contra eos interlocuti fuimus super dilatione petita, tandem indulgeri ecclesiæ Bracarensi dilationem propter instructionem causæ, per auxilium restitutionis in integrum, postulantes: exhibentes super hac ex parte vestra speciale mandatum. Nos autem de fratrum nostrorum consilio, usque ad octavas Pentecostes proxime futuras, per restitutionis hebenciem, ad id vobis terminum duximus indulgendum: per apostolicam vobis scriptum præcipiendo mandantes, quatenus sic instructi comparetis in termino, quod causa suum sortiri posit effectum: quia cum, vltra peremptum assignatum, diu sit in ipsius Toletani dilationem, ejusdem causæ decisio protelata, tunc profecto in ea quantum potuissabit ratio procedemus. Datum Laterani X. Kalendas Martii, pontificatus nostri anno I.

VI. AD RODERICUM ARCHIEPISCOPUM TOLETANUM.

Primatus in Hispalensem metropolim conceditur.

Honorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Toletano salutem & apostolicam benedictionem.

APostolicæ sedis benignitas propensius meritis singulorum illi, quos pius ferre in sua devotione cognoscit, majorem consuevit gratiam exhibere: ut non solum illos e devotis devotiores efficiat, verum etiam illorum exemplo indevotos ad sui devotionem inducat. Hinc est, quod attendentes nobilitatem ecclesiæ Toletanæ, in qua spiritualis devotionis, quam ad apostolicam sedem habere dignoscitur, valentes lucere gratiam specialem in Hispalensi metropoli, acejus provincia: eidem ecclesiæ præsentis scripti privilegio jus concedimus primatus; statuentes, ut cum præfata metropolis ad Christi nomen nostro Deo lavente redierit, tu frater archiepiscope, ac successores tui, ea quæ spectant ad primatus officium, exercendi libere in eadem. Adjicimus etiam & concedimus hujusmodi, quum motu proprio ecclesiæ tibi vel ipsi ecclesiæ Toletanæ nullum omnino præjudicium generetur. Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis & constitutionis infringere, vel ei &c. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ concessionis & constitutionis paginam scient, contra eam, &c.

Datum Laterani. per manum Raineri sanctæ Romanæ ecclesiæ viccecancellarii, Kal. Februarii, Indict. VI. Incarn. Dominicæ anno MCCXVIII. pontificatus vero domini Honorii papæ III. anno II.

☞ CON-

ANNO CHRISTI 1216. ANNO CHRISTI 1216.

CONCILIUM SALISBURGENSE

AB EBERHARDO ARCHIEPISCOPO CELEBRATUM.

Ex Manuscr. Germaniæ Sacræ tom. I. p. 344.

SYnodum Episcoporum in sua metropoli collegit Eberhardus Archiep. Salisburgensis, ubi de placitis Concilii Romani nuper habiti deliberatio suscepta: de jubilio pro defendenda Palæstina, de quo Romæ decretum fuerat, sui facer ordo de suis proventibus vicesimam in triennium conferret. Hoc ortus in Chronico ad ao. 1216. ita scribit: *Concilium provinciale a domino Eberhardo Salzburch celebratur: ubi interfuerunt Patriarchæ, Frisingensis, Gurcensis, Chyemensis Episcopi. Ratis-*

A *ponensis vero propter seditionem sue civitatis interesse non potuit: sed Præpositum, Decanum, Scholasticum majoris Ecclesiæ pro se misit. In quo Concilio Prælati monasteriorum totius provinciæ tantummodo absentes a domino Metropolitano sunt excommunicati: quam sententiam D. Honorius P. III. confirmavit.* Ita ibi. Honorius die 15. Kal. Augusti anni 1216. Pontificatum Romanum ingressus pro Innocentio tercio defuncto: quod argumento est, Synodum Salzburgensem sub id tempus institutam esse. ☞

CIRCA ANNUM CHRISTI 1217. CIRCA ANNUM CHRISTI 1217.

*** CONSTITUTIONES RICARDI POORE, SARUM EPISCOPI, CIRCA ANNUM DOMINI MCCXVII.

Ex Tom. II. Concil. Britannic. Mem. Spelmanni pag. 190.

TITULI CAPITUM.

1. *Ut sanctis sint ministri ecclesiæ. Item qui sufficiant.*
2. *De irregularitatibus de quibus episcopus potest dispensare.*
3. *Quales archidiaconi instituere debent sacerdotes in fide, & in articulis fidei.*
4. *Capitulum continens expositionem catholicæ fidei.*
5. *De mundicia sacerdotum & clericorum.*
6. *De focariis amovendis.*
7. *De pœna archidiaconorum, officialium, decanorum, & cæterorum ministrantium.*
8. *De pœna & satisfactione sacrilegium sacerdotum.*
9. *De pœna ejus qui pulsavit filium spiritualem.*
10. *De suspensis vitandis, ingressu, habitu, & vestibus, & indumentis clericorum.*
11. *De bono pacis.*
12. *De suspensione servanda.*
13. *De numero sacramentorum.*
14. *De laici laudabiles confessiones frangant.*
15. *De Missa vocalis sint, nec unquam fe annualibus vel trentalibus sacerdotes.*
16. *De baptismo & ejus effectu.*
17. *Fontes sub seris claudantur.*
18. *De baptismo.*
19. *De baptismo, baptizandi.*
20. *Quod chrismales nisi in usus ornamentum ecclesiæ non conveniantur.*
21. *De parvis infantibus.*
22. *De inquisitione patris pueri.*
23. *Quod pater debeat admitti ad levandum puerum.*
24. *De sacramento Confirmationis.*
25. *Ubi debeant audiri confessiones mulierum.*
26. *Qualiter administrende sunt purgationes defamatorum.*
27. *Qualiter se debeat gerere sacerdos in confessione audienda.*
28. *De majoribus peccatis.*
29. *Ne sacerdos revelet confessionem.*
30. *Ne pœnitentia injungatur sine restitutione;*
31. *De decimis dandis.*
32. *De pœna communicantium cum excommunicatis;*
33. *De solemni excommunicatione.*
34. *De sacramento Eucharistiæ.*
35. *De effectu Eucharistiæ.*

B 36. *De canone Missæ.*
37. *Quod singulis diebus dicatur pro defunctis, placibus Dominicis.*
38. *Ne sacerdos ofsuetur bellum.*
39. *Ne Eucharistiæ detur secretius.*
40. *De ornamentis ecclesiæ.*
41. *De bona ecclesiæ alienantur nisi in casibus concessis.*
42. *De defectibus supplendis de bonis defuncti, de pœna archidiaconi in hoc negligentis.*
43. *De ordem.*
44. *De ecclesiis ad firmam tradendis.*
45. *De ulli religiosi aliquem habeant ingressum in ecclesiis parochialibus, sine consensu episcopi.*
C 46. *De pœna in ecclesiis detur alicui, sine offensa nostra.*
47. *De capellanis extraneæ ordinationis.*
48. *De amovendis inutiles sacerdotes.*
49. *De pœna incontinentium.*
50. *De predicatores administrantur sine litteris episcopi.*
51. *De pœna eorum qui aliquid dant vel accipiunt pro spiritualibus.*
52. *Ne incisuli alios de nolle in domo sua recipiant.*
53. *De excessibus in prædendis corrigendis.*
D 54. *De matrimonio contrahendo.*
55. *De removendis matrimonii.*
56. *De forma contrahendi matrimonia.*
57. *De claudestinis matrimoniis.*
58. *De sacrilegiis & malefitiis in matrimonio.*
59. *De modo prohibito in affinitate carnali, vel spirituali.*
60. *Ne quis super dubio sasu confsum matrimonii definiat.*
61. *De illa qui per adulterium polluuntur.*
62. *Quod pregnantes sibi providenant cum tempus partus appropinquat.*
63. *Ne conjugati viri transeant ad religionem incontinentes propriæ.*
64. *Quod de cetero in quinto gradu consanguinitatis liceat contrahere.*
65. *De denunciatione faciendæ, cum matrimonia in ecclesiis sunt contrahenda.*
66. *De testibus recipiendis ad probandum consanguinitatem.*
67. *De sacramento extremæ unctionis.*
68. *De ordem.*
69. *De eodem.*

CIRCA ANNUM CHRISTI 1217.

70. *De testamentis faciendis, & memoria fabricæ Sa-*
rum ecclesiæ.
71. *Ne persona ecclesiæ admittatur in feudo laicali.*
72. *Ut primo a medicis moneantur ægri ad ea quæ sunt*
animæ.
73. *De mortibus sacerdotum propriis reservandis.*
74. *De eodem.*
75. *De reditu ad religionem.*
76. *De reverentia.*
77. *De procuratoribus archidiaconorum.*
78. *De præsentationibus episcopo recipiendis.*
79. *De beneficiis magistris scholarum providendis.*
80. *De exceptione S..... beneficii.*
81. *De idoneis præsentandis ad vacans beneficia.*
82. *Ne viri ecclesiastici fidelitatem laicis præstent.*
83. *De ecclesiarum patronis.*
84. *De dispensatore sacerdotum.*
85. *De vicariis faciendis.*
86. *Quod omnes clerici beneficiati habeant prædicatos*
confessionales.
87. *De sententia excommunicationis.*

CAPUT I.

Mobilis in Juris Pontificii lib. 3. Constitutiones Gloriæ Fr. Pontificum Joan. Papæ primi. cap. 1. & 2.

I. *Ut sanctis fiat ministri ecclesiæ. Item, qui suspendi.*

CUm nec rugam nec maculam admittat ecclesia gloriosa, non solum favacto xquz in verbo mundata, sed etiam fanguine agni inconTaminati & immaculati Christi plenius ablutata: non mediocriter gloriatur de ministrantium sibi mundicia & dispositorum suorum industria.

Quibus specialiter præcipimus, quod in Levitico legitur: *Sanctificare, quoniam ego sanctus sum.* A quibus cum præcipue sanctitas exigatur, utpote de quorum conversatione mores & vita subditorum dependere dinoscitur: primus ministrix ecclesiæ, qui ad nostrum curam pertinet, pertinent, certa forma præscribatur, per quam ecclesiastica sacramenta hic per nos committenda rite tractentur, & recte dispensentur, ut & Deus placetur, & grex eis commissus ædificetur.

Sed ne terra sensibus obcæcet, semen Dominicum non utilitet commendetur, & quodcius vel nullus fructus expectetur: puto ante, Domini purgetur, mundetur, vepres succidantur, & herbæ morti-B cem radicitus evellantur.

Imprimis in virtute Spiritus sancti districte præcipimus, ut omnis minister ecclesiæ, & præcipue sacerdotes, diligenter diligenter & solicite, ejus ara tessimonium conscientiæ suæ, quales ad ordines fuerint accessuri, & quo hic. Generaliter omnes quos irregularitatem, vel suspitionem, vel ante, vel post ordinis susceptionem, constat extraxisse, nisi cum eis dispensatum fuerit expresse ab eo qui eum eis dispensare potuerit, ab officii sui executione suspensos denunciamus.

Ne autem ignorans ignoranter: irregulares, qui secundum canones ab ordinibus prohibentur, & illos qui cum dispensationis gratia admittuntur, seriatim duximus, & per ordinem specificandos.

Homicidæ, advocati causa sanguinis, executores ferrorum in publicis administrationibus, simoniaci, intercessores fraudulenti pactionum, & qui labe illa infecti, ordines scientes susceperunt. Qui ab hæreticis & schismaticis damnatis, vel nominatim excommunicatis, scienter ordines susceperunt. Item bigami, corruptarum mariti, Deo sacratum virginum violatores. Item qui excommunicati, ordines scienter susceperunt, vel furtive, & qui in susceptis scienter tales ministrant præsumpserint. Item fortilegi, & maxime qui damnabilibus intonalarum & incantatiis ecclesiarum.

Omnestales, nisi postrum, vel superioris fuerint, aut requisiverint conditum, vel requisitum habuerint, ex tunc ab executione officii sui se noverint suspensos.

II. *De irregularitatibus, de quibus episcopus possit dispensare.*

Qui vero non de legitimo matrimonio nati, & absque episcoporum suorum dispensatione fuerint ordinati; & qui se noverint scrvorum filios, & pertiner consentirum illorum a quibus fuerint liberati requisi debuit, ordinatos, vel a non suis episcopis præter fuorum licentiam præfatorum ad ordines promotos: quoniam cum talibus dispensare possimus, præcipimus, quod omnes tales sub pœna suspensionis nostrum super hoc requirant consilium.

Omnes autem dictas irregularitates de cetero ordinandos præcipimus ante susceptionem ordinum diligenter attendere, & humiliter diligentiam benefactum, si dispensabilis sit irregularitas, postulare. Certum est enim, secundum sanctorum traditiones, irregulares præsumpt oste & periculose ministrare, cum quibus non est dispensatum.

Adjicimus autem, districte præcipiendo, ut omnes, qui in conscientia mortalis peccati prius penitrati, vel propter quæstum temporalem tantum, ordines susceperint, officium suum non exequantur, antequam sacerdoti confiteantur.

III. *Qualiter archidiaconi inducere debent sacerdotes in fide, & in articulis fidei.*

Cum per ministerium nostrum sacramentalis ficramenta debeant tractari & dispensari: necessaria est vobis, filii carissimi, fidei catholicæ agnitio & professio, *qua sine fide impossibile est placere Deo.* Et licet corpus spiritu mortuum est, tamen fides fine operibus mortua est. Propterea vobis præcipimus, pro bene vivendo, fidem rectam tenere, & prædicatores vestros in articulis fidei, fine quæ non est salus, fepius instruentes. Quod ut melius & expeditius fiat a vobis, districte præcipimus & injungimus archidiaconis, quod in capitulis suis expositionem in generali cum de proximo fuerit Pascha, & simplicibus verbis sacerdotibus exponant: & sacerdotes, prout Deus eis inspiraverit, parochianos suos instruant, & eis illam expositionem frequenter & sæpe diebus idoneate fanc inculcent, quæ talis est.

IV. *Capitulum continens expositionem catholicæ fidei.*

Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod unus est solus Deus, verus, omnipotens, æternus, immensus & incommutabilis, incomprehensibilis & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres quidem personæ, sed una essentia, substantia, natura, vel omnino.

Exhortentur simplices sacerdotes parochianos suos ad dicendum symbolum, & Dominicum, prout in capitulo conciliis continetur, orationem, & salutationem S. Mariæ: pueros frequenter quoque convocent, & unum vel duos instruant, qui alios instruant in prædictis.

Et quia patentes circa baptismodi sunt periculo- E se negligentes: monemus fepius, ut pueros & laniliam fuam, prout Deus eis inspiraverit, instruant in prædictis, vel instrui faciant.

V. *De mandatis sacerdotum archidiaconi.*

Cum de convestatione sacerdotum mare & vita dependeant subditorum, & cum corpora ministrorum Christi, sint vel esse debeant templum Spiritus sancti: quicumque templum Dei violaverint, dispersdat eos Deus. Ne sacerdotes tollentes membra Christi, faciant membra meretricis: districte præcipimus, quod omnes ecclesiæ ministri, & inferiores ordinibus constituti, sive sint beneficiati, sive non, honeste & caste vivant, ab omni fœditate & immunditia se abstineant, prout ad sacrum eorum ministerium dinoscitur pertinere.

VI. *De sacerdotibus amovendis.*

Sacerdotibus vero precipue & specialiter, in virtute Spiritus sancti, & sub periculo officii & beneficii, districte præcipimus, ut continenter & honeste vivant, concubinas suas a domibus suis procul expellant, & nullam familiaritatem cum eis de cetero habeant, nec in propriis domibus, nec in alienis: nisi velint simul beneficiis & officiis contra hoc agendo privari.

VII. *De pœna archidiaconorum, officialium, decanorum negligentium.*

Concil. Lateran. IV. c. 14. Ne vero facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, in generali concilio statuimus ut, quod clerici, præsertim in sacris ordinibus constituti, qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, & qui pro hac causa suspensi, officium suum exequi præsumpserint, ecclesiasticis beneficiis spolientur, eorum etiam, pro hac duplici culpa perpetuo deponantur: ut quos Divinus timor non revocat, temporalis saltem pœna cohibeat a peccato. Prælati, quorum tales iniquitatibus præsumunt sustinere, maxime obtenta pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subjaceant ultioni. Unde oportet vos omnes, archidiaconi, officiales, & decani, tanto vigilantius super hoc vigilare, quanto negligentibus majus periculum imminere dinoscitur.

VIII. *De pœna officialium foraneorum sacerdotum.*

Concubinæ sacerdotum frequenter moneantur ab archidiaconis, & præcipue sacerdotibus, in quorum parochia morantur, vel ut concrahant, vel ut claustrum ingrediantur, vel licet publice peccaverunt, publicum agant penitentiam. Qui autem contra hanc monitionem laboraverint, obtentu pecuniæ, vel familiaritatis, negligens inventus fuerit, penæ supradictæ subjacebit. Quod si ad multam vel emendam poterit per monitionem: interdicitis eis, primo pœna oblato, & pane benedicto, in ecclesia, si perseveraverint in obstinatis, ipse & communicantes cum eis excommunicentur, faculari justitiæ tradendæ, si nec sic resipuerint.

IX. *De pœna ejus qui pollueris filium spiritualem.*

Et cum quidam sacerdos peccare faciat populum Dei: maxime a filia sua spirituali & penitentiali fe abstineat, & ab omnibus quibus dispensaverit ecclesiasticis sacramentis: scient quod in defectu ejusdem sacramenti, secundum canones & sanctorum patrum statuta, quindecim anni denentur, & poltea detrusio in monasterio.

X. *De superbis mercatoribus, in superbia, habitu, & verbis, & clandestinis clericorum.*

Deut. 20. Quia *iniquum omnis peccatis est superbia*, superbiam in gestu, habitu, & verbis prohibemus: præcipientes sub pœna suspensionis, ut sacerdotes & clerici quilibet, habitum habeant suo ordini competentem: sacerdotes clausa deluper deferant indumenta, nimis breviatæ vel longitudine non notanda. Capas manicatas ad sunm officium intra ecclesiam non gerant: fed nec alibi, qui sunt in sacerdotio vel dignitatibus constituti, nisi sacerdotis casula exegerit: habitum transformari. Nec manicis aut foralibus confutitiis, feu roftratis, fellis, fraxis, pectoralibus, nec calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus aliquo modo utantur. Coronam & tonsuram habeant congruentem, officia vel servitia facularia non exerceant, maxime inhonesta. Mimi, joculatoribus, & histrionibus communio non intendant: tabernas prorsus evitent, nisi forte cuita necessitatis in itineris constrictis. Ad ales vel ad taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis interfint: & se in ce-

CANNUM CHRISTI 1217.

A clesiasticis officiis & aliis bonis studiis diligenter exerceant.

XI. *De bono pacis.*

Nullus clericorum facularem administrationem exerceat, ex quacunque operetur laicæ perlonæ actus sit reddere rationem. Antequam rationem administrationis fuæ reddiderit, ad beneficia ecclesiastica non admittatur, quibus annexa est cura animarum. Nec advocati fint clerici, vel faciedotes in foro laicali, nisi vel in propriis causis, vel miserabilium personarum profequantur.

Magna vobis, fratres carissimi, injuscta est negceffitas pacis obfervandæ, cum Deus ipse pacis fit auctor & amator. Ipse enim pacem fecit in cœlestibus & terrestiis, fed etiam terrestria adhiviceos voluit pacificare. Et cum non nisi per pacem temporis, & pacem post mortem, non solum pacem servatur æternitatis: nomen vos, & districte præcipimus, quatenus pacem, quantum in vobis est, cum omnibus habeatis, parochianos vestros monentes, ut in omnate fide & pacis vinculo, unum corpus fint in Christo. Inimicitias, si forte fuerint in parochia vestra, diligenter fedantes, amicitias compellentes, diligentissimo ad concordiam exercentes, quantum in vobis est non permittentes, quod fol occidat super iracundiam parochianorum vestrorum.

Illum abufum clericis penitus interdicimus, quando ad pontes aut ad alia opera defendenda obligati potatores; & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fæcundiores exhaurit. Unde inebriantes, quod fobrietatem copiæ ad bibendum. Si quis autem super hoc culpabilem se exhiberit, nisi a superiore communitus fatisfecerit competenter, a beneficio & officio fecundum statuta canonum deponatur.

Bannum quoque fcotallorum per facerdotem fieri prohibemus. Quod fi facerdos vel clericus hoc fecerit, vel fcotallis interfuerit, canonice punietur.

XII. *De hospitalitate servanda.*

Et cum non fufficiat declinare a malo, nisi faciamus bonum: præcipimus, quod facerdotes, & beneficiati, fecundum redditus & facultates fuas, fint hospitales, & regis pauperes non avari. Monachis autem & canonicis tanto difficilius id injungimus, quanto ad hoc ipfum conflat ipfos ampliùs multiplici ratione obligari. Qui vero patrimonio crucifixi abundant, vel luxuriole vivendo, vel hospitalitatem non fectando: cum eorum habeamus notitiam, eos canonice punimus.

XIII. *De numero sacramentorum.*

Cum in diligentissima tractatorum vestrum confiftat miniflerium: ut facramenta a vobis rite tractentur, fingula per ordinem perfequemur. Sunt autem feptem facramenta, quorum quinque omnibus fidelibus communia funt & neceffaria.

Primum eft baptifma, quod eft janua omnium facramentorum, & prima tabula poft naufragium, tunc quo non eft falus: & eft facramentum ingredientium, & facilitatem, ingredientes a peccato originali emundans.

Secundum eft impofitio manus, quæ fit ab epifcopo, quæ confirmatio dicitur: quæ ingreffos jam in mundum & fanctificatos per baptifmum armat & roborat contra diabolum, & eft facramentum pugnantium.

Tertium facramentum eft penitentia, qua ingreffos in mundum & lapfos per peccatum, relevat & reparat.

Quartum eft perceptio corporis & fanguinis Chriſti: quod, five euchariſtia, five viaticum vocetur, in Chriſto fuos mit & incorporat.

Quintum eft extrema unctio, facramentum fci-

CANNUM CHRISTI 1217.

licet

C. CANONUM CHRISTI 1217.

licet expendentium, quod visioni Dei non praparat.

Duo vero sequentia sunt: ordo & conjugium, nec omnium, licet quorundam; nec per eorum virtutem peccata dimittuntur, sed in eorum alterno, scilicet in conjugio, peccatum fornicationis vitatur; in altero, scilicet in ordine, quorundam virtutes augentur.

Et quoniam quorundam ubique adeo invalnit cupiditas, quod sub pretium nituntur religiosæ inappetibilem sacramentorum participationem: volentes a ministris ecclesiæ expiditatos, quæ est radix omnium malorum, extirpare, prohibemus districtius, ne sacramentorum, vel sacramentalium dispensatione, aliquid in pecunia exigatur, sed gratis dent quod gratis acceperint.

Jubemus sub pœna suspensionis, ne sacerdos aliquid exigat pro exequiis mortuorum, vel benedictione nubentium, sive pro oblatis faciendis, pro testamento ferendo, sive pro matrimonio celebrando.

XIV. *De laicis laudabiles conservadrices fiunt.*

Et quoniam quidam laici laudabilem conflictudinem erga sanctam ecclesiam, pia devotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere, ita ut præcessum catholicæ puritatis: ficut præcipimus pravas actiones fuper his non fieri, ita pias & laudabiles confuetudines præcipimus observari. Et qui malitiose laudabilem conflictudinem nituntur mutare, per vos, cogita veritate, compescantur, ficut in concilio Statutum eft: & quod a terragio corpus fepelire non differatur.

XV. *De missa cantatis, nec oportet se ammiscere vel irrecantationes sacerdotes.*

Præterea venalitatem Miffarum diftricte inhibentes, præcipimus, ne pro annualibus vel trigenoibus Miffarum folemniis, laici vel alii aliquid dare, vel legare in teftamentis cogantur: & ne fuper his aliqua pactio vel actio vera, vel aliqua fpecie palliata, a facerdotibus vel aliis fiat mediatoribus. Prohibemus etiam ne fuperflua multitudine talium annualium quandoque fe onerent facerdotes, ad que explenda baneffe fufficere non poffint, & propter que non certo petito conductos habere facerdotes, vel ea vendere aliis faciendi, ni fe exonerent: quæ de cetero fieri, fub pœna fuspenfionis prohibemus. Quidam manifeftos ufurarios, & alios nominatim excommunicatos vel interdictos, alienos etiam parochianos, contempta propria facerdotibus, & in eorum prejudicium, ad fepulturam, & ad communionem eucharifticæ, & præcipue in fole magnis diebus, & confeffionem vel alia facramenta, irrequifita prælati fui licentia, recipere præfumunt: quod de cetero prohibemus fieri. Et fi ab aliquo attentatum fuerit, ad damna refarcienda illi ecclefiæ cui injuriatum fuerit, compellantur.

XVI. *De baptismo & ejus effectu.*

Cum baptismus janua fit omnium facramentorum, & prima tabula poft naufragium: quam fit neceffarium, patet ex verbis Domini, dicentis: *Nifi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu fancto, non introibit in regnum cælorum.* Ab hac generalitate, nec ætas nec fexus excluditur. Et ita apparet, quod baptismus generalior eft & utilior quam circumcifio, cujus loco fucceffit, cum tam viri quam fœminæ baptizentur: tantum autem viri olim circumcidebantur. Quod autem efficacior fit & utilior nunc baptifmus, quam olim circumcifio, apparet. Nam de effectu circumcifionis dicitur: *Anima, cujus preputium non circumcifum fuerit, peribit de populis fuo.* Ecce non dicitur, quod falvabitur

C. CANONUM CHRISTI 1217. a Pœna. Joan. 3.

propter circumcifionem, fed peribit incircumcifa. Sic damnationis virtutem, periculum, fed non perditionem aut regnum cœlorum.

De virtute vero & efficacia baptifmi dicitur: *Nifi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu fancto, non &c.* quafi diceret: qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu fancto, introibit in regnum cœlorum: quod videre fed nonnifi Chriftifideles humiliter claufum. Sed per facramentum baptifmi Chriftifanguine rubricati, culpa remittitur, periculum vitatur, ad regnum cæleftem perventur, cujus janam Chriftifanguis fidelibus fuis mifericorditer referavit. Abfit autem quod univerfi parvuli pereant, quorum quotidie tanta mortitur multitudo: quin quorundam Deus, qui nemineme vult perire, aliquod remedium procurat & falutem: qui cum multitudinem peccatorum non habeant, peccato originali, quo tenentur, per virtutem baptifmi fui tandantur.

Duplex vero eft peccatum: originale quod obligat confenfu contrahitur, & actuale quod confenfu committitur. Originale, quia non cum confenfu contrahitur, per vim remittitur facramenti. Actuale vero, quod cum confenfu contrahitur, fine confenfu minime relaxatur. Sed videri poffet ufficat, quod tantum duo fufficiant ad falutem, videlicet fides & baptifmus, cum per hæc duo non fit falus. Nam dicitur: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, falvus erit.* Ecce duo, fides, & baptifmus, neceffaria ad falutem: & fubjungitur: *Qui vero non crediderit, condemnabitur.* Ecce, ad tertium cumum fufficit ad condemnationem. Sufficies in puero effe non videtur, & ita non falvabitur. Ad quod dicitur, quod in fide falvatur paternorum: quia ficut aliunde contrahitur peccatum, aliunde curatur. Vel poteft fane dici, quod puer b credent non propriam ufum fidei, fed propter habitum quem fufcipiens eft habiturus. *Ego baptizo te, &c. in nomine patris, &c.* Et in Romano vel Anglico fub eadem forma docet facerdos publice: laicos inftruat baptizare in neceffitate, patrem & matrem.

XVII. *Fonte fub sanctuarium.*

Pro baptifmo nihil omnino exigatur: fed fi quid offeratur, gratis accipiatur. Fontes fub fera claudantur & claufi teneantur propter fortilegia: Chrifma fimiliter & oleum facrum fub clave cuftodiantur. Si vero is ad quem fpectat cuftodia, ea incaute reliquerit: tribus menfibus ab officio fufpendatur. Et fi per quæ incuriam aliquid accidit cum contigerit, graviori fubjacebit ultioni.

XVIII. *De baptisterio.*

Baptifterium habeatur in qualibet ecclefia baptifmali, lapideum, vel aliquod competens, quod decenter cooperiatur, & reverenter conferetur, & in alios ufus non convertatur. Aqua vero in qua puer fuerit baptizatus, ultra feptem dies in baptifterio non ferveur.

Si vero puer domi a laico fuerit, propter neceffitatem, baptizatus: aqua, propter reverentiam baptifmi, vel fondatur in igrem, vel ad ecclefiam in baptifterio deferatur: & vas illud comburatur, vel ad ufus ecclefiæ deputetur.

Semper facerdos interroges diligenter laicum, cum in neceffitate baptizaverit puerum, quid dixerit? & quid fecerit? Et fi inventerit laicum di-

C. CANONUM CHRISTI 1217. Baptismus non datur in privato domo nisi in necessitate. Baptismus non datur in privato domo nisi in necessitate. Baptismus non datur in privato domo nisi in necessitate. Baptismus non datur in privato domo nisi in necessitate.

cerere & in forma ecclefiæ baptizaffe five in Gallico, five in Latino, approbetur.

XIX. *De forma baptizandi.*

Ad levandum puerum de fonte, tres ad plus recipiantur in baptifmo, duo mares & una fœmina. Fœmina vero a duabus feminis & uno mare fuscipiatur. Quod amplius eft, a malo eft. At plures tamen, tanquam teftes, fi haberi poffint, abfit: beantur propter variam cauſas. De baptifmate & pœnitentia, percipimus quod diaconi pœnitentias dare vel baptizare non præſumant, nifi in his cafibus, cum facerdos non poteft, vel abfens eft, vel indiferete non vult, & mors imminet pueri vel ægroto. Si vero puer baptizatur a laico, præcedentia & fubfequentia a b mer fione explentur a facerdote.

a Pœna impositionem.

XX. *Quod chrismales nisi in ipsa ornamentum ecclesia non conveniantur.*

Panni etiam chrifmales non nifi in ufus ornamentorum ecclefiæ conveniantur. Similiter alia ornamenta ecclefiæ que pontificalem accipiunt benedictionem, nullo modo in ufus profanos deputentur.

Si vero pueros cum fale vel fine fale expofitos contingat invenire, baptizentur: ita tamen quod non proflationem illorum verborum, Ego baptizo te, in nomine Patris & Filii & Spiritus fancti, amen, quæ fola funt de fubftantia baptifmi, & fola debent cum intentione baptizandi proferri, hæc a baptizante verba præcidantur, nominante baptizandum. Ego non intendo te exorcizare, fed fi tu non es baptizatus, ego baptizo te in nomine Patris, &c.

Eadem modo fi mulier mortua fuerit in partu, & de hoc bene conftiterit: fendatur, & infans cæfarie ut vivere, ore tamen monendi funt parochiani.

XXI. *De pueris expositionis.*

Fœminæ monentur, ut fuos infantes fine cautæ alant, & juxta fe de nocte non collocent teneros, ne oppitmantur: folos in domibus, fi ignis fuerit, vel feloujus ufus, fine cuftode non relinquant: & hoc eis omni die Dominica dicatur.

XXII. *De inquisitione patris pueri.*

Diligenter inquirat facerdos cujus fit puer baptizandus, quis pater, & quæ mater: ne fe cognofcat & punist fornicatores, & cognofcat qui legitimi, & qui non.

XXIII. *Quod pater debeat admitti ad levandum puerum.*

Vidimus nuper puerum bis baptizatum propter hujufmodi omiffionem. Et quoniam propter multitudinem neceffe eft facerdotem hujufmodi interrogationes facere: præcipimus hoc ftatutum diligenter obſervari.

XXIV. *De sacramento confirmationis.*

Cum facramentum confirmationis ad robur dat pueri parvulis, frequenter facerdotes monent populum ad confirmationem parvulorum. Poft baptifmum enim fufcipi debet facramentum confirmationis, & publice proponatur in ecclefia. Quod fi ultra quinque annos ad plus puer fuerit per negligentiam & incuriam parentum non confirmatus: tam pater quam mater ingreffu ecclefiæ candiu fuspendantur, quoufque puer confirmetur. Similiter puer fubjacebit facerdos, qui circa hoc negligens exiterit. Et fi adultus, in quadragefima, vel in alio tempore ad confirmationem venerit, nondum confirmatus, quod diligenter inquirendus eft: mittatur ad epifcopum confirmandus.

In hoc facramento contrahitur proximitas fpiritualis, ficut in baptifmo, inter illos qui fufcipiunt pueros, & illos quorum funt pueri, & inter pueros fufcipros: & hoc laicis præcipimus fre-

C. CANONUM CHRISTI 1217. Confirmatio non datur nisi in ecclesia. Confirmatio non datur nisi in ecclesia. Confirmatio non datur nisi in ecclesia. Confirmatio non datur nisi in ecclesia.

quenter inculcari, licet hoc a nobis eifdem dicatur inculcatione hujus facramenti.

Sacramentum autem pœnitentiæ quam fit neceffarium probatur ex illo evangelii: *Quorum remiferitis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis peccata, retenta funt.* Sed quia remiffionem peccatorum confequimur per veram confeffionem: præcipimus, fi eorum cannonum ftatuta fequentur, ut laicorum in parochiis fuis data diligenter attendat qualitatem perfonæ, & quantitatem delicti, tempus, locum, cauſam, & morum in peccato ftatum; deroionem animi pœnitentis, & figna contritionis. Multeribus autem conjugatis talis injungatur pœnitentia, unde non reddantur fuis maritis fuspectæ de aliqua crimine occulto & enormi: & ut ad hoc diligentius obſervetur, dummodo fufficienter puniatur delictum, & peccatum, & condigna fit fatisfactio.

In confeffionibus & prædicationibus, fæpius laicis inculcandum, & præcipue in majoribus folemnitatibus, quod omnis omnimxio maris & fœminæ, nifi per matrimonium excufetur, eft mortale peccatum: & fi in denunciatione hujus falutaris doctrinæ facerdos negligens inventus fuerit, tanquam fornicator vel confentiens fornicatoribus caponice puniatur.

XXV. *Qui debeant audiri confessiones uxlierum.*

Confeffiones mulierum audiantur extra velum, & in propatulo, ubi omnes ad vifum, tam quantum ad audirum. Monemur etiam laici, b qui ftatim in primo quadrageſimæ confiteantur, & cito poft lapſum, ne peccatum pondere fuo trahat ad abiſſum. Et hoc ideo monemur, quia in nonnis populus tenuitis vel partialis Miſſas præſumat injungere: conſulere tamen poteſt, quotiens monendi ſunt parochiani ad confeſſionem.

Confeſſiones c tres in anno audiantur. Ter communicare monemur; in Paſcha, in Pentecoſte, & in natali Domini. Priuſtamen præparet ſe per aliquam abſtinentiam de conſilio facerdotum faciendam.

Quicumque autem ſemel in anno, ad minus, proprio non confeſſus ſacerdoti, & ſine licentia, ad ſacram Paſchæ Euchariſtiæ ſacramentum non acceperit, d niſi conſilio ſui ſacerdotis directi abſtinendum: & vivens, ab ingreſſu eccleſiæ arceatur; & mortuus, Chriſtiana careat ſepultura. Et hoc frequenter eis dicatur.

XXVI. *Qualiter admittenda sunt purgationes mulierum.*

Defamati fama publica vel veriſimilibus indiciis, ſuper crimine aliquo enormi, de quo convinci non poſſint, nonobſtante ſimeſ, ſecundo, ac tertio, ad purgationem, & ſatisfactionem.

Qui vero incorrigibiles in negatione perſtiterint, indicatur eis purgatio, qua occaſione peccatorum obſtitæ vel promiſſæ de die in diem nulliſ ſecuta differatur: ſed ſi parata ſit cum. Ratio primo die recipiatur. " Et canonum numerus obſervetur. Archidiaconus, vel officiarius ejus contra hoc venientes, ſi ſuper hoc monenti ſuſpenderit non.

XXVII. *Qualiter se debeat gerere sacerdos in confessione audienda.*

In confeſſione habeat facerdos vultum humilem, & oculos ad terram demiſſos, nec faciem reſpiciat confitentis, maxime mulieris: & patienter audiat quæ dixerit, & in ſpiritu lenitatis cum ſupportet. Et eam pro poſſe ſuo prefuadeat piaribus modis, quod integre confiteatur: aliter enim non eſt vera confeſſio. Peccata inquirat facerdos uſitata, lingualatis; imuitata non niſi a fange & per circumſtantias: hic ut expertis non detur occa-

fio delinquendi. Parricidium nomina, cum qui- A bus confirem peccavit, non inquirat facerdos: fed ea confeſſionem poteſt inquirere, unum ſic clericos, laicos, monachos, facerdos, diaconos: & ſemper majoribus majora reſervet.

CANNUM CHRISTI 1217.

XXVIII. *De majoribus peccatis.*

Sunt autem iſta majora: homicidia, ſacrilegia, peccata contra naturam, inceſtus, ſtupra virginum & monialium, & injectiones manuum in clericos, in parentes, vota fracta, & hujuſmodi.

Sunt autem eiſdem quibus nihil in ſalus papa poteſtatem habet diſpenſandi, vel ejus legatus: videlicet, injuſtis manuum in clericos, vel quocumque religioſos, incendia eccleſiarum. Abſolutio nulli tallium in articulo mortis eſt deneganda, ſaltem conditionalis: nihilominus talium rei, mitendi ſunt ad epiſcopum, vel ad ejus pœnitentiarium.

Semper autem qui mittuntur, deferant ſecum litteras, continentes genus peccati & circumſtantias ſuffcientes, vel ipſe facerdos cum eis veniat: aliquin non recipiatur. In dubiis tamen confeſſor conſultat epiſcopum, aut ſapientes viros, quorum conſilio certificatus, ſecurius ſolvat vel ligat.

B

XXIX. *Ne facerdos revelet confeſſionem.*

Nullus ira, vel odio, vel metu eccleſiæ, & meta mortis, in aliquo audeat revelare confeſſionem, ligno vel verbo, geſtu, vel ſigno, ſcripto vel ſcripturo dicendo, ego ſcio quales eſtis: ſub periculo beneficii & ordinis. Et ſi convictus fuerit, abſque C miſericordia degradabitur.

XXX. *Ne pœnitentia injungatur ſine reſtitutione.*

In furto, rapina, uſura, ſine fraude cavenat facerdotes, ne injungant pœnitentias, videlicet Miſſarum, eleemoſynarum pro talibus peccatis: ſed injungant prius reſtituendum, quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur abſtatum.

Audita confeſſione ſemper interroget confeſſor confitentem, ſi velit ſe abſtinere ab omni peccato mortali. Aliter vero non abſolvat eum, nec injungat ei pœnitentiam, unde conſtat: fed monneat, quod interim faciat, quicquid boni poterit, ut Deus ejus cor illuſtret ad pœnitentiam, & conſulat ne corpus Chriſti in tali ſtatu ſumat.

Statuimus inſuper, ut perſonæ, vicarii, & facerdotes annui conſtituantur illis, qui per lingula capitula ad hoc conſtituta nobis fuerint deputati. Sint autem in quolibet capitulo duo "confeſſores, qui confeſſiones audiant facerdotum & "clericorum, & aliorum frequenter. Si quæ vero dubia fuerint, quæ per eos expedire non poterit, vel ſi quis facerdotum eis ob aliquam cauſam conſiteri noluerit, ad pœnitentiarium epiſcopi principalem retrahatur. Si vero neutri eorum voluerit revelare peccatum, epiſcopo confiteatur, vel alteri auctoritate ejus.

Sint etiam in quolibet decanatu duo vel tres viri Deum præ oculis habentes, qui exceſſus publicos præ lorum, & aliorum clericorum, ad mandatum epiſcopi, vel ejus officialium, ipſis denuncient.

XXXI. *De decimis dandis.*

Decimas autem de omnibus quæ renovantur per annum, & maxime confuetæ decimas dandas decernimus, & diſtricte præcipimus: ita ut neceſſitatione mercedis ſervientium in autumno, vel meſſorum, eccleſiæ decima parte non fruſtretur. Detentores autem decimarum conſuetarum, ſi ſemel, ſecundo, vel tertio commoniti, exceſſum ſuum non emendaverint, ulque ad ſatisfactionem condignam, per cenſuram eccleſiaſticam compellantur. Cum autem iſti qui decimas detinuerint, vel

C. CANNUM CHRISTI 1217.

A furripuerint, aut pœnitentiam acceſſerint: non admittantur, niſi vel perſe, vel per ſufficientem procuratorem, in manu facerdotis, illi cui debuerint reſtituere ſatisfactionem competentem. Imbecilles frequenter, ne pigmus retinere contendat ſuum, paſſquam de fructibus ſuorum percepturi, deducti expenſis: quorum ufura eſt. Sciendo probante concilio prohibemus, ne quis aliquo modo excommunicationis ſententiam, nili congruenti monitione præmiſſa, & præſentibus perſonis idoneis, per quos ſufficienter, ſi neceſſe fuerit, poſſit probari monitio, auctoritate propria promulgare perſonas. Quod ſi contra præſumpſerit, etiamſi juſta fuerit ex cauſa ſententia ingreſſum ecclefiæ per modum unius anni arcetur interdictum: alia nihilominus pœna mulctandus, prout ſuperius vilum fuerit expreſſum.

B

XXXII. *De pœna communicantium cum excommunicatis.*

Ne eccleſiaſtica ſententiæ rigor vilefcat, præcipimus, quod omnes qui ſcienter communicant nominatim & publice excommunicatis, tumulo arcentur ab ingreſſu eccleſiæ, quamdiu tales communicaſſe convinci patcrunt; nili cirtus reſipiſcant: ſalvo tenore canonis, Quadragintæ: quarti. ult. Quoniam multos.

Teſtes autem qui ſcienter perjurare ſuper facrofancta evangelia, propter lucrum propium vel damnum alterium, per quorum teſtimonia, ſeu inſtrumenta contingit, aliquem vitam, vel membrum, vel cahcreditatur, vel eccleſia ſuæ jure frandatur, ne abſolvantur, nec eis pœnitentia, niſi a nobis vel pœnitentiario noſtro, impetretur, niſi in mortis articulo: & tunc ſub cautione, quod ad nos accedent reſtituta ejus ſentiæ, receptori de perjurio condignam pœnitentiam, & ſatis præſtaturi de ſtando noſtro mandato, ſuperdituri executionem rationabilium teſtamentorum.

C. Ut. I. Ep. 1. de Sent. & re judicata, ſedentes, vel præſente partis adverſæ, Hoſtiens. Hoſtiens.

XXXIII. *De ſolemni excommunicatione.*

Singulis autem annis in tribus ſolemnioribus feſtivitatibus, ſcilicet coenæ domini, & aſſumptionem ſanctæ matris, auxilium dæmonum quæcumque modo invocantes, ſacramentis & ſacramentalibus abutentes, vel ad uſus profanos decentes, teſtes perjuri ſuper ſacrofanctis evangeliis, immobiliti, raptores publici, multitoſe impedientes executionem rationabilium teſtamentorum.

XXXIV. *De ſacramento Euchariſtiæ.*

Sequitur de ſacramento noſtræ redemptionis, quod vitticum ſive Euchariſtia dicitur. Nam fient ſolent homines peregre profecturi, amicos ſuos convocare, atque convivium lætitiæ & pacis facere: ſic Dominus noſter Jeſus Chriſtus peregre profecturus, id eſt, de mundo tranſiturus ad Patrem, diſcipulis ſuis convivium præparavit, corpus & ſanguine ſuo veraciter carnefcinus ſub ſpecie panis & vini, tranſubſtantiatis, pane in corpus, vino in ſanguinem, potefiate Divina. Et hoc utique ſacramentum conficiendi potteſtatem recepit quilibet facerdos, qui eius fuerit ordinatus ſecundum leges eccleſiæ, quas Dominus ipſe conceſſit apoſtolis & eorum ſucceſſoribus. Vos igitur ſic ſacrofanctæ mentis communicare debetis, ut nil penitus fit de veritate corporis Chriſti ambigentis. Nec ſuſcipiendum eſt ſumitur, quod ſub creditur, & fruſtra reſpondetur, Amen, a quibus de eo quod accipitur aliter ſentitur.

Inſtituere inſuper debetis laicos quotiès communicant, quod de veritate corporis & ſanguinis Chriſti nullo modo dubitent. Nam quod dubio hoc accipiunt ſub panis ſpecie, quod pro nobis ſuspendit in cruce; hoc accipiunt de calice, quod effuſum eſt de Chriſti latere; hoc bibunt, ut dicit Auguſtinus, credentes, quod prius fuderunt ſanguinem, quam caliceni faciat perfundi aqua, vel ſolum caliceni, ſi pars non ſumat de patena. Habeatque facerdos juxta altare pannum mundiſſimum alio panno circumdatum, undique honeſte ac decenter coopertum; in quo poſt ſuſceptionem ſacramenti ſuftinatis digitos non labat ſurgat abſtem.

C. CANNUM CHRISTI 1217.

XXXV. *De effectu Euchariſtiæ.*

Vis autem, virtus, & effectus hujus ſacramenti, ex verbis Domini evidenter exprimitur. *Hic panis quem ego dabo vobis, caro mea eſt: & caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus: & ſi qui manducaverit carnem meam, & biberit meum ſanguinem, manet in me, & ego in eo.* Verum eum alibi dicitur. *Qui manducaverit carnem Domini & biberit ſanguinem ejus indigne; reus erit corporis & ſanguinis Domini:* terrere non poteſt terribilis hæc ſententia. Propter hoc, fratres carillimi, audite conſilium apoſtoli: quod tale eſt: *Probet autem ſemetipſum homo,* unus per conſeſſionem mundum & ſanctificans, *& ſic de pane illo edat & de calice bibat.* Et licet filii Israël in eſu agni triplici renes ſuos accingebant: ita & vos renes veſtros accingatis, id eſt, totam carnis delectionem in vobis interipſis extinguatis, & in abſtinentia quandam deſudetis. Ad veſtrum namque ſpectat miniſterium, per miniſterium corporis & ſanguinis Domini peccatores ad Divinam revocare gratiam, pro viris & mortuis offerre ſacrificia, quæ pro valde bonis ſunt gratiarum actiones; pro non valde malis, ſunt propitiationes.

Omnibus autem pro quibus fuerint, ad hoc proficere poſſunt, ut dicit S. Ambroſius, ut plena ſtat remiſſio, vel ut certe tolerabilior tit damnatio. Cum ergo tam excellentiſimi ſacramenti fitis diſpenſatores, cum inter Deum & homines fitis conſtituti mediatores: placabitur proculdubio Deus nobis & aliis: pro nobis etiam exaudiet Deus exercituum vota noſtra, & placentia ei vota noſtra. Aliquam, ut dicit S. Gregorius, ſi is qui ad intercedendum mittitur, diſpliceat: (ſciliter iratt Dei animus) ad detteriora provocatur. Unde cum magna reverentia, & debitione, & munditia, tractandum eſt ſacramentum corporis & ſanguinis Domini. Et propter hoc diſtricte præcipimus, quod facerdotes, circa eum quæ ad ſubſtantiam ſacramenti corporis & ſanguinis Domini diſtricte pertinent diligentes: proviſuri, quod Euchariſtia in munda pixide conſerveiur, nec ultra feptem dies ferventur hoſtiæ conſecratæ, ſed qualibet hebdomada, diē Dominica renoventur. Itaque poſt perceptionem hoſtiæ conſecratæ, aut ſuſceptionis ſanguinis Divini, reſervatæ hoſtiæ a Minifiro ecclefiæ ſumantur, vel ab alio innocente & mundo & honeſto, ſaltem jejuno, quicumque certudo circa hoſtiam conſecratam, ut non ſumatur pro conſecrata, non conſecrata.

XXXVI. *De Canone Miſſæ.*

Item præcipimus quod omnes facerdotes habeant canonem Miſſæ, ſecundum conſecutudinem Sarum eccleſiæ, correctum, & ut verba canonis in Miſſa nomnde & diſtincte dicant. Similiter omnes horas, & omnia officia aperte & diſtincte dicantur, ita quod ex feſtinatione nimia, verba non præcidantur vel ſyncopentur.

XXXVII. *Quod ſingulis diebus dicatur pro defunctis, placebo Domino.*

Pie etiam recordationis affectu ducti, præcipimus, ſingulis diebus, a nili major ſuperveniens tas, dicatur pro defunctis placebo, & dirige, & commendatio animarum, per facerdotes in lingulis eccleſiis: & ſi non ibi obſervatum, facerdotes ulque ad condignam ſatisfactionem ſuſpendantur.

Moneantur laici, quod reverenter ſe habeant in confeſſatione Euchariſtiæ, & ſtodiant genua: maxime in tempore elevationis, cum poſt elevationem Euchariſtiæ hoſtia facta dimittitur. Item in celebratione Miſſæ, hoſtiam conſecratam, patem quod ſaturus ſacerdos, ore 4 ſuo non adveniat, quia ante perceptionem, ore ſuo tangere non debet.

Si vero de patena, ſicut quidam faciunt, cum ſumat: poſt celebrationem Miſſæ, tam patenam, quam caliceni faciat perfundi aqua, vel ſolum caliceni, ſi pars non ſumat de patena. Habeatque facerdos juxta altare pannum mundiſſimum alio panno circumdatum, undique honeſte ac decenter coopertum; in quo poſt ſuſceptionem ſacramenti ſuftinatis digitos non labat ſurgat abſtem.

XXXVIII. *De ſacerdote ſyncopizante hoſtiam.*

Item ſi facerdos habuerit necciſe bis in die aliquo calu celebrare; quod nili die nativitatis vel reſurrectionis Dominicæ, vel cum corpus aliquod præſentetur in eccleſia, vel aliqua evidens urgeat neceſſitas, fieri prohibemus: poſt primam celebrationem de ſanguinis ſuſcepionem infundatur calici ... celebraturus, ſumatur, fed ... poſt celebrationem ſubſequentem. Poſt primam vero celebrationem diligenter abſtobeatur ſtillæ de calice: & quod facte digitis in calice ſuperfluum, reſervetur in vale mundo ad hoc ſpecialiter deputato. Et poſt ſecundam hiſſæ celebrationem ſumatur a facerdote, niſi forte in prima celebratione abſit diaconus, vel alius miniſter honeſtus, vel innocens aliquis, qui laturam illam ſumere poſſit abſque conſcientiæ lutione. Et hoc præcipimus fieri, quotiès in diverſis eccleſiis oportuerit bis celebrare. Et facerdotes ſyncopizantes hoſtiam ſanguinis, major pars vini, & modicum aquæ ponatur.

XXXIX. *De Euchariſtia detur ſecretim.*

Prohibemus inſuper ne cuiquam Euchariſtia detur ſecreto impenitenti, cum publice & inſtanter penitenti danda ſit: dummodo occultum fuerit ejus delictum.

Item cum mulieres poſt puerperium venerint ad purificationem, facerdos eis det tantummodo panem benedictum: & corpus Domini nullo modo præponatur, niſi expreſſe petant, & priusconfeſſe fuerint.

Iis adjicimus, quod cum Euchariſtia ad agrum fuerit deferenda, habeat facerdos illam in pixide munda & honeſta, & in ea fit barſa mundiſſima, & in ea deferat corpus Dominicum ad ægrotum, linteo mundo ſuperpoſito, & lucerna præcedente, niſi æger valde infirmus fuerit, & ſine lumine, ſi fieri poteſt, niſi forte crux fuerit ad alium ægrotum deportata: præcedente quoque tintinnabulo, ad cujus ſonitum exciteter devotio fidelium. Habeatque facerdos ſecum orarium de ſtolam, qui cum Euchariſtia, ſicut diximus, vadit ad ægrum. Et ſi æger nonetum non fuerit, ſi in ſuperficie ad ipſum deferet ecclefiæ: habeatque ex ægrotorum vel ſtanneum ad hoc publice deputatum, quod ſemper ſecum ad ægrum deferat, ut in eo ægro dare valeat, poſt ſumptam Euchariſtiam, luorum loturam dignoſcatur.

XL. *De ornamentis eccleſiæ.*

Ad hoc innovamus præde cceſſorum noſtrorum ſtatuta, præcipimus, ut qualiber in eccleſia aliquem ornamentum habeant, cum vaſis decentibus & honeſtis: ſindonem mundam & candidam ampli tudinis congruentis; id eſt, corporalia, linteamina, & alia ornamenta, quæ ad altaris officium ſpectant: honeſtos libros ad pſallendum & legendum idoneos, & facerdotalia veſtimenta ſufficientia pariter & honeſta, & qui miniſtrant facerdoti in altari, ſuperpelliciis indueantur.

Et quoniam omnis altaris ornamenti videtur, in facris fordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis: præcipimus diſtricte, quod vaſa miniſteriī, & veſtimenta miniſtrorum, & pallas altaris, neenon & ipſa corporalia, nitida & munda cuſtodiantur: quod proper quorundam incuriam, & alii propter ſordes, ſordes quibuſdam funt horrori. Supercilaria ſunt

CANONUM Corrupti. 1217.

runt nimis stricta non habeant, super quæ periculose celebratur, sed competenter ampla. Supellectilia quoque in ecclesia non admittantur, nisi propter hostilis incursus, aut repentina incendia, ita ob alias necessitates urgentes: ne tamen et cessante necessitate, res in pristina loca deportentur.

XLI. *Ne bona ecclesiæ alienentur nisi in casibus concessis.*

Item prohibemus, ne calices ecclesiarum, vel vasa altaris, sive vestes, vel libri ecclesiastici, vel ecclesiastica tenementa vendantur, aut vel pignori obligentur, vel aliquo modo alienentur ab ecclesiis, nisi in casibus concessis, & de licentia nostra: forma ecclesiastica & canonica observata. Si vero aliqua ecclesia fuerit, jerinum habeatur. Scribant autem facerdotes in mistalibus, & in aliis libris, possessiones & redditus ecclesiæ, & nomina librorum & vestimentorum, & quæ unusquisque ecclesiæ ipsi, nec parochiani sui, sine consensu nostro aliquid alienare præsumant de iis quæ sunt ecclesiæ.

XLII. *De debitibus suppletis de bonis defuncti, de pœna archidiaconi in hoc negligentis.*

Item volumus, quod hæc constitutio inviolabiliter observetur: videlicet, si rector alicujus ecclesiæ decesserit, ecclesia sine vidua, sine indumentis facerdotalibus, vel sine libris, vel sine utrisque vel si forte domos ecclesiæ reliquerit diutius vel ruinosas: de bonis ejus ecclesiasticis tanta portio deducatur, quæ sufficiat ad recuperandum hoc, & ad defectus ecclesiæ supplendos.

Item statuimus circa illos vicarios, qui solvendo modicam pensionem omnes habent ecclesiæ præsentat. Nam cum ad præmissa teneantur, aut melius eligere, quod tales, deducto pretio, poterit & debet inter debita computari. Semper rationabilis fit consideratio ad facultates ecclesiæ, cum deducenda fuerit hæc portio.

XLIII. *De eodem.*

Nullus rector ecclesiæ, nobis subjectus, decimas ecclesiæ sine vendere præsumat, nisi ante Annuntiationem beatæ Mariæ: cum extunc secundum consuetudinem fructus reddere debeant, ad debita vel legata solvenda. His adjicimus, quod si persona, vel vicarius aliquis ecclesiæ, ante festum Annuntiationis beatæ Mariæ decesserit; cum extunc, secundum consuetudinem diu obtentam in episcopatu Saturn, successores de fructibus ecclesiæ dispositant: Ratiumus, quod successores defuncti tenentur ad sumptus respondendos ad executionem sui testamenti, quos in excolendis, & seminandis terris ecclesiarum ante obitum fuum fecerint. Quocunque autem tempore post festum Annuntiationis persona vel vicarius, ad quem spectant onera ecclesiæ, decesserit: Ratiumus, ut ad eadem onera sustinenda mortuus tempore aliquo ad festum Annuntiationis sequens, ad quæ virtute tenebatur: quatenus fructus post festum S. Michaelis provenientes, pro rata temporis non sufficient. Successores vero capellanos ante primo festum S. Michaelis, n idonei sint, amovere non præsumant: sed eos sub similibus conditionibus, dum tamen sufficiant, retineant, cum quibus cum defunctis convenerant: nisi successores conditiones annorum velint meliorare.

Si vero archidiaconus visitare ecclesias neglexerit, & veniente rectore defectus competenter supplere difluerit, vel dissimularverit: ii eodem rectore defuncto, non exstat unde de bonis defuncti suppleri posset: in pœnam negligentiæ fuæ, de bonis propriis suis supplere compellatur; pœnam nihilominus non evitaturus canonicam, si superiori vis fui auctoritate facta superveniens inquisitio, ipsum aliquando in visitationis officio negligentem inveneris, vel dissimulantem. Sed etiam in his casibus similiter rationabilis habenda est considerationis, & ad facultates ecclesiæ, & ad tempus quo rector ecclesiæ fructus ejusdem perceperit.

CANON Cornut. 1217.

XLIV. *De ecclesiis ad firmam tradendis.*

Item ecclesiæ vel altaria, sive cappellaniæ nullis vel officialium noftrorum, non tradantur ad firmam: & præcipue laicis, quos nec ecclesias, nec decimas aliquo modo fact canones tenere permittunt.

Contractus vero cruce-fignatorum & clericorum præcipimus vobis & officialibus noftris innotescere, propter diversitas casus, & sicut voluit, quod ab- B quam habeant firmitatem.

XLV. *Ne nulli religiosi aliquem habeant ingressum in possessionibus ecclesiæ, sine consensu episcopi.*

Inhibemus etiam ne viris religiosis ecclesias maxime habentes ad firmam, in quibus dicunt se habere jus patronatus: adjicientes, ne aliquis vendat, vel conferat, vel ad firmam det, vel pignori obliget monachis Cisterciensibus ordinis, vel aliis religiosis simile eis privilegium habentibus, terras aliquas, vel possessiones, nisi prius facta sufficienti cautione de indemnitate parochialis ecclesiæ, de cujus de noftra auctoritate, & hoc ei faspium in ecclesiis publicetur.

Vel. Innocentii.

XLVI. *Ne presbyter in ecclesia detur alicui, sine assensu nobis.*

Item ne cui de ecclesiasticis goventibus modica vel magna detur pensio in fraudem, ficut in concilio prohibitum eft, & nos prohibemus. Et quoniam circa hujusmodi pensiones fraus faspius solet & monetas varietas irrepere, ut melius obviemus talibus morbis, præsentantis & præsentati recipimus interdum juramentum, quod per promissio, nec pactio illicita intervenerit; & quod ecclesia amplius non deberit vel debit quam prius fuit obligata. Similiter inhibemus, ne qui prius fuit persona, in eadem ecclesia fiat vicarius sine licentia noftra.

XLVII. *De capellanis extremæ ordinationis.*

Item inhibemus diffinitius, ne facerdotes ignoti, de quorum ordinatione non conflat, a Diœcesanis episcopis non approbati, ad curam ecclesiarum admittantur, nisi de noftra licentia, cum per literas teftimoniales, vel ad teftimonium bonorum virorum nobis constiterit de eorum ordinatione; & fuerint de fide recta fuerit.

XLVIII. *Ne amoveantur idonei sacerdotes.*

Monemus etiam rectores ecclesiarum, ne capellanos annuos, sine causa rationabili deducant amovere: maxime si honeste & bonæ conversationis, & laudabile de conversatione sua a parochianis habeant teftimonium.

XLIX. *De pœna incontinentium.*

Et si de incontinentia parochialis facerdotis scandalum ortum fuerit, cum circa hoc vigilans debeat esse rector ecclesiæ: si per famam, vel per inquisitionem nobis probari hoc constiterit, quam per rectoris denunciationem: tanquam conscius puniatur, fructibus ecclesiasticis unius anni privandus in piasc causas distribuendis.

Sane de vicariis ftatuimus perpetuis, & tam perfonas, tam vicarios, quam annuos facerdotes, gravitet punicndos decrevimus, nisi super denunciatione excellum, & præcipue incontinentiæ, in quibus notabiles clerici inventi fuerint, in suis parochiis fuerint vigilantes.

L. *Ne præsbyteros admittantur sine literis episcopi.*

Prohibemus ne fine litteris noftris, ad fidelium cleri-

CANON Arund. 1217.

clesiomyfnas posfulandas, aliquis admittatur præ- A minus etiam, quoniam non mediocriter turbant ecclesiam Dei, & periculi animabus ingerunt tali- CANON Arund. 1217. ter contrahentes: ftatuimus, quod tales ad nos CANON Cornut. 1217. transmittantur, & ii, qui hujusmodi contractibus interfunt prohibitis, & authoritatem & consensum præstiterint: & nos illos ad fedem apoftolicam transmittemus, tanquam perturbatores ecclesiaftica pacis, & contemptores ecclesiafticorum mandatorum. Et hoc ftatutum præcipimus omni die Dominica populo denunciari.

LVI. *De forma concubendi matrimonii.*

Item præcipimus, quod facerdotes decanat perfonas contrahentes hanc formam verborum in Gallico vel Anglico: *Ego N. accipio te N. in uxorem.* Similiter de muliere dicat: *Ego accipio te in meum.* In his enim verbis consiftit vis magna, & matrimonium contrahitur. Nec sine trina denunciatione publice facta, & non impetrata dispensatione, vel accipiatur. Quod si fiat, tam dans, quam accipiens, fentia excommunicationis fe noverit *incidendo.* Vel. Innocentii.

LVII. *De incestu in matrimonio seu principiat.*

Moneat quilibet facerdos vivos inclusos, si habeat in parochia fua: ne mulierculam recipiant de nocte in domo fua; fimiliter nec muliet malefium: nec deposita, sine speciali facerdotis, & virorum fide dignorum, accipiant.

LVIII. *De excessibus in prabendis corrigendis.*

Ad hæc inhibemus fimoniacos, adulteris, & incestuosis commissionibus & aliis flagitiis in prabendis & ecclesiis præbendalibus frequenter commissis, clamor ad aures noftras afcendit, & ad C aures Domini Pontificis manus afcendisse, que ad cognitionem & ... episcopi sui ftatuta concilii infra terminum competentem per capitulum corrigi debeant: ne de manibus nobis fanguis animarum requiratur, diftricte authoritate concilii præcipimus, quod ea quæ correctione indigeant, per capitulum corrigantur: aliquin Deum habentes pre oculis, procedatis diminutum reperiri, pro officii noftri debito, quod noftrum erit faciemus.

LIX. *De matrimoniis contrahendis.*

Studeant facerdotes fumopere & multiplicitet matrimonium commendare per fingulatem, & bona ipsius matrimonii; amplexus fornicarios per contrarium reddendo detestabiles: confidenter afferentes matrimonium inter alia facramenta, quod ad originem primum, & prius conftitutum ab ipso Deo sino in paradiso, &c.

Bona matrimonii sunt, fides, proles, & facramentum. Fides est ad rorum, proles ad cultum Dei, facramentum Christi & ecclesiæ: apparetque in hac vita maxime defiderabile. Bonum eft & principaliter matrimonium: non fola proles, ex matrimonio legitimo fufcepta, a digna hæreditate ut ecclesiaftica, quam civilibus non eft exclusa: cum tamen alter geniti repellantur tanquam fpurii.

LX. *De reverentia matrimonii.*

Propter hoc præcipimus, quod matrimonia cum honore celebrentur, & reverentia: non cum rifu & joco, non in tabernis, potationibus publicis, feu commeffationibus: nec quifquam amalem de jancto quacumque vili materia, vel pretiosa, jocando manibus innectat mulierculatum, ut libetius cum eis fornicetur: ne dum ipcasi fe putat, honoribus matrimonialibus fe adftringat. Nec de cetero fides detur alicui de matrimonio contrahendo, nisi eorum facerdote, aut tribus vel quatuor perfonis fide dignis, propter hoc convocatis: ita quod nullatenus per verba de præsenti contrahant: nec poft matrimonium, per verba de futuro contractum carnaliter commiscantur, nisi rite canonicis denunciationibus præmiffis, tam sibi mas, quam ubi fœmina retro conversati fent. Nihilo-

CLERICIS NON CONIUGATIS 1217.

ipsa adultera, vel in mortem viri machinati fuit.

LXII. *Quod pragmaticus sibi providerit, cum tempus partus appropinquat.*

Item commonemus sacerdotes mulieres pregnantes de parochia sua, ut cum tempus partus instare senserint, sibi prospiciant, ut aquam habeant promptam & paratam. Et quod propter imminens periculum, locutæ fuerint de confessione cum sacerdote, ne subito præoccupentur, non posse, cum volunt, copiam habere sacerdotis.

LXIII. *Ne coniugati viri transeant ad religionem inconsulto episcopo.*

Item decernent sacerdotes frequenter populum, & prohibeant sub anathemate, ne aliter coniugum transeat ad religionem, nec recipiatur: nisi per nos aut per licentiam nostram. Item monent sacerdotes uniuersos, ne faciant vota, nisi cum magna deliberatione, & cum consensu virorum suorum, & consilio sacerdotum.

LXIV. *Quod de cetero in quinto gradu consanguinitatis liceat contrahere.*

Later. IV. 9. 29. In generali concilio statutum est, quod prohibitio coniugalis copulæ quartum consanguinitatis & affinitatis gradum non excedat de cetero: quoniam sine gravi dispendio animarum, hujusmodi prohibitio non potuit in ulterioribus gradibus generaliter observari. Unde cum jam usque ad quartum gradum, coniugalis copula sit restricta: statuimus ejus, ut si qui contra hujusmodi prohibitionem præsumpserint de cetero copulari, nulla longinquitate defendantur annorum, cum diuturnitas temporis peccatum non minuat, sed augeat. Prohibitiones vero de coniugio, de secundo & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex sanctorum ruptis cognationi viri non copulanda priori, a quibus denunciamus authoritate concilii abrogatas: & quod talec de cetero libere contrahere permittantur.

LXV. *De denunciatione faciendâ, ante matrimonia in ecclesiis fiant contrahenda.*

Item cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponantur coram petentibus terminis præfinitis: ut infra illum, qui voluerit de nolueritl, legitimum impedimentum opponat: & presbyteri nihilominus inveligent, D utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem eorum probabilis apparuerit conjectura contra hos tam contrahendum, contractus interdicatur expresse: donec quod fieri debeat fuper eo, manifestis constet documentis. Soboles vero suscepta in gradu prohibito etiam ignoranter, præsertim illegitima censeatur: & paterna in quibus locis, vel quibus habitura fabilium, cum taliter contrahendo, non expertes scientiæ, vel saltem ignorantiæ affectatores videantur. Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, eundem, præter omne interdictum, etiam in conspectu ecclesiæ contrahere præsumpserint. Si quis autem ad impedimentum legitimam copulam matrimonium impedimentum objecerit, ec- E clesiasticam non effugiat ultionem.

LXVI. *De testibus recipiendis ad probandum consanguinitatem.*

Item statutum est, ut in consanguinitatis gradibus computandis, testimonium de auditu non non valeat: nisi personæ graves extiterint, quibus merito fides sit adhibenda; & ante motam litem, testificata didicerint ab antiquioribus fuis, non ab uno utique, cum non sufficeret ille si viveret; sed a fide dignis, & omni exceptione majoribus: cum fatisfaciendum illos admitti, quorum repelluntur authores.

LXVII. *De sacramento extremæ unctionis.* Cirill. Sacramentum vero extremæ unctionis, cum fit sacramentum exeuntium, quod fit necessarium patet ex verbis beati Jacobi, qui ait: *Infirmatur quis ex vobis? convocet sacerdotem.* Et propter hoc præcipimus, quod ad sacramentum extremæ unctionis moneant frequenter populum sacerdotes, in necessitate videlicet: & non tantum divites, sed pauperes, & juvenes, cum ægrotare cœperint, a quatuordecim annis, & supra. Et omnibus potentibus & pœnitentibus gratis exhibeant hoc sacramentum in necessitate, cum fuerint humiliter requisiti.

LXVIII. *De eodem.*

Item monenat sacerdotes frequenter populum, hoc sacramentum licite iterari posse: licitet in qualibet gravi infirmitate, & in periculo immineti mortis. Dicunt etiam ae denuncient confidenter, quod post fuscepтum hoc sacramentum, licitum est reverti ad opus coniugale.

LXIX. *De eodem.*

Cum reverentia deferatur oleum sanctum ad infirmos, & eos inungant sacerdotes cum magno honore, & oratorium celebretur, quæ ad hoc fune ordinatur: & nihil inde, (sicut & ego alibi sæpe mentia, exigatur, sive a paupere, sive a diviie.

LXX. *De sacramentis fasciendis, & memoria fabricæ Sarum ecclesiæ.*

Præcipimus quod laicis ministrent frequenter, ne testamenta sua faciant sine præsentia sacerdotis, sicut diligent, quod eorum voluntates exterme admplaniant. Inter alia enim quæ in simili casu contingunt, hoc monendo, & efficaciter inducant; quod fabricæ Sarum ecclesiæ sue memores, prout Deus inspiraverit illis, in testamento suo, de bonis suis relinquant. Sacerdotes vero & clerici, sibique eos ad id faciendum provocent, matricem ecclesiam fuam Sarum in testamento suo, prout deeet, respiciendo. Preterea etiam faciant sacerdotes frequentius populum, pro vivis & mortuis fratribus & sororibus fabricæ Sarum. Sacerdotibus autem fimiliter inhibemus, ne testamenta sua per manum ordinent laicalem.

LXXI. *Ne persona ecclesiæ addicta in bonis laicalis.*

Et quoniam omnino injustum est, ut quem ecclesia recipit pauperem & extraneum, in alienos ficiat diviteis, & in his negotiat Dominorum: laicorum canonum statuta frequentes, districte præcipimus, quod nullus omnino, qui stipendia militat ecclesiæ, in solo addicet laicali, vel laicarum seu fœminarum rerum fuarum ad feudum transferat laicale: præcipue illarum rerum, quas confessionis ecclesiæ, vel ecclesiasticorum hospitiorum perceperunt. Quod si contra hoc fecerint, quas confessionis ecclesiæ, tanquam sacrilegi, & sacrarum rerum subtantiæ, quicquid, occasione talis prælumptionis, damni vel incommodi intulerit ecclesiæ vel ecclesiasticis possessionibus, de quibus proventibus dicti clerici fuerunt sustentati, & cujus oblationibus, elemosynis, suffragiis, atque præsentibus, conftiterit ipsum sumptus fecisse.

LXXII. *Ut primo a Medicis monentur agri ad ea quæ sunt animæ.*

Cum anima longe pretiosior sit corpore, fabinteriori cura ante omnia monenter & inducant, quod advocent medicos animarum: ut postquam fuerit infirmorum spirituali falute prospectum, ad corporalis medicinæ remedium falubrius procedatur. Transgressores

CLERICIS NON CONIUGATIS 1217.

hujus conftitutionis in pœnam in concilio statuta A non evadent.

LXXIII. *De modestia sacerdotum propriis refrænanda.*

Sacerdotibus in periculo animarum injungimus, ut in exercendo officio suo propriis motus, fcilicet rancores, odia, carnales affectiones, non sequantur: sed adeo sint discreti & provisi in præcipiendo, ut sub præcepto obedientiæ fibi obedientiæ, subditos suos nullatenus scandalizent: quod quandoque contigille cognovimus. In cauta autem pecuniaria, propria authoritate communionem alicui non interdicant. Quoniam religionum nimia diversitas graverem in ecclesia confusionem induxit: præcipimus, quod qui volunt domum hofpitalem, vel ordinem fundare, seu ordinem, regulam & inftitutionem a nobis accipiant, secundum quam regulariter vivant & religiosè.

LXXIV. *De eodem.*

Scriptum eft: *Fas fuit, quæ fieri coluerit, non habet fubsequentem.* Ideo præcipimus, ne monachus fuus moretur, vel in priorato, vel in cella, vel alicubi in epifcopatus noftro. Nullus etiam in monasteriis fuis habeat plures diversa habeat officia, quæ confuevertur esse diversa.

LXXV. *De redita ad religionem.*

Quorum quidem profiatus, falutis fuæ immemores, abjecto timore Dei, de ordine fuo egredi, fine licentia fuorum prælatorum, & in fæculo fæcularier converfari, abjecto religionis habitu, non verentur, præcipimus archidiaconis, decanis etiam, monitione præmiffa competenti, ut tales ad claustrum, per ecclesiafticam cenfuram, redire compellant. Quod fi nec hoc ad reformandam religionem induci poffint, jubemus eos comprehendi & ad pœnitentiam in carcere retineri.

LXXVI. *De reverentia.*

Adhuc prohibemus, ne quisquam vlter " pes, & inhoneftis ludi, qui ad lafcivian invitant fiant in ecclesia. Et ne id tranfgreffiæ ecclesiarum ex confuetudine, maximo in detrimento divini officii fanctiantur. Prohibemus quoque ne denunciationes fcotaftlorum fiant in ecclesiis per laicos: nec in ecclesiis nec extra ecclesias per facerdotes, vel per clericos.

LXXVII. *De potestate archidiaconorum.*

Certum eft quod procurationes archidiaconorum aut officium " exercentes, non debent quærere quo fra fum, fed in Christi, prædicationi, exhortationi, correctioni, & reformationi inftitutes, ut fructum referant qui non perit. Quapropter facrofanctis concilii veftigiis inhærentes præcipimus, quod procurationes nullatenus donent, nifi perfonis vifitationis officium exercentibus; & tunc.... fcilicet fepten equorum & perfonarum mediocritate fervata, in Lateranenfi concilio diffinitum: hoc in archidiaconatibus moderamus, quod cum aliqua ecclesia per fe non fufficiat ad procurationem faciendam, duæ vel plures conjungantur in unum.

Qui contra venire attentaverit, fal " ftatuta concilii, quod acceperat reddat, & ecclesiæ quam taliter gravaverit, tantundem de fuo impendat.

LXXVIII. *De prædicatoribus epifcopi*

Cum propter occupationes multiplices, vel invalitudines corporales, feu alias cauías, non fufficiat epifcopo per fe ipfum prædicationis verbum Dei in Lateranenfi concilio ftatutum eft, ut ipfi minifros ideoneos ad fanctæ prædicationis officium laborinter exequendum affumant. Quibus ad vos venientibus ex parte noftra, & populum verbo & exemplo ædificantibus, authoritate ejufdem concilii præcipimus, cum indiguerint, congrue neceffaria fubministretis, ne pro .... defectu compellantur defiftere ab incepto.

LXXIX. *De beneficiis magistri ftboleram providendis.*

Item præcipimus, quod aliquod competens beneficium magiftro præfiatur, qui gratis in grammatica facultate pauperes fcholares inftruat, juxta poffe fuum: ut fic docentis levetur neceffitas, & magis via pateat difcentibus ad doctrinam.

LXXX. *De beneficiis ... beneficii.*

Quoniam in concilio Lateranenfi primo dinofcitur effe ftatutum, & nuper in generali concilio evidentius fuit expreffum, ut quicumq; recipere beneficium, cui effet cura animarum annexa, ju ftatus fuerit, ut ... beneficium obtinebat, eo fit ipfo jure privatus, & fi forte illud retinere contenderit, utroqj privetur. archidiaconis, officialibus, decanis præcipimus di- B ftricte, quod ... contentiofis, poft vulgatiomem ftatutorum concilii, nos reddant certiores.

LXXXI. *De idoneis præfentandis ad vacanda beneficia.*

Præcipimus omnibus patronis ecclesiarum, five fint fæculares perfonæ, five regulares: quod cum ecclesiafticum vacaverit beneficium, de eorum domibus ... idoneos viros idoneos nobis præfentent, quibus morum honeftas, & litterarum fcientia fuffragentur: fequentes judicium rationis, non affectum carnalitatis. Alioquin pro defiti noftri debito, de ecclesiis vacantibus, Deum habentes præ oculis, ordinabimus.

LXXXII. *Ne viri ecclesiastici fæculitatem præfitent laicis.*

Sacri concilii authoritate interdicimus viros ecclesiafticos, nihil temporale a laicis obtinentes, fæculem more fæculari gerere præfitere. Item eodem authoritate præcipimus, ne patronivel advocati, de ecclesia, occafione advocationis plus ufurpent, quam eis inire eft permiffum, & quam facri canones ei concedunt.

LXXXIII. *De ecclesiarum patronis.*

Sacri ftabilionis concilii provifione diffinitum eft: quod patronus ecclesiæ, vel advocati, aut feudum ... rii, feu vicedomini alicujus ecclefiæ, rectorem, vel alium clericum ipfius ecclefiæ per fe vel per alios occidere, aufu nefario præfumpferint, patroni, jus patronatus amittant, advocatus ... feudum; vicedomini, vicedominatum, ufque ad quartam generationem, amittaat. Et poftcritates tullum, in clericorum collegium nullatenus admittantur: nec ad beneficium ... dum, aliofque præfationis affequantur honorem. Et hoc volumus fæpius in ecclesiis denunciari.

LXXXIV. *De dispositis sacerdotum.*

Cum os bovis triturantis alligari non debeat præfentandi" capellanum in capellis generalibus attributos ... fuorum feorum ... ftatum tradunt archidiaconis ... ut ... ad ... fufficiant, ... & ipfis & eorum miniftris neceffaria, ut ... in contin... ... fupplentur ... ... tudine, portio presbyteris parochialibus affignetur. Qui ad ... compendium & ftipendium deberent, officium facerdotis non erubescunt affumere, tanquam vilifimos, & per quos vituperetur non modicum miniftrerum nomen, cum eorum habeamus notitiam, de epifcopatu expellemus: illam pœnam infligentes, qui ibi tales adjungere non erubescunt, quod facerdoti fubftituendo, vel dolo majori ftipendio, vel triplo, fi videtimus expedire, providebit, vel in propria miniftret perfona in ifta ecclesia cui injuriatum eft.

LXXXV. *De notariis faciendis.*

Qui parochialem habet ecclesiam, fi in ea non velit refidere, ordinet in ifta perpetuum vicarium, quem " in ipfa eft canonice ... ducturus: qui etiam

CIRCA ANNUM CHRISTI 1217.

* Forte, utriusque.

tionem. Qui vero plures habuerit ecclesias pauperes, unam tantum, quam maluerit, obtineat, et in ordine quem illius ecclesiæ cura requirit, & in aliis porrectus ordinet vicarios, * quoniam in ipso est. Qui vero plures habuit vicarios, in optione sua sit, qui velint, & sciant, & possint eis deservire in ordine quem ecclesiæ cura requirit.

LXXXVI. *Quod omnes clerici beneficiati habeant predictas constitutiones.*

Authoritate præcipimus pontificali districte, in virtute obedientiæ, quod archidiaconi constitutiones istas, pro communi utilitate editas, & pro correctione excessuum conditas, omnibus in concilio Oxoniensi a domino Cantuariensi editas, faciant inviolabiliter observari, transgressoribus B debitam pœnam infligendam: præmissis quibusdam, quod præcipitas constitutiones, transcriptas, & correptas, habere faciant decani; decani, alias sacerdotibus: ut sacerdotes, ipsas habentes frequenter inter oculos, in ministeriis, & diffentationibus sacramentorum sint instructiores, & in fide doctrinæ catholicæ bene vivendo firmiores.

Item decrevimus, solemniter effe celebrandum & pronunciandum diem translationis B. Thomæ martyris. Similiter & diem dispositionis S. Wilfani.

LXXXVII. *De sententia excommunicationis.*

Authoritate Dei patris, & beatæ Virginis, & omnium sanctorum, & præsentis concilii, excommunicamus illos omnes, qui malitiose ecclesias jure suo privare præsumunt; aut per malitiam, libertates earundem infringere vel perturbare contendunt. C

Item omnes illos excommunicamus sententia innodamus, qui pacem & tranquillitatem regis & regni injuriosè perturbare præsumunt: & qui jura domini regis injuste detinere contendunt. Amen.

Primo quidem excommunicamus, authoritate Oxoniensis concilii, a sanctæ memoriæ Stephano Cantuariensi archiepiscopo celebrati, omnes qui malitiosè ecclesias jure suo privare præsumunt; aut per malitiam, contra justitiam, libertates earumdem infringere, vel perturbare contendunt. Ex quo intelligimus, excommunicationis vinculo subjacere omnes illos, qui litteras impetrant a quacumque curia laicali, ad ecclesiasticum judicium procellari in talibus, quæ per sacros canones, forum ecclesiasticum pertinere noscuntur. D

Item excommunicamus secundo omnes illos, qui pacem & tranquillitatem domini regis & regni injuriosè perturbare præsumunt, & qui cunctis jura regis injuste detinere contendunt. Ex quo intelligimus, non solum excommunicari guerrarum fluctuantes horrorem, verum etiam latrones publicos, & omnes etiam pariter prædones, & quoscumque regnum justitiæ tenere impugnantes.

Item excommunicantur tertio universi qui scienter fallum perhibent testimonium, vel perhibere procurant, ad impedendum justum matrimonium, vel ad hæreditatem alicujus hominis procurandam. E

Item excommunicantur quarto advocati omnes, qui malitiosè, per quascumque exceptiones verum matrimonium impugnant, ne effectum debitum fortiatur; & in quibuscumque causis, ut contra justitiam processus ecclesiæ diutius suspendatur.

Item excommunicantur quinto omnes illi, qui gratia lucri vel odii, vel favoris, malitiosè cricmen imponunt alicui, cum apud bonas & graves personas non fuerit prius infamatus, nec sit ei purgatio indicta, vel alio modo graveatur.

Item excommunicantur omnes, qui malitiosè, vacante ecclesia, opponunt vel opponi procurant quarumlibet de jure prætensarum, ut verum patronum illius ecclesiæ impediant illi vice. CIRCA ANNUM CHRISTI 1217.

Item excommunicantur septimo omnes illi, qui malitiosè contemnunt exequi mandata domini regis & excommunicatis capiendis, vel qui eorum impediunt captionem; seu procurant quo eorum liberationem, contra districtionem ecclesiasticæ disciplinæ.

Item excommunicantur in concilio sanctæ memoriæ Octobonis omnes illi, qui pro impedimento pacis, seu compensatione . . . . recipiunt donec ipsum sunt recepturi, restituerunt donatorem.

Item excommunicantur per eumdem quicumque de dominibus, maneriis, vel grangiis, vel locis illis archiepiscoporum, episcoporum, vel aliarum ecclesiasticarum personarum, contra ipsorum voluntates, seu cullodiam rerum earumdem, aliquid auferunt, vel consumunt, vel injuriosè contrectant . . . fenutonia ligentur: nisi restituere voluerint, donec de injuria satisfecerint competenter.

Item excommunicantur ab eodem, quicumque abbiluerint violenter reum, ad ecclesiam vel cœmeterium, vel claustra illorum, vel eorundem necessariorum prohibent exhiberi; vel qui retinacus in locis prædictis capositas violenter abportant, vel abportari faciunt; vel qui abportationem talem fabam, nomine, vel familiarium fuis ratam habent; vel qui ad hoc publice vel occulte consilium vel auxilium præbuerint, seu consensum.

Item excommunicantur ab omnibus archiepiscopis & episcopis Angliæ, qui veniunt contra magnam chartam domini regis, aut faciunt, quæ per eodem apotholicam pluries confirmata . . . .

Item . . . . articuli, in quibus incertitur excommunicationis sententia ipso jure.

Primus, cum quis incidit in hæresim jam damnatam, vel novam contingit: & generaliter quemcumque vel quoscumque dicimus ecclesia, vel singulares episcopi in suis diœcesibus hæreticos judicaverint.

Secundus, cum quis receptat vel abscondit hæreticos.

Tertius, cum quis dixerit . . . . * in clericum, monachum, conversum, monialem, vel conversam, vel aliquam religiosam personam manus injecerit violentas. * fort. clericum religiosa personam.

Quintus, cum quis pollit defendere clericum, & non facit.

Sextus, cum potestates, consules, seu rectores civitatum & locorum, angarias & exactiones indebitas imponunt in redemptionem, & authoritatem prælatorum ita evacuando, ut vix postlatis eis in hac hominibus videatur consistile. Et cum nominati desistere noluerint, tam ipsi quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere.

Septimus, incendiarii, & violatores ecclesiarum.

Octavus, cum quis a paucioribus quam a duobus partibus cardinalium in summum pontificem electus, pro papa se gesserit, nec humiliter voluerit abdicere.

Nonus, cum quis falsat litteras domini papæ, vel scienter utitur etiam ab alio falsatis. Decimus, cum quis differt arma, ligna, ferrum, Decretal. tit. de sagittas. Duodecimus est in sagittariis, & balistariis contra Christianos in bello injusto.

Decimus tertius est in iis, qui statuta contra ecclesiasticas conservationes, vel abolionem contra ecclesiasticam libertatem faciunt observari.

Item in statutariis.

Decimus quartus in scriptoribus statutorum illorum.

Decimus quintus in potestatibus, consulibus, rectoribus & consiliariis locorum, in quibus hujusmodi statuta, vel consuetudines editæ fuerint vel statuæ.

Decimus sextus in iis qui . . . . ea præsumpserint judicare.

Decimus septimus in iis qui in publica forma redegerint judicata.

Auctoritate domini episcopi in concilio Londinense, ultimo celebrato, ordinatum est.

Imprimis, qui pacem domini regis & regni sui injuriose perturbant, vel aliquid faciunt, per quod pax & tranquillitas valeant perturbari, vel ad perturbationem pervenitatur, publice & solemniter, accensis candelis, pulsatis campanis, cruce erecta in singulis ecclesiis suæ provinciæ denuncient excommunicati.

Item omnes illi sunt excommunicati eodem modo qui bona aliorum rapiunt, & occupant, contra pacem & voluntatem eorum, ad quos pertinent; & maxime clericorum.

Item quod complices & fautores eorum, eodem modo denuncientur excommunicati: contra quos omnes in concilio Oxoniensi, & ab aliis sacris patribus Divina sententia ab olim lata fuerit.

C. ANN. CHRISTI 1217.

Item ordinatum est, quod omnes vere pœnitentes, qui pacem, & tranquillitatem prædictas defendere nitentur, aut pro eis orationem Dominicam ter dicent, cum totidem salutationibus beatæ Virginis, CC. dies indulgentiæ per dominum archiepiscopum, & undecim suffraganeos suos in dicto concilio concessos. . . . . C. ANN. CHRISTI 1217.

Item, quod in singulis ecclesiis parochialibus, & quod in habbatiis & prioratibus, & archidiaconatibus fuerit multitudo, fiant processiones pro pace, & Missæ sequentes: & quod omnia præmissa fiant sub pœna majoris excommunicationis.

G. C. Anglicanæ ecclesiæ conditores ordinem in his edendis confirmationibus suis famose rejiciunt fide, Dionysii carnotini antiquissimi fulti præpotentia. Sed nunc tandem animadvertimus fuisse pallupondus: cum in earum exemplo, mentis & fuæ Ecclesiæ illis concilii, ejusque ipsa verbis refertur. In eadem collectione legitur: c. nobium Benedictinæ, seu conventuum Benedicti ejusdem. Quæ sunt ad verbum eædem atque constitutiones Ricardi episcopi Sarum supra edite. Hoc differunt uno, quod distincta ibi partitio capitulorum: & Dunelmenses pollhac capitulis carent a LXV. Eas igitur hic omittimus. Proferuntur ad vallenda merita plurima quæ in Saruensibus erant. Ceterum non errore librario dictus esse Dunelmenses, fed reipsa in Dunelmensi concilio promulgatas, ostendunt, quod fubdatur in iis esse simul & declarata ecclesiæ Saruni, quæ in harum capite LXX. legimus.

ANNO CHRISTI 1219. ANNO CHRISTI 1219.

CONCILIUM SALISBURGENSE

Ab Eberhardo Archiepiscopo coactum.

ER HANSELII GERMAN. Rer. tom. II. p. 194.

Concilium provinciale a domino Eberhardo Archiepiscopo Salzburch celebratum [scribit Honorius in Chronico ad an. 1219.] *cui interfuerunt Patriarchæ, Frisingensis, Gurcensis, Chymensis, Seccoviensis Episcopi. Quo synodum Author veteris Catalogi vocat secundum celebratum in majori Ecclesia S. Ruperti.* Neque tempus, neque negotium, quod in ea tractatum fit, prodidit. Scripserum alia celebratum effe die 7. Idus Octobris; fed intuitus deinde nuncius codicem Honorii Mi. incertus manfi, num dies affignata fententiæ præcedenti fit, an fubfequenti tribuenda, properera quod attinet ad tempus fit. Putat Spondanus Epifcopatum Seccoviensem in hac fynodo inftitutum: fed in Chronico Honorii hæc inftitutio ad hunc quidem annum, fed ante Concilii mentionem refertur. Nil tamen vetat eodem inftitutionem illam ab Apoftolico jam constitutam, in hac quoque fynodo promulgatam & probatam fuiffe. Sed exiftimare malim hanc fynodum eorum tantum fuiffe ad expediendam Ecclefiafticorum provenfuum vicefimum in fubfidium bello facri, de qua jam alias deliberatum fuerat.

ANNO CHRISTI 12... ANNO CHRISTI 12...

SYNODUS POLONICA

Ab Henrico Archiepiscopo Gnefnenfi celebrata.

DE qua ex Dugloffo in Hift. Polonica, Cromerus lib. 7. & Miscovita l. 3. c. 13. meminit Spondanus ad an. 1221. n. 7. narratque in ea, Sacerdotes omnes ex decreto Synodi uxores, & concubinas, quas retinebant, ejecisse, indicaque cogitisse, jurejurando ab eis exacto.

ANNO CHRISTI 1222. ANNO CHRISTI 1222.

CONCILIUM OXONIENSE

PER STEPHANUM CANTUARIENSEM

Archiepiscopum pro reformanda ecclesia Anglicana celebratum anno Domini MCCXXII. tempore Honorii pape III.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Excommunicantur ecclesiasticorum jurium & regni perturbatores, perjuri, calumniatores, &c.*
2. *De debito episcoporum.*
3. *Ne episcopi in collationc beneficiorum aliquid sibi reservent.*
4. *Ut præsentati, si dignitati fint, recipiantur in beneficiis.*
5. *De duobus ad eamdem ecclesiam præsentatis.*
6. *De Missa devote celebranda, & quando presbyteris plures una die Missas celebrare liceat.*
7. *Ut clerici fanctimonia negotiis se non immisceant.*
8. *De festis & vigiliis.*
9. *Quod presbyteri parochiales frequenter prædicent, & infirmos visitent.*
10. *De ornamentis ecclesiæ.*
11. *Ne quis beneficium sunm resignans, aliquid sibi de eodem retineat.*

ANNO CHRISTI 1222.

21. *Nemo ecclesia dividatur in plures.*
13. *De vicariorum residentia.*
14. *Quod ecclesia beneficia non conferantur, nisi volentibus residere in eisdem.*
15. *Quæ portio debeat vicario reddecimali assignari.*
16. *In quibus ecclesiis requiritur pluralitas presbyterorum parochialium.*
17. *Quod episcopi recipiant juramentum a præsentatis, ut eviteter simoniam.*
18. *Ut in singulis archidiaconatibus specialis confessores deputentur.*
19. *Quod decani rurales de causis matrimonialibus se non intromittant.*
20. *Ne quis laicus in domibus vel in servitio teneat clericum.*
21. *Ne archidiaconi gravent ecclesias vel rectores in visitatione, & qualiter se habebunt.*
22. *Ne beneficia spiritalia tradantur ad firmam.*
23. *Quod archidiaconi in visitatione sua examinent sacerdotes de eunone Missæ, & de sacramento altaris.*
24. *Quod oleum & Eucharistia custodiantur sub sera, & familiter clausa.*
25. *Quod archidiaconi habeant penes se in scriptis omnia ornamenta ecclesiæ.*
26. *Quod archidiaconi videant in visitationibus, ne possessiones vel jura ecclesiæ defraudentur.*
27. *Quod archidiaconi vel decani minus exactiones ecclesiis non imponant.*
28. *Quod ordinarii non ferant sententias excommunicationis in aliquem, nisi præmissa monitione, nisi in certis casibus.*
29. *Ne quid exigatur pro sepultura vel aliqua sacramento conferendo.*
30. *Quod judices non impediant bonum pacis inter partes, ubi causa recipiat compositionem ad suggestionem prædicti.*
31. *Quod judex non judicet aliquem ad purgationem, ad suggestionem prædicti tantum, ut sit judex et actor.*
32. *De habitu clericorum.*
33. *Ne clerici comam nutriant.*
34. *Quod clerici non teneant publice concubinas.*
35. *Quali pœna sit infligenda concubinis clericum.*
36. *Quod clerici vel prælati non vendant vel impignorent ecclesiam suam consanguineis eorum.*
37. *Quod fructus ecclesiæ in usus proprios non reponantur, nec de eis ædificia fiant.*
38. *Quod religiosi professionati, qualibet anno admittantur, ut reddant computum.*
39. *Quod religiosi vel recipiant pro ingressu alicujus interitus, vel pro professione dum taxat.*
40. *Quando et qualiter ecclesiæ possunt dimitti ad firmâ.*
41. *Quod nullus aliquid in ecclesia ratione beneficii assumat.*
42. *Pœna advocatorum qui matrimonium protrahunt malitiosè.*
43. *De ordinatione religiosorum, & qui possunt recipi in monachos.*
44. *De familiaribus monialium, & de silentio religiosorum, & de licentia exeundi.*
45. *Ne monachi vel monniales per fœmedant.*
46. *Quod monniales simul in monasterio habitent, & de confessione earum.*
47. *Quod religiosi non condant testamenta, nec liceat monachos monasteria bona habere ad firmam.*
48. *Quod religiosi non bibant ultra horas debitas.*
49. *Quod monachi & regulares in monasterio habeant sanitores, & de sententiis publicandis.*

CAPITULA.

I. Excommunicantur ecclesiasticorum jurium & regni perturbatores, quique salvamentatores, &c.

Rubricatio: quos Innocentius excommunicavit.

AUthoritate Dei patris, & beatæ Virginis, & omnium Sanctorum, & præsentis concilii, excommunicamus omnes illos qui malitiosè ecclesias suo jure private præsumunt, aut per malitiam & contra justitiam libertates earumdem infringere vel perturbare contendunt.

Item omnes illos excommunicationis sententia innodamus, qui pacem & tranquillitatem domini regis peregni injuriosè perturbare præsumunt, & qui jura domini regis detinere contendunt.

Adhæc nos autem, omnes illos simili sententia involutos, qui scienter & prudenter falsum perhibent testimonium, vel perhiberi procurant, vel etiam tales testes scienter producunt, vel subornant in causa matrimoniali, ubi fellicet agitur contra matrimoniorum, vel etiamsubi agitur ad aliquius exhæreditationem.

Advocatos quoque excommunicamus omnes qui in causis matrimonialibus malitiosè oppositiones opponunt, vel opponi procurant, ne matrimonia vera debitum sortiantur effectum, vel ut contra justitiam processus causæ diutius suspendatur.

Item excommunicamus omnes illos qui gratia lucri, odii, vel favoris, vel alias, malitiosè crimen imponunt, vel opponunt alicui, cum infamatus non sit apud bonos & graves, ut sic faltem ei purgatio indicatur, vel alio modo graventur.

Præterea omnes illos sententia excommunicationis innodamus, qui vacante ecclesia malitiosè opponunt vel procurant opponi patronarus quæstionem, ut sic unde patronum illius ecclesiæ collatione falem illa vice defraudent.

Excommunicamus etiam omnes illos qui gratia lucri, odii, vel favoris, vel alias, malitiosè contemnunt exequi domini regis mandatum contra excommunicatos, qui claves ecclesiæ contemnunt.

II. De debito episcoporum.

Statuimus etiam authoritate præsentis concilii, ut prælati singuli eleemosynarios honestos habeant, & ut ipsi prælati sint, juxta Apostolum, hospitales, & ut horis competentibus ad pauperes audiendos & justitiam exhibendam, in publico præsentiam fuam exhibere procurent, & in personis propriis confessionibus audiendis interdum intersint, & pœnitentiis injungendis. Ipsi etiam per confessores discretos civitates proprias obeant, & in ecclesiis suis cathedralibus reddere procurentin aliquibus majoribus festis, & alicui in aliqua parte quadragesimæ, prout animæ fuæ saluti magis viderint expedire. Et quia juxta scripturæ testimonium, vora nostra tenemur reddere Domino Deo nostro: faluberiter decernimus advertendum, ut episcopi formam fuæ professionis in fua consecratione prolatam bis in anno coram fe legi faciant diligenter, ut tanto melius professionis fuæ recordentur

ANNO CHRISTI 1222.

dentur, quanto sæpius eorum fuerit autibus inculcata.

III. Ne episcopi in collatione beneficiorum aliquid sibi reservent.

Collatores ecclesiarum qui, contra ea non debeant.

Ad hæc statuimus, ne prælatus aliquis, cum ecclesiam conferet aut præbendam, fructus ejusdem ecclesiæ sive præbendæ nondum collectos fibi præsumat aliquatenus usurpare: vel pro inftitutione, vel in missione in possessionem, vel charta fuper hoc facienda, aliquid audeat extorquere, nec ab officiariis fuis, archidiaconis, vel decanis, fuftinear extorqueri.

IV. Ut professi, & idonei sint, recipiantur in beneficiis.

Cum, fecundum Apoſtolum, avaritiæ, quæ eſt idolorum ſervitus, epiſcopos aut alios Dei miniſtros ſervire non conveniat: ad tantam peſtem radicitus evellendam ſtatuimus, ut ſi quis ad eccleſiam aliquam nullo contradicente preſentetur, epiſcopus preſentatum ipſum, dum tamen idoneus ſit, nequaquam admittere differat ultra duos menſes: alioquin quidquid ex eadem eccleſia poſt factam præſentationem fuerit forte perceptum, illi, cum inſtitutus fuerit, reſtituatur: quatenus fructus illi ad epiſcopum perveniat. Idem in archidiaconia, ſi per eos ſtetur, obſervetur: cui cauſam rationabilem eorum fuo ſuperiore duxerit aſſignandam, cum ſuper hoc fuerit requiſitus ab eo, quare eum non admiſerit infra tempus in hoc concilio diffinitum.

V. De duobus ad eandem eccleſiam præſentatis.

Hoc autem non immerito duximus adjungendum, ut ſi duo ad unam eandemque eccleſiam fuerint præſentati, neutri eorum, pendente lite, cuſtodia committatur. Si autem ad epiſcopum jus conferendi talem eccleſiam authoritate concilii devolvatur, cum contentio fuerit inter duos patronos, quorum uterq; ſuum clericum præſentaverit, cum ex collatione epiſcopi, nulli patronorum qui poſtea evicerit jus patronatus, præjudicium debeat generari: ſtatuimus ut epiſcopus neutri eorum qui præſentati fuerint eccleſiam illam conferat illa vice, niſi de utriuſque patroni conſenſu: ne ſaltem qualecumque præjudicium alteri patronorum videatur generari, ſi forte poſtmodum jus patronatus evicerit.

VI. De Miſſa devote celebranda, & quando presbyteri plures una die Miſſas celebrare licet.

Ad excitandum affectus laborantium in vinea Domini ſabaoth, ut vere retribuionis recipere mereamur" denarium poſt laborem: decrevimus ne opus Dei fiat ab aliquibus negligenter, præſertim cum in generali concilio fit præceptum, ut Divinum officium nocturnum patiter & diurnum, fecundum quod Deus dederit, ſtudioſe celebretur & devote univerſa quoque eccleſiaſtica ſacramenta, & precipue baptiſmalis & altaris, devotiſſime, protut Deus inſpiraverit, celebrentur. Verba

ANNO CHRISTI 1222.

Festa Anglis ob victoriam quæ?

Festa vulgaria in Anglia quæ?

Quæ quæ canonis, præſertim in conſecratione corporis Chriſti, plene & integre proferantur. Presbyter autem poſtquam Dominicum corpus ſumpſerit in altari, ſi in eodem die Miſſarum ſolennia ipſum celebrare oporteat iterato, vinum calici infuſum vel digitis ſuſperfuſum ſumendo non ponat.

Ad hæc duximus ſtatuendum diſtrictius inhibentes, ne facerdos quiſpiam Miſſarum ſolennia celebret bis in die, excepto die nativitatis & reſurrectionis Dominicæ, vel in exequiis defunctorum, videlicet cum corpus aliquius in eccleſia eodem die fuerit tumulandum: & tunc prior Miſſa de die, poſteriore vero pro defuncto celebretur.

VII. Ut clerici ſeculares negotiis ſe non immiſceat.

Ceterum præſenti decreto ſancimus, ne videlicet beneficiati, aut in ſacris ordinibus conſtituti, villarum procurationes admittant: videlicet ut non ſint de feculli aut ballivi tallium adminiſtrationum, occaſione quarum laicis in reddendis * reciniis obligentur, ſi & jurifdictiones exercean ſeculares, præſertim illas, quibus judicium ſanguinis eſt annexum. Et his duximus adjungendum, ne judicium ſanguinis in locis ſacris tractetur, ſcilicet in eccleſia vel cymiterio. Authoritate generalis concilii diſtrictius inhibemus, ne quis clericius beneficiatus, vel in ſacris ordinibus conſtitutus, literas pro pœna ſanguinis infligenda ſcribere vel dictare preſumat, vel ubi judicium ſanguinis tractatur, aut exerceatur, interſit. Noverint enim prorectione eccleſiaſtica ſe indignos, cum per eos in eccleſia Dei per talia præſumpta ſcandalum generetur.

VIII. " Hæc ſunt feſta, in quibus, prohibitis aliis operibus, mercedarios agros agricultura & carucarum

Statuimus quod feſta ſubſcripta ſub omni veneratione ſerventur, videlicet omnes dies Dominici, quinque dies Natalitii, Circumciſio, Epiphania Domini, omnia feſta beatæ Mariæ, præter feſtum Conceptionis, cujus celebrationi non imponitur neceſſitas, Converſio S. Pauli, Cathedra S. Petri, feſta omnium Apoſtolorum, feſtum S. Gregorii, dies paraſceves, feria 2. 3. & 4. in hebdomada Paſchali, dies Aſcenſionis Domini, feria 2. & 3. & 4. in hebdomada Penteceſtes, feſtum S. Auguſtini in Maio, duo feſta S. Crucis, tranſlatio S. Thomæ martyris, utrumque feſtum S. Joannis Baptiſtæ, feſtum S. Margaretæ, feſtum S. Mariæ Magdalenæ, feſtum S. Petri ad vincula, feſtum S. Laurentii, feſtum S. Michaelis, feſtum S. Edmundi confeſſoris, & S. Edmundi regis & martyris, feſtum S. Catharinæ, feſtum S. Clementis, feſtum S. Nicolai, feſtum dedicationis cujuslibet eccleſiæ in ſua parochia, quodlibet feſtum illius ſancti in cujus honore fundata eſt eccleſia.

Volumus etiam ut alia feſta a rectoribus ec-

ANNO CHRISTI 1222.

ecclesiarum & capellantis in obsequio Divino & loco reliquiarum reponantur, vel in praesentia archidiaconi conburantur. Providetur etiam archidiaconi ut linteamina & alia ornamenta altaris sint, ficut decet, honesta. Libros habeat etiam ecclesia idoneos ad legendum & psallendum: ad minus duplicia ornamenta sacerdotalia: & ut nunor debitus Divinis officiis impendatur, praecipimus, ut qui altari ministrant, superpelliciis induantur.

XI. Ne quis beneficium suum resignans, aliquid sibi de eodem retineat.

Ne lepra Giezitica, quod absit, per avaritie cultum latenter irrumpens, ministros ecclesie colloceat extra caſtra regni aeterni: districtius inhibemus, ne quis ecclesiae fuae renuncians, recipiat ab eo qui sibi ſubſtituitur vicarium: cum vehementer poſſet praefumi quod talia fiant per pactionem etiam turpem. Quod ſi ab aliquo fuerit acceptatum: & ille vicaria, & alius perſonatu priventur. Illud autem absurdum reputamus omnino, ut aliqua exiſtente perſona unius ecclesiae, alius de conſenſu ipſius perſonae aliquid conferat in eadem ecclesia nomine perſonarus, niſi perſona prior ecclesiam totam prius duxerit relinquandam.

XII. Ne una ecclesia dividatur in plures.

Quia jura canonicas ſanctiones inter carnale & ſpirituale matrimonium optima eſt comparatio, & cum unam ſponſam inter duos ſponſos dividi naturalis ratio minime patitur: inhoneſtum eſt plurimum, quod eccleſia Dei, quae unius debet eſſe una, multorum amplexibus frequenter anciletur. Sacro etiam approbante concilio, districtius inhibemus ne de novo aliqua eccleſia pluribus ſeoribus, quorum uterque ſit perſona, committatur regenda: In eccleſiis autem, ubi nunc plures perſonae exiſtunt, ſtatuimus ut ſingulis decedentibus, accreſcat viventibus portio decedentium, donec ad unum ſolum illius eccleſiae perveniat perſonatus: nec de cetero plures vicarii in eadem inſtituantur, illis eccleſiis ab hoc ſtatuto duntaxat exceptis, quae ex antiquis diviſae fuerunt.

XIII. De vicariorum reſidentia.

Cum hoſtis antiquus, (ſcilicet leo rugiens, faciat & quaerat praedam animarum: ſollicitius eſt cavendum, ne talibus cura gregis Dominici committatur, qui negligunt aut ignorant cuſtodire ſibi commiſſa, ut deceret intendere vigilanter. Statuimus igitur, ut nullus epiſcoporum ad vicariam quemquam admittat, niſi velit in eccleſia, in qua vicaria ei conceditur, perſonaliter miniſtrare: aut talis exiſtat, qui infra breve tempus ſuper hoc limitatum, valeat & velit in presbyterum ordinari. Quod ſi admiſſus fuerit forte quis, & noluerit in presbyterum ordinari, vicariae beneficio priveatur.

ANNO CHRISTI 1222.

XIV. Quod exilia beneficia non conferantur, nisi valentibus reſidere in eiſdem.

Ad hoc, quia inhoneſtum eſt nimis, ut eccleſiae propter minores reditus paſtoribus maneant deſolatae: praeſenti decreto ſtatuimus, ut eccleſiae, quae in redditibus ultra quinque marcas non habent, non niſi perſonis talibus conferantur, qui reſideant in eiſdem, & in propria perſona miniſtrent. Quod ſi tales admiſſi, reſidere nolluerint a nunc & adminiſtrare cum non niſi laborantibus pauis Dominicus ſit largiendus, eccleſiis ipſis, praemiſſa monitione debita, per diœcesanum epiſcopum ſpoliantur.

XV. Qua portio debeat vicario reſidenti aſſignari.

Quoniam aetrem multoties, ſicut temporalium rerum luxus quoſdam in non modicum ſcandalum populi ab officio ſibi commiſſo ſegregat & abducit, ſic & earumdem inopia, in vituperium ordinis noſtri, quoſdam compellit inficiter mendicare: providendum eſt nobis, ut in utroque talium habita moderatione, ipſarum eccleſiarum regimini conſulatur. Statuimus igitur, ut vicario perpetuo ad minus reditus quinque marcarum aſſignetur, qui ſalrem pro quinque marcis dari poſſit ad firmam: niſi forte in illis partibus Vallia ſit, in quibus, propter tenuitatem eccleſiarum, minori ſtipendio vicaria funt contenti. Provideat quoque diœcesanus epiſcopus, penſata eccleſiae facultate, uturum vicaria unica eccleſiae ſubire debeat, an perſona, an ad ea uterque debeat conferre. Proviſo tamen quod archidiaconus loci, ſive ab illis, ſive ab altero illorum, debeat procurari, una tanum procuratione ſit contentus.

XVI. In quibus eccleſiis requiritur pluralitas presbyterorum parochialium.

Ad inſtar patris evangelici, plures operarios in vineam ſuam mittentis, ut quod unius non valet expleire ſollicitudo ſeu adimplere, perficiat plurimorum: praeſentialiter diffinimus ut in ſingulis parochialibus eccleſiis, quarum parochia eſt diffuſa, duo ſint vel tres presbyteri, perſona pariter magnitudine parochiae & eccleſiae facultate: ne forte, quod abſit, aegrotante uno presbytero, aut alio debilitato, parochianis infirmantibus, aut Divinis volentibus intereſſe officiis, officia debita ſubtrahantur, vel negeatur ſacramenta eccleſiaſtica.

XVII. Quod epiſcopus recipiat juramentum a praſentato, ut evitetur ſimonia.

Preſenti quoque ſtatuto diffinimus, ut epiſcopus ab eo qui ſibi praſentatus fuerit, recipiat juramentum, quod propter praſentationem illam nec promiſerit nec dederit aliquid praſentanti, nec aliquod propter hoc pactum interit, ſi ei ſaper hoc meroris videatur eſſe ſuſpectus, cum talia manifeſte canonicis obviene inſtitutis.

XVIII. Ut in ſingulis archidiaconatibus ſpeciales confeſſores deputentur.

Quoniam nonnunquam, ob defectum confeſſorum, vel quia decani rurales & perſonae erubeſcunt forte confiteri ſuo prelato, certi imminet periculum animarum: volentes huic morbo mederi, ſalubriter duximus decernendum, ut confeſſiones prudentes & diſcreti per ſingulos archidiaconatus ab epiſcopo loci conſtituantur, qui confeſſiones audiat decanorum ruralis, presbyterorum & perſonarum. In cathedralibus autem eccleſiis, ubi ſunt canonici ſaculares, confiteantur ipſi canonici epiſcopo, vel decano, vel certis perſonis ad hoc per epiſcopum, decanum & capitulum conſtituatis.

XIX. Quod decani rurales de cauſis matrimonialibus ſe non intromittant.

Quoniam in cauſis matrimonialibus eſt magna diſcretio neceſſaria, unde periculoſum eſt eas a ſimplicioribus tractari perſonis: ſtatuimus, ut decani rurales nullam cauſam matrimonialem de cetero audire praſumant, ſed earum examinatio non niſi viris diſcretis committatur: quibus aſſidentibus, ſi commode fieri poteſt, poſtmodum pronuncietur.

XX. Ne quis laicrones in dominos vel in ſervitio teneat.

Prohibemus ſub interminatione anathematis, ne quis latrones ad latrocinium faciendum in ſervitio retineat, nec eos in terris ſuis ſcienter habitare permittat.

XXI. Ne archidiaconi graventecclesias vel rectores in viſitatione, & qualiter ſe habeant.

Ut ſingula eccleſiaſtica officia in eccleſia rite procedant ſecundum canonicas ſanctiones, ſtatuimus ne archidiaconi nimium gravesexiſtant eccleſiis ſuis ſubditis, diſtrictius inhibentes, ne ſtatutum in concilio generali in" numero convectorum excedant, cum viſitationis nomine debitam ſibi recipiunt procurationem: nec ad talem procurationem venientes, extraneos, ut ſecum veniant, invitare praeſumant. Sed ſi pro honore archidiaconi, eccleſiarum rectores aliquos velint invitare, hoc nullatenus prohibemus. Sed ſi archidiaconi nullum invitent, ne forte qui per ſuum adventum eccleſias non gravarent, gravent ſaltem per invitatos. Unde, ut ſubtrahatur eis neceſſitas invitandi, prohibemus ne archidiaconi tempore viſitationis ſuae, apud eccleſiam quam viſitant, capitulum teneant vel celebrent, niſi forte in burgo vel in civitate ſit eccleſia conſtituta. Ad hoc archidiaconis diſtrictius inhibemus, ne aliquo modo procurationem recipiant: ſine cauſa rationabili, niſi illo die quo perſonaliter viſitant eccleſiam procurantem. Nec redemptionem pro viſitatione extorquere praſumant.

Miſcet. ep. Matthiae in Jacobi mense non Sat.

Matth. 13.

Later. III. c. 28. &c. in parte quae concernit ſecularium.

ANNO CHRISTI 1222.

XXII. De beneficia spiritalia vendantur ad firmam.

Ut omnis cupiditas & avaritiæ cultus expelletur ab ecclesiæ Dei ministris, præsentia præteritis duximus annectenda': statuentes ut archidiaconatus, vel decanatus, vel aliud officium, quæ in spiritualibus mere consistunt, nulli dentur ad firmam. Si vero reditus huic officio sit annexus, ille de superioris licentia dari poterit ad firmam, sicut inferius de aliis officiis statuemus. Si quis autem contra statutum venire præsumpserit, archidiaconus vel decanus, si super hoc canonice fuerit convictus, per episcopum suum a tali officio suspendatur per annum, & alius interim constituatur, qui dicrete gerat vices illius.

XXIII. Quod archidiaconi in visitatione sua examinent sacerdotes de canone Missæ, & de sacramento altaris.

Philip. 14. Ut autem archidiaconi, secundum Apostolum, non quæ sua sunt quærant, sed quæ Jesu Christi, in sua visitatione providenter, ut canon Missæ emendetur, si sint in eo defectus: & quod sacerdotes rite proferre noverint saltem verba canonis & baptismatis, & quod in hac parte famam habeant intellectum: & etiam laici, si forte debeant baptizare in casu necessitatis, ut saltem sciant hoc facere in aliquo idoneare congruo seu vulgari.

XXIV. Quod oleum & Eucharistia custodiantur sub sera, & similiter chrisma.

Providenter utique archidiaconi, quod diligenter, juxta formam concilii " generalis, Eucharistia, chrisma, & oleum sanctum, salva sub clavibus recondantur, fideli custodiæ deputata.

XXV. Quod archidiaconi habeant penes se in scriptis omnia ornamenta ecclesiæ.

Habeant & archidiaconi redacta in scriptis omnia ornamenta & utensilia ecclesiarum: vestes quoque & libros singulis annis suo conspectui faciant præsentari, ut sic videant quæ fuerint addita per diligentiam personarum, vel quo tempore interemtio per malitiam & negligentiam deperierint.

XXVI. Quod archidiaconi videant in visitationibus, ne possessionibus vel jure suo ecclesiæ defraudentur.

Item providenter archidiaconi de possessionibus ecclesiarum, ut eas singulis annis possint propiscere, ne ecclesiæ suo jure defraudentur.

XXVIII. Quod archidiaconi vel decani novas exactiones ecclesiis non imponant.

Præterea archidiaconis, decanis, & eorum officialibus districtius inhibemus, ne in subditos suos exactiones vel tallias per se vel per suos exercere præsumant.

XXVIII. Quod ordinarii non ferant sententias excommunicationis in aliquem, nisi præmissa monitione, nisi in certis casibus.

Ad hæc ecclesiastici ordinis utilitate pensata, pariter & honore, decrevimus ut archidiaconi vel eorum officiales, sententias excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, in aliquem audaces promulgare, ubi excessus non est manifestus, nisi admonitione canonica præcedente. Si quis autem contra promissa excommunicationis sententiam tulerit in quemcunque, pœnæ subjaceat in Lateranensi concilio promulgatæ. Pro suspensione vero vel interdicto, superioris arbitrio puniatur quod & superiores prælati observent.

XXIX. Ne quid exigatur pro sepultura vel aliquo sacramento conferendo.

Firmiter inhibemus, ne pro aliqua pecunia denegetur sepultura, vel baptismus, vel aliquod ecclesiasticum sacramentum, vel etiam matrimonium contrahendum impeditur. Quoniam si quid pia devotione fidelium consueverit erogari, super hac posthmodum voluntas per ordinarium loci ecclesiæ justitiam exhiberi, sicut in generali concilio expressius & diffusius est statutum: absurdum esse judicantes, quod de cetero pro chrismate vel oleo aliquid exigatur, cum toties hoc prohibitum esse reperiatur.

XXX. Quod judices non impediant bonum pacis inter partes, nisi causa recipiat compositionem ad suggestionem præcuntis.

Ceterum districtius duximus inhibendum, ne archidiaconi vel decani bonum pacis impediri faciant: & si aliquando discordantes ad invicem voluerint concordare, licentia petita, liceat partibus aliter per compositionem discedere quandocumque voluerint, si tamen causa compositionem admittat: nec propter hoc aliquam pœnam eis infligant, nisi eis constiterit de injustitia actoris vel rei.

XXXI. Quod judex non judicet aliquem ad pagationem, ad suggestionem præcuntis tantum, ne judex & actor.

Sed nec aliquem ad suggestionem præcouti suorum ad purgationem compellant, nisi apud bonos & graves fuerit primo infamatus. Nec in causa sua præsumant pariter esse judices & actores, videlicet cum dubium venerit, utrum quid ab eis exigere debeatur.

XXXII. De habitu clericorum.

Ut clericalis ordinis honor debitus servetur, authoritate præfentis concilii decernimus, ut tam archidiaconi quam decani, & omnes alii in personatibus & dignitatibus constituti, & omnes decani rurales & presbyteri, decenter incedant in habitu clericali, & cappis clausis utantur. Idemque observent officiales episcoporum & archidiaconorum, dum fuerint in consistorio.

XXXIII. Ne clerici comam nutriant.

Et nec ipsi nec alii clerici comam nutriant, sed honeste tonsi & coronati incedant, nisi forte justa causa exegerit habitum transformare. A crapula quoque & ebrietate & aliis, quibus honestas eorum deformatur, omnino A damnationem sibi cumulantes, non solum filiis & nepotibus, verum etiam concubinis suis turpiter invadant patrimonium Jesu Christi, ad quorum usus, quod dicto servitio reputatur, in feudo laicali de bonis ecclesiæ domos construunt, in quibus ecclesiasticos proventus & bona ecclesiæ usibus pauperum deputata congregare præsumunt: salubri provisione decernimus, ne clerici beneficiati fructus ecclesiæ in laico feudo reponant. Et ut melius abusibus hujusmodi remissis, de cetero domos aut pensiones laicales ad opus concubinarum vel filiorum suorum non emant, nec etiam domos ad opus earum construant in fundo laicali: sed nec etiam pecuniam ministrent ad hujusmodi emenda ad opus eorum, ut sic eos subtrahatur occasio malignandi. Si quis autem super hoc habebitur suspectus injusta ratione, nisi ad arbitrium superioris se purgaverit, ipsius arbitrio puniatur.

XXXIV. Quod clerici non teneant publice concubinas.

Addentes, ne clerici beneficiati, vel in sacris ordinibus constituti, in hospitiis suis teneant publice concubinas præsumant, nec alibi cum scandalo accessum habeant ad eosdem.

XXXV. Qualis pœna est infligenda concubinis clericorum.

Et si forte concubinæ eorum, monitione postea proposita, ab eis non recesserint, ab ecclesiis Dei, quas infamare præsumunt, expellantur, nec admittantur ad ecclesiastica sacramenta: & si nec sic discesserint abstinendum, excommunicationis mucrone percellantur, & cunc demum contra eas invocetur brachium seculare. Ipsos autem clericos per subtractionem officii & beneficii, canonica admonitione præmissa, volumus coerceri. Item licet legitima testamenta clericorum beneficiatorum decedentium volumus firmiter observari: nolumus tamen quod concubinis suis aliquid relinquant in testamento suo: quod si fecerint, illud arbitrio episcopi conversatur in usum ecclesiæ, in qua rexit' defunctus.

XXXVI. Quod clerici vel prælati non vendant vel impignorent ecclesiam suam confanguinis eorum.

Ecclesiarum autem indemnitatibus consulere cupientes, præsentis concilii authoritate duximus statuendum, ut nullus abbas, nullus prior, nullus decanus vel archidiaconus, vel alias habens personatum vel dignitatem, sed nec clericus inferior, pensiones D vel reditus dignitatis, vel confanguinitis, vel amicis quibuscunque vendere præsumat, vel impignorare seu infeudare de novo, vel quolibet modo alienare præsumat, nisi forma canonis observata. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, quod in hac parte præsumptum fuerit, viribus careat, & præsumptor personatu vel ecclesia, quam sic læsit, per suum superiorem spolietur: nisi quod abalienaverit, infra tempus a suo superiore sibi præfixum, fine damno ecclesiæ suis fumptibus duxerit revocandum. Is quoque qui sic ecclesiastica bona de cetero receperit, & admonitus præfumpserit ea retinere, excommunicationis sententia percellatur: donec ei restituerit nullatenus absolvendus. Idem autem majores prælati observent omnino.

XXXVII. Quod fructus ecclesiæ in laico feudo non reponantur, nec de eis ædificia fiant.

Quia sunt plerique, quod non sine lacrymis dicimus & singultu, qui omnipotentis indignationem & iram in die iræ ad perpetuam quibus honestas eorum deformatur, omnino clerici se abstineant vigilanter: ad quæ omnia studiosæ observanda, secundum formam concilii generalis, a superioribus suis compellantur.

XXXIV. Quod clerici non teneant publice concubinas.

Addentes, ne clerici beneficiati, vel in sacris ordinibus constituti, in hospitiis suis teneant publice concubinas præsumant, nec alibi cum scandalo accessum habeant ad eosdem.

XXXV. Qualis pœna est infligenda concubinis clericorum.

Et si forte concubinæ eorum, monitione postea proposita, ab eis non recesserint, ab ecclesiis Dei, quas infamare præsumunt, expellantur, nec admittantur ad ecclesiastica sacramenta: & si nec sic discesserint abstinendum, excommunicationis mucrone percellantur, & cunc demum contra eas invocetur brachium seculare. Ipsos autem clericos per subtractionem officii & beneficii, canonica admonitione præmissa, volumus coerceri. Item licet legitima testamenta clericorum beneficiatorum decedentium volumus firmiter observari: nolumus tamen quod concubinis suis aliquid relinquant in testamento suo: quod si fecerint, illud arbitrio episcopi conversatur in usum ecclesiæ, in qua rexit' defunctus.

XXXVI. Quod clerici vel prælati non vendant vel impignorent ecclesiam suam confanguinis eorum.

Ecclesiarum autem indemnitatibus consulere cupientes, præsentis concilii authoritate duximus statuendum, ut nullus abbas, nullus prior, nullus decanus vel archidiaconus, vel alias habens personatum vel dignitatem, sed nec clericus inferior, pensiones D vel reditus dignitatis, vel confanguinitis, vel amicis quibuscunque vendere præsumat, vel impignorare seu infeudare de novo, vel quolibet modo alienare præsumat, nisi forma canonis observata. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, quod in hac parte præsumptum fuerit, viribus careat, & præsumptor personatu vel ecclesia, quam sic læsit, per suum superiorem spolietur: nisi quod abalienaverit, infra tempus a suo superiore sibi præfixum, fine damno ecclesiæ suis fumptibus duxerit revocandum. Is quoque qui sic ecclesiastica bona de cetero receperit, & admonitus præfumpserit ea retinere, excommunicationis sententia percellatur: donec ei restituerit nullatenus absolvendus. Idem autem majores prælati observent omnino.

XXXVII. Quod fructus ecclesiæ in laico feudo non reponantur, nec de eis ædificia fiant.

Quia sunt plerique, quod non sine lacrymis dicimus & singultu, qui omnipotentis indignationem & iram in die iræ ad perpetuam

ANNO CHRISTI 1222. Lauc. IV. c. 18. 19. 20.

ANNO CHRISTI 1222.

Lateran. IV. c. 43.

Lateran. IV. c. 62.

ANNO CHRISTI 1222.

" Lateran. IV. c. 20.

" Vide Decret. Greg. lib. III. tit. XXXIII. post. Clement. lib. III. tit. XI. cap. unic.

" Vide Decret. Greg. lib. III. tit. XXXIII. cap. 1. & 2.

" Vide Decret. Greg. lib. III. tit. XXXIII. cap. 3.

" Vide Decret. Greg. lib. III. tit. XXXIII. cap. 4.

" Vide Decret. Greg. lib. III. tit. XXXIII. cap. 5.

" Vide Decret. Greg. lib. III. tit. XXXIII. cap.

ANNO CHRISTI 1220.

beat vestire seipsum, prætextu vestium, ultra justum pretium earum, ab eo nihil penitus recipiatur.

XL. *Quando & qualiter ecclesia possunt dimittere ad firmam.*

Nunc ergo videamus evangelicæ legis factores: cum non nisi in vineâ laboranti retributionis denarius sit portigendus, nec nisi qui altari deservit, de altari vivere debeat: statuimus ut ecclesiæ certis personis depuratæ nulli dentur ad firmam, nisi forte justa causa fuerit, & a suo episcopo approbata, & ita ut de ejus consensu alicui personæ honestæ & ordinatæ dentur ad firmam, de qua evidenter liquet præfatum debeat, quod fructus ecclesiæ in bonos usus convertat.

XLI. *Quod nulli aliquid in ecclesia ratione beneficii assignetur.*

Item ut verfutiis & callidicatibus aliquorum obviemus, qui in fraudem constitutionis generalis concilii novas quasdam adinventiones fingere moliuntur: statuimus, ut non liceat alicui aliquid assignare in ecclesia quidquam nomine beneficii, quasi hoc ei liceat obtinere cum alio beneficio, cui animarum cura fuerit annexa.

XLII. *Pœna advocatorum qui matrimonium protrahunt malitiosè.*

Quoniam per advocatos multoties legitima matrimonia protrahuntur: statuimus, ut sententia lata pro matrimonio, advocatus qui contra id defecerit, hoc ipso per annum advocatione privatus existat: nisi judex eum in ipsa sententia propter errorem vel probabilem ignorantiam expresse habeat excusatum.

XLIII. *De ordinatione religiosorum, & qui possumus recipi in monachos.*

Quia nonnunquam serpens antiquus, qui jugiter fedet in insidiis ut interficiat innocentes & sanctos viros, quando eos invenit solitarios, & absque conversatione vel consolatione mutua conversantes, tanto facilius interdum eos suis insultibus obruit & confundit; provida deliberatione decernimus, ut tam monachi, quam canonici regulares, & moniales, in uno dormitorio pariter dormiant & quiescant, singulis personis, singulis lectis assignatis. Ex in uno refectorio simul edant, nec per se cuilibet, sed communiter omnibus victualia præparentur. Nec singulis eorum denarii pro vestibus tribuantur: sed talia per certas personas ad hæc deputatas, puta camerarios vel camerarias, diligenter expediantur: qui, ut quilibet indiguerit, & facultas domus sustinuerit, eis indumenta ministrent. Et cum eis nova tradita sunt, vetera ab eis recipiantur, quæ in usus pauperum vel alias necessitates, de consilio abbatis vel abbatissæ, prioris vel prioritiæ, convertantur. Camerario autem vel camerariæ non liceat aliquid recipere. Alioquin camerarius ab officio deponatur, & monachus, seu canonicus, vel monialis, anno illo novis careat indumentis. Monachus non recipiatur minor octodecim annis, nisi evidens utilitas seu necessitas aliud inducat.

XLIV. *De familiaribus monialium, & de silentio religiosorum, & de licentia exeundi.*

Inhibemus etiam ne moniales infra septa domorum suarum, præter necessarias servientes, nec ad cohabitandum mulieres seculares recipiant, nisi episcopi diœcesani accedat assensus. Item tam a monachis, quam canonicis regularibus, & monialibus, silentium præcipimus observari in temporibus & locis constitutis. Nec viris aut mulieribus religiosis absque superioris licentia egredi liceat septa domus: nec fine certa & honesta causa, egredienti cis licentia concedatur. Ita tamen, quod nulli claustralium causa orationis aut visitandi parentes pateat aditus exeundi: nisi talis forte fuerit, de quo nihilominus possit quis aut debeat merito suspicari, qui semper habeat collegam. Et quoties alicui licentia exeundi indulgetur, certus dies eidem præfigatur, in quo redeat.

Hoc quoque volumus observari, ut ubicumque propter excessum alicujus videtur episcopus, vel abbas, vel prior conventualis non habens abbatem, expedire ut quis ad tempus sibi moretur, ad aliam domum religionis ejusdem in eodem episcopatu transferatur: vel, si necesse fuerit, etiam ad aliam episcoporum dirigatur, & per diœcesanum compellatur admitti. Qui ibi in omnibus regulari subjaceat disciplinæ: ita ut si ex mora ipsius ecclesia, in qua moratur, gravata videatur, vice versa mittat aliquem de suis, qui interim moram faciet in monasterio delinquentis. Nec prius rediens ipse quietus quit, in domo sui recipiatur, quam pleve poenituerit de commisso, & per suum superiorem revocatur.

XLV. *Ne monachi vel moniales per se comedant.*

Omnem singularitatem interdicimus in refectorio, ut cibus aliter uni quam alteri præparetur. Sed qui præest, videat ut scilicet interdum talia præparentur, de quibus aliorum debilitas vel infirmitas, prout videbitur expedire, valeat relevari. Omnia etiam victualia religiosis apponenda, sine subtractione eis apponantur, tam a conversis quam abbi, ubi reficiuntur de omnibus appositis. Totum residuum sine diminutione aliqua cedat in eleemosynam indigentibus fideliter erogandam: ita quod nec abbas, nec prior, nec eleemosynarius, possit hoc dispensare. Et quicumque istud statutum vel istud de inundantiis implere vel observare noluerit, si facerdos fuerit, a celebratione divinorum: si minoris ordinis, vel monialis, a communione corporis Christi, usque ad plenam satisfactionem suspendatur. Item prohibemus, ne moniales aliquæ singulariter in refectorio comedant carnes, in quibus non solent communiter carnes comedere.

XLVI. *Quod moniales sumul in monasterio habitent, & de confessione earum.*

Ad hæc per nullam societatem vel confœderationem admittatur monachi in alterius monasterio ad moram faciendam, nisi cum litteris episcopi sui, vel abbatis, vel prioris conventualis non habentis abbatem. Idem inter canonicos regulares & moniales volumus observari.

Providemus præterea episcopi quod moniales in omnibus necessariis competenter sustentari possint de bonis monasterii, nec sustineant ultra numerum aliquam admitti: nec etiam suscipiatur aliqua, quousque redactæ fuerint ad numerum illum. Etiam hoc firmiter statuimus auctoritate concilii generalis: Si autem contigerit aliquam de cetero contra hanc formam admitti, tam abbatissa quam priorissa deponatur.

Idem de magistris & prioribus moniales custodientibus, si contra hanc formam contingat aliquam admitti, duximus statuendū. Confœderatur etiam moniales sacerdotibus ab episcopo sibi deputatis. Clerici autem vel laici frequentem non habeant accessum ad claustra monialium sine causa rationabili.

XLVII. *Quod religiosi non condant testamenta, nec liceat monachos monasteria habere ad firmam.*

Quoniam non licet viris religiosis aliquid proprium possidere, qui fe & sua pariter in religionis ingressu Domino dedicarunt: præsenti authoritate diffinimus, ut nulla persona in regulari ordine constituta condere testamentum præsumat, cum nihil habeat suum temporale, quod transferre valeat in dominium alienum.

Item nec monachus, nec canonicus ecclesiam, vel monasterium, vel quodlibet præsidi ecclesiæ fuæ, audeat retinere ad firmam. Districte etiam inhibemus, ne aliciti monacho, vel canonico regulari, qui non sit obedientialis, custodia monasterii committatur. ita quod e longa ipsius moræ vel conversatione scandalum oriatur: quod si præsumptum fuerit, per superiorem emendetur.

Item viri religiosi non recipiant ecclesiam ad firmam, in qua sibi quid juris vendicant, salvem post mortem perfonæ. Quod si fecerint, arbitrio superioris puniantur.

XLVIII. *Quod religiosi non bibant ultra horas debitas.*

Quoniam inter alia vitia impetus gulæ viros religiosos præcipue non mediocriter infestat: decernimus ut nec monachi, nec canonici regulares, nisi statutis locis & horis, potationi aut confessioni vacare præsumant. Si quis vero striverit, impetrata licentia, refectorium regulariter intret, ut sic necessitati subveniat, non ut confulat voluptati. Ab hac generalitate eximimus infirmos, & eos qui fuerint in obsequio præfatorum.

XLIX. *Quod monachi & regulares in monasterio habeant seniores, & de seniorum publicatione.*

Ad hæc statuimus, ut cum ratione debilitatis vel alia justa ratione, monachi seorsum in miserorum domo morantur, semper habeant secum ad minus alios seniores, qui aliorum levitatem debita correctione compescant, & qui postmodum in capitulo cestificentur, qualiter in misericordia fuerint conversati. Idem volumus inter canonicos regulares & moniales observari. Ut autem omnia hæc bono concludantur, Lateranense concilium sub fanctæ recordationis papa Innocencio celebratum, in præstatione decimarum & aliis capitulis præcipimus observari, & in synodis episcopalibus constitutiones illius concilii una cum illis, prout eis videbitur expedire, volumus observari.

Excommunicationes etiam in hoc concilio promulgatæ, singulis annis in episcopalibus synodis, & quater in anno in parochialibus ecclesiis, solemniter iterentur.

NOTÆ SEVERINI BENII.

Concilium Oxoniense.] *De hac synodo Matthæus Paris scripsit tantum congregatis in Oxoniam Anglicanis.* Eodem anno 1222. *ingruit*, Magister Stephanus de Langetuna gerebat concilium celebratum apud Oxoniam, in quo multa fuerunt statuta ad reformationem statuum ecclesiæ Anglicanæ, & monachilium religionis, sicut in dicto concilio alias plenius continetur.

Matthæus 1ª affirmat plerique is in seriem historiæ. Hoc anno, *inquit*, Stephanus archiepiscopus Cantuariensis celebravit apud Oxoniam provinciale concilium, in quo multa fuerunt statuta ad reformationem Statuum Anglicanæ ecclesiæ, atque monachilium religionis. Pacem autē deboni comprehendunt fuis quidam impostor, habens in corpore de mendacii, fcilicet in latere, manibus, & pedibus, quinque vulnera crucifixionis: & in eodem concilio fimul cum eo aliis rebulo utriusque sexus, ejusdem erroris fuisse, reprehensum, usaque cum eo convictus & confessus, judicio ecclesiæ punitus est.

In eadem ex monachi Wigorniensis Rogerius Annal. 1222. num. 10. *sin* fynodo Oxoniensi hoc anno in Anglia celebrata pseudochristus quidam, qui se Christum esse, verissime ut creditur, qui in cruce & populo gratificerat, emendare, audebat affirmare & figna quædam quafi Christi crucifixi manibus, pedibus, lateriique impressa, ad magiorum popoli circumventionem ostendebat, ut vanas & perfidas rebulo in cruce quam exercit cos bernatho proditionem quodammodo redimeret: in qua & discipuas quidam delectatus, Bamnisique crudus, quod ad Judaicam perfidiam reflexio profugiebat.

De eodem ita typographus quondam professus fuit: Concilium hoc fequens Anglicanum ex libello Turgaminico, non ille ita illis quorum fupra mentionem fecimus, tertium, tantisque eum eft, fed alio a superioribus abbreviatim adco & allegibilibus capitulorum, ut superabilem Lateranenfe concilii fub Alexandro tertio habiti archetypon per ille pontemodum jocus fuerit. Idcoque nobis transcribendum obtinuit, felicis memoriæ dominus Petrus Crab, non obtrusum, qui fuit ejus adversum versutis ejusmodi archetypa affectus, fi commode & absque fingulari difficultate legi potuifset.

ANNO CHRISTI 1222.

ANNO CHRISTI 1222.

ANNO CHRISTI 1222. ANNO CONC. III.

CONCILIUM SLEVICENSE,

ANNO CHRISTI MCCXXII. CELEBRATUM.

GRegorius tit. S. Theodori Diaconus Cardinalis, & S.R.E. Legatus cum in Daniam pervenisset, Concilio Slevicti celebrato, inter alia ad restituitionem disciplinæ Ecclesiasticæ statuta, decrevit, Sacerdotes, & quicumque Ecclesiasticos ordines essent, calibes vivere, ac uxoribus eorum hæreditatem adirent: cum plurimi, ut rem Sacerdotibus etiam licitam evitimatam, matrimonia inirent, eaque de re a Pontifice, qui hunc ibidem per Episcopos asseri curaverat; id Concilium generale jam ante provocaffent. Hactenus Spondanus ad an. 1211. n. 4. ex Potæno de rebus Danicis l. 6. qui & notat, hunc Gregorium in Daniam non pervenisse, nisi anno 1221. ex brevissima Historia Danica Regis Erici, quæ extat in Rerum Germanic. tom. edit. Lindenbrog.

ANNO CHRISTI 1223. ANNO CONC. IIII.

CONCILIUM ROTOMAGENSE.

Ex cod. ead. S. Alfebardi in pontificali manu scripto Bibliot. Comit. Zeil.

ANNO Nono MCCXXIII. celebrante gloriosissimo Papa, regnante invictissimo rege Francorum Philippo, VI. Kalendas Aprilis, celebratum est Concilium provinciale, in sede Rotomagensi, residente venerabili Patre Th. Rotomagensi Archiepiscopo, præsentibus omnibus suffraganeis suis, præterquam domino Constantiensi, legitime excusato: & abbatibus quamplurimis, & multis aliis bonis viris diversi, in quo lecta sunt capitula subscripta & coram omnibus recitata.

I.

Desiderantes interim invenire per singulas dioceses quod commendare debeamus, non quod tenere mutare, auctoritate sacri Concilii Lateranensis, & hujus fidei Rotomagensis, a suffraganeis nostris, sicut a nobis, hæc postillarum vocamus observari, quæ in isto Concilio constituta noscuntur, & eorum contingunt officia, & a nobis sub quadam brevitate sunt collecta; ne ipsorum, quod absit, negligentiam seu defectus, licet invitos, oporteat nos supplere. Videlicet, ut per singulas diœceses idoneam Ecclesiarum personæ, quæ simplici & de plano investiguent, quæ correctione vel reformatione digna sunt, & ea referant in Concilio subsequenti.

II.

Singuli episcopi viros idoneos ad officium prædicationis assumant, quorum per totos episcopatus sanctæ prædicationis vota discurrat.

III.

Singuli episcopi exercitus canonicorum ecclesiæ Dcathedralis corrigant, & eorum Capitulum deburerit, & monitum neglexerit emendare.

IV.

Singuli suffraganei nostri subjecta sibi monasteria studeant reformare, & per ceosdem ecclesiasticam advocatos, patronos, milites, seu quoslibet alios, compescant; ne in personis aut rebus offendant monasteria: & si forsitan offenderint, ad satisfactionem compellant.

V.

Districtius inhibemus, ne quis in diversis monasteriis locum monachi habere præsumat; nec unus abbas pluribus monasteriis præsideat.

VI.

Clerici qui deprehensi fuerint vitio incontinentiæ laborare, prout magis aut minus peccaverint, puniantur. Et si quis hac de causa suspensus divina celebrare præsumpserit, ab ecclesiasticis beneficiis suspendatur, & perpetuo deponatur.

VII.

Constitutiones quoque contra crapulam, & ebrietatem, & negotiatores clericos & inordinate B se habentes in divinis officiis, editæ, nec non & constitutio de honestate & ornatu ipsorum, firmiter observentur: ita quod si decani & capitula, monitione præmissa, eum non fecerint a lingulo de capitulo observari: ipsi episcopi singulos ad observationem eorum compellere non postponant.

VIII.

Adhuc observari mandamus, ut honestas ecclesiarum in ornamentis, & vasis, & cathedis chrismatis & eucharistiæ diligenter per ipsos observari mandetur. Et de sacerdotibus qui negligens fuerit, puniatur.

IX.

De confessione vero faciendæ propria sacerdoti, vel alicui alii de ipsius licentia, & de poena subditorum, qui hanc negligentem adimpere, & revelanda confitentibus, de poena illius qui fuerint confessionis infregerit, sicut statutum est, executioni diligenter mandetur.

X.

Tam in cathedralibus, quam in conventualibus ecclesiis viri idonei ordinentur, qui ecclesiæ possint habere consiliatores & cooperatores in prædicationibus, & audiendis confessionibus, & in cetetis quæ ad salutem pertinent animarum.

XI.

Episcopi quoque tales ad sacros ordines promoveant, qui commissum sibi officium digne valeant implere; quoniam si ignaros & rudes ordinare præsumpserint; & ordinatores, & ordinati, graviter puniri jubeantur.

XII.

Ad ecclesiasticæ quoque beneficia, prætermissis indignis assumantur idonei, qui Deo & ecclesiæ valeant & velint gratum impendere famulatum, nec aliquis in hoc inveniatur culpabilis, per provinciale concilium a conferendis beneficiis fuspendatur.

XIII.

Item filii canonicorum, & maxime spurii non canonicentur in ecclesiis facultates, in quibus institui sunt patres eorum: ne qui hoc fecerit, a suis beneficiis suspendatur.

XIV.

Laici qui de mortuariis, & aliis quæ juri spirituali sunt annexa, se præsumunt intromittere, per censuram ecclesiasticam compescantur.

XV.

Illam etiam constitutionem cum omni diligentia observari volumus & mandamus, quæ sub pœna definita prohibet, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam promulgare præsumat, nisi præfatibus personis idoneis, monitionem præ-

ANNO CHRISTI 1223. ANNO CONC. IIII.

CONCILIUM PARISIENSE.

A Coarado Sedis Apostolicæ Legato adversus Albigenses celebratum, anno Domini MCCXXIII.

Cœpit Parisiis Episcopus, S. A. L. Senonas concilium adversus Albigenses resedentem hæresis indicere: cujus Parisius transferendæ hac, opinor, causa fuit, quod a Philippo Augusto nec interesse vellet. Et vero tum eo advocatarat, Medunta obiit. De qua fit Guillelmus Brito. Philippid. lib. XII.

Sanctum concilium Parisiis
Concilium tunc Parisiis generale tenebat,
Procurante statum ecclesiæ reparare Philippo,
Quem mare pervertit citra fugebat & ultra.
Quo sine cum reliqui nil dimittere valerent,
Quamvis torterent ipsum intolerantia febris
Continuo, proprio geminans & temporis æstu
Commoda propria non postponens utilitatem,
Parisius, medicis contradictoribus, ibat.
Pacificque movens, ad concilium properabat.

Sed audire ex Matthæo Parisio juvat celebrandi concilii occasionem. Albigenses, impiæ, hæreticî Albigenses conflituerunt sibi antipapam in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, nomine Bartholomæum. In quibus partibus error ille adeo invaluit, ut eum episcopos, & alios multos regionum illarum, ad fuam allexerit pravitatem. Contra quem Conradus Portuensis episcopus, & in partibus illis Apostolicæ sedis legatus Rotomagensi archiepiscopo scripsit in hæc verba:

Venerabilibus patribus, Dei gratia Rotomagensi archiepiscopo, & qui suffraganei ejus episcopis, salutem in Domino Jesu Christo.

Dum pro sponsa vera crucifixi vestrum cogimur auxilium implorare, potius compellimur lacerari fingulis diebus, & fere quod vidimus, loquimur: & quod scimus reticemus. Hic homo pervitur, qui extollitur super omne quod colitur, aut quod dicitur Deus, jam habet perfidiæ fuæ præmissiones haereticorum, quos haereticî Albigenses papam fuum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, juxta Hungarorum nationem. Ad eum confluunt haereticî Albigenses, ut ad eorum confulta refpondeat. Etenim de Carcassona orundus, vices illius antipapæ gerens Bartholomæus haereticorum episcopus, functum ei exhibendo reverentiam, fedem & locum concessit in villa quæ Porlos appellatur, & fcipfum transtulit in partes Tolofanas. Ille Bartholomæus in litteris eum fuorum quadoque diverentium tenore, fe in E primo falutationis alloquio intitulat in hunc modum: Bartholomæus fervus fervorum fanctæ fidei, tali faluem. Ipfe etiam inter alias enormitates erat episcopos, & ecclesias perfidiæ ordinare consuerat. Rogamus igitur attentius, & per fuperiora *Concil. Generol.* Tom. XIII.

B nem fanguinis Jesu Christi, & propensius obsecramus, authoritate domini papæ, qua fungimur in hac parte, districte præcipiendo, quatenus venientis Senonis in octavis Petri & Pauli proximo futuris, &c. Ubi & alii prælati Franciæ, favente Domino, congregabuntur, parati conflium dare in negotio prædicto, & cum aliis, qui fuerint adrenti, providere super negotio Albigenti. Alioquin inobedientiam veftram domino papæ cetabimus fignificari. Data Planium VI. Non. Julii.

Sed hunc tandem Ecclesiæ hostem mors prædicti antipapæ celeriter terminavit.

Interfuisse concilio episcopos 24. norrat chronicus Turonense. Et ibi Rigordus memorat, qui nominatim appellat omnes, duos tantum 3. reticet nominat. Ad ipsius Philippi *ingnit, exequias, quod non fine nutu & providentia* Augusti. Dei gestum elle videatur, abuerunt duo archiepiscopi, videlicet Guillelmus, Senonensis Galterus: & viginti episcopi, videlicet de Romana curia Cardinalis Portuensis episcopus Cardinalis, & fedis apostolicæ in terram Albigensium tunc legatus. De Anglia Pandulphus Norwicensis episcopus. De Remensi provincia, Catalaunensis, Guillelmus, Belvacensis Milo, Noviomensis Girardus, Laudunensis Adelelmus, Suessionensis Jacobus, Silvanectensis Garinus, Atrebatensis Pontius, Ambianensis Goufridus. De provincia Senonensi, Carnotensis Galterius, Autisiodorensis Henricus, Parisiensis Willielmus, Aurelianensis Philippus, Meldensis Petrus, Nivernensis Rogerus. De provincia Rotomagensi, Bajocensis Robertus, Constantiensis Hugo, Abrincatensis Willelmus, Lexoviensis Willelmus. De provincia Narbonensi, Fuloc Tolosanus. Qui pœtasi de mandato domini papæ, immo de ipsa potiusnat credibile eft, ordinatione Divina, pro negotio Albigensi sunc temporis erant Parisius congregati.

Addit Guillelmus Brito archiepiscopos quatuor, episcopos præterea octo, Rigordus Senonensem, Turonensem, Rotomagensem, Lugdunensem.

G. C. Quod Martin. Parisius antipapam hunc Bartholomæum vocat, non contestit cum Conrado in epistola ad episcopos provinciæ Rotomagensis: qui proculdubio ineptitia fuit, & ad ceteros episcopos a partibus data. Nam in ea Conradus, Bartholomæum vocat non antipapam illum Bulgarorum, fed Carcassonensem quendam, illius in Gallia vicarium.

Quod vero Conradi epistolæ adscripsum legimus dies *Veneris proximo fuo, Brevi scripsum, Turonense, Rotomagensem, Lugdunensem.*

G. C. Quod Martin. Parisius antipapam hunc Bartholomæum vocat, non contestit cum Conrado in epistola ad episcopos provinciæ Rotomagensis: qui proculdubio ineptitia fuit, & ad ceteros episcopos a partibus data. Nam in ea Conradus, Bartholomæum vocat non antipapam illum Bulgarorum, fed Carcassonensem quendam, illius in Gallia vicarium.

Quod vero Conradi epistolæ adscripsum legimus dies *Veneris proximo fuo, Brevi scripsum, Turonense, Rotomagensem, Lugdunensem.* Cum enim concilium indicat, in octavis apostolorum Petri & Pauli, hoc est, prid. Non. Julius: mirandis ad episcopos omnes provinciæ, quos convocabat, & eorum, quos ipse dicit convenire conscribit. Quod cum facere non potuerit: legendum forte VI. Kal. Jul. vel IV. Non. Jun.

ANNO CHRISTI 1224. VIII. CONCILIUM ALTERUM PARISIENSE, ANNO CHRISTI 1224.

III. Non. Maj. Anno Domini MCCXXIV. celebratum in causa Raimundi Tolosani comitis.

* MS. *Chronicon Turonense nostrum* "Anno, *inquit*, Domini MCCXXIV. & Friderici imperatoris nono, & Ludovici regis secundo, III. Non. Maj. celebravit Ludovicus rex apud Parisius concilium generale: in quo Honorius papa inquientium, qui in Lateranensi concilio contra Albigenses hæreticos fuerat infitiata, authoritate propria ad tempus revocavit, & Raimundum comitem Tolosanum, fide" catholicum approbavit. *Idem referunt ipsidem fere verbis, in Gestis Ludovici VIII. Franc. regis, a Petro Pithœo primum, deinde a Francisco Duchesno. editis, tomo IV. hist. Franc.* ubi vocatur *Parlamentum generale quod rex apud Parisius tenuit.* — Pithœus, non tenuit, sed celebravit, in Gestis Ludovici VIII.

"** CONCILIUM MONSPELIENSE, MENSE AUGUSTO, ANNO DOMINI MCCXXIV.

A trium provinciarum episcopis in eadem Raimundi comitis Tolosani causa.

* MS. *Chronicon Turonense* "ad eumdem annum: infra octavas, *inquit*, Assumptionis B. Mariæ apud Montempessulanum authoritate apostolicæ concilium celebratur. Nam Honorius papa Narbonensi archiepiscopo dederat in mandatis, quod ibi modum pacis quam Raymundus Tolosanus cosmos, & alii Albigenses fundæ matri ecclesiæ offerebant, audiret, & quid inde duceret, remandaret. Qui convocatis totius provinciæ episcopis, abbatibus & clericis universis, a comite Tolosano, aliisque baronibus juramenta recepit, quod terram fœnetam & obedientem Romanæ ecclesiæ redderent, & clericis redditus suos in integrum restituerent, cùpse pro damnis XV. millia marcarum infra tres annos persolverent: & de hæreticis confessis vel convictis juftitiam indilatam faciorent, & C pro posse suo per universam Provinciam prævitatem hæreticam extirparent.

Eadem ipsidem omnino verbis habentur in Gestis Ludovici VIII. paulo ante citatis.

Ex Collect. "* *Juramenta Raymundi comitis Tolosani & aliorum baronum, data in concilio habito apud Montempessulanum anno MCCXXIV.*

INnomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Anno Incarnationis ejuſdem MCCXXIV. VII. Kal. Septembris. Nos Raymundus Dei gratia dux Narbonæ, comes Toloſæ, marchio Provinciæ, cum facroſancta Romana eccleſia pacem ſummo deſiderio facere deſiderantes, ad honorem Dei, & ejuſdem Romanæ eccleſiæ, & Jeſu Chriſto patris D noſtri Honorii ſummi pontificis, pio corde & vera devotione, per nos & per omnes homines ac vaſſallos noſtros, offerimus vobis domino A. * Narbonenſi archiepiſcopo, & per vos ſanctæ Romanæ eccleſiæ & domino papæ, omnia illa quæ in alio colloquio vobis & per vos ſanctæ Romanæ eccleſiæ obtulimus. Videlicet quod fidem catholicam, ſicut eam ſancta Romana prædicat & docet eccleſia, ſervabimus, & per terram noſtram ſervari patiter & fideliter faciemus. Terram inſuper noſtram hæreticis fidelitter purgabimus ad cognitionem eccleſiæ: videlicet bona eorum publicando, eoſdemque corporaliter puniendo. Item pacem plenam & integram in tota terra noſtra ſervabimus, & ſervari plenifſime faciemus, ruptarios E de noſtris finibus expellendo. Eccleſiis etiam & viris eccleſiaſticis reſtituemus plenarie omnia jura ſua. Libertates quoque eccleſiarum & aliorum locorum religioſorum ſervabimus, & ſervari pleniſſime faciemus in poſterum & in perpetuum: Penitrera pro damnis & injuriis, eccleſiis ac viris eccleſiaſticis irrogatis, & ut ob reverentiam & honorem Romanæ eccleſiæ & domini papæ promiſſi valeat honori comitis Montisfortis: dabimus eccleſiæ XV. millia marchurum argenti, terminis competentibus ſolvendarum: ita tamen, ſi pactionibus quam comes Montisfortis in terra noſtra & valitorum noſtrorum facit, dominus papa nobis abſolvi, & inſtrumenta quæ ab ipſo domino papa, vel a domino rege Francorum, vel patre ejusdem comes Montisfortis vel patre ejus fuere de dicta impetraſſe, ſummus pontifex facias nobis reddi. Verum quia nec in primo nec in ſecundo colloquio aliquis præſens fuit pro comite Montisfortis, cum quo ſuper compoſitione, quæ fuit facta inter patrem noſter Honorius mandaverat fieri, tractare potuimus, ad præſens plene non poſſumus reſpondere. Verumtamen nos in præſenti ſolemni nuncio ad dominum papam diligimus: cum quibus cum ſuper compoſitione prædicta, quam ſuper omnibus aliis ad reconciliationem noſtram pertinentibus, plene poterit tractari, & omnia ad hunc debitum Divina gratia mediante perduci. Concedentes & promittentes, nos in perpetuum ratum habituros & firmiter ſervaturos, quicquid cum illis nuncio ſuper facto noſtro de mandato & voluntate domini papæ fuerit ordinatum aut factum. Et cum nos credamus pro majori parte reſtituitionem feciſſe eccleſiis ac viris eccleſiaſticis, ſecundum quod in alio colloquio promiſimus, tamen ſolemniter nunc promittimus, quod ea omnia quæ reſtant ad reſtituendum eccleſiis ac viris eccleſiaſticis, pleniſſime reſtituemus ad cognitionem domini papæ, vel domini A. Narbonenſis archiepiſcopi, vel cujuſlibet epiſcopi in diœceſi ſua. Et de faiditis Toloſæ reſtituendis cum honoribus ſuis, faciemus quicquid dominus papa noverit faciendum. Ad ultimum, ſi ea quæ obtulimus, domino papæ ſufficientia non videntur: cum ſervire ſanctæ eccleſiæ regnare ſit, nos in omnibus & per omnia mandatorum & mandatis domini papæ pro poſſe noſtro obedimus humiliter ac devote. Salva dominatione feneſſimi noſtri regis Franciæ, & domini Imperatoris. Quod autem omnia prædicta attendamus & compleamus bona fide, pleno & ſufficienter cavebimus per ſecuritates idoneas ad cognitionem domini papæ.

Et nos Rogerius Bernardi Dei gratia comes Fuxenſis, & Trencavellus eadem gratia vicecomes Bi-

ANNO CHRISTI 1224. Biterrenſis, idem & eodem modo promittimus nos A in tota terra noſtra facturos, & in perpetuum ſervaturos, ſicut ſuperius dominus noſter comes Toloſæ promiſit pro ſe & pro nobis, & aliis valitoribus ſuis, ſe in perpetuum ſervaturum. Dat. apud Montempeſſulanum die & anno quibus ſupra.

ANNO CHRISTI 1224.

Litteræ Amalrici domini Montisfortis

Ad epiſcopos qui conventui erant ad concilium Monſpelienſe.

Rogat ne pacem faciant cum Raymundo comite Toloſano.

Reverendis in Chriſto patribus & dominis ſuis cariſſimis, Narbonenſi, Arelatenſi, & Auxitanenſi, Dei gratia archiepiſcopis, & univerſis epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, ad concilium de Montepeſſulano congregandis, Amalricus Divina providentia dux Narbonæ, comes Toloſæ, & dominus Montisfortis, ſalutem, & cum omni reverentia & devotione ſeipſum. B

CUm vos ſelo fidei animati, Patri Chriſti negotium inceperitis, & manuteneritis ſicut veri fidei zelatores: unus neceſſe eſt quod vos, cum tempus meſſionis prope ſit, & jam fruges albeſcant ad meſſem, expectetis medicum, & curium perſeveranter agatis; ut bravium cum gloria conſequi poſſitis optatum, propter quem tam fideliter laboraſtis: cum fruſtra mittatur unus ad arotrum, nifi mitteris reſpererit donec conſummaverit quod incepit. Ita igitur, Patres fanctiſſimi, attendite, & videte quam mirabilis ſit Deus in operibus ſuis, & quam ſit incredibilis fuſta ſua: qui licet videatur ſuum negotium totaliter diminuiſſe, modo deliberat & diſponit ut ipſum negotium reſuſcitet cum gloria & triumpho; cum ipſe, ſicut credimus, dominus regis Franciæ animarum adjuvet ſubvenientem ſuo negotio, immo, ut loquamur verius, ad conſummationem ipſius. Ideoque paternitatem veſtram exoramus humiliter & devote, obſecrantes vos & adjurantes per aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti, cujus res agitur, quatinus nullam compoſitionem ſive pacem, quæ prejudicet juri noſtro, cum Raymundo filio Raymundi quondam comitis Toloſæ, faciatis, nec fieri permittatis; maxime cum illud in totius cleri & populi & univerſalis eccleſiæ ſcandalum & ignominiam perpetuam redundaret.

"** CONCILIUM APUD VALLEMCOLORIS INTER FRANCOS, ET ALEMANNOS REGES CELEBRATUM, Anno Domini MCCXXIV.

LAudatis jam ante Geſta Ludovici VIII. *hujus ſexi C conciſis, ſyncopatumis, mentionem in hac ſerie faciemus ad eumdem annum*: In octavis B. Martini hyemalis, inter Ludovicum regem Franciæ, & Henricum regem Alemanniæ filium Friderici imperatoris, qui de novo, juſſu & voluntate patris, fuerat in regem Alemanniæ coronatus, apud Vallemcolotis conciſium celebratur: ibique multa de utroque regno tractata, ſed nihil aut parum proficiſci "peragentes, ad propria redierunt. * Locus mendoſus;

"** CONCILIA PARISIENSIA TRIA ANNIS MCCXXIV. & MCCXXV.

1224. 1225. *Chronicon Turonenſe* "*ad annum* MCCXXIV. D In octavis, *inquit*, S. Andreæ Ludovicus rex Pariſius concilium celebravit: ibique multa de negotio ſuo tractata. *Hæc tantum.*

1225. *Idem ad annum* MCCXXV. In octavis Aſſenſionis Domini, Ludovicus concilium Pariſius celebravit, ubi cum Romano S. Angeli cardinale, qui de novo in Francium legatus advenerat, multa de negotiis regni regifque Anglize & terræ Albigenſium tractavit: ibique multa de eo gni negotio ſunt tractata. *Hæc tantum.*

Idem ad eumdem annum: In vigilia Magdalenæ Ludovicus rex Pariſius conciſium convocavit: ibique legato, rege noſtro & regis Angliæ nunciis præſentibus, vicecomtes Toarcii homagium regi feci-

"** CONCILIUM MELODUNENSE IN OCTAVIS OMNIUM SANCTORUM, ANN. MCCXX V.

ANNO CHRISTI 1225.

Ubi actum de juriſdictione eccleſiaſtici fori, & aliis quibuſdam.

* MS. *Chronicon Turonenſe* "Anno, *inquit*, Domini E MCCXXV. & Ludovici regis tertio, in octavis Omnium Sanctorum, Ludovicus rex Franciæ conciſium convocat Meloduno, ubique archiepiſcopi & epiſcopi Franciæ, præſente legato, perebant inſtanter a rege Francie, & a ſuis baronibus, juriſdictionem omnium hominum ſuper mobilibus, de quibus homines eccleſiarum in curiam traherent coram ipſis, & juriſdictione iſta dicebant inveſtitam eſſe eccleſiam Gallicanam. Quibus rex ſe opponens, argumentis evidentiſſimis afferebat hoc eſſe diffonum rationi: cum cauſa mobilium non ratione juramenti, vel fidei, vel teſtamenti, vel maritagii petitorum, mera fit laicalis, nec ad eorum eccleſiaſticum videatur aliquatenus pertinere. Saſſimam eorum ſuper his aſſerens irritam & inanem, cum eo nec non & Philippo bonæ memoriæ patre ſcientæ vel vidente de ſe unquam ſaiſiti fuerint: & maxime cum nullus poſſit de jure partem ſui dominii deteriorem facere, vel vendere, vel quitare; nec per cum aliius in eum alterius dominium uſurpare. Tandem interveniente Dei gratia, & legato, cauſa ita ab utraque parte poſita eſt in ſuſpenſo. In eodem nempe conciſio fatis tractatum eſt de tenga inter regem Franciæ & regem Angliæ reformanda; mention- & de negotio Albigenſi. Sed ad præſens nihil ſuper iis potuit reformari.

CONCILIUM BITURICENSE

PRIDIE KAL. DECEMBR. ANN. DOM. MCCXXV.

In quo actum de Raymundo Tolosano comite ditioni fuæ restituendo.

Matt

Amalricus

CHronicon Turonense: In festo, inquit, S. Andreæ apostoli dictus legatus (Romanus cardinalis Angeli cardinalis) convocatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & capitulis totius Franciæ, Bituris concilium celebravit. Ubi Raimundus comes Tolosanus veniens, & gremium sanctæ matris ecclesiæ sibi aperiri petens, absolutionem humiliter postulavit: fui purgationem offerens & emendam, & pro posse suo de omnibus terræ fuæ hæreticis convictis vel confessis justitiam inditaturam, & ad eos deinceps extirpandos operam efficacem. Promittens etiam, quod castrum suum obedientem de ecreto Romanæ ecclesiæ redderet, & pacificam, & fecuram, & quod clericis suis & redditus in integrum restitueret, & damna eis congrue refarcirent. Quibus Amoricus [1] comes de Monteforti obvians, litteras papæ Innocentii, nec non & Philippi regis Franciæ, offendebat in quibus continebatur, & dicti comitis Tolosani damnatio, & terræ Albigensium Simoni de Monteforti patri suo factæ donatio, ficuti asserebat, Tandem post multas altercationes, legatus, & episcopi, super hoc fecretum consilium habuerunt. Et sic negotio infecto comitem ad propria remiserunt. Præterea cum legatus ex parte dominii papæ per totum Franciæ regnum peteret fructus duarum prebendarum in unaquaque abbatia, & in qualibet ecclesia cathedrali; & in aliis ecclesiis conventualibus, fructus unius prebendæ, ad fummi pontificis ufus, in perpetuum retinendos: & jam ad hoc capitulorum aliqui consensissent: capitulorum nuncii iis omnibus coram legata & coram omnibus obviarunt, afferentes, capitula pro quibus venerant, hoc nullo modo factura, nulloque tempore conceffura. Adjecit etiam legatus, quod dominus papa duobus episcopis dederat in mandatis quod ad dictum quatuor abbatum, quos ad vifitandas abbatias totius Franciæ, & ad corrigendos excelles eatus destinaverat, abbates deponerent univerfos. Quo audito archiepiscopi & episcopi, fe per hoc in abbatiis jurisdictionem omnem perdidiffe videntes, fe hoc nunquam, quamdiu viverent, conceffuros, unanimiter refpondentes. Et fic præcipitata appellatia tam de prælendis, quam de depositione abbatum, in pendulo remanebant. Tunc fere octoginta magiftrorum Parifius, qui contra legatum in fupradicto affultu fuerant, & ligatos legati fententia fe videbant, abfolutionem a legato in dicto concilio petierunt, petitamque promtius receperunt.

De magistris illis Parisiensibus, prius a legato excommunicatis, & in hoc concilio absolutis. Tunc, *sicidem paulo fuperius*, cum universis scholaribus Parifi. in præjudicium Parifienfis ecclefiæ figillum proprium confecifiet; dictoque figillo, univerfitatis negotia figillaret: Parifienfes canonici, eorum legato, qui Parifius venerat, fuper figillo fcholares conveniunt: & multum ab utraque parte allegantes quid fit juris, in legatum protinus compromittunt: illiufque figillum proprium ei reddunt. Qui habito, fuper hoc, admodum feftinato conciliо, præfatum figillum coram omnibus ibi fregit; omnefque, qui deinceps Parifius figillum univerfitatis faceront, ipsique anathema-

tis innodavit. Quo audito, clamor in cœlum attollitur, rumor per urbem egreditur; fcholares conveniunt, & ad domum legati cum gladiis & fuftibus convenitunt tanquam ad latronem. Quorum adventum legati homines cognofcentes, portas obfirmunt, arma rapiunt, fe dominumque fuum a furibundis fcholaribus defendentes. Tandem per magnates affultus fcholarum, per portarum fraftionem, per lapidum fulminationem, cum fere legatus fuique homines capererentur: Ludovicus rex, qui paulo ante, a Melefdone venerat, & inferiorum legati audierat, fervientes & milites ibi miſit, qui fcholares minis & aliis repulerunt, & legatum, & gentem fuam, indemnem, non tamen fine effufione fanguinis, fervarunt. Quo facto legatus ab urbe egreditur cum conductu, excommunicatis per scholares, qui hunc affultum fecerant, & aliis, qui ex parte eorum interfuerant in affultu. *Hæc Chronicon Turonense, quæ fere sperare ad concilii hujus intelligentiam. De concilio autem ipso prolixe Matthæus Parisius ad annum MCCXXV. digeret in hunc modum.*

Hoc eodem tempore, *inquit*, venit magister Romanus ad partes Gallicanas, a domno papa miſſus, ut ibi legationis officio fungeretur. Quo cum pervenisset, fecit convocare regem Franciæ cum archiepiscopis, episcopis, & clero Gallicano ad concilium, cum comite Tolofano, pro quo fpecialiter ad partes illas miſſus fuerat, ſuper ſeqvens relatio declarabit. Convenerunt igitur ad diſpositionem fanctam ad concilium. Lugdunenſis, Remenſis, Rotomagenſis, Turonenſis, Bituricenſis, Auxitanenſis, archiepiſcopi: Burdegalenſis vero Rome fuit, & Narbonenſis ecclefia vacabat. Convenerunt igitur novem provinciarum ſuffraganei circiter centum, cum abbatibus, & prioribus, & ſingulorum procuratoribus capitulorum, mandatum ſummi Pontificis audituri. Sed quoniam Lugdunenſis archiepiſcopus venditabat ſibi primatum ſuper archiepiſcopum Senonenſem, & Rotomagenſem, ſuper Bituricenſem, Auxitanenſem, Narbonenſem, & eorum ſuffraganeos: timebatur de diſcordia, & ideo non fuit teſtium quæ in concilio, ſed ut in conſilio. Quibus ſedentibus, & lectis in publico legationis litteris, apparuerunt comes Tolofanus ex una parte, & Montefortenſis ex altera, qui petiit ſibi reſtitui terram Raimundi comitis Tolofani, quam dominus Papa, & rex Franciæ Philippus, ſibi de patri ſuo contulerat, ſicuti ſibi ſuper donatione facta, attributum, papæ ſcilicet & regis munimenta. Additidque comitem Raimundum abjudicatum fuiſſe Romæ in concilio generali propter hæreſim, quæ dicitur hæreſis de Albigenſium, ad minus pars ea terræ, quam nunc tenet. E contra comes Raimundus obtulit ſe fuorum ſuæ regno Francorum, & eccleſiam Romanam, quicquid facere deberet pro hæreſibus ſua. Tunc cum peteret pars adverſa ab eo, ut ſubiret judicium duodecim parium Galliæ, reſpondit Raimundus: Recipiat rex homagium meum, & patratus ſum ſubire: quia forte mihi haberent me pro pari, ſi feceo ſierot. Cumque hinc inde fuiſſet plurimum altercatum, præcepit archiepiſcopus Senonenſis, cum conſilio ſuorum ſuffraganeorum, & aliorum prælatorum, ſi quos ad hoc negotium ſuffraganeis eis deliberarent ſuper

ſuper negotio præfato, & tradereut legato conſilium ſuum redactum in ſcriptis. Quo facto, legatus excommunicavit omnes qui ſuper hoc fua conſilia reveelarent, dicens ſe ea velle domino papæ ſignificare, & Francorum regi offendere. Poſt hæc, legatus de eſſe in duo procuratoribus capitulorum licentiam ad propria revertendi, retentis tantum archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, & ſimplicibus prælatis. Unde non immerito timuerunt, ne procurata eorum abſentia, qui majoris prudentiæ erant & experientiæ, & præ multitudine potentiores ad contradicendum, aliquid ſtatueretur in præjudicium abſentium prælatorum. Quo circa dicti procuratores, poſt deliberationem diutinam, mittorum ad legatum procuratores metropolitanorum eccleſiarum, qui coram eo ſe allegavebant: Domine, audivimus quod habetis litteras ſpeciales a curia Romana, de exigendis prebendis in omnibus eccleſiis conventualibus, ſive cathedralibus. Quas petimus humiliter, quod non in hoc conciſio propoſuiſſis eas nobis audiendibus, quos ſpecialiter tangunt. Unde rogamus in Domino, ne iſtud fcandalum oriatur per vos in ecclefia Gallicana, ſcientes quod fine maximo fcandalo & inæſtimabili damno non poſſet hic ad effectum perduci. Quia eſto, quod aliquis abſentiet, nullus tamen abſentiet in præjudicium quemquam, cum fere omnes majores, & generaliter omnes jubiliati, necnon & triple tex, & omnes principes, parati ſint contradicere, & reſiſtere ufque ad capitæ expoſitionem, & omnis honoris privatio. Cui nem; præſertim cum videatur imminere propter hoc fcandalum fubverſi regni & eccleſiæ generalis. Ratio autem noſtri timoris eſt, quod cum ceteris regnis non habuiſtis ſermonem, & quibuſdam epiſcopis præcepiſtis & abbatibus, ut cum prebendæ vacaverint, ad opus domini papæ reſervarent.

His auditis, cum biteterut legatus perſonderet ut omnes conſentirent, offendit tunc primo domini papæ intentionem, a qua cepit a ſingulis eccleſiis cathedralibus duas prebendas, unam a capitulo, & alteram ab epiſcopo, Et ita conobuis ſimiliter, ubi funt diverſa portiones, abbatis ſcilicet & conventus, duas exegerit prebendas, unam ab abbate, & aliam a conventu, æquali facta diſtributione bonorum ſuorum a conventibus quantum pertinebat ad monachum, ſicut ipſe tenerpretatus fuerat legatus, & ab abbate tantumdem. Tunc allegavit commoda, quæ poſſent inde provenire, illud videlicet, quod auoveretur fcandalum a Romana eccleſia, quæ mater eſt omnium eccleſiarum, concupiſcentia fcilicet, quæ radix eſt omnium malorum, cum nullus pro aliquo negotio in curia Romana fecundo aliquid offerret, vel aliquis oblata reciperet.

Ad hoc reſpondit procurator archiepiſcopi Lugdunenſis: Domine, nullomodo volumus eſſe ſine amicis in curia & largitate donorum. Alii

Magnatis bellum a Stilo dicti Colmerde.

CONCILIUM GERMANICUM

SUB PRÆSIDIO CONRADI EPISCOPI,

Cardinalis Portuenſis, & S. Ruffinæ, fedifque apoſtolicæ legati, contra ſimoniacos, & concubinarios clericos celebratum, an. Domini MCCXXV. IV. Idus Decembris, tempore Honorii papæ tertii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De continentia clericorum.*
2. *De pœnis concubinarum clericorum.*
3. *De fcortatoribus clericis ruralibus per archidia-*

E *conos corrigendis.*
4. *Quam ponam judex eccleſiaſticus, aliquem propropere excommunicanti, incurrat.*
5. *Clericos fruſtra probeadarum fuarum concubinis & ſpuritis ſibi relinquere non poſſe.*

6. *De*

ANNO CHRISTI 1225.

6. *De clericis excommunicatis vel suspensis, Divina celebrantibus.*
7. *De clericis eorum excommunicatis celebrantibus.*
8. *De publicandis excommunicatis per episcopos.*
9. *De patronis laicis clericos ad ecclesias simoniace praesentantibus.*
10. *De clericis simoniace praesentatis.*
11. *De episcopis & archidiaconis clericos simoniace praesentatos instituentibus.*
12. *De ecclesiis non per mercenarios, sed pastores, seu talem vicarium perpetuus regendis.*
13. *De concubinariis non cum familiomanibilibus & canonicis, & de ejusmodi sacris virginibus politis.*
14. *De his constitutionibus conciliaribus publicandis.*

STATUTA CONCILII.

Cunctas miseratione Divina Portuensis & sanctae Rufinae episcopus, apostolicae sedis legatus, universis Christi fidelibus, ad quos praesens scriptum pervenerit, salutem in Christo Jesu.

I. *De continentia clericorum.*

Licet multa, super continentia clericorum, sanctorum patrum hactenus emanaverint institura: quia tamen adhuc nonnulli clerici lumbos suos cingulo continentiae, ut accipimus, non praecingunt, in animae fuae periculum & scandalum plurimorum, non attendentes quoniam Scriptum est: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum Deus vester*: nos qui nunc demum circa horam undecimam missi fumus, ut nocua de vinea Domini sabaoth, ex officio nobis injuncto, quantum ipse dederit, extirpemus, quia zelus nos comedit domus ejus, hujus sacri approbatione concilii duximus statuendum. Praecipimus igitur, ut clerici continenter & caste vivere studeant universi, & maxime in ordinibus factis constituti, quatenus in conspectu Dei omnipotentis puro corde & mundo corpore valeant ministrare.

II. *De partis concubinariorum clericorum.*

Si quis autem clericorum deinceps fuerit deprehensus incontinentiae vitio laborare, detinendo publice concubinam: nisi post admonitionem canonicam illam a pectore fus expulerit, extunc tam beneficio quam & officio spolietur. Si vero nec fic foetorem fuae libidinis curaverit evitare, quia crescente contumacia crescere debet & poena, anathematis fententia feriatur. Qui vero obfcoenis voluptatibus inhiantes, concubinas ufeque ad hęc tempora publice tenuerunt, ne delictum praeteritum tranfeat impunitum, eos fub poenitentiam duximus redigendos: ut, fi canonici fuerint, quadraginta diebus in claufiris fuis in quadrageffimali cibo jejunent. Si autem hąc agere contemperint, praepofitis & decanis & capitulis ecclefiarum fub anathemate prohibemus, ne praebendarum fructus eis miniftret, nec ad chorum vel ad confortium capituli eos admittant, nifi incepta dicta poenitentia & peracta, & praeftito juramento, quod eas ulterius non refumant. Qui vero talis refumere praefumpferint, decrevimus eos beneficiis effe privatos, utilli, ad quorum collationem eorum beneficia pertinent, ea idoneis perfonis affignent intra tempus in generali concilio comprehenfum: alioquin proximus fuperior extunc ea ftudeat affignare. Si vero decani, vel alii eorum confratres, exceffum eorum fcientes, diffimulare praefumpferint, eos denunciamus excommunicationis vinculo fubjacere.

III. *De foeoriatoribus clericis ruralibus per archidiaconos corrigendis.*

De clericis ruralibus concubinariis expreffus rigor fuperius obfervetur: quorum archidiaconi, fi eos in iniquitatibus voluerint confovere, vel eorum diffimulare exceffus, fciant ab officio fe fufpenfos, & fi in fufpenfione permanferint, cos praecipimus per epifcopos fuos a dignitatibus removeri: quae dignitates per eofdem epifcopos, vel alios, ad quos earum fpectat collatio, perfonis idoneis affignentur.

IV. *Quum quidam judex ecclefiafticus, aliquem praepropere excommunicans, incurrat.*

Quantae temeritatis & praefumptionis exiftat, quod qui fervare debent canonicas fanctiones, in quibus aperte continetur quod nullus aliquem fine rationabili caufa excommunicare praefumat, eas frangere non formidant: plures non amore juftitiae, fed livore odii, vel favore adverfariorum, excommunicationis vinculo innodaros, nullos profus ignorat. Quare firmiter prohibemus, ne in aliquem excommunicationis fententiam, nifi competenti admonitione praemiffa, & praefentibus perfonis idoneis, per quas, fi neceffe fuerit, poffit probari admonitio, promulgare praefumat: & fi praelatus contra hoc fecerit, & admonitus errorem fuum non revocaverit, per menfem ab ingreffu eccleliae fit exclufus.

V. *Clericos fruftra prahendarum fuarum concubinis & fpuriis fuis relinquere non poffe.*

Ad abolendam de domo Domini confuetudinem, vel potius corruptelam feu temeritatem, qua clerici (qui figuum pudicitiae debent offendere laicis, quibus poffi funt in exemplum) in argumentum finalis fuae impoenitentiae, fructus praebendarum fuarum concubinis vel fpuriis fuis legare in ultima voluntate: contra eos rigor fuperius exerceri debet. Quare fub anathematis prohibemus, ne de cetero clerici gratia reftantibus abentes, cum de rebus eccleliae nullum poffint condere teftamentum, fructus beneficiorum eccleliafticorum fpuriis fuis vel concubinis fuis dimittant. Qui vero contra hanc inhibitionem venire praefumpferint, in fignum fuae perditionis eccleliaftica careant fepultura: & quibus taliter fructus legantur, eis careant ipfo jure. Qui autem reftatum tale manu tenere voluerint, & per quorum manus perfonis illis fructus praebendae fuerint miniftrati, ipfo facto fciane fe excommunicationis vinculo innodatos: & quandiu fructus hujufmodi contra hanc inftitutionem miniftrati fuerint, eccleliae ipfa fit fub interdicto pofita.

VI. *De clericis excommunicatis vel fuspenfis, Divina celebrantibus.*

Cum fcripfum fit in lege noftra, quod quicumque non obtemperaffet facerdotibus, aut extra poftitus lapidaretur a populo, aut gladios cervice fuppofita expiaret cruore contemptum; & in primitiva eccleliа indobedientes cunctis de eccleliа rabido * ore draconum traherentur: multi nomine facerdotes, cenfuram eccleliaftican contemnentes, excommunicati vel fufpenfi a praelatis ipforum, exigentibus culpis fuis, & immeritores quod epifcopis & praelatis clavium regni coelefis collata fit poteftas, attrectare fibi interdicta myfteria non verentur: contra quos rigorem eccleliaflicum volumus exerceri. Statuimus igitur ut tales, fine fpe reftitutionis, ab officiis & beneficiis deponantur, & infames & inteftabiles fint, & de cetero ad beneficia eccleliaftica nullatenus admittantur: nifi, per poenitentiam approbatam & * converfionem laudabilem, fedis apoftolicae gratiam meruerint obtinere.

VII. *De clericis eorum excommunicatis celebrantibus.*

Praeterea funt nonnulli, qui craffam praetendentes ignorantiam, (quae cum non excufet a culpa, nec eos a poena poterit excufare) eorum his Divina celebrare praefumant, qui excommunicationis vinculo funt innodati: dicentes quod eis excommunicatio nec per litteras, nec per nuncios fuerit nunciata: cum ipfi excommunicati impediant fcepe, ne poffit ad eos denunciatio vel citatio pervenire, vel malitiofe fe occultent. Et cum talis fit merito contumax cenfendus, ftatuimus ut poftquam tales excommunicati fuerint, & in vicinis locis publice denunciati, facerdos qui coram eis celebraverit, fimili poena puniatur.

VIII. *De publicandis excommunicatis per epifcopos.*

Si epifcopus aliquem excommunicaverit certa de caufa, denuncier vicinis epifcopis per fuas patentes litteras, ut excommunicatum denunciari faciant, & evitari: & tunc fine difficultate aliqua vicini epifcopi excommunicatum faciant publice denunciari, & in dioeceffibus fuis arctius evitari. Si vero epifcopi fuerint negligentes, & excommunicatis fcienter communicaverint, tamdiu cathedralium eccleliarum canonici eis non communicent, quamdiu huic falubri fanctioni contemperint obedire.

IX. *De patronis laicis clericos ad ecclefias fimoniace praefentantibus.*

Quoniam in quibufdam locis Alemaniae fundatores eccleliarum, vel heredes ipforum, poteftate, in qua eos eccleliа hucufque fuftinuit, abutuntur, partem decimarum, vel aliarum obventionum eccleliaflicarum, in quibus jus obtinere patronatus, fibi retinentes ex pacto, reprafentanae clericos ad eafdem: huic vulneri cancrofo & fimoniaco cenfurae ferrum apponimus, decernentes ut ex quo conftiterit patronum hujufmodi ftatutum perpetraffe, anathemate feriatur, & ejus terra fupponatur eccleliaflico interdicto, donec eccleliam liberam cum fuo jure dimittat: falvo jure patronatus, quod eis de mifericordia refervamus, qui poffunt per juris excufari ignorantiam.

X. *De clericis fimoniace praefentatis.*

Qui vero caeca cupiditate ducti, taliter a patronis praefentationem receperint, officio beneficioque priventur, nec ad beneficium vel actus eccleliaflicos admittantur, nifi cum eis per fedem apoftolicam fuerit difpenfatum.

XI. *De epifcopis & archidiaconis clericos fimoniace praefentatos inftituentibus.*

Epifcopi vero & archidiaconi, qui talibus fcienter curam animarum committerint, ab inftitutione & collatione perpetuo fint fufpenfi. Statuimus etiam quod nullus clericus ad curam animarum ab epifcopo vel archidiacono admittatur, nifi prius juraverit quod nullam in adeptione beneficii, ad cujus curam praefentatur, commiferit fimoniam.

XII. *De eccleliis non per mercenarios, fed paftores, feu talem vicarios perpetuus regendis.*

Quia enormis quaedam confuetudo in quibufdam Alemaniae partibus contra canonicas fanctiones invaluit, ut ponantur in eccleliis conducticii facerdotes vicarii temporales: ne ifhac de cetero, auctoritate legationis qua fungimur, omnibus modis inhibemus. Sed cum vicarius poni debet & poteft, perpetuo inftituatur, idque affenfu & auctoritate dioecefani, & archidiaconi loci illius: nec epifcopus vel archidiaconus taliem inftituat, nifi ei de bonis eccleliae coram eo, manu fideli affignetur, unde jura epifcopi & archidiaconi poffit perfolvere, & congruam & fufficientem fuftentationem habere.

XIII. *De committentibus inceftum cum fanctimonialibus & canonicis, & de ejusmodi sacris virginibus politis.*

Licet contra nefandos infidiatores facrarum virginum pudicitiae, poenae graviffimae fint inftitutae tam canonicae quam legales: quidam tamen, relaxatis voluptatum habenis, in lacunam miferiae & in limum facris fe immergunt,

ANNO CHRISTI 1225.

ANNO CHRISTI 1225.

Deut. 17.

* fec. ori. derivation violentiae.

Cap. 1. de fil. presb.

* fec. confeffionem.

Cap. Qui fuadente. 3. quaeft. 4.

Per decr. Bonif. 8. in c. 1. de fil. presb. quia & in facris. 21. epiftolis & elegiis.

ANNO CHRISTI 1225.

mergunt, ut faluis æternæ coronam, honestatis normam, earumque publicitam interpellare præsumant. Contra quos nervum rigoris apponimus, statuentes ut quicumque pudicitiam sanctimonialium, cujuscumque habitus, sub sacrilego solicitare præsumpserit: ab officio, si clericus fuerit; si laicus, a perceptione corporis Domini noverit se fupensum. Qui vero * sacrilegium vel temerarium carnis commercium cum talibus habuerit, ipso facto excommunicationis sententia se noverit innodatum. Sanctimonialis vero seu canonica quæ hujusmodi crimen flagitiosum perpetraverit, ulterius ad officium aliquod in monasterio nullatenus admittatur: sed in signum iniquitatis suæ, ultima tam in claustro maneat, quam in choro.

* Sacrilegium

XIV. De his constitutionibus conciliatribus publicandis.

Quoniam memoria hominum diluitur cum tempore dilabente, ne quis ex nostrarum constitutionum ignorantia velamen in posterum excusationis assumat, in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna excommunicationis districtæ præcipimus, ut archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, & decani, in suo singuli concilio annis singulis celebrando eas publicari faciant & servari, penam transgressoribus infligendo. Quas etiam abbates & alii ecclesiarum & monasteriorum prælati conscribi faciant, & in suis capitulis frequentius publicari, ut tam ab ipsis quam a suis subditis inviolabiliter observentur. Acta sunt hæc anno Domini 1225. quarto Idus Decembris.

* *Eadem in concilio pariſino congregatis dictum eſt corpus S. Engelberti Coloneníis archiepiſcopi recens caſu a Frederico Romburgenſi comite cognato ſuo, adverſus pacem Eccleſiæ erecto, interfecti, miraculis coruſcare. Frideri-* Vita S. Engelb. l. 4. c. 13. *cus a legato & concilio excommunicatus eſt: ac reſtare Cæſarius in vita S. Engelberti, l. 3. c. 13.* Cum cum, *inquit*, excommunicaret eum univerſis eccleſiarum prælatis ille congregatis, ſuperveniunt omnes provincias legationis ſuæ, id eſt, Moguntinenſem, Colonienſem, Trevirenſem, Bremenſem, & Magdeburgenſem, in omnibus eccleſiis per omnes Dominicas cum extinctione candelæ contra eum excommunicavi: nec eum ſolum, ſed etiam omnes ejus adjutores, a quibus, vel quorum conſilio occiſus eſt præfatus: itemque omnes, qui reos necis ejus ſuſcepiſſent, vel eis communicarent.

Apud Surium ad hunc annum.

Exhibitæ quoque in eodem concilio ſunt Conrado legato literæ Theoderici Monaſterienſis epiſcopi, & Engelberti electi Oſnabrugenſis, germanorum fratrum Friderici: quorum prior de facrilegio ſe excuſavit, quatenus ſe dicens canonicæ ſe purgare, alter, epiſcopum ordinari ſe petiit. Reſpondetur, ſe prononcem ad parendum quam ad punctionem, modo ſe excuſare poſſint: dieque ei præfixit, quo ſe purgarent in concilio Leodienſi. *Hebetum eſt illud anno ſequenti.*

ANNO CHRISTI 1226. Conc. 29.

ANNO CHRISTI 1226.

NOTA SEVERINI BINII.

In hoc Synodum Lateranenſe Turlotius profatur: Binius Severinus 1224. *Hoc anno ejus nominis tertius pontifex maximus, in Germaniam legatum miſit a latere Conradum Cigneum, quondam archiepiſcopum Moguntinum, ſed Ciſtercienſem, tum vero epiſcopum Cardinalem Portuenſem & Sanctæ Rufinæ, virum doctrina & religione nobilem, & cujuſdem diſciplinæ ſtudioſum. Exercuit ille munera ſui Quæſtoris quidem autorum coronatæ, quæ præſides amoliri volebant, partes Germaniæ vesabas lustravit. Poſtquam igitur munerum cardinalis in Germania peregrini, ſyndicum hoc congit nano 1225. qui eum poſtquam habuit lectum, in gratiam redeuntis ſuæ ad Eccleſiæ ſuæ redeuntis: idque eano libertatis, quod hoc loco ſolum memoratum illud cognoſcitur, parum opinionem ſuperiori editione concilii inſerum, cum in hiſtoriis certi nonnos pro ſe ferat, nec ab ullis ſit conciliis probatum. Qua in re non dubitamus, quin eadem hiſtoria ſit ſuſtinenda, quam ſuperius probavimus. Quod autem ad hoc ſyndicum attinet, fefellit eos, qui ſe ea commiſſione functum eſſe dixerunt, cum jam dudum cardinalem Portuenſem Conradus legatus edidiſſet, ſed per contumaciam omnium promulgari paſſuſſet, ut ex eorum rapſodia videre apparet.*

Binius Hiſtor. in hunc annum parentum collatis.

Conciliis Binii t. 3. p. 1.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

In regio edicto mutuus hic ritualis, quo nempe coram Coloniensis * falſo ; cum ex vita S. Engelberti Coloniensis archiepiſcopi, & martyris, conſtet illius recens occiſi corpus delatum eſſe Coloniam, ab omnium clericorum, *Parisienſis epiſcopus & legatus*, in *adventu primi conciliatus celebrati*. Certius deſignari non poſſe hoc concilium, quam ex primo capite Statutorum, ubi celebratum illud eſſe ait. Id. Decembris.

Cur ergo Coloniæ habitum eſt nonnulli ajunt? Cur editio regia, Coloniense vocavit? Hæc, opinor, dicta ſit, quod primum tenet locum in collectione Harzoreum eccleſiæ Coloniensis. Verum ſi præſertim in illa recipe præmiſſam legiſſet regius collector: obſervaſſet Gerardum illud concilium, Coloniæ habitum, ſed non quod Colonia in habitum, ſed quod Conradus legatus ejus conſtitutionem *per omnes eccleſias almaniæ legationis ſuæ, archiepiſcopis, epiſcopis, archidiaconis & archipresbyteris, qui decani rurales appellantur, ſtatuit mandavit, ut in ſuis ſinguli conciliis eas publicarent, quotannis, per ſuos conſtitutiones ſingulis archiepiſcopis & epiſcopis archivi unde liber ille reſtituetur ab, plantis provinciarum & diœceſani calculi & curiæ archiepiſcopi & ejus ſucceſſoribus edicti, verbo preliminares proponuntur.*

ANNO CHRISTI 1226.

eidem regi protinus reddiderunt: Quo facto rex habito diligenti conſilio, ſequenti feria ſexta, cum omnibus fere epiſcopis & baronibus regni ſui ſigno crucis Dominicæ inſignitur, ut a vince Dominini Dei ſabaoth, quam jamdiu aper ille Tolotanus excerminaverat, inutilia eradicaret, & utilia propagaret. Sicque ſegatus, ſuper fide regis & principum commotus nimia pietate, per regni principalis delegat vitros probabiles, qui in semidiem nomium ſpectatorum crucem aſſumendam contra Albigenſes hæreticos prædicarent: & excepto voto peregrinationis Jeroſolymitanæ, eos ab omnibus aliis votis, necnon & delictis, abſolverent. Cum aſſenſo etiam quorund im epiſcoporum addite legatus in hoc gratiam paratæ, quod quolibet

ANNO CHRISTI 1226.

anno ufque ad quinquennium centum millia librarum ſuper decimam redituum & proventuum clericorum promiſis regi coram omnibus ſe daturos: & ſi ad hoc decima non poſſet ſufficere, thefauros ſanctæ eccleſiæ traditurum.

Conciliam alterum ibidem refertur aliquanto poſt his verbis: Poſtea in Dominica qua cantatur, Lætare Jeruſalem, ſcilicet IV. Kal. April. Ludovicus rex apud Parisius concilium convocavit. Ibique mutata cum legato, epiſcopis, & baronibus, tractatus de negotio Albigenſi univerſis & ſingulis regni ſui, qui ei debebant exercitum, mandavit per literas, & præcepit ut quarta Dominica poſt eorſtrectionem, in oceurſum ejus cum armis debitis apud Bituricas conveniunt.

*** CONCILIUM CREMONENSE

ANNO MCCXXVI. CELEBRATUM.

Deo Turonenſe chronicon. Anno, *inquit*, Domini MCCXXVI. & Friderici imp. XI. & Ludovici regis IV. idem imperator apud Cremonam Italiæ concilium celebravit ſuper extirpatione haereticorum Italiæ, & negotio terræ ſanctæ, & concordia civitatum. Sed urbes Italiæ, ob adventum ejus confœderatæ, ei obedire eoneque recipere noluerunt: immo eum ineffiecem redire veſus Appulium compeleruut.

*** CONCILIUM LEODIENSE

A CONRADO S. A. L. CELEBRATUM,

Ann. MCCXXVI. ubi inter cetera animadverſum in fratres Friderici, a quo S. Engelbertus interfectus.

Friderici, a quo interfectum S. Engelbertum Colonienſem archiepiſcopum paulo ante videmus in concilio Germanico, fratres duo, alter Monaſteriensis epiſcopus, alter Oſnaburgenſis electus, cum ſe Conrado legato in concilio Moguntino, Iovæ Germaniæ, adreliſſent: diem eis præfixit, *ait Cæſarius*, quo ſe purgarent in concilio Leodienſi. Quo cum veniſſent, nobilibus conductum eis, et venerabilibus cardinalis legati, præſtantibus; nec ſe canonice cum ſeptem epiſcopis purgare poſſent, primoribus Coloniensibus multisque aliis eos accuſantibus; legatus ex conſenſu epiſcoporum plurimorum qui præſentes erant, ad dominum papam illos tranſmiſit. Cui etiam inter cetera hæc ſcripſit: Examini veſtro diligenter hos duos epiſcopos, graviter de domini Engelberti nece latos. *Et mox poſt*: Theodoricus epiſcopus Monaſteriensis, cum fratre Engelberto ut Oſnabrugensem epiſcopum electo, in concilio Leodienſi ſuſpenſi, & eorum profecti ſunt. Profectus eſt etiam cum eis Fridericus eadem ſpe,

Vita S. Engelb. l. 4. c. 13.

Apud Surium ad hunc annum.

Cap. 17.

quæ & illi. Cumque aliquandiu in curia manſiſſent epiſcopi, nec proficerent, eo quod ſe ſufficienter purgare non poſſent, procuratoribus eccleſiæ Coloniensis reclamantibus, & literis primipum nec accuſantibus, audiri non ſunt. Et non multo poſt, tum ex dolore, tum, quod creditibius eſt, ex Divina ultione, mortuus eſt Theodoricus, & in ſolo peregrino ſepultus. *Pergit narrator miſericordiam Friderici ad fuorum mortem.*

At magnum chronicon Belgicum, ait in Leodienſi concilio, contra Fridericis fratres fuiſſe probatum, quod fratrem jam ubique excommunicatum de ſubſtantia ſua & de militibus juriſſent contra eccleſiam, & contra imperium, & quod alter eorum fratri Friderico verbum dixerit, unde magis eum in necem archiepiſcopi animaverit. Quid multa? ſuſpenſi ſunt ab officiis, epiſcopus etiam a beneficiis: & Romam ire compulſi, depoſitiſſunt, & alii in locum eorum inſtituti.

*** CONCILIUM FUXENSE

IN QUO FUXENSIS COMES PONITENTIAM

Mentitus, abſolvitur ab hæreſi, anno Domini MCCXXVI.

Ughellus ſpondet, *cujus alia deſunt, hanc ex Spondano ad hunc annum notitiam accipe.* Habetur, *inquit*, annales Fuxenſes & Francorum, dum Ludovicus VIII. ellet in expeditione Narbonenſi adverſus Albigenſes, miſſum ad Rogerium Bernardum comitem Fuxenſem, jam regis hortatu reſipiſcentem, *(melius dixiſſet Spondanus reſipiſcere ſimulantem, ut ex Narbonenſi, cujus nos conjecimus)* Romanum legatum, conventum præſatorum ac

ANNO CHRISTI 1226.

* Sacrilegium

Apud Surium ad hunc annum.

Conciliis Binii t. 3. p. 1.

Vita S. Engelb. l. 4. c. 13.

Cap. 17.

ANNO CHRISTI 1226.

* Sacrilegium

*** CONCILIA PARISIENSIA DUO.

Adverſus Albigenſes anno MCCXXVI. celebrata.

Turonenſe chronicon ad annum MCCXXV. refert hæc concilia, quia tum receptum in Gallis annorum ratiocinum ſervat: annus autem Romanus, cujus a Kalend. Januar. incitur, exordium, jam labebatur MCCXXVI. Tertia, *inquit*, die poſt conversionem ſancti Pauli apoſtoli, ſcilicet feria IV. Ludovicus rex Francie & legatus generale concilium Pariſius celebraturut. In quo idem legatus, auctoritate domini Papæ Raimundum comitem Tolofanum, ſuoſque complices, excommunicavit: & terram illius, tanquam damnati hæretici, Ludovico regi Francie & hæredibus ejus in perpetuum confirmavit. Amorricus* etiam comes de Montefort, & Guido patruus ejus, quibuſdi aris habebant in prædicta terra, regi Francie & illius hæredibus quitaverunt: & literas inde confectas eidem

*** CON-

ANNO CHRISTI 1226. CONCILIUM VVESTMONASTERIENSE, CELESTINI 1226.

In causa Romani pontificis duarum

Prædecessorum obsequentes percentis, celebratum in Anglia, anno Domini MCCXXVI. tempore Honorii papæ II.

Bigot. ACta Synodalia Matthæi Parisiensis summatim ita narrat. Stephanus Cantuariensis archiepiscopus vocatis ad concilium suffragiis apud Westmonasterium post paschæ quos negotium tangebat, recitari fecit litteras supradictas de beneficiis Romanæ ecclesiæ conferendis coram rege & prælatis Angliæ, qui ad ejus vocationem plene convenerant. Sed illis auditis ac diligenter intellectis, singuli singulos ad visum monebant super concupiscentia Romanorum. Tunc rex convocatis fidelium prælatis & quibusdam magnatibus, hoc archiepiscopo dedit responsum: Ista, quæ super nobis dominus papa, universam Christianitatis latitudinem respiciunt; & quia non quali in extremis orbis constituti fumus angulis; cum videamus quaslibet certera regna erga tales se habuerint exactiones, dominus papa, cum ab aliis regnis habuerit non exemplum, in obsequiis nos invenire promptiores. Et his dictis concessa est omnibus licentia recedendi.

Fuisse autem apud Matthæum ipsam sic eadem exponantur.

ANno Domini millesimo ducentesimo vigesimo sexto, rex Henricus ad Natale Domini, celebravit festum suum apud Wigorniam, præcipuis quibusdam episcopis & magnatibus multis. Solennitate itaque peracta, profectus est rex apud Merlebergiam, ubi gravi infirmitate correptus, per multos dies detinebatur lectus. Venit interea terminus concilii ad festum S. Hilarii apud Westmonasterium præfixus: ubi Rex cum clero & magnatibus regni comparere debuerat, ut domini Papæ mandatum audiret. Missis igitur in loco præfato congregatis episcopis, cum aliis prælatis, & laicorum turbis, magister Otto, domini papæ nuncius, de quo habita est mentio superius, litteras aperte coram omnibus recitavit: in quibus idem Papa allegavit scandalum sanctæ Romanæ ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum; notam scilicet concupiscentiæ, quæ rudit dicitur omnium malorum, & in hoc præcipue, quod nullus poterit aliquod negotium in Romana curia expedire, nisi cum magna effusione pecuniæ, & donorum exhibitione. Sed quoniam scandali hujus & infamiæ Romana pauperitas causa est, debent matris inopiam subleVare, ut illi naturales: quin nihil a vobis & aliis bonis & honestis dona reciperemus, deficerent nobis ecclesiæ vitæ, quod effet omnino Romanæ incongruum dignitati. Ad illud itaque scandalum

A peritus erudicandum, per confilium fratrum nostrorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, ipsendum providimus fuisse: cui si voluerimus consentire, a scandalo matrem vestram potenter liberare, & in curia Romana fine donorum obsequio exhibitionem justitiæ obtinere. Forma autem servanda hæc est: Petimus in primis ab omnibus ecclesiis cathedralibus, duas nobis prebendas exhiberi; unam de portione episcopi, & alteram de capitulo. Et insuper de canonibus, ubi diverse sunt portiones ubaria & conventus: a conventibus, quantum pertinet, ad unum monachum, æquali facta distributione bonorum fuorum; & ab abbate tantumdem.

His in hunc modum propositis, perfuasit ex parte domini Papæ magister Otto, ut consentirent prælati, allegans supradicta commoda, quæ in litteris continentur. Hiis autem omnia nolentes episcopi, & ecclesiarum prælati, qui personaliter interfuerunt, divertentes vestrum ad colloquendum, cum super rebus propositis distrius deliberassent, responsum fuum in ore magistri Johannis Bedefordensis archidiaconi cantuariensis posuerunt. Qui veniens in presentia magistri Ottonis, per hæc verba respondit: Domine, ista, quæ nobis proponitis, regnum Angliæ specialiter tangunt, generaliter vero omnes ecclesiarum patronos regni tangunt archiepiscopos, & coram suffragineos, nec non intumeros Angliæ prælatos. Cum igitur Rex propter infirmitatem & archiepiscopus Cantuariensis & episcopi, & alii ecclesiarum prælati sint absentes, in eorum absentia vobis respondere non possumus & debemus: quia si id fieret præjudicium, in præjudicium omnium absentium fieret prælatorum. Et his dictis, venit Joannes Marticallus, & alii nuncii regis, ad omnes prælatos, qui de regis baronias tenebant in capite dehuari, dilatis inhibentes, ne laicum feudum fuum, Romanæ ecclesiæ obligarent; unde a servitio sibi debito privaretur. Hoc autem cum magister Otto intellexisset, flatuit his qui aderant, diem ibi in media Quadragesima, dum ipse processuri regis adventum, & absentium prælatorum, ut tunc negotium fortiter effectum. Sed illi absque regis, & aliorum, qui absentes erant, assensu, præfatum diem admittere noluerunt. Unde singuli ad propria sunt reversi. *Hæc ille; apud quem, in eorum narratione qua id Rom. ecclesiam spectant, extant semper aliqua malignæ animi suspicia: ut recte Card. Baronius, & Agamicus episcopus Spandanus, aliique multi observarunt.*

ANNO CHRISTI 1227. CONCILIUM PROVINCIALE NARBONENSE, ANNO CELESTINI 1227.

Celebratum quadragesimæ tempore ann. Dom. MCCXXVII.

Editum a Catello in historia comit. Tolos. nunc emendatius ex apographo Jac. Simondi S. J.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De excommunicatis.*
2. *De correndis Judæi.*
3. *De iisdem.*
4. *Ut iidem fex denarios ecclesia offerant in pascha.*
5. *De cundendis testamentis.*

E 6. *De perjuris.*
7. *Ut habeatur diligens ratio confessionum.*
8. *Ut singulis Dominicis excommunicentur usurarii, incestuosi, &c.*
9. *Ut presbyteris parcio sufficiens assignetur ab iis qui tenent ecclesias.*
10. *Ut.*

ANNO CHRISTI 1227. 10. *Ut sacerdotes non sint pauciores quam tres monachi vel canonici regulares.* ANNO CELESTINI 1227.
11. *Ut monachi, canonici regulares, sacerdotes, non sine advocati insons.*
12. *Ut clerici nullatenus tallientur.*
13. *Ut nemo pedagia & quadagia prohibeatur.*
14. *Ut sint in omnibus parochiis, qui de hæresi & maleficiis cremationes inquirant.*
15. *Ut qui sint in parochiis, cognent hæreticos, & eorum fautores.*
16. *Ut hæretici, vel suspecti, ab officiis publicis amoveantur.*
17. *Ut Raimundus comes Tolosanus, comes Fuxensis, & alii, denuntientur excommunicati.*
18. *Ut qui curam animarum habent, ad sacerdotium promoveantur.*
19. *Ut quidam irreligiosi non prædicent.*
20. *De festo S. Matthiæ, & quatuor temporibus.*

CAPITULA.

I. De excommunicatis.

FElicis recordationis dominus Ludovicus rex Francorum, attendens quanta pertinacia laici provinciæ Narbonenſis, & quarumdam partium adjacentium, in præjudicium animarum, fuarum, & sententiam excommunicationis contemnerent: contra hujusmodi pertinaciam olim apud Apamiam conſilio tutus, & conſilio domini Romani fanti Angeli diaconi cardinalis, tunc apoſtolicæ ſedis legati, omnium etiam prælatorum & baronum de Francia, qui præſentes fuerant, pro eccleſiaſtica libertate, ſtatuit: ut quicunq; poſt trinam admonitionem ſe excommunicari permiſerit, in novem libris & uno denario turonenſi * puniatur. Si vero per annum contumax in excommunicationis ſententia permanſerit, bona ejus omnia cadant in commiſſum. Quam conſtitutionem, nos Petrus archiepiſcopus Narbonenſis, de conſilio fratrum & ſuffraganeorum noſtrorum, & approbatione totius provincialis concilii, mandamus & ſtatuimus, atque præcipimus, de cetero in provincia Narbonenſi ab omnibus inviolabiliter obſervari. Ita videlicet, quod ſi forte excommunicatus in prædicta ſumma puniri nequiverit, minori, vel alias fecundum providentiam ſui dieceſani epiſcopi puniatur, ſicut a prælatis Franciæ obſervatur. Si autem univerſitas culpa fuerit contumacia *, poena puniatur eadem. Si vero pro culpa domini, ipſe dominus poena ſimili puniatur.

* al. Marcuenſ.

* al. incontumacia.

II. De correndis Judæis.

Item quia Judæi uſurariis exactionibus plurimum opprimunt Chriſtianos, cum a Domino generaliter prohibeantur uſuræ: ſynodali conſilio duximus providendum, ne Judæi aliquatenus a Chriſtianis immoderatas aliquatenus uſuras accipiant. Quod ſi fecerint, eas reſtituere ab eccleſia compellantur: videlicet per excommunicationem in Chriſtianos, qui cum eis in commercio vel aliis participationem habebunt. Nec in do-

Concil. General. Tom. XIII.

mibus ſuis habeant Chriſtiana mancipia, vel nutrices: nec carnibus publice veſcantur, vel vendant eas in dieibus, quibus abſtinent Chriſtiani. Nec in bajulis, vel aliquibus officiis, præſſe Chriſtianis permittantur. Carnes etiam, quas ipſi faciunt, privatim tantum in domibus ſuis vendere, & non in Chriſtianorum macellis.

III. De iſtens.

Ad hoc ut Judæi poſſint ab aliis diſcerni: ſtatuimus, & diſtricte præcipimus, ut in medio pectoris deferant ſignum rotæ, cujus circulus ſit latitudinis unius digiti, altitudo vero unius dimidii palmi de canna. Nihilominus inhibemus, iiſdem diebus Dominicis & feſtivis publice operari. Et ne Chriſtianos ſcandalizent, vel ſcandalizentur ab iis volumus & mandamus, ut in ſeptimana ſancta nullatenus, niſi cauſa neceſſitatis, exeant domos ſuas: & prælati faciant eos a Chriſtianorum vexationibus cuſtodiri, maxime in ſeptimana prædicta.

IV. Ut iidem fex denarios eccleſiæ offerant in Paſcha.

Statuimus inſuper, ut Judæi ſingulis annis in feſto Dominicæ reſurrectionis, ſex * denarios Melgorenſis monetæ per ſingulas familias, pro oblatione eccleſiæ parochiali perſolvant. * al. quique

V. De cundendis teſtamentis.

Item, quia ultima voluntas defuncti debet inviolabiliter obſervari: volumus & præcipimus, ut teſtamentum, vel ultima voluntas cujuſque, in præſentia ſemper catholicorum virorum, & parochialis ſacerdotis, vel alterius eccleſiaſticæ perſonæ loco ipſius, condatur. Præterea ut idem teſtamentum, vel alia eccleſiaſtica perſona, valeat de ipſo teſtatore laudabile teſtimonium perhibere, ne de ipſo aliqua infidelitatis ſuſpicio poſſit haberi: & maxime, ut ea, quæ in pias cauſas reliquerit, fideliter & citius fine fraude ſolvantur. Quod ſi teſtator vocare, ut deximus, ſacerdotem & viros catholicos contemperit: careat eccleſiaſtica ſepultura, donec de hujus mandati contemptu, eccleſiæ ſatisfactum fuerit coram teſtatore. Notariis vero, qui abſque ſolemnitate ſuperius expreſſa notare vel ſcribere præſumpſerint teſtamenta vel ultimas voluntates, eccleſiæ interdixit inter dicatur ulque ad ſatisfactionem condignam.

VI. De perjuris, & de falſis teſtibus.

Item, cum religio juramenti peccatis exigentibus fere ab omnibus in iis patribus contemnatur: contra hujuſmodi contemptores aliquid ſocuritatis pro ſalute animarum ipſorum, duxit præfens concilium ſtatuendum. Videlicet ut quicumque in tranſgreſſione juramenti de cetero manifeſte deprehenſus fuerit, in eccleſia publice de-

ANNO CHRISTI 1220.

nuncietur esse perjurus. Quod si admonitus A
satisfacere noluerit, tunc excommunicetur
accensis candelis, & pulsatis campanis, sin-
gulis diebus Dominicis & festivis: & denun-
cietur ineffabilis & infamis, & nec ad testi-
monium vel ad alios actus legitimos admit-
tatur. Et idem de falsis testibus observetur.

VII. Ut habeatur diligens vario consolidanum.

Item statuit præsens synodus, quod omni-
um illorum omnium, qui peccata sua confes-
si fuerint, scribantur a capellanis, qui con-
fessiones audiverunt eorumdem: ut laudabi-
le testimonium de confessionibus eorum va-
leant perhibere. Illis vero qui confiteri con-
tempserint saltem semel in anno a decimo
quarto anno supra, vivis, introitus eccle-
siæ usque ad satisfactionem condignam, mor-
tuis vero, interdicatur ecclesiastica sepultu-
ra. Illi vero qui confessiones illorum audi-
verint, in loco parenti audiant, non occulto.

VIII. Ut singulis Dominicis excommunicentur usurarii, incestuosi, &c.

Item, de publicis usurariis, incestuosis,
concubinariis, adulteris & raptoribus, fuit
in præsenti concilio constitutum, ut singu- C
lis diebus Dominicis & festivis publice in ec-
clesia excommunicentur. Similiter & illi qui
testamenta defunctorum publicare & comple-
re post competentes admonitiones renuc-
tint, excommunicationi subdantur.

Later. IV. c. 52. *IX. Ut presbyteris portio sufficiens assignetur ab iis qui tenent ecclesias.*

Item cum in concilio Lateranensi & aliis
sit frequenter per Romanum pontificem con-
stitutum, quod presbyteris in ecclesiis mo-
nachorum & aliarum personarum, ad sum-
, & ad suorum sustentationem, portio suf-
ficiens assignetur: ne a domino Papa possimus D
merito reprehendi, vobis abbatibus, prio-
ribus, & aliis regularibus & saecularibus,
qui habetis vel tenetis ecclesias hujusmodi,
præcipimus, ut in vestris ecclesiis, episco-
pis personas præsentetis idoneas, quibus per
episcopos animarum cura commissa ulque
ad festum Pentecostes proxime venturum,
secundum facultates ecclesiarum, arbitrio
bonorum virorum, portionem idoneam af-
signetis: videlicet, qua tam ipsi, quam sui,
valeant sustentari honeste, & alia facere,
quæ continentur in pluribus constitutioni-
bus, quæ jamdudum super hoc a sede apo- E
stolica emanarunt.

X. Ut in ecclesiis non sint pauciores quam tres monachi vel canonici regulares.

Illud præterea duximus exponendum, ut
in ecclesiis vestris, non pauciores faciant
morum quam tres monachi, vel canonici
regulares: sicut alia vice per dominum Pe-
trum Beneventanum, tunc apostolicæ sedis
legatum, fuit in provinciali concilio constitu-
tum, & postmodum observatum.

Concil. Monspel. an. 1214. c. 3.

ANNO CHRISTI 1220.

XI. Ut monachi, regulares, sacerdotes, non sint advocati in foro.

Adjicimus insuper, ut monachi vel ca-
nonici regulares, vel etiam sacerdotes, nisi
pro ecclesiis suis & miserabilibus personis,
& de præfati sui licentia speciali, in foro sa-
culari vel ecclesiastico advocare nullatenus
præsumant. Quod si forte pars adversa re-
pellere rales neglexerit vel noluerit, a judi-
ce repellantur omnino.

XII. Ut clerici nullatenus tallientur.

Item statuimus, ut clerici, occasione
patrimonii sui, vel personæ, nullatenus
tallientur, & tam consules, quam alii lai-
ci, ab his tallis & exactionibus per censu-
ram ecclesiasticam, si necesse fuerit, com-
pescantur.

XIII. Ut nemo pedagia & quidagia prohibeantur.

De novis pedagiis & quidagiis statuit con-
cilium, ut per ecclesiasticum judicem, si ne-
cesse fuerit, prohibeantur omnino.

XIV. Ut simi in omnibus parochiis, qui de hæresi, & manifestis criminibus suspirantur.

Volumus insuper, & districte mandamus,
ut ab episcopis tertio synodales in singulis
institiuantur parochiis, qui de hæresi, et
de aliis criminibus manifestis diligenter in-
quirant, postmodum episcopis quod inve-
nerint relaturi.

XV. Ut qui sunt in potestate, objiciant hæreticos, & eorum fautores.

Consules nihilominus, castellani, po-
testates, et barones, abjurare hæreticos
et fautores, nec non et receptatores eo-
rum, per censuram ecclesiasticam compel-
lantur.

XVI. Ut hæretici vel suspecti, ab officiis publicis amoveantur.

Qui vero quondam hæretici vestiti vel
notati fuerint, aut merito suspecti sunt, a
bajulis vel officiis publicis, si qua habent,
præcipimus ut amoveantur ex toto, nec de
cetero ad hujusmodi assumantur.

XVII. Ut Raimundus comes Tolosanus, comes Fuxensis, & alii, denuntientur excommunicati.

Item, statuimus et præcipimus observa-
ri districte, ut Raimundus filius Raimun-
di quondam comitis Tolosani, comes Fu-
xensis, et Trincavellus, qui dicitur vice-
comes Biterrensis, Tolosani hæretici, cre-
dentes, fautores, defensores, et receptato-
res eorum, et præterim illi de Limoso,
et alii qui felicis recordationis domno Lu-
dovico regi Francie juraverant, et post-
modum averti sunt ab ecclesia: omnes etiam
illi, qui arma, equos, victualia, vel alia
subsidia vendunt, donant, mittunt, vel
præstant eis scienter, candelis accen-
sis et pulsatis campanis denuncientur ex-
communicati et expositi cuilibet occupanti
tam in rebus, quam in personis, per sin-
gulas

ANNO CHRISTI 1227.

gulas parochias singulis diebus Dominicis A
et festivis.

XVIII. Ut qui curam animarum habent, ad sacerdotium promoveantur.

Item, quia in multis canonibus et frequen-
ter ordinatum est & statutum, ut archipre-
bytreri, præpositi, abbates, et ali qui curam
animarum habent, debeant ad sacerdotium
promoveri: mandamus et præcipimus, ut
rales, et illi qui ecclesias parochiales ha-
bent, ad sacerdotii gradum promoveantur,
et ibi serviant ut tenentur.

XIX. Ut quæstores in ecclesiis non prædicent.

Præcipimus similiter capellanis et aliis ec-
clesiarum rectoribus, ut quæstores prædica-
re in ecclesiis non permittant: sed legantur
dumtaxat litteræ, si quas habent, prout or-
dinatum fuit in concilio generali.

Later. IV. c. 62.

XX. De festo S. Matthiæ, & quatuor temporibus.

Item, ad tollendam quorumdam dubie-
tatem de celebrando festo S. Matthiæ. et je-

ANNO CHRISTI 1227.

junis quatuor temporum in Septembri: no- A
tum fieri universis volumus, et præcipimus
observari, ut semper in anno bissextili po-
steriore die celebretur festum prædictum, et
in quarta feria, quæ tertia prior in Septembri
occurrit, jejunia quatuor temporum cele-
brentur. Adjicientes, ut singulis annis in
Dominica, qua cantatur Lætare Hierusa-
lem, provinciale concilium celebretur.

G. C. Celebratum esse hanc synodum anno MCCXXVII. certissimum habemus argumentum ex chronico Guillelmi de Podio Laurentii: cujus hæc verba cap. 26. *Cum autem esset Aquensis vesi* (Lodovicus VIII.) *ibi multis consilio Cardinalis, ad honorem Dei, & profectum fidei Catholicæ, audito maxime contra excommunicatos olim ecclesiæ animadvertit Senior Romanæ ecclesiæ, de quo fit mentio in concilio Narbonensi, in sequenti anno quadragesima celebrato, quod incipit,* Felicis recordationis. Hæc Guillelmus ad ann. MCCXXVI. extenditur. Cum autem Narbonense hoc concilium frequens quadragesima celebratum esse dicat: dubitare non possumus quin sit anno MCCXXVII. tribuendum, We vero dubitemus, an fit hoc ipsum Narbonense, primas ejus voces indicat: item & statutum adcreditis componere clavium ecclesiæ, quod palmam est hujus synodi caput.

VITA ET EPISTOLÆ GREGORII PAPÆ IX.

Gregorius IX. qui auctore Urspergensi prius C
fuit Ugolinus Ostiensis episcopus dictus, na-
tione de Anagnia, ex comitibus Signiæ oriundus,
defuncto Honorio subrogatus est in Romanæ eccle-
siæ pontificatum decimoquinto Kalendas Aprilis,
anno Christi Redemptoris 1227. Friderici imper-
atoris ejus nomini secundum, tanquam fœdi-
fragum, Saracenorum fautorem, regis Hierosoly-
mitani, atque adeo Christianorum omnium in A-
sia bellatorum, deceptorem, voti de oppugnanda
Saracenis aliquoties juramento fœmati transgreſſo-
rem, jure meritoque excommunicavit. Quinque
commissionis ejus reliquæ, & de tertia in Asiam
thematis per eumdem absolutos, priſtinis & abju-
catis crimisibus graviora addevet, civitates eccle-
ſiæ oppugnantes, ſubtinentes, interrimam, quæ D
jam tum Guelphi & Gibellini appellabatur, non
niſi poſt ducentos & plures annos compoſitam, ex-
citare, Saracenis magiſtratus mandares, ut ur-
bem, quæ Saracenorum dicta eſt, conſcenderet, ecclesias, & monaſteria ſpoliaret, Siculos
tyrannide gravillima oppreſſeret, fratrem regis
Tunidi, baptiſmum Panormi petentem, a tam ſan-
cto proposito verbis detineret, vias præcluderet
ne concilium, quod Gregorius Romæ indiveret,
convenire poſſet, cardinales aliosque denum præ-
latos in vinculis teneret: ſecundam ſenteutiam a-
nathematis in eumdem latam promulgavit. A po-
pulo urbe pulſus venit Perusiam, ibique biennio
permanſit: Francilcum, Dominicum, Antonium
de Padua, & Eliſabethæm regis Hungariæ filiam E
in numerum ſanctorum retulit.

Dum urbe abeſſet, & Brundusium contra ban-
nitos ſtruaret, Annibal incetus Romæ cum aliis
quibuſdam reipublicæ perturbatoribus populum
Romanum ad defectionem ſolicitavit. Verum Di-
vini numinis ulcrix dextera confecuta eſt: qua pe-
ne totus hominum multitudo peſte extincta perit.

Gregorius IX. quando pontifex factus fuerit.

Cur Gregorius Friderici nomen imperatoris omiſerit excommunicati.

carnes etiam in quadrageſima manducabant, ca- A pitvitatem etiam epiſcoporum, ad indictum Romæ concilium accedere volentium, pontifex optimus tam agre tulit, ut præ nimio animi dolore vix prope centenarius obierit undecimo Kalendas Septembris, anno Chriſti nati 1241. cum ſedi apoſtolicæ quatuordecim annis, quatuor menſibus, & viginti ſex diebus præfuiſſet.

EPISTOLA I.

GREGORII PAPÆ IX.

AD OMNES FIDELES.

De negotiis terræ ſanctæ. B

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus Chriſti fidelibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOverit univerſitas veſtra, nos de partibus transmarinis ſub hac forma literas ſuſcepiſſe:

G. miſericordiæ divina patriarcha Hieroſolymitanus, humiles & indignus apoſtolice ſedis legatus. P. Caſarienſis, N. Nazarenſis, P. Neapolitanus, archiepiſcopi, T. Virtuleonenſis, T. Exonienſis, epiſcopi, hoſpitalis ſancti Joannis, domus militiæ Templi, & hoſpitalis Teutonicorum magiſtri, omnibus has literas ſuſpecturis in Domino Jeſu ſalutem.

Univerſitati veſtræ neceſſitatem noſtram inſtantiſſimam, & Jeſu Chriſti, qui pro univerſis fidelibus ſanguinem ſuum fudit, negotium cognoſcimini intimate. Non enim abſque intimantis fervore, ac multiplici lacrymarum effuſione accidit, quod ſuos ſacrabamus communiter, in paſſagio Auguſti ſuper præteriti, ferentiſſimus vir dominus imperator, ut propoſierat, in Syriam non tranſivit. Quo audito, illi qui jam adventum ejus præveniebant peregrini in eildem partibus, prudenter quod diſtat inquirentes ut veniret in paſſagio meuoratio, pluſquam quadragiuta militia virorum fortium, in eiſdem navibus, in quibus tranſierant, redierunt, magis in hominem in Domino confidentes. Ibi tamen poſt eorum receſſum, octingenti fere milites remanſerunt, clamantes unanimiter, & dicentes: Vel recuſas rumpamus, vel committamur recedamus. Qui non ſine magna difficultate detenti hac occaſione furtum: quia vir nobilis dux de Lemburgo ex parte domini Imperatoris erat exercitui præheiendus. Habito igitur concilio virorum prudentium & præcipue domus hoſpitalis, & templi, ac hoſpitalis Alemannorum, de treuga rumpenda, præfatus dux faceret quod Chriſtianitati ac terræ ſanctæ videretur poſſe expedire. Sicque accitis quod duo requiſitis ſuper hac conſiliis, & receptis, die quadam ſpecialiter ad hoc allignata comparuit coram nobis & quibuſdam nobilibus terræ illius, ubi propoſuit C publice quod volebat treugam infringere: & quaſi liter utilius ac melius in hac parte valeret procedere, ipſorum auxilium & conſilium implorabat. Verum cum ipſi duci & quibuſdam conſiliariis ſuis diceretur, quod treugam periculoſum eſſet infringere, & cum ſuiſſet juramento firmata, penitus inhoneſtum: reſpondebant quod dominus papa excommunicaverat omnes Crucefignatos qui in iſto paſſagio non tranſirent, qui ſciebat adhuc treugam per biennium duraturam: ac per hoc intelligebant, quod volebat treugam non ſervari, nec D peregrini ibi remanere volebant. aliquatenus otioſi. Erant & multi qui dicebant, quod ſe contingeret recedere peregrinos, poſt receſſum eorum in eos inſurgerent Saraceni, treugæ non obſtante. Movit præterea quoddam, quod Coradinus cum dominis de Haman, & de Camele, & Halaph, graviſſimam haberet guerram: unde plus ſojiton. met, neipſa treuga a Chriſtianis frangetur. Quod ſi fieret, credebatur quod Coradinus, cum videtur guerris ſe undique coarctatum, deberet inde verisimiliter procedere verbum pacis. Habito igitur ſuper his longo deliberamine conſilio, attendens unus ſuit omnibus ſpiritus, & vox una, in ſanctam rendere civitatem, quam Dominus Jeſus Chriſtus propio ſanguine conſecravit. Et ſic factum eſt eum haberetur aceeſſus, fuit conſummatter ordinatum, ut primo Cæſarea, & inde Joppe manerentur: quod ante paſſagium Auguſti ſequentis proculdubio poſſe fieri ſperabatur: & tunc hiene ſequenti in dominum Domini cum ſpiritu ſuſtenio lætantes valeant proficiſci. Fuit autem hæc pubblata proviſio extra civitatem Acon, inſtante ſelo apoſtolorum Simonis & Judæ, aſſumptis peregrinis omnibus: ubi ſolemniter eſt imperatum, ut eſſent omnes parati in craſtino omnium ſanctorum, verſus Cæſaream proficiſcuri. Quod audientes peregrini, qui conſilium ignorabant, quod exercitus tradi tam habuerat, multis laboribus & expenſis quæ ad vitum perfectum perduxit, a regie dignitatis decorem, & tandem ad fatigiam culminis imperialis proveuit: credens illum habere defenſionis virgam, & baculum ſenectutis. Ipſe autem dum in Teutonicam ſe tranſtulit ad habenas imperii obtinendas, juvenda, ut credebatur, auſpicia, ſed veritas periculoſa matrix obtutibus inferebat. Nam ſpone, non monita, fede apoſtolica ignorante, crucem ſuis affixit humeris, novos ſolenniter ſe in terre ſanctæ ſubſidium profeiturum. Deinde ſe & alios Crucefignatos exercitui obtinuit, nili certo proficiſcerentur tempore. Sed incidenter abſolutionem petiit, & accepit: de parendo ſuper hac mandatum ſolito more, & fidelitate per juramento. Exuberantem autem gratiam ſuper ipſum apoſtolicas fedes infundentem, ut feſtinantius ad terræ ſanctæ tranſiret ſubſidium, ipſum contra morem ad coronam vocavit: & hoc non univerſitatis, ſed multiplicatis interceſſoribus invitati per magnificos nuntios conſevit. Sicque idem ſub crucis vexillo ufque ad hoc tempus progrii negotii plenior & perfectius conſummavit. Tandem cum manibus feliciis recordationis Honorii papæ prædeceſſoris noſtri in B. Petri baſilica recepiſſet diadema de manibus noſtris, unde in minori officio conſtituti, crucem reſumpſit, voto publice innovato. Plures fub ſpe fui ſubſidii ad crucem ſumendam induxit, & certum recipit terminum tranſferendi. Habito quoque poſtmodum apud Veruliam cum eccleſia Romana colloquio, juravit publice ſe in certo termino, a Romana ſibi eccleſia præfigendo, & tanquam imperatorem honorifice profecturum. Exinde apud Ferentinum in colloquio ſimili, duorum annorum transferendi elegit ſibi terminum, & profixit. Sicque tranſiturum, & nobilem mulierem, natam carifimi filii noſtri in Chriſto Joannis regis Hieroſolymarum, illuſtris ipſius regni heredem, in conjugem receturum, ſolemniter præſtito juramento ſpopondit. Adjungens quod per hoc ad obſequium terræ ſanctæ, non ut ceteri peregrini, ſed ut Templarii & Hoſpitalarii, ſe in perpetuum obligaret. Appropinquante itaque termino præfixo, copiit excuſationes multiplices prætendere, ſe ad tranſitum aſſectus non paratum: & ut dennio terminum ſibi daretur terminus annorum, grandia obtulit obſequia terræ ſanctæ, cum

mergitur, nec ſubmergitur: quia in ea Dominus A obligationibus ſatis magnis. Apoſtolicæ vero ſedes, ac tantis laboribus exhauſtæ, & interiores ſic exhauſtæ, totam diffolvere tetur negotium, quod huic principi poſt Romanam eccleſiam principaliusincumbebat: habito plurium epiſcoporum & aliorum virorum conſilio, de contingentibus nil omittens, venerabilem fratrem noſtrum P. Albanenſem epiſcopum, & bonæ memoriæ G. tituli ſancti Martini presbyterum cardinalem, ad confirmanda illa quæ imperator pro crucis obſequio ſpontaneus promiſerebat, tranſmiſit. Cumque ad ſanctum Germanum cum pluribus Alemanniæ principibus pariter convenilſent, imperator propriis manu juravit, quod inde ad biennium, id eſt, in paſſagio Auguſti nunc proximo tranſacto, omni excuſatione & dilatione ceſſante, tranſiturus cum mille milites ibidem per biennium tenebret ad ſuum ſtipendium, pro ſubſidio terræ ſanctæ, centum milia uncialum auri, in quinque paſſagiis tunc proximo futuris illuc deferendæ certis aſſignanda perſonis. Et tunc cardinales presbyteri de Imperatoris conſenſu, in conſpectu principum ac populi circumſtantis, excommunicationis ſententiam publice auctoritate apoſtolica proculgarunt: in quam incideret Imperator, ſi forte in aliquo defecerit præmiſſorum. Obligavit inſuper ſe imperator ad certum terminum chalandas, & quinquaginta paria ducendas & tenendas ultra mare: & quod infuper duobus militibus militum paſſagium crucis terminet largiretur, in annum ſuum jurati facient, ſe ibi que dictum imperatorem, ſponte conſentiens in ſe & regnum ſuum ferri ſententiam, ſi non fuerint obſervata. Qualiter autem hæc impleverit, adverſus Alamannos ad ejus frequentem inſtantiam multa Crucefignatorum militia per excommunicationis ſententiam coarctati in termino definito ad portum Brundufi properarſint: quia gravium loci ſuperveniente, ſe detraxerat veritatibus fere cunctis in portubus conſtitutis, & idem a prædeceſſore noſtro ac a nobis frequentius monitus, ut diligenter exercitum ipſius perſtitio juramento. Exuberantem autem gratiam ſuper ipſum apoſtolicas fedes infundentem, ut feſtinantius ad terræ ſanctæ tranſiret ſubſidium, ipſum contra morem ad coronam vocavit: & hoc non univerſitatis, ſed multiplicatis interceſſoribus invitati per magnificos D nuntios conſevit. Sicque idem ſub crucis vexillo uſque ad hoc tempus progrii negotii plenior & perfectius conſummavit. Tandem cum manibus feliciis recordationis Honorii papæ prædeceſſoris noſtri in B. Petri baſilica recepiſſet diadema de manibus noſtris, unde in minori officio conſtituti, crucem reſumpſit, voto publice innovato. Plures fub ſpe fui ſubſidii ad crucem ſumendam induxit, & certum recipit terminum tranſferendi. Habito quoque poſtmodum apud Veruliam cum eccleſia Romana colloquio, juravit publice ſe in certo termino, a Romana ſibi eccleſia præfigendo, & tanquam imperatorem honorifice profecturum. Exinde apud Ferentinum in colloquio ſimili, duorum annorum transferendi elegit ſibi terminum, & profixit. Sicque tranſiturum, & nobilem mulierem, natam carifimi filii noſtri in Chriſto Joannis regis Hieroſolymarum, illuſtris ipſius regni heredem, in conjugem receturum, ſolemniter præſtito juramento ſpopondit. Adjungens quod per hoc ad obſequium terræ ſanctæ, non ut ceteri peregrini, ſed ut Templarii & Hoſpitalarii, ſe in perpetuum obligaret. Appropinquante itaque termino præfixo, copiit excuſationes multiplices prætendere, ſe ad tranſitum aſſectus non paratum: & ut dennio terminum ſibi daretur terminus annorum, grandia obtulit obſequia terræ ſanctæ, cum

tiens pallíare. Attendite ergo, & videte, si est dolor sicut dolor eius apostolicæ matris vestræ, sic crudeliter & toties deceptæ in filio, quem fastaverat, in quem posuit in hoc facto spei suæ fiduciam, in quem tot beneficiorum abundantiam cumulavit. Dissimulans interim, ne occasione inventa se averteret a terræ sanctæ subsidio, exilia prosilium, spoliationes, captivitates, & injurias multiplices, quas ecclesiis, viris religiosis, clericis irrogavit; & obaudiens querelas multiplices pauperum populorum, & nobilium patrimonii ecclesiæ clamantium contra ipsum, quasi in anno Domini sabaoth credimus introsisse. Et quamvis ecclesia Romana tueri debeat filium tanta diligentia educatum, & magnificentia exaltatum: nunc ipsum gemit tot Matris viscera, & videmur hostis profligratum, & in eum confusionis opprobrium tam ignominiosæ dejectum. Non minus gemit exterminium exercitus Christiani, qui non inimicorum gladiis vel virtute defecit, sed calamitate tam miserabili est consumptus. Gemit etiam, quod pars residua bellatorum, exposita matris periculis & fluctibus tempestatum, ubique duce, præceptore, & principe ducitur quo ignoratis, quoticum profectura terræ sanctæ utilitatibus. Quibus debitæ consolationis solatium & opportunæ subjectionis auxilium, impedimentibus jam matris frequentis procellis, temporisque angustia, juxta vorum non posse nimus ministrare. Gemit insuper excidium terræ sanctæ: quam nunc cripit de manibus paganorum feralissimus: quam olim, ut asseritur, recuperasset Christianus exercitus per concambium Damiatæ, nisi semel eis & ægrum imperialibus fuisset literis interdictum. Qui quam non fuisset in machinibus paganorum inclusus, & gelatarum subsidium, ut ex parte sua promisserat fuerat, & fieri potuerat, subsecutum esset. Nam Damiata, quæ, ut asseritur, sine tradita nuncio, & aquitis imperialibus insignita: eodem die cruce signatorum spoliata, & per duos deteriorata, vilitet & ignominiosæ per ipsos fuit infidelibus restituta. Recurrit etiam ad redivivia suspiria, & amissionem perfectam percipiens, lens Damiatæ tot laborum & angustiæ, tot expensarum dispendia, tot mortes fidelium, & tot excursus temporum, quæ inutiliter effluxerunt, subortis lacrymis flere non cessat, & ore pio & qui consoletur Deus eos omnibus cum ejus, nec abstergat lacrymas a maxillis. Cum ergo vox ejus in Rama jam sonuerit, & Rachel non solum filios, sed hæc omnia irremediabili lamentatione deploret: quis fidelium a gemitibus & suspiriis continebit? quis filiorum cernens aquarum profluvia de matris oculis proprodeuntia, lacrymatum effundet? Quis matris non compatiatur angustiis, nec tempestis ejus doloribus condolebit? Quis fidelium propter hæc non ardentius inflammabitur ad lubidium terræ sanctæ, ne Christiana juventus ex inoperato cafu penitus posstrata videatur, & ignominiosæ animo conflernata? Nonne viri cordati, & filii fely Christi, debent ad lubidium terræ sanctæ tanto fortius animari, quanto ignominiam jam amplius reliqui non conspicuunt ex inoperata ruina in Patrem & Filium, in redemptorem atque redemptos, in Christum & populum Christianum? Nos igitur hoc negotium tanto ardentius resumere affectamus, & profundiori consilio alta intendimus remedia invenire, quanto magis necessitas, & ex multis inflata doloribus nostram grandis angustia pavit: & sic cum Dominus populo suo medicum offendit se fratrum, de illius manu hoc tempore sacrificium non acceptans, qui prudentiam non est imitatus illorum per quem salus Israel confuevit. Non tamen misericordia Dei sunt consumptæ, nec ejus

A miserationes penitus defecerunt. Sperantes quamque in misericordia Dei nostri, qui viam nobis offendit, per quam in hoc opere prospere gradiamur, & vires leuandum cor ipsum destinabit, qui præcedant in cordis puritate ac manuum mundita exercitum Christianum. Ideoque fraternitatem vestram obsecramus in Domino, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus hac clero & populis vobis commissis fideliter exponentes, ac indocentes eosdem ad hæc exequenda, taos studeant animos præparare, & ipsos ad vindicandam injuriam Jesu Christi talibus exhortationibus instrutis: ut cum ipsos fedes apostolica habito super tractatu solicitandos providerit, promptos invenias & paratos. Porro ne tanquam canes muti, non valentes latrare, videamur deffere nimis contra Deum, non fumentes ultionem de illo qui tantam injuriam populo procurarit, imperatorem videlicet Friderícum, qui nec transferavit in termino constituto, nec illuc in tanatis passagiis præcipitam pecuniam destinavit, nec mille dantis malices per binionem tenendos ad sium ftipendium, pro subsidio terræ sanctæ ibidem; sed in tribus articulis manifeste deficiens, in decretique excommunicationis laqueum ultroneus se ingessit: excommunicatum, quamquam invitt, publice nuncianus, & mandantes ut ab omnibus ad hæreticis tari; contra ipsum, si contumacia ejus exegerit, gravius procedturi. Confidimus tamen adhuc in pii patris clementia qui neminem vult perire, quod oculis mentis caligantes, & hoc errore debitus cultoffyo, si non fuerit animo rebellis, lemine poterunt illustrari, ut fuam afpiciat nodi tatem, & ignominiam fuam, quam incurrit, avertat: fecque recurrat ad medicum, & ad mentem ecclesiam revertatur, per humilitatem debitam, & fatisfactionem congruam, falutis remedia recepturus. Non enim ejus falutem in Domino affectamus interire, quem ab ejus fuore dignissimus in minori etiam officio conflituit. Data Laterani, pontificatus nostri anno fecundo.

III. AD ROMANUM FRANCORUM LEGATUM.

De perfecutionibus ecclesiæ per Fridericum II. imperatorem.

Gregorius epiſcopus Romanus Franciæ Romanum legato ſalutem, &c.

ATrende queſumus, & vide, ſi eſt dolor ſicut dolor noſter, quia filium quem nutrivit ecclesia Romana & exaltavit, ſperans eum propugnatorem habere contra perfidas nationes, ecce nunc perſecutorem ſentit immanem, & hoſtem validum experitur. Et ne tacemus atrocis injuriæ & facturas enormes, quibus Fridericus dictus imperator ecclesiam & perſonas eccleſiaſticas damnabiliter hactenus flagellavit, patrimonium apoſtolice ſpei per Saracenos terre ſue alios occupavit: & quod deteſtabilius eſt, cum Soldano & aliis Saracenis nefandis contrahens pactiones, illis favorem, Chriſtianis odium exhibet manifeſtum, ad exterminandas domos hoſpitales & fratrum militiæ Templi; per quas reliquiæ terræ ſanctæ hactenus ſunt obſervatæ, impie annullando. De mandato enim illius inter Saracenos & Chriſtianos, fide fracta treuguram, cum Saracenis domorum prædictarum hoſtiliter inquietans; occiſis & captis quamplurimis cum prædas plures abſtuliſſent, Templarii ex hoc moti inſtirrexerunt contra

A tra ipſos, & cum prædas abſtuliſſent ad valorem ſex millium marcarum, Thomas comes Acterarum, Imperatoris bajulus, illis redentibus, furibundus & currens, eundem præbam, ipſis non audentibus, juxta ordinis ſui inſtitutta, manum armatam contra Chriſtianos erigere, abſtulit violenter, & reddidit Saracenis præter quadam, quæ idem Thomas ſibi dicitur retentaſſe. Quod ſi Saraceni prædam auferant Chriſtianis, dicitur Thomas non ſolum ad recuperationem ejus intendit, ſed nec patitur ut Chriſtiani prædam auferant aliquando Saracenis. Quæ factum eſt, ut illi in hoc violentiores effecti, noſtros audaſter impugnent: & noſtri proditionis formidantes minus audeant refragari. Et hic effuſo ſanguinis Chriſtiani B nonnunquam in Imperatoris damnabile lucrum cedit. Adhuc autem Thomas prædictus, vel potius Imperator per ipſum, prædictas domos immanitas perſequens, ipſas domibus & poſſeſſionibus quas habebant vi edictis per violentiam ipſoſuit: eoque privilegiis apoſtolice ſedis privare contendens, & imperiali ſubjicere juriſdictioni nititur, in manifeſtam ſubverſionem eccleſiaſtice libertatis. Contum Salvator etiam, quot domus hoſpitalis & Templi habebant in Sicilia & Apulia, colligi facitens, eos reddidit Saracenis: nulla eſtinde recompenſatione facta domibus ſupradictis. Et ſic ſervir Chriſti ſervos pefert Machometi: ut ex premiſſis offenditur C evidenter. Adhuc pro certo ſcias, quod licet dictus Imperator cum patens militibus mare dicitur intraſſe: contra patrimonium eccleſie magnum exercitum Chriſtianorum, & Saracenorum multitudinem deſtinavit; ut de obſervatione fidei & malignitate conflet, omnibusque manifeſtum exhibeat argumentum. Unde, inquam firmam ſpem habemus habeamus in illo, qui eccleſiam ſuam ſupra fidei petram ſtabilivit, quamtumcumque irruant venti, & inundent flumina, ipſam tamen non permittet everti, vel naufragari. Dum itaque videmus cum in ſubverſione fidei Chriſtianæ ita nequiter machinantem, ita imple ſevientem: poſſemus extremum periculum formidare. Sed quantumcumque impii prolongetur iniquitas, nunquam tamen in fua poterit pravitate pervalere, ſed in ea potius evaneſcet. Cum igitur ex officio, licet indignis nobis injuncto, providere cogimur, ne minifter Machometi in Chriſti miniſtros diutius valeat deſeviere, ſed ſeviens potius confundatur, & gloria Chriſtiani nominis exaltetur: diſcretioni tue per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus per terram legationis tuę hęc ſolemniter prędices Chriſti fidelibus, ut pro ſtatu fidei, & religionis obſervantia, ſtent ex animo tanquam profequentes ſinguli proprium intereſſe, ac ſalutaribus monitis effectibus eos & exhortationibus inducere non poſſponas. Datum Laterani Nonis Auguſti pontificatus noſtri anno ſecundo.

IV. AD ELIENSEM ET LONDINENSEM EPISCOPOS.

De electione abbatis ſancti Albani.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Elienſi & Londinenſi epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MOnaſterio ſancti Albani Lincolnienſis dioceſis, quod ad Romanam eccleſiam nullo medio ſubjectum, abbatis ſolatio deſtituto, dilecti filii prior & conventus ipſius monaſterii, ſicut accepimus, requiſito prius, ſicut moris eſt, aſſenſu capituli & obtento, voluntis omnibus qui debuerunt, volserunt, & potuerunt commode intereſſe, de abbatis futuri ſubſtitutione tractantes, poſt diverſos tractatus, quibuſdam de collegio, eligendi ei abbatem poteſtatem plenariam unanimiter contulerunt. Idem vero electores, Deum habentes pre oculis, collatione ſuper hoc de liberatione habita diligenti, & Spiritus ſancti gratia invocata, dilectum filium fratrem Joannem de Hertford, ejuſdem monaſterii monachum, virum, ut afferunt, providum & diſcretum, ac in ſpiritualibus & temporalibus circumſpectum, & cum eis a puero laudabiliter converſatum, in abbatem corum & paſtorem concordi & canonice elegerunt. Quorum electionem ſolemniter publicatam nobis verſis & ſingulis approbantes, nobis per dilectos filios fratres Reginaldum & Nicolaum monachos & canonicos ipſos, ac literas ſuas miniſtrer ſuppliceraverunt: ut, cum per eumdem Joannem grata ipſi monaſterio in ſpiritualibus & temporalibus incrementa ſperantur, eumdem Deo proventura, & nobis diſpoſitionibus nihil debeat difficultatis afferri, electionem hujuſmodi confirmare de benignitate ſedis apoſtolicæ dignaremur. Licet igitur prædicti nuntii ſolicite ſuper hoc inſtiterint & prudenter, & nos pro eodem monaſterio libenter quod cum Deo poſſumus nere intendentes, electionem ipſam, examinatam prius coram nobis diligenter, canonicam inveneriмus quoad formam; quia tamen de perſone merita plenam notitiam non habemus, fraternitati vestre per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus quæ circa electi perſonam inquirenda fuerint ſolicite inquirentes, ſi eam ſufficientem inveneritis ad ejuſdem monaſterii regimen aſſumendum, prædictam electionem authoritate apoſtolica confirmetis, & electo facitis eidem obedientiam & reverentiam debitam exhiberi, ac munus benedictionis impendi: recepturi ab eo poſtmodum pro nobis & Romana eccleſia fidelitatis ſolitæ juramentum, juxta formam quam vobis ſub bulla noſtra mittimus interclusam. Aliquatin, ea rite taſſata, faciatis dicto monaſterio de perſona idonea per electionem canonicam providere: contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Formam autem juramenti, quod ipſe præſtabit, nobis de verbo ad verbum per ejus patentes literas ſub ſigillo ſignatas quamcito poteritis per propriorum nuncium tranſmittatis. Quod ſi non ambo his exequendis potuerit is intereſſe, alter veſtrum ea nihilominus exequatur. Datum Perufii, &c.

EPISTOLA GERMANI ARCHIEPISCOPI A CONSTANTINOPOLITANI AD GREGORIUM PAPAM ROMANUM.

De unitate.

Sanctissimo & excellentissimo patre patrum veteris Romæ & apostolicæ sedis rectori Germanus miseratione Divina archiepiscopus Constantinopolitanæ nunc verò Romæ.

O Domine Jesu Christe, salvum me fac, o Domine, beate propterea te enim lapideum angularem, honorificatum, pretiosum, electum, in fundamentum pono hujus negotiationis toti Orbi salutifere. Didici enim per prophetam tuum Hiaiam, quod omnis qui credit in te, talem lapidem existentem, nullatenus confundetur, neque a tuæ spei bale poterit commoveri. Et ita te habet veritas, & nullus contrahere audet, nisi patris mendacii discipulus fuerit. Opus autem tuum est, qui jugis angularis existis, conjungere quæ procul sunt: vel quæ inter se differunt, & ea quæ divisa sunt, in unitate fidei congregare. Tu enim es qui de procul & prope existentibus pacem evangelizasti, & fines orbis terrarum per te tuarum super crucem exaltationem manuum ad cubebam convocasti, & paterno more super immeros elevasti. Tuæ igitur inexhibabili clementiæ supplico, qui Patris es Verbum omnipotens, consubbstantialis sapientia Dei, adifica in me domum hujus rei, & tu fis ejus & fundamentum & tectum, qui justa theologicam vocem Joannis, Alpha & Omega dicitur, tanquam omnium principium & finis incircumscriptus.

Ac in primis oculos elevantes ad montes celebres, unde veniet nobis auxilium oravimus, deinde ad te sanctissimum papam, qui apostolicæ sedis primatum fortitus es, ferimonis mutamus exordium. Et velis defendere aliquantulum ab altitudine gloriæ, & incumbere verbis meis, qui miser tum & vita & sermone: si tu, inquam, assimilaris ei qui in altis habitat, & humilia respicit Deus Jacipsum autem ipse: Investigabilis sapientia Dei, quæ ex non esse omnia simul producit ad esse, semper autem continet, & provide regit, confuerit nequis ex minima occasione, velut quodam fundamento diu ante posito, magna opera posimodum superædificare, ad commune profectum & salutem, Joseph in Ægyptum arguendi venumdatus, fervus deducitur in lacum, & in carcerem truditur; quæ autem secuta sunt postmodum, quam gloriosa, quam honorabilis fuerint, & qualiter Deus in medio ejus gloriosatus exiterit, sapientissimam mentem facte animæ tuæ, sanctissime pater, non lates. Ad quid autem sermo respiciat, & quid signifi-Ecare vult, fratres præstantes, quos quidem periculosus occursus & injustus carcer fecit notro vultui præsentari, vestræ sanctitati exponent; quorum numerus prudentum virginum numero æquipollet. Hinc enim lampas operum suorum, de quod ex ea lumen exit, coram hominibus lucet in gloriam coelestis Patris: ac prudenter oleum boni operis apponunt feu-

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥΚΑΙ ΘΕΙΟΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΠΑΝ ΡΩΜΗΣ.

Ω Κύριε σώτερ δὲ. ὦ σκέψε δὲ σώτερον δὲ σὲ ἐπὶ ἀκρογωνιαῖον λίθον τὸ πολυτελῆ, τὸ ἐντιμον, καὶ ἐκλεκτὸν, καὶ τὸ προθέτε ἀφορτικῶς ἐπὶ θεμέλιον ἀσάλευτον τοῦτης τῆς κοσμικοθέσεως ἀφεγματίας. δεδίδαγμα γὰρ ἀπὸ τοῦ σοῦ τέκνου, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων εἰς σὲ, ἀκατασχύντως ἔσται. ὧδέ τε ἔλκεθαι ἀυτὸ ἡ ἀληθεία, καὶ οὐδεὶς ἀντιτολμᾷ. ὀλίγοι δὲ ἐσμὲν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρχεψεύστῃ. ὅτι ἐκ τοῦ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἦν. ἀλλ' ἐγὼ ἀμαρτωλὸς ἐγγίζω ἐρώτῃ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ, ἵνα ἐπὶ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τὸν ἐκλεκτὸν, τὸν ἔντιμον, τὸν πολυτελῆ, τὸν ἀσάλευτον θεμέλιον τοῦτης τῆς κοσμικῆς ἀφεγματίας ἐπιθῇς τὸν ἐμὸν νοῦν, καὶ τὸν λογισμὸν, καὶ τὸν ἐνθυμήσεις μου, καὶ τὸν ἐπιτηδεύματα, καὶ τὸν ἐνεργείας μου, καὶ τὸν ἀναστροφὴν, καὶ τὸν ἀγάπην, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἀσκητῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων μαρτύρων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ὁσίων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων δικαίων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἱερέων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων διακόνων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ὑποδιακόνων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἀναγνωστῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ψαλτῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἐξορκιστῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ὑποδιακόνων, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἀναγνωστῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ψαλτῶν, καὶ τὸν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων ἐξορκιστῶν,

per, ne lumen lampadis extinguatur, & ipsi ad sponsum exhantur accedit, & introitu regni exsteant. sine baculis sunt omnes, & vestes lingulas lingui habent, & sine calceamentis. Nunc autem pedes eorum pulcos fecundum Apostolum exstimus, tanquam evangelizantium pacem inter Græcos & Latinos, ut breviter dicantur, velut ex toto vacui, & levissimi & expediti cursores, ad Christum properantes attingere, qui omnium bonorum est meta. Ad quem cum perveniunt, sitient curium, & potentiam quod peroptant: Hi quidem, qui fecundum Deum minores fratres dicuntur, sic unit in una voluntate & unanimitate æquipollentes & in unoquoque numero, in bonum lignum appruerunt, & spem bonam propoluerunt de unitate & concordia, annuente Domino, inter quinque patriarchatus. Quæ quidem in fidelissimis fratres ipsi ex Divina providentia, sicut credidi, quæ cuncta dispoint in eo quod expedit: & cum hinc inde inter nos mutua verba fuissent exorta, verebatur magis locutio præ ceteris super schismate longi temporis tunicæ inconsutilis eulebiæ deiper concertat, qua velle videtur apostolicum manut catholicam Christianorum ecclesiam inducunt. Presumpsuole non quidem unatus nullitan, [illegible] ecclesiarum personarum lenlus leidernt & divilerunt, & schisma equidem magnum & multorum annorum, & nullus eft qui enitercetur ipsorsi Christi, quæ ille lcilis velle indues eft, aut qui ejus velit turpitudinis mifereri. Hoc, ut credo, & David in libro pſalmorum plangit, dicens: *Vide humilitatem meam & labo-* Pſalm. 24. *rem meum, & dimitte omnia delicta mea.* Si enim compunctionem habuiſſemus, doleremus, & conſtiteremur; & ſi tribulationem & dolorem inveniremus, nomen Domini utique invocaremus, & adhuc nobis penitentibo adeſſet, ſicut in medio diſcipulorum jampridem pacificans diſcordes, & cogita tionum amphiloguin corrigens. Nunquis enim non ſentiat ejus viſcera? humquid non contriſtantur propter diſcordiam? etiam valde. Pater enim eſt, & omnium patrum præſidens, & non ſiliſſet videre pignaora hoſtili more ſe adhuc vem evellentia & diſperdentia, & more piſcium alterum ab altero devorari; eo quod major contra minorem exercet vim? Et qui potentior eſt, primit infirmiorem. Sicuine docuit nos pifcator Petrus hominum, qui contra naturam piſcium ſe habere? Hæc vitia quos piſcatus eſt traduxit? Heu quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut plangam die ac nocte ſuper contritione populi Dei, & generalem eccleſiæ congregare? qualiter ejectus populus Dei, in Judam & Iſrael diviſi fuimus, & civitates noſtræ deſolatæ ſunt & deſertæ? Ea enim que de Cain & Abel, vel Eſau & Jacob contigerunt, qui fratres quidem natura erant, hæſtet quidem monte; & ſic contrarii. Piget me hæc ſermoni inferre, ne forte primatui fraternitatis injuriari videar, aut ſubripere velle eredat primogenita. Veromtamen, nec patet meus fenuit, nec oculi ejus caligaverunt, ted in coelis exiſtens liquide

Jacobus Usserius Armachanus Archiepiscopus.

Hæc epiſtola nobis data Greece, deſcripta ex codice Regio 1305. e R. P. MICHAELE LEQUIEN, e fœtere Prædicatorum Ordine, viro perreruditio, & nobiſcum amiciſsima conjunctiſſimo. Hardouinus.

omnia vide; & his qui injuste oppressi sunt Sanctæ benedictionem largitur. Sunt quippe hæc amata valde, & intelligenti tinea oblium, si frequenter ad memoriam deducantur. Sed quod sequitur, vel quod dicendum est, amarius; & malorum omnium est pessimum, & omni gladio secante utrimque magis acutum, & magis reficeans, contra quoscunque hominum fuerit adductum, live contra Græcos, live contra Latinos. Quid est hoc? Paulum dicentem audiamus: *Sive nos, sive angelus de cælis evangelizaverit vobis præter id quod evangelizavimus, anathema sit.* Et non semel hujusmodi gladio percutit, sed & secundo, ut majorem dolorem ex dolore percutientis adducat, & ad medicum quærendum exurgant qui mortem animarum pertimescunt. Quid ergo dicem? Omnem curam & omnem solicitudinem aliam a mentibus excutiamus velut pulverem a pedibus, & cum omni desiderio quæramus quos tangit hic gladius biceps & terribilis, & qui funt quos feparat a compage ecclesiasticorum membrorum, quorum caput Christus est. Si nos Græcos, oblendite plagam, & sanguinem a vulnere tergite, ac emplastris spiritualis apponite, & linimentis confringite, & falsos facite fratres in periculo positos, ne pereant; & Salomoni acquiescite proverbialiter sic dicenti: *Frater in angustia comprobatur.* Maxime autem ipsum Dominum audiatis, qui sapientiam ipsi tribuit Salomoni, & qui loquitur per prophetam: *Qui separaverit pretiosum a vili, quasi os meum erit.* Si autem nos quidem Græci sine plaga fumus, & absque vulnere a gladio anathematis, contra autem Italicos & Latinos acutissime adducitor, & ad mactandum & perdendum quodlibet extenditur: existimamus quod non sustinebitis per ignorantiam & pravam pertinaciam vos a parte Domini separari: pro quo decem millia mortes, si fieri possibile, quilibet vestrum libenti animo sustineret. Quod aut discordia magna, & dogmatum contrariorum, & canonum destructio, & vitium, quos traditerunt patres, immutatio, materia finit fedipis, quæ separat ea quæ prius unita fuerunt & conjuncta concordia & pacis conjunctione, totus Mundus una lingua factus ecclesiabit, Dominum protestans, invocans coelum & terram in testimonium, quia nos juncti manibus vobis unimi, vel vos nobis, fadia diligenti inquisitione perpetuæ veritatis cum invocatione sancti Pneumatis, inflantiffime pollulamus, nec auplius fchismatico feandalo immerito detorpari, & a Latinis diffamari, vel vos a Græcis deprivari. Et ut veritatis medullam attingamus, multi potentes ac nobiles vobis obtemperarent, nisi injuftus oppreffiones & opum protervas exactiones & fervitutes indebitas, quas a vobis E fubjectis extorquetis, formidarent. Hinc & crudelia bella in alterutrum, civitatum desolatio, figilla januis ecclefiarum impreffa, fratrum fchifmata & facerdotalis dimiffratio. nis prolus vacat operatio, ne Grecorum clientibus, ut deceret, Deus colludatur. Unum, ut credimus, quod Græcis jampridem deluper fuit præfumtum, hucusque defuit, tempus tribunal tyrannicum aperiatur, & fedes tormentorum proponatur, fluat eroor inundans, & nos ad martyrii ftadium defcendamus, & bonum certamen agonem, coronas ab Omnipotentis desiris recipiamus. Novit ea quæ dico, & propter quid. Cyprus famola infula: quæ novit, & quæ novos martyres fecit, & vidit milites Chriffi, qui prius per aquam tranfeuntes, lacrymarum compunctio-

τὴν μὴν γεγνωσκω, οἷς ἀμέλουσιν, ἢ τοῦ τετιμωμένου τοῦτων τὸ δίλογγος γκεῖν(ν). ὅσοι μὲν οὖν ἐσσὶ ἢ τοῦτο πεπεῖσμένοι, τὸ αὐθάτειν καρὸς τ' ὀρθῶν ἀπόλυσιν διαβεβήκοτες ὁρῶμεν.

Τὸ δὲ πάλιν ῥηξιθύμων, χαλεπότατον, & δικαίων ἀπάντων δεινότερον, & μεχρῖμὲ πάντας τιμητικὸς καὶ ἀπολογόμενος τὰ ἐ παντελῶς, καὶ ὃν ἀνδρῶν κατηγεῖ, ἢ, εἰπ μ' λατῖνοι, τὰ ἐ γραικῶν. ποῖον τοῦτο; Ἰδωλὰ λέγοντες ἐκκαίωσθα. ἐκ ἰσμὲν, πᾶς γ' ἐκ ὁ ὑμῶν διαγγνῶσθαι· Ὑμῶν τοῦ ὁ σωτελεῖσθαι, ἀπὸ ζῆμα ἐκ. ἡδὲ πᾶσ τὸ ῥημάσιαι κατκεστεῖν, ἀλλὰ δέοντος. ἐκ σφοδρότερα ἀντιγράτε? ἢ ὀδωλων, δὲ πᾶ βιασθῆς ἐτάγη. ἐ φρὸς ἀπεξῆσται ἐπιτὰ ἀνάπτου οἱ τὸ ἀγγελικὸ φαλπίζειν σθαι.

Εἰ μὲ φωλ ι τάτας ἄλλοι φροτῖδα, τάχας μὲ ἐσμεν, τυφλωμὸς πάντα ἀπὸ τῆ καρδίας τυφλώμεν, ὡς κονίορτο ἀπὸ τῆ ποδῶν· καὶ μ' φοδώμεθα τὴν ἀπὸ τῆ θεοῦ· μᾶλλον δ' αὐτὸ ἐλεύσεται τὰ θεὸ τῆ τῆς ἐκκλησιαστικὸς ὁλομέλους, ἢ ὅτι μᾶλλον ὁ Χεῖρὸς. ὁ μὲν τὰς ἰ γραικὸς μᾶς· ὀκέτε ἢ πλοῦλο, ἐ θ' τὸ· Θαῦμα μοιτάσεται, ἢ ἐ θ' ἐκκλησιαστικὸν ἐτολῆς· τὴ Σολομῶντ τοιθῆται· σοφὸς ἀνὴρ τοιοῦτος ἐκ λίγ'· ἐὰ λοροὶ ὁ ἀνὴρ μὴ χόρμαι ὁ τοιοῦτος. μᾶλλον δ' αὐτὸ ἐλεύσεται τὰ Θεὸ τὰ τὸ Σολομῶντ σοφίσματος, ἢ θεῖ γορῶμα διὰ προφήτ. ὁ ὀξὺν ὡμοῦ ἀπὸ ἐξ ἀπλοῦ ἐς τὸ ὑμᾶ μιᾶ ἐν. διὸ ἐ ἡμεῖς οἱ Γραικοὶ ἀπλοῦς ἐσμὲν ἐ ἀγρυμματεῖς οὐ τὰς μαχαίρας τὰ ἀπολλυμένο· ἢ δὲ Ἰταλῶν ἐ Λατῖνοι ὀξύτατα ἐ θ' ἢ ὑμᾶς, ἢ ἐ θ' ἐκκλησιαστικὰς τοὺς καπτοὺς(ν). πολλοὶ ὡς ὡς ἀπὸ ζεῖ ἐ ἐπιτρεπόμενοι βλαβερὰ τῆ τὰ Χεῖρὸ μεθόδ· ἀποῤῥαγῆναι, ὑπὲρ μυριάδ' ἂν θανάτ' ἐ διαπονῆσαι ἕκαστο· ἡδὲ μᾶ χαρὰς ὁμολογίαι. ὅτι δὲ διαφορὰ & δογμάτων ἐναντίων, & κανόνων κατάλυσις, & φθορὰ· φθορὰν ὁ ὧν ἀλλαγῶσιν. ἢ μετάστησι ἐκ τῆ φραγμᾶ τὰ διέγοντα τὰ περὶ ἑνῶμεν· ἢ ἐ τὰ ὁρίσματ' ἢ ὁμοιοῖς σωθῆναι, ἢ ὀξεμᾶς πᾶσα χρῖσις ἐ γεγονὸς ἀνεῖδοτε(ν). ᵇ ὁπῶσ ἂν ἀπόλλοις ἐ θ' τὸ ὑμᾶς πάντ' ἀδελφὸν· πολλὰ ἀράτησις, καὶ σφαγὴλες ἀπωμμένας ἐ θ' ἐκκλησιαστικὸν ὄν· ρῶν, ἱερορράξας πατρῶας, ἵνα μὴ γνωσθῆ σοναῖς ὀξολογήσεται Θεός.

Ἐκ ἐλνίσεται μόνο, & γέγονε & ἀνὴ, ἵνα μυστήρια κρυφὸ αὐτὰ, καὶ ὅθεμα τυραννικὸ φροτῖδ· ἢ, καὶ ὁ γόνος μαρτυρικὸς ἀνοιγῆ. ἐ ἡμεῖς τοῖς τὰ σάλπιγ τὰ μαρτυρίας ἀπαθρωμῶσι θα, τὸ χῶμα τὸ καλὸν ἀγωνισάμενοι, καὶ πανηγερικὰς ἐορτὰς ὑπομένοντες ἐ θ' ἐρῆς. οὕτε ὁ λύκ· ἢ Κύπρο ἐ θ' ἐνώμας τῆσο, ἐσὲ μᾶ γοῦς ἔκατ' ἀφῆ, ἢ γὰ τετῶτας Χεῖρὸ, σὺ πρῶτο δὲ ὑδατ' ἐ δὲ ὑδατ' ἐ δὲ κρύου τὰ κατηχήσεως· ἢ τὰς ἰδρῶτ' ἐ λυσέλμενος τῆς ἐν ἢ ἀπαρτιλὰ τὰ σημάτ' ἐ τῶν ἐκ' ἐκκλησιῶν ἐ ἀγρίοις, τὰ πλάνταῖο δὲ ὁ δὲ πυρὸ καὶ ὕδατο, καὶ ἐ ἀπὸ τὰ ἐ ἀπὸ τὰ ἐ ἀπὸ τὰ

nos, qui pastores sumus ovium rationabilium, Angelum pacis, gaudium magnum annuntiantem: sicut prius in natalitiis secundum carnem Emmanuelis palpitabat fraternum ovile: & dignos faciat eamre illam laudem mirabilem, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, & in laudo oficio ad invicem salutare: Gloria Domini nostri Jesu Christi, & pax Dei Patris, & communicatio sancti Spiritus, vobiscum. Amen.

Luc. 2.

χάρις τῷ Θεῷ ἐπὶ πᾶσιν, καὶ ἡ κοινωνία τῆ ἁγίᾳ πνεύματος, ἔστω μεθ' ὑμῶν πάντων ἀμήν. Αμὴν.

V. AD GERMANIUM ARCHIEPISCOPUM GRÆCORUM.

RESPONDET SUPERIORI.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Germano Græcorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRaternitatis tuæ nos litteris, nobis & fratribus nostris per tuum nuncium præfentatis, quæ decuit benignitate recepta, earumque tenore plenius intellecto, *dispositionis vitos religiosos* vitæ laudabilis & probatæ scientiæ ad tuam præsentiam destinare; qui verba vitæ deferens, & nostram fraternitatem nostrorum exponent placita voluntatem. Verum quia de comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo: ne ex ore mortui leonis, qui nos, quantum scientis, a patre favus exhibitus contemnatur: pauca ducimus referibenda, ne videantur scripta C defipici, si contingeret non referiri. *Auderet enim sapiens, fapientior erit, & intelligens, sobernacula possidebit.* Licet autem Christus, sicut tunc series epistolæ retexebat, primum sit & præcipuum fundamentum fidei, quod fatemur, præter quod aliud pœni non potest: fecunda tamen & fecundaria fundamenta legimus apostolos & prophetas: & fundamenta Sion in montibus fanctis, & rives fuperque ferafalem fuper fundamenta apoſtolorum & prophetarum fuperædificari legantur. Inter quos primas & præcipuus beatiſſimus Petrus, non fine causis, fed ex præmagaticæ fpiritus, a Dominico audire meruit: *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*: ut ſicut in capite plenitudo ſenſuum D conſiſtit, a quo ad lingulæ membra oculitus meatibus para aliqua tangebat, & ſonor rivulis derivatur, ſic tres fidelium ordines in eccleſia, Noe, Daniel, & Job, præſtari videliſcet, contenentes, & conjugati, quos Ezechiel vidiſſe legitur in viſione Inlvandiæ, a Petro petra, ſuper quam non domum ſatus Libani, nec portiſcum columnarum, nec domum filiæ Pharaonis, fed eccleſiam ſuam ædificavit Dominus fidelibus, velut de omni genere pilcium in ejus rete conclusis, tanquam a primate primatum, qui de fonte Dominicis peſtoris fluenta potavit, & ſine ſitiris debent poſtmodum remedia, & cum omni patientia & doctrina, non contentioſe vel ſuperbe in aliquo reſiſtentes, a mentis ſuæ E tenebris dubitatis ſcrupulos removere. Nec oblitus quod aſſeris, ſi tempora locumque diſtinguas, Paulum Petro in faciem reſtitiſſe, cum diſpenſative ab orthodoxis patribus hoc factum eſſe legamus: dum Petrus legem Moſaicam proteſtendo, Judæos; & Paulus circumciſionem evitans, tutis viribus lucrifaceret ſtudiverit ex hujusmodi ſimulatione gentiles. Aliquin & Paulum pernabilem Syriam & Ciliciam, cum pervenifſet Derben & Lyſtram, ex eo tempore quod Timotheum, ex patre gentili orcum, fidelis rudæ filium, circumciſit. Secundo etiam & tertio vel ſe vel Paulum arguet, qui cum navigaſſet Syriam, & cum eo eſſent Priſcilla & Aquila, & quæ tamen ſupervenerat tonſoriſſet in Cenchris, quare comam, quam ex eo nutriebat, quod Nazarai, qui fecundo voverant, juxta præceptum Legis: *Nazaræus vini & ſicera non bibet*, quam in lege. Si, frater cariſſime, dignitatis meritorium, & authoritatis officium, plene intellecto diligenteque & Petri & Pauli actum conſideres, qui animas tanquam bobiſcum, non cor in corpore, quoscedem fides & paſſio vere ſcit eſſe germanos, nec dum viventem, in doctrina inveniet fallidicordes. Licet enim Petrus pro dorni cervicis fuæ, & Paulus pro gentili populo, in parvitis & cæcus provectis exhibentes, diverſis linguis & ritibus laboraverint: cum jam plenicudo temporis advenifſet, unum Dominum, unam fidem, unum baptiſma, & illus articulos fidei, ſecundum gratiam ſibi datam a Domino, in uno eodemque Spiritu prædicavit utcque. Fuit enim Paulus ex verbo Domini Petro & ceteris apoſtolis univerſaliter de clientis, *Quorum ministeriis processit, quod credidit, & quorum* Jhon. 16. *verisimilitudis, recepit & tuam*, cum Petro myſterium dignitatis cæcitens & ex verbis ejuſdem authoritatis ſingulariter Petro propoſitis, *Quodcunque ligaveris* Matth. 16. *super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque* Joan. 20. *ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*, in Petro auctoritatis officium recognoſcens. Ideoque ad cum, tanquam primatem & evangelii nuntium ſuorum venit Hierolymam, & poſtmodum cum ipſo & aliis ſecundum revelationem conſtulit evangelium, ne in vacuum cucurriſſet. Quod iterum ex verbis Domini confirmatur, cum ſibi Petro, & Petro ſibi ſe peccatoreis, non tantum ſeptie, ſed ufque ſeptuagies ſepties precipitatur remittendum: ipſi ſoli oves indiſtincte committens, qui tam ſpeciali miraculorum virtute polluit, quod per plateas in lectulis & grabatis poſiti ad umbram ejus ſanabantur infirmi. Cujus authoritas ex ejuſdem Domini verbis expreſſius confirmatur, cum ſibi dictum eſt: *Duc in altum*, & Luc. 5. pluraliter laboriſcrum *retia in capturam*. Si igitur Petrus propter excellentiam fidei, qua in eo Chriſto deus naturas veraciter recognoſcens, cum dixit, *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*, clavos regni cœleſtis in terris ſolus accepit: cum *Unus ſit Dominus, una fides, unum baptiſma*, unum principium, unum corpus militantis eccleſiæ, & corpus cum multis capitibus monſtruoſum, & ſine capite acephalum eccleſiæ ſit reſtat ut ad regimen generalis eccleſiæ, quam idem cum Paulo & ceteris de gentibus Græcis, Latinis, & Barbaris congregavit, caput ejuſdem, & ſeum Dominus, Jer. 12. Apoc. 20. Cant. 2.

nus, per ea quæ promiſſa ſunt; oſtenderet ſuccefforem. Prævidens autem Dominus quod eccleſia a tyrannis conculeretur, & ab hæreticis laniaretur, & ſchiſmaticis ſcinderetur, dixit: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. Ex quo colligitur evidenter, quod ad fedem Petri omnis quæſtio fidei referenda ſit. Sed, quod dolentes dicimus, ut epiſtolæ tuæ verbis utamur, præſumptuoſe quidem, non per manus militum, ſed eccleſiaſticarum perſonarum ſenſus, vera Joſephtatris tunica & inconſutilis eſt paſſa ſciſſuram. Sed quis ſciderit videamus. Cum Græcorum eccleſia a Romanæ fedis unitate receſſit, ſtatim privilegio caruit eccleſiaſtico libertatis: & quæ libera fuerat, facta eſt tanquam ancilla, ut B ſub jugo Dei jugiter, qui noluit Diviſionem recognoſcere in Petro primatum, toleret invita dominium ſeculare. Sub quo non modica contigenerunt, paulatim decidens, fidem informem profitens, & a fraterna caritate repelſens, licentius per campum licentiæ non refrignate diſcurrit, ut hinc alicujus reprehenſionem ſilentium fub illicito paſſuras, & a templo Petri recedens, a Domino quaſi arcitrium foris ejicitur: quod virga ſua Joannes, prohibente Domino, annuntiat, quoniam dictum eſt illud gentibus, quod jam conſpicis visibiliter conſummatum. Quod Samaria, quæ a templo Domini & a Judæa & verus fidei confeſſione recedens, ſacris idolatriis delapſa, bellorum cladibus coqtiuus attrita, & pondere peccatorum gravata, (licet Elias & Eliſæus, tanquam magna luminaria, ibidem, ſecuti in loco caliginoſo, refulſerint) data eſt gentibus, projecta eſt foris in vindictam fornicationis & idolatriæ, quibus ſe a Domino ſeparavit. Quod & Paulum Græcorum eccleſia ſe habere nequivit, exhibuit: vel a ſuccefſore Petri & vicario ſibi Chriſti in apoſtolorum baſilica, quæ a Conſtantino conſtructa eſt, cum Petro chriſtorum recognoſcat. Quod & ceteris notavit myſterium, licet litteris tuis ſub forma reprehenſionis inſertum fuerit: quod Petrus ter motus, ad gallicantum excitatus, ſaltus eſt ad ſtatum paradiſi: ut videlicet per ſummi ſacerdotis, pœnis ſcires de compati, ex authoritatis officio, cui ter dictum eſt, *Paſce, non paſcite, oves meas*, quo allenas, ad D ſuccefſores eorumſdem exemplo veri paſtoris, ſubditorum excellentiam ſuæ ſimilitudine redeuntium & in ſpiritu lenitatis contigerent: & cultum Chriſtiani nominis ſponte profeſſus, ab occaſu penitentes, exigente conſtantia, juxta verbum apoſtoli, *trahendo hoſiſſimilis ſatanæ in interitum carnis*, ad ovile reducere vel invitos. Si vero ex compaſſionis affectu ad apoſtolicæ ſedis primatem ſicut verus Iſraelita accurris, & ſuper contritione Joſeph de ciſſuris inconſutilis tunicæ mota ſunt tuæ pietatis viſcera, paſſioni tuæ compatimur, & dolori tuo cum apoſtolo condolemus. Et ad grates affigimus, qui oculos ovei nati aperuit: humiliter poſtſtulantes, ut qui per collyrium ex felle picris Tobiæ oculos illuminavit, corda eccleſiæ Græcorum E cum tuo illuminet & doctrina tuiſque temporibus ad unum ovile & unum paſtorem providentia Dei, vivia reducat. Librum igitur de quo dictum eſt Joanni in Apocalypſi: *Accipe, frater cariſſime, & devora illum: & ſi amaricare faciet ventrem tuum, propter contrictionis aculeos, qui in principio pungunt; ſumen in ore tuo ſicut dulcis ad inſtar mellis*, juxta vocabum ſponſi dicentis in Canticis: *Favus tuus in auribus meis: favus tuus dulcis*. Et prudentiæ tuæ conſcientiam ſine aliqua ſuperſtitione regra, & illuminatus reperies, quod Romana eccleſia, quæ omnium eccleſiarum caput eſt & magiſ-

Ezech. 3. Apoc. 10. Cant. 4.

illud tanum adjicimus, quod utrumque gladium ad Romanum pertinere pontificem ex evangelica lectione tenemus. Etenim loquente Jesu discipulis de acquisitione gladii spiritualis, illi duos libi positos ostenderunt, quos Dominus durit sufficere ad cohibitionem, videlicet spiritualis & corporalis offensæ. Si materialem gladium pertinere concedis ad potestatem temporalem, attende quid in Matthæi evangelio Dominus dicat Petro: *Convertе gladium tuum in locum suum.* Dicendo, *tuum*, materialem ignorat gladium, quo presbiterati ille servum principis lacerabat aurem. Si spiritualis mihi venit in dubium, cum ei, id eſt Petro, per cujuſdam ſpiritualitatis aſpectum ligandi & ſolvendi commiſerit poteſtatem. Utraque igitur gladius eccleſiæ tradidit: ſed ab eccleſia exercetur nonnisi A
Matth. 26. alius pro eccleſia, manu ſæcularis principis eſt evitmendus, unus a ſacerdote, alius ad nutum ſacerdotis adminiſtrandus a milite. Propter hæc ego & alia, quæ poſt diligentem veritatis indaginem ordinatam te faciant ſentire caritatem, latores præſentium Hugonem & Petrum, de Prædicatorum, Haimonem & Radulphum, de Minorum ordinibus fratres, viros virtute & religione conſpicuos, morum honeſtate præclaros, & ſcripturarum ſacrarum ſcientia preditos, juxta quod tibi per memoratos latores intimare curavimus, ad te duximus deſtinandos. Et ſi cum eis de omnibus quæ in quæſtionem veniunt tractare fideliter & ſociliter conſorte decreveris: in ora, quæ infra ortam Ezechieli offerit ſpecies, voces poteris C
audire tonitrui, & in mari viretus ſpeculari, quod unus Adam collocatus ad opus & cuſtodiam paradiſi, unam eſt ſortitus uxorem, unum Dominum Jeſum Chriſtum in juſtitia & veritatis ſeiencia creatum, & unicam ſponſam ejus eccleſiam præfigurans: quod Lamech, qui humiliatum ſonat, dum uxorem unam diviſit in duas, ſanguinarius factus eſt, & virum in ſuum vultum occidit: quod alia, prater unam, area non legitur, quæ, cunda vaſtante diluvio, ſub unius patriarcha remigio portentata paucas animas ſub perfectionis au- D

DEFINITIO APOCRISIARIORUM

GREGORII PAPÆ.

Quod Spiritus ſanctus a Patre Filioque procedat æqualiter.

PAter perfectus Deus eſt in ſeipſo: Filius perfectus Deus eſt a Patre genitus: Spiritus ſanctus perfectus Deus a Patre & Filio procedit. Procedit autem ex Filio quidem immediate, at ex Patre mediante Filio. Quod enim Spiritus ſanctus a Filio procedere, in via: perditionis eſt. Unde ſanctus Athanaſius, dum in partibus occidentibus reſideret, ibi exſpositione fidei, quam Latinis verbis cedidit, ſic ait: Pater a nullo eſt factus, nec creatus, nec genitus. Filius a Patre ſolo eſt, non factus, nec creatus, ſed genitus. Spiritus ſanctus a Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens. Idemque Athanaſius in expoſitione fidei, quam Græcis verbis declaravit, ſic ad verbum inquit: Spiritus autem ſanctus proceſſio eſt Patris, omniaque portantis filii, per quem implevit omnia. Unde & mero ſeiverit: quod legem Dominus ſecundo dedit, non alteram, ſed eandem: quod duorum cherubim, qui propitiatorium obumbrabant, non aliorum verſi, ſed reſpicientes erant vultus adinvicem: & unam Joſephi fuiſſe talarem tunicam; & noſtri Salvatoris inconſutilem veſtem unam. Verumtamen, ſi dualitatis ſenſum circa Euchariſtiæ ſacramentum vellet diverſus a noſtris ritus inducit; attende quod non ſit aliud in diverſum unius Domini noſtri Jeſu Chriſti, prius in aſſumpta proprie non carne paſſibilis, poſt licet in glorificata vere, ſic ab omni paſſibilitate penitus immunis, a Græcis pariter & Latinis noſtræ fidei ſatis myſterium frequentatum. Græcus ad fidem cum diſcipulo jumore præcurrens, & tamen gratiæ non ingressus; illius diligentiores, Domini tamen compaſſus humanæ homo voluit eſſe paſſibilis, eligens quoridie reminiſci, huſtiam conſtituit offerri ſermentatam: ut, apoſtolo dicente quod ex fermento maſſa corrumpitur, in fermento corruptionis, cui ante reſurrectionem corpus Dominum ſubjacere potuit, oſtenderatur. Latinus vero cum Petro ſecutus litteræ monumentum, & qua procedit ſpiritualis ſenſus, prior intuitis, & ſinteamina poſita, quæ ſacrificantibus corpus, quod eccleſium ſignat involverant, ſeparatum ſudarium ſeparatum quoque caput, ſpiritu ſacramentum glorificati corporis celebrare miſteriis contius in agnitis ſinceritatis elegit. Sed utrique panis ſimplex ante ſacrificium panis eſt: tranſubſtantiatione vero facti per verba Dominica, panis non eſt. Et ideo nec fermentatus, nec azymus dici poteſt: ſed ille potius creditur eſſe panis vivus qui deſcendit de cœlo, & tribuit vitam mundo. Hæc & his ſimilia docuit Petri ſedem nobis Spiritus, & ſanitas intellectus. Urinam & ta tandem aliquando juniorem diſcipulum, qui vi- dit de credidit, ſecutus introcus: ut omnibus intellectui, nobis ſit vere pſallat illud Davidicum: *Erit quum bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum.* Datum Laterani, decimoquinto Kalendas Junii, pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Bellar. de Rom. Pont. lib. 4. cap. 5. Tom. II.

ΟΡΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΙΣΙΑΡΙΩΝ. D
ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑ ΘΑ.

Οτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς ἐστὶ καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται.

ΟΠατὴρ ἐστὶ πλήρης Θεὸς ὁ ἐστὶν, ὁ υἱὸς θεὸς πλήρης ἐστὶ τοῦ πατρὸς γεννητὸς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πλήρης Θεὸς ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευόμενον. καὶ τὸ πνεῦμα μὴ ὂν ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευόμενον· ἀπὸ τοῦ πατρὸς, μεσιτεύοντος τοῦ υἱοῦ. τὸ δὲ, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τοῦτο ἔχομεν ἐξ ὁμολογίας τοῦ πατρὸς. διὰ τοῦτο, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἔστιν ἀλλότριον τοῦ υἱοῦ, οὐδὲ ἀπεικονίζεται ἀπὸ τοῦ υἱοῦ. Ἀδιάκριτον· ὅτου οὖν τὸς μέρεσι τῆς ὑποτεκούσης οὐσίας ἐστὶ, ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ὅτου ἔσῃ. Ὁ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευόμενον, ὅτι κτίσεος, ἢ ποιητὸς· οὐδὲ ἀπὸ τοῦ πατρὸς μόνη ἔσῃ, ἢ ποιητὸς, ἢ κτιστὸν, ἀλλὰ γνησίως· τὸ πνεῦμα τοῦτον, ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἢ ποιητὸν, οὐδὲ κτιστὸν, ἀλλ' ἀπαράτρεπτον. Καὶ ἀλλοτε ἄγιος Ἀθανάσιος ὁ τῆς ὀνόματι τῆς πίστεως, ὃ ἡμεῖς γνησιόφρονες λέγομεν, ὅτου ἐστὶν ἡ ἁγία· τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ἐκ- A

Ἐπιστολαὶ. 1133 1134

σκεύασμα ὂν τοῦ πατρὸς, ἐκ τοῦ πάντα φέροντος ὑπὸ, διὰ τὸ ἐπλήρωτε τὰ πάντα. ὅθεν δὲ ὁ μακάριος Γρηγόριος, ὁποῖος ἐκφέρει Θωμᾶς τὸν ἁγιολογίαν, Νεοκαισαρείας ἐπίσκοπος, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως, ἣν δὲ ἐποκαλοῦσιν ὀρθῶς τὸ μακάριον λόγιον ἐγγυᾶται, μυστήριον τοῦτο ἐκφωνεῖται, ἐστὶν, ἐξεδόθων ὅτως κύριος ἡμῶν· ὃς ὅτος πάντων ὢν τὸς, σοφίας ὑπερτέρως, & δυνάμεως, & χαρακτῆρος αἰωνίου, πλάσεως πλοῦ μόνης, πατὴρ υἱοῦ μονογενοῦς, καὶ κύριος μόνος ὢν μόνης, ὅτος ἐκ ὅτου, χαρακτὴρ & εἰκὼν τῆς ὑποστάσεως, λόγος ὑπάρχων, & τὸ πνεῦμα· οὐκ ἄλλο ἐν ἀλλοῖς λόγοις, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἐν ἑνὶ ὀνόματι· ὅτου δὲ λέγομεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἄλλης, ἢ λέγομεν ὡς ἄλλης, ἢ τὸ μὲν υἱὸν, ἀλλὰ ἓν, ἢ τὸ ὑποστασιν. ὅτι δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ ἔσῃ πλήρωτε, ἀπὸ δὲ τοῦ πατρὸς, μεσιτοῦντος τοῦ υἱοῦ, διὰ πολλῶν ἀποδείξεων ἔστιν ἐκ τῶν ἁγίων ὁμολογήσεως, τῶν ἐν Νικαίᾳ, ἢ Νικαίᾳ, ἢ ἐν Ἀρειμίνῳ, ἢ ἐν Σελευκείᾳ, ἢ ἐν Ἀριμίνῳ, ἢ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἢ ἐν Ἀντιοχεί

De incarnatione Unigeniti, & quod Christus unus, & Dominus secundum scripturas. Illudque ipsum ab eodem Cyrillo in declaratione novi anathematismi dictur. In eodem quippe anathematismo proprium effe Filii Spiritum inquiens, eumdemque novum anathematismum declarans, quo fenfu proprium effe Spiritum dixerit, aperuit dicens: Cum homo factum fit unigenitum Dei Verbum, etiam fic tamen Deus manfit, omnia exiftens quæ Pater, falo hoc excepto, quod ille Pater eft; & proprium habens, quod ab ipfo eft, & officialiter ipfi inhærens Spiritus fanctus: & reliqua. Ubi rurfus Spiritum fanctum ex Filio effe clariffime fanctus pater affirmat. Quare omnimodi debet effe dubium, quin eumdem hic fenfum fanctus aperuerit, quem tenuit, quando anathematifmum expofuit. In eodemque fenfu anathematifmum hunc eum damnabas alii fanctæ & recumenicæ tertiæ fynodus fufcepit, in quo illum fanctus declaravit. Certum namque eft, fanctos patres in prædicta fancta fynodo congregatos, totam tertiam jam dicti patris epiftolam ad impium Neftorium Conftantinopolitanum fcriptam, abíque ulla hæfitatione irrefragabiliter fufcepiffe. Novimus autem prædictas duodecim anathematifmos in poftrema dicte epiftolæ parte contineri. Porro fi quis tantaque legitima tuteri conatus fuerit impiciuiffimus Theodorus Cyri epifcopi verba, quæ ipfe adverfus dicti fancti patris duodecim facra capita locutus eft, nimis ac temere evomuit: noverit is a quinta fancta fynodo damnatum, prædicti Theodoriti blafphemias damnatas effe: quippe qui adverfus beati Cyrilli verba, quibus ei refpondit, nil prorfus calumnias dicere novit. Ait enim quinta fancta univerfalis fynodus in actione octava ad hunc modum: Condemnamus & anathematizamus eum, cum quibufcumque aliis hæreticis, qui damnati & anathemate expreffi funt a dictis quatuor fanctis fynodis, & ab ecclefia catholica, & apoftolica: & Theodorum qui fuit epifcopus Mopfueftenus, impiaque ejus confcripta: & impia quæ a Theodorito confcripta funt adverfus rectam fidem, ac contra duodecim fancti Cyrillicæpifcopi, nec non contra rectum fanctum genuinum fenodum Ephefinam, & quæcumque ad defenfionem Theodori, ipfiufque Neftorii fcripta funt. Ex quibus perfpicuum reddit, illa, quæ Theodoritus adverfus duodecim fancti Cyrilli capita ferípfit, damnata effe, impietatifque plena. Et quifquis ea ut vera & legitima tenet tuetur que, inimicus exiftit fidei. Scribit enim beatus Cyrillus ad Acacium Melitenfem epifcopum, poft concordiam ac pacem fanctarum ecclefiarum, fic inquiens: Quæ vero rebe contra Neftorii blafphemias fcripfimus, omnino nemo nobis, ut non rectæ fcripta dicamus, perfuadebit. Quid quod & ad Dynatum epifcopum eodem modo fcribit, ubi ait: Quæ fcripfimus, rectæ fcripfimus, veræ & inculpatæ patrocinantes fidei, neque quidquam omnino noftrorum fcriptorum fumus, negaturi: cum neque quidpiam, ut illi referant, fic dictum temere, verum ubique nos rectitudini adhærentes fidei, veritatifque virtuti conſentire

A oportere. Ex his itaque longe clariffimum exiftit, beatum Cyrillum eorum nihil inficiari quæ dixit, fed in eodem fenfu, quo hæc ea eo dicta fint, citra ullam correctionis notam perftitiffe: cum neque ipfe talus corrigi potuiffet, liceat etiam (quod tamen a fanctis abfit) voluiffet, in his quæ univerfa fanctis fynodus abíque ulla ambiguitate irrefragabiliter confidentorque accepit. Accepit autem in eo fenfu, ficut dictum eft, quo expofuit, quo dixit, quo fcripfit, quo damnabat, quo hæc fufcipiendo repetens. Siquidem illam fanctam fynodum omnes fancti patres in conciliis poft fequentibus venerantur, eodemque cum illa credunt: quin & fancti patres, qui hanc ipfam antecefferunt, eadem cum illa fenfere. Hanc fidem tenemus, fic credimus, fenfimus, & profitemur.

SUBSCRIPTIONES.

Hanc fidem teneo ego Rodulphus ex fratrum Minorum ordine, domini papæ Gregorii veteris Romæ epifcopi apocrifiarius, fic fubfcribo, & ita credo.

Hanc fidem ego Amonius ordinis fratrum Minorum, apocrifiarius domini papæ Gregorii veteris Romæ epifcopi, habeo, fic credo, & ita fentio.

Hanc eamdem fidem & nos Hugo & Petrus Prædicatorum ordinis, ac domini papæ Gregorii veteris Romæ epifcopi apocrifiarii, amplectimur, fic credimus, atque ita fentimus.

VII. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ABBATES, &c.

De canonizatione fancti Dominici.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei venerabilibus fratribus archiepifcopis & epifcopis, & dilectis filiis abbatibus & prioribus, archidiaconis, & decanis, præpofitis, archipresbyteris, & aliis ecclefiarum prælatis, ad quos littera ifta pervenerit, falutem & apoftolicam benedictionem.

FOns fapientiæ Patris dominus noſter Jeſus Chriſtus, cujus natura bonitas, opus mifericordia, refectio & remuneratio quæ creavit, quæ inconſummationem ſeculi non relinquit, ſapienter ſigna propter inſtabiles mentes innovat, & mirabilis contra diffidentium incredulitatis immutat, dum in ecclefiæ nafcentis exordio poſt obitum Moyſi, videlicet finem legis, afcenſurus equos in evangeliorum quadrigis, quæ vere ſunt fanctuaria, arcu lætificoloquii, quem, donec Judæus infirmetur, intenderat, & ſyrumentis, quæ in patribus nabis diſpoſuerat, luſcitatis, confidentiam Jericho, glorium Mundi, quem prædicationis fremitu obſtupefactis gentibus vicerat, cafcaturus, vinam equis ſuis in mari facere, & in Rahab ſalutem latitudinis gentium ſigno coccineo ſignaret, in prima quadrageſimæ quatuor gentium in Zacharia de medio dorum montium æreorum prouſit equos rufos populorum principes, fortes terræ, qui per obedientiam fidei Deo Abraham patris credentium in fundamentum novi fœderis adhærentes, ad ducis ſui tentoria, de Boſra,

Concil. General. Tom. XIII.

Cum in fpecialibus.

Ad ipſius.

Ad ipſius.

*Ad ipſius

flerciensis ordinis & Florensis, velut consurgam A
greges geminæ caritatis forcibus uberes, de pa-
rentesis lavacro fecit ascendere, sancto Bernardo
ariete ovium in virtute spiritus, qua ex alto in-
dutus extitit, & in abundantia fœnoris vallium
percutiæ, ut transfeuntes liberati per eum in for-
titudine clament ad Dominum, dicant hymnum,
& ponant cattra Dei exercituum luper mare.

Novo igitur Hracle bicipiti cognitionis, tam
mis totidem, quas Philisthiim fecerant, occur-
rente hora undecima, cum dies jam declinallet ad
vesperam, & propter iniquitatis abundantiam
caritate plurimum frigefcente vergeret juftitiæ ca-
dius ad occasum: quia vineam, ad quam pater-
familias operarios diverfis temporibus denarii
conductos conventione promiferat, & quam fua
dextera plantarat, non totam vepres & fpinæ
pervaferant, fed jam propemodum vulpe-
culæ demolientes convertere in alienæ vitis anxie-
tudinem intendebant: advertisfe infeftiffimum mul-
titudinem militiam nduare volui promptiorem,
&, ficut impræfentiarum cernimus, poft trium
fignis differentium virocinia quadrigarum, in
quadriga quarta equos varios & robuftos Predica-
torum & Minorum fratrum agmina cum electis
ducibus fimul in præfium direxinus, fpiritum S.
Dominici fufcitavit, & ei velut equo fuo gloriæ
præbent fidei fortitudinem & ferrorem. Divinæ
prædicationis hinnitum circumdedit collo ejus:
Qui genens a pucritia cor fenile, ac in mortifica-
tione carnis eligens vivere, vitæ requisivit vutho-
rem: & Deo dedituis, ac in Nazarænum fub beati
Auguftini regula confœratus, fedulum circa fan-
da Samuelis imitatus obfequium, in caftigatione
defiderii priffimum Danielis comitatus exem-
plum. Sutinuit & femitas & fanctorum vias ftrenuus
athleta cuftodiens, & vel ad momentum de taber-
naculo Domini, de militantis ecclefiæ magiftc-
rio & miniferio non difcedens, earnem fuam, fpiritui,
& fenfualitatem fubjiciens rationi, & factus usus
cum Deo fpiritus, totus in eum per excelfum men-
tis pergere ftuduit, & fobriæ compaffionis ftudiis
a caritate proximi non recefit: quo fagittarum
delicias carnium, & fulgurante mentes lapideæ
impiorum, omnis hæreticorum fecta contremuit,
omnis ecclefia fidelium exultavit. Ætate crefcens B
te crevit & gratia: quandoquidem, inexplicabile
gaudium de zelo concipiens animarum, ad elo-
quia Dei deditt animum, & per evangelium Chri-
fti multos genevavit, in converfione cum ftrenuis
multitudinis evangelicæ dogmatis officium profe-
ctis nomen & opus in terra meruit obtinere ma-
jorum: paftor & dux inclytus in populo Dei fa-
ctus, novum Prædicatorum ordinem inftituit me-
ritis, ordinavit exemplis, nec miraculis confir-
mare defit evidentibus & approbatis. Nam præ-
ter opera fanctitatis & figna virtutis, quibus in
carne poftivus claruit, diverforum curatis langvore-
ribus, loquela mutis, vifu cæcis, furdis auditu,
greffu paralyticis, & fanitate priftina multarum
generibus invaletudinum reftituta, aperte pa- E
tuit, quafi fpiritus in quibdam fuciftibus glebæ
corporis habitavit.

Cum igitur ex multa familiaritate, quam no-
bifcum in minori conftitutis officio habuit, argu-
menta fanctitatis ipfius ex indignis vitæ teftimo-
nio conftituifset, effetque poftmodum de miracu-
lorum veritate dictorum facta nobis per teftes ido-
neos plena fides: nos cum committio nobis gregis
Domini conftantes ejus poffe fuffragiis per Dei
mifericordiam adjuvari, ut cujus in terris fola-
tium gratiofe familiaritatis habere meruimus,
ejus in cælis potenti patrocinio gaudeamus ipfum

de fratrum noftrorum conflio & affenfu, A
unum tunc apud fedem apoftolicam conftitemium
prælatorum, catalogo fanctorum adfcribere de-
crevimus: ftatuentes firmiter, ac univerfitati vc-
ftræ præfentibus injungentes, ut Nonis Augufti,
ante diem quo pofita carnis farcina dives meriti
penetravit in fanctis, fimilis fanctorum factus in
gloria, ejus natalitia celebretis, & factatis fo-
lemnitercelebrari; quatenus ipfius precibus Deus,
quem vivens coluit, exoratus, gratiam in pe-
nitenti fœculo & gloriam nobis tribuat in futuro.
Nos vero tanti confefforis venerabilem fepultu-
ram, quæ miraculorum fulgoribus generalem il-
luftrat cœlebrem, cupientes dignis Chriftiinæ de-
votionis honoribus frequentari, vere pœnitenti-
bus & confeffis, illam in feftivitate profata anni
fingulis cum devotione ac reverentia debita vifi-
tantibus, de omnipotentis Dei mifericordia, & B
beatorum Petri & Pauli apoftolorum ejus autho-
ritate confifi, annum unum & injuncta fibi pœ-
nitentia mifericorditer relavamus.

Datum Reate tertio Idus Julii, pontificatus
noftri anno octavo.

VIII. AD LUDOLPH.

De negotiis terræ fanctæ promorendis.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei univerfis Domini noftri Jefu Chriſti fidelibus per regnum Anglie conſtitutis, ad quos littera ſiſa pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RAchel fuum videns in vere fidei cognitione C
principium accrefcentium in fuluem, & filiorum decore gaudens, mater fanctæ Romanæ ecclefia, cujus magna eſt quafi mare de fua prolis in-
tercecione contritio: vocem lamentationis, de-
tus & luctus emifit lachrymas, & emittit, quam
acrius quotidie in oratio: ut eos, quos de noftem
fidelium oculi doloris lacrymam deducentes non
taceant, & donec miferearur Dominus non quie-
fcant. Lamentatur autem, quia domus catholi
panis, mater fidelium, unde ex ejus fagittarum
delicias carnium, & fulgurante mentes lapideæ
impiorum, omnis hæreticorum fecta contremuit,
omnis ecclefia fidelium exultavit. Ætate crefcen- D
te crevit & gratia: quandoquidem, inexplicabile
gaudium de zelo concipiens animarum, ad elo-
quia Dei deditt animum, & per evangelium Chri-
fti multos genevavit, in converfione cum ftrenuis
multitudinis evangelicæ dogmatis officium profe-
ctis nomen & opus in terra meruit obtinere ma-
jorum: paftor & dux inclytus in populo Dei fa-
ctus, novum Prædicatorum ordinem inftituit me-
ritis, ordinavit exemplis, nec miraculis confir-
mare defit evidentibus & approbatis. Nam præ-
ter opera fanctitatis & figna virtutis, quibus in
carne poftivus claruit, diverforum curatis langvore-
ribus, loquela mutis, vifu cæcis, furdis auditu,
greffu paralyticis, & fanitate priftina multarum
generibus invaletudinum reftituta, aperte pa- E
tuit, quafi fpiritus in quibdam fuciftibus glebæ
corporis habitavit.

Cum igitur ex multa familiaritate, quam no-
bifcum in minori conftitutis officio habuit, argu-
menta fanctitatis ipfius ex indignis vitæ teftimo-
nio conftituifset, effetque poftmodum de miracu-
lorum veritate dictorum facta nobis per teftes ido-
neos plena fides: nos cum committio nobis gregis
Domini conftantes ejus poffe fuffragiis per Dei
mifericordiam adjuvari, ut cujus in terris fola-
tium gratiofe familiaritatis habere meruimus,
ejus in cælis potenti patrocinio gaudeamus ipfum

to conſpectu, ejus alapis, flagellis afflictus, A
coronatus ſpinis, coram Pilato ſiſti tanquam
multorum criminum reus pertulit; crucifixus ad
ultimum, & potatus felle, lancea perforatus,
emittens cum clamore valido ſpiritum, pro con-
ditionis humanæ viribus reparandis, curſum præ-
fentis vitæ faturatus injuriis conſummavit. Hic
eſt, ut reparatus altius, qui de paterno ſolio
gloriæ, cellis mirabiliter inclinatis, ad noſtræ
mortalitatis ima deſcendens, non dedignatus eſt
Deus homo, creator ſeri creatura, ſuſcipere Do-
minus formam ſervi: ut qui non poterannus per
noſtram juſtitiam ſperare veniam, confeſſori per
hæc gratiam inundatam, hæredes Dei, cohære-
des vero Chriſti, Divinitatis conſortium, feli-
citatis æternæ participium fortiremur. Et licet B
per gratiam adoptionis, quæ datur cauſſis ingratitu-
dinis cumulemus: ipſe tamen abundat in divitiis
bonitatis, dum propter diverſitatem voluntatum,
virium facultatem deſtinguentibus, diverſa pro
tempore fatisfacendi genera conſtituit, varia me-
dendi langvoribus remedia ſalcitavit: dum ter-
ram, in qua nafci, mori, & reſurgere voluit,
tamdiu ad exercitationem fidelium ab infidelibus
detineri permittit: cum non ſit abbreviata manus
Domini, nec virtus ejus in aliqua diminuta, quin
eam, ſicut facit cuncta de nihilo, liberare valeat
in momento. Sed illas compaſſiones & dilectionis
gratias exquirit ab homine, quibus ad omnis con-
ſummationis finem lætifque plenitudinem often-
dendum, ipſe prior homini perdito & damnato C
voluit miſeratus adeſſe: qui nullatenus permiſiſſet
eſt nannis impias contra pios iiſque adeo roborа-
ri, niſi & fuum vindicari de noſtra confuſione
providiſſet injurium, & ſervari noſtram de ſua
victoria diſciplinam. Sub hac occaſione delicati
plurimi latiſſavere pro modo criminum non va-
lentes, nec volentes, vellu in profundo malorum
penitus deſperaſſent, niſi occurriſſet eis hæc tuba-
la: ut per hoc compendium ſuis peccatis pro Chri-
ſto animabus conformati, brevitur multorum
temporum ſpatia compleviſſent. Multi etiam in-
venire locum, ubi ſteterunt pedes Domini, cu-
pientes, prius ad brevium fine curſu, vel potius
ad cursum, quo gliebi perveniunt: ille ſuam
remunerante militem, qui ſolam confidetat in D
obſtatione voluntatem. Ut autem propter pre-
miſſa fedelet efficaciter & potenter excitentur:
nos de omnipotentis Dei miſericordia, & bea-
torum Petri & Pauli apoſtolorum authoritate
confiſi, ex illis quam nobis Deus, licet indigtais,
ligandi atque ſolvendi conmi: cadas duarum ſe etiam
obligandos, infra præfcriptum tempus cum ea inte-
gritate protenentes peccatorum intedictos, cum qua
ipſi eos percipierent, ſi in ecclefiis, in Cathus ip-
ſos obtinere, ſi parochialiter reſidere. Quia vero
fubfidium terræ ſanctæ multum impedivi vel retar-
dari contingeret, ſi ante ſuſceptionem crucis quem-
libet exemplare oporteret, an ille laborare & ſuffe-
cieus ad hujus votum perfonaliter profequendum:
concedimus, ut (regularibus perſonis exceptis) ſu-
ſcipiant quicunque voluerint ſignum crucis. Et
quod ſuperius dictum eſt, ut ſaut evidenter utilitas pal-
laverit, votum ipſum de mandato apoſtolico poſſit
commutari, aut redimi, aut differri. Univerſis au-
tem eccleſiarum prælatis diſcrete precipiendo, ut
ſingulis per loca fua illos qui ſignum crucis depo-
fuerint, reſumere, ac tam ipſos quam alios Cruccſi-
gnatos, & quos adhuc ſignari contigerit, ad reddcn-
dum Domino vota ſua diligenter movcant & indu-
cant. Ceterum, quia curſarii & piratæ nimis impe-
diunt ſubſidium terræ ſanctæ, expiendo & ſpoliando
tranſeuntes ad illa, & ab illis reverentes: nos eos &
pcin-

Fidem vendentes hæreticos ſecundum Ecclefiam Romanam damnamus.

principales adjutores & fautores, excommunicationis vinculo innodamus, sub interminatione anathematis inhibentes, ne quis cum eis scienter communices in aliquo venitionis vel emptionis contractu, injungentes redditoribus literarum & locorum fautorum, ut eos ab hac iniquitate revocent & compescant. Alioquin, quia nolle perturbare perversos, nihil aliud est quam fovere; nec caret simplici societatis occultæ, qui silentio factionis desinit obviare: nos in personas & terras eorum, feveritatem ecclesiasticam curabimus exercere: cum tales, non minus quam Saraceni, adversentur nomini Christiano. Inhærantque præterea excommunicationis sententiam, in Lateranensi Caper. IV. in fine. concilio promulgatam adversus eos qui Saracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum, B quinque in piratica Saracenis navibus cum gubernationis exercent, vel in machinis, vel quibuslibet aliis, aliquod eis impendunt consilium vel auxilium in terra sanctæ dispendium: eosque rerum suarum privatione multari, & capientium ferros, si capti fuerint, fore consimus: præcipientes, ut per omnes urbes maritimas diebus Dominicis & festivis hujus sententia publice innovetur. Et ratibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod de commercio tam damnabili perceperint, in subsidium terræ sanctæ transmittant, ut eque judicio, in quo deliquerunt, puniantur. Quod si fore solvendo satisfacientes non fuerint, ficalias reatus talium castigetur, quod in pena ipsorum alijs interdicatur audacia similium prælumendi. Quia vero ad hoc negotium exequendum, C est permatime necessarium, ut principes & populi Christiani ad invicem pacem obtervent, juxta quod flatutum eft in concilio generali: volumus & mandamus, ut falteem per quadriennium in toto orbe Christiano pax generaliter obtervetur: ita quod per ecclesiarum prælatos, diffcordantes redeantur ad plenam potem aut firmum treugam inviolabiliter obtervandam. Et qui acquiescere forte contemperint, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras atcistimus compellatur: nili tanta fuerit injuriarum malitia, quod ipli tali non debeant pace gaudere. Quod li forte confuluran ecclesiasticum vilipenderint, poterunt non immerito formidare, ne per auctoritatem ecclesiæ contra eos, tam spiritualem potestatem negotii Crucifixi, fecularis potentia inducatur. Accingantur igitur omnes filii adoptionis Divinæ ad obtequium Jesu Christi, dilectiones de liteis in pacis & dilectionis fordes communitates: excendo firmiter, quod li vere confetli fuerint & compuncti, felici commercio laboribus fuis, qui cito tranfeunt, æternam requiem mercabuntur.

Datum Spoleti 11. Nonas Septembris, pontificatus noftri anno octavo.

Capitula a Gregorio papa IX. contra Patarenos. edita.

E Xcommunicamus & anathematizamus universos hæreticos, Catharos, Patarenos, Paupetes de Lugduno, Paffaginos, Josepinos, Arnaldiftas, Speronitas, & alios quibuscumque nominibus cenfeantur: facies quidem habentes diverfas, fed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipfum. Damnati vero per ecclefiam, feculari judicio relinquantur, animadverfione debita puniendi: clericis prius a fuis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, poftquam fuerint deprehenfi, redire voluerint, ad agendam condignam pœnitentiam in

perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos fimiliter judicium. Item receptatores, defenfores, & fautores hæreticorum excommunicationis fententiæ decernimus fubjacere: firmiter ftatuentes, ut li poftquam publicata fuerit excommunicatione notatus, a fuo fuper hoc non curaverit præfumptione ceffare, ipfo jure fit factus infamis: nec ad publica officia fine confilij, nec ad aliquem actum legitimum admittatur. Si tabellio, inftrumenta conficit in ipfum nullius penitus fint momenti: & in bonis idem præterimus officium. Si vero electus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem, tales, poftquam ab ecclefia fuerint denotati, eritare contemplerint, excommunicationis fententia perclellenter: alias animadverfione debita puniendi. Qui autem inventi fuerint fufpicione notabiles, nifi juxta confideration-D tem fufpicionis qualitatemque perfonæ proprium ignorantiam congrua purgatione manifeftent, anathematis gladio feriantur, & ufque ad fatisfactionem condignam ab omnibus evitentur: ita quod li per annum in excommunicatione perfiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes & appellationes hujufmodi perfonarum minime audiantur. Item judices, advocati, & notarii, nulli eorum officium hoc impedant: aliquin eodem officio perpetuo fint privati. Item clerici non exhibeant hujufmodi perfidiis tibus ecclefiaftica facramenta, nec eleemofynas aut oblationes eorum accipiant: fimiliter Hofpitalarii & Templarii, ac quilibet regulares; aliquin fuo priventur officio: ad quod nunquam reftituantur abfque indulto fedis apoftolicæ fpecialis. Item quicumque tales perfonas per tria civitates vel tres diœceftes, ufque ad fatisfactionem idoneam excommunicationis fententiæ fe noverint fubjacere: nec abfolutionis beneficium meretur, nifi propriis manibus publice extunderit & projiciant hujufmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuo careat fepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ perfonæ liceat publice vel privatim de fide catholica difputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item fi quis hæreticos fcivertt, vel aliquos occulta convertacula celebrantes, feu a communi converfatione fidelium vitæ & moribus diffidentes: eos ftudeat indicare confeffori fuo, vel alii per quem credat ad pratati fui notitiam pervenire: aliquin excommunicationis fententiæ percellatur. Fiili autem hæreticorum, receptatorum, & defenforum eorum, ufque ad fecundam generationem ad noftrum ecclefiaftícum officium. feu beneficium admittantur: quod li fecus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Datum Viterbi VI. Idus Novembris, pontificatus noftri anno IX.

IX. AD

A beneficium abfolutionis impendant, & injungant eis quod talibus committere injungi, & certum provifuri, ne qui videatur reverti, fub palliata fpecie pietatis impietatem committat: & angelus fatanæ in angelum lucis fe transformet. Propter quod ftatuta, quæ fuper hoc duximus promulganda, infpicere poterunt, & ab eorum infidiis fecundum diferetionem eis tradatur a Domino prædicatores. Ad hæc, ut fuper præmiffis omnibus officium fibi commiffum fiberius poffint & efficatius exercere: omnibus qui ad prædicationem eorum accefferint in finguli ftationibus viginti dies, illis vero qui ad impugnandum hæreticos, fautores, receptatores, & defenfores eorum, in munitionibus & caftellis, vel alias contra eccleſiam rebellantes, ipfos ex animæ auxilium, confilium pro-B fliterint, vel fecerint, de omnipotentis Dei mifericordia & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus authoritate confifi, tres annos de injuncta fibi pœnitentia relaxamus. Et li quis in hac deteftatione hujufmodi negotii forte deceſſerint, eis omnium peccatorum, de quibus corde contriti ac ore confeffi fuerit, plenam veniam indulgemus. Ne vero aliquid fraudibus ipſis deſit ad prædictum negotium profequendum, in contradictores & rebelles eccleſiaſticam proferendi cenſuram tenore præſentium liberam eis concedimus facultatem. Prædicatores quoque quæſtuarios, quorum intereſt caritativa tantum ſubdida ſimpliciter petere, ac indifcrete importuna, ſi quos forſan habent, exponere: a prædicationis officio, quod ad ipſos nullatenus pertinet, compeſcendi cenſura ſimili, ejidem nihilo minus licentiam indulgemus.

Datum Viterbi decimotertio Kalendas Junii, pontificatus noſtri anno undecimo.

X. AD ARCHIEPISCOPUM BREMENSEM, &c.

De monaſterio ſanctæ Mariæ in Stadio.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Bremenſi archiepiſcopo, & dilectis filiis decano & Thomæ Bremenſi, canonicis Bremenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEſideria devotionis, in quibus fructus æternæ vitæ contineri dignoſcitur, eo promptioribus ad effectum per nos ſunt deducenda ſtudiis, quo ſuper talibus exercendis nobis inefle debet diligentia ſpecialis. Hinc eſt quod cum monaſterium ſanctæ Mariæ in Stadio, ordinis ſancti Benedicti, Bremenſis diœceſis, ſicut acceptimus, ſi peccatis exigentibus ita eſt, ipſorum, quod ordinem ibidem non abſque Divini nominis offenſa laſpiebatur animarum: ad preces abbatiſſæ ejuſdem monaſterii ſuper hoc ſalubriter *providere* voluentes, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſum, ſi ſalubriter in hoc non poſſit ordine reformari, de Ciſtercienſi ordine conſilium tractando prudenter ocultis reformare curetis, illos ex iiſdem monachis, qui forte meliorationis hujuſmodi gratiam confequi reculantes noluerint habitum Ciſtercienſem aſſumere, in aliis locis ſui ordinis collocando, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſpoſita, compeſcatis. Quod ſi non omnes his exequendis interefle poteritis: tu, frater archiepiſcope, cum altero eorum nihilo minus exequaris.

Datum Viterbi ſecundo Nonas Maji, pontificatus noſtri anno undecimo.

XI. AD

XI. AD OTTONEM CARDINALEM A LEGATUM IN ANGLIA.

Fridericum secundum Imperatorem excommunicat, & excommunicationem publicari jubet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto filio suo Ottoni sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali, apostolice sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

SEdes apostolica, sicut totus fere orbis fabi evidentia didicit, Fridericum dictum imperatorem, ex quo ipsum ex utero matris excepit genibus, affectu materno prosequens, lactavit uberibus, & humeris baiulavit; quem olim omnis pene defitutum auxilio, & dubiis tantum devitiendum erexabus, suo recepit patrocinio confovendum: opponens se potenter invalioribus regni sui, qui in terram ejus oculos aviditatis injecerant. Cujus jam fines ingressi, eam absque ullo defensionis obstaculo usurpabant: & defendens eumdem ab insidiantibus vitæ suæ, qui zemuli fuisti ipsius, consabantur animam ejus cognitere, & de terra ipsius memoriam abolere. Cumque idem protectionis ecclesiasticæ clypeo præmunitus, personæ regni sui bona memoriæ S. de Caiaphanum titulis sanctæ Anastasii, presbyteri cardinalis, a sede apostolica per multos annos deputati custodis, majoris metas attigisset ætatis, tandem ad altitudinem dignitatis apicem per cum extitit illimitatus. Sed diligentiæ studium circa personam ejus impensum, labores plurimos opus ecclesiæ subiit propter eum, quoad ipsum perdidisse videtur: cum tot beneficiorum se intendat memoriæ, tanæ gratiæ fit ingratus. Et utinam illius ingratitudinis non excederet terminos, per quam perceptorum beneficiorum exiferet negotiose contentus. Porro ille offensa quælibet aculeum doloris imprimet: illa tamen jacula graviori percellit, in qua ingratitudo pro gratia respondetur, & pro beneficiis malefacta compensantur. Verum quoniam cumque ipsum apostolica sedes dilexerit, & supremæ culmine potestatis ereverit facultatis: fuis tamen existentibus culpis, de quibus, quamquam plurimi a nobis monitus fuerit, & exhortavit, coæfi fu- D mus, licet inviti, animadvertere in eumdem. Nam cisi Adam Divina providentia excellentia dignitatis, & authoritatis extulerit, cui omnia animantia terræ fubjecit: ipse tamen fui juffa præterit præmatoris, ejus cuccelibus non pepercit. Que autem a dicto Fridericio pro tot bonis fibi collatis ecclesia retributionis præmia reportata, diffentionem vatus fit nobis non latere, pauca de multis presentis pagina declarando. In Ufe sequidem gravem movit fedicionem: extinde non & fratres noftros toris viribus infeftos excludere, ut fit apoftolice fedis honorem degrimeret, ac liber- tatem ipfius penitus conculcaret, contra juramenta a preftita temere veniendo: & venerabilem fratrem noftrum Prænefti nem epifcopum, dum E ipfum ad partes Albigenfium difponeremus pro corroboratione fidei catholicæ deftinare, per quofdam fuos fideles in via impedivi mandavit; Cathedrales etiam ecclefias, & alias vacantes regnifui, nequaquam ordinari permittit, in animarum periculum, & grave derrimentum ipfarum: Eas & quafdam alias nihilominus fpoliando fere omnibus bonis fuis, & tallius ac exactionibus indebitat prælatis, religiofis, & aliis clericis facularibus impoonendo. Nobilibus, pauperibus, orphanis & vidnis ufque ad inanitionem fuiremam deductis, eos ad modicum dura & crudelis cruciorum fiorum acerbitas non patiur refpirare: & fic totum fere regnum, quod eft tirpitus patrimonium B. Petri, pro quo juramento fidelitatis apoftolicæ fedi tenetur, & ipfius filius vaffallus exiftit, quantum in eo eft, in fcvillum quafi & cinerem jam redegit. Quod fi, poftquam monitus fuerit a nobis, non duxerit corrigendum, non fuper hoc, authore Deo, fcire expedire videbimus, procedemus. Infper negotium impedit terræ fanctæ, nec non etiam imperii Romanic. Præterea cum tempore contordiæ inter ipfum & ecclefiam reformatur, in manibus fedis apoftolicæ legatorum juraverit eccleſiæ precepris obedire, & ipfe mandatum ab eis receptum, quod terram ecclefiæ, vel terras eafum, quas tunc ad fuas manus tenebat, ex quo fuper his pofitus nullatenus caperet, occuparet, live etiam detaffaret, adimplere contempfit, terram ecclefiæ occupando: videlicet in Lombardia, Tufcanam, Romandiam, * Pingopenam, terram quidem Sardiniæ & Meffanenfem, Lucanenfem, ducatus capiendo, & deficiendo illos quos ad manus fuas ecclefia reflervavit, & deraftando terras ipforum, illeet extuc in cum perfenem ipfi legati eommunicationis fententiam tulerint, fi fuper his non fuerit quod mandarunt. Idem etiam motum rege Tunicii dettuo, & fcalagitam totius chriſtianitatis pro percipiendo facri baptifmatis favore accedentem. Ac dilectum filium Petrum Sanctæ- num, nobilem civem Romanum ex parte cardinalitii de Chiffio filii noftri illuſtris. Q. de Capua ad fedem apoftolicam miſum, & filium ejus, carceri detinec manicipatos. Quia vero fuper his & quamplurimis aliis exceſſibus pluries a nobis monitus, correctionem non curavit, meritis quam fuarum fint aliera indurata culparum, quantidie deteriora committere non veretur: non hac abfque Chriſti offenſa præterire fub diſſimulatione ulterius non valemus, ne fratrum noftrorum conſilio, ex parte Dei omnipotentis, (cujus vicem in terris gerimus, licet inviti) & authoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, ac noſtra, in eum excommunicationis & anathematis ſententiam duximus promulgandam, tradentes ipſum Fridericum fatanæ interitum carnis, ut ſpiritus ejus in die Domini ſalvus fiat, cæteris in fidelitatis juramento tenentur, decernendo ab obſervatione juramenti hujuſmodi abſolutos, & firmiter prohibendo ne ibi fidelitatem obſervare donec fuerit vinculo excommunicationis abſolutus. Quocires devotionem tuam monemus, & exhortamur attente, per apoſtolica ſcripta tibi præcipiendo: mandantes, quatenus præfixam excommunicationis & anathematis ſententiam, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, poſtquam campanis & candelis accenſis, ſolemniter publicari, ac ab abſolutionem & inhibitionem hujuſmodi prorſus, & facias per totam terram tuæ legationis modo ſimili publicari, & etiam nunciari. Mandatum noſtrum taliter impleturus, quod devotio tua apoſtolicæ ſedi meritis commendabit. Cæterum cum perfatus Fridericus de aliis magnis & gravibus ſi- plurimum infamatus criminibus: nos, dante Domino, ſuper his ſuo loco & tempore procedemus, prout in talibus negotiis natura requirit. Verum, quia terroris fonitus ſemper eſt in antibus impiorum, & etiam quando pax eſt inſidias ſuſpicantur, eo quod turbata conſcientia ſemper fæva præſumit: idem Fridericus, priuſquam ſententia excommunicationis lata effet in ipſum, quaſdam fratribus noſtris decrevit literas tranſmittendas pro parte inferius annotata: quæ poſt tandem latam ſententiam, ipſis præſentatæ, ad noſtrum

noſtram & eorumdem notitiam pervenerunt. Unde quia voluit Dominus occaſus cordis ejus detegere, qui manifeſtat abſcondita tenebrarum, & cordium ſecreta revelat: ex ipſarum literarum tenore colligitur, quam gerat devotionem ad Romanum eccleſiam matrem ſuam; quam ad ſummum pontificem ac fratres ejus ac ſedem apoſtolicam reverentiam habeat, cujus ratione regni vaſſallus exiſtit. Cæterum non enim & ipſius conſpiraſſe videtur: ex quo, quantum & quale crimen incurrerit, ſatis patet. Inter cetera vero, quæ ſua continebat epiſtola, hæc habebantur in- » ſerta: Propter quod non indigne dolemus, ſi pa- » ter apoſtolicus offendere tam graviter non inten- » dat, ut dum in coſtantem virum tam vehemens » cadit ſtupitia, ſic terræ reſiimat, imo- » manitas negotii non permittat, quin ad ulti- » nes, quibus Cæſares uti ſolent, facti violentia » nos impellat. Verumtamen dum conſideramus impaticntiam procedentis, & difficultatem ataſtimus offenſoris: ſi ex quo liceret privatas exercere vindictas, quas in homines, per quem ſcandalum egerit, & in ſui participes ſanguinis compeſſare poſſemus, at in ipſum & quos attenta- ta noſtræ ledis injuria redundarge: tolerabilius duceremus? Sed cum nec ipſe, nec tota propter hoc ſua progenies, tanti ſorent, ut collum imperii aſtaret ultioſtem ipſorum: compac ſedis authoritas, audacia ſibi fræna relaxet, & per venerabilem fratrem noſtrum eos in corpora favere pertinacia videatur: angit nos altiori mon- te turbatio, quod dum nos intendamus a perfe- cutione dedere, oporteat nos defendendo gra- vius offendere ſentiens.

Datum Laterani, tertio Idus Aprilis, pontificatus noſtri anno decimotertio.

XII. AD ARCHIEPISC CANTUAR. ET SUFFRAGANEOS EJUS.

Vitam, mores, ingratitudinem, impietatemque Friderici fecundi imperatoris infinuat, & cauſas exprimit, propter quas ſedes apoſtolica, poſt multa tam laborioſa, vel vindictam tam- dem faciendam, vel ſero, ſerio tamen ſurrexerit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus archiepiſcopis Cantuarensi, & ſuffraganeis ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

A Scendit de mari beſtia, blaſphemię plena nominibus: quæ pedibus urſi & leonis ore deſeviens, ac membris ſortnata ceteris ſicut pardus, de ſuo Draconi nomini ſuo imperio aperit, tabernaculum ejus, & ſanctos qui in cœlis habitant, ſimilibusimpietate jaculis non omittit. Hæc unguibus & dentibus ferris cuncta confringere, & reis pedibus univerſa deliderans conculcare, fideli oculos olim paravit artefacti: & nunc aperias machinas inſtruit ſimulatorum, & gymnaſia nefanda, & myſteria conſtruit, & in Chriſtum humanæ generis redemptorem, cujus teſtamenti tabulas ſibi pravitatis hæreticæ nititur abolere, fame teſtante, conſurgit. Igitur admiranti deſinite omnes, ad quos ab hac beſtia contra nos edita pervenerunt obloquia blaſphemiæ, ſi non omni Deo ſervitute ſubjecti detractionum ſagittis impetimur: cum nec ab his opprobriis immunis Dominus reliquatur. Admirari deſinite, ſi injuriarum in nos mucronem exerit, qui ad perdendum de terra nomen Domini jam aſſurgit: fed potius, ut ejus reſiſtere aperta ve- ritate mendacia, ac illius conſutare fallacias partitatis augmentio poſſitis, caput, medium, & finem hujus beſtiæ Friderici dicti imperatoris inſpicite diligenter: & in ejus verbis abominationes damnatas inveniretes & ſceleta, contra ipſius dolos fuccos animos fenex veritatis animate; attendeoces qualiter ſinceritatem apoſtolicę fedis, & noſtram, literis per diverſa climata Mundi tranſmiſſis, publicus ipſius eſt mendacium narratibus. Dictus Fridericus, ſigulus fallitatis, modeſtiæ neſcius, nec aliquo perfulus rubore, meatuter quod non ipſum, nobis in minori affectu conſtituit, anatum poſtinum, ſi fidem & mores, adepto apoſtolatus officio, relinquantes, quia, ſuis facramento præſtito, & latin in ipſius excommunicationis ſententiæ tenebatur, præſuo tempore in terræ ſanctæ ſubſidium vel ſuccurſum infirmitate non potuit prohibente tranſire, vinculo excommunicationis adſtringere, propter quam in Romana curia relaxata ab ſolutionis beneficium denegare, ipſumque in dictum tranſeuntem ſubditum, per nuncios & legatos ſolitos proteſtari fuo contrarius Sed dum mittentes, impedire curavimus, ut ſic teſtet de regali Hieroſolymitani recuperatione concepta fruſtratus: regnum Siciliæ, pro eo quod Reinaldus olim Ducis Spoletani, pupillum, præter jurisdictionem, terram invaſit ecclefiæ, nos injuſte & violenter intrahit, ac ipſius homines provocaſſe ad perjurium, fuis ſubjecit dominio. Sequæ de Syria in Apuliam redeuntem, illaæ injuriam omiſiſſe vindictam, acceptaſſe ſoncordiam, & redifiſſe ad mattem ecclefiam gloriatur. Licet autem hæc ſegmenta, publica notitia reputent: quia tamen nonnunquam zelitudinis ſedem velatum occupat in aure ſincera mendacium, apud quam pro ſe veritas non habet advocatum: ne in corda veſtra fallitas quatumque poſſit fraude ſubrepere, dignum eſt vos. rei per nos geſtæ modum & ordinem non latere, qui dictum Fridericum, ante de poſtumque apoſtolicæ noſtros ſubjectimus humeros feviratis, ſub vulpe latentem omni cavarinus gratia profequi: donec ſpe, quæ patri de filio ſolet inquiri, ſalutat, idem Fridericus fremens in ſuæ malignitatis fua, & ecclepia ſortitudine infirmitus, matri eccleſiæ pro bonis mala retribuens: & in eam, quam curatis deliniviti aliquando verborum fallacia, ſtruat effundere cuncate zeaieo, more ſcorpionis, incepit. Nam cum olim terræ ſanctæ neceſſitas, præſidia ſcetentia, & juramentum, ac præbus terminus, tranſitum ejus expreſſerunt, & illud ſidem multis mille Crucefigatorum ipſum Brudulii expectantia cum inflantis poſtulatoni: idem dictus Crucefignatos nihil, dicendo ſe terræ interpetie diverſis lugendæ mortis calibus periere, detinuit, & perjurium ac excommunicationis ſententiam gratis incurrens, infirmus fide, ſed fanus corpore, at ſecurius Deo meritorum, & eccleſiam laſſeret, auſo promiſſo paſſagio, in ſecto agritudinis dilebus aliquot limulatos decubuit, ac terram ſanctam incorbius hoſtibus, ſuis ſubjectis, minime debitis- vit: ex eo nullo dolore percuſſus, quod ibi genus memoriæ nobilis vir Turingiæ Lantgravius, utinam non veneni pericolo, licet Mundus clamat, extitit interemptus. Comune de conſcia agritudine, & alibi præmiſſis, nobis per literas præfatorum ibi morantium conſtitutiſſet: ne, diſciplinæ virga tanto ſubtracta facinori, nos & apoſtolica ſedes redderemur inde notabiles, Crucefignatorum mortem & terræ ſanctæ pericula deplorantes, & cupientes, laltem in altero, eccleſiæ lacrymas ingrotis dextra debite conſolationis abſterg. ſplent in re cum

eum de consensu suo restituturæ bonæ memoriæ Honorii papæ prædecessoris nostri excommunicationis sententiæ fulgentiæ denunciavimus: summo desiderio postulantes, ut eum nullomodum in emendationem tantorum, & talium damnorum optatam præsulare operam auditemus; literis nostris offerentes eidem, quod impartiremus sibi, juxta formam, absolutionis beneficium, quam cito scripsere ister in præfatæ terræ fucceffum. Sed ipse, in cujus erat super his pectore cura minor, claves ecclesiæ parvipendens, non absolutusin Syriam transiit. Ubi cum Soldano, solis filii mentis Jerusalem restituit, & illi grandi ad impugnationem Christianorum transmisso equorum & armatorum exercitu, fecutusque feedus ferient, & templum Dominum Sarracenorum ibi laudes continuantium Machometi curæ relinquens, ex defensore mutatus in hostem, venerabilem fratrem nostrum patriarchum Hierosolymitanum & Templarios pro viribus expugnavit. Illud autem non debet ad fanam mentis credulitatem accedere, quod eum in recuperatione regni Hierosolymitani nos vel legati nostri, cum ad hoc multis labore fudoris verit, grandisque ecclesiis fubierit onere expensarum, studuerimus impedire. Sed illud in notitiam omnis terræ pervenit, quod idem Friderieus, licet in Syriæ partibus in propria perfona Deiperfequebatur ecclesiam, fe citra mare ipsam diversis tribulationibus dicti Reioubi miisiterio, quem contra conssilium nostrum fuum in regno vicariam reliquerat, affligebat. Quippe terram cum literis arres busilla munitis, pecunia, & vaffallis ipsius Friderici, præfatus Reinaldus invadens, nonnullos facerdotes & clericos fuspendere, mutilare, ac fubibus caedere non timuit, flatue noftro turbato Petrili, parrem ipsius terræ paxeocupare, præsumpsit. Quem licet fideles & devoti noftri, non valentes id ulterius fuffrigere, a parte terræ prædictæ, Chriflo fpofæ fuæ indegnitate cognitoriam, ejecissent: quia tamen idem Reinaldi terræquam ab incepta perfecutione ceffabat penitus, fed potius aestimantes, fi originalis militia ventus laederetur, quam jam excitati quærentiæ impetus novis repletus rivulis expectarent: dictum regnum Sicilie, quod eft fpiritualæ patrimonium ecclefiæ, nec inde non perveniant jacula, quæ ipsi patius cavere, pectorum fubdolum, intraverunt: multique ex ipsius regni habitatoribus obedientes apoftolicæ fedi, nequaquam ob id reputari debent perjurium incurrifle, cum a juramento fidelitatis, quod eidem Friderico præstiterant, ex lata in eum excommunicationis fententia absoluti fuiffent. Dicto quoque Friderico redeunti de partibus transmarinis, & ad finem mattis ecclefiæ intento, pietatis operofumus apoftolice gremium, ipfique ad expetitam inclinati concordiam, absolutionis beneficium curavimus impartiri. Ad hæc idem mendacii filius fallitates fallitatibus cumulans, ut quo plura mendacionum retia ordirus fuerit, eo gravioribus fe doleat periculis irretitum, de nobis mendacii fcelleratas pronuntiat: quod eidem, ut Lombardiam pacificare & inermia latrones, quæ interpretes quod afpera fibi converteremus in planas, pro fua confusione fubjecimus: & non permiffimus obtee nunciarum & literarum noftrarum intentionem fuæ metas attingere. Ac deinde, quia fibi patentia non suffragabatur armorum, in regnum redire coactus, ad inftantiam noftram Romanos tunc Viterbium impugnantes, fubdolfe, & in Viterbiensium fubfidium literas emiffiffe militiam, fe falso afferit: nofque fcripsiffe Romanis id præter confentiem noftrum fieri, & cum ipfis, ceu irrequifito reformafe concordiam, in querelam adducit: nova fibi blandiins mendacia, quod diffidentibus iterum ab ecclefiæ pace Romanis, idem non vocatus cum Conrado filio fuo, quem nobis obtulerit obfidem, ad præfectum nostrum perfonaliter venisse, & arbitrio noftro motam inter ipfum & Lombardia diícordiæ cauíam exponens, terram fedis apoftolicæ occupatam ejus juri reftituit, & libertatem ecclefiaftarum in ftatum primum & debitum referemavit. O utinam ifte falfidicus effet vir hábitus fpiritum! O utinam hujus propositio falfitatis verum habuiffet eventum! ipfius vero negotium, quod per venerabilem fratrem archiepiscopum Ravennatem, de reftituendis ei & dicto Conrado juribus, ipfis in regno Hierofolymitano babitantibus, ordinatum fuerat, nos, quam cito delta ignorit mendacium pervenit, ad hoc fallacia ejus quos non fine celeriorum incendiis & nominum ftragibus hoftilis devaftabat infultus) ipfius inverecundis fuccurrum, & ob id nos nuncium nobiisfe vel literas deffinare, contrarius veritati conqueritur. Ac eivitatem Caftellæ, contra formam pacis & fratrum conssilia, in fui juris propiciatem detinere a nobis, fuis eararre literis ipfo mendacii non veretur. Quamquam autem his fignentis modica veritas intermixta aliquid coloris adje at: ut tamen apertius intelligatis quod terram hujus commenti fetiem non modica fallacia adjecta decolorat, fcitote pro certo, quod, ficut nose ex temporum eventu convincitur, difcere meriti verifimilius videretur ipfum de Lombardis fuum arbitrio confilium, quam propofitum retuiffe, & illis, quos popolorum nuncioffitat, profunditasque vallorum, armatorum copia, ac munitorum redditi altitudo montium, pietatis parentem exhibuiffe, & (ut cognoscere dominum, quam & tementibus pro culpa impofita fubditis ultionis exercitio mucrone terribilis occurrere in cunctis annunciamus: cui (ut dicit) qua parte peccatum retinet, bona fide fatisfiat, & armar militiæ omisso terrore, fub indicarum omiffione penarum, & benedictionem obtatione, illas ad impetri devotionem redeeret. Qui erit in fanctum diium fimulo ftipatus militaribus acceffit, qua tamen confilii fidelis obtitus, in partem Cremonenfium eadem factus eft fchismaticus, fentiamque in diícordiam Lombardiæ fortiter fovendo & Mediolanenses a fe terroribus & minis abigere ftuduit, quos tamen ab adverfa parte ad aitera tantem trahere potius debuit in fanctuio caritatis: non eft quod fanctæ fimplicitatis innocentiæ, & ipse fruftratus in Apuliam redit, ipfo ipsi conceptæ iniquitatem procurante. Poft hæc fuper tutitione libertatis ecclefiaftice, fuper compiscendis hæreticis pravitate, noftra pacis pactis parata fum se obfulit. Ad quem recurrentes literæ noftra refpondit, quod cum in regno ipso, ubi multitudo malorum vel pedum abfque ejus auctoritate, ex fidem catholicam hæresis latius vexana diffunderet, & libertas ecclefiæ quafi penitus conculcata jacerer; non credebatur capiti fuiscitabilem remedium, qui pedem fuo reddiderat contractu morbofum. Sieque refponfum hujufmodi fapiu modis emporis approbante, audito quod quidam praxio feducti conssilio ecclefiam terram intrare volebant : Siciliam, quafi fuga capta), ne rupea promiffo cum fallitatis argueret, protinus abiit, ac contra illos verba vel opere in aliquo non procelit, nobis imperanis quod reverentes ad urbem Romanos filios fpeciales ecclefiæ, ad matris dilectionem paterna curavimus diligentia revocare. Idem infuperintellecto quod illos ab ecclefiæ cavitate fegregat quidam iniquitatis filii nitebantur, & excogitato quod

quod facilius hanc & illos oppriment, fi præfatam caritatem acerbius fraude folita vulnerarent: nobis tunc Reate præfentibus, ad fedem curiæ apoftolicæ, etiam non rogatus. Ubi fub multa humilitate promittens quod terram ecclefiæ prædictam in priftinum ftatum reduceret, & ipsos provinciis defendaret: in Tuscia, ad quem vires fuas contulit, recuperationem cujuidam caftelli, quod ad jus ecclefiæ modico labore reduci poterat, impedivit. Et eum adhuc manus tenderis nobiscum ofter in manifeita, quod hoftibus ecclefiæ, ficut ex consequentia facti, & literis fuis, quæ a nobis in tantæ proditionis tefti monium refervantur, aperte convincitur, favere, ligno dato, inde vicarius perigit, ut ipfo cerca de ordine recedente, illi ad arma confurgerent*. Ifta modus peftifer dero- * R. Pere patrimonii gat libertati ecclefiaftice, & ipsi ecclefiæ fumme nocivus obfequia præftitit. Attendites quales ecclefiæ fumtus exitus & labor hoftis impendit, qui in ecclefiaftieum transformari non erubuit fanctum, ut nobis ad accedendum facet efficacior. Pro femo tamen vos tenere cupimus, quod nos his fub diftinctionem præteritis, circa eum adhuc non permittentes immutari affectum apoftolicæ pietatis, per dictum archiepiscopum, commiffo fibi legationis officio, juxta & præfato Conrado in eodem regno Hierofolymitano mandavimus fubstantia reftitui. Qui licet id fecerit, quia tamen fortmam fibi datam, propter quod ab eo ad nos retitit appellantem, tenetur, terram reddam, quod eft inauditum a faculo, poft appellationem hujus fententiæ fuppofiti interdicto. Nos attendentes quod ab id, ne maxima pars terræ pericliquem, peregrini ei ipsa recederent, & alii incepros ad illum tranfitus retardarent, dictam fententiam, quæ utpote lata poft appellationem legitimam ipfo jure nulla fuerat, a nemine alia perfati archiepiscopi tractio remanenre procesfu fufficienti; ab ordinibus, nobilibus & comitatibus regni prædicti cautionem recipere, in omni finceritate de tranftum noftrorum confilio duximus relaxandam. Quod ergo ipse de nobis ob hoc habiis pollutis obloquiter, veller animas non turbetur: quia cum fit ea expletum mifterium fpecies, ea quæ ipsius infecerunt animum, putat in aliis criminum defqvie tormenta. Ex quo, cum malorum opprobria laudem, laudabique opprobrium reloneret: a virto cujus omnis lingua elamat infamiam, suggillationibus impeti eligimus multo fortius quam laudari. Sed forfan macularo opinionis fuæ his credit aliquibus, qui a fide dicti Viterbi nostraretur inficies, a facie hoftium ecclefiæ non recreundus aufugit: & ad defenfionem fuorum fidelium, quos hoftibus fuis in oculis ejus obfederant, & terram nullo prohibente vaftarant, aftiemans fuum per nos ad illos interdici progreffum, imperialis honoris prodigus, fed timore prohibitus non accefit: ex eo innocentium noftram accufavit, quod ad evitanda hujus belli difpendia nuncium a latere noftro non miffimus. Sed nec mirum, cum eo tempore ftatus ecclefiæ antiquiori fuiffet perfecutorum afflictione turbatus. Veruntus autem ad E civitatem Caftellanam, cujus cives fe illi, violato facramento fidei, ecclefiæ ignorante prodentes, nullum pro ea tuenda, vel acquirere, nullum nobis circa poffeffionem, cum jurifdictionem civitatis & civium quafi poffiderer, ecclefiam prodendo, potuerunt prajudicium generare: qui illi a quibus altera potius quam ibi poffidendibus non requiritur poffeffionis initium, leges poffeffionum evertere, & extraneis jura conferre nequeunt poffeffionum. Necnon qui de reddendis poffeffionibus ecclefiæ ratione ad eum pertinentibus pluries juramentum præftitit, fatis improvide a nobis

Concil. General. Tom. XIII. Ccc

videbatur petere. quod non poterat absque perjurio retinere. Nec credi debet, in hoc nos fibi omnimodam eotam arbitrio vel alio modo juftitiam exhibere parasse, fratrem noftrum deffepiscopum confiftum: quod nuncius ejus interpretatus ejus recusantibus profequi, non literas requirendum. Quin potius hanc petitionem ea dumtaxat fraude fuisse propositam, ut fic ei obligationi de ecclefia, & paceni inter ipfum & eum initam irritandi occasio præberetur. Illud quidem quod fuper fallis literis nostris conqueritur, fua fibi defectibilis teftaturepifola, noftris edifferit his literis calumnus: ut quo pluribus ejus fictio cognita fuerit, ea fortius ex fuo mancat commento confusus: dum de nobis obtentur, quod ad notitiam noftram nondum tantum ad recuperanda jura imperii cum multis bellatorum intrare nifibus Lombardiam, sibi nec fimilia intrare armatos, & de negotio Lombardorum in nos propterile compromittere, a pollicio fcripto mandavimus, ut illud perpetuo faciendere, vel jus imperii libere fuisocare poffemus, contra ipfum venerabilem fratrem noftrum Prænestinenem epiícopum, per quem ejus vacuaremus propositum, tranfmittens, ei impedimentis elandeftinis per legatos & literas noftras per orbem undique procurantis. Ifte vero, ufus ea veritatem fateri, aut enarrare poffit judicium, a Divina furfan eft indignatione negatum, licut obstructionis perfonæ noftræ non reperatur ea falfis aftamere: fic & exculationes fuas ex fimilibus has propositionibus non veritas ordinare, fe per nuncios fuos remperabilem fratrem noftrum Panormitanum archiepiscopum, & quofdam alios ad apoftolicam fedem miffos, devotionem omnimodam fuper excelsiffica libertate & reformandis ecclefiæ & regno Hierofolymitano statuiffe: nuncii & attenantes & promittentes a cujuslibet ipfius impedimento ceffare, nuncius fuis ad eum redeuntibus, dilecto filio Gregorio de Montelongo, notario noftro, in fuorum reverfionem fidelium negotiorum officium commiffis affecit. Ipfoque nihilo minus præfatos archiepiscopum & alios nuncios fuos ad fedem apoftolicam remittente, & ipfis ea fatisfactionem omnimodam, nos eum, contradicente faniore parte fratrum noftrorum, contra traditiones fanctiorum patrum, & folennem monem ecclefiæ, ipfiufque communis & fallo conclusit; pro fua confufione fubjungendo, nos beati Petri vicarium non habere ligandi folvendique potestatem, qui talia affecere non concessa apoftolorum principi carere elavium potestate. Quænimuq igitur, libram rationis affumite, & in ea perpetratis per dictum Fridericum contra ecclefiam excessibus, & beneficia quæ ab ea recepit appenfis, clarius videte, quod licet draco ille, qui ad illudendum nobis formatus, & ia eam populis archiepiscopum datus exiftit, aquas perfecutionum in fubverfionem ecclefiæ ex ore quafi flavium miferit: apoftolica tamen fedes ipfius nequitiam inteftimabili beneficiorum mifericordia fuperavit. Nam eum olim ab unitis tenerie, illorum morfibus, qui terram ejus & fanguinem fitiebant, in lacuna confufionis exiftum, parentem & amicorum folatio penitus pene nudum videns mater ecclefia, prouius circa ipfum nutricis & bajulæ officium executa, eum pallio apoftolicæ protectionis operuit, de laqueo venantium eripuit, multis laboribus & expenfis ad regni folium & coronam imperii fublimavit: infuper hoc ei fuscifie medicum reportans, & fibi Hierofolymitanum fubjici regnum, & illum undique per orbem exaltari procurans, licet ab eodem multiplici

tiplici se ipsum afflictione doleret, a pueris tamen retractis temporibus contra Henricum earum ejus (qui partem non modicam Alemanniæ ejus jurisdictioni subtraxerat) potenter adstrit; & inflictorum sibi per eum obloquentium, ipsum quasi de novo in imperatorem erigens, Teutonium apostolicis litteris ipsius reformavit desiderio: his & aliis, quæ non sufficimus recordari, beneficiis ipsi confertim nuntiens, ita studiose laculos impiorum, terræ malleus, universam conturbare terram, regna contenere, & orbem deterrere ponere cupiens, libertatem ecclesiasticam in debito & eidem opportuno tempore vindicaturus extreme adducens, & ecclesias quas, ut earum tenerit undæ suum ventrem impleret, quali jam penitus exoffasset, forsitan, noctibus, & angariis opprimens, eas bonis facti deputatis sanctorum albus spoliavit, personas ecclesiasticas carceri mancipavit, ipsaque in examine vetitis accusationes suscipere, talibus soluere, & bona ecclesiastica, ut se a vexationibus redimant, exhaurire, & postremo evaluæ coarctat. Ecclesiis patronum salutio vidustis non permittit ibi ipsorum eligere, vividatas ultimenta deponere, donec alicujus adulterinis amplexibus per compulsionem extiterint copulatæ. De Christianorum habitaculis confringunt mœnia Babylonis, & ædificia, in quibus Dominum nomen excolitur, illoc transferens ubi Machometus pestilens deputatus, turbis undecumque collectis Crucifixi idem & nomen publice prædicari in eodem regno prohibuit. Reiquerationem terræ sanctæ & negotium crucis impedens, ad ejus consummationem subsidium suorum fidelium conferri interdixit. Contra juramentum præstitum, & pacta inter ipsum & ecclesiam reformata fœdera, nobiles privatos exactris & aliis bonis suis, uxoribus & liberis captivatis, loca sua proscriptos relinquere, domicilia in aliorum transferre colonias, nutrias in cœnosis amplexari fœtoras, & ad extremum corpit inopiam devenire. Necnon dum afflictione compremisse finiti paupertas, id tanto fortius Deo displicere putamus, quanto versus ipsos crudimus innocentes. Quid plura? baronibus, militibus, & aliis hominibus ejusdem regni Siciliæ, ad factum & conditionem servorum inauditis crudelitate redactis: jam pro majori parte ipsius regni habitatores non habent de propriis unde stramine vili quiescere, nuditates suas rubi facto conregere, vel ventrem pane possint militatis saturare. Cumque ululatus & clamores dictarum ecclesiarum & hominum, a tempore dicti Honorii prædecessoris nostri, ecclesiæ aures continua deplorazione pulsaffent, & jam vix posternus eos absque lesione conscientiæ sile dissimulantes tranire: ipsum super correctione dictorum scelerum non fecimus, sed pluries, nuncios & litteris nostris monuimus, ac longa patientia temporibus expectavimus retroactis, si forsan oculos suos ad cœlos erigeret, exutus veterem, novumque indutus hominem, manus suas a tanta perpetratione facinorum cohiberet. De pretiis infuper omnibus dubii adhuc, volentes (tanum ejus propriis procesu gratiari, eo Lombardiam cum armis intrante, manduximus ut in locis pro quacumque causa interdictos subjectis, ipso presente interdictum minime servaretur: eundem Friderieum nostris litteris admonentes, ut, ne crucis negotium, quod ad utilitatem ecclesiæ, imperii, & totius populi Christiani, fuerat ordinatum impediri valeret, precise in eo compromitteret: ne, si contra Lombardos armata manu procedens tantam daret exempli pernicem, præsumeretur a pluribus quod

tia excommunicationis duximus innodandum. A Qui quamquam ex hoc perdisum intellectum reformere, & eorum Deo spretus humiliari deberet: eo tamen amplius inde furere, quam jam suam confusionem agnoscens, fortius veretur ne ecclesiæ obsteriorate manu educatur colubet tormentus; nos ex persone nostre meritis indignos afferens qualibet officii authoritate papalis, per nos præsentia sententia minime potuisse constringi suis prælumptuosis litteris affirmat: & nos, qui temporibus nostris patrimonium ecclesiæ per gratiam Dei non modice ampliavimus, de dilapidatione bonorum ecclesiasticorum, dispensationum processu, receptione munerum, & avaritiæ vilitate redarguit: ac contra eum, ex illo quod contrahendis inter nepotem nostrum & naturalem ejus filium spousalibus petitum fuberatis a denium, provocavit falso asserens illud augustum mentiens, quod Lombardis contra eum & imperium corporale prestitimus sacramentum: seu quod totius Orbis ecclesias, terræ sanctæ auxiliaribus reformatas, convertere promisserimus in ejus compendium, si arbitrio nostro negotium exponeres Lombardorum. Fatemur autem non defectibo meritorum nostrorum indigne Christi esse vicarium: licemur non oneri tanto insufficientes existere, quod humana conditio non potest absque Divino suffragio supportare: nihilominus tamen vires nobis concessas, prout melius nostra permittit fragilitas, exequentes, secundum quod locorum, tempocum, perfonarum, & negotiorum qualitas & natura requirunt, dispondendo disponimus: & cum excellentibus personis pure & secundum Deum, cum neceffitas id expoduit, de nostre potestatis plenitudine dispensamus. Verumtamen non eft dolor qui sit profundo gladio ejus feriat animam, licat quod, dum terminos regum transgreditur, non potest aggredi officia sacerdotum. Propter quod dicimus quia per fraudem dictum regnum Siciliæ jam redegit in cinerem, credens ex se, qui omni tempore vitæ sue paucis pure, pluribus vero juditium secreti revelabit cognitus exhibuit, quod in perfona sua resuscitatum magum Simonesti luto temporalium maculare poffet ecclesiæ puritatem: ut sic in spiritualibus graffari, & in fuis perauitteretur libidinosus error, murum integritatis ecclesiæ multis modis, & specialiter oblationc caltrorum, ac parentela inter suos & nostros contrahenda, per quas non per quaddam pepi atos & nuncios suos pluries requisivit, tentavit infringere. Nunc vero quia id nulla inflantia nulloque ingenio, ficut eft in certa noftra notorium, a nobis potuit obtinere, quin potius fe cum fuis petitionibus relictum artium fuarum fallacijs in pejus proficere jam agnoscit: quia acsicut ultra quid facias, fenpfum mendacio lus in alterum detractione detegrat, more meretrici Ægyptiacæ, qui Joseph invitavit ad fuprum, & ab ipfo contempta, apud virum fuum volens acufarit invitum. Unum quidem eft, de quo, ex nomine perditionis fit dolendum, lgtari non modicum & Deo regratiari debetis: quod volente Domino, qui diutius occulta bori non patitur umbram mortis, ifte, qui gaudet fe nominari præambulum antichristi, non expectans propinquum fuæ confusionis judicium, manibus propriis effoffo forum abominationum patiere, per dictas litteras ejus fuarum productæ in lucem opera tenebrarum: in eis conflanter proponens, quod per nos tanquam Christi vicarium vinculo excommunicationis astringi non potuit. Sicque affirmans non esse apud ecclesiam a Domino beato Petro & ejus fuccefforibus ligandi atque folvendi tradium potestatem,

dum hæresim afferit, primo fibi argumento concludit: consequenter ostendens quod male sentiat de certeis fidei orthodoxæ articulis, dum ecclesiæ ligari quam fidei fundatis confiftis, aufcere attitur concellum verbo Dei privilegium potestatis. Sed quia minus bene ab aliquibus credi poffit quod fe vebris illaqueaverit orbi fui, probationes in fidei victoriam funt paratæ: quia ille rex pellitelotæ a tribus baratatoribus, ut ejus verbis utamur, fcilicet Chriflo Jefu, Moyfe, & Machometo, totum Mundum fuiffe deceptum: & duobus eorum in gloria mortbi, ipfum Jefum in ligno fuspenfum manifeffe proponens. Infuper diluculo voce Arriana, vel potius mentiri præfumpfit, quod omnes fatui funt, qui credunt hafci de virgine Deum, qui creavit naturam, & omnia potuiffe. Hanc hæresim illo errore confirmans, quod mulier nifi fuerit potus, corporum viri & nafcientis conjunctio non præceffit: & homo debet nihil aliud credere, nifi quod potest vi & ratione naturæ probare. Hæc, & alia multa, quibus verbis & factis catholicam fidem impugnavit, & impugnat, ifto loco & tempore, ficut decet & expedit, manifeste potterum comprobari. Papatica univerfitatem veftram rogamus, monemus, & hortamur attente, in virtute obedientiæ per apoftolica fcripta diftricte præcipiendo, quatenus, fi dictus Fridericus ordo fidelium fallacibus verbis fubvertere, vel contagione tua poffit quomodolibet gregem Dominicum maculare, cleros populo vobis fubditis fuppiditate plene ac fideliter exequatis: Datum Laterani 4 duodecimo Kalendas Junii, pontificatus noftri anno decimotertio.

a sesto Idi.

XIII. AD NOBILES ANGLIÆ

Anglie magnates jure patronatus ecclesiæ privantur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis nobilibus viris, Richardo comiti Pictavie & Cornubie, & Gaufredo de Marisco, Anglie preſentes literas inſpecturis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ex operibus noſtris, quæ plenum perhibent teſtimonium veritati, ſit liquidum univerſis, quod nos perſonam cariſſimi in Chriſto filii noſtri illuſtrem regem & regnum, inter alios reges & principes terræ, ſpecialem regem, in ipſius nomen colliter Chriſtianum, in caritatis vifceribus ſpecialiter gerimus, & pacem ac tranquillitatem eorum non propriæ affectemus: erit prælumi non poteſt, & omnino credi non debet, quod nos, quantum cum Deo poſſumus, agere leu tolerare velimus, quod juſte poſſit bonorem regni ſcientiatis offendere, aut in eodem regno lesa dum generare. Unde cum intentionis noſtre non fuerit, nec exiſtat, ut beneficia in regno Anglie conferamus, quæ ad præſentationem pertinent jus-patronorum, authoritate noſtra cuiquam conferantur: ficut ex quibuſdam litteris noſtris, quondam in Anglium deſtinatis, quarum tenorem de verbo ad verbum fubtitulandi regis fub bulla noſtra duximus deſtinandum, colligitur evidenter. Nos competto nuper ex ejuldem regis & veſtrarum continentia litterarum, quod quidam præditi tegmi miles in eccleſia de Lanhuron, Eboracenſis diœceſis, quam olim cuidam de partibus noſtris clerico, ignorantes quod præfentatio ad iſtum pertenerer, contuliſſe dicuntur, jus obtinet patronatus, præfibati regis & veſtris præcibus inclinati, cancellionem eandem authoritate apoſtolica revocan-

venerabili fratri nostro archiepiscopo Eboracensi A
nostris dantes litteris in mandatis, ut eum, quem
dictus miles ad præfatam ecclesiam duxerit præsen-
tandum, admittat & instituat in eadem, prout
pertinet ad eumdem, diuturnitate temporis, cum
per ipsum minime fuerit, non obstante, dummodo
aliud sibi rationabile non obsistat. Tenore
præsentium districtius inhibendo, nec aliqui de
cetero liceat ecclesias prædicti regni, in quibus
sunt laici patroni, præter eorum assensum, apo-
stolicæ sedis auctoritate conferre. Datum, &c.

XIV. AD OTTONEM CARDINALEM

LEGATUM IN ANGLIA. B

De eodem.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, legato salutem & apostolicam benedictionem.

ADtuam volumus noritiam pervenire, quod cum intentionis nostræ non fuerit nec exi-
stat, ut beneficia regni Angliæ, quæ ad præsen-
tationem sæcularium pertinent patronorum, au-
thoritate nostra eaiquam conferantur: nos nuper
ex carissimi in Christo filii nostri regis illustris, &
nobilium virorum comitum & baronum Angliæ,
instinuatione, comperto, quod quidam regni An-
gliæ miles in ecclesia de Luthunam, Eboracensis
diœcesis, quam olim cuidam de patribus nostris C
clerico, ignorantes quod patrocinatio ad laicum
pertineret, contulisse dicitur, pus obtinet patro-
natus: regis & nobilium eorumdem precibus incli-
nati, concessionem eamdem authoritate apostoli-
ca revocantes, venerabili fratri nostro archiepi-
scopo Eboracensi nostris dedimus litteris in man-
datis, ut eum, quem dictus miles ad præfatam
ecclesiam duxerit præsentandum, admittat & in-
stituat in eadem, prout pertinet ad eumdem: dilu-
turnitate temporis, cum per ipsum minime fuerit,
non obstante, dummodo aliud rationabile
non obsistat: districtius inhibendo, ne aliqui de
cetero liceat ecclesias regni prædicti, in quibus
laici sunt patroni, præter eorum assensum, apo-
stolicæ sedis auctoritate conferre. Datum, &c. D

XV. AD ARCHIEPISCOPUM BREMENSEM

ET EPISCOPUM VERDENSEM.

De electione episcopi ecclesiæ Zuverin.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus, fratribus archiepiscopo Bremensi & episcopo Verdensi, salutem & apostolicam benedictionem.

EXparte dilectorum filiorum, decani & capitu-
li Zuverin. ecclesiæ, propositum fuit coram
nobis, quod eadem ecclesia pastoris solatio defici-
tur, episcopi convenientes in unum, de futuri E
substitutione pontificis tractaturi, quasi divinitus
inspirati, omnes voto unanimi & voluntate con-
cordi in dilectum filium, præpositum ipsius ec-
clesiæ, virum, ut asserunt, scientia præditum,
disciplinis ecclesiasticis eruditum, & morum bo-
nestate præclarum, per cujus industrium dicta ec-
clesia, in medio præve & perversæ nationis posi-
ta, posse creditur a suis tribulationibus & angu-
stiis respirare, sua desiderata direxerunt, votis tam
cleri quam populi concurrentibus in eumdem. Sed
intellecto quod dictorum in ^{a Variis} ^{dis. 28.} ^{c. 1. & 2.} ^{Decret. lib.} ^{1. tit. 6.} ^{cap. 34.} ^{Conc. Aurel.} ^{I.} utpote de quodam milite filio genitus & so-

Jura: ad electionem non processerunt ipsius, sed A
ad non potius habuerit recursum: nobis tum per lit-
teras quam per dilectos filios magistrum Elemen
Hamburgensem, ac Sibonem Zuverin. canonicos
nuncios suos, viros providos & discretos, qui
apud nos super assumpti promotione fideliter in-
stiterunt, humiliter supplicantes, ut utilitate ac
necessitate ecclesiæ superadicte pensatis, supplen-
tes defectum hujusmodi, ipsum eis in patrem &
pastorem concedere paternam curam gerentem,
vestris & ipsarum aliorum tam prælatorum & ca-
pitulorum, quam nobilium pro ipso supplican-
tium, nobis litteris præsentatis, qui eum super
præmissis reddant multiplicater commendatum.
De vestra igitur circumspectione plenam in Dono-
no fiduciam obtinentes, fraternitati vestræ per
apostolica scripta mandamus, quatenus de modo
postulationis, studiis postulantium, & pubiari
meritis, veritate solicite inquisita, si postulatio-
nem ipsam alias inventis de persona idonea ca-
nonice celebratam, eam eo liberè hujusmodi ele-
ctu authoritate apostolica dispensantes, præfici-
tis cum eidem ecclesiæ in episcopum & pastorem,
ac factis tuæ & subditis Zuverin. ecclesiæ obedien-
tiam & reverentiam debitam exhiberi: contradi-
ctores, si qui fuerint, vel rebelles, per censuram
ecclesiasticam, appellatione postposita, compe-
scendo. Attoquin providerit præfatæ ecclesiæ de
pastore idoneo per electionem canonicam futu-
rum. Datum Laterani decimoterio Kalendas Ju-
nii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XVI. AD OMNES EPISCOPOS.

Ut ad concilium venire non differant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri suis episcopo vel suis salutem & apostolicam benedictionem.

PEtri navicula, matris ecclesiæ sinus, quasi ce-
gotiorum opera Ructibus & quæstionum ar-
gentium agitatus procellis, deteriorem jam fa-
ciem ostendit. Exsurgit quidem in ea tempestas in-
pacis, dormire videtur Dominus, nutant dilci-
puli, nautæ quasi naufragii verentur ventum &
eventum, populi trepidant, clamat Petrus: ut-
nam repescendum esse videris fatis, surrigent filii
opem & operam conilii salutaris, nec ipsam flu-
ctuum & procellarum, nec piratæ crudelis abducat. Por-
ro fundere naturalis pectionis erupto, fides quo-
tinet, caritas refrigescit, spei deficit devotio, cre-
scit & invalescit iniquitas in Dominum & proxi-
mum commissura: ex quibus, fidei Christianæ
profectibus evidens offertur præjudicium, fe-
quuntur dispendia, & plebs devota fidelium,
beneficia quietis exclusa, variis molestiis fatiga-
tur. Quæ communis flatera judicii apostoli-
ce dignitatis authoritas pallæ discussionis exa-
mine prudenter appendens, ut omnium gene-
ralis & una mater utilitatis providetur, inge-
lorum manus fortium, regum videlicet, prin-
cipum, baronum, & aliorum fidelium, non
indigne advocare decrevit; ut multiplicatis cla-
moribus Dominum sulcitet dormientem, & pla-
tium adjuta conilia, præmentia faciat onera le-
vioca, expeditionis oprare portum feliciter pei-
tura. Inter quos te, frater episcope, devotum
ecclesiæ filium, & nobile membrum ipsius, ut
veniries ad matris ecclesiæ gremium ad proxi-
mum venturum festum resurrectionis Dominic-
æ, litteris recolimus apostolicis convocasse.
Verum, sicut pro certo didicimus, singula-

ris ille dudum ecclesiæ filius, apostolico prove- A
ctus & defensis auxilio, de puero tunc omni de-
fituto suffragio ad imperii culmen humero mater-
no translatus, ea non contentus injuria, qua mer-
cede recompensans, in qua patris irumpit solium,
matris exponere pudicitiam, & vendicare fan-
ctuarium indevotus intentat: alluras ad hæc in
ipla armatur infidia, pralatis nuper vocatis a
nobis accessum fatis ecclesiæ, ut ipsa, ut nobis
lius expers calumniæ, illam quam gravibus infe-
stat molestiis, nec in filiorum patiatur solatio
refpirare. Cum igitur tum fanctum generalia uti-
litatis propositum fub fiducia Divini favoris af-
sumptum, humanis non debeat verfutiis retarda-
ri: fraternitatem vestram rogamus, monentes at-
tente per apostolica scripta, & districte præcipien-
do mandantes, ut Deum præfentes homini, &
difficultatibus omnibus ob meritum fidei antepo-
nens, in præfixido termino ad fedem apostoli-
cam accedere non omittat: ut mater, filiorum
roborata præfentia, hoftis adverfantis obftaculo
providentia Divina fublato, pie intentionis exor-
dium felici conflammatione concludat. Nos enim
fuper omnibus quæ ad tantum negotium espe-
dient, annuente Domino, providere curabimus,
prout tibi ex parte noftra plenius exponetur. Da-
tum Laterani, Idibus Octobris, pontificatus no-
ftri anno decimoquarto.

XVII. AD IMPERATOREM C
FRIDERICUM II.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Friderico illustri imperatori, &c.

MIranda tuis fenfibus noftra venit epiftola,
ut fcripfifti, fed mirabilior tua noftris. Sa-
ne fi noftræ pagine verba jufto libraffes examine,
fi literarias ad rivalem fenfum, poftpofita cogi-
ge, non tra ftabiles, interpretum non fufpecto ju-
dicio: inveniffes in illis, unde fpirituali pateri
reverens effes & materi.

Tuæ quidem tenor epiftolæ continebat, quod
præter conventionem, & confilia præcedi-
pum, ut tuis verbis utamur, te invenerimus ad
beneplacita noftra paratum: ita ut nullus præ- D
decefforum noftrorum, nifi retro temporibus re-
colatur, adeo ecclefiæ Romanæ fuiffe devotus.
Sed de principibus non aliter ex his verbis re-
formabimus animum, quam probabilis credula-
tus habetur, fallfi experimento probata: de qui-
bus apoftolicæ fedis conftantia, rectæ opinionis
judicium, ftabilifque fuggeftionis inftantia, non
marabit, fidis præterea & fine diffidi, &
certa præjudicem politivis. Ecce de archiepi-
fcopi monimenta publica prodeunt, quæ figil-
lorum pene omnium principum munita fignacu-
lis, opinionem reputant, quam videria ingere-
re contra eos, quos verifimilitudo non recipit,
tantos & tales viros, excellentiæ tuæ dedifle
confilium contrarium fcripto tui, & ipforum fi-
gnate fcripto. De præfentibus autem tuis fi
aliquid certius major edidiffet expreffio, metre-
mur in illis quod in te fperare poffemus. Quo-
niam fi ad patrimonii fanguinis, feribentis refe-
ratur intentio, modicum devotionis fufficeret,
ut eos comparatione præcedas: fi tamen com-
paratio gradum invenit, ubi nullum præve-
nit politivum.

Quod fi ad illos prædeceffores intellectum
patiaris extendi, qui fidei præclaritate ferven-
tes, devotione fuerint, fibi & fubditis profi-
cientes verbo pariter & exemplo, eccleſiam multis

libertatum privilegiis munierunt, multarumque
largitionum liberalitate ditaverunt: illis, fi pla-
cet, in his, fe magnificentia tua non præferat, fed
confideret potius, fi affluentia talium, illorum
metas attingere: difcutiat, quæfumus, viri pru-
dentis ingenium, fi merito titulum tibi nuitæ
devotionis aflumis, dum benefica ecclefiæ matris
tuæ revocare conaris in dubium, tanquam fi unius
poffint inficiationem eclari, quæ multorum notio
publicat; & fingularis afferrio reddat ambigua,
quæ univerfalis notitia manifeftat. Porro illa in-
gratitudinis fpecies, qua benefica profecto ne-
gantur, aliquod turbationis confiacre fit afferre: fed
alia majoris doloris habet aculeos, qua in bono
malum præfumitur, & odium in dilectione no-
tatur.

Circa tuteam quoque tui a claræ memoriæ im-
peratrice Conftantia regina Sicilize apoftolicæ fedi
relictam, a beneficiorum te gratia excipis, fi tute-
læ debitum fatisfecifti: non quia fatisfecifti ut
fieret, & nefas, fi deficeret, notaretur. Verum
nullus neceffitatis articulus tunc urgebat eo eccle-
fiam, quam ut, qui eram omni fuffragio deftitutus,
onus non leve fufciperet. Nec tutelæ fufceptio,
quæ a gratia fumpfit exordium, habere te debuit
pro perfectionis debito non ingratum: fatem ut
tertio decimo anno finiret, fed fraudulen-
te adminiftrationis non otiereris impingere di-
cens: Quod eccleſia nomine defenforum holtes
immifferat hiftoria, quos ipfa splendam animum
pueri feftinarent, & pupilli fufcipierent regnum pa-
tricæ & coronam. Habebat præterea diffamationis
objecta, quod, quum nutrix eccleſia debuit pro-
movere, dejecit, erigenda in paterna fede hominem
alienum, qui non contentus imperio, ad regnum
nihilominus afpiravit. Et quidem non habuit id
hactenus tua cognitio, non id ufque nunc com-
mittebat tuarum feries litterarum, quibus poft
Deum, totum adferibebas matris eccleſiæ ftudio,
totum attribuebas ejufdem tutricis laboribus,
quidquid eras: de eccleſia, quod verbus. Unde
igitur tam contraria, tam novella proceffit opi-
nio? unde præfumptio tam adverfa, tam reperti-
na provenit? fi enim tua cognitio nihil litterarum
comitem conficientium mittentis habebat cum nu-
tria fubjecta fit caufa nove fcientiæ, nec fcientia
nove cauſe, cur calumniofe impingitur, quod evi-
denta fubfiftentia? cur fub quadam involuero
duplicitatis infertur, quod veritatis fimplicitas
non admittit? Quod fi fcripta pœnitus deftituta
erant credulitate fcientiæ, tua circumfpectio
colligat, quæ de iftis illatio fubfiftere poffit.

Sunto ifta, quæ promittebas mati eccleſiæ, fi
neceffitas imineret? eſt hic retributionis affectus,
quem offerebas? eſt hic laborum cumen occurrens? Non id
mater expectavit a filio: non id nutrix fperare de-
buit a pupillo. Ah Deus! quæ in tali filio aftis
fpes relinquit exftinguatur, fi mater eam diligens
defperare cogatur? Ah Deus! quæ de tali populo
fragmenta favoris ceteri colligent, fi nutrix tam
utilis jacuiis detractionis impetitur? Ah Deus!
quot & quantos labores tuniffe eccleſia, fi patimur,
quem multo fudore plantavit & coluit, in amari-
tudinem vitis convertitur alieng; cum fic minoris
dilpendii, nullos fructus producere, quam
nocivos? O quam uberes lacrymas, quam ama-
ras, felicis recordationis prædeceffor noiter pa-
ter Innocentius multotiens pro te fudit! O quan-
ta foliicudine laboravit, ut ea tua nocentium ma-
nibus eriperet, infidiantium laqueis liberaret,
& quali de mortis fauclbus extorqueret? Ecce
quid retributionis eidem imperialitas affert? Ec-
ce quid regalis magnificentia recompenfet, dum

pupilli indaiator occultus dicitur, & bonorum ta- A
ctius spoliator. Recogita, recogita, fili carissime,
ac tanta claustra pectoris frequenti meditatione
revolve, quam parvum, quamque deprestum, te
ille summus pontifex post obitum matris accepit;
& quam grandem, quamque promotum in fua
morte reliquit.

Porro, ut credimus, tenellæ infantiæ nondum fe-
nem attigeras, cum impius Marchesoldus, tui noni-
nis detractor perfidus, avitæ sedis vi raptor, regni Si-
ciliæ metas aggressus, tutaſque manus invaſionis
extendens, montem Caſſinum obſedit, & inſultibus
multis impetiit, exercens ſui robur exercitus ad ſpe-
ctatum extremitium captionis. Sed in hoc eccleſiæ
ſolicitudo non defuit, quæ per duos cardinales,
cum multis militibus, & expenſis non modicis, ef- B
ficacem manum auxilii porrexit obſeſſis, vires in-
vaſionis debilitant, & contra eos obſidentes obſtent.
Cumque obſidionis exitus, inſultantis non reſpon-
deret affectui, & prorogata ſpe delectionis ad aſtos
reſiſtendi animum reſumentes convincinſe inique
ille in Siciliam tranſmiſit, ut ibi, ſi de perfidis regis
deſiderii fui ſtem attingeret, ad regni ſubjugum ſe-
ne difficultatis obſtaculo perveniret. Sed nec ibi
protectionis ſolitæ dexteram ſubtraxit eccleſia,
mittens illuc bonæ memoriæ Petrum tituli S. Lau-
rentii presbyterum cardinalem, nobili viro comi-
te Jacobo, confeſſionis prædeceſſoris prædicti nici,
multis aſſectato militibus, & ſatis abundum nihil
minus deſtinato, aliiſque cardinalis tibi poſtmo-
dum extitit deputatus: qui tuis militaribus non C
remiſſus, ibidem diem exaluit extremum: conſe-
quentes alio ſubditus, qui ſalicet multis debuit pie-
nitudo circa tuæ perſonæ cuſtodiam non deeſſet.
Interea Dispoldi militia longe lateque diffuſa, ſic
per partes Apuliæ le extendebat, tantumque ſuice-
pit incrementi, quod de obſeſſore ſe P. . . quo-
dam comite Celanenſi victoria, pro majori fere
parte homines regionis ſuo applicabat arbitrio,
ſuoque dominio addebat, in aliquo, ſicut potet-
rant, reſiſtantes, & crudeliter debachebatur: quo
minus de pavorum & humilium timebat re-
pagulo, qui de multorum & ſublimium viribus
triumphabat. Cumque in partibus illis non habe-
ret eccleſia, quæ erigere contra illum, a multoque
ſumptus amiſerit in omnibus regionibus, quæ pro D
te jam ſceptæ expenſas multarum millium onerarum,
excepto ad opus tui a S. . . comite Acerati ſolicita-
te publicæ juramento: ipſum miſit in regnum, ut
per eum elati conſrigerentur corona inipici.

Nunquid hoc commiſſum fuit perdere puerum?
Nunquid hoc fuit credituni ſpolio pupillum? De
rectum Dei ſententia prodeat, & virtus Altiſſimi
potens judicium operetur, ſi adverſus eccleſiam ex-
eccleſiam tuam decuit talia credere, ſi debuit ex
hiſ concepta credulitas in puerum tuum inde haja-
modi, ut verbis & ſcriptis expoſita in publico com-
parere? Sed forſan hoc Divina providentia vo-
luit, ut habeatur in poſterum cautela ſecurior ex
præviſo. Cum hominem ſpoliatum a ſuo alienum, quem
in fede patris tui, ſi tamen fedes patris dici debeat, E
quæ non ſuccelſionis, ſed electionis jure deferitur,
etiam fuiſſe præſcius, tua prudenter adverſus
eccleſiam ſubſtituiſſet invidia? Quod veritas no-
ſtra de publicis, minus reſiquiſſet fidei de occul-
tis. Nullum etiam angulum latet imperii, quod
imperator Henrico defuncto, quidam olim Phi-
lippo duci Suetiæ, ac quidam Othoni poſt mo-
dum imperatori diverſis voluntatibus adhæſerunt.
Et licet iden Philippus nomen tuum primo præ-
tenderet, ad fe poſtea converſi negotium, ſic il-
lud, ſuccedentibus proſperis, ſuis utilitatibus
applicans, quod non jamade jure dubitabat im-

poſſi hæc archiepiſcopum; quem apud te, quaſi a
ſummo gratiæ in profundum odii cafus repentini
mutatio ſic dejecit; qui paulo ante quaſi cor unum
& anima una cum principe cenſebatur, ſubito
fur, ſubito proditor, fubito tui ſanguinis dictus
fit obtrectator, non excludimus a reſponſo: mi-
rantes quid in illum expetas ultionis, quem per
ſubtractionem honorum, & interdictum tuæ ſedis
acceſſum, contra fas & ſicitum tui profecutor ar-
bitrii, jam pœnitli gentis præveniente judicium,
& executione non expectane libellum.

Sed ſtatim eſt qui dicat, quod dum ſua pla-
cuiſſe crediderit, ſpie diſplicuiſſe videtur. Cata-
nenſem epiſcopum non dubimus contitendum, cu-
jus prodigioſa in regnum clariſſ eſſe corro-
ſum: ſi tamen in totum conſiſſe corroſio, unde B
tor remanſerunt reliquiæ corrodendæ. Hic ſi mer-
ces ſervitia, ſi fructus laboribus, ſi meritis præ-
mium reſponderet: aliud profecto reciperet, quam
ſolvatur. Pro quo quid nobis apud Teutonicum,
quid fratribus noſtris apud ſanctum Germanum
magnificentia tua promiſerit, non ignoras. Dein-
de Cephaludenſis epiſcopus, cujus eam langui-
nem eccleſiarum aſſeris ad nos clamare de terra, nos
vita, ne ſpoliatum tuo nube tegerunt: ut de ipſo,
poſt reſtitutionem debitum, juſtitia ſatisfaciat.
Nec movemur, ſi ſuper hoc ad lacrimas & querelas
tuorum fidelium fuere, ſicut aſſeris, movearis:
dummodo ſciamus, quod, quo dominus hat, ut ca-
dit, non proceſſeris ad vindictam: primo in ca-
ſtrum eccleſiæ ac bona ejus manu occupationis ex- C
tenſa, quam querelam delatio juſta perferret ad
examen judicis competentis. Quapropter non in-
ferat, ut apud nos ille meruit, unde apud nos de-
meruiſſe videtur. Sed tamen non ignoras, quod
ſi pro juſtitia ſpoliati ſuorum recuſet eccleſiæ, licet apud
te propter hoc demeruiſſe videatur, apud nos,
qui ſumus, & eſſe tenemur juſtitiæ zelatores, ſibi
meritum comparaverit.

Tandem ſedis columnis ecclefiæ, prælatis
videlicet, inferioris gradus & ordinis clericos ri-
gor tui gravaminis attrecte: & quaſi aliorum vellis
ſtupplere defectum, prætendis negligentiam pre-
latorum: quamvis ſuperioris fedis non deſit auc-
toritas in crimina diligenti examinata judicio, &
judiciali examinie cognita, tanta cenſura præcel-
lit, quod potest diſtringere, interdicit exem-
plum, & vindictæ ſeveritas effe potetit aliis limes
offenſæ. Quia vero Dei cauſæ deeſſe non poſſumus,
nec debemus, ſuper omnibus illis, & aliis contin-
gentibus eccleſiaſticam libertatem, ſic Divina lef-
ſulti potentia debitum noſtri profequimur officii:
quod Deo pro poſſe ſatisfacientes & homini, in
hoc gerentes ultiter negotium noſtræ ſalutis ac
tuæ, cum dextera honzui contra Deum, preſtri-
tim in talibus, ſit nocere; ac parcere, ſit ſavire.
Manus enim mulierum miſericordiam filios de-
ſtruentes. Sed habet vera dilectio plagas ſua,
quæ dulcioresſunt, cum amarius inferuntur.

Adjecilli præterea, quod poſt reditum tuum in
regno Siciliæ, redintegratis viribus tuis, pro tem-
porum varietate diſperſis, excluſis rebellibus, ec-
clefia contra matris officium ſuſpectos filios rece-
pravit. Et quidem de jutium redintegratione gua-
demus, & ortinum redintegrantis affectio ſic debi-
tis contenta fuiſſet limitibus, quod a juſtitia rece-
perationis in fais, nec in alienis ad uſurpationis
injuriam transiſſet. Quia præter id, quod in die
mortiſſimo, diſtrictiſ judicis ultione reddetur, con-
ſuſumari ſchicibus ſubſtantia non conſuevit eventi-
bus, augmentis non aggregata legitimis: quin
immo grandis acervus inficitur partis adjectione
corruptæ.

A Super excluſæ, reſponſo ſuperſedere poſſemus,
niſi alicujus indicio cegederetur retardum ſilen-
tium repetitam ſignificare querelam: ſed, ut vi-
demus, quod hactenus reſpondentis diſſimulatio
diſtulit, nunc extorquet inſtantia conquerentis.
A memoria quoque tua excidiſſe non credimus,
quod comiti T... Rainaldo de adverſis & fuito-
ribus tuorumdem antequam caſtra, quæ viribus ob-
tinere nitebatur, obſtringeret, interclam, quæ
publica & authentica ſunt conventione notata, ve-
nit expreſſius perſonarum ſecuritas in promiſſum,
ut id robur majoris firmitatis haberet; nos, & uni-
verſos fratres noſtros affectuoſe rogaſti per literas
& auncios ſpirituales, & in teſtimonium reſerva-
tas, ut Romana eccleſia ſuper ſe ſecure ac confi-
denter reciperet, quod invisibiliter propoſitis
prædictis attendere, & plenarie obſervare. Sed
utinam verbis facta reſpondeant: fidelque pro-
miſſis. Plusquam decet ſedis apoſtolicæ ac eccle-
ſiarum imperialis honorem, affectionibus publi-
cis, & panis manifeſtis exponuntur nonnulli de
fautoribus comitis memorati: quorum multos poſt
ſpretam de ſecuritate fidem, deditli exilio, &
quoſdam ignominioſis morte damnaſti. Proinde
poſſumus non immerito formidare, ne noſtra pa-
tientia in prædictis vena patientiæ nonen amitte-
ret, & effectum. Quare non credas, id obſervari
effe reſtitum: licet ſit hactenus diſſimulatione ſuſ-
penſum. Sed quod in ſimilibus inferiores pro te
pomiſerunt, ſuperiores, qui pleniis poterunt emen-
ti reſpicere peccultum & exemplar: ac ſpe quan-
tum auctoritati ſedis apoſtolicæ ſit detractum, quę
ipſos ad tuarum precum inſtantiam ſub fas ſecuri-
tate recepit, latis intelligunt, qui rem ſcient.

De comite vero Matthæo, quem apud te in ſub-
tractione honorum, tenre tuæ ſervitium, cructis
& crudelis exactionibus non defendit; comite quoque
Rogerio quodam capito, ac nobili, & poſſidente
liberato, ut ſciamus, necnon & quibuldam aliis,
qui ad urbem & loca confinia a perſequentis facie
confugerunt, & ſecuritatem de cætero, quærit, ex-
cipis eccleſiaſtici [ita] ne ſecuus ſtipulam perjoyet,
& contra ſolium, quod a venio rapitur, ſuam
manſionem ponentium videatur. Hęc quippe a Ju-
lii Cæſaris poſtis tuæ ædicis, qui Domitium pranæ
avidum, & venitæ contemptoem, vitæ ſervavit
invitum, & Metellum ſe gladiis offerentem in
principem reverentiæ indignum. Cum in Urbem
populo civitates erant refugii: & urbem ad reh-
gium Chriſtianus populus non habebit? David
reverſus erat oppreſſis: & ſummus pontifex Dei
magni vicarius non reverſus ad ſedem ſuam? Ego
non, cum nulla moleſtia ſibi per illos inferatur
de tuis, niſi vellis id dumtaxat fere moleſte, quod
avunt.

Ad hæc de viro egregio ſoceto tuo, ſi ad no-
ſtram perveniſſet notitiam, quid de hac, quæ ſibi
facere debuit, ſimpliciter: noſtra cum non pre-
ſcriſſet mentione, quem tibi deſideratum ac-
ceptum, & te illi potentiſſime gratioſum. In E
quo movet multorum corda miratio, quod cum
conſtanter ſibi ſpopondeſſet amicitiæ mayorum:
ſſet non ſine multorum ſcandalo, non ſine terre
fauſtæ diſpendio, non ſine fui nominis ſcijone,
decreviſſe videtur. Et quidem, his ſimilia magni-
ſtorum principum geſta non conſuevere, ſubli-
mium mores ignorant, liberalium largitas non
acceptat. Non ſic illius terræ procuratur utili-
tas. Non ſic ad ejus ſubidium hellatores ſtrenui
ad rocuntur. Sit quoo ubi onera gravia ſunt pro-
tabilis nos aſſeris alligare, qui digito noſtro mo-
vere nolumus, non attendens, quod jam pluribus
annis telapſis altero te illis omnibus ſubjecifti ſpon-

taneus in Theutonia signum crucis assumens: non attendens, quod pro crucifixo gerendo negotium, onus tam leve tulit ecclesia in recuperatione dignitatis ecclesiasticæ proventuum: non attendens, quod per fratres nostros, & alios prædicatores, multi potentes & nobiles, magni & parvi fe crucis obsequio devoverunt. Pro mercatoribus autem Romanis expellentis tuę scripsisse meminimus, fuisti dicis: sed cum per hoc jus tuum non allequantur, ut asseruit, non debet illis in tua justitia censura ecclesiastica deesse.

De Vasallis quoque patrimonii, de quibus, prout placuit, rescripsisti: quid juris imperiali excellentia competat, tuorum, & prædecessoris tui privilegiorum, inspecto præcessorum. Quod si A
propter debitum a nobis in illis aliud pro terræ tuæ fubdidio petitiles, fieut decuerat, formata petitio ad exaudiendas gravamina compellet. Provisiones tamen, ut advocatiæ vocabulum frequenter tuis litteris repetitum, tua, fi placet, non protrahat interpretatio in abufum. Quootiam cum advocatus ecclesiæ idem intelligi debeat quod defensor, fi defensoris amittit officium, nomen improprie retines advocati. Quod fatis in Archivara & cafibus aliis quondam noftrorum fidelium oftendifle videris, quæ dentes contra juftitiam occupata, poft illatam violentiam, poft coumodum poffeffioris adeptum, factus de petitore poffeffor, affenus conquerentibus, te jus in tua cauta redditurum. Super quo, fi quo nova jura funt condita, in publicum prodeant, cum id non patiantur ancitiqua. C

Quia vero non eft abbreviata manus Domini, ut non poffit fublimitatem curvare hominum, altitudinem humiliare virorum: nunc etiam fi felicium tuis votis fuccefftum fplendor illuxerit, humiliatatem in fergno non deferas, nam in nobilo præcindebas. Speramus itaque quod viri tam diferreti memoriam nunquam lic ad examinationem deducet oblivio, ut omnino in vitium ingratitudinis incidat, quod repellendum in æmulo, & culpam quam damnat in hoste, committat. Non ergo fedeant te profpera, quem inftruxiffe debeuerant adverfa: cum fierit Pharaonis pincerna notantes, eo quod fuccedentibus profperis, fui eft oblitus interpretis, & lex nobilitatis id habeat, D ut nobilium mentes excelfa non elevent, & infima non demittant.

Quapropter, fili cariffime, probatis apoftolicæ fedis affectibus, nullius fuggeftio te feducat, quæ nil obftaculum nimiæ devotionis impediat, a te dexteram beneficiorum non fubtrahet, & dulcedinis obtem non abfcondet: cum non fit verifimile, quod animi ferventis affectum ab illo de facili velit avertere, quem multo labore fovit impubetem, multaque follicitudine promovit adultum.

XVII. AD VENETOS.

Contra Fridericum imperatorem, qui prælatos ad generale concilium vocatos coperat.

Gregorius IX. epifcopus fervus fervorum Dei, dilectis filiis, nobili viro . . . . duci, & populo Venetorum, falutem & apoftolicam benedictionem.

Exiftens in mari hujus mundi Petri navicula contraria interdum ventis impellitur, & nonnunquam fluctibus colliditur procellarum. Sed tandem Dominо ftatibus imperante quietem, & tranbium impetus prohibente, in Cefaris tempeftati tranquillitas: & eidem naviculæ placati æquoris

1168

foliciani planitiem undæ cedunt. Quia inopinata aliquando impulfa ftatibus, etfi jactetur, non mergitur, & undis reperiuntur fluctibus, etiaj- ctetur, non quaffatur. Ecclefia quidem fuper fidei petram erecta, frequenter ab æmulis Chriftiana religionis impetitur, & impugnatur fæpe ab eccleftaftice perfecutoribus libertatis. Sed dextera Altiffimo ad eam clementiæ oculos inclinante, fuæque potentiæ dexteram extendente turniem, detractores fidei frendo arcentur filentii, & perfe, quentium manus in jura ecclefiæ impiter iuxtæ, repreffis viribus contrahuntur: ficque poft tribulationis nubilum, ferenum pacis fubfequitur; & ecclefiæ ipfi, gubernante Domino, proferis ferenitatem fubfequitur, calliio impetu infurgentium.

Si ergo fidelesjuftam ecclefiæ, juxta mutabilitatem temporum, in his finibus impunendo exiftentes eventibus, & mulcentur quandoque vertis: non eos fuccefius adverfitatis deprimat, nec tamen occurfus profperitatis extollat. Sed inco fpes tuo pratur, omnifque fiducia, qui fperantibus in noftericordiæ finem aperit, & poft tribulationis patientiam in adverfis, remedium in profperis conflationis impendit. Fridericus namque dictus imperator, eccleſia perfecutor, a diredis illis tribus noftris & ecclefiarum prælatis, ac principibus bos orbis, litteris, petiit convocari concilium, ut ibi de meritis cognofcentes ipfius. Nolque tandem de fratrum comunione fpe præcifa, & regum ac principum nuncios, ad fedem apoftolicam dumtaxat convocandos. Sed idem, hoc intellecto (quia recorpro fenfim imporium curibus tempfer inefi, eo quod infa conficientia, fava præfumit) fubfequenter alias litteras contrarias deftinavit: & nequiter fe humilians, examen concilii re- pretendo, interiora lus plena, fcripturæ ritetate detexit. Accedentibus itaque ad fedem eamdem prælatis aliquibus, & pluribus eumn propter mortis timorem ad propria redeuntibus: ipfe audax vicino reliquum ad fedem præfatam, & ipfis infidiis, ficut eum venerabili fratre J. . . . epifcopo Prænefino, ac dilecto filio noftro Othone S. Nicolai in carcere Tullino diacono cardinali, legatis fedis apoftolicæ detineri: quas non fufficeret fibi, quod eccleſium multipliciter læferat, nifi & alias eidem ineftimabilem irrogaret offenfam.

Verum, etfi hæc turbationem mentis fidelibus inferant, non tamen fuorum cordium eft immutanda conftantia, nec eorum funt animi fenes ftectendi: fed tanto debent ipfi ecclefiæ contra perfecutorem eumdem favoribuftores adeffe, quanto eum ex his graviorem ipfi injuriam in illam fentiunt intuliffe. Idcoque univerfitatem veftram monemus, rogamus, & hortamur attente, per apoftolica vobis fcripta mandantes, quatenus in eccleſiæ devotione conftantiffime perfiftentes, & confidentes in Domino, & in potentia virtutis ejus, inimicis ipfius, tanquam Chriſti fortiffimi beftatores potenter & viriliter refiftatis. Nec repentini calus iniquitas corda veftra ftupore confternat: fed ad ipfius defenfionem Eccleſiæ sentdat eu portius refili Dei. Nos enim fuper his tali- ter providere, Deo auctore, ftudebimus, auxilii fui dexteram nobis adeffe fperantes, quod inquirum depreffis conatibus, honor erit Altiffimo, catholicæ fidei robur, & eccleſiaſtice libertati augmentum provenient, ac veftra, & aliorum fidelium vitalitas fubfequetur.

XVIII. AD ARCHIEPISC. ARELATENS. ET EPISCOPUM ARAUSICANUM

Ut comitem Tolofanum, & ejus uxorem reconciliaret.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei venerabilibus fratribus archiepifcopo Arelatenfi, & epifcopo Arauficenfi, falutem & apoftolicam benedictionem.

Audientiam noftram perveeit, quod nobilis vir R. Comes Tolofanus, & nobilis mulier S. . . . uxor fua nequaquam cohabitant ut tenentur, neque fibi mutuo affectus exhibent conjugales: Quia verus non fequitur pacis fcandalum fuborii, & utique imminere periculum animarum fraternitati veftræ per apoftolica fcripta mandamus, quatenus eumdem virum ad cohabitenet, & fibi mutuo conjugales affectus exhibeant, monentis prudenter, & efficaciter inducatis eos ad id, fi neceffe fuerit, per cenfuram eccleſiaſticam, appellatione poſpoſita compellendo. Quod fi alterutra partium ad hoc impedimentum objecerit, vos audiatis hinc inde propofita, & fi de partium voluntate proceſſerit, cauſam fine debito decidatis: alioqui, qui pertinacia, nobis fidelitier intimatis, ut procedamus exinde prout fecundum Deum utriufque falufi & honori videbimus expedire. Datum apud Cyprum feptimum XI. Kal. Aug. pontificatus noftri anno quarto.

XIX. AD PETRUM S. A LEGATUM.

Ut inquirat an comes Tolofanus ante obitum ſigna pœnitentiæ dederit.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei, dilecto filio magiſtro Petro de Collemedia capellano noſtro, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Exoluerunt nobis nunciі nobilis viri comitis Tolofani, quod licet in ipſius patre, qui ante receonciliationem terræ deceſſit, indicia pœnitentiæ in mortis articulo apparuerint manifeſta, nec per eum litteræ quominus reconciliatus fuerit ecclefiaſticæ unitati corpus ramen ejuſdem adhuc extitit inhumatum. Unde ex parte ipſius comitis ſuppliciter petebant a nobis, ut cum facramentum non contemptus religionis, fed articulus neceſſitatis excluſerit, & eccleſiæ judicium; Divinum debeat impiarti; mandaremus defunctum, qui propter hoc habendus eſt ab eccleſia, ficut apud Deum fuiſſe creditur, abſolutus, in cimiterio eccleſiaſtico ſepeliri. Quocirca diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus diligenter ſuper hoc veritatem inquiras, eam nobis fideliter reſcripturus. Datum Anagniæ XIV. Kal. Octobris, pontificatus noſtri anno quarto.

In eumdem modum ſcripſit epiſcopo Tolofano, & abbati Grandi-Montis. Dat. Anagniæ VII. Ka. Octobris, pontificatus anno quarto.

XX. AD EUMDEM.

Ut comiti Tolofano terminus ſolutionis, & itineris Hierofolymitani prorogetur.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei, dilecto filio magiſtro Petro de Collemedia capellano noſtro, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Venientes ad præſentiam noſtram nunciі nobilis viri Raimundi comitis Tolofani, ex parte ipſius devote a nobis & ſuppliciter petierunt, ut tam ſuper paſſagio ſuo & juvorum in ſubſidium terræ ſanctæ, quam ſuper ſumma decem millium marcarum, in qua eccleſiis pro reſtitutione damnorum tenetur, ſibi indulciat de benignitate ſedis apoſtolicæ concedere dignaremur: cum de novo reconciliatus ſanctæ matri eccleſiæ, de terra ſua, quod optabat, diſponere non poterat: & de tranſitu ſuo, cum non inſtet modo paſſagium, proviere nequiret utilitas quæ ſperatur, nec termino affignato, feliciter proxime venturo ſello reſurrectionis Dominicæ, illuc valeret, prout cum dilecto filio noſtro Romanum ſancti Angeli diaconum cardinalem, tunc legatum apoſtolicæ ſedis, reformata plenius diceiur contuleret, decimet pro tuæ arbitrio voluntatis & eis ſolvere contradicia. Quare a nobis humiliter poſtulabat, ut tibi ſuper hoc preces noſtras & litteras diligere dignaremur. Nos igitur ejus devotis precibus inclinati, nobiliratem tuam rogamus, monemus attentius, & hortamur per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus jam dictam pecuniam monaſteriis ſine difficultate qualibet, ut tenetis, reſtituat memoratis: alioquin noveris nos venerabili fratri noſtro epiſcopo Tornacenſi apoſtolicæ ſedis legato noſtris dedifle litteris in mandatis, ut te ad id, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione remota, cognita veritate compellat. Datum Laterani IV. Nonas Januarii, pontificatus noſtri anno quarto.

XXII. AD EUMDEM.

Ut puniat cos qui monachum Conchensem occiderunt.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro comiti Tolosæ, salutem & apostolicam benedictionem.

HOrrendum facinus quod Bernardus Convenarum, & quidam alii vassalli tui in Jesu Christi opprobrium attentarunt, ipsum Christum sine dubio provocat, & provocare debet homines contra eum; ipsumque reddere universis odibilem, qui Deum timent, & homines reverentur. Sicut enim dilecti filii abbas & conventus Conchensis gravi nobis conquestione monstrarunt, iidem vassalli quendam eorum monachum subdiscorum juxta altare conflictum, assu sacrilego capientes, aceum, crucifixum, ac Eucharistiam amplectentem, lethaliter vulnerantes, & extrahentes ab ecclesia, violenter ipsum in Jesu Christi, & totius eleri contumeliam in patibulo suspenderunt. Et licet quidam eorum fcmerivum eumdem de patibulo depositisset eodem; ipsi tamen eum iterum suspendentes, in iis & aliis, eis graves & injuriosis existunt. Quia igitur tantam Dei, & ecclesiæ tam possimum injurium, sicuti non decemunt, quamnimiter sustinere: nobilitatem tuam rogamus, & monemus attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus, cum injuria hujusmodi Dei potius quam hominis censeatur, pungat cor tuum tui contumelia creatoris; & sic hujusmodi sacrilegos tradita tibi potestate castiges, ac facias eisdem abbati & conventui de illatis injuriis satisfactionem congruam exhiberi; quod per hoc ereteas, & nomine apud homines, & merito apud Deum.

Datum Reate x. Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

XXIII. EPISCOPO TORNACENSI.

Ut benigne suscipiatur comes Tolosanus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Tornacensi, apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

DE parte dilecti filii comitis Tolosani nobis est oblata querela, quod cum ipse in terra proposito, & summo gerat desiderio inflexibiliter permanere in devotione sedis apostolicæ matris ejus; super quo turbati plures tanquam non valentes, cum in te unà sint, aliorum hominum in persona tua sustinere, ipsum ab intentione sua laudabili retrahere moliuntur: quidam terme suæ prælati hoc nolentes intendere, in profcrendo in eum excommunicationis sententiam nimis faciles & precipites se ostendunt: contra quos dictus comes humiliter petiit per nostram sollicitudinem provideri. Quia vero non modicum expedire dinoscitur, ut ad augmentandum in ipso pietatis affectum quasi nova plantula benignitatis foveatur irriguo, & dulci facie ecclesiæ recreetur: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus in lenitate & mansuetudine tractans eumdem, & ad hoc ipsum prædictos prælatos inducens, nihil ab eis permittas in ejus gravamen aut contumeliam attentari.

Datum Reate XII. Kalend. Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXIV. AD S. LUDOVICUM REGEM FRANCORUM.

Cur R. ecclesia detineat comitatum Venaiscenum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Ludovico regi Francorum illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

LIteras quas pro dilecto filio nobili viro comite Tolosano super terra, quam Romana ecclesia citra Rhodanum ad manus tuas retinuit, regalis nobis excellentia destinavit, solitæ benignitatis affectu recepimus: & quæ continebantur in eis intelleximus diligenter. Sane illius tellimonium iuvocamus, qui tellis est in cœlo fidelis, quod liter ecclesia Romana prædictam terram, in qua infinitis angustiis, & expensis innumeris, multorum sanguine hactenus extitit laborum, ad manus suas duxerit retinendam, ne reprobis repetentibus vel irruentibus in eamdem, fieret deterior post profperitatem adversitas: non tamen intendimus terram illam proprijs usibus applicare, non in eo privatum profecuti fuimus interesse, nullam in retentione ipsius utilitatem quæsivimus temporalem, cum sit negotium pacis & fidei, & Dei sit causa quam agimus, & spiritualc dumtaxat in hoc commodum attendamus. Sed cum illisi terræ converso adeo fit adhuc recens & tenera, quod ex matutine fubita facile possit incustre recidivum, & recidivi langueres interdum effe lentæ prioribus graviores: accuratæ efi sollicitudine præcavendum, ne moribus, qui tam graviter Christi maculavit ecclesiam, iterum posthuman cursus eli, in terra ipsa reflores exemplum. Quantum claræ memoriæ Ludovicus rex Francorum pater tuus in præmisso negotio laboravit, ad cujus profectionem de suis liberaliter consulit, & tandem se liberaliter adjecit, vitæ vitam offerens, ut viveret in Christo post mortem? Quot incisyti in profecutione ipsius negotii de regno Francorum ceciderunt? Quanto fudore laborandum eli, & quanto labore fudandum, ut terra illa conversa in lilsuginem a malitia inhabitantium in ea, bellis attrita continuis, & hæreticæ pravitatis extoribus involuta, & ab hujusmodi reliquiis purgata, fructus, & contagijs purgatum? Quantis stragibus populi Christiani, quot animarum pericula, & cleliciam deltructio, religiosorum locorum exstitio, damna rerum, & expensarum dispendia, occasione turbati negotii, quæ necessaria exigentibus sum fecuta? Et utinam effet adhuc dictum negotium adeo solidatum, quod ex nulla parte illatus ejus pertinax fluduaret. Nouerit tamen universitas opus eli, ne tot impensæ perdantur? Nonquid vero nobis, si quid inde finistri, quod absit, accideret, poslet non immerito imputari? Nonquid tu ipse non immeritus poslumus posteritis futura pericula graviora? Et ideo quantumcumque dictum comitem, sicut specialem apostolicæ sedis filium, sincera diligamus in Domino caritate, & ad incrementum & exaltationem ipsius libenter, si per eum non fieterit, aspiremus, paternæ circa eum solicitudinis gerentes affectum: expedit tamen ut in tanto negotio non nisi circumspecta deliberatione prælabita procedatur.

Verum quia nobis quid super hoc magis expedit negotio memorato, fieri non potuit plena fides, venerabili fratri nostro episcopo Tornacensi apostolicæ sedis legato, nostris damus literis in mandatis, ut vocatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis, qui in sua legationc consilium, & cum eis super præmissis & eorum circumstantiis universis deliberatione habita diligenti, consilium quod super his datum fuerit, nobis studeat fatis literis fideliter intimare, ut procedamus exinde prout secundum Deum videbimus expedire melius. Ipsius itaque habita responsione legati, sic Deo propitio in præmisso negotio procedemus, nihil de contingentibus omittendo, quod Deo pro pole fatisfaciemus, & homini, ac tum serenitati gratum esse poterit & acceptum.

Datum Reate IV. Nonas Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXV. AD REGINAM FRANCORUM.

Ejusdem argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, carissimæ in Christo filiæ reginæ Francorum illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

LIteras quas pro dilecto filio nobili viro comite Tolosano super terra, quam Romana ecclesia citra Rhodanum ad manus suas retinuit, regalis nobis excellentia destinavit, solitæ benignitatis affectu recepimus, & quæ continebantur in eis intelleximus diligenter, &c. *ut supra præcedentis.*

XXVI. AD COMITEM TOLOSANUM

De eodem argumento.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro comiti Tolosæ salutem & apostolicam benedictionem.

NOnesi de arbore dubitandum, cum de fructu conliteritur, nec de illius intentione quærendum, qui nihil agit in tenebris, fed in luce, ut ejus fint opera manifesta: cum in actibus suis non debite propositum lit focus, fed experientia certa credatur. Sane quam intentionem in fisto tuo gesserimus hactenus & geramus, licet non peccetcrimus virgæ, ut filium lucraremur, operæ exhibitio manifestat. Patenti siquidem erga te solici. tudinis gerentes affectum, te licut specialem apostolicæ sedis filium sincera diligimus in Domino caritate: ad incrementum & exaltationem tuam, si per te non fieterit, aspiramus. Ceterum licet ecclesia Romana terram citra Rhodanum, pro qua tibi restituenda carissimi in Christo filii nostri, Fridericus Romanorum imperator semper augustus, Jerusalem & Sicilię rex, ac tres & regina Francorum, illustres nobis humiliter supplicarunt, in qua infinitis angustiis, & expensis innumeris, multorum sanguine hactenus extitit laborarum, ad manus suas duxerit retinendam, ne reprobis repetentibus vel irruentibus in eamdem, fieret deterior post profperitatem adversitas: illius tamen testimonium invocamus qui testis in cœlo fidelis, quod non intendimus terram illam proprijs juribus vel usibus applicare, non in ea privatum profecuti fuimus interesse, nullam in retentione ipsius utilitatem quæsivimus temporalem, cum sit negotium pacis & fidei, Dei sit causa quam agimus, & spiritualc dumtaxat in hoc commodum attendamus. Verum quia nobis quid super hoc magis expedit negotio memorato, fieri non potuit plena fides: venerabili fratri nostro episcopo Tornacensi apostolicæ sedis legato damus nostris literis in mandatis, ut vocatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis qui in sua legatione consilium, & cum eis, tam super præmissis, quam super prorogatione termini de transferendo in fubilitum terme sanctæ, quam iidem rex & regina pro se & nobis fieri postulavunt, & eorum circumstantiis universis, deliberatione habita diligenti, consilium quod super iis datum fuerit, nobis studeat fuis literis fideliter intimare, ut procedamus exinde prout secundum Deum videbimus expedire melius. Ipsius itaque habita responsione legati, sic Deo propitio in præmisso negotio procedemus, nihil de contingentibus omittendo: quod Deo pro pole fatisfaciemus, & homini, & tua devotio poterit non irrationabiliter acceptare. Tu autem in nostra & ecclesiæ Romanæ devotione & fide puritate persiste, cum possis credere firmiter ac sperare, quod tibi fit devotionis & fidei tuæ sinceritas respicuua.

Datum Reate IV. Nonas Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXVII. AD EPISC. TORNACENSEM

Ut benigne fit erga comitem Tolosanum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri episcopo Tornacensi apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

ET verbera patris & ubera matris apostolica sedis, quæ filiis devotis nutrit, dum & patris rigorem observat, & matris non deserit fenitatem: fic utrumque condiens, ne crudelis sit rigor, nec lenitas dissoluta: & sic vicissim alterum altero recompensans, ut nec parcat virgæ dum diligit, nec dum corrigit in caritate frigeleat, fed fervet in ira misericordiam, & in benevolentia disciplinam. Licet igitur dilectus & nobilis vir comes Tolosanus aliquando eleccatus a nobis, in regionem diffimilitudinis aberrasset: quia tamen illo latiendente cum eo fignum in bonum, qui neminem a misericordia fua repellit, recepit, & ad gremum sanctæ ecclesiæ matris, quæ ipsum delicerat lacte dulcedinis tritt: nos paterne circa eum solicitudinis gerentes affectum, & ipsum fieut specialem apostolicæ sedis filium finceræ diligentes in Domino caritate, ad incrementum & exaltationem fuam, si per eum non fieterit, aspirando, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eumdem comitem habens pro nostra & apostolicæ sedis reverentia prospectus commendatum, jura fua fic conserves illæsa, & circa ecclesiasticas vis illibata servari.

Datum Reate IV. Idus Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXVIII. AD COMITEM TOLOSANUM

Confirmat institutam Tolosæ academiam.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio & nobili viro comiti Tolosæ, salutem & apostolicam benedictionem.

OLim operante illo qui vult omnes homines falvos fieri, & neminem vult perire, per dilecti filii nostri Romani Portuensis ecclesiæ episcopum, tunc in illis partibus apostolicæ sedis legati, inter ecclesiam & te pace, Divina præsente gratia, reformata: dictus legatus tam provido quam prudenter attendens quod fides Catholica quæ pene penitus videbatur de illis partibus profligata, imbi reflorere valeret, si illic literarum studium crearetur, datis provide statutendum, ut

in Tolosana civitate cujuslibet licitæ facultatis studia plantarentur: quorum magistris, ut liberius possint vacare studiis & doctrinis, a se fuit promissum certum salarium & statutum. Unde nos, quod super premissis factum est, gratum & ratum habentes: ut ea, qua gaudent Parisienses scholares, perpetuo magistri scholares Tolosæ, & omnes qui eis succederint in hac parte, gaudeant libertate, ipsis duximus concedendum.

Statuimus nihilo minus, ut cives Tolosani domos vacantes ad inhabitandum ibi scholaribus pro competenti pretio taxando a duobus clericis, & totidem laicis, viris discretis, catholicis & juratis, communiter electis ab ipsis tactæ cognatur.

Sanctimus præterea quod nulli magistri, & scholares, vel clerici, ac servientes eorum, si, quod absit, contigerit eos in quocumque malefacio deprehendi, absque laico judicentur, vel etiam puniantur: sibi forsitan judex ecclesiæ condemnatis, seculari curiæ relinquantur; & ut laici tenentur fidedatibus in ..... coram ecclesiastico judice respondere secundum consuetudinem ecclesiæ Gallicanæ.

Necnon & ut tu, comes Tolosane, ballivi tui, & barones terræ, fecuritatem & immunitatem tuo juramento promittere compellatis generali perfidit & rebus scholarium, ac etiam nunciis eorumdem; & a vestris fidelibus illud idem fieri facietis. Et si qui eos vel eorum nuncios in terris vestris pecuniis vel rebus aliis spoliaverint: vel enormiter fecerint, vel etiam enpndetis:

Ad hæc & tu cum in reformatione pacis te obligaveris prefato juramento, ut certum salarium usque ad certum tempus, certo numero magistrorum exsolvas: statuimus, ut illud sine qualibet diminutione perfolvas usque ad terminum constitutum, & plenarie satisfacias de subtractis. Quocirca nobilitatem tuam rogandam duximus attentius ac monendam, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus magistris & scholaribus supradictis te favorabilem exhibeat & benignum, habita præfati electi illiusta conferves, & ab omnibus tuę jurisdictionis subjectis facias firmiter observari.

Datum Laterani pridie Kalend. Maii, pontificatus nostri anno septimo.

XXIX. AD ARCHIEPISCOPOS, ET EPISCOPOS IN PROVINCIA CONSTITUTOS.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Narbonensis archiepiscopo, & apostolice sedis legato, & aliis archiepiscopis, & episcopis in Provincia constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm dilectus filius nobilis vir comes Tolosanus nuper redierit ad apostolicæ sedis gratiam, ita quod devotionis alumnum se reputat, & ecclesiæ Romanæ filium, sicut accepimus, per vos eum E exalperari non expedit, fed semper in Domino tutius conforveri, ut eumdem sentiens affectum in membris, quem cognoscit in capite ecclesiæ, indulcedine delectatus ad devotionis augmentum ampliusinardescat. Quare fraternitatem vestram monemus, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus in benignitate profequentes eumdem, sibi vos exhibeatis, quantum cum Deo poteritis, favorabiles & benignos; neque sitis, fi cut nec convenit, proni vel faciles ad ferendum in perfonam tuam excommunicationis fententiam, sed ad fupportandum interdictio ecclefiaftico terram

A ejus, cum inter alia præfatus potiffimum decet maturitatem & gravitatem in ferendis hujufmodi fententiis obfervare: mandatum noftrum taliter impleturi, quod ipfe manifeftandum in vobis gaudeat invenifle, & nos debeamus vos exinde merito commendare.

Datum Laterani Idibus Januarii, pontificatus noftri anno VII.

XXX. AD COMITEM TOLOSANUM.

Cui ei Venafcenfem agnum non reftituat.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei, dilectofilio nobili viro comiti Tolofano, falutem & apoftolicam benedictionem.

B REputantes eccleſiæ Romanæ te ſpecialem filium & devotum, ac ad perſonam tuam patris gerentes affectionem, petitionibus tuis benignum affenſum, quantum cum Deo poſſumus, impertimur. Unde ſi quando preces tuas non admittimus, credere potes & debes rationabilem cauſam fubeſſe, propter quam a pietate paterna, quod filius poſtulat devote, non impetrat. Cum itaque in tuis Venafcenſi, pro qua tibi reſtituenda nobis per litteras & nuncios fupplicaſti, mihi ita pus habere propoſuerant, & nos ex offcio noſtri debito tenemur cauſidicum juſtum fuum conſervare: ad præſens fuper hoc deliberare nequivimus, nec C tibi certum aliquid reſpondere. Undeci, qui tibi contra proviſatem hæreticam fidei fuæ ſervorem infpirarit & zelum, laudes & gratiæ cohibentias & tuis commendantes ſinceritatis affectum, nobis litteras tuas monemus, & hortamur attente, ac tibi conſulimus, quatenus id indefeſſo profequas ris ſtudio pietatis pro exaltatione puritatis catholicæ, & fis, ſicut laudabiliter incepiſti, ſolicitus in Romana eccleſiæ dilectione immobiliter perſeverare. Nos enim cum deſiderio & acceptum, eo magis in his quæ cum noſtra poſſumus honeſtate, parati fumus favorem tibi & benevolentiam exhibere.

Datum Laterani XVIII. Kal. Febr. pontificatus D noſtri anno ſeptimo.

XXXI. AD S. LUDOV. FRANC. REGEM.

Auxilium petit adverſus Fridericum imp. rogatque Francorum ſanctæ fedis defenſores prædicet.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei, carifimo in Chriſto filio illuſtri regi Francia falutem, & apoſtolicam benedictionem.

DEi filius cujus imperii totus orbis obſequitur, cujus benoplacitis cæleſtis exercitus agminafamulantur, fecundum diviſionem linguarum & genuum in lignum Divinæ potentiæ diverſa regna conſtituit, diverſa populorum regiminain miniſterium mandatorum cæleſtium ordinavit: inter quæ fecit tribus Juda inter cæteras filios patriarchæ ad fpecialis benedictionis dona ſuſcipitur, fic regnum Franciæ præ cæteris terrarum populis a Domina prærogativa honoris & gratiæ infignitur.

Nam velut præfata tribus regni præfigurativa prædicit audigue fugabat boſtium cuneos, terrebat & conterebat undique, ac tuis fubjugabat prædibus per circuitum inimicos: nun aliter idem tribubus per exaltatione eccleſiæ fidei Dominica gnum pro exaltatione catholicæ fidei Dominica pratila dimicans, & in Orientis & Occidentis partibus

A ſe Divinis miſteriis, quæ aqte ſententiam in ſe latam quaſi paganus penitus abhorrebat, ut lub pallio pietatis facilius Chriſtum in eccleſia ſua de novo crucifigere valeat, in hoc præditionis aggrediatur immenſæ præſumtæ: ſiquæ ſecum omnes quos poteſt in viam perditionis attrahens, ad excuſationes in peccatis, litteras quaſdam de ponpatuario fallacitarum ſuarum emittit, ex quibus cum eam principium ex veritatis via penitus deviet, finiscum medio falſitati omnino concordet, nihil in meutis diſcretæ credulitatem affumit: nili quod avendricarum compoſitor, artium fauum ingenio fortius confuteturr.

Propter quod conſultus attendentes, quod hæc vultura non debebamus tam pernicioſo contitare ſilentio, ipſius ſuper prædictis & multis aliis eccleſiarum ſuæ ſæpius coram venerabilibus prælatis eccleſiarum, apoſtolicis ſcriptis, & ſolennibus nunciis monitisque, & ad emendationem longis retroactis temporibus expectatum, ſpe nobis de ipſius correctione fubtracta, de conſilio fratrum noſtrorum poſt fic vobis reſponſiones ſuas, eorumnunciationis vivaciter diſcutimus intendendum. Quia etſi in occupatione bonorum eccleſiæ tolerari aliquatenus non deberet, multo fortius ſuper eiusdem fidei, noſtra vel capitulo ejuſdem circa cum debet patientia penitus reprobari.

Hinc eſt quod nos Chriſti, qui pro falute hominis deſcendens e cœlis ad pendendum crucem, ut miſericordiæ mundum tranſmiſit ſpolios, exemplo compulſi, ad te præcipuum, te catholicum eccleſiæ filium, te ſpeciale fubdidium, te refugium fidelium, venerabilem fratrem noſtrum epiſcopum Præneſtinum, virum approbatæ bonitatis, & ſanctitatis experte, magnum eccleſiæ Dei membrum, affidio tibi legationis committimus pro defenſione eccleſiæ, pro qua laborare tenetur quilibet qui Chriſtianus profeſſione cenſetur, diligimus, & per eum in tantæ neceſſitatis articulo in brachia tua manus invocamus. Cum enim pugnare pro injeriencia terra ſanctæ de manibus paganorum, ſit perpetuæ vitæ meritorium: multo magis meriti eſſe creditur, ſi eorum qui exterminium fidei, in ipſa terra, in toto mundi conſiſtit, & eccleſiæ machinantur generale excidium, impietas expugnetur. Speramus autem & pro firmo tenemus, quod jeſu Chriſto qui pro redemptione fervi formam accipiens, pretium ſanguinem crudeli perforatus lancea fundere, & in cruce mortis voluit ſubire tormentum, qui dicbus iſtis a dudo Fridericus eum affectentis in eorum Virginis minime defcendiſſe, crudeliter in fe & membris fuis ac multiplicitier impugnatur: curabis eanquam athleta Dominicus potenter aſſiſtere, & honorem Chriſti, cui nulla debevel potes ratione deeſſe; & eccleſiæ ſponſæ fuæ, bonum ſtatum fidei, & omnium fidelium, totis viribus conſervare ſtudebis. Igitur prudenter attendens, quod tempus eſt ab externo conditore diſpoſitum, ut nunc publice notitiæ fuorum revelet animos amicorum: dicti Frideric, qui eumdem epiſcopum, immo Chriſtum & eccleſiam ſuam odiens capitales inimicos, detractionibus & mendaciis, tua in nullo moveatur conſtantia puritatis: quinimmo eumdem legatum, vel nuntios Chriſtum in ipſis, cujus legationem ſuſcepere, & pro cujus tantum fide laborat, præcepta benigniter tuſcipiens, & ei honore ſicut regium magnitudinem decet impenſo, frequenter infra tui pectoris arcana revolvens, quatenus dictis progenitoribus tuis, ex obſequio eccleſiæ præſtito laudis titulus & honoris accrevit, dictorum progenitorum exſtitus exemplo, apoſtolicæ ſedis, immo Dei, & tui populi Chriſtiano, illud in hoc articulo conſilium & de

auxilium, Ruderas imperiti, per quod in cœlesti palatio perpetuæ mereatis diadematæ gloriæ coronari.

Datum Anagniæ XII. Kal. Novembris, pontificatus nostri anno XIII.

FRAGMENTA DECRETORUM GREGORII IX.

EX LIB. DECRETALIUM EXCERPTA.

I. Ad abbatem S. Salvatoris Parisiensis & Vercellen. præpofit.

Nemo pretextu excommunicationis a professionibus appellationis repellitur.

De excepti. c. 13.

SIgnificaverunt nobis capitulum de Tornacen. quod cum P. in forum archipresbyterum eligellent, Mediolanensis archiepiscopus præsentatum sibi electionem renuens confirmare, quendam Zephum clericum in archipresbyterum instituit ecclesiæ supradictæ. Quare ipsis ad sedem apostolicum appellantibus, præposito S. Stephani causam ipsam super his dicimus commissile: qui electionem ipsam confirmans, & pronuncians jus eligendi ad ipsum capitulum pertinere, partem adversam ab impetitione ipsorum absolvit: a qua sententia partes ad sedem apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinuere committi. Sed a parte altera, exceptione excommunicationis oppolita contra capitulum memoratum, vos minus provide attendentes, quod præterea excommunicationis oppositæ a professione appellationis non debeat quis excludi; cum omnis legitima defensio excommunicato in judicio resperetur: partem adversam non esse cogendam ad respondendum eisdem, perperam decrevistis. Propter quod, dictum capitulum nostram audientiam appellarunt. *Et infra:* Mandamus, quatenus si ita est, exceptione hujusmodi non obstante, in eodem negotio procedatis.

II. Ad abbatem S. Joannis de Vineis:

Non per pulsiones & responsiones, sed per petitionem in jure propositam & responsionem secutam, sit litis contestatio, quæ unius tantum est proprietas.

De libel. contest. c. unic.

QUlm inter episcopum * Novien sem ex parte una, & capitulum ecclesiæ S. Quintini ex altera, super quibusdam articulis & excommunicationum sententiis, & quibusdam aliis articulis orta fuit fuit materia quæstionis. *Et infra:* Judices factis quibusdam positionibus & responsionibus ad eadem: auditis etiam quæ partes voluerunt proponere coram eis, causam eamdem ad examen apostolicum remiserunt. Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra presentia constitutis, requirentibus & responsiones hinc inde super pluribus articulis factæ fuerint coram judicibus memoratis: quia tamen litis contestationes, & responsiones ad eas, sed per petitionem in jure propositam & responsionem secutam contestatio litis fiat: processum ipsorum de fratrum nostrorum consilio irritum duximus nuncandum.

* *Forte* Noviomensem.

III. Ad abbat. S. Nicolai, & decanum Furnesi. Morin. Diœc.

Clericus causa mutandi judicium non debet recipere cessionem a laico.

De cleric. non resid. c. 3.

EX parte Scabinorum Hipresi fuit propositum, quod inter laicos ejusdem loci quæstionibus emergentibus diutiusdudis per judicium secularc, quidam clerici sibi dono vel pretio ab aliquibus fatcorum ipsorum cedi faciunt actiones, ut adversarios ad ecclesiasticum forum trahant, & prædam ex hujusmodi commercio assequantur: *Et infra:* Cum igitur cessiones & emptiones litium legitime prohibeant sanctiones, ita quod justa causa afferant illos, qui sibi potentiorem patrocinium tuliter advocare præsumpsit, & ex eo sint etiam odiosæ, quod ex fonte cupiditatis videntur procedere: mandamus quatenus clericos memoratos a præsumptione hujusmodi per censuram ecclesiasticam compescatis.

IV. Ad abbat. S. Genovefæ.

Delegata jurisdictio ad personas non expressam inferripto, prorogari non potest.

De off. & pot. jud. deleg. c. 2.

PR & G. per litteras apostolicas conquerentibus coram te de episcopo London'. quod cenſſum ab eis mutuum promisso loco & termino non perfolvit: prædente judicio, L. Laicus quia quantitatem quadam eisdem mercatoribus tenebatur, se in tuam jurisdictionem sibi affecit, voluit prorogare: ut, si intra terminum constitutum prædictum non solveret quantitatem, excommunicationis & interdicti sententias in perfonam & terram ejus promulgares. Quas hujusmodi occasione a te latas decernimus non valere: cum ex aliis jurisdictionis præfate dicatur quia in dictum L. nullam tam jurisdictionem habebas, jurisdictionis prorogatio nulla nofctur extitisse: cum hujusmodi delegata jurisdictio ad alias personas nequeat prorogari.

De cleric. non resid. c. 4. de cens.

V. Ad abbatissam & conventum Jotren.

De controversia inter archiepiscopum Senonensem & abbatissam Jotrensem.

De elect. c. 13.

CUM a nobis petitur. *Et infra:* Ex parte vestra fuit propositum, quod olim inter vos & Senonensem archiepiscopum quæstione subborta super eo quod idem archiepiscopus asserens monasterium vestrum Metropolitico jure sibi subesse, procurationes & jura alia exigebat a vobis: tandem in V. Sancti Angeli diæc. cardin. tunc apostolicæ sedis legatum, a partibus concorditer compromisso, & promisso sub certa pœna quod arbitrio ejus ordinationi ejusdem, vel decreto mediatorum, quos idem super hoc deputares, præcise parerent: magister P. capellanus noster, & J. archidiaconus Senon. mediatores abeodem super hoc deputati, legato, ordinando & definiendo causam hujusmodi terminaverunt. Nos igitur quod per prædictos mediatores super hoc actum est, auctoritate apostolica confirmamus.

VI.

VI. Ad S. præcentorem, & magistrum N. canonicum Ambianensem.

De offic. & Si delegatus pronunciaverit se jurisdictionem non habere, ejus etiam de confessis partium non rescissanit.

SIgnificantibus M. muliere, & I. natò ejus, non noverititia accepisse, quod cum nobilis mulier Juliana vidua mentiens se pauperem, contra eos super terris & rebus aliis ad judices nostras litteras impetrasset: iidem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quod cum dictas litteræ suggesto modo ab impetrante fuissent, cum prædicta Juliana, quæ nobilis est & dives, pauperem se dissimulat in eis coram ipsis, nisi requisito prius domino, sub cujus jurisdictione ipsi consistunt, & coram quo paratierant eidem exhibere justitiæ complementum, non debebant de jure per tales litteras convenirii. Unde dicti judices interloquendo pronunciarunt se per eadem litteras procedere non debere. *Et infra:* Demum licet a partibus in quodsam tanquam in arbitros talitèr compromissum, quod ii intra terminum in compromisso expressum causam non deciderent, partes ad eorumdem judicum redirent examen. Verum arbitris causam intra terminum negligentibus terminare, dicti judices jurisdictionem per formam compromissi hujusmodi resumpserunt: a quibus illam se sentientes gravari, quod super his, super quibus C ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant coram eis, ad nostram audientiam appellarunt, ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocetis in irritum.

De offic. & pot. jud. deleg. c. 3.

VII. Ad patriarcham Antiochiæ apost. sedis legatum.

Ecclesiæ ministris destitutæ, absentes non obstantibus privilegiis per subrectionem provenientum redire cogat.

De cler. non resid. c. 4.

CUm ad hoc sint ecclesiasticæ beneficia deputata. *Et infra:* Sane vobis innotuit, quod ecclesia Antiochena, multis ex fervitoribus ejus D absentibus, eft fere destituta ministris. Unde mandamus, quatenus non obstantibus apostolicis indulgentiis & prædecessorum vuorum licentia, absentes canonicos & assilios revoces ad residendum in nofcitis suprædicta: & si non venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum absentes fuerint, ipsi ecclesiæ facias congrue deserviri, in utilitatem ejusdem, quod ex prædatis beneficiis fuperfuerit, convertendo.

De rebus. Ecclesiæ de rebus patrimonialibus ostari potest: de rebus ecclesiæ, seu tempore episcopatus acquisitis, minime.

VIII. Ad Antonium subdiaconum.

QUorundam ad nos relatione pervenit, quod I. Atellanæ civitatis episcopus condito testamento in octo uncias substantiæ suæ rerum hæredem instituit, ecclesiam suam in residuis quatuor. Hortamur igitur ut solicite hoc diligentias, & quicquid ipsum habuisse patuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris: nisi hoc fortè sum, quod eum ante episcopatum ordinem proprium habuisse constiterit. Quicquid vero ecclesiæ ante ipsius consecrationem fuisse cognoveris, vel in episcopatus ordine præsidium episcopum

A acquisivisse", in ejusdem ecclesiæ dominio conservetur. * acquisisse in margine.

IX. Ad Arelaten. Capitulum:

De privil. c. 11.

De novalibus.

COnsultationi vestræ breviter respondemus, quod terra, de qua non extat memoria quod aliquando culta fuisset, redacta per religiosos vitos noviter ad culturam, perpetuo debet quoad immunitatem de non solvendis decimis novalium jure cenſeri. Cum alias nonnunquam contingeret indulgentiam de novalibus plur ris ecclesiis, quam utilitatis afferre.

X. Ad archipresbyterum S. Mariæ majoris de Ube.

Qui major est ordine, licet in ecclesia posteriùs receptus, in loco & portione præferatur.

De major. & obedic. 15.

STatuimus ut presbyteri primum locum, diacon i secundum, subdiaconi tertium, & sic de reliquis obtineant ordinatim, etiamsi posterius admittantur. Et qui major est ordine, etiamsi posteà sit receptus, in portione percipienda esse volumus potiorem: ac minores facere servitia consueta.

XI. Ad eumdem.

Confluvia, fluvia respuit, & non præterita: nisi de consuetudine cavetur.

De confluv. c. 1.

QUoniam consultatio apostolicæ sedis omnes astringit, & nihil debet obscurum vel ambiguum continere: declaramus constitutionem, quam super fonte præferendis in perceptione portionis majoribus, & consuetis servitiis a minoribus exhibendis, edidimus: non ad præterita, sed ad futura tantum extendi, cum leges & constitutiones futuris formam fit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi: nisi nominatim in eis de præteritis cavetur.

XII. Ad Argentinensem episcopum.

Si alter infidelium conjugum vovit ad fidem, altera remanente in infidelitatis errore, communis prolis assignatur conversio.

De converti in fid. c. 14.

EX litteris tuis accepimus, quod quidam de Judaicæ cæcitatis errore ad Christum verum lumen adductus, uxore sua in Judaismo relicta, in patrocinio posthabuit infantem, ut eorum filius quadriennis affignarentur eidem, ad fidem catholicam, quam ipse susceperat, perducendus. Ad quod illa respondit, quod cum puer adhuc infans existat, propter quod materno magis indigeat solatio, quam paterno, sibique ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partum laboriosus fuisse noscatur, ac per hoc legitima conjunctio maris & fœminæ magis matrimonium quam patrimonium nuncupetur, dictum puer apud eam debet convenientius remanere. Et *infra:* Cum autem filium in partis potestate constat, cujus sequitur familiam, & non matris, & in ætate tali quis non debeat apud illas remanere personas, de quibus posset esse suspicio, quod faciat vel vitæ infantum vitare illicita, & ideo puer apud patrem non suspectum ad debeant de mandat.

materque puerii, ſi eum remane re contingeret apud ipſum, poſſet illum addicere ad infidelitatis errorem: in favorem maxime fidei Chriſtianæ reſpondemus, patri eumdem puerum aſſignandum.

XIII. Ad eumdem.

De prob. t. 13.

Pueri & alii ad beneficia inidonei.

SUper inordinata ordinatione. *Et infra*: Cum autem illi ſunt in eccleſiis idonei reputandi, qui ſervire poſſunt & voluntati ipſius: conſultationi tuæ taliter reſpondemus quod pueri & beneficiati qui non poſſunt in eadem eccleſia ſeſervire, in ea non debent idonei reputari.

XIV. Ad Aſtoricenſem epiſcopum.

De mun. eccles. 9.

Eccleſia non conſecrata, in qua Divina officia celebrantur, gaudet immunitate.

ECcleſiæ in qua Divina myſteriis celebrantur, licet adhuc non extiterit conſecrata, nullo jure privilegium immunitatis adimitur: quia obſequiis Divinis dicata, nullis eſt temeritatis auſibus profanandis.

XV. Ad eumdem.

De conſec. eccl. c. 9.

Eccleſia polluta, per quem reconcilianda.

A Qua per epiſcopum benedicta eccleſiam reconciliari poſſe per alium epiſcopum non negamus, per ſacerdotes ſimplices hoc fieri de certo prohibentes. Non obſtante conſuetudine provinciæ Bracarenſ. quæ dicenda eſt potius corruptela, quia licet epiſcopus committere valeat quæ juriſdictionis exiſtunt; quæ ordinis tamen epiſcopalis ſunt, non poteſt inferioris gradus clericis demandare. Quod autem mandantibus epiſcopis ſuper reconciliatione factum eſt hactenus per eoſdem, miſericorditer toleramus.

XVI. Ad eumdem.

Biden. t. 20.

Eccleſia etiam non conſecrata, ſi pollutur, reconcilianda eſt.

SI eccleſia non conſecrata cujuſcunque ſemine fuerit aut ſanguinis effuſione polluta, aqua prius non exorcizata lavetur, ne Divinæ laudis organa ſuſpendantur. Et tanen quam citius fieri poterit conſecranda.

XVII. Ad eumdem.

Defensor. concil. c. 35.

De iis qui communicant excommunicatis.

SI concubinæ publicæ clericorum, eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione norantur, eoſdem concubinarios non eſt dubium ſententiam majoris excommunicationis involvi, qui poſt latam ſententiam communicant in eodem crimine criminoſis.

XVIII. Ad Aſtoricenſ. & Lucenſ. epiſc.

Judæi ſed pagani publicis officiis non præficiendi.

EX ſpecialis, quem ergo illuſtrem regem Portugalliæ geritimus, excitatis affecto. *Et infra*: Mandamus, quatenus regem ipſum ſolicite inducatis, ne in officiis publicis Judæos Chriſtianis præficiat, ſicut in generali concilio continetur: & ſi forte veditus fuos Judæis vendiderit vel pagenis, Chriſtianum tunc deputet de graviminibus inferendis, clericis & eccleſiis non ſuſpectum, per quem Judæi ſive Sarraceni ſine Chriſtianorum injuria, jura regalia conſequantur.

XIX. Ad decanum & magiſtrum P. canonicum S. Petri Atrebatenſis diœceſis.

Non valet compromiſſum factum in duos, hoc adjecto, ut in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem.

De elect. t. 11.

INnotuit nobis Guillelmus laico conqueratæ, quod cum G. laicus ipſum ſuper quadam pena pecuniæ coram judicibus auctoritate apoſtolica convenuiſſet, tandem fuit a partibus in diorat. B iteros compromiſſum: ſic tamen quod ſi illi duo ad invicem diſcordarent, tertium adderent judices nominati, retenta penes ſe compellendi partes ad obſervandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilo minus poteſtate. Cumque tertium arbiter a judicibus prædictis electus, cum altero duorum, ipſum parti alteri condemnaſſet: idemque ex ſenteniæ a fœpe dictis judicibus gravari, quod ipſum ad obſervationem hujuſmodi arbitrii compellebant, noſtram appellavit audientiam. Sed ipſi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt ſententiam in eumdem. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, cum legali ſuſpenſione ſtatuat, ut compromiſſum de incerta perſona in arbitrum aſſumenda non teneat, dictam excommunicationis ſententiam denunciet penitus nullam eſſe.

XX. Ad Baranenſem archiepiſcopum.

Ordinatus extra tempora ſtatuta, poſt pœnitentiam miniſtret.

COnſultationi tum taliter reſpondetur, quod de hos, qui extra tempora ſtatuta factæ ordinationes receperint, charactere non eſt dubium recepto: ſi quo pto transgreſſione hujuſmodi, primo eis pœnitentia impoſita competenti, ſuſtinere poterit in ſuſcepcit ordinibus miniſtrare.

XXI. Ad Baron. archiepiſc. Et fratrem Joſeph monachum Florenſ.

Abſolutio de criminibus per collusionem falſa, non De reſcr. cleng. 20. impedit facultatem ſtatum accipiendi.

IN tantum clamor, qui aſcendit contra Achruntinum, archiepiſcopum invaſitet, quod diffimulare ipſum ulterius ſine ſcandalo non valemus, nec ſine periculo tolerare. *Et infra*: Licet autem fedes apoſtolica frequentibus clamoribus excitata, inquiſitionem quorumdam exceſſuum ſuorum duxerit committendam: propter tergiverſationes tamen ipſius, ut dicitur, eodem comm inquiſitoribus & examinatoribus collocutore, nec non corruptis teſtibus & inquiſitoribus, ac examinatoribus ſuprædictis, non ſolum prædicti exceſſus remanſerunt hactenus incorrupti, verum etiam pejora prioribus committere non expavit. *Et infra*: Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi de hujuſmodi colluſione ac corruptione conſtiterit: ex integro ſuper præmiſſis & aliis, aliisque ſuper novis duntaxat inquiratis, quæ videritis inquirenda.

XXII.

XXII. Ad Beton. & Fungio. abbates.

De reſcr. pont. c. 9.

Spirituale cum temporali permutari non poteſt.

EXhibita nobis abbatis & conventus S. Martini de Pannonia petitio, continebat quod cum ſuper cauſa, quæ inter ipſos ex una parte, & præpoſitum Albanen. ex altera, ſuper quibuſdam decimationibus vertebatur, ad C. capellanum noſtrum tunc in Hungaria commorantem, noſtras litteras impetraſſent: ipſe ac magiſter M. in quos utrinque tanquam in arbitros extitit compromiſſum, arbitrati fuerant, quod ſi dictus præpoſitus ebrianici decem miſſa ſolidorum regalium a rege Hungariæ concedi monaſterio memorato, ipſi ab B earumdem decimationum petitione ceſſarent. *Et infra*: Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de præmiſſis, cum permutatio de ſpiritualibus ad temporalia improbetur, præditum arbitrium, & quicquid ſecutum eſt ex eo, vel ob id, irritum decernatis.

XXIII. Ad decanum & capitulum S. Joannis & S. Stephani Bituntinenſ.

De elec. & de ætate præſ. eccl. c. 31.

De controverſia ſuper electione archiepiſc. Bituntini.

CUm in veteri lege. *Et infra*: Porro jamdudum vobis dedimus in mandatis ut intra quadragintæ dies poſt receptionem litterarum noſtrarum C cum conſilio S. Benigni & Moriſianenſi abbatum, & fratris S. de ordine Præmonſtraten. eligeretis pertonam idoneam canonice in paſtorem: alioquin dicti conſiliarii vobis de archiepiſcopo providerent. Verum die ad eligendum præfixa, ſex ex vobis poteſtatem eligendi dediſtis, uſque ad conſumptionem cujuſdam candelæ, quæ ibidem accenſa extitit, duraturam. Tandem cum electores hujuſmodi conveniſſent in præditum abbatem S. Benigni, & ſuper hoc fociorum ejus conſilium requiſiſſent: propponente eno ex illis quod deliberato conſilio reſponderent, & differentibus ex hoc ſe ſeſtinanter dare reſponſum, præfati electores, cum candela ipſa deficeret, non expectato ipſorum conſilio dictum abbatem in Bituntinenſem archiepiſcopum D eligerunt. *Et infra*: Relato ergo ad apoſtolicam ſedem negotio, archiepiſcopo Vicnnenſi & abbati de Firmitate injunximus, ut ſi conſtaret ab eiſdem electoribus de electione tractatum fuiſſe habitum, & in tractatu electionis præditorum conſilium requiſitum, electionem ipſius abbatis (ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quod ſi in tractatu electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licet poſtea requiſitum fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem abbas: quod de ipſo factum erat, tanquam invalidum irritarent. *Et infra*: Cum autem tempertum non fuerit, competenti tempore requiſitum conſilium de perſona idonea prædicti abbatis; & quando extitit requiſitum, non fuit expectatum reſponſum niſi modico tempore; nec debeat aliis imputari, quod in tantum illi ſibi tempus aſtrarunt: electionem abbatis ipſius, non perſonæ, ſed electionis vitio, duximus irritandam.

XXIV. Ad Bracarenſem Archiepiſc.

De reſcr. Bened. c. 15.

Epiſcopus non ſervans interdictum, ſuſpenſus eſt ab officio, beneficio, juriſdictione.

TAnta eſt clavis Petri. *Et infra*: Ad conſultationem P. epiſcopi quondam Colubricn. non *Concil. Generat.* Tom. XIII.

A poteſt in memorium non venire, quarum in nos & eccleſiam Romanam deliquerit, deſpexerit Petri claves, & eccleſiaſticum ſuſperit poteſtatem: cum non ſolum interdicti ſententiam, quam ſerva verat ab initio, tenere violarit, verum etiam induxit alios, immo compulit non ſervare: & quos inducere nonitis, & ſtactere minis ac terroribus ad violandum interdicti ſententiam nulla poB tuit ratione, poſt atroces injurias, amiſſionem bonorum, ſpoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis ſpoliare, coegit miſeratiſſime eulare: ea fuit in hac parte fautoribus non abſque præſumptione temeraria conferendo, quæ omnia idem epiſcopus in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia publice recognovit. Licet autem memoratus epiſcopus in manibus noſtris ſpontanea ceſſerit voluntate, nolentes tamen ut qui hujuſmodi ſententiam interdicti non fuit veriti temeritate propria violare, ac reſtiperæ dignitates, prebendas, ac beneficia alirum, qui abſque culpa & fine cauſa rationabili eis fuerant ſpoliati, ſeveritatem effugiat canonicæ ultionis, ne facti peverſitas tantales præſumptoribus in exemplum audaritate Dei omnipotentis omnem inſtitutionem, collationem præbendarum, beneficiorum ac dignitatum, præſumptas per eumdem epiſcopum, & excommunicationis ſeu interdicti ſententias, in quoſcumque hac occaſione profatas ab eo poſt interdicti violationem ejuſdem, decernimus irritas & inanes. Quia vero ab ea magis exceditur, ibi eſt ſeverius vindicandum: mandamus quatenus omnibus quos prædictus epiſcopus in ſupradicta beneficia, prebendas, & dignitates inveſtit, non ſolum a beneficiis ipſis, prebendis, & dignitatibus, verum etiam ab aliis beneficiis, ſi qua obtinent, & eccleſiis prorſus amotis, tam præſumptores eoſdem, quam omnes alios qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, ſuſpendas auctoritate apoſtolica ab officio & beneficio. Illos quoque quos perſonas & vel præſidentes canonicorum, prælatorum, & clericorum, manus temeratias conſtiterit extendiſſe, ad noſtram compellas venire præſentiam, pro meritis ſententiam receptores, iuvocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſeculari.

XXV. Ad archiepiſcopum Burdegalenſem.

De controverſia cum Bituricenſi archiepiſcopo ſuper jure primatus.

VEnerabilis frater noſter. *Et infra*: Volentes ſinem imponi litibus, ne immortales evilantinamdamnus quatenus ad initium proxime venturæ quadrageſimæ, quod ubi peremptoriam tertminum duximus aſſignandum, ſuper jure primatiæ, quod Bituricenſis archiepiſcopus in te ac in provincia tua ſe habere proponit, per te, vel per procuratores idoneos ſufficienter inſtructum, ad litem conteſtandam, & alia negotia peragenda quæ neceſſaria negotii decifioni videbuntur, noſtro te conſpectui repræſentes. Nos vero nihilominus archidiacono Truſiegenſ. & magiſtro M. canonico Turonenſi dedimus in mandatis, ut & ipſi ad eumdem terminum auctoritate noſtra juxta præmiſſam formam te peremptorie citare procurent: & ſi non poteris inveniri, faciant, ut citationis edictum, per ipſos vel alios, apud eccleſiam tuam publice proponant.

XXVI. Ad Cantuariensem archiepisc.

Potest appellare procurator generalis, cui denegantur inducia ad consulendum dominum legitime absentem.

Dilectus filius magister L. rector ecclesiæ de Anna transmissa nobis petitione monstravit, quod cum R. presbyter contra ipsum causa studii bonorum ecclesiæ non contendens super eadem ecclesia ad judices nostras litteras impetrasset: eatum auctoritate a judicibus ipsis eodem rectore citato, procurator generalis ipsius ad omnia ejus tractanda negotia, pro eo quod comperetem terminum, intra quem rectorem ipsum consulere[t] utrum debe[ret] contendere vel cedere quæstioni, sibi concedere denegabant, pro eodem nostram audientiam appellavit. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum, &c.

XXVII. Ad capitulum Catalaun.

Electio facta a majori parte capituli, non valet, nisi illa pars sit sanior.

Ecclesia vestra destituta pastore convenientes in unum, absente Guil. qui tunc noluit interesse, ad celebrandam electionem tempus numis[ma]tis venistis. Veniente vero termino, & Guil. dicto, cum abfens esset[ret], non vocato: præmissis juxta forum concilii " generalis tercitinio XIV. magistrum G. presbyterum cardinalem concanonicum vestrum, & XVII. R. Remensem canonicum elegerunt, præfato G. postmodum electioni ejusdem R. fuum præbente consensum. Tandem procuratoribus utriusque partis in nostra præsentia constitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cum in iv. excederet aliam computato Guil. prædicto majorem capituli partem habebat, & per hoc debebat pars ea sanior reputari: cum, ubi major numerus est, zelus melior præsumatur. Pars vero altera electionem eamdem multipliciter impugnabat, proponens præmonitarum R. in actate pari defectum, nec ete sufficienti scientia ad ecclesiam supradictam, cum ætatis maturæ & eminentis scientiæ præfatus capitularis exiftat. Et cum electores capitularis alios merita & auctoritate præcellerent: habito pariter respectu ad perfonam electam, meliorem zelum eos habuisse constitabat. Dicebatur præterea quod consensus dicti Guil. quem pars ejusdem R. confirebatur fuisse contemptum, asserente parte reliqua capitulum potius ab ipso contemptum fuisse, cum non fuerit consensus præfatus in scrutinio, sed post electionem accefferit, adjiciens quod valebat. *Et infra.* Denique flatutum gener. conc. quod electionem decernit invalidam, cum contra ejusdem concilii formam in electione peccatur, non debet ad contemptum & alia quæ non fint de forma referri. Unde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea refpicit tantum quæ attentantur contra formam concilii memorati: non autem alia quæ putantur ibidem, fecus eft ifud quod præfentibus omnibus, qui debent, volunt, & poffunt commode interefle, habeti debeat in electione proceffus, ne cetera quæ fuper hoc alibi flatuta noftrum fuit, una verbo videantur everti. Noque enim credendum eft Roman. pontif. qui jura tuetur, quod alias excogitatum eft multis vigiliis & inventum, uno verbo lubvertere voluiffe. Non ergo qua hinc inde fuere propteria plenius intellecta, cum ex Lateranenfi concilio in ordinationibus ecclefiarum

A major & fanior pars capituli exigatur, & ftatutum generalis concilii contineat inter cetera, ut ftatuatur, in quem omnes, vel major vel fanior pars conſentit: electionem dicti R. non perſonæ, fed potius electionis vitio, cum major & fanior pars non conſenſerit in eumdem, de fratrum noſtrorum conſilio dantes ſententialiter irritandam,

XXVIII. Ad Conoman. epiſcopum.

De muliere que juravit aliquem ejſe maritum, nec aliter probavit.

Mulieri, quæ in jure præſtito juramento aſſeruit virum talem in ipſum per verba de præſenti matrimonialiter conſenſiſſe, probationes alias non habenti, viro ab ejus impetitione per ſententiam abſoluto, nec debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne author perjurii videaris: nec hoc ei dicimus prohibendum, ne forte, ſi fallum juraverit, matrimonium contingat legitimum impediri: ſed fuę conſcientiæ eſt potius relinquenda.

XXIX. Ad Conoman. epiſcopum.

Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per carnalem copulam.

Si qui fidem dedit Mr. mulieri ſuper matrimonio contrahendo, carnali copula ſubſecuta, eſt in facie eccleſiæ de cetero etiam & cognoſcat, ad primam redire tenetur: quia licet præſumptum primum matrimonium videatur, contra præſumptionem tamen hujuſmodi non eſt probatio admittenda. Ex quo ſequitur, quod ex verbis de præſenti conſetur matrimonium, quod de facto eſt poſtmodum ſubſecutum.

XXX. Ad epiſcopum " Ciſter. de Aldo. & de " Cibal. Salen. abbates.

Ut inquirant de epiſcopo Friſigenſi denunciato de diſſipatione bonorum epiſcopatus.

Prælatorum exceſſus. *Et infra:* Sane dilecti filii C. & quatuor alii canonici Friſigien. denunciando monſtrarunt, quod Friſigienſis epiſcopus bona fui epiſcopatus (quem, ut dicunt, fuit minus canonice affectus) adeo graviter diſſipabat & conſumit, quod nil ſcientes adhibetur remedium, epiſcopatus idem per eum ad irreparabile " diſſolutionis opprobrium deducetur: nec ſolum- modo rerum, verum etiam fumæ & ſpiritualis & ſalutis, vitam ducit enormiter diſſolutam. *Et infra:* Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus perſonaliter accedentes ad locum, inquiratis ſolicite veritatem: & eam fideliter conferibentes, ſub ſigillis veſtris nobis tranſmittatis inclufam. Idem epiſcopo terminum aſſignantes, quo noſtre ſe conſpectui repræſentet pro meritis recepturus. Poſtea vero vendendi, donandi, infeudandi, ſeu quolibet modo alienandi bona ipſius epiſcopi, interim eidem penitus interdicta.

XXXI. Ad archiepiſcop. " Colocenſem.

Eccleſia vacans in cathedrali exiſtente a juriſdictione archidiaconatus in quo eſt ſita.

Cum inferior ſuperiorem ſolvere nequeat vel ligare, fed ſuperior inferiorem liget regulariter & abſolvat, & ſatis abſonum videatur ut filius poteſtatem habeat in parentem: miramur, quod cum tu monaſterium de Cheur. conſtitutum in Firmienſi archidiaconatu, tuus diœceſis, eccleſiam ereveris cathedralem: archidiaconus Firmienſis, in tantum prorupit temeritatis audaciam, ut in epiſcopum ibi conſecratum, & eccleſiam ſuam, juriſdictionem exercere præſumat. *Et infra:* Mandamus, quatenus præfato archidiacono, a cujus juriſdictione dictum epiſcopum denuncians exemptum, id illicitum fuderas inhibere. Proviſo ut ſi ex hoc, archidiaconi Firmienſis jura laduntur: in diœceſi tua, ubi expedire viderit, abſque alieni juris prejudicio recompenſationem illi faciatis congruentem.

XXXII. Ad abbatem Cluniacenſem.

Per compoſitionem factam cum prælato & capitulo, non poteſt jus eligendi competere laico, etiam patrono, in eccleſia collegiata.

Sacrofancta Romana eccleſia. *Et infra:* Sane propoſuiſti in noſtra præſentia, quod ſuper ordinatione prioris monaſterii S. Pancratii ad Cluniac. eccleſiam pertinentis cum comite de Varenna " patrono ipſius, quidam prædeceſſor tuus de conſenſu capituli fui compoſitionem quandam inirit juri contrariam, & eccleſiæ ipſi damnoſam: videlicet ut in optione ſit ipſius comitis aſſumere ad priorarum dicti monaſterii (Cluniac. & de Caritate prioribus duntaxat exceptis) unum de duobus melioribus totius Cluniac. ordinis, quos abbas duxerit nominandos. *Et infra:* Attendentes itaque, quod jus eligendi in collegiata eccleſia non cadit in laicum, & ideo id effe[t] pernitioſum exemplo, & redundaret in diſpendium eccleſiaſtice libertatis: volumus ut dictum prioratum libere poſſis, non obſtante compoſitione ipſa, ſicut alios prioratus tibi ſubditos, ordinare, denunciando ordinationem factam patrono, ut ſium, ſi voluerit, honeſtum impartiatur aſſenſum.

XXXIII. Ad archipresbyterum civitatis novæ, & M. canonicum Culmen.

Non tenetur reus reſpondere libello in actione perſonali, ſi non exprimitur cauſa petendi.

Dilecti filii fratres eccleſiæ S. Mariæ de Hiſpida, fua nobis petitione monſtrarunt, quod cum prior & conventus S. Mariæ ad carceres, ipſos ſuper quadam pecuniæ ſummæ coram priore S. Trinitatis Veron. auctoritate apoſtolica conveniſſent: ex parte ipſorum fuit excipiendo propoſitum, quod cum dicti prior & conventus nollent exprimere in petendo libello conventionali, qua re ibi dicta pecunia deberetur, ſuper hoc animæ reſpondere tenebantur. Et quia dictus judex exceptionem hujuſmodi admittere denegabat, noſtram appellarverunt audientiam. Idcoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

XXXIV. Ad capitulum Cumanum.

Electio facta a non majori parte capituli, & confirmata collationi, non valet.

Cumana eccleſia paſtoris ſolatio deſtituta, & congregacis die ad celebrandam electionem præfixa, qui præfentes erant de Cumanis canonici, ac tribus abbatibus, qui vocem in electione habere noſcuntur, capellani & clerici civitatis

electioni ſe debere intereſſe dicentes, ſub hujuſmodi proteſtatione admiſſi fuerunt, quod vox eorum, qui non debebant intereſſe de jure vel de conſuetudine, non valeret. Tandem præmiſſo juxta formam concilii " generalis tercitinio, VII. de ca- nonicis, unus abbatum, fex capellani, & novem clerici in ipſidem eccleſiæ archipresbyterum convenerunt: nonnulli canonicis, non de abbatibus, uno capellano, & XI. clericis in ipſius eccleſiæ archidiaconum dirigentibus vota ſua. *Et infra:* Cum dicere & odio fuerint canonici, tres abbates, XX. clerici & XIV. capellani, neutrum electionem comperimus ad majorem partem totius capituli pervenifle. Nec probatum fuerat quod clerici admitti debuerunt, nec quod capellani admiſſi fuerint de conſuetudine vel de jure. Nam etſi capellani duabus electionibus epiſcoporum interfuerint, & ſcrutatores dederint voluntatem: non tamen inquiſitio ea vera fuiſſe, vel ipſis aliquos eligiſſe probatur. Sed & ſi inquiſita fuiſſent vota, vel ipſi aliquos eligiſſent, per hoc tamen non conſtitit de eis de jure competere, vel ex conſuetudine jam præfcripta. Unde non electiones ipſas præſumptas etiam coatta forma concilii generalis, cum collatio omiſſa fuerit, quæ poſt publicationem ſervanda fuerit deſuper: de fratrum noſtrorum conſilio ſententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi poteſtate privantes.

XXXV. Ad Danelmeſem epiſcopum.

Privilegiatus, qui non tenetur reſpondere niſi in certo loco: ſi in alio loco petatur vel ſolvere promittit, ibi poterit convenire, & etiam ubi habet domicilium.

Dilecti filii I. & A. cives Romani ſua nobis petitione monſtrarunt, quod cum abbati S. Genovefæ Parifiorum ſuper quadam pecuniæ ſumma coram illo præfecto Urbem tunc litteras impetraſſent, tu proponeri feciſti quod omnibus Anglicis eſt a fede apoſtolica indultum, ut ſuper cauſis pecuniariis citra mare conventi non poſſint: propter quod idem abbas in tua negotia non procefſit. Verum quia ea cauſa fuiſſet privilegium tale conceſſum, non tamen prodeſſet illis, qui ſe certo loco reſpondere, vel ſolvere adverſariis promiſerunt: ſicut ille, de ubi domicilium habebat, valeant conveniri: mandamus, quatenus eiſdem de pecunia ipſa cum juſtis & moderatis expenſis & congrua ſatisfactione demnorum, ufuris omnino ceſſantibus, ſatisfacias ut teneris. Alioquin eidem abbati noſtris damus litteris in mandatis, ut eo tenore ſibi negotio, propoſita ex parte tua indigentia non differat, quin tibi plena prioris mandati noſtri tenorem fine diſpendio more procedat.

XXXVI. Ad Eboracenſem archiepiſcopum.

De patrono & præſentato.

Tranſmiſſæ ad nos tuæ litteræ continebant, quod cum capitulum Eboracen. eccleſiam de Gamelforde vacantem, in qua jus obtinent patronatus, R. clerico conſtituiſſent, ipſi poſtmodum L. clericum tibi ad eandem eccleſiam præſentarunt, poſt appellationem ab eodem R. ad ſedem apoſtolicam interpoſitam. *Et infra:* Conſultationi tuæ taliter reſpondemus: quod cum ex vi juris patronatus, non conceſſo, ſed præſentatio pertineat ad patronum, præſentatum, ſi ei aliquid non obſtat canonicum, inſtituere in ipſa eccleſia poteris, utpote patiorem.

XXXVII. Ad Decanum & Sacristam Engolism.

Prabendarum numerus diminutus, cum non sufficiant ecclesiæ facultates: non augendus, cum augentur eadem.

De verb. Bg. c. 31.

TRansmisse nobis litteræ continebant, quod significantibus episcopo & capitulo Xanton. quod quadraginarius canonicorum numerus infirmitatis in eorum ecclesia non poterat observari, pro eo, quia non sufficiebant ecclesiæ facultates: vobis dedimus in mandatis, ut canonicorum & præbendarum numerum juxta facultates ecclesiæ moderantes, flatuoretis eumdem firmiter observari. Vos vero invenistis prædictæ ecclesiæ facultates a B statuto flatuti numerum adeo excrevisse, quod absque mutilatione præbendarum major ad hiberi poslet numerus in eadem. Quare quæsistis, an per moderationis verbum litteris nostris appositum, eumdem numerum augmentare, vel minuere deberetis. Quocirca mandamus, quatenus si veteres non sint minutæ prædendæ, cum moderatio locum non habeat, ipsarum & canonicorum numerum diminuatis in eodem flatu, in quo habemus dignoscitur extitisse: in utilitatem ejusdem ecclesiæ convertentes augmentum fuorum reditu-um, donec duxerimus aliter disponendum.

XXXVIII. Ad Priorem S. Thomæ Eccelanen.

Canonico debetur prabenda reditus, etsi non fervaverit conſuetudinem de aliquo temporali dando canonicis.

De ſtatu. l. 3. tit.

JAcobus canonicus Ecclesianus expoſuit, quod cum ipſe in ecclesia Aprutin. ſit receptus in canonicum & in fratrem: canonici ejuſdem ecclesiæ partem proventuum ut partem ſibi aſſignare recuſant, quandam conſuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant a canonico recepto de novo. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictos canonicos, tali conſuetudine non obſtante, ſibi ſicut unicx aliis in proventibus & prebendis provideat, appellatione remota, com- D pellat.

XXXIX. Ad Exonenſ. epiſcopum.

Vota quomodo elemoſynis redimenda, vel in aliud commutanda.

De voto. l. 3. tit.

DE peregrinationis votis, an eleemoſynis redimi poſſint, vel pro neceſſitate in aliud commutari. Reſpondemus, quod ab ipſis qui præſident, pendet arbitrio, ut conſideret diligentius qualitatem perſonæ, & cauſam commutationis, ſcilicet an ex infirmitate, ſeu affluentia divitiarum, an alia cauſa probabili, peregrinatio, an recompenſatio melior fuerit, & Deo magis acceptа: & ſecundum hoc debet exinde diſpenſare.

XL. Ad Fratrem R.

De eo qui viventæ uxore promiſit aliam ſe duſturum.

De eo qui duxit. c. 2.

SI quis uxore vivente, fide data promiſit aliam ſe duſturum, vel cum ipſa de facto contraxit, & nec ante, nec poſt, legitima ejus ſuperſtite, cognovit eamdem: quamvis utrique ipſorum pro eo quod in hoc graviter deliquerint, ſit penitentia A injungenda: non eſt tamen matrimonium quod cum ea contraxit, poſt mortem obitum dirimendum. Ceterum tolerari non debet ſi prius, vel poſtea, dum vixerit uxor ipſius, illam adulterio polluiſſet,

XLI. Ad fratres Prædicatores & Minores.

Exhorteatur populum ut eccleſiis jura debita perſolvat.

De decim. c. 1.

DIlectioni veſtræ mandamus diſtrictius inhibentes, ne talia, quæ audientes a deeimarum, ſeu aliarum rerum eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium, in ſermonibus veſtris vel alibi propoſitis, de cetero præſumatis: immo verbo & opere informetis eoſdem, ut de ſolutionem prædictorum prompte voluntatis animo ſint intenti.

XLII. Ad patriarcham Gradenſem.

Si metropolitanus à ſuffraganeo juramentum exigit ultra formam ſtatutam a canone: ſuffraganeus non tenetur.

De jurej. lib. 2. c. 17.

DIlecti filii archidiaconus & capitulum Caſtellanum ſuum ad nos querimoniam deferentes, quod cum a Caſtellano epiſcopo cogerent juramentum præter formam canonicam, quam B ceteri ſuffraganei metropolitanis ſuis conſuevere præſtare, iidem conſpicientes ex hoc eccleſiæ ſuæ præjudicium generari, ad ſedem apoſtolicam appellarunt. Et infra: Cum igitur non deceat illi te ſeciſſe quod ab alio tibi fieri noſtes: mandamus, quatenus contentum forma canonici, cum nos a coepiſcopis noſtris, nobis immediate ſubjectis, recipimus, nil amplius a Caſtellano epiſcopo obtentu alicujus conſuetudinis exigas, præterea juramenti juramenti: ſciens nos eumdem epiſcopum ab hujuſmodi juramento, quod aliorſum-tiuclus abſolviſſe, vel denunciaſſe potius non teneri.

XLIII. Ad H. judicem.

De juramento delato a Judice.

De jurejur. c. 15.

JUramentum a te parti delatum, niſi juſta de cauſa, non potuit recuſari. Quamvis, quod in judicio a parte parti defertur, recuſari poſſit licite ac referri. Nec licet convento famoſa actione referre hujuſmodi juramentum.

XLIV. Ad patriarcham Hieroſolymitanum.

Præſente legato de latere, minor legatus executionem officii dimittat.

De cl. non reſid. c. 8.

VOlentes. Et infra: Fraternitati tuæ legationis officium in provincia tua duximus committendum: ita tamen, quod ſi legatum ad partes illas de latere noſtro contigerit deſtinari, executionem ipſius officii, quamdiu legatus ipſe ibi fuerit, pro ſedis apoſtolicæ reverentia omnino dimittas.

XLV. Ad J. tabellion.

De tabellionibus mortui notis a notario in publicam formam redigendis.

De fide in inſtrum. c. 10.

CUm P. tabellio morte præventus quædam non perfecerit inſtrumenta, quæ in nota redacta

A redacta fuerant ab eodem: ad petitionem eorum, ad quos pertinent, authoritate ordinarii judicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere, habitura per hoc perpetuam firmitatem.

XLVI. Ad I. & I. canonicos Pragenſes.

Suſpenſus ignorauter celebrando non indiget diſpenſatione.

De cler. excom. c. 3.

APoſtolicæ ſedis. Et infra: Verum quia tempore ſuſpenſionis ignari celebraſtis Divina, vos reddit ignorantia probabilis excuſatos. Cetera ſi forte ignorantia craſſa & ſupina, aut erronea fuerit, propter quod diſpenſationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate apoſtolica indulgemus.

XLVII. Ad I. & M. Pragenſes canon.

Sententia ſuſpenſionis relaxata ad cautelam.

De excep. c. 3.

APoſtolicæ ſedis. Et infra: Sane vobis apoſtolica ſedem apoſtolicam conſtituit, quædam ſuſpenſionis & amotionis a beneficiis ſententiæ ſunt in modum exceptionis objectæ. Quas licet propoſuerit vos poſſe nullius eſſe per effectus idoneæ & infirmenta probare: ne tamen ordinationem Pagan. eccleſiæ propter quam veneratis, hujuſmodi objectionis obſtaculo contingeret retardari: ſententia ipſas relaxamus ad cautelam.

XLVIII. Ad Lemovicenſem archidiaconum & B C priorem S. Radegundis Pictavienſis.

De cauſa primarum inter Bituricenſem & Burdegalenſem archiepiſcopos.

De priviſ. lib. 6. tit. 17.

HUmilis doctrinas magiſteri. Et infra: Mandamus, quatenus præfatum Burdegalenſis provincie in ea præſentium, & cathedralium capitulorum ejuſdem, necnon & Bituricenſis capituli, ſuper proviſione quam inter Bituricenſem & Burdigalenſem archiepiſcopum in cauſa primatiæ duximus faciendam, requiratis aſſenſum: quo habito proviſionem noſtram ſolemniter publicetis. Si quis vero conſenſum præſtare noluerint, vos ſuperſedentes publicationi prædictæ diſtricte præcipiatis eiſdem, ut perſonaliter, ſi prælati fuerint, vel ſi alii, per procuratores idoneos, noſtro ſe conſpectui repræſentent, proviſionem ipſi coram nobis jus, ſi quod habere contendunt, & factisfacturi parti alteri, ſi ſuccubuerint, in expenſis.

XLIX. Ad epiſcopum Lexovienſ.

De tres qui recipit a judicio, dimiſſa procuratore ſolummodo ad agendum.

De procur. c. 11.

COnſtitutis in præſentia noſtra H. priore Sangienſi, & T. laico, dilectum filium O. ſubdiaconum noſtrum ſuper causa, quæ inter ipſos ſuper quadam ſumma pecuniæ vertitur, conceſſimus auditorem. Et infra: Quia prior ſuper ipſa pecunia in qua dictus T. eum ibi ſine uxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus receſſit, quemdam procuratorem dimittens ſolummodo ad agendum. Quem cum auditor ipſe per mandatum procuratorium ſibi datum ad defendendum priorem ſufficientem non videret, eum ex hoc reputans contumacem, ipſo præfato T. in eumdem marcham ſterlingorum condemnavit, taxatione prætabsita in expenſis. Et infra: Nos autem finem litibus imponere cupientes, & quod ab auditore præfato factum eſt dignoſcitur approbantes, mandamus quatenus partibus convocatis, &c.

L. Ad decanum Lincolnienſem.

Excommunicationis exceptione non obſtante volet reſcriptum imperatum in cauſa appellationis.

De reſcript. c. 10.

DIlecte in Chriſto filie prioriſſe & conventus de Campeſſia nobis ſuggeſtione curarunt, quod cum inter ipſas ex una parte, & priorem & conventum de Buscileya ex altera, ſuper quibuſdam decimis & redditibus lis, pro cuibus conveniebantur ab illis coram abbate S. Benedicti & ejus collegis authoritate apoſtolica, quæſtio verteretur, & ipſæ ad nos ex ſufficienti gravamine appellaſſent, ac nuncium ſuum ad appellationem miniſtrit profequendam: præfati judices poſtmodum tuleruut excommunicationis ſententiam in eaſdem. Noſtris ergo litteris ſuper appellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione, per eumdem nuncium ad priorem de Angles & ſuos conjudices imperatis: pars adverſa ex eo ſe appellaſſe proponens, quod ipſi judices exceptionem excommunicationis prædictæ contra ipſas, ab eadem parte propoſitam, admittere dongarunt, ad priorem de Gernemoe & ſuos conjudices, noſtras ſuper hoc litteras impetravit: Cum igitur ex parte ipſarum fuit excipiendo propoſitum, quod cum poſt appellationem legitimam dicta ſententia lata fuerit, & nullius excommunicatio defenſionis auxilium competere dignoſcatur, memorati judices exceptionem partis contrariæ, ſicut nec debebant, admittere noluerunt: ſed cum dictus prior de Gernemoe & conjudices ſui talem exceptionem non reciperent earumdem, ipſæ ad noſtram audientiam appellarunt. Quocirca mandamus, quatenus, ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum quicquid poſt hujuſmodi appell. inveneris attentatum, in eodem negotio juxta priora mandati noſtri ad præfatum priorem de Gernemoe & conjudices ſuos directi tenorem, præviis ratione procedas.

LI. Ad majoris eccleſiæ & Chriſtianitatis decanum & archidiaconum Lincon.

De decimis novalium.

De priviſ. c. 3.

UNde inter priorem & conventum de Buscile ex parte una, & prioriſſam & moniales de Campeſſe ex alia, ſuper decimis lite mota. Et infra: De conſilio fratrum noſtrorum non decernimus, juri prædictorum priorisſe & conventus ſuper decimis novalium, in quarum erant poſſeſſione tempore illo, quo indulgentiæ apoſtolicæ impetratæ fuerunt, a parte altera de decimis novalium non ſolvendis, non debere per eas non facientes de hoc aliquam mentionem, præjudicium generari.

LII. Ad Londonien. archiepiſcopum.

Manus impoſitio in ordinatione presbyteri, vel diaconi præterm iſſa, deinde ſuppletur.

De ſenect. cum litt. c. 3.

PResbyter & diaconus cum ordinantur, manus impoſitionem tactu corporali, ritu ab apoſtolis introducto, recipiunt. Quod ſi omiſſum fuerit, non eſt aliquatenus iterandum: ſed ſtatuto tempore ad hujuſmodi ordines conferendos, caute ſuppletndum, quod per erroem extitit præterm iſſum. Suſpenſio autem manuum debet fieri, cum oratio ſuper caput effunditur ordinandi.

LIII. Ad Lucan. episcopum.

De testib. fpoli. c. 14.

De controversiis inter Pisanos & Lucanos.

PIsanis ac Lucanis civibus per gravem discordiam, quam diu inter se habuerant, afflictis graviter & attritis. *Et infra:* P. subdiacono nostro dedimus in mandatis, ut posseſſionem, quam in quibuſdam caſtris conſtat Lucanam eccleſiam habuiſſe, ſibi prius plene ac libere, ſicut tempore mortæ diſcordiæ habuerat, reſtituat, & ſuper ea, de qua dubietas oritur, ſufficienti cautione recepta, quod juri coram nobis præditi Piſani parerent, prolatas pro occupatione caſtrorum ipſorum in eos ſententias relaxaret. *Et infra:* Piſanis igitur aſſertionibus quod per te ſtabat, quo minus ibi juxta mandatum noſtrum fieret reſtitutio, & inſtanter petentibus ut dictas ſententias prælatas ſubdiaconus relaxaret: ipſe recepta cautionibus de parendo juſtitiæ coram nobis, ſententias relaxavit eaſdem. Propter quod tu reputans te gravatum, ad noſtram præſentiam acceſſiſti, impugnaturus proceſſum ſubdiaconi ſuper dicti. *Et infra:* Porro duo in noſtro continebantur mandato: ut videlicet poſſeſſio, quam conſtabat Lucanam eccleſiam habuiſſe, tempore motæ diſcordiæ, prius reſtitueretur eidem: & ex ejuſdem poſſeſſionis reſtitutio fieret plene ac libere, ſicut eam habuerat tempore ſupradicto. Quorum primum ad factum, a forum vero referebatur ad modum. Unde licet, prout pars Piſanorum dicebat, in facto, C mandati formam ſubdiaconus ipſe adimplere aequiverit, quia non potuerat facere ibi reſtitui poſſeſſionem caſtrorum, de qua non conſtabat eidem, nec etiam, ſecundum quod tu ipſe, dicebat, affictuum & penſionum poſſeſſio poterat tibi reſtitui, quia ea non fuerat ſpoliatus: ſtatr tamen in modo peccatum, quia debuit facere, ut Piſani poſſeſſionem poſſionum & affictuum, quam per eorum conſenſionem conſtabat te in caſtris prædictis habere, tibi dimitterent plene ac libere, ſicut eccleſia tua illam habuerat tempore motæ diſcordiæ. Quod quidem eſſe non poterat, niſi Piſani caſtra ipſa omnino dimiſiſſent: quia illis detinentibus caſtra & munitiones caſtrorum, in quibus dictas penſiones recipis & affictus, ea plene ac libere habere non poſſes, ſicut habebas quando ipſi caſtra eadem minime detinebant: eo quod quamdiu ea detinent, in eorum poteſtate relinquitur te non admittere vel repellere quando velint. His ergo diligenter auditis, proceſſum hujuſmodi de fratrum noſtrorum conſilio irritum judicamus.

LIV. Ad prepoſitum S. M. Magdeburg. & decanum Miſnen.

De prob. c. 15.

Acta quæ coram judicibus ſacta ſunt, fidem faciunt coram ſecundis.

CUm bonę memoriæ *Et infra:* Cum acta originalia dicantur apud priores judices remanſiſſe: mandamus quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipſa ſi potuerint invenire: & ſi qua partes duxerint legitime proponenda, in ſcriptis redacta ad noſtram perfectionem remittatis. Alioquin cum non revocetur in dubium de contestatione litis ſuper ſtatu Pigam. monaſterii, & quibuſdam ſpoliationibus contra abbatem ejus factis a Masburgenſi epiſcopo: recipiatis partium probationes de novo, & audientes, ſi partes audire voluerint, & compoſitione tractatum, tam quod ſuper hoc invenieritis, quam cauſam ſufficienter inſtructam, ad nos remittere procuretis.

LV. Ad magiſtrum A. de S. Adelarde.

Propoſitum imprudenti religioſorum, non obligat.

De rer. c. 6.

LIteraturam tuam. *Et infra:* Cum ex quadam minutione, nimio fuiſſes mortis paene perterritus, hęc verba protuliſti: non dis hic morabor: proponens in animo, quod religionis habitum eſſes aliquando ſuſcepturus. *Et infra:* Tibi igitur reſpondemus, quod ſi plus nonniſi in voto propoſitum, tranſgreſſor judicari non poteris, ſi non impleas quod dixiſti.

LVI. Ad capitulum Maſſun.

Electio pontificis non fiat per laicos cum canonicis.

De his c. 15. 16. 17.

B

MAſſanæ eccleſia paſtore vacante. *Et infra:* Edicto perempto prohibemus, ne per laicos cum canonicis, pontificis electio præſumatur. Quę ſi forte præſumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Non obſtante contraria conſuetudine, quę dici debet potius corrupcela.

LVII. Ad Mediolanenſem archiepiſcopum.

Laici ne prædicent.

De hæret. c. 13.

SIcut in uno corpore. *Et infra:* Cum igitur nonnulli laici prædicare preſumant, & vehementius nimis exiſtat ne vitia lub ſpecie virtutum ſubintrent: nos attendentes quod doctorum ordo eſt in eccleſia Dei quaſi præcipuus, mandamus quatenus, cum alios Dominus apoſtolos dederit, alios prophetas, alios vero doctores, interdictos laicis univerſis, cujuſcumque ordinis cenſeantur, uſurpare officium prædicandi.

LVIII. Ad magiſtrum ſcholarium H. & G. de Rupe canonicos S. Audomari Morinenſis dioceſis.

Si is, qui deſtit eſſe tutor, nomine pupilli convenitur invitus, poterit appellare.

ad. Clod. Bud.

ad. Clod. Bud.

EX parte M. dominæ de Colb. nobis fuit obita querela, quod cum nobilis mulier domina de Bellebron. ſuper quibuſdam terris ipſam nomine filiorum ſuorum coram judicibus authoritate noſtra traxiſſet in cauſam, eadem in judicium ipſorum excipi fecit præſentia: quod cum res, de quibus in judicio agebatur, & prædicti filii ejus ſub poteſtate & tutela ipſius minime permanerent, cum jam ad ſecunda vota tranſiiſſet, ſuper his ſi non tenebantur, ipſorum nomine, quorum tutrix eſſe deſierat, reſpondere. Sed quia dicti judices hoc exceptione neglecta, nihilo minus ad hoc compellebant eandem, ipſa ſentiens ſe gravari, noſtram audientiam appellavit. Idcoque mandamus, quatenus, ſi ita eſt, revocato in irritum quicquid poſt appellationem hujuſmodi proceſſum eſt attentatum, audiatis hinc inde propoſita, &c.

LIX. Ad magiſt. & fratres domus Morien.

Judex qui ſe relaturum pollicetur, conſultationis ſolemnitate exemplum edat partibus.

INtimaſti. *Et infra:* Præterea hoſpitalitatis ignoranti bus, & non ſacta ex copia de inquiſitionis proceſſu, ad nos relationem tranſmiſiſſe noſcentur: cum juxta legitimas ſanctiones, quoties relaturum ſe judex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta conſultationis exemplum edere teneatur.

LX. Ad

LX. Ad epiſcopum N.

De ſepult. c. 14.

Excommunicatus, aut qui ſibi violentas in morte, in cœmeteriis ſepelitur, & hæredes ſatisfaciant.

PArochiano tuo, qui excommunicatus pro manifeſtis exceſſibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum injectione in perſonas eccleſiaſticas, eccleſiarum violatione, vel inceſta fuit, dum ageret in extremis per presbyterum ſuum juxta formam eccleſiæ abſolutus, non debent cœmeterium & alia eccleſiæ ſuffragia denegari. Sed ejus hæredes & propinqui, ad quos bona pervenerunt ipſius, ut pro eodem ſatisfaciant, cenſura ſunt eccleſiaſtica compellendi,

LXI. Ad Neapolitanum archiepiſcopum.

De fer. non ſanct. c. 3.

Natus ex ſervo & libera liber eſt, & licite promeretur.

DIlectus filius G. diaconus propoſuit: quod L. miles ex occaſione quod patrem ipſius hominem ſuum eſſe proponit, licet mater ſua, cujus debet imitari conditionem, libera eſſe noſcatur, ne promovatur in presbyterum impedire præſumit. Quocirca mandamus, quatenus, ſi hiſ conſtiterit de præmiſſis, eumdem militem ab hujuſmodi impedimento ceſſare compeſcas,

LXII. Ad Norviencn. epiſcopum.

De reſtitut. c. 17.

Executores teſtamenti ad exequendas pias ultimatas compellantur.

TUa nobis fraternitas intimavit, quod nonnulli tam religioſi, quam clerici ſæculares, & laici, pecuniam de illa bona, quæ per manus eorum ex teſtamentis decedentium debent in uſus pios expendi, non dubitant aliis uſibus applicare. Cum igitur in omnibus pius voluntatibus ſit per locorum epiſcopos providendum, ut ſecundum defuncti voluntatem univerſa procedant, licet etiam a teſtatoribus id contingeret interdici: mandamus, quatenus executores teſtamentorum hujuſmodi, ut bona ipſa fideliter & plenarie in uſus prædictos expedant, monitione præmiſſa compellas.

LXIII. Ad Norvicenſem epiſcopum.

De voto c. 2.

De eo, qui in puerili ætate vovit.

VEnientis ad nos R. narratione accepimus, quod ipſe in puerili ætate conſtitutus, Hieroſolymam diſpoſuit proficiſci: cuidam quoque, qui ſepulcrum Dominicum propoſuerat viſitare, ſidem dedit, & ſuam recepit ab eo, quod ſibi invicem in via ſocii fideles exiſterent. *Et infra:* Nos autem ipſum a voto quod in ætate tenera, facilitate potius, quam ex arbitrio diſcretionis, promiſit, abſolvimus ita tamen, quod idem votum eleemoſynis redimat, & juxta conſilium noſtrum votum vitæ ſuæ tempore uni pauperum Chriſti, dummodo ad hoc facultates ſuæ ſufficiant, debeat providere.

ad. Mediol.

ad. Mediol.

ad. Mediol.

ad. Mediol.

ad. Mediol.

ad. Mediol.

LXIV. Ad fratrem Palmerium canonicum ſanctæ Trinitatis.

De fœro comp. c. 16.

De laicis uſurpantibus jura eccleſiaſtica.

COnqueſtus eſt nobis Bononienſis epiſcopus, quod porcellus & commune Bononienſis cem-

A poralem jurisdictionem, quæ in quibuſdam caſtris & villis, quæ Bononienſis epiſcopus habet, ſibi ſpecialiter pertinere dignoſcitur, per violentiam uſurpare præſumunt. *Et infra:* Cum autem valde ſit iniquum, ea, quæ collata ſunt pro remedio peccatorum venerabilibus eccleſiis, vel relictæ, aut eis juſtis modis aliis acquiſita, aliis uſibus applicari, propter quod metito invaſores ipſarum rerum, tanquam ſacrilegi, ſunt anathematiſi uſque ad ſatisfactionem congruam ſuppoſendi. *Et infra:* Mandamus, quatenus, ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, monitione præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam ceſſare ipſos ab hujuſmodi, & ſatisfacere de præteritis damnis & injuriis, appellatione remota compellas.

B

LXV. Ad epiſcopum Piſtavienſem.

Affinitas ſuperveniens non diſſolvit matrimonium.

De eo, qui cog. c. 11.

JOrdanæ mulieris petitio continebat, quod I. laicus cum ipſa, quæ nondum decimum annum ſuæ ætatis compleverat, per verba de futuro contraxit, & ea intra anni ſpatium carnaliter cognita, matrem ipſius ſibi matrimonialiter copulavit, & ad ſolemnia matrimonii ampliora procedere, non expavit. *Et infra:* Quare præfata I. ſuppliciavit, ut cum carnis ſtimulis reſiſtere nequeat, ſibi (ne jure ſuo ſine propria culpa frudetur) providere dignaremur. *Et infra:* Exceptore mandamus, quatenus, ſi res ita ſe habet, utrumque ipſorum ad vovendam perpetuam continentiam eatenus per ſubtractionem inducas: & ſi eam inducere nequiverint, memoratum I. injuncta ei primitus pro commiſſo inceſtu pœnitentia competenti, ut eidem cohabitet, & conjugale debitum reddat præcipiatis, coercitione cenſura compellas.

LXVI. Ad I. Montiſelm monaſterii de Plauda. " *Planca.*" *ad. Floren.*

Conjux qua confitentem viro contitentiam promittit, & religionem profitetur, reperi ab eo non patet.

De converſ. conjug. c. 10.

DUdum a C. laico mota contra te, quam uxorem ſuam dicebat, materia quæſtionis, R. fanctæ Mariæ in Cosmedin diac. cardin. dedimus auditorem: coram quo dictus C. conjugendo proponens quod indebite recuſabas eidem, cujus uxor eras per confeſſum de præſenti & carnis copulam ſolobrantem, matrimonialiter adhærere, ſe ſibi teſtimoni poſſulavit. Ad quod fuit reſpenſum, quod ipſe pro animæ ſuæ remedio, pura & ſpontanea voluntate, præſentibus duobus religioſis fæcerdotibus, & adhibitis quinque teſtibus bide dignis, omni juri quod in te habuerat, renunciavit omnino, refignando illud in manibus alterius ex facerdotibus ſupradictis, qui in perſonam eccleſiæ reſignationem hujuſmodi recipere procuravit: & quod idem C. ſe caſtitatem ſervaturum promiſit, pauperumque hoſpitalie de Porte obſequio ſe devoverit, promittendo ſe ſolemni omnia & ſingula ſupradicta, & tributens tibi licentiam ad monaſterium tranſeundi: te verſa vice ſimiliter promittente ac tributente illi licentiam, & ju quodlibet refignarunt, ſicut hæc omnia dicebantur per publicum inſtrumentum eſſe probata manu B. notarii Aretinenſis conſectum. Verum prænominatus C. propoſuit, quod eaſu amiſſo inſtrumento profato, illud in primis perſonis, quod prius erat in tertia, interjectis pluribus in uno, aliter quam in alio fuit ab ipſo formatum: & cum tibi iratus fuiſſet,

fuisset, sleut verba & verbera indicabant, non dum calore iracundiæ quiescente, quidam ipsum decepturie illexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali prædicto cibis ad libitum posset uti, ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilo minus promittente, quod non solum ardorem, sed etiam appetitum libidinis extinguere in eodem. Propter quod quicunque in hac parte fuerint delegentur: istratus, fodustus pariter & illectus, & sub fpe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset contrinentiam observare, offerunt se fe fa- Vel. offerunt sibi fectum. Sed ad ifte, quemadmodum a contra, quod in rebellio in tertia persona instrumentum confitetur, vel in prima (dummodo non mutetur substantia veritatis) nihil interesse videtur. Insuper quamvis aliquando (pes memorato C. data fuisset, per quam ad hoc le propofuit inductum, eo tamen tempore quo talia facta fuerunt, pure, simpliciter, & voluntarie, pro amore Dei, & remedio animæ fuæ, folummodo ad votum & ad alia fupradicta nolcitur procesiisse: propter quod a consortio fecularium hominum debet discedere, vitamque mutare, cum fe illius attatis esse propo- nat, ut sine fuspicione incontinentiæ non valeat in fæculo remanere. Nos itaque habito fratrum noftrorum consilio, te ab impetitione dicti C. fententialiter duximus absolvendum, perpetuum illi super hoc filentium impoonentes.

LXVII. Ad priorem S. Bartholomæi, & decano de Arcubus London. C

De fid. inſtr. lib. 6. tit. In judice, qui parti petenti non facit tale communia inſtrumenta.

Perpetuus vicarius ecclesiæ de Recham no- bis exposuit, quod cum prior & conventus de Ledis eum super decimis quarum judicibus auctoritate apoſtolica conveniſſent, & dictus G. fur fimilibus coram ipſis reconveniſſet eoſdem, qui dicti judices copiam quorumdam inſtrumentorum communium, quæ habebat, pars altera, & per quæ intendebat intentionem ſuam ſupor principali fundare, fieri non fecissent eidem hoc cum D inſtantia poſtulanti: noſtrum audientiam appelavit. Idcoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum, &c.

LXVIII. Ad priorem fratrum Prædicatorum & archidiacon. Rhegin.

De major. & ob. c. 14. Vacante epiſcopatu, capitulum confirmet electionem.

Cum olim cauſa. *Et infra:* Quocirca manda- mus, quatenus licet conventus monaſterii S. Salvatoris Meſſanenſis ſint ipſo jure hac vice eligendi poteſtate privati: de gratia tamen eligendi ſeu poſtulandi detis ipſis auctoritate noſtra libe- ram facultatem: mandantes eiſdem, ut cum ec- clefia Meſſan. vacet ad præſens, electionem ſuam E confirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam infirmandam præſentem capitulo Meſſanenſi.

LXIX. Ad fratrem R.

De offic. & pot. Qui ſint ſtatuendi, qui non.

Naviganti vel euntiad nundinas certam mu- tuans pecuniæ quantitatem, eo quod ſuſce- pit in ſe periculum recepturus aliquid ultra ſor- tem, uſuriarius eſt cenſendus. Ille quoque qui dat decem ſolidos, ut alio tempore totidem alios gra- A ni, vini, vel alei menſuræ reddatur: quæ licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus ſolutio- nis tempore fuerint valituræ, veriſimiliter dubi- tatur: non debet ex hoc uſurarius reputari. Ra- tione hujus dubii etiam excuſatur qui pannos, gra- num, vinum, oleum, & alias merces vendit, ut amplius quam valeant, in certo termino re- cipiat pro eiſdem, ſi tamen ea, tempore contra- ctus, non fuerat venditurus.

LXX. Ad Remenſem archiepiſcopum & ſuffragantes ſuos.

Propter hæreſin clericum degradare poſſe B De hæret. c. 1. ſuos ejus epiſcopus.

Quoniam epiſcoporum numerus ad degrada- tionem clericorum a canonibus conſtitutus, non poteſt de facili convenire: quocirca ea, ne faciendo tot vel aliam clericum in facris ordinibus conſtitutum (cum pro hæreſi fuerit curiæ ſæculari relinquendus aut perpetuo imminendus) coarcta- tis abbatibus, aliiſque prælatis & religioſis per- ſonis, ac litteratis ſine diœceſis, de quibus expe- dire videbitur, ſuos ſalus poſſit epiſcopus degra- dare.

LXXI. Ad archiepiſcopum & priorem S. Mariæ Rothomagenſis.

Committit iis monaſterium reformandum. C De reg. jur. c. 18.

Olim I. V. & P. ordinis Tironenſis. *Et infra:* Ne igitur reformatio monaſterii valeat re- tardari: mandamus, quatenus relaxatis excom- municationum ſeu ſuſpenſionum ſententiis, ſi quas idem abbas protulerit, vel per quoscunque judices prout de jure fuerit, in negotium, in eos, & adhærentes eiſdem, ac eis reſtituti, quos idem abbas, negotio pendente contra patri- ſtam ſpoliavit: in negotio, de plano & abſque judicium ſtrepitu procedentes, cum talibus ma- xime in hoc caſu non deceat Dei ſervos involvi, inquiratis qua cura "perſonas & obſervantias re- gulares videritis inquirenda, corrigentes & refor- mantes ea in capite quam in membris, quæ cor- rectionis & reformationis officio noverint indige- re: juramentis ſi qua de tacenda veritate abbat exterfertit, relaxatis, provifo ut negotio ipſo pendente præfati monachi eidem abbati obediant & intendant, ita tamen quod per hoc profecutio negotii non valeat impediri. Si vero teſtes contra eundem abbatem prodidi fuerint, diſtorum ipſo- rum copiam ei dari faciatis. Præditis autem mon- nachis expenſas factas propter hoc, & tribus vel quatuor ex iſtis, vel aliis quos idoneos ad idem negotium profequendum duxeritis aſſumendos, faciatis de bonis ejuſdem monaſterii: & faciendas expenſas ad profecutionem ipſius negotii neceſſa- rias, compatriotis, & qua propter hoc cooperatus E de bonis monaſterii, cum proprium non habeant, miniſtrari. Contradictores, &c.

LXXII. Ad epiſcopum Silvanenſem.

Si major pars capituli eligit indignum, valet electio F De elect. lib. 6. tit. dignio a minori parte etiam ex eadem ſtruxine facta. c. 51.

Congregato Nivernenſi capitulo ad electio- nem futuri paſtoris, XIII. in decanum, & XVIII. computato procuratore cujuſdam abſentis, in cantorem ipſius eccleſiæ conventum: qui cum plures in eum, & pauciores in alium ſua deſiderata dire- *Præfatique* nerit, debita præditta perfolvat. *Canoni. Generat.* Tom. XIII.

direciſſent, a parte ſua electus extitit in paſtorem A eccleſiæ Nivernen. poſtmodum credente parte de- cani quod alii plurimum deliquiſſent eligendo perſonam ſecretæ litteratiæ expertem, propter quod illis ſecundum ſtatuta Lateranenſia conciſſi ipſo jure eligendi poteſtate privatis, poteſtas eli- gendi ad eos extitit devoluta: decanum ipſum, qui in eum ſua vota direxerant, in ſuum epiſcopum elegerunt, ad ſedem apoſtolicam appellantes. *Et infra:* Reliquis petentibus ut irritare decani ele- ctionem attemptam, & paſcionem, & poſt aliam non caſtaram, ac confirmare reliquam veluti ca- nonice celebratam a pluribus de perſona idonea dignarumur. Nos igitur attendentes, quatenus ſi dictus cantor defectum in litteratura non pati- tur, & alias eſt idoneus ad regimen paſtorale, ip- ſius electionem procures authoritate noſtra, infir- mata reliqua, confirmare. Aliorum ipſius canoni- ca electione irrita, præmonitarum decanum, ſi nihil ei de canonicis obſtiterit ſtatuis, eadem au- thoritate præfixie eccleſiæ memoratæ.

LXXIII. Ad epiſcopum Stan.

De offic. Papa mandatus ordinarii, ut corrigat clericos, non Ord. c. 19. dat ei jurisdictionem ſuper exemptos.

Gravgerimus, quod cum in eccleſiam S. Ma- rie gerimus, quod cum in eccleſiam S. Ma- rie ſpectantes nullam jurisdictionem habeas ordi- nariam, aut etiam delegatam occaſione litterarum C noſtrarum, quas ſuper correctione clericorum tibi tranſmiſimus: in eas interdicti, ac in clericos ea- rumdem ſuſpenſionis ſententias promulgaſti: quamquam abbas ejuſdem monaſterii eos corri- gere ſit paratus. *Et infra:* Mandamus, quatenus ſi eſt ita, prudenter corrigens per te ipſum quæ minus provide attentaſti, præditas ſententias ſine difficultate relaxes.

LXXIV. Ad abbat. Treceſen.

De foro comp. c. 18. Clericus non poteſt jurisdictionem non ſui judicis prorogare, niſi epiſcopus conſentiat, &c.

Et alia de eccleſiaſtica.

Significaſti nobis, quod P. clericus ad petitio- D nem C. mercatoris ſe tue jurisdictioni ſubje- cit, ſi in termino nunc elapſo de pecunia mutua- ta non ſatisfeciſſet eidem. *Et infra:* Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod licet privatorum conſenſus eum, qui jurisdictioni præfie dignoſci- tur, ſuum poſſit judicem conſtituere: clerici ta- men in judicem non ſuum, nili forte ſit perſona eccleſiaſtica, & epiſcopi diœceſani voluntas ac- cedat, conſentire non poſſunt.

LXXV. Ad decanum & I. canonicum Tullenſ.

De foleat. c. 3. De clericis qui non habent unde ſatisfa- ciant creditoribus.

Ad. Odoard. tit. Quod Doardus clericus propoſuit, quod cum E P. clericus, D. laicus, & quidam alii ipſum coram officiali archidiaconi Remenſis fu- per quibuſdam debitis conveniſſent: idem in eum recognoſcentem hujuſmodi debita, fed pro- peter rem nonpiam ſolvere non valentem, excom- municationis ſententiam promulgavit. *Et infra:* Mandamus, quatenus, ſi conſtiterit quod præ- dictus O. in totum vel pro parte non poſſit ſolvere debita ſupradicta, ſententiam ipſam ſine difficul- tate qualibet relaxetis, recepta prius ab ipſo ido- nea cautione, ut ſi ad pinguiorem fortunam dere- F

LXXVI. Ad archiepiſcopum & magiſtrum R. Turonenſ.

De præb. c. 16. Pro anino præbendæ integratione, alla dividi non debet.

Cum cauſam, quæ inter Aurelianenſem epi- ſcopum, & I. de Blefis canonicum ſanctæ crucis, ſuper integratione prebendæ ipſius cano- nici vertebatur, vobis duxerimus committendam. *Et infra:* Conſultationi tuæ taliter reſpondemus: Quod noſtra intentionis non exiſtit, ut pro inte- gratione prebendæ ſupradicti canonici prebenda de novo aliqua ſeinderetur.

LXXVII. Ad archiepiſc. & G. canonicum Turonen.

De appellation. De 1592 tit. 69.

Significanter Aurelian. epiſcopo non noverittis ſe receptiſſe, quod cum decanus & capitulum Magdunenſe, ipſum, ſuper ea quod dicebant alibi quam in ſtatis decani & capituli prædictorum carnifices carnes vendere non debere, coram judi- cibus authoritate apoſtolica conveniſſent, petenti- bus tandem decanum & capitulo nominatis judi- cum officium implorando, ut cum idem epiſco- pus poſt citationem ſuam ad ſtatis illis vendi fe- ciſſet, quod per eum ſuper hoc factum fuerat in ſtatum priſtinum revocarent: pro parte ipſius fuit propoſitum, quod cum iis præſertim non fuiſſet ſuper negotio contentatus, locum impetrato hu- juſmodi non habebat: adjiciens quod cum de con- ſenſu partium coram dictis judicibus, ad litigan- dum ſuper ipſo negotio certus dies ſtatutus fuiſſet, & quantum ad tam diem ſolutum fuiſſet judicem coram dem, prævenire diem ipſum ac audire par- tem adverſam in tali imporatione, abſque conſen- ſu partium, & ſine cauſa non licuit. Et quia ſuper his non audiebant eumdem, noſtram audientiam appella- vit. Et licet procuratorem ſuum intra annum ad hujuſmodi appellationem miſerit profequendam quia tamen dictus procurator, ut creditur, cir- conventus, contra inhibitionem ipſius epiſcopi noſtras ſuper hoc ad quoſdam judices certa ratio- ne fuiſpecta litteras impetravit: dictus epiſcopus uti noluit litteris ſic obtentis, petens non obſtan- te lapſa anni ad profecutionem appellationis ad- mitti. Idcoque mandamus, quatenus ſi de inhi- bitione hujuſmodi & præmiſſis cauſa appella- tionis, vel earum altera conſtiterit, revocato in ſtrin, &c. ubique ad attentatum in jam dicto negotio justa priorum continentiam litterarum, &c.

LXXVIII. Ad Tolet. & Compoſtel. archiepiſcopos.

Qui ſub ſpe immunitatis in eccleſia vel cœmeterio delinquunt, immunitate non gaudent. De immu. eccl. c. 12.

Immunitatem eccleſiaſticam. *Et infra:* Nonnulli impunitatem ſuorum exceſſuum per defenſio- nem eccleſiæ obtinere ſperantes, homicidia & mu- tilationem membrorum in ipſis eccleſiis, vel etiam cœmeteriis committere non verentur: qui, niſi per eccleſiam ad quam fugerint, crederent ſe defendi, nullatenus fuerant commiſſuri. *Et infra:* Cum an- tem ita eo, in quo delinquit, puniri quis debeat; & fruſtra legis auxilium invocet, qui commiſerit in legem: mandamus quatenus publice nuncietis, tales non debere gaudere immunitatis *privilegio*, quo faciunt ſe indignos.

LXXIX. Ad B. judicem Viterbiensem.

De confess. fo. 3.

De confessione facta in jure per errorem facti.

EX parte abbatis & conventus monasterii S. M. fuit propositum, quod cum inter ipsos ex parte una, & V. nomine suæ uxoris ex altera, coram te quæstio verteretur, œconomus monasterii memorati quædam per errorem facti fuis in jure confessus, ex quibus timet sibi præjudicium generari. Cum igitur negotio nondum finito, nemini noceat error facti: mandamus, quatenus, si de hujusmodi posuerit errore docere, proviseas, ut nullum sibi fiat hoc præjudicium generetur.

* Umbal. dam.

LXXX. Ad nobilem virum * Ubaldum civem Pisanum.

De spons. fo. 169.

In causa matrimoniali constituens procuratorem gaudeat plena libertate.

ACcedens ad apostolicam sedem. *Et infra*: Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, quæ sub tua potestate tenetur, plena restituas libertati, faciens ipsam ad curiam de Massa Lucanæ diœcesis fecure perduci: ut exiftens ibidem libera, procuratorem libere ordinare valeat, qui eam curam nobis faciant in hac causa ministrare. Tu ergo super fponfalibus, quæ inter natam tuam & filium ejusdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad præfentiam noftram C mittas, qui ad agendum & refpondendum plenariam habeat poteftatem.

LXXXI. Ad univerfos ecclefiarum prælatos.

De excefs. prælat. c. 16.

XV. Gravamina illata religiofis, a quibus præcipit prælatos abftinere.

NImis iniqua. *Et infra*: Cum religiofi viti abnegantes falubriter femetipfos, elegerint in paupertate Chriſto pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes & omnia poffidentes: non deſunt plerique, tam ecclefiarum prælati, quam alii, qui cæca cupiditate ſeducti, propriæ aviditati ſubtrahi reputantes quicquid præ- D dictis fidelium pietas effulgit, quietem ipſorum *Inquietem.* multipliciter inquietant. Volunt namque contra regulam a fede apoſtolica approbatam, & ſui ordinis inſtituta, ipſis invitis eorum confeſſiones audire, ac eis injungere pœnitentias & Euchariſtiam exhibere: nec volunt, ut corpus Chriſti in eorum oratoriis reſervetur: & fratres ipſorum defunctos apud eccleſias ſuas compellunt ſepeliri, & eorum exequias celebrari. & ſi aliquis decedentium fratrum alibi quam in ſuis eccleſiis eligat ſepulturam, funus primo ad eccleſias ſuas deferri cogunt, ut oblatio ſuis abſque cedat. Nec ſuſtinentes eos habere canpanam vel cemeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipſos celebrare Divina. Volunt quoque in domibus comm- E dem certum numerum fratrum, laicorum, clericorum, & laicorum, certum conſortium, lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate ſua taxare, ac refiduum cereorum, quando noviter appa- *Et* runt, exigunt ab eiſdem. Nec permittunt quod *novi* facerdotes eorum alibi quam in eccleſiis ſuis celebrent primas Miſſas, eos nihilominus compellentes, utin quotidianis Miſſis, quas in ſuis locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant & referrent. Quicquid etiam cis, dum celebrant Miſſarum ſolemnia, intra domorum fuarum ambitum pro fidelium devotione do- A natur, ab ipſis extorquere obtationis nomine contendentes: quod etiſdem tam in ornamentis altaris, quam in libris eccleſiaſticis abſolute confetur, vindicant perperam juri ſuo. Quocirca mandamus, quatenus univerſi & ſinguli a prænotatis gravaminibus deſiſtatis, ſubditos veſtros ab hujuſmodi arctius compeſcendo.

LXXXII. Ad univerſos eccleſiarum prælatos.

Gravamina Prædicatorum & Minorum, a quibus præcipit prælatos abſtinere. De priv. fo. 63.

B NImis prava. *Et infra*: Cum quidam viri religioſi, ut puta fratres Prædicatores, & Minores, quorum ordinem & regulam Sedes Apoſtolica noſcitur approbaſſe, in archiſtima paupertate Chriſto pauperi famulentur: plerique prælati & alii eos ad ſpondos ſuas cogunt accedere, ac ſuis conſtitutionibus ſubjacere. Nec his contenti, capitula & ſcrutinia in locis fratrum pro his corrigendis factiones ſe comminantur, fidelitatem juramento firmatam ab eorum manibus & oſtiolibus exigentes: eis quoque, ut tam extra civitates, quam intra, cum eis proceſſionaliter veniant, ex levi cauſa mandatur: excommunicationis ſententiam fulminant in benefactores ipſorum, & aliquam fratribus comminantes, eos de locis in quibus Domino famulantur fatagunt amovere, nihil eis obediant in omnibus ſupradictis. Ad hæc, te fratres ad honorabiliores civitates & villas, ubi religioſe ac honeſte valeant commorari, a populis devote vocati accedere audeant, inhibentes: tam in accedentes fratres, quam in receptatores eorum, præſentiam excommunicationis ſententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, hæconon de habitaculis fratrum, ſicut de Judæorum domibus, contendunt redditus exigere: aſſercentes quod nifi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui ſolverentur: & ut ipſos fine ſubdant totaliter diſtionis, eadem miniſtros & cuſtodes volunt præſcripere pro ſuæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus univerſi ac ſinguli a prænotatis gravaminibus deſiſtatis, ſubditos veſtros ab hujuſmodi arctius compeſcendo.

LXXXIII. Ad univerſos eccleſiarum prælatos.

De prælato obligante eccleſiam pro alienis debitis. De fide c. 2.

SI quorumdam. *Et infra*: Firmiter inhibemus, ne quis præfumat eccleſiam ſibi commiſſam pro alterius debitis, aut factis, ſeu delictis ſeu ſigilla concedere, quibus poſſent eccleſiæ obligari: decernentes, ſi ſecus fuerit attentatum, ad ſolutionem talium debitorum eccleſias non teneri. Si quis autem contra præmiſſa de cetero venire præſumpſerit, ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium noverit ſe ſuſpenſum.

De usur. c. 2. & 3.

LXXXIV. *Occulti criminis rei, prætergum homicidii, poſt pœnitentiam in ſuſceptis vel ſuſcipiendis ordinibus poſſe miniſtrare.*

QUzitum eſt de ſacerdotibus, vel aliis clericis, qui per reatum adulterii, perjurii, homicidii, vel falſi teſtimonii bonum conſcientiæ fecerint perdidiſſe. *Et infra*: Reſpondemus, quod ſi propoſita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi, præter reos homicidii, poſt pœnitentiam in jam ſuſceptis, vel ſuſci- C

ſcipiendis ordinibus impediri. Qui ſi non pœnituerint, moncndi ſunt, & ſub interminatione Divini judicii obteſtandi, ut in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent.

De teſt. & atte. c. 32.

LXXXV. *Iterum examinandus eſt teſtis qui obſcure depoſuit.*

CUm clamor validus contra Acherontinenſem epiſcopum fuper fimonia & aliis criminibus aſcendiſſet: Meliſtenſi & Roben. epiſcopis dedimus in mandatis, ut ſuper his diligenter veritatem inquirerent. *Et infra*: Verum, quia apertis atteſtationibus L. & G. ſuper fimonia ita depoſitæ confuſe, quod ex dictis eorum non poteſt veritas declarari: mandamus quatenus examinetis B eos iterum diligenter, & tam eorum, quam aliorum recipientes, teſtificata fub ſigillis veſtris nobis fideliter referatis.

De teſt. & atte. c. 14.

LXXXVI. *Qui ſine ob crimen repellendi a teſtimonio, qui minime.*

TEſtimonium ejus, cui ab adverſa parte opponitur crimen, meritis reprobatur in criminali cauſa five civili, ſi in ipſo crimine perſeveret. Si vero ſit de crimine emendatos, & eum non committere infamia: non eſt in cauſa civili, vel etiam cum de crimine civiliter agitur, præterquam pro reatu perjurii, repellendus. In criminali autem, ſi in alio judicio inſtituta acculatione contra ipſum, de crimine conſtitutus extitit, vel confeſſus; vel ſi nunc per exceptionem exinde convincatur, aut gravata ſit ejus opinio, pro eo quod quandoque hic tali modo repulſus: quamvis in hoc caſu non excludeatur in cauſa civili, poteſt a teſtimonio, licet egerit pœnitentiam, removeri.

De teſt. & bon. c. 35. P.

LXXXVII. *Quare prodeſtis non eſt dandæ fine ſolemnitate legali.*

UItra tertium productionem non debent teſtes recipi, ad quam in cauſa, nifi præſtito ab eo qui hoc poſtulat juramento, quod neque per ſe, neque per alium teſtificata fubtraxerit, vel fugerit perquiſitus: nec per dolum aut artem aliquam quantam productionem expoſcat: fed quas quos deſiderat de novo producere, prius habere nequivit.

De teſt. & atte. c. 36.

LXXXVIII. *Acuſatus criminaliter an admittatur in teſtem.*

NOn debet quis in criminibus, nifi ſorſan in exceptis, ad teſtificandum admitti pendente acculatione de crimine contra ipſum: cum etiam acculati, nifi prius fe probaverint innocentes, ab acculatione ac ſuſceptione ordinum repellantur.

De conſuet. c. 11.

LXXXIX. *Conſuetudo quando non derogat juri.*

CUm tanto fint graviora peccata, quanto diuius inſeliciem animam detinent alligatam: nemo ſanæ mentis inteſligit naturali juri, E cujus tranſgreſſio periculum ſalutis indicat, quamvis conſuetudine, quæ dicenda eſt verius in hac parte corruptela, poſſe aliquatenus derogari. Licet etiam longævæ conſuetudinis non ſint vilis authoritas: non tamen eſt uſque adeo valitura, ut vel juri proprio debeat præjudicium generare, nifi fuerit rationabilis, & legitime ſit præſcripta.

De oraculis c. 15.

XC. *Procuratio exhibenda viſitanti.*

CUm nuper archiepiſcopus Beneventanus Beneventanum provincium viſitaret. *Et infra*: *Concil. Generali.* Tom. XIII.

Mandamus quatenus cum eumdem archiepiſcopum, five authoritate propria, five noſtra, Beneventanam provincium contigerit viſitare, procurationes ratione viſitationis debitas, juxta facultates eccleſiarum veſtrarum, exhibeatis eidem. Alioquin ſententiam, quam ipſe ite tuerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus authore Domino inviolabiliter obſervari.

De conſtitut. c. 12.

XCI. *Quamodo ſalvenda penſiones antiqua.*

CUm canonicis majoris eccleſiæ, quandam ſummam pecuniæ eccleſiæ tuæ debitam aliquot annis perſolveris, & iidem ſummam illam ex integro de meliori moneta exigant ſibi ſolvi: tibi damus noſtris literis in mandatis, ut canonicos illos, ſolutione priori pecuniæ, vel ſi non fit in uſu, æſtimatione penſionis antiquæ faciens unare contentos.

De conſuet. c. 12.

XCII. *An procuratio pro privatis oratoriis debeatur.*

UTchoriæ præſentium inhibemus, ne quis a prior eo quod in oratoriis, quæ in prægnis veſtris habetis, interdum aliqui veſtrum celebrant, procurationes quæ ratione viſitationis debeatur, a vobis exigere, vel extorquere præſumat.

De reſcript. c. 7.

XCIII. *Quando reſtituendus reus.*

CLeſ. Philaſius. *Et infra*: Conqueſtus eſt nobis Philaſius *Philaſius* ecclus, ejus campum ab eccleſiæ *eccleſiæ* ab hominibus irrationabiliter occupatum. Quod ſi *Philaſium* ita eſt, quampum ante omnem contentionem poſ- *Philaſio* teſſio eſt debuerat violenter ablatus, reſtitui: tamen quia Eventus ducunos ipſius eccleſiæ, conſentiendo tillo, conſtituit ſe legitime probaturum, dictum campum ipſius eccleſiæ de jure eſſe, inquire veritatem. Et ſi hoc probatum fuerit, huic diecundum eſt, ut a ſua intentione diſcedat. Alioquin res eſt ablata reddatur.

De cognit. c. 10.

XCIV. *De abſente, qui non dimiſit procuratorem.*

SI adverſarius tuus poſt citationis edictum, ad remota loca fe transferens, procuratorem legitimum non dimiſit, & denunciatione publice facta domi, non apparet, qui defendat eumdem: jure petente petas, ut ipſe adverſarius eorum terrarum, de quibus queſtio vertitur, cauſa cuſtodiæ inducatis. *De eo qui mittit in poſſ. &c.*

De ſcript. & fend. c. 8.

XCV. *Sequeſtratio fructuum lite pendente.*

ABeo qui a ſententia provocavit, fructus poſſeſſionis, ſi diffipentur ab ipſo, poſſunt lite pendente rationabiliter ſequeſtrari.

De prob. c. 38.

XCVI. *Clerici ignobiles non repellendi, etiam in eccleſia qua tales admittere non conſuevit.*

VEnerabilis frater noſter Portuenſis epiſcopus ſuppliavit, ut cum qu andam prebendam, quæ in Argentinenſi eccleſia tamdiu vacaverat, quod domum ejus erat ad fedem apoſtolicam devoluta, I. clerico contulerit, dum in illis partibus legationis officio fungeretur, fuam collationem benigno profequeretur affectu. Verum procurator Argentinæ capituli propoſuit ex adverſo, quod idem capitulum hoc audito conſuetudinem allegans antiquum inviolabiliter obſervatam, piatis quam nullum, nifi nobilem & liberum, & ab utroque parente illuſtrem, honeſte converſationis ac eminentis ſcientiæ, in fuum conſortium, habendum admiſeratur: ne cohra hoc fieret, maxime cum

nulla tunc prohenda vacaret antequam monitoras vel executorias litteras recepisset, ad fedem apoſtolicam appellavit. *Et infra*: Non ſtigitur attendentes, quod non generis, *ſed virtutum* nobilitas, vitæque honeſtas, gratum Deo facitque, & idoneum ſervitorem, ad cujus regimen non multos ſecundum eamem nobiles & potentes elegit, ſed ſpiritales ac pauperes: eo quod non eſt perfonarum acceptio apud ipſum, & vir ad culmina dignitatum, nedum ad prebendas, viri eminentis ſcientiæ valeant reperiri: exceptiones hujuſmodi non duximus admittendas. *Et infra*: Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit præditum prebendam vacaſſe, quando ipſam dicto L epiſcopus contulit memoratus, ipſum ad eam recipi facietis.

De prob. c. 38.

XCVII. *De eo qui providendas erat in eccleſia.*

CUm olim petiori ſanctæ M. dederimus in mandatis, ut G. diſcono in aliqua eccleſia civitatis vel diœc. Luc. auctoritate apoſtolica provideret: idem præfatum Gu. eccleſiæ S. Petri de vico rectorem auctoritate hujuſmodi nifus eſt deſtignare, in qua rector ab ejuſdem eccleſiæ clericis eligi conſuevit, excommunicationis ſententiam nihilo minus proferens in rebelles. Cum igitur mandatum hujuſmodi ſe ad talia non extendat, nec ad rectorium vel dignitatem noſtra feratur intentio, cum pro ſimplici beneficio juſſio noſtra manat: mandamus, quatenus eum inſtitutionem D hujuſmodi, quam excommunicationis ſententiam propter hoc latam, denuncietis non tenere.

De empt. & vend. c. 7.

XCVIII. *Quando venditor emptori de eviction. non teneatur.*

SI venditor poſt inſtitutum contra ſe judicium, quis omiſerit, ut rem vendítam ſibi defendaret, nunciare, vel contumaciter abfuit tempore ſententiæ promulgatæ, feu per injuriam ſententia lata fuit: de evictione juxta legitimas ſanctiones agere non valebit.

De vita & hon. cler. c. 3.

XCIX. *De clericis comatis.*

SI quis ex clericis comam relaxaverit, anathema ſit.

C. *De reſtituendo minore.*

De in integ. reſt. c. 1.

"Parochi." "Parochianis."

COnſtitutus in noſtra præſentia magiſter Guill. pro ſe ac fratre ſuo I. canonico Parroſien. exhibita petitione monſtravit, quod eis in minori conſtitutis ætate, ac eorum matre, cujus ſucceſſores exiſtunt, tribus humanis exempta, quondam G. pater ipſorum quaſdam poſſeſſiones utriuſque communes ecclieſiæ vendidit pro quadam pecuniæ quantitate, ac ut hujuſmodi venditio robur firmitatis haberet, emancipavit eoſdem, & fecit eos contractui conſentire. Quare ſuppliciter, E ut ipſi venditionem eamdem ex hac parte non teneri nullam, vel, cum adhuc exiſtant intra tempus ad obtinendum beneficium in integrum reſtitutionis indultum, & intra annum & diem a tempore contractus ipſius tanquam proximioribus competeret ſuper illa portione jus offerendi emptoribus protiones: juxta municipii Parroſinen. conſuetudinem approbatam, quod hactenus omiſerunt, dignaremur eis ſuper utroque, cum in hoc non modicum leſi noſcantur, & emptoribus portionis ejuſdem, vel eorum ſucceſſoribus pretium ſint offerre parati, beneficium beneficium ſubvenire. Quocirca mandamus, quatenus ſi præmiſſa invenerittis veritate ſubnixa, vel venditionem prædictam, quod partium ex ſucceſſione materna juſtus contingentem, nunciare curetis, ſi in ea debita juris ſolemnitate omiſſa: vel, ſi forſitan intervenerit, & eos leſos eſſe conſtiterit, tam ſuper ea, quam ſuper teſtibus portione, dum tamen quod offertur duxerint faciendum, auctoritate noſtra in integrum reſtituere ſtudeatis.

De cler. excom. c. 10.

CI. *Reſtituitio in integrum a quo poſtulanda.*

De in integ. reſt. c. 4.

CAuſa reſtitutionis in integrum coram judici bus ordinariis adminiſtrationem habentibus, vel delegatis ab eis, tractari poterit & finiri: ſive hoc ipſis delegatis ſpecialiter demandatum ſuerit, ſive in commiſſa eis negotio contingat incidere hujuſmodi queſtionem. Delegati vero ab ordinariis qui adminiſtrationem non habent, ſed tantummodo facultatem judicandi, ſeu ubiteri, de hac cauſa cognoſcere nequeunt: nil curam eis motu fuerit incidenter. In matrimoniali quoque cauſa, liberali, vel criminali, cum majores judices exigant, arbitre nequit aſſumi.

De reſtitut. in integ. c. 5.

CII. *De reſtitutione eccleſiæ denegata.*

BEnefcio reſtitutionis in integrum eccleſiæ tran ire in alio judicio & ordine reſtitutio præterquam ad appellationem omittam, videtur eidem eccleſiæ poſſe denegari, niſi novis defenſionibus ad hujuſmodi ſit beneficium admittendo.

De jurej. c. 9.

CIII. *Quando ſucceſſor precarium renoet.*

E præcibus irrationabiliter factis a rectoribus eccleſiarum ſe ſuoſque ſucceſſores parra gravi onerationibus, ut facta ignorans abſolvere nequeant: præcipimus, ut nemo ſucceſſor anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus, ſed ſue providentiæ ſit coercitum, ut ſi anteceſſor ejus res eccleſiæ irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad ipſum ejuſdem eccleſiæ revocentur.

De conſt. c. 6.

CIV. *De condizione turpi vel impoſſibili, adjecta contractibus matrimonii.*

SI conditiones contra ſubſtantiam conjugii inſertæ fuerint, puta ſi alter dicat alteri: contrado tecum ſi generationem proles evites, vel donec invenjam aliam honore vel facultatibus dignjorem, aut ſi pro quoſtu adulterandam te tradas: matrimonia contractus, quamque ſit ſavorabilis, caret effectu. Licet alia "conditiones apponi" in matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles fuerint, debeant: propter favorem ejus pro non adjectis habeti.

Vel. dic.

De donat. c. 10.

CV. *De ordinato ſub promiſſione de non petendo ab ipſo provijionem.*

SI quis ordinarjus, ſeu ad ordinem præfcuvertit aliquem, promiſſionem ſeu juramentum ab illo recipiens, quod ſuper provijione ſua non inquiret coram, quod ſuper præfatum ſua non inquiere coram, quod ſuper præfatum ſua non inquiere coram, quod ſuper præfatum ſua non inquiere

propter pœnæ interpositionem sit merito impro- A banda: mandamus quatenus, si est ita, eumdem B. ut ab extortione prædictæ pœnæ desistat, ecclesiastica censura compellas.

De spons. c. 31. CXIX. *Non sponsalia de præsenti, sed de futuro, solvuntur per sequens matrimonium.*

SI inter virum & mulierem legitimus consensus interveniat de præsenti, ita quod unus alterum mutuo consensu verbis contentis expresso recipiat, utroque dicente: Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meam, vel alia verba consensum experimentia de præsenti: sive fit juramentum interpositum, sive non, non licet alteri ad alia vota transire. Quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum erit, etiam si fit carnalis copula subsecuta, separari debet, & primum ita sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accesserit tantummodo promissio de futuro, utroque dicente alteri: Ego te recipiam in meam, & ego te in meum, sive verba similia: si alius mulierem illam per verba de præsenti desponsaverit, etiam si inter ipsum & primum, juramentum intervenerit, licet dissimules, de futuro: hujusmodi desponsationis incitatu, secundum matrimonium non potest separari, sed eis est de violatione fidei pœnitentia injungenda.

De spons. c. 32. CXX. *De desponsata per verba de futuro.*

ADolescens qui desponsatam sibi per verba de C futuro, licet fuge nisus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per verba de præsenti contraxit: non primam cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus, nec postea simptum, cum contractum non habuisset effectum; sed secundam debet habere uxorem.

De excess. prælat. c. 11. CXXI. *De exceptione excommunicationis, in judicio.*

EXceptionem excommunicationis in dilatoriis proponendis reus scienter omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur: quod est in hac exceptione specialiter observandum, ne quisquam in periculum animæ fuæ excommunicato communicare cogatur. Qui si eam omiserit, ne actor laboribus & sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. Excommunicatus autem publice, etsi hujusmodi exceptio non opponitur, nihilo minus est officio judicis repellendus.

De excess. c. 13. CXXII. *De exceptione rei judicatæ.*

ADversario tuo per judicem absoluto, quoniam tempore motæ litis rem petitam ab ipso fine dolo deberat possidere: si eam modo possideat, tibi petenti denuo rei judicatæ exceptio non obstat.

De excess. c. 14. CXXIII. *De rescripto impetrato ab excommunicato.* E

VEnerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Narbonensem, qui a judicibus ex sufficienti gravamine ad apostolicam sedem appellans, ad vos super appellatione sua nostras litteras reportavit, etsi ex causa alias tempore impetrati relicti pii vinculo fuerit excommunicationis afstrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad profequendam per eadem litteras appellationem prædictam devotionem admittendam. Quia nihil excommunicato appellare prodestet, si non postea appellationem prosequi, & super ea litteras impetrare.

1213 FRAGMENTA DECRETORUM. 1214

CXXIV. *Abbatissa testari non potest.* De iudic. c. 2.

QUia ingredientibus. *Et infra*: Gabina abbatissa conquesta est, quondam abbatissam monasterii sui, postquam regendi susceperit officium, condito testamento legata reliquisse, dicens eam usque in diem obitus sui non induisse habitum monachalem, sed in vestibus quibus utuntur loci illius presbyteri permansisse, licet & illa quæ ante illam fuerat abbatissa, & hoc penes conscientiæ liquisse. Necessarium ergo visum est, postquam abbatissa ordinata est, & in monasterio per annos plurimos usque ad obitum profuit, vestis qualitatem ad culpam forte episcopi pertinere, qui eam sic esse permisit: non tamen potuisse præjudicium monasterio irrogare, sed res ipsius eidem loco, etiam si ille testando & abbatissa constituta est, de jure competere.

De spons. rec. cons. c. 32. CXXV. *Excommunicatus pro injectione manuum in Clericos, qui legati absolvunt.* De officio leg.

EXcommunicatis pro injectione manuum violenta, ecclesiæ Romanæ legati quid de ipsis latere non mittuntur, extra provinciam sibi commissam, vel ibidem, si hujusmodi manuum injectores illuc contingat aliunde accedere, & qui ecclesiarum harum pretextu, a quocumque habitant dignitatem; etiam subditis, quamvis in provincia fua existentes, beneficium absolutionis impertiri non possunt. Nisi de speciali gratia illis si illis amplius a fede apostolica concedatur.

CXXVI. *Legati statum durant legatione finita.* De off. leg. c. 10.

NEmini dubium esse volumus, quin legatorum fedis apostolicæ statura, edita in provincia sibi commissa, durent tanquam perpetua, licet eadem postmodum fuerit revocata. Sicut si causas duxerint delegandas aliquibus: cum jurisdictio illorum expiret, si ante illorum discessum, bonum citatio non præcesserit.

De iudic. c. 4. CXXVII. *Citatio post quadriennium non admittitur ad restitutionem in integrum.*

ECclesia quæ ad retractandum sententiam vel contractum per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennii spatium post sit lapsum, & negligenter omiserit: non est ad beneficium hujusmodi admittenda; nisi prævaricationis vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum: aut alia rationabilis causa subsit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

De iudic. c. 5. CXXVIII. *Qui aliquem excommunicatum, non sit excommunicatus.*

CUm voluntate ac proposito malefica distinguantur excommunicationis sententiam non incurrit, qui excommunicato in his, quæ ad absolutionem, vel alias ad salutem animæ pertinent, in locutione participat: licet etiam alia verba indenter (ut apud eum magis proficiat) interponat.

Præd. Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos, vel alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus & confessionibus, quafi gerunt causas eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, eleemosynas licite possunt ab illis recipere: præsertim si alias non valeant in illo loco sustentationem habere.

Si qui vero, ratione officii quod in ecclesia obtinent, aut etiam alii clerici seniores, seu devotionis pueros vel adolescentes in minoribus ordinibus A in virum, & se affidatam ab eo se carnaliter cognitam per testes idoneos probaverit: dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem Alanus excipiendo propositit, quod eam non postea habere in uxorem, pro eo quod ipsum patet mulieris ejusdem, qui fecerdos extitit, baptizavit. Sed cum idem officialis exceptione hujusmodi non admissa definitivam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad sedem Apostolicam appellaverit: mandamus quatenus, si ei ita, eumdem Alanum super hoc ab impetitione mulieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

De sent. excom. c. 37. CXXIX. *Excommunicatus minori potest ab eadem excommunicatione absolvere.*

DUobus collata potestas, ut a minori excommunicatione, si in ipsam incideriat, invicem fe absolvant, utroque laqueo vinculo excommunicationis hujusmodi, non expirat.

De sent. excom. c. 37. CXXX. *Permittitur ministris ecclesiarum post in hebdomada celebrare tempore interdicti.*

PErmittimus ecclesiarum ministris semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare cum cancellis confiendi corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur.

De sent. excom. c. 38. CXXXI. *Satisfactiones clericis quam verberavit non potest ratione officii suspensus absolvi, nisi in certis casibus.*

QUamvis incidens in canonem late sententiæ propter violentam manuum injectionem, juncta propriæ facultatis ei satisfaciat, quibus injuriatus irrogavit: non tamen aliter, quam per fedem apostolicam, vel ejus legatum, absolutionis possit beneficium obtinere: nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili aut senili ætate, fragilitate fexus, seu alia corporis impotentia, sive quolibet impedimento canonico retrahatur, quo minus Romanum pontificem possit adire: vel nisi juris beneficio a labore hujusmodi excutetur. Ceterum quibusdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis portis sub debito juramento, quod fedem ecclesiæ formam præfatæ teneatur, confuevit injungi, ut impedimento ceffante ad apostolicam fedem accedant, mandatum ipsius humiliter fuscepturi.

De sent. excom. cons. c. 39. CXXXII. *Excommunicatio simpliciter lata intelligitur de majori.*

SI quem sub hac forma verborum, illum excommunico, vel fimili, a judice fub eo excommunicari contingit: dicendum eft, cum non tantum minori, quæ a perceptione facramentorum, fed etiam majori excommunicatione, quæ a communione fidelium feparat, effe ligatum.

De sent. excom. c. 60. CXXXIII. *De beneficiis absolutionis indulto minoribus datæ.*

PEtris, qui in canonem incidernt sententiæ pro percussione, sive ante, sive post pubertatem postulent se absolvi, potest diœcesanus episcopus absolutionis beneficium impertiri: cum propter defectum ætatis in qua fuit commissus excessus, rigor fit manfuetudine temperandus.

De cognat. spirit. c. 8. CXXXIV. *Inter baptizatum & filium baptizantis oritur cognatio spiritualis.*

EX litteris vestris accepimus, quod cum Maurlier coram officiali Cantuar. Alanum peteret in virum, & se affidatam ab eo se carnaliter cognitam per testes idoneos probaviffet: dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem Alanus excipiendo propositit, quod eam non postea habere in uxorem, pro eo quod ipsum patet mulieris ejusdem, qui fecerdos extitit, baptizavit. Sed cum idem officialis exceptione hujusmodi non admissa definitivam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad sedem Apostolicam appellaverit: mandamus quatenus, si ei ita, eumdem Alanum super hoc ab impetitione mulieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

De rescript. c. 6. CXXXV. *De rescripto impetrato ab excommunicato.*

B IPso jure refcripturn, vel procefſus per ipſum habitus erunt viribus carent: fi ab excommunicato, ſuper alio quam excommunicationis vel appellationis articulo, fuerit impetratum.

De regul. c. 23. CXXXVI. *Novitius licet ante profeſſionem, vedere ad facultum: habitus profeſſionem fic diſtinguitur ab habitu novitiorum.*

STatutimus novitios in probatione poſitos, antequam ſuſcipiant religionis habitum, qui dari profeſſionibus conſueverit, vel ante profeſſionem emiſſam, ad priorem ſtatum redire poſſe libere intra annum: niſi evidenter appareat, quod tales C abſolute voluerint vitam mutare, & in religione perpetuo ſtatum redire: cum quilibet remuneriare valeat ei quod pro ſe noſcitur introduxiſſe. Nihilominus ſtatuentes ad omnem ambiguitatem penitus amovendam, quod cum in quibuſdam locis religionis habitum habitus non diſtinguantur ab habitu profeſſorum: profeſſionis tempore benedicantur veſtes quæ profitentibus conceduntur, ut novitiorum habitus a profeſſorum habitu diſtinguatur.

De regul. c. 24. CXXXVII. *De religioſis fugitivis.*

NE religioſi vagandi occaſionem habentes, ſuperfluis propriæ detrimentum incurrant, & D ſanguis eorum de præſatorum manibus requiratur: ſtatuimus ut præſatorum capitulis celebratis, ſecundum ſtatum concilii generalis, ſeu patres abbates, ſeu priores, fugitivos ſuos & ejectos de ordine ſuo requirant ſolicite annuatim. Qui ſi in monaſteriis ſuis recipi poſſunt ſecundum ordinem regularem, abbates ſeu priores eorum monitione præviа per conſervam eccleſiaſticam compellantur. Quod ſi hoc regulariter non poterit, auctoritate noſtra providenat ut apud eadem monaſteria in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit, aliquatis aſtis religioſis domibus conſidem ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur. Si vero hujuſmodi fugitivos vel ejectos inobedientes inventE rint, eos excommunicent: & tamdiu faciant ab eccleſiarum prælatis excommunicatos publice nuncіari, donec ad mandatum ipſorum humiliter reverſantur.

De privil. c. 9. CXXXVIII. *Conceſſa præcaria extinguitur voluntate concedentis, aut ei ſuccedentis: præcaria conceſſa non.*

PRecarium utendum concedit ur, quamdiu patitur qui conceſſit: ſolvitur quoque obligatus cui conceſſum eſt, non etiam concedentis: aut cum ipſum alienari contingit, alieni hoc re-

vocare

vocarę volenti: quia per conventionem hujusmodi non licet rem alienam invito domino possideri. Petro precatiæ quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocandæ.

De ecclesiast. bonis. c. 1.

CXXXIX. *Commodatarius teneatur etiam de levissima culpa: non de casu fortuito, nisi in tribus casibus.*

Cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur: licet casus fortuitus nisi (accidere culpa fuit) vel intervenerit factum, seu in mora fuisset: sibi non debeat imputari. Contra eum quoque rectæ commodati non agitur, nisi post usum expletum cujus gratia res fuerit commodata: cum non decipi beneficio non oporteat, fed adjuvari.

B

De fidejuss. lib. 2.

CXL. *Quando fidejussor fidejussione liberetur.*

Eum pro quo se fidejussorem obligasti, si dia in debiti solutione cessavit, aut dilligare sua bona cœpit, seu fuer hoc condemnatus fuisti, jure poteris convenire, ut te a fidejussione debeat liberare.

De cler. & filii. pos. c. 5. lib.

CXLI. *Non professus in abbatem eligi non potest.*

Um in magistrum assumi non debeat, qui formam dilectionis non assumpsit; nec sit professionibus, qui fubcefle non novit: nos intellecto per te, quod in quibusdam Augustinensis ordinis jure tibi diœcesano subjectis, sunt quidam in abbates, non professi ordinem regularem, assumpti: mandamus, quatenus, cum abbates tales esse non debeant, qui per professionem monachi & regulares canonici non fuerint, ad amotionem eorum quos tales invenerit, sublato appellationis impedimento, procedas.

C

De cler. & filii. pos. c. 1. Lucerin. lib. 2. tempor. lib. 10. c. 24.

CXLII. *Qua irrita sit electio.*

In Geneti legitur. *Ite infra*: Cum in concilio cavetur, ut is collatione habita eligatur, in quem omnes vel major & sanior pars capituli consentit: & in Guil. major pars totius capituli non consenserit, quamquam majorem partem habuit partium, comparatione minorum. Nec plane numeri ad numerum, quia utrum G. & H. de quibus adversarii referunt quæstionem, in electione eorum habuerint, tractatum non extitit nec discussum: nec satis ad actum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. Nec etiam electio committer celebrata, quoniam licet in eundem Guil. singulariter singuli consensissent, non tamen debuit fubsequi singularis electio, fed communis, ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc sequeretur absurditas, ut tot essent electiones, quot essent numero eligentes. Nec ex singularibus vel particularibus consensibus apparet, universalis electio vel communis, licet quilibet singularis veritatem exprimat sue partis: quemadmodum ex singularibus propositionibus, licet veris, universalis propositio non apparet, nisi per signum universale fortiam exprimatur. Nec præmissa duo canonici poterant fic excludi, cum primus evilleret in canonicatus possessionem, vel quasi, habendo stallum in choro, locum in capitulo, legendo & cantando ut canonicus, se ad tractatus ac electiones dignitatum & perfonarum, quæ acciderunt pro tempore faciendæ, tanquam canonicus fit vocatus, quanquam hæc esse fuerit cum protestatione admissus: secun-

D

do vero effet in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandum: cum de toto regno Francie vocentur absentes de consuetudine ecclesiæ Gallicanæ. Nos his plenius intellectis, de conflio fratrum nostrorum prædictam electionem, utpote contra formam concilii attentatam, decernimus irritam, & inanem.

De elect. & elect. pot. c. 15.

CXLIII. *Publicato scrutinio, non possunt electores variare.*

Publicato scrutinio variare nequeunt electores, cum sit faciendo collatio, & electio celebrenda. Ad quod per superiorem, si opporteat, compellantur.

CXLIV. *De cæcitate electionem propter simoniam.*

De elect. & elect. pot. c. 1.

Si alicujus electionem propter simoniam, seu ignorantæ ac notum non habentes commissam, contigerit reprobari: cum eo super prælatione ad quam talis fuerat electus, illa vice non poteft episcopus dispensare. Quamvis circa eum, qui ignoranter recipit simplex beneficium perannexam pravitatem, poft liberam religionem, episcopi dispensatio tolleretur.

E

De simon. lapsum.

CXLV. *De electionibus.*

De elect. & elect. pot. c. 1.

His quibus interdicitur ut absque superioris licentia eligere non præsumant, tempus statutum a canone currit, eo quo in mora fuerint licentiam hujusmodi postulandi.

CXLVI. *De causa suspicionis, contra judicem.*

De offic. & potest. judicis delegati.

Suspicionis causa contra judicem assignata, non ipse, qui forsan provocatus obesset, sed arbitri potius, coram quibus probatio eft facienda, & ad quos omnia quæ ad hanc articulum faciunt spectare nosscuntur poffunt ad hoc terminum assignare. Ab ipso quoque judice, cui suus jurisdictio, fas & cetera sine quibus expleri non potest, inviolanter esse committa, iidem ut conveniant (si discordes fuerint) in unam sententiam, vel tertium concorditer advocent, cum quo duo vel alter eorum id faciat, sunt cogendi: ne hujusmodi occasione principi pale negotium plus debito prorogetur.

F

CXLVII. *Suæ ætate posse quisque delegari.* Tit. de ætate.

Um vigesimum annum peregerit, dari potest in ætate hujusmodi delegatus. Ceterum conflituto infra ætatem eandem (nisi partes scienter consentirent in eum qui annum XVIII. tra fcenabiles) facta delegatio ab alio quam a principe, non tenetur.

CXLVIII. *Potestas plurium delegatorum vel arbitrorum extinguitur per mortem unius.* Tit. de arbitris.

Uno delegatorum vel arbitrorum, sicut potentis, relum humanis exemplo, eorum officium expirarit: nisi aliud in delegatione aut compromisso fuisset expressum.

G

CXLIX. *Qui delegati fubdelegare possint: qui non.* Tit. de offic. & potest. judicis delegati.

Quoniam apostolicæ sedes intendit providere negotiis, & non personis quibus eadem committuntur: si judex tertius licet ex officio nostro, vel assensu partium pro communi nobis datus cisdem, alii delegaverit vices suas (cum

(cum delegato a principe id concedatur a jure) delegatio valebit ipsius. Idem quoque dicendum eft, cum mandatus episcopo ut cum altero suorum conjudicium mandatum apostolicum exequatur, & tunc fine subdelegato ab ipso episcopo reliqui duo procedere non valebunt. Is autem est injungitur, ut personaliter negotium exequatur, poteft, dummodo partes consentiant, hoc alis delegare. Præterquam fi inquisitionem fieri, vel ecclesiis de prælatis vel alis minifiri providesi mandaremus. Cum in his omnibus cafibus industriam & fidem personæ, cui talia committimus, eligere videamur. Ceterum falva legatorum sedis apostolicæ auctoritate, nihilominus omnibus fupra præscriptæ crucem, excommunicare, vel absolvere aliquos, dispensare cum irregularibus, vel injungere pœnitentias, liceat hac de causa alis demandaceque quia non sibi pertinebat, fed tertium mihilarium potius, committitur hac in parte.

A

De hæret. c. 13.

CL. *Hæretici punicndi.*

Excommunicatus & anathematizatus universos hæreticos, Catharos, Patarenos, Paupercs de Lugduno, Pafagienos, Tolliginos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscumque nominibus cenfentur, facies quibem habeptes diversas, fed cauſas ad invicem colligatas, quia divanitate convenjunt in id ipsum. Damnati vero per ecclesiam, laicali judicio relinquantur animadversione debita puniendi, clerici prius a suis ordinibus degradati.

B

Si qui autem de prædictis, poftquam fuerint deprehensi, rediere noluerint ad agendam condignam pœnitentiam, in perpetuo carcere detendantur: credentes autem eorum errotibus, hæreticos similiter judicamus.

C

Ibidem ci tat.

CLI. *Librantur ab omni obligatione, qui hæretici adstricti erant.*

Absolutos se noverint a debito fidelitatis, hominii, & totius obsequii, quicumque lapsi manifeste in hæresim aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebantur adstricti.

D

De Judæis c. 19.

CLII. *Judæus baptizatum vel baptizari volentem non retineat in servitio.*

Nulli Judæo baptizatum, vel baptizari volentem, emere liceat, vel in suo fervitio retinere. Quod fi quem nondum ad fidem converfum cura mercimoni emerit, & poftmodum fidem fit, vel fieri defiderer: Chriftianus: datis pro eo XII. solidis, ab illius fervitio protinus fubtrahatur. Si autem intra tres menfes ipsum veniam non expoluerit, vel ad fidei fervientem emerit eundem: nec ipse vendere, nec alius audeat comparare: fed nullo dato pretio perducatur ad præmia libertatis.

E

De ordin. ab epifc. qui renunc. &c. lib. 2. c. 1.

CLIII. *Qui ab excommunicato ignoranter ordinati sunt.*

Cum clerici, qui ab excommunicato episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poteris episcopos dispensari.

F

De servi ordinatis &c. lib. 1. tit. 17. c. 13.

CLIV. *De eo qui opus novum nuntiat.*

Si cui opus novum te nunciasse proponis, non obstante cautione, qua offertur ab ipso de opere deftruendo, si non jure ædificatum exiftat, tenetur se per tritum membrum ſpatium expectare, juris tui præjudicium probare voluerum.

CLV. *Pœna blasphemantis Deum, vel sanctos.* Tit. maledic. &c. c. 2.

Statuimus, ut si quis contra Deum, vel aliquem sanctorum eorum, & maxime beatam Virginem, linguam in blasphemiam publice relaxare præsumpserit: per episcopum fuum pœnæ subjacere inferius adnotatæ: videlicet quod in feptem diebus Dominicis præ foribus ecclesiæ in manifesto, dum aguntur Miſſarum ſolemnia, blaſphemus exiftens, nudus illorum die Dominico pallium & calceamenta non habeat, fuſtigatus corrigia circa collum, ſupplicio ſimilis precedentibus textis ſertis in pace & aqua jejunet, ecclesiam nullatenus ingrediatur. Quolibet quoque prædictorum dierum, si poterit, alhoquin duos reficiat pauperes, five panum. Et ſi nec ad hoc ejus ſuppetant facultates: ad in panem & aquam commutetur. Cui etiam, ſi renuerit recipere ac peragere pœnitentiam ſupradictam, ecclesiæ interdicatur ingreſſus, & in abitu ecclesiaſtico careat ſepultura. Per temporalem poteſtatem poteſtatem quoque (ſi neceſſe fuerit) epiſcopi diœceſani adhibita contra eum blaſphemus, ſi dives fuerit, quadraginta ſolidorum, alioquin triginta five viginti, & ſi ad id non ſufficiat, quinque ſaltem marcarum nſualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc miſericordiam habiturus. Quod etiam inter alia communitatum ſtatuta poterunt.

A

B

C

CLVI. *Quando dicere compromissum.* Tit. de arbitris c. 14.

Compromiſſum non extenditur in compromittentis hæredes, ſi de ipſis non caveatur ibidem.

CLVII. *Socius simonie admittitur in testem, ſi agatur civiliter.* De teſt. & atteſt. c. 13.

Mediatores, per quos ſeclus ſimoniæ plerumque committitur, ad teſtimonium contra ſceleris ejuſdem auctores, in detellationem criminis, admittuntur: ſi non agatur criminaliter, ſed civiliter, & caſolumentum exinde non furiat affecuti.

D

CLVIII. *Qui poſſint fibi eligere confeſſorem.* De poenit. & remiſſ.

Ne pro dilatione penitentiæ periculum imminet animarum, permittimus epiſcopis & aliis inferioribus, necnon minoribus prælatis exempetis, ut, etiam præter fal ſuperioris licentiam, proprium & diſcretum ſibi poſſint eligere confeſſorem.

E

CLIX. *De appellatione.* De appell. c. 59.

Interpoſita appellatione ex cauſa probabili, non ſufficit appellanti probare, quod ex cauſa hujſmodi provocavit, ſi eam non docuit eſſe veram: nili hoc ex offenſa probaturus, non fuiſſet adauſſus. Eidem quoque permittimus, ſi non recipiatur appellatio ejus a judice, nec ab adverſario approbetur, fuper proteſtatione appellationis, per procuratorem ad imperandum & contradicendum conſtitutum, litteras impetrare: licet pars adverſa, per ſe vel per procuratorem idoneum, judicium ſuper hoc quod judex appellationem reprehenſe ſit parata. Ille denique quo vocem appellationis emiſit, cujus nondum eſt alii cognitio delegata ad petitionem ejuſdem, ad eum a quo provocavit de jure remittitur: contradictione partis alterius non obſtante. Eſt tamen in legitimis expenſis, adverſario, quas eum propter hoc ſeciſſe conſtiterit, condemnandus. Sane parato aliquo probare gravamen, propter quod duxerat appellandum, & parte adverſa ſe contumaciter abſentante, poteſt ſuper hoc lite

F

lite non constet ita procedi: licet nondum constitutio litis facta fuerit in ipso appellationis articulo vel negotio principali: quia cum in hoc casu iniquitas prioris judicis principaliter arguatur, non est rigor juris, ex quo sequi posset causa perplexitas, requirendus.

Habetur 67. CLX. *De clausula, appellatione remota.*

INquisitioni tuæ taliter respondemus, quod quoties clausula, per quam tollitur appellationis remedium, in medio litteratum ponitur: si sunt plura negotia se minime contingentia, præmissa tantum complectitur: nisi forte in fine litteratum præmissa clausula iteretur.

Habetur 67. CLXI. *Appellatio unius prodest alteri.*

UNa sententia pluribus condemnatis, si unus solus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria sure communi ceteris suffragatur: si communi jure juvantur, idemque negotium & eadem causa defensionis existat.

Habetur 67. CLXII. *Quando non appellans habeatur pro appellante.*

SI justus metus quo minus appellaveris te excusavit ad appellationis reparationis beneficium convolasse: dummodo intra tempus, quo licite provocatur, coram judice a quo appellasse voluerias; vel si habere ipsius copiam requisiveris, in præfentia bonorum virorum protestatione fuper hoc propofita, causas appellationis duxeris exprimendas.

De fent. &res jud. c. 25. CLXIII. *Resistere alios judicata, quando alibi necesse.*

QUamvis regulariter aliis non noceat res inter alios judicata: ei tamen qui, cum fibi primum de re ea actio vel defenfio competebat, fuit intentis fequentem agere, ac illi etiam, qui paffus eft eum, a quo caufam habuit, experiri, eft præjudicium generatum.

Ibid. c. 26. CLXIV. *Si duo ordinarii pronuncient contraria, tenet Sententia pro reo: nisi in aliquot casibus.*

DUobus judicibus, ut accepimus, diverfas fententias proferentibus: fi ex jurifdictione ordinaria proceflerunt, tenet pro reo, non pro actore, fententia: nifi in caufa fit verbalis, puta matrimonio, libertate, dote, feu teftamento, pro ipfo fuerit promulgata. Si vero ex delegata potestate, utraque pendet fententia ex arbitrio delegantis. Quod fi ex compromiffo, neutra debet habere vigorem.

De jud. c. 8. CLXV. *Qui jurat de non repetendis damnis, potest tamen expensas repetere.*

INnostra & fratrum noftrorum præfentia propofitus fuftis, quod olim cives Brixienfes pro reftaurationibus damnorum ad invicem, quæ propter multas civiles difcordias incurrerant, plurimum aggravati, ftatutum edidere, de non petendo vel recipiendo in poftterum reftaurationes hujufmodi a communi, generaliter approbatum, & firmatum etiam juramento. *Et infra:* Cum igitur aliud fit damnorum reftauratio, quam fatisfactio expenfarum; & ideo in juramento exhibito fuper damnorum aliquibus inter illos non debeat, quod factum expenfarum fuerit comprehenfum: manuteneatis ergo juramento non obftante prædicto, auctoritate noftra providens, quod dictum commune pro bono concordiæ ad expenfarum fatisfactionem aliquid contribuat, juxta tuæ diferetionis arbitrium, a te, cui expedierit, moderandum.

CLXVI. *De ea qui alteri damnum dat vel infert injuriam.*

SI culpa tua datum eft damnum, vel injuria irrogata, feu aliis irrogantibus opem forte tuliftis; aut hæc, imperitia tua, five negligentia evenerunt: jure fuper his fatisfacere te oportet, nec ignorantia te excufat, fi fcire debuiftis factu tuo injuriam veriffimiliter poffe contingere vel jacturam. Quod fi animalia tua nocuiffe proprio, nihilo minus ad fatisfaciendum teneris, nifi ea damnificata damnum, vel ea liberare te ipfum: quod tamen ad liberationem non proficit, fi fera animalia, vel quæ confueverunt nocere, fuiffent, & quam debueras non curaffe diligentiam adhibere. Sane licet, qui occafionem damni dat, damnum reducat deditio: fecus eft tamen in illo dicendum, qui ut non accideret, de contingentibus nil omifit.

CLXVII. *Donatio potest per donatorem, non per heredem, revocari*

PRopter ejus ingratitudinem, in qua liberalitas eft collata, donatoris perfona de rigore juris eam potuit revocare, fi forte in ipfum impias manus injecit, aut fibi atroces injurias, feu graves rerum fuarum damnum, vel vitæ periculum, inferre præfumpferit. Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur fucceffores.

CLXVIII. *Juramenta servare statuta edita, & promissiones per ipsos juramentum servare edendi, mutuetur ex juramento ad servitet edita.*

CLericus, qui juravit fe ftatuta in ecclefia fua edita fervaturum, promittens per idem juramentum, ftatutum, quod poftmodum fuiffet editum, fe, fidelitter obfervare: fi contrafgredi non debuerat quod promifit, non teneturad illius obfervantiam ex debito præftiti juramenti.

CLXIX. *Diffamatus a capite quarto gradu, cum distante quinto contrahere potest.*

VIr, qui a ftipite quarto gradu, & mulier regulam approbatam, qua dicitur quoto gradu remotior differt a ftipite, & a qualibet per alium lineam defcendentium ex eodem: licite poffunt matrimonialiter copulari.

CLXX. *De scripturis contrariis ab eodem prodeuntibus.*

IMputati ei poteft, qui contrarias inter fe fcripturas in judicio protulit fidem fibi ad inficiendum derogantes: cum in ipfius fuerit poteftate quam voluerat non proferre.

CLXXI. *De cautione, in qua debitor se primittur fore sub certa pœna se; & ea in qua non exprimitur.*

SI cautio, quam a te indebite proponis expoftulatam, indeterminate loquatur: adverfarius tuus tenetur offendere debitum, quod contineatur in ea. Sed fi caufam, propter quam hujufmodi fcriptura proceflerit, exprefferis in eadem: confeffionem tuæ ftatur, nifi probaveris te indebite promiffe.

CLXXII.

Ibid. c. 16. CLXXII. *Instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarii, vim habet.*

SI inftrumenta propter retuftatem, vel propter aliam juftam caufam, exemplari petantur coram ordinario judice, vel delegato ab eo, fpecialiter præfentem: Qui fi ea diligenter infpecta in nulla fui parte virtute reperit: per publicum perfonam illa præcipiat exemplari, eamdem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

Duo sunt quæ vis, constituta tradi debent. CLXXIII. *Probata violentia per testes, res amissa probantur per juramentum.*

SUper eo, quod adverfarius veftet fe conquerebatur a vobis per violentiam fpoliatum, arbitramini contra vos fuiffe injuftæ proceffum: cum non nifi propter juramentum probaveris fingula quæ amifit. Verum poftquam de violentia per teftes, & de amiffis rebus per ipfius confititi facramentum: potuit judex, taxatione ab ipfo facta, pro perfonarum ac negotii qualitate, vos, in eftimatione rerum amiffarum juramento adverfarii declarata, rationabiliter condemnare.

De loc. & pond. c. 1. CLXXIV. *Quando colono faciendæ remissio pensionis? item quando inquilinum licet amovere.*

PRopter fterilitatem afficientem magno incommodo conductores, vitio rei fine culpa colentis, feu cafu fortuito contingentem: coloni excle- C fas tua pro certa penfionis remiffione facienda: nifi cum ubertate præcedentis vel fubfequentis anni valeat ftcrilitas compenfari. Verum invita inquilino domum inhabitare vel reficere poteris: fi neceffitas, quæ tamen non imminebat locationis tempore, id exfpofcat: remiffa fibi pro reliduo temporis penfione. Qui etiam inde rationabiliter amoveatur, fi perverfe fibi fuerit converfatus: vel, cum canonem per biennium non fobviffet, fibi fatisfactione coleni non provifit.

Ibid. c. 4. CLXXV. *Emphyteuta quando meliorationes suas vendere potest. Item quando potest expelli.*

POtuit emphyteuta (ecclefia primitus requifita, eique nunciata, quanum tibi ab alio oftenderet, fi nolle fe emere diceret, vel a denunciationis tempore duorum menfium fpatium fit elapfum) meliorationes & res alias competent aliis vendere, qui ab emptione hujufmodi minime prohibentur. Emphyteuta quoque fecus præmiffo, vel cenfando in folutione canonis per biennium, nifi cleri fuerit poftmodum illis confulere ftudiuiffet, juftis poteft expelli. Non obftante, quod ei, ut canonem folveret, non extiti nuncius: cum in hoc cafu dies ftatuta pro domino interpellet.

De iudic. & testib. cap. vel. c. 6. CLXXVI. *Iudex expellens a pace, parcia pacificate liberatur. Eadem ratio servus liberat; libertus ingenuitas datur. Idem juris in præditis languidis sic expellitis, vel sis alimenta denegantur.*

SI a parte, five ab alio, fcienter ipfo aut eatum habente, relegato patriata officio, infans expofitus extitit: hoc ipfo a poteftate fuit parta liberatus. Nam & hoc cafu in tegumentatem libertus, & fervus in libertatem eripitur: quod & de præditis cujufcumque ætatis languidis, fi expofitis fuerint, vel fi alicui illorum alimenta impie negari cognofcitur, eft dicendum. Sane qui hoc fic ejusum, non poffunt propter hoc in eorum perfonis jus aliquod vindicare.

CLXXVII. *Homicidium casuale non imputatur professoris qui res iuris adhuc operam.* De homic. cas. c. 25.

QUidam, ut aferit, ad ædificationem eccleſiæ in adjutorium a presbytero evocatus, ruens cum faqueati, quod iden presbyter folvere nitebatur, hac occafione rebus eft humanis exemptus. *Et infra:* Attendentes igitur, quod facerdos ipfe dabat operam licitæ rei, ftudiit etiam quam debuit diligentiam adhibere, circumftantibus quibus periculum imminebat, ita tempeftive & alta voce premonitis, quod & intelligere & fugere potuerunt. Inquifitioni tuæ taliter refpondemus, quod ob hanc cauſam, vel quia omnes cafus fortuitos, qui prævideri non poffunt, fortium non præcidit: non debet, quoad officium vel beneficium impediri.

CLXXVIII. *De usufructuariis.* De usufruct. c. 8.

CUm conftet I. mulierem uxorem Ogerii quod ufumfructum filio fuo fucceffifle in bonis, quorum propietatem ad M. mulierem uxorem C. dingnofcitur pertinere: mandamus, quatenus eam ad cautionem idoneam exhibendam, quod utatur & fruatur falva rerum fubftantia rebus immobilibus, quæ ufui ipfius competuntur, ad arbitrium boni viri; peconiam vero, fi quam habuit, vel habebit, ac eftimationem bonorum, quæ conſumuntur ufu, & in hæreditate ipfius inventa fuerint, in mortue fua dictæ mulieri, vel hæredibus ejus reftituat, per cenſuram eccleſiaſticam compellatis.

De testib. cap. 18. CLXXIX. *Filius negatus restituere hæreditatem, detrahit tertiam jure naturæ & quartam Trebellianicam.*

RAinaldus Peponis filius, hæres ab ipfo inſtitutus hoc modo, ut patruis fuis hæreditatem reſtituerer, fi abſque filiis maſculis moreretur eum ejus (mortuo Pepone) fuper quibuſdam bonis hæreditatis ejuſdem in tres arbitros compromiſit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma compromiſſi poterant) procedentes, taliter abitrati fuerunt, quod dicta bona patruis haberet literam transferendi quocumque modo in alium ex præ- D dictis, niſi in eorum filios maſculos ex ipſis legitime deſcendentes. Et quod contra hoc ferre, non valeret. Porro dictus R. prolem non habens, condidit teſtamentum, in quo medietatem partis ſuæ de rebus præditis, quibuſdam avunculis ſuis, aliam vero medietatem & reliqua bona patruis, unà ex patruis ſuis & ejus filiis legavit: adjiciens ut bona, in quibus ex teſtamento vel ab inteſtato dicti patruis ſui poſſent ſuccedere, ſi veniret contra legatum dictis avunculis fuis debitum, ad ipſos pro determinatis portionibus deveniret. Demum eodem R. nacente debitum perſolvente, ac uno ex patruis hæredi etiam adeunte præditum, cum dicti avunculi adverſus eumdem patruum ac filios ejus coram judice communitatis Urbenaten. moverunt queſtionem, petendo pro rata, quæ ipſos contingit, legatum præditum, & reſtitui eis ſi contra ipſum illi venirent, quacumque occaſione teſtamenti ejuſdem. R. ad ipſos pervenerant, vel potuerant perveniſſe. Præfatus judex ab illorum impetitione ſuper legato ipſos abſolvens, ad reſtitutionem aliorum bonorum ſententialiter condemnavit eoſdem. A cujus ſententia cum amba partes ad noſtram audientiam appellaſſent, petente utraque parte dicti judicis ſententiam infirmari, quatenus contra ſe fuerat promulgata. Nos quatenus pro ſe fuerat, executioni mandari; Dilectus filius noſter O. S. Nicolai in carcere Tul- liano

liano dic. cardin. lite coram se legitime contesta-
ta, quoniam idem R. habebat in bonis quondam
Petronis patris sui tertiam partem debitam jure na-
turæ, in qua gravari nequivit, necnon quartam
Trebellianicam, quam quilibet extraneus restitu-
tione gravatus deducere potuisset, propter quod
in rebus prædictis avunculis legatis portiones eas-
dem habuit R. præfatus, eaſque potuit in ultima
voluntate legare, ne per hoc legatum tenuit usque
ad tertiam & quartam præfatas, licet ipſas non
expreſſerit in legando: pronunciavit (non obſtan-
te præmiſſo arbitrio, quod, ne legatum teneret,
non poterat impedire) judicem ipſum in eo quod
ſuper hoc, dictum patruum in totum abſolvit, qui
confeſſus eſt ſe pro medietate poſſidere prædicta,
perperam judicaſſe; condemnavitque ipſum ad re-
ſtitutionem medietatis tertiæ & quartæ partis ipſius
legati pro rata, quæ dictos avunculos de ipſo con-
tingit, & in ſolidum, præfati judicis ſententiam
confirmavit. Coterum in eo quod idem judex di-
ctum patruum, & ejus filios, tenuit inter ſe alios,
quæ in ſecundo articulo petita fuerant, condem-
navit: male ipſum pronunciaſſe decrevit, quia
filii ejus contra voluntatem teſtatoris non inve-
niuntur aliquid commiſiſſe, cum nihil de peritis
reperti fuerint poſſidere. Verum in portione, quam
patruus habebat in bonis illis, ratione quartæ &
tertiæ prædictorum, quæ habuit in bonis eiſ-
dem, in quibus ejus inſtitutio, & legatio, ac ad-
jectio pœnæ tenebat pro rata eoſdem avunculos
contingente de prædicto legato confirmavit ſen-
tentiam judicis ſupradicti: eodem patruo & ejus
filiis in reſiduo abſolutis, & ſalvo nihilo minus ei
ex jure inſtitutionis prædictis legis Falcidiæ, in
reſtitutione præfati legati, ſi intra tempus legiti-
mum voluntati paruerit teſtatoris cum inventa-
rium fecerit, & contra voluntatem teſtatoris ſe
Falcidia inducatur. Nos itaque ipſius cardinalis
ſententiam ratam habentes, eam auctoritate apo-
ſtolica confirmamus.

CLXXX. *Executor teſtamentarius, qui ſuſcepit illud, tenetur officium, exequi compellitur.*

JOannes clericus, & P. laicus, executores ul-
timæ voluntatis O. clerici S. crucis, qui ne-
ceſſarium habuit bonis ſuis in ultima vo-
luntate legavit, mandato inſuper ſatisfieri enti-
toribus per eoſdem: poſt mandatum ſuſceptum,
per diocceſanum cogi debent teſtatoris expleri ul-
timam voluntatem.

CLXXXI. *De quibuſdam legatis non ſolvitur tem-* Hist. can.
nitæ portio, niſi ſint in fraudem.

DE his, quæ in ornamentis, vel pro eis, ſeu
fabrica, luminariis, anniverſario, leptimo,
vigeſimo, trieſimo die, ſive alibi, a de pertinen
ſolvum ſuorum legatum teſtator ecclefiis, vel religio-
piis locis, canonica portio (dummodo in fraudem
non faciat, ut ea epiſcopus ſeu parœciali eccleſia
debeat defraudari) deduci non debet.

humiliantur vim auctoritatis eccleſiæ, ad præſen-
tiam ejus dilectos filios ... tituli S. Sabinæ presby-
terum, & O.....S. Nicolai in carcere Tullino dia-
conum, cardinales, curavimus deſtinare, ut eum
ſuper præmiſſis, & ſubjacentibus vice noſtra fa-
lubriter commonerent. Qui licet de contingenti-
bus nil omiſerint, nequaquam tamen eum poterunt ad pœnitentiam revocare. Unum ad nequitia ne nequiquam manus illiditur impietatis. Quare ne videremur deferre homini contra Deum, ece juſtitiam in judicium converteret, in proximo præterito feſto Cœnæ Dominicæ, in prædictum imperatorem excommunicationis ſententiam fole-
mniter duximus promulgandam: tum pro eo quod, ut præmiſſum eſt, non transſtetavit in ſubjectum terræ ſanctæ, nec promiſſum numerum militum in expreſſo ſuis tenuit, vel tranſmiſit, nec pe-
cuniam quam promiſerat deſtinavit; tum quia re-
nerabilem fratrem noſtrum Tarentinum archiepi-
ſcopum ad ſedem propriam accedere non permit-
tens, eum populum ſuum non patitur viſitare, tam
ertiam quia Templarios, Hoſpitalarios bonis mo-
bilibus & immobilibus, quæ habebant in regno,
temere ſpoliavit; & quia compoſitionem factam
inter ipſum, & comitem Celanenſem, & Raynal-
dum de Averſa, pro cujus obſervatione Romana
eccleſia ad precum ejus inſtantiam ſubjuſſit, ſer-
vare contempſit; & quia comitem Rogerium cruce-
ſignatum ſub apoſtolicæ ſedis protectione rece-
ptum, comitatu, & aliis terris indebite ſpoliavit, &
filium ejus in captivitate detentum, ad manda atum
apoſtolicum ſæpius iteratum reddere denegavit, &c

CONVENTUS EPISCOPORUM ET PROCERUM, BASSEGIÆ INCHOATUS, MELDIS CONTINUATUS, LUTETIÆ ABSOLUTUS.

In quo Raymundus comes Tolofanes, in gratiam eccleſiæ & S. Ludovici Franc. regis receptus eſt. Anno Domini MCCXXVIII.

B *Eſtetur hic conventui a Guillelmo de Podio Laurentii in chronico, ad ann. MCCXXVIII. Interea, inquit, venerabilis abbas Grandis-ſilvæ dominus Helias Garini venit de Francia, anſortia-te legati pacem offerens Tolofanis, qui guaſſati quatuis vexationibus præſibatis, paci conſentiunt faciendæ. Et ſimquin cerugii miſcentur colloquia circa Valegiam, & quod ſit in Franciam eundum ordinatur. Et locus ad conveniendum primo fuit Meldis in Bria civitate comitis Campaniæ affi-gnatus: ubi ſeruntque tam juſſi quam ſpontanei, archiepiſcopus, epiſcopi ſuffraganei provinciæ Narbonenſis: venerunque illuc comes Tolofa-nus, & alii viri, & vires Tolofæ, qui in forma C pacis, ſeu aliis inſtrumentis inde formatis nomi-nantur; ceraque ibi legatus, plureſque alii præſati, qui fuerant evocati, ubi tractando pacis modum dictus pluribus diebus moratur. Deinde profecti ſunt Pariſius, ut in præſentia regis deberent omnia conſummari: omnibuſque ad calcem dictis & figillatis, remeavit unuſquiſque ſuos: comes in die Pa-ſcharum, & qui cum eo erant excommunicationis ſententia innodati. Eratque pietas virum tantum videre, qui tanto tempore, tot & tanta nationi-bus patentes reſtituſſe, duci nudum in camiſia & bracciis & nudis pedibus ad altare. Erant præſen-tes ad hæc, duo Romanæ eccleſiæ cardinales: unus D legatus noſter in regno Franciæ, & alius in regno Angliæ eccleſiæ ſponſa Portuenſis. De forma vero pa-cis non mea interest ſcribere, cum vulgata, & ſcripta a pluribus habeatur.*

Eadem habet ad eumdem librum inſcriptus, Præclara Francorum facinora. *Paucis autem abſa, cum non regia tantum, ſed etiam eccleſaſtica auſtoritate confirmata fuerit, & ad res eccleſiaſtica omnia ferme illius pacis pertinuerit, ſatuit hoc loco ſtatim referre ex Guillelmi Cæſtelli libro II. hiſt. comit. Tolof.*

TRACTATUS LUDOVICI REGIS FRANC. ET RAIMUNDI COMITIS TOLOSANI. E

Coram legato, prælatis & baronibus, factus in conventu Pariſienſi.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Noverint univerſi præſentes pariter & futu-ri, quod cum Raimundus filius Raimundi *Comitis. Gener.* I. Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1225. ticorum, servabit & fervari faciet fecundum quod dictus legatus vel Romana ecclesia ordinabunt. Item fervabit & fervari faciet pacem in terra, quam ipse & sui tenebunt: & juvabit fervari in terra quam nos in manu nostra tenebimus. Et Ruptarios expellet & puniet animadversione condigna & debita, & receptarios eorum. Ecclesias, & viros ecclesiasticos defendet & defendi faciet a suis, & jura, libertates, & immunitates quas habent, conservabit eisdem, & faciet firmiter conservari. Et ne de cetero in terra ista claves excalefiæ contemnantur, sententias excommunicationis fervabit, & a suis fervari faciet, & per suos.

Excommunicatos vitabit, vel vitari faciet: sicut in sacris constitutionibus continetur. Et si aliqui in excommunicatione per annum contumaciter permanserint, ex tum idem Raimundus ad mandatum ecclesiæ ipsos ad finum matris ecclesiæ redire compeller, occupando omnia bona sua, mobilia & immobilia: & tenebit ea donec ad plenum satisfaciant de causa pro qua fuerunt excommunicationis vinculo innodati. Et de damnis datis occasione excommunicationis præ- C dictæ, faciet omnes bajulivos suos, insti tutos & instituendos, in ipsa institutione jurare, quod omnia superdicta fideliter observabunt: ita quod si negligentes in his reperti fuerint, pro modo delicti punientur; & si culpabiles extiterint omnium, puniantur amissione honorum.

Instituet etiam bailivos, non Judæos, sed Catholicos in terra, & nullius hæresis suspicione notatos. Et tales prohibiti nec posfunt admitti ad emendum reditus civitatum, & villarum, vel castrorum, vel pedagiorum. D Et si forte talis ignoranter institutus fuerit, expellet eum & punier, dum super hoc fuerit certificatus.

Item, promisit idem Raimundus quod omnia bona immobilia & jura ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum ad præsens restituet, & restituí faciet ad plenum a suis in tota terra quam ipse & sui tenebunt: illa videlicet quæ ecclesiæ vel personæ ecclesiasticæ tenebant ante primum adventum crucesignatorum, vel de quibus constabit eos spoliatos. De aliis autem stabit juri coram ordinariis, vel coram dicto legato, vel a sede E apostolica delegatis.

Promisit etiam quod ipse solver impositorum intrege decimas, & solvi faciet intrege a suis bona fide, & quod milites & alii laici non habeant decimas in terra quam ipse & sui, tenent & tenebunt: nec permittet eos habere, sed ad ecclesias juxta dispositionem ipsius legati vel ecclesiæ Romanæ intrege reverterentur. Pro damnis vero illatis a se vel a suis, ecclesiis vel viris ecclesiasticis super

ANNO CHRISTI 1226. rebus mobilibus, vel destructione castrorum, vel villarum, vel aliarum rerum, et- A cepris immobilibus de quibus fieri debet restitutio, ficut superius dictum eft, solvet decem milia marcharum argenti, affignando bonis perfonis idoneis, & bibliothecis, quos ipse legatus eliget, vel ecclesia Romana, qui quantitatem prædictam de bonorum virorum confilio proportionaliter & fideliter dividens, juxta quantitatem damnorum: nec poterunt ipse vel ipsi pro damnis mobilium, vel destructione eorumdem, vel villarum, ficut expreffum eft superius, ultra summam illam amplius convenire.

Item, folvet abbatiæ Cisterciensi duo millia marcharum argenti, ut emantur inde reditus, pro refectione abbatum & fratrum, in capitulo generali. Abbatiæ Clarevallis quingentas marchas, ad expendos reditus pro refectione abbatum & fratrum, qui convenient, in festo Nativitatis B. Virginis: abbatiæ Grandis-silvæ mille marchas: abbatiæ Bellæ-perticæ trecentas marchas: abbatiæ Candeli ducentas marchas, ad dictamonasterii conftruenda, tam pro damnis eisdem illatis in rebus mobilibus, quam pro falute animæ fuæ.

Item, fex millia marcharum solver, quæ retinebuntur ad muniendum, inforticandum, & cuftodiendum caftrum Narbonenfe, & alia caftra, quæ nos pro ecclesia & noftra fecuritate tenebimus, ufque ad decennium, prout inferius continetur, & ficut vifum fuerit expedire: fupradicta vero viginti millia marcharum, folvet hinc ad quatuor annos.

Item, quatuor millia marcharum deputabuntur ab ipfo Raimundo, dudum magistris theologiæ, duobus decretiftis, fex magistris liberalium artium, & duobus magistris grammaticis regentibus Tolosæ, quæ dividentur hoc modo. Singuli magiftrorum theologiæ habebunt fingulis annis quinquaginta marchas, ufque ad decennium, fcilicet annuatim utrique magiftrorum decretorum habebunt triginta marchas, ufque ad decennium, finguli magiftri artium habebunt viginti marchas, ufque ad decennium.

Item, ftatim poft abfolutionem fuam afsumet pro pœnitentia crucem de manu domini legati contra Saracenos, & ibit ultra mare infra biennium, ibidem per quinquennium integre & continuum moraturus. Illos autem qui adhæferunt ecclesiæ, nobis, patri noftro, comitibus Montisfortis, & adhærentibus eis, occafione hujufmodi quod adhæferunt ecclesiæ, nobis, patri noftro, comitibus Montisfortis, & adhærentibus eis, non gravabit, fed benigne tractabit idem Raimundus eos tanquam amicos, ac fi ei contrarii non fuiffent, exceptis hæreticis

ANNO CHRISTI 1227. cis, & credentibus ipforum. Et ecclesia & nos humiliter faciemus illud idem de illis qui ipfi Raimundo contra nos & ecclesiam adhæferunt: exceptis illis, qui ad pacem ecclesiæ & noftram non venient cum eodem Raimundo.

Nos autem attendentes humiliratem ejufdem Raimundi, & fperantes quod in devotione ecclesiæ & fidelitate noftra perfevere fidelitate: volentes fibi facere perfevere, filiam fuam quam nobis tradet, trademus in uxorem uni de fratribus noftris per difpenfationem ecclesiæ, & dimittemus eidem Raimundo totum epifcopatum Tolofanum, excepta terra mareschalli, quam mareschallus tenebit a nobis. Poft mortem autem ejufdem Raimundi, Tolosa & epifcopatus Tolofanus erit fratris noftri, qui habebit filiam fuam in uxorem, & filiorum fufceptorum ex ipfis duobus. Si autem frater noster, quod abfit, moreretur fine filiis ex ipfa: Tolosa, & epifcopatus Tolofanus reverterentur ad nos, & hæredes noftros, & filia, vel alii filii, vel filiæ, vel hæredes ipfius Raimundi, nihil juris in ipfis poterunt reclamare. Et fi ipfa filia fine filiis ex fratre noftro moreretur, Tolosa fimiliter & epifcopatus Tolofanus ad nos, & hæredes noftros revertentur: ita quod omni casu contingente, ad nos & hæredes noftros Tolosa, & epifcopatus Tolofanus revertentur, & nulli penitus ibi jus aliquod reclamare, nifi filii, aut filiæ defcendentes ex fratre noftro, & filiæ ejus, ficut eft fupradictum.

Item dimittimus eidem Raimundo, Agennenfem & Caturcenfem epifcopatus: de epifcopatu Albienfi, dimittimus eidem Raimundo, quicquid eft de epifcopatu Albienfi, citra fluvium de Tarn, videlicet ex parte de Gaillac: & civitas Albienfis remanebit ex parte noftra, & quicquid eft ultra fluvium illum verfus Carcaffonam, in eodem epifcopatu Albienfi: & nos habebimus ripam, & aquam ex parte ufque ad medium flumen, & eidem Raimundus fimiliter habeat ripam & aquam ad medium flumen ex parte fua, falvis juribus & hæreditatibus aliorum, dummodo de iis qui ex parte Raimundi faciant quod debebunt, & finaliter ex noftra. Epifcopatum Caturcenfem dimittimus eidem Raimundo, excepta civitate Caturcenfi & fuburbs, & aliis quæ habuit in eodem epifcopatu ex Philippus avus noster tempore mortis fuæ. Et fi dictus Raimundus fine filiis de legitimo matrimonio procreatis decefferit, tota terra remanebit filiæ fuæ, quam habebit fraer noster in uxorem, & hæredibus fufceptis ab ea: ita quod dictus Raimundus ut verus dominus habet plenum jus & liberum dominium in fupradicta terra quæ dimittitur ei, falvis conditionibus fupradi-

ANNO CHRISTI 1228. A dis, tam de civitate Tolosæ, & epifcopatu Tolofano, quam de terra alia fuperius nominata, ut morte pias elemofynas facere poffit, fecundum ufum & confuetudines aliarum baronum regni Franciæ. Supradicta omnia dimittimus ei falvo jure ecclesiæ & ecclesiafticorum virorum, ficut fuperius eft expreffum. Unde Viridifolium cum pertinentiis fuis, & villam de Lasbordes cum pertinentiis fuis dimittimus ipfi Raimundo fecundum ordinationem bonæ memoriæ patris noftri Ludovici regis & comitis Montisfortis, epifcopo Tolofano & filio O. de Luersitra tamen quod epifcopus Tolofanus pro Viridifolio faciat Raimundo quod debebat facere comiti Montisforti, & filius ejufdem faciat quod debebat facere bonæ memoriæ regi Ludovico patri noftro. Donationes aliæ a nobis, vel a patre noftro, vel a comitibus Montisfortis factæ, non teneantur, nec idem Raimundus vel fui ad eas teneantur in terra, quæ ipfi Raimundo dimittitur. De omnibus fupradictis dictus Raimundus facit nobis homagium, & fidelitatem fecundum confuetudinem baronum regni Franciæ. Totam aliam C terram quæ eft citra Rhodanum in regno Francorum, & omne jus fi quid ipfi Raimundo competit vel competere poffet in ea, præcife & abfolute quitavit nobis, & hæredibus noftris in perpetuum. Terram autem quæ eft in Imperio ultra Rhodanum, & omne jus, fi quod ipfi Raimundo competit vel competere poffet in ea, præcife & abfolute quitavit dicto legato nomine ecclesiæ in perpetuum.

Item, omnes indigenæ qui fayditi fuerunt, et terra illi pro ecclesia, pro patre noftro, & Montisfortis Montisfortis, & adhærentibus eis, vel propria voluntate recefferunt ab eadem terra, nifi inveniantur hæretici ab ecclesia condemnati, integre reftituantur in ftatum priftinum quoad & hæreditates & poffeffiones, properr illa, fi qua ex causa donationis a patre noftro, vel a nobis, vel a comitibus Montisfortis habuerunt. Si vero aliqui hominum qui remanebunt in terra, quæ dimittitur Raimundo, noluerint redire ad mandatum ecclesiæ & noftrum, fpecialiter comes Fuxenfis, & alii: idem Raimundus faciet eis vivam guerram, nec pacem cum ipfis faciet vel reducet, fine affenfu ecclesiæ & nostro: & terra eorum occupabunt, remanebunt eidem Raimundo, deftructis tamen prius omnibus munitionibus & fortalitiis, muris & foffatis, nifi pro fecuritate ecclesiæ, & noftra, voluerimus ea retinere, ufque ad decennium poft acquifitionem: & tunc cum reditibus & proventibus ipforum caftrorum retinebimus ipfa.

Item idem Raimundus faciet diruimros civitatis Tolosæ omnino, & foffata im-

ANNO CHRISTI 1228.

pleri juxta mandatum, voluntatem, & ordinationem legati.

Item diruentur funditus, & replebuntur fossata triginta villarum & castrorum per ipsum Raimundum, videlicet de Fano Jovis, de Castronovo, de la Besseda, de Avinionneto, de Podio Laurentii, de sancto Paulo, de Vauro, de Rabastentiis, de Gaillaco, de Monteacuto, de Podio-celsis, de Verduno, de Castro Sarraceno, de Moyssaco, de Monte-Albano, de Monte-Acuto, de Agenno, de Condomio, de Saverduno, de Alta Ripa, de Castandolo, de Pugeolis, de Alta-villar, de Villa Perruzii, de Layrac, & de quinque aliis ad voluntatem ipsius legati: nec poterunt reædificari sine voluntate ecclesiæ, & nostra, nec alibi fient novæ fortiæ. Villas tamen non infortiaras bene poterit facere idem Raimundus, si voluerit, in terra quæ dimittitur ei: si vero aliqua villarum vel castrorum quæ debent dirui, ut dictum est, essent hominum fuorum, & nolient quod diruerentur: idem Raimundus faciet eis vivam guerram, nec pacem vel treugas fine assensu ecclesiæ & nostro cum eis faciet, donec diruantur muri & impleatur fossata omnia supradicta. Promisit & juravit nobis & dicto legato præfatus Raimundus, se firmiter & perpetuo servaturum bona fide & sine fraude & malo ingenio, & quod faciet bona fide, ab hominibus & vassallis & fidelibus suis firmiter observari. Faciet etiam illud idem jurare omnes cives Tolosanos. Et alios homines terræ quæ dimittitur ei, & addet juramento illorum, quod dabunt operam efficacem, quod ipse Raimundus servet ea. Et si idem Raimundus venit contra prædicta, vel aliquod prædictorum, ipso facto de voluntate ejus tunc absolvi, & ex nunc ipse eos absolvit a fidelitate & hommagio, & omni alia obligatione, quibus ipsi tenentur, & adhærebunt ecclesiæ, & nobis contra ipsum, nisi infra quadraginta dies, postquam fuerit monitus, hoc emendaverit vel juri steterit coram ecclesia, de iis quæ ad ecclesiam pertinent, & juri coram rege de his quæ ad regem pertinent: & tota terra ipsa quæ dimittitur ei, incidet in commissum regis, & erit idem Raimundus in eo statu in quo nunc est, quoad regem, & quoad excommunicationem, & omnia alia, quæ fuerunt statuta contra ipsum & patrem suum in concilio generali, vel postea. Addetur etiam in juramento ipsorum, quod juvabunt ecclesiam contra hæreticos, credentes, fautores, & receptatores eorum, & contra omnes alios, qui occasione hæresis vel contemptus excommunicationis, ecclesiæ contrarii existerent in terra quæ dimittitur eis, & in terris aliis supradictis; & regem juvabunt contra omnes, & eis facient vivam

A guerram, donec ad mandatu ecclesiæ revertantur, & regis. Renovabuntur autem prædicta juramenta de quinquennio ad quinquennium, ad mandatum regis.

Ut autem omnia supradicta adimpleantur, & ecclesiæ & nobis plenius, & melius observentur: tradet pro fecuritate ecclesiæ & nostra in manibus nostris castrum Narbonense, quod tenebimus usque ad decennium, muniemus & infortiabimus, si visum fuerit expedire.

B Item, trader nobis pro fecuritate ecclesiæ & nostra manibus nostris caput castri Vauri, castrum de Monte-acuto, Penam de Agenesio Rupeperusii, castrum de Cordes, castrum de Verduno, castrum de Villomuri: & usque ad decennium tenebimus ea, ita quod primis quinque annis solvet idem Raimundus nobis pro expensis custodiæ, quolibet anno mille quingentas libras Turonenses, non computatis in iis sexmillibus marcharum supradictis. In aliis quinque annis si voluerimus tenere, faciemus expensis propriis custodiri: nos tamen poterimus, si placuerit ecclesiæ & nobis, diruere quatuor castra de prædictis, videlicet castrum Vauri, caput Castri novi, de Villomuro, & Verdunum. Et propter hoc non diminuetur prædicta summa mille & quingentarum librarum Turonensium reditus & proventus castrorum, & omnia quæ jure dominii percipiuntur, erunt Raimundo: & nos ad sumptus nostros tenebimus capita ipsorum castrorum & Corduam. Et dictus Raimundus habebit ibi bailivos suos non suspectos ecclesiæ, & nobis, qui faciant justitiam hominibus, & recipiant redditus & proventus prædictos: Post decennium autem reddemus dicta capita castrorum & Cordum dicto Raimundo libere, salvis conditionibus supradictis, & si prædicta omnia quantum ad ecclesiam & nos fuerint observat. Penam autem de Albigesio trader nobis infra Kalendas Augusti proximas, cum aliis castris detinendam a nobis usque ad decennium. Si vero illam non poterit reædificare ut dictum est, infra terminum illum, quod reædificari faciet, & vivam guerram fieri tamdiu quousque eam habeat, nec pacem, nec treugam cum ipso faciet qui tenet eam vel tenebit, donec ipsam habeat: non tamen propter hoc retardetur a peregrinatione transmarina de qua superius est ordinatum. Et si usque ad annum integrum post ipsa Kalendas Augusti tradiderit nobis prædictam Penam de Albigesio, erit in conditione supradictorum castrorum, scilicet quod reddemus ei, quando reddemus alia castra: si vero post annum prædictum ipsam Penam de Albigesio non poterit affignare, ex tunc eam tradet Tenpl. plariis vel Hofpitalariis, five aliis religiosis

ANNO CHRISTI 1228.

A sis in eleemosynam perpetuo, salvis hæreditatibus eorum qui fe tenent ex parte nostra, poffidendam ad voluntatem legati vel ecclesiæ Romanæ: tali conditione, quod ipfi non alienent ipfa de manu fua, nec de ea faciant guerram dicto Raimundo, nifi de mandato ecclesiæ. Et fi non poterunt aliqui religiofi inveniri qui velint eam habere, diruatur omnino: nec poffit reædificari fine voluntate ecclesiæ & nostra, nec alibi fient novæ fortiæ. Villas tamen non infortiaras bene poterit facere idem Penam de Albigefio Templariis vel Hofpitalariis, five aliis religiofis, ut dictum eft: tanto tempore poft decennium fumptibus noftris tenebimus, fi voluerimus, illa duo caftra prænominata, quanto tempore diftulerit tradere Penam. Et fi poft decennium Pena de Albigefio non effet acquifita, tamdiu poft tempus memoratum tenebimus poft decennium illa duo caftra, quouíque ipfa effet reftituta, & effet affignata, ficut fuperius eft expreffum.

B Et nos abfolvimus, quantum ad nos pertinet, cives Tolofanos & alios homines terræ quam ipfi Raimundo dimittimus, a juramento & aliis obligationibus factis nobis, & patri noftro, & comitibus Montisfortis, vel aliis pro eis, a ponna, & incurfibus, quibus nobis, vel patri noftro, vel epifcopo Tolofano, vel aliis nobis pro eis, vel comitibus Montisfortis, fe obligaverant, fi unquam in dominium ipfius Raimundi vel patris ejus reverterentur: falvis in omnibus & per omnia conditionibus fupradictis. Ut autem prædicta omnia rata maneant, præfentem paginam figilli noftri auctoritate & regii nominis charactere inferius annotato fecimus communiri. Actum Parifiis anno Domini MCC XXVIII. menfe Aprili, regni vero noftri anno IIL aftantibus in palatio noftro, quorum nomina fuppofita funt & figna. Dapifero nullo. Signum Roberti buticularii, fignum Barholomæi camerarii, fignum Matthæi conftabularii. Datum vacante cancellaria.

C

* S. Ludo- *** vici regis Francorum.

STATUTA DOMINI ** LUDOVICI REGIS.

Pro libertate ecclesiæ.

Ex editione Catelli & Duchefn. & Mſs. Jac. Sirmondi.

LUDOVICUS DEI GRATIA Francorum rex, univerſis civibus Narbonenſibus, & aliis fidelibus ſuis per Narbonenſem diœceſim conſtitutis, ſalutem & dilectionem.

I. CUpientes in primis artis & regni noſtri primordiis, illi ſervire, a quo regnum recognoſcimus, & id quod fumus: deſideramus ad honorem ipſius, qui nobis culmen dedit honoris, quod eccleſia Dei, quæ in partibus veſtris longo tempore fuit afflicta, & tribulationibus innumeris conquaſſata, in noſtro dominio honoretur, & feliciter gubernetur. Unde de magnorum & prudentium conſilio ſtatuimus, quod eccleſiæ, & veri eccleſiaſtici in terris conſtituti, prædictis libertatibus & immunitatibus utantur, quibus utitur eccleſia Gallicana, & eis plene gaudeant fecundum conſuetudinem eccleſiæ memoratæ.

II. Et quia hæretici longo tempore virus ſuum in veſtris partibus effuderunt, eccleſiam materialem noluerunt multiplicitер maculare: ad ipſorum extirpationem ſtatuimus, quod hæretici, qui a fide catholica deviant, quocumque nomine cenſeantur, poſtquam fuerint de hæreſi per epiſcopum loci, vel per aliam eccleſiaſticam perſonam, quæ poteſtatem habeat, condemnati, indilate animadverſione debita puniantur.

III. Ordinantes etiam, & firmiter decernentes, ne quis hæreticos recipiat vel defenſare quomodolibet, aut ipſis favere aut credere quoquo modo præſumat. Et ſi aliquis contra prædicta facere præſumpſerit, nec ad teſtimonium, nec ad honorem aliquem de cetero admittatur; nec poſſit facere teſtamentum, nec ſucceſſionem aliquis hæreditatis habere. Omnia bona ipſius mobilia & immobilia, quæ ſint ipſo facto publicata, decernimus ad ipſum, vel ad poſteritatem ipſius, nullatenus reverſura.

IV. Statuimus etiam & mandamus, ut baronos terræ, & baiſivi noſtri, & alii ſubditi noſtri, præſentes & futuri, diligenti ſint & intenti terram purgare hæreticis & hæretica fœditate. Et præcipientes quod prædicti diligenter ipſos inveſtigare ſtudeant, & fideliter invenire, & cum eos invenerint, præſentent fine mora diſpendio perſonis eccleſiaſticis ſuperius memoratis; ut eis præſentibus de errore & hæreſi condemnatis, omni odio, prece, pretio, timore, gratia & amore poſtpoſitis, de ipſis feſtinate faciant quod debebunt.

V. Verum quia honorandi ſunt, & muneribus provocandi, qui ad inveniendum & capiendum hæreticos ſolicite diligentiam

ANNO CHRISTI 1228. fusum exercent: flaruinus, & volumus, & A mandamus, ut bailivi noſtri in quorum bailiviis capti fuerint hæretici, pro quolibet hæretico, poſtquam fuerit de hæreſi condemnatus, ulque ad biennium ſolvant duas marchas integre capienti, poſt biennium autem unam.

VI. Sane quia Ruptrarii ſolent devaſtare ac dem olim terram prædictam, & quietem eccleſiæ & eccleſiaſticorum virorum turbare: ſtatuimus, ut omnino Ruptrariis illis expreſſis, pax perpetuo ſervetur in terra: ad quam ſervandam dent omnes operam efficacem.

VII. Ad hæc, quia claves eccleſiæ conſueverunt in terra illa contemni: ſtatuimus, ut excommunicati vitetur, ſecundum canonicas ſanctiones: & ſi aliqui per annum contumaciter in excõmunicatione perſtiterint, ex tunc temporaliter compellantur redire ad eccleſiaſticam unitatem: ut quos a malo non retrahit timor Dei, ſaltẽ pœna cõporalis compellat.

VIII. Unde præcipimus quod bailivi noſtri omnia bona talium excommunicatorum mobilia & immobilia poſt annum capiant: nec eis aliquo modo reſtituant, donec prædicti abſoluti fuerint, & eccleſiæ ſatisfecerint: nec tunc etiam, niſi de noſtro ſpeciali mãdato.

IX. Decimæ ſane, quibus fuit eccleſia longo tempore per malitiam inhabitantium defraudara, ſtatuimus & ordinamus, quod reſtituantur eccleſiis, & amplius laici decimas non detineant, ſed eccleſiam eas libere habere permittant. ANNO CHRISTI 1228.

X. Hæc ſtatuta inviolabiliter ſervari jubemus. Mandantes quod barones, & vaſſalli, & bonæ villæ, jurent ſita ſervare. Bailivis noſtris ad hoc executoribus deputatis: qui infra menſem, poſtquam fuerint in bailiviis conſtituti, publice, & in loco publico, & die ſolenni, jurent quod hæc ſervabunt, & facient ab omnibus bona fide ſervari. Quod ſi non fecerint, ponam bonorum omnium, & corporis, poterunt formidare. Noveritis etiam quod iſta ſtatuta fic volumus obſervari: quod etiam quando frater noſter terram ipſam tenebit, jurabit hoc obſervare, & quod facient a ſuis fidelibus obſervari. Ut autem hæc ſtatuta firma & inconcuſſa permaneant, ea figilli noſtri munimine fecimus communiri. Actum Pariſius anno gratiæ MCCXXVIII. menſe Aprili. B

G. C. Hic Ludovici regis litteras dum fuit non eſt Matthonenſes tantum, ſed etiam a pariſius; ad Cadomenſes, Rotomenſes, Aginnenſes, Arelatenſes, qui ex variis exemplaribus ignotiſſe & docet Gaellus: addoqo. & ad Nemauſenſes, ut intelligo ex Sismondi noſtri manuſcripto.

CONCILIUM BITURICENSE

Menſe Novembr. ann. MCCXXVIII. celebratum, in quo Burdigalenſis archiepiſcopus ab officio metropolitani ſuſpenſus,

HUJUS concilii notitiam habemus ex patriarcha C Bituric, in octavis B. Martini hiemalis: ad quod Bituricenſi, ubi inter res geſtas Simonis de Sollaco archiepiſc. LXX. Anno, inquit, Dom. incarn. MCCXXVIII. convocavit concilium provinciale cum Burdigalenſis archiepiſcopus accedere curaſſet minime, eumdem de conſilio ſuorum ſuffragaeorum ſuſpendit ab officio metropolitani.

ANNO CHRISTI 1229. ANNO CHRISTI 1229.

CONCILIUM TOLOSANUM

Anno MCCXXIX. de inquirendis hæreticis, deque aliis eccleſiaſticæ diſciplinæ capitibus celebratum.

RE. is hoc concilio geſtas ſic deſcribit Guillelmus D de Podio Laurentii in Chronico cap. XL. Poſt pacem, inquit, Pariſius celebratam in feſto anni, in ſequenti anno Domini 1229. menſe Julii per magiſtrum Petrum de Collomedio, gerentem vices legati, fuit reconciliata civitas Tolоſana, comite nondum reverſo de Francia: qui de voluntate propria remanſit in priſione regia Pariſius, donec omnes turri Coliſeo corruiſſent, & caſtra, & villæ, prout in pace fuerat ordinatum, & eſſet tradita ſilia ejus Joanna noveni annos habens regiis auxiliis Carcaſſonæ, quam poſtea duxit Alphonſus frater regis, comes Pictavæ, in uxorem. Factus ergo miles comes a domino rege in feſto Pentecoſtes, mox impletis quæ pacta fuerant, ad propria eſt reverſus. Quem non poſt multos dies legatus ſequitur, promiſſis E ad terram, pro diruendis caſtris, cruciſignatis cum indulgentia infinitis, qui venturi erant cum armis, niſi pax interveniſſet. Idemque legatus ibidem Tolоſæ poſt aſtatem conciliũm celebravit, qui interfuerunt Narbonenſis, Burdigalenſis, Auxitanenſis, archiepiſcopi; & epiſcopi multi, & alii prælati. Item adfuerunt comes Tolоſanus & alii comites præter Fuxenſem, Astarac, & Arelatenſis Carcaſſonæ, & conſules Tolоſani duo, unus de civitate, & alius de burgo, qui ſtatuta pacis in totius univerſitatis animam juraverunt, & tam comes, quam ceteri, illud approbaverunt, & fecerunt, & idem ſcedi poſtea tota terra. Neautem videretur legatus, ſicut erat vir circumſpectus & providus, omittere aliqua de contingentibus neceſſaria inquiſitionem fieri contra ſuſpectos de hæreticis pravitate: fuitque in illo concilio Guillelmus de Solerio, qui fuerat hæreticus veſtitus, & ſponte ſua receſſerat ab hæreticis, reſtituens ad famam, ut ejus teſtimonium valeret contra illos F de quibus noverat veritatem. Quæ inquiſitio fuit ſic ordinata, ut ſinguli epiſcopi qui aderant, teneret, quos producebat Tolоſanus epiſcopus, examinarent, & eorum dicta in ſcripta redacta eidem epiſcopo redderent conſervanda, & ſic poſſent multa brevi tempore expedire. Et vocatis & auditis

ANNO CHRISTI 1229. dictis prius, qui fideles reputabantur, & catholi- A cis, mox vocandi qui ſuſpecti erant aliquibus, in teſtimonium eſt procellum. Qui hoc præſentantes, ſe inviceм, ne quicquam contra ſe dicerent, præcluſerunt. Quod facis patuit ex poſtfacto: nihil enim, vocati ad teſtimonium, fatebantur. Fuere autem quidam ubi conſilio fuiori, qui primo ante alios venerunt, & legato ſe tunc ſubmiſerunt, ſeu ſubdiderunt, & ideo miſericordiam invenerunt: cujus ſi, qui dura cervice erant, reddederunt indignos, & poſtea coacti & velut tracti venerunt, pœnitentias difficiles habuerunt. Fuere & alii, fed pauci, qui dicebant ſe velle defendere in jure, petentes ſibi tradi nomina teſtium, qui deponerunt contra eos, quod poſſent eſſe inimici, quibus credendum non fuit, ſecundum capitula. Et ſequuti B ſunt legatum uſque ad Montem-peſſulanum, ratione inſtituendo. Præſumendque legatus, quod hoc profecyerentur, ut teſtes interrogarent quos ſcirent depoſitiſſe ſpeciale odium contra eos: cauſe certum illuſtri inſtantiam, & nomina omnium teſtium in inquiſitione tota excepta inde tantum eis tradi intimanda, ſi forte ibi ſuos cognoſcerent inimicos. Qui videntes proinde ſtrenue non venire, quibus nominata teſtium tradebantur, nec ob hoc noſſe poterant, quos ſuos dicerent inimicos, quando neſcirent, quod depoſuiſſent aliqui contra ſe, ab incepto ſtrigio quieverunt, legati ſe voluntati finaliter ſupponentes.

Addenda quoque hic conciliі hujus decreta, quorum exemplar habemus Simondi noſtri manu deſcriptum: C item alterum quod ex lompleſtiſſimo fua bibliotheca deprompſerum humaniſſime mihi conceſſit illuſtriſſimus abbas Teſtierius, eruditiſſimus idem & eruditorum patronus. Eadem ante R. P. D. Lucas Dacherius edidit ſpicilegii ſui Tomo II. Ex tribus iis exemplis perfectiſſima aliquid edere liebit.

Hæc ſunt ſtatuta in concilio apud Toloſam promulgata per dominum Romanum S. Angeli diaconum cardinalem, apoſtolicæ ſedis legatum, anno Domini MCCXXIX. menſe Novembri.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut in ſingulis locis ſacerdos unus & tres laici conſtituantur, qui diligenter inquirant hæreticos.*
1. *Ut idem faciant abbates exempti.*
3. *Ut domini locorum inquirant in hæreticos.*
4. *De pœna ejus qui in terra ſua permiſerit morari hæreticum.*
5. *De eo qui non eſt convictus quod ſciverit hæreticos eſſe in terra ſua.*
6. *Ut domini, ſi non inventi fuerit hæreticos, diligenter, & fundus confiſcetur.*
7. *De bailivo qui non eſt contra hæreticos diligens.*
8. *Ut nemo puniatur tanquam credens, vel hæreticus: niſi talis per teſtimonium eccleſiaſticum judicatus.*
9. *Ut quilibet in terra ſitientes poſſit inquirere vel capere hæreticos.*
10. *Quomodo agendum cum hæreticis ſponte ad fidem reverſis.*
11. *Quomodo agendum cum hæreticis non ſponte, ſed timore converſis.*
12. *De juramento a ſingulis catholicis præſtando.*
13. *Ut ſinguli ter in anno confiteantur & communicent: aliquis ſuſpectus de hæreſi habeantur.*
14. *Ne laici habeant libros ſcripturæ, præter ſaltem rium, & Divinum officium: at eos libros ne habeant in vulgari lingua.*
15. *Quomodo agendum cum agrotis infamatis de hæreſi, vel ſuſpitione notatis.*

ANNO CHRISTI 1229.

PRÆFATIO.

LICET a diverſis apoſtolicæ ſedis legatis diverſa emanaverint inſtituta contra hæreticos, credentes, fautores, & receptatores hæreticorum, & ſuper pace conſervanda in Tolоſana diœceſi, & Narbonenſi provincia, & circumadjacentibus diœceſibus, & terris vicinis, & ſuper aliis quæ ad hoc ſtatum terræ pertinere noſcuntur: nos tamen attendentes, terras prædictas, poſt longæ ac miſerabilis turbationis diſcrimina, nunc quaſi miraculoſe, pace, & aſſenſu & voluntate majorum, gaudere: ordinandum duximus & ſtatuendum de conſilio archiepiſcoporum, epiſcoporum, & ſpectatorum virorum, & militum, quæ ad purgationem hæreticæ pravitatis, conſervationem pacis, necnon & terræ quaſi neophytæ, novimus expedire.

CAPITULA.

I. Ut in ſingulis locis ſacerdos unus & tres laici conſtituantur, qui diligenter inquirant hæreticos.

Statuimus itaque, ut archiepiſcopi & epiſcopi

ANNO CHRISTI 1229.

piſcopi in ſingulis parochiis, tam in civitatibus, quam extra, faceredotem unum, & duos vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures, ſi opus fuerit, ſacramento conſtringant, qui diligenter, fideliter, & frequenter, inquirant hæreticos in eiſdem parochiis, domos ſingulas & cameras ſubterraneas aliqua ſuſpicione notabiles perſcrutando, & appenſa, ſeu adjuncta in ipſis cedibus ædificia, ſeu quæcumque alia latibula, quæ omnia deſtrui præcipimus, perquirendo: & ſi quos invenerint hæreticos, credentes, fautores, & receptatores, ſeu defenſores eorum, adhibita cautela ne fugere poſſint, archiepiſcopo vel epiſcopo, dominis locorum, ſeu bailivis eorundem, cum omni feſtinantia ſtudeant intimare, ut animadverſione debita puniantur.

II. Ut idem faciant abbates exempti.

Hoc idem faciant abbates exempti in locis ſuis, quæ non ſunt ordinariis jure diœceſano ſubjecta.

III. Ut domini locorum inquirant in hæreticos.

Soliciti etiam ſint domini terrarum circa inquiſitionem hæreticorum in villis, domibus, & nemoribus faciendam: & circa huſmodi appenſa, adjuncta, ſeu ſubterranea latibula, deſtruenda.

IV. De pœna ejus qui in terra ſua permiſerit morari hæreticum.

Statuimus etiam, ut quicumque in terra ſua de cetero permittet ſcienter morari hæreticum, ſive propter accuniam, ſive propter aliam quamcumque cauſam, & fuerit inde conſeſſus aut convictus: amittat in perpetuum terram ſuam, & corpus ſuum ſit in manu domini ad faciendum inde quod debebit.

V. De eo qui non eſt convictus quod ſiverit hæreticos eſſe in terra ſua.

Si autem de ſcientia convictus non fuerit, & probata fuerit negligentia diſſoluta, vel frequenter in terra ſua inveniantur hæretici, vel ſuper hoc fit diffamatus, pœnis legitimis puniatur.

VI. Ut domus in qua inventus fuerit hæreticus, diruatur, & fundus confiſcetur.

Illam autem domum, in qua fuerit inventus hæreticus, diruendam decernimus: & locus ipſe ſive fundus confiſcetur.

VII. De bailivo qui non eſt contra hæreticos diligens.

Bailivus vero qui ſemper eſt in terra reſidens, in loco contra quem præſumitur, niſi contra hæreticos valde ſolicitus inveniatur & diligens, bona ſua amittat, & de cetero, nec ibi, nec alibi conſtituatur bailivus.

VIII. Ut nemo puniatur tanquam credens, vel hæreticus, niſi talis per poteſtatem eccleſiaſticam judicatur.

Ne autem innocentes pro nocentibus puniantur, aut quibuslibet per aliquorum calumniam hæretica pravitas impingatur: ſtatuimus, ne aliquis ut credens vel hæreticus puniatur, niſi per epiſcopum loci, vel aliquam perſonam eccleſiaſticam, quæ poteſtatem habeat, fuerit credens vel hæreticus judicatus. ANNO CHRISTI 1229.

IX. Ut quilibet in terra alterius poſſit inquirere vel capere hæreticos.

Statuimus etiam, ut quilibet in terra alterius poſſit inquirere vel capere hæreticos, & bajuli locorum teneantur eis præſtare auxilium & favorem: ita quod bajulus regis, in terra comitis Tolоſani & aliorum, hoc facere poſſit: & comes Tolоſanus & alii, in terra regis.

X. Quomodo agendum cum hæreticis ſponte ad fidem reverſis.

Item ſtatuimus, ut ſi qui hæretici veſtiti, hæreſi ſponte dimiſſa fuerint ad catholicam fidem reverſi, ſuum recognoſcentes errorem, non remanentes in villa in qua fuerant antea converſati, ſi villa ſuſpecta de hæreſi habeatur: ſed collocentur in villa catholica, quæ nulla ſit hæreſis ſuſpicione notata. In deteſtatione quoque veteris erroris duas cruces portent de cetero altius præminentes, alterius coloris quam ſint veſtes eorum, unam a dextris, & alteram a ſiniſtris. Nec propter cruces excuſetur aliquis, niſi habeat literas ſui epiſcopi teſtimoniales de reconciliatione ipſius. Nec de cetero talibus officia publica committantur: nec ad actus legitimos admittantur, niſi per dominum papam, vel per legatum ab ipſius latere deſtinandum, fuerint in integrum reſtituti, injuncta ſibi pœnitentia competenti.

XI. Quomodo agendum cum hæreticis non ſponte, ſed timore vel alia cauſa converſis.

Hæretici autem qui timore mortis, vel alia quacumque cauſa, dummodo non ſponte, redierint ad catholicam unitatem: ad agendam pœnitentiam per epiſcopum loci in muro cum tali includantur caurela, quod ſuſcultarem non habeant alios corrumpendi. Quibus ab illis qui bona eorum teneantur providetur in neceſſariis ſecundum diſpoſitionem prælati: ſi vero bona non habuerint, eis providetur per prælatum.

XII. De juramento a ſingulis catholicis præſtando.

Univerſi tam mares quam fœminæ, maſculi a XIV. anno & ſupra, fœminæ a XII. abjurent omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſanctam & catholicam Romanam eccleſiam, & fidem orthodoxam, quibuſcumque nominibus cenſeatur: jurent etiam, quod fidem catholicam, quam Romana eccleſia tenet & prædicat, ſervabunt, & hæreticos pro viribus perſequentur, & eos bona fide manifeſtabunt. Nomina autem omnium

ANNO CHRISTI 1229.

omnium virorum ac mulierum in qualibet parochia conſcribantur, & omnes coram epiſcopo, vel coram bonis viris quibus hoc demandatum fuerit, præſtent juramentum præmiſſum. Et ſi quis abſens fuerit, & poſt reditum ejus infra XV. dies idem ſacramentum non præſtiterit, quod ex inſpectione nominum poterit apparere, ſuſpectus de hæreſi habeatur. Huiſmodi autem juramentum ſingulis bienniis renoveture.

XIII. Ut ſinguli ter in anno confiteantur & communicent: alioqui ſuſpecti de hæreſi habeantur.

Omnes autem utriuſque ſexus, poſtquam ad annos diſcretionis ad venerint, confeſſionem peccatorum faciant ter in anno proprio ſacerdoti, vel alii de voluntate ipſius, vel mandato, injunctam pœnitentiam & humiliter & pro viribus impleturi, & ter in anno, in Natali Domini, Paſcha, & Penteoſte, ſacramentum Euchariſtiæ cum omni reverentia ſuſcepturi: ita quod confeſſio communionem præcedat: niſi forte, ob aliquam cauſam rationabilem, ad tempus ab ejus participatione abſtinuerint, de conſilio proprii ſacerdotis. Soliciti ſint itaque presbyteri circa iſta, ut ex nominum inſpectione cognoſcant, ſicut ſuperius eſt expreſſum, utrum ſint aliqui qui communicare ſubterfugiant. Nam ſi quis a communione, niſi de tempore proprii ſacerdotis, abſtinuerit, ſuſpectus de hæreſi habeatur.

XIV. Ne laici habeant libros ſcripturæ, præter pſalterium, & Divinum officium: at eos libros ne habeant in vulgari lingua.

Prohibemus etiam, ne libros veteris teſtamenti aut novi, laici permittentur habere: niſi forte pſalterium, vel breviarium pro Divinis officiis, aut horas beatæ Mariæ, aliquis ex devotione habere velit. Sed ne præmiſſos libros habeant in vulgari translatos, arctiſſime inhibemus.

XV. Quomodo agendum cum ægrotis infamatis de hæreſi, vel ſuſpicione notatis.

Statuimus etiam, quod quicumque fuerint infamati de hæreſi, vel ſuſpicione notati, officio medici de cetero non utantur. Cumque aliquem infirmum de manu presbyteri ſui facram communionem contigerit recepiſſe: adhibeatur ei diligens cuſtodia uſque ad diem obitus ſui vel convaleſcentiæ, ne hæreticus aut de hæreſi ſuſpectus ad ipſum infirmum poſſit habere acceſſum: cum ex acceſſu talium, neſanda imellexerimus & enormia pluries contigiſſe.

XVI. Ut teſtamenta fiant coram proprio presbytero, vel altero eccleſiaſtico.

Cum vero aliquis voluerit condere teſtamentum, hoc faciat ſub teſtimonio ſui presbyteri, vel alterius eccleſiaſticæ perſonæ, ANNO CHRISTI 1229.

Al. dominis datorum.

ſi proprius non poſſit haberi ſacerdos: adhibitis bonæ opinionis viris, quos ad hæc voluerit accerſiri. Et teſtamenta aliter facta vigorem non habeant, nec alicujus ſint momenti.

XVII. Ne hæretici, aut de hæreſi diffamati, adminiſtratio illa committatur: nec familia aut conſilio reſineantur.

Inhibemus etiam, ne prælati, barones, milites, ſeu quicumque domini terrarum, hæreticis vel credentibus eorum bailivias ſeu adminiſtrationes ſuarum terrarum committant: ſed nec eos, aut etiam aliquos diffamatos de hæreſi, vel quos credunt de hoc eſſe ſuſpectos, in ſua familia vel ſuo conſilio habere vel retinere præſumant.

XVIII. Quinam habendi ſint diffamati.

Illos autem dicimus deberi pro diffamatis habere, contra quos publica fama clamat, vel de quorum diffamatione apud bonos & graves coram epiſcopo loci legitime conſtiterit.

XIX. De libertatibus eccleſiarum:

Omnia privilegia eccleſiarum & libertates earum, & religioſarum & donorum inviolabiliter præcipimus cuſtodiri. Univerſi etiam de bonis & proventibus ſuis, non deductis expenſis, eccleſiis integre decimas & primitias ſolvere teneantur, præſcriptione, ſeu conſuetudine aliqua non obſtante. Nec quæcumque exactiones laici exigere, vel extorquere præſumant.

XX. De clericis non tallandis nec tallientur.

Clerici quoque non talliabuntur occaſione etiam hæreditatis; etiamſi per ſucceſſionem eis obvenerit, niſi ſint mercatores, vel uxorati. Sed ſi per ſucceſſionem hereditariam, aliqua poſſeſſio feudalis, ſeu etiam cenſualis, ad eorum manus devenerit, penſiones & onera in ea coſtituta annexa ſolvere teneantur: alias a tallis, & aliis exactionibus omnino liberi & immunes.

XXI. Qui ſint immunes a pedagiis: & ne novæ exigantur.

Item præcipimus quod clerici & etiam religioſi, & quilibet peregrini & milites, cum rebus ipſorum, immunes ſint ab omni pedagio, niſi fuerint mercatores. Sed nec ab ipſis, aut quibuſcumque aliis perſonis, pedagia, quidagia, ſeu alias exactiones quaſcumque laici exigere vel extorquere præſumant: niſi ea, quæ ab antiqua regum, vel imperatorum, vel principum conceſſione probaverint eſſe conceſſa, vel ex antiqua conſuetudine introducta. Quod ſi acquieſcere noluerint, per diœceſanum loci cenſura, qua convenit, deſiſtere compellantur.

XXII. Ut qui pedagia recipiunt, ſecuras vias præſtent.

Hi autem qui pedagia recipiunt, taliter in diſtrictu ſuo ſtratas ſtudeant cuſtodire, quod

ANNO CHRISTI 1229. quod damnum aliquod transfeunes non sentiant, vel violentiam aliquorum. Et si forte aliqui in districtu eorum damnum incurrerint, dummodo non sit guerra communis, & de die viatores incedant, ipsi ad damni restitutionem integre teneantur, eos ad hoc per superiorem, si necesse fuerit, compellendo.

XXIII. Ut nihil exigant laici ab hominibus ecclesiarum & ecclesiasticorum, nisi ab iis possessiones habeant.

Homines autem ecclesiarum & ecclesiasticorum virorum, laici talliare, vel in eos exactiones aliquas facere non præsumant, nisi forte ab eis aliquas possessiones habere noscantur. Et tunc etiam temperate id faciant, considerato nihilo minus possessionum, quas ab eis tenent, valore. Ecclesiæ autem, & viri ecclesiastici, eodem jure uti possunt circa homines laicorum.

XXIV. Quid agendum de eo, qui clericum ceperit.

Si quis autem quemcumque clericum, etiamsi tantum primam tonsuram habuerit, pro quocumque crimine, vel alia qualibet causa ceperit detinuerit, hoc insinuet statim C presbytero loci, ut per eum significetur episcopo. & requisitus ab episcopo, vel archidiacono, seu mandato ipsorum, captum clericum sine dilatione restituat, ut per eum secundum juris exigentiam judicetur. Quod si facere distulerit, denuncietur excommunicatus; & per superiorem dominum, ipsum reddere compellatur.

XXV. De omnes Dominicis & festis veniant ad ecclesiam: & de puna absentium.

Item statuimus, ut parochiani, dominus & domina cujuslibet domus, Dominicis & festivis diebus in quibus ab operibus est cessandum, teneantur ad ecclesiam venire, audituri ibidem ex integro prædicationem, & Divinum officium: nec inde recedant, donec Missa compleatur omnino. Quod si alter ipsorum absens fuerit extra villam, vel alia de causa rationabili prepeditus, alter talem teneatur venire. Quod si non fecerint, dummodo sint in villa præsentes, nulla infirmitate seu aliqua rationabili causa detenti, XII. denarios Turonenses solvere quilibet teneatur, quorum medietas sit dominni villæ, & alia facerdotis & ecclesiæ. E Sabbato etiam circa vesperæ, ob reverentiam B. Mariæ virginis, ecclesias suas cum devotione visitent.

XXVI. Qui dies sint festivi.

Dies autem festivos dicimus, sicut in canone continentur, Natale Domini, sancti Stephani, sancti Joannis evangelistæ, sanctorum Innocentium, sancti Sylvestri, Circumcisionis Domini, Epiphaniæ, Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis beatæ Mariæ virginis, Pascha A cum duobus diebus sequentibus, Rogationum tribus diebus, diem Pentecostes cum duobus diebus sequentibus; natale sancti Joannis Baptistæ, Inventionem & Exaltationem sanctæ Crucis, duodecim Apostolorum, sanctæ Mariæ Magdalenæ, sancti Laurentii, sancti Martini, sancti Nicolai, dedicationem sancti Michaelis, dedicationem cujuscumque ecclesiæ, & festivitatem cujuslibet sancti in cujus honore constituta est ecclesia: item omnem Dominicam.

XXVII. Quod festivis diebus feriandum sit: & populo unanimiandi sint die Dominico.

In his itaque diebus secundum canones, & antiquam consuetudinem, est ab omni opere feriandum, & in aliis festivitatibus pro locorum variis consuetudinibus, prout prælatus indixerit. Hujusmodi autem festivitates debent facerdotes populo suo annunciare quolibet die Dominico in Missa.

XXVIII. Ut omnes ab omno XIV. jurent servare pacem.

De pace statuimus & præcipimus, quod omnes quatuordecimo anno, & supra, jurent servare pacem. Et si quis monitus a diœcesano, vel per litteras, vel per nuncium ejus, infra XV. dies venire noluerit, ad id cogatur per censuram ecclesiasticam. Et ipse sit extra pacem, & homines sui, & ei fuerint. Nec aliquis qui sit in pace, receptare ei in aliquo respondere. Ipse autem de conquerentibus respondere cogatur. Illud autem juramentum de conservatione pacis, de triennio in triennium renovetur.

XXIX. De eo qui pacem fregerit.

Si aliquis pacem fregerit vel moverit guerram, nisi monitus infra XV. dies emendam & damna refundat, excommunicetur, & extra pacem sit, & tota terra faciat ei & toti terræ suæ guerram. Et expugnetur sive in castro, sive in civitate, sive in nemore, & homines sui similiter, nisi ipsum cum aliis impugnaverint, non obstante fidelitate, quam ei primo fecerunt circa locum etiam, in quo fe receptaverit; sint thabilitates militum & peditum, & nec noceare possit aliis, nec alii sibi prodesse, nec recipiantur ad pacem, nisi emendent, & refarciant omnes expensas & damna.

XXX. Quid de illius bonis, perfonaque ipsa, si capiatur, agendum.

Si vero capiatur, publicentur bona ipsius: & is, qui bona ejus habuerit, pro valore eorumdem bonorum damnum restituat, & de persona ipsius faciat dominus superior quod debebit. Si quis autem auxilium illi dederit, consilium, vel favorem, vel ipsum receptaverit cum præda, vel etiam sine præda: nisi monitus infra diem sibi

ANNO CHRISTI 1229. sibi præfixum emendaverit, pœna simili puniatur. Consanguinei & parentes ipsius teneantur jurare, quod ei non procurabunt auxilium vel favorem, sed ei, sicut & alii, facient vivam guerram. Quod si facere recusaverint, in manu domini sint ipsi, & bona ipsorum.

XXXI. De pacis violatore, qui redire non vult ad mandatum.

Si movens guerram, vel pacis violator, ad mandatum redire noluerit, firmantia, vel facramentum solum non recipiatur ab ipso; sed pignora, vel obsides, vel propria persona in bona custodia teneatur, donec emendaverit competenter. Si vero aliqua sint cafira vicina illi qui pacem fregerit, si illi qui pacis factum procurant, communire noluerint, contra illum si ire difficultate fradantur, & ipsi guerra fiuita in eodem statu dominis restituere teneantur, donec emendaverit competenter. Hoc idem de caftris paciatis erit observandum.

XXXII. De eo qui prædam abduxerit.

Item si is qui guerram movet, damnum intulerit, vel prædam abduxerit: villæ vel C caftra per quorum territorium tranfitum fecerit, damna reftituat, nisi pro poffe eum arreftaverint & prædam defenderint, vel clamaverint, & infequuti fuerint bona fide,

XXXIII. De eo qui de præda hujusmodi emerit.

Si vero de præda hujusmodi fcienter emerit quis, ei cujus eft, prædam fine pretio reftituat, & tantumdem domino pro emenda folvat.

XXXIV. De vaffallis vel hominibus insurgentibus contra dominos.

Si vaffalli homines rebellaverint, vel infurgere attentaverint contra dominos: pax adfuitat dominis contra eos.

XXXV. Ut familiaritas vel treuga non habeatur cum faydiris,

Item ftatuimus ut aliquis amiciriam, familiaritatem, vel treugas non habeat cum faydiris, vel aliis qui guerram moverunt: de bonis fuis expenfas faciat contra illos, & damna data reftituat, alias ad utilitatem E domini puniendus.

XXXVI. Ut latrones & raptatores nemo recipiat.

Nullus etiam latrones, raptatores, vel lacinones accipiat, fed ab omnibus abjiciantur: & fi quis eos tenuerit, damna per eos illata reftituat ad vocem fimpliciem conquerentis, & pacis reputetur infractor.

XXXVII. Ut fiat facramentum contra intimicos fidei atque pacis, quorum aliqui nominatim defignantur.

Præcipimus etiam quod quando aliquis guerram moverit, fiat contra eum facramentum de novo: quod qui procurare noluerit, fraftor pacis reputetur: modo etiam expreffe fiat facramentum contra inimicos fidei atque pacis. Videlicet Guillelmum dictum dominum de Petra perufa, Gauferandum du. qui tenet Podium Laurentium, Raimundum de Mora: & excommunicentur, & perpetuo fint exhæredati, nec abfolvi poffint a fententia, nifi per fedem apoftolicam, vel legatum de ejus latere deftinatum.

XXXVIII. Ut nulle conjurationes feu confratrie fiant.

Inhibemus etiam ut barones, caftellani, milites, cives burgenfes, feu etiam rurales, conjurationes, obligationes, confratrias, feu alias quafcumque obligationes fide vel juramento, feu qualiber alia firmantia interpofita, facere non præfumant. Quod fi fecerint, baro in centum libris currentis mo- C nere puniatur, caftellanus in fexaginta, miles in quadraginta, civis vel burgenfis in viginti, & ruralis in centum folidis. Si quæ vero conjurationes vel colligationes ufque nunc factæ funt, eas decernimus irritas & inanes: ftatuentes, ut omnes abjurare teneantur eafdem.

XXXIX. Ut nullus caftrum vel villam fuerit de his qui tenent ter ab ecclesia, vel a rege.

Item nullus caftrum vel villam fuerit de his, quæ ab ecclefia tenentur, & a rege. Quod qui fecerit, & bona ipfius omnia publicentur, & excommunicatus perpetuo D habeatur, nec a fententia poffit abfolvi, nifi per dominum Papam, vel legatum de ipfius latere deftinatum. Mitatur etiam ultra mare, ad terram propriam nullatenus reverfurus.

XL. Ut nullus, alterius bona per vim rapiat: fed per judices repetat.

Item ftatuimus quod nullus aliqua occafione alicujus bona per vim rapiat, vel pignora, nec vaffallum, nec rem vaffalli pro domino, aut fed fi aliquid fibi deberi credit, per judices repetat. Si autem contra hoc aliquis fecerit, tanquam fractor pacis habeatur; & jus quod habebat, amittat. Si verum nullum jus habuerit, res pignoratas, & earum æftimationem reftituat: & in utroque cafu, videlicet fi jus habeat vel non habeat, tantumdem domino pro emenda perfolvat.

XLI. Ne caftra de novo ædificentur, ac diruta reædificentur.

Pro pace quoque melius conferranda, ftatuimus quod caftra non ædificentur de novo

ANNO CHRISTI 1230.

novo occasione bovariæ, vel quacumque alia ratione, nec munitiones dirutæ reædificentur.

ANNO CHRISTI 1229.

XLII. *Ut mulieres quæ habent castra & munitiones, non nubant inimicis fidei & pacis.*

Mulieres quoque viduæ, & mulieres hæredes nobiles, quæ munitiones habent vel castra, inimicis fidei & pacis scienter non nubant. Quod si fecerint, castra ipsa & munitiones a terrarum dominis occupentur: ad hæredes tamen ipsarum legitime reversura.

XLIII. *Ut nullus judex à litigantibus quicquam quovis prætextu exigat.*

Nullus omnino judex occasione expensarum, seu prætextu alicujus consuetudinis, pro justitia exhibenda aliquid a litigantibus exigere vel extorquere præsumat: sed gratis omnibus justitia exhibetur, postposita gratia, odio, vel timore.

ANNO CHRISTI 1229.

XLIV. *De curia dei pauperibus advocatum.*

Si autem aliqui pauperes sint, aut pro pauperitate advocatum habere non possint, dec ipsis curia advocatum, si causa indiguerit advocato.

B XLV. *Ut hæc statuta quater in anno parochianis exponantur.*

Hæc autem statuta præcipimus per parochiales presbyteros parochianis diligenter exponi quater in anno, in Dominicis videlicet diebus, quæ jejunia quatuor temporum proxime subsequuntur.

* CONCILIUM ARAUSICANUM,

DE POENITENTIIS CONTRA SUSPECTOS

De hæresi Albigensi, a Romano S. Angeli diacono Card. S. A. L. ann. MCCXXIX. celebratum.

Guillelmus de Podio Laurentii ad ann. MCC. LXXIX. Legatus, *inquit*, Auraïsic civitate Cisalpina cum archiepiscopis, & episcopis, & prælatis, suum concilium celebravit: & literas pœnitentiarum quas contra suspectos, quos Tolosæ per inquisitionem invenerat, remisit episcopo Tolosano de castro Mornais ubi erat. Quas episcopus Tolosanus reversus, vocatis eis in ecclesia S. Jacobi publicavit: Legatus autem expectens Romam, secum totam inquisitionem asportavit: ne forte, si aliquando inventa fuisset in terra ista a hæreticis, in mortem tellium, qui contra tales deposuerant, redundaret.

Et Card. d' Aguirre Tom. 3. Concil. Hisp. pag. 494.

CONCILIUM ILERDENSE

PRÆSIDE JOANNE EPISCOPO SABINENSI

S. R. E. Cardinali, & Apostolicæ sedis Legato anno Domini MCCXXII.

ANNO 1229. 4. Kal. Aprilis, Joannes episcopus Sabinensis apostolicæ sedis Legatus, provinciale Concilium celebravit apud Ilerdam, cui cum eo interfuerunt Sparagus Archiepiscopus Tarraconensis, Berengarius Episcopus Barcinonensis, Guillelmus Gerundensis, Guillelmus Vicensis, Petrus Urgellensis, Berengarius Ilerdensis, Pontius Dertusensis, & Garcias Ofcensis, cum pluribus Abbatibus, & aliis Ecclesiarum Prælatis. In eo multa constituta sunt ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentia; præcipue vero de vita & honestate Clericorum. Post habitum vero Concilium idem Legatus statuta quædam edidit pro recta administratione Ecclesiæ Barcinonensis. Rediens autem Romam secum duxit Raymundum de Penna-forti, eumque de meliore nota commendavit Papæ Gregorio. *Balucius lib. 4. Marca Hispan.*

ANNO CHRISTI 1229.

** CONCILIUM TURIASONENSE

IN ARAGONIA.

De dissolvendo Jacobi regis & Eleonoræ matrimonio III. Kalend. Maii anno Domini MCCXXIX.

Hoc concilium Baronii continuator Spondani, sic A
describit ex rerum Hispanicarum scriptoribus, ad annum MCCXXIX. Hoc item anno, *inquit*, Joannes monachus Cluniacensis, natione Gallus, ex diecesi Ambianensi, nobili familia Hisfgrins, ex archiepiscopo Bisuntino doctrina & virtutibus claro, creatus a Gregorio papa cardinalis episcopus Sabinensis, & sedis apostolicæ legatus in Hispaniis missus, concilio Turiasonensi in regno Aragoniæ, *sub* finem mensis Aprilis celebrato (cui interfuerunt Toletanus & Tarraconensis archiepiscopi, aliique episcopi) causa cognita conjugii Jacobi Aragoniæ regis, quod ecto ante annis tenera admodum & imperiti adhuc ætate cum Leonora matertera Ferdinandi Cathellæ regis nata multo grandiori inierat, authoritate apostolica E dissolvit, ob propinquitatem cognationis, cujus nulla facta gratia fuerat: hic id expetente rege tandem hujusmodi nuptarum, sive non nolente, sane nequaquam contradicente, nisi quod cavit de legitimitate Alfonsi pueri, quem ex Leonora, bonæ utriusque parentis fide, susceperat, & in spem successionis educabat. Sicque secundum regis voluntatem pronunciatum est, locum esse divortio, eoque non obstante Alfonsum verum esse ac legitimum patris successorem: ac Leonora ad suos remissa, oppidis dotalibus quæ in Aragonia habebat, retentis, multaque supellectile, auro, gemmis, ac velte pretiosa secum asportata. Narrant hæc pluribus Surita, Gomesius, Mariana, & alii re- C rum Aragonicarum & Hispaniarum scriptores. Cumque nihilo minus, post aliquot annos nonnulli prædictum Alfonsum in perniciem successionis adducere vellent, Gregorius pontifex sententiam legati confirmans, eundem Alfonsum authoritate apostolica legitimum esse ac regnandi capacem, semel iterumque declaravit, eo quod natus Jacobo fuisset, cum bona fide legitimum illud matrimonium ab omnibus credebatur. *Hoffemus Spondanus.*

Hoc autem habet peculiare Hieronymus Surita in Indicibus rerum Aragon. quod exhibeat & orationem qua Alfonsi filii sui causam Turiasonenses Patres, & instrumentum quo favorem contulit. Sic enim ille ad hunc annum. Cum filium, *inquit*, ex ea rex bona fide susceperisset, antequam legatus sententiam ferret, regem contegere nubis, hæc formula expressa utitur: » constituta, ne a me ejus verba invertantur, ita » præfatum competo. Vobis, domine legate, & » omnibus archiepiscopis, & aliis ecclesiasticis per- » sonis, qui hic assistunt, meonon & nobilibus & po- » pularibus innotefcat, quod nos carissimæ uxori » nostræ Alienor per ecclesiam conjunctæ fuimus: & » credidimus nos eidem legitime fuisse conjunctos: » & ex ea fuscepimus carissimum filium nostrum do- » minum Alfonsum, quem nos arbitrantes legiti- » mum, hæredem & successorem regni nostri jampri- E » dem constituimus: & a vasallis & nobilibus regni » nostri eidem fecimus jurari & affecurari regnum » nostrum. Nunc autem coram vobis constituti, & » nos tenentes quid super nostra conjunctione decerne- » re proponatis, in præsentia vestra & omnium assi- » stentium, quod de supradicto filio nostro, sicut » prædictum est, fecimus, confirmamus: & si legi- » timatione indigere aliquatenus videatur, non au- » thoritate & potestate regia legitimamus ad omnis, » ad quæ legitimari potest authoritate regia: & hæ- » redem, & successorem regni nostri constituimus & » declaramus & præcipimus quod sicut ei juratum est » regnum, tanquam verus hæres, post nos omnibus » vasallis nostris, & a toto regno in dominum rec- » piatur & segem. Petimus quoque a vobis & suppli- » camus, domine legate, & ab omnibus archiepi- » scopis qui hic præsentes sunt, ut hæc fidium no- » strum litterarum vestrarum testimonio roboretis. »

Nos igitur, *inquit* legatus, ad instantiam præ- » dicti regis, præfentibus omnes qui fecimus in testi- » monium vestratis. Hæc autem acta sunt præsente no- bus domino B. Toletano archiepiscopo, domino S. archiepiscopo Tarraconenfi, & venerabilibus patribus Burgen. Caliguritanen. Segovien. Segun. tinen. Oxomen. Herdensi, Ofcen. Tirasonen. & Barjonen. episcopis. Aqui Tirasonam III. Kal. Maii, anno Domini MCCXXIX. »

ACTA CONCILII TURIASONENSIS IN CAUSSA DIVORTII

In Cod. de Aguirre pag. 495. Tom. 3. Conc. Hisp. pag. 494.

Facti inter Jacobum Regem Aragoniæ & Eleonoram Reginam, anno Domini MCCXXIX.

Ex Didaco Dormer in libro cui titulus: *Discursos varios de Historia*, pag. 54.

JOannes Dei gratia Sabinensis Episcopus, Apostolicæ sedis Legatus, universis præsentes literas inspecturis salutem in Domino. Pursentes in Hispaniarum legationis officio, mandatum Domini Papæ recepimus sub hac forma: Gregorius Episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri J. Episcopo Sabinensi, Apostolicæ sedis Legato, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum Celsitudo Castellanum inhibitione copulæ conjugalis in tribus ultimis gradibus revocata, eam in aliis non fuerit districte servari; nec sit deferendum hominis contra Deum; fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ad separandum contracta conjunctionis illiciter inter Regem & Reginam Aragonum, post idem Consilium subsecutæ, super quo etiam jam dudum bonæ memoriæ H. Papa prædecessor noster literas impetravit, jura ftatuta procedas Concilii supra dicti: non obstantibus literis hujusmodi falso contrariis a fede Apostolica impetratis: verum apud eundem Regem cures efficere, ut Regina pro fustentatione sua honestam provisionem studeat assignare: cum alias grave de ipsorum separatione timeatur scandalum provenire. Datum Penufi VII. Id. Februarii, Pontificatus nostri anno secundo.

Nos igitur ad separationem ejusdem conjunctionis, & Reginæ provisionem, de utriusque partis assensu procedere cupientes, ipsos diligen-

ANNO CHRISTI 1250.

ter monuimus & indusimus, ut benignum præstent assensum his, quæ salus animarum suarum, & regnorum eranquillitas requirebant: & ad hæc ipsum consensum obtinuimus: sicut litterarum suarum sigillis munitarum proprius subscripta forma demonstrat.

Notum sit omnibus præsentes literas inspecturis, quod nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum Sarchin. & dominus Montispessulani, pro utilitate animæ propriæ, accepto salubri consilio, venerabili in Christo patri J. Dei gratia Sabin. Episcopo, Apostolicæ sedis Legato, præstito juramento firmavimus quicquid ordinandum duceret super celebratione divortii inter nos & dominam A. Dei gratia Regina in Arag. Comitissam Barchin. & dominam Montispessulani, charissimum virum nostrum; & super arthis quas eidem concellimus: & super custodia vel fecuritate castrorum, videlicet de Daroca, & de Farisia, & de Uno-castello, nos ratum & firmum habere, & ordinationem suam inconcussam bona fide servare. Actum est hoc in præsentia venerabilis patris S. Tarraconensis Archiepiscopi, & Fratris P. Prioris prædicatorum Cæsar-augustæ, & Fratris R. Pœnitentiarii domini Legati, ann. Domini MCCXXVIII. XIII. Kalend. Aprilis.

Notum sit omnibus præsentes literas inspecturis, quod nos Al. Dei gratia Regina Arag. Comitissa Barchin. ac domina Montis-pessulani, pro utilitate animæ propriæ, accepto salubri consilio a venerabili in Christo Patre J. eodem, Sabin. Episcopo, Apostolicæ sedis Legato, præstito juramento firmavimus quicquid ordinandum duceret super celebratione divortii inter nos & dominum Jacobum illustrem Regem Arag. Comitem Barchin. & dominum Montis-pessulani, charissimum virum nostrum, & super arthis quas idem Rex nobis concessit; & super custodia vel fecuritate castrorum, videlicet, de Daroca, & de Ferisia, & de Uno-castello, nos ratum & firmum habere, & ordinationem suam inconcussam bona fide servare. Actum in præsentia venerabilis patris S. Tarraconen. Archiepiscopi, & Fratris Petri Prioris fratrum Prædicatorum Cæsar-augustæ, Fratris R. Pœnitentiarii domini Legati, & G. de Alma-gurre domini Papæ subdiaconi, XVII. Kalend. Aprilis, anno Domini MCCXXVIII. in Ecclesia Sancti Joannis in domo hospitalis Cæsar-augustæ.

Nos igitur die partibus assignata apud Tyrasonam, & quia arduum erat negotium, vocatis ad eundem locum venerabilibus Patribus Tolet. no & Tarraconensi Archiepiscopis, & multis Episcopis de Castella & de Aragonia, ipsorum, & aliorum prudentum habito consilio, partibus convenientibus coram nobis, de separatione ipsius conjunctionis pronunciavimus in hunc modum.

Nos Joannes Dei gratia Sabin. Episcopus, Apostolicæ sedis Legatus, inquisitiones inter J. illustrem Regem Arag. & dominam Al. illustrem Reginam, consanguinitatem adeo notoriam, quod nec erat locus infitiationi, nec poterat aliqua tergiversatione celari, habito diligenti consilio & tractatu cum venerabilibus Patribus Archiepiscopis & Episcopis præsentibus utriusque regni, necnon & aliis prudentibus viris, definitive pronunciamus inter eidem J. illustrem Regem Arag. & dominam Al. illustrem Reginam, quia consanguinei fuit in tertio gradu, matrimonium non tenere, inter eosdem divortii sententiam pronunciantes.

De provisione autem dominæ Reginæ ordinavimus in hunc modum. Universa & singula, quæ dominus Jacobus Dei gratia illustris Rex Arag. nomine arthaurum, vel nomine juris sponsalitii

A litium quæ dominæ Reginæ Alienoræ filiæ domini Alphonsi quondam illustris Regis Castellæ, concessisse legitus in charta de ipsorum conjunctione confecta, cum pleno lignoviro, & integrante omnium jurium, sicut eadem omnia ibidem legitur habitura, si prædicto Rege præmortuo ipsa remansisset superstes: necnon & Farisium, quæ gratia regalis monisscentiæ eidem Reginæ cum suis successoribus pertinentia, ita dicta dominæ prædictæ domina, non nomine arrhaurum, vel sponsalitiorum, sed nomine provisionis & gratiæ, omnibus diebus quibus in seculo vixerit, possidear & teneat pacifice & quiete: & dominus Rex eadem eidelliberet, vel exercabimus ipsi Regine gratum & acceptum. Circa custodiam castrorum de Catalania B libuit dominum nostrum Castra vero de Daroca, & de Farisia, & de Uno-castro, Regina tradat custodienda & tenenda de manu sua viris genuis & naturalibus de regno Aragonie, qui sint homagium & fidelitatem Regi, quod post mortem ipsius Regis reddent castra & villas Regi si vixerit, vel ejus hæredi, qui regnabit in Aragonia.

Et Regina possit eos mutare quandocunque & quotiescunque sibi placuerit: dummodo illi qui fubstituentur, faciant Regi homagium & fidelitatem de Castris reddendis, sicut superius continetur: & in tali mutatione ille cui castrum custodiæ, non ausera exeat a custodia castri, quam ille intraverit quo debet ei succedere: & si forte ille qui decedet de illis, quorum custodiæ commissa fuerunt castra prædicta, illi qui ex parte ipsius in castris fuerint, nemini castrum reddant, nisi illi nobili, quem Regina defuncto substituet prædicto modo: & ad hoc ipsi per juramentum & homagium ab ipso nobili affringantur. De aliis tribus castris, scilicet de Epila, de Barbastro, & de Pina, Regina unum quod elegerit, habeat in manu & in custodia, & uno tradet custodiæ alicujus nobilium & naturalium de Aragonia, secundum illam formam quæ de Daroca, & Farisia, & de Uno-castro superius est expressa.

Si autem prædicta Regina nupserit, nullum castrum in custodia sua retinet. Adiicimus quoque, quod si Rex abstulerit, vel auferri fecerit Reginæ provisionem quam ei facimus, ipse, & omnes consiliarii & coadjutores ejus, ipso facto sint excommunicati: & præcipimus domino Tarraconensi Archiepiscopo, ut loca in quibus Rex fuerit, tali supponantur sententiæ, quod præster penitentiam, viaticum, & baptisma, nullum ibi sacramentum celebretur: & illi nobiles qui tenuerint castra in custodia, ea teneantur bona fide reddere Reginæ, vel ejus mandato: nisi forte ipsa Regina manu armata regnum Aragoniæ per se vel per suos invaserit.

Præterea si Rex auferet vel subtrahat Reginæ aliquod de castris Aragoniæ per vim, vel per quodcumque ingenium, ipse, & consiliarii, & coadjutores ejus excommunicati sint ipso facto: & statim illi nobiles, qui alia castra tenuerint, ea det tenere quæ ipsa Regina per ipsa occupatam de retento tenentur dare custodienda naturalibus de Aragonia, nisi voluerit. Si vero Regina per vim, vel per aliquod ingenium, contra voluntatem Regis aliquod de prædictis castris Aragon. de manu naturalium de Aragonia abstraxerit, vel in manu sua retinuerit, vel aliis tradat, qui non sint naturales de Aragonia; ipsa, & omnes coadjutores, & consiliarii ejus excommunicati sint ipso facto, & omnis locus, ad quem pervenerit, interdicto subjaceat, simili supradicto. Et illi nobiles qui alia castra tenuerint, reddant fetvericis Regi

Arta-

ANNO CHRISTI 1250.

ANNO CHRISTI 1250.

Aragonum, ut de ipsis faciat suam voluntatem. A Ad hoc si Regina ejus quoque tempore fecerit, quod aliquid de his quæ in præsidpore a nobis sibi sunt assignata, alienetur a regno Aragonum; ipsa ex tunc sit excommunicata, & quicumque ab ea receperit sit excommunicatus.

Retinemus autem nobis declarationem & interpretationem omnium prædictorum, si super eis aliqua dubitatio emerserit in futurum. Hæc autem omnia ab utraque parte promittimus firmiter obtervari, sub pœna excommunicationis, & sub religione præstiti juramenti: ita quoque quod si Rex non servaverit, si excommunicatus & perjurus; & si domina Regina non servaverit, sit excommunicata similiter & perjura. Actum apud Tyrasonam anno Domini MCCXXIX. tertio Kalend. Maii; præsentibus venerabilibus Patribus domino Toletano & Tarracon. Archiepiscopis, Burgensi, Calagurritanensi, Segobiens, Segustinensi, Oxomensi, Bajonensi, Tirasonensi, Olcensi, & Hereden Episcopis.

Pronunciata vero provisione Reginæ, Rex in continenti petiit interpretationem & declarationem super quibus dictum est consilio præstando: quæ sententiæ cum fuissent, ortum nostra fuit intentio aliud jus, vel plenius jus, five aliud vel majus ignorium ex nostra provisione conferre Reginæ, quam ipsa haberet, & pare arthaurum vel sponsalitiorum

ANNO CHRISTI 1250.

ANNO CHRISTI 1250.

possideret, præcipue si ipsa nubaret, & si Rex faciens exercitum, maxime contra Mauros, vel alias pro defensione regni sui, homines de providentia Reginæ vellet educere cum aliis hominibus suis in exercitum. Quas dubitationes statuet duximus declarandas. Quod in his articulis, scilicet de exaltamento, & de exercitu, nostra fuis intentio... & confuetudines regni Arag. de arthis vel sponsalitiis debere observari.

Super eo quoque verbo, quod præmissum est, omnibus diebus quibus in seculo vixerit, licet declaratione non indigeat, cum satis sit clarum; quia tamen petiit Rex amplius declarari, respondemus, quod pro viribus & scientia intellectuis, vivere in conversatione & habitu sæculari. Super illo etiam verbo quod præmissum, quod Regina tradat castra in custodiam nobilium, qui sint genetosi & naturales de Aragonia, quæstivit Rex, utrum intelligeremus, quod quibuscunque generolis naturalibus de Aragonia, etiam intimicia Regis vel regni, poster Regina prædicta castra tradere. Ad quod respondemus, quod non intelleximus, nec voluimus, quod castra Aragonum daremus in custodiam aliquibus, qui sint inimici Regis vel regni, five expediti a regno. Datum apud Tutelam in crastino Apostolorum Philippi & Jacobi.

ANNO CHRISTI 1250. Ex Concil. de Aguirre Tom. 5. Concil. Hisp. p. 491.

CONCILIUM TARRACONENSE

PRÆSIDE ASPARAGO ARCHIEPISCOPO TARRACONENSI,

Celebratum anno Domini MCCXXX.

ANNO CHRISTI 1250.

ANno Domini MCCXXX. Kalendis Maii Asparagus Archiepiscopus Tarraconensis Concilium celebravit in Ecclesia sua, cujus pauca admodum statuta ad nos pervenerunt. Ei autem interfuerunt cum Archiepiscopo Guillelmus Vicensis Episcopus, Pontius Bertudensis, Garcias Oloensis, Berengarius Barcinonensis, & procuratores aliorum Episcoporum provinciæ Tarraconensis. BALUZIUS lib. 4. *Marca Hispan.*

ANNO CHRISTI 1251. Ex Bulla Concil. Rotomag. p. 1230.

CONCILIUM PROVINCIALE

CELEBRATUM ROTOMAGI ANNO GRATIÆ MCCXXXI.

SUB MAURICIO ARCHIEPISCOPO ET EJUS SUFFRAGANEIS.

De disciplina Ecclesiastica & morum reformatione.

Ex codice S. Michaelis in periculo maris ante annos quadringentos scripto.

I.

STatuimus ut Prior non conventualis ultra summam ferragiara folidi. ab aliquo fine licentia Abbatis sui, vel Episcopi, si remotus fuerit Abbas, mutuo pecuniam non accipiat: quod si forte fecerit, abjiciatur a priorata, nec denno prioratum valeat adipisci, quousque per Provinciale Concilium fuerit restitutus. Nisi forte prioratus ita abundet in reditibus quod Priori ultra dictam summam accipere mutuo fit necesse; & tunc ultra summam centum solid. accipere non præsumat. Eidem præne subjaceat Prior, qui quotumcumque summam pecuniæ mutuo receperit a Judæis. Abbas autem, qui sine licentia Episcopi sui pecuniam a Judæo receperit mutuo, suspendatur; nec nisi per Provinciale Concilium relaxetur.

II.

Statuimus etiam ut Abbates, & Priores, & obedientiarii de singulis proventibus, & redditibus, & expensis singulis annis diligenter computent in Capitulo quater in anno ad minus, & bistus tam abbatiarum quam prioratuum a claustralibus cognoscatur, & computa rediganture in scripris, ita quod Conventus penes se retineat unum scriptum, & Abbas aliud.

III.

Nullus Abbas mutuo recipiat pecuniam sine Capituli sui, vel majoris & sanioris partis Capituli licentia, nec ultra summam ab Episcopo fro taxandam secundum Monasterii sui facultates: qui contra fecerit, per Episcopum suum puniatur.

Propter scandala quæ ex Monialium conversa-

tione provenient, statuimus de Monialibus nigris, ac aliquod depositum recipiant in domibus suis ab aliquibus personis, maxime sexus clericorum, vel aliorum, in eorum casu confodiæ, apud se nomine deponi permittant. Pueri, vel puellæ, qui ibi solent nutriri & instrui, penitus repellantur. Omnes communitæ comedant in Refectorio, & in Dormitorio dormiant solitariæ. Cameræ Monialium omnes destruantur, nisi aliqua per infectionem Episcopi integra retineatur ad infirmarium faciendam, vel alia de causa, quæ Episcopo esse necessaria videatur. Item Moniales nullatenus exire permittantur, vel extra pernoctare, nisi forte ex magna causa, & raro; & Abbatissis injungatur ne aliter egredi permittant Moniales. Et si aliquando Abbatissa ex justa causa alicui permittat, eidem injungatur quod fine mora revertatur, & det ei socium, non ad voluntatem suam, sed quam viderit expedire. Ofsia defuncta & superflua obstruantur. Circa hoc autem Episcopi adhibeant diligentiam & curam per se & per ministros suos, & vitas & conversationes earum taliter restringant, quod per eorum diligentiam scandala, quæ de earum vita in præsenti provenirent, sopiantur.

V.

Statuimus ut omnes Judices, tam ordinarii, quam ab Ordinario delegati, temperent se & refrenent a generalibus excommunicationibus, nec in generali participantes excommunicent, ubi communia venant in crimine delinquenti.

VI.

Statuimus ut in locis sive prioratibus ubi congregatio conventualis solet esse, si facultates ecclesiæ suppetant, illius conventus resitantur ibidem.

VII.

Monemus abbates & priores conventuales quod tot faciores in abbatiis & prioratibus suis instituant, & ad hoc facultates earum sufficientes, quot ibi solent deservire; & ne pensionem, nec certum ab eis exigant; quam non solent exigere ab antiquo, nisi forte alicui ex justa causa a hac Episcopo permittatur.

VIII.

Statuimus quod clerici tibaudi, maxime qui dicuntur de familia Goliæ, per Episcopos, Archidiaconos, Officiales, & Decanos Christianitatis tonderi præcipiantur, vel etiam radi, ita quod eis tonsura non remaneat clericalis; ita tamen quod sine scandalo & periculo ista fiant.

IX.

Statuimus ut ille ad quem unius vel plurium Judicum mandatum dirigitur, sive de citatione faciendi, sive de aliquo alio faciendo, non faciat quod mandatur, nisi in ipsius mandato mentionem expresse, & designentur nomina Judicum, locorum, dioecesis, & personarum, vel cujus auctoritate procedit authenticum, & nisi exhibeatur authenticum transferipsum sub sigillis authenticis & notis; & ne citatores a Judicibus contra præditam formam mandatum eorum exequi compellantur, alioquin ad Sedem Apostolicam appellent.

X.

Prohibemus ne aliquis clericus ab aliquo quam suo Episcopo se faciat ordinari, nisi super hoc Diocesani sui litteras habuerit speciales, vel licentiam.

XI.

Præcipimus ut concubinæ presbyterorum, quæ super hoc de cetero fuerint confessæ, vel convictæ, vel diffamatæ, vel super hoc non poterunt se purgare, publice in ecclesia die Dominico, vel alio solemni die, coram populo tondeantur, alias pœnam competentem pro peccato hujusmodi infligant.

A Recipiunt; & si quæ fuerint inventæ rebelles, per excommunicationis sententiam ad hoc, si necesse fuerit, compellantur.

Anno Christi 1250.

XII.

Nullus audeat missam bis in die celebrare, nec cum duplici introitu, nisi in magna necessitate, scilicet pro humano * corpore, in die Dominico, vel alio solemni, in die Natalis Domini, in die Paschæ; & hoc sui non est nisi unus sacerdos. Celebraturus quoque Missam secundam vinum perfusionis non sumat, sed minister habenti bonam conscientiam conferat.

XIII.

Prohibemus ne aliquis Archidiaconus, seu Decanus ruralis, sive monachus, vel quicunque alius, B cognoscat de causis matrimonialibus, nisi super hoc privilegium apostolicæ sedis habeat, vel ab antiquo sic fuerit consuetum: sed cum in eorum audientia talis quæstio devenerit, cum Episcopo loci, vel ejus Officiali, sine moræ dispendio Pisdeant nunciare, partes ad ipsarum examen competenti termino remittantes.

XIV.

Prohibemus sacerdotes sub pœna excommunicationis choreas duci in cimiterio, vel in ecclesia: moueant etiam ne alibi fiant.

XV.

Prohibemus similiter ne vigiliæ fiant in ecclesia nisi in festo illius ecclesiæ Sancti.

XVI.

C Nullus laicus de novo in cimiterio ædificare permittatur, nec domus aliqua si destructa fuerit, per annum & diem durante ruina, reædificetur ibidem; nec fenus, vel immunditiæ aliquæ in cimiterio adunentur.

XVII.

Clerici beneficiati, seu in sacris Ordinibus constituti, non sint advocati pro preio, seu in fraude pretii in curia laicali, nec loco laicorum curiam teneant, nec ballis illorum, seu aliorum illicitis præficiantur.

XVIII.

Nullus non sacerdos curam animarum habens; Ecclesiam ad firmam recipiat; nec etiam sacerdos curam animarum habens, nisi habeat perpetuum vicarium: in quo casu non recipiat nisi de Episcopi sui licentia speciali.

XIX.

Statuimus quod condonati cujuslibet domus religiosæ aliquod signum in eminenti portent, ad arbitrium Episcopi; & religioni congrua indumenta: ut per hoc distinguantur ab aliis, & sint religiosi ab Ecclesia defendantur; & ad hoc facientibus per suos prædyctos compellantur.

XX.

D Districte præcipitur ne Sacerdotes magnos collellos cum cuspide, enses, gladios, vel lanceas portent; nec clericos Sacerdotum, vel alii in sacris Ordinibus constituti, nisi justa causa timoris.

XXI.

Præcipimus ne laici testamenta sua ordinent per manum laicalem, & ipsis prohibeant frequenter sacerdotes ne testamenta sua faciant, nisi in necessitate, sine præsentia Sacerdotis, maxime cum in Normania talis consuetudo existat.

XXII.

Jurabunt Officiales, & qui demandatam ab Episcopis, vel Officialibus jurisdictionem percipiunt quod munus & donum non recipiant, nisi exenia tam modica propter quæ præsumi non debeat quod Judicum animum a tramite justitiæ deviare: nec exenia hujusmodi frequenter recipiant ab eodem.

Inhi-

XXIII.

A Inhibemus ne monachi, vel aliæ personæ ecclesiasticæ in caufis quæ tantum confuerunt tractari in foro Ecclesiæ, deponant querimoniam coram Judice seculari, nisi ab Episcopo suo super hoc licentiam habuerint speciallem.

Anno Christi 1250.

XXIV.

Statuimus ut decanatus ab Episcopis, vel Archidiaconis non vendantur, feu ad firmam tradantur, sed gratis de cetero concedantur; ita quod de emendis superinhibenti jurati fidelitor respondebunt, deductis propriis expensis, quas ipsi Decani necessario facient propter officium decanatus.

XXV.

Firmiter inhibemus quod si partes litigantes B coram Episcopis, seu Archidiaconis, vel Decanis ruralibus, transigant vel componant; nostra pars pretexui alicujus consuetudinis emendam judicum propter hoc persolvere minime teneatur.

XXVI.

Item præcipimus quod cauſæ ecclesiasticæ coram Decanis ruralibus, & coram quocunque Judice ecclesiastico secundum jura ecclesiastica tractentur, & non per modum curiæ secularis.

XXVII.

Qui cruce signati fuit, ultra annum & diem ab Ecclesia nullatenus defendantur, nisi pro speciali mandato sedis Apostolicæ vel Legati pallagium interdicatur vel in diem prorogetur, vel ex alia justa cauſa & evidenti eos oporteat remanere: hoc C idem & de cruce signandis statuimus observandum.

XXVIII.

Volumus & præcipimus quod Judices seculares qui clericos in aliquo facinore deprehensos custeri manipatos, vel a judice ecclesiastico Judice requisiti eos reddere contradicunt, extunc excommunicati a summo Judice promulgentur; nec in ipsis capiendis amplius violenter manus extendant quam defensio vel rebellio exegerit clericorum: & cum captos eos tenuerint, ecclesiastico Judici, scilicet Episcopo, vel Officiali, seu Archidiacono, vel Decano loci sine more dispendio denuncient procurent.

XXIX.

Præcipimus ut clerici qui habent perpetuos vi- D carios in ecclesiis suis, si sint doctibiles, studeant principaliter in Theologia, nisi juſta & rationabili cauſa Episcopus suus eum eis aliter duxerit dispendandum; & nisi sint in sacris Ordinibus constituti, ad sacros Ordines promoveantur. Illi autem de quibus merito præfumendum fit quod in studio profectum non debeant, ordinentur, & in suis ecclesiis deserviant in ordine Sacerdotali, & de eorum & vicariorum existerit voluntate, vel alibi in eodem ordine Domino studeant deservire.

XXX.

Statuimus quod Vicario perpetuo eodente vel decedente, Vicaria accrescat personatui, & extunc Persona illius ecclesiæ non per Vicarium, sed per ipsum illi ecclesiæ deserviat in ordine quem E ipsius ecclesiæ cura requirit.

XXXI.

Statuimus etiam quod quando ecclesia vacaverit, si talis sit ecclesia quod officiari possit per unum Sacerdotem & clericum, ille qui tempore vacationis defervit illi ecclesiæ, habeat quindecim libras Turon. ad minus per annum. Si vero talis sit quod duorum indigeat officio sacerdotum, viginti duas libras Turon. & dimidiam habeant per annum de proventibus ejusdem ecclesiæ.

XXXII.

Statuimus etiam quod illud idem in ecclesiis non vacantibus observetur, cum forte Persona ec-

Concil. General. Tom. XIII.

A rundem subditos fuerint de Episcoporum suorum licentia speciali. Hoc idem intelligimus de omnibus ecclesiis sibi Vicarius fuerit institutus.

Anno Christi 1250.

XXXIII.

Præcipimus quod Portæ ecclesiarum patrochialium qui habent reditus abundantes, domos in cauſa ecclesiastico addiscere studeant competentes; Vicarii vero perpetui, quibus ad hoc ordinatio non fuppetunt facultates, pro posse suo ad hoc laborent ut a Personis suis juxta ordinem tenendum portionem quam in eisdem percipiunt annuatim si vero terram non habeant ubi Vicarius sive Persona addiscere possit commode, Patronus ecclesiæ, qui in eadem ecclesia aliquam partem percipiet Decimarum, seu proventuum aliorum, si ad hoc fiendum terram habeat congruentem, ad addiscium conſtruendum dare quantum opus fuerit compellatur.

XXXIV.

Nullus Diaconus Eucharistiam det infirmis, vel confessionem audiat, vel baptiset, nisi cum Sacerdos absens fuerit, in quo quidem casu admonendus de expectari non possit, vel idem Presbyter gravi infirmitate, vel alio inevitabili impedimento fuerit impeditus.

XXXV.

Prohibemus districte, ne Presbyteri seu Priores forenses malefactores aliquas habeant in suis domibus residentes, nisi maturos, vel aliam quæ tamen sic acceptos, quod subjicio mala de ea non possit subsequi.

XXXVI.

Prohibemus etiam ne Sacerdotes in generali excommunicent, nisi pro furtis & depositis in eadem parrochia, & tunc trina vocatione præmissa.

1. F. Mart. dies.

XXXVII.

Omnes Monachi qui solitarie vivunt in aliquibus locis, ad claustrum a suis Abbatibus revocentur, nisi Priorata ibi sint, quæ sufficiat ad duos Monachos sustentandos: & in hoc casu Abbates duos Monachos ibidem ponere compellantur.

XXXVIII.

Statutum ab Abbatibus Nigri Ordinis, & in eorum Concilio super eis curatum & jejuniis promulgatum confirmamus, & præcipimus observari.

XXXIX.

Monachi vestes non deferant sumptuosas, sed viles, secundum quod in eorum Regula continetur: & hoc Episcopi præcipiant Abbatibus in Diœcesi sua conſtitutis ut Monachos suos ad id faciendum compellant, & ipsi in se studeant observare. Episcopi, ut Moniales vivant sine proprio curam adhibeant diligenter, & de possint excolare pratexitu aliquo paupertatis.

XL.

Statuimus, ne aliqui Monachus det aliquid Abbati suo pro Prioratu habendo, & propter hoc Abbas recipere non præsumat.

XLI.

Monachos ad institutionem aliquam Prioratum non habentem nec aliquid aliud ad firmam ab Abbate recipere, vel a quolibet alio, prohibemus.

XLII.

Nullus Abbas Nigri Ordinis Monachum recipiat Cistercienſis Ordinis, qui profeſſionem fecerit in Ordine memorato.

XLIII.

Statuimus ut antiquæ pensiones quæ a Prioratibus Monasteriis solvebantur, quatinus per Abbatem vel Monasterium a quadraginta annis, & infra, fuerint augmentatæ, vel de novo impositæ, penitus revocentur: & easdem augmentari de cetero prohibemus.

XLIV.

ANNO CHRISTI 1231. Auctoritate hujus Provincialis Concilii prohibemus ne Clerici beneficiati, seu Presbyteri, vel aliqui Religiosi, aliquam exerceant negotiationem; si quis autem contra fecerit, tanquam sacrilegus, per suos Diœcesanos districte puniatur.

XLV.

Jurabit autem unusquisque advocatus se fideliter facturum officium suum, & quod injustas causas, seu desperatas contra conscientiam suam non sustinebit, nec instrumenta partis sue subtrahet, vel subtrahi faciet; nec exceptionibus falsis, quod sciat, seu per malitiam exceptionis uetur; nec procurabit quod falsitates vel subreptiones, seu falsa instrumenta in causa sua producantur; & quod causam clientuli sui, quantum credet quod sit justa vel utilitatem ipsius ejus, prosequi, non prorogabit, & quod de eis que in curia facta fuerint, de quibus a Judicibus requisitus fuerit, veritatem secundum credulitatem sum non tacebit; & quod si de credulitate causæ fuit insufficientem, cum Procuratoribus consilium habebit; & quod libellum & acta in causis suscepris fideliter pro posse suo confiiet manu propria, vel ea, si scribere nescierit, vel nolluerit, scribi faciet.

XLVI.

Nullus Monachus, seu Canonicus Regularis pro patronatus, vel Decimarum a laico accipere seu possidionem alicujus ecclesiæ, seu advocatiæ propria ætate præsumat; nec Canonicum ibi ponat, ubi esse consueverit Presbyter sæcularis, nisi de Diœcesani sui licentia specialis.

XLVII.

Cum contingat interdum quasdam excommunicationes generales ab Abbatibus in suo Monasterio promulgari; sicut eveniet quod quidam quod Abbas excommunicavit omnes illos qui in claustro alios fuerint allocuti, vel qui sine licentia Monasterium exiverit, vel consilium fecerit; in quibus Monachi facile transgredi possunt culpam: propter quod etiam frequenter accidit quod multi Monachi in excommunicationem decidunt, necnon alliquotiens irregularitates incurrunt: Statuimus ne nullus Abbas de cetero, nisi in Diœcesi quod D suo, tales excommunicationes generales promulgare præsumat.

XLVIII.

Aliqua casu necessaria moti, infra decimum octavum annum aliquem in Monachum recipi prohibemus.

XLIX.

Præcipimus ut, juxta Statuta Generalis Concilii, Judæi omnes propter qualitatem habitus a Christianis disjungantur, & signa deferre manifesta in pectore compellantur: Christiani vero, sive Christianæ eisdem non serviant; & ad hoc per venturam ecclesiasticum compellantur.

OBSERVATIONES.

Concilii hujus canones viginti, scilicet 3. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 11. 13. 20. 21. 22. 23. 25. 26. 27. 31. monachorum ordinem spectant, cæque collinenas sæpiùs, si forte præterea duo excipias, ut in omnibus omnes magistratum fautores S. Benedicti Regulam, ejusque vitam ex tenere desiderent. Regulæ cap. 1.

Can. 6. Idem habuit Conc. Prov. Turon. eodem anno 1231. apud Caltum Gonterii c. 21. quod jam in Senon. Concilio fub Gilberto Archiepiscopo circa annum 900. vetitis omnino iisdem fuerat conftitutum, cap. 13. De Rabidis vide Caugii Glossarium. Ad nostrum Concilii nofiri fi canones notari videntur, qui absque licentia sua probationem nunc nonnumquam aliquo ordinatione, clericorum tonsuram, & officium aliquibus, ac de cetero quibuscumque indulgent gratis, & alias quæ ordinem Presbyteratus spectant, ordinari faciunt.

ANNO CHRISTI 1231. *en la presence de deux clercs ou deux laiciens, après de venge ans & un an, sans ingratitude.*

Can. 1. Idem renovat antiqua Gallia Concilia, Aurelian. IV. an. 541. c. 20. Matisconi II. an. 585. c. 10. &c.

ANNO CHRISTI 1231. Can. Conc. Latii. an. 1215. c. 14. *Inhibemus ne diaconus aut sacerdos ad tempus vel in perpetuum pro pecunia vel alio quo pretio alicui conferantur, sicut statuimus in Concilio Lateranen. & Turonen. contra quosdam detestandos, propter quod in canonicis conftituendis, juxta Prælatorum arbitrium, gratis pro gratis detur.*

Sic. In ecclesiis Gallicanis olim etiam Judices ecclesiastico idem nunc fervatur procedendi modus ac in feudalibus Curiis. Id ipsum renovat Conc. an. 1246. c. 3. Regii codicis ann. 1667. tit. 1. art. 1.

Can. 2. In diœcesibus Rothomagensi & Turonensi, ut & Lugdunensi, ubi archiepiscopales Judices agendi modus: jam Ludovici XIV. edictis an. 1675. & 1684. utrique obtemperant.

Can. 3. Solitum, cum ex iis qui parochialium ecclesiarum titulos adepti fuerant plerique ad sacrum ordinem promoveri, atque ita parochiæ ipsis cedere nolenti ad regimen animarum divino ministerio conducitorum facerentur idoneæ. At, in duodecimum maximæ fecule, ex temporalitis cupiditate in perpetuos vicarios affingere, accepta alienum præterea nonnullos a potestate, quorum bonæ ex ratione in duplum ab ipsis exigebant: annotantibus quoque Episcopis, ut circa animarum curam folicitiores fierent, quam hoc, non ut alienas, fed veluti proprias ex Episcopali inftitutione fuscipiantur. Hinc ordinationes inter & curatos conditiones exorgebant, quas, affignata sua cuique iporum portione, sedare conabantur Episcopi. Tandem vero Concilii anni Aurelianensis, multis abhinc annis memorati, necessitate flatuentes ut videlicet, his qui tenebant ecclesiarum titulos, ordinandis, ut ecclesiæ sacerdos ordinandi deinceps ordinarent, aut tamen ex integro prævalerent, cum quique modo nonnulli permanentiæ perfecerant, fed paucissimi.

Can. 4. Tunc argenti libræ tres, quarum quælibet colligata falicibus in lingulis tres folidos, id est triginta denarios argenti uncias & cum dimidia cum gravi sertia pene, feu marcham unam cum groffis & & sertia pene, ligitur 15. argenti libræ pondere duabus 3. sertia pene: quibus non valet monetæ noftræ valori comparatus erit 180. libræ argenti nofiri monetæ unius valoris 30. libræ.

Can. 5. Non ideo femper vitæ cenfelus hac in re fuit. Primo etenim ecclesiæ fortgenitis initio, Baptismum a diacono vix ulli fuerunt collatum fuiffe patet ex facto Philippi Ad. I. Eunuchum Reginæ Candacis in fonte baptismatis. 2. Primis etiam fæculis, imo & ipsorum Ecclesiæ Doctorum etiam Apostolorum tempore, fuit Episcopi facti. Ioue ordinationis Baptismum confert, nec nisi de eorum consilio presbyteris licet & diaconis, adeo ut hi folum effent ministri ejus extraordinarii. 3. Ignatius ep. ad Smyrnenses: *Non licet absque Episcopo neque baptizare, neque agapen facere.* Ubi *absque Episcopo* baptizat hæc sumimus *sacerdos & diaconi presbyteri & diaconi* ministri, ut ex Tertulliano & Hieronymo. 4. Audio deinde Baldwinum nuncio, presbyterum etiam & diaconi, tanquam ministros ordinarios, fuit id munus ecclesiæ datum. Ital. scriptus Lucifer anus: *Non quidem ordinem hanc effe ecclesiæ confuetudinem, ut ab eo qui longe in minoribus ordinibus per presbyteros & diaconos baptizati fuisse, Episcopum manum impositionem excurrat.* Et paulo infra: *Quid ita videtur, aut in catechiſmis, aut in remotioribus locis per presbyteros & diaconos baptizari dormiunt.* In eo tamen casu duplex observata est. Prima, ut cum diaconis eum presbyteris, cum presbyteris eum Episcopo, nihil eo permittente, baptizare non liceret. Secunda, quod femper Episcopus præcipuam baptizandi sacrificium in eo ministerio haberet, nempe in ipfa in qua fiebat civitate, presbyteris & diaconis in minoribus urbibus ac vicis baptizantibus. Confentit adhuc in diœcesi magis magisque inclinans numerus, presbyteri quibus curæ animarum evaluerunt in ordinarios Baptismi, etiam folemnis, miniftros. Sed & diaconum Baptismi, etiam folemnis, miniftros eft, falten extraordinarios, feliciter ex paucis id Epifcopi fui confenfu, fuquet ex eo quod absque fenfu in ejus ordinatione directe ut: *Diaconum oportet baptizare & prædicare.*

De Diaconorum partibus in pœnitentiæ ministerio. 1. Canon 2. Conc. I. Tolet. diaconos, fi forte ante ordinem fuum pœnitentiam egit deprehenderentur, jubet ad fuæ diaconorum effatum remitti: idque de eis intentorum ait *ut altera non immanis pœnitentia.* Hæc autem impositio manus non alia videtur poffe referri quam ad pœnitentiam reconciliationem. 2. Conc. Eliber. c. 32. *Ut non ipse presbyterorum aut diaconorum communionem vitiet, presbyter vel diaconus, nisi eis jusserit Episcopus.* Ubi communionis nomine ipfa intelligitur abfolutio, pro vulgari antiquorum loquendi ratione: itaque facilius fuadebitur, fi ritulo habeatur 27. canonis, in quo pœnitentiæ tempus constituit publicæ pœnitentiæ, ubi verba: *ecclesiæ* folus præfatur. 3. Planum eft tunc fuiffe Gallicanum, Anglicæ, Germanicæ & Italicæ ufum, ut ubi presbyter non erat aut aderant, diaconus illum ordinem pœnitentiæ communicaret. Nam Alexander de *diversis officiis in corpore jejunii*, Basilii Egyptii abbatis præceptum canonicum ait, ut ubi presbyter non vulnus ut, cum clavis pœnitentiæ fuis Epifcopo & presbytero committat fines, nihilominus tamen tunc temporis diaconi *pœnitentiam agere & confessiones audire* possint, aut, ut loquitur Stephanus Eduenfis ep. 8. de ordinationibus: *debita pœnitentiæ manifestationes fuscipiat*: aut, ut ex loquitur Conc. Ebroic. an. 1192. *pœnitentiam confessi imponat.* 4. Pro Africa, S. Cyprianus ep. 13. ad presbyteros & diaconos fuos, occasione lapsorum qui reconciliationem effagitabant, fic ftatuit: *Decernendum puto & nos, ut qui libellos ante accepto pacem dederunt, & qui sacrificia eorum apud Deum abfolvere non poffunt, & quibus adhuc & infirmantibus pœnitentia suscepti fuerint, nec exposita professio nobis, aut quæ prosecutum nomen fuum fit, & quæ sit voluntas eorum exquiri, apud diaconum quæ commodissime fieri possit, ut si quis ex his infirmitate urgente exire de seculo cœperit, & antequam loqui possit, aut manum suam ponere possit, ad confessionem & spem pacis per quam fieri manus impositio illis ad non fallit desiderium.*

Permitta quoque fuit olim Diaconis Ecclesiarum administratio. Ita Ambrosius ep. 82. *Ante diem Dominicum Diaconi ampus ministri, distribuunt mihi ipse presbyteri, ut populo offerrem.* Ita quoque ep. 33. *Sacerdotes sunt, & diaconi, & ad officium perfruunt.* Non tamen diu viguit illa confuetudo, ut Christi corpus diaconi ministrarent, nisi forte in loco, ubi nemo aliquis sacerdotis, præsto deesset. Conc. Carthag. IV. c. 38. *Ut diaconus presbyteri præsentia, qui sacrificium offerat, corpus & sanguinem Christi non consecret, statuit.* At Calicis dispensationem diaconis prohibitorum non legimus.

15. *Id quod ante Concilium Lateranense* 4. *ecumenicum* vetant Concilium canones.

16. *Presbyteri ordinentur præmisso.* Ibi folemne ingrediendi modo qui ufque dictum Monstorium.

ANNO CHRISTI 1231. 16. Conc. ad tertium canonem Concilii Rotom. an. 1128. notatum & 20. Conc. an. 850. 26. & 27.

ANNO CHRISTI 1231. 18. Bonum aut fuit femper lex de sacellaria ad monafteria profellionem, ut nec ad ea ullus alius ingrederetur, qualibet conditione, maturior ætate, feilicet nonnum 25. v. Conc. Turon. II. an. 813. can. 28. Capitularem Ludovici Pii Imperatoris an. 818. Concilium Cabilonense an. 813. aut illi fimilem tenuere. Thiem ordinem Concretus Auxerianus & Carolo Ch. Calvo an. 858. can. 19. fic ftatuit: *Sacerdotes aut presbyteri aut diaconi, tantum & parum de pretiosis & luxuriosis vestibus quibus ipse presbyter de subjectum ex Religiosis, quibus in agunt, fi juvenes fint & miles XXV. ann.; & fi fenes XX. ann.* Annorum paucis poft annis in Bellovaci Concretus fub Hincmaro III. an. 878. probatis fuit annorum fenarium tempus, quam religiofæ profeffioni præfinivitat Tridentina Synodus Sefs. 25. de Regularibus cap. 15. Nec tamen vetus defuit de annorum 16. aut 18. ad religionem profeffionem fufficientis tetate conditio; prorefertimum cum starem in virginibus aut viduitate nec exigit Basilius nec Benedictus nec Innocentius ad Amphilochium epiftola can. 38. & Conc. Gp. in Trullo an. 691. can. 40. quæ ex Gregorio Basilii Vitigines nullæ nete XVIII. annum videntur.

20. Conc. Lateran. IV. c. 68. *In monaftiis provinciis a Christianis locis fas Sarracenum habitantibus. Ne si qui ex his ad christianismum confugit, ne nulla differentia discernatur. Unde omnibus interdicimus, quod per eorum Christiani Judæorum fas Sarracenorum, & Judæi seu Sarraceni Christianorum mulieribus commisceantur. Vel ignorare non debeant commissionis excessus, per voluminosa errorum insuper modis, excessionis ministros pulsare habere diligentiam: Decimum ne talis vitiosique fraus, & in Christianorum provincia, & omni tempore, qualitate habitus publice ab ullis populis diffingentur; cum eidem per decisor hoc ipsum vitiosque sanctionem.*

CON-

ANNO CHRISTI 1231. ANNO CHRISTI 1231.

CONCILIUM APUD CASTRUM GONTERII

A Turonensi archiepiscopo & suffraganeis celebratum anno Domini MCCXXXI.

TITULI CAPITULORUM,

1. *De matrimoniis clandestinis.*
2. *Ne archipresbyteri de causis matrimonialibus cognoscant.*
3. *De modo instituendi rectores ecclesiarum, & de juramento ipsorum.*
4. *De residentia rectorum.*
5. *De capellano ecclesiæ ad firmam traditæ.*
6. *De plurimitate numerus canonicorum.*
7. *Ne quis instituatur in cathedrali ad vacaturam.*
8. *Ut confessionales cathedralium redigantur in scriptis.*
9. *De pœna participantium cum excommunicatis.*
10. *Ne fiant excommunicationes in generali.*
11. *Ne clerici tributarium se faciat personæ sæcularis.*
12. *Ne archidiaconi & inferiores prælati, extra civitatem officiales habeant.*
13. *De procurationibus.*
14. *Ne prælati à firmariis pecuniam exigant.*
15. *De pœna patroni illiteratum præsentantis.*
16. *Ne ecclesia conferatur consanguineo laici.*
17. *Ne tutela vel cura minorum vendatur.*
18. *De executione officii sacerdotis.*
19. *Ne laici actiones clericis cedant.*
20. *De clericis delinquentibus puniendis.*
21. *De Goliardis.*
22. *De cruce signatis enormia delinquentes.*
23. *De tyrannis qui per vices personas ecclesiasticorum bona deprædantur.*
24. *De filicatio & ignis monachorum.*
25. *De monachis quinderim annorum.*
26. *Ne monachi proprium habeant.*
27. *De sigillo carnium, quod ad regulares attinet.*
28. *Ne abbas sine monacho, monachus sine famulo.*
29. *Ne monachi sint solitarii.*
30. *De usuratiis.*
31. *De Judæis.*
32. *Iterum de Judæis.*
33. *Ne testimonia Judæorum contra Christianos admittantur.*
34. *De sponsalibus & matrimonialibus.*
35. *De juramento judicum.*
36. *De juramento advocatorum.*
37. *Ut parentur statutis concilii Vallis Guidonis.*

CAPITULA.

I. De matrimoniis clandestinis.

NOs intimo mentis desiderio corrigere cupientes ea, quæ correctione legitima circa personas ecclesiasticas infra Turonensem provinciam novimus indigere: convocatis nostris provincialibus, & aliis ecclesiasticis personis jurisdictionem habentibus, apud Castrum Gonterii, statuimus ut prælati cum maturitate & consilio petitorum procedant, & quod matrimonia clam contracta "nullarenus fustinenant timore vel amore; sed ad illa dirimenda, omni dilatione & recusatione exclusis, procedant.

Al. recusatione.

II. Ne archipresbyteri de causis matrimonialibus cognoscant.

Inhibemus ne archipresbyteri vel rurales decani, authoritate propria de causis matrimonii de cetero cognoscant.

III. De modo instituendi rectores ecclesiarum, & de juramento ipsorum.

Statuimus etiam, ut personæ ecclesiasticæ in ecclesiis parochialibus instituendæ, cum sequenti solemnitate instituantur. Primo vacante ecclesia infra tempus à jure statutum, instituendus à patrono clerico vel laico, archidiacono vel rurali decano præsentetur, & postea diœcesano, vel alii jus episcopale habenti: qui antequam tradat instituendæ personæ curam animarum, ab eadem juris recipiat juramentum quod nihil promisit, vel dedit, nec aliis pro eo quod sciat, pro illo beneficio obtinendo: & si sciret quod aliquid esset datum vel promissum, dimitteret. His expletis diœcesanus, vel alius jus episcopale habens, tradat eidem curam animarum, si alias idoneus habeatur: qua tradita, iterum jurabit, quod diœcesano, & aliis magistris suis obedientiam servabit, & ad mandatum suum se faciet ordinari, & jura ecclesiæ defendet, & alienata revocabit bona fide. Et si ista forma fuit omissa, institutio fiat irrita, & ecclesia pro vacante habeatur.

IV. De residentia rectorum.

Item statuimus quod diœcesani compellant omnes clericos ecclesias habentes, quibus est cura animarum annexa, quod ipsi deserviant in eis personaliter in ordine competenti: nisi cum quibus episcopi duxerint ex causa rationabili & evidenti dispensandum.

V. De capellano ecclesiæ ad firmam traditæ.

Item si alqua necessitate contingat, quod aliqua ecclesia alicui tradatur ad firmam, talis portio fructuum ecclesiæ reserverur capellano, quod ex eo valeat sustentari.

VI. Ut statuatur numerus canonicorum.

Item statuimus quod ubi non est certus numerus canonicorum, statuatur, ne fiat ecclesiarum fœctio, vel præbendarum, sed cum integritate conferantur.

VII. Ne quis instituatur in cathedrali ad vacaturam.

Nec aliquis de cetero in ecclesia cathedrali instituatur ad vacaturam præbendam: etiam instituti, ne spe sua defraudentur,

ANNO CHRISTI 1231. ANNO CHRISTI 1231.

tur, primo vacaturas obtinent. Et si contra hoc factum fuerit, id decernimus non tenere.

VIII. Ut confuetudines cathedralium redigantur in scriptis.

Insuper præcipimus ut confuetudines cathedralium ecclesiarum redigantur in scriptis, ne valeant ignorari.

IX. De pœna participantium cum excommunicatis.

Statuimus ut injungantur facerdotibus, ut si viderint aliquem communicantem cum excommunicatis in domo, vel mensa, vel commerciis, vel fabulando, ipsum moneant ut B desistat: & si desistere noluerit, monitus ab ingressu ecclesiæ arceatur: nec possit, nisi per diœcesanum, vel ejus mandarum, interdicti sententia relaxari.

X. Ne fiant excommunicationes in generali.

Item omnes tam ordinarii, quam delegati, a generalibus excommunicationibus se temperent, & refrænent: nec participantes cum excommunicatis in generali sententia excommunicationis percellant.

XI. Ne clericus se tributarium faciat personæ sæculari.

Præcipimus ne quis facerdos, vel aliqua alia ecclesiastica persona, sæcularibus personis tributarium se constituat. Et si fecerit, a diœcesano ab officio & beneficio suspendatur: nec prius relaxetur sententia, nisi foluta marcha argenti, fabricæ cathedralis ecclesiæ deputanda.

XII. Ne archidiaconi & inferiores prælati, extra civitatem officiales habeant.

Item ne archidiaconi, archipresbyteri, & alii jurisdictionem ecclesiasticam habentes, extra civitatem officiales habeant; sed D extra civitatem positis propriis officium fuum fideliter exerceant. Et si aliquis processus fuerit coram talibus officialibus habitus, quod fieri prohibemus, illum decernimus non tenere,

XIII. De procurationibus.

Inhibemus item, ut præfati, & alii jurisdictionem habentes, in pecunia numerata procurationes accipiant contra statuta concilii generalis.

XIV. Ne prælati a firmariis pecuniam exigant.

Item cum a radice cupiditatis procedat, E quod prælati ecclesiarum a firmariis ponendis in ecclesiis pecuniam exigant aut exorqueant, prohibemus ne de cetero fiat. Et si quis contra hoc venire præsumpserit, & de hoc constare poterit, duplum extortæ pecuniæ restituere matrici ecclesiæ compellatur.

XV. De pœna patroni illiteratum præsentantis.

Item accidit interdum, quod patroni ecclesiarum tam clerici, quam laici, præsentant illiteratos ad regimen animarum: quod A fieri prohibemus. Et si quis patronus contra hanc inhibitionem venire præsumpserit, jure carcat præsentandi illa vice.

XVI. Ne ecclesia conferatur consanguineo laici.

Item prohibemus ne quis instituatur in aliqua ecclesia, cui sit cura animarum annexa, nisi loci illius loquatur & intelligat idioma: & si contra præsumptum fuerit, & insturus privetur beneficio, & instituentes potestate instituendi careant illa vice.

XVII. Ne tutela vel cura minorum vendatur.

Item quia in aliquibus partibus provinciæ, abutuntur vendendo tutelas, vel curas minorum, in enorme prejudicium pupillorum, hoc fieri prohibemus, nisi per se, vel per idoneas personas tutelas vel curas gerant, & minoribus de proventibus necessaria subministrent.

XVIII. De executione officii sacerdotis.

Item præcipimus quod nullus facerdos recipiatur ad executionem ordinis sui sine C licentia episcopi sui, vel nisi alias constet de canonica ordinatione ipsius.

XIX. Ne laici clericis actiones cedant.

Item quia per excogitatam malitiam laici cedunt actiones suas clericis, ut jurisdictio sæcularis ad jurisdictionem ecclesiasticam transferatur: hoc fieri prohibemus, nisi in casibus a jure concessis. Et si contra factum fuerit, clericus ab agendo repellatur. Et sub pœna eadem prohibemus, ne actiones vendantur.

XX. De clericis delinquentibus puniendis.

Item ne facilitas veniæ delinquendi præbeat incrementum: præcipimus, quod clerici in enormi delicto deprehensi, reddantur diœcesano. Et si convicti fuerint vel confessi coram eodem de crimine, & tale fuerit delictum propter quod debeant degradari ab episcopo, degradentur. Et si postea incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia nullatenus defendantur.

XXI. De Goliardis.

Item in concilio provinciali statuimus quod clerici ribaldi, maxime qui Goliardi nuncupantur, per episcopos & alios ecclesiæ prælatos, præcipiantur tonderi vel etiam radi: ita quod non remaneat in eis clericalis confura: ita tamen quod ista sine scandalo, & periculo fiant.

XXII. De cruce signatis enormia delicta vetat.

Statuimus etiam quod cruce signati, homicidio, vel alio enormi delicto deprehensi, vel alias coram judice ecclesiastico convicti legitime, signo crucis & aliis privilegiis, tunc

Anno Christi 1231. tunc crucesignatis competentibus, per judicem ecclesiasticum exuantur. Si autem alias inventi fuerint delinquentes, secundum quantitatem criminis a judice ecclesiastico puniantur.

XXIII. De tyrannis qui per viles personas ecclesiasticorum bona depraedantur.

Item quia nonnulli tyranni, per viles & abiectas personas quæ non sunt solvendo, ecclesiasticas personas capiunt & redimunt, & bona ipsorum & hominum suorum depraedari faciunt & comburi, fic tacite faciendo ne videantur fecisse: statuimus ut ipsis tyrannis, si de hoc suspecti fuerint, vel diffamati, eisdem a diœcesano episcopo purgatio indicatur, quam si fubire noluerint, vel si purgari non possint, pro convictis habeantur: & juramento passorum damna cum taxatione judicis credatur.

a Tunc, in Statutor. Ecclesiar. 31.

B

XXIV. De silentio & signis monachorum.

Circa religiosos authoritate provincialis concilii duximus statuendum, quod silentium observent. Et abbates providebant monachi sibi subditi sicut "signa facere. Et omnes religiosi, cujuslibet sint ordinis, vestibus & calceamentis suo ordini competentibus, quantum potest sicri, uniformibus utantur. Et si abbas vel abbatissa hoc incorrectum dimiserint, superioris arbitrio puniantur.

" Leges Barbar. per monach. per signa? Statuta Ordinis Cisterc. violatores exactius castigantur. Regestrum Gregorii IX. variis exemplaribus.

XXV. De monachis quinderim annorum.

Item monachi qui non attingunt quindecim annos, in prioratibus, nisi conventualibus, nullatenus ponantur.

XXVI. Ne monachi proprium habeant.

Item inhibemus, ne monachi, nisi sint in administratione constituti, habeant sub alio colore aliquam possessionem, vel aliquam C proprietatem, etiam de licentia abbatum: cum licentia abbatis in hoc eis non valeat suffragari. Quod si abbates contra nostram prohibitionem fecerint, per superiorem gravissime puniantur.

XXVII. De esu carnium, quod ad regulares attinet.

Item præcipimus quod monachi & alii religiosi regularem observantiam quantum ad esum carnium observent.

XXVIII. Ne abbas sine monacho, monachus sine famulo. E

Item præcipimus ne abbas sine monacho, nec monachus sine famulo audeant equitare.

XXIX. Ne monachi sint solitarii.

Item ne monachi solitarii sint in prioratibus, sed de duobus solitariis fiat prioratus: vel ad monasteria redigantur, in quibus expleant illud officium quod pro patronis in locis solitariis facere tenebantur. Et per diœcesanum, patroni ut in hoc consentiant, a propter mala quæ inde proveniunt, efficacier inducantur. Anno Christi 1231.

XXX. De usurariis.

Item, cum sit detestabile vitium usurarum: præcipimus quod sacerdotes parochiales singulis diebus Dominicis sub pœna excommunicationis inhibeant in ecclesiis suis, ne quis per se, vel interpositam personam, usuras exercere præsumat. Et si aliquis super hoc suspectus fuerit aut inventus, compellatur usuras publice abjurare: & postabjurationem, si super hoc fuerit diffamatus, purgatio eidem super hoc indicatur. Quod si in purgatione defecerit, fidelium communione privetur: donec se extorta restituerit, & ecclesiæ satisfecerit. Et si ita decesserit, ecclesiastica careat sepultura.

XXXI. De Judæis.

Item districtius inhibemus ne Judæi efficiantur ballivi, nec eis contra fideles aliqua districtio committatur. Et si contra hoc factum fuerit, delinquentes ad desistendum per censuram ecclesiasticam compellantur.

XXXII. Iterum Judæis.

Coerceantur etiam Judæi, ne quid faciant, vel dicant in contemptum fidei Christianæ, & blasphemiam Salvatoris. Et si contra hoc factum fuerit, & coram judice ecclesiastico convicti fuerint, vel confessi: quousque ecclesiæ satisfecerint competenter, a fidelium communione priventur.

XXXIII. Ne testimonia Judæorum contra Christianos admittantur.

Quia novimus quod de testimoniis Judæorum contra Christianos proveniunt multa mala: prohibemus districtius, ne testimonia Judæorum contra Christianos admittantur de cetero. Et judex secularis per diœcesanum ad statutum hujusmodi observandum per censuram ecclesiasticam compellatur.

XXXIV. De sponsalibus, & matrimonialibus.

Quia vero per matrimonia clam contracta, multa pericula & incommoda semper evenire contingit: sub pœna excommunicationis firmiter inhibemus, ne qui de cetero contrahant per verba de præsenti, nisi prius banna in ecclesia more solito præmittantur. Contractus tamen, vel præsentes matrimonium proloquentes, per archas sponsalitias, vel alias solicite taliter poterunt obligari, quod compelli poterunt, si ecclesia consentit, ad matrimonium in facie ecclesiæ consummandum. Quod si contra præscriptum modum factum fuerit: tam hæredes, quam illi, quorum consilio id fuerit attentatum, præsentes emendam, quam superior duxerit inducendam.

XXXV. De juramento judicum.

Authoritate concilii provincialis duximus statuendum, quod officiales, & alii demandatam jurisdictionem habentes, in institutione sua jurent, quod turpia munera non recipiant, & quod causas bona fide audient & decident.

XXXVI. De juramento advocatorum.

Item advocati qui de consuetudine falsarium receperint: nisi jurati, de cetero nullatenus admittantur. Forma juramenti talis exiſtat. Quod non fovebunt injustas causas scienter, neque proponent dilatorias, vel peremptorias malitiosè per calumniæ, vel de veritate dicenda, sacramentum: neque instruent partem suam ad respondendum vel proponendum malitiosè, nec pofi publicatas attestationes, vel in quacunque parte litis: neque ante juramentum testes subornabunt, vel facient subornari: neq; permittent quod pars sua falsos testes producat; & si hoc scierint, curiæ revelabunt: & quod in memoriis faciendis convenient bona fide, nec recedent a curia malitiosè, donec memoriale fit confectum, & coram judice concessum: & quod partes quam citius poterunt, expedient bona fide: nec onerabunt judicem interlocutoriis, credentes ipsos succumbere in eisdem: & quod honorem servabunt curiæ, nec aliquam fallitatem in curia perpetrabunt. A B

XXXVII. Ut parentur statutis concilii Vallis Guidonis.

Præcipimus quod concilium quod apud Vallem Guidonis provida fuit deliberatione statutum, inviolabiliter observetur.

Actum apud Castrum Gonterii anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo primo.

Anno Christi 1231. Anno Christi 1231.

CONCILIUM LONDINENSE

Ex Spondano in Annal. ad an. 1231. n. 2.

In quo quidam in Romanos Clericos insultus perpetrantes excommunicatione feriuntur.

Anno Christi millesimo ducentesimo trigesimo primo, quinto Kalendas Augusti, Gregorio summo Pontifici, Episcopus quidem convocatis aliis decem episcopis, prædones istos anathematæ percussit. Pontifex autem literis Regem arguens, quod talia fieri sic permisisset, pœna excommunicationis in ejus personam, & interdicti in Regnum, omnino justis eorum auctoribus imputere ac ferere panire: pariterque episcopis præcepit eos tamdiu denunciare excommunicatos, quousque Romam accederent absolvendi. Quod tam Rex, quam Episcopi præstiterunt: multis a Rege carceri mancipatis, ac præcipuo auctore Romam transmisso. Quæ ut fe habuerint, narrat pluribus Patribus hoc anno, & sequenti. *Hæc Spondanus.* Ry

C

D

CONCILIA QUÆDAM

Anno Christi 1232. Anno Christi 1232.

IN CAUSA MELIONIS EPISCOPI BELLOVACENSIS,

Apud S. Quintinum, Noviomi, Lauduni, celebrata an. MCCXXXII, & MCCXXXIII.

E

Spondanus Baronium continuantibus tomo 1. ad annum MCCXXXI. Hoc, *inquit*, anno celebratum est concilium provinciæ Remensis apud S. Quintinum Veromanduæ ab Henrico de Branna archiepiscopo, in cauſa episcopi Belvacensis: cujus jura ter Ludovicus, seu ejus ministri usurpaverant, & damna non parva tam ipsi, quam incolis Belvacensibus intulerant. Pro quo patres concilii nonnullos episcopos ad regem destinarunt, rogatum, ut episcopum in integrum restitueret. *Qua profiteur Spondanus a se petita ex schedis quibusdam sibi a Sirmondo nostro communicatis. Addit literarum ex Augusta Veromanduorum:* Statutum fuisse, ut, nisi fatisfactum esset vexati præsulis petitioni, intra XL. dies, interdicti per diœcesim fuam publicandi F facultas oppresso præsuli, concilii authoritate concederetur, & eo ad episcopos refcribente de interdicto per episcopatum fuum promulgato, simili quoque cessatione res sactas per suas illi diœceses fuspendentes; priorsumen vel episcopi, vel ipse Remorum archiepiscopus, regem ad procurandam reparationem jacturarum, quas tulisset Milo de Nantolio Belluacensis præsul, altera postulatione supplicationeque adhortaretur.

G. G. Quod autem anno MCCXXXI. hoc concilium agitatum sit Spondanus, tum Remensem, tum Parisiensem videtur: cum in instrumento inquisitionis hac de re facta anno MCCXXXV. edito a Lonvetio in histor. Bellovac. testes omnes dicant Belluacenses Ecclesiæ, quæ occasionem his conciliis præbuit, accidisse anno MCCXXXI. Qui con-

ANNO CHRISTI 1235.

concilium ista possunt? Neutiquam certe, nisi dicamus, alios fuisse olim Romanum anni rationem, alios Gallicanum: in Gallia enim (ubi annorum initium deerebatur a festo Incarnationis, aut Paschæ) adhuc habebatur annus MCCXXXI, tempore hujus concilii: quod celebratum esse apertum est post paulo quam Bellovacum Ecclesiæ spectat, ut a festivitate pannus reperitur: quod prædie Purificationis B. Virginis factum esse, dictorum ex inquisitione capitum ex mensionem fert.

Aliud mirati fuisse, quod in iis inquisitione, nulla fit mentio Quinti inquisitori hujus negotii, ut qui tamen accuratæ & inquisitionis omnium negotiis fit a rebellium fed flatim a Nativitate B. Mariæ Virginis, quæ est octavum festum Nativitatis B. Mariæ Virginis, quæ constituum inter ordinationem eli, confirmationem omnium omnium in eam voluntatem, ut fortalis affectibus & audiliis, commune negotium promoveretur. *Interim Synodum Sabbato, in hunc modum Nativitatem B. Virginis, sed post confirmationem Regiæ constitutionis: ubi pinguissimum est, inter se, & fese, ut sonnium ab obligaverunt pro honore Dei & ecclesiarum liberatibus conservandis, ad hoc quod inter omnes Romanum in propatis personis, & archiepiscopo ejusdem tur expedire, vel illi quos ad hoc eligeret; vel ipsemet archiepiscopus, si episcopis expediens videretur: & qui ient, expensas facerent de communi quemdam ordinem. Sed episcopi, inquit Matthæus Paris, fuit episcopis ubinumnumvarere, quæsa se ad synodus non vocata, palamque vociferata nullius authoritatis & virium futuras fanctiones, quas de ordinatione Divinum per Ecclesiam promulgandis, ne quidem invitatis summonitis quæ capitulis, episcopi statuissent. Eaque in annotatione palma conflantis & impertiti nisi, vel attinin ad episcopum nemo. M. Simon de Arcela decano Ambianenfi tributa est. Hac occasione captata, relerpsit Ludovicus ad eadem capitula de interdicto non admittendo. Ludovicus vet spectemus capitularem ordinationem, materiam prabuerint quarto concilio Sanquinini congre- L. 3. tit. gando ad diem Dominicam ante natalem Domini 1235. ejusdem anni. Cujus concilii nullum in posterum adverfarium, vifum eft ad illud quoq; capitula cathedralium ecclefiarum evocanda. Illa autem fynodo, laudente eodem decano, revocatum interdictum eft, cui provinciam Remenfem egregia capitulis inconfultis fubdidiffent: conclufumque, nihil deinceps ab epifcopis ftatui decernique poffe, fine confenfu capitulorum eorundem: fublatumque eam ob caufam ius fubveniendi & irritas conftitiones præcedentium fynodorum, quas nullo fua fanctæ gio capitula probavifient. His indignatum hominemtemque Milonem, & acerbis orationi ob annotationes incufatum, ne Decanum & Collegium perpofitus Audomarenfis ferat orationem.*

Hac de rebellium teftis, in inquifitione & qua fuerit locutio: Item fuis præfens, *inquit*, apud S. Quintinum in concilio habito ante natale Domini, ubi epifcopus Bellovacenfis eadem Dominica tertia, hora vefpertina, quia intellexit quod interdictum poftum pro ecclefia Bellovacenfi idem archiepifcopus relaxare vellebat, appellavit ne dictum interdictum, quod pro fe & ecclefia fua fuerat poftum, nulla ifti facta fatisfactione relaxaretur. Et hæc appellatio facta fuit in concilio coram archiepifcopo, & epifcopis Silvanectenfi, Cameracenfi, Tornacenfi, Atrebatenfi, Morinenfi, & aliis s. exceptis Laudunenfi & Noviomenfi.

Ia

ANNO CHRISTI 1235.

In fequenti die Lunæ vel die Martis fuerunt congregati omnes epifcopi, & capitula: & fuerunt M. Simon de Arceja, & propofuit ex parte epifcopi Bellovacenfis, ut dicebat, in pleno concilio prædictas caufas (*quarum præ-pas erat, quod capitula vocata non eftet*) & quidam alias, inter quas fuit, quod negotium Bellovacenfe tempore mandati facti ab archiepifcopo de ponendo interdicto, relatum fuit ad curiam: & dicebat quod archiepifcopus in concilium ulterius fe accommodare non debebat.

Item fuit præfens, ubi dominus Suellionenfis ex parte domini archiepifcopi & epifcoporum qui erant de concilio, poft appellationem epifcopi relaxarunt interdictum poftum per ecclefia Bellovacenfi. Et hoc factum fuit die Lunæ B vel Martis poft octabas ante natale Domini, MCCXXXIII. Et die Dominica præcedenti appellavit idem epifcopus.

Item dicit quod appellavit Simon de Arceja pro capitulis cathedralium ecclefiarum provinciæ Remenfis, apud S. Quintinum, ubi erat concilium provinciale congregatum die Dominica proxima ante Natale Domini: ubi fuit fubfraganei archiepifcopi Remenfis, excepto archiepifcopo, epifcopo Suellionenfi, & Cameracenfi, & quod ipfe renovavit interdictum in fuas diœceles: & melius volebant revocare per fe, quam revocaretur per fuperiorem. Et epifcopus Catalaunenfis pro fe ac pro aliis dixit, quod ipfe revocaret interdictum & de archiepifcopus nomine fuo, vel authoritate concilii, in aliqua ex contra eos procederet, appellabas pro fe ac pro aliis ad dominum papam.

Poft hæc verba ex parte domini epifcopi Bellovacenfis fuit propofitum fic: Dominus archiepifcopus, vos fcitis quod authoritate concilii vos & fuffragantes veftri poteftis interdictum in veftras diœceles pro injuriis ecclefiæ Bellovacenfi irrogatis: de quibus in nullo adhuc fatisfactum eft. Et bene fcitis quod mea intereft ne revocetur ante fatisfactionem. Et quia de confenfu veftro & fuffragancorum veftrorum fuit poftum: appello, ne revocetur, ad dominum papam, me & ecclefiam meam & proceffum meum protectioni domini papæ fupponens. *Quæ appellatio non prohibuit, ne ante viduiti, quin folueretur interdictum.*

VARIA CONCILIA

Celebrata in caufa quæ vertebatur inter epifcopum Bellovacenfem & regem.

Ex membrana Belvacenfi.

PRimum concilium celebratum fuit apud Noviomum prima feptimana XL. anno Domini MCCXXXII. ad quod concilium epifcopus Bellovacenfis detulit querimoniam fuper injuriis illatis fibi a rege: & eodem concilium mifit ad E inquirendum de injuriis memoratis tres epifcopos: prout probatur in carta figillata fex epifcoporum, fignata prout continetur in inftrumento figillato magiftri Petri.

Secundum concilium celebratum fuit apud Laudunum eodem XL. poft *Lætare Jerufalem*, ad quod relata fuit inquifitio facta fuper injuriis memoratis ab epifcopis: & exinde tres epifcopi miffi fuerunt ad monendum dominum regem fuper ipfis injuriis, prout continetur in tranfcripto figillato figillo magiftri Petri XI. ſ. & XII. & in litteris figillatis figillo duorum epifcoporum fignatis F. C.

Tertium concilium celebratum fuit circa Afcenfionem Domini MCCXXXIII. & ex illo miffus fuit dominus archiepifcopus cum duobus epifcopis ad monendum dominum regem interim quod ut continetur in litteris figillatis figillo ipfius archiepifcopi, & duorum epifcoporum fignatis per D. & notandum quod more Gallicano mutatur annus in Domini Annunciatione dominica.

Quartum concilium celebratum fuit apud Silvanectum poft feftum S. Johannis inter archiepifcopum & epifcopos quod fi dominus rex infra fubfequentes vindemias non reftituiffet epifcopum & ecclefiam Belvacenfem; ex tunc provincia illorum qui effent in concilio, vel ibi interfuerant, excellerent ad regem, & monuerunt eum fuper injuriis memoratis eodem anno, prout continetur in tranfcripto figillato figillo magiftri Petri XIV. XV. ſ.

Quintum concilium celebratum fuit eodem anno apud S. Quintinum, in quo fimiter omnes & finguli præmiffarum, quod nifi dominus rex emendaret fe erga ecclefiam Belvacenfem . . . . . omnium Sanctorum in proximia Rhenenſi ponerentur interdictum: & dederunt poteſtatem auctoritate concilii archiepiſcopo diſtandi interdictum: & ſecundum formam ab ipſo dictatam, ſicut ipſe poneret in ſuis diœceſibus, & faceret obſervari, prout continetur.

Item cum totum ſpatium a concilio determinatum tranſcurriſſet, & dominus rex in nullo ſe emendaſſet erga epiſcopum & eccleſiam Belvacenſem: tandem eodem anno in craſtino S. Martini hyemalis venit dominus archiepiſcopus cum Sueſſionenſi, Catalaunenſi, Sylvanectenſi, Cameracenſi epiſcopis, apud Bellum-montem, ubi erat dominus rex, & habito tractatu de . . . . . provenire non poſſet, de conſilio dictorum epiſcoporum auctoritate ſibi conceſſa a concilio, dictavit formam interdicti, & poſuit interdictum in ſua diœceſi, & ſecundum eamdem formam mandavit aliis epiſcopis quod ponerent: qui poſuerunt, ſervaverunt, & fecerunt obſervari, excepto Novionenſi, prout continetur in prædicto tranſcripto figillato ſigillo Magiſtri P. XIX. & XX. ſ.

Sextum concilium celebratum fuit eodem anno apud S. Quintinum dominica in natali Domini, ubi ſpreta appellatione epiſcopi Belvacenſis, revocaverunt interdictum pro ipſo & eccleſia ſua latum, prout continetur in prædicto tranſcripto figillato ſigillo magiſtri P. & in litteris figillatis figillis quatuor epiſcoporum quæ incipiunt *Cum vobis ſignetis*. P. S. &

ANNO CHRISTI 1231.

ANNO CHRISTI 1231.

CONCILIUM PROVINCIALE
SANCTÆ ECCLESIÆ REMENSIS
Habitum apud S. Quintinum Veromanduæ, a reverendo Patre domino Henrico de Brenna archiepiscopo Remensi, Anno MCCXXXI.

Ex apogr. pub. P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Henricus Dei gratia Remensis archiepiscopus, reverique Remensis ecclesiæ suffraganei, apud S. Quintinum Veromanduæ in concilio congregati, omnibus hac visuris, in Domino salutem.

Scriptum est quod alter alterius onera portate, & quod frater fratrem adjuvans amplio in benedictione erunt. Et ergo primum concilium implemus, & finus benedictionis participes, & legem Domini impleamus, attendentes quod laicæ personæ dignitatem ecclesiarum vilipendant, & honorem debitum ipsis episcopis non impendunt; immo dum se voluunt murum opponere pro defendenda ecclesiæ libertate, plerumque a laicis diffidantur, nec affecurari valeant. Ne vilitate tantæ dignitatis ordo, fuit in dicto concilio ordinatum: Quod si episcopus diffiduciatus fuerit a quocumque, vel confilium fuum, vel familia fua, contra diffidentem talter quam debuerint. Diffidens monebitur ab episcopo de cujus fuerit diœcesi, & affecuret episcopi familiam & confilium fuum; quod si facere noluerit, excommunicabitur monitione præmissa. Quo excommunicato oftendet episcopus illi domino, fub cujus potestate & dominio erat diffidens, & ut episcopum, confilium & familiam a diffidente legitime faciat affecurari. Quod si facere noluerit, fimiliter excommunicabitur monitione præmissa, & terra ejus fupponetur interdicto; & modus ipse observabitur gradatim ufque ad principes & barones. Cum vero primo per vel bare excommunicatus fuerit pro defectu, & terra ejus fuppofita interdicto; episcopus præmiffus domino segi præmissa facies demonstrari, fupplicando eidem ut eum affecurari faciat, confilium & familiam & res fuas quascumque habet, ubi voluerit ftare juri. Si autem affecurationem modo prædicto a rege, quod abfit, obtinere non poffit, elapfis quadraginta diebus episcopus in potestate habebit pro suo periculo ceffare in episcopatu fuo a divinis: & fi petierit ab archiepiscopo suo & coepiscopis fuis finitimis provinciæ, ut cum ipfo plorent fuæ tribulationis participes, ftatim fuæ petitioni non acquiescent; imo dominus metropolitanus per fe vel episcopos fuos quorimonian fui fratris episcopi domino regi humiliter demonstrabit, fupplicando & requirendo propensius ut dictum episcopi affecurari faciat pro jus faciendo, ubi debuerit, & illatum dedecus emendari. Quod si forte non potuerit obtineri, archiepiscopus & fui episcopi petitionem a dicti Domini non potierunt non audire; immo ipfi ceffante omnes alii ceffabunt, & facient ceffari episcopatus fuos, nec refumeat organa, quoadusque ad honorem Dei & ecclefiæ affecuratio fafta fuerit cum emenda. Datum in dicto concilio, anno Domini MCCXXXI. mense Augusto.

a Strum. de in apographo ad. marg. hic mendose pubsigi.

Attestatio admonitionis facta a domino rege auctoritate concilii a domino episcopo Laudunensi, Cameracensi, & Atrebatensi, anno MCCXXXI.

Dominica in Passione.

b Carolinæ e Atr.

Gaufridus Dei gratia Laudunensis, b G. Cameracensis, c A. Atrebatensis episcopi; universis præsentes litteras inspecturis, salutem in Domino. A venerabili patre Henrico Dei gratia Remensi archiepiscopo totoque concilio apud Laudunum congregato, ad dominum regem missi, ut ipsum pro domino episcopo Bellovacensi ejusque ecclesia ipsius auctoritate concilii super certis articulis moneremus; cum coram probis viris monuissemus sub hac forma: Valeat domine nos fupplicamus, requisimus, & totius concilii auctoritate monemus, quatenus cum dominum Bellovacensem diffidenavertitis in pluribus de pofftitia Bellovacenfi quas habet in fropolus & communia communiter & aperte ipfum ad juftitiam reftituetis eundem. Item cum res damnatorum, & eorum qui defciunt de veniendo ad jus coram eo fine efpofiti temporali, monemus vos auctoritate prædicta, ut damna quæ habuit in deftructione domorum & cafamentorum quæ erant in domibus, eidem reftitui facatis: item duriorquofque quos habuiftis auctoritate veftra, ferocetis & revocari faciatis. Monemus etiam eadem auctoritate, ut homines Bellovacenfes, quos capi feciftis, fibi reftituatis & ut regalia quæ tenetis & quibus eum diffidaftis, reftituatis eidem. In quarum monitionum teftimonium præfentem paginam figillis noftris feecimus communiri. Datum Pafchæ, anno Domini MCCXXXII. Dominica in Paffione.

Promiffa facta inter congregatos in Concilio provinciali ecclefiæ Remenfis apud fanctum Quintinum, pro defenfione libertatum ecclefiæ.

Henricus de Brenna Dei gratia Remenfis archiepifcopus, ceterique fuffraganei Remenfis ecclefiæ, in concilio apud fanctum Quintinum congregati, omnibus præfentes litteras infpecturis, falutem in Domino. Noveritis nos ad invicem obligaffe pro honore Dei & ecclefiarum noftrarum libertatibus conferendis, ad hoc quod nos jibimus omnes Romam in propriis perfonis, fi domino archiepifcopo videbitur expedire, vel illi quos ad hoc elegerit: vel ipfemet dominus archiepifcopus ibit, fi nobis epifcopis expedient: & ifti quos elegiffecum ibunt, nec poterunt refutare. Nos autem, vel illi epifcopi qui ibunt ad curiam Romanam, expenfas faciemus, & fumptus de communi omnium, fecundum quod a nobis fuerit ordinatum. Hæc autem omnia in verbo veritatis non fcrimiter promittimus impleturos. Actum anno Domini MCCXXXIII. fabbato poft Nativitatem beatæ Mariæ.

Alia promiffa.

Jacobus Dei gratia Suellonenfis epifcopus, ceterique Remenfis ecclefiæ fuffraganei, in concilio apud fanctum Quintinum congregati, omnibus præfentes litteras infpecturis, falutem in Domino. Noveritis quod dominus Remenfis ad preces noftras teneture mittere nuncios folemnes ad curiam Romanam pro noftrarum ecclefiarum libertatibus conferrandis. Nos autem folemnes expenfas & fumptus eorumdem nunciorum, fecundum quod ab

ANNO CHRISTI 1231.

ab ipfo bona fide fuerit ordinatum: & ut ad folvendam fummam nobis impofitam non poffit compelleri, eidem conceffimus potefiatem. Actum anno Domini MCCXXXIII. fabbato poft Nativitatem beatæ Mariæ Virginis.

Littera fanctæ Ludovici regis Capitulo Laudunenfi directa, contra epifcopos de interdicto facto fine faciendo concurrentis, anno MCCXXXIII. menfe Decembri.

Ludovicus Dei gratia Francorum rex, dilectis fuis decano & capitulo Laudunenfi, falutem & dilectionem. Quod epifcopus Belvacenfis in bacronia & fide homagii ligii teneat quod habet apud Bellovacum, & quod Par fit ea ro Francie, vos credimus non latere: nos fauciffimus ignorare circa factum illud quid contigerit. Siquidem Belfovaci ubi diabolica rabies in ftragem hominum ita horribiliter rebullit, & in dammum villæ & partium circumfabilium & horribilium & inafimabiliter ebullifcet, nifi providente Domino regale oppofuiffemus remedium. Qualiter fit proceffum, & quomodo de facto ille vifi epifcopus fit intrufus, publica novit Deus ergo ipfum non habuerimus: & qualiter in principio & poftea frequentiffime in curia noftra jus obtulerimus eidem, prout debuiffemus & per quos debuiffemus fine omni fubterfugio faciendum, vellemus vos & univerfos & fingulos feriatim per fingula ferie. Unde quamplurimum admiratur, quod fuffragnei Remenfis provincie nobis a nullo in jure deficientibus tanta contra nos malitia acquieverint quorumdam defiderii, quod in noftrum atque regni noftri prejudicium interdicti fui præcipitantes fententiam, ita contra nos & jus noftrum perpram proceffarint: & utinam quo zelo, qua affectione monuerimus eosdem aliqui in hoc facto, benevtendentes regibus atque omnes. In quo tamen vos, qui fanioris dudi eftis conflio, jura noftra ita opprimeremon auxiliis; fed regio juri fervorabiles, & eorum imperio fenitores vos geffiis: ex quo vobis & ecclefiæ noftræ regalem gratiam merito obtinuiffe debeatis. Rogamus igitur D univerfitatem veftram, per amore quo nobis & regno noftro tenemini exhortamur, ut viam iftam confervandi jura regia qua incedere cepiftis, confiftenter atque viriliter teneatis: juris noftri obfervantiam inviolatam tanta foliicitudine inftentes; quod in hoc & in aliis, dona veftra diligere, & jura veftra confervare merito debeamus. Scientes quod pro fcito ipfo parvarum auncios provides & diferetus incundanter ad curiam Romanam deftinandos, ne procedat in tantum regni noftri detrimentum ifta malitia, prout aliqui contra nos conceperunt. Actum Compendii, anno Domini MCCXXXIII. menfe Decembri.

Controverfia inter epifcopos Remenfis provincie & Capitula cathedralia in interdicto facto fine faciendo, concordata in Concilio provinciali apud S. Quintinum, anno MCCXXXIII.

E Henricus de Brenna Dei gratia Remenfis archiepifcopus, ceterique ecclefiæ fuffraganei, in concilio apud fanctum Quintum Domini qua qua cantatur *Circumdederunt me*, congregati, quorum figilla præfentibus litteris inferiùs funt appofita, univerfis præfentes litteras infpecturis, falutem in Domino. Noverint univerfi, quod cum venerabilis pater Henricus Remenfis archiepifcopus auctoritate concilii & fua fuis dediffet litteris in mandatis, quod quilibet noftrum auctoritate propria in fua diœceli generalem interdicti fententiam fimiliter promulgaret, tandem fuper interdicto dicto inter nos & Capitula cathedralia Remenfis provinciæ contentione laborta, pro bono pacis nos pars quam prædicta Capitula, inter nos convenimus, ut in eo ftatu fimus quantum ad effectum juris tam nos quam prædicta Capitula, in quo eramus antequam de ferenda prædicta fententia aliquod emanaffet mandatum: & perinde fit quantum ad juris effectum, ac fi nunquam de dicto interdicto aliquid effet dictum vel factum, & ac fi nunquam fuper eodem interdicto inter nos & Capitula jam dicta fuborta fuiffet contentio vel difcordia. Et infuper quod pro infecto habeatur quantum ad effectum juris omne quod ex eo vel ab id fecutum eft, vel fequi poffit. Ita tamen quod per hoc nihil juris nobis vel ipfis Capitulis, quantum ad poffeffionem vel proprietatem acquirantur, nec aliquod præjudicium nobis vel ipfis Capitulis, vel eorum fingulis, vel aliquibus perfonis de ipfis Capitulis, vel ad ipfa Capitula pertinentibus, quantum ad poffeffionem vel proprietatem in poffeffione vel proprietate. Actum anno Domini MCCXXXIII. Dominica in qua cantatur, *Circumdederunt me.*

Littera excufationis epifcopi Morinenfis, excufantis fe a comparatione Concilii indicti.

R Everendo patri ac domino Henrico Dei gratia Remenfi archiepifcopo, & venerabilibus patribus fuffraganeis P. miferatione divina Morinenfis epifcopus humilis falutem & obedientiam tam debitam quam devotam & parata ad beneplaciti voluntatem. Noveritis quod gravi corporis infirmitate detentus, ad diem affignatam ad actus Pafchæ fuper negotio domini Belvacenfis epifcopi accedere nequeo, nec etiam interelle. Verumtamen infirmitas ifta non de novo, fed dominica qua cantatur *Ifti funt dies*, me occupavit, & quotidie magis ac magis in ea habitur tenet. Itaque folemnitates excelfæ in cena Domini & in diebus Paſchalibus non potui celebrare. Supplico igitur humiliter & devote, quatenus impotentiam meam excufatam habere dignemini: in hac parte nihilominus exorando, ut timor divinus timori hominis præponatur, & libertas ecclefiæ ecclefiæ in dicto negotio, & etiam rigor juftitiæ adeo obfervetur; quod fi fiat beneplacitum hominum, voluntati divinæ nullatenus obtemperet. Nolo tamen quod mihi imponatur Minervam velle inftruere, vel verbum illud fit objectum, videar quafi in mare fundere aquas; fed intendo offendere, quantum habeo defiderium de ardorem animi quod habent Dei & ecclefiæ penitus obfervetur. Paratus fiquidem fum & femper ero auxilio exponere me vobifcum, in cæteres ire propter illud negotium, & in mortem potui vobis patenter tutis difcretio provida videret expedire. Quidquid autem fuper hoc duxeritis injungendum, fignificare. Datum anno MCCXXXIII. feria tertia poft diem Paſchæ.

ANNO CHRISTE 1232. ✠✠ CONVENTUS MELODUNENSIS ANNO CHRISTI 1233.

ANNI MCCXXXII.

In quo expoſtulatum cum comite Tolouſano de pace Pariſienſi anni MCCXXVIII, male obſervata.

Conuentum hunc nobis indixit Guillelmus de Podio Laurentii ad ann. MCCXXXII. Habens, *cæpit*, comes quandoque latera Aquilonis circa ſe, idem ex calido reddebatur tepidus & remiſſus, ut minus inuenirent ſeruentem in negotio pacis & fidei profequendo. Superque dicto legatio, vocatis ſecum venerabili archiepiſcopo Narbonenſi, & quibuſdam ſuis epiſcopis ſuffraganeis, ipſum vocatum a rege coram eo conuenit ſuper pluribus articulis in pace Pariſienſi expreſſis, animo vere, ſi cut decuerat atque debuerat, obſeruatis. Fuitque ordinatum finaliter, quod idem comes omnia emendaret ad cognitionem vocati Tolofani, & vniuerſi militis, quem Rex ad hæc tractanda & agenda cum eodem epiſcopo deſtinaret. Subaptato colloquio apud Melodunum habito, epiſcopus præuenientes, reformationis articulos oſtendit: miſſuſque eſt poſt eum dominus Ægidius de Flagiaco, miles prouidus & diſcretus: quin retineret, de tranſitu per Prouincias, vſtuque mandato regis primogenitum comitis, futuram conjugem filias regis. Et eum veniſſet Tolofam, expoſiti ſunt omnes articuli coram Tolofanis, ex quibus comes formauit ſtatuta ſua, & ea in præſentia legiſti ac plurium, in clauſtro S. Stephani Tolofæ in communi colloquio publicauit. Et hæc *acta* ſunt anno Domini MCCXXXIII. *Statutorum autem ſtatorum exemplum ſubjicio.*

Statuta Raimundi comitis Tolofani.

Pax Pariſienſis.

Pax publica.

ANNO CHRISTI 1233. ✠✠ STATUTA RAIMUNDI COMITIS TOLOSANI ANNO CHRISTI 1233.

Super hæreſi Albigenſi, & aliis capitibus, promulgata anno Dom. MCCXXXIII.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ad B exaltationem fidei Chriſtianæ, & ad extirpandam hæreticam prauitatem, & ad conſeruationem pacis, & ad bonum ſtatum totius terræ conſeruandum, & in melius reformandum. Nos Raimundus Dei gratia comes Tolofæ, de conſilio & aſſenſu epiſcoporum, & aliorum prælatorum, comitum & baronum, militum & plurium aliarum virorum prudentum terræ noſtræ, matura deliberatione habita, & diligenti ſtudio præcedente, hæc ſtatuta ſalubria in terra noſtrorum duximus ordinanda: cum ſit de noſtro firmo propoſito, ut terram C noſtram, & ſubditorum noſtrorum, purgemus hæreticæ prauitatis, & ad hoc tam curioſe quam ſollicite intendere proponamus.

Statuimus, ut in perſequendis, inquirendis, capiendis, & puniendis hæreticis, amnes barones, milites, baiuli, & ceteri homines noſtri, curam vigilem & ſollicitudinem adhibeant diligenter, ſicut a nobis pace facta Pariſius eſt promiſſum.

Item ſtatuimus, ut ſine dilatione ſint legitima inquiſitio contra illos qui ſuſpecti de hæreticorum interfectorum, vel forte, quod abſit, intelligent in futurum: & contra omnes villas & homines terræ noſtræ de noſtro diſtricto, qui illorum in- D teffectioni conſenſerunt, vel forte conſentirent in futurum. De omnibus illis tam hominibus quam villis debita juſtitia fiat, & hoctam per nos quam per barones & bajulos noſtros volumus ſedeliter obſeruari.

Item ſtatuimus, quod ubicumque in terra noſtra ſeu diſtricto noſtro hæretici inuenti fuerint, in ciuitatibus, caſtris & villis ſuis, vel extra in terra- E neis, homines illi ſint priuati villæ, ſeu caſtri, in quo vel in quo, vel in cujus tenemento inuenti fuerint, ſalvant marchas illis, qui hæreticos ceperint, & tollant pro ſingulis hæreticis marchum unam.

Item ſtatuimus, quod ſeneſchalli vel baiſiui ſuſpecti in fide non inſtituantur: & ſi forte eos conſtitui contigerit, ſine dilatione removeantur.

Item ſtatuimus, quod omnes domus in quibus, a tempore pacis factæ Pariſius, hæreticus inventus fuerit, vivus, vel ſepultus, ſciente & conſentiente domino domus, exiſtente legitimæ ætatis, vel in ea ſis prædicerit, diruantur: & bona omnia tue ibidem inhabitantium confiscentur, niſi tum innocentia de ipſis, & juſtum ignorantia probare poſſe- rint manifeſte: in ipſis inhabitantes capiantur, pœna legitima puniendi: & omnes cabanæ ſuſpectæ a communi habitatione cohabitantium ſeparentur, & ſecundæ infoderiatæ, & claſtella in loco ſuſpecto & diffamatis deſtruantur vel obturentur. Nulliique de cetero in prædictis locis audeat tales facere manliones, aut in eiſdem habitare; in quibus ſi quis hæreſi deprehenſus poſt editum noſtrum, ordinem ipſius bona omnibilia confiscentur; domini vero caſtrorum, in quorum dominio poſt editum noſtrum tales manſiones conſtigerit inueniri, in viginti quinque libris Tolofani puniantur.

Item ſtatuimus, quod omnes hereditates eorum qui hæreticos ſe fecerunt, vel facient in futurum, confitentes, & contritos, & quod ad liberos eorum vel ad alios ſucceſſores qui ab inteſtato ei de- berent ſucceſſire, ſi fuiſſent orthodoxæ fidei, per venditionem aut alienationem, aut alio modo, ſub prædicta pœna non tranſeant perpetuo. Et ſi talibus prædicta bona reddita fuerint, vel abeiſdem alter deuenerint, ab ipſis penitus auferantur. Do- mus autem illorum quæ a tempore dictæ pacis hæreſi facti ſunt, vel certero fient, quæ ipſi eo tempore inhabitabunt, ſine omni miſericordia diruantur.

Item ſtatuimus, quod omnes qui villas vel do- mos, vel caſtella, vel nemora, inquiſitoribus hæ- reticorum prohibuerint, vel hæreticos inuentos de- fenderint, vel capto abſtulerint, vel ipſis inquiſitoribus auxilium, in expendiis hæreticis præſtare noluerint, cum inde ab ipſis ſuper hit fuerint re- quiſiti, vel clamantibus nos ſuccurrerint, vel in cuſtodiendis quos reeeperint, auxilium non mi- niſtraverint pollulatum, aut in commenda ſua rece- ptos abire permiſerint, maxime ſi fuerint de ha- reſi ſuſpecti: tales qui poteſtatem habent cuſto- diendi, per omnium bonorum ſuorum confiscatio- nem puniantur. Et nihilo minus perſonæ eo- rum aliis penis legitimis ſubjaciantur.

Item ſtatuimus, quod ſi qui de hæreſi ſuſpecti fuerint inventi, jurent paceni & fidem catholicam omnem hæreſim abjurantes. Et ſi fidem catholi- A cam jurare noluerint, & hæreſim abjurare, poena contra hæreticos edicta puniantur: ſi vero, poſt ſa- cramentum præſtitum, recepti rint, fautores, con- ſiliatores hæreticorum, vel in aliquo cum ipſis participantes inventi fuerint, poena ſimili pu- nantur.

Item ſtatuimus, quod ſi quis poſt mortem dete- ctus fuerit fuiſſe hæreticus, & coram epiſcopo lo- ci probatum fuerit legitime, bona illius omnia confiſcentur, & domus illorum, qui poſt pacem factam Pariſius hæretici facti ſunt, vel in poſte- rum fient, in quibus habitabant, vel habitabunt, diruantur.

Item ſtatuimus, quod bona eorum qui furenter hæretici veſtiti, licet receſſerint ſponte ab hæreti- B corum obſervantia, niſi de reconciliatione ſua ſa- tisfecerint ecclesiæ offendendæ, vel per alias per- ſonas catholicas & honeſtas illud offenderint, vel probaverint, confiſcentur. Et etiamſi de recon- ciliatione conſtiterit, niſi rurſus ſuper hoc a ſuo epiſcopo admoniti ad portandum aſſumpta crucis, aut aſſumptas authoritate ſua propria depoſuerint, aut cum exterius ſuper veſtes, extraque partem peſtoris aurcius prominentes portare debeant, eas celare intra veſtes deprehenſi fuerint, pœna ſi- mili puniantur, & tamen ſive bona habuerint, ſi- ve non, ad hoc modo debito compellantur.

Item ſtatuimus, quia intelligimus quod creden- tes hæreticorum, cum proponunt ſe facere ſecun- dum eorum ritum deceſſabilem hæreticos perfe- C dos, ante præcedens tempus poſſeſſiones ſuas, & hæreditates in fraudem ſici vendant, vel donant, vel pignori obligant, aut modis alienant: ideo ſtatu- imus quod contractibus irritis non obſtantibus præ- dicta bona confiſcentur, & conſideratis circums- tantiis diſtorum contractuum & ipſorum contra- hentium, nobis fuerit viſum, eos in quos dicta bona tranſlata fuerint, fraudis participes exiſti- tiſſe.

Item quia intelligimus quod credentes quidam ſub ſperie necratutæ vel peregrinationis, transfe- runt ſe ad hæreticos, ut ſub tali abſentia eludant ſiſcum, & ei fubtrahant bona ſua: ſi coram epi- ſcopo loci, qui ſuper hoc propinquus vel eo qui bona hujuſmodi abſentium tenere, nouerit, re- D quiſierit, & ab eiſdem propinquis, vel tenenti- bus bona eorum infra annum, computandum a tem- pore nontinonis ejuſdem epiſcopi, probatum non fuit legitime, illos abſentes juſta cauſa & ratione- bili abſtitiſſe, & tamen abeſſe: ſtatuimus, ut ſi alius ſuſpecti fuerint, contra ipſos tanquam contra hæ- reticos proſumatur, & eorum bona confiſcentur. Si vero ipſi, vel ſucceſſores eorum, vel qui bona eo- rum tenent poſt confiſcationem bonorum, vel ante juſtum & probabilem cauſam ſue abſentiæ, ultra præditum tempus redire poterint; bona illa eis legitime relinquantur vel reſtituantur.

Item quia nolumus quod claves eccleſiæ con- temnantur in terra noſtra: ſtatuimus, ut ſi quis in eccleſiarum ſententiis per annum con- E tumaciter, per occupationem bonorum redire ad ſinum ſanctæ matris eccleſiæ ſic compellatur, ſi- cut in pace facta Pariſius plenius continetur.

Item, ſtatuimus ut tranquillitas pacis in terra noſtra plene & inviolabiliter obſeruetur, & quod ruptarii, ſayditi, prædones, latrunculi & fla- tores, a tota terra noſtra expellantur, & rece- ptatores corundem animadverſione debita pu- niantur.

Item ſtatuimus, quod quicumque pacem de ceteto violaverit, ſi nouilus a nobis vel per ce- tum nuncium noſtrum, non emendaverit, infra

ANNO CHRISTI 1233. terminum ſibi aſſignatum omnia bona ſpiſius occupentur. Nos enim bona illa, quæ a nobis tene- buntur, occupabimus, & epiſcopus, & prælatos terræ noſtræ in locis eorum ſimiliter occupandis juxtabimus bona hæc, cum ab eis furtiuus requi- liti. Quæ bona tamdiu detinebuntur, quouſque de fractura pacis & damnis datis ſit nobis, & damnum datum, & plenaria ſatisfactum, & perſo- na violatoris nihilo minus animadverſione debita punianiur. Et quicumque violatores pacis recepta- verit, in caſtris, vel in domo, vel in villa cum ipſa præda, poſtquam fuerit eis denunciatum, ve- veleis equitaturas, vel alia neceſſaria miniſtra- verit, vel eiſdem prædam, aut aliam capturam prepararerit, vel machinatus fuerit, pœna ſimi- li puniatur.

Item ſtatuimus, quod occulta & clandeſtina malefacta, de quorum materiæ cultorum, civitatum & villarum, in quibus vel in eis, vel in earum tenementis fuerint perpetrata, de noſtæ vel de die occulte, ſive per incendium, ſive per inci- fionem cujuſcumque membri, vel ſegetum, vel occiſionem animalium, vel effuſionem liquido- rum, vel deſperationem aridorum, aut alio modo, exceptis furtis, damna paſſis reſarciantur, damni æſtimatione deriuanda per ſacramentum illius qui paſſus eſt damnum, taxatione legitima præ- cedente. Per hoc enim & voluntates nocendi pluri- mum reſtringuntur, & expellitur hoc univerſas majori ſollicitudine tales malefactores perſequen- & quod ſuper hujuſmodi malefactis fiat inquiſitio diligens de ſama mota; & reperti, poena violatorum pacis, & alia pœnæ legitimi conquantur.

Item ſtatuimus, ut nullus ſit tantæ temeritatis quod domos religioſas, & præcipue Ciſtercienſis ordinis, confringere, & conſideratis circums- ſtantiis diſtorum contractuum & ipſorum contra- hentium, nobis fuerit viſum, eos in quos dicta bona tranſlata fuerint, fraudis participes exiſti- tiſſe.

Item quia intelligimus quod credentes quidam ſub ſperie necratutæ vel peregrinationis, transfe- runt ſe ad hæreticos, ut ſub tali abſentia eludant ſiſcum, & ei fubtrahant bona ſua: ſi coram epi- ſcopo loci, qui ſuper hoc propinquus vel eo qui bona hujuſmodi abſentium tenere, nouerit, re- quiſierit, & ab eiſdem propinquis, vel tenenti- bus bona eorum infra annum, computandum a tem- pore nontinonis ejuſdem epiſcopi, probatum non fuit legitime, illos abſentes juſta cauſa & ratione- bili abſtitiſſe, & tamen abeſſe: ſtatuimus, ut ſi alius ſuſpecti fuerint, contra ipſos tanquam contra hæ- reticos proſumatur, & eorum bona confiſcentur. Si vero ipſi, vel ſucceſſores eorum, vel qui bona eo- rum tenent poſt confiſcationem bonorum, vel ante juſtum & probabilem cauſam ſue abſentiæ, ultra præditum tempus redire poterint; bona illa eis legitime relinquantur vel reſtituantur.

Item quia nolumus quod claves eccleſiæ con- temnantur in terra noſtra: ſtatuimus, ut ſi quis in eccleſiarum ſententiis per annum con- tumaciter, per occupationem bonorum redire ad ſinum ſanctæ matris eccleſiæ ſic compellatur, ſi- cut in pace facta Pariſius plenius continetur.

Item, ſtatuimus ut tranquillitas pacis in terra noſtra plene & inviolabiliter obſeruetur, & quod ruptarii, ſayditi, prædones, latrunculi & fla- tores, a tota terra noſtra expellantur, & rece- ptatores corundem animadverſione debita pu- niantur.

Item ſtatuimus, quod quicumque pacem de ceteto violaverit, ſi nouilus a nobis vel per ce- tum nuncium noſtrum, non emendaverit, infra

Concil. General. Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1233.

tio fiat. Et si probatum fuerit legitime contra ipsos, tanquam convicti de maleficiis, poena contra violatores pacis supra edita poniantur.

Item statuimus, ne aliquis authoritate propria audeat pignorare, vel marcham facere; & si quis contra fecerit, compellatur incontinenti pignorator restituere pignus, & refarcire damnum pignorato, quod sacramento pignorari declaretur, taxatione legitima praecedente.

Item statuimus, ne in terra nostra, nova inA stituantur pedagia; & omnia a triginta annis citra instituta removeantur.

Haec autem omnia statuta praemissa facimus, salvo praejudicio domini regis Francie, & ecclesie, & salva pace Parisiensi. Acta sunt haec Tolose duodecimo Kal. Martii, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio. Et ut haec praedicta semper inviolabiliter observentur, & robur habeant plenissime firmitatis, praesentem paginam sigilli nostri iussimus fecimus roborari.

ANNO CHRISTI 1233.

*** CONCILIUM BITERRENSE,

A VALTHERO EPISCOPO TORNACENSI

Sedis Apostolicæ legato, celebratum ann. Domini MCCXXXIII.

Guillelmi de Podio Laurentii chronicon, ad ann. MCCXXXIII. Circa illud tempus, *inquit*, dominus legatus apud Biterrim concilium celebravit. *Hujus concilii statuta, in sui ordine longum converse, ediderat olim Arnaldus Sorbinus Narbonensis episcopus: Latinis vocibus omissis. Ego, prout concepta primum fuerant, Latine reprædicta ex codice, Sirmondi nostri manu descripto.*

STATUTA CONCILII BITERRENSIS,

Facta per Dominum Tornacensem.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut hæretici, & eorum fautores, singulis Dominicis excommunicentur.*
2. *Ut pœnitentes quilibet ad sacros ordines.*
3. *Ne fautores hæreticorum emant bailivas.*
4. *Ut hæretici convicti, qui duas cruces prominentes non tulerint.*
5. *De suspectis qui diebus festis ad ecclesiam non veniunt.*
6. *Quales admittantur ad sacros ordines.*
7. *Quales admittantur ad confessum.*
8. *Ut episcopi caveant simoniacam non exigant ab iis, quos promoverint ad sacros ordines.*
9. *Ut archidiaconi habeant zelum animarum, & prædicare studeant.*
10. *De legendis constitutionibus.*
11. *De patronis ecclesiarum.*
12. *De beneficiis quæ curam habent animarum.*
13. *De vita & honestate clericorum.*
14. *De observantia regulari ex auxilium & favorem.*
15. *De vestibus abbatum & monachorum.*
16. *De vestibus canonicorum regularium.*
17. *De custodia clausuræ.*
18. *Ut fiat tellus ad mensam, & quotidie capitulum teneatur.*
19. *Ne exeant vel ingrediantur sine licentia.*
20. *Ut mandatum fiat pauperibus.*
21. *Ut in monasteriis fiat magistri, qui grammaticam doceant minores.*
22. *De non conferendis beneficiis in laicos.*
23. *Ut vina non vendantur, & personæ carent non introducantur infra ambitum monasterii.*
24. *Ut laici non admittantur ad prabendas.*
25. *Ut nullus monachus sit solus in privatis.*
26. *Ut renovetur juramentum de pace servanda.*

PRÆFATIO.

Quoniam statuta salubria per dominum Romanum apostolicæ sedis legatum, & cetetos legatos, super negotio fidei ac pacis, authoritate apostolica diversis temporibus edita sufficere credimus; dum tamen fuerint observata, quæ inferius duximus subscribenda ad præsens; non intendimus omnino super his novos canones edere, sed eorum tranſgreſſores canonice puniantur.

CAPITULA.

I. Ut hæretici & eorum fautores ſingulis Dominicis excommunicentur.

Præcipimus itaque, ut hæretici & eorum credentes, fautores, eorum receptatores & defenſores, ſingulis diebus Dominicis excommunicentur. Et ſi quis prædictorum credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum perſonaliter monitus, & excommunicatus nominatim, infra quadraginta dies reſipiſcere noluerit, fed in eorum defenſione perſtiterit, vel inquiſitionem eorum impedierit, pro hæretico habeatur: cum perſeverantia & defenſio erroris in talibus hominem facia hæreticum judicari.

II. Ut poſſit quilibet, & debeat capere hæreticum.

Præcipimus etiam ut quilibet privatus in terra cujuslibet poſſit inquirere & capere hæreticum, & captum, neceſſe habeat epiſcopo offendere, vel baculo ipſius epiſcopi præſentare; nec ipſum præſumat aliquis impedire, ſed in captione quilibet Chriſtianus præſtet ei auxilium & favorem.

III. Ne fautores hæreticorum emant bailivas.

Inteſlevimus quod quidam credentes & fautores hæreticorum, ſeu defenſores eorum, pro majori ſumma emunt bailivas dominorum, ut ſub alis eorum bailivorum hæretici libere valeant egredi, vel ingredi, & impune fidem catholicam violare. Quare diſtrictius inhibemus, ne talia dominis de cetero attententur. Quod ſi attentaverint, & admoniti ab epiſcopo non emendaverint, cum nota infamiæ, quam ſe noverint incurriſſe, excommunicationis gladio feriantur.

IV. De hæreticis convictis, qui duas cruces prominentes non tulerint.

Item reconciliati de hæreſi, qui duas cruces prominentes, ad mandatum epiſcopi A non tulerint, & pro hæreticis habeantur, & bona eorum confiſcentur.

V. De ſuſpectis qui diebus feſtis ad eccleſiam non veniunt.

Item cum ſinguli parochiani in diebus feſtis venire ad eccleſiam teneantur ſub poena ſub. 1229. in Toloſano concilio promulgata: neceſſe eſt, ut ſacerdotes erga omnes ſuſpectos de hæreſi, quos per ſcripturam, & ex nomine cognoſcere debent, ut illi eccleſiam frequenter ſtaturis diebus, & ſine remedio pœnam levent, & in vita & in morte ſtatuta contra hujuſmodi promulgata, ut pupillum oculi conſervent. Quod ſi ſacerdos eorum tranſgreſſor fuerit deprehenſus, ab officio & beneficio ſuſpendatur, privandus eodem, ſi competenter monitus fuerit negligens & remiſſus. Quod ſi ſacerdos ſe inſufficienter cognoverit ad excequendum, quod de hæreticis eſt ſtatutum: epiſcopo ſuo denunciet, quicquid inquirere poterit, ut ita ſe a culpa liberet & a pœna. Dominus autem requirer de manibus epiſcoporum ſanguinem pereuntium, ſi eis non adhibuerint vigilantiam paſtoralem.

VI. Quales admittantur ad ſacros ordines.

Quia poſitivus indigni ad dignitatem ſacrorum ordinum, contra canonicas ſanctiones in partibus hujus legationis hactenus ſunt admiſſi: præcipimus ut quilibet ordinandus examinetur, de vita & de ſcientia & moribus diligenter: & ſine titulo patrimoniali eccleſiaſtico beneficio ſuſtentandus, ſecut in jure canonico cautum eſt, ordinandus de cetero nullatenus admittatur.

VII. Quales admittantur ad confeſſum.

Quia etiam ad primum confeſſum non eſſet admittendus quiſquam, niſi ſcirec diſtincte legere, & nisi de utero libero & legitimo matrimonio procederet, juxta illud: De utero novi te: non ingredietur manſer, hoc eſt de ſcorto natus, in eccleſiam domini Dei: ſtatuimus & firmiter præcipimus & mandamus, ut nullus etiam ad primum confeſſum de cetero admittatur, niſi ſciat legere & cantare, & de libero utero & legitimo matrimonio fit procreatus: niſi ex cauſa vilum fuerit epiſcopo loci ſuper procreatis ex conrubernio diſpenſandum.

VIII. Ut epiſcopi cautionem ſimoniacam non exigant ab iis quos promoverint ad ſacros ordines.

Ad abolendam etiam ſimoniæ corruptelam, quæ in his partibus inolevit, videlicet quod epiſcopi clericos ad ſacros ordines promovendos nolunt aliquatenus promovere, niſi prius præſtito juramento, vel alia cautione, quod ratione tituli patrimonialis, vel alterius minus idonei, ipſos, vel eorum non impediant ſucceſſores: diſtrictius inhibemus ne talia præſumane de cetero attentare. Quod ſi fecerint, a celebratione ordinis noverint ſe ſuſpenſos: quia ſanctius eſt in ordine facerdotii, paucos quam multos malos habere miniſtros, ſicut eſt in Lateranenſi concilio conſtitutum.

IX. Ut archidiaconi habeant zelum animarum, & prædicare ſtudeant.

Præcipimus ut tam epiſcopi, quam alii, præſertim rales archidiaconos, qui zelum animarum habentes, ſufficianr prædicare clero & populo verbum Dei.

X. De legendis conſtitutionibus.

Legan conſtitutiones contra injuſte excommunitantes, ſcilicet: *Statuto approbante concilio: & Sub interminatione Divini judicii.*

XI. De patronis eccleſiarum.

Unde omnibus religioſis, capitulis, & aliis perſonis, qui tenent eccleſias parochiales, ad eorum donationes ſpectantes, auctoritate qua fungimur diſtricte præcipimus, quatenus ulque ad feſtum omnium Sanctorum proximum venturum, ſuis diœceſanis epiſcopus rectores, ſeu perpetuos vicarios, & idoneos vita & ſcientia, ad eaſdem eccleſias repræſentent, ut ab eis curam recipiant animarum: congrua tamen prius ipſis quæ ibi ſufficiat, & in ſuis aſſignara de ipſarum proventibus portione, juxta canonum ſanctiones, quam portionem debeat & poſſit diœceſanus epiſcopus merito approbare. Quod ſi forte infra præſcriptum tempus, in auditum noſtrum executioni diſtulerint demandare: diœceſanus epiſcopis in virtute obedientiæ præcipimus, ut ſine dilatione vice noſtra fideliter exequantur, contradictores & rebelles, &c. Quod ſi id epiſcopi efficere neglexerint, per menſem ab ingreſſu eccleſiæ noverint ſe ſuſpenſos. Si vero epiſcopi tales eccleſias habuerint, & infra præſcriptum tempus perpetuos vicarios non inſtituerint: in eiſdem donationi noſtræ dictas eccleſias reſervamus.

XII. De beneficiis quæ curam habent animarum.

Quicunque habent curam animarum, ad ordines facerdotum promoveantur, ubi citius poterunt commode promoveri. Et qui ordines tempore congruo recipere detrectaverint, ad hoc per ſubtractionem beneficii compellantur: ut qui honorem refugerint appetere, mittantur ad quæſtum. Quod ſi eccleſia parochialis præbendæ vel dignitati ſit annexa: neceſſe habet (quod oporter in majori eccleſia deſervire) vicarium perpetuum & idoneum in parochiali eccleſia præſentare epiſcopo, qui congruum habeat de paro-

ANNO CHRISTI 1233. parochiali ecclesia portionem: Quod & Aria subterretur. Nec etiam temperet abbas, vel aliquis superior, "qui super habenda proprietate possit cum aliquo monacho vel regulari canonico dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus pontifex possit" indulgentiam indulgere. Immo tales in præcipuis festivitatibus excommunicationis vinculo innodentur. Quod si abbas, vel alii superiores, in his corrigendis negligentior extiterit: correctio ad episcopum devolvatur, abbatibus nihilo minus de negligentia puniendis.

ANNO CHRISTI 1233. Cassini. Aria. Ad. Ibid. Ibid. c. 15. & 16. Aquin. & Aria.

XV. De vestibus abbatum & monachorum.

Abbas & monachi secundum regulam B. Benedicti vestes habeant, de quarum colore aut grossitudine non causentur: sed quales inventi possunt in provincia in qua habitant, aut quod vilius poterit comparari.

XVI. De vestibus canonicorum regularium.

Canonibus etiam regularibus prohibemus, ne sit eorum habitus notabilis vel reprehensibilis, nec affectent vestibus placere, sed moribus. Secundum statuta cisterciensium. Avenionensis & Montispessulani, capis, tunicis, & pallis, caligis de aliqua brunetta, clara, vel nigra, nec etiam fimine forti, vel alio colorato panno, seu sumptuoso, vel aliquo serico de cetero non utantur: ne fordes animo contrahat pretiosæ vestis nimius appetitus, nec accipiant monachi vel alii clerici regulares a suo majore, vel aliquo alio, aliquam pro vestibus pecuniæ quantitatem, quia ex hoc datur ei materia proprium retinendi: sed omnium majores quam inferiores de ecclesiæ vestiario vestiantur.

XVII. De custodia claustri.

Claustrum quoque diligenter observetur ut claudatur, ut re & nomine claustrum valeat appellari. Nec milites vel etiam laici claustrum vel officinas monasterii introrant, nisi causa exequiarum, & in processionibus: & hoc, si fieri contexerit, vel necessitate alia evidenti.

XVIII. Ut sint lectio ad mensam, & quotidis capitulum teneatur.

Illud etiam expressius duximus exprimendum & statuendum, quod omnes regulares infra monasterium habeant & audiant lectiones ad mensam. Item præcipimus, quod in claustris regularium, singulis diebus capitulum teneatur, ubi supra excessibus satisfactio proclamatio & correctio regularis: & in conventualibus ecclesiis, & præcipuis festivitatibus, fiat sermo.

XIX. Ne exeant vel ingrediantur sine licentia.

Omnes etiam qui non habent officium speciale, vel necessitatem aliam, ab hora capituli usque ad Tertiam, sedeant in claustro aspi-

ANNO CHRISTI 1233. aspicientes quæ in regula legenda sunt vel A cantanda: nec exeant vel vagentur, sine sui majoris licentia speciali.

XX. Ut mendatum fiat pauperibus.

Item consulimus ut mandatum pauperibus, saltem in hebdomada, semel fiat, sicut in monasteriis ordinariis fieri quotidie consuetum est.

XXI. Ut in monasteriis sint magistri, qui grammaticam doceant nutrices.

Quia vero cæcitas ignorantiæ in illis parebus nimium prævaluit, statuimus ut singulis monasteriis conventualibus abbates, priores, & præpositi conventuales, infra septa monasterii teneant magistrum ex suis, vel alium clericum secularem, qui minores, & alios indoctos in grammatica valeat edocere.

XXII. De non confessandis beneficiis in laicos.

Quidhæ etiam, ut intelleximus, fe & sua conferunt monasteriis, sub spe ut ipsis postmodum ecclesiastica beneficia conferantur; quod omnino damnabile est propter maculam simoniæ: & cales beneficio privandos decernimus, quod pro pecunia sunt adepti. Talter vero beneficia recepti, illa vice C donandi potestate priventur, & ad diœcesanum episcopum donatio eorum devolvatur. Nec ipsi tales recipiant ad curam animarum. Neque abbas, nec prior, nec monachus alterius monasterii teneat priorarum: nisi per electionem canonicam ad conventualem priorarum, in quo professus non fuit, fuerit advocatus.

XXIII. Ut vetita non vendantur, & personæ turpes non introducantur infra ambitum monasterii.

De his quæ vidimus & audivimus, testimonium prohibemus, scilicet quod quidam D monachi, & maxime exempti intra fines legationis nostræ, ecclesiæ cujusdam libertatis infra ambitum monasterii faciunt, certis temporibus anni vendi vina sua, & pro medio quæstus & turpi introducunt, vel introduci permittunt, personas turpes & inhonestas, vel histriones, jaculatores, talorum lusores, & etiam publicas meretrices. Quod de cetero nusquam fiat, ab aliquibus exemptis personis, vel aliis arctius inhibemus. Quod si hujusmodi personas inhonestas introduxerint, vel lusores talorum aut potatores nomen Dei blasphemantes introduci permiserint, illi qui monasterii exteriora ministrare officia, ab ingressu ecclesiæ noverint se suspensos, maxime cum libertate sua libere uti possint, absque abusu & introductione talium personarum.

XXIV. Ut laici non administrentur ad prædendos.

Districtius quoque mandamus, quod in nulla ecclesia laici recipiantur, in donatos ad prædendum panis & vini. De quorum turpi conversatione scandalum generetur. Quod si quis tales receperit inventi fuerint fornicatores, adulteri, & alias criminosi, post monitionem competentem, sibi excessus suos correxerint, perpetuo beneficio careant memorato.

XXV. Ut nullus monachus sit solus in priorato.

Quia parum est promulgari statuta, nisi ad observationem eorum arceantur improvidi transgressores, cum sit cautum ut nullus monachus in priorato solus existat, sed tres vel quatuor ibidem commorentur, fraternitatur per apostolica scripta mandamus, quatenus in tertis tue legationi commissis facias firmiter observari contradictores, &c. Hujus igitur auctoritate mandati præcipimus, ut nullus monachus in aliquo priorato solus existat: sed tres vel quatuor ibidem commorentur. Dolorum autem quod pravi monachi fine de illis tribuat vel quatuor monachis, qui debent in priorato commorari, fed in claustro mittantur & disciplinis regularibus instruantur.

XXVI. Ut renovatur juramentum de pace servanda.

Item præcipimus & mandamus, ut a decimo quarto anno, & supra, ad pacem servandam & custodiendam compellantur de novo jurare: archiepiscopis & episcopis, & aliis prælatis, injungentes expresse, ut ubi expediens fuerit, violatores & fractores pacis, & raptores & conspiratores, etiam singulis diebus Dominicis & festivis, excommunicari faciant publice in ecclesia.

*** CONCILIUM NYMPHÆ IN BITHYNIA.

Ubi actum frustra de concordia Græcorum cum Latinis, mense April. MCCXXXIII.

ANNO Dom. MCCXXXIII. Missi sunt a Gregorio E Nonnullis differtur, expectatori quod Patriarcha C. P. statuerit in synodo cum Jerosolymitano, Antiocheno, & Alexandrino, quos evocaverat, cum non suas tantum, sed illorum etiam res ageretur. Invitati sunt deinde aperiori, ad eumdem synodum legitime primum, deinde Nymphæa ad Pontum Euxinum in Bithynia indictum: eoque, cum sæpe recusassent,

ANNO CHRISTI 1235. *sent, tenebam militorum, ut præfertim Imperatoris Pedimo in Lombardiam Bituricum, accepta ex Concilio Cameracensi codice Patisiaco.*

De concilio ipso hæc idem refert, quæ fit ex eodem Centio in compendium redigit. Feria, inquit, secunda post Pascha, congregatis prælatis in domo patriarchæ C. P. vocati sunt ad eorum apocrisiarii: in quo propoſuerunt quid agſum ſit Nicææ, & quomodo propter pacis & unionis deſiderium patienter tulerint, ut convocaretur præcipui Orientis prælati, quomodo vaſta terræ marisque ſpatia emenſi ſunt, qualiter etiam tot vitæ diſcriminibus ſemper expoſiti eorum, eo ſolo fine, ut fraternis & unitatis vinculis Græcorum Latinos colligerent; neque ly velle, ut a capite res tota incipiatur, ſed a ſecunda adhuc indiſcuſſa quæſtione de ſacramento altaris, originem ſuſcipiunt colatio. Illi e contra contendebant, rem totam a capite coram ipſis agitandam: incipiendumque, tanquam a potiori dubio, a proceſſione Spiritus ſancti. Sed in eam ventum eſt ſententiam, ut recitaretur quid Niceæ geſtum ſit, deinde diſputaretur de azymo & fermentato: & ſi quid dubii ſupereſſet theologi Niceni, ſi alterius de proceſſione *Spiritus ſancti*, redigeretur in ſcripta, & utrimque offerretur. Archipiſcopus autem Semalitque in Flagonia Æpyſtianæ regionis, nefcio quid commentus eſt duplicis ſacramenti Euchariſtiæ, in ſuperioribus literis poſitiſcis, quas apocriſiarii detulerant Conſtantinopolitano. In cujus dubii explicatione, & tenaci hujus contradictione, non nihil temporis conſumptum eſt. Tandem poſt multas diſceptationes, & repetitas hinc inde exhibitas de injuriis exceptis & præteritis per utriuſque fidei viros in odium profeſſionis Græcæ & Latinæ, tandem contendentibus Græcis, & ſubſcribentibus apocriſiariis, ſingulisque prælatis, præcipue præfato archiepiſcopo Samaſtriæ, hæreticum eſſe, & in viam perditionis abire, qui dixerit poſſe conſiſti in azymis, paſtum eſt, ut illi ſtatim hanc ſuam civem confectionis materiam, apocriſiarii etiam ſuam circa proceſſionem Spiritus ſancti ſcriberent, & ſcriptam traderent. Dura utrinque ſcripta fuere, quæ ſubmiſſtramus ad controverſiæ cognitionem notitiam & rei D actæ a pontificiis auctoritatem.

PROFESSIO FIDEI GRÆCORUM, qui convenerunt in ſynodo, Nymphæum celebrata, circa materiam, in qua confitendum erat ſacramentum altaris.

QUæſierunt a nobis honorabiliſſimi apocriſiarii ſanctiſſimi papæ antiquioris Romæ, ſi poſſunt confiteri azymatos, hoc eſt, ſacrificium corporis Chriſti in azymis ſi poſſunt offerri, impoſſibile eſſe hoc hominibus volentibus ſequi novam gratiam, propter eam quam a principio tradidionem Salvator tradidit ſanctis ſuis diſcipulis & apoſtolis per ſemetipſum panem ſecundum E tenorem evangeliorum. Tradiderunt autem & hoc jubilmodi myſterium, quale & ipſum accepimus tenendum ſermonem magiſtri Pauli ſcribentis ad Corinthios, *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus, in qua nocte tradebatur, accepit artos, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis frangitur: hoc facite*

ANNO CHRISTI 1235. *in meam commemorationem. Similiter & calicem poſquam cœnavit, dicens: hic calix novum teſtamentum eſt in ſanguine meo: hoc facite quotieſcumque bibitis, in meam commemorationem. Quotieſcumque enim comedetis panem hunc, & hunc calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Quia ego, ſic & vos accepimus a bone fame apoſtolis, huc & ipſi accepimus a Chriſto, & ſic tenemus quatuor conſilia diceceſes orbis uſque hunc. Æſtimamus autem, quod & diœceſis antiquioris Romæ, & ſic accepit & tenebit. Propter hoc dicimus, quod non conſumari ſacrificium per azyma, ut azyma per ſe exiſtente, cujuſtypus ceſſavit legalis ſervitutis. Et hæc quidem ſcripſimus, quaſi in compendio ſummatim, ſed ſatisfaciunt volumatem, non patientium audire latius. Si autem quaramus a nobis auctoritates, & probationes ſermonis noſtri, tunc dilatabimus, & a veteri & a novo Teſtamento. Matth. Apoſtolus dicit: v. 1. Chorophilip ſanctiſſimus magnæ Dei eccleſiæ Conſtantinopolis, ex præcepto ſanctiſſimorum patriarcharum, univerſalis & Theopolitanæ, magnæ Antiochenæ, & cunctis qui cum eis adſunt, præſulum, ſubſcripſi.

Lecta eſt publice hæc fidei profeſſio in ipſa synodo, deinde exacta venerabilibus apocriſiariis, qui ad eandem ſynodum reſpondere debuſſi fuerant. Deinde ſuam tradiderunt prius lectam coram omnibus proficilionem circa Spiritus ſancti proceſſionem tenoris ſubſequentis.

PROFESSIO FIDEI APOCRISIARIORUM ſanctiſſ. domini Papæ circa proceſſionem Spiritus ſancti a Patre Filioque.

PAter perfectus Deus eſt, &c. *Extat ſupra, A* 1235. Tradito ſcripto patriarchæ Conſtantinopolitano, cœperunt agere de proceſſu ſpiritus Græcorum circa fermentum & azyma, & interrogare quo dicti fundamento aſſerebant conferratres in azymis, ſeu azymatos, ut illi conſueto more vocitabant, eſſe in via perditionis, & omnes eſſent in partibus, appellabant ad codices ſacros & ſanctos Doctores. Sed nulli ibi ſuppetabant Græcis tunc libri, vel porrigere nolebant ita ut ipſi proferrent ſecum Biblia non licere habere. Ultra itaque inſtantibus apocriſiariis, ut Græci traditæ fidei rationem redderent, illam tradiderunt, ſe Chriſtum in confeſſatione imitari. Cum vero amplius quæreretur, unde noſcerent Chriſtum in azymis celebraſſe: reſpondentium: ex evangelio, ubi habetur quod *Dominus accepit panem, & fregit: panem* autem contendebant ſignificare panem perfectum, panem levatum, panem fermentatum. Hic ſibi hærendum judicarunt apocriſarii, & oſtendendum vel ex ipſa Græcorum confeſſione *fregit*, non ſemper ſignificare fermentum, & alienando panis per ſe diſtinctum, aliquando cum adjunctio, neque ſemper abſolute poſitum idem cum eadem proprietate ſignificare; ſed & ſæpiſſime ſolum panem in communi; ſæpiſſime quoque in evangeliis Latinis reſte tranſtarum pro *azymo* panem. Confirmantur quoque verum & doctum hanc ſolutionem ex Leviticis c. 7, in lege hoſtiæ pacificorum ubi habetur *Azyma, panis & azyma* fermentatus; atque hinc ſequi azymum & fermentatum ſe habere, tanquam differentias ſpecificas, vel accidentales, vel *azyma* per ſe diſtinctum illam per ſe abſolute poſitam, utique tanquam azymo

ANNO CHRISTI 1235. quam fermentato pari æque convenire: neque cum genus magis proprie prædicatur de uno ſpecie quam de alia.

Deinde quod allegarunt Græci de facto & exemplo Chriſti, refutarunt ex illo loco Matthæi: *Prima die azymorum accederunt ad Jeſum diſcipuli, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Cui objectioni reſpondentes ex Joanne Chryſoſtomo, per primum diem azymorum intelligi primum diem ante azymos. Admiſerunt illi ita explicaſſe Chryſoſtomum, attamen amplius addidiſſe, & verum Latinorum ibidem confirmaſſe ſententiam, ita ubjungendo: Prima die ante azyma: Confeverunt enim ſemper a veſpere dies numerare, & eam commemorant, in cujus veſpere paſcha erat immolandum, &c. Ergo in illo veſpere hircus Paſcha *Joan.* immolatus, & ſic fuit ait prohibem, ne fermentum vel fermentatum haberent in domibus ſuis, vel in omnibus terminis viciis. Ita enim exodus. Et Joannes: *Septem diebus azyma comedetis, in prima die non erit fermentum in domibus veſtris: Quicumque comederit fermentatum, perdet anima illa de Iſrael, a prima die uſque ad ſeptimum.* Ex quo invalerunt per optimam conſequentiam, Chriſtum Paſcha ſumſiſſe in azymis celebraſſe, quia legem obſervavit uſque ad ultimum vitæ ſuæ terminum, & expreſſe habere Chryſoſtomum citatus & Epiphanius. Hinc argumentum ad hominem deduxerunt, ex illis verbis, quæ in ſcripto Græci porrexerunt, dum abſque falſaria deferimento diceretur non poſſe in alio panecnſici ſacramentum, quam in illo, in quo Chriſtus conſecravit: nam ex dictis apparebat Chriſtum in azymis celebraſſe: ergo inferendum erat illa conſequentia: Græci nullo modo poſſunt conficere in fermentato, quod tamen publica profeſſatione caverunt, ſe non velle inferre, nec dicere, eam illorum hunc cultum vel ritum non conſtituere, neque eccleſia Latina, imo tolerabat, fed & probabat; atque ita ſimiliter debebat eos facere circa ritum Latinorum, non condemnando eos, ori faciebant, pro hæreticis azymita.

Ut vero apertius eorum, quæ dicebant, veritas conſtaret: inſtierunt ut producerentur codices ſanctorum azymi Græcorum: quibus illi ita magis adhærebant) in medium. Quos cum habere non poterant, memoritter comperiunt hæc quæ ſequuntur ex Chryſoſtomo & aliis recitare. Ex Homilia 81. (ſecundum antiquiores editiones eſt 85.) Joannis Chryſoſtomi in Matthæum reſumpſerunt primus objecta verba, quæ propoſuit ſunt (ex illius temporis, vel ſua traditione) in hunc modum. Explicans ſanctus Doctor illa verba Evangeliſtæ: *Matth. 26. Prima die azymorum venerunt diſcipuli ad Jeſum:* ita ait. Prima azymorum erat, quæ ante azyma dicitur: conſuetudinem enim habent a veſpere numerare diem: & eam commemorat, in cujus veſpere Paſcha erat immolandum. Quinta enim ſabbati accelſerunt, & hanc hic quidem, quæ ante azyma erat, vocat ipſe diem, in qua acceſſerunt. Alibi vero ſic ait: *Venit diei azymorum, in qua oportebat immolari paſcha.* Venit, hoc eſt, in azymis erat, a veſperam ſolent enim commemorare: a veſpera enim incipiebat, propter quod unuſquiſque evangeliſtarum addidit, quando immolabatur paſcha. Item, quod Jeſus obſervabit legem in cena, & ritum judeorum, probat idem Chryſoſtomus, dicens in eadem homilia: Properetis autem venit ad Paſcha, per omnia offendens ejus ad ultimum diem, quod non erat contrarius legi. Et homilia octogeſima ſecunda (in recentiores editionibus octogeſima tertia,) ita ait: Quod autem tempore Paſchæ myſterium conſummabat, illud fecit, ut diſcas undique etiam veteris teſtamenti ipſum eſſe legislatorem, & omnia quæ in veteri legislatore, propter hanc novam fuiſſe figurata, & propter hoc ibi figuræ veritatem imponi. Veſperam autem impletionis tempore appropinquante erat, & quod ad ipſum de cœtero, ut ad finem omnia reſpicient. Item Epiphanius Cyprius in opere quod Panarium inſcribitur, in tractatu contra Ebionitas, hæc habet: Quomodo autem concilio- ne non ſtatim eorum dementia redargueret? Primo, Domino comedente Paſcha Judeorum: Paſcha autem Judeorum non erat ſine azyma, cum quo vis affligue, ſicut diſcipuli ſui ex dicunt: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? Et ibidem: contra Marcionitarum ſtultitiam redargutione ſeu confutatione ſic agitur a principio, quo ita incipit: Nobeus fugiturum contra te, &c. ubi poſt pauca, inquit: Contra te, o Marcion, induxiſti multis modis redargutionem, magis autem ab ipſa veritate coactus. Paſcha enim antiquum, nihil aliud erat, quam ovis immolatio, & carnium comeſtio, animatorumque percepto cum azymis. Et poſt pauca: Quod enim ta deceſſaris comedere, confitiquem, dominus Jeſus cum ſuis diſcipulis comedit, faciens Paſcha ſecundum legem. Et ne dicas quod quia factus erat myſterium, hoc prognoſtiavit *Dominus*: Vola vobiſcum comedere Paſcha. Ut enim per omnem modum te confundat veritas, non in pe nciplo facit myſterium, ut non negcs; ſed poſtquam omnia ſecundum legis & hæc, & dicens hoc, eſt hic & hæc, & non reliquit locum malignitati. Oſtendit enim quod poſtquam comedit Paſcha Judeorum, id eſt, poſtquam cœnavit, mutavit ad myſterium.

Reuuentibus autem Græcis plures audire auctoritates cœpiſcorum, & præſertim quæ ex homiliis Joannis: *Non intrepuerunt Judæi in præto- Joan. 18. rium, ne contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha:* reſponſum fuit ab apocriſiariis, æquaquam id vel leviter credendum, ut Joannes ceteris contradiceret evangeliſtis: *quia verbis illa, ut comedarent paſchæ*, ita explicanda eſſe dixerunt, ut ſcilicet comederent cibos Paſchales, ſic enim alias in veteri Teſtamento verbum hoc *paſcha* ſubmebatur, ut patet ex memoria dicta Iſaiæ Lectoris panita. In his ſeſſionem protraxerunt ujque ad profundam noctem, donec diſſolvente cœtum Imperatore, receſſerunt.

Peperam ſibi aliquot diés quibus nihil diſputarunt eſt, agente eam Imperatore cum apocriſariis de fuavi aut feſtivi quopiam modo incendi ſanctiſſimi ſacramenti in utraque ſpecie illum. In illam tandem ineptam & ridiculam abiit ſententiam: (ut communiter contingit in principibus ſæcularibus, qui controverſiis eccleſiaſticis temere ſe immiſcent) Dominis ſecularibus inter ſe contendentes de rerum dominio, hiac inde aliquali ſui juris relaxant, & quiſque partem cedit caulæ, ut tandem optata pace frueantur. Ita hic agendum judicarem: videlicet ut cum de proceſſione Spiritus ſancti opinionem miſſam facerent Latini, & ex ſymbolo ſuiſque libris expungerent verbum *Filioque*, & Græci in Græcia in controverſia hac eodem modo, quo prius, ſentirent. Et regione vero Græci approbarent confeſſationem Latinorum in azymis, neque amplius eos hæreticos propter hoc proclamarent; ita ut in duobus pandetis controverſis unaquæque pars unum probaret, alterum condemnaret: Animoſe & aperte ſignificarunt apocriſiarii, in quanto vir altas, ut ſcribunt, bonos & unionis ultra modum cupidos verſaretur errore: idque ſibi ſcicndum eſſe, ob nullum lucrum rei, aut provinciæ, quantumvis magnæ,

1 Lege, *Indictione VII. I. Charophillax*: ut recte Vadingus edidit: ex quo colligi oportuit Concilium illud habitum fuiſſe menſe maio anno 1234. ſed menſem Apiſtem uſque ad Paſcha, quod incidit in diem 25. ad an. 1235. veteres computi principiſque. *Rainaldus.*

Anno Christe 1331.

gnæ, ecclesiam Romanam catholicam jota unam aut apicem fundatissimam sua fidei mutaturam, neque ullo modo unirí posse cum Græca, nisi hæc prius abjectis & condemnatis erroribus, præcipue circa illud punctum de processione Spiritus sancti, omnes fuos libros, in quibus doctrinam illam perfudit, aut scripserit, condemnaverit, ignique tradiderit. Quod vero attinet ad consecrationem in fermento, Græcam ecclesiam non propter hoc rejici aut condemnari a Latina, neque velle ab eadem condemnari propter azymum, dum licite unaquæque in utroque consecrat pane.

Audiens hæc Imperator animo concidit, omnem unionis spem exuens, quia perspectum habebat fuorum tenacitatem, qui in nullo manifesto opinionem præponerent, quos nullo modo vel preces flectebat eo ducendos in Latinis cedere, aut alte impressa valedicere veffent sententiis. Idque ipso fatto sequenti cognovit die, dum habitum cum aportarisiis referret colloquium. Adeo enim commoti & indignati sunt, ut magno exorto murmure frementerint in aportarisios, & fecreta contra eos interunt conventicula, ut illos confunderent. Monuerunt vero die Mercurii tertiæ post pascha hebdomadæ, ut fequenti die Jovis ad concilium accederent pro unanimi hinc inde ejusdem dissolutione: neque enim jam videbatur debere ut ulterius progrederetur. Accedentibus illis, invenerunt universam plebis multitudinem congregatam, & apertis januis sedille in atrio Patriarchæ, coacto in ampliori illo patulo loco concilio. Sedentibus vero alta voce coram omnibus dixit Patriarcha: Dum spes erat unionis, omnes mobis loquuti fumus pacem, omnem exhibuimus amorem: modo vero spe fruftrati qui agimus adhuc? Nam ut videtis mode de Spiritu fancto dedisti fidem in scriptis, vultis ut eam per gentes, nationes, & provincias noftras promulgemus, quæ hic coram altantibus & nobis, dum placeat, volumus ac restetur: Illis respondentibus sibi hæc valde placere, neque quidquam amplius optare, quam ut ubique diffundatur & legatur Romanæ ecclesiæ vera fides: Divum nomen ex gradecris consiliariis universam definitionem aportarisiorum perlegit.

Poft hæc contra lecta, & in favorem fuæ opinionis Græci quidam protulerunt in medium fanctorum patrum auctoritates, primo Damafi papæ dicentis; Quicumque non credit Spiritum effe a Patre proprie, anathema fit. Cui respondum ab aportarisiis: Nos credimus Spiritum fanctum a Patre proprie, & qui hoc non crediderit, anathematizatur. Adjungimus etiam effe Spiritum fanctum a Filio proprie, ficut dicit beatus Cyrillus, quem jam oftendimus ita fcripfiffe, & qui hoc non crediderit non credit, anathematizatur. Aliam objecerunt ex Basilio, vel ex alio quopiam patre Græco auctoritatem in hunc fenfum, quod Spiritus fanctus erat a Patre, & non aliunde, quam etiam libenter affumferunt aportarisii, dicentes verum dixiffe non aliunde, id eft, non de alia fubftantia effe Spiritum fanctum. Alia pura conglomeratum hujufmodi loca fanctorum Patrum fententiarum, & mirabilis efficaciæ: quæ nullo negotio aportarisii diffolvebant. Exorto tunc magno murmure & tumultu populo, Patriarcha manu & voce filentium indixit, timentibus fibi aportarisiis ob inbrietà & fedifiofo populo. Ut tamen pacatus eft, & a murmure ceffavit, dixerunt alta voce aportarisii: Credidis Spiritum fanctum procedere a Filio, vel non? Refpondit pro omnibus unus patriarcha: Credimus quod non procedat a Filio. Et fubjunxerunt: Sed beatus Cyrillus, qui præfuit tertio concilio, anathematizat omnes, qui hoc non credunt: ergo vos effis anathematizati. Item vos crediris & dicitis, quod corpus Chrifti non poteft confici in azymo, fed hoc eft hæreticum. Illi commoti de dure condemnatis illorum fententiis, aportarisios, fautoresque vel fectatores illarum opinionum, conclamabant hæreticos, & excommunicatos.

Fafta itaque magna feditione & tumultu, reefferunt aportarisii caventes fibi: & antequam pranderent, inftituere egerunt cum Imperatore de obtinendo ab eo prædicti facerdotii, ubi fuperveniret potuiffe profitere, nec fpem ullam fuperefle de flectenda genue dura cervicis, & in fuis erroribus pertinaci. Venia itaque obtenta (dulebat enim Imperatori, cum infectum manifeto atque ad contentionem feditionemque proceffiffe) fomno menfe fequentis diei Sabbati receffuerat a Nympha, datis fibi itineris ductibus & comitibus: & poftridie veniens ad aulam Cyallæ, ubi Imperatorem curfores nuncii, miffi ab Imperatore & a Patriarcha. Imperatorius omnia eis bona precibatur, & feliciem itineris optatum: fignificabat vero fibi difplicuiffe, ita latenter & ex abrupto abiiffe infalutatis patriarchis, & ceteris in fynodo congregatis. Cui illi, fellini fui receffus paftas expofuerunt caufas, quas potuerunt, maximas gratias agentes Imperatori ob fingularia in eos beneficia. Patriarchales vero nuncii fe a concilio miffos dicerunt, ut profeffionem fui definitionem fidei circa proceffionem Spiritus fanctum a patriarchis, eifdem redderent, repeterentque quam Græci tradiderant circa Euchariftiæ facramentum. Refpondenter aportarisii propterea, fe illis definitionem dediffe, ut remanente in ea veritate fidei & doctrinæ eccleſiæ Romanæ, ſeruetque univerſæ Græcorum eccleſiæ, quid credere & docere deberent circa illum articulum. Scripturn vero veftrum, inquiunt, circa facramentum Euchariftiæ volumus nobifcum debere, ut Latinorum eccleſiæ ac fanctiſſimo domino Papæ certius confteret in quo errore verſaminí, neque ab eo veritate difcedere. Inftiterunt tamen multi de ſcripto reddendo per hiduum: quod dum habere non potuerant, tuleruntexcommunicationis ſententiam in omnes comites & duces aportarisiorum, pronunciantes eos anathemate, ne quifquam ex eiſdem auxilio aut conſilio. Illi fruſtra contarunt ſoli pedites abire. Nam poſt cæmeta ſeptem vel octo militaria, ob iter periculoſum terræ deſertæ & inhabitatæ, infidiaſque in montibus preparatas: ab Imperatoris auncio precibus & obſecrationibus revocati, & proteſtationibus imperatoris nomine factis ferme coacti, regreſſi ſunt ad locum unde exierunt. Patriarchales videntes nihil fe prece poteuiſſe efficere circa obtinendum, quam petebant chartam, manum admoverunt, vi ſæcrinia eorum, libros, & omnem ſuppellectilem aportarisiorum minutim inveſtigantes: donec tandem vocatos in partes ſocios exploraverunt, & ſub veſtibus alligatam originalem ſcripturam deprehenderunt, & obſignatam. Sed tranſlationem eft propoſitæ Latinum non invenerunt, quod ad Pontificem deculerunt aportarisii, cujus non tranſmittam dedimus ſupra. Obtento quod deſiderarunt, ad bona verba converſi, dimiſerunt eos in pace, dantes eis has literas patriarchæ Nicæni ſeu Conſtantinopolitani, nec non Antiochæni, ſive potius univerſæ ſynodi, in quibus ad nauſeam uſque ſuum errorem de proceſſione Spiritus ſancti, conglomeratis ſanctorum patrum auctoritatibus, inculcant.

Anno Christe 1235.

EPISTOLA SEU PROFESSIO Patriarchæ Nicæni, & universæ ſynodi Nymphææ Græcorum, miſſa ad ſanctiſſimum D. Gregorium IX.

CRedimus in unam Deitatem, quæ in Patre, & Filio, & Spiritu fancto adoratur & glorificatur ab omni creatura; imprincipitum, quantum ad temporale initium; increatum, creatorum omnium factorem; omnipotentem, ſuperomnia poteſtatem habentem, & fine fine. Confitemur principium naturale Patrem Filii, & Spiritus fancti: a quo Pater ante omnia ſæcula immpaſſibiliter & ineffabiliter illuxerunt Filius & Spiritus fanctus, non hoc prius, & illud poſterius, ſed ſimul Pater, ſimul Filius, & ſimul Spiritus fanctus, æquali honore Filio & Spiritu a Patre procedentibus, Filio quidem naſcendo, Spiritu autem fancto procedendo. Neque enim funt in Trinitate duo fontes, aut duæ radices, aut duo principia, nec & duæ Deos confitemur. Quod vero propter hoc nobis unus Deus eſt, quid quid adoratur: quia ſolus Pater eſt principium, & fons, & radix Filii, & Spiritus, teſte omni exceptione majores funt duo magna luminaria, fanctus Gregorius Thaumaturgus, & Gregorius Theologus. Quod autem ſolus Pater principium, & radix, & fons Filii & Spiritus ſit, teſtes abſque exceptione ſunt prædicti ſancti, ac magnus Athanaſius, & totum Nicænum generale primum concilium, & Joannes Chryſoſtomus, & omnium pene hii omnibus, qui ex traditionibus cœleſtes vidit, magnus Dionyſius, qui ex Pauli factus eſt, quemadmodum Paulus Chriſti: quorum teſtimonia ita ſe habent. Sancti Dionyſius ex epiſtola ſuper Divinis nominibus edita. Eſt autem & difcretio in ſuperſubſtantialibus theologiis non ſola quam dixi, quod ſecundum ipſam unionem inconfuſam conjuncta eſt, & inconfuſa ans quæque thearchicarum (*a theos & archis quod eſt principium, vel arches quod eſt principes*), hypoſtaſeon (*id eſt, unaquæque Deitatis ſubſtantia*). Et quod in ea, quia in ſuperſubſtantiali theogonia (*id eſt, a theos, quod eſt Deus, & gonos quod eſt ſemen; id eſt, Divinum ſeminium*) fanti non conventuntur ad invicem. Solus autem Pater ſuperſubſtantialis eſt, & non eſt, non quod filius Pater ſit, nec Pater filius, unaquæque Divina ſubſtantia vocabulum ſuæ proprietatis conveniens ſervans. Item in ſermone illo ubi de Divinitate ſpecialiter & abſcondita tractat, ſic dicit: Quod quidem ſous Deitatis Pater eſt, Filius autem & Spiritus, theogonice Deitatis duo, ſi ſic ut dicitur, *theologice* (*id eſt, a Deo plantati*) aut velut flores & ſubſtantialia lumina, ex facris ſcripturis accepimus. Qualiter autem hæc funt, neque dicere, neque intelligere poſſibile eſt. Item in epiſtola in qua de myſtica theologia tractat, ſic dicit: In exemplis quidem Divinitatis principales proprietates laudavimus, qualiter Divina & bona naturæ ſingularitas & qualiter tenalis, & quæ ipſa eſt dicitur Paternitas & Filiatio, & & quid velit ſignificare theologia Spiritus: qualiter ex immateriali & individuali bono procreditur hæc immaterialis lumina prodierunt, & ab ea quæ in ſcripto & in ſcripto, & in adinvicem conterna puriſſatione ſola permanſerunt impertita. Hæc quidem tertius decimus apoſtolus Dionyſius, qui ſolum fontem ſuperſubſtantialem Deitatis Patrem dixit, & quod ea quæ in ſuperſubſtantiali theogonia ſunt, non conveniuntur ad invicem, ita quod & Filius & Spiritus fanctus theogoniam, id eſt, originem Deitatis habent; ſed in ſolo eam Patre eſſe inſpiciendam, & ipſum fontem, & ra-

Anno Christe 1235.

Thaumaturg. orig. in expoſit. fidei.

Pſal. 32.

Nyſſen. in vita Gregorii Thaumaturgi.

Dionyſ. de myſt. theol.

diceen eſſe Filii & Spiritus, & luminum emiſſorum ſibi coæternorum & præcordialium luminum, vel Gelicet Filii & Spiritus.

Item Gregorius Thaumaturgus: Si quæratur quomodo unus Deus eſt; ſi ex Duo Filius; dicemus, quod juxta principii vocabulum, ſecundum quod unum principium eſt Pater. Et poſt: Et paucis iterum dicit: Si diceritur impii, quomodo non fuos tres Dii tres genuerunt, & ſi non unum habeant Deitatem: dicemut quod Deus principium & Pater eſt Filii, & ipſe Filius imago eſt & genitus Patris, non frater ejus; & Spiritus ſimiliter a Spiritus Dei eſt. Et jam prædem per prophetam David: *Verbo dominí cœli dicitur firmamentum, & Spiritu oris ejus omnem virtutem eorum.* Et iterum dicit: Et propter hoc unus Deus eſt, quia primi principium eſt Pater: quicumque duo principii in Deitate dicit, duos Deos neceſſe eſt ſe fateatur. Et iterum idem dicit: Perfectus autem eſt Spiritus fanctus, & Deus per Filium datus his, qui ad doptionis filii funt: Hæc ex fermone, quem de fide edidit idem fanctus Gregorius, dicta tunt. Didicit autem ille fanctus hujuſmodi theologiam per familiarem evangeliſtam Joannem, ad exhortationem beatæ Virginis, ut dicit fanctus Gregorius Nyſſenus, qui vitam ipſius refert. Doctrinæ autem ipſius verum fuit talia: Unus eſt Deus Pater Verbi vivi, Sapientiæ ſubſiſtentis, & virtutis & & characteris æterni, perfectus perfecti genitor, Patter unigeniti, Filius unus dominus ſolus a ſolo, & Deus de Deo, imago & character unius Deitatis, Verbum ſine principio, Sapientia per quam univerſa conſiſtunt, omnia comprehendens, & virtus totius creaturæ effectiva. Filius veri veri Patris, invifibilis ex invifibili, incorruptibilis ex incorruptibili, ac immortalis ex immortali, æternus ex æterni. Unus Spiritus fanctus, qui ex Deo exiſtentium Numinum Filium manifeſtatur & hominibus innotefcit, imago Filii perfecta per fecti.

Hæc funt de revelatione. Quidam vero non intelligentes quid dicunt, vel de quo affirmant: illud quod dicitur, ſolus ex ſolo, fic calumniantur, quod ſolus Filius a ſolo Patre, tanquam ſi Spiritus non eſſet ex ſolo fit. Vnde autem alii terfe habet, ſolus enim Filius Dei a ſolo Patre eſt, omnes autem hominum filii non a ſolo Patre ſumus, fed a matre: ſingulare in Deitate intelligendum eſt, & non ſic, quod non ex aliqua materia conſiſtit, propter immaterialè & ſimplex & individuum Divinæ naturæ. Duale autem materiale eſt, & in fi, quæ materialiter exoriri poſſunt: ſolus enim Pater eſt genitor, id eſt, a quo procedit Spiritus fanctus, vel prolator & *προβολεύς* & provolens, & ſolus Filius genimen Patris, & ſolus Spiritus, id eſt a Patre procedens, vel proceſſus & prærupta Patris. Qui autem dicunt a Patre & Filio Spiritum eſſe, dualitatem ſingularitatis genitricem dicunt, quod neque in numeros verum reperitur, neque ſimplicia & incompoſite naturæ proprium eſt, fed compoſitæ & materialis. Ite autem fanctus, ſicut de Spiritu fancto ab evangeliſta Joanne dicitur, ſic & de Filio, & non ſecundum materiale, ſecundum Gregorium docuit, quæ ipſe in evangelio ſcripſerat: ſcripſit ille in evangelio quod *Spiritus* *Joan. 15.* *S. ex Patre procedit*: ſcripſit ipſe etiam ut dicatur, *Spiritus veritatis*, ac ſicut ipſe ſcripſerat, ſic fancto Gregorio revelavit.

Sermo autem de Spiritu fancto ſic ſe habet: Unus Spiritus fanctus ex Deo exiſtentium habens, per Filium manifeſtatus hominibus innotefcit. Vides quare dicitur Spiritus eſſe Filii, pro eo quod per Filium exiſtit manifeſtatus hominibus: & deinde ſe-

ANNO CHRISTI 1235.

quitur. Imago Filii perfecta perfecti: imago autem Patris Filius est, & propter incommutabilitatem vel incomutabile substantiæ, & pro eo quod Patrem mundo manifestavit. Dicit in evangelio: *Qui vidit me, vidit & Patrem.* Et iterum: *Manifestavi nominibus nomen tuum.* Et iterum: *Ego claresscens te super terram.* Simili autem modo Spiritus est imago Filii. Spiritus enim sanctus superveniens ad discipulos eos, & impletis eos omnem eorum gratia, clarificavit Filium in mundo, & innotuit omnibus, quod Deus veras esset. Scripturam etiam, quod *ipse me clarificabit, quia de meo accipiet.* Sic enim mundanus rex, qui non potest in regno suo semper præsentialiter adesse, & videre, mittit multorum imagines suas: homines autem, loco illius ipsius videntes imaginem, licet ipsum B veneranter eas dem, & ad ipsum honorem transferunt. Sic & Pater, cum Filium in mundum misit, notus fuit est omnibus hominibus Pater esse, & Deus sine principio; & Filium vere cum carne in mundum, & illuliones & passiones fultinens, lepultus fuit, & refurrexit, & ascendit in cœlum, & misit Spiritum sanctum discipulis suis: ac miraculorum virtute innotuit, quod qui crucifixit & lepultus existit, & refurrexit, vere fuit Dei Filius, & verus Deus. Hoc autem quod dicit, misit, nullum perturbet: bonum voluntatem enim pro misione poluit, seu nocavit. Nam & Deus Pater in propheæ invenitur ipse dicens: *Dominus misit me, & Spiritus ejus.* Et hoc qui diligenter legit, intelli- C ger. Vlus est autem hujusmodi testimonio magnus Basilius, ubi contra Eunomium tractat: ut proper hoc & sanctus Gregorius de Spiritu dixit quod haberet existentiam ex Deo Patre, manifestatus autem fuisset hominibus per Filium, ac ad certitudinem manifestationis a hujusmodi subjunxit: Sicut & Spiritus imago Filii est.

Item de gestis primi concilii. Dicerunt SS. patres per Leontium ad philosophum: Accipe unum Deitatem Patris, qui genuit Filium absque initio: & Filii, qui ex os natus est, & Spiritus S. qui procedit ex ipso Patre. Item de eisdem capitulum lectum est. Item de eisdem: Addentes quidam patres dixerunt ad philolophum de forte, flumine, & aqua, per Leontium epiſcopum: Illud autem intelligendum est, o amice de cetero veritatis philoſophe, quod Leontium illi philoſophi, qui dicebant, negat: omnis enim fluvius, ficut noſti, fontem habet genitricem: deinde provenit quidem fluvius de fonte aquæ, ſed nullus vocat fluvium fontem, aut fontem fluvium: ſed fons quidem fons nominatur, & fluvius fluvius nominatur, & uterqueædem aqua. Cum autem quis de flumine, aut de fonte aquam haurire voluerit, mutat nomen. Non enim dicit, vade & hauri, & defer mihi fontem, aut fluvium, ſed aquam: & una quidem natura eſt, tres tamen perſonæ nominande, ſanc, fluvius, aqua.

His quoque ſimilia Chryſoſtomus ſcribit in ſermone illo, *Dominus quando*, & incipit: Iterum nobis beati David ſpiritualis cithara, &c. & exemplum hujuſmodi apertius oſtendit, proponens E unum eſſe fontem, & non duos. Magnus vero Gregorius Theologus apertius exemplum hujuſmodi declaravit. Dicit enim in ſermone illo ad Evagrium de Deitate: Sicut ſolaris luminis radii indivi- dui, qui habentes naturaliter adinvicem in ſeipſos quandam habitudinem, neque aliunde ſegregantur, neque ab invicem dividuntur, & uſque ad nos gratiam luminis dirigunt ſive mittunt: eodem modo Filius, & Spiritus ſanctus, duplex Patris radius, & uſque ad nos tendens & veritatis adminiſtrant, & Patri uniti ſunt. At quemadmodum ab aliquo aquarum fonte duo fluvii manant, & poſtea in unum dividuntur, fluenta aliquorum humoris qualitatem unam & eamdem habent, licet ſpecialiter uterque ſe fluat: eodem modo pater- na cauſa Pater, ſons vitæ, duplicem quandam Filii & Spiritus ſancti gratiam nobis mittens, non aliquando in uſu faltinuit paſſionem, neque aliquam diminutionem ſuſtinuit per aliorum ad nos acceſſum: hinc atque ad nos refluunt, & a Patre in nihilo minus permanſerunt inſeparabiles.

Quia igitur de primo concilio mentionem feci- mus, prodiceendus eſt etiam magnus Athanaſius, qui in primo univerſali concilio, de ſermone eorum eſſentiæ Filii & Spiritus contra Sabellianos dicta, qui incipit: Fides Judæorum contraria eſt fidei Gentilium: Judei unum Deum colunt, Gentiles plures: Judæi unum non genitum, Gentiles plures videntes exemplum, etiam nunc alienati ſumus ab his, qui ethnicizant ſub nomine Chriſtianiſmi, qui opus Dei audent theologizare, id eſt, Deum vocare & adorare. Separatum autem ab his, qui judaizant & qui Chriſtianiſmum in Judaiſmo corrumpunt, qui deinde Deum ex Deo negantes, & unum Deum patrem Judæos dicunt, non ideo quod ſalus non natus, & ſolus ſine Deitate eſt: propterea dicentes ipſum eſſe ſolum Deum, ſed tantum carentem Filio, & ſine fruſtu exiſtentium vi- vens & ſapientiæ vere. Vide & in hoc loco quod dicit Athanaſius, Judæos dicere Deum patrem unum Deum dicentes, quia unus eſt non Deitatis Pater eſt. Si autem de Filio eſt, ſicut quidem dicunt, duo utique dicunt. Item de diſſentientibus ita cum Eudoxio: Si portum ejuſdem eſſe navigare & Deitatis Patris & Filii, & Spiritus, qui ex ipſo patre per filium effuſus eſt: *πρωτοπατὴρ ἀκατάρκτος ἀγέννητος ἀνάρχος ἀναίτιος ἀΐδιος*, & cætera hujuſmodi eſt, demonſtrabitur. Item de eo- dem ſermone. Sicut enim Filius, qui in natura a- mus Patris natus, ſicut Filius, dicit de ſpiritu: *quod nihil faciet a me ipſo, ſed quæcumque principium audiet, loquetur; & cum venerit ſpiritus ille veritatis, docebit vos.* Et quod *ille de meo accipiet*, ſcilicet de Patre. Item de eodem diſputationis ſermone: Dixit Macedonius: Tria ergo non ſunt, quia non ſe- reſpondit idem ſanctus dicens: ſed non inæqualia, nec etiam ſine Patre. Etenim ingeneratus eſt Spiritus, ſed non inæqualis, habet enim cauſalitatem Deum, cujus Spiritus eſt. Licet & ingenitus ſit Filius, ſed non eſt ſine Patre, habet enim patrem Deum, a quo & natus eſt: Pater autem & ingene- ratus eſt, & ſine cauſa, & ſine Patre. Idem de eodem: Credimus & in unum ingenitum Deum, & unum omni- potentem: Spiritus autem ſanctus & pneuma exi- ſtens Patris, ſemper eſt in manibus mittentis Patris, & ferentis Filii. Idem de eodem Capitulum ſuper ingenitum Deum, & teſtimonia ſcripturarum de- communione ſeu unitum naturam Patris & Filii & Spiritus ſancti. Quid eſt Deus? principium om- nium, ſicut ait apoſtolus, unus Deus & Pater omnia: omnia ſunt Verbum ejus generative, & Spi- ritus ab eo proceſſive. Item idem ex epiſtola ad Serapionem miſſa, de Spiritu ſancto: Nonne & ipſe ſe ſentientes de Spiritu ſancto, neque de Filio ſen- tient bene? ſentim refte de Verbo ſentiret, ſen- tiret etiam ſine de Spiritu ſancto, qui ex Patre procedit, & Filii exiſtens proprius, & ab eo da- tur diſcipulis, & omnibus, qui credunt in eum: Audiatur qui bene de Spiritu ſancto non ſentiunt, & qualiter neque de Filio bene ſentiunt. Sanum nam- que intellectum de ipſo cauſalitas ſit docet de Filio, ſcili-

ANNO CHRISTI 1235.

ſcilicet, quod ex Patre quidem procedit, pro- prius autem Filii eſt, tanquam qui ab eo diſcipu- lis datus eſt, ac omnibus fidelibus datur. Sunt etiam & alia multæ auctoritates ipſius ſancti, quæ pro noſtro dogmate facienti ſed eas propter fer- monis prolixitatem prætermittimus. Item de fer- mone ſancti Gregorii Theologi, ubi tractat de dogmatibus & inſtitutione epiſcoporum: Servet ut quiſque ſenſus meus, quod unus semper eſt Deus, vel ad jus cauſarum Filii, &c. Secundum cauſa & Filio & Spiritui præferentia, non quod compoſiti ſunt vel diviſi. Ergo ſi propter hoc nobis unus Deus eſt qui adoratur, quia ſine cauſa, vel ad jus cau- ſarum eſt Filio & Spiritui præferentis: qui duas cauſas dicis in Trinitate, neceſſitas tibi incumbit duos etiam profiteare Deos. Cum autem Spiritus non ſit cauſa alicujus conſubſtantialis hypoſtaſeos, nec Deus etiam eſt, quod blaſphemium eſt, *non dimittitur ei neque in præſenti, neque in futuro.*

Item in ſermone illo, ubi tractat de Spiritu: Nobis unus Deus eſt, quia una eſt Deitas, & ad unum ea quæ ex eo funt reſpectum habent, licet tria dicantur a nec hoc magis Deus, & illud minus Deus, neque hoc prius & illud poſterius, neque de voluntate dividontur, neque virtute ſe- parantur. Item de eodem. Quandoquidem ad Deitatem refpectum habemus, & ad unam cau- ſam, & ad monarchiam, id eſt, unum principa- tum: unum eſt nobis quod imaginamur. Cum autem ad ea, quæ ſuis ſubſiſtentiæ congruunt, ad ea quæ ex prima cauſa ſine tempore, ſimilique gloria ibi- dem ſunt: tria ſunt que adorantur, &c. Ubi funt qui male interpretantur, meditatim & immedi- tum? Sanctus enim ait ipſe ſimilia gloria eſt Patris & Filii, quia ſine tempore, & ſine ſimilitudine. Item de eodem ex ſermone philoſophus: Vere Filium dico Filium, qua ſolitarie & ſolus & tantum, (neque enim & Pater eſt) & in totum Filius, & totius, & ab initio. Non quod Filius tantum Filius, & totum Filius, ſed non etiam ex patre: id eſt, quod ex eo proceſſio ſit, vel prolator. Item in ſermone de hiis qui navigio ex Ægypto acceſſerunt. Si autem quæſierit quis, quæ hoc Pater, Filii ſunt, præter cauſam, omnia vero quæ ſunt Filii, ſunt & Spiritus præter filiationem, & præter illa quæ temporaliter de ipſo dicta ſunt propter me homi- nem, non abſtinebo, ne penitus neceſſe eſt vobis etiam unam perſonam Patris & Filii confiteri.

Item Damaſus papa Romanus, de his quæ ad Damaſ. papa Paulinum Theſſalonicenſem metropolitanum ſcripta futunt: Quicumque non diverit Spiritum ſan- ctum ex Patre eſſe, omnimode, vere, & proprie, ſicut & Filium, ex Divina ufia, & Deum Dei ver- bum, anathema ſit. Item Damaſus propugnator fuit in II. generali concilio.

Celeſtinus vero qui ſimiliter fuit papa Romanus Celeſtin. de propugnatione III. concilii, ſcribit ad epiſcopos papa. tulo 10. geſtorum ejuſdem tertii conciliі, ad Ne- ſtorium ſermonem ſuum dirigens. Quis unquam non dignus excommunicari judicatus eſt, aut au- ferenda, aut aliquid addenda fidei? ita enim ap- plene & aperte nobis ab apoſtolis fuerunt traditæ, neque additamentum, neque diminutionem ſuſci- piunt. Largimur, libri ſatis ſint, neque addere licere, neque minuere. Magna enim & addentem & minuen- tem poena ligat. Unde cauterium & ferrum para- mus, cum aliter non ſint curanda vulnera, quæ jam incifione digna ſunt. Item Gregorius Dialogus pa- pa Romanus de oratione, quæ in teſto Pentecoſtes legitur: Meutes noſtras, quæſumus Domine, Spi- ritus ſanctus, qui a te procedit, illuminet, & indu- cat in omnem, ſicut tuus promiſit Filius, veritа- Iii 2

ANNO CHRISTI 1233. Matth. 5. dial. 6. & 7. Ioan. 16.

tem. Item in fine libri secundi dialogorum, dicit A hoc: Unde fiquidem & ipfa veritas Dominus noster Jesus Christus, ut fidem discipulis adderet, dixit: *Nisi ego abiero, Paracletus non veniet ad vos.* Manifestum igitur est quod Spiritus Paracletus ex Patre proveniet vel progreditur, & in filio permanet. Sicut igitur illi sanctis Romæ pontifices de Spiritu fancto docuerunt, fic & nos alumni novæ Romæ credimus, neque addentes aliquid, neque detrahentes. Si enim scirent, quod Spiritus a filio seu a Patre procederet: hoc absque intermissione taliter, neque ex meditate fidem docuissent. Ex parte enim consiteri veritatem, & ex parte celare, non eft parrum orthodoxorum: & maxime in veritate, quæ de Trinitate funt, ubi fides præsertim fa mnima parte, magni periculi casus effecitur. B

Veniamus quoq; ad teftimonia S. Greg. Nyff. quæ de Spiritu fancto dicit. Scribit vero ifte negatum ab omnibus fanctis patribus, qui in fecundo concilio conveneruntur, fecundum fidei fymbolum, ubi ex Patre procedere Spiritum fanctum apertiffime dictum eft, non addito *quod ex filio*. Nam & hoc fecundum concilium contra Macedonium Pneumatomachum, id eft, Spiritui repugnantem, a pneumate, quod eft Spiritus, & machi, quod eft pugna, eximii celebrantes, Spiritum fanctum effe Filii creaturam. At ifi fcirent fanctos patres, qui in ipfo concilio congregati fuerunt, quod ex Filio ipfe Spiritus haberet exiftentiam, hoc nullatenus tacuiffet, fed dixiffet utique; quod non effet creatura Filii, fed ejus potens, ficut & Patris. Qui de Filio propter hoc mentegat minime faciente, ad Patrem folum referuerunt cauffam exiftentiæ Spiritus: & hic equidem rectus ordo tenetur. C

Ex hoc fecundo generali concilio fymbolum fi, dei accepit & tenet ufque hodie. Illis autem, qui dicunt quod ex quæ privatim aliquis fanctorum fcripta fuerint, firmiora funt his quæ communiter & in concilio fuere ftatuta, non decet refpondere: derifforum enim eft, fi hoc folomodo cogiterur. Tamen ut ipfos ex mani abundantes deveniamus, proponamus in medio ea, quæ privatim ad Abladium a S. Gregorio Nyffeno fcripta funt: Incommutabile naturæ fatentes, quæ fecundum ex cauffa & ex cauffatum eft, differentiam non per hæc animadvertimus, in quo folum differrni inum ab ipfo inveniunt, hoc D quidem cauffativum effe credere, illud vero ex cauffativo. Item illius quod ex cauffa eft, aliam rutfus & differentiam intelligimus. Hoc etenim eft proprium ex primo; illud per id quod eft proximo ex primo. Dicta quidem ipfius ita funt.

Refponde ergo mihi, qui ex adverfo in ferundo fymbolo addidiffi, quod ex Patre *& ex Filio* Spiritus S. procedit, nunc iterum, quomodo contrarria tibi ipfi feribis, qualitter intelligis prædictam cauffalem, fcilicet, per id quod eft *proximo ex primo*, & non per id quod eft *ex primo proximo*, & non per id quod eft *proximo ex primo*, & fic habet: quod & Filius, & Spiritus fanctus, a primo funt: fcilicet ex Patre, filius tamen immediate propter refpectum, qui eft ad Patrem. Nam Pater & Filius de his funt, quæ funt ad aliquid, & fimiliter inveniur Filius medius Patris & Spiritus in enumeratione fuis nominum, fed non diftantiis temporali, vel per diftantiam temporalem. Per Filium autem & Spiritus fanctus ex cauffa Patris propria & vere exiftit eft, unde & procedit.

Item de eodem ex fermone edito contra Eunomium. Patri etiam fecundum increatum conjunctus eft Spiritus: iterum ab eo ut Pater, non inter- Mfcon. latin. ceffa diftinguitur. Ea autem qua Filio ad Patrem increatum conjunctione conjunctus, & in eo quod cauffam exiftentiæ a Deo fortie omnino habet, regreditur iterum ad fuum proprium, in quod magis ei per unitatem Patris habitat, & in eo quod ipfum illucet. Item de eodem fermone. Quomodo impoffibile erit, quod in inferiorem a hoc fe imprimat & ante fecula exiftimare poffimus effe, in qua Pater quidem imprincipiatus, & ingenitus, ac femper intelligitur, ex ipfo autem fecundum proximitatem indiftanter unigenitus Filius cum Patre fimul intelligitur: per ipfum autem & cum ipfo antequam aliqua nova & infolitantialis per medium intercederet cogitatio, ftatim Spiritus fanctus per Filium conjundum comprehenditur, non peffimus Filio fecundum hoc E ftentiam : ita quod nunquam unigenitus Filius fine Spiritu intelligatur, fed quod ex Deo omnium & ipfe cauffam effendi habeat, unde & unigenitus Filius eft: per verum autem Ipsum ipfe Spiritus refpiendens fit.

Item contra eum qui non recte intelligit, quod per Filium ex Patre, producamus etiam ipfum Bafilium magnum. Bafilius enim, quem eft dum catechifis fic fcribentem, Si non eft ex Deo Spiritus S. per Chriftum autem eft: omnino non eft, adeo quod dicentem quod in ordine fit, ipfum Spiritum ftentiæ contentum habeat & totius fidei negatio- F nem. Quod eft autem hujufcemodi derimentum? quod eum omnes fancti patres a patre procedere Spiritum docuerunt, & quod per Filium nobis datur: ifti qui ex oppofita parte furt, dicunt quod ex Filio Spiritus exiftentiam habeat, per Filium autem & ex Patre. Hoc eft derimentum, quod magnus Bafilius fidei abnegationem dixit.

Item fanctus Cyrillus in expofitis contra Neftorium excommunicatum in nono videlicet capitulo dixit fic: Quicunque unum dominum noftrum Jesum Chriftum glorificatum fcilicet a Spiritu, & eo tanquam alieno virtute uffus fuiffe, & abeodem Spiritum recepiffe, ut poffet adverfus immundos Spiritus prævalere, & in homines Dei opera miracula exercere, & non potius proprium ejus Spiritum effe dixerit, per quem miracula operatus eft: anathema fit. Hoc ergo verbo adhærens videlicet, *& non potius proprium ejus Spiritum dixerit.* Thesaurus Cyrillus, quem venit ad horum illum, ubi de Spiritu tractatur, non repugnat fuper his contra Theodorum, nec dicit quod non fit blafphemum dicere, quod Spiritus ex Filio exiftentiam habeat, immo orthodoxum eft hoc maxime & plum. Sed quod dixit,

ANNO CHRISTI 1233. Ioan. 16.

dixit, procedit, nempe tanquam ex Deo & Pa- A fancti patres, qui poft illos fuerunt, & qui doctotre, Spiritus fanctus juxta vocem Salvatoris. Sed non eft a Filio alienus: contra tamen habet cum Patre, & hoc ipfe Spiritus docuit dicens: *Omnia quæcunque habet Pater, mea funt.* Explanavit ergo & expofuit hæc fanctus fuper his omnibus difputabilia verba fua fuper exiftentiam Spiritus, & docuit non ubicunque hujufmodi verbum invenitanus, exiftet Spiritus Filii, & Spiritum Chriffi dici, intelligendo & credendo quidem hoc proprie identitatem nature dictum & intellectum fuiffe. Si tamen crederet idem fanctus, quod a Filio exiftentiam habeat: hoc neutiquam filentio tranfiffet. Animæ etenim perfectiones eft, fubtilcere ea quæ ad fidem fpectant: & maxime ei, qui potentes adverfarios habet, & quem propter hoc ipfum blafphemum noverit. Qui autem dicunt, quod capitula ipfius Theodorei excommunicata fuerunt five reprobata per quintum concilium: audiant a nobis, numquid etiam omnia quæcunque de Divina fcripturas idem Theodorus dixit, ut illud, Chriftus verus Deus eft; & quod credimus Domino dicenti, *Spiritum qui ex Patre procedit;* & B. Paulo fimiliter dicenti, *Non autem non Spiritum mundi accepimus, fed Spiritum qui ex Deo eft*, infimul excommunicata fuerunt. Numquid & refponfum fanti Cyrilli fuper his fuiffet, infimul excommunicatum fuit? nequaquam. Interrogatus fuit Chriftus a Caiphas, & ab impio certe ejus: *Tu es Chriftus filius Dei vivi?* qui refpondit: *Ego fum.* Ille autem refpondit, quod blafphemaffet. Nos autem C excommunicamus Caiphan & dictum ejus, qui dixit quod blafphemaffet: fed quomodo Chriftum adoramus & venerantur ut verum.

Idem S. Cyrill. Jerofolymitanus Antiochenum & fynodum ejus, cujus pars potiffima idem Theodoretus erat, recepit, & locutus ipfos habere confeffus eft, & ex tunc cauffa Spiritus fancti, quod ex Patre procedit, quod ex Filio profunderetur & emanaret, &c. quæ habere feandali materiam videbantur. Poft refponfum tamen ejus ad Theodoretum fcribit, quam ab unitatem & pacem & concordiam, vel unitivam, quæ fic incipit: Exultent cæli & lætetur terra: & procedens, dicit: Nullomodo D ftatuum fidei, id eft, fidei fymbolum, quod a fanctis noftris qui in Nicæna civitate convenerunt pro tempore ftatutum extitit: nec etiam permittimus nobis vel aliis aut diffidentes mutare, de his quæ continentur ibidem, aut unum falrem tranfgredi fyllabam, memores exiftentes illius, qui dixit: *Ne tranfgrediaris terminos fempiternos, quos poterunt patres tui:* non enim ex nobis eft exire qui loquebantur, fed Spiritus Dei Patris qui ex Deo gaudem procedit, eft autem non Filii alienus fecundum vitæ rationem. Poft hanc iterum Pater exiftente patriarcha Conftantinopolitano fcribit quandam epiftolam quibufdam monachis, cujus initium eft: Diligentia doctrinæ, & diligentiam laboris veftræ caritatis: in qua totum fymbolum fanctum narrat, ac expleto fermone, in quo de Filio tractavit, incipit tractare de Spiritu, fcribens fic: Explicato fermone quem breviter de Chriffo edidimus, tant, fermone de Spiritu fancto mentionem. Credere enim diximus in eum quoque, ficut & in Patrem, & in Filium. Confubftantialis enim eis eft, & profundiffur utique, id eft, procedit ficut a fonte ex Deo Patre: diftribuitur autem creaturæ per Filium. Infuffavit nempe apoftolis fuis dicens: *Accipite Spiritum fanctum:* in fuperioribus autem epiftolæ ifta dixit: Editum ergo & inftitutum a fanctis patribus, qui in Nicæa civitate convenerunt, fidem fervaverunt fine tranfgreffione & alii

ANNO CHRISTI 1233. Damal. ibi. v. de fide orthodox.

a Turr. Ferrarien. Hardouin.

ex Pape procedit, & quod Spiritus veritatis dicatur: quam a sancto Sophronio patriarcha Jerosolymitano : quæ tellimonia fextum conciliu approbat : & etiam a sapientissimo & B. Joanne Damasceno, qui inter alia multa, sic dixit: Spiritum Filii dicimus, ex Filio autem non dicimus. Sed quia ad prolixitatem nostr fermo extenfus eft, in hoc fermone figimus. Recipimus omnes traditiones apostolorum tam scriptas quam non scriptas. Veneramur feptem facra & generalia concilia, & quos illa receperunt recipimus; & quos reprobaverunt, reprobamus. Hæc ecclesia Gallicana, qui tunc renebantur, fequimur, & hactenus observamus, ficut a sanctis apostolicis ecclesiis per universum mundum exiftentibus tradita fuerunt: ac ficut regali proprio nomine animam fide & orthodoxa clari ifabimus ante tribunal Chriſti, & per eam regni Chriſti erimus participes, intrepidemque imaculata domina noftra Dei genitrice, & femper virgine Maria, cum omnibus fanctis, qui pro fide certaverunt certamen dulciſſimum, per quod meruerunt coronam immarcefcibilem & gloriam fempiternam. Fiat, fiat. Pater omnipotens, genitor unigeniti Filii tui, & b provolvus Spiritus tui fancti. Amen, Amen, Amen.

b Pr. Greg. Nyſſen. Epiſtola Nicolaus Hardouin.

Charthophylax ſumme Dei eccleſiæ Conſtantinopolitana Aulinus præſentem libellum noſtra confeſſionis

& fidei, præcipuo ſanctorum patrum cum ſæculari, quam Theopiſtus magnæ Antiochiæ, perſuaſione ſimul & ſanctæ omnium conſilii ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1233.

G. C. *His ſubjungit Radiger* Malibii duce diffuſe Græcorum fundamenta pro primatu illis fua haberi vifa regeſta, neque in aliis rerum ſcriptis quæ occurrimus, ibique in concilio Florentino, neque apud contemporaneos, *Et paulo poſt:* Sane quæ hactenus exſpecialia, quæ nullo illec inveniſſe: aliis corrupta fuit, medio ad collectiffimos hos temporis noſtri ſcriptores ea reſtimonia, quæ eidem habe ne ſolutionem. Nam vel eorum vis in eo conſiſtit, ut Patrem dicant ſonorem, principium, radicem, & his ſimilia: quod eorum eſt, non Patris ſit proprium & peculiare principio. Filius vero etiam principium eſte poteſt, ſed principium de principio. Neque Filius radicem, ſed ramus eſt; phraſis eſt antiqua Græcorum, quam hinc Patres quod verum eſt de ea, qua Patres reſpicit Filium. Vel ut, ſecundum ſuperiora, ſenſum proferam a Patre Filium. Quem loquendi modum in ſenſu colligere tum ſoruine Latinorum, tum pius probat. Boſſorius cardinalis Nicenus archiepiſcopus, in oratione habita pro unione inter ſe eccleſiæ in concilio Florenti. nomen ipſum conciliare, neque multa, qui dem opera, & hactenus non ſolum in præſent. Fugiebant autem phraſim illam, paucedere ex, vel a, vel de Filio, judicantes hæ perpoſitiones nimium denotare principii: parentes tertiarum ex illo loquendi modo ſtatim inferri duo principia. Qr vera præcipuum rationem unius principii conſtare cum ſententia Latinorum, facilius & alacrius iſtem ſubſcripſerunt: ut videre eſt in concluſione concilii Florentini. & ex in que gesta fuit in concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X.

ANNO CHRISTI 1233.

DECRETA JUHELLI TURONENSIS ARCHIEPISCOPI PRO ECCLESIA BRIOCENSI.

Anno MCCXXXIII.

Juhellus Dei gratia Turonenſium archiepiſcopus, C omnibus Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis, ſalutem in Domino ſempiternam.

Cum in Briocenſi diœceſi viſitationis officio fungeremur, nos ad Briocenſem eccleſiam accedentes, quædam in ea ad honorem Dei & ipſius eccleſiæ, venerabili fratre noſtro Willelmo dicti loci epiſcopo, & canonicis quos invenimus ibidem, præſentibus & conſentientibus, duximus ſtatuenda: quæ & bene cuſtodiri contigerit, ipſa eccleſia Divino ſervitio, concedente Domino, non piivabitur in futurum.

Statuimus ſiquidem quod ſeptem canonici qui in villa Briocenſi prebendas habent temporal, ad parochiam Briocenſis eccleſiæ vicarium unum eligant, quem epiſcopo præſentabunt, & qui ab eo D curam animarum habebit. Vicarius vero prædictus duos capellanos habebit, quos epiſcopo præſentabit: ita quod ipſe vicarius & duo capellani prædicti parochiæ ſervire tenebuntur, & etiam majori altari eccleſiæ Briocenſis, & horis in eadem eccleſia intereſſe. Vicarius vero omnes reddituspatrochiæ prædictæ percipiet, exceptis peregrinorum oblationibus, & aliadi decimis, quæ dictis ſeptem canonicis remanebunt: & etiam vicarius perſolvet eiidem quatuor libras annuæ pensionis. Tenebuntur autem jurare tam vicarius quam capellani fui canonicis memoratis, quod redditus ipſorum qui ad eorum manus devenient, fideliter cuſtodient, & reddent eiidem. Ariuntem quinque canonici per ſe, ſi voluerint, defetvient in eccleſia memorata. Quod ſi non fecerint, cantor & archidiaconus Guillelmus vicarios faciet detent in ipſa, tenebunt, ita quod uterque eorum centum ſolidos de redditibus prebendæ ſuæ vicariio ſuo annuatim concedet. Guillelmus vero capellanicus & diaconus vicarium diaconum in ipſa te- E nebit, qui de redditibus prebendæ ſuæ ſexaginta ſolidos percipiet annuatim. Magiſtra vero Willelmus de Alta villa, & Petrus de Moncontor vicarios ſubdiaconos tenebunt ibidem, quorum uterque de redditibus cœtu ipſorum quinquaginta ſolidos annuatim habebit.

Statuimus inſuper quod nullus canonicus vel clericus de choro Briocenſi a puſtatione matutinarum uſque poſt completorium, ſine ſpecifico interet eccleſiam Briocenſem.

Statuimus præterea, quod de redditibus ſervitio eccleſiæ deputatis, canonicis qui horis interfuerint, per aliquem vel per aliquos ad hoc a capitulo deputandos, fiat quotidie diſtributio, tali modo: Ad matutinas ſcilicet, quatuor denarii pro magnam Miſſam, tres denarii; ad veſperas, duo denarii deputabuntur: ita quod de dicti redditus ad diſtributiones iſtas per totum anni curriculum ſuſciendas non poſſint ſufficere, ſi tem ſemper adventus, & quadrageſime temporibus, ſuppleantur ſolidi, quos dignum eſt, quod qui in rimes Domini ſabbath par pondus ſuſtinet & laborem, pari recompenſentur mercede: ſtatuimus quod poſt horum quinque canonicorum, qui pinguiores habent prebendas, omnes in dicta eccleſia, adæquentur præbendæ, ſic fcilicet, quod quilibet canonicus pro groſſa prebenda xx. libras percipiat ratione quæ reſidentiam ſex menſium vel in ipſa eccleſia ſatisfecerit, vel in ſchola ubi ſit ſtudium generale: & per quo & teneatur capituli ſui obſervium requiretes quod tamen eidem capitulum nō poterit denegare.

Duodecim vero prebendis ſic in ipſa eccleſia adæquatis, reſiduum, ſi quod fuerit, ſervitio eccle- F ſiæ deputetur. Decedentibus vero canonicis, ſi a vacatore, & aliis ab epiſcopo conferentur. Nec poterunt epiſcopus vel capitulum tempus hujus prorogare. Si quid vero de portione, quam capitulum percipiet in eccleſia memorata, ultra quadraginta libras, ad dictas duas prebendas aſſignandas, reſiduum fuerit: ſervitio Briocenſis eccleſiæ deputetur. Capitulum vero memoratum gratiam ibi faciam ab epiſcopo tenens monaſterii, & vicos ſi ei reddere non immerito poterit. Canonicos de Plencet & de Henſubian, ad ulus epiſcopalis menſæ antea deputatas, conferet eidem liberaliter & benigne, ab ipſo & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum poſſidendas.

Ut autem iſta ordinatio futuris temporibus inviolabiliter obſervetur, ſtatuimus quod inſtituendis epiſcopis, poſt conſecrationem ſuam, anno quam recipiatur in eccleſia Briocenſi, prius ſe ſervaturum eamdem, & eam ſigillo ſuo ſigillet: ſimiliter quilibet inſtituendus canonicus, antequam ei ſtallum in choro, & locum in capitulo aſſignetur, juret ſe ſervaturum eamdem; & quod donarios diſtributionum, aiſi horis interfuerit, non percipiet, nec prebendas ſuas, nec reſidentiam in eccleſia Briocenſi faciet, ut ſuperius eſt expreſſum.

Adum apnd S. Brioucum de conſenſu venerabilis fratris noſtri Willelmi epiſcopi Briocenſis, qui præſentibus literis ſigillum ſuum appoſuit: & de conſilio capituli & canonicorum qui tunc in eidem eccleſia præſentes erant. Anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo tertio, menſe Octobri.

Ego Petrus primo vidi hanc charatam anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo quarto, die Jovis poſt Epiphaniam Domini.

CONVENTUS MOGUNTINUS

ADVERSUS QUOSDAM DE HÆRESI INFAMATOS,

Anno Domini MCCXXXIII. celebratus.

Orta res in Germania Stedingorum hæreſi, D deinde magiſtro uſa, qui & multiplices formas induebat in ſecretis coram ſchulis, in quibus ſuorenda Fugitiva perpetrabantur. Ad eam extinendam Pontifex literas ad Conradum Maguntinum ep. *ut ordine Prædicatorum dedit, quibus horatus eſt, ut perſidos reuocare niteretur a ſectore, & pernicies effrot, ſortum in eos militiam compararet. Transit Conradus pontificis mandate, ut ex anonymo Schafnaburgenſis continuatore intelligimus: qui ad annum MCCXXXII.* Circa Rhenum, *impiet*, & alibi, innumerabiles hæreticí, per magiſtrum Conradum de Marburg, auctoritate apoſtolica examinati, ac per ſententiam ſeculatem damnati, igne combuſti ſunt. Fuerunt autem præſente eodem Cumdo Erphordiæ quatuor combuſti. Anno E MCCXXXIII. rex (Henricus Friderici Imperato-

Conventus, ſ. Concilium.

ſtis filius) & Moguntinus (archiepiſcopus Conradus) & magiſter Conradus de Marburg, Moguntiæ conventum epiſcoporum & comitum atque clericorum fecerunt pro quibuſdam infamatis de hæreſi. Inter quos comes de Seine accuſatus, indueias purgationis ulteriores obtinuit. Super reliquos vero qui non comparuerunt, prædictus Conradus de Marburg, ibidem populum cruce ſignavit. Quapropter illi ſelle amatitudinis cum-mort, jam dicto Conrado in eodem indictas juſta Marburg potencies, ipſum una cum Gerardo Minoris ordinis fratre, probatæ vitæ viro, III. Kal. Aug. crudeliter occiderunt. *Addit:* Hoc anno hæreticorum innumera multitudo per totam Alemanniam igne cremata eſt: multoque plures hæreſim ſparaverunt.

ANNO CHRISTI 1233.

CIRCA ANNUM CHRISTI 1233.

INQUISITIONES PER ARCHIDIACONATUS EPISCOPATUS LINCOLNIENSIS, A SINGULIS ARCHIDIACONIS FACIENDA.

Ex Collect. Cotton. Britann. Hiter. ed. Th. Hearne tom. 1. pagg.

1. AN aliqui rectores eccleſiarum, vel vicarii, vel facerdotes parochiales, ſint enormiter illiterati?

2. An ſacramentum Euchariſtiæ portetur ad infirmos, cum debita reverentia, & , ſicut decet, cuſtoditur?

3. An aliqui prædicti, vel aliqui infra factos ordines conſtituti, ſint incontinentes?

4. An

ANNO CHRISTI 1231.

4. An incontinentes sint correpti per archidiaconum loci, & quoties unusquisque sic correptus & qualiter?

5. An aliqui convicti vel confessi super incontinentia, obligaverint se ad resignationem beneficii, vel ad aliquam poenam canonicam si recidiverint, & si quisquam eorum recidiverit post obligationem?

6. An aliqui beneficiati, in factis ordinibus constituti, sint uxorati?

7. An aliqui clerici frequentent ecclesiam monialium sine causa rationabili?

8. An aliquis clericorum in sacris ordinibus teneat mulierem cognitam sibi, vel aliam, de qua oriri suspicio mala?

9. An aliqui sint ebrioli, vel tabernas frequentantes, vel usurarii, vel negotiatores, vel pugnantes, vel alio vitio notentur?

10. An aliqui sint fornicarii, damnes vel recipientes ad firmam ecclesias, sine licentia episcopi?

11. An aliqui sint vicecomites, vel justitiarii saeculares, vel tenentes ballivas a laicis, unde obligentur eis ad rationem?

12. An aliqui rectores faciant pactum cum sacerdotibus suis annuis, ut praeter stipendia a rectore recepta, possint ab aliis recipere annualia vel triennalia?

13. An aliquis sacerdos parochialis non habeat a rectore suo sufficientem sustentationem?

14. An laicis detur ad firmam aliqua libera terra alicujus ecclesiae?

15. An reddidus assignati ad luminaria, vel ad alios usus ecclesiae certos, in certos usus ecclesiae convertantur, vel in usus rectorum vel vicariorum?

16. An aliqui compellantur parochiani, ut in die Paschae simul communicent & offerant?

17. An aliqui intendant histrionibus, vel ludant ad aleas, vel taxillos?

18. An aliqui portent arma, vel non habeant tonsuram, & habitum congruentem?

19. An aliquis habeat plures curas animarum sine dispensatione?

20. An aliquis rector, sive vicarius, sit filius proximae ministrantis?

21. An aliquis sacerdos extorqueat pecuniam pro poenitentia vel aliis sacramentis, vel injungat poenitentias lucrativas?

22. An diaconi ministrent sacramenta solis sacerdotibus commissa, vel audiant confessiones?

23. An aliquis rector vel vicarius non sit in ordine, quem exigit sua cura, vel non faciat residentiam in suo beneficio?

24. An ecclesia aliqua non habeat clericos vel clericum honestum ejusdem facultates ecclesiae?

25. An mercata, vel ludi, seu placita saecularia, sint vel fiant alicubi in locis sacris?

26. An coemeteria sint ubique clausa, & ecclesiae decenter aedificatae & ordinatae, & vasa sacra rite custodita?

ANNO CHRISTI 1231.

27. An aliquis sacerdos celebret de xcem?

28. An aliqui beneficiati, audiant vel doceant leges saeculares?

29. An canon missae sit rite correctus?

30. An aliculpa leventur arietes, vel fiant scortalos, vel decernetur in praecundo cum vexillo matricis ecclesiae?

31. An ad mandatum ecclesiae & episcopi, haec in singulis ecclesiis ulitas sint prohibita?

32. An aliquis clericus vel laicus teneat in hospitio suo concubinam clerici: & ubi sint concubinarum receptacula?

33. An aliquis sacerdos sit desidiosus ad visitandum infirmos?

34. An christianis convertantur in usus saeculares?

35. An aliqui religiosi approprieverint sibi aliquas decimas vel ecclesias, sine licentia episcopi, vel aliqua hujusmodi?

36. An aliquae ecclesiae sint vel fuerint retentae sine sacerdote?

37. An aliqui vicarii se faciant rectores, vel e converso?

38. An aliqui illegitimi, cum quibus non est dispensatum, habeant ecclesiastica beneficia, vel sint in sacris ordinibus constituti?

39. An aliqui gerant se rectores vel vicarios, qui non sint per episcopum instituti?

40. An superalterata sint honesta, & non? molentur super ea colores, & quae ecclesiae sint dedicandae?

41. An aliqua, post Oecumenicae concilium, sint dirutae sine episcopi licentia?

42. An Judaei morentur alicubi, ubi non conservent morari?

43. An adulteria, vel crimina publica laicorum, sine rite per archidiaconum correcta; & si aliqua sint incorrecta?

44. An in singulis archidiaconatibus sint sufficientes poenitentiarii episcopi?

45. An aliqui laici sint pertinaces, ut stent in cancello cum clericis: & qui sacerdotes sint ordinati alibi extra episcopatum, & per quem licentiati sint ad celebrandum?

46. De vita & honestate archidiaconorum, decanorum, & clericorum, qui ministrant in ecclesiis?

47. An aliquis sacerdos bis celebret in die, nisi in casibus concessis, & in propria persona, in propria ecclesia?

48. An aliqua anachoreta facta sit sine assensu episcopi?

49. An in aliqua capella celebretur sine assensu episcopi?

50. An alicubi moreatur monachi vel alii religiosi in grangiis, vel aliis possessionibus suis, & quomodo se gerunt, & cujus famae sunt? De familiis earum & servientibus, quomodo se gerunt, & cujus famae sunt?

---CON-

ANNO CHRISTI 1234. ANNO CHRISTI 1234.

CONCILIUM ARELATENSE

Ex Collectaneis Append. Tom. XI.

A Joanne archiepiscopo & suffraganeis celebratum, Gregorio Papa IX. pontifice max. Imperatore Friderico II. Regnante in Gallia S. Ludovico.

Ex MS. codice eminentissimi card. Chisii nunc primum prodit.

Concilium domini Joannis celebratum anno Dom. MCCXXXIV. VI. Id. Jul.

TITULI CANONUM.

1. *Ut statuta concilii Lateranensis IV. diligenter observentur.*
2. *Ut episcopi per se & alios praedicent.*
3. *Ut quilibet compellantur haereticos de terris suis exterminare.*
4. *Ut singulis Dominicis & festis publice excommunicentur haeretici, & eorum fautores.*
5. *Ut imperantur haeretici, & denuncientur.*
6. *Ut laicitici convicti, aut excusati perpetuam detrusantur.*
7. *Ut pax per totam Provinciam servetur.*
8. *Ut de pace retenda, filii omnium episcopi sint juramenta.*
9. *Ut confraternia non fiant, nisi de voluntate episcopi.*
10. *Ut excommunicati pro denunciatione, vel injuria irrogata, non absolvantur, priusquam satisfecerit.*
11. *De his qui post mortem detecti fuerint haeretici, vel credentes haereticos.*
12. *Ut nulli laici ecclesiis vim inferendo conveniantur.*
13. *Ne quis excommunicatorem sine admonitione praesumat de poena excommunicatorum, quousque eum non satisfecerint.*
14. *Ut episcopi correctionis ac reformationis morum diligenter studeant.*
15. *De his qui in qualibet festivitate, & singulis Dominicis ad festa, excommunicandi sunt.*
16. *Ut Judaei signo a Christianis discernantur; & pro decimis ac oblationibus satisfacere compellantur.*
17. *Ut presbyteri non habeant concubinas, vel duas.*
18. *Ut regalia B. Trophimi virilibet deferendi.*
19. *De usualibus ecclesiis pro proprium sacerdotum, vel fratrum juxta dispositionem episcopi, administrandis.*
20. *Ut in decimis, legatis, &c. jure communi procedatur.*
21. *Ne religiosorum fiat, nisi praesente rectore vel capellano parochialis ecclesiae.*
22. *Ne pedagia nisi legitima exigantur.*
23. *Ne quis de juribus ecclesiarum cum religiosis componat, sine authoritate episcopi.*
24. *Ut nullus beneficii fpolietur sine causa cognitione.*

CANONES.

I. *Ut statuta concilii Lateranensis IV. diligenter observentur.*

QUoniam ex obedientiae debito constitutiones Romanorum pontificum tenemur fideliter observare, mandamus omnibus suffraganeis nostris, & districte praecipimus, ut canonicas regulas & statuta concilii Lateranensis IV. a domino papa Innocentio III. promulgata diligenter observent, & a suis subditis faciant observari.

II. *Ut episcopi per se & alios praedicent.*

Item praelectis approbatione concilii duximus statuendum, ut quilibet episcopus in sua diocesi frequenter fidem praedicet orthodoxam: & cum expedient, per alias honestas & discretas personas faciat praedicari.

III. *Ut quilibet compellatur haereticos de terris suis exterminare.*

Item statuimus, quod quilibet episcopus moneat & efficaciter inducat, & si necesse fuerit, per censuras etiam compellat, porrectens, castellanos, consules, & civitatum, & aliorum locorum dominos & rectores, quibuscumque fungantur officiis, ut sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei praestent publice juramentum, quod de terris fuae jurisdictioni subjectis universos haereticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt.

IV. *Ut singulis Dominicis & festis publice excommunicentur haeretici, & eorum fautores.*

Item statuimus, ut singulis diebus Dominicis & festivis, publice excommunicentur & anathematizentur pulsatis campanis, & extinctis candelis, omnes haeretici, quibuscumque nominibus censeantur, credentes, receptatores, defensores, & fautores etiam eorumdem.

V. *Ut inquirantur haeretici & denuncientur.*

Item ut plenius exterminari valeat haeretica pravitas, statuimus ut in singulis parochiis, tam in civitate quam extra, quilibet episcopus facerdotem unum, vel duos, vel tres bonae opinionis laicos, vel plures, si opus fuerit, juramenti religione constringat, quod diligenter & solicite inveftigent, si quos ibi repererint haereticos, credentes, fautores, defensores, & receptatores eorum, & ipsi episcopo & rectoribus civitatum, & dominis locorum, & bajulis eorumdem, cum omni festinantia intimare, ut eos puniant secundum canonicas & legitimas sanctiones: nihilo minus bona haereticorum omnia confiscantes, iis tamen qui incarcerari debent ad arbitrium episcopi sufficienti provisione reddenda.

VI. *Ut haeretici convicti in carcerem perpetuum detrudantur.*

Item, sicut audivimus, quidam haeretici in Arelatensi provincia constituti, qui metu mor-

ANNO CHRISTI 1234.

mortis ad catholicam ecclesiam revertentes, A necnon & plures alii quondam de hæretica pravitate convicti, ad errorem pravitatis ejusdem, quem a se penitus abdicasse videbantur, ut gravius condemnare valeant catholicam unitatem, sæpius reverruntur. Unde ne per rales, sub ficta conversionis specie, catholicæ fidei professores perniciosius corrumpi contingat: omnibus suffraganeis nostris auctoritate domini papæ & nostra districte præcipimus, ut hæreticis pestilentes, postquam de pravitate fuerint jam convicti, si aliter puniri non fuerint, id est, quod eorum quilibet in fua diœcesi, ut ipsis dei vexatio inelleetum, in carcere perpetuo detrudere non postponant: de bonis ipsorum, si qua fortassis habent, vrae sibi necessaria, prout talibus convenit, ministrando. Damnati per ecclesiam de hæretica pravitate, si converti noluerint, sæculari judicio relinquantur animadversione debita punienda, ficut dominus PP. statuit, * hæreticos judicamus.

Nic Reati aliquid

VII. Ut pax per totam provinciam servetur.

Item mandamus, quod pax fervetur per totam Arelatensem provinciam, prout in C statutis pacis evidentius continetur.

VIII. Ut de pace tenenda, filii invicem episcopi dent juramenta.

Insuper hoc omnibus suffraganeis nostris, & aliis episcopis & prælatis, auctoritate præsentis concilii injungentes, quod de pace tenenda & censura ecclesiæ fideliter observanda, & de plenitudine justitiæ exhibenda, mutuum sibi præstent ad invicem consilium & juvamen.

IX. Ut conspiratia non fiant, nisi de voluntate D *episcopi.*

Item, quia propter conjurationes & conspirationes quæ confraternitæ vocantur, in civitatibus, & villis, & castris, quam multæ discordiæ & dissensiones nascrique fuscitantur: authoritate præsentis concilii sub interminatione anathematis prohibemus, ne in villis, civitatibus, & castris, siue de cetero confratriæ, nisi de voluntate diœcesani episcopi, propter urgentem & evidentem utilitatem id fiat; & si quæ hactenus factæ sunt, E causa cognita ad diœcesani arbitrium destruantur: possessionibus ipsarum aliis pris locis, secundum diœcesani arbitrium, deputatis.

X. Ut excommunicatus pro damno dato, vel injuria irrogata, non absolvatur, priusquam satisfecerit.

Item statuimus, quod si quis, propter damnum datum, vel injuriam irrogatam, excommunicationis vinculo fuerit innodatus, non ante, absolutionis beneficium mereatur obtinere, ipse qui damnum dedit, vel injuriam irrogavit, quam pro posse suo satisfaciat competenter. Quod si absque satisfactione debita fuerit absolutus, absolvens juxta superioris arbitrium puniatur. F

ANNO CHRISTI 1234.

XI. De iis qui post mortem detecti fuerint hæretici, vel credentes hæreticorum.

Item statuimus, quod si quis post mortem deprehensus fuerit in fecta seu credentia hæreticorum deceduis, si eorum corpora vel ossa ab aliis discerni potuerint, extumulentur, & sæculari judicio relinquantur.

XII. Ut nulli loico ecclesiæ vel beneficium concedatur.

Item statuimus, ut nulli laicæ personæ, nomine suo vel alterius, ecclesia vel ecclesiasticum beneficium concedatur.

XIII. Ne quis excommunicetur sine admonitione prævia. Et de pœna excommunicatorum, qui intra mensem non satisfecerint.

Item authoritate præsentis concilii prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & præsentibus personis idoneis, quibus, si necesse fuerit, posit probari admonitio, promulgare præsumat. Excommunicatus autem, si satisfacere contemperit intra mensem, non ante, absolutionis consequatur beneficium, quam pro singulis mensibus solvat pro pœna solidos quinquaginta: quorum medietatem dominus temporalis percipiat, alia vero medietas ad pias causas, diœcesano reservetur episcopo dispensanda.

XIV. Ut episcopi correctionis ac reformationis morum diligenter studeant.

Item mandamus omnibus suffraganeis nostris, & districte præcipimus, ut in corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in clero, curam & solicitudinem cum Dei timore habeant diligentem, per singulas diœceses statuendo personas idoneas, providas & honestas, quæ solicite investigent, quæ correctione vel reformatione indigeant, quæ correctione vel reformatione inveneriut esse digna; & ea diœcesano episcopo studeant intimare. Quod si diœcesanus negligens fuerit in correctione, ipsi referre ad provinciale concilium non postponant.

XV. De iis qui in qualibet synodo, & singulis Dominicis & festivis, excommunicentur sinul sint.

Item statuimus, ut in qualibet synodo, & singulis diebus Dominicis & festivis, excommunicentur ufurarii & adulteri manifesti, divini & fortilegi, & omnes ad eorum divinationem vel fortilegium scienter accedentes.

XVI. Ut Judæi signo a Christianis discernantur; & pro decimis ac oblationibus satisfacere compellantur.

Item decernimus, quod Judæi masculi, a XIII. annis & supra, deferant extra domos in superiori veste, in pectore signum * scilar, latitudinis trium vel quatuor digitorum, ita sint in viagio constituti. Mulieres autem Judææ

* figuratum modum hoc fit, de quo infra.

ANNO CHRISTI 1234.

Judææ XII. annis & supra, oralia deferant A extra domos. Si vero Judæi quocumq; prætextu contra fecerint, Christianorum eis participium denegetur. Hæ eadem pœna Judæos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis & oblationibus, de domibus & possessionibus, quas noscuntur in ipsis parochiis possidere.

XVII. Ut privilegiati non eorumve sententias prælatorum.

Item hoc duximus statuendum, quod si privilegiati sententias prælatorum, & censuram ecclesiasticam duxerint exercendas, B etiam eis posit propter hoc plenumque justitia denegari.

XVII. Ut regalia B. Trophimi viriliter defendantur.

Item, cum teneamur jura suffraganeorum nostrorum defendere & servare, volumus, & mandamus omnibus suffraganeis nostris, ut regalia B. Trophimi ad ecclesiam Arelatensem pertinentia pro posse suo defendant viriliter & potenter, secundum quod in privilegiis Romanorum imperatorum eidem ecclesiæ est concessum. Quorum privilegiorum transcriptum, vel saltem transcriptum privi- C legii Coloradi*, unusquisque habeat & transferibat.

* Conradi

XIX. De transitibus ecclesiis per proprium sacerdotem, vel saltem juxta dispositionem episcopi, administrandis.

Item statuimus, ut quælibet ruralis ecclesia proprium habeat sacerdotem, vel saltem juxta dispositionem archiepiscopi ecclesiæ servatur.

XX. Ut in decimis, legatis, &c. jure communi procedatur.

Item statuimus, quod episcopi & alii præ- D lati curaru animarum habentes, in decimis, primitiis, legatis, vel relictis capellaniis, vel monasteriis, vel aliis piis locis, & in aliis juribus ecclesiasticis, jure communi utantur, & procedant secundum canonicas sanctiones.

XXI. Ne testamentum fiat, nisi præsente rectore vel capellano parochialis ecclesiæ.

Item, quoniam pro certo didicimus, quod credentes hæreticorum, fautores, defensores, & receptatores eorum, in testamentis hæreticis hactenus legaverint: de consilio A prædictis concilii prohibemus, ne quis, sine præsentia rectoris vel capellani suæ parochialis ecclesiæ, præsumat condere testamentum, vel testis interesse, nisi periculum sit. Quod si rabellio tali testamento præsumpserit interesse, ipso facto excommunicationem se noverit incurfurum: & si testator talirer decesserit, sine licentia diœcesani episcopi non tradatur ecclesiasticæ sepulturæ. Quæ si testator ea, quæ legavit pro anima suæ redemptione, non diviserit, sed aliquorum dispositioni commiserit dividendas: illi sine consilio diœcesani vel ejus locum tenentis, vel rectoris ecclesiæ parochialis, si illi de facili haberi non possunt, legata dividere non præsumant.

XXII. Ne pedagia sine legitima exigantur.

Item statuimus, ne aliqua pedagia vel salinaria per Arelatensem provinciam accipiantur, nisi sint quæ imperatorum imperatorum, vel regum, vel principum, vel Lateranensis concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine, a tempore cujus non extat memoria, introducta. Quod si aliquis contra hoc fecerit, & infra mensem non destiterit: extunc per censuras ecclesiasticas destricte compellatur.

XXIII. Ne opus de pontibus ecclesiarum cum religiosis comparet, sine authoritate episcopi.

Item sub interminatione anathematis prohibemus, ne aliquis Arelatensis provinciæ, super decimis vel aliis juribus debitis ecclesiis parochialibus, cum aliquibus religiosis componere audeat, sine authoritate diœcesani episcopi, vel jus uni ecclesiæ debitum, alteri audeat assignare.

XXIV. Ut nullus beneficio spolietur sine causa cognitione.

Item statuimus, quod nullus ecclesiastico beneficio jam adepto, sine causæ cognitione, a præsato suo aliquatenus spolietur. Quod si spoliatus, intra mensem non fuerit restitutus: extunc cum de spoliatione constiterit, superior ex officio suo spoliatum restituere non postponat.

Præcedentia statuta, excepto statuto de usuris Judæorum, fuerunt renovata a prædicto domino Joanne in concilio Arelatensi, anno Domini MCCXXXVI. III. Idus Novembris.

** CONCILIUM ROMANUM

PRO EXPEDITIONE IN TERRAM SANCTAM SUSCIPIENDA,

Indictum anno Domini MCCXXXIV. sub Gregorio papa IX.

Bzovius authoritate epistolarum Gregorii IX. scri- E pientium, ista hujus concilii summatim enarrat his verbis: Eodem anno Gregorius pontifex recuperationi terræ sanctæ intentus, concilium Romæ celebravit. Interfuerunt cum imperatore Friderico & archiepiscopis atque episcopis, Constantinopolitanus, Antiochenus, & Hierosolymitanus. Ex omnium judicio decreta est expeditio generalis, ad subveniendum rebus Syriacis. Huic lucro negotio præpositus fuit Theodoricus archiepiscopus Ravennas, cum potestate legati de latere, quem ut omnes debito honore prosequerentur, & in rebus agendis illi obsequentes, ex sententia concilii Gregorius omnibus archiepiscopis & episcopis in regno

regno Hierosolymitano scripsit, Spoleti 6. Augusti. Fridericus autem imperator universis baronibus, militibus, & populo præcepit, datis litteris vnano Dominicæ Incarnationis MCCXXXIV. mense Augusti. Indict. 7. Concessit tunc Gregorius Theodorico, & subjunctis illi episcopis, ut omnis peccatis peccatis delictis remissionem itis authoritate pontificia indulgerent, qui in Hierosolymitanam expeditionem ad ipsi essent, aut pecuniam militesve submitterent. Injunxitque episcopis, in crece insignire eos possent, qui in eo facto bello militaturi accederent. Ad hæc renovavit excrationem concilii Lateranensis in eos qui ad Saracenos ferrum efferrent, datis litteris Theodorico archiep. 6. Idus Nov. Perusii, quo fe Gregorius consuleat, ut exules compescerent.

G.C. Non Romæ celebratum esse concilium, sed Spoleti, docet Odoricus Raynaldus ex auctore anonymo vitæ Gregorii IX. cujus hæc verba refert: *Hidem primo concilium in terra sancta fidelium multitudine celebravit, ubi multique prælati convenerunt, quorum verba ipse congregans laryngalibus ac devotis propositis, verum tardum non medicum, cum laryngis propositis, crucis charactere insignivit.* Eodem facisse litteræ Gregorii, quas post concilium ad episcopos omnes & prælatos Hierosolymitanos regni dedit. Sunt enim illæ Spoleti datæ, ut Bzovius paulo ante retulit. Extant apud Rubeum, histor. Ravenn. lib. vii.

ANNO CHRISTI 1235.

*** CONCILIABULUM MOGUNTINUM ANNO CHRISTI 1237.

A GREGORIO PAPA IX. DAMNATUM;

Ex Collectaneis Appensi Tom. XI.

In quo absoluti Srigandi hæretici; & qui Conradum Marpurgensem interfecerant, ad fedem apostolicam, nulla inflicta pœna, remissi. Anno Domini circiter MCCXXXV.

1. Petr. de Studisgis, in Jagra in Chronico Augustino 1235. Sunt dingus Sym. per appellati Srigandi Stadenses in Chronico, Saxo.

DE* *Srigandis, qui Germaniam infestabant, hæreticis, deque Conradum Marpurgensis, a quo damnari fuerant, cade, videndus supra conventus Moguntinus ad ann. MCCXXXIV. Sunt ad quem scripsit Gregorius IX. ut absolvi in Moguntino altero conventu possint, quos ibi excommunicatos fecerat. Duo sunt hujusmodi decretalium epistolarum exemplaria, quæ dedit Angelo Mauripar, tomo IV. annal. Cisterc. ad ann. 1235. referuntur, in hunc modum.*

GREGORII IX. EPISTOLA.

Qua graviter ab iis peccatum declarat, qui de hæresi a legato apostolico damnatos, inconsulta sede apostolica absolverunt.

Archiepiscopo Salisburgensis, & episcopo Ildesheimensi, & abbati de Buch, Cisterciensis ordinis, Misnensis diœcesis.

VInere Domini cultores, licet immeriti, constituti, juste in desiderio gerimus, ut illius latitudinem gratitudinis fructu semper venustam esistere procurenus: turbationem non modicam sobeuntes, si forte quod absit contrarium, quæ in illa evidentibus exsiitunt indiciis grandiores, sint sterilitate notabiles, vel nocivorum productione fructuum displicentes. Sane dudum mirandes, divinæ majestatis offensa, quod cum olim post obitum recolendæ memoriæ magistri Conradi de Marpurg, prædicatoris verbi Dei, de quibusdã, quos infectos labe pravitatis hæreticæ tenebat aflertio, gladium tam spiritualem materia quæ sitionum, quibuldam proponentibus, quod processus contra illos per eundem magistrum habitus, iniquitatis macularn habuisset, aliis vero referentibus ex adverso, quod plus extitisset, & prorsus, & incremento catholicæ fidei plurimum opportunus: ad dubitationes hujusmodi declarandas, certi locus & terminus tunc præfixi. Demum congregato concilio, ad quod plures ecclesiarum E prælati, & principes sæculares, ac alii quorum præsentia tanto competebat negotio, convenerunt, exurgente nullo pro tuitione fidei, quæ fallem a prælentibus nullo nulla debebat negligentia præteriri: memorati infecti, ut dicitur, tationis inconsulto speculo, quod potissime in talibus haberi debebat per oculos, sunt absolutionis beneficium assequuti. Illi vero perditionis filii, qui dicti magistri sanguinem innoxium effuderunt, omissis prolatione sententiæ ac inflictione pœnæ, quæ contra ipsos pro excessu tam detestabili, & digno non brevibus deplorari lacrymationibus debebantur, ac fatisfactione aliqua non recepta, ad ipsos absolvendum non pro absolutionis obtinendæ gratia destinati.

Et infra. Quia igitur rationabile eſt, quilan fidei quisquis debet antelari, quæ potissime lamati pontificis examini competebat, ne errores & obita nobis reverentia facilem, præsomperunt aliqui terminare, quali authoritatis præmiſſe ſecit, vel ab ejusdem intellectu perspicuo peregrini. Quo conſilio iidem ad ſedem apoſtolicam mandatorum Domini proceſſerunt. Quo jure, quod C eſt in canonica ſanctione præcipuum, ab ipſis facultas eis aberat ſedem apoſtolicam conſulendi? cum & locorum longinquitas, vel anfractus itineris, aut tremenda elatio pelagi ſevientis, pro qua cauſa clavigeri non caparit, quin Salvatori diceres, ut ſibi, quod per aquas ad eum procederet, imperaret, nullum ipſis afferret obſtaculum; nunciorumque penuria nullum excuſationis titubaret fulcimentum. Nunquid illorum mentoris experiſtas non habebat, quod ad S. R.E. cujus fundamentis ſuper petram poſitis quiſque cedit impetus tempeſtatis, in ambiguis & ductoſis queſtionibus, per quas ingrediſ ſcientia, de D dei, ſe contingat eaſdem proſpere terminari, ſit aſſidue reverentiandum? Præſertim cum dicto olaviger, cujus arbitrio orbis univerſitas ſolvatur & ligatur, cujuſque judicium a cunctorum judicatione confirmatur, audire meruerit: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos:* cum etiam dicitum non exiſtat, quod ipſi ſecum non colligit, ſpargit; & nemo unquam ſub diluvio ſeculi, non in area poſitus, confugerit.

Sed quid ad iſta ſtudio exaggerationis intendimus? cur quotidianam remoramur? Porro negotium proviſtis & prudentibus, ſed parvulis & ignaris poteſt eſſe liquidum, quod de præmiſſis multum ſit devotionis & obedientiæ exterminatum: præſertim cum litterarum noſtrarum ſeries, per quas mandavimus ut proceſſus contra hujuſmodi peſtilentes, ſecundum formam concilii generalis, & nuper a nobis editæ, haberentur, mandati tranſgreſſoribus excluſionis ſuffragium non acquirat: quia cum poſt proceſſum habitum authoritate apoſtolica contra ipſos, ſi criminis vel immunes a macula hæreticæ pravitatis eſſerent, dubitet imminenter, ad examen noſtrum omni A

ANNO CHRISTI 1235.

*. *Ubi vero Dominus*

Anno Christi 1237.

GREGORII PAPÆ IX. EPISTOLA ALTERA AD SOIDEN.

De indicenda Conradi Marpurgensis interfectoribus pœnitentia.

CUm interfectores boum memoriæ magiſtri Conradi de Marpurg prædicatoris verbi Dei, ad ledem apoſtolicam accelliſſent, ejus miſericordiam & ſalutis lare conſilium implorantes: nos eis injunximus, ut in Jubilæum tranſirent Terræ ſanctæ. Quocirca præſentium vobis authoritate mandamus, quatenus poſt receptam ab eis ſufficien- B

*** MODUS CONSTITUENDI ABBATIS EXEMPTI

APUD ANGLOS POST CONCILIUM GENERALE LATERANENSE,

Sub papa Innocentio III. prout habetur in exemplo conſtitutionis Joannis II. abbatis Sancti Albani XXIII. Anno Dom. MCCXXXV. Henrici III. XIX.

Ex ver. cod. Mſ. de geſtis abb. S. Albani, in bibliotheca Cotton.

Ex tomo II. concilior. Magnæ Britanniæ.

JOannes ſecundus, Willelmo abbati ſucceſſit D ſeliter Joannis, ſunt conſeſſæ: quæ in illo libello inveniuntur, eum quibuſdam aliis, quæ experimunt modum & formam electionis.

Litteræ domino regi pro licentia eligendi.

EXcellentiſſimo domino & in Chriſto reverendiſſimo Henrico Dei gratia illuſtri regi Anglorum, domino Hiberniæ, duci Normæ & Aquitan. comiti Andegavenſi, devoti ſui frater & humiles, Prior ſancti Albani, & ejuſdem loci conventus, cum omni humilitate & devotione, æternam in Domino ſalutem. Veſtræ majeſtatis excellentiæ, quod venerabilis pater noſter Willelmus, quondam abbas eccleſiæ noſtræ, in fata deceſſit. Ideoque dilectos fratres noſtros N. & N. latores præſentium, ad vos deſtinamus, excellentiæ veſtræ, omni qua poſſumus devotione & lacrimarum effuſione, ſtetiſque genibus ſupplicantes, quatenus Divinæ pietatis intuitu, nobis gratiam impartientes, eligendi paſtorem liberam nobis concedatis facultatem: ſtatui domus noſtræ miſereicorditer, ſi places, compatientes, juxta neceſſitates, quas dicti fratres noſtri vobis exponent, primeodas. Valeat regia dignitas in æternum.

Kkk *Litte-*

ANNO CHRISTE 1234.

Littera amicis in curia pro expeditione.

URgentibus negotiis novis, & inopinatis emergentibus, piorum amicorum auxilium familiare, & consilium invocare, evidens quoque honestas, & compellit iustitia postulantes. Ideoque sincere paternitati vestræ, omni qua possumus devotione supplicamus, quatenus Divinæ pietatis intuitu, fluvii dominii & pacis necessitatem quas fratres nostri Ord. & N. latores presentium vobis duxerint exprimendas, misericorditer, & paterno fulventatis affectu: eo quod venerabilem pater noster Willielm. quondam abbas monasterii nostri, Divino nutu diem clausit extremum: nos monachos fuos, quasi orphanos, piorum consilio relinquens & auxilio destitutos. Quorum indigentiæ fe vestra dignetur paterna misericordia, ut Deus pater pupillorum digna mercede vestram remuneret pietatem.

Convocatio Priorum ad electionem.

FRater E. Prior sancti Albani, ejusdemque loci eivonus dilecto fibi in Christo tali vel tali Priori, falutem in Domino fempiternam. Quoniam venerabilis pater noster Willielm. quondam abbas monasterii nostri Divino nutu diem clausit extremum; & oportet per commune consilium eccliæ vestræ providere de pastore: mandamus, quatenus in crastino Annunciationis Dominicæ proximo affuturæ compares personaliter apud S. Albanum, una nobilcum tractaturus super electione abbatis. Quod si forte non poteris, justa ex causa impeditus, tunc te sub hac forma excules per litteras tuas patentes.

Excusatio Priorum non venientium.

VEris nobilibus, domino E. Priori de sancto Albano, ejusdemque loci conventui, frater N. Prior talis vel talis loci, falutem. Præpediente negotio certo, videlicet assignato, vel gravi detentus infirmitate, in crastino Annunciationis Dominicæ apud S. Albanum personaliter interesse non possum, una vobiscum super electione abbatis tractaturus. Itaque non expectata presentia mea in dicto negotio, quod vestrum est, exequimini. Valete. Obtentis igitur litteris a domino Berge de electentia eligendi, & congregatis fratribus de statuto, tam Prioribus, quam aliis, qui interesse debuerunt, & voluerunt, elegerunt solemniter Joannem de Herisford, Priorem de Herisford, monachum fuum professum, in pastorem animarum fuarum, virum plum & monachum ordinatum. Qui domino Regi præsentatus, ab eo favorabiliter, tum quod elegans & venerabilis extitit persona statura, tum quoniam audierat quod dapsilis & civilis ac sociabilis fuerat, dum Prior Herisfordiæ fuerat, eft fuscepturs. Et ideireo promptius, quia res femper dominum fancti Albani dilexerat, cui litteras petitorias fub hac forma transmiserunt.

Littera domino Regi pro electo recipienda.

ILluftri domino fuo ac magnifico Henrico Dei gratia regi Anglorum, &c. devoti fui femper & humiles E. Prior fancti Albani, & ejufdem loci conventus, cum omni humilitate & devotione æternam in Deo falutem. Regiæ excellentiæ vestræ dominum Joannem Priorem de Herisford, virum idonium & honeftum, quem, de benignitate & liceptia veftra nobis conceffa, in patrem nobis elegimus & paftorem, præfentamus, cum omni humilitate & devotione, fupplicantes quatenus ex innata vobis benignitate fofitaque clementia ergo nos & eccleftam noftram concepta & habita, dictum Joannem electum noftrum in gratiam recipiatis; veftrum eidem confilium, auxilium, & favorem, Divinæ fi placet intuitu pietatis, impendentes. Valete, &c. Dominus autem rex, cum hac audiffet, & perpendiffet progreffum noftrum ordinatum & humilem, non tantum fuum favorem impertivit & juvamen, immo domino papæ & amicis fuis in curia Romana fcripfit pro electo, fub hac forma.

Littera Regis fummo pontifici pro electo.

REverendo domino & patri in Chriffo cariffimo, domino Gregorio Dei gratia fummo pontifici, Henricus eadem gratia rex Anglorum, & dux Aquitaniæ, & comes Andegaviæ, falutem, & tam devotam quam debitam in omnibus tamo domino & patri reverentiam. Noverit fanctæ paternitatis veftra, nos electioni fuæ de fratre Joanne de Herisford, monacho S. Albani, in abbatem S. Albani, regium adhibuiffe favorem & affenfum. Et quoniam ad locum ipfum Roliqan immediate fpectat electionis prædictæ confirmatio: hoc fanctæ paternitati veftræ duximus, tenore præfentium, fignificandum, devote fupplicantes, quatenus electioni memoratæ confirmationis dignemini, fi placet, favoribili-ter impendere. Teffe meipfo apud Abendon 1. die Aprilis, anno regni mei xxx.

Littera regis cardinalibus pro electo.

VEnerabili in Chriffo patri, & amico fpeciali liter dilecto I. Dei gratia, titulo fanctæ Præxedis presbytero cardinali, Henricus Dei gratia Anglorum rex, &c. Quoties ingruente necefitate nos oportet pro noftris & licitis negotiis apoftolicæ fedis implorare fubfidia: ad eorumdem negotiorum expeditionem veftra nobis neceffaria eft diligentia, quam in omnibus veftris gratanter impendimus, & fedulitate. Cum igitur dilectioni fidelis de fratre Joanne de Herisford monacho S. Albani in abbatem ejufdem loci, regium adhibuerimus affenfum & favorem; & immediate poftmodum ad fedem apoftolicam recurrere fuppliciter patentirati veftræ duximus attente fuppliclandum, quatenus, cum nuncii & procuratores dicti electi, ad obtinendum, a fede apoftolica confirmationem dictæ electionis ad curiam venerint, ad affegurionem fui proprii, in hac parte, veftra diligentia paternitas eis auxilio & confilio fubvenire: per quam fuipventionem multiplicem vobis gratiam noftra, quam ex diverforum negotiorum promotione non dubitamus eis vos comparaffe. Teffe meipfo, &c.

Diligenti itaque fratres ad curiam Romanam, ut electionem rite factam impetrarent a fede apoftolica confirmari. Qui cum ad curiam, quæ tunc Perufii fuerat, pervenifient, allendentur regies apices domino papæ, & aliis amicis regis. Et cum refpexiffent illos & janiores & miniftros papæ, approbata fuit quamplurimum ab ipfo domino papa, & a cunctis cardinalibus, forma electionis, & maxime a domino Octone, qui domum & religionem S. Albani plurimum commendavit. Electione igitur confirmata, dicti fratres cum benedictione apoftolica gaudentes fent reverti, & ut audientes non latent, hæc eft confecutudo eligendi abbatem in eccleia S. Albani,

De

ANNO CHRISTE 1235.

De modo & forma eligendi abbatem.

COnfeffores tres vel quatuor jubentur diffiniri, & in virtute Spiritus fancti, utpote qui cognofcunt cordis & rerum fongulorum, ut ipfi eligant XII. modo IX. de conventu fratres electos fideles & peritos: ut ipfi, vel de feipfis, vel de ipfo conventu eccleiæ, vel de cellis, unum idoneum eligant in abbatem. De ipfis inquam, quia fic non confuevertunt antiquitus: immo de aliis quam feipfis, quod abfurdum fuit & diffonum rationi. Et in hoc variatus eft antiqua confuetudo, & in melius commutata. Ut enim electio & labor tantæ deliberationis faper hoc negotio nullatenus irritus habeatur & inanis: litteras habent de conventu patentes, figillo conventus munitoras, ut ipfe conventus, illum quem ipfi ex I. eligerent in abbatem, & fine contradictione aut difficultate unanimiter in paftorem fufcipere & gratanter. Unde feries negotii fic profecuta, a fummo pontifice palam coram omnibus eft commendata, & facta examinatione, authoritate apoftolica, illico confirmata, proeo quod unitas & concordia in domo S. Albani ingruerunt. Unde ab univerfis dictum eft, quod non fine nutu Spiritus fancti illud negotium fuerat profectum. Multitudinis exceffuum, quos erat eorum & anima gna. Verumtamen quia de perfona electi dubitabatur non conftabat, dedit in mandatis Priori & Landonienfi decano, ut tite facta examinationes a perfona electi, eumdem in abbatem confirmatum benedicerent, plene in omnem tam fpiritualem, quam temporalium admi-niftrationem influentes. Cum ergo redifient nuncii de curia, oftendebant litteras domini papæ apoftolicis memoratis, qui electo fcripferunt fub hac forma.

Littera pro examinatione.

HEnricus Dei gratia Elienfis & R. eadem gratia London. epifcopi Joanni de Herisford electo S. Albani, falutem. Mandatum domini papæ fufcepimus, in hæc verba, G. epifcopis, &c. Hujus igitur authoritate mandati noftri tranfmiffi, vobis mandamus: quatenus die Lunæ proxima poft feftum S. Laurentii in eccleia conventuali apud crucem Roffæ, comparatis coram nobis, & parati examinationem fubire, & electionis, Deo dante, confirmationem fufcipere, fecundum formam mandati apoftolici. Quod & abbas freit fub omni maturitate. Affirmabant utique tam epifcopi memorati, poftquam audierant, quam nuncii noftri, quod prædecor pontifex eft in hoc negotio. Londonienfis vero epifcopus variis & arduis negotiis præpeditus, ne ad locum veniret memoratum, fe excufavit literis fuis, fic fcribens.

Littera excufatoria unius commiffarii.

VEnerabili fratri & amico in Chriffo catholico H. Dei gratia Elienfi epifcopo R. divina mifericordia Londonienfis minifter humilis, & falutem & finceram in Domino caritatem. In negotio examinationis electi S. Albani, & confirmationis ejufdem, vobis & nobis a domino papa commiffo, variis prædictis negotiis, die Lunæ proximo poft feftum S. Laurentii apud crucem Roffæ, in eccleia conventuali interelle non poffumus. Idcirco non potentes eidem negotio, quod veftrum eft in dicto negotio exequimini. Valeat paternitas veftra femper in Domino.

Confirmatio.

COnfirmatus eft igitur electus, facta examinatione, fub tali fcripto. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus fancti: Inquifitis fecundum formam litterarum domini papæ, quæ circa perfonam Joannis electi S. Albani funt requirenda, tam per juratos, tam per proprie perfonæ examinationem, inventus ipfum ad regimen dictæ eccleiæ fufficientem. Unde electionem de ipfo factam authoritate apoftolica confirmamus. Quo facto mifit Elienfis epifcopus conventui S. Albani ad majorem certificationem litteras, fub hac forma.

Littera conventui de admittenda electo.

HEnricus Dei gratia Elienfis epifcopus, dilecto in Chriffo priori & conventui S. Albani falutem in Domino. Noverit univerfitas veftra, nos in juxta formam mandati apoftolici electionem de fratre Joanne de Herisford, in abbatem monaffterii noftri canonice celebratam, authoritate apoftolica confirmaffe. Quocirca auctoritate apoftolica, qua fungimur, vobis mandamus, in virtute obedientiæ diftricte præcipientes, quatenus cum-dem electum veftrum in abbatem & paftorem devote admittatis, obedientiam & reverentiam debitam eidem humiliter impendentes. Valete. Scripfit infuper idem epifcopus domino Regi fuper hoc fub hac forma.

Littera domino Regi poft confirmationem.

EXcellentiffimo domino Henrico tertio, Dei gratia illuftri Anglorum, &c. Henricus divina miferatione Elienfis epifcopus, falutem, cum fervientiam, & honorem. Noverit excellentia veftra, quod nos juxta formam mandati apoftolici electionem de fratre Joanne de Herisford, in abbatem noftri canonici Albani canonice celebratam, authoritate apoftolica confirmaffe. Quocirca excellentiam veftram rogamus, quatenus ob reverentiam fedis apoftolicæ, & ipfius electum benedictum commendatum, adminiftrationem dicte abbatiæ ejudem committatis. Valeat reverentia veftra femper in Domino. Scripfit etiam idem epifcopus Regi accepto: & palam publicatum chartam illam confirmationis.

Profecutio negotii.

OMnibus Chriffi fidelibus has litteras infpecturis, Henricus Dei gratia Elienfis epifcopus, falutem in Domino fempiternam. Noveritis, quod cum nobis & venerabili fratri noftro Londonenfi epifcopo, commiffum eft negotium, a domino papa examinationis perfonæ Joannis de Herisford, a electi in abbatem monaffterii fancti Albani, & confirmationis ejufdem, ipfique Londonenfi, ut fuo officio negotio exacto litteratorie, nos electionem ipfius Joannis in hunc modum confirmamus. In nomine Patris, Filii, & Spiritus fancti: Inquifitis fecundum formam litterarum domini papæ, a quæ circa perfonam electi S. Albani fratris Joannis funt inquirenda, tam per teftes juratos, quam a per proprie perfonæ examinationem, inventimus eum ad regimen dictæ abbatiæ fufficientem. Unde electionem tanquam de perfona idonea de ipfo a factam, authoritate apoftolica confirmamus. In a cujus rei teftimonium has litteras noftras patentes a bus figillum noftrum duximus apponendum. Acta a ano. Dom. MCCXXXV. die Lunæ proxima poft a feftum S. Laurentii apud crucem Roffæ. In cra-ftino igitur beatæ Virginis, in eccleia fancti Albani, ad majus altare, in præfentia epifcopi Londonenfis, & totius conventus in choro exiftentis, a præfentatus eft idem electus nomine impenditæ benedictionis, ubi apertæ funt litteræ inclufæ & bullatæ domini papæ, quas oportuit electum in abbatem benedictendum, profitendo palam legere, fub hac forma.

Profeffio.

EGo Joannes monafterii S. Albani abbas, ab hac hora in antea fidelis & obedientiam S. Petro, fanctæque apoftolicæ Romanæ eccleiæ, & domino meo papæ Gregorio, ejufque fucceffori-

ANNO CHRISTI 1235.

bus canonice intrantibus. Nos ero in consilio, A aut consensu, vel in facto ut vitam perdant aut membrum, aut capiatur mala captione. Consilium etiam quod mihi creditori funt, per se aut per nuncios suos, sive per litteras, ad eorum damnum scienter nemini pandam. Papatum Romanum & regnum S. Petri adjutor eis ero ad retinendum & defendendum, salvo ordine meo, contra omnem hominem. Legatum apostolicæ sedis in eunda & redeundo, honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo. Vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica prepeditione. Apostolorum limina singulis trienniis visitabo, aut per me, aut per meum nuncium, nisi absolvat apostolica licentia. Possessiones etiam ad monasterium meum spectantes non vendam, nec B eas donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano pontifice. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta evangelia. Hæc cooperta fuerunt, occulta, & clausa sub bulla, donec starez pontificalibus ad altare ecclesiæ, quando nullo modo potuerat ab ista obligatione resilire. Et cum rogallet abbas ab episcopo London. Roberto, quid Rome faceret? Episcopus, sicut jocundus extitit, concessit respondit, & subridens ait: Amice ut asseras, & veritas in verbis lastivat. Et quoniam super promissis certitudines, tenentibus de S. Albano scripsit in hac forma.

Littera domini Regis tenentibus abbatia post confirmationem.

HEnricus Dei gratia rex Anglorum, &c. militibus, liberis hominibus, & omnibus aliis C tenentibus de abbatia de S. Albano salutem. Sciatis quod electioni facta, de fratre Joanne de Hertford, in abbatem S. Albani, assensum regium præbuimus & favorem. Et ideo vobis mandamus quod eidem fratri Joanni tanquam domino vestro in omnibus, quæ ad prædictam abbatiam pertinent, intendeatis fitis & respondentes. Teste meipso apud Westl. xviii. die Aug. anno regni nostri xii.

Et tunc igitur abbas plenarie constitutus, cepit homagia & juramenta, & fidelitates omnium abbatiæ subditorum, installatus, & in omnibus abbas habitus & firmatus. Sed ut non latent simpliciores qualiter se gesserit dum esset electus, & qualiter in posterum se gerere debet electus, præ- D sentibus duximus inferendum.

Qualiter se gerere debet electus.

ANNO CHRISTI 1235.

POstquam electores nominarunt electum proprio nomine cum aliquo adjecto, sta sedeat ut unus electorum loquatur pro omnibus aliis electoribus, præsitto assensu Prioris & totius conventus, surgat electus & accepta venia supplicet omnibus ut orent pro eo, quod Deus det illi fic curam & affectum hoc suscipere, ut ad honorem Dei & ecclesiæ, & animæ suæ fiat salvationem. Facta autem oratione a priore quod fic fiat, & in fine oratorio respondente conventu Amen, incipiatur solemniter Hymnus, *Te Deum laudamus*, & ducatur, modeste & ordinate, assistente Priore ei in uno latere, supprione in alio, cum aliis dignioribus ecclesiæ perfonis propinquius in ecclesiam, & præsentetur Deo & S. martyri Albano ad majus altare, passato claustro, accensisque cereis circa altare, & discooperto feretro. Et toto corpore prostratus electus, oret breviter, sed præcordialiter, ut dignus tanto honore habeatur. Et finito sonitu dicatur ab omnibus: *Pater noster*, & Prior, *Et ne nos. V. Salvum fac servum tuum. Deus meus. Mitte ei domine auxilium de sancto. Et de Sion tuere eum. Dominus vobiscum*, & Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, dirige hanc famulum tuum in viam falutis æternæ: ut, te donante, placita tibi cupiat, & tota virtute perficiat, per Dominum. *Dominus vobiscum. Benedicamus Domino.* Deinde erigat se, & fac aliquo offendiculo aut mora ducatur in cameram, videlicet Prioris, quæ sua dum electus est, debet appellari: donec in abbatem creatus, in suam magnam cameram locedat. Et tunc poterit electus providere sibi de locis & de nunciis ad curiam Romanam destinandis, & invitare quos voluerit ad refectionem: fed tamen qui vocati sunt, de licentia prioris veniant. Nec erunt aliqui sub de licentia prioris, exceptis magnis obedientiariis. Electus autem etfi fuerit unus de ultimis novitiis, in loco fuprema illico statuetur. Et fi fuerit de parte prioris, quam nos chorum appellamus, transferetur ad eum chorum abbatis, ubi fuprema statuetur. Solus in refectorio prandebit fuprema, prior prandente ad magnam mensam. In processionibus fuprema ex parte abbatis præcedet, non in medio chorales ferens baculum, ut antiquitus temere convertit: ne forte in posterum casfatus, retrocedat, & tunc cum rubore incipiat locum novissimum tenere.

CONCILIUM NARBONENSE

EX TRIUM PROVINCIARUM EPISCOPIS.

In quo data consilia fratribus Prædicatoribus fidei inquisitoribus, quomodo se cum hæreticis gererent.

DE hoc concilio ita *Spondanus Baronianæ continuationi tomo I. ad annum MCCXXXIII.* Quo eodem, *inquit*, tempore habitum fuit Narbonne concilium sub Petro Amelii archiepiscopo: cui etiam interfuerunt Arelatenfis & Aquenfis archiepiscopi, una cum trium illarum provinciarum suffraganeis episcopis: cum mandato accepto a sede apostolica de consilio impertiendo fratribus Prædicatoribus, recens in illis partibus constitutis inquisitoribus contra hæreticos, quomodo se gerere adversus eos deberent: XXX. capitula considerent & pararent, quæ tamen eorum fautoribus imponendis, qui convincerentur, sive qui obstinati permanerent; ac de signis, quibus deteg. qui possent: tuntque valde severa, prout ferebat praxis ejus temporis. *Hæc Spondanus. Quæ omnia dilucidiori necesse est ex hujus concilii capitulis, quibus continentur, excerpta anni notitia, quam nobis habuerit nescio. Forte perfectius exemplar nobis erat, sui adscripsit annus. Forte etiam conjectura nota utitur, ex eo posita quod sufficiat a Gregorio IX. inquisitores ex Prædicatorum ordine, ad hunc annum aliqui referant.*

Capitula autem ipsa, hoc usque inedita hic præsentabo ex codice MS. Mauricii Telerii abbatis, qui fortunam summe illustreus eximiarum splendore

ANNO CHRISTI 1235.

virtutum & doctrinarum obfcurat. Quod exemplar A conciuli cum alii inter Sirmondi noftri fchedas reperto. Hæc in utroque exemplari eft inferipta: Concilium Narbonenfis, Arelatenfis, & Aquenfis, archiepiscoporum.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De panis hæreticorum, qui immunitatem carceris affectus funt.*
2. *De iis tradituris tranfmarinum jurandum.*
3. *De iis de aliis villis aut provinciis, ubi vifum fuerit, mittantur.*
4. *De pauperibus includendis carceres conftruantur.*
5. *Quod penitencia, inquifitorum difcretioni permittuntur.* B
6. *De converfi culpas fuas publice confiteantur.*
7. *De inquifitores injuriffis penitentia addere vel detrahere poffint.*
8. *De propriis facerdotibus cum committatur obfervationis penitentiarum.*
9. *De his qui in carcerem detradi debent, quid agendum, fi nimis fit eorum multitudo.*
10. *De his qui penitentiam carceris, vel aliam non perficientes, rebellant.*
11. *De his qui in carcere hæreftm reciderunt.*
12. *Quinam dicendi rebellare: quinam in hæreftm recidifle.*
13. *De receptatoribus feu fautoribus qui vel recidentes, vel penitentiales accipere refugerint.*
14. *Quinam exiftimandi fautores hæreticorum.*
15. *Ut favor rorum habeatur, qui cum poteftatem habeat, in eis non animadvertit.*
16. *De iis, qui cum poffint, prædictos non capiunt, aut juvant capientes.*
17. *Ut fratres Prædicatores a pecuniariis penitentiis abftineant.*
18. *Ut prædicti quilibet religionem ingredi non permittantur.*
19. *Ut carcere nemo excufitur propter fenium, &c.*
20. *Qui pertinent ad inquifitionem.*
21. *Ut inquifitores alii, fi quid norint, feribant ad eum cui culpabilis eft auctoritas.*
22. *Ne viftum nomina nerbo vel fcripto publicentur.*
23. *Ut nemo condemnetur, nifi convictus.*
24. *Ut ad accufationem, vel teftimonium, omnes admittantur.* D
25. *Qua exceptiones fidem teftium evacuent.*
26. *De eo qui convictus, pertinaciter negat.*
27. *Ut qui femel depofuerint, iterum non interrogentur, nifi de novis circumftantiis.*
28. *De credendum confeffori, de abfolutione feu penitentia dicinus.*
29. *De culpis, ex quibus credentes poffunt judicari.*

CAPITULA.

PEtrus Dei gratia Narbonenfis, Joannes Arelatenfis, Raimundus, *al* quenfis, archiepiscopi, ceteræque prælati, *quorum figilla huic charæ* fris appenfa: Dilectis & fidelibus in Chriſto filiis ordinis Prædicatorum fratribus inquifitoribus hæreticorum, per memorates & circumjacentes provincias conftitutis, *f*alutem in Domino.

I. De panis hæreticorum, qui immunitatem carceris affectus funt.

DUbitationes veſtras, prout poſſumus, amputantes, devotioni veſtræ duximus conſulendum: quatenus hæreticis, & eorum credentibus, receptatoribus, defen-

foribus, & fautoribus immuniratem carceris A affequutis, quam ex vobis aliqui eis infra certam diem ſpoute venientibus, pœnitentibus, & tam de ſe quam de aliis plenam dicentibus veritatem, conſulte & laudabiliter promiſiſtis, quia eum ſpoute confeſſis miſericordiam agendum, & quia per hoc Interitem faniem hæreticæ pravitatis facilius & melius deregi merito ſperabatis, ſicut & rei eventus manifeſte probavit, his pœnitentias injungatis: videlicet ut cruces portent, quæ que Dominica die inter epiſtolam & evangelium veſtibus aliquibus denudari, prout vifum fuerit pro qualitate temporis faciendum, faceredori parochiæ ſuæ Miſſam celebranti cum virgis in manu publice ſe præſentent, ibique recipiant diſciplinam: & idem faciant in omni proceſſione ſolemni. In prima etiam Dominica cujuſcumque menſis, poſt proceſſionem, vel Miſſam, vifitent nudi ſimiliter & cum virgis domos omnes, in quibus aliquando vifuerunt hæreticos in eadem civitate feu villa: & interſint omni die Dominica Miſſæ, ac veſperis, & ſermoni generali, ſi fiat in villa: niſi impedimentum habuerint fine fraude. Quod ſi forte villa fuerit interdicta, vel ipſi excommunicati, cuntas ecclefias. & domos in quibus viderunt hæreticos, diebus viſitent aſſignatis: & teneantur ſermonibus generalibus intereſſe: jejunent: limina Sanctorum viſitent: loco tranſitus tranſmarini, qui talibus conſuevit injungi. Fidem & eccleſiam per certos annos, ſeu menſes, ſeu dies, cum armis & expenſis propriis ipſe & vel per alios magis idoneos, contra Sarracenos, vel hæreticos, vel eorum fautores, vel aliter rebelles, ad mandatum & arbitrium domini Papæ, vel ejus legati, vel noſtri, vel alterius juxta ordinationem veſtram, defendere teneantur.

II. Ne iis tranſitus tranſmarinus injungatur.

Nec eis de cetero memoratus tranſitus injungatur propter domini papæ prohibitionem, ſuper hoc nuper factam: ne per ipſorum perfidiam violetur fidei firmamentum, ibi etiam ubi ceepit: quod non immerito timeretur, ſi eos hinc diſperſos, contingeret illuc per injunctiones hujuſmodi congregari: licet velit ipſe dominus papa, ut ab his, quibus idem tranſitus ante fuam prohibitionem injunctus fuerat, compleatur.

III. Ut in aliis villis aut provinciis, ubi viſum fuerit, mittantur.

Et ubi fuerit viſum expedire, de villa, in qua converſati fuerint, ejiciantur, in alia certa villa ſeu provincia ad tempus, vel perpetuo, moraturi.

IV. Ut converſis pauperibus includendis carceres conſtruantur.

Converſis ab hæreſi pauperibus includendis carceres conſtruantur. Et in neceſ-

ANNO CHRISTI 1233.

fariis providerant competenter, ne per tales nimium graventur prælati, vel eorum multitudini sortasse nequeant providere.

V. Quod pœnitentiæ inquisitorum diferendi permittuntur.

Hoc quidem ita perstringimus, non ut vos pœnitentias præteratas omnes ubique, vel omnes omnibus imponatis: sed ut eas secundum discretionem vobis traditam a Domino, pro culparum & personarum, locorum & temporum, & aliarum circumstantiarum qualitate, ita caute ac provide dispensetis, ut five plectendo, five ignoscendo, vitam culpabilium corrigatur: vel faltem valeat apparere, quis in tenebris ambuler, quis in luce: quis vere fit pœnitens, quis ficte converfus: nec inde veris catholicis scandalum generetur: nec præterea scandali, seu aiiquo alio, quantum in vobis fuerit, defendi poffit hæresis feu nutriri.

VI. Ut converti culpas fuas publice confiteantur.

Omnes vero faciatis culpas fuas, clero & populo convocatis, publice confiteri, & abjurare, atque juxtæ prout in mandatis apoftolicis, & ftatutis domini Romani pleno continetur: nifi ubi culpæ levitas, & fcandali enormitas, rigori etiam, huic quicquam oftenderent detrahendum. Et de fingulis fiant publica inftrumenta continentia culpas, abjurationes, promiffiones, & pœnitentias eorumdem: ne ulterius perire poffit vel latere veritas diu celata, nunc autem a Domino tam mirabiliter quam mifericorditer revelata.

Capell. Tolof. lib. 1. cap.

VII. Ut inquifitores injunctis pœnitentiis addere vel detrahere poffint.

Illa femper retentione caute adhibita, ut liceat vobis feu aliis inquifitoribus, feu quibus hoc Romana eccleſia, vel ille cui ex officio competit, duxerit committendum, pro veftro, & illorum arbitrio ac voluntate, injunctis pœnitentiis addere vel detrahere ex causa rationabili quandocumque.

VIII. Ut propriis facerdotibus cura committatur obſervationis pœnitentiarum.

Obſervationis etiam pœnitentiarum curam propriis eorum facerdotibus committatis: ita ut ipſi facerdotes penes ſe habentes pœnitentias ſingulorum parochianorum ſuorum, & circa earum obſervationes ſolite vigilantes, contemptores, ſi qui fuerint, vobis, vel quibus ſtatuerit is, denuncient ſine mora, proceſſuris in eos juxta formam inferius deſignatam.

IX. De his qui in carcere ſtrinendi debent, quid agendum: ſi nimia ſit eorum multitudo.

De hæreticis autem feu credentibus, præfata immunitate, quia veritatem de fe vel de aliis fuppreſſerunt, vel quia infra tempus indulgentiæ non venerunt, ſeu aliis indignis, paratis tamen abſolutis mandatis eccleſiæ obedire, & recognoſcere quam vel fuppreſſerant, vel negaverant veritatem: quamvis tales proculdubio fint fecundum ſtatuta domini papæ in perpetuo carcere detrudendi: quia tamen intelleximus vos de his tantam in pluribus partibus multitudinem inveniſſe, ut nedum expenſæ fed vix etiam lapides aut cæmenta ſufficere poſſint ad carceres conſtruendos: conſultimus ut eorum immunitatem, ubi expedire videbitur, differatis, donec ipſe dominus papa de illorum multitudine plenius ſit conſultus: nifi forte aliqui eſſent tam facinoroſi, ut de ipſorum impœnitentia, vel fuga, vel relapſu, vel corruptione, ſeu turbatione aliorum, merito timeretur: tales enim ſine ulla prorſus dilatione firmo & opportuno carceri deputetis.

ANNO CHRISTI 1233.

X. De his qui pœnitentiam carceris, vel aliam non perficientes, rebelles.

Porro illos hæreticos feu credentes, qui poſtquam juraverint mandatis eccleſiæ obedire, abſolutionis beneficium fuerint, vel non fuerint conſecuti, injunctam ſibi pœnitentiam carceris vel non intrando, vel poſt ingreſſum exeundo, ſeu quamcunque aliam ſervare, ſeu perficere renuentes, vel ſe ab ea recipienda contumaciter abſentantes, rebelles exiſtunt, & fic fuam impœnitentiam, fictamque converſionem aperte oſtendunt.

XI. De his qui in abjuratam hæreſim reciderunt.

Et illos qui poſt abjurationem erroris ſeu purgationem, deprehenſi fuerint in abjuratam hæreſim recidiſſe: ſæculari judicio ſine ulla penitus audientia relinquatis, animadverſione debita puniendos: cum ſufficiat tales per falſam converſionem ſemel eccleſiam decepiſſe, præſertim ubi tanta eorum invalut multitudo: licet eis pœnitentibus, nequaquam pœnitentia ſit neganda.

XII. Quinam dicendi rebellare: quinam in hæreſim recidiſſe.

Eos ſane qui legitime monti, contempſerunt ſuum, cum poſſint, gratis mendare non curant, indubitanter dicimus rebellare: ſed & eos recte intelligimus in hæreſim recidiſſe, qui poſt abjurationem ſuam, ſeu purgationem, ut præditum eſt, hæreticos ſcienter & libenter recipere, vel aliter eis favere non excuſabiliter præſumpſerunt: quia cum nec dubitari oportet illos ex priorici erroris conſequentia hoc feciſſe: maxime ſi ſpeciaſiter abjurarant, quod fecerunt, & ad hujuſmodi poenam ſe obligaverant ſponte ſua. Quod ſi occaſionem aliquam habuerunt, per quam a tam vehementi præſumptione valeant excuſari: faltem perpetuo carceri fine aliqua dilatione mancipentur.

XIII.

ANNO CHRISTI 1235.

XIII. De receptatoribus ſeu fautoribus, qui vel A reciderint, vel pœnitentias accipere refugerint.

Illos autem qui cum tantum receptatores, feu defenſores, feu fautores exiterint, & reconciliari fuerint, ſeu mandatis eccleſiæ juraverint obedire, in abjuratam culpam reciderint, ſeu pœnitentias accipere contumaciter refugerint, vel implere, & propterea fecundo fuerint excommunicationis vinculo, vel ipſo jure, vel per ſententiam innodati; fi redire voluerint, receptis ab ipſis talibus ac tantis fecuritatibus, præter juramentum cautionem, quod timore pœnæ temporalis ab exceſſu ſimili debeant coerceri, eos cum litteris veſtris teſtimonialibus plenam veritatem continentibus, ad dominum papam, pro abſolutione trahenda, & recipienda pœnitentia, tranſmittatis.

XIV. Quinam exiſtimandi fautores hæreticorum.

Plane inter fautores accipimus tam eos, qui hæreticorum ſeu credentium exiirpationem, ſeu correctionem impediunt, quam qui non dant operam ad id, quam non poſſunt ſine culpa omittere manifeſta. Ex diligenti tamen circumſtantiarum conſideratione, plus minuſve contingit culpa in talibus reperire. Nam multum favet hæreticis, ſi ve credentibus, qui celat, cum poſſit & debeat indicare: plus, qui eos occultando, ſeu aliter, ipſorum examinationem, vel incarcerationem, vel punitionem multiſoſe nitur impedire: plurimum, qui captos vel incarceratos relaxat præter eccleſiæ voluntatem: ſeu cujus conſilio, vel auxilio, mandato vel jure talia perpetraxtur.

XV. Ut fautor eorum habeatur, qui cum poteſtatem habeat, in eos non excindat vertis.

Cujus criminis reus incomparabiliter eſt habendus ille, qui temporalem habens juriſdictionem, præfatos fautores hæreticos ſeu rebelles ab eccleſia denotatos perſequi, & de ſua terra vel provincia exterminare poſſit ponit, vel in eos animadvertere ſine mora. Quippe nec caret ſcrupulo ſocietatis iniquæ, qui tanto facinori ſibi per denunciationem eccleſiæ, ſeu aliter, legitime manifeſto, tam creatur & poſſit, deſinit obviare: præſertim ſi ad hoc faciendum etiam juramento proprio ſe ſtrinxit.

XVI. De iis, qui cum poſſint, præditos non capiunt, aut ſinunt capiendos.

Sed nec illi ſunt immunes a crimine, qui cum ſe illis offert opportunitas loci & temporis, ac facultas, hæreticos ſeu prænominatos rebelles capere, capientesve juvare, nequiter prætermittunt: maxime ſi de hoc fuerint a capientibus feu capere volentibus requiſiti. Et quoniam plures & quaſi innebitigabiles funt modi nocendi: quibus hæretici eorumque credentes atque fautores nituntur vineam Domini Sabaoth demoliri, & eis eſt tam prudenter, quam virilizer occurrendum: curet veſtra devotio ſecundum datam a Domino gratiam, mala illorum agnoſcere, & ſalutarem apportunitatem inde: ſuppleatque diſcretio, quod ſcripto non poſſet facile comprehendi.

ANNO CHRISTI 1235.

XVII. Ut fratres Prædicatores a pecuniariis pœnitentiis abſtineant.

Similiter a fidejuſſoribus hæreticorum ſeu credentium qui fugerunt, & a decedentibus, qui pœnitentias non egerunt, vel ab eorum hæredibus, ſeu fidejuſſoribus, exactis per epiſcopum loci ex officio ſuo bonis pignoribus, & in aliqua æde ſacra depoſitis, ad dominum legatum pœnitentiarum injunctio referatur. Ab hujuſmodi enim pecuniariis pœnitentiis & exactionibus, vobis eſt abſtinendum pariter, & parcendum, propter veſtri ordinis honeſtatem. Cum & talis pleue alias negotji hujuſmodi executio vos oneret, & affligat.

XVIII. Ut prædicti culpabiles religionem ingredi non permittantur.

Ne autem per tales religionis ſimplicitas corrumpatur, vel ordo de præfatis culpabilibus religionem quamcunque ingredi, niſi ex domini papæ vel ejus legati indulgentia permittatis: & ſi qui ſine ipſorum & veſtri licentia poſt inchoatam inquiſitionem, vel ſi etiam ante, non tamen confeſſi, & canonice abſoluti, ingreſſi fuerint, revocetis.

XIX. Ut a carcere nemo excuſetur propter ſenium, &c.

Circa incarcerandos etiam duximus hoc addendum, ut a carcere nec vir propter uxorem licet juvenem, nec uxor propter virum, nec quiſquam propter liberos ſeu parentes, ſeu aliter neceſſarios, aut propter debilitatem, vel ſenium, vel aliam ſimilem cauſam, excuſetur, abſque indulgentia ſedis apoſtolicæ ſpeciali. Si qui vero culpabiles vel ſuſpecti ad veſtram pertinentes inquiſitionem, præſentes nec ſine, nec fuerint: & infra competentem terminum eiſdem a vobis peremptorie aſſignatum, & per eccleſias publicatum, non curaverint comparere, vel ſe legitime excuſare: contra eos tanquam contra præſentes non dubie procedatis.

XX. Qui pertinenat ad inquiſitionem.

Ad inquiſitionem quippe veſtram eos intelligimus pertinere, qui vel infra ejuſdem inquiſitionis limites deliquerunt, vel domicilium ibi habent, ſeu habebant quando inquiſitio coepta fuit, vel cum ibi morarentur occaſione officii cujuſcumque, publici ſeu privati, vel certum domicilium non habentes, ibidem inventi, citati fuerunt a vobis, five illis per quamcunq; cautionem aſtrictis, five non, inquiſitionem contra eos facere incœpiſtis, vel eis purgationem

forti-

ANNO CHRISTI 1237.

forſitan indiciis, Siquidem contra tales præſentes vel abſentes poteſtis procedere ac debetis: niſi forte ratione defectꝰ majoris, ſeu minoris, commiſſi alibi, vel ratione domicilii, vel alia, de prædictis inquiſitores alii procedere cœperint contra illos. Etenim cum in locis diverſis, & per inquiſitores diverſos, Deo auctore, inquiſitio celebretur: tutius & falubrius eſt, ut quiſque culpabilis in quibuſcunque locis deliquerit, uni & illi tanquam inquiſitori permaneat obligatus, a quo primo ex aliqua de cauſſa præfcripta, ſine fraude, & ſine periculo negotii, & animarum, fuerit occupatus.

XXI. Un inquiſitores alii, ſi quid norint, ſtribant ad eum cui culpabilis eſt aſtrictus.

Ita tamen ut inquiſitores cœteri, quicquid de illo noſſe poterunt, inquirant nihilominus & ſcribant inquiſitoribus illis, quibus iden culpabilis ſit aſtrictus: ſic enim quaſi vir unus pugnabitis, & vincetis.

XXII. Ne teſtium nomina verbo vel ſigno publicentur.

Illud autem caveatis ſecundum provídam ſedis apoſtolicæ voluntatem, ne teſtium nomina verbo, vel ſigno aliquo publicentur: ſed ſi caſſat contra quem fit inquiſitio, dicetis forte ſe inimicos habere, vel in ſcaliquos conſpiraſſe: inimicorum ab eo ſeu conſpiratorum nomina & inimicitiarum, ſeu conſpirationis cauſa, & veritas exigantur: ut ſic & teſtibus conſulatur, & ipſis etiam convincendis.

XXIII. Ut nemo condemnetur, niſi convictus.

Ad nullius vero condemnationem fineludis & apertis probationibus, vel confeſſione propria procedatis. Satius enim eſt facinus impunitum relinquere, quam innocentem condemnare.

XXIV. Ut ad accuſationem, vel teſtimonium omnes admittantur.

Quamvis in hujuſmodi crimine propter ipſius enormitatem omnes criminoſi & infames, & criminis etiam particeps, ad accuſationem, vel teſtimonium admittantur.

XXV. Quæ exceptiones fidem teſtium evacuent.

Illis tantum exceptionibus fidem teſtium ex toto evacuantibus, quæ non ex zelo juſtitiæ, fed de malignitatis fomite procedere videantur: ut ſunt conſpirationes & inimicitiæ capitales. Alia vero criminia, etſi debiliorem, non repellunt, præſertim ſi teſtes de crimine fuerint emendati.

XXVI. De eo qui convictus, pertinaciter negat.

Si quis tamen culpam ſuam, ex qua poſſit credens, vel hæreticus judicari, de qua plene per teſtes, ſeu aliam probationem conſtat, pertinaciter negare non metuit;

ANNO CHRISTI 1235.

re vel alibi ſunt confeſſi: ſi eos libenter & pluries receperunt, audierunt, viſitaverunt; victualia ſeu alia dederunt, ſeu miſerunt eiſdem: orationes ab eis vel epiſtolas, vel evangelia didicerunt. Hæc enim & ſimilia, vel eſt non probare ſingula, multa juvant: præſertim cum Joannes dicat in epiſtola: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domo, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dixit illi, Ave, communicat operibus ejus malignis.* Hæc autem omnia intelligimus, quæ non ſic credentes ſunt inventi, ſciebant illos, quibus vel per quos ita fiebant, eſſe hæreticos, vel Valdenſes: nec ignorabant quod ſancta eccleſia tales, propter errores proprios ſectáque ſuas damnabiles, ab unitate catholicæ fidei ſegregatos denunciat, & excommunicat, perſequitur, atque damnat. Nec dicentes hoc ignoraſſe, levius eſt credendum. Quis enim eſt ſolus ille peregrinus. qui damnationem hæreticorum, & Valdenſium neſcierit a longe *retro annis, tam jactiſſime factam: tam famoſam, tam publicatam, tam prædicatam, tot & tantis expenſis, laboribus, & fudoribus fidelium illecutam, & tot moribus & ipſorum infidelium ſolemniter damnatorum & publice punitorum, tam firmiter figillatam? utique non eſt ferendus ſic evidens diſcipulus mendacii magiſtrorum, fed potius cum ipſis damnatis damnandus, qui verum tam notorium diſtricte: quod etiam ipſius rei geſtæ modus ignorari non potuiſſe arguit

ANNO CHRISTI 1235.

convincit. Nam & latere voletes, & celari quærentes hæretici ac Valdenſes, fuis ſe tantum credentibus credunt, cum eiſdem ſuprædicta mala & ſimilia in latibulis perpetrantes. Quæ, etſi quidam ex his ſimiliter negent ſe illorum errores audiviſſe, vel auditis credidiſſe, a participatione tamen credendi eiſdem erroribus ſaltem implicite, immunes eſſe non ſinunt. Licet enim iſti nihil expreſſe dicant contra aliquem articulum ſpecialem, tacite tamen & per conſequentiam dicunt, cum dicant & ſentiunt verbo vel ſigno illos perfidos eſſe bonos: quos conſtat ab eccleſia reprobatos. Quinimmo cum ſuprædicta ſaluti animarum ſuarum proſpice credideriut, aut ſaltem extra eccleſiam eſſe credendo, aut quos eccleſia damnat, extra eam eſſe non credendo: proculdubio errauerunt. Inquirendum eſt diſcretioni veſtræ, dilecti filii in Chriſto, negotium iſtud, tam dominus papa, quam dominus legatus, in plerifque provinciis providerint committendum.

Hæc vobis ſcribimus, non ut vos velimus noſtris obligare conſiliis, vel arctare, cum non decet conceſſam vobis diſcretam arbitrii libertatem, aliorum conſiliis, fortaſſis, feu regulis, quam ſedis apoſtolicæ, in ipſius negotii præjudicium coarctari: ſed veſtram devotionem cupimus adjuvare, ſicut & nobis ab ipſa ſede apoſtolica eſt mandatum: ut qui noſtra portatis onera, conſilium a nobis & auxilium, in ipſo noſtro negotio, caritate mutua reportetis.

*** CONCILIUM REMENSE

APUD S. QUINTINUM VERMANDUÆ

Ab Henr. de Breuna Rem. archiep. & ſuffraganeis celebratum ann. Dom. MCCXXXV.

ANno Domini MCCXXXV. in craſtino beatæ Mariæ Magdalenæ continuato a die præcedenti, ad quem fuerat Conciliũm convocatum apud S. Quintinum, preſentibus domino Remenſi, Sueſſionenſi, Laudunenſi, Catalaunenſi, Novionenſi, Silvanectenſi, Ambianenſi, epiſcopis: preſentibus, etiam procuratoribus Ambianenſis, Atrebatenſis, Tornacenſis, & Cameracenſis, epiſcoporum, miſſis ad conſtentiendum iis quæ in dicto Concilio contingerent ordinari: preſentibus etiam procuratoribus omnium capitulorum cathedralium Remenſis provinciæ. Conſenſit totum concilium, quod in his laëdeatur eccleſia, & eccleſiaſticæ libertates provinciæ Remenſis. Videlicet in bannitione Thomæ de Bellomanſo, canonico Remenſi, in faiſitione bonorum capituli Sueſſionenſis facta per dominum Regem; & in eo quod denegavit regalia beatæ Mariæ Sueſſionenſis confirmatæ ab epiſcopo Sueſſionenſi; & in eo quod prohibuit epiſcopo Sueſſionenſi, ne eam benediceret, niſi prius captis ab ipſa regalibus: & de inhibitione facta capitulo, ne eam reciperet benedictam in eccleſia ſua; & in eo quod reliquias & alia ſacra ejuſdem monaſterii per baillivum ſuum ſecum fecit aſportari. Item in eo quod in curia ſeculari cum excommunicatis agentibus litigetur. Item in eo quod vult quod perſonæ eccleſiaſticæ probent per duellum in curia ſeculari homines de corpore ſuo eſſe: item conſentit concilium de negotio Remenſis eccleſiæ, quod dominus Rex debet credere domino Remenſi ſuper ſententiis latis in eives Remenſes auctoritate apoſtolica: nec de iis pro quibus excommunicatos eos dicet, Rex aliquam debet facere inquiſitionem. Item in hoc conſenſit concilium, quod ſi dominus Remenſis requiſierit Regem ut ei præſtet auxilium in emendandis exceſſibus civium Remenſium, pro quibus fuit excommunicati: præſtare tenetur eidem auxilium, nec ſuper hoc aliquam debet facere inquiſitionem. Item in hoc conſenſit concilium, quod D. Remenſis non teneatur reſpondere ſuper homicidio aut alio crimine tangente perſonam ipſius, civibus Remenſibus in curia domini Regis juſtitiariis deliberatis, nec etiam ſuper alio, niſi fuerit in defectu, "ſi non collegit diem coram domino Rege contra eos, maxime cum ipſi eſſent excommunicati

a Deeſt vel. deſunt: nec deliberatis fuit, nec etiam ſuper alio, niſi fuerit in defectu, &c.

ANNO CHRISTI 1235.

dicati. Item in hoc consensit concilium, quod dicti episcopi personaliter accedant ad dominum Regem, & nuncii capitulorum ita quod præsentes sint hac instanti die sabbati, ubi dominus Rex erit, ad suppliandum dominum Regi ex parte concilii super permissis, antequam recedant a curia domini Regis. Allignata est etiam dies Dominica post festum beati Petri ad vincula, apud Compendium, de communi assensu totius concilii, ad celebrandum concilium super præmissis. Et injunctum est procuratoribus capitulorum, quod ad dictam diem mittant capitula procurationes ad concilium sine alia citatione, ad consentiendum iis quæ in dicto concilio contigerit componi et ordinari.

A nullo fuerit defectu ergo eos, & cum ipsi sint ec- communicati. ANO CHRISTI 1235.

Item suppliciat concilium, ut baronibus Francia a domino Rege de Thoma de Bellomanico canonico Remensi, & subdiacono, revocet eumdo quo facta est.

Item suppliciat concilium, quod dominus Rex non compellat personas ecclesiasticas probare per duellum in curia sua homines quos dicunt sua ipsius de corpore.

Item suppliciat concilium, ut & dominus Rex revocet ea quæ sibi nova temporalium capitula Suessionensis, quam fecit, eo quod dictum capitulum non vult litigare coram eo super eo super quo litigatum est, & responsum, & sententia lata in curia ecclesiastica.

Item suppliciat concilium, no regalia denegat ecclesiæ S. Mariæ Suessionensis, confirmatæ ab episcopo suo, & ne inhibeat episcopo Suessionensi ne eam benedicat, nisi prius ab ipso recepta regalibus; seu capitulo, ne eam recipiat benedictam in ecclesia sua; & ne de reliquiis & aliis sacris quæ fecit per ballivum suum asportari, & fregato ibi fe intromittat ulteriùs, sed ecclesiæ faciat restituiri, & ne non excommunicatos excommunicatis communicare compellat.

Item suppliciat concilium, non ex parte concilii, ne dominus Rex adigeret eis diem, live alius, nihilominus fuerint, sed in certo loco, cum vix hoc possit fieri sine periculo cadit.

Facta autem suppliciatione modo prædicto, dixit dominus Rex, quod super hoc haberet consilium: & habito consilio respondit, quod inde plenius consilium volebat habere, & super hoc rediens abat die dicti concilium prædictæ Assumptionis B. Mariæ apud Meledunum. Quo audito, dominus Rex & dicti episcopi cum prælatis nuncis capitulorum, fecerunt in partem, & habito consilio in hoc convenerunt, quod diem illam colligerent: sed super duobus articulis primis, tellicet de negotio Remensis ecclesiæ archiepiscopi, & bannitione Thomæ de Bellomanico, canonici Remensis nequeunt dominum Regem. Et egressi coram domino Rege super illis duobus ipsum ex parte concilii monuerunt, & diem præfatam ad eodemdem responsionem domini Regis collegerunt.

Ano Christi 1235.

SUPPLICATIO FACTA DOMINO REGI PER DEPUTATOS

Præcedentia concilii,

ANno Domini MCCXXXV. in octavis beatæ Mariæ Magdalenæ, fuerunt apud Medelentum dominus Remensis, Suessionensis, Laudunensis, Catalaunensis, Noviomensis, Silvanectensis, & Morinensis, episcopi, cum nunciis capitulorum cathedralium Remensis provinciæ: qui tunc affirmarunt ibidem & Compendii coram ex parte concilii domino Regi sub hac forma.

Supplicat totum concilium Remensis provincie pro ecclesia Remensi & archiepiscopo, ut dominus Rex præstet auxilium suum in emendandis excessibus civium Remensium, qui notorii sunt, & evidentes eidem, apud Atrebatensem expressis, pro quibus & iure excommunicati per provinciam Remensem denunciati, & excommunicatione non feliciet dominus Rex debet credere archiepiscopo, cum in cures Remensis auctoritate ecclesiastica dicitas sententias proculerit: nec super hoc debet dominus Rex aliquam facere inquisitionem.

Item suppliciat concilium, quod dominus Rex non compellat vel spondere archiepiscopum Remensem super homicidio vel alio crimine tangente personam ipsius, civibus Remensibus in curia sua, cum sint juftitiabiles sui ac fideles: nec etiam super aliquo alio, cum non fuerit in defectu: nec reputet cum dominus Rex in defectu, si non colligat diem coram ipso contra illos, cum in

CONCILIUM REMENSE

COMPENDII HABITUM AB EISDEM,

Anno eodem.

ACta anno Domini M. CC. XXXV. Dominica post festum beati Petri ad vincula, ad liquata apud Compendium ad celebrandum provinciale concilium, præsentibus domino Remensi, Suessionensi, Laudunensi, Catalaunensi, Noviomensi, Silvanectensi, & Morinensi, episcopis; & præsentibus procuratoribus Ambianensis, Atrebatensis, & Cameracensis episcoporum, nec non præsentibus nunciis capitulorum cathedralium Remensis provinciæ, absente Belvacensi episcopo, qui ad Romanam curiam profectus erat, confentit totum concilium, quod dominus Rex monebitur secunda super negotio Remensis ecclesiæ & archiepiscopi, & bannitione Thomæ de Bellomanico canonici Remensis, per archiepiscopum & suffraganeos suos præmissos, aut illos de eorum suffragancis, qui præsentes fuerint: præfatibus etiam dictis procuratoribus episcoporum, præsentibus insuper & consentientibus nunciis capitulorum cathedralium Remensis provincie. Omnes enim prænominati absentes, quod Meledunum in crastino quindenæ Assumptionis beatæ Mariæ, hora competenti, coram domino Rege, qui monit

Hic nos deficit MS. codex.

Eodem autem anno habitum fuisse Silvanecti ab iisdem episcopis his contravertitur concilium duodecimum provinciale, ad ann. M. CC. XXXI. item & Cl. Hermannus in Augusta Vermandorum illustrata, in eo negotium deducit, quod Compilia Compendii & Silvanecti celebrata fuit Quisquis ista falso vulgavit.

MONI-

ANNO CHRISTI 1235. Ex regestis Archiep. Remensium in Archivio Archiepiscopali Rhemensi. Hæc ultima in his deficiunt ad Mar. Spondanum, qui duodecimum Concilium Provinciale ad annum 1235. omittit, cum tamen in eo multum pondet. Ita ait Labbeus.

MONITIO

Domino regi Francie facta per abbates sancti Crispini, sancti Dionysii Remensis, & Essonis, auctoritate Concilii Provincialis Remensis, apud Compendium celebrati, anno Domini MCCXXXV.

REverendis Patribus dominis suis Henrico Dei gratia Remensi archiepiscopo, & omnibus suffraganeis: Leo sancti Dionysii Remensis, & G. Essonis abbates, debitam obedientiam cum salute. Noverit paternitas vestra, nos quidam receptile litteras, sub hac forma: Henricus Dei gratia Remensis archiepiscopus, totumque concilium provinciale Remensis provinciæ apud Compendium congregatum; dilectis filiis in Christo sancti Crispini majoris Suessionensis, sancti Dionysii Remensis, & de Essone Suessionensis diœcesis abbatibus, salutem, & sinceram in domino caritatem, Auctoritate nostra vobis in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus ad dominum regem personaliter accedatis: ita quod feria secunda post Exaltationem sanctæ Crucis, ubi fuerit, interfitis; ipsum monentes ex parte nostra super negotio ecclesiæ & archiepiscopi Remensis, & super bannitione Thomæ de Bellomanico canonici Remensis, super quibus idem dominus rex alias fuit monitus ex parte concilii, secundum quod in actis super hoc confectis plenius continetur. Quod si non omnes iis exsequendis C interfuerint, duo vestrum nihilominus exsequatur. Actum apud Compendium anno Domini MCCXXXV. mense Augusto, die Dominica purificata. Hujusmodi igitur mandati auctoritate, non ad illustrissimum regem Francie ad dictum diem apud Victoriacum juxta Parisios personaliter accedentes, ipsum monuimus secundum formam superius annotatam. Datum anno Domini MCCXXXV. mensis Septembri,

Secunda monitio facta domino Regi.

Anno Domini MCCXXXV. Sabbato ante Nativitatem beatæ Mariæ virginis, præsentibus dominis Suessionensi, Laudunensi, Catalaunensi, D Noviomensi, Tornacensi, Silvanectensi, episcopis, præsentibus etiam procuratoribus Ambianensis, Atrebatensis, Morinensis, episcoporum; nec non præsentibus procuratoribus omnium Capitulorum Remensis provinciæ, absente episcopo Belvacensi, qui ad Romanam curiam profectus erat; & absente Cameracensi episcopo, qui ad imperatorem iverat: fuit monitus dominus Rex apud Sanctum Dionysium, de negotio Remensis ecclesiæ & archiepiscopi, & de bannitione Thomæ de Bellomanico, canonici Remensis: & hæc fuit secunda monitio facta ex parte concilii Remensis provinciæ.

CONCILIUM PROVINCIALE, E

Habitum apud Silvanectum a dicto domino Henrico de Brenna, anno MCCXXXV.

ACta anno Domini MCCXXXV. feria quarta post festum beati Martini hiemalis conti-

A nuat: de die in diem, a feria tertia præcedente dictum festum; ad quam dictam vertam ferium dies erat allignata ad concilium celebrandum apud Silvanectum: ut poenæ bona & competens, sine dilatione, ordinaretur & statueretur contra dominum regem, sinon pareret monitionibus sibi factis super negotio archiepiscopi & ecclesiæ Remensis. Igitur quarta feria prædicta, præsente domino Remensi, Suessionensi, Laudunensi, Catalaunensi, Noviomensi, Ambianensi, Attrebatensi, Silvanectensi, Cameracensi, Morinensi, episcopis; præsentibus etiam procuratoribus Capitulorum cathedralium Remensis provinciæ, absente & excusato Tornacensi episcopo propter propriam corporis infirmitatem, & absente episcopo Belvacensi, qui ad curiam Romanam profectus erat. Cum dominus Remensis, cum domicis episcopis suis, feria tertia proxima ante dictam feriam quartam, de dicta poena tractaret, & dicti Laudunensis, Noviomensis, Ambianensis, Attrebatensis, & Silvanectensis episcopi, una cum procuratoribus dictarum Capitulorum, excepto Remensis & Belvacensi, concorditer responderent; quod poena erat competens & bona, & in cathedralibus ecclesiis, & capellis episcoporum subinsita voce approbaretur: Nos archiepiscopus, una cum reliquis episcopis, videlicet Suessionensi, Catalaunensi, Cameracensi, & Morinensi, attendentes quod dicti episcopi non faciebant quod promiserant & debebant; ordinavimus & statuimus poenam istam. Cum dominus Rex non pareret monitionibus sibi factis; nos interdicimus totum dominium ejus situm in provincia Remensi; ita tamen quod exhibeantur ibi viatorum & baptisma, Ex nunc excommunicamus omnes episcopos, qui pœnam hanc non observaverint, & in suis diœcesibus observari facient, publicaverint, & publicari fecerint in crastino beati Andreæ, quod præfigimus ad dictam poenam publicandam: Alios autem omnes ex nunc excommunicamus, fuspendimus & dictam poenam non observaverint a dicto termino publicationis præfixo,

CONSENSUS

Episcoporum provinciæ Remensis, ut Concilium superius demandetur executioni.

Anno Domini MCCXXXV. in concilio apud Silvanectum celebrato feria quarta post festum beati Martini hiemalis consentiunt Suessionensis, Catalaunensis, Cameracensis, & Morinensis episcopi, quod dominus Remensis publice, & facie ad publicari & observari faciat sententias in eodem concilio latas, rebelles & contradictores paniat secundum quod viderit expedire, absolvat & in forma ecclesiæ illos, qui in dictas sententias inciderint, si ab eo absolutionem petierint, & dictas sententias fe promiserint de cetero servaturos. Consentiunt etiam quod ipse possit in præmissis concedere vices suas alii, vel aliis, juxta tum beneplacitum voluntatis, In cujus rei testimonium præsentes litteras sub sigillis suis muniverunt.

PRÆ-

ANNO CHRISTI 1231.

PRÆCEPTA ANTIQUA

Seu Institutorum Synodalium dioecesis Rotomagensis a Saecerdotibus observandorum opusculum, ab infiginbus auctoritate viris de mandato archiepiscopi ad eorum informationem exaratum.

Prodeunt itenum cum accessione inedituorum LXIII. capit. ex Mss. codd. Carnot. Capituli, & altero Ebroicensis Monast. ann. 400. Recognita sunt post vet. edit. & in hanc multis emendata, ad ea dem codd. Bigotianum item cum 200. & recentius Fiscannense; necnon collata cum Statutis Bajocensibus & Lexoviensibus, quæ paucis immutatis, ipsa sunt præcepta Petri de Collemedio.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Hæc præcepta jam e pulvere subduxi, eorumdem apographum fusius & emendatius e Mf. Capituli Carnot. nobis de la Pommeraie & V. C. D. le Beuf typibus excudere Canonicus & Sorbonicæ Doctor Sedanus, cæ superioribus curatis, ipsi jam exhibemus, animum a cæpto non repulit quidem iis quæ ecclesiæ Cenomanensis specialia sibi videbantur. Ordinum autem primum prodiderit, fecio antecedenti defectu; nec enim ullum ejusmodi in ecclesiæ primum est fatium vel ex ipso Gratiani codice certo colligere videtur. Cap. siquidem hic extat: *De Clericis non destinatis, aut legitime*. & Gratianus ipse: *Clerici non destinati in certa Ecclesia sunt Acolythi, qui ceteris Acolythis officio pro una & suffragantis ecclesiis sibi subditis*, quam pro retentis ab hoc inferiora, nonne negaverit. Cap. item eius facit de impudicitiis pœnitentibus sui fimis ecclesiarum, præter confessionem Episcopi vel Archiepiscopi impositis, prohibendis. Cap. demum LXXIII. nomen Archiepiscopi, quod alii in Appendicem remittuntur, exspectes minime.

Cæpiscopum autem Archiepiscopum a Pro Rotomagensi ex codem Carnot. cod. cap. LXXII. haud obscure colligitur, dum is qui ad consecrandum Cathedralem in Normannia adumbratur hæc subdit: *Sales enim dici quod idem sonat nos Rot Angelice, Dux Normannie. & Comes Andegavie: & ita erat tres personæ; nec dicerunt quod Rex Anglie esset homo Regis Francie, sed de Duce Normannie bene concederemur*. An ullum præter Rotomagenses talia fapiant, pares cordatos judicium esto.

In hac cudendi ordinem in hac parte fuperioem efficiunt, tum poffeffio ipfa, inligne documentum juris, quam paciscatur nemo nec nolimante hæc ufque omnes & obtinemus: tum Mfc codicum copia numerofior: eorum item vetuftas dicere ligeat, necnon quæde Decretis noftræ fuffragantium ecclefiarum ftatuta ipfis hinc inde colligere videbamur. In demum locis quæ ex *Interpolatione Camotis* infcribuntur, omnes noftræ ecclefiæ in Provincia Concilium noftro anni 1231. v. g. tinuere. Quæ ex *Concilio Turonenfi* cognofcuntur in Ecclefiæ, in Regnum ipfum dioce eft. *Ex Concilio Meteogolitano*, aliique cap. XIX. Concilii Provincialis Rotomagi anno 1231. celebrati, ore in alio Turonenfi ante id temporis apparoit.

Verumtamen ea adverfa fuerit quæ Cenomanenfi ecclefia D. le Beuf fupra laudatus, valida, aut opinabatur, contentiquoes argumenta. 1. Ex teftimoniabus S.S. Gervafii & Protafii, ac S. Juliani Cenomanenfis ecclefiæ patronorum. 2. Ex excommunicatione Manceniarum Ecclefiæ Aurelianis, ut nonum eft.

At quæ quidem vivi, nil aliud poterius inde conficiuntur, nifi cuftodem Cenomenfem ex altero Cenomanenfis ecclefiæ auctus jam quatuor ciefcipatum fuiffe. Ea quippe apud majores noftros fumma ingenuitas, illud unanimitatis communione nifique ecclefiaftica communque fpiritualium fuit, ut e contra propemum, maxime vicinarum, quæque a nemine fanæ opinus videbit omni, citra verecundiam vel cujufquam invidiam, quafi ex communi bono, deliberare aut deliberare, ac prono opportunum videbatur, fuas concordantiæ ufurpare. Illud præterea accede in unum Ecclefiæ cognofcere, ut ab prohuerit, ut in facris, falcon infra idem regnum, ecclefia ab ecclefia vix diffideres, ac ferat una erat omnium fides, & & pati formis perfeverarent difciplina.

Cæterum quod ad Præcepta de quibus nobis fermo, utrique eadem ipfa pauli prorfus ratione quamplures fibi rendentem ecclefiæ v. g. primæ Neuftriacæ, Andegavenfis, Rhemenenfifque, caput expreffo nomine profluxit in Bibliotheca Bigotiana, non modo fententiæ & quinquagenta manu exarata, quæ Pontificum Romanorum ineunte fæculo.

Maneat itaque ut fapientiffimo hpuculum effe a viris tenditione ac difciplinæ ecclefiaftica non penitus confpicuis de mandato Rotomagenfis Archiepifcopi collectum & adornatum, unde fuffragnæi viri nitiofque Epifcopi fibi, pubus conveniens videbatur, *ftumpfcirtes*.

At confidum, inquies, Rotomagenfis Archiepifcopus? Pro Petro de Collemedio ftant forte univerfi & fane dum fequences fuas conftitutiones *Præcepta antea inferipfit*, ad antiqua profecto videtur *Statuta*.

Ut ut fit, & cujufcumo candem fontem fuerint Præcepta; fenius antea 1231. videntur prorfus pofte, ob exemplum videlicet Tintitatis, dudum ab eo qui fimul & fenuit fuiffet Rex Anglice, dux Normanniæ, ac Comes Andegavie, & fe quæ ere: ipfum. Cum a Normandia Rex Anglorum excidiffent jam Anglo ab anno 1204. obfolerum fuiffet exemplum, quod quo ferebat ut virtutem & cuiliber obvium.

In hac porro editione nonnulla capitula in duo ferare neceffe fuit, ea eo quod a titulo pars altera prorfus abhorreret: nihil, item, novum titulum approbamus, ut mihi conveniens.

I. *Quomodo perfone Ecclefiaftice ante Synodum fibi a* rant *hofpitia; & in. eis circumfpecte fe* habeant, *ne ftatus Clericorum vertatur populo in opprobrium & contempnum: & qui ex caufa remanferint, cum Decano, & Decanus Archiepifcopo ftudeat nunciare.*

debeat providere.

De Dominica Synodum præcedente, Sacerdotes qui Capellanos non habent in fuis Parochiis, diligenter inquirant publice in Eccleſia ſi qui ſint infirmi in Parochia, & feria ſequenti, ſive antequam iter arripiant, ſive viſitent, etiam non requiſiti, & feciant quicquid neceſſe fuerit ad ſalutem animarum. Nihilominus tamen proviſionem eorum procurantes, quæ ſolent facere per Capellanos in aliis Eccleſiis remanentes.

II. *Ut omnes curam animarum habentes veniant ad Synodum.*

Præcipimus ut omnes veniant ad Synodum, maxime curam animarum habentes. Et ſi inevitabili neceſſitate detenti fuerint, mittant Capellanum ſuum aut Clericum loco ſui. Et in cundo & redeundo honeſte ambulent; & honeſta quæ-

III. *Ut ſejuni intrent Synodum.*

Præcipitur Sacerdotibus ut ſejuni & indufi ſuppelliciis & ſtolis manæ intrent Synodum; ceteri autem perfonarum ibi Eccleſiaſtica habentes, ſuperlliciis tantum: Abbates autem cappis ſericis intr induti. Præcipitur ſub pœnis ſuperioribus quod a tempore publicationis Synodi, omni occaſione poſpoſita, majorem Eccleſiam omnes intrare feſtinent.

IV. *De Baptiſmo.*

Baptiſmus cum honore & reverentia celebretur, & cum magna cautela, maxime in diſtinctione verborum & prolatione, in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit, ſcilicet: *Ego te baptizo in nomine Patris*

ANNO CHRISTI 1231. Statuta Bajoc. Gallica. & Conſtand. penult.

Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Et in Romano ſub hac forma latius docetur Sacerdotes frequenter, debere baptizare puetos patrem & matrem præſentes, in ſumma neceſſitate. « Forma autem verborum prædicta ab eo qui baptizat, integre, ordinate, continue, ſine interpoſitione aliqua proferatur.

V. *De eodem.*

Interrogetur autem laicus qui ſic puerum baptizat diligenter a Sacerdote qui aderit, & quid fecerit: & ſi eum invenerit diſcreto modo & debito baptizaſſe, obſtato puero ad Eccleſiæ fores ſuppellatur quod eſt, ſcilicet pabulum ſalis, autrium & narium limitio eum ſaliva, exorciſmi tamen non dicantur; ſuper fontes tamen ſine immerſione omnia fiant quæ ſolemn fiere: Si vero dubium fuerit in quibus verborum puer baptizatus fuerit, tunc Sacerdos omnia faciat, & interrogando *Quid eſt: Sim non baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen.* Ad elevandum etiam puerum de fonte fonte unus ſit aut duo ad plus, tres tamen recipiantur pro cariatione ſervanda.

VI. *De Confirmatione.*

Sacerdotes ſcientes adventum Archiepiſcopi, moneant populum diligenter, etiam per hoſpitia ſingulorum, ſi opus fuerit citra duas aut tres leucas, ut omnes confirmandi eorum Archiepiſcopo ad audiendum ſermonem, maxime qui confilio Archiepiſcopi indigent, & ipſi cum populo conveniant Archiepiſcopum præſentem vero qui confirmandi fuerint, prius confiteantur; ſi tempus habeant confitendi, & deferant ſecum bandeollos latos, mundos & latis longos, & laventur frontes confirmandorum: jejuni autem ſi fieri poteſt recipiant hoc ſacramentum, & tunc non celebrent Sacerdotes niſi ſummo mane.

VII. *De Confirmatione in miniſterio Altaris.*

Sacerdos miniſtrans diligenter attendat quod hoſtia ſit integra, & integrum habeat circulum, & quod vinum non ſit acetoſum, & quod aquam modicum infpectus vini appareat non omittat: Si autem aliquis aquam omiſerit, quando advertit, apponat aquam ſi fieri poteſt ſine ſcandalo. Sivero per negligentiam evenerit, quod perfecto Canone & peracta conſecratione, ne vinum nec aqua D reperatur in Calice, debet ſtatim infundi utumque, & hoſtia ſic conſecrata ſeorſum reverenter reverenter. Eſſe autem aurea vere fieri ſoler ante Calicem apponatur, & reinciptiatur Canon Miſſe: *Teigitur*. Pro Communione vero, prior & ſecunda hoſtia ab ipſo Sacerdote conſumatur.

VIII. *Ut nec panis, nec vinum remaneat ſuper altare in Miſſa.*

Caveant Sacerdotes ne panis, vel vinum remaneat ſuper Altare infra Miſſam: præterilla quæ ab ipſo ſunt conſecranda: & ſi quid forte remaſerit, ab ipſo Sacerdote ſeu ab alio mundam conſcientiam habente cum reverentia ſumatur.

IX. *De eodem.*

Præcipitur Presbyteris ut quando incepterit in Canone: *Qui pridie*, tenentes hoſtiam non elevent eam: ſed ante pectus deinceat, donec dicaterint: *Hoc eſt enim Corpus meum*. Et tunc reverenter elevent eam & decenter, ita quod poſſit videri. Et poſt totalem ſompletionem Corporis & Sanguinis Domini, aliquantulum ab expando abſtinent. Et ſi abſtinere non poſſint, in loco mundo hoc faciant, qui conculcari non poſſit.

Concil. Generat. Tom. XIII.

X. *Quomodo fieri debeat, ſi quid de Sacramento ceciderit.*

Si quid de Sanguine Chriſti ceciderit ſuper corporale, lingenda eſt purificatrix: & ipſum corporale, panno aliquo mundo involutum, proreliquiis eſt ſervandum. Si ſuper pallam, vel ſuper aliquod ſacrum indumentum, pars intincta prius fugatur, & poſtea ſcindatur, & conſuta panno mundo, ſerveturpro reliquiis; tamen quod ſuper pannum eodula conſutur continetur: *Super hoc linteamen fuit ſcindit Sacramenti*. Si ſuper aliud vaſe ſuppellatur quod eſt, ſcilicet pabulum ſalis, autrium & narium limitio eum ſaliva, exorciſmi tamen non dicantur; ſuper fontes tamen ſine immerſione omnia fiant quæ ſolemn fiere: Si vero dubium B fuerit in quibus verborum puer baptizatus fuerit, tunc Sacerdos omnia faciat, & interrogando *Quid eſt: Sim non baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen.* Ad elevandum etiam puerum de fonte fonte unus ſit aut duo ad plus, tres tamen recipiantur pro cariatione ſervanda.

XI. *Quomodo fieri debeat, ſi aliquid ceciderit in Calicem.*

Si muſca vel aranes, vel aliquid tale in ipſum Calicem ceciderit, quod vix hoc vomite, aliquando non ſine periculo corporis ſumi poteſt: C languis fumatur, & ſuperfuſo vino ipſum quod ceciderit abluatur, & abluta a ſacerdote ſumatur, vel ab alio bona conſcientiæ, & poſtea in ſacrario comburatur.

XII. *Ut Corpus Domini, Chriſma, & Oleum catechumenorum ſub clave.*

Euchariſtia, videlicet Corpus Chriſti, Chriſma, & Oleum ſimiliter ſub clave, in loco honeſto & eminenti, & in vaſis competentibus & honeſtis ponantur: & ponatur in turfis Eccleſiæ Corpus Domini, ubi taſtum frangitur: ſed in decenti pixide.

XIII. *De remotione Sacramentorum.*

Sacerdotes die octavo ſemper removent ſacramenta, videlicet, Euchariſtiam, Fontem & Aquam benedictam, ne ſi qui vetuſtate aliquem ad inderotionem movere poſſunt aut horrorem.

XIV.

Item ſtatuimus ut ſi aliquando contigerit quod propter neceſſitatem aliquam Euchariſtia dividatur, tu unus pars dari non informo: ſi alia poteſtatis articulo referretur, relervata pars fumeatur a Sacerdote.

XV. *Ut dicantur Matutina & Prima antequam celebretur.*

Nullus antequam Matutinas canonicas & Primam dixerit, Miſſam celebrare præſumat aliqua neceſſitate.

XVI. *Ut non celebretur bis in die.*

Nullus audeat bis in die Miſſam celebare, niſi in Natali Domini vel in magna neceſſitate, ſcilicet corpore humano purulente. Et in die ſancti, vel quadrageſimali, vel etiam in die Paſchæ celebraturus Miſſam ſecundam, vinum perfuſionis non ſumat, ſed miniſtro habeati bonam conſcientiam confetat.

XVII. *Quomodo Calix debet lavabri & unctus tergi.*

Calix poſt Miſſam panno mundiſſimo involvatur, nec miniſtri eo Calicem intus tergant, ſed alio ad hoc ſpeciliter deputato. Qui dum non

a Mſc. Addunt: & dicant laicis quod puero nomen nec imponant.

ANNO CHRISTI 1234.

fatis decens fuerit, vel vetuſtate attritus, in ſacrario comburatur.

XVIII. *Ut non ſint Panis benedictus in die ſanctæ Paſchæ.*

Panis benedictus in die Paſchæ non ſiat, nec in Feſtivitatibus quibus ſolent & debent Corpus Chriſti recipere Chriſtiani.

XIX. *Ut non decet Euchariſtia pueris infra 7. annos, ex Concilio Lateranenſi.*

Prohibetur Presbyteris ne hoſtias dent pueris ullo modo infra ſeptenium conſtitutis.

XX. *Qui debeant adminiſtrare Altari.*

Nullus permittatur deſervire Altari, vel Epiſtolam legere niſi in ſuperpellicio, ſive capucio, vel cappa clauſa. Uxoratus autem nullo modo Altario deſerviat.

XXI. *Quæ Præfationes debent dicere Sacerdotes.*

Invenimus decem ſequentes Præfationes in hoc Catalogo tantummodo recipiendas, unam in Paſcha quæ ſic incipit: *Te quidem omni tempore*; aliam in Aſcenſione, ſcilicet: *Qui poſt Reſurrectionem*; tertiam in Penteſtoſte, ſcilicet: *Qui aſcendens ſuper*; quartam de ſancta Trinitate: *Qui cum unigenito*; quintam de feſtis beatæ Mariæ: *Et te in veneratione*; ſextam in feſto ſanctæ Crucis: *Qui ſalutem humani*; ſeptimam de Apoſtolis, ſcilicet: *Te Domine ſuppliciter exoramus*; octavam in Natali Dominico: *Quia per incarnati*; nonam in Epiphania: *Quia cum unigenitus*; decimam in Quadrageſima: *Qui corporali jejunio.*

XXII. *Ex Concilio Lateranenſi. Quod honeſte ſe habeant, & celebrent Presbyteri divinum Officium.*

Diſtricte præcipitur ut Sacerdotes divinum Officium nocturnum & diurnum diſtincte & aperte, quantum Deus dederit, celebrent & devote. Honeſtum ſiquidem eſſet quod ſtantes Canonicas horas dicerent, maxime in feſtivis diebus, ut alii videntes ipſorum & devotionem, glorificent Deum patrem qui in cœlis eſt.

XXIII. *Secretum Innocentii de Altari & ejus miniſterio.*

Præcipitur quod in Altari in quo tabula mota fuerit, vel enormiter fracta, Sacerdos non celebret donec Altare conſolidetur & iterum conſecretur. Nec ſuper lapidem portatilem Vitacium ſine capſa celebretur. Ampullæ ligneæ vini & aquæ in miniſterio Altaris ſint mundæ, integræ, vitreæ, vel ſtannææ, ſive argenteæ. Ad abluitionem autem manuum vas grandius deputetur.

XXIV. *De Piſcinis & Manutergiis.*

Providenter Sacerdotes quod Piſcinas habeant juxta Altaria decentes, mundas, ablutionibus cultui liberum exhibentes, nec ſine oportuno redolo, & pulvis juxta parietem Eccleſiæ reconditus; quia poſſent intuentes incidere in errorem.

XXII. *Ut Sacerdotes ſirment ſua claudaner Eccleſiæ.*

Præcipitur Sacerdotibus ut divino Officio celebrato, & populo regreſſo ad propria, Eccleſias ſuas firmare ſtudeant diligenter.

XXIII. *Ne Chorea in ſacro loco fiant.*

Prohibentur Sacerdotes, ſub pœna excommunicationis, Choreas inducti in Cœmeterio vel in Eccleſiis, monentque ne alibi fiant, maxime diebus Dominicis & feſtivis: quia, ut dicit Auguſtinus *: *Miſſus eſt Dominicis & feſtivis, dicbus ſuderunt vel arare, quam Choreas ducere.* Quam grave peccatum ſit in loco ſacro Choreas ducere, perpendi poteſt ex pœnitentia ſecundum rigorem Canonum Eccleſiis injungenda: Si quis Balationes intra Eccleſias Sanctorum fecerit, emendatione publica tribus annis pœnitcat.

XXXIV.

* Enarrat. 2. in Pſalm. 32. & in Pſalm. 91.

ANNO CHRISTI 1235.

XXXIV. *Ut non ædificetur in Cœmeterio.*

Nullus de novo ædificare in Cœmeterio permittatur, nec domus aliqua, ſi diruta fuerit, duranteper annum ruina, ibi reædificetur, nec ſimus vel immunditiæ aliquæ in Cœmeteriis adunentur.

XXXV. *Ex Concilio Lateranenſi. De Clericorum honeſtate.*

Clerici officia vel commercia ſæcularia non exerceant, maxime inhoneſta. Aliunis, hiſtrionibus & joculatoribus non intendant, & tabernas prorſus evitent, niſi forte cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas vel taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint. Curonam & Tonſuram habeant congruenter, & ſe in Eccleſiaſticis officiis, & aliis bonis ſtudiis exerceant diligenter.

XXXVI. *Ex eodem, ne habeant ſuperconcubinas clanculo, nec ſub publicis diffricte ne ſecum habeant.*

Clerici beneficiati & ſacris Ordinibus conſtituti clauſa deſuper deferant indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Si quis autem hujus conſtitutionis tranſgreſſor extiterit, per ſuperiorem ſuum puniatur: nec deferant caputia alterius panni quam ſit indumentum quod exterius deferunt: nec calgis deferant niſi de laja, vel de ſargia nigra, vel de perſico, vel de brunetа nigra. Et ne vellis aperta prædicta portata, maxime in publico, propterea congetur: ſuper qua veſte pauperibus eroganda Archidiaconorum & Decanorum conſcientias oneranus. Præcipientes eis ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis quatinus illud penitus non debeant exercitioni demandere, adhibito, ſi opus fuerit, & implorato auxilio brachii ſæcularis. Pannis rubeis vel viridibus, necnon manicis & foralubius conſutitiis, ſeu roſtratis, ſellis, frænis, peſtoralibus & calcaribus deauratis non utantur. In Sacerdotio vel perſonatibus conſtituti, cappas manicatas non gerant niſi juſta cauſa. Fibulas omnino non ferant, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec annulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis.

XXXVII. *Ex Concilio Lateranenſi de Clericis, Quod non exerceant Sententiam ſanguinis.*

Nullus Clericus Sententiam ſanguinis dicter aut proferat, nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceratur interſit: nec quiſquam Clericus literas dicter aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinanda.

XXXVIII. *Ex Concilio Metropolitano Rotom. an. 1231. de Clericis. Quod non ſint advocati.*

Clerici beneficiati, ſeu in ſacris Ordinibus conſtituti, non ſint advocati pro partis, ſeu in foro de petrii, in Curia laicali: nec loco laicorum Curiam teneant, nec baillius eorum illicitis præſtiantur. Nec illum patrem chirurgiæ Subliicorum, Discorum vel ſcabierum exerceat, quæ aduſtionem vel inciſionem inducit. Nec quiſquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, ſeu ferri candentis, ritum cujuſlibet benedictionis aut collectationis impendat.

XXXIX. *Ex Concilio Metropolitano eodem. Ne liti- gent coram Judice ſeculari.*

Nullus Abbas vel alia perſona Eccleſiaſtica, de perſonalibus injuriis, vel elemoſynis Eccleſiæ factis, audeat litigare, niſi de confenſu Archiepiſcopi, coram Judice ſæculari ſeu laicali.

XL. *Ex Concilio Lateranenſi de Vita & ſtatu Clericorum. Quod caſte vivant.*

Continenter & caſte vivere ſtudeant univerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti, ab omni *Concil. General.* Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1235.

A vitio libidinis præcaventes, maxime illo ſtupter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ; ut in conſpectu Dei puro corde & mundo corpore valeant miniſtrare. Quocirca diſtrictius inhibemus ut nullus in ſacris Ordinibus conſtitutus, aliqua occaſione tenear in domo ſua vel alibi manifeſtum, vel perſonam aliquam de qua mala poſſit ſuſpicio ſuboriri, unde populus ſcandaliatur. Qui vero poſt ſententiam Gallonis inde latam, & ammonitionem legitimam, a ſalem in Synodo factam, ſocarias vel mulieres alias cum ſcandalo teneatin, ſciat ſe ſententia excommunicationis eſſe ligatum. Et qui in ſacris Ordinibus conſtitutus ſine illa celebre præſumpſerit, eſt irregularis effectus, nec fine diſpenſatione poteſt amodo celebrare.

XLI. *Ut non habeant ſecum ſtudent Presbyteri.*

Prohibetur Presbyteris diſtricte ne ſecum habeant prolem quam in fornicatione genuerunt, propter ſcandalum. Et ne eis in eccleſiis aſſiſtant vel miniſtrent, & ut in domibus ſuis alcas veledicios habeant prohibetur.

XLII. *Ex Concilio Lateranenſi. De concubinis laicorum.*

Prohibeant Sacerdotes etiam ne laici teneant concubinas. Et qui poſt ammonitionem trinam tenuerit, tam ipſe quam ipſa, ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur: & ſi perſeveraverint, gravius ſunt puniendi.

XLIII. *Ex Concilio Lateranenſi. De Religioſis.*

Item in Concilio eſt ſtatutum quod Religioſæ antiquæ amodo extra claſtrum nullatenus oſtendantur: nec exponantur venales. Inventas autem de novo, nemo publice venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.

XLIV. *Ut non recipiantur Prædicatores, niſi fuerint authentice perſonæ.*

Nullus paſſim admittatur ad prædicandum, niſi fuerit authentica perſona, vel ad hoc ſpecialiter ab Archiepiſcopo deſtinata. Quæſtores quoque elemoſynarum tantum ea dicant populo quæ in litteris Domini Papæ vel Archiepiſcopi continentur. Sacerdotes tamen loci populum ſibi commiſſum diligenter indocat ad erogandas elemoſynas pietatis intuitu, non animo extorquendi. Et quod datur, petentibus detur ſine exactione cujuſlibet.

XLV. *Item de Quæſtoribus elemoſynarum.*

Nullus recipiatur ad querendas elemoſynas in Eccleſia, ſine litteris Archiepiſcopi, niſi ſit parochianus Eccleſiæ, vel vicinus de vicinia notus.

XLVI. *Ex Concilio Turonenſi. De Juramento perjuratorum.*

Nullus Clericus Patronis faciat juramentum, antequam ſit Archiepiſcopo præſentatus, & etiam inſtitutus. * Et ne reliquationes hant in manus Abbatum vel parochialium Presbyterorum, ſed in manus Archiepiſcopi tantum, diſtrictius inhibemus.

XLVII. *Ne ornamenta Eccleſiæ pignori obligentur.*

Statuitur quod Ornamenta Eccleſiæ non obligentur pignori, niſi pro neceſſitate Eccleſiæ, cum conſilio Parochianorum.

XLVIII. *Ut Laici ſiſtint ſuos infirmi faciant.*

Sacerdotes frequenter moneant Parochianos ſuos, ut filios infirmi faciant diligenter, & ſcholas attentius frequentare: quia illiteratinon ſunt ad eccleſiaſtica beneficia admittendi.

XLIX. *Ex Concilio Turonenſi Metropolitano, de Corruptis.*

Prohibetur diſtricte ne aliqua Eccleſia Corvagium Domino terræ, vel aliquid tale cóſtere poſſe- mus,

LII. 2.

* Add. ex Mſſ. Epiſcopus autem faciat recipiunt jurato quod ad patronos accedat, & debitum faciat juramentum.

ANNO CHRISTI 1235.

mat, donec habeat in Archiepiscopi super hoc obsignatum, ejus auctoritate hat quod fuerit faciendum

L. *De firmis exsolvendum.*

Nullus curam animarum habens, a Ecclesiam ad firmam recipiat; nec Sacerdos etiam, nisi de licentia Archiepiscopi.

LI. *Ex Concilio Metropol. Quod donati Religiosis firmam tenere non possint.*

Statuitur quod donati cujuslibet domus Religiosæ aliquod signum in eminenti loco portent ad arbitrium Archiepiscopi, & Religiosi congruentia tis indumenta, ut per hoc differentiam ab aliis, & sicut Religiosi ab Ecclesia defendantur. Et ad hoc faciendum per suos Presbyteros compellantur, nec hujusmodi privilegio gaudeant, donec in dominibus propriis commorentur.

LII. *Ex Concilio Turonens. De Decimis.*

Nullus laicus vel Clericus, vel religiosi persona recipiat decimam de manu laicali, nisi per manum Archiepiscopi. Si aliter factum fuerit, non valeat.

LIII. *De Cultellis cum cuspide.*

Districte præcipitur ne Sacerdotes cultellum portent cum cuspide, aut arma, nec Clerici Sacerdotum, vel alii qui gaudere volunt privilegio Clericali, nisi justi causa timoris.

LIV. *Ne Presbyteri ordentur sub temporalibus laicos.*

Prohibetur Sacerdotibus ne testamenta sua ordinent per manum laicalem. Nihil de fructibus sequentis Augusti, licet mortuantur post Pascha, C penitus dispanentes; cum eos nolimus habere nisi ipsos qui suis Ecclesiis laudabiliter servierunt, vel fuerunt servire parati. Sed neque de tebus intuitu Ecclesiæ acquisitis aliquis disponere valeat, nisi secundum canonicas sanctiones. De mobilibus autem, pauperibus, vel religiosis locis, vel consanguineis, aut aliis juxta servitium meritum aliqua conferantur. Ceterum quia confuetudine laudabili & ex causis rationabilibus hactenus in nostra Diœcesi novimus observatum, ut nullus laicus sine Sacerdotis sui præsentia suum condiderit aut ultimum voluntatem. In temporibus sitis intelleximus deliquisse quamplores, dum vel prius ordinari omisi quam advocent Sacerdotes, nec eis vocatis postea mutarint, vel illi testimonio eos vocant. D Hoc fieri de cetero districtius inhibemus, & sub pœna gravis emendæ, vel alterius pœnæ a nobis, vel Officialibus nostris, tam facientibus, quam consentientibus, vel assistentibus infligendæ: & ipsi frequenter prohibeantlaici, ne testamenta sua fa ciant sine præsentia Sacerdotis, nisi in necessitate.

L. V. *Ut fideliter exequantur testamenta.*

Sacerdotes exequantur testamenta, & fideliter testamenta, cum ad hoc fuerint evocati.

LVI. *De mobilibus & immobilibus Presbyterorum.*

Præcipitur Presbyteris ut immobilia de bonis ecclesiæ acquisita tanquam de bonis relinquant Ecclesiis. De jure enim aliud facere non possunt. De mobilibus suis, quæ de bonis Ecclesiæ non provenunt, rationabile potsunt facere testamentum. Domus autem utensilia & supellectilia sacerdotalia suis relinquantur, falterm quod eis conveniat competenter.

LVII. *Ut Clerici frugalis temporibus Ordinum, & dimissionis se efferant.*

Præcipitur omnibus Clericis habentibus Ecclesias, ut ad singula tempora Ordinum se ordinandos offerant: qui ordinati sunt, in Ecclesiis suis resideant, nisi gis aliter fuerit permittatur de licentia Domini Archiepiscopi speciali, & citra hoc fervetur constitutio: *Extirpanda.* Scitum si post admonitionem legitimam hoc neglexerint, quod sine suis Ecclesiis ipso jure privati, easque libere aliis conferendas.

LVIII. *Super citationibus faciendis.*

Super citationibus faciendis, credant his qui dederint bidem. Super excommunicationibus faciendis, vel absolutionibus faciendis, non credatur eis literis Archiepiscopi. Sententias audiet nuncient, & latas districte fervent, nec amore parentes alicui, nec timore.

LIX. *Ex Concilio Turonens. De Decanis, & mandata exequantur.*

Cum aliquid mandabitur Decanis, si alias commode certificare curiam non poterunt, apponant figilla (ua literis curiæ, in fignum quod mandatum curiæ executioni demandarunt.

LX. *De absolutionibus, quomodo fiant.*

Quando aliquis excommunicatus est absolvendus, fuper hoc pars adversa certificetur, & tunc solemniter cum Psalmo Penitentiali *Miserere mei Deus*, & oratione, *Absolve*; devote & cum gravitate est absolutio impendenda.

LXI. *Quis sint excommunicati ipso facto.*

Sciendum est etiam quod excommunicati sunt ipso facto, qui in Clericos vel quoslque religiosos manus injicient violentes. Item excommunicati sunt Ecclesiarum violatores. Et qui literas Domini Papæ fallant, vel ad hoc aliquod admicinlum præstant, vel eosdam fallitas penes le ultra quindecim dies fervant, vel eis fallis utantur, & ignorantes, fi crassa fit ignorantia eorum & supina.

LXII. *De illis qui sunt excommunicatis per Archiepiscopum.*

Item excommunicati per Archiepiscopum sunt, fortilegia de Sacramentis Ecclesiæ facientes, & qui malitiose procurayerunt abortivum. b Et qui ad conjungendum, vel disjungendum Matrimonia, vel ad exhærendandum aliquem, fcienter deponunt teltimonium falsitatis, & qui alias fallum teltimonium tulerint, graviffime peccent, & graviter sunt puniendi; & tales Archiepiscopo & Capitulo Rothomagensi sunt specialiter absolvendi. Hoc autem in fuis Ecclesiis frequenter denuntiet Sacerdotes.

LXIII. *Ut omnis Excommunicatus, etiam a Domino Papa, possit absolvi a quolibet, in articulo mortis.*

Sciendum est quod Excommunicatus, etiam a Domino Papa, à quolibet alio Sacerdote absolvi potest in articulo mortis, fatisfactione premissa, (upra offensa manifesta, vel soluto prius judicato, si pro judicato Excommunicatione fuerat innodatus; si tamen de hoc habuerit facultatem: receptaab eo juramento super hoc, si habebit opportunitatem. Excommunicatoris sui præsentiam adibit, mandato ipsius parituras. Si autem infirmus vel offensam emendare non potest, vel fatisfactionem dicatum; inducendus est heres ut hoc faciat, non tamen est per Pœnitentiarum compellendus.

LXIV. *De observatione Jejuniorum.*

Sacerdotes percipiant omnibus hæbitantibus adultam & ætatem infirmis Jejunia feu confuetu observari. Ut Jejunium Quadragesimale, Jejunium quatuor temporum Vigiliarum, videlicet Nativitatis Domini, Assumptionis beatæ Mariæ, beati Joannis Baptiste, Apostolorum Petri & Pauli, beati Matthæi, Simonis & Judæ, beati Andreæ, Laurentii Martyris, omnium Sanctorum, jejunium in majori Litania, fcilicet in festo fancti Marci Evangelistæ, & in tribus diebus Rogationum. Si qua autem de Vigiliis præteritis die Dominica emerserit, indicendum eft jejunium in die fabbathi præcedente. Inhibenat Sacerdotes fub pœna excommunicationis, matinas, Dominica Quadragesimam præcedente, ne quis in Dominica prima Quadragesimæ cames manducare præsumat, nec aliquid aliud, nisi ea quibus in Quadragesima licite utuntur. Sic Canonice & Fideles.

a *Alt. Leg. dominis, sup.*

LXV. *Ex Concilio Lateranensi. De temporibus feriandis per annum.*

Pronunciandum eft laicis ut (ciant tempora feriandi per annum, a fefto S. Remigii diem Dominicam a veſpera ad veſperam. Feriandi vero per annum iffi (unt dies: Natalis Domini, fancti Stephani, fancti Joannis Evangelistæ, fanctorum Innocentium, fancti Sylvestri, Circumcisio Domini, Epiphania. Nativitas beatæ Mariæ, Annunciatio, Purificatio & affumptio ipfius, dies Parafcevæ cum omni honore & reverentia, fanctum Pascha cum duobus diebus (equentibus ad minus, Afcenfio Domini, Inventio fanctæ Crucis, fancti dies Pentecoftes, fancti Joannis Baptistæ Nativitas & Decollatio, duodecim apoftolorum, & maxime fanctorum Petri & Pauli, andreæ, Jacobi, Philippi, & Jacobi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Judæ, qui fua prædicatione mundum illuminaverunt, S. Laurentii, S. Michaelis Archangeli, & fancti Romani, Confessoris ejuldem Oratorii, & omnium Sanctorum, & fancti Martini, & fanctæ Mariæ Magdaleæ, & illæ feftivitates quas (inguli Presbyteri in fuis Parochiis ab antiquo colliadiverunt cum populo, qui tamen commorantibus indicende funt, non generaliter omnibus. Religuas feftivitates per annum, non (unt cogendi ad feriandum: fed monendi ut morem antiquum observent.

LXVI. *De Matrimonio.*

Prohibemus fub pœna excommunicationis & magnæ emendæ ne perfonæ illæ quæ confentiant D matrimonialiter per verba de præsenti, donec fint ante fores Ecclefiæ, quando debet nuptialis benedictio celebrari. Poffunt tamen dare fidem inter fe de matrimonio contrahendo, fi fancta Ecclesia id poffe fuffinere. Et hoc tamen non fiat fine præfentia Sacerdotis.

LXVII. *Ex Concilio Lateranensi Can. 50. Quo gradu perfonæ fint contrahendæ.*

Sciendum eft quod in quinto gradu conlanguinitatis & affinitatis, & fupra, poffunt modo licite matrimonia contrahi.

LXVIII. *De matrimonio primum publice nuntiandis; ne clandeftina fieri contingeret, aut aliter illicite.*

Clandeftina fponfalia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne aliquis Sacerdotes talibus interesse E præsumat. Statuentes ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclefiis Presbyteri publice promponant contrahentes nomina perfonarum, ut infra illum qui volucrit legitimam impedimentum opponat. Et etiam ipfi Presbyteri nihilominus diligenter inveftigent, utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus impediatur expreffe, donec quid fieri debeat fuper eos, manifeftis conditionibus documentis. Si quis vero hæ-

ANNO CHRISTI 1235.

jusmodi claudeftina conjugia inire præsumpserit in grada prohibito, etiam ignoranter, (obolesdeCatholi Matthæi, tali conjunctione fuscepta prolis illegitima confeatur, de parentum ignorantia nullum habitura fubsidium; cum illi taliter contrahendo non inexpertes fcelerisnt, vel (altem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo prohibemus, ne matrimonia conficiant, fi ambo parentes impedimentum (cientes legitimum, præter omne interdictum in confpectu Ecclesiæ contrahere non præsumpserint. Sane Parochialis Sacerdos qui (ciens & prudens tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet alius etiam Regularis qui eis (cienter præsumpserit interesse, a beneficio & officio fuspendatur, graviusque pœnis fi culpæ qualitate poffulaverit. Sed & (i tales qui taliter copulati præsumpserint, etiam in grade concesso, confuetæ pœnitentiæ injungantur. Si quis vel impedimentum legitimam copulam, matrimonium impedimentum objecerit, Ecclesiafticam non effugiet ultionem.

LXIX. *De matrimonio Indictionum.*

Volumus autem & præcipimus quod termious prætextus tantum contineat temporis interval- B lum, quod in fe habeat tres dies Dominicas, vel feftivos concurrentes diftantes, in quibus quasi tribus edictis perquirat Sacerdos a populo fub pœna Excommunicationis de legitimitate (ponsi & (ponsæ qui debent matrimonium.

LXX. *Quæ impediant Matrimonium.*

Videlicet etiam inter eos fit conlanguinitas, affinitas, difparitas, publica honeftas juftitiæ, votum folemne, cognatio, error perfonæ, & error conditionis, minor ætas, delicti enormitas, compertumitas quæ tantum quinque excludit perfonas, comparem & communem, filiolum & filiolam, fratrem & (ororem (piritualem, & filium vel filiam Sacerdotis, cum his quos ipfe baptizavit Sacerdos.

LXXI. *Ne fiant Sortilegia in Nuptiis.*

Semper prohibeantur fub pœna excommunicationis in nuptiis fortilegia fieri.

LXXII. *De gradibus in gradum computatione.*

Si autem in computatione gradum aliqua dubitatio enerferit, is hoc diffinitio Archiepiscopi requiratur. Nec Sacerdos quifquam in cafu dubio audeat procedere, nec Archiepiscopum, nec Officialem, nec confulto, fed ad ipfum referat quæcunque emerferint (uper Matrimonio contrahendo quæftiones.

LXXIII. *De adventu ad Religionem transfuente.*

Prohibeant Sacerdotes fub excommunicatione publice in Ecclefia, ne alter conjugum ad religionem tranfeat aut recipiatur, nifi per Archiepiscopum.

LXXIV. *De extrema-unctione.*

Ad facramentum Extremæ-unctionis monenat fæpe Sacerdotes populum, non tantum diftinctis, fed etiam parochiis: & omnes manint a quatuordecim annis & fupra, ut ad id omnes communiter cum fuerit necefle exhibeant fe paratos, fanctum Oleum ad eos cum omni reverentia deferentes & honore. Doceant fæpe Sacerdotes populum hoc facramentum licite poffe iterari, & fæpe recipi in qualibet magna infirmitate unde mortis eft metus, & fi (anitati fuerint reverti ad opus conjugale.

LXXV. *Quomodo medici debeant fe habere erga infirmos.*

Statutum eft in Concilio Lateran. IV. & diffricte injunctum medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipfos ante omnia monneant & inducant, quod medicos advocent animarum: et poftquam infirmo fuerit de (piritali falute

provisum,ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur*a*. Cæterum cum anima sit multo pretiosior corpore, fub interminatione anathematis prohibetur, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid ægro suadeat, quod in periculum animæ convertatur.

LXXVI. *De Communicatione infirmorum.*

Singuli Sacerdotes singulos habeant eclices in quibus communicentur infirmi, qui decori sint & mundi, ut in eis devotio infirmi excitetur. Nec permittant, Diaconos deferre infirmis sanctum Corpus Domini, nisi in necessitate, cum Sacerdos fuerit absens vel infirmus. Sed semper cum magna reverentia & maturitate illud deferant in pyxide idonea bene clausa propter calum, pulsando tintinnabulum, & lumine præcedente. Et veniendo ad infirmum & redeundo, si fuerit via, Plebanus Pœnitentiales dicant & Litaniam. Frequenter moneantur laici & etiam puer*i*, ut ubicumque viderint deferri sanctum Corpus Domini, flatim genua flectant, tanquam Domino & Creatori suo, & junctis manibus quousque tranfierit orent.

LXXVII. *De absolutione infirmorum in morte.*

Plum videtur & tutum, ut quilibet Sacerdos infirmum in extremis laborantem absolvat de omnibus, quibus eum absolvere potest.

LXXVIII. *Quomodo fieri debeat in Communicatione infirmorum.*

Si quid de corpore Christi in ore infirmi remanserit vel inde exierit, quod ab eo recipi non possit, aliquam formam habens, ab ipso Sacerdote concrementur debet: simi concremationem in Calice cum modico vino, vel alicui habenti bonam confessionem dari. Si autem infirmus adeo fuerit arctatus, quod fub magna forma Corpus Domini recipere non possit, fub minima forma sumere debet in Calice communium, & cum modico vino in ore infirmi infulleretur, & maxime si sine scandalo aliter fieri non possit, ne infirmus obite sine Viatico videatur.

LXXIX. *De Confessionibus infirmorum.*

Ab infirmis in morte periculo conflituris pura est inquirenda Confessio, non penitentia injungenda. Eis tamen est instruendum ut conteantur, & doleant de peccatis fuis universis & singulis. Non tantum timore pœnæ, quam peccando meD querant; sed quia Deum Patrem & Creatorem, & Redemptorem fuum offendere præsumpserunt, acerbitates agritudinis quas flagella pii Patris quamdiu et placuerit cum gaudio fuftinentes. Si autem convalu*e*rint flatim ad Sacerdotem accedere debent, & tunc eis pœnitentia competens injungatur.

LXXX. *Ut non extorquentur pecunia pro benedictionibus.*

In Concilio prohibetur ne aliquis pro benedictionibus nubentium, exequiis mortuorum, & aliis Sacramentis, pecuniam extorquere præsumat, aut plegius exigat, aut propter hoc fidelitas impedimenta oponat. Debent tamen a Parochianis, quibus impensa fuit sacramenta pie confuetudines observari, & libere facramenta Ecclesiastica confe*r*ri. Et iunt per Archiepiscopum conpelendi, qui malitiosè nituntur laudabilem confuetudinem immutare. Et ideo inhibetur, ne Sacerdos aliquem in casibus hujusmodi audeat sibi jus dicere, sed apud Superiorem querelam deponat.

LXXXI. *De Confessionibus Sacerdotum.*

Precipitur quod Sacerdotes Archiepiscopo vel

A Pœnitentiariis fuis faltem femel in anno confiteantur : permittit autem Archiepiscopus quod Christi. Anno 1253. possint interim quoriens opus fuerit etiam aliis Sacerdotibus confiteri . Clerici antequam Ordines recipiant Archiepiscopo vel Pœnitentiariis dilectis confiteantur, ne forte pro limplicitate indiferei Confessoris, irreciti irregularitater ordinentur.

LXXXII. *Ex Concilio Lateranensi. De confessione secretum.*

Doceant Sacerdotes, maxime ante Quadragesimam, quod omnis utriusque sexus fidelis poslquam ad annos discretionis venerit, omnia fua fideliter confiteatur peccata, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam fludeat propriis viribus adimplere. Si quis autem B alieno Sacerdoti julta de causa voluerit fua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat a proprio Sacerdote; cum aliter ille non possit illum absolvere vel ligare. Sacerdos autem fie cautus & discretus, ut more periti Medici proponfundat vinum & oleum vulneribus lauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati. Caveat autem omnino omnis ne verbo aut signo, aut alio quolibet modo prodat aliquatenus peccatorem. Sed li prudentiori confilio indiguerit, illud sibique ulla expreflione perfonæ caute requirat. Quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio fibi declarum præsumpserit revelare, non solum a Sacerdotali Officio deponendum decrevimus, verum ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum.

LXXXIII. *Ut Sacerdotes eligant locum eminentem ad audiendum Confessionem.*

Ad audiendum Confessionem, eminentem locum sibi eligant Sacerdotes, ut communiter poslint videri, & in locis abditis extra Ecclesiam nullus recipiat Confessionem, nisi in necessitate. In Confessione autem habeat Sacerdos vultum humilem, & oculos in terram, nec indiferet facien relpiciat confitentis, maxime mulieris, & patienter audiat quæ dicerit, in spiritu lenitatis, & ei prolle fuo pluribus modis perfuadeat ut confiteatur integre, unde dicat ei vere aliter non valere.

LXXXIV. *Ne Sacerdotes inquirant nomina personarum.*

In Confessione fibi caveant Sacerdotes ne inquirant nomina personarum cum quibus peccaverint Confitentes, fed circumstantias tantum quæ polfunt aggravare peccatum.

LXXXV. *Ne Sacerdotes injungant Missas Confitentibus.*

Confulimus & monemus ne Sacerdotes Missas injungant Confitentibus; fed, ut cupiditatis nomen effugiant in hac parte fruclum qui ex talibus junctionis folet Sacerdotibus provenire, fludeant pauperibus erogari: & li forte injunxerint, non recipiant ipli denarios, fed pœnitentibus injungant ut Sacerdotibus diltribuant quibus viderint expedire.

LXXXVI. *Ut inquirent peccata ofessa.*

Quia per experientiam certum didicimus pro formicationeve vel etiam peccatis majoribus, fæpe nullam vel minimam pœnitentiam pœnitentibus injungi a Sacerdotibus ignorantibus, seu negligentibus canonica instituta : præcipimus, quod Sacerdotes fludeant inquirere diligenter & peccata ofitata , & circumstantias ofitatas peccatorum, maxime gulæ, luxuriæ & cupiditatis, quibus genus humanum frequentius corrumpitur.

LXXXVII.

A no. Nec ad bibendum quempiam incitent; cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum . Unde illum juslum dusmus pœnitus abolendum, quo in quibuldam patribus ad potus æquales fno modo fe obligant potatores, & ille judicio talium plus laudatur & exaltatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his potationibus fe culpabilem exhibuerit, & nili communitus a fuperiore fuis fceleribus competenter, a beneficio & ab officio fuspendatur .

LXXXIX. *Item de ebrietate.*

Et hoc idem pœnitentiæ genus de fomiter injungentes dominis tabernarum , ne in domibus fuis vel in locis circumadjacentibus, comparentchtanorum fuorum caufa , potationis fulfinesm conventicula congregari : offendentes eis quod talis potatio inumerabilium eft occalio peccatorum . Qui autem tertio admonitus huic falubri flatuto acquiescere noluerit, tam ipfe quam familia ejus ab ingressu Ecclesiæ arceatur.

PRÆCEPTA INEDITA.

Collata ad Librum Synodalem Diœcesis Cenomanensis, & Mſ. Bec.

XC. *De ebrietate.*

INquiratur autem pœnitens ebrius fuerit aliquando. Si vero lacius per ebrietatem vomitum C fecerit, tres dies pœnitere debet fine carne, & vino, & cervifia, licut dicit Beda. Si autem fine vomitu ebrius fuerit, pro fingulis ebrietatibus, quæ pœnitudum flatum mentis, folem aliquem etiam periti in jure injungere fingula jejunia in pane & aqua, ut ait Theodorus. Si per* negligentiam, quindecim dies; fi per contempum , quadraginta dies . Si Diaconus ebrietas dies ; si presbyter Clericus & minister juxta ordinem fuum Sacerdotis judicio punitentur. Si quis vero eodem die, qua fuacharitlam fumlit, per voracitatem, vel ebrietatem vomuerit, multo gravius punitur. Si quis per nequitiam alium inebriat, quadraginta dies D pœnitet: quod li confuetudinem habuerit, communiter pœnitet, donec digne pœnitet , & emendare promittat. *b*

XCI. *De Luxuria.*

Circa peccatum Luxuriæ quæritur utrum pector accelferit ad proflantes mulieres, feu viduas vel alias; & quæritur numerus illarum cum quibus peccavit : fi nelcit numerum talem , tamen dicat æltimative quod credit . Quæritur etiam de vicibus, & quanto tempore in peccato manlit; & quo loco, lcilicet facro, vel non facro .

XCII. *De simplici fornicatione.*

a Pars. Mazarc. † Comm. diligentiabit.

De Coitibus mediocrib.

Si solutus cum soluta concubuerit, tres annos pœnitet fecundum canonum rigorem, fecunda, E & quarta, & fexta feria in cibis jejunando communibus: li cum vidua , quatuor annos. Sed quia fragilitas noltri reprti non patitur tanti rigoris inmasuem †enfuram †, hujulmodi pœnam conmutamus, vel tempore leviores in oratoribus, & eleemolynis, vel aliis fatisfactionibus, quadonoverint, & prout noverint expedire : & quantolæpius & negligentius pœnitentia ex peccata commiserit, tanto magis & tempus ad deor . Et modus pœnitentiæ hoc moderamine intelligatur in omnibus pœnitentibus pro quocumque crimine imponendis.

XCIII. *De Prostantibus.*

De profiantibus periculum oftendatur : funt enim forte conjugatæ, vel monialtes, vel a parentibus eorum promilcuæ, & leprolæ fe fingentes, propter quod accedentes ad eas incurrunt læpius atque frequentius morbum lepræ . Si quis autem ad tales accellerit, maxime ignoras , turum eft eis infligere pœnam, quæ adhuc infligendam.

Mſ. de pœnitentiis variis.

XCIV. *De Conjugatis.*

Quæratur utrum ad conjugatas accesseris, quot, & quoties, & quo tempore & loco. Si conjugatus faturam cognoverit, ille feptem annos pœnitet qui fœdus conjugii violavit , & unaenmque lecunda, quarta, & fexta feria jejunando, habito moderamine pœnitentiæ. Si autem conjugatus conjugatam cognoverit, cum conflet majus effe peccatum, major ei pœna injungatur .

XCV. *De Virginibus defloratis.*

Item quæratur de defloratis virginibus. Quot autem defloraverit, tot debet mirtatire fi potelt; vel alias paupercs virgines loco earum, vel faltem ipfas corrupt*a* fi indigeant fuftentare, vel ingreflum eis religionis fi voluerint procurare , injundta eis nihilominus pœnitentia quæ pro limplici fornicatione fuperius eft notata . Si autem quis viam ejs perut ad peccandum, timeat quod in omnibus peccatis communicabit quæ illæ per crimina lubricum petpetrabunt .

XCVI. *De Monialibus corruptis.*

Item quæratur fi peccavit cum monialibus; & eodem modo quo fupra , fi fecerit , ad Epifcopum mittatur.

XCVII. *De incestu spirituali.*

Mulierem quæ a facerdote propito, vel ab alio qui ejus confeflionem audivit, vel eam baptifavit cognita fuerit ; ab enormitatem criminis, maximè fi feandalum inde fuerit, decrevimus ad Epilcopum

a Mſ. Bec. Sacerdos autem quilibet, fi inebriatur per ignorantiam, feptem dies pœnitet in pane & aqua, ut ait Theodorus . Si per negligentiam, quindecim dies : fi per contempum , quadraginta dies .

b Mſ. Bec. add. qui cogit hominem ut inebrietur humanitatis gratia, accrzime corrigatur . & feptem dies pœnitet : si per contempum : triginta dies .

c Mſ. Bec. & tempus & modus pœnitentiæ hoc moderamine intelligatur in omnibus pœnitentiis pro quocumque crimine imponendis .

a Providetur . Mſ. Carn. & Con. add. Si quis autem medicorum hujus conflitutionis transgressor extiterit ; tamdiu ab ingressu ecclesiæ arceatur , donec de transgressione fatisfecerit competenter . Cæterum autem animæ &c.

ANNO CHRISTI 1235.

scopum esse mitteudum. Sed volantes in hac parte linguas compescere detractorum, qui forte dicerent nos istud injungere in gravamen & odium sacerdotum; poenam canonicam talibus injungendam volumus sacerdotibus declarare.

XCVIII. *De Fornicaria cum patre spirituali.*

Femina quæ cum patre spirituali fuerit fornicata, omnia derelinquat, & res suas pauperibus tradat; & conversa in monasterio, Deo usque ad mortem serviat.

XCIX. *De Misericordia in mulieribus.*

Cum propter fragilitatem sexus rigor ille non valeat omnino observari; providerunt sacerdotes quibus tales confessiæ fuerint, ut vino canonis oleum discretæ misericordiæ conjungentes, sic temperent poenitentiam, ne immensitate poenalis poenitentiæ obruatur, nec relaxatione nimia indebitam igni purgatorio crudelissime relinquatur. Nobis autem videtur talibus esse tutum, ut assidue poenitentiæ quamdiu vixerint debeant subjacere. Si autem congrua satisfactio, gravius est peccatum, & gravius puniendum, nisi juguum matrimonii impediret. Si autem non fuerit filia spiritualis ejus a quo cognoscitur, spiritus est agendum.

C. *De Consanguineis.*

Quæritur si ad consanguineas suas accesserit, vel ad uxores suorum consanguineorum, vel ad cognitam ab eis, vel in gradu primo, vel remoto, & de aliis ut supra: & tales ad Episcopum fuum funt mittendi.

CI. *De modo & tempore.*

Quæritur si mulierem modo indebito cognoverit: si quærat quomodo poenitens, non respondeat sacerdos. Quæritur si in puerperio, quod similiter prohibetur in lege: si in menstruo, quod similiter prohibetur, ubi efficitur corporale: & prohibetur propter periculum elephantiæ & prolis, quia ex corrupto semine nascitur corrupta fœtus, & fere semper, vel mente physici, vel gibbosus, vel contractus, vel hujusmodi.

CII. *De poenitentia bis injungenda.*

Ex Concilio Romano.

Si quis cum muliere in puerperio concubuerit, decem dies poeniteat in pane & aqua. Eadem poenitentia potest injungi ei qui uxore sua modo indebito utitur, in valetudinem naturali. Eadem poenitentia potest injungi ad mulierem menstruatam accedenti. Mulier vero, si viro volenti accedere ad eam morbum suum non revelaverit, eandem poenitentiam fustinet: & si revelaverit, & vir nihilominus ad eam accesserit, mulier minus est in culpa.

CIII. *De Pregnantibus & aliis.*

Item, quæritur si ad pregnantem accesserit, & utrum mulier abortivum fecerit: & tunc, si non ob aliam causam factum noverit, ad Episcopum transmittatur. Quæritur si cum mulieribus tantum peccaverit: si dicat se cum illo peccasse, quæ, tanta cum quare, & de aliis ut supra.

CIV. *De vitandis peccatis & personis.*

Contra peccata carnis solent fe muniri poenitentes: Vita malam fuisse cum se opportunitatem peccandi: quod est vitare loca & personas cum quibus, vel per quas peccare posfumus & solemus.

CV. *De Pulsatione.*

Item quæritur utrum dormiendo contigerit ei pollutio quod si ebrietate vel cogitatione præcedenti etiam; magis est timendum. Quæritur etiam utrum jejunando per se solum. Si dixerit, sic: quæritur utrum hoc ei placuerit. Et si hoc quæritur utrum aliquid fecerit quo pollutio hujusmodi compleretur. Si dixerit, sic: quid fecerit, & quomodo.

ANNO CHRISTI 1235.

CVI. *De Peccato multiplici.*

Cum autem peccatum mollitiei adulterium vincat; & hominem sive mulierem monstrum efficiat: confulimus quod, cum fuerint annorum poenitentia, singulis septimanis disciplinas singulæ injungantur. Injungendo poenitentiam pro peccato, debet peccatum & peccati circumstantias considerare sacerdos, quæ possunt aggravare peccatum; scilicet locum, utrum in ecclesia, vel in cœmeterio; personam, utrum sacerdos, vel diaconus, vel subdiaconus; tempus, in præcipuis solemnitatibus. Quod si fecerit: videtur ut in vigiliis Sanctorum ejuas violavit, jejunet omnibus diebus vitæ fuæ in pane & aqua, vel saltem redimat competenter.

CVII. *De Lasciviis.*

Quæritur utrum mulierem non fuam lascive afpexerit, concupierit, follicitaverit, tractaverit, osculatus fuerit. Secundum eosdem rationes, fi quis obtrectaverit pœtus puellæ, vel turpiloquium : fi clericus, quisque dies poeniteat: fi laicus, tres dies poeniteat: fi monachus sacerdos, a divino ministerio suspensus, quindecim dies poeniteat: fcriptum eft enim: *Neque detrectetis, neque alterius officium usurpetis fummorum.* Si quis lingua lascivus fuerit, triduanam faciat poenitentiam.

CVIII. *De coopperantibus alienæ fragilitati.*

Item quæritur utrum aliquam pro aliquo follicitavit, vel peccata alterius conſenſit; conſilium vel auxilium impendit, vel conſenſum : utrum conjugatam, vel laicam; utrum pro precio, vel alio; & secundum, & quando, ut fupra. Sollicitatores mulierum pro alio, five conſenſientes peccato alterius, fecundum quod magis & minus peccaverint, puniantur: quantum non minus peccant quam illi qui peccatum operantur.

CIX. *De Sortilegio.*

Quæritur utrum fortilegia fecerint. Et fi reperiunt de facris Ecclefiæ, vel Patrimonibus immolantes, vel Dæmonia invocantes, ad Epiſcopum funt mittendi. Si peccaverint ad faſeinum, vel qualefcumque præcationes, excepto Symbolo vel Oratione Dominica, aliis authenticis orationc; & qui cantant, & qui cantatur, tres quadragenas poeniteant.

CX. *De eadem.*

Nullus in Pſalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus furta, vel futura inquirere præſumat: quod fi fecerit, quadragiuta dies poeniteat.

CXI. *De habentibus aliquod furtum.*

Quæritur utrum habuerit rem aliquam injuſte; videlicet per furtum, fraudem, vifuram, rapinam. Et fi hoc; caveant facerdotes ne Miſſas vel orationes, vel eleemoſynas, vel hujuſmodi pro reſtauratione injungant, quia regula eſt circa reſtaurationes, quod vero Domino faciendæ eſt reſtauratio, ſi de facili poſſit invenire, & laſor poſſit reſtituere. Mortuo, vel non invento vero Domino; reſtituendum eſt proximioribus perſonis, ut uxori, tantum quod juſtum eſt, vel filiis, vel patri, vel matri, vel illis præcipue qui conſtituti ſunt heredes teſtamenti, ſi qui ſunt, vel ab inteſtato ſuccedunt. Si vero, vero Dominus non eſt inventus, & non poſſit inveniri eui debeat reſtitui, tunc ad conſilium eccleſiæ eroganda ſunt: ſic & de inventis. Non autem ſufficit circa male habita reſtauratio ſola, ſed contigua poenitentia debet injungi pro peccato. Quando certus & verus eſt Dominus, & inventus; injungendum eſt laſori ut ei, ſi poſſit, ſatisfaciat immediate, ſi velit & audeat fe revelare; ſin autem mediante ſacerdote, vel alio bono viro, neminem nominando, vel compeniet laſor per ſervitia quæ poterit, animo reſtituendi. Si vero grave fit damnum,

ANNO CHRISTI 1235.

num, & laſor non poſſit ſolvere: debet petere perſonaliter ventiam, ſcilicet a damnificato, ſi audeat; aliquoin hoc faciat aliquo bono viro mediante, neminc nominato; & ipſe ſatisfaciat jejuniis & orationibus, & corporalibus diſciplinis, habens in propoſito quod omnia reſtituat, ſi ad fortunam venerit pinguiorem.

CXII. *De eo qui confitetur damno alieno.*

Item quæritur utrum alieno damno conſenſerit. Quod ſi fecerit, diſtinguendum eſt: quia ſi conſenſit de ſimplicitate vel negligentia, non impedicns læſuum cum poſſet, vel laudendum non prumuriens, non videtur teneri ad reſtitutionem damni, ſed ad ſatisfactionem poenitentiæ pro negligentia: inducat tamen læſorem ad ſatisfaciendum ipſo. Si vero præbuerit conſilium, vel auxilium, vel favorem in damnum alterius, vel partem habuit damni: teneturin ſolidum ſatisfacere, niſi quantum ab aliis noverit eſſe ſolutum.

Item quæritur utrum ille qui injuſte rem non ſuam detinebat, detulerit damnum. Quod ſi fecerit: ſi æquale fuerit, poterit ſuſtinere; tamen de dolo poenitetur ſi major, quod ſuperetſi reddat.

Item quæritur utrum ſupra cauſa acceperit aliquid a conjugata. Si habuerit a maritata, maritio ſuo reddat: ſi a perſona religioſa, eccleſiæ ſuæ reddat: ſi ab aneilla de ſpoſo Domini, ipſi Domino eſt reddendum.

CXIII. *Inquirat Sacerdos cujus Officii ſit poenitens.*

Diligenter attendat ſacerdos cujus Officii ſit poenitens. Nam ſi mercator, vendens vel emens ad menſuram; prohibendum eſt ne habeat pondus & pondus, menſuram & menſuram: & ſi habuerit fallam menſuram, vel ſi falſa menſuraverit, teneturreſtituere, ſi ſciat quibus. Similiter de omni male acquiſito eſt reſtitutio facienda, ut dictum eſt. Si autem neſciat quibus, propter minutias multas; fatisfaciat eccleſiis quibus illud credit eſſe patrochianos, vel pauperibus. tamen ad conſilium Eccleſiæ. Et ſic de aliis Officiis ſuo modo. *Theodorus.* Si quis propter neceſſitatem furatus fuerit ciborum, reciperit propter neceſſitatem, vel veſtem propter nuditatem; poeniteat tribus hebdomadis: ſi reddat, non cogatur jejunare. *Theodorus.* Si quis furtum commiſerit capitale, id eſt, quadrupedia talberit, vel caſas fregerit; ſeptem annis poeniteat ſecundum canones, & quod furatum eſt reddat. Si quis vero de minoribus furtum fecerit ſemel aut bis; reddat quod tulit, & unoanno poeniteat.

CXIV. *Quomodo ſimoniaca ufurarii vel raptoris poſſit ut tribus modo acquiſitis.*

Dicendum eſt de diſtis fœneratorum, & omnium raptorum, quod de hujuſmodi rebus archiſimæ debent vivere prout poſſunt, & reddere damnificatis, etiam infcis Dominis. Si eis pinguior fortuna obveneritreddere debent etiam de propriis quantum poſſint, ſaltem quantum ad eos pervenerit. Conſulatur militibus, qui largas eleemoſynas & ſponteneas faciunt, veſtiendo pauperes, eccleſiæ reddituncontinendo; quod laudibus videretur fi damnificatis daretur, vel potius reddetur.

CXV. *De perjuris, & fidem non ſervantibus.*

Item quæritur utrum poſſit quis licite aliquando perjuraverit, vel fidem violaverit, vel eccleſiam, vel cimiterium: tales ad Epiſcopum mittantur.

CXVI. *De Ira.*

Quæritur utrum ex ira alicui conviciatus fuerit; vel enormiter Deum & Sanctos juraverit; vel aliquem occiderit; vel cauſa damni aliquid fecerit: vel in triſtitiam mentis inciderit, quæ mortem operatur æternam; vel aliquem odio habuerit: monetur diligenter ut deponat rancorem & odium. Debita vero vel querelam non tenetur remittere, ſed petere poteſt paceto animo coram judice ſaltem: ſi quis aliis pro ira aliquid fecerit, & ſanguinem effuderit: ſi laicus eſt, viginti dies poeniteat; ſi clericus eſt, triginta. Illi autem qui gradum habent, ampliori puniri debent: diaconus ſex menſes; presbyter unum annum.

CXVII. *De Invidia.*

Quæritur utrum per invidiam doleat, vel dolucrit de utilitate proximi, vel de ejus infortunio lætus fuerit. Item utrum per invidiam alicui detraxerit, ei maxime qui præeſt, ſeptem annis poeniteat.

CXVIII. *De Superbia.*

Quæritur utrum per ſuperbiam ſuper aliquos mente & corpore & corde ſe elevaverit: cum dicat Evangelium, *Qui major eſt voſtrum, fit miniſter, & quanto magis humilia te in omnibus.*

CXIX. *De Acedia.*

Quæritur utrum acedioſus fuerit in his quæ pertinent ad ſalutem: id eſt negligens & tedioſus. Talis timeat, quia ſcriptum eſt: *Maledictus homo qui opus Dei facit negligenter.*

CXX. *De illis qui non poſſunt jejunare.*

Sciendum eſt quod omnibus, qui ex juſta cauſa non poſſe jejunare videntur fine magno gravamine frequenter, & in ſecta diæta, poſſunt redemptionem vel recompenſationem habere per orationes, per eleemoſynas, per peregrinationes, per diſciplinas, vel per abſtinentiam a carnibus, vel piſcibus, vel hujuſmodi, ſecundum ſitum perſonarum, vel a vino, vel a potu, vel a quibuslibet cibis. Propter viam autem peregrinationis facilius quam propter aliam relaxatio facienda eſt, vel indulgentia, vel compenſatio. Similiter & propter ſocietatem, non quamlibet, ſed ſi accedat ad mentem alienam, vel alienus ad ſuam cui debeat conformare, & hoc non poſſit fine gravi damno & ſcandalo evitare, vel etiam pro ſolemnitate dies, ſi interfuerit divinis.

CXXI. *De Poenitentia injungenda.*

In hoc etiam ſacerdos debet eſſe ſollicitus, ne poenitenti imponatur pondus impoſitum, licet recipere ſit poenitens. Nam ſi ſit de tempore poenitentiam imponendam ut ſtudio non cogatur ceſſare ſcholaris, vel ab officio ſuo faber, vel agricola, vel alius laborioſus in opere ſuo: ſed ſuo propriolene non poſſit, & ne pro peccato oculis poenitentium poenitentiam injungat. Caveant diligenter peccantes publice faciant in aliquo publico poenitere.

CXXII. *De misericordia ad Epiſcopum.*

Sacerdotes in confeſſione majora majoribus reſervantes, mittant ad Epiſcopum poenitentes propter homicidia, perjuria, injectionem manuum in parentes, five in clericos, vel quæcumque religioſos; propter incendia, ſimonicos, propter factam litteram Domini Papæ falſificatam, propter incertum, propter lapſum cum maſculis, cum bruta animalibus, cum monialibus, propter violationem cœmeteriorum & eccleſiarum. Item mittendi ſunt ad Epiſcopum Hæretici, Schiſmatici, Sortilegi qui de facta Eccleſiæ ſortilegia commiſerunt, vel ad hoc conſilium, vel auxilium impenderunt, & clerici qui furtum commiſerunt.

CXXIII. *De Usurariis mittendi ad Epiſcopum.*

Item clerici poenitentes, quocumque modo irregulares facti, ad Epiſcopum funt mittendi ſicut qui bis permittit ſe baptiſari; qui fine prima tonſura ordinem aliquem ſuſcepit; & qui in ſuſceptis ordinibus ſaltum fecit; qui quacumque cauſa per ſe, vel per alium homicidium perpetravit, vel *judicio* ſanguinis interfuit, & qui ut abortivum fieret operavit.

CXXIV. *De Prebentibus auxilium malefactis.*

Item qui authoritatem, conſilium, auxilium, vel

vel confessorum in aliqua insepedit, unde mors homicidium, vel mutilatio sit secuta membrorum, sive aliqua occasio, sive causa fuerit, ad Episcopum mitti debet.

CXXV. *De Litteratoribus.*

Item qui litteras dictat, vel scribit, aut legit, aut aliquod administeulum ad hoc præstat ut aliquis mutiletur vel occidatur, ad Episcopum est mittendus. Item clerici, seu presbyteri qui in suspensione vel excommunicatione promoti sunt, vel divina celebrarunt. Item sacerdos seu minister cujus negligentia aliquid circa Sacramentum inhonestum quocumque modo evenerit, ad consilium Episcopi mitti debet.

CXXVI. *De Fide, Trinitate, & Sacramentis.*

In fide sanctæ Trinitatis, & incarnationis, & B septem Sacramentorum, & reliquorum operibus misericordiæ, quæ septem vitiis capitalibus opponuntur, populum tam majorem quam minorem studeant instruere diligenter. De Trinitate ad minus docere teneantur expresse quod Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt tres Personæ, & illæ tres Personæ sunt unus Deus, & una Persona non est alia. Et, cum fides subjacent rationi, non est quærendum in iis quæ ad fidem pertinent quomodo, vel quare, sed implicieter credere debemus, & *in futuro cognoscemus & intelligemus*: quiddam tamen simile in inferioribus invenire possumus.

Solet enim dici quod idem homo erat Rex Anglie, Dux Normannie, & Comes Andegavie; & ita erat tres Persone. Nec dicentur quatuor Reges Anglie esse homo Regis Francie, sed de Duce Normannie hanc concedentur. Et ita patet quod una Persona non est alia.

CXXVII. *De Fide Incarnationis.*

Circa fidem Incarnationis, docere debent expresse Dei Filium pro redemptione generis humani carnem adsumisse in beata Maria de carne ejusdem Virginis humana, sed Sancti Spiritus operatione: & qui prius erat tantum Deus, factus est verus homo, manens de etero in eadem Persona verus Deus & verus homo: & eumdem de Virgine natum esse, virginitate manente, concepisse, & in partu, & in conceptione, & in nativitate. Unde Prophetas: *Descendet sicut pluvia in vellus*. Pluvia etenim defendens in vellus, & extracta a vellere, illud non corrumpit, sed mundat & ornat. Et eumdem consputum, alapis cæsum, flagellatum, & multiplicitter irrisum, in cruce vilissimam mortem sustinuisse: & eumdem in anima ad inferos descendisse, ut animas Sanctorum ibi detentas educeret; & in corpore in sepulchro jacuisse: & eumdem in glorificata carne tertia die resurrexisse per quem & nos omnes in carne quam gerimus eligemus; bona, in carne glorificata; mali autem, in carne corrupta: unde Apostolus: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*. Et eumdem quadragesimo die ad cœlos ascendisse, & in quinquagesimo die Spiritum sanctum Apostolis, sicut prædixerat, misisse: & eumdem venturum ad judicium, & redditurum unicuique juxta opera sua; bonis vitam æternam, malis ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus.

CXXVIII. *De Sacramentis.*

Circa Sacramenta, vid. Baptismum, Confirmationem, Pœnitentiam, Eucharistiam, Conjugium, Extremam-Unctionem, Ordinationem Clericorum, debent docere quod in Sacramento baptismi consistit salus animarum. In suscepione baptismi consistit salus puerorum, quia sine baptismo non salvantur; in proprietate vasorum & ardenti voluntate

potentia subsistavit mortuos, illuminavit cæcos, A
contrarios erexit, fanavit infirmos.

CXXXVII. *De Visite.*

Suadent sacerdotes omnibus septem vitia principalia fugere, & timere pluiquam mortem temporalem, quæ non occidit nisi corpus, sed ipsa occidunt animam; videlicet gulositatem, luxuriam, avaritiam, superbiam seu acidiam, iracundiam, invidiam, inanem gloriam sive superbiam.

CXXXVIII. *De operibus misericordiæ.*

Suadent modis omnibus insistere septem operibus misericordiæ, quæ sunt: pascere esurientem, potare sitientem, nudum vestire, hospitem suscipere, infirmum visitare, incarceratum consolari, mortuum sepelire: quia, teste veritate Christus in Evangelio, qui illa minime neglexerint, venientes B ad judicium audient illam terribilem vocem: *Ite maledicti in ignem æternum*; a quo libertemur per Dei Filium.

Quæ sequuntur desunt Andegav. & Conom.

CXXXIX. *De Carnificibus.*

Inhibeant sacerdotes carnificibus in villis medioeribus ne tenere laicent aut vendant die Dominica a principio Missæ usque ad finem.

CXL. *De Advocatibus.*

Dicant presbyteri, & Abbates injungant monachis qui sunt in ecclesiis, ut expoidie divinum Officium celebrent, & dos sunt, aut plures; aut Officio sacerdotis interfint, ubi non est nisi unus: & si aliter fecerint, dicat presbyter decano, & decanus cognita veritate subtrahat portionem quam C percipiunt in ecclesia, donec per nos, vel per officialem nostrum super hoc fe provisum.

CXLI. *Quando surgere.*

Presbyteri parochiales a festo S. Remigii de nocte surgant ad Matutinas, & summo mane Missam celebrent ad Prisam, mane in ecclesia quibus adjicet magna pars parochianorum, & qui negotiis sunt intenti, ante ingressum laboris Missam possint audire, si voluerint.

CXLII. *De Presbyteris ante nuptias.*

Excommunicent etiam presbyteri illos qui contrahunt per verba de presenti, bannis nondum factis, & antequam debeat fieri benedictio nuptialis; nisi forte per dispensationem ex causa.

CXLIII. *De scandalo.*

Presbyter omnia scandala fuæ parochiæ dirat decano, nisi forte per eos fuerint sopita: aut utrumque pomam non evadet, si per alios ad Episcopum deferatur. Moneant tempestive decani dominicales ecclesias, qui faciunt diebus Dominicis, & B. Maria unum sermonem generalem, ut ea ad dies alios studeant affignare: quia non possint sustinere sine periculo animarum in diebus prædictis.

CXLIV. *De Leprosis.*

Prohibeant presbyteri leprosis ne leprosos extraneos in hospitio recipiant; & si moniti cessare noluerint, subtrahatur beneficium parochiale.

CXLV. *De Usuris in usuras.*

Item inhibeant leprosis ne intrent civitatem & cathedi, & dicatur eis publice in ecclesiis quod si E quis injuriatus fuerit in civitate, vel cathedi, infra modo octavas, vel verberando eos; non exhibemus eis justitiam.

CXLVI. *De iis qui in tabernis sedeant in tabernis.*

Inhibeatur etiam leprosis ne in tabernis sedeant ad bibendum, etiam in villis: quia si hoc fecerint, non exhibebimus eis justitiam de injuria facta. De leprosis etiam inhibeatur sub pœna excommunicationis per omnes parochias ne aliquid, detur

ANNO CHRISTI 1235.

CXXIX. *De Confirmatione.*

Quod si confingne accipitur in ea recipitur, Spiritus sanctus in bono confirmans eum qui recipit, & roborans contra diabolum, & peccata. Et jejuni illud debent recipere Sacramentum: sed adulti, qui hoc recipiunt, debent peccata fua confiteri, si tempus habeant, aliter indigne recipiunt, & prius erant in mortali statu.

CXXX. *De Pœnitentia.*

Quæ confitiit in confessione, contritione, & satisfactione, docendum eft quod sicut peccato non eft falus fine baptismo, ita adulto, qui fedus baptismi violavit, non eft falus fine pœnitentia, ad unjus contritionis, & in proposito & ardenti voluntate confitentis & satisfactionis. Sed etiam pœnitentia hominem liberat a diabolo, mundat a peccato, & reconciliat Deo,

ANNO CHRISTI 1235.

I. CXXXI. *De Sacramento Altaris.*

De facramento Altaris eft docendum quod ex virtute verborum, quæ Deus dixit in Cœna super panem & vinum, & ordinis facerdotalis; five bonus fit Sacerdos five malus, contingit quod per prolationem verborum fuper panem & vinum, cum intentione conficiendi, ubi erat purus panis, eft corpus Christi de Virgine natum, in cruce paffum, ad dexteram Dei collocatum; non tamen quale fuit in via, fed glorificatum, quale fuit in patria: & ubi erat purum vinum, eft purus fanguis Chriffi, qui de latere ejus fluxit. Tamen fub utraque forma eft totus Chriffus, quia non corpus fine fanguine, nec fanguis fine corpore, nec corpus fine anima, nec utraque fine deitate. Et hoc Sacramentum eft cibus & refectio animæ virentis per gratiam, & damnatio animæ mortuæ in peccato, quod qui manducat & bibit indigne, judicium fibi manducat & bibit.

CXXXII. *De Sacramento Conjugii.*

De facramento conjugii docendum eft quod omnis voluntaria feminis emiffio eft mortale peccatum, tam in mare quam in fœmina, nifi per legitimum matrimonium excufetur: fed filet habet coitum inter virum & uxorem & finem legitimo cohjugio excufari; nec tamen, fi fit mudo indebito, habet excufationem.

CXXXIII. *De Extrema-Unctione.*

De extrema unctione docendum eft ficut B. Jacobus dicit, quod per eam venialia dimittuntur, & quandoque alleviatur infirmus; quandoque vero ad vergit contentionem & æterni gaudii confideracionem per eam incitatur.

CXXXIV. *De Ordinibus.*

De ordinibus debent credere laici quod nullus conficit, nifi facerdos, nec confert ordines, nifi Epifcopus: & quod eam habent virtutem ordines facri quam ecclefia profitetur.

CXXXV. *De ratione credendi.*

Docendum fuper facies, ut non quærant rationem de articulis fidei, nec de facramentis: quia tanta eft fublimitas fidei, quod ea quæ fubfunt fidei non poffunt humano intellectu comprehendi; unde etiam fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Credant ergo omnia firmiter fine hæfitatione quæcumque Catholica fides affertit, quamvis non intelligant; majorem habentes fidem fidei teftibus quam oculis carnis, qui pofunt decipi.

CXXXVI. *De reftibus Catholicæ fidei.*

Teftes fidei funt Apoftoli, Martyres, Confeffores, & Virgines: quorum plurimi pro teftimonio fidei & divinis crucifixibus & temporali vita ftinta, divina

A eis in civitate vel oppido.

ANNO CHRISTI 1235.

CXLVII. *De providendo eis.*

Injungatur facerdotibus ut diligenter moneant getiam & compellant per decanum, cui hoc diftricte injungimus, parochianos ad providendum leprofis, fecundum confuetudinem talis patriæ; feiturus quod fi fuper hoc audierimus queftionem, eorum defectus non relinquetur impunitus.

CXLVIII. *De Excommunicatione Hamelini.*

Audivimus quod Epifcopus Hamelinus excommunicavit omnes illos qui firmas quæ erant in Ecclefia ante guerram augmentarent, & nos illum excommunicationem approbamus, & habemus pro excommunicatis, nifi in quantum ecclefia poft guerram fuerit augmentata. Excommunicavit etiam Hugonem Malum-Leporem omnesillos qui recipererunt procurationem non vifitando, vel faltem accedendo ad locum; & nos idem facimus.

CXLIX. *De Clericis cum decimis laicorum.*

Aliasexcommunicavimus clericos ludentes cum decimis in tali civitate cauta fueri, & hoc intelligimus de beneficiatis in facris ordinibus conftitutis, & hanc conftitutionem volumus in tota diœcefi tali firmiter obfervari.

CL. *De perturbatione fy mnii ecclefiarum.*

Quia multa tali cura parochialium ecclefiarum confecuti, præter confcientiam Epifcopi vel Archiepifcopi a Vicariis vel firmariis zelo magnas percipiunt portiones, quod idem Vicarii aut firmarii non poffunt de ordine falubri fuftentari, immo canonici plerumque fructus non fufficerent & proventus ad perfolvendas penfiones impofitas: aut *a Pour;* ad dies. a dies.

CLI. *Quando surgere.*

Presbyteri parochiales a feftoS. Remigii de nocte furgant ad Matutinas, & fummo mane Miffam celebrent ad Prifam, mane in ecclefia quibus adjicet magna pars parochianorum, & qui negotiis funt intenti, ante ingreffum laboris Miffam poffint audire, fi voluerint.

CLII. *De Presbyteris ante nuptias.*

Excommunicent etiam presbyteri illos qui contrahunt per verba de præfenti, bannis nondum factis, & antequam debeat fieri benedictio nuptialis; nifi forte per difpenfationem ex caufa.

CLIII. *De scandalo.*

Presbyter omnia scandala fuæ parochiæ dirat decano, nifi forte per eos fuerint fopita: aut utrumque pomam non evadet, fi per alios ad Epifcopum deferatur. Moneant tempeftive decani dominicales ecclefias, qui faciunt diebus Dominicis, & B. Maria unum fermonem generalem, ut ea ad dies alios ftudeant affignare: quia non poffint fuftinere fine periculo animarum in diebus prædictis.

CLIV. *De Leprosis.*

Prohibeant presbyteri leprofis ne leprofos extraneos in hofpitio recipiant; & fi moniti ceffare noluerint, fubtrahatur beneficium parochiale.

CLV. *De Usuris in usuras.*

Item inhibeant leprofis ne intrent civitatem & caftella, & dicatur eis publice in ecclefiis quod fi E quis injuriatus fuerit in civitate, vel caftello, infra modo octavas, vel verberando eos; non exhibemus eis juftitiam.

CLVI. *De iis qui in tabernis sedeant in tabernis.*

Inhibeatur etiam leprofis ne in tabernis fedeant ad bibendum, etiam in villis: quia fi hoc fecerint, non exhibebimus eis juftitiam de injuria facta. De leprofis etiam inhibeatur fub pœna excommunicationis per omnes parochias ne aliquid, detur

a *Que hic desunt supplemus ex Cenom. & Andeg. Præcepta.* Deerant enim hæc fubfidii, fed probati non funt: quia & in via eorum, & poftea, propter eorum merita, divina potentia mortuos fufcitavit, cæcos illuminavit, contra-

ftus erexit, & infirmos fanavit. *Andegavenſia præcepta ſic.* Sunt affidii & in teftimonio perhibui fine veri refte: quia & in via eorum & poftea diverſis eorumcecis temporali vita finita: propter eorum merita, divina potentia fufcitabat mortuos, illuminabat cæcos, contra-

ruat,

ANNO CHRISTI 1235.

tuat, & factarum sacramentum, quod alii in sua institutione consuevenunt, Episcopo reprehendent. Quod si facere neglexerit, ab eo tempore quandiligens extiterit, fructuum amissione se noverit mulctandum.

CL.II. *De redditibus Ecclesiarum & Personis.*

Item firmiter inhibemus ne prælatæ ecclesiarum, quarum reditus & proventus ita exiles erant quod patroni & personæ alias ad faciendum augmentationem auctoritate appellolica sint compulsi, ecclesias illas de cetero retinere ad firmam, sed in eis in propria persona deserviant; vel si non deserviant, in integrum reddituas & proventus reliquant. Eodem modo dictum de ecclesiis in quibus nulla facta est augmentatio, quarum fructus & proventus quindecim libras Turonenses B non excedunt.

CL.III. *De gagiariis, quos præmendi.*

Presbyteri inhibeant infirmis ne plures quam tres gagiarios infirmant, & hoc etiam publicent in ecclesia, & in ordinatione testamenti. Et si forte ab infirmo plures quam tres infirmantur gagiarii & non potest probare quod inhiberat, nihil in eo capiet testamento.

CL.IV. *De excommunicatis.*

Presbyteri excommunicatos à nostro, vel Officiali nostro, singulis diebus Dominicis denuncient, & ab omnibus arctius faciant evitari: communicantes cum eis post inhibitionem diligenter inquirant, & nomina illorum nobis, vel Officiali C nostro infinuare procurent. Nomina etiam excommunicatorum, & tempus latæ sententiæ scribant, & deteniis tradant.

CL.V. *De gagiariis qui exequi debeant.*

Incipiant gagiarii exequi voluntatem defuncti infra mensem, & continuc laborent, quoniqe testamentum fuerit executum mandatum: & si per se nequiverint exequi testamentum, hoc nobis studeant intimare.

CL.VI. *De juramento super fauda.*

Decrevit sancta synodus ut a Septuagesima usque ad Octavas Epiphaniæ; necnon & jejunia Quatuor Temporum, & in Litaniis majoribus, & in Domiciois diebus, & in diebus Rogationum, nisi de consensu & pacificatione inter partes fuerit secuta, Evangelia jurare præsumat; & in his diebus non debent Sacerdotes Reliquias laicis exhibere.

CL.VII. *De rebus Ecclesiæ intercepiis.*

Præcipitur Sacerdotibus ut cum res, vel homo ecclesiæ detinentur, moneant detentorem ut reddat, vel restredat, & Sacerdos vel Diaconus cantionem capiat, non detentor, & coram Officiali vel Episcopo partibus assignet terminum competenter. Si autem reddere, vel recredere noluerit, & de detentione confiterit: locum in quo res ecclesiæ detinentur, interdicto supponat, si locus est de dominio detentoris; alioquin præmissa monitione, per censuram ecclesiasticam compellat.

Finitur Synodus.

NOVA PRÆCEPTA

DOMINI PETRI DE COLLE-MEDIO ARCHIEPISCOPI ROTOMAGENSIS;

Collata ad Mss. Bigot.

Mss. Tornac.

PRæcipimus quod singulis diebus Dominicis & Festivis excommunicent Presbyteri Parochianos, qui pro pecunia, vel pro aliqua illicito commodo vel emolumento præsentiæ ad Ecclesias, Personatus, Vicarias, Capellas in quibus habent Patronatum, & eos qui taliter recipient vel recepperunt.

Item præcipimus quod quilibet Sacerdos in Parochia sua, seu Capellanus in Capella sua dicat Matutinas de nocte, & omnes horas horis competentibus; videlicet: Primam mane: post Tertiam, Missam; & post, Sextam, & Nonam, & pulset horis debitis ad quamlibet horam. Et præcipimus quod dicant cum Nona, & habeant Breviarum secundum consuetudinem Rotomagensis Ecclesiæ, & hæc de Breviario sub pœna viginti solidorum præcipimus.

Item præcipimus quod quilibet habeat lumen in Ecclesia sua de nocte & die; saltem ad Missam & ad Vesperas, lampadem saltem vel candelam.

Item præcipimus quod quilibet Sacerdos veniat ad Capitulum Decani; & qui non venerit punitur in decem solidos, & feretur pœna recepta ad mandatum Archiepiscopi.

Item præcipimus quod quilibet Sacerdos die Dominica Parochianos suos ad bonum cohortetur, & doceat eos fidem & cognoscere mortalia peccata; Et qui prædicare nequiverit seu nesciverit, saltem semel in mense faciat Parochianis suis proponi verbum Dei per aliquem bonum Clericum; vel religiosum, & notam personam.

Item præcipimus quod nullus recipiant ad prædicationem, vel ad componendum verbum Dei quærentem elemosinam sua affinitate ecclesia, Leprosaria, vel domo Dei, Templi aliis quibuscumque quæstis. Sed cum venerint cum litteris nostris, ipsi Sacerdotes proponant pro ejus negotiis, secundum quod in litteris nostris viderint contineri. Et sub pœna excommunicationis præcipimus ne a talibus aliquid exigant Sacerdotes, sed quicquid receptum fuerit, in communem elemosinam petentium totum cedat.

Item præcipimus quod separati sint in Ecclesia, mulieres, Clerici, & laici.

Item quilibet in Parochia sua scripta nomina habeat Parochianorum suorum, ut cognoscat extraneos ab ipsis.

Item quolibet die Dominico queratur si sint Parochiani extranei inter suos; & ante Missæ ingressum ejiciant extraneos diebus prædictis, nisi sint aliquæ notæ personæ transeuntes.

Item qui nullos habent Parochianos, nullos recipiant diebus solemnibus prædictis.

Item Parochianus existens in Parochia, si tribus diebus Dominicis continuis ad Missam non venerit, excommunicetur; & hoc frequenter in Ecclesiis publicetur.

Item quilibet Sacerdos Clericos litigiosos existentes in Parochia sua, vel qui confovere intellexerit facere aliquem ad hoc remota vel ignota citari, nobis denuncient.

Item nullus recipiat mandatum Judicum ignotorum vel aliorum; nisi fit aliqua nota persona & authentica; & nisi videat authenticum Domini Papæ, & ipsum diligenter examinet.

Item claudantur & limiteneur atria Ecclesiæ; & si difficultas adhibeatur per Decanum loci ratiotum consilium requiratur, vel per Archidiaconos locorum, si ipsi hoc expedire non possunt.

ANNO CHRISTI 1235.

Contra Adulteros.

FRequenter contra adulteros, incestuosos, usurarios notorios eliamens & prædicent Sacerdotes: & si incorrigibiles invenianiur, denuncient eos nobis.

Ut non communicent Sacerdotes cum Excommunicatis.

Sacerdotes ferantur non communicare cum excommunicatis, quia sic vilescere faciunt sententiam Excommunicationis.

Ut non præsideant Fornicariis Presbyteruum.

Puniri præcipimus Sacerdotes, qui fornicarias fociorum Sacerdotum, vel etiam alias mulieres adulteras, seu fornicarias purificant sine licentia nostra speciali, vel Archidiaconi loci, vel Pœnitentiariorum existentium Rotomagi.

Ut non sint Columbi in Campanilibus.

Item Sacerdotes non habeant columbos in campanilibus, per quos Ecclesia quandoque & Altare deturpantur.

Ne absentent in magnis Casibus.

Item prohibemus ne Sacerdotes absolvant in magnis casibus constitutos, homicidas videlicet, facrilegos, fortilegos, incestuosos, peccatores enormes contra naturam, violatores Monialium, vel raptores virginum & aliarum mulierum, & familia: Et feribant casus istos cum venerint, & tradant Archidiacono, sive nobis.

Ut bona eorum qui non stabent in Ecclesiis suis sasisantur.

Circa eos qui non residentin Ecclesiis suis, vel non ordinantur, fervetur illa Constitutio: *Extirpande*, bona eorum sasisantur.

ANNO CHRISTI 1236.

** CONCILIUM REMENSE

APUD S. QUINTINUM;

Pro tuenda ecclesiastica libertate ann. Dom. MCCXXXVI.

DHæc *synodalia Clericis Remensis in Augusta Veromanduorum illustrata*. Habitum Sanquintini concilium eorundem episcoporum (*provincia scilicet Remensis*) adversus Inguerrannum Conciaci dominum, quo excessus violentiæ, in personam Mag. Andreæ de Corlandon decani Laudunensis illatæ, justa ultione emendaretur, & ecclesiæ libertates, adversus injurias tales, & earum authores, in posterum protegerentur. Ejus Inguerranni crudele factum in Flandros nobiles legegaud Nangium.

** CONCILIUM TURONENSE

A JUHELLO ARCHIEPISCOPO

Celebratum anno Domini MCCXXXVI.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De crucefignatis enormis delicti reis: & ut Judaïi injurias non inferant.*
2. *De advocatis.*
3. *De matritis.*
4. *De officialibus.*
5. *De officio delegati.*
6. *De appellationibus.*
7. *De testamentis & eorum executoribus.*
8. *De his qui bina nuptias contrahunt.*
9. *De fortilegiis.*

E 10. *De clericis participantibus cum excommunicatis.*
11. *De privilegiis.*
12. *De falso testimonio.*
13. *De conversis.*
14. *De hospitalitate.*

CAPITULA.

I. De crucefignatis enormis delicti reis: & ut Judæi injurias non inferant.

SI tamen quod si crucefignati occasione alicujus delicti a judice seculari detenti

ANNO CHRISTI 1236.

fuerint, per competentem judicem ecclesiastica coercione reperanur: ad ipsos restituendos, si opus fuerit, detentorem per censuram ecclesiasticam compellendo. Quibus restitutis, si in foro ecclesiastico, de homicidio, vel alio enormi delicto de cetero perpetrando, legitime convicti fuerint vel confessi: nullis privilegiis crucesignati gaudentes, cum reatus omnem honorem excludat, signis crucis per eundem judicem ecclesiasticum exuantur. Si autem alias delinquentes in crimine objecto convicti fuerint vel confessi, secundum qualitatem & quantitatem criminis a judice ecclesiastico puniantur. Nos autem districtius inhibemus, ne crucesignati vel alii Christiani Judæos occidere, seu verberare, vel bona eorum invadere, vel auferre, vel quascunque injurias eisdem inferre præsumant: cum ecclesia Judæos fustineat, quæ non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur & vivat: sciturí quod si contra præsumpserint, ultionem canonum non evadent.

II. De advocatis.

Quia per advocatorum vel scriptorum imperitiam multa solent in curiis periculа evenire; statuimus quod nulli recipiantur in causis publicis, nisi per triennium jura audierint, vel sint in causarum exercitio approbati,

III. De notariis.

Item nulli recipiantur scriptores in curia, nisi sciant stilum curiæ & flaturæ, super quibus examinari debebunt per officiarios locorum, cum advocati publici, quam etiam scriptores.

IV. De officialibus.

Statuimus quod nulli flatuantur officiales, nisi per quinquennium jura audierint, vel per causarum exercitium judicandi officio sint merito approbati.

V. De officio delegati.

Quia nonnulli litteris apostolicis abutuntur: volentes ipsorum obviare fraudibus juxta canonum sanctionem, statuimus ut judices in Turonensi provincia a sede apostolica delegati, non alias in causis sibi commissis procedant citando, vel aliud faciendo, nisi prius authentico sibi exhibito, & impetratore coram ipsis juranto, si præsens sit, quando citatorium vel aliud impetratum sit; vel si absens fuerit, doceat quod rescriptum de mandato ipsius impetratum fuerit, & quod actionem habere credebat contra eum quem convenire intendit tempore impetrati rescripti, & quod pendente judicio coram ipsis super illo negotio, coram aliis judicibus non vexabit eum: cum æque commode jus suum sequi valeat coram ipsis. Cum honestæ & gravibus personis, de quibus nulla penitus justa suspicio suboriri, remitti po-

A terit hujusmodi sacramentum, hoc observando, sive tribus, sive duobus commissum fuerit negotium, sive uni,

VI. De appellationibus.

Statuimus ut suffraganei, vel officiales ipsorum, & alii inferiores judices, humiliter appellationibus deferant, nec propter hoc parti, aut advocatis ipsius, bona fide appellantibus, molesti existant; maxime cum a diffinitiva sententia fuerit appellatum,

VII. De testamentis & eorum executoribus.

B Ne decedentium voluntates, quas pium est executioni demandari, per aliquorum malitiam supprimi valeant, vel etiam occultari: statuimus ut infra decem dies a tempore obitus testatoris, ad episcopum vel archidiaconum loci, vel ad illos qui loco ipsorum super hoc fuerint deputati, vel ad illos qui jurisdictionem episcopalem habere noscuntur, accedant, secum testamentum, si scriptum fuit, delaturi; vel si non scriptum fuerit, per sacramentum ipsorum, quod testator disposuit probaturi, ut tunc præfati testatoris voluntas in formam publicam redigatur. Injungimus autem episcopis, archidiaconis, & aliis jurisdictionem episcopalem habentibus, ut si executores testamentorum in exequenda decedentium voluntate invenerint negligentes, voluntatem ipsorum fideli executioni demandent, quibus sub interminatione judicii firmiter inhibemus, ne ipsi quicquam de bonis decedentium in proprios usus convertere, vel etiam retinere præsumant: flatuentes ut si executores aliquid, quod sibi debeat afferunt, propria authoritate duxerint usurpandum, id restituere compellantur; actione, si qua eidem pro eodem debito competierit, sint hac sua temeritate privati, nisi id restituerint, ex quo super hoc moniti fuerint competenter.

VIII. De his, qui binas nuptias contrahunt.

Statuimus quod singulis diebus Dominicis in parochialibus ecclesiis inhibeatur per sacerdotes ne quis binas nuptias, vel binas sponsalia eodem tempore præsumat contrahere: & expressim adjiciant: Quod si contra fecerint, infames ipso facto effecti, ad testimonia & alias legitimis actibus excludantur: firmiter injungentes, quod si qui repetierint talia perpetrasse, nominatim denuncientur infames, & in scala poenantur: postea publice fustigentur, nisi pecunialiter pœnam illam redimant arbitrio & judicio judicantis: quæ pœna fabricæ majoris ecclesiæ publice conferatur, parentibus, consanguineis, & aliis eidem pœnæ subdendis, quorum consilio talia fuerint perpetrata. Cui pœnæ subjacere censemus eum qui scien-

ANNO CHRISTI 1236.

scienter duxerit alterius conjugaram. A

IX. De servitegis.

Statuimus quod omnes sacerdotes ecclesiarum parochialium, diebus Dominicis & festivis, parochianis suis sub pœna excommunicationis districte inhibeant, ne aliquis, vel aliqua, fortilegium exercere præsumat. Si quis vero fortilegii crimen repertus fuerit perpetrasse, in scala publice fustigetur, vel alias competenter pro modo criminis castigetur: nisi pœnam sibi injunctam pecunialiter redemerit ad arbitrium judicantis. Pœna in usus pauperum illius parochiæ publice erogetur.

X. De clericis participantibus cum excommunicatis.

Revocantes vero ex certa causa flatutum, quod apud Castrum Gonterii fecimus, per quod personæ ecclesiasticæ communicantes cum excommunicatis in mensa, incurrere poterant excommunicationis sententiam ipso facto, per quod irregularitatis periculum poterat imminere: flatuimus ut nulla persona ecclesiastica scienter cum excommunicato participare præsumat. Si qua vero persona ecclesiastica scienter cum excommunicato nominatim participationem habuerit, in mensa, in domo propria, vel ipsius excommunicati, dum tamen in mensa sine scandalo eundem poterit evitare: quæ decem libras Turonenses habebit in redditibus, decem solidos, quæ vero viginti libras & ultra, viginti solidos solvere teneantur. Cujus mulctæ medietas deputabitur fabricæ ecclesiæ cathedralis: alia vero pro delationis præmio ad illum pertineat, qui commissum

ANNO CHRISTI 1236.

dummodo id finaliter fuerit prosecutus.

XI. De privilegiis.

Ne sub falso exemptionis prætexru quisquam jurisdictionem ordinariam illudere possit: præsentis concilii authoritate flatuimus, ut si qui coram ordinariis conventi judicibus, se exemptos aliegent, de quorum privilegiis dubitare, privilegium exemptionis fuæ exhibeant. Quod si facere noluerint, pro exemptis nullatenus habeantur.

XII. De falsis testibus.

Statuimus, ut si qui de deferendo testimonium falso convicti fuerint, vel confessi, fustigentur, nisi pœnam illam pecunialiter redimant ad arbitrium judicantis, & si hoc ipsis videbitur expedire.

XIII. De conversis.

Disponant episcopi in suis diœcesibus qualiter de novo converti eruditantur in fide, & commode sustententur, sicut viderint expedire: ne sub pauperatis prætextu ad vomitum redire cogantur.

XIV. De hospitalitate.

Injungimus abbatibus & prioribus ut hospitalitatem exhibeant ficue decet, & maxime religiosis, qui nudi nudum secuti, propter Christum propria dimiserunt. Hoc servari præcipimus, salvis constitutionibus in aliis, & concilio apud Castrum Gonterii promulgatis: ita tamen quod per eas non derogetur consuetudinibus antiquitus approbatis. Datum die Martis proxima ante festum beati Barnabæ apostoli, anno Dominì millesimo ducentesimo trigesimo sexto.

CIRCITER ANNUM CHRISTI 1236. CIRCITER ANNUM CHRISTI 1236.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES

S. EDMUNDI CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI

Circa annum Dom. MCCXXXVI. ut videtur editæ.

Ex veteri Cod. MS. in Biblioth. Cotton.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De his qui suscipiendo ordines sunt irregulares, & E dispensationis mere jure.*
2. *Qui ante confessionem officium suum exequi non debent.*
3. *Quod clerici punientur propter incontinentiam.*
4. *De monitione facienda concubinis sacerdotum, & pœnis imponendis eisdem.*
5. *De pace inter parochianos per rectores ecclesiarum servanda.*
6. *Quod clerici non nimis potent, nec secularia faciant, nec ei interfint.*
7. *De infringentibus laudabiles consuetudines ecclesiæ, & pœnis contra eadem.*
8. *De prohibita Missarum vendatione, & annualium, etc. Concil. Generali. Tom. XIII.*
9. *Quod fontes sint sub forma sacra.*
10. *De baptisterio, & de aqua baptismali, & quid sit faciendum cum aqua & cum vase, in quibus prius per necessitatem puer domi baptizatus.*
11. *Sacerdos interroget laicum de debitis suis & fallis, quando baptizat puerum domi.*
12. *Diacani baptizare, & parochianos dare non debent, nisi in casibus necessitatis.*
13. *Quod pueri christianales tantum cedant in usum ecclesiæ.*
14. *Quod mulier mortua in puerperio, fcindatur, ut aperta.*
15. *De custodia infantis.*
16. *Quod omni committis matris & famine extra matrimonium est mortale peccatum.*
17. *Confessiones mulierum audiantur extra ve-*

Mm 2 tum,

[1] *Ex codice II, cancell. Britannico.*

[2] *Ex codice Bibliothecæ Cottonianæ.*

[3] *Ex codice Bibliothecæ Regiæ.*

CIRCITER ANNO CHRISTI 1230.

lum, & monuerint laici confiteri.

18. *De pœna contentionum.*

19. *De diffamatis mendacio confiteri.*

20. *De modo audiendi confessiones, & mittendi confessos superioribus.*

21. *De denunciatoribus criminum in quolibet decanatu.*

22. *De pignore non retinendo.*

23. *Qui sunt publice denunciandi in ecclesiis ter singulis annis, in festis majoribus.*

24. *De communicantibus cum excommunicatis.*

25. *De veneratione Eucharistiæ portatæ ad infirmum.*

26. *De dominis vinosis reparandis post decessum.*

27. *Quod decima non tendatur ante Annunciationem beatæ Mariæ.*

28. *De nova penitentia præfenestris non præstanda.*

29. *Quod vestitus vel ornatus & capellani, sine rationabili causa non sunt amovendi.*

30. *De incontinentia presbyteri parochialis per vestrum ordinarium manifestanda.*

31. *Quod alter conjungens non transfert ad religionem sine littera episcopi.*

32. *Quod mulieres non faciant vota sine consensu virorum.*

33. *Testamenta laicorum non stent, sine præsentia sacerdotis parochialis.*

34. *Ne medici moniantur aliquid ægrotis, quod in periculum animarum convertatur.*

35. *De dominis religiosorum de novo fundandis.*

36. *De modo sumendi Eucharistiam.*

37. *Quod mulieres ante partum confiteantur, & parvenda habeant secum aquam paratam.*

38. *De iis qui clericos occidunt, faciunve occidi.*

39. *De confirmatione puerorum, & de iis qui celebrare debent.*

40. *Quod decime dentur de omnibus, quæ renovantur per annum.*

41. *Quod laici non intromittent se de bonis clericorum.*

CAPITULA.

I. De iis qui suscipiendo ordines sunt irregulares, & suspensi mero jure.

IMprimis igitur, in virtute Spiritus sancti districte præcipimus, ut omnes ecclesiæ ministri, & præcipue sacerdotes, discutiant diligenter & solicite, juxta testimonium conscientiæ suæ, quales ad ordines recipiendos accedentes, & quo fine: generaliter enim quos irregularitatem in ordinis susceptione, vel ante vel post ordinem susceptum constat contraxisse, nisi cum eis dispensatum fuerit expresse ab eo qui cum eis dispensare poterit, ab officii sui executione suspensos denunciamus. Ne autem ignorans * ignoretur: irregulares, qui secundum canones ab ordinibus prohibentur, & illos, qui dispensationis gratia admittuntur, feriatim duximus per ordinem specificandos. Homicidæ advocati in causa sanguinis, executores servorum in publicis administrationibus, simoniaci, interventores simoniacarum pactionum, & qui labe illa infecti, ordines scienter susceperunt. Item bigami, correptarum mariti, Deo sacratarum virginum violatores. Item excommunicati, vel qui

A furtive, scienter * * aliter ministrare præsumpserint. Incendiarii ecclesiarum. Omnes tales, nisi nostrum vel superioris super hoc requisierint consilium, & requisitum habuerint, ab officii sui executione se noverint suspensos.

II. Qui ante confessionem officium suum exequi non debent.

Certum est enim, secundum traditiones sanctorum patrum, irregulares præsumptuose & periculose sine dispensatione ministrare, cum quibus non est dispensatum. Adjicimus autem districte præcipiendo, ut omnes, qui in conscientia mortalis peccati prius perpetrati, vel propter quasdam rationabiles causas non fuerint amoti, suscipiunt ordinem, officium suum non exequantur, antequam sacerdoti confiteantur.

III. Quod clerici puniantur propter incontinentiam.

Ne vero facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi: in generali concilio statutum est, quod clerici, præsertim in sacris ordinibus constituti, qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, & pro hac causa suspensi, officium suum exequi præsumpserint; non solum ecclesiasticis beneficiis spolientur, verum pro hac duplici culpa perpetuo deponantur: ut quos Divinus timor a malis non revocat, temporalis saltem pœna cohibeat a peccato. Præterea vero qui tales in suis iniquitatibus præfumunt fustinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subjacent ultioni. Unde oportet vos archidiaconos, officiales, & decanos, tanto vigilantius super hoc vigilare, quanto negligentibus majus periculum dignoscitur imminere.

IV. De monitione facienda concubinis sacerdotum, & pœnis imponendis eisdem.

Concubinæ sacerdotum frequenter monentur ab archidiacono, & præcipue a sacerdotibus, in quorum parochia morantur, vel ut cessabunt, vel ut claustrum ingrediantur, vel sicut publice peccaverunt, publice agant pœnitentiam. Qui autem contra hanc monitionem, obtentu pecuniæ vel familiaritatis, negligens exiterit, pœnæ prædictæ subjacebit. Quod si ad nullum istorum per monitionem beneficii possint, interdicto eis, primo pacis cœtu, & pœne benedicto, in ecclesia, si perseverant in obstinatione, ipsæ & communicantes cum eis excommunicentur, sæculari justitiæ tradendæ, si non refipuerint.

V. De pace inter parochianos per vestros ecclesiarum servanda.

Magna nobis, filii carissimi, injuncta est necessitas pacis observandæ, cum Deus ipse pacis est author & amator, qui non solum corfestia, sed etiam terrestria venit ad invicem pa-

CIRCITER ANNO CHRISTI 1230.

pacificare: & cum non nisi per pacem temporis, & pacem pectoris, ad pacem perveniatur æternitatis, monemus vos & districte præcipimus, quatenus pacem, quantum in vobis est, cum omnibus habentes, parochianos vestros moneatis, ut in unitate fidei & pacis vinculo, unum corpus sint in Christo: inimicitias, si exortæ fuerint, in parochia vestra diligenter fedantes: amicitias copulantes: dilcordantes a discordia revocantes: quantum in vobis est, non permittentes quod Sol occidat super iracundiam parochianorum vestrorum.

VI. Quod clerici non nimis potent, nec scotalia faciant, nec eis inserfint.

Illum abusum clericis penitus interdicimus, quando ad potus æquales sumendos se obligant potatores: & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & caricles forcundiores exhaurit. Unde interdicimus, quod nullus alium cogat ad bibendum: si quis super hoc culpabilem se exhibuerit, nisi a superiore communitus, satisfecerit competenter, a beneficio & officio secundum statuta concilii suspendatur. Bannum quoque scotallorum per sacerdotem fieri prohibemus. Quod si incerdos vel clericus hoc fecerit, vel scotallis interfit, canonice puniatur.

VII. De infrœquentibus laudabilem consuetudinem ecclesiæ: & pœnis coercendem.

Sed quoniam quidam laici, laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam, pia devotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis, nituntur infringere, sub prætextu catholicæ puritatis: sicut præcipimus, pravas exactiones super iis non fieri, ita pias & laudabiles consuetudines præcipimus observari: & qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare, per vos cogniti veritate compellcantur, fiecut in concilio statutum est: & quod a terragio corpus fepelire non differatur, sed post fepulturam, si quid datum fuerit, in elemosynam recipiatur.

VIII. De prohibita Missarum venditione, & annualium, &c.

Præterea, venaliteram Missarum districte inhibentes, præcipimus, ne annualibus & triennalibus missarum faciendis, laici & alii aliquid dare vel legare in testamento cogantur. Et ne super hoc aliqua pactio vel actio vera, vel sub alia specie palliata, a sacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat, prohibemus: & ne superflua multitudine talium annualium quandoque se onerent sacerdotes, ad quæ expleuda honeste sufficere non possunt, & propter quæ ipsos oporter sub certo pretio conductos habere sacerdotes, aut ea vendere aliis facienda, ut se exoncerent: *Concil. General.* Tom. XIII.

A illud de cetero fieri sub pœna suspensionis prohibemus.

IX. Quod fontes sint sub firma custodia.

Fontes sub fenura clausi teneantur, propter fortilegia: chrisma & oleum fecrum sub clave custodiantur. Si vero is, ad quem spectat custodia, incaute ea reliquerit, tribus mensibus ab officio suo fuspendatur: & si per ejus incuriam aliquid nefarium contigerit, graviori subjaceat ultioni.

X. De baptisterio, & de aqua baptismali, & quid sit faciendum cum aqua & cum vase, in quibus propter necessitatem puer domi baptizatur.

Baptisterium habeatur in qualibet ecclesia baptismali lapideum, vel aliud competens: id decenter cooperatur, & reverenter conservetur, & in alios usus non convertatur. Aqua vero, in qua baptizatus est puer, ultra septem dies in baptisterio non fervetur. Si vero puer a loco domi propter necessitatem baptizatus sit, aqua, propter reverentiam baptismi, vel fundatur in ignem, vel ad ecclesiam in baptisterium fundenda deferatur, & vas illud vel comburatur, vel ad ufus ecclesiæ deputetur.

XI. Sacerdos interrogat laicum de dictis suis & factis, quando baptizaverit puerum domi.

Semper interrogat facerdos laicum diligenter, cum in necessitate baptizaverit puerum, quid dixerit: etiam quid fecerit. Et si diligenti præcedente inquisitione, facta fidibide plena, invenerit laicum distincte in forma ecclesiastica baptizasse, five in Latino, five Gallico, five in Anglico, approbet factum. Sin autem, baptizet puerum dicendo ut supra".

XII. Diaconi baptizare, & pœnitentias dare non debent, nisi in casibus necessitatis.

De baptismate & pœnitentia præcipimus, quod diaconi pœnitentias dare & baptizare non præsumant, nisi in iis casibus: cum facerdos non poteft, vel abfens eft, vel stulte vel indiscrete non vult, & mors imminet puero vel ægroto. Si puer baptizatus fuerit a laico, præcedentia & subsequentia immersionem compleantur a facerdote.

XIII. Quod panni chrismales tantum cedant in usum ecclesiæ.

Panni etiam chrismales non nisi in usus ornamentorum ecclesiæ convertantur: similiter alia ornamenta ecclesiastica, quæ pontificalem accipiunt benedictionem, nullo modo in usus profanos deputentur. Et archidiaconus in suis visitationibus, an hoc observetur, diligenter inquirat.

XIV. Quod mulier mortua in puerperio, scindatur, ove aperio.

Si mulier mortua fuerit in partu, & hoc

bene constiterit, scindatur, si infans vivere creditur; ore tamen mulieris aperto.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

XV. De custodia infantis.

Fœminæ commonentur, ut pueros caute et alant, & juxta se de nocte non collocent teneros, ne opprimantur: solos in domibus ubi ignis fuerit, vel solos juxta aquas fine custode non relinquant. Et hoc omni die Dominica eis dicatur.

XVI. Quod omnis commixtio maris & fœminæ extra matrimonium sit mortale peccatum.

In confessionibus & prædicationibus sæpius laicis inculcetur, & præcipue in majoribus solemnitatibus, quod omnis commixtio maris & fœminæ, nisi per matrimonium excusetur, est mortale peccatum. Et si in denunciatione hujusmodi saluberis doctrinæ sacerdotes negligens inventus fuerit, tanquam fornicator vel consentiens fornicatoribus canonice puniatur.

XVII. Confessiones mulierum audiantur extra velum, & moneantur laici confiteri.

Confessiones mulierum audiantur extra velum, & in propatulo, quantum ad visum, non quantum ad auditum. Moneantur etiam laici statim in principio Quadragesimæ confiteri, & cito semper post ipsum, ne peccatorum pondere suo trahat ad aliud. Item nullus sacerdos nomine pœnitentiæ toraliter & partialiter Missas præsumat injungere: consuluere tamen poterit.

XVIII. De pœna non confitentium.

Confessiones ter in anno audiantur. Ter communicare moneantur: in Pascha, in Pentecoste, & in natali Domini. Prius tamen præparent se per aliquam abstinentiam de consilio sacerdotis faciendam. Quicumque autem, semel in anno ad minus, proprio non confessus fuerit sacerdoti, & ad minus ad Pascha sacramentum Eucharistiæ non perceperit, nisi de consilio sacerdotis discreti abstinendum: & vivens, ab ingressu ecclesiæ arceatur: & mortuus, Christiana careat sepultura. Et hoc frequenter eis dicatur.

XIX. De diffamatis monendis confiteri.

Diffamari fama publica, vel verisimilibus indiciis "super aliquo crimine, de quo convinci non possunt, moneantur semel, secundo, & tertio, ut confiteantur & satisfaciant. Si vero incorrigibiles in diffamatione confiteretur, indicatur eis purgatio, quæ occasione pecuniæ promissæ vel oblatæ, in diem nullatenus differatur: sed fi parata fuerit, statim prima die"; & canonum numerus observetur. Archidiaconus, sive ejus officialis, seu decanus, contra hoc veniens, ab officio se noverit fuspendendum.

"al. de diffamatis hoc judicii.

"al. prima die recipiatur, & c.

A *XX. De modo audiendi confessiones, & mittendi confessos superioribus.*

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

In confessione habeat sacerdos cultum humilem, & oculos ad terram demissos, ne faciem respiciat confitentis, maxime mulieris: & patienter audiat quicquid dixerit, & in spiritu lenitatis cum supporter: & ei pro posse suadeat, & pluribus modis, quod integre confiteatur: aliter vera non est confessio. Peccata inquirat ultra singulam: insistenta autem non nisi a longe & per circumstantias, ut experiis detur modus confitendi, & inexpertis non detur occasio nova de B linquendi. Personarum nomina, cum quibus confitens peccaverit, non inquirat sacerdos: sed per confessionem poterit inquirere, utrum clericus vel laicus, monachus, vel sacerdos, vel diaconus exsiliat: & semper majora, præcipue notoria, majoribus reserventur. Sunt autem ista majora, homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, stupra virginum & monialium; & injectiones manuum in parentes, necnon & in clericos; vota fracta, & hujusmodi. Sunt autem casus, in quibus nullus nisi papa possit, vel alter habet absolvere, vel ejus legatus. Absolutio tamen talium in articulo mortis nulli deneganda est, salvem conditionalis, videlicet quod si convaluerint, apostolico confpectui se præsentent. Nihilominus tamen talium rei mittendi sunt ad episcopum vel ejus pœnitentiarium. Semper autem qui mittuntur, deferant secum litteras continentes genus peccati, & circumstantias sufficientes, vel ipse sacerdos veniat personaliter cum eis: alioquin non recipiantur.

XXI. De denunciatoribus criminum in quolibet decanatu.

Sint autem in quolibet decanatu duo vel tres viri, Deum habentes præ oculis, qui excessus publicos prælatorum, & quorum clericorum, ad mandatum archiepiscopi, vel ejus officialis, ipsis denuncient.

XXII. De pignore non retinendo.

Inhibeatur frequenter, ne pignus retinere quispiam contendat, postquam de fructibus fortem perceperit, deductis expensis; quoniam usura est.

XXIII. Qui sunt publice denunciendi in ecclesiis ter singulis annis, in festis majoribus.

Singulis autem annis, in tribus solemnitatibus majoribus, solemniter excommunicati denuncientur in genere: fortiarii, auxilium dæmonum quoquo modo invocantes, sacramentis vel sacramentalibus abutentes, vel ea ad usus profanos convertentes, incendiarii, raptores publici, malitiose impedientes executiones rationabilium testamentorum.

XXIV. De communicantibus cum excommunicatis.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237.

Ne ecclesiasticæ censuræ rigor vilescat: præcipimus, quod omnes qui scienter communicant nominatim & publice excommunicatis, tamdiu arceantur ab ingressu ecclesiæ, quamdiu talibus communicasse convincti pocuerint, nisi citius resipiscant: salvo tenore canonis, q. ult. xi. *Quamvis multos*. (Et nota, quod ista materia, *de sen. ex.* capitulo, *Statutimus*, &c. Quæstionum libro sexto.)

Statuta Ecclesiæ Londinensis ad hanc diem non reperiuntur.

XXV. De veneratione Eucharistiæ ponenda ad infirmum.

Hæc habentur in Statutis Ecclesiæ Cathedralis Sarisburiensis MSS. scripsit anno 1330.

His addimus: quod, cum Eucharistia ad ægrum fuerit deferenda, habeat sacerdos aliquam pixidem mundam & honestam, in qua sit pannus lineus mundissimus, & in ea deferat corpus Dominicum ad ægrotum, linteo mundo superpolito, & lucerna præcedente, nisi æger valde remotus fuerit, & crux similiter, si fieri poterit, nisi crux fuerit ad alium ægrotum deportata: præcedente quoque tintinnabulo, ad cujus sonitum excitetur devotio fidelium. Habeat quoque secum sacerdos orarium sive stolam, quando cum Eucharistia, sicut diximus, vadit ad ægrotum. Et æger si remotus non fuerit, in superpellicio decenter ad ipsum accedat, Habeatque vas argenteum, sive stanneum, ad hæc specialiter deputatum, quod semper ad ægrotum secum deferat, ut in eo dare valeat ægro, post sumptam Eucharistiam, fuorum loturam digitorum.

XXVI. De dominibus religiosis separandis post decessum.

Item volumus, quod hæc constituto inviolabiliter observetur: videlicet, si rector alicujus ecclesiæ decesserit, ecclesia sua relicta sine indumentis sacerdotalibus competentibus, vel sine libris, vel sine utrisque, vel si forte domos ecclesiæ reliquerit dirutas vel ruinosas, de bonis ejus ecclesiasticis tanta portio deducatur, quæ sufficiat ad comparandum hoc, & ad defectus ecclesiæ supplendos, Idem statuimus circa illos vicarios, qui solvendo modicam portionem sive pensionem, omnes habent ecclesiæ proventus. Nam cum ad præmissa teneantur, talis portio deducta satis poterit, & debet inter eos computari: semper tamen rationabilis conditeratio sit habenda ad facultatem ecclesiæ, cum deducenda fuerit hæc portio.

XXVII. Quod decima non vendatur ante Annunciationem beatæ Mariæ.

Nullus rector ecclesiæ nobis subjectus decimas ecclesiæ vendere præsumat, ante Annunciationem beatæ Mariæ, cum extunc, secundum consuetudinem, fructus cedere debeant ad debita vel legata solvenda.

Statuta Ecclesiæ Londinensis MSS. ut supra.

XXVII. De vacua penitente a præsentatis non præsentandis.

Item, ne cui de ecclesiasticis proventibus modica vel magna pensio detur in fraudem, sicut in concilio prohibitum est, & nos prohibemus. Et quotiam circa hujusmodi pensiones frus sæpius folet & simoniaca pravitas perpetrari: nos, ut melius obviemus talibus morbis, præsentantis & præsentati recipimus interdum juramentum, quod nec promisso nec pacto illicita interveneit, & quod ecclesia non debet amplius obligari, quam prius fuit obligata: similiter, ne quis, qui prius ecclesiæ fuit persona, in eadem ecclesia fiat vicarius.

XXIX. Quod rectores ecclesiarum & capellani, sine rationabili causa, non sint amovendi.

Monemus etiam rectores ecclesiarum, ne capellanos annuos sine causa rationabili studeant amovere: maxime si honeste fuerint conversationis, & laudabile de conversatione sua habeant testimonium.

XXX. De incontinentia presbyteri pœnibili per rectorem ordinario manifestanda.

Et si de incontinentia parochialis sacerdotis scandalum orerum fuerit, cum circa hoc vigilis esse debeat rector ecclesiæ, si per famam vel inquisitionem nobis prius de hoc constiterit, quam per rectoris denunciationem, tanquam consciis puniretur arbitrio superioris. Simile de vicariis perpetuis est cenfendum. Et eam personas, & vicarios, quam annuos sacerdotes, graviter puniendos esse decrevimus, nisi super denunciatione excessuum, & præcipue incontinentiæ, in quibus notabiles clerici inventi fuerint, in suis parochiis fuerint vigilantes.

XXXI. Quod alter conjugum ne transeat ad religionem sine litteris episcopi.

Item doceat frequenter sacerdos populum, & prohibeat sub anathemate, ne alter conjugum tranfeat ad religionem, vel recipiatur, nisi per nos aut litteram nostram.

XXXII. Quod mulieres non faciant vota sine consensu virorum.

Item moneat sacerdos mulieres, ne faciant vota, nisi cum magna deliberatione, aut virorum suorum consensu, aut concilio sacerdotum.

XXXIII. Testamenta laicorum non fiant sine præsentia sacerdotis parochialis.

Præcipimus, quod laicis frequenter inhibeatur, ne testamenta sua faciant sine præsentia sacerdotis parochialis, sicut diligunt: quod eorum ultimæ voluntates adimplentur. Sacerdotibus similiter inhibemus, ne testamentum suum per manum ordinent laicalem.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

XXXIV. Ne medici minisfrent aliquid ægrotis, A quod in periculum animarum convertatur.

Cum anima longe pretiosior sit corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum, pro corporali salute, aliquid ægro tradat, quod in periculum animæ convertatur: verum cum ipsum ad ægrotum vocari contingit, ægrum ante omnia moneat efficaciter, & inducat, quod medicos invocet animarum, ut postquam infirmo fuerit de spirituali provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur. Transgressores hujusmodi constitutionis pœnam in concilio statutam non evadent.

XXXV. De dominibus religiosorum de novo fundandis.

Quoniam religionum nimia diversitas gravem in ecclesia Dei confusionem inducit: præcipimus, quod qui volunt domum hospitalem, seu xenodochium fundare de novo, regulam & institutionem a nobis accipiant, secundum quod vivant regulariter & religiose.

XXXVI. De modo sumendi Eucharistiam.

Item in celebratione Missæ hostiam consecratam ^ datur sacerdos sibimetipsi, ne ammoveat os suo, quia ante perceptionem, eam ore suo tangere non debet. Si vero de patena, ficut quidam faciunt, eam sumat: post celebrationem Missæ eam patenam quam calicem, faciat aqua perstringi, vel solum calicem, si eam non sumat de patena: habeat quoque sacerdos juxta aleare pannum mundissimum circumdatum undique; & honeste ac decenter coopertum, in quo, post sumptionem sacramenti salutaris, digitos cum labiis ablutos emundet.

XXXVII. Quod mulieres ante partum confiteantur, & pariendo habeant secum aquam paratam.

Item, commoneant sacerdotes mulieres prægnantes, de parochia sua, ut, cum tempus partus intelligunt instare, sibi propiciant quod aquam habeant promptam & paratam: & quod, propter multitudo periculum, confitentur, antequam in puerperio jacuerint, omnia peccata sua sacerdoti, ne subito præoccupate non possint, cum voluerint, habere copiam sacerdotis.

XXXVIII. De iis qui clericos occidunt, sacrimve occidi.

Sacri insuper provisione concilii distinctum est, quatenus si patroni, vel advocati, aut feodatarii, seu viceni gerens alicujus domini, rectorem ecclesiæ, vicarium, seu clericum ipsius ecclesiæ, per se vel per alios occidere aufu nefario præsumpserint, patroni patronatus, advocati advocatiam, feodatarii feodum, vicedomini vicedominatum, usque ad quartam denunciationem amittant: & posteritas talium in clericorum collegium nullatenus assumatur, nec in regularibus domibus alicujus prælatiæ affequatur honorem. Et hoc volumus in ecclesia sæpius denunciari.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

XXXIX. De confirmatione puerorum, & de iis qui eos tenere debent.

Sacerdotes frequenter monent populum ad Confirmationem puerorum, post baptismum enim suscipi debet sacramentum Confirmationis. Quod si confirmandus adultus fuerit, monendus est per sacerdotem loci, ut prius confiteatur, & postea confirmetur. Item, sæpe dicatur laicis, ne expectent diu adventum episcopi, pro Confirmatione, sed adducant pueros ad eum, nisi eum adesse audierint prope, quam citius poterint: & ut ligaturas secum deferant competentes, scilicet longas & latas sufficienter. Item, parentes confirmati, tertia die post Confirmationem, deponentur ad ecclesiam, & fronres eorum per manus sacerdotum in baptisterio, propter reverentiam sacramenti, abluantur ibidem, & tunc ligaturæ simul in igne comburentur. Item, nullus teneatur ad Confirmationem a patre, vel vitrico, seu noverca. Et hæc prohibitio sæpius publicetur in ecclesiis per sacerdotes.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

XL. Quod decima dentur de omnibus, quæ renovantur per annum.

Circa decimas autem hoc observari præcipimus; ut de omnibus, quæ per annum renovantur, ecclesiis, quibus debentur, persolvantur: & præcipue illa, quæ Divina lege debentur, vel ex loci consuetudine approbata: ita scilicet quod occasione mercedis servientum, vel messorum, ecclesiæ decima parte non fraudentur, quo minus eam plenam percipiant. Detentores vero earum decimarum, si femel, secundo, & tertio commoniti, excessum suum non emendaverint: concedimus, quod per capellanos locorum, usque ad satisfactionem congruam, anathematis vinculo feriantur. Cum autem ij, qui decimas detinuerint, ad pœnitentiam accesserint: non admittantur, nisi per fe vel per nunum sacerdotis fui ei, cui decimæ debentur, satisfaciant competenter. Item decimæ tam prædiales, quam aliæ, sine difficultate & diminutione, & cum omni integritate folvantur, secundum quod canonum convenit institutis. Concedimus etiam, quod quilibet sacerdos parochialis detentores decimarum in sua parochia posse tam excommunicandi habeat: & si communes fuerint, & communi se non correxerint, ipsos excommunicandi. Item, nullus laicus quantacunque diuturnitate temporis immunitatem sibi vendicet a præstatione decimarum: cum laicus, secundum sacrorum canonum instituta, decimas præscribere non possit.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

Vide constitutiones Friderici de Pugnolisto, apud Alexandrum anno 1300.

XLI. Quod laici non intromittent se de bonis clericorum.

Sub interminatione anathematis prohibemus, ut nullus constabularius castrorum, forestarius, vel cujuscunque potestatis baillivus, possessiones seu bona clericorum aut

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

posse. In præstandis decimis & maxime prædialibus, nullæ deducantur expensæ. Et sic nota, quod quilibet sacerdos potest excommunicare pro decimis debitis non solutis. Et cum sit crimen decimas notorie debitas detinere: videtur, quod notorie detinenti debitas, vel alia jura debita ecclesiis, posse in Pafchate licite denegari corpus Christi; quia pro manifesto & notorio crimine potest illud cuilibet denegari de consilio. *pro diligentia.* Nec obstat c. *si sacerdos* de offi. ordi. cum similibus: quia loquitur de crimine occulto, ut ibi per doct.

XLI. Quod laici non intromittent se de bonis clericorum.

Sub interminatione anathematis prohibemus, ut nullus constabularius castrorum, forestarius, vel cujuscunque potestatis baillivus, possessiones seu bona clericorum aut

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237.

Ex com. Episcopi Lincolniensis.

* CONSTITUTIONES DOMINI ALEXANDRI COVENTRENSIS EPISCOPI,

In regimen suæ diœcesis, factæ anno circiter MCCXXXVII.

Ex vetusto cod. MS.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1236.

UNiversis archidiaconis per Coventrensem diœcesim constitutis, *Alexander permissione divina quidem minister ecclesiæ humilis, salutem: & sic vigilias nostris super gregem sibi commissum custodire, ne angelis ducentibus possimus in montem palatium Salvatoris introire: ubi non sordes stabuli, ubi non pauperies præsepii, nec hiems, id est labor obedientiæ, nec asinus, id est pena patientiæ: sed erit Deus omnia in omnibus.*

Vos igitur, quibus incumbit vigilare juxta verbum beati Petri, habeatis duos gladios propter timores nocturnos, & sufficient. Gladium, verbum Dei litterum & acutum: limatum, ut fulgeat: non enim debet ejus ferrum Dei obtentu præcipue quantumcunque nitere: acutum est cadat, hoc modo, ut nulli peccatur peccat. Unde in Isaia: *Gladius meus descendet super Idumæam*, id est, super peccata. Et idem: *Pofuit Deus os meum quasi gladium acutum.*

Aliens peccata non faciens propria. Propria quidem vestra erunt, si dissimulaveris, & negligenter corrigatis. Et tunc oportebit quem libet nostrum dicere: *Ab alienis parce servo tuo.* Et ecce quid dicit Apostolus: *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte æterna.* Consentire est tacere, cum possis redarguere. Ego etiam vobis dico, quod si possim in aliqua parochia invenire aliquem hujusmodi publice peccantem, poniam tanquam peccatum vel archidiaconi, vel presbyteros, vel sacerdotis. Nec mirum, quia non S sua, faciunt sua, de quibus scriptum est in Osee: *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum*, id est sacerdotum, *sublevabunt animas eorum*, id est populorum. Quia sacerdotes fornicarii fiunt non populos fornicarios. Sed quid accides? *Erit sicut populus, sic sacerdos.* Sicut populus suspenditur ab introitu ecclesiæ, sic sacerdotes a celebratione Missæ. Præcipue autem peccata publica non permittatis crescere usque ad messem damnationis extremæ. Sed si publica fuerint, primo arguatis

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237.

religiosorum, seu quarumcunque religiosarum personarum, ausu temerario, præsumat invadere: aut eas exactionibus injustis & oppressionibus quibuscunque indebite, contra libertatem ecclesiasticam, attentet molestare.

Quod si qui contra prohibitionem nostram in propriæ salutis dispendium, quod Deus avertat, intrare præsumpserint, & moniti & non correxerint, terras eorum per archidiaconum fine dilatione ecclesiæ fupponi præcipimus interdicto: & tunc demum, si ad correctionem non redierint, indurati, palatis campanis, & accensis candelis, excommunicentur, canonica monitione præmissa. Volumus etiam & districte præcipimus; ut archidiaconi & eorum ministri, cum fuerint super hoc ab executoribus requisiti, mutuum sibi invicem præstent auxilium.

A

B

C

D

CIRCITER ANNO CHRISTI 1235.

quod hic est Deus noster, & non reſtimabitur alius
adverſus eum. Hic in terris quotidie videtur, dum
per manum ſacerdotis quotidie elevatur: & cum
hominibus converſatur, dum in pixide modica in
loco humili ponitur. Et quaſi Gramotha fuiſſe-
mus, id eſt, aſperi & aridi, ſine omni devotione
ſpirituali. Unde præcipimus, quod in elevatione
Euchariſtiæ, quando ultimo elevatur, & magis
in altum: tunc primo ſonet campanella, quæ ſit
quaſi modica tuba denunciatis adventum judicis:
immo ſalvatoris, ſecreto ad nos venientis, ut ſit
nobis animi reſpectum ubinam accedimus ad colo-
ſſe cauviarum. Et cit tripiex gaudium, quia ubi
cuno, ibi anima, ibi Deus Verbum. Similiter
præcipimus, quod Euchariſtia portetur ad infir-
mum intra villam, cum ſolemnitate accenſis lucer-
B nis, & famulis campanellæ. Et hoc non portetur
a ſolo ſacerdote, immo cum teſtimonio diaconi
honeſti, vel alicujus honeſti clerici, vel ſaltem
laici boni teſtimonii, & hoc in ſuperpelliceo.

De Agno benedicto.

AD hæc, quia oportet in eccleſia Dei eſſe paſ-
tores & doctores: nec ſit diviſio inter paſ-
tores & doctores, cum alia dividat Apoſtolus.
Dicit enim: *Alii quidem doctores, alii quidem apoſtoli & evangeliſtas, alios paſtores & doctores*. Hic nul-
lam fecit diviſionem. Præcipimus igitur, ut illi
qui ſunt interpretes, videant, ut in ſingulis locis ubi
eſt regimen ſcholarum, ſimul etiam ſit ſtantia aliqua
doctrina inſtruens, & velint eos exemplo bonæ vi-
tæ informare. Sed quia plerique ſcholares carent
neceſſariis, quorum ſcientia multi per gratiam
Dei poterunt ædificari: volumus, ut ſcholares fe-
rant aquam benedictam per villas rurales, ſi fini
qui poſſulant & indigeant.

Item præcipimus, quod ex quæ pertinent ad de-
dicationem eccleſiæ, ſint penitus ſervata.

Item præcipimus, quod in qualibet eccleſia ſit
vita beati Thomæ martyris, & oratio, *Deus pro-
cujus eccleſia*.

Præcipimus ne claudantur cœmeteria.

Item quod vicarii deſerviant pro vicariis nec
ponant pro ſe ſacerdotes conductitios, niſi de ſpe-
ciali licentia noſtra.

Ut populus communicet ter in anno, & ſæpius.

ITem cum nihil valeat peregrinantibus tantum,
quantum viaticum: moneantur laici & clerici,
ut ter in anno ſumant corpus & ſanguinem Jeſu
Chriſti, ad minus, qui proveſſionis ætatis ſunt:
videlicet in Natiuitate Domini, in Paſcha, &
Penteceſte. Et qui noluerunt iſſud facere, mo-
neantur ut ſejenent per Adventum, vel ad minus
per mediatatem Septimanæ, & præcedat confeſſio.
Similiter a feſto Aſcenſionis uſque ad Pente-
coſten, vel ad minus per mediatatem ſeptimanæ,
& præcedat confeſſio.

Item præcipimus, ne aliquis extraneus admit-
tatur in aliqua paſochia ad contrahendum ma-
timonium, niſi prius facto ſacramento ſi alius
eſt uxoratus. Et hoc ſciatur per ſacerdotem vil-
læ ubi contrahitur, vel per litteras alicujus
prælati de partibus illis, ubi natus vel converſa-
tus eſt.

Item notificamus vobis, quod ſi ſacerdos depre-
henſus fuerit in incontinentia, vel in ſuſpicione
violenta: puta ſi intrat in aliquem locum ubi poſ-
ſit maleficere: quia debemus providere bona co-
ram Deo & hominibus: propter Deum debemus
A facta vitare; propter homines ſuſpicionem fa-
hoc modo punietur. Primo ſecundum quantita-
tem facultatium ſuarum, per manum epiſcopi da-
bit quandam ſummam pecuniæ illius pauperum:
& rector eccleſiæ ſimiliter, ſive fuerit privata per-
ſona, ſive abbas vel prior, ad quem pertinet
eccleſia, punietur pro delicto ſacerdotis. Eorum
enim intereſt habere bonos & honeſtos ſacerdotes.

Reſtoribus etiam, qui ſunt privatæ perſonæ,
gratiam facimus, quod eos ad ſacerdotium non
cogimus. Nec murmuret aliquis, quod peccha-
tiles punimus. Hoc enim ſtatuit propter multas
cauſas: tum quia illa pœna magis timetur quam
alia, tum etiam quia luxuria provenit ex abun-
dantia. Ideo bonum eſt falſe correptioni reſcrare
fuperbiæ. Peccatum non ſolummodo fuit in fa-
turitate panis, & abundantia, & otio, juxta il-
luſ poeticum: Quæritur Æqueſtus, &c. Autori-
tate enim legis Divinæ hoc fecimus. Dicitur enim
in Eſdra: *Omnes qui non fecerint legem Dei, judicium, & ſtatu-
cris de eo: ſive in exilium, ſive in condemnationem
ſubſtantiæ ejus, ſive certe in carcerem*. Si ſecundo de-
prehenſus fuerit, duplicabitur pœna, tam ſacer-
dotis, quam rectoris. Tertio ſi deprehenſus fue-
rit, punietur pœna exilii, quia nunquam in epi-
ſcopatu noſtro Divina celebrabit. De aliis perſo-
nis eccleſiaſticis, ſi deprehenſi fuerint in ſimili
benefitiati, primo punientur per condemnationem
ſubſtantiæ, poſtea per ſuſpenſionem ab officio &
beneficio.

Item ſingulis diebus Dominicis prohibetur,
ne quis det fidem in matrimonium contrahen-
do, niſi in ſacerdotis præſentia. Et ſi qui inve-
nianter tranſgreſſores, mittantur ad epiſcopum
competentem.

Similiter, ſingulis diebus Dominicis denun-
cientur excommunicati, qui fallum teſtimonium
perhibent prudenter & ſcienter, vel prohibere
procurant, ſcientam qui tales teſtes ſcienter pro-
ducunt vel ſuborant, ubi agitur in cauſa matri-
moniali, vel alicujus exhereditatione.

Excommunicentur etiam omnes, qui gratia lu-
cri, vel dolo, vel alias malitioſe crimen imponant
alicui, cum infamatus non ſit apud bonos & gra-
ves: vel ſic falſum ea purgatio indicatur, vel alias
D modo gravemente.

Item, ſi ſacerdotes ſuſtinuerit in parochiis ſuis
publicos fornicatores, vel uſuratios, vel aliquod
mortale peccatum manifeſtum, puniemur tan-
quam pro propriis peccatis, de veniet ſuper eos
malum, & noſcient eorum ejus. Hoc autem modo
procedam circa fornicatores: quod ſi contingat
aliquem jurare, quod in poſterum non ſit ſuſpectus
quam quotiens juraverit: indicatur et talis
pœna ſi eandem cognoverit, quod eam deſponſet,
vel magnam portionem ſubſtantiæ ſuæ, ſecundum
quod facultates ſuæ competunt, cujus tribuat ſub
facramento.

Item in omnibus eccleſiis quas habent monachi
E ultramarini, inquiratur quo titulo: & ſimiliter,
ſi habent decimas reparatas, denuncientur ſcomi-
nicati.

Item in qualibet decanatu ſit unus, qui audiat
confeſſionem ſacerdotum, vel ad minus unus con-
feſſor, in duobus decanatibus.

Item quotidie, quando leguntur tres lectiones,
dicantur: *Placebo, Dirige, & Commendabo*, a
ab In exitu Iſraël, uſque *Ad Dominum cum tribula-
tare*.

Item præcipimus, ſub pœna ſuſpenſionis, ut
nullus clericus, qui ſervit in eccleſia, vivat de
aqua benedicta.

Item præcipimus, quod quilibet Chriſtianus,
& quilibet Chriſtiana, omni die dicat ſepties

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237. 1238. 1239.

ſum *Pater noſter*: quia ſepties in die debet laudare Dominum, juxta Prophetam: *Septies in die laudem dixi tibi*. Similiter ſepties, *Ave Maria*: & bis ſium *Credo*: & ad hoc faciendum monetur frequenter, & ad ſciendum cogatur.

Item diſtribuere præcipitur, ut nulla mulier pon-
nat ſuum parvum puerum, id eſt in ſe, niſi ſit ad mi-
nus trium annorum, vel citer.

Item ſi pontur in cubiculo, ita fulciatur cuna-
bulum, ut non poſſit volvi cunabulum, & ita
puer caret ſuper faciem ſuam.

Item veneficia, quia fidei manifeſte ſunt con-
traria, ſub interminatione anathematis prohi-
bentur. Et ſi aliqui in hujuſmodi caute poſſunt
deprehendi, vel falſo teſtimonio, ad nos mittan-
tur puniendi.

Item præcipimus ut nullus celebret de novo in
epiſcopatu Coventrenſi ſine licentia noſtra.

Item ne quis recipiatur in hoſpitali ſine licentia
noſtra.

Item præcipimus, quod quilibet ſacerdos do-
ceat parochianos ſuos baptizare pueros ſuos in ne-
ceſſitate ſecundum formam eccleſiæ, *ſuper his ver-
bis: Ego baptizo te N. in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*. Et illa eadem forma dicendi, ſci-
licet in Gallico & Anglicano ſermone.

Præcipimus etiam vobis ſimiliter, per virtutem
Jeſu Chriſti, ut ſententiam excommunicationis,
& ſub pœna ſuſpenſionis, quatenus hæc ſtatuta
obſervenitur & ſcribantur, ſimul cum ſeptem cri-
minalibus quæ ad vos mitto: ſimiliter & cum quo-
dam tractatu modico de confeſſione. Hæc ſervan-
tur & ſcribantur, ſicut quod eccleſiæ veſtræ non
ſuſpendantur, cum ad eccleſias veſtras accederi-
mus, vel per nuncios veſtros.

Denuncientur etiam excommunicati omnes illi,
authoritate concilii, qui eccleſias malitioſe ſuo ju-
re privare præſumunt, aut per malitiam, vel con-
tra juſtitiam libertates earundem infringere, vel
perturbare contendunt.

Item inhibemus, ſub pœna dimidiæ marcæ, ne
quis ſacerdotum, vel clericorum eat, aut tabernam te-
neat, vel ſcotales.

Dicatur omnibus ſacerdotibus, quod, quando
parochiani ſui congregati ſunt in eccleſia, in Do-
minicis diebus, vel in aliis feſtis: dicant hæc ver-
ba, quæ ſequuntur: Septem ſunt criminalia pec-
cata, quæ hoggere debeoit, juxta quod dicit Sa-
piens: *Quaſi a facie ſerpentis fuge peccata*. Peccatum
comparatur ſerpenti: quia, ſicut ſerpens veneno
necat carnem, ſic peccatum malitia necat animam.
Quando vero anima eſt mortua, tunc efficitur ci-
bus diaboli. Unde ſcitent dicit: *Si occiderit os pe-
cata, tunc accipient te dentes leonis, dentes ejus inter-
ficientes animas*. De dentibus diaboli poteſt miſera
anima extrahi per virtutem Dei juxta quod di-
cit Iſaias: *Tolletur a fortis præda, & quod ab-
latum eſt, a robuſto ſalvabitur*. Ex Job: *Con-
teribam molares iniqui, & de dentibus ejus auferam
prædam*: id eſt, quando, quis peccata eſt præ-
datricis & facerdotis, juxta quod dicitur: *Tol-
lentur juſti ſicut impiorum*. Sed ſi fuerit inter dentes
miſera anima uſque dum perfecte mafticetur, &
in ventrem diaboli extrahatur, nunquam extrahe-
tur, quia in inferno nulla eſt redemptio. Maſti-
catur per totam vitam præſentem: in morte, in
ventrem trahitur. Quam vilis res eſt diabolus,
qui non diligit comedere nisi cadaver & rem fe-
tentem! Vilis ergo ſunt, qui tam vili ſervitunt.
Legitur, ut caveamus a moribus prædicti leonis.
Ne incidamus in ejus fauces, virtutes ſeptem de-
ceptiones ejus: id eſt, ſeptem criminalia peccata,
quorum primum eſt ſuperbia, quæ natione cœle-

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237.

A ſtis ſublimium mentes inhabitat, ſub cinere & ci-
licio latitans. Superbia morbus eſt divitum: un-
de dicit Auguſt. quod nihil expavit Apoſtolus in
divitiis, quando dixit: *Nolite eſſe divites neque
divitias amare veſtris*, neque morbum carnis, ſci-
licet ſuperbiam. Superbia etiam in viris religioſis
Jatet, qui aliquando ex bono quod faciunt, ſu-
perbiunt. Per ſuperbiam cecidit Lucifer, qui fuit
angelus in cœlo, & factus eſt diabolus in infer-
no. Quantum ſit peccatum ſuperbia, poteſt perpendi
ex quantitate pœnæ. Quis enim dubitat ſtagnio-
ſum eſſe, in communitum, quod gravius eſt punitur a Deo
hoc modo dicatur laicis, quod tunc ſuperbit ho-
mo, quando ex aliquo bono, vel ex ſcientia, vel
ex divitiis, vel ex alio, vel etiam ex magno opere ſe
B magnum credit, & ſuper alios ſe extollit. Unde
alio modo ſic deſcribitur: Superbia eſt ſingularis
excellentiæ ſuper alios erecti appetitus. Iſſud pec-
catum Anglice vocatur, *pride*. De divitibus non
eſt dubium, quia multum habeant, ſed pauper-
tes negant ſe eſſe ſuperbos. Sed poteſt eis proba-
ri quod ſint ſuperbi, hoc modo. Multotiens
enim videmus divites in gloria ſua, & dicunt in ani-
mo ſuo: Iſſi ſimpari recepernt mercedem ſuam, ſed
non ego ſic: & ex hoc ſuperbiunt. Dicunt enim,
hic recipiunt ſimilia, ut ſi dittero habeamus bona:
& verum dicunt, ſi cum humilitate & patientia
ſuſtinent.

Invidia,

C Secundum peccatum eſt invidia: Invidet autem
homo qui in mente animo ſuo talcheit, ex aliquo
bono quod videt in proximo ſuo: & dicitur *An-
glice Ich, hire Onde*. Quia autem invidus eſt, in-
videt Deo: quia quando invidet proximo: &
quando dolet quod aliquis habet bonum, cum bo-
num non ſit niſi a Deo, dolet quod Deus bonus
eſt. Unde in evangelio Matthei: *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Invidet etiam ſibi
ipſi: quia, cum gaudet de bono proximi ſui, ſa-
cit bonum proximi ſibi tum. Unde Apoſtolus:
Diras qui proximum tuum ſicut teipſum. Ibi dicit Augu. s. Cor. 12.
ſtinus: *Tolle invidiam, & cum eo eſt quod habes*. Un-
de dicit David: *Patientes ego cum omnium tuum*. *Pſal. 25.*
D *tuum te*. Nulli invidet qui ſic dixit. De hac invi-
dia dicit Sapiens: *Sepulturam ſuam ſibi fecit invidus*. *Eccl. 14.*
det. Et quia morbus iſte vix ſanatur, appellatur
gutta inſanata. Quando gutta eſt in carne, cito ſa-
nari poteſt, quando eſt in oſſe, vix aut nun-
quam. Quod ſi in oſſe, dicit Salomon: *Putredo tuum, ut* *Prov. 12.*
oſſium invidia.

Ira.

TErtium peccatum eſt ira. Eſt enim ira ve-
hiale peccatum, de qua dicitur: *Irascimini, Pſal. 4.*
& nolite peccare. Et mortale peccatum de qua
dicitur: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*. *Ephef. 4.*
Et Sol, id eſt Chriſtus, occidit, qui in ira perſe-
verat, et non ſuper iracundiam veſtram. Unde
etiam ſic deſcribitur: Ira eſt ſtultis & coactatis ani-
mi fervor, fervens libidine ulciſcendi. Quando
vetereſcit & durat, efficitur odium: *Qui autem o- Jac. 3.*
dit fratrem ſuum, homicida eſt, ſicut dicit Joannes
in epiſtola. Sed quæritur eſt hoc verum? Multi
enim ſunt, qui odio habent alios, & nolunt ta-
men eos interficere: ſed forte vellent per calum-
niam eos corripere, vel peccatum auferre. Tales
funt homicidæ, occidunt enim animum proximi,
eo quod provocant proximum contra ſe ad maledi-
cendum vel odiendum: & quantum in eis eſt, ho-
micida ſunt. Occidunt etiam corpus, quando ver-

CIRCITER ANNO CHRISTE 1216. *Extil. 20.*

lunt injuſtè & per fraudem aliquid auferre. Et Sa- A
piens: *Qui aufert in fudore patrem, quaſi qui occidit proximum ſuum.*

Avaritia.

QUartum peccatum eſt acedia, que appellatur tœdium de bono, quod poteſt dici *Idleneſſ* in ſeverito Dei. Iſtud peccatum committunt homines, quando vel torpent venire ad celebrationem vel etiam, quando illi ſunt minus attenti, vel oratioui, vel prædicationi. Propter hoc dicit Sapiens: *Subiice humerum tuum, & porta ſapientiam, & ne accederis mimulis ejus.* Poteſt enim iſtud peccatum appellari negligentia in operibus Divinis, de qua dicitur: *Maledictus, qui facit opus Dei negligenter.* B

Avaritia.

QUintum peccatum eſt avaritia, que eſt ſeruitus idolorum. Idolatres ſervit idolo, & ita ſervus eſt idoli: ſic avarus ſervus eſt nummi. Eſt autem avaritia immoderatus appetitus rerum temporalium, que Anglice dicitur *Couetyſe*. Cum mittitur autem iſtud peccatum a pauperibus: primo hoc modo, quia ſi pauper nimis appetit dives fieri, avarus eſt. Appetere poteſt iſte neceſſaria, ſi non habet: ſed non ita, ut nimis. Nimis appetere ſe tit, quod ab iis que Dei ſunt propter temporalia ſe averti: quando ſcilicet appetitus efficitur ſolici- C
Philippen. tudo. De qua Apoſtolus: *Nihil ſolliciti ſitis*, id eſt, non ſitis ſolicite de temporalibus que nihil ſunt. Si immoderatus appetitus circa pauperes eſt damnabilis, multo damnabilior eſt circa diveres. Qualiter ergo erunt homines ſine avaritia? Hoc modo: ſi contenti ſint modico & magno: ſcilicet eo quod habent. Unde Apoſtolus ad Hebræos: *Sint mores ſine avaritia contenti preſentibus.* Sive enim modicum, ſive magnum dat Deus, contenti eſſe debent iſte quilibet, quia pauperteam dat homini, ut per patientiam habeat vitam æternam: & divitias, ut per cleemoſynam largiendam, ſimiliter illam obtineant. Sunt etiam multi in tantum avari, ſive cupidi, quod non formidant per fraudem aliquid acquirere, qui etiam dicuntur D
Exode. 36. homicidæ: juxta quod dicit Sapiens: *Qui fraudem facit, & ſanguinem fundit, fratres ſunt.* Vel etiam per violentiam, ſive rapinam, ſicuti potentes & nobiles, contra quos dicitur: Ne intendas in agros pauperum: propinquus illorum eſt fortiſ. Quis eſt propinquus? Dominus. Sed quid facit? Judicabit contra te cauſam illorum: *Judicabit enim pupillo & humili, ut non apponat ultra homo*, ſcilicet raptor, *magnificare ſuper terram:* vel etiam per calumniam, ſicut fiſt adverſarii, ſiſi placitatores. Iſti ſimiliter hunt homicidæ; juxta quod ait Sapiens: *Homo calumniator, vir ſanguinis eſt.* Quocunque modorum iſtorum, ſive per violentiam, ſive per rapinam, ſive per fraudem, aliquid acquiſierit, oportet ut reddat ſibi ha- E
Pſal. 10. bet unde, vel diabolus eum ſuſpendet. Si non habet, habet voluntatem reſtituendi cum habuerit, & reſtituat.

Similiter de uſura. Quando aliquis dat mutuo undecim pro duodecim, vel vendit vel emit ad terminum, oportet quod totum reſtituat, nec ſic de male acquiſitis poteſt fieri eleemoſyna. Ut brevius dicam, *Ou rendre, Ou prendre*, ſicut Gallice dicitur: hæc eſt penna talium cupidorum: vel
Pſal. 38. moriuntur ſine hæredibus: *Et dereliquent alienis opes ſuas & ignorat cui congerit ea.* Quaſi diceret, hæredem non habent. Frequentior etiam ſit

dit, quod ſine teſtamento decedunt, quia ſubito moriuntur. Unde de avaro dicit Sapiens: *Negotia quis mors appropinquat.* Et Dominus in evangelio dixit de divite, qui ita locutus eſt: *Anima mea habeas multa bona repoſita in annos plurimos.* Et Deus dixit: *Hac nocte repetunt a te animam tuam:* Diceboli, ſcilicet. Quaſi diceret, Subito morieris, & ex improviſo. Sed quid tunc accidit? quod dicit Sapiens: *Quia ſubito datur deſiderata peccatori.* Præterea parum vivunt, quod poteſt probari per contrarium. Dicit enim Sapiens: *Qui odit avarit. Ibid. 18. tiam, longi ſunt dies ejus: viri autem ſanguinum non dimidiabunt dies ſuos.*

Luxuria.

EXtum peccatum eſt luxuria, que dividitur in fornicationem & adulterium, & coitum contra naturam. Ut me expediam. Contra naturam eſt omnis coitus, qui non ſit inter virum & mulierem; & debet appellari vitium ſodomiticum, propter quod Deus deſtruxit illas civitates, de quibus fatis notum eſt omnibus. Quam graviſſimum eſt peccatum adulterium, manifeſte patet per pœnam noſtrorum adulteriorum. Ut enim dicunt priores, adulterium ſecundum locum obtinet in pœnis. In Oſee, *omnes adulteranres, quaſi clibanus fuccenſus a coquente*: conflat quod dibanus magis ardet quam aliæ ignis. Fornicatio eſt, quando vir cognoſcit mulierem, que non eſt ſibi deſponſata: & eſt mortale peccatum. Quando ſalcus ſolutus a matrimonio cognoſcit ſolutam: eſt mortale adulterium. Sed ſi ita eſt in lata poſona: quam mortaliſſimum, quam nefarium, quam horrendum eſt, quando eccleſiaſtici, ſcilicet monachus, ſive prieſt, ſive canonicus, aut facerdos, vel ſeculer eccleſiæ, ſeu etiam aliquis habens ſacros ordines, cognoſcit aliquam? Unde prophera: *In domo Deus Iſrael, id eſt, clericorum, vidi horrendum, id eſt, fornicationes eorum.* Iſtud ultimum ſub interminatione anathematis & ſuſpenſionis præcipimus vobis ſacerdotibus, quod ſemper aperte dicatis, quando menſis fit de fornicatione, ut ſalcem ſimpliciorum fatues noſtræ ignorantia, & quarter tum nomen Domini: ſed timeo quod dicit prophera: *Non dabunt cor ſuum reverti ad Dominum, quoniam ſpiritus fornicationis eſt in medio eorum.*

Gula.

SEptimum peccatum eſt gula, que dividitur in crapulam, & ebrietatem. Crapula eſt in ſumptione ciborum, ultra quam debet naturæ: ſecundum quod dicit Auguſtinus, famenda ſunt alimenta, quafi medicamenta. Corpus etiam interimit, ut dicit beat, menſurius Auguſtinus: & ſi falſo menſurerit, tenetur reddere vel reſtituere illi quem decepit, per manum ſacerdotis. Si illum non coguo- E
1. Cor. 6. fcit: dabit pauperibus Eccleſiæ.

A licis generaliter querendum eſt de decimis: quia ſi male decimant decimas que quæſtre ſunt, debent a reſtore eccleſiæ petere veniam per ſe, vel per alium, ſi erubuerint per ſe. A militibus maxime querendum eſt, & ab illis qui ſub ſe habent familias, videlicet pauperes ſervos, ſi aliquid ab eis habuerint iniuſte, quia debent eis reſtituere. Sive vero fuerit iolatus, ſive conjugatus: querendum eſt de ſeptem criminibus peccatis; & ſecundum quod continetur in ſcripto de illis peccatis præcedendum eſt. Et ſi non fuerint nullum peccatum

CIRCITER ANNO CHRISTE 1217. *Ioel. 2.*

in aquis ſubmergere. Tota etiam die videmus pa- A
tres & mares cantilenas filios ſuffocare. Quid fiet? Miſeros facit populos iſtud peccatum & maledictos. Unde ſtatus: *Væ qui ſurgitis mane ad ſectandum ebrietatem*: ecce maledictio. Sequitur: *Propterea captivus ductus eſt populus meus*: ecce miſeria. Credo quod pro chriciate perveniunt guerre, famer, & peſtilentie: quia ubi plus regnat ebrietas, ibi plus accidunt.

De penitentia.

CUm penitentia conſiſtat in tribus: in cordis contritione, oris confeſſione, & operis ſatisfactione: primo querendum eſt ab illo, qui veritatis id tenet, ſcilicet, a ſolet fe peccaſſe: quia ſi- B
1. Cor. 6. ne contritione cordis nunquam remittitur peccatum. Si dicat quod dolet, procedatur ad confeſſionem. Si dicat quod non dolet, tanquam contumax repellatur. Circa confeſſionem hoc modo procedendum eſt. Frater vel ſoror, tu vis confiteri peccata tua: habes tu in voluntate, ut de cetero non pecces mortaliter, in quantum poteris, per Dei gratiam? Si dicit, non habeo: dicatur tunc, confeſſio tua nulla eſt. Quia ita dicit Sa- C
Prov. 18. piens: *Qui confeſſus fuerit peccata ſua, & retinuerit ea, majorem malitiam operatur.* Intelligitur relinquere, qui habet in voluntate, per gratiam Dei non committere. Circa confeſſionem hoc modo procedatur: Dicatur tunc confitenti quod tria ſunt præcipue, que ſolent impedire hominem, veram C facere confeſſionem: delectatio, & timor pœnitentie injungende, & pudor. Sed debet facerdos oſtendere, quam breve eſt delectatio peccati, propter quam amittetur præmium æterni gaudii. Contra timorem quem habet de penitentia, debet oſtendere, quam maxima ſint pœne penitentie. Preterea, propter pudorem non debet dimittere, quia peccata ſua non dicit homini, ſed Deo, qui ſcrutatur corda & renes. Dicit ergo in nomine Domini. Audiatur omnibus, debet querere ab eo, ſi plura rederunt ad memoriam. Si dicit quod ſic: dicat ergo. Si dicit quod non: tunc debet facerdos ſuppleri defectum confitentis: juxta quod ſcripeum eſt: *Juſtus prior accuſator eſt ſui. Proverb. 18. amicus ejus, & inveſtigabit eum.* Juſtus, id eſt con- D
Proverb. 18. fitens, prima debet accuſare ſeipſum. Poſtea amicus ejus, id eſt facerdos, debet inveſtigare peccata que omiſit. Si laicus eſt, querendum eſt primo, ſi ſit conjugatus vel ſolutus: & ſi ſit conjugatus, querendum eſt, ſi credat ſolitimum matrimonium eſſe, ſcilicet quod non ſit ſibi conpatertinas, vel conſanguinitas, vel affinitas, vel aliud aliquod impedimentum, & ſi legitime contraxerit in facie eccleſie: & ſi ſolutus ita eſſe, accuſtas facerdos ad archidiaconum vel epiſcopum. Item quæratur cujus officii ſit, ſi ſit mercator, maſculus, vel femina. Videat quod pondus & pondus non habeat, menſuras ſimiliter: & ſi falſo menſurave- E
Deut. 25. rit, teneatur reddere vel reſtituere illi quem decepit, per manum facerdotis. Si illum non coguo- E
1. Cor. 6. fcit: dabit pauperibus Eccleſie.

A licis generaliter querendum eſt de decimis: quia ſi male decimant decimas que quæſtre ſunt, debent a reſtore eccleſie petere veniam per ſe, vel per alium, ſi erubuerint per ſe. A militibus maxime querendum eſt, & ab illis qui ſub ſe habent familias, videlicet pauperes ſervos, ſi aliquid ab eis habuerint iniuſte, quia debent eis reſtituere. Sive vero fuerit iolatus, ſive conjugatus: querendum eſt de ſeptem criminibus peccatis; & ſecundum quod continetur in ſcripto de illis peccatis præcedendum eſt. Et ſi non fuerint nullum pec-

non omittatur quin præcipue querarur de falſo teſtimonio.

Circa mulieres, maxime de veneficiis & fortilegiis. Circa ſolutos querendum eſt, ſi velint vivere continenter, quandoque conjugatas: aliquin non valet confeſſio. Et ſimiliter querendum eſt a conjugatis de peccatis carnis que commiſerunt ante matrimonium: & dicendum eſt de illis, quod ſecundum quod ſanctum naturæ debent propriis uti uxoribus, aliquin peccant in matrimonio. Circa lubricum carnis hoc modo breviter fiat inquiſitio. Aut ſcrivilis iſtum ad quem accedit: eſt ſoletam, aut neſcivilis. Si ſcivilis, major penitentia injungenda eſt: ſi neſcivilis, tunc minor injungenda eſt. Quia forte potuit eſſe conjugata, monialis, viduata, aut a parentibus cognita. Item meretrices ſe ſuppponere ipotoſis, & ita potuit eſſe peccatum in parte & in proprio corpore.

Item quæretum eſt de numero peccatorum, & de victibus, ſi habeantur in memoria. Item ſi eum videris, qui tunc eccleſiaſtice perſone. Si cum virginibus, ſi cum conjugatis, ſi cum monialibus. Tunc querendum eſt ſi fuerint cantilene hoſtidita, & tales mittantur ad epiſcopum, quia epiſcopus omnes qui habent proceſſus ad tales, ſolet excommunicare. Si forte noluerit ire ad epiſcopum, eat facerdos, & habet a authoritatem ejus: item ſi ad conſanguineas vel affines, quæratur in quo gradu, in remoto vel propinquo. Si in puero, in puella, in adolescentulo, in virgine, vel de peſſimum propter prolem, qui ex corrupto ſemine naſcitur corruptus fœtus. Item, ſi cum muliere propinqua parenti, qua tunc eſt periculum, poſſet enim parere inceſtum.

Item, ſi cum maſculis, ſi cum jumentis. Et hæc pœnitentia injungatur: qui cum jumentis, parcat ſibi, & jejunet. Si cum pueris injungi, quoquam edant de carne illa. Et ut breviter concludam: A quocunque modo eſſem emittitur, non dormiendo, niſi cum propria uxore, & hoc fiat legitime conſuetudinem habendo, debet querere ab eo, quam eſt, & ſecundum diverſitates circumſtantiarum, diverſæ funt injungende penitentie.

Non quærendum eſt plus inquiſitionis circa omnes facere, ſed ſecundum quod Deus inſpiraverit, facerdos debet inquirere. Sit autem unum generale, quod confitentem mortalibus peccatis, quæcunque fint illa peccata, mortaliter peccavit: nemini non ita graviter aliquando, ſicut facientes. Sed ſi competit reſtitutio, conſentiens in dantium debet reſtituere & facientes fortiores. Quod ſi non ſatisfacit, ſive femina, puniri debet, tanquam pro mortali peccato.

Circa ebrietatem de crapulam querendum eſt. Circa crapulam hoc modo: *Preparare illa cibaria.*

Preparare, lauta, nimis, ardenter, ſtudioſe.

Preparare, ut filius Saulis Jonathas, quando ante bonam comedit, & ideo graviter peccavit. *Lauta*, ut judæi in feſtivo, qui preterunt carnes a Domino, non contenti manna. *Nimis*, ut Sodomite, quorum peccatum fuit abundantia panis. *Ardenter*, ut Elau, qui vilem rem, ſcilicet lenticulam, nimis ardenter comedit: in tantum, quod propter illam vendidit primogenita ſua. *Studioſe*, ut filii Heli, qui nimium apparatum ſe-
1. Cor. 6. rerunt circa cibos ſuos.

Hæc vitanda ſunt omni tempore, ſed precipue in Quadrageſima. Ebrietas, ubi fuerit affuera, mortale peccatum eſt. Unde Apoſt. *Ebrioſi non poſſidebunt regnum Dei*: id eſt, confuetudinarii ebrietati. Eum tum judicant ſapientes ebrium, qui propter exceſſum potus incurrit perturbationem capitis five ſenſuum ſenſibiliterimus dicunt quidā, quod etiam in cafu

CHARACTER ANNO CHRISTI 1237.

unica ebrietas eſt mortale peccatum, quo aliquis, A
ex deliberatione pluſquam ex recreatione natures,
immo potius credit gravare naturam, ſumit cibum
cum exceſſu immoderato. Illud autem non eadem
definite. Et notandum, quod quilibet exceſſus
circa licita non eſt mortalis, ſed immoderatus vel
frequens. Unde Auguſtinus in libro confeſſio-
» num: Quis eſt qui metas neceſſitatis non exceſſat
» aliquando? Si quis eſt » nemo eſt, magnificet
» Deum. Ego non ſum talis homo, peccator ſum.
» Generaliter in omni profeſſione conſiderandæ ſunt
iſtæ circumſtantiæ quæ notantur per hunc verſum.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Quis? cujuſmodi perſona, ſi clericus, vel laicus. Si clericus, utrum regularis, vel ſecularis; ſi in dig. B
gnitate conſtitutus, vel non. Si in ſacris ordini-
bus, vel extra; ſi religioſus, cujus profeſſionis ſit;
ſi juvenis, vel ſenex; ſi ſervus, vel liber. *Quid?* conſiderandum eſt genus peccati. Utrum ſuperſti-
tio ſimplex, vel adulterium, vel inceſtus: vel in
clericis, quia genus peccati maxime aggravat
quantitatem peccati. *Ubi?* in quolibet? facto, vel
non facto? *Quibus auxiliis?* quibus conſentientibus, impellentibus? Utrum tantum propria voluntate, vel alieno conſilio, vel monitione? Utrum cafu, vel deliberatione? Multa enim nifa poſſunt inquiri hic. *Cur?* propter quem finem? Et quia ſæpe autem diffini-
tur triplex finis: utile, honeſtum, deleſtabile. C
Multi committunt peccatum propter utilitatem: multi propter deleſtationem multus poteſt commit-
tere peccatum propter honeſtatem. *Quomodo?* modi diverſi attenduntur, ſecundum diverſa genera peccatorum. De quibus modis, ſatis patet circa lubricum carnis, per ea quæ dicta ſunt, & hic maxi-
me neceſſaria eſt inquiſitio. *Quando?* in quo tem-
pore? utrum extra Quadrageſimam, vel in Quadra-
geſima? utrum diebus feſtivis, vel profeſtis, & ſi
in diebus feſtivis, puta in magnis feſtivitatibus,
tunc eſſet competens penitentia, ut vigilia feſtivi-
tatis illius jejunet in pane & aqua, maxime ſi pec-
caverit in lubrico carnis.

Circa perſonam clerici procedendum eſt. Quæ-
rendum eſt, an ſuerit de legitimo matrimonio, & D
liberæ conditionis: & in quo ordine ſint, & quo-
modo receperint ordines, utrum legitime, vel fu-
tive, vel ſimoniace: item & in quibus epiſcopis pro-
priis. Si ſuerint receperint, epiſcopus poteſt diſ-
penſare cum illis, niſi ſic directi: Inhibemus, ſub
pœna excommunicationis, ne aliquis accedat ad
ordines, niſi legitime præſentatus. In hoc ſolo
caſu reputat Innocentius tertius eſſe excommunica-
tionem: in aliis comminationem. Et ideo non
poteſt epiſcopus diſpenſare, nec cum ſimoniaco,
ſed ſolus papa.

Quæritur a clerico, ſi propter Deum datum fuer-
it ei beneficium: & ſi propter Deum tenet, & pro
ſalute animarum. Si non ita purget animam, & E
ſi fine ſimonia ingreſſus eſt, teneat illud: timeat tamen.

Sequitur de ſatisfactione. Quia pœnitentiæ ar-
bitrariæ ſunt, non diffinimus vobis aliquas certas pœnitentias, quas debeatis injungere. Hoc tamen
ſciatis, quod ſatisfactio conſiſtit in tribus percipi-
pue: in jejunio, oratione, & eleemoſyna. Oratio
eſt quaſi avis, quæ volat in altum, ſi habet iſtas duas alas, eleemoſynam & jejunium. Jejunium
valet contra omnia carnalia vitia, & debet injungi
pro carnalibus peccatis: oratio pro ſpiritualibus.
Unde Hieronymus: Jejunio, ſatanæ pelles cor-
poris; oratione, mentis pelles; eleemoſyna valet
ad omnia. Unde, *Redime eleemoſynis peccata.* Et
hæc debet injungi pro omnibus peccatis. Videatis

Dan. 4.

CIRCUITUS ANNO CHRISTI 1237.

ergo ne ſitis inſipientes medici, qui putant uno col- A
lyrio omnes morbos curare. Non ſanat oculum,
quod ſanat calcaneum. Immo, ſunt exhibitiones
membra noſtra ſervire iniquitatibus ad iniquita-
tem: ita exhibeamus corpora noſtra ſervire juſti-
tiæ in ſanctificationem. Verbi gratia: ſi aliquis
peccavit per os, falſo placitando, vel falſo jura-
do, injungatur ei oratio, & quod defendet pauper-
res in cauſis honeſtis, contra quos deliquit. Item
ſi peccavit retinendo, injungatur ei largitio ele-
moſynarum: ſi peccavit male pugnando contra in-
nocentes, injungatur ei, quod pugnet contra no-
centes; ſcilicet Sarracenos, & hæreticos. Si pecca-
vit per venes, injungatur ei, quod abſtringatur
zona pellicia circa lumbos ejus, & jejunet, & fab-
trahatur penitus luxuriæ ita de omnibus aliis.
Et quia generale vitium eſt gula, ſemperaliquid
de jejunio indicatur.

Item ſemper queratur ab omnibus, ſi ſint excom-
municati, vel propter incendium, vel propter per-
ſuſſionem alicujus religioſi perſonæ. Sunt autem
caſus, in quibus non ineidunt in canonem, ſi per-
cutiant: ſi minor fuerit, qui percutit; ſi parens ſi
prælatus ſui malefactoris eorundem; ſi omnino depo-
situs percutiatur; ſi vis vi repellatur incontinenti;
cum moderamine inculpatæ tutelæ; ſi cum forore,
matre, filia, uxore proprii percutiatur; ſi quando
eſſe clericum ſi fuerit apoſtata, ſi negotiator per-
ſonarum eccleſiaſticarum, ſæcularium procuratio-
nem gerens: ſi pertubatorem Divini officii cleri-
cum ab eccleſia expellat; ſi mandato prælati hoc
faciat, ſi ferat arma in contumeliam ordinis cle-
ricalis perſonæ. Hic eſt tamen diſtinctio fa-
cienda.

Item in iſtis caſibus percuſſor clericl ab aliis ab-
ſolvitur, quam a Papa. Si oſtiarius, non mali-
gnando clericum inſerit. Si percuſſor ſenex ſoror,
mulier, impotens, cgens pauper, claudus. Si per-
cutiat inimicum, vel aliquem ex adie papam
non poteſt. « Ita cum iſtis caſibus ceſſantibus, « *Fort. quæ.*
adest papam. Item in articulo mortis. Item ſi
clericus clericum leviter percuſſerit. Item ſi forum
in fraudem clericum percuſſerit, vel ſe ſubtrahat
ab obſequio domini ſui, vel ſi ipſe dominus pro-
pter carentiam ejus incurrat damnum.

Valetudinarii etiam poſſunt abſolvi ab alio, præſbitra carente, quod ſanitate habita, adibit papam. Item vitandi ſunt excommunicati, ma-
xime in quinque, id eſt, mens, oratione, ſa-
lutatione, oblatis panis, in oculoquio.

De iis qui non pœnitent, ad excommunicatio-
nem. Quatuor ſunt quæ a comitantibus excom-
municatis, excommunicationem excludunt: ne-
ceſſitas, pietas, utilitas, & ignorantia. Neceſ-
ſitas duplex, domeſtica ubi ſervandus. Domeſ-
tica, ut in perſonis illis, quas excipit Gregorius
cap. 21. & qu. 3.

Quoniam multos, peccatis noſtris exigenti-
bus pro cauſa excommunicationis perire queri-
dic cernimus, partim ignorantia, partim nimia
ſimplicitate, partim timore, partim neceſſitate
devicti miſcentibus, anathematis ſententiam
ad tempus, prout poſſumus, temperamus. Apo-
ſtolica itaque authoritate ab anathematis vin-
culo hos ſubtrahimus: videlicet uxores, filios,
ſervos, ancillas, ſeu mancipia » necnon rufti-
cos & ſervientes, necnon & omnes alios, qui
non adeo curiales ſunt, ut eorum conſilio fo-
lera perpetrantur: & eos qui ignorantes excom-
municatis communicant, ſive illos, qui com-
municant cum illis, qui excommunicatis com-
municant. Quicumque autem, vel viator, vel ori-
tor, aut peregrinus, in terram excommunicatorum

1395 GREGORIUS P. IX. CONC. LONDONIENSE. FRIDERICUS II. IMP. HENR. III. R. ANGL. 1396

devenerit, ubi non poſſit emere, vel non habeat A
unde emat, ab excommunicatis accipiendi licen-
tiam damus. Et ſi quis excommunicatis, non often-
tatione ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa, dare
aliquid voluerit, non prohibemus.

ANNO CHRISTI 1237.

Pietas, in eo quod periculum noſtros ſervatur be-

ANNO CHRISTI 1237.

neficio: utilitas, ut ſi ad ſatisfactionem monean-
tur, & dederis, quæ adhuc ſuffragantur, cum eis B
tractatur: ignorantia probabilis, non ſupina.
Unde quidam, utile, utor, ſervus, lex, homi-
le, reſignoravi, accepto. Hæc omnia dicta ſunt
ſine præjudicio ſententiæ ſuperioris.

CONCILIUM LONDONIENSE

AUTHORITATE OTTONIS LEGATI SEDIS APOSTOLICÆ

Pro reformandis eccleſiæ Anglicanæ celebratum, poſtridie octavarum S. Martini, anno Domini MCCXXXVII. tempore Gregorii papæ IX.

Matthæus Pariſ. ad ann. MCCXXXVII. Eo-
dem, *ſcripſit*, anno, neſciebatur ad quid,
circa feſtum apoſtolorum Petri & Pauli, domino B
Otto S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus car-
dinalis, per mandatum Regis venit legatus in An-
gliam, muſicentibus regni magnatibus. Unde ple-
res adversus Regem magnam conceperunt indi-
gnationem, dicentes: Omnia Rex perverſit: jura,
fidem, promiſſa, in omnibus tranſgreditur. Nunc
enim adminiſtrationi ac ordinationi & hominum
naturalium conſilio, alienigenæ copulavit: nunc
legatum, regni totius immutatorem, clam voca-
vit: nunc ſine ſuorum conſilio data providet. Sic,
ſicque de die in diem, juxta dictum evangelium,
in ſe diviſum & diſtipatum regnum, eſt enormi-
ter deſolatum. Dictum eſt autem, quod archiepi-
ſcopus Cantuarienſis Edmundus Regem talia fa-
cientem increpavit, præcipue de vocatione lega- C
ti, ſciens inde in ſuo dignitatis præjudicium, ma-
gnam regno eminere jacturam. Sed Rex, ſpre-
to tam ſuo quam aliorum conſilio, quod concepit
animo, nullatenus voluit propoſitum revocare.
Venit igitur in magno apparatu legatus pranomi-
natus, & potentia, ſuæ data preſtolatus eſt epi-
ſcopi & clerici famoſi uſque ad lituos, & aliqui
in navibus navigando obviaturi ei, appludente-
que, & nimia imperatoris reverentia: immo
etiam Pariſiis in obviam ei, obtulerunt telas eſcar-
leti, & vaſa preciosa, quæcti diverſorum epiſco-
porum. In quo facto, nimis a multis mercatori
reprehendi, hoc pro dedo ejus dandi modo:
quia in panno & ejus colore videbatur legationis
officium & adventum acceptari. Advenienti an- D
tem nostro, quia omnia non neceſſaria, ſed ali-
qua: ſed quæ non recepit, juſſit ſibi referrari.
Redditus autem vacantes, ſuis, quos ſecum ad-
duxit, dignis & indignis largiter diſtribuit. Rex
autem eſt ſuique ad omnia mariti ſecuritate, & in-
clinato ad genua ejus capite utrique ad interiora re-
gni deduxit officiale. Et advenantes epiſcopi
cum abbatibus & aliis eccleſiarum prælatis, eum
cum omni honore & reverentia, cum proceſſionibus & campanarum claſſico, & pretioſis monetis-
bus, ut decuit, & plus quam decuit, receperunt.

Dominus autem Otto legatus, de quo ſuperius
mentio facta eſt, prudenter ac modeſte ſe gerens,
munera pretioſiſſima ſibi oblata in magna parte re-
ſpuens contra conſuetudinem Romanorum, indi-
gnationem in tuto regno concepitam, tam a clero
quam militia, circa opinionem multorum, per ge-
ſtum ſuum oditantem temperavit. Primo enim
quoſdam magnates, ei quoſdam odio latenter cou-
cepto, fibi diſcordes, pacificavit, & indice olcu-
lo in bona fide confederavit, upote dominum Pe-
trum epiſcopum Wintonienſem, & dominum Hu-
bertum comitem Cantiæ, & Gilbertum Baſſet,
Stephanum de Segrave, Richardum Sward, & *Concil. General.* Tom. XIII.

alios quamplures diu ante fibi diſſidentes. Quod
odium fere in lamentabile judicium prorsperavit
tonrcamentum commiſſo apud Brie, in inſtio Quas-
drageſimæ eodem anno, ubi ſe Auſtrales Norren-
ſibus oppoſuerunt contrarios: ſed tandem prava-
lentibus Auſtralibus, caperi funt ex illis viri ma-
gni, & commiſſum eſt non hoſtilibum, ſed ho-
ſtile bellum. Inter omnes tamen ſtrenuiſſime ſe
habebat comes Begod. Quo poſtquam dominus le-
gatus pacificaſſet judicium, & omnibus pariter An-
glix ſcripſit, ut in octavis S. Martini Londoniis
convenirent; authoritatem domini papæ, de pla-
nitia poteſtate, ſibi ſuper hoc data evocare. Sic,
ſicque de die in diem, juxta dictum evangelicum,
in ſe diviſum & diſtipatum regnum, eſt enormi-
ter deſolatum. Dictum eſt autem, quod archiepi-
ſcopus Cantuarienſis Edmundus Regem talia fa-
cientem increpavit, præcipue de vocatione lega- C
ti, ſciens inde in ſuo dignitatis præjudicium, ma-
gnam regno eminere jacturam. Sed Rex, ſpre-
to tam ſuo quam aliorum conſilio, quod concepit
animo, nullatenus voluit propoſitum revocare.
Venit igitur in magno apparatu legatus pranomi-
natus, & potentia, ſuæ data preſtolatus eſt epi-
ſcopi & clerici famoſi uſque ad lituos, & aliqui
in navibus navigando obviaturi ei, appludente-
que, & nimia imperatoris reverentia: immo
etiam Pariſiis in obviam ei, obtulerunt telas eſcar-
leti, & vaſa preciosa, quæcti diverſorum epiſco-
porum. In quo facto, nimis a multis mercatori
reprehendi, hoc pro dedo ejus dandi modo:
quia in panno & ejus colore videbatur legationis
officium & adventum acceptari. Advenienti an- D
tem nostro, quia omnia non neceſſaria, ſed ali-
qua: ſed quæ non recepit, juſſit ſibi referrari.
Redditus autem vacantes, ſuis, quos ſecum ad-
duxit, dignis & indignis largiter diſtribuit. Rex
autem eſt ſuique ad omnia mariti ſecuritate, & in-
clinato ad genua ejus capite utrique ad interiora re-
gni deduxit officiale. Et advenantes epiſcopi
cum abbatibus & aliis eccleſiarum prælatis, eum
cum omni honore & reverentia, cum proceſſionibus & campanarum claſſico, & pretioſis monetis-
bus, ut decuit, & plus quam decuit, receperunt.

Dominus autem Otto legatus, de quo ſuperius
mentio facta eſt, prudenter ac modeſte ſe gerens,
munera pretioſiſſima ſibi oblata in magna parte re-
ſpuens contra conſuetudinem Romanorum, indi-
gnationem in tuto regno conceptam, tam a clero
quam militia, circa opinionem multorum, per ge-
ſtum ſuum oditantem temperavit. Primo enim
quoſdam magnates, ei quoſdam odio latenter con-
cepto, fibi diſcordes, pacificavit, & indice olcu-
lo in bona fide confederavit, upote dominum Pe-
trum epiſcopum Wintonienſem, & dominum Hu-
bertum comitem Cantiæ, & Gilbertum Baſſet,
Stephanum de Segrave, Richardum Sward, & *Concil. General.* Tom. XIII.

ANNO CHRISTI 1217.

communi deliberatione de pace reformanda inter Angl. & Gallos, feliciter compoeneretur, & Dei dante gratia, omnis his motu pravis ratione sedaretur, & de jure utrique debitis satisfieret. Ubi tandem cum pervenissent, sic elaboratum est, ut rex Scotiæ perficeret de regno Angliæ tractatus libratas terræ sine castri constructione, homagiumque regi Angliæ faceret, & fœdus inter eos amicitiæ sanciretur: & hoc fe fideliter facturum regi Angliæ, & conservaturum juravit: & sic omnis querela & vindicatio ex parte regis Scotiæ conquiescebat.

Voluerat autem dominus Papa intrare regnum Scotiæ, ut ibi de negotiis ecclesiasticis tractaret, sicut in Anglia, respondit rex Scotiæ: Non me memini legatum in terra mea vidisse, nec opus esse aliquem vidi vocandum. Ipse namque tractat nec audire opus est, omnis bene le habebat. Nec etiam tempore patris mei vel aliorum antecessorum meorum, virtus est aliquis legatus introitum habuisse: nec ego, dum mei compos fuero, tolerabo. Verumtamen, quia fama te sanctum vitum prædicat, nosco te, ut si forte terram meam ingrediaris, causæ procreandi, ne quid sinistri ibi contingat. Indominio enim fe filvestres homines ibi habitant, humanum sanguinem sitientes, quos nec ego ipse valeo edomare, qui etiam si in vos irruant, nequeo eos cohibere. Ne etiam nuper, a forte cadibus, vos luerunt invadere, & a regno expellere exhæredatum. Dubius auditis, legatus avidam voluntatem intrandi Scotiam temperavit, & juxta Regis sui, fe fideliter Angliæ, ibi per omnia obedientiam, non recliquit. Remansit tamen cum rege Scotiæ quidam Italicus legati confanguineus, quem Rex eingulo militari, terram etiam conferendo, & pensionem reddita videretur, nobilitavit. Et sic soluto concilio regio rex Angliæ cum legato suo, versus auftralia remeavit.

Appropinquante vero tempore concilii, justis sibi legatus fedem parari in occidentali parte ecclesiæ sancti Pauli Londoniis, sufficiolum nimis & solennem, longis trabibus & fedilibus gradatim exaltatam. Misit igitur litteras latas, ut vocati omnes Angliæ prælati, feliciter archiepiscopi, episcopi, abbates, priores tenti, tam sub conventus sigillo, vel capituli, quam suo nomine, litteras procuratorias deferentes, ut quisque id in concilio statuerent legatus, ratum utrobique haberetur. Venerunt igitur omnes juxta mandatum domini legati, nimis vexati & fatigati in corporibus propriis, equorum, & viatitis, atque ingruente hyeme & multiformi tempestate, omnes prælati sunæ legatiæ, Angliæ tamen pontifice.

Et post deseripticnem valdissime tempestatis, qua legatus & totum concilium vehementius affuit terrisi.

Cum igitur, *inquit*, convenissent Londoniis prælati Angliæ, in ecclesia sancti Pauli, die prima concilio assignata, feliciter in octavarum S. Martini, non contrarii legatus, quia episcopi rogaverunt eum, ut ea die daretur eis copia infsiciendi quæ propositi fuissent, & secum super his deliberare, ne aliquid in præjudicium eorum fuerit attentatum. Altera igitur die constituti in secretis & abditis locis multitibus armatis & fervientibus circiter ducentis, quos ad substantiam pretcum fecerant dominus Rex commodaverat: timebat enim valde sibi, eo quod dicebatur, cum nimis velle defævire in eos qui plura habebant benesicia, & præcipue illegitimos. Apparuit autem summo mane, feliciter diluculo, in ecclesia prædicta: erat autem ibi tot expectantium multitudo tam compressa, quod ipsi legato ingressus erat difficillimus. Et ingressus ecclesiam, ornatu majori festivus pontificalibus se induit: feliciter superpellicio & superpelle cappa chorali, pellibus variis furrata, & mitra, & præcedentibus archiepiscopis Cantuariensi & Eboracensi eum, cum processione solenni, cum cruce & cereis accensis, & cum littania, sedem suam ascendit per gradus pompose, ut dictum est, præparatam: & jam pompositus tapetis & pallis tediosum, collocatur ie a dextris domino Cantuariensi, & Eboracensi a sinistris: propter quod orta est inter eos dissensio, feliciter de ordinatione sessionis. Et appellatum est ex parte Eboracensis, pro jure suo, quod sibi competebat. Letto igitur solenniter evangelio, feliciter: *Ego sum pastor bonus*, licet moris est, dilicitur colledis propositis ab ipso legato, & cautato *Veni creator spiritus*, capellatoque ab Eboracensi, ut dictum est, sedentunt juxta legatum duo archiepiscopi, Cantuariensis a dextris, Eboracensis a sinistris. Quibus dixit legatus, volens ipsum controversiam pacificare, mauritius comes juri deseguum: In bulla domini papæ sitat imago Pauli a dextris crucisix in medio bullæ figuratæ, & Petri a sinistris, nulla tamen inter eorum sanctos est orta unquam controversio, ambo enim sunt in coæquali gloria. Verumtamen propter Petri clavigeri dignitatem, cum priorato vocationis, merito a dextris crucis ejus imago collocanda videtur. Sed quia Paulus residit in Christum, quem non vidit, a dextris figuratur; *Beati enim qui non viderunt*, &c. Sic dominus Cantuariensis, totius Angliæ primas, & qui primi antiquitatem habet, de nobilissimæ ecclesiæ Cantuar. magister dicitur. Ad secundum, & Londoniensis, quæ est S. Pauli, non sine ratione a dextris est collocandus. Et ex tunc frequentibus dictus fuit Cantuariensis a dextris, Eboracensis a sinistris. Secundo autem die, concilio jam incepto, assisi sunt ex parte domini Regis comes Lincolniensis Joannes, & Joannes filius Galfridi, & Willielmus de Raie, canonicus S. Paulinæ dicto legato ex parte Regis, ne Regi quid inhiberent, ne ibi contra regiam coronam & dignitatem aliquid fuctare attentarent. Et remanfit ibi, ut hoc observaret, Willielmus de Raie, inducto ad capsa canonicali & superpellicio, alii recedentibus. Eodem quoque die petiit dominus Simon Cantuariensis archidiaconus, dominum legatum in audientia omnium, ut adhiberet ab omnibus auditorum fuæ legationis, a domino Papa sibi commissum: quod & factum est. Et eodem die, ad impetrationem domini Regis, lectum fuit quoddam privilegium, de festivitatibus S. Edwardi, per totam Angliam celebrandis: & de mandato domini Papæ, de Sanctis Francisco & Dominico canonizatis. Et quia antiderat dominus legatus, dum adhuc in hospitio fuo esset, multos plurimos ecclesiis beneficiatos, nobiles sanguine & posseslionibus, & illegitimos, de quibus mentionem in quodam statuto concilii fecerat, contra ipsum murmurasse, & ei etiam insidias præparasse quosdam magnates, scilicet comitem marescallum G. & comitem Lincolniæ I. & comitem de Montefort S. de quodam de familia domini regis, cum gladiis & fustibus munitos, ad tractandum fasi forumque secum ad concilium duxit & reduxit. In concilio vero, cum flatuerunt contra eos qui plura beneficia obtinerent: contra comitem Lateranense, pronunciaretur: episcopus Wigornienfis, Walterus feliciter de Cantelupo, surgens in medio, adparus mitra sua, sic dominum legatum est affatus: Pater sancte, cum multi nobiles, quorum sanguis noster est, plura obtineant beneficia, cum quibus nondum dispensatum est, quorum etiam aliqui provecte sunt ætatis, & usque ad pensem honoribus venerunt, & de hospitalitatem ad posse procreandam, & exemplo nas patentibus januis erogarunt: durum est nimis

ANNO CHRISTI 1217.

mis, tales fuis beneficiis spoliatos, in ignominiosam tradi pauperta tem. Quidam vero juvenes feroces ac strenui, maximis periculis se opponent, antequam fuis se finerent privari beneficiis, minato tantum retento: quod bene perpendo per enumeratum. Antequam enim ad ætatem veræ dignitatem, propositi in animo, quod si unicum amitterem beneficium, talis præstanti constitutionis, omnia amitterem. Unde videndum est, quod multi ad præsens in simili propositio perseverent. Quoniam igitur multitudo talium in causa est, fundæ gaterantiæ veritæ lupplicemus, quatenus ob talutem veltram & noltram, super hujusmodi statuto dominum papam consultatis. Præterea, cum ad promotionem veltrum in religione S. Benedicti, ad omnes aequaliter tendatur, & dantum fit mutabilis, tum propter locorum penuriam, & præcipue monialibus, cum sint debiles & fragiles, hoc statutum observetur: neceslum est huic rigori dilectum addere temperamentum. Supte quo etiam potestulamus, ut dominum papam super his veltris consilium. Cui dominus legatus respondit: Quod si omnes prælati, feliciter illi præsentes archiepiscopi, & episcopi, una cum eo, super his dominio papæ scriberent, libenter consentiret.

Et secundum quod, quia aliqui opinabantur, sicut datum fuit intelligi dominus legatus, quod statuta fua robur nisi tantum in tempore fuæ legationis non obtinerent, jussit, ejusdem tortexit in medio quidam ecclesiæ Cantuar. magister feliciter Artodo, & aperto libro authentico, feliciter registro dominipapæ, ad majorem authoritatem, ut validius talem opinionem improbaret, quandam decretalem legit distincte & aperte, quam dominus legatus distinguens approbavit: per illam affirmas manifeste, quod etiam post recessum ejus, fua statuta perpetuæ firmitatis debeant & debeant tinere. Nec præterea dubium, quod primo die concilii collocatis (ut prædictum est) archiepiscopis, Cantuariensi feliciter a dextris, Eboracensi vero a sinistris, perfectoque evangelio, *Ego sum pastor bonus*, dicitur collectis ad hoc pertinentibus, indicteque silentio, & turba comprimente calligata, dominus legatus fedendo, quali tuburn vocem fuam exaltans, fermonem fuum inchoavit, thema fuum sic prorediendo: *In medio fedis & in circuitu ejus quatuor animalia plena oculis ante & retro.* In fermone profequendo innuens, quod prælati, quasi animalia habentia oculos ante & retro, debent esse in rerum fæcularium dispositionibus providi, & in spiritualibus circumspecti, priora fequentibus caute continuantes. Et post fermonem legi fecit statuta, alta voce & distincte, qua firmiter statuta observari, quæ subscripta in hoc libro duximus annotari.

DECRETA CONCILII.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ecclesiarum dedicatione.*
2. *De sacramentis ecclesiasticis.*
3. *De baptismo.*
4. *De arcenda avaritia sacerdotum.*
5. *Quæ sacerdotes ecclesiarum habere debeant.*
6. *De qualitate ordinandorum.*
7. *De formatis & mixtis ecclesiarum.*
8. *Qualiter ecclesiæ ad firmam dandæ.*
9. *De eodem.*
10. *Qui vicarii ordinandi.*
11. *De levitico ecclesiæ absentis alteri conferatur.*
12. *Ne ecclesiæ non impetrent vicarias dividatur.*
13. *De prebendis in ecclesiis faciendis.*

ANNO CHRISTI 1217.

14. *De habitu clericorum.*
15. *Contra vastatores ecclesiarum clandestina matrimonia contrahentes.*
16. *De clericis concubinariis.*
17. *De his qui patribus succedunt in ecclesiasticis beneficiis.*
18. *Contra latronum protectores.*
19. *De eju carnium monachorum.*
20. *De divisionibus decimarum.*
21. *Ne quid exigatur pro pace reformanda.*
22. *De officio episcoporum.*
23. *Contra judices impertos.*
24. *De jurejurando calumniæ.*
25. *De procuratoribus constituendis.*
26. *Quomodo sieri debeant citationes.*
27. *Ne quis scitiones vel appellationes apponat litteris quarumcunque confectioni non interfuit.*
28. *Qui debeant habere scitia authentica.*
29. *Juramentum ab advocato præstandum.*
30. *De scitis scribendis.*
31. *De cautione præstanda.*

PRÆFATIO.

QUoniam dominum Domini decet sanctitudo & mansuetudo jesu, a Domino enim dicitur *Sanctificetur, quotiens sanctus sum ego Dominus Deus Israel, & vester*: fatagit aftutia humani generis inimici ut sanctitatem subtrahat vel delitruat utrobique, dum in plebe per vitia, & se ne conservetur ecclesia vel retardat, & ne suo digne fungantur officio, *vel* ut sint ministrorum mores & vitam multorum vitiat & deprayat, sanctorum patrum regulis & statutis, generaliter, omnibus Christianæ religionis professibus se opponendo. Huic est igitur armata mau a sanctis Christi fidelibus fortiter in fide refistendum, & ejus machinamenta renovatis & novis semper utendum viribus enervanda: sicut Hæreticos, quos foderat filii Abrahæ, sed bono impleverunt Paleftini, prius fuduit renovari, deinde idolatrico gentilis nomen. Denique nos Sanctus, miseratione Divina sanctæ Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis, & apostolicæ sedis legatus, ad quam Anglicæ ecclesiæ legationis officio a fede apostolica delitinati, divino fulti auxilio, & affanctis concilii fultragio & consensu, ad roborandum & reformandum statum ecclesiasticum in partibus istis, Anglicanis, falvis aliis canonicis sanctitutis, quas cum reverentia volumus & capimus observari, quædam ex commissa nobis potestate duximus ordinanda, quæ per certos articulos fecimus digeri & distingui.

CAPITULA.

I. *De ecclesiarum dedicatione.*

BAsilicarum dedicatio a veteri testamento initium dignoscitur habuisse, & in E novo est a sanctis patribus observata: in quo est eo dignius & studiosius faciendo, quo in illo tantum offerebantur hostiæ animalium mortuorum, in isto vero cælestis hostia vivi & veri agni feliciter unigenitus Dei Filius, in altari offertur pro nobis manibus sacerdotis. Quare statuerunt provide sancti patres, ne in aliis locis, quam Deo dicatis, nisi necessitatis cauta, celebraret ur officium tam sublime. Porro quia vidimus per nos ipsos, & a plerisque audivimus, tam salubre ministerium contentui, vel saltem negligi a

nonnullis, dum multas invenimus ecclesias, & etiam cathedrales, quæ licet sint ab antiquo constructæ, nondum tamen sunt consecratæ oleo sanctificationis: volentes huic periculosæ negligentiæ obviare, statuimus, & statuendo præcipimus, ut omnes ecclesiæ cathedrales, conventuales, & parochiales, quæ perfectis parietibus sunt constructæ, infra biennium, per diœcesanos episcopos ad quos pertinent, vel eorum authoritate per alios, consecrentur: ficque infra similè tempus fiat de cetero consecrandis. Et ne tam salubre statutum trahatur in contemptū, si locus hujusmodi non fuerit infra biennium a perfectionis tempore dedicata: a Missarum solemnijs usque ad consecrationem manere statuimus interdicta, nisi aliqua rationabili causa excusentur. Ad hoc ne præsumant abbates, ecclesiarum rectores, antiquas ecclesias consecratas, sub prætextu pulcrioris vel amplioris fabricæ faciendæ, diruere absque licentia diœcesani episcopi & consensu, præsenti statuto districtius inhibemus. Diœcesanus vero diligenter consideret, utrum expediat dare licentiam vel negare; & si dederit, attendat & intendat, ut opus quam celerius poterit consummetur: quod extendi statuimus & volumus ad jam cœpta. De capellanis vero minoribus nil novi duximus statuendum. Consecrationes earum, quæliter & quando fieri debeant, definitionibus canonicis relinquentes.

II. De Sacramentis ecclesiasticis.

Sacramenta ecclesiastica, in quibus tanquam in vasis cœlestibus salutis remedia continentur, necnon oleum sanctificatum & chrisma, a ministris ecclesiæ pure atque devote, qualibet exclusa cupiditatis labe, statuimus & statuendo præcipimus exhiberi, nulla difficultate in eis adhibita exhibendis, præterea consuetudinis alicujus, quæ dicatur ab eis quæ recipiunt aliquibus aliqua persolvendum. Sacramenta vero principalia, quæ sunt, & quot, propter simpliciores duximus exprimenda. Sunt enim baptismus, confirmatio, pœnitentia, eucharistia, extrema unctio, matrimonium, atque ordo: de quorum qualibet in sacris canonibus est tractatum, de plenius ordinatum. Sed quia non est fas canonum * gyrare & ignorare medico moenia cœlestis officium, minus grave: statuimus, ut in susceptione curæ animarum & ordinis sacerdotii examinentur de his præcipue ordinandi. Archidiaconi quoque in decanatuum suorum conventibus sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos, qualiter circa baptismum, pœnitentiam, eucharistiam, & matrimonium, debeant se habere.

* Hic aliqua desunt.

III. De baptismo.

Ad baptismum solenniter celebrandum A duo, scilicet sabbatum ante resurrectionem Domini, & sabbatum ante pentecosten, sunt a sanctis canonibus propter mysterium deputata. Sed quidam, ut audivimus, in partibus illis diabolica fraude decepti, periculum suspicantur, si prætatis dictos pueri baptizentur: quod arbitrari, vel utrumque * meteuere, sane fidei penitus adversatur, & manifeste convincitur esse falsum: cum summus pontifex personaliter illud mysterium solennizet, & diebus baptizet solenniter memoratis, & in aliis Mundi partibus fer ye ecclesia illud idem. Quare statuimus, ut a tanto errore prædicatione frequenti populus avertatur, & ad solennizandum prætatis diebus baptismum, & baptizandum pueros suos studiosius mediteretur. Statuimus insuper ut parochiales presbyteri formam baptismi firmiter addiscentes, eam parochianis suis frequenter exponant diebus Dominicis in vulgari: ut si articulus necessitatis emergat, quæ ipsos aliquem oporteat baptizare, sciant & valeant observare, quæ, utrum servata fuerint, inquirant postmodum diligenter.

* Al. meteuere.

IV. De arcenda avaritia sacerdotum.

Auditu horribili audivimus & relatu, quod quidam, scilicet miseri sacerdotes, dum forsan in beneficium vicariæ, vel ad firmam, seu quacumque alia quæstus causa, proventus ex altari, ut ex pœnitentia venientes recipiunt, non aliter admittunt ad pœnitentiam confitentes, nisi prius ab ipsis in finu avaritiæ suæ quidpiam reponatur: ficque facitne de aliis sacramentis. Quoniam igitur qui tàlia agunt, regno Dei & beneficio ecclesiastico sunt indigni: statuendo districte præcipimus, ut inquisitione archidiaconi episcopos de his facta, qui tale aliquid commississe repertus fuerit, a beneficio, quod obtinet, removeatur omnino, & ab officio, quod perperam gessit, perpetuo suspendatur.

V. Qui confessiones confitendi.

Quod in quodam concilio statutum invenimus sapientibus, statuimus, ut per quoslibet decanatus prudentes viri & fideles constituantur per episcopum confessores, qui bus personæ & minores clerici confiteri valeant, qui decanis erubescunt confiteri, forsitan & verentur. In ecclesiis vero cathedralibus confessores instituit præcipimus generales.

VI. De qualitate ordinandorum.

Sacer ordo eo est digno dignius conferendus, quo ab ordinato sacramenta cetera conferuntur. Quare cum periculosum sit minus dignos, idiotas, illegitimos, irregulares, & extraneos, aut sine titulo certo & vero aliquos ordinari: statuimus, ut ante collationem ordinum de his omnibus per episcopum indagatio diligens habeatur. Et ne reprobatis, qui fuerint reprobandi, approbatis, A dum, nisi jam presbyterum ordinatum, vel saltem diaconum in proximis quatuor temporibus ordinandum, qui renuncians beneficiis aliis, si quæ habet curam animarum habentia, juret residentiam ibi facere, ac eam faciat continue corporaliter: alioquin institutionem illius nullam decernimus, & vicariam illi conferendam. Sic eludere illi dolo, quo sæpe assignato aliqui nomine personatus modico, simulate dabatur illi ecclesia sub ficto nomine vicariæ, qui timens alia beneficia perdere, metuebat eam recipere ut personæ. De jam institutis vero vicariis, qui non sunt presbyteri, cum vicariæ tenantur per dnis & ecclesiis deservire, statuendo præcipimus, ut infra annum, ad minus, fe faciant in presbyteros ordinari: alioquin, si per eos fleterit, quo minus infra annum, ut diximus, ordinentur, eos extunc vicariis eisdem fore decernimus privatos. Et de residentia circa eos statuimus, quod de institutendis supra diximus statuendum.

XI. Ne leviter ecclesia absentis alteri conferatur.

Ad elidendum fallacias iniquorum, fagacis est studio laboradum cuilibet justitiæamatori, ne si corpe fcat rectorum industria, simplicitas a versutia supplanteatur, & fuccumbat veritas falsitati. Sane relatione accepimus plurium, quod quidam in absentis beneficium oculos jacientes, novos fingentes rumores, asserunt se audisse mortuum esse, vel beneficium resignasse beneficii possessorem, ficque procurant in istud beneficium quomodolobet se intrudi: & si forsitan revivi scens qui mortuus fuerat ad suam ecclesiam reverteatur, Nolo te frater, respondeatur eodem, & citadiur ipsua contra eum. Nonnulli etiam nimia cupiditate exœati, non folum in absentium beneficium, sed etiam in præsentium, clanculo irrumpere, vel ubicumque possunt, ea invadere, non formidant: &, cum intro fuerint, nec prosunt sententiæ, nec aliquid quo valeant mitti foras, quoniam armorum potentia se defendunt. In utroque igitur articulo remedium quale possumus adhibentes: statuimus districtius, prohibentes ne prætextu opinionis vel famæ, quæ de morte vel de cessione habeatur absentis, ejus beneficium aliquatenus conferatur: sed præfatus, donec plenius de absentis veritatem, expectet. Aliquin ad refarcendum omne damnum ex hoc inflictum absenti eum fore decernimus obligatum, & illum qui fe procuravit intrudi, præter restitutioem bonorum, officio beneficioque suspensum protinus ipso facto: quod & ad illum extendi volumus qui beneficium ecclesiasticum, altero possidente, auctoritate propria, vel potius vi, vel clam, occupare præsumit: vel, postquam declaratum

baris, clanculo se valeant immiscere reprobati, in examinatione scribatur numerus & nomina approbatorum: & qui scripti fuerint, postmodum in ordinationis limine perlecta scriptura discretione solicita requirantur, ipsaque scriptura apud episcopum vel ecclesiam conservetur.

VII. De firmariis & vicariis ecclesiarum.

Ecclesias dari ad firmas, vel generaliter ecnsitigi vicarium in eisdem, nostra nequaquam volumus auctoritate fulciri. Sed propter infirmitatem multitudinis, quæ in causa est, ne videamur potius Jaqueos injicere quam invenire remedia, prohibitionis, edictum contra ea emittere formidamus. Quibusdam tamen moribus ex eis orientibus ad nostram delatis notitiam occurrere coarctamur. Accidit enim plerunque, ut dum hi qui firmarii appellantur, lucrari plus appetant quam exolvant, turpes exactiones faciunt, quæ interdum etiam caduntin simoniacam pravitatem. Quare statuendo districtius prohibemus, ne dignitates vel officia, puta decanatus, vel archidiaconatus, five proventus, ex ecclesiaticæ vel spirituali jurisdictionis exercitio, five ex pœnitentia vel altari, leu aliis sacramentis quibuslibet venientes, ad firmam de cetero quilatenus concedantur,

VIII. Qualiter ecclesiæ ad firmam dandæ.

Cum laicis ecclesias dari ad firmas sit penitus inhonestum, & clericis quibuscumque ad longum tempus, propter continuationem temporis, quæ afferre confuevit periculum, ecclesiis posset esse damnosum: utrumque districtius inhibentes, statuimus, ut nec laicis unquam, nec personis etiam ecclesiasticis ultra quinquennium ecclesiæ ad firmam concedantur, nec finito quinquennio renoventur eisdem, nisi prius ipsas habuerint ali mediate, Et ut omnia sint in tuto, præcipimus ut præfentibus episcopis vel archidiaconis firmaria fiat conventio: ex qua plures litteræ confcribantur, quarum una remanεat penes ipsos,

IX. De eodem.

Alicubi audivimus contigisse, quod vacante pingui ecclesia, quam quidam optabat habere, per tantes audebat eam recipere ut personam, ne aliis ipso jure beneficiis quæ obtinuit privaretur, callide procuravit ut ecclesia illa sibi ad firmam perpetuo traderetur, ita quod modicum quid inde solveret alii nomine personatus, sibique totum reliquum reti neret: quo dante caulam, edicto statuimus, ut in tota vel in parte ad firmam alicui sub quocumque colore in beneficium conferatur: cassum & inane fore penitus decernentes, si contra fuerit attentatum.

X. Qui vicarii ordinandi.

Ad vicariam statuimus nullum admittendum, qui jam presbyterum ordinatum, vel saltem diaconum in proximis quatuor temporibus ordinandum, qui renuncians beneficiis aliis, si quæ habet curam animarum habentia, juret residentiam ibi facere, ac eam faciat continue corporaliter: alioquin institutionem illius nullam decernimus, & vicariam illi conferendam. Sic eludere illi dolo, quo sæpe assignato aliqui nomine personatus modico, simulate dabatur illi ecclesia sub ficto nomine vicariæ, qui timens alia beneficia perdere, metuebat eam recipere ut personæ. De jam institutis vero vicariis, qui non sunt presbyteri, cum vicariæ tenantur per dnis & ecclesiis deservire, statuendo præcipimus, ut infra annum, ad minus, fe faciant in presbyteros ordinari: alioquin, si per eos fleterit, quo minus infra annum, ut diximus, ordinentur, eos extunc vicariis eisdem fore decernimus privatos. Et de residentia circa eos statuimus, quod de institutendis supra diximus statuendum.

XI. Ne leviter ecclesia absentis alteri conferatur.

Ad elidendum fallacias iniquorum, fagacis est studio laboradum cuilibet justitiæamatori, ne si corpe fcat rectorum industria, simplicitas a versutia supplanteatur, & fuccumbat veritas falsitati. Sane relatione accepimus plurium, quod quidam in absentis beneficium oculos jacientes, novos fingentes rumores, asserunt se audisse mortuum esse, vel beneficium resignasse beneficii possessorem, ficque procurant in istud beneficium quomodolobet se intrudi: & si forsitan revivi scens qui mortuus fuerat ad suam ecclesiam reverteatur, Nolo te frater, respondeatur eodem, & citadiur ipsua contra eum. Nonnulli etiam nimia cupiditate exœati, non folum in absentium beneficium, sed etiam in præsentium, clanculo irrumpere, vel ubicumque possunt, ea invadere, non formidant: &, cum intro fuerint, nec prosunt sententiæ, nec aliquid quo valeant mitti foras, quoniam armorum potentia se defendunt. In utroque igitur articulo remedium quale possumus adhibentes: statuimus districtius, prohibentes ne prætextu opinionis vel famæ, quæ de morte vel de cessione habeatur absentis, ejus beneficium aliquatenus conferatur: sed præfatus, donec plenius de absentis veritatem, expectet. Aliquin ad refarcendum omne damnum ex hoc inflictum absenti eum fore decernimus obligatum, & illum qui fe procuravit intrudi, præter restitutioem bonorum, officio beneficioque suspensum protinus ipso facto: quod & ad illum extendi volumus qui beneficium ecclesiasticum, altero possidente, auctoritate propria, vel potius vi, vel clam, occupare præsumit: vel, postquam declaratum

ANNO CHRISTI 1237.

ratum faerit ad alium pertinere, armis se defendere nititur in eodem.

XII. Ne ecclesia non in plures vicarias dividatur.

Cum ars artium, teste beato Gregorio, sit regimen animarum, non cessat antiquus sophista fuse gyrare molimina fraudis, & in falsæ prætensionis studere fallaciis, quo valeat concludere difficilia, & eos excludere a salute quos imperitos invenerit vel incautos. Hoc est quod faciat transgredi mandata Dei, & sanctorum patrum regulis contraire, dum nec sermo Divinus, nec sanctiones canonicæ, a distorto itinere possunt reducere peccatores. Exigit enim ars nostra catholica, ut unicus & in una ecclesia sit magister perfectus, ordine, habitu, vita, scientia & doctrina, & quod pura sit ecclesiæ ordinatio atque simplex. Sed objectio diaboli multos facit in hoc dogmate deviare, dum interdum eo suggerente non uni tantum una datur ecclesia, sed pluribus, prætextu plurium patronorum, ut sint plura capita in eodem corpore, quasi monstrum. Et interdum contingit persona, quæcumque sit occasio, ut aliquid concedatur alii nomine personatus absque magistro: præterea ecclesia sæpe manet, dum nec persona in ea, nec saltem vicarius inventur perpetuus, sed aliquis forte simplex sacerdos, qui nec jus habet, nec etiam juris imaginem in eadem. Et si moram sortitur persona ibi trahat, non est tam perfectus ordine, quoniam non sacerdos; nec habitu, quoniam vilus ab aliquo, non clericus, sed miles potius putaretur. De vita, scientia & doctrina, est ei modica, heu! cura. Ordinatio quoque ecclesiæ raro fit simplici oculo, ut deberet: nec enim commenta fraudis diaboliæ desunt ibi. Nam sæpe dum, ut audivimus, ad unius confertur ecclesia, hoc acto tacite vel expresse, quod aliquid ibi retineat institutus vel præsentans, vel aliquam alius ex ea percipiat portionem, qui totum erat sortitus habiturus, nisi juris impotentia, vel metu perdendi alia beneficia, dimisisset. Cedit etiam quis aliquando personatui, & ab institutio tibi recipit posthumodum vicariam, quod fieri non præsumitur sine fraude. Has igitur diminutiones & particulares assignationes & mutationes, tanquam arti nostræ contrarias reprobantes, ne de cetero fiant penitus prohibemus: firmiter statuentes ut nunquam deinceps in plures personatus vel vicarias una ecclesia dividatur: & quæ divisæ sunt hactenus, quam citius fe facultas obtulerit, integrentur: nisi sortitus fic institutus fuerit ab antiquo, ut in aliquot loci episcopum provideridum, quod locis reditus, quam parochia congruis inter eos portionibus & regionibus: Providerunt etiam diœcesani ut semper apud ecclesiam resideat aliquis qui de animarum cura fit solicitus, ac fe in celebratione Divinorum & collatione sacramentorum exerceat utiliter & honeste.

XIII. De residentia in ecclesiis faciendis.

De residentia vero in ecclesiis a rectoribus facienda, videtur nobis consuludum facto potius quam statuto. Extant enim concilia Romanorum pontificum luce clarius loquentia super eo, propter quod major requiritur executio statutorum, quam editio sanctionum. Idem quoque per omnia dicimus & firmimus de his qui plures dignitates, personatus, seu beneficia curam animarum habentia, contra constitutionem concilii generalis, absque dispensatione fedis apostolicæ speciali, præsumunt in salutis suæ periculum detinere.

XIV. De habitu clericorum.

Quoniam de habitu clericorum, qui non clericalis videtur, fed potius militaris, grave scandalum laicis generatur: firmiter statuendo præcipimus, ut ad formam, tam de vestibus clericorum, quam de ornamentis equorum, in generali concilio editam, per subtractionem beneficiorum ab episcopis restringantur, ita quod in mentura decenti vestes habeant, & cappis clausis utantur in sacris ordinibus constituti, nisi maxime in ecclesia, & coram prælatis suis, & in conventibus clericorum & ubique in parochiis suis, qui cum animarum cura ecclesias fuscepe runt. Et ut possint episcopi alios melius ad honestatem vestium, tonsuram & coronam decentem, & equorum ornamenta idonea coærcere: providemus ut a suis clericis commendabilius hæc prius faciant observari, habentes eos in vestibus, calcaribus, frænis & fellis, clericalis gerentes habitum honestatis.

XV. Contra vellones ecclesiarum clandestina matrimonia contrahentes.

Innotuit nobis, referentibus plurimis fidedignis, quod multi propriæ salutis immemores, matrimoniis contractis clandestine, retinere sum uxoribus ecclesias, & ecclesiastica beneficia adipisci, & de novo promoveri ad sacros ordines, contra statuta Ecclesiarum canonum, non formidant. Deinde processu temporis, proli suscepæ de tali copula expedire videtur, ipsis viventibus, vel defunctis, per testes vel instrumenta probare contracta fuisse matrimonia inter eos. Verum quia per clericos matrimonio seu concubernio intendentes procurari animarum perditio, negligi salus earum, & ecclesiastica disripi, sub morbo, qui mutam invaluit, asserimus: fic duximus occurrendum, ut si repertum fuerit aliquos taliter contraxisse, & ab ecclesiis & ecclesiasticis beneficiis, quibus tam eos quam a quosdibet uxoratos fore decernimus ipso ipse privatos, removeantur omnino: & si quæ bona post hujusmodi matrimonium qualitercumque quæsita fuerint, per ipsos vel submissas personas de bonis eorum, ea nequaquam filiis vel uxoribus hujusmodi, fed ecclesiis quas tenuerunt, vel in quibus habuerunt beneficia, prorsus applicentur. Ipsi quoque filii ad ecclesias, & ecclesiasticos ordines, velut inhabiles, nullatenus admittantur: nisi cum eis, exigentibus eorum meritis, fuerit canonice dispensatum.

XVI. De clericis concubinariis.

Licet ad profligandum a laribus ecclesiæ putridum illud turpitudinis libidinosæ contagium, quo decor ecclesiæ graviter maculatur, studuerunt semper ecclesiastici correctores: ipsum tamen tantæ improbitatis existit, ut semper se ingerat impudendum. Nolentes igitur tantum ecclesiæ ignominium conniventibus præterire, oculis incorrepram, statuta Romanorum pontificum, & maxime decreta Alexandri papæ super hoc edita, sequentes, statuimus, & statuendo præcipimus, ut nisi clerici, & maxime in sacris ordinibus constituti, qui in domibus suis vel alienis publice detinent concubinas, eas a se prorsus removeant infra mensem, ipsas vel alias nullatenus de cetero detenturi, ab officio sint suspensi, ita quod usquequo super hoc digne satisfecerint, de beneficiis ecclesiasticis se nullatenus intromittant: alioquin ipso jure ipsis eos decrevimus fore privatos. Volumus quoque & diffricte præcipimus, ut archiepiscopi & episcopi diligentem faciant super hoc per omnes decanatus fieri inquisitionem, & quod statuimus observari.

XVII. De his qui parvulos fusceperunt in ecclesiasticis beneficiis.

Licet adeo detestati fuerint sancti patres, quod beneficia ecclesiastica jure possint hereditario possideri, ut in eis etiam sit interdicta succesfio soboli sue natæ: quidam ramen de nefario coitu procreati, pede impudentiæ juris, & honestatis auctoritatem calcantes, in beneficia hujusmodi, quæ patres eorum nullo modo tenuerunt, irrumpere, atque sua temerario detinere non formidant. Hoc igitur nos, qui ad revelandum honestatis ecclesiasticæ casum ad patres istas venimus, attendentes, statuendo districtius probibemus, & prohibendo statuimus, ut ecclesiarum prælati aliquos tales in beneficiis hujusmodi, quæ patres eorum quocumque titulo tenuerunt, in totum vel in parcem quocumq; colore vel fraude instituere, vel ut eumque admittere immediate, de cetero non præsumant. Illos vero qui beneficia hujusmodi jam illicite sunt adepti, eis præsentati statuto decernimus fore privatos.

XVIII. Contra latrones proastellites.

Contra latrones flagitia, quibus nimis abundat regio Anglicana, quod nequaquam effet, ut accepimus, nisi majores eos defenderent & tenerent, fic duximus statuendum: ut nemo eos protegat, vel defendat, seu tenere in domibus suis, vel in villis, quos sciverint, vel manifestum fuerit latrocinium exercere. Eos autem qui contra fecerint, si tertio moniti per ecclesiasticum judicem ordinarium, ipsos a se non abjecerint, excommunicationi ecclesiasticæ subjugamus. Monitionem autem volumus & statuimus sufficere generalem, etiamsi fat aliquis vel aliqui nominatim expressi fuerint, dummodo ita publice ac solenniter fiat, quod ad eorum notitiam valeat pervenire.

XIX. De esu carnium monachorum.

Audivimus, & lætati sumus, quod religiosi viri abbates ordinis sancti Benedicti, per Anglian constituti, convenientes nuper in fou capitulo generali, tanquam filii, juxta sermonem prophetæum, ad fuos terminos revertentes, provide statuerunt, ut de cetero ecclesiam beati Benedicti regulam ab efu carnium debeant abstinere: exceptis debilibus & infirmis, quibus deber secundum ejusdem regulæ continentiam in infirmorio provideri. Quia contra utique approbantes, statuimus inviolabiliter observari. Adjicimus quoq; quod post quam novitii, anno probationis finito, gestaverint habitum monachalem, ad professionem, juxta decretum vel decretalem felicis memoriæ Honorii papæ, districtione ecclesiastica vel canonica compescendi. Quia compellantur nec aliquis, qui professionem non fecerit, in abitem vel priorem aliquatenus admittatur. Hoc autem, & quod de professione, finito probationis tempore, faciendum duximus, ad canonicos regulares vel moniales duximus prorogandum. Super aliis vero, quæ ad correctionem vel reformationem tam canonicorum quam aliorum regularium noverimus pertinere, providere intendimus: & quæ ecclesiis eorum utilia, ipsis quoque salubria fuerint, concedente Domino, statuemus, & statuta mandabimus per eorum capitula solenniter publicari.

XX. De officio archidiaconorum.

De archidiaconis quoque statuimus, ut ecclesias utiliter & fideliter visitent de sacris vasis & vestibus, & qualiter diurnis & nocturnis officiis ecclesiæ serviatur, & generaliter de temporalibus & spiritualibus inquirendo, & quæ corrigenda invenerint, corrigant diligenter. Ecclesias autem superfluis non gravent expensis, sed procurationes exigant, dumtaxat cum visitant, moderatas: non secum ducant extraneos, sed modeste

ANNO CHRISTI 1237.

ANNO CHRISTI 1237.

Icons exempta

ANNO CHRISTI 1235. APRIL

deste se habeant, tam in familia quam in equis: nec ut non visitent aut corrigant, si ve crimina puniant, aliquid ab aliquo recipere præsumant: nec sententiis aliquos involvant injuste, quo abeis pecuniam possint extorquere. Cum hæc enim & talia simoniacam sapiant pravitatem: decernimus ut eos, qui talia agere præsumpserint, sic extorta in duplum erogare in pios usus arbitrio episcopi compellantur alias: salva nihilo minus pœna canonica contra eos. Sint autem soliciti frequenter interesse capitulis per singulos decanatus, in quibus diligenter instituant inter alia facerdotes, ut bene sciant & sane intelligant verba canonis Baptismi, quæ scilicet sunt de substantia sacramenti.

XXI. Ne quid exigatur pro pace reformanda.

Ceterum districtius duximus inhibendum, ne ecclesiarum prælati, & maxime archidiaconi, & decani, vel officiales eorum, vel etiam quicumque alii ad universitatem causarum, vel aliqua negotia, ratione jurisdictionis ecclesiasticæ vel officii spiritualis, ecclesiæ forum contingentia, delegati, quin de discordiis vel querelis sint pax vel concordia inter parres præsumant aliquatenus impedire: sed quandocumque partes voluerint, a judicio per compositionem recedant, dummodo sit tale negotium quod jure possit transigi vel compoui, nec exigatur aliquid propter hoc ab eisdem.

XXII. De officio episcoporum.

Quid ad venerabiles patres archiepiscopos & episcopos incumbat ex officio facile dum, nomen dignitatis eorum, quod est episcopus, ipsis superintendens, exprimit evidenter. Intendere quippe habent, & furpra gregem suum, juxta verbum evangelicum, noctis vigilias custodire. Cum igitur esse debeant forma gregis, ad quam se debent subditi reformare, quod nequit fieri, nisi omnibus se exibeant in exemplar. Exhortamur igitur eos in Domino, & monemus, ut morum rationem apud cathedrales ecclesias, congruenter ibidem Missas celebrent, in præcipuis saltem solemnitatibus, & diebus Dominicis, in quadragesima & adventu. Circumeant præterea diœceses suas temporibus opportunis, corrigendo & reformando, confecrando ecclesias, & verbum vitæ in agro Dominico seminando. Ad quæ omnia melius exequenda, profectionem, quam in fua confecrationc fecerunt, saltem bis in anno, scilicet * & in majori quadragesima faciant libi legi.

Hic desit aliquid.

XXIII. Contra judices imperitos.

Cum non folum poreftas, fed difcretio & fcientia indiftinguendis negotiis poiffimum requiratur: foleuere ab omnibus præcavendum, ne ralis judex vel cognitor deputetur, per cujus imperitiam, fimplicitatem vel ru-

FRIDERICUS II. IMP. HENRIC. III. R. ANGL. ANNO CHRISTI 1235. APRIL 1411 GREGORIUS P. IX. LONDONIENSE. 1412

A ditatem, inutilis feratur fententia vel injufta, abfolvatur nocens, & innocens condemnetur. Properetea duximus ftatuendum, quod matrimoniales cauſæ, quæ inter ceteras maturitate magna & diligentia funt tractandæ, viris providis & fide dignis, & habentibus jurifperitiam, vel ſaltem competenti exercitium, committantur. Si qui vero abbates archidiaconum vel decanum habent, ex privilegio vel conſuetudine approbata quod de matrimonialibus cauſis cognoſcant, diligenter ipſas examinare procurent, ita quod tam ipſi, quam delegati eorum, ad definitivam ſententiam non procedant, niſi habita prius deliberatione de cauſæ natura cum diœceſano epiſcopo diligenti, ipſiuſque requiſito conſilio & obtento: ad quod etiam volumus teneri exemptos, vel ſpeciali privilegio ꝯmunes.

XXIV. De jurejurando calumnie.

Jusjurandum calumniæ in cauſis eccleſiaſticis cujuslibet, & de veritate dicendi, in ſpiritualibus quoque, ne veritas aperiatur facilius, & cauſæ celerius terminentur, ſtatuimus de cetero præſtari in regno Angliæ, ſecundum canonicas & legitimas ſanctiones, obtenta in contrarium conſuetudine non obſtante. Huic ſtatuto utiliter annectentes, ut judiciales inducias judicis dentur arbitrio, juxta legitimas & canonicas ſanctiones.

XXV. De procuratoribus conſtituendis.

Uſum procuratorum in obſequium juſtitiæ introductum, ut ejus qui cauſæ ſuæ non poteſt intendere, per alium abſentia relevetur, convertit frequenter antiquo hoſtis invidia in abuſum. Ex conſuetudine namque, ut dicitur, hic habetur, ut citatus ad diem certum, procuratorem tantum conſtituat ad eumdem abſque literis, vel per literas ſigillo authentico non ſignatas. Unde ſit quod dum talis procurator vel probare mandatum, vel fidem literis imponere non vult per teſtes, aut aliud impedimentum occurrit, nil agitur illa die: ſed nec expirante procuratoris * in ſequenti, ſicque perit illa inſtantia * f. proxima ſine fructu. Huic igitur fallaci cautelæ clypeum opponere cupientes, ſtatuimus de cetero, ut in cauſis eccleſiaſticis regni Angliæ procurator conſtituatur ſimpliciter: & ſi conſtituatur, ad diem non unum tantum, ſed plures continuandos, ſi opus fuerit, conſtitui volumus, & intelligi conſtitutum. Mandatum etiam per ſcripturam probatur authenticam, niſi apud acta fuerit conſtitutus, aut ſigillum authenticum de facili acquiverit conſtituens inveniri.

XXVI. Quomodo fieri debeant citationes.

Tanto calliditatis ſtudio perfequuntur alterutrum ſe litigantes, ut in ſupplantationem alterius, calcato juſtitiæ cultu, alter faciat quidquid poſſit. Denique a multis acce-

ANNO CHRISTI 1237. APRIL

A accepimus, quod citatorias literas impetrantes, cas ad locum, ubi morari dicitur qui citatur, per tres deſtinare garciones, quas ſuper altare loci ejuſdem eccleſiæ, vel ibidem in alio loco, duo ponunt, & tertius rapit ſtatim. Ex quo fit ut duobus teſtificantibus poſtmodum, quod illum citaverint, juxta morem ſententiæ & regionis conſuetudinem excommunicatur, vel ſuſpenditur contumax, qui contumaciæ prorſus, utpote citationis, experiens. Hunc itaque abuſum tam deteſtabilem, & alios ſimiles, zelo juſtitiæ profequentes, ſtatuimus, ut per imperatores, vel eorum nuucios, in cauſis eccleſiaſticis regni Angliæ, literæ citatoriæ de cetero non mittantur, ſed judex moderatis ſumptibus impetrantis, per ſuum fidelem nunciumeas mittat, qui vocandum diligenter perquirat, quem ſi reperire non poterit, die Dominico, vel in alio die ſolenni, in eccleſia loci illius in quo degere conſuevit, dum miſſa cantatur, publice legi literas faciat & exponi: vel ſalcem ad decanum, in cujus decanatu quem vocandus eſt, citatio dirigatur, qui a judice miſſus fideliter hæc profequatur per ſe aut per certos ſuos nuncios & fideles: quodque inde fecerint, eidem referibere, judici non omittat.

B

C

XXVII. Ne quis ſigillum ſuum apponat literis quarum conſectioni non interfuit.

Quanto ſcripturarum, quæ ſigillo authentico muniuntur, eſt uſus magis neceſſarius in partibus Angliæ, ubi publici notarii non exiſtunt: tanto diligentius cavendum eſt, ne per aliquorum inſolertiam poſſint pertrahi ad abuſum. Conſiciuntur enim, ut audivimus, literæ, ac ſigillantur non tantum a minoribus clericis, verum etiam a prælatis, in quibus manifeſte caverur contraxiſſe aliquem, contractui vel negotio adfuiſſe, vel extiriſſe aliquem ad judicium evocatum, ſeu ſibi literas citatorias præſentaras, qui tamen nunquam præſens fuerat vel inventus, immo forſitan in alia provincia vel diœceſi tunc degebat. Ceterum, cum ſcripturæ huſmodi, falſitatis vitium contineant manifeſte: ſicri talia vel ſimilia diſtrictius inhibentes, provida deliberatione ſancimus, quod ſi fuerint in his deliquiſſe conſicti, & qui talibus literis, maxime in alterius præjudicium, præſumpſerint ac perſeveraverint ut * ſcienter ponti fallariis & inſtrumentis falſis utentibus debita puniantur.

B

C

D

E

* f. quos

XXVIII. Qui debeant habere ſigilla authentica.

Quoniam tabellionum uſus in regno Angliæ non habetur, propter quod magis ad ſigilla authentica credi eſt neceſſe, ut eorum copia facilius habeatur, ſtatuimus ut ſigillum habeant non ſolum archiepiſcopi & epiſcopi, ſed etiam eorum officiales, decani rurales, nec non eccleſiarum cathedralium

A capitula, & cetera quoque collegia & conventus cum ſuis rectoribus, aut diviſum, juxta eorum conſuetudinem, vel ſtatutum. Pro varietate quoque cujuslibet prædictorum, habeat unuſcujuſque ſigillum nomen, pura dignitatis, officii, collegii, & etiam illorum proprium nomen, qui dignitatis vel officii perpetui gaudent honore, inſculptum notis & characteribus manifeſtis, ſicque ſigillum authenticum habeant. Denique illi qui temporale officium ſuſcepterint, puta decani rurales, & officiales, ſigillum ſuum, quod tantum nomen habeat inſculptum, ſinito officio, ei a quo habebant officium, continue & ſine mora reſignent. Sane de cuſtodia ſigillorum curam haberi præcipimus diligenter, ſcilicet unuſquiſque per ſe illud cuſtodiat, vel uni fidi, de cujus fide confidat, cuſtodiendum committat: qui etiam juret quod fideliter illud cuſtodiet *, alicui, * f. nec alibi literi. nec etiam ipſe aliquid inde figillet, ex quo poſſit alicui præjudicium generari, niſi quod dominus ejus prius legerit & viderit diligenter, & ſit præcepere ſigillari. In faciendo vero ſigilli copia, fidelis & provida ſit cautela: fidelis, ut indigentibus de facili præbeatur: provida, ut falſis & fraudulentis penitus denegetur. In principio quoque vel in fine cujuslibet ſcripturæ authenticæ, ſufficientem datam inferi ſtatuimus dici, temporis, & loci.

B

C

XXIX. Juramentum ab advocato præſtandum.

Clamorem juſtitiæ audivimus conquerentis, quod etiam nimis impediunt per cavillationes & veratias advocati, negant plerumque per ignorantiam judices imperiti, & illudunt eis per contumaciam ſæpe partes. Nam contingit aliquando, quod miſſus in poſſeſſionem, cauſa ſei ſervandæ, ipſam retinere contendat, licet adverſarius redeat infra annum, & juri per omnia ſatisfacere ſit paratus. Aliquando vero qui in poſſeſſionem miſſus fuerit, nec infra annum, nec poſt quantumcumque verus conſtituatur poſſeſſor, valet illam poſſeſſionem, reſiſtente cum armis adverſarios, adipiſci. In adjutorium itaque juſtitiæ aſſurgentes, approbatione concilii ſacri, ut qui advocati officium volucrit generaliter promereri, apud diœceſanum, cujus origine vel domicilio jurisdictionis exiſtit, præbeat juramentum, quod in cauſis quarum patronus extiterit, patrocinium fidele præſtabit, non ad differendum vel auferendam alterius parti juſtitiam, ſed ad cauſam clienuli legibus defendendo * & rationibus. Alias autem non admittantur in cauſis matrimonialibus & electionibus, niſi juramentum ſimile voluerint præſtare in eiſdem: ſed nec in aliis coram eccleſiaſtico judice ultra terminos tres abſque juramento hujuſmodi admittantur, niſi pro eccleſia ſua, vel domi-

D

E

* f. cur. dec. Roffenſium.

ANNO CHRISTI 1237.

dominio, aut amico notorie, vel paupere, A feu extraneo, vel perſona miſerabili, duxerit ſolſtian poſſulandum. Caveant omnes advocati, ne per ſe, vel per alios, teſtes ſubornent, vel partes inſtituant falſum ponere, vel ſuppriimere veritatem. Qui contra fecerint, ipſo facto ab officio & beneficio ſint ſuſpenſi, quouſque ſuper hoc fatisfecerint competenter, & alias nihilo minus, ſi de his convicti fuerint, poena debita puniantur. Judices quoque juris ignari, ſi dubium quid emerſerit, ex quo poſſit alterutri partium grave præjudicium generari, expenſis utriuſque, alicujus conſilium advocent ſapientis.

XXX. De actis ſcribendis.

Statuimus inſuper, ut, inquantum poterunt, conſtituti ſanctum generalis concilii, tam in ordinariis quam extraordinariis judiciis obſervantes, acta originalia & authentica diligenter ac fideliter penes ſe cuſtodiant, vel per ſcriptores ſuos faciant cuſtodiri, ut partibus inde, ut debuerint, copiam faciant: quibus omnia poſtquam ſcripta fuerint, præcipimus, & præcipiendo ſtatuimus publicari, ut, ſi reatum fuerit in ſcribendo, corrigatur, & ut veritas poſſit de his quæ acta fuerint liquido apparere.

ANNO CHRISTI 1237.

XXXI. De cautione præſtanda.

Providerant præterea judices, ut cum aliquem decreverint in poſſeſſionem mittendum, ob eorumdacian partis adverſæ de reſtituenda poſſeſſione cum fructibus, ſi quos inde perceperit, deductis expenſis legitimis, ſi adverſarius extra annum redierit ad mandatum ab eo qui mittendus fuerit, congruam recipiant cautionem. Illum quoque, qui poſſeſſionem poſtmodum præſumpſerit violenter, in quam ob ejus contumaciam alius miſſus fuit, & poſt annum vervus poſſeſſor etiam conſtituetus, jure, ſi quod habuit in eare, decrevimus fore privatum.

B

Hæc cum tertia die peragerentur, incepit dominus legatus ſolennizer. Te Deum laudamus, omnibus aſſurgentibus. Et poſtea incepta antiphona, In viam pacis, cum pſalmo, Benedictus Dominus Deus Iſrael, dicaſque collectis ſpecialibus, & data benedictione cum non parvo gaudio receſſerunt.

NOTÆ & Severini Binii nihil continent præterea, rationem geſtorum in concilio, ac Matthæi Pariſii ad verbum deſcriptionem: quam ſupra in ædito exhibuimus, cum aliis ex eodem Matthæo, quæ Binius prætermiſerat.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237.

CONSTITUTIONES SYNODALES

EPISCOPI ANONYMI,

CIRCITER ANNO CHRISTI 1238.

Feminæ etiam monenrur, ut puetos ſuos crabe alant, & juxta ſe de nocte non collocent aut tenere, vel ſopiantur, & cum eis ad baptiſmum feſtinent & ad ' confummationem. Similiter & mariti earum moneantur.

** f. audiæ matrem.*

Si mulier mortua fuerit in partu, & de hoc bene conſtiterit, ſcindatur, ſi infans credatur vivere: ore tamen mulieris aperto, extrahatur puer, ut baptizetur.

Moneantur etiam, ne ſolos in domo ubi ægri fuerit, vel ſolos juxta aquam relinquant puetos ſuos ſine cuſtode. Et hoc ſit ſæpe dicitur.

Item,

SAcerdos interroget laicum, quitin neceſſitate baptizat puerum, quid dixerit, & quid fecerit. Quod ſi invenerit laicum dixiſſe: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Ubi notem baptizandi præponatur, & ſub eadem forma, in lingua quam noverit. Deinde ſequentia inquirendum, non præcedentia, per ſa cerdotem explenatur: & aqua, in qua dominus baptizatus fuerat puer, propter reverentiam baptiſmi, vel infundatur in igneni, vel in baptiſterium ad eccleſiam deferatur, & vas illud comburatur, vel ad uſus eccleſiæ deputetur.

Item de baptiſmate, vel conſirmatione ſi dubitetur, ſine trepidatione conferatur. Quia non dicitur iteratum, quod neſcitur fuiſſe collatum: quia baptizentur expoſiti, de quorum baptiſmate dubitant probabiliter, ſive inveniantur cum fale, A ſive ſine fale.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237. ** Nollet, etiam dioc.*

Nullus quam " diaconus, vel inferior clericus, baptizet, vel puero innugat: ſed ſoli ſacerdotes, quibus illud competit ex officio, niſi in ſumma neceſſitate: ſicut quando ſacerdos abſens eſt, vel etiam præſens, & non poſſit interelſe, vel ſtulte non vult, & imminet mors puero vel ægroto.

Item.

PRæcipimus ut panni chriſmales, quibus novitertbaptizati induuntur, ad eccleſiam deportentur, nec ad omnes uſus per aliquem aſſumantur, propter reverentiam ſacramenti: ſed in uſus eccleſiæ, prout neceſſitas exegerit, reſerventur.

Item.

PRæcipimus, ut fontes in quibus pueri baptizantur, lapideiſint, vel alias honeſti & integri: ita quod nec per humorem aliquem vel horrori, ſed magis honor, & reverentia, & veneratio, ab univerſis exhibeatur eiſdem. Aqua vero, ubi baptizatus fuerit puer, ultra octo dies non ſervetur.

- De confirmatione :

SAcerdotes ſæpe dicunt laicis, ne expectent adventum epiſcopi ad confirmandum, ſed adducant pueros ad eum, cum adeſſe audierint propere, quamcitius poterunt: & ut faciant ſive ligaturas ſufficientes, ſcilicet longas & latas, ſecum deferant. Quod ſi adultus fuerit confirmandus: monendus eſt per ſacerdotem locum conſtruatur prius, & poſtea accedat ad confirmationem.

C

Item.

De confirmatione.

NUllus teneatur ad confirmationem a patre vel matre, vitrico, vel noverca: & hæc prohibitio ſæpius publicetur in eccleſia per ſacerdotes.

Caveant ſibi diligenter parentes, ne parvulos ſuos iterato proferantconfirmandos, cum & ipſi parvuli per illud ſacramentum efficiantur irregulares, & malcoli fuerint. Et ſi ipſi parentes ex talinegligentia, ſecundum canones, gravi ſubjaceant ultioni.

D

Sciant etiam tam parentes, quam illi, qui eorum pueros tenent ad confirmandum, & ipſi confirmati, quod ſpirituale vinculum in hoc ſacramento contrahitur, ut in baptiſmo.

Parvuli confirmati, tertio die poſt confirmationem, deportentur ad eccleſiam, & frontes eorum, per manus ſacerdotum in baptiſterio, propter reverentiam chriſmatis, abluantur: & ligaturæ ipſorum tunc ſimiliter in igne concrementur.

Seguitur de ſacramento altaris.

E

ADhæc, quia cum magna, reverentia, devotione, & munditia tractanda ſunt eccleſiaſtica ſacramenta, & maxime ſacramentum redemptionis noſtræ, ſcilicet corporis & ſanguinis Domini: ſtatuimus, ut presbyteri, circa ea quæ ad ſubſtantiam ſacramenti corporis & ſanguinis Domini pertinent, fint diligentes, & attenti, providi vifuri quod Euchariſtia in pixide munda obſervetur: nec ultra ſeptem dies ſervenrur hoſtiæ conſecratæ, ſed ſeptimana qualibet in die Dominica innoventur. In quod poſt perceptionem corporis tam percetes hoſtiæ, ante aſſumptionem ſanguinis Do-

Paruus ſacramentum ha Conſtitutionis diuerſis diebus per Cardinalem Odonem Paris. an. 1198. & Richardi. ep. Sarum an. 1217.

F

mini, a celebrante Miſſam reſervatæ hoſtiæ ſumantur: nec in celebratione Miſſæ, hoſtiam conſecrantem, paceni dacturus, ori ſuo ſacerdos apponat, CIRCITER ANNO CHRISTI 1237. quia ante perceptionem eam ore ſuo tangere non debet. Si vero, ſicut quidam faciunt, de patena eam ſumat, vel ſuper patenam eam confringat aut deponat: poſt celebrationem Miſſæ tam patenam, quam calicem, faciat aqua perfundi, vel ſolum calicem, ſi aliter faciat. Habeatque ſacerdos juxta altare panum mundiſſimum alio panno undique circumdatum, & hoſtiæ atque decenter conperium: quo, poſt ſuſceptionem ſacramenti ſalutaris, digitos cum labiis tergat albutos. Si vero ſacerdos neeſſe habeat aliquando bis in una die celebrare; quod non facit, niſi in die Nativitatis, vel Reſurrectionis Dominicæ, vel quando aliquod corpus in eccleſia tumulandum, vel aliqua evidens neceſſitas urgeat: poſt primam celebrationem, & ſanguinis ſuſceptionem, nihil infundatur calici, quod a ſacerdote ſumatur celebrante, ſed tantum poſt celebrationem ſubſequentem. Poſt primam vero celebrationem diligentiſſime adhibeantur ſtillæ de calice, & quod ſuerit digitis perſimſum, reſervetur in vaſe mundo ad hoc ſpeciliter deputato: & poſt ſecundæ Miſſæ celebrationem ſumatur, niſi forte in prima celebratione adſit diaconus vel alius miniſter honeſtus, qui totaram illam ſumere poſſit abſque conſcientiæ læſione.

In ſacramento autem ſanguinis Dominici, major pars vini, & modicum aquæ ponatur. His adjicimus, ut cum ad ægrum fuerit Euchariſtia deferenda, habeat ſacerdos altam pixidem mundam & honeſtam, in qua ſit linea burſa munda, & in ea Dominicum corpus deferat ad ægrotos, linteamine mundo ſuperpoſito, & lucerna præcedente, niſi ægri valde remotus fuerit, vel tempus inæqualitas impediat: & cruce ſimiliter, ſi fieri poteſt, niſi eru fuerit forte apud ægrum: præcedente quoque tintinnabulo, ad cujus ſonitum excitetur devotio audientium. Habeat quoque laicus vaſa argentea, vel vas ſtannicum ad hoc ſpeciliter deputatum, quod ſemper lecum ad ægrum vadens deferat: ut ne ex ægro valeat dare, poſt ſumptam ab eo Euchariſtiam, ſuorum loturam digitorum. Habeat quoque ſacerdos ſemper lecum Bolam, vel ſimile vas, quando cum Euchariſtia vadit, ficut diximus, ad ægrum. Et ſi ægre remotus non fuerit, in ſuperpelliceo ad ipſum decenter accedat.

Quando vero mulieres, poſt puerperium venerint ad purificationem, ſacerdos dec eis tantummodo panem benedictum, & corpus Domini nullo modo in eccleſia portant, & prius confeſſæ fuerint.

Ad hæc præcipimus, ut quilibet eccleſia habeat calicem argenteum, cum alris vaſis decentibus & honeſtis: indonem mundam & candidam, amplitudinis congruentis: linteamina & alia ornamenta, quæ ad altaris officium ſpectant, honeſta: libros ad pſallendum & legendum idoneos, & ſacer-

G dotale veſtimenta ſufficientia pariter & honeſta. Et qui miniſtrorum ſacerdoti in altari, ſuperpelliciis indiuntur. Et omnes habeant canonem Miſſæ, ſecundum conſuetudinem eccleſiæ noſtræ, correctum: & ut verba canonis rotunde in Miſſa dicantur & diſtincte; ſimiliter & omnes horæ, & omnia officia aperte & diſtincte dicantur, ita quod ex feſtinatione non præcidantur, vel ſyncopentur.

H Et concilio. *Relinqui volumus. Stetimus.* Siet in concilio contineatur.

CIRCITER ANNO CHRISTE 1237.

Adhæc prohibemus, ne calices ecclesiarum, seu vestes, vel libri altaris, aut libri ecclesiastici, vel etiam tenementa ecclesiastica, vendantur vel pignorentur, aut aliquo modo alienentur ab ecclesiis: nisi in casibus concessis, & de licentia nostra, forma canonica observata. Si vero secus actum fuerit, irritetur.

Nec laici ecclesias, vel quascunque decimas ad firmam aliquatenus teneant.

Prohibemus etiam distinctius, ne facerdotes ignori, de quorum ordinatione non constat, ad Divinorum celebrationem, deferviendo ecclesiis admittantur, nisi de licentia nostra.

Moneantur autem rectores ecclesiarum, ne capellanos suos annuales, sine rationabili causa fluxerint amovere.

Similiter pro hibemus excommunicatum alicui quem vel interdictum, vel aliquem parochianum laicum, in præjudicium propriæ facerdotis, vel ad confessionem, vel ad communionem Eucharistiæ, vel ad sepulturam, scienter aliquis facerdos admittat, & præcipue in solemnitate Paschali. Quod si ab aliquo de cetero fuerit attentatum, ad damna refarcienda illius ecclesiæ cui injuriatum est, compellatur: alias etiam a nobis puniendus.

Ex concilio. *Cum fit ars artium*, &c. Sicut in concilio.

De Ministris ecclesiæ.

Præcipimus itaque, quod si facerdotes qui fe noverint filios fervorum, & præter concilium dominorum fuorum ordinatos, vel non de legitimo matrimonio natos, & absque dispenfatione episcoporum suorum promotos, vel qui fuerint advocati in causa sanguinis, vel executores servorum aliquando in publica administrationibus, vel homicidium perpetraverint, vel bigami fuerint, vel alias corruptarum mariti, vel qui excommunicati ordines susceperint, vel excommunicati, sive suspensi celebrare præsumpserint, vel fortilegium exercuerint, maxime damnobilus immolando, non exoneuantur facerdotis officium, donec nostrum super hoc ab eis fuerit consilium requisitum.

Idem etiam dicimus de eis qui simoniace, vel furtive, vel per saltum, vel extra legitima tempora Dordines susceperint.

Idem quoque dicimus de illis, qui interventores fuerint simoniacarum pactionum, & sunt ordinati, & nihilo minus hæc illa infecti ordines susceperunt.

De illis vero, qui in susceptione ordinum non percaverint, præcipiendo statuimus, ut facerdotes & clerici beneficiati, vel in facris ordinibus constituti, sive beneficiati, sive non, qui a vitio lucrorie debent esse alieni penitus, annon libidinem fugiant, & continenter & honeste vivant, prout ad facrum ministerium corum noscitur eis pertinere. Nec in domibus proprii, vel alienis publicis concubinas, unde scandalum oriatur, tenere E præsumant: sed eas a se prorsus expellant, & loquius faciant amoveri, nisi velint simul officio & beneficiis fuis contra hoc agendo privari.

Moneantur concubinæ earum, ut recedant ab ipsis: quæ nisi commonitæ, recedant ab eisdem, post trinam admonitionem, quoniam infamant ecclesiam, ab ecclesia expellantur, & excommunicentur: nec ad ecclesiasticæ sacramenta admittantur, sed ab legitimis a clibus repellantur ut infames.

Quia etiam continentiam servare volentibus non est tutum habitare cum feminis: prohibemus, ne facerdotes, vel clerici beneficiati, habeant fa-

A mulas indomibus fuis, de quibus posfit aut debeat meritio finistra fuspicio foboriri.

Cum autem facerdos peccavit, peccare facit populum Domini: & ideo debet ab omnibus fuis nunciatione & immoditia se continere: maxime autem a filia fua penitentiali fe contineat, fciens, quod in directione illius peccati dictum fit canonice: fic peccare, penitentialem fuam cognoscentem, sicut cognoscentem a se baptizatum, vel in baptifmo fuscepto. Ex quo peccato fecundum canones, xv. annorum debetur penitentia, & poena detrusio in monasterium.

Si facerdotes aut clerici ad convivia fuerint ab honestis personis invitati: ibi, ficut ubique, fobrie, modeste, & honeste se habeant: & poft B prandium fobrie & honeste recedant, & cito. Et fi in eisdem, in quibus intererunt, convivis, inhoneste aliquid actum interfuerit, vel cantatum: non poffunt prohibere, faltem ita fe gerant, ne videantur autem vel animum talibus adhibere. Volentes quoque ab eisdem poftem avaritiæ extirpare, prohibemus, ne turpia lucra fectentur, & ne aliquam negotiationis fpeciem inhoneste audeant exercere.

Nullus quoque eorum fæculares administrationem exerceat, ex qua eum oporteat laica petitione actus fui reddere rationem. Nec advocati fint facerdotes, vel clerici, vel canonici in toto fecculari: nisi vel curiæ propriæ, vel curiis ecclesiarum fuæ propriarum personarum. Sint etiam fecundum facultates, & reditus fuos, hospitales, & C ega pauperes non avari.

Prohibemus itaque, ne facerdotes de cetero utantur cappis manicatis: fed omnes habeant cappas clausas & honestas, & confuetam canonicam. Ex concilio. *Irrefragabili. Quia non. Ut clericorum. Licentia. Sacrificia. Sacramenta sanguinis. Cum infirmitas corporal. De multa providentia. In quibusdam provinciis.*

Sicut in concilio continetur,

Sequitur de penitentia.

Sanctorum patrum ftatuta fequentes, præcipimus, ut facerdotes in penitentia dando diligenter attendant qualitatem perfonæ, quantitatem delicti, tempus, locum, caufam, modum in peccato fuscepto, devotionem animi penitentis, & ut penitentia talis injungatur uxori, unde non reddatur maritus fuo fuspecti de aliquo occulto crimine & enormi, fed aliter condignam injungat penitentiam.

Idem de marito obfervetur.

Non injungatur autem laicis in penitentia, quod Miffas celebrare faciant pro fuorum remiffione peccatorum.

Confeffiones autem mulierum audiantur in Quadrageſima, extra velum, in aperto femper, quantum ad vilum hominum, non quantum ad auditum. Monentur etiam laici ftatim in principio Quadrageſimæ, vel pluries in anno, ut cito poft ipfum confiteantur. In confeffionibus vero nec nimis perfpicaciter ferutentur pibem fuum facerdotes, nec nimis facile aut negligenter perfunctantur.

Item in confeffionibus & prædicationibus fæpius laicis inculcetur, & præcipue in majoribus folennitatibus, quod nonnifi conjunctio maris & fæminæ, nifi per matrimonium exculetur, mortale eft peccatum. Et fi in denunciatione hujufmodi falutaris doctrinæ facerdos negligens inveniatur fecrit, tanquam fornicator, vel confeffionis fortilegiis fuis canonice punitur.

Item

CIRCITER ANNO CHRISTE 1237.

Item in confeffione laicus facerdos humilem A vultum, & oculos ad terram demiffos, nec faciem refpiciat confitentis, & maxime mulieris, & patienter audiat quicquid dixerit, & in fpiritu lenitatis eum fupportet, & ei pro poffe fuo perfuadeat pluribus modis, quod integre confiteatur: aliter enim vera non eft confeffio. Peccata fiquidem occulta, fpecialiter inufitata autem, nifi a longe, & interrogationibus, fic ut experta detur materia confirendi, & inexpertis non detur occafio delinquendi. In furto, rapina, ufura, & maxime decimarum diminutione, feu fubtractione aliorum ecclefiaftici.....licenter fibi ca.....

.....fas aliquas injungant, nifi cum fatisfactione de reftitutione faciendæ injuriam paffis, cum non remittatur hujufmodi peccatum, nifi reftituatur abfatum.

Item in majoribus criminibus, & atrocioribus & dubiis, facerdotes conſulat non ſecus deos, vel ipſos, qui vices noſtras gerunt, providos & diſcretos, quorum conſilio certificatus, ſciat, quos & qualiter ligare poſſit & ſolvere. Et ne, quod abſit, penitens in deſperatione mittatur, monens illum diligenter, ut interim quicquid boni facere poterit faciat, ut Deus cor ſuum illuſtret ad penitentiam. Et hoc idem de eo faciat, qui peccatum conſtetur, & tamen ab eo non vult abſtinere: quo caſu munus abſolutionis eidem non poterit impendi, nec penitentiæ injungi, cum venia non legatur conceſſa, niſi ſe corrigenti. Sunt autem majora crimina, homicidia, lacrilegia, peccata contra naturam, inceſtus, ſtupra virginum & monialium, injectiones manuum in parentes, in clericos, vota fracta, & hujuſmodi. Sunt autem alia, in quibus nullus niſi ſolus papa, vel ejus legatus, poteſtatem habet diſpenſandi, videlicet injectio manuum in clericos, vel violationem religioſos, & incendia eccleſiarum, homicidia: nihilo minus taſſum rei, mittendi ſunt ad nos, vel ad penitentiarium noſtrum. Semper etiam, qui mittuntur, deferant ſecum litteras continentes genus peccati, & circumſtantias ſufficientes, vel ipſe facerdos cum eis perſonaliter veniat, alioquin non recipiantur.

Item, caveant ſibi facerdotes, ut cum a penitente peccata inquirunt, nomina perſonarum cum quibus peccaverunt.....cant, ſed circumſt.....& qualitatem peccati, cum ſcripturam ſit: *Deus vultum meum*, non alienam, *annunciavi tibi*.

Nullus etiam facerdos, poſt lapſum, antequam facerdoti penitentiam confiteatur, ad altare præſumere audeat accedere celebraturus, ſi copiam habeat facerdotis.

In equibet autem capitulo duo fint facerdotes confeſſores, quibus a nobis conſtituta ejuſdem capituli facerdotes ſua poſſint peccata confiteri. Si qua vero dubia fuerint, que per eos expediri nequeant, vel ſi qui de facerdotibus eisdem aliquam caſuam noluerint peccata ſua confiteri, ad principales primarios noſtros recurratur. Si vero neutri eorum ſuum voluerint reſolvere peccatum, ad nos ſi veniat, ut vel nobis confiteatur, vel ubi ſi a nobis alius aſſignetur, cui velit & valeat confiteri. Ex concilio. *Omnis utriuſque*. Si poſt ſuſceptoren.

De extrema unctione.

Cum magna reverentia deferatur oleum ad infirmos, & ipſos inungant facerdotes cum magna devotione & oratione celebritate, quæ ad hoc ſunt ordinatæ.

Ad facramentum extremæ unctionis monent ſæpe populum, Domini facerdotes : ſcilicet omnes

CIRCITER ANNO CHRISTE 1237.

nes a quatuordecim annis, & ſupra: & ad omnes, tam pauperes quam divites, communiter ſe parare, tos exhibeant, cum neceſſe fuerit.

Item doceant facerdotes frequenter populum hoc ſacramentum licite poſſe iterari, videlicet in qualiber periculoſa infirmitate, ubi metus eſt mortis. Et cum quis poſt ſuſceptum convaluerit ab infirmitate, licite poſſe reverti ad opus conjugale.

Sequitur de matrimonio.

Cum in cauſis matrimonialibus, cum majori diſcretione & cautela ſit proceedendum, Statuimus, ut nulla cauſa matrimonialis, ubi agitur divortium, terminetur, niſi per nos vel gerentem vices noſtras, vel per hujuſmodi cauſa, ſive agatur de divortio, ſive non, examinetur per diæcoſos rurales, ſed cum magna diligentia per archidiaconos vel eorum officiales providos & diſcretos.

Ad hæc, prohibemus, ne matrimonium contrahat quis cum conſanguines ofum uxoris ſuæ. Similiter nec nunc cum aliquo conſanguineo quondam mariti ſui. Nec ſuſceptus in baptiſmo contrahat cum ſua baptizatrix, vel ſuſcipientis, ante vel poſt genitæ. Nec contrahatur matrimonium inter perſonas incognitas, nec ſine trina denuntiatione in eccleſia publicata. Nec clandeſtina contrahantur matrimonia, fed publice & in facie eccleſiæ, præſentibus facerdote. Si vero ſecus actum fuerit, facerdotum adminiſtrator in eccleſia, niſi de ſpecialis authoritate noſtra. Sacerdos autem cum contra hujus ſtatuti noſtri formam aliquis matrimonio copulaverit, ab omni officio ſuſpendatur, nec relaxetur niſi de ſpeciali mandato noſtro. Nec fides de aliqua deſponſanda detur, niſi præſente facerdote. Quod ſi non fecerit, & abſque hujuſmodi contractum non tenere, & perſonæ legitime punientur.

Prohibeat autem quilibet facerdotes publice omnibus de parochia ſua, ne clanculo fidem præſtent de matrimonio contrahendo, vel publice coram teſtibus idoneis, ut fidem præſtitam, ſi neceſſe fuerit, valeant comprobare. Proponatque eis prænotando, quod ſibi peccarunt, quia ſi talem fidem carnalis copula ſubſequatur, eccleſia hoc pro matrimonio habebit, & faciet tanquam matrimonium obſervari.

Item, doceant facerdotes frequenter populum, & prohibeant ſub anathemate, ne alteruter conjugatorum tranſeat ad religionem, nec recipiatur, niſi per nos aut per facerdotem noſtrum.

Item, moneant mulieres conjugatas ne faciant vota, niſi cum magna deliberatione & cum conſenſu virorum ſuorum, & de conſilio proprii facerdotis.

Ex concilio. *Non debet. Cum inhibitio. Licet ex quadam.*

De ſtatu monachorum & regularium.

Ne viris aut mulieribus religionem profeſſis, abſque ſuperioris licentia liceat egredi ſepta domus, nec line carta & honeſta cauſa egrediendi licentia concedatur: ita tamen quod nulli clauftralium cauſa oratorii, vel viſitandi parentes, exitus pateat; niſi fuerit talis, qui petit exire, de quo nihil fuiſſet debeat quis ſuſpicari. Quotiens tamen exeundi cauſa licentia cuiquam indulgetur, ſocius ei deputetur, & certus dies in quo reddat præfigatur, in quo & redire poterit ", & extra monaſterii ſepta non permoctet.

Item, in civitatibus, burgis, ſeu villis, ubi ec-

De sententiis.

CIRCITER ANNO CHRISTE 1227.

ECcommunicatio non passim & absque delicto fiat, sed præmissa canonica ad monitione. Singulis autem annis in tribus solennibus festivitatibus, scilicet die Natalis, die Pentecostes, die Assumptionis beatæ Mariæ, excommunicentur in genere, fossiarii, testes perjuri super sacrofanctis, incendiarii, usurarii, raptores publici malitiosi impeditores executionum ecclesiasticarum, tenatorum & contumaces, & decimarum detentores: ita quod testes, qui soienter dejerant super sacrosancta, propter lucrum vel damnum alterius, non absolvantur, nec eis aliqua ecclesiastica injungatur, nisi a nobis vel nostra auctoritate, præterquam in mortis periculo. Et tunc injungatur eidem, ut ex quo convaluerint, nos adeant, a nobis penitentiam suscepturi.

Sub interminatione anathematis prohibemus, ut nullus constabularius, castellanus, forestiarius, vel cujuscunque potentis baillivus, possessionet, seu bona religiosorum, clericorum, seu quarumcunque ecclesiasticarum personarum, aulu temerario præsumat invadere, aut cas vexationibus injustis, vel suppressionibus turbulentis molestare, contra libertatem ecclesiasticam attentet molestare. Quod si qui contra hanc prohibitionem noſtram in propriæ salutis dispendium, quod Deus avertat, præsumpserint, ex tunc excommunicis eos mendaverint: terras eorum per archidiaconum loci, sine dilatione, ecclesiastico supponi præcipimus interdicto: & tunc demum si ad cor non redierint, indurati, pallatis candelis & ecclesiæ, quæ delix excommunicentur, monitione præmissa. Volumus etiam, & districte præcipimus, ut archidiaconus & ejus ministri, cum fuerint super hoc ab excommunicatoribus requisiti, nostrum sibi adjuvirem in hujusmodi præstent auxilium.

Præcipimus etiam, sub pœna interdicti & excommunicationis, ne patroni ecclesiarum laici, sive sint Anglici, sive alicujus nationis, hospitia a clericis beneficiatis extorqueant, vel exigant de cætero. Interdicimus etiam ipsis clericis, ne hospitia sic exacta laicis præstent, & si fecerint, noverint se canonice punitendos.

Prohibemus etiam, sub . . . pœna antedicta ne laici, sive sint domini fundi, sive non: ne aliquis habeant diffidationem in cæmeteriis, de dominibus, vel exigendis cafis propria authoritate, nisi tempore hostilitatis, & tunc de licentia & diffinitione rectoris ecclesiæ.

Prohibemus etiam, sub eadem pœna, ne aliqui committeant se earnaliter maliciebus intra ambitum cæmeterii.

Item, districte præcipimus, ut omnes sacerdotes, parochianis suis, authoritate Dei & noſtra, & sub anathematæ, prohibeant, ut nullus de cætero eo modo, quo aliquando solerant, aliquam sacramum tenearur sub quadam pecuniæ taxatione; nec aliquis sacerdos vel clericus hujusmodi conventionibus interesit, nec in hujusmodi conventionibus de pecunia repetenda, licet sibi vel sacramentum interveneri, justitia exerceatur.

Statuimus etiam domini fundorum, si communam passtum, quam ecclesiæ & earum rectores consueverunt habere, interdixerint, pro voluntate sua, communione fidelium carcant, nisi commoniti satisfecerint competenter.

Statuimus insuper, ut si qui excommunicatus, infra xl. dies sanctæ ecclesiæ reconciliari contempserit, & hoc per ministros noſtros domino ejusdem fuerit intimatum: si dominus ejus, ad unitatem ecclesiæ redire cundem excommunicatum non compulerit: monitione præmissa, eadem summa percellatur, & terra sua interdicto supponatur.

Inhibeatur etiam omnibus, & maxime ubi nihil de forte minuitur', retinent, postquam de finibus terrarum recesserint, deductis expensis.

Ad hæc prohibemus, ne sine literis noſtris ad fidelium elemosynas postulandas, aliquis idmittatur prædicator: nec etiam, si aliquis literis noſtris munitus advenit, ad prædicandum admittatur, nisi literæ noſtræ nomen exprimant ejusdem, & expresse continentur, quod ei deferimus licentiam prædicendi: negotium vero & ecclesiastem tantummodo, pro qua advenerit, bene poterit populo demonstrare, licet prædicandi licentiam non habeat: dum tamen, sicut diximus, literis noſtris ſit munitus. Volumus autem ut fuerdos ecclesiæ, in qua prædicatur, vel etiam negotium demonſtrandi, & diversi alii, in pretium collectam accipiat, & falvo cuſtodiat, sub teſtimonio duorum virorum fide dignorum, quoulque de mandato noſtro, vel officialis noſtri, illi loco ad quem facta eſt collectio, conferatur.

Prohibemus etiam, ne pro juſtitia faciendæ, diffeiendæ, vel accelerandæ, aliquid accipiatur: & ne pro aliquo spirituali, aliquid ex pactione promittatur, detur, vel accipiatur. Quod ſi fiat, tam *dans*, quam accipiens, ſententia excommunicationis ſe noverit subjaceidem.

Diffamati fama publica, vel veriſimilibus indiciis, ſuper crimine aliquo, de quo convinci non poſſunt, commonentur semel, secundo, & tertio, ut confiteantur & latisfaciant. Si vero incorrecti in negatione perſiteiint, indicatur eis purgatio, quæ, occaſione captandæ pecuniæ, de die in diem non differatur: ſed ſtatim prima die, ſi parata fuerit, recipiatur, & canonicum numerum non excedat. Archidiaconus contra hoc veniens, vel officialis, vel alius quicunque, ſe noverit ſuſpendendum ab officio.

Moneatque sacerdotes quilibet, ſi inclusum habuerit in parochia ſua, ne mulierculam aliquam recipiat in hoſpitio de nocte: imiliter ne mulier maſculum.

Prohibet etiam sacerdos parochianis ſuis, ſub interminatione anathematis, ne diebus Dominicis mercata frequentent, ſimilite ecclesiæ ſuis apud quas debent convenire, maxime diebus illis, & orationi intendere, ac officium ecclesiaſticum & verbum Dei audire: quod ſi non fecerint aliquo die in ſeptimana, niſi rariſſime, cum magna poenitentiſſitivitates. Quare decrevimus mercatum noſtrum de N. de cetero, die Lunæ frequentari.

Ad hæc prohibemus, ne horores vel tarpes & inhoneſti ludi, qui ad laſcivium invitent, in cœmeteriis agantur: & ne ibi tractentur cauſæ ſeculares ex conſuetudine, & maxime tales in quibus agatur de judicio ſanguinis.

Prohibemus etiam, ne ſacerdotes, vel clerici, tabernas frequentent, vel eas in domibus ſuis, vel aliunde facere præſumant.

Prohibemus etiam, ne denunciatio ſcotallarum fiat in eccleſia, neque per ſacerdotem, neque per clericos extra. Ex concilio. *Sacra approbante. Cum spiritali. Sub interminatione. Quia vero nonnulli.* Sicut in concilio continetur.

Sequitur de archidiaconib.

ARchidiaconus & miniſtri ejus curam habeant & ſolicitudinem, tam de iis quæ ad facramentorum pertinent reverentiam, quam de omnibus aliis, de quibus promiſſum eſt: quæ quidem fideliter & irrefragabiliter obſerventur: tranſgreſſ. *Concil. Generat.* Tom. XIII.

CIRCITER ANNO CHRISTE 1227.

A fores, ſi qui fuerint in hujusmodi, præut culpæ qualitas expoſcit, coercendo, vel ad notse ferendo.

CIRCITER ANNO CHRISTE 1227.

Item injungimus archidiacono, & ejus officialibus, ut in viſitationibus eccleſiarum faciendis, diligenter faciant adſcribi vaſa, veſtimenta, libros, & alia quæ ad Divinum pertinent officium: habeantque nihilo minus ad conſiderationem ſuæ archidiaconalis eccleſiæ, & maxime cancelli, ſi forte coperatione indigeant. Et domos eccleſiæ, ſi forte diruptæ fuerint, reſtaurare. Si quas autem deſcripſerint in hujusmodi, certum, ſub gravi pœna, præfigant diem & terminum, infra quem ſupplerantur. Et ſi interim deceſſerit rector eccleſiæ, de bonis ejus eccleſiaſticis tanta portio ratione habilitet juxta eccleſiæ facultates deducatur, quæ ad prædictos defectus compendas ſufficiat. Caute tamen ſit de fundatoribus: ſi in pretium collectam accipiat, & falvo cuſtodiat, ſub teſtimonio duorum virorum fide dignorum, quoulque de mandato noſtro, vel officialis noſtri, illi loco ad quem facta eſt collectio, conferatur.

Prohibemus etiam, ne pro juſtitia faciendæ, diffeiendæ, vel accelerandæ, aliquid accipiatur: & ne pro aliquo ſpirituali, aliquid ex pactione promittatur, detur, vel accipiatur. Quod ſi fiat, tam *dans*, quam accipiens, ſententia excommunicationis ſe noverit ſubjaceidem.

Diffamati fama publica, vel veriſimilibus indiciis, ſuper crimine aliquo, de quo convinci non poſſunt, commonentur ſemel, ſecundo, & tertio, ut confiteantur & latisfaciant. Si vero incorrecti in negatione perſiteiint, indicatur eis purgatio, quæ, occaſione captandæ pecuniæ, de die in diem non differatur: ſed ſtatim prima die, ſi parata fuerit, recipiatur, & canonicum numerum non excedat. Archidiaconus contra hoc veniens, vel officialis, vel alius quicunque, ſe noverit ſuſpendendum ab officio.

Moneatque sacerdotes quilibet, ſi inclusum habuerit in parochia ſua, ne mulierculam aliquam recipiat in hoſpitio de nocte: imiliter ne mulier maſculum.

Prohibet etiam sacerdos parochianis ſuis, ſub interminatione anathematis, ne diebus Dominicis mercata frequentent, ſimilite eccleſiis ſuis apud quas debent convenire, maxime diebus illis, & orationi intendere, ac officium eccleſiaſticum & verbum Dei audire: quod ſi non fecerint aliquo die in ſeptimana, niſi rariſſime, cum magna poenitentiſſitivitates. Quare decrevimus mercatum noſtrum de N. de cetero, die Lunæ frequentari.

Ad hæc prohibemus, ne horores vel tarpes & inhoneſti ludi, qui ad laſcivium invitent, in cœmeteriis agantur: & ne ibi tractentur cauſæ ſeculares ex conſuetudine, & maxime tales in quibus agatur de judicio ſanguinis.

Prohibemus etiam, ne ſacerdotes, vel clerici, tabernas frequentent, vel eas in domibus ſuis, vel aliunde facere præſumant.

Prohibemus etiam, ne denunciatio ſcotallarum fiat in eccleſia, neque per ſacerdotem, neque per clericos extra. Ex concilio. *Sacra approbante. Cum spiritali. Sub interminatione. Quia vero nonnulli.* Sicut in concilio continetur.

Sequitur de archidiaconib.

ARchidiaconus & miniſtri ejus curam habeant & ſolicitudinem, tam de iis quæ ad facramentorum pertinent reverentiam, quam de omnibus aliis, de quibus promiſſum eſt: quæ quidem fideliter & irrefragabiliter obſerventur: tranſgreſſ. *Concil. Generat.* Tom. XIII.

CIRCITER ANNO CHRISTI 1237.

posterioratas talium, in clericorum collegio non admittatur; nec in regularibus domibus, alicujus praelationis assequantur honorem.

Item cum inhonestum sit, & etiam canonicinimicum, ut viri religiosi, quibus concessum est in propriis usus convertere ecclesias, ecclesias parochialibus personaliter deferviant: statuimus, ut in ecclesiis sic ex concessis, perpetuos vicarios per nos constituant. Et cum os bovis non debeat alligari triturantis, certum & competens eis vigeriam ad taxationem nostram, in dictis ecclesiis infra xl. dies eis assignent: alioquin nos dicto elapso termino de eis, prout viderimus expedire, disponemus.

Item, venalitatem Missarum districte inhibentes praecipimus, ne pro annualibus & tricennali-B bus Missarum faciendis, laici vel alii aliquid dare vel legare cogantur: & ne super iis aliqua pactio vel exactio vera, vel sub aliqua specie palliata, a sacerdotibus, vel ab aliis ordinatoribus fiat, prohibemus.

In generali concilio statutum est, quod prohibito copulae conjugalis, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum, de cetero non excedat, quoniam fine gravi dispendio animarum, hujusmodi prohibitio non potuit in ulterioribus gradibus generaliter observari. Unde cum jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulae fuerit relicta, sinctum est, ut si qui, contra hujus prohibitionem praesumpserint de cetero copulari, nulla longinquitate defendantur annorum: cum C diuturnitas temporis peccatum non minuat, sed augeat.

Item, cum secundum Apostolum, non solum a malo abstinendum est, sed etiam ab omni specie mali praecipimus, ne aliquis turpis lucri spe denarios pro blado, vel pro animalibus, ante tempus recepti onis bladi, vel animalium, secundum pessimum modum patrie, dare praesumat, vel etiam terram vel possessiones quas sub mortuo vadio recipere. CIRCITER ANNO CHRISTI 1237.

Augustinus, *de obviatae & fobviatae.*

AUgustinus dicit: Ebrietas tota est imbecillis. Primum abolet memoriam, dissipat sensum, negligit mentem, confundit intellectum, concitat libidinem, involvit linguam, implicat lemoremen, corrumpit sanguinem, obtundit visum, perturbat venas, infirmat nervos, obturat aures, turbat viscera, subvertit sonum, humectat cerebrum, debilitat membra, frangit somnum, impedit misseria, obruit animam, maculat corpus, & omnem salutem exterminat.

Item ebrietas mater flagitiosorum est, culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbo capitis, subversio sensus, tempestas linguae, procella corporis, naufragium castitatis, ignominiosa fanguoe, malefacta bella, turpitudo mentis, dedecus vitae, honestatis infamia, animae correpela: vinum quippe, non refutatur ula, fed damnatur in excelu.

Item contra de fobrietate.

SObrietas autem tota formofa eft, utilis tota. Primum falvat memoriam, acuit fenfum, incerat meatum, dirigit vultum, integrat pudorem, mitigat vitium, curat faciem, limat aurei, exornat cerebrum, expedit linguam, explicat lermonem, confirmat fanguinem, nutrit medullam, curat venas, ftringit nervos, contemnit libidinem, fruitur fomno, recreat corpus, propagat feneftutem, fine illis miniferiis omnem hominem contempribilem facit.

ANNO CHRISTI 1238.

PRÆFATIO.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, novis ac damnosis hominum malitiis obviantes, per quas justitiæ laditur, propagatur iniquitas, crescit impietas, totalique sferi decoloratur honestas.

CAPITULA,

I. De excommunicatis in ello cafibus.

Excommunicamus omnes illos qui falsis a *Lege, ut in Codice Cum Divinianum Sententiam. Auctoritate, vel inanibus de cetero scientiis uti* b *Lege ex eadem auctoritate, ut fupra dictum eft.* litteris, & inanibus de cetero scientiis utentes. Item eos qui ad diversa loca, & coram diversis judicibus, frustra & super actionibus parilibus, trahunt aliquem vel aliquos, vel trahi etiam procurabunt. Item & eos qui ceduntactiones clericis, vel aliis, & qui recipiunt ceffiones nifi in caſibus a jure concefſis, & qui advocando seu procurando actiones faciunt hujusmodi profequentur. In fupradictis etiam casibus praefenti decreto cas pœnas duximus adjungendas, ut qui aliquid de praemiſſis commiſerit, ipſo facto eadem à jure, ſi quod ſibi competat, & ad damna in judicio, & extra judicium contingentia, & ad expenſas & omne intereſſe in ſolidum teneatur. In eodem:

II. Item de excommunicatis.

Item excompunicamus omnes illos qui contra eccleſias & eccleſiaſticas perſonas, conſpiratores, ſeu conjuratores fecerint, vel ſtatuta: & hoc in eccleſiis frequenter denuncari mandamus. Item excommunicamus omnes illos, qui dicentes ſe judices dare, delegatos, vel ſubdelegatos a ſuperiore, recipiant, vel citari faciunt aliquem vel aliquos, niſi prius inſpecto authentico, vel authentica ſcriptura commiſſionis ſibi factæ. Item & illos qui utuntur ſuper novis injuriis, & a-C bſonibus, ex novis cauſis incipientibus competere poſſ litteras impetrare, litteris ante illaras injurias impetratis, praecipimus excommunicari, & pœnis ſupra poſitis ſubjacere. Item cum olim in concilio provinciali fuerit certa deliberatione ſtatutum, quod loca in quibus res eccleſiæ vel eccleſiaſticæ perſonæ detinentur, ſubjicientur interdicto, quamdiu res illæ vel perſonæ in locis illis fuerint detenæ, niſi ſolvantur vel recredantur; & certis experimentis edoctî, noverimus quoſdam malitioſe negare, ſe res illas vel perſonas habere aut detinere, cepiſſe & occupaſſe: eorum fraudibus occurrentes, ſtatuimus, ut five loci fuerit dominus, five praepoſitus & baillivus, & quocumque alio nomine appelleetur, teneatur jurare ſe rem illam, vel perſonam non habere, nec poteſtatem habere liberandi vel reſtituendi. Quod ſi juramentum praeſtare noluerit, excommunicationis vinculo innodetur. In eodem:

III. De quid coiqeatur ab eccleſiis tenentes, aut in earum locis hoſpitetur praſumptive.

Rurſus quia pro certo nobis innotuit, quod per illicitas exactiones & angarias laicorum, quamplures eccleſiæ, hoſpitalia, & aliæ do- ANNO CHRISTI 1238. A
nis religioſæ, ad extinctionem ultimam devenerunt: paterna eiſdem ſolicitudine providentes, in hoc facro concilio excommunicamus omnem ſæcularem perſonam, quæ in eccleſiis, vel hoſpitalibus, vel aliis religioſis domibus vel perſonis, exactiones facere praeſumpſerit violentas vel non invitata, invitis earum rectoribus ibidem hoſpitata fuerit praeſumptive. Si tamen praſumptores hujuſmodi ſatisfacere voluerint de praemiſſis, diœceſanus loci abſolvendi tales habeat poteſtatem. Et ut ab importunis, & exactoribus quodammodo donationibus & angariis, iidem rectores valeant excuſari: ſub pœna excommunicationis eiſdem rectoribus inhibemus, ne memoratis exactoribus, praedonibus, & improbis, ſubſtantias pauperum & peregrinorum, & ibidem Domino ſervientium, largiri praeſumant. In eodem: B

IV. De vicariis non conſtituendis.

Vicarios etiam prohibemus per archipresbyteratus, decanatus, & archidiaconatus, conſtitui ab archidiaconis, decanis, & archipresbyteris: niſi ex juſta cauſa abſentes fuerint. Quo caſu poterunt, cum conſenſu epiſcopi vicarios ordinare. In eodem: C

V. Ne vectores eccleſiarum ſint aliarum eccleſiarum vicarii.

Ad hoc de capellanis eccleſiarum parochialium, qui aliam accipient vicariam, cenſemus, ut ſi monitione praemiſſa noluerint ad intimatam redire, ſine remedio illis auferatur. In eodem:

VI. Ut quilibet ſacerdos habeat proprium ſigillum.

Ad hoc, cum non citatus, interdum eſſe D citatus praſumatur, contingat condemnari aliquem innocentem. Unde diſtricte prohibemus, ne judex in aliquem ut in contumacem feeat excommunicationis ſententiam, & aliam, donec de citatione certioratus fuerit per citatorem, vel alias ſibi canonice fuerit facta fides. Unde ſtatuimus, quod quzlibet capellania habeat ſigillum proprium, in quo tales litteræ fint inſculptæ: Sigillum capellaniæ N. ad citationes: capellaniæ expreſſo nomine, non perſonæ. Quod videlicet ſigillum, citatione facta a capellano, in citatorio imprimatur. Item in eodem:

VII. De non faciendo citationem ad judicium, niſi vifo authentico, & tranſcripto retento.

Quoridianis viam fraudibus obviantes, deliberatione provida duximus ſtatuendum, ne ii qubus datur in mandatis a delegatis Apoſtolicæ ſedis, vel aliis, ut reum ad judicium evocent, citare praeſumant, donec authenticum ipſum, cujus authoritate ſit in jus vocatio, inſpiciatur, & deferibatur ab eo cui fuerat ut citaret injunctum: ita ſcilicet ut

ANNO CHRISTI 1238. Cognac.

CONCILIUM APUD CAMPINACUM

ANNO CHRISTI 1238.

FERIA II. POST OCTAVAM PASCHÆ

Ann. Dom. MCCXXXVIII. a Gerardo archiepiſc. Burdegalenſi, & ſuffraganciis celebratum.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De excommunicatis in ello caſibus.*
2. *Item de excommunicatis.*
3. *Ne quid exigatur abeccleſiis violenter, aut in earum locis hoſpitetur praſumptive.*
4. *De vicariis non conſtituendis.*
5. *Ne vectores eccleſiarum ſint aliarum eccleſiarum vicarii.*
6. *Ut quilibet ſacerdos habeat proprium ſigillum.*
7. *De non faciendo citationem ad judicium, niſi viſo authentico, & tranſcripto retento.*
8. *Ne praelati relaxent excommunicationis ſententias, juris ordine non ſervato.*
9. *Ut praelati, aliorum ſententias requiſiti, faciant obſervari.*
10. *De caſibus matrimonialibus.*
11. *De laicis qui malitioſe eorum ſe perſonas eccleſiaſticas eaſtigare compellunt.*
12. *Ne monachi advocati ſeu procuratores exiſtant.*
13. *Ne ſacerdotes advocati vel procuratores ſint.*
14. *De advocato pauperibus dando.*
15. *Qualiter homines diverſorum dominorum pro indiviſo debeno interdicto ſupponi.*
16. *De exhibe rempenere qua occaſione interdicti amiſerunt.*
17. *Qualiter bonares ſuas pro ſuis exceſſibus excommunicandi.*
18. *De excommunicatis.*
19. *De pœna capientium clericos & verberantium.*
20. *Ne pecunia provilla & voſſitu regularibus affigatur.*
21. *De cuſtodia claufiri, & reddendo compute.*
22. *Ne monachi abſque licentia exeant claufirum.*
23. *Ne monachi vel canonici regulares pallia deponant.*
24. *Quo licet regularibus propriam habere, vel carent ſpeculum.*
25. *De voſtibus regularium.*
26. *De vita & honeſtate monachorum et canonicorum.*
27. *Ne monachi fidejubeant ultra vigini marcas.*
28. *Ne monachi carnes edant praterquam in domibus ſuis.*
29. *Ne monachi curam habeant animarum.*
30. *Ne ſili ſint monachi & canonici regulares.*
31. *Ne laici abſque licentia diœceſani conſtituant capellanias.*
32. *De congrua ſuſtentatione presbyteri aſſignanda.*
33. *De novis domibus religioſis & hoſpitalibus ne fiant.*
34. *De rebus eccleſiæ non alienandis.*
35. *Ut capellani qui parochiam habent communem, ad divinorum conjungantur.*
36. *Ut nemo aliene diœceſis recipiatur ad celebrandum Divina.*
37. *De ordinibus.*
38. *De collatione beneficiorum ad ſuperiorem devolutæ.*

PRÆ-

Anno Christi 1234.

ut transeriptum retineatur scribendum sumpribus illius qui scripto authentico est usus, citato si necesse fuerit exhibendum.

In eodem:

VIII. Ne prælati relaxent excommunicationis sententias, juris ordine non servato.

Prohibemus districtius, ne episcopi, & alii ecclesiarum prælati, sententias laras pro re judicata, & alia manifesta offensa, sine satisfactione competenti præsumant ullatenus relaxare. Sic nec laras pro contumacia, nisi præsente adversario, vel per contumaciam absente, volumus relaxari. *In eodem:*

IX. Ut prælati aliorum sententias requisiti facciens observari.

Item mandamus & jubemus, ut sententias prælatorum ad intimationem ipsorum alii prælati faciant in sua diœcesi observari, ac si ab eisdem eadem fuissent promulgatæ, ut excommunicatis ubique aditus ecclesiasticus recludatur. *In eodem:*

X. De causis matrimonialibus.

Prohibemus ne causæ matrimoniales judicibus committantur, nisi viri periti fuerint & discreti: adjicientes, ut judex testes in causis matrimonialibus, per scipsum, vel per talem qui canonicas sanctiones non ignoret, examinet, ut erroris & fraudis materia penitus excludatur.

XI. De laicis qui usualitiose coram se personas ecclesiasticas litigare compellunt.

Ad reprimendam libertatem ecclesiæ & clericorum, quidam judices sæculares nova commenta & judicia confingentes, compellunt coram se personas ecclesiasticas per excogitatam malitiam respondere. Cum enim laicus qui possessionem auctoritate clerici vel ecclesiæ possidet, & excolit, vel aliquid aliud agit, tractus in causa coram judice sæculari, & de stando juri datis fidejussoribus, auctorem in judicio nominaverit ecclesiam, vel ecclesiasticam personam, ut exigit ordo juris, iniquo suo judicio, immo verius prædicto, coram ipsis compellunt personam ecclesiasticam litigare: aut conventus laicus & fidejussores ab eo dati compelluntur reddere rem petiam cum consuetudinaria multa judicis sæcularis. Dant etiam iidem judices laicis licentiam ecclesias & personas ecclesiasticas spoliandi: ut cum coram ipsis contra spoliatores egerint, saltem respondeant reconventi: cum sit consuetudo Burdegalensis provinciæ, quod coram quo voluerint judice clerici litigent, sive actores fuerint, sive rei conventi, seu etiam reconventi. Unde sub pœna excommunicationis, judicibus, & aliis personis sæcularibus inhibemus, ne de cetero præsumant talia attentare, sed ad judicium ecclesiæ remittant personas ecclesiasticas conventas, vel reconventas, examen ecclesiasticum postulantes:

Anno Christi 1234.

& de suis laicis, faciant clericis & personis ecclesiasticis justitiam competentem. Laicus autem qui clericum, vel aliam personam ecclesiasticam, adhorem in judicio facultati nominaverit, postquam se persona ecclesiastica præsentaverit, forum ecclesiæ allegando, fidejussores quos dederat ab instantia sæcularis judicii, per sæcularem judicem absolvatur. Alioquin judex & ejus consiliarii in hac parte excommunicati publice nuncientur. *In eodem:*

XII. Ne monachi advocati seu procuratores existant.

B Obnixe præcipimus ne monachi in aliqua causa advocati & procuratores esse præsumant, nisi pro sua ecclesiæ evidenti utilitate, suo superiore in illo casu hoc nihilominus imperante. Quod si contra facere præsumpserint, eis audientia denegetur: & si quid per eos in foro judiciali actum vel gestum fuerit contra præceptum nostrum, habeatur irritum & inane. Hoc idem de canonicis regularibus duximus statuendum.

XIII. Ne sacerdotes advocati vel procuratores sint.

C Sacerdotibus insuper prohibemus firmiter, ne pro aliquibus advocati existant & procuratores, seu defensores: nisi pro ecclesiis, & miserabilibus, & conjunctis personis; & tunc nullo pacto, ullo pretio mediante.

XIV. De advocato pauperibus dando.

Prælati juris recolentes censuram, mandamus ut si aliqui pauperes sint, qui pro paupertate advocatum habere non possint, det ipsis curia advocatum, si causa indiget advocato. *In eodem;*

D *XV. Qualiter homines diversorum dominorum pro individuo debent interdicto suppeti.*

Si plures domini, homines habeant divisos, pro dicto dominii terræ, interdicto sui solummodo supponantur. Si vero homines habeant pro indiviso, subjiciantur omnes communi interdicto. *In eodem:*

XVI. Ut ecclesiæ recuperent quæ occasione interdicti amiserunt.

E De dominis insuper terrarum, pro quorum contumacia & delicto terra supponitur interdicto: statuimus, ut ad restituenda beneficia ecclesiis pro eorum culpa amissa, per censuram ecclesiasticam compellantur. *In eodem:*

XVII. Quabiter barones sint pro suis excessibus excommunicandi.

De baronibus excommunicandis statuimus observandum, ut cum eos excommunicari necesse fuerit, personæ eorum excommunicationi subdantur; & eorum uxores, & familiæ interdicantur; & ipsorum excommunicatio, & interdictum familiæ, publicentur diebus Dominicis & festivis. Et cum in aliqua

Anno Christi 1234.

aliqua villa vel castro, eorum subditis juris- A
dictioni, præsentes fuerint, cessetur penitus a
Divinis, cum autem recesserint, Divina more
solito celebrentur. Et sic per duos menses,
nisi ad satisfactionem pervenerint, expectentur: quibus elapsis, castra ipsorum suppponantur interdicto: & nisi infra alios duos menses resipuerint, in ora terra sua interdicti sententia promulgetur. Post annum vero, tanquam hæretici omnibus publicentur, & ipsorum bona confiscanda nihilo minus expponantur. *In eodem:*

XVIII. De excommunicatis.

B Si quis per quadraginta dies in excommunicatione pervanserit, pœna decem librarum mulctetur, vel alia competenti. *In eodem:*

XIX. De pœna capiendum clericos & verberantium.

Ad reprimendam illius temerariæ præsumptionis audaciam: qua, suadente humani generis inimico, quidam in clericos manus injiciunt violentas, obliti sententiæ evangelicæ: Qui vos tangunt, tangunt pupillam oculi mei: multa emanaverunt a sanctis patribus institura, quibus anathematis murone præsumptores hujusmodi percelluntur: nec dum tamen temerias est fucesa, Quin quidam vesaniæ sue aculeis agitati, ipsos capere non verentur, atrocem inhumanitatem in eos crudeliter exercentes, ut redemptionem extorqueant ab eisdem. Quare præsenti statuto decernimus, & decernendo statuimus, ut nullus de posteriore præsumptorum hujusmodi, usque ad certam generationem, ad ecclesiasticum beneficium & ordines admittatur; cum secundum censuram Dominicam, patrum iniquitas, usque ad tertiam vel quartam generationem & progenitem, vindicetur. Et qui tali beneficium scienter contulerit, conferendi beneficia potestate privetur. *In eodem.*

XX. De pecunia pro victu & vestitu regularibus assignetur.

Abbatibus districtius inhibemus, & capitulis regularibus universis, ne pecuniam aliquam pro victu vel vestitu præsumant fratribus assignare, ne habendi proprium eis materia tribuatur: sed in communi eos pro posse fatagant procurare, & pietare tractare paterna. Nec aliquos recipiant, pacto, vel conditione, vel pecunia mediante: sed si monasterii non sufficiant facultates, pauciores habere liceat, quam hactenus fuerit consuetum: & deinceps nulli admittantur, donec de communi possint vivere, sicut superius est expressum. *In eodem.*

XXI. De custodia claustri & reddendo compoto.

Volumus etiam & mandamus, quod administratores eorum singulis mensibus cum abbate & aliquibus fratribus computent de expensis & redditibus, & aliis proventibus universis: & quod in offiis cujuslber claustri claves fiant, quibus, competentibus horis, ostia firmiter claudantur. Abbates etiam semel in anno computent, & villicationis suæ rationem reddant in suo capitulo generali. *In eodem:*

XXII. Ne monachi absque licentia exeant claustrum.

Fratribus autem districtius inhibemus, ne exeant claustra, absque sui abbatis, vel prioris, seu servantis ordinem, licentia speciali: & ne in villis & castris in quibus morantur, extra claustra lateant, & comedant ullo modo. Quod si contra fecisse inventi fuerint, nequaquam ad aliorum recipiantur conforium, nisi salva ordinis disciplina. *In eodem:*

XXIII. Ne religiosi absque licentia, vel pro administratione, agant.

Item ne religiosi in judicio reperant sine speC cialibus litteris sui superioris: nisi ad administrationem sibi commissam, quod pereterent, pertineret. *In eodem:*

XXIII. Ne monachi vel canonici regulares pallia deportent.

Item ne extra claustrum, sicut nec intra, pallium deferre præsumant in villis & castris in quibus morantur. *In eodem:*

XXIV. Non licet regularibus proprium habere, vel exercere sepulturam.

Proprium autem vel peculium nulli habeD ant: quod si forte in morte habere inventi fuerint, Christiana careant sepultura. Sed nec cum talibus dispenseur, nec postmodum in conventum ejus reponatur, nisi abbati suo, vel cui fecerint professionem suam, reddiderint humiliter ac devote. *In eodem:*

XXV. De vestibus regularium.

Brunetæ vel flamine forti nulli prorsus regulares utantur, nec superunicale etiam deferant nisi claufum, & etiam manicatum. *In eodem:*

XXVI. De vita & honestate monachorum & condemnatorum.

E Abbatibus etiam firmiter præcipimus, & prioribus conventualibus, ut ter in anno publice injungant monachis suis sub pœna excommunicationis, a se proprium abdicare, & in manu sua refignare compellant, & etiam condonatos: & vestes claufas habeant, tonfuram etiam regularem, & annulos sive monilia nequaquam habere præsumant, & alia honestati non congrue regulari: sed caste se habeant et honeste. *In eodem:*

XXVII.

ANNO CHRISTI 1236.

XXXVII. Ne monachi fide jubeant nova ultra vigenti solidos mutuo sumant;

Inhibemus quoque monachis, & aliis religiosis administrationes habentibus, ut absque abbatis & majoris sui licentia pro aliquo fidejubere, vel ultra vigiuti solidos recipere mutuo pecuniam non præsumant. Si vero contra hoc fecisse aliqui inventi fuerint, abbates, & conventus, & successores eorum, pro his respondere nullatenus teneantur: nisi forte in utilitatem domorum suarum manifeste constiterit redundasse. Ipsi tamen graviter puniantur. *In eodem;*

XXVIII. Ne monachi cornua edant præterquam in domibus suis,

De esu carnium monachis præcipimus firmiter & districte, ut regulam beati Benedicti in hoc observent: sub pœna excommunicationis districtius inhibentes, ne in domibus laicorum eas comedant aliquo modo. *In eodem;*

XXIX. Ne monachi curam habeant animarum.

Curam etiam parochialium ecclesiarum sub pœna excommunicationis districtius eis cenitus inhibemus, nisi in necessitate cum abbatis & ipsius diœcesani licentia. Et si quis contra hoc, &c. *In eodem.*

XXX. Ne fuli sint monachi & canonici regulares.

Præterea præcipimus ne monachi vel canonici regulares foli maneant in prioratibus, cellis, & grangiis; & alias constitutiones super observatione monasticiordinis, a domino Papa de novo editas, observari præcipimus & mandamus. *In eodem;*

XXXI. Ne laici absque licentia diœcesani conflituant confraternitas.

Conjurationes vel conspirationes laicorum, quibus interdum nomen confraternitatis imponunt, impicratem pallianres sub nomine pietatis, omnino fieri prohibemus. Unde statuimus, quod nulla fiat confraternitas laicorum sine authoritate & consensu diœcesani ejusdem loci: quod si factum fuerit, tamdiu excommunicentur ipsius authores, donec eadem fraternitas velut impietatis colligatio penitus dissolvatur. *In eodem:*

XXXII. De congrua sustentatione presbyteris assignanda,

De patronis ecclesiarum parochialium, sive sint monachi, vel alii religiosi, vel canonici regulares, volumus & præcipimus firmiter & districte, ut per diœcesanum loci compellantur presbyteris earumdem fervitio deputatis, tantam & tam idoneam portionem assignare, ut ex ea valeant congrue sustentari, prout definitum est in concilio generali. *In eodem;*

ANNO CHRISTI 1236.

XXXIII. De nimis domibus religiosis & hospitalibus, ne fiant,

De novis domibus religiosis, ne fiant fluimus, & firmiter inhibemus ne ibidem oratorium construatur, vel fratres aliquod signum religionis accipiant, sine diœcesani licentia & consensu: sed priores sive administratores illorum locorum eisdem diœcesanis præsententur, qui curam ab ipsis recipiant quam debent. Et si qui contra hoc facere præsumpserint, sciant se ultionicanonicæ subjacere. *In eodem;*

XXXIV. De vebus ecclesiæ non alienandis,

Nullus possessiones ecclesiæ vel reditus alienare præsumat, sine diœcesani licentia speciali. Aliter facta alienatio non valeat, & alienatores puniantur secundum canonicas sanctiones; *In eodem;*

XXXV. Ut capellani qui parochiam habent communem, ad divisionem cogantur.

Quoniam aceidit interdum unius rei dominis, vel quasi dominis, aut habentibus jus commune in ea re, eam potius pro divisio quam pro indiviso habere expedit: certis experimentis edocti, præsenti decreto statuimus, ut si plures capellani parochianos communes habeant, ad divisionem cogantur, adjudicatione & condemnatione pro qualitate rei facta per episcopum competenti. *In eodem,*

XXXVI. Ut nemo alienæ diœcesis recipiatur ad celebrandum Divina.

Pro certo didicimus, quosdam in facris ordinibus conflitutos, culpis propriis exigentibus, a prælatis ipsis excommunicationis & suspensionis vinculo innodatos, cum litteris hinc ordinationis ad peregrinas, ubi sunt incogniti, nationes migrare. Novimus & alios quosdam mentientes se promotos, cum non falsis quoque litteris ab indiscretis ecclesiarum prælaris admittuntur, & sic celebrant, aut usurpant & inquinant sacramenta. Quorum utrumque quantum sit animarum lauti contrarium, & adverfum ecclesiasticæ honestati, nemo sanæ mentis ignorat. Quapropter decrevimus, ut nemo posthac alienæ diœcesis ad celebrandum Divina in sacris ordinibus recipiatur, nisi fui ordinatoris vel successoris ejus literas omni suspicione carentes exhibeat, fuscepti ordinis mentionem expressam, & causam peregrinationis idoneam continentes. Alioquin tam recipiens, quam receptus, superioris arbitrio puniatur. *In eodem;*

XXXVII.

ANNO CHRISTI 1236.

XXXVII. De ordinibus.

Irrefragabili constitutione sancimus, ut neque ordinator, nec is qui vice fungitur præsentantis, neque alius quispiam, juramentum recipiat vel pactum ab ordinando, quod nihil eo nomine ab aliquo exigat ordinarius: cum per tale commercium fraus fiat canoni, & vitium fapiat simoniæ. *In eodem;*

ANNO CHRISTI 1236.

XXXVIII. De collatione beneficiorum ad superiorem devoluta.

De beneficiis vacantibus, quorum collatio ad nos eſt devoluta de jure, præcipimus ne per alios alicui conferantur.

Actum apud Campinacum die Lunæ poſt ſeſtum Paſchæ, anno Domini MCCXXXVIII. præſidente domino G. Bord. archiepiſcopo.

Ex Matthæi Thelaur. Annalibus, cap. 30. 183.

CONCILIUM TREVIRENSE

Anno Chriſti MCCXXXVIII. celebratum.

ANno Domini MCCXXXVIII. in feſto beati Matthæi apoſtoli, in civitate Treviren. in eccleſia beati Petri celebratum eſt concilium, reſidentibus *Theoderico* Trevirorum archiepiſcopo, & reverendis in Chriſto patribus *Johanne* Metenſi, *Rogero* Tullenſi, *Rodulpho* Virdunenſi epiſcopis, & hæc ſunt ipſius concilii conſtituta.

I.

Quoniam creſcente perverſorum hominum malitia adverſus ſpiritales nequitias ſanctorum patrum canones ad reprimendas quorundam inſolentiarum faſtigium, novis morbis nova medicamina præparamus. Neceſſitate itaque rerum compulſi, præcipimus religioſorum locorum incendiarios & eorum receptores ſingulis diebus dominicis excommunicatos nunciari per omnes conventuales & parrochiales eccleſias & monaſteria tam monachorum quam monialium. Cum autem ipſi incendiarii abſolvi non poſſint poſt publicationem niſi a papa, nos experiris & laboribus volentes parcere; ſtatuimus ut ante denunciationem hoc ipſis intimetur; videlicet quod niſi ſatisfecerint, ad Papam eos oporteat laborare: ut ſic territi ad ſatisfactionem facilius inducantur. Idem de violatoribus & fractoribus eccleſiarum & monaſteriorum.

II.

Statuimus & firmiter præcipimus, quatinus ſi quis ad locum aliquem prædam eccleſiaſticorum locorum vel perſonarum eorum duxerit, per totam illam parrochiam cæſitur a divinis dum præda eſt ibi, vel ipſe præda, aut prædæ emtor. Si autem in ipſa parrochia fuerit conventus, januis clauſis & excluſis ipſius parochiæ parochianis, divina ibi voce ſubmiſſa celebrentur tali modo, quod non ſoris audiantur.

III.

Si quis autem parochianorum deceſſerit, cum miſſæ officio in atrio fodiatur, & cum ſola tantum commendatione, excepto prædone, emptore, receptore, & fautoribus eorumdem. Vel ſi conſumta fuerit ibi præda, ſententiæ prædictæ conferentur, ſi de præmiſſis conſtiterit per evidentiam factí vel ſacramentum ſpecíati, ſi honeſta ſit perſona. Si quid autem circa hoc quæſtionis emerſerit, judicio judicis relinquatur.

IV.

Sacerdotes locorum quibus de prædictis conſtiterit, ſtatim ſententiæ prædictas obſervent, & faciant obſervari.

V.

Adjicimus, ut ſi raptor rerum ſacrorum locorum, vel perſonarum eccleſiaſticarum admonitus non ſatisfecerit, excommunicetur. Si dominum habet ſuperiorem, ille monetur ut raptorem ad ſatisfaciendum compellat infra menſem a tempore monitionis ſibi factæ. Quod ſi facere neglexerit, ex tunc terra ipſius eccleſiaſtico ſupponatur interdicto: priustamen interdicta terra raptoris, quam habet. Quod dictimus de raptore, extendi volumus ad eum procuratorem, ut fiat rapina.

VI.

Si raptor excommunicatus fuerit pro terra ejus interdicta ab ordinario unius diœceſis, aliarum diœceſium eundem raptorem excommunicatum denunciet, & vicarii faciant terram, ſi quam ibidem habet, nihilominus eccleſiaſtico ſupponentes interdicto. Idem dicimus de captivatoribus & detentoribus clericorum.

VII.

Si locus fuerit interdictus propter exceſſum ejuſdem loci dominí, homines ejus non admittantur ad divina, etiam in locis tam vicinis quod exinde rumpi poſſit nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ſi tales ſcienter admiſeris conventus, quot diebus peccaverit, tot ſeptimanis celebres clauſis januis, ſine pulſatione campanarum, voce ſubmiſſa & alis excluſis, graviori animadverſione punicndus ſi & iſtud negaverit, obſervare. Si vero paſtor vicarius perſonas tales interdicti ſcienter admiſerit, ſuſpendatur. Simili pœna involvi volumus excommunicatum quemcumque admittentes ſcienter ad divina.

VIII.

Item ſtatuimus quod captivatores clericorum, adjutores & defenſores eorum, excommunicati in continenti nuncientur. Si autem a die denunciationis captivatores cum ſatisfactione infra triduum non reſtituerint, tertam ipſorum eccleſiaſtico ſupponatur interdicto. Si vero a tempore interdicti infra menſem non reſtituerint, comes, domini principales, qui poteſtatem habent eoſdem coercendi, monentur ab Ordinariis ſuis, ut Captivatores & Detentores ad eorum reſtitutionem inducant & compellant in continenti: alioquin ipſi dimini excommunicentur, etſi excommunicationis ſententia non profertur contra eos, ipſorum terras ſupponimus interdicto.

IX.

Si quis laicus eccleſiaſticæ perſonæ manus iniuleric de corpore proprio, & ammonitus a judice ordinario allegatæ noluerit, nec de ipſo accepere rationem; per excommunicationis & interdicti ſententias ad aſſecurationem ejus & rationem de ipſa recipienda compellatur.

CON-

ANNO CHRISTI 1239.

CONCILIUM TARRACONENSE

PRÆSIDE PETRO ALBALATIO ARCHIEPISCOPO TARRACONENSI

Celebratum anno Domini MCCXXXIX.

ANNO 1239. 14. Kalend. Majas celebratum est Concilium apud Tarracam, in quo fautorum est, ne Clerici facultatibus negotiis se immiscean. Ut incendiarii & raptores publici tanquam excommunicati evitentur, & ecclesiastica sepultura careant. Ne occulte ecclesiasticorum beneficiorum donationes fiant. Ne quis duas canonicas seu prebendas in diversis ecclesiis obtineat. Ut monuchi, & Canonici regulares residire teneantur ad sua claustra. Et quod plurimum fuit Petrus Albalatius Archiepiscopus Tarraconensis. Interfuerunt vero Episcopi Barchinonensis, Dertusensis, Urgellensis, Vicensis, Oscensis, & Ilerdensis. *Rebus, lib. 4. Marca Hispanice.*

ANNO CHRISTI 1239.

Ex Card. de Aguirre tom. 5. Concil. Hisp. pag. 456.

CONCILIUM TURONENSE

A JUBILEO ARCHIEPISCOPO

Celebratum anno Domini MCCXXXIX.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod in qualibet parochia sint tres, qui de scandalis requisiti, dicant veritatem.*
2. *De pœna clericorum de crimine convictorum.*
3. *De vestibus sacerdotum.*
4. *De sacramenta gratis exhibeantur.*
5. *De presbyteri authoritate propria non excommunicent.*
6. *De curati ipsi authoritate propria non excommunicent.*
7. *De beneficiatus nihil filio spurio vel conchibine testamento leget.*
8. *De archidiaconi & inferiores prælati officiales extra civitatem habeant.*
9. *De sententia excommunicationis mature ferenda.*
10. *De participantes cum excommunicatis in generali excommunicentur.*
11. *De regularibus detur pecunia pro necessariis.*
12. *De clerici vel monachi habeant pedisequas.*
13. *De monachi in ecclesiis parochialibus deserviant.*

CAPITULA.

I. Quod in qualibet parochia sint tres, qui de scandalis requisiti, dicant veritatem.

TOtis visceribus corrigere cupientes ea quæ correctione indigent in provincia Turonensi, sacri hujus appobatione concilii diutinus statuendum: ut in qualibet parochia per episcopum vel archiepiscopum eligantur tres clerici, vel si clerici inveniri non possint, tres laici fide digni, qui jurent quod de his quæ sciverint, unde scandalum sit subortum in parochia, vel in vicinis, contra fidem, vel alias de criminibus ecclesiasticis requisiti, dicent episcopo vel archidiacono veritatem.

II. De pœna clericorum de crimine convictorum.

In correctionibus consuetis, tam de modo puniendi clericos, maxime beneficiatos, quam etiam in sacris ordinibus constitutos; statuimus, ut si de criminibus confessi fuerint, vel convicti, ad arbitrium episcopi corrigantur: & si secundo convicti fuerint, per subtractionem beneficii ecclesiastici puniantur.

III. De vestibus sacerdotum.

Item, sacri hujus approbatione concilii prohibemus, ne sacerdotes in publico procedant nisi in capitis claufis, vel mantellis, Clausa etiam habeant superiora. Quod si secus fecerint, in quinque solidis puniantur, fabricæ majoris ecclesiæ applicandis.

IV. Ut sacramenta gratis exhibeantur: sed possint petere post confuetum.

Item innovamus, ut sacramenta ecclesiastica gratis exhibeantur: inhibentes, ne pro eis antequam fiant, aliquid petatur, seu etiam exigatur. Quibus gratis exhibitis, poterit peti quod de pia consuetudine exigi consuevit: subditos ad hoc per prælatos censura ecclesiastica compellendo. Quod si quis contra fecerit, eo jure quo habiturus erat ea vice, privetur, & nihilo minus in quinque solidis convertendis in fabrica ecclesiæ puniatur.

V. Ut

ANNO CHRISTI 1239.

V. Ut presbyteri authoritate propria non excommunicent.

Item interdicimus universis presbyteris ecclesiarum parochialium, ut pro jure suo, vel ecclesiæ suæ in spiritali, parochianos suos authoritate propria excommunicare præsumant. Quod si fecerint, sententiam decernimus esse nullam.

VI. Ut curati ipsi, authoritate propria non excommunicent.

Item quod rectores seu curati parochialium ecclesiarum, parochianos suos authoritate propria excommunicare non possunt pro jure suo.

VII. Ut beneficiatus nihil filio spurio vel concubine testamento leget.

Præsentis authoritate concilii prohibemus, ne quis beneficiatus clericus, vel in sacris ordinibus constitutus, aliquid præsumat filio spurio, seu propriæ etiam concubinæ, in ultima voluntate legare. Quod si fecerit, non valeat, sed ecclesiæ applicetur.

VIII. Ne archidiaconi & inferiores prælati officiales extra civitatem habeant.

Innovamus statutum editum apud Castrum Gonterii, & districtius inhibemus, ne ipsi archidiaconi, archipresbyteri, vel alii jurisdictionem habentes ecclesiasticam, extra civitatem habeant officiales seu allocatos: sed extra civitatem in propriis personis officium suum fideliter expleant. Et si aliquis processus per eosdem habitus fuerit, in hoc quod fieri prohibemus, decrevimus non tenere.

IX. De sententia excommunicationis mature ferenda.

Item prohibemus ne prælati ecclesiarum excommunicationis sententias præcipitare præsumant, sed cum maturitate & legitimis monitionibus, & competentibus intervallis: nisi negotium celeritatem desideret, & nisi periculum sit in mora. Et tunc hoc ordine procedatur, ut primo delinquentes excommunicentur, postea crescente contumacia, cum pulsatione campanarum & aliis solemnitatibus sententia aggravetur: & nisi excommunicati ad gremium ecclesiæ redierint, cunctes ad mercata, & coquentes ad furna, molentes ad molendina excommunicentur: postmodum participantes in cibo & potu, anathematis sententiæ supponantur.

X. Ne participantes cum excommunicatis in generali excommunicentur.

Interdicimus tamen universis judicibus, ne in generali excommunicare præsumant participantes cum excommunicatis, propter periculum animarum. Quod si tales sententiæ latæ fuerint, decernimus non tenere: statuentes, ut ad compulsionem excommunicatorum, si interfuerit, invocetur auxilium brachii sæcularis.

XI. Ne regularibus detur pecunia pro necessariis.

Item auctoritate præsentis concilii statuimus, ne monachis, vel aliis religiosis detur aliqua pecuniæ summa pro victu seu vestitu, & aliis necessariis: sed juxta facultatem monasterii provideatur competenter eisdem.

XII. Ne clerici vel monachi habeant pedisequas.

Statuimus, ne clerici vel monachi pedisequas in domibus, seu prioratibus habere præsumant, contra canonicas sanctiones. Quod si contra præsumptum fuerit, debitæ subjaceant ultioni.

XIII. Ne monachi in ecclesiis parochialibus deserviant.

Ceterum & illud duximus prohibendum, ne monachi in ecclesiis parochialibus deserviant: nisi ab episcopo in casibus permissis curam receperint animarum. Quod si tales inventi fuerint, auctoritate hujus concilii per episcopos præcipimus amoveri.

Actum Turonis, anno Dom. MCCXXXIX.

CONCILIUM APUD S. QUINTINUM

AB HENR. DE BRENNA REM. ARCHIEPISC.

Et suffraganeis celebratum anno Domini MCCXXXIX,

CUm notorium sit apud nos venerabilem virum Thomam de Bellomonte præpositum ecclesiæ Remensis, per nobiles viros Nicolaum de Rummilliaco, Colardum filium ejus, & Hugonem de Grisondelle, captum violenter & carceri mancipatum fuisse: quem adhuc, Dei timore postposito publice detinere præsumant, in opprobrium & verecundiam totius ordinis clericalis. Ordinavit præsens concilium, quod prædicti nobiles, auctoritate præsentis concilii; legitime moneantur, *Concil. General. Tom. XIII.* quod dictum præpositum prorsus a carcere liberent, & hujus captionem & detentionem dicto præposito, & ecclesiis quarum est canonicus, quibus ex hujus captione est illata injuria, competenter emendent. Quod si moniti legitime, prædicta non fecerint: denunciatur authoritate domini Papæ excommunicationis sententiæ subjacere. Et nihilo minus pro injuriis dicto præposito & ecclesiis quarum est canonicus ex dicta captione illatis, excommunicationis sententiæ,

ANNO CHRISTI 1229.

auctoritate præsentis concilii supponantur. Si ve-
ro dictam excommunicationis sententiam per quin-
decim dies fuliluerint, terræ quas habent in Re-
menſi provincia, ecclesiaſticis ſupponantur inter-
dicto: quod tamdiu præcipimus obſervari, donec
dictum præpoſitum reddiderint, & prædictos ex-
ceſſus emendaverint competenter. Quod ſi non ſic
ad deliberationem dicti præpoſiti, & ſatisfactio-
nem debitam venire curaverint: ſtatuimus quod
elapſis quindecim diebus a tempore quo dictum in-
redictum profecti contigerit, omnes dictorum nobi-
lium in ecclesiis quarum dictus præpoſitus eſt ca-
nonicus, ad dignitatem vel beneficium aliquod
nullo tempore aſſumantur, nec aliquatenus ad-
mittantur, nec in aliis ecclesiis infra provinciam,
ſive ſint cathedrales, ſive non, uſque ad xx. an-
nos, niſi cum eorum filiis, cauſa cognita de va-
canti beneficio non vacaturo, fuerit per ſuperio-
rem qui provideat beneficium diſpenſatum. Ce-
terum ſi nec ſic ad emendationem debitam, & uni-
tatem eccleſiæ dicti nobiles redire curaverint: ſta-
tuimus quod ad eorum pertinatiam reprimendam
invocetur auxilium dominorum ſæcularium, a
quibus temporalia tenent nobiles memorati. Qui
ſi moniti, eos reddere ad unitatem eccleſiæ cogere
poſſ poſſunt, nec infra tempus ab ipſis præfigen-
dum nobilibus, ab illis, quibus ſuper excommuna
præditorum & eorum que ad hæc pertinent, com-
mittimus vices noſtras, facere prout ad eos perti-
net, curaverint: volumus & ordinamus quod ex
tunc in dictos dominos excommunicationis senten-
tia proferatur auctoritate concilii, & poſt, ela-
pſis xv. diebus, eorum terræ ſupponantur eccleſia-
ſticæ interdicto, donec dictus præpoſitus fuerit li-
beratus, & de dictis injuriis competenter fuerit la-
tisfactum. Et ad eorum malitiam compeſcendam,
ex tunc ex parte concilii ſummo & ſupremo ſacer-
dotio ſupplicetur, quatenus in his tale conſi-
lium & auxilium adhibeat, quod ipſius interve-
niente potentia, dictus præpoſitus liberetur, &
ius ſuum eccleſiæ Dei ſuper præmiſſis libere conſe-
quatur. Super his autem omnibus executioni man-
dandis, venerabilibus fratribus Sveſſionenſi &
Laudunenſi epiſcopis, vel eorum alteri, ſi ambo
intereſſe non poſſint, committimus vices noſtras,
excepta diſpenſatione ſuper beneficiis filiorum
prædictorum nobilium, quam nobis duximus re-
ſervandam. Actum in concilio provinciali apud
S. Quintinum, conſentientibus nobis epiſcopis &
approbantibus, quorum ſigilla præſentibus ſunt
appoſita. Intervenientes etiam conſenſu procura-
torum capitulorum eccleſiarum cathedralium pro-
vinciæ noſtræ, anno Dom. MCCXXXIX. die Lunæ
circa feſtum B. Andreæ apoſtoli.

A
B
C
D

ACTUM IN EODEM CONCILIO.

QUia in tantum quorundam latorum mali-
tia proceſſit audacia, quod ipſi, ſicut pre-
certo didicimus, timore Dei poſpoſito, clericos &
maxime canonicos cathedralium eccleſiarum vio-
lenter capiunt, & captos detinere præſumunt, quod
in opprobrium & contumeliam Dei, cujus ſunt
miniſtri, redundat, & noctes eis diuſque clericali-
bus tantis malis occurrere, prout poſſumus, in
poſterum cupientes; ſtatuimus, ut ſi quis cano-
nicum eccleſiæ cathedralis Remenſis provinciæ ce-
perit, vel violenter detinuerit, vel auctoritatem,
auxilium, ſeu conſilium, præceptis impenderit,
& moniti per ordinarium ſuum, eumdem non li-
beraverint, & dicto canonico & eccleſiæ, cui ex
dicta captione & detentione eſt irrogata injuria,
non emendaverint competenter, ex tunc ab ordi-

ANNO CHRISTI 1229.

jus eſt canonicus, competenter emendent. Quod A
ſi emendare, & canonicum reddere noluerint, mo-
nitione præmiſſa, denuntiet & denuntiari faciat,
publice excommunicationis ſententiæ auctoritate
canonis domini Papæ ſubjacere, & ipſos maleſacto-
res nihilo minus, per tanta offenſa, auctoritate
concilii præſentis, ſententiæ excommunicationis
ſupponat. Quam ſi per xv. dies ſuſtinuerint, ex
tunc terræ eorum, & quas habent in provincia,
ſupponantur eccleſiaſtico interdicto. Et nihilo mi-
nus ſtatim a tempore captionis cedetur a Divinis
in illa parochia, in qua eum contigerit detineri.
Statuimus etiam quod ſuſpenſionis ſententias
excommunicationis & interdicti per quadraginta B
dies ſuſtinuerint maleſactores prædicti, ex tunc
eorum filii, in eccleſia in qua clericus captus erat

ANNO CHRISTI 1229.

ANNO CHRISTI 1240.

CONCILIUM TARRACONENSE

Præſide Petro Albalatio, celebratum anno Domini MCCXL.

Ex Cod. de Agustin. inſtit. Concil. Hiſp. p. 279.

ANno 1240. 3. Idus Maji Petrus Albalatius B
Archiepiſcopus Tarraconenſis concilium ha-
buit cum epiſcopis Barcinonenſi, Herdenſi, Der-
tuſenſi, & Oſcenſi, & cum electis Cæſar-auguſta-
no, & Valentino. In eo inter cetera ítum eſt
obvium audaciæ Archiepiſcopi Toletani, qui per
provinciam Tarraconenſem iter faciens, crucem
ante ſe portari fecerat, pallio uſus fuerat, indul-
gentias dederat. Statutum eſt, ut ſi id rurſus eve-

ANNO CHRISTI 1240.

CONCILIUM MELDENSE,

PRÆSIDE JACOBO PRÆNESTINO, CARDINALE

Epiſcopo apoſt. ſed. legato, ann. MCCXL.

GUillelmus Mangiacenſis, S. Dionyſii monachus, C
in geſtis S. Ludovici. His quoque temporibus,
inquit, inter Romanam eccleſiam & Fridericum
imperatorem magna diſſentio fuit orta. Nam
idem imperator, curiæ Romanæ in quantum po-
terat exiſtebat in omnibus contrarius: & eidem a
retroactis temporibus perſecutiones multimodas,
& injuſtè, quas ſcribit longum eſſet, actus ſuis-
to inferebat. Propter quod bonæ memoriæ papa
Gregorius IX. deſtinavit in Francium quendam
album monachum, nomine Jacobum, Præneſti-
num epiſcopum, apoſtolicæ ſedis legatum: ut in
dictum Fridericum imp. quem ipſe papa excom-
municaverat, excommunicationis ſententiam per
totam Franciam promulgaret. Promulgata vero
ſententia, videns cardinalis imperatorem in ſua D
malitia induratum, & adeo obſtinatum, quod
excommunicatione reſpectâ, nullo modo a ſuo
nefando propoſito vellet reſilire: quoſdam ar-
chiepiſcopos, epiſcopos, & abbates, ſuper tam
arduo negotio concilium habiturus, & aliqua per

ipſos & cum ipſis tractaturus, apud civitatem
Meldenſium convocavit. Et tunc conciliis præſen-
tibus, præcepit quibuſdam ex ipſis in virtute obe-
dientiæ ex parte domini Papæ, quatenus conſi-
negotiis poſtpoſitis, perſonaliter cum illo iter
arripientes, nullatenus omitterent ire Romam.
Ipſe vero ibidem ſpopondit & affirmavit, quod
apud Viennam urbem, & ne navibus, navis, &
ceteris que ad navigium pertinerent, ut liberius
ſecuriuſque per mare, quam per terram, eo quod
Romanus imp. omnes paſſus per terram occupave-
rat, quos & diligentiſſime cuſtodiri faciebat, ut
rei exitus declararet, eiſdem commode provide-
ret. *Narrat deinde, ne capti fuerint a ſuorum inſopera-*
tione, quæ ſequi ſe in iter dederant.

G. C. Concili hoc anno MCCXL. tribuitur: quia epi-
ſcopi illi Romam in ſæc. vocabantur ad concilium ge-
nerale, quod Gregorii IX. ſtirpis anno MCCXL. dein-
ceps indictum fuerat in diem Dominicæ Reſurrectionis, anni
ſubſequentis.

CONCILIUM SILVANECTENSE

EPISCOPORUM REMENSIS PROVINCIÆ,

Præſide Jacobo Præneſtino epiſcopo cardinale, ſed. apoſt. legato, anno Domini MCCXL.

Jacobus Meyerus annal. Flandr. lib. VIII. ad ann. C
MCCXL. Indictus, inquit, Silvanectæ concen-
tus epiſcoporum provinciæ Remenſis, ubi Jacobus
Card. Generat. Tom. XIII.

E epiſcopus Præneſtinus, Romani pont. legatus,
petiit obtinuitque vigeſimam omnium reditu-
ecclesiarum, ad auxilium pontificis.

ANNO CHRISTI 1240. ANNO CHRISTI 1240.

SYNODUS VIGORNIENSIS

ET TOM. II. Concil. Britan.

Constitutiones Vvalteri de Cantilupo Vvigorniensis episcopi, in synodo sua, in cathedrali ecclesia promulgatæ, in crastino S. Jacobi apostoli, anno Domini MCCXL. & pontificatus sui III.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ornamentis sivarum ecclesiarum.*
2. *De separata ecclesiarum dedicandarum: & qui flare debeant in cancellis.*
3. *De confessionibus cæmeterii.*
4. *Ne placita secularia & ludi inhonesti in cæmeterio fiant.*
5. *De baptismo, & quibus verbis laici, si necessitas compellat, baptizent.*
6. *De confirmatione.*
7. *Confessario hostiarum ecclesiarum.*
8. *Quisatio campanellæ; quando corpus Domini trigatur.*
9. *De devote accurrante, cum Eucharistia deportatur.*
10. *Ut aliquod lumen sit, ubi fuerit Eucharistia.*
11. *De libris & vestimentis.*
12. *De sacerdotibus minoribus ante in choro.*
13. *De matrimonio.*
14. *De transgressoribus matrimonii.*
15. *Ut omnes confitentur, saltem semel in anno, antequam communicentur.*
16. *De confessionibus clericorum.*
17. *De confessionibus clericorum.*
18. *De quibus sacerdotes debeant judicare.*
19. *De usitatæ extremæ.*
20. *Quod sacerdotes, & reteri ministri altaris, ab omnibus spurcitiis sint alieni.*
21. *De indumentis clericorum & vesturis.*
22. *De invidia clericorum.*
23. *De humilitate clericorum.*
24. *Quod sacerdotes nullo modo sint pigri ad visitandas infirmos.*
25. *Archidiaconi & decani nihil exigant a rectoribus in visitationibus.*
26. *Ne quis sacerdos his in die celebret, nisi necessitas exigit.*
27. *De semine bladi crescentis in terra.*
28. *Quod sacerdotes pro sepultura nihil accipiant.*
29. *Quod pauperes non compellantur ad offerendum cum communicant.*
30. *Clerici nullum reddant laicis computationem.*
31. *Quod ecclesiæ non tradantur ad firmam sine licentia episcopi.*
32. *Quod religiosi & clerici sollentur hospitalitatem pro viribus.*
33. *De gula, & quod clerici non intersint scenatilis.*
34. *De clericis beneficiatis qui uxorati sunt.*
35. *De iis qui relinquerint ecclesias & solum earum ædificiis deservunt.*
36. *Quod nullus clericus frequenter ecclesias monialium.*
37. *De beneficiatis qui illiterati sunt.*
38. *Ne clerici interfint ludis inhonestis.*
39. *Sacerdotes magnatum non audiant confessiones eorum vel familiæ sine licentia episcopi.*
40. *De iis qui falsum testimonium perhibent in causis matrimonialibus vel in exhæreditatione alicujus.*
41. *Vicaria religiosorum sufficientes sint vicarii.*
42. *Quod clerici beneficiati non sint advocati, nisi in causis propriis vel dominorum suorum.*
43. *Nulla detur clerico vel laico de tarbis decimarum.*
44. *De decimis agnorum, lanæ, & caseorum.*
45. *Quod decimatio lanæ agnorum & vellerum fiat præstare vellere, vel qui ministret.*
46. *De decimis fœni.*
47. *De detentoribus decimarum.*
48. *Quod religiosi habeant ciculum quo possideat decimas, infra terminum statutum.*
49. *De executione testamenti.*
50. *De testamento pauperis.*
51. *Quod sacerdotes si rogati decesserint, post annunciationem beatæ Mariæ percipiat decimas & alios fructus; si autem interfuerit, omnia debita sua fiat in disposizione episcopi.*
52. *De terris defunctorum suscipiendis.*
53. *De sacerdotibus alienæ ordinationis.*
54. *De festis celebrandis.*
55. *De vigiliis cimiterii quod profanatum.*
56. *Quod mulieres Christianæ nullomodo nutrient pueros Judæorum.*
57. *Quod Christiani non recipiant res Judæorum in ecclesiis custodiendas.*
58. *Quod Christianus non committat Judæo pecuniam, causa mutuandi ad usuram.*
59. *De cereo Paschali.*

PRÆFATIO.

SEcundum exhortationem Psalmistæ, per angelos congregandi sunt sancti, qui Christi testamentum ordinant super sacrificia, secundum quod legitur in psalmo: *Congregate illi Ps. 49. sanctos, qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.* Per hos autem angelos, pontifices deligunturs, de quibus Malachias: *Labia sacerdotis Malach. 2. custodiunt scientiam, & legem exquirent ex ore ejus. Angelus enim Domini exercituum est.* Sancti autem illi, ministri sunt ecclesiæ sacramentorum, qui ad literam, testamentum Domini ordinant super sacrificia: quos, ut conversationem habentes in coelis, sanctos esse decet, hoc est, juxta quod nomen sancti vel hagios sonat, a terrenis affectibus separatos. Ab hac congregatione fortassis ortum habuit collectio synodalis: hoc autem intendens, ut credimus, ut quod figurat collectionem, multitudinis exordium fuit sit unitas animorum, eidem ritus, & religioso sacramentorum. Juxta quod legitur in Actibus apostolorum, & in Esdra: *Congregatus* E *Esd. 6.* *est populus, quasi vir unus, in Jerusalem.* Utautem testamentum prædictum per ministros idoneos decentius ordinetur: patrum & prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, circa mores ministrorum, & suorum exercitionem officiorum, circa sacramenta præfata & alia quæ cleri decere credimus honestatem: quæ subscripta sunt, duximus statuenda.

CAPI-

ANNO CHRISTI 1240. ANNO CHRISTI 1240.

CAPITULA.

A

I. *De ornamentis sanctorum ecclesiarum.*

Quoniam igitur non in omni loco sacramenta prædicta tractantur, sed in loco, quem Dominus ad hoc elegit, in ecclesia videlicet materiali: ut offendamus nos diligere decorem domus Domini, cum ipso Salvatore nostro, qui vendentes & ementes ejecit de templo, præcipimus, ut ecclesiæ materiales ab omnibus spurcitiis emundatæ, in consecratura decenti, & omni integritate servatæ, secundum facultates suas, decentibus fulgeant ornamentis: videlicet, ut in ornatu altaris, in qualibet ecclesia sint tres albæ, cum amictibus, & stolis, & manipulis, duo superpellicia, & duo scholares, & duo cingula, duæ zanetæ amictus, quatuor lintearia benedicta, duæ pallæ altaris, duo calices argentei in majoribus ecclesiis; & tertius stanneus non benedictus, deportandus ad infirmos; duæ pixides, una argentea, vel ebureus, vel de opere lemonitico, in qua hostiæ conserventur; alia decens & honesta, in qua oblatæ reponantur, duæ phialæ, una vinaria, alia aquaria; unum par candelabrorum, unum thuribulum, unum chrismatorium decens & honestum; duæ cruces, una processionalis, alia ad officium mortuorum; unum vexillum, unus velum quadragesimale, unum facrarium immobile, una laterna, & duo tintinnabula; feretrum competens ad sepulturam mortuorum, pro cujus usu nihil exigatur; unum vas ad aquam benedictam. In majoribus autem ecclesiis opulentis, secundum arbitrium archidiaconi, vel officialis nostri, nisi hæc forte rectores ecclesiarum adimpleverint, hæc omnia volumus ampliari. Libros autem, missale, breviarium, antiphonarium, graduale, tropetium, manuale, psalterium, ordinale, in qualibet ecclesia propria volumus contineri.

B

II. *De separata ecclesiarum dedicandarum: & qui flare debeant in cancellis.*

Providemus quæ rectores ecclesiarum, & prælati, & majores, quod parare sint ecclesiæ suæ ad dedicandum non consecratæ, cum super hoc fuerint requisiti. Annus autem & dedicationis dies ecclesiarum, quæ consecratæ fuerint, & altarium, & aquo consecratæ fuerint, super scribantur altaribus evidenter. Nec laici stent in cancellis, dum celebrantur Divina: salva tamen reverentia patronorum, & sublimium personarum.

C

III. *De confessionibus cæmeterii.*

Cæmeteria quoque, quæ corpora continent salvandorum, quorum multa jam purgata solum fæx gloxificationis expectant, inhonestum credimus brutorum animalium pastibus deturpari: propter quod præcipimus, quod honeste claudantur sepe vel muro, canonice compellendis ad hoc faciendum iis, ad quos eorum claustio noscitur pertinere.

D

IV. *Ne placita secularia, & ludi inhonesti in cæmeterio fiant.*

Restoribus ecclesiarum etiam & sacerdotibus inhibemus, ne ipsi in dictis ecclesiarum atriis animalia pascant, vel etiam intrare permittant: quod si præsumpserint, graviter se noverint esse puniendos.

Ad servandam quoque tam cœmeterii, quam ecclesiæ reverentiam: prohibemus, ne in cœme-

E

teriis, vel aliis locis sacratis, vel etiam alibi diebus Dominicis, mercata teneantur, vel fanguinis causæ tractentur, nec ludi fiant inhonesti, nisi tamen in sanctorum vigiliis, & festis ecclesiarum, quod potius in dedecus sanctis cedere noverint; quam honorem; præsumptoribus, & sacerdotibus qui hæc fieri permiserint, canonice coercendis. Nec in cœmeteriis ædificia, nisi forsan hoc tempus hostilitatis exegerit, ulla fiant: & si facta fuerint, diruantur.

F

V. *De baptismo, & quibus verbis laici, si necessitas compellat, baptizent.*

Quoniam autem a baptismo falsus noster opinionem, de quo prophetavit Zacharias: dicens: *Auferam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur* Zachar. 13. *amplius*: hoc est, peccati actualis, & peccati originalis, quod per mortuam defigantur: quod sequidem, licet & mendosa, contingit invitis. Ab illo fomentes exordium, præcipimus, quod in qualibet ecclesia baptismali, sit fons lapideus decentis amplitudinis, & profunditatis: docenter etiam cooperturæ, in quo parvuli baptizentur. Quia, licandum quod legitur in concilio domini O.: legati Orthodox. apud concil. Lateran. sub Innocent. III. cap. Vitia exp. lit.* scilicet, fedis apostolicæ, quidam diabolica fraude decepti, una pericula formidantes, sabbato sancto aute baptismum. Reformentes Dominicæ Resurrectionis, & Sabbato ante Pentecosten, diebus videlicet ad baptizandum ab ecclesia solemniter deputatis, fontis illius non permittunt pueros baptizari: præcipimus sacerdotibus, quibus cura parochialis incumbit, quod subditos suos ab hoc errore, crebra prædicatione studeant revocare: docendo ipsi subditos suos formam verborum, qua baptizare debeant parvulos suos, & forte necessitas emerserit baptizandi, ut baptizent, scilicet his verbis, in lingua qua noverint baptizare: ut videlicet nomine Patris baptizandi, quod dicat baptizans. Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. De infantibus etiam expositis, & aliis, de quibus dubitatur, an baptizati fuerint, vel non: hæc faciendum esse observent, & alii, si forte necessitas emerserit, quod eos baptizent sub his verbis: Ego te non intendo rebaptizare, sed si baptizatus non es, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Exercito baptizandi. Item panis chrismales in vilus faciendos nullatenus convertantur. Monemus autem patrini, circa pueros infirmandos ac baptizandos, spontanei fore servare promissum. Masculum, ad minus duo masculi & una mulier suscipiant; fœminam, duæ mulieres, & masculus unus: nec de facili vel passim plures admittantur, propter pericula, quæ per hoc contingere consueverunt. Pueri autem in necessitate baptizati, si fore convaluerint, ad ecclesiam deferantur, ut quæ deficerant, suppleantur: ea scilicet quæ baptismalem immerfionem consequi dinoscuntur.

G

VI. *De confirmatione.*

Quia vero baptizato, quasi neophyto, boc est novo Christi militi, multiplex conflictus insurgit adversus principem tenebrarum, de quo legitur in Job: *quod non est potestas super terram, quæ ei æquetur* Job. 41. *comparari: necessarium est eh ei sacramentum confirmationis, quod ad robur fidelibus Ecclesia cenfuit tribuendum. Unde præcipimus, quod sacerdotes parochiales, subditos suos studiose moneant & frequenter, quod parvulos suos faciant confirmari: festiantque patres & matres eorum, se post annum a nativitate pueri computandum, ab ingressu ecclesiæ suspendendos, si infra annum, dum tamen episcopi copiam habuerint, vel transitus episcopi per loca, in quibus habitant, fuerit manifestus, si non præstentur veri confirmandos. Providentaque*

ANNO CHRISTI 1240.

matres parvuloru̇m, quod confirmandi cum mittuntur ad episcopum, habeaut ligamina novæ telæ: qui confirmati fuerint, post triduum portentur ad ecclesiam, in fonte baptismatis abluendi, & ligamina comburantur. Nec vir aut fœmina filium fuum, aut filiam fuam: nec vir fœminam, nec fœmina marem coram episcopo teneat ad confirmandum; super quibus, propter crebras episcoporum occupationes, per sacerdotes suos fubditi docentur. Moneantur autem fideles, ne parvulos fuos faciant pluries confirmari: quia licut nec baptismus, nec confirmatio debet aliquatenus iterari. Et si presbyteri, singulis diebus Dominicis, super his, quæ circa baptismum, & confirmationem præmissum, parochianos fuos non informaverint diligenter, noverint se graviter puniendos.

VII. *Conservatio hostiarum ecclesiarum.*

Quia vero pugili non sufficit robur ad bellum, nisi & victum habeat, quo sustentetur: illud dulce viaticum & pignus nullæ redemptionis, & pretiosum corpus sum & sanguinem, ad nostram sustentationem, Christus reliquit in terris. Hoc est igitur sacramentum, omnem superexcellens venerationem, quod tantum debemus, pro nostræ parvitatis modulo, totis viribus venerari. Circa species, quæ exiguntur ad hoc sacramentum, quod pie recordationis ✠ prædecessor noster Hartuic in prima constitutione, approbans, & verba canonis distincte proferenda, de hostiis confectis non ultra septem dies confervandis, ne forte per vafis vitium, vel diuturnum conservationem, humiditatem contrahant, aut mucorem, propter quod abominabilis gustui, vel alpectui turpes apparant; firmiter præcipimus, quod ipse super hoc provide statuit observari; præcipientes nihilominus, ut secundum statuta concilii generalis, Eucharistia simul cum oleo, & chrismate, sub competenti cautela fervetur: ne, quod absit, corruptæ in ipsis per incircumspectos nomen Domini blasphemari queat. Quod si negligestum fuerit, ad archidiaconos vel visitantia ad hirtium, rectoris vel vicarii residentis negligentia puniatur.

VIII. *Pulsatio campanellæ, quando corpus Domini vigitur.*

Cum autem, in celebratione Missæ, corpus Domini per manus sacerdotum in altum exigitur, campanella pulletur: ut per hoc devotio torporem excitetur, ac aliorum curatus fortius inflammetur. Quod autem a religiosis illis, quod elevationem, ut videri possit ab astantibus, observari præcipimus, qui non servaverunt, ut dicitur, hactenus hoc statutum.

IX. *Ut devote accurrant, cum Eucharistia deportatur.*

Cum autem ad infirmum Eucharistia deportatur, ita decenter is habeant portatores, superpellicijs fatem induti, cum campanella, lumine præcedente, nisi vel aeris intemperies obstet, vel loci remotio: ut per hoc devotio fidelium augeatur; qui Salvatorem sum tenentur in via, loco non obstante, flexis genibus adorare, ad quod sunt per sacerdotes suos attentius commonendi. Si autem loci remotio, vel aeris intemperies obstiterit, sacerdos præcipimus, ut circa collum suum, in theca honesta, eviden deferat, in qua reponitur Eucharistia, nec sug comite incedat, per quem facilius eviter periculu, & reverentia possit

A etiam eundo ad infirmum, vel redeundo, ad domum aliquam, vel negotium divertat, nisi forte prædicto redemptionis pignore, per ipsum prius in loco debito repolito reverenter. Quod si neces egerit, pro irreverentia puniatur.

ANNO CHRISTI 1240.

X. *Ut aliquod lumen ſit, ubi fuerit Eucharistia.*

In ecclesiis autem, saltem quarum ample sunt facultates, continue lampas ardeat, die videlicet & nocte, coram redemptionis nostræ pignore (supradicto. Non solum autem verba canonis diſtincte proferri volumus: sed & psalmos, & hymnos, & cetera omnia, quæ hujusmodi sunt, & subsequentia, & præambula sacramenti. Sani enim quidam, quod dicere reformam, qui continua syncopa, secundum quod legitur in concilijs generali, proferunt Matutinas: quos, quia maledictus est qui facit opus Dei negligenter, ad hoc volumus coarceri. Ne forte quod præceps obla- 10. 21 Ger. to, cum fibi recufaret, pro hoſtia videlicet integra, & viva, mortuum vel mutilatum Principi principum offeramus. Et quia quidam in psallendo verſus, anticipati vocis, labia premiſſorum, præcipimus, ut focius psallens ſocio psallenti intendat, & expectet, quouſque idem verſum finiverit, quem incepit.

XI. *De libris & veſtimentis.*

Omnes autem ecclesiæ, libros habeant emendatos: quia per eorum falſitatem multa ſequntur & canuntur a pluribus indecenter. Rectores etiam ecclesiarum & sacerdotes, & alii miniſtri eccleſiæ, in Divinis officiis, tam in Veſperis, quam in Matutinis, aut aliis horis, ſuperpelliciis utantur; aut pallis honeſtis, aut claufis ſalem indumentis; deſuper.

XII. *De sacerdotibus miniſtrantibus in choro.*

Et quia, ſicut accipimus, quidam capellani, ad annualia, vel ad officium feriæ Virginis aſſumpti, interdum Matutinis præpoſitis, aut feriſum à choro, vel ab eccleſia, per ſe dicitis, Miſſas celebrant immature, per campos, vel per villas poſtmodum diſcurrentes: præcipimus, ut omnes capellani, qui in una parochia commorantur, ſimul interſint, & conveniant Matutinis & Veſperis, & aliis horis canonicis, in eccleſia celebrandis, & Miſſis, & maxime de die, nisi cauſa rationabili fuerint impeditis: nec aliquis celebret, quouſque Prima fuerit canonice completa. Quod ſi ſecus agere præſumpſerint, ſalvo ſatisfactionem condignam, de norerint eſſe ſuſpendendos. Statuimus etiam, quod in feſtis & feſtis ritum leſtionum, & in feſtis ix. leſtionum poſt lecundas veſperas, aut tertiſimo leſtium ix. leſtionum, ſubſequatur, *Pluvibo & Dirige*, dicantur pro defunctis animabus, cum ix. pſalmis, & iij. leſtionibus: niſi in Paſchali tempore, in quo cum tribus pſalmis & tribus leſtionibus dici debet. Cordi nobis eſſet, quod omnes monachi haberent in Divinis obſequiis unum ritum; & unum, licet alium, canonici regulares; & unum, licet alium, clerici ſeculares: tamen enim diverſitas, regulares etiam cujuſdem profeſſionis, in diverſis peritos reddit, & imperitos.

XIII. *De matrimonio.*

Quia vero filius Adæ poſt lapſum mundatis undata baptiſmatis, & per epiſcopum Spiritu ſancto in confirmatione roboratis, & ſalutari viatico ſuſtentatis, lethalis conceptionis lex inhabit: ſine qua

1451 GREGORII IX. VVIGORNIENSIS. FRIDERICI II. IMP. III. K. AUG. 1452

ANNO CHRISTI 1240.

A quo non fit carnalis commiſtio: propter hæc humana generativa quidem tota corrupta, concellum fuit matrimonium in remedium, quod inſtitutum fuit prius ad officium. Hoc autem ſacramentum, quia figurat ſacramentum quod eſt inter Chriſtum & eccleſiam, eſt cuidem & venerazione dignum, & a fidelibus omni ſcriptione colendum prahibita: præſertim, cum ex errore contrahentium, & eorum, qui ipſis aſſiſtunt, lites inextricabiles oriantur: propter quod, juxta ſtatuta conciliti ſtatuimus, ut nullum matrimonium fiat, niſi præcedenti in eccleſia trina denunciatione ſolemni. Noverintque ſacerdotes, qui hoc ſtatutum violare præſumpſerint, ſe per triennium ab officio ſuſpendendos. Hec autem intelligimus, non ſolum de matrimonijs ſolemniter celebratis: ſed etiam de B iis, quæ ſunt, dum tamen contractum fuerit matrimonium per verba de præſenti.

XIV. *De tranſgreſſoribus matrimonii.*

Injungimus etiam ſacerdotibus, quod diſtricte inhibeant parochianis ſuis, ne etiam ſponſalia contrahant, vel contrahentibus aſſiſtant, ſde data per verba de futuro, niſi juſta cauſa, teſtibus dignis, adhibitis per præſentia ſacerdotis: quod ſi fecus egerint, arceantur ad epiſcopos puniendi. Nec enim ſine perſona, de qua per denunciationem conſtare non poteſt an legitima ſit, ad contrahendum matrimonium aliquatenus admittatur: niſi ſuper hoc, per ſcientias prælati, ſub cujus juriſdictione prius fuerit ortus, fidem datis: ut ſacerdos C ignoto loci, vel epiſcopi, vel officia libus eorundem. Doceantur que conjugati bona conjugii, necnon & quomodo debeant ſuos, in timore Domini, parvulos educare. Providentque capellani inſuper, quod ſecundo nubentibus benedictionem ſolemnem de cetero non impendant, ſi penas canonicas voluerint evitare. Prohibeantque, ſingulis diebus Dominicis, per presbyteros, tam matres, quam matrices, juxta ſe pueros ſeneres collocare perſolemnes, ne forte contingat, per eorum incuriam, pueros ſuffocari, ſed in cunabulis ſuis mitter jacent ſulcipindis.

Sponſis etiam prohibemus, ſub pena excommunicationis, ne, antequam matrimonium celebre- D tur, carnaliter miſceantur. Quod ſi fecerint, ſi & contrahu matrimonii contra prædictam formam, coram publicis per publicum forte judicialiter tractatum, partem agentem, licet obtinuerit, penis ſubſcripris volumus ſubjacere: videlicet, quod quatuor in anno veniant ad ecclesiam cathedralem, tam coram ſacro eccleſiæ, quam in vicis præcipuis civitatis, diſciplinam publicam recepturi. In aliis diebus feriandis, quotidie in parochia propria, ſimilem ſubeant diſciplinam.

XV. *Super eodem.*

Sacerdotes etiam prædicent parochianis ſuis, quod, contra doſtrinam Apoſtoli, non obſervent E dies, & menſes, & tempora, & annos, nec in actibus alis, nec in matrimonijs celebrandis: ne timeamur cum Apoſtolo, hac timeore de Galatis, quod in ipſis ſine cauſa vel inaniter laboremus. Nec autem aliter matrimonia, vel ſponſalia contrahantur: præcipimus per ſacerdotes ſubditis ſuis, ſingulis diebus Dominicis, ſtrictius inhiberi, intimantes eis, quod qui aliter facere præſumpſerint, ad epiſcopum mitentur graviter puniendi. Sortiatis autem & fortiatæ, cum deſecti fuerint, maxime autem, qui ſudxos conſulucrint ſuper vita, vel actibus forte diſcutiendum: ad epiſco-

A pum deſtinentur, pro ſua diſcretionis arbitrio, puniendi. Superſtitioſas etiam fontium adoratones, & populorum colleciones apud Cerne, & apud fontem Bellæ, juxta Glovernium, & in aliis locis ſimilibus, quoniam ex hoc animabus fidelium multa novimus periculu provenisſe, per ſacerdotes vicinos præcipimus prohiberi: & per ſubtractionem poni benedicti, & aquæ benedictæ, coerceant eos, quos in hoc de cetero noverint deliquiſſe.

XVI. *Ut omnes confiteantur, ſaltem ſemel in anno, antequam communicent.*

Quoniam autem, omnis arbor hominis ab adoleſcentia proclivis eſt in malum, accidit etiam, ut poſt hæc omnia deorſum vergens, humana fragilitas decidat in peccatum: propter hoc inveniens, & conceſſit nobis miſeratio Divina remedium, pœnitentiæ videlicet ſacramentum, qua poſt lapſum reſurgimus, qua veroſus poſt baptiſmum delera reverſa repellitur, & novitas perdita reſtauratur. Huc autem ſacramentum, quanto majoris eſt miſteriiii

ANNO CHRISTI 1240.

suo sibi subjecto frequenter præsidet, & expo- nant. Sciant quoque quæ sunt septem criminalia, quæ populo præsidenti fugienda. Sciant etiam sal- tem simpliciter vit. ecclesiasticis sacramenta, quæ sunt. Habeat etiam saltem qualibet eorum simpli- cem intellectum, secundum quod continetur in Psalmo, qui dicitur, Quicumque vult, & tam in majori, quam in minori Symbolo: ut in his plebem sibi commissam non decipiat, informare. Ut autem fciant sacerdotes, quorum aliqui sunt sim- plices, pro quibus delictis, superioribus sunt pe- nitentiæ relevandæ: sciant autem parochianos suos influere quomodo debeant confiteri, necnon & eorum confessionatas perscrutari, ... tictiones, & diversitates, quia non sanat oculum, quod sanat calcaneum: quamdam tractatum de confessione fecimus, quem petri sui, ut ambitiosi capellanis præcipimus, & etiam observari in con- fessionibus audiendis, quia longum esset, ipsum in præsenti fyrondo publicare.

ANNO CHRISTI 1240.

XIX. *De unctione extremâ.*

Quia vero, ficut Dominus in evangelio teſta- tur, *non sani, sed male habentibus opus eſt medico;* earoque quibuslomque pulta remedijs, semper ta- men ut mortis debitum vergit in occasum: conseci- ſum eſt sacerdotibus corporalia illorum fanionis reme- dium, & remiſſio peccatorum; quæ ſola datur, ſi forte non expediat ægroto corporaliter relevari ſacramentum, videlicet unctionis extremæ, quod Matth. 9. eſt dum duplicem, Jacobus teſtatur, & confeſſionem in ægrotis. Propter quod, hoc ſacramentum, cum aliis dignis, docet minoritros eccleſiæ, cum ceteris fidelibus recurrant: & ad hoc exequendum, sacer- dotes promptos ad ægrotos petitos ſine more, horis qui- buſcumque fuerint accerſiti. Sacerdos enim, qui ſe pigrum exhibet in viſitandis infirmis, ex quo quandoque ſortiun accidit, quod ægrotus abſque confeſſione, & Dominici corporis & ſanguinis perceptione decedit, expers etiam unctionis ex- tremæ, pernicioſum ſe; & non ſolum inutilem exhibet ſubditis: & tantum eis incurium, per nos noverit conſingna pro viribus, animadverſio- ne plectendum. Sunt autem quidam, ut audivi- mus, qui poſt perceptionem hujuſmodi ſacra- menti, ſanitati priſtinæ reſtituti, ſæpe rapuerunt, vel uxores ſuas cognoſcere, vel carnes comedere, vel etiam aliqua ratione, nudis pedibus ambula- re. Horum autem errorem, utpote doctrinæ ſanæ contrarium, execramur, & eos excommunicatio- nibus & quotidianibus duximus corrigendos: quia ferro abſcindenda ſunt vulnera, qua fomenta non cupiunt eccleſiaſticæ coercitionis; ſi neceſſe fuerit, per ſacerdotes eorum, ab hoſtoribus revocati. Quid- dam etiam abhorrent hoc percipere ſacramentum, quod hoc fibi vix in ipſo mortis articulo, ſuffi- nent celebreri: propter quod ſortan accidit, quod ejus expertes plurimi ab hac luce ſubtrahuntur. Contra hunc igitur errorem, cum aliis, eos per ſa- cerdotes ſuos, & prædicatores alios, crebris ex- hortationibus præcipimus præmuniri.

XX. *Quod sacerdotes, & ceteri miniſtri altaris, ab omnibus ſpuritiis ſint alieni.*

Quoniam autem etiam ſacramenta legis anti- quæ, quæ tamen ſacramenta propria non dicun- tur, non per quoſlibet, ſed per Levitas, & Levi- tici generis homines tractabantur: multo magis ſacramenta nove legis, quæ non ſolum ſeuri illa figurant, ſed facient quod figurant, non decebat per quoſcumque tractari: Propter quod, necella- rium fuit ſacramentum Ordinis, ut ordinati eſſi- cet, prædictum ordinem ſacramentum: qui qui- dem Dominico gregi præpoſiti, ſicut & ordina- præcellunt, conversationisque ſanctæ debent ceteris præeminere. Cupientes igitur miniſtros ſacramen- torum noſtri temporis ab omnibus ſpuritiis eſſe alienos, ejus execrapo, de quo legitur in Malachia, *quod ſedebit conflans, & emundans argentum, Malach. 3.* & *purgabit filios Levi*: ſecundum normam, & offi- cia, prohibendo duximus, & ſtatuenda, quæ di- ſtrictis capitulis inferius ſubſcribuntur,

XXI. *De indumentis clericorum & tonſuris.*

Ne igitur clerici de ſuperbia ſint notabiles: præ- cipimus, ut, juxta ſtatuta conciliorum, panilf' ſericis, aut non ſericis, aut habitibus nobi- nec frenis, nec ſellis, nec calcaribus, aut pha- leris aliis uteris, aut deauratis; nec crines, nec comam nutriant, ſed decentes de clericalitate ten- deantur, coronam habenies decentis amplitudi- nis, ſecundum quod exegerit ordo, quo ferunt inſigniti. Cappas etiam deferant clauſis ſacerdo- tes, & perſonarum habentes, ubique, & non amplius uranto: laicis, ſecundum quod in con- cilio Londonenſum noſcitur conſtitutum. Quod ſi feces actum fuerit, tam ipſi, quam archidiaco- ni, qui desides fuerint in hac parte correctores, ſi- norcium peculiarium ad gius usus, per epiſcopum puniendos: beneficiatis ſcilicet in decima parte proventuum reditnum fuorum, fabricæ Wigorni- ceſtrie tribuenda, irrefragabiliter per epiſcopum puniendis. Clericis non beneficiatis, qui re- prehenſibiles fuerint in toaſura, nec ad ſuperio- res ordines, nec ad beneficium admittantur, quo- uſque per tantum tempus geſſerint vonſuram com- petentem, quod videantur præteriti temporis fean- dalum redomiſſe,

XXII. *De invidia clericorum.*

Quum autem omnia oſa eccleſiæ debeant cleri- ci eſſe, in quibus robur ejus eſſe debet, qui dum confringuntur, juxta Pſalmiſtam, exercitant inimici, oſſium autem putredo ſit invidia, quam ab ipſis cupimus relegari, ut aliorum bonis non invidere, ſed potius ſtudeant gratulanter congaudere.

XXIII. *De humilitate clericorum.*

Ut exhibeant & oſtendant ſe veros ſcholares & diſcipulos Jeſu Chriſti, dicentis: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde:* ſit in eis ornata tranquillitas animorum, ut in ſe ipſis compoſiti ſint, etiam aliis manſueti, nec etiam a ſubditis decimas, nec alia, quæ debentur eiſdem, per iram, quas *juſtitiam* Dei non operantur, aut terbu- Jacob. 1. leritiam, exigentes, aut errore cum ipſis diſtri- ctius coerigentes. Nec tamen prohibemus, quin illos, quos Dei timor a malo errore non revocat, eccleſiaſtice coerceat ſeveritas diſciplinæ. Nec ar- ma portent clerici, cum hoc clericiſmum non deceat honeſtatem, nisi forſan arma defenſionis, cum hoc neceſſitas exegerit evidenter. Invaſores autem proprii juris, aut alieni, manu armata duriſſime, ſuperioris arbitrio decernimus puniendos. Per ju- dicem enim, fua vel ſibi debita, five jus, five poſſe- ſionem, juſtum eſt quemlibet adipiſci. Unde, quæ ſuper hac ſtatuta ſunt, firmiter volumus obſervari.

XXIV.

ANNO CHRISTI 1240.

XXIV. *Quod sacerdotes nullo modo ſint pigri ad viſitandos infirmos.*

Quoniam autem, poſt primorum lapſum pa- rentum, poſteritas eorum, pro magna parte, de- cidit in fœtorem: cujus equidem fœtoris hæc ſunt ſigna, quod os aliena loquitur, & quaſi nihil de p..... quod pretioſa ſua, proprium videlicet animam, vili vendatis pretio, ſtudioſeque quæ- rite, ne ſe ingerat. Item contra le ſatum turpiter congregando, vincivit & conſtrixit vin- cula mandatorum cum Dei ſapientia. Ut autem, juxta pſalmum ſapientis, non acrelicatur in eis, quos quaſi vigiles, oportet alios..... gladio premunire: præcipimus, ut diſcurrentes, ſufici- ent amicos ſuos, feſtinantes, hoc eſt, horis de- bitis, ſibi ſubjectos pro viribus quod diſtrictum judicem ſponderant, ſolem in Divinis obdu- ratis ad benedictionem prævenientes. In viſitan- dis infirmis impigri igitur ſint, diebus & horis, quibuſcumque fuerint evocati. Quod ſi torpen- do, vel dominendo neglexerint: graves pœnas ſe- les noverint ultione plectendos, ut acedia vitium in eis penitus relegetur.

XXV. *Archidiaconi & decani nihil exigant a rectoribus in viſitationibus.*

Quoniam autem horrendum eſt ipſos idolatros eſſe, quos in fine decet & oportet alios informare: illud execrabile etiam, avaritiam videlicet quæ idolorum ſervitus nuncupatur, omnes in ſe cleri- ci ſtudeant extirpare, & exemplo majorum, mino- res ſtudeant delinare. Quia igitur non ſilii pa- tribus, ſed patres ſiliis theſaurizare: præcipimus archidiaconis, quod a ſubditis ſuis nihil pecuniæ extorquere præſumant, per injurium; & in viſi- tationibus ſuis ſynodis, quam conciliorum Latera- nenſis, Oxoniæ, Londonearum, vigilanter ob- ſervent, in ſuis videliret officiis exercendis: & ſtatuimus, ut nullo modo eorum non exedant: ni- hil etiam exigant, vel recipiant pro chriſmate, vel oleo tribuendo. Litigantibus coram ipſis ſiepat à lite per concordiam impune recedere, dum tamen lis ſit civilis, in qua competit, vel tranſactio ſit permiſſa: nec ſubditos ſuos excommunicent, niſi trina, & canonica monitione præmiſſa. Decani etiam pro miſſionibus clericorum, in conſiſtorium eccleſiarum, in quibus fuerint per epiſcopum in- ſtituti, nihil omnino recipere, vel extorquere præ- ſumant. Nec archidiaconi, nec eorum miniſtri, officiales videlicet, aut decani, vel etiam ſacerdo- tes, in parochiis ſuis, pecuniam recipiant pro criminibus celandis, & omnino ſuppriment is, vel remiſſius puniendis. Quod ſi decani, vel ſacerdo- tes fecerint: ab officiis amoti, graviur puniantur. Archidiaconi & rectores eccleſiarum, & vicarii perpetui, relinquantur epiſcopo puniendi. Ap- pellationem etiam decanorum, & criminis celaverint, per officialem epiſcopi graviter puniantur. Va- ſumus & quod apparitores, per officiales noſtrum, & archidiaconum eligantur: quorum apparito- res fidelem eſſe poſſimus, cujus teſtimonio credi- tur, ſicut duobus teſtibus, in citationibus factis, judici nuncianda.

XXVI. *Ne qui ſacerdos his in die celebret, niſi neceſſitas hoc exigit.*

Præcipimus etiam ſacerdotibus, ſicut prædi- ctum eſt, ne Miſſas a ſe faciendas, vel oblationes recipiendas injungant, nec in eadem Miſſa, plu- ra cantent officia: quod ſapiè & ſonat avaritiæ vi- tium manifeſte. Nec etiam plures Miſſas unus ſa- cerdos celebret eodem die, niſi vel die Natalis Do- mini, & die Paſchæ, cum hoc, propter tenuitatem eccleſiæ, pauciras exegerit ſacerdotum; vel cum corpus præſens fuerit tumulandum, vel ingens ne- ceſſitas id podulat evidenter. Hoc autem in ſolli- gimus fundendum in eccleſiis, quarum vion abun- daverint facultates. In aliis enim, quæ opulentæ fuerint, & parochias habentes diſtinctas, plures præcipimus conſtituti ſacerdotes & clericos, quin- te diaconos & ſubdiaconos, ſecundum eccleſiæ fa- cultates: &, ſuper hoc per archidiacopos & offi- ciales noſtros, niſi hoc fiat, rectores eccleſiarum ſeleritus exonerantur; volumus & præcipimus ec- cleſiis providere. Accidit enimes hoc, quod me- tito reprobamus, quod diuturni feliciter quadoque confeſſionatorium, & alii tractatus circumferant, quæ ſolis ſacerdotibus ſunt commiſſa; quod no de ceteris fiat, diſtrictius inhibemus. Sacerdotes etiam, & ſcholares ſimul intentes in eccleſia, non celebrent, ut hactenus, fed ſufficienter per illos quorum intereſt, de bonis eccleſiæ ſuffcrentur, moderand, per epi- ſcopum, vel ejus officialem ſuſtentatione, in nere- ſe ſuenda, habita ratione facultatum eccleſiarum, & idoneitatis miniſtrantium in eiſdem. In eccleſiis autem, quæ vicinæ ſunt ſcholiſ ſcholaribus, vel ſa- cerdotum, aque locus deſignetur de ſcholaribus tribuantur. Quoniam autem, juxta querelam pro- phetæ: *Diſperſi ſunt lapides ſanctuarii, in capite om- nium platearum*, ſacerdotes videliret, per turpes qua- ſtus & mercimonia, in capite omnium vitiorum: negotiationes omnimodas clericis inhibemus, quia ſecundum Apoſtolum, *nemo Deo militans, negotiis ſæcularibus ſe debet implicare.* Quoniam autem tur- pius hoc vitium committitur a religioſis, & non ſi- ne ſcandalo plurimorum: hoc ipſis diſtrictius de- cernimus inhibendum.

XXVII. *De tempeſtive bladi creſcentis in terra.*

Hinc autem conſequens eſt, quod crimen fugiant uſurarum: quod, ut audivimus, & dolentes referi- mus, ſacerdotes etiam circa mutuum, & emptiones bladi creſcentis in terra, ad votius cleri dedecus, incurumque gravamen laicorum, committere non verentur, vendentes tempus, quod Dominus voluit cunctis eſſe commune, vilius entes, & ca- ſus vendentes, pro diſtinctione temporis non vena- lis. Quæ ne de cetero fiant, tocis viribus prohibe- mus.

XXVIII. *Quod ſacerdotes pro ſepultura nihil accipiant.*

Sacerdotibus etiam diſtrictius duximus inhiben- dum, ne pro benedictionibus nubentium, vel ſepul- turis mortuorum, vel aliquibus omnino ſacramen- tis, aliquid exigant a ſubditis, vel extorquere præ- ſumant. Fiat autem fidelium confeſſionibus, quas ſponte ſervare voluerint, nolumus impedire.

XXIX. *Quod paupores non compellantur ad offerendum, cum communicant.*

Audivimus autem quidem, quod merito credi- mus reprobandum, quod quidam ſacerdotes pa- rochianos ſuos, cum communicant, offerre com- pellunt: propter quod ſimul communicant, & offerunt: per quod venalis videtur corporis & ſanguinis Chriſti luſtris pretioſa. Quod quam execrabile ſit, nullus ambigit ſanæ mentis. Hoc igitur avaritiæ horrendum vitium interdicimus & execramur.

XXX.

Anno Christi 1240.

XXX. *Clerici nullum reddant laici computationem.*

Quum autem non decent clericos laicis, de propriis actibus reddere rationem: firmiter inhibemus, ne clerici bailivas accipiant, per quas ad reddenda rationia laicis obligentur, nec caulam sanguinis tractent, nec tractandis intendat: nec de executione ferrorum, litteras ferilacer, vel dictare præsumant.

XXXI. *Quod ecclesia non spadantur ad firmam, sine licentia episcopi.*

Prohibemus etiam, ne ecclesiæ dentur ad firmam, sine nostra licentia speciali, nec ultra terminum in Londoniensi concilio constitutum, cauſa propter quas hoc fieri debeat, per nos approbandas, vel reprobandis, secundum quod viderimus expedire. Quoniam autem avarum est, in usus profanos convertere, quæ Divinis sunt obsequiis deputata: prohibemus, ne redditus vel fructus possessionum, ad ecclesiæ luminaria data, in alios alios convertantur. Quoniam, ut audivimus, non solum clericos seculares, sed religiosos & regulares, avaritiæ pestis invasit, ut tanquam negotiatores præcipui, negotiis se secularibus immiscent impudenter: quidam mercimoniis, & firmis mancriorum, vel aliarum possessionum ab abbate suo, vel priore, vel etiam ab aliis recipiunt: non, tanquam hæredes in eis hoc virtum exercantes, & solo religionis, & studio justitiæ perseguetes, districtius inhibemus, ne talia de cetero, per religiosos aliquos, aliquatenus attententur.

XXXII. *Quod religiosi, & clerici sellentur hospitalitatem, pro viribus ſuis.*

Præcipimus etiam, ut omnes clerici, & maximo religiosi, sellentur hospitalitatem, per quam a quidam placuerunt angelis hospitio receptis: & hoc hospitales, pro suarum virtibus facultatum; & hoc sine murmure, juxta doctrinam beati Petri; quia, telle scripiura, dulce verbum melius est quam datum. Illos autem hospitio possimus recipiant, quibus fore recepti, sive expulſis, nihil se speret, vel timeat, illum recipiens, vel repellens, ab homine retributionis vel molestiæ recepturum.

Psalm. 131. & 1. Petr. 4. b.

XXXIII. *Regula, & quod nullus clericus interſit convocationibus, qua vocantur ſcotalles.*

Quia vero per gulam, mors noſtra ſumpſit exordium, & tota eſt Adæ poſteritas neceſſitati mortis addicta; maxime clericos decet a crapala & ebrietate tocta viribus abſtinere. Unde prohibemus, ne computationibus, quæ vocantur ſcotalles, vel aliis inhonestis, præſumant aliquatenus interesſe, nec tabernas exerceant. Ut autem a talibus ſubditos arceamus, & diligentiam adhibeamus, prædictas ſcotalles & alias compotantium congregationes, ex parte Dei & noſtra, firmiter inhibentes, ſic ſe habeant, & ſubditos ſuos ſe habere doceant: ut qui fuerint per immoderantiam ſuetiati, medicinali parſimoniæ ſtudio reformentur. Quod ſi tranſgreſſi fuerint, ab officio ſuſpendantur.

XXXIV. *De clericis beneficiatis, qui uxorati ſunt, & de inconvenientibus.*

Quia autem circa luxuriam, & continentiam clericorum, quos a ſe tamæ ſpurcitiæ vitium cupimus relegare, nihil nobis non duximus ſtatuendum: ſed volentes, pro viribus, ſuper hoc conciliorum ſtatuta ſervare: præcipimus archidiaconis & officialibus noſtris, quod diligenter inquirant, an aliqui eorum fuerint uxorati, vel concubinas publice tenuerint in domibus ſuis, vel alibi, per menſem, poſt Londoniense concilium promulgatum: ut pœnam, in eodem concilio ſtatutam, tranſgreſſoribus inflige nea. Scientque reſtores eccleſiarum, & vicarii, ſe graviter puniendos, ſi ſcipnter laxum ecclesiis ſuis faciant deſervire. Ut autem clerici fornicatores tam in concubinariis, quam in ſe ipſis graviter puniantur: præcipimus, ut publici electricorum concubinis, nec panis hyneditas, nec aqua benedicta, nec pacis oſculum concedatur. Sciantque laicorum, qui ſeu ſcipſos, ſeu ſuas, graviter puniendos, vel ab officio ſuſpendendos,

XXXV. *De his, qui reliquerint eccleſias, & ſalum illarum, ædificia deſtruxerunt.*

Quia vero, ſcripter aliquos diſtrahitur patrimonium ſcio Chriſti, qui eccleſias ſuas & ſolum illarum non ædificia deſtituta relinquunt, & in feodo laico domos ædificant, in quibus, colletia "ibi forte concubinis coram, valenter liberius laſcivire: prohibemus, ne in ſolo laicali, domus aliquæ de bonis eccleſiaſticis conſtruantur, nec in talibus ædificiis, aut aliis laicis, fructus eccleſiæ colligantur, niſi forte hoc exegerint neceſſitas manifeſta: fed in ſolo eccleſiæ, juxta locum eccleſiæ ipſius, ædificet illius ædificet compeſenter. Ad quod faciendum, ſi neceſſe fuerit, compellantur, nec alicujus eccleſiæ terra libere laicis ad firmam aliquatenus concedatur: nec etiam fructus eccleſiæ aliquo modo tendantur, antequam colligantur. Quod ſi forte vivens non fuerit executus de bonis ejuſdem defunctis per commiſſarios ejus, vel archidiaconum effectus manciperur, dummodo loci non penitus remaneat beneficium ædificiis deſtitutum. Quod ſi forte dia talem non teneatit eccleſiam, aliquid tamen de bonis ejus ad hoc ratione prænia deputetur, habita ratione temporis, quo præſidet eccleſiæ ſuæ curatæ. Quia vero multa ſunt, quæ clericali honeſtati convenium, quæ longum eſſes diffuſe tractare: quæ ſubſcripta ſunt, prohibenda duximus, & ſtatuendo chidiaconos diligenter inquirere, qualiter ſe in his habeanat ſubditi ſui: pro quorum ſalute, ſtatuenda duximus & prohibenda ſubſequentia, cum præmiſſis.

Anno Christi 1240.

** forte omiſ.*

XXXVI. *Quod nullus clericus frequentet eccleſias monialium.*

Prohibemus igitur, ne aliqui clericorum, ſine cauſa rationabili, eccleſias monialium frequentare præſumant: nec etiam aliquis clericus, vel laicus, in domo ſua concubinas teneat clericorum: & ubi tales concubinarum receptacula, per archidiaconos voluerint inquiri, ne recipiantores graviius puniantur. Nec diſtis concubinis, in teſtamentis clericorum, juxta conciſium Oxoniense, aliquid relinquatur: quod ſi præſumptum fuerit, irritum habeatur. Nec etiam aliquis clericus, vel laicus in domo ſua teneat mulierem, vel conſanguineam ſuam, vel aliam, de qua merito valeat ſuſpitra ſuſpicio ſuboriri.

XXXVII. *De beneficiatis, qui illiterati ſunt.*

Quia vero non decet illiteratos, & inſcios, officium ſibi paſtoris, contra ſalutem propriam, uſurpare: denunciari nobis volumus per archidiaconos & officiales noſtros, qui ſint rectores eccleſiarum, vel vicarii, qui magnam habeat inſufficientiam litteraturam: & an aliquis rector eccleſiæ, vel A vicarius non ſit in ordine, quem commiſſi ſibi cura requirit, cum firmiter eos prius præcepe rimus ordinari. Et quia præcipimus, quod rectores eccleſiarum ad ordinem, quem commiſſa ſibi cura requirit, ſe faciant promoveri; & nonnulli, cum ſuarum, & ſubditorum ſuorum animarum periculo, fructus ſine noſtra licentia diu perceperunt, extra facios: licet ad reſtitutionem omnium fructuum, ſine dura ſuperſtitia talher perceptorum, tanquam invaſores, ex debito tenentur: mitius tamen cum ipſis agere cupientes, qui jam per ſuſpenſionem ordinum, pro parte vitium hujuſmodi redemerunt, pariem fructuum ſuorum, per noſtrum arbitrium, piis decrevimus uſibus erogandam. Illis autem, qui contra con- B ſtitutionem hanc, ſcientes & dolentes canonica, ad ſacros ordines hactenus aſcendere contemplerunt, adminiſtrationem fructuum exhibitionem interdicimus, & percipionem beneficiorum, quouſque gratiam noſtram invenerint, & ſalutem, ad ſacros ordines ſe faciendo promoveri: ſi decreto noſtro reſtituerint, teneri etiam volumus de præceptis. Et quantum, an in omnibus eccleſiis, quæ non Miſſæ ſit rite corruptus,

XXXVIII. *Ne clerici interſint ludis inhonestis.*

Prohibemus etiam clericis, ne interſint ludis inhonestis, vel choreis, vel ludant ad alea, vel taxillos, nec ſuſtineant ludos fieri de regge & regina, nec aleteri levari, nec paſtellos publicas fieri, C ri, nec gladiates inhonestas; & præcipue, mercatorum peregrinorum, quos omnino fieri prohibemus: per quæ, multa novimus pericula provenire. Vicarii autem in eccleſiis ſuis omnino reſideant, omni occaſione ceſſante. Rectores etiam eccleſiarum, ſine licentia epiſcopi, nullatenus ſe abſentent: nec, ſi abſentes fuerint, ad reſidendum compellantur, authoritate domini Papæ, & noſtra. Si ſe abſentaverint rectores ſine licentia noſtra, quartam ſuarum fructuum eiſdem decernimus fubtrahendum, & pauperibus parochianis, ac aliis piis uſibus, per ſilos, quos deputaverimus ad hoc, erogandum. Et, ut tam rectores, quam vicarii reſidentes, teſtimonium habeant honeſtatis: volumus, quod rectores, capellanos D parochiales de cetero ſecum teneant in hoſpitio, & in menſa, & ut ſcripter peccandi per hoc, & malevolis ſubtrahendi occaſio detrahendi.

Statuimus etiam, quod de cetero, per archidiaconos, vel decanos, propter deſidium rectorum, vel vicariorum eccleſiæ, a Divinis officiis nullatenus ſuſpendantur: dum tamen per bona ſua, vel perſonas correcti poterunt competenter.

XXXIX. *Sacerdotes magnatum non audiant confeſſiones eorum vel familiæ ſuæ ſine licentia epiſcopi.*

Prohibemus etiam, ne aliquis ſacerdos, in capellis magnatum, quantumcunque ſit, libere Divina celebrare præſumat, niſi nobis præſentatus, E & admiſſus, nec ipſe confeſſiones dictorum magnatum audiat, vel familiæ eorundem, ſine noſtra licentia ſpeciali. Et, ſi qui forſaſſis exemptos ſe dicant a juriſdictione noſtra, privilegium exemptionis ſuæ, qua ſerventur, nobis exhibeant incontanter.

XL. *De illi qui falſum teſtimonium perhibent in cauſa matrimoniali libus, vel in cauſa hæreditatum alienum.*

Statuimus etiam, ut qui, pecunia corrupti, falſum de poſſeſſorio teſtimonium, & ſubornatores de compoſitores, præſertim in cauſis matrimonialibus, vel cum in exhæreditatorem alicujus agitur, a perhibendo teſtimonio, tanquam infames, necnon & a cæteris actibus legitimis eccleſiaſticis, repellantur.

XLI. *Vicarius religioſorum ſuſtineantes ſint diocesis.*

Præcipimus etiam, quod viri religioſi vicarios præſentent ad eccleſias ſuas, quas habent in proprios uſus, in quibus nondum ſunt vicarii conſtituti: provenius vero vicariorum, qui minus ſufficientes eſſent, pro parte vitium hujuſmodi redemerunt, pariem fructuum ſuorum, per noſtrum arbitrium, piis decrevimus uſibus erogandam. Illis autem, qui contra con- B ſtitutionem hanc, ſcientes & dolentes canonica, ad ſacros ordines hactenus aſcendere contemplerunt, adminiſtrationem fructuum exhibitionem interdicimus, & percipionem beneficiorum, quouſque gratiam noſtram invenerint, & ſalutem, ad ſacros ordines ſe faciendo promoveri: ſi decreto noſtro reſtituerint, teneri etiam volumus de præceptis. Et quantum, an in omnibus eccleſiis, quæ non Miſſæ ſit rite corruptus,

XLII. *Quod clerici beneficiati, non ſint advocati, niſi in cauſis propriis, vel dominorum ſuorum.*

Præcipimus etiam clericis beneficiatis & ſacerdotibus, ne ſint advocati in cauſis, niſi forte pro ſe, vel pro eccleſiis ſuis, vel pro dominis ſuis, vel pro miſerabilibus perſonis. Nec etiam ad poſtulandum aliquis admittatur, qui de domicilio, vel origine noſtræ juriſdictionis fuerit, niſi noſtras litteras teſtimoniales exhibuerit, quod ſecundum conſtitutiones noſtras ſatisfecerit legari, præſtiterit juramentum, quod in cauſis, quas pauperatus extiterit, patrocinium fidele præſtabit, nec ſe ad differendum, vel inducendum alterius partis juſtitiam, ſed ad cauſam citeptuli ſui, legibus utendo & rationibus, ademendum.

XLIII. *Nulla det clericis, vel laicis, de garbis decimarum.*

Statuimus, ut nulle garbæ de blado decimando, aliena non ferantur, vel aliquo modo alio dentur, antequam decimentur: vel ſi date fuerint, ſub interminatione anathematis, præcipimus computari. Et de negotiatione vel artificio eccleſiæ illius, vel monachis, in qua decimarum habet, decimas dei, licet in alia parochia negotietur, vel artificio utatur: niſi manſionem dimittant in parochia in qua decimas non ſolvit, ſecum ferum ferat pro rato temporis decimabit.

XLIV. *De decimis agnorum, lane, & caſeorum.*

Cum decimarum conſuſio provenientium de lana, agnis, & caſeis, eccleſiarum rectoribus amodo contentionis occaſionem genevet: ſtatuimus, quod in quacunque parochia per totum annum fierit eccle ſolvat, licet ores parochiæ virtute limites tranſeant, ad paſcua quæcunda, illi eccleſiæ, in cujus parochia cubaverint; decima tributantur. Quod ſi contingat cubant tamen parochia, & continuo paſcua in alia: ſuperveniente decima dividatur. Idem & quod de ovibus, de vaccis duximus ſtatuendum.

XLV. *Quod decimatio lane agnorum & caſeorum ſiant præſente rectore, vel ejus miniſtro.*

Ut autem in noſtra diœceſi uniformis ſit præſtatio decimarum, agnorum, & vellerum, & ut laicis fuberahatur occaſio malignandi: ſtatuimus, ut præſente rectore, vel ejus miniſtro, fiat decimatio prædictorum. Quod ſi laici ad hoc indoci non poſſunt: nihilominus, per ecclesiaſtica decimatio fiat, compellantur.

Anno Christi 1240.

ANNO CHRISTI 1240.

XLVI. *De decimis feni.*

Statuimus etiam, ut decimæ fœni integre reddantur, vel decima pars præsti in loco competenti, & sine prejudicio ecclesiæ affignetur, nisi prius fuerit affignata, five femel, five bis præscripta falcentur. Quia, si forte dixerint aliqui de pratum, quod ecclesia tenet, dedisse pro decima, si hoc probare voluerint, audiantur. Quo probato, quod sufficerit, pro decima teneatur, nec amplius exigatur: si vero non fufficerit, per ipfum, qui tenetur, quod defuerit, fupplebitur. Quod fi forte non probaverit, pratum datum fuiffe pro decima: quia pro dote datum fuiffe præfumitur, decima per eos, qui decimæ tenentur, integre perfolvatur.

XLVII. *De detentoribus decimarum.*

Concedimus etiam rectoribus ecclefiarum, quod monitione præmiffa, tribus diebus dominicis, per cenfuram ecclefiaſticam, coerceant detentores decimarum prædictarum.

XLVIII. *Quod religiöſi offendant titulum quo poſſident decimas, infra terminum ſtatutum.*

Præcipimus, quod viri religiöſi, necnon & alii, qui contra jus commune decimas poſſident feparatas, infra feftum S. Michaelis, titulum nobis fuæ poſſeſſionis oſtendant, infra terminum a nobis jam ipſius dem ſtatutis, vel ab officio noſtro ſtatuendum, titulum fuæ poſſeſſionis oſtendant.

XLIX. *De excentione teſtamenti.*

Quia vero teſtamentorum executio, per executores, feu commiſſarios, ratius quam decreret, debitum fortitur effectum, ut per eos, qui fraudem executorum, tum per negligentiam eorumdem: volentes fuper hoc de cetero providere, ſtatuimus & præcipimus, ut teſtamenta, quorum executionem in fe commiſſarii fuſceperint, celeriter exequantur. Et ut liberius & promptius fiat, volumus, ut per vifum epiſcopi, vel ejus, quem ad hoc duxerit deputandum, dum in executione laborant, moderatas fumant fibi expenſas de bonis defuncti, cujus multæ fuerint facultates; pauperibus vero gratis executionis officium gratanter impendant. Quod fi fraudulenti reperti fuerint, aut negligentes: per epiſcopum, vel ejus officialem, de conſilio proximorum defuncti, vel omnibus, vel illis, qui ſuper hoc fuerint reprehenſibiles, aliis autem vel illi fubrogentur.

Inhibemus etiam executoribus antedictis, ne de bonis defuncti recipiant aliquid, titulo emptionis, vel donationis, per fe, vel per alios: niſi fortaſſis aliquid eis fuerit legatum a dicto defuncto, dum adhuc viveret, aut donatum.

L. *De teſtamento pauperis.*

Ubi autem teſtator tanta pauperitate laborat, quod non poſſit eccleſia legatum percipere conſuetum, quia uxor ejus, & liberi, ſi qui fuerint, relinquuntur inopes, aut moudici: volumus & præcipimus, quod tantum, & non amplius, habeat eccleſia pro legato, quod dedücto eo, quod domino debetur, & funeralibus expenſis, & aliis debitis perſolutis, duæ partes bonorum, quæ fupererunt, inteſtatis uxori & liberis relinquantur. Si autem, fine liberis deceſſerit, uxori dictorum bonorum medietas relinquatur. Idem etiam ſtatuimus, cum in paupertate conſimili uxor præmoritur viro ſuo, circa virum & liberos obſervandum.

LI. *Quod rector eccleſiæ ſi teſtatus deceſſerit, poſt annunciationem B. Mariæ percipiat decimas & alios proventus: ſi autem inteſtatus, annus bonus ſua ſint in diſpoſitione epiſcopi.*

Quod autem plæ recordationis prædeceſſor noſter, ſtatuit circa fructus a clericis in terra ſeminatos, ab ipſis percipiendos, quicumque hora anni deceſſerint, & circa decimas autumni ſequentis percipiendas ab eis, ſi teſtati, poſt Annunciationem beatæ Virginis, debitum earnis perſolvent, ratum habentes: de his, qui five ante, five poſt dictum terminum, deceſſerint inteſtati, de decimis ordinandum: ut de decimis, & omnibus bonis eorum, quæ tempore mortis inventa fuerint, diſponat epiſcopus, ſecundum quod viderit expedire, convertens ea in ſolutione debitorum defuncti, ſi quæ fuerint, & aliosipſorum reſtis, fecundum quod pie decreverit faciendum. Succeſſor tamen defuncti, ſi ante tempus meſſium fuerit inſtitutus, tam fructus terræ, quam decimarum, integre percipiat: ſi vero inſtitutus poſt meſſes, ſtatutus fuerit arce alieno gravatus, ad ejus exoneration-em, vel ad alios pios uſus, pro defuncto modo-ratum aliquid duxerit retinendum. Eorum autem pratis & dominio eccleſiæ ſuccedat defuncti ſtatutimus ſtubendum: decimæ vero fœni jure aliorum fructuum cenſeantur.

Item, ſi rector eccleſiæ, percepris, vel percipiendis ab eo fructibus annui, deceſſerit, qui penſionem aliquam religioſis, vel aliis perſonis ſolvere tenetur: de bonis ejus dicta penſio perſolvatur. Et ſi forte proventus eccleſiæ, quos ipſe percipit, non ſufficiant ad ſervitium eccleſiæ, & onera epiſcopalia, & archidiaconalia ſuſtinenda: uſque ad Annunciationem beatæ Virginis, per commiſſarium de bonis defuncti, quod defuerit, ſupplea-tur.

LII. *De terris defunctorum inultis.*

Terræ autem eccleſiarum vacantium, inultæ non jaceant, fed per decanum loci excolantur, ab eo, qui fructus recoperit, ſumptibus refundendis: vel pro pare fructuum, tradantur aliis excolendæ. Decani, qui circa hoc negligentes fuerint, puniendi. Si autem laicus, liber homo inteſtatus deceſſerit, dominus ejus, & eccleſia, cujus parochianus extiterat, habeant quod ex teſtamento, ſi fieret, eis fuerat tribuendum. Quod autem de bonis ſuperfuerit, in ſolutionem debitorum defuncti, ſi quæ fuerint, & ſtipendia ſervientium, & aliosipſius uſus, per vifum domini defuncti, & ipſum, quem epiſcopus ad hoc deputaverit, erogetur.

LIII. *De ſacerdotibus aliena ordinationis.*

Præcipimus etiam, quod omnes ſacerdotes ordinationis alienæ, & qui locum mutaverint, qui in diœceſi noſtra, ad parochias cuſtodiendas, vel ad celebranda divina fuerint admittendi, circa initium Septembris, ſingulis annis, archidiacono, vel officiali noſtro, per ipſos, quorum intereſt, præſententur: ut per ipſos præſentati, eorum meritis, approbentur, vel ſi juſtum fuerit, reprobentur.

LIV.

ANNO CHRISTI 1240.

LIV. *De feſtis celebrandis.*

Quod autem prædeceſſor noſter ſtatuit de feſtis celebrandis, volumus fuper hoc obſervandi. Nolumus tamen per hoc opera laicorum fidelium impediri.

ANNO CHRISTI 1240.

LV. *De vigiliis circa corpora defunctorum.*

Quod autem idem ſtatuit in choreis, & cantilenis, faculariubus ludis, & aliis turpibus & fatuis declinandis, in vigiliis, quæ fiunt circa corpora mortuorum, præcipimus inviolabiliter obſervari: nec ad dictas vigilias aliqui veniant, niſi cauſa devotionis, & qui ab hujuſmodi, ... cuius, ſint abſtinere.

LVI. *Quod mulieres Chriſtianæ nullomodo nutriant pueros Judæorum.*

Prohibemus etiam, ſub interminatione anathematis, ne mulieres Chriſtianæ pueros nutriant Judæorum, nec habeant Judæi famulas Chriſtianas, in eorum hoſpitiis permorantes.

LVII. *Quod Chriſtiani non recipiant res Judæorum, in cuſtodia reſtituendas.*

Prohibemus etiam, ne Chriſtiani recipiant pe-

ANNO CHRISTI 1241.

VITA CŒLESTINI PAPÆ IV.

ANNO CHRISTI 1241.

Cœleſtinus quartus, Mediolanenſis, e familia nobili Caſtiliorum, ex cardinale Sabino, propter vitæ integritatem & rarum eruditionem, D Matthæo Parif. & abbate Stadenſi, duobus hujus temporis ſcriptoribus aſſeſtantibus, ad pontificatum pervenit anno Domini milleſimo decemtefimo quadrageſimo primo, imperante Friderico fecundo. Senectute & egritudine confectus, cum octodecim diebus tantum officio pontificali præfuiſſet, ex hac vita migravit. Cardinalibus vero aliquot per Friderieum in captivitate detentis, ſedes vi-

ANNO CHRISTI 1241.

SEDES VACANS.

ANNO CHRISTI 1241. *Concil. in diœceſi Cenomen.*

***CONCILIUM APUD VALLEM GUIDONIS,

A Jubello Turonenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis celebratum anno Dom. MCCXLII.

Ex duobus MSS. codicibus inter ſe collatis, altero Ægidii Menagii V. Cl. altero Collegii Pariſ. S. J.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ſtatu regularium.*
2. *Contra abbates per penſiones gravantes prioratus.*
3. *Mutationes priorum frequenter fieri non debent.*
4. *De quibus caſibus non poſſint cognoſcere archidiaconi, archipresbyteri & decani.*
5. *De clericis ſubornatibus judicium faculare.*
6. *Qualiter ſunt Divina officia tempore interdicti.*
7. *De religioſi habent pecuniam pro noſtibus.*
8. *De excommunione cenſura.*
9. *De purgatione indicenda.*

ANNO CHRISTI 1242.

CAPITULA.

I. De statu regularium.

AD decus & honorem ſanctæ matris eccleſiæ, ſalvis priorum conciliorum ſtatutis, de fratrum noſtrorum & epiſcoporum conſilio, in concilio apud Vallem Guidonis habito provida deliberatione ſtatuentes decernimus, ut viri religioſi in religioſo & honeſto habitu Domino famulantes, ſuorum ordinum ſtatuta, ſecundum cujuslibet ordinis diſciplinam, diligenter cuſtodiant, ac ipſorum obſervationes regulares.

II. Contra abbates per penſiones gravantes prioratus.

Et quia ex quorundam fratrum noſtrorum relatione veridica comperimus, quorundam prioratuum in ſuis diœceſibus diruptæ loca, nec ad refectionem eorum propriis ſuppetere facultates, propter penſiones prioratibus impoſitas ab antiquo vel de novo, quas ſingulis annis abbatibus ſuis ſolvere compellantur: ſtatuimus ut abbates vigilanti cura providerint, qualiter cuinis prioratuum domus deformatæ, priori onere depoſito, vel prout melius vel expedientius cum diœceſani conſilio fieri poterit, in melius reformentur. Quod ſi ſufficienter moniti ab epiſcopo, negligentes exiterint, animadverſione puniantur.

III. Mutationes Priorum frequentes fieri non debent.

Quia vero ex frequenti mutatione Priorum non minima ſequuntur incommoda: abbates ad ipſorum mutationem, vel tranſlationem de facili non procedant, niſi neceſſitas vel utilitas hoc inducat. Odio vero vel cupiditate nullatenus inclinentur: ſingula officia, prout juris eſt, ſingulis committentes.

IV. De quibus cenſibus non exigendis archidiaconi, archipreſbyteri, & decani.

Sane quia nonnulli quos eccleſiaſticus ordo ad relevamen & ſubſidium epiſcoporum eligit, & ſanctorum patrum canones decreverunt, ut quod per ſeipſos non poſſent, facilius cognoſcerentur per alios, explicarent, falcem ſuam in meſſem alienam mittentes, ad illicita manus ſuas & prohibita mittere non verentur: ſtatuimus ut archidiaconi & alii, de cauſis matrimonialibus, ſimoniæ, vel aliis quæ degradationem vel amiſſionem beneficii, vel depoſitionem exigant, niſi de ſpeciali mandato ſui pontificis, nullatenus cognoſcere, vel diffinire præſumant: nec officiales habere; excepto civitatis archidiacono, qui alias, officiales habere conſuevit. Cui permittimus officiales in civitate ſolummodo, & non extra: antiquum ſtatutum ab uſu eorumdem minime cuſtodirum ſuper hoc renovantes.

V. De clericis ſubeuntibus judicium ſæculare.

Verum quia quidam religioſi, necnon & clerici ſæculares, privatis commodis inhiantes, in cauſis occultis "inharentes, juri publico quantum in ipſis eſt derogando, reſpectu eccleſiaſtico judicio, ad ſæcularia judicia prorumpere non verentur: "Milevitanum &. Chalcedonenſe ſequentes concilium", hoc fieri de cetero prohibemus: in maxime in civilibus, & criminalibus cauſis, prout in prædictis conciliis continetur: tranſgreſſiones concilii, præter pœnas a canonibus impoſitas, compelli per cenſuram eccleſiaſticam ſtatuentes.

VI. Qualiter fiant Divina officia tempore interdicti.

Quia vero peccatis noſtris exigentibus, eccleſia Dei permiſſione Divina noſtris temporibus moleſtias ſuſtinet & preſſuras: ſtatuimus ut ſi propter offenſas aliquarum, eccleſiæ cathedrales ſuppoſitæ fuerint interdicto per epiſcopos, vel capitula ſuper hoc poteſtatem habentia, canonici ſeu alii qui in locis habitant interdictis, in eiſdem locis conveniant ad horas canonicas ſubmiſſa voce dicendas, clauſis januis, excluſis excommunicatis & interdictis, & officiando etiam celebrent, nec in totum a Divinis officiis eorum organa ſuſpendantur. Et ſic militando Domino corde & ore prout poſſunt, deputata militibus ſtipendia reportabunt.

VII. Ne religioſi habeant pecuniam pro veſtibus.

Quia vero radix omnium malorum eſt cupiditas: religioſis perſonis pecunia pro veſtibus non tradatur, ſed ſolum "procurator domus veſtes emat competentes, ut ipſis occaſio habendi proprium ſubtrahatur.

VIII. De aggravatione cenſus.

Si vero laicus, vel princeps fuerit, exigente juſtitia, excommunicationis vinculo innodatus, & per annum animo induratus in excommunicatione perſeveret: loca ad quæ ipſum declinare contigerit, quamdiu moram fecerit ibi, ſupponantur eccleſiaſtico interdicto.

IX. De purgatione indicenda.

Et quia quidam offenſas, & damna, & injurias per vites perſonis eccleſiæ & eccleſiaſticis perſonis inferre procurant: ſi per hoc directe convinci "negaverit", & ſuper hoc ſuſpecti præſumptione probabili habeantur: ſi indicta ſibi purgatione defecerint, tanquam convicti canonice puniantur.

Actum apud Vallem Guidonis anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſecundo.

CONCILIUM TARRACONENSE

DE VVALDENSES HÆRETICOS CELEBRATUM

anno Domini MCCXLII.

Brevies de hac ſynodo illa: Circa hæc tempora contra hæreticos Vvaldenſes in regnum Aragoniæ irrumpentes celebratum fuit concilium apud Tarraconem, in quo præcipta fuit formula illos inquirendi, puniendi, & recipiendi ad catholicam reverentiam, ſaluteſque eis pœnitentias injungendi. Cui ut major authoritas conciliaretur, Raimundum Peonaſtorium, ſedis apoſtolicæ penitentiarium, a magiſtris generali totius ordinis Prædicatorum, quod abdicaverat, Barcinonem reverſum, intereſſe epiſcopi voluerunt. Ejus actorum concilii aliqua pars ſe annalibus inſerit, ex qua diligitur eccleſiaſticæ ratio in hæreticos ſerrata, cognoſcatur.

ACTA CONCILII TARRACONENSIS.

CUm nos Petrus, miſeratione divina archiepiſcopus Tarraconenſis, inquiſitionem, inceptam per bonæ memoriæ Berengarium Barcinonenſem epiſcopum contra hæreticam pravitatem in civitate Barcinonenſi, vellemus effectui mandare: inter juriſperitos qui ibidem aderant dubitatione hinc inde variæ emerſerunt. Quare ut circa factum hæreſis & inquiſitionis de cetero ſtendæ in provincia Tarraconenſi clarius procedatur: conſultationibus inde factis cum venerabili fratre Raimundo de Pennaforti pœnitentiario domini papæ, & aliis prudentibus, in proceſſu ſententiarum hæreticorum, illos ſolummodo relapſos, relapſorum, & pœnitentiis eorum, ſecundum diſcretionem nobis a domino datam, ita duximus procedendum.

In primis quæritur qui dicantur hæretici, qui ſuſpecti, qui credentes, qui fautores, qui receptatores, qui defenſores, & qui relapſi: cum iſta genera hominum in canone expliceatur. Et videtur quod,

Hæretici ſunt, qui in *ſuo* errore perdurant, ſicut ſunt Inzabbatati, qui dicunt in aliquo caſu non eſſe jurandum, & poteſtatibus eccleſiaſticis vel ſæcularibus non eſſe obediendum, & pœnam corporalem non eſſe infligendam in aliquo; & ſimilia.

Credentes vero dictis hæreſibus ſimiliter hæretici ſunt dicendi.

Suſpectus de hæreſi poteſt dici qui audit prædicationem vel lectionem Inzabbatatorum, vel qui fledit genua orando cum eis, vel qui dedit oſculum eis: vel qui credit ipſos Inzabbatatos eſſe bonos homines, vel ſimilia, quæ poſſunt probabiliter ſuſpicionem inducere. Et poteſt dici ſuſpectus ſimpliciter eſſe qui ſemel oravit, vel alterum ſecit de prædictis cum eis. Si vero pluries audiviſſet prædicationem vel lectionem, vel oraſſet, vel aliquid aliud de prædictis feciſſet cum eis, poſſet dici vehementer ſuſpectus. Si autem prædicta omnia feciſſet, maxime ſi pluries, poſſet vehementiſſime dici ſuſpectus. Illa ideo dicimus, ut diſcretus judex purgationem poſſit gravare vel moderari, prout magis viſum fuerit expedire.

Cæterum credimus eos qui viderunt Inzabbatatos in platea, vel in domo, vel in alio loco, & cognoverunt eos Inzabbatatos, & non revelaverunt eos, cum haberent auctoritatem revelandi eos eccleſiæ, vel juſtitiario, vel aliis qui poſſent eos capere.

Oculatores dicimus qui fecerunt pactum de non revelando hæreticos vel Inzabbatatos, vel alias procuraverunt quod non revelaretur.

Receptatores ſunt qui ſcienter bis vel ultra receperunt hæreticos vel Inzabbatatos in domo ſua, vel in alio loco ſuo. Receptaculum credimus eſſe domum vel hoſpitium, ubi hæretici vel Inzabbatati bis vel pluries conveniunt ad prædicationem vel lectionem: vel etiam ubi hæretici vel Inzabbatati plurics hoſpitantur.

Defenſores dicimus, qui ſcienter defendunt hæreticos vel Inzabbatatos verbo vel facto, vel quocumque ingenio, in terris ſuis, vel alibi, quo minus eccleſia poſſit exercere ſuum officium ad extirpandam hæreticam pravitatem.

Fautores credimus omnes ſupradictos poſſe dici ſecundum magis & minus, & etiam qui alias quocumque modo eis dederint conſilium, auxilium, vel favorem. Et omnes fautores credimus poſſe dici ſuſpectos, ita quod debent ſe purgare, & abjurare hæreſim, & omnem fautorium: & debent ſandæ matri eccleſiæ reconciliari.

Relapſos dicimus illos qui poſt abjuratam hæreſim vel renunciatam, reverſuntur in priſtinam credentiam hæreſis. Eodem modo dicimus relapſos in fautorium illos qui poſt abjuratam hæreſim vel fautoriam, benefaciunt hæreticis, vel celant eos. Et omnes prædictos dicimus excommunicatos manifeſti anathematis: exceptis ſuſpectis ſine fautoria, ſi forte inveniantur.

Dubitatio etiam oritur apud quoſdam, utrum relapſi in credentiam, & hæretici dogmatizantes, ſi poſtquam in hæreſi credentiæ perſeveri perstitero, relinqui debeant judicio ſæculari? Et videtur nobis quod non: ſed in quocumque caſu tales ad interfectionem ſunt relinquendi.

Item ſi multitudo hæreticorum ſeu credentium fuerit multa, & parati ſunt hæreſim abjurare, dicimus judex fecundum magis & minus juxta proviſionem apoſtolicam de talibus pœnas canonicas poterit infligere talibus, & ſic pœnam intruſionis vitare: vel etiam, ſi multitudo non eſt tanta circa credentes, diſcretus judex confidentias circumſtantis poterit moderari, prout viderit expedire: proviſo tamen quod perfecti hæretici, vel dogmatizantes eorum erores, vel credentes relapſi in credentiam, poſt abjuratam hæreſim vel renunciatam, in perpetuo carcere intrudantur, hæreſi penitus abjurata, & abſoluti one habita excommunicationis, ut ibi faciant animas ſuas, & alios de cetero non corrumpant.

Item quæritur, utrum ille qui dedit oſculum Inzabbatato vel hæretico quem credebat, vel ſciebat eſſe Inzabbatatum, vel oraviteum eo, & celaviteum; vel audivit prædicationem vel lectionem ab eo, & credidit talem eſſe bonum hominem; ſit ſuſpicandus credere ejus erroribus? Et dicimus quod non: ſed talis condemnetur tanquam fautor vel occultator & beneſactor, & vehementer ſuſpectus,

Anno Christi 1242. quod credit ejus erroribus; nisi adeo effet litteratus vel discretus, quod non posset ignorantiam pretendere. Quod arbitrio discreti judicis duximus relinquendum.

Item quæritur, quis ante inquisitionem incepta fuit confessus sacerdoti suo de hæresi vel fautoria, & vocatur modo ab inquisitoribus? In casu isto credatur confessori suo: & si inventus fuerit bene confessus per confessionem sacerdotis, licet lacrymas male fecerit, quia pœnitentiam non remisit ad episcopum; ille tamen confitens, per talem confessionem evitet pœnam temporalem, nisi inveniatur in talia pœnitentia, vel relapsus post pœnitentiam, vel publice diffamatus. Si autem aliter gat manifestam pœnitentiam, vel reconciliationem, probet per duos testes. Si quos vero constat B ante inchoatam inquisitionem de his fuisse confessos, debent publice abjurare hæresim, & aliam solemnitatem facere, nisi ita sit secretum factum, quod non habeat contra se famam vel testes: & tamen in utroque casu sunt ab omni pœna temporali immunes. Si vero aliqui vocati ab inquisitoribus dejerant tempore suæ depositionis; & postea ad instantiam inquisitorum, vel metu probationum discoopertum veritatem; sed dicunt quod hæc tacuerunt propter verecundiam vel timorem; tales credimus perjuros, quia qui scienter falsum dicunt, vel verum tacent, perjuri sunt: & ideo pœnitentia canonica est eis gravior imponenda.

Forma pœnitentiarum.

Hæretici perseverantes in errore relinquuntur curiæ sæcularis judicio. Perfecti vero hæretici, si converti voluerint, & dogmatizantes, absolutionem præhabita, & abjuratione facta, perpetuo carceri intrudantur.

Credentes autem hæresarum erroribus solennem faciant pœnitentiam: hoc scilicet modo, quod in festo omnium Sanctorum proxime venturo, & in prima Dominica adventus, in die natalis Domini, Circumcisionis, Epiphaniæ, S. Mariæ Purificationis, S. Eufaliæ, & Mariæ Magd., & per omnes dies Dominicos quadragesimæ, simul in processionibus ad sedem, seu ecclesiam cathedraD lem, & ibi discalceati in braccis & camisia; præterquam in die festo Mariæ Februarii, & in ramis palmarum, ut reconcilientur in ecclesia parochiali, in processionibus publice disciplinati per episcopum vel sacerdotem ecclesiæ. Item in quarta feria in capite jejunii veniant ad sedem, & sint eodem modo, & secundum formam juris discalceati in braccis, & camisia, & expellantur ab ecclesia, & sint extra ecclesiam per totam quadragesimam: sic tamen ad fores ecclesiæ, quod ibi audiant officium. Et in die cœnæ Domini sint discalceati in braccis & camisia ante fores ecclesiæ, & tunc secundum canonica instituta publice reconcilientur ecclesiæ. Et hanc pœnitentiam de quarta feria, & de festo extra ecclesiam per totam quaE dragesimam, & de die cœnæ, faciant quamdiu vixerint quolibet anno. Sed in diebus dominicis quadragesimæ, facta reconciliatione exeant ecclesiam, & stent ad fores usque in diem cœnæ; & portem duas cruces perpetuo ante pectus, quæ non sint ejusdem coloris cum vestibus: & portent ita, ut videri possint solenniter pœnitentes: ita tamen, quod non abstineant ab ingressu ecclesiæ in quadragesima ultra decem annos.

Pœnitentia illorum qui sunt relapsi in fautoriam similiter erit solennis, ut de credentibus proxime dictum est, in diebus omnibus supradictis: hoc excepto, quod cruces portare, & pœnitentiam de quarta feria cinerum, & sancto die Joris, faciant cum fimili modo per decennium.

Anno Christi 1242.

Pœnitentia illorum qui non sunt relapsi in fautorism, sed sunt fautores, & vehementissime suspecti, erit eodem modo solennis in festo omnium Sanctorum, natalis Domini, Epiphaniæ, sancte Mariæ Februarii, per omnes dies Dominicos quadragesimæ. Et aliam pœnitentiam de feria quarta quadragesimæ, & de Rando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de reconciliatione in die cœnæ, ut supra dictum est, faciant per septenium.

Pœnitentia illorum, qui sunt fautores & vehementer suspecti, erit solennis eodem modo in festo omnium Sanctorum, natalis Domini, S. Mariæ Febyuarii, & in ramis palmarum; & aliam pœnitentiam de quarta feria quadragesimæ, & de Rando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de reconciliatione in die cœnæ faciant per triennium. Intelligitur tamen, quod mulieres vestiæ veniant, & discipliC nentur.

Hanc autem pœnitentiam faciant omnes prædicti in festivitatibus & diebus præordinatis, in civitate illa vel loco, & non alibi, ubique ad festum paschæ; illi scilicet qui sunt cives. Forenses autem faciant eam in parochiis suis, & non alibi: præterquam in feria quarta in capite quadragesimæ, & in die cœnæ Domini, in quibus veniant omnes ad sedem, vel ad locum ecclesiæ suæ. In sequentibus vero temporibus quadragesimalibus, decenalem pœnitentiam, septennalem, quinquennalem, & triennalem, quæ specificantur in ista quarta feria in introitu quadragesimæ, & in die cœnæ Domini, secundum diversitatem culparum, ut jam dictum est, faciant omnes tam cives quam forenses in fede civitatis illa, & non alibi, D nisi ex justa & rationabili causa, & de speciali licentia episcopi vel vicarii sui; & tunc in locis, ad quæ de licentia episcopi irerint, faciant coram episcopo, illius loci, vel locum ejus tenente, eamdem pœnitentiam, portantes litteras episcopi vel vicarii sui, continentes pœnitentiam quam facere debent. Et reporter etiam ille qui pœnitentiam fecerit litteras episcopi illius loci ad N. talis diœcesis, de peracta pœnitentia testimonium continentes. Quod si forte casu fortuito, sine fraude tamen & dolo, in illis duobus diebus non posset ad cathedralem ecclesiam pervenire: cum redierint, in duobus aliis solennitatibus allignatis eis juris arbitrium episcopi publice disciplinentur apud sedem. Si secundum formam illorum duorum die- E rum:

Forma sententiæ contra hæreticum absolutum.

Si hæreticus pœniteat, & secreto absolvatur, ecclesiæ juxta solennitatibus servatis, cum jam non sit hæreticus, formabitur sic sententia: Pateat omnibus, quod per ea quæ in Inquisitione inventa; & prodita, & acta sunt, liquido nobis constat quod talis fuit deprehensus in hæresi, & postmodum reversus ad ecclesiæ unitatem, agenter misericorditer cum eodem, ipsum ad perpetuum carcerem condemnamus secundum canonica instituta.

Alia

Alia forma.

Anno Christi 1242.

Si autem nondum sit absolutus, sic formabitur; Pateat omnibus, &c. quod talis est deprehensus in hæresi, & vult reverti ad ecclesiæ unitatem, agentes misericorditer cum eodem, &c.

Forma sententiæ contra hæreticum pertinacem.

Si vero non vult pœnitere, sed in errore perdurat, præsente judice seculari sententia hic formetur:

Pateat omnibus, quod per ea quæ in Inquisitione inventa, probata, & acta sunt, liquido nobis constat quod talis est deprehensus in hæresi pertinaciam condemnatus, & ipsum tanquam hæreticum condemnamus.

Sententia contra fautores.

Contra fautores sententia sic formetur:

Pateat omnibus, quod per ea quæ inventa, probata, & acta sunt in Inquisitione, liquido nobis constat quod talis est deprehensus in fautoria: & denunciamus ipsum excommunicatum & fautorem de hæresi: & si per annum contemperit satisfacere, subjiciatur pœnis concilii generalis: & si defecerit in purgatione, & in excommunicatione per annum steterit, ut hæreticus condemnetur.

De forma purgationis.

Suspectos de hæresi purgabit se publice in hunc modum:

Ego N. juro per Deum omnipotentem, & per hæc sancta Dei evangelia quæ in manibus meis teneo, coram vobis domino N. archiepiscopo vel episcopo, & coram aliis vobis assistentibus, quod non fui vel sui Incubbatores Waldenses, vel Pauperde Lugduno, nec hæreticus in aliqua secta hæresis per ecclesiam damnata; nec credo, nec credidi eorum erroribus, nec credam aliquo tempore vitæ meæ: immo posthorem & protectorem credere, & semper in posterum credituram fidem catholicam quam sancta Romana ecclesia & apostolica B publice tenet, docet, & prædicat, & vos domine archiepiscopo vel episcope, & ceteri prælati ecclesiæ universalis tenent, prædicat publice, atque docent.

Qualiter compurgatores jurare debent.

Compurgatores jurabunt per hunc modum:

Ego N. juro per Deum, & per hæc sancta quatuor Dei evangelia quæ manibus meis tenco, me firmiter credere, quod talis non fuit Inzabbaratus, Waldensis, nec Pauper de Lugduno, nec hæreticus, nec credens eorum erroribus: & credo firmiter eum in hoc verum jurasse.

Caveat tamen judex, quod ex quo certum numeC rum compurgatorum duxerit altrui injungendum, non sit honestum quod postea mutet, ne hi Latinenses concilium illudatur.

Ita Card. de Aguirre Concil. Hisp. tom. 2. p. 502. Item idem tom. sequentibus.

CONCILIUM TARRACONENSE

Præside Petro Albalatio archiepiscopo.

Anno 1242. 3. Idus Maii, Petrus Archiepiscopus Tarraconensis Concilium celebravit apud Tarraconem cum Episcopis Pontio Dertusensi, Pontio Urgellensi, & Vitali Ofcensi, In eo statutum est, ut episcopi & Clerici D ad Provinciale Concilium veniant. Ut episcopi, & eorum officiales justitiam gratis reddant, Ut nullus sacerdos plures missas in uno die celebret, præterquam in Natali Domini. Duo tamen tolerantur, quando necessitas urgens fuerit; ideoli, quando unicus Sacerdos habet duas Ecclesias, quarum una dependet ab altera: *Baluz. lib. 4. Marca Hispan.*

FINIS TOMI DECIMI TERTII.